2. 7. 375.

R.

Digitized by Google

[illegible]

ALEXANDER

[illegible] T.

17[illegible]

Digitized by Google

Digitized by Google

R.P. Natalis Alexander Predicator, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor et Profeſſor.

Digitized by Google

EXPOSITIO
LITTERALIS ET MORALIS
SANCTI
EVANGELII
JESU CHRISTI
SECUNDUM
MATTHÆUM.

Auctore R. P. F. NATALI ALEXANDRO *Ordinis FF. Prædicatorum, in ſacra Facultate Pariſienſi Doctore, & emerito Theologiæ Profeſſore.*

Opus Sacrarum Litterarum Cultoribus, nec non Verbi Dei Præconibus utiliſſimum.

EDITIO NOVISSIMA

Novo Indice Concionatorio, & ab innumeris mendis, ac malis Citationibus, quæ in aliis Editionibus irrepſerant, ſummo labore expurgata.

TOMUS PRIMUS.

PARISIIS,
Apud SILVANUM DE GRASSORTIS.

Expenſis THOMÆ BETTINELLI VENETI.

CIƆIƆCCXLV.

Digitized by Google

Digitized by Google

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO PATRI
ET DOMINO NOSTRO

CLEMENTI XI.

PONTIFICI MAXIMO,

F. NATALIS ALEXANDER

ORDINIS FF. PRÆDICATORUM PROFESSOR,

Sempiternam Felicitatem.

DUDUM *mihi in votis erat*, BEATISSIME PATER, *ſummam venerationem obſervantiamque meam in Romanam Eccleſiam publico monumento in totius orbis Chriſtiani luce profiteri, ac intimos animi mei ſenſus ære perennioribus inſcribere tabulis ad fidelium ædificationem, cui conſulere in-*

Digitized by Google

primis Catholici Doctores debent. Hanc ut agnovi ſemper & colui, ita magna cum animi alacritate prædicare geſtio Matricem Religionis & fidei, omnium Eccleſiarum Matrem & Magiſtram, Columnam & Firmamentum veritatis: in qua ſemper conſervata eſt traditio & doctrina, quam ipſi totam Apoſtoli cum ſanguine profuderunt: Ad quam & eo nomine, & propter potentiorem principalitatem, omnem Eccleſiam, ſeu fideles univerſos, undique convenire oportet. Hoc centrum Eccleſiaſticæ unitatis, cui indivulſo communionis vinculo cohærere omnia Eccleſiæ membra neceſſe eſt. Hic in Apoſtolica ſua Sede vivit, & præſidet S. Petrus, & a CLEMENTE XI. *Succeſſore ſuo, Chriſtique pariter Vicario, quærentibus præſtat fidei veritatem. Hic non modo ovium Chriſti, ſed & Paſtorum omnium unus eſt Paſtor, vocatus non in partem ſollicitudinis, ut ceteri; ſed in plenitudinem poteſtatis. Hunc ut omnium Chriſtianorum Patrem ac Doctorem revereri, audire; ejuſque auctoritati de Scripturis ſanctis depromptæ, ejus Conſtitutionibus, ac decretis ſpiritualem Eccleſiæ ſtatum & animarum ſalutem ſpectantibus parere neceſſe eſt omnes, qui ſalvi per Chriſtum eſſe velint.*

Hæc ad pedes Sanctitatis tuæ provolutus ſincera animi devotione ut profiteri valeam, BEATISSIME PATER, *ſuaviſſime clementiæ tuæ debeo, qua & ad me, & ad litterarium Theologiæ Dogmaticæ & Moralis munuſculum tenuitatis meæ nomine Tibi oblatum, cum litteris obſervantiæ meæ ac devotiſſimæ reverentiæ in Sedem Apoſtolicam & Sanctitatem tuam teſtibus, reſpicere dignatus es; & dulciſſimæ benevolentiæ memor qua me licet immeritum proſequi cœperas, cum adhuc Cardinalem ageres, paternum Pontificiæ benignitatis ſinum mihi peramanter expandiſti. Indulgentiæ tuæ debeo,* SANCTISSIME PATER, *quod elucubratum a me in quatuor Evangelia Commentarium Pontificiæ Majeſtati, Nominique tuo gentibus omnibus venerando dicatum prodire in publicum permiſeris, ut juſtæ reverentiæ ac pie-*

pietatis officium (quod vehementer optabam) Apoſtolicæ Sanctitati tuæ perſolverem.

Nemini convenientius offerri poterat, & conſecrari hoc Opus, quam tibi, MAXIME ET OPTIME PONTIFEX, *cujus vita ſpirans eſt Evangelii Commentarius. Evangelium Fidei doctrinam Morumque documenta ab ipſo Chriſto ſummo Legislatore & Magiſtro tradita complectitur: Tu fidei puritati, ac Morum diſciplinæ vindicandis, aſſerendis, propagandis, & olim conſtanti ſedulitate adlaboraſti, cum Romanæ Eccleſiæ in majoris dignitatis, præcipuique momenti Officiis operam navares; & nunc ſtudio, zeloque ferventiore adlaboras in celſiore faſtigio ſpeculæ Paſtoralis. Humilitatem ſingulariter commendat Evangelium, honores dignitateſque fugere docet: Tua hæc,* BEATISSIME PATER, *ut Chriſti, cujus vices geris, chariſſima virtus; cujus admirandum ſæculis omnibus exemplum præbuiſti, cum ad ſummum Pontificatum ferventibus omnium votis expetitus, nihil non egiſti ut electionem tui Eminentiſſimis Patribus diſſuaderes: & ſummo conſenſu electus, expaviſti ad onus angelicis humeris formidandum. Neque vero illud magnanima humilitas tua ſubiiſſet, niſi doctorum, ac ſpiritualium virorum adducta conſiliis, quorum ſententiam rogare voluiſti, tuis ipſe, tametſi ſuperioribus luminibus diffidens. Ceſſiſti tandem gemens, intellecta Dei voluntate & vocatione, Te ſummæ imparem Dignitati difficillimis temporibus conteſtatus; dum omnes ſolam* CLEMENTIS XI. *mentem tantæ molis capacem ob inſignem pietatem, ob exquiſitam eruditionem, ob prudentiam longo rerum uſu comparatam, in florente vividaque ætate; ob patientiam laboris, ob conſtans boni & æqui ſtudium, ob magnanimitatem, ob amorem pacis, alienumque a partibus animum; ob propenſam ad benefaciendum omnibus voluntatem, ob modeſtiam ac manſuetudinem eximiam, conſenſione ſumma conclamabant.*

Charitas Evangelii finis, ſacri Miniſterii tui, ac Apoſtolici Principatus anima eſt, BEATISSIME PATER:

Hac incenſus, ad unam Dei gloriam, ad unam Eccleſiæ utilitatem, ad unam ovium Chriſti ſanguine redemptarum, & tuæ curæ Paſtorali commiſſarum ſalutem intendis. Hæc pias ex ſacris oculis lacrymas elicit, quas Deo jugiter offers quaſi Pontificii ſanguinem cordis ad eum placandum, & flagella iræ ejus a Chriſtiani populi cervicibus avertenda. Cæleſtis hæc virtutum regina facundiſſimum os tuum aperit, & flexanimam linguam movet, ut florentiſſimum Romanæ Eccleſiæ Clerum, Populumque ad pietatem & pœnitentiam, ad vitam ſecundum Evangelium inſtituendam, doctis, elegantibus, ac mirifica Sancti Spiritus unctione perfuſis Homiliis, pro more Sanctorum priſci ævi Pontificum, in maximis Solemnitatibus, & publicis calamitatibus, commoveas & inflectas. Hæc manus liberaliſſimas expandit, ut pauperum non urbanorum modo, ſed provincialium & exterorum, neceſſitatibus ſubvenias, & ærumnas ſubleves. Nullis ſumptibus parcis, ubi de charitatis & miſericordiæ operibus agitur: in propinquos dumtaxat tuos, pro ſingulari animi tui modeſtia, beneficia temperare didiciſti. Hac impulſus charitate, Epiſcopos & Evangelicos Operarios in Orientem mittis, quos Evangelium prædicare, & Eccleſias inſtituere, ac regere jubes eo ſpiritu, eaque fidei ac diſciplinæ puritate, quam Catholica Romana Eccleſia ab Apoſtolis accepit, quam Apoſtoli a Chriſto didicerunt, quam Chriſtus a Deo tradidit. Hac incitatus charitate, gentes a Sedis Apoſtolicæ communione luctuoſo dudum ſchiſmate diſtractas, ad Eccleſiæ unitatem; Catholicos Principes ad pacem & concordiam, per litteras, Nuntioſque, viros induſtria, prudentia, negotiorumque difficillimorum tractandorum peritia non minus, quam dignitate eccellentiſſimos, adhortaris, urges, obſecras. Te denique divina illa charitas ad majores ſanctæ Eccleſiæ toto orbe diffuſæ cauſas, & difficiliora negotia aſſidue applicat: Te ſacris Cardinalium, Congregationibus præſentem, ad ea ſecundum jus & æquum finienda; Te ad medendum malis omnibus, quæ Chriſtianam Rempublicam undique infeſtant; Te

ad

ad providendum Urbi, totique Romanæ Ditioni, inſtar optimi parentis potius quam imperioſi Principis, promptiſſimum facit.

In hoc tanto tàmque immenſo laudum tuarum campo longiùs & alacrius excurrerem, BEATISSIME PATER, *niſi humilitas modeſtiaque tua prohiberent; quarum, ut & omnium heroicarum virtutum, non minus quam ſupremæ Poteſtatis Primatu, toti orbi Chriſtiano venerandus affulges. Ad gratias potius Deo Optimo Maximo agendas me converto, qui tantum Eccleſiæ ſuæ Pontificem dedit, Gregorio Magno eruditione, ſapientia, charitate, manſuetudine, zelo Apoſtolico ſimillimum; ſingulis compaſſione proximum, præ cunctis contemplatione ſuſpenſum; qui nec interiorum curam in exteriorum occupatione minuit, nec exteriorum providentiam in internorum ſollicitudine relinquit. Gratiarum actioni preces adjungo ferventiſſimas, quibus flagito* SANCTITATI TUÆ *vitam prolixam, Clerum ubique canonica diſciplina florentem, domum tutam, Principatum ſecurum, Populum probum ac fidelem; Orbem Chriſtianum ex omni parte quietum & pacatum, & quæcumque Optimi Pontificis vota ſunt. Servet Populo ſuo ad multos annos ſoſpitem incolumemque Deus Pontificem ſanctum, qui in tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio, ſtans juxta Aram impavidus, dum terra motibus inſolitis terribilem in modum quateretur; precibus ſuis Templum Urbemque ſuffulciens, trepidantem plebem confirmans, Dei miſericordiam ſecum implorare docens, pœnitentiam dedicans in ſemetipſo; Romam advocato de cælis Dei Spiritu renovans, ut ſit modis omnibus civitas ſancta. Servet Dominus Epiſcopum Epiſcoporum, a quo ut ab exemplari diſcunt per ſemetipſos paſcere gregem Sacramentorum miniſterio, prædicationis verbo, Eleemoſynarum abundanti ſubſidio, ſanctæ converſationis exemplo.* CLEMENTEM XI. *ſervet, ut ſalva ſit Roma eius pietate ac regimine diutiſſime felix. Quod enim de Alexandro Imperatore Mammeæ filio profanus olim Hiſtoricus adulatorie ſcripſit*, Salva Roma quia

ſal-

ſalvus Alexander: *id citra ſuſpicionem ullam adulationis de Pontifice noſtro dicere licebit:* Salva Roma quia ſalvus CLEMENS.

Dum vero Sanctitati tuæ hos in Evangelia Comentarios tota animi devotione ac demiſſione nuncupo; cetera etiam Opera, quæ in hanc uſque diem in publicum emiſi, ſacris pedibus ſupponens, & Apoſtolico judicio, ac cenſuræ in omnibus ſubjiciens, humillime precor, BEATISSIME PATER, *ut me Pontificia benedictione digneris conſolari.*

PRÆ-

Digitized by Google

PRÆFATIO.

MULTIS variiſque Operibus publicam in lucem editis, in Scripturæ ſacræ lectione quieſcere decrevi, in ejus meditatione conſeneſcere. Sanctum Evangelium in manus ſumpſi, *ut Chriſti* Jeſu Domini ac Salvatoris noſtri præcepta relegens & exempla, iis animum nutrirem, roborarem, conſolarerque meum. Sacrum illud ſtudium, tam ſuave mihi eſt, ut aliorum faſtidium quoddam mihi creet; peneque me in alia incubuiſſe pœniteret, niſi & illa ſacra eſſent, eoque animo ſuſcepta, ut Eccleſiæ quoquomodo ſerviant. *Quid dulcius*, quam Deum loquentem *audire*, & ex *ejus* verbo argumenta haurire ſacrorum cum divina ejus Majeſtate colloquiorum?

Obſervationes porro meas ſcriptis commendans, Expoſitionem continuam adornavi S. Evangelii ſecundum quatuor Evangeliſtas, litteralem ſenſum ac moralem ſeorſim, quantum potui, elucidans. Ex parallelis ſacræ Scripturæ locis, & ex SS. Patrum commentariis explicationes hauſi, quas in publicam utilitatem effundo. Nihil enim in hoc ſtudii laboriſque genere licere exiſtimo novitati, quia nihil detrahi convenit vetuſtati. Quod in Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ, Romanæ ſchola didici, non quod a me ipſo inveni, me in hoc Opus contuliſſe profiteor; res non ingenioli mei, ſed antiquæ doctrinæ; non privatæ uſurpationis, ſed venerandæ Traditionis. Vulgatam Verſionem Latinam Eccleſiæ Decretis uſuque conſecratam religioſe ſecutus ſum; quamvis & Græci Textus, & Orientalium Ver-

Verſionum vim (ſicubi opus erat) adnotare non neglexerim.

Nullus mihi, ut exiſtimo, præteriit locus, dogmatibus Fidei aut regulis Morum fundandis ſeu firmandis idoneus, cujus ſenſum non attigerim, finem non indicaverim. Hanc enim inſiſtere viam Catholicos Scripturæ ſacræ Interpretes debere, mihi plane perſuaſum eſt. Quatuor Evangeliſtarum Concordiam & Harmoniam, quam Eruditi plerique Viri data opera illuſtrarunt, paſſim attingere & breviter exponere ſatis habui. Exquiſitas licet, ex profanis Oratoribus, Poetis, & Philoſophis ſententias corrogare ad commentationem Evangelii, dignum non duxi tam ſacri Operis gravitate. Ex Rabbinorum officinis, aut Heterodoxorum Auctorum, ſeu Catholicorum etiam quorumdam, ſtudio novitatis in tranſverſum abreptorum penu, abſit ut novas, & Antiquis incognitas Scripturæ ſacræ explicationes hauſerim ad vanam ſingularis & abſtruſioris eruditionis oſtentationem, & ad humanam gloriolam aucupandam, quod Chriſti Sacerdote indigniſſimum eſt: immo vero eorum errores notavi, confutavi, confixi. Videat minus eruditus iis qui novitatem etiam in doctrina ſacra, & divinarum interpretatione Litterarum amant; dummodo in iis exponendis eum ſenſum ſequar, quem tenuit & tenet ſancta Mater Eccleſia, cujus eſt de vero illarum ſenſu judicare; nec tranſverſum unguem ab unanimi Patrum conſenſu diſcedam.

Moralem vero Senſum ſtudioſe proſecutus ſum & illuſtravi ex ipſis ſacrarum Litterarum & SS. Patrum fontibus, ut divini verbi Prædicatoribus & Paſtoribus Animarum conſulam, quibus Evangelium Chriſtiano Populo explicare ex officio incumbit. Exiſtimavi e re Eccleſiæ eſſe, quæ Evangelii prædicatione propagata eſt, eaque filiorum ſuorum fidem nutrit, mores ædificat, uberem ſacrarum Concionum materiam ſubminiſtrare ex ipſo Evangelii fundo depromptam. Veterem concionandi rationem, quam ſancti Patres & antiqui Epiſcopi ſectati ſunt, in Eccleſiam re-

revocari optandum certe eſſet; ut nempe totius Evangelicæ lectionis, quam fidelibus proponit, ſeries explicaretur; Senſuque litterali, quantum neceſſe eſt, expoſito, Moralis erueretur, cui potiſſimum Eccleſiaſtes inſiſteret. Expendant ſacræ Eloquentiæ Magiſtri, primique ordinis Concionatores, an huic Patrum uſu conſecratæ methodo anteponi debeat nova concionandi ratio, quæ unica Evangelii ſententia pro themate aſſumpta (extra quam divagatur ut plurimum Concionator, ejuſque ſe velut immemorem in progreſſu Sermonis oſtendit,) humanis conceptibus, ingenioſis certe, ſed ſterilibus & exſuccis; & elegantibus quidem, ſed ſæpius infructuoſis morum humanorum picturis, auditorum paſcit, ſeu potius jejunos dimittit animos; ac molli eloquentia, comptæque orationis ornatu ac leporibus demulcet; non inſtruit, non movet, non flectit. Quo fit, ut tam infrequentes ſint peccatorum converſiones, cum nunquam tantus fuerit Concionatorum numerus, nunquam major Concionum frequentia. Utinam Eccleſiæ ædificationi & utilitati ſerviat Commentarium iſtud, quod forte poſtremum erit Operum meorum! Ultra ſexagenariam enim provectus ætatem, laſſeſcere incipio. Nullos tamen refugiam pro Dei gloria & Eccleſiæ obſequiis labores, quamdiu vires ſuppetent, ſi ab iis qui Dei vice mihi præſunt, imperentur.

Hos Commentarios ut Summo Pontifici dicem & conſecrem, una me Religio, fons obſervantiæ, reverentiæ ac devotionis erga Sedem Apoſtolicam, & ſedentem in ea digniſſimum Sancti Petri Succeſſorem CLEMENTEM XI. impellit. Poſtquam ex immenſo & ſcrupuloſis cotibus infeſto, ſcopuliſque, ad quos non offendere, non allidi, difficillimum eſt, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ pelago enavigavi: poſtquam vaſtum Theologiæ Dogmaticæ & Moralis gurgitem, obmurmurantibus ex adverſo ventis ſuperavi: in altum Scripturæ ſacræ aſpirante Deo ductus, naviculam ſolis Evangelii opibus onuſtam ad Romanæ Eccleſiæ & Sedis Apoſtolicæ portum appello, ſub S. Petri navi

vi colloco; ad Petram immobilem & inconcuſſam alligo, ſupra quam fundata eſt Eccleſia; ut in ea, ceu tutiſſima ſtatione conquieſcat, ad ejus nutum ſolvenda, cui a Domino dictum eſt, *Duc in altum;* cum quo qui non colligit, ſpargit. Quod me ſemper ſenſiſſe & conſtanter ſentire conteſtor; nec unquam dubitaſſe, aut ſalva fide in dubium revocari poſſe exiſtimaſſe, quin famoſæ illæ Propoſitiones quinque ab Innocentio X. & Alexandro VII. in ſenſu Janſenii damnatæ hæreticæ ſint; juſteque in ejuſdem Auctoris ſenſu, quem verba præ ſe ferunt, confixæ ac proſcriptæ: quin Summorum illorum Pontificum Conſtitutionibus, aliiſque ad illarum Confirmationem editis Sedis Apoſtolicæ Decretis, parem debeant Fideles omnes, tam oves quam Paſtores, non exteriorem ſolum, ſed internam obedientiam, ſimplicemque & abſolutam mentis & cordis adhæſionem. Qua ſine, externa ſpecies obedientiæ mera ſimulatio eſt, illuſio, hypocriſis, mendacium adverſus Spiritum ſanctum, ſacrilego etiam perjurio confirmatum ab iis qui credere ſe vel ſentire jurant ſuper ſancta Evangelia, quod reipſa non credunt vel ſentiunt; ſeque parere Conſtitutionibus Apoſtolicis profitentur, quibus animo contradicunt. Hanc fidei doctrinæque meæ integritatem, ex Operibus etiam a me editis Eminentiſſimo Cardinali Noalio Archiepiſcopo Pariſienſi approbatam, coram Summo Pontifice, cujus ad pedes hoc Opus, ceteraque humiliter depono, & coram Eccleſia Catholica toto orbe diffuſa vindicare neceſſarium duxi adverſus maledicorum libellorum anonymos Auctores, & inquietos homines; qui in via qua ambulabam confidenter, quia ſimpliciter, abſconderunt laqueum mihi.

Nemo tamen exiſtimet, me a Sanctorum Doctorum Auguſtini & Thomæ tutiſſimis & inconcuſſis dogmatibus de Gratia per ſe efficaci, & omnino gratuita Prædeſtinatione Sanctorum, a Sede Apoſtolica approbatis & commendatis; aut a ſanioris Moralis defenſione, vel latum unguem unquam deflexurum. Theologis omnibus eumdem ſenſum

adpre-

adprecor; neceſſariamque nobis inter tot humanæ vitæ & rei litterariæ ſcopulos cautionem & prudentiam Spiritus (nam prudentia carnis, mors eſt) a Deo ſupplex efflagito; ut velificata Spiritu Dei fides naviget tuta, ſi cauta; ſecura, ſi attonita. Votis ferventiſſimis exopto & precor ut omnes homines litterati privatos ſenſus ſuos & opiniones Sedis Apoſtolicæ & Epiſcoporum judicio in rebus Fidem aut Diſciplinam quovis modo ſpectantibus religioſe ſubjiciant & conforment: Eccleſiæque ordini, paci, unitati, propriæ ſententiæ amorem ſacrificent. Cujus quidem pacis & unitatis bono Epiſcopos ipſos propriam immolare Dignitatem, ſuiſque Cathedris cedere debere (ſi opus foret) Catholicæ Eccleſiæ Africanæ Præſules S. Auguſtino duce aſſerere non dubitarunt, ad idque ſe animo *paratos* profeſſi ſunt.

Oro tandem, ut omnibus Theologis, in variarum, quas tolerat Eccleſia, opinionum diſſidio & conflictu, charitatem ſcientiæ ſupereminentem Deus largiatur; charitatem veritatis; veritatem charitatis. Minus aſſequatur illa quæ inflat, modo omnium animis dominetur illa quæ ædificat. Omnium hæreat animis penitus defixa illa S. Auguſtini ſententia: *Ideo plerumque doctioribus minus aliquid revelatur, ut eorum patiens & humilis charitas, in qua fructus eſt major, comprobetur: vel quo modo teneant unitatem, cum in rebus obſcurioribus diverſa ſentiunt: vel quo modo accipiant veritatem, cum contra id quod ſentiebant, declaratum eſſe cognoſcunt.* *Libro 2. de Baptiſmo contra Donatiſt. c. 5.*

Traditam denique a Ferrando Carthaginenſi regulam Viri Theologi religioſe amplectantur, perſuaſumque habeant ſanctæ Epiſcoporum unanimitati & Romani præſertim Pontificis judicio, in omnibus cauſis Eccleſiaſticis aſſentiendum eſſe & acquieſcendum. *Loquantur & prædicent* (inquiebat eruditus ille Diaconus) *quibus honor Sacerdotii docendi auctoritatem tribuit; nos dijcere parati ſumus, docere alios non præſumimus. Interroga igitur, ſi quid veritatis cupis audire, principaliter Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem, cujus ſana* *Epiſt. ad Severum Schol.*

na

na doctrina conſtat judicio veritatis & fulcitur munimine auctoritatis. Interroga plurimos per diverſa terrarum loca Pontifices. Hac ſimplicitate nihil tutius; nihil ad litium alias interminabilium ultimas fibras revellendas & præcidendas conducibilius; nihil ad litigandi pruriginem, qua eximia ceteroquin ingenia interdum laborant, omnino ſanandam convenientius; nihil ad os occludendum inſidioſis & importunis verborum & ſyllabarum aucupibus accommodatius.

TY-

TYPOGRAPHUS LECTORI.

Rem tibi, candide Lector, non injucundam, nec admodum a propoſito alienam facturum me eſſe arbitratus ſum, ſi clariſſimi Authoris egregiam ſane, ac luce publica dignam Epiſtolam ad Sanctiſſimum Dominum noſtrum hujus libri occaſione conſcriptam, quæ nuper ad manus meas delata eſt, oculis tuis ſubjicerem. Cum enim noxium quemdam libellum ſub titulo neſcio cujus Caſus conſcientiæ deciſionis magno litteratorum ſtrepitu in Gallia editum Pontifex per litteras Apoſtolicas condemnaſſet, & adverſus complures Doctores, qui eidem ſubſcripſerant, inter quos Pater ipſe Alexander, vel incauta facilitate ductus, vel aliena fraude deceptus numerabatur, graviter indignatus, cum ad Eminentiſſimum Archiepiſcopum Pariſienſem, tum ad Regem Chriſtianiſſimum de plectendis novarum rerum Authoribus plura ſcripſiſſet, videbatur id impedimento eſſe, ne præſens in Evangelia Commentarium, & ſi antea Sanctitas ſua ſibi nuncupandum indulſerat, ad ejus pedes minus grati jam Authoris nomine offerri liceret. Quamobrem Pr. Alexander, ut omnem ex mente Pontificis offenſionem tolleret, præter ea, in quibus hujus præfatione Operis de ſincera cordis ſui fide circa damnatas in ſenſu Janſenii famoſas quinque propoſitiones, Romanorumque Decretorum obſervantia luculenter proteſtatus fuerat, ſuarum inſuper partium eſſe cognovit peculiari aliqua obſequii ſignificatione demulcere prius irati Pontificis animum, præfatamque inconſultæ ſubſcriptionis culpam deprecari. Id vero egregie præſtitit hac ipſa Epiſtola, quam hic commode inſerendam duxi, & ad majorem memoratæ operis præfationi lucem afferendam, & ad perennem ſimul ſapientiſſimo Authori laudem comparandam, qui poſterioribus ſuis, adeoque & melioribus curis teſtatum omnibus maxime voluit debito ſe magis erga Sanctam Sedem obſequio, & obedientia, quam doctrina, & eruditione gloriari.

Bea-

Beatiſſimo Patri, ac Domino; Domino Noſtro

C L E M E N T I X I.

PONTIFICI OPTIMO MAXIMO.

R O M A M.

Beatiſſime Pater.

Quamvis nihil prætermiſiſſe videar, quod ad officii mei rationem pertineret, ut publicæ mederer offenſioni, quæ ex editione infauſti Conſcientiæ Caſus orta erat, doluerimque ex animo quod nomen meum inter ejus approbatores ſubſcriptum legeretur; idque publicis actis declaraverim Eminentiſſimo Cardinali Noalio Archiepiſcopo Pariſienſi, meique animi ſenſa ejus Eminentiæ aperuerim datis ad eum litteris die 8. Januarii ultimo præteriti, quæ per omnium manus, ipſo primum exemplar, ſeu potius autographum communicante, volitarunt. Quamvis illi doctrinæ meæ integritatem plene approbaverim, etiam ex operibus meis, Theologia præſertim dogmatica, & morali, quoad ea, de quibus quæſtio vertebatur; quamvis declaratio mea pluribus e XL. Doctoribus revocaverit ad officium, & ad ejurandam ſubſcriptionem impulerit; idque totum a me ſponte, nullius juſſu, aut ſuggeſtione peractum ſit, antequam caſus ille male vulgatus, aliquo judicio Eccleſiaſtico damnatus eſſet. Quamvis Eminentiſſimum Cardinalem Archiepiſcopum Pariſienſem integritatis fidei meæ, ac doctrinæ vadem, & obedientiæ abſolutiſſimæ erga Sedem Apoſtolicam, & Sanctitatem Veſtram, teſtem, interpretem, ſponſorem fuiſſe (quæ ſumma ejus benignitas eſt cum æquitate conjuncta) certo noverim: animum tamen meum effundo lubens ad pedes Sanctitatis Veſtræ, illoſque devote exoſculatus, me plurimum, & ex animo dolere profiteor, quod hujuſmodi Caſui nimia facilitate ſubſcripſerim; plura in foliis editis addita, vel interpolata ſuſpicor, quæ in originali a me ſubſcripto non extabant, (nec inanes eſſe, ac male fundatas ſuſpiciones meas agnoſceretis, ſi inquieti homines, qui caſum temere ediderunt, autographum cum ſubſcriptionibus exhiberent) ſed illud ſupprimere, e re fuit petulantium hujuſmodi ingeniorum, & ad perturbationem Eccleſiaſticæ pacis ſcripturientium, ne illorum malignitas palam fieret.

Ut ut eſt, Beatiſſime Pater, non ſolum ex animo doleo de ſubſcriptione, qualiſcumque illa fuerit: non ſolum illam ejuro, quæ per obreptionem a me impetrata eſt: (nec enim retractare me pigebit unquam, & cenſorio ſtylo denotare, quæ a me ſcribi, aut ſubſcribi minime debuerant) verum etiam pari animi demiſſione, obedientia, adhæſione mentis, & cordis abſolutiſſima, ſubſcribo litteris Apoſtolicis, ac Decreto Sanctitatis Veſtræ, quo folia Gallico idiomate edita, & conſcientiæ caſum cum ſubſcriptionibus Doctorum continentia, veſtro judicio damnata ſunt, & prohibita; parem (inquam) Apoſtolico Veſtro decreto die 12. Februarii ultimo præteriti dato, obedientiam exhibeo, quam Conſtitutionibus Innocentii X. Alexandri VII. Clementis IX. Innocentii XII. Deceſſorum Veſtrorum, quibus quinque propoſitio-

tiones famoſæ in ſenſu Janſenii damnantur : Quod ſemper me præſtitiſſe abſque reſtrictione prorſus ulla, aut æquivocatione ; & tota animi ſinceritate, coram Deo, & Veſtra Sanctitate profiteor : illiſque, qui contrarium ſaperent, palam, ac libere dicere cum S. Yvone Carnotenſi Epiſcopo : *Manifeſte contra Sedem Apoſtolicam caput erigitis, dum quod illa ædificat, Vos, quantum in vobis eſt, deſtruitis; & quod illa deſtruxit, vos ædificare contenditis: Cujus judiciis, & Conſtitutionibus obviare, plane eſt hæreticæ pravitatis notam incurrere: nam Hæreticum eſſe conſtat, qui Romanæ Eccleſiæ non concordat.* Hunc animi mei ſenſum toti Eccleſiæ ſatis ſuperque expoſuiſſe mihi videor in præfatione Commentarii in quatuor Evangeliſtas nuper a me editi, nominique Beatitudinis Veſtræ dicati ; quem ad ejus pedes deponet Magiſter Generalis Ordinis noſtri. Benedictionem Apoſtolicam ſumma devotione exopto, & deprecor, dum votis, ac precibus aſſiduis multos annos, proſperam ſemper valetudinem, & cœleſtium donorum incrementa Sanctitati Veſtræ a Deo flagito.

Pariſiis pridie Kal. Novembris 1703.

Beatitudinis Veſtræ

Obſervantiſſimus, Devotiſſimus & Obſequentiſſimus
Filius & Servus F. Natalis Alexander Ordinis
FF. Prædicatorum.

Pontificias porro litteras, ſeu Brevia, ut vocant, de quibus ſupra incidit mentio, hic pariter habes, Amice Lector, ne quid tibi de tota re deſiderandum ſuperſit. Sunt autem hujuſmodi.

SS. D. N. D. CLEMENTIS Divinæ Providentiæ Papæ XI. Damnatio, & prohibitio quorumdam foliorum impreſſorum ſub titulo : *Lettre de M. *** Chanoine de B. A. Mr. T. D. A &c. Cas de Conſcience propoſé par un Confeſſeur de Province touchant un Eccleſiaſtique , qui eſt ſous ſa conduite &c.*

C L E M E N S P A P A XI.

Ad perpetuam rei memoriam.

CUm nuper in lucem prodierint quædam folia Gallico idiomate edita ſub titulo : *Lettre de M. *** Chanoine de B. A. Mr. T. D. A. &c. Cas de Conſcience propoſé par un Confeſſeur de Province touchant un Eccleſiaſtique, qui eſt ſous ſa conduite, & reſolu par pluſieurs Docteurs de la Faculté de Theologie de Paris.* Quamplures autem ex Venerabilibus Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus, quos ad examen dictorum foliorum ſpecialiter delegimus, audita, ac diligenter perpenſa foliorum hujuſmodi Cenſura, quæ coram Nobis relata fuit, folia ipſa damnanda, & prohibenda eſſe cenſuerint. Hinc eſt, quod Nos pro commiſſa Nobis ab æterno Paſtore gregis ſui cura, Dominicas oves, quantum nobis ex alto conceditur, a noxiis præſervare cupientes, de memoratorum Cardinalium conſilio, folia prædicta auctoritate Apoſtolica tenore præſentium damnamus, & reprobamus, ac legi, & retineri prohibemus, illorumque impreſſionem, deſcriptionem, lectionem, retentionem, & uſum omnibus, & ſingulis Chriſti fidelibus, etiam ſpecifica, & individua mentione, & expreſſione dignis, ſub pęna excommunicationis per contrafacientes ipſo facto abſque alia declaratione incurrenda omnino interdicimus. Volentes, & auctoritate pręfata mandantes, ut quicumque eadem folia penes ſe habuerint, illa ſtatim atque præſentes litteræ eis innotuerint, locorum Ordinariis, vel Hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus tradere, atque conſignare teneantur; In contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque. Ut autem eædem præſentes litteræ ad omnium notitiam facilius perveniant, nec quiſquam illarum ignorantiam allegare poſſit, volumus, & eadem auctoritate decernimus, ut illæ ad Valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, ac Cancellariæ Apoſtolicæ, nec non Curiæ Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ de Urbe per aliquem ex Curſoribus noſtris, ut moris eſt, publicentur, illarumque exempla ibidem affixa relinquantur, & ſic publicatæ omnes, & ſingulos, quos concernunt, perinde afficiant, ac ſi unicuique illorum perſonaliter notificatæ, & intimatæ fuiſſent : Utque ipſarum præſentium litterarum tranſumptis, ſeu exemplis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides, tam in judicio, quam extra illud ubique locorum habeatur, quæ eiſdem pręſentibus haberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris. die 12. Februarii M. DCCIII. Pontificatus Noſtri Anno tertio.

F. Oliverius.

Dilo-

Dilecto Filio Noſtro LUDOVICO ANTONIO Tituli Sanctæ Mariæ ſuper Minervam S.R.E. Præsbytero Cardinali de Noailles nuncupato.

CLEMENS PAPA XI.

Dilecte fili noſter ſalutem &c. Non ſine magna paterni cordis noſtri amaritudine nuper accepimus editum Pariſiis, ac pervulgatum fuiſſe libellum quemdam, cujus Titulus: *Cas de Conſcience propoſé par un Confeſſeur de Province touchant un Eccleſiaſtique, qui eſt ſous ſa conduite, & reſolu par pluſieurs Docteurs de la Faculté de Théologie de Paris*: Mole quidem perexiguum, ſed multiplici noxiæ Doctrinæ veneno abunde refertum, quo ſcilicet plures damnati errores, pernicioſæque novitates adſtruuntur, ac ipſæ etiam felic. rec. Alexandri ſeptimi Prædeceſſoris noſtri ad Janſenianam *hæreſim non* modo iterum damnandam, ſed & præclusis omnibus *callidorum hominum* effugiis, ac tergiverſationibus radicitus evellendam tanta *matur*itate editæ Conſtitutiones, quibus & Nos firmiſſime inhæremus, indirecte quidem, ac veluti per cuniculos impetuntur. Quid enim aliud eſſe dixerimus libelli hujuſmodi Authores, tam ſplendido Verborum apparatu erga Pontificias Conſtitutiones internam ſemper obſervantiam polliceri, quam interim exterius violant, & ut ſilentium polliceantur, quotidie ſilentium rumpere? Quid inanibus quæſtionibus, quæ ad nihil proficiunt, præterquam ad ſubverſionem audientium, Eccleſiaſticarum Sanctionum perſpicuitati tenebras velle offendere; *niſi malum*, quod corde fovent, per quamdam *diſſimulationem aperire*? ita ut illud jure uſurpari poſſit: Sermo eorum *ut cancer* ſerpit; & aliud: Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentis, venenum aſpidum ſub labiis eorum. Ingemuimus plane videntes homines, qui ſe Catholicos profitentur, eo temeritatis, & pervicaciæ deveniſſe, ut præfatis Apoſtolicis Conſtitutionibus, ceteriſque hujus Sanctæ Sedis Decretis adhuc obviam ire, eorumque vim emendicatis undique captioſis ſubtilitatibus eludere ſe poſſe confidant. Verum cum ſubdolis eorum artibus non modo, ut par eſſet, minime obſiſtere, ſed potius patrocinari, ac veluti manum porrigere conſpexerimus non paucos Pariſienſis Scholæ Doctores, qui *libellum* ipſum palam auſi ſunt ſuo calculo comprobare, obſtupuimus plane, & magna ſimul perturbatione pro Domo Dei exarſimus, ſtatimque, ne commiſſo nobis cœlitus muneri deeſſe videremur, de valido adhibendo remedio cogitavimus. Quapropter libellum ipſum prævio, ut moris eſt, Theologorum examine, Apoſtolica authoritate damnavimus, ac prohibuimus, ne ejus lectione fidelium mentes inficerentur. At vero quoniam, ut Sanctus Proſper præclare admonet, hujuſmodi hominum pravitati non tam diſputationum ſtudio, quam authoritatis privilegio eſt reſiſtendum, Circumſpectionem tuam ſedulo admonemus, ut zelum, quo maxime ferves pro ſana doctrina, Eccleſiæque pace tuenda excites, exeras, atque intendas in veſtigandis omni ſtudio, diligentiaque libelli hujus Authoribus, ac præcipuis Promotoribus, atque Evulgatoribus (neque enim clam fieri potuit, quod non niſi a multis valuit perpetrari) ac in eos poſtmodum gravibus, ut tantæ debetur audaciæ pœnis animadvertas. Porro Doctores illos, quos ſane decebat magis expugnandis Eccleſiæ deterrimis hoſtibus,

quam

Digitized by Google

quam convellendis Apoſtolicæ Sedis Conſtitutionibus nomen inſcribere, omnino volumus ſeveram adeo, te puniente, diſtrictionem ſubire, ut ceteri in poſterum a ſimilibus abſtereantur. Chariſſimum inſuper in Chriſto filium noſtrum Regem Chriſtianiſſimum, & datis literis, & per Venerabilem Fratrem Philippum Antonium Archiepiſcopum Epiſcopum Imolenſem Nuncium noſtrum, qui plura tecum etiam hac de re differet, enixe rogamus, ut Circumſpectioni tuæ in exequendis hiſce mandatis noſtris, pravorumque hominum nequitia coercenda regalis quoque velit auxilii brachium impertiri, quod quidem Majeſtatem Suam pro ſummo, quem in compeſcendis hæreticum, ac novitatum fautoribus hactenus oſtendit, zelo confidimus egregie præſtituram: & tibi interim, dilecte fili noſter, Apoſtolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Datum Romæ &c. Die 13. Februarii 1703.

Ulyſſes Joſeph Archiepiſcopus Theodoſienſis.

Cha-

Chariſſimo in Chriſto Filio noſtro LUDOVICO FRANCORUM
Regi Chriſtianiſſimo,

CLEMENS PAPA XI.

CHariſſime in Chriſto Fili noſter ſalutem &c. Audivimus nuper, audaci plane, & ſubdola nonnullorum hominum opera, qui in id nati eſſe videntur, ut Eccleſiæ, ac Reipublicæ pacem turbare non ceſſent libellum quemdam prodiiſſe, cui titulus: *Cas de Conſcience proposé par un Confeſſeur de Province touchant un Eccleſiaſtique, qui eſt ſous ſa conduite, & reſolu par pluſieurs Docteurs de la Faculté de Theologie de Paris*: quo ſane plura pernicioſę doctrinę capita, erroreſque damnati revocantur in lucem, & ipſa etiam hęretica Janſenii dogmata non obſcure ſoventur, dum editæ olim pro iis omnino abolendis Apoſtolicæ Conſtitutiones captioſis ſubtilitatibus eluduntur. Id porro in quantum Chriſti Fidelium ſcandalum, atque utriuſque regiminis perturbationem vergat, Majeſtas tua, cujus mentem tanta in gubernandis Populis ſapientia illuſtravit Altiſſimus, ex ſe ſatis ipſa deprehendet. Quoniam vero contra iſtiuſmodi homines continua novitatum prurigine laborantes non amplius legibus, ac Sanctionibus, quę ſatis multæ hactenus promulgatę fuerunt, ſed gravium potius adhibitione pœnarum agendum videtur, ne malum toties compreſſum, & quotidie reviviſcens ulterius ſerpat, opportunum exiſtimavimus, damnato prius hic juxta Sedis Apoſtolicæ morem libello, Dilecti Filii noſtri Ludovici Antonii S. R. E. Cardinalis de Noailles Eccleſiæ Pariſienſis Pręſulis zelum, ac pietatem per Apoſtolica ſcripta excitare, ut in ejuſdem libelli Authores, Evulgatoreſque præcipuos ſummo ſtudio conquiſitos ſeverius animadvertat, Doctoreſque non paucos, qui Romanorum Pontificum Prędeceſſorum noſtrorum Conſtitutiones, & Regia etiam *Majeſtatis tuæ* Decreta contemnentes ei.lem libello palam ſubſcribere non ſunt veriti, debitis pœnis afficiat. Ea autem in re, qua non *Eccleſię ſolum*, quæ Majeſtati tuæ maxime curę eſt, ſed ipſius Regni utilitas quęritur, ſummopere decet Regalis Brachii ſui in pręfati Cardinalis auxilium exeri poteſtatem, atque ita pravorum hominum temeritatem compeſci, ut palam fiat omnibus eam hodie inter Sacerdotium, & Imperium, miſerante Domino, vigere concordiam, ut impune non liceat turbulentis ingeniis & numquam cavillandi finem facientibus Eccleſiaſticas ſimul, ac Regias leges infringere. Novit profecto, Chariſſime fili noſter, novit, & gratulatur Eccleſia omnis, quanto pietatis ſtudio, quanta Regii Nominis laude eliminandis Catholicę Fidei, ac diſciplinę adverſis Erroribus, & novitatibus, pręcipue vero radicitus extirpandis Janſenii Dogmatibus adlaboraveris. Tuę nunc pru.entię, tuę Religionis, ac pietatis eſt cœpto operi ſuprêmam manum adjicere, traditamque tibi ab Altiſſimo poteſtatem in ipſius, atque Eccleſię ſuę obſequium exercere. Ne patiaris igitur, Chariſſime Fili, ut tot labores, ac ſtudia, quę exterminandę ex Florentiſſimo Regno tuo peſſimę hęreſis cotagioni adhibuiſti, paucorum hominum veſania fructu vacuentur, & pereant. Sileant inquieti homines, coerceantur protervi, pareant contumaces, & quos Eccleſiæ manſuetudo non flectit, poteſtas Regalis compeſcat, & conterat, ut ita quam Eccleſię Dei dederis, Deus ipſe Regnis tuis donet, ac perpetuo ſervet tranquillitatem. Eam interim Nos Majeſtati tuę una cum ceteris bonis omnibus ex animo precantes, Apoſtolicam ſimul Benedictionem Tibi amantiſsime impertimur.

Datum Romę &c. Die 13. Februarii 1703.

Ulyſſes Joſeph Archiepiſcopus Theodoſienſis.

Cha-

Digitized by Google

EXPOSITIO
LITTERALIS ET MORALIS
SANCTI
EVANGELII
SECUNDUM
MATTHÆUM.

SANCTUM *Jeſu Chriſti Evangelium ſecundum Matthæum*. Hunc Titulum appoſuit Eccleſia, cum ut Libro conciliaret auctoritatem, tum ut Evangelium iſtud a tribus aliis, & ab apocryphis diſcerneret. *Marcionem* Hæreſiarcham reprehendit *Tertullianus*, quod *S. Lucæ* Evangelium ſolum recipiens, *Nullam fidem repromittat de plenitudine Tituli, & profeſſione debita auctoris*. Auctoritas Eccleſiæ proponentis Evangelium, velut ſigillum eſt quo obſignatur. *Evangelio non crederem*, (inquit S. Auguſtinus) *niſi me Catholicæ Eccleſiæ commoveret auctoritas*.

Tertull. lib. 4. cont. Marc. c. 2. S. Auguſt. lib. cont. Epiſt. Manich. c. 5.

2. *Evangelium* definiri ſolet ab Eccleſiaſticis Tractatoribus, bonum nuntium quo peccatores ad indulgentiam per Chriſtum vocantur. Cum vero interdum ſumatur in Novo Teſtamento Evangelii nomen pro re ipſa læta quæ nuntiatur, quandoque pro doctrina Chriſti, alias pro prædicatione: hic uſurpatur pro Hiſtoria quæ Evangelium, ideſt, Chriſti ad homines adventum, & inter homines converſationem, vitam, geſta, miracula, legem ac præcepta, paſſionem, mortem, Reſurrectionem deſcribit & narrat.

Inter omnes divinas auctoritates, quæ ſanctis litteris continentur, Evangelium merito excellit. Quod enim Lex & Prophetæ futurum prænuntiaverunt, hoc redditum atque completum in Evangelio demonſtratur; (ait S. Auguſtinus.)

S. Auguſt. lib. 1. de conſenſu Evangeliſtarum cap. 1.

Evangelii finis eſt humani generis cum Deo reconciliatio per Jeſum Chriſtum, perductio ad cognitionem veritatis, ad conſecutionem beatæ æternitatis. *Ut ergo ab imis ad ſumma revocemur* (inquit S. Auguſtinus,) *atque id quod ortum eſt recipiat æternitatem, per fidem veniendum eſt ad veritatem*. Et

Idem cap. 35.

quia omnia quæ in contrarium pergunt, per aliquid medium reducuntur, & ab æterna juſtitia temporalis iniquitas nos alienabat: opus ergo erat media juſtitia temporali, quæ medietas, temporalis eſſet de imis, juſta de ſummis, atque ita ſe nec abrumpens a ſummis, & contemperans imis, ima redderet ſummis. Ideo Chriſtus Mediator Dei & hominum dictus eſt, inter Deum immortalem & hominem mortalem, Deus & homo, reconcilians hominem Deo, manens id quod erat, factus quod non erat. Ipſe eſt nobis fides in rebus ortis, qui eſt veritas in æternis. Hoc magnum & innarrabile ſacramentum, hoc regnum & ſacerdotium Antiquis per prophetiam revelabatur, poſteris eorum per Evangelium prædicatur. Oportebat enim ut aliquando in omnibus Gentibus redderetur, quod diu per unam Gentem promittebatur. Proinde qui Prophetas ante deſcenſionem ſuam præmiſit, ipſe & Apoſtolos poſt Aſcenſionem ſuam miſit. Evangelium omnes Apoſtoli prædicarunt, duo tantum ſcripſerunt, ſcilicet *S. Matthæus, & S.* [*Tertul. lib. 4. cont. Marc. c. 2.*] *Johannes*. Conſtituimus imprimis (inquit Tertullianus) *Evangelicum inſtrumentum Apoſtolos auctores habere, quibus hoc munus Evangelii promulgandi ab ipſo Domino ſit impoſitum. Si & Apoſtolicos, non tamen ſolos, ſed cum Apoſtolis, & poſt Apoſtolos. Quoniam prædicatio Diſcipulorum ſuſpecta fieri poſſet de gloriæ ſtudio, ſi non adſiſtat illi auctoritas Magiſtrorum, immo Chriſti, qui Magiſtros Apoſtolos fecit. Denique, nobis fidem ex Apoſtolis Johannes & Matthæus inſinuant: ex Apoſtolicis Lucas & Marcus inſtaurant, iiſdem Regulis exorſi, quantum ad unicum Deum attinet Creatorem, & Chriſtum ejus, natum ex Virgine, ſupplementum Legis & Prophetarum.*

3. *Sanctum* eſt Evangelium ratione auctoris & objecti, qui Chriſtus eſt, *Sanctus ſanctorum*: ratione materiæ, quia illius documentis & verbis conſtat a- [*Pſal. 18.*] dorandis; ratione finis, quia homines ad ſanctitatem informat: *Lex Domini im-* [*Matth. 4.*] *maculata convertens animas*. Quamobrem a S. Matthæo vocatur *Evangelium regni*, Dei ſcilicet; quod quidem regnum intra nos eſt per charitatem, quam Spiritus ſanctus in corda noſtra diffudit. *Evangelium gratiæ Dei*, a S. Paulo, [*Act. 20. Epheſ. 6. Epheſ. 1.*] *Evangelium pacis*; item, *Verbum veritatis, Evangelium ſalutis veſtræ, in quo & credentes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis ſancto, qui eſt pignus hæreditatis noſtræ*. Chriſtus corpus ſuum nobis dedit in ſacratiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, ut nobiſcum maneat uſque ad conſummationem ſæculi, noſque ex ſubſtantia ſua nutriat: vitam ac verba ſua atque documenta nobis reliquit in Sacra- [*Hebr. 1.*] mento Evangelii, ut per ſe ipſum nos erudiat. Deus enim qui multifariam multiſque modis nobis locutus eſt in Prophetis, *noviſſime nobis locutus eſt in Filio ſuo*, & in Evangelio loqui non ceſſat. *Nos itaque ſic audiamus Evangelium* [*S. Aug. Tract. 30. in Ioan.*] *quaſi præſentem Dominum; nec dicamus, O illi felices qui eum videre potuerunt! quia multi in eis qui viderunt & occiderunt; multi autem in nobis qui non viderunt & crediderunt. Quod enim pretioſum ſonabat de ore Domini, & propter nos ſcriptum eſt, & nobis ſervatum, & propter nos recitatum. Surſum eſt Dominus; ſed etiam hic eſt veritas Dominus*. Sanctificat animam frequens [*S. Ioan. Chr. Hom. 31. in Matth.*] Evangelii Lectio, eiuſdemque in tabulis cordis deſcriptio. *Nam ſi in quacumque domo Evangelium eſt, illuc diabolus ingredi non audet: quanto minus animam ei aſſiduis lectionibus familiarem, neque dæmon, neque peccatum attinget? Sanctifica igitur animum, ſanctifica corpus, hoc continget ſi Evangelium ſemper & animo habueris & lingua. Quod ſi linguæ obſcœnitas animam coinquinet, ſi dæmones vocet, perſpicuum eſt ſpiritali lectione eam ſanctificari, & gratiam Spiritus ſancti affatim infundi*. Ne igitur in noſtras ipſi animas crudeles ſimus, [*Amos 8.*] ſpirituali illa fame eas occidendo, de qua Dominus per prophetam: *Ecce dies veniunt, & mittam famem in terram, non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Domini*.

4. Evangelium eſt *Jeſu Chriſti*, non ſolum quia ejus geſta, miracula, verba,

ba, documenta, paſſionem, mortem, Reſurrectionem, populique novi, nimirum Eccleſiæ ab illo regenerationem commemorat: verum etiam quia ita ſuſcipiendum & colendum eſt, quaſi ipſius Chriſti Domini manu ſcriptum eſſet. *Omnibus enim Diſcipulis ſuis per hominem quem aſſumpſit, tamquam membris ſui corporis caput eſt. Itaque cum illi ſcripſerunt, quæ ille oſtendit & dixit, nequaquam dicendum eſt quod ipſe non ſcripſerit: quandoquidem membra ejus id operata ſunt, quod dictante capite cognoverunt. Quicquid enim ille de ſuis factis & dictis nos legere voluit, hoc ſcribendum illis tamquam ſuis manibus imperavit. Hoc unitatis conſortium, & in diverſis officiis concordium membrorum ſub uno capite miniſterium quiſquis intellexerit, non aliter accipiet quod narrantibus Diſcipulis Chriſti in Evangelio legerit, quam ſi ipſam manum Domini, quam in proprio corpore geſtabat, ſcribentem conſpexerit.* Quam pudendum eſt ut Chriſtiani ad theatra & ſpectacula confluant, tabulas & res inanes a ſcenicis hominibus & mimis audituri; ad Eccleſiam vero ire negligant, Chriſtum in Evangelio loquentem audituri! Quam indignum ut libros non ſolum inutiles legant, ſed noxios, Evangelii vero lectionem prætermittant! S. Joan. Chryſoſt. Hom. 2. in Matth. *Non ſum* (inquit) *ego Monachus, uxorem habeo, & filios, & curam domus gero. Hoc eſt quod omnia quaſi una quadam peſte corrumpit, quoniam lectionem divinarum ſcripturarum ad ſolos putatis Monachos pertinere, cum multo magis vobis quam illis ſit neceſſaria. Qui enim verſantur in medio, & vulnera quotidie accipiunt, magis indigent medicamine. Itaque multo eſt gravius atque deterius, rem ſuperfluam eſſe legem Dei putare, quam illam omnino non legere. Hæc enim verba ſunt, quæ de diabolica prorſus meditatione promuntur.*

S. Aug. Lib. 1. de conſenſu Evang. cap. 35.

5. *Secundum Matthæum.* Matthæus, qui & *Levi*, Galilæus, ex Publicano Apoſtolus, primus in Judæa Evangelium Chriſti Hebraicis litteris edidit, propter eos maxime qui ex Circumciſione in Jeſum crediderant. Exemplar Hebraicum S. Hieronymi ætate in Cæſareenſi bibliotheca adhuc ſervabatur. Exinde periit. Græca verſio ab aliquo temporum Apoſtolicorum interprete facta habetur. Quis fuerit illius Verſionis Auctor, incertum eſt, S. Hieronymo judice. Minus enim probabile videtur, quod habet additio Synopſi S. Athanaſii aſſuta, S. Jacobum Hieroſolymorum Epiſcopum Evangelium Matthæi intrepretatum fuiſſe. Qua enim neceſſitate, vel qua occaſione ipſe Hebræis regendis ab Apoſtolis præpoſitus, Evangelium eorum lingua vernacula ſcriptum Græco ſermone donaſſet? *Matthæus* primus Evangelii ſcribendi Provinciam nactus eſt (inquit S. Epiphanius) *oportebat enim eum ipſum, qui ad conciliandam humano generi ſalutem advenerat, quique dixerat: Non veni vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam; ad eorum qui ſervandi erant exemplum, ei homini potiſſimum prædicandæ ſalutis munus injungere, qui ab innumeris peccatis converſus, & a Telonio ſuſcitatus fuerat, ut ab illo quanta ſibi eſſet Adventu Chriſti humanitas collata, mortales diſcerent. Quippe poſt peccatorum condonationem: hoc eidem conceſſit, ut & mortuos excitare poſſet ad vitam, morbos depellere, purgare lepram dæmoneſque propulſare: Ne dicendo ſolum perſuaderet auditoribus; ſed Evangelicam Doctrinam factis etiam ipſis prædicaret, ac perditis hominibus nunciaret, poſſe illos pœnitendo recuperari, & iis qui ceciderant, reſurrecturos ſe eſſe.* Evangelium vero Librum ſuum appoſite vocavit, (inquit S. Joannes Chryſoſtomus) *Siquidem pœnarum ſublationem, veniam peccatorum, ſanctificationem atque juſtitiam, redemptionem, adoptionem etiam filiorum, & cælorum hæreditatem, & cum Dei Filio fraternitatem omnibus, tum inimicis, tum improbis & in tenebris ſedentibus nuntiavit.* Quid tam fauſtis nuntiis melius ac felicius nuntiari poſſit? Propterea *Evangelium* vocatur hæc Hiſtoria, quaſi omnia alia verba inania doceantur & vacua, quibus ſolent præſentia promitti, ut copia divitiarum, potentiæ magnitudo, gloria, honores, & quæcumque alia bona

S. Iren. lib. 3. c. 1. Euſeb. lib. 3. cap. 24. S. Hier. in catal. Vir. illuſt. & Præf. in Matth. S. Joan. Chryſoſt. Homil. 1. in Matth. S. Epiph. Hereſ. 51.

Homil. 1. in Matth.

eſſe homines arbitrantur. *Quæ vero piſcatorum ſunt annuntiata verbis, proprie ac vere Evangelia nominantur, non tantum quia firma ſunt ac penitus immobilia, ſupraque noſtram eminentia dignitatem: ſed quia cum omni etiam facilitate nobis donata ſunt. Non enim laboribus noſtris atque ſudoribus, ſed per Dei tantum in nos charitatem, tam grandia hæc premiſſa ſuſcepimus.*

6. In Evangelio, aliiſque canonicæ ſcripturæ Libris nonnulla ſunt humanæ menti ad intelligendum difficilia; quæ tamen ab Evangelii lectione Chriſtianos homines, quantumvis ſimplices & Theologica Doctrina deſtitutos deterrere non debent. Non enim legent vel audient, ſine fructu, etſi non capiant omnia quæ legunt vel audiunt, modo cum fide, pietate, & humilitate legant
Tract. 18. in Joa. vel audiant. „ Valde caute hæc audire debemus (inquit S. Auguſt.) ad quæ ca-
„ pienda parvuli ſumus; & corde pio & cum tremore, ſicut ſcriptum eſt, hanc
„ tenentes Regulam ſanitatis, ut quod ſecundum fidem qua imbuti ſumus, intel-
„ ligere valuerimus, tamquam de cibo gaudeamus: quod autem ſecundum ſa-
„ nam fidei regulam intelligere nondum potuerimus, dubitationem auferamus,
„ intelligentiam differamus; hoc eſt, ut etiam ſi quid ſit neſcimus, bonum ta-
„ men & verum eſſe minime dubitemus. Et ego, fratres, qui ſuſcepi loqui vo-
„ bis, cogitandus ſum a vobis qui ſuſceperim, & quæ ſuſceperim: Suſcepi enim
1. Timot. 3. „ tractanda divina homo, ſpiritalia carnalis, æterna mortalis. Etiam a me,
„ chariſſimi longe ſit vana præſumptio, ſi volo ſanus in domo Dei converſari, quæ
„ eſt Eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis: pro modulo meo
„ capio quod vobis appono: ubi aperitur, paſcor vobiſcum; ubi clauditur, pul-
„ ſo vobiſcum. "Surgamus, quæramus, ſuſpiremus, anhelemus deſiderio, &
ad clauſa pulſemus. „ Extorqueatur tamquam pueris ludricum neſcio quid, quo
„ ſe male avocant, ut poſſint inſeri utiliora grandioribus, ut poſſint proficere
„ qui repebant in terra ... Mores perducunt ad intelligentiam: genus vitę per-
„ ducit ad genus vitæ. Alia vita terrena, alia vita cæleſtis, alia vita pecorum,
„ alia vita hominum, alia Angelorum. Vita pecorum terrenis volupta-
„ tibus æſtuat, ſola terrena conquirit, in ea prona atque projecta eſt:
„ Vita Angelorum ſola cæleſtis: Vita hominum media ... Si vivit homo ſecun-
„ dum carnem, pecoribus comparatur: Si vivit ſecundum ſpiritum, Angelis ſo-
„ ciatur. Quando ſecundum ſpiritum vivis, quære etiam in ipſa Angelica vi-
„ ta, utrum parvus an grandis ſis. Si enim adhuc parvus es, dicunt tibi An-
„ geli, Creſce, nos panem manducamus, tu lacte nutrire, lacte fidei, ut per-
„ venias ad cibum ſpeciei" ... Deſideremus quam hic plene non habemus, myſteriorum ac rerum divinarum, latentiumque ſcripturæ ſenſuum intelligentiam. *Multum intereſt inter averſantem & deſiderantem, & iterum multum intereſt inter deſiderantem & fruentem. Vivis ut pecora, averſaris: Angeli perfruuntur. Tu autem ſi non vivis ut pecora, jam non averſaris: deſideras aliquid, & non capis: inchoaſti ipſo deſiderio vitam Angelorum. Creſcat in te, & perficiatur in te: & capias hoc non a me ſed ab illo qui & me fecit, & te.*

CAPUT PRIMUM

Senſus Litteralis.

1. LIber generationis. FauſtusManichæus inſigni impietate negavit Genealogiam Chriſti Evangelium eſſe, vel ad Evangelium pertinere, cujus errorem non tam rationibus, quam cavillis & inanibus argutationibus defen-
Lib. 2. 3. 7. & 23. ſum, *S. Auguſtinus* refellit.

Liber generationis, id eſt, ſeries progenitorum ſive majorum Chriſti ſecundum

dum carnem. Liber ſcilicet interdum uſurpatur ſcripturæ phraſi pro deſcriptione
quavis, narratione, ſive catalogo; ſive juſto volumine, ſive ſchedula tantum
vel Epiſtola contineatur. Hinc Matth. 19. *Libellas repudii*; & Jerem. 32. *Li-
ber emptionis & poſſeſſionis*. Vel *Liber generationis Jeſu Chriſti*, id eſt, Liber
de Vita Chriſti. Non ſolum enim generationis actum, aut genealogiæ ſeriem
nomen Hebræum *Tholedah* ſignificat, ſed totum vitæ curſum, & quicquid ho-
mini accidit in vita. Hoc ſenſu Noe dicitur *Vir juſtus atque perfectus in genera-* Geneſ. 6.
tionibus ſuis. Egregiam antitheſim innuit Evangeliſta inter Catalogum genera-
tionis primi Adam, & ſecundi Adam, cum ab utroque originem trahamus, ab
illo naturæ, ab iſto gratiæ. Gen. 5. verſ. 1. *Hic eſt liber generationis Adam*. Nam *Lib. 2. ope*
totum genus humanum (inquit S. Auguſt.) *quodammodo ſunt homines duo, primus* *imperf. cont.*
& ſecundus ... Per unum venundati ſumus ſub peccato, per alterum redimimur a *Jul. c. 163.*
peccatis; per unum præcipitati ſumus in mortem, per alterum liberamur ad vi- *& lib. de*
tam; quorum ille nos in ſe perdidit, faciendo voluntatem ſuam, non ejus a quo *peccato orig.*
factus eſt; iſte nos ſalvos fecit, non faciendo voluntatem ſuam, ſed ejus a quo *cap. 24.*
miſſus eſt: in horum ergo duorum hominum cauſa proprie fides chriſtiana conſi-
ſtit. Unus eſt enim Deus, unus & mediator Dei & hominum homo Chriſtus Je-
ſus. Quoniam non eſt aliud nomen ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat 1. Tim. 2. 5.
nos ſalvos fieri. Hinc ſubdit Evangeliſta. *Act. 4. 12.*

2. *Jeſu Chriſti*. Salvatoris & Meſſiæ a Deo promiſſi, qui Spiritu ſancto un-
ctus eſt præ conſortibus ſuis, non aliqua ſpiritalis unguenti participatione delibu-
tus, ſed totius gratiæ plenitudine, & Divinitatis inhabitatione ac unione perſo-
nali ſanctificatus. *Invenimus Meſſiam, quod eſt interpretatum Chriſtus*; (inquit
Andreas Simoni fratri.) *Scio quia Meſſias venit* (inquit mulier Samaritana) *qui* Joan. 1. 41.
dicitur Chriſtus. Jeſus dicitur & ille, qui poſt Moyſen populum in terram promiſ- Joan. 4. 25.
ſam introduxit. „ Typus ille, hic veritas. Ille in terram repromiſſionis, hic in
„ cælum, & ea quæ ſunt in cælis bona. *Ille* poſtquam Moyſes mortuus eſt, iſte
„ poſtquam Lex per Moyſen data ceſſavit. Ille Ducis dignitate, iſte Regis ma-
„ jeſtate præfulgens. Sed ne Jeſum audiens, de ſocietate nominum patereris er-
rorem, continuo ſubjunxit & *Chriſtum*; ait S. Joannes Chryſoſt. *Chriſtus*, ideſt *Hom. 1. in*
unctus, ut Rex, Sacerdos, Propheta. Rex, *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab* *Matth. Pſ*
eo ſuper Sion Montem ſanctum ejus. Sacerdos, *Tu es ſacerdos in æternum ſecundum* 2. 6.
ordinem Melchiſedech. Propheta, *Prophetam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuo-* Pſ. 109. 5.
rum ſimilem tui; & ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia quæ Deuter. 18.
præcepero illi ... Et, *Hic eſt Jeſus propheta a Nazareth Galileæ*. Et, *Quem ſcri-* Matth. 21.
pſit Moyſes in Lege, & Prophetæ, invenimus Jeſum Filium Joſeph a Nazareth. Joan. 1. 45.

3. *Filii David, filii Abraham*. Hi duo potiſſimum ex Chriſti progenitoribus
a S. Matthæo memorantur, quia alter caput erat gentis Judaicæ, ex qua Chri-
ſtus, alter familiæ. 2. Quia Abrahamo & Davidi potiſſimæ & frequentiſſimæ de
Meſſia venturo factæ erant promiſſiones. Abrahamo, *benedicentur in ſemine tuo* Gen. 12. 13.
omnes gentes: quod S. Paulus de Chriſto intelligendum eſſe docet. *Abrahæ di-* & 18. Gal.
ctæ ſunt promiſſiones, & ſemini ejus. Non dicit, & ſeminibus, quaſi in multis; 3. 16.
ſed quaſi in uno: Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus. Davidi vero: *Suſcitabo ſemen tuum*
poſt te, quod egredietur de utero tuo, & firmabo Regnum ejus. Ipſe ædificabit do- 2. Reg.
mum nomini meo: & ſtabiliam thronum Regni ejus uſque in ſempiternum. Ego ero 12. 13.
ei in Patrem, & ipſe erit mihi in filium. Quæ promiſſio etſi ad Salomonem ty-
pice pertineat, Chriſtum tamen ſpectat prophetice, de quo dictum eſt ab ipſo-
met: *Ecce pluſquam Salomon hic*: qui domum, ideſt, Eccleſiam ædificavit, in
qua Deus in ſpiritu & veritate adoratur: cujus regnum *in domo Jacob* æternum
eſt, & *Regni ejus non erit finis*. Qui Dei Filius eſt, ſecundum æternam generatio- Luc. 1.
nem, de qua Propheta, *Generationem ejus quis enarrabit?* Idemque Davidis filius, Iſai. 53.
ſecundum generationem temporalem. Hic *Altiſſimi Filius*, cui dedit Dominus

ſedem David Patris ejus, ut Angelus Mariæ ejus matri caſtiſſimæ nuntiavit:
Luc. 1. Quod & in Pſalmis ipſe David prædixerat: *Juravit Dominus David veritatem, non fruſtrabitur eam, de fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam.* Porro Davidem Abrahamo præmittit Evangeliſta, quia recentior erat, ſpecialior, & honorificentior Davidi facta promiſſio, omniumque ore magis celebrata, ut S. Joannes Chryſoſtomus obſervat; omneſque etiam vulgo ſciebant, Meſſiam Davidis
Pſ. 131. 11. filium eſſe oportere. Hinc turba ipſa popularis, viſis admirabilibus Chriſti factis
Hom. 1. in Matth. dicebat: *Numquid hic eſt filius David?* Et eo Jeruſalem ineunte triumphantis
Matth. 21. 9. inſtar, acclamavit, *Oſanna filio David*. Populares etiam homines erant, qui
1. Joa. 7. 42. dicebant, *Nonne ſcriptura dicit, Quia de ſemine David, & de Bethleem caſtello, ubi erat David, venit Chriſtus?* Hinc omnes qui a Chriſto beneficia petebant, filium Davidis appellabant, ut Meſſiam illum eſſe ſignificarent, qui populum ſuum omni beneficiorum genere cumulaturus eſſet. *Miſerere noſtri, filii David.*
Matth. 9. 27. & 15. 22. *Miſerere mei Domine fili David.* Interrogati denique a Chriſto Pharisæi, *Quid vobis videtur de Chriſto, cujus filius eſt?* Abſque hæſitatione reſpondent, *David.* Quibus ille reponit: *Quomodo ergo David vocat eum Dominum, dicens;*
Matth. 22. *Dixit Dominus Domino meo, ſede a dextris meis; donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum? Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus eſt?*

4. *Jacob autem genuit Judam, & fratres ejus*, non ſolus Judas, a quo Chriſtus genus duxit, & de cujus tribu ortus eſt, quique toti genti nomen dedit, cui promiſſus eſt Chriſtus, & cui benedicendo inſigne vaticinium de adventu Meſſiæ Ja-
Geneſ. 49. cob edidit, *Non auferetur ſceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt: & ipſe erit expectatio gentium.* Sed & Judæ fratres in Chriſti genealogia recenſentur, non tanquam Chriſti parentes, ſed tanquam regni ejus & reipublicæ conditores. Fuerunt enim ſuæ quiſque tribus Patriarchæ. Horum etiam mentione humiliatur immodica de progenitorum nobilitate jactantia, ut S. Chryſoſt. obſervat. Multi enim ex ancillis matribus nati ſunt, & tamen pariter Patriarchæ, Tribuumque principes extiterunt. Privilegium Eccleſię iſta deſignat æqualitas. Hæc quippe noſtræ nobilitatis prærogativa eſt, ut nulla ſit inter ſervos & nobiles in Regno Dei diſparitas, niſi & gratia & virtute. Omnes ex Deo nati, omnes filii Dei & hæredes, fratres autem & cohæredes Chriſti.

5. *Judas autem genuit Phares & Zaram de Thamar.* Zaram cum Phares nominatus, propter eventum ſingularem & admirabilem, qui in eorum ortu contigit: neque enim erat conſequentiæ naturalis, ut is qui manum emiſiſſet, e-
Geneſ. 38. amdem, poſtquam filo coccineo alligata erat, retraheret, alterique primas nativitatis cederet. *Non fit lege naſcentium, ſed ex Dei gratia, quæ tunc pueris*
S. Joan. Chryſ. Homil. 3. in Matth. *aderat iſta diſpenſans, & nobis quamdam imaginem futurorum in eorum nativitate depingens.* Duorum populorum typus fuere hi pueri Judaici ſub Moſaica, & Gentilis ſub Chriſtiana Lege viventis. Poſterioris ſtatus præluxit ortui prioris. Nam Republica illa ſpirituali, quæ temporibus Abrahæ fuit, illuceſcente, & deinde medio curſu ſubito revocata, Judæorum populus ortus eſt, & Reſpublica condita, cui data eſt Legis ſepes, ſpiritualis illius reipublicæ libertatem, (quæ manum, ideſt, opera fidem in Chriſtum teſtificantia, ejuſque ſanguinis pretio, ac virtute ad meritum inſignia produxerat) intercludens. Quod nomine *Phares* ſignificatum, qui cum ex utero matris prior egreſſus eſſet, dixit obſtetrix, *Quare diviſa eſt propter te maceria?*

Thamar, aliaſque famoſas mulieres in Genealogia Salvatoris Evangeliſta commemorat, nullam ceterarum; quia cum Judææ eſſent ac legitimæ uxores, eas nominari minime opus erat, quia nemo dubitare poterat filios, quos recenſebat, ex illis fuiſſe genitos. At de *Thamar* dubitari potuiſſet, quia extra legitimum conjugium conceperat; de *Rahab*, quia fuerat meretrix & alienigena; de *Ruth*, quia Moabitis; de *Betſabee*, quia adultera. Ideo ſpecialis eorum men-

Digitized by Google

mentio facta. Rationem affert alteram *S. Hieronymus*; obſervatque, excepta Matre Domini, in Genealogia Salvatoris nullam ſanctarum Mulierum nominari, ſed eas quas Scriptura reprehendit, *Ut qui propter peccatores venerat, de peccatoribus naſcens, omnium peccata deleret*. Tertiam addit S. Joannes Chryſ. Id factum ad reprimendam Judæorum ſuperbiam, qui nobilitatis illius quæ ad animam pertinet, inſignia negligebant, & nimium inſolenter de Abrahæ ſtirpe gloriabantur, virtutem parentum defenſionem eſſe rati vitiorum ſuorum. Ideo nec parentum virtutibus gloriandum, nec de illorum vitiis erubeſcendum eſſe docet, modo ipſi virtutem ſectemur, quæ una & vera eſt nobilitas.

S. Hieron. in cap. 2. S. Matth. Theodoret. in Lib. Ruth. S. Joan. Chryſoſt. Hom. 3. in Matth. Iſai. 11. 1.

6. *Salmon genuit Booz de Rahab*. *Booz* ille in ſacro libro *Ruth*, & 1. Paral. 2. celebratus. Reijciendum namque *Lyrani* Interpretis alioquin eruditi figmentum, tres *Booz* admittentis contra Scripturæ fidem. Nec vero incredibile eſt, quatuor homines, nempe *Salomonem*, *Booz*, *Obed*, & *Jeſſe*, trecentorum ſexaginta ſex annorum ſpatium inter ſe vivendo ſuiſſe partitos, eo præſertim tempore: quo hominum vita ſive naturæ vi, ſive temperantia, longius protendebatur.

7. *Jeſſe autem genuit David Regem*. Hæc Radix ex qua Chriſtum oriturum Iſaias prænuntiaverat. *Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet*.

8. *Joram autem genuit Oziam*. Tres ibi Reges prætermiſſi. Joram enim immediate non genuit Oziam, ſed Ochoziam, Ochozias Joam, Joas Amaſiam, ut conſtat ex libris Regum & Paralipomenon. Ideo vero prætermiſſi ſunt, quia conſtitutum, fuit Spiritui ſancto totam ſeriem progenitorum Chriſti tribus teſſaradecadibus, ideſt numero quatuordecim perſonarum ter repetito complecti. Hos vero potius quam alios prætermiſit Evangeliſta, ob maledictionem in domum Achabi latam 3. *Reg.* 21. & 4. *Reg.* 9. quicquid videlicet Achabi eſſet, exciſum iri uſque ad mingentem ad parietem; Ochozias enim a Joramo ex Athalia Achabi filia genitus fuit. Ideo tres illi Reges ex Chriſti progenitorum catalogo expuncti ſunt, quaſi capite minuti, ſicut & Tribus Dan ex ſignatorum albo eraſa eſt, ſive in eo prætermiſſa, *Apocal.* 7. quod a Dei cultu ad idola jam olim defeciſſet, ſeque cum Gentibus permiſcuiſſet, ut refertur *Judic.* 18. Prætermiſſi vero ceteri non fuere, qui in eadem linea ab Achabo mediate deſcenderunt, quia Dei maledictio in puniendis filiis ob peccata parentum ultra tertiam, vel quartam generationem extendi non ſolet, ſecundum Legis effatum, *Exod.* 20.

S. Hilarius & Hieron. in cap. 1. Matth.

Ochozias quidem genitus dicitur ex *Athalia* filia *Amri* Regis Iſrael, 4. *Reg.* 8. 26. Sed hæc *Amri* filia vocatur, hoc eſt neptis, Hebræorum more. Fuiſſe autem revera filiam Achab, qui erat filius Amri, conſtat ex 3. *Regum cap.* 16. *verſ.* 28. 29. & 30. & 4. *Reg. cap.* 8. *verſ.* 16. & 27.

Reg 24. & 25. 1. Paral. 3. & 2. 31. & 35. Jer. 22.

9. *Joſias autem genuit Jechoniam & fratres ejus in tranſmigratione Babylonis*. Ex libris Regum & Paral. conſtat, Joſiam habuiſſe filios quatuor, diverſorum plane nominum, *Johanam*, qui & *Joachas*; *Joachim*, qui & *Eliachim*; *Sedechiam*, qui & *Mathanias*, & *Sellum*. Qua ergo ratione Joſias dicitur genuiſſe Jechoniam? Probabilis reſponſio eſt, Joachim Joſiæ filium fuiſſe binomium, & dictum etiam Jechoniam, ut *SS. Epiphanio* Hæreſi 6. *S. Ambroſio* in cap. 3. S. Lucæ, & *S. Hieronymo* viſum eſt, & duos Jechonias fuiſſe, unum ante tranſmigrationem, alterum in ipſa tranſmigratione genitum, patrem & filium; Evangeliſtam neutrum ſuppreſſiſſe, ſed utrumque uno nomine indicaſſe euphoniæ gratia; patrem in fine ſecundæ teſſaradecadis, filium initio tertiæ, ut etiam *S. Auguſtino* placet. *Joachim* certe Joſiæ filium Auctor Libri III. *Eſdræ* cap. 1. verſ. 34. *Jechoniam* vocat. Vel dicendum cum *S. Epiphanio*, generationem unam ſcriptorum incuria prætermiſſam fuiſſe, poſt hæc nimirum verba, *Jechoniam & fratres ejus in tranſmigratione Babylonis*, hæc interceſſiſſe, *Jechonias autem genuit Jechoniam*. Sed prior Reſponſio melior eſt. Vulgata enim lectio vetuſtiſſima eſt,

S. Aug. lib. 2. de conſenſu Evang. cap. 4.

Digitized by Google

emendatio mera conjectura, nullius Codicis auctoritate nititur: nec tantum permittendum eſt conjecturis noſtris in Libros ſacros, ne infirmis vacillandi, procacibus inſultandi, omnibus de ſacri Textus auctoritate dubitandi detur occaſio.

Et fratres ejus. Jechonias pater plures fratres habuit. Jechonias filius nullos. Ideo porro fratrum Jechoniæ prioris in Genealogia Salvatoris facta mentio, vel quod omnes ad Regiam dignitatem evecti fuerint, primo *Joachas*, deinde *Joachim*, tertio *Sedechias*: vel quod in illorum tempora inſignes & extraordinariæ prorſus mutationes inciderint, & omnes eamdem cum *Jechonia* patre ſortem experti fuerint, tragicos nimirum exitus. Omnes enim a Regibus exteris ſolio avito exturbati, & quidam hac, quidam illac captivi abducti fuere. Unde non ſine cauſa tranſmigrationis meminit S. Matth. Joachas enim in carcerem conjectus a Pharaone, Sedechias a *Nabuchodonoſore* Babylonem pertractus narratur ibidem, æque ac *Jechonias* nepos, *Jechoniæ* pater, ſive *Joachimus* vinctus dicitur a Nabuchodonoſore, ut in Babylonem deportaretur, *Ibid. & Ezech.* 19. Tranſmigrationis autem mentione divinarum promiſſionum de Meſſia venturo firmitas demonſtratur, quæ tot mutationibus & caſibus non obſtantibus adimpletæ nihilominus fuerint.

In tranſmigratione Babylonis. Id eſt, imminente tranſmigratione, quæ facta eſt tertio menſe Regni Jechoniæ filii Joachim, ut habetur 4. *Regum* 24. Una vero dicitur tranſmigratio, qnamvis plures fuerint, eo quod intra paucos annos omnes acciderint, & potius una quam diverſæ videantur, cœpta ſcilicet ſub Joachimo continuata ſub Jechonia, conſumata ſub Sedechia.

10. *Et poſt tranſmigrationem Babylonis*, tempore ſcilicet exilii, in ipſa captivitate Babylonica, *Jechonias genuit Salathiel*. Quamvis enim Deus denuntiaverit eum futurum ſterilem, *Jerem.* 22. non orbitatem certe prolis, ſed regni proſperitatiſque negationem divina illa maledictio ſignificat. *Hæc dicit Dominus: Scribe virum iſtum ſterilem, virum qui in diebus ſuis non proſperabitur. Nec enim erit de ſemine ejus vir qui ſedeat ſuper ſolium David, & poteſtatem habeat ultra in Juda*. Jechoniam filios habuiſſe teſtatur *Jerem.* cap. 18. Sed ii e regio faſtigio exciderunt, & in ſtatum inferiorem ſunt redacti, illumque maximam partem luctuoſum, & variis calamitatibus inſignem.

11. *Salathiel autem genuit Zorobabel*. Non de Salathiele, ſed de Phadaia Salathielis fratre ortum Zorobabelem legimus 1. *Paral.* 3. *v.* 19. An alius *ab iſto* Zorobabel Matthæi ut *Toſtato* Abnlenſi Epiſcopo viſum? id quidem probabile: Nam Zorobabel Matthæi genuiſſe dicitur filium *Abiud*. Loco vero Paralip. mox laudato inter filios Zorobabelis nullus nominatur *Abiud*. An *Salathiele*, abſque liberis defuncto, *Phadaias* frater ejus, jure Levitatus, ducta ejus uxore, ſemen ei ſuſcitavit; ob idque Zorobabel ex eo genitus cenſetur filius Salathielis, non Phadaiæ, quamvis ab hoc proprie genitus fuerit? An S. Matthæus Abiud & ejus poſteros, non ex Paralipomenon quidem libris, ſed ex Tabulis Genealogicis recenſuit, quæ apud Judæos maxima cura ſervabantur? An forte binomines fuere majores illi Chriſti; quorum nomina cum iis qui in Libris Paralipomenon recenſentur, non conveniunt? Probabiles quidem Reſponſiones illæ, ſed difficultatem omnem ac ſcrupulum non eximunt.

S. Joan. Chryſoſt. Hom. 2. in Matt. S. Ambroſ. lib. 3. in Lucam. S. Hieron. in c. 1. S. Matt. S. Aug. lib. 2 de conſenſu Evang. c. 2. & Quæſt. 47. in lib. Judicum.

12. *Jacob autem genuit Joſeph virum Mariæ*. Genealogia Joſeph, non *Mariæ* a Matthæo deſcripta eſt, tum quod fœminarum genealogiæ in Scripturis deſcribi non ſolerent: Unde Axioma illud Judaicum, *Familia matris non Familia*. Tum quod ex una tribu fuerint Joſeph & Maria: unde ſatis fuit Joſephi Genealogiam contexi, ut inde Mariæ genus dignoſceretur. Nuptiæ enim non quærebantur extra Tribus, ex quo ea de re lata lex eſt, *Num.* 36. præſertim a juſtis, qnalis erat Joſeph. Lara quidem lex eſt ut caveretur confuſio poſſeſſionum, ne illæ transferrentur de tribu in tribum, cum nuberent pnellæ, quibus ex obitu patrum & fratrum obtigerant fundi hæreditarii. Quamvis autem hæc

fuerit

Digitized by Google

fuerit ferendæ legis ratio, cui occaſionem dederunt filiæ Salphaad, & querela patrum Tribus Manaſſes, lex tamen poſtea univerſalis fuit, & a piis communiter obſervata; quia tametſi pauperes actu transferre poſſeſſiones per Nuptias non poſſent, illis tamen ex obitu fratrum aut agnatorum fundi & poſſeſſiones hæreditario jure obtingere poterant, quarum alienatio cavenda eſſet. Mariæ igitur paupertas ratio non fuit, cur ipſa legis obſervantiſſima nuberet viro alterius Tribus. Accedit, S. Virginem hæredem fuiſſe revera, quamvis tenuis eſſet illius hæreditas. Unde *S. Epiphanius* Hæreſi 78. quæ eſt *Antidicomarianitarum*, Num. 7. ait: *Beata Virgo Joſepho tradita eſt, quo illam jura hæreditatis, quam poſſidebat, adegerant*: Joſeph igitur & Maria erant ex una Tribu Juda; addiderim, & ex una familia David. Matthæus igitur Genealogiam Chriſti a Davide ad Joſephum per Salomonem perducens, ſatis oſtendit genus Mariæ. Unde ait: *Jacob autem genuit Joſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Jeſus*. Ita Chriſtus ex Tribu Juda ortus demonſtratur per Matrem Virginem. Unde Apoſtolus ad *Hebr.* 7. ait: *Manifeſtum eſt quod ex Juda ortus ſit Dominus noſter, in qua Tribu nihil de Sacerdotibus Moyſes locutus eſt.* Nec refert, quod Maria cognata eſſet Elizabethæ ex filiabus Aaron: Hinc enim recte non colligitur Mariam fuiſſe ex Tribu Levi, ſed aliquem ex Tribu Juda & familia Davidis aliquam ex Tribu Levi duxiſſe uxorem, unde Virgo Deipara originem traxit.

Joſeph virum Mariæ. Vero ſcilicet Matrimonio conjuncti erant Maria & Joſeph. Neque fas erat ut ob hoc eum a conjugio Mariæ ſepararet Evangeliſta, quod Virgo peperit Chriſtum. *Hoc enim exemplo magnifice inſinuatur fidelibus conjugatis, etiam ſervata pari conſenſu continentia poſſe permanere, vocarique conjugium, non permixto corporis ſexu, ſed cuſtodito mentis affectu... Neque enim propterea non erat appellandus Joſeph Pater Chriſti, quia non eum concumbendo genuerat, quandoquidem recte Pater eſſet etiam ejus quem non ex ſua conjuge procreatum aliunde adoptaſſet* (inquit S. Auguſt....) *Erat quippe illa Virgo ideo ſanctius & mirabilius jucunda ſuo viro, quia etiam fœcunda ſine viro, prole diſpar, fide compar. Propter quod fidele conjugium parentes Chriſti vocari ambo meruerunt, & non ſolum illa mater, verum etiam ille Pater ejus, ſicut conjux Matris ejus, utrumque mente, non carne. Sive tamen ille pater ſola mente, ſive illa mater & carne, parentes tamen ambo, humilitatis ejus, non ſublimitatis; infirmitatis, non divinitatis*. Unde in Evangelio dicitur: *Et erant pater ejus & mater mirantes ſuper his quæ dicebantur de illo.. Et ibant parentes ejus per omnes annos in Jeruſalem*. Et paulo poſt: *Et dixit mater ejus ad illum, Fili, quid feciſti nobis ſic? Ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te*. Sed cum ex ſemine viri Maria non peperiſſet, profecto nec ipſius formæ ſervi parentes ambo eſſent, niſi inter ſe etiam ſine carnis commixtione conjuges eſſent. Unde ſeries generationum uſque ad Joſeph erat perducenda, „ Ne in illo conjugio, virili ſexui utique potiori fieret injuria, cum veritati nihil periret, quia ex ſemine David ex quo venturus prædictus eſt Chriſtus, & Joſeph erat & Maria. Omne itaque Nuptiarum bonum impletum eſt in illis parentibus Chriſti, proles, fides, Sacramentum: prolem cognoſcimus ipſum Dominum Jeſum: Fidem, quia nullum adulterium: Sacramentum, quia nullum divortium.. ſicut caſte conjux illa, ſic ille caſte maritus; & ſicut illa caſte mater, ſic ille caſte pater. Qui ergo dicit, Non debuit dici pater, quia non ſic genuerat filium, libidinem quærit in procreandis filiis, non charitatis affectum. Melius ille quod alius carne implere deſiderat, animo implebat. Nam & qui adoptant filios, caſtius eos corde gignunt, quos carne non poſſunt... Numeremus ergo per Joſeph; quia ſicut caſte maritus, ſic caſte pater eſt. Sed præponamus virum fœminæ ordine naturæ & legis Dei. Nam ſi remoto illo illam conſtituamus; dicit ille, & recte dicit, Quare me ſeparaſtis? Quare non per me generationes aſcendunt vel deſcendunt? An dicitur

S. Auguſt. lib. 2. de conſenſu Evang. c. 1. Idem lib 1. *de nuptiis & concupiſc. cap. 11.*

S. Aug. *ſerm. 1. de Conc. Matt. & Luc.* Edit. poſtremæ Pariſ. cap. 29.

ei,

„ ei, Quia non tu genuiſti opere carnis tuæ? ſed reſpondebit, Numquid & illa „ opere carnis ſuæ peperit? Quod Spiritus ſanctus operatus eſt, utriſque operatus „ eſt. Spiritus ſanctus in amborum iuſtitia requieſcens, ambobus filium dedit, ſed „ in eo ſexu quem parere decebat, operatus eſt hoc, quod etiam marito naſceretur.

S. Bernardus, Hom. 1. ſuper Evan. Miſſus eſt.

13. *De qua natus eſt Jeſus.* Omnes beatiſſimæ Virginis Mariæ laudes hoc uno continentur elogio, omnis ejus dignitas his verbis exprimitur. Vetus Orator *Philippo* Macedoni adulatus dixit: Sufficiat tibi filium habuiſſe *Alexandrum*. Beatæ Mariæ Virgini citra adulationem dicimus: *Sufficit tibi filium habuiſſe Jeſum*. „ A ſæculo non eſt auditum (inquit S. Bernardus) ut aliqua ſimul mater eſſet „ & virgo. Quod ſi & cujus mater attendas, quo te tua ſuper ejus mirabili cel- „ ſitudine ducet admiratio? Nonne ad hoc ut te videas non ſatis poſſe mirari? „ Nonne tuo, imo veritatis judicio, illa quæ Deum habuit filium, ſuper omnes „ etiam choros exaltabitur Angelorum? An non Deum & Dominum Angelorum „ Maria ſuum audacter appellat filium, dicens: *Fili quid feciſti nobis ſic?* Quis „ hoc audeat Angelorum? Sufficit eis, & hoc pro magno habent, quod cum „ ſint ſpiritus ex conditione, ex gratia facti ſunt & vocati Angeli, teſte David: *Qui facit*, inquit, *Angelos ſuos ſpiritus: Maria vero matrem ſe agnoſcens, majeſtatem illam, cui illi cum reverentia ſerviunt, cum fiducia ſuum nuncupat filium; nec dedignatur nuncupari Deus, quod eſſe dignatus eſt.*

S. Joan Chryſoſt. Hom. 5. in Matth.

14. *Omnes itaque generationes ab Abraham uſque ad David, generationes quatuordecim, &c.* In tres teſſaradecades ſeu numerum quatuordecim ter repetitum generationes omnes diviſit S. Matthæus, ut triplicem populi ſtatum, ſub Judicibus, ſub Regibus, ſub Ducibus & Sacerdotibus deſignaret, ſimulque ſignificaret Deum, antequam mitteret Filium ſuum, prius omnes tentaſſe vias, ut populum ſuum per Judices, Reges, Duces & Sacerdotes in officio contineret, vel ad officium revocaret; cum vero fruſtra in eo laboraſſet, pro ultimo tandem remedio miſiſſe Filium ſuum, quod cum Evangelica parabola convenit, ubi Dominus vineæ ter ſervos miſit ad vinitores ad repetendum fructum; qui cum nihil obtinuiſſent, miſit demum filium ſuum.

Luca 20.

15. *Chriſti autem generatio ſic erat.* Ne aliis generationibus ſimilis putaretur Chriſti generatio, modum ejus mirabiliter ſingularem, & ſingulariter mirabilem exponendum ſuſcipit S. Evangeliſta.

S. Hilar. in c. 1. S. Matt. S. Baſi. hom. de hum. Chriſti generatione. S. Epip. har. 78. S. Joan. Chr. hom. 4. in Matth. S. Amb. lib. 2. in Luc.

16. *Cum eſſet deſponſata Mater Jeſu Maria Joſeph.* Promiſſam dumtaxat Joſepho, nondum nuptam intellexerunt SS. Hilarius, Baſilius, Epiphanius. Matrimonio conjunctam probabilius interpretantur S. Joannes Chryſoſtomus, & S. Ambroſius, cum Joſeph *vir ejus*, & ipſa Joſephi *conjux* a S. Matthæo appelletur. Non dixit, *Prius quam in ſponſi domum adduceretur; intus enim jam erat* (inquit S. Chryſoſtomus,) cur autem non antequam deſponſaretur ſeu nuberet Virgo concepit? S. Ignatius martyr hanc affert cauſam, quam etſi non ſatis capiam, refellere tamen vereor, cum præſertim illam Origenes, & SS. Baſilius & Hieronymus approbent: ut diabolo Chriſti partus celaretur, cum eum non de Virgine, ſed de conjugata, aliorum hominum more natum putaret. *Latuit principem hujus ſæculi virginitas Mariæ: & partus ipſius; ſimiliter & mors Domini. Tria myſteria clamoris, quæ in ſilentio Dei operata ſunt:* (inquit S. Ignatius, Epiſt. ad Epheſios.) Ratio altera, ut Beatæ Virginis famæ ſimul & vitæ conſuleretur, ne in ſtupri ſuſpicionem adduci poſſet, & ob id vel probro, vel etiam pœnæ obnoxia reddi. Maluit enim Chriſtus filius Joſeph, quam impudicæ fœminæ videri. *Maluit aliquos de ſua generatione, quam de Matris pudore dubitare, nec putavit ortus ſui fidem Matris injuriis adſtruendam*, (inquit S. *Ambroſius*.) Cum enim ille qui præcipuo zelo poſſet ardere, cernitur non ſolum non abjicere ſponſam, ſed etiam recipere in conſortium, eique poſt conceptionem inſervire; profecto manifeſtum eſt, quod niſi aperte poſſet ex operatio-

S. Amb. lib. 2. in Luc.

S. Joan Chr. Hom. 4. in Matth.

ratione Spiritus ſancti illam concepiſſe, nec illam apud ſe retinuiſſet, nec ei in omnibus, quorum indiguit, miniſtraſſet. Nuptam igitur matrem ſuam Joſepho Chriſtus eſſe voluit, antequam conciperet, ut Joſeph teſtis eſſet virginitatis Mariæ. Tertia ratio ex iſta conſequens fuit, ne Jeſus ipſe ſpurius videretur. Quarta, ut Joſeph Mariæ, & infanti Jeſu cuſtodiæ, ſolatio & adjumento eſſet. Hunc enim beatiſſimum virum Chriſtus elegit ſuæ carnis nutritium, ſuæ matris ſolatium, ſolum denique in terris magni conſilii coadjutorem fideliſſimum, ait *S. Bern.*

17. ***Antequam convenirent***. Non ſequitur quod poſtea convenerint, ſed Scriptura quid factum non ſit, oſtendit, ut S. Hieronymus obſervat. Vulgata eſt Scripturæ phraſis. Geneſ. VIII. 7. *Qui egrediebatur & non revertebatur, donec ſiccarentur aquæ ſuper terram*. II. Reg. 23. *Michol filiæ Saul non eſt natus filius uſque in diem mortis ſuæ*. Pſal. LXXI. 18. *Uſque in ſenectam & ſenium, Deus; ne derelinquas me, donec annuntiem brachium tuum generationi omni quæ ventura eſt*. I. Cor. 15. verſ. 26. *Oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos ſub pedibus ejus*. Sic Helvidium Hæreticum perpetuæ virginitatis Beatæ Mariæ Matris Dei hoſtem mortuum eſſe dicimus antequam pœnitentiam ageret: nec tamen ſequitur illum poſt mortem pœnitentiam egiſſe. Igitur Maria inventa eſt in utero habens de Spiritu ſancto, antequam a Joſepho cognoſceretur; nec tamen ſequitur fuiſſe ab ipſo poſtea cognitam. Hæc enim *Porta ſanctuarii* reſpiciens ad orietem, ad eum de quo ſcriptum eſt, *Oriens nomen ejus*, & *Viſitavit nos Oriens ex alto*. Et dixit Dominus: *Porta hæc clauſa erit: non aperietur, & vir non tranſibit per eam: quoniam Dominus Deus Iſrael ingreſſus eſt per eam*. Quamvis igitur de S. Joſeph poſtea dicat Matth: *Et non cognovit eam, donec peperit Filium ſuum primogenitum*, non ſequitur quod illam poſtea cognoverit.

S. Hiero in cap. 1. Matt. & lib. cont. Helvidium. S. Epiph. Hær. 78. S. Joan. Chr. hom. 4. in Matth.

Ezech. 44 Zach. 6. Luc. 1.

18. ***Inventa eſt in utero habens de Spiritu ſancto***; contra conſuetudinem & præter omnem ſpem expectationemque Maria Virgo gravida apparuit, non uni Joſepho, ſed omnibus qui in illam oculos converterent. *De Spiritu ſancto, non de Spiritus ſancti ſubſtantia*, quaſi Chriſti pater fuerit, ſed ejus virtute, in caſtiſſimo Virginis utero formatum infantis Jeſu corpus ex ipſius Deiparæ Virginis ſubſtantia, ut qui conſubſtantialis erat æterno Patri ſecundum Divinitatem, conſubſtantialis fieret & nobis ſecundum humanitatem. Nova nativitate genitus eſt, inquit *S. Leo*, conceptus a Virgine, natus ex Virgine, ſine paternæ carnis
„ concupiſcentia, ſine maternæ integritatis injuria: quia futurum hominum Sal-
„ vatorem talis ortus decebat, qui & in ſe haberet humanæ ſubſtantiæ naturam,
„ & humanæ carnis inquinamenta neſciret. Auctor enim Deo in carne naſcenti
„ Deus eſt. Oportuit ut novo naſceretur ordine, qui novam impollutæ ſinceri-
„ tatis gratiam humanis corporibus inſerebat. Oportuit ut primam Genitricis
„ integritatem naſcens incorruptio cuſtodiret, & complacitum ſibi clauſtrum
„ pudoris, & ſanctitatis hoſpitium Divini Spiritus virtus infuſa ſervaret, quæ
„ ſtatuerat dejecta erigere, confracta ſolidare, & ſuperandis carnis illecebris,
„ multiplicatam pudicitiæ donare virtutem: ut virginitas quæ in aliis non po-
„ terat ſalva eſſe generando: fieret in aliis imitabilis & confitendo, & renaſcendo.

S. Leo ſerm. 21. in Nat. Dom. 2.

19. ***Joſeph autem vir ejus, cum eſſet juſtus, & nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam***. Juſtus erat Joſeph, id eſt omni genere virtutum ornatus, ſed præcipue charitate, in qua omnis Chriſtiana juſtitia conſiſtit, ſecundum S. Auguſtini mentem. Quamobrem uxorem caſtiſſimam, cujus conceptus myſterium neſciebat, ignominioſe accuſare noluit velut ream adulterii, ſed occulte dimittere cogitavit, modo qui & conſcientiæ ſuæ anxietati ac ſcrupulis ſedandis, & ſponſæ famæ ſervandæ conveniret. Anxietatem ſuam ac mœrorem Virgini nullatenus ſignificavit, parcens ejus pudori, nec ipſi moleſtus eſſe volens. Impotentis enim æmulationis ac zelotypiæ expers erat. Unde miſſus ad illum Angelus eſt, qui ſuſpicionem ejus ac dubitationem ex ignoratione myſterii nondum illi

reve-

revelati profectam diſpelleret. Apparuit autem in ſomnis, non aperte ſicut Paſtoribus & Zachariæ apparuerat, & Virgini: quia vir erat fide inſignis, nec manifeſtiori revelatione indigens. Nam Virgo quidem, cui tam nova nunciarentur & magna, multoque majora quam Zachariæ fuerant nunciata, & ante rem ipſam doceri debuit, & apertiſſima revelatione doceri. Paſtores quoque tanto debuerunt inſtrui manifeſtius, quanto magis ab ejuſmodi diſciplina per agreſtem vitam erant remoti. Joſeph vero cum tumentem ſponſæ uterum vidiſſet; ac de cauſa tantæ novitatis dubitaret, facilius inclinari poterat ad revelationem ſuſcipiendam. Nam facilius quæ facta ſunt, divinitus & præter naturæ leges fieri potuiſſe credimus; quam fieri poſſe quæ facienda ſunt. Angelum autem a Deo miſſum dubitare non poterat, cui intimæ cogitationes ſuæ & cordis arcana patebant. *Joſeph* (inquit) *filii David*, *noli timere accipere Mariam conjugem tuam*. Filium David vocat, ut divinas promiſſiones in memoriam illi revocet, ſimulque ſignificet, filium qui ex Virgine ſponſa ejuſdem familiæ conceptus erat, Meſſiam eſſe judaicæ genti a Deo promiſſum, & tamdiu exſpectatum, Davidis filium futurum. *Noli timere*, ne dubites *accipere Mariam conjugem tuam*. Quam mente demiſiſti, apud te retine, & cum ipſa mane ad ejus ſolatium & virginitatis teſtimonium, non ad uſum nuptiarum. *Sicut enim illam poſtea commendat Chriſtus Diſcipulo*, *ſic Angelus ſponſo*. Noli timere, quaſi diceret, Suſpicionem omnem ac mœrorem depone. Non modo enim illicito non eſt violata complexu, verum etiam ſupra naturam moremque fœcunda eſt. *Quod enim in ea natum eſt*, *de Spiritu S. eſt*.

S. Joan. Chryſ. Hom. 4. in Matth.

20. *Pariet autem filium*, *& vocabis nomen ejus Jeſum*. Non dixit, *pariet tibi*, ſed infinite, *pariet*, non enim illi, ſed univerſo prorſus orbi peperit Chriſtum (inquit S. Joannes Chryſoſtomus.) *Et vocabis nomen ejus Jeſum*. Non enim quia a Spiritu ſancto eſt, idcirco te a miniſterio tantæ diſpenſationis exiſtimes extraneum. Nam etſi nihil habeas in hac generatione commune, tamen quod eſt proprium patris, quodque Virginis integritatem non infuſcat, nato nomen impones. Ambobus jubet Angelus ut puero nomen imponant: *ubi declaratur parentum auctoritas*. Dicitur Joſeph, dicitur & Mariæ: *Vocabis nomen ejus Jeſum*. Nomen *quod eſt ſuper omne nomen*, quod infinitos continet ſpiritalium bonorum gratiarumque theſauros, quo qui appellandus eſt, remiſſionem peccatorum ac æternam ſalutem populo ſuo collaturus eſt. *Ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum a peccatis eorum*. Deum eſſe qui naſciturus eſt oſtendit his verbis Angelus. Solus enim Deus ſalvos facere poteſt homines a peccatis. Non ſolum populum Judaicum, ſed omnes qui in eum credunt, ejuſque legem obſervant. „ Duos Jeſus lego in typum Chriſti Jeſu præceſſiſſe, ambos populis prefuiſſe; „ quorum unus populum ſuum de Babylone eduxit, alter populum ſuum in Terram „ promiſſionis introduxit. Et illi quidem illos quibus præerant, ab hoſtibus de„ fendebant; ſed numquid ſalvabant a peccatis eorum? “ *Is autem noſter Jeſus & a peccatis ſalvat populum ſuum*, *& introduxit in terram viventium*. *Utinam & me peccatorem dignetur Dominus Jeſus annumerare populo ſuo*, *ut ſalvum me faciat a peccatis meis*. *Vere enim beatus populus*, *cujus iſte Jeſus Dominus Deus ejus*; *quia ipſe ſalvum faciet populum ſuum a peccatis eorum* (inquit S. Bernardus.)

Ibid.

Luc. 1. S. Aug. Serm. 51. de concor. Matth. & Luc.

S. Bern. Hom. 3. in Ev. Miſſus. eſt.

Sic Joſephi ſuſpiciones depulſæ, a quibus per Angeli revelationem liberari meruit, quia malevolæ non erant neque cum charitate pugnantes. Qua de re præclare S. Auguſt.: *Qui liberavit Suſannam mulierem caſtam*, *conjugem fidelem a falſo teſtimonio ſeniorum*, *ipſe liberavit & Virginem Mariam a falſa ſuſpicione mariti ſui*. *Inventa eſt ergo Virgo illa prægnans*, *ad quam vir non acceſſerat*. *Uterus quidem fetu intumuerat*; *ſed virginalis integritas manſerat*. *Seminatorem fidei fide conceperat*, *Deum in ſuum corpus aſſumpſerat*, *qui ejus corpus violari non permiſerat*: *Marito tamen tamquam homini venit in ſuſpicionem*. *Aliunde eſſe credebat*, *quod de ſe non eſſe ſciebat*, *& ipſum aliunde adulterium ſuſpicabatur*.

S. Aug. Serm. 349. alias 2. inter editos ex miſſ. Carthuſia majoris.

Ab

Ab Angelo corrigitur. Quare dignus fuit ab Angelo corrigi? Quia non in illo erat malevola ſuſpicio: quales Apoſtolus dicit malevolas ſuſpiciones naſci inter fratres. Malevolæ ſuſpiciones ſunt calumniantium, benevolæ ſuſpiciones ſunt gubernantium: Licet cuiquam de filio male ſuſpicari, ſed de filio non licet calumniari: utique ſuſpicaris malum ſed optas invenire bonum. Qui benevole ſuſpicatur, vinci cupit: Tunc enim bene lætatur, quando falſum inventum fuerit, quod male ſuſpicabatur. Talis erat Ioſeph circa conjugem ſuam, cui corpore non erat mixtus, ſed tamen fide jam fuerat copulatus. Venit ergo & Virgo in falſam ſuſpicionem: ſed ſicut pro Suſanna adſuit in Daniele Spiritus, ſic pro Maria adſuit Angelus. Ad Ioſeph inquit Angelus, „ Noli timere accipere Mariam con„ jugem tuam: quod enim de ea naſcetur, de Spiritu ſancto eſt. “ *Ablata ſuſpicio eſt, quia inventa redemptio eſt.*

1. Tim. 6. 4.

21. *Hoc autem totum factum eſt, ut adimpleretur quod dictum eſt a Domino per Prophetam dicentem: Ecce Virgo in utero habebit & pariet filium; & vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod eſt interpretatum, Nobiſcum Deus*. Hujus Iſaiæ Vaticinii applicationem ad Jeſum Chriſtum a S. Matthæo factam a Judæorum cavillis vindicant Patres & interpretes Chriſtiani: 1. auctoritate interpretum, qui Judæis ſuſpecti eſſe non poſſunt, ſcilicet Verſionis 70. interpretum, & Chaldaicarum paraphraſum Onkeli & Jonathanis. 2. Ex vi & notione vocis Hebraicæ *Habalmah*, quæ non ſolum virginem, ſed virginem abſconditam & diligenter cuſtoditam ſignificat, quæ ne quidem virorum oculis pateat. Et nuſquam in ſcriptura niſi pro virgine uſurpatur, ut *Gen.* 24. 16. de Rebecca virgine pulcherrima, & incognita viro, & *Exod.* 2. 8. de Maria ſorore Moyſis. 3. Ex illis verbis quæ Propheta præmiſit. *Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſignum*. Niſi enim virgo maneret quæ in utero habitura eſſet, ſed communi fieret lege connubii ut puella filium conciperet, ſignum dici non poſſet ac prodigialis novitas. Plura vide in Diſſertatione noſtra 27. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi 1.

Iſai. 7. 14.

S. Juſt. Dial. cont. Tryph. Tert. lib. adv. Jud. S. Epiphan. ad verſ. Ebion. SS. Cyril. Alex. & Hier. in Iſa. S. Joannes Chryſ. Hom. 5. in Matth.

Et vocabunt nomen ejus Emmanuel. Apud Iſaiam legitur, *vocabis*, ſed Evangeliſtæ ſæpe ſententiam, non verba Veteris Teſtamenti citare ſolent. *Emmanuel*. Hic ab eventu nomen imponitur. Quid enim eſt aliud, *Vocabunt nomen ejus Emmanuel*, quam, Videbunt oculi mortalium Deum inter homines verſantem, qui etſi ante cum hominibus fuit, non tamen humana carne indutus *in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt*? Non igitur ſignificant Prophetæ & Evangeliſtæ verba, Chriſti nomen proprium eſſe *Emmanuel*, ſed rem eo nomine ſignificatam illi convenire; quemadmodum de eodem dixit, *Voca nomen ejus, Accelera ſpolia detrahere: Feſtina prædari*: quia illo nato detractio ſpoliorum Samariæ, nimirum idololatriæ deſtructio fieri cœpit. Eadem ratione dixit, fore ut vocaretur nomen ejus, *Admirabilis, Conſiliarius, Deus fortis, pater futuri ſæculi, princeps pacis*. Non quod tot nominibus appellandus eſſet, ſed quod divinæ dotes his nominibus ſignificatæ illi excellenti modo convenirent. *Sic* Lucæ 1. *Quod ex te naſcetur ſanctum vocabitur Filius Dei*, id eſt, erit. Sic *Iſai.* 1. 26. de Jeruſalem dicitur, *Poſt hæc vocaberis civitas juſti, urbs fidelis*, & Zachar. 8. *Et vocabitur Jeruſalem civitas veritatis, & Mons Domini Exercituum, mons ſanctificatus*: non utique quod his nominibus vocanda eſſet, ſed quod talis eſſet futura, ut merito ita vocari poſſet. Sic de Chriſto dicitur Jerem. 23. 6. *Et hoc eſt nomen quo vocabunt eum, Dominus juſtus noſter*: Non appellatione externa nominis, ſed rei per nomen deſignatæ convenientia: Vere etenim Chriſtus Dominus juſtus noſter eſt. Sic etiam Emmanuel vocandum ſignificat Propheta & Evangeliſta, quia res hoc nomine ſignificata illi convenit, nempe, *Nobiſcum Deus*. Idem eſt ergo Jeſus & Emmanuel, *non ſono, ſed ſenſu*, ut Tertullianus ait: Is enim eſt *Verbum caro factum*, quod *in nobis*, ſive inter nos *habitavit*.

Iſa. 8.

Iſai. 9.

S. Ioan. Chryſ. Hom. 5. in Matth.

Tertul. lib. adver. Judæos.

23. Et

23. *Et non cognoſcebat eam, donec peperit filium ſuum primogenitum*. Negationem hanc ante partum, nihil affirmare de tempore poſteriore, id eſt, non recte inferri quod poſtea cognoverit, ſuperius obſervatum ac probatum eſt variis ſcripturæ locis parallelis, quibus hæc addi poſſunt. Geneſ. 28. 15. *Et ero cuſtos tuus quocumque perrexeris, & reducam te in terram hanc: nec dimittam niſi complevero univerſa quæ dixi*. Pſalm. 122. 2. *Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ ſuæ, ita oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum, donec miſereatur noſtri* 1. Reg. 15. 35. *Et non vidit Samuel ultra Saul uſque ad diem mortis ſuæ*. Job 27. 5. *Donec deficiam, non recedam ab innocentia mea*. Iſai. 22. 14. *Si dimittetur iniquitas hæc vobis donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum*. Matth. 5. v. 18. *Donec tranſeat cælum & terra, iota unum aut unus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant*.

Filium ſuum primogenitum. Primogenitus Mariæ Chriſtus dicitur, non quod poſt eum alius, ſed quod nemo ante illum genitus ſit. Hic enim vero Scripturæ ſacræ uſus, ut unigeniti etiam primogeniti dicantur. Hinc *Exod*. 12. 29. Deus dicitur *percuſſiſſe omnia primogenita Ægypti*: Inter quæ non dubium quin aliqui unigeniti eſſent. Et cap. 13. 2. & 22. 29. Jubet *omnem primogenitum ſibi ſanctificari*. Quo nomine etiam unigenitos ſignificari docet conſuetudo Legis interpres: Alioqui expectandum fuiſſet donec alii poſterius geniti naſcerentur. Apoſtolus etiam Hebr. 1. 6. Chriſtum *Primogenitum Dei*, id eſt, unigenitum appellavit. Ideo porro Evangeliſta hoc epitheton addidit, *Primogenitum*, ut dignitatem & jura præcipua, quæ antiquitus, etiam ante legem Moſaicam tribuebantur tam filiis unicis, quam natu maximis, Chriſto competere ſignificaret, principatum ſcilicet, ſacerdotium, & prælationem in hæreditate, ut obſervat eruditus Commentator.

SENSUS MORALIS

1. AD ſtirpem Chriſti pertinere per eius gratiam poſſumus, ſi voluntati e-
Luca 12. jus obſequamur, & mandata ejus ſervemus. *Qui* enim, inquit, *facit*
voluntatem Patris mei qui in cælis eſt, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt.
Parentes Chriſti ſumus, ſi fidem & obedientiam Abrahæ, ſi Davidis pœniten-
tiam & manſuetudinem, ſi Mariæ & Joſephi humilitatem, fidelitatem, paupertatem imitemur. Chriſtus *nobiſcum Deus*, ambulemus coram illo, & ſimus
Geneſ. 17. perfecti, quemadmodum Abrahamo dictum eſt *Ambula coram me, & eſto perfectus*. Vivamus ſemper & operemur tamquam Deum præſentem cogitantes.
Beatæ Mariæ Matris Dei, ante partum, in partu, & poſt partum Virginis, ca-
ſtitatem ac puritatem æmulemur, ut & ipſi Chriſti Mater ſimus. „ Mater ejus
S. Auguſt. lib. de ſancta Virg. c. 5. „ eſt tota Eccleſia (*inquit S. Auguſt.*) quia membra ejus, id eſt, fideles ejus per
„ Dei gratiam ipſa utique parit. Item mater ejus eſt omnis anima pia, faciens
„ voluntatem Patris ejus fœcundiſſima charitate in iis quos parturit, donec in
Galat. 4. 19. „ eis ipſe formetur. Maria ergo faciens voluntatem Dei, corporaliter Chriſti
„ tantummodo mater eſt, ſpiritaliter autem & ſoror & mater. Ac per hoc una
„ femina illa, non ſolum ſpiritu, verum etiam corpore, & mater eſt & virgo.
„ Et mater quidem ſpiritu, non capitis noſtri, quod eſt ipſe Salvator, ex quo
„ magis illa ſpiritaliter nata eſt; quia omnes qui in eum crediderint, in qui-
„ bus & ipſa eſt, recte filii ſponſi appellantur: ſed plane mater membrorum
„ eius, quod nos ſumus: quia cooperata eſt charitate ut fideles in Eccleſia na-
„ ſcerentur, quæ illius capitis membra ſunt: corpore vero ipſius capitis mater.
„ Oportebat enim caput noſtrum propter inſigne miraculum ſecundum carnem
„ naſci de Virgine, quo ſignificaret, membra ſua de Virgine Eccleſia ſecundum
„ ſpiritum naſcitura. " In beatæ Virginis Mariæ Matris noſtræ clientelam nos

con-

conferamus. Noſtræ originis agnoſcamus dignitatem. Regeneravit nos Eccleſia Virgo de Spiritu ſancto, fecitque filios Dei per Baptiſma. *Omni enim homini renaſcenti aqua baptiſmatis inſtar eſt uteri virginalis, eodem Spiritu ſancto replente fontem, qui replevit & Virginem: ut peccatum, quod ibi vacuavit ſacra Conceptio, hic myſtica tollat ablutio*; (inquit S. Leo) ſecundum ſpiritum ergo vivamus. Per baptiſmatis ſacramentum, Spiritus ſancti templum effecti, ne diaboli ſervituti nos iterum ſubjiciamus, quia pretium noſtrum ſanguis Chriſti eſt; quia in veritate nos judicabit, qui in miſericordia nos redemit. Quiſquis igitur chriſtiano nomine pie & fideliter gloriaris, reconciliationis tuæ gratiam juſto perpende judicio. „ Tibi enim quondam abjecto, tibi extruſo a paradiſi ſedibus, tibi per longa exilia morienti, „ tibi in pulverem & cinerem diſſoluto, cui jam non erat ſpes ulla vivendi, per Incarnationem Verbi poteſtas data eſt, ut de longinquo ad tuum „ revertaris Auctorem, recognoſcas parentem, liber efficiaris ex ſervo, „ de extraneo proveharis in filium: ut qui ex corruptibili carne natus es, „ ex Dei Spiritu renaſcaris; & obtineas per gratiam, quod non habebas „ per naturam: ut ſi te Dei filium per Spiritum adoptionis agnoveris, Deum „ patrem audeas nuncupare. Malæ conſcientiæ reatu abſolutus, ad cæleſtia „ regna ſuſpires, voluntatem Dei facias divino fultus auxilio, imiteris Angelos ſuper terram, immortalis ſubſtantiæ virtute paſcaris, ſecurus adverſus „ inimicas tentationes pro pietate confligas; & ſi cæleſtis militiæ ſacramenta ſervaveris, non dubites te in caſtris triumphalibus Regis æterni pro victoria coronandum.

S. Leo ſerm. 23. in Nat. Dom. 4.

Idem Serm. 22.

2. Jeſus implevit ſui nominis & muneris officia ſalvum faciendo populum ſuum a peccatis eorum. Nos Chriſtiani nominis officia impleamus, ut nobis partam a Chriſto Jeſu ſalutem conſequamur. Chriſtianus enim non modo ex Myſteriorum communione, verum etiam ex novitate vitæ debet agnoſci. Illum *ſal* eſſe convenit, & *luminare mundi*. Si vero ne tibi quidem ipſe luceas, & ne propriam quidem putredinem fœtoremque detergas, quibus te indiciis fidelem agnoſcere potero? An quia ſacri Fontis acquis ablutus es? At hoc ipſum quod tibi datum fuerat ad ſalutem, fit tibi gravioris cauſa ſupplicii. Igitur fidelem non ab his tantum quæ accepit a Deo, verum etiam ab his quæ obtulerit ipſe Deo, convenit refulgere, & undique eſſe notum ac manifeſtum, ab inceſſu, ab aſpectu, a voce. (Inquit S. Joannes Chryſoſt.)

S. Joannes Chryſoſt. Hom. 4. in Matth.

3. *Jacob genuit Joſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Jeſus*. Quamvis ex Maria ſola genitus ſit Chriſtus, ejus tamen genealogia per Joſeph, ejuſque majores deſcripta eſt, *Ut diſcerent fidelia conjugia, multo familiarius ſe adhærere membris Chriſti, quanto potuiſſent imitari parentes Chriſti*. Joſeph igitur & Mariam imitari ſtudeant Chriſtiani conjuges, ſervent conjugalem caſtitatem, ſi quidem virginalem ſervare non potuerunt, nec ad eam perfectionem ſunt vocati: fidem ſibi mutuo ſervent, continentiam ad tempus ſaltem colant, *ut vacent orationi*, & ſacris Myſteriis communicent. Amore caſto ſe diligant, & conjugio ſuo utantur ut filios pariant, qui per baptiſmum filii Dei, & Chriſti Jeſu fratres fiant, qui *Primogenitus eſt in multis fratribus*: Non utantur conjugio, ut gentes quæ ignorant Deum. *Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, & charitas Dei, & communicatio ſancti Spiritus* ita Chriſtianorum conjugum in cordibus regnet, ita illorum animos in Deo conjungat, ut ſpiritaliter in ipſis naſcatur Jeſus. Sic felicitatis Mariæ, de qua natus eſt Jeſus, erunt participes, quæ *beatior* fuit *percipiendo fidem Chriſti, quam concipiendo carnem Chriſti*. Chriſti enim cognatis, qui non in eum crediderunt, quid profuit illa cognatio? *Sic & materna propinquitas nihil Mariæ profuiſſet, niſi felicius Chriſtum corde quam carne geſtaſſet*. Sed & alius modus eſt, quo

S. Auguſt. lib. 23. cont. Fauſtum c. 8.

S. Aug. lib. de ſancta Virginit. c. 3.

S. Greg. M. Hom. 3. in Ev.

Chri-

Chriſtum parere poſſimus: *Qui enim Chriſti frater & ſoror eſt credendo, mater efficitur prædicando. Quaſi enim parit Dominum, quem cordi audientis infuderit. Et mater ejus efficitur, ſi per ejus vocem amor Domini in proximi mente generatur.*

CAPUT SECUNDUM

Senſus Litteralis.

I. C*Um ergo natus eſſet Jeſus in Bethleem Juda, in diebus Herodis Regis.* Locum, tempus, & eventa Nativitatis Chriſti accurate deſcribit Evangeliſta. Locus deſignatur his verbis, *In Bethleem Juda*, ortu Davidis Regis celebri, juxta Micheæ Prophetæ vaticinium. *Bethleem Juda* dicitur, non Judææ, id eſt, urbs ad ſortem Tribus Juda pertinens, ſeptem milliariis Hieroſolymis diſtans; diſtincta ab altera ejuſdem nominis in Tribu Zabulon ſita, ex qua erat Abeſſam Judex. (*Joſ.* 19. 15. *Jud.* 12. 8.) Tempus notatur his verbis, *In diebus*, id eſt, tempore Herodis Magni, filii Antipatri, Aſcalonitæ, Regis Judææ & adjacentium regionum ab Auguſto Cæſare conſtituti, cum ſceptrum de Juda, juxta Patriarchæ Jacob oraculum (*Geneſ.* 49.) defeciſſet. Alius ab iſto *Herodes* fuit, *Antipas* appellatus, hujus filius, Tetrarcha Galilææ, qui & S. Joannem Baptiſtam occidit, & Chriſto in Paſſione illuſit. De quo *Lucæ* 13. 31. & 23. & *Matth.* 14. Rurſus alter Herodes, cui nomen *Agrippa*, Antipæ filius, Magni nepos, Rex tantum Traconitidis, Galilææ & Iturææ, qui *Jacobum Apoſtolum*, fratrem Johannis, occidit gladio & *Petrum* in carcerem conjecit. (*Act.* 12.) Deſcribuntur deinde quæ nato Chriſto evenerunt.

; *Micheæ*.

2. *Ecce Magi ab Oriente venerunt Jeroſolymam.* Statim ab ortu Chriſti veniſſe, indicat vox. *Ecce*, cujus ea vis eſt, ut quod narratur ſtatim contigiſſe ſignificet, ut Geneſ. 24. 19. *Nec dum intra ſe verba compleverat, & ecce Rebecca egrediebatur.* Geneſ. 29. 9. *Adhuc loquebantur, & ecce Rachel veniebat cum ovibus patris ſui.* Venerunt igitur ante Purificationem Deiparæ Virginis, ſiquidem Chriſtum in Bethleem invenerunt, ubi Ioſeph & Maria non manſerunt cum puero ultra dies quadraginta Purificationis Moſaica Lege præſcriptos: Statim enim Hieroſolyma venerunt *Ut ſiſterent eum Domino*, & mox in Galilæam ſunt reverſi. Minus ergo probabilis *S. Epiphanii* ſententia, quod Joſeph & Maria ſingulis annis ex Ægypto in Bethleem ea die venire conſueviſſent, cumque poſt biennium a Chriſti Natali rediiſſent, Magos ibi illos inveniſſe.

Magi, Sapientes, Philoſophi, ſcrutandis rerum cauſis, & ſiderum contemplationi dediti, non Magiæ præſtigiatrici & infami addicti. Plures fuiſſe certum eſt. An Reges proprie fuerint, anxie diſputandum non putamus, cum ea de re ſileat Evangelium, & oraculum illud Davidicum Pſal. 72. 10. *Reges Tharſis & Inſulæ munera offerent, Reges Arabum & Saba dona adducent*, vocationem gentium, & procerum etiam ex gentibus a Chriſto & ad Chriſtum prænuntiet, unde ſubditur. *Et adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes ſervient ei.* Magos tamen adoratores Chriſti Dynaſtas fuiſſe ac Regulos probabile eſt. Unde a Patribus & Auctoribus Eccleſiaſticis Reges appellantur. Antiquiſſimus *Tertullianus* Lib. 3. contra Marcionem, cap. 13. ait:
„ Maneant enim Orientales illi Magi in infantia Chriſtum recentem auro
„ & thure munerantes; & acceperit infans virtutem Damaſci ſine prælio &
„ armis ... Nam & Magos Reges habuit fere Oriens, & Damaſcus Arabiæ

„ retro

,, retro deputabatur, antequam tranſcripta eſſet in Syrophenicem ex diſtin-,, ctione Syriarum; cujus tunc virtutem Chriſtus accepit, accipiendo inſignia ,, ejus, aurum ſcilicet & odores. Spolia autem Samariæ ipſos Magos, qui ,, cum illum cognoviſſent, & muneribus honoraſſent, & genu poſito adoraſ-,, ſent, quaſi Deum & Regem, ſub teſtimonio indicis & ducis ſtellæ, ſpo-,, lia facti ſunt Samariæ, id eſt Idololatriæ, credentes videlicet in Chri-ſtum.

Ab Oriente. Ex regione aliqua, quæ Judææ reſpectu Orientalis eſſet, quam alii Arabiam Felicem, alii Perſidem fuiſſe volunt, alii Chaldæam, vel Meſopotamiam. De re circa quam Patres & Interpretes ſacri varias in ſententias abiere, contendere nolumus; nec inquirere curioſius neceſſe eſt, quod Evangelium non explicuit, nec ullius eſt momenti ad ſalutem. Vide quæ ſcripſimus in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ primi ſæculi *cap.* I. §. 4.

Jeroſolymam. Regiam Urbem venerunt, natum Judæorum Regem quæſituri: cum ut Judæi inexcuſabiles eſſent, qui non poſſent ignorare quod Gentiles homines ſpectabiles ſapientia, in Judææ Metropoli in ipſaque Herodis Aula, non dubitanter nunciaſſent: tum ut prius a Gentibus quam a Judæis Chriſtus Rex natus prædicaretur, ne Judæorum de ſuo Rege teſtimonium ſuſpectum haberetur. ,, Hæc Magorum illuminatio (inquit *S. Au-,, guſtinus*) magnum teſtimonium, cæcitatis extitit Judæorum. In Terra eo-,, rum iſti requirebant, quem illi in ſua non agnoſcebant. Apud eos iſti in-,, fantem invenerunt, quem illi apud ſe docentem negaverunt. In his ter-,, ris de longinquo iſti peregrini puerum Chriſtum nondum verba promen-,, tem adoraverunt, ubi cives illi juvenem miracula facientem crucifixerunt. ,, Iſti in membris parvis Deum agnoverunt, illi in factis magnis nec tam-,, quam homini pepercerunt: Quaſi plus fuerit videre novam ſtellam in ejus ,, nativitate fulgentem, quam ſolem ejus in morte lugentem.

S. Baſil. Hom. de hum. Chriſti generatione.
S. Ambr. lib. 2. in Luc.
S. Hieron. in cap. 2. Mat.
S. Jo. Chryſ. Hom. 7. in Matt.
S. Aug. ſerm. in Epiph.

3. *Vidimus ſtellam ejus in Oriente*. Stellam ejus, indicem nempe natalis ejus, de quo vaticinatus erat Balaam Num. 24. 27. *Orietur ſtella ex Jacob.* Magos enim Balaami poſteros fuiſſe, aut ab ejus poſteris, qui vicini fuerint, hanc traditionem accepiſſe, quod oritura eſſet aliquando ſtella magni Regis nativitatem nuntians, veteribus pleriſque Patribus viſum eſt. *Non ex illis erat hæc ſtellis, quæ ab initio creaturæ itinerum ſuorum ordinem ſub Creatoris lege cuſtodiunt, ſed novo Virginis partum novum ſidus apparuit*; (inquit S. Auguſt.) Hæc nempe ſtella numquam antea, nec deinceps viſa eſt 2. Ab Oriente in Occidentem contra naturalem curſum ferebatur. 3 Non ſolum noctu, ſed etiam interdiu lucebat. 4. Non erat in Cçlo, ſed in aere, alioqui viam monſtrare non potuiſſet. 5. Quandoque apparebat, quandoque occultabatur. 6. Continuo curſu non movebatur, ſed interdum ſtabat, ut columna nubis in deſerto: Ut ut eſt, *Illa ſtella quam viderunt Magi Chriſto ſecundum carnem nato, non ad decretum dominabatur, ſed ad teſtimonium famulabatur; nec eum ſubjiciebat imperio, ſed indicabat obſequio.* Certe *ſi ſtella illa ex iis erat quæ in Cælo peragunt ordines ſuos, quomodo poterat decernere quod natus Chriſtus acturus erat, quæ nato Chriſto juſſa eſt relinquere quod agebat? Si autem, ut probabilius creditur, ad demonſtrandum Chriſtum quæ non erat exorta eſt, non ideo Chriſtus natus eſt, quia illa exſtitit; ſed ideo illa exſtitit, quia Chriſtus natus eſt. Unde, ſi dici oporteret, non ſtellam Chriſto, ſed Chriſtum ſtellæ fatum fuiſſe diceremus. Ipſe quippe illi, non illa huic naſcendi attulit cauſam. Si ergo ſunt fata quæ a fando, id eſt, a dicendo appellata ſunt: quoniam Chriſtus Verbum Dei eſt, in quo antequam eſſent, dicta ſunt omnia; non conſortium ſiderum fatum Chriſti eſt, ſed fatum etiam ſiderum Chriſtus eſt: Qui & ipſam carnem ſub Cælo creatam ea voluntate aſſum-*

S. Aug. lib. 2. cont. Fauſt. c. 5.
S. Thom. 3. p. quæſt. 26. Art. 7.
S. Auguſt. ibid.

pſit, qua etiam Cælum creavit; ea poteſtate depoſuit & recepit, qua etiam ſideribus imperavit.

Ceterum illuſtrioris ſtellæ, ſcilicet divinæ gratiæ fideique ſplendore Magi illuminati, Meſſiam Regem recens natum, cujus ſtellam in Oriente conſtituti viderant, adoraturi, in Judæam venerunt. „ Tribus igitur Magis in „ regione Orientis ſtella novæ claritatis apparuit, quæ illuſtrior ceteris, pul„ chriorque ſideribus, facile in ſe intuentium oculos animoſque converteret: „ ut confeſtim adverteretur non eſſe otioſum, quod tam inſolitum videba„ tur. Dedit ergo aſpicientibus intellectum, qui præſtitit ſignum: & quod ſe„ cit intelligi, fecit inquiri, & ſe inveniendum obtulit requiſitus. Patriarchæ Abrahæ innumerabilis fuerat promiſſa ſucceſſio, non carnis ſemine, ſed fidei fœcunditate generanda; & ideo ſtellarum multitudini comparata ut ab omnium gentium patre, non terrena, ſed cęleſtis progenies ſperaretur. „ Ad „ creandam ergo promiſſam poſteritatem, hæredes in ſideribus deſignati, or„ tu novi ſideris excitantur .... agente hoc ſine dubio in eorum cordibus „ inſpiratione divina, ut eos tantę viſionis Myſterium non lateret; & quod „ oculis oſtendebatur inſolitum, animis non eſſet obſcurum ... Hoc ſignum „ quod Magos in longinquo poſitos & efficaciter movit, & ad Dominum „ Jeſum perſeveranter attraxit, illius ſine dubio gratiæ Sacramentum, & „ illius fuit vocationis exordium, qua non in Judæa tantum, ſed etiam in „ toto mundo Chriſti erat Evangelium prædicandum, ut per illam ſtellam „ quæ Magorum viſui ſplenduit, Iſraelitarum vero oculis non refulſit, & „ illuminatio ſignificata ſit gentium, & cœcitas Judæorum.

S. Leo ſerm. 30 in Ep. Domi. 1. Idem ſer. 32. in Epiph. 3.

Et venimus adorare eum, non civili tantum adoratione, ſed religioſa, eaque ſuprema, quæ Deo debetur & Salvatori.

4. *Audiens autem Herodes Rex turbatus eſt, & omnis Jeroſolyma cum illo.* Herodes audiens Judæorum Principem natum, ſucceſſorem ſuſpicatus, expavit; & molitus necem ſalutis Auctori, falſum ſpondet obſequium.

Et congregans Principes Sacerdotum, id eſt, capita familiarum Sacerdotalium viginti quatuor, in ſummo Judæorum Concilio, quod Sanhedrim vocant, in quo tractabantur ea quæ ad Religionem & Legem ſpectarent, Senatores ordinarios, de quibus 1. *Paralip.* 24.

Et Scribas populi, id eſt, Legiſperitos, quorum officium erat Scripturas ſacras incorruptas ſervare, ſcrutari, populo legere, exponere, ad quorum officium alludens Chriſtus, *Ideo*, inquit, *omnis Scriba doctus in Regno Cælorum, ſimilis eſt homini patri-familias, qui profert de theſauro ſuo nova & vetera.* Hoc ſenſu Eſdras *Scriba Legis Dei cæli doctiſſimus* vocatur.

Mat. 13. 52. 1. Eſdr. 7.

Sciſcitabatur ab eis ubi Chriſtus naſceretur, id eſt, ubi naſci deberet Meſſias Rex ſecundum Prophetarum oracula. Ipſi vero reſponderunt.

Michææ 5. 2.

5. *In Bethleem Judæ*, ſecundum Michææ vaticinium: *Et tu Bethleem terra Juda, nequaquam minima es in principibus Juda: Ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Iſrael.* Prima fronte diſſenſio hic eſſe videtur Evangeliſtæ cum Propheta, cujus Vaticinium his verbis conceptum eſt: *Et tu Bethleem Ephrata, parvulus es in millibus Juda: Ex te mihi egredietur qui ſit Dominator in Iſrael, & egreſſus ejus ab initio, a diebus æternitatis.* Verum nulla inter ſacrum utrumque Scriptorem diſſenſio eſt. Prophetæ vaticinium ejus verbis referre noluit S. Matthæus, ſed explicationem & verba Scribarum Propheta dixerat, *Et tu Bethleem Ephrata*, quia alio nomine *Ephrata* vocabatur: Scribæ vero explicationis cauſa dixerunt: *Et tu Bethleem terra Juda*, quia erat & alia Bethleem in Tribu *Zabulon*, ut ſuperius obſervavi. Propheta dixit, *Parvulus es*, quod Scribæ vel per interrogationem, vel per ironiam dictum eſſe intelligentes, clariſſimo ſenſu expreſſerunt, *Nequaquam minima es*, Propheta dixit, *in millibus*, id eſt, in

Gen. 48. 7

chilia-

chiliadibus, in quas ſingulæ Tribus diviſæ erant jam a temporibus Moyſis, juxta conſilium Jethro. Scribæ reddiderunt, *In principibus*, Principes ſubſti- tuendo pro chiliadibus ſeu millibus quibus præſunt; ut cauſam explicarent cur Beth'eem non erat minima, quod nempe ortu principum nobilitata eſſet, qui jam ex ipſa prodierant, ſcilicet Abeſam, Booz, Iſai, David, ſed maxime ortu Meſſiæ nobilis evaſura: unde hoc explicantes ſubdunt, *Ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Iſrael:* Dux ſcilicet ille a Deo Iſraelitis promiſſus, tamdiu expectatus, tantopere deſideratus. Exod. 18.

Obſervat *S. Auguſt.* Stellam Magis Jeruſalem appropinquantibus ſe ſubduxiſſe, ut de Civitate, in qua Chriſtus naſci debebat, Judæi ab ipſis interrogati reſponderent, *In Bethleem Juda*, & Prophetæ oraculum ea de re proferrent. Quo ſignificavit divina providentia. *Apud Judæos ſolas Divinas Litteras remanſuras, quibus Gentes inſtruerentur, illi excæcarentur; quas portarent non ad adjutorium ſalutis ſuæ, ſed ad teſtimonium ſalutis noſtræ. Nam hodie cum præmiſſas Prophetias de Chriſto proferimus, jam rerum completarum luce declaratas, ſi forte Pagani dixerint, non eas tanto ante prædictas, ſed poſt rerum eventum, ut hæc quæ facta ſunt prophetata putarentur, a nobis eſſe confictas: Judæorum Codices recitamus, ut tollatur dubitatio Paganorum: qui jam in Magis illi figurabantur quos Judæi de civitate in qua natus eſt Chriſtus, divinis eloquiis inſtruebant, & eum ipſi nec requirebant, nec agnoſcebant.* Magi per Scribas atque Doctores qu[od] ſacra de ortu Chriſti prænuntiaverat Script. didicerunt; *Ut gemino teſtimonio confirmati ardentiori fide expeterent, quem & Stellæ claritas & Prophetiæ manifeſtabat auctoritas*, inquit S. Leo. S. Auguſt. ſerm. 2. in Epiph. Dom. 2. S. Leo ſerm. 33. in Epiſ. 4

Qui regat populum ſuum Iſrael. Non Judæis ſolum, ſed etiam Gentibus regendis Rex natus eſt Chriſtus. Unde Apoſtolus ad Romanos ait: *Non omnes qui ex Iſrael ſunt, hi ſunt Iſraelitæ: neque qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes filii: Sed in Iſaac vocabitur tibi ſemen: Id eſt non qui filii carnis, hi filii Dei; ſed qui filii ſunt promiſſionis, æſtimantur in ſemine.* Si vero non omnes rexit, vocatorum crimen eſt non vocantis (inquit S. Jo: Chryſoſtomus) conſequens certe fuit ut Hebræorum proceres crederent quod docebant: ſed apparet illos carnaliter cum Herode ſapuiſſe, & Regnum Chriſti commune cum hujus mundi poteſtatibus æſtimaſſe; ut & iſti temporalem ſperarent Ducem, & terrenum metueret ille conſortem. Rom. 9. S. Jo. Chryſ. Hom. 7. in Matth. S. Leo ſerm. 33.

6. *Tunc Herodes clam vocatis Magis*, ut inſidias regeret, quas Chriſto parabat, *diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ*; accurate ab ipſis quæſivit, quo primum tempore ſtella ipſis apparere cœpiſſet: ut ex loci temporiſque circumſtantiis Puerum deprehendere poſſet, ſi forte a Magis falleretur.

Videntes autem Stellam, quæ ſe ſubduxerat ad tempus, gaudio incredibili perfuſi ſunt. An totius itineris dux fuiſſet, an ipſam in Oriente quidem poſiti vidiſſent, fruſtra quæritur. Totius viæ ducem illis fuiſſe, ſaltem donec in Judæam perveniſſent, probabilius aſſeritur poſt SS. Patres, Baſilium, Ambroſium Chryſoſtomum, Auguſtinum. Diſparuit autem cum eſſent Jeroſolymis, de Regis Judæorum, cujus ſtellam in Oriente viderant natali Judæorum Proceres interrogaturi. *Humanum Flagitantes conſilium* (inquit S. Bernardus) *divinum amiſere ducatum: converſos ad terrenum documentum, ſignum cœleſte deſeruit.* S. Bern. ſer. 3. de Epiph.

7. *Et intrantes domum*, ſeu præſepe in quo jacebat Deus infans, ut Patribus viſum eſt, quos ſequi præſtat in expoſitione Scripturæ ſacræ; ſeu commodiorem ædium partem, in quam Virgo Deipara ſuſcepta fuiſſet confecta deſcriptione, & hoſpitio turbarum diſceſſione, quæ Bethleemum cauſa cenſus confluxerant, vacuato. *Invenerunt puerum cum Maria Matre ejus*, abſente Joſepho, cujus Evangeliſta hic non meminit: cum tamen S. Lucas Paſtores Puerum cum Joſeph & Maria inveniſſe commemoret.

Et procidentes adoraverunt eum. Viderunt & adoraverunt puerum, quantitate parvulum, alienæ opis indigum, fandi impotem, & in nullo ab humanæ infantiæ

Digitized by Google

S. Leo ſerm „ generalitate diſſimilem. Quia ſicut fidelia erant teſtimonia, quæ in eo majeſta-
33. in Ep. 4. „ tem inviſibilis Deitatis aſſererent, ita probatiſſimum eſſe decebat, Verbum car-
„ nem factum, & ſempiternam illam eſſentiam Filii Dei, hominis veram ſuſce-
„ piſſe naturam: ne vel ineffabilium operum ſecutura miracula, vel excipiendarum
„ ſupplicia paſſionum, Sacramentum fidei ex rerum diverſitate turbarent: cum
„ juſtificari omnino non poſſent, niſi qui Dominum Jeſum verum Deum, & ve-
S. Ber. ſerm rum hominem credidiſſent. *Videte quam occulata ſit fides, quam lynceos oculos*
2. de Epiph. *habeat. Cognoſcit Dei Filium latentem, cognoſcit in ligno pendentem, cognoſcit*
morientem. Siquidem Latro in patibulo, Magi in ſtabulo cognoſcunt: Ille clavis in-
fixum, iſti pannis involutum. Non eum imperantem dæmonibus, non mortuos
S. Leo ſerm. „ ſuſcitantem, non cæcis viſum, aut claudis greſſum, aut mutis eloquium refor-
36. in Ep. 7. „ mantem, vel in aliqua divinarum virtutum actione viderunt; ſed puerum ſi-
„ lentem, quietum & ſub Matris ſolicitudine conſtitutum: *In quo nullum quidem*
appares de poteſtate ſignum, ſed magnum præbetur de humilitate miraculum. Ipſa ita-
„ que ſpecies ſacræ infantiæ cui ſe Dei Filius aptarat, prædicationem auribus inti-
„ mandam, oculis ingerebat: Ut quod adhuc vocis non proferebat ſonus, viſionis jam
Idem ſer. 2 doceret effectus. *Tota enim victoria Salvatoris, quę & diabolum ſuperavit & mun-*
in Epiph. *dum, humilitate eſt confecta...* Ideo *Bethleem pręlegit Nativitati, Jeroſolimam Paſſioni.*

8. *Et apertis theſauris ſuis*, ſeu theſaurorum thecis, *Obtulerunt ei munera*, ut moris erat Orientalium; qui nunſquam ſine munere coram Regibus ſuis comparebant, aut coram illis quibus honorem vel debebant vel habebant, ut oſtenditur exemplo filiorum Jacob munera ad Joſeph deferentium, *Geneſ.* 43. & Reginæ Saba muneribus Salomonem ſibi conciliantis, 3. *Reg.* 10. Accedit & divinum Mandatum. Exod. 23. 15. *Non apparebis in conſpectu meo vacuus.* Quæ lex ut ignota Magis, inter populos Orientales invaluerat uſu ſolo & dictamine naturæ, Deum demerendum eſſe vel placandum muneribus. Cum igitur Magi Chriſtum pro Rege ac Deo habuerint, merito gratiam ejus muneribus exambierunt. Et ſane grati animi ſignificatio debebatur, & vocanti, & illi ad quem vocabantur, ob gratiam illam ſingularem tum ſideris in æthere, tum aſtri ſpiritualis, ſcilicet fidei in animis ſuis accenſæ. Offerunt porro *Aurum, thus & myrrham*, quæ pretioſiſſima, & offerri ſolita Magnatibus a Sabæis, & Arabiæ populis. Pſ. 71. *Reges Arabum & Saba dona adducent. Et vivet, & dabitur ei de auro Arabiæ, & adorabunt de ipſo ſemper.* Et Iſa. 60. 6. *Super te orietur Dominus, & gloria ejus in te videbitur. Et ambulabunt Gentes in lumine tuo, & Reges in ſplendore ortus tui ... Omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudem Domino annuntiantes.* Non dubium etiam, quin munerum illorum, auri cum primis oblatione Deus proſpexerit paupertati parentum Chriſti, ut hoc viatico inſtruerentur ad fugam in Ægyptum commodius ſuſcipiendam. Nec allegoricæ deſunt ſignificationes his muneribus. Præcipua, & ab Eccleſia probata hęc eſt, quod thus Chriſto Magi obtulerint ut Deo; aurum ut Regi; myrrham ut homini morta-
S. Hier. in c. li. Id breviter expreſſit *Juvencus* Poeta Chriſtianus hoc verſu a *S. Hieron.* laudato:
2. Matt.

Thus, aurum, myrrham, Regique, hominique; Deoque, Dona ferunt.

Aurum enim quod Regibus tributum penditur, convenit Regiæ dignitati; thus apud omnes gentes Deo adoletur: myrrha condiendis mortuorum corporibus adhibetur, ne putreſcant. Unde naturam humanam morti obnoxiam, corruptionis
S. Leo ſer. 33. expertem in Chriſto indicat: „ O perfectæ ſcientiæ mirabilem fidem, quam non
in Ep. 4. „ terrena ſapientia erudivit, ſed Spir. S. inſtituit! Unde enim hi viri, cum profi-
„ ciſcerentur de Patria, qui nondum viderant Jeſum, nec aliquid contuitu ejus, quo
„ eum tam ordinate venerarentur, adverterant, hanc deferendorum munerum
„ ſervavere rationem? niſi quia præter illam ſtellæ ſpeciem, quæ corporeum in-
„ citavit obtutum, fulgentior veritatis radius eorum corda perdocuit, ut prius
„ quam labores itineris inchoarent, eum ſibi ſignificari intelligerent, cui in auro

„ regius

Digitized by Google

„ regius honor, in thure divina veneratio, in myrrha mortalitatis confeſſio
„ deberetur? Et hęc quidem quantum ad illuminationem fidei pertinebat,
„ potuerunt illis credita & intellecta ſufficere, ut corporali intuitu non inqui-
„ rerent, quod pleniſſimo viſu mentis inſpexerant. Sed diligentia ſagacis of-
„ ficii, uſque ad videndum Puerum perſeverans, futuri temporis populis, & no-
„ ſtri ſæculi hominibus ſerviebat: Ut ſicut omnibus nobis profuit, quod poſt
„ Reſurrectionem Domini veſtigia vulnerum in carne ejus Thomæ Apoſtoli ex-
„ ploravit manus; ita ad noſtram utilitatem proficeret, quod in infantia ipſius
„ Magorum probavit aſpectus. *Magi* adorando *Chriſtum* facti fuerant ſacerdotes *S. Jo. Chryſ*
„ cum ſupplicatione etiam muneribus oblatis, (inquit S Jo. Chryſoſtomus) *Hom. 7. in*
9. *Et reſponſo accepto in ſomnis, ne redirent ad Herodem*, ne puerum & ſe *Matth.*
ipſos periculo exponerent, *per aliam viam reverſi ſunt in regionem ſuam*. Pau-
latim ad altiora provecti ſunt Magi. Primo enim ſideris inſoliti ſulgore ad
Chriſti cognitionem ſunt perducti; deinde Prophetarum vaticiniis per homi-
nes eruditi; denique divino oraculo, ſeu Angeli reſponſo admoniti.

10. *Ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Joſeph, dicens: Surge, & acci-
pe Puerum, & Matrem ejus; & fuge in Ægyptum*. Non ſtatim poſt Mago-
rum diſceſſum, ſed poſt Chriſti oblationem in Templo & Deiparæ Virginis Pu-
rificationem, cum parentes Chriſti Nazarethum reverſi eſſent, fugam in Ægyptum
contigiſſe, colligitur ex c. 11. *S. Luc.* v. 39. In Ægyptum porro fugerunt, cum ut
ab inſidiis Herodis tutus Puer eſſet extra ejus Imperium degens; tum ut Propheti-
cum Oraculum impleretur Oſ. 11. 2. *Ex Ægypto vocavi Filium meum* quod typice de
populo Iſrael, de Chriſto proprie dictum eſt, cujus populus Iſrael typus erat. Impleta
eſt ergo Prophetia in populo velut in typo; impleta in Chriſto eſt velut in antypo.
Quamobrem illam de Chriſto S. Matth. recte interpretatus eſt, qui potiori titulo
Dei Filius, quam Iſrael, genitus quippe in *hodie* illo æternitatis, *ex utero, ante lu-
ciferum*, adeoque non adoptivus, ſed naturalis: cui propterea Deo gratior eſt populo,
cum non niſi per illum & propter illum populus Deo gratus eſſe poſſit. Septuagin-
ta verterunt: *Ex Ægypto vocavi filios ejus*, variante in eorum codicibus Hebraicæ
vocis lectione; ſed S. Matth. Prophetæ citavit Oraculum juxta Hebraicam verita-
tem. Calumniatur Julianus Apoſtata, & dicit, quod de Iſraele ſcriptum eſt, Mat-
thæum Evangeliſtam ad Chriſtum tranſtuliſſe, ut ſimplicitati eorum, qui de gen-
tibus crediderant, illuderet. Reſpondet S. Hieronymus: Primum Matthæum Evan-
„ gelium Hebræis Litteris edidiſſe, quod non poterant legere niſi hi qui ex Hebræis *S. Hieron. in*
„ erant: ergo non propterea fecit ut illuderet Ethnicis. Sin autem Hebræis illudere *c. 11 Oſee*
„ voluit, aut ſtultus, aut imperitus fuit. Stultitiam ipſum Volumen excuſat, quod pru- *Proph.*
„ denter ordinateque compoſitum eſt: Imperitum non poſſumus dicere quem ex aliis
„ teſtimoniis Scripturarum ſcientiam Legis habuiſſe cognoſcimus. Supereſt ut illud
„ dicamus, quod ea quæ typice præcedunt in aliis juxta veritatem & adimpletio-
„ nem referantur ad Chriſtum: quod Apoſtolum in duobus montibus Sina & Sion, &
„ in Sara & Agar feciſſe cognovimus. Neque enim non eſt Sina mons, & non eſt Sion;
„ non fuit Sara, & non fuit Agar, quia hæc Apoſtolus Paulus ad duo retulit Teſta-
„ menta. Sic igitur hoc quod ſcriptum eſt; *Parvulus Iſrael, & dilexi eum: & Ex
„ Ægypto vocavi filium meum*: Dicitur quidem de populo Iſrael qui vocatur ex Ægy-
„ pto qui diligitur, qui eo tempore poſt errorem Idololatriæ quaſi infans & parvulus
„ eſt vocatus: ſed perfecte refertur ad Chriſtum. Nam & Iſaac in typo Chriſti fuit
„ quod futuræ mortis ligna ſibi portaverit: & Jacob, quia Liam dolentem oculos,
„ & Rachel pulchram habuerit uxorem. In Lia, quæ maior erat, cęcitatem in-
„ telligimus Synagogæ; in Rachel, pulchritudinem Eccleſiæ: & tamen qui ex
„ parte typi fuerunt Domini Salvatoris, non omnia quæ feciſſe narrantur, in typo
„ ejus feciſſe credendi ſunt: typus enim partem indicat: quod ſi totum præcedat in
„ typo, jam non eſt typus, ſed hiſtorię veritas appellanda eſt. Eodem pene modo hunc *S. Jo. Chryſ. h.*
„ locum interpretatur S. Jo: Chryſoſt. *Si vero* (inquit) *de Prophetia Judæi ambi-* *8 in Mat.*

gerent, *dicentes*, Ex Ægypto vocavi filium meum; *de ſe dictum potius*, *quam de Chriſto prædictum*; *Reſpondebimus profectò eſſe hunc quoque Prophetiæ morem*, *ut multa ſæpe de aliis dicantur quidem*, *ſed in aliis impleantur* ... *Hoc igitur in præſenti etiam poteſt quæſtione defendi*. *Quis enim magis ac proprie Dei Filius eſſe dicitur? Ille-ne populus*, *qui adorabat vitulum*, *qui Beelphegor initiabatur*, *qui filios ſuos Dæmoniis immolabat*: *An vero Dominus Jeſus Chriſtus*, *qui natura Dei Filius eſt*, *& toto Patrem honore veneratur? Itaque niſi adveniſſet iſte*, *nequaquam Prophetia dignum finem habere potuiſſet*.

Fuga declinare periculum voluit Chriſtus,non omnipotentia diſſipare vel avertere; ut aſſumptæ naturæ veritas oſtenderetur, ut ſervaretur decretæ diſpenſationis ordo,quo injuriis & paſſionibus cedere venerat, non reſiſtere:utque juſtis exemplum

S. Fulg. ſer. de Epiph. *S Petr. Chryſo. ſer. 150.& 151. De fuga Chriſti in Ægyptum.*

fugæ in perſecutionibus & auctoritatem præberet. *Fugit non formidine humana*, *ſed diſpenſatione divina*. *Fugit non neceſſitate*, *ſed poteſtate*; (inquit S. Fulgentius.) *Bellicoſus quod in bello fugit*, *artis eſt*, *non timoris*: *Deus quando fugit hominem*, *Sacramenti eſt*, *non pavoris*: *potens quando ſe ſubducit infimo*, *inſequentem non pavet*, *ſed foris producit*: *vult enim in aperto vincere*, *qui publicam referre cupit ex hoſte victoriam*. *Hinc eſt quod Chriſtus fugit*, *ut cedat tempori*, *non Herodi* ... *Chriſtus ſi mactatus in illo grege lactentium tunc fuiſſet*, *mors ei caſus fuerat*, *non voluntas*; *non virtus fuerat*, *ſed infirmitas*; *neceſſitas fuerat*, *non poteſtas*, *& innocentiæ fuiſſet præmium*, *majeſtatis gloria non fuiſſet*. Chriſtus ſe in carne venturum, aſcenſurum per ætatum gradus, annuntiaturum gloriam cæleſtis Regni, prædicaturum fidei doctrinam, miracula editurum, Eccleſiam fundaturum, per Legem promiſerat & Prophetas. Unde hęc Chriſtus impleturus vir, *Infans mortem diſtulit*, *non fugit*: *Chriſtus totam cauſam noſtræ ſalutis occiderat*, *ſi ſe parvulum permiſiſſet occidi* .... *Fugam ejus non de periculi metu*, *ſed de Prophetiæ veniſſe Myſterio*, *Evangeliſta aſſerit*: „Accipe Puerum & Matrem eius, & fuge in Ægyptum: ut impleretur quod „ dictum eſt a Domino per Prophetam dicentem: Ex Ægypto vocavi filium me- „ um.“ *Chriſtus ergo fugit ut ſtaret Legis veritas*, *Prophetiæ fides*, *Pſalmiſtæ teſtimonium*, dicente ipſo Domino: *Neceſſe erat impleri omnia quæ ſcripta ſunt in Lege Moyſi*, *& Prophetis*, *& Pſalmis de me*. CHRISTUS *fugit nobis*, *non ſibi*

Luc. 1.

Chriſtus fugit, *ut diſpenſata temporibus Sacramenta ſervaret* ... *Chriſtus fugit ut noſtras fugas in perſecutionibus temperaret*. *Martyr debet fugere perſequentem*, *ut & perſecutor indulgeat reſipiſcendi tempus*, *& ſibi tempus non auferat ſupplicandi*, *di-*

Matth. 10.

cente Domino: Si vos perſecuti fuerint in hac civitate, fugite in aliam. *Perſecutorem qui provocat*, *facit*; *corrigit*, *qui declinat* ... *Si Paulum martyres non fugiſſent*. *Paulum non feciſſent*. *Hoc faciendum docuit Chriſtus*, *hoc nobis reliquit exemplum*; *ut fugiente Domino*, *fugere indignum non putet ſervus*. Verba ſunt *S. Petri Chryſologi*.

S. Leo ſer. 32 in Eph 3.

In Ægyptum fugit Chriſtus, *Repetens Hebrææ gentis antiqua cunabula* (inquit S. Leo) *& principatum veri Joſeph majoris providentiæ poteſtate diſponens*, *ut illam diriorem omni inedia famem*, *qua Ægyptiorum mentes veritatis inopia laborabant*, *veniens de cœlo panis vitæ & cibus rationis auferret*; *nec ſine illa regione pararetur ſingularis Hoſtiæ Sacramentum*, *in qua primum occiſione agni ſalutiferum crucis ſignum*, *& Paſcha Domini fuerat præformatum*. Ægypto Salvator illatus

Idem ſer. 31. in Eph.

eſt, *Ut gens antiquis erroribus dedita*, *jam ad vicinam ſalutem per occultam gratiam vocaretur*; *& quæ nondum ejecerat ab animo ſuperſtitionem*, *jam hoſpitio reciperet Veritatem* ... Cum dixit Angelus, *Fuge in Ægyptum*, neqnaquam ſe ſocium itineris futurum eſſe pollicitus eſt, neque illuc euntibus, neque redeuntibus: proculdubio deſignans, maximo ipſins Pueri, propter quem fugiebant, munitos

S. Joan. Chryſoſt. Hom. 8. in Matth.

eſſe comitatu: qui ubi apparuit, in melius cuncta convertit, effecitque ut hoſtes divinis conſiliis inſervirent, Nam & Magi ſuperſtitionem patriam relinquentes, ad verum Dominnm adorandum veniunt: & Auguſtus futuro in Bethleem partui per deſcriptionis ac cenſns imperium famulatur: & Ægyptus ſuſcipit ac tue-

tur

tur fugientes inſidias Tyranni. *Namque tactu Domini guſtum quemdam ſanctificationis adipiſcitur: Ut cum illum audierit ab Apoſtolis prędicari, hujus quaſi privilegii honore decoretur, quod Dominum prima ſuſceperit. Et certe ſolius hic Paleſtinæ videbatur eſſe primatus; ſed facta eſt poſtea iſta ferventior.* Chriſti infantis præſentiæ debuit Ægyptus, quod tot poſtea martyrum irrigata ſanguine eſt, quod tot ſanctiſſimorum Monachorum turbis, imo Angelorum in carne mortali viventium, vaſtiſſimæ illius ſolitudines ſunt refertæ, quod tot ſacrarum Virginum choris eſt ornata. Hæc mutatio dexteræ Excelſi, majora hæc & illuſtriora miracula, his quę Chriſto in Ægyptum intrante, aut ibi commorante edita feruntur.

11. *Tunc Herodes videns quoniam illuſus eſſet a Magis.* Ita viſum eſt Herodi, quamvis ipſi illudere Magi non ſtatuiſſent, ſed Dei mandato parendum illis fuiſſet, prohibentis ne redirent ad Tyrannum, inſidias Puero ſtruentem. *Iratus eſt valde, & mittens* Satellites & carnifices, *occidit omnes pueros qui erant in Bethleem, & in omnibus finibus ejus.* Etſi de hac cæde ſileat Joſephus, in dubium revocari ſine impietate & infidelitate non poteſt. Satis eſt quod a S. Matthæo referatur, qui Spiritu ſancto afflatus, Evangelium ſcripſit; cujus aliunde etiam candor & fides elucent adeo ut nec ſibi famæque ſuæ pepercerit: & quem nemo ſanæ mentis credet conficta narratione, & quidem rei recenter & in publico apud Judæos geſtæ, Hiſtoriam ſuam inchoare voluiſſe. Præterea, *Macrobius* ſcriptor Ethnicus, *lib. 2. Saturnal.* cædis infantium bimulorum ab Herode imperatæ mentionem facit. *Cum*, inquit, audiſſet Auguſtus, *Inter pueros, quos in Syria Herodes Rex Judæorum intra bimatum juſſit interfici, filium quoque ejus occiſum, ait: Melius eſt Herodis porcum eſſe, quam filium.* Multa rerum Judaicarum in Veteri Teſtamento ſcripta Joſephus prætermiſit, quibus propterea fidem abrogandam nemo dixerit, ſive Chriſtianus, ſive Judæus. Joſephus verbo tantum Chriſti meminit, omnia quæ a Chriſto, aut circa Chriſtum geſta ſunt, ſilentio præteriit; quid mirum ergo ſi ſtragem in vico ignobili, & in ejus territorio, Chriſti occaſione editam prætermiſit? *Adde, Joſephum*, lib. 17. cap. 3. inſigne Herodis facinus narrare, *quod aliquo modo huc referri poteſt: Phariſæos* ſcilicet Pheroræ uxori prędixiſſe, *Deo decretum eſſe*, Regnum ab Herode auferri, & in ejus progeniem transferre; novo Regi omnia proſpere ceſſura: Hanc prædictionem cædes complures ſecutas. Etſi enim per adulationem aulicam talia ad Pheroræ familiam a Phariſæis tranſlata, res tamen eadem indicium de transferendo Regno, & novo Rege conſtituendo, quod ſecutæ cædes. Quid obſtat reliquis cędibus, Herode ob varias id genus prædictiones in furorem acto, Bethleemitanorum puerorum cædem adjectam? An mirum rumoris illius & cędium ſubſecutarum partem a Joſepho narratam, partem ſuppreſſam? Et ſi uni Joſepho cædes Bagoę, Cari, & aliorum referenti fidem habemus, cur minor habenda Matthæo referenti infanticidium Bethleemiticum, cujus tam aperta cauſa præceſſit, indicium nimirum de Meſſia recens nato, confirmatio Prophetica Nativitatis ejus Bethleemi, rumores die Purificationis B. Marię de Chriſto Jeroſolymis in Templo viſo & celebrato ſparſi, furor Herodis ſe deluſum a Magis exiſtimantis? His omnibus Tyranni pectus implentibus & cruciantibus, mirum non eſt tam horrendam ſtragem illius imperio Bethleemi patratam fuiſſe.

Occidit autem omnes pueros maſculos, *a bimatu & infra, ſecundum tempus quod exquiſierat a Magis*: Id eſt bimulos, iiſque minores, qui circa vel ante tempus quo Stella Magis primum apparuerat, non autem poſt tempus apparitionis illius phænomeni nati erant, occidi juſſit. Stellam enim indicium eſſe Meſſię, jam nati, non naſcituri, a Magis audierat. *Ubi eſt qui natus eſt Rex Judæorum? Vidimus enim ſtellam ejus in Oriente.* Quamvis autem ſtellam ante duos circiter menſes Magis in Oriente poſitis videri cœptam intellexiſſet Tyrannus, metuens tamen ne forte ante ſtellę ortum & apparitionem natus eſſet Chriſtus, vel major quam pro ętate, gladium carnificum evaderet, non ſolum loco, ſed etiam tempore, pluſquam

neceſſe erat, crudelitatem extendit, cauſa ſecuritatis majoris, interfici jubens non ſolum pueros circa tempus quo ſtella orta erat, ſeu videri cœperat, natos, ſed bimulos omnes; non ſolum Betheleemi, ubi Chriſtum naſci debere audierat a Sacerdotibus, ſed in omnibus finibus ejus, ſeu toto qua late patebat territorio Bethleemitico.

Jerem. 23. 15. *S. Hier. in cap. 31. Jerem.*

12. *Tunc adimpletum eſt quod dictum eſt per Jeremiam Prophetam dicentem: Vox in Rama audita eſt, ploratus & ululatus multus: Rachel plorans filios ſuos, & noluit conſolari, quia non ſunt.* De abductione decem Tribuum in captivitatem editum Jeremiæ Vaticinium, S. Matthæus infantium Bethleemitarum cædi ab Herode factę apposite accommodavit, judicans hanc Prophetiam multo aptius de Innocentibus pueris crudeli Herodis edicto Bethleemi occiſis, quam de captivis Iſraelitis dici potuiſſe. Hi enim viri, iſti infantes; Hi meriti, iſti immerentes: Hi non ſunt, ideſt, non inveniuntur, quia in captivitatem abducti; iſti non ſunt, ideſt, gladiis carnificum e vivis ſublati ſunt: ut merito iſtos magis lugere debeat *Rachel*, ideſt *Bethleem*, quæ figurate per Rachel intelligitur, quia non procul a Bethleem ſepulta eſt, ut legitur *Geneſ.* 35. quam ipſa *Rachel* avia *Ephraim* luxerit decem Tribus in captivitatem abductas, *Ephraim* nomine ſignificatas, quia primus earum Rex fuit *Jeroboam* e Tribu Ephraim oriundus. Herodis immane facinus prophetici vaticinii accommodatione pathetice deſcripſit *S. Matthæus*, ſignificans tantam fuiſſe calamitatem a Tyranno inflictam Bethleemitis, ut vel mortuorum luctu opus eſſet, cum viventium planctus nequaquam dolori par eſſe poſſet; immo viventium planctum ad mortuorum uſque aures pertigiſſe, & eos ad parem luctum excitaſſe. Innuit etiam S Matthæus, non tantum neminem digne ſatis deflere potuiſſe ſtragem illam, ſed ne auſos quidem fuiſſe Bethleemitas, metu Tyranni, vel ſatellitum ejus furore, illam cladem ejulatibus ſuis proſequi, quod ne miſerrimis quid em invideri ſolet. Ita ut denuo *Raebelis* pridem defunctæ opus fuerit, ſicut jam olim in clade Populi Dei. Denique quia graviſſimus erat dolor matrum infelicium, e quorum gremio avulſi infantes ſub eorum oculis trucidabantur, nec admittebat conſolationem; & hujuſmodi dolor mutus eſt, & voci viam intercludit, quæ in mediocribus tantum calamitatibus laxatur, introducitur appoſite *Raebel*, velut communis Mater populi Dei, planctu, lacrymis & multo ejulatu innocentium puerorum cædem proſequens. Audita porro dicitur vox ejus *in Rama*, ideſt, *in excelſo*, quia planctus ille ad cælos uſque pertigit; ſicque apud *Jeremiam* legimus, ſecundum *S. Hieronymi* interpretationem: Vel *in Rama*, Civitate Tribus Benjamin. Notum quippe eſt Tribus Judæ & Benjaminis conjunctas fuiſſe, inde a ſciſſione Regni, & unam ex utraque Monarchiam conflatam. Unde mirum videri non debet, quod uni accidit alteri tribui. Sic *Benjamin* ſub *Juda* comprehenditur *3. Reg* 12. 20. cum conſtet ex cap. 11. decem Tribus per decem pallii fragmenta deſignatas Jeroboamo ceſſiſſe. Nam 2. *Paralip.* 11. in *Roboami* fide *Juda & Benjamin* perſtitiſſe leguntur, qui tamen *3. Reg. cap.* 11. Tribus una vocantur. Non mirum ergo, quod in Tribu Juda contigit, per locum vicinum in ſorte Benjaminitarum ſitum a *S. Matthæo* exprimi, cum tanta utriuſque Tribus fuerit conjunctio, ut proſpera & adverſa alterutrius ad utramque pertinuerent. Adde, Ramam vicinam admodum fuiſſe Bethleemo, ut colligitur *ex cap.* 19. Libri Judicum. Levita enim ſub occaſum Solis Jeroſolyma exiens dicitur adhuc Ramam verſus iter deſtinaſſe. Idem Bethleemo poſt meridiem diſceſſerat, & tamen eadem die Ramam ſe perventurum putabat. Nec abſurdum eſt Ramam in duarum Tribuum velut confinio ſitam pro alterutra ſumi: vel Prophetam innuere, planctum adeo altum excitatum fuiſſe in Tribu Juda, ut ad Ramam uſque in Tribu Benjamini fuerit exauditus. Addi poteſt, non clamorem Matrum tantum, ſed & carnificinam Herodis eo uſque pertigiſſe, quod *Origeni* viſum eſt; cum non ſolum infantes Bethleemi jugulatos Evangeliſta referat, ſed & ſtragem factam *in omnibus finibus ejus*.

Ut

Ut igitur paucis colligam, Rachel communis velut Mater Populi Dei, pueros
prope ſepulchrum ſuum trucidatos lugens introducitur per egregiam proſopopejam.
Sic alibi Prophetæ cælum & terram conteſtantur, & Chriſtus lapides etiam cla-
maturos aſſerit, ſi hi vel illi tacuerint. Sic Apoſtolus creaturas etiam inanimatas
ingemiſcere & *parturire* ait *uſque adhuc*. Planctus autem ejus in excelſis locis, qua-
lis erat *Rama* vel ipſa nominis ſignificatione, auditus, longe lateque diffuſus dicitur. Rom. 8. 22.

Quod autem ſubjungitur, noluiſſe Rachelem admittere conſolationem ſuper
morte filiorum ſuorum, *quia non ſunt*, quod humano ſenſu dictum, quia non ſunt
amplius ſuperſtites in hoc mundo, quamvis apud *Deum Abraham Iſaac & Jacob* vi-
vant, quia *non eſt Deus mortuorum, ſed viventium*: & in ſpecie innocentes Marty-
res pro Chriſti cauſa occiſi, ad glorioſam, beatam, æternamque vitam translati
ſint, ut merito Racheli ſtragem illorum lugenti dici poſſit: *Quieſcat vox tua a plo-* Jerem. 31.
ratu, & oculi tui a lacrymis, quia eſt merces operi tuo, ait Dominus, & reverten- 16. 17.
tur de terra inimici. Et eſt ſpes noviſſimis tuis, ait Dominus: & revertentur filii ad
terminos ſuos. Melius enim de parvulis intelligimus, ut S. *Hieronymus* obſervat,
quod mercedem habeant effuſi ſanguinis pro Chriſto; & pro terra Herodis inimi- S. Hier. lib 6.
ci teneant Regna cælorum, & reverſuri ſint in ſedem priſtinam, quando pro cor- comment. in
pore humilitatis, corpus receperint glorioſum. Iſta eſt ſpes noviſſima, quando ju- Jerem. ad
ſti fulgebunt ſicut ſol, & infantes quondam parvuli atque lactentes, abſque æta- eum locum.
tum incremento, & injuriis ac labore corporeo, reſurgent in virum perfectum, in
menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. „ Præmiſit Chriſtus ſuos Milites, non ami-
„ ſit: recepit ſuas acies, non reliquit. Beati, quos Martyrio natos vidimus, non S. Pet. Chryſ.
„ ſæculo. Beati qui labores in requiem, in refrigerium dolores, mœrores in gau- ſerm. 152.
„ dium commutarunt. Vere vivunt, qui pro Chriſto merentur occidi. Beati ven- & 153. de
„ tres, qui portaverunt tales: beata ubera quæ ſe talibus inſuderunt: beatæ la- Infant. nece
„ crymæ, quæ pro talibus fuſæ, flentibus gratiam baptiſmatis contulerunt. Nam
„ diverſo modo, dono uno, in lacrymis ſuis matres, & filii ſuo ſanguine baptizan-
„ tur... Iſti ſunt gratiæ Martyres, confitentur tacentes, neſcientes pugnant,
„ vincunt neſcii, moriuntur inconſcii, ignari tollunt palmas, coronas rapiunt igno-
„ rantes. Sed quid dicemus, quod Rex ipſe qui ſtare debuit, fugit ſolus, & fugit
„ monente Patre? Fugere iſtud, eſt amoris intimi, non timoris ignavi. Si ſtetiſ-
„ ſet Chriſtus, haberet eos Synagoga filios, Eccleſia Martyres non haberet. Ver-
ba ſunt S. *Petri Chryſologi*. Felicior ignorantia Infantium, quos perſecutor occidit,
quam ſcientia Sacerdotum, quos in ſua perturbatione conſuluit. Iſti noluerunt Re-
gnum Chriſti recipere, cujus oppidum potuerunt oſtendere: Illi potuerunt pro eo S. Leo ſerm.
mori, quem nondum poterant confiteri. *Itaque Chriſtus, ne ullum ei tempus eſſet* 31. in Epiph
abſque miraculo, ante uſum linguæ poteſtatem Verbi tacitus exerebat: & quaſi jam di- 3.
ceret, Sinite parvulos venire ad me, talium eſt enim Regnum cælorum, *nova* Matt. 19.
gloria coronabat Infantes, & de initiis ſuis parvulorum primordia conſecrabat; Ut
diſceretur neminem hominum divini incapacem eſſe ſacramenti, quando etiam illa
ætas gloriæ apta eſſet Martyrii. Hæc S. *Leo*. Ante hunc S. *Auguſtinus* beatorum Pſal. 8. 2.
Infantium triumphum celebrat, ex quorum non aure, ſed ſanguine, non ſermo-
ne, ſed laude, Deus perfecit ſibi laudem. *Chriſtus nondum locutus, credentes in-*
veniebat; & nondum paſſus, etiam Martyres faciebat. O Parvuli beati, modo nati,
numquam tentati, nondum luctati, jam coronati! Ille de veſtra corona dubitaverit in S. Aug. ſer.
paſſione pro Chriſto, qui etiam Baptiſmum parvulis prodeſſe non exiſtimat Chriſti. 383. alias
Non habebatis quidem ætatem qua in Chriſtum paſſurum crederetis: ſed habebatis de diverſ. 66
carnem, in qua pro Chriſto paſſuro paſſionem ſuſtineretis. Ne meram carnificinam de Epiph. 1.
putes: ſacrificium eſt oblatum Altiſſimo. *Cui alii niſi Deo talis victima debeba-* S. Ambr. lib.
tur? Expers licet ſenſus infantia, Deum tamen pro quo interimitur, confitetur; 2. in Luc.
(inquit S. Ambroſius.) *Sapientia filiis ſuis vitam inſpirat*, (inquit Sapiens.) Legit num. 49.
Tertullianus: *Sophia jugulavit filios ſuos*. Id cum ſententia Salomonis conſonat: Eccl. 4. 12.
Sapientia immolavit victimas ſuas. Victimæ illæ ſunt ſancti Innocentes, quos Prov. 9. 1. 2.

Sa-

Tertull.

Sapienter utique jugulavit, dum in vitam, & rationaliter, dum in gloriam. O parricidii ingenium. O ſceleris artificium! O argumentum crudelitatis, quæ idcirco occidit, ne moriatur quem occideris! O bonam Matrem! Opto & ipſe in filios ejus redigi, ut ab ea occidar. Opto occidi ut filius fiam. Infantes propter Chriſtum occiſi, mori nos quoque & perſecutionem pati docuerunt. „ Ætas necdum habilis ad pugnam, idonea exſtitit ad coronam: Ut appareret innocentes eſſe, qui propter Chriſtum necantur, Infantia innocens ob nomen ejus occiſa eſt. Oſtenſum eſt neminem eſſe a periculo perſecutionis immunem, quando & tales martyria fecerunt. Quam ergo gravis cauſa ſit hominis Chriſtiani, ſervum pati nolle, cum prior paſſus ſit Dominus: & pro peccatis noſtris pati nolle, cum peccatum ſuum proprium non habens paſſus ſit ille pro nobis? Filius Dei paſſus eſt, ut nos filios Dei faceret, & filius hominis pati non vult, ut eſſe Dei filius perſeveret?

S. Cyp. E. piſt. 56. ad Thibar. de Exhort. Martyrii.

13. *Defuncto autem Herode, ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Joſeph, dicens: Surge, & accipe Puerum, & Matrem ejus, & Vade in Terram Iſrael: Defuncti ſunt enim, qui quærebant animam pueri.* Ad mortem uſque Herodis in Ægypto manſit Chriſtus cum Maria Matre, & Joſepho ... Quot annos ibi manſerit, incertum; cum Epocha annorum Herodis, Regnique illius periodus intricata ſit & obſcura. Probabilior opinio, quæ Herodem Chriſto nato anni circiter unius ſpatio ſuperſtitem fuiſſe aſſerit.

Angelus Domini apparuit in ſomnis Joſeph Revelationes noctu & in tenebris potiſſimum adhibitæ ſub œconomia Veteris Teſtamenti: Tunc enim Deus minus patebat hominibus, majore lucis gradu reſervato æconomiæ Novi Teſtamenti. Si vero id etiam contigit quandoque in Novo Teſtamento, ut *Magis* & *S. Joſepho*, eo ipſo teſtatum Deus voluit omnem cognitionem & revelationem cæleſtem, quæ nobis viatoribus fit in hac vita, mixtam eſſe tenebris, obſcuram, ſymbolicam, ænigmaticam, præ luce illa quæ comprehenſoribus in futura vita parata eſt. Sic etiam oſtenſum, nullum eſſe tempus non aptum meditatiònibus ſacris, piis cogitationibus ac precibus; nullum tempus quo Deus hominem alloqui & ipſum erudire ac monere non poſſit, etiamſi homo dormiat exterior, modo interior cordis homo vigilet.

Defuncti ſunt enim qui quærebant animam pueri. Pluralis numerus pro ſingulari uſurpatur: De ſolo enim Herode ſermo eſt. Uſus ejuſmodi numerorum pluralis pro ſingulari, & vice-verſa, in Scrip. S. frequens. Sic *Exod.* 32. 4. dicitur de vitulo conflatili: *Hi ſunt Dii tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti. Exod.* 4. 19. Dixit Dominus Moyſi: *Vade, & revertere in Ægyptum: mortui ſunt enim omnes qui quærebant animam tuam.* Quod de uno dictum Pharaone, *Joſue* 7. 1. ſcriptum eſt: *Filii autem Iſrael prævaricati ſunt mandatum, & uſurpaverunt de anathemate.* Quod tamen unius Achan crimen fuit. *Pſ.* 104. v. 30. *Edidit terra eorum ranas, in penetralibus Regum ipſorum*, id eſt Pharaonis, qui Moyſis tempore Regnum Ægypti ſolus obtinebat. Sic *Joan.* 6. 45. dicitur: *Eſt ſcriptum in Prophetis, Erunt omnes docibiles Dei*; Quod legitur tantum *Iſai.* 54. 13. Sic *Act.* 13. 40. denuo *In Prophetis* dictum dicitur, quod *Habacuc* 1. v. 5. dumtaxat reperitur. Sic *Act.* 15. 15. verba *Amos* vocantur *Verba Prophetarum*. Sic *Matth.* 26. 8. Diſcipuli dicuntur indignati de effuſione unguenti pretioſi ſuper caput Jeſu, cum tamen id uni Judæ tribuat *S. Joan.* cap. 12. 4. 5. Sic pluribus latronibus adſcribitur *Matth.* 27. 44. quod ab uno dumtaxat factum teſtatur *S. Lucas* cap. 23. 39. Non eſt igitur abſurdum, quamvis ſolus Herodes mortuus eſſet, ſoluſque *animam*, id eſt, vitam *Pueri* quæſiviſſet, Evangeliſtam in plurali numero loqui, & dicere, Tyranno extincto, mortuos eſſe illos qui Chriſtum ad necem quærebant, cum præſertim Tyrannus ille multo ſatellitio ſtipatus in Chriſtum graſſatus fuerit, & carnifices multos in ejus perniciem armaverit, quorum rabies mortuo Herode extincta eſt.

14. *Au-*

14. *Audiens autem quod Archelaus regnaret in Judæa pro Herode patre ſuo, timuit illo ire*. Cum limites Terræ Iſrael Ægypto proximos *S. Joſeph* attigiſſet, audivit *Archelaum* Herodis filium Judææ regia poteſtate præeſſe, tametſi non Regio nomine. Quamvis enim hæres Regni ex aſſe ab Herode ſcriptus eſſet, Rex a cohortibus ſalutatus, thronumque Regium occupaſſet: tamen Cæſar, cujus judicio Teſtamentum ſuum Herodes ſubjecerat, *Archelaum* non Regem conſtituit, ſed Ethnarcham, id eſt gentis Principem in dimidiam partem Regni paterni, hoc eſt, in Judæam, Judumæam, & Samariam Partem Regni alteram in reliquos duos Herodis filios partitus eſt, Antipam ſcilicet, quem Tetrarcham Galilææ & Pereæ; & *Philippum*, quem Batanææ, Jtureę, & Traconitidis Tetrarcham creavit, ſpe Regii nominis facta *Archelao*, ſi virtute ſua illud promereri ſatageret. Merito ergo ac vere dixit Evangeliſta, *Archelaum in Judæa regnaſſe pro Herode patre ſuo*, id eſt, Herodi ſucceſſiſſe; quia multos annos Regia poteſtate Judææ pręſuit, nec ejus Imperio *Philippi* & *Antipæ* fratrum dignitas & ditio conferendę erant. Addiderim, ab Hebręis, Gręciſque Scriptoribus, cum Græcis, tum profanis, illos Reges ſępe appellari, latiori vocis ſignificatione, qui principatum quemcumque gerunt, etiam infra Regiam Dignitatem. Quidni ergo *Archelaum* Regem appellaverit, ſeu regnaſſe ſcripſerit S. Matthæus, qui ampliſſimę ditioni, & cum ſummo imperio pręerat? Singulari porro Dei providentia factum eſt, ut Chriſto Rege nato, nullus amplius Rex Judęorum deſignaretur.

Joſeph. lib. 17. Antiquit. Jud. cap. 10. 11. 13.

Et admonitus in ſomnis, ſeceſſit in partes Galilææ. Galilęa, Syrię regio ad Septentrionem Judææ ſita dividitur a Geographis in ſuperiorem & inferiorem. Superior juxta Tyrum, Sidonem, & Cęſaream Philippi ſita eſt, & vocatur *Galilæa gentium*, Iſai. 9. & Matth. 4. vel quia illic Gentes uſque ad *Salomonis* tempora habitarint, vel quod *Hiramo* Regi Tyriorum oblata ſit, *3. Reg. 9.* Hæc in Tribu Nephtali ſita fuit. Inferior Galilęa circa Tiberiadem, & ſtagnum Geneſareth, in Tribu Zabulon poſita eſt, in qua frequenter verſatus eſt Chriſtus, *Joan.* 4. Unde etiam *Galilæus* vocatus eſt, *Matth.* 26. & ejus Diſcipuli *Viri Galilæi* vocantur *Act.* 1. Galilęos a reliquis Judæis contemptui habitos, Scriptura Sacra teſtatur. *A Galilæa* (ajunt Phariſæi, Joan. 7.) *Propheta non ſurgit*. Et Nathanael Joannis 1. *A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe?* Hinc Julianus Apoſtata Chriſtianos per contemptum *Galilæos* ſolebat appellare.

15. *Et veniens habitavit in civitate, quæ vocatur Nazareth. Ut adimpleretur quod dictum eſt per Prophetas: Quoniam Nazaræus vocabitur*. Per Prophetas dictum S. Matthęus ſcripſit, quod ab Iſaia dictum eſt, *Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet*. Hebraice *Netzer*, unde *Nazaræus*. Duobus ſcilicet modis aliquid ſcriptum vel dictum aſſeritur per Prophetas: Primo, quia verbis eiſdem aut non diſſimilibus ſcriptum reperitur: Secundo, quia rebus ipſis, licet non verbis expreſſum eſt. Hoc ſecundo modo prędictum eſt Chriſtum vocandum *Nazaræum*, ſiquidem ab *Iſaia* nomine *Netzer*, quod *Florem* ſignificat, & per Nazaræum reddi poteſt, deſignatur. Unde *S. Hieronymus* iiſdem verbis *juxta Hebraicam Veritatem* in Iſaia ſcriptum eſſe aſſerit: *Exiet virga de radice Jeſſe, & Nazaræus de radice ejus conſcendet*. Idque confirmat in Epiſt. ad Pammachium *De optimo genere interpretandi*. Et in Epiſt. 17. ad Marcellam: *Ibimus*, inquit, *ad Nazareth, & juxta interpretationem nominis ejus, florem, videbimus Galilææ*. Divino itaque inſtinctu Joſeph oppidum Nazareth ad habitationem ſibi delegit, quo Chriſtus ab educationis ſuæ loco Nazaręi nomen traheret, & qui pro vero flore de radice Jeſſe orto & ab *Iſaia* deſcripto ac prædicto non agnoſcebatur a Judęis, tamen ab illis, quamvis invitis, & alia cogitantibus, *Flos* ſive *Nazaræus* appellaretur. Denique urbs *Nazareth*, ubique per *Tzade* ſcripta reperitur, non per *Zain*, unde Chriſtus *Netzer*, teſte S. Hieron. Alii Chriſtum Nazaręum vocatum volunt a nomine & inſtituto Nazaręorum veterum, non quod inſtitutum illud ac

Iſai. 11. 1

S. Hieron. Comment. in cap. 11. Iſai. & in 2. Matth.

votum

Digitized by Google

votum ſuſceperit; ſed quod *Nazaræi* nomen & inſtitutum, *conſecrationem* & *ſanctificationem* ſignificet. Chriſtus autem in tota ſcripturarum ſerie, & ma-
Dan. 9.24. xime in libris Prophetarum, *Sanctus & Sanctus Sanctorum* appellatur. Hinc e-
Tertul. Euſeb. Cæſar. ximiis Chriſti Domini typis *Nazaræi* nomen tributum eſt; tametſi voto Na-
zaræi non eſſent, quia dignitate vel egregiis virtutibus a vulgo ſegregati erant,
ut Joſepho & Samſoni *Geneſ.* 49. 26. de Joſeph dicitur: *Benedictiones patris tui confortatæ ſunt benedictionibus patrum ejus: Donec veniret deſiderium collium æternorum: Fiant in capite Joſeph, & in vertice Nazaræi inter fratres ſuos.* De Samſone vero, Judicum 15. *Erit Nazaræus Dei ab infantia ſua, & ex matris utero, & ipſe incipiet liberare Iſrael de manu Philiſtinorum.* Mirabili ergo Dei providentia factum eſt, ut Chriſtus occaſione educationis ſuæ in oppido Nazareth, vocaretur *Nazarænus*, a Judæis quidem per contemptum, a Deo vero ut deſignarentur ipſius ſanctitas incomparabilis, ſegregatio a peccatoribus, & conſecratio non extrinſecus adveniens, ſed innata ex perſonæ divinitate. Un-
S. Hieron. de *Pſ.* 132. 17. 18. de Chriſto dicitur. *Illuc producam cornu David paravi lucernam Chriſto meo: inimicos ejus induam confuſione, ſuper ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea* Hujus interpretationis auctores habemus Tertullianum, Euſebium, S. Hieronymum. *Tertullianus* lib. 4. *Adverſus Marcionem*, cap. 8. *Nazaræus*, inquit, *vocari habebat ſecundum prophetiam Chriſtus Creatoris; unde & ipſo nomine nos Judæi appellant per eum. Nam & ſumus de quibus ſcriptum eſt*; Nazaræi exalbati ſunt ſuper nivem. *Qui ſcilicet retro luridati delinquentiæ maculis, & nigrati ignorantiæ tenebris. Chriſto autem appellatio Nazaræi competitura erat ex infantiæ latebris, ad quas apud Nazareth deſcendit, vitando Archelaum filium Herodis.* Euſebius lib. 7. Demonſtrationis Evangelicæ, cap. 1. pag. 349. *Chriſtus in Nazaris educatus eſſe dicitur, & ſic Nazaræus vocandus. Scire igitur oportet, quod nomen eſt Hebraicum Nazaræum in Levitico, in ejus Chriſti unctione quem ipſi habebant. Porro hic erat principatum obtinens ſecundum imaginem magni & veri Pontificis Chriſti Dei, adumbratum videlicet quemdam & figuratum Chriſtum repræſentans. Ubi vero Septuaginta de Pontifice ita interpretati ſunt*, „ Et non polluet quod ſanctificatum eſt Dei ſui, quoniam
„ ſanctum oleum unctionis Dei ſui: *In Hebraico legitur*, Quoniam Nazer o-
„ leum. *Aquila autem ſic vertit*, quoniam ſegregatio, oleum unctionis Dei ſui ſuper ipſum. *Theodotion vero*, Quoniam Nazer oleum unctionis a Deo ſuo ſuper ipſum. *Quare Nazer ipſos quidem Septuaginta ſequentis, ſanctum erit; ipſum vero Aquilam, ſeparatio; Symmachum autem, intactum. At vero quoniam priſci quidem Sacerdotes, cum oleo comparato, quod apud Moyſen Nazer appellatur, ungerentur, ex derivatione a Nazer vocabantur Nazaræi. Sed Salvator & Dominus noſter, ſuapte natura in ſe habens & ſanctum, & intactum, & ſeparatum, neque alicujus indigens humanæ unctionis, tamen Nazaræi appellationem apud homines obtinuit, non quod ab oleo, quod Nazer vocaretur, Nazaræus extiterit; ſed quod quamvis natura quidem talis eſſet, tamen a civitate Nazareth apud homines Nazaræus vocatus ſit, ubi apud ſuos, qua homo, erat parentes, puerilem educationem obtinuit. Ex quo apud Matthæum dictum eſt: Reſponſo autem in ſomnis accepto*, (ipſe videlicet Joſeph) *ſeceſſit in partes Galilææ: & veniens habitavit in civitate quæ dicitur Nazara, ut impleretur quod dictum eſt per Prophetam, quod Nazaræus vocabitur. Oportebat enim uſquequaque, cum ipſe ſuapte natura & revera Nazaræus eſſet, hoc eſt, ſanctus, intactus, ſegregatus, illum ab hominibus hac appellatione vocari: ſed quoniam non a Nazer oleo hanc appellationem obtinuit, quippe qui humanæ nullius unctionis indigebat, a loco Nazareth denominationem accepit.* Denique S. Hieronymus *in cap.* 2. S. Matthæi ubi præmiſit, S. Evangeliſtam plurali numero Prophetas citantem, oſtendere ſe non verba de Scripturis ſumpſiſſe, ſed ſenſum; ſubdit: *Nazaræus, ſanctus interpretatur. Sanctum autem Dominum futurum, omnis Scriptura commemorat.*

SEN-

SENSUS MORALIS

I. MAgi ad Chriſtum adorandum ſtella duce vocati, primitiæ gentium fuerunt, per Chriſti gratiam ad eum in Eccleſia adorandum vocatarum. Magi (inquit *S. Auguſtinus*) ex gentibus erant, ipſe etiam Pilatus ex gentibus. Illi ſtellam viderunt in cælo, ille titulum fixit in ligno. Utrique tamen non Regem gentium, ſed Judæorum quærebant vel agnoſcebant. Judæi vero ipſi nec ſtellam ſecuti ſunt, nec titulo conſenſerunt. Jam igitur præſignabatur quod poſtea ipſe Dominus dixit: *Multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham & Iſaac, & Jacob in Regno cælorum: filii autem Regni ibunt in tenebras exteriores.* „ Nam Magi ab Oriente, Pilatus ab Occidente vene- *S. Aug. ſerm. 201. alias de Tempore 31. in Eph. Dom. 3.*
„ rat. Unde illi orienti, hoc eſt, naſcenti; ille autem occidenti, hoc eſt,
„ morienti atteſtabantur Regi Judæorum; ut cum Abraham & Iſaac & Ja-
„ cob, ex quibus Judæi ducebant originem, recumberent in Regno cælorum;
„ non ex eis propagati per Carnem, ſed eis inſerti per fidem; ut ille de quo
„ Apoſtolus loquitur, olivæ inſerendus jam præmonſtraretur oleaſter. Propte-
„ rea quippe non Rex Gentium, ſed Judæorum ab eiſdem gentibus vel quęreba-
„ tur vel agnoſcebatur; quia oleaſter ad olivam, non ad oleaſtrum oliva veniebat.

2. Divinę gratię nos vocantis ductum fideliter & obedienter ſequamur, ac myſtica munera *Domino* offeramus. Quamvis enim narratio Evangelicę lectionis illos *proprie* recenſeat dies, in quibus viri, quos nec Prophetica prædicatio docuerat, nec teſtificatio Legis inſtruxerat, ad cognoſcendum Deum a remotiſſimis Orientis partibus venerunt; hoc idem tamen & manifeſtius nunc, & copioſius fieri in omnium vocatorum illuminatione perſpicimus. „ Unde cum cerni-
„ mus homines humanæ ſapientiæ deditos, & a Jeſu Chriſti confeſſione longin- *S. Leo ſerm.*
„ quos, de profundo erroris ſui educi, & ad agnitionem veri luminis advocari, *35. in Eph. c.*
„ divinæ procul dubio gratiæ ſplendor operatur; & quicquid in cordibus tenebro-
„ ſis novæ lucis apparet, de ejuſdem ſtellæ radiis micat: Ut mentes quas ſuo
„ fulgore contigerit, & miraculo moveat, & ad Deum adorandum perducat.
„ *Si* autem *ſolicito* intellectu velimus *o*ſpicere, quomodo triplex illa etiam ſpe-
„ cies munerum ab omnibus, qui ad Chriſtum greſſu fidei veniunt, offeratur,
„ nonne in cordibus recte credentium eadem celebratur oblatio? *Aurum etenim de theſauro animi ſui promit, qui Chriſtum Regem univerſitatis agnoſcit. Myrrham offert, qui Unigenitum Dei credit veram ſibi hominis univiſſe naturam. Et quodam eum thure veneratur, qui in nullo ipſum Paternæ Majeſtati imparem confitetur.* Aurum charitatem, thus devotionem, myrrha corporis mortificationem deſignat.

3. Magorum devotionem imitemur, longo itinere curramus, ut Chriſtum videre mereamur. Hi niſi patriam, domumque reliquiſſent, Chriſtum invenire ac videre minime potuiſſent. Recedamus igitur a terrenis negotiis & curis. Magi in Patria ſua ſtellam tantummodo viderunt, longe vero a Patria Solem conſpexerunt juſtitiæ. Surgamus & nos, & licet omnes turbentur, nos tamen alacres & prompti ad Pueri domum accurramus. Nihil fervorem noſtrum in via mandatorum Dei retardet, non terrores, non tumultus, non pericula. In Bethleem accurramus, ad domum ſpiritualis panis, ad domum panis vivi. Nihil nos ad Regem introire prohibebit, modo ut adoraturi Dei Filium, non conculcaturi veniamus. *Cave ne Herodi efficiaris ſimilis, & dicas,* Ut & ego veniens adorem eum: *Cumque veneris, interimere coneris. Hujus etenim ſimiles ſunt, qui indigne abutuntur Communione Myſterii.* Reus eſt enim iſte Corporis & Sanguinis Domini. *Qui enim ejuſmodi ſunt, habent in ſe tyrannum Regno Chriſti jugiter invidentem, longe ſane Herode illo nequiorem, Mammonam ſcilicet. Hic enim in homines tenere imperium geſtit, ſuoſque cultores ſimulate mittit ad Chriſtum, ut adorare quidem videantur, quantum vero in ipſis eſt, eum interimunt. Timeamus igitur ne quando ſpeciem ſupplicum atque adorantium geramus, opere vero exiſtamus inimici. Adora-*

S. Joann. Chriſoſt. Hom. 7. in Matth.

1. Cor. 11.

turi

turi Chriſtum, cuncta projiciamus e manibus. Si habuerimus aurum, offeramus ipſi non terræ infodiamus. Si enim illi tunc Barbari in honorem tantummodo Domini libenter obtulerunt aurum, qualis tu eris, ſi non tribuas indigenti? Illi tam longo itinere concurrerunt ut natum viderent. Tu vero qua tandem ſatisfactione poteris abſolvi, qui ne brevis quidem plateæ ſpatium tranſis, ut viſites ægritudine afflictum & vinctum catenis? Et certe ſolemus ægrotantium, atque vinctorum, etiamſi inimici ſint, miſereri: Tu vero ne erga Dominum quidem tuum, qui tantorum tibi auctor eſt bonorum, hoc permoveris affectu? & illos quidem aurum legimus obtuliſſe: Tu vero panem vix tribuis. Quid excuſabimus, aut quam veniam promerebimur, ſi cum Chriſtus noſtri cauſa deſcenderit e cælis, nos ad illum vel ex ędibus ire gravemur? Cum Magi ex remota Orientis regione occurrant, ut illum videant in præſepi jacentem; nos vero qui Chriſtiani ſumus ne breve quidem ſpatium itineris conficiamus, ut felici illo ſpectaculo perfruamur? „Nam ſi cum

S. Joann. Chriſoſt. *Hom. 31. ad Pop Ant. de beato Philogono.*

„ fide acceſſerimus; proculdubio videmus illum in præſepi jacentem. Si qui-
„ dem hæc Menſa vicem explet præſepis. Nam & hic ponitur Corpus Domi-
„ nicum, non quidem faſciis involutum ſicut tunc, ſed Spiritu ſancto undequa-
„ que conveſtitum. Ac Magi quidem nihil aliud, quam adorarunt: Tibi vero
„ ſi cum pura acceſſeris conſcientia, permittemus ut ſumas, & ſumpto domum
„ abeas. Accede igitur tu quoque munera offerens, non qualia offerebant illi
„ ſed multo religioſiora. Obtulerunt illi aurum: offer tu temperantiam & vir-
„ tutem. Obtulerunt illi thus; offer tu puras preces, quæ ſunt odoramenta
„ ſpiritualia. Obtulerunt illi myrrham; offer tu humilitatem, & cor ſummiſ-
„ ſum cum eleemoſyna. Quod ſi hiſce cum muneribus acceſſeris, multa cum
„ fiducia particeps eris hujus ſacræ Menſæ." Offeramus fidem, ſpem, charitatem, obedientiam. Admirabilis certe Magorum fides: qui nullatenus turbantur, nullo ſcandalo moventur propter ea, quæ ipſis eveniunt. Non ajunt intra ſe:

Idem Hom. 8. in Matth.

„ Si magnum quiddam eſſet hic puer, & potentiæ aliquid obtineret, nobis
„ adoratoribus ejus quid opus eſſet fuga occultuſque diſceſſus? Cur enim nos
„ qui palam ac libere venimus, nec tanti populi fragorem, nec Tyranni fu-
„ rorem paventes, quaſi exules quoſdam atque fugitivos Angelus e civitate
„ propellit? Verum nihil omnino tale vel ore proferunt, vel mente conci-
„ piunt. *Hoc eſt enim fidei inſigne, ut abſque controverſia ulla obediant imperanti, nec ullam rationem expoſcant imperii.*

S. *Aug. Ser. 202. alias de Temp. 32. in Epip.*

4. Adorato Chriſto, per aliam viam revertamur, ut Magi. „ Nos chariſſi-
„ mi, quorum erant illi Magi primitiæ: nos hereditas Chriſti uſque ad terminos
„ terræ, propter quos cæcitas ex parte in Iſrael facta eſt, ut plenitudo gentium
„ intraret, cognito Domino & Salvatore noſtro Jeſu Chriſto, qui propter nos
„ conſolandos tunc jacuit in anguſto diverſorio, nunc propter ſublimandos ſedet in
„ cælo; ſic eum annuntiemus in hac terra, in hac regione carnis noſtræ, ut non
„ qua venimus, redeamus, nec prioris noſtræ converſationis veſtigia repetamus.
„ Hoc eſt enim quod & illi Magi non qua venerant redierunt. *Via mutata, vi-*
„ *ta mutata eſt*. Et nobis cæli enarraverunt gloriam Dei; & nos ad Chriſtum
„ adorandum fulgens ex Evangelio veritas, tamquam de cælo ſtella, perdu-
„ xit; & nos prophetiam in Gente Judaica celebratam, tamquam indicium Ju-
„ dæorum non nobiſcum pergentium, fideli aure percepimus; & nos Regem
„ & Sacerdotem, & pro nobis mortuum Chriſtum agnoſcentes atque laudan-
„ tes, tamquam in auro, & thure, & myrrha honoravimus: *Supereſt ut eum evangelizantes novam viam carpamus, non qua venimus, redeamus.*

5. Herodes Politicorum impiorum typus, qui Religionem ſuæ cupiditati ac temporalibus utilitatibus ſubjiciunt, fruuntur mundo, ut utantur Deo. Hi turbantur, cum Doctores Prędicatores veritatis, qui eorum pravis deſideriis adulari non poſſunt, eorum mores & vitia palam impugnant & damnant. Quanti inde tumultus ac

mo-

motus? Quanta perturbatio? *Turbatus eſt Herodes, & omnis Jeroſolyma cum illo.* QUID *erit tribunal judicantis, quando ſuperbos Reges cunę terrebant infantis?*

S. Aug. Ser. 200. 2. de Eph.

6. Principes Sacerdotum Judaicæ gentis, & Scribæ populi, qui Chriſtum in Bethleem Judæ naſci reſpondent, nec ad illum adorandum veniunt, figuræ ſunt Sacerdotum plurimorum Eccleſiæ Chriſtianæ, qui Scripturas ſacras legunt, nec ex earum lectione ad vitam ſuam recte inſtituendam, moreſque componendos proficiunt; Chriſtum aliis oſtendunt, nec illum ſequuntur; viam ſalutis docent, nec in ea ambulant. *Paſtores & Idola!*

7. Chriſtum natum perſecutus eſt Herodes; Chriſtianos ſecundum Chriſtum viventes mundus, Diaboluſque perſequuntur. Invenimus, inquit *S. Leo*, etiam Herodis non deeſſe perſonam, cujus ipſe Diabolus, ſicut tunc fuit occultus incentor, ita nunc quoque indeſeſſus eſt imitator. „ Cruciatur enim vocatione gen- „ tium, & quotidiana poteſtatis ſuæ deſtructione torquetur. Dolens ubique ſe „ deſeri, & verum Regem in locis omnibus adorari, parat fraudes, fingit diſ- „ ſenſiones, erumpit in cædes, & ut reliquiis eorum, quos adhuc fallit, utatur, „ invidia uritur in Judæis, ſimulatione inſidiatur in Hæreticis, ſævitia accendi- „ tur in Paganis. Videt enim inſuperabilem eſſe potentiam Regis æterni, cujus „ mors ipſius vim mortis extinxerit, & ideo totam nocendi artem in eos qui ve- „ ro Regi *famulantur*, armavit: alios per inflationem ſcientiæ legalis obdurans, „ alios in furorem perſecutionis inſtigans, alios per falſæ fidei commenta depra- „ *vans. Sed* hanc Herodis iſtius rabiem ille vincit & deſtruit, qui etiam parvulos „ Martyrii gloria coronavit: & fidelibus ſuis tam invictam indidit charitatem, ut A- „ poſtoli verbis audeant dicere; *Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti? Tribulatio?* „ *an anguſtia, an perſecutio; &c.* Sed quia tempeſtas priorum turbinum con- „ quievit, vigilanter cavenda ſunt illa diſcrimina, quæ de otio ipſius pacis oriun- „ tur. Adverſarius enim, qui in apertis inefficax perſecutionibus fuit, tecta no- „ cendi arte deſævit; Ut quos non perculit ictu afflictionis, lapſu dejiciat volup- „ tatis. Videns itaque ſibi reſiſtere *principum* fidem, & unius Deitatis inſepara- „ *bilem Trinitatem non ſegnius* in palatiis quam in Eccleſiis adorari, interdictam „ dolet ſanguinis Chriſtiani effuſionem; & quorum obtinere non poteſt mortes, „ impetit mores. Terrores proſcriptionum in avaritiæ mutat incendium; & quos „ damnis non fregit, cupiditate corrumpit ... Inflammat concupiſcentiis, quos „ non poteſt vexare tormentis: ſerit diſcordias, accendit iras, incitat linguas, „ & ne ab illicitis dolis cautiora corda ſe revocent, conſummandorum ſcele- „ rum ingerit facultates: quia illi totius fraudis hic fructus eſt, ut qui immola- „ tione pecudum, & thuris incenſione non colitur, quibuslibet ei criminibus ſer- „ viatur." Simus igitur attenti divinæ gratiæ voci, quæ nos admonet ut pericula fugiamus: Recurramus ad ſpiritale præſidium; & mens habens notitiam Dei ſui, a conſiliis ſe male ſuadentis hoſtis avertat. Fugiat eos qui Jeſum quærunt ut eum occidant. Accipiens Jeſum & Mariam, illum in ſinu animæ ſuæ per charitatem gerens, in iſtius clientelam ſe conferens, Salvatoris & ſalutis hoſtes fugiat cum Joſeph. Obediat ſine hæſitatione. Obedientia cæca uni Deo debetur, qui nec fallere poteſt, nec falli. Cum Dei nota voluntas eſt, ab ejus executione nullæ difficultates nos debent remorari. Qui enim dat præceptum vel conſilium, ad eas ſuperandas ſervis ſuis præbebit auxilium, quamvis inſuperabiles humanis viribus videantur.

S. Leo ſer. 35. in Eph.

Rom. 8. 35.

8. Herodis Jeſum quærentis ut eum occideret, ideoque innocentes infantes occidentis, crudelitatem imitantur, qui divinæ gratiæ inſpirationibus, piiſque motionibus reſiſtunt, impediuntque ne Chriſtus in cordibus ſuis formetur, adjiciendo peccata peccatis. Herodianam vincit malitiam ac impietatem, qui ſuæ aut alienæ ſaluti impedimentum affert. *Herodiana malitia, & Babylonica crudelitas eſt*, inquit S. Bernardus, *naſcentem velle extinguere religionem, & allidere parvulos Iſraelis. Si quid enim ad ſalutem pertinens, ſi quid religionis oritur; quicumque* re-

S. Bernar. ſer. 3. in Epiph.

Digitized by Google

reſiſtit, quicumque repugnat, plane cum Ægyptiis parvulos Iſraelitici germinis necare conatur; immo cum Herode naſcentem perſequitur Salvatorem.

Sap. 4.

9. Rachelem filios ſuos plorantem imitari non debent Chriſtianæ Matres, cum illis filii in infantia præripiuntur, Chriſto per baptiſmum regenerati. Illorum enim ſalutem lugent, quæ lugent mortem. Ad divinum oraculum attendant: *Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum ejus, & ne fictio deciperet animum illius*. Non ſolum filii, ſed & matres a multis peccandi periculis immatura illorum morte ſervantur, quorum forte prava inſtitutione, amore immodico, ambitioſa per fas & nefas collocatione, & dignitatum opumque injuſta procuratione, æternam ſibi damnationem forte arceſſiviſſent. Lugeant filios cum ſecundum animam moriuntur, cum mortaliter Deum offendunt; nec mediocris ſit illarum dolor, *Quia non ſunt*. Periit enim in illis vita gratiæ, & ad nihilum coram Deo ſunt redacti. Felices matrum lacrymæ. ſi Deo cum piis precibus offerantur pro ſalute filiorum. Illis enim vitæ ſpiritualis reditum a Deo impetrare poſſunt, quemadmodum *Auguſtino* impetravit pia Mater *Monica*, cui filii ſui perditionem plangenti pius quidam Epiſcopus reſpondit: *Vade a me, ita vivas. Fieri non poteſt ut filius iſtarum lacrymarum pereat.*

S. Aug. lib. 3. Confeſſ. cap. 12.

10. *S. Joſeph* obedientiam, & æquanimitatem in proſperis & adverſis imitari debent Chriſtiani; cogitantes vitam hominis fidelis peregrinationem eſſe ſuper terram, Chriſtum qui via noſtra eſt, longas difficileſque peregrinationes in infantia ſua, ex mandato Patris, per Angelum ſignificato S. Joſeph ejus nutritio, ſuſcepiſſe cum eodem & Virgine Matre. Ex Judæa in Ægyptum fugiſſe, ex Ægypto in Terram Iſrael rediiſſe; ex Iſraeliticæ Terræ finibus Nazarethum ſe recepiſſe, obſcurum & ignobile oppidum, ibique velut in tenebris deliteſcere voluiſſe lucem veram. Læta & triſtia in ipſis vitæ Chriſti primordiis ſibi ſucceſſiſſe, ne Chriſtianus fauſta & læta omnia in hoc ſæculo expectet, ſed ſibi maxime favere Deum credat, cum proſpera temperat adverſis, ne inſoleſcat, & rebus terrenis inhæreat; adverſa proſperis, ne deficiat. *Accipe puerum & matrem ejus, & fuge in Ægyptum, & eſto ibi uſque dum dicam tibi* (ait Angelus Joſeph) Quæ cum audiiſſet Joſeph, nequaquam paſſus eſt ſcandalum, neque dixit: Incerta iſta res eſt, ac prorſus ambigua: Tu paulo ante dicebas, *Quia ſalvabit* „ *populum ſuum*, & nunc ſe ipſum quidem non poteſt de periculis liberare; ſed „ fuga nobis neceſſaria, & peregrinatio longinqua, contraria omnino facta ſunt „ promiſſis. Sed horum nihil prorſus opponit: Vir enim erat fidelis: Neque cu„ rioſe reverſionis tempus inquirit, quod utique ab Angelo non ſignate fuerat „ expreſſum. *Sed eſto, ibi*, inquit, *uſquequo dicam tibi*. Verum ille nec per i„ ſta quidem factus eſt ſegnior, ſed obedivit libenter, & credidit, omnes pror„ ſus tribulationes cum gaudio ſuſtinendo. Enimvero miſericors Deus mœſtis „ rebus quædam etiam jucunda permiſcuit: Quod certe in Sanctis omnibus fa„ cit, quos neque tribulationem, neque jucunditates ſinit habere continuas; „ ſed tum de adverſis, tum de proſperis juſtorum vitam quaſi admirabili va„ rietate contexuit; quod hic quoque præſtitit. Videndo quippe S. Joſeph gravi„ dam Sponſam, in conturbationem incidit maximam: ſed adfuit repente An„ gelus ſuſpicionem ſolvens, & timorem prorſus extinguens. Deinde videns Pue„ rum natum, maxima exultatione repletus eſt: ſed rurſus huic etiam gaudio „ periculum grande ſucceſſit, cum tota utique civitas turbaretur, ipſe Rex fure„ ret, & ad necem populum quæreret. Sed & hunc tumultum alia rurſus lætitia „ ſubſecuta eſt: apparitio videlicet Stellæ, & adoratio Magorum. Poſt hanc „ quoque jucunditatem, iterum periculum, iterumque formido. *Quærit*, inquit, *Herodes animam Pueri*, & fugere neceſſe eſt, & in longinqua tranſire ho„ minis inſtar. “ Nondum quippe opportunum erat ut ſignorum miracula coruſcarent: *Si enim a prima prorſus infantia mirabilia monſtraſſet, homo proculdubio*

S. Joan. Chriſoſt. Hom. 8. in Matth.

dubio creditus non fuiſſet. Ex Ægypto revocatur, Joſepho de morte Herodis certiore facto per Angelum. Vides rurſum tribulationi requiem ſuccedentem, deinde periculum poſt requiem imminens. „ *Audiens* enim Joſeph *quod Ar-* „ *chelaus in Judæa regnaret pro Herode patre ſuo, timuit illo ire.*

„ 11. Nuſquam turbari debemus omnino cum accidunt aliqua quæ promiſ- „ ſionibus divinis adverſari videantur. Ecce enim adveniente Domino ad po- „ puli ſui, imo ad totius orbis ſalutem, qualia fuerunt exordia! Mater fu- „ git, Jeroſolyma turbatur, cœdes innumeræ innocentium infantium perpe- „ trantur; ploratus & luctus ingens ubique. Neque eſt cur conturberis. Nam „ *ſolet per contraria ſere ordinem ſuæ œconomiæ implere, ingens virtutis ſuæ* „ *hinc nobis exhibens argumentum.* Sic Apoſtolos ſuos induxit atque inſtruxit „ ut res præclaras agerent, contraria contrariis moderatus, quo majori cum „ admiratione fiant. Cæſi igitur ejectique, & mille tormenta paſſi Apoſto- „ li, victores tandem perſecutorum ſuorum evadunt. Ne igitur animum in adverſis rebus deſpondeamus, hac certiſſima Regula roborati: *Quod qui lædere velint, multi ſint: qui vero ab alio lædatur, omnino nullus. Et quicquid a quolibet hominum paſſi fuerimus injuſte, aut remiſſione peccatorum, aut amplioris mercedis retributione Deus compenſat.*

S. Joan. Chryſ. Hom. 9. in Matt.

CAPUT TERTIUM.

Senſus Litteralis.

I. IN *diebus autem illis venit Joannes Baptiſta prædicans in deſerto Judææ.* Tempus deſignatur quo Chriſtus cum Maria Virgine Matre, & Joſeph, adhuc Nazareth habitabat. *Annus agebatur 15. Imperii Tiberii Cæſaris*, ut S. Lucas notavit. *Chriſtus annos quaſi triginta* natus erat: qui loquendi modus latitudinem aliquam admittit infra ſupraque trigeſimum annum, quem præciſe non definit. Hæc erat ætas ſacris functionibus Sacerdotis, Doctoris, vel Prophetæ obeundis idonea, ante quam eas exercere licebat nemini ſecundum mores Hebræorum, ut etiam colligi videtur ex Scriptura ſacra 1. *Paral.* 23. Jeſus ergo latere voluit, & ad auguſtum illud munus Doctoris, Legislatoris, Prophetæ, Sacerdotis, Regis Judæorum & Gentium ſibi a Patre impoſitum ſe præparare in ſilentio, precibus, ſacris meditationibus, perpetua Patris adoratione, officiis erga parentes, quibus *ſubditus erat*, occupatus; donec congruam ad docendum cum auctoritate ætatem attigiſſet. Cum autem tempus manifeſtationi & vitę publicę ſeu miniſterii Chriſti initiis a Deo præſtitutum adveniſſet, *Joannes Baptiſta*, ſic appellatus quod Chriſtum baptizaverit, vel quod primus baptizare cœperit publico ritu, *venit*, ſeu prodiit in publicum, cum antea pleriſque incognitus latuiſſet, & prædicationis baptiſmique miniſterium aggreſſus eſt *in deſerto Judææ*, circa Jordanem fluvium, in extrema parte Ennon & Salim, non procul a Jericho, regione, quę, *campeſtria deſerti*, vocatur 2. *Reg.* 12. 16. ibi prædicare cœpit, dicens:

Luc. 3. 23

2. *Pœnitentiam agite.* De peccatis ex animo dolete, mores in melius emendate, divinę juſtitiæ per bona opera ſatisfacite. Adultorum hominum Nullus tranſit ad Chriſtum, ut incipiat eſſe quod non erat, niſi eum pœniteat fuiſſe quod erat; (inquit *S. Aug.*) Ubi emendatio nulla, pœnitentia neceſſario vana; (inquit *Tertul.*) Irriſor eſt, & non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet. Nec Deum videtur poſcere ſubditus; ſed ſubſannare ſuperbus; (inquit *S. Iſidorus Hiſpal.*)

S. Aug. ſerm. 351. de Pœnit. alias 50. inter Homil. 50
S. Iſidorus lib. 2. Sent. cap. 16.

3. *Appropinquavit enim Regnum cælorum.* Regnum Chriſti, Meſſiæ patribus veſtris promiſſi, & a vobis expectati, jam prope eſt, mox incipiet, de quo *Daniel* 7. verſ. 13. & 14. *Aſpiciebam in viſione noctis, & ecce cum nubibus cæli*

quaſi Filius hominis venicbat, & uſque ad Antiquum dierum pervenit: & in conſpectu ejus obtulerunt eum. Et dedit ei poteſtatem, & honorem, & Regnum: & omnes populi, Tribus & linguæ ipſi ſervient: poteſtas ejus poteſtas æterna, quæ non auferetur: & Regnum ejus quod non corrumpetur. Et v. 27. *Regnum autem & poteſtas, & magnitudo regni, quæ eſt ſubter omne cælum, detur populo ſanctorum Altiſſimi; cujus Regnum, regnum ſempiternum eſt, & omnes Reges ſervient ei, & obedient.* Regnum cælorum dicitur Chriſti Regnum, quod cæleſti ratione incatur in terris, in cælis perficiatur, quod adminiſtratio ejus ſpiritualis ſit ſicque diſtinguatur a Regno terreno ſive carnali, quod Judæi exſpectabant, quorum pravam opinionem in principio prædicationis Evangelicæ convellit: quod denique viva ſit imago Regni illius quod in cælo eſſe credimus, & quod nobis per Chriſtum reſeratum eſt, & per ejus merita nobis adeundum eſſe atque poſſidendum ſperamus. Regnum cælorum pro Chriſti manifeſtatione, & poteſtatis ejus revelatione pariter ſumitur, Matth. 12. 28. *Si ego in Spiritn Dei ejicio dæmones, igitur pervenit in vos Regnum Dei.* In duobus autem præſertim poſitum eſt Chriſti Regnum, in eo ſcilicet 1. ut homines ſibi ſubjiciat per Evangelii prædicationem, & effuſionem Spiritus ſancti, & hoc pacto in eorum cordibus regnet. Luc 17. 21. *Regnnm Dei intra vos eſt.* Matt. 21. 43. *Auferetur a vobis Regnnm Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus:* fideleſque ſubditos remuneret ipſa regni ęterni poſſeſſione. 2. Ut contumaces hoſtes regat in virga ferrea, puniatque. Unde Malachię 4. mittendus *Elias* dicitur, id eſt, Joannes, *antequam veniat dies Domini magnus & horribilis ... Ne forte veniat Dominus, & percutiat terram anathemate.* Hunc enim locum de Joanne Chriſtus explicuit. Matt. 17. 10. *Dico autem vobis, quia Elias jam venit, & non cognoverunt eum, ſed fecerunt in eo quæcumque voluerunt. Sic & Filius hominis paſſurus eſt ab eis. Tunc intellexerunt Diſcipuli, quia de Joanne Baptiſta dixiſſet eis.* Ideo & hic *Ira ventura*, & *ſecuris ad radicem arboris poſita* denuntiatur. Congrue porro ſuæ ad pœnitentiam adhortationi hanc ſubjicit rationem Chriſti Præcurſor, quod appropinquet Regnum cælorum, quia oblatio gratiæ & indulgentiæ a Chriſto efficaciſſimum ad pœnitentiam incitamentum eſt: & quia cæleſte illud Regnum, quod electis ab origine mundi, immo ab æterno paratum eſt, ſolis innocentibus aut vere pœnitentibus patet, cum in illud *nihil coinquinatum* intret. Vere (inquam) pœnitentibus: Hęc

[*Tertul. Lib. de Pœnit. cap. 6.*] enim pacta a Deo cum peccatoribus mercedis conditio. Si ergo qui *venditant, prius nummum quo paciſcuntur examinant, ne ſcalptus, neve raſus, neve adulter: etiam Dominum credimus, pœnitentiæ probationem prius inire, tantam nobis mercedem, perennis ſcilicet vitæ conceſſurum*, Deus gratiam pollicitus, quam in extremitatibus temporum per Spiritum ſuum univerſo Orbi illuminaturus eſſet, præi-

[*Idem cap. 2.*] re intinctionem pœnitentiæ juſſit, id eſt, baptiſmum Joannis in pœnitentiam, ut quos per gratiam vocaret ad promiſſionem ſemini Abrahæ deſtinatam, *per pœnitentiæ ſubſignationem ante componeret.* Non tacet Joannes. *Pœnitentiam initote* dicens: *Jam enim ſalus Nationibus appropinquabit, Dominus ſcilicet afferens, ſecundum Dei promiſſum. Cui præminiſtrans, pęnitentiam deſtinabat purgandis mentibus propoſitam: ut quicquid error vetus inquinaſſet, quicquid in corde hominis ignorantia contaminaſſet, id pęnitentia verrens & radens, & foras abjiciens, mundam pectoris domum ſuperventuro Spiritui ſancto paret, quo ſe ille cum cæleſtibus bonis libens inferat. Horum bonorum unus eſt tienlus, ſalus hominis, criminnm priſtinorum abolitione præmiſſa. Hæc pęnitentiæ cauſa, hæc opera, negotium divinæ miſericor-*

[*S. Aug. lib. 19. cont. Fau. c. 31.*] *diæ curans. Quod homini profecit, Deo ſervit.* Obſervandum porro cum S. Auguſtino, hoc nomen *Regnum cælorum, proprie pertinere ad revelationem Novi Teſtamenti*, nec in veteri occurrere. Primus illud indigitat Joannes Baptiſta.

4. *Hic eſt enim qui dictus eſt per Iſaiam Prophetam dicentem: Vox clamantis in deſerto: Parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus.* Vel Matthæi de Joanne

Ba-

Baptiſta, vel potius Joannis de ſeipſo verba ſunt. Quamvis porro illud Iſai⁊ *Iſai.* 40.
vaticinium liberationem populi Judaici a captivitate Babylonica ſecundum ſen- *Jo.* 1.22.28.
ſum litteralem *hiſtoricum* ſpectet: ad liberationem tamen humani generis e pec- *S. Aug. l.* 2.
cati ſervitute & dæmonis captivitate, per Chriſtum refertur, ſecundum ſenſum *de Conſen.*
propheticum, pariter litteralem, tametſi ſublimiorem. „ Joannes vox eſt Verbi; *Ev. c.* 12.
„ ad præparandas hominum aures emiſſa. Qui enim clamant ut eminus eos evo-
„ cent, quibus ſignificare aliquid cupiunt, ſonoram quamdam initio vocem, nec
„ articulatam proferunt. Cumque illi ſola exaudita voce ad audiendum mentem
„ adhibuerint, atque aurem admoverint, tum vociferator ille quod dicere con- S. *Epiph.*
„ ſtituerat diſtinctius eloquitur. Ita ergo Joannes vox quædam fuit præparandis *Hæreſi* 69
„ hominum auribus. Non enim ſermo ipſe fuit, ſed poſt illum ſermo tandem ad- N. 41.
„ venit, cujus gratia præparatrix illa vox anteceſſerat. Unde ita loquitur: *Vox cla-*
„ *mantis in deſerto: Parate viam Domini.* Quippe vox preparat, Dominus autem præ-
„ paratas jam vias ingreditur. Vox aures ad audientiam componit: quæ ubi vacuas
„ ſe præbuerint, tum ſermo audientium auribus immittitur. Hæc S. *Epiphanius*.

Parate viam Domini. Sicut Rege ingreſſum alicubi facturo ſubditi vias paranr,
complanant, purgant, ornant: ita Chriſto Rege ad homines, & in homines
adveniente, viæ ipſorum pravis affectionibus, non ſecus ac deſertum ſpinis ob-
ſitæ, & inæqualiter aſſurgentes vel depreſſæ, lapidibuſque horridæ, adæquandæ,
complanandæ, parandæ & ornandæ ſunt. Mores hominis viæ illius, Scriptu-
ræ phraſi. Viarum hujuſmodi ſtructrix, præparatrix, purgatrixque pœnitentia.

5. *Ipſe autem Joannes habebat veſtimentum de pilis camelorum, & zonam pel-
liceam*. Veſtis aſperior, villoſa, hirſuta, cilicina, Prophetarum propria. Talis
Eliæ veſtitus. 4. Reg, 1. 7. 8. *Cujus figuræ & habitus eſt vir ille qui locutus
eſt vobis verba hæc? At illi dixerunt: Vir piloſus: & zona pellicea accinctus re-
nibus. Qui ait: Elias Teſbites eſt*. Iſai 20. 2. *Locutus eſt Dominus in manu Iſaiæ
filii Amos, dicens: Vade, & ſolve ſaccum de lumbis tuis*. Zach. 13. 4. *In die
illa confundentur Prophetæ, unuſquiſque ex viſione ſua cum prophetaverit: nec
operientur pallio ſaccino ut mentiantur*. Et S. Paul. Ep. ad Hebr. 11. de Prophetis
præcipue loquens, eos nobis deſcribit *in melotis, in pellibus caprinis* incedentes.
Veſtimentum igitur Jo: Baptiſtæ contextum erat ex pilis camelorum, inſtar cilicii,
ut qui veniebat in ſpiritu & virtute Eliæ, etiam habitu exteriori Eliam referret.

6. *Eſca autem ejus erat locuſtæ, & mel ſylveſtre*. Unus hic Joanniſcibus, adeo
tenuis, inſuetus, & a vulgaribus Judæorum menſis alienus: ut de illo dicatur
Matt. 11. 18. *Venit Joannes neque manducans, neque bibens*. Nam & *a vino &
ſicera* vulgari aliorum potu perpetuo ſibi temperavit. Herbarum & foliorum ſum-
mitates Græca voce ἀκρίδιον ſignificari voluerunt *S. Iſidorus Peluſiota* Lib. 1. Ep. *Bochartus*
5. & 132. Pantaleon Diaconus Orat. in ſancta Lumina, Euthymius, Theophyla- *lib* 4. *Hie-*
ctus, Nicephorus Calliſtus, Lib. 1. Hiſt. Eccl. cap. 14. veras locuſtas intelligimus *rozoici*, c. 7.
cum Clemente Alexand. lib. 2. Pædagogi, c. 1. cum SS. Hilario & Chryſoſtomo
Comment. in Matt. Ambroſio in Lucam, Hieronymo Lib. 2. in Jovinian. & Ep.
23. ad Marcellam, Auguſtino Lib. 10. Confeſſ. c. 31. inſecti genus, quod Venera-
bilis Beda Lib. *De Locis ſanctis*. c. 14. deſcribit, ſe a ſancto Epiſcopo *Arculpho*,
qui ad ea loca peregrinatus erat, ſe accepiſſe ſcribens, *Notiſſimas eſſe locuſtas
in Palæſtina, quæ corpuſculis in modum digiti manus exiguis & brevibus, in
herbis facile captæ, coctæque oleo, pauperum victum parent*. Euthymius in Mat-
thæum teſtatur, *Uſque in hodiernum diem in illis partibus pleroſque illud inſecti
genus edere fumo ſiccatum: habere autem gravem odorem, malumque guſtum*. A-
cridophagos populos a locuſtarum eſu ſic appellatos, Diodorus Siculus, Aga-
tharcides, Solinus, Plinius; aliique commemorant. Locuſtarum eſum Judæis
Lex Moſaica permittit, *Lev.* 11. 22. 21. Itaque quod locuſtas edebat Joannes, novum S. *Hil. cap.*
non erat, ſed hoc in illo ſingulare fuit, quod iis forte oblatis, nec arte paratis, 2. *in Matt.*

& melle ſilveſtri veſceretur . . „ Fuerant *Joanni* prædicanti & locus opportunior,
„ & veſtitus utilior, & cibus aptior: ſed ſubeſt geſtis rebus exemplum, & in eo
„ operatio ipſa meditatio eſt. Nam & ad deſertam Judæam venit, deſertam Dei
„ frequentatione, non populi; & vacuam ſancti Spiritus habitatione, non ho-
„ minum: Ut prædicationis locus, eorum quibus prædicatio erat miſſa, ſolitudi-
„ nem proteſtaretur. Pænitentiam quoque Regno cælorum propinquante pronun-
„ tiat, per quam eſt reditus ab errore, & recurſus a crimine, & poſt vitiorum
„ pudorem profeſſio deſinendi: Ut deſerta Judæa meminiſſet eum ſe ſuſcepturam,
„ in quo cælorum eſt Regnum; non vacuam deinceps futuram, ſi ſe a veteribus
„ vitiis pœnitentiæ confeſſione purgaſſet. Pilis etiam camelorum veſtis adtexta,
„ peregrinum Propheticæ iſtius prædicationis habitum deſignat: cum exuviis im-
„ mundarum pecudum, quibus pares exiſtimamur, Chriſti Prædicator induitur,
„ fitque ſanctificatum habitu Prophetali, quicquid in nobis vel inutile fuerat an-
„ te, vel ſordidum. Zonæ autem præcinctio efficax in omne opus bonum eſt ap-
„ paratus: Ut ad omne miniſterium Chriſti voluntate ſimus accincti. In eſum
„ etiam eliguntur locuſtæ fugaces hominum, & ad omnem adventus noſtri ſen-
„ ſum evolantes: Nos ſcilicet qui ab omni ſermone & congreſſu Prophetarum i-
„ pſis quibuſdam corporum ſaltibus efferebamur: Voluntate vagi, operibus i-
„ nutiles, verbis queruli, fide peregrini, nunc ſumus ſanctorum alimonia & ſa-
„ tietas Prophetarum electi ſimul cum melle ſilveſtri, dulciſſimum ex nobis ci-
„ bum, non ex alveariis Legis, ſed ex truncis ſilveſtrium arborum præbituri.

7. *Tunc exibat ad eum omnis Hieroſolyma, & omnis Judæa*, ideſt, Hieroſolymitani cives, & Judææ incolæ ad eum veniebant, *& baptizabantur ab eo in Jordane, confitentes peccata ſua*. Hanc Joannis lotionem a luſtrationibus profanarum gentium ut diſcerneret Joſephus, quæ acqua marina, aut etiam vivo flumine culpas ipſas elui, animoſque purgari delictorum conſcientia exiſtimabant, ait, illo auctore mentibus primum juſtæ vitæ propoſito purgatis, adhibitam deinde acquam quæ corpora ablueret in typum interioris peccatorum purgationis. Non ſolum autem peccata ſua generatim confitebantur, qui ad baptiſmum Joannis veniebant, ſontes ſe declarando; ſed ſpeciatim graviora, quibus obnoxii erant peccata confitebantur, ut veniam, conſilium, ac remedium peterent a Propheta baptizante, ejuſque apud Deum precibus juvarentur. Singulorum porro peccatorum confeſſionem a Judæis uſurpari ſolitam, & adeo neceſſariam exiſtimatam, ut ſine ipſa vera pęnitentia non agatur, nec peccata expungantur, fuſe probat *Joannes Morinus* Lib. 11. *De Adminiſtr. Sacr. Pænit.* cap. 20. 21. 22. ex antiquis Judæorum Libris.

8. *Videns autem multos Phariſæorum, & Sadducæorum venientes ad baptiſmum, dixit eis: Progenies viperarum, quis demonſtravit vobis fugere a ventura ira?* Phariſæi, & Sadducæi, ſectæ Judæorum erant. Illi Spiritum aliquem eſſe negabant, adeoque nec Angelos, nec Animam immortalem, nec præmia & pœnas animarum in altera vita, neque reſurrectionem corporum credebant. Illi vero dogmata his erroribus contraria, & Synagogæ fidem tenentes, ſuo vivendi inſtituto a ceteris ſegregati videri volebant, certiorem legalium rituum notitiam, & traditionum ſuarum obſervantiam accuratiorem profitebantur, exteriori habitu ad Religionis & pietatis oſtentationem compoſito. Horum nonnulli ad baptiſmum Joannis venere, pęnitentiam externa profeſſione ſimulantes; alii contempſere, de quibus Lucæ 7. 29. 30. *Et omnis populus audiens & Publicani, juſtificaverunt Deum, baptizati baptiſmo Joannis. Phariſæi autem & Legis periti conſilium Dei ſpreverunt in ſemetipſos, non baptizati ab eo.* Venientibus ergo ad baptiſmum ſuum Sadducæis & Phariſæis ait divinus Baptiſta: *Progenies viperarum*, peſſimorum parentum peſſimi filii, qui Synagogæ matris viſcera diſcerpitis, qui linguæ venenatæ morſibus Sanctos impetitis, *Quis demonſtravit vobis fugere a ventura ira?*

Act. 23. 7. 8. Matth. 15. & 23. Joſeph. lib. 13. Antiq. c. 9. & 18. & lib. 18. cap. 2. S. Epiph. in Panar.

Vo-

Vobis hypocritis, qui neminem vobis prępon endum cenſetis, a quo ſalutis conſilium accipere velitis, mirum eſt ſi quis perſuaſerit ut ſincera pœnitentię profeſſione Deum placetis iratum, æternaque gehennæ ſupplicia, veſtris criminibus debita fugiatis. Id de vobis non facile crediderim, hypocritæ, ſed potius novitatis ſtudio & ęmulatione, atque ad famam pietatis captandam, vultis ad Baptiſmum cum aliis confluere. Sic Phariſæorum & Sadducæorum ſuperbiæ cauterium adhibet Joannes, docens exemplo ſuo, concionatorem peccatoribus adulari non debere.

9. *Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ*. Si tamen vere pœnitentiam agere vultis, & non ſimulare, operibus quę veræ pœnitentiæ ſigna & effecta ſunt id probate, morum emendatione ac ſanctimonia pœnitentiam veſtram notam facite. Opera fructus nomine in Scriptura ſignificatur. Idem eſt ergo hujus ſententiæ ſenſus, [*Act. 26. 21*] qui Paulinæ illius: *Et in omnem regionem Judææ, & Gentibus annuntiabam ut pęnitentiam agerent, & converterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes.*

10 *Et ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis quoniam potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ*. Fiduciam dignitatis & juſtitiæ, tum propriæ; tum alienæ, Judæis eripit ſanctus Chriſti Præcurſor. Illam, adhortando ipſos ad pœnitentiam: Iſtam, oſtendendo eos viperarum potius quam Abrahami progeniem eſſe, vel *filios carnis, non promiſſionis*; quibus proinde nihil proſit Abrahami ſanctitas, cum ejus fidem ac pietatem non imitentur. *Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ*. Id eſt, vobis omnibus deletis, ex lapidibus iſtis quos cernitis coram in plateis, vel ad ripam Jordanis, poteſt Deus qui Adamum ex terra formavit, & ex Abrahami corpore jam effœto Iſaacum naſci dedit, eidem Abrahamo ſuſcitare filios, non ſecundum carnem, ſed ſecundum fidem, qui Abrahæ opera imitati, promiſſionum illi factarum benedictione fruantur. Figuratum itaque loquendi genus eſt, quamvis res ſignificata divinæ omnipotentię non ſit impoſſibilis, ſicut illud Lucæ 19 40. *Lapides clamabunt*. Id autem pręcipue ſignificari docent Patres, poſſe Deum Abrahæ filios per fidem ſuſcitare ex Gentibus, quæ lapides & ſimulacra muta colunt, ideoque in Scriptura ſacra lapidibus comparantur. *Dignitas igitur originis* (inquit S. Hilarius) *in operum conſiſtit exemplis:* [*S. Hilar. in cap. 2. S. Matt.*] *& proſapiæ gloria fidei imitatione retinetur. Uniuſcuiuſque mores atque vita propinquitatem cognitionis acquirit: ut qui fideles ſunt, Abrahæ propago per fidem ſint; qui autem infideles ſunt, in diaboli progeniem infidelitate mutentur: Quando & Phariſæi viperarum natio nuncupantur, & gloriatio ſanctificati parentis eis inhibetur, & ex ſaxis ac rupibus Abrahæ filii excitantur, & ut operantes dignos fructus pœtitentiæ ſint, admonentur: Ut qui diabolum patrem habere cœperant, cum eis, qui de lapidibus excitarentur, rurſum Abrahæ filii per fidem fiant.*

11. *Jam ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis ergo arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*. Jam nunc urget extremum ſalutis diſcrimen. Antea Deus differebat vindictam ob hominum ignorantiam & infirmitatem: jam vero ubi Evangelica doctrina & gratia affulgere incipit per Chriſtum, nulla excuſatio eſt. Gentem veſtram Deus excidet niſi reſipiſcatis, ſeu potius Hieroſolymam, quæ velut gentis radix eſt, ſive Religio, ſive Politica ſpectetur. Quo ſpectat & illud Iſaię 10. 33. 34. *Ecce Dominator Dominus exercituum confringet lagunculam in terrore, & excelſi ſtatura ſuccidentur, & ſublimes humiliabuntur. Et ſubvertentur condenſa ſaltus ferro: & Libanus cum excelſis cadet.* Nec temporaliter tantum excidetur gens veſtra; ſed ſpiritualiter a ſtirpe & benedictione Abrahæ promiſſa reſecabitur, & loco veſtri gentes inſerentur: *Auferetur a vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus.* [*Matt. 21 43.*] Sed & unuſquiſque veſtrum peribit, niſi fructus pœnitentiæ mox egerit. Certa & proxima damnatio vos manet, niſi prompta ſit ac ſincera converſio. *Omnis* enim *arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Duplex impiorum ac reproborum pœna his

Digitized by Google

verbis ſignificatur, ſcilicet excíſio ſive ſeparatio a Regno Dei, & damnatio ad
ignem æternum. Nihil terribilius hac exhortatione. „ Non enim illis ſalcem
„ volantem dumtaxat, non deſtructionem ſepis, non conculcationem vineę com-
„ minatur ,ſed ſecurim imminentem: nihil, inquit, eſt medium, ſed ipſi jam
„ radici imminet prorſus abſciſſio. Neque enim aut ramis minatur, aut fru-
„ ctibus, ſed ipſi utique radici: oſtendens illos, ſi forte neglexerint, immedica-
S. Joan. „ biliter eſſe feriendos, & ne ſpem quidem curationis habituros. Non enim qui
Chryſ Hom. „ advenit ſervus eſt, ut priores, ſed omnium Dominus, graviſſimam redem-
11 in Matt. „ ptionis gratiæque ſuæ contemptoribus ultionem illaturus. Verumtamen ne eos
„ in deſperationem conjiciat, ſolatium admiſcet terrori. Securis, inquit, jam ra-
„ dici admota eſt: ſi tamen velitis converti, & eſſe meliores, illius ictum,
„ & excidium evadetis. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur.*
Et quomodo, inquit, fructum facere poſſumus, ictu ſecuris imminente, &
brevitate temporis coarctante? Poteſtis plane. Non enim talis iſte fructus eſt,
qualis eſt arborum materialium, longo tempore indigens, ſed, *Velle ſufficit*,
ſtatimque arbor germinat. Neque enim tantummodo radicis natura, verum etiam
ars agricolæ arborem iſtam colentis plurimum ad ferendum fructum opitulatur.
Afferendi porro fructus facilitatem oſtendit, cum ſubjungit: *Ego vos baptizo*
in aqua. Qui autem poſt me venit, fortior me eſt... Ipſe vos baptizabit in Spi-
ritu ſancto & igne: Demonſtrat profecto quod ſola voluntate & fide ſit opus,
& tam facile ſit mutari fierique meliorem, quam facile eſt baptizari.

12. *Ego quidem baptizo vos acqua in pœnitentiam*, Exterius dumtaxat vos abluo,
ad profeſſionem, quam facitis pœnitentię. *Qui autem poſt me venturus eſt*. Qui pau-
lo poſt me ſuum auſpicabitur Miniſterium, *fortior me eſt*, longe potentior, majo-
riſque virtutis. *Cujus non ſum dignus calceamenta portare.* Proverbialis locutio eſt,
qua viliſſimi exhibitio miniſterii ſignificatur. *Ipſe vos baptizabit in Sp. S. & igni.*
Donis Spiritus ſancti interius vos mundabit a peccatis, & efficaciſſima gratiæ ſuæ
vi, per ignem deſignata, purgatos, ad bona agenda divino quodam impetu inci-
tabit. Act 1.5. *Quia Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Sp.*
S. non poſt multos hos dies. Jo: 7. 38. *Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura, flu-*
mina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi
S. Jo. Chryſ. *erant credentes in eum.* „ Vides quam ſit admirabilis Baptiſtæ ſapientia. Quando
Hom. 21. in „ enim ipſe prædicat, affert omnia plena terroris; cum vero auditores ad Chri-
Matth. „ ſtum remittit, jucunda nunciat ac proſpera, & quæ facile poſſint recreare me-
„ tuentes. Non enim comminatur ſecurim, non excidendam & comburendam
„ proponit amplius arborem, non iram venturam intentat; ſed indulgentiam
„ nunciat peccatorum, abolitionem pœnarum, juſtificationem, ſanctificationem,
„ liberationem, filiorum adoptionem, fraternitatem, cohæreditatem, commu-
„ nionemque Chriſti, & Sancti Spiritus dona largiſſima. Hęc etenim univerſa pa-
riter complexus eſt dicendo: *Ipſe vos baptizabit in Sp. S.* Jam vero commemo-
ratione ignis adjuncta *Ipſius gratiæ vehementiam expreſſit*. Unde & linguę ſuper
Apoſtolos miſſæ cum ſono & impetu vehementi, ſpeciem ignis prętulerunt, *Act.*
2. 2. 3. Huc refertur Iſaiæ Vaticinium cap 4. 4. 5. *Si abluerit Dominus ſordes filia-*
rum Sion, & ſanguinem Jeruſalem laverit de medio ejus, in Spiritu judicii, &
Spiritu ardoris. Et creabit Dominus ſuper omnem locum Montis Sion, & ubi invo-
catus eſt, nubem per diem, & fumum & ſplendorem ignis flammantis in nocte: ſu-
per omnem enim gloriam protectio. Ex his porro S. Præcurſoris verbis perſpicuum eſt,
Baptiſmum Joannis eandem vim cum Chriſti Baptiſmo non habere, quamvis S. Lu-
cas illum vocet *Baptiſma pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum.* Ut enim ſcite obſer-
Idem Hom. vat *S. Joannes Chryſoſt.* „ Remiſſionem hoc Baptiſma non habebat, ſed hoc munus
10. „ illius Baptiſmatis erat, quod poſtea Chriſtus inſtituit. In hoc enim una ſepulti
„ ſumus, & vetus homo noſter tunc ſimul crucifixus eſt, & ante crucem nuſquam

prorſus

„ prorſus extitit remiſſio peccatorum. Siquidem ipſius ubique ſanguini hoc de-
„ putatur. Idem enim iſtud Paulus affirmans. *Sed emundati* (inquit) *eſtis, ſed*
„ *ſanctificati eſtis*, non per Baptiſma Joannis, ſed *in nomine Domini noſtri Jeſu*
„ *Chriſti, & Spiritu Dei noſtri*. Et alibi ipſe dicit: *Joannes quidem prædicavit* Act. 1. Luc.
„ *Baptiſmum pœnitentiæ*: Et non ait, remiſſionis, Sed *ut crederent in advenien-* 3.
„ *tem poſt eum*. Cum enim nondum pro peccatis Mundi Hoſtia fuiſſet oblata,
„ cum necdum Spiritus ſanctus deſcendiſſet, nec inter Dominum, atque homines
„ inimicitia ſublata, nec maledictio expuncta; quomodo remiſſio peccatorum
„ facta dicitur? Quid igitur ait, in remiſſionem peccatorum? Erant Judæi omni-
„ no perverſæ mentis, nec peccatorum ſuorum mordebantur reatu: ſed cum
„ maximis ſceleribus tenerentur obnoxii, audebant tamen ſibi arrogare juſti-
„ tiam. Quamobrem Joannes illos ad peccatorum ſuorum cognitionem trahit,
„ ſuadens eis refugium pœnitentiæ, ut humiliores pœnitendo facti, & pecca-
„ torum ſuorum cauſa ſeſe condemnantes, ad dona remiſſionis accurrant... Niſi
„ enim ſeipſos ante damnaſſent, gratiam non requiſiviſſent. Non quærentes ve-
„ ro gratiam, remiſſionem aſſecuti non fuiſſent. Ita iſtud Baptiſma alterius, id
„ eſt Chriſti Baptiſmatis præparatio eſt; & idcirco dicebat, ut crederent in adve-
„ nientem poſt eum. Succinit Chryſoſtomo S. *Leo* Epiſt. 16. alias 4. c. 6. *Sicut*, inquit, *Vetus Teſtamentum novi teſtificatio fuit, ſicut diverſa ſacrificia unam Hoſtiam præformarunt, & multorum agnorum occiſio illius immolatione finita eſt, de qua dicitur*, Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi: *Sic & Joannes, non Chriſtus, ſed Chriſti prævius; non Sponſus, ſed Sponſi amicus, fuit adeo fidelis, & non ſua quærens, ſed quæ Jeſu Chriſti, ut ſe profiteretur ad ſolvenda calceamenta pedum ejus indignum, quoniam ipſe quidem baptizaret in aqua in pœnitentiam, ille autem baptizaturus eſſet in Sp. S. & igni: qui duplici poteſtate & vitam redderet, & peccata conſumeret*

13. *Cujus ventilabrum in manu ſua: & permundabit aream ſuam: & congregabit triticum ſuum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili*. Ventilabrum, ſeu vannus, inſtrumentum eſt, quo frumenta ventilantur, & a pulvere paleiſque purgantur. Judiciariam Chriſti poteſtatem hic ſignificat, qua bonos a malis in extremo Judicii die ſeparabit. Area eſt Eccleſia viſibilis; triticum, Electi virtutibus fœti, ſolidi pietate, conſtantia ac perſeverantia graves: palea, Reprobi, qui numero, non merito, ſunt Eccleſiæ membra, ſpecie quidem religionis nitidi, ceterum intus inanes, & ſteriles virtutibus, carentes medulla juſtitiæ. Chriſtus ergo qui fideles electoſque ſuos per fidem & crucem quaſi per ventilabrum purgare incipit, & ab infidelibus ſecernere, illos plane purgatos a reprobis ſeparabit in decretorio illo judicii die; & quidem velut triticum electum in horreum ſuum, id eſt, in Regnum cælorum congregabit; reprobos vero velut paleas inutiles comburet igne, qui extingui numquam poteſt, Minucius
cum non modo ſit æternus, ſed & *Combuſtio æterna*. In Inferis enim *Sapiens ignis* Felix in
membra urit & reficit, carpit & nutrit: ſicut ignes fulminum corpora tangunt, Octavio.
nec abſumunt: ſicut ignes Ætnæ & Veſuvii & ardentium ubique terrarum flagrant,
nec erogantur: ita pœnale illud incendium non damnis ardentium paſcitur, ſed in exe- S. Hilar c.
ſa corporum laceratione nutritur. Hunc locum *S. Hil.* breviter explicat & di- 2. Com-
lucide. *Ventilabri opus eſt*, inquit, *ab infructuoſis fructuoſa diſcernere. Quod in manu* men. in
Domini ſit, arbitrium indicat poteſtatis, triticum ſuum, perfectos ſcilicet creden- Matth.
tium fructus, horreis recondentis, paleas vero, id eſt, inutilium atque infructuoſo- S. Ambr.
rum hominum inanitatem, igne judicii concremantis. S. Hilario concinit in hu- lib. 2. in
jus interpretatione ſententiæ S. Ambroſius. Luc. num.
8. 2.

14 *Tunc venit Jeſus a Galilæa in Jordanem ad Joannem, ut baptizaretur ab eo*. Non ex neceſſitate venit ad Baptiſmum Chriſtus ſed ut Joannis Baptiſmo teſtimonium atque auctoritatem daret, ut Baptiſmum nobis ſanctificaret, noſque ad Baptiſmum ſuum ſuſcipiendum alliceret, cum ipſe non ſit dedignatus Baptiſmum

Digitized by Google

ſervi ſuſcipere: ut denique confluentibus ad Joannem populis, teſtimonium Chriſto de Cælo præberetur. *Joannes autem prohibebat eum dicens: Ego a te debeo baptizari, & tu venis ad me?* Ego a te debeo baptizari in Spiritu ſancto, & tu Dominus ad ſervum, Agnus ſine macula ad peccatorem venis? *Reſpondens autem Jeſus dixit ei: Sine modo: ſic enim decet nos implere omnem juſtitiam*, ſic fieri volo. Quamvis enim id neceſſarium mihi non ſit, convenit tamen miniſterio meo & ſanctitati atque perfectioni, cujus regulam & exemplum daturus in Mundum veni, ut id omne quod virtuti conſentaneum, Deo gratum, hominibus ad pietatem erudiendis & incitandis utile eſt, exequar. *Omnem juſtitiam*, id eſt, perfectam juſtitiam. Sic Apoſtolus *omnem fidem* vocat fidem integerrimam, pleniſſimam, & perfectiſſimam. Sic S. Jacobus gaudium perfectum vocat *omne gaudium*. Quæ eſt juſtitia, inquit S. Ambroſius, niſi ut quod alterum facere velis, prior ipſe incipias, & tuo alios horteris exemplo? Quæ eſt ju-
„ ſtitia, niſi ut qui carnem ſuſcepit, non quaſi Deus ſenſum aut miniſterium
„ carnis excluderet: ſed quaſi homo carnem vinceret; ut vincere me doceret?
„ Docuit enim me qua ratione poſſim terrenis concretam vitiis obnoxiæ carnis
S. Amb. ib. „ illuviem ſepelire criminibus, renovare virtutibus. O vere divinam in ipſa hu-
n. 90. & 91. „ militate Domini proſpicientiam! Quanto enim abjectior humilitas, tanto di-
„ vinior providentia. Injuriarum ſuarum acerbitate Deus proditur: & remedio-
„ rum ſuorum uſu, qui nullis remediis indigeret, Deus probatur. Quid enim
„ tam divinum ad populos provocandos, quam ut nemo refugiat Lavacrum gra-
„ tiæ, quando Chriſtus Lavacrum pœnitentię non refugit? Nemo ſe dicat exor-
„ tem eſſe peccati, quando Chriſtus venit ad remedium peccatorum. Si pro no-
„ bis Chriſtus lavit, immo nos in corpore ſuo lavit, quanto magis nos noſtra de-
„ licta lavare debemus? Quo igitur magis opere, quo magis myſterio Deus
„ (quamquam Deus in omnibus) quam hoc probatur; quando per totum Mun-
„ dum, uno momento in uno corpore Deus fraudem vetuſti erroris abolevit,
„ gratiam Regni cæleſtis effudit? Unus enim merſit, ſed elevavit omnes: U-
„ nus deſcendit, ut aſcenderemus omnes: Unus omnium peccata ſuſcepit, ut
Jacob. 4. 8. „ in illo omnium peccata morerentur. " *Purificate igitur vos*, ut Apoſtolus di-
cit; *quia purificavit ſe ille pro nobis, qui purificatione non eguit.*

1. Pet. 2. 22. S. Hilar. c. 2. Comm. in Matth. Eumdem locum *S. Hilarius* nitide & eleganter explicat. *Ipſe quidem* (inquit) *lavacri egens non erat, quia de eo dictum eſt*, Peccatum non fecit; *& ubi peccatum non eſt, remiſſio quoque ejus eſt otioſa. Sed aſſumptum ab eo creationis noſtræ fuerat & corpus & nomen: atque ita non ille neceſſitatem habuit abluendi, ſed per illum in acquis ablutionis noſtræ erat ſanctificanda purgatio. Denique & a Joanne baptizari probibetur, ut Deus: & ita in ſe fieri oportere, ut homo edocet. Erat enim per eum omnis implenda juſtitia, per quem ſolum lex poterat impleri. Atque ita & Prophetæ teſtimonio lavacro non eget, & exempli ſui auctoritate humanæ ſalutis ſacramenta conſummat hominem & aſſumptione ſanctificans & lavacro.*

15. *Baptizatus autem Jeſus confeſtim aſcendit de acqua.* Deſcenderat enim in acquam, *Ut totum veterem Adam in acquis ſepeliret*, (inquit S. Gregorius Nazianzenus) utque ſacri corporis ejus contactu acquæ ſanctificatæ, *Vim ſanctificandi combiberent*, ut loquitur Tertullianus. *Et ecce aperti ſunt ei cæli*: ſcilicet

S. Aug. lib. 2. de Trinit. cap. 6. Chriſto, id eſt, propter ipſum aperti, ſeu vere & re ipſa, ut S. Chryſoſtomus, ſeu ſpecie ſola & viſu, ut S. Hieronymus cenſet. *Et vidit Spiritum Dei deſcendentem ſicut columbam, & venientem ſuper ſe.* Non ſic eſt aſſumpta creatura,
„ in qua appareret Spiritus ſanctus, ſicut aſſumpta eſt caro illa & humana for-
„ ma ex Virgine Maria. Neque enim columbam beatificavit Spiritus ſanctus,
„ ſibique & perſonæ ſuæ in unitatem habitumque conjunxit in æternum. Sed
„ apparuit columba, ſicut opportune apparere debuit, creatura ſerviente Cre-
„ atori, & ad nutum ejus incommutabiliter in ſe ipſo permanentis, ad eum
„ ſigni-

ſignificandum & demonſtrandum, ſicut ſignificari & demonſtrari mortalibus
„ oportebat, mutata atque converſa. Proinde quamquam illa columba Spiri
„ tus dicta ſit, ut oſtenderetur Spiritum ſanctum demonſtratum per colum-
„ bam, ſicut per linguas igneas eſt demonſtratus, quando ſuper Apoſtolos die
„ Pentecoſtes deſcendit: non tamen ita poſſumus dicere, Spiritum ſanctum &
„ Deum & columbam, aut & Deum & ignem, ſicut dicimus Filium &
„ Deum & hominem: nec ſicut dicimus Filium Agnum Dei, non ſolum Joanne
„ Baptiſta dicente, *Ecce agnus Dei*; ſed etiam Joanne Evangeliſta vidente Agnum
„ occiſum in Apocalypſi. Illa quippe viſio prophetica non eſt exhibita oculis cor-
„ poreis per formas corporeas, ſed in ſpiritu per ſpiritales imagines corporum. Co-
„ lumbam vero illam & ignem oculis viderunt, quicumque viderunt. Nec ſicut dici-
„ mus Filium petram (ſcriptum eſt enim, *Petra autem erat Chriſtus*,) ita poſſumus
„ dicere Spiritum columbam vel ignem. Illa enim petra jam erat in creatura, &
„ per actionis modum nuncupata eſt nomine Chriſti quem ſignificabat. Sed illa
„ columba & ignis ad ſignificandum Spiritum ſanctum repente extiterunt. Sic ex-
„ plicat *S. Auguſtinus*. Vera igitur columba fuit, non mera columbæ ſpecies. Ne- *S. Aug. lib.*
„ que hoc ita dicimus (inquit alibi idem ſanctus Doctor) ut Dominum Jeſum Chri- *de Agone*
„ ſtum dicamus ſolum verum corpus habuiſſe, Spiritum ſanctum autem fallaci- *Chriſ. c. 22:*
„ ter apparuiſſe oculis hominum: ſed ambo illa corpora, vera corpora credi-
„ mus. Sicut enim non oportebat ut homines falleret Filius Dei, ſic non dece-
„ bat ut homines falleret Spiritus ſanctus; ſed omnipotenti Deo, qui univerſam
„ creaturam de nihilo fabricavit, non erat difficile verum corpus columbæ ſi-
„ ne aliarum columbarum miniſterio figurare, ſicut & non fuit difficile verum
„ corpus in utero Mariæ ſine virili ſemine fabricare: cum natura corporea &
„ in viſceribus feminæ ad formandum hominem, & in ipſo mundo ad forman-
„ dam columbam imperio Domini voluntatique ſerviret.

Spiritum ſanctum in ſpecie columbæ ſuper Chriſtum baptizatum apparuiſſe qua- *S. Th. 3. p.*
druplici de cauſa, obſervat *S. Thomas*. Primo ad ſignificandam diſpoſitionem quæ *quaſt. 39.*
requiritur in baptizandis, ut ſcilicet abſque fictione ad baptiſmum accedant, quia *Art. 6 ad*
Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum: columba autem eſt animal ſimplex, aſtu- *4 Sap. 1.*
tia & dolo carens: Unde *Matth.* 10. dicitur, *Eſtote ſimplices ſicut columbæ*. Secun-
do ad deſignandum ſeptem dona Spiritus ſancti, quæ columbæ proprietatibus ſigni-
ficantur: 1. Columba enim ſecus fluenta habitat, ut inde viſo accipitre, mergat
ſe, & evadat: quod pertinet ad donum ſapientiæ, per quam Sancti ſecus Scripturæ
divinæ fluenta reſident, ut incurſum diaboli evadant: 2. Columba meliora grana
eligit: quod pertinet ad donum ſcientiæ; quia Sancti ſententias ſanas, quibus paſcan-
tur, eligunt. 3. Columba alienos pullos nutrit; quod pertinet ad donum conſilii,
quo Sancti, homines qui fuerunt pulli, id eſt, imitatores diaboli, doctrina nutri-
unt & exemplo. 4 Columba non lacerat roſtro: quod pertinet ad donum intelle-
ctus, quo Sancti bonas ſententias lacerando non pervertunt, Hæreticorum more.
5. Columba felle caret: quod pertinet ad donum pietatis, per quam Sancti ira irra-
tionali carent. 6. Columba in cavernis petræ nidificat: quod pertinet ad donum for-
titudinis, qua Sancti in plagis mortis Chriſti, qui eſt petra firma, nidum ponunt,
ideſt, refugium ſuum & ſpem. 7. Columba gemitum pro cantu habet: quod pertinet
ad donum timoris, quo Sancti delectantur in gemitu pro peccatis. Tertio, apparuit
Spiritus S. in ſpecie columbæ, ad effectum proprium baptiſmi ſignificandum, qui
eſt remiſſio peccatorum, & reconciliatio cum Deo. Columba enim eſt animal
manſuetum., Unde cum univerſum aliquando orbem naufragium commune mer- *S. Joan.*
„ ſiſſet, & omne prorſus hominum genus periclitaretur, columba apparuit, finem- *Chryſ. hom.*
„ que illius tempeſtatis oſtendit, atque oreo ramum portans olivæ pacem mundo *12. in Mat.*
„ redditam nunciavit. Quæ omnia erant futurorum figura. Tunc enim multo e-
„ rat hominum vita deterior, multoque majori digna ſupplicio. Ne igitur ipſe

„ deſ.

„ deſperes, illius te hiſtoriæ recordatione confirmat. Nam tum quoque deſperatis jam omnino rebus, liberatio facta eſt atque correctio; ſed tunc utique per pœnam, modo vero per gratiam, atque ineffabilem indulgentiam Redemptoris. Propterea & columba cernitur, nequaquam olivæ ramum ferens, ſed omnium malorum Liberatorem nobis evidenter oſtendens, ſpemque ſuggerens proſperorum. Non enim ex arca unum educit hominem: ſed poſtquam apparuit, univerſum prorſus orbem attollit in cælum, quę certe pro oleæ ramo, omni generi hominum adoptionem detulit filiorum. Hæc *S. Jo: Chryſoſt.* Quarto apparuit Spiritus ſanctus in ſpecie columbæ ſuper Dominum baptizatum, ad deſignandum communem effectum baptiſmi, qui eſt conjunctio Eccleſiaſticę unitatis. Unde dicitur ad Epheſ. 5. quod *Chriſtus tradidit ſemetipſum, ut exhiberet ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujuſmodi, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ.* Et ideo convenienter Spiritus ſanctus demonſtratus eſt in ſpecie columbæ, quæ eſt animal amicitiæ ſocietatiſque capax. Unde *Cantic.* 5. dicitur de Eccleſia, *Una eſt columba mea.* Hinc *S. Cyprianus* ait: In domo Dei, in Eccleſia Chriſti unanimes habitant, concordes & ſimplices perſeverant. Idcirco „ & in columba venit Spiritus ſanctus. Simplex animal & lætum eſt; non felle „ amarum; non morſibus ſævum; non unguium laceratione violentum; hoſpitia humana diligere; unius domus conſortium noſſe; cum generant ſimul filios „ edere; cum commeant volatilibus invicem cohærere; communi converſatione „ vitam ſuam degere; oris oſculo concordiam pacis agnoſcere; legem circa omnia unanimitatis implere. Hæc eſt in Eccleſia noſcenda ſimplicitas: hæc charitas obtinenda: ut columbas dilectio fraternitatis imitetur, ut manſuetudo & „ lenitas agnis & ovibus coæquetur. *Et S. Ambroſius*: Advertamus myſterium: „ quare ſicut columba? Simplicitatem enim lavacri requirit gratia; ut ſimus „ ſimplices ſicut columbæ. Pacem lavacri requirit gratia, quam in typo veteri „ columba quondam ad illam arcam, quæ ſola fuit diluvii immunis, advexit. „ Docuit me, cujus typus columba illa fuerit, qui nunc deſcendere dignatus eſt „ in ſpecie columbæ. Docuit in illo ramo, in illa arca typum fuiſſe pacis Eccleſiæ, quod inter ipſa Mundi diluvia Spiritus ſanctus ad Eccleſiam ſuam pacem afferat fructuoſam. Docuit etiam David, qui Prophetico ſpiritu cernens „ Baptiſmatis Sacramentum, ait: *Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ?*

S. Cyprianus lib. de Unitate Eccleſiæ.

S. Ambr. lib. 2. in Lucam, num. 92.

Pſal. 54.

Hic Baptiſma ſuum Chriſtus conſecrat, ejuſque diſcrimen a Joannis Baptiſmate oſtendit, ut docet S. Joannes Chryſoſt. *Quod in Paſcha mutatione factum eſt* (inquit) *idipſum efficitur in novatione Baptiſmatis. Nam & Paſcha cum utrumque Dominus celebraverit* (vetus ſcilicet ac novum) *illi quidem terminum poſuit, huic vero principium. Hic vero Judaicum poſtquam implevit Baptiſma, continuo etiam januas illi, quo Eccleſia utitur, reſeravit. Sicut ergo in una tunc menſa, ita in uno nunc flumine & approbavit umbram, & addidit veritatem. Sancti enim Spiritus gratia in Chriſti Baptiſmate eſt: Joannis vero Baptiſma hac donatione privatur. Propterea eum alii baptizarentur, nihil tale factum eſt: in iſto vero ſolo impletur, ut diſcas quod non erat meritum baptizantis, ſed baptizati virtus operata eſt. Tunc enim & cæli aperti ſunt, & Spiritus ſanctus ſupervenit. A veteri quippe nos in novum transferens Teſtamentum, & portas nobis ſupernas recluſit, & ſanctum inde Spiritum miſit, qui ad illam nos patriam cum dignitate maxima revocaret. Non enim Angelos nos, neque Archangelos faciens, ſed Dei filios atque dilectos, ad gloriam ducit æternam.*

S. Joan. Chryſ. hom. 12. in Mat.

16. *Et ecce vox de cælis*, ab æterno Patre formata, qua Chriſti miſſionem veluti obſignaret. Cum enim columba muta eſſet, ambiguæque ſignificationis, vox congrue addita eſt ad Chriſti divinitatem declarandam; ſimul & ad Sanctæ Trinitatis myſterium revelandum, Patre loquente, Filio teſtimonium recipiente, Spiritu ſancto ſub columbæ viſibili ſymbolo deſcendente. *Dicens, Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* SS. Marcus & Lucas dicunt, *Tu es Filius meus*: quæ contraria non

Digitized by Google

non ſunt, quia credendum eſt alios Evangeliſtas ipſa verba, alios ſenſum retuliſ-
ſe. *Hic eſt Filius meus*, non adoptivus, ſed proprius; nec de alia natura mi-
hi factus comparabilis, ſed de mea ſubſtantia mihi natus æqualis. Hic eſt Fi-
lius meus, quem a me non ſeparat deitas, non dividit poteſtas, non diſcer-
nit æternitas. Hic eſt Filius meus, qui illam, quam mecum habet æqua-
litatem, non rapina appetiit, nec uſurpatione præſumpſit, ſed manens in for-
ma gloriæ meæ, ut ad reparandum genus humanum exequeretur commune
conſilium, uſque ad formam ſervilem inclinavit incommutabilem deitatem.
Hic eſt Filius meus, qui mihi ſolus & ſingulariter placet, in quo nihil mihi
diſplicet; per quem placuerunt, placent, ac placebunt, quicumque homines mihi
grati acceptique fuerint. Hic eſt per quem placatus & reconciliatus ſum mun-
do: de quo per Prophetam dixi: *Ecce ſervus meus, ſuſcipiam eum: electus* Iſ. 42. Mat.
meus, complacuit ſibi in eo anima mea: Dedi Spiritum meum ſuper eum, judi- 12. S. Hil. l. 8
cium Gentibus proferet. Legit S. Hil. Chriſto poſt baptiſmum dictum eſſe a Pa- de Trin. N.
tre, *Filius meus es tu, ego hodie genui te*. Eamdemque lectionem exhibet S. 25. Tract. in
Juſt. Martyr in Dialogo cum Tryphone p. 331. *Poſtquam* (inquit) *Chriſtus ex* Pſ. 21. n. 29.
amne Jordane aſcendit, voce de eo edita, Filius meus es tu, ego hodie genui te, & c. 2. in
&c. Sed & alii Patres, & S. ipſe Hilarius Lib. 6. *De Trinitate*, n. 23. & in Matth.
Pſ. 138. noſtris Exemplaribus conſentientibus legunt, *Hic eſt Filius meus di-
lectus, in quo complacui*. Ordo myſterii cæleſtis in Chriſti Baptiſmo exprimi-
tur. Nam baptizato eo reſeratis cælorum aditibus, Sp. S. emittitur, & ſpe-
cie columbæ viſibilis agnoſcitur, & iſtiuſmodi paternæ pietatis unctione per-
funditur. Vox deinde de cælis ita loquitur: *Hic eſt Filius meus dilectus, in*
quo mihi complacui. Quæ verba S. Hil. ſic enarrat: „ Filius Dei auditu conſpe- S. Hil. c. 2. in Mat.
„ ctuque monſtratur, plebique infidæ & Prophetis inobedienti teſtimonium de
„ Domino ſuo mittitur & contemplationis & vocis: ac ſimul ut ex eis quæ con-
„ ſummabantur in Chriſto cognoſceremus, poſt acquæ lavacrum, & de cæle-
„ ſtibus portis ſanctum in nos Spiritum involare, & cæleſtis nos gloriæ unctio-
„ ne perfundi, & paternæ vocis adoptione Dei filios fieri: cum ita diſpoſiti in
„ nos Sacramenti imaginem ipſis rerum effectibus Veritas præfiguraverit.

SENSUS MORALIS.

PRædicatorem Evangelicum oportet exemplo magis prædicare quam ver-
bo amare ſeceſſum & ſolitudinem, ut contra ſæculi corruptionem & vi-
tia in magnis civitatibus dominantia utiliter concionetur, modeſtiam & pau-
pertatem in habitu, parſimoniam & frugalitatem in victu ſervare, ut contra
luxum, & lautiores epulas fructuoſe declamet: ut pœnitentiæ diſcipulum prius
fieri, quam doctorem, a rerum terrenarum amore purgatum & ſegregatum cę-
leſtibus inhærere, antequam Regni Cęlorum prædicationem aggrediatur: ut vere Tertul. l. de
de eo dici poſſit: *Et ſi eloquium queſcat, elinguis Philoſophia vita contenta eſt,* Pallio.
*ipſe habitus ſonat. Sic auditur Philoſophus dum videtur. De occurſu meo vitia
ſuffundo*. Sic *Jeſus cœpit facere & docere*. Sic *Qui fecerit & docuerit, major
eſt in Regno cælorum*. Sic Jo Baptiſta non minus operibus & vita, quam verbis
Vox clamantis in deſerto. „ Mirabile erat humano in corpore tantam auſterita-
„ tem intueri. Mirabilior Elia Joannes: ſiquidem ille in urbibus ac domibus
„ paſcebatur, hic vero ab ipſis incunabulis in eremo ſemper habitavit. Opor-
„ tebat enim Præcurſorem illius qui omnia vetera diſſoluturus erat, id eſt, S. Jo. Chryſ.
„ maledictionem, mœrorem, dolorem, laborem atque ſudorem, ſuperiorem illa h. 10. in Mat.
„ condemnatione eſſe. Itaque non aratro curvus incubuit, non in ſulcos cam-
„ pum ſcidit, non in ſudore faciei ſuæ panem comedit, ſed erat illi imparata men-
„ ſa & tali menſa facilior amictus; & habitatio facilior amictu. Neque enim vel tecto
„ indi-

„ indiguit ille vel lecto, non menſam vel aliqua hujuſmodi requiſivit, ſed Angelica
„ quadam vita mortali in carne reſplenduit. Propterea etiam veſtimentum
„ de pilis camelorum habuit, *Ut habitu quoque ipſo Mundi contemptum do-*
ceret: ſuadens ceteris nihil cum terra habere commune, ſed ad priorem nobili-
tatem reverti, quam habuerat Adam prius quam de victu veſtituque curaret.
Ita ille tunc habitus pœnitentiæ pariter & Regni indicia præferebat ... Eremum
ita ille habitavit ut cælum; & quaſi Angelus aliquis e cælo, ita in Civitates
a ſolitudinis vaſtitate deſcendit. Si vero ille in omni vitæ ratione mundiſſi-
„ mus, cæloque ipſo clarior, & Prophetis celſior, quo nullus hominum ma-
„ jor fuit, ad omnem tamen patientiam durabat laborum, delicias deſpiciens, &
„ ad omnem ſe vitæ rigorem coarctans; quam nos ſatisfactionem afferre poterimus
„ qui poſt tot Chriſti beneficia, poſtque mille noſtrorum onera peccatorum, ne
„ minimam quidem partem illius pœnitentiæ imitamur? .. Jam judicium prope eſt
„ in januis; quod etſi adhuc eſſet procul, non tamen ſecuros nos eſſe oporteret, cum
„ generalem illum Mundi finem uniuſcujuſque noſtrum vitæ finis imitetur. *Nox*
Rom. 13. *præceſſit, dies autem appropinquavit ... Adhuc modicum aliquantulum, qui ven-*
Hebr. 10. *turus eſt veniet, & non tardabit.* Agamus pœnitentiam, quæ vera eſt ad Re-
gnum Dei præparatio. Regnum amoris eſt; pœnitentia ſit ab amore Dei formata.

2. *Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.* Non promiſſa inania, non ſterilia
deſideria, non fructu vacuum propoſitum pœnitentiæ probat Deus: ſed opera quæ-
rit peccatorum gravitati reſpondentia. Inanis eſt porro omnis fructus, qui de
radice charitatis non ſurgit. Fructus amoris proprii, cupiditatis, timoris ſervi-
lis, juſtitiam Dei placare non poteſt. Pœnitentiæ opera illi placere non poſſunt,
niſi pœnitentiæ ſpiritu animata, id eſt ex vera cordis converſione, ſincero ob
S. Greg M. Deum offenſum dolore, amore pœnitente profecta. Signum veræ converſio-
ſeu potius a- nis non eſt in oris confeſſione, ſed in afflictione pœnitentiæ. Tunc namque
lius Author „ bene converſum peccatorem cernimus, cum digna afflictionis auſteritate de-
Comm. in L. „ lere nititur quod loquendo confitetur. In fructu ergo, non in foliis aut ramis pæ-
1. Reg. l. 6. „ nitentia cognoſcenda eſt: Quaſi arbor quippe bona voluntas eſt. Confeſſionis
c. 15. v. 30. „ ergo verba, quid ſunt aliud niſi folia? Non ergo nobis folia propter ſeipſa, ſed pro-
„ pter fructum expetenda ſunt; quia idcirco omnis confeſſio peccatorum recipitur,
„ ut fructus pœnitentiæ ſubſequatur. Unde & Dominus arborem foliis decorã fructu
„ ſterilem maledixit: quia Confeſſionis ornatum non recipit ſine fructu afflictionis.
S. Jo. Chr. h. „ *Facite fructum dignum pœnitentiæ,* Quo autem modo fructificare poteri-
10 in Mat. „ mus? Si utique peccatis adverſa faciamus. Aliena rapuiſti? incipe jam donare
„ propria. Longo es tempore fornicatus? a legitimo quoque uſu tempora co-
„ njugii, ac perpetuam continentiam ſæpius paucorum dierum caſtitate me-
„ ditare. Injuriam vel opere cuiquam, vel ſermone feciſti? Refer benedictio-
„ nis verba conviciis; & percutientes te nunc officiis, nunc etiam benefi-
„ ciis placare contende. *Neque enim vulnerato ſufficit ad ſalutem tantummodo*
„ *ſpicula de corpore evellere, ſed etiam remedia adhibere vulneribus.* Deliciis an-
„ te & temulentia diffluebas? Jejunio & acquæ potu utrumque compenſa, ut
„ famem ſuperes imminentem. Vidiſti impudicis alienum decorem oculis? Femi-
Pſ. 36. 27. „ nam jam omnino non videas, majore tactus cautione poſt vulnera. *Declina a*
„ *malo & fac bonum. Prohibe linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur do-*
„ *lum.* Doce me, Domine, etiam bonum facere, qui malum vitare docuiſti. *Inquire*
„ *pacem & perſequere eam.* Non tantum hanc dico pacem, quæ cum hominibus, verum
„ etiã quæ cum Deo eſt copulanda. Et bene ait, *perſequere:* Eſt enim undique & pror-
„ ſus expulſa, & terram delinquens in cælum profecta. Sed tamen poſſumus eam
„ rurſus revocare, ſi iracundiam, ſuperbiam atque jactantiam, omniaque abji-
„ cientes impedimenta pacis modeſtam vitam puramque ſectemur. Hæc *S. Jo. Chryſ.*

3. *Ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abraham &c.* Filii Dei per
Baptiſ-

Google

Baptiſmum & fidem ſumus, ſed nihil nobis ea dignitas proderit, niſi vitam Chriſtiana fide, & Baptiſmi ſanctitate dignam ducamus, niſi ſanctis operibus nos non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo natos eſſe comprobemus. *Potens eſt Deus ex lapidibus ſuſcitare ſibi filios*, auſerre poteſt a peccatoribus obduratis cor lapideum, & dare cor carneum unde adoretur & diligatur. Sic Gentes Idolorum cultui addictas, & quæ ſine Deo erant in hoc mundo, ad ſui cognitionem & amorem vocavit, de lapidibus ſuſcitans filios Abrahæ. Lapides dicti ſunt Gentiles, non propter firmitatem, ſicut lapis is dictus eſt quem reprobaverunt ædificantes: ſed propter ſtoliditatem & duritiam ſtultitiæ, quia eis quos adorabant ſimiles factis erant: adorabant e- *Pſal.* 113.
nim inſenſata ſimulacra, pariter inſenſati. Unde inſenſati? Quoniam in Pſal. dicitur, *Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis*. Ideo cum cęperint homines Deum adorare, quid audiunt? *Ut ſitis filii Patris veſtri, qui in cælis eſt, &c.* Quapropter ſi ei fit homo ſimilis quem adorat; quid eſt, *Potens* *S. Aug.*
eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ? Nos ipſos interrogemus, & *Tract. 9. in*
videmus quia factum eſt. *Nos enim de gentibus venimus: De gentibus autem non* *Ioan.*
veniremus, niſi Deus de lapidibus ſuſcitaſſet filios Abrahę. Facti ſumus filii Abrahæ imitando fidem, non naſcendo per carnem. Sicut enim illi degenerando exhæredati: ſic nos imitando adoptati. Propter tantum beneficium immortales Deo gratias agamus, ſed conſideremus diligenter utrum gratiam divinæ illius adoptionis, quam accepimus in Baptiſmo, conſervaverimus, vitam agentes filiis Dei adoptivis dignam. Si a divina illa adoptione per peccata exciderimus faciamus *S. Joan.*
fructus dignos pœnitentię. *Omnis enim arbor quæ non facit fructum bonum, exci-* *Chryſ. Hom.*
detur, & in ignem mittetur. Cum dicit, *omnis*, univerſum honorem carnalis no- *11. in Matt.*
bilitatis excludit. „Etiamſi ipſius, inquit, Abrahæ fueris nepos, & mille a qui-
„ bus ducis genus, Patriarchas enumeres, duplicem pœnam ſubibis, ſi bonorum
„ fructuum inanis exſtiteris. Non ſufficit mala vitare: & bona agere neceſſe eſt.
Arbor bona fructus bonos facit. *Arbor* bona, voluntas bona. Non ſufficit porro
bona facere, ſed & bene facere operæ prętium eſt ad vitam æternam conſequendam. *S. Aug. Lib.*
„ Quicquid autem boni fit ab homine, & non propter hoc fit, propter quod fieri de- *4. cont. Juli.*
„ bere vera Sapientia præcipit, etſi officio videatur bonum, ipſo non recto fine pec- *Pelag. c. 3.*
„ catum eſt. Poſſunt ergo aliqua bona fieri, non bene facientibus a quibus fiunt.
„ Bonum eſt enim ut ſubveniatur homini periclitanti, præſertim innocenti: ſed
„ ille qui hoc facit, ſi amando gloriam hominum magis quam Dei facit, non bene
„ bonum facit: quia non bonus facit, quod non bona voluntate facit. Abſit enim
„ ut ſit vel dicatur voluntas bona, quæ in aliis, vel in ſe ipſa, non in Domino glo-
„ riatur... Fieri porro non poteſt ut ſteriliter boni ſimus: ſed boni non ſumus quic-
„ quid ſteriliter ſumus. Arbor enim bona bonos fructus facit. Abſit autem ut Deus
„ bonus, a quo ſecuris paratur arboribus non facientibus fructum bonum, excidat,
„ & in ignem mittat arbores bonas. Nullo modo igitur homines ſunt ſteriliter boni:
„ ſed qui boni non ſunt, poſſunt eſſe alii minus alii magis mali... Si oculus tuus nequam eſt, totum corpus tuum tenebroſum erit; ſi autem oculus tuus ſimplex eſt, totum corpus tuum lucidum erit: „ Et hunc oculum agnoſce intentionem, qua
„ facit quiſque quod facit; & per hoc diſce eum qui non facit opera bona intentio-
„ ne fidei bonæ, hoc eſt ejus quæ per dilectionem operatur, totum quaſi corpus,
„ quod illis, velut membris, operibus conſtat, tenebroſum eſſe, hoc eſt, plenum *S. Aug. Lib.*
„ nigredine peccatorum. *Tandem* Quicquid homo veluti recte fecerit, niſi ad *de Fide &*
„ pietatem quæ ad Deum eſt, referatur, rectum dici non oportet ... Pietas *au-* *Oper. cap. 7.*
„ *tem* Dei cultus eſt, nec colitur ille niſi amando ... Per hunc amorem Crea- *Idem Epiſt.*
„ toris bene quiſque utitur creaturis. Sine hoc amore Creatoris, nullis quiſquam *29. Idem.*
„ bene utitur creaturis. Hoc ergo amore opus eſt, ut bonum beatificum ſit. *lib. 4. cont.*

4. *Cujus ventilabrum in manu ſua, & permundabit aream ſuam, & congregabit* *Jul. cap. 3.*

tri-

triticum ſuum in borreum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Quod in hac „ vita & in hora mortis quiſque fuerit, & erit in ſupremo judicii die, triticum vel palea. Nemo igitur ſit palea, nemo fide fluctuans, nemo cogitationibus pravis obnoxius, & ubilibet ab illis jactandus. Si enim in frumenti ſoliditate permanſeris, etiamſi tribulatio irruat, nihil dabit incommodi. Siquidem in area jacens frumentum, rapidæ etiam curruum rotæ non comminuunt prorſus, Si vero in infirmitatem decideris palearum, & hic intoleranda patieris, a cunctis omnino conciſus, & ibi immortale ſupplicium ſuſtinebis. Siquidem omnes hujuſmodi, etiam ante illius fornacis incendium, pabulum hic efficiuntur irrationalium paſſionum, ſicut & paleæ ab irrationalibus vorantur animalibus: & ibi rurſus eſca erunt ignium atque materia... Maximo igitur virtutis ſtudio ferveamus, dum adhuc in area ſumus. Licet enim quamdiu hic degimus, de palea in frumentum mutari, ſicut contra multi ex tritico in paleam degenerarunt. Nequaquam ergo jaceamus, neque ad omnem ventum huc illucque rapiamur: neque ſcindamur a fratribus noſtris, etiamſi exigui nobis videantur & viles. Nam & frumentum paleis menſura quidem minus eſt, ſed natura pretioſius. Ne igitur prætervolantes ſæculi hujus umbras atque imagines concupiſcas, quę utique ignibus præparantur, ſed amplectere humilitatem Deo placitam, firmam ſcilicet ac diſſolvi omnino neſciam, quam nullus gladius incidere, nullus queat ignis exurere. Propterea enim & paleas patienter exſpectat, ut fiant ex illorum conjunctione meliores. Propterea nondum judicii examen agitatur, ut omnes pariter coronemur, ut multi ad virtutem a vitiis tranſeant. Hęc *S. Jo: Chryſ.*

S. Joan. Chryſo. Hom. 11 in Mat.

Inter malos vivere neceſſe eſt, ab ipſis omnino ſeparari non poſſumus, quamdiu in area, id eſt, in Mundo, & in Eccleſia ſumus; ſed tamen ab eorum iniquitate recedere debemus, morumque ſanctorum puritate & firmitate ab illis ſeparari. *Firmum fundamentum Dei ſtat* (inquit Apoſtolus), *habens ſignaculum hoc: cognovit Dominus qui ſunt ejus: & diſcedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini*: Modo ab iniquitate recedat. Ab iniquis enim non poteſt recedere, quia mixta eſt palea tritico uſque dum ventiletur. Quid dicimus Fratres? *Et in ipſa area, mira res eſt de tritico. Recedit a palea, cum exſpoliatur: & non recedit ab area, cum trituratur. Quando autem omnino ſeparabitur? Cum venerit ventilator. Ergo modo area in orbe terrarum eſt: Neceſſe eſt, ut, ſi proficis, inter iniquos vivas. Ab iniquis recedere non potes, ab iniquitate recede. Recedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini. Et erit in orbe terrarum qui non commovebitur*... O Mons Sion, o filiæ Judæ, laboratis modo inter zizania, inter paleas, inter ſpinas laboratis; ſed exultate propter judicia Dei. Non errat Deus in judicando. *Diſcretæ vivite, etſi concretæ natæ eſtis, non fruſtra vox exiit de ore & de corde veſtro*, Ne perdas cum impiis, Deus, animam meam, & cum viris ſanguinum vitam meam. *Ille ventilabit tantus Artifex, in manu ventilabrum portabit, ut unum granum tritici non cadat in acervum paleę comburendum, nec una ariſta paleæ tranſeat ad maſſam in borreo recondendam. Exultate filiæ Judæ, propter judicia Dei non errantis; & nolite modo temere judicare. Ad vos pertineat colligere, ad illum pertineat ſeparare.*

2. Tim. 2. 19.

S. Aug. Enar. in Pſal. 92.

Idem Enar. in Pſal. 47.

Pſalm. 25.

4. *Venit Jeſus in Jordanem ad Joannem, ut baptizaretur ab eo, &c. Et dixit ei: Sine modo: ſic enim decet nos implere omnem juſtitiam*. Chriſtus peccata noſtra portans, in peccatorum turba venit ad Baptiſmum Joannis, & *pęnitentiam in ſemetipſo dedicavit*. Quam ergo pudendum, ut nos qui *peccatores omnium notarum* ſumus, in ſuperbiam efferamur, & impęnitentes maneamus? Juſtitia Chriſtana tota pene in humilitate & pęnitentia poſita eſt, quæ bonorum operum genus omne in animi ſaltem præparatione complectuntur. „ Et autem juſtitia quædam ſtricta & anguſta valde, ita ut quam cito pedem verteris, in peccati ſoveam cadas; nec præponere ſe æquali nec ęquare Pręposito. Hujus definitio eſt, reddere unicuique quod ſuum eſt. Altera latior & amplior juſtitia, nec æquare ſe pari, nec inferiori præponere. Sicut enim „ gran-

Tertullianus.

S. Bern. ſer. in Oct. Epiph.

S. Bern. ſer. 1. Oct. Epip.

„ grandis & gravis eſt ſuperbia præferre ſe æquali, aut æquare Prælato: Ita magnæ humilitatis eſt inferiorem ſe exhibere æquali aut æqualem inferiori. Maxima & plena juſtitia eſt ſe inferiorem exhibere etiam ipſi inferiori. Sicut enim ſumma & intolerabilis ſuperbia eſt Superiori ſe præponere: Ita inferiori ſe ſupponere ſumma & plena juſtitia eſt. Quod Jo: ait, *Ego a te debeo baptizari*, de prima fuit, quia Superiori ſe ſubdidit: quod autem Chriſtus fecit, de plena juſtitia fecit, ſiquidem ille ſervuli ſui manibus ſe inclinavit. Videat nunc quiſque quem imitetur, hunc, an eum, quia extollitur ſuper omne quod creditur Deus, aut colitur. Studeamus & nos adimplere omnem juſtitiam, ideſt omnia divinæ legis mandata, quemadmodum in Baptiſmo promiſimus. Ne cęlum nobis claudamus peccatis noſtris, quod nobis in Baptiſmo per aſperſionem Sanguinis Jeſu Chriſti apertum eſt. Ne Spiritui ſancto contumeliam faciamus, quem Chriſtus per Baptiſmum effudit in nos abunde. Non ſecundum carnem & ſanguinem vivamus, non ſecundum mores legeſque Mundi, ſed ſecundum legem Spiritus: *Qui enim Spiritu Dei aguntur*, (inquit Apoſtolus) *hi ſunt Filii Dei. Si autem filii, & heredes*, Rom. 8.
„ Permaneamus igitur cuſtodientes eam, quam in Baptiſmo ſuſcepimus, dignitatem, & futura quotidie Regna queramus, omniaque præſentia *umbras eſſe* prorſus ac ſomnia judicemus. Neque enim ſi Rex terrenus aliquis aſſumens te pauperem ac mendicum, repente ſibi adoptaret in filium, tu jam ad tugurii tui reſpiceres vilitatem: Ita nunc igitur nihil præſentium putes eſſe pretioſum. Longe quippe majora ſunt ad quæ vocatus es capeſſenda. Qui enim vocat, Dominus Angelorum eſt: ea vero quæ conferentur bona, & explicationem ſermonis, & cogitationem mentis excedunt. Non enim te a terra transfert in terram; ut terrenus iſte Rex: ſed a terra extollit in cęlum, & a mortali ad immortalem naturam, atque ineffabilem gloriam; quæ tunc ſolummodo bene cernenda a nobis erit, quando etiam *poſſidenda*. Tantorum igitur particeps futurus bonorum, noli auri argentique curis onerare mentem ceteriſque hujuſmodi umbris atque imaginibus illudere. An forte non putas omnia iſta quæ cernimus comparatione cæleſtis Regni mendicorum panniculis eſſe viliora. Et quemadmodum illo eris honore dignus, quamve ſatisfactionem parabis, imo quæ non ſupplicia perſolves, poſt tam grande donum ad vomitum priorem tranſcurrens? Non jam enim quaſi homo ſimpliciter, ſed ut Dei Filius peccans ſeverius punieris: & ipſa excellentia dignitatis, majoris tibi fiet cauſa ſupplicii. Nam nos quoque haud ſimiliter famulos peccantes caſtigamus & filios etiamſi ex æquo deliquerint; & maxime quando magna a nobis fuerint beneficia conſecuti. Si enim ille qui paradiſi fuerat ſortitus habitaculum, propter unum utique delictum tanta poſt honorem pertulit mala: Nos poſtquam cęlum accepimus, & cohæredes Unigeniti facti ſumus, quam veniam ſperare poterimus, ſi ad Serpentem curramus relicta columba? Non eſt hic enim, *Terra es, & in terram ibis: & operaberis terram*: Non illa, inquam, audiemus priora, ſed quod eſt his multo amarius triſtiuſque, exteriores tenebras, inſolubilia vincula, vermem perpetua venena fundentem, & ſtridorem dentium flebiliter inſonantem. Et ſane merito; qui enim nec inter tanta beneficia melior effectus es, juſtiſſime extrema illa atque ſæviſſima tormenta patieris. Cęlum aliquando Elias aperuit, & clauſit: ſed ut pluviam aut emitteret aut teneret: Tibi autem non idcirco apertum eſt cęlum, ſed ut illuc conſcenderes; quodque eſt amplius, non ut aſcenderes tantum, verum ut alios quoque, ſi velles, ſimul levares. Tantam tibi in ſuis omnibus poteſtatem fiduciamque donavit. Quia igitur ibi eſt domus noſtra, ibi etiam omnia recondamus, nihil hic penitus relinquentes, ne illud perdamus. Quicquid enim hic dimiſerimus amittimus. Hæc *S. Jo: Chryſ.* S.Jo.Cryſ.h. 12.in Matt.

CA-

CAPUT QUARTUM

Senſus Litteralis.

1. TUnc, ſtatim ſcilicet poſt baptiſmum, *ductus eſt Jeſus in deſertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo.* Impulſu Sp. S. ſponte ſe contulit in
deſertum, quod propius aberat Jeroſolymis, tamquam ad locum aptum ten-
tationi, ut ibi precibus ac jejunio ſe ad tentationes ſuſtinendas, propulſandaſ-
que præpararet, longeque ab hominum turbis ſoli Deo vacans, ad miniſte-
S. Th. 3. P. q. rium ſuum obeundum ſeſe diſponeret. Tentari porro Chriſtus voluit multis
41. a. 1. de cauſis 1. Ut nobis contra tentationes auxilium ferret. Unde S. Greg. M.
S. Greg. M. h. ait: *Non eſt indignum Redemptori noſtro quod tentari voluit, qui venerat occidi.*
16. in Ev. *Juſtum quippe erat, ut ſic tentationes noſtras ſuis tentationibus vinceret, ſicut
mortem noſtram venerat ſua morte ſuperare.* 2. Tentatus eſt propter noſtram
cautionem, ut nullus quantumcumque ſanctus ſecurum ſe putet ac immunem
a tentatione. Unde & ſtatim poſt baptiſmum tentari voluit: *Tentatione ſua*
S. Hil. Com. *indicans in ſanctificatis nobis maxime diaboli tentamenta graſſari: quia victo-*
in Matt. c. 3. *ria ei eſt magis exoptata de ſanctis* (inquit S. Hil.) Unde & *Eccli.* 2. dicitur:
*Fili, accedens ad ſervitutem Dei, ſta in juſtitia, & timore, & præpara ani-
mam tuam ad tentationem.* 3. Se diabolo tentandum Chriſtus præbuit, *Ut ad*
S. Aug. l. 4. *ſuperandas etiam tentationes ejus mediator eſſet, non ſolum per adjutorium, ve-*
D. e Tr. c. 13 *rum etiam per exemplum*; ut ait S. Auguſt. 4. Tentari voluit, ut nobis fidu-
ciam de ſua miſericordia largiretur. Unde ad Hebr. 4. dicitur: *Non habemus
Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris: tentatum autem per omnia
pro ſimilitudine abſque peccato.* Et c. 2. *Debuit per omnia fratribus ſimilari, ut miſe-
ricors fieret, & fidelis Pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi. In eo enim
in quo paſſus eſt ipſe & tentatus, potens eſt & eis, qui tentantur, auxiliari.*

Convenienter autem deſertum tamquam locum certaminis Chriſtus elegit.
Diabolus enim ad eum venire auſus non fuiſſet, niſi ſponte ſe tentandum
exhibuiſſet, ſicut ſponte membris ejus ſe exhibuit occidendum. Diabolus au-
tem magis tentat hominem ſolitarium, quia, ut dicitur Eccl. 4. *Væ ſoli, quia
cum ceciderit, non habet ſublevantem ſe .... ſi quiſpiam prævaluerit contra u-*
S. Ambr. l. *num, duo reſiſtunt ei.* Hinc S. Ambr. ait, *Plenus Jeſus Spiritu ſancto ageba-*
4. in Lucam *tur in deſertum: conſilio, ut diabolum provocaret; nam niſi ille certaſſet, non*
n. 14. *mihi iſte viciſſet: myſterio, ut Adam illum de exilio liberaret; exemplo, ut o-
ſtenderet nobis diabolum ad meliora tendentibus invidere; & tunc magis eſſe
cavendum, ne myſterii gratiam deſerat mentis infirmitas.*

Dæmoniorum principis Luciferi, qui dicitur *Diabolus & ſatanas* propter ca-
lumniandi inſidiandique ſummam peritiam, peſſimam voluntatem, & uſum,
Chriſtus hominum princeps congreſſum excepit, ut ſuorum militum ſaluti
conſuleret, utque hoſtilis exercitus, victo duce ac principe tenebrarum, to-
tus in fugam verteretur. Propterea ductus eſt Jeſus in deſertum a Spiritu,
ut docet S. Hilarius. *Quod in deſertum*, inquit, *ductus eſt, ſignificatur liber-*
S. Hil. c. 3. in *tas Sp. S. hominem ſuum jam diabolo offerentis, & permittentis tentandi &*
Ev. S. Matt. *aſſumendi occaſionem, quam nonniſi datam tentator habuiſſet.*

2. *Et cum jejunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus*, ita ut totos
quadraginta dies & noctes nihil cibi potusve guſtaſſet, quod Moſes ante & E-
lias non ſine myſterio fecerant; *poſtea eſuriit*: Ut timidum hoſtem, qui Deum ſu-
ſpicabatur ex miraculis quæ in ejus baptiſmo contigerant, ex Joannis teſtimonio,
ex voce de cœlo facta, ex Prophetarum oraculis in ejus ortu adimpletis; ideoque
ipſum

ipſum aggredi non audebat; ad certamen veluti provocaret, ſe hominem eſſe oſtendens, & poſitis quodammodo divinitatis armis, quaſi nudus & inermis homo, jejunuſque, contra luctatorum morem, in arenam deſcendens. *Erat in diabolo de metu ſuſpicio*, inquit S. Hilarius, *non de ſuſpicione cognitio: Movebatur enim quadraginta dierum jejunio. Sciebat totidem diebus ac quas abyſſi effuſas, exploratam repromiſſionis terram, Moyſi Legem a Deo ſcriptam; annorum quoque quibus plebs in eremo vita Angelorum habituque manſit, hunc numerum fuiſſe expletum. Igitur iſtius temporis metu, in tentando eo, quem hominem contuebatur, ſumpſit temeritatem. Adam enim pellexerat, & in mortem fallendo traduxerat. Sed ita dignum nequitia ejus & ſcelere erat, ut in eo, cujus morte & calamitatibus gloriabatur, homine vinceretur; & qui Dei beneficia homini invidiſſet, ante tentationem Deum in homine intelligere non poſſet.* Poſt quadraginta dies, non in quadraginta diebus eſuriit, Moyſe & Elia in eodem jejunii tempore non eſurientibus. *Igitur cum eſuriit Dominus, non inediæ ſuprepſit operatio; ſed virtus illa* (ſcilicet natura divina & perſona Verbi) *quadraginta dierum non mota jejunio, naturæ ſuæ hominem dereliquit. Non enim erat a Deo diabolus, ſed a carne vincendus: quam utique tentare auſus non fuiſſet, niſi in ea per eſuritionis infirmitatem quæ ſunt hominis recognoviſſet.* Quam utique in eo ſentiens, ita orſus eſt: *Si Filius Dei es.* Anceps ſermo eſt, *Si Filius Dei es*: Licet eſurientem videret, *quadraginta tamen dierum in eo jejunium pertimeſcebat. Qua rerum ratione indicat, poſt quadraginta dierum converſationem, quibus poſt paſſionem in ſæculo erat commoraturus, eſuritionem ſe humanæ ſalutis habiturum. Quo in tempore exſpectatum Deo Patri munus, hominem quem aſſumpſerat reportavit.* — S. Hilar. ibidem.

Quadraginta dies Chriſtus jejunat, (*a*) *Nobis oſtendens remedia ſalutis*, & in iſto numero (*b*) *Quadrageſimæ nobis oſtendens Sacramentum*. Nec tamen ultra progreditur, ne rei admirandæ exceſſus incredibilem faceret ſuſcepti hominis veritatem. Nunc vero nequaquam fit iſtud, quia prius Moyſes & Elias Dei potentia ſubſtentati, in hanc jejunii longitudinem pervenire potuerunt: ſi vero ulterius progreſſus fuiſſet, incredibilis fuiſſet carnis aſſumptio. — (a) S. Joannes Chryſoſt. Hom. 13. in Matth. (b) S. Heronymus in c. 4. S. Matth

Poſt jejunium porro Chriſtus tentari voluit multiplici de cauſa. 1. Propter exemplum: quia cum omnium interſit contra tentationes ſe tueri, per hoc quod ante tentationem futuram jejunavit, docuit quod per jejunium contra tentationes nos armari oportet. Unde inter *Arma juſtitiæ* Apoſtolus jejunia connumerat 2. *ad Corint.* 6. 2. Ut oſtenderet, quod etiam jejunantes diabolus aggreditur, ſicut alios qui bonis operibus vacant. Ideo ſicut poſt baptiſmum, ita & poſt jejunium tentatur. Unde S. Chryſoſt. ait *Non jejunantem tentat*, inquit, *ſed eſurientem, ut diſcas quam ſit bonum grande jejunium, & quia hæc adverſus diabolum arma ſint maxima, quodque poſt baptiſma non deliciis ac temulentiæ, non menſæ epulis onuſtæ, ſed jejunio animum debemus intendere. Propterea & Dominus jejunavit, non quod indigeret, ſed ut nos doceret, quibus peccata ante baptiſma dominatio ventris intulerat. Ut enim aliquis ægrotum, quem ad ſanitatem reduxit, jubet illa non facere ex quibus morbus ille contigerat: ita etiam poſt Baptiſma jejunium contra vitium edacitatis induxit. Nam & Adam de paradiſo intemperantia ventris ejecit, & diluvium commeruit, & fulmina in Sodomitas ipſa traxit. Ecce*, inquit Ezechiel, *hæc fuit iniquitas Sodomæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium ipſius & filiarum ejus.* &c. 3. Poſt jejunium tentari voluit Chriſtus, quia ſecuta eſuries diabolum ad eum aggrediendum audaciorem fecit. *Occaſionem diabolo tentandi præbuit*, inquit S. Joannes Chryſoſt. ut prius ipſe con„greſſus, quo modo etiam ab aliis vinci poſſit, oſtenderet. Sic enim faciunt „athletæ, qui cum diſcipulos ſuos adverſarium vincere docent, data opera in „palæſtris certamen cum aliis exercent, ut in luctantium corporibus artem fa„ciant ſpectare vincendi: quod in hac quoque colluctatione factum eſt. Quia — S. Thomas. 3. p. qu. 41. art. 3. — S. Joannes Chryſ. homil. 13. in Matth. — Ibidem.

„ enim diabolum ad certandum Chriſtus voluit attrahere, eſuriem ſuam ei „ ſecit manifeſtam, nec repulit accedentem; ſed cum eum ſuſcepiſſet ad lu„ ctam, & ſemel & iterum & tertio cum facilitate quæ eum decebat, eli-
S. Ambr. l. 4. in Luc. n. 16. ſit. *Fames Domini pia fraus eſt; ut in quo diabolus majora metuens jam cavebat, famis ſpecie lactatus tentaret ut hominem, ne impediretur triumphus*.

2. *Et accedens tentator dixit ei; Si Filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant* Explorans ſcilicet utrum vere Dei Filius eſſet, an merus homo, variis modis, illum tentavit, ſicut primum Adam in paradiſo tentaverat. Primo enim ligni vetiti eſum ipſi ſuaſit his verbis, *Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno paradiſi?*
Geneſ. 3. S. Greg M. h. 16. in Ev.
Secundo, ad inanem gloriam ipſum pellexit dicens, *Aperientur oculi veſtri*. Tertio, tentationem ad extremam ſuperbiam perduxit, dicens: *Eritis ſicut Dii, ſcientes bonum & malum*. Eundem ordinem ſervavit in tentatione Chriſti. Primo tentavit ipſum de eo quod appetunt quantumcumque ſpirituales viri, ſcilicet de ſuſtentatione corporalis naturæ per cibum. *Si Filius Dei es*, non adoptivus, ſed proprius, *dic*, id eſt, jube pro omnipotentiæ jure, qua Deus initio *dixit* ut fierent omnia, *& facta ſunt*, jube, inquam, *ut lapides iſti*, qui hic jacent, *panes fiant*, quibus famem cruciantem ſedes. Gravis erat tentatio, qua Chriſto ſuggerebat ut de Dei providentia & amore diffidens, miraculum ipſo ederet hortatore, converſiſque abſque neceſſitate in panes lapidibus,
S. Th. 3. p. q. 41. A. 4.
majori quam par erat quantitate, aut voluptate (ſi fieri poſſet) famelicus ſumeret, ſicque concupiſcentia carnis & gulæ peccato irretiretur. Secundo proceſſit diabolus ad id in quo ſpirituales viri quandoque deficiunt, ut ſcilicet aliqua ad oſtentationem operentur: quod pertinet ad inanem gloriam. Tertio perduxit tentationem ad id quod non eſt ſpiritualium virorum, ſed carnalium, ſcilicet ut divitias & gloriam mundi concupiſcant uſque ad contemptum Dei. Ordinem porro quo Chriſtus tentatus eſt, ſecutus videtur S. Mat. totam Chriſti tentationem compendio tantum attigiſſe S. Marcus; hanc vero generatim primo tractaſſe, poſtea ſigillatim deſcripſiſſe S. Luc., & duas poſtremas tentationes ordine inverſo retuliſſe. Id tamen Evangelicæ veritati non officit. Nihil enim refert quo narrentur ordine, cum omnia facta eſſe manifeſtum ſit, inquit *S. Auguſtinus, lib.* 11. *De conſenſu Evangeliſtarum*, cap. 16.

3. *Qui reſpondens dixit; Scriptum eſt: Non in ſolo pane vivit homo, ſed in*
Deuter. 8.
omni verbo, quod procedit de ore Dei. Ad noſtram eruditionem & exemplum, tentatoris ſuggeſtioni Script. S. verba oppoſuit. Poterat de lapidibus panes facere, ſicut de acqua vinum fecit in nuptiis, ſed non fecit, ut voluntatem arteſque Satanæ contemneret. *Aliter tentator non vincitur, niſi contemnatur*; (inquit S. Aug.)
S. Aug. ſerm. 123. alias 41 De Verbis Domini cap. 2.
Non in ſolo pane vivit homo, &c. Id eſt, Deus uſitato cibo non indiget ut alat hominem, ſed providentia ſua ipſum ex alia re imperio ſuo producta ſuſtentare poteſt, ſicut olim populum ſuum admiranda ratione Manna cibavit in deſerto. Deuteron. 8. *Omne mandatum, quod ego præcipio tibi hodie, cave diligenter ut facias: ut poſſitis vivere ... Et recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus quadraginta annis per deſertum ... & dedit tibi cibum Manna, quod ignorabas tu & patres tui: ut oſtenderet tibi quod non in ſolo pane vivat homo, ſed in omni verbo quod egreditur de ore Dei*. Diabolus eam in tentando Chriſto conditionem operis propoſuit, per quam & in Deo, & mutatione lapidum in panes, virtutem poteſtatis agnoſceret; & in homine, oblectamento cibi patientiam eſuri-
S. Hil. c. 3. in Matth.
tionis illuderet. *Sed Dominus non panem potius quam ſalutem hominum eſuriens, ait*, Non in ſolo pane vivit homo: *Quia ipſe non ſolum homo, ſed & Deus, licet uſque in tentationis diem cibo hominis abſtineret, Dei tamen Spiritu alebatur: oſtendens non in pane hoc ſolitario, ſed in Verbo Dei alimoniam æternita-*
S. Amb. l. 4. in Luc. n. 20.
tis eſſe ſperandam. Simul cum dicit: *Non in ſolo pane vivit homo*; oſtendit hominem eſſe tentatum, hoc eſt, ſuſceptam naturam, non ſuam divinitatem; ut obſervat

S. Am-

S. Ambroſius. Ideo autem ſic reſpondit Dominus, quia *propoſitum erat ei, humilitate diabolum vincere, non potentia*; (inquit S. Hieronymus.)

4. *Tunc*, ſcilicet poſt primæ tentationis inſultum, *aſſumpſit eum diabolus in ſanctam civitatem*; corporaliter tranſtulit Hieroſolymam, *& ſtatuit eum ſuper pinnaculum Templi*; in Templi culmine, ſive in loco eminentiori turris veſtibulo Templi inædificatæ, e qua ſi Chriſtus deſiliiſſet, inter Templum & altare Sacerdotum delapſus fuiſſet, in quem locum oculi omnium in orationis domo præſentium convertebantur. *Et dixit ei, Si Filius Dei es, mitte te deorſum: Scriptum eſt enim, quia Angelis ſuis mandavit de te, & in manibus*
tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Hoc miraculo talem te *S. Ambr. l.*
eſſe proba, ſcilicet Dei Filium, & Meſſiam Judæis qui huc frequentes con- *4. in Lucam,*
venerunt, ut tibi credant. *Jactantiæ telum eſt, quo proclive delinquitur; quia* *num. 21. 22.*
dum homines gloriam virtutis ſuæ jactare deſiderant, de loco meritorum ſuo- *23. 25.*
rum & ſtatione decedunt. Ita eſt jactantia, ut dum ſe putat unuſquiſque ad altiora conſcendere, ſublimium uſurpatione factorum ad inferiora trudatur. Si Filius Dei es, mitte te deorſum. *Vere diabolica vox, quæ mentem hominis de gradu altiore meritorum præcipitare contendit... ſimul infirmitatem ſuam diabolus malitiamque deſignat; quia nemini poteſt nocere, niſi ipſe ſe miſerit. Nam*
qui relictis cæleſtibus diligit terrena, voluntarium quoddam præcipitium vitæ *S. Hieron.*
labentis incurrit. Mitte te deorſum. *Perſuadere poteſt, præcipitare non poteſt*.

Scripturæ ſacræ verbis jam ſemel a Chriſto profligatus tentator, Scripturę *Pſal. 90.*
teſtimonio tentationem alteram obducit & adornat: *Scriptum eſt enim: Quia Angelis ſuis mandavit de te*, &c. Quaſi dicat, non eſt quod dubites te præcipitem dare. quia Angeli te ruentem, Deoque fidentem excipient, & conſervabunt illæſum. Locus ille Pſalmi non de Chriſto, ſed de viro quolibet ſancto intelligitur. „ Male ergo Scripturam interpretatur diabolus. Certe ſi ve-
„ re de Salvatore ſcriptum noverat, non debuerat illud omittere, quod in eo-
„ dem Pſalmo contra ſe ſequitur: *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, &*
„ *conculcabis leonem & draconem*. De Angelorum auxilio quaſi ad infirmum loquitur; de ſua conculcatione quaſi tergiverſator tacet; ut S. Hieron. notat. Protectionem Dei perperam extendit mendacii Spiritus ad illa etiam pericula in quæ homines ultro & contra Dei mandata, ac pietatis officium, Deum tentando, ſe conjiciunt. „ Hinc diſce quia ſatanas transfigurat ſe in Angelum lucis,
„ & de Scripturis ipſis divinis ſæpe laqueum fidelibus parat. Sic Hæreticos
„ facit, ſic eviſcerat fidem, ſic jura pietatis impugnat; inquit *S. Ambroſius*.

5. *Ait illi Jeſus: Rurſum ſcriptum eſt: non tentabis Dominum Deum tuum*. Id ſcriptum eſt Deuterom. 6. 16. Deum tentare, eſt ejus potentiam aut providentiam amplius experiri velle, cum ſatis magna jam ejus documenta habeantur, ut ex Exodi 17. 7. Numer. 14. 22. Pſalm. 77. 17. & 95. 8. Iſai. 7. 12. Matth. 16. 1. 4. Actor. 15. 10. cum hoc loco collatis colligitur. *Non tentabis Dominum Deum tuum*. Satis conſtat me eſſe Filium Dei, & ipſi cu-
ræ eſſe, non edam ſigna impræſentiarum quibus id probem te poſtulante, nec *S. Ambr. l.*
de potentia & bonitate ip·us me dubitare oſtendam. Simul etiam oſtendit *4. in Lucam,*
Chriſtus ſe verum Deum, & unum cum Patre Deum, & omnium, adeoque *num. 27.*
& ipſius tentatoris Deum ac Dominum eſſe.

6. *Iterum aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum valde*; aliquem ex iis montibus, quibus Hieroſolyma circumdata erat. Nec mirum ſi ſe permiſit a diabolo in montem ferri, qui ſe pertulit a membris illius crucifigi. *Et oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum*. Quidam exiſtimarunt oſtenſionem regnorum mundi Chriſto exhibitam per ſpecies ſive externas oculis illius ſubito objectas, ſive internas imaginationes vel menti illius inſinuatas. Sed incredibile videtur, vel Chriſti oculos falſis ejuſmodi ſpeciebus deluſos, vel in

Digitized by Google

imaginationem aut mentem ipſius aliquem diabolo acceſſum fuiſſe. Immo ſic jam omnia per ſpecies infuſas Chriſtus menti ſuæ præſentia habuit. Cui vero bono abductio Chriſti in montem, ut hæ ſpecies illi objicerentur vel inſinuarentur, cum id æque fieri potuerit in deſerto? Alii exiſtimarunt hanc propoſitionem omnium regnorum mundi, non ad oculos, ſed ad aures Chriſti referendam, & intelligendam non de ſpeciebus externis viſibilibus Chriſto objectis, ſed de ſermone inſtituto a tentatore ſuper regnis mundi & eorum gloria. Verum & hæc interpretatio repugnat verbis Evangeliſtarum, & inutilem reddit translationem Chriſti in montem excelſum valde, quod non ſine cauſa ſingulari factum, & ab Evangeliſtis notatum eſt. Nonne enimvero & in deſerto ſermo inſtitui poterat coram Chriſto de regnis mundi, & illorum gloria? Præponenda igitur illa expoſitio eſt, qua diabolus dicitur oſtendiſſe Chriſto omnia regna mundi, totum ſumendo pro majori parte, quatenus partem illorum oſtendit, & id quod maxime eximium in illis eſt; vel quatenus plagis diverſis orbis Chriſto commonſtratis ediſſeruit tentator, quæ ſingularum gloria eſſet, quæ opulentia, qui ſplendor, quæ gloria.

S. Thomas 3. p. q. 41. a. 4. ad 7.

Huc accedit expoſitio *S. Thomæ*, & aliorum, diabolum non tam oſtendiſſe ipſa regna vel civitates eorum, vel populos, vel aurum & argentum, quam partes terræ in quibus illa omnia ſita, & uniuſcujuſque honores & ſtatum verbis expoſuiſſe, Sic Moyſi oſtenſa legitur tota terra Iſraelis ex monte, *Deut.* 34. ex quo utique non patuit illi proſpectus in ſingulas, ſed in aliquas dumtaxat terræ illius partes. Qui partem rei oſtendit, & præcipuam quidem, totam rem oſtendiſſe cenſeri poteſt. Sic tota Judæa, & tota regio circumjacens Jordani ad Joannem egreſſa legitur, quamvis pars tantum ad eum confluxerit. Videtur etiam id dictum per antitheſim ad regnum Judææ; diabolum nimirum promiſiſſe Chriſto non Judææ tantum. ſed & totius orbis Imperium. Regna mundi ergo hoc ſenſu ſunt regna gentium, quæ ſatanæ ſerviebant. Sibi igitur vindicat tentator, quod Dei proprium eſt, & ſuum eſſe oſtendit id dare quod a Deo promiſſum Filio, Pſalm. 11. *Poſtula a me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.* Lucæ 4. 6. *Et oſtendit illi omnia regna mundi in momento temporis, & ait illi: Tibi dabo poteſtatem hanc univerſam, & gloriam illorum, quia mihi tradita ſunt; & cui volo do illa.* Cibo Adam pellexerat diabolus, & de paradiſi gloria in peccati locum, id eſt, in regionem vetitæ arboris deduxerat: tertio divini nominis ambitione corrumperat, Diis futurum ſimilem pollicendo.

S. Hilar. c. 3. in Matt.

Igitur adverſus Dominum tota jam ſæculi poteſtate pugnatur, & Creatori ſuo poſſeſſio hujus univerſitatis offertur: Ut tenens ordinem fraudis antiquæ, quem neque cibo pellexerat, nec loco moverat, nunc vel ambitione corrumperet. Oſtendit autem tentator omnia regna mundi *in momento temporis*, ut S. Lucas notat, quibus verbis, interprete S. Ambroſio,

S. Ambr. l. 4. in Lucam. n. 28.

Non tam conſpectus celeritas indicatur, quam caducæ fragilitas poteſtatis exprimitur; in momento enim cuncta illa prætereunt, & ſæpe honor ſæculi abit antequam venerit. Quid enim ſæculi poteſt eſſe diuturnum, cum ipſa diuturna non ſint ſæcula? Docemur hic inanis ambitionis flabra deſpicere, quod omnis dignitas ſæcularis diabolicæ ſubjaceat poteſtati: ad uſum fragilis, & inanis ad fructum.

S. Ambr. ib. n. 29. & 31.

7. *Et dixit ei, Hæc omnia tibi dabo. ſi cadens adoraveris me.* Omnis poteſtas a Deo eſt: & mundus per ipſum factus eſt: ſed tamen opera ejus mala, quia ſæculum in maligno poſitum eſt; & ordinatio mundi a Deo, opera mundi a malo. *Ita etiam a Deo poteſtatum ordinatio: A Malo ambitio poteſtatis.* Et licet dicat dare ſe diabolus poteſtatem, omnia tamen illa ad tempus permiſſa ſibi eſſe non abnuit. Itaque qui permiſit, ordinavit: nec poteſtas mala, ſed is qui male utitur poteſtate... *Non ergo a diabolo poteſtas eſt, ſed obnoxia tamen inſidiis diaboli. Non tamen ideo mala ordinatio poteſtatum; quia malo obnoxiæ poteſtates. Bonum eſt enim Deum quærere, ſed quidam ipſius inquiſitionis anfractus &*

error obrepit. Nam ſi inquiſitor in ſacrilegium ſæva interpretatione vertatur, in deterius vertitur quærentis offenſa, quam ſi non quæſiſſet: nec tamen inquiſitionis, ſed quæſitoris eſt culpa, nec inquiſitio obnoxia malo, ſed quærentis affectus. Quod ſi is qui Deum quærit, propter fragilitatem carnis, & mentis anguſtias ſæpe tentatur, quanto magis qui ſæculum quærit obnoxius eſt? (inquit S. Ambroſ.) *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me*. Nullum eſt gratuitum diaboli munus; nullum non exitiale accipientibus. Serviant illi prius neceſſe eſt, qui divitias expetunt avari, vel, honores & dignitates ambitioſi. Hoc ipſo autem perniciosior ambitio eſt, quod *Blanda quædam eſt conciliatricula dignitatum; & ſæpe quos vitia nulla delectant, quos nulla potuit movere luxuria, nulla avaritia ſubvertere, facit ambitio criminoſos. Habet enim forenſem gratiam, domeſticum ſcelus: & ut dominetur aliis, prius ſervit. Curvatur obſequio, ut honore donetur: & dum vult eſſe ſublimior ſimulata humilitate, ſit vilior, & ſit remiſſior; cum in ipſa poteſtate, quod præcellit, alienum ſit; legibus enim imperat, ſibi ſervit*. Si cadens adoraveris me. *Ergo qui* S. Hier. in c. 4. S. Matt. *adoraturus eſt diabolum, ante corruit*; (inquit S. Hieronymus.) Diabolum autem adorat, quiſquis cupiditati aut ambitioni ſervit. Non enim uno modo ſacrificatur prævaricatoribus Angelis.

8. *Tunc dicit ei Jeſus: Vade Satana: ſcriptum eſt enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies*. Quod in aliquibus codicibus habetur, *poſt me, aut retro me*, aliunde aſſutum eſt, quod & Syriaca verſio, & Græci ad hunc locum Scriptores oſtendunt. Abeſt apud Origenem, S. Hilarium, S. Jo: Chryſoſtomum, S. Ambroſium, S. Hieronymum. &c. *Non ut plerique pu-* Idem. *tant, eadem ſatanas & Apoſtolus Petrus ſententia condemnantur; Petro enim dicitur, Vade retro me. ſatana, id eſt, ſequere me, qui contrarius es voluntati* Matt. 16. *meæ: Hic vero audit, Vade ſatana, & non ei dicitur, retro me, ut ſubaudiatur: Vade in ignem æternum, qui præparatus eſt tibi & Angelis tuis*.

„ Apage ſatana. Temeritatis ſuæ congruum exitum tulit, cum & criminum
„ ſuorum in ſatana nomen audivit, & Dominum Deum ſuum adorandum
„ in homine cognovit. Præbuit etiam hujus reſponſionis effectu magnum no-
„ bis Dominus exemplum: Ut contempta humanæ poteſtatis gloria, & ſæ-
„ culi ambitione poſtpoſita, ſolum meminiſſemus Deum & Dominum ado-
„ randum; *Quia omnis ſæculi honor diaboli ſit negotium*.

Scriptum eſt, Dominum Deum tuum adorabis. Ex Deuter. 6. 12. ſumptum eſt S. Hilarius ubi legitur, *Dominum Deum tuum timebis*. Idem eſt ſenſus: Timoris enim pars non minima eſt adoratio. Timor internam reverentiam ſignificat, adoratio externam venerationem ex interiori profectam. Unde pii quique Dei cultores, viri timentes Deum, Script. Sacræ phraſi appellantur. *Et illi ſoli ſervies*. Quamquam vox *ſoli* expreſſe in Hebræo non habeatur, implicite tamen incluſam in pronomine emphatico *ipſi*, Septuaginta Interpretes addiderunt, imo & Chriſtus. Eodem Deuter. c. ſatis innuitur v. 4. *Audi Iſrael, Dominus Deus noſter, Dominus unus eſt*. Et v. 14. *Non ibitis poſt Deos alienos cunctarum gentium, quę in circuitu veſtro ſunt*. Et 1. Reg. 7. apertius ſignificatur: *Pręparate corda veſtra Domino, & ſervite ei ſoli*. Soli Deo debetur adoratio proprie dicta, & latriæ cultus. Quam *latriæ* vocem (inquit *Grotius*) Scriptores novi Fœderis vix unquam uſurpant, niſi de cultu qui vero Deo debetur, aut ſane tamquam Deo, ut *Act*. 7. 42. & Rom. 1. 25. Hinc igitur nata eſt illa *S. Auguſt.* etiam celebrata latrię S. Aug. Q. 61. in Gen. & lib. 10. de Civit. Dei cap. 1. & duliæ diſtinctio, non quod dulia non ad Deum quoque pertineret nec quod vox latriæ peculiare aliquid haberet ſecundum Græci ſermonis proprietatem; ſed quod uſus primum Judæorum Helleniſtarum, deinde Chriſtianorum, voci duliæ relicto ſignificatu generali, latriæ nomen divino cultui aſſignaſſet. Vox igitur iſta Eccleſiæ uſu conſecrata eſt ad ſignificandum ſervitutem quæ ſoli Deo debetur.

9. *Tunc reliquit eum diabolus; & ecce acceſſerunt Angeli, & miniſtrabant ei.* Victus a Chriſto fugatuſque diabolus receſſit, *conſummata omni tentatione*, ut ſcribit S. Luc. „ Prope enim omnium criminum fontes hæc tria genera de-
„ monſtrantur eſſe vitiorum. Neque enim conſummatam omnem tentationem
„ Script. dixiſſet; niſi in his tribus eſſet omnium materia delictorum; quo-
„ rum ſemina in ipſa origine ſunt cavenda. *Finis ergo tentationum, finis eſt cupiditatum; quia cauſæ tentationum, cauſæ cupiditatum ſunt. Cauſæ autem cupiditatum ſunt carnis oblectatio, ſpecies gloriæ, aviditas potentiæ.* Receſſit autem diabolus audito Dei nomine, *uſque ad tempus*, ut notat S. Luc. poſtea enim non tentaturus, ſed aperte pugnaturus advenit, in Chriſti ſcilicet paſſione. *Prima Domino noſtro Principi Martyrum tentamenta ſunt blandimenta propoſita*: Dic lapidibus iſtis ut panes fiant. Tibi dabo omnia regna iſta. Videamus ſi ſuſcipiunt te Angeli: quia ſcriptum eſt; Ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. *Iſta læta mundi ſunt: in pane, concupiſcentia carnis: in promiſſione regnorum, ambitio ſæculi; in curioſitate tentationis, concupiſcentia oculorum: Hæc omnia de ſæculo ſunt; ſed blandiuntur, non ſæviunt. Attendite Martyrum Ducem certaminum exempla proponentem, & certantes miſericorditer adjuvantem. Quare ſe permiſit tentari, niſi ut doceret reſiſtere tentatori? Promittit mundus carnalem voluptatem. Reſponde illi: Delectabilior eſt Deus. Promittit mundus honores & ſublimitates ſæculares. Reſponde illi, Altius eſt omnibus Regnum Dei. Promittit mundus ſuperfluas vel damnabiles curioſitates: reſponde illi, Sola non errat veritas Dei. Cum iſta triplici tentatione Dominus fuiſſet tentatus, quia in omnibus illecebris mundi hujus tria ſunt, aut voluptas, aut curioſitas, aut ſuperbia; quid ait Evangeliſta?* Poſtquam perfecit diabolus omnem
„ tentationem: *Omnem, ſed ad illecebras pertinentem. Reſtabat alia tentatio in aſperis & duris, in ſævis, in atrocibus atque immitibus reſtabat alia tentatio. Hoc ſciens Evangeliſta; quid peractum eſſet, quid reſtaret, ait*, Poſtquam com-
„ plevit diabolus omnem tentationem, receſſit ab eo ad tempus. *Diſceſſit ab eo, id eſt, inſidians ſerpens, venturus eſt rugiens leo; ſed vincet eum, qui conculcabit leonem & draconem: Introibit in Judam, faciet Magiſtri traditorem. Adducet Judæos, non jam adulantes, ſed ſævientes.*

S. Ambr. l. 4 in Luc. n. 35

S. Aug. ſerm. 284. alias 11 inter editos ex majoris Carthuſiæ Mſſ.

Et ecce Angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei. Quamdiu enim fuit in con-
„ flictu poſitus, nequaquam eos apparere permiſit: ne ſcilicet ſup randum ten-
„ tatorem ante victoriam fugaret. Poſtquam vero penitus illum devicit, & vi-
„ ctum fugere præcepit, tunc Angeli conſequenter apparent: ut diſcas quod
„ te quoque poſt reportatam de diabolo victoriam, Angeli repente ſuſcipiant
„ plaudentes tibi, teque ſtipatorum ubique more comitati.

S. Jo. Chryſ. hom. 13.

10. *Cum autem audiſſet Jeſus quod Joannes traditus eſſet, ſeceſſit in Galilæam.* Hæc immediate poſt Chriſti tentationem non contigerunt. Chriſtum enim & Joannem aliquandiu munus docendi ſimul obiiſſe, conſtat ex S. Jo: Evangelio c. 1. 2. & 3. Igitur inter Chriſti tentationem & incarcerationem Joannis Baptiſtæ interceſſerunt ſecundum Joannis teſtimonium, & tertium ad legatos Judæorum ad ſe miſſos, vocatio Petri & Andreæ, colloquium Chriſti cum Nathanaele, Nuptiæ & miraculum in Cana Galilææ, prima vendentium ejectio e Templo, Chriſti colloquium cum Nicodemo, & quartum Joannis Baptiſtæ de Chriſto teſtimonium, excitata quæſtione utrum baptiſmus Diſcipulorum Chriſti baptiſmo ejuſdem Joannis antecelleret. Certe Joannis incarceratio a Chriſto audita non eſt in deſerto, nullo mortalium ibi præſente: Id igitur audivit alibi: tunc ſcilicet cum in Judæa in munere docendi verſaretur. Captivitas itaque Joannis hic refertur per anticipationem, quæ fuſius narratur *Matth.* 14. Sic per anticipationem refertur *Matth.* 11. Joannem e vinculis Diſcipulos miſiſſe ad Dominum, & tamen *Cap.* 14. demum captivitas Joannis narratur.

Sic Matthæus *c.* 4. *v.* 13. ait Chriſtum reliquiſſe Nazareth, & tamen cauſa hujus diſceſsus demum indicatur ſub finem cap. 13. ſumma nunirum tum incredulitas tum ingratitudo indigenarum. Seceſſit autem Chriſtus in Galilæam, non illam cui præerat *Herodes*, cujus ſevitiam certo conſilio, & non ſui, ſed hominum quibus profuturus erat, reſpectu vitabat; ſed cui dominabatur *Philippus* vir ingenii mitioris. Huic enim pars maritima obvenerat, in qua Bethſaida & Capharnaum, ut diſcimus ex *Joſepho lib.* 18. *Antiquitatum* cap. 3. Duplex Chriſti poſt baptiſmum, ac jejunium in Galilæam reditus. Primus narratur *Joannis* 1. 43. alter *Joannis* 4. 3. Abiit primum in Galilæam inferiorem, in qua Nazaret, *Luc.* 4. 14. 16. Deinde relicta Nazareth ingrata patria, ſeceſſit in Galilæam ſuperiorem, venitque & *habitavit in Capharnaum* urbe *maritima in finibus* Tribuum *Zabulon & Nephtalim*, florentiſſimo Galilææ emporio, & multis frequentato tum Judæis, tum Gentibus, & ad prædicationem Evangelii in totam circum regionem inferendam opportuno.

14. *Ut adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam Prophetam: Terra Zabulon, & terra Nephtalim, via maris trans Jordanem, Galilææ Gentium, populus qui ſedebat in tenebris, vidit lucem magnam: & ſedentibus in regione umbræ mortis, lux orta eſt eis.* Iſai. 9. Vaticinium illud Iſaiæ in ſenſu litterali impletum eſt, cum Chriſtus in Galilæam venit, hiſque regionibus Evangelii lumen intulit, ex iiſque elegit Apoſtolos, de quibus in Pſalmo prophetice ſcriptum eſt, *Principes Juda Duces eorum. Principes Zabulon. Principes Nephtali.* Leviori primum calamitate afflictæ fuerant duæ illæ Tribus Zabulon & Nephtali per Theglatphalazarem, qui Galilæam & univerſam terram Nephtali expugnavit regnante Phacee Rege Iſrael, harumque regionum populum in Aſſyriam tranſtulerat, ut refertur 4. *Reg.* 15. 29. Graviori vero deſolatione per Salmanaſarem, regnante Oſee. Pervagatus enim eſt omnem terram Iſrael, & obſidens Samariam tribus annis, illam demum expugnavit, & tranſtulit Iſrael in Aſſyriam, 4. *Reg.* 17. In illa vero clade quamvis communi decem Tribubus; a Tribu tamen Zabulon & Tribu Nephtali & Galilæa Gentium, utpote quæ *Aſſyriis viciniores erant*, initium factum eſt debellationis reliquarum, adeoque crudelius dubio procul in eas ſævitum eſt, & per illas via ſtrata ad direptionem & deſolationem reliquarum. Sed ſicut illarum regionum incolas graviſſimis calamitatibus opprimendos vaticinatus eſt Iſaias, ita & eorum conſolationem & liberationem per Chriſtum prædixit: *Terra Zabulon, & terra Nephtalim, via maris.* Duæ illæ tribus in ſuperiore Galilæa ſortem acceperant, regione maritima, *trans Jordanem* comparatione Syriæ, quamvis reſpectu Hieroſolymorum cis Jordanem eſſent. *Galilæa Gentium* quæ ex magna parte habitabatur a Gentibus, in qua videlicet Salomon Hiram Regi Tyriorum viginti urbes olim dederat. Galilæam habitatam ab Ægyptiis, Arabibus, Phœnicibus notat *Strabo*. Convenas multos fuiſſe Tiberiade; teſtis eſt Joſephus. Quamobrem *Galilæam Gentium*, id eſt, convenarum dictam exiſtimaverim, quod non unius nationis hominibus, ſed undique collectis, ob adjacentis maris commoda, tractus iſte habitatus eſſet. Harum itaque regionum incolæ primum audiere Dominum prædicantem: *Ut ubi Iſraelis fuerat ab Aſſyriis prima captivitas; ibi, Redemptoris præconium naſceretur*; (inquit S. Hieron.) S. Hier. in cap 4. Mat. *Populus qui ſedebat*, ſeu, quod idem eſt, *ambulabat*, id eſt verſabatur, *in tenebris* infidelitatis, ignorantiæ erroris, *vidit lucem magnam*, Evangelicam ſcilicet Veritatem, immo Chriſtum ipſum qui *lux* eſt *mundi*, *lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum*. Apoſtoli quidem *lumen mundi* a Chriſto appellati, ſed Chriſtus ſolus *lux magna ſol juſtitiæ*, a quo Apoſtoli velut minora ſydera lucem precario accepere: immo lumini lucernæ comparantur, quod aliunde accenditur, & extingui poteſt. *Et ſedentibus in Regione umbræ mortis*, in oblivione Dei, in morte peccati, lux fidei, & gratiæ divinæ claritas affulſit. *In Scrip-*

S. Greg. M. l. 4 Moral. in Joan. c. 17. — tura ſacra, ut obſervat *S. Greg. M.* umbra mortis aliquando oblivio mentis
„ accipitur, aliquando imitatio diaboli, aliquando mors carnis. Umbra enim
„ mortis oblivio mentis accipitur, quia ſicut mors hoc quod interficit, agit ut
„ non ſit in vita; ita & oblivio hoc quod intercipit, agit ut non ſit in memoria.
„ Unde & recte, quia Joannes Hebræorum populo eum, cujus obliti fuerant,
Luc. 1. „ Deum prædicare veniebat, per Zachariam dicitur: *Illuminare his qui in tenebris*
„ *& in umbra mortis ſedent*. In umbra enim mortis ſedere, eſt a divini amoris
„ notitia in oblivione lateſcere. Umbra mortis imitatio antiqui hoſtis accipitur.
Apoc. 6. „ Ipſe enim quia mortem intulit, mors vocatur, Joanne atteſtante, qui ait: *Et*
„ *nomen illi mors*. Per umbram igitur mortis, ejus imitatio deſignatur: quia ſicut
„ umbra juxta qualitatem corporis ducitur, ita actiones iniquorum de ſpecie imita-
„ tionis ejus exprimuntur. Unde recte Iſaias cum Gentiles populos ab antiqui ho-
„ ſtis cerneret imitatione defeciſſe, eoſque ad veri Solis ortum reſurgere, quæ cer-
„ to futura conſiderat, quaſi ex præteritis narrat, dicens; Sedentibus in tenebris
„ & umbra mortis; lux orta eſt eis. “ Denique inter mortem & umbram mortis
S. Hieron. in c. 9 Iſaiæ. — hoc intereſt, S. Hieronymo interprete, quod *Mors eorum eſt, qui cum operibus mortis ad inferos perrexerunt: Umbra autem mortis eorum eſt qui dum peccant, nondum de hac vita egreſſi ſunt. Poſſunt enim, ſi voluerint, agere pœnitentiam.*

12. *Exinde cœpit Jeſus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite: appropinquavit enim regnum cælorum.* In Galilæa publice, aſſidue, ubique prædicare cœpit Chriſtus, ex quo habitavit in Capharnaum poſt traditionem Joannis Baptiſtæ. Illius autem verbis utitur, ut doceat ipſum fuiſſe Præcurſorem Chriſti, & utriuſque doctrinam ex Dei afflatu eſſe, & ad Deum ducere. *Deſinente lege, conſequenter oritur Evangelium: Si autem eadem prædicat Salvator, quæ Joannes Baptiſta ante prædixerat, oſtendit ſe ejuſdem Dei eſſe Filium, cujus ille Propheta fuit.* Hinc utriuſque Teſtamenti concordia eluceſcit, cujus Moralis ad pœnitentiam tota collineat. Pœnitentia ſcilicet via eſt ad regnum cælorum. Pœnitentia ad regnum Chriſti, quod non eſt de hoc mundo, non temporale, ſed ſpirituale, per fidem & gratiam in cordibus noſtris, ſtabiliendum & propagandum neceſſaria eſt. Hanc poſtulat finis ipſe quem ſibi præſtituit Rex noſter qui in mundum venit *Ut ſalvum faceret populum ſuum a peccatis eorum*, quæ pœnitentibus dumtaxat remittuntur. Hanc poſtulat Eccleſiæ ſtatus, in qua poſt unicum baptiſma, nullæ ſuperſunt externæ ablutiones, ut olim apud Judæos, ſed tantum ablutio cordis per pœnitentiam & baptiſma lacrymarum. Hanc poſtulabat Judæorum ſtatus, qui externis legis operibus, variis ſcilicet baptiſmatibus ſeu ablutionibus & purificationibus, confeſſione, ſacrificiis, aliiſque ceremoniis die præſertim Expiationis frequentari ſolitis, omnia peccata ſibi remitti putabant, nec internam animi mutationem in melius magnopere curabant. His igitur *Pœnitentiam* Chriſtus prædicat, eo magis neceſſariam, quod niſi vitam veterem deteſtarentur, & vitam novam agerent ſecundum Chriſti præcepta, ab illis mox auferendum eſſet Regnum Dei, & ad Gentes transferendum.

S. Hieron. in c. 4. Matth. (margin, beside "Illius autem verbis utitur")

13. *Ambulans autem Jeſus juxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus mittentes rete in mare (erant enim piſcatores) & ait illis: Venite poſt me.* Lacum Geneſareth *Mare Galilææ* vocavit Evangeliſta, quem imperite arguunt Porphyrius & Julianus. Confluxum enim acquarum intra certas ripas & crepidines coercitum, Mare vocari locutione Hebræis uſitata, nemo neſcit. Gen. 1. 10. *Congregationes aquarum appellavit Maria.* Sic non tantum lacus Aſphaltites vocatur *Mare* in Scriptura ſacra, ſed & vas aeneum, ſuſile, in Templo aſſervatum. Ambulans igitur Jeſus, non otioſe, ſed ſtudio vocandi & congregandi Diſcipulos, quos teſtes haberet omnium verborum
Severianus Galliorum, — ac factorum ſuorum, *vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus & Andream fratrem ejus.* In veteri Teſtamento *prima Dei vocatio a fratribus cœpit.*

(*Pri-*

(Primos enim præcones Moſem & Aaronem accepit) In Evangelio quoque primam Petri & Andreæ vocationem facit. Et illic quidem ſimplex gratia, hic autem duplo auctior. Illic enim duo fratres vocati, Moſes & Aaron: Hic autem bis gemini, Petrus & Andreas, Jacobus & Joannes. Quod enim Salvator charitatem Sancti Spiritus nobis voluit informare, fratreſque animi affectione ac ſpiritu præſtare, naturam fundamentum ſumpſit, commiſitque naturæ viſcera, & in illa Eccleſiæ fundamentum ſuperextruxit.

Epiſcopus Orat. 1. de mundi creatione.

Circa *Petri* & *Andreæ* vocationem pugnantes in ſpeciem videntur Evangeliſtarum narrationes. Matthæus hic ſcribit, Chriſtum eodem tempore vocaſſe Simonem & Andream fratres, cum jacerent rete in Mare. Joannes vero cap. 1. narrat, audito teſtimonio, quod Joannes Bapriſta Chriſto perhibuerat, Andream ſecutum Dominum cum alio quodam Joannis Diſcipulo, & adduxiſſe fratrem ſuum Simonem ad Chriſtum, indicando ei illum eſſe Meſſiam. 2. Vocatio iſta contigiſſe dicitur poſtquam Chriſtus audivit Joannem comprehenſum, ſi Matthæo credimus: ſi Joanni, vocatio illa contigit ante captivitatem divini Præcurſoris, illo adhuc docente & baptizanre. Si Matthęum audimus, contigit vocatio iſta ad Mare Galilææ: ſi Joannem, contigit in Bethabara trans Jordanem, adeoque in Judæa.

15 Nec minor apparet diſſonantia, ſi Matthæum cum Marco & Luca conferamus. Nam Matthęus hic, & Marcus cap. 1. narrant Dominum vocaſſe Diſcipulos illos ad Mare Galilææ: Lucas cap. 5. vocatos ſcribit prope ſtagnum Geneſareth. 2. Matthæus & Marcus narrant Chriſtum ſimul vidiſſe duos fratres iſtos jacientes retia in Mare; Lucas innuit Chriſtum illos vidiſſe cum ex navigiis deſcendiſſent, & abluerent retia. 3. Matthæus & Marcus narrant Chriſtum vocaſſe Diſcipulos iſtos cum ambularet ad Mare Galilæę. Lucas vero ait Chriſtum conſcendiſſe unum ex navigiis, rogaſſe Simonem ut a terra proveheret paululum, conſediſſe, docuiſſe rurbam ex navi, poſt juſſiſſe ut retia demitterentur ad capturam; piſcium multitudinem ingentem concluſam, & rupta retia, Petrum petiiſſe a Chriſto, viſo miraculo, ut a ſe homine peccatore diſcederet. 4. Matthęus & Marcus narrant Chriſtum Diſcipulos illos conjunctim vocaſſe: Lucas vero Simonem ſolum a Domino vocatum, illique ſoli dictum, *Ex hoc jam homines eris capiens*. 5. Apud Matthæum & Marcum narratur, Dominum illinc progreſſum, adeoque in alio loco vidiſſe & vocaſſe Jacobum & Joannem: Lucas vero Jacobum & Joannem deſcribit ut ſocios Simonis, & docet eos ſimul ſubduxiſſe navigia, ſimulque Dominum ſecutos. 6. Matthęus & Marcus vocationem iſtam narrant ut anteriorem hiſtoriis de ſanata Petri ſocru, & de ejectis dæmoniis: Lucas vero vocationem iſtam demum poſt illam miracula recenſet.

16. Verum Evangeliſtas inter ſe conciliare haud operoſum eſt & primo quidem Matthęi & Joannis narrationes conferendo, diverſas ab utroque hiſtorias narrari exploratum eſt. Ultroneum acceſſum Petri & Andreæ ad Chriſtum Joannes commemorat: illorum a Chriſto vocationem Matthæus: primum hunc acceſſum excepit temporaria ad Chriſtum adhæſio, fides in illum, & quædam cum illo familiaritas: Alteram illam vocationem excepit adhæſio perpetua ad Chriſtum, ut ejus Diſcipuli & comites eſſent, illumque relictis rebus omnibus perpetuo ſequerentur. Spontanei iſtius acceſſus cauſa teſtimonium Joannis de Chriſto: perpetuę illius adhæſionis cauſa vocatio Domini. Prior non tam vocatio erat, quam ad eam præparatio. Joannes itaque narrat, audito Baptiſtæ præconio de Meſſia, & deſignatione ejus, *Ecce Agnus Dei*, duos Diſcipulos Prçcurſoris ſecutos eſſe Jeſum, & Andream fratrem Simonis Petri unum ex illis fuiſſe, & fratrem ſuum adduxiſſe ad Jeſum. Dominum vero dixiſſe, illum vocandum *Cepham*. Quamvis porro ad tempus Chriſto adhæſerint, ex Hiſtoriæ tamen Evangelicæ comparatione conſtat utrumque poſtridie receſſiſſe a *Domino*, & ad primum vi-

S. Joan. Chryſ. hom. 4. in Matt. S. Aug. lib. 2. *De conſenſu Evangel. cap 17. n. 37. & Tractatu 7. in Ev. S. Joan. n° 9.*

ræ genus ſe recepiſſe. Joannes enim notat Diſcipulos illos apud Chriſtum manſiſſe *die illo*. Huic narrationi Joannis poſtponenda eſt illa Matthæi. & ſecundum illam aſſerendum, Chriſtum alio tempore ad Diſcipulatum & contubernium ſuum vocaſſe illos ipſos fratres. qui prius ad ipſum ſponte acceſſerant, eique ad tempus adhæſerant. Unde confeſtim illi ut Doctori jam noto, imo ut Meſſiæ a Joanne deſignato obſecuti leguntur. Ita hunc nodum explicant. *S. Jo: Chryſ.* & *S. Auguſt.*

17. Non eſt operoſior Matthæi & Marci cum Luca conciliatio. Eamdem tres illi Evangeliſtæ narrant vocationis Petri & Andreæ, Jacobi & Joannis hiſtoriam, quamvis circumſtantias quaſdam unus commemoret, quas alii prætermittunt. Nulla inter ipſos eſt diſſonantia. 1. Mare Galilææ, ad quod vocatos dicunt Matthæus & Marcus, idem eſt cum lacu ſive ſtagno Geneſareth. cui & nomen Maris Tiberiadis ab urbe Tiberiade ad crepidinem illius extructa impoſitum eſt. Eadem itaque circumſtantia loci, diverſis licet nominibus ſignificata. 2. S. Lucas ſolum Simonem a Chriſto viſum non affirmat, ſed ſolum Simonem a Chriſto rogatum ut a terra navim paululum reduceret, quod non negant, ſed prætermittunt tantum Matthæus & Marcus. Immo cum Lucas dicat Chriſtum vidiſſe duas naves ad ſtagnum ſtantes, e quibus piſcatores deſcenderant, plures vidiſſe. non unum ſolum, perſpicue colligitur Nec etiam repugnat Simonem & Andream viſos eſſe a Chriſto cum jacerent retia in Mare, & cum deſcendiſſent ex navigiis ac retia abluerent, prius a Matthæo & Marco, poſterius a Luca narrari. Deinde Lucas non ait Chriſtum vidiſſe Simonem & Andream abluentes retia, ſed de piſcatoribus indefinite id ſcribit: *Piſcatores autem deſcenderant, & lavabant retia*. Plures vero etiam & mercenarios adfuiſſe conſtat ex Marci 1. 20. *Et relicto patre ſuo in navi cum mercenariis, ſecuti ſunt eum*. 3 Matthæus Diſcipulos vocatos ſcribit Chriſto ambulante ad Mare, quia ejus ambulationem ad Mare conſecuta ſtatim vocatio eſt, quod Lucas non negat. Etſi enim conſtet nondum ſubducta fuiſſe navigia in terram, adeoque vocatio in navi contigiſſe videatur, conciliatio tamen Matthæi cum Luca facilis eſt. Id enim factum dicimus aliquo deambulante in hoc vel illo loco. quod deambulationem iſtam excipit, ſive is cui factum adſcribitur adhuc ambulet, ſive ſedeat, ſive ſtet. Matthæus igitur & Marcus docent, Chriſtum vidiſſe homines illos jacientes retia in Mare, prius videlicet proprio motu, deinde juſſione Chriſti: Lucas narrat quo exitu utrumque factum fuerit. Circumſtantiæ pleræque narrantur a Luca, quæ a Matthæo prætermittuntur, non negantur. Quod vero quædam frequentius ab uno Evangeliſta omittantur, ab alio ſuppleantur, volente ac movente Spiritu-ſancto factum eſt. ne ex compacto ſcripſiſſe viderentur, vel lectores uni tantum ex illis, ſpretis reliquis, adhærerent, & crederent. „ 4. Etſi Lucas An„ dream non nominet, ille tamen intelligitur in ea navi fuiſſe ſecundum Matthæi „ & Marci narrationem, qui breviter hoc perſtringunt, quemadmodum geſtum „ ſit; quod Lucas apertius explicavit, commemorans ibi etiam miraculum ſuper „ captura piſcium, & quod ex ipſa navi Dominus prius fuerit locutus ad tur„ bas. Hoc etiam videtur diſtare, quod tantum Petro a Domino dictum com„ memorat, *Ex hoc jam homines eris capiens*: quod illi ambobus fratribus di„ ctum eſſe narrarunt, ſed potuit utique prius hoc Petro dici, cum de capta ingenti multitudine piſcium miraretur, quod Lucas inſinuavit, & ambobus poſtea, quod illi duo commemoraverunt. Ita hunc nodum ſolvit *S. Aug.* S. Lucas Jacobum & Joannem conjunctim cum Petro vocatos non dicit, ſed tantum narrat Petrum & filios Zebedæi vocatos & ſecutos Dominum. alios ſcilicet poſt alios, exiguo intervallo interjecto. Sic itaque conciliandæ narrationes Evangeliſtarum: Petrus & Andreas ex una parte, Jacobus & Joannes ex altera, habebant navigia ſua in vicino littore, aliquot dumtaxat paſſibus a ſe invicem remota.

S. Aug. lib. 2. De conſenſu Evangeliſt. cap. 17. n. 37.

Domi-

Dominus ambulans ad Mare vidit navigia duo, & in altero Petrum & Andream jacientes retia in Mare; conſcendit navem Petri, docuit turbas imperavit demiſſionem retium, ſecutus prodigioſæ piſcationis eventus, Jacobus & Joannes a Simone & Andrea ad opem ferendam invitati. Illi ut venerunt, viſo miraculo attoniti, denuo ſuam in navem ſeceſſere. Simon cum Andrea vocatus a Chriſto. Inde Dominus aliquot paſſus progreſſus vidit Jacobum & Joannem reſarcientes retia ſua, rupta proculdubio pondere piſcium quos ceperant, æque ac retia ſociorum; eoſdem vocavit, ſicque plures relictis navigiis ſecuti ſunt eum. Matthęus præcipuum factum narrat, vocationem & vocatorum obedientiam; Lucas circumſtantias pleraſque. Summa cęteroquin illorum conſenſio. 5. Ordine quidem ſcriptionis apud Lucam prior eſt narratio de ſanata Petri ſocru, non ordine rei geſtæ.

18. *Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum*, Chriſtum piſcatores ad Apoſtolatum vocaturum Prophetæ prædixerunt. Jerem. 16. v. 16. *Ecce ego mittam piſcatores multos, dicit Dominus, & piſcabuntur eos* Ezech. 47. 8. & ſeq. *Acquæ iſte quæ egrediuntur ad tumulos ſabuli Orientalis, & deſcendunt ad plana deſerti, intrabunt Mare, & exibunt, & ſanabuntur acquæ, & omnis anima vivens, quæ ſerpit, quocumque venerit torrens, vivet & erunt piſces multi ſatis, poſtquam venerint illuc acquæ iſtæ, & ſanabuntur, & vivent omnia ad quæ venerit torrens. Et ſtabunt ſuper illas piſcatores, ab Engaddi uſque ad Engallim ſiccatio ſagenarum erit: plurimæ ſpecies erunt, piſcium ejus, ſicut piſces maris magni, multitudinis nimiæ*. Sed & Pſalmo. 106. vocationem Apoſtolorum e Mari prædictam agnoſcimus: *Miſit verbum ſuum, & ſanavit eos, & eripuit eos de interitionibus eorum. Qui deſcendunt Mare in navibus, facientes operationem in acquis multis, ipſi viderunt opera Domini, & mirabilia ejus in profundo*. Rabbi *Iſaac Aramæus*, in expoſitione libri Numerorum: Verbum Dei ad omnes ſanandos miſſum fuiſſe dicit, verum ab omnibus non fuiſſe receptum, ſed ab aliquibus tantum tardioris ingenii viris, iiſque piſcatoribus, qui veritatem Prophetię receperunt, & verbo Dei fidem habuerunt. Refert doctiſſimus Præſul *Daniel Huetius* in Demonſtratione Evangelica. *Petrus & Andreas, Jacobus & Joannes, germanitas combinata, immo congeminata paupertas, in Apoſtolorum principes eliguntur, pauperes cenſu, loco humiles, viles arte, obſcuri vita, labore communes, addicti vigiliis, fluctibus mancipati, negati honoribus, injuriis dati, præſidio retis, ſolo piſcium captu victum veſtitumque conquirentes. Sed in iſtis quantum vilis mundanis videbatur aſpectus, pretioſas tantum animas Dei intuitus tunc videbat. Erant cenſu pauperes, ſed innocentia locupletes; loco humiles, ſed ſanctitate ſublimes; viles arte, ſed ſimplicitate pretioſi; obſcuri vita, ſed vitæ merito perlucentes; labore communes, ſed propoſito ſingulares; addicti vigiliis, ſed ad cæleſtes victorias jam vocati; fluctibus mancipati, ſed fluctibus non demerſi; negati honoribus, ditati magis honoribus; injuriis dati, ſed injuriis non relicti, captores piſcium, ſed piſcatores hominum jam decreti*. Venite, *inquit*, & faciam vos fieri piſcatores hominum: *Ut vitalis eſcæ jactu, ut hamo cæleſtis verbi, de mortis gurgite animas ad lucem tollerent ſempiternam. Captores piſcium fiunt hominum piſcatores: de labore tranſeunt ad laborem, quia labor neſcit laſſeſcere meditatus. Omnia quæ de uſu veniunt, non fatigant. Virtus exercitio perſeverat. Hinc eſt quod Apoſtolos ſuos Chriſtus humanis laboribus exercere voluit, ut eos indefeſſos redderet in divinis*. Piſcatores & illiterati mittuntur ad prædicandum, *Ne fides credentium non virtute Dei, ſed eloquentia fieri putaretur*; (inquit S. Hieronymus.)

S. Petrus Chryſologus. ſermone 28.

Huetius, Demonſtrat. Evan. Propoſitione 9. cap. 48.

19. *At illi continuo relictis retibus ſecuti ſunt eum*. Partem pro toto exprimit Matthæus. Lucas enim illos *relictis omnibus* Chriſtum ſecutos commemorat. Ad

S. Greg. M. Hom. 5. in Evang.

vocem Dominicam uterque iſte piſcator quid aut quantum dimiſit, qui pene nihil habuit? *Sed hac in re affectum debemus potius penſare, quam cenſum. Multum reliquit, qui ſibi nihil retinuit: multum reliquit qui quantumlibet parum, totum deſeruit. Certe nos & habita cum amore poſſidemus, & ea quæ minime habemus, ex deſiderio quærimus. Multum ergo Petrus & Andreas dimiſit, quando uterque etiam habendi deſideria dereliquit. Multum dimiſit, qui cum re poſſeſſa etiam concupiſcentiis renunciavit. A ſequentibus ergo tanta dimiſſa ſunt, quanta a non ſequentibus concupiſci potuerunt.*

20. *Et circuibat Jeſus per totam Galilæam, docens in Synagogis eorum, & prædicans Evangelium Regni, & ſanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo.* Vocatis Petro & Andrea, Jacobo & Joanne, venit Jeſus & habitavit in Capharnaum maritima civitate Galilææ, ubi per aliquot Sabbata docuit; & poſtquam ibi dæmonium immundum ex quodam homine ejeciſſet in Synagoga, & ſurgens inde ſocrum Petri in domo ejus curaſſet, necnon energumenos & infirmos plurimos, deſertum petiit; cumque turbæ requirentes eum uſque ad ipſum veniſſent, eumque detinerent ne a ſe diſcederet, dixit ſe miſſum ut & aliis civitatibus Evangelium prædicaret. Mox circuire cœpit totam Galilæam. Confer cum *Marci* 1. verſ. 21. & ſeq. & *Luc.* 4. verſ. 31. & ſeq. *In Synagogis* docebat, quæ loca erant publicæ orationi, concioni, & Legis Prophetarumque lectioni atque explicationi deſtinata, non ſacrificio, quod in ſolo Templo Hieroſolymis offerri poterat. Prædicationem porro Evangelii *Regni Dei*, miraculis frequentibus Chriſtus confirmabat, *ſanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo*, ut ejus doctrinæ fidem adhibere non dubitarent, cujus potentiam & beneficentiam experiebantur.

S. Auguſt. lib. De utilitate credendi cap. 14

Sic *Afferens medicinam quæ corruptiſſimos mores ſanatura eſſet, miraculis conciliavit auctoritatem, auctoritate meruit fidem, fide contraxit multitudinem, multitudine obtinuit vetuſtatem, vetuſtate roboravit Religionem.*

S. Joannes Chryſ. Hom. 14. in Matth.

„Quando Dei juſſu vel afflatu fit aliquid novum & inopinatum, ac „ politiæ cujuſdam introductio, ſigna Deus facere conſuevit præſtans quædam „ pignora ſuæ potentiæ his qui legem ejus accepturi ſunt. Sic cum homi„nem facturus eſſet, prius mundum creavit univerſum, ac tum demum fa„cto homini legem in paradiſo dedit. Et cum ſancto etiam Noe legem po„ſiturus eſſet, magna mirabilia monſtravit, per quæ inſtauravit omnino crea„turam, ac terribile illud Pelagus per annum integrum toto fecit orbe dif„fundi, juſtumque illum in tanta totius Mundi tempeſtate ſervavit, Abrahæ „ quoque multa ſigna legitur præſtitiſſe, ut claram illam de Regibus victoriam, „ ut inſignem quoque adverſus Pharaonem plagam, & ipſius Abrahami de variis „ periculis liberationem. Sed & Judæis quidem cum legem eſſet daturus, prius „ miracula oſtendit, ac tum demum eis præcepta legis impoſuit. Ita hic quoque „ cum ſublimem quamdam vivendi introducturus eſſet diſciplinam, & quæ „ numquam ab illis fuiſſet audita, auctoritatem mandatis ſuis præſtruxit cla„ritate ſignorum. Quia enim æternum Regnum, quod prædicabat, non ap„parebat, ex his quæ videntur illud facit manifeſtum.

S. Hilarius, c. 3. in Evang. S. Matth.

Denique omnium æ„gritudinum infirmitates medendo, factis ipſe ſe profert; ut quem in Prophe„tarum voluminibus legere erant ſoliti, præſentem operibus contuerentur.

21. *Et abiit opinio ejus in totam Syriam.* Fama ejus longe lateque per omnes circumjacentes regiones propagata eſt, nomenque celebratum, ſcilicet per Judæam, Peræam, Bathanæam, Galilæam, Decapolim, Samariam; ſed & Idumeam, Palæſtinam, Syrophæniciam, Syriam Damaſci, Syriam Antiochiæ, Syriam Cœlen, &c. *Et obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus & tormentis comprehenſos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos, & curavit eos.* Per lunaticos intelligunt Medici comitiali morbo laborantes, quos conceptos exiſtimant dubiæ per tempora lunæ, & qui ipſo novilunio aut plenilunio,

aut

aut pridie, graviusvexantur; ſed hic malum immanius & a naturalibus cauſis remotius indicatur, cui tamen adjuncta ſit epilepſia. Nam infra cap. 17. verſ. 14. & ſequentibus, qui *Lunaticus* vocatur, epilepticus & dæmoniacus erat. *Lunaticus eſt, & male patitur; nam ſæpe cadit in ignem, & crebro in aquam... Et increpavit illum Jeſus, & exiit ab eo dæmonium.* Quamobrem S. Hieronymus hic *non vere lunaticos* interpretatur, *ſed qui putabantur lunatici ob dæmonum fallaciam, qui obſervantes lunaria tempora, creaturam infamare cupiebant, ut in Creatorem blaſphemia redundaret.* S. Hieron. in c. 4. S. Matt.

SENSUS MORALIS.

1. DUctus eſt Jeſus in deſertum a Spiritu. Exemplo ſuo nos docuit Chriſtus, ut cum de vitæ rationibus, vel de re gravi ad ſalutem pertinente deliberamus, turbam relinquamus hominum, & Spiritu ſancto duce nos in ſolitudinem colligamus, noſtra cum Deo conſilia communicaturi, quæ frequentia hominum impediuntur, ſolitudine juvantur, in qua Deus procul a tumultibus ſæculi gratiæ ſuæ lumen animæ fideli communicat, eique ad cor loquens, ubi ipſum unum audire parata eſt, voluntatem ſuam aperit, ſecundum illud Oſee 2. 14. *Ducam eam in ſolitudinem, & loquar ad cor ejus.* Solitudo cœleſtis doctrinæ ſchola eſt, ac divinarum artium diſciplina. " Illic
„ Deus eſt totum quod dicitur, via qua tenditur, totum per quod ad ſum- S. Baſilius lib. de laudibus Eremi.
„ mæ veritatis notitiam pervenitur. Eremus paradiſus eſt deliciarum, ubi
„ tamquam redolentium ſpecies pigmentorum, vel rutilantes flores aroma-
„ tum, ſic fragrantia ſpirant odoramenta virtutum. Ibi roſæ charitatis igneo
„ rubore flammeſcunt. Ibi lilia caſtitatis niveo candore candeſcunt: cum qui-
„ bus humilitatis violæ, dum imis contentæ ſunt, nullis flatibus impellun-
„ tur. Ibi myrrha perfectæ mortificationis, non ſolum carnis, ſed quod glo-
„ rioſius eſt, propriæ voluntatis exundat, & thus aſſiduæ orationis indeſi-
„ nenter emanat. & igne divini amoris ſuaviter ardet.... O ſolitudo ſacræ
„ militiæ tabernaculum, procinctus triumphatoris exercitus, caſtrum Dei,
„ turris David, quæ ædificata es cum propugnaculis, mille clypei pendent
„ ex te, omnis armatura fortium. Tu campus divini prælii, ſpiritualis arx
„ certaminis. Angelorum ſpectacu'um, palæſtra fortiter dimicantium luctato-
„ rum, ubi ſpiritus cum carne congreditur, & fortis ab infirmo ſuperatur.
„ Nam qui in te ſunt, lorica fidei præmuniti ſub Imperatoris ſui invicta pro-
„ tectione tripudiant, & de hoſtium ſuorum certa jam dejectione triumphant.
„ Quibus nimirum dicitur: *Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis.* Et, Exod. 14.
„ *Si unus eſt*, inquit, *noli timere: plures enim nobiſcum ſunt, quam cum il-* 4. Reg. 16.
„ *lis*. O eremus, mors vitiorum, fomes & vita virtutum, te Lex attollit,
„ te Prophetia miratur. & quicumque ad perfectionem pervenerint, tuum
„ cognoverunt præconium. Tibi Moyſes debet bis acceptæ legis decalogum.
„ Per te Elias novit Domini pertranſeuntis excurſum. Per te Eliſæus dupli-
„ cem Magiſtri fortitus eſt ſpiritum. Et quid amplius dicam? Salvator mun-
„ di in ipſo redemptionis humanæ primordio Præconem ſuum tui accolam fe-
„ cit, quatenus ſub ipſa jam ſæculi venientis aurora ex te Lucifer veritatis
„ erumperet: poſt quam plenus Sol veniens, mundi caliginem ſplendoris ſui
„ radiis illuſtraret. Tu ſcala illa Jacobi. quæ homines vehis ad cœlum. &
„ Angelos ad humanum deponis auxilium... Cella dominicæ ſerulturæ pro-
„ pemodum æmula, quæ peccato mortuos ſuſcipis, & afflatum ſpiritus ſan-
„ cti Deo reviviſcere facis. Te portum tranquillitatis inveniunt, qui naufra-
„ gium mundani fluctus evadunt. Te potentis Medici conclave decernunt,
„ qui vulnerati in prælio hoſtiles manus effugiunt. Mox enim ut tui culmi-
„ nis

Digitized by Google

Threnorum, 3. nis umbræ perfecto corde ſucceditur, omnis ſauciatæ animæ livor, omnis interioris hominis plaga curatur. Te Jeremias aſpexerat, cum dicebat: *Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei. Bonum eſt viro, cum portaverit jugum Domini ab adoleſcentia ſua. Sedebit ſolitarius, & tacebit; elevabit enim ſe ſupra ſe.* Habitator etenim tuus ſe elevat ſupra ſe, quia Deum eſuriens anima a terrenarum ſe rerum obtutibus erigit, & in divinæ contemplationis arce ſuſpendit; a mundi ſe actionibus ſegregat, atque in actum contemplationis cæleſtibus deſideriis pennas librat: cumque illum, qui eſt ſuper omnia, conſpicere ſatagit, ſemetipſum quoque homo cum reliqua mundanæ vallis dejectionis tranſcendit... Tu ſpeculum Animarum, cujus contemplatione ſe mens humana perſpicaciter intuens, quod minus eſt impleat; quod ſuperfluum reprimat, quod obliquum eſt dirigat; quod deforme componat. Tu nuptialis es thalamus, in quo Sancti Spiritus annulus tribuitur, & cæleſti Sponſo felix Anima fœderatur. O Eremus mundi perſequentis felix effugium, laborantium requies, mœrentium conſolatio, ab æſtu ſæculi refrigerium, peccandi repudium, recluſio corporum, libertas animarum! Te David petiit, cum mundi mala perferret, cum timidi &
Psal. 54. 8. tenebroſi cordis tædium ſuſtineret. *Ecce*, inquit, *elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine.* Et quid amplius memorem? quandoquidem ipſe Salvator omnium in exordio ſuæ manifeſtationis inviſerit, ac propria dignatus eſt te habitatione conſecrare. Poſtquam enim baptiſmatis acquam, qua lotus eſt. lavit, ut Evangeliſta teſtatur, ſtatim Spiritus expulit eum in deſertum .... Debitorem ſe tibi mundus agnoſcat, unde prædicaturum ac mirabilia facturum ſuſcepiſſe te Deum non ignorat.

S. Ambroſius, lib. 4. in Lucam n. 7. 8. & 9. Convenit recordari (inquit *S. Ambroſius*) quemadmodum de Paradiſo in deſertum Adam primus ejectus ſit; ut advertas quemadmodum de deſerto ad Paradiſum Adam ſecundus reverterit. Ex terra virgine Adam, Chriſtus ex Virgine; ille ad imaginem Dei factus, hic imago Dei: per mulierem ſtultitia, per Virginem ſapientia. Mors per arborem, vita per crucem. Ille ſpiritalium nudus, arboreis ſe texit exuviis; hic ſæcularium nudus, corporis non deſideravit exuvias. In deſerto Adam, in deſerto Chriſtus: ſciebat enim ubi poſſet invenire damnatum, quem ad Paradiſum reſoluto errore, revocaret. Sed quoniam ſæcularibus indutus exuviis redire non poterat, nec Paradiſi incola poteſt eſſe, niſi nudus a culpa; exuit veterem hominem, novum induit, ut quia ſolvi non queunt divina decreta. perſona magis quam ſententia mutaretur. Sed qui in Paradiſo ſine duce iter amiſit acceptum. quemadmodum de deſerto ſine duce iter repetere poſſet amiſſum, ubi tentationes plurimæ, niſus ad virtutem difficilis, lapſus facilis ad errorem? ...Quem igitur opponeret ducem contra tot illecebras ſæculi, contra tot verſutias diaboli; cum ſciret nobis primo contra carnem & ſanguinem, deinde contra poteſtates contra rectores mundi tenebrarum harum. adverſus ſpiritalia nequitiæ quæ ſunt in cæleſtibus eſſe luctamen? Angelum opponeret? Et ipſe lapſus eſt, & legiones Angelorum vix ſingulis profuerunt Seraphim dirigeret? Et ipſum deſcendit in terras in medium populi immunda labia habentis, & unius tantum Prophetæ labia, appoſito carbone, mundavit. Alius dux requirendus fuit, quem ſequeremur omnes. Quis tantus eſſet dux qui prodeſſet omnibus, niſi ille qui ſupra omnes eſt? Quis me ſupra Mundum conſtitueret, niſi qui major eſt Mundo? Quis tantus eſſet Dux, qui poſſet maſculum & fœminam, Judæum & Græcum, Barbarum & Scytham uno regere ductu; niſi ſolus qui eſt omnia & in omnibus Chriſtus? Multi enim laquei quacumque progredimur. Laquei in corpore, laquei in lege, laquei in pinnis templorum, in crepidinibus parietum tenduntur a diabolo.
Psal. 123. Laquei in Philoſophis, laquei in cupiditatibus. Oculus enim meretricis laqueus eſt peccatoris: laqueus in pecunia, laqueus in religione: Quomodo igitur hos laqueos evitabimus, ut poſſimus & nos dicere: *Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium; laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus?* Non dicit:

„ dicit: Ego contrivi laqueum, non auſus eſt hoc dicere David; ſed: *Adjutorium*
„ *noſtrum in nomine Domini*; ut oſtenderet unde laqueus ſolveretur; ut pro-
„ phetaret quod venturus eſſet in hanc vitam, qui contereret laqueum fraude
„ diaboli præparatum. Et ideo ſequamur Chriſtum: illius, de deſerto ut ad
„ Paradiſum redire poſſimus, veſtigia perſequamur.

2. *Ut tentaretur a diabolo*. In Chriſto tu tentabaris, quia Chriſtus de te ſi-
bi habebat carnem, de ſe tibi ſalutem; de te ſibi mortem, de ſe tibi vitam; *S. Aug. Enar. in Pſ. 60.*
„ de te ſibi contumelias, de ſe tibi honores: ergo de te ſibi tentationem, de
„ ſe tibi victoriam. Si in illo nos tentati ſumus, in illo nos diabolum ſupe-
„ ramus. Attendis quia Chriſtus tentatus eſt, & non attendis quia vicit? A-
„ gnoſce te in illo tentatum, & te in illo agnoſce vincentem. Poterat a ſe
„ diabolum prohibere, ſed ſi non tentaretur, tibi tentando vincendi magiſte-
„ rium non præberet. *Ad Chriſtum clamemus*: Exaudi Deus deprecationem
„ meam, intende orationi meæ. A finibus terræ ad te clamavi: dum anxia-
retur cor meum, in petra exaltaſti me. Vita noſtra in hac peregrinatione
non poteſt eſſe ſine tentatione: quia profectus noſter per tentationem no-
ſtram fit, nec ſibi quiſque innoteſcit niſi tentatus, nec poteſt coronari niſi vi-
cerit, nec poteſt vincere niſi certaverit, nec poteſt certare niſi inimicnm &
tentationes habuerit. Clamat ergo Eccleſia ſuper petram ædificata, a finibus
„ terræ: In petra exaltaſti me. *Petra autem erat Chriſtus*. In illo ergo ædi-
„ ficati ſumus. Propterea petra illa in qua ædificati ſumus, prior percuſſa eſt *1. Cor. 10.*
„ ventis, flumine, pluvia, quando Chriſtus a diabolo tentabatur. Ecce in qua
„ firmitate te voluit ſtabilire. Merito non vacat vox noſtra, ſed exauditur:
„ in magna enim ſpe poſiti ſumus: *In petra exaltaſti me. Deduxiſti me, quia*
„ *factus es ſpes mea*. Ille ſi noſtra ſpes factus non eſſet, non nos deduceret.
„ Deducit tamquam Dux, & in ſe ducit tamquam via, & ad ſe ducit tam-
„ quam patria. Deducet ergo nos. Unde? Quia factus eſt ſpes noſtra. Unde
„ factus eſt ſpes noſtra? Quia tentatus eſt, quia paſſus eſt, quia reſurrexit ...
„ In illo vides & laborem tuum, & mercedem tuam, laborem in paſſione,
„ mercedem in Reſurrectione. Sic ergo factus eſt ſpes noſtra. Habemus e-
„ nim duas vitas; unam in qua ſumus, alteram quam ſperamus. In qua ſu-
„ mus, nota nobis eſt: Quam ſperamus, ignota nobis eſt. Tolera in qua es,
„ & habebis quam nondum habes. Quomodo toleras? Ut non vincaris a
„ tentatore. Laboribus ſuis, tentationibus, paſſionibus, morte ſua demonſtra-
„ vit tibi vitam Chriſtus in qua es: Reſurrectione ſua demonſtravit tibi vi-
„ tam in qua eris. Nos enim non noveramus niſi naſci hominem & mori;
„ reſurgere hominem & vivere in æternum non noveramus: ſuſcepit quod
„ noveras, & demonſtravit quod non noveras. Ideo factus eſt ſpes noſtra
„ in tribulationibus, in tentationibus. *Deduxiſti me, quia factus es ſpes mea,*
„ *turris fortitudinis a facie inimici*. Non me deſerit ipſe qui me exaltavit ſu-
„ per petram, ut deducat me uſque ad ſe; quia etſi laboro, diabolo per tot
„ loca & tempora, & occaſiones inſidiante adverſus me, hic eſt turris forti-
„ tudinis; quo cum confugero, non ſolum vitabo tela inimici, ſed etiam in
„ illum quæ voluero ſecurus ipſe jaculabor. Ipſe enim Chriſtus eſt turris. Ca-
„ ve ne feriaris a diabolo? Fuge ad turrem: Numquam te ad illam turrem
„ diabolica jacula ſecutura ſunt, ibi ſtabis munitus & fixus. Quomodo au-
„ tem fugies ad turrem? Ante te eſt turris, recordare Chriſtum, & intra in
„ turrem. Quicquid pateris, cogita quia prior paſſus eſt, & cogita quo fine
„ paſſus eſt, ut moreretur & reſurgeret. Talem & tu finem ſpera, qualis in
„ illo præceſſit, & intraſti in turrem non conſentiendo inimico. Si enim con-
„ ſenſeris inimico, tunc ad te pervenit oppugnantis jaculum. Tu potius in il-
„ lum jaculare tela quibus feriatur, quibus vincatur, quæ ſunt iſta tela? Ver-
„ ba Dei, fides tua, ſpes ipſa tua, opera bona.

Nemo

Digitized by Google

Nemo ſe ſallat, dilectiſſimi; nemo ſe decipiat, Neque ita quiſquam de cor-
dis ſui puritate confidat, ut putet ſe nullis tentationum periculis ſubjacere;
„ cum pervigil ille Tentator eos acrioribus pulſet inſidiis, quos maxime vi-
„ derit abſtinere a peccatis. Nam a quo dolos ſuos contineat qui ipſum quo-
„ que Dominum Majeſtatis auſus eſt calliditatis ſuę fraude tentare? Viderat
„ ſuperbiam ſuam baptizati Domini Jeſu humilitate calcatam; intellexerat
„ quadraginta dierum jejunio omnem cupiditatem carnis excluſam, & tamen
„ non deſperavit de artibus ſuæ malitiæ ſpiritalis improbitas: tantumque ſi-
„ bi de naturę noſtrę mutabilitate promiſit, ut quem verum experiebatur
„ hominem, præſumeret poſſe fieri peccatorem. Si ergo ab ipſo Domino &
„ Salvatore noſtro deceptionum ſuarum diabolus non revocavit inſidias; quan-
„ to magis fragilitatem noſtram impugnare præſumit, quos exinde vehemen-
„ tiore odio & invidia ſæviore perſequitur, ex quo ei in Baptiſmo renuncia-
„ vimus, & ab illa, cui dominabatur origine, in novam creaturam divina
„ regeneratione tranſivimus?

S. Leo ſer. 40. De Quadrageſima 3.

Ne mireris igitur, Chriſtiane, ſi poſt baptiſma gravioribus tentationibus ur-
gearis; ſi, poſtquam te Deo devoviſti, tibi magis inſidietur, teque vehemen-
tius aggrediatur Satanas. Idcirco enim accepiſti arma, non ut degas in o-
tio, ſed ut pugnes. Propterea Deus in te tentationes irruere permittit: Pri-
mo quidem *Ut diſcas quoniam Chriſti Baptiſma multo te fecerit fortiorem*. De-
inde, *Ut in egregia illa animi mediocritate permaneas, neque donorum magni-
tudine evebaris, dum te ſcilicet tentationes cobibent & refrænant*. Ad hæc ve-
ro, *Ut malignus ille Dæmon, cum de tua a ſe diſceſſione dubitat, ex ipſa tri-
bulationum tolerantia diſcat, quod perfecta ab illo abrenunciatione diſceſſeris*.
Quarto, *Ut fortior, & ipſo prorſus ferro valentior, tentationum exercitatione
reddaris*. Quinto, *Ut capias grande documentum theſaurorum tibi a Domino cre-
ditorum; neque enim adverſus te diabolus irrueret, niſi in majore te poſitum bo-
nore conſpiceret*. Hinc enim adverſus Adam inſurrexit ab initio, quia multa
illum dignitate vidit conſpicuum. Propterea & contra ſanctum Job nequitię
ſuę arma commovit, quia videbat eum ab omnium Deo miris laudibus coronatum.

S. Jean Chryſ. Hom. 13. in Matt.

A ſancto Spiritu ductus in deſertum Chriſtus eſt, ut tentaretur a diabo-
lo, ut diſcamus quod non ſponte nos ipſos in tentationes oporteat inſilire;
ſed ſi fuerimus impugnati, viriliter repugnare. Unde Dominus ait: *Orate
ne intretis in tentationem*.

S. Joannes Chryſ. ibid Matth. 6.

Tentationibus reſiſtamus, cum illis, Deo permittente, pulſamur: reſiſtamus,
inquam, adverſario noſtro, qui tanquam leo rugiens circuit quærens quem
devoret, reſiſtamus *fortes in fide*: ſed ne in tentationem intremus, ne pec-
candi occaſionibus ſponte nos implicemus. Armis Chriſti utamur ad diabo-
lum vincendum, ſcuto fidei, armis juſtitiæ, verbo Dei, ſcripturiſque divinis,
jejunio, humilitate, vigilantia. Quanto ſtudioſiores pro noſtra ſalute fueri-
mus, tanto vehementius ab adverſariis impetemur. „ Sed fortior eſt, qui in
„ nobis eſt, quam qui adverſum nos eſt, & per ipſum validi ſumus, in cu-
„ jus virtute confidimus: Quia ob hoc Dominus ſe tentari a tentatore permi-
„ ſit, ut cujus munimur auxilio, ejuſdem erudiremur exemplo. Vicit enim
„ adverſarium teſtimoniis legis, non poteſtate virtutis: Ut hoc ipſo & ho-
„ minem plus honoraret, & adverſarium plus puniret, cum hoſtis generis hu-
„ mani non quaſi a Deo jam, ſed quaſi ab homine vinceretur. Pugnavit er-
„ go ille tunc, ut & nos poſtea pugnaremus: Vicit ille, ut & nos ſimiliter
„ vinceremus. Nulla ſunt ſine tentationum experimentis opera virtutis, nul-
„ la ſine probationibus fides, nullum ſine hoſte certamen; nulla ſine congreſ-
„ ſione victoria. Vita hæc noſtra in medio inſidiarum, in medio pręliorum
„ eſt. Si nolumus decipi, vigilandum eſt; ſi volumus ſuperare, pugnandum eſt.

S. Leo ſerm. 38. De Quadrageſimo 1.

3. Cum

Digitized by Google

3. ***Cum jejunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit***
„ Exemplo ſuo Chriſtus docuit jejunandum eſſe, quando acriore luctamine cum
„ tentatore confligimus. Ob hoc enim qui ſicut homo dignatus eſt naſci, non
„ reſpuit ſicut homo tentari, ut Chriſtianus magiſterio ejus inſtructus non
poſſit a tentatore ſuperari. *Ergo quando ſimile prælium tentationis infertur, ho-* S. Aug. ſerm
mini jejunandum eſt: Ut & corpus impleat de caſtigatione militiam, & animus 220. in Qua-
impetret de humiliatione victoriam. Diſce diabolum vincere. Agit te Spiritus, dragesima 6
ſequere Spiritum. *Non te revocet carnis illecebra, Spiritu plenus diſce contemne-* S. Ambr. l. 4
re voluptates. Jejuna, ſi vis vincere. Conſequens eſt ut per hominem diabolus in Luc. n. 24
te putet eſſe tentandum: Chriſtus quaſi fortior facie ad faciem tentatur, tu per
hominem. Et illud diaboli verbum eſt, cum dicit homo: Fortis es, manduca &
bibe, & ſimilis mane. Noli te tibi credere, non erubeſcas egere præſidiis, qui-
bus non egebat Chriſtus, & tamen ea non negligebat, ut te doceret, dicens: Cavete
„ ne gravetur cor veſtrum in vino & crapula. *Non erubuit Paulus, qui ait*: Luc 21. 34
„ Sic certo, non ut aera cædens. *Aera quidem non cædebat Apoſtolus, ſed*
„ *Poteſtates aeris verberabat*. Sed caſtigo, *inquit*, corpus meum, & ſervitu-
„ ti redigo; ne forte cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus inveniar.
„ Deliquerat Iſrael apud Maſpha in acquatione congregatus a Samuele; 1. Reg. 7.
„ ſed ita ſtatim delictum jejunio diluit, ut periculum prælii ſimul fugerit.
„ Cum maxime Samuel offerebat holocauſtum, in nullo magis procuratam
„ audimus Dei clementiam, quam abſtinentia populi. Cęciderunt paſtos im-
„ paſti, armatos inermes. Hæ erunt vires jejunantium Deo. Cęlum pro ejuſ- Tertul l. De
„ modi militat. Habes formam præſidii etiam ſpiritalibus bellis neceſſariam... Jejuniis.
„ Ipſe mox Dominus Baptiſma ſuum, & in ſuo omnium, jejuniis dedicavit,
„ habens efficere panes ex lapidibus, etiam Jordane vino fortaſſe manare, ſi
„ ita vorator & potator fuiſſet. Imo novum hominem in veteris ſugilla-
„ tionem virtute faſtidiendi cibi initiabat, ut eum diabolo rurſus per eſcam
„ tentare quęrenti, fortiorem fame tota oſtentaret. Præſtituit exinde jejuniis
„ legem ſine triſtitia tranſigendis. Cur enim triſte quod ſalutare? Docuit et-
„ iam adverſus diriora dæmonia jejuniis præliandum. Quid enim mirum, ſi
„ eadem operatione ſpiritus iniquus educitur, qua Sanctus inducitur? Jeju-
nium a Chriſto ſanctificatum & nos ſanctificemus, diabolo per carnem no-
ſtram adverſus nos pugnanti, per ejuſdem carnis mortificationem reſiſtamus.

4. ***Et accedens Tentator dixit ei: Si Filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant.***
Voluptas omnis, quæ a dæmone, aut ejus organis offertur, ſive a mundo &
carne cum dæmone fœderatis, homini Chriſtiano ſuſpecta eſſe debet, quam-
vis innoxia ſecundum ſe videatur, qualis erat corporis refectio & panis eſus,
de quo Chriſtus poſt dierum quadraginta jejunium tentatus eſt. „ Eſuriit, & non S. Jo. Chr. h
„ obediit imperanti; nos erudiens ne unquam diabolo credamus. Quia enim primus 13. in Matt
„ homo hinc offendit Deum, legemque tranſgreſſus eſt, ex abundanti te docet,
„ quod etſi non tibi prævaricationem præcipiat, nec ſic quoque eſſe creden-
„ dum. Et quid dico prævaricationem? Etiamſi aliquid utile dæmones loquantur,
„ nec ſic quidem illos debes audire. Sic enim etiam illos loqui vetuit, qui
„ eum Dei Filium prædicabant. Simul etiam docuit Chriſtus, ut ſive famem, ſi-
ve quodvis aliud malum patiamur, nunquam tamen Dominum relinquamus; ne-
que etiam miracula poſtulemus, ut corporis noſtri neceſſitatibus ſubveniatur, vel
ut liberemur ab iis, quibus affligimur privatim incommodis, quorum perpeſſio ſę-
pe nobis ſalutaris eſt; ſed totum divinæ voluntati & providentiæ comittamus.

5. ***Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.*** Scriptura
Iſtud quippe *Vitæ æternæ verbum* eſt, *verbum ſalutis, alimonia æternitatis*. S. Hilarius
Si quis ergo non veſcitur verbo Dei, iſte non vivit. S. Hieron.

6. ***Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam civitatem, & ſtatuit eum ſuper***

pinnaculum Templi, & dixit ei: Si Filius Dei es, mitte te deorſum. Spirituales etiam homines jactantiæ vitium e ſupernis ad infima præcipites agit, cum in ſeipſis, non in Domino gloriantur. „ Cognovit ſatanas aliquem attentum
S. Ambr. l. 4. in Luc. n. 26. „ religioni, virtutibus clarum, ſignis & operibus præpotentem; jactantiæ tendit laqueum, ut hujuſmodi virum inflet tumore; quo pietati ſe non credat ſed credat jactantiæ: nec Deo deputet, ſed ſibi arroget. Ideoque Apoſtoli non in ſuo ſed in Chriſti nomine dæmoniis imperabant; ne arrogare ſibi aliquid viderentur. *Sic Petrus paralyticum curat, dicens*: In nomine Jeſu Chriſti Naza-
Act. 3. 6. „ reni ſurge & ambula, *Diſce etiam a Paulo jactantiam fugere.* Scio, *inqait*,
2 Cor. 12. 3. 4. & 5. „ hominem, ſive in corpore, ſive extra corpus neſcio, Deus ſcit, quoniam raptus eſt in Paradiſum, & audivit verba ineffabilia, quæ non licet homini loqui. Pro hujuſmodi gloriabor, pro me autem non gloriabor; niſi in infirmitatibus meis. Ergo & hic diabolus quoniam fortem ſenſit, jactantiam prætendit, quæ etiam fortes decipit. Vanæ etiam curioſitatis, ſuperſtitionis ac tentationis Dei cavenda peccata, quibus diabolus homines ſæpe impellit
S. Jo. 2. 16. in ruinam. *Omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ: quæ non eſt ex Patre, ſed ex mundo eſt.* Hæc tria diaboli tela, quibus Adamum expugnaverat, Chriſtus in deſerto contudit, confregit capita draconis, potentias arcuum, ſcutum, gladium, & bellum. Falſas de Scripturis diaboli ſagittas veris Scripturarum frangit clypeis, inquit S. Hieronymus: *Scriptum eſt: non tentabis Dominum Deum tuum.*

7. *Iterum aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum valde, & oſtendit ei omnia Regna mundi & gloriam eorum.* Veteris Adami ſuperbiam & ambitionem tertiæ hujus tentationis perpeſſione novus Adam curavit. Gloriam mundi, quæ cum mundo præteritura eſt, in monte & in ſupercilio diabolus demon-
S. Hier. in c. 4. Matth. ſtrat: „ Dominus autem ad humilia deſcendit & campeſtria, ut diabolum humilitate ſuperaret. Regna mundi & gloriam eorum ſemper oſtendit iis quos tentat, non caducitatem, non vanitatem, non ſolicitudines & amaritudines. Fugiamus omnia quæ Chriſtus contempſit. *Fugiamus omnia quæ diabolicæ ſubja-*
S. Ambr. l. 4. in Luc. n. 30. & 34. *cent poteſtati; ne tamquam malus tyrannus in eos quos intra ſuum Regnum invenerit, acceptæ ſævitia poteſtatis utatur... Si Dominus Jeſus propria non deſideravit, tu aliena cur quæras? Si Creator omnium ſæculi gloriam, ſubeundæ paupertatis virtute contempſit: Cur tu faſtidias quod natus es, appetas quod indebitum eſt? Cur ea quæ ad uſum tibi diuturna eſſe non poſſunt, ad ſupplicium diuturna depoſcas? Cave inſidias, cave fraudes. Et hoc ipſo quod ob ſubruendum hominem totum verſuta diabolus Mundum fraude concutiat, totius ſæculi pugnet illecebris, ejus tibi blanditia plus cavenda eſt. Non Evam cibus inflexerat; non mandatorum oblivio deſtituerat: ſed promiſſi honoris ambitio illecebroſa decepit. Quæ ſi ſolum Dominum adorare voluiſſet, indebita non quæſiſſet. Et ideo remedium datur quo telum ambitionis obtundas, ut ſoli Domino ſerviamus: caret enim ambitione religioſa devotio.* Non quicumque dicit Deo, Te adoro Domine, is vere Deum adorat, ſed qui ipſum ſuper omnia diligit ex toto corde, ex tota anima, & totis viribus; qui nihil ipſi præponit, nihil diligit niſi propter ipſum; nihil quod ab eo abducat, nihil quod ad ipſum non ducat; nihil agit niſi ad ejus gloriam ejuſque voluntati ac in omnibus ſubditus eſt, ejus mandatis accurate, fideliter ac ferventer obſequitur. Hoc eſt *Deum in ſpiritu & veritate adorare.* Urgente tentatione diabolo reſpondemus, quod olim tyranno ſanctus Epiſcopus & Martyr Polycarpus: *Tot annos Chriſto miniſtravi, nec ulla me unquam affecit*
Euſeb. lib. 4. Hiſt. Eccleſ. cap. 15. *injuria. Et quomodo poſſum impie loqui adverſus Regem meum, Auctoremque ſalutis meæ?... Chriſtianus ſum... Neque nobis a melioribus ad deteriora mutabilis mens eſt. Pulchrum quidem atque honeſtum ducimus a vitiis ad virtutem tranſcurrere.* Reſiſtamus diabolo, & fugiet a nobis. Cui ſemel in Baptiſmo abrenun-

cia-

ciavimus, huic perpetuo averſemur, non ſermonibus tantum, ſed & operibus;
non cogitationibus ſolum, ſed & actibus: nihilque ex his, quæ illi ſolent place-
re, faciamus. Sic enim omnia quæ Deo placitura ſunt, faciemus. „ Nam ille *S. Jo: Chryſ.*
„ quidem multa ſæpiſſime pollicetur, non ut det, ſed ut accipiat: promittit pluri- *Hom. 13. in*
„ ma de rapinis, ut auferat Regnum atque juſtitiam; & quaſi quoſdam laqueos *Matth.*
„ tendens, theſauros pollicetur in terra, ut etiam nos & iſtis theſauris, & cæle-
„ ſtibus ſpoliet. Unum nos in hoc ſeculo ditari, ne divites ſimus in futuro. Et ſi
„ non potuerit per divitias ab illa nos excludere beatitudine præmiorum, alia ad
„ nos via, id eſt, paupertatis accedit: quod ſanctum quoque Job impugnando faciebat.
Perículoſior diaboli tentatio eſt, cum nobis per organa ſua blanditur. „ Blan-
„ diri enim ut noceat, diaboli eſt: corrigere vero ut proſit, Dei. Quem enim di- *Prov. 3.*
„ ligit Dominus, corripit. Quando ergo proſperitate fruimur, & in peccato vi-
„ vimus, tunc magis nobis eſt ac magis dolendum. Nam ſemper quidem nos o- *S. Ioan.*
„ portet metuere peccantes, maxime autem cum nihil triſte perpetimur. Quan- *Chryſ ibid.*
„ do enim per partes ab unoquoque noſtrum Deus pœnas exigit, leviorem nobis
„ ipſam animadverſionem facit. Quando vero patientius noſtra videtur diſſimu-
„ lare delicta, ad maximam nos in talibus permanentes pœnam reſervat. Cum
„ enim juſtis non deſit tribulatio, quanto magis expectanda eſt peccatoribus?

8. *Ambulans Jeſus juxta Mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui
vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus, mittentes rete in Mare (erant e-
nim piſcatores:) Et ait illis: Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores homi-
num.* Dominus ut pro ſalute noſtra potentium amicitias contemnamus, noluit
prius eligere Senatores, ſed piſcatores. Magna Artificis miſericordia! Sciebat
„ enim quia ſi eligeret Senatorem, diceret Senator. Dignitas mea electa *S. Aug. ſer.*
„ eſt. Si prius eligeret divitem, diceret dives, Opulentia mea electa eſt. Si *87. alias*
„ prius eligeret Imperatorem, diceret Imperator, Poteſtas mea electa eſt. Si *59 de Verb.*
„ prius eligeret Oratorem, diceret Orator, Eloquentia mea electa eſt. Si eli- *Domini cap. 10.*
„ geret Philoſophum, diceret Philoſopus, Sapientia mea electa eſt. Interim,
„ inquit, differantur ſuperbi iſti, multum tument. Diſtat inter magnitudinem
„ & tumorem: Utrumque grande eſt, ſed non utrumque ſanum eſt. Diffe-
„ rantur ergo, inquit, iſti ſuperbi, aliqua ſoliditate ſanandi ſunt. Da mihi
„ prius iſtum peccatorem. Veni tu pauper, ſequere me. Non eſt quod in te
„ expaveſcatur, ſed multum eſt quod in te impleatur. Tam largo fonti vas i-
„ nane admovendum eſt. Dimiſit retia piſcator, accepit gratiam piſcator, & fa-
„ ctus eſt divinus Orator. Ecce quid fecit Dominus, de quo dicit Apoſtolus:
„ *Infirma Mundi elegit Deus, ut confundat fortia, & ignobilia Mundi elegit* *1 Cor. 1. 27. & 28.*
„ *Deus, & ea quæ non ſunt, tamquam quæ ſint; ut ea quæ ſunt, evacuen-*
„ *tur*. Denique leguntur modo verba Piſcatorum, & ſubduntur colla Orato-
„ rum ... Concluſit Apoſtolus, *Ut non glorietur coram Deo omnis caro*. Videte *S. Aug.*
„ quemadmodum nobis abſtulit gloriam, ut daret gloriam; abſtulit noſtram, *Enar. in Pſ.*
„ ut daret ſuam; abſtulit inanem, ut daret plenam; abſtulit nutantem, ut da- *65.*
„ ret ſolidam. Quanto ergo gloria noſtra fortior & firmior, quia in Deo eſt!
„ Non ergo in te debes gloriari; prohibuit Veritas: ſed quod ait Apoſtolus, hoc *Heb. 5. 4.*
„ præcepit Veritas: *Qui gloriatur, in Domino glorietur*.

Ex Apoſtolorum vocatione diſcamus, *Neminem debere ſibi ſumere honorem, ſed qui vocatur a Deo tamquam Aaron*. 2. Sine cunctatione parendum Chriſto interius vocanti, etiamſi nos aliquid neceſſarium urgere videatur. Propter quod & alium quemdam accedentem ad ſe, & rogantem ut ad ſepeliendum patrem rediret, ne id quidem facere permiſit, oſtendens quod Chriſtus cunctis ſit etiam neceſſitudinibus præferendus. 3. Vocationem ad Eccleſiaſticas dignitates ex nobilitate, divitiis, ingenio, ceteriſque donis naturæ, aut fortunæ (ut vocantur) bonis non eſſe judicandam, ſed ex donis Spi-

ritus ſancti; Ex Chriſti gratia dignos ſibi miniſtros præparantis, ex diuturna & conſtanti virtutis exercitatione; quamvis & ingenii dotes, & doctrina; & prudentia ad Eccleſiam regendam, & ad ſacra Miniſteria obeunda requirantur. Huic vocationi minime obeſt inopia, cum pauperes piſcatores Chriſtus elegerit, ut Eccleſiæ ſuæ fundamenta eſſent, primi Evangelii ſui Prædicatores, Principes ſuper omnem terram. Eorum inopiam Evangeliſta diligenter expreſſit, cum narrat, Chriſtum illos inveniſſe *reficientes retia ſua*. Tanta
S. Jo: Chryſ. Hom. 13. erat egeſtatis magnitudo, ut vetera reſarciverint, quia emere nova non poterant. *Nec ſane parva hæc ſunt documenta virtutis, facile omnem tolerare pauperiem, de juſtis laboribus vivere, mutua ſibi charitate connecti, ſecum habere inopem patrem, atque in ejus obſequio laborare.* Tales erant Petrus & Joannes, qui a Chriſto vocati, *Relictis retibus & patre, ſecuti ſunt eum*, ut eo-
S. Bern. Ep. 104. rum exemplo diſceremus. 4. Quod *Etſi impium eſt contemmere patrem & matrem, contemnere tamen propter Chriſtum, piiſſimum eſt. Nam qui dixit: Honora patrem & matrem, ipſe etiam dixit: Qui amat patrem aut matrem plus quam*
S. Hieron. *me, non eſt me dignus*. Hinc S. Hieron. ad Heliodorum ſcribens: Quid facis (inquit) in domo paterna delicate miles? ... Licet parvulus ex collo pendeat „ nepos; licet ſparſo crine & ſciſſis veſtibus, ubera quibus te nutrierat Ma- „ ter oſtendat; licet in limine pater jaceat, per calcatum perge patrem: ſic- „ cis oculis ad vexillum crucis evola. Solum pietatis genus eſt, in hac re eſſe crudelem. 5. In primorum Diſcipulorum vocatione charitatem a Chriſto
S. Iſidor. Peluſiota, Epiſt. 10. commendatam agnoſcamus: *Nihil apud Deum tanto in pretio eſt, quam charitas ob quam & homo factus eſt, & ad mortem uſque obediens. Eaque de cauſa Diſcipuli quoque illi, qui primi ab eo vocati ſunt, duo fratres extiterunt. Ex quo ſtatim per ipſa initia ſapientiſſimus Salvator indicavit, ſe Diſcipulos omnes ſuos fraterno*
S. Ambr. l. de Virginit. cap. 20. *amore copulari velle. Quæ cum ita ſint, nihil charitati anteponendum ducamus .. Secuti ſunt eum .. Piſcator iſte, dum in Mari lucrum ſuum quærit, vitam invenit omnium. Lembum deſeruit, Deum reperit: ſcalmum reliquit, Verbum invenit: lina laxavit, fidem vinxit: plicavit retia, homines elevavit: Mare ſprevit; cælum acquiſivit.*

9. *Et obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus & tormentis comprehenſos, & qui demonia habebant, & lunaticos, & paralyticos & curavit eos.*
S. Jo: Chryſ. Hom. 14. in Matth. „ Sequamur & nos Chriſtum, variis ſiquidem languoribus afficimur animarum, „ quibus principaliter vult mederi. Propterea enim etiam illas ægritudines ſa- „ nat, ut iſtas de noſtris animabus expellat. Accedamus ergo ad eum, nec ab „ illo quicquam de præſentis vitæ proſperitatibus expetamus, ſed indulgentiam „ peccatorum precemur. Nam etiam nunc dabit ille, ſi non negligamus poſtu- „ lare. Tunc in Syriam ſolummodo fama ejus exierat, nunc vero totum terra- „ rum orbem pervaſit. Et illi quidem cum audiſſent eum dæmonia fugaſſe, un- „ dique confluebant: Tu vero cum longe plura, longeque majora virtutis ejus ex- „ perimenta jam ceperis, nequaquam tamen exurgis & curris. Illi patriam reli- „ querunt, & amicos, & cognatos: Tu vero ne domo quidem abſcedis, ut accedas, „ & multo majora conſequaris, quam relinquis. Immo ne iſtud quidem a te poſci- „ mus, ſed conſuetudinem ſolummodo malignam relinque, & domi tuæ cum tuis „ manendo, poteris facile ſalvari. Nunc vero ſi aliquam in corpore patiamur infir- „ mitatem, nihil non agimus ut ægritudine liberemur; Anima vero noſtra tam „ male ſe habente diſſimulamus, ſemper differimus. Propterea ne corporeis quidem „ languoribus liberamur, quoniam quę maxime neceſſaria ſunt, ſuperflua duci- „ mus; quæ vero pene diſſimulanda, hæc omnino neceſſaria judicamus; & fon- „ tem ipſum malorum incuratum relinquentes, rivulos purgare conamur. Quod „ autem eorum qui ſunt in corpore morborum, maligna ſæpe anima cauſa ſit, & tri- „ ginta octo annorum paralyticus, & ille qui per tectum legitur fuiſſe demiſſus, mul- „ taq; alia demonſtrant exempla. Exſiccemus igitur fontem malorum, & cuncta con-

tinuo

tinuo languorum fluenta ſiccabuntur. Pro ſpiritualium igitur curatione morborum Chriſto ſupplicemus, qui tanto graviores ſunt, & majori commiſeratione digni, quanto inſenſibilior eſt Anima quæ peccat. *Eſt igitur primum bonum nihil omnino peccare: ſecundum vero, poſt peccatum ſentire quod commiſeris atque lugere. Si vero ne iſtud quidem habemus; quemadmodum precabimur Deum, & peccatorum remiſſionem petemus, de quibus nihil omnino curamus? Cum enim ipſe qui deliquit, ne hoc ipſum quidem quod peccavit ſtudeat agnoſcere: pro quibus Deum delictis orabit, quæ adhuc commiſiſſe ſe neſcit?*

CAPUT QUINTUM

Senſus Litteralis.

I. VIDENS *autem Jeſus turbas, aſcendit in montem.* Locum ſcilicet convenientem ſeceſſui, & orationi, ſublimis ac cœleſtis doctrinæ prædicationi, Legis novæ promulgationi, quam in monte Chriſtus tradere voluit, ſicut Lex vetus in monte fuerat promulgata; ut talis videretur, qualem ſe ipſe per Prophetam deſcripſit: *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus, prædicans præceptum ejus.* Qui mons ille fuerit, incertum. Non mons Oliveti, qui in Galilæa non erat, ſed vel Thabor, vel alius mons excelſus. Ut ut eſt, Chriſtus primum aſcendit in montem, ubi in oratione pernoctavit; deinde illuceſcente die vocavit ad ſe Diſcipulos ſuos, & elegit ex ipſis duodecim, quos & Apoſtolos nominavit, & deſtinavit ad prædicationem Evangelii, & fundationem Eccleſiæ ubique terrarum. Tum deſcendit cum Diſcipulis e Montis cacumine in campeſtrem locum, id eſt, in ejuſdem montis locum inferiorem, magis æquabilem, & turbarum capacem, & ibi ſtetit dum ægrotos & energumenos curaret: poſtea vero ſedens Doctoris in morem, concionem habuit, quæ *Sermo Domini in Monte* vulgo vocatur, qui, quantum ad mores optimos pertinet, complectitur perfectum vitæ Chriſtianæ modum.

Pſ. 2. 6.
S. Hieron.
Luc. 6. Verſ. 12. & ſeq. uſque ad 17.
S. Aug lib. 2. de conſenſu Evang. c. 19. n. 47.

Et aperiens os ſuum, docebat eos, dicens: Phraſis eſt Hebræis frequens, *os aperire*, pro *incipere loqui*, præſertim poſt longum ſilentium, & cum agitur de re aliqua ſingularis momenti. Exempla habentur. *Pſal.* 88. 2. *Proverb.* 8. 6. *Matth.* 13. 35. Secundo hac phraſi emphatica notatur modus quo Chriſtus docuit, id factum ſcilicet cum vehementia quadam ſingulari, cum ardore ac contentione tum animi, tum vocis, ob turbam adſtantem. Loca parallela habentur *Judic.* 11. 35. *Job.* 33. 2. Hac etiam phraſi deſignatur gravitas & libertas loquentis. Exempla habentur. *Prov.* 31. 8. 9. *Ezech.* 29. 21. & 33. 22. *Act.* 8. 35. & 10. 34. & ad *Epheſ.* 6. 19. S. Auguſtinus conjicit iſta phraſi deſignari prolixitatem ſermonis, quem hic inſtituit Chriſtus Dominus: Vel dictum eſſe, *Aperuit os ſuum*, quod ipſe in lege veteri aperire ſoleret ora Prophetarum. *Multifariam enim olim Deus loquens patribus in Prophetis, noviſſime locutus eſt nobis in Filio.*

S. Aug lib. 1. de ſer. Domini in monte cap. 1. n. 4.

2. *Beati pauperes ſpiritu; quoniam ipſorum eſt Regnum cælorum.* A ſummo hominis bono & vera beatitudine Moralem ſuam inſtitutionem Chriſtus orditur, & quæ ad ipſius conſecutionem media conducant, oſtendit. Contraria autem docet judicio Philoſophorum, & vulgi, qui beatitudinem a præſenti ſtatu æſtimant, in eoque poſitam cenſent ut homo læte & quiete vivat: ipſe vero beatos pronuntiat eos, qui vulgo miſeri vocantur & judicantur. *Pauperes ſpiritu*, id eſt, animo & voluntate pauperes, qui quamvis facultatibus divites ſint, animum tamen non habent divitiis addictum, quæ tendentibus ad Regnum cælorum impedimenta ſunt & onera. Plerumque enim divitiæ fomenta ſunt vitio-

rum, quod Ethnici ipſi Philoſophi agnoverunt, ut fuſe probat doctiſſimus Præſul *Daniel Huetius* lib. 3. *De concordia Rationis & Fidei*, cap. 16. Unde Chriſtus difficile eſſe docet ut dives ad Regnum cœlorum perveniat, Matth. 19. *Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in Regnum cælorum. Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in Regnum cœlorum.* Et Lucæ 6. 20. *Beati pauperes*, quod qua ratione ſit intelligendum, S. Matthæus explicat, addens hoc verbum, *Spiritu*. Cui beatitudini S. Lucas hanc maledictionem opponit a Chriſto eodem Sermone prolatam: *Væ vobis divitibus, quia habetis conſolationem veſtram*. Hinc S. Paulus 1. Corinth. 1. verſ. 26. *Videte vocationem veſtram, fratres, quia non multi potentes, non multi nobiles*. Et S. Jacobus Epiſt. cap. 2. 5. *Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hæredes Regni quod repromiſit Deus diligentibus ſe?* Pauperes igitur ſpiritu hic intelligendi, qui paupertatem ſuam æquo animo ferunt, nec de ea queruntur, ſed ſorte ſua cenſuſque tenuitate contenti, a Deo expectant quæ huic vitæ temporali ſuſtentandæ ſunt neceſſaria, nec divitias appetunt, aut iis per malas artes quærendis dant operam. Unde *Tobiæ* 4. 23. Senior Tobias filio ſuo ait: *Noli timere, fili mi, pauperem quidem vitam gerimus, ſed multa bona habebimus, ſi timuerimus Deum, & receſſerimus ab omni peccato, & fecerimus bene*. Pauperes etiam ſpiritu intelliguntur, qui etſi divites ſint, *cupiditate* tamen & avaritia, quæ *Radix eſt omnium malorum*, ſunt exempti, nec *ſperant in*

1. ad Tim. 6.

incerto divitiarum ſuarum, ſed in Deo vivo; ſataguntque magis *divites fieri in operibus bonis, facile tribuere, communicare, theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam*. Secundo pauperes ſpiritu ſunt, qui paupertatem voluntariam propter Chriſtum ſunt amplexi, ut *S. Baſilius* explicat. Cum Dominus dicat, *verba quæ locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt*; alias vero, *Spiritus ſanctus docebit vos omnia, & ſuggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis, &c.* Hi ſunt mendici ſpiritu, qui non aliam ullam ob

S. Baſil. in Regulis Brevioribus, interrog. 205.

Luc. 18.

,, cauſam ad mendicitatem devenerunt, quam ob doctrinam Domini qui dixit;
,, *Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus*. Si vero quis oblatam ſibi
,, quomodocumque mendicitatem ſuſceperit, ut Lazarus, neque hic a beatitu-
,, dine illa excluditur. *Beati pauperes*. Non omnes beati pauperes; paupertas

S. Ambr. lib. 5. in Luc. n. 53. Prov. 16. 2.

,, enim media eſt: poſſunt & boni & mali eſſe pauperes. Niſi forte ille in-
,, telligendus pauper beatus, quem Propheta deſcripſit dicens, *quia Melior pau-*
,, *per juſtus, quam dives mendax*. Beatus pauper qui clamavit & Dominus exau-
,, divit eum: pauper a crimine, pauper a vitiis; pauper in quo Mundi princeps
,, nihil invenit: pauper illius æmulus pauperis, qui cum dives eſſet, propter nos
,, pauper factus eſt. Unde plene Matthæus aperuit dicens: *Beati pauperes ſpi-*
,, *ritu*; pauper enim ſpiritu non inflatur, non extollitur mente carnis ſuæ. Ter-

S. Hilar. cap. 4. in Ev. S. Matth. S. Jo. Chryſ. Hom. 15. in Matt. Pſal. 33. S. Hier. in cap. 5. Matth.

,, tio igitur, *pauperes ſpiritu*, ad mentem Domini intelliguntur humiles, ut
,, ſancti etiam Hilarius, Joannes Chryſoſtomus, Hieronymus, & Auguſt. ex-
,, plicant. Poſteriorum dumtaxat duorum adſcribo verba. S. Hieronymi; *Beati*
,, *pauperes, &c.* Hoc eſt quod alibi legimus: *Et humiles ſpiritu ſalvabit*. Ne
,, quis autem putaret paupertatem, quæ nonnunquam neceſſitate portatur, a Do-
,, mino prædicari, adjunxit, *ſpiritu*, ut humilitatem intelligeres, non penuriam.

Beati pauperes ſpiritu, qui propter Spiritum ſanctum voluntate ſunt pauperes.

Iſai. 61.

Unde ſuper hujuſcemodi pauperibus & Salvator per Iſaiam loquitur: Dominus unxit me, propter quod evangelizare pauperibus miſit me. S. Aug. *Recte*, inquit, *hic intelliguntur pauperes ſpiritu, humiles & timentes Deum, ideſt, non habentes inflantem ſpiritum. Nec aliunde omnino incipere oportuit beatitudinem; ſiquidem perventura eſt ad ſummam ſapientiam*. Initium autem ſapientiæ timor Domini: *quoniam & e contrario*, Initium omnis peccati ſuperbia *inſcribitur*. *Superbi ergo appetant & diligant Regna terrarum. Beati autem pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum*

S. Aug. lib. 1. de Ser. Dom. in Monte, cap. 1. n. 3. Eccli. 1. 16. Eccli. 10. 15.

eſt

Digitized by Google

eſt Regnum cælorum; id eſt, jus ad illud habent ex Dei promiſſione & gratia. *Oſtendit* Chriſtus *eis Regnum cælorum tribuendum*, inquit S. Leo, *quos humilitas commendat animorum, magis quam indigentia facultatum*. Iſtius autem humilitatis bonum facilius pauperes quam divites aſſequuntur. S.Leoſer.95.

3. *Beati mites: quoniam ipſi poſſidebunt terram*. Mites ſunt, qui cedunt improbitatibus, & *non reſiſtunt malo, ſed vincunt in bono malum*, qui non rixantur, nec dimicant pro terrenis & temporalibus rebus; non ſtatim ad omnes injurias excandeſcunt, ſed facile ignoſcunt, placidaque morum ſuavitate omnium animos ſibi conciliant. *Ipſi poſſidebunt terram*; Non terram Judææ, nec terram iſtius mundi: non terram maledictam ſpinas & tribulos afferentem, quam crudeliſſimus quiſque & bellator magis poſſidet, ſed terram de qua ſcriptum eſt: *Credo videre bona Domini in terra viventium. Et clamavi ad te, Domine: Dixi, tu es ſpes mea, portio mea in terra viventium. Significat enim quamdam ſolaliditatem & ſtabilitatem hæreditatis perpetuæ, ubi anima per bonum affectum, tamquam loco ſuo requieſcit, ſicut corpus ex terra: ipſa eſt requies & vita ſanctorum*. Mos eſt Scripturæ ſacræ, pœnas vel temporales vel æternas deſcribere per ea quæ maxime ingrata ſunt hominibus & exoſa, per captivitatem, ſervitutem, tenebras, vermen rodentem, ſtridorem dentium, gehennam ignis, ignem inextinguibilem, &c. Beneficia etiam ſpiritualia & æterna, per ea quæ maxime grata ſunt & amabiſia, per mutationem planctus illorum in gaudium, comeſtionem pinguium & adipis terræ, potationem ex torrente deliciarum Dei, centupli acceptionem, panis manducationem & vini novi potum in Regno cœlorum, accubitum cum Abraham, Iſaac, & Jacob, &c. Sic gloria cæleſtis in Apocalypſi deſcribitur per arborem vitæ, per coronam vitæ, per manna abſconditum, per ſeſſionem in throno Dei, &c. Sic patria cæleſtis vocatur Jeruſalem nova, & deſcribitur velut tota obducta auro & conſtrata gemmis ac lapidibus pretioſis: quæ omnia nobis grata ſunt, & apud nos in pretio. Sic *terræ nomine* hic intelligitur terra nova, per terram Chanaan, lacte & melle manantem, & Iſraelitis a Deo promiſſam ac datam olim adumbrata, de qua *S. Petrus* Ep. 2. c. 3. 13. *Novos vero cælos, & novam terram ſecundum promiſſa ipſius exſpectamus, in quibus juſtitia habitat. Propter quod chariſſimi hæc expectantes, ſatagite immaculati & inviolati ei inveniri in pace*. De qua Pſ. 36. 11. *Manſueti autem hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis*. v. 22. *Benedicentes ei hæreditabunt terram: maledicentes autem ei diſperibunt*. v. 29. *Juſti autem hæreditabunt terram: & inhabitabunt in ſæculum ſæculi ſuper eam*. v. 34. *Expecta Dominum, & cuſtodi viam ejus; & exaltabit te ut hæreditate capias terram: cum perierint peccatores videbis*. Quæ de bonorum permanentium in futura vita poſſeſſione, & deliciis æternis jam in hac vita per conſcientiæ puritatem prælibandis *Theodoretus* explicat. Et *S. Auguſt.* Sermone 1. in hunc Pſalmum. Manſueti autem hæreditate poſſidebunt terram. Terra eſt illa de qua ſæpe locuti ſumus, Jeruſalem ſancta, quæ liberabitur de peregrinatione iſta, & in æternum vivet cum Deo, & de Deo. Ergo hæreditate poſſidebunt terram. Quæ erunt deliciæ ipſorum? *Et delectabuntur in multitudine pacis*. Aurum tuum pax, argentum tuum pax, prædia tua pax, vita tua pax, Deus tuus pax. Quicquid deſideras, pax tibi erit. Quia hic aurum quod eſt, non poteſt tibi eſſe argentum; quod vinum eſt, non poteſt tibi eſſe panis; quod tibi lux eſt, non poteſt eſſe potus: Deus tuus totum tibi erit. Manducabis eum, ne eſurias; bibes eum, ne ſitias; illuminaberis ab eo, ne ſis cæcus; fulcieris ab eo, ne deficias; poſſidebit te totum integrum totus integer. Anguſtias non ibi patieris cum eo cum quo totum poſſides; totum habebis, totum & ille habebit; quia tu & ille unum eritis quod unum totum & ille habebit qui vos poſſidet. " Terram promiſſam mitibus, carnem ſanctorum. S. Leo interpretatur

Rom.12,21. Pſalm. 26. & 41. SS. Hieron. & Aug. locis laudatis. S. Auguſt. Enar. in Pſ. 36. ſerm. 1. S.Leo ſer.95.

tatur, quæ ob humilitatis meritum felici reſurrectione mutabitur, & immortalitatis gloria veſtietur, in nullo jam ſpiritui futura contraria.

Hanc etiam lectionem Græca Exemplaria ſecundam præferunt. S. Aug. l. 1. c. 4. in Matth. S. Jo. Chr. h. 15. in Mat. S. Ambr. l. 5. in Luc. 2. Cor. 7. 10. S. Hier. in c. 5. Matth. 1. Reg. 15. 2. Cor. 12. Pſal. 125.

4. *Beati qui lugent; quoniam ipſi conſolabuntur.* Epicureorum ſententiæ opponitur divinum iſtud Chriſti Axioma: Beati non qui voluptatibus indulgent, ſed qui lugent, non quicumque, & quamvis ob cauſam; ſed lugentes *ſpiritu*, vel propter Chriſtum, & juſtitiam quod hic ſubintelligendum. Qui lugent propter peccata, & ſua & aliena; non ob rerum diſpendia terrenarum quoniam *Sæculi triſtitia mortem operatur: quæ autem ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur.* Luctus hic non mortuorum ponitur communi lege naturæ, ſed peccatis & vitiis mortuorum (inquit S. Hieron.) Sic flevit & Samuel Saulem: quia pœnituerat Deum quod unxiſſet eum Regem ſuper Iſrael. Sic & Paulus Apoſtolus flere ac lugere ſe dicit eos, qui poſt fornicationem & immunditiam non egerunt pœnitentiam. Luctus hic gaudium internum, Sp. S. fructum, adjunctum habet. Hæc beatitudo Chriſtianorum in terris peregrinantium, & ad patriam ſuſpirantium, quorum typus Iſraelitæ ſuper flumina Babylonis ſedentes & flentes, dum recordarentur Sion. His conſolationem æternam in cælis Chriſtus Dominus pollicetur. *Qui enim hic ſeminant in lacrymis, in exultatione metent. Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos.* In hac vita mortali ſemina bonorum operum mittuntur cum lacrymis ob captivitatem nondum plene ſolutam & converſam, ob peccata quibus & ipſi juſti obnoxii ſunt, ob miſerias ex peccato ſuperſtites, prætertimque concupiſcentiam contra legem mentis pugnantem: ſed in cœlis recipiet quiſque manipulos ſuos, id eſt, fructum ſeminis, coronam gaudiorum & exultationis. Tunc *Abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.* Contra vero impii, qui in hac vita peccata non lugent, ſed gaudent intemperanter gaudio ſæculari, æterno luctu plectentur. Unde Chriſtus Luc. 6. 25. *Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.*

Apoc. 7. 17.

5. *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam; quoniam ipſi ſaturabuntur.* Famis & ſitis nomine hic deſiderium ardens; juſtitiæ vero nomine quæ generalis eſt virtus, in ſe virtutes omnes complexa, ſignificatur id omne quod virtuti conſonum, & Deo gratum eſt. Beati igitur, non qui res terrenas deſiderant, ut divitias, honores, voluptates; ſed qui ſtudio vehementi viam ſalutis a Chriſto propoſitam, Dei gratiam, pietatem, & obedientiam divinis mandatis: adeo ut illo deſiderio accenſi, corporis eſuriem libenter perferant, potius quam deficiant a via juſtitiæ & virtutis. Unde apud S. Lucam ſimpliciter habetur: *Beati, qui nunc eſuritis.* Hi certiſſime ſaturabuntur, tum juſtitia, quam in hac vita inchoatam, in futura perfectam habebunt, tum omnis generis bonis. *Sitientibus & eſurientibus juſtitiam, beatitudinem tribuit: ſignificans extenſam in Dei doctrinam ſanctorum aviditatem bonis perfecte in cælo ſatietatis expleri.* Juſtitiæ nomine *S. Joannes Chryſoſtomus* intelligit aut in genere virtutem ipſam, aut ſpeciem illam juſtitiæ quæ avaritiæ opponitur. Quia enim commendaturus erat miſericordiam, oſtendens quomodo miſereri oporteat, opportune beatos prædicat qui juſtitiæ ſtudent. Non ſolum autem dixit: Beati qui juſtitiam ſervant: *ſed qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam*; ut non mediocriter, ſed cum vehementi cupiditate illam colamus & operemur. Cupiditatem igitur quæ habendi amore flagrat, in meliora converti jubet, ſcilicet in amorem vehementem juſtitiæ, præmiumque proponit his verbis: *Quoniam ipſi ſaturabuntur.* Quia enim plurimos divites facere putatur avaritia, e contrario rem ſe habere docet magiſque id præſtare juſtitiam. *Noli igitur juſtitiam exercens formidare paupertatem, neque famem timere; cum illi magis omnibus bonis excidant, qui aliena diripiunt: ut ex adverſo ille qui juſtitiam diligit tutiſſime bona omnia poſſidet.* Omnia Dei beneficia ſub immagine cibi ac potus in Scrip. ſepe deſcribuntur, ut

S. Hilarius.

S. Jo. Chr. h. 5. in Matth.

ut Iſaiæ 65. 13. *Propter hæc dicit Dominus Deus : Ecce ſervi mei comedent , & vos eſurietis : ecce ſervi mei bibent, & vos ſitietis : ecce ſervi mei lætabuntur , & vos confundemini* . Lucæ 1. 53. *Eſurientes implevit bonis : & divitias dimiſit inanes* . Non nobis ſufficit velle juſtitiam (inquit S. Hieronymus) niſi juſtitiæ patiamur famem : *Ut ſub hoc exemplo numquam nos ſatis juſtos , ſed ſemper eſurire juſtitiæ opera intelligamus* . Convenienter autem hæc beatitudo quarta ponitur . Poſtquam enim peccata deflevimus , conſequens eſt ut eſurire incipiamus & ſitire juſtitiam . *Æger enim cum in gravi morbo eſt , non eſurit ; quia ægritudinis dolor famem excludit..... Qui eſurit, utique virium quærit augmentum. Quod autem majus virtutis incrementum, quam norma juſtitiæ?* (inquit S. Ambroſius.) qui eſuriunt & ſitiunt ju- S. Hieron. in cap. 5. Mat.
„ ſtitiam . amatores ſunt veri & inconcuſſi boni . Illi ergo cibo ſaturabun- S. Ambroſius, lib. 5.
„ tur , de quo Dominus dicit : *Meus eſt cibus ut faciam voluntatem Patris* in Lucam,
„ *mei , quod eſt juſtitia* . Et illa aqua, de qua quiſquis biberit, fiet in eo fons n. 56.
„ aquæ ſalientis in vitam æternam. S. Aug. lib. 1. de ſerm. Domini in monte.

6. *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*. Stoici docebant , *Succurrere eſſe ſapientis , miſereri non eſſe* ; & miſericordiam vocabant ægritudinem animi . At Chriſtus non opera tantum miſericordiæ præcipit , ſed & affectum ſuo exemplo commendat . Sæpe enim dicitur *miſericordia motus* , qua phraſi affectus, & quidem vehemens exprimitur . Sic Apoſtolus 1. *Cor.* 12. 26. vult *Membra compati* . Chriſtiana ſcilicet Diſciplina non exſcindit affectus, ſed moderatur . Beatos igitur Miſericordes Chriſtus pronuntiat, qui propter Chriſtum proximorum malis, ſive animi, ſive corporis, indoleſcunt, eoſque, quoad poſſunt, ſublevant; qui & in erogandis eleemoſynis liberales ſunt, & in condonandis injuriis faciles . Hi miſericordiam a Deo conſequentur , ſecundum illud Pſalmi 40. verſ. 1. *Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus* . Ceterum , ut ſcribit S. Jacobus, Epiſt. c. 2. 13. *Judicium ſine miſericordia illi , qui non facit miſericordiam* . Ideo vero præmium a Domino promiſſum operibus bonis *miſericordia & gratia* in Scripturis divinis vocatur, quia ipſa ſanctorum merita ſunt Dei munera quibus cum vita æterna datur, quid aliud niſi *gratia pro gratia* red- Joan. 4. 34. & 18
„ ditur. ut loquitur *S. Auguſtinus* : Numerus ergo Sanctorum per Dei gra-
„ tiam Dei Regno prædeſtinatus, donata ſibi uſque in finem perſeverantia, S. Aug. lib. de Correptione & Gratia cap. 13.
„ illuc integer perducetur , & illic integerrimus jam ſine fine beatiſſimus
„ ſervabitur , adhærente ſibi miſericordia Salvatoris ſui , ſive cum conver-
„ tuntur, ſive cum præliantur; ſive cum coronantur. Nam & tunc eſſe il-
„ lis Dei miſericordiam neceſſariam , ſancta Scriptura teſtatur , ubi ſanctus
„ de Domino Deo ſuo dicit animæ ſuæ : Qui coronat te in miſeratione &
„ miſericordia. Dicit etiam Jacobus Apoſtolus. *Judicium ſine miſericordia il-* Pſal. 102.
„ *li , qui non fecit miſericordiam* . Quibus verbis manifeſtatur , in his in 4. Jacob. 2.
„ quibus inveniuntur bona opera miſericordiæ, judicium cum miſericordia fie- 13.
„ ri ; ac per hoc etiam ipſam miſericordiam meritis bonorum operum red-
„ di . Hinc ſancta Machabæorum Mater uni ex filiis ſuis dicit : *Ut in illa*
„ *miſeratione cum fratribus tuis te recipiam*. 2. Match. 7. 29.

7. *Beati mundo corde : quoniam ipſi Deum videbunt* . Beatos hic prædicat Chriſtus, quorum mores integri ſunt, animuſque a pravis intentionibus, deſideriis, & cogitationibus purgatus ; qui non ſolum mala facta , ſed & malas concupiſcentias vincunt ; omne quod Deo diſplicet, peroſi , ſimpliciſſimam puritatem amantes colenteſque ; qui non ſunt corde duplici . Puritas igitur cordis immunditiam omnem carnis & ſpiritus , omnemque hypocryſim excludit . His vero qui mundi ſunt corde , viſio Dei ſicuti eſt , æterna vita , & Regnum cælorum promittitur , in quod *nihil coinquinatum* intrabit . Un-

de &

de & 1. Joannis 3. *Scimus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt. Et omnis qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt.* Eo ſpectat & illud Pſalmi 23. 3. *Quis aſcendet in Montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus? Innocens manibus, & mundo corde.* Breviter S. Hieronymus hanc ſententiam exponit: *Mundi corde, quos non arguit conſcientia ulla peccati. Mundus mundo corde conſpicitur: Templum Dei non poteſt eſſe pollutum.* Merito hæc beatitudo cordis promittitur puritati, inquit S. Leo. *Splendorem enim veri luminis ſordens acies videre non poterit: & quod erit jucunditas mentibus nitidis, hoc erit pœna maculoſis. Declinentur igitur terrenarum caligines vanitatum, & ab omni ſqualore iniquitatis, oculi tergantur interiores, ut ſerenus intuitus tantum Dei viſione paſcatur.*

S. Leo ſerm. 95. ſive Hom. de gradibus Aſcenſ. ad beatitudinem.

8. *Beati pacifici; quoniam filii Dei vocabuntur.* „ Pacifici, qui primum „ in corde ſuo, deinde & inter fratres diſſidentes pacem faciunt. Quid enim „ prodeſt alios per te pacari, cum in animo tuo ſint bella vitiorum? (*inquit S. Hieronymus.*) In pace perfectio eſt (*inquit S. Auguſtinus*) ubi ni„ hil repugnat; & ideo filii Dei pacifici, quoniam nihil reſiſtit Deo, & „ utique filii ſimilitudinem patris habere debent. Pacifici autem in ſemet„ ipſis ſunt, qui omnes animi ſui motus componentes & ſubjicientes rationi, „ id eſt, menti & ſpiritui, carnaleſque concupiſcentias habentes edomitas, „ fiunt Regnum Dei: in quo ita ſunt ordinata omnia, ut id quod eſt in „ homine præcipuum & excellens, hoc imperet ceteris non reluctantibus, „ quæ ſunt nobis beſtiiſque communia; atque idipſum quod excellit in ho„ mine, id eſt, mens & ratio, ſubjiciatur priori, quod eſt ipſa veritas uni„ genitus Filius Dei. Neque enim imperare inferioribus poteſt, niſi ſuperiori „ ſe ipſe ſubjiciat. Et hæc eſt pax quæ datur in terra hominibus bonæ vo„ luntatis; hæc vita conſummati perfectique Sapientis. De hujuſmodi Re„ gno pacatiſſimo & ordinatiſſimo miſſus eſt foras princeps hujus ſæculi, qui „ perverſis inordinatiſque dominatur.

S. Hieron. S. Auguſt. lib. 1. de ſerm. Dom. in monte cap. 2. n. 6.

9. *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam: quoniam ipſorum eſt Regnum cælorum.* Superiores ad beatitudinem gradus in actione poſiti ſunt, hic ultimus in paſſione. Beati qui vexantur aut exagitantur ab hominibus, juſtitiæ ſeu virtutis cauſa, & quidvis patiuntur potius quam a juſtitiæ ac virtutis tramite deficiant. Hos igitur qui perſecutionem propter ſua peccata patiuntur, hæc beatitudo non ſpectat. *Non enim Martyrem facit pœna, ſed cauſa.* Hæc perfectæ conſummatæque virtutis Chriſtianum demonſtrat, qui dicat cum Apoſtolo: *Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti? Tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculum? an perſecutio? an gladius? ſicut ſcriptum eſt: Quia propter te mortificamur tota die: æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis.* Illi ergo dumtaxat qui in Eccleſiæ unitate perſecutionem a malis patiuntur, beati dici poſſunt. *Ubi enim ſana fides non eſt, non poteſt eſſe juſtitia; quia juſtus ex fide vivit. Neque ſchiſmatici aliquid ſibi ex iſta mercede promittant; quia ſimiliter ubi charitas non eſt, non poteſt eſſe juſtitia: Dilectio enim proximi malum non operatur. Quam ſi haberent, non dilaniarent corpus Chriſti, quod eſt Eccleſia.*

S. Auguſt. Epiſt. 204. alias 61. de ſerm Dom. in Monte, cap. 3. Rom. 8. 35. S. Auguſt. ibid. cap. 5. Habacuc. 2. 4. Rom. 1. 17.

10. *Beati eſtis cum maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſum, vos mentientes, propter me.* Maledicere, eſt maledictum jactare cum contumelia, coram illo cui maledicitur, ſicut Domino noſtro dictum eſt: *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?* Dicere malum adverſus alterum; eſt, abſentis famæ detrahere, ſicut Chriſti famam lædebant, qui, dicentibus aliis, *Quia Propheta eſt*, dicebant; *Non, ſed ſeducit turbas.* Perſequi autem, eſt, vim inferre, vel inſi-

S. Auguſt. ibid. Joann. 8. 48. Joann. 7. 12

inſidiis appetere: quod fecit qui eum tradidit, & qui eum crucifixerunt.
Diſcipulos igitur ſuos adverſus perſecutiones muniens Chriſtus, beatos prædicat, cum homines ipſos convitiis & contumelioſis verbis coram affecerint;
nec verbis tantum ſed opere & factis ipſos vexaverint, ad tribunalia judicum pertrahentes propter nominis ſui confeſſionem; vel calumniis ipſorum famam violaverint. Talis fuit ſors Chriſtianorum tribus primis Eccleſiæ ſæculis, cum Ethnici ipſos velut infanticidii, inceſtus, & promiſcui concubitus, ſacrilegii & læſæ Majeſtatis reos, aſinini capitis adoratores, publicos hoſtes, & everſores Reipublicæ, proſcindebant, accuſabant, damnabant. *Tertull. in Apolog.*
Beati qui hæc patiuntur Chriſti cauſa, propter confeſſionem fidei, defenſionem veritatis, profeſſionem virtutis. *Apud Chriſtianos* enim *qui facit injuriam, ille miſer eſt, non qui patitur.... Illud maledictum contemnendum eſt, quod beatitudinem creat, quod falſo maledicentis ore profertur. Ubi ergo Chriſtus in cauſa eſt, ibi & optanda maledictio eſt.* *S. Hieron. Epiſt. 77.*

11. *Gaudete, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis.* *Et in cap. 5. S. Matt.*
Gaudebat Gentilium vulgus de Chriſtianorum vexatione, & damnatis inſultabat. Verum Chriſtianos ob illatam ſibi perſecutionem meliori titulo gau-„ dere *Tertullianus* oſtendit. Proinde (inquit) & vulgus vane de noſtra ve-„ xatione gaudet. Proinde enim noſtrum eſt gaudium quod ſibi vindicat, „ qui malumus damnari, quam a Deo excidere. Contra illi qui nos ode-„ runt, dolere, non gaudere debebant, conſecutis nobis quod elegimus.... „ Plane volumus pati, verum eo more, quo & bellum nemo quidem libens „ patitur, cum & trepidare & periclitari ſit neceſſe: tamen & præliatur „ omnibus viribus, & vincens in prælio gaudet, qui de prælio querebatur, „ quia & gloriam conſequitur & prædam. Prælium eſt nobis, quod provo-„ camur ad Tribunalia, ut illic ſub diſcrimine capitis pro veritate certemus. „ Victoria eſt autem, pro quo certaveris, obtinere. Ea victoria habet & „ gloriam placendi Deo, & prædam vivendi in æternum. *Tertull. Apolog. cap. ult.*
Animadvertat „ quiſquis delicias hujus ſæculi & facultatum temporalium quærit in nomi-„ ne Chriſtiano, *intrinſecus eſſe beatitudinem noſtram*: Sicut de Anima Ec-„ cleſiaſtica ore Prophetico dicitur: *Omnis gloria ejus filiæ Regiis ab intus*: „ Nam extrinſecus maledicta & perſecutiones & detractiones promittuntur: „ de quibus tamen magna merces eſt in cœlis, quæ ſentitur in corde patientium, eorum qui jam poſſunt dicere: *Gloriamur in tribulationibus, ſcientes quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero ſpem, ſpes autem non confundit: quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis*. Non enim iſta perpeti fructuoſum eſt, ſed iſta pro Chriſti nomine non ſolum æquo animo, „ ſed etiam cum exultatione tolerare; (inquit S. Auguſtinus.) *S. Aug. lib. 1. de ſerm. Dom. in Monte c. 5.* *Pſal. 44. 14.* *Rom. 5. 3. &c.*
Neſcio quis „ hoc noſtrum poſſit implere, ut laceretur opprobriis fama noſtra, & nos exultemus in Domino. Hoc qui vanam ſectatur gloriam, implere non poteſt. *Ne quæras gloriam, & non dolebis cum inglorius fueris.* *S Hieron. in cap. 5. Mat.*

Merces veſtra copioſa eſt in cælis. Hinc meritum bonorum operum colligitur, a gratia tamen & miſericordia Dei profectum, & Chriſti meritis, Deique promiſſionibus innixum, cujus ſumma bonitas illum nobis debitorem, ſeu potius ſuæ fidelitati efficere voluit. Hinc S. Auguſtinus Enarratione in Pſalmum 32. Concione 2. *Teneamus* (inquit) *fideliſſimum debitorem, quia tenemus miſericordiſſimum promiſſorem. Neque enim aliquid ei mutuum commodavimus, ut debitorem teneamus; cum ab illo habeamus quicquid illi offerimus, & ex illo ſit quicquid boni ſumus. Omnia bona quibus gaudemus ab illo ſunt.* „ Quis enim cognovit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius „ ejus fuit? aut quis prior dedit ei, & retribuetur illi? Quoniam ex ipſo, *Rom. 11. 34.*

„ & per

„ & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia. *Ergo non ei aliquid dedimus, & te-* „ *nemus debitorem. Unde debitorem? quia promiſſor eſt. Non dicimus Deo, Domine redde quod accepiſti; ſed, Redde quod promiſiſti.* Chriſtus coronaturus eſt in nobis non merita noſtra, ſed dona ſua, quia gratia Dei eſt omne meritum: & quamvis æterna felicitas & gloria cæleſtis, *merces* ſit, & *corona juſtitiæ*; hanc tamen non redderet juſtus judex, niſi gratiam donaſſet miſericors pater.

12. *Vos eſtis ſal terræ. Quod ſi ſal evanuerit, in quo ſalietur? Ad nihilum valet ultra, niſi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.* Salis duæ ſunt proprietates præcipuæ, & condire cibos, illiſque ſaporem dare, & a corruptione ac putredine ſervare. Hinc ſapientia, a ſapore dicta, *ſal* appellata eſt, ut legitur apud Comicum: *Qui habet ſalem qui in te eſt*. Hinc Ti- *Terentius.* tus Livius Græciam *ſal gentium vocat*. Hinc Chriſtus Marci 9. 49. *Habete in vobis ſal*. Et Apoſtolus ad Coloſſ. 4. *Sermo veſter ſemper in gratia ſale ſit conditus, ut ſciatis quomodo oporteat vos unicuique reſpondere*. Sacrificia omnia, ſeu victimas ſibi oblatas ſale condiri præcepit Deus *Levitici* 2. 13. ut deſignaretur ſymbolice omne ſacrificium & ſale ſapientiæ ac prudentiæ, & ſale integritatis, incorruptionis & innocentiæ, ex parte offerentium, condiri debere. Quia vero ſal, arcendo putredinem & corruptionem, durationem rerum extendit, fœdus perpetuum vocatur *Pactum ſalis*, Numer. 18. 19. ob ſalis certe conſiſtentiam. Uxor Loth in ſtatuam ſalis converſa creditur, non tantum (ut notat S. Auguſtinus) ut nobis condimenti inſtar eſſet, ſed etiam ut ſic exſtaret ſtabile ac perpetuum divini judicii monumentum. Non enim ſal omne colliquationi obnoxium. Unde Plinius meminit lib. 31. *Hiſt. Natur. cap.* 7. Arabes quoſdam muros domoſque maſſis ſalis facere, & acqua ferruminare. Docent etiam Medici, infantes recens natos abluendos acqua, in qua ſal colliquatum uſui fuerit, tum abſtergendæ immunditiæ, tum membris conſolidandis. Unde Ezechielis 16. 4. ſcriptum eſt: *Quando nata es in die ortus tui non eſt præciſus umbilicus tuus, & aqua non es lota in ſalutem, nec ſale ſalita, nec involuta pannis*. In quem locum *S. Hieron.* „ Tenera (in- „ quit) infantium corpora dum adhuc uteri calorem tenent, & primo va- „ gitu laborioſæ vitæ teſtantur exordia, ſolent ab obſtetricibus ſale contin- „ gi, ut ſicciora ſint, & reſtringantur. Porro Jeruſalem, quæ de malis pa- „ rentibus nata eſt, nihil ſaporis, nihil diligentiæ conſecuta eſt. Qui autem „ renaſcuntur in Chriſto, dicitur ad eos: Vos eſtis ſal terræ: & præcipitur „ eis ab Apoſtolo; Sermo veſter ſemper in gratia ſit ſale conditus. Unde „ & vulgo ſapientes ſalſi, & ſtulti vocantur inſulſi ... Qui hoc ſale condi- „ tus fuerit, & omnem putorem humoremque noxium hujus admixtione *Pſal. 37.* „ ſiccaverit, ultra non dicet: *Computruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ a facie inſipientiæ meæ*. Sal igitur appellantur a Chriſto Apoſtoli. & qui Apoſtolorum locum tenent, aut functiones obeunt in Eccleſia, Epiſcopi, Doctores, & Prædicatores, 1. Quia homines, *terræ* nomine ſignificatos, ſale ſapientiæ condire debent, verboque evangelico ac doctrina cæleſti, ſine qua nemo ſapit: quod quidem verbum prudenter non minus quam fideliter diſpenſandum eſt. 2. Quia mores eorum a corruptione & putredine ſervare debent, cum ejuſdem verbi prædicatione, velut ſalis conſperſione; *S. Joan. Chryſ. Homil. 15. in Matth.* tum ſanctæ converſationis exemplis. Fieri certe non poteſt ut ea quæ jam corrupta ſunt, ſalis conſperſione reparentur. Non ergo hoc fecerunt Apoſtoli, ſed ante renovata, ſibique tradita, atque ab illa jam putredine liberata aſpergebant ſale, & in ea novitate conſervabant, quam a Domino acceperant. Liberare quippe homines a putredine peccatorum, Chriſti virtutis eſt: Ut autem ad illa iterum non revertantur, Apoſtolorum curæ eſt ac labo-

ris;

ris; (inquit S. Joannes Chryſoſtomus.) Verumtamen ea divini illius ſalis, Verbi ſcilicet Evangelici, cujus Apoſtoli diſpenſatores erant, vis eſt, ut corruptis etiam moribus medeatur, & peccatorum amoveat putredinem, Deo gratiam ſuam adjungente, quæ ſola interius ſanare poteſt homines peccato corruptos: *Lex* enim *Domini immaculata, convertens animas*. In cujus rei typum Eliſæus acquas Jericho peſſimas & corruptas immiſſo ſale ſanavit, ut non eſſet ultra in eis mors & ſterilitas. (4. Reg. 2.) Per acquas populi ſignificantur Apocalypſis 17. 15. *Acquæ quas vidiſti, ubi meretrix ſedet, populi ſunt, & Gentes, & linguæ*. Legimus in Apoſtolo dictum de Eccleſia: *Lætare ſterilis, quæ non paris; erumpe & clama quæ non parturis*. Ergo Eccleſia eſt illa ſterilis civitas, quæ ante adventum Chriſti
„ acquarum vitio, hoc eſt, ſacrilegio Gentilium populorum, ſterilitatem ſuſti- (Gal. 4. 27.)
„ nens, Deo filios procreare non potuit. At ubi venit Chriſtus, velut vas fi-
„ ctile aſſumens corpus humanum, vitia ſanavit acquarum, hoc eſt, reſecavit
„ ſacrilegia populorum; ſtatim Eccleſia, quæ erat ſterilis, cœpit eſſe fœcunda.
„ Unde & Apoſtolus dicit, *Lætare ſterilis*: ut plures etiam filios ex eo Eccle-
„ ſia quam fœcunda ſuſciperet. Aſperſi autem qui ſunt, qui attulerunt medici-
„ nam, facile cognoſcimus. (Homil 2. De Eliſæo, inter Serm. Ambr. olim edita, ſed S. Maximo vindicata & ſub ejus nomine edita a D. Jo. Mabil. Tom. 1. Muſæi Italici.)

Dicit Dominus ad Apoſtolos: *Vos eſtis ſal terræ*. Ergo ſi Apoſtoli ſalibus comparati ſunt, recte figura completur: *Sicut tunc effuſi de vaſculo ſales condierunt acquas, ita & nunc miſſi a Salvatore Apoſtoli condiunt univerſos; & ablata ſterilitate vitiorum, prolem incipiunt germinare virtutum. Quod ſi ſal evanuerit*, evanuerit, inſipidum factum fuerit & corruptum, *in quo ſalietur*? Nihil ſupereſt, quo condiatur, & a putredine vindicetur. Sic Apoſtoli, Epiſcopi, Doctores, ſi falſam doctrinam amplectantur pro vera, vel fidei depoſitum violari patiantur; ſi vita illorum doctrinæ non reſpondeat, & quod verbis ædificant, exemplis deſtruant; ſi deſint muneri, zelo, ac vigori debito in veritate, ſive quæ fidem, ſive quæ mores ſpectat, docenda, prædicanda, vindicanda; ſi langueſcant & concidant animis ob odia Mundi & pericula; ſi aliorum corruptioni pro officio non medentur, eorum errores, languorem, fatuitatem quis emendabit? *Ad nihilum valet ultra, niſi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus*. Nullius uſus eſt, nullius virtutis. Solent aliæ res, etiamſi proprium uſum amittant, fere ad aliquid manere utiles. Fractus nummus non ſervit commercio, ſervit aurifici. Corruptus cibus non datur homini, datur cani. At ſal evanidum, marcidum & corruptum, ne in ſterquilinium quidem valet, terram non fœcundat, ſed ſterilem reddit. Sic Deus interminatur populo ſuo terram illius ſulphure & *ſalis ardore comburendam, ita ut ultra non ſeratur, nec virens quippiam germinet*. (Deut. 29. 23.) Sic Deus minatur ſe terram *fructiferam* converſurum *in ſalſuginem, a malitia*, ſive propter malitiam, *inhabitantium in ea*. (Pſ. 106. 34.) Sic urbes quaſdam legimus ira victorum ſale ſeminatas, ut nullum in eis germen oriretur. Sal ergo corruptum ad nihilum valet, niſi ut projiciatur, & a quibuſvis prætereuntibus conculcetur. Sic myſtici ſalis, Prelatorum ſcilicet, Doctorum, Prœdicatorum errorem, pravitatem, languorem, fatuitatem, excipit pęna gravis. Non tantum pretium omne, uſus omnis ſali iſti decedit; ſed & illius jactura redditur irreparabilis quodam modo, nec facile condimenti illius datur condimentum aliud: immo ſupplicio gravi obnoxii redduntur, quod per abjectionem & conculcationem Scriptura exponit. Eſt iſta abjectio ſervi nequam in tenebras exteriores. Et ſane optimarum rerum corruptio peſſima.

13. *Vos eſtis lux mundi*. Elegi vos, ut ſitis lux Mundi, in mundum errorum tenebris obſitum Evangelii lucem inſeratis, ut homines in via ſalutis dirigatis. Lucem eos appellat & metaphorice, & participatione veræ lucis, quæ eſt ipſe Chriſtus, de quo *Iſaiæ* 46. 6. Pater æternus ait: *Ecce dedi te in lucem gentium, ut ſis ſalus mea uſque ad extremum terræ*. Aliud eſt quippe lumen quod illuminat, & a-
„ liud lumen quod illuminatur. Nam & oculi noſtri lumina dicuntur, & ta-

„ men

„ men in tenebris patent & non vident. Lumen autem illuminans, a ſeipſo lu-
„ men eſt, & ſibi lumen eſt, & non indiget alio lumine ut lucere poſſit; ſed ipſo
„ indigent cetera, ut luceant. Sic Apoſtoli ſunt lumen mundi, ſed illuminatum a
„ Chriſto qui lux vera eſt. Unde Chriſtus ipſos lucernę comparat lucem præferenti.

S. Aug. Ep. 92. alias 70. Et lib. 3. contra Creſconium Donatiſtam, cap. 36. Epiſt. 185. alias 50. Et lib. de Unitate Eccleſiæ, cap. 16. S. Hieron. in cap. 5. S. Matth. S. Jo. Chryſ. Hom. 15. in Matth.

14. *Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita*. Hinc Eccleſiam, ſupra montem, qui Chriſtus eſt, ædificatam, viſibilem eſſe colligitur, nec ignorari poſſe. In ſacris ſcilicet Litteris ſicut apparet Dominus Chriſtus, ſive ſecundum divinitatem, qua æqualis eſt Patri, ſive ſecundum ſuſceptæ carnis humilitatem; ſic apparet ejus Eccleſia toto terrarum orbe diffuſa. Unde mirabilis eſt Hæreticorum cæcitas, qui cum ipſum Chriſtum præter Scripturas neſciant, ejus tamen Eccleſiam non divinarum Litterarum auctoritate cognoſcunt, ſed humanarum calumniarum vanitate confingunt.

Sed & Apoſtolos ſpectat hæc ſententia, qui inſtar civitatis ſupra montem poſitæ, omnium oculis expoſiti eſſe debent, ut non lateant ob metum, ſed tota libertate ſe prodant, & quod audierunt in cubiculis, prædicent in tectis. His etiam verbis eos ad bene vivendi diligentiam cohortatur, oſtendens quantum eſſe debeant de ſuis moribus actibuſque ad ſanctitatis normam conformandis ſoliciti, quaſi ante omnium oculos conſtituti, & in medio orbis terrarum theatro certantes.

15. *Neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo ſunt*. Nonnulla hic diverſitas eſt in verbis apud Marcum & Lucam, nulla in ſenſu. Marci 4. 21. *Numquid venit lucerna, ut ſub modio ponatur, aut ſub lecto? Nonne ut ſuper candelabrum ponatur*: Luc. 8. 16. *Nemo lucernam accendens, operit eam vaſe, aut ſubtus lectum ponit: ſed ſupra candelabrum ponit, ut intrantes lumen videant*. Idem (inquam) eſt utrobique ſenſus, vis eadem comparationis, ſive a lucerna ſub vaſe, ſive ſub lecto, ſive ſub modio poſita ducatur ſimilitudo. Significat Chriſtus Apoſtolos eſſe conſtitutos in munere eminenti, non ut lateant, ſed ut lucem aliis præferant. Illorum itaque eſſe, & doctrinæ puritate, & vitæ ſanctimonia aliis prælucere inſtar lucernæ non abſconditæ, ſed expoſitæ loco opportuno & conſpicuo, ut lumen ſuum quaquaverſum diffundat. Sive vero ſub modio occultetur lucerna, ſive ſub lecto, ſive ſub vaſe, parum intereſt: utrobique enim lumen ejus intercipitur, & fructus illius intervertitur. Sic ſive negligentia, ſive metu occultetur lumen ſacrum, ſemper inutile reditur aliis quibus lucere debet, noxium illis in quibus & a quibus lucere. Adde, Chriſtum Dominum, ut aliis ſimilitudinibus, ſic & iſta diverſis temporibus diverſa occaſione uſum, ut mirum non ſit aliquam diverſitatem hic inter Evangeliſtas reperiri. Nullum in voce *modii* myſterium querendum eſt, cum perſpicuum ſit, modium pro quovis vaſe ſeu inſtrumento apto ad occultandum vel intercipiendum lumen fuiſſe poſitum. Etiam non improbabiliter poſt alios obſervaverim, Dominum non modii tantum vel vaſis, ſed & lecti meminiſſe, ut indicaret, neutrum Apoſtolis committendum, nec lumen plane & omnino occultandum, nec ex parte tantum vel negligenter præferendum; quia ſub modio plane occultatur, ſub lecto ex parte. Oſtendit itaque gemina illa ſimilitudine, neutrum faciendum, nec vitæ lumen ſeparandum a lumine doctrinæ.

S. Joann. Chryſ. ibid.

Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum qui in cęlis eſt. Quaſi dicat, interprete *S. Jo: Chryſ.* Ego quidem lu-
„ men accendi: ut vero perſeveret ardens, veſtri profecto ſit ſtudii, non propter
„ vos ipſos modo, verum etiam propter illos qui eadem luce potientur, vobiſque
„ ducentibus viam veritatis invenient. Non enim poterunt maledictiones veſtrum
„ obumbrare fulgorem, ſi tamen vos omni cum diligentia vixeritis, atque ita
„ prorſus quaſi qui univerſum orbem veſtri facietis imitatione converti. Dignam
„ igitur tanta gratia exhibete vitam, ut ſicut illa cunctis mox regionibus præ-
„ dicanda eſt, ita illi etiam converſatio veſtra convenit. Deinde aliud quoquę

„ lucrum

„ lucrum cum hominum ſalute conjungit, quod ſit prorſus idoneum illos præ„ ſtare ſolicitos, atque ad omne virtutis bonum concitare. Non ſolum, inquit, „ corrigetis orbem recte ſancteque vivendo, verum etiam glorificari Deum ex „ veſtra converſatione facietis: quemadmodum ſi contraria feceritis, & homi„ nes perdetis, & Dei nomen blaſphemiis offendi facietis. Ne autem finem in laudibus hominum conſtituiſſe videretur, non tantum dixit, *Ut videant opera veſtra bona*; ſed addidit, *& glorificent Patrem veſtrum qui in cælis eſt*: Ut hoc ipſum quod homo per bona opera placet hominibus, non ibi finem conſtituat ut hominibus placeat; ſed referat hoc ad laudem Dei, & propterea placeat hominibus, ut in illo glorificetur Deus. Hoc enim laudantibus expedit, ut non hominem, ſed Deum honorent. Apoſtolorum igitur, Prælatorum, Doctorum, & Prædicatorum opera lucere jubet Chriſtus coram hominibus, non ad operantium gloriam, ſed Dei, non ad oſtentationem, ſed ad ædificationem.

S. Aug. l. 1. de ſerm. Dom. in Monte, c. 7.

16. *Nolite putare quoniam veni ſolvere Legem, aut Prophetas: Non veni ſolvere, ſed adimplere.* Incipit Chriſtus jam Apoſtolos informare, & docere quid doceant, tamquam ſi quærerent dicentes: Ecce volumus & omnia ſuſtinere pro tuo nomine, & doctrinam tuam non abſcondere; ſed quid eſt hoc ipſum quod vetas abſcondi, & pro quo jubes omnia tolerari? Numquid alia dicturus es contra ea quæ in Lege ſcripta ſunt? Non (inquit) *Nolite putare quoniam veni ſolvere Legem*, id eſt, deſtruere, evertere Legem, *aut Prophetas: Non veni ſolvere, ſed adimplere*. In Lege & Prophetis quatuor erant, quæ omnia Chriſtus complevit: 1. Promiſſa & vaticina, exhibendo quæ promiſſa & prædicta erant. 2. Præcepta Moralia, melius interpretando, & vindicando a pravis Phariſæorum interpretationibus. 3. Præcepta ceremonialia, exhibendo ea quæ per ceremonias ſignificabantur, ut pro circumciſione Baptiſmum & circumciſionem cordis, pro variis ſacrificiis unum corporis & ſanguinis ſui in cruce, ejuſdemque juge in Eccleſia Sacrificium Euchariſticum. 4. Præcepta judicialia, quia præmia & ſupplicia corporea & temporalia, in ſpiritualia & æterna commutavit. Sane Chriſtum Legem ſpreviſſe, pervertiſſe, deſtruxiſſe, dici non poteſt, ut Judæi cavillantur, cum eam impleverit doctrina, opere, Mandato. Siquidem eam quandiu vigere debuit, diligentiſſime ſervavit, quamvis ipſe ut Deus & Dominus Legis ea minime teneretur. Circumciſus eſt, in Templo oblatus, quotannis ad Diem Feſtum Hieroſolymam aſcendit, Paſcha celebravit. 2. Legem implevit, quia bene interpretando perfecit. *Nam qui addit quod minus habet, non utique ſolvit quod invenit, ſed magis perficiendo confirmat*: Ideo ſubjungit: *Amen dico vobis, donec tranſeat cælum & terra, jota unum aut unus apex non præteribit a Lege, donec omnia fiant. Dum enim fiunt etiam illa quæ adduntur ad perfectionem, multo magis fiunt illa, quæ præmiſſa ſunt ad inchoationem*. 3. Legem implevit, quia gratiam, per quam impleri poſſet, nobis attulit. *Lex per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Jeſum-Chriſtum facta eſt*. Quia quæ Lege promiſſa erant exhibuit; quæ ceremoniis & figuris adumbrata erant, implevit. Unde Lucæ 24. 44. ait: *Hæc ſunt verba, quæ locutus ſum ad vos, cum adhuc eſſem vobiſcum, quoniam neceſſe eſt impleri omnia, quæ ſcripta ſunt in Lege Moyſi & Prophetis, & Pſalmis de me*. Adimplet certe Legem, qui ſic vivit ut Lex præcipit. *Plenitudo enim Legis charitas* (ait Apoſtolus) Iſtam charitatem Dominus & exhibere & donare dignatus eſt, mittendo fidelibus ſuis ſpiritum Sanctum. Unde idem Apoſtolus ait: *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis*. Et ipſe Dominus: *In hoc ſcient omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi vos invicem diligatis*. IMPLETUR *ergo Lex, vel cum fiunt, quæ ibi præcepta ſunt, vel cum exhibentur quæ ibi prophetata ſunt. Lex enim per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Jeſum Chriſtum*

S. Aug. l. 1. de ſerm. Dom. in Monte, c. 8.

Joan. 1. 7.

S. Aug. l. 17. contra Fauſtum, c. 6.

Legatur ejuſdem

facta

Digitized by Google

l. 19. contra Fauſtum, cap. 7. 8. 9. & 10. Matt. 11. 13. S. Aug. ib. c. 8.

facta eſt. Ipſa Lex cum impleta eſt, gratia & veritas facta eſt. Gratia pertinet ad charitatis plenitudinem: veritas ad Prophetiarum impletionem. Et quia utrumque per Chriſtum: ideo non venit ſolvere Legem aut Prophetas, ſed adimplere: Non ut Legi adderentur quæ deerant, ſed ut fierent quę ſcripta erant: Quod ipſa ejus verba teſtantur: Non enim ait: Jota unum, aut unus apex non præteribit a Lege, donec addantur quæ deſunt; ſed, Donec omnia fiant. Neque vero huic ſententiæ Chriſti repugnat altera: *Lex & Prophetæ uſque ad Joannem.* „ Ut enim interpretatur *S. Auguſtinus*, Lex quæ prævaricatores abun-
„ danti reatu concludebat in eam fidem, quæ poſtea revelata eſt, gratia fa-
„ cta eſt per Jeſum-Chriſtum, per quem ſuperabundavit gratia: Ac per hoc
„ impleta eſt per gratiam liberantem, quæ non implebatur per litteram ju-
„ bentem. Item in ipſa Lege univerſa Prophetia, quæ non tantum verbis,
„ ſed etiam quarundam actionum figuris Salvatoris promittebat adventum,
„ veritas facta eſt per Jeſum-Chriſtum. Ex cujus adventu jam Regnum Dei
„ cœpit annuntiari: quia Lex & Prophetæ uſque ad Joannem. Lex ut reos
„ faceret, qui deſiderarent ſalutem; Prophetæ, ut promitterent Salvatorem.
„ Ceterum Prophetas alios exſtitiſſe jam in Eccleſia poſt Aſcenſionem Chri-
1. Cor. 12. 28. „ ſti, quis neſciat? De quibus Paulus dicit, *Et quoſdam quidem conſtituit in*
„ *Eccleſia primum Apoſtolos, deinde Prophetas, tertio Doctores, &c.* Non
„ itaque de illis dictum eſt, *Lex & Prophetæ uſque ad Joannem*: Sed de iis
„ qui primum Chriſti adventum prophetaverunt.; qui adventus impletus non utique adhuc poſſet prophetari. Legem ergo Chriſtus abrogavit, non

Theophylactus in cap. 5. Matth.

evertendo, ſed implendo; non deſtruendo, ſed perficiendo: *Sicut & pictor non corrumpit lineamenta prima, ſed magis illuſtrat & adimplet*, (inquit Theophylactus); ideo Chriſtus ſubjungit.

17. *Amen quippe dico vobis, donec tranſeat cælum & terra, jota unum, aut unus apex non præteribit a Lege, donec omnia fiant. Amen*, vox eſt aſſeverantis. Certiſſimum eſt, quod vobis dico, futurum citius, ut fractus illabatur orbis, quam ut minimus Legis apex irritus cadat. Quidquid enim in Lege præceptum, aut promiſſum, aut prædictum, aut ſcriptum eſt, obſervabitur, implebitur, ſtabile erit: Non Lex modo tota, ſed minima mandata, minimæ partes vim finemque ſuum obtinebunt. Lucæ 16. 17. *Facilius eſt autem cælum & terram præterire, quam de Lege unum apicem cadere.* Nec infrequens in ſacris etiam Litteris comparatio cum iis quæ impoſſibilia ſunt, vel talia videntur illis quibuſcum alicui negotium eſt. Exempla ſunt Jeremiæ 33. 20. 21. *Si irritum poteſt fieri pactum meum cum die, & pactum meum cum nocte, ut non ſit dies & nox in tempore ſuo: & pactum meum irritum eſſe poterit cum David ſervo meo, ut non ſit ex eo filius qui regnet in throno ejus, & Levitæ & Sacerdotes miniſtri mei.* Et ad Galat. 1. 8. *Sed licet nos, aut Angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema ſit.* Status quidem cæli & terræ immutandus eſt, innovando omnia, & meliorem in ſtatum reſtituenda, in die Reſurrectionis generalis omnium hominum & Adventus Chriſti ad ultimum judicium, liberanda creatura a vanitate, cui modo ſubjecta eſt. Præterit figura hujus mundi. Cæli novi & terra nova nobis promittuntur, conſequenter vetera tranſitura ſunt, quoad accidentia ſtatus, non quoad ſubſtantiam quæ permanſura eſt in ſæculum ſæculi ad gloriam Creatoris. Verumtamen ne tunc quidem cum cælum & terra meliorem in ſtatum immutata fuerint & innovata, Lex Dei non implebitur. Alia ratio librorum & Voluminum Legis, alia veritatis in illis contentæ. Illa prçteribunt aliquando, non iſta. Litteris ſponſi non amplius opus eſt ſponſæ, cum ſponſi præſentia fruitur. Chirographo non amplius opus eſt, præ-
1. Tim. 1. 5. ſtita ſolutione. Verum veritas Legis æternum durabit: cumque *Finis præcepti*

ſit cha-

ſit charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta & *charitas numquam* 1. Cor. 13. 8.
excidat, & hæc longe perfectior futura ſit in patria, quam fuit olim in via, tunc
maxime implebitur Lex. Ea tamen a Chriſto perfectiſſime eſt adimpleta iis, quos Iſai. 51.
diximus, modis. Primo quia nullum ex præceptis Legis ipſe tranſgreſſus eſt. *Pec-*
catum enim *non fecit*: & Joanni-Baptiſtæ ait: *Sic decet nos implere omnem juſti-* S. Jo: Chryſ.
tiam. Secundo, quia per nos id ipſum facit, nobis per gratiam ſuam donans, ut Hom. 16. in
illam impleamus: quod S. Paulus ſignificat dicendo: *Finis Legis Chriſtus ad juſti-* Matth.
tiam omni credenti. Et, *Peccatum damnavit in carne, ut juſtificatio Legis implere-* Rom. 10.
tur in nobis, qui non ſecundum carnem ambulamus. Et, *Legem ergo deſtruimus per* Rom. 8.
Fidem? Abſit; ſed Legem ſtatuimus. Quia enim (inquit S. Jo: Chryſoſt.) *ſtude-* Rom. 3.
bat Lex hominem facere juſtum, atque ad hoc inveniebatur infirma: veniens Chri-
ſtus, & per fidem certiſſimum modum juſtificationis inducens, voluntatem Legis
implevit. Quod enim illa per litteram non potuit, hoc per fidem ipſe confecit. Pro-
pterea dixit: *Non veni ſolvere Legem, ſed adimplere*. Eodem ſenſu S. Grego S. Greg. M.
rius M. ait: *Adimplere venerat Legem, qui Legis juſtitiæ gratiam addidit, ut* Hom. 16.
quod illa jubebat in minimis, ipſe perfici adjuvaret in ſummis, & quod illa in Ezech.
coercebat ab opere, ipſe reſecaret a corde. Et ante ipſum S. Auguſtinus: *Quæ* S. Aug. lib.
Lex ſuperbos etiam prævaricationis reatu devinxit, augendo peccatum, cum ju- 19. con-
bet, quod implere non poſſunt; ipſius Legis impletur juſtitia per gratiam Spiritus tra Fau-
in eis qui diſcunt a Chriſto mites eſſe atque humiles corde, qui venit non Le- ſtum, c. 7.
gem ſolvere, ſed adimplere. Deinde quia, etiam ſub gratia poſitis, in hac mor-
tali vita, difficile eſt omni modo implere, quod ſcriptum eſt: Non concupiſces:
Ille per carnis ſuæ Sacrificium Sacerdos effectus, impetrat nobis indulgentiam,
etiam hinc adimplens Legem: Ut quod per noſtram infirmitatem minus poſſumus,
per illius perfectionem recuperemus, cujus Capitis membra effecti ſumus. De-
nique Legem implevit per ipſa præcepta, quæ erat daturus; (inquit S. Joan- S. Jo: Chryſ.
nes Chryſoſtomus.) Non enim interitus priorum, ſed augmentum potius & Hom. 16.
complementum erant ea quæ dabantur a Chriſto. Illius quippe Sententiæ, *Non* in Matth.
occides, non interemptio, ſed adimpletio magis atque munitio eſt dicere; *Non*
iraſcaris: omniumque ſimiliter ceterorum. Ideo ait: *Amen dico vobis, donec*
tranſeat cælum & terra, jota unum, aut unus apex non præteribit a Lege, do-
nec omnia fiant. Quaſi dicat: Impoſſibile eſt Legis decreta non perfici: Nam
minimum quoque ejus oportet impleri. Quod certe ipſe fecit, omni illam di-
ligentia curaque ſervando, & implendo. Romani (inquit *Theodoretus*) Græ- Theodore-
„ corum Barbarorumque Legibus in unum collectis, quæ optimæ videbantur, tus, ſerm.
„ a ſingulis Legiſlatoribus mutuati, ſubditas ſibi nationes his Legibus ſervi- 9. de Legi
„ re coegerunt. Illos tamen qui ab ipſis regi noluerunt, nec vi, nec ſuaſioni- bus.
„ bus adegerunt ut Romanis Legibus viverent. Quin & multi eorum qui
„ ſervitutis frenum acceperunt, vivere tamen illorum Legibus recuſant. Ne-
„ que enim Æthiopes, neque Iſmaeliticæ plurimæ gentes, non Lazi, non San-
„ *ni*, *non Abaſgi*, non ceteri Barbari, qui Romanorum gaudent dominatu, ex
„ Romanis Legibus conventiones mutuas ineunt. At Piſcatores noſtri & Pu-
„ blicani, Sutorque, cunctis Nationibus Leges Evangelicas intulerunt. Neque
„ ſolum Romanos, quique ſub illorum vivunt imperio, ſed & Scythicas ac Sar-
„ maticas Gentes, & Indos, & Æthiopas, & Perſas, & Seras, & Hyrcanos, &
„ Bactrianos, & Britannos, & Cimbros, & Germanos, atque omne hominum
„ genus, Nationeſque omnes induxerunt, ut Crucifixi Leges acciperent, non ar-
„ mis uſi, non infinita vi Militum delectorum, non immanitatis Perſicæ violen-
„ tia, ſed verbis ſuadentes, Legumque utilitatem oſtendentes: Nec ſine variis
„ periculis hoc agentes, ſed frequentes in ſingulis urbibus injurias perferentes, &
„ flagella paſſim ſuſtinentes, & torti vinctique ac ſupplicii genus omne ſubeun-
„ tes.. Verum illi Legiſlatores quidem confoderunt. at Legum vim abolere

„ non potuerunt. Multo enim valentiores poſt illorum necem apparuerunt:
„ Ad Perſas enim & ad Scythas, barbaraſque alias gentes poſt illorum mor-
„ tem Leges penetrarunt, omnibuſque contra reluctantibus, non ſolum Bar-
„ baris, ſed etiam Romanis, in eodem illæ robore permanſerunt. Quo mira-
culo confirmata dominicæ illius ſententiæ veritas eſt. *Donec tranſeat cælum & terra, jota unum, aut unus apex non præteribit a Lege, donec omnia fiant.*

18. *Qui ergo ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in Regno cælorum. Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in Regno cælorum.* Hæc Sententia cum ſuperiori cohæret: *Jota unum, aut unus apex non præteribit a Lege, donec omnia fiant.* Sugillat
S. Hier in c. 5. Matth. ergo Phariſæos, qui contemptis Mandatis Dei, ſtatuebant proprias Traditiones: Quod non eis proſit doctrina in populis, ſi vel parvum quod in lege pręceptum eſt deſtruant. Jejunia ſcilicet, lotiones, ſacrificia, dona illata in corbonam, decimarum anxiam ſolutionem, eſſe præcepta maxima cenſebant; ac docebant; quorum nempe obſervatio maximum Sacerdotibus pariebat emolumen-
S. Jo. Chryſ. Hom. 16. in Matth. tum; alia eſſe præcepta minima, quamvis officia moralia eſſent, vel primæ aut ſecundæ tabulæ. Sic maxima eorum opinione erant præcepta, quæ ſpectabant actus externos, & illos imperabant vel prohibebant: minima quæ ſpectabant actus internos. Quod & ex ſequentibus verſibus liquet, & ex Matthæi 15. 16. 23. capitibus. Sic ex increpatione Chriſti, quod tranſgrederentur mandatum Dei propter Traditionem ſuam, *Matt.* 15. 3. conſtat, illos Traditiones ſuas pro mandatis maximis; præcepta Dei pro minimis habuiſſe. Et videntur Phariſæi iſta, quæ ſubjicit Dominus, inter minima cenſuiſſe, iraſci fratri ſuo, dicere illi *Raca* & *Fatue*, aſpicere mulierem oculo concupiſcentiæ, dimittere uxorem, jurare per cælum, per terram, per Hieroſolymam, per caput ſuum. Senſus igitur Dominicæ Sententiæ eſt: Tantum abeſt ut venerim ad diſſolvendam Legem, ſive doctrina, ſive operibus meis, ut contra doceam, illorum etiam violationem præceptorum, quæ pro minimis habentur a Phariſæis & Doctoribus veſtris, gravi reatui obnoxios homines facere. *Qui ergo ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines*; id eſt, illorum violationem levis eſſe momenti, vel ea impune violari poſſe docuerit, conjunctio enim
S. Aug. l. 1. de ſerm. Dom. in Monte, cap. 8. &, pro disjunctione *vel*, hic ponitur (ut in aliis nonnullis Scripturæ locis) *minimus vocabitur*, nullo erit loco *in Regno cælorum*, ab eo prorſus & in æternum excludetur, *Ubi niſi magni eſſe non poſſunt*, (inquit S Auguſtinus.)

Qui autem fecerit, non unum, ſed omnia mandata Legis, & docuerit homines omnia eſſe implenda, nullo minorum majorumque pręceptorum diſcrimine, quia in Dei Lege nihil niſi magnum eſt; *hic magnus vocabitur*, id eſt magnus erit
Idem, Tractatu 122. in Joan. n. 9. *in Regno cælorum*. Quam ſententiam ſimul & præcedentem ſic explicat S. Auguſt. *Ut oſtenderet iſtos minimos reprobos eſſe, qui docent bona loquendo, quę ſolvunt male vivendo, nec quaſi minimos in vita æterna futuros, ſed omnino ibi non futuros; cum dixiſſet*, Minimus vocabitur in Regno cælorum, *continuo*
„ *ſubjicit*: Dico enim vobis, quia niſi abundaverit juſtitia veſtra plus quam Scri-
Matth. 23. 3 „ barum & Phariſæorum, non intrabitis in Regnum cælorum. *Illi ſunt certe Scribæ & Phariſæi, qui ſuper cathedram Moyſi ſedent, & de quibus ait*: Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, facere nolite; dicunt enim & non faciunt: *Docent ſermonibus, quod ſolvunt moribus. Conſequens eſt ergo ut qui minimus eſt in Regno cælorum, qualis nunc eſt Eccleſia, non intret in Regnum cælorum, qualis tunc erit Eccleſia; quoniam docendo quod ſolvit, ad eorum ſocietatem qui faciunt quod docent, non pertinebit: & ideo non erit in numero piſcium magnorum; quoniam*
Matth. 5. 19. Qui fecerit & docuerit, magnus vocabitur in Regno cælorum. *Et quia hic magnus erit, ideo ibi erit, ubi minimus ille non erit. Uſque adeo quippe ibi magni erunt, ut qui minor ibi eſt, major ſit eo quo hic nemo major eſt. Sed tamen qui hic*

magni

magni ſunt, id eſt, qui in Regno cælorum, ubi ſagena congregat bonos & malos faciunt bona quæ docent, ipſi erunt in illa Regni cælorum æternitate majores, quos iſti ad dexteram & reſurrectionem vitæ pertinentes indicant piſces.

19. *Dico enim vobis, quia niſi abundaverit juſtitia veſtra plus quam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in Regnum cælorum.* Niſi major & perfectior fuerit virtus veſtra, & obedientia in obſervatione Legis, quam Scribarum & Phariſæorum, qui ſapientiſſimi ac religioſiſſimi inter Judæos habentur, vobis ad æternam beatitudinem non patebit aditus. Vera juſtitia Phariſaice præſtat in tribus. Primo, ut non modo opera noſtra, ſed & affectus interiores animi legi conſormemus. Secundo, ut quæ ex neceſſitate quadam & ad duritiam cordis Lex permiſit, ea minime faciamus, aut facienda putemus. Tertio, ut Legem non juxta verborum ſonum dumtaxat, ſed juxta Legislatoris intentionem obſervemus. Phariſæi & Legiſperiti actus tantum externos Lege prohiberi cenſebant; quædam Legis præcepta pro nullis vel minimis habebant, quæ ſcilicet pravas cupiditates prohiberent, internamque juſtitiam exigerent. Cum enim talibus præceptis nulla pœna diſerte adjuncta eſſet, ideo ea interpretabantur in conſilii magis partem, quam in Legis neſſitatem, aut certe partim quotidianis victimis, partim Ritibus in Feſto Expiationis obſervari ſolitis ita illorum tranſgreſſiones expurgari, ut nulla illarum apud Deum memoria ſupereſſet, quamvis tranſgreſſores in iiſdem pravis affectibus permanerent. Hinc *Thryphon* Judæus adverſus *S. Juſtinum* diſputans ait, tam magna tamque admiranda ſibi videri Evangelii præcepta, ut plane videantur a nemine poſſe præſtari; interioris nimirum innocentiæ mandata & eorum quæ pro parvis apud Judæos haberi ſolent vitiorum fugam intelligens. Quin & *Joſephus* in Phariſaiſmo, ut ipſe fatetur, accuratiſſime inſtitutus, *Polybium* Hiſtoricum reprehendit, quod mortem Antiochi adſcribat cogitato quidem, ſed non perpetrato ſacrilegio. *Nam* (inquit) *cum nondum actu impleſſet id quod deſtinaverat, non erat ea res pœna digna.* Suorum ergo juſtitiam Phariſaicæ opponens Chriſtus, perfectiorem eſſe jubet, nempe ſinceram, internam, univerſalem. Hinc Clemens Alexandrinus: *Poſtquam*, inquit, *ſimulacra reliquerint, tunc audient ſcripturam*: Niſi abundaverit juſtitia veſtra plus quam Scribarum & Phariſæorum, *qui juſtitiam ponunt in mali abſtinentia, nempe ut prætterea proximum quoque poſſitis diligere, & ei benefacere, non eritis regales.* Sententiæ tandem iſtius Dominicæ ſenſus eſt: *Niſi non ſolum illa minima Legis præcepta impleveritis quæ inchoant hominem, ſed etiam iſta quæ a me adduntur, qui non veni ſolvere Legem, ſed implere, non intrabitis in Regnum cælorum .... Juſtitia Phariſæorum eſt, ut non occidant, juſtitia eorum qui intraturi ſunt in Regum Dei, ut non iraſcantur ſine cauſa: Minimum eſt ergo non occidere; & qui illud ſolverit, minimus vocabitur in Regno cælorum: qui autem illud impleverit ut non occidat, non continuo magnus erit & idoneus Regno cælorum, ſed tamen aſcendit aliquem gradum; perficietur autem, ſi nec iraſcatur ſine cauſa: quod ſi perfecerit, multo remotior erit ab homicidio. Quapropter qui docet ut non iraſcamur, non ſolvit Legem ne occidamus, ſed implet potius, ut & foris dum non occidimus, & in corde dum non iraſcimur, innocentiam cuſtodiamus.*

S. Juſtinus in Dial. cum Tryphone.

Clemens Alexand. l. 6. Strom. p. 696.

S. Auguſt. lib. 1. De Serm. Dom. in Monte. cap. 9.

20. *Audiſtis quia dictum eſt antiquis*: *Non occides: qui autem occiderit, reus erit judicio.* In lege ſcriptum audiſtis, *Non occides*: Qui autem propria auctoritate non modo inſontem, ſed vel reum occiderit, *reus erit judicio*, id eſt, ad judices rerum capitalium ducetur, & ex eorum ſententia capitali ſupplicio afficietur. Atque ſolum homicidium iſto Legis præcepto *Non occides*, prohibitum, Scribæ & Phariſæi perverſe interpretantur: quaſi id a majoribus velut ex Traditione acceperint. Judicium porro non erat conſeſſus Trium virum ſive pedaneorum judicum; ſed Auditorium judicium, qui in portis cujuſque civitatis jus ſuper cauſis majo-

ribus dicebant, & in homicidas etiam lege agere ſolebant, de quibus vide *Deuteron.* 16. 18. 21. 2. Quamquam enim capitalia judicia jam eo tempore, quo Chriſtus hæc dicebat, Judæis adempta eſſent, erat tamen mos ille judiciorum notus omnibus & in recenti memoria. Confeſſum iſtum Hebræi omnes, & qui de Politia Hebræorum ſcripſerunt, fuiſſe dicunt viginti-trium judicum.

21. *Ego autem dico vobis: Quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio.* Ego autem genuinum Legis ſenſum aperiens, Ego Dom. & Legiſlator veſter, dico vobis: *Omnis qui iraſcitur fratri ſuo.* In quibuſdam codicibus antiquis irrepſerunt hæc verba, *ſine cauſa*, quæ SS. Hieron. & Aug. judicio expungenda ſunt. Non meram animi commotionem hic ſignificat iræ nomen. Hæc enim aliquando juſta, ſecundum illud, *iraſcimini & nolite peccare*; interdum veniale peccatum eſt, ſi levis ſit, etiam ex cauſa: ſed intelligitur commotio gravis, rationis judicium refugiens, cum appetitu vindictæ ex genere ſuo mortali, nempe homicidii, vel gravis cujuslibet nocumenti conjuncta. Igitur qui ſic iraſcitur fratri ſuo, id eſt, homini cuilibet. *Fratres autem etiam veſtri ſumus jure naturæ matris unius* (inquit Tertullianus Ethnicos alloquens) *etſi vos parum homines, quia mali fratres. At quanto dignius fratres & dicuntur & habentur, qui unum patrem Deum agnoverunt, qui unum Spiritum biberunt ſanctitatis, qui de uno utero ignorantiæ ejuſdem ad unam lucem expaverunt veritatis?* Qui iraſcitur, *reus erit judicio*: Id eſt, reus eſt delicti gravis, pœnæque non minus gravi obnoxius eſt in judicio Dei, & in futuro ſæculo quam ea eſt, quam homicidæ ſuſtinent. Judicii autem pœna uſitatiſſima erat gladius, quo in homicidas animadvertebatur.

Tertull. Apolog. cap. 39.

22. *Qui autem dixerit fratri ſuo, Raca, reus erit concilio.* Raca vox eſt indignationem animi ſignificans cum geſto aliquo inſignis contemptus indice: vel, ut aliis placet, hominem *vacuum* ſignificat, aliquo ſcilicet naturæ aut fortunæ bono. Convitium igitur eſt quo exprobratur fratri vitium aliquod naturæ aut fortunæ, verbi gratia cum vocatur luſcus, claudus, gibboſus, ignobilis & infimæ ſortis, egenus, obſcurus, ſive honoris & dignitatis expers, & ob defectus hujuſcemodi contemnitur non interius dumtaxat, ſed exteriori corporis geſtu, quo nullius eſſe pretii ſignificetur. Qui ergo ex ira in vocem indignationis & convitii hujuſmodi eruperit, *Reus erit concilio*: Id eſt gravioris criminis reus, quam ſi iræ impetum, tametſi rationis conſenſione probatum, ſilentio preſſiſſet: ac proinde obnoxius graviori pœnæ, in Dei judicio, & futuro ſæculo quam illa eſſet quæ in ſummo Judæorum Synedrio ſeu Concilio 70. judicum decerni ſolebat adverſus falſos Prophetas, aut perduellionis, aliorumque graviſſimorum criminum reos. Hæc autem erat pœna lapidationis, *Deut.* 17. 5. 3. *Reg.* 21. 10.

23. *Qui autem dixerit, Fatue, Reus erit gehennæ ignis.* Non qui joco, aut correctionis animo quempiam vocaverit fatuum, gravis peccati reus eſt; ſed qui ex contemptu, ira & mala voluntate, pronoque in vindictam animo, qui ad homicidium gradus eſt, hoc vel aliud verbum contumelioſum protulerit, quo graviter læditur ejus honor, *Hic Reus erit gehennæ ignis*; graviori ſcilicet pœna plectetur in futuro ſæculo, quam præcedentium peccatorum rei. Notum erat Judæis omnibus, quomodo extra Jeruſalem Majores ipſorum crudelem Phœnicum ſuperſtitionem imitati, conſueviſſent infantes vivos comburere, circumſtrepentibus interim tibiis, tympaniſque, ne miſerorum clamor exaudiretur. Locus tam ſævo ſacro dicatus *Tophet* dicebatur, & *Vallis filiorum Hinnom*, tandemque *Gehenna*. Ad hanc idololatriam abolendam Rex Joſias locum iſtum polluit, præcipiens ut in eum equorum, aliorumque animalium cadavera inſepulta & ſordes projicerentur. Inde ſumpta metaphora, locus ſupplicii impiorum poſt mortem, videlicet infernus, a Chriſto dictus eſt *Gehenna ignis*. Varios itaque peccatorum, pœnarumque pro gravitate peccati gradus, Chriſtus hic indicat, *Gradus in iſtis peccatis ſunt, ut primo quiſque iraſcatur, & eum motum retineat corde conceptum*

4. Reg. 23. 12. Jerem. 7. 32. S. Aug.

jam

Digitized by Google

jam ſi extorſerit vocem indignantis ipſa commotio, non ſignificantem aliquid, ſed illum animi motum ipſa eruptione teſtantem, qua feriatur ille cui iraſcitur; plus eſt utique quam ſi ſurgens ira ſilentio premeretur: Si vero non ſolum vox indignantis audiatur, ſed etiam verbum quo jam certam ejus vituperationem in quem profertur, deſignet & notet, quis dubitet amplius hoc eſſe, quam ſi ſolus indignationis ſonus ederetur? ... Audiendum eſt itaque quantum interſit inter juſtitiam Phariſeorum, & iſtam majorem quæ in Regnum cælorum introducit, quod cum ſit gravius occidere quam verbo irrogare convicium, ibi occiſio reum facit judicio, hic autem ira facit reum judicio, quod trium illorum peccatorum leviſſimum eſt: quia illic quæſtionem homicidii inter homines agitabant; hic autem omnia divino judicio dimittuntur, ubi finis damnatorum eſt gehenna ignis. Hæc S. Auguſtinus. Qui & alibi obſervat, *Quædam eſſe* peccata, *quæ leviſſima putarentur, niſi in ſcripturis demonſtrarentur opinione graviora. Quis enim dicentem fratri ſuo, Fatue, reum gehennæ putaret, niſi veritas diceret?* Multi hoc grave atque
„ oneroſum putant eſſe mandatum, ut ſcilicet pro uno verbo tanta nobis
„ pœna ſubeunda ſit. Sed cur quæſo mandatum iſtud videtur oneroſum? An
„ forte neſcis, quia plurima pars culparum atque pœnarum ex verbis ſumat
„ exordium? Nam & blaſphemia per verba, & Dei negatio per verba, inde &
„ maledicta & injuriæ, atque perjuria & falſa teſtimonia, & ipſa frequenter
„ homicidia. Noli igitur aſpicere quod unum hic verbum ſit; ſed quantum periculi habeat, expende. An ignoras, inimicitiarum tempore incandeſcente ira,
„ animoque prorſus ardente, etiam minimum aliquid magnum videri? Nam hæc
„ ipſa parvula & homicidia ſæpe pepererunt, & urbes crebro integras ſubruerunt.

Li. De Serm. Dom. in Monte, c. 9. num. 24.
S. Greg. M. *l. 21. Moral. cap. 31.*
S. *Aug. Enchiridii cap. 78.*
S. Joan. Chr. Hom. 16. in Matth.

24. *Si ergo offers munus tuum ad Altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adverſum te, relinque ibi munus tuum ante Altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.* Si offerre cupias, aut oblatum eas ſacrificium tuum ad Altare; & memineris fratrem tuum juſtam habere adverſus te conquerendi cauſam, quod eum offenderis. *Relinque ibi*: Ne prius offeras munus tuum, quam ſis reconciliatus, & in gratiam redieris cum fratre, vel affectu animi, ſi ſit abſens, vel effectu, ſi præſens, illi ſatisfaciendo, & ſi quam viciſſim injuriam tibi intulerit, condonando. Quamvis enim acceſſus ad fratrem offenſum differri poſſit cum abſens eſt, non tamen animi præparatio. „ Pergendum eſt ergo ad reconcilia-
„ tionem, cum in mentem venerit quod nos forte fratrem in aliquo læſi-
„ mus: pergendum autem non pedibus corporis, ſed motibus animi, ut te
„ humili affectu proſternas fratri, ad quem cara cogitatione cucurreris, in
„ conſpectu ejus cui munus oblaturus es. Ita enim etiam ſi præſens ſit, poteris
„ eum non ſimulato animo lenire, atque in gratiam revocare veniam poſtulando,
„ ſi hoc prius coram Deo feceris, pergens ad eum non pigro motu corporis. ſed ce-
„ lerrimo dilectionis affectu: atque inde veniens, id eſt, intentionem revocans
„ ad id quod agere cœperas, offeres munus tuum. Docet Chriſtus, Dei cultum in charitate præcipue ſitum eſſe, qui dixit: *Miſericordiam volo, & non ſacrificium*. Primam igitur de charitate curam eſſe debere, & ſi offenderis Deum charitatis lege violata, pœnitentia ex Dei amore profecta, (qua non minus colitur Deus, quam ſacrificio) illud reſarciendum ante novorum munerum oblationem.

S. Aug. Lib. 1. de ſerm. Dom. in Monte, c. 10. n. 27.

25. *Eſto conſentiens adverſario tuo cito, dum es in via cum eo: Ne forte tradat te adverſarius judici, & judex tradat te miniſtro & in carcerem mittaris.* Eſto conſentiens, ſive benevolus fratri quem læſiſti, quem raca aut fatuum vocaſti, qui actionem adverſum te apud Deum habet: pacem cum illo redintegra & ſerva, dum in iſtius ſæculi via curris: Ad quam certe concordiam Apoſtolus Chriſtianos omnes cohortatur his verbis: *Si fieri poteſt, quantum in vobis eſt, pacem cum omnibus hominibus habete*. Niſi id præſtiteris, timere me-

S. Hier. in c. 5. Matth.

merito debes, *Ne tradat te adverſarius judici*, ne coram ſummo Judice vivorum & mortuorum Chriſto, cui Pater omne judicium dedit, te conveniat, ſive ejus occaſione accuſeris a diabolo ad Tribunal Chriſti: & Judex terribilis & juſtus tradat te miniſtris, id eſt, Angelis de quibus ſcriptum eſt infra cap. 13. *Exibunt Angeli, & ſeparabunt malos de medio juſtorum, & mittent eos in caminum ignis*: & in carcerem mittaris, id eſt, in infernum detrudaris a miniſtro & exactore.

Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas noviſſimum quadrantem. Lucæ 12. 59. dicitur, *Donec etiam noviſſimum minutum reddas*. Quadrans minimum erat in nummorum genere, ideo & minutum dictum eſt: Marci 12. 42. *Miſit duo minuta, quod eſt quadrans*. Significat Chriſtus metaphorica hac locutione, nullum peccatum in divino judicio impunitum relinqui: ſicut loquentes etiam dicimus, uſque ad fæcem, cum volumus exprimere aliquid ita exactum, ut nihil relinqueretur. Illud porro, *Donec ſolvas*, pœnam æternam ſignificat. „ Unde enim ſolvitur debitum, ubi jam non datur pœnitendi locus? Ita ergo hic poſitum eſt; *Donec ſolvas*, quomodo Pſalm. 109. ubi dictum eſt: „ *Sede a dexteris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum:* „ Non enim cum fuerint inimici ſub pedibus Chriſti poſiti, deſinet ille ſedere ad Patris dextram. Aut illud Apoſtoli 1. Cor. 15. 25. *Oportet illum* „ *regnare, donec ponat omnes inimicos ſuos ſub pedibus ſuis*: Non enim cum „ poſiti fuerint, deſinet regnare. Quemadmodum ergo ibi intelligitur, de quo „ dictum eſt, *Oportet eum regnare donec ponat inimicos ſub pedibus ejus*, ſem- „ per regnaturum, quoniam ſemper illi erunt ſub pedibus: ita hic accipitur „ quod dictum eſt, *Non exies inde donec ſolvas noviſſimum quadrantem*, ſem- „ per non exiturum eſſe; quia ſemper ſolvit noviſſimum quadrantem, dum „ ſempiternas pœnas peccatorum luit.

S. Aug. l. 1. de Serm. Dom. in monte c. 11. num. 30.

26. *Audiſtis quia dictum eſt antiquis: Non mœchaberis*. Sola adulteria, & quidem re ipſa patrata docebant Scribæ hoc præcepto, *Non mœchaberis*, inhiberi: cordis autem, cogitationum, & affectuum impuritatem Lege vetitam non putabant. Unde R. *Kimchi* verba iſta Pſal. 66. v. 18. *Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo, non exaudiet Dominus*, plane contra mentem Prophetæ ita interpretatur; *Etiamſi viderim iniquitatem in corde meo, quam vel paratus eſſem in actum perducere, ut ut illa ſit coram Deo, ac ſi eam labiis protuliſſem, tamen non audiet eam Dominus: quaſi dicat, Non ducet mihi eam ſceleri. Cogitationem enim parvam Deus non habet vice facti, niſi concepta fuerit in Dei fidem atque religionem*. Et hanc ipſam ſententiam a multis Hebræis probatam notat *Aben Eſra* ad Decalogum. Pravam hanc interpretationem Legis, erroremque Scribarum & Phariſæorum Chriſtus evertit his verbis: *Ego autem dico vobis: Quia omnis qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo*. Igitur (inquit *S. Auguſt.*) Juſtitia minor eſt non mœ- „ chari corporum conjunctione: juſtitia vero major regni Dei, non mœchari in „ corde. Quiſquis autem non mœchatur in corde, multo facilius cuſtodit ne „ mœchetur in corpore. Illud ergo confirmavit qui hoc præcepit: Non enim ve- „ nit Legem ſolvere, ſed implere. Sane conſiderandum eſt quod non dixit: *Om-* „ *nis* qui concupiverit mulierem; ſed *qui viderit mulierem ad concupiſcendum* „ *eam*, id eſt, hoc fine & animo attenderit, ut eam concupiſcat quod jam non eſt „ titillari delectatione carnis, ſed plane conſentire libidini, ita ut non refrenetur „ illicitus appetitus, ſed ſi facultas data fuerit, ſatietur. Nomine porro mœchantium hic omnem carnalem & libidinoſam concupiſcentiam oportet intelligi, ſeu venerem omnem non conjugalem. *Qui viderit mulierem*: Scilicet feneſtræ quodammodo ſunt mentium noſtrarum oculi, & omnes cupiditates in cor quaſi per naturales cuniculos ingrediuntur. Hinc oculos *plenos adulterii* S. Petrus vocat Ep. 2. c.

S. Aug. l. 1. de ſer. Dom. in monte, c. 12. in 33. & 36.

11. 14.

„ 11. 14. Hinc *Tertullianus* lib. De Pudicitia, c. 10. Chriſtianus carnem ſpiritu *Tertull. lib. de pudicit*
„ librans, animam fide moderans, oculum metu temperans. Et Apol. 46. De- *cap. 4.*
„ mocritus excæcando ſemetipſum, quod mulieres ſine concupiſcentia aſpicere non
„ poſſet; & doleret ſi non eſſet potitus, incontinentiam emendatione profitetur.
„ At Chriſtianus ſalvis oculis fœminas non videt, animo adverſus libidinem cæcus eſt.
Jam mæchatus eſt eam in corde ſuo. Nam, ut ait *Tertullianus*. „ Voluntas *Tertull. lib.*
„ facti origo eſt ... quæ ne tunc quidem liberatur, cum aliqua difficultas perpetra- *De Pænit.*
„ tionem ejus intercipit. Ipſa enim ſibi imputatur, nec excuſari poterit per *cap. 8.*
„ illam perficiendi infelicitatem, operata quod ſuum fuerat. Denique Domi-
„ nus quemadmodum ſe adjectionem Legi ſuperſtruere demonſtrat, niſi &
„ voluntatis interdicendo delicta? cum adulterum non eum ſolum definit,
„ qui cominus in alienum Matrimonium cecidiſſet; verum etiam illum qui
„ aſpectus concupiſcentia contaminaſſet. Adeo quod prohibetur adminiſtrare,
„ ſatis periculoſe animus ſibi repræſentat, & temere per voluntatem expun-
„ git effectum. Cujus voluntatis cum vis tanta ſit, cur non ſolatium ſui ſa-
„ turans pro facto cedat? Pro facto ergo plectetur.

27. *Quod ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te: Expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam. Et ſi dextra manus tua ſcandalizat te, abſcide eam, & projice abs te: Expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam*. Ex duobus incommodis eligendum quod minus: ſi gangrena partem corporis quamvis caram occupaſſet, æquum eſt ut patereris eam precidi potius, quam proſerpens malum toti corpori exitium crearet. Quanto juſtius id faciendum eſt, ubi æterna animi corporiſque pernicies imminet, ni antevertas. Per oculum & manum, intellige occaſiones proximas libidinis & cujuſcumque peccati; ſive cognatos etiam & amicos conjunctiſſimos, oculi dextri, & dextræ manus ſymbolo Chriſtus ſignificavit. *Scandalizet te*, incitat impellitque ad peccatum. *Erue eum*, cohibe a functione viſionis, etiamſi abſque ſummo dolore ac detrimento id facere non poſſis; nega tibi illecebrarum peccati aſpectum, perinde ac ſi oculi tibi eruti eſſent. *Et projice abs te*, contemne, & longe a te repelle quicquid tibi peccati occaſio aut fomentum eſt, etiamſi ſit oculo dextro aut manu dextera carius magiſque neceſſarium. *Expedit enim tibi* &c. Minus enim malum præ majori eligendum. Melius eſt ut vim tibi facias in hac vita, quam ut æternam damnationem ſubeas, *& in ignem inextinguibilem* detrudaris. *Si oculus tuus dexter ſcandalizat te, &c.* Si *Marci 9.* de membris hic loqueretur Chriſtus, nequaquam vel de uno, vel de dextro oculo, ſed indifferenter de utroque id diceret. Qui enim dextro ſcandalizatur oculo, haud dubium quin ipſum patietur etiam de ſiniſtro. Quam igitur ob cauſam dextrum poſuit, & manum adjecit? Ut ſcilicet diſceres, non de membris *S. Joan.* eſſe ſermonem, ſed de his potius qui nobis familiaritate junguntur. *Etſi igitur* *Chryſ. Hom.* *tantum aliquem diligas, ut eo dextri oculi utaris vice: aut ita tibi quempiam uti-* *17. in M. 18* *lem putes, ut eum dextræ manus ducas loco, & hi tamen animæ tuæ fortaſſis incommodent: etiam iſtos a te* (inquit) *abſcinde. Non dixit, A talium ſocietate diſcede: ſed maximam ſeparationem indicans*, Erue, *inquit*, & projice abs te. *Deinde quia ſevere ſatis præceperat, lucrum ex utroque oſtendit*. Expedit enim tibi ut pe-
„ reat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam. *Cum enim nec ſe ipſum certe ſalvet qui tibi fuerit adjunctus, & te perditionis ſuæ ſocium faciat; quæ tandem humanitas ſit, utrumque demergi, cum liceat vel unum ſeparatione ſervare? Cur enim Paulus optabat anathema fieri? Non utique ut nihil inde lucri caperet, ſed ut alios acquireret in ſalutem. Hic vero uterque damno afficitur; & idcirco non ait tantummodo*, erue, *ſed*, projice abs te; *Ut eum numquam recipias ulterius, ſi qualis fuerat, perſeverat. Hoc enim modo & illum majori crimine libera-*

 bis,

bis, & te a perditione ſalvabis ... Si daretur electio, unumque eſſet neceſſarium de duobus, aut cum ambobus oculis in foveam ruere, atque ibidem perire, aut etiam abſque uno oculo reliquum ſalvare corpus: putaſne e duobus non malles ſuſcipere ſecundum? Non enim hoc eſſet odientis oculum, ſed corpus reliquum diligentis. Hoc etiam in viris conſideretur & feminis. Si qua enim tibi noceat amando, incurabiliſque permaneat: & te omni peſte, dum ſic abſcinditur, liberabit, & ipſa a majoribus eſt erepta peccatis, non jam ultra eum ſuis malis etiam crimen tuæ perditionis ad niſcens. Vidiſti quanta lenitate Chriſti Lex plena ſit & ſolicitudine, & quæ a pluribus nimiæ ſeveritatis putatur, quantum erga homines pietatis oſtendat? De præcidendis ac vitandis proximis peccati occaſionibus, vitandaque cariſſimorum & conjunctiſſimorum ſocietate, ſi nos ad peccatum pertrahant, hunc locum pariter explicat *S. Hilarius*. Sed quia, inquit, diverſa invicem membra, corpus tamen omnes unum ſumus; abjicere a nobis, vel potius eruere, propinquitates cariſſimorum hominum admonemur, ſi in illis aliquid tale cernamus; ne in conſortium nominis eorum de familiaritate veniamus. Rectius utilibus & maxime neceſſariis, tanquam oculi & pedis membris carentes, quam uſque in ſocietatem gehennæ vitioſæ propinquitatis teneamur affectu. His concordat *S. Hieronymi* interpretatio. In dextero (inquit) oculo, & dextera manu, fratrum, uxorum, & liberorum atque affinium & propinquorum monſtratur affectus; quos ſi ad contemplandam veram lucem nobis impedimento eſſe cernamus, debemus truncare iſtiuſmodi portiones: Ne dum volumus lucri ceteros facere, ipſi in æternum pereamus. Unde dicitur & de ſacerdote magno, cujus anima Dei cultui dedicata eſt: *Super patre & matre & filiis non polluetur*: id eſt, nullum affectum ſciet, niſi ejus, cujus cultui dedicatus eſt. His concinit *S. Aug.* His (inquit) magna opus eſt fortitudine ad membra præcidenda. Quicquid enim eſt quod ſignificat oculus, ſine dubio tale eſt quod vehementer diligitur. Solet enim & ab eis qui vehementer volunt exprimere dilectionem ſuam, ita dici, Diligo eum ſicut oculos meos, aut etiam plus quam oculos meos. Quod autem additum eſt, *dexter*, fortaſſe ad augendam vim dilectionis valet. Quamquam enim ad vivendum iſti oculi corporis communiter intendantur, & ſi ambo intendantur, æqualiter poſſint; amplius tamen formidant homines dextrum amittere. Ut iſte ſit ſenſus: Quicquid illud eſt quod ita diligis, ut pro dextro oculo habeas, *ſi ſcandalizat te*, id eſt, ſi tibi impedimento eſt ad veram beatitudinem, *erue illud & projicie abs te. Expedit enim tibi ut pereat unum borum*, quæ ita diligis ut tamquam membra tibi hæreant, *quam totum corpus tuum eat in gehennam*.

S. Hilar. cap. 4. in Matth.

S. Hier. in c. 5. Matt.

Levit. 22.

S. Aug. lib. 1. de ſer. Dom. in Monte, cap. 13.

28. *Dictum eſt autem: Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, det ei libellum repudii*. Ea de re lex extat. *Deut. 24. 1. Hæc juſtitia minor eſt Phariſæorum* (inquit S. Auguſt.) cui non *eſt contrarium quod* hic *Dominus dieit*: Ego autem dico vobis; quia omnis, qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mȩchari: & qui dimiſſam duxerit, adulterat. *Non enim qui præcepit dari libellum repudii, hoc præcepit ut uxor dimittatur: Sed* qui dimiſerit, *inquit*, det illi libellum repudii: *Ut iracundiam temerariam projicientis uxorem libelli cogitatio temperaret. Qui ergo dimittendi moram quæſivit, ſignificavit quantum potuit duris hominibus, ſe nolle diſſidium. Et ideo Dominus alio loco interrogatus, ita reſpondit*: Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras. *Quamtumvis enim durus eſſet, qui vellet dimittere uxorem, cum cogitaret libello repudii dato jam ſine periculo eam poſſe nubere alteri. Dominus ergo ad illud confirmandum ut non facile uxor dimittatur, ſolam cauſam fornicationis excepit*. Aliæ quidem cauſæ ſunt canonicæ, ob quas uxor a thoro viri poteſt repelli, ſed ſolum adulterium cauſa eſt dimittendæ uxoris Matrimonii propria, quia uxor prior eſſe noluit, quæ fidem conju-

Ibid. c. p. 14 Legatur & lib. 19 cont. Fauſtum, c. 26. Videſis & S. Joan. Chryſ. hom. 17. in Matt. & Ser. 19. de Libello Repudii Tom. 5.

Matt. 19 8.

jugalem marito non ſervavit. Et ob alias quidem cauſas abjici a thoro poteſt uxor ad tempus, donec emendetur; ob adulterium vero abjici poteſt a thoro in perpetuum, ut violatæ fidei conjugalis pœnas luat quamdiu vixerit: ita ut ipſam licet pœnitentem & emendatam recipere vir minime teneatur. Sed qui ob alias cauſas, etiam canonicas, id eſt Eccleſiaſticis Canonibus ac Decretis probatas, & Eccleſiaſtici Judicis auctoritate ac ſententia interveniente divortium cum conjuge fecerit; ipſaque ad meliorem frugem redierit, ut redeat ad virum, tenetur cum ea reconciliari; Alioquin *facit eam mœchari*, id eſt nimia ſeveritate præbet illi occaſiones adulterii, exponit illam adulterii periculo. Verumtamen & *qui dimiſſam* ob adulterium *duxerit, adulterat*: Quia alienam uxorem ducit. Vinculum enim conjugale *in civitate Dei noſtri, in monte ſancto ejus*, ratione Sacramenti, indiſſolubile eſt: *Et interveniente divortio non aboletur confœderatio illa nuptialis: ſed ſibi conjuges ſunt etiam ſeparati; cum illis autem adulterium committunt, quibus fuerint etiam poſt ſuum repudium copulati, vel illa viro, vel ille mulieri.* Atque id confirmat Apoſtolus ad Rom. ſcrib. c. 7. *Quæ ſub viro eſt mulier, vivente viro alligata eſt legi: Si autem mortuus fuerit vir ejus, liberata eſt a lege viri. Igitur vivente viro, vocabitur adultera ſi fuerit cum alio viro: Si autem mortuus fuerit vir ejus, liberata eſt a lege viri: ut non ſit adultera ſi fuerit cum alio viro.* Et 1. ad Cor. 7. 10. 11. *Iis autem, qui matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere: Quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.* Eadem enim lex quoad hoc poſita eſt a Chriſto viro & uxori, ut ſi dimiſerit, etiam ob adulterium, non ducat aliam, aut reconcilietur uxori: quam reconciliationem etſi non imperat Novæ Legis Auctor, tamen optat. Jam vero ſi nec illi nubere conceditur vivo viro a quo receſſit, neque huic alteram ducere viva uxore quam dimiſit; multo minus fas eſt illicita cum quibuslibet ſtupra committere. Sed de hoc rurſus argumento tractandum ad c. 19. *S. Matt.*

S. Aug. De bono conjugali cap. 7.

29. *Iterum audiſtis quia dictum eſt antiquis: Non perjurabis: Reddes autem Domino juramenta tua.* Non verba, ſed ſenſum Legis Chriſtus reddit. Exod. 20. 7. *Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum.* Quod & Levi. 19. in Hebr. Textu habetur, ubi Vulgatus Interpres vertit; *Non perjurabis in nomine meo.* Deuter. 5. 2. *Non uſurpabis nomen Domini tui fruſtra: Quia non erit impunitus qui ſuper re vana nomen ejus aſſumpſerit.* Aſſumere autem nomen Dei in vanum eſt pejerare. Vox enim Hebraica *ſchave* & *in vanum* apud Latinos, utrumque ſignificat, & quod minime neceſſarium, & quod falſum eſt. Altera pars Dominicæ ſententiæ ſumpta eſt ex N. 30. 3. *Si quis virorum votum Domino voverit, & ſe conſtrinxerit juramento; non faciet irritum verbum ſuum, ſed omne quod promiſit implebit.* Sic Pſ. 23. 4. vir pius deſcribitur, his verbis, *Qui non accepit in vano animam ſuam*. (quibus reſpicitur formula juriſjurandi, ITA VIVAM:) *Nec juravit in dolo proximo ſuo.* Pejerare hic duo complectitur, 1. falſum jurare; 2. Quod ex animi tui ſententia juraveris, non præſtare. Scribæ & Phariſæi dupliciter in hoc capite de juramento errarunt. 1. Quod de veritate tantum rei juratæ caverent, non autem de vanitate jurandi. Juramenta quidem vana & temeraria aliqua cenſura notarunt, ſed ea arctiſſimo circulo concluſerunt, & quatuor tantum modis fieri dixerunt, ut obſervat *Joannes Lighfoot*, in *Horis Hebraicis*; 1. Cum quis id juramento aſſereret, quod notiſſimæ veritati eſſet contrarium; veluti, *Si juraret virum eſſe feminam, columnam lapideam eſſe columnam auream*, &c. vel cum quis juraret id eſſe vel fuiſſe, quod omnino impoſſibile; veluti, *ſe vidiſſe camelum in aere volitantem*. 2. Cum quis jurejurando id aſſereret, de quo non erat quod quis dubitaret, exempli gratia, *Cœlum eſſe cœlum, lapidem eſſe*

lapi-

lapidem, &c. 3. Cum id ſe facturum juraret; quod omnino ipſi impoſſibile: *Se nempe per triduum & trinoctium non dormiturum; per plenam ſeptimanam ſe nihil guſtaturum*, &c. 4: Cum ab eo abſtinere juraret quod præceptum eſt, nempe, *Se non geſtaturum Phylacteria*, 2. Secundo, errarunt in hoc capite, quod per creaturas jurare pro more & conſuetudine habuerunt, nec tamen id vere & proprie juramentum eſſe putarunt, ut conſtat ex Maimonide in *Sheuvoth* c. 12. ex aliiſque libris Hebræorum Magiſtrorum a *Lighfooto* citatis: & non ſe teneri jurejurando; ſi per cælum, aut terram aut per Jeroſolymam, aut per caput ſuum juraſſent. Utrumque hunc errorem Chriſtus hic evertit.

30. *Ego autem dico vobis, Non jurare omnino, neque per cælum, quia thronus Dei eſt, neque per terram, quia ſcabellum eſt pedum ejus: neque per Jeroſolymam, quia civitas eſt magni Regis: Neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum.* Legem explicat Chriſtus, non ſolum perjurium, ſed omne prorſus non neceſſarium juramentum prohibens. „ Juſtitia

S. *Aug. l.* 1. *de ſerm. D. in Monte c.* 17. *Galat.* 1. 20. *Rom.* 1. 9. ² *Vide S. Aug. Ep.* 15 *al.* 89. *ad Hil.* S. *Ath. in Apol. ad Conſtantium. Col. Carth. Acta & ante alios Tertul. Apol. c.* 32.

„ Phariſæorum eſt, non pejerare, (inquit S. Aug.) Hanc confirmat qui vetat jurare, „ quod pertinet ad juſtitiam Regni cælorum. Sicut enim falſum loqui non poteſt „ qui non loquitur, ſic pejerare non poteſt qui non jurat. *Licere tamen Chriſtianis* „ *jurare ubi, quando, & qua ratione oportet, docet exemplum Apoſtoli jurantis:* „ Quæ autem ſcribo vobis, ecce coram Deo quia non mentior. *Et* Teſtis eſt mihi „ Deus, &c. *Idque confirmat Eccleſiæ perpetuus uſus*. Ita ergo intelligitur præcepiſſe Dominum ne juretur, ne quiſquam ſicut bonum appetat jusjurandum, & „ aſſiduitate jurandi ad perjurium per conſuetudinem delabatur. Quapropter qui „ intelligit non in bonis, ſed in neceſſariis jurationem habendam, refrœnet ſe „ quantum poteſt, ut non ea utatur, niſi neceſſitate, cum videt pigros eſſe ho„ mines ad credendum, quod eis utile eſt credere, niſi juratione firmetur. Docet deinde Chriſtus, non ſolum peccatum eſſe jurare ſine neceſſitate illis jurandi formulis, quibus Deus directo nominatur, qualis eſt illa Judæis ſanctiſſima. *Deus vivit*: Sed etiam jurare per res alias extra Deum, quod res aliæ tacite ad Deum, referantur. *Itaque Dominus docet nihil eſſe tam vile in creaturis Dei, ut per hoc quiſque pejerandum arbitretur: quando a ſummis uſque ad ima divina providentia creata regantur*. Verba ſunt S. Auguſtini lib. 1. *de Serm. Dom. in Monte*.

Neque per cælum quia thronus Dei eſt; Neque per terram, quia ſcabellum eſt pedum ejus. Alludit ad illud Iſ. 66. *Cælum mihi ſedes eſt: Terra autem ſcabellum pedum meorum*. „ Quod non ita intelligendum, quaſi Deus habeat

S. *Auguſt.*

„ membra collocata in cælo & in terra, ut nos cum ſedemus, ſed illa ſedes ju„ dicium ſignificat: & quoniam in hoc univerſo mundi corpore maximam „ ſpeciem cælum habeat, & terra minimam; tamquam præſentior ſit excel„ lenti pulchritudini vis divina, minimam vero ordinet in extremis atque „ infimis, ſedere in cælo dicitur, terramque calcare. Has porro jurandi for„ mulas ad Deum referri Chriſtus docet. Matth. 23. 22 *Et qui jurat in cælo, jurat in throno Dei, & in eo qui ſedet ſuper eum*.

Neque per Jeroſolymam, quia civitas eſt magni Regis. Ita vocatur Pſ. 47. 3. quod Regis Regum cultui dicata ſit. Hoc igitur eo pertinet, ut qui per Jeroſolymam jurat, intelligatur per eum jurare, qui Hieroſolymis Regnum ſuum poſuit, ſicut qui per Templum jurat, jurat per habitatorem Templi, ut Chriſtus explicat infra cap. 23.

Neque per caput tuum juraveris, &c. Et per Deum enim jurare intelligendus eſt, qui per caput ſuum jurat. cum nec ſui capitis homo ſit Dominus, cujus ne unum quidem capillum album vel nigrum facere poteſt, id eſt naturam ejus immutare. *Qui per ſalutem ſuam jurat*, (inquit Ulpianus Juriſconſultus) *per Deum jurare videtur; reſpectu enim divini Numinis jurat*. Idem dicendum de illo qui per caput ſuum jurat.

31. *Sit*

Digitized by Google

31. *Sit autem ſermo veſter, Eſt, eſt: Non, non: Quod autem his abundantius eſt, a malo eſt.* Cum aliquid affirmandum eſt, ſimpliciter affirmate: cum aliquid negandum, ſimpliciter negate, nullo adhibito juramento, cujus conſuetudo mala; vel quod a vitio incredulitatis ejus qui dictis veſtris non credit, originem ducit; vel a diaboli tentatione. *Si jurare cogeris*, inquit S. Auguſtinus, *ſcias de neceſſitate venire infirmitatis eorum, quibus aliquid ſuades: quæ infirmitas utique malum eſt: unde nos quotidie liberari deprecamur, cum dicimus*, Libera nos a malo. *Itaque non dixit, Quod autem amplius eſt, malum eſt: tu enim non malum facis, qui bene uteris juratione, quæ etſi non bona, tamen neceſſaria eſt, ut alteri perſuadeas quod utiliter ſuades: ſed*, a malo, eſt, *illius cujus infirmitate jurare cogeris.* Chriſti Salvatoris de vitando juramento ſententiam S. Jacobus Apoſtolus expreſſit, Epiſt. cap. 5. 12. *Ante omnia autem, fratres mei, nolite jurare, neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum. Sit autem ſermo veſter: Eſt, eſt: Non, Non: ut non ſub judicio decidatis.* Præclare *Clemens Alexandrinus* perfecti Chriſtiani

S. Aug. lib. de ſer. Dom. in Monte. cap. 17.

Clemens Alex. lib. 7 Stromatum pag. 728. & 729.

» mores deſcribens, ait: Longe autem abeſt ut qui in tali pietate probatur
» & dijudicatur, ſit ad mentiendum propenſus, & ad jurandum. Eſt enim
» jusjurandum confeſſio definitiva cum divina aſſumptione. Qui eſt autem
» ſemel fidelis, quomodo ſeipſum infidelem præbuerit, ut etiam opus habeat
» jurejurando, & non ita vitam inſtituat, ut ea ſit firmum ac definitum jusjurandum,
» fidemque oſtendat confeſſionis in conſtanti ſtabilique vita & ſermone? Si autem in judicio ejus qui facit & loquitur, poſitum eſt facere
» injuriam, non in perpeſſione ejus qui patitur perſecutionem, neque men-
» tietur, neque pejerabit, ut qui Deum afficeret injuria, cum eum ſciat na-
» tura eſſe hujuſmodi ut minime lædi poſſit. Sed neque propter proximum
» mentietur, vel aliquid tranſgredietur, quem didicit diligere, etiamſi non
» ſit familiaris. Propter ſe ipſum autem multo minus aut mentietur, aut pe-
» jerabit; ſiquidem numquam ſua ſponte in ſe iterum injuſtus invenietur.
» Sed neque jurat, ut qui in affirmationem quidem, Ita, vel eſt: in nega
» tione autem, Non, uſurpare conſtituerit. Sufficit ergo ei vel affirmationi
» vel negationi addere illud, Vere dico, ut fidem iis faciat qui reſponſi e-
» jus non perſpiciunt ſtabilitatem. Oportet enim eum habere apud externos
» vitam fide dignam, ut ne poſtuletur quidem ab eo jusjurandum; apud ſe
» ipſum autem & qui cum eo converſantur, animi æquitatem, quæ eſt ju-
» ſtitia voluntaria. Evangelicum illud de vitando juramento præceptum audiviſſe videtur *Clinias* Philoſophus Pythagoricus, cui cum per juramentum mulctam trium talentorum vitare liceret, injuriam pati maluit quam jurare, idque cum non eſſet falſo juraturus; ut refert *S. Baſilius*, Homilia 24. *De legendis Gentilium libris.*

32. *Audiſtis quia dictum eſt: Oculum pro oculo, & dentem pro dente.* Oculum pro oculo reddat, qui alterius oculum eruit, &c. Jus eſt Talionis apud gentes omnes vetuſtiſſimum, quod jus Rhadamanthi dictum teſtatur Ariſtoteles, iſto Verſu deſcriptum: *quæ fecit ſi quiſque ferat, jus fiet & æquum.* Ex Græcia Romam tranſiit: Unde in Legibus. 12. Tabularum ſcriptum erat: *Si membrum rupit, talio eſto.* Hoc Moſaicæ Legis forenſe Decretum, *Exod.* 21. *verſ.* 23. 24. 25. & *Levit.* 24. 19. 20. Sed Talionis exactio non licebat niſi judicis ſententia, ut conſtat ex Deuter. 19. *Stabunt ambo, quorum cauſa eſt ante Dominum in conſpectu Sacerdotum & Judicum .... Reddent ei ſicut fratri ſuo facere cogitavit .... Ut audientes ceteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere. Non miſereberis ejus, ſed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges.* Et permiſſa magis erat hæc exactio talionis, etiam apud Ju-

di-

dicem actionem injuriarum inſtituendo, quam imperata: permiſſa, inquam, erat ut majoris mali vitaretur occaſio, & ne Judæi ad vindictam promi graviorem pœnam exigerent damno dato, aut privata auctoritate injurias ulciſcerentur: atque metu talionis ab injuria inferenda cohiberentur: ceterum vindictam Lex ipſa privatis prohibet, *Levit.* 19. 18. *Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum.* Et Deuteronom. 32. 35. *Mea eſt ultio, & ego retribuam in tempore.* Chriſtus igitur duo adjecit Legi: Talionem nempe ſuſtulit, ac prærerea nos docuit non modo non expetere vindictam, ſed patienter injurias tolerare.

Rom. 12. 17. & 19.

33. *Ego autem dico vobis, Non reſiſtere malo*: Non vicem referre, non malum malo repellere, convitium convitio, vulnus vulnere. Quod S. Paulus his verbis exprimit: *Nulli malum pro malo reddentes .. Non voſmetipſos defendentes, chariſſimi, ſed date locum iræ.* Defenſio hic pro ultione accipitur. Chriſtus enim & Apoſtolus non vetant gravem injuriam inculpatæ tutelæ moderamine propulſare, neque Magiſtratibus vindicandam committere, ſed ulciſci. Quod & ſequentia S. *Pauli* verba declarant: *Sed date locum iræ*: id eſt, ultioni divinæ. *Scriptum eſt enim: Mihi vindicta: ego retribuam, dicit Dominus.* Quomodo vero Lex Moſaica talionis, exactionem permittens non pugnet cum præcepto Chriſti, egregie *Tertullianus* explicat. „ Novam plane (inquit) patientiam docet Chriſtus, etiam vicem injuriæ cohibens, permiſſam a „ Creatore; oculum exigente pro oculo & dentem pro dente: contra, ipſe „ alteram amplius maxillam offerri jubens, & ſuper tunicam pallio quoque „ cedi. Plane hæc Chriſtus adjecerit ut ſupplementa conſentanea diſciplinæ „ Creatoris ... Si per Zachariam præcepit, Ne unuſquiſque malitiæ fratris ſui „ meminerit; ſed nec proximi. Nam & rurſus, Malitiam, inquit, proximi „ ſui unuſquiſque ne recogitet. Multo magis patientiam indixit injuriæ, qui „ indixit oblivionem. Sed & cum dicit. Mihi vindictam, & ego vindicabo; „ proinde patientiam docet vindictæ expectatricem. In quantum ergo non „ capit ut idem videatur & dentem pro dente oculum pro oculo, in vicem „ injuriæ exigere, qui non modo vicem, ſed etiam ultionem, etiam recordationem & recogitationem injuriæ prohibet: in tantum aperitur nobis quomodo „ oculum pro oculo & dentem pro dente cenſuerit; non ad ſecundam injuriam „ talionis permittendam, quam prohibuerat interdicta ultione; ſed ad primam coercendam, quam prohibuerat oppoſito talione, ut unuſquiſque reſpiciens licentiam ſecundæ injuriæ, a prima ſemetipſum contineret. Facilius „ enim vim comprimi ſcit repræſentatione talionis, quam repromiſſione ultionis. Utrumque autem conſtituendum fuit pro natura & fide hominum; „ ut qui Deo crederet, ultionem a Deo expectaret; qui minus fideret, leges „ talionis timeret. Hanc Legis voluntatem de intellectu laborantem, Dominus & Sabbati & Legis & omnium paternarum diſpoſitionum Chriſtus revelavit, & compotem fecit mandans alterius quoque maxillæ oblationem „ ut tanto magis vicem injuriæ extingueret, quam & lex per talionem voluerat impediſſe, certe quam Prophetia manifeſte coercuerat, & memoriam „ injuriæ prohibens, & ultionem ad Deum redigens. „ Ita ſi quid Chriſtus intulit, non adverſario, ſed adjutore præcepto, non deſtruxit diſciplinas Creatoris.

Tertull. lib. 4. contra Marcionem, cap. 16.

S. Aug. lib. 19. contra Fauſtum, cap. 5. & cont. Adimantum cap. 8. & Enar. in Pſ. 108.

Eandem legem explicat *S. Auguſtinus* variis in locis, e quibus unum ſeligo librum *de Sermone Domini in monte* cap. 19. *Phariſæorum* (inquit) *Juſtitia minor eſt, non excedere in vindicta modum, ne plus rependat quiſque quam accepit, & magnus hic gradus eſt. Nemo enim facile invenitur qui pugno accepto, pugnum reddere velit; & uno a convictante verbo audito, uno & quod tantumdem valeat referre contentus ſit: ſed ſive ira perturbatus immoderatius vindicat; ſive quia juſtum putat eum qui læſit prior gravius lædi, quam le-*

læſus eſt, qui non læſerat. Talem animum magna ex parte refrenavit lex in qua ſcriptum eſt, Oculum pro oculo, & dentem pro dente. *Quibus nominibus ſignificatur modus, ut injuriam vindicta non tranſeat.* Hic, ut idem S. Doctor alibi dixit, *Non fomes, ſed limes furoris eſt.* Hæc *injuſtorum juſtitia eſt. Hæc eſt*, ut ibi ait: *pacis inchoatio: perfecta autem pax eſt, talem penitus nolle vindictam.* „Inter illud ergo primum quod præter legem eſt, ut majus malum pro minore malo reddatur, & hoc quod Dominus perficiendis diſcipulis dixit, ne pro malo ullum malum reddatur; medium quendam locum tenet, ut tantum reddatur quantum acceptum eſt, per quod a ſumma diſcordia ad ſummam concordiam pro temporum diſtributione tranſitus factus eſt. Quiſquis ergo malum infert prior ſtudio lædendi & nocendi, vide quantum diſtet ab eo qui nec læſus rependit. Quiſquis autem nulli prior male fecit, ſed tamen læſus rependit gravius vel voluntate vel facto, receſſit aliquantum a ſumma iniquitate, & proceſſit ad ſummam juſtitiam, & tamen nondum tenet quod Lex quæ per Moyſen data eſt imperavit. Qui ergo tantum reddit quantum accepit, jam donat aliquid: non enim tantam pœnam meretur nocens, quantam ille qui ab eo lęſus innocens paſſus eſt. *Hanc ergo inchoatam, non ſeveram, ſed miſericordem juſtitiam, ille perficit, qui legem venit implere, non ſolvere ... Parum enim adhuc videtur Domino, ſi pro malo quod acceperis nihil rependas mali, niſi etiam amplius paratus ſis accipere. Quapropter non ait*, Ego autem dico vobis, *non reddere malum pro malo: quamquam hoc etiam magnum præceptum ſit; ſed ait*, Non reſiſtere adverſus malum: *Ut non ſolum non rependas quod tibi fuerit irrogatum; ſed etiam non reſiſtas quo minus aliud irrogetur.* Idem lib 1. de ſer. Dom. in Monte, cap. 19.

34. *Sed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram.* Si quis tibi alapam impegerit, illi maxillam alteram cædendam obverte, potius quam te ulciſcaris, aut alapam regeras, aut charitatis, pacis Chriſtianæ atque patientiæ bonum amittas. „Quod ad miſericordiam pertinere, hi maxime ſentiunt, qui eis quos multum diligunt, tamquam filiis vel quibuslibet dilectiſſimis ſuis ægrotantibus ſerviunt vel parvulis vel phreneticis; a quibus multa ſæpe patiuntur, & ſi eorum ſalus id exigat, præbent ſe etiam ut plura patiantur, donec vel ætatis vel morbi infirmitas tranſeat. Quos ergo Dominus Medicus animarum, curandis proximis inſtruebat, quid eos aliud docere poſſet, niſi ut eorum, quorum ſaluti conſulere vellent, imbecillitates æquo animo tolerarent? Omnis namque improbitas ex imbecillitate animi venit: Quia nihil innocentius eſt eo qui in virtute perfectus eſt. Nec S. Paulus alteram maxillam præbuit percutienti; *Act.* 23. 3. nec Chriſtus ipſe *Joan.* 18. 23. Non igitur oſtentatione corporis, ſed præparatione cordis hoc præceptum implendum eſt. Multi enim alteram maxillam præbere noverunt, diligere vero illum a quo feriuntur ignorant. At vero ipſe Dominus, qui utique pręcepta quæ docuit primus implevit percutienti ſe in maxillam Miniſtro Sacerdotis non præbuit alteram; ſed inſuper dixit, Si male locutus ſum, exprobra de malo; ſi bene, quid me cędis? Non tamen ideo paratus corde non fuit, non ſolum in alteram maxillam cædi pro ſalute omnium, ſed etiam toto corpore crucifigi. Sic igitur Chriſtianum hominem animo paratum eſſe oportet ad omne injuriarum genus perſerendum potius quam amittat charitatem, ut dicere poſſit cum Propheta: *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum.* S. Aug. ibid.

35. *Et ei, qui vult tecum judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.* Ei qui tibi vim infert in bonis externis, & occaſionem tibi prębet ipſum in jus vocandi, erepta tibi tunica, vel te in jus trahit, ut improba lite & malis artibus tibi tunicam eripiat, dimitte potius pallium; ideſt, paratus ſis graviorem jacturam ferre, potius quam cum detrimento pacis & charitatis judicio contendas, vel potius quam te ipſum ulciſcaris. *Lucæ* 6. 29. tunica ul- S. Aug. ibid.

ultimo loco ponitur: *Et ab eo, qui aufert tibi veſtimentum, etiam tunicam noli probibere.* Id eſt ab eo qui veſtem exteriorem aufert, rapinæ facilius expoſitam, & minus neceſſariam, etiam veſtem interiorem rapinæ minus expoſitam, & magis neceſſariam ne cohibeas. Rurſus *ad præparationem cordis non ad oſtentationem operis*, id præceptum recte intelligitur. Et quod de tunica & pallio dictum eſt, non in eis ſolis, ſed in omnibus faciendum eſt, quæ aliquo jure temporaliter noſtra eſſe dicimus. *Si enim de neceſſariis hoc imperatum eſt, quanto magis ſuperflua contemnere convenit?* Omnia ergo illa tunicæ & pallii nomine intelliguntur, de quibus judicio nobiſcum contendi poteſt, ita ut a noſtro jure in jus illius tranſeant, qui contendit, vel pro quo contendit: ſicuti eſt veſtis, domus, fundus, jumentum, & generaliter omnis pecunia. Ceterum nec publica judicia, juriſque coram Magiſtratibus proſecutionem, nec juſta bella Chriſti Lege prohibita ſunt, modo charitas & pax Chriſtiana in litigantium aut bella moventium animis dominetur, & ita ſint affecti ut damna quælibet pati malint, quam violare charitatem: quod etſi difficile, ſpectata hominum corruptela, & litium bellorumque circumſtantiis, non tamen impoſſibile eſt; Domino prębent gratiæ ſuæ auxilium, qui dedit præceptum.

36. Et quicumque te angariaverit mille paſſus, vade cum illo & alia duo. Si quis tibi aliquod onus per injuriam impoſuerit, aut te coegerit ad operam aliquam, aut ſervitium exhibendum, quod non debes, verbi gratia ad curendum, comitandum, vel bajulandum ad unum milliare, duplum potius operæ præſta, quam adverſus charitatem pecces. Angari Perſis dicebantur Regum nuntii ſive tabellarii, qui certis ſtationibus diſpoſiti erant, quorum alter alteri traderet litteras, ut citius perſerrentur. Fas autem ipſis erat ad curſum rapere cujuſvis equos, naves, vel plauſtra, quin etiam ipſos homines. Hebræi, ex quo Perſarum potentia Orientem invaſerat, coacti ſuerunt inter cetera ejus ſervitii incommoda, etiam onus angariæ ferre, cujus immunitas ipſis a Demetrio conceſſa eſt, ut refert *Joſephus lib. 13. Antiq.* Inde factum ut rei vehementer exoſæ nomen etiam ad privatas vexationes producerent, ut conſtat ex *Matt. 27. 32.* & ex pleriſque Hebræorum Scriptorum locis. De hac angaria perſonali, ſeu injuria quæ contra libertatem committitur, ibi loquitur Chriſtus; cum ſecun-
S. Aug lib. de ſer. Dom. in Monte, cap. 10. do loco de injuriis quæ contra jus Dominii, primo vero de iis quæ contra corpus committuntur, locutus fuerit. Paulo aliter *S. Aug.* „ In his, inquit,
„ tribus generibus exemplorum nullum genus injuriæ prætermiſſum eſſe video.
„ Namque omnia in quibus improbitatem aliquam patimur, in tria genera
„ dividuntur: quorum alterum eſt quod reſtitui non poteſt; alterum quod pot-
„ eſt. Sed in illo quod reſtitui non poteſt, vindictæ ſolatium quæri ſolet. Quid e-
„ nim prodeſt quod percuſſus repercutis? Numquid propterea illud, quod in corpo-
„ re læſum eſt, reſtituitur in integrum? Sed tumidus animus talia fomenta deſi-
„ derat: ſanum autem firmumque iſta non juvant; quin potius miſericorditer per-
„ ferendam alterius infirmitatem judicat, quam alieno ſupplicio ſuam mitigan-
„ dam, quæ nulla eſt ... Tenebitur ergo in hoc injuriarum genere, quod per vindi-
„ ctam luitur, iſte a Chriſtianis modus, ut accepta injuria, non ſurgat in odium, ſed
„ infirmitatis miſericordia paratus ſit animus plura perpeti; nec correctionem ne-
„ gligat, qua vel conſilio, vel auctoritate vel poteſtate uti poteſt. Aliud injuriarum
„ genus eſt, quod in integrum reſtitui non poteſt: cujus duæ ſpecies, una ad pecu-
„ niam altera ad operam pertinet. Quapropter illius de tunica & veſtimento, hujus
„ de angaria mille paſſuum & duum millium exempla ſubjecta ſunt: quia & reddi
„ veſtimentum poteſt; & quem adjuveris opera, poteſt te etiam ipſe, ſi opus fuerit,
„ adjuvare ... In his ergo omnibus generibus injuriarum Dominus docet patientiſſi-
„ mum & miſericordiſſimum, & ad plura perferenda paratiſſimum animum Chri-
„ ſtiani eſſe oportere. *Et quicumque te angariaverit mille paſſus, vade cum illo alia duo.*

Digitized by Google

„ *duo.* Et hoc utique non tam ut pedibus agas, quam ut animo ſis paratus. Nam „ ipſa Chriſtiana Hiſtoria, in qua eſt auctoritas, nihil tale invenies factum eſſe „ a Sanctis, vel ab ipſo Domino, cum in homine quem ſuſcipere dignatus eſt, vi„ vendi nobis præberet exemplum: cum tamen omnibus fere locis eos invenias „ paratos fuiſſe æquo animo tolerare quidquid eis improbe fuiſſet ingeſtum.

37. *Qui petit a te, da ei; & volenti mutuari a te, ne avertaris.* Parum eſt enim non nocere, niſi etiam præſtes beneficium quantum potes. Beneficium autem maxime neceſſarium eſt ſublevare egentes, quorum alii nullam ſpem habent reddendi quod accipitur; alii ſic egent impræſentiarum, ut munus ſive eleemoſynam non poſtulent, aut pecuniam donatam, ſed mutuam. Utriſque ſuccurri jubet Chriſtus, quatenus & facultates noſtræ ferunt, & ipſorum neceſſitas poſtulat, ut explicat S. Paulus 2. Cor. 8. 12. 13. 14. *Si enim voluntas prompta eſt; ſecundum id quod habet, accepta eſt, non ſecundum id quod non habet. Non enim ut aliis ſit remiſſio, vobis autem tribulatio, ſed ex æqualitate. In præſenti tempore veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat: ut & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum, ut fiat æqualitas.* S Lucas c. 6. 30. hanc Domini ſententiam ita refert: *Omni autem petenti te, tribue;* eleemoſynam ſcilicet, vel opem quam præſtare poſſis, ſive dignus ſit, ſive non; ſive amicus, ſive inimicus; ſive referre gratiam poſſit, ſive non poſſit. Non enim perſonarum, ſed paupertatis, ſed charitatis habenda eſt ratio. Servet tamen charitas ordinem ſuum, quem perficere Chriſtus voluit, non evertere. *Omni petenti te, tribue,* inquit, *non omnia petenti: ut id des, quod dare honeſte & juſte potes. Quid ſi enim pecuniam petat, qua innocentem conetur opprimere? Quid ſi poſtremo ſtuprum petat? Sed ne multa perſequar quæ ſunt innumerabilia, id profecto dandum eſt, quod nec tibi nec alteri noceat, quantum ſciri, aut credi ab homine poteſt: & cui juſte negaveris quod petit, indicanda eſt ipſa juſtitia, ut non eum inanem dimittas. Ita omni petenti te dabis, quamvis non ſemper id quod petit dabis; & aliquando melius aliquid dabis, cum petentem injuſta correxeris.*

S. Auguſt. *lib. 1. de Serm. Dom. in Monte, c. 20. N. 67.*

Et volenti mutuari a te, non avertaris. Ei qui mutuum a te petit, ne difficilem aut tetricum te præbeas, ſed hilari ſuavique benevolentia ipſi ſuccurre, etſi forte facultatibus ſit deſtitutus, nec pignoribus vel ſponſoribus datis cavere reddendam pecuniam valeat. Ideo autem Dominus duo illa beneficentiæ genera imperavit, quia *Plerumque homines, qui propoſito divino præmio donare parati ſunt, ad dandum quod mutuo petitur, pigri fiunt quaſi nihil recepturi a Deo, cum rem quæ datur, ille qui accipit exſolvat. Recte itaque ad hoc beneficii tribuendi genus nos divina hortatur auctoritas dicens:* Et volenti mutuari a te, ne avertaris: *Id eſt, ne propterea voluntatem alienes ab eo qui petit, quia & pecunia tua vocabit, & Deus tibi non redditurus eſt, cum homo reddiderit: ſed cum id ex præcepto Dei facis, apud illum qui hæc jubet, infructuoſum eſſe non poteſt.* *Ibid. N. 68*

38. *Audiſtis quia dictum eſt: Diliges proximum tuum & odio habebis inimicum tuum.* Proximi nomine is ſæpe intelligitur, qui ſanguinis, vicinitatis, aut amicitiæ vinculo nobis conjunctus eſt. Unde Levitici 19. 18. quem locum hic reſpicit Chriſtus, cum Dominus præmiſiſſet, *Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum:* ſubdit: *Diliges amicum tuum ſicut teipſum. Ego Dominus.* Judæi hoc præceptum ita reſtringebant, ut alienigenis benefaciendum non putarent, & ne communia quidem humanitatis officia illis exhiberent: Qua de re Juvenalis:

Non monſtrare vias eadem niſi ſacra colenti:
Quæſitum ad fontem ſolos deducere verpos.

Et Tacitus: *Apud ipſos fides obſtinata, miſericordia in promptu, adverſus alios omnes hoſtile odium.* Omnes ſcilicet officiorum partes ſe impleviſſe credebant, ſi iis præceptis paruiſſent, quibus ipſorum civilis ſocietas continebatur: cum

tamen

tamen Lex Judaica naturalem non tolleret, quæ omnem hominem omni homini facit eſſe proximum, id eſt, non alienum, ſed neceſſitudine quadam conjunctum, ac propterea neminem eſſe docet, cui non data occaſione beneſacere debeamus. Hoc ipſum Chriſtus docuit parabola Samaritani Judæo a latro-
Luc. 10.29. nibus ſpoliato & vulnerato ſuccurrentis. In Lege certe ipſa proximi nomine quemvis hominem aliquando ſignificari certum eſt, ut Exod. 20. 16. *Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium.* Dicit *proximum* (inquit R. *Kimki* in Pſ. 15.) *Non quod liceat falſum teſtari adverſus alium, ſed mos eſt loquendi talis Scripturæ, quo per proximum intelligit eum, quicum negotium eſt.* Atque ita Chriſtum proximi nomen in Lege poſitum intellexiſſe nemo dubitaverit, cum
Matth. 22. 39. præceptum de proximi dilectione recenſuit: *Diliges proximum tuum ſicut te ipſum.* Sic intellexit S. Paulus, dicens: *Nemini quidquam debeatis, niſi ut in-*
Rom. 13. 8. *vicem diligatis: Qui enim diligit proximum, Legem implevit.* Quamvis igitur Judæis expreſſius præcepta eſſet in Lege popularium dilectio, perperam tamen ſe ad alios quoſvis homine diligendos, illiſque benefaciendum non teneri putabant. Ideo autem illis expreſſe præcipit Deus ut populares diligerent, quia nondum capaces erant dilectionis illius indefinitæ, quam ad omnes homines porrigi debere Chriſtus docuit; illiſque ab impiarum gentium conſuetudine ob idololatriæ periculum ſegregandis, ſatis erat pro temporum ratione lege lata præcipere, ut conſortibus ſanguinis & Religionis omnia benevolentiæ officia exhiberent. „ Hinc *Tertullianus:* Non aliud Chriſtus in omnes præcepit, quam quod
Tertull. lib. 4. cont. Marcion. c. 16. „ Creator in fratres. Nam etſi major eſt bonitas quæ operatur in extraneos, ſed „ non prior ea quę ante debetur in proximos. Quis enim non diligens proximos, „ poterit diligere extraneos?... Ita Creator & ſecundum naturæ ordinem, pri„ mum in proximos docuit benignitatem, emiſſurus eam poſtea & in extraneos; „ & ſecundum rationem diſpoſitionis ſuæ, primo in Judæos, poſtea & in omne „ hominum genus. Ideoque quamdiu intra Iſraelem erat Sacramentum, merito „ in ſolos fratres miſericordiam mandabat: At ubi Chriſto dedit gentes hære„ ditatem, & poſſeſſionem terminos terræ... exinde Chriſtus in omnes legem „ paternæ benignitatis extendit, neminem excipiens in miſeratione, ſicut in „ vocatione ita quorumdam tunc fidem paulatim ad perfectum Diſciplinæ Chri„ ſtianæ nitorem, primis quibuſque præceptis balbutientis adhuc benignitatis „ informabat.

Et odio habebis inimicum tuum. Odium inimicorum in Lege Moſaica nec præcipitur, nec permittitur. Imo Exod. 23. 4. ſcriptum eſt: *Si occurreris bovi inimici tui, aut aſino erranti, reduc ad eum. Si videris aſinum odientis te jacere ſub onere, non pertranſibis, ſed ſublevabis cum eo.* Tametſi id de popularibus præſertim præceptum conſtat ex *Deuter.* 22. 1. Et *Prov.* 25. 21. *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitierit, da ei aquam bibere: prunas enim congregabis ſuper caput ejus, & Dominus reddet tibi.* Verum tamen *Exodi* 34. 2. & *Deuter.* 7. 1. prohibetur Judæis ne ungant affinitatem aut fœdus faciant cum ſeptem illis populis. Amorrhæo, Chananæo, Hethæo, Pherezæo, Hevæo, & Jebuſæo: & cum tradiderit illos Dominus in manus Iſraelitarum, percutiant eos uſque ad internecionem, nec eorum miſereantur. Neque vero ea præcepta cum naturæ Lege pugnant, cui potius valde conſentaneum eſt ut ſontes debita pœna plectantur. Cum ergo gentium illarum idololatria, crudelitas, inceſta libido ad ſummum perveniſſent, ut conſtat ex *Levit.* 18. 24. & *Sap.* 12. & 13. juſte Deus poſt longiſſimi temporis patientiam, hanc pęnæ executionem, quam per ſe facere potuerat, Hebræo populo mandavit. De Amalecitis, quorum nomen deleri Deus juſſit *Deuteron.* 26. 19. idem eſto judicium. Verum judæi hæc prave intelligentes, & plus quam par eſſet extendentes, alienigenas omnes falſorum Deorum cultu inquinatos, nullo diſcriminę pro hoſtibus habebant Chriſti tempore, neque eos aut ſpoliare, aut

necare

necare nefas ducebant, quod fatetur ac defendit *Joſephus Albo* in Diſputatione adverſus Chriſtianos. Immo ipſos Iſraelitas Judaicarum Traditionum ac Rituum Moſaicorum tranſgreſſores, odio ferali proſequebantur, ut conſtat ex ipſorum Canonibus a *Lighfooto* relatis. *Hæretici Iſraelitici, id eſt, qui idola colunt ex Iſraele, aut qui tranſgrediuntur ut irritent; itemque Epicurei, id eſt, Iſraelitæ, qui negant Legem & Prophetas, ex præcepto ſunt occidendi, ſi poteſt quis eos occidere, idque palam; ſi autem non aperte, clam & aſtute machineris eis mortem ... Gentilibus vero, quibuſcum nobiſcum non eſt bellum, itemque paſtoribus pecorum minutiorum, aliiſque iſtiuſmodi, non mortem quidem ita machinantur: at probibitum tamen eſt eos a morte liberare, ſi de morte periclitantur. Exempli gratia, videt Judæus quemquam eorum lapſum in Mare, nullo modo eum inde tollat: Nam ſcriptum eſt*, Non inſurges in ſanguinem proximi tui: *At hic non eſt proximus*. Homines rudes, & feri, in homines odio flagrabant, cum ſolum in iis vitium odiſſe, illos vero propter naturæ cognationem diligere deberent. Hos corrigit Dominus, Legis mentem explicans.

Lighfoot, in Horis Hebr. ad cap. 5. Matt. Verſ. 41.

29. *Ego autem dico vobis: Diligite inimicos veſtros; benefacite his qui oderunt vos; & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos*. AUDITO, *& non intellecto, quod antiquis dictum erat*, Oderis inimicum tuum, *ferebantur homines in hominis odium, cum deberent non odiſſe niſi vitium: Hos corrigit Dominus, dicendo*, Diligite inimicos veſtros; *ut qui jam dixerat*, Non veni Legem ſolvere, ſed adimplere, *ideoque de odio inimici quod ſcriptum eſt in Lege non ſolveret, præcipiendo utique ut diligamus inimicos, cogeret nos intelligere, quonam modo poſſemus unum eundemque hominem & odiſſe propter culpam, & diligere propter naturam*. Præceptum diligendi inimicos nos per Evangelium didiciſſe, *S. Ambr.* ait: *Chriſtianus nullius eſt hoſtis* (inquit Tertullianus).. *Si inimicos jubemur diligere, quem habemus odiſſe? Si læſi vicem referre prohibemur, ne de facto pares ſimus, quem poſſumus lædere? Benefacite his qui oderunt vos:* Non enim effectu ſolo, ſed & re ipſa, *opere & veritate* inimicos ipſos diligere debemus. *Benefacite*, id eſt, parati eſtote ad beneficentiam in illos exercendam opportunitate data, cum ope noſtra indigent, illiſque ſuccurrere poſſumus. Hæc nota Chriſtianorum. Unde *S. Juſtinus* in Apologia ad imperatores: „Qui odiis & cædibus mutuis inter nos graſſabamur, & pro conſue„tudine recepta, cum eis qui tribules noſtri non eſſent, communem focum „non habebamus; nunc a Chriſti apparitione familiariter ſimul vivimus, & „pro inimicis oramus: & qui nos iniquo perſequuntur odio, ſuaſione flecte„re conamur, ut ſecundum honeſta Chriſti præcepta vitam agentes bonam ſpem „habeant, eadem ſe nobiſcum a Deo omnium dominatore præmia conſecuturos. Beneficia inimico præſtita, prunæ illæ ſunt ſuper caput illius congregandæ, de quibus Sapiens *Prov.* 25. De illis enim vaſtatoribus carbonibus dicitur, qui dantur homini adverſus linguam ſubdolam. Cum enim quiſque benefecerit inimico, & non victus malo ejus, vicerit in bono malum, plerumque illum inimicitiarum ſuarum pœnitebit, & iraſcetur ſibi, quod tam bonum hominem læſerit. *Ipſa vero uſtio, pœnitentia eſt, quæ tamquam carbones ignis inimicitias ejus malitiaſque conſumit.*

S. Aug. l. 19. contra Fauſtum, c. 24.

S. Ambr. l. de Joſeph. c. 1. Tertull. in Apolog.

Pſal. 119. 4.

S. *Aug. ſer. 149. alias 24. de Diverſis, c. 17.*

Sequitur ex Græcis Codicibus, *Benedicite iis, qui maledicunt vobis*, ſed hanc ſententiam irrepſiſſe in Græcum Textum, nec in eo primitus exſtitiſſe, conſtat ex S Hieronymo, qui Novum Teſtamentum Græcæ fidei reddidit, & ex vulgata noſtra Verſione, in qua non extat. In quoſdam igitur Codices huc translata eſt ex Cap. 6. *S. Lucæ*, Verſ. 28. ad quem *S. Paulus* alluſit 1. *Cor.* 4. 12. ſcribens: *Maledicimur & benedicimus*.

Et orate pro perſequentibus & calumniantibus vos. Orate pro illis ſaltem cum pro omnibus oratis. a communibus orationibus ne illos excludite: orate ut Deus eos ad ſe convertat, in eiſque odium & malitiam deſtruat, ut eis

S. Aug. ibid

bonam voluntatem tribuat. Id olim Moyſes fecit, poſtea Chriſtus ejuſque e-
xemplo Stephanus, Paulus, aliique Sancti. *Dilexit inimicos ipſe Dominus Chri-
ſtus: pendens enim in Cruce ait, Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid fa-
ciunt. Secutus eſt ejus exemplum Stephanus, cum lapides jacerentur; & ait:
Domine, ne ſtatuas illis hoc delictum. Dominum imitatus eſt ſervus, ut nemo
ſervorum ſit piger, & putet hoc eſſe factum, quod a ſolo Domino fieri poterat:
Si ergo multum eſt ad nos imitari Dominum, imitemur conſervum. Ad eamdem*
1. Tim. 2. *quippe gratiam vocati omnes ſumus.* Apoſtolus jubet orari pro Regibus, qui
tunc perſequebantur Eccleſias: Sed quas tunc pro ſe orantes perſequebantur,
Tert. Apol. cap. 32. nunc pro ſe exauditas defendunt. *Præceptum eſt, ad redundantiam benigni-
tatis, etiam pro inimicis Deum orare, & perſecutoribus noſtris bona precari.*

30. *Ut ſitis filii Patris veſtri, qui in cælis eſt: qui ſolem ſuum oriri facit
ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos.* Inimicorum dilectione,
Tert. lib. de Patient. c. 6. & beneficentia erga illos demonſtrabitis vos adoptionem filiorum Dei conſe-
cutos eſſe, qui non ſolum juſtis, amiciſque ſuis, ſed & improbis inimiciſque
beneficia ſua impertit. *Probibita ira, reſtricti animi, compreſſa petulantia ma-
nus, exemptum linguæ venenum. Plus Lex quam amiſit, invenit: dicente Chri-
ſto: Diligite inimicos veſtros, & maledicentibus benedicite: & orate pro perſe-
cutoribus veſtris, ut filii ſitis Patris veſtri cæleſtis. Vides, quem nobis Patrem
patientia acquirat.* Cum dicit Deus, *Diliges proximum tuum*: ibi ſunt omnes homines,
etiamſi fuerint inimici: Quia etiam ſecundum ſpiritalem propinquitatem neſcis
S. Aug. ſer. 149. c. 17. quid tibi ſit in præſcientia Dei homo, qui tibi ad tempus videtur inimicus. Quia
enim patientia Dei ad pęnitentiam eum adducit, fortaſſis cognoſcet & ſe-
quetur ducentem: *Si enim Deus ipſe qui novit qui ſint in peccatis perſevera-
turi; qui relicturi juſtitiam, & irrevocabiliter ad iniquitatem lapſuri, tamen
facit ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos,
invitans utique ad pęnitentiam per patientiam, ut qui neglexerint ejus bonita-
tem, experiantur in fine ſeveritatem; quanta ſolicitudine placabilem oportet eſ-
ſe hominem, ne forte neſciens qualis futurus ſit, cum præſentes ejus inimicitias*
S. Aug. lib. 1. de ſer. Dom. in Monte, cap. 23. *attenderit, oderit eum cum quo in æterna fælicitate regnabit?* Filii Dei effici-
mur Regeneratione ſpirituali, & adoptamur in Regnum Dei, non tamquam
alieni, ſed tamquam ab illo facti & creati: ut unum ſit beneficium quo nos
„ fecit eſſe per omnipotentiam ſuam, cum ante nihil eſſemus; alterum quo
„ adoptavit; ut cum eo tamquam filii vita æterna pro noſtra participatione frue-
„ remur. Itaque non ait: Facite iſta, quia eſtis filii; ſed Facite iſta, ut ſitis filii.
„ Cum autem ad hoc nos vocat per ipſum Unigenitum, ad ſimilitudinem ſuam
nos vocat. Unde ſubdit, *Qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos.* Non ſo-
lem duntaxat, ſed *ſuum* dicit, id eſt, quem ipſe fecit atque conſtituit, & a nullo aliquid
ſumpſit ut faceret: *Ut hinc admoneremur, quanta liberalitate inimicis noſtris ex præ-
cepto ejus præſtare debeamus quę nos non creavimus, ſed de muneribus ejus accepimus.*

31. *Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne
& publicani hoc faciunt? E ſi ſalutaveritis fratres veſtros tantum, quid am-
plius facitis? Nonne & Ethnici hoc faciunt?* Qui amicos tantum diligit, non
inimicos, ille non cæleſti charitate, ſed ſola naturæ propenſione & impetu a-
micos diligit, proindeque Deum non promeretur, cui nihil placere poteſt,
quod ex fidei & charitatis radice non ſurgit. Dilectio amicorum ex impetu na-
turę communis eſt Ethnicis & Chriſtianis, juſtis & peccatoribus: Inimicorum
dilectio ſolis Chriſtianis & Piis. *Publicani* dicti qui Romanis, ex quo Judæa;
a Pompeio ſubjecta eſt, & facta vectigalis, ad collectionem vectigalium & tribu-
torum a Judæis quotannis ſolvendorum operam locabant. Illud hominum ge-
nus vulgo inviſum, & pro perditis peccatoribus habitum. Illi non recipiebantur
apud Judæos in Synagogas ad Legem audiendam & publicas preces, ut colligi-
tur

Digitized by Google

tur ex *Matt*. 18. *verſ*. 17. Sed neque in Synedria & conſeſſum Judicum, aut ad teſtimonii dictionem in Judæorum Republica admittebantur, ut conſtat ex Pandecte Talmudico. In Evangelio modo junguntur cum Gentilibus, modo cum peccatoribus, ac nominatim cum meretricibus. De Græcis Plutarchus ſcribit: *Vectigal conducere probro ducunt*. De his *Ulpianus* Juriſconſultus: *Quantæ audaciæ, quantæ temeritatis ſint Publicanorum factiones, nemo eſt qui neſciat*. De his Maimonides: *Hominum, de quibus præſumitur eos fures eſſe, præſumiturque omnes eorum opes per rapinam congeſtas eſſe, opuſque totum ſuum eſſe opus rapacium, veluti Publicanorum & latronum, opibus uti non licet, nec eſt eorum nummus cum tuo commiſcendus, eo quod præſumitur ex rapina acquiſitus*. Apud Ligfoot. in Horis Heb

32. *Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis eſt perfectus*. Vox *ſicut*, ſimilitudinem & imitationem ſignificat, non æqualitatem. Quaſi dicat, Dei bonitatem ac miſericordiam, quantum fieri poteſt, in vobis exprimite. Luc. 6. 36. *Eſtote ergo miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt*. Præclare „ *S. Juſtinus Martyr*: Non imperium in proximos obtinere, neque velle potiore „ conditione eſſe quam ii qui ſunt infirmiores neque divitem eſſe, & vim „ inferre inferioribus eſt beatum eſſe; neque in his Deum imitari quiſ„ quam poteſt; ſed hæc extra ejus Majeſtatem ſunt: At qui proximi o„ nus in ſe recipit, qui qua in re ſuperior eſt, alium qui eſt inferior benefi„ cio vult afficere; qui quæcumque habet, a Deo accepta, ea indigis ſuppe„ ditans, Deus fit eorum qui accipiunt, is Dei eſt imitator. Sic perfectum eſſe, id eſt, ad Dei & Chriſti Salvatoris noſtri ſimilitudinem & imitationem totis viribus eniti, non conſilium tantum, ſed præceptum eſt, ab omnibus implendum qui Regnum cæleſte ac vitam æternam conſequi velint. 1. Cor. 14. 20. „ Senſibus autem perfecti eſtote. *Coloſſ*. 1. 28. Ut exhibeamus omnem homi„ nem perfectum in Chriſto Jeſu. *Et cap*. 4. 12. Ut ſtetis perfecti & pleni in „ omni voluntate Dei. *Eph*. 5. 1. Eſtote ergo imitatores Dei, ſicut filii chariſ„ ſimi: & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos. *Jac*. 1. 4. Pa„ tientia autem opus perfectum habet: Ut ſitis perfecti & integri, in nullo „ deficientes. *Cap*. 3. 2. Si quis in verbo non offendit: hic perfectus eſt vir. „ 1. *Petri* 1. 15. Sed ſecundum eum, qui vocavit vos, Sanctum, & ipſi in „ omni converſatione ſancti ſitis: quoniam ſcriptum eſt: Sancti eritis, quoniam „ ego ſanctus ſum. 1. *Jo*. 1. 7. Si autem in luce ambulamus, ſicut & ipſe eſt in „ luce; ſocietatem habemus ad invicem. *Et cap*. 3. 3. Et omnis qui habet „ hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt. *Sed & S*. Juſtinus Martyr, perfectum fieri, interpretatur Chriſtianum fieri. Tibi, ſi qua eſt de te ipſo cura, ſalutemque affectas, atque Deo confidis, facultas adeſt ut & Chriſtum Dei cognoſcas; & ad perfectionem deductus, beatitudinem conſequare.

S. Juſtinus Ep. ad Diognetum.

S. Juſtinus in Dial. cum Tryphone p. 225

SENSUS MORALIS.

1. VIDENS *Jeſus turbas, aſcendit in Montem, & cum ſediſſet, acceſſerunt ad eum Diſcipuli ejus. Et aperiens os ſuum, docebat eos*. Cum Chriſto aſcendamus, animum a terrenis rebus ad cæleſtia erigamus, corde venerabundo, humili, docili, Verbum æternum Patris audiamus in Evangelio nos inſtituens ac docens. Sedeamus cum Magiſtro & Præceptore hominum; animo quieto, & a cupiditatum tumultu libero ipſum audiamus præcepta ſalutis tradentem. *Accedite ad eum, & illuminamini*. Verbis ejus credite, præcepta ejus attendite, diligite, implete. *In manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras. Eſtote factores verbi, & non auditores tantum; fallentes voſmetipſos*. Jeſus aſcendit in Montem, ut Evangelica præcepta Diſcipulis turbiſque traderet. *Minora præcepta*, (inquit S. Greg.) *Iſraelitico populo per Legem da-*

Jac. 1.

S. Greg. Ho. 16. in Ezec.

ta ſunt: unde & eidem populo Moyſes in campo locutus eſt. Altiora Dominus ſanctis Apoſtolis dedit: unde & eoſdem de mandatis vitæ in Monte docuit. Subtiliorum doctiorumque Philoſophorum ſapientiam doctrina Chriſti tam longe ſuperat, quam longe cęlum a terra diſtat. *Venite & aſcendamus ad Montem*
Iſai. 2: 3. *Domini, & ad domum Dei Jacob, & docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis ejus; quia de Sion exibit Lex, & verbum Domini de Jeruſalem.* Collectam turbam non in urbis forique medium circumducit Chriſtus ut doceat, ſed ſtat in Monte ac deſerto, nos erudiens ut nihil ad oſtentationem faciamus, ſed tumultum mundi vitemus, præſertim cum divinis de rebus cogitandum & agendum eſt.
S. Jo. Chryſ. Hom. 15. in Matth. *Aperiens os ſuum docebat*, quod ideo additum, ut diſcamus, quod non modo cum loqueretur, verum etiam cum taceret, docebat; nunc quidem os aperiens; nunc vero ipſis operibus vocem emittens. Qui nos docuit olim in Monte, judicaturus adveniet in nube, & ſermo quem locutus eſt nobis, nos in noviſſimo die judicabit.

S. Aug. ſerm. 14. al. de Temp. 110. „ 2. *Beati pauperes ſpiritu*. Cum abundent pauperes quærimus pauperem; „ in turba quærimus, & vix invenimus. Occurit mihi pauper, & quæro pau„ perem. Tu dicis: Pauper ſum ſicut Lazarus: Dives humilis non dicit: Di„ ves ſum ſicut Abraham. Ergo tu te extollis, ille ſe humiliat. Quid inflaris „ & non imitaris? Ego (inquit pauper) levor in ſinum Abrahæ. Non vides „ quia pauperem dives excepit? Non vides quia dives ſuſceptor eſt pauperis? „ ſi enim ſuperbis contra eos qui habent pecuniam,, & negas eos ad Regnum cæ„ lorum pertinere; cum in eis fortaſſe inveniatur humilitas, quæ in te non „ invenitur: Non times ne tibi, cum mortuus fueris, dicat Abraham: Recede „ a me, quia blaſphemaſti me? Quamobrem Divites, qui *pauperes ſpiritu* non
1 Tim. 6. 17. ſunt, id eſt, qui *ſuperbe ſapiunt*, & *ſperant in incerto divitiarum ſuarum*, non intrabunt in Regnum cælorum, ſed illi ſoli *qui utuntur hoc Mundo, tamquam non utantur*. Nec pauperes omnes beati, ſed illi ſoli a quorum animis abeſt cupiditas. *Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli, & in deſideria multa inutilia & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum cupiditas.* Videamus utrum pauper ille & pannoſus non vult dives fieri. Audio linguam, ſed interrogo conſcientiam... „ *Quid mihi oſtentas nullas facultates, cum ego convincam tantas cupiditates?* „ Ecce jam compara duos. Iſte dives eſt, ille pauper eſt: ſed iſte dives jam eſt, „ non vult fieri. Iſte dives eſt, aut de parentibus, aut de donis & hæreditati„ bus. Jam non vult addere, impoſuit modum: *Fixit limitem cupiditati, jam* „ *corde militat pietati*. Tu nihil habes, ſed dives vis fieri: incides in tentationem. „ Sed fortè inde factus es pauperrimus & egentiſſimus, quia neſcio quid habebas „ paternum quod te ſuſtentaret, & calumnia aliqua competitoris abſtulit. Gemis, „ audio, tempora accuſas: quod gemis, ſi poſſes, faceres. An non videmus, „ an non quotidianis exemplis plena ſunt omnia? Heri gemebat, quia perdebat ſua; hodie rapit aliena. Invenimus verum pauperem, invenimus pium humilem, non de ſe fidentem: *Pauperem verum, membrum pauperis qui propter nos pauper factus eſt, cum dives eſſet*. Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt Regnum cælorum. *Vis ut poſtea Regnum cælorum tuum ſit? Vide modo tu ipſe cujus*
S. Aug. ſerm. 53. al. 14 inter additos a Pariſ. *ſis. Eſto pauper ſpiritu. Quæris a me fortaſſe quid ſit pauperem eſſe ſpiritu. Omnis inflatus non eſt pauper ſpiritu: ergo humilis, pauper eſt ſpiritu. Altum eſt Regnum cælorum: ſed, Qui ſe humiliat, exaltabitur.* Quamobrem *Eſto pauper ſpiritu, & eris dives qualicumque cenſu*: Quia non in abundantia cujuſquam vita ejus eſt,
S. Ambr. l. 1. de Cain & Abel c. 5. Lu. 12. 15. ex his quæ poſſidet: *ſed in virtute ac fide. Iſtæ te divitiæ verum divitem facient, ſi ſis in Deum dives*. Beatum ſe exiſtimet pauper, gloriamque ſuam in humili paupertate conſtituat: Dives vero miſerum ſe cenſeat, niſi ſpiritu pauper ſit & humilis.
Jacobi 1. 11. *Glorietur frater humilis in exaltatione ſua* (inquit S. Jacobus) *Dives aut in humilitate ſua, quoniam ſicut flos fęni tranſibit. Exortus eſt enim ſol cum ardore, & areſecit fęnum, & flos ejus decidit, & decor vultus ejus deperiit: ita & dives in itineribus ſuis marceſcet.*

Beati

Digitized by Google

„ *Beati pauperes Spiritu*. Veritas loquitur, quæ nec falli, nec fallere poteſt.
„ Sic vos inſenſati filii Adam, divitias quæritis, divitias deſideratis uſque adhue:
„ cum jam beatitudo pauperum divinitus commendata, prędicata Mundo, credita
„ ſit ab hominibus. Quærat eas Paganus, qui ſine Deo vivit: quærat Judæus, qui
„ terrenas promiſſiones accepit: ſed qua fronte, magis autem qua mente Chriſtia-
„ nus divitias quærit, poſtquam Chriſtus beatos eſſe pauperes prædicavit? Quouſque
„ filii alieni, quouſque vanitatem loquetur os veſtrum, ut beatum dicatis populum
„ cui hæc ſunt, hæc viſibilia, hæc præſentia? Cum Filius Dei os ſuum aperiens
„ locutus ſit veritatem, Beatos eſſe pauperes; &, Væ divitibus!

S. Bernard: ſerm. 1. in Feſto omnium Sanctorum.

„ *Beati pauperes ſpiritu*: Humiles ſcilicet, quia enim ſuperbiam conſtat
„ arcem eſſe malorum; & radicem fontemque peccati, contrarium ægritudini
„ remedium docendo conficiens Chriſtus, quaſi ſundamentum quoddam forte
„ ac munitum hanc primum ſententiam collocavit. Siquidem unuſquiſque
„ humilitate ſuppoſita, tutiſſime cuncta alia ſuperponit ædificans: Hac vero
„ ſubducta, etiamſi ad ipſum uſque cælum converſationis ſublimitate pervenias,
„ ſimul omnia ſubtrahuntur, atque in finem peſſimum relabuntur. Nam ſive
„ orationem, ſive jejunium, ſive miſericordiam, ſive pudicitiam, ſive aliud quid
„ bonorum abſque humilitate congreges: ſtatim cuncta defluunt, cuncta de-
„ pereunt. Jure igitur hinc incipit Chriſtus, ut arrogantiam radicitus de pe-
„ ctoribus evellat. Ad paupertatem illam beatam ſpiritus, id eſt, humilitatem
„ nihil movet efficacius exemplo Chriſti. Unde Apoſtolus ad Philippenſes ſcri-
„ bens, ait: *Hoc ſentite in vobis, quod & in Chriſto Jeſu, qui cum in forma*
„ *Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exi-*
„ *nanivit, formam ſervi accipiens*. Et quid magis in Deo mendicum, quam for-
„ ma ſervi? Quid in Rege rerum univerſarum humilius, quam in communio-
„ nem inopis ac mendicæ naturæ noſtræ veniſſe? Rex regum & Dominus domi-
„ nantium ſponte ſua formam ſervitutis induit: Judex rerum univerſarum Prin-
„ cipibus tributarius exiſtit: creaturæ Dominus in ſpelunca diverſatur: Qui
„ Mundum univerſum complexus eſt, non invenit locum in diverſorio, ſed in
„ præſepio brutorum animalium abjicitur: purus ille & incorruptus humanæ
„ naturæ ſordes non reſpuit, ac per omnem noſtram mendicitatem penetrans,
„ uſque ad mortis progreditur experimentum. Videte voluntariæ mendicitatis
„ modum: Vita mortem guſtat: Judex in Judicium ducitur: Dominus vitæ rerum
„ univerſarum ſubjicitur Judicis decreto: ſupra mundanarum omnium copiarum
„ Rex manus carnificum non repellit. Ad hoc exemplum reſpiciens, humilitatem
„ ſectare. *Beati pauperes ſpiritu ſuo, divites ſpiritu Dei! omnis enim homo qui*
„ *ſpiritum ſuum ſequitur, ſuperbus eſt. Subdat ſpiritum ſuum, ut capiat Spiritum Dei.*

S. Io. Chryſ. Hom. 51. in Matt.

Philipp. 19

S. Greg. Nyſſ. Orat. 1. de Beatitudinibus.

S. Auguſt. Enarrat. in Pſ. 141.

3. *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram*, non iſtam quæ nutrit vivos &
recipit mortuos ſed terram viventium. „ Jam vis poſſidere terram; vide ne poſſidearis
„ a terra. Poſſidebis mitis, poſſideberis immitis. Ne cum audis præmium propoſitum
„ ut poſſideas terram, extendas avaritię ſinum, qua vis poſſidere modo terram, ex-
„ cluſo etiam utcumque vicino tuo: Non te iſta fallat opinio. Tunc vere poſſidebis
„ terram, quando inhæſeris ei qui fecit cælum & terram. Hoc enim eſt eſſe mi-
„ tem, non reſiſtere Deo tuo: Ut in eo quod bene facis, ipſe tibi placeat, non tu
„ tibi; in eo quod mala juſte pateris, ipſe tibi non diſpliceat, ſed tu tibi. Neque
„ enim parum eſt, quia placebis ei, diſplicens tibi; diſplicebis autem ei, placens tibi.
Beati qui manſuetudinem ac benignitatem charitatis ſociam individuam, animo poſ-
ſident; vultu, verbis, opere demonſtrant. Hæc manſuetudo, quam verbo &
exemplo docuit Chriſtus, dicens; *Diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde*;
homines Deo ſubjectos efficit, ac Miſteriorum ejus atque arcanorum judiciorum
adoratores. Hęc ad Script. ſacram legendam, Chriſtique doctrinam cum fructu au-
diendam, neceſſaria diſpoſitio eſt. *Oportet pietate miteſcere* (inquit Aug.) *neque*

S. Auguſt ſerm. 853.

S. Aug. lib. 2. de Doctrina Chriſtiana, cap. 7.

contradicere divinæ Scripturæ, ſive intellectæ, ſi aliqua vitia noſtra percutit; ſi-
Prov. 16. 32. *ve non intellectæ, quaſi nos melius ſapere, meliuſque præcipere poſſimus.* Man-
ſuetudo hominum animos hominibus conciliat. *Melior eſt patiens viro forti*
Eccl. 3. 19. (inquit Sapiens) *& qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium... Fili* (in-
quit Siracides) *in manſuetudine opera tua perfice, & ſuper hominum gloriam di-
ligeris.* Beatis mites, ſi tamen manſuetudo in ſtuporem aut ignaviam non degene-
ret, ubi de gloria & honore Dei agitur, & de impietate ac improbitate coercen-
da. Erat Moyſes vir mitiſſimus ſuper omnes qui morabantur in terra: & tamen
Exodi 32. Num. 25. zelum ſuum armavit contra idololatras & fornicatores. Chriſtus, qui arundinem
quaſſatam non confregit, qui agni manſuetudinem præ ſe tulit, flagello arrepto
Joan. 2. 14. 15. ejecit de Templo eos qui domum Dei faciebant domum negotiationis, & menſas
numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit. Apoſtolus qui ana-
thema cupiebat eſſe a Chriſto pro fratribus ſuis, Corinthium inceſtuoſum tradidit
ſatanæ. publicumque ſcandalum Eccleſiæ datum excommunicatione ultus eſt.
S. Gregor. M. P. 3. Paſtoralis Admon. 17. Zelus itaque manſuetudini, zelo manſuetudo conjungi debet. *Ideirco Spiritus San-
ctus in columba & in igne monſtratur; quia omnes quos implet, & columbæ ſimplici-
tate manſuetos, & igne zeli ardentes exhibet. Nequaquam ergo Sancto Spiritu ple-
nus eſt, qui aut in tranquillitate manſuetudinis fervorem æmulationis deſerit, aut
rurſum in æmulationis ardore virtutem manſuetudinis amittit.*

4. *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.* Multi flent fletu Babilonico
S. Auguſt. Enarrat. in Pſ. 136 (inquit S. Auguſtinus) quia & gaudent gaudio Babylonico. *Quia gaudent lucris
& flent damnis, utrumque de Babylonia eſt.* Flere debes, ſed recordando Sion. *Si
recordando Sion fles, & quando tibi ſecundum Babyloniam bene eſt, oportet ut
fleas.* Sicut lugebat David, & ab imo pectore ſuſpiria ducebat, dicens: *Hei*
Pſ. 119. *mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt! Habitavi cum habitantibus Cedar:*
S. Gregor. M. lib. 6. Epiſt. 13. *multum incola fuit anima mea.* Duo ſunt compunctionis genera (inquit S.
Gregorius M.) Unum quod æternas pœnas metuit, aliud quod de cæleſtibus
præmiis ſuſpirat; quia *Deum ſitiens anima prius timore compungitur, poſt amo-
re.* Ante enim ſemetipſam in lacrymis afficit; quia dum mala ſua recolit, pro
his perpeti ſupplicia æterna pertimeſcit. At vero cum longa mœroris anxietate
fuerit formido conſumpta, quædam jam de præſumptione veniæ ſecuritas na-
ſcitur, & in amore cæleſtium gaudiorum animus inflammatur. *Et qui prius
flebat, ne duceretur ad ſupplicium, poſtmodum flere amariſſime incipit, quia differtur*
Joſue 15. 18. 19. *a Regno... Sic fit ut perfecta compunctio formidinis trahat animum ad compunctionem
dilectionis.* Quod in ſacra Hiſtoria figurata narratione deſcribitur. Axa filia Ca-
leb ſedens in aſino ſuſpiravit, cui Caleb: Quid habes? inquit. At illa reſpondit:
*Da mihi benedictionem: Terram auſtralem & arentem dediſti mihi. junge & irriguam.
Dedit itaque ei Caleb irriguum ſuperius & inferius.* „ Axa ſuper Aſinam ſedet cum
S. Gregor. M. ibid. Et lib. 3. Dialog. cap. 34. „ irrationabilibus carnis ſuæ motibus anima præſidet. Quæ ſuſpirans a patre ter-
„ ram irriguam petit: quia a Creatore noſtro cum magno deſiderio quæren-
„ da eſt lacrymarum gratia. Sunt namque nonnulli, qui jam in dono perci-
„ piunt libere pro juſtitia loqui, oppreſſos tueri, indigentibus propria tribue-
„ re, ardorem fidei habere; ſed adhuc gratiam lacrymarum non habent.
„ Hi terram Auſtralem & arentem habent, ſed adhuc irrigua indigent. In
„ bonis enim operibus poſiti, in quibus magni atque ferventes ſunt, optant
„ valde ut aut timore ſupplicii, aut amore Regni cæleſtis, peccata, ſine qui-
„ bus vivere non poſſunt, quotidie plorent. Sed quia, ut dixi, duo ſunt
„ compunctionis genera, dedit ei pater irriguum ſuperius, & irriguum infe-
„ rius. *Irriguum quippe ſuperius accipit anima, cum ſe in lacrymis Regni cæ-
„ leſtis deſiderio affligit. Irriguum inferius accipit, cum inferni ſuppli-
cia flendo pertimeſcit.* „ Et quidem prius inferius, ac poſt irriguum ſu-
„ perius datur, ſed quia compunctio amoris dignitate præeminet, neceſſe

fuit

Digitized by Google

,, fuit ut prius irriguum ſuperius, deinde irriguum inferius commemoraretur.
,, *Beati qui lugent*: Quia, ut *S. Fulgentius* ait: Humilium fletus magnus eſt
,, concupiſcentiæ carnalis interitus. Lacrymæ quæ ex compunctione cordis ve-
,, niunt, & inimicum vincunt, & nobis donum lætitiæ triumphalis acquirunt ....
,, Quam bene autem ſanctus Propheta, ſemina bonorum operum riganda docet
,, flumine lacrymarum! Omnia etenim ſemina non germinant, niſi fuerint irrigata;
,, nec de ſemine procedit fructus, ſi fuerit acquarum juvamine deſtitutus. Proinde
,, nos quoque ſi volumus fructus noſtrorum ſeminum capere, non deſinamus ſemi-
,, na noſtra lacrymis irrigare, quæ magis corde ſunt fundenda, quam corpore. *Beati*
,, *qui lugent*. (a) Dulciores enim ſunt lacrymę orantium, quam gaudio theatrorum.
,, *Beati qui lugent*: quia (b) lacrymæ pęnitentium, vinum Angelorum, quibus gau-
dium eſt ſuper uno peccatore pęnitentiam agente. *Beati qui lugent, quoniam ipſi*
conſolabuntur. In luctu opus eſt, in conſolatione merces. ,, Nam qui lugent car-
,, naliter, quas conſolationes habent? Moleſtas, metuendas. Ibi conſolatur lu-
,, gens, ubi timet rurſus ne lugeat. Verbi gratia, contriſtat filius elatus, lætifi-
,, cat natus: illum extulit, hunc ſuſcepit: in illo triſtitia, in iſto timor: in nul-
,, lo ergo conſolatio. " *Ergo illa erit vera conſolatio, qua dabitur quod non amit-*
tatur; ut illi ſe poſtea gaudeant conſolari, qui modo ſe lugent peregrinari.

S. Fulg Epiſt. ad Probam, c. 5
(a) S. Aug Enarrat. in Pſ. 127.
(b) S. Bernardus ſerm. 3. in Cantica.

5. *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*. ,, Nihil hæc
,, eſuritio corporeum, nihil expetit ſitis iſta terrenum: ſed juſtitiæ bono deſide-
,, rat ſaturari, & in omnium occultorum introducta ſecretum, ipſo Domino op-
,, tat impleri. Felix mens, quæ hunc concupiſcit cibum, & ad talem æſtuat po-
,, tum: quem utique non expeteret, ſi nihil de ſuavitate guſtaſſet. Audiens au-
,, tem dicentem ſibi Propheticum Spiritum: *Guſtate, & videte quoniam ſuavis*
,, *eſt Dominus*, accepit quamdam ſupernæ dulcedinis portionem, & in amorem
,, caſtiſſimæ voluptatis exarſit: Ut ſpretis omnibus temporalibus, ad edendam
,, bibendamque juſtitiam toto accenderetur affectu, & illius primi Mandati ap-
,, prehenderet veritatem, dicentis: " *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde*
tuo, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua: quoniam *Nihil aliud eſt dili-*
gere Deum, quam amare juſtitiam. Hoc amore ardens Juſtus ait: *Sitivit tibi ani-*
ma mea, quam multipliciter tibi caro mea. Videte quomodo hic ſitit: ſed videte
quid bonum eſt: ,, *Sunt enim qui ſitiunt, ſed non Deo*. Omnis qui ſibi vult ali-
,, quid præſtari, in ardore eſt deſiderii: *Ipſum deſiderium ſitis eſt animæ*. Et vi-
,, dete quanta deſideria ſunt in cordibus hominum: Alius deſiderat aurum,
,, alius deſiderat argentum, alius deſiderat poſſeſſiones, alius hęreditates, alius
,, amplam pecuniam, alius multa pecora, alius domum magnam, alius uxo-
,, rem, alius honores, alius filios. Ardent omnes homines deſiderio: & vix
,, invenitur qui dicat: " *Sitivit tibi anima mea. Sitiunt enim homines ſæculo;*
& non ſe intelligunt in deſerto eſſe Idumææ, ubi debet ſitire anima ipſorum Deo.
Dicamus ergo nos: *Sitivit tibi anima mea*. Omnes dicamus, quia *in concordia*
Chriſti omnes una anima ſumus: Ipſa anima ſitiat in Idumæa, id eſt in deſerto
hujus ſæculi. *Sitivit in te anima mea; quam multipliciter tibi caro mea*. ,, Si a-
,, nima ſitit Deo, quomodo & caro ſitit Deo? Quando enim caro ſitit, acquam
,, ſitit; quando anima ſitit, fontem Sapientiæ ſitit. De ipſo fonte inebriabuntur
,, animæ noſtræ, ſicut dicit alius Pſalmus: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ,*
,, *& torrente voluptatis tuæ potabis eos*. Sitienda eſt ergo ſapientia, ſitienda eſt
,, juſtitia. Non ea ſatiabimur, non ea implebimur, niſi cum fuerit finita vita
,, iſta, & venerimus ad illud quod promiſit Deus. Promiſit enim Deus æqua-
,, litatem Angelorum: & modo Angeli non ſitiunt quomodo nos, non eſuriunt
,, quomodo nos; ſed habent ſaginam veritatis, lucis, immortalis Sapientiæ.
,, Ideo beati ſunt, & de tanta beatitudine, quia in illa ſunt civitate Jeruſalem cæ-
,, leſti, unde nos modo peregrinamur, attendunt nos peregrinos, & miſerantur

S. Auguſt ſerm. 53.
S. Leo M. ſerm. 95. de gradibus ad beatitudinem.
Pſal. 62.
S. Aug. Enarrat. in hunc Pſalmum.

„ nos, & juſſu Domini auxiliantur nobis, ut ad illam Patriam communem
„ aliquando redeamus, & ibi cum illis fonte Dominico veritatis & æterni-
„ tatis aliquando ſaturemur. Modo ergo ſitiat anima noſtra: unde & caro no-
„ ſtra ſitit, & hoc multipliciter tibi caro mea. Quomodo animæ noſtræ pro-
„ mittitur beatitudo, ſic & carni noſtræ promittitur reſurrectio &c.

Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Saturari
S. Aug. ſer. 53. cap. 4. „ vis. Unde? ſi caro ſaturitatem concupiſcit, digeſta ſaturitate, famem iterum
„ patieris. *Et qui biberit*, inquit, *ex hac acqua, ſitiet iterum.* Medicamentum
Jo. 4. 13. „ quod ad vulnus ponitur, ſi ſanaverit, jam non dolet: quod autem ponitur
„ contra famem, hoc eſt, eſca, ita ponitur ut ad modicum relevet. Tranſacta
„ enim ſaturitate, redit fames. *Accedit quidem quotidie remedium ſaturitatis,
ſed non eſt ſanatum vulnus infirmitatis. Eſuriamus ergo ſitiamuſque juſtitiam, ut,
ipſa juſtitia ſaturemur, quam nunc eſurimus & ſitimus. Inde enim ſaturabimur,
Jo. 6. 41. quod eſurimus & ſitimus. Interior homo noſter eſuriat & ſitiat: Habet enim ci-
Pſ. 35. 10. bum ſuum, habet potum ſuum. Ego ſum*, inquit, *panis qui de cælo deſcendi.* Ha-
S. Aug. l. 3. de Civ. Dei, cap. 5. bes panem eſurientis, deſidera & potum ſitientis: *Quoniam apud te eſt fons vitæ.*

6. *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Quid eſt mi-
„ ſericordia, niſi alienæ miſeriæ quædam in corde noſtro compaſſio, qua uti-
„ que ſi poſſimus, ſubvenire compellimur? *Servit autem motus iſte rationi, quan-
do ita præbetur miſericordia, ut juſtitia conſervetur: ſive cum indigenti tribuitur,
ſive cum ignoſcitur pœnitenti* ... Hæc duo genera eleemoſynarum, tribuendi &
„ ignoſcendi, clementer & ferventer operemur, qui nobis a Domino ut bo-
Idem, ſer. 206 al. de Diverſis 70. „ na tribuantur, & mala non retribuantur, oramus ... *In paupere enim ſe pa-
ſci voluit, qui non eſurit. Deum ergo egentem non ſperamus in paupere, ut e-
gentes ſatiemur in Divite ... Conſervus conſervo reconcilietur, ne juſte ſervus a
Domino puniatur. In hoc genere eleemoſynæ nullus eſt pauper. Poteſt hoc face-
re ut in æternum vivat, etiam qui ad tempus non habet ut vivat. Gratis da-
tur, dando cumulatur, quæ non conſumitur, niſi quando non erogatur.*

Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Fac, & fiet:
Idem, ſer. 53. cap. 5. fac cum altero, ut fiat tecum. Quia abundas, & eges; abundas temporalibus,
„ eges æternis. Mendicum hominem audis, mendicus ipſe Dei es. Petitur a
„ a te, & petis: Quod egeris cum petitore tuo, hoc aget Deus cum ſuo. Et
„ plenus & inanis es: Imple inanem de plenitudine tua, ut de Dei plenitudine im-
Prov. 19. 17. S. Jo: Chryſ. Hom. 15. in Matt. „ pleatur inanitas tua ... *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſe-
quentur. Fœneratur* enim *Deo, qui miſeretur pauperis. Miſericordiam conſequen-
tur.* Videtur æqualis quidem retributio, ſed eſt tamen longe ipſa virtute præſtan-
„ tior: iſti enim quaſi homines miſerentur, cum ab omnium Deo miſericordiam
„ conſequantur. Par autem non eſt humana miſeratio atque divina: ſed quan-
„ tum benevolentiæ malitiæque diſcrimen eſt, tantum ab illa iſta diſcernitur.

Idem, ibid. 7. *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Mundos hic appellat, aut
„ univerſalem virtutem tenentes, & nullius ſibi mali conſcios, aut continentia
„ conſpicuos. Nihil enim nobis ita eſt opus ad videndum Deum, ut iſtius puri-
„ tate virtutis: propter quod Paulus ait: *Pacem ſectamini, & ſanctimoniam,
„ ſine qua nemo videbit Deum.* Quia enim ſunt plurimi qui miſereantur quidem, ac
„ ſe a rapina avaritiaque contineant, fornicentur tamen atque luxurientur: o-
„ ſtendens quia primum illud minime ſufficiat, etiam iſtud adjecit. Sicut & Paulus
„ ad Corinthios ſcribens, Macedonibus teſtimonium reddidit, quod non ſolum mi-
„ ſericordia eſſent divites, verum aliis quoque virtutibus abundarent. Cum enim
„ de illorum in pauperes liberalitate diſſereret, intulit: *Quoniam ſemetipſos de-
2. Cor. 8. 9. derunt primum Deo, deinde nobis per voluntatem Dei.* Non ſola impudicitia cor in-
quinat; ſed omnis amor creaturæ contra voluntatem Dei, & preter ordinem a
Deo inſtitutum, quo ſcilicet aliquid terrenum & creatum diligitur plus quam Deus,

non

non diligitur propter Deum, ſed propter ſe, non *utentis modeſtia*, ſed *fruentis affe-*
ctu, (ut loquitur Auguſtinus.) Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.
Hic eſt finis amoris noſtri. Quicquid bene agimus, quicquid nitimur, quicquid lau- S. Aug. ſerm.
dabiliter æſtuamus, quicquid inculpabiliter deſideramus, ad Dei viſionem cum vene- 53 cap. 6.
rit, plus non requiremus. Quid enim quærat, cui adeſt Deus? aut quid ſufficiat ei
cui non ſufficit Deus? Videre Deum volumus, videre Deum quærimus, videre Deum
inardeſcimus. Quis non? ſed vide quid dictum eſt: Beati mundo corde, quoniam
ipſi Deum videbunt. *Hoc para, unde videas. Ut enim ſecundum carnem loquar,*
quid deſideras ortum ſolis cum oculis lippis? Sani ſint oculi, & erit lux illa gaudium;
non ſint oculi ſani, erit lux illa tormentum. Non enim corde non mundo videre per-
mitteris, quod non videtur niſi corde mundo. Repelleris, auferêris, non videbis.
„ Quoties beatos jam numeravit, quas beatitudinis cauſas, quæ opera, quæ me-
„ rita, quæ munera, quæ præmia? Nuſquam dictum eſt, *Ipſi Deum videbunt.*
„ Ventum eſt ad mundi cordes, ibi viſio Dei promiſſa eſt. Non ſine cauſa, niſi
„ quia ibi ſunt oculi, unde videtur Deus. De his oculis Paulus Apoſtolus loquens,
„ ait, *Illuminatos oculos cordis veſtri*. Modo ergo oculi iſti pro ſua infirmitate illu-
„ minantur fide: poſtea pro ſua firmitate illuminabuntur ſpecie. *Quandiu enim ſu-*
mus in corpore, peregrinamur a Domino, per fidem enim ambulamus, & non per
ſpeciem. Videmus nunc per ſpeculum, in ænigmate, tunc autem facie ad faciem...
Si ergo deſideramus videre Deum; oculus iſte unde mundabitur? *Fide*, inquit A- Act. 15.
poſtolus, *purificans corda eorum*. Sed, *Fide quæ per dilectionem operatur*: TOL- Gal. 5. 6.
LE *fidem, perit quod credis; tolle charitatem, perit quod agis. Fidei enim pertinet*
ut credas; charitati ut agas. Si enim credis, & non amas, non te moves ad opus bo-
num: & ſi moves, ut ſervus moves, non ut filius; timendo pœnam, non amando
juſtitiam. Illa ergo fides mundat cor, quæ per dilectionem operatur.

8. *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Beati qui pacem, cum Deo ſecum
ipſis, & cum proximo non fictam, ſed ſinceram; non momentaneam, ſed perpe-
tuam, ſtabilem & firmam habent; ac pro viribus inter diſſidentes procurant &
conciliant. Si filii Dei ſunt, qui pacem ſervant, procurant, & fovent: cujus filii
ſunt, qui diſcordias ſeminant, qui tumultus excitant, & factiones, qui ſchiſmata
faciunt, in privatis familiis, in Collegiis, in Eccleſia, in Republica? cujus, in-
quam, filii ſunt, niſi diaboli? Deus noſter *non eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis*. Chri- 1. Cor. 14
ſtus Mediator eſt & victima pacis, *Rex pacificus*, imo *Pax noſtra, qui fecit utra-*
que unum, pacificans per ſanguinem crucis ſive quæ in cœlis, ſive quæ in terris ſunt.
Spiritus-ſanctus inſpirator eſt, & vinculum pacis. Eccleſia Regnum eſt pacis, do-
mus pacis, in qua habitant homines unius moris, in qua habitant fratres in unum,
cujus fines pacem Dominus poſuit. Paſtores & Prædicatores ſunt legati pacis, &
Miniſtri. *Audiant jurgiorum ſeminatores*, Beati pacifici, &c. *Atque e diverſo col-*
ligant, quia ſi filii Dei vocantur, qui pacem faciunt, proculdubio ſatanæ ſunt filii S. Greg. M.
qui confundunt ... Quia autem nihil pretioſius eſt Deo virtute dilectionis, nihil eſt dele- p. 3. Paſto-
ctabilius diabolo extinctione charitatis ... Beati pacifici. *Beatitudo iſta, non cujuslibet* ralis Ad-
conſenſionis aut qualiſcumque concordiæ eſt, ſed illius, de qua dicit Apoſtolus: Pacem mon. 24.
habete ad Deum. *Et de qua dicit Propheta David*: Pax multa diligentibus legem S. Leo ſerm.
tuam, & non eſt illis ſcandalum. *Hanc pacem etiam arctiſſima amicitiarum vincu-* 95.
la, & indiſcretæ ſimilitudines animarum non veraciter ſibi vindicant, ſi non cum Dei Rom. 5. 1
voluntate concordant. Extra dignitatem hujus pacis ſunt improborum parilitates cu- Pſal. 118.
piditatum, fœdera ſcelerum, & pacta vitiorum. Amor Mundi cum Dei amore non 16.
congruit: Nec ad ſocietatem filiorum Dei pervenit, qui ſe a carnali generatione
non dividit. Qui autem ſemper cum Deo mente ſunt, ſoliti ſervare unitatem ſpi-
ritus in vinculo pacis, *numquam ab æterna lege diſſentiunt, fideli oratione dicentes* Epheſ. 4. 2.
Fiat, voluntas tua, ſicut in cælo & in terra. *Hi ſunt pacifici, hi bene unanimes,*
ſanctèque concordes, vocandi æterno nomine filii Dei, cohæredes autem Chriſti.

9. Bea-

9. *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam: quoniam ipſorum eſt Regnum cælorum*. Pauci ſunt inter Chriſtianos, qui per hunc gradum ad beatitudinem pervenire velint. *Et tamen omnes qui volunt pie vivere in Chriſto Jeſu, perſecutionem patientur*.

S. Aug. Ennarat. in Pſ. 54.

„ Non deſunt Eccleſię perſecutiones, etiam in hoc tem-
„ pore, quando tranquillitas videtur Eccleſiæ ab his perſecutionibus, quas Mar-
„ tyres noſtri paſſi ſunt ..... Non pateris perſecutionem: non vis pie vivere in
„ Chriſto. Vis probare verum eſſe quod dictum eſt? Incipe pie vivere in Chriſto.
„ Ut pertineat ad viſcera tua quod ait Apoſtolus: *Quis infirmatur, & ego non in-*
„ *firmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror?* Aliorum infirmitates, aliorum
„ ſcandala. perſecutiones illi fuerunt. Numquid ergo deſunt hoc tempore? Plu-
„ res abundant illis qui ea curant. Et plerumque de longinquo videtur homo, &
„ dicitur, Bene eſt illi. Et ille qui dicit, aut ſua guſtat, & aliena non poteſt, aut
„ apud ſe quod guſtet non habet, & alteri guſtanti, immo devoranti non compa-
„ titur. Incipiat ergo pie vivere in Chriſto, & probet quod dicitur .... Multi ſunt
„ intus Eccleſiam, qui corda pie viventium ſuis perditis moribus cruciant: quo-
„ niam per eos blaſphematur Chriſtianum & Catholicum nomen: quod quanto eſt
„ carius eis qui volunt pie vivere in Chriſto, tanto magis dolent, quod per malos
„ intus poſitos fit, ut minus quam piorum mentes deſiderant, diligatur. Ipſi quo-
„ que Hæretici cum cogitantur habere nomen & Sacramenta Chriſtiana, & Scri-
„ pturas, & profeſſionem, magnum dolorem faciunt in cordibus piorum; quia &
„ multi volentes eſſe Chriſtiani, propter eorum diſſenſiones hæſitare coguntur, &
„ multi maledici etiam in his inveniunt materiam blaſphemandi Chriſtianum no-
„ men; quia & ipſi quoquo modo Chriſtiani appellantur. His atque hujuſmodi pra-
„ vis moribus & erroribus hominum perſecutionem patiuntur, qui volunt in Chri-
„ ſto pie vivere, etiam nullo infeſtante neque vexante corpus illorum. Patiuntur
„ quippe hanc perſecutionem non in corporibus, ſed in cordibus. Unde illa vox
„ eſt: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo*: (Non enim ait in cor-
„ pore meo:) *conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam*. Dolor autem ipſe qui
„ fit in cordibus piorum, quos perſequuntur mores Chriſtianorum malorum ſive
„ falſorum, prodeſt dolentibus, quoniam de charitate deſcendit. qua eos perire
„ nolunt, nec impedire aliorum ſalutem. Denique magnæ conſolationes fiunt e-
„ tiam de correptionibus eorum, quæ piorum animas tanta jucunditate perfundunt,
„ quantis doloribus de ſua perditione cruciaverunt. Sic in hoc ſæculo, in his die-
„ bus malis, non ſolum a tempore corporalis præſentiæ Chriſti & Apoſtolorum
„ ejus, ſed ab ipſo Abel, quem primum juſtum impius frater occidit, & deinceps
„ uſque in hujus ſæculi finem, inter perſecutiones mundi, & conſolationes Dei pe-
„ regrinando procurrit Eccleſia. “ Ita *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam*, quia illis prodeſt perſecutio. Mali enim bonis malo ſuo proſunt dum Deus utitur & malis bene, & diligentibus eum omnia cooperantur in bonum.

S. Auguſt. lib. 18. de Civitate Dei c. 51.

„ Inimici
„ enim omnes Eccleſiæ, quolibet errore cæcentur, vel malitia depraventur ſi acci-
„ piunt poteſtatem corporaliter affligendi, exercent ejus patientiam; ſi tantummo-
„ do male ſentiendo adverſantur, exercent ejus ſapientiam: ut autem etiam inimici
„ diligantur, exercent ejus benevolentiam aut etiam beneficentiam, ſive ſuadibili
„ doctrina cum eis agatur ſive terribili diſciplina. *Beati qui perſecutionem patiuntur*
„ *propter juſtitiam*. Quoniam *enim* multi hic patiuntur & pro peccatis & pro ſcele-
„ ribus ſuis; magna vigilantia diſcernenda eſt cauſa non pœna. Sceleratus enim pot-
„ eſt habere Martyris ſimilem pœnam, ſed tamen diſſimilem cauſam. Tres erant in
„ Cruce, unus Salvator, alius ſalvandus, alius damnandus: omnium par pœna. ſed,
„ impar cauſa..... Ergo diſcernatur cauſa. Nemo dicat, quia patior, juſtus ſum. Quia
„ ipſe qui primo paſſus eſt, pro juſtitia paſſus eſt, ideo magnam exceptionem addidit,
„ *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam*. Nam multi habentes bonam
„ cauſam faciunt perſecutionem, & habentes malam cauſam patiuntur perſecutio-
„ nem.

2. Cor. 11. 29.

S. Auguſt. Ennarat. in Pſ. 34. ſerm. 2.

„ nem. Pater bonus & juſtus nonne perſequitur filium luxurioſum? Perſequitur
„ vitia ejus, non ipſum; non quod genuit, ſed quod ille addidit. Medicus nem-
„ pe qui ad ſalutem adhibetur, nonne ferro plerumque armatur? Sed contra vul-
„ nus, non contra hominem. Secat, ut ſanet, & tamen cum ſecat ægrotum,
„ dolet ille, clamat, reſiſtit, & ſi forte febre mentem perdiderit, etiam Medi-
„ cum cædit; nec tamen ille deſiſtit a ſalute ægrotantis, quod novit illum ma-
„ ledicentem, & conviciantem non curat. Nonne excitantur cuncti lethargici,
„ ne ſomno gravi premantur in mortem? Et hoc patiuntur a filiis ſuis quos cariſ-
„ ſimos genuerunt; & non eſt carus filius, niſi fuerit dormienti Patri moleſtus.
„ Lethargici excitantur, phrenetici ligantur: ſed tamen utrique amantur. Nemo
„ ergo dicat, Perſecutionem patior; non ventilet pœnam, ſed probet cauſam:
„ ne ſi cauſam non probaverit, numeretur cum iniquis. *Ideo David ait*: Exur-
„ ge & intende judicio meo; Deus meus, & Dominus meus in cauſam meam.

Quoniam ipſorum eſt Regnum cælorum, & primæ & ſecundæ beatitudini, pauperibus ſcilicet ſpiritu, & his qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, inter quos primum locum tenent Martyres, Regnum cælorum promittitur, non ſine cauſa. (*a*) „ Quid ſibi vult (inquit *S. Bernardus*) quod eadem promiſſio facta eſt
„ Pauperibus & Martyribus, niſi quia martyrii genus paupertas voluntaria eſt?
„ *Beatus vir*, ait Propheta, *qui poſt aurum non abiit, nec ſperavit in pecuniæ the-*
„ *ſauris. Quis eſt hic, & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita ſua*. Quid
„ mirabilius, aut quod martyrium gravius eſt, quam inter epulas eſurire, inter
„ veſtes multas & pretioſas algere, paupertate premi inter divitias, quas offert
„ Mundus, quas oſtentat Malignus, quas deſiderat noſter iſte appetitus? An non
„ merito coronabitur, qui ſic certaverit, Mundum abjiciens promittentem, irridens
„ inimicum tentantem, & (quod glorioſius eſt) de ſemetipſo triumphans & cru-
„ cifigens concupiſcentiam prurientem? Denique propterea pauperibus pariter &
„ Martyribus Regnum cælorum promittitur; quia paupertate quidem emitur;
„ ſed in paſſione pro Chriſto abſque omni dilatione percipitur.

(a) S. Bernardus ſerm. 1. Feſto omnium Sanctorum.

10. *Beati eſtis cum maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſum vos, mentientes, propter me: Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis*. In laudibus, blanditiis, & favore hominum felicitatem ſuam collocant homines carnales: in injuriarum, calumniarum, conviciorum, perſecutionum propter Chriſtum perpeſſione, ſuam collocant, qui ſecundum Chriſti doctrinam vivunt ſpirituales homines, id eſt, veri Chriſtiani. Noriunt enim ſe ad terrenam felicitatem non vocatos, ſed ad cæleſtem; Chriſtianorum eſſe pati mala temporalia, & ſperare bona ſempiterna: A laboribus, tribulationibus, perſecutionibus immunem non eſſe Chriſtianum, qui *quia Chriſtianus eſt, aliquid plus paſſurus eſt in hoc ſæculo*; ut ait S. Auguſt. Non ſolum verbo, ſed exemplo nos ad maledicta ſuſtinenda, & calumnias æquo & læto animo tolerandas Chriſtus informavit: *Si bene facientes patienter ſuſtinetis* (inquit S. Petrus) *hæc eſt gratia apud Deum. In hoc enim vocati eſtis: quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum ut ſequamini veſtigia ejus. Qui peccatum non fecit: qui cum malediceretur, non maledicebat, &c.* Præclare Tertullianus: *Si linguæ amaritudo maledicto ſive convicio eruperit, reſpice dictum*; Cum vos maledixerint, gaudete. *Dominus ipſe maledictus in Lege eſt, & tamen ſolus eſt benedictus. Igitur Dominum ſervi conſequamur, & maledicamur patienter, ut benedicti eſſe poſſimus*. Sic Apoſtoli *ibant gaudentes a conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati. Beati eſtis cum maledixerint vobis*. „ Non dixit maledicent vobis, voſque perſequentur, ſed ego fie-
„ ri iſtud vetabo. Neque enim Diſcipulos ſuos non audiendo maledicta,
„ ſed audiendo ac fortiter ſuſtinendo, & perſecutores ſuos ipſis operibus ar-
„ guendo vult eſſe munitos. Hoc autem multo eſt præſtantius. S. Lucas non

S. Auguſt. ſerm. 46. aliàs de Tempore 165. c. 5.

1. Petri 2. 21. 22.

Tertullianus lib. de Patientia c. 8.

Act. 5

S. Joan. Chryſ. Hom. 9. in Matt.

ſolum

„ ſolum illos qui propter Deum maledictis expoſiti ſunt, beatos dicit a Chri-
Luc. 6. 25. „ ſto vocari, ſed etiam eos, quibus a cunctis benedicitur, infelices. *Væ cum*
benedixerint vobis homines: ſecundum hæc enim faciebant pſeudo prophetis pa-
tres eorum. Et certe etiam Apoſtolis benedicebant homines, ſed non omnes.
„ Impoſſibile enim eſt cum virtute viventibus cunctorum ore benedici. Quam-
„ vis autem parati eſſe debeant Chriſtiani ad calumnias pro Chriſti nomine ſuſti-
nendas: tamen cum calumniis & maledictis appetuntur, gratiam divinam fer-
Pſal. 118. venter implorare debent, ne huic tentationi certe graviſſimæ ſuccumbant, & di-
134. cere cum Propheta: *Redime me a calumniis hominum, ut cuſtodiam mandata tua*.
„ Quorſum Propheta ſic orat? inquit *S. Auguſtinus*. Si vera illi homines crimi-
S. Aug. E- „ na objiciunt, non calumniantur; ſi falſa, quid eſt quod ſe redimi deſiderat a ca-
narat. in „ lumniis, id eſt, a criminibus falſis, quæ illi nocere non poſſunt? Crimen quip-
hunc Pſa. „ pe falſum, quod eſt calumnia, reum non facit hominem niſi apud judicem ho-
ſerm. 27. „ minem: ubi autem Deus judex eſt, nullus falſo crimine læditur; qua non cui
„ objicitur, ſed objicienti potius imputatur. Senſus hujus orationis eſt: Tu age
„ infuſo Spiritu tuo, ne me calumniæ hominum terroribus vincant, & a tuis
„ mandatis ad ſua mala facta traducant. Si enim hoc mecum egeris, id eſt, hoc mo-
„ do me ab eorum calumniis, ne criminationes falſas quas objiciunt pertimeſcam,
„ patientia donata redemeris; inter ipſas calumnias cuſtodiam mandata tua.
Beati eſtis, cum maledixerint vobis. Ideo calumniæ & convicia cum hu-
militate & ſilentio toleranda ſunt, dicendumque cum Davide: *Obmutui, &*
S. *Amb. E-* *humiliatus ſum & ſilui a bonis*. Obmutuit; ne ipſa litigioſa cum objurgan-
narat, in tibus contentione perſtreperet; humiliatus eſt, ut tumorem dejiceret ſuper-
Pſal. 38. borum, vel ut ipſos quomodo humiliare ſe deberent, ſuo doceret exemplo;
ſiluit a bonis, quia *bona conſcientia non eget defenſione verborum, quæ ſuo ni-*
xa eſt teſtimonio, ipſa ſui judex. Ideo Paulus ait: *Mihi pro minimo eſt ut a*
1. *Cor.* 4. 3. *vobis judicer, aut ab humano die*. „ Adverſum calumniantes & peccatores
„ juſtus ſuo judicio contentus eſt: meritorum autem ſuorum judicium Chriſto
„ reſervat; Ideoque addidit: *qui autem judicat me, Dominus eſt*. Pulcherrime
„ eum judicem elegit, qui nulla fraude fallatur; ut eum nec occulta præ-
„ tereant, nec infirmæ conditionis lapſus offendat: qui fragilitati norit igno-
ſcere. *Ad omnia igitur utile ſilentium. Si peccatum agnoſcis, tace; ne negan-*
do exaggeres: Si non agnoſcis, tace, ſecurus de innocentia. Non poſſunt alie-
na verba crimen affigere, quod propria non recepit conſcientia.

11. *Vos eſtis ſal terræ. Quod ſi ſal evanuerit, in quo ſalietur?* Epiſcopi, Sacerdotes, Doctores, Concionatores, Religioſi Viri, ſancti eſſe debent, ut ſanctificent peccatores, conſumendo ac depellendo corruptionem & putredinem peccatorum ſale verbi divini, orationis, pœnitentiæ: blandiri peccatoribus non debent, ſed arguere, obſecrare, increpare; publice peccantes coram omnibus corripere; ſeveritatem diſciplinæ, ubi opus eſt, adhibere ad corruptos mores, pravaſque conſuetudines coercendas. Ideo ſali, non melli comparantur; ideo ſal, non mel in ſacrificiis Majeſtati ſuæ oblatis adhiberi Dominus juſſit, quia apud Deum nihil ſuave tantum placet, ſed quod mordacis habet aliquid veritatis. Chriſtianus quiſque ſuo modo ſal terræ eſſe debet, qui a corruptione peccati ſervatus, exemplo ſuo ſervet alios; qui Deum & Evangelium ejus a ceteris guſtari faciat; qui ſal veræ ſapientiæ in ſe habeat, & Spiritum Chriſti. Ideo in Baptiſmi Ritibus ſal baptizandis guſtandum datur. Epiſcopus ſine fortitudine & virtute, Sacerdos ſine pietate & zelo, Vir Religioſus ſine fidelitate & fervore, Chriſtianus quilibet ſine fide & charitate; quid aliud eſt quam ſal evanidum & infatuatum, dignus qui rejiciatur a Deo, &
S. *Hieron. in* ab hominibus conculcetur? *Caveant igitur Doctores & Epiſcopi, & videant*
c. 5. S. Matt. *potentes potenter tormenta ſuſtinere, nihilque eſſe remedii, ſed majorum rui-*
nam

ruinam ad tartarum ducere. Meminiſſe juvat *Ecebolii* Rhetoris Conſtantino-
politani, qui ad Imperatorum mores ſe fingens atque accommodans, Conſtan- *Refert Socrates, lib.*
tio quidem regnante, Chriſtianam ſe Religionem ardentiſſime colere ſimula- *3. Hiſt. Eccl.*
vit: Juliani vero temporibus, Gentilium ſuperſtitioni ſupramodum addictus *cap. 13.*
apparuit: poſt obitum autem Juliani, rurſus Chriſtianam Religionem profi-
teri voluit. Et pro foribus Eccleſiæ ſe pronum abjiciens, his vocibus uſus eſſe
dicitur: *Calcate me ut ſal inſipidum*.

12. *Vos eſtis lux mundi. Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita*. Lux
eſſe debent Prælati & Doctores, ut plebem Chriſtianam inſtruant. Expoſiti eſſe
debent, civitatis inſtar ſupra montem poſitæ, ut omnibus proſint. *Deus lucer-* S. *Iſidorus*
nam, hoc eſt, Sacerdotem accendit, atque candelabro imponit; hoc eſt, ſuæ lu- *Peluſ. Epiſt*
cem ferenti cathedræ: ut & dogmatum & actionum ab omni caligine liberarum ſplen- *22. lib. 1.*
dorem Eccleſiæ, fulgetræ inſtar afferat: quo nimirum plebs vivifici fulgoris radios
ſpectans, ad eos ſe ſe dirigat, Patriſque luminum gloriam prædicet. Sed & Chriſtia-
ni omnes fide & ſancta converſatione lux mundi eſſe debent, quibus ſcilicet ab
Apoſtolo dictum eſt: *Eratis aliquando tenebræ; nunc autem lux in Domino. Ut* *Epheſ. c. 3.*
filii lucis ambulate. Et rurſus: *Ut ſitis ſine querela & ſimplices, filii Dei, ſine* *Philipp. 2.*
reprehenſione in medio nationis pravæ & perverſæ, inter quos lucetis ſicut lumina- *15.*
ria in Mundo. Syderum igitur inſtar quæ lucent in firmamento, conſtanter per-
agere debent curſum ſuum, nihilque eorum quæ in terris fiunt, debet illos a
fideli obedientia Creatori debita in ſtatus ſui ac vocationis Chriſtianis functioni-
bus avocare. „Tales ſancti in quibus eſt verbum vitæ, de converſatione quam ha-
„ bent in cælo, deſpiciunt omnia iniqua quæ fiunt in terra: & quomodo lumi- S. *Aug.*
„ naria in cælo per diem & noctem procedunt, peragunt itinera ſua, curſus ſuos *Enarat. in*
„ certos habent, & ſi committuntur tanta mala, nec deviant deſuper ſtellæ fixæ in *Pſal. 93.*
„ cælo, agentes per tractus cæleſtes quæ illis præſtituit & conſtituit Creator ipſa-
„ rum: ſic debent ſancti, ſed ſi in cælo figantur corda eorum, ſi non fruſtra au-
„ diant & reſpondeant ſurſum ſe habere cor, ſi imitentur eum qui ait: *Noſtra*
„ *autem converſatio in cælis eſt*. Quia ergo ſunt in ſupernis, & de ſupernis cogi-
„ tant, ſicut dictum eſt, *Ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum*: de ipſis cogita-
„ tionibus ſupernorum patientes fiunt; & quicquid in terra committitur, ſic non cu-
„ rant, donec peragant itinera ſua, quemadmodum non curant luminaria cæli, niſi
„ quomodo exerceant dies & noctes, quamvis tanta mala videant fieri ſuper terram.

13. *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, &*
glorificent Patrem veſtrum qui in cælis eſt. Non modo Prælatorum & Doctorum,
ſed Chriſtianorum omnium vita lucere debet coram hominibus, ut illos bonorum
operum exemplo ædificent, & ad virtutis amorem atque operationem accen-
dant. Unde Apoſtolus docet id officium eſſe fidelium, ut ſint *providentes bona* *Rom. 12. 17.*
non tantum coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus ... Aliquis forte dicet: *Tertull. lib.*
„ Non eſt mihi neceſſarium ab hominibus probari, nec enim teſtimonium ho- *2. de Cultu*
„ minum requiro. Deus conſpector eſt cordis. Scimus omnes, dumtamen, quid *Feminarum, c. 13.*
„ idem per Apoſtolum dixerit, recordemur: *Probum veſtrum coram hominibus ap-*
„ *pareat*. Ad quid, niſi ut malitia acceſſum ad vos omnino non habeat, vel ut
„ malis exemplo & teſtimonio ſitis? Aut quid eſt, *Luceant opera veſtra*? Quid au-
„ tem nos Dominus *lucem Mundi* vocat? Quid civitati ſupra montem conſtitutę
„ comparavit, ſi non relucemus in tenebris, & extamus inter demerſos? Si lucer-
„ nam tuam ſub modio abſtruſeris, in tenebris derelicta a multis incurſeris neceſſe
„ eſt. *Hęc ſunt quæ nos luminaria Mundi faciunt, bona ſcilicet noſtra. Bonum autem,*
dumtaxat verum & plenum, non amat tenebras, gaudet videri, & in ipſas denotatio-
nes exſultat. Pudicitiæ Chriſtianę ſatis non eſt eſſe, verum & videri. Tanta enim debet
eſſe plenitudo ejus, ut emanet ab animo habitum, & eructet a conſcientia in ſuperficiem.
Sic tamen fieri debent opera bona coram hominibus, ut Mundi gloria, hominumque

plauſus

plauſus & favor non quęratur,ſed ad Dei gloriam unice referantur.Unde Chriſtus
cap. ſequenti,ait,„ *Attendite ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus , ut videa-*
„ *mini ab eis* . Quiſquis ergo ita vult ab hominibus videri opera ſua, ut ille glorifi-
„ cetur,a quo illa quæ in eo videntur accepit,& ſic ad imitandum bonum idem ipſi
„ qui vident pietate fidei provocentur, vere lumen ejus lucet coram hominibus:
„ quia lux de illo charitatis radiatur,non ſuperbiæ fumus evomitur: & in eo ipſo
„ cavet,ne juſtitiam ſuam faciat coram hominibus; qui nec ſuam deputat illam ju-
„ ſtitiam,nec ideo facit ut ipſe videatur;ſed ut ille intelligatur.qui laudatur in ho-
„ mine juſtificato,ut faciat & in laudante,quod laudatur in altero,id eſt,ut laudan-
„ tem faciat eſſe laudabilem.Sic Apoſtolus,cum dixiſſet: *Placete omnibus per om-*
1. Cor. 10. 37. „ *nia.ſicut & ego omnibus per omnia placeo*:non ibi remanſit, quaſi ibi conſtituerit
„ finem intentionis ſuæ, ut placeret hominibus;alioquin falſum dixiſſet, *Si adhuc*
„ *hominibus placerem.Chriſti ſervus non eſſem*:Sed ſtatim ſubjunxit quare hominibus
„ placeret:*Non quærens*,inquit.*quod mihi utile eſt,ſed quod multis,ut ſalvi fiant* Ita
„ & non placebat hominibus propter ſuam utilitatem,neChriſti ſervus non eſſet;&
„ placebat hominibus propter illorum ſalutem,utChriſti eſſet diſpenſator idoneus:
„ quia & illi coram Deo conſcientia ſufficiebat,& de illo coram hominibus, quod
S. Greg. M. lib. 8. Moralium,c.30. „ imitarentur,elucebat.In eandem ſententiam S. Gregorius:Occultanda ſunt (in-
„ quit)quæ agimus,ne hæc in hujus vitæ itinere incaute portantes,latrocinantium
„ ſpirituum incurſione perdamus. Et tamen Veritas dicit: *Videant opera veſtra bo-*
„ *na,& glorificent Patrem veſtrum qui in cælis eſt*. Sed aliud eſt cum in oſtenſione o-
„ peris gloria quęritur largitoris;aliud cum laus privata concupiſcitur de dono lar-
„ gientis.Unde rurſus in Evangelio eadem Veritas dicit:*Attendite ne juſtitiam ve-*
„ *ſtram faciatis coram hominibus,ut videamini ab eis*.Opus ergo noſtrum cum homi-
„ nibus oſtenditur,in cordis prius examinatione penſandum eſt per ejuſdem oſten-
„ ſionis ſtudium quid quæratur.Si enim dantis gloriam quærimus, etiam publica
„ noſtra opera in conſpectu illius occulta ſervamus. Si vero per hæc noſtram lau-
„ dem concupiſcimus,foras ab ejus conſpectu jam fuſa ſunt,etiamſi a multis igno-
„ rentur.Sed valde perfectorum eſt,ſic oſtenſo opere,Auctoris gloriam quærere,ut
„ de illata laude privata neſciant exultatione gaudere. Tunc ſolum namque in-
„ noxie hominibus laudabile opus oſtenditur,cum per deſpectum mentis veraciter
„ laus impenſa calcatur. Quam quia infirmi quique perfecte contemnendo non
„ ſuperant,reſtat neceſſe eſt ut bonum quod operantur abſcondant. Sæpe enim ab
„ iſto oſtenſionis exordio propriam laudem quærunt; ſæpe vero in oſtenſione ope-
„ ris, Auctoris pateſacere gloriam cupiunt; ſed excepti favoribus,in laudis pro-
„ priæ cupiditatem rapiuntur: cumque ſemetipſos dijudicare interius negligunt,
„ ſparſi exterius ignorant quod agunt; eorumque opus ſuæ elationi militat, atque
„ hoc ſe impendere obſequio Largitoris putant.

14. *Nolite putare quoniam veni ſolvere Legem, aut Prophetas; Non veni ſolvere, ſed adimplere*. Legem adimplevit Chriſtus in ſe ipſa, addendo quod ad illius perfectionem vel intelligentiam neceſſarium erat, ſupplendo quod ipſi deerat ad hominis juſtificationem. Adimplevit Legem in ſeipſo, accurata obedientia typicis illius Ritibus ſe ſubjiciens, ejuſque figuras ſacrificio crucis conſummans. Adimplevit Legem in membris ſuis, exhibens adventu ſuo in Mundum quod illa promittebat, vireſque ſubminiſtrans quibus ab illis impleatur per gratiam & charitatem in corda eorum diffuſam. Chriſti Legem diligamus, am-
Pſal. 118. plectamur, in eaque meditemur, dicentes cum Propheta: *Quomodo dilexi legem tuam Domine! Tota die meditatio mea eſt. Bonum mihi lex oris tui, ſuper millia auri & argenti .... Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper meloris meo*. Legiſlatoris ac Salvatoris noſtri exemplum & obedientiam imitemur, qui Legi ſe ſubjecit a ſe conditæ, ut *eos qui ſub Lege erant redimeret*. Gratiam aſſiduis precibus imploremus, ſine qua Lex prævaricatores facit, jubendo quod per

ipſam

Digitized by Google

ipſam Legem implere non poſſunt. Impleamus præcepta Legis univerſa, quæ Morum inſtitutionem ſpectant, quæ Chriſtus innovavit & perfecit in Evangelio, impleamus (inquam) *non timore pœnæ*, ut Judæi, *ſed amore juſtitiæ*. Non propter bona temporalia & terrena promiſſa ſed propter cæleſtia & æterna. Promiſſa Dei firma ſunt & immobilia. Fidelis eſt, & quæ promiſit potens eſt & facere. *Abundantius autem volens oſtendere pollicitationis hæredibus immobilitatem conſilii ſui, interpoſuit juſjurandum: Ut per duas res immobiles, quibus impoſſibile eſt mentiri Deum, firmiſſimum ſolatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propoſitam ſpem*. Verum ut promiſſa a cæleſti Legislatore præmia conſequamur, Legem univerſam adimplere debemus, nihil negligere: quia *jota unum aut unus apex non præteribit a Lege, donec omnia fiant*. „ Nos vero ſi vel unum Mandatum nos impleviſſe Heb. 6.

„ arbitremur, non propter ea quæ facere neglexímus, metuimus ne pœnæ dandæ S. Baſil. M. præfat. in Regulas fuſius diſputatas.
„ nobis ſint, ſed pro eo quod recte fecerimus, præmia atque honores expecta-
„ mus. Qui de decem talentis, quæ depoſita apud ſe ſint, unum aut alterum re-
„ tinuerit, reliqua vero omnia Domino reddiderit, non ea re juſtus habeatur, quod
„ majorem partem reddiderit, ſed improbus ac fraudulentus, quod minore illa
„ defraudarit, arguetur. Sed quid dico, defraudarit? Quando cui unum modo
„ talentum creditum fuerat, & illud ipſum quod acceperat, integrum ac nulla
„ ex parte imminutum reddiderat, propterea quod ad illud quod ſibi datum erat,
„ nihil acquiſiverat, male videamus fuiſſe multatum. *Euntes*, inquit Dominus,
„ *docete omnes gentes, docentes eos*, non hæc quidem obſervare, illa autem negli-
„ gere, ſed *omnia obſervare quæcumque præcepi vobis*. In quam ſententiam illa
„ etiam ſcripta ſunt ab Apoſtolo: *Nemini dantes ullam offenſionem, ut non vitu-* Matth. 28.
„ *peretur miniſterium noſtrum, ſed in omnibus exhibeamus nos ipſos ſicut Dei mini-* 2. Cor. 6.
„ *ſtros*. Neque enim ſi præcepta non omnia ad ſalutem, quam petimus, neceſ-
„ ſaria eſſent, litteris omnia fuiſſent mandata, neque aperte fuiſſet edictum ut o-
„ mnia ſervarentur. Quid enim quæſo mihi reliqua omnia, quæcumque recte fe-
„ cero, ſunt profutura, ſi quod fratrem meum modo fatuum appellavero, idcirco
„ ſempiternis gehennæ cruciatibus addicendus ſum? Quemadmodum quid prodeſt
„ alicui data a pleriſque libertas, ſi vel uni ſerviat? *Qui* enim *facit peccatum, ſer-*
„ *vus eſt peccati*. Sed dicat aliquis, haberi in ſanctis Litteris, ſalvum futurum, qui- Joan 8.
„ cumque invocaverit nomen Domini, ac propterea ſatis eſſe unicuique ad ſalu-
„ tem adipiſcendam, hanc dominici nominis invocationem. Verum is etiam au-
„ diat quæ Dominus ait: *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in*
„ *Regnum cælorum, ſed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis eſt*. Quando Matth. 18.
„ ſane is qui Domini voluntatem facit, non item eo modo quo Deus vult, & cha-
„ ritate inductus hoc faciat, ſtudium ei illud nihil prodeſt .... Prorſus autem tripar-
„ titam hanc ſummam Deo parendi neceſſitatem animadverto. Nam aut metu
„ ſupplicii a vitiis declinamus, atque ita animum ſervilem induimus: Aut mercedis
„ ſpe ducti, ad utilitatem noſtram præceptorum obſervationem referimus, atque
„ hoc modo mercenariis efficimur ſimiles: Aut certe honeſtate ipſa impulſi, chari-
„ tateque quam erga ipſum habemus, gaudentes quod digni habiti ſimus, qui adeo
„ glorioſo ac benigno ſerviremus Deo, ipſi paremus, atque hoc modo bonorum
„ filiorum erga parentes ſuos animum imitamur. Neque igitur qui aut ſupplicii
„ metu aliquid imperanti Deo obtemperat, aſſidueque ſuſpectam negligentiæ pœ-
„ nam habet, is cum eorum quæ facere juſſus fuerit, partem executus fuerit,
„ partem omittet: quin potius ubicumque dicto audiens non fuerit, imminentis ſi-
„ bi ſupplicii gravitatem pertimeſcet: in veritate autem ſtabilis ſtat, vereque dice-
„ re illud poteſt: *Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper, quoniam a dextris*
„ *eſt mihi ne commovear*. Siquidem volens animum numquam inducit, ut eorum Pſ. 15.
„ quidquam prætermittat, quæ officii neceſſitas fieri oportere præſcribat. Si-
„ militer illud etiam: *Beatus vir qui timet Dominum*. Quid ita? quia *in man-* Pſ. 111.
„ *datis*

„ *datit ejus volet nimis*. Ex quo ſane colligitur, non eſſe eorum qui timent Deum
„ aliquid prætermittere eorum quæ præcepta ſunt, aut negligenter exequi. Sed
„ neque mercenarius animum unquam inducet, ut eorum ſciens aliquid negligat,
„ quæ præcepta ſunt. Qui enim fieri poterit, ut ſuſcepti in vineæ cultura laboris
„ mercedem ferat, niſi quæ ex pacto condicta reipſa præſtiterit? Quandoquidem ſi
„ vel unum de iis, quæ neceſſaria ſint, neglexerit is inutilem ſe ipſum Domino reddi.
„ dit. Quis eſt autem, qui damni mercedem injuriæ auctori perſolvat? Tertium erat,
„ opera quę ex charitate dabatur. Hic quęro quis eſt filius, qui propoſita ipſi parentis
„ gratia, cum in rebus illi majoribus obſequatur, in iis quæ levioris momenti ſunt
„ prudens velit illum offendere, ac non multo magis verborum Apoſtoli memine-
Epheſ. 4. „ rit: *Et nolite contriſtare Spiritum ſanctum, in quo obſignati eſtis?* Qui igitur ma-
„ jorem præceptorum partem obire neglexerint, hi quo tandem in numero ſe repo-
„ ni volunt? Qui neque Deo ut parenti obſequantur, neque ut magna pollicenti
Malach. 2. obediant, neque ut Domino ſerviant. *Si enim pater ſum* (inquit) *ubi eſt honor
meus? Et ſi Dominus ſum, ubi eſt timor meus?*

15. *Qui ergo ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homi-
nes, minimus vocabitur in Regno cælorum. Qui autem fecerit & docuerit, hic
magnus vocabitur in Regno cælorum.* Quamvis mandata quædam Dei minima
dici poſſint aliorum comparatione, quæ noſtræ Religionis totiuſque Moralis
Chriſtianæ veluti fundamenta ſunt: Nullum tamen eſt Dei mandatum quod
per ſe magnum non ſit, ſive ſpectetur præcipientis auctoritas, ſive gravitas pę-
narum in eos qui illa violaverint, decretarum. Ne igitur infœlices, qui ex pro-
poſito levia (ut putant) peccata, ſeu etiam ex omnium ſententia venialia,
committere non dubitant, nec ex illis emergere curant: ſiquidem vita Chri-
ſtiani vita charitatis eſſe debet, iſque adeo proficere debet quotidie in obſervan-
tia Mandatorum Dei: *Ut perfectus ſit homo Dei ad omne opus bonum inſtructus*:
& illi non ſolum voliti, ſed amati in peccata leviora caſus, animam ſenſim
diſponunt ut in graviora præceps ruat. *Nam qui ſpernit modica, paula-*
Eccl. 19. 1. *tim decidet*. Et *qui fidelis eſt in minimo, & in majori fidelis eſt: & qui in*
Luc. 16. 10. *modico iniquus eſt, & in majori iniquus eſt*. Hinc Sanctus Auguſtinus ait:
S. Aug. lib. *Quod minimum eſt, minimum eſt: ſed in minimo fidelem eſſe magnum eſt*.
4. de Doct. *Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in Regno cælorum*. Non
Chriſt. c. 18. ſolos Prælatos & Doctores hæc verba ſpectant, ſed Chriſtianos omnes & ſin-
gulos; quos Apoſtolus in perſona Romanorum ſic alloquitur: *Certus ſum autem,
fratres mei, & ego ipſe de vobis, quoniam & ipſi pleni eſtis dilectione, repleti
omni ſcientia, ita ut poſſitis alterutrum monere*. Scientia Chriſtianæ Legis ſa-
Rom. 15. tis inſtructi eſſe debent Chriſtiani quique ut fratres peccantes corripere, ipſiſque
ſalutaria monita, cum opus eſt, impertiri valeant. Sed primum ipſi Legem E-
vangelicam implere debent, & Mandata divina exequi, tum alios pro viri-
bus ſuis & officio, opportunitate data, docere, exemplo Chriſti Domini, de quo
ſcriptum eſt. *Cœpit Jeſus facere & docere*. Conſidera (inquit S. Joannes Chry-
ſoſtomus) quo pacto Chriſtus dictis ſuis per opera fidem conciliaverit. *Ad man-*
Act. 1. verſ. *ſuetudinem hortatus eſt, dicens: Diſcite a me quia mitis ſum & humilis corde.*
1. S. Joann *Docuit nos paupertatem, & utrumque factis demonſtratur. Siquidem Filius ho-*
Chriſ Hom. *minis, inquit, non habet ubi caput ſuum reclinet. Rurſum præcepit ut dilige-*
1. in Acta *remus inimicos. Exhibuit hoc in Cruce, orans pro crucifigentibus. Dixit volenti*
Matt. 18. 11. *trahere in jus ut tunicam eripiat, permitte ut & pallium auferat. Ipſe vero non*
Ibid. 8. *veſtimenta tantum, verum ſanguinem quoque ſuum dedit. Idem ut facerent &*
Matt. 5. *Diſcipulis præcepit: unde & Paulus dixit: Quemadmodum habetis formam ex no-*
Philipp. 3. *bis. Nihil enim Doctore frigidius, qui verbis dumtaxat philoſophatur. Neque
enim hoc Doctoris eſt, ſed hiſtrionis & hypocritæ. Ideoque Apoſtoli prius vitæ*

exem-

exemplis docebant, deinde verbis. Quin potius ne verbis quidem erat opus, cum clamarent opera. Nec aberravit a vero, qui paſſionem ejus actionem dixerit. Nam patiendo fecit ingens illud & admirandum opus, quo mortem dejecit, & reliqua omnia peregit.

16. *Niſi abundaverit juſtitia veſtra plus quam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in Regnum cælorum.* Magna legis Evangelicæ perfectio. Juſtitia Scribarum & Phariſæorum exterior erat, in quorumdam tantum præceptorum legalium obſervatione religioſa, ſuperbiæ tumore infuſcata. Juſtitia Chriſtianorum interior eſſe debet, ſpiritualis, univerſalis & plena, nullum præceptum quaſi minimum negligens, amore ſincero divinæ legis charitate, & humilitate formata. Alioquin longa oratio, vitæ auſteritas, frequentia Sacramentorum, diligentia in vitandis carnalibus peccatis, externa mandatorum Dei obſervatio, nihil proficiunt ad ſalutem. Ceteris hominibus ſanctiores ſe exiſtimabant Phariſæi. Luc. 18. 2. *Phariſæus ſtans hæc apud ſe orabat; Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut ceteri hominum raptores, injuſti, adulteri: velut etiam hic Publicanus. Jejuno bis in Sabbato: Decimas do omnium, quæ poſſideo.* Chriſtiani ſe præ ceteris omnibus, peccatores exiſtimare & coram Deo confiteri debent, Chriſtianoque nomine indignos, quia Chriſtum perſecuti ſunt. Ita S. Paulus Apoſtolus ſe omnium Apoſtolorum minimum, ſe omnium abortivum cenſebat. *Qui non ſum dignus vocari Apoſtolus* (inquiebat)
quoniam perſecutus ſum Eccleſiam Dei... Chriſtus Jeſus venit in hunc mundum 1. Cor. 15. 9.
peccatores ſalvos facere, quorum primus ego ſum. Phariſæi ambitioſi erant, 1. Tim. 1. 15
honoriſque & vanæ gloriæ ſupra modum cupidi Mat. 23. 5. 6. *Omnia opera ſua faciunt ut videantur ab hominibus: dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias. Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in Synagogis... & vocari ab hominibus Rabbi.* Chriſtiani ab omni ambitione remoti eſſe debent, unam Dei gloriam quærere exemplo Chriſti, qui gloriam ſuam non quærebat, ſed gloriam Patris qui fugit in montem, cum turbæ ipſum vellent Regem proclamare. „ Ille Dominus in humilitate & igno-
„ bilitate inceſſit, domicilio incertus: Nam Filius, inquit, hominis non ha-
„ bet ubi caput collocet. Veſtitu in cultus; neque enim dixiſſet, Ecce qui Tertul. l. de
„ teneris veſtiuntur, in domibus Regum ſunt. Vultu denique & aſpectu in- Idolatr. c. 18
„ glorius, ſicut & Eſaias pronuntiaverat. Si poteſtatis jus quoque nullum ne in ſuos
„ quidem exercuit, quibus ſordido miniſterio functus eſt: Si Regem denique fie-
„ ri conſcius ſui Regni refugit, pleniſſime dedit formam ſuis dirigendo omni fa-
„ ſtigio & ſuggeſtu quam dignitatis quam poteſtatis. Quis enim magis iis uſus fuiſ-
„ ſet quam Dei Filius? Quales & quanti eum faſces producerent? Qualis purpura
„ de humeris ejus floreret? Quale aurum de capite radiaret, niſi gloriam ſæculi
„ alienam & ſibi & ſuis judicaſſet? Igitur quam noluit rejecit, quam rejecit dam-
„ navit, quam damnavit, in pompa diaboli deputavit. Non enim damnaſſet ni-
„ ſi non ſua: alterius autem eſſe non poſſent niſi diaboli, quæ Dei non ſunt ....
„ Nobis nullum gloriæ ſtudium eſt: quia gloria exaltationis ingenium eſt. Por- Idem l. 2. de
„ ro exaltatio non congruit profeſſoribus humilitatis ex præſcripto Dei. cultu Feminarum c. 3.

Phariſæi veram juſtitiam in actionibus externis pietatis collocabant de cordis munditia non curantes. Mat. 23. 25. 26. 27. 28. Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hy-
„ pocritæ, quia mundatis quod deforis eſt calicis & paropſidis: intus autem pleni
„ eſtis rapina & immunditia. Phariſæe cæce, munda prius quod intus eſt calicis
„ & paropſidis, ut fiat id, quod deforis eſt, mundum. Væ vobis Scribæ & Pha-
„ riſæi hypocritæ, quia ſimiles eſtis ſepulcris dealbatis, quæ aforis parent homi-
„ nibus ſpecioſa, intus vero plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia.
„ Sic & vos aforis quidem paretis hominibus juſti: intus autem pleni eſtis hypocri-
„ ſi & iniquitate. *Et Luc.* 16. 15. Vos eſtis, qui juſtificatis vos coram hominibus:
„ Deus autem novit corda veſtra: quia quod hominibus altum eſt, abominatio

„ eſt ante Deum. Chriſtiana vero juſtitia in hominis interioris renovatione
„ ac ſpiritus reformatione conſiſtit. Quo mihi multitudinem victimarum veſtra-
Iſ. 1. „ rum, dicit Dominus ... Ne offeratis ultra, ſacrificium fruſtra; incenſum abo-
„ minatio eſt mihi. Neomeniam & Sabbatum, & feſtivitates alias non feram,
„ iniqui ſunt cœtus veſtri ... Lavamini, mundi eſtote, auferte malum cogita-
„ tionum veſtrarum ab oculis meis: Quieſcite agere perverſe, diſcite benefa-
Iſ. 66. 2. „ cere... Ad quem autem reſpiciam, niſi ad pauperculum, & contritum ſpiritu
Eph. 4. 23. „ & trementem ſermones meos? ... Renovamini ſpiritu mentis veſtræ, & in-
„ duite novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia & ſan-
„ ctitate veritatis ... Induite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti & dilecti viſce-
Col. 3. 12. 14 „ ra miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam .....
„ Super omnia autem hæc charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis.

Phariſæi totam Legem non obſervabant, illam pro arbitrio interpretabantur, Traditiones ſuas religioſius obſervabant quam Dei Mandata. Mat. 15. 3. 4. 5. 6. *Quare tranſgredimini mandatum Dei propter traditionem veſtram? Nam Deus dixit: Honora patrem & matrem; &, Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri vel matri, Munus quodcumque eſt ex me tibi proderit: & non honorificabit patrem ſuum aut matrem ſuam, & irritum feciſtis Mandatum Dei propter traditionem veſtram* ... Phariſæi in decimis leviorum herbarum perſolvendis ſcrupuloſiores erant, graviora præcepta negligebant, ut exprobrat illis Chriſtus, Mat. 23. 3. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: qui decimatis mentham, & anethum, & cyminum, & reliquiſtis quæ graviora ſunt Legis, judicium, & miſericordiam, & fidem. Hæc oportuit facere, & illa non omittere.* Chriſtianorum
Jac. 2. 18. juſtitia in legis univerſæ obſervatione poſita eſt, & præcipue charitatis quę eſt *plenitudo legis.* Nam *Quicumque totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus.*

17. *Audiſtis quia dictum eſt antiquis, Non occides: qui autem occiderit, reus erit judicio. Ego autem dico vobis: Quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio.* Præclare Tertullianus: *Innocentiam a Deo edocti, & per-*
Tertu. Apol. cap. 45. *fecte eam novimus, ut a perfecto Magiſtro revelatam, & fideliter cuſtodimus ut ab incontemptibili diſpectore mandatam. Vobis autem humana æſtimatio innocentiam tradidit, humana item dominatio imperavit. Inde nec plenæ, nec adeo timendæ eſtis diſciplinæ ad innocentiæ veritatem. Quanta eſt prudentia hominis ad demonſtrandum quid vere bonum? Quanta auctoritas ad exigendum? Tam illa falli facilis quam iſta contemni. Atque adeo, quid plenius dictum eſt, Non occides, an vero, Ne iraſcaris quidem? Quid perfectius prohibere adulterium, an etiam ab oculorum ſolitaria concupiſcentia arcere? Quid eruditius, de maleficio, an & de maleloquio interdicere? Quid inſtructius, injuriam non permittere, an nec vicem injuriæ ſinere?* Iræ itaque impetum cohibeamus, ſi forte
Eccleſ. 7. 10. ſurrepat, allidamus ad petram quæ Chriſtus eſt. *Ne ſis velox ad iraſcendum*
Eph. 4. 26. (inquit Sapiens:) *quia ira in ſinu ſtulti requieſcit.* Læſi tantum Numinis cauſa juſte iraſcimur. De hac ira ſcriptum eſt: *Iraſcimini, & nolite peccare.* Si vero juſte etiam iraſcimur, diuturna non ſit ira, ne creſcat in odium, & trabem faciat de feſtuca, & animam faciat homicidam, ut loquitur S. Auguſt.
S. Aug. ſerm. 208. al. De D. verſis 72. *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Nolite locum dare diabolo* (inquit Apoſtolus) Tanquam hoc agat qui non cito iram pellit ex animo ut per illam velut per januam, aditum præſtet diabolo. *Primitus itaque agendum eſt ut ſuper iram non occidat iſte ſol; ne deſerat ipſam mentem Sol juſtitiæ* ..... OMNIS *amaritudo, & ira, & indignatio, & ira & blaſphemia tollatur a vobis, cum*
Epheſ. 4. *omni malitia. Eſtote autem invicem benigni, miſericordes, donantes invicem, ſicut & Deus in Chriſto donavit vobis.* Paulo concinit Jacobus Apoſtolus:

Sit

Digitized by Google

Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. Ira enim viri, juſtitiam Dei non operatur. Jacob. 1. 13.

18. *Qui dixerit fratri ſuo, Fatue, reus erit gehennæ ignis.* Linguam nullus hominum domare poteſt. *Homo domat feram, non domat linguam: Domat leonem, & non refrenat ſermonem: Domat ipſe, & non domat ſeipſum: Domat quod timebat; & ut ſe domet, non timet quod timere debebat.* Si linguam nullus hominum domare poteſt, ad Deum confugiendum eſt, qui domet linguam noſtram *Domine, refugium factus es nobis.* Inveniamur ergo in te, quia perieramus in nobis. Quid ergo, Fratres, dubitare debemus, quia manſuetos nos faciet Dominus, ſi nos domandos ei præbeamus? Domuiſti leonem, quem non feciſti: non domat te, qui ſecit te? .. Imago Dei domat feram, & Deus non domat imaginem ſuam? *Si quis porro præoccupatus fuerit hoc delicto, ut fratri ſuo dicat* Fatue, *id eſt, non ejus peccatum volens auferre convicietur injuſte, parum eſt illi ad hoc redimendum eleemoſynas facere, niſi etiam, quod ibi ſequitur, remedium reconciliationis adjungat.*

Jacobi 3.
S. Aug. ſerm. 55. alias 4. de Verbis Domini.
Idem l. 21. de Civitate Dei cap. 27.

19. *Si ergo offeres munus tuum ad Altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adverſum te: relinque ibi munus tuum ante Altare, & vade prius reconciliari Fratri tuo* &c. O admirabilem benignitatem, & ineffabilem Dei erga homines amorem! (a) Honorem ſuum deſpicit, dum in proximo charitatem
„ requirit: quid his verbis mitius eſſe poſſit, quid lenius? Interrumpatur (in-
„ quit) cultus meus, ut tua charitas integretur. Sacrificium mihi eſt fratrum
„ reconciliatio. Propterea quippe non dixit, poſtquam obtuleris; aut prius quam
„ offeras: ſed munere ipſo jam poſito, & inchoante ſacrificio reconciliandum
„ mittit ad fratrem. Quam igitur ob cauſam iſtud fieri jubet? Duo ſunt quæ per
„ iſta deſignat & conficit. Primo oſtendere vult quod honoret maxime charita-
„ tem, & hanc acceptiſſimum eſſe ſacrificium ducat; abſque iſta vero nec illud
„ profecto ſuſcipiat. Aliud vero quod irrefutabilem quamdam neceſſitatem recon-
„ ciliationis imponat. *Qui enim juſſus eſt*, non prius munus offerre quam reconci-
„ lietur offenſo; etiamſi non ob proximi charitatem, ſaltem ne ſacrificium ma-
„ neat imperfectum, currere ad contriſtatum jubet, inimicitiaſque diſſolvere. Au-
„ diant, qui ſacris myſteriis initiati, cum inimicitiis ad Communionem Altaris
„ accedunt. Audiant qui ſacrificium orationis & eleemoſynæ offerunt. Itaque ſi
„ orationem cum tali offeras voluntate, melius eſt orationem relinquere, & ad
„ reconciliationem fratris excurrere, & tunc orationem conſequenter offerre. Pro-
„ pter hoc enim facta ſunt omnia .. Idcirco & Deus homo factus eſt, & illa omnia
„ juſſit, ut nos in unum congregaret. Præclare *Tertullianus*: Memoria, (inquit)
„ præceptorum viam orationibus ſternit ad cælum, quorum præcipuum eſt: Ne
„ prius aſcendamus ad Dei Altare, quam ſi quid diſcordiæ vel offenſæ cum fra-
„ tribus contraxerimus, reſolvamus. Quid eſt enim ad pacem Dei recedere ſine
„ pace? Ad remiſſionem debitorum cum retentione? Quomodo placabit Patrem
„ iratus in fratrem, cum omnis ira ab initio interdicta ſit nobis? Nam & Joſeph
„ dimittens ſuos ad perducendum patrem: Et ne, inquit, iraſcamini in via. Nos
„ ſcilicet monuit. Alias enim via cognominatur diſciplina noſtra. Tum ne in via orationis conſtituti ad Patrem cum ira incedamus. Hinc Dominus apud Iſaiam ait: *Si multiplicaveritis orationes veſtras, non exaudiam, quia manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt.* Certe *Omnis qui odit fratrem ſuum, homicida eſt.* An non expaveſcis? Numquid poteſt dicere, Quid ad me ut homicida ſim? *Non venenum paraſti, non ad percutiendum inimicum cum gladio proceſſiſti, non miniſtrum ſceleris præparaſti, non locum, non tempus: poſtremo ipſum ſcelus non feciſti: Tantum odiſti, & prius te quam illum occidiſti.* Relinque munus tuum ante altare &c. *Te quærit Deus magis quam munus tuum: Nam ſi malum animum gerens adverſus fratrem tuum, adveneris cum munere ad Deum tuum, reſpondet tibi:*

(a) *S. Io. Chryſ. Hom. 16. in Matt.*
Tertull. lib. de Oratione, cap. 10.
Iſai. 1. v. 5.
1. Joan. 3. 15.
S. Aug. ſerm 49. alias de Tempore 237. Idem ſerm. 82. alias 16. de Verbis Domini.

Tu periſti; mihi quid attuliſti? Offers munus tuum, & tu non es munus Dei. Plus quærit Chriſtus quem redemit ſanguine ſuo, quam quod tu inveniſti in horreo tuo.

20. *Eſto conſentiens adverſario tuo cito dum es in via cum eo &c.* Non differendum fraternæ reconciliationis negotium, cito peragendum eſt dum tempus habemus, dum in via ſumus, dum in eo ſtatu ſumus, quo divinam miſericordiam poſſumus impetrare, ſi miſericordes ipſi ſimus erga fratres qui nos læſerunt. Si enim proximo quem læſimus, vel quem odio habemus, non ſatisfecerimus & reconciliati fuerimus ante diem mortis noſtræ, divinæ juſtitiæ ſeveritatem æternam experiemur, & quam *horrendum ſit incidere in manus Dei viventis*. Adverſarium quicum concordare in hac vita debemus, verbum Dei *S. Aug.* moraliter interpretatur. Si peccas, inquit, adverſarius tuus ſermo Dei eſt. Verbi cauſa, Forſitan de-

S. Aug ſer. 109. alias de Verbis Domini 1. cap. 3.

„ lectat te inebriari: dicit tibi, Noli. Delectat te adulterari: dicit tibi ſermo Dei,
„ Noli. In quibuſcumque peccatis volueris facere voluntatem tuam, dicit tibi,
„ Noli. Adverſarius eſt voluntatis tuæ, donec fiat auctor ſalutis tuæ. O quam
„ bonus adverſarius, quam utilis adverſarius! Non quærit noſtram voluntatem,
„ ſed utilitatem. Adverſarius eſt nobis, quamdiu ſumus & ipſi nobis. Quandiu
„ tu tibi inimicus es, inimicum habes ſermonem Dei: eſto tibi amicus, & con-
„ cordas cum ipſo. Non homicidium feceris, audi, & concordaſti. Non furtum
„ facias: audi, & concordaſti. Non mœchaberis: audi, & concordaſti... In his
„ omnibus cum tuo adverſario concordaſti, & tibi quid perdidiſti? Non ſolum
„ nihil perdidiſti, ſed & te ipſum, qui perieras, inveniſti. Via, vita iſta eſt; ſi
„ concordaveris cum illo, ſi conſenſerimus illi; finita via non timebimus judicem
„ miniſtrum, carcerem... Concorda cum illo. Neſcis enim quando via finiatur.
„ Cum via finita fuerit, judex reſtat, & miniſter, & carcer. At ſi ſervaveris ad-
„ verſario tuo bonam voluntatem, & cum eo conſenſeris; pro Judice invenies
„ Patrem, pro miniſtro ſævo Angelum tollentem in ſinum Abrahæ, pro carce-
„ re Paradiſum. Quam cito in via cuncta mutaſti, qui tuo adverſario conſenſiſti!

Exod. 20. 13.

Legatur rurſus. S. Aug. l. 1. de ſerm. Dom in Monte, cap. 11.

21. *Audiſtis quia dictum eſt antiquis: Non mœchaberis. Ego autem dico vobis: Quia omnis qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* Non ſolum impudicas actiones, ſed & impudica deſideria, & laſcivos aſpectus Chriſtus damnat, docetque adulterium non ſolum facti colluvione, ſed etiam aſpectus intentione committi. Pronunciavit Legiſlator: nil quærendum ulterius. Si enim aſpectu frequenti mulierum, impudici amoris fornacem ſponte ſuccenderis, ea profecto conſumeris. Neque enim extra naturam ac fragilitatem humanam poſitus es. Sicut ergo nos, cum gladium videmus teneri a

S. Ambr. l. 1. de Officiis, cap. 50.

„ puero, etiamſi nondum vulneratum eum inde eſſe cernamus, verberamus
„ tamen, ac ſæpe minantes denunciamus, ne quando illum rurſus attingat: ita et-
„ iam Deus inverecundum coercet aſpectum, eumque ante opus tollit, ne quan-
„ doque in ipſam incidat actionem. Qui enim in ſe flammam cupiditatis accende-
„ rit, etiam abſente muliere quam vidit, jugiter apud ſemetipſum turpium rerum
„ ſimulacra depingit: & neceſſe eſt nonnumquam hunc ad flagitium ipſum perve-
„ nire. Propterea eos quoque qui in ſolo corde fiunt complexus, Chriſtus interi-
„ mit. Quid ergo hic jam reſpondebant, qui auſi ſunt temere cohabitare virgini-
„ bus? Hujus enim ſanctione Legis mille ſunt adulteriorum rei, quotidie illas ad
„ concupiſcendum videntes. Propterea etiam beatus Job hanc ſibi ab initio legem
„ ipſe decreverat periculoſum hoc ſpectaculum undique a ſuis oculis repellendo Si-
„ quidem poſt hujuſmodi aſpectum multo jam difficilius certamen efficitur, cum
„ & viderit aliquis, & tamen ea quam viderit, non fruatur: Nec tantam de con-
„ templatione ipſa capimus voluptatem, quantum patimur de augmento iſtius cu-
„ piditatis dolorem, fortiorem contra nos facientes hoſtem, & ampliorem locum
„ diabolo dantes: Ut nequaquam illum ulterius propulſare valeamus, poſtea quam
„ ſemel in intima cordis admiſerimus, eique temere mentis noſtræ clauſtra reſera-

S. Jo. Chryſ. Hom. 17. in Matth. Job. 31.

„ veri-

„ verimus. Idcirco præcepit, ne forniceris oculis, ne per hoc animo fornice-
„ ris... Neque propterea tibi Deus oculos finxit, ut per illos ad animum adul-
„ teria tranſmittas, ſed ut creaturas ejus aſpiciens mireris Auctorem. Sicut er-
„ go eſt temere iraſci, ita etiam temere videre, ſi id ad libidinem facias. Si
„ enim vis videre, atque ex viſu capere voluptatem, aſpice propriam conju-
„ gem, & illius amore perfruere. Si vero erga alienum curioſus ſis decorem
„ tuam deſpicis, & iſtam profecto lædis, a qua in aliam oculos avertis & ipſam
„ etiam quam illicite contingis: Etſi enim nequaquam illam attrectaſti manu,
„ ſed oculis tamen ac voluntate palpaſti. Propterea etiam hoc proculdubio
„ adulterium etiam reputatur, & ante futura illa tormenta non leve jam in
„ præſenti ſupplicium affert. Nam perturbationibus ac tumultu intrinſecus cun-
„ cta complentur: & multus quidem æſtus, plurimus etiam ſentitur dolor. Nec
„ omnino hujuſmodi homo melius affectus eſt, quam qui affliguntur vel ca-
„ ptivitate, vel vinculis. Et illa quidem quæ lethalem hanc ejicit ſagittam, ea
„ emiſſa ſæpe avolat, ictus remanet; immo vero non illa ſpiculum torſit, ſed
„ tu tibi ipſi plagam illam mortiferam intemperanter ſpectans inflixiſti. In *S.Jo.Chr.h.*
„ oculis ergo noſtris cuſtodiam ponere debet Anima, ne mors per feneſtras, ne *22.inGeneſ.*
„ inimicus per portas Jeruſalem ingrediatur, ne oculi animam ipſam deprædën-
„ tur. Oculus propterea factus eſt ut dum videt creaturas Dei, ipſarum Con-
„ ditor glorificetur. Itaque oculi opus eſt videre: male autem videre, a mente
„ eſt, quæ intrinſecus gubernat. Nam membra noſtra, utpote utilia, ad facien-
„ da bona condita ſunt a Domino, & gubernari poſſunt ab incorporea ſubſtantia,
„ quæ eſt anima. Poſtquam autem hæc negligens eſſe, & habenas laxare cæperit,
„ quemadmodum auriga neſciens indomitorum equorum ferociam compeſcere,
„ permiſſis frœnis & equos currum trahentes, & ſeipſum in præceps ire facit: ſic
„ plane & voluntas noſtra quando membris neſcit, ut oportet, uti, indulgens in-
„ ordinatis concupiſcentiis, ſeipſam ſubmergi facit. Propterea Dominus noſter
„ Chriſtus, ſciens fragilem noſtram naturam & voluntatis negligentiam Legem
„ poſuit quæ muniret & prohiberet curioſam conſiderationem, ut naſcens in nobis
„ incendium, cum adhuc longe eſt, extinguat, & ait: *Qui viderit mulierem ad* *2.Reg.11.2*
concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Propter hoc interdico vobis illicitum viſum, ut ab opere illicito vos liberem. Ne putetis quod congreſſus ſolus peccatum faciat: Animus eſt qui condemnatur. Averte igitur oculos a muliere compta, ne capiaris in decore illius, ſicut David oculos in Betſabee temere conjiciens ac defigens. De longe vidit illam, in qua captus eſt. *Mulier longe, libido prope. Alibi erat quod videret, in illo unde caderet. Numquid tu fortior quam David?* Audi præceptum Salvatoris, qui ſinceriſſimam eſſe volens cultorum ſuorum ſanctitatem, juſſit ab iis etiam minima vitari: *Ut quam pura eſt pupilla oculi, tam pura eſſet Chriſtiani hominis vita; & ſicut ſalva intuitus incolumitate pulveris labem in ſe oculus non reciperet; ſic vita noſtra labem in ſe penitus impudicitiæ non haberet.*

S. Aug. Enar. in Pſ. 50

Salv. l.3. de Guberu. Dei.

22. *Si oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te, &c.* Nihil Deo æternæque ſaluti præponendum. Qui patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, ipſamque vitam ſuam odio non habet propter Chriſtum, id eſt, præ Chriſto diligit, ipſumque propter has neceſſitudines relinquere & offendere non veretur, non eſt eo dignus; non poteſt ejus eſſe diſcipulus. Quicquid igitur nobis proxima fuerit occaſio peccati, abjiciendum & projiciendum, ſive deſerendum eſt, alioqui falſa eſt pœnitentia noſtra. Hinc S. Gregorius M. ait: *Sunt pleraque negotia quæ ſine peccatis exhiberi aut vix aut nullatenus poſſunt. Quæ ergo ad peccatum implicant, ad hæc neceſſe eſt ut poſt converſionem animus non recurrat.* Et Concilium Oecumenicum Lateranenſe II. ſub *Innocentio II.* Canone 22. *Sane* (inquit) *quia inter cetera unum eſt quod ſanctam maxime perturbat Eccleſiam, falſa videlicet Pœnitentia: Confra-*

S.Greg.M.h. 24. in Ev.

tres noſtros & Preſbyteros admonemus, ne falſis penitentiis laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur... Falſa autem fit Pœnitentia, cum penitens ab officio vel curiali, vel negotiali, non recedit quod ſine peccato agi
Eccl. 3. 27. *nulla ratione prævalet*. Sp. S. oraculum eſt: *Qui amat periculum, in illo peribit*. Ideo Chriſtus oculum ipſum dexterum, manum ipſam dexteram jubet nos abſcindere, & procul a nobis abjicere, ſi nos ſcandalizet, id eſt, ſi ruinæ ſpiritualis, & prolapſionis in peccatum ſit nobis occaſio; oculi nomine *dilectiſſimum amicum* ſignificans. Nam hoc eſt utique quod membrum recte poſ-
S. Auguſt. lib. 1. de Serm Dom. in Monte, c. 13. n 38. ſumus appellare, quod vehementer diligimus; & hunc *conſiliarium*, quia oculus eſt, tamquam demonſtrans iter; & *in rebus divinis* quia *dexter eſt*: ut *ſiniſter ſit dilectus* quidem *conſiliarius*, ſed in rebus terrenis, ad neceſſitatem corporis pertinentibus; de quo ſcandalizante ſuperfluum erat dicere, quandoquidem nec dextro parcendum ſit. *In rebus autem divinis conſiliarius ſcandalizans eſt, ſi in aliquam pernicioſam hæreſim nomine religionis atque doctrinæ conatur inducere*. Ergo & *dextera manus* accipiatur *dilectus adjutor & miniſter in divinis operibus*: Nam quemadmodum in oculo contemplatio, ſic in manu recte actio intelligitur, ut ſiniſtra manus intelligatur in operibus quæ huic vitæ & corpori ſunt neceſſaria.

21. *Dictum eſt: Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, det ei libellum repudii. Ego autem dico vobis: Quia omnis qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari*, &c. Chriſtianus animo patienti & pacifico uxoris ſuæ defectus, ſive corporis, ſive animi, potius pati debet, quam de illa dimittenda cogitare. Quod incircumciſi cordis duritiei permiſſum eſt, ab iis non debet committi, in quorum cordibus Charitas Dei diffuſa eſt per Sp. S. „ Dominus teſtificatus eſt inter te & uxorem pubertatis tuæ, quam tu deſpexi-
Malach. 2. ſti: & hæc particeps tua, & uxor fœderis tui. Nonne unus fecit, & reſiduum ſpiritus ejus eſt? Et quid unus quærit, niſi ſemen Dei? Cuſtodite ergo ſpiritum veſtrum, & uxorem adoleſcentiæ tuæ noli deſpicere. Viri diligere debent uxores ſuas, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, & tradidit ſemetipſum pro ea, ut illam ſanctificaret. Ita & viri debent diligere uxores ſuas ut corpora ſua.
Ephеſ. 5. Qui ſuam uxorem diligit, ſeipſum diligit. Nemo enim unquam carnem ſuam odio habuit: ſed nutrit & fovet eam, ſicut & Chriſtus Eccleſiam: quia membra ſumus corporis ejus, & de carne ejus, & de oſſibus ejus. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuę: & erunt duo in carne una: Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia. “ Ideo indiſſolubilis illa conjunctio. *Quod ergo Deus conjunxit* (inquit Chriſtus)
Matt. 19. *homo non ſeparet*. Igitur *Unuſquiſque uxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat*; Illi complaceat in omnibus, excepto peccato; illi honorem habeat, ut infirmiori vaſculo; illi compatiatur ut proprio corpori. *Uxor autem timeat virum ſuum*, ſed timeat ut ſponſa caſta illi diſplicere: ſervet illi fidem conjugalem, ſeu præſenti, ſeu abſenti, ne Deo diſpliceat. Timeat, revereatur, diligat maritum, a quo dimitti poteſt, ſi adultera fuerit. Patientia, manſuetudine, humilitate ſua ipſum ad meliorem frugem adducere ſatagat, ſi vitioſus fuerit. Pro ipſo oret, gematque ad Dominum in cubiculo cordis. Ipſum in ſpiritu lenitatis moneat, obſecret, corripiat, oportunitate data, cum utilem fore correptionem prudenter perſpexerit. *Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino: quoniam vir ca-*
Epheſ. 5. *put eſt mulieris: ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ: Ipſe ſalvator corporis ejus: ſed ſicut Eccleſia ſubjecta eſt Chriſto, ita & mulieres viris ſuis in omnibus*. Tantum ipſis ad peccatum numquam conſentiant, pareant, aut conniveant. Quandoquidem vero conjugium typus eſt & figura conjunctionis animæ cum Deo per charitatem, ſponſæ cum ſponſo pulcherrimo, & præ filiis hominum amabili, qui ſponſam non deſerit, niſi alienis amatoribus adhærentem, niſi fornicario creatu-

rarum

Digitized by Google

rarum amore corruptam , quanto ſtudio fidem illi ſervare debet Anima ,
quam caſte Sponſum diligere! *Nobilem cælo potentem imperio divitem Mundo?* *S. Ambroſ.*
24. *Audiſtis quia dictum eſt antiquis, Non perjurabis, &c. Ego autem dico vobis, non jurare omnino, &c. Sit autem ſermo veſter, Eſt, eſt: Non, non. Quod autem his abundantius eſt, a malo eſt.* Non ſolum perjurium, ſed juramentum frequens, aſſiduum, abſque neceſſitate uſurpatum, in Veteri Teſtamento prohibitum eſt. *Jurationi* (inquit Sapiens) *non aſſueſcat os tuum: multi enim caſus in illa. Nominatio vero Dei non ſit aſſidua in ore tuo, & nominibus Sanctorum* *Eccli. 23.*
non admiſcearis; quoniam non eris immunis ab eis. Evangelicum igitur Chriſti *9. 10.*
præceptum a Lego veteri non diſcordat. Chriſtus a perjurii periculo liberare homines volens, juramenta levibus de cauſis, ac minime neceſſariis frequentata prohibet. „ Vis ergo longe eſſe a perjurio? jurare noli. Qui enim jurat, ali-
„ quando verum jurare poteſt; qui autem non jurat, mendacium numquam ju- *S. Aug. ſerm.*
„ rare poteſt. Juret ergo Deus, qui jurat ſecurus, quem nihil fallit, quem ni- *180. alias*
„ hil latet, qui omnino fallere ignorat, quia nec falli poteſt. Cum enim jurat, *de Verbis*
„ ſe adhibet teſtem. Tu quando illum adhibes teſtem, forte ſupra mendacium *Apoſtoli 28.*
„ tuum, accipis in vanum nomen Domini Dei tui. Ne ergo mendacium jures,
„ noli jurare. Perjurium præcipitium. Qui jurat, juxta eſt: qui non jurat lon-
„ ge eſt. Peccat & graviter qui falſum jurat: Non peccat, qui verum jurat: ſed
„ nec ille peccat, qui omnino non jurat. Sed qui non jurat & non peccat, longe
„ eſt a peccato: qui autem verum jurat, non peccat, ſed prope eſt ad pecca-
„ tum. Facte ambulare in aliquo loco, ubi a parte dextera ſpatioſa ſit terra,
„ nec uſquam anguſtias patiaris; a ſiniſtra præceps locus eſt. Ubi eligis am-
„ bulare? ſuper finem terræ in labio præcipitii, an inde longe? puto quia in-
„ de longe. Sic & qui jurat, in fine ambulat, & ambulat pedibus infirmis, quia
„ humanis. Si offenderis, deorſum is; ſi lapſus fueris, deorſum is. Et quid te
„ excipit? Perjurii pœna. Ergo volebas verum jurare: audi conſilium Dei, Noli
„ jurare.... Falſa juratio, exitioſa eſt; vera juratio, periculoſa eſt; nulla juratio,
„ ſecura eſt. Hinc Apoſtolus Jacobus ait: " *Ante omnia, fratres mei, nolite jura-* *Jacob. 5.*
re, &c. Quo verbo cautos nos fecit adverſus linguam noſtram, & mortiferam jurandi conſuetudinem Dei timore frenandam docet. „ Frenata reſtringitur, reſtricta
„ langueſcit, langueſcens emoritur, & malæ conſuetudini bona ſuccedit. Ante o-
„ mnia. Iſtam conſuetudinem quotidianam, crebram, ſine cauſa, nullo extorquen-
„ te, nullo de tuis verbis dubitante jurandi, avertite a vobis, amputate a linguis
„ veſtris; circumcidite ab ore veſtro .... Præ ceteris cautus eſto, plus ad hoc inten-
„ tus eſto quam ad alia. Major conſuetudo majorem intentionem flagitat, non rei
„ levis conſuetudo. Si de manu aliquid faceres, facilius manui tuæ imperares ne fa-
„ ceret: ſi pedibus aliquo eundum eſſet, pigritia retardante excitares te ut ſurgeres,
„ & ires. Lingua facilitatem habet motus, in udo poſita eſt, facile in lubrico labitur.
„ Quanto illa citius & facilius movetur, tanto tu adverſus illam fixus eſto. Doma-
„ bis, ſi vigilabis; vigilabis, ſi timebis; timebis, ſi Chriſtianorum te eſſe cogitaveris."
Qui, quæſo te, labor eſt fugere juramentum? Numquid pecuniarum opus eſt im- *S. Joan.*
penſa? Numquid ærumnis ac ſudore perficitur? Tantummodo velle ſufficit, & *Chryſoſt.*
totum quod jubetur, impletum eſt. Quod ſi mihi conſuetudinem opponis, facilis *Hom. 17.*
eſt illius correctio. Si enim in aliam conſuetudinem ex alia te converteris, hoc *in Matth.*
quod tibi difficile videtur, effeceris. Conſidera igitur, quemadmodum Gentilium quidam blæſi, quarumdam ſyllabarum non bene exprimentes ſonum, offendentem ſæpe linguam longa meditatione limaverint; alii vero qui humerum indecenter moventes, gladio continue oppoſito, conſuetudinem timore vicerunt. Hinc diſcite, quanto ſimus digni ſupplicio, qui divinæ Legis præcepta contemnimus; quandoquidem Ethnici propter humanam honeſtatem innumera fecerunt; vos vero nec propter cælotum quidem Regnum tale ſtudium adhibetis.

Quod ſi etiam poſt iſta dixeris, magnam vim eſſe conſuetudinis, adjungo quod ſic-
ut ad fallendum plurimum valet, ita ſit potens ad corrigendum. Si enim mul-
tos tibi volueris domi præficere cuſtodes, ut ſervos, uxorem, amicos, compulſus
atque vexatus a cunctis, a vitioſa illa conſuetudine facile diſcedes. Et ſi decem
Idem, Hom. 14. ad populum Antiochenum. ſaltem diebus hac te meditatione firmaveris, nequaquam ad ſimilem laborem a-
lio ultra tempore indigebis: ſed tutiſſime repoſitum in te manebit, quod ſtuden-
do quæſiveris, & quidem optimæ iſtius conſuetudinis firmitate fundatum ....,
Reſpicite Joannis Baptiſtæ truncatum caput, adhuc fervente cruore diſtillans,
hancque vocem emittens cogitate: „Odio habete jugulatorem meum juramen-
„ tum. Quod increpatio non fecit, hoc fecit juramentum: Quod ira non po-
„ tuit tyrannica, hoc perjurii neceſſitas effecit ... Non ſolum hoc habet mali ju-
„ ramentum, qnod & violatum & ſervatum juratos pœnæ facit obnoxios,
„ quod in nullo peccatorum alio accidere quiſpiam videt, ſed & aliud non minus
„ iſto malum; quod neque volentibus, neque ſtudentibus ſæpius poſſibile eſt be-
„ ne jurare. Primo quippe continue jurans & volens & invitus, & ſciens & ne-
„ ſciens, & ſerio & joco loquens, & ab ira ſæpe elatus, & a multis aliis, o-
„ mnino pejerabit. Secundo, quod etſi non raptus, aut invitus, aut ignorans hoc
1. Reg. 14. Judic. 11. „ patiatur, ab ipſa rei natura & voluntarius & ſciens omnino pejerare cogetur.“ Pa-
theticis exemplis id probat S. Jo: Chryſ. tum eorum quæ in quotidiano homi-
num convictu contingunt, tum Saulis & Jephte, quorum temeraria juramen-
ta, illius filio Jonathæ ſupremum periculum, illi pejerandi neceſſitatem attulit;
iſtius vero filiam mactavit. Utinam ea ſaltem jurisjurandi religio nos teneret,
quæ non paucos a Chriſto alienos tennit! Notum illud Platonis: *Juramentum de
re quavis abeſto*. Epicteti: *Declina jusjurandum omnino*. Menandri: *Jusjurandum
omne, quamvis ſit juſtum, fuge*. Hieroclis: *Illud*, jusjurandum reverenter ha-
be: *non ſolum præcipit ſervari jusjurandum, ſed & jurejurando abſtinere. Nam
ita implebimus illud de ſervando jurejurando, ſi jurejurando non abutamur. Nam
aſſidue jurando facile quis incidet in perjurium: parco uſui conſequens eſt rei ob-
ſervatio. Nam aut non jurabit aliquis, aut ſi juraverit, ſtabit jurato; neque aut
ex aſſuetudine lingua prolabetur, neque animus abducetur ab effectuum intemperan-
tia; Nam hanc corriget vita honeſta, illam conſuetudo abſtinendi a juramento*. Iſo-
cratis: *Jusjurandum, ſi deferatur, accipe duabus de cauſis: Aut ut temet a tur-
pi criminatione liberes, aut ut amicos ex magnis periculis eripias; ob pecunias vero
neminem Deum jures, ne quidem ſi verum juraturus ſis: aliis enim putaberis perju-
rare, aliis avarus eſſe*. Philonis Judæi: *Viri boni ſermo pro jurejurando eſt firmo,
immutabili, numquam mentiente*. Joſephi de Eſſenis ſcribentis: *Quicquid ab ipſis
dictum ſit, firmius eſt jurejurando: jurare autem ipſis ſupervacuum, ita ut perju-
rio pejus æſtiment. Jam enim eum damnatum dicunt, cui abſque Dei nomine non
creditur*. Quanto pudore hæc ſuffundere Chriſtianos debent, paſſim temereque
jurantes, aut juramentum pro exigui momenti rebus exigentes & extorquentes!

25. *Audiſtis quia dictum eſt: Oculum pro Oculo, & dentem pro dente: Ego au-
tem dico vobis, non reſiſtere malo; ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam
tuam, præbe illi & alteram. Et ei qui vult tecum judicio contendere, & tunicam
tuam tollere, dimitte ei & pallium, &c.* Chriſtiana charitas atque patientia o-
mnia relinquere, omnia agere, omnia dare, omnia pati propter Chriſtum pa-
rata eſt. Injurias, bonorum jacturam, vexationes æquo animo pati, non vicem
reddere injuriam vimque inferentibus, non reſiſtere malo, animo paratum eſſe
ad graviores injurias, damna, vexationeſque perferendas, potius quam the-
ſaurum charitatis & pacis amittatur, Chriſtianæ juſtitiæ character eſt. Su-
blimem hanc Philoſophiam non ſolum verbo, ſed exemplo docuit Chriſtus,
Iſai. 50.6. qui corpus ſuum dedit percutientibus, & genas ſuas vellentibus, faciemque
Jerem. 13. 30. ſacratiſſimam non avertit ab increpantibus & conſpuentibus in ipſam: qui

dedit

dedit percutienti ſe maxillam, & ſaturatus eſt opprobriis. Hanc Philoſophiam noverat David: in eaque egregie profecerat. *Si reddidi* (inquit) *retribuentibus mihi mala, decidam ab inimicis meis inanis*. Animadvertens & intelligens quid pro illo fecerit Dominus, & ejus exemplo ad perfectionem proficiens, hæc ait Rex ſanctus. *Inaniter enim ſe jactat, qui cum & ipſe homo ſit, cupit ſe de homine vindicare. Et cum ſuperare hominem palam quærit, occulte a diabolo ſuperatur; innanis effectus vana & ſuperba lætitia, quod quaſi vinci non potuit. Intelligit ergo iſte ubi major fiat victoria, & ubi Pater reddat qui videt in occulto. Ne reddat itaque retribuentibus mala, iram potius quam hominem vincit.* In hac Philoſophia ſancti Apoſtoli & Martyres excelluerunt, quorum patientia ædificata Eccleſia eſt. „ Hanc patientiam imitemur, niſi Chriſtiano nomine in-

Pſal. 7. 14.

S. Aug. Enar. in Pſ. 7.

„ digni eſſe velimus. Cupiditatem omnium malorum radicem Spiritus Domini
„ per Apoſtolum pronuntiavit. Eam non in concupiſcentia alieni tantum con- *Tertull. lib.*
„ ſtitutam interpretemur; Nam & quod noſtrum videtur, alienum eſt: Ni- *de patien-*
„ hil enim noſtrum, quoniam Dei omnia, cujus ipſi quoque nos. Itaque ſi dam- *tia, c. 7. & 8*
„ no affecti impatienter ſenſerimus, de non noſtro amiſſum dolentes, affines cu-
„ piditatis deprehendemur. Alienum quærimus, cum alienum amiſſum ægere
„ ſuſtinemus. Quid damni impatientia concitatur, terrena cęleſtibus anteponen-
„ do, de proximo in Deum peccat. Spiritum enim quem a Domino ſumpſit,
„ ſæcularis rei gratia concutit. Libentes igitur terrena amittamus, cæleſtia tuea-
„ mur. Totum licet ſæculum pereat, dum patientiam lucrifaciam. Jam qui minu-
„ tum ſibi aliquid aut furto, aut vi, aut etiam ignavia, non conſtanter ſuſtinere con-
„ ſtituit; neſcio an facile vel ex animo ipſe rei ſuæ manum inferre poſſet in cauſa
„ eleemoſynæ. Quis enim ab alio ſecari omnino non ſuſtinens, ipſe ferrum cor-
„ pori ſuo ducit? Patientia in detrimentis exercitatio eſt largiendi & commu-
„ nicandi. Non piget donare eum, qui non timet perdere. Alioquin quomodo
„ duas habens tunicas, alteram earum nudo dabit. niſi idem ſit, qui auferenti
„ tunicam, etiam pallium offerre poſſit? Quomodo amicos de Mammona fabri-
„ cabimus nobis, ſi eum in tantum amaverimus, ut amiſſum non ſufferamus?
„ Peribimus cum perdito. Quid hic invenimus, ubi habemus amittere? Gen-
„ tilium eſt omnibus detrimentis impatientiam adhibere, qui rem pecuniariam
„ animæ fortaſſe anteponant ... Nos vero ſecundum diverſitatem, qua cum il-
„ liſſumus, non animam pro pecunia, ſed pecuniam pro anima deponere conve-
„ nit; ſeu ſponte in largiendo, ſeu patienter in amittendo. Ipſam animam, ip-
„ ſumque corpus in ſęculo iſto expoſitum omnibus ad injuriam gerimus, ejuſque
„ injuriæ patientiam ſubimus; minorum deliberatione lędemur? Abſit a ſervo
„ Chriſti tale inquinamentum, ut patientia majoribus tentationibus præparata
„ in frivolis excidat. Si manu quis tentaverit provocare, præſto eſt Dominica
„ monela. Verberanti te, inquit in faciem, etiam alteram genam obverte. Fa-
„ tigetur improbitas patientia tua. Quivis ictus illa ſit dolore & contumelia con-
„ ſtrictus, gravius a Domino vapulat. Plus improbum illum cædis ſuſtinendo.
„ Ab eo enim vapulabit, cujus gratia ſuſtines .... Et ſummus impatientiæ ſti- *Idem, c. 9.*
„ mulus, ultionis libido, negotium curans aut gloriæ aut malitiæ. Sed & glo-
„ ria utique vana, & malitia numquam non Domino odioſa: hoc quidem loco
„ maxime, cum alterius malitia provocata, ſuperiorem ſe in exequenda ultio-
„ ne conſtituit, & remunerans nequam duplicat quod ſemel factum eſt. Ultio pe-
„ nes errorem ſolatium videtur doloris: penes veritatem, certe redarguitur ma-
„ lignitatis. Quid enim refert inter provocantem & provocatum, niſi quod ille
„ prior in maleficio deprehenditur, at ille poſterior? Tamen uterque læſi hominis
„ Domino reus eſt... Quem autem honorem litabimus Domino Deo, ſi nobis ar-
„ bitrium defenſionis arrogaverimus? Nos utres, vaſa fictilia, ſervulis noſtris,
„ aſſumentibus ſibi de conſervis ultionem, graviter offendimur: eoſque qui nobis

„ pa-

„ patientiam obtulerint ſuam, ut memores humilitatis, ſervitutis, jus Dominici
„ honoris diligentes non probamus modo, ſed ampliorem quam ipſi ſibi præſum-
„ pſiſſent, ſatisfactionem facimus. Id nobis in Domino tam juſto ad æſtimandum,
„ tam potenti ad perficiendum periclitatur? Quid ergo credimus judicem illum,
„ ſi non & ultorem? Hoc ſe nobis repromittit dicens: *Vindictam mihi, & ego*
„ *vindicabo*; id eſt, Patientiam mihi, & ego patientiam remunerabo. Satis
„ idoneus patientiæ ſequeſter Deus. Si injuriam depoſueris penes eum, ultor
„ eſt: ſi damnum, reſtitutor eſt: ſi dolorem, Medicus eſt: ſi mortem, reſu-
„ ſcitator eſt. Quantum patientiæ licet, ut Deum habeat debitorem? Ad ja-
„ cturam bonorum pro Chriſto ferendam parati eſſe debemus. Non enim illę
„ tantum opes, quas eleemoſynæ nomine diſperdimus, transferuntur in cæ-
„ lum; ſed etiam quaſcumque nobis hoſtes fidei, piorumque perſecutores ra-
„ piunt, illic theſauri erunt. Eſt enim hoc non minus quam illud. De quo
audi quid Paulus dicat: *Et rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem & manentem ſubſtantiam.* Unde *S. Paulinus* Nolanus Epiſcopus, quando Nolam Barbari vaſtaverunt, cum ab eis teneretur, ſic in corde ſuo precabatur: *Domine, non excrucier propter aurum & argentum; ubi enim ſint omnia mea tu ſcis.* Ibi enim habebat omnia ſua, ubi eum condere & theſaurizare Chriſtus docuerat. Nam & ille non multo poſt converſionem ſuam ſcripſerat ad *Severum* Epiſcopum; *Facile nobis bona vel onera appoſita pallium remittentibus exciderunt; & quæ nobiſcum non intuleramus in hunc Mundum, nec poteramus auferre nobiſcum, quaſi mutuata reddimus; nec ut cutem a carne diſtraximus, ſed ut veſtem a corpore depoſuimus.*

Idem, c. 15. S. Jo. Chryſ. Hom. 40. ad pop. Antioc. in Inventi- num & Maximum Martyres. Heb. 10. 34. S. Aug. l. 1. de Civitate Dei cap. 10.

S. Paulinus Epiſt. 2.

Spiritualium lex certaminum in patientia ſita eſt, in eoque poſita, ut injuriam vimque nobis inferentibus cedamus. Unde *S. Iſidorus Peluſiota* ſcribit:
„ Si percuti & injuria affici, eſſet ſuccumbere, neque Chriſtus, neque Pau-
„ lus umquam contraria dixiſſent. Dominus præcepit percutienti in dexteram
„ maxillam, præbere etiam alteram. Apoſtolus autem admonuit in hæc ver-
„ ba; Quare non potius injuriam patimini? Nova namque hæc eſt lex
„ certaminum, quandoquidem magis etiam novus eſt præmiorum modus, vi-
„ delicet non oleaſter, & cibatio in prytaneo, neque æneæ ſtatuæ auro ful-
„ gentes: (miſera ac vilia ſunt ejuſmodi præmia) ſed Regnum cælorum, & vi-
„ ta finem neſciens. Noli igitur putare, te, dum cedis, & Chriſtianæ medi-
„ tationi das operam, ſuccumbere ac vinci; ſed potius perſequere victoriam, quę
„ in eo ipſo, dum ſuccumbere videmur, ſita eſt. Quod ſi miraris, id exemplo
„ manifeſtum faciam quod dico. Perhibent, Regem quemdam, cum vellet
„ pugnam navalem adverſus hoſtes committere, vidiſſetque hoſtium naves lon-
„ ge plures quam ſuas, cedentem hoſtibus invadentibus dixiſſe: Non fugio,
„ ſed potius utilitatem perſequor retro ſitam. Si igitur etiam in hac vita inter-
„ dum in eo dum quis ſuperatur & cedit, utilitas & victoria conſiſtit; Ne paribus
„ paſſibus procedamus cum iis qui nos percutiunt aut injuria afficiunt: ſed po-
„ tius ipſis cedamus. Hæc enim etiam cæleſtium certaminum lex eſt & ratio.

S. Iſidorus Peluſ. Epiſt. 175. lib. 4. 1. Cor. 4.

Patientiam in perferendis injuriis Ethnici ipſi Philoſophi non præceptis modo, ſed & factis docuerunt. Plato ſæpius ait: Malle ſe pati injuriam quam facere; nemini omnino inferendam injuriam, ne iis quidem qui intulerint. Diviſus a multis & deſpectus, calce nonnumquam appetitus, plagis multatus, uxoris Xanthippes intemperiis vexatus, & ſordida etiam acqua nonnumquam perfuſus, ne commotus quidem, placido vultu & dictis argutis ac perfacetis animi æquitatem probabat. Mortem ipſam tranquillo animo ſuſtinuit, cum palam denunciaſſet, ſe nemini umquam feciſſe injuriam; ab Anyto & Melito interfici ſe poſſe, offendi non poſſe. Tota Diſſertatione 2. demonſtrat Maximus Tyrius, virum bonum nec afficere quemquam injuria, nec affici; improbum vero afficere injuria, non affici;

Videſis Illuſtriſſ. & Doctiſſ. Præſulis Danielis Huetii, l. 3 de Concordia Rationis & Fidei cap. 18.

quia

quia bono caret, quod illi per injuriam eripi poſſit: qui vero referat injuriam, exæquari improbo, qui intulit; & ut qui beneficium reddit ei a quo accepit prius, benefacit tamen, ita malefacit qui reddit injuriam quam accepit. Irrideri ſe tulit Diogenes, cædi, ſputis fœdari. Anaxarchus cum piſtillis ferreis, tunderetur: *Tunde*, ajebat, *tunde Anaxarchi capſam*: *Neque enim tundis Anaxarchum*. Crates in faciem cæſus. & ex plaga lividus, non aliter ultus eſt Nicodemum citharœdum facinoris auctorem, quam nomine ejus fronti ſuæ inſcripto. Marcus Cato colaphis os percuſſus in balneo non excanduit, non vindicavit injuriam, immo factum negavit. Seneca docet, non ut rependenda ſunt beneficia beneficiis, ſic injurias injuriis rependere licere, illic vinci turpe eſſe, hic vincere; miſerius eſſe nocere, quam lædi; ſapientis potiſſimum eſſe, injurias benigne interpretari, inultas dimittere, beneficii potius quam earum meminiſſe, patientia ſe ac magnitudine animi defendere, & contemptum contemnere. Muſonii de tolerandis injuriis diſputationem Stobæus in ſententias ſuas retulit. Actionem injuriam nulli concedit Philoſopho, ne ſi maledictis quidem inceſſatur, conſpuatur, verberetur: quippe nec ea quidem eſſe injurias; non ea pati turpe eſſe, ſed facere; iis commoveri, viri eſſe ignari; magni, ferre tranquille; feræ, mordentem remordere. Celebre eſt illud Epicteti: *Suſtine, & abſtine*. Splendidæ ejus extant in patientię commendatione ſententiæ: Minime refutanda maledicta, immo confirmanda, ac dicendum, Multo plura ſibi ineſſe vitia: Rebus ſingulis geminam appoſitam eſſe anſam; aliam qua ferri poſſit, aliam qua non poſſit; illa ferendas injurias; præſto ad id nobis eſſe patientiam: ſibi ipſi nocere, non nobis, qui nobis noceat: ſi rependamus damnum, nos nobis ipſis nocere: eripiendum hunc errorem ex multorum animis, contemptum iri, qui inimicos ſuos non ulciſcatur. Hæc & alia reſpiciens *S. Cyprianus*, de patientia ſic loquitur: *Hanc ſe ſectari Philoſophi quoque profitentur, ſed tam illic patientia falſa eſt, quam & falſa ſapientia eſt. Unde enim vel ſapiens eſſe vel patiens poſſit; qui nec ſapientiam, nec patientiam Dei novit?.. Nam ſi ſapiens ille eſt, qui eſt humilis & mitis; Philoſophos autem nec humiles videmus eſſe, nec mites, ſed ſibi multum placentes, & hoc ipſo quod ſibi placeant Deo diſplicentes: apparet illic veram non eſſe patientiam, ubi ſit inſolens affectatæ libertatis audacia, & exerti ac ſeminudi pectoris inverecunda jactantia: Nos vero, fratres, qui Philoſophi non verbis, ſed factis ſumus; nec veſtitu ſapientiam, ſed veritate præferimus, qui virtutum conſcientiam magis quam jactantiam novimus; qui non loquimur magna, ſed vivimus; quaſi ſervi & cultores Dei, patientiam quam magiſteriis cœleſtibus diſcimus, obſequiis ſpiritalibus præbeamus. Eſt enim nobis cum Deo virtus juſta communis.*

S. Cyprianus lib. de bono Patientiæ.

26. *Qui petit a te, da ei: & volenti mutuari a te, ne avertaris*. Perſonarum acceptio in beneficiis erogandis, non pauperum diſcretio, non ordo charitatis nobis prohibentur. *Operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domeſticos fidei*. Conſtans igitur eſto, Chriſtianæ largitor: *Da quod accipias, ſere quod metas, ſparge quod colligas. Noli metuere diſpendium, noli de dubio ſuſpirare proventu. Subſtantia tua cum bene erogatur, augetur: & concupiſcere juſtum miſericordiæ lucrum, æterni quæſtus eſt ſectari commercium. Munerator tuus vult te eſſe munificum, & qui dat ut habeas, mandat ut tribuas, dicens: Date, & dabitur vobis. Amplectenda eſt tibi promiſſionis iſtius gratulanda conditio. Quamvis enim non habeas, niſi quod acceperis: non potes tamen non habere quod dederis. Qui ergo pecunias amat, & multiplicare opes ſuas immodicis optat augmentis, hoc potius ſanctum fœnus exerceat, & hac uſurarum arte diteſcat, ut non hominum laborantium captet neceſſitates, ne per doloſa officia laqueos incidat inſolubilium debitorum, ſed illius ſit creditor, illius fœnerator, qui dicit:* „ Date & dabitur vobis, &, Qua menſura menſi fueritis, eadem remetietur „ vobis. *Infidelis autem & iniquus eſt etiam ſibi, qui quod æſtimat diligendum, non*

Galat. 6. 10.

S. Leo ſerm. 16. de jejunio decimi Menſis & Eleemoſynis ejuſdem 6. cap. 2.

vult

vult habere perpetuum. Quantalibet condat & congerat, inops de hoc mundo & egenus abſcedet, dicente David Propheta: Quoniam cum interierit non accipiet
Pſ. 48. 18. omnia, neque deſcendet cum eo gloria ejus. *Qui ſi benignus eſſet animæ ſuæ, illi bona ſua crederet, qui & idoneus fidejuſſor eſt pauperum, & largiſſimus redditor uſurarum. Sed injuſta & impudens avaritia, quæ beneficium ſe dicit præſtare cum decipit, non credit Deo veraciter promittenti, & credit homini trepide paciſcenti: Dumque certiora exiſtimat præſentia quam futura, merito in hoc frequenter incurrit, ut ei cupiditas injuſti lucri non injuſti cauſa ſit damni. Unde quilibet ſequatur eventus, mala ſemper eſt ratio fœderantis, cui pecuniam & minuiſſe, & auxiſſe peccatum eſt: Ut aut miſer ſit amittendo quod dedit, aut miſerior accipiendo quod non dedit. Fugienda prorſus eſt iniquitas fœnoris: & lucrum quod omni caret humanitate vitandum eſt. Multiplicatur quidem facultas injuſtis & triſtibus incrementis, ſed mentis ſubſtantia contabeſcit: quoniam fœnus pecuniæ, funus eſt animæ.* Hilariter dandum omni petenti, & volenti mutuari commodandum eſt. Cavendum ne pauperes, quamvis importuni, durius repellantur, aut contriſtentur. Non ſolum vero in negatione eleemoſynæ vel mutui, ſed &
Serm. 183. in modo peccatur. Unde S. Auguſt., ſeu antiquus alius Epiſcopus coram Deo
inter Auguſtianos, alia gemens; infirmitatemque ſuam palam agnoſcens, ait: „ Diverſarum ergo cura-
25. inter „ rum æſtibus ac difficultatibus conturbatus, ſi quem fortem non ut poſcebat au-
Hom. 50. „ divi, ſi quem triſtius quam opus erat adſpexi; ſi in quem verbum durius
„ quam oportebat emiſi; ſi quem corde contribulatum & opis indignum reſponſio-
„ ne incongrua conturbavi, ſi quem pauperem mihi forte in aliud intento impor-
„ tunius inſtantem vel prætermiſi, vel diſtuli, vel etiam nutu aſpero contriſtavi
S. *Auguſt.* „ . . . Pro his atque hujuſmodi offenſis eſſe me fateor debitorem. *Quamobrem*
Enarrat. „ ſupplicem nullum ſpernas; & cui dare non potes quod petierit, non eum ſper-
in Pſ. 103. „ nas, ſi potes dare, da: ſi non potes, affabilem te præſta. Coronat Deus
„ intus voluntatem, ubi non invenit facultatem.
Serm. 1. 27. *Audiſtis quia dictum eſt: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos veſtros, &c.* Solus Deus jugum adeo contrarium amori proprio imponere hominibus potuit: ſola charitas quæ Deus eſt, legis adeo repugnantis naturę corruptæ dilectionem inſpirare, & executionem tribuere potuit. *Ego autem dico vobis* &c. Verba hæc miram emphaſim habent. Ego Creator veſter, Redemptor, Dominus, Rex, Legislator, judex: Dico vobis, creaturis meis, quos dilexi, prius quam eſſetis, & ex nihilo condidi; ſervis meis, quos redemi, & ita amavi cum inimici mei eſſetis, ut ſanguinem meum pro vobis effundere non dubitaverim: vobis ſubditis meis, quos innumeris beneficiis quotidie cumulare non ceſſo, quibus offenſas quotidie dimitto; vobis, quibus Regnum cælorum, ſi legibus meis parueritis, promitto; quos aliquando ſum judicaturus: Dico vobis *Diligite inimicos veſtros* Diligite, *Non verbo, neque lingua, ſed opere, & veritate.* Diligite inimicos veſtros: Hinc enim perſpicuum erit, vos proximum diligere propter Deum, qui nihil odit eorum quę fecit, cui proinde nihil inimicum eſt præter peccatum. Vides
„ in inimico, quæ adverſa ſunt ab homine facta: & vides in illo quod a Deo factus
S. *Auguſt.* „ eſt. Quod autem homo factus eſt, a Deo factus eſt. Quod autem, te odit, ipſe
Tract. 8. *in* „ fecit. Quod invidet, ipſe fecit. Et quid dicis in animo tuo? Domine, propitius illi
Epi S. Jo, „ eſto, dimitte illi peccata, incute illi terrorem, muta illum. Non amas in illo
„ quod eſt, ſed quod vis ut ſit. Ergo cum inimicum amas, fratrem amas. Qua-
„ propter perfecta dilectio eſt inimici dilectio: quę perfecta dilectio eſt in
„ dilectione fraterna . . . Sęvit in te homo? ille ſęvit, tu precare: ille odit,
„ tu miſerere. Febris animę ipſius te odit: ſanus erit, & gratias tibi aget.
„ Quomodo Medici diligunt ægrotos? Ad hoc diligunt ægrotos, non
„ ut ægroti remaneant, ſed ut ex egrotis ſani fiant. Et quanta ple-

„ rum-

Digitized by Google

„ rumque patiuntur a phreneticis? Quales contumelias verborum? plerumque &
„ percutiuntur. Perſequitur ille febrem, ignoſcit homini. Et quid dicam, Fra-
„ tres? Amat inimicum ſuum? Immo odit inimicum ſuum morbum; ipſum o-
„ dit, & amat hominem a quo percutitur: odit febrem. A quo enim percuti-
„ tur? A morbo, a febre. Illud tollit quod illi adverſatur, ut remaneat illud
„ unde gratuletur. Sic & tu: ſi odit te inimicus tuus, & injuſte te odit, no-
„ veris quia cupiditas ſæculi in illo regnat, propterea te odit. Si odiſti illum &
„ tu; contra reddis malum pro malo. Quid facit reddere malum pro malo? U-
„ num ægrotum flebam qui te oderat: jam duos plango, ſi & tu odiſti. Sed
„ perſequitur rem tuam; tollit tibi neſcio quæ habes in terra, ideo illum o-
„ diſti, quia anguſtias tibi facit in terra. Noli pati anguſtias, migra in cęlum
„ ſurſum: cor ibi habebis, ubi latitudo eſt, ut nullas anguſtias patiaris in ſpe
„ vitæ æternę. Attende quæ tibi tollit; nec ipſa tibi tolleret, niſi ille per-
„ mitteret: qui flagellat omnem filium quem recipit. Quodammodo ferramen-
„ tum Dei eſt quo ſaneris, ipſe inimicus tuus. Si novit Deus utile tibi eſſe ut
„ expoliet te, permittit illum: ſi novit tibi utile eſſe ut vapules, permittit il-
„ lum, ut cędaris: De illo te curat, opta ut ille ſanetur." Sed dicet aliquis:
„ Quis poteſt diligere inimicos? Prius te dilexit impium Deus tuus, qui num-
„ quam fuit impius. Tu autem etiamſi jam non es impius, fuiſti tamen ali-
„ quando; quia nemo fit juſtus niſi ex peccatore: ſicut frequenter cantavimus:
„ *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates*. Non dixit, Beati qui non fecerunt
„ peccata. Si enim quæris qui non fecerit, non invenies. Unde ergo quiſquam
„ erit beatus, niſi remittatur quod fecit, niſi tegatur quod commiſit? Si ergo
„ jam tibi peccatum commiſſum eſt, ille te inſequitur qui nondum eſt juſtus.
„ Et tu antequam juſtificareris, alios perſequebaris: perieras, & inventus es.
„ Et ille qui tibi adverſatur, invenietur; & non perſequetur. Noli cogitare quod
„ tuis meritis talis factus ſis; quia gratia Dei te talem facit. Et bene conſide-
„ rans, videbis potentem eſſe Deum, qui talem faciat eum quem juſte vide-
„ ris odiſſe. Dicis enim tu tibi quaſi juſtus: Magna eſt patientia Dei, quæ il-
„ lum talem vivere ſinit. Atque utinam hoc ſolum dicas! ſed timeo ne inſuper
„ reprehendas, dicens. Quid placuit Deo talibus parcere? Quare tanta mala
„ faciunt homines, & vivunt? Sic dicat alius: Deus, quare vivit iſte, qui tan-
„ ta dicit, & tuam juſtitiam reprehendit? Non enim attendit quid ipſe dicat,
„ ſed attendit quid alius faciat. Qui tibi diſplicet, fortaſſis non reprehendit,
„ nec effundit iſtas contumelias in Deum; quomodo tu facis. Ecce putas quia
„ Deus; quomodo tu, nulli malo velit parcere. Quid de te facturus eſt,
„ qui ſine peccato eſſe non potes? Non attendis ubi te inveniat? Roga ergo ut
„ non ſolum aliis, ſed etiam tibi parcat." Diligamus ergo inimicos noſtros.
Qui inimicus eſt, forte ſic ad pœnitentiam convertetur, ut in illa cæleſti Je-
ruſalem civis tuus eſſe mereatur, & forte etiam major videatur.

S. Cæſarius Arelatenſis ſer. 71. a. 6. ex Hom 50. S. Aug nunc in Appendice ſer 271.

28. *Benefacite his qui oderunt vos: ut ſitis filii Patris veſtri qui in cælis eſt*. Chri-
ſtianos homines qui mala rependunt malefactis, judicabunt Ethnici Philoſophi,
qui malefactis beneficia eſſe rependenda docuerunt. Hierocles in Pythagoricorum
præceptorum explicatione bonos ex merito, malos propter naturæ communionem
& humanitatem diligendos eſſe dixit, Deumque imitandum qui omnes homines,
etiam impios diligit. Scitum eſt Epicuri, Ne hoſtis quidem ſupplicantis repudian-
das eſſe preces. Uſurpabat Antiſthenes perinde ut Alexander, dictum illud: *Re-
gium eſt male audire cum benefacias*. Laudatur Socrates a Themiſtio, quod emen-
daverit vulgarem hanc ſententiam: *Amicis benefaciendum, male inimicis*; quip-
pe *ne inimicis quidem malefaciendum*; & quod comminanti cuidam, *Moriar niſi te
occidero*, reſponderit: *Moriar ego vero, niſi te amicum effecero*. Memoria dignum
hoc Ciceronis: Non cum ſummis viris comparandum, ſed Deo ſimillimum eſ-

Videſis Illuſtriſſ. & Doctiſſ Præſulis D. Huetii lib. 3. de Concordia Rationis & Fidei c. 19

Cicero Orat. pro Marcello.

ſe,

ſe, qui animum vincat, iracundiam cohibeat, victoriam temperet, adverſarium non modo extollat jacentem, ſed dignitatem etiam ejus amplificet. Stoicos dicere Seneca refert, Non deſituros, ſed ad finem vitæ adjuvare ſingulos, opem ferre etiam inimicis: atque id ponit inter optima præcepta Philoſophiæ. Minime autem patitur nos tardiores ad bene merendum facere turbam ingratorum: Quippe ne Deos quidem a benignitate ſua ſacrilegorum & impiorum nequitia deterreri; hos nobis imitandos, danda beneficia ad nos non reditura: Sin damus ut recipiamus, bonam ingratorum nos cauſam facere; diem oriri multis luce indignis. Plurima Græcæ & Romanæ beneficentiæ erga inimicos exempla e veteribus memoriis proferunt. *Confutius* Sinenſis erga inimicos, perinde ut erga amicos, jubebat familiares ſuos eſſe affectos. Verumtamen quod illa gloriæ animalia ad oſtentationem dixerunt, interdum etiam fecerunt, ſolius juſtitiæ Chriſtianę proprium eſt ex charitate præſtare, & inimicos propter Deum diligere. *Amicos diligere omnium eſt; inimicos autem ſolorum Chriſtianorum ... Latum mandatum tuum nimis* (inquit David) *O homo* (inquit S. Ambroſius) *quam latus es, ſi ad amplitudinem cæleſtium præceptorum ſinum mentis tuæ expandas! Quam latum eſt mandatum charitatis!* Diligite inimicos veſtros. *Omnes utique in affectu charitatis incluſit, qui non excluſit inimicos. Quis enim videtur exceptus, cum recipiatur inimicus? Unde Apoſtolus*: Si fieri, *inquit*, poteſt, cum omnibus hominibus pacem habentes. *Non poteſt hoc Judæis dici, non Gentibus, ut cum omnibus pacem habeant. Illi vix ſuos diligunt Chriſtiano etiam inimicos non licet non amare. Chriſtianum cum dico, perfectum dico: in Chriſto enim plenitudo divinitatis eſt, cujus nomen uſurpas. Qui vocabulum geris, interpretationem vocabuli perfectionemque cur refugis?* Addam illud S. Gregorii M. *Perfectio de patientia naſcitur. Ille enim vere perfectus eſt, qui erga imperfectionem proximi impatiens non eſt.*

Seneca de Otio Sap. cap. 27. de Vita beata c. 20. de beneficiis lib. 1. cap. 1. lib. 10. cap. 5.
Tertull. lib. ad Scapulam cap. 1.
S. Amb. ſer. 12. in Pſ. 118. n. 51.
Rom. 12. 18.
S. Gregor. M lib. 5. Moralium cap. 13.
S. Joan. Chryſ. ſer. 57. Quod peccata fratrum non ſint vulganda Tom. 5.

29. *Orate pro perſequentibus & calumniantibus vos.*. Multi pronos in terram
„ ſe projicientes, terram fronte ferientes, calidas fundentes lacrymas, acerbe
„ interius ingemiſcentes, extenſis manibus, multumque ſtudium præſeferentes,
„ hoc fervore ac promptitudine animi adverſus propriam ſalutem utuntur. Nam
„ Deo preces offerunt non pro ſuis delictis, neque ut veniam peccatorum ſuo-
„ rum petant, ſed hoc ſtudium omne conferunt adverſus inimicos: ac perinde
„ faciunt ac ſi quis enſem acuat, nec adverſus hoſtes illo genere armorum uta-
„ tur, ſed eo jugulum ſuum trajiciat. Sic & iſti non ad obtinendam ſuorum ve-
„ niam delictorum, ſed ad accelerandum inimicorum ſuorum ſupplicium preci-
„ bus utuntur; quod eſt ſe ipſos gladio transfigere. Hoc autem Malignus ille
„ excogitavit, ut nos omni ex parte perdamus, & dum negligentes ſumus, &
„ dum ſtudium aliquod adhibemus. Hi enim hac ſua in precibus incuria Deum
„ irritant, dum per hanc negligentiam contemptum præ ſe ferunt: Illi vero ſtu-
„ dium exhibent, ſed in ſalutis ſuæ perniciem, cum adverſus inimicos preces
„ fundunt ... Non animadvertis, injuriam te facere Deo, cum Deum adverſus
„ inimicos rogas? Quoniam ipſe dixit, *Orate pro inimicis*, & divinam hanc le-
„ gem invexit. Cum igitur Legiſlatorem rogas ut ſuas violet leges, & horta-
„ ris ut ſuis contrarias leges ferat; & eum, qui prohibuerat ne adverſus ini-
„ micos orares, precaris ut te adverſus inimicos orantem audiat, non oras dum
„ id facis, ſed Legiſlatori contumeliam infers, & in eum inſoleſcis qui bona ti-
„ bi largiturus erat, quæ occaſione precum eveniunt. Et quo pacto fieri pot-
„ eſt ut audiaris, dum oras, ſi eum qui eſt auditurus irrites? Hæc dum facis,
„ in barathrum ſalutem tuam impellis, & in præcipitium ruis, dum inimicum
„ in conſpectu Regis percutis. Quamvis enim manibus id non facias, verbis
„ tamen eum percutis: quod erga conſervos præſtare non audes. Id enim ſi a-
„ gere audeas Magiſtratu ſpectante, licet innumera tua ſint recte facta, confe-
„ ſtim ad mortem abduceris. Ergo-ne coram Magiſtratu æqualem non audes af-
„ ficere

Digitized by Google

„ facere contumelia, coram Deo vero qui id facis, non tremis, dum orationis tempore ſit excandeſcis & efferaris?... “ *Nullo modo tibi poteſt nocere ſæviens inimicus, quantum tibi noces ſi non diligis inimicum. Ille enim nocere poteſt aut villæ tuæ, aut pecori tuo, aut domui tuæ, aut ſervo tuo, aut ancillæ tuæ, aut filio tuo, aut conjugi tuæ, aut ut multum, ſi illi data fuerit poteſtas, carni tuæ. Numquid quomodo tu, animæ tuæ? ... Bonum illi opta, finiant mala, & non erit tibi iaimicas. Non enim inimica eſt tibi in illo natura bumana, ſed culpa ... Si cælum es, invoca Patrem qui eſt in cælis, & pro inimicis tuis ora: quia & Saulus inimicus erat Eccleſię; ſic oratum eſt pro illo, factus eſt amicas. Non ſolum deſtitit eſſe perſecutor, ſed laboravit ut eſſet adjutor. Et ſi verum quæras, oratum eſt contra illam: ſed contra ejus malitiam, non naturam. Ora & tu contra malitiam inimici tui: illa moriatur, & ille vivat. Si enim mortuus fuerit inimicus tuas, quaſi inimico caruiſti, ſed nec amicam inveniſti. Si autem mortua fuerit malitia ejus, & inimicum amiſiſti, & amicum inveniſti.* „ Deum imitare, qui pluit ſuper bonos & malos, & ſolem ſuum oriri facit ſuper juſtos & injuſtos. Non potes ſolem oriri facere? Maledictis abſtine. Non potes largos imbres effundere? A conviciis deſiſte. Non potes Indumenta indigentibus miniſtrare? Violentiam fuge. Sufficit ſi hæc Deo offeras munera. Dei nempe beneficia per opera in ipſius hoſtes emanant: Tu vel verbis hoc facito, pro inimicis ora: Ita patri tuo, qui in cælis eſt, ſimilis fies. Non ſumptibus opus eſt, non peregrinatione longiori, non aliquo hujuſmodi ad id implendum: Velle tantum oportet, verbo ſolummodo opus eſt atque integerrima volantate. Hoc ſemper verſemus animo, quod qui inimicum benedicit, ſe ipſum benedicit: & qui illi maledicit, in ſeipſum maledicta detorquet: & qui pro inimico orat, pro ſe magis quam pro illo orat.

S. Aug. ſer. 56. al. de Diverſ. 48.

S. Jo. Chryſ. Ho. 6. in Ep. 1. ad Timoth.

CAPUT SEXTUM

Senſus Litteralis.

1. ATTENDITE *ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: Alioquia mercedem non habebitis apud Patrem veſtram, qui in cælis eſt.* Cavete ne eleemoſynas veſtras, vel quodlibet opus juſtitiæ faciatis coram hominibus ad oſtentationem, alioqui nullum a Deo præmium obtinebitis. Eleemoſyna juſtitia dicitur tum in ſacra Script., Pſ. 111. 9. *Diſperſit, dedit pauperibus, juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi*. Prov. 10. 2. *Nil proderunt theſauri impietatis: juſtitia vero liberabit a morte.* 2. Cor. 9. *Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti & panem ad manducandum præſtabit, & augebit incrementa frugum juſtitiæ veſtræ.* Tum apud Hebr, a quibus ciſta pauperum dicebatur *ciſta juſtitiæ*. Sic porro eſt, appellata eleemoſyna; ſive quia eleemoſynas erogare juſtitiæ eſt, officiique neceſſarii ad ſalutem divitibus; ſive quod plurimum ad juſtificationem conferat diſponendo, & Dei miſericordiam impetrando. Daniel. 4. 24. *Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperam.* Luc. 11. 41. *Veramtamen quod ſupereſt, date eleemoſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis.* Non vetat porro Chriſtus eleemoſynam fieri coram hominibus ad gloriam Dei & eorum ædificationem; ſed ne ob id forte fiat coram hominibus, ut videamur ab eis id eſt, ut hoc intueamur, & ibi finem noſtri propoſiti collocemus. Nihil aliud igitur demonſtrat, niſi id nos cavere oportere, ne humanam laudem pro noſtrorum operum mercede quæramus, id eſt, ea nos beatos effici arbitremur. Hinc S. Paulus, qui ſervum Chriſti ſe non fore ajebat, ſi hominibus placeret, ſe tamen omnibus per omnia

S. Aug lib. 2. de ſer. Dom. in Monte c. 1.

Digitized by Google

„ nia placere dicebat: Non ut hoc appeteretur tanquam merces recte facto-„ rum, ſed quia Deo placere non poſſet, qui non ſe iis quos ſalvos fieri vel-„ let præberet imitandum: Imitari autem illum, qui ſibi non placuerit, nullo „ pacto quiſquam poteſt. Sicut ergo non abſurde loqueretur qui diceret: In hac „ opera qua nave quæro, non navem quæro, ſed patriam: ſic & Apoſtolus con-„ venienter diceret: In hac opera qua hominibus placeo, non hominibus ſed Deo „ placeo; quia non hoc appeto, ſed ad id refero ut me imitentur quos ſalvos fieri volo.

Lighfoot in Horis Hebraicis ad c. 6. Matt.

2. *Cum ergo facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in Synagogis & in vicis, ut honorificentur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.* Eleemoſyna Judæorum tripartita fuit. Prima conferebatur in ſportulam vel caniſtrum pro pauperibus mundi, id eſt, pro mendicis quibuſvis oſtiatim petentibus: & exigebatur quotidie ab oppidanis per tres viros intra fores ſuas. Secunda conferebatur in arcam publicam pro pauperibus urbis; colligebatur in Synagoga, & diſtribuebatur pauperibus veſpere Sabbati. Tertia dabatur ex agro, ſcilicet ex decimis, & manipulis in agro relictis, & reliquiis vindemiationis, de quibus *Lev.* 19. 9. 10. & *Deut.* 24. 19. Sed in hujuſmodi eleemoſynarum diſtributione moris non fuit apud Judæos ut tuba canerent. Proverbialis ergo locutio eſt, ut obſervat S. Jo: Chryſ. Nam tuba convocare populum Judæi ſolebant. Tuba igitur canere, eſt teſtem populum quærere, ejuſque laudem aut gratiam aucupari. *Sicut hypocritæ faciunt*, id eſt ſimulatores, tamquam actores perſonarum alienarum, ut in Tragœdiis & Comœdiis. Sic in Eccleſia, vel in omni vita humana, quiſquis ſe vult videri quod non eſt, hypocrita eſt. Simulat enim juſtum, non exhibet; quia totum fructum in laude hominum ponit, quam poſſunt etiam ſimulantes percipere, dum fallunt eos quibus videntur boni, ab eiſque laudantur. *In Synagogis*, id eſt, in locis quo ſolent homines confluere. *Receperunt mercedem ſuam.* Nulla ipſis a Deo merces expectanda eſt. Non enim Deo, ſed vanæ gloriæ ſerviunt. Eis dicetur: *Recedite a me operarii doloſi: nomen meum habuiſtis, ſed opera mea non feciſtis.* Illi ergo perceperunt mercedem ſuam, qui non ob aliud eleemoſynam faciunt, niſi ut glorificentur ab hominibus: non ſi glorificentur ab hominibus, ſed ſi ideo faciant ut glorificentur. *Laus enim humana non appeti a recte faciente, ſed ſubſequi debet recte facientem, ut illi proficiant, qui etiam imitari poſſunt quod laudant; non ut hic putet aliquid eos ſibi prodeſſe, quem laudant.*

S. Jo Chr. h. 19. in Matt.

S. Aug. l. 2. De Ser. Dom in Monte cap. 18.

3. *Te autem faciente eleemoſinam, neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua: ut ſit eleemoſyna tua in abſcondito: & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.* Neſciat ſiniſtra tua, ſupple, manus. Proverbiale eſt & hyperbolicum loquendi genus, quaſi dicat: Tam alienus ſis ab oſtentatione eleemoſynæ, & a laude captanda etiam ab iis qui tibi conjunctiſſimi ſunt, ut ſi fieri poſſit, neſcias ipſe quod facis, nec illud mente volves verſeſque vana cum oblectatione. Non diſſimile illud Imperatoris, qui interrogatus quando ſignum itineri daret, reſpondit: Se tunicam quoque abjecturum, ſi conſciam conſilii ſui putaret. Siniſtra, ſecundum S. Auguſt. nihil aliud ſignificare videtur, quam ipſam appetitionem laudis. Dextera autem ſignificat intentionem implendi præcepta divina. Cum itaque conſcientiæ facientis eleemoſynam miſcet ſe appetitio laudis humanæ, fit ſiniſtra conſcia operis dexteræ. *Neſciat ergo ſiniſtra tua quid* „ *faciat dextera tua*; id eſt, non ſe miſceat conſcientiæ tuæ laudis humanæ appeti-„ tio eum in eleemoſyna facienda divinum præceptum contendis implere. *Ut ſit eleemoſyna tua in abſcondito*; Deo, tibique ſoli cognita, in ipſa bona conſcientia, quæ humanis oculis demonſtrari non poteſt, nec verbis aperiri, cum multi multa mentiantur. Hebræi perſuaſum habebant, eleemoſynam in occulto factam Deo gratiorem eſſe, majoriſque apud illum meriti. Hinc *Gazophylatium ſilentium* nobilis memoriæ in Templo, cui ſuperſcriptum erat: *Donum in oc-*

Ibidem.

culto

culto flectit iram. Sed Phariſæi dicebant, & non faciebant, ut illis Chriſtus exprobrat. *Et Pater tuus* cæleſtis, Deus quem nihil latet, qui cordis & intentionis ſolus inſpector eſt, qui videt eleemoſynam tuam quam hominum oculis ſubduxiſti, ſolo conſcientiæ tuæ teſtimonio. Denique judicio contentus, *reddet tibi* præmium quod ab ipſo uno expectas. Quidam Codices habent, *Reddet tibi palam*, id eſt, in Reſurrectione juſtorum; ſed verbum illud, *palam*, abeſt à Vulgata noſtra Verſione, & a SS. Hieronymo & Auguſtino irreptitium cenſetur.

4. *Et cum oratis, non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in Synagogis, & in angulis platearum ſtantes orare, ut videantur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam*. Ne ſitis ſicut hypocritæ, qui affectant orare in Synagogis, & in compitis ſtantes, id eſt, ita compoſiti, ut fixi & immobiles appareant, quaſi homines animo in cælum rapti, ut ſpectentur ab hominibus, ceteriſque religioſiores videantur. Ceterum publicas preces in Synagogis & Templo factas Chriſtus non improbat, cum & ipſe, & Apoſtoli ibi oraverint, & Pſalm. 67. ſcriptum ſit, *In Eccleſiis benedicite Domino*. Notum illud Tertulliani: *Coimus ad Deum, quaſi manu facta precationibus ambiamus. Hæc vis Deo grata eſt*. Cum ergo S. Paulus ſcribit, *Volo viros orare in omni loco levantes puras manus*, &c. nihil aliud ſignificat, quam veri Dei cultum non uni alicui loco ſingulariter addictum eſſe, ſicut Veteris Legis tempore, ſed nullum eſſe in orbe locum, ubi ad ipſum preces fundi non poſſint. Nec etiam ſitum corporis; ſive modum orandi ſtando Chriſtus damnat, cum & Azarias & Publicanus ſtantes oraverint, & utriuſque oratio Deo placuerit. Notum eſt veteres Chriſtianos diebus Dominicis, & in Penteoſte, id eſt, totis quinquaginta diebus poſt Paſcha, nonniſi ſtantes oraſſe, ut Tertullianus lib. *De corona Militis*, & Nicæna magna Synodus Canone ultimo, teſtantur. Hinc *Stationis* nomen pro Chriſtianorum Conventu ad orationem, primis Eccleſiæ ſæculis uſurpatum.

Tertull. Apolog. cap. 39. *1. Tim. 2. 8.* *Dan. 3. 25. Luc. 18, 13.*

5. *Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio, ora Patrem tuum in abſcondito: & Pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi*. Non improbat morem publice orandi (ut jam dixi) ſed pravam dumtaxat vanæ gloriæ ex oratione captandæ intentionem corrigit: quaſi dicat, Non magis affectes ut homines te precantem laudent, quam ſi abditus in ſecretiori ædium parte orares: ſed uni Deo placere ſtudeas. Quæ igitur de ingreſſu in cubiculum, & de claudendo oſtio hic dicuntur, ex communi uſu & more loquendi ſumpta ſunt, ad ea ſignificanda quæ ſine ſtrepitu fiunt, ut Iſaiæ 26. 20 *Vade populus meus, intra in cubicula tua, claude oſtia tua ſuper te, abſcondere modicum ad momentum, donec pertranſeat indignatio*. Abſurdum enim erit, ſi quod jubet Chriſtus, *Cum oraveris, intra in cubiculum tuum*, „ ſimpliciter acceperimus, quaſi non liceat omnibus locis, atque in Eccleſia „ ipſa orare; nec in alia quidem domus parte, niſi in cubiculo tantum pre„ ces fundere. Quid igitur hoc ſibi vult? Vitandam prorſus omnem jactan„ tiam omni ſtudio Chriſtus admonuit, dum non modo clam, verum & in „ abditiori domus parte vota & preces offerendas docuit. Sicut enim cum „ dicit, *Neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua*, non de manibus ſimpli„ citer differit, ſed vanitatem jugulare contendit: ita & hic cubiculi nomi„ ne ſecretum intimi cordis expreſſit.

S. Jo. Chryſ. Hom. 8. in Epiſt. 1. ad Timoth.

6. *Orantes autem nolite multum loqui, ſicut Ethnici. Putant enim quod in multiloquio ſuo exaudiantur. Nolite ergo aſſimilari eis. Scit enim Pater veſter quid opus ſit vobis, antequam petatis eum*. Non vetat Chriſtus orationem continuare, qui ſæpe in oratione pernoctavit, & perpetuo orandum eſſe docuit; neque etiam earundem petitionum iterationem, quod ipſe etiam fe-

cit, præſertim in ſuprema illa pro Apoſtolis & credentibus precatione: ſed
ſuperſtitionem damnat, vanamque opinionem, qua Deo verba annumerantur,
quaſi ex prolixitate potius & labore externi operis, quam ex intimo animi
affeƈtu, cui excitando verba inſerviunt, preces metiretur: Aut quaſi proli-
xiores preces per ſe efficaciores eſſent ad Deum fleƈtendum, aut neceſſariæ
ad ipſum docendum quibus rebus indigeamus. Hoc ethnicam ſuperſtitionem

S. Aug Epiſt. 130. alias 121. Ad Probam, c. 10.

ſapit. Non igitur hoc eſt orare in multiloquio, ſi diutius oretur. *Aliud eſt
ſermo multus, aliud diuturnus affeƈtus. Nam de ipſo Domino ſcriptum eſt quod
perſeveraverit in orando, & quod prolixius oraverit, ubi quid aliud quam no-
bis præbebat exemplum, in tempore precator opportunus, cum Patre exauditor
æternus?* .... Sicut hypocritarum eſt præbere ſe ſeƈtandos in oratione, quo-
„ rum fruƈtus eſt placere hominibus; ita Ethnicorum, id eſt, Gentilium,
„ in multiloquio ſe putare exaudiri. Et revera omne multiloquium a Gen-
„ tilibus venit, qui exercendæ linguæ potius quam mundando animo dant

Idem lib. 2. de ſer. Dom. in Monte, cap. 3.

„ operam. Et hoc nugatorii ſtudii genus etiam ad Deum prece fleƈtendum
„ transferre conantur, arbitrantes ſicut hominem judicem verbis adduci in
„ ſententiam. *Nolite ergo aſſimilari eis* (ait Chriſtus) *Scit enim Pater ve-
„ ſter quid opus ſit vobis, antequam petatis eum*. Si enim verba multa ad id
„ proferuntur, ut inſtruatur & doceatur ignarus, quid eis opus eſt ad re-
„ rum omnium cognitorem, qui ſcit omnia antequam fiant, & novit quid
„ nobis ſit neceſſarium, antequam petamus ab eo? *Scit Pater veſter*, cui

S Hieron. in c. 6. Matt.

„ non poteſt non proclive eſſe filiorum indigentiæ ſuccurrere. Scit non ſo-
„ lum quid opus ſit vobis, ſed quid æternæ veſtræ ſaluti expediat: quod ipſi
„ plerumque neſcitis. *Non igitur narratores ſumus, ſed rogatores. Aliud eſt
enim narrare ignoranti, aliud ſcientem petere. In illo indicium eſt, in illo
obſequium.*

7. *Sic ergo vos orabitis: Pater noſter, qui es in cælis*. Non præcipit Chri-
ſtus hac ſola ſemper oratione uti, ſed orandi dat formulam, ad quam om-
nes aliæ petitiones exigendæ ſint. Solus Deus docere potuit, ut ſe vellet

Tertull. lib. de Oratione cap. 9.

orari. Ab ipſo igitur ordinata religio orationis & de Spiritu ipſius, jam tunc
„ cum ex ore divino ferretur, animata, ſuo privilegio aſcendit in cælum,
„ commendans Patri quæ Filius docuit. Quoniam tamen Dominus proſpeƈtor
„ humanarum neceſſitatum, ſeorſum poſt traditam orandi diſciplinam, *Peti-
„ te*, inquit, *& accipietis*, & ſunt quæ petantur pro circumſtantia cujuſque,
„ præmiſſa legitima & ordinaria oratione, quaſi fundamento, accidentium
„ jus eſt deſideriorum, jus eſt ſuperſtruendi extrinſecus petitiones.

Pater noſter. Sanƈtiſſimam Trinitatem, ſeu unum in tribus perſonis Deum
his verbis appellamus, non ſolum ob creationis, conſervationiſque ac redem-
ptionis beneficia, qua ratione ipſorum etiam infidelium Pater eſt; ſed ratio-
ne regenerationis per fidem & gratiam Baptiſmi. „ Dedit enim poteſtatem

Joann. 1.

„ filios Dei fieri his qui credunt in nomine ejus, qui non ex ſanguinibus ne-
„ que ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt. *Patrem no-

S. Aug ſerm. 139. alias 51. de Verbis Domini.

„ ſtrum vocamus, non quomodo Pater eſt Chriſti*. Nos filii ſumus, quos voluntate
„ ſua filios fecit, non ex natura ſua filios genuit. Genuit quidem & nos, ſed quo
„ modo dicitur, adoptatos, adoptantis generatos beneficio, non natura.
„ Denique & hoc diƈti ſumus, quia vocavit nos Deus in adoptionem fi-
„ liorum: Homines adoptati ſumus. Ille dicitur Unicus, Unigenitus, quia
„ hoc eſt quod Pater: Nos autem homines ſumus, Deus eſt Pater." Nuſ-
„ quam invenitur populo Iſrael præceptum, ut diceret, *Pater noſter*, aut ut

Idem l. 2. de ſer. Dom. in Monte, c. 4.

„ oraret Patrem Deum; ſed Dominus eis inſinuatus eſt; tamquam ſervienti-
„ bus, id eſt, ſecundum carnem adhuc viventibus. Patrem ergo Deum vocare
„ & orare, privilegium eſt Chriſtianorum, qui vocati ſunt in adoptionem filiorum,

& ad

& ad æternam hæreditatem, ut ſint Chriſti cohæredes: quod cum merito-
rum noſtrorum non ſit, ſed gratiæ Dei; eamdem ipſam gratiam convenien-
ter in orationis principio commemoramus, dicentes, *Pater noſter*. Quo no-
mine ad Dei laudem pertinente, quia *Appellatio iſta & pietatis & poteſtatis* *Tertull. lib.*
eſt; velut ad Dei benevolentiam orationis initio conciliandam, ex Chriſti in- *de Orat.*
ſtituto utimur. *Qui es in cælis*. Eſſe in cælis Deus dicitur, non quod cælis
contineatur, ſed quia ibi manifeſtat excellentius gloriam ſuam, ut Rex in
Regia; & quia hac locutione ſignificatur eminentia Dei ſuper omnem crea-
turam, ſecundum illud Pſal. 112. *Excelſus ſuper omnes gentes Dominus, &* S. *Aug. l. de*
ſuper cælos gloria ejus. „ Cujus rei ſignificandæ gratia, cum ad orationem *ſer. Dom. in*
„ ſtamus, ad Orientem convertimur: non tamquam ibi habitet & Deus, *Monte c. 5.*
„ quaſi ceteras Mundi partes deſeruerit, qui ubique præſens eſt, non loco-
„ rum ſpatiis, ſed Majeſtatis potentia: ſed ut admoneatur animus ad natu-
„ ram excellentiorem ſe convertere, id eſt. ad Deum, cum ipſum corpus
„ ejus quod eſt terrenum, ad corpus excellentius, id eſt, ad corpus cæleſte
„ convertitur.

7. *Sanctificetur nomen tuum*. Divina Majeſtas tua ſancte colatur, ametur,
timeatur, celebretur ab omnibus. Magnitudo tua, omnipotentia, ſanctitas,
ceteræque divinæ perfectiones tuæ omnibus innoteſcant, ſummaque religio- S. *Aug. ibid.*
ne ab omnibus honorentur. *Sanctificetur nomen tuum*. Quod non ſic petitur,
quaſi non ſit ſanctum nomen Dei., *ſed ut ſanctum habeatur ab hominibus;*
id eſt, ita illis innoteſcat Deus, ut non exiſtiment, aliquid ſanctius, quod
magis offendere timeant . . . . . Quando non ſanctum & ſanctificatum eſt *Tertull. l. de*
per ſemetipſum nomen Dei, cum ceteros ſanctificet ex ſemetipſo? *Cui millia* *Orat. cap. 3.*
Angelorum circumſtantia non ceſſant dicere, Sanctus, Sanctus, Sanctus.
Proinde igitur & nos Angelorum, ſi meminerimus, candidati, jam hinc cæ-
leſtem illam in Deum vocem, & officium futuræ claritatis ediſcimus. Hoc
quantum ad gloriam Dei. Alioquin quantum ad noſtram petitionem, cum
dicimus, Santificetur nomen tuum, *id petimus ut ſanctificetur in no-*
bis, qui in illo ſumus: ſimul & in ceteris quos adhuc gratia Dei expectat;
ut & huic præcepto pareamus, orando pro omnibus; etiam pro inimicis no-
ſtris. Ideoque ſuſpenſa enuntiatione nos dicentes, Sanctificetur in nobis, in om-
nibus dicimus.

8. *Adveniat regnum tuum*. Paratum electis ab origine Mundi, Regnum
pacatiſſimum, quo ſubactis inimicis regnabis in ſanctis ſine fine. Quod qui-
dem Regnum nunc in ſanctis per gratiam in ſpe, & in beatis illorum A-
nimabus poſt mortem in re inchoatum per gloriam, perficietur & con-
ſummmabitur in Reſurrectione. Quomodo igitur quidam (inquit Tertullia-
nus) protractum quemdam ſæculo poſtulant, orantes ſcilicet pro mora finis;
cum Regnum Dei, quod ut adveniat oramus, ad conſummationem ſæculi
tendat? „ Optamus maturius regnare, & non diutius ſervire. Etiamſi præfi- *Idem c. 5.*
„ nitum in oratione non eſſet de poſtulando Regni adventu; ultro eam vo-
„ cem protuliſſemus, feſtinantes ad ſpei noſtræ complexum. Clamant ad
„ Dominum invidia Animæ Martyrum ſub Altari: Quonam uſque non ul-
„ ciſceris, Domine, ſanguinem noſtrum de incolis terræ? Nam utique ultio
„ illorum a ſæculi fine dirigitur. Immo, quam celeriter veniat, Domine,
„ Regnum tuum. Votum Chriſtianorum, confuſio Nationum, exultatio An-
„ gelorum, propter quod conflictamur; immo potius propter quod oramus.
Quia vero ante judicii diem oportet prædicari Evangelium omnibus genti-
bus, & electorum ſocietatem congregari ut corpus Chriſti myſticum perficia-
tur & conſummetur, fiatque unum ovile & unus paſtor, eadem petitio-
ne oramus pro Evangelii & Chriſtianæ Religionis propagatione per omnem

terram. Et hæc enim Regni Dei ſignificatio colligitur ex verbis Chriſti; Luc. 9. 27. *Dico autem vobis vere: Sunt aliqui hic ſtantes qui non guſtabunt mortem donec videant Regnum Dei.*

9. *Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra.* Quod decreviſti, & quod præcipis, fiat a nobis, & in nobis, qui degimus ſuper terram, ſicut fit in
Pſ. 102. 21. cælo ab Angelis, de quibus ſcriptum eſt: *Benedicite Domino omnes virtutes ejus, Miniſtri ejus qui facitis voluntatem ejus.* Impleatur a nobis & in nobis, ſive agendo, ſive patiendo, prompte, alacriter, integre, pure, ex amore, fideliter, conſtanter, perſeveranter, quicquid providentia tua de nobis ſtatuit propter gloriam tuam. Hanc petitionem S. Lucas prætermiſit, quia
S. Aug. Enchiridii c. 116. duarum priorum quodammodo repetitio eſt, ut obſervat Sanctus Auguſtinus. Hujus enim petitionis ſenſus eſt, interprete S. Hilario: „ Ut ſicuti volunta-
S. Hilar. in Pſal. 134. „ ti Dei in cælis ab indeſeſſis & cæleſtibus Virtutibus paretur; ita & a no- „ bis in terra pareatur, ne corporalis nos infirmitas ab exequenda ejus vo- „ luntate deflectat: (in cælis enim indeſeſſis quotidie vocibus dicitur Sanctus, „ Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth: Pleni ſunt cæli & terra gloria „ tua.) Ut nobis quoque nihil aliud in opere ſit, per quod ſanctificatur no- „ men ejus: nihil aliud in ſpe, per quod & in nos Regnum ejus ſperamus;
Tertull. lib. de Oratione cap. 4. „ nihil aliud in voluntate, per quod ei æternæ a nobis laudes ſunt deferen- „ dæ. *Oramus ut fiat in nobis voluntas Dei in terris, ut poſſit fieri & in cælis.* Quid autem Deus vult quam incedere nos ſecundum ſuam diſciplinam? „ Petimus ergo ſubſtantiam & facultatem voluntatis ſuæ ſubminiſtret nobis, „ ut ſalvi ſimus, & in cælis & in terris, quia ſumma eſt voluntatis ejus „ ſalus eorum quos adoptavit. Eſt & illa voluntas quam Dominus admini- „ ſtravit prædicando, operando, ſuſtinendo. Sic enim ipſe pronuntiavit non „ ſuam, ſed Patris facere ſe voluntatem. Sine dubio quæ faciebat, ea erant „ voluntas Patris, ad quæ nunc nos velut ad exemplaria provocamur. ut „ & prædicemus, & operemur, & ſuſtineamus ad mortem uſque. Quæ ut „ implere poſſimus, opus eſt Dei voluntate. Item dicentes, *Fiat voluntas* „ *tua*, vel eo nobis bene optamus, quod nihil mali ſit in Dei voluntate, „ etiamſi quid pro meritis cujuſque ſecus irrogatur. Jam hoc dicto ad ſuffe- „ rentiam noſmetipſos præmonemus. Dominus, quoque cum ſub inſtantiam „ Paſſionis infirmitatem carnis demonſtrare jam in ſua carne voluiſſet, Pa- „ ter, inquit, transfer poculum iſtud. Et recordatus, niſi quod mea non, ſed „ tua fiat voluntas. Ipſe erat voluntas & poteſtas Patris, & tamen ad de- „ monſtrationem ſufferentiæ debitæ voluntati ſe Patris tradidit.

10. *Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie.* Subſidium omne ad ſuſtentationem, & conſervationem vitæ cum temporalis, tum ſpiritualis, nobis tribue. Da nobis victum & veſtitum, quibus contenti ſumus. *Panem noſtrum*, quem paterna providentia & bonitate nobis deſtinaſti, in quem
S. Greg. M. l. 24. Mor. cap. 7. oculi omnium ſperant, & qui das illis eſcam in tempore opportuno. Pa- „ nem noſtrum dicimus; & tamen ut detur oramus: Noſter quippe fit cum „ accipitur, qui tamen Dei eſt, quia ab illo datur. Sicut juſtitia noſtra „ dicitur, non quæ ex noſtro noſtra eſt, ſed quæ divina largitate fit noſtra. Da nobis panem noſtrum *ſuperſubſtantialem*, ſubſtantiæ ſuperadditum ad illam roborandam, conſervandam, augendam. Vel, *Panem noſtrum præcipuum, egregium, peculiarem*, ſecundum Verſionem Symmachi: Illum ſcilicet qui
Joann. 6. dixit: *Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcendi.* Panem qui ſuper om-
S. Hieron. in c. 5. Matt. nes ſubſtantias eſt, & univerſas creaturas ſuperat. In Evangelio, quod ſecundum Hebræos appellabatur, panem craſtinum ſignificari Sanctus Hieronymus obſervat, ut ſit ſenſus, Panem noſtrum craſtinum, id eſt, futurum da nobis hodie. Luc. 11. Vulgatus interpres vertit, *quotidianum*, quo nempe ſingu-

ſingulis diebus indigemus. *Da nobis.* Non mihi tantum, ſed omnibus qui tibi ſerviunt. *Orandum autem* (inquit S. Ambroſius) *præcipue & pro populo doceris, hoc eſt, pro toto corpore, pro membris omnibus matris tuæ, in quo mutuæ charitatis eſt inſigne ... Si pro te roges tantum, ſolus pro te rogabis. Si autem pro omnibus roges, omnes pro te rogabunt: Siquidem & tu in omnibus es. Ita magna remuneratio eſt, ut orationibus ſingulorum acquirantur ſingulis totius plebis ſuffragia. In quo arrogantia nulla, ſed humilitas major eſt, & fructus uberior.* Da nobis *hodie* quamdiu vivimus; *per ſingulos dies, donec hodie cognominatur.* Vel hodie, tamquam filiis ſub cura patris exiſtentibus, qui in dies recipiunt a patre quicquid ipſis ad vitæ ſuſtentationem neceſſarium eſt. *Hodie*, quia ſolliciti eſſe non debemus de craſtino.

S. Ambr. lib. 1. de Cain & Abel c. 9. — *Hebr. 3. 13.*

11. *Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Remitte nobis *peccata noſtra*, quibus tamquam ære alieno divinæ tuæ juſtitiæ tenemur obſtricti: & pro quibus pœnas luemus ad ultimum uſque quadrantem, niſi miſericorditer condonaveris, *Sicut & nos dimitsimus debitoribus noſtris*; id eſt, proximis qui nos offenderunt. *Sicut*, non ſignificat æqualitatem in modo remittendi, quia Deus nobis & plura, & graviora, & liberalius remittit, & intrinſecus, delendo culpam, infundendo gratiam, ex injuſtis juſtos faciendo, pœnas æternas condonando: ſed ſimilitudinem ſignificat, & rationem. *Et dimitte nobis peccata noſtra; ſiquidem & ipſi dimittimus omni debenti nobis.* EXOMOLOGESIS *eſt petitio veniæ: quia qui petit veniam, delictum confitetur. Debitum autem in Scripturis delicti figura eſt, quod perinde judicio debeatur, & ab eo exigatur, nec evadat juſtitiam exactionis; niſi donetur exactio, ſicut illi ſervo Dominus debitum dimiſit.* Per hanc igitur petitionem voluit nobis Salvator oſtendere, *Quantumlibet juſte in hujus vitæ caligine atque infirmitate vivamus, non nobis deeſſe peccata pro quibus dimittendis debeamus orare, & eis qui in nos peccant, ut & nobis ignoſcatur, ignoſcere ...: Delet omnino hæc oratio minima & quotidiana peccata. Delet & illa a quibus vita fidelium ſcelerate etiam geſta: ſed pœnitendo in melius mutata diſcedit: ſi quemadmodum veraciter dicitur,* Dimitte nobis debita noſtra, *quoniam non deſunt quæ dimittantur, ita veraciter dicatur,* Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris; *id eſt, ſi fiat quod dicitur, quia & ipſa eleemoſyna eſt veniam petenti homini ignoſcere.*

Luc. 11. 4. Tert. lib. de Orat. cap. 7 — *S. Aug. lib. 21. de Civ. Dei c. 27. Idem Enchiridi c. 71*

12 *Et ne nos inducas in tentationem.* Ne nos ſinas induci in tentationem ſive a tentatione vinci. „ Non enim per ſeipſum inducit Deus, ſed induci patitur eum, quem ſuo auxilio deſeruerit, ordine occultiſſimo ac meritis. „ Cauſis etiam ſæpe manifeſtis dignum judicat ille quem deſerat, & in ten- „ tationem induci ſinat. Aliud eſt autem induci in tentationem. Nam ſine „ tentatione probatus eſſe nullus poteſt, ſive ſibi ipſi, ſive alii .... Non er- „ go hic oratur ut non tentemur, ſed ut non inferamur in tentationem: „ tamquam ſi quiſpiam cui neceſſe eſt examinari, non oret ut igne non con- „ tingatur, ſed ut non exuratur. *Vaſa enim figuli probat fornax, & homi- „ nes juſtos tentatio tribulationis* ..... Fiunt igitur tentationes per ſatanam, „ non poteſtate ejus, ſed permiſſu Domini, ad homines aut pro ſuis pecca- „ tis puniendos, aut pro Domini miſericordia probandos & exercendos. Et „ intereſt plurimum in qualem quiſque tentationem incidat. Non enim in „ talem incidit Judas, qui vendidit Dominum, in qualem incidit Petrus, „ cum territus Dominum negavit. Sunt etiam tentationes humanæ, credo „ cum bono quiſque animo, ſecundum humanam tamen fragilitatem, in „ aliquo conſilio labitur, aut irritatur in fratrem ſtudio corrigendi, paulo „ tamen amplius quam Chriſtiana tranquillitas poſtulat. De quibus Apoſto- „ lus dicit, ' Tentatio vos non apprehendat niſi humana: *cum idem dicat,*

Idem lib. de ser Dom. in monte c. 9. — *Eccl. 27. 6.*

1. Cor. 10. 13. Fidelis Deus, qui vos non ſinet tentari ſupra quam poteſtis ferre, ſed faciet cum tentatione etiam proventum, ut poſſitis tolerare. „ In qua ſententia ſa-„ tis oſtendit, non id nobis orandum eſſe ut non tentemur, ſed ne in ten-„ tationem inducamur. Inducimur enim, ſi tales acciderint quas ferre non „ poſſumus. Sed cum tentationes periculoſæ, in quas inferri atque induci „ perniciosum eſt, aut proſperis rebus temporalibus, aut adverſis orian-„ tur, nemo frangitur adverſarum moleſtia, qui proſperarum delectatione „ non capitur.

13. *Sed libera nos a malo. Amen.* Libera nos a peccato, quod ſummum malum eſt, a concupiſcentia, a qua unuſquiſque tentatur abſtractus & illectus, quæ cum conceperit, parit peccatum; ab omnibus occaſionibus & incentivis peccati, a malo, id eſt, Maligno, nempe a Diabolo, ejuſque tentationibus ſæpe noxiis, ſemper vero periculoſis. Libera nos ab omnibus malis adverſiſque rebus. Hæc verba S. Lucas prætermiſit, ut intelligeremus ad illud ſuperius quod de tentatione dictum eſt, pertinere. Ideo quippe ait, *Sed*
S. Aug. Enchrid. c. 116. *libera*, non ait, *Et libera*, tamquam unam petitionem eſſe demonſtrans: (Noli hoc, ſed hoc:) Ut ſciat unuſquiſque in eo ſe liberari a malo, quod non infertur in tentationem ... Sequitur in Græcis quibuſdam Codicibus: *Quoniam tuum eſt Regnum, & potentia, & gloria in ſæcula.* Hanc Doxologiam in ſuis habuerunt S. Joannes Chryſoſtomus, Euthymius, Theophylactus. Legitur in Syriaca & Arabica Verſione. Verum ex oratione Dominica & Evangelico Textu expungendam eſſe conſtat ex Latina Sancti Hieronymi Editione, qui Novum Teſtamentum Græcæ Fidei reddidit, ex omnibus Codicibus Latinis, ex omnibus Patribus Eccleſiæ Latinæ, illiuſque uſu perpetuo, nec non ex Græcis nonnullis Codicibus venerandæ antiquitatis, & probatæ fidei.

Amen. Fiat. Hæc vox quaſi orationis ſignaculum eſt, ex fide profectum ad firmum & flagrans precantis deſiderium votumque declarandum, quo congrue & opportune clauditur, ac firmiter in mente ſupplicantis obſignatur oratio,

14. *Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater veſter cæleſtis delicta veſtra. Si autem non dimiſeritis hominibus; nec Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.* Repetit Chriſtus rationem quintę petitioni Dominicæ orationis adjectam, cauſamque exponit cur eam adjecerit, quia fundamentum hujus orationis eſt fides, quæ per dilectionem operatur: Ex charitate autem quodammodo ſuſpenſa eſt omnium noſtrarum petitionum conceſſio. Deinde, quia ad hoc officium ignoſcendi ægre trahimur, illud nobis Magiſter charitatis inculcat. Tertio, quia filii non ſunt Patris cæleſtis, quem compellant, qui fratres inter ſe non ſunt, & fraternam inter ſe dilectionem non exercent, quæ mutua indulgentia demonſtratur. *Si* ergo *dimiſeritis hominibus*, æqualibus veſtris, fratribus veſtris injurias vobis illatas, Pater veſter cæleſtis dimittet vobis delicta veſtra, modo aliæ conditiones adſint ad veram pœnitentiam neceſſariæ. Si autem non dimiſeritis hominibus, nec Pater veſter cæleſtis remittet vobis delicta in ipſum commiſſa, longe
S. Aug. ſer. 57. al. de Diver. 9. c. 12. graviora. *Prætermiſſis omnibus petitionibus quas nos docuit, illam maxime docuit Chriſtus. Non multum fuerant illa commendanda, in quibus ſi peccator eſt, unde curetur agnoſcat: commendandum, in quo ſi peccaveris, cetera non eſt unde ſanari. Hoc enim debes dicere*, Dimitte nobis debita noſtra. *Quæ debita? Non deeſt: Homines ſumus ... In nulla alia ſententia ſic oramus, at*
Idem. l. 2. de ſerm Dom. in Monte c. 11. *quaſi paciſcamur cum Deo. Dicimus enim*, Dimitte nobis, ſicut & nos dimittimus. *In qua pactione ſi mentimur, totius orationis nullus eſt fructus.* Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater veſter cæleſtis

ſlis

-ltis delicta veſtra. Si autem non dimiſeritis, nec Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra .... *Periſti ſi hoc perdidiſti*.

15. *Cum autem jejunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes. Exterminant enim facies ſuas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem ſuam. Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans, ſed Patri tuo qui eſt in abſcondito: & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi*. Jejuniorum utilitatem Novi Teſtamenti gratia non removit, & continentiam corpori atque animæ profuturam, pia obſervatione ſuſcepit. Quoniam ſicut permanet apud intelligentiam Chriſtianam: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies*. Et, *Diliges proximum tuum ſicut teipſum*, & cetera talium mandatorum: ita quod in eiſdem libris de jejuniorum ſanctificatione & curatione præceptum eſt, nulla interpretatione vacuatur. „ In omni enim tem-
„ pore, omnibuſque diebus vitæ hujus ſæculi, jejunia nos contra peccatum
„ faciunt fortiores, jejunia concupiſcentias vincunt, tentationes repellunt,
„ ſuperbiam inclinant, iram mitigant, & omnes bonæ voluntatis affectus ad
„ maturitatem totius virtutis enutriunt, ſi tamen in ſocietatem ſibi benevo-
„ lentiam charitatis aſſumant .... *Tria namque ſunt quæ maxime ad religio-*
„ *ſas pertinent actiones; oratio, jejunium, & eleemoſyna*. Oratione propitia-
„ tio Dei quæritur, jejunio concupiſcentia carnis extinguitur, eleemoſynis
„ peccata redimuntur: ſimulque per omnia Dei in nobis imago renova-
„ tur, ſi & in laudem ejus ſemper parati, & ad purificationem noſtram ſi-
„ ne ceſſatione ſolliciti, & ad ſuſtentationem proximi indeſinenter ſumus
„ intenti. Hæc triplex obſervantia omnium virtutum comprehendit effe-
„ ctus. Hæc ad imaginem & ſimilitudinem Dei pervenit, & a Spiritu San-
„ cto inſeparabiles facit. Quia in orationibus permanet fides recta, in jeju-
„ nio innocens vita, in eleemoſynis mens benigna. De eleemoſyna primum
„ agit Chriſtus in divino illo Sermone, tum de oratione, poſtmodum de jejunio; & ab illis pariter vanæ gloriæ peſtilentem auram avertit, *Cum jejunatis*, inquit, *nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes*. Ne tetrico triſtique vultu ſitis, hypocritarum inſtar, qui vultum ſquallore deformant, & affectata triſtitia immutant, ad oſtentationem jejuniorum ſuorum. *Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava*. Lavari & ungi ſolebant Judæi extra luctus tempora, præcipue vero quoties ſolito erant lætiores, ut diebus Feſtis, *Ruth*. 3. 3. 2. *Regum* 12. 20. & 4. *Regum* 4. 2. *Eſther*. 2. 12. Vult ergo Chriſtus, ut Diſcipuli ſui, cum privatis ſpontaneiſque jejuniis carnem ſuam domant, in habitu cultuque ſuo nihil immutent, vetatque ne dejecto triſtique vultu jejunium ſuum prodant, & ſanctimoniæ famam hac exercitatione, quæ ſine pietate & humilitate ad modicum utilis eſt, aucupentur: immo jejunium lætitia & hilaritate vultus celari jubet. *Et Pater tuus, qui videt in abſcondito*; Qui jejunium tuum ab oculis hominum abſconditum, ſeu piam, qua jejunas, intentionem videt, *reddet tibi*. „ Manifeſtum eſt his præceptis omnem noſtram intentionem in in-
„ teriora gaudia dirigi, ne foris quærentes mercedem, huic ſæculo confor-
„ memur, & amittamus promiſſionem tanto ſolidioris atque firmioris,
„ quanto interioris beatitudinis, qua nos elegit Deus conformes fieri imagi-
„ ni Filii ejus.

S. Leo ſer. 14. de Jejunio 10. menſis & Eleemoſynis ejuſdem 4.

Idem ſer. 12

S. Jo. Chryſ. Hom. 21. in Matth. S. Hier. in c. 6. Matth.

S. Aug. lib. 2. de ſer. Dom. in Mont. c. 12.

16. *Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra; ubi ærugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur. Theſaurizate autem vobis theſauros in cælo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur; & ubi fures non effodiunt, nec furantur*. Non divitiarum poſſeſſionem, ut Cæleſtius hæreticus putavit, ſed divitiarum ſtudium, & avaritiam Chriſtus damnat. Cujus ſenſum

1. Tim. 6. explicans S. Paulus ait: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum eſt cupiditas.* Nolite, inquit Salvator, divitias in terra congregare, quas amittere poteſtis, ſive quia corrodentur a tineis, ut veſtes; ſive quia ærugine conſumentur, ut metalla; aut alio quovis modo peribunt; aut certe a furibus & prædonibus poſſunt auferri: ſed congregate divitias ſpiritales & nuſquam perituras in cælo, quas nemo vobis eripere valeat. Hoc eſt quod Apoſtolus divitibus hujus ſæculi præcipit: *Non ſperare in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo; bene agere, divites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare, theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.* Contra vero qui theſauros in terra congregant avari, nihil ſibi congregant in futurum, præter theſaurum iræ divinæ, præter ignis arcani ſubterraneum ad pœnam theſaurum, ut Tertulliani verbis utar. Unde Apoſtolus
Jacobi 5. 1. 2. 3. Jacobus. *Agite nunc divites* (inquit) *plorate ululantes in miſeriis veſtris, quę advenient vobis. Divitiæ veſtræ putrefactæ ſunt, & veſtimenta veſtra a tineis comeſta ſunt. Aurum & argentum veſtrum æruginavit; & ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & manducabit carnes veſtras ſicut ignis. Theſaurizaſtis vobis iram in noviſſimis diebus.*

17. *Ubi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum.* Cor hic affectum &
Pſal. 61. 11. deſiderium ſignificat. *Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere.* Si divitiis in terra congregandis ſtudes, animum habes in terra penitus defixum, & principibus materiis alligatum: Si vero theſauros in cælo congregare ſatagis, cor vere ſurſum habes, animus ille tuus cæleſtis, & ad cæleſtia natus, atque vocatus, qui Patrem in cælo invocat, illuc ſuas cogitationes, affectus, de-
Philip. 3. 20. ſideria, curas, ſtudiaque ſua dirigit, ut dicere poſſis cum Apoſtolo: *Noſtra autem converſatio in cælis eſt.* „ Etſi corpus includitur, etſi caro detinetur, „ omnia ſpiritui patent. Vagare ſpiritu, ſpatiare ſpiritu, & non ſtadia opa„ca aut porticus longas proponens tibi, ſed illam viam quæ ad Deum du„cit. Quoties eam ſpiritu deambulaveris, toties in carcere non eris: (in-
Tertull. lib. Ad Martyres cap. 2. „ quit Tertullianus) *Nihil crus ſentit in nervo, cum animus in cælo eſt; Totum hominem animus circumfert; & quo velit transfert. Ubi autem erit cor tuum, illic erit & theſaurus tuus. Ibi ergo ſit cor noſtrum ubi volumus habere theſaurum.*

18. *Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebroſum erit. Si ergo lumen quod in te eſt, tenebræ ſunt; ipſæ tenebræ quantæ erunt?* Oculus lumen eſt corporis, quo membra omuia illuminantur, & in ſuis officiis diriguutur. Hic ſumitur pro mente & intentione. Si oculus purus ſit, nullo pravo humore vitiatus, omnia corporis membra ita illuſtrabuntur, ut recte ſua peragaut officia. Si animus tuus fuerit ſimplex, purus, integer, nullis pravorum affectuum, maxime vero avaritiæ nebulis obſcuratus; ſi auimi tui intuitus & intentio ad cæleſtia dirigatur; totum operum tuorum corpus in luce juſtitiæ verſabitur. Contra vero ſi oculus ille interioris hominis fuerit improbus, & terrenis affectibus obnubilatus ſi intentio prava fuerit, totum corpus actionum, quas illa dirigit, tenebroſum erit; id eſt, juſtitiæ luce & pulchritudine deſtitutum. Si ergo oculus interior, judicium, intentio animi, quæ lumen quoddam eſt, in tenebras vertatur, & terrenis affectibus obnubiletur: quauta caligine malitiæ, quantis tenebris peccatorum obſitum erit totum operum corpus, quod lumen non
S. Aug. l. 2. de ſerm. habet, niſi a recto judicio & bona intentione derivatum? „ Oculum ergo hic „ accipere debemus, ipſam intentionem, qua facimus quicquid facimus; quæ „ ſi

,, ſi munda fuerit & recta, & illud aſpiciens quod aſpiciendum eſt; omnia *Domini in*
,, opera noſtra, quæ ſecundum eam operamur, neceſſe eſt bona ſint. Quæ *Monte,c.13.*
,, omnia opera totum corpus appellavit; quia & Apoſtolus membra noſtra
,, dicit quædam opera, quæ improbat & mortificanda præcipit, dicens,
,, *Mortificate ergo membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, im-* *Coloſſ. 3.5.*
,, *munditiam, avaritiam, &c.* Non ergo quid quiſque faciat, ſed quo ani-
,, mo faciat, conſiderandum eſt. Hoc eſt enim lumen in nobis, quia hoc
,, nobis manifeſtum eſt bono animo nos facere quod facimus: Omne enim
,, quod manifeſtatur, lumen eſt. Nam ipſa facta quæ ad hominum ſocieta-
,, tem a nobis procedunt, incertum habent exitum, & ideo tenebras eas
,, vocavit. Non enim novi cum pecuniam porrigo indigenti & petenti,
,, quid inde aut facturus ſit aut paſſurus; & fieri poteſt ut vel faciat ex
,, ea, vel propter eam patiatur aliquid mali, quod ego cum darem, non
,, evenire voluerim, neque hoc animo dederim. Itaque ſi bono animo fe-
,, ci, quod mihi cum facerem notum erat, & ideo lumen vocatur; illumi-
,, natur etiam factum meum, qualemcumque exitum habuerit: Qui exitus
,, quoniam incertus & ignotus eſt, tenebræ appellatæ ſunt. Si autem malo
,, animo feci, etiam ipſum lumen tenebræ ſunt. Lumen enim dicitur, quia
,, novit quiſque quo animo faciat, etiam cum malo animo facit: ſed ipſum
,, lumen tenebræ ſunt, quia non in ſuperna dirigitur ſimplex intentio, ſed
,, ad inferiora declinat, & duplici corde quaſi umbram facit. *Si ergo lumen,*
,, *quod in te eſt, tenebræ ſunt, tenebræ quantæ?* Hoc eſt, ſi ipſa cordis in-
,, tentio qua facis quod facis, quæ tibi nota eſt, ſordidatur appetitu rerum
,, terrenarum & temporalium, atque cæcatur; quanto magis ipſum factum,
,, cujus incertus eſt exitus, ſordidum & tenebroſum eſt, quia etſi bene ali-
,, cui proveniat, quod tu non recta & munda intentione facis; quomodo
,, tu feceris, tibi imputatur, non quomodo illi provenerit. *Huc igitur per-*
,, *tinet totus iſte locus ab oculi corporei ſimilitudine*: Ut noverimus omnia o-
,, pera noſtra tunc eſſe munda, & placere in conſpectu Dei, ſi fiant ſim-
,, plici corde; id eſt, intentione ſuperna, fine illo charitatis; quia & pleni-
,, tudo Legis charitas.

19. *Nemo poteſt duobus dominis ſervire: Aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Non po-* *Rom. 13.10.* *teſtis Deo ſervare & Mammonæ*. Intentionem ſuam excuſare forte conatur avarus, dicendo: Fateor intendi a me animum ad divitias parandas; verum interim non omittam pietatis officia. Hanc excuſationem Chriſtus evertit: *Nemo poteſt* (inquit) *duobus dominis ſervire*. Quod de dominis in ſolidum intelligendum eſt, quomodo & Juris conſulti dicunt, Non poſſe eſſe duos dominos ejuſdem rei. Aut enim unum odio habebit, alterum amans; aut uni adhærebit, illumque reverebitur; alterum vero contemnet ac negliget. Servus enim domino totus addictus eſſe debet, ipſumque colere & diligere. Ex dilectione porro promptitudo obſequendi, ex odio obſequendi difficultas naſcitur. *Non poteſtis* igitur *Deo ſervire, & Mammonæ*. Mammona ſermone Syriaco divitiæ nuncupantur. Chriſtianus non po- *S. Hieron. in c. 6. Matth.* teſt ſimul divitiis Deoque ſervire, pietati & cupiditati; cum utraque totum ſibi hominem poſtulet. Non tamen qui habet divitias, ſed qui ſervit divitiis, a Chriſto damnatur. *Qui enim divitiarum ſervus eſt, divitias cuſtodit ut ſervus; qui autem ſervitutis excuſſit jugum, diſtribuit eas ut Dominus*.

20. *Ideo dico vobis, Ne ſolliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori veſtro quid induamini. Nonne anima plus eſt quam eſca, & corpus plus quam veſtimentum?* Et hic objectionem tacitam Chriſtus ſolvit. Eſto enim, dicet aliquis, non ſit de ſupervacuis laborandum; at eorum

quæ

Digitized by Google

quæ natura deſiderat, eam non habeo copiam, quæ in vitam omnem poſſit ſufficere; quam ubi ſum habiturus, finem faciam ſtudio habendi. Chriſtus hanc objectionem procedere oſtendit ex diffidentia de bonitate, potentia, & providentia divina. Nam Deum nobis poſſe & velle proſpicere de rebus neceſſariis, etiamſi nos obiter tantum curantes ea quæ præſens uſus requirit, omnem animi vim in ſtudium pietatis intendamus. Cum igitur animus ſimul in pietatis & divitiarum ſtudia inrendi non poſſit: *Ideo dico vobis, ne ſolliciti ſitis*, immodica illa & anxia ſollicitudine qua mens circa temporalia occupata, a debita ſpiritualium officiorum functione avocatur, vel qua tempus futurum ſuperflue præoccupat; vel qua fit ut metuat homo ne ſibi neceſſaria deficiant, dum Chriſtianæ pietatis & vocationis ſuæ officiis fungitur. *Labor exercendus eſt, ſollicitudo tollenda*. Ne ſolliciti ſitis *animæ veſtræ*. Id eſt, vitæ veſtræ. Anima qua vivimus, uſurpatur pro vita; ut Job. 2. verſ. *6. Verumtamen animam illius ſerva*. Ne ſolliciti ſitis præter modum de victu & veſtitu. *Nonne anima plus eſt quam eſca, & corpus plus quam veſtimentum?* Si Deus corpus & vitam nobis dedit, quæ majora ſunt, multo magis dare poteſt & vult cibaria ad vitam ſuſtentandam neceſſaria; & veſtimenta ad tuendum corpus contra cæli injurias. Quæ quidem minoris ſunt, & vitæ corporiſque cauſa dantur.

S. Thomas ſecunda ſecundæ q. 55. a. 6.

S. Hieron. in c. 6. Matt.

21. *Reſpicite volatilia cæli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & Pater veſter cæleſtis paſcit illa. Nonne vos magis pluris eſtis illis?* In aves, quę volant in aere, oculos conjicite: ſollicitæ non ſunt de victu: & illis cibum providentia ſua Deus ſubminiſtrat. Quanto magis vobis proſpiciet; ſiquidem illis longe præcellitis, ſpecialique vos providentia & amore complectitur & curat? Vos ſcilicet ad imaginem ſuam creavit, veſtrique gratia cetera condidit, vos adoptavit in filios, & ad cæleſte Regnum vocavit. *Aves ſine patrimonio vivunt, & in diem paſcua paſcuntur: & hæc nobis tamen nata ſunt: Quæ omnia ſi non concupiſcimus, poſſidemus.*

Minucius Felix in Octavio.

22. *Quis autem veſtrum cogitans poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?* Argumentum eſt a minori ad majus, ut conſtat ex collatione S. Lucæ capit. 12. 25. 26. *Quis autem veſtrum cogitando poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum? Si ergo neque quod minimum eſt poteſtis, quid de ceteris ſolliciti eſtis?* Quaſi dicat, Vita & corpus pluris ſunt quam menſura corporis: parum enim refert qua quis ſit ſtatura. Quod ſi hoc quod minus eſt Deus efficit citra ſtudium noſtrum, quanto magis citra anxiam noſtram ſollicitudinem in nobis conſervabit vitam & corpus, quæ potiora ſunt; ac proinde largietur quæ ad conſervationem eorum ſunt neceſſaria? „ Cujus poteſtate atque dominatu factum eſt, ut ad hanc ſtaturam corpus veſtrum perduceretur, ejus providentia etiam veſtri poteſt: Non autem veſtra cura factum eſſe ut ad hanc ſtaturam veniret corpus veſtrum, ex hoc intelligi poteſt, quod ſi curetis & velitis adjicere cubitum unum huic ſtaturæ, non poteſtis: Illi ergo etiam tegendi corporis curam relinquite, cujus videtis cura factum eſſe, ut tantæ ſtaturæ corpus habeatis.

S. Auguſt. lib. 2. de ſerm. Dom. in Monte, c. 15.

23. *Et de veſtimento quid ſolliciti eſtis? Conſiderate lilia agri, quomodo creſcunt: non laborant, neque nent. Dico autem vobis: Quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt ſicut unum ex iſtis.* Alterum divinæ providentiæ argumentum ſumit a liliis, quæ naſcuntur, non in hortis, quæ videri poſſunt humanæ curæ aliquid debere, ſed in agris, qualia in Palæſtinæ vallibus videbantur; quæ quidem omnem decorem ſuum uni Deo debent. Docet igitur Chriſtus, nos anxie ſollicitos eſſe non debere de veſtitu; ſiquidem liliorum, florumque ſimilium in agris ac deſertis locis ſponte naſcentium tantus eſt

eſt decor, ut Salomon in throno gloriæ ſuæ ſedens, trabeaque aurata fulgens, ipſorum amictus pulchritudine ac decore ſuperetur. Et revera quod ſe- S. *Hieron.*
„ ricum, quæ Regum purpura, quæ pictura textricum poteſt floribus compa-
„ rari? Quid ita rubet ut roſa? Quid ita candet ut lilium? Violæ vero pur-
„ puram nullo ſuperari murice, oculorum magis quam ſermonis judicium eſt.
Si autem fœnum agri, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit; quanto magis vos modicæ fidei! Mira in hoc ſermone vis eſt. Quod enim ait. *Quanto magis vos?* oſtendit, quanto Deus honore hominum genus cumulaverit, quantam etiam eorum curam gerat. Ac ſi diceret: *Vos*, quibus S. *Jo. Chr. H. 23. in Matt.*
„ rationalem animam dedit corpuſque formavit: Vos, propter quos fecit o-
„ mnia quæ videntur; propter quos miſit Prophetas, Legemque conſtituit:
„ propter quos etiam unigenitum Filium ſuum dedit. Deinde modeſtam ac
„ lenem increpationem ſubjicit Chriſtus ut magis excitet audientes ad eorum
„ quæ dicuntur, aſſenſum: *Modicæ fidei*. Si erga hæc vilia, neque magno
„ uſui neceſſaria, tantam providentiam Creator oſtendit; quomodo te negli-
„ gere poterit atque deſpicere, animal longe omnibus, quæ propter te uti-
„ que creavit, honoratius?

24. *Nolite ergo ſolliciti eſſe, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater veſter, quia his omnibus indigetis.* Anxiam de rebus terrenis, etiam neceſſariis, ſollicitudinem Chriſtus a ſuorum animis amandare pergit. *Hæc enim omnia*, inquit, *Gentes inquirunt*. Ad horum copiam ſufficientem in omne tempus comparandam, cogitationes, curas, labores omnes ſuos dirigunt Ethnici, veri Dei, & provindentiæ illius cognitione deſtituti, nec alia his majora bona ſperantes. Vos vero ad majora, ſpiritualia ſcilicet, ac æterna bona vocatos, Deique providentiſſimi, potentiſſimi, beneficentiſſimi cultores, de cibo, potu, veſtimentis, aliiſque perſonæ veſtræ, familiæ, ſtatui neceſſariis, immodice ſolicitos eſſe dedecet: ſiquidem, *Pater veſter*, qui præcipua providentia vobis proſpicit, ſpecialique bonitate vos complectitur ac fovet, ſcit quod his omnibus indigetis. Non dixit, Novit Deus, ſed novit Pater ve- *Ibidem.*
„ ſter; ut eos ad ſpem fiduciamque certiorem excitaret. Si ergo eſt pater
„ veſter, & talis pater; nequaquam deſpiciet filios indigentes & mala ex-
„ trema ſuſtinentes, cum ne homines quidem patres filiis ſuis neceſſaria ſubminiſtrare negligant. *Scit, quia his omnibus indigetis*. Ipſe enim conſtituit ut hanc indigentiam natura pateretur: cum igitur *tam pater nemo*, *tam pius nemo* ſit (ut loquitur Tertullianus) filiis ſuis in rerum neceſſariarum proviſione non deerit.

25. *Quærite ergo primum Regnum Dei, & juſtitiam ejus & hæc omnia adjicientur vobis.* Quærite *primum*, id eſt, ante omnia, præcipue, propter ſe, ut finem, *Regnum Dei*, Regnum cæleſte, vitam æternam a Deo promiſſam electis ſuis: *& juſtitiam ejus*, id eſt mandatorum obſervantiam, quam a nobis exigit & poſtulat, ut viam, qua ad Regnum perveniamus. *Et hæc omnia*, temporali vitæ neceſſaria, *adjicientur vobis*, velut auctarium & cumulus. Regnum enim Dei & juſtitia ejus, principale noſtrum eſt (ut ita loquar) *Unum neceſſarium*; in quo labores, curæ, ſtudia noſtra præcipue eſſe debent, cetera acceſſoria. Hic igitur oſtendit Chriſtus, S. *Aug. l. 2. de Serm. Dom. in Monte c. 16.* non eſſe hæc appetenda, tamquam talia bona noſtra, ut propter ipſa debeamus bene facere, ſi quid facimus; ſed tamen eſſe neceſſaria. „ Quid enim
„ interſit inter bonum quod appetendum eſt, & neceſſarium quod ſumen-
„ dum eſt, hac ſententia declaravit. Regnum ergo & juſtitia Dei bonum
„ noſtrum eſt, & hoc appetendum, & ibi finis conſtituendus, propter
„ quod omnia facimus, quæcumque facimus. Sed quia in hac vita militamus, ut

„ ad

„ ad illud Regnum pervenire poſſimus, quæ vita ſine his neceſſariis agi non
„ poteſt; Apponentur vobis hæc (inquit) Sed vos Regnum Dei & juſti-
„ tiam ejus primum quærite. Cum enim dixit illud primum, ſignificavit quia
„ hoc poſterius quærendum eſt, non tempore, ſed dignitate: Illud tamquam
„ bonum noſtrum, hoc tamquam neceſſarium noſtrum; neceſſarium autem
„ propter illud bonum. Ergo quæcumque res propter aliud aliquid quæritur,
„ ſine dubio inferior eſt, quam id propter quod quæritur, & ideo illud pri-
„ mum eſt propter quod iſtam rem quæris, non iſta res propter quam illud quæ-
„ ris. Quapropter ſi Evangelium & Regnum Dei propter cibum quærimus, prio-
„ rem facimus cibum, & poſterius Regnum Dei; ita ut ſi non deſit cibus,
„ non quæramus Regnum Dei: hoc eſt primum quærere cibum, & deinde
„ Regnum Dei, id eſt, hoc priore loco ponere, illud poſteriore. Si autem
„ ideo quæramus cibum, ut habeamus Regnum Dei, facimus quod dictum
eſt, *Quærite primum Regnum Dei & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.*

26. *Nolite ergo ſolliciti eſſe in craſtinum. Craſtinus enim dies ſollicitus erit ſibi ipſi. Sufficit diei malitia ſua.* Craſtinum pro tempore futuro in Scripturis ſanctis ſumitur, ſicut & Jacob in Geneſi loquitur: *Exaudiet me cras juſtitia mea.* Ne anxie ſolliciti ſitis de rebus temporalibus in futurum comparandis. *Craſtinus enim dies ſollicitus erit ſibi ipſi.* Proprias curas afferet. Per proſopopejam diei tribuit, quæ homini conveniunt. *Sufficit diei malitia ſua.* Malitiæ nomine hic intelligitur labor, afflictio, vexatio. *Sufficit ergo nobis de præſentibus hujus ſæculi cogitare anguſtiis. Quid neceſſe eſt ſenſum ad incerta & futura extendere, quæ aut conſequi non poſſimus, aut cito inventa perdamus?*

S. Hieron. in Comment. & Ep. 147. ad Amandum.

SENSUS MORALIS.

I. ATTENDITE *ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis. Alioquin mercedem non habebitis apud Patrem veſtrum.* Impotentiſſimam hic hominum cupiditatem Chriſtus eliminat & impugnat, inanis videlicet gloriæ ſtudium, quæ bonorum operum fructus vitiat & corrumpit, maxime vero eleemoſynæ, orationis, & jejunii, ex quibus gloriam captare proclivius eſt. „ Hæc eſt noſtra in ipſa peregrinatione juſtitia, ut
„ ad illam perfectionem plenitudinemque juſtitiæ, ubi in ſpecie decoris ejus
„ jam plena & perfecta charitas erit, nunc ipſius curſus rectitudine & perfe-
„ ctione tendamus, caſtigando corpus noſtrum, & ſervituti ſubjiciendo, &
„ eleemoſynas in dandis beneficiis, & dimittendis quæ in nos ſunt commiſſa
„ peccatis, hilariter & ex corde faciendo, & orationibus indeſinenter inſtan-
„ do; & hæc faciendo in doctrina ſana, qua ædificatur fides recta, ſpes fir-
„ ma, charitas pura. Hæc eſt nunc noſtra juſtitia, qua currimus eſurientes
„ & ſitientes ad perfectionem plenitudinemque juſtitiæ, ut ea poſtea ſature-
„ mur. Unde Dominus in Evangelio cum dixiſſet, *Nolite facere juſtitiam*
„ *veſtram coram hominibus, ut videamini ab eis*; ne iſtum noſtrum curſum
„ ſine humanæ gloriæ metiremur, non eſt in expoſitione juſtitiæ executus
„ niſi tria iſta, jejunium, eleemoſynas, orationes; jejunio ſcilicet univerſam
„ corporis caſtigationem ſignificans; eleemoſynis omnem benevolentiam &
„ beneficentiam, vel dandi, vel ignoſcendi; & oratione inſinuans omnes re-
„ gulas ſancti deſiderii. Cavete ne inanis gloriæ ſtudio bona opera faciatis.
Non enim officiis, ſed finibus a vitiis diſcernuntur virtutes. Bonum igitur quod fit ab homine, ſi non fiat propter illum finem, propter quem fieri debere vera Sapientia præcipit, ſcilicet propter finem charitatis, propter Dei glo-

S. Aug. l. de Perfectione juſtitiæ hominis cap. 8.

Digitized by Google

gloriam ; *etſi officio videtur bonum, ipſo non recto fine peccatum eſt* .... *Veræ*
enim *virtutes Deo ſerviunt in hominibus, a quo donantur hominibus*. Si hu-
manam gloriam, laudeſque & ſavorem hominum bonis operibus veſtris con-
ſectemini, næ vos infelices, *Mercedem* enim *non habebitis apud Patrem ve-* *S. Jo. Chryſ.*
ſtrum ... „ Multam præceptum iſtud continet cautionem, & ineffabilem quam- *Hom. 16.*
„ dam Dei erga homines curam, id providentis, ne boni operis mercedem *in Matt.*
„ amittant. Poteſt enim aliquis etiam coram hominibus eleemoſynam ſace-
„ re, nec tamen hoc ideo facere ut illam oculis hominum oſtentet : & ali
„ quis non coram hominibus faciens, eo tamen animo facere ; ut ſe id fa-
„ cientem optet videri. Propter quod non omnino indiſcrete factum ipſum,
„ ſed voluntatem aut coronat, aut punit. Niſi enim hæc diligentia fuiſſet
„ adjuncta, feciſſet plurimos ad miſericordiam ſegniores: quia non omnes u-
„ bique poſſent id facere latenter. Propterea ab hujus te vinculo neceſſita-
tis abſolvens, *Non fini operis, ſed voluntati operantis, mercedem damnumve*
decernit. Ne enim diceres, Cur ſuſtineo detrimentum, ſi quod facio alter
aſpexerit? Non hoc, inquit, requiro, ſed mentem tuam, modumque miſe-
rendi. Curare quippe vult animam, omnique ęgritudine liberare. Fiant co-
ram hominibus opera juſtitiæ, ad gloriam Dei, ad ædificationem aliorum:
ſed non fiant intuitu humanæ laudis, aut quorumvis temporalium commo- *S. Gregor. M.*
dorum. Nam „ Fit plerumque, ut bonum opus & in occulto ſit, cum fit *P. 2. Paſto-*
„ publice; & rurſus in publico, cum agitur occulte. Qui enim in publico *ralis cura*
„ bono opere non ſuam, ſed ſuperni Patris gloriam quærit, quod fecit ab- *Admonit.*
„ ſcondit; quia ſolum illum teſtem habuit, cui placere curavit. Et qui in ſe- *36.*
„ creto ſuo bono opere deprehendi ac laudari concupiſcit; & nullus fortaſſe
„ vidit quod exhibuit, & tamen hoc coram hominibus fecit : Quia tot te-
„ ſtes in bono opere ſecum duxit, quot humanas laudes in corde quæſivit.
„ *Sane* cum pro recto opere laus tranſitoria quæritur, æterna retributione res
„ digna vili pretio venumdatur. De quo videlicet pretio percepto Veritas di-
„ cit, Amen dico vobis, Receperunt mercedem ſuam. Sors hæc fuit veterum
„ Romanorum, qui privatas res ſuas pro re communi, hoc eſt, Republica, *S. Aug. lib. 5.*
„ & pro ejus ærario contempſerunt, avaritiæ reſtiterunt, conſuluerunt patriæ *de Civ. Dei*
„ conſilio libero; neque delicto ſecundum leges ſuas, neque libidini obnoxii; *c. 14. 15. &*
„ His omnibus artibus tamquam vera via niſi ſunt ad honores, imperium, *17.*
„ gloriam; honorati ſunt in omnibus fere Gentibus; Imperii ſui leges impo-
„ ſuerunt multis gentibus; hodieque litteris & hiſtoria glorioſi ſunt in om-
nibus pene gentibus. *Non eſt quod de ſummi & veri Dei juſtitia conqueran-*
tur: perceperunt mercedem ſuam ... Conſideremus quanta contempſerint, quę
„ pertulerint, quas cupiditates ſubegerint pro humana gloria, qui eam tam-
„ quam mercedem talium virtutum accipere meruerunt, & valeat nobis e-
„ tiam hoc ad opprimendam ſuperbiam: ut cum illa civitas in qua nobis re-
„ gnare promiſſum eſt, tantum ab hac diſtet, quantum diſtat cęlum a terra,
„ a temporali lætitia vita æterna; ab inanibus laudibus ſolida gloria, a ſo-
„ cietate mortalium ſocietas Angelorum, a lumine ſolis & lunæ lumen e-
„ jus qui fecit ſolem & lunam, nihil ſibi magnum feciſſe videantur tantæ
„ patriæ cives, ſi pro illa adipiſcenda fecerint boni operis aliquid, vel ma-
la aliqua ſuſtinuerint; cum illi pro hac terrena jam adepta tanta fecerint,
tanta perpeſſi ſint. Ne igitur *efficiamur inanis gloriæ cupidi*. Amor humanæ *Gal. 5. 26.*
laudis cedat amori veritatis: cupiditas glorię ſuperetur dilectione juſtitiæ.
Tam enim eſt hoc vitium inimicum piæ fidei, ſi major in corde ſit cupiditas
gloriæ, quam Dei timor vel amor, ut Dominus diceret, „ Quomodo poteſtis *Jo. 5. 44.*
„ credere, gloriam ab invicem expectantes, & gloriam quæ a ſolo Deo eſt *Jo. 12. 43.*
„ non quærentes? *Item de quibuſdam qui in eum crediderant, & vere-*
„ *bantur*

„ *bantur palam confiteri, ait Evangeliſta*, Dilexerunt gloriam hominum magis quam Dei. *Tanto quiſque eſt Deo ſimilior, quanto eſt ab hac immunditia mundior*.

S. Jo. Chryſ. Hom. 19. in Matth. 2. *Cum ergo facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt*, &c. Eleemoſynam ad oſtentationem facientes recte Chriſtus hypocritas nominavit. „ Erat quippe facies quidem ipſa miſerentium, mens vero inhumanorum atque crudelium. Non enim ut proximorum miſererentur dabant, ſed ut ipſi delectatione gloriæ paſcerentur, quod certe erat crudelitatis extremę, alio quidem fame pereunte honorem & gloriam captare, ac non potius conſulere ejus inopiæ. *Non ergo tantummodo dediſſe eleemoſynam, ſed quemadmodum oportet dediſſe, & propter hoc dediſſe, virtutis eſt*. Oſtendit autem quommodo fieri debeat. *Neſciat*, inquit, *ſiniſtra tua quid faciat dextera tua*. Stude ut ignores ipſe quod facis, ſi id poſſibile eſt; & nec manus quibus erogatur eleemoſyna, conſciæ ſint. Tum mercedem proponit. Docet quippe ut Deum cogitent præſentem & omnia eorum opera videntem, & pœnam vel gloriam unicuique, ſecundum operum merita coram omnibus hominibus in generali judicio retribuentem. *Et Pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi*. Deſideras aliquos operum ſpectatores tuorum? Ecce habes non Angelos atque Archangelos tantum, ſed etiam omnium Deum. Quod ſi habere etiam homines ſpectatores concupiſcis, ne hac quidem, quam præcipue cupis, mercede privaberis: ſed cum opportunum tempus advenerit, cum maximo cumulo præſtabitur tibi quod requiris. Nam
1. Cor. 4. 5. modo quidem ſi te oſtentaveris, decem vel viginti aut centum dumtaxat hominibus oſtentare forſan te poteris: ſi vero nunc latere ſtudueris, tunc ipſe te Deus toto orbe præſente commendabit. Itaque ſi opera tua maxime ab hominibus videri cupis, nunc illa occulta diligenter, ut eadem tunc ſpectent univerſi ad majorem tui honorem, Deo ſcilicet ea faciente manifeſta, & coram omnibus prædicante. *Tunc* ſcilicet *laus erit unicuique a Deo*. Si igitur oſtentare nos volumus, Patri ante omnia nos oſtendere ſtudeamus, qui & coronandi nos habet poteſtatem, & mulctandi. Et certe etiamſi futuri præmii damna non eſſent; tamen gloriæ cupidos non decebat, divino ſpectaculo inſuperhabito, malle oculis placere mortalium. Cujus enim ſtoliditatis eſt, ut quis Rege ad ſpectandas ejus virtutes properante, illum quidem relinquat ac negligat, ab egenis vero atque mendicis ſpectari ac laudari malit? Idcirco igitur non ſolum nos ab oſtentatione noſtri revocat,
S. Auguſt. lib. 2. de Serm. Dom. in Monte, cap. 2. verum etiam nobis ſtudium indicit latendi. *Neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua*. Sit eleemoſyna tua in ipſa conſcientia tua, ubi multi eleemoſynam faciunt bona voluntate, etiamſi pecuniam, vel ſi quid aliud, quod inopi largiendum eſt: non habent. „ Multi autem foris faciunt, & intus non faciunt, qui vel ambitione, vel alicujus rei temporalis gratia, volunt miſericordes videri, in quibus ſola ſiniſtra operari exiſtimanda eſt. Item alii quaſi medium inter utroſque locum tenent, ut & intentione quæ in Deum eſt eleemoſynam faciant, & tamen inſerat ſe huic optimæ voluntati nonnulla etiam laudis, vel cujuſque rei fragilis & temporalis cupiditas. Sed Dominus noſter multo vehementius prohibet ſolam ſiniſtram in nobis operari, quando etiam miſceri eam vetat operibus dexteræ: ut ſcilicet non modo ſola temporalium rerum cupiditate caveamus eleemoſynam facere; ſed nec ita in hoc opere attendamus Deum, ut ſeſe miſceat vel adjungat exteriorum appetitio commodorum. Agitur enim de corde mundando, quod niſi fuerit ſimplex, mundum non erit. Simplex autem quomodo erit, ſi duobus dominis ſervit, nec una intentione rerum æternarum purificat aciem ſuam, ſed eam mortalium quoque fragiliumque rerum amore obnubilat? “

Cum.

Digitized by Google

, *Cum facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt*.
„ Bene tuba, quia talis eleemoſyna hoſtilis eſt, non civilis; non miſericor- *S. Pet. Chryſ.*
„ diæ dedita, ſed clamori; ſeditionis vernula, non alumna pietatis; oſtenta- *ſerm. 9.*
„ tionis nundinatio, non commercium charitatis. Eleemoſynam quiſquis o-
„ ſtentat, inſultat ... Miſericordiam coram ſe ſolum vult fieri, qui ſolus eſt
„ miſericordię & remunerator & teſtis, & qui dicit: *Eſurivi, & dediſtis mi-*
„ *bi manducare*. Vult in paupere ſibi dari, vult quod datum eſt ſe debere,
„ & qui vult ſe debere quod datum eſt, vult largientibus nihil perire. Deus
„ parva poſcit, maxima redditurus. Unde, homo, ſi in paupere Deo fœ-
„ neras, teſtes homines non requiras. Fides arbitros non requirit. De acci-
„ pientis fides diſputat, qui ſine mediatoribus nihil dat: qui credita diffa-
„ mat, urit verecundia debitorem. Ergo, homo, daturus Deo, da ſecreto:
„ ut quod dederis, non ſit oneris, ſed honoris. Ob hoc ad te venit tuus
„ Ditator in paupere, ut eum non dubites accepta reddere, qui tibi gratis
„ dedit habere quod dares. Quam vero in paupere ſit verecunda paupertas,
„ quod tuæ largitatis quærat ſecretum, aperit ipſe cum dicit: *Te autem fa-*
„ *ciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua*. Putas quam
„ vult neſcire alterum, qui te ipſum, qui facis, vult aliqua tui parte neſci-
„ re? *Neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua*. Sicut ſunt nobis in dexte-
„ ra parte virtutes, ita nobis pars vitiorum in ſiniſtra. Ergo ut opus eſt
„ dexteræ quod facit tacitus dator; quod facit dator garrulus hyprocryſis
„ eſt ſiniſtræ. Hyprocryſis, dolus, ſimulatio, fraus, mendacium, elatio, tu-
„ mor, jactantia, inſiſtunt nobis & imminent a ſiniſtris.

3. *Et cum oratis, non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in Synagogis, & in angulis platearum ſtantes orare, ut videantur ab hominibus ..... Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora Patrem tuum*, &c. Rurſus iſtos hypocrytas vocat Chriſtus, qui orantium perſo- *S. Jo. Chryſ. Hom. 19. in Matth.* nam gerunt, cum ſimulatores ſint, non precatores. Qui enim ad ſupplicandum paratur, omnibus relictis illum intuetur unum, qui poteſtatem habet donandi quod petitur. Ne igitur infelices, qui orant ut videantur ab hominibus. Ipſis oratio fit in peccatum, & receperunt mercedem ſuam, ab his tamen dumtaxat a quibus eam concupiſcunt. Quam enim pollicitus eſt Deus, non merentur ab illo accipere, propter quem nihil fecerunt. Spectat animum Deus, cor ſcrutatur: alioquin etiamſi cubiculum ipſum fueris ingreſſus, illudque inanis gloriæ ſtudio clauſeris, ut ſcilicet intelligaris ſecrete oraturus, nihil tibi clauſa oſtia proderunt. Id igitur imprimis ante occluſionem ianuæ vult caveri, ut etiam mentis tuæ janua claudas. Nam cum ubique oporteat ab inani gloria liberum habere pectus ac vacuum, præcipue tamen in oratione. Qui enim abſque hoc etiam vitio frequenter oramus, & avocati per diverſa diſtrahimur, ſi cum hac quoque ægritudine ingrediamur ad orandum, ne ipſi *S. Aug. lib. 2. de ſer. Dom. in Monte c. 3.* quidem preces noſtras audire poterimus. Si vero eas non audimus ipſi qui petimus, quomodo ut a Deo audiantur, rogamus? *Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum*. Cubiculi nomine, conſcientiæ ſecretum intelligitur. *Quæ ſunt iſta cubicula* (inquit S. Auguſtinus) *niſi ipſa corda, quæ in Pſalmo etiam ſignificantur cum dicitur: QUÆ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini?* Et clauſo oſtio ora Patrem tuum in abſcondito. *Parum eſt intrare in cubicula, ſi oſtium pateat importunis, per quod oſtium ea quæ foris ſunt improbe ſe immergunt, & interiora noſtra appetunt. Foris autem ſunt omnia temporalia & viſibilia, quæ per oſtium, id eſt, per carnalem ſenſum in cogitationes noſtras penetrant, & turba vanorum phantaſmatum orantibus obſtrepunt. Claudendum eſt ergo oſtium,*

id-

id eſt, carnali ſenſui reſiſtendum eſt, ut oratio ſpiritualis dirigatur ad Patrem, S. Bern. ſer. 3. in Cant. *quæ ſit in intimis cordis, ubi oretur Pater in abſcondito*. O ſancta Anima, „ ſola eſto, ut ſoli omnium ſerves te ipſam, quem ex omnibus tibi elegiſti. Fuge publicum, fuge & ipſos domeſticos; ſecede ab amicis & intimis, etiam & ab illo qui tibi miniſtrat. An neſcis te verecundum habere ſponſum, & qui nequaquam ſuam velit tibi indulgere præſentiam præſentibus ceteris? Secede ergo, ſed mente, non corpore, ſed intentione, ſed devotione, ſed ſpiritu. Spiritus enim ante faciem tuam Chriſtus Dominus, ſpiritusque requirit non corporis ſolitudinem: Quamquam & corpore interdum non otioſe te ſeparas, cum opportune potes, præſertim tempore orationis. Tenes etiam in hoc & mandatum Sponſi, & formam. *Tu*, inquit, *cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora*. Et quod dixit, fecit. Solus in oratione pernoctabat, non modo ſe abſcondens a turbis, ſed nec ullum quidem Diſcipulorum, nec ullum domeſticorum admittens. Denique tres ſecum intimos ſibi adduxerat, cum ultro properaret ad Montem, avulſus eſt & ab ipſis orare volens. Ergo & tu fac ſimiliter quando orare volueris.

4. *Orantes autem nolite multum loqui, ſicut Ethnici. Putant enim quod in multiloquio ſuo exaudiantur*, &c. Sic Sacerdotes Baal invocabant nomen 3. Reg. 18. 26, 27. ejus mane uſque ad Meridiem, dicentes, *Baal exaudi nos. Et non erat vox, neque qui reſponderet: Cumque eſſet jam meridies, illudebat illis Elias dicens; Clamate voce majore: Deus enim eſt, & forſitan loquitur, aut in diverſorio eſt, aut in itinere, aut certe dormit, ut excitetur. Clamabant ergo voce magna*, &c. Hoc multiloquii genus vitandum Chriſtus jubet; Sed tamen diu orare non prohibet, quod & præcepto docuit, & exemplo: Luc. 18. 1. *Oportet ſemper orare, & numquam deficere*. Et Luc. 21. 36. *Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere iſta omnia, & ſtare ante Filium hominis*. Ut vero ethnica ſuperſtitio in prolixis & artificioſe compoſitis orationibus cavenda eſt; ita etiam cavendum, ne illa vigilanter erecta, quæ oranti plurimum neceſſaria eſt, per productiores moras evaneſcat atque hebetetur intentio; Quæ tamen ſi perduraverit, non cito eſt abrumpenda. S. Aug. epiſt. 130. al. 127. ad Probam cap. 10. „ Abſit enim (*inquit S. Auguſtinus*) ab oratione multa locutio, ſed non deſit multa precatio, ſi fervens perſeverat intentio. Nam multum loqui, eſt in orando rem neceſſariam ſuperfluis agere verbis. Multum autem precari, eſt ad eum quem precamur, diuturna & pia cordis excitatione pulſare. Nam plerumque hoc negotium plus gemitibus quam ſermonibus agitur; plus fletu quam affatu. Ponit autem lacrymas noſtras in conſpectu ſuo, & gemitus noſter non eſt abſconditus ab eo, qui omnia per Verbum condidit, & humana verba non quærit. “ Iſto Chriſti Domini documento corriguntur & illi qui in ſacris conventibus orantes proximis obſtrepunt (ut Tertullianus loquitur). „ Quando in unum cum fratribus convenimus (*inquit S. Cyprianus*) & Sacrificia divina cum Dei ſacer- S. Cipr. de Or. Domin. dote celebramus, verecundiæ & diſciplinæ memores eſſe debemus: Non paſſim ventilare preces noſtras inconditis vocibus; nec petitionem commendandam modeſte Deo, tumultuoſa loquacitate jactare. Quia Deus non vocis, ſed cordis auditor eſt. Nec admonendus eſt clamoribus, qui cogitationes hominum videt, probante Domino & dicente, Quid cogitatis nequam in cordibus veſtris? & alio loco: Et ſcient omnes Eccleſiæ, quia ego ſum ſcrutator renis & cordis. Quod Anna in primo Regnorum libro Eccleſiæ typum portans cuſtodit & ſervat; quæ Dominum non clamoſa petitione, ſed tacite & modeſte intra ipſas pectoris latebras precabatur. Loquebatur prece occulta, ſed manifeſta fide: loquebatur non voce,

„ ſed

Digitized by Google

„ ſed corde: Quia ſic Deum ſciebat audire, & impetravit efficaciter quod
„ petiit, quia fideliter poſtulavit. Declarat Scriptura Divina quæ dicit; Lo-
„ quebatur in corde ſuo, & labia ejus movebantur, & vox ejus non audie-
„ batur, & exaudivit eam Deus.

„ 5. Sic ergo vos orabitis: Pater noſter qui es in cælis. *Chriſtus* inter ſa- *S. Cyprian. ibid.*
„ lutaria ſua monita & præcepta divina, quibus populo ſuo conſuluit ad ſa-
„ lutem, etiam orandi ipſe formam dedit, ipſe quid precaremur; monuit
„ & inſtruxit. Qui fecit vivere, docuit & orare, benignitate ea ſcilicet qua
„ & cetera dare & conferre dignatus eſt, ut, dum prece & oratione quam Fi-
„ lius docuit, apud Patrem loquimur, facilius audiamur. Jam prædixerat
„ horam venire, quando veri adoratores adorarent Patrem in ſpiritu & ve-
„ ritate, & implevit quod ante promiſerat; ut qui Spiritum & veritatem de
„ ejus ſanctificatione percepimus, de traditione quoque ejus vere & ſpiri-
„ tualiter adoremus. Quæ enim poteſt eſſe magis ſpiritualis oratio, quam
„ quę vere a Chriſto nobis data eſt, a quo nobis & Spiritus ſanctus miſſus eſt?
„ Quæ vera magis ad Patrem precatio, quam quæ a Filio qui eſt veritas, de
„ ejus ore prolata eſt? Ut aliter orare quam docuit non ignorantia ſola ſit,
„ ſed & culpa. Hanc porro orationem, ejuſque petitiones ſingulas cum lib.
5. *Theologiæ noſtrę Dogmaticæ & Moralis* plene explicuerimus, hic repeti-
tiones vitabimus, ea tantum adnotantes quę ibi fuere prætermiſſa, SS. Pa-
trum loca.

6. Pater noſter qui es in cælis. Deo ſimilis, quantum homini poſſibile eſt, *S. Gregor. Nyſſ. Orat. 2. de Orat. Dom.*
evadere debet, qui Deum patrem vocat. “ Nam improbæ voluntatis atque
„ propoſiti pater eſſe is, qui ſui natura bonus eſt, non poteſt; neque vi-
„ ta contaminati, ſanctus; neque levis & inconſtantis, is qui mutari non pot-
„ eſt: neque mortui per peccatum, pater vitæ; nec eorum qui turpia com-
„ mittunt, is qui purus & integer eſt; neque avari & raptoris benefactor;
„ nec eorum denique qui, in aliquo malo deprehenduntur, is qui ſumme bonus
„ eſt, *parens* eſſe poteſt. Igitur ſi quis plenam maculis conſcientiam ſuam
„ agnoſcens, priuſquam ab ipſis expurgatus ſit, ſe Dei cognationi inſerat, ac
„ dicat, Pater, juſto injuſtus, puro impurus; contumelia atque convicium ea
„ verba fuerint, ſiquidem ſuæ nequitiæ Deum patrem nominat. At nulla
„ communio luci cum tenebris. Cum igitur ut patrem Deum in oratione
„ dicamus, Dominus nos docet, nihil aliud facere videtur, quam ſublimem
„ & altam inſtituere atque præſcribere vitam: Non enim utique mentiri ve-
„ ritas nos docet, ut dicamus nos eſſe quod non ſumus: ſed ut dum incor-
„ ruptum & juſtum & bonum patrem noſtrum dicimus vitæ integritate pro-
„ pinquitatem referamus, eamque veram eſſe oſtendamus ... Qui ita vitam
„ inſtituerit ut divinam generis nobilitatem decet, is recte ad cæleſtem ci-
„ vitatem ſpectat, & patrem cælorum Regem, & patriam ſuam cæleſtem
„ nominans beatitudinem. *Quonam autem pertinet illud conſilium? Quid inde*
„ *ſequitur?* Ea quæ ſupra ſunt cogitanda, ubi Deus; illic fundamenta habi-
„ tationis ſuæ cuique jacienda, illic theſauros condendos; illuc cor ſuum
„ quemque traducere debere: Ubi enim theſaurus eſt, ibi etiam cor eſt: Ad
„ paternam omni tempore pulchritudinem ſpectandum eſſe, & juxta illam
„ ſuum quemque animum exornare debere.” Sin vero paternæ decorem ſimi- *Luc. 15. 18. 19.*
litudinis peccato deletum animadvertat, revertatur ad Patrem amore pęni-
tente, & cum filio prodigo dicat: *Pater, peccavi in cælum, & coram te:*
jam non ſum dignus vocari filius tuus. „Cogitantem quod Patrem offende-
„ rim, eſt certe cujus pudeat, etſi non quod terreat. Voluntarie genuit me ver- *S. Bernar. ſerm. 16. in Cantica.*
„ bo veritatis, non ſtimulo carnalis cupiditatis excuſſit, quemadmodum genitor
„ carnis meæ. Deinde etiam non pepercit Unigenito, pro ſic genito. Ita ipſe qui-

„ dem patrem ſe exhibuit mihi, ſed non ego me illi viciſſim filium. Quanam
„ fronte attollo jam oculos ad vultum patris tam boni tam malus filius? Pu-
„ det indigna geſſiſſe genere meo: pudet tanto patre vixiſſe degenerem. E-
„ xitus aquarum deducite oculi mei; operiat confuſio faciem meam; vultum
„ meum pudor ſuffundat, occupetque caligo. Deficiat in dolore vita mea,
„ & anni mei in gemitibus. Proh pudor! Quem fructum habui in quibus
„ nunc erubeſco? Si in carne ſeminavi, de carne non metam niſi corruptio-
„ nem. Si in mundo, & ipſe tranſit & concupiſcentia ejus. Quid? caduca,
„ vana, & prope nulla, & quorum finis mors eſt, infelix & inſanus præ-
„ ferre non erubui æterni Patris amori & honori. Confundor audire: *Si ego*
„ *pater, ubi eſt honor meus?*

S. Aug. ſerm. 59. alias de tempore 137. Et ſerm. 58. alias 42. inter Homi. alias 50.

Pater noſter qui es in cælis. „ Ergo nolite inhærere terrenis, qui patrem
„ habetis in cælis; Sub iſto patre fratres ſunt Dominus & ſervus, Impera-
„ tor & miles, dives & pauper. Omnes Chriſtiani diverſos in terra habent
„ patres, alii nobiles, alii ignobiles: Unum vero Patrem invocant, qui eſt
„ in cælis. Si ibi eſt pater noſter, ibi nobis præparatur hæreditas. Talis eſt
„ autem iſte pater, cum quo poſſideamus quod donat. Dat enim hæredita-
„ tem, ſed non moriens illam nobis derelinquit. Non enim ipſe diſcedit,
„ ſed permanet, ut nos accedamus. *Pater noſter.* Quanta dignatio! Hoc di-
„ cit Imperator, hoc dicit mendicus; hoc dicit ſervus, hoc dicit Domi-
„ nus ejus. Intelligunt ergo ſe eſſe fratres, quando unum habent patrem. *Sed*
„ *non dedignetur fratrem habere ſervum ſuum dominus ejus, quem fratrem*
voluit habere Dominus Chriſtus. Pater noſter. In ſpiritu præviderat Iſaias
Chriſtianos, qui veri ſunt Iſraelitæ Deum patrem ſuum appellaturos.

Iſai. 63.16.

Tu enim pater noſter, & Abraham neſcivit nos, & Iſrael ignoravit nos:
Tu Domine, Pater noſter, Redemptor noſter, a ſæculo nomen tuum. Ipſum
igitur amemus, & amando imitemur. *Eſtote imitatores Dei, ſicut filii cha-*
riſſimi, & ambulate in dilectione. Dicamus cum Davide: *Quoniam pater*
meus & mater mea dereliquerunt me; Dominus autem aſſumpſit me. Fecit
ſe parvulum Deus, inquit S. Auguſtinus. Ipſum fecit patrem, ipſum fecit
matrem. *Pater eſt, quia condidit, quia vocat, quia jubet, quia regit: Ma-*
ter, quia fovet, quia nutrit, quia lactat, quia continet. Pater meus &
mater mea dereliquerunt me: Dominus autem aſſumpſit me & regendum &
nutriendum. Mortales parentes genuerunt, filii ſucceſſerunt, mortales mortali-
bus. Et ad hoc nati ſunt qui ſuccederent, ut qui genuerunt decederent. Non
decedat qui me creavit, ego ab illo non recedam.

Epheſ. 5.1.2. Pſal. 26.10. S. Aug. Enarrat 2. in hunc Pſ.

Pater noſter qui es in cælis. „ Cum Deum dicit eſſe in cælis, non ibi
„ Majeſtatem ejus concludit, ſed a terris abducit orantem, eumque ſupernis
„ habitaculis affigit. Similiter etiam docet generalem orationem facere pro
„ fratribus. Non enim dicit, Pater meus, ſed, *Pater noſter*, pro communi
„ ſcilicet corpore precem fundens, & ubique non tam propria commoda,
„ quam proximorum petens: Quo quidem ipſe & inimicitias interimit, &
„ ſuperbiam reprimit, & explodit invidiam, & introducit matrem omnium
„ bonorum charitatem, & humanarum rerum inæqualitatem prorſus expel-
„ lit, & miram Regis cum paupere æqualitatem honoris oſtendit, ſi tamen
„ in maximis & ad æternam gloriam neceſſariis communione omnes ſocie-
„ mur. Quid enim de terrena ignobilitate metuendum eſt, quando cæleſti
„ omnes nobilitate conjungimur? Cumque nullus illius honoris magis par-
„ ticeps ſit, neque locuples paupere, nec dominus ſervo, nec princeps ſub-
„ dito, nec Rex milite, nec Philoſophus Barbaro, nec ſapiens imperito. Cun-
„ ctis enim unam atque eamdem nobilitatem donavit Deus, cum dignatus
„ eſt omnium Pater vocari.

S. Joan. Chryſ. Hom. 20. in Matth.

Pater

Pater noſter qui es in cœlis ,, Succumberet conſcientia ſervilis, terrena con-
,, ditio ſolveretur, niſi nos ad hunc clamorem ipſius Patris auctoritas, ipſius
Filii Spiritus excitaret. *Miſit Deus Spiritum Filii ſui in corda noſtra claman-*
,, *tem*, *Abba*, *Pater*. Laſſeſcit mens, caro noſtra deficit ad divina, ni-
,, ſi Deus qui fieri jubet, impleat ipſe quæ jubet. Quando auſa moralitas
,, Deum vocare patrem, niſi modo, quando ſuperna virtute hominis ani-
,, mantur interna? *Homo, quid commune cum terris tibi, qui confiteris tibi*
,, *genus eſſe de cœlis?* *Ergo cœleſtem vitam monſtra in habitatione terrena*:
,, *Quia ſi quid in te geſſerit terrena cogitatio, cœlo maculam, cœleſti generi*
,, *injuriam intuliſti*.

S. Petrus Chryſ. ſerm. 71. in Or. Dom.

7. *Sanctificetur nomen tuum*. ,, Digna prorſus eo, qui patrem appellavit,
,, oratio, nihil omnino prius quam pro illius gloria ſupplicare, cetera
,, vero ſecundo loco ducere. Sanctificetur quippe idem eſt ac glorificetur.
,, Qui quidem gloriam propriam Majeſtatis ſuæ plenam ſemper obtinet &
,, æqualem jugiter permanentem. Orare autem jubet ut & per vitam no-
,, ſtram glorificetur, ut *Luceat lux noſtra coram hominibus*, *& glorificent*
,, *patrem noſtrum, qui in cælis eſt*. Dignare, Domine, vitam ſic munda con-
,, verſatione ſervare, ut per nos cuncti te omnino glorificent. Philoſophiæ
,, certe perfectæ eſt, tam irreprehenſibilem omnibus exhibere vitam, ut eam
,, ſinguli quique mirantes, Dominum de ſervorum ſanctitate collaudent.
Naturæ noſtræ infirmitatem agnoſcentes, Dei gratiam imploramus, qua vi-
tam ita ſancte inſtituamus, ut nomen Dei per eam glorificetur, nec blaſ-
phemetur inter Gentes. Qui ergo in oratione dicit, *Sanctificetur nomen*
tuum, vi verborum hæc orat: *Auxilii tui præſidio atque adjumento fiam ir-*
reprehenſibilis & inculpatus, juſtus, pius: abſtineam ab omni malo facinore;
loquens id quod verum, faciens quod juſtum ſit, in rectitudine ambulans, tem-
perantia illuſtris, integritate decoratus, ſapientia atque prudentia ornatus, ad
ſuperna aſpirans, terrena deſpiciens, inſtitutis angelicæ vitæ clareſcens.

S. Joan. Chryſ. Hom. 20. in Matt.

S. Gregor. Nyſſenus Orat. 3. de orat. Dom.

Sanctificetur nomen tuum. Si nomen Chriſti cæcis viſum, curſum claudis,
defeſſis vario languore ſanitatem, mortuis dat vitam, teque hominem ipſum to-
tamque ſanctificat creaturam; quemadmodum tu ipſius nominis oras & ex-
poſtulas ſanctitatem? *Quia a Chriſto vocatus es Chriſtianus*: *& ideo ſupplicas*
ut prærogativa tanti nominis meritis in te ſubſequentibus roboretur.

S. Petrus Chryſol. ſerm. 68.

8. *Adveniat Regnum tuum*. Hoc quoque gratiſſimi omnino filii eſt, ne-
,, que inhærere præſentibus, neque magnum aliquid ea quæ videntur puta-
,, re, ſed ad patrem ſemper urgeri, ſemperque futura expetere: quod certe
,, de optima oritur conſcientia, & mente terrenis omnino rebus exuta. Hoc
,, & S. Paulus per ſingulos dies deſiderabat, ideoque dicebat: *Et ipſi pri-*
,, *mitias ſpiritus habentes, intra nos gemimus, adoptionem filiorum expectan-*
,, *tes, redemptionem corporis noſtri*. Qui enim iſto amore ſuccenditur, neque
,, vitæ hujus commodis inflatur, neque ejicitur adverſis, ſed tamquam in
,, ipſo jam cælo habitans, utriuſque hujus inæqualitatis immunis eſt.

S. Joan. Chryſ. Hom. 20. in Matt.

Adveniat Regnum tuum. Regnum Dei repræſentari nobis petimus; ſicuti
& nomen ejus ut in nobis ſanctificetur poſtulamus. Nam Deus quando
non regnat? Aut apud eum quando incipit, quod & ſemper fuit, & eſſe
non deſinit? *Noſtrum Regnum petimus advenire a Deo nobis repromiſſum*,
Chriſti ſanguine & paſſione quæſitum, ut qui in ſæculo ante ſervivimus,
poſtmodum Chriſto dominante regnemus, ſicut ipſe pollicetur & dicit; Ve-
nite benedicti Patris mei: percipite Regnum quod vobis paratum eſt ab
origine Mundi. *Poteſt & ipſe Chriſtus eſſe Regnum Dei, quem venire*
quotidie cupimus, cujus adventus ut cito nobis repræſentetur, optamus.
Nam cum reſurrectio ipſe noſtra ſit, quia in ipſo reſurgimus: ſic & Regnum Dei

S. Cyprianus lib. de Orat. Dominica.

Digitized by Google

poteſt ipſe intelligi, quia in illo regnaturi ſumus. Bene autem Regnum Dei petimus id eſt cæleſte, quia eſt & terreſtre regnum. Sed qui renunciavit jam ſæculo major eſt & honoribus ejus & Regno; & ideo qui ſe Deo & Chriſto dedicat, non terrena, ſed cæleſtia Regna deſiderat.

Luc. 17. S. Petrus Chryſ. ſerm. 71.

„ *Adveniat Regnum tuum.* Ait Chriſtus, *Regnum Dei intra vos eſt*. Intra
„ nos eſt fide; ſed ut re veniat, ſupplicamus. Quamdiu diabolus vario ne-
„ quitiarum genere, multimoda arte fallendi rerum aciem turbat, ſenſus
„ hominum moreſque confundit, ſævit idolis, ſacrilegiis furit, fallit auguriis,
„ divinatione mentitur, ſignis decipit, illudit aſtris, ſpectaculis occupat, ob-
„ ſidet vitiis, peccatis vulnerat, deſperatione proſternit, Regnum Dei pro-
longat & abſentat a nobis. *Petimus ergo ut veniat tempus quo mali tanti auctore pereunte, Mundus totus, creatura tota, tota ſolius Chriſti regnet & triumphet ad gloriam: & fiat quod ſequitur, ut ſicut in cælo, ita & in terra una Domini ſit voluntas: ſit terra cælum, vita Deus, tempus æternitas, patria requies, cenſus innocentia, bonor immortalitas, cura caſtitas, Deus totum.*

S. Jo. Chryſ. hom. 20 in Matt.

„ 9. *Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra.* Cum deſiderium impera-
„ verit futurorum, atque ad perfectionem illam nos juſſerit ſemper conten-
„ dere: Quamdiu tamen illuc non pergimus, etiam hic degentes jubet con-
„ verſationem cum cæli habitatoribus habere communem. Nam deſiderare
„ quidem convenit cælos, & ea quæ habentur in cælis: Tamen & antequam
„ ſuperna illa præſtetur habitatio, cælum quodammodo fieri juſſit e terra:
„ Ut ſcilicet tales ſint etiam dum in ea degunt, ita & omnia faciant & lo-
„ quantur, quaſi qui prorſus converſentur in cælo. Denique pro hoc etiam eſſe
„ Dominum deprecandum. Hujus itaque petitionis ſenſus eſt: Sicut in cæ-
„ lo fiunt omnia libere, & non alia quidem audiunt Angeli, alia vero con-
„ temnunt, ſed voluntati divinæ in omnibus obſequuntur: *Potentes virtu-*
„ *te, facientes verbum ejus*. Sic etiam nos homines effice dignos, qui non
„ ex parte, ſed integre ea quæ in tua ſunt voluntate faciamus. Vides quem-
„ admodum & humilitatem docuerit, oſtendens quod perficere virtutem
„ non noſtri ſit ſtudii tantummodo, verum etiam gratiæ Dei. Et rurſus com-
„ munem omnium curam unumquemque orantium ſuſcipere præcepit: Non
„ enim dixit, Fiat in me, vel in nobis voluntas tua. ſed prorſus ubique ter-
„ rarum: Ut ſcilicet eradicetur error, & veritas inſeratur. atque undique vitiis
„ exploſis, virtus revertatur, & in illius cultu nihil prorſus terra diſtet a cælo.

Pſ. 103.

„ *Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra.* Nobis bene optamus, non
„ Deo, qui omnia quæcumque voluit fecit. Quod utique non eſt verum,
„ ſi aliqua voluit & non fecit, & quod eſt indignius, ideo non fecit, quo-
„ niam ne fieret quod volebat Omnipotens, voluntas hominis impedivit.
„ Hoc niſi credamus, periclitatur ipſum noſtræ Confeſſionis initium, qua nos
„ ita Deum Patrem omnipotentem credere confitemur. Neque enim ob aliud
„ veraciter vocatur omnipotens, niſi quoniam quicquid vult poteſt, nec vo-
„ luntate cujuſpiam creaturæ voluntatis omnipotentis impeditur effectus . . .
„ Sed quantælibet ſint voluntates vel Angelorum vel hominum, vel bono-
„ rum vel malorum, vel quod Deus, vel aliud volentes quam Deus, Om-
„ nipotentis voluntas ſemper invicta eſt . . . . . Quid eſt autem, *Sicut*
„ *in cælo & in terra*? Faciunt Angeli voluntatem tuam, faciamus & nos.

S. Auguſt. Enchiridio c. 95.

„ *Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra*. Mens cælum eſt, terra ca-
„ ro eſt. Quando dicis, quod ait Apoſtolus, *Mente ſervio legi Dei, carne*
„ *autem legi peccati*: ſit voluntas Dei in cælo, ſed nondum in terra. Cum
„ vero caro menti conſenſerit, & abſorpta fuerit mors in victoria, ut nulla deſideria
„ carnalia remaneant, cum quibus mens confligat, cum tranſierit rixa in terra, cum
tranſ-

S. Aug. ſerm. 56 alia de Diverſis 48. Rom. 7. 25.

„ tranſierit bellum cordis , cum tranſierit quod dictum eſt , *Caro concu-*
„ *piſcit adverſus ſpiritum , & ſpiritum adverſus carnem ; hæc enim in-*
„ *vicem adverſantur, ut non ea quæ vultis faciatis*: Cum ergo hoc bellum
„ tranſierit omniſque concupiſcentia in charitatem ſuerit commutata , nihil in
„ corpore remanebit quod ſpiritui reſiſtat, nihil quod dometur , nihil quod
„ frænetur, nihil quod calcetur , ſed totum per concordiam perget ad juſtitiam ;
„ fiet voluntas Dei in cęlo & in terra. Perfectionem optamus, quando hoc
„ oramus. Item, *Fiat voluntas tua, ſicut in cælo & in terra*. In Eccleſia ſpi-
„ ritales cælum ſunt , carnales terra ſunt. Fiat ergo voluntas tua ſicut in cęlo
„ & in terra: Ut quomodo tibi ſerviunt ſpiritales , ſic tibi mutati in melius
„ ſerviant & carnales. Eſt & alius ſenſus pius valde. Moniti enim ſumus ora-
„ re pro inimicis noſtris. Eccleſia cælum eſt , inimici Eccleſiæ terra ſunt . Quid
„ eſt ergo, *Fiat voluntas tua, ſicut in cælo & in terra*? Credant inimici no-
„ ſtri, quomodo & nos in te credimus: fiant amici, finiant inimicitiæ. Ter-
„ ra ſunt, ideo nobis adverſantur: cælum fiant, & nobiſcum erunt.

„ *Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra*. Nunc in terra multa fiunt *S. Petrus Chryſol. ſer. 68. 70. 72.*
„ pro diaboli voluntate, pro ſæculi nequitia, pro deſiderio carnis : In cælo
„ vero fit nihil præter Domini voluntatem: petimus ergo ut interempto dia-
„ bolo, ut novo ſæculo, ut mutato corpore, ut deſtructo mortis imperio, ut
„ abolita dominatione peccati, in cælo & in terra, in Deo & hominibus una
„ ſit eademque voluntas „. Beatus dies ille, qui terrenorum jungit , ſociat ,
„ exæquat cæleſtibus voluntates; ut inter diſpares ſubſtantias una atque ea-
„ dem ſit voluntas. Hæc eſt fida pax, inconcuſſa concordia, gratia perſe-
„ verans, quando per unius Domini ordinem, ſamilia diverſa, voluntate ſit
„ una ... Tunc in Chriſto omnes, & in omnibus Chriſtus, quando omnes ſo-
„ lius Dei ſapiunt & faciunt voluntatem. Tunc omnes unum; imo unus o-
„ mnes, quando Dei ſpiritus in omnibus vivit unus.

X. *Panem noſtrum ſuperſubſtantialem, da nobis hodie*. Mediocritatem & fru- *S. Greg. Nyſſ. Orat. 4. de Orat. Dom.*
galitatem docet Chriſtus, jubetque petere dumtaxat a Deo, quæ ad naturæ
ſuſtentationem ſatis ſint, non ſuperflua, & vanitati, aut voluptati ſervien-
tia. „ Panem pete propter vitæ neceſſarium uſum, hujus te corpori debito-
„ rem natura fecit. Cetera quæ præter hæc, ſolertia hominum deliciis ac lu-
„ xui deditorum excogitata & inventa ſunt, de zizaniorum ſemine ſunt. Se-
„ men patris-familias frumentum eſt, ex frumento panis conficitur: at luxus
„ atque deliciæ zizania ſunt, ab inimico juxta frumentum ſata. Sed homines
„ naturæ neceſſario miniſterio non contenti, revera ſuffocantur vanarum re-
„ rum ſtudiis, & infrugiferi manent, dum in his occupatur anima ... *Dic ei*
„ *qui educit panem de terra*; *A te mihi vita eſt, a te quoque mihi vitę ſub-*
„ *ſidium contingat*. Tu da panem, id eſt, ex juſtis laboribus cibum adipiſ-
„ car. Nam ſi Deus juſtitia eſt, non habet a Deo panem, qui ex re frau-
„ dulenter & injuſte parta cibum habet. Ipſe compos voti es, niſi ex alie-
„ nis copia atque facultas, niſi ex lacrymis reditus, ſi nemo propter tuam
„ ſatietatem eſuriit. ſi nullus ob tuam repletionem ingemuit. Dei panis ma-
„ xime talis eſt, juſtitiæ fructus, pacis ſpica, non permixta neque inquina-
„ ta zizanii ſeminibus. Quod ſi arans & colens aliena, & injuſtitiam in o-
„ culis habens, tabulis inſuper ſcriptis injuſtam acquiſitionem roboraveris &
„ confirmaveris, deinde ad Deum dicas, Da panem: alius erit qui hanc vo-
„ cem tuam audiat , non Deus . Nam qui ſtudet juſtitiæ, a Deo panem
„ accipit: At qui collit injuſtitiam ab injuſtitiæ inventore nutritur atque ci-
„ batur. Conſcientiam igitur tuam intuens, ita panis petitionem Deo offer,
„ ſciens quod non ſocietas Chriſto cum Belial ... Pulchra eſt item adjectio
„ dictionis *hodie*. Id quod præſens eſt, cuique proprium dumtaxat eſt; futu-

„ ri vero ſpes in incerto manet. Neſcimus enim quid paritura ſit inſequens
„ dies. Idcirco per id quo *hodie* jubet, interdicit tibi cura de craſtino.

S. Aug. ſer. 58. alias 42. inter Hom. 50. cap. 4.

„ *Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie*. Poteſt ſimpliciter acci-
„ pi, orationem iſtam nos fundere pro victu quotidiano, ut abundet nobis;
„ & ſi non abundat, non deſit nobis... Quare non dixit, & tegumentum? Vi-
„ ctus enim noſter in cibo eſt & potu: tegumentum in veſtitu & tecto. Ni-
„ hil homo plus deſideret. Quandoquidem dicit Apoſtolus. *Nihil intulimus*
„ *in hunc Mundum; ſed nec auferre aliquid poſſumus: Victum & tegumen-*
„ *tum habentes, his contenti ſimus*. Pereat avaritia, & dives eſt natura: Er-
„ go ſi ad quotidianum victum pertinet, quia & hoc bene intelligitur quod
„ dicitur, *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*: Non miremur, ſi no-
„ minato pane & cetera neceſſaria intelligantur . . . . . Intelligitur etiam
„ hoc valde bene, *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*, Eucha-
„ riſtiam tuam, quotidianum cibum. Norunt enim Fideles quid acci-
„ piant, & bonum eſt eis accipere panem quotidianum huic tempori ne-
„ ceſſarium. Pro ſe rogant, ut boni fiant ut in bonitate & fide &
„ vita bona perſeverent. Hoc optant, hoc orant; Quia ſi non perſeve-
„ raverint in vita bona, ſeparabuntur ab illo pane. Ergo *Panem noſtrum*
„ *quotidianum da nobis hodie*, quid eſt? Sic vivamus, ut ab Altari tuo non
„ ſeparemur. Et verbum Dei quod quotidie vobis aperitur, & quodam modo
„ frangitur, panis quotidianus eſt. Et quomodo illum panem ventres, ſic
„ iſtum eſuriunt mentes. Et hunc ergo petimus ſimpliciter, & quicquid a-
„ nimæ noſtræ & carni noſtræ in hac vita neceſſarium eſt, quotidiano pa-
„ ne concluditur.

S. Petrus Chryſ. ſermonib. 67. & 68.

Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie. „ Qui Patrem ſe nobis
„ dedit, qui ſibi nos adoptavit in filios, qui rerum nos fecit hæredes, qui
„ nos ſuo & honore donavit & Regno, ipſe nos ut panem quotidianum po-
„ ſtulemus, addixit. In Regno Dei, inter munera divina, quid quærit pau-
„ pertas humana? Tam bonus, tam pius, tam largus Pater panem filiis non
„ niſi poſtulatus indulget? Et ubi eſt illud; *Nolite ſolliciti eſſe quid man-*
„ *ducetis, aut quod bibatis, aut quid veſtiamini*? Hoc petere jubet quod pro-
„ hibet cogitare? Quatenus cæleſtis Pater, cæleſtem panem, cæleſtes filii
„ ut poſtulamus, hortatur, ipſe dixit: *Ego ſum panis qui de cælo de-*
„ *ſcendi*. Ipſe eſt panis, qui ſatus in Virgine, fermentatus in carne, in
„ Paſſione confectus, in fornace coctus ſepulchri, in Eccleſiis conditus, il-
„ latus Altaribus, cæleſtem cibum quotidie Fidelibus ſubminiſtrat. *Igitur* Quo-
„ tidianum & in diem vult nos in Sacramento ſui Corporis panis viaticum
„ poſtulare, ut per hoc ad perpetuum diem, & ipſam Chriſti perveniamus
„ ad Menſam; ut unde hic guſtum ſumpſimus, inde ibi plenitudinem, totaſ-
„ que ſatietates capiamus.

S. Greg. Nyſſenus Orat. 5. in Orationem Dominicam. Luc 5. — 1. Cor. 4.

11. *Et dimitte nobis debita noſtra; ſicut & nos dimittimus debitoribus no-ſtris*. Vult Chriſtus ut Deo ſimiles efficiamur per miſericordiam; *Ut homo alius ipſe Deus eſſe videatur, dum faciat ea quæ Dei ſolius eſt facere. Debitorum enim remiſſio proprium ac peculiare Dei munus eſt: Dictum eſt enim quod nemo poteſt remittere peccata, niſi ſolus Deus* . . . . *Quemadmodum* vero *Deus bene agentibus ad imitandum propoſitus eſt, ſicut dixit Apoſtolus*, Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti: *Ita vice verſa, tuam affectionem ad bonum Deo pro exemplo eſſe vult, atque ordo quodammodo invertitur, ut audeamus, quemadmodum bonum in nobis imitatione divini nominis perficitur, ita ſperare futurum, ut Deus noſtra facta imitetur, cum aliquid boni fecerimus, ut tu ad Deum dicas; Quod ego feci, fac: Imitare ſervum tuum, Domine; pauperem & egenum qui re-*

gnum univerſarum rerum obtines. Remiſit debita, ne tu quidem exigas: Supplicem repellere veritus ſum; ne tu quidem ſupplicantem repellas: Lætum & alacrem dimiſi meum debitorem; talis item tuus fiat. Ne tuum debitorem meo triſtiorem reddas: Par ambobus remiſſio decernatur. Ille meus eſt debitor, tuus ego. Quo animo adverſus hunc fui, quamque de eo ſententiam ſequutus ſum, hæc apud te obtineat: Solvi, ſolve: Dimiſi, dimitte: Magnam proximo exhibui miſericordiam: Imitare Domini ſervi tuib umanitatem. At graviora mea in te peccata, quam quæ hic adverſum me commiſit: Id non nego: At reputa quantum in omni bono excellas. Æquum eſt enim ut poteſtatis tuæ excellentiæ convenientem miſericordiam nobis peccantibus tribuas. Exiguam humanitatem exhibui; non enim amplius cupiebat natura: Tua vero munificentia exiguitate potentiæ meæ non prohibetur, quin quantum velis, tantum largiaris. „Futurum de nobis in noſtra eſt poteſtate judicium. Ne
„ enim vel irrationabilis quiſpiam, aut in magno aliquo, aut in exiguo de-
„ licto de judicio Dei conqueri poſſet, ipſum te reum Dominus illius fe-
„ cit eſſe ſententiæ: quemadmodum (inquit) tu tibi ipſi judicaveris, ita
„ etiam tibi judicabo. Si enim dimiſeris conſervo tuo, a me quoque eam-
„ dem gratiam conſequeris. Et certe nequaquam iſtud æquale eſt. Tu
„ enim remittis, cum ipſe quoque remiſſione indigeas: Deus vero cum
„ nullius unquam indigeat, ignoſcit; Tu conſervo remittis, Deus ſervo:
„ & tu quidem mille peccatorum reus, Deus vero ab omni peccato proſ-
„ ſus extraneus & tamen ſic quoque abundantiam propriæ miſerationis o-
„ ſtendit. Nam cum certe poſſit abſque hoc tibi omnia peccata dimittere,
„ vult tamen beneficium etiam per iſta conferre, mille tibi occaſiones
„ manſuetudinis ac pietatis miniſtrans, & quod in te eſt belluinum, de-
„ pellens, & iram qua flagras extinguens, teque undique tuis membris
„ compingens & conglutinans. Quid enim, quæſo, dicturus es? An quod
„ a primo aliquid fueris paſſus injuſte? Talia proculdubio ſunt quæ etiam
„ tibi a Deo poſcis remitti, multoque majora. Sed ante ipſam quoque ve-
„ niam non exigua donatus es gratia, edoctus ſcilicet humanam habere
„ mentem, & ad omnem manſuetudinem eruditus. Supra hæc vero etiam
„ tibi merces in futuro ampla tribuetur, dum nullius a te exigetur ratio
„ peccati. Quo non igitur digni ſupplicio ſumus, cum tali nobis a Deo
„ poteſtate donata, ipſi ſalutis noſtræ efficiamur proditores?

S. Joan. Chryſ. Hom. 10. in Matt.

„ *Dimitte nobis debita noſtra*, &c. In Baptiſmo omnia debita, id eſt, pec-
„ cata prorſus dimittuntur nobis. Sed quia nemo hic poteſt vivere ſine
„ peccato, & ſi non magno crimine unde ſeparetur ab illo pane, tamen ne-
„ mo poteſt ſine peccatis eſſe in hac terra, & non poſſumus accipere niſi
„ unum Baptiſmum ſemel; *In oratione accipimus, unde quotidie lavemur,*
„ *ut nobis peccata noſtra quotidie dimittantur: ſed ſi faciemus quod ſequitur,*
ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris .... *Sponſionem facimus cum Deo, pactum & placitum. Hoc tibi dicit Dominus Deus tuus: Dimitte, & dimitto. Non dimiſiſti: tu contra te tenes, non ego.*

S. Auguſt. ſerm. 59. alias de Tempore 135. c. 9.

Et ſerm 56. alias de Diverſis 48. c. 9.

„ *Dimitte nobis*, &c. Homo, ſi ſine peccato eſſe non potes, & vis ſem-
„ per dimitti tibi totum, dimitte ſemper: Quantum vis dimitti tibi, dimit-
„ te tantum; quoties vis dimitti tibi, toties dimitte; imo quia vis totum
„ dimitti tibi, totum dimitte. *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris .... Qui ſic petit, & debita non relaxat, iſte etiam per quod orat, accuſat. Qui ſibi tantum donari poſtulat, remittit tantum, quantum ipſe remittit & donat, ad placitum Deum, Deum taliter invitat ad pactum ..... Fide peccatis ſuis petit veniam, qui peccanti libenter ignoſcit .... Satis poteſt homo miſericors, qui cum Deo de pietate confligit.*

S. Petrus Chryſolog. ſermonib. 67. 68. 72.

Homo ; ſit ſemper in pectore tuo venia , ſi vis crimina non timere .

S. Jo: Chriſ. Hom. 20. in Matth.

12. *Et ne nos inducas in tentationem* . „ Docet Chriſtus nos non recuſare „ certamina, nec tamen in ea audacius inſilire : Hoc enim modo & noſtra „ incipiet clarior eſſe victoria , & diaboli infelicior pugna videbitur . Nam „ protractos in medium , viriliter ſtare oportet ac fortiter : non provocatos „ vero quieſcere, & tempus expectare certaminis , ut nos & vacuos oſten- „ damus amore gloriæ, & plenos virtute conſtantiæ . . . . . . *Et ne nos inducas in tentationem* . Dimitte quæ fecimus , & da ut alia non committamus . . . . *Poteſt peccatum caveri , ſed opitulante illo qui non poteſt falli* . *Nam & hoc ipſum ad cavendum peccatum pertinet, ſi veraciter dicimus*: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris . *Duobus enim modis etiam in corpore cavetur morbi malum ; & ut non accidat, & ut ſi acciderit, cito ſanetur. Ut non accidat ; caveamus dicendo :* Ne nos „ inferas in tentationem . *Ut cito ſanetur, caveamus dicendo*: Dimitte nobis „ debita noſtra.

S. Aug. ſerm. 58. & libro de Natura & Gratia cap. 67.

S. Petrus Chryſolog. ſerm. 68. 71.

Et ne nos inducas in tentationem, „ Hoc petere miles multis modis co- „ gitur, ne fragilitas plus auſa, & de ſe temere præſumens, nec virium ſua- „ rum modum colligens, in conflictu male cauta ſuccumbat : deinde offenſus „ Deus tradat tentationibus quos relinquit... Tentatio eſt ſpecies fallens, quę „ proſpera in adverſis, adverſa occultat in proſperis, humanamque ignoran- „ tiam doloſos educit in lapſus. Petimus ergo ne peccatis impellentibus in „ tentationum foveas incidamus.

S. Jo: Chriſ. ſerm. 10. de inſtituenda ſecundum Deum vita Tom. 5.

„ 13. *Sed libera nos a malo* , *Amen*: Multa , Diaboli opera atque aſtu, „ gravia & moleſta nobis accidunt: Multa ab hominibus vel palam injuriis, „ vel clam nobis inſidiantibus. Jam vero corpus ipſum contra animam non „ ſine gravi noxa nonnumquam variis morbis debilitatum atque infirmum , „ dolores nobis atque languores parit. Itaque cum tam multa tamque gra- „ via nobis ingruant mala, ab his omnibus, ut liberemur , a Deo omnium , „ docemur petere , quo nimirum vindice tempeſtas omnis ſedatur . Malus „ ipſe confuſus, deſpectus, deluſus , confutatuſque diſcedit, ſicut olim ab ho- „ minibus diſceſſit in porcos, in quos etiam nihil niſi juſſus audebat . Ergo „ qui nec in porcos quidquam poteſt, quo tandem pacto hominem in vigi- „ lia permanentem, animo ſtantem, intentum , Dei ſeptum præſidio, tene- „ re audeat atque opprimere?

S. Petrus Chryſolog. ſerm. 70.

Libera nos a malo. Hoc eſt, *a Diabolo, qui totius mali auctor eſt & origo. Diabolus natura cæleſtis fuit : nunc eſt nequitia ſpiritualis , ætate major ſæculo , nocendi uſu tritus , lædendi arte peritiſſimus . Unde non jam malus , ſed malum dicitur, a quo eſt omne quod malum eſt. Hinc eſt quod propriis viribus liberari homo non poteſt, carnalibus vinculis illigatus . Petendum nobis eſt ergo ut Deus a diabolo nos liberet , qui Chriſtum terris, ut diabolum vinceret, commodavit. Clamet homo , clamet ad Deum*: Libera nos a malo, *ut a tanto malo, ſolo Chriſto vincente liberemur.*

S. Aug. ſerm. 256. al. ex Sirmond. 18

Libera nos a malo . *Vis ut ſim ſecurus , ubi quotidie peto indulgentiam pro peccatis , adjutorium in periculis ? Cum enim dixero propter præterita peccata* . Dimitte nobis debita noſtra , ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris : *continuo propter futura pericula addo & adjungo* , Ne nos inferas in tentationem . *Quomodo eſt autem populus in bono , quando mecum clamat*, Libera nos a malo? *Et tamen, Fratres, in iſto adhuc malo cantemus, Alleluja, Deo bono, qui nos liberat a malo. Quid circuminſpicis unde te liberet , quando te liberat a malo ? Noli longe ire, noli aciem mentis circumquaque diſtendere. Ad te redi , te reſpice . Tu es adhuc malus . Quando ergo Deus te ipſum liberat a te ipſo , tunc te liberat a malo . Apoſtolum audi ,*

Digitized by Google

audi, & ibi intellige a quo malo ſis liberandus. „ Condelector, *inquit*, legi Rom. 7. 22. &c.
„ Dei ſecundum interiorem hominem; video autem aliam legem in membris
„ meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati,
„ quæ eſt in membris meis. *Putavi quia captivavit te ſub neſcio quibus igno-
tis Barbaris: putavi quia captivavit te ſub neſcio quibus gentibus alienis, vel
ſub neſcio quibus hominibus dominis.* Quæ eſt, *inquit*, in membris meis. *Ex-
clama ergo cum illo*, Miſer ego homo, quis me liberabit? *Unde quis libera-
bit? Dic unde. Alius dicit ab Optione, alius de carcere, alius de Barbarorum
captivitate, alius de febre atque languore: Dic tu, Apoſtole, non quo mitta-
mur aut quo ducamur, ſed quid nobiſcum portemus, quid nos ipſi ſimus, dic:*
„ De corpore mortis hujus. *De corpore mortis hujus?* De corpore, *inquit*,
„ mortis hujus . . . . . *Sed non es tu ipſe corpus mortis hujus? Reſpondit*,
„ Igitur ipſe ego mente ſervio legi peccati. *Sed* ipſe ego: *Quomodo per di-
verſa ipſe tu? Mente, inquit, quia diligo: carne, quia concupiſco: victor qui-
dem, ſi non conſentio: adhuc tamen luctabor urgente adverſario.*

14. *Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater* S. Joannes
veſter cæleſtis delicta veſtra. Si autem non dimiſeritis hominibus, nec Pater Chryſ. Ho.
veſter dimittet vobis peccata veſtra. „ Idcirco & cælos rurſus commemoravit 20. in
„ & Patrem; ut hinc quoque auditorem pudore ſuffunderet, ſi cum tanto Matth.
„ ſit Patre generatus, ad malitiam feritate rapiatur; atque ad cælum vo-
„ catus, terrena & carnali prorſus mente vileſcat. *Non ſolum quippe gra-
tia Dei eſſe filios oportet, verum etiam operibus. Nihil eſt autem quod ſic
Deo ſimiles faciat, ut malignis atque lædentibus eſſe placabilem*, ſicut etiam
paulo ante præmonuit, cum diceret: *Deus ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos
& malos.* „ Propterea & communes nos facere preces jubet, & plurali ubi-
„ que numero in oratione Dominica nos uti docet, ut proximis placati ne
„ veſtigium quidem iracundiæ in nobis relinquamus. Quanto jam ergo in-
„ venimur digni ſupplicio, poſt hæc omnia non modo remittentes, verum
„ etiam de inimicis a Deo vindictam rogantes; cum ille cuncta & faciat
„ & dicat, ne ipſi mutuis adverſum nos odiis infremamus. Quia enim cha-
„ ritas omnium mater bonorum, ea quæ illi incommodant tollens, undique
„ nos in unum congregat copulando, &c. *Si enim dimiſeritis hominibus pec-*
„ *cata eorum, dimittet & vobis Pater veſter cæleſtis delicta veſtra*, &c.
„ Tanta eſt copia delictorum, ut ille etiam qui non diligenter cuncta cogno-
„ ſcit, multa tamen ex eis poſſit intelligere. Quis noſtrum non habuit in
„ oratione deſidiam? Quis non ſuperbiæ eſt inflatus tumore? Quis non ina-
„ nis gloriæ aurula ventilatus eſt? Quis non de fratre detraxit? Quis non
„ concupiſcentiam malignam admiſit, vel impudicis oculis aſpexit? Quis
„ non inimici cum animi commotione recordatus eſt, & cor ſuum intume-
„ ſcere fecit? Quis non æmuli ſui aut cruciatus eſt proſperis, aut delecta-
„ tus adverſis? Sin autem & in Eccleſia conſtituti, & brevi tempore tan-
„ torum efficimur malorum rei: quales tandem nos futuros putamus, cum
„ hinc fuerimus egreſſi? Si tantos fluctus patimur in portu, cum exierimus
„ in Euripum illum malorum, forum dico & urbana negotia, & domeſti-
„ cas curas, putamus ne nos ſaltem ipſos poterimus agnoſcere? Verumta-
„ men tot ac talium peccatorum compendioſam nobis ac facilem Deus viam
„ liberationis dedit, totiuſque laboris alienam. Quis enim labor eſt fratri
„ indulgere conturbanti? *Labor quidem in remittendo nullus, in retinenda
vero inimicitias maximus. Siquidem iracundia liberari, magnam menti reddit
quietem, & valde facile eſt volenti. Neque enim neceſſe eſt maria transfreta-
re, nec longi itineris peregrinationem ſubire, nec montium excelſa conſcendere,
nec pecuniam impendere, nec corpus exponere, ſed ſufficit velle tantummodo,*

& omnia

& omnia continuo peccato deleta ſunt.

S. Petrus Chryſologus ſerm. 7.

15. *Cum autem jejunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes*, &c. *Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava*, &c. „ Hypocriſis ſubtile malum ſecretum virus, *venenum latens, virtutum fucus, tinea ſanctitatis*. Adverſa omnia nituntur viribus ſuis, armis ſuis pugnant, impugnant palam: unde & caventur tam facile quam videntur. Hypocriſis ſecura ſimulat, fallit proſpera, curioſa mentitur, & crudeli arte virtutes truncat mucrone virtutum: Jejunium jejunio perimit, oratione orationem evacuat, miſericordiam miſeratione proſternit . . . . Fratres, ſugiendum eſt virus, peſtilentia cavenda, quæ de remediis creat morbos, conficit de medicina languorem, ſanctitatem vertit in crimen, placationem facit reatum, generat de propitiatione diſcrimen. Hypocriſim qui ſugerit, vicit; qui incurrerit, cadit. Fugiamus hypocriſim, fugiamus, Fratres: Sit noſtrum de ſimplicitate jejunium, de innocentia ſanctum, de puritate purum, de ſinceritate ſincerum, ſit hominibus occultum, ignotum Diabolo, Deo notum. Theſaurum qui non abſcondit, prodit. *Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, &c.* Non ut coma capitis illecebroſo redundet unguento, ſerius Magiſter injungit; neque faciem niteſcere ſolito vult lavacro: ſed habitu prandentis vult celari jejunium Chriſtiano, quia Chriſtianum venditare non vult artifici mœrore jejunium. *Unge caput tuum, & faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans, ſed Patri tuo, qui eſt in abſcondito*. Sic non voluptuoſos indulget aſpectus, ſed vultus qui ſimulantur excludi. Facies mœrore dejecta invitat ſamam, non jejunium voluntarium profitetur. Si vult, quare triſtis? Si non vult, jejunus quare? Merito tali pœna vivit, qui ſibi facit de virtute vitium, mendacium de veritate, de mercede ſtipendium, de remiſſione peccatum. Agricola ſi non impreſſerit cultrum, ſi ſulcum non defoderit, ſi non exciderit ſentes, ſi gramina non evulſerit, ſi in tuto ſemina non locarit; ſibi mentitur, non terræ; nec terræ facit damnum, ſed ſibi non facit fructum: & ita ſe vacuat, ita decipit, impugnat ita, qui terræ manu ſallaci mentitur. Quid faciet, quid habebit, quid inveniet, qui Deo, eſuriente carne, hypocriſi luxuriante mentitur? Sciat ille ſuſtinere ſe laborem incaſſum, ſe nihil habiturum, qui premens jejunii aratrum, & abſcindens gulæ gramina, atque eradicans luxuriæ ſentes, miſericordiæ ſemina nulla jactaverit.

S. Aug. lib. 2. de ſerm. Domini in Monte c. 12.

„ *Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava*. Maxime animadvertendum eſt; non in ſolo rerum corporearum nitore atque pompa, ſed etiam in ipſis ſordibus lutuoſis poſſe eſſe jactantiam; & eo periculoſiorem, quo ſub nomine ſervitutis Dei decipit. Qui ergo immoderato cultu corporis atque veſtitus, vel ceterarum rerum nitore præfulget, facile convincitur rebus ipſis pomparum ſæculi eſſe ſectator, nec quemquam fallit doloſa imagine ſanctitatis: Qui autem in profeſſione Chriſtianitatis inuſitato ſquallore ac ſordibus intentos in ſe oculos hominum facit; cum id voluntate facit; non neceſſitate patitur, ceteris ejus operibus poteſt conjici, utrum hoc contemptu ſuperflui cultus, an ambitione aliqua faciat; quia & ſub ovina pelle cavendos lupos Dominus præcipit:

Matt. 7.16.

Sed ex fructibus, inquit, *eorum cognoſcetis eos*. Cum enim cœperint aliquibus tentationibus ea ipſa illis ſubtrahi vel negari, quæ iſto velamine vel conſecuti ſunt, vel conſequi cupiunt, tunc neceſſe eſt appareat utrum lupus in ovina pelle ſit, an ovis in ſua. Non enim propterea ornatu ſuperfluo debet aſpectus hominum mulcere Chriſtianus, quia illum parcum habitum ac neceſſarium etiam ſimulatores ſæpius uſurpant, ut incautos decipiant; quia & illæ oves non debent pelles ſuas deponere

ſi ali-

„ ſi aliquando eis lupi ſe contegunt . *Tu autem cum jejunas , unge caput* „ *tuum , &c.* Non quiſpiam recte præterit , quamvis faciem quotidiana „ conſuetudine lavemus , unctis etiam capitibus , cum jejunamus , nos eſ- „ ſe debere . Quod ſi turpiſſimum omnes fatentur , intelligendum eſt hoc „ præceptum ungendi-caput , & faciem lavandi , ad interiorem hominem „ pertinere . Ungere ergo caput , ad lætitiam pertinet : lavare autem fa- „ ciem , ad munditiam : & ideo caput ungit , qui lætatur interius men- „ te atque ratione . Hoc enim recte accipimus caput , quod in anima præ- „ eminet , & quo cetera hominis regi & gubernari manifeſtum eſt . Et „ hoc facit qui non foris quærit lætitiam , ut de laudibus hominum carna- „ liter gaudeat . Interius ergo gaudeat in jejunio ſuo , eo ipſo quo ſic ſe „ jejunando avertit a voluptate ſæculi ut ſit ſubditus Chriſto, qui ſecundum „ hoc præceptum caput unctum habere deſiderat . Ita enim & faciem la- „ vabit, id eſt , cor mundabit, quo viſurus eſt Deum non interpoſito vela- „ mine propter infirmitatem contractam de ſordibus ; ſed firmus & ſtabi- „ lis , quoniam mundus & ſimplex . *Lavamini* , inquit , *mundi eſtote , au-* „ *ferte nequitias ab animis veſtris , atque a conſpectu oculorum meorum ,* „ Ab his igitur ſordibus facies noſtra lavanda eſt , quibus Dei aſpectus „ offenditur. *Iſai. 1. 16.*

16. „ Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra , &c. Theſaurizate au- „ tem vobis theſauros in cælo , *&c. Qui terrenis opibus inhiant & conge-* „ *rendis ſtudent theſauris , avari , divites , egentiores ſunt omnibus egenis .* „ Perdunt enim illos redditus, quos poſſunt habere perpetuos : & dum bre- „ vi , nec ſemper incubant uſui , nullo juſtitiæ cibo , nulla miſericordiæ „ ſuavitate paſcuntur ; foris ſplendidi , intus obſcuri ; abundantes tempo- „ ralium , inopes æternorum: quia ipſi animas ſuas fame afficiunt , & nu- „ ditate dehoneſtant, qui de iis quæ terrenis horreis commendarunt , nihil „ theſauris cæleſtibus intulerunt. Theſaurizare vis? Bene: Non dico, Noli; „ ſed dico ubi Conſultorem me accipe, non perditorem. Scriptum eſt, *The-* „ *ſaurizate vobis theſauros in cælo.* Sed forte dicis, Non video locum in cæ- „ lo ubi ponam. Quam ſcalam, quam machinam quæſiturus ſum , quæ ad „ cælum attingat, ut videam ubi ponam pecuniam meam? Quid dicis? Vi- „ des in terra locum ubi obruis? Video , inquit . Bene ſatis : Si ſecurus es „ obruendo in terra, quare ſollicitus es de Deo qui fecit cælum & terram? „ Da ſecurus Deo. Ipſi te commenda, qui tibi pecuniam in cælo ſervat; quia „ ipſe & te in terra, quamdiu vivis, gubernat. Pecuniam ſervare vis? Serva „ quomodo vis. Si inveneris meliorem cuſtodem quam Chriſtum, commenda „ ei pecuniam tuam. Commendo, inquit, ſervo meo. Bene: Quanto melius „ Domino tuo? Et ſervum tuum præponis Domino tuo? o Chriſtianum vi- „ rum! Servus tuus fortaſſis auferet, & fugiet : Numquid Chriſtus hoc fa- „ cturus eſt? Multi ad dominos ſuos ſervi inimici repente extiterunt, & eos „ cum ipſo auro hoſtibus tradiderunt. Cui ergo commendas? Servo , inquis „ meo. Novi fidem ſervi mei, ideoque commendo ſervo meo aurum meum, „ Bene ſatis , præfers ſervum tuum, aurum tuum commendas ſervo tuo: „ Animam tuam cui? Animam meam commendo Deo meo. Quanto melius, „ o homo , illi & aurum tuum , cui & animam tuam? *An forte fidelis* „ *eſt in cuſtodiendo animam tuam , & infidelis in cuſtodiendo pecuniam tuam?* „ *Servat tibi , qui ſervat & te* . Laudas fidem ſervi tui ? Etiam , ego no- „ vi fidem ſervi mei . Tota fides ejus eſt , ne fraudet , ne tollat ; num- „ quid agit ne perdat? Ecce poſuit, & non latuit; invenit alius , & tulit. „ Numquid hoc Chriſto quiſpiam facturus eſt ? Pigritiam excute , conſi- „ lium accipe. „ Da Chriſto eſurienti , theſauriza in cælo . Numquid labor „ eſt in

S. Leo M. ſerm 9. de Collectis &. Eleemoſ. 5.

S. Auguſt. ſerm. 345. alias 32. ex Sirmondianis.

„ eſt in cælo theſaurizare? Etſi labor eſſet, faciendum erat ad ponendam pe-
„ cuniam tuam in loco munito, unde nemo eam poſſit auferre. Cum tamen
„ dicit Chriſtus, in cælo theſauriza: Non dicit tibi, ſcalas quære, machinas
„ liga, pennas apta. Hoc dicit, Mihi in terra da, & tibi in cælo ſervo. I-
„ deo veni egere ego in terra, ut ſis tu dives in cælo. Fac trajectitium.
„ Forte times fraudatorem, ne perdas; & quæris qui portet, qui migret.
„ Chriſtus tibi in utroque adeſt. Non faciet impoſturam, faciet inſuper &
„ laturam ... Qui dixit Saulo, *Quid me perſequeris?* Ipſe tibi dicit, Paſce me.
„ In terra Saulus ſæviebat, & Chriſtum in cælo tangebat: ſic & tu in ter-
S. Aug. ſerm „ ra eroga, & Chriſtum in cælo paſcis " ... " Eſt & alia vita, Fratres mei.
331. alias „ Eſt poſt hanc vitam alia vita, credite. Ad eam vos præparate, præſentia
de Diverſis „ cuncta contemnite. Si habetis, bene inde facite: ſi non habetis, nolite cu-
115. c. 18. „ piditate inardeſcere. *Migrate, transferte ante vos: quod hic habetis, illuc
eat quo ſecuturi eritis. Audite conſilium Domini veſtri*: Ne theſaurizetis vobis
theſauros in terra, &c. *Audis quotidie homo fidelis, Surſum cor: & quaſi
contrarium audias, tu mergis in terram cor tuum. Migrate. Habetis unde?
Facite bene. Non habetis unde? Adverſus Deum nolite murmurare. Audite
me, o pauperes: Quid non habetis, ſi Deum habetis? Audite me, o divites:
Quid habetis, ſi Deum non habetis?*

S. Aug. ſer. *Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra*, &c. Res aperta eſt, conſilium
60. alias de patet, ſed cupiditas latet: immo non latet, ſed etiam ipſa, quod pejus eſt,
Tempore 50. patet. „ Non enim ceſſat rapina graſſari: non enim ceſſat fraudare avari-
c. art. 7. „ tia: Non enim ceſſat perjurare malitia. Totum ut quid? Ut theſaurize-
tur. Et ubi ponatur? In terra. Recte quidem a terra in terram. Homini e-
„ nim, a quo nobis dixi laborem propinatum, peccanti dictum eſt, *Terra
„ es, & in terram ibis*. Merito theſaurus in terra, quia cor in terra. U-
Geneſ. 3.19. „ bi eſt ergo quod habemus ad Deum? Dolete qui intellexiſtis: corrigimini,
„ ſi doluiſtis. Quandiu laudare, & non facere? Verum eſt, nihil verius.
„ Fiat ergo quod verum eſt. Ergo nolite vobis condere theſaurum in ter-
„ ra, ſive experti quomodo pereat quod in terra reconditur, ſive non ex-
„ perti, ſed & vos ſaltem metuentes experiri. Quem non corrigunt verba, cor-
„ rigant experimenta. Non ſurgitur, non proceditur, niſi una voce dicatur
„ ab omnibus: Væ nobis, ruit Mundus. Si ruit, quare non migras? Si tibi
„ architectus diceret, ruituram domum tuam: nonne prius migrares quam
„ murmurares? Structor Mundi dicit tibi ruiturum Mundum, & non cre-
Matt. 19. 21. „ dis? Audi vocem prædicentis, audi conſilium commonentis. Vox præ-
„ dicentis, eſt, *Et cælum & terra tranſibunt*. Vox commonentis eſt, *No-
„ lite vobis condere theſauros in terra*. Ergo ſi creditis Deo prædicenti, ſi
„ non contemnitis commonentem, fiat quod dicit. Non enim ille te fallit,
„ qui tale conſilium dedit. Non perdes quod dediſti, ſed ſequeris quod mi-
„ ſiſti. Conſilium ergo do; Da pauperibus, & habebis theſaurum in cæ-
„ lo. Non ſine theſauro remanebis: ſed quod habes in terra ſollicitus,
„ habebis in cælo ſecurus. Migra ergo. Conſilium do ſervandi, non per-
„ dendi, "

Theſaurizate vobis theſauros in cælo. *Theſaurus cæli eſt manus pauperis:
S. Petrus quod ſuſcipit, ne in terra pereat, reponit in cælum: Manus pauperis eſt ga-
Chryſ. ſer. zophylacium Chriſti: quia quicquid pauper accipit, Chriſtus acceptat. Da tu
8. ergo homo pauperi terram, ut accipias cælum: Da nummum, ut acci-
pias Regnum: Da micam, ut accipias totum: Da pauperi, ut det ti-
bi: quia quicquid pauperi dederis, tu habebis: quod pauperi non dederis,
habebit alter, Clamat Deus*, Miſericordiam volo. *Qui quod vult Deus, Deo ne-
gat, a Deo ſibi quod deſiderat, vult negari*. Miſericordiam volo. *Homo, petit*

Deus

Deus, ſed tibi, non ſibi. Miſ‑ricordiam volo. *Humanam miſericordiam petit ut largiatur divinam.*

Ubi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum. *Hoc non ſolum de pecunia, ſed & de cunctis paſſionibus ſentiendum eſt. Guloſi Deus venter eſt. Ibi ergo habet cor, ubi eſt theſaurus. Luxurioſi theſaurus, epulæ ſunt; laſcivi, ludicra; amatoris, libido. Huic ſervit unuſquiſque quo vincitur ... Ut ergo in cælis theſaurizemus, cæleſtia diligamus. Vis noſſe ubi theſaurizas? Attende quid amas. Vis noſſe quid ames? Attende quid cogitas.*

S. Hier. ſu. c. 6. Matt.

S. Fulgentius ſerm. de confeſſ.

17. *Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam; totum corpus tuum tenebroſum erit*, &c. „ Quod oculus corpori, hoc intellectus eſt animæ. Ut enim nequaquam „ optes auro ornari, veſte ſerica conſpici, ſi ſit oculis tibi carendum, „ ſed horum proculdubio ſanitatem deſiderabiliorem rebus omnibus judica- „ res; quæ ſi tibi depereat, nihil te jam reliqua vita delectat: Quanto hoc „ magis pro oculis debes mentis efficere? Sicut enim poſtquam corporalium „ oculorum lumen extinctum eſt, pleraque jam membra ſuo uſu ac officio „ carent, lumine ipſis extincto, ita etiam mente cæcata, innumeris malis „ vita tua cumulatur. Quemadmodum igitur in corpore hoc maxime pro- „ videmus, ut oculos habeamus incolumes: ſic etiam in anima intellectus con- „ ſervemus ſalutem. Si vero cæcamus iſtum; quo aliis quoque debemus lu- „ men inferre; unde jam poterimus aſpicere? Sicut enim qui caput ipſum „ fontis obſtruxit, totum ſimul exſiccavit & fluvium: ſic etiam qui oculum „ mentis tenebris obduxit, omnes quoque vitę iſtius actus una confuſione „ cæcavit. Propter quod ait: *Si lumen quod in te eſt, tenebræ ſunt, ipſæ* „ *tenebræ quantæ erunt?* Quando enim lucerna extinguitur, quando guber- „ nator mergitur, quando dux ipſe capitur; quæ tandem ſubditis ſupererit „ ſpes ſalutis? ... Dedit nobis intellectum Deus, ut ignorantiam fugemus „ e mentibus, ut rectum teneamus juſtumque rerum judicium, atque ad alia „ hujuſmodi dirigamur: & contra diverſarum impugnationum varios incur- „ ſus hoc quaſi quodam ſcuto uſi ac lumine, maneamus innocui atque mu- „ niti. Nos vero tantum hoc Dei donum temere prodimus propter ſuper- „ flua ac vana. Quid prodeſt auratis armis Milites refulgere, cum ducitur „ Rex ipſe captivus? Quod lucrum eſt auratę depictæque navis cum ipſius „ mergitur gubernator? Quænam illa eſt bene compoſiti corporis pulchritu- „ do, cum facies oculos amiſit? Quemadmodum igitur ſi Medicum, cujus ad „ aliorum ægritudines depellendas ſanitas neceſſaria eſt, ægritudine afficias, „ & in deaurato cubiculo, lectuloque argenteo jacere pręcipias, nihil profi- „ ciet omnino languentibus: ita etiam ſi mentis principale corrumpens, quo „ vitiis ingruentibus potes repugnare; theſauro feceris aſſidere, non modo ni- „ hil omnino profeceris, ſed totum prorſus animum læſeris.

S. Joannes Chryſ. Hom. 21. in Matt.

Si oculus tuus fuerit ſimplex, &c. De intentione hunc locum intelligendum jam obſervavi. *Proinde magni intereſt cum aliquid boni facimus, cujus rei contemplatione faciamus. Officium quippe noſtrum non officio, ſed fine penſandum eſt: ut ſcilicet non tantum ſi bonum eſt quod facimus, ſed præcipue ſi bonum eſt propter quod facimus cogitemus. Hos oculos, quibus contemplamur quare faciamus quod facimus averti poſcit, ne videant vanitatem, id eſt, ne hanc attendat, propter quam faciat, cum boni aliquid facit. In qua vanitate præcipuum locum obtinet amor humanæ laudis, propter quam multa magna fecerunt, qui magni in hoc ſæculo nominati ſunt, multumque laudati in civitatibus gentium, quærentes non apud Deum, ſed apud homines gloriam, & propter hanc velut prudenter, fortiter, temperanter juſteque viventes,*

S. Aug. Enarr. in Pſal. 118. ſer. 12

ad

Idem lib. 4. contra Julianum c. 3. n. 33. *ad quam pervenientes perceperunt mercedem ſuam , vani vanam .*
Si oculus tuus fuerit nequam , totum corpus tuum tenebroſum erit . *Hunc oculum agnoſce intentionem , qua facit quiſque quod facit ; & per hoc diſce eum , qui non facit opera bona intentione fidei bonæ , hoc eſt , ejus quæ per dilectionem operatur , totum quaſi corpus , quod illis , velut membris operibus conſtat , tenebroſum eſſe , hoc eſt , plenum nigredine peccatorum .*

Si ergo lumen quod in te eſt , tenebrę ſunt , ipſę tenebræ quantæ erunt ?
S. Greg. M. p. 1. Paſt. c. 9. Fit enim plerumque *ut aliud in imis intentio ſuprimat , aliud tractantis animo ſuperficies cogitationis oſtendat . Nam ſæpe ſibi de ſe mens ipſa mentitur , & fingit de bono opere amare quod non amat , de Mundi autem gloria non amare quod amat .* Ad Deum igitur clamemus cum Propheta : *Quoniam tu illuminas*
Pſ. 17. 29. *lucernam meam , Domine : Deus meus , illumina tenebras meas .*

S. Jo. Chryſ. Hom. 23. in Matt. 18. *Nemo poteſt duobus dominis ſervire* , &c. *Non poteſtis Deo ſervire & Mammonæ* : Animo prorſus toto perhorreſcamus , & corpore , intelligentes ex adverſo Deum aurumque componi . „ Si igitur iſtud ſono quoque ſermo-
„ nis horribile eſt , quanto eſt horribilius , cum ipſis operibus tyrannis auri
„ Dei timori præfertur ? Noli tu mihi contra hanc ſententiam proferre divites , ſed divitiis ſervientes . Alioquin Job erat quidem dives , non tamen
„ pecuniæ ſerviebat . Sicut enim alieni patrimonii diſpenſator , ita illa o-
„ mnia poſſidebat , non modo aliena non rapiens , ſed propria quoque indi-
„ gentibus largiens . Quodque his majus eſt , nec habere ſe illa gaudebat :
Job. 31. *Si lætatus ſum* , inquit , *quia mihi eſſent multæ divitiæ* . “ Unde quia gau-
„ dium de poſſeſſione non habuit , dolorem de amiſſione non pertulit . At
„ non tales noſtra ætate ſunt divites , ſed captivis omnibus deterius affecti ,
„ & ſicut cuidam tyranno tributa pendentes , non quieſcunt a miſeria ſer-
„ vitutis . Quaſi enim arcem quamdam , ita eorum mentem amor auri inſe-
„ dit . Unde per dies ſingulos pręcepta eis plena iniquitatis imponit , nec eſt
„ omnino aliquis qui non obediat imperanti . Noli igitur ex ſuperfluo argu-
„ mentari , ſemel ſiquidem pronunciavit Deus ; impoſſibile eſſe dicens , utrum-
„ que hoc ſimul eſſe ſervitium . Ne ergo tu dixeris hoc eſſe poſſibile . Quan-
„ do enim te unus Dominus propriis quoque exui jubet , alter vero etiam
„ aliena diripere : quando ille tibi imperat caſtitatem , iſte luxuriam ; quando
„ hic tibi caſtigationem ventris indicit , ille ebrietatem atque delicias : quando te
„ alter omnia iſta jubet deſpicere , alter vero inhęrere atque inhiare præſenti-
„ bus : cum hic quidem præcipit lęta marmora , parietes pictos , & laquea-
„ ria deaurata mirari , ille vero averſari ejuſmodi omnia , & veræ Philoſophię
„ pluchritudinem ac morum ornamenta ſuſpicere : quemadmodum poſſibile eſt
„ hæc tam contraria convenire ? Dominum hic autem Mammonam , ideſt , pe-
Rom. 6. 16. „ cuniam nuncupavit , non ob propriam ipſius naturam , ſed ob eorum miſeriam ,
„ qui ſe ad illius inclinavere ſervitium . Sic etiam ventrem Apoſtolus appel-
„ lat Deum , non a dignitate dominantis , ſed ab infelicitate famulantium . Quod
„ ſupplicio certe omni majus eſt , etiam ante pœnam puniri captivum . Quibus
„ enim captivis non infeliciores putandi ſunt , qui cum Dominum habeant
„ Deum , ab illo Rege mitiſſimo recedentes , tyranno ſe huic ſæviſſimo dede-
„ runt : & hoc cum nobis etiam in præſenti res iſta noceat ? Nam & dam-
„ na hinc ineffabilia contingunt , & lites frequentes , & calumniæ , atque cer-
„ tamina , & aſſidui labores , & cæcitas mentis : Quodque eſt gravius , etiam
„ bonorum nobis cæleſtium per hæc infertur amiſſio , quæ ſolo certe poſſumus
„ Dei ſervitio promereri .

Nemo poteſt duobus Dominis ſervire . „ Servile eſt omne peccatum , li-
„ bera eſt innocentia . Unde & Dominus ait : *Omnis qui facit peccatum , ſervus eſt peccati* . Quomodo enim non ſervus , omnis avarus , qui pro exiguo
pe-

Digitized by Google

„ pecuniæ lucello ſeipſum auctionatur? Timet omnia, ne congeſta amittat, [S. Ambr. lib. de Joſeph c. 4. num. 20] „ qui non utenda congeſſit, majore periculo ſervaturus, quo majora quæſi- „ vit. Quomodo non mendicans, cui ſunt parvaque poſſidet? Nam etſi mihi „ dives videatur, ſibi eget, nec teſtimoniis ſua vota ſolatur, qui quod optat „ neſcit credere. Quomodo autem non & ille ſervus, qui ſubditus eſt libi- „ dini? Primum ſuis ardet incendiis, & pectoris ſui facibus exuritur ... Su- „ ſcipit omnes metus, inſidiatur ſomno ſingulorum: ut unius cupiditate po- „ tiatur, fit ſervus omnium. Servit igitur hanc miſeram quidem ſervitutem, „ qui ipſe ſibi dominos facit, ipſe vult habere quos timeat. Nihil enim tam „ ſpeciale ſervitutis eſt, quam ſemper timere. Ille vero in quavis conditio- „ ne ſervitii ſemper liber, qui Mundi amore non capitur, avaritiæ vinculis „ non tenetur, metu criminis non alligatur, qui ſecurus ſpectat præſentia, „ quem futura non terrent. Nonne videtur tibi iſte in ſervitute dominari: „ ille autem in libertate ſervire? Serviebat Joſeph, regnabat Pharao; Beatior „ hujus ſervitus, quam Regnum illius. “

Non poteſtis Deo ſervire & Mammonæ. *Semper abundantia contumelioſa in ſemetipſam eſt. Apud Barbaros quoſdam, quia vernaculum eſt aurum, auro vinctos in ergaſtulis habent, & divitiis malos onerant, tanto locupletiores, quanto nocentiores.* [*Tertull. lib. de cultu Feminarum cap. 6.*] Sanctus Gregorius Nazianzenus Oratione in Natale Domini divites merito vocat *compeditos terræ*: Sanctus Cyprianus multos fidem abnegaſſe deflet in Eccleſiæ perſecutione, quos divitiarum amor a cura ſalutis avocavit. [*S. Cypr. lib. de Lapſis.*] „ Decipit multos (*inquit*) patrimonii ſui amor cæcus; „ nec ad recedendum parati aut expediti eſſe potuerunt, quos facultates „ ſuæ velut compedes ligaverunt. Illa fuerunt remanentibus vincula, illæ „ catenæ; quibus & virtus retardata eſt, & fides preſſa, & mens vincta, „ & anima præcluſa; ut ſerpenti terram ſecundum Dei ſententiam devoran- „ ti, præda & cibus fierent, qui terreſtribus cupiditatibus inhærerent. “ Erubeſce Chriſtiane, quod in libertatem gloriæ filiorum Dei vocatus, Mammonæ ſervias indigniſſimam ſervitutem. [*Idem lib. de Opere & Eleemoſynis.*] „ Obſederunt animum tuum ſterilita- „ tis tenebræ, & recedente inde lumine veritatis, carnale pectus alta & „ profunda avaritiæ caligo cæcavit: pecuniæ tuæ captivus & ſervus es: ca- „ tenis cupiditatis & vinculis alligatus es; & quem jam ſolverat Chriſtus, „ denuo vinctus es: ſervas pecuniam, quæ te ſervata non ſervat: patrimo- „ nium cumulas, quod te pondere ſuo gravius onerat: Nec meminiſti quid „ Deus reſponderit diviti exuberantium fructuum copiam ſtulta exſultatione „ jactanti. Stulte, inquit, hac nocte expoſtulatur anima tua a te: Quæ er- „ go paraſti, cujus erunt? Quid divitiis tuis ſolus incubas? Quid in pœnam „ tuam patrimonii tui pondus exageras; ut quo locupletior ſæculo fueris, „ pauperior Deo fias? Redditus tuos divide cum Domino Deo tuo: fructus „ tuos partire cum Chriſto: fac tibi poſſeſſionum terreſtrium Chriſtum par- „ ticipem, ut & ille te ſibi faciat regnorum cæleſtium cohæredem. *Laxatis* [*S. Aug. Ep. 51. alias 113.*] „ *ergo curis mutabilium rerum, bona ſtabilia & certa quæramus*, Supervole- „ mus terrenis opibus noſtris. Nam & in mellis copia non fruſtra pennas „ habet apicula, necat enim hærentem. *Si ſapimus, deſinamus ea ſequi, quæ* „ *& aſſequi miſerum eſt*. Beatus qui poſt illa non abiit, quæ poſſeſſa one- [*S. Bern. Ep. 103.*] „ rant, amata inquinant, amiſſa cruciant.

19. *Ideo dico vobis, Ne ſolliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori veſtro quid induamini.* Quid enim propter hoc Evangelium prædicat, ut habeat unde manducet & unde veſtiatur, ſimul ſe putat & Deo ſervire, quia Evangelium prædicat; & Mammonæ, quia propter iſta neceſſaria prædicat: quod Dominus dicit fieri non poſſe. Ac per hoc. *Ille qui propter iſta Evangelium prædicat, non Deo, ſed Mammonæ ſervire con-* [*S. Aug. l. de opere Monachorum cap. 26.*]

vin-

vincitur; etſi Deus illo ad aliorum provectum, quomodo ipſe neſcit, utatur. *Nam huic ſententiæ ſubjungit*, Ideo dico vobis ne ſolliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori veſtro quid induamini: *Non ut iſta non procurent, quantum neceſſitati ſatis eſt, unde honeſte potuerint, ſed ut non iſta intueantur, & propter iſta faciant quicquid in Evangelii prædicatione facere jubentur.*

S. Petrus Chryſ. ſerm. 112. de terrenorum cura deſpicienda.

, Nolite ſolliciti eſſe., „ Quis ſic invidus bonis ſuis, quis ſic deliciis ſuis
, inimicus, ut ſpontanea & cælitus præparata deſpiciat, & concupiſcat mun-
„ danis laboribus & doloribus conquiſita? Degener nimis animus, mens tota
„ ſervilis eſt, quæ coquorum afflatus, ſqualores coquinæ, heſterno horrore
„ fœtentia perquirat abſonia, cui jugiter regius deſeruit atque adjacet appa-
„ ratus: Noli ergo, homo, inania providendo gemere, noli laborare caduca
„ præparando, quia prandii tui ſemper & ubique Deus præparator adſiſtit.
„ Quis Rex devotis militibus debitam non procurat annonam? Quis Domi-
„ nus fidelibus ſervis juſta cibaria non miniſtrat? Quis pater non dat panem
„ filiis? Si ergo nobis Deus & Rex & Dominus & Pater eſt, quid negabit?
„ Stipendiis ſuis militans derogat miles Regi; ſuis ſumptibus vivens Domi-
„ num ſervus accuſat: pro ſe ſollicitus filius culpat ſuperſtitem Patrem: No-
„ li ergo homo exponere Deum pro te, taliter cogitando, qui & juſtitia re-
„ gnantis, & nominantis ſtudio, & generantis affectu, in ſe totam tui rece-
„ pit ſollicitudinem, refudit & curam.

S. Ambr. l. 7. in Lucam num. 124.

20. *Reſpicite volatilia cæli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater veſter cæleſtis paſcit illa.* Magnum ſane & ap-
„ tum quod fide ſequamur exemplum. Nam ſi volatilibus cæli, quibus nul-
„ lum exercitium cultionis, nullus de meſſium fœcunditate proventus eſt,
„ indeficientem tamen providentia divina largitur alimoniam, *Verum eſt cau-*
„ *ſam inopiæ noſtræ avaritiam videri*. Etenim illis idcirco inelaborati pabuli
„ uſus exuberat, quod fructus ſibi communem ad eſcam datos ſpeciali quo-
„ dam neſciunt vindicare dominatu: *Nos communia amiſimus, dum propria vindicamus; nam nec proprium quidquam eſt, ubi perpetuum nihil eſt, nec certa copia, ubi incertus eventus. Cur enim divitias tuas æſtimes, cum tibi Deus etiam victum cum ceteris animantibus voluerit eſſe communem? Aves cæli ſpeciale ſibi nihil vindicant, & ideo pabulis indigere neſciunt; quia non norunt aliis invidere.*

S. Aug. l. de opere Monachor. c. 27.

Reſpicite volatilia cæli, &c. Id a Chriſto dictum, ne quiſquam Deum pu-
„ tet ſervorum ſuorum neceſſaria non curare, cum ejus ſapientiſſima provi-
„ dentia uſque ad iſta creanda & gubernanda perveniat. Neque enim non ipſe
„ paſcit & veſtit etiam eos qui manibus operantur. Sed ne Chriſtianam Mi-
„ litiam ad hoc detorqueant ut iſta conquirant, hos ſervos ſuos Dominus præ-
„ monet, ut in eo miniſterio quod Sacramento ejus debetur, non illa,
„ ſed Regnum Dei & juſtitiam ejus cogitemus: & hæc omnia apponentur no-
„ bis, ſive per manus operantibus, ſive infirmitate corporis impeditis, ſive
„ ipſius militiæ tali occupatione diſtrictis, ut nihil aliud agere valeamus.

2. Theſſ. 3. 10.

„ Laborandum igitur eſt, *Quoniam ſi quis non vult operari, non manducet.*
„ Quamobrem ſi quis Dei ſervis vacantibus & valentibus exemplo & præce-
„ pto Apoſtolico manibus ſuis victum tranſigere, moverit quæſtionem de
„ volatilibus cæli, quæ non ſeminant neque metunt, & de liliis agri,
„ quæ non laborant neque nent, facile reſpondebunt: *Si & nos per aliquam infirmitatem vel occupationem non poſſimus operari, ſic ille nos paſcet & veſtiet, quemadmodum aves & lilia, quæ nihil operantur hujuſcemodi: Cum autem poſſimus, non debemus tentare Deum noſtrum; quia & hoc quod poſſumus, ejus munere poſſumus, & cum hinc vivimus, illo largiente vi-*

vimus

vimus qui largitus eſt ut poſſimus. Et ideo de iſtis neceſſariis ſolliciti non ſumus; quia cum hæc poſſumus agere, ille nos paſcit & veſtit, a quo paſcuntur homines & veſtiuntur: Cum vero hæc non poſſumus agere, idem ipſe nos paſcit & veſtit, a quo aves paſcuntur & lilia veſtiuntur; quoniam nos pluris ſumus illis. Quapropter in iſta militia noſtra, nec in craſtinum cogitamus; quia non propter iſta temporalia, quo pertinet craſtinus; ſed propter illa ſempiterna, ubi ſemper hodiernus eſt, nos illi probavimus, ut ei nullis negotiis ſæcularibus implicati placeamus.

„ *Reſpicite volatilia cæli*, &c. Exemplo tali exaggerat Dominus dubitan- S. Petr. Chr. ſerm. 163.
„ tis inſaniam; qui putat Deum hoc piis filiis denegaturum, quod avibus
„ ſubminiſtrat: & exiſtimat relinquentibus propter ſe patriam, domum, pa-
„ rentes, filios, conjuges, victus ſubſidia non daturum. O miſerum cui cum
„ detur Regnum, ſuſpirat panem; cum perpetuitate donetur, deflet potum;
„ cum immortalitatis gloria induatur, plangit corporis veſtimentum! *Quis*
„ *autem veſtrum cogitando poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?*
„ Humanarum mentium cogitationes intimus ſcrutator exponit. Nam o-
„ mnis homo dum ſui corporis pulchritudinem concupiſcit, procerum ſe eſ-
„ ſe exoptat: Sed cogitare per ſe homo hoc poteſt, hoc per ſe obtinere
„ non poteſt. Ad id credendo pervenit, ad quod pervenire non poteſt co-
„ gitando. *Si ergo neque quod minimum eſt poteſtis, de ceteris quid ſolliciti* Luc. 12. 26.
„ *eſtis?* Hoc eſt, quid cogitatione homo majora præſumis, qui per fidem
„ minora deſperas? Quid veſtimento minus? Quid majus corporis incremen-
„ to? Crede ergo tibi a Deo veſtitum corporis poſſe præſtari, a quo tibi fi-
„ des corporis incrementa repromittit.

21. *Et de veſtimento quid ſolliciti eſtis? Conſiderate lilia agri*, &c. Quid S. Ambr. l. 7. in Luc. n. 125
tam morale ad perſuaſionem, quam cum videas quod etiam quæ ſunt irra-
tionabilia, ſic Dei proſpicientia veſtiuntur; ut nullo uſu vel ad gratiam e-
„ geant vel ornatum? Multo magis credas rationabilem hominem, ſi omnem
„ ſui uſum in Deo collocet, nec ſtudio mutandi violet fidem, numquam
„ egere poſſe: eo quod jure præſumpſerit de favore divino .... Chri-
„ ſtianus de vita, de Regno, de immortalitate certus, de paſtus & veſtitus
„ non debet neceſſitate pulſari; cum videat Deum hodie nato & perituro
„ in craſtinum germini tantam veſtitus gloriam contuliſſe: *Sed ſicut aridi-* S. Pet. Chriſ.
tate iſta, ſicut clibani deputantur incendio, ita mortis, ita gehennæ ignibus deſtinantur, qui præſentia ſibi a Deo præſtari dubitant, cum futura ſibi jam ſentiant contributa .... Per hæc vero non modo docet nequaquam nos debere eſſe ſol-
„ licitos, ſed nec obſtupeſcere & admirari veſtimentorum luxum & ſumptum S. Jo: Chryſ. Hom. 23. in Matth.
„ quandoquidem pulchritudo florum & decor varius herbarum, ipſumque fœ-
„ num amictu tali invenitur pretioſius. Cur igitur ex his in ſuperbiam mentis
„ erigeris, in quibus perfacile de te obtinet etiam herba victoriam?

22 *Quærite ergo primum Regnum Dei & juſtitiam ejus; & hæc omnia adjicientur vobis*. „ His verbis Chriſtus nec ad præſens, nec in reliquum fidelibus o- S. Ambr. l. 7. in Lucam n. 130.
„ ſtendit gratiam defuturam: ſi modo qui divina deſiderant terrena non quæ-
„ rant. *Indecorum quippe eſt homines curare de cibo, qui militant de Regno. Novit Rex quemadmodum familiam ſuam paſcat, alat, veſtiat*: & ideo dixit: Pſal. 54.
Jacta cogitatum tuum in Deum, & ipſe te enutriet. Et, *Timete Dominum omnes ſancti ejus: quoniam non eſt inopia timentibus eum. Divites eguerunt &* Pſ. 33. 10. 11.
eſurierunt: inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono. Multi pro-
„ pterea nolunt timere Dominum, ne famem patiantur. Dicitur illis, No-
„ lite fraudem facere. Et dicunt, Unde me paſco? Non poteſt ars ſine im- S. Aug. Enar. 2. in hunc Pſalm.
„ poſtura eſſe, non poteſt negotium eſſe ſine fraude. Sed fraudem punit
„ Deus. Time Deum. Sed ſi timuero Deum, non habebo unde vivam.

„ *Timete Dominum omnes ſancti ejus, quoniam nihil deeſt timentibus eum.*
„ Copiam promittit trepido, & dubitanti, ne ſi forte timuerit Dominum,
„ deſerant illum ſuperflua. *Paſcebat te Dominus contemnentem ſe, & deſe-*
„ *ret ſe timentem ſe?* Attende, & noli dicere. Ille dives eſt, & ego pauper
„ ſum: Ego timeo Dominum, ille non timendo quantum acquiſivit, & ego
„ timendo nudus ſum. Videte quid ſequitur; *Divites eguerunt & eſurierunt,*
„ *inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono.* Si ad litteram acci-
„ pias, videtur te fallere. Reſpicis enim multos divites iniquos mori in di-
„ vitiis ſuis, non factos fuiſſe pauperes, cum vivunt; vides illos ſeneſcere,
„ perduci ad ultimum vitæ inter magnas copias divitiarum, celebrari eis
„ pompam funeris in magnis effuſionibus, perduci uſque ad ſepulchrum di-
„ vitem, qui & expiravit in lectis eburneis, circumſtente familia ſuorum;
„ & dicis in animo tuo, ſi forte noſti aliqua & peccata & ſcelera ipſius:
„ Ego novi quanta fecerit iſte homo, ecce ſenuit, mortuus eſt in lecto ſuo;
„ deducunt illum ſui, pompa tanti funeris celebratur: ego novi quæ fece-
„ rit, decepit me Scriptura & fefellit, ubi audio & canto, *Divites egue-*
„ *runt & eſurierunt.* Quando iſte inops fuit, quando eſurivit? *Inquirentes*
„ *autem Dominum non minuentur omni bono.* Quotidie ad Baſilicam ſurgo,
„ quotidie genu flecto, quotidie inquiro Dominum, & nihil boni habeo:
„ iſte non inquiſivit Dominum, & inter tanta bona deſunctus eſt. Sic co-
„ gitantem ſuffocat laqueus ſcandali. Eſcam enim mortalem quærit in ter-
„ ra, & veram mercedem non quærit in cælo, & mittit caput in laqueum
„ diaboli, conſtringuntur ei fauces, & tenet diabolus ad malefaciendum,
„ ut ſic imitetur illum divitem, quem videt in tanta copia deſunctum. No-
„ li ergo ſic intelligere. Et quomodo intelligam? *In bonis ſpiritualibus. Sed*
ubi ſunt? Non videntur oculis, ſed corde. Non video ipſa bona. Videt illa qui
amat. Juſtitiam non video. Non enim aurum eſt, non enim argentum eſt. Si
aurum eſſet, videres: quia fides eſt, non vides. Et ſi non vides fidem, qua-
re amas ſervum fidelem? Quare gaudes ad eum qui fidem tibi exhibet; &
laudas eum de his bonis quæ non videntur niſi oculo cordis? Cum reple-
tus fueris ſpiritualibus divitiis, pauper eris? Et ille dives ideo fuit, quia
habebat lectum eburneum; & tu pauper es, cujus cubiculum cordis ple-
num eſt tantis gemmis virtutum, juſtitiæ, veritatis, charitatis, fidei, pa-
tientiæ & tolerantiæ? Explica divitias tuas, ſi habes illas, & compara
divitiis divitum. „ At ille in mercatu invenit mulas pretioſas, & emit eas?
„ *Si fidem invenires venalem, quantum pro illa dares, quam te voluit Deus*
„ *gratis habere, & ingratus es?* Egent ergo illi divites, egent: & quod eſt
„ gravius, pane egent. Ne forte putetis quia auro egent & argento, quam-
„ quam & hoc egeant. Quantum habuit quidam, & quid eum ſatiavit. Sic
„ mortuus eſt egens; quia plura volebat acquirere quam tenebat. Egent &
„ pane. Quare egent & pane? Si non intelligis panem, Chriſtus dixit, *Ego*
ſum panis vivus qui de cælo deſcendi: &, *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſti-*
tiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.

S. Aug. l. 2. de ſerm. Dom. in Monte c. 11.

Quærite ergo primum Regnum Dei & juſtitiam ejus, & hæc omnia adji-
cientur vobis. „ Ex Scripturis ſatis apparet Dominum noſtrum non hæc im-
„ probare, ſi quis humano more iſta procuret: Sed ſi quis propter iſta Deo
„ militet, ut in operibus ſuis non Regnum Dei, ſed iſtorum acquiſitionem
„ intueatur. Ad hanc ergo regulam hoc totum præceptum redigitur; ut etiam
„ in iſtorum proviſione Regnum Dei cogitemus, in Militia vero Regni Dei
„ iſta non cogitemus. Ita enim etiamſi aliquando defuerint, quod plerumque
„ propter exercitationem noſtram Deus ſinit, non ſolum non debilitant pro-
„ poſitum noſtrum, ſed etiam examinatum probatumque confirmant". Glo-
riamur

„, riamur , enim , *inquit* , in tribulationibus , ſcientes quod tribulatio patien- „ tiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero ſpem, ſpes au- „ tem non confundit ; quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per „ Spiritum ſanctum , qui datus eſt nobis . *In commemoratione autem tribulationum ac laborum ſuorum idem Apoſtolus non tantum in carceribus & naufragiis ; atque hujuſmodi multis moleſtiis , ſed etiam in fame & ſiti , in frigore & nuditate ſe laboraſſe commemorat . Quod cum legimus , non æſtimemus Domini promiſſa titubaſſe, ut famem ac ſitim & nuditatem pateretur Apoſtolus , quærens Regnum ac juſtitiam Dei , cum dictum ſit nobis ,* Quærite primum Regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia apponentur vobis : *Quandoquidem iſta ſicut adjutoria novit ille Medicus , cui ſemel nos totos commiſimus , & a quo habemus promiſſionem vitæ præſentis & futuræ , quando apponat , quando detrahat , ſicut nobis judicat expedire , quos & conſolandos & exercendos in hac vita , & poſt hanc vitam in perpetua requie ſtabiliendos atque firmandos gubernat , ac dirigit . Non enim & homo cum plerumque jumento ſuo cibaria detrahit , deſerit illud cura ſua , ac non potius curando hæc facit .*

Rom. 3. 5.
2. Cor. 26.

23. *Nolite ergo ſolliciti eſſe in craſtinum* , &c. Qui Chriſti cæpit eſſe diſcipulus , ſecundum Magiſtri ſui vocem renuncians omnibus , diurnum debet cibum petere , nec in longum deſideria petitionis extendere . *Merito ergo victum ſibi in diem poſtulat , qui de craſtino cogitare prohibetur : quia & contrarium ſibi ſit & repugnans , ut quæramus in ſæculo diu vivere , qui petimus Regnum Dei velociter advenire .* In hujus rei figuram Manna quo Deus populum ſuum annos quadraginta cibavit in deſerto , in diem craſtinum ſervari prohibuit: *Nullus relinquat ex eo in mane* , ſervatumque ab aliquibus in craſtinum , *ſcatere cæpit vermibus , atque computruit* . Quod quidem non Mannæ vitio accidiſſe, fidem facit Sabbatum in quo integrum ſervabatur , quod pridie collectum eſſet: illud item quod multis ſæculis in Arca conſervatum eſt incorruptum . Sed *Deus docere volens eos vitæ rationem a curis liberam , pollicitus eſt illis ſuppeditaturum ſe ſingulis diebus eſcam neceſſariam .*

S. Cyprian. Tract. de Orat. Dominica.
Exod. 16. 19. 20. Theodoretus Interrog. 13. in Exodum.

CAPUT SEPTIMUM.

Senſus Litteralis.

1. NOLITE *judicare , ut non judicemini . In quo enim judicio judicaveritis , judicabimini ; & in qua menſura menſi fueritis , remetietur vobis :* Non quodlibet judicium hic prohibet Chriſtus , publica enim judicia & legitima neceſſaria & ſancta ſunt : privato etiam judicio peccata manifeſta vituperare , corripere , quin etiam caſtigare licet iis qui poteſtatem habent aliquam in eos qui peccant . Judicium ergo malignum & temerarium dumtaxat Dominus vetat , quo proximum temere damnamus , dicta vel facta illius ſiniſtre intepretati . *Non prohibuit judicare , ſed docuit* , Ut Joannis 7. 24. *Nolite judicare ſecundum faciem , ſed rectum judicium judicate* . Prohibuit judicium de occultis conſiliis, cogitationibus & intentionibus uſurpare , quod Dei proprium eſt . Unde Apoſtolus ait : *Nolite ante tempus judicare , quoadusque veniat Dominus , qui & illuminabit abſcondita tenebrarum , & manifeſtabit conſilia cordium ; & tunc laus erit unicuique a Deo* . Ne igitur temere de proximo judicetis , ne maligni rerum vel perſonarum cenſores : *In quo enim judicio judicaveritis , judicabimini* . Non

S. Jo. Chryſ. Hom. 23. in Matt.
S. Hier. in c. 7. Matth.
1. Cor. 4. 5.
S. Baſilius in Regulis Brev. Reg. 164.

ſolum

ſolum ab hominibus, quos tam rigidos, tam malignos experiemini morum veſtrorum cenſores, quam ipſi fueritis alienorum: ſed quod multo terribilius eſt, a Deo ſupremo omnium & æquiſſimo judice. *Et in qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis*. Proverbialis locutio, uſu trita apud Hebræos. *Jacobi 2.13.* *Menſura pro menſura*. *Par pari*. Utque Jacobus Apoſtolus ait: *Judicium enim ſine miſericordia illi, qui non fecit miſericordiam*.

2. *Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine ejiciam feſtucam de oculo tuo: & ecce trabs eſt in oculo tuo? Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis ejicere feſtucam de oculo fratris tui*, Feſtuca, vel minima eſt ligni particula, quales nonnumquam incurrunt in digitos, aut in oculos involant, vel ſtipula. Per feſtucam minora levioraque peccata, ſive ſimpliciter, ſive aliorum comparatione: per trabem graviora ſignificantur. Proverbio rurſus apud Judæos frequentato Moralis Evangelicæ regulam obſervandam Chriſtus explicat. Cur tam perſpicax, tam curioſus es alienorum vitiorum explorator, tam ſeverus cenſor & in tuis obſervandis tam cæcus, emendandis tam negligens, tam mollis, tam indulgens? Qua fronte dicis, Permitte a me ſanari vitium tuum; aut illum reprehendere, objurgare, aut damnare audes, cum tu gravioribus vitiis labores? Hypocrita, qui aliena *S. Aug. lib. 2. de ſerm. Domini in Monte cap. 19.* reprehenſione vitii odium ſimulas, & opinionem ſanctitatis venaris; qui alienam perſonam aſſumis, cum accuſare vitia officium ſit bonorum virorum & benevolorum, tu vero bonitatis & charitatis erga proximum expers, illius contemptum & damnationem, non emendationem & curationem intendas: corrige primum & emenda vitia tua longe graviora, ſuperbiam, odium, invidiam, hypocryſim ipſam; & tunc idoneus eris qui aliorum peccata ſanis *S. Hieron.* oculis diſpiciens, corripias, & emendes. Videbis ſcilicet infirmitates & peccata fratrum *oculis columbæ*. Tunc alterius infirmitatem habebis quaſi tuam, *S. Auguſt.* ut eam æquanimiter feras, donec ab ea liberetur ille cujus curas ſalutem. *De his* itaque ibi loquitur Chriſtus, *qui cum ipſi mortali crimine teneantur obnoxii, minora peccata fratribus non concedunt; culicem liquantes, & camelum glutientes*: Perſtringitque *multum cavendum & moleſtum ſimulatorum genus, qui cum omnium vitiorum accuſationes odio & livore ſuſcipiant, etiam conſultores videri volunt*.

3. *Nolite dare ſanctum canibus, neque mittatis margaritas veſtras ante porcos; ne forte conculcent eas pedibus ſuis, & converſi dirumpant vos*. Poſtquam temerarium inclemenſque judicium Chriſtus prohibuit, ne quis hinc ſuſpicaretur omnem, etiam de rebus maniſeſtiſſimis judicandi libertatem tolli, ſubjungit præceptum ad eam prudentiam pertinens, quam alibi vult cum ſimplicitate conjunctam. Doctrinam Evangelii, & ſacroſancta Myſteria atque Sacramenta, profanis hominibus canum ſuumque, immun- *Prov. 11.* diſſimorum animalium, ſymbolo deſignatis ne tradite, ne divina illa & præ *2. Petri 2.* gemmis pretioſiſſimis æſtimanda myſteria & dogmata contemnant & con- *S. Hieron. in c. 7. Matt.* culcent; voſque ipſos morſibus ſuis dilacerent, irrideant, verbis factiſque perſequantur. Porcus non recipit ornatum, qui verſatur in volutabro luti: & ſi habuerit circulum aureum, fœdior invenitur. Non abſurde canes interpreteris, qui poſt fidem Chriſti revertuntur ad vomitum peccatorum ſuorum, porcos vero, qui nec dum Evangelio crediderunt, & in luto incredulitatis, vitiiſque verſantur. Non convenit igitur iſtiuſmodi hominibus cito Evangelicum margaritum credere, donec ad verbum veritatis debita cum veneratione audiendum parati fuerint, & e cœno fœdarum voluptatum voluerint emergere. Hinc Chriſtus pœnitentiæ prædicationem prædicationi cæleſtis Regni voluit antecedere. Et cum Apoſtolos ad docendum mitteret,

Digitized by Google

explorare eos juſſit quis dignus eſſet. *In quamcumque autem civitatem, aut caſtellum intraveritis, interrogate quis in ea dignus ſit: & ibi manete donec exeatis*. (Matt. 10. 11.) Et cum Antiochiæ Judæi repleti zelo contradicerent his quæ a Paulo dicebantur, blaſphemantes: tunc conſtanter Paulus & Barnabas dixerunt: *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, ſed quoniam repellitis illud, & indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes*. (Act. 13. 36.) Vel ſecundum S. Joannem Chryſoſtomum canes hic ſignificat homines in impietate viventes immedicabili; ſpemque omnino converſionis in melius non habentes: porcos vero in luto infrænis luxuriæ jugiter ſe volutantes: quos ſane omnes cæleſti doctrina pronuntiavit indignos. (S. Jo. Chryſ. Hom. 23. in Matth.)

4. *Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis, pulſate, & aperietur vobis. Omnis enim, qui petit, accipit, & qui quærit, invenit: & pulſanti aperietur*: Ad orationem hortatur, qua impetretur Dei auxilium ad obſervationem eorum, quæ hactenus docuit, omnino neceſſarium. (S. Joannes Chryſ. ibid.) Petite quicquid vobis opus eſt, quidquid ſaluti veſtræ expedit; & quidquid recte petieritis, dabitur vobis. *Quærite*, non obiter & perfunctorie Deum orantes; ſed cum ſedulitate multa, & magna intentione. Qui enim quærit aliquid, cuncta profecto alia mente projiciens, unum intendit illud quod ſolum requirit, ac præſentium rerum nihil omnino conſiderat. *Pulſate*, cum ardore vehementi, conſtantia, & perſeverantia orantes. Etſi enim Deus non continuo aperuit, ad januam tamen Miſericordiæ ejus ſtare ac permanere oportet, exemplo hominis illius qui perſeverat pulſans ad amici januam, tres panes ab illo ſibi poſtulans commodari, quos tandem importunis precibus obtinet. (Luc. 11.) *In his quæ ignorabimus*, (inquit Sanctus Hilarius) (S. Hilar. c. 6. in Matt.) *via nobis conſequendæ veritatis aperitur; quam obtinere in ſola precum mora eſt. Ut igitur ſentiamus credamuſque omnia, & nullo ambiguæ voluntatis differamur incerto; orandum eſt, quærendum eſt, pulſandum eſt: Oratione miſericordiam, inquiſitione profectum, tentamento aditum reperturi*. Omnis enim, ſive nobilis, ſive plebeius, ſive dives, ſive pauper, ſive doctus, ſive illiteratus, *cui petit* plena fiducia, *qui quærit* magna diligentia, *qui pulſat* conſtanti perſeverantia, *accipit* quod ipſi utile eſt ad ſalutem ſi non ſtatim, opportuniori certe tempore. Nam *Apud Deum non eſt acceptio perſonarum*. (Coloſſ. 3. 25.) Et, *Quodcumque petierimus ſecundum voluntatem ejus, audit nos*. (1. Joann. 5.)

5. *Aut quis ex vobis homo, quem ſi petierit filius ſuus panem, numquid lapidem porriget ei? Aut ſi piſcem petierit, numquid ſerpentem porriget ei?* Adagium hoc ab Hebræis ad alias etiam Gentes tranſiit, ut ex Plauto apparet: *Altera manu fert lapidem, panem oſtentat altera*. Quo ſpectat & illud Senecæ libro 2. *De Beneficiis*, cap. 7. *Verrucoſus beneficium ab homine duro aſpere datum panem lapidoſum vocabat*. Clara ſententia eſt: Nemo homo filio ſuo utilia petenti, dabit noxia. *Si ergo vos, cum ſitis mali*, Deo ſcilicet comparati, & naturæ corruptæ propenſione, *noſtis bona data*, res bonas & utiles *dare filiis veſtris. Quanto magis Pater veſter, qui in cælis eſt, dabit bona*, ſpiritalia, *petentibus ſe*? Confer Luc. 11. *Quanto magis Pater veſter de cælo dabit Spiritum bonum petentibus ſe*? Et Jacobi 1. 5. *Si quis veſtrum indiget ſapientia, poſtulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabitur ei*. Et verſu 17. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum, deſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum*. „Quantum „ergo ſperandum eſt daturum Deum nobis bona petentibus, nec nos poſ„ſe decipi, ut accipiamus aliud pro alio, cum ab ipſo petimus; quando „etiam nos, cum ſimus mali, novimus id dare quod petimur? Non enim „decipimus filios noſtros; *& qualiacumque bona damus, non de noſtro, ſed de ipſius damus*. (S. Aug. l. 2. de ſer. Dom. in Monte c. 21.)

6. *Omnia ergo quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite il-*
Idem c. 22. *lis. Hæc eſt enim Lex & Prophetæ*. Hanc ſententiam ſubjungit S. Lucas
illi quæ apud Matthæum cap. 5. verſ. 42. legitur, *Qui petit a te, da ei*,
& reliquis de dilectione proximi, cum quibus optime cohæret. *Quæcumque*
vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis. Bona ſcilicet. Quæ vox
bona, olim explicationis gratia ad marginem addita, in quoſdam codices
Latinos irrepſerat. Sed plena eſt & perfecta ſententia, etiamſi hoc verbum
non addatur. Id enim quod dictum eſt, *Quæcumque vultis*, proprie dictum
accipi oportet. Voluntas namque non eſt niſi in bonis: Nam in malis fla-
gitioſiſque factis cupiditas proprie dicitur, non voluntas. „ Unde ſi quiſ-
„ quam flagitioſe aliquid erga ſe fieri velit, & ad hoc referat iſtam ſenten-
„ tiam, veluti ſi velit aliquis provocari ut immoderate bibat, & ſe ingurgi-
„ tet poculis, & hoc illi prior faciat a quo ſibi fieri cupit, ridiculum eſt
„ hunc putare iſtam impleviſſe ſententiam.

Hæc eſt enim Lex & Prophetæ: Id eſt, hinc pendet Lex & Prophetæ.
Rom. 13. 8. 9. 10. Quod & Apoſtolus confirmat his verbis: „ Nemini quidquam debeatis, niſi
„ ut invicem diligatis: Qui enim diligit proximum, Legem implevit. Nam,
„ Non adulterabis; Non occides; Non furaberis: Non falſum teſtimonium
„ dices: Non concupiſces: & ſi quod eſt aliud Mandatum, in hoc ver-
„ bo inſtauratur: Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. Dilectio proxi-
Galat. 5. 14. „ mi malum non operatur. Plenitudo ergo Legis eſt dilectio. *Et alibi*: O-
„ mnis enim Lex in uno ſermone impletur: Diliges proximum tuum ſicut
„ te ipſum. „ Quod autem hic & apud Paulum dicitur in hoc uno præce-
pto Legis & Prophetarum ſumma conſiſtere, intelligendum eſt de Lege &
monitis mutua hominum inter ſe officia ſpectantibus. Nam quæ ad Dei cul-
tum pertinent, altero præcepto de dilectione Dei comprehenduntur. Con-
fer cum Matthæi cap. 22. verſ. 40. In his duobus mandatis univerſa Lex
pendet, & *Prophetæ*. Cum enim hoc in capite unum tantum præceptum,
quod pertinet ad dilectionem proximi, recenſens, non addiderit hanc vocem,
univerſa, ſervavit locum alteri præcepto, quod ad dilectionem Dei pertinet,
ut obſervat S. Auguſtinus. Præcipit ergo Chriſtus ut quicquid officiorum
S. Aug. ibid. 76. homo exhibet alteri, hac intentione exhibeat, qua ſibi exhiberi vult, id eſt,
ut non ab eo aliquid commodi temporalis expectet. Ita erit cor ſimplex &
mundum, in quo quæritur Deus.

7. *Intrate per anguſtam portam: quia lata porta, & ſpatioſa via eſt,
quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui intrant per eam. Quam an-
guſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam! & pauci ſunt qui in-
veniunt eam*. Ne quis cauſaretur ardua eſſe & difficilia, quæ Chriſtus
præceperat, docet revera difficilem eſſe viam ad beatitudinem. *Intrate*,
id eſt, *intrare contendite per anguſtam portam*. Via & porta hic vitæ inſti-
tutum ſignificat. Via pietatis & virtutis, ſeu ratio vivendi ſecundum E-
vangelium, quæ ducit ad vitam æternam, anguſta & arcta eſt; tum
quia Divinæ & Evangelicæ Legis finibus eſt circumſcripta, ita ut neque
ad dexteram, neque ad ſiniſtram vagari ſinat hominem, ut ulli cupiditati
ſerviat, quem uni ſervire jubet charitati: tum quia inceſſu difficilis eſt ob
naturæ corruptæ propenſionem in bona temporalia quæ ſenſus demulcent,
quorum licentiam refrænare difficile eſt hominibus ſæculo addictis: quam-
vis recte agendi conſuetudo, auxilium Spiritus ſancti, & ſpes æterni præ-
mii, magna ſint ad omnes difficultates vincendas adjumenta: tum
quia unica omnino eſt, & ne latum quidem unguem ab ea deflectere li-
cet. Hanc viam pauci inveniunt, ſive aſſequuntur, quia de rerum finibus,
viiſque ad finem, non recte judicant, neque ut recte judicare poſſint operam

ponunt,

ponunt, recte judicandi vi per pravos affectus & effrænes cupiditates depravata. Non dicit Chriſtus, *Pauci qui gradiuntur per eam : (hoc enim difficillimum eſt :) ſed qui inveniunt eam. Pauci enim inveniunt, & multo pauciores ingrediuntur per eam*. Contra vero *lata porta, & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem*. Vitia enim late patent, & quibuſvis affectibus famulantur. *Et multi ſunt qui intrant per eam*, adeoque in æternam damnationem tendunt. Major enim hominum pars pravis cupiditatibus abſtracta & illecta, ſæculique moribus, pompis, & pravis exemplis abrepta, dæmoniſque tentationibus concuſſa, eam ingreditur. „ Lata via eſt ſæculi „ voluptas, quam appetunt homines: Anguſta, quæ per labores & jejunia „ panditur. Per latam multi ambulant: anguſtam pauci inveniunt. Latam „ non quærimus, nec inventione opus eſt; ſponte ſe offert, & errantium „ via eſt: Anguſtam vero nec omnes inveniunt; nec qui invenerint, ſtatim ingrediuntur per eam: ſiquidem multi inventa veritatis via, capti „ ſæculi voluptatibus, de medio itinere revertuntur.

S. Hier. l. 2. adv. Pelag.

S. Hieron. in c. 7. Matth.

8. *Attendite a falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces: A fructibus eorum cognoſcetis eos*. Cavete vobis a falſis Doctoribus. Hebræi enim Prophetæ dicebantur non tantum præſagi futurorum, ſed & alii qui Scripturas interpretabantur: pſeudoprophetæ vero, qui ad populum docendum procedebant, quaſi mandatis cælitus datis inſtructi, cum tamen a Deo miſſi non eſſent nec veram ſalutaremque doctrinam, ſed falſam & exitialem traderent. Tales erant Simon Magus & Bar-Jeſu, quem S. Lucas *Pſeudoprophetam* vocat. *Act.* 13. 6. Hi ſunt præcipue Hæretici, qui promittunt ſapientiam cognitionemque veritatis, quam non habent, & ſe plerumque paucitate commendant; tum omnes erroris Magiſtri, qui doctrinam venenatam, in materia etiam morum, populis propinant, ſeu palam, ſeu privatim: vel qui, ut novam exitialemque doctrinam tradant, arctæ viæ ſe duces profitentur, & Moralem ſeveriorem, veteremque diſciplinam buccis inflatis concrepant, ut in præcipuis evertant capitibus Moralem ſaniorem, frequentem Sacramentorum uſum, indulgentias, pias confraternitates, &c. *Qui aliud habitu ac ſermone promittunt, aliud opere demonſtrant.* Hi veniunt ad vos *in veſtimentis ovium*, ovinam fraudiſque neſciam ſimplicitatem, manſuetudinem, innocentiam, vultu, habitu, verbiſque mentiti: Qui continentiæ, caſtitatis, jejunii ſpecie, quaſi quadam pietatis veſte circumdati, ſimpliciorum corda decipiunt. De his Apoſtolus ſcribit: „ Hujuſmodi Chriſto „ Domino noſtro non ſerviunt, ſed ſuo ventri: & per dulces ſermones & „ benedictiones ſeducunt corda innocentium. *Et alibi:* Sunt operarii ſubdo- „ li, transfigurantes ſe in Apoſtolos Chriſti. Et non mirum: Ipſe enim ſa- „ tanas transfigurat ſe in Angelum lucis. Non eſt ergo magnum, ſi Mini- „ ſtri ejus transfigurentur velut miniſtri juſtitiæ: quorum finis erit ſecun- „ dum opera ipſorum. *Hi* quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Jeſu Chriſti... Qui „ univerſas domos ſubvertunt, docentes quę non oportet, turpis lucri gra- „ tia ∴ Habentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. „ Ex his ſunt qui penetrant domos, & captivas ducunt mulierculas onera- „ tas peccatis, quæ ducuntur variis deſideriis. Quemadmodum autem Jan- „ nes & Mambres reſtiterunt Moyſi: ita & hi reſiſtunt veritati, homines „ corrupti mente, reprobi circa fidem. *Ab his cavete*, intrinſecus *enim ſunt* „ lupi rapaces. *Venenatum habent animum*, loquuntur perverſa, ut abducant „ diſcipulos poſt ſe: non parcunt *denique gregi*.

S. Auguſt. lib. 2. de ſerm. Dom. in Monte c. 24.

S. Hieron. in c. 7. Matth.

Rom. 16. 18

2. *Cor.* 11. 13. 14. 15.

Philipp. 2. 21.

Ad Tit. 1. 11.

Tim. 2. 3. 5. 6

Act. 20. 29. 30.

A fructibus eorum cognoſcetis eos; id eſt ex operibus, non qualia fieri ſolent & ab hypocritis, nempe jejunia, orationes, eleemoſynę. Hęc ſiquidem ad veſtitum

S. Aug. lib. 2. de ſermone

Dom. in monte. ovium ſæpe pertinent: ſed qualia commemorat Apoſtolus *ad Galatas* v. 19. ex operibus ſcilicet carnis, quæ ibidem opponit fructibus Spiritus Sancti. Quamvis enim pietatem ſimulent, cito tamen cognoſcentur progreſſu temporis, aut attentione diligenti. Nemo enim diu fictos mores præ ſe ferre
1.Tim.1.6.7. poteſt, alienamque perſonam gerere. Tales igitur ſe demum oſtendent, quales revera ſunt, faſtuoſos, odii & invidentiæ plenos, turpis lucri cupidos, luxuriæ deditos. Apparebunt „ converſi in vaniloquium, non intelligentes neque quæ loquun-
„ tur, neque de quibus affirmant: Superbi, languentes circa quæſtiones & pu-
Ibid. c. 6. 4. 5. „ gnas verborum, ex quibus oriuntur invidiæ, blaſphemiæ &c. Mente corru-
„ pti, veritate privati, exiſtimantes quæſtum eſſe pietatem .... Voluptatem
„ exiſtimantes diei delicias; in conviviis luxuriantes, cor exercitatum avari-
„ tia habentes. Hi ſunt fontes ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, qui-
„ bus caligo tenebrarum reſervatur. Superba enim vanitatis loquentes, pel-
2. Pet. 2. „ liciunt in deſideriis carnis luxuriæ eos, qui paululum effugiunt, qui in er-
„ rore converſantur: libertatem illis promittentes, cum ipſi ſervi ſint corru-
„ ptionis ... Hi carnem maculant, dominationem ſpernunt, majeſtatem blaſ-
Judas Apoſtolus in Epiſtola cathol. „ phemant ... Hi ſunt in epulis ſuis maculæ, convivantes ſine timore, ſe-
„ metipſos paſcentes, nubes ſine aqua, quæ a ventis circumferuntur, arbo-
„ res autumnales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feri maris, deſ-
„ pumantes ſuas confuſiones, ſydera errantia ... Hi ſunt murmuratores que-
„ ruloſi ſecundum deſideria ſua ambulantes: & os eorum loquitur ſuperba,
„ mirantes perſonas quæſtus cauſa ... Hi ſunt qui ſegregant ſemetipſos, ani-
„ males, Spiritum non habentes. “ Hi characteres, hi fructus, ex quibus pſeudoprophetæ & pſeudomagiſtri facile cognoſcuntur.

9. *Numquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: Mala autem arbor malos fructus facit.* Numquid fieri poteſt ut de ſpinis uvæ, aut de tribulis ficus colligantur? Nullatenus. Sic omnis arbor bona, quatenus bona eſt, fructus bonos facit: Mala autem arbor quatenus talis, malos fructus: Arbor bona, voluntas bona: Arbor mala, voluntas mala. Ex bona & recta voluntate, opera mala non prodeunt; neque ex mala voluntate opera bona. Cum igitur Pſeudoprophetæ & Pſeudomagiſtri animum corruptum habeant, malamque voluntatem, mala ut plurimum opera faciunt. *Non poteſt arbor bona malos fructus facere; neque arbor mala bonos fructus facere.* Sic animus corruptus, & mala voluntas, ſi talis maneat, bona opera facere non poteſt; nec bona voluntas opera mala. Ceterum gratia Dei ma-
Tertull. de Anima c. 21. lam voluntatem mutare poteſt, ut bonorum operum fructus proferat. *Numquam diſcordabunt ſententiæ ſanctæ. Non dabit enim arbor mala bonos fructus, ſi non inſeratur; & bona malos dabit, ſi non colatur; & lapides filii Abrahæ fient, ſi in fidem Abrahæ formentur; & genimina viperarum fructum pœnitentiæ facient, ſi venena malignitatis exſpuerint. Hæc erit vis divinæ gratiæ, potentior utique natura, habens in nobis ſubjacentem ſibi liberam arbitrii poteſtatem; quæ cum ſit & ipſa naturalis atque mutabilis, quo-*
S.Jo.Chryſ. Hom. 23. in Matt. *quo vertitur, natura convertitur.* Chriſtus igitur non dixit, impoſſibile eſſe malum ad meliora converti, nec bonum negat in deterius poſſe tranſire, ſed quia quamdiu malitiæ affixus eſt, bonum utique fructum non poſſit afferre. *Nam tranſire quidem ad virtutem, etiam cum malus ſit, poteſt:*
Rom. 8. 7. *ſed numquam bonum affert fructum, quamdiu in malitia perſeverat.* Hoc ſenſu loquebatur & Paulus: *Sapientia*, inquit, *carnis inimica eſt Deo:*
1.Cor.2.14. *Legi enim Dei non eſt ſubjecta, nec enim poteſt.* Et, *Animalis homo non percipit ea quæ ſunt Spiritus Dei: ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt in-*
1.Jo. 3.9. *telligere.* Et Sanctus Joannes: *Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non*

fa-

facit, & non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt. Non poteſt arbor bona fructus malos facere; neque arbor mala bonos fructus facere. Hac Domini ſententia fruſtra abuſi ſunt Manichæi, ut duo prima principia adſtruerent, unum bonum, quod omnium bonorum; alterum malum, quod malorum omnium cauſa eſſet, aut duas in homine contrarias Animas, quarum una ad bonum, ad malum altera inclinaret. Quos refellens Sanctus Epiphanius: „ Quidnam (*inquit*) malam hanc arborem eſſe dicemus, e qua bonum oriri nequeat? Plane de hominum actionibus interpretari debemus. Neque „ enim e ſtupro derivari bonitas poteſt: neque ex nequitiæ livore juſtitia; „ neque ex adulterio laus. Siquidem arbor illa peccati a bonitate proficiſci „ non poteſt. Exempli gratia, arbor illa bona, quæ malos fructus edere non „ poteſt, ſit benigna hoſpitum exceptio. Quicquid enim ab ea proficiſcatur, „ vis ejus ab improbitate non oritur. Similiter eleemoſyna, caſtimonia quæ „ propter Deum colitur, continentia propter Dominum, juſtitia legis gratia „ ſuſcepta. Quamobrem duæ illæ arbores de juſtitia & peccato intelligi commode poſſunt. " Arborem bonam, voluntatem bonam, quæ bonos fructus, id eſt, bona opera parit; arborem malam, voluntatem malam, quæ malos fructus, id eſt, mala opera profert „; *S. Auguſtinus* contra Manichæos & Pelagianos conſtanter interpretatur variis in locis, ex quibus aliqua delibabimus inferius in expoſitione ſenſus Moralis. Non ergo natura eſt arbor mala, ut Manichæi aſſerebant; non nuptiæ, ut contendebant Pelagiani.

S. Epiph. Hæreſi 66. n. 51.
S. Aug. l. de Gratia Chriſti cap. 18. & 19.
Lib. 2. de Nuptiis & Concupiſcentia cap. 26.
Lib. 1. contra Julia.

10. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*. Confirmat S. Joannis Baptiſtæ ſententiam ſupra cap. 3. verſ. 10. ut appareat Verbi convenientia cum voce. Confer cum *Danielis* 4. 11. Omnis homo voluntatis malæ, & qui bonorum operum fructus non facit, excidetur, a ſanctorum ſocietate ſegregabitur, & mittetur in ignem æternum qui paratus eſt Diabolo & Angelis ejus. Igitur *a fructibus eorum cognoſcetis eos*; Ex operibus cognoſcetis corruptam mentem, conſequenter & dogmatum falſitatem, tamquam ex ſigno probabili, cum libenter homines moribus ſuis convenientia doceant, nec veritatem imitari diu poſſit ſimulatio. *Ex abundantia* enim *cordis os loquitur*. Et, *bonus homo de bono theſauro profert bona; & malus homo de malo theſauro profert mala*. Unde Phariſæis, qui præter hominum morem, recte docebant, & male vivebant, ait Salvator; *Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum: aut facite arborem malam & fructum ejus malum: ſiquidem ex fructu arbor cognoſcitur. Progenies viperarum! Quomodo poteſtis bona loqui, cum ſitis mali?*

num. c. 8 & 9. & l. 4. c. 3.
Matt. 10. 34. & 35.
Ibid. v. 33.

11. ***Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum cælorum: ſed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis eſt ipſe intrabit in Regnum cælorum***. Quamvis falſi Prophetæ & falſi Doctores plenis buccis nomen meum confiteantur, ſeque Dei ſervos eſſe verbis præ ſe ferant, ex hoc tamen judicium de illorum doctrinæ fideique integritate facere non poteſtis, quia *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum cælorum*; id eſt, vitam æternam conſequetur: Non enim in illud intrabunt, qui *Deum ſe noſſe confitentur, factis autem negant*. Sed qui ſervat Mandata Dei Patris mei, quæ hactenus expoſui, qui *Fidem* habet eam *quæ per charitatem operatur*: qui *ex operibus fidem* ſuam *oſtendit*; ita ut quam lingua loquitur, etiam moribus vita fateatur, *ipſe intrabit in Regnum cælorum*.

1. Tit. 1. 6.
Galat. 5. 6.
Jacob. 2. 18.

12. ***Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, Nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: Quia numquam***

novi

novi vos : Diſcedite a me , qui operamini iniquitatem . In illa die terribili extremi judicii, qua intrabunt in Regnum cælorum, quibus illud ab æterno divina prædeſtinatione paratum eſt, multi dicent mihi: Domine, Domine nonne auctoritate tua ac virtute futura prædiximus, dæmonia ejecimus , aliaque miracula patravimus? Et tunc illis palam reſpondebo : *Quia numquam novi vos*, id eſt numquam pro meis habui, ne tunc quidem cum iſta miracula faceretis, numquam novi vos ſcientia approbationis. *Deus enim & ſcit iniquum , quia cognoſcendo judicat ; & neſcit , quia facta ejus non approbat* . Sicut de veraci quolibet viro dicitur, quod falſitatem neſciat; quia tametſi , *fallaciam ſciat in examine , neſcit in amore : ut videlicet ipſe hanc non agat, quam actam ab aliis damnat* .

S. Greg. M. l. 11. Moralium cap. 7.

Diſcedite a me, ab æterni Regni gaudiis in perpetuum exules, diſcedite in ignem æternum, *qui operamini iniquitatem*. Ita verterunt 70. Pſal. 5. 6. S. Lucas habet, *operarii iniquitatis*. Confer cum 2. ad Tim. 2. 19. *Cognovit Dominus qui ſunt ejus, & diſcedat ab iniquitate omnis qui invocat nomen Domini*. Non dixit Chriſtus: Diſcedite a me, qui operati eſtis iniquitatem, ne videretur tollere pœnitentiam: ſed *qui operamini iniquitatem*, hoc eſt, *qui uſque in preſentem horam , cum judicii tempus advenerit, licet non habeatis facultatem peccandi, tamen adhuc habetis affectum*.

S. Hieron. in 1. p. 7. Matth.

Omnis ergo, qui audit verba mea hæc, & facit ea , aſſimilabitur viro ſapienti, qui ædificavit domum ſuam ſupra petram, & deſcendit pluvia, & venerunt flumina , & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit : fundata enim erat ſuper petram. Qui audit traditam a me doctrinam, & ſecundum illam vitam inſtituit, ſimilis eſt viro ſapienti, qui domum ſuam ædificavit ſuper fundamentum ſolidum & inconcuſſum. Eſt enim firma & ſolida vitæ ejus inſtituendæ ratio; ſuper Chriſtum ſcilicet, *lapidem vivum , a Deo electum & honorificatum, & ipſi tamquam lapides vivi ſuperædificantur, domus ſpiritualis* . Pluvia , flumina, venti, quibus varia tentationum & perſecutionum genera ſignificantur, in ſpiritalem illam fidei bonorumque operum conſtructionem irruerunt, & ſtetit inconcuſſa. Chriſto enim habitante per fidem in cordibus , & Spiritu Sancto interiorem hominem corroborante , electi ejus *in charitate radicati & fundati* fidem inconcuſſam retinent , *ſuperædificati* ſcilicet *ſuper fundamentum Apoſtolorum & prophetarum , ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu: in quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum Domino: in quo & ipſi coædificantur in habitaculum Dei in Spiritu* .

1. Petr. 2. 4. 5.

Eph. 3. 16. 17. & c. 2. 20. 21.

13. *Et omnis qui audit verba mea hæc , & non facit ea , ſimilis erit viro ſtulto, qui ædificavit domum ſuam ſuper arenam: & deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam ; & cecidit , & fuit ruina illius magna* . Et omnis qui ita audit doctrinam ſermoneſque meos ut etiam iis credat, ſeque diſcipulum meum profiteatur, & fidem operibus non probat, nec mandata mea conſtanter obſervat, ſimilis eſt viro ſtulto , qui domum ſuam ſuper arenam ædificavit, quæ cum fluxa ſit, & aquis inundantibus aut imbribus vehementibus facile eluatur, nullam domui ſtabilitatem dare poteſt. Sic illi qui ſuper ſolam fidem operibus deſtitutam , ſpiritalem domum quaſi ſuper arenam ædificant; hoc eſt , caduco infirmoque fundamento nituntur; quod nullam homini firmitatem præſtare poteſt adverſus tentationes & perſecutiones, maximeque adverſus horrendam illam extremi judicii tempeſtatem , de qua Pſal. 49. ſcriptum eſt ; *Deus manifeſte veniet , Deus noſter , & non ſilebit : ignis in conſpectu ejus exardeſcet , & in circuitu ejus tempeſtas valida* . Domus namque ſuper arenam ædificata, pluvia

via deſuper ingruente, vel inundantibus fluminibus, aut ventis e latere flantibus impulſa cecidit, *& fuit ruina illius magna*, id eſt, integra, abſque ſpe reſtitutionis. Æterna pariter erit illorum ruina, qui ſola fidei profeſſione, non perſeverante in mandatis Dei & bonis operibus famulatu ſe Chriſtianos eſſe teſtati fuerint. *Non enim auditores legis juſti ſunt apud Deum, ſed factores legis juſtificabuntur*. Et, *qui perſpexerit in legem perfectam libertatis, & permanſerit in ea, non auditor oblivioſus factus, ſed factor operis: hic beatus in facto ſuo erit*. [Rom. 2. 13.] [Jac. 1. 25.]

14. *Et factum eſt, cum conſummaſſet Jeſus verba hæc, admirabantur turbæ ſuper doctrina ejus. Erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ eorum & Phariſæi*. Doctrinæ ſublimitas ac novitas, cum ſanctitate & perſpicuitate conjuncta, modusque docendi minime vulgaris, auditores in admirationem rapiebat. Docebat enim cum auctoritate, non quaſi ex alterius præſcripto, ſicut Moyſes & prophetæ loquebantur, *Hæc dicit Dominus*: ſed ut ſummus Legislator, ut Dominus, & a nemine homine edoctus Magiſter: *Ego dico vobis*. Non docebat ut Legiſperiti & Phariſæi: Hi enim docebant ea quæ ſcripta ſunt in Lege Moyſi & Prophetis. Jeſus vero quaſi Deus & Dominus ipſius Moyſi, pro libertate volun- [S.Jo. Chryſ. hom. 26. in Matth.] [S. Hier. in Matt.]
„ tatis ſuæ, vel ea, quæ deeſſe videbantur, adjiciebat legi, vel commutans
„ prædicabat populis. Illorum doctrina in minutiis, & in traditionibus humanis, ac rebus plerumque ſupervacaneis verſabatur: Chriſti doctrina de rebus graviſſimis, & ad hominum ſalutem & ſanctificationem neceſſariis aut maxime conducibilibus tota erat. Illi ea tantum docebant, quæ externum Dei cultum: Chriſtus quæ internum ſpectabant, Dei adorationem in ſpiritu & veritate, hominis interioris reformationem. Illorum doctrina jejuna erat & frigida. Chriſti doctrina lucida erat & fervida: mentes illuminabat, pectora commovebat, & ad rerum divinarum amorem, niſi gratiæ ejus reſiſterent, rapiebat. Legiſperiti & Phariſæi omni efficacia miraculorum deſtituti erant: Chriſtus doctrinam ſuam frequentibus miraculis confirmabat, ejuſque prædicatio erat *in oſtenſione ſpiritus & virtutis* (ut loquitur Apoſtolus). Illi aures dumtaxat pulſabant: Chriſtus aures pulſando, [1. Cor. 2. 3.] ſimul ad cor loquebatur. Illi pœnas dumtaxat temporales violatoribus legis comminabantur: Chriſtus vermem non morientem, ignem inextingui bilem & æternum intentabat: illi bona tantum terrena & tranſitoria legis obſervatoribus pollicebantur: Chriſtus Regnum Dei, & vitam æternam. Denique ſe non modo Legislatorem, ſed Judicem eſſe ſignificabat, præmia & ſuplicia decernens.

SENSUS MORALIS.

1. NOLITE *judicare, ut non judicemini, &c.* Judicium temerarium, quod juſtitiæ, & charitati repugnat, Chriſtus charitatis Magiſter his verbis prohibet quibus nihil aliud nobis præcipitur, niſi *Ut ea facta, quæ dubium eſt quo animo fiant, in partem interpretemur meliorem*. Quod enim ſcriptum eſt, *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos*, de manifeſtis dictum eſt, quæ non poſſunt bono animo fieri: ſicut ſunt ſtupra, vel blaſphemiæ, vel furta; vel ebrioſitates, & ſi qua ſunt talia, de quibus nobis judicare permittitur, dicente Apoſtolo, „ *Quid enim mihi de iis qui* [S. Aug. lib. 2. de ſerm. Dom. in M. c. 18.] [1. Cor. 5. 12.]
„ *foris ſunt judicare? Nonne de iis qui intus ſunt vos judicatis?* de genere
„ autem ciborum, quia poſſunt bono animo & ſimplici corde ſine vitio concupi-
„ ſcentię quicumque humani cibi indifferenter ſumi, prohibet idem Apoſtolus judi-

„ judicari eos, qui carnibus veſcebantur, & vinum bibebant ab eisqui ſe ab
Rom. 14. 3. „ hujuſmodi alimentis temperabant. *Qui manducat*, inquit, *non manducantem*
„ *non ſpernat, & qui non manducat, manducantem non judicet*. Ibi etiam
„ ait: *Tu quis es, qui judicas alienum ſervum? Domino ſuo ſtat aut cadit*.
„ De talibus enim rebus, quæ poſſunt bono & ſimplici & magno animo fie-
„ ri, quamvis poſſint etiam non bono, volebant illi cum homines eſſent, in
„ occulta cordis ferre ſententiam, de quibus ſolus Deus judicat. Ad hoc per-
„ tinet etiam illud quod alio loco dicit: *Nolite ante tempus judicare, quo-*
1. Cor. 4. 5. „ *aduſque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & ma-*
„ *nifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit unicuique a Deo*. Sunt ergo
„ quædam facta media, quæ ignoramus quo animo fiant, quia & bono &
„ malo fieri poſſunt, de quibus temerarium eſt judicare, maxime ut con-
„ demnemus. Horum autem veniet tempus ut judicentur, cum Dominus il-
„ luminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit cogitationes cordis. I-
1. Tim 5. 24. „ tem alio loco dicit Apoſtolus, *Quorumdam hominum peccata manifeſta ſunt*
„ *præcedentia ad judicium. quædam autem & ſubſequuntur*. Manifeſta ea
„ dicit de quibus clarum eſt quo animo fiant: hæc præcedunt ad judicium,
„ quia ſi fuerit iſta ſubſequutum judicium, non eſt temerarium. Subſequuntur
„ autem illa quæ occulta ſunt; quia nec ipſa latebunt tempore ſuo. Sic &
„ de bonis factis intelligendum eſt. De manifeſtis ergo judicemus, de oc-
„ cultis vero Deo judicium relinquamus: quia & ipſa abſcondi non poſſunt
„ ſive mala ſive bona, cum tempus advenerit quo manifeſtentur. “ *Duo autem ſunt in quibus temerarium judicium cavere debemus, cum incertum eſt quo animo quidque factum ſit, vel cum incertum eſt qualis futurus ſit, qui nunc vel bonus vel malus apparet. Si ergo quiſpiam, verbi gratia, conqueſtus de ſtomacho jejunare noluit, & tu id non credens edacitatis vitio tribueris, temere judicabis. Item ſi manifeſtam edacitatem ebrieſitatemque cognoveris, & ita reprehenderis quaſi numquam ille poſſit corrigi atque mutari, nihilominus temere judicabis. Non ergo reprehendamus ea quæ neſcimus quo animo fiant; neque ita reprehendamus quæ manifeſta ſunt, ut deſperemus ſanitatem; & vitabimus judicium, de quo nunc dicitur; Nolite judicare, ut non judicemini*. Lugenda hominum proclivitas ad temere judicandum de factis & perſonis aliorum. „ Temerariis judiciis plena ſunt omnia. De quo deſperaveri-
„ mus, ſubito convertitur, & fit optimus: De quo multum præſumpſeri-
S. Aug. ſer. 46. alias de Tempore 165. c. 12. „ mus, ſubito deficit, & fit peſſimus. Nec timor noſter certus eſt, nec a-
„ mor noſter certus eſt. Quid ſit hodie quiſque homo, vix novit ipſe ho-
„ mo. “ Ex amoris proprii & cupiditatis vitiata radice temeraria illa judicia naſcuntur, quæ non fierent, ſi regnaret in animo charitas. „ Ille veraci-
„ ter ſe ante ſe ponit (*inquit S. Gregorius*) qui ſe in ſuis actibus tamquam
S. Greg. M. hom. 4. in Ezec. „ alium attendit. Nam ſunt multa peccata quæ committimus, ſed idcirco
„ nobis gravia non videntur, quia privato nos amore diligentes, clauſis
„ nobis oculis in noſtra deceptione blandimur. Unde fit plerumque ut no-
„ ſtra gravia leviter, & proximorum mala levia graviter judicemus.
2. Tim. 3. „ Scriptum quippe eſt, *Erunt homines ſeipſos amantes*. Et ſcimus quia ve-
„ hementer claudit oculum cordis amor privatus. Ex quo fit ut hoc quod
„ nos agimus, & grave eſſe non exiſtimamus, plerumque agatur a proxi-
„ mo. & nimis nobis deteſtabile eſſe videatur. Sed quare hoc quod nobis
„ vile videbatur in nobis, grave videtur in proximo, niſi quia nec nos ſicut
„ proximum, nec proximum conſpicimus ſicut nos? Si enim nos ſicut pro-
„ ximum conſpiceremus, noſtra reprehenſibilia diſtricte videremus. Et rurſum
„ ſi proximum aſpiceremus ut nos, numquam nobis ejus actio appareret in-
„ tolerabilis, qui ſæpe fortaſſis talia egimus, & nil nos proximo intolerabile

„ feciſſe

Digitized by Google

„ feciſſe putamus.... Salomon ait: *Pondus & pondus, menſura & menſura*
„ *utrumque abominabile eſt apud Deum.* Scimus quia in negotiatorum duplici Prov. 20.
„ pondere aliud majus, aliud minus eſt. Ad dandum pondera leviora, ad
„ accipiendum graviora præparant. Omnis itaque homo qui aliter penſat ea
„ quæ ſunt proximi, & aliter ea quæ ſua ſuut, pondus & pondus habet.
„ Utrumque ergo abominabile eſt apud Deum: Quia ſi ſic proximum ut ſe
„ diligeret, hunc in bonis ſicut ſe amaret. Et ſi ſic ſe ſicut proximum aſpi-
„ ceret, ſe in malis ſicut proximum judicaret.

„ *In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini.* Sicut enim in venia pec- S. Jo. Chr. H.
„ catorum promerenda, a nobis principia ſumuntur: ſic etiam in ipſo judi- 23. in Matt.
„ cio a nobis condemnationis menſura procedit. Nec enim oportet expro-
„ bare delictum, neque illum qui peccato aliquo ſit præventus, inſolenter
„ obruere, ſed clementer monere; nec perſequi jurgio, ſed juvare conſilio:
„ nec cum inſolentia in eum erigi, ſed cum dilectione corrigere. Non enim
„ illum, ſed te profecto extremo addicis ipſe ſupplicio, non ei parcendo, cum
„ oportebit de illius delictis ferre ſenteutiam. *Cum unuſquiſque ſuorum ſit*
„ *conſcius peccatorum, quomodo poteſt de alterius judicare peccato?* Judicet de S. Ambroſ.
„ alterius errore, qui non habet quod in ſe ipſe condemnet: judicet ille ſerm. 20. in
„ qui non agat eadem quæ in alio putaverit punienda; ne cum de alio ju- Pſ. 118. n.
„ dicat, in ſe ferat ipſe ſententiam. Judicet ille qui ad pronunciandum nullo 31.
„ odio, nulla offenſione, nulla levitate ducatur.

2. *Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo* S. Jo. Chryſ.
non vides? &c. „ Id certe nunc plurimi faciunt, qui ſi viderint Monachum Hom. 23 in
„ habere ſuperfluum veſtimentum, legem illam dominicam impudenter ob- Matth.
„ jiciunt, cum millies ipſi aliena diripiant, & quotidie avaritiæ ſtudeant.
„ Et ſi cum cibo uti viderint largiori, accuſatores exiſtunt amari, ipſi quo-
„ tidie crapulati atque temulenti: ignorantes quod cum propriis delictis hinc
„ quoque ſibi congregeut majus incendium, omnique ſe ipſos excuſatione
„ deſtituant. Ut enim diligentius peccata examinentur tua, legem primus
„ ipſe poſuiſti, ſeverius de his, quæ proximus peccaverat judicando.....
„ *Ejice primum trabem de oculo tuo.* Vides quia non vetuerit judicare, ſed
„ juſſerit ejicere primum de oculo proprio trabem, & tunc aliorum errata
„ corrigere. Nam & ſua unuſquiſque facilius cognoſcit quam ceterorum: &
„ majora citius proſpicit quam minora, & ſe ipſum magis amat quam pro-
„ ximum. Itaque ſi alterius curam gerens id facis, temetipſum ante curato,
„ in quo & maniſeſtius invenitur peccatum, & grandius. Sin autem temet-
„ ipſum contemuis ac deſpicis, liquet omnino quod fratrem tuum ipſe odio
„ judices, non ſtudio diſciplinæ; nec emendare illum cupias, ſed notare. Quod
„ etſi oportet aliquem hujuſmodi judicare, non tamen a te hoc fieri de-
„ bet, verum ab eo qui nihil tale commiſit...... Et quid miraris, ſi Do-
„ minus poſuit hanc legem, quæ etiam a Latrone ſervata eſt, qui in cruce
„ dicebat ad ſocium ſuum: *Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione*
„ *es?* Protulit euim vocem Chriſti ſententiæ omnino conſonam. Tu vero
„ trabem tuam non modo non ejicis, ſed ne ſentis quidem: fratris vero non
„ modo vides, ſed & judicas, & ejicere conaris. Velut ſi aliquis graviſſimo
„ hydrope, vel quolibet immedicabili languore conſtrictus, hunc quidem e-
„ tiam negligat, eum vero culpet qui exiguum in aliqua corporis ſui parte
„ non curet tumorem. Si vero malum eſt propria peccata non cernere, du-
„ plex jam aut triplex malum eſt judicare alios, & in ſuo oculo trabem
„ abſque dolore geſtare. Omne quippe eſt gravius trabe peccatum. Hinc eſt
„ ergo quod præcipit, ne ſcilicet ille qui mille vitiis eſt obuoxius, acriorem
„ ſe judicem in aliorum velit præbere delictis: & præcipue ſi hæc ſint exigua;

non

Digitized by Google

„ non arguere alterum prohibens atque corripere, ſed diſſimulare propria ne„ gligenter, & inſultare impudenter alienis.

S. Aug. lib. 2. de ſerm. Dom. in Monte, c. 19.

Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, &c. „ Id eſt primum abs „ te expelle odium, & deinde poteris jam eum quem diligis, emendare. Eſt „ vere multum cavendum & moleſtum ſimulatorum genus, qui cum om„ nium vitiorum accuſationes odio & livore ſuſcipiant, etiam conſultores „ videri ſe volunt. Et ideo pie cauteque vigilandum eſt, ut, cum aliquem „ reprehendere vel objurgare nos neceſſitas coegerit, primum cogitemus „ utrum tale ſit vitium quod numquam habuimus, vel quo jam caruimus: „ & ſi numquam habuimus, *cogitemus nos homines eſſe, & habere potuiſſe*: „ Si vero habuimus, & non habemus, *tangat memoriam communis infirmi„ tas, ut illam reprehenſionem aut objurgationem non odium ſed miſericordia „ præcedat*: Ut ſive ad correctionem ejus, propter quem id facimus, ſive „ ad perverſionem valuerit: (Nam incertus eſt exitus:) Nos tamen de „ ſimplicitate oculi noſtri ſecuri ſimus. *Si autem cogitantes noſmetipſos inve„ nerimus in eo eſſe vitio, in quo eſt ille quem reprehendere parabamus, non „ reprehendamus, neque objurgemus: Sed tamen congemiſcamus, & non illum „ ad obtemperandum nobis, ſed ad pariter conandum invitemus. Raro ergo „ & in magna neceſſitate objurgationes adhibendæ ſunt, ita tamen ut etiam in his ipſis non nobis, ſed ut Deo ſerviatur, inſtemus. Ipſe eſt enim finis;*

Luc. 17. 2.

Ut nihil duplici corde faciamus, auferentes trabem de oculo noſtro, invidentiæ, vel malitiæ, vel ſimulationis, ut videamus ejicere feſtucam de oculo fratris. Nobis ipſis attendamus, ſecundum præceptum Chriſti. *Attendite vobis*. Ita fiet ut alienæ vitæ cenſores malevoli non ſimus. *Vagus oculus, laſcivus intuitus, improbus aſpectus ſuas non reſpicit ad ruinas, alienos currit ad lapſus; ſua cæcus ad crimina, ad aliena errata perlucet: malorum ſuorum neſcius, alienorum accuſator & teſtis: ſuum tepidus ad reatum, ad alterius & innocentis inflammatur & excandeſcit examen. Et, ne multis, ſicut dixit Dominus, oculus in ſe trabem non videns, videt in alieno feſtucam*. Quid ergo mirum ſi Chriſtianorum pars maxima in virtute non proficiat, cum ſibi ipſis non attendentes, aliorum delicta conſiderent, & amare judicent? „ Tamdiu quis peccata ſua quæ noſſe ac deflere debet „ ignorat, quandiu curioſe aliena conſiderat. Quod ſi mores ſuos ad ſe ip„ ſum converſus aſpiciat, non requiret quod in aliis ſpecialiter reprehen„ dat, ſed in ſe ipſo quod lugeat.

S. Petrus Chryſol. ſerm. 139.

Julianus Pomerius lib 2. de vita contemplativa c. 6.

S. Auguſt. Enarrat 3. in Pſ. 30. n. 4.

Ejice primum trabem de oculo tuo. „ Metuendum eſt ne ira tanta ſit, „ ut in odium vertatur. Ira enim nondum eſt odium. Nam iraſceris filio, „ non odiſti filium: ei ſervas hæreditatem, qui te ſentit iratum; & ad hoc „ iraſceris, ne perdat quod ſervaveris, male vivens moribus pravis. Ergo „ ira nondum eſt odium: Nondum odimus eos quibus iraſcimur; ſed iſta ira „ ſi manſerit, & non cito evulſa fuerit, creſcit & fit odium. Ideo ut re„ cens ira evellatur, & in odium non convertatur, hoc nos docet Scriptu„ ra, dicens, *Non occidat ſol ſuper iracundiam veſtram*. Invenis autem ali„ quando fratrem odium habentem, & reprehendit iraſcentem: In illo eſt „ odium, & in alio culpat iram: Ipſe habet trabem in oculo ſuo, & re„ prehendit feſtucam in oculo fratris ſui. Sed feſtuca iſta & ſurculus, niſi „ cito evellatur, trabs futura eſt.

Epheſ. 4. 26.

S. Aug. lib. 2. de ſerm. Dom. in Monte c. 20. n. 68. & 69.

3. *Nolite ſanctum dare canibus: Neque mittatis margaritas veſtras ante porcos*. „ Sanctum eſt, quod violare atque corrumpere nefas eſt: cujus uti„ que ſceleris conatus & voluntas, tenetur rea, quamvis illud ſanctum „ natura inviolabile atque incorruptibile maneat. Margaritæ autem quæ„ cumque ſpiritualia, magni æſtimanda ſunt, & quia in abdito latent, tam„ quam de profundo eruuntur, & allegoriarum integumentis, quaſi apertis

„ conchis

„ conchis invenitnr. Licet igitur intelligi quod una eademque res & ſanctum & margarita dici poteſt: ſed ſanctum ex eo quod non debet corrumpi: margarita ex eo quod non debet contemni. Conatur autem quiſque corrumpere quod non vnlt eſſe integrum: contemnit autem quod vile ducit, & quaſi infra ſe eſſe exiſtimat; & ideo calcari dicitur quicquid contemnitnr. Quapropter canes quoniam inſiliunt ad dilacerandum: quod autem dilacerant, integrum eſſe non ſinunt. *Nolite*, inquit, *ſanctum dare canibus*: Quia etſi dilacerari & corrumpi non poteſt, & manet integrum atque inviolabile, illi tamen quid velint cogitandnm eſt, qui acriter atqne inimiciſſime reſiſtnnt, *& quantum in ipſis eſt, ſi fieri poſſit, conantur perimere veritatem*. Porci vero quamvis non ita ut canes morſu appetant, paſſim tamen calcando coinquinant. *Non* ergo *miſeritis margaritas veſtras ante porcos, ne forte conculcem eas pedibus ſuis*. Canes ergo pro oppugnatoribus veritatis, porcos pro contemptoribus poſitos non incongrue accipimus .... Utrumque autem animal immundum eſt, & canis & porcus. Cavendum eſt ergo ne quid aperiatur ei qui non capit: Melius enim quærit quod clauſum eſt, quam id quod apertum eſt aut infeſtat aut negligit. Neque vero alia cauſa reperitur, cur ea qnæ manifeſta & magna non ſunt, non accipiant, præter odium & contemptum, quorum propter unum canes, propter alterum porci nominati ſunt. *Quæ tamen omnis immunditia rerum temporalium dilectione concipitur, ideſt, dilectione hujus ſæculi, cui jubemur renuntiare ut mundi eſſe poſſimus*. Qui ergo mundum & ſimplex cor habere apetit, non debet ſibi reus videri, ſi aliquid occultat, quod ille cui occultat capere non poteſt. “ *Agendum ergo primum eſt ut impedimenta detrabantur, quibus efficitur ut non capiat: quia utique ſi propter ſordes non capit, mundandus eſt vel verbo vel opere, quantum fieri a nobis poteſt*. „ Quod autem Dominus noſter quædam dixiſſe invenitur, quæ multi qui aderant, vel reſiſtendo vel contemnendo non acceperunt, non putandum eſt ſanctum dediſſe canibus, aut margaritas miſiſſe ante porcos: Non enim dedit eis qui capere non poterant, ſed eis qui poterant, & ſimul aderant, quos propter aliorum immunditiam negligi non oportebat.

S. Jo.Chryſ. lib. 1. de compunctione cordis c. 6.

Nolite ſanctum dare canibus. Et Chriſtus quidem hoc tamquam præceptum nobis tradidit. At nos laudis amore & jactantiæ vitio corrupti, etiam huic præcepto contraria gerimus, & hominibus neque mentem puram, neque ſanam fidem gerentibus, inſuper etiam peccatorum maculis innexis, ſine ulla diſcretione Myſteriorum ſecreta nudamus, & priuſquam mentis propoſitum a nobis, vel ſenſus capacitas explorata ſit, divinorum dogmatum veneranda eis arcana committimus: & quibus prima rudimenta vixdum tradi oporteret, interna eis adyta divinæ ſcientiæ divinæque ſapientiæ patefacimus. Propterea nonnulli ubi immundis, ut ita dicam, pedibns Sancta noſtra calcarunt, & pleno ſordibus pectore hauſerunt purum divinæ ſcientiæ pocnlum: non ſolum evomuerunt quod hauſerant, ſed & contradixerunt, & tranſverſi ſunt; & inſurgentes in eos injuriis & maledictis atque accuſationibus eos, opprobriiſque ruperunt. Et ita ne nobis quidem ipſis, & vitæ atque exiſtimationi noſtræ parcimus, dummodo violemus divina præcepta. Et non ſolum in hoc, ſed interdum & in eo prævaricamur præcepti hujus vim, cum eos, quos novimus immundæ vitę homines, violentos, rapaces, impuros, & per omnia porcis & canibus ſimiles, divini Sacramenti participes effici patimur ... Prima Mulier in Paradiſo cum Dęmone colloqunta, margaritas divinas porco appoſuit, Dei præceptum illi exponens. At Dæmon non ſolum illas conculcavit, ſed & illam unaque cum ipſa primnm hominem in morbum inobedientiæ perduxit. „

Idem Hom. 16. in Gen.

„ xit. Tantum malum eſt abſque delectu cuivis & promiſcue divina myſte„ria detegere. Audiant qui ſine diſcrimine ſimpliciter cum omnibus de My„ſteriis colloquuntur. Neque enim ibi Chriſtus de ſenſibilibus porcis præce„pit, ſed homines porcinis moribus denotat, qui ſicut bruta illa in peccati lu„to involvuntur, docens nos ut perſonarum diverſitatem dignoſcamus, & vi„tæ rationes inquiramus, quando aliquid divinorum eloquiorum exponere o„pus fuerit, ne & illos & noſmetipſos lædamus. Nam qui tales ſunt, non ſo„lum nihil lucri ex dictis capiunt, ſed & eos qui bonas illas margaritas a„bſque diſquiſitione illis propoſuerant, ſecum in ſuæ perditionis profundum „pertrahunt. Ideo cum diligentia obſervanda ſunt hec, ne eadem patiamur „quæ illi, qui hic decepti ſunt. Nam & tunc *Si voluiſſet Mulier non proponere* „ *margaritas porco, neque ipſa in præcipitium ruiſſet, ueque virum ſecum tra*„ *xiſſet*.

S. *Iſid.* Pel. *lib. Epiſt.* 182.

Hanc Domini ſententiam egregie exponit S. Iſidorus Peluſiota, *Quia*, inquit, *verbum divinum eſt ſacroſanctum; & margarita revera pretioſiſſima: canes autem & porci ſunt, non ſolum qui circa dogmata Chriſtianæ Religionis, ſed etiam qui circa actiones labuntur: conculcatio autem & contentio atque concertatio de illis ſuſcepta, dum alii dogmatum rectitudinem ſinceritatemque evertere conantur; alii optimam vivendi rationem contumelia afficiunt; Laceratio denique eorum, qui divinum verbum tamquam legati annuntiant, optimaque dant conſilia, & contemptus & ignominia, qua eos afficiunt qui non recte vivunt: Hanc ob cauſam dixit, Ne tamquam rem aliquam vilem ac paratu facilem projicite verbum, ne & ipſum contumelia afficiatur, & vos traducamini ac ludribio habeamini ab eis, qui nihil recte neque dicunt, neque faciunt. Sunt autem qui non abſurde dicant, quod etiam ſacerdotium prohibeat dari improbis atque impuris, ne & ipſum injuria afficiant, & in eos a quibus electi ſunt irruant, bonam atque honeſtam, qua prius præditi erant, exiſtimationem dilacerantes. Quod ſi etiam peccantibus Laicis dixeris non eſſe danda divina Myſteria* (id eſt, Euchariſtiæ Sacramentum) *ſcias te recte accipere. Si denique etiam dixeris, quod prohibeat divinum impartiri baptiſmum illis, qui ſimulant quidem ſe ad Fidem Chriſtianam accedere, ſed interim non deſiſtunt a præſentibus vitæ inſtitutis, ſcito nihil te a vero aberrare*.

Dant ſanctum canibus Sacerdotes, qui peccatores lethalium criminum habitu, diuturnaque conſuetudine implicatos, vel in proxima peccati mortalis occaſione hærentes, ſacramentali Abſolutione donant, & ad ſacram Communionem admittunt, antequam ſuæ converſionis ſinceritatem operibus probaverint, dignoſque pœnitentiæ fructus fecerint. *Emerſit novum genus* cla-

S. *Cyprianus Tract. de Lapſis.*

dis (inquiebat Sanctus Cyprianus) *& quaſi parum perſecutionis procella ſævierit, acceſſit ad cumulum ſub miſericordiæ titulo malum fallax & blanda pernicies. Contra Evangelii vigorem, contra Domini ac Dei legem temeritate quorumdam laxatur incautis communicatio: Irrita & falſa pax, periculoſa dantibus, & nihil accipientibus profutura. Non quærunt ſanitatis patientiam, nec veram de ſatisfactione medicinam. Pœnitentia de pectoribus excuſſa eſt, graviſſimi extremique delicti memoria ſublata eſt. Operiuntur morientium vulnera; & plaga lethalis altis & profundis viſceribus infixa, diſſimulato dolore contegitur. A Diaboli aris revertentes, ad Sanctum Domini ſordibus & infectis nidore manibus accedunt. Mortiferos idolorum cibos adhuc pene ructantes, exhalantibus etiam nunc ſcelus ſuum faucibus, & contagia funeſta redolentibus, Domini Corpus invadunt; quando occurrat Scriptura Divina, & clamet, & dicat:* „Omnis mundus manducabit carnem, & „anima quæcumque manducaverit ex carne Sacrificii ſalutaris, quod eſt „Do-

„ Domini, & immunditia ejus ſuper ipſam eſt; peribit anima illa de populo
„ ſuo. *Apoſtolus item teſtatur & dicit*: Non poteſtis Calicem Domini bibere,
„ & calicem dæmoniorum: Non poteſtis menſæ Domini communicare & menſæ
„ dæmoniorum. *Idem contumacibus & pervicacibus comminatur & denuntiat*,
„ *dicens*: Quicumque ederit panem, aut biberit Calicem Domini indigne, reus
„ erit Corporis & Sanguinis Domini. *Spretis his omnibus atque contemptis, vis*
infertur Corpori ejus & ſanguini: & plus modo in Dominum manibus atque o-
re delinquunt, quam cum Dominum negaverunt. Ante expiata delicta, ante ex-
omologeſim factam criminis, ante purgatam conſcientiam ſacrificio & manu Sa-
cerdotis, ante offenſam placatam indignantis Domini & minantis; pacem pu-
tant eſſe, quam quidam verbis fallacibus venditant. Non eſt pax illa; ſed bel-
lum: nec Eccleſiæ jungitur, qui ab Evangelio ſeparatur.

4. *Petite, & dabitur vobis*: *Quærite*, & *invenietis*: *pulſate, & aperietur* S. Fulg. lib.
vobis: &c. Gratiam ſuam orationibus noſtris promittit Deus, ſed oratio ipſa 1. ad Moni-
Dei donum & gratia eſt. „ Internus Magiſter, a quo ſubſidium doctrinæ cæ- mum. c. 1.
„ leſtis accipimus, non ſolum inquirentibus nobis ſuorum aperit arcana ſermo-
„ num; ſed ut etiam quæramus ipſe gratis inſpirat affectum; quia nec eſurire
„ panem illum, qui de cælo deſcendit, poſſumus, niſi ab ipſo faſtidientibus e-
„ ſuries detur qui ſe ad ſatiandos eſurientes donare dignatur. Ab ipſo et-
„ iam nobis eſt, quod ad fontem ſitientes currimus, qui ſe nobis tribuit ut bi-
„ bamus. Ipſe igitur laudandus eſt in utriuſque muneris gratia, ſive cum nos ad
„ ſe quærendum dormientes exſuſcitat, ſeu cum ſe inveniendum nobis quærenti-
„ bus donat; qui profecto nullatenus invenitur, niſi ipſe nos excitet ut quæ-
„ ratur.

Petite & dabitur vobis, &c. „ Petitio pertinet ad impetrandam ſanitatem
„ firmitatemque animi, ut ea quæ præcipiuntur, implere poſſimus: Inquiſitio S. Aug. l. 2.
„ autem ad inveniendam veritatem. Cum enim beata vita actione & cogni- de ſer. Dom.
„ tione compleatur, actio facultatem virium, contemplatio manifeſtationem in Monte,
„ rerum deſiderat. Horum ergo primum petendum, ſecundum quærendum eſt; c. 21.
„ ut illud detur, hoc inveniatur. Sed cognitio in hac vita, viæ priuſquam i-
„ pſius poſſeſſionis eſt: ſed cum quiſque veram viam invenerit, perveniet ad
„ ipſam poſſeſſionem, quæ tamen pulſanti aperitur. Ut ergo tria iſta,
„ id eſt, petitio, inquiſitio, pulſatio, manifeſta fiant, ſub aliquo exemplo
„ ponamus, aliquem infirmis pedibus ambulare non poſſe: prius ergo ſanandus
„ & firmandus eſt ad ambulandum; & ad hoc pertinet quod dicit, *Petite*.
„ Quid autem prodeſt quod ambulare jam, vel etiam currere poteſt, ſi per
„ devia itinera erraverit? Secundum eſt ergo ut inveniat viam quæ ducit eo
„ quo vult pervenire: Quam cum tenuerit, & pervenerit ad eum ipſum
„ locum, ubi habitare vult, ſi clauſum invenerit, neque ambulare potuiſ-
„ ſe, neque ambulaſſe ac perveniſſe profuerit, niſi aperiatur. Ad hoc ergo
„ pertinet quod dictum eſt, *Pulſate*. Magnam autem ſpem dedit & dat il-
„ le qui promittendo non decipit: ait enim, *Omnis qui petit accipit & qui*
quærit invenit, & pulſanti aperietur. Ergo *perſeverantia opus eſt, ut accipia-*
mus quod petimus & inveniamus quod quærimus, & quod pulſamus aperia-
tur. Cur vero non conſequimur quod petimus, nec invenimus quod quæ- Jacob. 4. 3.
rimus? Utique quia male petimus & quærimus: aut certe non petimus & S. Aug. ſerm.
quærimus, quod petendum & quærendum eſt. *Petitis & non accipitis, eo* 16. alias 5.
quod male petatis; ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis. Quid porro peten- de Verbis
dum? Juſtitia. *A quo enim habebis juſtitiam, niſi a Deo fonte juſtitiæ? Er-* Domini c. 4.
go ſi vis habere juſtitiam, eſto mendicus Dei. Mendicum ſuum ſciebat, & & 5.
ecce pater-familias & magnus dives, divitiarum ſcilicet ſpiritualium & æ-
ternarum, hortatur, & dicit tibi, Pete, quære, pulſa. Qui petit ac-

cipit, quærens invenit, pulſanti aperietur. *Hortatur ut petas; negabit quod*
Luc. 11. 5. *petis?* Amicus amico tres panes importune petenti, & intempeſta nocte pul-
ſanti dedit, non propter amicitiam, ſed propter improbitatem; quia ſcilicet
ille pulſare non deſtitit; & cum eſſet negatum, non ſe avertit. Ille qui
nolebat dare, quod petebatur fecit, quia ille in petendo non defecit. „Quan-
„ to magis dabit bonus, qui nos hortatur ut petamus, cui diſplicet ſi non
„ petamus? Sed cum aliquando tardius dat, commendat dona, non negat.
„ Diu deſiderata, dulcius obtinentur: Cito autem data vileſcunt. Pete,
„ quære, inſta. Petendo & quærendo creſcis, ut capias. Servat tibi Deus
„ quod non vult cito dare; ut & tu diſcas magna magne deſiderare. Inde
S. Gregor. „ oportet ſemper orare, & numquam deficere. *Petite, quærite, pulſate.* Pe-
M. lib. 6. „ tamus orando, quæramus legendo, pulſemus operando.
Epiſt. 33.
5. *Quis ex vobis homo, quem ſi petierit filius ſuus panem, numquid lapidem
porriget ei? &c. Si ergo vos cum ſitis mali, noſtis bona data dare filiis ve-
ſtris; quanto magis Pater veſter, qui in cælis eſt, dabit bona petentibus ſe?*
S. Auguſt. „ Miranda res, Fratres! Mali ſumus, & bonum patrem habemus. Audivi-
ſerm. 61. c. „ mus nomen noſtrum: *Cum ſitis*, inquit, *mali*, &c. Et quos dixit malos,
2. & 3. „ videte qualem patrem illis oſtendit: *Quanto magis Pater veſter?* Quorum
„ Pater? certe malorum. Et qualis Pater? Nemo bonus, niſi ſolus Deus.
„ Ergo, Fratres, ideo mali bonum patrem habemus, ne ſemper mali rema-
„ neamus. Nemo malus facit bonum. Si nemo malus facit bonum, homo
„ malus quomodo ſe facit bonum? *Facit de malo bonum, qui ſemper eſt bo-
„ nus*. Quid mihi dicunt vani vana? Tu te ſalvum facis, ſi volueris? *Sana
„ me, Domine, & ſanabor*. Nos boni conditi ſumus a bono: Fecit enim
„ Deus hominem rectum; arbitrio autem noſtro facti ſumus mali. Potuimus
„ eſſe ex bonis mali, & poterimus eſſe ex malis boni. Sed qui ſemper eſt
„ bonus, ipſe facit ex malo bonum: *Quia ipſe homo voluntate ſua ſe ſana-
„ re non potuit*. Non quæris Medicum, ut vulneres te: ſed cum vulnera-
„ veris te, quæris qui ſanet te. Bona ergo ſecundum tempus, bona corpo-
„ ralia, carnalia novimus dare filiis noſtris, etiam cum ſimus mali; ſed
„ iſta omnia bona a bonis & malis haberi poſſunt; & cum bona ſint, bo-
„ nos tamen facere non poſſunt. Eſt ergo bonum, quod faciat bonum: &
„ eſt bonum, unde ſacias bonum. Bonum quod facit bonum, Deus eſt. Er-
„ go ut ſis bonus, Deum invoca. Aliud autem bonum eſt, unde facias bo-
„ num: id eſt, quicquid habueris. Habes aurum, habes argentum; & con-
cupiſcis aurum & argentum. *Et habes, & concupiſcis; & plenus es, & ſi-
tis. Morbus eſt, & non opulentia. Sunt homines in morbo, humore pleni ſunt,
& ſemper ſitiunt. Quomodo ergo delectas opulentiam, qui hydropem habes con-
cupiſcentiam?* „ Habes ergo aurum, bonum eſt: habes, non unde ſis bonus,
Pſ. 111. 9. „ ſed unde facias bonum. Quod bonum, inquis, facturus ſum de auro? *Diſ-
„ perſit dedit pauperibus, Juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi*. Hoc eſt bo-
„ num unde bonus es, juſtitia. Si habes bonum unde ſis bonus, fac bonum de
„ bono unde non es bonus. Habes pecuniam, eroga. *Erogando pecuniam, auges ju-
„ ſtitiam. Illud minuitur quod eras relicturus; illud augetur quod in æternum es poſ-
„ ſeſſurus.*

Si ergo vos cum ſitis mali, &c. Juſti in hujus vitæ mortalis decurſu boni
ſimul & mali ſunt, Chriſtuſque Apoſtolos ſuos & amicos cariſſimos non du-
S. Auguſt. bitavit malos appellare. *Quidam filii ſæculi hujus ſunt* (inquit S. Auguſtinus)
lib. 3. contra *& tamen filii diaboli non ſunt. Quamvis enim diabolus ſit auctor & princeps
duas Epiſto- omnium peccatorum; non tamen filios diaboli faciunt quæcumque peccata. Pec-
las Pela- cant enim & filii Dei: quoniam ſi dixerint ſe non habere peccatum, ſe ipſos
gianorum c. ſeducunt, & veritas in eis non eſt. Sed ea conditione peccant, qua ſunt filii
3.*

adhuc

adhuc bujus ſæculi: quæ vero gratia ſunt filii Dei, utique non peccant, quia omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat..... Ut autem plenius intelligatur quod dicimus, audiatur ipſe Jeſus, qui filiis Dei utique loquebatur dicens „ Si autem „ vos cum ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris, quanto magis Pa- „ ter veſter, qui in cælis eſt, dabit bona petentibus ſe? *Si enim filii Dei non eſſent, non eis diceret*, Pater veſter qui in cælis eſt. *Et tamen eos malos eſſe dicit, & noſſe bona dare filiis ſuis. Numquid inde mali, unde filii Dei? Abſit: ſed inde mali, unde adhuc filii ſæculi, jam tamen filii Dei facti pignore Spiritus-ſancti*. Et alibi: *Allocutus in commune omnes ait*, Si vos cum ſitis mali. *Audivit hoc Petrus, audivit Joannes, audivit Andreas, audierunt ceteri omnes undecim Apoſtoli. Quid audierunt?* Vos cum ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris: Quanto magis Pater veſter qui in cælis eſt, dabit bona petentibus ſe? *Audito quod mali eſſent, deſperaverunt: audito quod* „ *Deus in cælis eſſet pater ipſorum, reſpiraverunt*. Cum ſitis, *inquit*, mali: „ *Quid ergo debetur malis, niſi ſupplicium?* Quanto magis, *inquit*, Pater ve- „ ſter, qui in cælis eſt? *Quid debetur filiis niſi præmium? In nomine malo-* „ *rum, metus pœnarum: In nomine filiorum, ſpes hæredum*. *S. Auguſt. ſerm. 90. alias 14. ex editis a Sirmondo.*

„ *Quanto magis Pater veſter, qui in cælis eſt, dabit bona petentibus ſe?* „ Quæ bona? Numquid temporalia? Dat & ipſa; ſed & infidelibus dat. „ Dat & ipſa; ſed & impiis dat, ſed & blaſphematoribus ſuis dat, *Bona quæ-* „ *ramus, quæ non nobis ſint cum malis communia. Novit ille Pater dare iſta* „ *bona filiis ſuis*. Modo petit ab illo filius ſuus ſanitatem corporis: & non „ dat, adhuc flagellat. Sed numquid pater, quando flagellat, non præſtat? „ Profert flagellum, ſed cogita quale præparat patrimonium. *Flagellat*, in- „ quit, *omnem filium quem recipit. Quem enim diligit Dominus, corripit*. Ideo „ iſta dico, Fratres mei, ne contriſtemini quando petitis & non accipitis, „ & arbitremini quod ante oculos vos non habeat Deus ſi ad tempus non „ exaudiat voluntatem veſtram. “ *Non enim ſemper ægrum exaudit Medicus ad voluntatem, quamvis ejus ſine dubio procuret atque appetat ſanitatem. Non dat quod petit: ſed quod non petit, hoc procurat. Petit frigidam, non dat. Crudelis factus eſt, qui venit ſanare? Artis eſt, non crudelitatis. Non dat ad horam quod delectat: ut ſanus poſſit omnia, nondum ſano negantur aliqua*. *Idem ſerm. 286. alias de Diverſis 39. c. 6.* *Heb. 12. 6.*

Pater noſter cæleſtis; *Qui etiam proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?* *Rom. 8, 32.* Non ſolum bonitate pater, ſed & amoris teneritudine mater. *Numquid*, *Iſai. 49. 15.* inquit, *oblivviſci poteſt mulier infantem ſuum, ut non miſereatur filio uteri ſui? Etſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliviſcar tui*. „ Ab hominibus quidem „ cum aliquid crebro expoſcis, moleſtus omnino & oneroſus videris: Deum „ vero, quando id non facis, tunc amplius ut tibi indignetur, accendis. Si „ vero in poſtulando perſeveres, etiamſi non continuo accipias; accipies ta- „ men: propterea quippe oſtium clauſum eſt, ut ad pulſandum inducaris; „ idcirco non celeriter annuit, ut diutius inquiras. Permane igitur in quæ- „ rendo atque pulſando, & abſque ambiguitate percipies..... Quod ſi non „ accipis, idcirco quia lapidem petis, non accipis. Nam etſi filius ſis, non „ tamen tibi ſufficit ad omne quod popoſceris impetrandum, ſed hoc ipſum „ eſt quod obſtat quo minus accipias, quod cum ſis filius Dei, ea quæ ti- „ bi non expediunt, deprecaris “. „ *Et tu* igitur noli aliquando petere ſeu „ quærere ſæcularia, ſed ſpiritalia omnia, & prorſus accipies. Nam & Sa- „ lomon, quandoquidem popoſcit ea quæ oportuit poſcere, vide quam cele- „ riter acceperit. Duo igitur adeſſe oportet oranti, ut ſcilicet vehementer „ petat, & illa quæ petenda ſunt. Quia & vos, inquit, cum patres ſitis, „ rogari tamen expectatis a filiis: & ſi inutile aliquid petierint, dona veſtra *S. Joan. Chryſ. Hom. 24.*

 „ cohib-

„ cohibetis. Si vero illi, quod eſt petendum, & utile poſtulaverint, annui-
„ tis atque præſtatis. Et tu igitur iſta conſiderans, non deſiſtas donec acci-
„ pias; donec invenias non recedas; nec omnino abeas donec clauſa referen-
„ tur. Si enim cum hoc ſtudio mentis acceſſeris, & dixeris, Niſi accepero,
„ non recedam, prorſus accipies: modo ſi talia poſtulaveris, quæ & illum a
„ quo petitur dare deceat, & accipere tibi qui precaris, expediat. Quæ ve-
„ ro iſta ſunt? Si videlicet ſpiritalia cuncta depoſcas.

S. Jo. Chryſ. ibid.

6. *Omnia ergo quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite*
„ *illis*. His verbis oſtendit Chriſtus, quod cum oratione opus ſit etiam di-
„ ſciplina virtutum. Et non dixit, Quæcumque vis tibi a Deo fieri, hæc
„ ipſe fac proximo, ne diceres: Quonam modo hoc fieri poteſt, cum ille
„ ſit Deus, ego homunculus? Sed quæ vis tibi fieri a conſervo, ea tu erga
„ proximum oſtendere. Quid hoc præcepto aut levius inveniatur, aut ju-
„ ſtius! Deinde declarans ſervati iſtius præcepti ante præmia quoque gran-
„ de præconium: *Hæc eſt*, inquit, *Lex & Prophetæ*. Unde manifeſtum eſt
„ ſecundum naturam nobis eſſe virtutem. Domeſtico ſiquidem magiſterio om-
„ nes quæ facere debeamus, agnoſcimus, & impoſſibile omnino nobis eſt ad
„ ignorantiæ præſidium aliquando confugere.

S. Iſidorus Pelusiota l. 5. Ep. 28.

„ Gentilium ſapientes, gloriam dicendi graviter & copioſe adepti quid ju-
„ ſtum, quid decorum, quid legitimum & honeſtum ſit conſtituere volen-
„ tes, rationes infinitas afferentes, ac prolixis ſermonibus quaſi labyrinthum
„ ducentes, tantum ab eo quod dicendum erat aberrarunt, ut & legentes con-
„ fundendo amplius conturbaverint. Verbum vero Dei Filius inſitum homini
„ intellectum inſtaurans, & arbitrii cujuſque libertatem juſto ac diſcreto, le-
„ gitimo item & honeſto colligans, brevi ſermone id omne aperuit, his uſus
„ verbis: *Omnia quæ vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis*. Ne
„ non ſcripta proferre videretur, ſigillo muniens quæ dixerat, omniaque com-
„ pendio involvens. *Hæc eſt, enim*, inquit, *Lex & Prophetæ*. Omnium igi-

S. Greg. M. Hom 38. in Evang.

„ tur honeſte factorum hæc Regula ſit, ut quod nobis ab aliis fieri peti-
„ mus, idem illud nos ipſi præſtemus. *Hoc præcepto omnia charitatis erga pro-*
„ *ximum officia continentur*. Si enim & quod impendi nobis recte volumus,
„ hoc aliis impartimur, & quod nobis fieri nolumus, hoc aliis facere devi-
„ tamus, charitatis jura illæſa ſervamus. Sed nemo cum quempiam diligit,
„ habere ſe protinus charitatem putet, niſi prius ipſam vim ſuæ dilectionis
„ examinet. Nam ſi quis quemlibet amat, ſed propter Deum non amat,
„ charitatem non habet, ſed habere ſe putat. Charitas autem vera eſt, cum
„ & in Deo diligitur amicus, & propter Deum diligitur inimicus. Ille enim propter
„ Deum diligit eos quos diligit, qui jam & eos diligere, a quibus non diligitur, ſcit.

7. *Intrate per anguſtam portam: quia lata porta, & ſpatioſa via eſt,*
quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui intrant per eam. Quam angu-
ſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam & pauci ſunt qui inveniunt

S. Jo. Chryſ. Hom. 19. in Epiſt. 1. ad Theſſal.

eam! Anguſtam ingredimur viam; præcipitiis undique circumdatam, quæ
„ ſimul duos non capit pedes. Vides quanta ſit nobis opus diligentia. Vides
„ quod ii qui ejuſmodi vias ingrediuntur, non ſolum pedes muniunt, ſed
„ etiam oculos. Nam etſi alibi videatur attendere, & pes firmo hæreat ve-
„ ſtigio, a profundo caligans oculus totum hominem dejicit. Sed ſibi opor-
„ tet & ſuo greſſui attendere. Magnum eſt vitii profundum, magna præci-
„ pitia, magnæ inferius tenebræ; anguſtias obſervemus, cum timore & tremo-
„ re ambulemus. Nullus viam hujuſmodi ingrediens eſt in riſum effuſus, nec
„ ebritate gravatus, ſed in ſobrietate & jejunio eam ingreditur. Nullus hac
„ via incedens aliquid affert ſuperfluum. Præclare enim cum eo agitur, ſi
„ ſuccinctus & expeditus poſſit evadere. Nullus ſuos impedit pedes, ſed li-

„ beros habet ac ſolutos. Nos autem cum nos ipſos curis alligemus innumeris, & onera innumera quæ ad hanc vitam pertinent geſtemus in gaudium effuſi, quomodo poſſumus anguſtam hanc viam ingredi? Non autem abſolute dixit, Eſt anguſta: ſed cum admiratione: Quam anguſta eſt illa via! Hoc eſt, valde anguſta: *Quam arcta eſt*, inquit, *via quæ ducit ad vitam!* & recte dixit: Quando enim & verborum, & cogitationum, & actionum, & omnium debemus rationem reddere, revera eſt anguſta. Anguſtiorem autem eam facimus, dum nos ipſos dilatamus, & pedes effundimus. Nam quæ eſt anguſta, quidem eſt cuilibet difficilis, maxime autem ei qui eſt obeſus. Nam qui ſeipſum liquefacit & macerat, non ſentit anguſtias. Ne ergo expectet quiſpiam fore ut in otio & quiete cœlos videat: fieri enim poteſt. Nemo ſperet cum deliciis viam anguſtam ingredi non poteſt enim hoc eſſe. Cum videris menſam ſumptuoſam ac magnificam, aut quempiam magno ſtipatum ſatellitio eſſe in deliciis, ne te miſerum pronuncies quod ea tibi non ſuppetant, ſed illum defle quod perditionis viam ſit ingreſſus. Quid enim prodeſt hæc via, cum deſinat in afflictionem? Quid autem lædunt illæ anguſtiæ, cum veniant ad quietem & animi relaxationem? Dic quæſo, ſi quiſpiam vocatus ad Regiam per anguſtos ingrediatur angiportus & præcipitia, alias autem abductus ad mortem trahatur per medium forum, quem beatum cenſebimus? quem deflebimus? An non eum qui per viam anguſtam ingreditur? Ita nunc quoque non eos beatos pronunciemus qui vivunt in deliciis, ſed eos qui non vivunt. Hi properant ad cœlum; illi ad gehennam.

Solus Chriſtus in viam vitæ nos introducit, quia ſolus ipſe „ Dux eſt venientibus ad ſe; Perque ipſum niſi curatur, non itur ad ipſum: *Ipſe enim eſt via*, veritas & vita. *Eo duce gaudebat David per arctam juſtitiæ viam ambulans*. Propter verba labiorum tuorum, *inquit*, ego cuſtodivi vias duras ... Deduxit me ſuper ſemitas juſtitiæ propter nomen ſuum. *Id eſt* Deduxit me in anguſtis itineribus, quæ pauci ambulant, juſtitiæ ſuæ, non propter meritum meum, ſed propter nomen ſuum... *Quæ ſunt autem ſemitæ juſtitiæ, in quibus te deduxit? Audi deductorem tuum*. Quam lata eſt, *inquit*, & ſpatioſa via, quæ ducit ad perditionem; arcta autem & anguſta via eſt quæ ducit ad vitam! *Omnis ſemita namque brevis eſt & compendioſa*. Non ergo per delicias mundi, per opulentiam auri & argenti, lapidibus etiam veſtibuſque pretioſiſſimis conſpicuum honore omni, nobilitate præditum, ſapientia Philoſophorum cuncta tumentem, Deus te ordinavit ire ad Regna cælorum ... Per ſemitas juſtitiæ ire te diſpoſuit ... Contempta via lata & ſpatioſa, ſemitas arctas & compendioſas incedere te vult, per famem & ſitim, per nuditatem, per jejunium, per ignobilitatem, per paupertatem, per deſpectum omnium præſentium.

S. Proſper Carm. de ingratis. *Pſ. 16. 4.* *Pſ. 22. 3.* *S. Aug. Enar. in Pſ. 22.* *Idem ſive alius Author antiquus ſermones 366. alias 9. ex Sirmond.*

Via quidem ſalutis anguſta eſt cupiditati, ſed dilatatur charitati. „ Latum mandatum tuum nimis (*inquit Propheta*.) Rara virtus & difficilis paſſionum tolerantia. Plures ſunt qui ſæculi hujus ſpatioſa ſectentur, quam qui dicant: Anguſta & arcta nobis eſt via, quæ ad Dominum ducit, conterimur in illa, relinquamus eam. Quomodo ergo dicit Propheta latum mandatum Dei, & valde latum? Ideo quia anguſtæ viæ latum mandatum neceſſarium eſt ..... O homo, quam latus es, ſi ad amplitudinem præceptorum cæleſtium ſinum mentis tuæ expandas! Quam latum mandatum eſt charitatis! *Unde Chriſtus ait*: Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve. Suave nimirum & leve Deum diligentibus. Quomodo vero lata charitas, ſi anguſta porta? Aut quomodo jugum ſuave eſt & onus leve, ſi in præceptis Dei viæ duræ ſunt quæ cuſtodiuntur? Sed hanc nobis quæſtionem ipſa veritas ſolvit; quia „ Via Dei & inchoantibus anguſta eſt, & perfecte jam viventibus „ lata.

Pſ. 118. 96. S. Ambr. ſer. 12. in hunc Pſ. *Matt. 11. 30* *S. Gregor. M. Hom.*

Digitized by Google

17. in Ezechielem.

„ lata. Et dura ſunt quæ contra conſuetudinem ſpiritaliter animo propoſuimus: & tamen onus Dei leve eſt, poſtquam hoc ferre cœperimus: ita ut pro amore ejus etiam perſecutio placeat, & omnis pro eo affectio in mentis dulcedine veniat; ſicut ſancti quoque Apoſtoli gaudebant, cum pro Domino flagella tolerabant. Ipſa ergo anguſta porta amantibus lata fit; ipſę viæ duræ ſpiritaliter currentibus molles & planæ fiunt, dum ſcit animus ſe pro temporalibus doloribus æterna gaudia recipere, & hoc incipit quod affligitur amare. *Lugenda profecto cæcitas hominum*. Cum in itinere Dei faciliora & fructuoſa ignava formidine fugiuntur, in itinere ſæculari duriora & ſterilia ærumnoſo labore tolerantur.

S. Aug. Ep. 259. alias 226.

S. Cæſ. ſerm. 29. in Auguſtiniana Appendice 69.

„ *Lata porta & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem*, &c. Ecce, homo, habes aquam & ignem, vitam & mortem: habes ante te bonum & malum, infernum & regnum, falſam dulcedinem mundi, & veram beatitudinem Paradiſi. Data eſt tibi poteſtas per gratiam Chriſti, ad quod volueris porrige manum: elige vitam, ut vivas; relinque ſiniſtram & ſpatioſam viam, quæ trahit ad mortem, & tene dexteram & anguſtam, quæ te feliciter ducit ad vitam. Non te teneat, non te delectet ſiniſtra. Illius latitudo ampla quidem eſt & plana, & diverſis floribus ornata: ſed flores illius cito marceſcunt, & inter ipſos flores ſe ſerpentes venenoſi frequenter abſcondunt, ut dum tu ad falſa gaudia curris, veneno mortifero feriaris. Ampla eſt, ſed non longa. Attendis per qualem viam vadis; & non attendis ad qualem patriam pervenis? *Lata & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad mortem*. Delectat, quidem, ſed decipit. E contrario dextera via non te contriſtet aut terreat: arcta quidem eſt, ſed non longa. Nec in illa lata diu gaudetur, nec in iſta anguſta diu laboratur. Illa poſt brevem latitudinem ad æternas anguſtias trahit, iſta poſt breves anguſtias ad æternam beatitudinem ducit... Sed forte aliquis dicit, Vellem ſcire qui ſint illi qui cum periculoſo gaudio per latam deſcendunt; qui autem ſint illi qui per arctam & anguſtam cum labore conſcendunt. Omnes enim amatores Mundi, ſuperbi, avari, raptores, invidi, ebrioſi, & adulteria committentes, ſtateras doloſas & menſuras duplices habentes, odium in corde reſervantes, malum pro malo reddentes, ſpectacula vel cruenta & furioſa vel turpia diligentes, per latam & ſpatioſam deſcendere comprobantur: Caſti vero & ſobrii, miſericordes, juſtitiam tenentes, ſecundum vires ſuas eleemoſynas prompto & hilari animo facientes, contra nullum hominem odium in corde ſervantes, per arctam & anguſtam viam ad ſuperna aſcendunt. Et licet adhuc corpore habitare videantur in terris, tamen, ſecundum Apoſtolum, converſatio illorum in cælis eſt: ut Sacerdote dicente, *Surſum corda*, ſecuri reſpondeant ſe habere ad Dominum......... Sinamus ergo ſiniſtram viam, cujus finis introducit in gehennam; & ſequamur dexteram, quæ ad vitam ducit æternam. *Ad illum pervenire debemus, qui eſt via & vita & veritas. Nec mirum, ſi ad illum fideliter pervenimus, per quem fideliter ambulamus. Nam quia ipſe eſt via, per ipſum currimus: Quia vero ipſe eſt patria, conſummato curſu ad ipſum pervenimus. Cum enim ſecundum divinitatem ſit requies & Patria Angelorum, ſecundum humanitatem factus eſt via peregrinantium... O homo, ſi piger eras, ut quæreres viam; ipſa te via dignata eſt quærere: ſi piger eras venire ad viam; ipſa ad te via venit. Surge & ambula; fuge viam ſæculi latam & ſpatioſam, quæ te ad tempus delectat, & in æternum cruciat: curre per viam Chriſti, in qua parviſſimo tempore laborabis, & poſtea cum Angelis ſine fine gaudebis. Forte dicis, Per viam Chriſti quomodo debeo currere? Si ambos pedes ſanos habes, feliciter curres. Qui ſunt iſti duo pedes? Si diligis Dominum & diligis proximum.*

Idem ſerm. 28. in Auguſtiniana Appendice 68.

S. Cæſ. ſerm. 27. in Auguſtiniana Appendice 67

7. *At-*

Digitized by Google

7. *Attendite a falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoſcetis eos.* Summa vigilantia & cautione eſt opus, ne a falſis Doctoribus ſeducamur, quod noſtræ certe ſaluti periculoſiſſimum eſt. Admiranda Salvatoris bonitas & miſericordia, qui nos a Magiſtris erroris cavere docet, ne in viam latam & ſpatioſam, quæ ad perditionem ducit, falſa doctrina ſua nos pertrahant. Horum alii Fidei veritatem, alii Moralis Chriſtianæ integritatem corrumpunt. Utrique ex fructibus cognoſcuntur. Hæretici *veniunt ad nos*, non mittuntur a Chriſto, ab Apoſtolis, vel eorum ſucceſſoribus, atque Paſtoribus legitimis. Docendi & prædicandi munus invadunt, ſuarum origines Eccleſiarum, ſuorum ſucceſſiones Sacerdotum non poſſunt oſtendere; indeque novatores eſſe convincuntur, & doctrinæ ab Apoſtolis in Eccleſia depoſitæ violatores, operarii doloſi, fures & latrones, non parcentes gregi. Hinc Tertullianus Hæreticos ita compellat: *Qui eſtis? Quando, & unde veniſtis?* Et de iiſdem ſcribit: *Edant ergo origines Eccleſiarum ſuarum: evolvant ordinem Epiſcoporum ſuorum, ita per ſucceſſiones ab initio decurrentem, ut primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis, vel Apoſtolicis viris, qui tamen cum Apoſtolis perſeveraverit, habuerit auctorem & anteceſſorem. Hoc enim modo Eccleſiæ Apoſtolicæ cenſus ſuos deferunt: ſicut Smyrnæorum Eccleſia Polycarpum a Joanne collocatum refert: ſicut Romanorum, Clementem a Petro ordinatum. Perinde utique & ceteræ exhibent quos ab Apoſtolis in Epiſcopatum conſtitutos Apoſtolici ſeminis traduces habeant. Confingant tale aliquid Hæretici.* Hinc Sanctus Cyprianus De Novatiano ſcribens: *Novatianus* (inquit) *in Eccleſia non eſt; nec Epiſcopus computari poteſt, qui Evangelica & Apoſtolica Traditione contempta, nemini ſuccedens, a ſe ipſo ortus eſt.* Et Sanctus Optatus Milevitanus his verbis Donatiſtas compellat: *Veſtræ cathedræ vos originem edite, qui vobis vultis ſanctam Eccleſiam vindicare.*

Tertull. lib. de Præſcript. Heret. c. 37. idem c. 32.

S. Cyprianus Epiſt. 76.

Optatus Milevit. l. 76.

Attendite a falſis Prophetis. Id præſertim dictum Epiſcopis, qui Paſtoralem Apoſtolorum & virorum Apoſtolicorum vigilantiam, ceteraſque virtutes debent imitari. Vide S. Chryſoſtomum. *Veniunt in veſtimentis ovium*, Scripturas Sacras in ore ſemper habentes, quas pro arbitrio interpretantur, imo corrumpunt, Traditionibus Apoſtolicis, & Eccleſiæ explicatione ac judicio contemptis ac rejectis. Hinc etiam Pſeudoprophetas eſſe convincimus. „ Hæreſis non recipit quaſdam ſcripturas: & ſi quas recipit, non recipit integras: adjectionibus & detractionibus ad diſpoſitionem inſtituti ſui intervertit: etſi aliquatenus integras præſtat, nihilominus diverſas expoſitiones commentata convertit. Tantum veritati obſtrepit adulter ſenſus, quantum & corruptor ſtylus. Variæ præſumptiones. Neceſſario nolunt agnoſcere ea per quæ revincuntur: His nituntur quæ ex falſo compoſuerunt, & quæ de ambiguitate ceperunt . . . Ergo non ad Scripturas provocandum eſt: Nec in his conſtituendum certamen, in quibus aut nulla, aut incerta victoria eſt, aut par incertæ . . . . . Ordo rerum deſiderabat illud prius proponi, quod nunc ſolum diſputandum eſt. Quibus competat fides ipſa: cujus ſint Scripturæ? A quo, & per quos, & quando, & quibus ſit tradita diſciplina qua fiunt Chriſtiani? Ubi enim apparuerit eſſe veritatem & diſciplinæ & Fidei Chriſtianæ, illic erit veritas Scripturarum, & expoſitionum, & omnium Traditionum Chriſtianarum . . . . . . Si hæc ita ſe habent, ut veritas nobis adjudicetur, quicumque in ea Regula incedimus, quam Eccleſiæ ab Apoſtolis, Apoſtoli a Chriſto, Chriſtus a Deo tradidit; conſtat ratio propoſiti noſtri definientis non eſſe admittendos Hæreticos ad ineundam de Scripturis provocationem, quos ſine Scri-

S. Jo. Chryſ. ſerm. 51 de Pſeudoprophetis Tom. 6.

Tertull. lib. de Præſcript. Heret. c. 17. & 19.

Idem c. 37.

„ pturis probamus ad Scripturas non pertinere. Nullum enim jus habent
„ Chriſtianarum Litterarum. Ad quos merito dicendum eſt: Qui eſtis?
„ Quando & unde veniſtis? Quid in meo agitis non mei? Quo denique, Mar-
„ cion, jure ſilvam meam cædis? Qua licentia, Valentine, fontes meos tranſ-
„ vertis? Qua poteſtate, Appelles, limites meos commoves? Mea eſt poſſeſ-
„ ſio, olim poſſideo, prior poſſideo, habeo origines firmas, ab ipſis auctori-
„ bus quorum fuit res. Ego ſum hæres Apoſtolorum. Sicut caverunt teſta-
„ mento ſuo, ſicut fidei commiſerunt, ſicut adjuraverunt, ita teneo. Vos
„ certe exhæredaverunt ſemper & abdicaverunt, ut extraneos, ut inimicos.
„ Unde autem extranei & inimici Apoſtolis Hęretici, niſi ex diverſitate do-
„ ctrinæ, quam unuſquiſque de ſuo arbitrio adverſus Apoſtolos, aut protu-
„ lit, aut recepit?

Veniunt ad vos in veſtimentis ovium. „ Videas eos volare per ſingula quæ-
„ que ſanctæ Legis Volumina, per Moyſi, per Regnorum libros, per Pſal-
„ mos, per Apoſtolos, per Evangelia, per Prophetas. Sive enim apud ſuos,
„ ſive alienos; ſive privatim, ſive publice; ſive in ſermonibus, ſive in li-
„ bris; ſive in conviviis, ſive in plateis, nihil umquam pene de ſuo profe
„ runt, quod non etiam Scripturæ verbis adumbrare conetur ..... Sed tanto
„ magis cavendi & pertimeſcendi ſunt, quanto occultius ſub divinæ Legis
„ umbraculis latitant. Sciunt enim fętores ſuos nulli fere eſſe placituros, ſi
„ nudi & ſimplices exhalentur, atque idcirco eos cæleſtis eloquii velut quo-
„ dam aromate aſpergunt, ut ille qui humanum facile deſpiceret errorem,
„ divina non facile contemnat oracula. Itaque faciunt quod hi ſolent, qui par-
„ vulis auſtera quædam temperaturi pocula, prius oras melle circumlinunt,
„ ut incauta ætas cum dulcedinem præſenſerit, amaritudinem non reformi-
„ det. Quod etiam his curæ eſt, qui mala gramina & noxios ſuccos medi-
„ caminum vocabulis præcolorant, ut nemo fere ubi ſupra ſcriptum legerit
„ remedium, ſuſpicetur venenum. Unde Salvator clamabat: *Attendite vobis*
a falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium; intrinſecus autem
„ *ſunt lupi rapaces*. Quid eſt veſtitus ovium, niſi Prophetarum & Apoſtolo-
„ rum proloquia, quæ iidem ovili quadam ſinceritate Agno illi immacula-
„ to, qui tollit peccatum Mundi, tamquam vellera quædam detexuerunt?
„ Qui ſunt lupi rapaces, niſi ſenſus Hæreticorum feri & rabidi? Qui caulas
„ Eccleſiæ ſemper infeſtant, & gregem Chriſti quaqua poſſunt dilacerant:
„ ſed ut fallacius incautis ovibus obrepant, manente luporum ferocia depo-
„ nunt lupinam ſpeciem, & ſeſe divinæ Legis ſententiis, velut quibuſdam
„ velleribus obvolvunt; ut cum quiſque lanarum mollitiem præſenſerit, ne-
„ quaquam aculeos dentium pertimeſcat. Sed quid ait Salvator? *A fructi-*
„ *bus eorum cognoſcetis eos*. Id eſt, cum ceperint divinas illas voces non jam
„ proferre tantum, ſed etiam exponere, nec adhuc jactare ſolum, ſed
„ etiam interpretari: tunc amaritudo illa, tunc a·erbitas, tunc rabies intellige-
„ tur, tunc novitium virus exhalabitur, tuac profanæ novitates aperientur,
„ tunc primum ſcindi ſpem videas, tunc transferri Patrum terminos, tunc Ca-
„ tholicam Fidem cædi, tunc Eccleſiaſticum dogma lacerari.

Vincentius Lirinenſis Comonitorio 1. c. 35. & 36.

Intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Inde vero cognoſcitur eorum feritas & rabies; quod gregem Chriſti diſſipant, quod unitatem ſcindunt, quod oves extra caulas abducunt; quod extra Eccleſiam docent; uno verbo, quod ſchiſma faciunt. Unde S. Cyprianus de Novatiano ſcribebat ad Antonianum Epiſcopum: *Quod ad Novatiani perſonam pertinet, de quo deſideraſti tibi ſcribi, quam hæreſim introduxiſſet; ſcias, nos primo in loco nec curioſos eſſe debere quid ille doceat, cum foris doceat*. Hinc lupi cognoſcuntur. *Etſi enim aliquos eorum bonos videtur oſtendere laudabilis converſatio, malos eos facit*

S. Cyprianus, Epiſt. 52.

S. Aug. Ep. 208. al. 209.

ipſa

ipſa diviſio , dicente Domino ; Qui mecum non colligit , ſpargit .
A fructibus eorum cognoſcetis eos : a corruptione ſcilicet fidei, a doctrinæ
novitate , 2. Joannis Verſ. 10. *Omnis qui recedit, & non permanet in do-
ctrina Chriſti , Deum non habet. Si quis venit ad vos , & hanc doctrinam
non affert , nolite recipere eum in domum , nec* AVE *ei dixeritis . Qui e-
nim dicit illi* AVE , *communicat operibus ejus malignis* . Et Gal. 1. Verſ.
8. 9. *Sed licet nos , aut Angelus de cælo evangelizet vobis , præterquam quod
evangelizavimus vobis , anathema ſit . Sicut prædiximus vobis , & nunc ite-
rum dico : Si quis evangelizaverit vobis præter id quod accepiſtis , anathe-
ma ſit* . Principes ſunt, docti ſunt, magni ſunt, lapides pretioſi ſunt . Quid *S. Aug. En.*
„ adhuc dicturus es? Numquid Angeli ſunt ? Et tamen ſi Angelus de cælo *in Pſ. 106.*
„ vobis annunciaverit præterquam quod accepiſtis , anathema ſit , quia &
„ ipſe diabolus angelus de cælo lapſus eſt. Falſos Prophetas agnoſcere, ab
iiſque cavere facile eſt omnibus , qui in fidei ſimplicitate firmi & conſtan-
tes, traditæ ab Apoſtolis doctrinæ, quam Eccleſia docet & prædicat , im-
mobiliter adhærent ; & ſtatim atque contrarios huic doctrinæ errores diſſe-
minari audiunt , præ illorum horrore aures occludunt . Ita ſe gerebant ve-
teres illi Chriſtiani, de quibus Sanctus Irenæus: Quid autem (inquit) ſine- *S. Iren. lib.*
„ que Apoſtoli quidem Scripturas reliquiſſent nobis, nonne oportebat ordi- *3. adverſ.*
„ nem ſequi Traditionis , quam tradiderunt iis quibus comittebant Eccle- *Hæreſ. c. 4.*
„ ſias ? Cui ordinationi aſſentiunt multæ gentes Barbarorum , quæ in
„ Chriſtum credunt , ſcriptam habentes per Scriptum in cordibus ſuis ſa-
„ lutem , & veterem Traditionem diligenter cuſtodientes ... Hi quantum
„ ad ſermonem noſtrum barbari ſunt; quantum autem ad ſententiam , &
„ conſuetudinem, & converſationem , propter fidem ſapientiſſimi ſunt , &
„ placent Deo converſantes in omni juſtitia & caſtitate & ſapientia . Qui-
„ bus ſi aliquis annuntiaverit ea quæ ab Hæreticis adinventa ſunt, pro-
„ prio ſermone eorum colloquens, ſtatim concludentes aures longius fu-
„ gient, ne audire quidem ſuſtinentes blaſphemum colloquium.
A fructibus eorum cognoſcetis eos . Non ſolum ex novitate doctrinæ ,
ſed etiam ex inordinata diſciplina & converſatione. „ Non omittam (in-
„ quit Tertullianus) ipſius etiam converſationis Hæreticæ deſcriptio- *Tert. lib. de*
„ nem , quam futilis , quam terrena , quam humana ſit , ſine gravi- *Præſc. Hær.*
„ tate , ſine auctoritate , ſine diſciplina ; ut fidei ſuæ congruens . Simpli- *c. 41. & 42.*
„ citatem volunt eſſe proſtrationem diſciplinæ , cujus penes nos curam
„ lenocinium vocant , pacem quoque paſſim cum omnibus miſcent . Ni-
„ hil enim intereſt illis , licet diverſa tractantibus , dum ad unius ve-
„ ritatis expugnationem conſpirent . Omnes tument , omnes ſcientiam
„ pollicentur . Ipſæ mulieres hæreticæ , quam procaces , quæ audeant
„ docere , contendere . . . . Ordinationes eorum temerariæ , leves ,
„ inconſtantes . Nunc Neophytos conlocant, nunc ſæculo obſtrictos, nunc
„ apoſtatas noſtros , ut gloria eos obligent , quia veritate non poſſunt.
„ Nuſquam facilius proficitur , quam in caſtris rebellium , ubi ipſum eſ-
„ ſe illic , promereri eſt . Itaque alius hodie Epiſcopus , cras alius ;
„ hodie Diaconus , qui cras Lector : hodie Presbyter , qui cras laicus.
„ Nam & laicis Sacerdotalia munera injungunt . De verbi autem admini-
„ ſtratione quid dicam ; cum hoc ſit negotium illis , non Ethnicos conver-
„ tendi, ſed noſtros evertendi ? Hanc magis gloriam captant , ſi ſtantibus
„ ruinam, non ſi jacentibus elevationem operentur; quoniam & ipſum opus
„ eorum non de ſuo proprio ædificio venit , ſed de veritatis deſtructio-
„ ne ; noſtra ſuffodiunt , ut ſua ædificent . Ita fit ut ruinas facilius ope-
„ ren-

„ rentur ſtantium ædificiorum, quam exſtructiones jacentium ruinarum. Ad
„ hæc ſolum opera humiles & blandi, & ſummiſſi agunt. Ceterum nec ſuis
„ Præſidibus reverentiam noverunt. Et hoc eſt quod ſchiſmata apud Hære-
„ ticos fere non ſunt: quia cum ſint, non parent. Schiſma eſt unitas ipſis.
„ Mentior ſi non etiam a ſuis regulis variant inter ſe, dum unuſquiſque pro
„ ſuo arbitrio modulatur quæ accepit, quemadmodum de ſuo arbitrio ea
„ compoſuit ille qui tradidit. Idem licuit Valentinianis, quod Valentino,
„ idem Marcionitis quod Marcioni, de arbitrio ſuo fidem innovare. Pleri-
„ que nec Eccleſias habent, ſine matre, ſine ſede, orbi fide, extorres ſine
„ lare vagantur. Notata ſunt etiam commercia Hæreticorum cum Magis
„ quampluribus, cum circulatoribus, cum Aſtrologis, cum Philoſophis, cu-
„ rioſitati ſcilicet deditis. Adeo & de genere converſationis qualitas fidei æ-
„ ſtimari poteſt: doctrinæ judex diſciplina eſt.

Attendite a falſis Prophetis, quales & in Eccleſia nonnulli ſunt, qui Moralem Chriſtianam corrumpunt, & ſanctiſſimam Eccleſiæ ſolvunt diſciplinam; qui *Dicunt bonum malum, & malum bonum: duces cæci, & duces cæcorum*; canes muti, non valentes latrare. De quibus Dominus apud Ezechielem
„ ait: Væ Prophetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritum ſuum; & nihil vi-
Ezech. 13. „ dent. Quaſi vulpes in deſertis Prophetæ tui, Iſrael, erant. Non aſcen-
„ diſtis ex adverſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael, ut ſtaretis
„ in prælio in die Domini, & divinant mendacium, dicentes: Ait Domi-
„ nus: cum Dominus non miſerit eos: & perſeverarunt confirmare ſermo-
„ nem. Numquid non viſionem caſſam vidiſtis, & divinationem mendacem
„ locuti eſtis? Et dicitis, Ait Dominus, cum ego non ſim locutus. Et erit
„ manus mea ſuper Prophetas qui vident vana, & divinant mendacium. In
„ conſilio populi mei non erunt, & in Scriptura domus Iſrael non ſcriben-
„ tur, nec in terram Iſrael ingredientur. Et ſcietis quia ego Dominus Deus,
„ eo quod deceperint populum meum, dicentes: Pax, & non eſt pax: &
„ ipſe ædificabat parietem; illi autem liniebant eum luto abſque paleis. ...
„ Væ quæ conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus: & faciunt cervica-
„ lia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas: & cum caperent
„ animas populi mei, vivificabant animas eorum. Et violabant me ad po-
„ pulum meum propter pugillum hordei & fragmen panis, ut interficerent
„ animas quæ non moriuntur, & vivificarent animas quæ non vivunt,
„ mentientes populo meo credenti mendaciis. “ Tantum abeſt ut ab hujuſmodi falſis Prophetis Chriſtiani caveant, ut etiam plerique illos quærant, & ab iis dirigi velint. Qui ſecundum Evangelicæ Moralis regulas, ſecundum Eccleſiaſticæ Diſciplinæ rigorem conſcientias moderantur, qui ſæ-
Jerem. 5. 31. cularium hominum cupiditati nihil indulgent; qui artem conciliandi pietatis profeſſionem cum ſæculi moribus non noverunt; qui non recipiunt excuſationes in peccatis; qui promiſſis hominum in eadem peccata lethalia relapſorum, poſtquam centies iterata in pœnitentiæ tribunali melioris frugis promiſſa violarunt, facile credere nolunt; pleriſque Chriſtianis non placent, nec ab illis quæruntur & eliguntur Confeſſarii, ſeu Moderatores conſcientiæ: *Prophetæ prophetabant mendacium, & Sacerdotes applaudebant manibus ſuis, & populus meus dilexit talia: Quid igitur fiet in noviſſimo ejus?* Falſos Prophetas quadringentos congregat Achab Rex Iſrael, & ab illis amat decipi; Michæam Prophetam Domini odio habet, inſectatur, affligit, quia prædictiones ſuas ejus deſideriis non accomodat. Chriſtiani
3. Reg. 22. quamplurimi Achabum imitantur, & pariter pereunt, quia falſis Prophetis, ducibus cæcis, mollibus & facilibus nimium conſcientiarum Moderatoribus credunt, & ab iis decipi amant: ſed nullatenus excuſantur. Ni-

hil

hil proſunt ipſis Abſolutiones velut furto acceptæ. *Furto quidem aggredi, & præpoſitum hujus rei aſſeverationibus tuis circunducifacile eſt: ſed Deus theſauro ſuo invigilat, nec ſinit obrepere indignos* (inquit Tertullianus) *Irrita & falſa pax, periculoſa dantibus, & nihil accipientibus profutura* (inquit S. Cyprianus.) Denique tam ipſi ſalſi Prophetæ, quam illi qui ipſos interrogant, illi.que credunt, *portabunt iniquitatem ſuam: juxta iniquitatem interrogantis, ſic iniquitas Prophetæ erit*. *Tertull. lib. de Pænit. c. 6. S. Cyp. Tract. de Lapſis. Ezec. 14. 10*

A fructibus eorum cognoſcetis eos. Sequuntur ſcilicet atque propugnant opiniones faventes cupiditati contra legem; palpant, non pungunt peccatores, neque illis pœnitentiæ dolores infigunt; unius aut alterius Auctoris recentioris probabilem (ut vocant) opinionem anteponunt SS. Patrum, Conciliorum, & ſanioris Moralis Magiſtrorum omnium doctrinæ, quam his verbis deſcribit Sapiens: *Verba ſapientum ſicut ſtimuli, & quaſi clavi in altum defixi, quæ per Magiſtrorum conſilium data ſunt a Paſtore uno. Faciendi plures libros nullus eſt finis*. „ Quem locum S. *Hieronymus* ſic interpretatur: *Eccleſ. 12. S. Hier. in eum locum.*
„ Verba Sapientum firma ſunt quaſi clavi in altum ſolidumque defixi: nec
„ auctoritate unius, ſed conſilio atque conſenſu Magiſtrorum omnium pro-
„ feruntur. Data ſunt ab uno Paſtore, quia licet plurimi doceant, tamen
„ doctrinæ auctor unus eſt Dominus. Prudentes autem tam Prophetæ ſunt
„ quam Apoſtoli. Simul & hoc notandum eſt, quod dicantur verba ſapien-
„ tum pungere, non palpare; nec molli manu attrahere laſciviam, ſed er-
„ rantibus & tardis pœnitentiæ dolores & vulnus infigere. Si cujus igitur
„ ſermo non pungit, ſed oblectationem facit audientibus, iſte non eſt ſer-
„ mo Sapientis. Verba quippe ſapientum ut ſtimuli. Quæ quoniam ad con-
„ verſionem provocant delinquentem, & firma ſunt, & a conſilio ſanctorum
„ data, atque ab uno Paſtore conceſſa, & ſolida radice fundata ſunt ...
„ exceptis his verbis quæ ab uno Paſtore data, & a conſilio atque conſen-
„ ſu prolata ſapientum, nihil facias, nihil tibi vendices: Majorum ſequere
„ veſtigia, ab eorum auctoritate ne diſcrepes. Alioqui quærenti multa, in-
„ finitus librorum numerus occurret, qui te protrahat ad errorem ... Mo-
„ ris eſt Scripturarum, quamvis plures libros, ſi inter ſe non diſcrepent, &
„ de eadem re ſcribantur, unum Volumen dicere. Siquidem & Evangelium,
„ & Lex Domini immaculata convertens animas, ſingulariter appellantur,
„ cum plura Evangelia, & multa ſint mandata Legis... Quicquid igitur di-
„ xeris, ſi ad eum referatur, qui in principio erat apud Deum, & Deus e-
„ rat Verbum, unum volumen eſt; & innumerabiles libri; una lex unum
„ Evangelium nominantur. Quod ſi diverſa & diſcrepantia diſputaveris, &
„ curioſitate nimia huc atque illuc animum deduxeris; etiam in uno libro
„ multi libri ſunt. Talibus igitur libris non eſt finis. Bonum enim omne &
„ veritas certo fine concluditur; malitia vero atque mendacium ſine fine
„ ſunt: & quanto plus requiruntur, tanto major eorum ſeries naſcitur.

10. *Omnis arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor malos fructus facit. Non poteſt arbor bona fructus malos facere; neque arbor mala bonos fructus facere*. „ Duæ radices, una bonorum omnium, ſcilicet charitas, altera *1. Tim. 6.*
„ malorum omnium, ſcilicet cupiditas. Et Apoſtolus Paulus, cum dicit
„ radicem malorum omnium eſſe cupiditatem, admonet utique intelligi
„ radicem bonorum omnium charitatem. Unde ſi duæ arbores bona & *S. Aug. l. de*
„ mala, duo ſunt homines, bonus & malus, quid eſt bonus homo niſi vo- *Gr. Chr. c.*
„ luntatis bonæ, hoc eſt, arbor radicis bonæ? Et quid eſt homo malus niſi vo- *18. & 19.*
„ luntatis malæ, hoc eſt, arbor radicis malæ? Fructus autem harum radicum
„ atque arborum, facta ſunt, dicta ſunt, cogitata ſunt, quæ bona de bona
„ voluntate procedunt, & mala de mala. Facit autem homo arborem bonam,

„ quando

,, quando Dei accipit gratiam. Non enim ſe ex malo bonum per ſeipſum
,, facit; ſed ex illo, & per illum, & in illo qui ſemper eſt bonus: nec tan-
,, tum ut arbor ſit bona, ſed etiam ut faciat fructus bonos, eadem gratia
,, neceſſarium eſt ut adjuvetur, ſine qua boni aliquid facere non poteſt. Ipſe
,, quippe in bonis arboribus cooperatur fructum, qui & forinſecus rigat at-
,, que excolit per quemlibet Miniſtrum, & per ſe dat intrinſecus incremen-
,, tum. Malam vero arborem homo facit, quando ſeipſum malum facit,
,, quando a bono incommutabili deficit: ab eo quippe defectus eſt origo vo-
,, luntatis malæ.

S. Aug lib. 4. contra Julianus. Pelag. c. 3. 11. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*. Hinc S. Auguſtinus contra Pelagianos probat, veras in Infidelibus virtutes non eſſe, quia ipſis fatentibus ſteriles ſunt, nec Deo placent; cui ſine fide placere impoſſibile eſt; ideoque earum opera nullius ſunt meriti ad vitam æternam. ,, Poſſunt, (*inquit*) aliqua bona fieri, non bene facien-
,, tibus, a quibus fiunt. Bonum eſt enim ut ſubveniatur homini periclitanti,
,, præſertim innocenti: ſed ille qui hoc facit, ſi amando gloriam hominum
,, magis quam Dei facit, non bene bonum facit: quia non bonus facit quod
,, non bona voluntate facit. Abſit enim ut ſit vel dicatur voluntas bona,
,, quæ in aliis, vel in ſeipſa, non in Domino gloriatur. Ac per hoc nec fru-
,, ctus iſte dicendus eſt; *Arbor enim mala fructus bonos non facit*: ſed potius
,, bonum opus eſt illius, qui etiam per malos bene facit .... Fieri non poteſt
,, ut ſteriliter boni ſimus: ſed boni non ſumus quicquid ſteriliter ſumus. Arbor
,, enim bona bonos fructus facit. Abſit autem ut Deus bonus, a quo ſecuris
,, paratur arboribus non facientibus fructum bonum excidat, & in ignem mit-
,, tat arbores bonas. Nullo modo igitur homines ſunt ſteriliter boni: ſed qui
,, boni non ſunt, poſſunt eſſe alii minus, alii magis mali.

S. Leo ſerm. 34. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, &c. *Cooperatores* igitur *ſimus gratiæ Dei operantis in nobis. Non enim dormientibus provenit Regnum cælorum, nec otio deſidiaque torpentibus beatitudo æternitatis ingeritur: ſed quia, ſicut Apoſtolus ait*. Si compatimur & conglorificabimur, *illa nobis currenda eſt via, quam ipſe Dominus ſe eſſe teſtatus eſt: Qui nobis nullis operum meritis ſuffragantibus, & ſacramento conſuluit & exemplo: ut in adoptionem vocatos per illud proveheret ad ſalutem, per hoc imbueret ad laborem.*

Excidetur, & in ignem mittetur. His verbis duplex ſupplicium exprimitur,
S. Jo. Chryſ. Hom. 24. ut obſervat S. Jo. Chryſoſtomus, amiſſio ſcilicet Regni cælorum, ſeu æterna privatio Dei, & cruciatus flammarum. ,, Novi autem, inquit, quod plurimi
,, pertimeſcant tantum gehennam: ego autem illius gloriæ amiſſionem multo
,, amarius quam ipſius gehennæ dico eſſe ſupplicium. Si vero id non poſſum
,, ſermone monſtrare, nihil eſt mirandum. Neque enim novimus illorum bea-
,, titudinem præmiorum, ut infelicitatem quoque de eorum amiſſione perſpicue
,, ſcire poſſimus. Ceterum Paulus, qui iſta cognita habebat, certiſſime novit
,, quoniam excidere a Dei gratia ſit omnium profecto miſerrimum. Non au-
,, tem hoc tunc abſque dubio diſcemus, cum experimento cœperimus doceri.
,, Sed iſtud ne patiamur, faxis Unigenite Filii Dei, neque experiamur intolerabile
,, iſtud horrendumque ſupplicium quam grande ſit. Nam quantum malum ſit
,, illorum bonorum portione privari, aperte quidem exprimi non poteſt; tamen
,, prout poſſibile fuerit, conabor illud exemplis facere manifeſtum. Ponamus
,, igitur adoleſcentem aliquem eſſe mirabilem, eumdemque & cunctis florere
,, virtutibus, & totius tenere orbis imperium, tamque in omnibus eſſe perfe-
,, ctum, ut univerſos erga ſe homines patrio ardere faciat affectu. Quid non
,, ergo iſtius patrem pati exiſtimatis libenti animo, ne talis filii privetur
,, converſatione? Quod vero vel exiguum vel grande malum non eſſe ſubiturum,

modo

modo ut illum videat, ejuſque præſentia perfruatur? „Hoc igitur de futura „ quoque gloria cogitemus. Neque enim ſic filius patri, etiamſi virtutibus „ mille decoretur, deſiderabilis eſt atque mirabilis, ut cæleſtium fructus bo- „ norum, ac reſolvi, & eſſe cum Chriſto. Intolerabilis quidem res eſt ge- „ henna: tamen ſi aliquis mille ponat gehennas, nihil tale dicturus eſt, „ quale eſt a beatæ illius gloriæ honore repelli, exoſumque eſſe Chriſto, & „ audire ab illo, *Non novi vos*.

12. *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine; intrabit in Regnum cælo- rum: ſed qui facit voluntatem Patris mei*. Hanc Chriſti Domini ſententiam *S. Juſtinus* in Apologia ad Imperatores celebrat. " Qui vero (*inquit*) de- „ prehenduntur non ita viventes ut ille juſſit, norint ſe non eſſe Chriſtia- „ nos, etiamſi memoriter recitent Chriſti documenta. Dixit enim ſalvos „ fore non qui dicerent tantum, ſed qui & opere facerent. *Bene in eam- „ dem ſententiam Scriptor Reſponſionum ad Orthodoxos, inter ejuſdem S. Juſti- „ ni opera*: Ut boni ſimus vel mali, Deus non in cognitione poſuit rerum „ noſcendarum, ſed in electione eligendarum. *Et antiquior Juſtino S. Igna- „ tius Martyr*: Oportet nos non dici tantum, ſed eſſe Chriſtianos. Neque „ enim dici, ſed eſſe, beatos facit. *Et poſt utrumque S. Baſilius*: Si quis „ nomen Chriſtianiſmi induens, Chriſtum contumelia afficiat, nihil ipſi vo- „ cabulum proderit. *Salvianus denique eamdem Chriſti ſententiam hunc in „ modum explicat & confirmat*: Cum hoc ſit Chriſtiani hominis fides, fide- „ liter Chriſtum credere; & hoc ſit Chriſtum fideliter credere, Chriſti man- „ data ſervare; fit abſque dubio, ut nec fidem habeat qui infidelis eſt; nec „ Chriſtum credat, qui Chriſti mandata conculcat: ac per hoc totum in id „ revolvitur, ut qui Chriſtiani nominis opus non agit, Chriſtianus non eſſe „ videatur. Nomen enim ſine actu atque officio ſuo nihil eſt . . . . . Quid „ eſt aliud Principatus ſine meritorum ſublimitate, niſi honoris titulus ſine „ homine? Aut quid eſt dignitas in indigno, niſi ornamentum in luto? Si- „ cut etiam per divinas litteras ſacer ſermo teſtatus eſt, dicens: *Circulus au- „ reus in naribus ſuis mulier pulchra & fatua*: Et in nobis itaque Chriſtia- „ num vocabulum quaſi aureum decus eſt: quo ſi indigne utimur, fit ut ſues „ cum ornamento eſſe videamur . . . . Atrocius ſub ſancti nominis profeſſione „ peccamus. Ubi ſublimior eſt prærogativa, major eſt culpa. Ipſa enim er- „ rores noſtros Religio quam profitemur, accuſat.

S. Juſtinus Apol. 2.

S. Ignat. Ep. ad Magneſios.

Salvianus libro 4. de Gubernatione Dei.

Prov. 11.

Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum cælorum. Merito poteſt movere, quomodo huic ſententiæ conveniat illud Apoſtoli, *Nemo in ſpiritu Dei loquens dicit Anathema Jeſu, & nemo poteſt dicere Dominum Jeſum niſi in Spiritu Sancto*: „ Quia neque aliquos habentes Spi- „ ritum Sanctum poſſemus dicere non introituros in Regnum cælorum, ſi „ perſeveraverint uſque in finem; neque illos qui dicunt, *Domine, Domi- „ ne*, & tamen non intrant in Regnum cælorum, poſſumus dicere habere „ Spiritum Sanctum. Quomodo ergo nemo dicit Dominum Jeſum niſi in „ Spiritu Sancto, niſi quia proprie Apoſtolus poſuit verbum, *dicit*, ut ſi- „ gnificet voluntatem atque intellectum dicentis? Dominus vero generaliter „ poſuit verbum quod ait: *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, in- „ trabit in Regnum cælorum*. Videtur enim dicere etiam ille, qui nec vult, „ nec intelligit quod dicit: ſed ille proprie dicit, qui voluntatem ac „ mentem ſuam ſono vocis enunciat. „ *Ergo dicere videntur etiam il- li, qui non hoc quod ſonant & intellectu cernunt, & voluntate agunt, ſed voce tantum ſonant: ſecundum quem modum Dominus ait, Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum cælorum. Vere autem ac proprie illi dicunt a quorum voluntate ac mente non abhorret prolatio ſermo-*

1. Cor. 12. 3.

S. Aug. lib. 2. de ſerm. Domini in monte c. 25.

nis

S. Aug. ib. *nis ſui, ſecundum quam ſignificationem dixit Apoſtolus: Nemo poteſt dicere Dominum Jeſum, niſi in Spiritu Sancto.*

13. *Multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine, nonne in tuo nomine prophetavimus?* Ne decipiamur tendentes ad contemplationem veritatis, non
„ ſolum nomine Chriſti, per eos qui nomen habent, & facta non habent,
„ ſed etiam quibuſdam factis atque miraculis: qualia propter infideles cum
„ fecerit Dominus, monuit tamen ne talibus decipiamur, arbitrantes ibi eſ-
„ ſe inviſibilem ſapientiam, ubi miraculum viſibile viderimus. Non ergo co-
„ gnoſcet eum niſi qui operatur æquitatem. Nam & ipſos Diſcipulos ſuos
„ prohibuit gaudere de talibus, id eſt, quod Dæmonia illis ſubjecta fuerint.
Luc. 10. *Verumtamen*, inquit, *in hoc nolite gaudere quia ſpiritus vobis ſubjiciuntur; gaudete autem quod nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis.* Miraculorum donum, ſicut & Prophetia, gratiæ ſunt gratis datæ, quæ indignis quandoque conferuntur ad ædificationem fidei & aliorum ſalutem. Nihil igitur amplius propter miracula reddetur a Deo, in die illa generalis retributionis, iis qui miracula ediderunt; nihil minus iis qui miracula non fecerunt, ſi omnibus
S. Jo. Chryſ. Hom. 25. in Matt. abundaverint virtutibus. *De mirabilibus ſiquidem debitores efficiemur Dei: pro bene autem acta vita Deum habebimus debitorem.* His qui mandata Dei non impleverint, tametſi in Chriſti nomine miracula patraverint, dicet Salva-
S. Ambr. in Pſ. 36. 2. Tim. 2. tor: *Numquam novi vos.* Hoc eſt, me ipſi neſcire voluiſtis: *Opera veſtra me neſciunt, facta veſtra me neſciunt. Etſi dicatis, quia me ſcitis, redarguunt vos peccata veſtra.* Cognovit Dominus qui ſunt ejus. *Simus ergo Domini, ut cognoſcat nos Dominus, & diſcedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini.* Dicamus Chriſto, non ſola voce, ſed corde, *Tuus ſum ego, ſalvum me fac.* Tu qui avaritiæ, ambitionis, luxuriæ mancipium es, quomodo potes Chriſto dicere, *Tuus ſum?* Reſpondebit ille: „ Non quicumque dicet mi-
Idem ſer. 12. in Pſ. 118. „ hi, Tuus ſum, meus eſt. Meus plane es, ſi vocem non redarguat con-
„ ſcientia, ſi ſermonem tuum animus aut opera non refutent. Ego non ne-
„ go meum eſſe eum, qui ipſe ſe non neget, aut certe ſi pro me ſeipſum
„ ſibi abneget. Nolo habere ſervulum pluribus Dominis ſervientem. Nam
„ quomodo meus eſt, ſi mihi dicat verbo, *Tuus ſum*, & operibus ne-
„ get, & factis ſe diabolo adjudicet & obſtringat? Non eſt meus,
„ quem libido ſuccendit; & quia mea eſt caſtitas. Non eſt meus,
„ quem cura ſpoliandi minores exagitat; quia mea integritas eſt. Non eſt
„ meus, quem ira nobilis inquietat; quia mea tranquilitas eſt. Non eſt me-
„ us vini crapula temulentus in lucem, ambitione gloriæ ſæcularis ebrius,
„ qui in periculum non poſſit ſobriæ moderationis ſervare veſtigium. Pax
„ ſum ego, litigare non novi. Quid mihi ad eum de quo veniat diabolus,
„ & dicat: Meus eſt, nam mihi ſua colla curvavit, mea in illo plura
„ reperio: Nomen ſibi tuum vindicat, & meum munus? Non eſt ergo
„ Chriſti, niſi qui eſt alienus a crimine, *qui facit voluntatem Patris ejus*,
S. Aug. ſer. 93. al. 23 de Verb. Dom. *qui in cælis eſt.* *Non novi vos.* Hoc eſt, *improbo vos, reprobo vos. In arte mea non vos agnoſco; ars mea neſcit vitia. Hoc eſt autem magnum, & neſcit vitia, & judicat vitia: Neſcit faciendo, judicat arguendo.*

14. *Omnis ergo qui audit verba mea hæc, & facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti, qui ædificavit domum ſuam ſupra petram, &c. Et omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto, qui ædificavit domum ſuam ſuper arenam, &c.* „ Omnes intus verbi audito-
„ res ſumus, & omnes foris & intus in conſpectu Dei factores eſſe debe-
Idem ſer. „ mus. Nolite ergo fallere voſmetipſos, quia veniſtis ſtudioſe ad audiendum
„ verbum, ſi non facitis quod auditis deficiendo. *Cogitate ſi pulchrum eſt*
au-

„ *audire, quanto magis facere. Si non audis, auditum negligis; Nihil ædificas. Si audis, & non facis, ruinam ædificas. Domini Chriſti eſt de hac re propoſita congruentiſſima ſimilitudo*: Qui audit, *inquit*, verba mea hæc, & facit ea, ſimilabo eum viro prudenti, qui ædificat domum ſuam ſuper petram. Deſcendit pluvia, venerunt flumina, flaverunt venti, & impegerunt in domum illam, & non cecidit. *Quare non cecidit? Fundata enim erat ſuper petram. Ergo audire & facere, ædificare eſt ſuper petram. Ipſum enim audire, ædificare eſt.* Qui autem, *inquit*, audit verba mea hæc, & non facit ea, ſimilabo eum viro ſtulto, qui ædificat. *Et ipſe ædificat. Quid ædificat?* Ecce ædificat domum ſuam: *ſed quia non facit quod audit, & audiendo ædificat* ſuper arenam. *Ergo ſuper arenam qui audit & non facit, ædificat: ſuper petram, qui audit & facit: Nec ſuper arenam nec ſuper petram ædificat, qui omnino non audit. Vide autem quid ſequatur*: Deſcendit pluvia, venerunt flumina, flaverunt venti, & impegerunt in domum illam, & cecidit; & facta eſt ruina ejus magna. *Spectaculum miſerabile!* Igitur *Eſtote factores verbi, & non auditores tantum, fallentes voſmetipſos*. Neque enim eum cujus verbum eſt, aut per quem dicitur verbum, ſed voſmetipſos fallitis.

179. alias de Diverſis 27 cap. 8.

Jacobi 1.22.

15. *Et factum eſt, cum conſummaſſet Jeſus verba hæc, admirabantur turbæ ſuper doctrina ejus. Erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens, &c.* Hunc Sermonem Domini in Monte admirabantur turbæ; proinde non ſolos Apoſtolos ſpectabant hujus ſermonis verba, ſed Chriſtianos omnes ſpectant, & in præceptorum neceſſariorum & immutabilium ordinem referenda ſunt, ut docet Sanctus Bernardus. „ Sub hoc genere, *inquit*, eſt omnis illa Sermonis „ Dominici in Monte habiti ſpiritualis traditio, & quicquid de dilectione, „ humilitate, manſuetudine, ceteriſque virtutibus tam in Novo quam in „ Veteri Teſtamento ſpiritualiter obſervandum traditur. Hæc quippe talia „ ſunt, quæ nec liceat, nec expediat aliquando non haberi. Eo ſiquidem im„ mobiliter quo & naturaliter bona, numquam niſi innocenter, numquam niſi „ ſalubriter aut imperantur, aut obſervantur. Omni tempore, omni perſonæ „ morte contempta, cuſtodita ſalutem operantur.

S. Bern. lib. de Præcepto & Diſpenſatione. c. 3.

Admirabantur turbæ ſuper doctrina ejus. Chriſti doctrinam jugiter intendentes, non admiremur cum turbis, ſed operemur cum Apoſtolis, quatenus poſt finem vitæ coronemur cum illis. *Sed quam infelices ſunt carnales adhuc hodie in Eccleſia, qui nec admirantur cum iſtis, eo quod non curant intelligere quæ dicuntur; nec credunt cum infidelibus, ut adhibeant meditationem operis; nec agunt cum Apoſtolis, ut poſſint aſſequi Regnum quod promiſſum eſt quærentibus!*

Paſchaſ. Radbertus l. 4. in Matt.

Erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens, &c. Quam ſententiam Sanctus Gregorius Magnus hunc in modum explicat. *Cum imperio docetur, quod prius agitur quam dicatur. Nam doctrinæ ſubtrahit fiduciam, quando conſcientia præpedit linguam ..... unde etiam de Domino ſcriptum eſt*; Erat enim docens ſicut poteſtatem habens, non ſicut Scribæ & Phariſæi. *Singulariter namque ac principaliter ſolus ex poteſtate bona locutus eſt, quia ex infirmitate mala nulla commiſit. Ex divinitatis quippe potentia habuit id quod nobis per humanitatis ſuæ innocentiam miniſtravit*. Recte autem ſubjungitur: *& non ſicut Scribæ eorum & Phariſæi*. „ Hoc enim habet proprium doctri„ na arrogantium, ut humiliter neſciant inferre quod doceant, & recta „ quæ ſapiunt, recte miniſtrare non poſſint. In verbis enim eorum proditur, „ quod cum docent, quaſi in quodam ſibi videntur ſublimitatis culmine „ reſidere, eoſque quos docent, ut longe infra ſe poſitos velut in imo re„ ſpiciunt; quibus non conſulendo loqui, ſed vix dominando dignantur.

S. Greg. M. l. 23. Moralium c. 7.

Re-

„ Recte autem his per Prophetam Dominus dicit. *Vos autem cum auſterita-*
Ezech. 34. „ *te imperabatis eis, & cum potentia.* At contra, vera doctrina tanto ve-
„ hementius elationis vitium fugit per cogitationem, quanto ardentius ver-
„ borum jaculis ipſum Magiſtrum elationis inſequitur. Cavet enim ne eum
„ magis elatis moribus prædicet, quem in corde audientium ſacris ſermoni-
„ bus inſectatur. Humilitatem enim quæ magiſtra eſt omnium materque vir-
„ tutum, & loquendo dicere, & vivendo conatur oſtendere, ut eam apud di-
„ ſcipulos veritatis plus moribus quam ſermonibus eloquatur. Unde Sanctus
Paulus Theſſalonicenſibus loquens, quaſi culminis proprii Apoſtolatus obli-
1.Theſſal.2. tus, ait: *Facti ſumus parvuli in medio veſtrum.* Hæc Epiſcoporum, Docto-
rum, Concionatorum forma. Vitæ ſanctitate auctoritatem ſermonibus ſuis
atque doctrinæ conciliare debent; ambitionem & avaritiam fugere; charita-
tem, humilitatem, manſuetudinem in omni converſatione ſua atque operi-
bus exhibere; pietatem ſectari, Chriſti mortificationem & crucis amorem
amplecti ac præ ſe ferre; ſibi dictum arbitrari quod ſcribit ad Timotheum
ſuum Apoſtolus: *Exemplum eſto Fidelium in verbo, in converſatione, in cha-*
1 Tim.4.12. *ritate, in fide, in caſtitate .... Attende tibi, & doctrinæ: inſta in illis. Hoc enim faciens, & te ipſum ſalvum facies, & eos qui te audiunt.*

CAPUT OCTAVUM.

Senſus Litteralis.

1. CUM *autem deſcendiſſet de Monte, ſequutæ ſunt eum turbæ multæ.* Cum de monte illo, in quo ſermonem habuerat, deſcendiſſet Jeſus, turbæ divinæ illius doctrinæ admiratione captæ illum ſequutæ ſunt. Non Scribæ ac Phariſæi, ſed plebs ſimplex & docilis. *Recte autem poſt prædica-*
S Hier.in c. *tionem atque doctrinam, ſigni offertur occaſio: ut per virtutem miraculi, præ-*
8.S. Matth. *teritus apud audientes ſermo firmetur.* „ Quia enim quaſi habens poteſtatem
S. Joan. „ docebat, ne putaretur oſtentatio eſſe quædam ac præſumptio genus iſtud
Chryſ.Hom. „ docendi, idipſum etiam operibus exercet. Curat enim quaſi poteſtatem
26.in Matt. „ habens, ut nihil jam omnino turbentur ita eum audientes docentem, quem-
„ admodum vident etiam ſigna facientem.

2. *Et ecce leproſus veniens, adorabat eum dicens: Domine, ſi vis potes me mundare.* S. Marcus cap. 1. & S. Lucas cap. 5. alia prius narrant miracula, ex quibus quænam præceſſerint, incertum eſt. Idem leproſus eſt, cujus tres illi Evangeliſtæ meminerunt: quod idem geſtus, eadem infirmi ſupplicantis, eadem Chriſti ſanantis verba oſtendunt. *Adorabat eum*, procidens in faciem, ut narrat Sanctus Lucas. Quæ adoratio non civilis tantum, ſed religioſa fuit: neque ipſum ut hominem ſanctum, aut Prophetam dumtaxat, ſed ut Deum reveritus eſt, & adoravit, ut ſequentia verba comprobant: *Domine, ſi vis, potes me mundare.* Non eſt opus ut ores, alteriuſve hominis opem, aut vim medicaminis adhibeas, ſed ſola voluntate & imperio me a lepra mundare, priſtinæque ſanitati reſtituere potes, cum verus Deus ſis, proindeque omnipotens. Jeſum enim Deum eſſe, fuerat edoctus interno Sp. Sancti afflatu.

Victor Antioch. in c. 1. S. Marci & Cyril. Alex. in paſſim. 3. *Et extendens Jeſus manum, tetigit eum, dicens: Volo, mundare, & confeſtim mundata eſt lepra ejus.* Extendit manum ſuper hunc alioſque infirmos, ut carnem ſuam vivificam eſſe oſtenderet, utpote Dei Verbo perſonaliter unitam. Leproſum porro tangendo, non ſolvit legem, quam adim-

plere

plere venerat. Lex enim contactum leproſorum non vetuit ut ſanarentur, ſed ne tangentes inficerentur; Chriſtus autem infici non poterat. Certe omnia opera divina virtute patrata exempta ſemper fuiſſe a præceptis ritualibus, colligitur ex eo quod *Eliſæus* pueri mortui cadaveri incubuerit, ut ei vitam reſtitueret, quamvis lex cadaveris contactum prohiberet. Leproſum præterea tetigit Chriſtus, ut animæ lepram magis quam corporis fugiendam eſſe oſtenderet. Tetigit, ut contra Manichæos carnis aſſumptæ veritatem probaret. Tetigit, ſimulque imperiale verbum adjunxit, *Volo, mundare*. Id eſt, mundus eſto, ut ſe Deum eſſe demonſtraret, cujus verbo & voluntate omnia fiunt. " Tangit non dedignatus, & imperat non diffiſus; hoc e-
„ nim eſt indicium poteſtatis, quia quaſi habens poteſtatem ſanandi, &
„ jubendi auctoritatem, operandi teſtimonium non refugit. *Volo*, ergo di-
„ cit propter Photinum, imperat propter Arrium, tangit propter Manichæum.
„ *Et confeſtim mundata eſt lepra ejus*. Nihil enim medium eſt inter opus
„ Dei atque præceptum; quia in præcepto eſt opus. Denique *dixit, & facta ſunt*. Voluntas Dei poteſtas eſt. Itaque ſtatim lepra diſceſſit; ut in-
„ telligas medentis affectum, qui veritatem operi addidit.

4. Reg. 4.

S. Ambroſ. lib. 5. in Lucam n.3.

4. *Et ait illi Jeſus: Vide, nemini dixeris: ſed vade, oſtende te Sacerdoti, & offeres munus quod præcepit Moyſes, in teſtimonium illis*. Leproſo mundato ſilentium imperat, donec ſeſe oſtenderit Sacerdotibus; ne ſi vulgata fama factum cognoviſſent, ipſum vere mundatum non eſſe dicerent, cujus mundities ipſorum judicio comprobata non eſſet. *Sed vade*, inquit ex confinio Capharnaum, ubi ſanatus eſt, Hieroſolyma, ubi Sacerdotes degebant. *Oſtende te Sacerdoti*. Quod ideo imperavit, ut Legem ſe ſervare oſtenderet: & ne extra civitatem & conſortium hominum manere cogeretur Leproſus, cujus mundities a ſummo Sacerdote agnita & declarata non fuiſſet. Tum ut humilitatem exemplo doceret, debitamque Sacerdotibus reverentiam: tum denique ut mundatum videntes leproſum, aut crederent Salvatori, aut non crederent. Si crederent ſalvarentur: ſi non crederent, inexcuſabiles forent. Ideo & munus offerri juſſit Moſaica Lege præceptum. *In teſtimonium illis*, ut teſtata illis fiat innocentia mea, quem ut Legis adverſarium calumniantur, & virtus qua miraculum curationis tuæ ſum operatus; & accepto munere, te vere perfecteque mundatum eſſe, negare non poſſint.

Auctor operis imperf. in Matth.

S. Jo. Chryſ. hom. 26. in Matt.

S. Hier. in hunc locum

Levitici 14. 1. 7.

Miraculum ſanationis leproſi editum, cum Jeſus eſſet in una civitatum, refert S. Lucas, id eſt, prope unam civitatem, ſcilicet Capharnaum, ut conſtat ex hoc loco. Nam *Levitici* XIII. urbium ingreſſus leproſis prohibetur. Similis modus loquendi in Scriptura non ſemel uſurpatur. Chriſtus in Jeruſalem paſſus dicitur, quia prope urbem crucifixus eſt in Calvariæ monte. In Arca fuiſſe urnam auream Manna plenam, & virgam Aaron Apoſtolus ſcribit ad *Hebr.* IX. 4. id eſt, prope Arcam, in qua nihil fuiſſe præter duas Legis tabulas, conſtat ex 1. *Reg.* VIII. 9. Sic quinque Reges Amorrhæorum cum exercitibus ſuis contriti dicuntur plaga magna, & profligati *in Gabaon*, id eſt, prope Gabaon, *Joſue* X. 10. Sic filii Dan caſtrametati dicuntur in *Carjathjarim* id eſt, prope urbem illam. *Judic.* XVIII. 12. Unde ſequitur: *Qui locus ex eo tempore caſtrorum Dan nomen accepit, & eſt poſt tergum Carjathjarim*, id eſt, illi ab Occidente eſt.

5. *Cum autem introiſſet Capharnaum, acceſſit ad eum Centurio rogans eum, & dicens: Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, & male torquetur*. Eadem hiſtoria hic & *Lucæ* VII. 1. narratur. De eodem Centurione agi, circumſtantiæ probant. Idem miraculum, eodem loco, ſcilicet in Capharnaum, eodemque tempore patratum, in ſervo Centurionis, eoque paralytico. Uterque

S. Aug. lib. 2. de conſen- ſu Evang. c. 20.

que Evangeliſta Centurionem dixiſſe refert: *Non ſum dignus ut intres ſub tectum meum*. S. Matthæus poſt mundatum leproſum Centurionis acceſſum ad Jeſum commemorat, S. Lucas mundationis leproſi poſtea meminit. Rem quo geſta eſt ordine narrat Matthæus, reſumit Lucas quod prætermiſerat. Poſt finem ſcilicet Sermonis Domini in Monte, Chriſtum ingreſſum eſſe Capharnaum ſcribit, quia non ante ſermonem urbem illam intravit; ſed non expreſſit quantum fuerit intervallum temporis. Hoc autem temporis intervallo mundatus eſt leproſus. *Acceſſit ad eum Centurio*, non per ſe, ſed primo quidem per Seniores Judæorum, deinde per amicos ſuos, cum Chriſtum in domum ſuam venire audiviſſet. Nam & Deum orando adire dicimur *Hebr.* IV. 16. VII. 25. X. 22. XI. 16. & infra, *cap.* XI. *verſ.* 3. Joannes dixiſſe dicitur, quæ per diſcipulos nuntiabat. Et *Qui facit per alium, perinde eſt ac ſi faciat per ſe ipſum*; ut habet Regula Juris. *Centurio*, qui centum hominum, peditum, cohorti præerat, homo Gentilis, in Judæos tamen tanta benevolentia propenſus, ut Synogogam ipſis ædificaſſet (Luc. VII.) *Puer meus jacet in domo paralyticus*. Servus meus ſubita correptus paralyſi, periculoſe decumbit, jamque morti proximus eſt. Non ſtatim ait: Dic ut curetur, veritus ne tanto beneficio indignus eſſet, ſed calamitatem dumtaxat ſuam expoſuit.

6. *Et ait illi Jeſus: Ego veniam, & curabo eum*. Centurioni reſpondiſſe dicitur, quod Judæis ejus nomine venientibus reſpondit, de quibus Lucæ VII. *Jeſus autem ibat cum illis*.

S. Joannes Chryſ. hom. 27. in Matt.

7. *Et reſpondens Centurio ait; Domine non ſum dignus ut intres ſub tectum meum; ſed tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus*. Seniores Judæorum quos ad Jeſum miſerat, minus fidei quam Centurio, plus vero vanitatis habentes, non ſunt functi fideliter legatione, ſed partim non credentes poſſe Chriſtum ſolo verbo abſentem Paralyticum curare, partim oſtendere volentes tantum ſe auctoritate valere, ut Chriſtum adducere poſſent, contra quam in mandatis habebant, illum rogarunt ut veniret. De ſuo etiam addiderunt, quod S. Lucas refert: *Quia dignus eſt ut hoc illi præſtes. Diligit enim gentem noſtram, & Synagogam ipſe ædificavit nobis*. Id ubi didicit Centurio, Jeſumque non longe eſſe a domo ſua, miſit ad eum amicos, (ut Lucas refert) & per ipſos dixit: *Domine noli vexari: Non enim ſum dignus ut ſub tectum meum intres. Propter quod & me ipſum non ſum dignum arbitratus ut venirem ad te*. Indignum ſe profitetur, cujus in domum Chriſtus veniat, quia Gentilis. Magnam ſcilicet vitæ partem in cultu falſorum Deorum ſe exegiſſe ſciebat, ideoque Judæos, in quorum etiam gratiam Synagogam extrui curaverat, convictum ſuum propiorem videbat abhorrere. Se peccatorem agnoſcebat: ideo nec ipſe ad Jeſum accedere auſus eſt; nec ſperare hunc honorem, gratiamque ut in domum ſuam veniret. *Sed tantum dic verbo*. Jube unico verbo, & ſanabitur ſervus meus. Deum confitetur, qui unico verbulo facere poſſit quæcumque voluerit. *Ipſe dixit, & facta ſunt*.

S. Jo. Chryſ. ibid. &

8. *Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me Milites, & dico huic: Vade, & vadit: & alii, Veni & venit: & ſervo meo, Fac hoc, & facit*. „ Cæleſtem militiam animo concepit, cujus Chriſtum Ducem „ ac dominum eſſe credidit: cui etiam mortem ipſam ac morbos, ceteraque „ omnia ſic eſſe ſubjecta non dubitavit, ut nonnulli milites ſibi, imo etiam „ multo magis: propterea dicere non ambigebat: “ *Ego enim homo ſum ſub poteſtate conſtitutus*: hoc eſt, *Tu Deus, ego homo: Ego ſub poteſtate. Tu vero ſub poteſtate non es. Si ergo ipſe qui homo ſum, & ſub poteſtate aliena, tot tantaque facile poſſum efficere: quid eſt quod facere ipſe non poſſis, qui & Deus es, & ſub aliena poteſtate non es?* „ Non enim quaſi ſimile quoddam „ affert, ſed comparationis præſtantia hoc dicit, Chriſtum plurimum præcel- „ lere

„ lere ſignificans : Quod ſi ego qui ſimilis ſum his quibus impero , & ſub „ alterius poteſtate conſtitutus , tamen propter parvam excellentiam præfe-„ cturæ, nemine repugnante fiunt quæ juſſero , quamvis diverſa ſint : *Alii enim dico, Vade, & vadit: alii, Veni, & venit* : Quanto magis ipſe ad finem perducere poteris, quæ juſſeris ? Chriſtum igitur etiam morti imperare poſſe, ut ſervo Dominum, his verbis ſignificavit; nec poſſe mortem in quemquam pervenire , ſi Jeſus ei abſcedere juſſerit . Ait autem Centurio ſe *ſub poteſtate* conſtitutum , ſcilicet non Imperatoris tantum , & Procuratoris Judææ, ſed & Tribuni Militum, & tamen in alios viciſſim Imperium habere, qui ſecundum diſciplinæ militaris ordinem juſſa ejus exſequuntur : ut mirum non ſit, ſi Chriſto, qui non ſubalterna, ut ipſe, ſed plane ſumma ac liberrima poteſtate præditus eſt, vel unico verbulo jubenti, omnia pareant, morbique & mors ipſa obſequantur.

9. *Audiens autem Jeſus miratus eſt , & ſequentibus ſe dixit : Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Iſrael*. Miratus eſt Jeſus, id eſt, admirantis more ſe habuit ac locutus eſt, ut adſtantes idem admirari atque imitari doceret. Proprie enim admiratur, qui videt effectum, & ignorat cauſam : at Chriſtus qui fidem Centurioni dederat, illius cauſam ignorare non poterat. “ An vero (*inquit S. Auguſtinus*) alius eam in corde Centurionis ope-
„ rabatur, quam ipſe qui mirabatur? Et profecto amplius eſt unde poſſint
„ blaſphemare inſipientes & infideles, quod miratus eſt Jeſus quantamcumque
„ hominis fidem, quam quod vidit Deus lucem quia bona eſt. Poteſt enim
„ quiſque etiam ſolita videre quia bona ſunt, hoc eſt, ſibi ea placita com-
„ probare : Quiſquis autem miratur, profecto ſecundum conſuetudinem qua
„ homines loquuntur, inopinatum atque improviſum ſibi eſſe ſignificat quod
„ miratur. Sed Jeſus qui omnia præſciebat, quod mirandum aliis commenda-
„ bat, mirando laudabat . . . . Omnes ergo tales motus ejus non perturbati
„ animi ſunt ſigna, ſed docentis Magiſtri.

S. Aug. l. 1. contra Adverſarium Legis & Prophetar. c. 7.

Ibid. l. 1 de Geneſi contra Manichæos c. 8.

Non inveni tantam fidem in Iſrael. Id eſt, inter Iſraelitas antehac ſanatos, quia vim divinam efficacem eſſe credebat ſine ullo contactu , & ſolo verbo poſſe operari . Non autem comparat Centurionis fidem cum fide ſingulorum, etiam Apoſtolorum, & Beatæ Virginis, ſed cum populi fide. Sic enim ſolemus aliquando generaliter loqui , ut eos de quibus dubium non eſt, excipiendos intelligamus . Sic dicit Rex , illum aut illum hominem eſſe totius Regni ſui potentiſſimum & ditiſſimum , haud dubie ſe ipſum excipiens . Sic Chriſtus non ſurrexiſſe majorem inter natos mulierum Joanne Baptiſta ait, non comprehendens ſe ipſum in generali illa locutione. Sic cum dicit , ſe non inveniſſe tantam fidem in Iſrael , familiam ſuam , id eſt , Beatam Virginem, & Apoſtolos non comprehendit.

10. *Dico autem vobis, quod multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham , Iſaac , & Jacob in Regno cælorum*. Senſus eſt , quemadmodum ille Centurio Gentilis de potentia mea ac divina virtute ſupra Judæos perſuaſus ad me venit , ſervique paralytici ſanitatem impetravit ; ita ex Gentibus plurimi ſimili perſuaſione ad me venientes, ſalutem æternam conſequentur . Reſpicit Chriſtus prædictionem Jacob factam . *Geneſ.* 28. verſ. 14. quam proxime adimplendam eſſe docet : *Eritque ſemen tuum quaſi pulvis terræ : dilataberis ad Occidentem & Orientem , & Septentrionem & Meridiem : & benedicentur in te & in ſemine tuo cunctæ tribus terræ* , Orientis & Occidentis nomine cunctas orbis regiones Chriſtus hic ſignificat . Recumbent , ad menſam ; metaphora ſumpta a convivio, in quo homines gaudiis & hilaritati dant operam , quo ſymbolo Regnum cælorum non ſemel in Scriptura ſacra ſignificatur . Judæi tam ſan-

Ψ. 25. 97. 8. Luca 22. 29. Apoc. 27

ctos ſe exiſtimant, ut cum Gentilibus nolint cibum ſumere: at multi Gentiles cum ipſorum Majoribus, primiſque Judaicæ Reipublicæ fundatoribus, Abraham, Iſaac, & Jacob, quibus primis facta eſt Meſſiæ, ac Regni cælorum promiſſio, & quorum præcipue Deus vocatur omnium Deus, in cæleſti menſa recumbent, in Regno cęlorum gaudiis æternis perfruentur.

11. *Filii autem Regni ejicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus & ſtridor dentium.* Judæi vero quamplurimi, qui Regno cælorum quaſi nati & deſtinati erant, ex fœderis a Deo cum ipſorum majoribus initi privilegio, niſi ipſi ſe indignos præſtarent, ejicientur a Regno, ubi æterni convivæ non egebuut lumine ſolis, neque lucernæ, quia Deus ipſe lux eorum erit: ejicientur (inquam) in tenebricoſum inferni carcerem; a gloria cæleſti in cruciatus ſempiternos. Cœnæ convivalcs apud antiquos veſpere fieri ſolebant; ideoque aulam in qua celebrabantur multis facibus accenſis illuminare mos erat, cum neceſſitatis gratia, tum ambitionis & pompæ. Qui ergo in cœnaculo erant, in magno lumine; qui vero extra cœnaculum, in magnis tenebris verſabantur. Hinc ſumpta ſimilitudine, Chriſtus eos qui a Regno cælorum excludentur, ejiciendos fore ait in tenebras exteriores, ubi Deo vero lumine in æternum orbati, ſupplicia graviſſima & nuſquam finienda patientur. Tenebrarum nomine carcerem in Scripturis appellari notum eſt. Pſalm. 106. *Sedentes in tenebris & umbra mortis, vinctos in mendicitate & ferro.* Iſaiæ 49. 9. *Ut diceres his qui vincti ſunt, Exite; & his qui in tenebris, Revelamini* Sapientiæ 17. 2. *Dum enim perſuaſum habent iniqui poſſe dominari nationi ſanctæ, vinculis tenebrarum & longæ noctis compediti, incluſi ſub tectis, fugitivi perpetuæ providentiæ jacuerunt.* Erat porro Jeroſolymis, ut in quibusvis aliis grandioribus urbibus præter alios carceres leviorum ſcelerum reis detinendis aptiſſimos, unus præ ceteris horridus & tenebroſus, & graviſſima capitis pœna mulctandis deſtinatus, extra pomęria civitatis, quem *Betiſo* vocatum *Villalpandus* obſervat, quaſi locum ſtercoris, quod malefactores, velut urbium ſordes, illuc conjicerentur. Hujuſmodi ergo carceris nomine ac ſymbolo, qui tunc temporis erat in maximo horrore, & ob denſiſſimas tenebras vocabatur *Tenebræ*, & ob ſitum dicebatur *Tenebræ exteriores*, Chriſtus inferni carcerem ſignificat in quo damnati intolerabiles æternoſque cruciatus patientur, ſummamque inde triſtitiam & rabiem, fletu ac dentium ſtridore expreſſam. Ex quo reſurrectionis corporum veritatem *S. Hieronymus* probat. *Si fletus oculorum eſt*, inquit, *& ſtridor dentium oſſa demonſtrat: vera eſt ergo corporum, & eorumdem membrorum, quæ ceciderant, reſurrectio.*

Villapandus in Apparatu urbis ac Templi Hieroſol. l. 2. c. 8.

S. Hier. in c. 8. Matt.

12. *Et dixit Jeſus Centurioni: Vade, & ſicut credidiſti, fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora.* Dixit Centurioni; id eſt, Centurionis amicis, ejus nomine ſupplicantibus. *Vade* Hebraiſmus eſt Scripturæ familiaris, quo ſignificatur concedi quod petitur. *Sicut credidiſti* me abſentem corpore, præſentem Majeſtate, ſolo verbo ſervum tuum ſanare poſſe, effectum habe, & optatis fruere. *Et ſanatus eſt puer in illa hora:* Eo ipſo momento quo Chriſtus locutus eſt, a morbo perfecte convaluit. Unde Verſio Æthiopica hic addit: *Cum reverſus eſſet Dux in domum ſuam, invenit puerum ſanatum.* Quod etiam in veteribus quibuſdam codicibus Græcis legitur.

S. Aug. lib. 2. de Conſ. Ev. cap. 21.

13. *Et cum veniſſet Jeſus in domum Petri, vidit ſocrum ejus jacentem, & febricitantem: & tetigit manum ejus, & dimiſit eam febris, & ſurrexit, & miniſtrabat eis.* Id factum eſt poſt ſermonem habitum in Synagoga Capharnaum. *Marc.* 1. verſ. 29. *Et protinus egredientes de Synagoga, venerunt in domum Simonis & Andreæ, cum Jacobo & Joanne.* Confer cum *Luc.* 4. *verſ.* 38. Domus Petri dicitur, non quam poſſidebat, ſed quam uxori & ſocrui

crui reliquerat, cum ſequutus Chriſtum eſt, vel in quam ſe recipere ſole-
bat cum Andrea fratre, quando Capharnaum & Bethſaidæ verſabantur. In al-
tera enim harum civitatum, quæ vicinæ admodum erant, fuiſſe Petri do-
mum, certum eſt. Capharnaum fuiſſe veriſimilius, adeoque fuiſſe ſocrus e-
jus propriam. Porro ſocrus Petri ex gravi febre decumbebat. *Vidit* illam Je-
ſus, utique juvandi affectu, quamvis pro illa a Diſcipulis rogaretur. *Et teti-
git manum ejus*: Id eſt, *erexit eam apprehenſa manu ejus*, ut Marcus explicat.
Et dimiſit eam febris, ipſo ſcilicet vivificæ carnis contactu continuo fugata.
Et miniſtrabat eis, parando cibum & neceſſaria Jeſu, ejuſque Diſcipulis. *Natura* **S. Hier. in**
hominum iſtiuſmodi eſt, ut poſt febrem magis laſſeſcant corpora, & incipiente ſani- **hunc lo-**
tate ægrotationis mala ſentiant. Verum ſanitas quæ confertur a Domino, tota **cum.**
ſimul redit: nec ſufficit eſſe ſanatam, ſed & virium ſubita perfectaque reſti-
tutio ſignificatur his verbis, *ſurrexit & miniſtrabat illis*.

14. *Veſpere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes; & ejiciebat
ſpiritus verbo; & omnes male habentes curavit: ut adimpleretur quod dictum
eſt per Iſaiam Prophetam, dicentem: Ipſe infirmitates noſtras accepit, & æ-* **Iſai. 53.**
grotationes noſtras portavit. Veſpere autem facto, Sabbati ſcilicet, quod fi-
niebatur veſpera, *cum ſol jam occubuiſſet* (inquit S. Marcus) quod obſervatum
voluerunt Evangeliſtæ ut innoteſceret Chriſtum nullos labores quantumvis **Theoph. in**
intempeſtivos deſugiſſe, ut homines curaret, omnibuſque benefaceret: *Obtu-* **Comment.**
lerunt ei multos dæmonia habentes. Multi tunc temporis erant a Dæmone
vexati, Deo permittente, ut Filium a ſe miſſum oſtenderet ad diſſolvendum
opera diaboli. *Et ejiciebat ſpiritus verbo*, imperans ut e corporibus hominum
exirent, eoque ſe non cæleſtium & terreſtrium dumtaxat, ſed & infernorum
ſupremum dominum demonſtrans. *Operatio dæmonum, eſt hominis everſio.* **Tertull. in**
Sic malitia ſpiritalis a primordio auſpicata eſt in hominis exitium. Itaque cor- **Apolog.**
*poribus quidem & valetudines infligunt, & aliquos caſus acerbos, animæ ve-
ro repentinos & extraordinarios per vim exceſſus. Suppetit illis ad utramque
ſubſtantiam hominis adeundam ſubtilitas & tenuitas ſua*. Chriſtianos in Chriſti
nomine dæmones ex energumenorum corporibus ejeciſſe, *Tertullianus* teſta-
tur, his verbis Ethnicos compellans: „ Edatur hic aliquis ſub tribunalibus ve-
„ ſtris, quem dæmone agi conſtet. Juſſus a quolibet Chriſtiano loqui ſpiritus
„ ille, tam ſe Dæmonem confitebitur de vero quam alibi Deum de falſo ...
„ Atqui omnis hæc noſtra in illos dominatio & poteſtas de nominatione Chri-
„ ſti valet, & de commemoratione eorum quæ ſibi a Deo per arbitrum Chri-
„ ſtum imminentia expectant, Chriſtum timentes in Deo, & Deum in Chri-
„ ſto, ſubjiciuntur ſervis Dei & Chriſti. Ita de contactu, deque afflatu no-
„ ſtro, contemplatione & repræſentatione ignis illius correpti, etiam de cor-
„ poribus noſtro imperio excedunt inviti & dolentes, & vobis præſentibus e-
„ rubeſcentes. “ Quanto majorem in Dæmones poteſtatem habuit, qui tan-
tam ſervis ſuis poteſtatem conceſſit? *Et omnes male habentes*, qui ipſi ob-
lati fuerant, curavit potentiſſimus & beneficentiſſimus Medicus: *Ut adim-
pleretur quod dictum eſt per Iſaiam Prophetam dicentem: Ipſe infirmitates no-
ſtras accepit, & ægrotationes noſtras portavit*. Infirmitates tam corporis quam
animi ſuſtulit. Iſaias proprie & primario de peccatis loquitur, quod S. Mat-
thæus ad morbos corporis accommodat, ſive quia Chriſtus corporis morbos
nonniſi propter morbos animi curabat, ſive quia morbi corporis ſunt pœna
fructuſque peccati. Unde & illorum curatio Prophetæ vaticinio conſequenter
& ſecundario ſignificatur ac prædicitur. Primum ſenſum expreſſit S. Petrus
his verbis: *Qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum:* Se- **1. Petr. 2.**
cundum S. Matthæus in hoc loco. Quia enim peccata ſua æternaſque miſe- **24.**

rias homines non vident, nec ſpiritualem gratiam ęternaque bona in Chriſto quęrunt plurimi; ideo S. Evangeliſta in morbis corporis voluit peccata & miſerias ęternas hominibus conſiderandas proponere, & per corporalium morborum curationem mentes eorum erigere ad agnoſcenda & expetenda ſpiritualia & æterna Chriſti beneficia. Oſtendit ergo hoc loco, ſenſum, finem & uſum miraculorum Chriſti non hunc eſſe, quaſi morbi atque miſeriæ corporis maximum eſſent hominibus malum, aut quaſi earum tantum levatio a Chriſto quærenda eſſet: ſed quia morbi corporis ſunt affectus & pęnę, necnon typi & figurę morborum animę, ac pręludia pęnarum ſpiritualium & æternarum: ut his miraculis doceremur, in Chriſto impletum eſſe quod *Iſaiæ* 53. de redemptione humani generis a peccato & morte æterna ſcriptum eſt; nec minus promptum ac potentem eſſe ad tollendas ſpirituales & ęternas noſtras miſerias, quam ad tollendos ac ſanandos morbos corporis hic ſe exhibuit. *Ipſe infirmitates noſtras accepit, & ægrotationes noſtras portavit.* Quod de peccatis dictum a Pro-
S. Jo. Chryſ. Hom. 29. in Matt. pheta S. Chryſoſtomus cenſet, ut cum Joanne conveniat dicente, *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum Mundi.* Cur ergo, inquit, de morbis id Evangeliſta interpretatus eſt? *Certe aut hiſtorice teſtimonium Prophetæ accepit, aut ſignificare voluit plurimas ægrotationes ab animi peccatis originem trahere. Nam ſi mors quæ morborum omnium fons & caput eſt, a radicibus peccati pullulavit; quid mirum ſi ægrotationes multæ inde naſcantur?*

15. *Videns autem Jeſus turbas multas circum ſe, juſſit ire transfretum.* In
S Chryſ. ib. ulteriorem ripam Lacus Geneſareth abire ſe velle Chriſtus Diſcipulis ſignificavit, ſibique navim & cetera ad trajectum neceſſaria parari juſſit. Turbas autem fugit, ut oſtentationem, faſtum, & vanam gloriam fugiendam exemplo doceret.

16. *Et accedens unus Scriba ait illi: Magiſter, ſequar te, quocumque ieris. Et dicit ei Jeſus: Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.* Legiſperitus quidam turbis præſtantiorem ſe putans, ut ſuperbum erat illud hominum genus, ad Chriſtum acceſſit, ſeque diſciplinam ejus ſectari velle profeſſus eſt, illique perpetuo adhęrere, non perfectionis, ſed lucri & gloriæ ſtudio, ſperans Chriſto tot miracula edenti potentiam ſæcularem ingenteſque divitias brevi adfuturas. Sed Chriſtus animo ac ſenſui interrogantis, non verbis reſpondens ait: Pecunias te ſperas collecturum, ſi me ſequaris? Nonne vides nec diverſorium mihi eſſe, nec tantum quidem, quantum avibus, id eſt, ne tabernaculum quidem ex frondibus & ramis contextum: ne quidem humile tugurium, ubi quieſcere poſſim ab injuriis aeris tutus; cum vulpes, animalia hominibus inviſa & noxia, foveas habeant, ubi
S. Auguſt. commode lateant, dormiant, & ab aeris injuriis protegantur? *Filius autem ho-*
l. 2. de conſ. *minis non habet ubi caput reclinet.* Se *Filium hominis* Chriſtus vocat, commen-
Evang. c. 1. dans nobis quod miſericorditer dignatus eſt eſſe pro nobis, nempe magnum il-
Theod. in c. lud Incarnationis & exinanitionis ſuę beneficium, & ſe illum ipſum eſſe ſigni-
7. Danielis ficans, quem Prophetę prędixerant carnem aſſumpturum, eoque ipſo nomine
ad verſ. 13. *Filium* hominis appellaverant. *Oſtenditur ergo nobis ob hoc Scribam repudiatum,*
S. Hieron. in *quod ſignorum videns magnitudinem, ſequi voluerit Salvatorem, ut lucra ex ope-*
c. 8. Matt. *rum miraculis quæreret: hoc idem deſiderans, quod & Simon Magus a Petro emere voluerat. Talis ergo fides juxta ſententiam Domini condemnatur, & dicitur ei: Quid me propter divitias & ſæculi lucra cupis ſequi: cum tantæ ſim paupertatis, ut ne hoſpitiolum quidem habeam, & non meo utar tecto?* Non ergo Scribam illum duris verbis Chriſtus repellit, ſed mutandos illi mores ac ſtudia docet, ſi illum ſequi velit, ejuſque Diſcipulus eſſe.

17. *Alius autem de Diſcipulis ejus ait illi: Domine, permitte me primum ire,*

Digitized by Google

ire, & ſepelire patrem meum. Jeſus autem ait illi; Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. Alius e diſcipulis, cui Chriſtus dixerat, *ſequere me*, ut habetur *Lucæ* 9. 59. quem fuiſſe *Philippum* unum ex duodecim Apoſtolis, tradit *Clemens Alexandrinus* lib. 3. Stromatum, pag. 436. ait illi: *Domine permitte me primum ire, & ſepelire patrem meum*. Adeſſe patri quamdiu vixerit; vel patrem jam defunctum ſepulturæ mandare. Ait illi Jeſus: *Sequere me*: relictis omnibus, & hoc etiam pietatis officio, mihi individuus adhæreas, mihi pareas, cum alii non deſint qui patri illud impendant; & ad rem majoris momenti voceris, ſcilicet ad Evangelii profeſſionem & prædicationem. *Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos*. Iis qui mortui ſunt quantum ad animam, peccatoribus ſcilicet qui Deum animæ vitam amiſerunt; dimitte curam ſepeliendi mortuos ſuos, ſibi ſimiles, corpore ſcilicet mortuos. *Tu vero vade & annuntia Regnum Dei*. Curare patris funus & pia res erat & neceſſaria: Vult tamen Chriſtus eam poſthaberi, dum eodem tempore melioris longeque majoris negotii opportunitas daretur, Dei gloriam & animæ ſalutem ſpectantis. Corpus anima deſtitutum, ut Philo Judæus explicat, ſignificat res omnes quæ corporales ſunt, & ad animum nihil pertinent. Ab harum rerum cura abſtrahere ſe debent qui Deo inſerviunt. In hujus rei figuram Lex tum Pontifici Maximo, tum Nazaræis præſcripta erat Levitici 20. & Num. 6. ne quantumvis proximorum exequiis intereſſent. „ Ea de cauſa (*inquit Philo*) maneat ſemper impollu„tus, non attingens corpus mortuum, ut paratus ſuis temporibus peragat „preces & ſacrificia pro genere humano, nullo intercedente impedimento. „Nam cum Deo dicatus ſit, & ſancti Ordinis princeps, debet ſeorſim ſe „habere a rebus genitis: neque liberorum, neque parentum, neque fratrum „ita amore vinci, ut omittat aut differat quicquam eorum quæ quam pri„mum fieri optimum eſt. “ Cum igitur Chriſtiani *Sacerdotes* & veri *Nazaræi* vocentur, ad illos, & præſertim ad Evangelii Prædicatores, & Eccleſiæ Miniſtros proprie ſpectat Lex illa ſpiritaliter intellecta. Hujus itaque ſenſum hic explicuiſſe videtur Chriſtus, cum ait Diſcipulo poſtulanti licentiam curandi paternum funus, antequam illum ſequeretur: *Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos*. Oſtendit denique auditori doctrinæ cæleſtis nihil eſſe præponendum, ſed rapiendam ambabus manibus diſcendi occaſionem. Agi enim rem maximam, conſecutionem aut jacturam vitæ æternæ. *Etiam ſepelire patrem, tardum erat fidei* (inquit Tertullianus.)

S.Th.2.2.Q. 101.a.4.ad1 S.Jo.Chryſ. Hom. 23. in Matt.

Luc. 9. 60.

Philo de Legibus ſpecialibus.

18. *Et aſcendente eo in naviculam, ſecuti ſunt eum Diſcipuli ejus. Et ecce motus magnus factus eſt in Mari; ita ut navicula operiretur fluctibus, ipſe vero dormiebat*. Orta tempeſtas in Mari Galileæ, ſeu Tiberiadis, ſeu in Lacu Geneſareth, volente Chriſto, ut Diſcipulorum ſuorum fidem probaret. *Ipſe vero dormiebat*, ſomno quidem naturali ad probandam naturæ ſuſceptæ veritatem, ſed voluntario & accerſito, ut tempeſtas ſine ejus conſilio orta videretur, & ſuorum diffidentia proderetur. *Dormiebat* autem *in puppi ſuper cervical*, ut ait Sanctus Marcus. *Et acceſſerunt ad eum Diſcipuli ejus, & ſuſcitaverunt eum, dicentes: Domine, ſalva nos, perimus*. In ſummo periculo verſamur, niſi nos adjuves. *Et dicit eis Jeſus, Quid timidi eſtis, modicæ fidei*? Quid timetis me præſente, quaſi veſtri curam & dormiens non geram? *Tunc ſurgens imperavit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna*. Tempeſtatem imperio ſuo compeſcuit. *Comminatus eſt vento, & dixit mari: Tace & obmuteſce*; ut refert *S. Marcus*. Figurata locutio eſt. Imperium enim, increpatio, & minæ proprie dictæ non fiunt niſi reſpectu creaturarum ratione præditarum. Hic autem tantum ſi-

Marci 4.38.

gnificant vocem ejus fuiſſe efficacem, ita ut venti & mare auctoritati & voluntati ejus obediverint, non quidem ſentiendo, ſed motum ex imperio im-
S. Hieron. in cap. 8. S. Matt. preſſum ſuſcipiendo & ſequendo. *Sic omnes creaturæ ſentiunt Creatorem. Quas enim increpavit, & quibus imperavit, ſentiunt imperantem, non errore Hæreticorum, qui omnia putant animantia, ſed majeſtate Conditoris, quæ apud nos inſenſibilia, illi ſenſibilia ſunt.* Cum autem ad imperium Chriſti ſubito ſeda-
Luca 8. 25. ta eſſet tempeſtas, & mare tranquillum factum eſſet, *homines mirati ſunt*, tum nautæ, & alii qui hac ipſa in navicula erant; tum ipſi Diſcipuli, quibus dixerat, *Ubi eſt fides veſtra?* ut ſcribit S. Lucas, *timentes, mirati ſunt, ad invicem* dicentes: *Qualis eſt hic, quia venti & mare obediunt ei?*

19. *Et cum veniſſet trans fretum in regionem Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſævi nimis, ita ut nemo poſſet tranſire per viam illam.* Geraſa, ſive Gerſeſa, oppidum erat Syrorum ad Mare Tiberiadis. Cujus fines cum Chriſtus attigiſſet, occurrerunt ei duo
Luc. 8. 7. dæmoniaci, de Monumentis exeuntes, in quibus habitabant, domibus excluſi. Sepulcra veterum cavernæ erant aut in rupibus exciſæ, aut lapideo vel lateritio opere cameratæ. Illuc Energumenos illos dæmones compulerant, ut illos acerbius torquerent horrore & fætore loci; ut odio humani generis mortuorum corporibus illuderent; ut viatores illinc aggreſſi majori horrore percellerent, illiſque moleſti eſſent; ut denique perſuaderent ſuperſtitioſis hominibus Hominum animas in dæmones mutari. *Et ecce clamaverunt dicentes: Quid nobis & tibi, Jeſu fili Dei? Veniſti huc ante tempus torquere*
Luc. 4. 41. *nos?* Quid tibi nobiſcum rei aut negotii eſt? Quid nobis moleſtus es? Filium Dei vocant veritatis evidentia coacti & inviti. *Sciebant enim eum eſſe*
S. Aug. l. 9. de Civitate Dei c. 21. *Chriſtum*. Tantum vero eis innotuit, quantum voluit: tantum autem voluit, quantum oportuit. „ Sed innotuit non ſicut Angelis ſanctis, qui ejus „ ſecundum id quod Dei Verbum eſt, participata æternitate perfruuntur; „ ſed ſicut eis terrendis innoteſcendum fuit, ex quorum tyrannica quodam„ modo poteſtate fuerat liberaturus prædeſtinatos in ſuum Regnum, & glo„ riam ſemper veracem & veraciter ſempiternam. Innotuit ergo dæmoni„ bus, non per id quod eſt vita æterna, & lumen incommutabile quod il„ luminat pios, cui videndo per fidem, quæ in illo eſt, corda mundantur; „ ſed per quædam temporalia ſuæ virtutis effecta & occultiſſimæ ſigna præ„ ſentiæ, quæ angelicis ſenſibus etiam malignorum ſpirituum potius quam „ infirmitati hominum poſſent eſſe conſpicua. Denique quando ea paululum „ ſupprimenda judicavit, & aliquanto altius latuit, dubitavit de illo Dæmo„ num Princeps, eumque tentavit, num Chriſtus eſſet explorans, quantum „ ſe tentari ipſe permiſit, ut hominem quem gerebat ad noſtræ imitationis „ temperaret exemplum. Poſt illam vero tentationem, cum Angeli, ſicut „ ſcriptum eſt, miniſtrarent ei, boni utique & ſancti, ac per hoc ſpiritibus „ immundis metuendi & tremendi, magis magiſque innoteſcebat dæmonibus „ quantus eſſet, ut ei jubenti, quamvis in illo contemptibilis videretur car„ nis infirmitas, reſiſtere nullus auderet. *Quid nobis & tibi, Fili Dei? ve„ niſti ante tempus torquere nos?* Clarum eſt in his verbis, quod in eis & tan„ ta ſcientia erat, & charitas non erat. Pœnam quippe ſuam formidabant „ ab illo, non in illo juſtitiam diligebant.

Veniſti ante tempus torquere nos? Ante ſupremi judicii diem, in quem ni-
2. Petri 2. 4. Juda 6. mirum *reſervari* ſe norunt, *in tartaro cruciandos, & vinculis æternis ſub caligine* alligandos; quamvis & tunc ubique ſuarum circumferant tormenta pœnarum, qui in aere & in terris circuire, ad exercitationem aut punitionem hominum, a Deo permittuntur. Sed torquentur Dæmones, cum hominibus nocere, vel eos tentare prohibentur; torquebuntur magis poſt magni judicii

diem

Digitized by Google

diem in abyſſum relegati. Unde S. Lucas notat quod *Rogabant illum ne imperaret illis ut in abyſſum irent.* Veniſti ante tempus torquere nos? *Sive quia ſubitum illis fuit, quod futurum quidem, ſed tardius opinabantur; ſive quia perditionem ſuam hanc ipſam dicebant, qua fiebat ut cogniti ſpernerentur. Et hoc erat ante tempus, id eſt, ante tempus judicii, quo æterna damnatione puniendi ſunt cum omnibus etiam hominibus qui eorum ſocietate detinentur: ſicut Religio loquitur, quæ nec fallit nec fallitur.* „Quemadmodum ſi ſervi fugitivi „ poſt multum temporis dominum ſuum videant, nihil aliud niſi de verbe- „ ribus ſuſpicantur: ſic Dæmones cernentes Dominum in terris repente ver- „ ſari, ad judicandos ſe veniſſe credebant. *Præſentia Salvatoris tormentum* „ *erat Dæmonum.*

S. Aug. l. 8. de Civitate Dei cap 23.

S. Hier. in c. 8. Matt.

20. *Erat autem non longe ab illis*, circa montem ſcilicet, vel in monte, *grex multorum porcorum paſcens.* Qui Gentilium forte fuit, in Geraſenorum regione cum Judæis permixtorum; vel Judæorum, quibus quidem ſus comedere lex vetabat, non autem alere, & Gentilibus vendere, ut colligitur ex Deuteronomii cap. 14. *Sus quoque quoniam dividit ungulam, & non ruminat, immunda erit. Carnibus eorum non veſcemini... Omne quod mundum eſt, comedite. Quidquid autem morticinum eſt, ne veſcamini ex eo. Peregrino, qui intra portas tuas eſt, da ut comedat, aut vende ei.* Magiſtrorum quidem Traditionibus vetitum erat Judæis porcos alere; reſque erat infamiæ plena, ut probat *Lighfoot* in Horis Hebraicis, ad cap. 8. S. Matthæi: ſed plures lucro illecti, Magiſtrorum traditiones tanta religione non ſervabant.

21. *Dæmones autem rogabant eum, dicentes: Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis, Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare; & mortui ſunt in aquis.* Chriſtum agnoſcunt judicem & Dominum inviti. Optabant in porcos ire, a Chriſto ſe impediri & prohiberi poſſe non dubitabant, qui illos ex corporibus hominum ejecerat: unde illum rogabant, permitteret in porcos ut irent. Id autem optabant dæmones, primo odio hominum, ut ſi non corporibus, ſaltem bonis ipſorum nocerent, & incolas nova clade afficerent. Secundo, ut Chriſtum in odium adducerent, incolaſque ab ejus prædicatione abſterrerent. *At illis, Ite.* Permittentis vox fuit, non imperantis. Id autem permiſit Chriſtus gravibus ex cauſis. Primo, ad gloriam Dei, ſuæque virtutis oſtenſionem, ut omnes qui regionem illam habitabant, quanta illius poteſtas eſſet intelligerent. 2. Ut qui liberati erant a dæmonibus perſpectum haberent quanta eſſet beneficii illis a Chriſto collati magnitudo: & quod niſi in ipſa calamitate divina providentia ſervati eſſent, graviora longe mala paſſi eſſent a dæmonibus a quibus vexabantur. 3. Ut hinc diſcamus, ne in porcos quidem dæmones impetum facere poſſe, niſi Deus permittat: multo minus in homines. 4. Ut porcorum jactura homines, quorum erant, puniret, vel erudiret. 5. Ut Sadducæos refelleret, qui dæmones eſſe ſpiritus ſubſiſtentes negabant, ſed pravas corporum & animorum affectiones eſſe fingebant.

S. Jo. Chryſ. Hom. 29. in Matth.

S. Athan. in vita S. Antonii.

S. Hilar. in Coment.

22. *Paſtores autem* porcorum *fugerunt*, terrore correpti; *& venientes in civitatem*, Geraſam vel Gadaram, *nuntiaverunt omnia, & de eis, qui dæmonia habuerant.* Totam miraculi a Chriſto Jeſu patrati ſeriem civibus expoſuerunt: *Et ecce tota civitas exiit obviam Jeſu*: id eſt, cives univerſi, aut maximo certe concurſu, *& viſo eo rogabant, ut exiret a finibus eorum*: An ex humilitate, qua ſe Domini præſentia indignos judicarent, ſicut Petrus, cum dixit, *Exi a me, Domine, quia homo peccator ſum?* Immo potius ex timore carnali, ne ſcilicet gravioribus damnis, Chriſto præſente, afficerentur. Quod Sanctus Lucas ſignificat his verbis: *Et rogaverunt illum omnis multi-*

S. Hieron. in Coment.

Luc. 8 37.

multitudo regionis Geraſenorum diſcederet ab ipſis : quia magno timore tenebantur.

S. Aug. l. 2. de Conſenſu Ev. c. 24.

S. Jo. Chryſ. hom. 29. in Matt.

Marci 4.

Luc. 8.

23. In hujus narratione miraculi quædam eſſe videtur prima fronte inter ſanĉtos Evangeliſtas diſſonantia: revera tamen nulla eſt. „ Quod enim „ Matthæus duo fuiſſe dicit, qui legionem illam dæmonum patiebantur, „ quæ in porcos ire permiſſa eſt, Marcus autem & Lucas unum commemo- „ rant: intelligas unum eorum fuiſſe perſonæ alicujus clarioris & famoſioris „ quem regio illa maxime dolebat, & pro cujus ſalute plurimum ſatagebat. „ Hoc volentes ſignificare duo Evangeliſtæ, ſolum commemorandum judica- „ verunt, de quo faĉti hujus fama latius præclariuſque fragaverat . . . Aut „ certe illius dumtaxat meminit S. Lucas, qui a ſæviore dæmone vexaba- „ tur: quo circa & quaſi tragico dicendi genere illius calamitatem enarrat, „ quod nulla vincula, nullæ catenæ ipſum detinerent, ſed omnibus diruptis „ infelix erraret per deſertum. Marcus autem lapidibus ſeipſum cædere ſo- „ litum adjecit . . . Nec quod verba Dæmonum diverſe ab Evangeliſtis di- „ ĉta ſunt, habet aliquid ſcrupuli; cum vel ad unam redigi ſententiam, vel „ omnia diĉta poſſint intelligi. Nec quia pluraliter apud Matthæum, apud „ illos autem ſingularirer loquitur; cum & ipſi narrent, quod interrogatus „ quid vocaretur, legionem ſe eſſe eeſpondit, eo quod multa eſſent dæmo- „ nia. Nec quod Maecus dixit circa Montem fuiſſe gregem porcorum, Lu- „ cas autem in Monte, quidquam repugnat. Grex enim porcorum tam ma- „ gnus fuit, ut aliquid ejus eſſe in monte, aliquid circa montem. Erant enim „ duo millia poecorum, ſicut Marcus expreſſit.

SENSUS MORALIS.

Num. 12. verſ. 10. 11.

S. Bern. Tract. de Converſione ad Clericos c. 3.

1. E T *ecce leproſus veniens, adorabat eum, dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare*. In lepra corruptio hominis per peccatum; in leproſi curatione, reparatio hominis per penitentiam adumbratur. Lepra fœdus hoeribiliſque morbus quo cum percuſſa eſſet Maria ſoror Moyſis & Aaeonis ob emulationem, & muemurationem, Aron ait ad Moyſen: *Obſecro, Domine mi, ne imponas nobis hoc peccatum quod ſtulte commiſimus, ne fiat hæc quaſi mortua, & ut abortivum quod projicitur de vulva matris ſuæ. Ecce jam medium carnis ejus devoratum eſt a lepra.* At longe fædior, horribilior, & peeiculioſior animæ lepra, de qua S. Bernardus: *Quis in nobis tantæ patientiæ eſt & virtutis, ut ſi forte (quemadmodum de Maria ſorore Moyſi legitur) carnem ſuam ſubitanea quadam lepræ male cadentem viderit, æquo animo ſtare poſſit, & gratias agere Creatori? Quid vero eſt caro iſta, niſi corruptibilis quædam tunica qua veſtimur? Aut quid lepra hæc corporea eleĉtis omnibus eſtimanda, niſi paternæ virga correptionis, & purgatio cordis? Ibi tribulatio vehemens, & juſtiſſima cauſa doloris eſt, cum excitatus a ſomno miſeræ voluptatis, interiorem cœperit quis deprehendere lepram, quam ſibi ipſe multo ſtudio & labore quæſivit. Licet enim nemo oderit carnem ſuam, ſed multo minus odiſſe poterit anima ſemetipſam.*

Leproſus veniens adorabat eum, dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare. Peccator vere pœnitens Deum fide quærit eeverentiæ plena, ad eum accedit corde contrito & humiliato, Majeſtatem ejus ſupremam adorans, de peccati ſui gravitate & fœditate erubeſcens, propter quod a Chriſti & ſanĉtorum ſocietate ſeparatus eſt, ut olim leproſi ab hominum conſortio; propter quod a ſanĉta civitate Jeruſalem, id eſt a Regno cælorum ejici meruit, ut leproſi quondam ex urbibus ejiciebantur; propter quod tandem purificari indiget, non immolati ſuper acquas vivas paſſeeis ſanguine, ſed ſanguine Chriſti, propriiſque lacrymis. Imitari debet peccator pœnitens leproſi

ſuppli-

ſupplicantis fidem, humilitatem, fervorem, fiduciam de miſericordia Dei ni-
hil præſumentem, ſed totum ipſi committentem. „ Magna eſt prudentia ac- S. Jo.Chryſ.
„ cedentis & fides (*inquit S. Jo. Chryſ.*) non enim quaſi inconſideratus ſer- hom. 26. in
„ monem docentis incidit, nec illud auditorum theatrum importunus interci- Matth.
„ dit, ſed expectavit tempus aptiſſimum, & ubi deſcendiſſet, jam ei oppor-
„ tuniſſime ſupplicavit. Nec ſane negligenter ac tepide, ſed cum ingenti
„ mentis ardore. Nam ſicut alter Evangeliſta dicit, ſupplicavit fixis in ter-
„ ra genibus advolutus, eumque fide pura prorſus & vera, ac ipſa exiſti-
„ matione digniſſima. Non enim dixit: Si oraveris Deum; ſed, ſi velis, po-
„ tes me mundare: Neque ait, Domine, munda me; ſed ipſi cuncta com-
„ miſit, eumque conferendæ ſanitatis dominum eſſe confeſſus eſt, atque in
„ ipſo conſtituit omnium poteſtatem. “

Adorabat eum, dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare. „ Ille qui S. Ambroſ.
„ excludebatur a lege, purgari ſe Domini poteſtate præſumens, non ex le- l. 5. in Luc.
„ ge, ſed ſupra legem eſſe gratiam judicavit, quæ leproſi maculam poſſet ab- n. 1. & 2.
„ luere. Verum ut in Domino poteſtatis auctoritas, ita in illo fidei conſtan-
„ tia declaratur. Ille in faciem procidit, quod humilitatis eſt & pudoris; ut
„ unuſquiſque de ſuæ vitæ maculis erubeſcat, ſed confeſſionem verecundia
„ non repreſſit. Oſtendit vulnus, remedium poſtulavit: & ipſa religionis
„ & fidei plena confeſſio eſt. *Si vis*, inquit, *potes me mundare*. In volun-
„ tate Domini tribuit poteſtatem: de voluntate autem Domini non quaſi
„ pietatis incredulus dubitavit, ſed quaſi colluvionis ſuæ conſcius non præ-
„ ſumpſit. “ Quantus lepra ſpiritali infectorum numerus, quam non agno-
ſcunt ipſi, nec opem cæleſtis Medici implorant; aut certe de illius poteſtate
& bona ad eos ſanandos voluntate diffidunt! Diſcant a leproſo dicente, *Domi-* S. Fulgen-
ne, ſi vis, potes: Diſcant, inquam, *divinam voluntatem ipſam eſſe pleniſſi-* tius l. 2. ad
mam poteſtatem. Traſimun-
dum c. 12.

2. *Et extendens Jeſus manum, tetigit eum, dicens: Volo, mundare*. „ Si
„ prava fuiſſet opinio leproſi, Jeſum eſſe Deum omnipotentem credentis,
“ proculdubio illam deſtrui, iſtum vero corripi oportebat & corrigi. Id tamen
„ non facit Jeſus: quinimo totum quod dixerat aſſenſione & operatione con- S. Jo.Chryſ.
„ firmat. Idcirco non dixit ſimpliciter, *Mundus eſto*; ſed, *Volo, mundus eſto*. hom. 26. in
„ Non ita Apoſtoli: ſed cum homines ſanato ab illis claudo ex utero ma- Matth.
„ tris obſtupuiſſent: *Quid vos*, inquiunt, *admiramini, quaſi propria poteſtate*
„ *& virtute fecerimus hunc ambulare?* Dominus autem ait; *Volo, mundare*,
„ Et certe tot & tanta ſigna operatus, numquam hoc verbo uſus refertur.
„ Hic vero ut de poteſtate opinionem & leproſi firmaret & populi, addidit,
„ *Volo*. Et non ſolum id dixit verbo, verum continuo ſermonem opus ſequu-
„ tum eſt. Si vero non bene dixiſſet leproſus, cohibenda fuerat virtutis ope-
„ ratio; nec enim blaſphemiam Deus confirmaſſet miraculo. Nunc autem
„ ſubito ceſſit juſſui natura, cum tanta utique celeritate, quanta Deum con-
„ venit operari, & profecto majore quam Evangeliſta memoravit. Nam ipſa
„ quoque vox *confeſtim*, multo tardior eſt illius operis celeritate, leproſi ſci-
„ licet curatione. Non autem ait ſimpliciter, *Volo, mundare*; ſed *extendens ma-*
„ *num, tetigit eum*: Ut oſtenderet non ſe ſubditum eſſe legi, ſed Dominum, &
„ quod cuique mundo nihil ſit immundum. Heliſæus quidem neque vidit Naa-
„ man leproſum, ſed & offenſum eſſe audiens, quod ad eum non eſſet egreſſus,
„ nec tetigiſſet, legem ad apices obſervans manet domi, eumque ad Jordanis flu-
„ enta mittit lavandum. At vero Chriſtus oſtendit quod non ut famulus, ſed ut
„ Dominus curet ac tangat. Non enim tangentis manus immunda per lepram facta
„ eſt, ſed per ſanctam manum corpus omne leproſi mundatum. Non ſolum enim
„ corpora curaturus advenit, ſed animas quoque eruditurus. Sicut ergo veſci ma-

nibus

Digitized by Google

„ nibus illotis omnino non prohibet, legem de ciborum indifferentia condens: ita. „ hic Judaicis illis externiſque purgationibus omiſſis, Animę purgationi ſtudium „ omne adhibendum eſſe docet, ac ipſius lepram, quę peccatum eſt, ſolummodo eſſe metuendam. Nam leproſum eſſe corpore nullum impedimentum „ poteſt afferre virtuti. Quamvis autem peccatum omne lethale ſit Animæ le„ pra, maxime tamen verba divini contemptus. Unde S. Ambroſius, *nec unus* S.Ambr.lib. 5. in Luc. n. 5. *tantum* (inquit) *lepra curatur, ſed omnium quibus dicitur*: Jam vos mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum vobis. *Si igitur lepræ medicina verbum eſt: contemtus utique verbi lepra mentis eſt.*

Et extendens manum, tetigit eum dicens: Volo mundare. In juſtificatione peccatoris manum inviſibilem Deus extendit cor tangit per gratiam ſuam, intus ad cor loquitur, ſanitatis deſiderium inſpirat, fidei, ſpei, charitatis inchoatæ motus operatur, gratiam orationis infundit, qua peccator Chriſto ſupplicat ut animæ ſuę lepram curet omni potentiſſima voluntate, quę ex nolentibus volentes, ex repugnantibus conſentientes, ex oppugnantibus amantes facit: *Domine, ſi vis, potes me mundare.* Hoc bonæ voluntatis initium, quę pręparatur a Domino. Sed hic non ſiſtit Dei manus virtuſque: ait enim, *Volo, mundare.* Imperio ſuo gratiam cupiditatis victricem infundit, voluntatem boni plenam & robuſtam, tribuit vires efficaciſſimas voluntati, rebellem propitius ad ſe convertit, delet penitus peccata, mundat animam, ſibique gratam efficit, idque confeſtim, & ſine mora. Nam gratię ejus tempus agendi ſemper adeſt; nec moribus illi fit mora, nec cauſis anceps ſuſpenditur ullis, nec quod ſola poteſt, cura officiove miniſtri exequitur, famulive vicem committit agendi. Quod igitur Chriſtus deſcendens de monte, poſteaquam pręcepta illic Diſcipulis & multitudini dedit, leproſum ſtatim extendens manum ſuam curat, *Significat eos qui de illis implendis dubitabant, ſuo auxilio* S. Aug. lib. Quæſt. 17. in Matt. quæſt. 4. *ab hujuſmodi varietate mundari.*

3. *Et ait illi Jeſus: Vide, nemini dixeris; ſed vade, oſtende te Sacerdoti, & offer munus quod præcepit Moyſes in teſtimonium illis.* Ne lepra tranſire poſſit in Medicum, unuſquiſque dominicæ humilitatis exemplo jactantiam vitet. *Cur enim præcipitur nemini dicere, niſi ut doceret non vulganda noſtra beneficia, ſed premenda, ut non ſolum a mercede abſtineamus pecuniæ, ſed etiam gratiæ.* Sine cujuſquam miniſterio lepram ſpiritalem peccati Chriſtus abſtergere poteſt, ſed quam Eccleſiæ ſuæ & Sacerdotibus novi Teſtamenti, dedit poteſtatem remittendi peccata, vult agnoſci a nobis & credi, noſque ejuſdem Eccleſiæ clavibus ſubjici. Poteſtas enim Sa- S. Jo.Chryſ. lib. 3. de Sacerdotio c. 3. cerdotum novæ Legis longe major ac præſtantior eſt poteſtate Sacerdotum Legis veteris. *Corporis lepram purgare, ſeu (ut verius dicam) haud purgare quidem, ſed purgatos probare, Judæorum Sacerdotibus ſolis dicebat. At vero noſtris Sacerdotibus non corporis lepram, ſed animæ ſordes, non dico purgatas probare, ſed purgare prorſus conceſſum eſt.* Verum cavere debent ne pœnitentes velut a peccati lepra mundatos ad Euchariſtiæ participationem admittant, niſi de ipſorum curatione per dignos pœnitentiæ fructus certiores fiant; & Sacerdotum veteris Legis imitari debent diligentiam, qui mundos non declarabant leproſos, nec eorum munus recipiebant, neque ad ſacrificiorum participationem illos admittebant, niſi accu- S Hier.in c. 16. Matth. rate diſcuſſiſſent nihilne penitus lepræ ipſis adhæreret. Dominicam illam ſententiam, „ Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis; „ & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis; *Sanctus* „ *Hieronymus hoc in ſenſu explicat*: Iſtum locum Epiſcopi & Presbyteri „ non intelligentes, aliquid ſibi de Phariſæorum aſſumunt ſupercilio, „ ut vel damnent innocentes, vel ſolvere ſe noxios arbitrentur: cum

„ apud

Digitized by Google

„ apud Deum non ſententia Sacerdotum, ſed reorum vita quæratur. Legimus
„ in Levitio de leproſis, ubi jubentur ut oſtendant ſe Sacerdotibus, & ſi lepram
„ habuerint, tunc a Sacerdote immundi fiant, non quo Sacerdotes leproſos fa-
„ ciant & immundos, ſed quo habeant notitiam leproſi & non leproſi, & poſſint
„ diſcernere qui mundus, quive immundus ſit. Quomodo ergo ibi leproſum
„ Sacerdos mundum vel immundum facit: ſic & hic alligat vel ſolvit Epiſco-
„ pus & Presbyter: non eos qui inſontes ſunt vel noxii, ſed pro officio ſuo,
„ cum peccatorum audierit varietates, ſcit qui ligandus ſit quive ſolvendus.

4. *Cum autem introiſſet Capharnaum, acceſſit ad eum Centurio, rogans eum, & dicens: Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, & male torquetur.* Centurionis hujus charitatem domini erga ſervos imitentur, ipſoſque ut fratres in Chriſto tractent; illorum infirmitatibus compatiantur, illoſque in morbis tum corporis tum animæ procurent ac ſublevent. *Si eſt tibi ſervus fidelis* (inquit Sapiens) *ſit tibi quaſi anima tua; quaſi fratrem ſic eum tracta..... Si quis ſuorum, & maxime domeſticorum curam non habet*, inquit Apoſtolus) *fidem negavit, & eſt infideli deterior .... Non eſt Judæus, neque Græcus; non eſt ſervus, neque liber; non eſt maſculus, nec fœmina. Omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Jeſu.* Domini ac ſervi, quamvis inæquales conditione, natura tamen æquales ſunt, & ſi Chriſtiani, gratia Regenerationis fratres, æquali pretio. Sanguinis Chriſti redempti; forte etiam ſervi juſtiores ſunt Deoque gratiores dominis, forte ad majorem gloriæ gradum in cælis electi. *Puer meus.* Servum uſitato quidem loquendi more, ſed pietatem dominorum erga ſervos ſignificante puerum vocat. Nam ut ſcribit Tertullianus: *Gratius eſt pietatis nomen quam poteſtatis: Etiam familiæ magis patres quam domini vocantur.* „ Centurionis com-

Eccli. 33. verſ. 31.
1. Tim 5. 8
Galat. 3. 28.

„ patientem animum ſuſpice. Non enim ſprevit ægrotantem famulum, ſed
„ talem ſollicitudinem ei adhibuit, quantam ſibi ægrotanti exhiberi voluiſ-
„ ſet. Noverat enim æquales naturæ partes; neque ut mancipium ſperne-
„ bat, ſed ut conſervum miſerabatur, communem univerſorum Dominum
„ ſciens. At multi divitum, a ſervis quidem, cum ſani ſunt, abſque ulla
„ indulgentia obſequia exigunt, ægrotantium vero nullam agunt curam:
„ quin ubi incidit morbus, jacente humi ancilla nihil dominus attendit, nec
„ inviſit domina. Sin autem aliquando dominum locum adire neceſſe ſit,
„ non viſitat ut naturæ cognatione conjunctum, ſed torvo obtutu aſpicit,
„ duro compellat ſermone, ac per tumorem ſuperbiæ naturæ cognationem
„ negat. Numquid Scripturas non legiſtis? Neſcitis quid ſanctus David di-
„ cat? *Ecce ſicut oculi ſervorum in manibus dominorum ſuorum: & ſicut ocu-*
„ *li ancillæ in manibus dominæ ſuæ, ita oculi noſtri ad Dominum Deum no-*
„ *ſtrum.* Moveat te imago. Infirmæ ac ægrotanti impende auxilium. Salva-
„ tor, Dei Filius unigenitus, hominum cauſa homo fieri voluit: Tu cum
„ ſis homo, cognatam naturam commiſeratione proſequi renuis? Ac quidem
„ cum brutum animal crure læſum fuerit, curam ejus agis propter neceſ-
„ ſarium uſum: cum autem ſervus tuus ægrotaverit, abjicis, nec curam
„ ejus geris. Centurionem imitare, cui ſervus *erat pretioſus*. Non ſprevit
„ famulum, ſed tamquam contribulem amavit, clementia & benignitate
„ allevians grave ſervitutis jugum. *Domini, quod juſtum eſt & æquum, ſer-*
„ *vis præſtate; remittentes minas, ſcientes quia & illorum & veſter Domi-*
„ *nus eſt in cælis.* Permiſit Deus ſervum eſſe, ut Deo ſervire noveris. Exi-
„ gis a ſervo benevolentiam? eſto & tu in Dominum benevolus. Punis pec-
„ cantem? ne ergo peccaveris, ut non puniaris a Deo. Qui veniam non
„ tribuis ſervo, nec tu veniam expectes a Deo.

S. Jo Chryſ. ſerm. in Centurionem apud Savil. Tom. 7. aut S. Aſterius.
Pſal. 122.
Luc. 7.
Coloſ. 4. v. 1.
Epheſ. 6. v. 9.

„ *Domine, puer meus jacet in domo.* Videtis Centurionem, antequam diſci-

S. Petrus Chryſol. ſer. 15.

„ pulatus

„ pulatus ſubiret officium, locum Magiſterii fuiſſe ſortitum. *Præbet enim petendi formam, dat normam credendi, fidei pandit cauſas, virtutum commendat exempla, qui nondum Chriſtianæ Scholæ ingreſſus eſt diſciplinam.* Domine puer meus jacet in domo. *Qui vocat Dominum, fatetur ſuam fideliter ſervitutem. Et quomodo hic Centurio, qui ſic agnoſcit Dominum, puerum ſuum auſus eſt profiteri, quaſi neſciens ſervi peculium ad Dominum pertinere? Aut ignorat communia, qui docet tam profunda?* Puer meus. *Meum dico, quia jacet, ſi tuus eſſet, Domine, non jaceret. Probat hoc Propheta, cum dicit.* Ecce nunc
Pſal. 133. benedicite Dominum, omnes ſervi Domini: Qui ſtatis in domo Domini. *Qui ſtatis, non jacetis ait: Stant ſervi tui, hominum ſervi jacent. Puer meus qui jacet, ut tuus ſit, ſurgat: Meus, quia paralyticus: ut tuus ſit, jam ſanetur. Meus, quia male torquetur: ut tuus ſit, jam non ſit in pœna. Domine, tuos ſervos non decet malis ſubjacere: injuria eſt tua, tuorum pœna ſervorum: ſervi tui etſi patiuntur mala, non patiuntur ad pœnam, ſed ſubeunt ad coronas.* Jacet in domo & male torquetur. *Hinc eſt, quod offerre eum tibi pœnæ non ſinit magnitudo; ne familiaris infirmitas publice & dolori ſit, & pudori.* Jacet in domo paralyticus. *Diſſolutis membris omnibus interioribus a*
S. Aug. ſer. 3. *in Pſal.* 36. *facultate operis boni*, ſecundum animam paralyticus eſt peccator, movere ſe per ſeipſum non poteſt ad bonum, nec aliquid boni non ſolum operari, ſed nec velle, nec quidem cogitare. Liberum arbitrium captivatum atque infirmum, *nonniſi ad peccandum valet*. Spiritualis illa paralyſis longe magis dolenda quam corporalis. Ut illa ſanetur, Chriſti gratia medicinalis imploranda eſt.

5. *Et ait illi Jeſus: Ego veniam, & curabo eum.* Non dubitabat Centurio ſervum paralyticum, & in mortis proximo periculo conſtitutum, ſolo
S. Jo. Chryſ. Hom. 27. *in Matth.* Domini verbo ſanari poſſe: Cur igitur Chriſtus non curaturum ſe ſolum, ſed in domum quoque ejus ſe venturum pollicetur? „ Certe id ita facit „ ut quanta ſit ejus fides perdiſcamus. Niſi enim ita feciſſet, ſed illico puerum ſanaſſet, ſincera illius fervenſque fides ignota nobis fuiſſet. Idipſum etiam in Chananæa muliere, quamvis contrario quodam modo perfecit. „ Hic enim non vocatus, ultro ſe domum pollicetur profecturum, ut eximiam Centurionis fidem & humilitatem perdiſcas: At vero in Chananæa „ negavit ſe facturum quod petebat, & illam conſtanter iterum atque iterum „ petentem in angſtias conjicit. Cum enim ſapiens prudenſque Medicus ſit, non „ ignorat contraria ex contrariis facile elicere. Ita hic ultro ſe iturum offerendo, Centurionis; ibi vero prorogando, & quaſi renuendo, mulieris fidem „ cunctis aperuit... Navis gubernatorem Mundi Gubernator imitatur, qui in
S. Baſil Seleucienſis Hom. in Centurionem. „ editiori navis loco conſidens, pro navigantis ratione velum circumducit, „ rurſus pro eo ac unda fert atque impetus, gubernaculum transfert, modo huc, modo illuc clavum ducens, eumdem navi curſum molitur. Sic „ univerſorum Dominus latentem in animis fidem prodere volens ac detegere, quandoque dona contrahit, quandoque pari cum laborante feſtinatione currit. Et nunc quidem ſe ſimulat differre ſanitatem, nunc morbum „ remedio occupare cupit, ut dum varie animos excutit, latentem fidem „ miraculorum luce evulget; quo ſcilicet miraculorum obſervator Judæus, „ fidei Gentium, velit, nolit, fieri ſe diſcipulum noverit. *Ego veniam & curabo eum* (inquit) *Promiſſi celeritate, propenſum fidei curſum excitat. Abſit,* Domine, non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum. *Vides ſubtilem Domini artem, qua abditam venatur fidem.*

6. *Domine, non ſum dignus ut intres ſub tectum meum: ſed tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus.* In Centurione vivæ fidei, profundæque humilitatis exemplum habemus: quæ comites orationis eſſe debent, ſani-

tatem

tatem animæ a Deo poſtulantis, & gratiæ medicinalis opem implorantis. Primus autem humilitatis gradus eſt, infirmitatem noſtræ voluntatis, ac impotentiam, gratiæque neceſſitatem agnoſcere & fateri. Gradus alter, agnoſcere gratiam a Deo gratis dari, ut nomen ipſum ſonat, non ſecundum opera meritaque noſtra, cum ex nobis nihil habeamus niſi mendacium & peccatum: noſque ea eſſe indigniſſimos. Nihil animæ noſtræ curationem adeo moratur ac præſumptio. *Domine non ſum dignus*, &c. „ Fortitudine quadam diſplicuit homo, ut erudiretur infirmitate, quia ſuperbia quadam diſplicuit, ut erudiretur humilitate. Fortes ſe eſſe dicunt omnes ſuperbi. Ideo vicerunt multi ab Oriente & Occidente venientes, ut recumbant cum Abraham, & Iſaac & Jacob in Regno cælorum. Quare vicerunt? Quia fortes eſſe noluerunt. Quid eſt, fortes eſſe noluerunt? De ſe præſumere timuerunt: juſtitiam ſuam non conſtituerunt, ut juſtitiæ Dei ſubjicerentur..... *Ipſa eſt ergo gratia beneficii Dei prima, redigere nos ad confeſſionem infirmitatis, ut quicquid boni poſſumus, quicquid potentes ſumus, in illo ſimus: Ut qui gloriatur, in Domino glorietur*. Erat unde extolleretur Gens Judæa, & per ipſam ſuperbiam factum eſt ut Chriſto nollet humiliari auctori humilitatis, repreſſori tumoris, Medico Deo, qui propter hoc, cum Deus eſſet, homo factus eſt, ut ſe homo hominem cognoſceret. Magna medicina! Hæc medicina ſi ſuperbiam non curat, quid eam curet neſcio. Fit ille homo, cum ſit Deus; & non ſe agnoſcit homo hominem, id eſt, non ſe mortalem agnoſcit, non ſe agnoſcit fragilem, non ſe agnoſcit peccatorem, non ſe agnoſcit ægrotum, ut quærat vel ægrotus Medicum: ſed quod eſt periculoſius, ſanus ſibi videtur. Ergo propter hoc ille populus non acceſſit, id eſt, propter ſuperbiam: & dicti ſunt ex arbore oleæ, hoc eſt, de illo populo a Patriarchis creato, fracti rami naturales, id eſt, Judæi merito ſteriles ſpiritu ſuperbiæ; & in illa olea inſertus eſt oleaſter. Oleaſter populus ex Gentibus. Sic dicit Apoſtolus, quod oleaſter inſertus ſit in olea, rami autem naturales fracti ſint. Illi fracti propter ſuperbiam, inſertus oleaſter propter humilitatem. *In hac humilitate Centurio ille placuit: qui cum deſideraret puerum ſuum a Domino curari, & Dominus diceret*, Ego veniam, & curabo eum; *reſpondit ille*: Domine, non ſum dignus qui ſub tectum meum intres. *Tecto non recipiebat, corde receperat. Quanto humilior, tanto capacior, tanto plenior. Colles enim aquam repellunt, valles implentur*... Domine, non ſum dignus. *Dicendo ſe indignum, præſtitit dignum; non in cujus parietes, ſed in cujus cor Chriſtus intraret. Neque hoc diceret cum tanta fide & humilitate, niſi illum quem timebat intrare in domum ſuam, corde geſtaret. Nam non erat magna felicitas, ſi Dominus Jeſus intraret in parietes ejus, & non eſſet in pectore ejus.... Diſcumbebat Dominus in domo Phariſæi cujuſdam ſuperbi. In domo ejus erat, & in pectore ejus non erat. In hujus vero Centurionis domum non intravit, & pectus poſſedit. Zacchæus vero Dominum & domo ſuſcepit & animo.*

S. Auguſt. Enarr. in Pſal. 38.

Idem ſerm 77. alias de Tempore 74.

Rom. 11. 17.

S. Aug ſerm. 62. alias 6. de Verbis Domini.

Sed tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus. „ Quod & puerum Centurionis, & filiam Chananææ mulieris, non veniens ad domos eorum, ſalvat; ſignificat gentes, ad quas non venit, ſalvas fore per verbum ſuum. Quod ipſis rogantibus filii ſanantur, intelligenda eſt Eccleſiæ perſona, quæ ſibi eſt & mater, & filii: Nam ſimul omnes quibus conſtat Eccleſia, mater dicitur; ſinguli autem, iidem ipſi filii appellantur. “

Idem lib. 1. Quæſt. Evangel. Quæſt. 18.

Dic tantum verbo, & ſanabitur puer meus. *Centurio iſte, cum ſine lege eſſet, nihil ſine lege egit: Dicit*, Dic tantum verbo, *quia dictum erat*; Dixit, & facta ſunt. *Et ſi omnia perfecta ſunt dictu, quomodo dictu ſolo unius infirmitas non curetur?* Dic tantum verbo. *Et ſine verbo quid dicitur? Sed iſte poſtulat verbum*

S. Petrus Chryſol.

non

non de loquendi uſu, ſed de virtute faciendi: Verbum de quo dictum eſt, Miſit
Verbum ſuum, & ſanavit eos. Dic verbo tantum: *Quia iſte credidit in Ver-
bo omnes manere virtutes. Verbum tuum, Domine, ſanitas eſt: Verbum tuum vita
eſt: Verbum tuum ubi acceſſerit, inde confeſtim fugit dolor, infirmitas mox re-
cedit.*

7. *Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habenr ſub me milites,
& dico huic: Vade, & vadit; & alii: Veni, & venit; & ſervo meo; Fac
hoc, & facit.* Auctoritate ſua Chriſtiane utitur, qui eam ut divinæ pote-
ſtatis emanationem ſpectat, eaque velut gradu quodam ad omnipotentiam
Dei, a qua derivata eſt, colendam aſſurgit: qui aliis imperat, *non dominandi
ſuperbia, ſed conſulendi miſericordia*, ut loquitur S. Auguſtinus. Auctoritas
aliena ſępe carnalium hominum idolum eſt, cui litant adulatione, aut ſpe
temporalium commodorum: ſæpius propria, cui ſacrificant ſuperbiæ ſpiritu,
præjudicatæ mentis affectu, pertinacia. Chriſtianus vero inde occaſionem ſu-
mit humiliandi ſe magis ſub potenti manu Dei, illique magis adhærendi, fi-
S. Petr. Chryſol. „ delius ac ferventius ſerviendi & obſequendi, ut Centurio noſter. *Nam &*
„ *ego homo ſum*. Hoc eſt dicere, *Tu Deus*. Sub poteſtate conſtitutus: *Tu i-*
„ *pſa poteſtatum poteſtas*, Habens ſub me Milites: *Tu virtutes*. Et dico huic:
„ Vade, & vadit. *Hoc eſt, dic infirmitati, Vade, & vadit*. Alii, Veni, &
„ venit. Hoc eſt, *Dic ſanitati, Veni, & venit*. Et ſervo meo, Fac, hoc,
„ & facit. *Ille puer meus erit ſervus tuus, cum receperit ſanitatem. Audiat*:
„ Sanus factus es, jam noli peccare. *Faciat juſtitiam, ut liberetur a paralyſi*
S. Ber. Tract. de Moribus & Officio Epiſcopi c. 8. „ *omnium peccatorum*. Homo ſum ſub poteſtate conſtitutus. *Prius ſe agnovit*
„ *hominem, quam potentem. Agnovit ſe hominem homo gentilis, ut in ſe jam
impleri oſtenderet*: Sciant gentes quoniam homines ſunt.

8. *Audiens autem Jeſus miratus eſt: & ſequentibus ſe dixit: Amen dico
vobis, Non inveni tantam fidem in Iſrael*. Fides, ac humilitas fidei mater ſi-
mul & proles, operaque humilis ac ferventis fidei, admirationem laudemque
merentur Salvatoris. In illo, inquit, populo, ad quem veni, non inveni tan-
S. Aug. ſer. 77. tam fidem. Tantam quid eſt? *Tam magnam. Unde magnam? De minimo, id
eſt, de humilitate grandem. Non inveni tantam fidem: ſimilem grano ſinapis,
quanto minutiori, tanto ferventiori*: Non inveni tantam fidem in Iſrael; *Id
eſt, tantam cum fide humilitatem .... Diſcamus, aut teneamus humilitatem. Si
nondum habemus, diſcamus: ſi habemus, non amittamus. Si nondum habemus habea-
Idem ſer 62. mus, ut inſeramur: ſi jam habemus, teneamus, ne præcidamur*. Non inveni
tantam fidem in Iſrael: *ſecundum carnem. Nam & iſte jam Iſraelites erat ſe-
cundum ſpiritum*. Poſſumus nos metiri fidem hominum, ſicut homines: *Ille
qui interiora cernebat, ille quem nemo fallebat, perhibuit teſtimonium cordis ho-
minis, audiens verba humilitatis, pronuntians ſententiam ſanitatis*.

9. *Dico autem vobis, quod multi ab Oriente & Occidente venient, & re-
cumbent cum Abraham, & Iſaac, & Jacob in Regno cœlorum: Filii autem
Regni ejicientur in tenebras exteriores*. Non omnes ſed *multi* ex Gentibus vo-
Iſai 43. cati, ab *Oriente & Occidente*: iſtis duabus partibus totus orbis deſignatur.
Venient, ad veri Dei notitiam, ad gratiam Evangelii, ad Eccleſiam, ut ſint
hæredes Dei, cohæredes autem Chriſti. Quod prophetico ante oraculo prædic-
tum eſt: „ Noli timere quia ego tecum ſum. Ab Oriente adducam ſemen
„ tuum, & ab Occidente congregabo te. Dicam & Aquiloni, Da: & Au-
„ ſtro, Noli prohibere: Affer filios meos de longinquo, & filias meas ab ex-
„ tremis terræ. Et omnem qui invocat nomen meum, in gloriam meam
„ creavi eum, formavi eum & feci eum. Educ foras populum cæcum, &
„ oculos habentem; ſurdum, & aures ei ſunt. Omnes gentes congregatæ
„ ſunt ſimul, & collectæ ſunt Tribus. *Filii autem Regni*, Judæi ſcilicet. Unde

„ filii

„ filii Regni? Quia Legem acceperunt, ad quos Prophetæ miſſi ſunt, apud
„ quos Templum & Sacerdotium fuit, qui celebrabant figuras omnium fu-
„ turorum. *Ibunt in tenebras exteriores, ibi erit fletus & ſtridor dentium.*
„ Videmus Judæos reprobatos, videmus Chriſtianos ab Oriente & Occiden-
„ te vocatos, ad quoddam convivium cæleſte, ut recumbant cum Abra-
„ ham, & Iſaac, & Jacob; ubi panis juſtitia: ubi potus ſapientia. Recum-
„ bent, ideſt, *Requieſcent. Non enim debemus illic carnales epulas cogitare,*
aut aliquid tale in illo Regno concupiſcere, ut non vitia mutemus virtutibus
ſed vitia ſupponamus. Aliud eſt enim deſiderare Regnum cælorum propter ſa-
pientiam & vitam æternam: aliud, proptee felicitatem terrenam, quaſi illic
habeamus eam opulentiorem atque majorem. „ Si divitem te in illo Regno fu- *S. Aug. ſerm.*
„ turum putas cupiditatem non amputas, ſed mutas: & tamen dives eris, *77. alias de*
„ & nonniſi illic dives eris. Nam hic indigentia tua colligit plurima. Qua- *Temp., 74.*
„ re multum habent divites? Quia multum indigent. Major indigentia qua-
„ ſi majores comparat facultates: Illic ipſa indigentia morietur. Tunc vere
„ dives eris, quando nullius indigens eris. Non enim tu dives, & Angelus
„ pauper, qui non habet jumenta, & rhedas, & familias. Quare? Quia
„ non indiget; quia quanto fortior, tanto minus indigus. Ergo ibi divi-
„ tiæ, & veræ divitiæ. Epulas terræ hujus non ibi cogites. Epulæ enim
„ terræ hujus medicamenta quotidiana ſunt; ægritudini cuidam noſtræ, cum
„ qua naſcimur, neceſſariæ ſunt. Ægritudinem iſtam ſentit quiſquis, cum
„ hora reficiendi tranſierit. Vis videre quanta ægritudo ſit iſta, ut tamquam
„ acuta febris ſeptem diebus necet? Ne te ſanum putes. Sanitas immorta-
„ litas erit. Nam hæc longa ægritudo eſt. Quia quotidianis medicamentis
„ fulcis morbum tuum, ſanus tibi eſſe videris: Detrahe medicamenta, &
„ vide quid potes ... Quando ergo vera ſanitas, niſi quando vera immorta-
„ litas? Si ergo vera immortalitas, nulla corruptio, nulla defectio, quid il-
„ lic alimentis opus erit? Ergo cum audis, *Recumbent cum Abraham, &*
„ *Iſaac, & Jacob*: non paſces ventrem, ſed mentem. Impleberis ibi: & ip-
„ ſe interior venter habet cibos ſuos. Secundum iſtum ventrem dicitur,
„ *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam quoniam ipſi ſaturabuntur*. Et vere
„ ſaturabuntur, ut non eſuriant... *Illud eſt convivium, quo non acceſſuri ſunt*
„ *mali*. Hoc quod modo eſt digne accipiatur, ut ad illud perveniatur. *Idem ſerm.*
Amen dico vobis, Non inveni tantam fidem in Iſrael. *In oliva non inve-* *90. al. 14. ex*
ni, quod inveni in oleaſtro. Ergo oliva ſuperbiens præcidatur, oleaſter humilis *editis a Sir-*
inſeratur. Vide inſeeentem, vide præcidentem. Propterea dico vobis, quia *mond.*
multi ab Oriente & Occidente venient; *Multus veniet oleaſter inſerendus in* *Idem ſerm.*
„ *oliva*: & recumbent cum Abraham & Iſaac & Jacob in Regno cælorum. *342. al. ex*
„ *Audiſti quemadmodum oleaſter humilis inſeratur? audi quemadmodum oliva* *editis a Sir-*
„ *ſuperba præcidatur*. Filii autem Regni ibunt in tenebras exteriores. *Qua-* *mondo.*
„ *re? quia* ſui eum non receperunt. Et quare inſertus oleaſter? *Quia* quot-
„ quot receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.

Filii Regni ejicientur in tenebras exteriores. Suſpice bonitatem & miſericor-
diam Salvatoris, etiam cum minas intentat graviſſimas & maxime terribi-
les. „ Nam & quibus minabatur Judæis, ſe illos ejecturum a Regno, non *S. Jo. Chr. h.*
„ ut ejiceret minabatur, ſed ut ejectionis timore ad ipſum converſi, non ej- *27. in Mat.*
„ icerentur. Quod ſi minus meliores facti non ſunt, ipſis crimen totum eſt
„ imputandum, atque iis omnibus qui eodem morbo laborant. Non enim Ju-
„ dæis ſolum id accidit, ſed multis quoque Fidelibus. Nam Judas filius Re-
„ gni erat, audivitque una cum aliis Diſcipulis illud, *Super duodecim ſedes* *Matt. 19.*
„ *ſedebitis*. Factus eſt autem gehennæ filius. At vero Æthiops Eunuchus Re- *Act. 8.*
„ ginæ Candacis, quamvis barbarus eſſet homo, & unus eorum qui ab ortu &

„ occaſu erant, una cum Abraham, Iſaac, & Jacob æternis bonis fruetur.
Matth. 20. „ Idipſum in nobis quoque nunc fit: Nam *Multi erunt* (ait) *primi ultimi, & ultimi primi*. Unde cavendum ne aut illi quaſi non poſſint redire, omni-
„ no negligant: aut illi quaſi jam ſtabiles ſint, confidentia corrumpantur.
Matth. 3. „ Ita Joannes quoque antequam hæc fierent, clamans dicebat: *Poteſt Deus*
„ *ex lapidibus his erigere filios Abrahæ*. Non ergo nimium confidant qui ſtant,
„ ſed crebro illud reputent. *Qui ſtat, videat ne cadat*. Nec deſperent quice-
1. Cor. 10. „ ciderunt, ſed dicant ſecum: *Nunc qui cadit, non adjiciet, ut reſurgat?*
Pſalm. 40. „ Novimus enim multos ad ipſius cæli fere verticem conſcendiſſe, omnes
„ virtutes habuiſſe, deſerta coluiſſe & in ſolitudine vitam egiſſe, feminam
„ neque in ſomnis vidiſſe: & tamen negligentia lapſos, ad vitiorum bara-
„ thrum perveniſſe. Contra vero non ignoramus fuiſſe nonnullos, qui a vi-
„ tiorum barathro excitati, ad cæleſtem vitam aſcenderunt, & a ſcena at-
„ que orcheſtra ad angelicam converſationem traducti ſunt, tantumque vir-
„ tute potuerunt, ut dæmones ejicerent, aliiſque multis ſignis præfulgerent.
Ejicientur in tenebras exteriores. Sunt enim modo in exteris tenebris, un-
„ de correctio deſperanda non eſt, quam ſi contempſerint, ibunt in tene-
„ bras exteriores, ubi correptionis locus non erit: *Quoniam Deus lux eſt,*
1. Jo. 1. 5. „ *& tenebræ in eo non ſunt ullæ*. Si autem Deus lux eſt, & *Deus cha-*
1. Jo. 4. 8. „ *ritas eſt*, profecto charitas lux ipſa eſt, quæ diffunditur in cordibus noſtris
„ per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Unde *qui odit fratrem ſuum,*
1. Jo. 2. 11. „ *in tenebris eſt uſque adhuc*. Iſtæ ſunt tenebræ, in quas diabolus & ange-
S. Aug. Ep. 140. al. 120. ad Honoratum c. 22. & 23. „ li ejus multum ſuperbiendo progreſſi ſunt ... Quemadmodum enim in ip-
„ ſis corporibus ea quæ inferiora ſunt, ſicut terra & acqua, & ipſe aer,
„ meliora fiunt participatione melioris, id eſt, cum luce illuminantur, &
„ fervore vegetantur: Sic incorporeæ creaturæ rationales ipſius Creatoris fiunt
„ participatione meliores, cum ei cohærent puriſſima & ſanctiſſima chari-
„ tate; qua omni modo ſi caruerint, tenebreſcunt, & obdureſcunt quodam
„ modo. Proinde infideles homines tenebræ ſunt, qui per fidem converſi ad
„ Deum, quadam præmiſſa illuminatione lux fiunt. In qua proficiendo ſi
„ ex fide ad ſpeciem pervenerint, ut id quod credunt etiam conſpicere, ſi-
„ cut tantum bonum poteſt conſpici, mereantur, perfectam recipient imagi-
„ nem Dei. Talibus enim dicit Apoſtolus, *Fuiſtis aliquando tenebræ: nunc*
Epheſ. 5. 8. *autem lux in Domino*. Porro *Diabolus & angeli ejus tenebræ ſunt infidelibus*
hominibus exteriores. Plus enim ab illa charitate averſi, & in ſuum faſtum
obſtinationemque progreſſi ſunt. Et quoniam extremo judicio Chriſtus dicturus
eſt eis, quos ad ſiniſtram diſcernet: Ite in ignem æternum, qui pa-
Matt. 25. ratus eſt diabolo & angelis ejus: „ His malignis ſpiritibus conjungendos
„ ſimulque damnandos dicit ituros in tenebras exteriores, id eſt, in ſo-
„ cietatem pœnalem diaboli & angelorum ejus. Huic pœnæ contrarium
„ eſt quod bono ſervo dicitur: *Intra in gaudium Domini tui*: ut quanto
„ ſunt iſtæ tenebræ exteriores, tanto ſit lumen illud interius. Non hæc per
„ locorum intervalla inani phantaſmate cogitanda ſunt: localia ſpatia non
„ occupant niſi corporum moles. Non eſt hoc ſpiritus vitæ, non eſt hoc a-
„ nima rationalis, multo minus Deus omnium benigniſſimus conditor, &
„ juſtiſſimus ordinator. Voluntatibus & affectibus iſta vel propinquare vel
„ longe fieri, vel intrare vel exire dicuntur. Sed quia malo opere, id eſt,
„ tenebroſo delectantur facientes, ſecutura eſt autem pœna quæ torqueat,
„ ideo Dominus ubi dixit, *tenebras exteriores*; addidit etiam, *Ibi erit fletus*
„ *& ſtridor dentium*; ne talibus delectationibus, qualibus hic iniqui perfru-
„ untur, quando infidelitate atque injuſtitia tenebreſcunt, etiam in illo ſup-
„ plicio ſe uſuros dementer exiſtiment: Quia enim volentes injuſte utuntur bonis

„ juſte

„ juſte nolentes cruciabuntur malis. Unde poſſunt etiam tenebræ exteriores intel-
„ ligi pœnæ corporales: corpus quippe eſt animæ exterius: ut ſint animæ mala,
„ quibus a charitatis luce averſa mens in peccatis oblectatur, exteræ tenebræ;
„ corporis autem mala, quibus æternis in finem torquebitur, exteriores te-
„ nebræ, quas ſolas timent qui ſervili adhuc timore detinentur. Nam ſi illis
„ liceret, in illis exterius, quæ ſunt in peccatis, impune ſemper volvi & in-
„ volvi, profecto numquam vellent accedere ad Deum, & illuminari, & in-
„ hærere illi per charitatem, ubi eſt timor caſtus permanens in ſæculum ſæ-
„ culi: Qui timor non cruciat, ſed tenaciorem facit animam boni illius,
„ quod ſi dimiſerit, cadet.

10. *Et dixit Jeſus Centurioni: Vade, & ſicut credidiſti, fiat tibi. Et ſanatus*
„ *eſt puer in illa hora.* „ O fidem miraculi adjutricem! Fidei Centurionis ſer-
„ vus ſanatus teſtis eſt; morbuſque diffugiens ſupplicantis deprædicat fidem.
„ Modus medelæ, fidei modus extitit: O Domini benignitatem! Operis ſocium
„ aſſumit ſupplicantem. Tibi (inquit) affers ſanationis remedium, veretur
„ mors fidem tuam. Fidem colamus Domino gratiſſimam. Fidem diligamus
„ miraculorum parentem. Fugiamus incredulitatem, cujus finis interitus.

S. Baſil. Seleucienſis.

11. *Et Cum veniſſet Jeſus in domum Petri, vidit ſocrum ejus jacentem, & febricitantem. Et tetigit manum ejus, & dimiſit eam febris, & ſurrexit, & miniſtrabat eis.* Peccati poſt baptiſmum commiſſi, variiſque generis cupiditatum figura eſt febris, qua Petri ſocrus laborat. „ Febris noſtra avaritia eſt, febris
„ noſtra libido eſt; eo quod ignitæ ſint cupiditates. Unde & Apoſtolus ait: *Si*
„ *non ſe continent, nubant; Melius eſt enim nubere quam uri.* Febris noſtra lu-
„ xuria eſt, febris noſtra ambitio eſt, febris noſtra iracundia eſt. Quæ licet
„ corporis vitia ſint, ignem tamen oſſibus implicant, mentem, animum, ſen-
„ ſuſque pertentant. Hæc prior diaboli ſolicitatur arte. Etenim ager bonus,
„ veſtis, monile, ſuadela ſerpentis eſt. Honorum gratia, ſublimitas poteſtatum,
„ epularum ſuavitas, forma meretricis, laqueus eſt diaboli, & quaſi quidem
„ nequitiæ ſpiritalis illecebroſus affatus, qui per carnis illecebram, quæ cito fe-
„ minea quadam levitate mollitur, animum quoque de gradu dejicit. Neque
„ enim formam mulieris animus prius quam corporis oculus concupiſcit. *De-*
„ *nique quod non videris, non amabis:* ſed ubi caro concupierit, compatientis
„ quoque animi conſtantia defatiſcit, & mens conſortio amoris inflectitur, atque
„ ita mors irrepit ſcelestis affectu, tentante diabolo, carne ſuadente. Vehemen-
„ tior tamen eſt animi, quam corporis febris: & ideo pro animi voluptate cor-
„ poris ſalus plerumque contemnitur; nec a periculis abſtinetur. Unde non alie-
„ num videtur repetere quemadmodum Theotimus, cum gravi oculorum incom-
„ modo laboraret, & amaret uxorem, interdicta ſibi a Medico facultate coe-
„ undi, cupiditatis impatiens, atque impetu libidinis raptus, ſe moderari ne-
„ quiverit. Sciens enim prudenſque, quod eſſet oculos amiſſurus, prius quam
„ conveniret uxori in ipſo æſtu ferventis cupiditatis, & conſuetudinis apparatu:
„ Vale, inquit, amicum lumen. Sic febre libido flagrantior eſt, graviuſque præ-
„ cipitat & inflammat. „ Ut febris illa, ſcilicet concupiſcentia ſanetur, Chriſti auxilium implorandum eſt; qui cor noſtrum gratiæ ſuæ efficaciſſima virtute tangat, qui in domum noſtram per ſanctam Euchariſtiæ Communionem corporaliter deſcendens, malignæ febris reſtinguat ardorem. Supplicandum cœleſti Medico, ut ſanet nos a morbo deſideriorum noxiorum. *Ignoſce nobis*, Domine, *ea in quibus ſumus abſtracti a concupiſcentia: Adjuva, ne abſtrahamur a concupiſcentia: Aufer a nobis concupiſcentiam.*

S. Ambroſ. l. 4. in Luc. n. 63. & 64.

S. Aug. l. 2. de peccatorum Meritis & Remiſſione c. 4.

Ne autem noſtra non ſatis valeat oratio; interventores ſunt adhibendi & Mediatores, apud Chriſtum ſupremum & unicum Mediatorem, auctoremque & conſummatorem ſalutis; quemadmodum febricitante Petri ſocru, Petrus & Andreas Chriſtum rogaverunt pro ea. „ Et tu habes proximos, qui pro te

S. Ambr. l. de Viduis c. 9.

 ſup-

Digitized by Google

„ ſupplicent. Habes Apoſtolos proximos, habes Martyres proximos, ſi in ipſa
„ Martyribus devotionis ſocietate, miſericordiæ quoque muneribus appropin-
„ ques; proximus eſt enim qui miſericordiam facit. Fac & tu miſericordiam,
„ & eris Petro proxima. Non ſanguinis neceſſitudo, ſed virtutis cognatio facit
„ proximos; quia non in carne ambulamus, ſed in ſpiritu. Ama ergo propin-
„ quitatem Petri, affinitatem Andreæ; ut pro te rogent, & recedant cupiditates
„ tuæ. Verbo Dei pulſata, ſurges illico, quæ in terris jacebas, ut Chriſto mi-
„ niſtres. Nemo enim jacens Chriſto miniſtrat. Miniſtra pauperi, & miniſtra-
„ ſti Chriſto. Quod enim *uni horum feciſtis*, inquit, *mihi feciſtis*. Ergo roga-
„ verunt pro vidua Petrus & Andreas. Utinam exſiſtat aliquis qui tam cito
„ poſſit rogare pro nobis, vel certe iſti qui pro ſocru rogant, Petrus & Andreas
„ frater ejus; tunc enim pro affine poterant, nunc jam poſſunt pro nobis, &
„ pro omnibus impetrare. Videtis enim quod magno peccato obnoxia, minus
„ idonea ſit quæ pro ſe precetur, certe quæ pro ſe impetret. Adhibeat igitur ad
„ Medicum alios precatores. Ægri enim, niſi ad eos aliorum precibus Medicus
„ fuerit invitatus, pro ſe rogare non poſſunt. Infirma eſt caro, mens ægra eſt,
„ & peccatorum vinculis impedita, ad Medici illius ſedem debile non poteſt
„ explicare veſtigium. Obſecrandi ſunt Angeli pro nobis, qui nobis ad præſi-
„ dium dati ſunt: Martyres obſecrandi, quorum videmur nobis quodam corpo-
„ ris pignore patrocinium vindicare. Poſſunt pro peccatis rogare noſtris, qui
„ proprio ſanguine, etiamſi qua habuerunt peccata, laverunt. Iſti enim ſunt
„ Dei Martyres, noſtri præſules, ſpeculatores vitæ actuumque noſtrorum.
„ Non erubeſcamus eos interceſſores noſtræ infirmitatis adhibere; quia ipſi
„ infirmitates corporis, etiam cum vincerent, cognoverunt.

S. Petrus Chryſolog. ſerm. 18. Et tetigit manum ejus, & dimiſit eam febris. *Quæ neceſſitas tangendi erat, ubi inerat virtus jubendi? Sed Chriſtus tenuit manum mulieris ad vitam, quia Adam de manu mulieris acceperat mortem. Tenuit manum ejus; ut quod manus præſumentis amiſerat, manus repararet Auctoris. Tenuit manum ejus; ut acciperet indulgentiam manus, quæ carpſerat de morte ſententiam*. Et dimiſit eam febris, & ſurrexit, & miniſtrabat eis. *Chriſtus ſic fugat morbos, ut vires priſtinas mox reducat: Ubi curat ars, ibi infirmitatis reſidet laſſitudo: Ubi ſanat virtus, ibi languor veſtigium non relinquit*. Morbis, & ſanitate ad Dei gloriam utendum eſt; his ut Chriſto patienti conformemur, utque peccata noſtra patiendo expiemus; hac ut Deo per bona opera miniſtremus.

S. Ambr. l. de Viduis c. 10. *Et tetigit manum ejus*. Non ſolum verbo, ſed etiam tactu ægros curare conſuevit. „Et tu igitur, quæ variis Mundi æſtuas cupiditatibus, vel forma vi-
„ ri alicujus capta, vel pecunia, roga Chriſtum, adhibe Medicum, porrige ei
„ dexteram tuam, tangat interiora tua Dei manus, Verbique cœleſtis gratia
„ interiorum venas ſcrutetur animorum, pulſet Dei dextera ſecreta cordis.
„ Nec vereare moram aliquam ſanitatis. Neſcit impedimentum qui ſanatur
„ a Chriſto. Opus eſt ut remedium adhibeas, quod acceperis; ſimul enim ut
„ præceptum dederit, cæcus videt, paralyticus ambulat, mutus loquitur, ſur-
„ dus audit, febriens miniſtrat, lunaticus liberatur. Et tu igitur quæcumque
„ indecore alicujus rei cupiditate langueſcis, obſecra Dominum, fidem defer,
„ nec ullam timeas moram. Ubi adeſt oratio, adeſt Verbum, fugatur cupidi-
„ tas, libido diſcedit. *Surrexit Petri ſocrus, & miniſtrabat illis*. Bene ſurre-
Ibid. n. 66. „ xit; Sacramenti enim typum Apoſtolica jam gratia miniſtrabat. Proprium
„ eſt autem ſurgere Chriſti miniſtros, juxta quod ſcriptum eſt: *Surge* qui dor-
num. 65. „ mis, & exurge a mortuis. Simul qualis eſſe debeat qui Chriſto miniſtrat,
„ oſtenditur; oportet enim primo carere variarum illecebris voluptatum, vita-
„ re internum corporis animique languorem, ut corpus & ſanguinem Chriſti
„ miniſtret. Neque enim poteſt quiſquam peccatis ſuis æger, minimeque ſanus,
„ immortalium ſanitatum remedia miniſtrare. Vide quid agas, Sacerdos, nec

„ febrien-

„ febrienti manu Corpus Chriſti attingas. Prius curare, ut miniſtrare poſſis.
„ Si mundos eos qui ante fuerant leproſi, Chriſtus jubet occurrere Sacerdo-
„ tibus, quanto magis mundum ipſum convenit eſſe Sacerdotem?

16. *Veſpere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes: & ejiciebat ſpiritus verbo: & omnes male habentes curavit*. Omnis peccator ſub dæmonis poteſtate eſt. Longe horribilior & infelicior anima a dæmone poſſeſſa, quam corpus ab illo occupatum & vexatum. Verbum Dei, flagellum eſt diaboli. Cum fide viva, ſpeque firma, ejus tentationibus opponendum eſt. Quod verbum Dei ore Chriſti prolatum momento effecit, ex ore concionatorum auditum, vel in libris ſanctis ea qua par eſt religione perlectum, in peccatorum animis ſenſim efficit. *Quia ad nos Chriſtus carne non venit, venit verbo. Ubi ergo venit fides ex auditu, auditus per verbum, nos fecit liberos dæmoniaca ſervitute; dæmones reddit ex impia dominatione captivos..... Ne nos infidelitas ad eorum revocet ſervitutem*. Immo etiam nunc carne venit ad nos Chriſtus per ſacram Euchariſtiæ Communionem, & vivificæ carnis ſuæ contactu languores animarum noſtrarum curat, atque a dæmonum incurſu nos tuetur. *Quamquam verbo ac nutu poterat patrare prodigia, tamen etiam manus infirmis imponit. Por enim erat nos intelligere, ſic comparatam ejus ſanctam carnem, ut divini Verbi virtutis efficaciam deferret, cum divinam illi virtutem inſeruiſſet. Ergo nos quoque ille tangat, immo vero nos ipſum per myſticam Benedictionem ut & nos ab animi morbis, omnique dæmonum incurſu ac injuria liberet*. S. Petrus Chryſolog. ſerm. 18. S. Cyrill. Alexand. in Cat. Reg.

17. *Ut adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam Prophetam dicentem: Ipſe infirmitates noſtras accepit, & ægrotationes noſtras portavit*. Immenſam Chriſti boni Paſtoris charitatem laudemus & imitemur. Infirmitates & defectus proximorum noſtrorum compatiendo feramus. Morbos curare non poſſumus; ſed poſſumus infirmos viſitare, conſolari, illiſque opem & miniſterium exhibere.

Chriſto cœleſti Medico aſſidue ſupplicemus, ut ſanet omnes infirmitates Animarum noſtrarum: in morbis vero corporis ejus miſericordiam laudemus: ſiquidem illos immittit ad ſanandum animum. „ Si Deus cuncta diſpenſat,
„ *inquit Salvianus*, qua ratione fortis ac ſanus eſt homo, quem peccatorem Salvian. lib. 1. de Providentia.
„ ſcio: & tu infirmus, quem ſanctum eſſe non ambigo? Cur abſque dubio,
„ niſi quia caro concupiſcit adverſus ſpiritum, ſpiritus autem adverſus car-
„ nem. Hæc enim ſibi invicem adverſantur, ut non quæcumque vultis facia-
„ tis. Non imprudenter quidam dixit, quod ſi repugnante corporis fortitudi-
„ ne, quæ optamus facere non poſſumus, infirmandum nobis ſit carne ut
„ optata faciamus. Infirmitas enim carnis vigorem mentis exacuit, ut affe-
„ ctis artubus virtutes corporum in virtutes transferantur animorum; non
„ turpibus flammis medullæ æſtuent; non male ſanam mentem latentia in-
„ centiva ſuccendant, non vagi ſenſus per varia oblectamenta laſciviant; ſed ſo-
„ la exſultet Anima læta corpore affecto, quaſi adverſario ſubjugato.

Denique cum ex infirmitate corporis priſtinæ ſanitati reſtituti a Deo ſumus, ſanitate melius uti, eique fidelius ac ferventius ſervire debemus, ut S. Auguſtinus monet, illa verba explicans Pſal. 97. *Sanavit ei dextera ejus, & brachium ſanctum ejus*. Quid eſt, inquit, brachium ſanctum Domini? Dominus noſter Jeſus Chriſtus. Audi Iſaiam: *Quis credidit auditui noſtro, & brachium Domini cui revelatum eſt?* Brachium ergo ſanctum & dextera ipſius, idem Iſai. 53.
„ ipſe eſt. Ergo Dominus noſter Jeſus Chriſtus brachium Dei, & dextera Dei: S. Auguſt. Enarr. in Pſalm. 97.
„ propterea *ſanavit ei*. Non dictum eſt tantum, ſanavit orbem terrarum dextera ejus: ſed, ſanavit ei. „ Multi enim ſanantur ſibi, non ei. Ecce quam
„ multi cupiunt ſanitatem iſtam corporalem, & ab illo accipiunt; ab illo ſa-
„ nantur, & non illi ſanantur: Accepta ſanitate laſciviunt: Qui ægroti caſti erant,
„ ſanati adulteri fiunt; qui cum ægrotarent, neminem lædebant, receptis viribus
„ in-

Digitized by Google

„ invadunt & opprimunt innocentes: ſanati ſunt, ſed non ei. Qui eſt quiſa-
„ natur ei? Qui intus ſanatur, Qui credit in eum, ut cum interius fuerit ſa-
„ natus, in novum hominem reformatus, poſtea & hoc quod languet ad tempus
„ caro iſta mortalis, recipiat in fine & ipſa ſuam perfectiſſimam ſanitatem.

14. *Videns autem Jeſus turbas multas circum ſe, juſſit ire transfretum.* Turbæ fugiendæ ſunt illis qui pietatem ſectantur: non quærenda hominnm frequentia, niſi ut eorum ſalus procuretur. Turbæ quærendæ ſnnt aut admittendæ Paſtori & Concionatori Evangelico, ut ſaluti conſulat alienæ; ſeceſſus amandus, & opportune quærendus, ut conſulat ſuæ. Jactantiæ & vanæ gloriæ vitanda occaſio.

15. *Et accedens unus Scriba, ait illi: Magiſter, ſequar te quocumque ieris.* Chriſtum ſequi Chriſtianus quiſque debet in via mandatorum ejus: Ad hoc enim per Evangelium vocatus eſt: ſed in via conſiliorum, abſque ſingulari vocatione, ipſum ſequi ſe poſſe quis præſumat? Expectanda eſt, non prævenienda Dei vocatio & gratia; probanda vocatio, utrum a Deo ſit. *Et dicit ei Jeſus, Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.* Adoranda Chriſti paupertas, *qui propter nos egenus factus eſt, cum dives eſſet, ut illius inopia nos divites eſſemus.* Illam colimus & imitamur, cum aliquorum vitæ iſtius corporiſque commodorum privationem propter ejus amorem libenter patimur, qui non ſolum *exinanivit ſemetipſum* uſque ad formam & miſerias ſervi, verum etiam quodam modo infra ſortem beſtiarum, quod ſpectat privationem omnis generis commodorum. *Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos ſuos: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.* Ab omni rerum terrenarum cupiditate alienus eſſe debet, qui Chriſtum in ſacro Miniſterio ſequi ſe profitetur: qui ponit fortunæ menſam, & bona temporalia quærit ſequendo Chriſtum, ad illum non accedit, immo longe ab ipſo recedit. Qui vitam Clericalem amplectuntur, aut Evangelium prædicant, ut dignitates Eccleſiaiticas, & pinguia beneficia obtineant, commodiuſque vivant & lautius, a Chriſto vocati non ſunt, nec ipſum ſequuntur. „ Propterea vo-

S. Hier. Ep. 2. ad Nepotianum.

„ cantur Clerici, vel quia de ſorte ſunt Domini, vel quia ipſe Dominus ſors,
„ id eſt pars Clericorum eſt. Qui autem vel ipſe pars Domini eſt, vel Do-
„ minum partem habet, talem ſe exhibere debet, ut & ipſe poſſideat Domi-
„ num, & poſſideatur a Domino. Qui Dominum poſſidet, & cum Propheta
„ dicit, *Pars mea Dominus*: nihil extra Dominum habere poteſt. Quod ſi
„ quidpiam aliud habuerit, præter Dominum, pars ejus non erit Dominus;
„ verbi gratia, ſi aurum, ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſupellectilem:
„ cum iſtis partibus Dominus pars ejus fieri non dignabitur. Si autem ego
„ pars Domini ſum, & funiculus hæreditatis ejus: nec accipio partem inter
„ ceteras tribus, ſed quaſi Levita & Sacerdos vivo de decimis; & Altari ſer-
„ viens, Altaris oblatione ſuſtentor: habens victum & veſtitum, his conten-
„ tus ero; & nudam Crucem nudus ſequar. Obſecro itaque te, & repetens iterum
„ iterumque monebo, ne officium Clericatus genus antiquæ militiæ putes, id

Jerem. 12. ſecundum Verſionem 70. Interp.

„ eſt, ne lucra ſæculi in Chriſti quæras militia; ne plus habeas quam quan-
„ do Clericus eſſe cępiſti, & dicatur tibi: Clerici eorum non proderunt eis: Non-
„ nulli enim ſunt ditiores Monachi, quam fuerant ſæculares; & Clerici, qui
„ poſſideant opes ſub Chriſto paupere, quas ſub locuplete & fallace diabolo non ha-
„ buerant; ut ſuſpiret eos Eccleſia divites, quos Mundus tenuit ante Mendicos.

S. Aug. l. 22. contra Fauſtum c. 48.

Magiſter, ſequar te quocumque ieris. „ Avidus gloriæ fuiſſe intelligitnr, quem
„ ſe volentem ſequi Dominus in Evangelio revocat, dicens, Vulpes foveas ha-
„ bent, & volucres cæli diverſoria; Filius autem hominis non habet ubi caput
„ reclinet. Videbat enim eum doloſa ſimulatione tenebroſum, & ventoſa ela-
„ tione jactatum, non habere fidei locum ubi ſe inclinantem Doctorem humi-
„ litatis exciperet, quia in Diſcipulatu Chriſti non illius gratiam, ſed ſuam glo-
„ riam requirebat.

Vulpes

Vulpes ſoveas habent, &c. Filius autem hominis non habet ubi caput ſuum reclinet. *Sed ubi non habet? in fide tua. Vulpes enim habent foveas in corde tuo, doloſus es: Volatilia cæli habent nidos in corde tuo, elatus es. Doloſus & elatus non me ſequeris. Quomodo ſequitur doloſus ſimplicitatem?*

Idem ſerm. 190 al. 7. de verbis Dom.

16. *Alius autem de Diſcipulis ejus ait illi: Domine, permitte me primum ire, & ſepelire patrem meum: Jeſus autem ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.* Renunciare ſæculo, quam difficile! Vocatis a Chriſto ad vitæ perfectioris inſtitutum, aliqua ſemper vincula injiciuntur. Procul humanarum neceſſitudinum intuitus, procul vitæ civilis officia, cum de ſalutis æternæ negotio agitur. Omne aliud officium ſuppleri ab aliis poteſt: cura ſalutis noſtræ perſonale negotium eſt, quod noſtram operam deſiderat. Divinæ vocationi abſque mora parendum. „ Pie quidem excuſavit Diſcipulus iſte: & „ ideo dignior cujus excuſatio removeretur, vocatio firmaretur. Pium erat „ quod volebat facere: ſed docuit Magiſter, quid deberet præponere. Volebat „ enim eum eſſe vivi Verbi Prædicatorem ad faciendos victuros. Erant au- „ tem alii, per quos illa neceſſitas impleretur; *Sine*, inquit, *mortuos ſepelire* „ *mortuos ſuos*. Infideles cadaver quando ſepeliunt mortui mortuum ſepeliunt. „ Illius corpus animam perdidit; illorum anima Deum. Sicut enim vita cor- „ poris anima eſt: ſic vita animæ Deus. Sicut exſpirat corpus, cum animam „ emittit: ita exſpirat anima, cum Deum amittit, Deus amiſſus, mors animę: „ Anima emiſſa, mors corporis. Mors corporis neceſſaria: Mors animę voluntaria.

S. Aug. ſerm. 62. al. 6 de Verbis Dom.

Domine, permitte me primum ire, & ſepelire patrem meum. *Fides cordis ejus Domino ſe oſtendebat; ſed pietas differebat. Dominus autem Chriſtus quando parat homines Evangelio, nullam excuſationem vult interponi carnalis hujus temporaliſque pietatis.* „ Hæc quidem & Lex Dei habet, & ipſe Dominus arguit „ Judæos, quia deſtruebant ipſum mandatum Dei. Et Paulus Apoſtolus di- „ xit, *Hoc eſt mandatum primum in repromiſſione*. Quod? *Honora patrem tu-* „ *um, & matrem tuam*. Volebat ergo iſte juvenis obtemperare Deo & ſepe- „ lire patrem ſuum: *Sed eſt locus, & eſt tempus, & eſt res, quæ huic rei, huic tempori, huic loco ſerviat. Honorandus eſt pater, ſed obediendum eſt Deo. Amandus eſt generator, ſed præponendus eſt Creator. Ego inquit ad Evangelium te voco, ad aliud opus mihi neceſſarius es: Majus eſt hoc quam quod vis facere*: Sine mortuos ſepelire mortuos ſuos. *Pater tuus mortuus eſt: ſunt alii mortui qui ſepeliant mortuos. Mortui ſepelientes mortuos, qui ſunt? Poteſtne mortuus a mortuis ſepeliri? Quomodo involvunt, ſi mortui ſunt? Quomodo portant ſi mortui ſunt? Et involvunt, & portant, & plangunt, & mortui ſunt: quia infideles ſunt.* Scriptum eſt in Cantico Canticorum, *Ordinate in me charitatem.* Id eſt, *Facite gradus, & cuique quod debetur, reſtituite. Nolite anteriora poſterioribus præponere. Amate parentes, ſed præponite Deum parentibus.* „ Attendite Matrem Machabæorum: *Filii*, inquit, *neſcio quomodo apparui-* „ *ſtis in ventre*. Concipere vos potui, parere vos potui; vos formare non po- „ tui: Illum ergo audite, illum mihi præponite; Nolite attendere, ne ſine „ vobis remaneam. Præcepit, & ſecuti ſunt. Quod docuit Mater filios, hoc doce- „ bat Dominus Jeſus Chriſtus iſtum cui dicebat, *Sequere me*. Manifeſtum igitur eſt, *& honorem parentum in gradu ſuo eſſe ſervandum, & eos tamen in divini amoris comparatione, præſertim ſi impedimento ſunt, nulla dubitatione oportere contemni.*

S. Aug. ſerm. 190. al 7. de Verbis Dom.

Epheſ. 6, 2.

2. Machab. 7. 22.

S. Aug. lib. contra Adamantum c. 6.

17. *Et aſcendente eo in naviculam, ſecuti ſunt eum Diſcipuli ejus: & ecce motus magnus factus eſt in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus, ipſe vero dormiebat. Et acceſſerunt ad eum Diſcipuli ejus, & ſuſcitaverunt eum dicentes: Domine, ſalva nos, perimus.* Navis illa in medio mari fluctibus agitata, eſt Eccleſiæ typus. In ea Chriſtus cum Diſcipulis eſt, ut ipſe promiſit: *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*: Ideo mergi non poteſt, quamvis Tyrannorum perſecutionibus, erroribus Hæreticorum, ſcanda-

lis improborum Chriſtianorum velut tumentibus fluctibus operta & concuſſa. *Navicula illa* (inquit Tertullianus) *figuram Eccleſiæ præferebat, quod in mari, id eſt in ſæculo, fluctibus, id eſt, perſecutionibus & tentationibus inquietatur, Domino per patientiam velut dormiente, donec precibus ſanctorum in ultimis ſuſcitatus compeſcat ſæculum, & tranquillitatem ſuis reddat*. Tunc ſolum fiet tranquillitas magna. Etſi enim modo, *Pax a paganis, pax* ſorte *ab Hæreticis, ſed non eſt pax a falſis filiis*. Olim prædictum eſt, & nunc impletur: *Ecce in pace amaritudo mea amariſſima*. (Iſai. 38.) *Amara prius in nece Martyrum, amarior poſt in conflictu Hæreticorum, amariſſima nunc in moribus domeſticorum*.

Tertull. lib. de Baptiſmo c. 12. S. Bern. ſerm. 6. in Pſ. 40. Idem ſerm. 33. in Cant.

18. Et navigium tempeſtatibus jactatum cor humanum eſt variis cupiditatum fluctibus, tentationum procellis agitatum. In eo Chriſtus habitat per fidem: Chriſtus dormit, cum ſopita fides eſt, vigilat, cum fides excitatur.

S. Aug. En. in Pſ. 25.

„ Navigamus per quoddam ſtagnum, & ventus & procellæ non deſunt: Ten-
„ tationibus quotidianis hujus ſæculi prope oppletur noſtrum navigium. Unde
„ autem fit, niſi quia dormit Jeſus? Si non dormiret in te Jeſus, tempeſta-
„ tes iſtas non patereris; ſed tranquillitatem haberes interius, convigilante
„ tecum Jeſu. Quid eſt autem, dormit Jeſus? Fides tua quæ eſt de Jeſu,
„ obdormivit. Surgunt procellæ ſtagni hujus, vides malos florere, bonos la-
„ borare, tentatio eſt, fluctus eſt. Et dicit anima tua, O Deus, ipſa eſt ju-
„ ſtitia tua ut mali floreant, boni laborent! Dicis Deo, ipſa eſt juſtitia tua!
„ Et Deus tibi, ipſa eſt fides tua! Hæc enim tibi promiſi: Ad hoc Chriſtianus
„ factus es ut in ſæculo iſto floreres? Torqueris, quia hic mali florent, qui
„ cum diabolo poſtea torquebuntur. Sed unde hoc dicis? Unde fluctibus ſta-
„ gni & tempeſtate turbaris? Quia dormit Jeſus, id eſt, quia fides tua quæ
„ eſt de Jeſu, ſopita eſt in corde tuo. Quid facis ut libereris? Excita Jeſum,
„ & dic Magiſter, perimus. Evigilabit ille, id eſt, rediet ad te fides tua; &
„ adjuvante illo conſiderabis in anima tua, quia quæ dantur modo malis, non
„ cum illis perſeverabunt. Aut enim viventes eos deſerunt, aut a morienti-
„ bus deſeruntur. Tibi autem quod promittitur, manebit in æternum. Illis
„ quod temporaliter conceditur, cito tollitur. Omnis enim caro fœnum: a-
„ ruit fœnum, & flos decidit: Verbum autem Domini manet in æternum.
„ Pone ergo dorſum ad id quod cadit, & faciem ad illud quod manet. Evigilan-
„ te Chriſto jam tempeſtas illa non quatiet cor tuum, non opplebunt fluctus
„ navim tuam: quia fides tua imperat ventis & fluctibus, & tranſiet periculum.

S. Aug. ſerm. 361 al. 120. de Diverſis cap. 7.

„ Fluctuatis concupiſcentia voluptatum, & vultis ingurgitari, & vivi ſe-
„ peliri. Surgit cupiditas ebrietatis, & quaſi fluctus quidam irruit in animam,
„ adtractus flatu male ſuadentis. Tempeſtatem ergo magnam pateris, non
„ vis reſpondere corruptori, cum faves propinatori; ſed fluctus concupiſcen-
„ tiæ nimis erigitur, & obruere vult tamquam navem cor tuum. Chriſtia-
„ ne, dormit in navi tua Chriſtus: excita illum; jubebit tempeſtatibus ut o-
„ mnia tranquillentur. Illo enim tempore, quando Diſcipuli in navi fluctua-
„ bant, Chriſto dormiente, ſignificaverunt fluctuare Chriſtianos Chriſtiana fi-
„ de dormiente. Vides enim quid dicit Apoſtolus: *Habitare*, inquit, *Chri-*
„ *ſtum per fidem in cordibus veſtris*. Secundum enim præſentiam pulchritu-
„ dinis & divinitatis ſuæ ſemper cum Patre eſt, ſecundum præſentiam cor-
„ poralem jam ſupra cælos ad dexteram Patris eſt; ſecundum præſentiam
„ vero fidei, in omnibus Chriſtianis eſt. Et ideo ergo fluctuas, quia Chri-
„ ſtus dormit: hoc eſt, ideo concupiſcentias illas, quæ excitantur flatibus
„ male ſuadentium, non ſuperas, quia fides dormit. Quid eſt, fides dormit?
„ Sopita eſt, oblitus es eam. Quid ergo eſt excitare Chriſtum? Excitare fi-
„ dem, reminiſci quod credidiſti. Ergo recordare fidem tuam, excita Chri-
„ ſtum: ipſa fides tua jubebit fluctibus, quibus turbatis, & ventis perverſa

„ ſua-

Digitized by Google

„ ſuadentium: ſtatim diſcedent, ſtatim omnia conquieſcent; quia etſi non
„ deſiſtit malus ſuaſor loqui, jam non commovet navem, non fluctum ex-
„ citat, non mergit vehiculum quo portaris.

„ Somnus Chriſti, ſignum eſt Sacramenti. Navigantes ſunt animæ in ligno S. *Aug. ſer.*
„ ſæculum tranſeuntes. Etiam navis illa Eccleſiam figurabat. Et ſinguli quip- *73. al. 3.*
„ pe templa ſunt Dei, & unuſquiſque in corde ſuo navigat: nec facit nau- *inter addita*
„ fragium, ſi bona cogitat. Audiſti convitium, ventus eſt: iratus es, fluctus *a Pariſien-*
„ eſt. Vento igitur flante, fluctu ſurgente, periclitatur navis, periclitatur cor *ſibus.*
„ tuum, fluctuat cor tuum. Audito convitio, vindicari deſideras: & ecce
„ vindicatus es, & malo alieno cedens, feciſti naufragium. Quare hoc? Quia
„ dormit in te Chriſtus. Quid eſt, dormit in te Chriſtus? Oblitus es Chri-
„ ſtum. Excita ergo Chriſtum, recordare Chriſtum, evigilet in te Chriſtus:
„ conſidera illum. Quid volebas? vindicari? Excidit tibi, quia ipſe cum cru-
„ cifigeretur, dixit, *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*? Qui dor-
„ miebat in corde tuo, noluit vindicari. Excita illum, recole illum. Me- *Lucæ 23.34.*
„ moria ipſius, verbum ipſius, juſſio ipſius. Et dices apud te, ſi vigilat in
„ te Chriſtus, Qualis ego homo, qui volo vindicari? Qui ſum ego, qui in
„ hominem exſero comminationes? Morior forte antequam vindicer. Et cum
„ anhelans ira inflammatus, & ſitiens vindictam, exiero de corpore, non me
„ ſuſcipit ille qui noluit vindicari: Non me ſuſcipit ille qui dixit, *Date, &*
„ *dabitur vobis; dimittite, & dimittetur vobis.* Ergo compeſcam me ab ira- *Lucæ 6.37.*
„ cundia mea, & redibo ad quietem cordis mei. Imperavit Chriſtus mari, *& 38.*
„ facta eſt tranquillitas. Quod autem dixi ad iracundiam, hoc tenet regulari-
„ ter in omnibus tentationibus veſtris. Nata eſt tentatio, ventus eſt; turba-
„ tus es, fluctus eſt. Excita Chriſtum, loquatur tecum. *Quis eſt hic, quia*
venti & mare obediunt ei? Sub juſſione Chriſti mare audit, & tu ſurdus es?
„ Mare audit, & ventus ceſſat, & tu ſufflas? Quid? Dico, facio, fingo:
„ Quid eſt aliud niſi ſufflare, & ſub verbo Chriſti nolle ceſſare?

26. *Quid timidi eſtis modicæ fidei?* Chriſtus illos prius quam mare ſedaret, S. *Jo. Chry.*
„ reprehendit: Ad exercitationem enim eorum hæc fieri permittebantur, e- *Hom. 29. in*
„ ratque figura tentationum ad quas eſſent perventuri. Majoribus enim eos *Matt.*
„ tentationibus poſtea permiſit vexari: Unde & Paulus dicebat, *Supra mo-* 2.Cor.1.8.9.
„ *dum gravati ſumus ſupra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere. Sed i-*
„ *pſi in nobiſmetipſis reſponſum mortis habuimus, ut non ſimus fidentes in nobis,*
„ *ſed in Deo, qui ſuſcitat mortuos: qui de tantis periculis nos eripuit, & e-*
„ *ruit.* Ut hinc igitur eos doceret, quantum in eo confidere oporteret, cum
„ inſani fluctus inſurgant, diſcerentque quod ad melius cuncta diſpenſat, pri-
„ mum ipſos increpat, nec enim fruſtra ad extremum uſque terrorem eos
„ venire permiſit; verum ut ſignum eis ingens videretur, & perpetua mira-
culi memoria reſideret. Nam quoniam poſt rem factam oblivio ſolet ex ne-
„ gligentia homines occupare: propterea prius quam ſigna fiant, multa præ-
„ ſtruuntur, quæ diuturniorem memoriam faciant. Sic & Moyſes ſerpentem *Exodi 4.*
„ primo perhorruit, neque id leviter; deinde rem illam mirandam, haud ta-
„ men citra ſollicitudinem contemplatur: & nunc Diſcipuli, cum jam ſalu-
„ tem fere deſperaſſent, tunc ſalvantur, ut ex periculorum confeſſione, ma-
„ gnitudinem miraculi perdiſcant. Hac de cauſa etiam dormivit. Nam ſi vi-
„ gilantem viderent, aut non adeo pertimuiſſent, ut petere ab eo ſalutem,
„ qui pericula eorum videret, neglexiſſent: aut non poſſe ipſum fluctus ſe-
„ dare putaſſent: idcirco dormit, ut & timoris cauſa ipſis major præbere-
„ tur, & ſenſus eorum apertior ad videnda miracula redderetur. Nam cum
„ non pariter aliquis ſentiat quæ in alienis fiunt corporibus, & quæ in ſe ipſo,
„ oportebat Diſcipulos ejus, qui plurimos in dies liberari videbant, nec tale
„ quid ipſi experiebantur, & negligentiores erant, in ſe ipſis omnipotentiam

„ ejus

„ ejus inſpicere, ut magis obligarentur: cumque nec claudi eſſent ipſi, nec cæci, „ nec alia ægrotatione laborarent; tempeſtatem excitari permittit, ut liberati „ ab ea, manifeſtiorem beneficiorum ejus ſenſum habeant. Propterea nec præſen- „ tibus turbis id facit, ſed ſolos ipſos corripit, ne modicæ fidei a multitudine damna- „ rentur, & antequam fluctus undarum deprimeret, nimios animorum fluctus ſe- „ davit. Corripuit enim eos ac dixit: *Quid timidi eſtis, modicæ fidei?* Ad hæc, „ cauſam reddidit, non a tentationibus, ſed ab infirmitate mentis timorem proficiſci.

Quid timidi eſtis, modicæ fidei? Apoſtolos increpat Chriſtus, & eorum tamen orationem exaudit, ne defectuum noſtrorum intuitu, etiam præcibus noſtris admixtorum, ab orandi ſtudio deterreamur. Deinde ut perſuaſum habeamus, vim precum noſtrarum meritis noſtris non inniti. 3. Ut majori cum humilitate oremus. 4. Ut Chriſto magis ac ferventius uniamur, cum illo & per ipſum orantes, qui *orat in nobis, orat pro nobis, oratur a nobis, Orat in nobis, ut caput noſtrum: orat pro nobis, ut Sacerdos noſter: oratur a nobis, ut Deus noſter.* Ad illum fide accedamus, charitate illi conjungamur, oratione illum excitemus ut nobis ſubveniat; ſeu potius fidem noſtram, fiduciam de ipſius bonitate & miſericordia, vigilantiam, fervorem excitemus. Identidem orationem illam breviſſimam uſurpemus, ſed ſenſu luculentam: *Domine, ſalva nos, perimus.* Sine gratia tua perit in nobis omne bonum. Nullum vitæ noſtræ momentum eſt, Chriſte Salvator, quo in ſalutis æternæ diſcrimine non verſemur, niſi gratia tua nos adjuvet. Hujus ad peccata vitanda, ad tentationes ſuperandas, ad bonum omne ſupernaturale & inchoandum & perficiendum neceſſitatem abſolutiſſimam profitemur, qua deſtituti, neceſſe eſt quodam modo ut cadamus, & cadendo vexemur, & prolapſi non ſurgamus, infirma & ad bonum impotente libertate. *Domine, ſalva nos, perimus.* Hæc oratio vim exprimit omnipotentiſſimam gratiæ Salvatoris; ſuperabundantiam meritorum Chriſti; ſummam infirmitatem & quotidiana graviſſimaque pericula hominis. *Exurge, quare obdormis Domine? Exurge, & ne repellas in finem. Exurge Domine, adjuva nos, & libera nos propter nomen tuum.*

S. Aug. Enarrat. in Pſ. 85.

Pſ. 43.

20. *Occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſævis nimis, ita ut nemo poſſet tranſire per viam illam. Et ecce clamaverunt dicentes: Quid nobis, & tibi, Jeſu Fili Dei? Veniſti huc ante tempus torquere nos?* Quantus furor Dæmonis, qui peccatoris animam poſſidet! Quanta miſeria peccatoris, qui a Dæmone poſſidetur! Quanta mala peccatum infert, non ſolum ipſi homini peccanti, ſed hominum ſocietati! Conſcientia peccatoris, ſepulchrum eſt, tenebris, fœtore, vermibuſque repletum. Hipocrytæ, *ſepulchra ſunt dealbata, intus autem plena oſſibus mortuorum.* E conſcientia ſua, cujus ſtimulos pati non poſſunt, & obtundere modis omnibus conantur, erumpunt peccatores, ſcandaliſque ſuis ambulantes in via mandatorum Dei infeſtant, ab eoque pro viribus abducunt. „ Attende quæ ſævitia dæmonum, quiſve furor aut quæ rabies erga hominum „ genus, dum ferre nequeunt mori homines, qui vivos geſtiunt ſepelire, & ſe- „ ipſos ſepulchris mandant, ut homines redigant in ſepulchra. Digna quidem „ utrorumque conditio, ut qui cælo præſidere nolunt, paſcantur cadaveribus, „ & ſaginentur putredine, delicientur fœtore, quibus tota voluptas eſt vitiis „ deſervire. Sed tremendum ſatis exemplum, quod tam ſævi dicuntur, ut ne- „ mo poſſit tranſire per viam illam. Concluſerunt enim viam veniendi ad Deum, „ tranſitum denegarunt & ideo nemo putet quod ſine Chriſto ad Deum poſſit per- „ venire. „ Felix peccator, cui Chriſtus occurrit, & quem gratia ſua præveniens a dæmonis ſervitute & poſſeſſione liberat! ſed heu! liberationi ſuæ ſæpe impedimentum apponunt peccatores a dæmone inviſibiliter poſſeſſi; rebelles ſunt lumini, Chriſti Salvatoris manum reppellunt, averſantur ſalutaria doctrinæ Evangelicæ remedia, ſæviunt in Paſtores ac Miniſtros verbi Dei; moras injiciunt, dicunt *Modo & modo, & illud modo non habet modum:* Timore judiciorum Dei turbantur, torquentur, nec tamen convertuntur. *Inimici*

Paſchaſ. Radbertus in c. 8. Matth.

ſunt

Digitized by Google

ſunt juſtitiæ, mallent non eſſe juſtitiam peccata probibentem atque punientem :
Eam, ſi poteſtas daretur, præcipientem auferrent, ne comminantem vel judican- S. Aug. Ep.
tem ferant. Gebennas metuunt, peccare non metuunt, ſed ardere. Ille autem *ti-* 145. alias
mor pœnæ tormentum habet, qnia *non eſt in charitate*. Chriſto factis, ſin mi- 144.
nus verbis, dicunt : *Quid nobis & tibi, Jeſu Fili Dei ? Veniſti ante tempus*
torquere nos.... Recede a nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus.

21. *Erat autem ibi non longe ab illis grex multorum porcorum paſcens. Dæ-* Job. 21.14.
mones autem rogabant eum, dicentes : Si ejicis nos binc, mitte nos in gregem
porcorum. Et ait illis, Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce im-
petu abiit totus grex per præceps in mare, & mortui ſunt in aquis. In porcis
imaginem habes carnalium hominum gulæ, & libidini deditornm, *Quorum* Phil. 3. 19.
Deus venter eſt, & gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt; qui car- Juda 8.
nem luxuria *maculant* & velut ſues *in volutabro luti* delectantur. Horum mul- 2.Pet.2.28.
titudo maxima, dicentium : *Coronemus nos roſis antequam marceſcant, nul-* Sap. 2. 8.
lum ſit pratum quod non pertranſeat luxuria noſtra. In hos mittitur dæmonum Epheſ.4.19.
legio, & ecce impetu abeunt per præceps, quia *deſperantes ſemetipſos tradi-*
derunt impudicitiæ in operationem immunditiæ omnis. Et in finalem impœni-
tentiam merito impudicitiæ, quæ *majoris adhæſionis* peccatum eſt, ut loqui-
tur S. Thomas, in mortem æternam ruunt præcipites. Unde *diabolus maxi-* S.Th. 1. 2.
me gaudet de peccato luxuriæ, quia ex illo bomo difficilius eripitur. Hinc Oſee Q. 73. Art.
5. dicitur. *Non dabunt cogitationes ſuas ut revertantur ad Deum ſuum: quia* 5. ad 2.
ſpiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt. Qui er-
go in luxuriæ peccatis ſordeſcunt, gratum dæmonibus ſunt diverſorium, &
eorum ſubjiciuntur poteſtati, ab iiſque in abyſſum præcipites aguntur. Quod
autem Chriſtus ſignificavit, permittens dæmonibus ut in ſues irruerent, ſci-
licet homines qui ſe in fœdis voluptatibus ſuum more volutant, Deo maxi-
me diſplicere, & diaboli eſſe mancipia, idem Lege ſignificatum eſt eſu ſuil-
læ carnis Judæis interdicente, nt explicat Lactantius. „ Eodem ſpectat, *in-*
„ *quit*, etiam ſuillæ carnis interdictio: A quacum abſtinere eos Deus juſſit, Lactant. l.4.
„ id potiſſimum voluit intelligi, ut ſe a peccatis atque immunditiis abſtine- Divina-
„ rent. Eſt enim lutulentum hoc animal atque immundum, nec unqnam rum Inſti-
„ cælum aſpicit, ſed in terra toto & corpore & ore projectum ventri ſemper tutionum c.
„ & pabulo ſervit; nec alium ullum, dum vivit, præſtare uſum poteſt, ſi- 17.
„ cut ceteræ animantes, quæ vel ſedendi vehiculum præbent, vel in culti-
„ bus agrorum juvant, vel plauſtra collo trahunt, vel onera tergo geſtant,
„ vel indnmentum exuviis ſuis exhibent, vel copia lactis exuberant, vel cu-
„ ſtodiendis domibus invigilant. Interdixit ergo ne porcina carne veſcerentur,
„ id eſt, ne vitam porcorum imitarentur, qui ad ſolam mortem nutriuntur:
„ ne ventri ac voluptatibus ſervientes ad faciendam juſtitiam inutiles eſſent,
„ ac morte afficerentur. *Mitte nos in gregem porcorum: Et ait illis, Ite.* Nec Tertull.l.de
„ in porcorum gregem diaboli legio habuit poteſtatem. niſi eam de Deo im- Fuga in per-
„ petraſſet: tantum abeſt ut in Dei oves habeat.... Nihil ſatanæ in ſervos ſecutione c.
„ Dei vivi licebit, niſi permiſerit Dominus, ut aut ipſum deſtruat per fi- 2.
„ dem electorum in tentatione victricem, aut homines ejns ſuiſſe traducat,
„ qui defecerint ad illum.

At illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetn abiit totns grex per præ-
ceps in mare, & mortui ſnnt in aquis. „ Ita gubernant dæmones. Atqui nihil S. Jo: Chryſ.
„ eis erat rei cum porcis; tecum autem ſemper habent irreconciliabile bellum ſerm.60.cu-
„ ſuſceptum, & pugnam acerrimam, & odium immortale. Quod ſi illos, qui- jus titulus
„ buſcum nihil illis erat commune, ne ad exiguum quidem temporis momen- eſt Dæmones
„ tum tolerare potuerunt; quid non facient, ſi hoſtes ſuos obnoxios ſibi nos non guber-
„ habuerint? Quo nos irreparabili damno non afficient? Propterea namqne Deus nare mun-
„ in gregem porcorum irruere illos permiſit, ut in corporibus brutorum ani- dum Tom. 3.

man-

„ mantium, ipſorum nequitiam diſcas. Atque illos quidem eadem facturos „ fuiſſe demoniacis, quæ porcis, niſi Deus curam dæmoniacorum in ipſa il- „ lorum inſania gereret, omnibus manifeſtum eſt. Si quando igitur videris „ hominem vexatum a dæmone, Dominum adora, nequitiam dæmonum diſce: „ ſiquidem utrumque in his demoniacis cernere licet, & Dei benignitatem, „ & hominum improbitatem: Dæmonum quidem improbitatem, cum turbent, „ & exagitent animam dæmoniaci: Dei vero benignitatem, cum ita ſevum „ inquilinum, & hominem præcipitare cupientem retineat & coerceat, ne- „ que omni ſua poteſtate uti permittat; ſed tantam vim ſinat oſtendere, ut „ & hominem caſtiget, & ſuam nequitiam manifeſtet.

22. *Et ecce tota civitas exiit obviam Jeſu: & viſo eo rogabant ut tranſiret a finibus eorum.* Impii, & ſæculi amatores, Chriſtum amittere malunt, quam lucra temporalia. Serviunt nempe cupiditati, nolunt ſervire charitati: ideo ſine dolore non amittunt, quod cum cupiditate poſſident. *Non enim eſt in carendo difficultas, niſi cum eſt in habendo cupiditas.* Hærent in illis *manſoria dilectione, atque delectatione*, quaſi data illis eſſent ad frueundum, non *tranſitoria dilectione*, quaſi rerum quæ ad uſum datæ ſunt viatoribus, ut ſubſidia neceſſitatis, ut inſtrumenta virtutum & bonorum operum, ut *viaticum itineris; non illecebræ manſionis.* Ideo Jeſum apud ſe manere nolunt, qui temporalia bona collaturus non advenit, ſed æterna: & qui temporalia poſſidere noluit, quia contemnere docuit: Chriſtianos eſſe volens non propter temporalem, ſed propter æternam felicitatem: *Et viſo eo rogabant ut tranſiret a finibus eorum.* Ut enim ſcite ait S. Aug.: *Temporalibus dediti, tamquam rotæ conſtricti, non intrant ad veritatem, quia non amant æternitatem* . . . . quibus dicitur, *Deus meus, pone illos ut rotam:* &, *In circuitu impii ambulant.*

S. Aug. l. 3. de Doctrina Chriſtiana c. 18. & lib. 1. c. 35.

S. Ambroſ.

S. Aug. Enarrat. 2. in Pſ. 30. ad v. 14.

CAPUT NONUM.

Senſus Litteralis.

1. ET *aſcendens in naviculam, transfretavit, & venit in civitatem ſuam.* Quod Geraſenis Evangelii lumen inferre, & apud illos edere miracula Chriſtus voluerit, miſericordiæ fuit: quod annuerit eorum præcibus, rogantium ut ab illis recederet, & dimiſerit eos ſecundum deſideria cordis eorum, juſti judicii fuit. Diſceſſit igitur ab eis, tum ne margaritas porcis projiceret; tum ut ſe non miſſum oſtenderet, niſi ad oves quæ perierant domus Iſrael. Trajecto itaque lacu Geneſareth, in Galilæam reverſus eſt, & venit Capharnaum *civitatem ſuam*, ut conſtat ex *Marci c. 11. v. 1.* Quo Chriſtum immigraſſe jam ante a Matthæo proditum erat. Hanc autem civitatem Chriſti vocat Evangeliſta, quia relicta Nazareth in ea domicilium veluti elegerat. Tres enim patrias & civitates quaſi proprias habuit Chriſtus: ſcilicet Bethleem, ubi natus eſt; Nazareth, ubi educatus; Capharnaum, ubi frequentius verſari ſolitus, quam frequentibus miraculis illuſtravit, & quæ Galilææ metropolis erat,

S. Jo. Chryſ. hom. 30. in Matth.
S. Th. Commentar in c. 9 Matt.
S. Aug. l. 2. de Conſenſu Ev. c. 25.

2. *Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Et videns Jeſus fidem illorum, dixit paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua.* Offerebant ei ſedenti & docenti in domo, paralyticum, demiſſum a quatuor viris qui eum in lecto jacentem portabant, per faſtigium domus, ſubductis tegulis, grabato; quia non inveniebant aditum in domum præ turba, quæ ad Chriſtum audiendum confluxerat, ſedentibus etiam intra domum Phariſæis & Legis Doctoribus, qui venerant ex omni caſtello Judææ & Jeruſalem, & Galilææ illum audituri. Et videns Jeſus fidem hominum, qui paralyticum illum per tegulas demiſerant, & ſanandum offerebant, nec non ipſius para-

Marci 2 v. 1. Luca 5.

Digitized by Google

paralytici, qui ſe eo modo paſſus eſt offerri, dixit illi: *Confide fili*, bono animo eſto; plus quam petis, impetrabis; non ſolum enim corporis ſanitatem quam rogas, ſtatim obtinebis, verum etiam animæ ſanitatem, remiſſionemque peccatorum, quæ infirmitatis tuæ cauſa ſunt. Radicem enim morbi tollo.

Paralyticum iſtum alium eſſe ab illo, cujus meminit S. Joannes cap. 5. Evangelii ſui, opportune monet S. Joannes Chryſoſtomus. Nam ille juxta piſcinam Jeroſolymis jacebat, hic in Capharnaum. Ille triginta & octo annis paralyſi laboraverat, de iſto vero nihil hujuſmodi ſcriptum eſt: nullos ille habuit miniſtros; dixit enim, *Hominem non habeo*; hunc afferri a miniſtris videmus, per tegulas demitti, & offerri Jeſu: illum interrogavit, an vellet ſanus fieri; huic nulla præmiſſa interrogatione ait, *Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua*: illum Sabbato curavit, non iſtum: poſt iſtius curationem Judæi ſtupent, & Deum glorificant turbæ: poſt illius ſanationem Jeſum perſequebantur, ejuſque vitæ inſidiabantur.

S. Jo. Chryſ. Hom. 24. in Matth.

Eumdem autem fuiſſe paralyticum, cujus Matthæus, Marcus & Lucas meminerunt, certiſſimum eſt, quamvis duo poſteriores Evangeliſtæ circumſtantias aliquas referant, quas prior prætermiſit. Quod autem Dominus apud Matthæum dixiſſe referatur, *Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua*; apud Lucam vero, *Homo, remittuntur tibi peccata tua*; nullam inter Evangeliſtas diſſonantiam arguit; ſed eumdem ſenſum habet. Blandior quidem illa compellatio eſt, *Fili*: ſed vox illa, *Homo*, ad ſententiam Domini expreſſius inſinuandam valet; quia homini dimittebantur peccata, qui hoc ipſo quod homo erat, non poſſet dicere, *Non peccavi*: ſimul etiam ut ille, qui homini dimittebat, intelligeretur Deus.

S. Aug. lib. 2. de Conſenſu Ev. cap. 25.

3. *Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra ſe*, in cordibus ſuis tacite cogitantes: *Hic blaſphemat*. Id eſt, injuriam Deo facit, arrogando ſibi quod ſolius Dei proprium eſt, ſcilicet poteſtatem remittendi peccata. Luc. 21. *Et cœperunt cogitare Scribæ & Phariſæi dicentes: Quis eſt hic qui loquitur blaſphemias? Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?* Ex illorum porro invidia & calumnia occaſionem nactus Chriſtus, divinitatem probavit ſuam certiſſimis & invictiſſimis argumentis: primum docendo & confirmando, ſe poteſtatem habere dimittendi peccata, quod ſolius Dei proprium eſſe recte dixerant: *Ut autem ſciatis quia Filius hominis habet poteſtatem dimittendi peccata, &c.* Secundo, ſibi perſpectas eſſe illorum cogitationes oſtendens: *Corda autem ſcrutari*, & intimas cogitationes noſſe, Dei proprium eſt. *Et cum vidiſſet Jeſus cogitationes eorum*. Tertio, ſanitatem integerrimam ſtatim reſtituendo paralytico, idque ſolo verbo.

S. Jo Chryſ. Hom. 30. in Matth. 1. Reg. 16. 7. Paral. 6. 30.

4. *Ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris?* Quo fine mihi tacite affingitis blaſphemiam, qui tot meæ erga Deum pietatis habetis argumenta? Non zelo utique gloriæ Dei, ſed obtrectandi libidine, & ſuperba cæcitate. *Quid eſt facilius, dicere: Dimittuntur tibi peccata tua, an dicere, Surge, & ambula?* Utrumque Deo æque facile eſt, ſed difficilius vanitatis & fallaciæ convincetur, qui rem inviſibilem pollicetur, qualis eſt remiſſio peccatorum, quam qui rem viſibilem & ſenſibus ſubjectam. Remiſſio peccatorum latet, reſtitutio ſanitatis paralytico jacenti, opere ipſo patet. Ex iſto igitur viſibili externoque miraculo, aliud interius & inviſibile, remiſſionis ſcilicet peccatorum Chriſtus probat. *Inter dicere, & facere, multa diſtantia eſt. Utrum ſint paralytico dimiſſa peccata, ſolus noverat, qui dimittebat.* Surge *autem* & ambula: *tam ille qui conſurgebat, quam hi qui conſurgentem videbant, approbare poterant. Fit igitur carnale ſignum, ut probetur ſpirituale: Quamquam ejuſdem virtutis ſit, & corporis, & animi vitia dimittere.*

Pſal. 7. 10. 2. Cor. 2. 10.

S. Hier. in c. 9. Matth.

5. *Ut autem ſciatis, quia Filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata; tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.* Ut autem convincamini me poteſtatem habere in terra remittendi peccata,

adeo-

Digitized by Google

adeoque me Dei verum Filium eſſe æterno Patri in omnibus æqualem, attendite quid modo ſim in hujus rei probationem facturus. Et dixit paralytico: *Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam;* ne ſuperſit ullus dubitandi locus, tibi reſtitutam a me ſanitatem; & hinc omnibus innoteſcat, me tametſi homo ſim mortalis, tamen poteſtatem habere dimittendi peccata (ut dixi) & conſequenter verum eſſe Deum; ſiquidem res falſa miraculo confirmari non poteſt; cum Deus qui ſumma & prima Veritas eſt, falſum ac mendacium, blaſphemiamque teſtimonio ſuo approbare & confirmare non poſſit.

6. *Et ſurrexit, & abiit in domum ſuam.* Imperium Domini ſtatim conſequutus eſt effectus. Surrexit homo, qui prius omnibus membris captus jacebat; lectum portavit, qui prius movere ſe non poterat, ſed ab aliis ferri indigebat: abiit in domum ſuam, qui prius ambulare non valebat, ut ſuis fauſtum miraculi in ſui gratiam a Jeſu editi nuntium afferret, de quo dubitare non poſſent ipſum aſpicientes, ejuſque præſentem ſtatum cum priſtino comparantes. *Videntes autem turbæ timuerunt*, præ ſtupore & admiratione divini operis: quo ex ſtupore, timor quidam reverentiæ erga Chriſtum natus eſt: Hæc vis verbi, *timere*, 3. Reg. cap. 3. 28. *Timuerunt Regem, videntes ſapientiam Dei eſſe in eo ad faciendum judicium*. Et qui teſtes miraculi fuerant, ſenſu pietatis affecti, Deum laudaverunt, qui talem ac tantam poteſtatem hominibus conceſſiſſet, remittendi ſcilicet peccata, & id viſibilibus miraculis confirmandi. *Hominibus*, id eſt, homini. Enallage enim ſive permutatio numeri eſt Scripturæ ſacræ uſitata, quoties aliquid indefinitum denotatur. Nondum autem Chriſtum Deum agnoviſſe videntur, neque Incarnationis Filii Dei Myſterium abſconditum.

7. *Et, cum tranſiret inde Jeſus, vidit hominem ſedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere me. Et ſurgens ſecutus eſt eum.* Jeſus domo egreſſus ad *Mare Galilææ*, vidit in itenere hominem ſedentem *in telonio*, id eſt ad menſam publicanorum, ad quam tributa numerabantur. *Matthæum*, ſcilicet, qui publicanus erat officio, id eſt publicorum vectigalium redemptor & exactor, natione Judæus, patria Galilæus, ad Apoſtolatum poſtea vocatus,
Marc. 2. 14. quem hujus Evangelii ſcriptorem fuiſſe conſtat; *Levi* appellatus a Marco &
Luc. 5. 27. Luca Evangeliſtis, ut S. Hieronymus obſervat. *Levi Alphæi* vocat S. Marcus. Neſcio vero cur Origenes adverſus *Celſum* diſputans, cum *Matthæum* publicanum fuiſſe dixiſſet, neget tamen *Levi* Apoſtolum fuiſſe, quamquam *Marci* quædam Exemplaria id præferre videantur; ſed a vulgata opinione nihil movet ut recedamus, cum & officium, & circumſtantiæ vocationis, *Levi* eumdem eſſe ac Matthæum probent. Huic ait Jeſus: *Sequere me*. Individuus mihi comes eſto, ac Diſcipulus. Et *ſurgens ſequutus eſt eum*: Non temere, ut Prophyrius & Julianus Apoſtata objiciebant, ſed prudentiſſimo conſilio, cum tanta miracula a Chriſto ante patrata vel ipſe vidiſſet, vel audiviſſet ex
S. Hier. in c. 9. Matth. fama publica, minimeque dubia: & inſuper *Fulgor ipſe & Majeſtas divinitatis occultæ, quæ etiam in humana facie relucebat, & primo ad ſe videntes trahere poſſet aſpectu. Si enim in magnete, lapide, & ſuccinis hæc eſſe vis dicitur, ut annulos, & ſtipulam, & feſtucas ſibi copulent: quanto magis Dominus omnium creaturarum ad ſe trahere poterat quos volebat?* Gratiæ denique vis potentiſſima ipſum intus traxit, cor illius movit, in ipſo operando non ſolum veram revelationem, ſed etiam bonam voluntatem. Agit enim quando vult Deus in cordibus hominum miris & ineffabilibus modis, non ut (quod fieri non poteſt) nolentes credant, ſed ut volentes ex nolentibus fiant, ut paſſim loquitur S.
Luc. 5. 27. Auguſtinus. Sequutus autem Chriſtum eſt *relictis omnibus*.

Marc. 2. 15. Luc. 5. 24. 8. *Et factum eſt diſcumbente eo in domo*, ipſius Matthæi, qui *fecit ei convivium magnum in domo ſua*, (ut ſcribit S. Lucas.) *ecce multi publicani & peccatores*, ſive Matthæi collegæ & amici ab eo invitati, ſive Chriſti gratia & bonis

nis voluntatibus, quas in illis fecerat, pariter tracti, Matthæique exemplo ad meliora converſi: *Erant enim multi, qui & ſequebantur eum* (inquit S. Marcus.) Hi igitur homines ex vitæ inſtituto vitiis dediti, & velut profani a Judæis habiti, ad menſam *diſcumbebant cum Jeſu & Diſcipulis ejus*.

S. Aug. l. 2. de Conſenſu Ev. cap. 27.

9. *Et videntes Phariſæi*, id eſt, cum id intellexiſſent, *dicebant Diſcipulis ejus*, tamquam minus ad reſpondendum paratis: *Quare cum publicanis & peccatoribus manducat Magiſter veſter*? Peſſimum enim exemplum vobis præbet: unde S. Lucas rem ita refert: *Et murmurabant Phariſæi & ſcribæ eorum, dicentes ad Diſcipulos ejus: Quare cum publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis*? Hæccine eſt hominis ſancti inſtitutio? Sic vos contra Legiſperitorum doctrinam & traditiones agere docet? Nam cum de Diſcipulis „ dicebatur, Magiſtro magis objiciebatur, quem ſectando imitabantur. Una „ ergo Lucæ & aliorum Evangeliſtarum ſententia eſt, & tanto melius inſi- „ nuata, quanto quibuſdam verbis manente veritate, variata.

S. Aug. ibid.

10. *At Jeſus audiens ait: Non eſt opus valentibus Medicus, ſed male habentibus*. Si vos tales eſtis, quales vobis ipſis videmini, ſani & integri quoad animum opera certe mea non indigetis. Miſſus ſum enim ut Medicus animarum, ideo peccatoribus familiariter utor, ut ipſos a peccatis ſanem, non ut in peccatis foveam: non ergo eo ſum nomine reprehendendus, ſiquidem & corporum Medici ægrotis ſeſe inclinant, eorumque fœtores ſuſtinent, ut illis ſanitatem reſtituant. Proverbialis igitur ea locutio eſt, quam & Græcorum Philoſophi, & alii Scriptores Ethnici uſurparunt. Sic Antiſthenes, cum objectum illi eſſet quod cum improbis verſaretur: *Etiam* (inquit) *Medici cum ægrotis*. Et Diogenes rogatus, cum Lacædemoniorum laudaret inſtituta, cur non apud eos viveret: *Medicus* (ait) *inter ſanos non commoratur*.

11. *Euntes autem diſcite quid eſt: Miſericordiam volo, & non ſacrificium. Non enim veni vocare juſtos, ſed peccatores*. Ite, expendite apud vos quid ſibi velit hic Scripturæ locus: *Miſericordiam volo, & non ſacrificium*, id eſt, magis quam ſacrificium. Pietatis ſcilicet, beneficentiæ, humanitatis & miſericordiæ officia, quæ naturæ lege præſcripta ſunt, Deo magis grata ſunt, magiſque obligant, quam ritualia præcepta, quale illud eſt de vitanda familiari conſuetudine peccatorum. Lex igitur quæ nocentes vitari præcipit, ad conſuetudinem vitæ & morum referenda eſt; ne tangens picem inquinetur ab ea, & cum perverſo pervertatur; non ad converſionem & reconciliationem eorum cum Deo. Nulla enim negligenda occaſio eſt eos reducendi in rectam viam, & ad Deum revocandi ut Dei fugitivos. Id igitur inique mihi vitio vertitis (inquit Chriſtus) *Non enim veni vocare juſtos, ſed peccatores*. Ad hoc miſſus ſum a Patre in mundum, & cum hominibus verſor, non ut ante juſtos vocarem, ſed ut homines qui *peccaverunt omnes, & egent gloria Dei*, ex injuſtis juſtos facerem. Quod egregie *S. Proſper* exprimit his Verſibus.

Oſee 6.

S. Aug l. 10 de Civitate Dei cap. 5.

Salvator Mundi non præmia juſtis
Solvere, nec ſanis venit conferre medelam,
Sed quod diſperſum exciderat, fractumque jacebat,
Quærere, & inventum reparare, & reddere curæ.

S. Proſper Carm. de Ingratis.

S. Lucas Chriſti ſententiam ita refert: *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam*. Quæ poſtrema verba licet alii Evangeliſtæ non habeant, nullam tamen Lucæ cum illis diſſenſionem probant; ſed ad Chriſti ſententiam explanandam valent: „ Ne quiſquam peccatores, ob hoc ipſum quod pecca- „ tores ſunt, diligi arbitretur a Chriſto: cum & illa ſimilitudo de ægrotis bene „ intimet quid velit Deus vocando peccatores, tamquam Medicus ægros, utique „ ut ab iniquitate tamquam ab ægritudine ſalvi fiant: quod fit per pœnitentiam.

S. Aug. l. 2. de Conſenſu Evangeliſtarum c. 27.

12. *Tunc acceſſerunt ad eum Diſcipuli Joannis, dicentes: Quare nos, & Phariſæi, jejunamus frequenter: Diſcipuli autem tui non jejunant*? Non ſolum Joannis Diſ-

ciipuli,

Digitized by Google

cipuli, ut Matthæus refert; ſed etiam Phariſæi, teſtibus Marco & Luca id Domino objecerunt. Marci namque cap. 2. verſ. 18. legitur: *Et erant Diſcipuli Joannis, & Phariſæi jejunantes: & veniunt, & dicunt illi: Quare Diſcipuli Joannis & Phariſæorum jejunant, tui autem non jejunant?* Lucas vero cap. 5. cum reſponſum Chriſti de vocatione peccatorum tamquam ægrotorum retuliſſet, ſubjungit: *At illi dixerunt ad eum: Quare Diſcipuli Joannis jejunant frequenter, & obſecrationes faciunt, ſimiliter & Phariſæorum, tui autem edunt & bibunt?* (S. Aug. ib.) Id eſt, populariter vivunt. Sed intelligendum eſt & Diſcipulos Joannis æmulatione quadam & zelo pro Magiſtri ſui documentis & inſtitutis; & Phariſæos invidia & obtrectandi libidine, atque verſipelli malitia, (S. Jo. Chr. h. 31. in Matt.) ut cum Joannis Diſcipulis Chriſti Diſcipulos committerent, ipſumque Dominum ad Joannis diſciplinam improbandam adducerent, id certatim objeciſſe, ut quiſque poterat: quorum ſententia diverſo loquendi modo, ſed tamen a veritate non alieno, a tribus Evangeliſtis inſinuata eſt. De publicis jejuniis Lege præſcriptis (*Lev.* 23. 27. 29.) non agitur, ſed de illis quæ vel ex traditione Seniorum, vel proprio cujuſque conſilio, privataque religione obſervabantur; quod quidem fiebat a Phariſæis ad opinionem ſanctitatis ſibi conciliandam: unde illud cujuſdam ex illa Secta in Templo ſe jactantis potius quam orantis: *Jejuno bis in Sabbato*, id eſt, quavis hebdomada: a Diſcipulis vero Joannis Baptiſtæ ob captivitatem Magiſtri, pro quo preces ad Deum fundebant: quod & ratio temporum, & obſecrationum mentio apud Lucam oſtendit.

13. *Et ait illis Jeſus: Numquid poſſunt filii ſponſi lugere quamdiu cum illis eſt ſponſus? Venient autem dies cum auferetur ab eis ſponſus; & tunc jejunabunt.* Sponſi filios vocat ejus amicos, ſodales, & pronubos, qui intra thalamum admittebantur cum ſponſo, ſicut cum ſponſa virgines, ejuſque nuptias variis lætitiæ (Marci 2.19.) ſignificationibus celebrabant (*Judic.* 14. *v.* 11. S. Marcus *Filios nuptiarum* vocat. Hebraiſmus eſt, quo ſibi dicuntur ad aliquid deſtinati, ſic *Filius mortis*, id eſt, dignus morte 11. *Reg.* 12. 5. & *Jo:* 17. 12. Judas Filius *perditionis dicitur*. *Lugere*, id eſt, *jejunare*, Marci 11. 19. Jejunia ſcilicet luctus ſigna. Unde Sabbato non jejunare religio erat Judæis, ſicnt & die Dominica non jejunare Chriſtianis religio eſt, quia Sabbatum apud illos, apud nos Dominica dies, lætitiæ dicata. Se unicum Eccleſiæ *ſponſum* eſſe Chriſtus indicat, (Jo. 3. 29.) quo nomine & a Joanne deſignatus fuerat, dicente *Qui habet ſponſam ſponſus eſt: Amicus autem ſponſi, qui ſtat, & audit eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Hoc ergo gaudium meum impletum eſt.* Oſtendit igitur Chriſtus cauſam, (S. Hier. in c. 9. Matt.) propter quam Joannes & ejus Diſcipuli jejunarent, ſuis Diſcipulis nunc quidem non congruere: cum illis ſcilicet non ſemper erat ſponſus, ſcilicet Chriſtus ipſe: cum iſtis autem ſemper verſabatur. Ventura autem ſignificat tempora, cum ipſi quoque Magiſtro orbati, non jejunia tantum luctus ſigna, ſed graviora quoque tolerarent. Æquum igitur eſſe eos, quos tam acerba manerent, frui interim brevis gaudii interuſurio, & majore indulgentia tractari. *Venient autem dies, cum auferetur ab eis ſponſus*, per Paſſionem, & in cęlos Aſſumptionem: *& tunc jejunabunt*. Hinc Eccleſia Quadrageſimale Jejunium ex A- (S. Aug. ſerm. 210. al. de Diverſis 74. c. 3.) poſtolica inſtitutione & traditione celebrat, ad ſacratiſſimos dies ſe præparans, quibus ejus ſponſus per paſſionem & mortem ab ea ablatus eſt.

14. *Nemo autem immittit commiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus: tollit enim plenitudinem ejus a veſtimento, & pejor ſciſſura fit. Neque mittunt vinum novum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres, & vinum effunditur, & utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt, & ambo conſervantur*. Similitudine duplici probat Chriſtus prudenti œconomia & indulgentia ſe cum Diſcipulis agere, non imponendo illis, quandiu ſub ipſo vitæ perfectioris ty-

Digitized by Google

tyrocinium agunt, auſterioris vitæ præcepta. Prima eſt panni veteris, altera utrium novorum. Nemo inſuit fruſtum panni novi, quod durum adhuc, rude, ac forte eſt, ad reſarciendam veſtem veterem ac detritam: Alioquin commiſſura illa, ſeu additamentum panni novi non diu hærebit, ſed ad ſe trahens & abrumpens id quod plenum adhuc & integrum erat in veſtimento veteri, pejorem ſciſſuram efficiet. Nemo etiam prudens infundit vinum novum in utres veteres; alioqui vini novi & adhuc ferventis ſpiritibus perrumpentibus utres franguntur, & vinum effunditur: ſed in utres novos, qui vini ferventis vim ferant. Sic Diſcipuli mei populari vitæ rationi aſſueti, adhuc rudes & infirmi, nondum Spiritu renovati ſunt: propterea hujuſmodi indulgentia adhuc egent, ut majora illis pondera præceptorum ita affectis non ſint imponenda.

S.Jo.Chryſ. Hom 23. in Matt.

S.Hier. in c. 9 Matt.

15. *Hæc illo loquente ad eos, ecce Princeps unus acceſſit, & adorabat eum dicens: Domine, filia mea modo defuncta eſt: ſed veni impone manum tuam ſuper eam, & vivet.* Poſt Matthæi vocationem & convivium, *Princeps Synagogæ* nomine *Jairus*, a quo res Synagogæ, ſcilicet conventus populi, lectio & interpretatio Scripturarum, publicæ preces, &c. dirigebantur; ſupplex ad Jeſum acceſſit, & procumbens ad pedes ejus dixit: *Domine, filia mea modo defuncta eſt*: Ipſam enim *in extremis* reliqui, jamque ſpiritum agebat, cum e domo diſceſſi ad te venturus, & tuam imploraturus opem. Et revera cum Jeſus in domum ejus iret, venerunt Archiſynagogi domeſtici, mortem filiæ ipſius nunciantes: *Filia tua mortua eſt: quid ultra vexas Magiſtrum?* Aut certe Marcus & Lucas apud quos Jairus ait, filiam ſuam *in extremis* eſſe, & jam *mori*, referunt quid ille dixerit, Matthęus autem quid voluerit atque cogitaverit: illi verba, hic voluntatem cui verba ſervire debent; eo quod certum ſit Jairum utrumque voluiſſe, & utrumque a Domino poſtulaſſe, ut filiam ſuam vel morientem ſalvam faceret, vel mortuam ſuſcitaret: ſed cum inſtituiſſet Matthæus totum breviter dicere, hoc patrem rogantem dixiſſe narravit, quod & ipſum voluiſſe, & Chriſtum feciſſe certum eſt. Atque ex variis hujuſmodi, ſed minime contrariis Evangeliſtarum locutionibus, rem plane utiliſſimam & perneceſſariam diſcimus, *Nihil in cujuſque verbis nos inſpicere debere, niſi voluntatem, cui debent verba ſervire; nec mentiri quemquam, ſi aliis verbis dixerit quid ille voluerit, cujus verba non dicit: ne miſeri aucupes vocum apicibus quodammodo litterarum putent ligandam eſſe veritatem; cum utique non in verbis tantum, ſed etiam in ceteris omnibus ſignis animorum, non ſit niſi ipſe animus inquirendus*. Filia mea *unica*, *annorum ferę duodecim* modo defuncta eſt: *ſed veni, impone manum tuam ſuper eam, & vivet*. Rudis erat & imperfecta Principis illius fides, qui Chriſtum ſolo verbo & imperio filiam ejus ſanare vel ſuſcitare poſſe nondum credebat: quamobrem rogat ut veniat, & manum imponat; id eſt, Dei potentiam & bonitatem pro puella invocet, cui invocationi ſeu orationi manuum impoſitionem Prophetæ adjungere ſolebant. Unde Moyſes Joſue manus imponere juſſus eſt, ut ille ad Moyſis preces Divini Spiritus acciperet incrementum. (*Num.* 27. 18. 20.) Et Naaman Syrus manum ſibi ab Eliſæo imponi & orationem ſuper ſe fundi optabat, ut Deo manum ſuam ſive potentiam ad Prophetæ præces inviſibiliter ſuper illum extendente, a lepra curaretur. (4. Reg. 5. v. 11.) *Putabam* (inquit) *quod egrederetur ad me, & ſtans invocaret nomen Domini Dei ſui, & tangeret manu ſua locum lepræ, & curaret me*. Unde S. Aug. de manuum impoſitione, quæ a Judæis ad Chriſtianos tranſiit, & ad Ritus ſacratiſſimos adhibetur, ait: *Manus impoſitio quid eſt aliud niſi oratio ſuper hominem?* Id eſt, orationis ſymbolum. Igitur minus præclare de Chriſto ſenſiſſe videtur ille Synagogæ Princeps, quam alii qui ſolo contactu; aut quam Centurio, qui ſolo juſſu ſanitatem a Chriſto reſtitui poſſe credebat.

Luc. 8. 41. Marci 5.22.

Marci 5. 35.

S.Aug. l. 2. de Conſenſu Ev. c. 28.

Luc. 8.

Lib. 3. de Bapt. cont. Donat. cap. 16.

16. *Et ſurgens Jeſus ſequebatur eum, & Diſcipuli ejus.* Cum autem Diſcipulis, & turba frequenti comitatus in Archiſynagogi domum pergeret, miraculum edidit, quo Jairi fides augeretur, & ad ſpem majoris miraculi divina Jeſu Chriſti potentia in filia ſua edendi, animus ejus excitaretur.

17. *Et ecce Mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus. Dicebat enim intra ſe: Si tetigero tantum veſtimentum ejus, ſalva ero.* Morbus erat fœdus & pudendus, pertinax, inveteratus, & incurabilis, ægritudine velut in naturam verſa. Duodecim erant anni ex quo infirmitatem illam patiebatur, & omnes facultates ſuas in Medicos erogaverat, nec quicquam profecerat, ut Marcus & Lucas referunt.
Marci 5. Hæc *acceſſit retro*, partim ex pudore, ob morbi fœditatem; partim ex me-
Luc. 8. tu, ne a turba, cui ſe admiſcuerat, ob legalem immunditiam ex morbo illo contractam repelleretur. (*Levit.* 15. 25.) *& tetigit fimbriam veſtimenti ejus*; extremam oram veſtis. Divinam ſcilicet virtutem miraculorum effectricem qua Chriſtus totus plenus erat, ex ejus carne vivifica in imas oras veſtimenti defluere certiſſime credens. *Dicebat enim intra ſe: Si tetigero tantum veſtimentum ejus, ſalva ero.* Eximia certe mulieris illius fides, ex cujus facto ac religione, & ſacrarum Reliquiarum, & Fidei in omnipotentiam Dei per illas miracula operantis, & ſanctos ſuos, prout ipſi placet honorantis atque glorificantis, confirmatur. Quænam fuerit illa mulier, haud anxie quærendum, cum ejus nomen Evangeliſtarum nullus indicet. *Martham* fuiſſe Lazari & Mariæ ſororem nonnulli colligunt ex libro *De Salomone*, quem perperam laudant ſub *S. Ambroſii* nomine, ſive ex Sermone 46. in Appendicem Ambroſianorum Operum cum aliis rejecto in Editione noviſſima Pariſienſi. Verum ea opinio improbabilis eſt. Civem fuiſſe Cæſareæ Philippi, quæ Chriſto ſtatuam ante domum ſuam poſuerit, accepti beneficii monumentum, tradunt *Euſebius* lib. 7. *Hiſt. Eccleſ.* cap. 18. *Sozomenus* lib. 5. cap. 21. & *Philoſtorgius*, lib. 7. n. 3. Certe S. Ambroſius curationis hujus miraculum diligenter explicans lib. 6. Comment. in Lucam, n. 57. & 58. *Marthæ* nullatenus meminit. Nec admodum refert cujus fuerit, aut quo vocata ſit nomine; ſed fidem ejus eximiam fuiſſe, ut dixi, certum eſt, quæ ex contactu veſtis Chriſti ſanitatem ſe conſequi poſſe credidit, quaſi ipſum eſſe noſcens, intus docente Spiritu ſancto, de quo a Propheta prædictum eſſet: *Et orietur vobis timentibus nomen me-*
Malac. 4. 2. *um Soljuſtitiæ, & ſanitas in pennis ejus.*

18. *At Jeſus converſus, & videns eam dixit: Confide, filia, fides tua te ſal-*
Marc. 5. *vam fecit. Et ſalva facta eſt mulier ex illa hora.* Converſus eſt Jeſus, quaſi igno-
Luc. 8. rans & quærens quis ipſum tetigiſſet, virtutem de ſe ipſo exiviſſe teſtatus, ut Marcus & Lucas referunt: ut mulier videns ſe latere non poſſe, ipſa ſe proderet, ac miraculum in ſe editum coram omnibus declararet, quod revera contigit. Nam cum ſubito ſiccatus eſſet fons ſanguinis ejus, & Chriſtus humano more agens & loquens dixiſſet, *Quis eſt qui me tetigit?* & negantibus omnibus, Pe-
Luc. 8. trus & qui cum illo erant, reſpondiſſent: *Præceptor, turbæ te comprimunt, & affligunt, & dicis, Quis me tetigit?* Rurſuſque Jeſus dixiſſet, *Tetigit me aliquis; nam ego novi virtutem de me exiiſſe. Videns mulier quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes ejus: & ob quam cauſam tetigerit eum, indicavit coram omni populo: & quemadmodum confeſtim ſanata ſit.* Tunc dixit illi Jeſus; *Confide filia*, bono animo eſto, *Fides tua te ſalvam fecit.* Fides in Deum & in me tua tibi ad ſanitatem impetrandam profuit. *Et ſalva facta eſt mulier ex illa hora*, qua veſtimentum Chriſti tetigerat: vel, Chriſti verbo confirmata illi ſanitas eſt, quam contactu veſtis ejus fuerat conſequuta.

19. *Et cum veniſſet Jeſus in domum Principis* Synagogæ, Jairi *& vidiſſet tibicines*, ex more gentis ad plangendos mortuos, & ad pompam funebrem adhibitos;

Digitized by Google

tos, *& turbam tumultuantem*, domeſticorum ſcilicet, cognatorum, amicorum multitudinem, mortem immaturam puellæ deplorantium; *dicebat: Recedit, non eſt enim mortua puella, ſed dormit*. Procul næniæ, & funebris ille apparatus. Non enim ita mortua eſt puella, quemadmodum vos putatis, ut in morte manſura ſit, nec reſurrectura niſi in noviſſimo dic; ſed mox ſuſcitanda eſt; unde ejus exceſſus tam brevi duraturus, ſomno ſimilior eſt, quam morti. *Et deridebant eum*, cum ſenſum verborum ejus non caperent. Jeſus autem, ejectis omnibus qui planctu & ejulatu domum implebant, ſoliſq; patre & matre puellæ, & Petro, Jacobo & Joanne fratre Jacobi ſecum aſſumptis; ingreſſus eſt in cubiculum ubi puella defuncta jacebat. *Et tenuit manum ejus:* tetigit manum, ut facere ſolemus cum aliquem a ſomno excitamus; cum ut oſtenderet vivificandi vim ex conjuncta Divinitate carni ſuæ convenire; tum æque facile ſibi eſſe mortuos ſuſcitare, quam expergefacere dormientes. Addunt alii Evangeliſtæ eum clamaſſe: *Puella, ſurge:* ut non ſolum geſtu, ſed & voce ipſa, quaſi cum dormiente agere videretur. Addunt illam ambulaſſe, & juſſiſſe Chriſtum illi cibos apponi, ad reſurrectionis ſcilicet illius veritatem confirmandam. Addunt denique, Chriſtum præcepiſſe parentibus puellæ, ne alicui dicerent quod factum erat, quod & aliis præſentibus juſſum intelligendum eſt a Chriſto, ut oſtentationem & inanem gloriam fugiendam exemplo ſuo doceret: nam ipſum abſolute voluiſſe ut miraculum illud publica fama vulgaretur, ſequentia hęc Evangeliſtę noſtri verba oſtendunt: *Et exiit fama hæc in univerſam terram illam*, ſcilicet Galilæam. *Marci 5. Luc. 8.*

20. *Et tranſeunte inde Jeſu, ſecuti ſunt eum duo cæci, clamantes & dicentes: Miſerere noſtri, Fili David*. Cum autem ex Jairi domo in domum ſuam Capharnaum Chriſtus reverteretur, duo cæci miraculi fama in ſpem recipiendi viſus erecti, ſecuti ſunt eum, clamore ſanitatis vehemens deſiderium, & ardorem fiduciæ exprimentes. Clamabant autem: *Miſerere noſtri, Fili David*. Hoc eſt, non dubitamus, optime Salvator Davidi promiſſe, & hactenus, & imprimis hoc tempore a nobis expectate, quin viſum nobis reſtituere poſſis, ſi velis: noſtræ igitur calamitatis miſerere, ut id beneficii nobis impræſentiarum præſtes. *Fili David*. Honorificentiſſima erat hæc appellatio; unde Prophetæ quoque ſæpius Reges quos honorare & magnos oſtendere volebant, eo nomine appellabant, ut S. Joannes Chryſoſtomus obſervat. Verum altius quiddam cęci illi jam intus a Chriſto illuminati cogitabant & credebant, ſcilicet, ipſum eſſe Meſſiam a Deo promiſſum Davidi, de quo prædictum erat a Prophetis, quod aperturus eſſet oculos cæcorum *Iſ.* 35. 5. & 42. 7. Chriſtum *Davidis* nomine Prophetas appellare, manifeſtum eſt. *Ezech.* 34. v. 23. & 24. *Et ſuſcitabo ſuper eas Paſtorem unum, qui paſcat eas, ſervum meum* David, &c. Et *Filii David* nomine ſignificatum Meſſiam tempore Prædicationis Chriſti, conſtat ex *Matth. c.* 12. v. 23. *Et ſtupebant*, inquit, *omnes turbæ, & dicebant: Numquid hic eſt Filius David?* Certe frequentiora & majora veteribus exemplis miracula jam hoc effeciſſe, ut Jeſus a multis non Propheta tantum, ſed promiſſus ille Meſſias crederetur, perſpicuum eſt ex *Joannis* 7. v. 26. & 31. *Numquid vere cognoverunt Principes quia hic eſt Chriſtus? . . . De turba autem multi crediderunt in eum, & dicebant: Chriſtus cum venerit, numquid plura ſigna faciet, quam quæ hic facit?* Cæcos autem, de quibus alii Evangeliſtæ narrant, ſcilicet S. Marcus c. 10. v. 46. & S. Lucas c. 18. 35. alios eſſe ab iſtis, quamvis circumſtantiæ quædam ſimiles ſint, ex illorum occurſu prope Jericho, Chriſti interrogatione diverſa, illorum curatione in via, non in domo, variiſque aliis circumſtantiis, & ex S. *Matthæo* illam ſeorſim ab illorum duorum illuminatione commemorante, nempe c. 20. v. 29. perſpicuum & exploratum eſt. *S. Jo. Chryſ. hom. 33. in Matth.* *S. Aug. l. 2. de Conſenſu Ev. c. 29.*

Digitized by Google

21. *Cum autem veniſſet domum, acceſſerunt ad eum cæci. Et dicit eis Jeſus: Creditis quia hoc poſſum facere vobis? Dicunt ei: Utique, Domine.* Illos non illuminavit in via, ut eorum fidem ac perſeverantiam magis experiretur & excitaret. Diſtulit itaque beneficium, donec in domum ſuam, in qua in urbe Capharnaum habitabat, ſive conducta, ſive commodata, veniſſet. Illos interrogavit: *Creditis quia hoc poſſum facere vobis?* Non dixit, Creditis quod poſſim precibus id a Deo impetrare, ſed quod ipſe poſſim id facere propria virtute? *Dicunt ei: Utique, Domine.* Firmiter & abſque hæſitatione credimus. *S. Joan. Chryſ. Hom. 33 in Matt.* *Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundum fidem veſtram fiat vobis.* Siquidem id me poſſe creditis, fiat: illuminentur oculi veſtri. Ita poro locutus eſt, ut & fidem eorum firmiorem redderet, ſimulque oſtenderet ipſos ſaluti ſuæ fuiſſe cooperatos, & teſtaretur non adulationis verba iſta fuiſſe, ſed firmæ de divina ſua potentia perſuaſionis & fidei. Unde non dixit, Aperiantur oculi veſtri; ſed, *Secundum fidem veſtram fiat vobis.* Id pene ſemper faciebat Chriſtus antequam corpora curaret, cum ut eos quos ſanabat, ſecundum animam perficeret, melioreſque redderet: tum ut alios eorum exemplo erudiret, ut in paralytico & Centurione videre eſt. Ita & hic latentem cæcorum fidem diſcuſſit, ut augeret ac perficeret, aliiſque per hoc *2. Cor. 4.* miraculum & eorum exemplum fulgeret *illuminatio Evangelii gloriæ Chriſti qui eſt imago Dei.*

22. *Et aperti ſunt oculi eorum.* Protinus viderunt, completo in illis Prophetæ oraculo, Pſalmo 145. 8. *Dominus illuminat cæcos.* Et ut inanem gloriam ſincere & ex animo fugere ſe oſtenderet, neque miracula edere ad nominis celebritatem conſequendam, *Comminatus eſt illis Jeſus, dicens;* *S. Hier. in c. 9. Matt.* *Videte ne quis ſciat.* Ipſi graviter ac ſevere prohibuit, ne opus admirabile proderent, ſed collato beneficio taciti fruerentur. *Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum in tota terra illa.* Famam ejus in univerſa regione celebraverunt, non pertinacia, ſed grati animi ſenſu. Intelligebant enim Chriſtum modeſtiæ cauſa id prohibuiſſe, non abſolute: ſui autem eſſe officii ut Medici potentiſſimi ac optimi beneficentiam prædicarent. *Et Dominus propter humilitatem fugiens jactantiæ gloriam hoc præceperat, & illi propter memoriam gratiæ non poſſunt tacere beneficium.*

23. *Egreſſis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem.* Cum porro egreſſi eſſent cæci, qui viſum beneficio Jeſu receperant, oblatus eſt ei homo a dæmone vexatus, qui ipſi linguæ uſum interceperat. Unde ipſum dæmonium S. Lucas *mutum* appellat ab effectu, quia impedito *Luc. 11, 14.* & ligato locutionis organo, hominem mutum effecerat. Græca vox κωφὸς ſurdum æque ſignificat ac mutum, & hæc duo ita conjuncta eſſe nemo neſcit, ut qui ſurdi ſunt a nativitate, etiam muti ſint, cum diſcere numquam potuerint quomodo voces formandæ.

24. *Et ejecto dæmonio, locutus eſt mutus, & miratæ ſunt turbæ, dicentes: Numquam apparuit ſic in Iſrael.* Imperio Chriſti dæmon ex infelicis hominis corpore protinus ejicitur, non fidei ejus, ac precum intuitu, cum nec linguæ compos eſſet ut liberationem ſuam poſtulare; nec mentis, eam ut optare poſſet; ſed intuitu fidei ac pietatis offerentium. Populus vero tot viſis vel auditis miraculis a Jeſu hac ipſa die editis, ſcilicet Reſurrectione filiæ Jairi, curatione Hemorrhoiſſæ, illuminatione cæcorum, & hujus dæmoniaci liberatione, ac linguæ illius ſolutione, in admirationem raptus; ſtuporem ſuum his verbis exprimebat: *Numquam apparuit ſic in Iſrael:* Id eſt, tot ac tanta miracula, in omni morborum genere, non contactu ſolum; ſed & verbo, tam celeriter, tanta auctoritate ac poteſtate, a nemine ante hac edita ſunt, ne a Moſe quidem, aut Prophetis. Chriſtum porro mutorum linguas

Digitized by Google

linguas ſoluturum prædixit Iſaias capite 35. verſ. 4. & 6.

25. *Phariſæi autem dicebant: In principe dæmoniorum ejicit dæmones.* Phariſæi invidia cæci, operum & ſignorum a Chriſto Jeſu editorum admirabilitatem negare cum non poſſent, diabolica malitia modum calumniantur: non divina virtute, ſed Principis dæmonum ope, & arte magica, hæc a Jeſu effici blaſphemant. Quam calumniam ac blaſphemiam ab iiſdem gloriæ ſuæ æmulis repetitam Chriſtus refellit Matth. 12. Quid hac Phariſæorum calumnia dementius? Nam dæmonia a dæmone ejici, impoſſibile eſt, cum ſuos juvare confirmareque ſoleant, non deſtruere. Præterea, Chriſtus non dæmonia tantum ejecit, verum etiam leproſos mundavit, mortuos ſuſcitavit, tempeſtates ſedavit, hominum peccata propria poteſtate dimiſit, æternam immortalitatis beatitudinem prædicavit, ac denique ad Patrem converſos adduxit, quæ omnia nec vellent facere dæmones, nec poſſent. Ad idola enim homines adducunt, a Deo abducunt: nullam eſſe futuram vitam perſuadere conantur: contumeliarum impatientiſſimi ſunt, & quid in ſui contemptores non tentarent, niſi illorum malitiæ frœnum injiceretur qui ipſis cultoribus ſuis ſunt exitio? Chriſtus autem his aliiſque contumeliis ne commotus quidem eſt; tantum abeſt ut illatas ſibi tam graves injurias ultus ſit. Et non ſolum non punivit Phariſæos inſipientes, ſed ne leviter quidem impræſentiarum objurgavit, ſimul & manſuetudinem oſtendens, & hac ratione illorum maledicentiam redarguens, ſequentibuſque miraculis evidentiorem exhibens Divinitatis ſuæ demonſtrationem. S. *Jo. Chryſ. Hom.* 33. *in Matth.*

26. *Et circuibat Jeſus omnes civitates & caſtella, docens in Synagogis eorum, & prædicans Evangelium Regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.* Beneficentiam & charitatem non ſolum in majores urbes, ſed & in vicos & caſtella Galilææ diffundens, docebat in Synagogis eorum, quæ non ſolum in civitatibus, ſed etiam in vicis majoribus ac frequentioribus conſtitutæ fuiſſe videntur, & prædicabat Evangelium Regni, ſeu Legem novam ad Regnum cælorum perducentem; & omnis generis morbos propria virtute curabat: *Ut quibus ſermo non ſuaſerat, opera perſuaderent.* In urbibus vero & caſtellis & villis, id eſt, magnis & parvis, Evangelium æqualiter prædicavit: *Ut non conſideraret Nobilium potentiam, ſed ſalutem credentium.* De ſolo denique Domino proprie dicitur; *Curans omnem languorem & omnem infirmitatem*: quippe cui nihil impoſſibile eſt. S. *Hieron. in c.* 9. *Matth.*

27. *Videns autem turbas, miſertus eſt eis: Quia erant vexati, & jacentes ſicut oves non habentes Paſtorem.* Vidit Jeſus plebem Iſraeliticam peſſime haberi ab iis qui paſcere ipſos debebant, Sacerdotibus & Legiſperitis, qui piis monitis illos inſtruere, & ab erroribus aut vitiis revocare non curabant, ſed honori commodiſque ſuis unice ſerviebant, *Vindicantes improbiſſimis quæſtibus nomen Religionis, & præferentes ad ſordidiſſimas negotiationes titulum ſanctitatis* (ut Salviani verbis utar.) Vidit (inquam) ipſos animo vexari, diſſipari, & hinc a Phariſæis, inde a Saducæis in diverſas partes trahi, ita ut quid ſequerentur, quid fugerent, non ſatis ipſis exploratum eſſet: Vidit languentes ſicut oves non habentes Paſtorem, qui Paſtorali animo gregem curaret. Infelici namque Judæorum ſtatui tunc temporis congruebat illud Jeremiæ vaticinium: *Grex perditus factus eſt populus meus: Paſtores eorum ſeduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus: de monte in collem tranſierunt, obliti ſunt cubilis ſui.* Ideo Chriſtus intima & vehementi commiſeratione erga ipſos eſt affectus, *Viſcera miſericordiæ*, gerens, *in quibus viſitavit nos Oriens ex alto*, Deus noſter, & miſericordia noſtra. *Jerem.* 50. 6. *Luc.* 1.

28. *Tunc dicit Diſcipulis ſuis: Meſſis quidem multa, operarii autem pauci Rogate ergo Dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.* Meſſis quidem *Jo.* 4. 35.

berrima, ingens multitudo populi tum Iſraelitici, tum Gentilis, jam *alba ad meſſem*, matura & parata ad audiendum Evangelium, ad accipiendam doctrinam ſalutis. *Rogate ergo Dominum meſſis*, Deum ſcilicet, cujus providentiſſima miſericordia & gratia ſingulari Miniſtri fideles & idonei vocantur, Eccleſiæque dantur, *ut mittat operarios*, Prædicatores ſcilicet ac Paſtores, qui prędicare non poſſunt & regere gregem niſi mittantur cum peculiaribus mandatis & auctoritate; *operarios*, non ſolo titulo, ſed reipſa tales, muneris exercendi ſtudioſos. Iſti ſunt operarii, de quibus Pſalmiſta loquitur: *Qui ſeminant in lacrymis, in exultatione metent. Euntes ibant, & flebant, mittentes ſemina ſua: Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos.* Et ut apertius loquamur: *Meſſis multa, omnis turba credentium eſt. Operarii autem pauci, & Apoſtoli, & imitatores eorum, qui mittuntur ad meſſem.* Meſſis multa: *Non mitto vos*, inquit, *ad arandi ſeminandique laborem, ſed ad ſegetis jam præparatam meſſem*: Quod S. Joannes aliis verbis expreſſit: *Alii*, inquit, *laboraverunt, & vos introiſtis in labores eorum.* Quibus verbis ipſos in modeſtia continebat Chriſtus, ne ſibi ipſis Evangelicæ Prædicationis fructum tribuerent atque arrogarent: & cum magnos labores jam præceſſiſſe oſtenderet, promptiores eos reddebat, ipſiſque ad ſtrenue operandum in Meſſe Domini colligenda addebat animos. *Rogate ergo Dominum meſſis*, &c. His verbis doni magnitudinem oſtendit, & ſeipſum eſſe meſſis Dominum, qui duodecim Apoſtolos mittit & inaugurat. Nam ſi ad metendum operarios mittebat, palam eſt quod ipſos non mitteret ut aliena meterent, ſed quæ per Prophetas ſeminaverat.

Pſal. 125. S. Hier. in c. 9. Matt.

Joan 4. 38.

S. Jo. Chryſ. Hom. 33. in Matth.

SENSUS MORALIS.

ET *ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto.* Paralyticus ille hominis lapſi typus eſt. Natura & voluntas humana, Adami peccato vitiatæ, ſpiritalem paralyſim contraxerunt, impotentiam operandi, loquendi, cogitandi ſupernaturalia, & quę neceſſaria ſunt ad ſalutem, niſi gratia medicinali Salvatoris ſanentur, ſine qua ad ea nos movere nullatenus poſſumus, ut ipſe ait: *Sine me nihil poteſtis facere*: &, *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me, traxerit eum.* Et, *Deus eſt enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere, pro bona voluntate.* Ut ergo velimus, ſine nobis operatur; cum autem volumus, & ſic volumus ut faciamus, nobiſcum cooperatur: „Tamen ſine illo vel o-
„ perante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera ni-
„ hil valemus .... Idonea fuit humana natura per liberum arbitrium vulnerare
„ ſe, ſed jam vulnerata & ſaucia non eſt idonea per liberum arbitrium ſanare
„ ſe. Si enim volueris intemperanter vivere ut ægrotes, ad hoc Medicum non
„ requiris: ad labem ſufficis tibi. Cum autem intemperanter agens cęperis eſſe
„ ægrotus, non ſic potes ab ęgritudine liberare te, quomodo potuiſti per intem-
„ perantiam te in ægritudinem præcipitare. Et tamen Medicus etiam ſano præci-
„ pit temperantiam. Bonus Medicus hoc facit, non vult eſſe neceſſarius ægro-
„ tanti. Sic etiam Dominus Deo creato homini ſine vitio temperantiam præci-
„ pere dignatus eſt: quam ſi ille ſervaſſet, Medicum poſtea morbo ſuo non deſi-
„ deraret. Sed quia non ſervavit, languidus factus eſt, cecidit, infirmus genuit
„ infirmos. Et tamen in omnibus, qui naſcuntur, infirmis Deus quod bonum eſt,
„ operatur, formando corpus, vivificando corpus, alimenta præbendo, pluviam
„ ſuam & ſolem ſuum ſuper bonos & malos dando: non eſt unde accuſent bonum,
„ nec mali. Inſuper etiam genus humanum juſto ſuo judicio condemnatum no-
„ luit in interitum ſempiternum relinquere: ſed miſit & Medicum, miſit Salva-
„ torem, miſit eum qui gratis ſanaret, qui ſanatis etiam mercedem daret. Ni-
„ hil addi ad iſtam benevolentiam poteſt. Quis eſt qui dicat, Sanem te, & do
„ tibi

Joann. 15. 5. Joann. 6. 44. Philipp. 2. 13.

S. Aug. l. de Gratia & libero Arbitrio c. 17. Idem ſerm. 156. alias 13. de Verbis Apoſtoli.

„ tibi mercedem? Optime fecit. Sciebat enim ſe divitem veniſſe ad paupe-
„ rem: & ſanat ægrotos, & ſanitatis donat, & non aliud quam ſeipſum donat.
„ Salvator eſt adjutorium languidi, ipſe Salvator eſt præmium ſanati.

Paralyticus in lecto jacens, mala cupiditate languentem animam ſignificat, vi-
ribuſque ad bonum agendum deſtitutam. „ Infirmo ne accidat tentatio, & eum
„ frangat, timendum eſt: languens autem jam cupiditate aliqua ægrotat, &
„ cupiditate aliqua impeditur ab intranda via Dei, a ſubeundo jugo Chriſti.
„ Attendite illos homines volentes bene vivere, jam ſtatuentes bene vivere, &
„ minus idoneos mala pati, ſicut parati ſunt bona facere. Pertinet autem ad Chri-
„ ſtianam firmitatem, non ſolum operari quæ bona ſunt, ſed & tolerare quę ma-
„ la ſunt. Qui ergo videntur fervere in operibus bonis, ſed imminentes paſſio-
„ nes tolerare nolle, aut non poſſe, infirmi ſunt. Qui vero aliqua cupiditate
„ mala amatores mundi ab ipſis bonis operibus recreantur, languidi & ægroti
„ jacent: quippe qui ipſo languore, tamquam ſine ullis viribus, nihil boni poſ-
„ ſunt operari. Talis in animo Paralyticus ille fuit, quem cum ad Dominum in-
„ ferre non poſſent, qui eum portabant, tectum aperuerunt, & depoſuerunt: id-
„ eſt, tamquam ſi in anima hoc velis facere, ut tectum aperias, & deponas ad
„ Dominum animam paralyticam, diſſolutam omnibus membris, & vacantem
„ ab omni opere bono, gravatam utique peccatis ſuis, & languentem mor-
„ bo cupiditatis ſuæ. Si ergo diſſoluta ſint membra omnia, & eſt paralyſis
„ interior, ut pervenias ad Medicum, (forte enim latet Medicus, & intus
„ eſt, hoc eſt, verus intellectus in Scripturis occultus eſt) exponendo quod
„ occultum eſt aperi tectum, & depone paralyticum.

S. Aug. ſer. 46. de paſtoribus al. de Tempore 265. c. 6.

Verum cum ſe offerre ipſe Chriſto ſupremo animarum Medico non poſſit,
Eccleſiæ, priorumque precibus ac fide illi offerendus & commendandus eſt. „ Pri-
„ mum omnium unuſquiſque æger petendæ precatores ſalutis debet adhibere,
„ per quos noſtræ vitæ compago reſoluta, actuumque noſtrorum clauda veſtigia
„ verbi cæleſtis remedio reformentur. Sint igitur aliqui monitores mentis, qui
„ animum hominis, quamvis exterioris corporis debilitate torpentem, ad ſu-
„ periora erigant. Quorum rurſus adminiculis & attollere & humiliare ſe faci-
„ lis, ante Jeſum locetur, Dominico videri dignus adſpectu. Humilitatem e-
„ nim reſpicit Dominus ... Magnus Dominus, qui aliorum merito ignoſcit a-
„ liis, & dum alios probat, aliis relaxat errata. Cur apud te homo collega
„ non valeat, cum apud Dominum ſervus & interveniendi meritum, & jus
„ habeat impetrandi? Diſce qui judicas, ignoſcere: Diſce qui ægeres, impe-
„ trare. Si gravium peccatorum diffidis veniam, adhibe peccatores, adhibe
„ Eccleſiam, cujus contemplatione, quod tibi Dominus negare poſſet, ignoſcat.

S: *Amb. l. 5 in Lucam n. 10. & 11.*

2. *Et videns Jeſus fidem illorum, dixit paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua.* Radix morborum corporis, eſt peccatum. Ideo Chriſtus ut paralyticum in ſpem ſanitatis erigat, peccata ipſi remittit, & remiſſa eſſe ſignificat. Quamvis ergo & naturales interdum morborum corporalium cauſæ ſint, ſępe tamen ex hominum culpa cauſam trahunt, ut colligitur ex *Joannis* 5. verſ. 14. & 1. *Corinth.* 11. verſ. 30. Quamobrem quando corpore nos male affectos eſſe contingit, de animæ noſtræ ſalute & curatione per ſinceram converſionem & veram pęnitentiam ſatagere imprimis debemus, Deoque & Chriſto ſummo Medico verbis Pſalmiſtæ ſupplicare, *Sana animam meam, quia peccavi tibi.* Ideo ſæpe morbi corporis a Deo immittuntur, ut animi ęgritudines ſanentur, ut ſuperbiæ tumor curetur, ut abuſus ſanitatis puniatur, laſciviens caro dometur, ut ad Deum animus revertatur. Pſalm. 15. 4. *Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea acceleraverunt .... Salus corporis quando ad bene operandum accepta deſpicitur, quanti ſit muneris amiſſa ſentitur & infructuoſe ad ultimum quæritur, quæ congruo conceſſa tempore utiliter*

S. Greg. M. p. 3 Curæ Paſtoral. Admonit. 13.

non habetur. Unde bene per Salomonem dicitur: „ Ne des alienis honorem tuum
„ & annos tuos crudeli: ne forte impleantur extranei viribus tuis, & labores
„ tui ſint in domo aliena, & gemas in noviſſimis, quando conſumpſeris carnes
„ & corpus tuum. „ Qui namqe a nobis alieni ſunt, niſi maligni ſpiritus, qui
Prov. 3. „ a cæleſtis ſunt patriæ ſorte ſeparati? Quis vero honor noſter eſt, niſi quia in lu-
„ teis corporibus conditi, ad Conditoris tamen noſtri ſumus imaginem & ſimilitu-
„ dinem creati? Vel quis alius crudelis eſt, niſi ille Angelus apoſtata, qui & ſe-
„ metipſum pœna mortis ſuperbiendo perculit, & inferre mortem humano generi
„ etiam pepercit? Honorem itaque ſuum alienis dat, qui ad Dei imaginem & ſi-
„ militudinem conditus, vitæ ſuæ tempora malignorum ſpirituum voluntatibus
„ adminiſtrat. Annos etiam ſuos crudeli tradit, qui ad voluntatem male domi-
„ nantis adverſarii accepta vivendi ſpatia expendit. Ubi bene ſubditur: *Ne for-*
„ *te impleantur extranei viribus tuis, & labores tui ſint in domo aliena.* Quiſquis
„ enim per acceptam valetudinem corporis, per tributam ſibi ſapientiam mentis,
„ non exercendis virtutibus, ſed perpetrandis vitiis elaborat, nequaquam ſuis vi-
„ ribus ſuam domum, ſed extraneorum habitacula, id eſt, immundorum ſpiri-
„ tuum facta multiplicat, nimirum vel luxuriando vel ſuperbiendo agens, ut e-
„ tiam ſe addito, perditorum numerus creſcat. Bene autem ſubditur: *Et gemas in*
„ *noviſſimis, quando conſumpſeris carnes & corpus tuum.* Plerumque enim acce-
„ pta ſalus carnis per vitia expenditur: ſed cum repente ſubtrahitur, cum mole-
„ ſtiis caro atteritur, cum jam egredi anima urgetur, diu male habita quaſi ad
„ bene vivendum ſalus amiſſa requiritur. Et tunc gemunt homines quod Deo ſer-
„ vire noluerunt, quando damna negligentiæ ſuæ recuperare ſerviendo nequa-
Pſ. 77. „ quam poſſunt. Unde alias dicitur: Cum occideret eos, quærebant eum . . . .
„ Admonendi ſunt ægri, ut conſiderent quanta ſalus cordis ſit moleſtia corpora-
„ lis, quæ ad cognitionem ſui mentem revocat, & quam plerumque ſalus abji-
„ cit, infirmitatis memoria reformat: ut animus qui extra ſe in elationem duci-
„ tur, cui ſit conditioni ſubditus, ex percuſſa quam ſuſtinet carne memoretur.
Num. 22. „ Quod recte per Balaam in ipſa itineris ejus retardatione ſignatur. Balaam nam-
„ quam pervenire ad propoſitum tendit, ſed ejus votum animal cui præſidet, præ-
„ pedit. Prohibitione quippe immorata aſina Angelum videt, quem humana
„ mens non videt: quia plerumque caro per moleſtias tarda flagello ſuo menti
„ Deum indicat, quem mens ipſa carni præſidens non videbat: ita ut anxietatem
„ ſpiritus proficere in mundo cupientis, velut iter tendentis impediat, donec ei
„ Inviſibilem, qui ſibi obviat, innoteſcat. Unde & bene per Petrum dicitur:
2. Petri 2. „ *Correptionem habuit ſuæ veſaniæ ſubjugale mutum, quod in hominis voce lo-*
„ *quens prohibuit Prophetæ inſipientiam.* Inſanus quippe homo a ſubjugali mu-
„ to corripitur, quando elata mens humilitatis bonum quod tenere debeat, ab af-
„ flicta carne memoratur. Sed hujus correptionis donum idcirco Balaam non ob-
„ tinuit, quia ad maledicendum pergens, vocem non mentem mutavit. Admo-
„ nendi ſunt ægri, ut conſiderent quanti ſit muneris moleſtia corporalis, quæ &
„ admiſſa peccata diluit, & ea quæ admitti poterant, compeſcit; quæ ſumpta
„ ab exterioribus plagis concuſſæ menti pœnitentiæ vulnera infligit.

3. *Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra ſe: Hic blaſphemat*: Quid prodeſt ſcientia legis ſine charitate? *Scientia inflat, charitas ædificat.* Doctores cæci, infideles, ſuperbi, invidi, calumniatores, vocant bonum malum, & malum bonum, lucem tenebras, & tenebras lucem; Chriſto blaſphemiam affingunt, Sancto ſanctorum peccatum exprobrant; ſcandalum ſine cauſa patiuntur: ſed ſcandali Pha-
S. Aug. ſerm. 2. in Pſ. 36. riſaici nullam habendam eſſe rationem Chriſtus exemplo ſuo docet. Ipſo paralytico languidiores erant Scribæ. *Fecit ergo Medicus aliquid & in corpore paralytici; ut & illorum qui talia dixerunt, interiorem paralyſim ſanaret. Fecit enim quod viderent, & dedit quod crederent.*

4. *Et*

4. *Et cum vidiſſet Jeſus cogitationes eorum, dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris?* Admiranda Chriſti lenitas, & manſuetudo, atque in neceſſariæ correptionis officio imitanda. Cogitandum ſerio Chriſtum ſummum Judicem omnium homiuum corda noſtra ſcrutari, cogitationes intueri. *Homo enim videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor.* 1.Reg.16.7. Cognoſcit & judicaturus eſt omnes cogitationes hominum, malas, temerarias, vanas, otioſas: *Ut quid* ergo *cogitatis mala in cordibus veſtris?* Ut quid cor veſtrum ſollicite non cuſtoditis? Ut quid cor veſtrum non eſt rectum cum Deo, nec fideles eſtis in teſtamento ejus, qui bonus eſt rectis corde? *Spreviſti omnes diſcendentes a judiciis tuis* (inquit Propheta) *quia injuſta cogitatio eorum.* Pſal. 112. verſ. 118. Ibi acceditur, ibi diſceditur. Omnia opera vel mala, vel bona, a cogitatione procedunt. *In cogitatione quiſque innocens, in cogitatione reus eſt*: propter quod ſcriptum eſt: *Cogitatio ſancta ſervabit te.* Prov.2.11. Et alibi legitur, *In cogitationibus impii interrogatio erit.* Sap. 1. 9. Et Apoſtolus, *Cogitationibus*, ait, *accuſantibus aut etiam defendentibus.* Rom.2.15. Ubi autem felix eſt, qui in cogitatione miſer eſt? Aut quomodo ibi miſer non eſt, qui ad nihilum redactus eſt? *Magna quippe eſt ſterilitas, inquitas.* Et, *Ad nihilum redactus eſt in conſpectu Dei malignus.* S.Aug.ſerm. 24 in Pſ. 18. Quamobrem *Mundemus nos ad omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei.* 2.Cor.7.1. " Coinquinatio ſpiritus quæ eſt? Libido. Coinquinatio carnis?
„ Perpetratio adulterii. Sed quid prodeſt quia caro munda eſt, & habitator
„ carnis immundus? Ille qui forte mundus eſt in carne, adulterum eum Deus
„ tenet in corde, ſicut Dominus dicit: *Amen dico vobis, Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* Matt 5.28. Iſta eſt
„ coinquinatio ſpiritus. Quando autem fit perfecta ſanctificatio? Quan-
„ do eſt carnis & ſpiritus. Sunt enim homines qui temperant ſe a fa- S.Aug.ſerm: 45. alias 12. ex editis a Sirmondo.
„ ctis, & non temperant ſe a cogitationibus malis: ſaciunt mundatio-
„ nem carnis, & non ſaciunt mundationem ſpiritus. Tales ideo non fa-
„ ciunt, quia timent homines. Libido ardet, timor revocat. Quid ti-
„ mes? Inveniri & damnari; inveniri & expompari. Ergo incoinquina-
„ ta videtur caro, ſed non eſt perfecta ſanctificatio: quia quid dicit A-
„ poſtolus? *Mundemus nos ab omni coinquinatione carnis & ſpiritus.* Ut
„ quomodo te temperas a malis factis, ſic te temperes a mala voluntate, a
„ malis cogitationibus. A malo ſacto contine, & mundas te a coinquinatione
„ carnis: a mala voluntate abſtine te, & mundas te a coinquinatione ſpiritus.

5. *Ut autem ſciatis, quia Filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata; tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.* Poteſtatem remittendi peccata Chriſtus non ſolum iu terra exercuit, ſed Eccleſiæ ſuæ, & Apoſtolorum Succeſſoribus qui eam regunt, excercendam commiſit. Verum non dimittuntur, niſi toto corde ad Deum converſis & vere pœnitentibus, qui ſanatum paralyticum imitantur, qui a peccati habitu, prava conſuetudine, proximis occaſionibus ſurgunt, a terrenarum rerum ſtudio & amore ad cæleſtia ſe erigunt, & ſurſum cor habent ad Dominum: qui tolluut lectum in quo jacebant, carnem ſcilicet continent iu officio, voluptatibus renuntiant, pravarum cupiditatum objecta removent, in quibus adhæſione & fruitione criminoſa quieſcebant: qui denique ambulant in via Mandatorum Dei, & in cor ſuum redeunt, ibique Deo ſolo ſruentes, illique fideliter ſervientes, ac illum ſuper omnia diligentes, ad Paradiſum unde exciderant, revertuntur. *Lectum ſanus jubetur portare, & ire in domum ſuam, ut remiſſione peccatorum convaleſcentibus per ſpem bonam membris animæ, hoc corpus reſtaurare intelligatur: ut jam non in carnalibus gaudiis tamquam in lecto requiſcat infirmitas animi, ſed magis ipſa contineat affectiones carnales, & tendat ad requiem ſecretorum cordis ſui . . . . Dominus opem ferat* S.Aug.lib.2. Quæſt. Evangel. Quæſt. 4. Pſ. 40. 4.

„ *ferat illi ſuper lectum doloris ejus*. Lectus doloris, infirmitas eſt carnis. Ne
S. Aug. Enar. in Pſ. 40. „ dicas, Non poſſum tenere & portare & frænare carnem meam: adjuvaris ut „ poſſis. Dominus opem ferat tibi ſuper lectum doloris tui. Portabat te le„ctus, non tu portabas lectum; ſed paralyticus intus eras: adeſt qui dicat ti„bi, Tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Ut autem nobis Dominus opem ferat, & ſanata interiori paralyſi nobis vires tribuat ad lectum ferendum, & ad ambulandum in via mandatorum ejus, lectus ipſe infirmitatis noſtræ, in quo jacebamus, lacrymis rigandus eſt, ſecundum illam Davidis pœnitentis ſententiam: *Lavabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis*
Pſ. 6. 7. *ſtratum meum rigabo*. Quæ verba S. Aug. ſic explicat: „ Lectus eſt hoc loco
S. Aug. Enar. in Pſ. 6. „ appellatus ubi requieſcit animus æger & infirmus, ideſt, in voluptate cor„poris, & in omni delectatione ſæculari. Quam delectationem lacrymis la„vat, qui ſeſe ab illa conatur extrahere. Videt enim jam ſe damnare carnales „ concupiſcentias: & tamen delectatione tenetur infirmitas, & in ea libenter „ jacet, unde ſurgere niſi ſanatus animus non poteſt. Quod autem ait, *per* „ *ſingulas noctes*, hoc fortaſſe accipi voluit, quod ille qui ſpiritu promptus „ ſentit aliquam lucem veritatis, & tamen in delectatione hujus ſæculi per carnis „ infirmitatem aliquando requieſcit tamquam dies & noctes alterno affectu cogi„tur pati: ut cum dicit, *Mente ſervio legi Dei*, tamquam diem ſentiat; rurſus cum „ dicit, *carne autem legi peccati*, inclinetur in noctem; donec omnis nox tranſeat
Pſ. 5. 5. „ & veniat unus dies, de quo dicitur, *Mane adſtabo tibi, & videbo*. Tunc enim „ adſtabit: nunc autem jacet, quando in lecto eſt; quem lavabit per ſingulas noctes, „ ut tantis lacrymis impetret efficaciſſimam de Dei miſericordia medicinam.

Tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Domus noſtra interior, cor
S. Aug. Enar. in Pſ. 100. ad v. 2. „ noſtrum eſt. *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ*. „ Hanc domum quiſquis habet malam, pellitur ab illa foras. Quiſquis enim „ in corde premitur mala conſcientia, quomodo quiſque ab ſtillicidio exit de „ domo ſua, aut a fumo, non ibi ſe patitur habitare: ſic qui non habet quie„tum cor, habitare in corde ſuo libenter non poteſt. Tales foras exeunt „ a ſe ipſis animi intentione, & de his quæ foris ſunt circa corpus delectantur; „ quietem in nugis, in ſpectaculis, in luxuriis, in omnibus malis quærunt. „ Quare foris ſibi volunt eſſe bene? Quia non eſt illis intus bene unde gau„deant in conſcientia. Ideo Dominus cum ſanaſſet paralyticum, ait: *Tolle* „ *grabatum tuum, & vade in domum tuam*. Faciat illud anima, quæ quaſi paralyſi „ diſſoluta eſt; in membris bonæ operationis conſtringatur, ut bene operetur; „ tollat grabatum ſuum, regat corpus ſuum; jam eat in domum ſuam, intret in „ conſcientiam ſuam: jam latam inveniet, ubi deambulet, & pſallat, & intelligat.

6. *Et ſurrexit, & abiit in domum ſuam*. Mandato Domini ſtatim paret qui a paralyſi ſanatus eſt. In ipſo enim operatur ut ſurgat, ut lectum ſuum tol-
Ezech. 36. 27. lat, ut ambulet, & in domum ſuam abeat, qui ait: *faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea cuſtodiatis, & operemini*. Certum eſt enim
S. Aug. l. de Gratia & libero arbitrio c. 16. nos mandata ſervare, ſi volumus: ſed quia præparatur voluntas a Domino, ab illo petendum eſt, ut tantum velimus, quantum ſufficit ut volendo faciamus. *Certum eſt nos velle cum volumus: ſed ille facit ut velimus bonum de*
Prov. 8. 35. ſecundum 70. *quo dictum eſt*, Præparatur voluntas a Domino: *de quo dictum eſt*: A Domino greſſus hominis dirigentur, & viam ejus volet: *De quo dictum eſt*, Deus
Pſ. 36. 23. Phil. 2. 13. eſt qui operatur in vobis & velle. *Certum eſt nos facere cum facimus: ſed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficaciſſimus voluntati, qui dixit*, Faciam ut in juſtificationibus meis ambuletis. *Cum dicit*, Faciam ut faciatis: „ Quid aliud dicit, „ niſi, *Auferam a vobis cor lapideum*, unde non faciebatis; *& dabo vobis cor* „ *carneum*, unde faciatis? Et hoc quid eſt niſi auferam cor durum, unde non „ faciebatis; & dabo cor obediens, unde faciatis? ... Sicut ergo vulnere ver-

„ bi

Digitized by Google

,, bi gratia, claudicans ideo curatur ut ſanato malo præterito futurus diriga- *S. Aug. l. de*
,, tur inceſſus: ſic mala noſtra non ad hoc ſolum ſupernus Medicus ſanat, ut *Natura &*
,, illa jam non ſint, ſed ut de cetero recte ambulare poſſimus; quodquidem *Gratia cap.*
,, etiam ſani nonniſi illo adjuvante poterimus. Nam medicus homo cum ſa- *26.*
,, naverit hominem, jam de cetero ſuſtentandum elementis & alimentis cor-
,, poralibus, ut eadem ſanitas apto ſubſidio convaleſcat atque perſiſtat, Deo
,, dimittit; qui præbet iſta in carne viventibus, cujus erant etiam illa, quæ
,, dum curaret, adhibebat. Ipſe autem Deus cum per Mediatorem Dei & ho-
,, minum hominem Jeſum Chriſtum, ſpiritualiter ſanat ægrum vel vivificat
,, mortuum, id eſt, juſtificat impium, & cum ad perfectam ſanitatem, hoc
,, eſt, ad perfectam vitam juſtitiamque perduxerit, non deſerit, ſi non deſera-
,, tur, ut pie ſemper juſteque vivatur..... Sanat ergo Deus, non ſolum ut
,, deleat quod peccavimus, ſed ut præſtet etiam ne peccemus.

7. *Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificaverunt Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus.* Longe admirabilior curatio hominis ſecundum animam, quam ſecundum corpus paralytici. Pedes habebat, ſed ambulare non poterat: nunc in via mandatorum Dei non ambulat ſolum, ſed currit, cum Davide dicens: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum.* *Pſal. 18.* Manus habebat ad furtum, ad rapinam, ad fraudem paratas, ad opera juſtitiæ & charitatis immobiles: nunc *laboret operando manibus ſuis quod bonum eſt, ut habeat unde tribuat neceſſitatem patienti.* *Epheſ. 4. 28.* Linguam habebat, & loqui non poterat niſi mala: Ex abundantia enim cordis os loquitur, nunc os aperit, linguam movet ad laudem Dei, *ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus.* *Epheſ. 4. 29.* Senſu deſtituti erant reſpectu rerum divinarum, & ſalutem animę ſuæ ſpectantium, & non ſapiebant niſi quæ ſunt carnis: nunc *quæ ſunt ſpiritus ſentiunt.* Jacebant in lecto, in corporis deliciis quieſcebant: nunc lectum portant, non amant, ſed tolerant legitimas etiam delicias, quibus Deus animales actiones corporis conſervationi neceſſarias condivit, in iiſque uni ſerviunt neceſſitati, non voluptati; ex intimo corde gementes ad Deum & dicentes. *De neceſſitatibus meis erue me.* *Pſal. 24. 17.* Hæc mutatio dexteræ Excelſi, hæc vis gratię ſanctificantis animam, facultatibus omnibus, veluti membris diſſolutam. Id bonorum Doctorum, Concionatorum, Sacerdotum miniſterio factum eſt, paralyticum Chriſto ſiſtentium, qui peccata remittit in cælo, cum ipſi in terra peccatorem pœnitentem ejus nomine & auctoritate abſolvunt. Hoc totum Dei opus, cujus proinde nomini gloria danda eſt de juſtificatione peccatoris, ſeu paralyſis interioris curatione. *Confeſſio & magnificentia opus ejus.* *Pſal. 110. 3.* Quid magnificentius quam juſtificare impium? *Hæc eſt magnificentia Domini, juſtificatio peccatoris.* *S. Aug. in eum Pſalm.* Hæc magnificentia Domini, quoniam *Ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia.* *Rom. 5. 20.* Opus certe admirabilius, quam cæli & terræ creatio, quo ex nihilo meritorum novum hominem creat. *Ipſius enim ſumus factura; creati in Chriſto Jeſu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in iis ambulemus.* *Epheſ. 2. 10.* Juſtitiam enim homo non operatur, niſi juſtificatus: *Credens autem in eum qui juſtificat impium, a fide incipit; ut bona opera non præcedentia quod meruit, ſed conſequentia quod accepit oſtendant.*

8. *Et cum tranſiret inde Jeſus, vidit hominem ſedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere me: Et ſurgens ſecutus eſt eum.* *S. Petrus Chryſolog. ſerm. 30.* Mira vis divinæ vocationis! quæ *Publicanum in Apoſtolum commutavit, ut qui erat fraudator pecuniæ, fieret gratiæ diſtributor: & de impietatis ſchola ad pietatis magiſterium perveniret; fieretque Doctor miſericordiæ, qui avaritiæ fuerat inſtitutor.* Inſcrutabile divinæ vocationis myſterium! Deus omnis generis & conditionis homines vocat, ne de illius miſericordia quiſquam deſperet. Suſcipit pauperes, divites non repellit. Habentes ſuſcipit, ad ſe trahit non habentes. Abraham, Job, David, divites: Pauperes Apoſtoli, unus ex illis di-

ves

Digitized by Google

ves ante vocationem Matthæus: illos ex piſcatione, iſtum ex telonio vocavit; nullis quidem præcedentibus meritis univerſos. *Quis enim prior dedit illi, & retribuetur ei?* Nullos ex operibus juſtitiæ vocavit, & juſtificavit: prævenit omnes in benedictionibus dulcedinis: ſed in Matthæo præſertim vocantis miſericordia eluxit, quæ dedit *fraudulento fidem, venali gratiam, cupiditatis magiſtro officium largitatis, doctori fœnoris magiſterium ſanctitatis, publicano ſeculi cæleſte ſecretum*. Vidit hominem ſedentem in telonio. *Vidit plus divinis oculis, quam humanis*. Vidit hominem; „ Ut peccata hominis non videret. Vidit opus ſuum, ut deſpiceret opera peccatorum. Vidit illum Deus, ut ille videret Deum. Vidit illum Chriſtus, ut ille pecuniæ latebras amplius non videret. Vidit illum Chriſtus ſedentem, quia preſſus cupiditatis pondere, ſurgere non valebat. Deterius ſedebat in telonio publicanus ille, quam paralyticus jacebat in lecto: quia ille carnis patiebatur paralyſim; iſte mentis: in illo fuerat compago turbata membrorum; in iſto totus ordo fuerat ſenſuum diſſipatus: Ille jacebat captus carne; ſedebat corpore & animo iſte captivus: Ille doloribus ſuccumbebat invitus, iſte vitiis voluntarius ſerviebat: Iſte ſibi innocens avaritiæ videbatur in crimine; ille ſe cognoſcebat inter vulnera peccatorem; Iſte lucrorum cumulabat peccata, ille dolorum gemitibus peccata delebat. Merito igitur paralytico dicitur, *Confide, fili, dimittuntur tibi peccata tua*, quia compenſarat delicta doloribus: Publicano autem dicitur: *Veni, ſequere me*. Hoc eſt, ut ſequendo me repares quod conſequendo pecuniam perdidiſti. *Veni, ſequere me:* Hoc eſt, depone pondera, diſrumpe vincula, ſolve laqueos. *Me ſequere*: quære te, perde uſuram, ut te valeas invenire.

Rom. 9.

S. Petrus Chryſolog. ibid.

Veni, ſequere me. „ Sunt aliqui ſic donantes injuriam, ut non ulciſcantur, ſæpius tamen improperent. Sunt & alii qui ſileant licet, manet tamen alta mente repoſta, & rancorem tenent in animo. Longe ab his omnibus benigniſſima eſt Divinitatis natura; liberaliter agit, ignoſcit plenarie; ita ut propter fiduciam peccatorum, ſed pœnitentium, ubi abundavit delictum, ſoleat & gratia ſuperabundare. Teſtis eſt Paulus Gentium Doctor, qui plus omnibus cum divina gratia laboravit. Teſtis eſt Matthæus de telonio electus in Apoſtolum, cui etiam Novi Teſtamenti primum Scriptorem eſſe donatum eſt. “ De telonio cumulandæ pecuniæ, in cathedram transfertur Eccleſiæ; & qui prius exigendi vectigalis fungebatur officio, conſtitutus eſt fidei divitiarumque cæleſtium miniſtrare theſauros: quique tunc turpis lucri quæſtu ſatagebat implere marſupium, nunc per mundi latitudinem ſpargit cæleſtis Eloquii Sacramentum.

S. Bern. ſerm. 3. de Fragmentis ſeptem Miſericordiarum.

B. Pet. Damiani ſerm. in Feſto S. Matthæi.

Et ſurgens ſecutus eſt eum. Vocanti prompto animo obtemperat. Non enim repugnavit, nec ambigendo intra ſe dixit; Putaſne Publicanum, peccatoremque me recte abſque fraude vocaverit? Non eſt enim hujuſcemodi humilitas laudabilis: ſed confeſtim ita obtemperavit, ut nec domum quidem ad communicandum rem cum ſuis profectus ſit: Verum ſicut piſcatores prius retibus cum navigio atque patre relictis, ſic iſte publico Officio & quæſtu relicto ſequebatur: ſic præparatum & ad omnia expeditum animum oſtendens, ſic ab omni ſæculari negotio ſeipſum eripiens, mirabili hac obedientia teſtimonium vocanti perhibuit, quod opportune ipſum vocaverit. Matthæus non ſubtrahitur operi, ſed mutatur: & telonium ſuſcipit magis, quam relinquit: ut manſura Deo, non homini peritura conquirat: ut non trigeſimum in quadrageſimum quinquageſimumque nummum triſtis redigat ſupputator: ſed trigeſimum in ſexageſimum & centeſimum gaudii fructum lætus recondat divinis commodis profuturum. *Et ſurgens ſecutus eſt eum*. Generoſus animus, qui ſic ea quæ magna putarat, facile & quaſi nulla contempſit. Apparet illum per ignorantiam lucra ante præſentia conquiſiſſe, a quibus

S. Jo: Chryſ. Hom 31. in Matt.

S. Petrus Chryſolog. ſerm. 29.

„ ut ſe

„ ut ſe ſenſit & vidit liberum, ſic raptus eſt ad divina. *Et ſurgens ſecutus* „ *eſt eum*. Sequi, imitari eſt. Ideoque ut pauperem Chriſtum non tam greſ- „ ſu quam affectu conſectari poſſet, reliquit propria, qui rapere ſolebat alie- „ na. Perfectamque nobis abrenuntiationis ſæculi formam tribuens, non ſolum „ lucra reliquit vectigalium, ſed & periculum contempſit quod evenire pote- „ rat a Principibus ſæculi: quia vectigalium rationes imperfectas atque incom- „ poſitas reliquerit. Tanta enim cupiditate ſequendi Dominum ductus eſt, „ ut in nullo prorſus hujus vitæ reſpectum, vel cogitationem ſibimet reſer- „ vaverit. Propter quod juſta mercede dum humana ſedulus negotia deſerit, „ Dominicorum fidelis diſpenſator meruit eſſe talentorum.

Venerabilis Beda l. 2. in Lucam.

Vide & S. Baſil in Regulis fuſiu diſputatis

Et ſurgens ſecutus eſt eum. Fideliter implevit officia vocationis ſuæ, non ſolum firma fide; qua Chriſto credidit; ardentiſſima charitate, quæ totam in illius corde rerum terrenarum cupiditatem & radicem omnium malorum avaritiam extinxit: obedientia, qua Chriſtum ſine cunctatione ſecutus eſt; ſed & humilitate, qua ſuum ipſe nomen, & publicani, id eſt, publici peccatoris profeſſionem adſcripſit, cum alii noluerint ipſum nomine appellare vulgato, ſed *Levi*. Ipſe autem Matthæus, ſecundum illud quod dicitur a Salomone, „ *Juſtus accuſator eſt ſui in principio ſermonis*: Et ab Iſaia, *Dic tu peccata tua* „ *ut juſtificeris*: Matthæum ſe & Publicanum nominat, ut oſtendat legenti- „ bus, nullum ſalutem debere deſperare, ſi ad meliora converſus ſit, cum ipſe „ de publicano in Apoſtolum ſit repente mutatus. Grati etiam animi ſpecimen eximium dedit, qui hac ratione magis celebravit magnam Chriſti illum e telonio vocantis miſericordiam. Publicani *ex officio peccatores*, (inquit Tertullianus) quorum nomen apud Dominum execrabile, *vendentium ipſius cæli & terræ & maris tranſitus*. Eo major Chriſti miſeratio & gratia, qui illum non ſolum in clientelam Diſcipulatus elegit, ſed in Senatus Apoſtolici faſtigium invexit, & ad ſcribendum Evangelium primum omnium applicuit. „ Plane ſicut Moſes & Prophetis non abſurde præponitur, & omnibus qui „ aliquid ſcripſerunt in Veteri Teſtamento: ita beatus Evangeliſta Matthęus „ omnes jure præcellit, qui ſcripſiſſe reperiuntur in Novo. Sicut enim ille „ naſcentis Mundi texit originem; ſic iſte, tamquam ſpiritalis cujuſdam Mun- „ di, orientem deſcribit Eccleſiæ novitatem. Unde Spiritu ſancto calamum „ temperante proviſum eſt, ut uterque non diverſum, ſed unum idemque „ ſuis libris præmitteret initium, dicens: *Liber generationis*. Sed illa genera- „ tio filios parturit iræ; iſta filios parturit gratiæ. Moſes veterem Adam „ atque terrenum, veterem mundum, vetus digerit Teſtamentum: Matthæus „ autem pro veteribus nova, pro terrenis ſive carnalibus ſpiritualia, pro tem- „ poralibus introduxit æterna. Pro Adam Chriſtum, pro Lege veteri Evan- „ gelium, pro Mundo, vel terra ſanctam deſcribit Eccleſiam, diverſa ſpiri- „ tualium fructuum victualia germinantem... " Matthæus igitur *Evangeliſta Evangeliſtarum* non immerito dicitur, qui aliis Evangeliſtis formam & exemplum ſcribendi dedit. Hunc ducem & nos ſequamur, non Evangelium ſcribendo, ſed Evangelica præcepta ſervando. Hunc ad vitam ſequamur itineri prævium. Hujus ſalutiferum imitemur exemplum, qui mox ut vocantis Salvatoris audivit imperium, non cunctatus eſt, non ſua diſponendi quæſivit inducias, non amicorum petenda conſilia: ſed illico divitias ſprevit, neceſſarios abdicavit, carnalium affectuum nexus abrupit; ſicque ſolutus, poſt Chriſti veſtigia lætus & impiger properavit, cum Propheta dicens: *Dirupiſti*, Domine, *vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis*.

Prov. 8. 17.
Iſai 49. 26.
S. Hier. in c. 9. Matt.

Tertull. l. de Pudicitia c. 7.

S. Petrus Damiani ſerm. in Feſto S. Matth.

9. *Et factum eſt diſcumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes diſcumbebant cum Jeſu, & Diſcipulis ejus*. Arguitur Deus qua- „ re inclinat ſe homini, quare conjacet peccatori, quare eſurit pœnitentiam,

„ quare

„ quare ſitit reditum peccatorum, quare acceptat miſericordiæ fercula, qua-
„ re ſumit poculum pietatis. Venit ad prandium Chriſtus, venit ad convi-
„ vium vita, ut faceret ſecum convivere morituros: venit ad languentes Me-
„ dicus, ut reficeret conveſcendo defeſſos, inclinavit Paſtor bonus humeros
„ ſuos, ut ovem perditam ſalutares reportaret ad caulas. Sed hoc Phariſæus
„ arguit, qui prandium dominicum putat non virtutis eſſe, ſed ventris; non
„ ſpiritus, ſed carnis; non divinæ bonitatis, ſed voluptatis humanæ; terreni
„ luxus, non gratiæ cæleſtis. Sic ſe videt, qui Deum non videt. *Quis ar-*
guit medicum jacentibus conjacentem, niſi ſalutis inimicus? Quis Paſtorem ſub-
nixum laſſo pecori reprehendit, niſi qui lucroſi gregis amorem neſcit? Quis ju-
dicem de pietate judicat, niſi qui fuerit deſperatus? Quis communionem Dei, niſi
ſacrilegus ſpernit? Indulgentiam quis niſi ſacrilegus horreſcit?

S. Petrus Chryſolog. ſerm. 30.

Ecce Publicani & peccatores venientes diſcumbebant cum Jeſu. *Unius Pu-*
blicani converſio multis exemplum pœnitentiæ ac indulgentiæ Publicanis & pec-
catoribus tribuit. Non enim dubitandum, quin Publicani ac peccatores eſſe de-
„ ſierant, qui cum Jeſu & Diſcipulis ejus diſcumbebant: nec ſi in peccatis
„ perſeverare decernerent, ei qui ſine peccato eſt conveſci auderent. *Et pul-*
chro ſane præſagio, qui Apoſtolus & Doctor gentium erat futurus, in prima ſua
converſione peccantium poſt ſe gregem trahit ad ſalutem: officiumque evangelizan-
di, quod proficiente merito virtutum erat expleturus, a primis jam fidei ſuæ ru-
dimentis incipit. Neque enim ſolum qui fratrem verbo erudit; ſed etiam qui
exemplo ad meliora convertit, miniſterium gerit Doctoris. Denique iidem Publicani
„ non tunc ſolummodo cum Domino diſcumbebant, verum & deinceps abje-
„ ctis ſæcularibus negotiis, ad imitationem Matthęi illum ſequi gaudebant,
„ teſte Evangeliſta Marco: *Multi*, inquit, *Publicani & peccatores diſcumbe-*
bant cum Jeſu & Diſcipulis ejus. Erant enim multi, qui & ſequebantur eum.

Venerabilis Beda Hom. de S. Matth.

Et factum eſt diſcumbente eo in domo, ecce multi Publicani & peccatores di-
ſcumbebant cum Jeſu. Chriſti corpori, ſcilicet Eccleſiæ, ſpiritale convivium S.
Matthæus inſtruxit. „ Nonne, *Domine Jeſu*, quoties in Eccleſiis Evangelium
„ recitatur, quod ſcripſit, toties corpori tuo ſalutarem alimoniam ſubminiſtrat?
„ Paſcit equidem animas eſurientium te, dum infantiam tuam, mores tuos,
„ doctrinam tuam, ſollicitudinem, fatigationem, paſſionem, mortem, Reſur-
„ rectionem, Aſcenſionem, earum inſinuat auribus. Magnum prorſus ac ſo-
„ lemne convivium, quod in toto orbe terrarum noſcitur eſſe diffuſum. Re-
„ divivis ſemper nobilitatur alimentis, quoniam numquam Dei verbum invete-
„ ratur, corrumpitur numquam; quin potius erogatum multiplicatur, prędicatum
„ creſcit, guſtatum nutrit, accendit meditatum, agnitum concupiſcitur; expo-
„ ſitum, integrum; & intelligentię faucibus manſum, permanet incorruptum.

S. Laurentius Juſtinianus Hom. de S. Matthæo.

10. *Et videntes Phariſæi, dicebant Diſcipulis ejus: Quare cum Publicanis*
& peccatoribus manducat Magiſter veſter? At Jeſus audiens, ait: Non eſt opus
valentibus Medicus, ſed male habentibus. Quis eſt peccator, niſi qui ſe pec-
catorem negat? *Magis ipſe peccator eſt, & ut verius dicam, ipſe jam pecca-*
tum eſt, qui ſe non intelligit peccatorem. Legiſti, Phariſæe, quia *Non juſtifica-*
bitur in conſpectu tuo omnis vivens? Quamdiu ſumus in mortali corpore, &
„ fragilitas dominatur in nobis, etſi actu peccata vincimus, vincere pecca-
„ ta cogitationum non poſſumus, & injuſtitias fugere: & ſi corporea poſ-
„ ſumus evitare, & ſi conſcientiam malam devincere valemus, culpas ne-
„ gligentiæ, ignorantiæ peccata, quemadmodum poſſumus abolere? *Phari-*
ſæe, confitere peccatum, ut Chriſti venire poſſis ad Menſam; ut ſit tibi pa-
nis Chriſtus, & panis ipſe frangatur in tuorum veniam peccatorum, ut ſiat
tibi poculum Chriſtus, qui in tuorum delictorum remiſſionem funditur. Pran-
de cum peccatoribus, ut poſſis prandere cum Chriſto: Agnoſce te pecca-
torem,

S Petrus Chryſolog. ſerm. 30.

torem, ut tecum prandeat Chriſtus: Intra cum peccatoribus convivium Domini tui, ut poſſis non eſſe peccator: Intra domum miſericordiæ cum Chriſti venia, ne cum tua juſtitia extra domum miſericordiæ puniaris excluſus. Agnoſce Chriſtum, audi cæleſtem Medicum, calumnias tuas peremptorie confutantem: Non eſt opus ſanis Medicus, ſed male habentibus. *Si vis curam, agnoſce languorem.* Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores, *Si cupis miſericordiam, confitere peccatum.*

Non eſt opus ſanis Medicus, ſed male habentibus, *Quia vos juſtos dicitis, cum ſitis peccatores; ſanos vos judicatis cum langueatis, medicinam repellitis, non ſanitatem tenetis ... O fortes, quibus Medicus opus non eſt! Fortitudo iſta non ſanitatis eſt, ſed inſaniæ. Nam & phreneticis nihil fortius, valentiores ſunt ſanis: ſed quanto majores vires, tanto mors vicinior. Avertat Deus ab imitatione noſtra fortes iſtos. Timendum eſt enim ne eos quiſque velit imitari. Doctor autem humilitatis, particeps noſtræ infirmitatis, donans participationem ſuæ Divinitatis, ad hoc deſcendens ut viam doceret, & via fieret, maxime ſuam humilitatem nobis commendare dignatus eſt.* Hanc imitemur, ne de juſtitia noſtra præſumamus, & Phariſaico ſupercilio peccatores contemnamus, ac ipſis inſultemus, ſed magis nos peccatores eſſe cognoſcamus & confiteamur: cæleſtiſque Medici opem implorare non ceſſemus, qui ſanguine ſuo medicamentum fecit ægrotis. *Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei.* Primus homo ita conditus eſt, ut ſi obediret Deo, ſemper bea- „ tus & immortalis eſſet; ſi negligeret & contemneret præceptum ejus, qui „ volebat in illo ſalutem perpetuam cuſtodire, in morbum mortalitatis ir- „ rueret. Tunc ergo Medicus a ſano contemptus eſt, nunc curat ægrotum. „ Alia enim ſunt præcepta quædam medicinæ ad tenendam ſanitatem: ſa- „ nis enim dantur ne ægrotent: alia ſunt quę jam ægroti cum accipiunt, „ recuperant quod amiſerant. Bonum erat homini ut obediret Medico, cum „ ſanus eſſet, ne Medicus illi opus eſſet: *Non eſt enim opus ſanis Medicus,* „ *ſed male habentibus.* Proprie enim Medicus dicitur, per quem ſanitas re- „ cuperatur. Nam ſemper Deus Medicus opus eſt etiam ſanis, ut ſanitas i- „ pſa teneatur. Bonum ergo illi erat tenere perpetuam ſanitatem, in qua „ conditus erat. Contempſit, abuſus eſt, intemperantia ſua decidit in ma- „ lam valetudinem hujus mortalitatis; audiat vel modo præcipientem Me- „ dicum, ut poſſit inde ſurgere, quo per peccatum ipſe decubuit. Sed que- „ madmodum in ipſa medicina ſanus faciendo quæ imperat Sapientia ſalutis, „ manet in eo quod habet; ſi autem cœperit ęgrotare, incipit audire præce- „ ptum, & incipit facere, ſi vere curat recipere bonam & integram vale- „ tudinem; cum autem cœperit id facere, non continuo jam ſanus eſt; „ ſed diu obſervando pervenit ad illam ſanitatem, quam minus temperando per- „ diderat: Hoc illi autem prodeſt quod jam incipit obſervare, ne augeat æ- „ gritudinem, & ut non ſolum deterior non fiat, ſed etiam incipiat melius habe- „ re, qui paulatim fit ſanus: ſpes eſt enim perfectæ ſanitatis, quando incipit „ homo minus minuſque ægrotare. Sic etiam juſte vivere in hac vita, quid „ eſt aliud niſi audire pręcepta legis & facere? Numquid ergo quicumque fa- „ ciunt præcepta legis, jam ſani ſunt? Nondum: ſed ut ſani fiant, fa- „ ciunt. Non deficiant faciendo: quia paulatim recipitur quod ſemel amiſ- „ ſum eſt. Si enim cito rediret homo ad priſtinam beatitudinem, ludus illi eſſet „ peccando cadere in mortem ... Sic venit ad afflictum & laborantem Medi- „ cus Chriſtus, qui ait, *Non eſt opus ſanis Medicus, ſed male habentibus.* „ *Non enim veni vocare juſtos, ſed peccatores.* Vocat peccatores ad pacem, „ vocat ægrotantes ad ſanitatem. Imperat fidem, imperat continentiam, „ temperantiam, ſobrietatem, refrænat concupiſcentiam avaritiæ, dicit quid ſa-

S. Aug. Tra. 7. in Ioan. Idem Enar. in Pſal. 58.

S. Aug. ſerm. 278. a l. de Div. 34.

Digitized by Google

„ faciamus, quid obſervemus. Qui obſervat hęc, jam poteſt dici juſte vi-
„ vere ſecundum præcepta medicinæ: ſed nondum recepit illam ſanitatem & in-
„ tegram valetudinem, quam Deus promittit per Apoſtolum dicens, Opor-
„ tet corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immorta-
„ litatem. *Tunc plena ſanitas erit, & cum Angelis ſanctis æqualitas.*

11. *Euntes autem diſcite quid eſt, Miſericordiam volo, & non ſacrificium.*
S. Hilar. in *Non enim veni vocare juſtos, ſed peccatores.* Scribis & Phariſęis, qui in ſacrifi-
c. 9. Matt. ciis confidebant, & virtutem negligebant, oſtendit ex Scripturis, Miſericordiam & charitatem ſacrificiis præſtare. Demonſtrat, *Legem ſacrificiorum obſervatione devinctam opem ferre non poſſe; ſed ſalutem univerſis in miſericordiæ indulgentia reſervari.* Non enim veni vocare juſtos, ſed peccatores. *Omnibus venerat; quomodo ergo non ſe juſtis veniſſe dicit? Erant ergo quibus neceſſe non erat ut veniret? Sed nemo juſtus ex lege eſt. Oſtendit ergo inanem juſtitiæ eſſe jactantiam: quia ſacrificiis infirmis ad ſalutem, miſericordia erat univerſis in lege poſitis neceſſaria. Nam ſi juſtitia fuiſſet ex lege, venia per gratiam neceſſaria non fuiſſet.*

Miſericordiam volo, & non ſacrificium. *His verbis ſatis declaratum eſt, il-*
Oſee 6. 6. *la ſacrificia per ſeipſa non requirere Deum, quibus ſignificantur hæc ſacrificia quæ requirit Deus. Ac per hoc ubi ſcriptum eſt,* Miſericordiam volo quam ſacrifi-
S. Aug. lib. 10. de Civ. Dei c. 5. & 6. cium; *Nihil aliud quam ſacrificium ſacrificio prælatum oportet intelligi: quoniam illud quod ab omnibus appellatur ſacrificium, ſignum eſt veri ſacrificii. Porro autem miſericordia verum ſacrificium eſt: Unde dictum eſt:* Beneficentiæ & communionis nolite oblviſci: Talibus enim hoſtiis promeretur Deus. *Proinde verum ſacrificium eſt omne opus, quod agitur, ut ſancta ſocietate inhæreamus Deo, relatum ſcilicet ad illum finem boni, quo veraciter beati eſſe poſſimus. Unde & ipſa miſericordia qua homini ſubvenitur, ſi propter Deum non fit, non eſt ſacrificium.* Sed miſericordia, qua bonus Paſtor peccatoribus miſeretur, infirmiſque ovibus condeſcendit & compatitur, ut eas curet; Deo gratior eſt ſacrificio. Opera externa pietatis & mortificationis ſine miſericordia & charitate, Phariſaica ſunt, non Chriſtiana; ſpeciem religionis habent, non veritatem. *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores;* Ut ſcilicet *nullus magnus ſuperbiret, nullus*
S. Aug. ſer. 20. al. de Tempore 300. *infirmus deſperaret.*

12. *Tunc acceſſerunt ad eum Diſcipuli Joannis, dicentes: Quare nos & Phariſæi jejunamus frequenter: Diſcipuli autem tui non jejunant? Et ait illis Jeſus: Numquid poſſunt filii ſponſi lugere, quamdiu cum illis eſt ſponſus? Venient*
S. Jo. Chryſ. Hom. 31. in Matt. *autem dies cum auferetur ab eis ſponſus, & tunc jejunabunt.* Phariſæi Joannis Diſcipulos, ut veriſimile eſt ſubornarunt, ut Chriſto id objicerent, ſicut Herodianos poſtea immiſere. Quadam enim ęmulatione contra Chriſtum Diſcipuli Joannis diſputabant, tunc ſolum ad humilitatem redacti, cum Joannes in carcerem detruſus eſt. Modeſtius enim tunc acceſſerunt ad Jeſum, ipſique Magiſtri nomine quę preceperat nuntiaverunt, quamvis poſtea ad æmulationis vitium ſint reverſi. *Quare,* inquiunt, *nos & Phariſæi jejunamus frequenter: Diſcipuli autem tui non jejunant?* Ecce hæc illa eſt ęgritudo, quam Chriſtus jam pridem depellebat, dicens: *Quando jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava.* Pręvidebat enim quot quantaque vitia ex jejunii, aliorumque externorum pœnitentię operum oſtentatione oriantur. Plerique enim in quorum animis charitas & humilitas Chriſtiana radices non egerunt, in his non cavent ſuperbiam, quę bonis operibus inſidiatur: non attendunt viam regiam & generalem qua ad Deum itur, & ſine qua ad ipſum non pervenitur, charitatem eſſe cum humilitate conjunctam: vias alias particulares varias eſſe, ſecundum donum unicuique divinitus conceſſum. Proinde illos qui jejuniis & ſeveriori vivendi ratione ab hominum vulgo diſcreti ſunt alios in via Dei ambulantes, & populariter viventes contemnere non debere, qui

cha-

charitate & humilitate præſtantiores forte ſunt, & hoc nomine Deo gratiores. Cogitare debent, quod *Jejunium magnum & generale eſt abſtinere ab iniquitatibus, & illicitis voluptatibus ſæculi*. Quare Diſcipuli tui non jejunant? *Serpentina iſta vox eſt*. Jejunium exemplo ſuo conſecraverat Chriſtus, Diſcipulis illud commendavit, & genus eſſe dæmonum docuit, quod non ejicitur niſi *jejunio & oratione*. Sed quamdiu Chriſtus Eccleſiæ ſponſus cum ipſis verſabatur tempus erat indulgentiæ & lætitiæ, ac proinde auſteriore vivendi ratione adſtringendi non erant; tempus erat nuptiarum myſticarum, quo filii ſponſi gaudere deberent, luctu, jejunio, gravioribuſque malis affligendi, poſtquam ſponſus illis viſibilem præſentiam ſuam ſubtraxiſſet. Chriſtus vero Joannis Diſcipulos, & Phariſæos ipſos pro meritis non increpat, tamquam inanem quærentes gloriam, & vane ſe oſtentantes. Quando enim pro aliis loquebatur, verbi gratia, pro publicanis, ut animos eorum vulneratos mitigaret, acrius in exprobratores inſurrexit. Nunc vero cum ipſum ejuſque Diſcipulos carperent, clementer & humiliter reſpondet: *Numquid poſſunt filii ſponſi lugere, quamdiu cum illis eſt ſponſus?* Se prius quidem Medicum, nunc vero Sponſum appellavit, ineffabilia quædam Myſteria his nominibus aperiens. Et quamvis potuiſſet in eos acriter invehi, dicens: Qua auctoritate jejunandi legem aliis imponere poteſtis? Res veſtras agite. Quam vero jejunia vobis afferunt utilitatem, cum mens veſtra ſceleribus repleta ſit, cum alios accuſetis, cum judicetis, non parvas ipſi trabes gerentes in oculis, cum ad aucupandam hominum gloriam omnia faciatis? Potius inanis gloria abjicienda eſſet, omneſque virtutes adhibendæ, fratrum dilectio, charitas, manſuetudo. Nihil tamen hujuſmodi reſpondet, ſed: *Numquid poſſunt filii ſponſi lugere, quamdiu cum illis eſt ſponſus?* Præſens igitur tempus, quo ego ſponſus a Joanne appellatus cum Diſcipulis verſor, lætitiæ & gaudii tempus illis eſt. Nolite igitur adhibere mœſta. Mœſtum autem quid jejunium eſt, non natura quidem ſua, ſed illorum qui imbecilliores adhuc ſunt comparatione. Nam provectioribus & perfectioribus jucunda res eſt & amabilis, & quemadmodum ex bono corporis habitu lætitia conſequitur, ſic multo major animi virtuti dediti voluptas eſt; Sed ad mentem eorum reſpondet. Sic & Iſaias, & Moyſes jejunium humiliationem animi & afflictionem appellant. Addit autem. *Venient dies quando auferetur ab eis ſponſus, & tunc jejunabunt*. Unde patefacit, non ventris & voluptatis cauſa Diſcipulos ſuos extraordinaria tunc jejunia non frequentaſſe, ſed ipſius indulgentia, & diſpenſatione mirabili, prudentiæque in hominibus adhuc infirmis & imbecillis regendis plane divinæ exemplum præbente, Paſtoribus omnibus & animarum Rectoribus imitandum. Duplex etiam genus jejunii Diſcipulis & Chriſtianis aliquando frequetandum innuit. „ *Nam* Jejunium aut in tribulatione eſt, aut in gaudio: „ in tribulatione, ad propitiandum Deum pro peccatis; in gaudio vero, cum „ tanto minus delectant carnalia, quanto ſpiritualium major ſagina eſt. Cum ergo Dominus interrogatus eſſet cur Diſcipuli ejus non jejunarent, de utroque „ jejunio reſpondit. Namque ad illud, quod in tribulatione jejunari ſolet, pertinet quod ait, Sponſi filios tunc jejunaturos, cum ab eis ablatus fuerit ſponſus: Tunc enim deſolabuntur, & in mœrore ac luctu erunt, donec eis per „ Sp. S. gaudia conſolatoria retribuantur. Quo dono percepto, etiam jejunii „ alterum genus, quod fiet per lætitiam, jam renovati in vitam ſpiritalem „ convenientiſſime celebrabunt." Jejunium utrumque frequentandum, ſecundum diverſos ſtatus. Primum pœnitentibus & incipientibus convenit; alterum perfectis. *Venient dies, quando auferetur ab eis ſponſus, & jejunabunt*: Qui ſunt illi dies quibus nobis Chriſtus aufertur, maxime cum ipſe dixerit. *Vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*: &, *Non relinquam vos orphanos*? Certum eſt enim quod ſi nos relinquat, ſalvi eſſe nequeamus. *Nemo tibi Chri-*

S. Aug. t. 17. in Jo:
S. Ambr. l. 5 in Luc.
S. Jo: Chryſ h. 31. in Matth.
Iſa. 8. Num. 30.
S. Aug. l. 2 Q. Evangel c. 18.
Mat. 28 20. Io: 14. 18.

S. Ambroſ. l. 3. in Luc. *ſtum poteſt auferre, niſi te illi ipſe auferas. Non te auferat jactantia tua, non te auferat arrogantia.* Si autem Sponſum animæ tuæ peccando amiſeris, pœnitentiam age: *Nam ſi gratia ex pœnitentia, qui faſtidit pœnitentiam, abdicat gratiam.* Ad ſatisfactionem autem pœnitentiæ pertinet jejunium tribulationis: quo conficitur caro, & corporalis luxuria caſtigatur. Sed etſi per gratiam præſens ſit Sponſus, jejunium gaudii frequentandum eſt, ne carne in terram vergente retardatus animus, ſurſum ubi Sponſus eſt ad dexteram Patris ſedens, non feratur. „ Ergo, chariſſimi, quia eſt terrenus cibus, quo carnis infirmitas paſci-

S. Aug. l. de Utilitate jejunii c. 2. „ tur; eſt autem & cæleſtis cibus, quo pietas mentis impletur; & habet cibus „ iſte terrenus vitam ſuam, habet & ille ſuam: Hujus cibi vita hominum eſt, „ illius cibi vita Angelorum eſt. Fideles homines, diſcreti jam corde a turba infi- „ delium, ſuſpenſi in Deum, quibus dicitur, *Surſum cor*, aliam ſpem geren- „ tes, & ſcientes ſe peregrinari in hoc mundo, medium quemdam locum tenent: „ nec illis comparandi ſunt, qui nihil aliud putant bonum, quam deliciis terrenis „ perfrui; nec illis adhuc ſupernis habitatoribus cæli, quibus ſolæ deliciæ ſunt „ Panis ipſe a quo creati ſunt.. Nondum pervenimus, ſed jam imus: nondum ibi „ lætamur, ſed jam hic ſuſpiramus. Quid ergo nobis prodeſt abſtinere aliquantum „ a paſtu & lætitia carnali? Caro in terram cogit, mens ſurſum tendit: rapitur „ amore, ſed tardatur pondere. Si ergo caro in terram vergens onus eſt animæ, „ & ſarcina prægravans volantem: quantum quiſque delectatur ſuperiore vita „ ſua, tantum deponit de terrena ſarcina ſua. Ecce quid agimus jejunantes.

Venient autem dies, quando auferetur ab illis Sponſus, & jejunabunt. Piis tempus tribulationis eſt, quo probantur; tempus gaudii, quo cæleſtibus ſolatiis revocantur. Interiora gaudia & ſolatia, carnis afflictione, & immiſſarum a Deo tribulationum, ſive exterius, ſive interius, perpeſſione promereri debent. Interna pace gaudiiſque & conſolationibus cæleſtibus abuti non debent; ſed tunc maxime ad ſuſtinenda Chriſtianæ militiæ certamina ſe præparare, & omnium deliciarum terrenarum abſtinentia, quæ jejunii nomine ſignificatur, ipſoque jejunio corporali carnem ſuam cruciare, ut placeant oculis Sponſi, ut delectent ſuavitatem ejus: *Nam & victima excruciatur, ut in aram imponatur.* Tem-

S. Aug. l. de Util. jejunii c. 3. pore vero ſpiritualis deſolationis, ſiccitatis, & tribulationis interioris, multo magis frequentandum jejunium eſt, ut ad Sponſi amplexus anima perveniat, & ab illo introducatur in cellaria myſtica, ubi vino cæleſtium conſolationum recreetur. *Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi*

Pſ. 41. 3. & 4 *per ſingulos dies: Ubi eſt Deus tuus? Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum; quando veniam & apparebo ante faciem Dei?* Sponſus abeſt, quamobrem luctus & jejunii tempus eſt. Quaſi vidua eſt anima, Chriſti ſponſi ſui viſibili præſentia & Dei ſui fruitione deſtituta.

12. *Nemo autem immittit commiſſuram pani rudis in veſtimentum vetus ... Neque mittunt vinum novum in utres veteres.. Sed vinum novum in utres novos mittunt, &c.* Prudentiæ Chriſtianæ & Paſtoralis eſt, recens converſorum ad Deum peccatorum, infirmorumque rationem habere, & cum illis indulgentius agere; nec ſtatim ipſis imponere auſterioris vitæ jugum, & corporalium mortificationum onera, quæ abſolute neceſſariæ non ſunt ad ſalutem; ne a virtutis tramite deterreantur, & ut ferendo Chriſti jugo paulatim aſſueſcant. In Dei opere, ejus gloriæ, ac animarum Chriſti ſanguine redemptarum ſaluti unice ſtudendum & conſulendum eſt: & quemadmodum de præceptis Dei, de Evangelii vigore, de Eccleſiæ mandatis nihil remittere debent Paſtores & conſcientiarum Moderatores: ita in aliis exigendis præcipites eſſe non debent & nimis importuni; ſed ſenſim ſibi commendatas Animas ad perfectionem provehere, neceſſaria ſtatus, in quo a Deo poſitæ ſunt, officia primum imperare, pauliſper accomodare ſe humanæ infirmitati, expectare donec uberio-

Digitized by Google

uberiori & ſortiori gratia omnino renovati ſint pœnitentes ac perfecti. „ Ne- *Chryſ. Hom.*
„ mo immittit commiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus, *&c. Id eſt*, *31. in Matt.*
„ Nondum diſcipuli mei ad majora conſcenderunt, nondum Spiritu renovati
„ ſunt: propterea huiuſmodi indulgentia adhuc egent, ut majora ſibi pondera
„ præceptorum ita affectis imponenda non ſint. Hoc autem dicebat, leges jam
„ Diſcipulis atque regulas præbens: ut cum etiam ipſi a quacumque orbis par-
„ te Diſcipulos adſciſcant, mites erga eos & faciles ſint. *Ea œconomia Chri-* *Joan. 16.*
„ *ſtus in Sermone quem ad Diſcipulos habuit in ſuprema Cœna, ait*: Multa
„ habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo. *Quamobrem* non debe-
„ mus cuncta a quibuſvis ſtatim expoſcere, ſed ea ſolum quæ poſſibilia ſunt,
„ atque illorum viribus conveniunt, & tum cito ad alia etiam perveniemus.
„ Quod ſi curris atque feſtinas, velociuſque rem agere cupis, ideo noli feſti-
„ nare, quia quanto velocius perficere feſtinas, tanto tardius perages. Nec
„ te quiſquam eorum, qui importune criminantur, conturbet. Nam & tunc
„ Phariſæi criminabantur, & Diſcipuli carpebantur, nec tamen Chriſtus pro-
„ pterea ſententiam immutavit: nec conceſſit dedecus eſſe ut Phariſæis jejunan-
„ tibus, illi non jejunarent. Verum ut gubernator optimus non commotis flu-
„ ctibus, ſed arti ſuæ intentus eſt; ita egit. " His inſtitutis noſtros guber-
„ nemus. Uxorem habes ornatum corporis nimis adamantem, fuco perfuſam,
„ deliciis & loquacitate diffluentem: vis eam ad ſaniorem mentem reducere?
„ Id aſſequeris ſi non univerſa ſimul imperes, ſed faciliora, eaque prius, qui-
„ bus illa minus ſtudere videatur. Nam ſi cuncta ſtatim in melius vertere *S. Jo. Chryſ.*
„ volueris, nihil efficies. Non ergo ſtatim aureis ornamentis privare tentes,
„ habeat interim atque utatur: Nam id minus malum eſſe videtur, quam
„ facies fuco adulterata. Fucum igitur prius auferas, idque non terrore ac
„ minis, ſed miti blandaque ſuaſione, partim alias accuſando, partim tuo ju-
„ dicio & auctoritate improbando. A te ſæpe audiat non placere tibi fuca-
„ tas facies, inde tibi faſtidium creari, venuſtas fuco deformari. Interea nihil
„ adhuc de gehenna dixeris, nihil de Regno cælorum; fruſtra enim hoc di-
„ ces: ſed perſuade ipſi magna te affici voluptate, cum talem ejus faciem
„ vides, qualis a Deo creata eſt: faciem vero fuco adulteratam apud homines
„ bonos vulgo improbari. Prius igitur his tritis rationibus, & communi ſen-
„ tentia, morbum ab ejus anima extermina: & poſtquam his verbis permulſeris,
„ de inferno etiam ac cælo dicito; nec ſemel; ſed iterum atque iterum hæc
„ differere non graveris, non odio aut ira, ſed cum amore & lepore; nunc quaſi
„ adulando, nunc quaſi ex faſtidio oculos avertendo, nunc colendo. Nonne
„ vides pictores modo hos, modo illos colores prioribus deletis inducere, cum
„ formoſam faciem pingunt? Noli tu pictoribus negligentior eſſe. Illi corpo-
„ ris effigiem in tabulis pingentes tanto ſtudio & cura utuntur: nos cum meli-
„ ores animas facere volumus, nonne æquum eſt omnem adhibere conatum? &c.

Neque mittunt vinum novum in utres veteres. Id eſt, *ſpiritalia non capit* *S. Aug. ſer.*
carnalis. Carnalitas vetuſtas eſt, gratia novitas eſt. Quantocumque homo in me- *267. alias*
lius fuerit innovatus, tanto amplius capit, quod verum ſapit. *de Tempore*
186.

Nemo immittit commiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus. Veſtimentum
vetus illud eſt, quod exuendum Apoſtolus docuit dicens: „ Expoliantes vos *Coloſſ. 3. 9.*
„ veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes novum, eum qui renovatur *& 10.*
„ in agnitionem, ſecundum imaginem ejus qui creavit illum. *Quod quidem*
„ *fit baptiſmatis ſanctificatione. Eodem igitur collineat utriuſque ſeries præcepti.* *S. Ambr. l. 5*
„ Ne actus veteris & novi hominis] miſceamus; cum ille corporalis exterior *in Lucam.*
„ opera carnis operetur, & hic interior qui renaſcitur, non verſicolorem ſpe- *n. 23. & 25*
„ ciem veterum novorumque debeat habere geſtorum, ſed concolor Chriſto, il-
„ lum ſtudio mentis imitari, cui renatus eſt in lavacro. Servemus igitur veſtem,

„ quam nos ſacro Dominus emergentes fonte veſtivit. Cito ſcinditur veſtis,
„ ſi facta non congruant: cito tineis carnis atteritur, & veteris hominis er-
„ rore maculatur. Ergo hic nova veteribus copulare: in Apoſtolo autem etiam
1.Cor.5.2. „ novis vetera ſuperveſtire prohibemur, ſed exuere vetus, novum ſumere; ut
3. 4. „ expoliati, non nudi inveniamur. *Et nemo mittit vinum novum in utres ve-*
„ *teres*. Fragilitas humanę conditionis aperitur, cum corpora noſtra exuviis de-
„ functorum animalium comparantur. (*Veteres ſcilicet utribus coriaceis pro*
„ *vaſis utebantur*.) Atque utinam bonorum utrium uſum poſſimus implere; ut
„ Sacramentum quod accepimus reſervemus. Levat injuriam induſtria, ſi reno-
„ vatis utribus nova vina credantur. Et ideo utres hos plenos ſervare ſemper
„ debemus; vacuos enim cito tinea & ærugo conſumit, gratia ſervat impletos.

14. *Hæc illo loquente ad eos, ecce Princeps unus acceſſit, & adorabat eum, di-*
cens; Domine, filia mea modo defuncta eſt: ſed veni, impone manum tuam ſuper
eam, & vivet. Et Jeſus ſurgens ſequebatur eum. Et nos ad Chriſtum ſtatim
S. *Aug ſer.* „ confugere debemus, cum Anima noſtra, unica noſtra mortua eſt, peccato
98.*al.*44.*de* „ intus in corde concepto, nondum opere conſummato, ut eam gratia ſua ſu-
Verb. Dom. „ ſcitet. Id enim Jairi Principis Synagogæ filia intra domum defuncta, nondum
„ elata, nondum ſepulta ſignificat. „ Dominus noſter Jeſus Chriſtus ea quæ
„ faciebat corporaliter, etiam ſpiritaliter volebat intelligi. Neque enim tantum
„ miracula propter miracula faciebat, ſed ut illa quæ faciebat, mira eſſent videnti-
„ bus, vera eſſent intelligentibus. Quemadmodum qui videt litteras in codice o-
„ ptime ſcripto, & non novit legere, laudat quidem antiquarii manum, admi-
„ rans apicum pulchritudinem, ſed quid ſibi velint, quid indicent illi apices ne-
„ ſcit; & eſt oculis laudator, mente non cognitor: alius autem & laudat artifi-
„ cium, & capit intellectum, ille utique qui non ſolum videre quod commu-
„ ne eſt omnibus poteſt, ſed etiam legere; quod qui non didicit, non poteſt. Ita
„ qui viderunt Chriſti miracula, & non intellexerunt quid ſibi vellent, & quid
„ intelligentibus quodammodo innuerent, mirati ſunt tantum quia facta ſunt:
„ alii vero & facta mirati, & intellecta aſſecuti. Tales nos in ſchola Chriſti
„ eſſe debemus. Tres mortuos Chriſtus ſuſcitavit, Lazarum triduo ſepultum,
„ jamque fœtentem in monumento, filium viduæ Naim adoleſcentem, cum ad
tumulum efferretur; & filiam Jairi Synagogæ Principis recens defunctam, cum
adhuc intra domum eſſet. Videamus ergo quid nos diſcere voluit in tribus illis
mortuis quos ſuſcitavit. „ Iſta tria genera mortuorum, ſunt tria genera peccato-
S.Aug.ibid. „ rum, quos hodieque ſuſcitat Chriſtus. Sunt qui peccatum intus in corde ha-
„ bent, in facto nondum habent. Neſcio quis commotus eſt aliqua concupi-
„ ſcentia. Dicit enim ipſe Dominus. *Qui viderit mulierem ad concupiſcendum e-*
„ *am, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo*. Nondum acceſſit corpore, conſenſit
„ in corde; Mortuum intus habet, nondum extulit. Et ut fit, ut novimus, ut
„ quotidie homines in ſe experiuntur, aliquando audito verbo Dei, tamquam Do-
„ mino dicente, *Surge*, condemnatur conſenſus ad iniquitatem, reſpiratur in ſa-
„ lutem atque juſtitiam. Surgit mortuus in domo, reviviſcit cor in cogitatio-
„ nis ſecreto. Facta eſt iſta reſurrectio animæ mortuæ intus intra latebras con-
„ ſcientiæ, tamquam intra domeſticos parietes. Alii poſt conſenſum, eunt in fa-
„ ctum, tamquam efferentes mortuum, ut quod latebat in ſecreto, appareat in
„ publico. Numquid jam iſti, qui in factum proceſſerunt, deſperati ſunt? Non-
„ ne & illi juveni dictum eſt, *Tibi dico, Surge*? Nonne & ille redditus eſt ma-
„ tri ſuæ? Sic ergo & qui jam fecerit, ſi forte commonitus & commotus verbo
„ veritatis ad Chriſti vocem reſurgit, vivus redditur. Potuit progredi, in æ-
„ ternum perire non potuit. Qui autem faciendo quod malum eſt, etiam ma-
„ la conſuetudine ſe implicant, ut ipſa conſuetudo mali non eos ſinat vide-
„ re quia malum eſt, fiunt defenſores malorum factorum ſuorum, iraſcun-
„ tur

„ tur cum reprehenduntur.. Tales conſuetudine maligna preſſi, tamquam ſepulti
„ ſunt. Ita ſepulti, ut de Lazaro dictum eſt, Jam putet.. Hæc ergo ſic audiamus,
„ ut qui vivunt, vivant; qui mortui ſunt, reviviſcant. Sive adhuc peccatum in
„ corde conceptum eſt, & non proceſſit in factum; pæniteat, corrigatur cogita-
„ tio, ſurgat mortuus intra domum conſcientiæ. Sive jam quod cogitavit admi-
„ ſit; nec ſic deſperetur. Non ſurrexit mortuus intus, ſurgat elatus. Pœniteat
„ facti, de proximo reviviſcat: non eat in profundum ſepulturæ, non ac-
„ cipiat deſuper conſuetudinis molem. Sed forte jam illi loquor, qui jam duro
„ ſui moris lapide premitur, qui jam urgetur conſuetudinis pondere, qui jam
„ quatriduanus putet. Nec ipſe deſperet: profundus mortuus eſt, ſed altus eſt
„ Chriſtus. Novit clamando terrena onera rumpere, novit intrinſecus per ſe ip-
„ ſum vivificare, ſolvendum Diſcipulis tradere. Agant etiam tales pœnitentiam.

Ecce princeps unus acceſſit, & adorabat eum, dicens: Domine, filia mea modo defuncta eſt. Ut animæ noſtræ reſurrectionem impetremus ad Deum accedere per fidem oportet, ſub ejus potenti manu humiliari, ſupremam ejus Majeſtatem in ſpiritu & veritate adorare, illi miſeriam noſtram, & animę mortuæ ſtatum ferventi ſollicitudine exponere; cum fiducia in Dei bonitate, & in virtute ſanctiſſimæ humanitatis, paſſionis, & mortis Domini & Salvatoris noſtri Jeſu ipſi ſupplicare, ut Animam ipſius Spiritu, quo vivebat, deſtitutam, ejuſdem Spiritus nova effuſione vivificet. *Cor mundum crea in me Deus: & ſpiritum rectum innova in viſceribus meis.* (Pſ. 50.) Quæram te, Domine, ut vivat anima mea. *Vivit enim corpus meum de Anima mea, & vivit Anima mea de te.* (S. Aug. l. 10 Confeſſione c. 20.) Audiam Prophetæ tui monitum ſalutiferum: „ Quærite Deum, inquit, &
„ vivet anima veſtra. *Et Apoſtolum dicentem*, Nolite conformari huic ſæculo.
„ Evitando vivit anima, quæ appetendo moritur. Faſtus elationis, & dele- (S. Aug l. 3. Confeſſ. c. 21.)
„ ctatio libidinis, & venenum curioſitatis motus ſunt animæ mortuæ; quia non
„ ita moritur, ut omni motu careat, quoniam diſcedendo a fonte vitæ, mori-
„ tur, atque ita ſuſcipitur a prætereunte ſæculo, & conformatur ei. Verbum
„ autem tuum, Deus, fons vitæ æternæ eſt, & non præterit: ideoque in verbo
„ tuo cohibetur ille diſceſſus, dum dicitur nobis: Nolite conformari huic ſæculo.

Sed veni, impone manum tuam ſuper eam, & vivet. Legis notitiam habebat Synagogæ Princeps, hominem manu Dei legerat eſſe figuratum: *Credidit ergo Deo, quia eadem manu, qua creatam ſenſerat filiam, recreari & reduci poſſet ad vitam. Cognovimus quid ſit*: Veni, & impone manum tuam ſuper eam: *Ut qui ſponte poſuit, ad creandum, ad reparandum iterum exoratus imponat.* (S. Petrus Chryſolog. ſerm. 33.) *Hoc eſt quod Propheta fatetur, cum decantat in Pſalmis*: Tu formaſti me, & poſuiſti ſuper me manum tuam. (Pſ. 138.) *Quia qui poſuit eum formaret ex nihilo, impoſuit iterum ut reformaret ex perdito.* Denique idem Pſalmiſta, ut manus hujus ſalutare ſenſit, & adeptus eſt largitatem, repetitam prorupit in vocem: *Dextera*, inquit, *Domini fecit virtutem: Dextera Domini exaltavit me, Dextera Domini fecit virtutem.* (Pſ. 117.) Et ut meruiſſe ſe quod Archiſynagogus popoſcit, demonſtraret, adjecit: *Non moriar, ſed vivam.* Ille cum peteret, dixit: *Veni impone manum tuam, ut ſalva ſit, & vivat: hic jam conſecutus exſultat*: Non moriar, ſed vivam. *Dextera Domini Chriſtus eſt. Et vere fecit virtutem, diabolum dum debellat; dum alligato forti, ſicut ipſe dixit, vaſa fortis diripit, dum infernum deſtruit, dum ipſam mortificat mortem.*

Et Jeſus ſurgens ſequebatur eum, & Diſcipuli ejus. Nullis laboribus parcere debent Paſtores & Miniſtri Eccleſiæ, cum de animabus a morte peccati ſuſcitandis agitur. Confidere debent, ſi quiete ſua poſthabita, ſe impendant Animarum ſaluti, & peccatorum converſioni, adfuturum Chriſtum gratia ſua, ſine qua inutiles eſſent Miniſtrorum ejus conatus:

Qui quamvis multa admoveant mandata vocantis

Digitized by Google

S. Proſper Carmine de ingratis.

Pulſant, non intrant animas: Deus ergo ſepultos
Suſcitat, & ſolvit peccati compede vinctos:
Ille obſcuratis dat cordibus intellectum:
Ille ex injuſtis juſtos facit, indit amorem,
Quo redametur amans, & amor quem conſerit, ipſe eſt.

15. *Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus. Dicebat enim intra ſe: Si tetigero tantum veſtimentum ejus ſalva ero*. Occulto vulneri, & verecundo languori remedium
„ ſic quæſivit, ut & ſuum pudorem tegeret, & curantis reverentiam cuſto-
„ diret, Poſt certamina deſperata Medicorum, poſt medicamina ſumptuoſa;
„ poſt inanem & antiquiſſimam curam, ubi ars & peritia defecerat, ubi lan-
„ guentis omnis jam conſumpta fuerat ſubſtantia, ipſi Autori pudendum vul-
„ nus occurrit: “ Ut quod humana arte tot annis curari non potuit, ſola fide
S. Petrus Chryſolog. ſerm. 33. „ & humilitate curaretur. Mulier ſtabat eminus, quam natura pudore per-
„ ſuderat, quam per hoc immundam Judaica Lex notarat, dicens: *Immunda*
„ *erit, & ſanctum non continget*: contingere metuens, ne Judaicum furorem,
„ ne Legis poſſet ſubire ſententiam. Dicere non eſt auſa, ne circumſtantium
„ confunderet & oneraret auditum: ne fieret populorum fabula, quę tot annis
„ ſtadium fuerat paſſionum. Siquidem & amplius ferre & ſuſtinere dolor diu-
„ turnus & continuus non ſinebat: & deliberandi tempus Chriſti prætereuntis
„ celeritas amputabat: & noverat quod tacenti, quod occultanti morbum ſu-
„ um ſanitas non daretur. Inter hæc bella cogitationum ſolam ſalutis viam mu-
„ lier, curam ut furaretur, invenit. Ut raperet tacita, quod petere non valebat,
„ & pro ſua verecundia, & pro reverentia præſtituri: & quæ non merebatur cor-
„ pore, corde perveniret ad Medicum; fide Deum, manu tantum tangeret veſti-
„ mentum; ſciens hanc fraudem non ſolum veniam, ſed & remedium præſtitu-
„ ram; quam non voluntas, ſed neceſſitas verecunda generavit: præſertim cum
„ & furantis lucrum quæreret, & ei, cui auferebatur, nullum gigneret de-
„ trimentum. Pium latrocinium, quod miniſtra fide committitur. Ecce ubi vir-
„ tus eſt quæſita contrariis, ubi fraus fide conveniente, quod nitebatur, ob-
„ tinuit. Mulier inter comprimentes, ut neſciretur, accedit, & præſumpſit
„ furari ſe poſſe curam fide ſola: Ut habitu lateret, & corpore, retro acce-
„ dit: & ad videndum ſe judicabat indignam. Curavit fides intra ictum tem-
„ poris, quod duodecim annis ars humana curare non potuit... Tetigit veſti-
„ mentum mulier, & curata eſt. Miſeri, qui quotidie Corpus Domini tra-
„ ctamus & ſumimus, & a noſtris vulneribus non curamur! Non Chriſtus
„ infirmantibus, ſed fides deeſt: nam multo magis in nobis manens poterit
„ vulneratos curare, qui latentem mulierem præteriens ſic curavit.

16. *Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, &c.* Hemorrhoiſſa mulier, peccatoris typus. Morbo laborabat, ex quo immunda erat ſecundum Legem; Templi & Synagogæ aditu, urbium ingreſſu, omni ſocietate civili prohibita. Qui vel ejus veſtimenta tetigiſſet, legalem immunditiam contrahebat. Peccator coram Deo immundus eſt. *Facti ſunt abominabiles, ſicut ea, quæ dilexerunt.* (*Oſee 9. 10.*) Ab Angelorum ſocietate, a cæleſti Jeruſalem excluſus, Templorum aditu & ſacrarum Myſteriorum participatione indignus, qui dæmonem in Templum cordis ſui, expulſo Deo, admittere non dubitavit. Sępe illos inficit & commaculat peccator, qui ad ipſum accedunt, qui ipſum audiunt, qui cum illo ſocietatem ineunt, inficit, inquam, aut funeſtis conſiliis, aut pravis colloquiis. *Corrumpunt* enim *bonos mores colloquia mala*, (*1. Cor. 15. 33.*) aut denique malis exemplis. *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea.* (*Eccli. 13. 1.*) Hemorrhoiſſa fœdo gravique morbo a duodecim annis laborabat, peccatores plurimi diutius perſeverant in lethali peccato, in fędis vitiis, in impudicitia: Quibus dici poteſt, *Inveterate die-* (*Dan. 13. 52.*)

rum

rum malorum, nunc venerunt peccata tua, quæ operabaris prius ... Filii alieni inveterati ſunt, & claudicaverunt a ſemitis ſuis. Filii non mei dicendi, ſed potius alieni, quibus recte dicitur: *Vos ex patre diabolo eſtis*, mentiti ſunt mi- *Pſal. 17. 46.*
„ hi. Filii alieni, quibus Novum Teſtamentum attuli; ut renovarentur, in *S. Auguſt.*
„ veteri homine remanſerunt. Hemorrhoiſſa *multa perpeſſa fuerat a compluribus Medicis; nec quidquam profecerat, ſed magis deterius habebat*. Peccatores ſæpe curam animæ ſuæ, Medicis imperitis, imprudentibus, aut ignaris commendant, qui morbos eorum non curant ſecundum regulas divinæ medicinę, cujus ipſi miniſtri ſunt & adjutores; peccatorum conſcientias moderantur ad eorum voluntatem, & ſecundum deſideria cordis eorum, non ſecundum Evangelicæ Moralis veritatem. Peccatores enim adulari volunt, non uri, non ſecari. *Non recipit ſtultus verba prudentiæ, niſi ea dixeris, quæ verſantur in corde ejus*. Inde fit ut deterius ſe habeant. Hinc S. Cyprianus ait: *Qui peccantem blandimentis adulantibus palpat, peccandi fomitem ſubminiſtrat, nec comprimit delicta, ſed nutrit ... Aperiendum vulnus eſt, & ſecandum, & putraminibus amputatis medela fortiore curandum. Vociferetur & clamet licet & conqueratur æger impatiens per dolorem, gratias aget poſtmodum cum ſenſerit ſanitatem*. Hinc Clerus Romanus ad S. Cyprianum ſcribit: *Ubi poterit indulgentiæ medicina procedere, ſi etiam ipſe Medicus intercepta pœnitentia indulget periculis? Si tantummodo operit vulnus, nec ſinit neceſſaria temporum remedia obducere cicatricem? Hoc non eſt curare, ſed ſi dicere verum volumus, occidere*.

Marci 5. *Prov. 18* *S. Cypr. Tract. de Lapſis.* *Epiſtola inter S. Cypriani 31.*

„ Hinc S. Ambroſius Verſum illum explicans Pſal. 118. *Viam iniquitatis amove*
„ *a me, & de lege tua miſerere mei*, ait: Merito quia vulnus grande ac vetus
„ eſt, & diu ſerpens, perfectioris medicinæ remedia depoſuit, obſecrans ut Do-
„ mini legitima miſeratione curetur. Cito enim refricatur vulnus, quod ſanatum
„ medicinæ lege non fuerit; immo etiam ſeriorem curatio ſentit profectum.
„ Ideoque ſi virus in interiora proſerpit, medicamenta foris appoſita non ſentit.
„ Exigit ergo medicinæ ratio, ut aut ſectione, aut aduſtione curetur. Ideoque
„ bonus Medicus hujuſmodi ægrum legitime dicit eſſe curandum; ut poſſit me-
„ dicina proficere. Lege ergo miſeretur, qui cum ſapientia juſtitiaque miſeretur;
„ ut ea dimittat quæ ſcit jure poſſe dimitti; ne cum alterius miſeretur, ſe ipſum
„ legi faciat obnoxium ... Conſideremus etiam, ne & ipſum deteriorem facia-
„ mus, cujus miſeremur injuſte. Plerumque enim non coercere delinquentes,
„ majoris auſteritatis eſt, quam ſi ulciſcaris. Traduntur enim in paſſiones igno-
„ miniæ, quicumque aliquid inhoneſtum commiſerunt, nullumque culpæ pre-
„ tium ferunt. Hemorrhoiſſa omnes facultates ſuas in Medicos erogaverat: peccator divitiis bonitatis & longanimitatis Dei, opibus gratiæ, donis cæleſtibus abuſus eſt, & in extremam paupertatem incidit, qui Deum ſuum amiſit & omnia; nec ſuam tamen agnoſcit egeſtatem. *Dicis: Quod Dives ſum, & locupletatus, & nullius egeo; & neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, pauper, & cæcus, & nudus*. Hemorrhoiſſæ infirmitas non ſolum ingraveſcebat in dies, ſed humana arte inſanabilis evaſerat: peccatorum inveteratorum ſpiritales ægritudines eo magis ingraveſcunt, quo magis pœnitentiam differunt, & tandem pene inſanabiles & deſperati evadunt. *Hæc dicit Dominus: Inſanabilis fractura tua, peſſima plaga tua .... Curationum utilitas non eſt tibi .... Propter multitudinem iniquitatis tuæ dura facta ſunt peccata tua ...* Hinc S. Ambroſius ait: *Facilius inveni qui innocentiam ſervaverint, quam qui congrue egerint pœnitentiam*.

S. Ambr. ſer. 4. in Pſalm. 118. *Apocal. 3. 27.* *Iſai 30. 12.* *S. Ambr. l. 2. de Pœnitent. cap. 2.*

17. *Acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus*, &c. Hemorrhoiſſa pudore ſuffuſa, retro ad Chriſtum accedit, cum tremore: ſic peccator accedere debet ad Deum pudore ſuffuſus, ex peccati ſui conſideratione, & ex divinę Majeſtatis, quam graviter offendit, reverentia orto; pudore illo ſalutari, qui pœnitentiam parit, non pudore malo, quo nonnulli pœnitentiam & confeſ-

ſionem peccatorum, ut publicationem ſui, aut ſuffugere, aut de die in diem differre præſumunt: *Pudoris magis memores quam ſalutis: velut illi qui in partibus verecundioribus corporis contracta vexatione, conſcientiam medentium vitant, & ita cum erubeſcentia ſua pereunt.* (Tertull. l. de Pœnit. c. 8.) Quibus merito dici poteſt: *Næ tu verecundia bonus, ad delinquendum expandens frontem, ad deprecandum vero ſubducens!* Veræ converſionis & ſinceræ pœnitentiæ, pudor & verecundia ſalutaris comes eſt. Hac ſuffuſus David pœnitens ajebat. *Anima mea turbata eſt valde ... iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper ... Tota die verecundia mea contra me eſt, & confuſio faciei meæ cooperuit me.* (Pſalm. 6. 4. Pſalm. 50. 5. Pſal. 43. 16. Pſalm. 30.) Temporali illa confuſione, æterna confuſio vitatur, de qua idem Rex pœnitens ait: *In te, Domine, ſperavi, non confundar in æternum.* Nam eſt quædam confuſio temporalis utilis, *Perturbatio animi reſpicientis peccata ſua, reſpectione horrentis, horrore erubeſcentis, erubeſcentia corrigentis.* (S. Auguſt. Enarrat. 2. in Pſal. 30.) Unde dicit & Apoſtolus: *Quam enim gloriam habuiſtis tunc in his, in quibus nunc erubeſcitis?* Ergo erubeſcere illos dicit jam fideles, non de præſentibus donis, ſed de præteritis peccatis: *Hanc confuſionem non formidet Chriſtianus: immo ſi hanc non habuerit, æternam habebit.* Hemorrhoiſſa indignam ſe exiſtimat, quæ ſtet ante faciem Chriſti. Piæ hujus mulieris humilitatem peccator imitetur, indignum ſe Chriſti exiſtimet aſpectu & beneficiis, indignum Corporis Chriſti Communione, indignum miſericordia, & abſolutione. Felicem ſe ſatis arbitretur, ſi veſtimenti fimbriam tangat, ſi verbum Dei audiat, legat, meditetur; ſi humillimæ pœnitentiæ actione vitæ & paſſionis Chriſti humilitatem, labores, & dolores imitetur. Ne furari ſe poſſe Abſolutionem putet, ſicut Hemorrhoiſſa errore muliebri furtivam ſe poſſe conſequi ſanitatem exiſtimavit, retro accedendo ad Chriſtum turba comprimente comitatum. *Furto quidem aggredi, & Præpoſitum hujus rei aſſeverationibus tuis circumduci facile eſt. Sed Deus theſauro ſuo providet, nec ſinit obrepere indignos.* (Tertull. l. de Pœnit. cap. 6.) Hemorrhoiſſa cum ſpe firma ad Chriſtum acceſſit, ſanitatem quam fruſtra duodecim annis ſperaverat ex arte & curis medicorum, ſtatim ſe conſequi poſſe confidens virtute Deitatis in Chriſto corporaliter ſecundum plenitudinem omnem ſuam inhabitantis, ſi vel fimbriam veſtimenti ejus tetigiſſet. Hanc ſpem, hanc fiduciam peccator pœnitens imitetur. *Non enim habemus Pontificem: qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris ..... Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ: ut miſericordiam conſequamur.* (Hebr. 4. 15. 16.)

(S. Petr. Chr. ſerm. 34.)
„ *Acceſſit retro*, Sed ubi? Retro nihil erat: ibi faciem quam declinabat, in-
„ venit. Erat in Chriſto corpus multiplex, ſed erat Deitas ſimplex; erat to-
„ tus oculus, qui poſt ſe ſupplicem ſic videbat. *Acceſſit retro. & tetigit fim-*
„ *briam veſtimenti ejus.* O quid iſta mulier vidit habitare in interioribus Chri-
„ ſti, quæ in Chriſti fimbria Divinitatis totam vidit inhabitare virtutem! O
„ quid docuit mulier quantum ſit Corpus Chriſti, quæ in Chriſti fimbria tan-
„ tum eſſe monſtravit! Audiant Chriſtiani, qui quotidie corpus Chriſti attin-
„ gunt, quamnam de ipſo corpore ſumere poſſunt medicinam, quando mulier to-
„ tam rapuit de ſola Chriſti fimbria ſanitatem. Sed quod nobis flendum eſt, mu-
„ lier de vulnere medicinam tulit, nobis medicina ipſa retorquetur in vulnus. Hinc
„ eſt quod Apoſtolus tangentes indigne Corpus Chriſti taliter admonet & de-
„ plorat: *Qui enim tangit indigne Corpus Chriſti, judicium ſibi ſumit.* (1. Cor. 11.) Et quod
„ inde temeritas infirmitatem capiat, unde fides accipere debebat ſanitatem, rur-
„ ſus intulit: *Propter hoc inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.*

(S. Petr. Chr. ſerm. 35.)
„ *Acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus.* Sciens quod Deum nec
„ tactus polluit, nec offendit viſus, nec odor exaſperat, nec auditus ſauciat, nec in-
„ quinat humana cogitatio, Nam ſi Medicus cum ſaniem vulnerum tractat, cum
„ curat verecunda membrorum, non injuriam computat, ſed honorem: quanto
„ magis

„ magis Deus non arbitratur injuriam, dum vulnera noſtra curando reſpicit,
„ tangit ad remedium, viſitat ad ſalutem? Dei conſpectum offendunt peccato-
„ rum vulnera, non dolorum; morbi criminum, non corporum paſſiones; vitio-
„ rum ſanies, non viſcerum fluxus: quia homo habetur voluntarius in delictis,
„ in doloribus tenetur invitus. Hinc eſt quod peccator pœnam recipit, ægrotus
„ recipit curam. Mulier ergo non voluntatis conſcia, ſed doloris; nec confuſa
„ crimine, ſed confuſa languore, acceſſit retro, ut turbæ declinaret oculos, non
„ Chriſti vitaret aſpectum: A populis neſciri voluit, non a Chriſto; geſtivit non
„ Deum latere, ſed homines: quia non niſi a ſolo Deo potuit latens vi-
„ deri, audiri tacens, celata curari: *Acceſſit, & tetigit fimbriam veſtimenti e-* Pſ. 132.
„ *jus*. Quia in Chriſto nil poſtremum credidit, nil judicavit extremum;
„ quia nec minoratur Deus in homine, nec virtus attenuatur in fim-
„ bria; nec cæleſtis natura membrorum variatur officiis. Hinc eſt quod mu-
„ lier per dorſum pervenit ad faciem, per veſtimentum penetravit inter-
„ na; & per fimbriam, capitis tetigit ſummitatem; nec hoc ſine Myſte-
„ rio. Audite Prophetam dicentem: *Sicut unguentum in capite, quod de-
ſcendit in oram veſtimenti ejus*. Videtis, fratres, in fimbriam veſtimenti hu-
„ jus totam plenitudinem divini Chriſmatis, totam divini capitis tranſiſſe vir-
„ tutem. Scienter ergo mulier ſacram Chriſti fimbriam geſtivit attingere, ut
„ vel de occulto myſterio, vulneris poſſet ſumere Medicinam. Magna hęc mu-
„ lier & nimium permiranda, quæ ſcientia Doctores Legis vicit, Sacramen-
„ to omnes Judæos ſuperavit, fide præceſſit Apoſtolum! nam Judæa cum Scri-
„ bis & Doctoribus ſuis Deum totum deſpexit in corpore: Thomas Apoſtolus
„ ut Chriſtum Deum crederet, immiſit manus, injecit digitos, patefecit vul-
„ nera; & ut Chriſtum crederet, iterum pati compulit Chriſtum ... Petrus &
„ Paulus principes fidei Chriſtianæ, notitiam nominis Chriſti toto orbe dif- S. Petr. Chr.
„ fuderunt: mulier accedendi ad Chriſtum prima tradidit diſciplinam: mu- ſerm. 34.
„ lier prima dedit formam quomodo peccator tacita confeſſione deleat ſine
„ confuſione peccatum; quomodo delinquens ſoli Deo cognitus de reatu, nu-
„ dare apud homines verecunda conſcientiæ non cogatur; quomodo homo poſ-
„ ſit venia judicium prævenire.

18. *At Jeſus converſus, & videns eam dixit: Confide, filia, fides tua te ſalvam fecit. Et ſalva facta eſt mulier ex illa hora.* Nihil eſt quod orationi cum fide & humilitate factæ Deus non concedat. Pœnitentem humiliatum, qui ad cælum oculos attollere non audet, propitius reſpicit Chriſtus, modo fi-
de per dilectionem operante ipſum tangat. „ Tangit Chriſtum, qui credit in S. Aug. ſer.
„ Chriſtum. Nam & illa mulier quæ fluxum ſanguinis patiebatur, dixit a- 243. al. de
„ pud ſe ipſam, *Si tetigero fimbriam veſtimenti ejus, ſalva ero*. Fide tetigit, & Diverſis 6.
„ ſanitas ſubſecuta eſt, quam præſumpſit. Denique ut noſcemus quid ſit vere
„ tangere, Dominus continuo dixit Diſcipulis ſuis, *Quis me tetigit?* Et di-
„ xerunt Diſcipuli, *Turbæ te comprimunt, & dicis, Quis me tetigit? Et ille?*
„ *Tetigit me aliquis*. Quaſi dicens, Turba premit, fides tangit.

At Jeſus converſus, & videns eam, dixit: Confide filia, &c. Omnia habe-
mus in Chriſto. Omnis anima accedat ad eum, ſive corporalibus ægra pecca- S. Amb. lib.
tis, ſive clavis quibuſdam ſæcularis cupiditatis infixa, ſive imperfecta adhuc qui- de Virginib.
„ dem, ſed intenta tamen meditatione proficiens, ſive multis aliqua ſit jam c. 16.
„ perfecta virtutibus: Omnis in Domini poteſtate eſt, & omnia Chriſtus eſt
„ nobis. Si vulnus curare deſideras, Medicus eſt: ſi febribus æſtuas, fons
„ eſt: ſi gravaris iniquitate, juſtitia eſt: ſi auxilio indiges, virtus eſt: ſi
„ mortem times, vita eſt: ſi cælum deſideras, via eſt: ſi tenebras fugis, lux
„ eſt: ſi cibum quæris, alimentum eſt. *Guſtate igitur, & videte quoniam ſua-
„ vis eſt Dominus: Beatus vir qui ſperat in eo*. Speravit in eo illa quæ fluxu ſan-
„ guinis

„ guinis laborarat, & continuo ſanata eſt; ſed quia fidelis acceſſit. Et tu cum fide,
„ filia, vel fimbriam ejus attinge. Jam ſæcularium fluxus voluptatum modo
„ torrentis exundans, verbi ſalutaris calore ſiccabitur; ſi cum fide tamen ac-
„ cedas, ſi pari devotione divini ſermonis extremam ſaltem fimbriam compre-
„ hendas, ſi tremens procidas ante Domini pedes. *Ubi ſunt pedes Verbi, niſi*
„ *ubi Corpus eſt Chriſti*? O theſauris omnibus opulentior fides! o virtutibus
„ corporis omnibus fides fortior! o Medicis omnibus ſalutarior! ſimul ut ac-
„ ceſſit mulier, virtutem ſenſit, medicinam impetravit; ut ſi oculum lumini
„ admoveas, illuminatur antequam ſentias & operatio lucis prævenit apparatum.
„ *At Jeſus converſus, & videns eam, dixit; Confide, filia; fides tua te ſalvam*
„ *fecit*. Chriſtus converſus eſt ad mulierem, ut mulier converteretur ad Chri-
„ ſtum: vidit eam ut ſaluti redderet, non ut agnoſceret quam ſciebat. Chriſtus
„ mulieris docuit exemplo, quam fides ſola totam proficiat ad ſalutem. Ad-
dit S. Marcus: *Et ſtatim Jeſus in ſemetipſo cognoſcens virtutem, quæ exierat de*
„ *illo, converſus ad turbam ajebat: Quis tetigit veſtimenta mea?* Interpellatri-
„ cem tacitam, & ſuggerentem cogitationibus ſolis, ac poſt tergum virtutis
„ ſuæ conſiliis adhærentem, non ut diſcuſſor neſcius, ſed ut præſcius inquiſi-
„ tor producit in medium, ſuiſque facit adſtare conſpectibus . . . Ut quem
„ occulte ſenſerat Medicum, palam profiteretur & adoraret ut Deum: &
„ tam præſentibus quam futuris fieret de tanto ſuo languore medicina, di-
„ cente Evangeliſta: *Mulier autem timens ac tremens, ſciens quid factum eſ-*
„ *ſet in ſe venit, & procidens ante pedes ejus, dixit ei omnem veritatem.*

19. *Et cum veniſſet Jeſus in domum Principis, & vidiſſet tibicines, & tur-*
S. Petrus Chryſol. ſerm. 34. & 63. *bam tumultuantem, dicebat: Recedite, non eſt enim mortua puella, ſed dormit.*
Et deridebant eum. Et cum ejecta eſſet turba, intravit: & tenuit manum ejus,
& ſurrexit puella, &c. Qui dolore immodico ob conſanguineorum vel amico-
rum ſuorum mortem affliguntur, ac doloris vehementia, vique lachrymarum,
fidei ſuæ teſtantur infirmitatem, miraculorum Chriſti teſtes eſſe non merentur,
gratiarumque ipſius conſcii. Hanc ob cauſam tibicines, & alios inani doloris
oſtentatione pompæ funebris apparatum inſtruentes, domo Principis Synago-
gæ ejecit Jeſus, filiam ejus ſuſcitaturus. „ Fleant mortuos ſuos, qui putant
S. Amb. l. 6. in Luc. n. 62. „ mortuos: ubi Reſurrectionis fides eſt, non mortis eſt ſpecies, ſed quietis.
„ *Recedite, non eſt enim mortua puella, ſed dormit*. Cum mira ope pietatis ad
„ cor veritas venit, prius ab eo cogitationum carnalium æſtus ejicit, & poſt
S. Greg. M. l. 18. Moralium c. 25. „ in eo virtutum dona diſponit. Quod bene nobis ſacra Evangelii hiſtoria innuit,
„ in qua dum ad reſuſcitandum filiam Principis Dominus duceretur, protinus
„ additur: *Et cum ejecta eſſet turba, intravit, & tenuit manum ejus, & ſurrexit*
„ *puella*. Foras ergo turba ejicitur, ut puella ſuſcitetur: quia ſi non prius a
„ ſecretioribus cordis expellitur importuna ſæcularium multitudo curarum, ani-
„ ma quæ intrinſecus jacet mortua, non reſurgit. Nam dum ſe per innumeras
„ terrenorum deſideriorum cogitationes ſpargit, ad conſiderationem ſui ſeſe
„ nullatenus colligit. *Recedite, non eſt mortua puella, ſed dormit*. His verbis
S. Jo. Chryſ. hom. 2. in Matt. „ docet non eſſe timendam mortem, nequaquam enim eſſe mortem, cum ad con-
„ ditionem ſomni jam redacta ſit. Deinde quoniam ipſe quoque moriturus erat,
„ aliorum morte ac reſurrectione faciebat ut Diſcipuli confiderent, ac æquiſſimo
„ animo mortem ipſam ferrent, cujus adventu mors in ſomni conditionem de-
„ veniſſet. *Recedite*. Conſidera flentes atque plorantes, quaſi tam magna vi-
„ videre miracula indignos, omnes ejectos fuiſſe: nec vobis cum lugentibus
„ exire, ſed cum Petro, Joanne & Jacobo una remaneas. Nam ſi tunc eos qui
„ flebant ejecit, quando non erat ita planum, quaſi in ſomnum jam mortem eſſe
„ redactam: quid nunc faciet, cum id luce ipſa jam clarius ſit? Sed non ſuſcita-
„ vit filiam tuam nunc: ſed ſuſcitabit omnino longe majori cum gloria. Puella
namque

Digitized by Google

„ namque illa reſuſcitata, rurſus mortua eſt: tuam vero poſt quam reſurrexerit,
„ nunquam in poſterum mortem videbit. Nemo ergo defunctos deinceps lugeat,
„ nemo mortem Chriſti, qua mors ſuperata eſt, calumnietur. Quid fruſtra fles,
„ ſi mortem in ſomnum redactam eſſe credis? Quid te cædis, & luges? Gentes id
„ faciunt, quia non credunt: ſi autem fidelis pariter atque infidelis hac in re peccat,
„ quid ille reſpondebit? Quomodo veniam petere audebit? Pręſertim cum nemo
„ Chriſtianus de Reſurrectione ambigat. Dormit puella tua, non eſt mortua; quie-
„ ſcit, non eſt perdita: Reſurrectio ac æterna in poſterum immortaliſque vita illam
„ excipiet, & quies angelica. Non audis Prophetam dicentem: "Convertere anima
mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi. *Beneficium Deus hanc rem vocat,* Pſal. 114.
& tu ploras? Et quid faceres, ſi hoſtis, ſi invidus, ſi inimicus eſſes defuncti?
Nam ſi quempiam lugere oportet, Diabolum certe oportet, quoniam mortui ad
immortalitatem tendunt. Illius malitiam hi clamores & fletus decent; non te,
qui ad requiem & coronas proficiſceris. Et certe harum turbationum omnium
tranquillus quidam portus in morte eſt. „ Examina quot quantaque mala ſunt
„ in hac vita; quoties ipſe præſentibus rebus maledixiſti, cum ſemper in pe-
„ jus omnia ruere & videris, & videas: quamvis & ab initio non parva pę-
„ na huic vitæ ſit attributa. *In doloribus*, inquit Scriptura, *paries filios* ....
„ *In ſudore vultus tui comedes panem tuum* ... *In mundo tribulationem habe-* Geneſ. 3.
„ *bitis* ... Nihil autem hujuſmodi de futuris rebus ſcribitur, quinimmo op- Joan 16.
„ poſitum. *Effugit*, inquit, *dolor*, *triſtitia*, *gemitus* ... *Ab Oriente atque Oc-* Iſai 33.
„ *cidente venient, & recumbent cum Abraham, Iſaac, & Jacob*. Et Alibi, Marci 8.
„ *Talamus ſpiritalis* dicuntur quæ illic, ſunt, *inextinguibiles fulgidæque lu-* Ezech. 40.
„ *cernæ, cæleſtis vita*. Cur ergo defunctum exagitas? Cur efficis ut mortem S. Jo. Chryſ.
„ timeant alii atquę formident? Cur cauſam præbes ut nonnulli Deum in- Hom. 32. in
„ cuſare audeant, quod tanta mala nobis invexerit? Immo vero cur poſt mor- Matth.
„ tem tuorum pauperes convocas? Cur Presbyteros ut pro eo velint orare,
„ obſecras? Non ignoro te reſponſurum, ut defunctus requiem adipiſcatur, ut
„ propitium Judicem inveniat: His ergo de rebus flendum arbitraris? Nonne
„ vides quam maxime tibi ipſi repugnes? Nam cum illum abiiſſe in loca a-
„ mœna putes, ingentes tamen adverſus te ipſum fluctus excitas & tempeſta-
„ tes. Sed quid faciam? inquies, talis eſt natura parentum. Non eſt naturæ
„ culpa iſta; ſed nos qui omnia evertimus, animos noſtros molles nimis at-
„ que dejectos efficimus, & divinam noſtram perdimus nobilitatem, & ſi-
„ mul infideles facimus deteriores. Quomodo enim de immortalitate Ani-
„ mæ cum ipſis diſputabimus; qua ratione nos reſurrecturos illis perſuade-
„ bimus, cum longe magis quam illi mortem formidemus? Multi enim a-
„ pud Gentiles, cum nihil de immortalitate animæ crederent, nihilominus
„ mortuis filiis, ut inanem gloriam conſequerentur, corona ornati, & can-
„ didam induti veſtem, in publicum prodierunt: Oro ut futura illa quidem
„ & vera gloria moveat, ut effeminatos illos molleſque animos deponere ve-
„ lis. Sed hæredem non habeo, inquies, nec quem rerum mearum ſucceſſo-
„ rem conſtituam. Ego vero te libenter interrogarem, tuarumne rerum, an
„ cælorum malis filios tuos eſſe hæredes? Et utrum magis deſideres caduca
„ hæc & corruptibilia poſſideri ab illis, quæ tamen poſt omnino eſſent reli-
„ cturi, an ſtabilia illa & æterna? Non habes hæredes filios, ſed habet ipſos
„ pro te Deus: non hæredes facti fratrum ſuorum, ſed facti ſunt Chriſti cohæ-
„ redes. Sed cui, inquies, pretioſas veſtes noſtras, cui magnificas ædes, cui
„ ſervos, cui agros relinquemus? Illis ipſis profecto, & multo tutius quam ſi
„ viverent; nihil enim prohibet. Nam ſi multæ barbaræ gentes una cum
„ defunctis res eorum cremare ſolent, quanto æquius defuncto filio tua tra-
„ dere potes, non ut in cinerem redigantur, ſed ut magis glorioſum illum

„ red-

Digitized by Google

„ reddant? Putas illum maculis inquinatum abiiſſe? Da ipſi ſua, ut illis ſe a ma-
„ culis detergat. Putas in juſtitia ipſum deceſſiſſe? Præbe ipſi tua ad mercedis
„ & retributionis adjectionem. Sed intolerabilis tibi caſus tuus videtur Pro-
„ pterea ergo defuncti gratia plorandum non eſt, quoniam a multis hujuſmodi
„ caſibus liberatus eſt. Noli ergo facere ut invidere videaris. Nam qui mor-
„ tem ſibi optat, quoniam ante tempus aliquis ſuorum ereptus eſt, plorat-
„ que propter illum quia vivit, ut multa hujuſmodi ſubeat, invidere magis
„ quam amare illum videtur. Noli ergo cogitare quod non redibit umquam
„ domum filius tuus, ſed quia & tu paulo poſt ad ipſum gradieris. Quod ſi in
„ peccato mortui ſunt, finem tamen peccandi habuerunt. Nam ſi pęnitentiam
„ fuiſſent acturi, Deus cui omnia patent, non antequam eam egiſſent, ipſos
„ rapuiſſet: ſin vero juſti deceſſerunt, evaſerunt jam a periculis, & tuti ſu-
„ premam beatitudinem poſſident. His rebus omnibus planum factum eſt,
„ non eſſe amoris has lacrymas, ſed turbationis, & animi parum ſapientis.
„ Nam ſi defunctum diligeres, gauderes profecto, quia fluctus præſentis vitæ
„ pernavigavit. Quid enim mirabile, aut novum atque inauditum factum eſt?
„ Annon eadem ipſa quotidie revolvi videmus? Diem nox, noctem dies, hye-
„ mem æſtas, æſtatem hyems modo præcedit, modo ſequitur: Mala vero a-
„ lia atque alia in dies, quæ filium tuum haurire quotidie, & tecum eſſe vel-
„ les omni morbo ſubjectum, omni luctui, cum ſua formidine & horrore vitam
„ miſere agere, & alia quidem mala jam ſubeuntem, alia vero timentem ne ſu-
„ beat. Ad hæc etiam illius tibi rationis memoria veniat, non immortalem te
„ genuiſſe: ſed ſi nunc diem ſuum non obiiſſet, paulo poſt certe ad hoc ipſum
„ perveniſſet. Sed non ſaturaſti te amore illius? Sed ibi omnino perfrueris. At
„ vellem, inquies, hic quoque ipſum videre. Et quid prohibet? Licet tibi eum
„ hic quoque videre, ſi ſapis. Certa enim ſpes futurorum, & jucundior viſu, &
„ clarior eſt. Tu vero ſi ad imperandum regnandumque hoc caduco perituroque
„ Regno filius tuus abiiſſet, nolles eum inde redire ut ipſum videres: nunc vero
„ cum ad majora relioraque Regna proceſſerit, parvi temporis abſentiam ferre
„ non poteris? Sed non eſt mihi conjux, inquies. Conſolatorem habes Patrem
„ orphanorum, & viduarum Judicem. Audi Paulum talem viduitatem ex-
„ tollentem atque dicentem: *Quæ autem vere vidua eſt ac ſolitaria, ſperat in*
1. Tim. 5. „ *Domino*. Præſtantior enim hæc videbitur, cum majori patientia fulgeat.
„ Noli ergo plorare aut dolere ea de re, qua tibi corona præparatur, pro qua ti-
„ bi merces debetur. Reddidiſti enim depoſitum quod tibi creditum erat: non ſis
„ ergo ſollicita, ſi vides in inviolabili ærario theſaurum tuum eſſe depoſitum.

1. Cor. 2. 20. *Et deridebant eum*. Ita mutationem peccatoris in melius, & ſpirita-
S. Ambr. l. 6. lem reſurrectionem, Dei virtute, pii Concionatoris, Paſtoris, aut conſcien-
Luc. 62. tiæ Moderatoris miniſterio factam irrident carnales homines. Nam *Animalis homo non percipit quę Dei ſunt*. Et irridebant eum. *Quicumque enim non credit, irridet*. Sed quemadmodum eorum irriſionibus inſuperhabitis, opus tamen potentiæ ac miſericordiæ ſuæ Chriſtus perfecit; ita inſuperhabitis impiorum hominum irriſionibus & dicteriis, opus miniſterii ſui peragit Paſtor vigilans, vel conſcientiæ pius Moderator.

Et cum ejecta eſſet turba, intravit. Chriſtus & Mundus habitare ſimul in
1. Jo. 2. 15. corde hominis non poſſunt. *Si quis diligit Mundum, non eſt charitas Patris in eo* ... Et *Quicumque voluerit amicus eſſe ſæculi hujus, inimicus Dei conſtituitur.*
Jacob. 4. *Amicitia* enim *hujus Mundi, inimica eſt Dei*. Quamobrem neceſſe eſt Mundum & ejus amorem ex anima ejici, ut intret Chriſtus, illamque ſuſcitet.

21. *Tenuit manum ejus: & ſurrexit puella*. A peccati morte reſurgere nemo poteſt, niſi Chriſti manus illius manum apprehendat, niſi gratia illius voluntatem potenter præveniat ac teneat. „Infęlix ego homo, quis me liberabit dę corpore

„ mor-

,, mortis hujus? Gratia Dei per Jeſum Chriſtum (*inquit Apoſtolus*) Nemo *Rom. 7. 24.*
,, itaque liberat a vulneribus illius trucidatoris, niſi hujus gratia Salvatoris.
,, Nemo liberat venundatos ſub peccato a vinculis captivantis, niſi gratia S. *Agu. Ep.*
,, redimentis ... Cum vero non liberat niſi gratia, nihil juſtum invenit in eo *194. alias*
,, quem liberat, non voluntatem, non operationem, non ſaltem ipſam excuſa- *105.*
,, tionem: nam ſi hæc juſta eſt, quiſquis ea utitur, merito, non gratia libe-
,, ratur: *Tenuit manum ejus*. Quoniam ipſe, ut velimus, operatur incipiens, *Idem l. de*
,, qui volentibus cooperatur perficiens. *Conjunctio itaque manus Chriſti cum* *Gratia &*
,, *manu puellæ defunctæ, operationem gratiæ, & liberi arbitrii cooperationem ſi-* *libero arb.*
,, *gnificat*. Ut ergo velimus, ſine nobis operatur; cum autem volumus, & *c. 17.*
,, ſic volumus ut faciamus, nobiſcum cooperatur. Tamen ſine illo vel operante
,, ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil va-
,, lemus. ,, Beatus ille cui manum Sapientia tenet. Utinam meos quoque te- *S. Amb. l. 6.*
,, neat actus, teneat manum juſtitia, teneat Dei verbum, inducat in penetra- *in Luc. n. 63*
,, la ſua; ſpiritum avertat erroris, convertat ſalutis, dari mihi jubeat mandu-
,, care; panis enim cæleſtis Dei Verbum eſt. Inde & illa Sapientia, quæ di-
,, vini Corporis & Sanguinis ſacroſancta Altaria replevit alimentis: *Venite*,
inquit, *edite panes meos & bibite vinum quod miſcui vobis*. *Prov. 9. 5.*

22. *Et tranſeunte inde Jeſu, ſecuti ſunt eum duo cæci, clamantes, & dicentes; Miſerere noſtri, Fili David*. Cæci ſunt peccatores quibus non ſubeſt ſcientia Dei, qui tenebris obſcuratum habent intellectum, qui ſedent in tenebris, & umbra mortis. Oculos habent apertos & perſpicaces ad temporalia, cæcutiunt ad æterna. Longe gravius malum cæcitas cordis, quam corporis. Hæc privat nos aſpectu lucis corporeæ, quam & pecudum vident oculi; illa intuitu lucis immortalis, quæ Deus eſt: hæc præter voluntatem accidit; iſta ex voluntate originem ducit: hæc miſeria & calamitas eſt, non peccatum, nec
cauſa peccati: iſta & peccatum eſt, & pœna peccati, & cauſa peccati. " *S. Aug. l. 5*
,, Cæcitas cordis (*inquit S. Aug.*) quam ſolus removet illuminator Deus, *contra Ju-*
,, & peccatum eſt, quo in Deum non creditur; & pęna peccati, qua cor *lianum c. 3.*
,, ſuperbum digna animadverſione punitur; & cauſa peccati, cum mali ali- *n. 8.*
,, quid cæci cordis errore committitur. *Pluit enim Deus ſuper peccatores la-*
,, *queos; ſupercecidit ignis pravarum cupiditatum, & non viderunt Solem juſti-*
,, *tiæ*, & Lege infatigabili ſpargit Deus pœnales cæcitates ſuper illicitas cu- *Idem l. 1.*
,, piditates. *Putaſne obſcuratio mentis, excæcatio cordis parva eſt pęna?* Si quis *Confeſſio-*
,, furtum faciens, ſtatim oculum perdidiſſet, omnes dicerent Deum pręſentem *num c. 18.*
,, vindicaſſe. Oculum cordis amiſit, & ei peperciſſe putatur Deus? Si cæcus
,, oculis carnis ad menſam ſuam quamlibet optimam diſcumberet, miſerum *S. Auguſt.*
,, eum diceres: cæcus interius Panem Chriſtum non videt, & beatus eſt? *Enar. in*
,, Hoc non dicit niſi pariter cæcus. *Pſal. 57.*

Verum ut illuminentur oculi cordis noſtri, Chriſtus orandus eſt, & orando
ſequendus, miſericordia ejus imploranda; id unum ab ipſo poſtulandum ut no-
ſtri miſereatur, quia ipſe illuminatio noſtra eſt. *Dominus illuminatio mea, &* *Pſal. 26.*
,, *ſalus mea, quem timebo*? Ille me illuminat, recedant tenebræ: ille me ſal- S. *Auguſt.*
,, vat, recedat infirmitas: Dominus illuminans, nos illuminati: Dominus ſal- *Enar. 2. in*
,, vans, nos ſalvati: ſi ergo ille illuminans, nos illuminati; & ille ſalvans, *hunc Pſal.*
,, nos ſalvati: præter ipſum nos tenebræ, & infirmitas. Ad Deum nos
,, converti neceſſe eſt ut illuminemur, qui ad nos ipſos converſi obtenebramur &
excæcamur. Incipimus autem illuminari, cum noſtram cæcitatem, cum tenebras noſtras agnoſcimus, & Chriſti miſericordiam imploramus, ut audiamus
vocem laudis, & enarremus mirabilia Domini, qui cæcos illuminat. Audire *S. Auguſt*
,, vocem laudis (inquit S. Auguſtinus) eſt intelligere intus, quia quicquid *Enarrat.*
,, in te mali eſt de peccatis, tuum eſt; quicquid boni in juſtificationibus, Dei *in Pſ. 25.*
,, eſt.

„ eſt. Ita audi vocem laudis, ut non te laudes & quando bonus es. Nam „ laudando te bonum, ſis malus: Bonum enim te fecerat humilitas; malum „ te facit ſuperbia. Converſus eras ut illuminareris, & converſione tua factus „ es luminoſus, factus illuſtratus converſione. Sed quo? Numquid ad te? Si „ ad te converſus poſſes illuminari, numquam poſſes tenebrari, quia tecum „ ſemper eſſes. Quare illuminatus es? quia convertiſti te ad aliud quod tu non „ eras. Quid eſt aliud quod tu non eras? Deus lumen eſt. Non tu lumen eras: „ quia peccator eras. Dicit enim Apoſtolus eis quos vult audire vocem laudis, *Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux.* Quid eſt, *Fuiſtis aliquando tenebræ, niſi veteres homines?* Nunc autem lux: *Non ſine cauſa lux eſtis, qui fuiſtis jamdudum tenebræ, niſi quia illuminati eſtis. Noli putare te ipſum eſſe lucem: Illa eſt* Lux quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: *Tu autem per te ipſum, per malam voluntatem, per averſionem tuam tenebratus eras, modo luces. Sed ſubjecit ſtatim, ne ſuperbirent illi quibus dictum eſt:*
Pſ. 17. Nunc autem lux; *& addidit, in Domino*. Clamabo igitur ad Deum altiſſimum de profundis tenebrarum mearum: *Deus meus illumina tenebras meas.*
S. Aug. Enarrat. in Pſ. 37. Clamabo ut illi cæci: *Miſerere noſtri, Fili David*. Oratio vox cordis eſt: *Clamor cordis, fragrantia charitatis*. Miſerere noſtri, Fili David. *Illumina oculos meos, nequando obdormiam in morte. Ego enim in miſericordia tua ſperavi.*

Pſ. 12. 23. *Cum autem veniſſet domum, acceſſerunt ad eum cæci. Et dicit eis Jeſus: Creditis quia hoc poſſum facere vobis? Dicunt ei: Utique, Domine. Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundum fidem veſtram fiat vobis. Et aperti ſunt oculi eorum.* Clamantes & miſericordiam ejus implorantes non ſtatim exaudit Jeſus, ut ferventius orent, ut ad illum propius accedant, ut illum
S. Aug. Enarrat. in Pſ. 87. ſequantur, utque illorum fiducia beneficii dilatione magis augeatur. *Ad hoc oratio dilatione beneficii, & tribulationum adverſitate quaſi repellitur ut tamquam ignis flatu repercuſſus inflammetur ardentius.* Extra domum; id eſt, extra Eccleſiam, quæ eſt domus Dei, nemo cæcus illuminari poteſt. Pagani, Hæretici, Schiſmatici, cæci ſunt, in tenebris ambulant; quia ſunt extra Ec-
Pſ. 33. 6. cleſiam, quæ domus eſt lucis. Ad Eccleſiam niſi revertantur, Chriſtum in domum ſuam niſi ſequantur; numquam illuminabuntur. „ Accedite ad eum,
S. Aug. Enarrat. in Pſ. 31. „ & illuminamini. *Accedite*, Fide ſectando, corde inhiando, charitate currendo. Pedes tui, charitas tua eſt. Duos pedes habeto, noli eſſe claudus. „ Qui ſunt duo pedes? Duo præcepta dilectionis, Dei & proximi. Iſtis pe„ dibus curre ad Deum, accede ad illum: quia & ut curreres ipſe hortatus „ eſt, & ipſe ſuum lumen aſperſit ſic, ut magnifice & divine ſequi poſſis.
Idem Enarrat. in Pſ. 25. „ *Acceditur autem ad Deum per fidem & pœnitentiam*. Paganus *enim, etſi* „ *velit bene vivat*, Patentibus oculis eſt in tenebris; quia non agnoſcit lucem „ ſuam Dominum: Chriſtianus autem male vivens, in luce quidem eſt non„ niſi Dei, ſed clauſis oculis. Male vivendo enim videre non vult eum, in „ cujus nomine tamquam cæcus, eſt in lumine conſtitutus, nulla viſione veri „ luminis animatus." Ut porro illuminetur, accedat ad Chriſtum, credat ipſum lumine potentiſſimo gratiæ ſuæ mentis ejus oculos illuminare poſſe, & ſanare, ut puram illam lucem videant, quæ Deus ipſe eſt. *Acceſſerunt ad eum cæci; & dicit eis Jeſus: Creditis quia hoc poſſum facere vobis? Dicunt ei: Utique, Domine.* Ita fide viva, oratione fervente, humili, perſeverante, quæ clamor cordis eſt; fiducia in miſericordiam Filii Dei, qui propter nos & propter noſtram ſalutem Filius David ſecundum carnem fieri dignatus eſt; Eccleſiæ & Sacerdotum miniſterio; verbo Dei & gratia illius interiores oculos tangente, cæcus eſt, id eſt, peccator pœnitens illuminabitur, ut in via immaculata, in via mandatorum Domini ambulet, cujus præceptum lucidum

lucidum, illuminans oculos. *Et aperti ſunt oculi eorum*. Vera converſione & ſince-
ra penitentia ſtatim aperiuntur oculi peccatoris, ut peccati fœditatem, ut juſtitię
pulchritudinem, ut ſupremam Dei magnitudinem, ac Majeſtatem, immen-
ſam miſericordiam, infinitam bonitatem, ſummam hominis peccatoris miſe-
riam, infirmitatem, indignitatem agnoſcat; ut ſæculi, rerumque temporalium
vanitatem; ut æternorum bonorum, quæ promittit Deus diligentibus ſe, ve-
ritatem, magnificentiam, firmitatem videat.

24. *Et comminatus eſt illis Jeſus, dicens: Videte ne quis ſciat*. Fugiendam ſci-
licet in bonis operibus jactantiam, & inanem gloriam Chriſtus oſtendit. Ejus
exemplum ſequi debent ipſius Miniſtri ac Diſcipuli, & ex animo dicere. *Non* *Pſal.* 113.
nobis, Domine, non nobis: ſed nomini tuo da gloriam: Si quid boni per ipſos
operatus eſt Deus, totum illi tribuant, illique gratias agant, ſcientes quod 1. *Cor*. 3. 7
Neque qui plantat, eſt aliquid, *neque qui rigat: ſed qui incrementum dat Deus*.
Gratum tamen animum ſignificent, qui ipſorum opera ad Deum ſunt addu-
cti, & Deum in miniſtris ſuis honorent ac laudent, ſicut illi duo cæci a Je-
ſu illuminati, *Exeuntes diffamaverunt eum, ejuſque nomen celebraverunt in to-* *S. Greg. M. l.*
ta terra illa. Dominus igitur Jeſus, cui hoc velle eſt quod poſſe, & taceri virtu- 19. *in Job.*
„ tes ſuas voluit, & tamen ab his qui illuminati ſunt, quaſi invitus indicatur, ſer- *cap.* 14.
„ vis ſuis ſe ſequentibus dans exemplum, ut ipſi quidem virtutes ſuas occulta-
„ re deſiderent, & tamen ut alii eorum exemplo proficiant, prodantur inviti: &
„ facta quidem ſua occultando ſe ipſos cuſtodiant; ſed dum produntur inviti, bona ad
„ proximos ſuos exempla tranſmittant. *Occultentur ergo ſtudio, neceſſitate publicen-*
tur: & eorum occultatio ſit cuſtodia propria, eorumque publicatio ſit utilitas aliena.

25. *Egreſſis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium ha-*
bentem. Et ejecto dæmonio, locutus eſt mutus, & miratæ ſunt turbæ. Dæmon
os peccatoris claudit, uſum linguæ ipſi intercipit, ne lingua ejus in Dei lau-
des, in orationem, & confeſſionem peccatorum ſolvatur. Peccator infelix
miſeriam ſuam exponere non poteſt, niſi dæmon linguam ejus ligans expel-
latur a Chriſto; ſed Eccleſia ipſum exhibet curandum Salvatori, pro illo ge-
mit, pro illo Sacrificium Corporis & Sanguinis Chriſti offert; orant pro il-
lo juſti, quorum *Oratio clavis eſt cæli: Aſcendit oratio, & deſcendit miſeratio*. S. Auguſt.
Confeſſio duplex, aut peccati, aut laudis. *Confitere modo quod tu feciſti in*
Deum, & confiteberis quid tibi fecerit Deus. Quid feciſti? Peccata. Quid Deus? *S. Aug. E-*
confitenti iniquitatem tuam dimittit tibi peccata tua, ut ei poſtea laudes ipſius con- *narrat. in*
fitens in æternum, non compungaris peccato. Utraque illa confeſſio effectus eſt *Pſal.* 29.
gratiæ Dei labia aperientis, & dæmonium quod mutum faciebat peccatorem,
expellentis. Confeſſio peccatorum viam Domino in animas noſtras parat, ape-
rit, quam intercludit impœnitentia. „ Juſtitia ante eum ambulabit, & ponet
„ in via greſſus ſuos (*inquit Propheta*) *Juſtitia illa quæ eſt in confeſſione pec-* *Pſalm.* 84.
„ *catorum*: Veritas enim ipſa eſt, quæ orta eſt de terra, ut juſtitia de cælo 14.
„ reſpiceret. Juſtus enim debes eſſe in te, ut punias te. Ipſa eſt prima ho- S. *Auguſt.*
„ minis juſtitia, ut punias te malum, & faciat te Deus bonum. Quia ergo *Enarrat. in*
„ ipſa eſt prima hominis juſtitia, ipſa ſit via Deo, ut veniat ad te Deus. *Pſal.* 84.
„ Ibi illi fac viam in confeſſione peccatorum. Ideo & Joannes cum baptizaret
„ in aqua penitentiæ, & vellet ad ſe venire pœnitentes de ſuis prioribus fa-
„ ctis, dicebat, *Parate viam Domino, rectas facite ſemitas ejus*. Placebat tibi in
„ peccatis tuis, o homo: Diſpliceat tibi quod eras, ut poſſis eſſe quod non
„ eras. *Parate viam Domino*: Præcedat iſta juſtitia, ut confitearis peccata tua.
„ Veniet ille & viſitabit te, quia ponet in via greſſus ſuos. Eſt enim jam ubi
„ ponat greſſus ſuos, eſt ubi ad te veniat. Ante autem quam confitereris
„ peccata, intercluſeras ad te viam Dei, non erat, qua ad te veniret. Con-
„ fitere vitam, & aperis viam. Et veniet Chriſtus, & ponet in via greſſus ſuos,

„ ut te

„ut te informet veſtigiis ſuis. Ideo dæmon malo pudore & timore cor peccatoris
replens, linguam ejus ligat, eumque mutum efficit, ne peccata ſua Deo &
Sacerdoti confiteatur, certiſſime novit peccatorem numquam a tyrannide
ſua liberandum, numquam ſanandum, ſed æterna ſecum damnatione plectendum,
S. Aug. En. in Pſ. 66. dum, niſi peccata ſua confiteatur. *Confiteri times Deo* (inquit S. Aug.) *ne confeſſum damnet? Damnaberis tacitus, qui poſſes liberari confeſſus*. Lętentur & exultent gentes. *Unde? Per ipſam confeſſionem. Quare? Quia bonus eſt cui confitentur. Ad hoc exigit confeſſionem, ut liberet humilem; ad hoc damnat non confitentem, ut puniat ſuperbum. Ergo triſtis eſto antequam confitearis; confeſſus exſulta, jam ſanaberis*. Id prævidens diabolus hominis peccatoris linguam
ligat, ne peccata confiteatur: ſed Chriſtus verbo ſuo, gratia ſua dæmonem
expellit, & ſolvit vinculum linguæ ejus, & loquitur mutus, tum peccata ſua
S. Aug. En. in Pſ. 105. confitendo, tum Deum laudando. Nam *cum ſua quiſque confitetur peccata, cum Dei laude confiteri debet: nec aliter pia eſt confeſſio peccatorum, niſi non deſperans, & poſcens miſericordiam Dei. Habet ergo ejus laudem, ſive etiam in verbis, cum eum bonum & miſericordem dicit; ſive in ſolo affectu, cum hoc credit. Nam & ille Publicanus, cujus illa ſola verba commemorata ſunt*, Domine, propitius eſto mihi peccatori, *etſi non dixit*, Quoniam bonus & miſericors es, *vel aliquid hujuſmodi, non tamen illud diceret, niſi hoc crederet; quoniam cum ſpe oravit, quæ ſine illa fide eſſe non poſſet. Poteſt ergo eſſe laus Dei vera & pia, ubi non ſit confeſſio peccatorum: nulla eſt autem confeſſio peccatorum pia & utilis, ubi non laudatur Deus, ſive corde, ſive etiam ore atque ſermone*. Locutus eſt mutus, *& miratæ ſunt turbæ*. Nihil quippe admirabilius converſione & juſtificatione peccatoris: ſed carnalium oculi nihil in ea
niſi contemptibile vident: ſola fides eam intuetur, & ob hanc Deum laudat,
Mat. 11. 15. qui Myſteria gratiæ ſuæ *abſcondit a ſapientibus & prudentibus ſæculi, & revelat ea parvulis*.

26. *Phariſæi autem dicebant: In Principe dæmoniorum ejicit dæmonia*. Phariſæorum animos deterius occupabat, magiſque tenebat dæmon, quam illius muti corpus. Iſtius linguam ligaverat, ne loqueretur: Illorum linguas ſolverat, ut male loquerentur. Extrema erat iſtius muti miſeria: extrema illorum malitia. Quid enim malignius, quam opera divina dæmoni tribuere? Spiritus Sanctus in Pentecoſte in igneis linguis apparens, Apoſtolorum ac Diſcipulorum Chriſti animis illapſus eſt, & eorum corda charitate accendens, linguas movit ad Evangelii prædicationem: Diabolus Phariſæorum animos invidia & calumniandi libidine replens, linguas eorum movit ad blaſphemiam, & ad credentium ſubverſionem. Apoſtoli gloriam Chriſti prædicarunt, & miracula virtute nominis Jeſu a ſe edita ad ejus Divinitatem probandam adhibuerunt: Phariſæi miracula ab ipſo Jeſu patrata magicis artibus & dæmoni tribuere non
erubuerunt. *In Principe dæmoniorum ejicit dæmonia*. Sic alii Chriſti & Chri-
Origenes l. 2. contra Celſum. ſtiani nominis hoſtes cauſabantur Jeſum *clandeſtinis artibus omnia illa perfeciſſe, Ægyptiorum ex adytis Angelorum potentium nomina & remotas furatum eſſe diſciplinas*, ut refert *Arnobius* lib. 1. *Adverſus Gentes*. Simile quid-
S. Aug. l. 1. de Conſenſu Ev. c. 9. & ſeq. dam objiciebat *Celſus*, referente Origine. Alii librum magicas artes complexum, & Petro ac Paulo inſcriptum, ſub Jeſu nomine ſuppoſuerunt, quod figmentum S. Auguſtinus firmiſſimis argumentis refellit. Chriſti miracula adeo
Julianus apud S. Cyrill. Alex. lib. 6. Adv. Julianum. certa, adeo nota, adeo celebria ſunt, ea ut negare non potuerit Julianus Apoſtata Jeſu Chriſti hoſtis infenſiſſimus, nec ea magicis incantationibus & præſtigiis tribuere auſus fuerit, ſed eorum conatus fuerit dumtaxat obſcurare claritatem. *Jeſus*, inquit, *nihil admodum memoratu dignum egit. Niſi quis claudos ac cæcos curare, & dæmonio correptos adjurare in pagis Bethſaida & Bethania, magni alicujus facinoris numero habeat*. Poſteriorum temporum Judæi blaſ-

phe-

phemias Magiſtrorum ſuorum omni rationis ſpecie deſtitutas agnoverunt, quod Jeſus in Principe dæmoniorum ejecerit dæmonia: ideo divini Nominis pronunriatione ipſum edidiſſe miracula ſcripſerunt. Hanc ſcilicet, adornarunt fabulam: Helenæ Adiabenorum Reginæ temporibus extitiſſe lapidem in Templo Hieroſolymitano, cui olim Arca imponi ſolita fuerat, in eoque inſcriptum fuiſſe nomen Dei tetragrammaton, cujus ea vis erat, ut quicumque illud didiciſſet omnium prodigiorum potens eſſet. Veritos ergo Sapientes ne quis ea facultate abuteretur: canes æreos portæ cuſtodes appoſuiſſe, qui hac arte fuerant fabricati, ut ſi quis memoriæ mandato nomine pararet exire, magnis eorum latratibus territus ſacri Nominis oblivifceretur. Horum igitur gnarum Jeſum deſcripſiſſe Nomen adorandum in membrana, eamque vulnere deinde facto cruri inſeruiſſe, & ejus virtute tot deinde miracula edidiſſe: Conſummata ergo Phariſæorum malitia eſt, & diabolica adverſus Jeſum invidia, dicentium, *In Principe dæmoniorum ejicit dæmonia*. Invidia aliorum virtutes & bona opera laudari ægre patitur: invidia calumniam & obtrectationem parit. Invidia vitium dæmonis, diabolica verba in ore invidorum edit. *Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum: Imitantur autem illum qui ſunt ex parte illius*. Invidiam fugiamus, quæ non modo Phariſaicum, ſed diabolicum crimen eſt, ſed tamen apud homines, heu! frequentiſſimum, & eo frequentius, quo leve paſſim exiſtimatur. *Zelare quod bonum videas, & invidere melioribus, leve apud quoſdam & modicum crimen videtur; dumque exiſtimatur leve & modicum non timetur; dum non timetur, contemnitur; dum contemnitur, non facile vitatur & fit cæca & occulta pernicies.*

Sap. 2.24.25

S. Cyprianus Tract. de zelo & livore.

27. *Et circuibat Jeſus omnes civitates, & caſtella, docens in Synagogis eorum, & prædicans Evangelium Regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.* Exemplo ſuo docuit Salvator, Diſcipulos ſuos ac Miniſtros nec populum auræ ſuavitate & turbarum applauſu trahi ac permulceri debere, nec invidia & calumniis a Miniſterio ſuo ſancte obeundo deterreri. Circuibat ergo urbes & Judææ regionem docens in Synagogis, ut diſcamus, non maledictis maledicta, „ ſed beneficia eſſe referenda. Et certe qui non gratia hominum, ſed pro- „ pter Deum bene conſervis ſuis mereri ſtudet, etſi maleficia pro beneficiis „ referantur, minime tamen ſolitam benignitatem omittet: non enim latet eum „ majorem ſibi propter hoc mercedem eſſe repoſitam. Qui vero maledictis „ atque injuriis laceſſitus, benefaciendi ſtudium neglexerit, is non propter „ Deum, ſed ut ab hominibus laudetur, beneficus fuit in proximum. Qua- „ propter Chriſtus, ut luce clarius videremus ſola ipſum benignitate atque „ miſericordia illa omnia feciſſe, non ſolum non expectabat ægrotos afferri, „ ſed ipſe quoque ad laborantes ac ſua ope indigentes ultro profectus eſt, „ duo eis maxima beneficia conferens: primum, æterni Regni Evangelium, „ deinde omnis morbi atque languoris depulſionem. Nullam ergo civitatem „ præteribat, nullum vicum negligebat. Sic docuit verbi Dei Miniſtros & Concionatores, majorum urbium pulpita & Palatia Principum ambitionis aut avaritiæ ſtudio non quærere: ſed in oppidis & pagis lubenti animo verbum Dei prædicare, catecheſes habere ad inſtructionem & ſalutem rudium populorum ac pauperum, quorum animæ non minoris ſunt pretii apud Deum, quam nobilium ac divitum, atque ea in re Chriſtum Jeſum imitari, qui de ſe ipſo ait: *Dominus evangelizare pauperibus miſit me*. Invidia vero, maledictis, calumniis ab amatoribus ſæculi, & miniſtris dæmonis appetiti, cum illi prædam eripiunt, & ab ejus tyrannide animas per Dei verbum & gratiam, cujus ſunt organa & cooperatores, liberant, miniſterii ſui curſum nequaquam interrumpant. Immo ardentiori charitate majorique ſtudio ac vigilantia illud obeant, ſtellarum inſtar, quæ cum hominum conviciis appetuntur,

S. Jo. Chr. h. 33. in Matt.

Luc. 4. 18.

Digitized by Google

nihilominus peragunt curſus ſuos. *Quanta & de ipſis cæli luminaribus fingunt homines, & patienter ferunt? Quomodo juſti patienter debent ferre omnes etiam de ſe falſas criminationes.* Hoc ipſum quod dicitur, quia *illa ſtella Mercurii eſt, & illa ſtella Saturni eſt, & illa ſtella Jovis eſt, convitia fiunt ſtellis. Quid, illæ cum audiunt tanta convitia, numquid moventur, aut non exercent curſus ſuos? Sic & homo qui in natione perverſa habet verbum Dei, ſicut lumi-
Phil. 2. 15. nare eſt fulgens in cælo,* Apoſtolo dicente: *Ut ſitis ſine quærela & ſimplices filii* Dei, *ſine reprehenſione in medio nationis pravæ & perverſæ: inter quos lucetis ſicut luminaria in Mundo, verbum vitæ continentes.* Tales enim ſancti,
„ in quibus eſt verbum vitæ, de converſatione quam habent in cælo, deſpi-
„ ciunt omnia iniqua quæ fiunt in terra: & quomodo luminaria in cælo per
„ diem & per noctem procedunt, peragunt itinera ſua, curſus ſuos certos ha-
„ bent; & committuntur tanta mala, nec deviant deſuper ſtellæ fixæ in cælo,
„ agentes per tractus cæleſtes quæ illis præſtituit & conſtituit Creator ipſarum:
„ ſic debent Sancti, ſed ſi in cælo figantur corda eorum, ſi non fruſtra audiant
„ & reſpondeant, ſurſum ſe habere cor. ſi imitentur eum qui ait, *Noſtra au-
Phil. 3. 20: „ tem converſatio in cælis eſt.* Quia ergo ſunt in ſupernis, & de ſupernis cogitant,
Mat. 6. 21. „ ſicut dictum eſt, *Ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum*: de ipſis cogitationibus
„ ſupernorum patientes fiunt; & quicquid in terra committitur non curant, do-
„ nec peragant itinera ſua: quemadmodum non curant luminaria cęli, niſi quomo-
„ do exerceant dies & noctes, quamvis tanta mala videant fieri ſuper terram.

28. *Videns autem turbas, miſertus eſt eis: quia erant vexati, & jacentes ſicut oves non habentes Paſtorem.* Oves Dei ſumus, *Nos populus paſcuæ ejus,
Pſ. 94. 7. & oves manus ejus.* Sed jacentes eſſemus & diſperſi, niſi Chriſtus, quem dedit
1. Pet. 2. 25. nobis æternus Pater *Paſtorem animarum noſtrarum*, nos in viam ſalutis reduceret, ſalutari verbo paſceret, & a luporum infernalium inſidiis, incurſibus, ac morſibus, gratiæ ſuæ præſidio tueretur. Miſericordiæ magni bonique Paſtoris gratias immortales agamus, ipſumque ferventibus precibus obſecremus, ut bonos Paſtores Eccleſiæ ſuæ donare dignetur, ac animum zelumque Paſtoralem Epiſcopis aliiſque Eccleſiæ Rectoribus Miniſtris ſuis impertiat, ut non
Zachar. 11. 17. quærant quæ ſua ſunt, ſed quæ ipſius Jeſu Chriſti; ut non ſint Paſtores & idola, derelinquentes gregem: ne illam Dei maledictionem incurrant, „ Væ Pa-
Ezech. 34. 2. „ ſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos! Nonne greges a Paſtoribus paſcun-
„ tur? Lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod craſſum erat occide-
„ batis, gregem autem meum non paſcebatis. Quod infirmum fuit non con-
„ ſolidaſtis, & quod ægrotum erat, non ſanaſtis. Quod confractum eſt, non
„ alligaſtis, & quod abjectum eſt non reduxiſtis, & quod perierat, non quæſiſtis:
„ ſed cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia. Et diſperſæ ſunt oves
„ meæ, eo quod non eſſet Paſtor: & factæ ſunt in devorationem omnium be-
„ ſtiarum agri, & diſperſæ ſunt. Talis erat ſtatus Iſraelitici gregis, cujus Jeſus miſertus eſt: Quamquam vero boni Paſtores in Eccleſia non deſint Dei providentia & Chriſti miſericordia; timendum tamen eſt ne populi vitio mali Paſtores interdum præficiantur particulari gregi ad ipſarum ovium perditionem, quarum peccata meruerunt ut malorum Paſtorum regimini dimittantur. „ Abſit ut deſint modo
S. Aug. ſer. 45. de Paſtoribus al. de Tempore 165. „ boni Paſtores: abſit a nobis ut deſint, abſit a miſericordia ipſius ut non eos
„ gignat atque conſtituat. Utique ſi ſunt bonæ oves, ſunt boni Paſtores: nam
„ bonis ovibus fiunt boni Paſtores. Sed omnes boni Paſtores in uno ſunt, unum ſunt.
„ Illi paſcunt, Chriſtus paſcit. Non enim vocem ſuam dicunt amici ſponſi,
„ ſed gaudio gaudent propter vocem ſponſi. Idem ergo ipſe paſcit, cum ipſi pa-
„ ſcunt: & dicit, *Ego paſco*; quia in illis vox ipſius, in illis charitas ipſius.

29. *Tunc dicit Diſcipulis ſuis: Meſſis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo Dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.* Ager, mundus eſt;

Deus,

Deus, agricola; Chriſtus, Dominus meſſis; operarii, Apoſtoli & eorum Suc-
ceſſores, ac Evangelii Prædicatores; Ager potiori titulo Eccleſia, & quæcum-
que fidelis Anima: *Dei agricultura eſtis* (inquit Apoſtolus) Eccleſiaſticorum 1. Cor. 3.9.
Virorum officium eſt hoc in agro laborare. Meſſem Domino parare, colli-
gere, Sacerdotes torpentes in otio, vel aliis quam ſacri miniſterii negotiis oc-
cupati; vel talenta ſibi a Deo conceſſa ad prædicandum Dei verbum, ad
catechizandum, ad docendum, negligentes & quaſi infodientes, indigni ſunt
Sacerdotali caractere & nomine. Laboraverunt in agro Domini Prophetæ &
Apoſtoli, Eccleſiam laboribus ſuis, ſudoribus, ſanguine coluerunt, irrigarunt:
Paſtores & Sacerdotes introierunt in labores eorum. Debent igitur & ipſi pro
virili parte laborare, ſi vere Chriſtum ejuſque Eccleſiam diligunt, ne damnen-
tur ut ſervi inutiles. Meſſis adhuc multa, operarii plurimis in regionibus ac
provinciis pauci, quamvis albæ ſint ad meſſem. Quot infideles ad audiendum
Evangelium non prorſus imparati? Quot Hæretici ab erroribus revocandi? Quot
fideles in doctrina Chriſtiana, in fidei myſteriis, in juſtitiæ præceptis & officiis
inſtruendi? Nunc quidem non ſine labore, dolore, tædio excolitur, ſeminatur
rigatur ager dominicus: ſed erit tempus exultationis ac lætitiæ, cum meſſores
manipulos quiſque ſuos, Animas ſcilicet ad fidem aut ad meliorem frugem Pſ. 125.5.6.
revocatas, vel auctas virtutum incrementis, Domino meſſis offerent. *Qui ſemi-
nant in lacrymis, in exultatione metent. Euntes ibant & flebant, mittentes ſemina
ſua. Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos.* Unuſ-
quiſque Sacerdos, ſed illi præcipue qui ad Paſtoralem curam aut Doctoris mu- 2. Tim. 4. 5.
nus ſunt vocati, ſibi dictum exiſtimare debent: *In omnibus labora, opus fac E-
vangeliſtæ, miniſterium tuum imple. Prædica verbum, inſta opportune, importune,* &c.

Quamvis autem multis operariis & Miniſtris opus ſit Eccleſiæ; nemo tamen
in opus miniſterii intrudere & ingerere ſe debet, ſed qui a Deo vocatur, &
per ordinarios Eccleſiæ Prælatos Apoſtolorum ſucceſſores mittitur. Prælatos
Animarum Rectores, verbi divini Prædicatores, conſcientiarum Moderatores
ſanctos, eruditos, zelo gloriæ Dei & ſalutis hominum flagrantes, a Deo fer-
ventiſſimis precibus poſtulare debemus; quos charitas, non cupiditas; non
ambitioſæ hominum preces, ſed Eccleſiæ orationes; non honoris & tempo-
ralium commodorum ſtudium, ſed ſancti laboris & boni operis deſiderium ſa-
cro miniſterio applicent, non qui ſe gerant tamquam dominos meſſis, ſed
qui uni Domini gloriæ, ac Eccleſiæ utilitatibus ſerviant: qui cum Apoſtolo 1. Cor. 15. 10.
dicere poſſint: *Gratia Dei ſum id quod ſum, & gratia Dei in me vacua non
fuit*: Qui denique ſeſe exhibeant *operarios inconfuſibiles* & fideles, *recte tra-* 2. Tim. 2. 15.
ctantes verbum veritatis. Rogemus Dominum meſſis, ut tales operarios
mittat in meſſem ſuam. *Præſtatur enim Spiritus Sancti gratia pulſantibus &* Paſchaſ.
petentibus, ut cooperatores ſint gratiæ Dei. Alioquin in vacuum ſine Spiritus Ratbertus
Sancti copia paſſim meſſores laborant, dum jure prædicare, niſi mittantur, l. 6. in Matt.
nequeunt.

Videns turbas, miſertus eſt eis ... Tunc dicit Diſcipulis ſuis: Meſſis quidem Idem ibid.
*multa, operarii autem pauci. Rogate ergo Dominum meſſis, ut mittat operarios in
meſſem ſuam.* „ Per eos quorum miſertus legitur, omne genus humanum deſi-
„ gnatur; quia nimirum vexati erant omnes variis nequitiarum præſtigiis. Alii
„ quidem Philoſophicis artibus pellecti & magicis: alii Scribarum & Phariſæo-
„ rum pravis traditionum ſuarum doctrinis imbuti: alii deceptione dæmonum
„ Idololatriis occupati; alii peccati oneribus preſſi, & ſæcularibus curis intenti,
„ non habentes poteſtatem reſurgendi. Perierat enim lex naturæ. Patriarchæ de-
„ functi erant, Propheta nullus, totus orbis incultus jacebat, etiam ipſi Judęi,
„ in quibus olim Patres vitę ſemina ſparſerant. Ad cujus utique comparationem
„ multitudinis, operarii, videlicet Apoſtoli, pauci erant, nec ipſi gratia Spiritus

„ eatenus illuſtrati, ut ſufficerent. In cujus plane rei figura, ex conſilio ſoceri „ Moyſen ad erudiendum populum unius gentis plures conſtituiſſe gradus legi- „ mus: quanto magis in hac multitudine humani generis rogandum„ ut mit- „ tantur a Chriſto plures operarii. quorum doctrinis meſſis & vinea, in qua „ Pater agricola eſt, ulterius exculta copioſius exuberet, & amplius fructificet.

CAPUT DECIMUM.

Senſus Litteralis.

1. ET *convocatis duodecim Diſcipulis ſuis, dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum, ut ejicerent eos, & curarent omnem languorem & omnem infirmitatem*. Se ipſum ſpiritualis meſſis Dominum Chriſtus oſtendit, ſiquidem quod rogandum ante dixerat Dominum meſſis, ut mitteret operarios in meſſem ſuam, ipſe auctoritate ſua fecit. Et diſcipulos duodecim jam ante ſelectos, divinæque ſuæ doctrinæ continuos auditores, & miraculorum teſtes, Apoſtolos creavit, & ad colligendam meſſem, Eccleſiamque in orbe univerſo conſtituendam miſit. Ut autem eorum legatio probaretur, & doctrinæ prædicationique fides conciliaretur & reverentia, hanc divinæ auctoritatis ſuæ ſigillo munivit, donum miraculorum ipſis impartiens. Quo facto divinitatem ſuam & omnipotentiam egregie demonſtrat, ſiquidem non ſolum vim habuit edendorum prodigiorum ut Prophetæ, ſed ſummo jure, ipſam aliis pro arbitrio tribuens, quod a nemine Prophetarum factum eſt. *Dedit illis poteſtatem*, non ſupremam & inſitam, qualem ipſe habuit, ſed miniſterialem, cui ipſe virtute ſua adſiſteret; unde ſe non ſua poteſtate aut virtute, *ſed in fide nominis ejus* miracula patrare profitebantur. *Dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum*, id eſt, in ſpiritus immundos, in dæmones, qui ſpiritus immundi vocantur quod impuris hominum moribus delectentur, & ſanctimoniam oderint a qua ſuperbia ſua ciciderunt, cum in gratia fuiſſent creati. Hoc etiam nomine evidentius opponuntur Spiritui Sancto, qui puritatis Spiritus eſt. Ejiciendi quippe erant ſpiritus immundi, ut Sancto Spiritui via & habitaculum pararetur. Dedit autem illis poteſtatem dæmones ejiciendi non ſolum ex hominum, quo vexabant, corporibus; ſed, quod longe admirabilius eſt, ex mentibus & cordibus. *Et ut curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem*. „ Benignus ſcilicet clemenſque Dominus ac Magiſter non invidet „ ſervis ſuis atque Diſcipulis virtutes ſuas: & ſicut ipſe curaverat omnem „ languorem & omnem infirmitatem, Apoſtolis quoque ſuis hanc tribuit po- „ teſtatem: ſed multa diſtantia eſt inter habere & tribuere, donare & acci- „ pere. Iſte quodcumque agit, poteſtate Domini agit: illi ſi quid faciunt, „ imbecillitatem ſuam, & virtutem Domini confitentur, dicentes; *In nomine* „ *Jeſu ſurge & ambula*. Prius autem ſpirituum immundorum poteſtas tri- „ buitur, ut ſciamus quod morborum genera ab eiſdem corporibus infligun- „ tur, quibus demum expulſis, tribuit ſanandi facultatem, ſi quid ab eis eſt „ ingeſtum. Alioquin niſi auctor tormenti prius pelleretur, virus languoris „ atque infirmitatis maneret. „ Hac etiam ratione oſtenditur contra Manichæos, Deum conditorem eſſe corporum pariter ac ſpirituum. Ideo curandi omnem languorem & omnem infirmitatem verbo poteſtatem Diſcipulis ſuis dedit. *Ut quod fauciaverat hoſtis, jure ſanetur ab Opifice*. Languor diuturnam vexationem carnis, infirmitas ingruentem ſubito morbum & corruptionem ſignificat. Vel (ut placet Paſchaſio Ratberto) languor ad infidelitatem animę, „ infirmitas ad vexationem carnis pertinet. Quę duo morborum genera de obſeſſio. „ ne dæ-

Luc. 6. 13.

Act. 3. 12. S. Hieron. in c. 10. Matt.

S. Hieron.

Paſchaſius Radbertus l. 6. in Matt.

Digitized by Google

„ ne dæmonum venire manifeſtum eſt. Et ideo prius illi pellendi erant,
„ deinde anima per fidem purganda, tum ſanitas carnis conſequenda. Qua-
„ propter & fides quam ſæpe requiritur in miraculis, & plenius confirmatur ex
beneficiis, ut totus homo ſalvetur, & nulla deſit Apoſtolis gratia ſalutis.

2. *Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt hæc. Primus, Simon, qui di-*
citur Petrus, & Andreas frater ejus, Jacobus Zebedæi, & Joannes frater e-
jus, Philippus, & Bartholomæus, Thomas & Matthæus Publicanus, Jacobus
Alphæi, & Thaddæus, Simon Chananæus, & Judas Iſcariotes, qui & tradi-
dit eum. Apoſtoli quaſi miſſi, ſeu legati Dei cauſa. Duodecim electi, non abſ-
que myſterio. Chriſtus enim ſpirituale Regnum conditurus Judaicæ Reipu-
blicæ imaginem quodam modo expreſſit, ut clarius appareret Regni æter-
ni promiſſiones in ipſo ſolide impletas. Sicut enim Tribus duodecim, ita
duodecim erant Principes eximia dignitate, ad quam alludens Chriſtus alibi
ait: *Vos, qui ſecuti eſtis me, in regeneratione, cum ſederit Filius hominis in ſe-* *Matth.* 19.
de Majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim 8.
tribus Iſrael. Duodecim exploratores in Terram promiſſam Moyſes miſerat,
qui palmitem cum botro, aliiſque fructibus, in ſignum fertilitatis terræ retu-
lerunt: Chriſtus in mundum univerſum, in hæreditatem ſibi a Patre promiſ- *Num.* 13.
ſam ac datam, duodecim legatos miſit cum mandatis longe præſtantioribus qui
fructus optatos ipſi reportarent. *Elegi vos* (inquit alibi) *& poſui vos ut ea-* *Joan* 15.16.
tis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat. Hæc duodecim funda-
menta Civitatis Dei, ſcilicet Eccleſiæ, ut S. Joannes in divina Apocalypſi ſua *Apoc*.21.14.
teſtatur: *Et murus civitatis habens fundamenta duodecim, & in ipſis duode-*
cim nomina duodecim Apoſtolorum Agni. Horum ſciri nomina magni intererat
ex quorum conſentiente teſtimonio geſtorum ac doctrinæ Chriſti, Religioniſque
Chriſtianæ veritas erat æſtimanda: & quia nonnulli futuri erant, qui hoc no-
men ementirentur, de quibus S. Paulus: *Nam ejuſmodi Pſeudoapoſtoli, ſunt* 2.*Cor*.11.13.
operarii ſubdoli, transfigurantes ſe in Apoſtolos Chriſti: ideo operæ pretium e-
rat duodecim Apoſtolorum nomina ſigillatim recenſere. *Primus Simon, qui* S. *Epiph.*
dicitur Petrus, non ætate, aut vocatione, cum frater ejus Andreas prior eſſet *Hæreſ.* 51.
vocatus; nec in ceterorum enumeratione ulla vocationis ætatiſve ratio ha- *Joan*. 1.40.
beatur; ſed dignitate & auctoritate primus, *Princeps haud dubie collegii a* 41. 42.
Chriſto deſignatus, ad retinendam corporis compagem. (inquit) *Grotius*, quem *Grotius in*
reliquis Heterodoxis oppono. Hinc vox Primatus S. Petri accepta, & a Pa- *c.10.Matt.*
tribus uſurpata, Eccleſiæque uſu conſecrata eſt. „ Super illum unum ædificat S. *Cyprianus lib. de Unitate Eccleſiæ Quod teſtimonium iiſdem verbis profert Pelagius* 2. *in Epiſt. ad Epiſcop. Iſtriæ. S. Aug. l.* 2. *de Baptiſmo contra Donat. c.* 1. *S. Cyrill. Alex. l.* 12. *in Joan.*
„ Eccleſiam ſuam ... Ut unitatem manifeſtaret, unam cathedram conſtituit,
„ & unitatis ejuſdem originem ab uno incipientem ſua auctoritate diſpoſuit ...
„ Exordium ab unitate proficiſcitur, primatus Petro datur, ut una Chriſti
„ Eccleſia, & cathedra una monſtretur (inquit S. Cyprianus.) Apoſtolus Pe
„ trus, in quo primatus Apoſtolorum tam excellenti gratia præeminet ... Quis
„ enim neſcit illum Apoſtolatus principatum cuilibet Epiſcopatui præferendum?
„ (inquit S. Auguſtinus.) Petrus princeps caputque ceterorum (inquit S. Cy-
„ rillus Alexandrinus.)

Primus Simon, qui dicitur Petrus, quo cognomine diſtinguitur a Simone
Cananæo, filius Jonæ, ſeu Joannis, ex Bethſaida Galilææ oppido natus, *An-*
dreæ frater: *& Andreas frater ejus*. An major an minor natu, incertum.
Majorem natu fuiſſe, S. Epiphanius aſſerit Hæreſi 51. cap. 17. Natu minorem S.
Joannes Chryſoſtomus Hom. 59. in Matthæum, S. Proculus Oratione 20. Caſ-
ſianus lib. 3. contra Neſtorium, cap. 12. cenſent. *Jacobus Zebedæi*, filius, hoc
deſignatus epitheto, ut diſtinguatur a Jacobo Alphæi. Hic Jacobus Major, ille
Minor vulgo nuncupatur. *Et Joannes Frater ejus*, Chriſto ſingulariter dile-
ctus. Ambo illi fratres a Chriſto *Boanerges*, id eſt, *Filii tronitrui* appellati

Marci 3. 17. quod Prædicationis Evangelicæ ſublimitate, & ſonitu orbem eſſent commoturi, Chriſtoque ſubjecturi. *Philippus*, a Diacono cognomine diverſus, cujus quatuor filiæ Virgines & Propheteſſæ celebrantur; quamvis nonnulli Veterum Philippo Apoſtolo, uni ex duodecim, illas tribuerint, utrumque Philippum confundentes, ſcilicet Clemens Alexandrinus lib. 3. Stromatum pag. 448. Euſebius lib. 3. Hiſt. Eccleſ. cap. 31. & lib. 5. cap. 24. *Et Bartholomæus*, quem nonnulli cum *Nathanaele* perperam confuderunt, quem Apoſtolum non fuiſſe confirmant S. Auguſt. Tract. 7. in Joannem, & S. Gregorius lib. 33. in Job, cap. 15. *Thomas*, qui & *Dydimus*, ideſt, *gemellus*. Et „ *Matthæus Publicanus*. Ceteri Evangeliſtæ primum ponunt Matthæum, & „ poſtea Thomam, nec Publicani nomen adſcribunt, ne antiquæ converſa„ tionis mentione ſuggillare Evangeliſtam viderentur: iſte vero & ſe Thomæ „ poſtpoſuit, & Publicanum appellavit, ut ubi abundaverat iniquitas, ſuper„ abundaret & gratia. *Jacobus Alphæi*, filius, *juſtus* appellatus, & *Frater* „ *Domini*, id eſt, cognatus, ex Maria Deiparæ Virginis ſorore, vel (ut aliis „ placet) cognata; idem ille qui Jeroſolymorum Epiſcopus poſt Chriſti in cælos Aſcenſionem ab Apoſtolis conſtitutus eſt, Judæ frater, Auctor Epiſtolæ Canonicæ: De quo S. Paulus ad Galatas ſcribit cap. 1. verſ. 18. 19. *Deinde poſt annos tres veni Jeroſolymam videre Petrum. Alium autem Apoſtolorum vidi neminem, niſi Jacobum fratrem Domini*. Quem & Primariis Apoſtolis coæquat cap. 2. verſ. 9. *Jacobus & Cephas, & Joannes, qui videbantur columnæ eſſe, dextras dederunt mihi & Barnabæ ſocietatis*. Hic Jacobus Minor appellatus, qui in Conſilio Jeroſolymitano de legalium ceremoniarum obſervantia ab Apoſtolis celebrato, poſt Petrum ſuffragium dixit, *Act.* 15. 13. & ſeq. de quo S. Hieronymus, (cujus ſententia in Scriptura Sacra fundata, quorumdam Græcorum tres Jacobos adſtruentium, & Jeroſolymitanum Epiſcopum Domini fratrem diſtinguentium a Jacobo Alphæi, aſſertioni præponenda eſt,) ita ſcribit lib. adverſus Helvidium, cap. 7. „ Nulli dubium eſt duos „ fuiſſe Apoſtolos, Jacobi vocabulo nuncupatos, Jacobum Zebedæi, & Jaco„ bum Alphæi. Iſtum, neſcio quem Minorem Jacobum, quem Mariæ filium, „ nec tamen Matris Domini, Scriptura commemorat, Apoſtolum vis eſſe, an „ non? Si Apoſtolus eſt, Alphæi filius erit: & credidit in Jeſum, & non erit „ de illis fratribus, de quibus ſcriptum eſt: *Neque enim fratres ejus credebant* „ *in eum*. Si non eſt Apoſtolus, ſed tertius neſcio quis Jacobus: quomodo eſt „ frater Domini putandus? Et quomodo tertius ad diſtinctionem Majoris appel„ labitur Minor? Cum major non inter tres, ſed inter duos ſoleat præbere di„ ſtantiam, & frater Domini Apoſtolus ſit, Paulo dicente: *Deinde poſt trien*„ *nium veni Jeruſalem videre Petrum, & manſi apud illum diebus quindecim.* „ *Alium autem Apoſtolorum vidi neminem, niſi Jacobum fratrem Domini*. Et in „ eadem Epiſtola: *Et cognita gratia quæ data eſt mihi, Petrus & Jacobus, qui* „ *videbantur columnæ eſſe*: Ne autem hunc putes Jacobum filium Zebedæi, „ lege Actus Apoſtolorum: jam ab Hærode fuerat interemptus. Reſtat con„ cluſio, ut Maria iſta, quæ Jacobi Minoris ſcribitur mater, fuerit uxor Al„ phæi, & ſoror Mariæ Matris Domini, quam Mariam Cleophæ Joannes E„ vangeliſta cognominat, ſive a patre, ſive a gentilitate familiæ, aut quacum„ que alia cauſa ei nomen imponens. Si autem inde tibi alia atque alia vide„ tur, quod alibi dicatur, Maria Jacobi Minoris mater, & hic Maria Cleo„ phæ: diſce Scripturæ conſuetudinem, eumdem hominem diverſis nominibus „ nuncupari. Quamvis itaque *S. Gregorius Nyſſenus* Oratione 2. De Reſurrectione, *S. Epiphanius*, in Hæreſi Collyridianorum, *S. Jo. Chryſ.* Homil. 5. in Matthæum & Hom. 33. in Acta, & Conſtitutionum Apoſtolicarum Auctor lib. 6. cap. 12. Jacobum Alphæi Apoſtolum a Jacobo fratre Domini diſtinguant, *S.* *Pau-*

S. Hieron. in c. 10. Matt.

Jo. 7.

Digitized by Google

Pauli & *S. Hieronymi* auctoritate fultam ſententiam, nec non *S. Aug.* lib. 2. contra Creſconium cap. 37. amplectimur & propugnamus. S. quidem Hieronymus Expoſitione 1. in cap. 17. Iſaiæ, poſt illa verba verſ. 7. *In die illa inclinabitur homo ad factorem ſuum, & oculi ejus ad ſanctum Iſrael reſpicient*, addit, *Duas olivas & tres & quatuor, & quinque*, de quibus ante actum erat, *quatuordecim Apoſtolos interpretantur, ideſt, duodecim qui electi ſunt, & tertium decimum Jacobum, qui appellatur Frater Domini, Paulum quoque Apoſtolum vas electionis*. Sed ex aliorum ſententia, non ex propria mente ibi loqui S Hieronymum evidens eſt, referendo, non aſſerendo. Sed in ſecunda ejuſdem capitis expoſitione, lib. 7. Commentariorum in eumdem Prophetam; Jacobum Fratrem Domini extra numerum duodecim Apoſtolorum non recenſet, ſed ſolos Paulum & Barnabam. Videtur aliquibus S. Cyrillus Jeroſolymitanus Epiſcopus Jacobum Fratrem Domini extra numerum duodecim Apoſtolorum poſuiſſe Catecheſi 14. „ Nunc vero, *inquit*, Chriſtus reſurrexit a mortuis, primitiæ dormientium, & apparuit Cephæ, poſtea duodecim Apoſtolis: ſi enim uni teſti non credis, habes duodecim teſtes: deinde apparuit pluſquam quingentis fratribus ſimul. Si illis duodecim non credant, quingentos teſtes recipiant. Poſtea viſus eſt a Jacobo fratre, primo hujus Parœciæ Epiſcopo ... Sed dices quod Jacobus frater ad gratiam teſtatus eſt. Viſus eſt poſtea & Paulo inimico: quale autem ſit hoſtis teſtimonium, ſcitis. Verum non magis ac melius colligitur ex hoc loco Jacobum Fratrem Domini ex duodecim Apoſtolorum numero non fuiſſe, quam S. Petrum, ſiquidem & S. Paulus 1. *Cor.* 15. 5. ſcribit, *Quia viſus eſt Cephæ, & poſt hoc undecim: deinde viſus eſt plus quam quingentis fratribus ſimul ... Deinde viſus eſt Jacobo, deinde Apoſtolis omnibus*. Quod & S. Cyrillus refert. Sed duodecim Apoſtolorum nomina recenſere pergamus. In eorum ſerie ſequitur *Thaddæus*, qui & *Lebbæus*, ideſt, *corculum*, cognominatus: *Judas* appellatus, & *Judas Jacobi*, quia Jacobi Minoris frater, auctor Epiſtolæ canonicæ: *Simon Cananæus*, qui & *Zelotes* appellatus eſt, alter a Simone fratre Domini, de quo S. Matth. cap. 13. verſ. 55. ut Theodoretus confirmat in Pſal. 67. Principes Juda duces eorum, Principes Zabulon, Principes Nephtalim. „ Ex his tribus, *inquit*, ceteri Apoſtoli originem duxerunt. Et illi quidem qui vocabantur fratres Domini, ex tribu Judæ plane genus traxerunt. Petrus autem & Andreas, & Jacobus & Joannes, & Philippus ex vico Bethſaida fuerunt: Matthæus & Jacobus dicti ſunt habitaſſe Capharnaum. Simon Zelotes Cananæus nominatus eſt. Omnia autem hæc loca Galilææ ſunt. Zabulon autem & Nephtalim ibi ſuam habuerunt ſortem. “ Alter etiam eſt Simon Apoſtolus a Simeone Jeroſolymorum Epiſcopo, S. Jacobi Minoris in illa ſede ſucceſſore, cujus cum frequens fit in Hiſtoria Eccleſiaſtica Euſebii mentio, nuſquam Apoſtolus appellatur, & quæ ipſum ſpectant, poſt Apoſtolorum tempora referuntur. Poſtremus in Apoſtolorum ſerie nominatur *Judas Iſcariotes*, proditoris, quam Apoſtoli nomine notior, vel a vico, vel ab urbe unde ortus eſt, vel ex Tribu Iſachar appellatus, quaſi Iſachariotes: ut quodam vaticinio in condemnationem ſui natus ſit. *Iſachar* enim interpretatur *merces*, ut ſignificetur pretium proditoris.

5. *Hos duodecim miſit Jeſus; præcipiens eis, dicens: In viam Gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis: ſed potius ite ad oves, quæ perierunt domus Iſrael.* Hos duodecim Legatos Rex noſter Chriſtus miſit in orbem ſequentibus mandatis inſtructos: Ne abeatis verſus Gentes prædicandi cauſa. Judæis enim ut filiis Regni, quibus facta fuerat promiſſio Meſſiæ, ſecundum Decretum Dei oportebat primum prædicari verbum Dei: cum vero illud repellerent, & ſe indignos judicarent ſeu efficerent æternæ vitæ, oportebat converti ad Gentes, ut Sanctus Paulus docet. Hinc alibi aſſerit,

S. Hier. in c. 10. Matt.

Act. 13. 46.

R 4 Chri-

Chriſtum Jeſum miniſtrum fuiſſe circumciſionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promiſſiones patrum. Hinc Lucæ 1. dicitur: *Suſcepit Iſrael puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ: ſicut locutus eſt ad patres noſtros, Abraham & ſe-*
Joan. 4. 12. *mini ejus in ſæcula.* Vetat etiam ne Samaritanorum civitates intrent. Quamvis enim ſe Jacobi filios jactarent, legem Moyſis amplecterentur, Meſſiam exſpectarent: Gentium tamen ſuperſtitionibus Judaicam Religionem miſcebant, adorabant quod neſciebant, a Gente Judaica & Fide tranſfugæ erant, Apoſtatæ, Schiſmatici: hinc Samaritanos non minus quam Ethnicos oderant vitabantque Judæi. Ideo Chriſtus ne Judæis offenſionis occaſionem præberet, eodem loco Samaritanos ac Ethnicos habuit, Evangelii prædicationem apud illos fieri pariter prohibens, donec Judæis annuntiatum eſſet, Chriſtique generali mandato paulo ante Aſcenſionem, & deinde afflatu ſingulari Spiritus Sancti, Apoſtoli impulſi eſſent ut ſe converterent ad Gentes, illiſque Chriſtum prædicarent. *Sed potius ite ad oves, quæ perierunt domus Iſrael.* Prædicate primum Judæis, ovibus perditis, ſeductis, errantibus, de quibus *Iſaiæ* 53. 6. dicitur: *Omnes nos quaſi oves erravimus, unuſquiſque in viam ſuam declinavit.* Et Jæremiæ 50. 6. *Grex perditus factus eſt populus meus.* Et Chriſtus ipſe:
Matt. 15. 24 *Non ſum miſſus niſi ad oves, quæ perierunt domus Iſrael.* Oportebat nimirum
S. Hieron. in „ primum adventum Chriſti nuntiare Judæis; ne juſtam excuſationem habe-
c. 10. Matt. „ re viderentur, dicentes, ideo ſe Dominum rejeciſſe, quia ad Gentes & ad
S. Jo: Chryſ. „ Samaritanos Apoſtolos miſerit. *In viam Gentium ne abieritis.* Ne putetis
Hom. 23. „ odio mihi eſſe Judæos, vel animum meum ab ipſis averſum eſſe, quia contumeliis me afficiunt, & dæmoniacum appellant. Videtis enim tantam me curam horum gerere, ut non ad alios, ſed ad iſtos imprimis vos mittam, ut & Doctores & Medici eis ſitis: nec ſolum jubeo his prius quam ceteris prædicare; ſed ne viam quidem attingere quæ ad alios ducat, permitto: nec in civitates Samaritanorum intrare, quoniam non bono in Judæos erant animo Samaritani. Et quamvis iſti faciliores ad credendum eſſent, ad difficiliores tamen Judæos mittit, ut quantam illorum curam gereret, ipſe demonſtraret, & ſic ora ipſorum obſtrueret, & ad doctrinam Apoſtolorum præpararet: ne crimini ipſis verterent profectionem ad gentes incircumciſas, ac ideo ipſos jure odiſſe & abominari viderentur. Oves autem quæ periere, ipſos appellat, non quæ ſponte fugam cœperunt, ut undique paratam eis eſſe veniam oſtendendo, mentes eorum permulceret.

4. *Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquavit Regnum Cælorum.* Quod argumentum fuit & exordium prædicationis Joannis Baptiſtæ, & ipſius
S. Hieron. in Chriſti, idem eſſe debuit prædicationis Apoſtolorum, ut Domini a quo miſſi
c. 10. Matt. erant verbis magis quam ſuis prædicarent, & per viam pœnitentiæ homines ad Regnum cælorum perducerent. Hinc S. Marcus Apoſtolorum narrata miſſione ſubdit: *Et exeuntes prædicabant ut pœnitentiam agerent.*

5. *Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones ejicite.* Ne hominibus ruſticis, indoctis, illiteratis, eloquii vetuſtate deſtitutis nemo crederet pollicentibus Regnum cælorum, dat illis poteſtatem infirmos curandi, leproſos mundandi, dæmones ejiciendi: *Ut magnitudinem promiſſorum probet magnitudo ſignorum.* Hæc verba, *mortuos ſuſcitate*, irreptitia eſſe perperam aſſerit Grotius, quod abſint a vetuſtiſſimis Exemplaribus, a Complutenſi, aliiſque Græcorum Exemplarium Editionibus, & a Syriaca Imperatoris Editione, neque agnoſcatur a Græcis hunc locum exponentibus, Theophylacto & Euthymio. Nam Textus Græcus ſecundum Editionem Roberti Stephani cum ſexdecim Mſſ. collatus, & in Bibliis Polyglottis Londinenſibus editus, hæc verba habet. Illa S. Hieronymus, qui Novum Teſtamentum Græcæ Fidei reddidit, agnoſcit, ut ex Divina illius Bibliotheca nuper edita conſtat, & ex

Vul-

Digitized by Google

Vulgata Verſione Latina, quæ Eccleſiæ auctoritate ac judicio Authentica declarata, & uſu conſecrata eſt. Eadem verba habent Verſiones Orientales, Syriaca, Arabica, Æthiopica, in Bibliis Londinenſibus editæ. Illa etiam agnoſcit S. Hilarius.

6. ***Gratis accepiſtis, gratis date.*** Poteſtatem illam nullis meritis veſtris, aut pretio accepiſtis, ideoque ejus effectus & beneficia gratis & liberaliter date. His verbis inanem gloriam, avaritiam, & turpem quæſtum, ſimoniamque in rerum ſpiritualium uſu ac diſpenſatione convellit ac damnat. Sententia enim illa generalis eſt, ſpiritualia omnia Dei dona complectens; quæ cum nulla humana induſtria aut labore comparari poſſint, non abſque gravi irreverentia & ſacrilegio ad humana commercia deprimerentur. Jubet ergo *ut ſit miniſtratio gratuita muneris gratuiti*, ne Evangelii gratia corrumpatur. Qua in re non minorem ſe curam gerere Chriſtus oſtendit ut mores Diſcipulorum integri ac ſancti eſſent, quam ut miraculorum virtute eſſent conſpicui. Nam ut demonſtret miracula abſque morum integritate nihil prodeſſe facientibus, neque faſtu animi & inani gloria propterea efferrentur, ait: *Gratis accepiſtis*: Deinde ne cupiditate pecuniarum moverentur, addidit: *Gratis date*. Ne, inquam, quaſi ſua ipſorum poteſtate miracula facientes inde ſuperbirent: *Gratis*, inquit, *accepiſtis*: Nihil ex veſtro largimini his qui vos recipiunt, & quibus Evangelium, aliave dona ſpiritualia largimini, aut quorum in gratiam miracula editis. Non enim tamquam mercedem veſtris laboribus debitam iſta accepiſtis: mea enim eſt gratia. Sic & aliis hæc beneficia, quorum nullum condignum pretium inveniri poteſt, gratis date. *Neque enim pretio ulla res Dei conſtat.*

S. Hil. c. 10. in Matt.
S. Hieron.
S. Jo: Chryſ. Hom. 33. in Matth.
Tertull. in Apologet.

7. ***Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris: non peram in via neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: Dignus enim eſt operarius cibo ſuo.*** De commeatu ne ſolliciti ſitis, ſive de pecunia ad viaticum acquirenda & paranda, quam in zonis ſeu crumenis veſtris feratis. Nec peram ſeu manticam habeatis, in quam obſonium condatis, ut viatores ſolent: nec tunicas mutatorias, unam, qua induti ſitis, alteram futurorum timore ne forte ſit opus; neque duo calceamentorum ſeu ſandaliorum paria; ſed neque virgam, ſeu baculum, præter illum quem manu geritis. *Dignus eſt enim operarius cibo ſuo*, id eſt, omnibus ad ſuſtentationem vitę neceſſariis. Non ſolum itaque poſſeſſionem theſaurorum illis prohibet Chriſtus, ſed & viaticum, ut omni ſollicitudine expediti, toti a Deo penderent, toti Evangelii predicationi inſiſterent, & exemplo contemptus rerum terrenarum omnes ad Chriſtum traherent. Luc. 9 ita mandatum illud Chriſti exprimitur. *Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis.* Marci vero 6. 8. *Et præcepit eis ne quid tollerent in via, niſi virgam tantum: non peram, non panem, neque in zona æs, ſed calceatos ſandaliis, & ne induerentur duabus tunicis.* S. Matthæus Chriſtum prohibuiſſe refert ne calceamenta portarent, & virgam, utique duplicem, timore & cautione ne in futurum deficerent, ut *S. Hieronymus* explicat, quam interpretationem & *S. Auguſtinus* amplectitur: *Curam*, inquit, *probibet qua ideo portanda cogitantur, ne deſint*. Permiſit tamen uſum calceorum ſive ſandaliorum quibus eorum pedes tecti erant, & baculi cui innitebantur, ut S. Marcus ſignificat; cujus proinde narratio ab aliorum Evangeliſtarum narratione non diſcordat. S. Auguſtinus virgam apud Matthæum proprie ſumi cenſet, ut quod dictum eſt, *Neque virgam*, intelligatur, *ne minimas quidem res*: apud Marcum vero metaphorice ſumi pro poteſtate accipiendi ab auditoribus ſuis omnia neceſſaria, ſed quamvis hæc explicatio minime ſpernenda ſit, ea tamen non eſt opus ad Evangeliſtarum conciliationem; & probabilius videtur, ibi tam proprie ſumi virgam, ac calceos, tunicas, peram, panem & æs; quæ metaphorice intelligenda

S. Aug. 2 l. de Conſenſu Ev. c. 30.

nemo

nemo dixerit. Oſtendit autem, Deum cujus res gerant, ipſi proſpecturum: *Dignus eſt enim* (inquit) *operarius cibo ſuo*. S. Lucas hæc repetens c. 10. ait: *Dignus eſt enim operarius mercede ſua*: Quo mercedis nomine non ſignificatur ſuſtentationem eſſe adæquatum pretium operis tam divini, ſcilicet prædicationis Evangelicæ, ſed Evangelicis Prædicatoribus ex juſtitia deberi, & ex grati animi vice, ab iis quibus Evangelium annuntiarent, tamquam ſtipendia militantibus, tamquam fructum vineæ plantatoribus, tamquam lac gregis paſtori-

1. Cor. 9. 7. bus. Unde S. Paulus ait: *Quis militat ſuis ſtipendiis unquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis paſcit gregem, & de lacte ejus non percipit? ...Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus? Si alii poteſtatis veſtræ participes ſunt, quare non potius nos? Sed non uſi ſumus hac poteſtate*. Unde apparet hæc non ita præcepiſſe Dominum tam-
„ quam Evangeliſtæ vivere aliunde non debeant, quam eis præbentibus quibus
„ annuntiant Evangelium; alioquin contra hoc præceptum fecit idem Apoſtolus
„ qui victum de manuum ſuarum laboribus tranſigebat, ne cuiquam gravis eſ-

1. Teſſ. 5. 5. „ ſet: ſed poteſtatem dediſſe, in qua ſcirent ſibi iſta deberi. Cum autem a Do-

S. Aug. l. de „ mino aliquid imperatur, niſi fiat, inobedientiæ culpa eſt, cum autem po-

Conſenſu „ teſtas datur, licet cuique non uti, & tamquam de ſuo jure cedere. Hæc

Ev. c. 36. n. „ ergo Dominus loquens Diſcipulis, id agebat quod ipſe Apoſtolus paulo poſt

73 & 74. „ apertius ita explicat: *Neſcitis quoniam qui in ſacrario operantur, quæ in ſacrario ſunt, edunt: & qui altari deſerviunt, cum altari participant? Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere. Ego autem nullo horum uſus ſum*. Cum itaque dicit, ita Dominum ordinaſſe, ſe au-
„ tem uſum non eſſe, utique oſtendit utendi poteſtatem datam, non impo-
„ ſitam ſerviendi neceſſitatem. Hoc ergo ordinans Dominus, quod eum ordi-
„ naſſe dicit Apoſtolus; qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere, il-
„ la Apoſtolis loquebatur, ut ſecuri non poſſiderent, neque portarent huic vi-
„ tæ neceſſaria, nec magna, nec minima. Ideo poſuit, *nec virgam*, oſtendens
„ a fidelibus ſuis omnia deberi Miniſtris ſuis, nulla ſuperflua requirentibus.

8. *In quamcumque autem civitatem aut caſtellum intraveritis, interrogate quis in ea dignus ſit: & ibi manete donec exeatis*. Quocumque vos contuleritis prædicandi cauſa, inquirite quis dignus ſit hoſpitio veſtro, qui ſcilicet morum integritate ac beneficentia ſpem præbeat promptæ hoſpitalitatis. Ad dignitatem Evangelici miniſterii ac Miniſtrorum id pertinet, ut nonniſi apud boni nominis viros commorentur, & qui ipſis hoſpitibus digni ſint, putent-
que ſe magis accipere beneficium, quam dare. *Ergo hoſpes fama eligendus eſt*

S. Hier. in c. 10. Mat. *populi, & judicio vicinorum* (inquit S. Hieron.) *ne prædicationis dignitas ſuſcipientis infamia deturpetur. Cum univerſis debeant prædicare, hoſpes unus eli-*

S. Ambr. l. 6. in Luc. n. 66. *gitur, non tribuens beneficium ei qui apud ſe manſurus eſt, ſed accipiens. Hoc enim dicitur*, Quis in ea dignus eſt, *ut magis ſe noverint accipere gratiam, quam dare*. Et ibi manete: *Alienum enim eſt a Prædicatore Regni cæleſtis curſitare per domos, & inviolabilis hoſpitii jura mutare*; ne deſultoriæ levitatis arguatur, ne menſæ lautioris appetens videatur, ne ſi contemni prior hoſpes exiſtimet, ideoque offendatur. *Et ibi manete, donec exeatis* ex illa ur-

S. Jo. Chryſ. Hom 33. in Matt. be aut pago. Id paulo aliter exprimitur a S. Luca: *In eadem autem domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos ſunt: Dignus eſt enim operarius mercede ſua. Nolite tranſire de domo in domum. Et in quamcumque civitatem intraveritis, & ſuſceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis*.

9. *Intrantes autem in domum, ſalutate eam, dicentes: Pax huic domui. Et ſiquidem fuerit domus illa digna, veniet pax veſtra ſuper eam: ſi autem non fuerit digna, pax veſtra revertetur ad vos*. Salutari jubet domum, ideſt, habitatores ejus, in ſignum benevolentiæ & charitatis; *Dicentes, Pax huic domui*. Salutandi

formula

Digitized by Google

formula eſt Hebræis familiaris, qua proſpera lætaque omnia adprecantur: Chriſtus autem & Apoſtoli pacem illam optabant, quam dare non poteſt mundus, pacem nimirum Evangelicam, & æternæ vitæ felicitatem. Ceterum illa verba, *Dicentes, Pax huic domui*, in Græco Textu non habentur, nec ea Gręcus S. Joannis Chryſoſtomi Textus habet: nec S. Hieronymus in commentariis, nec in ipſo Textu, quamvis in ejus Divina Bibliotheca nuper a Benedictinis S. Germani Pratenſis Pariſiis edita extent. Irreptitia tamen hæc exiſtimaſſe S. Hieronymum, Commentarius ejus indicat, quamvis ea Latina Verſio, qua tempore S. Hilarii utebatur Eccleſia, jam haberet, ut ex ejuſdem Commentario conſtat. Verba S. Hieronymi ſubjicio: *Occulte*, inquit, *ſalutationem Hebræi ac Syri ſermonis expreſſit. Quod enim Græce dicitur*, χαίρε, *& Latine*, Ave: *hoc Hebraico Syroque ſermone appellatur* Salon lach, *id eſt*, PAX *tecum*. Non autem occulte ſolum S. Matthæum hanc ſalutationem expreſſiſſe S. Hieroymus diceret, ſi apud illum hæc verba legiſſet in Textu Græco a ſe emendato: *Dicentes, Pax huic domui. Et ſi quidem fuerit domus illa*, ſeu familia *digna* Evangelica pace, quam adprecati fueritis, *ſi fuerit ibi filius pacis*, ut apud S. Lucam legitur, id eſt, pace illa dignus ſecundum præſcientiam & prædeſtinationem Dei, *veniet pax veſtra ſuper eam*, id eſt, annuntiatio pacis, & prædicatio illi proderit. *Si autem non fuerit digna, pax veſtra revertetur ad vos*: Spiritalem fructum ex veſtra charitate & predicatione pacis referetis, quod ipſis adprecati eſtis, vobis quidem eveniet, qua ratione Pſ. 35. 14. dicitur. *Oratio mea in ſinu meo convertetur*. Quoad illos vero eventu optato carebit, contrario ſenſu divinę illi ſententię, Iſaiæ 55. 11. „Verbum meum, quod egredietur de ore meo, S. Aug. l. de Correptione & Gratia cap. 15.
„ non revertetur ad me vacuum, ſed faciet quæcumque volui, & proſperabitur
„ in his ad quæ miſi illud. *Si fuerit domus digna, veniet pax veſtra ſuper illam*: S. Hier. in c. 10. Matt.
„ *&c*. Introeuntes domum, pacem imprecamini hoſpiti, & quantum in vobis
„ eſt, diſcordiæ bella ſedate. Si autem orta fuerit contradictio, vos mercedem
„ habebitis de oblata pace: illi bellum quod habere voluerint, poſſidebunt.

10. *Et quicumque non receperit vos, neque audierit ſermones veſtros, exeuntes foras de domo vel civitate, excutite pulverem de pedibus veſtris*. Addunt SS. Marcus & Lucas, *in teſtimonium ipſis*, quod nullam ſcilicet cum illis communionem habere velint, nihilque ab eis recipere, ne ad victum quidem neceſſarium, qui Evangelium ſpreverint: vel in teſtimonium indignationis divinæ in eos effundendæ: vel in teſtimonium laboris ſui, quem illi obduratione ſua & inhumanitate ſibi inutilem reddiderunt. „ Si comminatio non poteſt ſine exe- S. Hier. ibid. S. Aug. l. Q. Evan Matt. Quæſt. 7.
„ cutione, habes Deum executorem in comminatore, & judicem in utroque (*in-*
„ *quit Tertullianus*) ſic & pulverem jubet excuti in illos in teſtificationem, & Tertull. l. 4. contra Marcionem c. 24.
„ abhorrentiam terræ eorum, nedum communicationis reliquæ. Si enim inhu-
„ manitas & inhoſpitalitas nullam ab eo relaturæ ſunt ultionem, cui rei præ-
„ mittit teſtificationem, minas utique portendentem? Porro cum etiam Crea-
„ tor in Deuteronomio, Ammonitas & Moabitas prohibeat recipi in Eccle-
„ ſiam, quod populum Ægypto profectum inhumane & inhoſpitaliter copiis
„ defraudaſſent: ergo in Chriſtum inde manaſſe conſtabit communicationis in-
„ terdictum, ubi habet formam, *Qui vos ſpernit, me ſpernit*, Hoc & Moy-
„ ſi Creator: *Non te comtempſerunt, ſed me*. Tam enim Apoſtolus Moyſes,
„ quam & Apoſtoli Prophetæ. Æquanda erit auctoritas utriuſque officii, ab
„ uno eodemque Domino Apoſtolorum & Prophetarum.

11. *Amen dico vobis: Tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die judicii, quam illi civitati*. De Sodomitis & Gomorrhæis non tam judicatum olim quam præjudicatum eſt, cum urbes illæ incolarum ſuorum flagitiis infames, incendio cæleſti conflagrarunt. Atrociorem itaque pęnam ſubituros in die judicii, quam olim ſuſtinuerint, Chriſtus ſignificat. Longe vero graviorem

Digitized by Google

viorem pœnam imminere Evangelii contemptoribus. Sodomitæ enim monitorem Lothum dumtaxat habuerunt; Judęi vero habuerunt Apoſtolos tanta promiſſa afferentes, promiſſionemque ſalutis tot miraculis confirmantes. Sodomitæ ſine lege perierunt; quia ſine lege peccaverant: Judæi in lege peccaverunt, ideoque *per legem judicabuntur*. Ex hoc loco inæqualitas peccatorum contra Jovinianum oſtenditur, ex inequalitate ſuppliciorum. Rom. 2. 12.

12. *Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum. Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ.* Cum Apoſtolos omni ſolicitudine rerum ad vitæ ſuſtentationem neceſſariarum Chriſtus exemiſſet, ac miraculorum dono inſtruxiſſet, omnique ſæculari negotio & cura liberos, quaſi ferreos atque adamantinos feciſſet, nunc eventura ipſis adverſa prædixit, non ea ſolum quæ paulo poſt futura erant, in prima ſcilicet illa Miſſione, verum etiam poſt longa temporum ſpatia, cum apud Gentiles eſſent prædicaturi; ut ab initio, & antequam duri labores acciderent, ipſos adverſus diaboli bellum inſtrueret. Ideo autem de his illos præmonuit; primo, ut ſummam ejus virtutem atque potentiam, qua etiam futura noverat, non ignorarent. Deinde, ut nemo ſuſpicari poſſet ex illius, qui ipſos miſit, imbecillitate tot illis mala contigiſſe. Tertio, ne turbarentur, malis & perſecutionibus repente & præter expectationem venientibus. *Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum.* Sicut oves, id eſt, imbelles, inermes, humanis præſidiis deſtitutos, ſimplices, innocentes, manſuetos, nullis malis artibus voſmetipſos defendentes, ſed a ſolius Dei protectione pendentes, mitto vos in medium Judæorum & Gentilium, qui vobis non minus infeſti erunt, quam ovibus lupi, nec minori vos odio & crudelitate perſequentur: quibus & numero, & defenſionis impotentia prorſus impares eritis. *Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ.* Circumſpicite quomodo vos habere & gerere debeatis, declinando inſidias, quantum vobis ſalva miniſterii veſtri ratione, Deique gloria licebit. Arma porro veſtra ſint prudentia & ſimplicitas: prudentia ſerpentis, ut inſidias caveatis; columbæ ſimplicitas, ut nemini noceatis: ut nec prudentia in vaſritiem improbam, nec ſimplicitas in ſtoliditatem degeneret. *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes.* Prudentiam ſerpentium imitamini, acute circumſpicientium & obſervantium pedes hominum, ne ab ipſis obterantur, & in certaminibus capitis potiſſimum ſui curam habentium, ut illud illæſum ſervent. *Et ſimplices ſicut columbæ.* Prudentiam innocentia & ſimplicitate ornate, cujus columba ſymbolum eſt, felle carens, nemini nocens, ne iis quidem a quibus male afficitur, direptoribus ovorum atque pullorum.

S. Jo. Chriſ. h. 34. in Matt.

Geneſ. 3. 1.

13. *Cavete autem ab hominibus. Tradent enim vos in Conciliis, & in Synagogis ſuis flagellabunt vos: & ad Præſides & ad Reges ducemini propter me, in teſtimonium illis & Gentibus.* Nolite in hominibus confidere, inter quos vos mitto, nolite ipſorum vultibus verbiſque facile credere: hominum enim effigies habent, plerique vero animos ferarum. Homo homini lupus. Id experiemini, cum vos trahent quaſi reos ad tribunalia, & in Synagogis ſuis, ſeu juridicis conventibus flagellabunt vos. Quod in Apoſtolis impletum, conſtat ex Actuum cap. 4. & 5. aliiſque locis. Sane in Synagogis exerceri ſolitam animadverſionem in populares, in cauſis religionis: conſtat ex Euſebio libro 5. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 16. ubi meminit libri ab Auctore quodam Eccleſiaſtico adverſus Montaniſtas ſub Imperio Commodi conſcripti, in quo hæc legebantur: *Reſpondeant nobis quæſo per Deum; Eſt ne aliquis eorum, qui jam inde a Montano & mulierculis garrire primum cęperunt, qui a Judæis perſecutionem paſſus ſit, aut ab impiis trucidatus? Nemo certe. Nec vero ullus eorum pro Chriſti nomine prebenſus, in crucem actus eſt: ſed neque ulla mulier in Judæorum Synagogis aut flagris cæſa aut lapidibus*

impetita

Digitized by Google

petita eſt. *Nuſquam profectò nec unquam*. Addit Chriſtus: *Et ad præſides* Provinciarum, quales fuerunt Pontius Pilatus, Felix & Feſtus, *& ad Reges ducemini propter me*, nominis mei cauſa vos in jus vocabunt, & captivos trahent, *in teſtimonium illis & Gentibus*: Id eſt, ut illis de me teſtimonium conſtanter fortiterque patiendo præbeatis: ſic enim intelligere poterunt, vos prædicare veritatem, quam veſtro ſanguine vos conſignare viderint: ſive in teſtimonium contra eos in die judicii; nec ſolum contra ipſos Judæos, ſed & adverſus Gentiles illis permixtos, aut qui illorum tribunalibus adſtabunt.

14. *Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis*. Cum autem in Conciliis & Synagogis, vel coram Præſidibus & Regibus ſiſtemini, ne ſitis anxii qua ratione cauſam veritatis agatis, ſicut ſolent eſſe ſoliciti qui cauſam acturi ſunt apud Principes; & quid dicendum, & qua ratione ac forma, anxie meditari. Vobis enim a Deo Patre & a me ſuggeretur in illis anguſtiis quid loquamini, orantibus tamen, & humanam alioquin diligentiam adhibentibus. Et quod vobis deerit naturalium talentorum, eo ipſo tempore ſupplebitur ope cœleſti; ſiquidem Spiritus Sanctus & animo ſapientiam & ori eloquium ſubminiſtrabit, non comptum quidem & ornatum, ſed ſimplici gravitate ipſam nudæ veritatis naturam referens, quæ ornari ipſa negat, contenta doceri, & quæ *Nihil erubeſcit, niſi tantummodo abſcondi*. *Simplicitate ſcilicet veritatis, non curioſitate, ejus hoſtes revincuntur*. Dabitur vobis in illa hora quid loquamini. *Ego enim dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes adverſarii veſtri*. Sic olim Moyſem legatum ad Pharaonem mittens Dominus: *Perge*, inquit, *& ego ero in ore tuo, doceboque te quid loquaris*. Non igitur ex vobis ipſis loquemini ſive reſpondebitis (inquit Chriſtus) ſed Spiritus Dei Patris veſtri, cujus negotium geritis, per vos loquetur, linguam veſtram diriget, verbaque ſuggeret, formabit, librabit, ut quod cauſæ Dei & ejus gloriæ conveniens erit, ex tempore reſpondeatis. *Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis*. His verbis humana operatio non excluditur, quaſi Evangelii Prædicatores inſtrumenta ſint inanima: *Neque enim hoc ita ſit de nobis tamquam nihil facientibus nobis*. *Adjutorium igitur Spiritus Sancti ſic expreſſum eſt, ut ipſe facere diceretur, quod ut faciamus facit*.

Tertull. Lucæ 21. 15. Exod. 4. 12. S. Aug. Ep. 194. alias 105. cap. 4.

15. *Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & inſurgent filii in parentes, & morte eos afficient: & eritis odio omnibus propter nomen meum*. Non ſolum contra externas, ſed etiam contra domeſticas perſecutiones illorum animos præmunit ac roborat. Tradet, inquit, frater infidelis fratrem fidelem in mortem, & pater filium: Nullus enim inter eos fidus affectus, quorum diverſa Religio. Et eritis odio omni hominum generi, Judæis & Gentibus, viris & fœminis, conſanguineis & extraneis, Principibus & plebi, non propter crimen aliquod, ſed tantum propter me, propter fidem qua in me creditis; doctrinamque ac legem meam profitemini. Tertullianus ait: „Chriſtianis ſolis nihil permittitur loqui quod cauſam purget, quod veritatem defendat, quod judicem non faciat injuſtum: ſed illud ſolum expectatur quod odio publico neceſſarium eſt, „ confeſſio nominis, non examinatio criminis... Nomen æmulæ rationis inimicum, præſumptis non probatis criminibus, de ſua ſola confeſſione damnatur. „ Ideo torquemur confitentes, & punimur perſeverantes, & abſolvimur negantes, quia nominis prælium eſt. Denique quid de tabella veritatis illum Chriſtianum, cur non & homicidam? Si homicida Chriſtianus, cur non & inceſtus, „ vel quodcumque aliud eſſe non creditis? In nobis ſolis pudet aut piget ipſis nominibus ſcelerum pronuntiare. Chriſtianus ſi nullius nominis crimen eſt, valde

S. Hier. in c. 10. S. Matt. Tertull. Apoleg. cap. 1. & 3.

„ ineptum

„ ineptum ſi ſolius nominis crimen eſt. Quid quod ita plerique clauſis oculis in
„ odium ejus impingunt, ut bonum alicui teſtimonium ferentes, admiſceant no-
„ minis exprobrationem? Bonus vir Cajus Sejus, tantum quod Chriſtianus... Alii
„ quos retro ante hoc nomen vagos, viles, improbos noverant, ex ipſo denotant
„ quo laudant: cæcitate odii in ſuffragium impingunt. Quæ mulier! Quam la-
„ ſciva, quam feſtiva! Qui juvenis! Quam luſius, quam amaſius! Facti ſunt
„ Chriſtiani. Ita nomen emendationi imputatur. Nonnulli etiam de utilitatibus
„ ſuis cum odio iſto paciſcuntur, contenti injuria, dum ne domi habeant quod ode-
„ runt. Uxorem jam pudicam maritus jam non zelotypus ejecit. Filium jam
„ ſubjectum pater retro patiens abdicavit. Servum jam fidelem dominus olim
Pſal. 85. 9. „ mitis ab oculis relegavit. Ut quiſque hoc nomine emendatur, offendit. Tan-
S. Fulgentius l. de Incarnat. & Gratia c. 31. „ ti non eſt bonum, quanti eſt odium Chriſtianorum. *Et eritis odio* omnibus,
„ *incredulis*, propter nomen meum. *Dicit Propheta.* Omnes gentes quaſcum-
„ que feciſti, venient & adorabunt coram te, Domine, & glorificabunt no-
„ men tuum in æternum. *Dominus autem ſuis Fidelibus dicit:* Eritis odio om-
„ nibus gentibus propter nomen meum. *Numquid ergo contrariis ſibi repugnat*
„ *Scriptura Divina ſententiis? Abſit.* Sed & illos omnes, & illos omnes ve-
„ raciter dicit, id eſt, & omnes Fideles qui nomen Domini in omnibus Gen-
„ tibus glorificant, & omnes incredulos, qui per eaſdem omnes gentes, in
„ odio Nominis Chriſti, Fideliumque ejus mortifera impietate perdurant.

16. *Qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Qui conſtanter & perſeveranter perſecutiones & adverſitates illas propter me toleraverit uſque in finem vitæ, mihique fideliter adhæſerit, quamvis carnalium hominum oculis perditus videatur, ſalutem æternam conſequetur. Marci 13. 13. *Qui autem ſuſtinuerit in finem, hic ſalvus erit.* Quid ſuſtinendo, niſi perſecutionem, niſi traditionem niſi occaſionem? Nec enim aliud eſt ſuſtinere in finem, quam pati in finem.

Tertull. Scorpiaci c. 9.

17. *Cum autem perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam. Amen dico vobis, non conſummabitis civitates Iſrael, donec veniat Filius hominis.* Cum perſequentur vos in una civitate, non ſinendo ibi Evangelium prædicari, vobiſque ſtruendo inſidias, in aliam fugite: tum ut periculum declinetis, quod ultro non eſt arceſſendum, niſi ejus incurſio cum officio conjuncta ſit; tum maxime ut Evangelii propagationi vos ſervetis. Apoſtolis quidem occaſione primæ Miſſionis hæc a Chriſto dicta ſunt, ſed generalis ſententia eſt. Apoſtoli fugiendam eſſe perſecutionem exemplo ſuo docuerunt, ut eorum Acta teſtantur. Tertulliani errorem, qui fugam omnem damnabat, Eccleſia reprobavit. SS. Cyprianus & Athanaſius documentis & exemplis confutarunt. Ceterum pro temporum, perſonarum, & officiorum diverſitate, fuga nunc præcepti eſt, nunc conſilii, nunc indulgentiæ. Præcepti eſt, cum major Dei gloria & Eccleſiæ utilitas id poſtulat: conſilii cum Prædicatoris aut Paſtoris capiti ſpeciatim imminet perſecutionis tempeſtas. Indulgentiæ, cum quis infirmitatis ſuæ conſcius, veretur Chriſti negandi periculum. *Chriſtum* enim *fugiendo non negat, qui ideo fugit ne neget* (inquit S. Joannes Chryſoſtomus); Quando porro, quibus, & qua ratione fugiendum ſit, vel manendum, *S. Auguſtinus* plene ac diſerte explicat in Epiſtola ad Honoratum. *Amen dico vobis, non conſummabitis civitates Iſrael:* Non percurretis omnes Iſraelitarum civitates, ex una in aliam fugiendo, *donec veniat Filius hominis* ad judicium, id eſt, uſque ad finem ſæculi. Quaſi dicat, Non deerunt civitates quo fugiant Diſcipuli Fideleſque mei, & ubi tamquam in portu a perſecutionis tempeſtate requieſcant, uſque ad conſummationem ſæculi.

S. Cypr. Epiſt. 56. & Tract. de Lapſis. S. Athan. in Apolog. pro Fuga ſua.

S. Aug. Ep. 228. alias 180.

S. Aug. l. 8. contra Gaudentium Donatiſtam c. 18.

18. *Non eſt Diſcipulus ſuper Magiſtrum, nec ſervus ſuper dominum ſuum. Sufficit diſcipulo, ut ſit ſicut Magiſter ejus: & ſervo ſicut dominus ejus. Si Patrem-familias Beelzebub vocaverunt: quanto magis domeſticos ejus?*

Exiſti-

Digitized by Google

Exiſtimare non debent diſcipuli & ſervi, ſe melioris conditionis eſſe debere,
quam magiſtrum & dominum. Si ergo me, qui Magiſter veſter ſum ac Do-
minus, Judęi Beelzebub vocaverunt, & in Beelzebub Principe dæmoniorum
me dæmonia ejicere dixerunt, quantis convitiis vos diſcipulos meos ac do-
meſticos laceſſent? *Beelzebub, Idolum eſt Accaron, quod vocatur in Regum* *1. Reg. 1. ſe-*
Volumine Idolum muſcæ. Beel, ipſe Bel, ſive Baal: Zebub autem muſca dicitur. *cundum*
Principem ergo dæmoniorum ex ſpurciſſimi Idoli appellabant vocabulo, qui muſ- *Verſionem*
ſca dicitur propter immunditiam, quæ exterminat ſuavitatem olei. Chriſti prę- *70. Interp.*
dictioni reſpondet eventus. Apoſtolos enim Celſus *maleficos* vocat; Ulpianus *S. Hier. in c. 10. Matt.*
Juriſconſultus Chriſtianos Exorciſtas *impoſtores* appellat; Tacitus eos dicit *con-*
victos in odio humani generis. Paſſim Chriſtiani & *Athei* a Gentilibus pari *Tertull.*
loco ponebantur. „ Sceleratiſſimi dicebantur de ſacramento infanticidii, & *Apolog.*
„ pabulo inde, & poſt convicium inceſto, quod everſores luminum canes,
„ leones ſcilicet, tenebras, tum & libidinum impiarum inverecundiam procu-
„ rarent. Omnium ſcelerum rei, Deorum, Imperatorum, legum, morum,
„ naturæ totius inimici exiſtimabantur. Omnis publicæ cladis, omnis popu-
„ laris incommodi Chriſtianos eſſe cauſam conclamabant. Si Tiberis aſcende-
ret ad mœnia, ſi Nilus non deſcenderet in arva, ſi cælum ſtaret, id eſt, non
plueret, ſi terra moveretur, ſi fames, ſi lues, ſtatim, *Chriſtianos ad leonem.*

19. *Ne ergo timueritis eos; Nihil enim eſt opertum, quod non revelabitur;
& occultum, quod non ſcietur.* Ne ergo convitiorum & perſecutionum metu
prædicationem Evangelii omittatis, quin potius publice & intrepide prædica-
te, quod a me privatim didiciſtis. Nam in hoc quoque negotio locus eſt illi
proverbio: *Nihil eſt opertum quod non revelabitur.* Futuri etiam ſæculi co- *S. Hieron.*
gitatio vos conſolari debet: veniet enim dies in quo veſtra virtus & perſecu-
torum veſtrorum nequitia omnibus reveletur, cum judicabo abſcondita homi- *1. Cor. 4.*
num, & illuminabo latebras tenebrarum, & manifeſtabo conſilia cordium.

Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis, præ- *S. Hieron.*
dicate ſuper tecta. Non ea ſolum quæ publice ad populum loquor, ſed & ea
quæ in privatis colloquiis a me audiviſtis, vel quæ deinceps vobis ſolis fami-
liariter ediſſeram, aut in parabolarum myſterio tradam, & poſtea per Spiri-
tum Sanctum clarius explicabo, palam omnibus enuntiate: & in editis locis,
unde ab omnibus audiri poſſit ſermo veſter; immo in toto Mundo audacter
prædicate. Loquitur juxta Paleſtinæ morem, ubi tecta plana erant, ita ut il-
lic ambulare, & inde cum tranſeuntibus colloqui poſſent.

20. *Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt oc-
cidere: ſed potius timete eum, qui poteſt & animam & corpus perdere in ge-
hennam.* Ne animos veſtros timor ille male ſanus concutiat, quo a libertate
confitendi nomen meum, prædicandique ac palam propugnandi Evangelii de-
cidatis: Perſecutores enim & tyranni ſolum corpus occidere poſſunt, tandem
aliquando moriturum: Animam autem non poſſunt occidere, cum ſuapte na-
tura ſit immortalis, & ſupernaturali ratione de Deo vivat. Quam vitam ipſi *S. Hier. in*
eripere invite nemo poteſt. Sed unum potius Deum timete, qui poteſt & a- *hunc locum*
nimam & corpus, totum ſcilicet hominem corpore & anima conſtantem, ir-
reparabiliter perdere, ab ipſo qui vera animæ vita eſt ſeparatum, æterniſque
ſuppliciis addictum. Nomen gehennæ in Veteris Teſtamenti libris non inve-
nitur, ſed primum a Salvatore poſitum eſt. Cujus nominis ſignificatio ut in-
telligatur, obſervandum eſt cum S. Hieronymo, Idolum Baal fuiſſe juxta Je-
„ ruſalem ad radices montis Moria, in quibus Siloa fluit. Hæc vallis & parva
„ campi planities, irrigua erat & nemoroſa, plenaque deliciis, lucuſque in ea
„ idolo conſecratus erat. In tantam autem dementiam populus Iſrael vene-
„ rat, ut deſerto templo, ibi hoſtias immolaret, & rigorem Religionis deli-

„ ciæ

Digitized by Google

„ ciæ vincerent: filioſque ſuos dæmoniis incenderent vel initiarent. Et appellabatur locus ille *Gebennon*, ideſt *vallis filii Hennon*. Hoc Regum Volumen, & Paralipomenon, & Jeremias ſcribunt pleniſſime. Et comminatur Deus ſe locum ipſum impleturum cadaveribus mortuorum: ut nequaquam vocetur *Tophet*, & *Baal*, ſed *Polyandrium*, ideſt, tumulus mortuorum. Futura ergo ſupplicia & pœnæ perpetuæ quibus peccatores cruciandi ſunt, hujus loci vocabulo denotantur.

21. *Nonne duo paſſeres aſſe veneunt: Et unus ex illis non cadet ſuper terram ſine Patre veſtro? Veſtri autem capilli capitis omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere: multis paſſeribus meliores eſtis vos.* Quamvis autem homines improbi, perſecutores, tyranni tam liberam habeant ſæviendi in vos licentiam, ne tamen deſpondeatis animum, & a Deo vos eſſe derelictos exiſtimetis. Quid vilius inter aviculas paſſeribus, quorum duo aſſe veneunt, nummulo ſcilicet viliſſimo? & tamen hæc animalcula Deo ita ſunt curæ, ejuſque providentia ita conſervantur, foventur, & reguntur, ut nullus illorum abſque ejus voluntate pereat. Huic ſententiæ omnino conſona eſt illa S. Lucæ: *Nonne quinque paſſeres veneunt dipondio? Et unus ex illis non eſt in oblivione coram Deo?* Æs vel aſſarium quaternos denariolos noſtros valuit, ex Budæi ſupputatione. Dipondium ſunt duo aſſes. Itaque ſinguli paſſeres ſemiſſe vendebantur, aut paulo minus. Viliſſimæ ſunt illæ aviculæ, quæ tam vili pretio proſtant, nec tamen a divina providentia negliguntur. *Unus ex illis non eſt in oblivione coram Deo.* Phraſis ſumpta eſt ex Pſal. 9. ver. 19. *Quoniam non in finem oblivio erit pauperis.* Unde & Pſalm. 104. 27. tam de puſillis quam de magnis animalibus Deo dicitur: *Omnia a te expectant, ut des illis eſcam in tempore.* Sed & minutiſſima quæque veſtra Deus in numerato habet, ſicut numerare ſolent homines quæ in prætio habent: *Veſtri autem capilli capitis omnes numerati ſunt.* Veſtri, qui non tantum homines eſtis ad imaginem Dei conditi, verum etiam divinæ veritatis nuncii, minima quæque Deo Patri veſtro pretioſa ſunt, qui vos ut Miniſtros ſuos in tutelam ſingularem ſuſcipit. Utcumque igitur in vos ſæviant homines, confidite nihil damni vobis eventurum vel in minimis rebus, quod non in majorem veſtram utilitatem ceſſurum ſit: alioquin id minime permiſſurum Deum, qui non tantum Creator veſter eſt, ut paſſerum, ſed Pater, & paterno vos amore proſequitur. *Multis paſſeribus meliores eſtis*, Deoque pretioſiores, cujus Providentia cum omnibus rebus ab ipſo conditis proſpiciat, ſingularem tamen veſtri curam gerit. Luc. 12. 7. *Multis paſſeribus pluris eſtis vos.* Unde Zachariæ 2. 8. ſcriptum eſt: *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.* Et Sapientiæ 3. „ Juſtorum animæ in manu Dei ſunt, & non tanget illos tormentum mortis. Viſi ſunt oculis inſipientium mori: & æſtimata eſt afflictio exitus illorum, & quod a nobis eſt iter, exterminium: illi autem ſunt in pace. Et ſi coram hominibus tormenta paſſi ſunt, ſpes illorum immortalitate plena eſt. In paucis vexati, in multis bene diſponentur: quoniam Deus tentavit eos, & invenit illos dignos ſe, &c. "

Luc. 12.

Marc. 8. 38.

22. *Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis eſt. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis eſt:* Qui ſincere, palam, conſtanter me Filium eſſe Dei & Salvatorem, in quem credat, quem colat, cui adhæreat, verbis & operibus confeſſus fuerit, illum pro meo agnoſcam in judicii die, cum venero in gloria Patris mei, cum Angelis ſanctis. Fidem itaque noſtram profiteri debemus, non ſolum coram bonis ac piis, ſed etiam coram profeſſis veræ Religionis hoſtibus, eamque ſanguine & morte ſigillare,

re, ſi pro cauſa Dei nobis inferatur. Nam *Qui negaverit me coram homini-*
bus (inquit Chriſtus) id eſt, qui fidei in me, aut obedientiæ præceptis meis
debitæ, qui doctrinæ meæ aut legi coram hominibus renuntiaverit, ſeu me-
tu, ſeu cupiditate rerum humanarum, etiamſi corde credat, ipſum ad me non
pertinere declarabo, pro meo non agnoſcam in magna illa & terribili die.
Nam qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc Filius hominis erubeſcet, cum Luc. 9. 26.
venerit in Majeſtate ſua, & Patris, & ſanctorum Angelorum. Confuſioni con-
fuſionem comminatur: *Sciebat enim a confuſione maxime formari negationem:* Tertull. Scor-
Mentis ſtatum in fronte conſiſtere; priorem eſſe pudoris quam corporis plagam. piac. c. 9.
23. *Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram: Non veni pa-* Mich. 7. 6.
cem mittere, ſed gladium. Veni enim ſeparare hominem adverſus patrem ſuum
& filiam adverſus matrem ſuam, & nurum adverſus ſocrum ſuam. Quam-
vis me pacis Principem Prophetæ prædixerint, ne putetis quod venerim ut
pacem afferrem quam Mundus optat, in temporali ſcilicet proſperitate &
tranquillitate poſitam; pacem qua homines libere poſſint emere, vendere,
comeſſari, cupiditatibus & vitiis nemine prohibente ſervire. Non veni ut il-
los in infidelitate & peccatis concordes efficerem. Immo veni ut præ-
dicarem Evangelium, Legemque conderem quæ gladii inſtar malam pacem
ſolvat: ita ut Diſcipuli ſectatoreſque mei a ſectatoribus Mundi placitis, in- Heb. 4. 12.
ſtitutis, moribuſque diſcordent. *Vivus eſt enim ſermo Dei & efficax, & pe-*
netrabilior omni gladio ancipiti. Quamvis igitur omnia Chriſti conſilia & vota
ad pacem atque concordiam ſpectarent, ejuſque propoſitum non fuerit diſſi-
dia excitare: quia tamen Evangelium ejus occaſio eſt qua diſſidia inter Fi-
deles & infideles oriantur, aliis ipſi credentibus, illudque propugnantibus; ac
ſecundum ejus præcepta viventibus; aliis ipſum rejicientibus, contemnenti-
bus, oppugnantibus, vel ſecundum Chriſti legem ac diſciplinam vitam inſti-
tuere ſuam nolentibus, & iis qui ſecundum Evangelium vivunt moleſtiam
creantibus, eoſque perſequentibus: ideo ſe non veniſſe declarat ut pacem
mitteret, ſed gladium. Gladio autem illo omnes humanos affectus, omnes
neceſſitudines ſeparaturus advenit, nolens, ut filius patri, aut filia matri,
aut nurus ſocrui in malo conſentiat. Ideo bellum inteſtinum erit & domeſti-
cum, dum hinc amor ſui & Mundi uſque ad contemptum Dei & Evangelii S. Jo. Chryſ.
ejus; hinc amor ardentiſſimus Dei & Evangelii uſque ad contemptum Mun- Hom. 35. in
di ac ſui, illos Babylonis, iſtos cæleſtis Jeruſalem cives efficiet, ſecum im- Matt.
maniter diſſidentes, non Evangelii aut fidelium vitio, ſed improborum. *Et*
inimici hominis domeſtici ejus. Qui olim conjunctiſſimi fuerant, fient inimiciſ-
ſimi, ita ut omnia naturæ jura pro nihilo ducantur ab infidelibus & improbis,
qui filios, nepotes, domeſticos, ac neceſſarios eo ſolum nomine inſectabuntur &
perſequentur, quod Chriſtianam Fidem profiteantur, pieque in Chriſto vivant.
24. *Qui amat patrem, aut matrem pluſquam me, non eſt me dignus: & qui*
amat filium, aut filiam ſuper me, non eſt me dignus. Qui patrem aut ma-
trem, filium aut filiam mihi præpoſuerit, ſive qui, ut illis placeat, aut il-
lorum ut libitatibus ſerviat, me vel doctrinam meam verbis, aut factis nega- Luc. 14. 26.
verit; me Domino & Magiſtro, conſortio, promiſſis, Regnoque meo non
eſt dignus, ſed plane ut indignus a me repudiabitur. Eamdem ſententiam ver-
bis paulo durioribus, ſed eodem ſenſu intelligendis exprimit S. Lucas. *Si quis*
venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios, &
fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam (ideſt, vitam) *non poteſt*
meus eſſe Diſcipulus. Ubi odiſſe comparative ſumi, idemque eſſe ac minus a-
mare, conſentiens Interpretum ſententia eſt.
25. *Et qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus*. Hoc
loquendi genus morem illum reſpicit, quo qui ſupplicio crucis addicti erant, cru-

cem ipſi ſuam humeris efferre cogebantur. Qui non ſuſcipit & patitur libenti animo, propoſito gaudio, juſtitiæ cauſa, propter Deum, affl ctionem quamcumque & cruciatum ſibi divinitus deſtinatum, etiam atrociſſimum & ignominioſiſſimum ſupplicium crucis, ſi pro veritate & juſtitia ſubeundum ſit; & vitam ſuam ad dicta factaque mea non componit, quatenus fieri poteſt; non eſt dignus qui diſcipulus meus habeatur.

26. *Qui invenit animam ſuam, perdet illam: & qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam.* Qui ſemetipſum ſervaſſe viſus fuerit, mei nominis negatione, crucisque ſibi a Deo deſtinatæ repudiatione fugiendo extrema pericula, ſeipſum æterno exitio perdet in futuro ſæculo: & qui ſe ipſum perdidiſſe viſus fuerit in hoc ſæculo, vitæ temporalis jacturam faciendo, *propter me & Evangelium*, ut addit alius Evangeliſta: (Martyrem enim non facit pœna, ſed cauſa) ſalvus erit in futuro ſæculo. Hæc explicatio confirmatur

Marci 8. 35. ex loco parallelo Luc. 9. 24. „ Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere perdet illam: nam qui perdiderit animam ſuam propter me, ſalvam „ faciet illam. Quid enim proficit homo, ſi lucretur univerſum Mundum, „ ſe ipſum autem perdat, & detrimentum ſui faciat?

27. *Qui recipit vos, me recipit, & qui me recipit, recipit eum qui me miſit*: Qui vos excipit hoſpitio, & honorifice, humaniter, benigneque tractat ut Legatos meos, non minus me promeretur, quam ſi in me id pietatis officium collocaret. Honorem enim Legatis ſuis exhibitum Reges ita ſpectant & habent, ac ſi Majeſtati ſuæ deferretur. Et qui me recipit, Deum Patrem meum recipit, qui me miſit, & in me eſt, ſibique tributum cenſet ac remunerat

S. Hier. in hunc locum. honorem & officium mihi impenſum. „ Ordo pulcherrimus! Ad prædicatio„ nem mittit, docet pericula non timenda: affectum ſubjicit Religioni, Aurum „ ſupra tulerat, æs de zona excuſſerat. Dura Evangeliſtarum conditio. Unde „ ergo ſumptus? Unde victus neceſſaria? Auctoritatem mandatorum, ſpe „ temperat promiſſorum. *Qui recipit* (inquiens) *vos, me recipit; & qui me* „ *recipit, recipit eum qui me miſit*. Ut in ſuſcipiendis Apoſtolis unuſquiſque „ credentium Chriſtum ſe ſuſcepiſſe arbitretur.

S. Jo. Chryſ. hom. 36. in Matt. 28. *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet: & qui recipit juſtum in nomine juſti, mercedem juſti accipiet.* Qui recipit Prophetam ſeu Prædicatorem Evangelii, non ob rationem aliquam ſæcularem, ſed ea tantum ratione & eo nomine, quod ſit Propheta ſive Prædicator Evangelii: & qui recipit juſtum, non quia cognatus, quia nobilis, dives, aut potens: ſed quia juſtus eſt, mercedem accipiet, quam Dei bonitas ac iuſtitia reddit illi qui Propbetam ac juſtum recipit; vel certe qualem ip-

2. Cor. 8. ſe Propheta aut juſtus conſequetur. Quod & Paulus confirmat dicens: *Veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat, ut & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum*. Et ſi forte Propheta non ſit, vel juſtus, qui tamquam Propheta & tamquam juſtus honoratur & recipitur, mercedem nihilominus a Deo

S. Hieron. in hunc locum. recipiet qui ipſos ſuſcipit: " Ad ſuſceptionem Magiſtrorum diſcipulos provo„ caverat, poterat occulta eſſe credentium reſponſio: Ergo & pſeudoprophe„ ras, & Judam proditorem debemus recipere, & illis alimoniam miniſtrare „ *Hoc Dominus prævidens dicit*: Non perſonas ſuſcipiendas eſſe, ſed nomina, „ & mercedem non perdere ſuſcipientes, quamvis indignus fuerit qui ſuſceptus ſit.

29. *Et quicumque potum dederit uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine diſcipuli: Amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.* Et quicumque minimum aliquod beneficium, vel miniſterium exhibuerit alicui ex pauperculis, qui in me credunt, tamquam meo diſcipulo, non fraudabitur mercede bonis operibus a Deo reddenda. Poterat aliquis paupertatem cauſari,

fari, & dicere. Paupertate prohibeor, tenuitas, me retinet, ut hoſpitalis eſſe non poſſim. Hanc excuſationem leviſſimo præcepto diluit, ut calicem aquę frigidæ toto animo porrigamus. Frigidæ (inquit) aquæ, non calidæ; ne & in calida paupertatis ex penuria lignorum occaſio quæreretur. Hinc meritum bonorum operum apud Deum invicte probatur. " Debetur merces bo- „ nis operibus, ſi fiant: ſed gratia quæ non debetur, præcedit ut fiant. *Et* „ juſtificatus homo, id eſt, ex impio pius factus, nullo præcedente bono me- „ rito accipit donum, quo medio acquirat & meritum.

Concilium Arauſican. 2. Can. 18. S. Proſper in Reſp. ad c. 6. Gallorum.

SENSUS MORALIS.

1. Et *convocatis duodecim Diſcipulis ſuis, dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum, ut eijcerent eos: & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem*. Ad Miniſterium Eccleſiaſticum abſque vocatione provehi nemo debet, niſi a Deo vocatus, & Chriſti gratia ſegregatus. Dei quippe ſolius eſt poteſtatem dare in dæmones, in peccata, in ægritudines animarum, ut expellantur, remittantur, curentur ab ejus Miniſtris, & cæleſtis Medicinæ cooperatoribus. Tria porro peccatorum genera hic ſignificata intelligo. Prima ſunt peccata impudicitiæ, magis adhærentia, quæ totam poſſident animam, omneſque facultates ejus ligant, inficiunt, vexant, confuſione replent. His eradicandis incumbere debet imprimis Sacerdotum opera, ut ejectis ſpiritibus immundis, Sp. S. in animis pęnitentium habitet, eoſque ſibi totos ſubjiciant. *Dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum, ut ejicerent eos*. Luxuria *ſeminarium & origo vitiorum eſt*. De Magdalena ſeptem dæmonia ejecta dicuntur, quia luxuriæ ſerviebat, quam cetera plerumque peccata commitantur. *Septenario numero univerſitas deſignatur: ſeptem ergo dæmonia habuit, quæ univerſis vitiis plena fuit*. Alia ſunt peccata pravi habitus & conſuetudinis, quę diuturnarum & inveteratarum infirmitatum inſtar difficile curantur: quamobrem periti Medici vigilantiam, aſſiduitatem, induſtriam, & acriora ut plurimum remedia poſtulant: His animæ tam periculoſis infirmitatibus ſecundum divinæ Medicinæ Regulas a Chriſto & a Spiritu Sancto præſcriptas mederi Sacerdotes debent, quibus Chriſtus poteſtatem dedit ut curent *omnem infirmitatem*: ſed cavere debent ne conniveant nimium peccatoribus hujus generis, qui *non quærunt ſanitatis patientiam, nec veram de ſatisfactione medicinam*, de quorum pectoribus excuſſa pœnitentia, & graviſſimorum delictorum memoria ſublata eſt, qui præpropera feſtinatione Abſolutionem & Euchariſtiam ſibi dari volunt, ac ſurripere nituntur, antequam probati fuerint, ac purgati ſaluberrimis ſatisfactionum remediis. *Imperitus eſt Medicus, qui tumentes vulnerum ſinus manu parcente contrectat, & in altis receſſibus viſcerum virus incluſum dum ſervat, exagitat*. Tertium denique peccati genus eſt, ex languore animæ proveniens, ſcilicet peccata venialia, quæ negligentia, tepor, & languor charitatis, & adhæſio ad res terrenas pariunt, quarum amor *ſpiritualium viſcus eſt pennarum*, quibus in Deum ferri debet anima. His etiam curandis Chriſti Miniſtri incumbunt, quibus poteſtatem dedit *ſuper omnem languorem* ſpiritualem.

S. Amb. l. de Elia & Jejunio c. 19.

S. Greg. M. ho. in Ev

S. Cyprianus Tr. de Lapſis.

S. Aug.

2. *Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt hæc: Primus, Simon qui dicitur Petrus, &c.* Licet ex æquo ſuper Apoſtolos Eccl. fortitudo ſolidetur, *tamen inter duodecim unus eligitur, ut capite conſtituto, Schiſmatis tollatur occaſio*. Ut Eccleſiæ ſuper Petrum a ſe fundatæ unitatem Chriſtus manifeſtaret, *Unam cathedram conſtituit, & unitatis ejuſdem originem ab uno incipientem ſua auctoritate diſpoſuit. Hanc unitatem qui non tenet, Dei legem non tenet: non tenet Patris & Filii fidem, vitam non tenet & ſalutem*. Divinum Pe-

S. Hier. l. 1. Adverſus Jovinianum.

S. Cyprianus lib. de Unitate Eccl.

S 2 tri

tri Primatum qui non agnoſcit, non credit, non reveretur, profanus eſt impius, ſchiſmaticus. *Non habet Dei charitatem, qui Eccleſiæ non diligit unitatem*. Hunc Primatum Andreæ, licet ante Petrum vocato, Chriſtus non dedit, nec illum Apoſtolorum caput conſtituit; ut inde diſcamus, Deum donorum ſuorum ſupremum eſſe dominum, nihilque ad illa jus dare præter ejus adorandam voluntatem... *Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt hæc*... Hujus numeri figuras apud Creatorem deprehendo duodecim fontes Elim, & duodecim gemmas in tunica Sacerdotali Aaronis, & duodecim lapides ab Jeſu de Jordane electos, & in Arcam Teſtamenti conditos. *Totidem enim Apoſtoli portendebantur, proinde ut fontes & amnes rigaturi aridum retro & deſertum a notitia orbem Nationum, ſicut & per Iſaiam*, Ponam in terram inaquoſa flumina. *Proinde ut gemmæ illuminaturi ſacram Eccleſiæ veſtem, quam induit Chriſtus Pontifex Patris; proinde ut & lapides ſolidi fide, quos de lavacro Jordanis Jeſus verus elegit, & in ſacrarium Teſtamenti ſui recepit*. Olim, ad dividendum duodecim Tribus, duodecim factæ ſunt partes per Ahiam Silonitem Prophetam: nunc ad colligendum & congregandum orbem in unitate fidei & Religionis Apoſtoli duodecim a Chriſto mittuntur. Duodecim elegit, *Quos ad propagandum auxilium ſalutis humanæ per terrarum orbem, ſatores fidei deſtinaret*... Adverte cæleſte conſilium: *Non ſapientes aliquos, non divites, non nobiles: ſed piſcatores & publicanos, quos dirigeret, elegit; ne traduxiſſe prudentia, ne redemiſſe divitiis, ne potentiæ nobilitatiſque auctoritate traxiſſe aliquos ad ſuam gratiam videretur; ut veritatis ratio, non diſputationis gratia prævaleret*. Illos vero poteſtate miraculorum inſtruxit, ut novæ doctrinæ, quam prædicabant, fidem facerent, eamque divinam eſſe confirmarent.

S. Aug. l. 3. de Baptiſmo contra Donat.

Tertull. l. 4. contra Marcionem cap. 13.

3. Reg. 11. 30.

S. Ambr. l. 5. in Lucam. n. 44.

„ Reſurrectio Chriſti, & in cælum cum carne in qua reſurrexit Aſcenſio, „ toto jam Mundo prædicatur & creditur: ſi credibilis non eſt, unde toto „ terrarum orbe jam credita eſt? Si multi nobiles, ſublimes, docti eam ſe vi„ diſſe dixerunt, & quod viderunt, diffamare curarunt, eis Mundum credi„ diſſe non mirum eſt; ſed iſtos adhuc credere nolle perdurum eſt: Si autem, „ ut verum eſt, paucis, obſcuris, minimis, indoctis, eam ſe vidiſſe dicenti„ bus & ſcribentibus credidit Mundus, cur pauci obſtinatiſſimi, qui reman„ ſerunt, ipſi Mundo jam credenti adhuc uſque non credunt? Qui propterea „ numero exiguo ignobilium, infirmorum, imperitorum hominum credidit, quia „ in tam contemptibilibus teſtibus multo mirabilius Divinitas ſe ipſa perſua„ ſit. Eloquia enim perſuadentium quæ dicebant, mira fuerunt facta, non ver„ ba... *Elegit Diſcipulos, quos & Apoſtolos nominavit*, *humiliter* natos, in„ honoratos, illiteratos; ut quicquid magnum eſſent, & facerent, ipſe in eis „ eſſet & faceret. Habuit inter eos unum, quo malo utens bene, & ſuæ „ Paſſionis diſpoſitum impleret, & Eccleſiæ ſuæ tolerandorum malorum præ„ beret exemplum.... Hos ſicut luminaria & aptavit verbo, & accendit „ Spiritu Sancto. *Inter duodecim Apoſtolos eligitur a Chriſto, qui proditurus* „ *illum erat*. Eligitur Judas, non per imprudentiam, ſed per Providentiam. „ Quanta eſt veritas, quam nec adverſarius Miniſter infirmat! Quanta mor„ talitas Domini, qui periclitari magis apud nos judicium ſuum quam affe„ ctum maluit! Suſceperat enim hominis fragilitatem; & ideo nec has par„ tes recuſavit infirmitatis humanæ. Voluit deſeri, voluit prodi, voluit ab „ Apoſtolo ſuo tradi; ut tu a ſocio deſertus, a ſocio proditus, moderate fe„ ras tuum erraſſe judicium, periiſſe beneficium. *Hoc in exemplo ſolatium in*„ *veniunt Epiſcopi, cum forte in ſacrorum Miniſtrorum delectu ſpem ſuam &* „ *vigilantiam fruſtratas vident*. Nec mihi (*inquiebat S. Auguſt.*) arrogare au„ deo ut domus mea melior ſit quam Arca Noe, ubi tamen inter octo ho„ mines reprobus unus inventus eſt, aut melior ſit quam domus Abrahæ, ubi

S. Aug. l. 22. de Civitate Dei cap. 5.

Idem l. 18. c. 49. & 50.

S. Ambr. l. 5. in Lucam n. 45.

S. Aug. Ep. 78. alias 137 n. 8.

„ dictum

„ dictum eſt, *Ejice ancillam & filium ejus*: aut melior ſit quam domus Iſaac,
„ cujus de duobus geminis dictum eſt. *Jacob dilexi, Eſau autem odio habui*:
„ aut melior ſit quam domus ipſius Jacob, ubi lectum patris filius inceſta-
„ vit: aut melior ſit quam domus David, cujus filius cum ſorore concubuit;
„ cujus alter filius contra patris tam ſanctam manſuetudinem rebellavit: aut
„ melior quam cohabitatio Apoſtoli Pauli, qui tamen ſi inter omnes bonos
„ habitaret, non diceret, *Foris pugnæ, intus timores*: nec diceret cum de ſan-
„ ctitate & fide Timothei loqueretur: *Neminem habeo qui germane de vobis*
„ *ſollicitus ſit. Omnes enim ſua quærunt, non quæ Jeſu Chriſti*: aut melior quam
„ cohabitatio ipſius Domini Chriſti, in qua undecim boni perfidum & furem Judam
„ toleraverunt: aut melior ſit poſtremo quam cælum, unde Angeli ceciderunt.

3. *In viam Gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis: ſed potius ite ad oves quæ perierunt domus Iſrael.* Fidelis eſt Deus in promiſſis ſuis: voluit primum prædicari Judæis Evangelium Regni Dei, quia illis factæ fuerant promiſſiones Meſſiæ venturi, ſed quia ſe indignos præſtiterunt æternæ vitæ, & repulerunt verbum Dei, Apoſtolos ſuos ſubinde converti voluit ad Gentes. Sic fidelitas & gratia Dei in illorum condemnationem ipſorum vitio & obduratione verſa eſt. Timere debent Chriſtiani, qui reprobatis Judæis a Chriſto vocati ſunt, & radici ſanctæ inſerti, ne dum vocati gratiæ non reſpondent, & nominis Chriſtiani non implent officia, rami inutiles fiant. Graviora ſunt enim Chriſtianorum, quam Judæorum peccata. „Quod ſi aliqui ex ra- *Rom. 11. 17.*
„ mis fracti ſunt, tu autem, cum oleaſter eſſes, inſertus es in illis, & ſocius ra- *18. & ſeq.*
„ dicis & pinguedinis olivæ factus es, noli gloriari adverſus ramos. Quod ſi
„ gloriaris: non tu radicem portas, ſed radix te. Dices ergo: Fracti ſunt rami,
„ ut ego inſerar. Bene: propter incredulitatem fracti ſunt. Tu autem fide ſtas:
„ Noli altum ſapere, ſed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit:
„ ne forte nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem & ſeveritatem Dei: in eos qui-
„ dem qui ceciderunt, ſeveritatem: in te autem bonitatem Dei, ſi permanſeris
„ in bonitate, alioquin & tu excideris. *In viam gentium ne abieritis*, &c. Ab- *S. Hilar. in*
„ ſtinere ſe a viis Gentium admonentur: non quod non etiam ad ſalutem Gen- *Matt. c. 10.*
„ tium mitterentur, ſed ut opere & vita gentilis ignorantiæ abſtinerent. In ci- *Vide & S. Hieron.*
„ vitates Samaritanorum vetiti ſunt introire. Numquid non potius Samarita-
„ nam ipſe curavit? Sed ut Eccleſias Hæreticorum non adeant, admonentur.
„ Nihil enim differt ab ignoratione perverſitas. Mittuntur deinde ad oves per-
„ ditas domus Iſrael. Atqui in eum luporum ac viperarum linguis, & faucibus ſę-
„ vierunt. Sed legiſlatio obtinere privilegium Evangelii debebat: Hoc minus
„ Iſrael ſceleris ſui excuſationem habiturus, quo plus ſedulitatis in admonitione
„ ſenſiſſet. Quot Chriſtiani in viam Gentium abeunt, moribuſque ſunt minus
integris, minus caſtis, quam Pagani! Quot, Samaritanorum inſtar, veri Dei
cultum depravantes, immo abnegantes, vitulos adorant in Bethel, pravas
cupiditates ſuas! *Colis autem non ſpiritu nidoris alicujus, ſed tuo proprio; nec* *Tertull. l.*
anima pecudis impenſa, ſed anima tua. Illis ingenium tuum immolas, illis ſudorem *de Idololatria c. 5.*
tuum libas, illis prudentiam tuam accendis. Diligentia tua nomen illorum eſt,
quibus hanc ſaginatiorem, & auratiorem, & majorem hoſtiam cędis, ſalutem tuam.

Ite ad oves quæ perierunt domus Iſrael. Spiritus Sancti vocationem in ſacro Miniſterio obeundo ſequantur Evangelii Prædicatores, & Moderatores conſcientiarum: Vocationem non præveniant, nec illi reſiſtant: ſequantur quo trahit charitas, non quo illicit vanitas & cupiditas. Eant ad oves quæ perierunt, errantes revocare conentur in ovile, magis ægras & prope deſperatas majori curent ſollicitudine, vigilantia, charitate: ne ipſis Chriſtus olim exprobret, *Quod infirmum fuit, non conſolidaſtis, & quod ægrotum, non ſanaſtis; quod confractum eſt, non alligaſtis, & quod abjectum eſt non reduxiſtis,* *Ezech. 34. 4.*

Digitized by Google

& quod perierat non quæſiſti. Domine, qui inventus es a non quærentibus
Pſal. 118. verſ. 276. te, quære me, ut inveniam te. *Erravi ſicut ovis quæ periit: Quære ſervum tuum.*

4. *Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquavit Regnum cælorum.* Prædicate, ut fides ſtabiliatur; Regnum, ut ſpes excitetur; cælorum; ut charitas ſive bonorum cæleſtium amor, accendatur; proximum, ut ad illud
S. Jo. Chryſ. Hom. 33. in Matth. recipiendum quiſque ſe præparet, eoque dignum ſe præbeat. Vides Miniſterii
„ magnitudinem, vides ſublimen Apoſtolorum dignitatem, nihil quod ad cor-
„ pus, nihil quod ad hos ſenſus pertineat: nec ſimilia Moyſis & Propheta-
„ rum doctrinæ, ſed nova quædam atque inaudita, qualia priores non docue-
„ runt, quia terrena hæc bona promittebant: ſed cælorum Regnum, & to-
„ tam illam beatitudinem prædicare jubentur: Nec tamen hac ſolum ratione
„ majores ac præſtantiores iſti ſunt; verum etiam quia confeſtim obtempera-
„ runt. Non enim recuſant neque cunctantur, quemadmodum nonnulli Ve-
„ teres; ſed pericula quoque ipſa & bella, ceteraſque afflictiones audiendo,
„ ſingulari obedientia juſſa capeſſerunt, gaudentes quod Regni cælorum facti
„ eſſent Prædicatores. *Prædicate dicentes: Quia appropinquavit Regnum cæ-*
S. Aug. Enarr. in Pſ. 73. „ *lorum*: Promiſſa Veteris & novi Teſtamenti non eadem: quia promiſſa eſt
„ Iſraelitis terra Chanaam, terra copioſa, fructuoſa, fluens lacte & melle; pro-
„ miſſum regnum temporale, promiſſa fœlicitas ſæculi, promiſſa fœcunditas
„ filiorum, promiſſa ſubjectio inimicorum. Hæc omnia ad terrenam fœlicita-
„ tem pertinent. Sed quare ipſa primo promitti oportebat? Quia *Non primo*
1. Cor. 15. „ *quod ſpiritale eſt, ſed quod animale; poſtea*, inquit, *ſpiritale. Primus homo*
„ *de terra terrenus, ſecundus homo de cælo cæleſtis: qualis terrenus, tales &*
„ *terreni; & qualis cæleſtis, tales & cæleſtes. Sicut portavimus imaginem ter-*
„ *reni, portemus & imaginem ejus qui de cælo eſt.* Ad imaginem terreni per-
„ tinet Vetus Teſtamentum, ad imaginem cæleſtis Novum Teſtamentum. Sed
„ ne quiſquam putaret, ab alio factum eſſe hominem terrenum, ab alio cæ-
„ leſtem; ideo Deus oſtendens ſe eſſe utriuſque Creatorem, etiam utriuſque
„ Teſtamenti ſe eſſe voluit auctorem, ut & terrena promitteret in Veteri Te-
„ ſtamento & cæleſtia in novo Teſtamento. Sed quamdiu prius homo terre-
„ nus es, quandiu terrena ſapis? Numquid quoniam puero dantur quædam
„ puerilia ludicra, quibus puerilis animus avocetur, propterea grandeſcenti
„ non ei excutientur e manibus, ut aliquid jam utilius tractet, quod grandem
„ decet? Verumtamen tu ipſe dediſti filio tuo & nuces parvulo, & codicem
„ grandi: non ergo, quia illa quaſi ludicra puerorum Deus per novum Te-
„ ſtamentum excuſſit de manibus filiorum, ut aliquid utilius daret grande-
„ ſcentibus, propterea priora illa non ipſe dediſſe putandus eſt. Ipſe utrum-
„ que dedit. Sed *Lex ipſa per Moyſen data eſt, Gratia & veritas per Jeſum*
„ *Chriſtum facta eſt.* Gratia, quia impletur per charitatem, quod per litteram
„ jubebatur: Veritas, quia redditur quod promittebatur...: *Inhærere ergo terre-
nis, quamvis ea Deus donet, non debes... Noli pro magno expectare ab eo bonum quod dat & non bono. Nam ſi pro magno ea daret, malis ea non daret. Ideo autem ea voluit dare & malis, ut diſcant boni aliud ab eo quærere, quod non dat & malis. Hæc dicimus, Fratres, ut homines de Novo Teſtamento diſcatis non inhærere terrenis. Si enim illi inexcuſabiliter terrenis inhæſerunt, quibus ipſum Novum Teſtamentum nondum fuerat revelatum; quanto inexcuſabilius terrena ſectantur, quibus jam promiſſa cæleſtia in Novo Teſtamento revelata ſunt?*

5. *Infirmos curate, leproſos mundate, dæmones ejicite: Gratis accepiſtis, gratis date.* Miraculorum poteſtatem deſiderare non debent Eccleſiæ Miniſtri, ſed Apoſtolicam habere charitatem, qua fideles *Dei adjutores* ſint in morbis animarum curandis. Miraculorum donum gratuitum eſt in Eccleſiæ utilitatem datum, non gratum Deo ſanctumque Miniſtrum efficiens: charitas ve-

ro ſola

ſo ſola ſanctificat hominem, & veros Chriſti Diſcipulos a falſis diſtinguit. *In hoc*, inquit, *cognoſcent omnes, quia Diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem*. Donum miraculorum habuit & Judas, charitatem non habuit; dæmones ejecit ut Apoſtolus; cum dæmonibus in æternum ardebit ut apoſtata. Nihil vero magis opponitur charitati quam cupiditas, cui cum bellum indicere debeant Eccleſiæ Miniſtri, ab ea penitus alieni ſint oportet, maxime in Sacramentorum & verbi divini diſpenſatione. Eliſæus Propheta Naaman Syri munera recuſavit, expetendam paupertatem divitiis omnibus anteponens, & Legem Evangelicam adimplens prius quam ferretur. Probavit fidem, qui prçmia recuſavit. Diſce utroque dictorum factorumque Magiſterio quid ſequaris. *Joan. 13. 35.* *Theodoretus Interrog. 19. in 4. Reg. Ambr. l. 4. in Lucam num. 52. & 53.*

" Habes Domini præceptum, Vatis exemplum, gratis accipere, gratis dare: nec
" vendere Miniſterium, ſed offerre. Non enim pretio taxatur Dei gratia, nec
" in Sacramentis lucrum quæritur, ſed obſequium Sacerdotis. Non tamen ſa-
" tis eſt ſi lucrum ipſe non quæras: familiæ quoque tuæ cohibendæ ſunt ma-
" nus. Inſtrue ergo familiam tuam, hortare cuſtodi: & ſi te ſefellerit ſer-
" vulus, Prophetico deprehenſus repudietur exemplo. Cito turpem ſequitur
" lepra mercedem, & pecunia corpus animumque male quęſita commaculat.
" *Accepiſti pecuniam, & poſſidebis ex ea agrum, & vineam, & oliveta, & gre-* *1. Reg. 5. 26. 27.*
" *ges: & lepra Naaman applicabit ſe in te, & ſemini tuo uſque in æternum.*
" Inexpiabilis eſt enim venditi culpa Myſterii & gratiæ vindicta cęleſtis tranſ-
" it ad poſteros...... Ergo omnes cupidi, omnes avari, Giezi lepram cum di-
" vitiis ſuis poſſident: & male quęſita mercede, non tam patrimonium facultatum,
" quam theſaurum criminum congregarunt ęterno ſupplicio, & brevi fructu.

6. *Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris*, *Tertull. l. 4. adverſus Marcionem c. 21.*
" &c. Prohibet eos victui aut veſtitui quid in viam ferre. Quis hoc mandaſſet,
" niſi qui & corvos alit, & flores veſtit? Qui bovi quoque terenti libertatem
" oris ad veniam pabuli, ex opere ſummovendi ante pręcepit; quia *Dignus ope-* *S. Jo. Chryſ. Hom. 33. in Matth.*
" *rarius mercede ſua... Nolite poſſidere aurum neque argentum*. Non dixit, Non
" accipiatis, ſed non poſſideatis: ut ſi & aliunde ſumere poſſent, recuſarent
" tamen, ac pernicioſam hanc ægritudinem fugerent. Quo quidem præcepto
" multa complectitur commoda. Primum, ut nulla de Diſcipulis poſſit eſſe ſu-
" ſpicio: deinde ab omni ſęculari cura ſic ipſos liberos reddit, ut prædicationi
" ſolum vacare poſſint: ad hæc, immenſam potentiam ſuam ipſis patefacit, quod
" & poſtea commemoravit, dicens: *Numquid vobis tunc aliquid defuit, quan-*
" *do vos nudos & abſque calceis miſi?* Illud etiam conſideratione dignum eſt,
" quod non incipiens ſtatim dixit, *Non poſſideatis aurum, neque argentum, &c.*
" Sed cum prius mundandi leproſos, ejiciendi dæmonia poteſtatem eis dediſ-
" ſet, tunc intulit. *Non poſſideatis aurum, neque argentum: gratis accepiſtis,*
" *gratis date*. Sic rebus ipſis docuit, utilia ſe & honeſta, & facilia factu eis
" præcipere. Sublimioris certe vitę fundamenta jacere voluit: nam cum ad uni-
" verſi terrarum orbis magiſterium ipſos miſſurus eſſet, jure optimo illos ad an-
" gelicam, ut ita dixerim, diſciplinam ex humana vita traduxit, ab omni cu-
" ra rerum ſæcularium liberos reddens, ut uni Evangelii prędicationi vacarent.
" Elias cum igneo curru in cęlum raperetur, pallium Eliſæo dimiſit, ne quid ter-
reni ponderis ejus iter retardaret. *Elias ad cælorum Regna feſtinans, ire non poteſt cum pallio, ſed Mundi in Mundo veſtimenta dimiſit*. Miniſtri igitur Chriſti, qui Regnum cælorum prædicant, a rerum terrenarum affectu liberi & expediti eſſe debent, exemploque ſuo temporalium bonorum contemptum docere, cęleſtium amorem accendere. Eradicare cupiditatem, inſerere charitatem, pars eſt ſacri miniſterii maxima. *Radix malorum omnium cupiditas* (inquit Apoſtolus) *Cupiditas venenum charitatis*, (inquit S. Auguſtinus) Hanc radicem excindere, veneni illius vim prohibere, difficillimum ſane eſt: verba non ſufficiunt *S. Hieron.* *1. Tim. 6.*

Digitized by Google

Sacerdotum & Concionatorum, ſed exempla deſiderantur. Joſue vir illæmi-
S. Amb. l. 2. de Offic. c. 26. Idem l. de Joſeph. Patriarc. c. 13. rabilis ſolem in medio curſu ſiſtere potuit, militis unius avaritiam cohibere
non potuit. *Ad vocem ipſius ſol ſtetit, avaritia non ſtetit.* Nolite poſſidere
aurum, neque argentum, &c. neque virgam. *Dominus Jeſus mittens ad evan-
gelizandum Diſcipulos, miſit eos ſine auro, ſine argento, ſine pecunia, ſine pe-
ra, ſine virga, ut & incentiva litis, & inſtrumenta eriperet ultionis.* Juſtum
quidem eſt ut qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt edant: ut qui
altari deſerviunt, cum altari participent; ut de Evangelio vivant, qui Evan-
gelium annuntiant: ſed iniquum eſt ut de ſacrario, Altari, Evangelio diteſcant;
æquum eſt ut ſuſtententur; iniquum & ſacrilegum ut luxurientur. *Dignus eſt
enim operarius cibo ſuo.* Si tibi lucerna accenderetur in domo, nonne adjiceres
S. Aug. ſer. 46. al. de Temp. 165. oleum, ne extingueretur? Porro ſi lucerna, accepto oleo non luceret, non
erat ſane digna quæ in candelabro poneretur, ſed quæ continuo frangeretur. *Un-
de ergo vivitur, neceſſitatis eſt accipere; charitatis eſt præbere; non tamquam ve-
nale ſit Evangelium, ut iſtud ſit ejus pretium quod ſumunt qui annuntiant un-
de vivant. Qui enim ſic vendunt, magnam rem vili pretio vendunt. Accipi-
ant ſuſtentationem neceſſitatis a populo, mercedem diſpenſationis a Domino. Non
enim idoneus eſt populus reddere mercedem illis, qui ſibi in charitate Evangelii
ſerviunt: Non expectent illi mercedem, niſi unde & iſti ſalutem.* Magnanimi-
tatem Abrahæ imitari debent Chriſti & Eccleſiæ Miniſtri, cui poſt inſignem
de quatuor Regibus reportatam victoriam, cum Rex Sodomorum, quem ad-
Geneſ. 24. 22. & 23. verſus illos defenderat, ſpolia offerret univerſa, reſpondit Patriarcha: „ Le-
„ vo manum meam ad Dominum Deum excelſum poſſeſſorem cæli & terræ,
S. Jo. Chryſ. Hom 35. in Matt. „ quod a filo ſubtegminis uſque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omni-
„ bus quæ tua ſunt, ne dicas, Ego ditavi Abram, *Quaſi diceret*: Habeo De-
„ um, qui innumera mihi ſuppeditet bona, ſuperno innitor auxilio: non opus
„ mihi divitiis tuis, non indigeo humanis facultatibus, contentus ſum Dei in
„ me beneficentia. Scio illius largitatem. Paucis & vilibus ceſſi meo Loth,
„ magnas & ineffabiles promiſſiones aſſecutus ſum, & nunc majorum divitiarum
„ negotiatio mihi eſt, & majorem ejus gratiam mihi concilio, quare opes tuas
„ non accipio. Ideo juramentum adhibuit, & dixit, *Levo manum meam ad
„ Deum excelſum*, ne putet eum ſimulare, ut ſæpe contingit; ſed ut ſciat hoc
„ plane decretum apud Abraham, ut ne minimum quid inde ſibi eligeret. At-
„ que ita Mandatum illud implebat a Chriſto Diſcipulis datum: *Gratis acce-
„ piſtis, gratis date.* Non enim, *inquit*, aliud ad belli rem attuli, præter vo-
„ luntatem & conficiendi celeritatem. Victoriam autem ac triumphum ope-
„ ratus eſt Deus inviſibili virtute. Deinde ne putet Rex, quod ex contem-
„ ptu oblata ſpolia recuſaret, humanitatem hac in re ſuam & bene moratam
„ mentem declarans. Non accipiam, *inquit*, exceptis his quæ comederunt ju-
venes, & partibus virorum, qui venerunt mecum, Aner, Eſcol, & Mambre:
Iſti accipient partes ſuas. *Hi enim erant confœderati & amici Abrahæ, qui cum
ipſo periculum adire voluerunt*: Unde partem aliquam ſpoliorum ipſis tribui voluit
ut ſtipendium Militiæ, Domini Legem in hoc etiam implens: *Dignus eſt operarius
cibo ſuo.* Sancti hujus Patriarchæ exemplo, miniſtri Eccleſiæ, & Evangelii Præ-
dicatores, ſi quando, favente Deo proſperum in ſacro Miniſterio exitum habent,
& de ſæculi vitiis, pravis hominum cupiditatibus, erroribus, Principibuſque te-
nebrarum victoriam reportarunt, nihil cupiant, nihil exſpectent, nihil accipiant
de ſæculi rebus, præter neceſſariam ſuſtentationem, præter militiæ ſtipendium,
ut in eadem militia Domino ſervire pergant; nihil ſibi tribuant, nec quærant ab
Geneſ. 15. 1. hominibus laudem, ſed in ſolo Domino glorientur. Quid enim habent quod non
acceperint? Si ita ſe gerant, ſperent ſe a Deo cum Abraham audituros: *No-
li timere, ego protector tuus ſum, & merces tua magna nimis.*

7. *In*

7. *In quamcumque autem civitatem vel caſtellum intraveritis, interrogate quis in ea dignus ſit*, &c. Chriſti Miniſtros & Evangelii Prædicatores recipere, magna felicitas eſt, magnus honor, quo digni ſunt non qui nobiliores aut ditiores, ſed qui juſtiores, Deoque gratiores. Abraham dum peregrinantibus defert hoſpitium, Deum atque Angelos ejus hoſpitio ſuſcepit: Qui Chriſti Miniſtrum ſuſcipit, minime dubitet ſe Chriſtum ipſum ſuſcipere. Evangelii porro Prædicator, & Sacerdos quilibet, apud malæ famæ homines non moretur, ne vitiis eorum connivere videatur: non apud concubinarios, ebrioſos, uſurarios, aleatores, blaſphemos, aut qui publica odia & capitales inimicitias exercent, hoſpitium eligat, non apud eos qui bona aut jura Eccleſiaſtica invadunt aut retinent; nec apud illos qui ad pœnitentiæ Sacramentum & ad Paſchalem Communionem eo anno, ſecundum Eccleſiæ præceptum non acceſſerunt; aut quicumque talis criminis rei ſunt, aut ejus laborant infamia, propter quod ab Altaris Communione præſcindi mereantur. Famæ namque ſuæ conſulere debet, quæ ipſi neceſſaria eſt ut apud populum auctoritate valeat, & fructum ſpiritalem faciat in ſacro Miniſterio. Ne vero convivium ornatum quærat, ſed cibum obvium. Ne ſæcularium hominum menſas ſtudioſe frequentet, eligatque lautiores: illius memor ſententiæ S. Hieronymi: *Facile contemnitur Clericus, qui ſæpe vocatus ad prandium, non recuſat*. Quod ſi apud illos prandere vel cœnare compellat neceſſitas, vel charitas invitet, ita ſe gerat Chriſti Miniſter & prædicator Evangelicus, ut exemplo ſuo, gravitate, modeſtia, frugalitate, colloquio Chriſtum annuntiet, & hoſpites atque convivas *Tertull. in Apolog.* ædificet ad ſalutem: *Ut non tam cenam cœnaſſe videatur, quam diſciplinam*.

8. *Intrantes autem in domum, ſalutate eam, dicentes: Pax huic domui: Et ſi quidem fuerit domus illa digna, veniet pax veſtra ſuper eam. Si autem non fuerit digna, pax veſtra revertetur ad vos. Et quicumque non receperit vos, neque audierit ſermones veſtros, exeuntes foras, excutite pulverem de pedibus veſtris. Amen dico vobis: Tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die judicii, quam illi civitati*. Pacem hoſpitibus debent adprecari Miniſtri Chriſti, qui eſt *Pax noſtra*; diſſidentes ad concordiam ſtudiis omnibus revocare debent *Epheſ. 2.4. Coloſſ 2. 20* Sacerdotes ejus. *Qui fecit utraque unum, pacificans per Sanguinem crucis, ſive quæ in cælis, ſive quæ in terris ſunt*. Abſit ut ſtudio partium agantur, vel diſſidentibus civibus & familiis, uni contra alterum adhæreant, vel faveant, qui omnium animos in Chriſto conciliare debent per Evangelium pacis, ut de ipſis *Rom. 10.15.* vere dicatur: *Quam ſpecioſi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona*! *Iſai. 52. 7.* Pacem hoſpitibus non ſolum optant ſancti Prædicatores, & Miniſtri Chriſti, ſed afferunt, Deo per ipſos veram proſperitatem, & benedictionem omnem *S. Aug. lib. de Correp. & Gratia c. 15.* ſpiritualem impertiente. „ Et ſi quidem fuerit domus illa digna, veniet pax ve-
„ ſtra ſuper eam ... Si ibi fuerit filius pacis, *id eſt, aliquis pace dignus*, requie-
„ ſcet ſuper illum pax veſtra (*ut apud S. Lucam legitur*.) Nobis quidem tunc
„ incipit eſſe quiſque filius pacis, cum obedierit & crediderit Evangelio, & ex fi-
„ de juſtificatus, pacem ad Deum habere cœperit: ſecundum autem prædeſti-
„ nationem Dei, jam filius pacis erat. Neque enim dictum eſt, Super quem
„ requieverit pax veſtra fiet filius pacis: ſed, *Ubi fuerit filius pacis, requieſcet*
„ *ſuper eum pax veſtra*. Jam ergo & antequam illi annuntiaretur hæc pax,
„ filius pacis ibi erat, ſicut eum noverat atque præſcierat, non Evangeliſta,
„ ſed Dominus. Ad nos ergo qui neſcimus, quiſnam ſit filius pacis, aut non
„ ſit, pertinet nullum exceptum facere, nullumque diſcernere, ſed velle o-
„ mnes ſalvos fieri, quibus prædicamus hanc pacem. Neque enim metuen-
„ dum eſt ne perdamus eam, ſi ille cui prædicamus non eſt filius pacis, i-
„ gnorantibus nobis: Ad nos enim revertetur, id eſt, nobis proderit hæc
„ prædicatio, non illi: ſi autem ſuper eum pax prædicata requieverit,

„ & no-

„ & nobis & illi. Pax illa eſt quæ exuperat omnem ſenſum, quæ oritur ex charitate per Sp. S. in *corde puro* diffuſa, *ex conſcientia bona, & fide non ficta*: quam Deus tribuit *hominibus bonæ voluntatis*. Hac ſi quis indignum ſe præbuerit, jubet Chriſtus ab Apoſtolis contra illum excuti pulverem de pedibus eorum, in teſtimonium, *Ad conteſtationem* ſcilicet *laboris terreni, quem*
S. Aug. Q. 7. in Matth. *pro illis inaniter ſuſcepiſſent: aut ut oſtenderent uſque adeo ſe ab ipſis nihil terrenum quærere, ut etiam pulverem de terra eorum ſibi non paterentur adhærere*.
4. Reg. 8. Cum Naaman Syriæ Princeps leproſus ab Eliſæo miraculo curatus eſt, licentiam ab illo poſtulavit auferendi ſecum duos cophinos terræ, in qua Deus colebatur, in Religionis ſuæ ac pietatis monumentum. Chriſtus vero in execrationem eorum qui verbum ejus contempſerunt, Apoſtolis ſuis jubet ut pulverem ex pedibus ſuis contra illos excutiant. Quod Domini Mandatum illos impleviſſe
Act. 13. 46. legimus contra Judæos Antiochiæ Piſidiæ. *Vobis*, inquiunt, *oportebat primum loqui verbum Dei: ſed quoniam repellitis illud, & indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad Gentes*. Et *excuſſo pulvere pedum in eos, venerunt, Iconium*. Contemptoribus autem verbi Dei, & miniſtrorum Chriſti qui illud prædicant, gravi rem damnationem in die judicii Dominus comminatur, quam Sodomitis & Gomorrhæis. *Tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die judicii, quam illi civitati*. Sodomitæ ſcilicet non Legem, non Prophetas habebant: illi autem non ſolum Legem & Prophetas habuerunt & ſpreverunt, ſed Evangelium, & Apoſtolos, immo Chriſtum ipſum Dominum Prophetarum & Apoſtolorum, cujus audita voce obduraverunt corda ſua, dicentes; *Recede*
Job. 22. 14. *a nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus*. Dei certe verbum contemnit, qui non audit, aut qui audit quidem, ſed ex eo non proficit. Quo circa de parte
Thren. 4. 6. Ezech. 16. 48. & 52. maxima Chriſtianorum vere dici poteſt, quod olim Deus per Prophetam de Judæis dixit: „ Major effecta eſt iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum „ quæ ſubverſa eſt in momento. *Et*, Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non „ fecit Sodoma ſoror tua ipſa, & filiæ ejus, ſicut feciſti tu, & filiæ tuæ. Et Sa„ maria dimidium peccatorum tuorum non peccavit; ſed viciſti ea ſceleribus tuis.

9. *Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum*. Omnipotentiam amoremque ſuum Apoſtolis ſuis teſtari volens Chriſtus a mortuis redivivus, ait:
J. 20. v. 21. *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*. Pater autem æternus Filium ſuum humana carne indutum miſit ſicut ovem in medium luporum. In illo ſemper eluxit ovis manſuetudo cum innocentia conjuncta, cum vitæ totius mortalis tempore, tum maxime Paſſionis, cujus efficacia luporum plerique in oves ſunt converſi. Hanc manſuetudinem ſpectans Propheta, ait: *Sicut ovis*
Iſa. 53. 7. *ad occiſionem ducetur; & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum*. Divinam illam virtutem imitentur Evangelii Prædicatores, ut animos auditorum flectere poſſint, lupoſque ipſos in oves divini verbi vir-
S. Ambr. l. 7. in Luc. n. 45. tute mutare. *Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum*. Bonus Paſtor lupos gregi ſuo timere non novit: Ideoque Diſcipuli non in prædam, ſed ad gratiam diriguntur; ſollicitudo enim boni Paſtoris efficit, ut lupi in agnos audere nihil poſſint. Mittit ergo agnos inter lupos, ut compleretur illud. *Tunc lupi & agni ſimul paſcentur*. Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio lupo-
S. Aug. ſerm. 64. al. de Diverſis 119. c. 1. rum. „ Si unus lupus inter multas oves veniat, quantacumque ſint ovium „ millia, uno lupo in medio turbabuntur: etſi non omnes laniantur, omnes „ tamen terrentur. Qualis ergo erat iſta ratio, quale conſilium, qualis po„ teſtas, nec lupum ad oves admittere, ſed in lupos oves mittere? Erat lu„ porum agmen, oves paucæ. Cum enim multi lupi occiderent paucas oves, „ converſi ſunt lupi, & facti ſunt oves. " Quam pauci Chriſtiani Dominicum illud præceptum implent! Quam multi ſpecie tenus oves ſunt, intus lupi! Sunt qui in medio ovium poſiti manſuetudinem & innocentiam ovium ſervant, ab

ovili

ovili non recedunt, Paſtoris vocem audiunt, in paſcuis optimis & ſaluberrimis placide paſcuntur: ſed pauci ſunt qui manſuetudinem & innocentiam ſervent in medio luporum, qui injuriis non commoveantur, non excandeſcant, qui vim vi ſaltem non repellant, qui juſtam ac permiſſam iram non exiſtiment, qua in illos exardeſcunt, a quibus injuſte vexantur; qui homines diligant, quorum vitia oderunt, corripiunt, inſectantur; qui lingua & dentibus maledicis inimicos non lacerent; qui duriora ut minimum verba non proferant cum ſe læſos arbitrantur; qui vere dicere poſſint ut Propheta: *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus*. *Pſal. 119. 7.*

10. *Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ*. Duplex in *S. Epip. Hæreſ. 73. n.*
„ ſerpente prudentiæ ſpecimen apparet: primum, quod appetitus ab aliquo, cum *8. Gen. 3.*
„ in capite vitam omnem ſuam reſidere ſentiat, velut interdictum illud veritus,
„ quod propter hominem Deus olim in ſeſe pronuntiavit: Caput ab ipſo cuſto-
„ dies, ille a te calcaneum; toto in caput complicato corpore, illudque pro-
„ tegens & occultans, ſumma calliditate reliquum corpus opponit. Sic nos Uni-
„ gena Dei Filius a Patre progreſſus, ſive hoſte perſequente, ſive quavis ingruen-
„ te calamitate, jubet noſtra omnia ferro ac flammis exponere, ſolumque tuta-
„ ri caput, hoc eſt, minime abnegare Chriſtum: quoniam *Caput omnis viri eſt*
„ *Chriſtus, vir autem mulieris caput eſt; caput vero Chriſti Deus*, ut Apoſtolus
„ loquitur. Ineſt vero & alterum in ſerpente prudentiæ genus ut de eo Phyſiologi
„ teſtantur. Cum enim e cavea ſitiens ad aquam bibendi cauſa prorepit, virus ſe-
„ cum non effert, ſed in latibulo relinquit, atque ita ad potum egreditur. Quod
„ quidem nobis imitandum proponitur; ut cum ad ſanctam Dei Eccleſiam oran-
„ di gratia, vel ad uſurpanda Dei Myſteria convenimus, nullum nobiſcum ſce-
„ lus, voluptatem nullam, nullas cum quoquam ſimultates, nullum denique
„ in animis noſtris improbitatis veſtigium efferamus. Alioqui quomodo colum-
„ bam imitabimur, niſi malitiæ ſimus expertes? quamquam genus illud avium
„ non omni ex parte laudabile ſit. Eſt enim propenſius in libidinem, imbe-
„ cillum, & ignavum. Sed quod idem minime malum, patienſque ſit, nec in-
„ juriæ meminerit, tum vero quod columbæ ſpecie Spiritus Sanctus apparuerit;
„ idipſum quod Spiritui Sancto gratum ac jucundum eſt, innocentis colum-
„ bæ ſimplicitatem imitari nos Dei Verbum admonuit: ut quod ad bonum
„ attinet, prudentes & callidi; ad malum vero ſimplices eſſe ſtudeamus.

Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. Si ſimplicitas *S. Aug. ſer. 104. alias*
„ columbarum indicta eſt nobis, aſtutia ſerpentis quid facit in columbæ ſimpli- *de Diverſis*
„ citate? Amo in columba quod fel non habet: timeo in ſerpente quod venenum *119. c. 2.*
„ habet. Noli ex omni parte horrere ſerpentem: habet quod oderis, habet quod *Matt. 7. 13.*
„ imiteris. Serpens enim cum fuerit ſenectute prægravatus, & ſenſerit pondus *Coloſſ. 3. 9.*
„ vetuſtatis, coarctat ſe per cavernam, & deponit tunicam veterem ut novus *Epheſ. 4. 22.*
„ exultet. Imitare illum, Chriſtiane, qui audis Chriſtum dicentem, "Intrate per *& 24.*
„ anguſtam portam. *Et Paulus Apoſtolus tibi dicit*. Exuite vos veterem homi-
„ nem cum actibus ſuis, & induite novum. Habes ergo quod imiteris in ſerpen-
„ te. Noli mori pro vetuſtate, ſed pro veritate. Qui moritur pro commodo
„ temporali, pro vetuſtate moritur. Cum autem exutus fueris omni illa vetu-
„ ſtate, imitatus es aſtutiam ſerpentis. Imitare illum & in hoc, ſerva caput
„ tuum. Quid eſt, ſerva caput tuum? Tene apud te Chriſtum. Si forte ali-
„ quis veſtrum advertit aliquando, cum voluerit colubrum occidere, quomo-
„ do pro capite ſuo totum corpus objicit ictibus ferientis. Illud in ſe feriri non
„ vult, ubi ſe novit vitam habere. Et Chriſtus vita noſtra non eſt. Ipſe enim *Joan. 14. 6.*
„ dixit, *Ego ſum via, & veritas, & vita*. Audi & Apoſtolum, *Caput viri* *1. Cor. 11. 3.*
„ *Chriſtus eſt*. Qui ergo Chriſtum ſervat in ſe, caput ſuum ſervat pro ſe.
Et ſimplices ſicut columbæ. „ Cavenda erant venena ſerpentis; ibi imitatio pe-
„ riclitabatur, ibi erat quod timeretur: columbam vero ſecurus imitare. Attende
„ colum-

„ columbas in ſocietate gaudere: ubique ſimul volant, ſimul paſcuntur, no-
„ lunt eſſe ſolæ, communione gaudent, charitatem ſervant, gemitibus amoris
„ murmurant, oſculis filios generant. Nam quando columbæ, quod plerumque
„ advertimus, inter ſe rixantur de cellulis ſuis, quodam modo pacata conten-
„ tio eſt. Numquid quia rixantur, ſeparantur? Simul volant, ſimul paſcuntur,
„ & ipſa inter ſe pacata eſt rixa. Videte rixam columbarum. Apoſtolus dicit, *Si*
1. Theſſ. 3. „ *quis verbo noſtro non obaudit per Epiſtolam, hunc notate, & nolite commiſceri cum*
14. & 15. „ *eis*. Ecce rixa: ſed attende quoniam columbarum rixa eſt, non luporum. Con-
„ tinue ſubjecit, *Et non ut inimicum exiſtimetis, ſed corripite ut fratrem*. Colum-
„ ba amat & quando rixatur: lupus odit & quando blanditur.
„ *Et ſimplices ſicut columbæ*. Columba ſimplex animal & lætum eſt, non felle
S. Cyprian. „ amarum, non morſibus ſævum, non unguium laceratione violentum: hoſpitia
Tr. de Unitate Eccl. „ humana diligere, unius domus conſortium noſſe, cum generant, ſimul filios edere,
Cathol. „ cum commeant, volatibus invicem cohærere, communi converſatione vitam ſuam
„ degere, oris oſculo concordiam pacis agnoſcere, legem circa omnia unanimitatis
„ implere. Hæc eſt in Eccleſia noſcenda ſimplicitas, hæc charitas obtinenda; ut
„ columbas dilectio fraternitatis imitetur, ut manſuetudo & lenitas agnis & ovi-
„ bus coæquetur. Quid facit in pectore Chriſtiano luporum feritas, & canum rabies
„ & venenum lethale ſerpentum, & cruenta ſævitia beſtiarum? Gratulandum
„ eſt, cum tales de Eccleſia ſeparantur; ne columbas, ne oves Chriſti ſæva ſua
„ & venenata contagione prædentur. Cohærere & conjugi non poteſt amaritudo
„ cum dulcedine, caligo cum lumine, pluvia cum ſerenitate, pugna cum pace,
„ cum fœcunditate ſterilitas, cum fontibus ſiccitas, cum tranquillitate tempeſtas.
„ *Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ*. In electorum
S. Greg. M. „ cordibus debet & ſimplicitatem columbæ aſtutia ſerpentis acuere, & ſerpentis
p. 3. Cura „ aſtutiam columbæ ſimplicitas temperare; quatenus neque ſeducti per pruden-
Paſtoralis „ tiam calleant, nec ab intellectus ſtudio ex ſimplicitate torpeſcant. „ Ad colum-
Admon. 12. bæ ſimplicitatem pertinet, nunquam falſa dicere, ad prudentiam ſerpentis non-
numquam vera reticere. Sicut enim ſemper dicentem falſitas læſit, ita nonnum-
quam quibuſdam audita vera nocuerunt. Unde coram Diſcipulis Dominus locu-
tionem ſuam ſilentio temperans ait: *Multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis*
portare modo. Admonendi ſunt igitur ſimplices, ut ſicut fallaciam ſemper utiliter
vitant, ita veritatem ſemper utiliter proferant. Ars artium regimen animarum,
ob eam maxime rationem, quod ſerpentis prudentiam cum ſimplicitate columbæ
conjungere difficillimum ſit. Id pauci aſſequuntur, quia de Chriſtianis virtutibus
Job. 12. 4. judicant ex carnalium hominum ſenſu, a quibus. „ Deridetur juſti ſimplicitas,
S. Greg. M „ *Nam* (*ut ait S. Gregorius M.*) Hujus mundi ſapientia eſt cor machinationibus
l. 10. Moralium c. 16. „ tegere, ſenſum verbis velare, quæ falſa ſunt vera oſtendere, quæ vera ſunt fal-
„ lacia demonſtrare. Hæc nimirum prudentia uſu a juvenibus ſcitur, hæc a pue-
„ ris pretio diſcitur: Hanc qui ſciunt, ceteros deſpiciendo ſuperbiunt: hanc qui
„ neſciunt, ſubjecti, & timidi in aliis mirantur: quia ab eis hæc eadem dupli-
„ citas, iniquitatis nomine palliata diligitur, dum mentis perverſitas, urbani-
„ tas vocatur. Hæc ſibi obſequentibus præcipit honorum culmina quærere, ade-
„ ptæ temporalis gloriæ vanitate gaudere, irrogata ab aliis mala multiplicius red-
„ dere; cum vires ſuppetunt, nullis reſiſtentibus cedere; cum virtutis poſſibi-
„ litas deeſt, quicquid explere per malitiam non valent, hoc in pacifica bonita-
„ te ſimulare. At contra ſapientia juſtorum eſt, nil per oſtenſionem fingere, ſen-
„ ſum verbis aperire; vera ut ſunt diligere, falſa devitare, bona gratis exhibe-
„ re, mala libentius tolerare, quam facere; nullam iniuriæ ultionem quære-
„ re, pro veritate contumeliam lucrum putare. Sed hæc juſtorum ſimplici-
„ tas deridetur: quia ab hujus mundi ſapientibus puritatis virtus, fatuitas
„ creditur. Omne enim quod innocenter agitur, ab eis procul dubio
ſtul-

Digitized by Google

„ ſtultum putatur: & quicquid in opere veritas approbat, carnali ſapientiæ
„ fatuum ſonat. Quid namque ſtultius videtur mundo, quam mentem verbis
„ oſtendere, nil callida machinatione ſimulare, nullas injuriis contumelias red-
„ dere, pro maledicentibus orare, paupertatem quærere, poſſeſſa relinquere,
„ rapienti non reſiſtere, percutienti maxillam alteram præbere? Unde bene hu-
„ jus mundi dilectoribus ille egregius Dei Sapiens dicit: *Abominationes Ægyptio-* *Exod. 13.*
„ *rum immolabimus Domino Deo noſtro.* Oves quippe Ægyptii edere dedignantur:
„ ſed quod abominantur Ægyptii, hoc Iſraelitæ Deo offerunt: quia ſimplicita-
„ tem conſcientiæ, quam injuſti quique velut infimam abjectamque deſpiciunt,
„ hanc juſti in virtutis ſacrificium vertunt, & excolentes recti puritatem ac man-
„ ſuetudinem Deo immolant, quam abominantes improbi fatuitatem putant.

11. *Cavete autem ab hominibus. Tradent enim vos in Conciliis, & in Synago-*
gis ſuis flagellabunt vos: & ad Præſides & ad Reges ducemini propter me, in *S.Jo.Chr.h.*
teſtimonium illis, & gentibus. Hinc diſce, in afflictionibus eſſe victoriam, & *33. in Mat.*
„ præclara trophæa. Non enim dixit, Luctamini cum illis & concertate, &
„ contra inſidiantes inſurgite: ſed, Ad ultimas afflictiones & pericula venie-
„ tis. O admirabilem dicentis virtutem! o ſublimem audientium Philoſophiam!
„ Valde namque mirandum eſt, quomodo non ſtatim hæc audientes, fugam
„ ceperunt formidoloſi homines atque imperiti, qui nihil ultra ſtagnum il-
„ lud, in quo piſcabantur noverant. Quomodo autem non cogitarunt & in-
„ tra ſe dixerunt: Quo igitur fugiemus, ſi omnia judicia hominum in nos præ-
„ parantur, ſi Reges nobis adverſarii futuri ſunt, ſi Judæorum Synagogæ, ſi
„ Duces, ſi populi gentium, ſi Principes denique & ſubditi? (Non enim in Ju-
„ dæa ſolum hæc futura prædixit, ſed in toto terrarum orbe. *Ad Reges* enim
& ad Præſides, inquit, *ducemini*: Ut oſtenderet ad Gentes quoque ipſas il-
„ los præcones ſuo juſſu deſtinari.) Omnem orbem in nos concitaſti, omnes
„ terrarum habitatores adverſus nos armaſti, populos, Duces, Reges. Sed &
„ longe horribilius eſt quod ſequitur, cum & fratricidas & parricidas propter no-
„ ſtram doctrinam futuros homines pronunties. *Tradet enim frater fratrem in*
„ *mortem, & pater filium, & inſurgent filii in parentes & morte eos afficient.*
„ Quomodo igitur ceteri credent, qui propter nos viderint filios interimi a
„ parentibus, fratres a fratribus, cum ſceleribus cuncta repleri ſenſerint? Non- *S.Jo.Chryſ.*
„ ne ut ſeductores dæmones; nonne ut ſceleſtos latrones; & totius orbis cor-
„ ruptores undique nos expellent, cum viderint cognatorum atque affinium
„ ſanguine omnia repleri? Hanc ne pacem ita optabilem, quæ tot tantaſque
„ cædes illis inferat, domi ſuſcipientibus retribuemus? Quod ſi non duodecim,
„ ſed numero plures eſſemus; ſi non rudes atque indocti, ſed ſagaces & peri-
„ tiſſimi ad dicendum Oratores; ſi non inopes atque mendici, ſed Reges, ma-
„ gnos exercitus, magnas opes poſſidentes, non poſſemus adhuc profecto ter-
„ rarum orbi perſuadere, cum ad inteſtina civiliaque bella, imo civilibus
„ multo majora inflammare videamur. Nam etſi parum, ut præcipis, de ſa-
„ lute noſtra curabimus, quis tamen nobis fidem adhibebit? Nihil certe ho-
„ rum cogitaverunt, nihil dixerunt, nec rationes præceptorum temeraria cu-
„ rioſitate quæſierunt, ſed cedebant libenter atque obſequebantur imperanti:
„ quod non ipſorum ſolummodo virtutis erat, ſed etiam immenſæ ſapientiæ
„ præcipientis. Cum autem dixiſſet, *Ad Reges & Præſides ducemini*, ſta-
„ tim addidit, *propter me*, quæ vox magni ſolatii plena eſt. Non profecto
„ parva hæc conſolatio, ut propter Chriſtum patiaris. Nam Deus etiamſi nul-
„ lus attendat, ubique tamen quæ ſua ſunt ineffabili virtute operatur. Hæc i-
„ pſos non ideo conſolabantur, quoniam punitionis adverſariorum cupidi eſ-
„ ſent, ſed partim quia confidere poterant ſe ubique ipſum habituros præſen-
„ tem, qui hæc provideret; partim quia non quaſi pernicioſi, aut perditi ho-

„ mi-

Digitized by Google

Act. 5. „ mines, ſed altioris diſpenſatione myſterii hæc paterentur. Quam ob rem *ibant Apoſtoli gaudentes a conſpectu Concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati*: & S. Paulus magis gloriabatur vinculis, quam alii ſolent
Galat. 6. Regiis gloriari trophæis. *Paulus* (inquit) *vinctus in Domino...: Mihi abſit gloriari niſi in Cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti*. Gloriam omnem ſuam collocabant in prædicatione & defenſione Evangelii, non ſolum ſermonis libertate, & admirabilitate factorum, verum etiam contumeliarum & tormentorum paſſione, ut cum
Pſ. 118. 45. Propheta dicere poſſent: *Loquebar de teſtimoniis tuis in conſpectu Regum, & non confundebar*. Id Chriſti Jeſu Sacerdotibus & divini verbi Prædicatoribus imitandum eſt. Caveant ab hominibus, a mundo, non quidem ut alias terrente
Tertul. l. ad Martyres. & perſequente, ſed blandiente, laudante, applaudente. Sed & ſi quid propter Deum in ſacro miniſterio patiendum ſit contemptus, maledicentiæ, inſidiarum ab hominibus carnalibus & amatoribus mundi, lubenti & læto animo hunc agonem ſubeant: *In quo agonothetes Deus vivus eſt, Xiſtarches Sp. Sanctus, corona æternitatis, bravium angelicæ ſubſtantiæ, politia in cælis, gloria in ſæcula ſæculorum*: Si deſit perſecutionis genus omne, ſibi magis timeant, & adverſus Mundum ejuſque prava inſtituta & damnatos mores pugnaturi, mortificationem Chriſti in corpore ſuo portent, atque in caſtris Chriſtianæ pœnitentiæ ſe exerceant, ut Mundum cum omnibus ſuis erroribus, amoribus, & (ſi detur occaſio) cum om-
Tertul. ib. nibus etiam terroribus ſuis vincere poſſint per Dominum Jeſum. *Nempe enim athletæ ſegregantur ad ſtrictiorem diſciplinam, ut robori ædificando vacent: continentur a luxuria, a cibis lætioribus, a potu jucundiore: coguntur, cruciantur, fatigantur; quanto plus in exercitationibus laboraverint, tanto plus de victoria ſperant. Et illi, inquit Apoſtolus, ut coronam corruptibilem conſequantur, nos æternam.*

12. *Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Sp. Patris veſtri, qui loquitur in vobis*. Hæc promiſſio in Apoſtolis & Martyribus impleta eſt, ut eorum Acta teſtantur. Sp. Sanctus per os Petri, Stephani, aliorumque Apoſtolorum & Martyrum locutus eſt, cum rationem Fidei & Religionis ſuæ coram Principibus & Magiſtratibus reddiderunt. Puellæ ſimplices pudore ſuffuderunt Sapientes ſæculi, eorumque eloquentiam mutam, elinguem Philoſophiam reddiderunt, cum tamen ſolam cordis præparationem, & Sp. Sancti
S. Aug. ſer. 4 in Pſ. 103. in illis inhabitantis dona ad tribunalia judicum attuliſſent. *Non enim vos eſtis qui loquimini, Sed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis*. Qui noluerunt habere ſpiritum ſuum, habebunt Spiritum Dei. Nolite tribuere vobis ſortitudinem. Si veſtra eſt, inquit & mea non eſt, duritia eſt, non fortitudo. *Nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini*. Concionatores etiam ſpectat hæc ſententia, qui comptis ornatiſque ſermonibus, numeroſis ſententiis, ita auditoribus placere, & aures eorum demulcere ac tenere ſtudent, ut ne apice quidem immutato ea declament quæ multa ſol-
S. Aug. lib. 4. de Doct. Chriſtiana c. 15. licitudine, ſtudio ac labore paraverunt, nullumque locum Sp. Sancto relinquunt. Contra quos S. Auguſt. ait: „ Ipſa hora jam ut dicat accedens, prius quam „ exerat proferentem linguam, ad Deum levet animam ſitientem, ut eructet „ quod biberit, vel quod impleverit fundat. Cum enim de unaquaque re quæ „ ſecundum fidem dilectionemque tractanda ſunt, multa ſunt quæ dicantur, „ & multi modi quibus dicantur ab eis, qui hæc ſciunt, quis novit quid ad „ præſens tempus, vel nobis dicere, vel per nos expediat audiri, niſi qui „ corda omnium videt? Et quis facit ut quod oportet, & quemadmodum o„ portet dicatur a nobis, niſi in cujus manu ſunt & nos & ſermones „ noſtri? Ac per hoc diſcat quidem omnia quæ dicenda ſunt, qui & „ noſſe vult & docere; facultatemque dicendi, ut decet Virum Eccleſiaſti„ cum comparet: ad horam vero ipſius dictionis, illud potius bonæ menti cogi-

„ tet

Digitized by Google

„ tet convenire quod Dominus ait, Nolite cogitare quomodo aut quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini: Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis. *Si ergo loquitur in eis Sp. S. qui perſequentibus traduntur pro Chriſto, cur non & in eis qui tradunt dicentibus Chriſtum?* Quamvis autem affectatio nimia & immodica ſollicitudo in parandis & diſponendis quæ dicenda ſunt, Oratori Chriſtiano ſint vitandæ; ipſa tamen reverentia qua verbum Dei tractari debet, curaque docendi, movendi, ac flectendi auditores, & ob hunc finem ipſis placendi, ſtudium, præparationem, eloquentiam poſtulant. Unde S. Aug. ibidem ſubdit: „ Quiſquis autem dicit, non eſſe hominibus præcipiendum, quid vel quemadmodum doceant, ſi Doctores Sanctus efficit Sp., poteſt dicere nec orandum nobis eſſe quia Dominus ait, *Scit Pater veſter quid vobis neceſſarium ſit, prius quam petatis ab eo*: aut Apoſtolum Paulum Timotheo & Tito non „ debuiſſe præcipere quemadmodum præciperent aliis..... Numquid contra ſe „ ipſum ſentit Apoſtolus, qui cum dicat, Doctores operatione fieri Sp. S. ipſe illis præcipit quid & quemadmodum doceant? An intelligendum eſt & „ hominum officia ipſo ſancto Sp. largiente, in docendis etiam ipſis Doctoribus non debere ceſſare; & tamen neque qui plantat eſſe aliquid, neque „ qui rigat, ſed Deum qui incrementum dat?" Et S. Greg. M. ad Natalem Salonitanum Epiſcopum, qui ſe tribulationibus preſſum legere non poſſe dicebat, eamque uſurpabat ſententiam, cujus in explicatione verſamur: *Si vero*, inquit, *in ea ſolummodo ſententia eſt fidendum, qua Dominus dicit:* Cum tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini, &c. „ Sacra ergo ad nos Eloquia fruſtra mandata ſunt, qui „ repleti Spiritu, verbis exterioribus non egemus. Sed aliud eſt, Frater cha„ riſſime, quod anguſtiati perſecutionis tempore abſque dubitatione confide„ re, aliud quod in tranquillitate Eccleſiæ agere debemus. Oportet enim nos, „ per Spiritum hunc modo legendo percipere quæ poſſumus; ſi contigerit „ cauſa, in nobis eſſe etiam patiendo demonſtrare. S. Greg. M. l. 2. Ep. 37.

13. *Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium, & inſurgent filii in parentes, & morte eos afficient. Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem perſeveraverit uſque in finem, ſalvus erit.* Quam longe abſunt Chriſtiani ab Apoſtolorum imitatione, cum ne minimam quidem tribulationem propter Chriſtum, juſtitiæque ac pietatis cauſa pati velint, ſive externam, ſive domeſticam; nec in odium carnalium hominum incurrere; quorum amicitiam amori Dei præponere non dubitant. Conſiderent velim illos felices eſſe, qui propter Chriſti nomen odio ſunt Mundo, cui Chriſtus ipſe odio fuit. Attendant, patientiam non minus eſſe neceſſariam Chriſtiano, quam fidem: utramque Dei donum eſſe; imo pati pro Chriſto quiddam eſſe præſtantius, quam in eum dumtaxat credere, ſecundum illud Apoſtoli: Vo- Phil. 1. 29.
„ bis donatum eſt pro Chriſto non ſolum ut in eum credatis, ſed ut etiam pro „ illo patiamini. *Veri Fideles Chriſtum expectantes*, fortitudinem ſumunt, pennas „ producunt, quibus ad cæleſtia ſubleventur; currentes neſciunt laborem, igno- S. Fulg. l. 3. ad Traſimundum c. 28.
„ rant laborantes eſuriem, in tribulatione non patiuntur anguſtiam, morientes „ retinent vitam; triſtes quidem videntur, tamen ſemper gaudentes exultant: „ divitias pluribus conferunt, & omnia poſſident, dum nihil habere contendunt: „ Dilectione Chriſti repleti, carent timore, ab ipſo illuminati fatentur ſe nullum „ metuere, ipſo defenſore nequeunt ab aliquo trepidare: de corde eorum turbatio „ propellitur & formido; gaudent quia vident Mundum a Chriſto devictum. Verum pro Chriſto pati non ſatis eſt, in exercitationibus patientiæ perſeverare neceſſe eſt uſque in finem., Nolite itaque (*inquit Apoſtolus*) ammittere confidentiam Hebr. 10. 35. 36. 37. 38.
„ veſtram quæ magnam habet remunerationem; patientia enim vobis neceſ-

„ ſaria

„ ſaria eſt, ut voluntatem Dei facientes reportetis promiſſionem. Adhuc enim
„ modicum aliquantulum, qui venturus eſt veniet, & non tardabit. Juſtus
„ autem meus ex fide vivit: quod ſi ſubtraxerit ſe, non placebit animæ meę.
Hujus perſeverantiæ in malorum graviorum patientia exemplum Fidelibus reliquerunt Apoſtoli, ex quo Sp. S. pleuitudinem acceperunt: cor eorum dilatatum eſt charitate perfecta, omnis conſummationis finem viderunt, pro veritate certarunt uſque ad mortem, pro vero ac ſummo bono mala omnia tolerarunt: „Cujus conſummationis finis eſt, excellere in Regno Chriſti, quod
S. Aug. ſer. 21. in Pſal. 118. „ non habet finem: & habere ibi ſine morte, ſine dolore, & cum magno ho-
„ nore vitam, morte hujus vitæ, ac doloribus, & opprobriis acquiſitam.

Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit. Eſt aliqua vox paſtoris,
S. Auguſt. Tractatu 45. in Jo: „ in qua oves non audiunt alienos, in qua non oves non audiunt Chriſtum. Quę
„ eſt iſta vox? *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*. Hanc vocem
„ non negligit proprius, non audit alienus: nam & ille hoc ei prædicat, ut
„ perſeveret apud ipſum uſque in finem; ſed non apud eum perſeverando non
„ audit hanc vocem. Venit ad Chriſtum, audit alia & alia verba, illa & illa,
„ omnia vera, ſana omnia, inter quæ omnia eſt & illa vox. *Qui perſeveraverit*
„ *uſque in finem, hic ſalvus erit*. Iſtam qui audierit, ovis eſt. Si audiebat illam
„ neſcio quis, & deſipuit, refriguit, audivit alienam. Sed prædeſtinatus eſt,
„ ad tempus erravit, in æternum non periit. Redit ut audiat quod neglexit,
„ faciat quod audivit. Si enim de his eſt qui prædeſtinati ſunt, & errorem ipſius
„ Deus præſcivit, & converſionem futuram; ſi aberravit, redit ut audiat illam
„ vocem Paſtoris, & ſequatur dicentem, *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic*
„ *ſalvus erit*. Bona vox, vera, Paſtoralis, ipſa eſt vox ſalutis in tabernaculis
„ juſtorum. Nam facile eſt audire Chriſtum, facile eſt laudare Evangelium facile
„ eſt acclamare diſputatori; perſeverare uſque in finem, hoc eſt ovium vocem Paſto-
„ ris audientium. Tentatio accidit, perſevera uſque in finem quia tentatio non perſe-
„ verat uſque in finem. Uſque in quem finem perſeverabis? Quouſque finias viam.

14. *Dum autem perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam, &c.* Perſecutio pro Chriſti nomine, pro juſtitia, pro pietate imminens, corpore interim fugienda eſt, non animo. Corpore fugere, interdum prudentiæ; animo fugere, ignaviæ eſt. *Periit fuga a me* (inquit David.) *Ab illo periit fuga, qui*
S. Aug. Enar. in Pſ. 141. *non fugit. Qui autem non fugit, patitur quicquid poteſt pro Chriſto, non fugit animo. Nam corpore fugere licet, Domino dicente*, Si vos perſecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam. *Qui ergo non fugit animo, periit ab illo fuga. Sed intereſt quare non fugiat, quia circumcluſus eſt, quia captus eſt, an quia fortis eſt? Et a capto periit fuga; & a forti periit fuga. Quæ ergo fuga cavenda eſt, quæ*
Jo: 10. 11. *fuga a nobis pereat? De qua Dominus dicit*, Quia Paſtor bonus animam ſuam ponit pro ovibus ſuis. *Talis fuga ab iſto perierat, ſive ab ipſius capitis perſona accipiamus hanc vocem Chriſti Domini: qui pro omnibus mortuus eſt; ſive a membris ejus Martyribus noſtris, quia & ipſi pro fratribus paſſi ſunt. Audi Joannem*
1: Joan. 3. *dicentem*: Sicut enim ille animam ſuam pro nobis poſuit, ſic & nos debemus animas pro fratribus ponere. *Sed cum illi ponunt, Chriſtus ponit; quia cum illi patiuntur perſecutionem, iſte clamat*, QUID *me perſequeris?*

Cum perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam. „ Martyr comprehen-
S. Petrus Chryſologus ſerm. 15r. „ ſus debet tenere conſtantiam, non comprehenſus debet fugere perſequen-
„ tem; ut & perſecutori indulgeat reſipiſcendi tempus, & ſibi tempus non
„ auferat ſupplicandi. Perſecutorem qui provocat, facit, corrigit qui declinat.
„ Orandum eſt, fugiendum eſt, ut ille qui per ignorantiam furit, ſanetur;
„ & ille qui patitur, de patientia palmam habeat, non ſubeat de temeritate
„ diſcrimen. Fratres, ſi Saulum Martyres non fugiſſent, Paulum non feciſſent.

15. *Sufficit diſcipulo ut ſit ſicut magiſter ejus; & ſervo ſicut Dominus ejus,*

Si

Digitized by Google

Si patrem-familias Beelzebub vocaverunt: quanto magis domeſticos ejus? Chriſti ſervi & diſcipuli ſumus, domeſtici Dei: Chriſtus humilitatis, manſuetudinis, patientiæ Magiſter eſt. Diſcipulorum ejus nomine plane indigni ſumus, ſi doctrinam ejus non diſcimus, & opere non exercemus. Chriſtianum nomen habemus, & Chriſtum imitari nolumus. Quid nobis tantum nomen proderit? *Quid eſt aliud ſanctum vocabulum ſine merito, niſi ornamentum in luto*; Chriſtus contumeliis oppreſſus, opprobriis ſaturatus eſt; Samaritanus, ſeditioſus, ſeductor, vini potator, dæmoniacus; miniſter Beelzebub appellatus: & Chriſtianus leviores injurias, duriuſcula verba pro ipſo pati refugit, contemni non ſuſtinet, laudes & applauſus hominum aucupatur; ad futuræ vitæ gloriam aſpirat, & viam tribulationum, quam Chriſtus calcavit, ingredi renuit; ſub vexillo crucis militare ſe profitetur, & crucem nec corde ferre vult, nec corpore. An fortem noſtram meliorem eſſe volumus, quam Chriſti Jeſu Filii Dei unigeniti, cæli & terræ Domini, Redemptoris, Regis, & Magiſtri noſtri? ,,Non Salv. l. 4. de Gubern. Dei.

,, eſt diſcipulus ſupra Magiſtrum. Sufficit diſcipulo ut ſit ſicut Magiſter ejus, &
,, ſervus ſicut Dominus ejus. *Quaſi dicat*, Ecce porto infirmitatem tuam: Bibe
,, amarum calicem. Tu enim tibi feciſti præcepta illa mea, quæ ſano data ſunt S. Aug. ſerm. 88 al. 18. de Verbis Dom. c. 7. & 8.
,, tam dulcia, tam laborioſa. Contempta ſunt, cœpiſti laborare: ſanari non po-
,, tes, niſi amarum calicem biberis, calicem tentationum quibus abundat hæc vi-
,, ta, calicem tribulationum, anguſtiarum, paſſionum. Bibe, inquit, bibe
,, ut vivas. Et ne reſponderet ei languidus, Non poſſum, non fero, non bibo:
,, prior bibit Medicus ſanus, ut bibere non dubitaret ægrotus. Quid enim ama-
,, rum eſt in poculo, quod ille non biberit? Si contumelia; prior audivit cum
,, dæmones expelleret, Dæmonium habet, & quod in Beelzebub ejicit dæmo-
,, nia. Unde ut ipſe conſolaretur ægros, ait: *Si Patrem-familias Beelzebub vo-*
,, *caverunt, quanto magis domeſticos ejus?* Si dolores amari ſunt, ligatus, & fla-
,, gellatus, & crucifixus eſt. Si mors amara eſt, etiam mortuus eſt. Si genus
,, mortis exhorreſcit infirmitas: nihil illo tempore fuit ignominioſius, quam
,, mors crucis. Non enim fruſtra commendans ejus obedientiam Apoſtolus ad-
,, didit. FACTUS obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis. Phil. 2. 8.

16. *Ne ergo timueritis eos. Nihil enim eſt opertum, quod non revelabitur; & occultum quod non ſcietur. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta.* Carnalis timor excutiendus, S. Aug. ſerm. 32 al. 20. de Div. & 31. ex h. 50.

,, qui peccati ſæpe cauſa eſt, non minus quam cupiditas. Diabolus non ſedu-
,, cit aut trahit aliquem, niſi quem invenerit ex aliqua parte jam ſimilem
,, ſibi. Invenit enim eum aliquid cupientem: & cupiditas aperit januam intranti Epheſ. 4. 27.
,, ſuggeſtioni diaboli. Invenit illum aliquid timentem, monet ut fugiat, quod
,, illum invenit timere: monet ut adipiſcatur quod illum invenit cupere: &
,, *per has duas januas cupiditatis & timoris intrat*. Claude illas, & imples il-
,, lud Apoſtoli: *Nolite locum dare diabolo*. Fratres, ſi volumus bene vivere,
,, plus amemus quod promittit Deus, quam quod promittit hic Mundus;
,, & plus timeamus quod minatur Deus, quam quod minatur hic mundus. Venit
,, tentatio tibi alicujus fraudis, vis facere fraudem, ut acquiras pecuniam: pro-
,, mittit Deus fraudem non facientibus ſempiterna Regna cælorum. Sed plus velle
,, terrena, hoc eſt peccare: plus velle quod præſens eſt, non credere quod futurum
,, eſt; plus velle quod videt homo, & non deſiderare quod promittit Deus: cum
,, id quod videt homo etiam ab oculis poteſt auferri, etiam poſſeſſum poteſt amitti;
,, id autem quod promittit Deus, nec oculo carnis videri interim poteſt, & cum
,, quiſque ad Dei promiſſa pervenerit, non timet ne amittat, quia nemo eſt po-
,, tentior illo qui dedit. Itaque, Fratres *Hærete charitate promiſſis Dei; & non*
,, *vos ſuperabunt cupiditates ſæculi*. Rurſum timoris tentatio advenit; Dicit tibi
,, quiſque, Dic pro me falſum teſtimonium. Primo promittit: ſed cum non dece-

„ perit, ſi forte præponas promiſſa Dei pollicitationi hominum, non vincit cu-
„ piditas: per comminationem tentat, & incipit minari horribilia. Potens eſt
„ forte in civitate, potens in ſeculo, videtur poſſe facere quod minatur. Vin-
„ cit te timor præſentis mali: quod & poſſet a te utique Deus avertere, ſi hoc illi
„ videretur prodeſſe tibi: & ſi nollet avertere, intelligere deberes, quia non tibi
„ permitteret evenire, niſi & hoc ſciret prodeſſe tibi. Avertit ignem a tribus
„ Pueris idem Deus. Numquid mutatus eſt Deus, quia non avertit gladium a
„ Martyribus? Idem ipſe fuit Deus trium Puerorum, qui fuit Machabæorum. Illi
„ de igne evaſerunt, illi ignibus cruciati ſunt: utrique tamen in Deo ſempiterno
„ vicerunt. Non enim aut illi vita iſta temporali delectabantur, aut illi minis
„ temporalibus frangebantur. Itaque noli timere hominem minantem tibi. Quid
„ eſt enim homo? *Vanitati ſimilis factus eſt, dies ejus ſicut umbra prætereunt.* Aut
„ non tibi nocebit, & ante tranſibit illa umbra, quam ad te aculeus ejus tranſire
„ potuerit; potens eſt enim Deus: aut ſi permiſſus fuerit nocere, *ad tempus no-
cebit umbræ tuæ, id eſt, rei tranſitoriæ tuæ, vitæ temporali tuæ, vitæ veteri tuæ.*"
*Uſque enim ad ultimum mortis portamus aliquid veteris hominis. Temporalem
vitam ille nocere poteſt, æternam tibi vitam nemo poteſt auferre. Tollet tibi impe-
dimenta quibus hic teneris, & hærebis Deo, cui te jam præmiſſa ſpe, charita-
te colligaveras.* Propterea in Pſalmis elegantiſſime dicitur de homine malo:
Pſ. 51. 4. „ *Sicut novacula acuta feciſti dolum.* Sic illi inſultat Spiritus Dei. Quid ad-
„ tendit in novacula? Non quia occidi homines de novacula poſſunt: ſed ad
„ quam rem facta eſt novacula. Facta eſt autem ad radendos capillos. Quid
„ tam ſuperfluum in corpore quam capilli? Quanta inſtantia, quanto ſtudio,
„ quanta cautela, quanta intentione acuitur, ut radat capillum?" Sic & homo
„ malus tollit ſe in patrem, cogitat, recogitat, excogitat, ponit fraudem ſu-
„ per fraudem, quærit machinationem, miniſtros parat, falſos teſtes compa-
„ rat, acuit novaculam. Quid facturus juſto. niſi ſuperflua raſurus?

Venerab. Beda l. 4. in Lucam. Nihil eſt opertum quod non revelabitur, neque abſconditum quod non ſcie-
tur. „ Quod non ſolum in futuro, quando cuncta cordium abſcondita profe-
„ rentur ad lucem, ſed & in præſenti tempore poteſt congruenter accipi:
„ Quoniam quæ inter tenebras quondam preſſurarum, carcerumque umbras
„ vel locuti, vel paſſi ſunt Apoſtoli, nunc clarificata per orbem Eccleſia, le-
S. Aug. l. Q. in Mat. Q. 2. „ ctis eorum Actibus publice prædicantur. Clariora ſunt nomina Piſcatorum,
quam nomina Imperatorum. Admirabiliora illorum geſta, quam iſtorum tro-
phea. *Quod dico vobis in tenebris*, ideſt, *cum adhuc in timore carnali eſtis;
quia in tenebris eſt timor*: dicite in lumine, *hoc eſt in fiducia veritatis, acce-
pto Spiritu Sancto.* Et quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta, *id eſt,
quod in ſecreto auditis, calcato carnis domicilio prædicate.*

17. *Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occi-
dere: ſed potius timete eum, qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam.*
„ Timeamus, ut non timeamus. Timor videtur ad ignaviam pertinere: Ti-
„ mor infirmorum videtur eſſe, non fortium. Sed videte quid ait Scriptura:
Prov. 14. 26. „ *Timor Domini ſpes fortitudinis.* Prudenter timeamus ne inaniter timeamus.
S. Aug. ſerm. 65. al. 13. inter additos a Pariſ. „ Martyres ſancti timendo non timuerunt; quia Deum timendo, homines con-
„ tempſerunt. Quid enim ab hominibus homini metuendum eſt? Et quid eſt
„ unde alterum terreat, homo hominem? Terret, & dicit, Occido te: & non
„ timet, ne cum minatur, prius moriatur. Occido (inquit) Quis dicit? Cui
„ dicit? Duos audio, unum terrentem, alterum metuentem: quorum unus eſt
„ potens, alter infirmus, ſed ambo mortales. Quid ſe ergo extollit in honore
„ inflatior poteſtas, in carne æqualis infirmitas? Securus minetur mortem, qui
„ non timet mortem. Si vero unde terret, timet; attendat ſe, & ei cui minatur
„ comparet ſe. Inveniat in eo cui minatur, parem conditionem; & a Domino
„ ſimul

„ ſimul cum illo petat miſerationem. Homo eſt enim, & homini minatur,
„ creatura creaturæ: ſed una inflata ſub Creatore, altera fugiens ad Creato-
„ rem. Dicat ergo fortiſſimus Martyr, ſtans homo ante hominem: „ Non
„ timeo, quia timeo. Tu quod minaris, ſi ille nolit, non facis: quod autem ille
„ minatur, ut faciat a nullo impeditur. Denique tu quod minaris, & ſi permit-
„ teris, quid facis? Uſque ad carnem ſævis, anima tuta eſt. Non occides
„ quod non vides: viſibilis viſibilem terres. Habemus ambo inviſibilem Crea-
„ torem, quem ſimul timere debeamus; qui hominem ipſum ex viſibili & in-
„ viſibili creavit, viſibilem de terra fecit, inviſibilem flatu ſuo animavit. Sub-
„ ſtantia ergo inviſibilis, hoc eſt, anima, quæ jacentem terram erexit de ter-
„ ra, non timet cum percutis terram. Potes ferire habitaculum, numquid ha-
„ bitatorem? Fugit percuſſo vinculo colligatus, & erit id occulto coronatus.
„ Quid ergo minaris, qui animæ nihil facere potes? Per meritum ejus cui fa-
„ cere nihil potes, reſurget cui facere aliquid potes. Per meritum enim ani-
„ mæ reſurget & caro, & habitatori reddetur, jam non ruitura, ſed manſura.

*Sed potius timete eum, qui poteſt & animam & corpus perdere in gehen-
nam*. Poteſt mori anima, & immortalis eſt. Quomodo immortalis eſt? Quia
„ ſemper aliqua vita eſt, quæ in illa numquam extinguitur. Quomodo mori-
„ tur? Non ut non ſit vita, ſed amittendo vitam. Etenim anima & vita eſt a-
„ licui rei, & habet etiam ipſa vitam ſuam. *Vita corporis anima eſt; vita animę
Deus eſt. Sicut adeſt vita corpori, id eſt, anima, ne moriatur corpus: ſic debet
adeſſe vita animæ, hoc eſt Deus, ne moriatur anima. Corpus quomodo moritur?
Anima deſerente. Anima, inquam, deſerente, moritur corpus, & jacet cadaver
paulo ante appetibile, modo aſpernabile. Inſunt membra, oculi, aures: ſed hæ
feneſtræ ſunt domus, habitator abſceſſit ... Vivit corpus, & impius eſt, infide-
lis eſt, ad credendum durus, ad corrigendos mores ferreus: vivente corpore mor-* 1.Tim 5. 6.
*tua eſt anima per quam corpus vivit ... Ambulant pedes, intelligo corpus vi-
vere. Sed quo ambulant? Ad adulterium. Ergo mortua eſt anima. Sic enim* Sap. 5. 11.
veraciſſima Scriptura dixit, Mortua eſt vidua quæ in deliciis vivit. *Cum mul-
tum interſit inter delicias & adulterium, quomodo poteſt anima, quæ in deliciis
mortua dicitur, in adulterio vivere? Mortua eſt ... Cum audio loquentem, in-
telligo quia corpus vivit; quæro quid loquatur, utrum & anima vivat? Men-
dacium loquitur. Si mendacium loquitur, ergo mortua eſt.* Os quod mentitur,
occidit animam ... *An vero non in te ſunt viſcera miſerationis Chriſtianæ; ut* Iſai 26. 10
*plangas corpus, a quo deceſſit anima, & non plangas animam, a qua receſſit
Deus?* Hoc tenens Martyr, reſpondeat comminatori: Tu vis ferire corpus
meum, vis ut cum timeo ne ferias corpus meum, & recedat inde anima
„ mea, ego feriam animam meam, & recedat inde Deus meus? Non ergo ti-
„ meas, Martyr, gladium percuſſoris: linguam tuam time, ne tu te percu-
„ tias, & occidas non carnem, ſed animam. Inde ergo Dominus, *Qui poteſt
& animam & corpus perdere in gehennam*. Quomodo? *Mors corporis, ſempi-
terna pęna: Mors animæ Dei abſentia*. Vis noſſe quæ ſit mors animæ? Intelli-
ge Prophetam dicentem: *Impius non videbit gloriam Dei*. Timeat ergo ani-
„ ma mortem ſuam, & non timeat mortem corporis ſui. Quia ſi timuerit *S. Aug. l. 14.*
„ mortem ſuam, & vixerit in Deo ſuo, non eum offendendo, & a ſe repel- *contra Fau-*
„ lendo, merebitur in fine recipere corpus ſuum; non ad pœnam æternam, *ſtum c. 12.*
„ ſicut impii; ſed ad vitam æternam, ſicut juſti.

Nolite timere eos qui occidunt corpus, &c. Hoc eſt, *Nolite timere maledictum
corporalis mortis, quod temporaliter ſolvitur: ſed timete maledictum ſpiritalis* *S. Hil. Tract.*
mortis, per quod anima in æternum cum ſuo corpore cruciatur. *in Pſ. 52.*

Nolite timere eos qui occidunt corpus, &c. „ Impius ergo timor eſt, cum
„ quæ non timenda ſunt timentur, & quæ timenda ſunt non timentur. Et

T 2 „ ple-

„ plerumque nos tamquam pro debita officii religione pie adulari Regibus e„ xiſtimamus, quia in corpus noſtrum ſit his aliquid poteſtatis: quibus nihil „ ultra de nobis licet, quam latroni, quam febri, quam incendio, quam nau„ fragio, quam ruinæ. His enim caſibus corporum pro ſumma poteſtate deſæ„ viunt: & propter brevem dolorem libertatem Eccleſiæ, ſpei noſtræ fiduciam, „ confeſſionem Dei addicimus; punitorem perditoremque in igne judicii & cor„ poris & animæ noſtræ Deum non timentes, & æternis divinæ ultionis pœ„ nis momentanea atque abolenda ſupplicia præferentes; dum placere nos i„ pſis, & in eorum gratia permanere famulatu impio gloriamur.

S. Aug. En. in Pſ. 69.

Nolite timere eos qui occidunt corpus. *Chriſtus non ſolum verbo, ſed etiam exemplo abſtulit omnem timorem Verbo dicens*, Nolite timere eos qui corpus occidunt, *exemplo, faciens quod verbo præcepit; ut nec eorum verberantium manus vellet devitare, nec alapas percutientium, nec ſalivas conſpuentium, nec coronam de ſpinis imponentium, nec crucem interficientium. Nihil horum vitare voluit, cui nihil opus erat propter eos quibus hoc opus erat, faciens ægrotis de ſe ipſo medicamentum.*

S. Aug. En. in Pſ. 79.

Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: „ Anima tua non morietur, niſi tu eam volueris occidere. Perimat aliena iniquitas „ carnem tuam, dum ſervet veritas animam tuam. Si autem a veritate reſilie„ ris, quid tibi amplius facturus eſt inimicus, quam tu tibi ipſe facis? Inimicus „ ſæviens carnem poteſt occidere; tu autem dicendo falſum teſtimonium, animam „ occidis... Itaque ad omne recte factum amor & timor ducit. Ut facias bene, a„ mas Deum, & times Deum: Ut facias male, amas mundum, & times mun„ dum. Hæc duo convertantur ad bonum: Amabas terram, ama vitam æter„ nam: Timebas mortem, time gehennam. Quicquid tibi iniquo promiſerit Mun„ dus, numquid poteſt dare quantum dabit juſto Deus? Quicquid tibi juſto mi„ natus fuerit Mundus, numquid poteſt facere quod facit iniquo Deus? Bene qui„ dem tu nihil aliud vis quam ut bene tibi ſit; & in eo quod times, non vis ut „ male tibi ſit: ſed non in ea regione quæris, in qua quærendum eſt. Bonum „ eſt quod vis, ſed tolera quod non vis, ut aſſequaris quod vis.

S. Aug. En. in Pſal. 54

Nolite timere eos qui occidunt corpus. *Vita noſtra dilectio eſt. Si vita dilectio, mors odium eſt. Cum cœperit homo timere ne oderit quem diligebat, mortem timet, & acriorem mortem, & interiorem mortem qua occiditur anima, non corpus. Attendebas hominem ſævientem in te; quid erat facturus, contra quem tibi ſecuritatem tuus Dominus dederat, dicens*, Nolite timere eos qui corpus occidunt? *Ille ſæviendo corpus occidit, tu odium habendo animam occidiſti: & ille corpus alienum, tu animam tuam.*

18. *Nonne duo paſſeres aſſe væneunt? Et unus ex illis non cadit ſuper terram ſine Patre veſtro? Veſtri autem capilli capitis omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere multis paſſeribus meliores eſtis vos.* Quod viliſſimum homines putant, Domini Providentia gubernatur, quanto magis homo, præcipua divini ingenii cura? Quanto magis juſti, quos Deus ut amicos habet? Nihil certe detrimenti ipſis inferri ab improbis poteſt, *Nam quod diligunt, & unde beati ſunt, auferre illis nemo poteſt. Cruciatus vero corporis malas animas miſerabiliter affligit. Bonas autem fortiter purgat.*

S. Aug. l. de Agone Chriſtiano c. 7. S. Hil. in c. 10. Matt. n. 18.

Nonne duo paſſeres eſſe væneunt? &c. Paſſeres duos tropologice S. Hilarius interpretatur corpus & animam. „ Quæ ſub peccato, *inquit*, vendita ſunt, re„ demit ex Lege Chriſtus: ergo quod venditur, corpus atque anima eſt; & cui „ venditur, peccatum eſt: quia Chriſtus & de peccato redemit, & animæ ac „ corporis eſt Redemptor. Qui igitur duos paſſeres aſſe væneunt, ſe ipſos peccato „ minimo væneunt, natos ad volandum, & ad cælum pennis ſpiritalibus efferen„ dos. Sed capti pretiis præſentium voluptatum, & ad luxum ſæculi venales, „ totos ſe talibus actionibus nundinantur. Sed quærendum eſt quomodo unum

„ ex

Digitized by Google

„ ex illis eſt, quod ſine voluntate Dei non cadet. Dei voluntas eſt, ut unum „ ex illis magis evolet, ſed Lex ex conſtitutione Dei profectà decernit unum „ ex eis potius decidere. Quemadmodum autem ſi evolarent, unum eſſent, id „ eſt, corpus in naturam animæ tranſiſſet, & gravitas illa terrenæ materiæ in „ profectum & ſubſtantiam animæ aboleretur, fieretque corpus potius ſpiritale: „ ita peccatorum pretio venditis, in naturam corporum animæ ſubtilitas ingraveſcit, & terrenam contrahit ex vitiorum ſorde materiem, ſitque unum „ ex illis quod tradatur in terram. Plurimis autem eos anteſtare paſſeribus „ cum dicit, oſtendit multitudini Infidelium electionem Fidelium præeſſe: „ quia his caſus in terram ſit, illis volatus in cælum.

Sed & capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt. *Mundus interfector eſt corporis mei, ſed* Dominus ſuſceptor eſt animæ meæ. „ Et quid mihi obeſt, „ cum ſit Dominus ſuſceptor animæ meæ, quid Mundus interfector eſt corporis mei? Quid perdidi, quid amiſi? Quando Dominus ſuſceptor eſt animæ „ meæ, erit & reſtitutor corporis mei. Quid mihi deerit, ſi membra mea dilaceret inimicus, quando capillos meos dinumerat Deus? Exhortans Martyres „ ſuos Chriſtus, ne ab inimicis perſecutoribus aliquid formidarent, *Capilli*, inquit, *veſtri omnes numerati ſunt*. Timebo ergo de damno membrorum, quando „ ſecuritatem accepi de numero capillorum? Ergo dicamus ex fide, dicamus in „ ſpe, dicamus flagrantiſſima charitate, Si Deus pro nobis, quis contra nos? „ Sed & capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt. *Qui numerat capillos capitis ſui? Multo minus peccata, quæ excedunt numerum capillorum. Minuta videntur, ſed multa ſunt*. Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui ut viderem. Multiplicatæ ſunt ſuper capillos capitis mei. *Præcaviſti magna, Jam non facis adulterium, jam non facis homicidium, non rapis res alienas, non blaſphemas, non dicis falſum teſtimonium: Moles iſtæ ſunt peccatorum. Magna præcaviſti, de minutis quid agis? An non times minuta? Projeciſti molem, vide ne arena obruaris*. Venialia peccata veluti capilli ſunt, ſuperflui vanique affectus, quibus rebus terrenis nimium adhæremus; ſed timendum, ſi capillos iſtos creſcere & luxuriare ſinamus, nec pœnitentiæ novacula eradere curemus, ne ſimile quid nobis contingat caſui infelicis Abſalonis. Cum mulo inſidens tranſiret ſubter condenſam quercum & magnam, cæſaries ejus quercui adhæſit, manſitque ſuſpenſus, pertranſeunte mulo. Quod cum Joab Duci exercitus Davidis renuntiatum eſſet, currit ille ad quercum, tres lanceas ferens in manu ſua, & infixit eas in corde Abſalon. Idem ſæpe contingit homini venialia peccata negligenti. Hæret affectibus ſuis rei cuipiam terrenæ, velut quercui denſæ, & magnæ, ibi ſuſpenſus manet inter cælum & terram. Id animadvertens diabolus, tres lanceas in ejus corde figit, gravioribus tentationibus animum ejus pulſat, eique gratiæ vitam eripit.

S. Aug. ſer. 334. alias 48. de Sanctis.

Rom. 8. 31.

S. Aug. Enarrat. in Pſ. 39.

2. Reg. 18.

19. *Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patrem meo, qui in cælis eſt: Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis eſt*. Non Apoſtolos tantum, ſed Chriſtianos omnes ſpectat hæc Domini ſententia. Credere ſatis non eſt ad ſalutem, niſi fidem noſtram & verbis teſtemur & factis: *Corde enim creditur ad juſtitiam: ore autem confeſſio fit ad ſalutem*. Heu, quam lugendi Chriſtiani, qui *Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant*! Sunt & qui corde negent, quod verbis & externis operibus confitentur. Hypocritæ, de quibus Deus per Iſaiam: *Populus hic labiis me honorat* (inquit) *cor autem eorum longe eſt a me*. Contra vero David, Deum in ſpiritu & veritate adorans: *Ecce*, inquit, *labia mea non prohibebo, Domine tu ſciſti*: & rurſus: *Credidi propter quod locutus ſum*. Hoc eſt, perfecte credidi. Non enim perfecte credunt, qui quod credunt loqui nolunt. Propter hoc locutus eſt Martyr, quia

Rom. 10.

Tit. 1. 16

Pſal. 39.

Pſal. 117.

Digitized by Google

S. Aug. Enarrat. in Pſ. 115.

credidit. „ Simul enim credidit & quod præmium loquendo ſperare & quam pœnam tacendo timere deberet. *Credidi propter quod locutus ſum: Ego autem humiliatus ſum nimis*. Paſſus eſt enim multas tribulationes propter verbum quod fideliter tenebat, fideliter impendebat, & humiliatus eſt nimis. Quod illi timuerunt, qui amaverunt gloriam hominum magis, quam Dei. Verum cur addidit, *Ego autem humiliatus ſum nimis*, niſi quia homo humiliari poteſt ab iis qui veritati contradicunt, non ipſa veritas quam credit & loquitur. *Ego dixi in exceſſu meo, omnis homo mendax*. Exceſſum pavorem dicit, quem comminantibus perſecutoribus & impendentibus paſſionibus cruciatus, aut mortis, humana infirmitas patitur. Conterritus enim reſpexit infirmitatem ſuam, & vidit non de ſe ſibi eſſe præſumendum. Quantum enim ad ipſum hominem pertinet, mendax eſt; ſed gratia Dei verax effectus eſt, ne preſſuris inimicorum cedens non loqueretur quod crediderat, ſed negaret, ſicut Petro accidit, quoniam de ſe præſumpſerat, & docendus erat de homine non eſſe præſumendum. Et ſi de homine non debet quiſque præſumere, utique nec de ſe ipſo, quia homo eſt. Bene ergo iſte vidit in pavore ſuo omnem hominem eſſe mendacem: quia & illi qui nullo pavore vaneſcunt, ne perſequentibus cedendo mentiantur, muneribus Dei tales ſunt, non viribus ſuis. Proinde veriſſime dictum eſt, *Omnis homo mendax*; ſed Deus verax, qui ait, *Ego dixi, Dii eſtis, & filii excelſi omnes: Vos autem ſicut homines moriemini, & ſicut unus de Principibus cadetis*. Conſolatur humiles. & implet eos, non ſolum fide credendę, ſed etiam fiducia prędicandę veritatis, ſi perſeveranter ſubdantur Deo, nec imitentur unum ex Principibus diabolum, qui in veritate non ſtetit, & cecidit. Si enim omnis homo mendax, in tantum non erunt mendaces, in quantum non erunt homines, quoniam Dii erunt, & filii Altiſſimi. Sed quærit, quid retribuet Domino, & non invenit, niſi ex eis quæ ipſe Dominus retribuit. *Calicem*, inquit, *ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo*. O homo, peccato tuo mendax, dono Dei verax, & ideo jam non homo; quis tibi dedit calicem ſalutaris, quem accipiens & invocans nomen Domini, retribues ei pro omnibus quæ retribuit tibi? Quis niſi ille qui ait, *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?* Quis tibi dedit imitari paſſiones ſuas, niſi qui pro te paſſus eſt prior? *Ideoque pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum ejus*. Emit eam Sanguine ſuo, quem prior fudit pro ſalute ſervorum, ne pro Domini nomine ſervi fundere dubitarent, quod tamen eorum, non Domini utilitati proficeret. Eorum omnino utilitati prodeſt, quod Chriſtum coram hominibus confeſſi ſunt, ſiquidem Chriſtus eos confitebitur, pro ſuis agnoſcet, laudabit, coronabit coram Patre ſuo in gloria cæleſti. *Tunc laus erit unicuique a Deo*.

Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & eum coram Patre meo.

1. Cor. 4. 5.

A Chriſto negari, idem eſt ac ab ipſo rejici, reprobari, damnari: *Novit enim Dominus qui ſunt ejus*. Nunc ergo Chriſtum confiteamur, & ſermone & opere, ut fidem ejus, quam lingua noſtra loquitur, etiam moribus vita fateatur.

S. Amb. Enarrat. in Pſ. 39.

„ Dicant labia quod habet cor: hoc contra timorem. Habeat cor quod dicunt labia: hoc contra ſimulationem. Aliquando enim timor eſt, & non audes dicere quod noſti, quod credis: Aliquando ſimulatio eſt, dicis, & non habes in corde. Conſentiant labia tua cordi tuo. Quærens pacem a Deo, tibi ipſe eſto pacatus: Non ſit inter os tuum & cor tuum mala rixa. *Martyres ſancti* in Eccleſia Catholica nihil habentes ſimulationis, compaginati junctura unitatis, confeſſi ſunt Chriſtum: caput quod præceſſerat, ſicut membra ſequi concupierunt. Sed qui concupierunt? In tormentis patientes, in confeſſione fideles, in ſermone veraces. Jaculabantur enim in ora interrogantium ſe ſagittas Dei, & vulnerabant ad iram: multos vulneraverunt & ad ſalutem. *Hęc omnia proponamus nobis, intueamur, imitari optemus.*

„ Hæc

„ Hęc ſunt ſpectacula Chriſtiana, hæc videt deſuper Deus, ad hæc hortatur, ad „ hæc adjuvat, his certaminibus pręmia proponit & donat. Ecce labia mea non prohibebo. *Vide ne timeas, & prohibeas labia tua.* Domine, tu ſciſti, *quia eſt & in corde, quod ſonat, & in labiis.* In Mundo, in medio nationis pravæ annuntianda Dei juſtitia, prædicanda veritas eſt, Lex Dei propugnanda, confeſſio fidei edenda verbo, & operibus. De Evangelio, de Chriſtiana pietate, de Chriſti Cruce nequaquam erubeſcendum eſt. Cum Propheta dicendum, *Quoniam propter te ſuſtinui opprobium: operuit confuſio faciem meam.* S. Aug. legit, *Operuit irreverentia faciem meam.* Irreverentia quaſi impudentia eſt. Oportet ut habeat Chriſtianus irreverentiam iſtam, quando venerit inter homines quibus diſplicet Chriſtus. Si erubuerit de Chriſto, delebitur de libro viventium. Opus eſt ergo ut „ habeas irreverentiam, quando tibi de Chriſto inſultatur; quando dicitur, Cul- „ tor Crucifixi, adorator male mortui, venerator occiſi: Hic ſi erubueris, mor- „ tuus es. Sententiam quippe ipſius vide, qui neminem fallit: *Qui me erubuerit coram hominibus, & ego erubeſcam eum coram Angelis Dei.* Obſerva ergo tu: *Frontoſus eſto, quando audis opprobrium de Chriſto. Quid times fronti tuæ, quam ſigno Crucis armaſti?* Salvus ſum, inquit Tertullianus, ſi non confundar de Do- „ mino meo. Alias non invenio materias confuſionis, quæ me per contemptum „ ruboris probent bene impudentem, & feliciter ſtultum, *Crucifixus eſt Dei Fi-* „ *lius: non pudet, quia pudendum eſt.*

Pſal. 68. 8.
S. Aug Enarrat. in hunc Pſal. ſerm. 1.
Tertull lib. de Carne Chriſti c 5.

20. *Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram: Non veni pacem mittere, ſed gladium. Veni enim ſeparare hominem adverſus patrem ſuum, & filiam adverſus matrem ſuam, & nurum adverſus ſocrum ſuam. Et inimici hominis, domeſtici ejus.* Pax alia fructus eſt charitatis, vera pax, quam dat Chriſtus; alia cupiditatis, falſa pax, qua homo in rerum terrenarum fruitione, in deliciis carnis, in vitiis conquieſcit: hanc deſtruit Chriſtus, verbi ſui gladio nos ſeparans a rebus omnibus, affectibus, perſonis, etſi conjunctiſſimis, quæ nobis impedimento ſunt ad ſalutem. *Non veni pacem mittere, ſed gladium.* Quia videlicet præcipua ſingulariſque pax tunc præſtatur, quando quod „ tabo vel ſanie corruptum eſt, abſcinditur atque projicitur; quando factioſa „ & improba pars repellitur, aut omnino deſtruitur: ſic certe cælis terra con- „ jungi poteſt. Nam & Medicus hoc modo reliquum corpus facile conſervat, „ ſi quod reduci ad ſanitatem non poteſt, exciderit atque abjecerit: & Mi- „ litiæ Dux ad ſolvendam militum conſpirationem, alterum in alterum con- „ citat. Sic in turre illa factum videmus, quando pernicioſa illa pax per ſa- „ lutarem vocis diſſonantiam diſſoluta, tranquillam atque laudabilem pacem „ reddidit. Sic etiam Paulus eos, qui adverſus ſe conſpirabant, dividebat at- „ que diſſipabat. Tempore vero ipſius Naboth concordia illa quovis bello fuit „ atrocior. Nec enim ſemper concordia laudanda, cum etiam latrones ma- „ gna inter ſe concordia conſpirare ſciamus. Non igitur ex propoſito Chri- „ ſti, ſed ex mente animoque hominum vitioſo bellum erumpit. Nam ipſe „ certe vellet, ut omnes uno conſenſu veram pietatem amplecterentur: verum „ quoniam reſiſtunt atque reluctantur, bellum prorumpit.

S. Jo. Chryſ. Hom. 36. in Matth.
Act. 9. 15. 3. Reg. 2. 1.

Non veni pacem mittere, ſed gladium. „ Sermo Dei gladius bis acutus. „ Unde bis acutus? Dicit de temporalibus, dicit de æternis. In utroque probat, „ quod dicit, & eum quem ferit, ſeparat a Mundo. Nonne ipſe eſt gladius, „ de quo Dominus dicit, *Non veni pacem mittere in terram, ſed gladium?* „ Attende quomodo venit disjungere, quomodo venit ſeparare. Disjungit ſan- „ ctos, disjungit impios, ſeparat a te, quod te impedit. Filius vult ſervire Deo, „ pater non vult: venit gladius, venit ſermo Dei, dividit filium a patre. „ Filia vult, mater non vult: gladio dividuntur ab invicem. Nurus vult, ſo- „ crus non vult: Veniat gladius bis acutus, afferat promiſſionem vitæ præ- „ ſentis & futuræ, conſolationem temporalium, æternorum perfruitionem. Ec-

Matt. 10. 34.
S. Auguſt. Enarr. in Pſal. 149.

,, ce gladius ex utraque parte acutus, promittens temporalia & æterna. In
,, quo nos fefellit? Nonne Eccleſia Dei per totum Mundum non erat? Ecce
,, eſt. Antea legebatur, & non videbatur: modo ſicut legitur, ita cernitur.
,, Quicquid temporaliter nobis promiſſum eſt, ad unam partem gladii perti-
,, net: Quicquid in ſempiternum, ad alteram partem gladii pertinet. Habes
,, ſpem futurarum rerum, habes conſolationem præſentium, noli retrahi ab
,, eo qui vult retrahere: Pater, mater, ſoror, uxor, amicus ſit, non te retra-
,, hat; & utilis tibi erit gladius bis acutus. Utiliter te ille ſeparat, male te
,, tu conglutinas. Venit ergo Dominus noſter ferens gladium bis acutum, pro-
,, mittens æterna, implens temporalia. Duo Teſtamenta ad gladium bis acu-
,, tum pertinent: Vetus Teſtamentum terrena promittit, Novum æterna. In
,, utroque ſermo Dei verax inventus eſt, ut gladius bis acutus. De gladio
,, maligno erue me (*inquit David*). *De gladio*, non ſufficit; addit, *maligno*.
S. Auguſt. Enarr. in Pſalm. 143.
,, Procul dubio eſt gladius benignus. Quis eſt gladius benignus? De quo Do-
,, minus dicit, *Non veni pacem mittere in terram, ſed gladium*. Separaturus
,, enim erat fideles ab infidelibus, filios a parentibus, & ceteras neceſſitudi-
,, nes diremturus, gladio putredinem abſcindente, membra autem Chriſti ſa-
,, nante. Eſt ergo benignus gladius bis acutus, utroque acumine præpotens
,, Veteris & Novi Teſtamenti, narratione præteritorum, & promiſſione fu-
,, turorum. Eſt ergo iſte gladius benignus: Ille autem malignus eſt, quo illi
,, loquuntur vanitatem; quia benignus eſt, quo Deus loquitur veritatem.

Et inimici hominis, domeſtici ejus. Sæpe ſaluti noſtræ magis nocent, qui nobis intimius ſunt conjuncti. Parentes ſæpe ſentimus parricidas. Pater inimicus eſt filii, cum inſtitutione & educatione prava, amore inordinato, indulgentia nimia, ipſum corrumpi ſinit, & malos habitus contrahere, cum vitæ Chriſtianæ officia ipſum docere negligit. Filius inimicus eſt patris, cum ipſi occaſio eſt, aut incitamentum ad divitias malis artibus quærendas & congregandas, ut ipſum in ſæculo promoveat, ac fortunatum reddat. Mater filiæ inimica eſt, cum ipſam Mundi ingenio ac moribus conformat, & in luxu ac vanitate inſtituit. Filia matris inimica eſt, cum ab ea obtinet ut ſpectacula, choræas, virorumque cœtus frequentet. Dominus famulorum inimicus eſt, cum ſalutem illorum non curat:
S. Aug. l. 19. de Civitate Dei, cap. 5.
,, Famulus domini, cum ejus vitiis & cupiditatibus ſervit. Sic *Inimici hominis*,
,, *domeſtici ejus*. Nullæ ſunt occultiores inſidiæ, quam hæ quæ latent in ſimula-
,, tione officii, aut in aliquo neceſſitudinis nomine. Nam eum qui palam eſt
,, adverſarius, facile vitando cavere poſſis: hoc vero occultum, inteſtinum, ac
,, domeſticum malum non ſolum exiſtit, verum etiam opprimit, antequam
,, proſpicere atque explorare potueris. Propter quod etiam divina vox illa, *Et*
,, *inimici hominis, domeſtici ejus*, cum magno dolore cordis auditur: Quia etſi
,, quiſque tam fortis ſit, ut æquo animo perferat; vel tam vigilans, ut provido
,, conſilio caveat, quæ adverſus eum molitur amicitia ſimulata: eorum tamen
,, hominum perfidorum malo, cum eos eſſe peſſimos experitur, ſi ipſe bonus eſt,
,, graviter excrucietur neceſſe eſt; ſive ſemper mali fuerint, & ſe bonos finxe-
,, rint, ſive in iſtam malitiam ex bonitate mutati ſint. Si ergo domus commune
,, perfugium in his malis humani generis tuta non eſt, quid civitas, quæ quanto ma-
,, jor eſt, tanto forum ejus litibus & civilibus & criminalibus plenius, etiamſi quie-
,, ſcant non ſolum turbulentæ, verum ſæpius & cruentæ ſeditiones ac bella ci-
,, vilia, a quorum eventis ſunt aliquando liberæ civitates, a periculis numquam?

21. *Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non eſt me dignus: & qui amat filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus*. Dei amorem omnibus affectibus noſtris dominari oportet: Chriſtum, ejuſque Legem ac gloriam omnibus neceſſitudinibus præponi. *Ordinavit in me charitatem* (ait Sponſa.) Hic ordo in omni affectu neceſſarius eſt. *Ama poſt Deum patrem, ama matrem, ama filios. Si autem neceſſitas venerit, ut amor parentum ac filiorum Dei amori* com-

Cant. 2.
S. Hier. in hunc locum

comparetur, & non poſſit utrumque ſervari, odium in ſuos, pietas in Deum ſit.

„ Recordare tyrocinii tui diem, quo Chriſto in Baptiſmate conſepultus, in *Idem Epiſt. 1 ad Helio-dorum.*
„ Sacramenti verba juraſti, pro nomine ejus non te patri parciturum eſſe, non
„ matri. Ecce adverſarius in pectore tuo Chriſtum conatur occidere: ecce do-
„ nativum, quod militaturus acceperas, hoſtilia caſtra ſuſpirant. Licet parvu-
„ lus ex collo pendeat nepos: licet ſparſo crine & ſciſſis veſtibus, ubera qui-
„ bus te nutrierat, mater oſtendat: licet in limine pater jaceat: per calcatum
„ perge patrem; ſiccis oculis ad vexillum Crucis evola. Solum pietatis genus eſt in
„ hac re eſſe crudelem ... Facile rumpit hæc vincula amor Dei, & gehennæ ti-
„ mor. At contra, Scriptura præcipit parentibus obſequendum. Sed quicum-
„ que eos ſupra Chriſtum amat, perdit animam ſuam. Gladium tenet hoſtis ut
„ me perimat: & ego de matris lachrymis cogitabo?

Qui amat patrem, aut matrem plus quam me, non eſt me dignus. „ Quicum-
„ que, non dico uxorem, cujus etiam commixtione carnis ad carnalem uti- *S. Aug. l. 13. de Civ. Dei c. 26.*
„ tur voluptatem, ſed ipſa quæ ab hujuſmodi delectationibus aliena ſunt nomi-
„ na pietatis, humano more carnaliter diligendo, Chriſto anteponit, non eum
„ habet in fundamento; & ideo non per ignem ſalvus erit, ſed ſalvus non e-
„ rit, quia eſſe cum Salvatore non poterit, qui de hac re apertiſſime loquens,
„ ait: *Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non eſt me dignus: & qui*
„ *amat filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus:* Verum qui has neceſſitudi-
„ nes ſic amat carnaliter, ut tamen eas Chriſto Domino non præponat malitque
„ ipſis carere quam Chriſto: ſi ad hunc fuerit articulum tentationis adductus,
„ per ignem ſalvus erit: quia ex earum amiſſione tantum neceſſe eſt urat do-
„ lor, quantum hæſerat amor. Porro qui patrem, matrem, filios, filias ſecun-
„ dum Chriſtum dilexerit, ut ad ejus Regnum obtinendum, eique cohæren-
„ dum illis conſulat, vel hoc in eis diligat, quod membra ſunt Chriſti, ab-
„ ſit, ut iſta dilectio reperiatur in lignis, fœno, & ſtipula conſumenda, ſed pror-
„ ſus ædificio aureo, argenteo, gemmeo deputabitur. Quomodo autem poteſt
„ eos plus amare quam Chriſtum, quos amat utique propter Chriſtum?

Amores duo in hac vita ſecum in omni tentatione luctantur, amor ſæculi, & amor Dei; & horum duorum qui vicerit, illuc amantem tamquam pondere trahit. Venit Chriſtus mutare amorem, & de terreno facere vitæ cæleſtis amatorem: homo propter nos factus, qui nos homines fecit; & aſſumens homines Deus, ut homines faceret Deos ... Hoc amore accenſis, vel potius ut accendantur, hoc dicit, „ Qui amat patrem aut matrem ſuper me, non eſt me dignus, *S. Aug. ſer. 343. al. 31. ex additis a Sirmondo*
„ *&c.* Amorem parentum, uxoris, filiorum, non abſtulit, ſed ordinavit. Non
„ dixit, qui amat, ſed *Qui amat ſuper me*. Ama patrem, ſed noli ſuper Do-
„ minum: ama genitorem, ſed noli ſuper Creatorem. Pater genuit, ſed non
„ ipſe formavit. Nam quis, aut qualis ſibi naſciturus eſſet, cum ſeminaret, i-
„ gnoravit. Pater nutrivit, ſed non de ſuo pater panem eſurienti inſtituit. Po-
„ ſtremo quicquid tibi pater reſervat in terra, decedit ut ſuccedas, vitæ tuæ lo-
„ cum faciet morte ſua. Pater autem Deus, quod tibi ſervat, ſecum ſervat; ut
„ hæreditatem cum ipſo poſſideas Patre, nec eum deceſſorem quaſi ſucceſſor
„ expectes, ſed inhæreas ſemper manſuro ſemper in illo manſurus. Ama ergo
„ patrem, ſed noli ſuper Deum tuum. Ama matrem tuam, ſed noli ſuper Ec-
„ cleſiam, quæ te genuit ad vitam æternam. Denique ex ipſorum parentum a-
„ more perpende, quantum diligere debeas Deum & Eccleſiam. Si enim tantum
„ diligendi ſunt, qui genuerunt moriturum: quanta charitate diligendi ſunt,
„ qui genuerunt ad æternitatem venturum, in æternitate manſurum? Ama
„ uxorem, ama filios ſecundum Deum, ut conſulas eis ad Deum colendum te-
„ cum: cui junctus cum fueris, ſeparationem nullam timebis. Ideo non debes
„ illos plus Deo diligere, quos omnino male diligis, ſi neglexeris tecum ad Deum
du-

„ ducere. Veniet fortaſſe hora Martyrii. Tu vis confiteri Chriſtum. Confeſ-
„ ſus excipes fortaſſe temporis pœnam, excipies temporalem mortem. Pater,
„ aut uxor, aut filius blandiuntur, ne moriaris, & blandiendo efficiunt ut mo-
„ riaris. Si non efficiant, illic tibi veniet in mentem, QUI AMAT Patrem, aut
„ matrem, aut uxorem, aut filios ſuper me, non eſt me dignus. Lege & E-
piſtolam 243. alias 38. ejuſdem S. Auguſtini ad Lætam.

22. *Et qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.* Crucem ferre, & Chriſtum imitari, non modo conſilium, ſed præceptum eſt; cujus obſervatio neceſſaria plane eſt ad æternam ſalutem conſequendam. Hanc rejicit impius, accipere videtur Philoſophus, ſed Chriſtum non ſequitur: ipſam vero propter Chriſtum, exemplo Chriſti accipit, eligit, ferre gaudet, qui vere Chriſtianus eſt. Chriſtus, ut te redimeret, fudit ſanguinem ſuum: Tu mundo, tu peccato mori non vis, renuntiare voluptati renuis, ab injuſtitia temperare, pœnitentiam agere, cupiditates tuas mortificare, tribulationes a Deo immiſſas pati, ut redemptionis Chriſti ſis particeps. Habuit Chriſtus ſanguinem, unde nos redimeret; & ad hoc accepit ſanguinem, ut eſſet quem
S. *Aug. ſer.* pro nobis redimendis effunderet. *Sanguis Domini tui, ſi vis, datus eſt pro te: Si*
344. al. 31. *nolueris eſſe, non eſt datus pro te. Forte enim dicis, Habuit ſanguinem Deus meus,*
ex additis *quo me redimeret: ſed jam cum paſſus eſt, totum dedit; quid illi remanſit, quod*
a Sirmondo. *det & pro me? Hoc eſt magnum, quia ſemel dedit, & pro omnibus dedit. Sanguis Chriſti volenti eſt ſalus, nolenti ſupplicium. Quid ergo dubitas, qui mori non vis, a ſecunda potius morte liberari? Qua liberaris, ſi vis tollere crucem tuam & ſequi Dominum; quia ille tulit ſuam, & quæſivit ſervum ... Væ generi humano! Ut liceat illis paululum vivere, dant etiam illud, unde poſſent ſemper vivere ... Veniet de tranſverſo inimicus territans, & non tibi dicet, Da mihi pecuniam tuam, ut vivas: ſed dicet tibi, Nega Chriſtum, ut vivas. Quod tu ſi feceris, ut liceat tibi paululum vivere, perdes unde poſſes ſemper vivere. Hoc eſt amare vitam, qui timebas mortem? Homo bone, quare timebas mortem, niſi amando vitam? Chriſtus eſt vita. Quare appetis parvam, ut perdas ſecuram? An forte fidem non perdidiſti, ſed quod perderes non habuiſti? Tene ergo, unde ſemper vivas. Adtende proximum tuum, quanta faciat ut modicum vivat. Adtende & illum qui Chriſtum negavit, quantum malum fecit propter paucos dies vitæ. Et tu non vis ipſos paucos dies contemnere vitæ, ut nullo die moriaris, & in ſempiterno vivas die, a Redemptore tuo protegaris, in æterno Regno Angelis adæqueris? Quid amaſti? Quid perdidiſti? Ut ſequereris Dominum, cru-*
1. Petr. 2. 9. *cem tuam non tuliſti.* Accipere crucem ſuam, eſt pati pro Chriſto quicquid in-
20. 21. Et c. tulerit Mundus. Hæc gratia, hoc officium Chriſtianorum. „ Hæc eſt enim
4. 13. 14. 15. 16. „ gratia, ſi propter Dei gratiam ſuſtinet quis triſtitias, patiens injuſte. Quæ
„ enim eſt gloria, ſi peccantes, & colaphizati ſuffertis? Sed ſi bene facientes
„ patienter ſuſtinetis, hæc eſt gratia apud Deum. In hoc enim vocati eſtis:
„ quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequa-
„ mini veſtigia ejus .... Communicantes Chriſti paſſionibus, gaudete, ut & in
„ revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes. Si exprobramini in nomine
„ Chriſti, beati eritis; quoniam quod eſt honoris, gloriæ & virtutis Dei, &
„ qui eſt ejus Spiritus, ſuper vos requieſcit. Nemo autem veſtrum patiatur ut
„ homicida aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem ut
Chriſtianus, non erubeſcat: glorificet autem Deum in iſto nomine.

Et qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus. In alio
Luc. 9. Evangelio legitur: *Qui non accipit crucem ſuam quotidie.* Tota ſcilicet vita Chriſtiani, ſi ſecundum Evangelium vivat, crux eſt & martyrium. *Ne igitur ſe-*
S. Hier. in *mel putemus ardorem fidei poſſe ſufficere, ſemper crux portanda eſt, ut ſemper*
hunc locum. *nos Chriſtum amare doceamus.*

Qui

Qui non accipit crucem ſuam, &c. *Pia vita ſanctorum numquam aliena eſt crucis Chriſti, dum continentiæ clavis deſideria carnis configit, & corporeas cupiditates virtute Spiritus in ſe habitantis interficit.* S. Leo ſer. 44. Apoſtolus ait: *Omnes qui pie volunt vivere in Chriſto, perſecutionem patientur*: 2. Tim. 3. 10. Et ideo *Numquam deeſt tribulatio perſecutionis, ſi numquam deſit obſervantia pietatis.* S. Le ſer. 45. Dominus ipſe in exhortationibus ſuis dicit: *Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus*. Nec dubitare debemus hanc vocem, non ſolum ad Diſcipulos Chriſti, ſed ad cunctos Fideles, totamque Eccleſiam pertinere, quæ ſalutare ſuum in his, qui aderant, univerſaliter audiebat. *Sicut ergo totius eſt temporis pie vivere: ita totius eſt temporis crucem ferre: Quæ merito unicuique ſua dicitur, quia propriis modis atque menſuris ab unoquoque toleratur. Unum nomen eſt perſecutionis, ſed non una eſt cauſa certaminis: & plus plerumque periculi eſt in inſidiatore occulto, quam in hoſte manifeſto.* Beatus Job, alternantibus bonis ac malis
„ Mundi hujus eruditus pie veraciterque dicebat: *Nonne tentatio eſt vita homi-*
„ *nis ſuper terram?* Quoniam non ſolis doloribus corporis atque ſuppliciis ani- Job. 7. 1.
„ ma fidelis impetitur, verum etiam ſalva incolumitate membrorum, gravi
„ morbo urgetur, ſi carnis voluptate mollitur. Sed cum caro concupiſcit ad-
„ verſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem, præſidio Crucis mens rationalis
„ inſtruitur: nec cupiditatibus noxiis illecta conſentit, quoniam continentiæ
„ clavis & Dei timore transfigitur. In bono ergo propoſito conſtitutis, inimi-
„ citiæ diſſimilium, diabolo inſtigante, non deſunt, ut facile in odia prorum-
„ pant, quorum improbi mores deteſtabiliores fiunt comparatione Juſtorum. I-
„ niquitas cum juſtitia non habet pacem, temperantiam odit ebrietas, falſita-
„ ti nulla eſt cum veritate concordia: non amat ſuperbia manſuetudinem, petu-
„ lantia verecundiam, avaritia largitatem: & tam pertinaces habet diverſitas
„ iſta conflictus, ut etiamſi exterius conquieſcat, ipſa tamen piorum cordium
„ penetralia inquietare non deſinat: ut verum ſit, quod *Qui voluerint in Chri-*
ſto pie vivere, perſecutionem patientur: & verum ſit, quod omnis hæc vita tentatio eſt. *Ipſis experimentis ſuis unuſquiſque Fidelis edoctus, Chriſti Cruce armetur, ut Chriſto dignus habeatur.*

Qui non accipit crucem ſuam, &c. *Suſceptio crucis, eſt interfectio cupiditatum, occiſio vitiorum, declinatio vanitatis, & abdicatio omnis erroris.* S. Leo ſer. 70

23. *Qui invenit animam ſuam, perdet illam, & qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam.* Nimius & inordinatus amor temporalis vitæ, impedimentum eſt pietatis Chriſtianæ. Vita ipſa pro Chriſto contemnenda eſt, & potius amittenda, quam fides abnegetur, aut alia quavis ratione Deus offendatur. Vitam non amat, qui vivere in æternum, cum poſſit, non curat. Qui carnis deſideriis & voluptatibus indulgent, qui præſentis vitæ dulcedinem ita diligunt, ut crucis amaritudines deguſtare nolint; qui numquam de morte cogitare volunt, ne mala ipſorum tranquillitas, vel ad momentum interturbetur, animam ſuam in æternum perdent. Qui vero mortificant membra ſua ſuper terram, qui carnem crucifigunt cum vitiis & concupiſcentiis, qui Chriſto patienti ſe conformant, corpuſque ſuum per pœnitentiam offerunt Deo *Hoſtiam viventem, ſanctam*, Eique *placentem*, animam ſuam in vitam æternam cuſtodiunt. *Qui invenit animam ſuam, perdet illam; & qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam.* Nemo poteſt animam ſuam perdere propter Chriſtum, niſi eam prius invenerit; & nemo poteſt animam ſuam invenire in Chriſto, niſi eam prius perdiderit. „ Inveni, ut perdas: perde, ut invenias. Quomodo eam prius inventurus S. Aug. ſer.
„ es, ut habeas, quam perdas? Quando cogitas te ex parte mortalem, quan- 341. al. 3. ex
„ do cogitas eum qui te fecit, & inſufflando animam tibi creavit, & vide- additis a
„ ris eam illi debere, qui dedit; illi reddendam, qui commodavit; ab il- Sirmondo.]
„ lo cuſtodiendam, qui inſtituit; inveniſti animam tuam, inveniens eam in fide.
„ Credi-

„ Credidiſti enim hoc, & inveniſti animam tuam. Nam perditus eras, antequam crederes. Inveniſti animam tuam: mortuus quippe fueras in infidelitate, revixiſti in fide... Perde eam, & anima tua ſemen tibi ſit. Nam & agricola triturando & ventilando invenit triticum, & rurſus ſeminando perdit triticum. Invenitur in area, quod perierat in ſemente. Perit in ſemente, quod inveniatur in meſſe. "Qui ergo invenerit animam ſuam perdet eam. *Qui laborat colligere, quare piger eſt ſeminare?* „ Vide tamen, ubi invenias, & quare perdas. Unde enim invenires, niſi tibi lumen accenderet ille cui dicitur: *Tu illuminabis lucernam meam, Domine:* Jam ergo inveniſti, illo tibi

Pſ. 17. 29. „ accendente lucernam. Vide quare perdas. Non enim paſſim perdendum eſt, quod tam diligenter inventum eſt. Non ait, Qui perdiderit eam, inveniet eam: Sed, *Qui perdiderit eam propter me*. Naufragi forte negotiatoris corpus cum in littore inſpexeris, reddis lacrymas miſeratus, & dicis, Væ huic homini! Propter aurum perdidit animam ſuam. Bene plangis, bene miseraris. Propter aurum enim perdere animam ſuam potuerit, propter aurum invenire non poterit. Ad damnum animæ ſuæ idoneus fuit, ad eam lucrandam minus idoneus extitit. Non enim cogitandum eſt quod perdidit, ſed quare perdidit. Si propter avaritiam ecce ubi jacet caro, ubi eſt quod erat carum? Et tamen *juſſit avaritia, & propter aurum perdita eſt anima, & propter Chriſtum non perit anima, neque pereat*... Noli dubitare pro Chriſto animam perdere. Fideli creatori commendas, quod diceris perdere. „ Tu quidem perdes: ſed ille ſuſcipit, cui nihil perit. Si amas vitam, perde, ut invenias: Quia cum inveneris, jam non erit quod perdas, non erit quare perdas. Ea quippe invenitur vita, quæ invenitur ut omnino perire non poſſit.

Qui invenit animam ſuam, perdet illam: & qui perdiderit animam ſuam

S. Aug. ſerm. 159 al. 17. de Verbis Apoſt. propter me, inveniet eam. „ Exhibuiſtis membra veſtra deliciis illicitis, peccatorum ſuavitate ducti eſtis, ut illa faceretis, ducat vos ad recta facta ſuavitas & dulcedo juſtitiæ: Amate juſtitiam, quomodo amaſtis iniquitatem. " Digna eſt juſtitia, quæ a vobis impetret, ut exhibeatis illi, quod exhibuiſtis iniquitati: hoc eſt, Humanum dico, hoc eſt, quod infirmitas veſtras tolerare adhuc poteſt. Quid ergo ſuſpendit Apoſtolus? Quid diſtulit dicere? Dicam, ſi potero. Appende juſtitiam & iniquitatem: tantumne digna eſt juſtitia, quantum digna fuit iniquitas? Sic amanda eſt iſta, quantum amata eſt illa? Abſit ut ſic, ſed & utinam vel ſic! Ergo plus? Plus omnino. „ In iniquitate ſecutus es voluptatem, pro juſtitia tolera dolorem. Ecce neſcio quis ætatis lubricæ impudicus adoleſcens, ſuavitate illiciente injecit oculos in conjugem alienam, amavit, cupit pervenire, quærit tamen latere: ſic enim amat voluptatem, ut plus timeat dolorem. Quare quærit latere? Timet apprehendi, ligari, adduci, includi, produci, torqueri, occidi. Hæc omnia timendo, in illa appetitione ſuavitatis ſuæ latebras quærit: aucupatur abſentiam mariti, ipſum adjutorem flagitii ſui timet invenire, quia conſcio ſe formidat implicare. Et videmus eum ſuavitate duci ſed ſuavitas illa non eſt tanta, ut vincat etiam dolorem timoremque pœnarum. Da mihi pulchram juſtitiam, da mihi fidei pulchritudinem: procedat in medium, oſtendat ſe oculis cordis, inſpiret fervorem amatoribus ſuis. Jam tibi dicitur, Frui me vis? Contemne quicquid te aliud delectat, contemne pro me. Ecce contempſiſti: parum eſt illi. Humanum eſt hoc propter infirmitatem carnis veſtræ. Parum eſt, ut contemnas quicquid te delectabat: contemne quicquid te terrebat, contemne carceres, vincula, equuleum, tormenta, mortem. Hæc viciſti, me inveniſti. In utroque gradu amatores juſtitiæ vos probate. Invenimus forſitan aliquos, qui præponant juſtitiæ delectationem voluptatibus & delectationibus corporis ſui: Qui autem pro illa pœnas, dolores, mortemque contemnat, putas eſt aliquis in vobis? . . . Millia Martyrum „ ad-

„ adjacent oculis noſtris, ipſi veri amatores perfectæque juſtitiæ." *De illis dictum eſt*, „ Omne gaudium exiſtimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideri- „ tis; ſcientes quod probatio fidei veſtræ patientiam operatur; patientia autem „ opus perfectum habet. *Quid addi poteſt, ut opus perfectum habeat? Amat, ardet, fervet, calcat omnia quæ delectant, & tranſit: venit ad aſpera, horrenda, truculenta, minantia, calcat, frangit, & tranſit. O amare, o ire, o ſibi perire, o ad Deum pervenire!* Qui animam ſuam amat, perdet illam, & qui perdiderit animam ſuam propter me, in vitam æternam inveniet illam. *Sic armandus eſt amator juſtitiæ, ſic armandus eſt amator inviſibilis pulchritudinis.* — Jacobi I. 2.

Et qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam. Medicinæ præſi- „ dium plures refugiunt. Pluresenim ſtulti, plures timidi, & male verecundi. „ Et eſt plane quaſi ſævitia medicinæ, de ſcalpello, deque cauterio, de ſinapis in- „ cendio: non tamen ſecari, inuri & extendi, idcirco malum, quia dolores utiles „ affert. Nec quia tantummodo contriſtat, recuſabitur, ſed quia neceſſarie con- „ triſtat, adhibebitur. Horrorem operis fructus excuſat. Ululans denique ille „ & gemens, & mugiens inter manus Medici, poſtmodum eaſdem mercede cu- „ mulabit, & artifices optimas prædicabit, & ſævas jam negabit. Sic & Mar- „ tyria deſæviunt, ſed in ſalutem. Licebit & Deo in vitam æternam per ignes „ & gladios & acerba quæque curare. Sed Medicum quidem miraberis etiam in „ illo, quod ferme pares adhibet qualitates medelarum adverſus qualitates que- „ relarum, cum quaſi de perverſo auxiliatur, per ea ſubveniens per quæ labora- „ tur. Nam & calores caloribus amplius onerando compeſcit, & ardores ſiti po- „ tius macerando reſtinguit, & fellis exceſſus amaris quibuſque potiunculis col- „ ligit, & ſanguinis fluxus deſuſa inſuper venula revocat. Deum vero, & qui- „ dem zelotem, culpandum exiſtimabis, ſi voluit certaſſe cum cauſa, & injuriæ „ æmulando prodeſſe, mortem morte diſſolvere, occiſionem occiſione diſpergere, „ tormentis tormenta diſcutere, ſupplicia ſuppliciis evaporare, vitam auferen- „ do conferre, carnem lædendo juvare, animam eripiendo ſervare. Perverſitas „ quam putas, ratio eſt; quod ſævitiam exiſtimas, gratia eſt; ita Deo de mo- „ mentaneis æterna medicante. Magnifica bono tuo Deum tetrum. Inciditi in „ manus ejus, ſed feliciter incidiſti. Incidit & ille in ægritudines tuas. Homo ſem- „ per Medico prior negotium facit. Denique ſibimetipſe periculum mortis attra- „ xit. Acceperat a Domino ſuo, ut a Medico, ſatis utilem diſciplinam ſecundum „ legem vivendi, ut omnia quidem ederet, ab una ſolummodo arbuſcula tem- „ peraret, quam ipſe Medicus importunam interim noverat. Audiit ille quem „ maluit, & abſtinentiam rupit: edit illicitum, & tranſgreſſione ſaturatus, in „ mortem cruditavit. Digniſſimus bona fide in totum perire, qui voluit. Sed Do- „ minus ſuſtentata ſervura delicti, donec tempore medicina temperaretur, pau- „ latim remedia compoſuit, omnes fidei diſciplinas & ipſas æmulas vitio, ver- „ bum mortis verbo vitæ reſcidentes, auditum tranſgreſſionis auditu devotionis „ limantes. Ita & cum mori præcipit Medicus ille, veternum mortis excludit. „ Quid gravatur pati nunc homo ex remedio, quod non eſt tunc gravatus pati ex „ vitio? Diſplicet occidi in ſalutem, cui non diſplicuit occidi in perditionem? Nau- „ ſeabit ad antidotum, qui hiavit ad venenum?... Evulſum hominem de diaboli „ gula per fidem, Deus jam & inculcatorem ejus eſſe voluit per virtutem; ne ſo- „ lummodo evaſiſſet, verum etiam viciſſet inimicum. Amavit qui vocaverat in „ ſalutem, invitare & ad gloriam; ut gaudeamus liberati, exultemus etiam coronati. — Tertull. Scorpiaci cap. 6.

„ *Qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam.* Quid eſt Martyrium? „ delictorum finis, periculi terminus, dux ſalutis, iter patientiæ, magiſter do- „ mus vitæ quo profecto etiam ea occidunt, quæ in futuro diſcrimine ne potuiſ- „ ſent tormenta reputari... Non dubium eſt quantum a Domino conſequamur, „ qui ſaluti ſuæ nomen Dei prætulerunt; ut in illa judicii die meliores cruor fa- — S. Cyprian. Tract. de Laud. Martyr.

„ ceret,

„ ceret, quos ſanguis ſuus Martyres eſſe monſtraret. Mors quippe integriorem
„ facit vitam, mors magis deducit ad gloriam. Sic quotieſcumque jacentibus ſti-
„ pulis diſtenta imbribus frumenta turgeſcunt, fœcundæ meſſes coguntur æſtate:
„ ſic quoties ferro vitis abſcinditur erumpentibus pampinis, melius uva veſtitur;
„ nam & in augmentum proventuri temporis cedit, quicquid injuria ſua proficit.
„ Flammas quippe plerumque agris juvit immittere, quo calore vagantis incen-
„ dii cæca terræ ſpiramenta laxentur: juvit leves ſtipulas crepitanti igne tor-
„ rere, ut ſe altius gravida ſeges tollere, parturientibus culmis denſior valeat
„ ariſta florere. Igitur talis & Martyrii primo caſus, poſtmodum fructus eſt, qui
„ morte vitam condemnat, ut vitam morte cuſtodiat. Chariſſimi fratres, qui Re-
„ ſurrectionis præmia ſuſtinemus, qui judicii diem quærimus, qui denique cum
„ Chriſto regnaturos nos eſſe confidimus, ſæculo mortui eſſe debemus. Nec po-
„ teris optare martyrium, niſi ante oderis ſæculum; nec pervenire ad Dei præ-
„ mium, niſi amaveris Chriſtum: Qui autem amat Chriſtum, non amat ſæcu-
„ lum; Chriſtus enim abjectus eſt ſæculo, ſicut & ſæculum Chriſto; ita ut ſcri-
„ ptum eſt: *Mihi Mundus crucifixus eſt, & ego Mundo*. Nemini amabilis fuit
„ Mundus, quem non ante damnaverit Dominus; nec ſalute potuit frui æterna, qui
„ Mundi gloriatus eſt vita. Vox eſt iſta Chriſti dicentis: *Qui in hoc ſæculo ama-*
„ *verit animam ſuam, in futuro perdet illam, qui autem in hoc ſæculo oderit illam*
„ *in futuro inveniet eam*. Quis ergo non omnibus viribus elaboret ad tantam cla-
„ ritatem pervenire, ut amicus Dei fiat, ut cum Chriſto ſtatim gaudeat; ut poſt
„ tormenta & ſupplicia terrena præmia divina percipiat? Si Militibus ſæculari-
„ bus glorioſum eſt, ut hoſte devicto redeant in patriam triumphantes: quanto
„ potior & major eſt gloria, victo diabolo ad paradiſum triumphantem redire,
„ & unde Adam peccator ejectus eſt, illuc proſtrato eo qui ante dejecerat, tro-
„ phæa victricia reportare? Offerre Deo acceptiſſimum munus, incorruptam fi-
„ dem, & virtutem mentis incolumen, laudem devotionis illuſtrem? Comita-
„ ri eum, cum venire cœperit, vindictam de inimicis recepturus? Lateri ejus
„ aſſiſtere, cum ſederit judicaturus? Cohæredem Chriſti fieri? Angelis adæqua-
„ ri? Cum Patriarchis, cum Apoſtolis, cum Prophetis, cæleſtis Regni poſſeſſio-
„ ne lætari? Has cogitationes quæ perſecutio poteſt vincere, quæ poſſunt tor-
„ menta ſuperare? Durat fortis & ſtabilis religioſis meditationibus fundata mens:
„ & adverſus omnes diaboli terrores & minas Mundi, animus immobilis perſtat,
„ quem futurorum fides certa & ſolida corroborat. Clauduntur cæli in perſecu-
„ tionibus terræ, ſed patet cælum: Minatur Antichriſtus, ſed Chriſtus tuetur:
„ Mors infertur, ſed immortalitas ſequitur: Occiſo Mundus eripitur, ſed reſti-
„ tuto Paradiſus exibetur: Vita temporalis extinguitur, ſed æterna reparatur.
„ Quanta eſt dignitas, & quanta ſecuritas, exire hinc lætum, exire inter preſ-
„ ſuras & anguſtias glorioſum, claudere in momento oculos, quibus homines vi-
„ debantur & Mundus, & aperire eoſdem ſtatim ut Deus videatur & Chriſtus!

24. *Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum, qui me miſit. Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet: & qui recipit juſtum in nomine juſti, mercedem juſti accipiet*. Qui Chriſtum in Prædicatore aut Doctore veritatis, aut in juſto fide intuetur, immo in quovis paupere, Chriſtum ipſum charitate recipit. In ipſis enim Chriſtus eſt ut in legatis, miniſtris, membriſque ſuis; ut in Sacramento latens, aliena ſpecie velatus. Unde *Salvianus* ait: *Chriſtus in omnium pauperum univerſitate mendicat*. Qui recipit Chriſti Jeſu Miniſtros, Eccleſiæ ſcilicet Catholicæ Sacerdotes, Concionatores, Doctores, & temporalia ſubſidia illis ſubminiſtrat, particeps eſt omnium meritorum, quæ illi concionando, docendo, laborando in Evangelio Dei, & in ſacro miniſterio comparant. Qui virum juſtum recipit, particeps eſt meritorum juſti, modo ſolo Chriſti intuitu, non ob temporales aliquas rationes recipiatur.

Digitized by Google

piatur. *Æqua pars erit deſcendentis ad prælium, & remanentis ad ſarcinas* (inquit David) ſic æqualis quodam modo merces apud Deum repoſita eſt illi qui Concionatorem, vel Doctorem veritatis, juſtumve recipit, ac ipſi Concionatori, ipſi Doctori, ipſi Prophetæ, ipſi juſto; quia illis in ſancto miniſterio cooperatur. „ Verum quia poteſt recipi juſtus alia intentione, cum putatur prodeſſe „ poſſe ad aliquid temporale, forte ad ſupplendam cupiditatem, forte ad adjuvandum, ut homo circumveniatur, aut opprimatur; quia tale miniſterium de „ illo quæris, forte propterea ſuſcipis: negavit tibi mercedem juſti, niſi cum „ additamento. Ait enim, *Qui receperit juſtum in nomine juſti, mercedem juſti* „ *accipiet*; id eſt, ideo recipiens quia juſtus eſt. *Et qui receperit prophetam*; *non* „ tantum receperit Prophetam, ſed *in nomine prophetæ*, hoc eſt, in illo honorans „ quod Propheta eſt. Ad extremum; *Qui dederit calicem aquæ frigidæ uni ex minimis iſtis, tantum in nomine diſcipuli*; id eſt, propterea quia diſcipulus Chriſti eſt, propterea quia diſpenſator ſacramenti eſt: Amen dico vobis, non „ perdet mercedem ſuam.

1. Regum 30 24. — *S. Aug. Enarrat. in Pſ. 10. 2. n. 13.*

Ad Philippenſes ſcribit S. Paulus: „ Bene feciſtis, communicantes tribulatio„ ni meæ. Scitis autem & vos, Philippenſes, quod in principio Evangelii, quan„ do profectus ſum a Macedonia, nulla mihi Eccleſia communicavit in ratione „ dati & accepti, niſi vos ſoli: quia & Theſſalonicam ſemel & bis in uſum mihi „ miſiſtis. Non quia quæro datum, ſed requiro fructum abundantem in ratione „ veſtra. " Datum, eſt res ipſa, quam dat qui impertitur hęc neceſſaria, ve„ luti eſt nummus, cibus, potus, veſtimentum, tectum, adjutorium: Fructus „ autem, bona & recta voluntas datoris eſt... „ Datum eſt, ſuſcipere Prophe„ tam, ſuſcipere juſtum, porrigere calicem aquæ frigidæ diſcipulo: Fructus „ autem, in nomine Prophetæ, in nomine juſti, in nomine diſcipuli hoc fa„ cere. Fructu paſcitur Elias a vidua ſciente quod hominem Dei paſceret, & „ propter hoc paſceret: per corvum autem dato paſcebatur. Nec interior Elias, „ ſed exterior paſcebatur, qui poſſet etiam talis cibi egeſtate corrumpi. Ideo „ cum homines idiotæ atque infideles Chriſti Miniſtros & Prædicatores ſuſcipiunt „ corporaliter reficiendos, aut in aliquo pręſentis vitæ uſu adjuvandos, cum id „ quare faciendum ſit, & quo pertineat, ignorent: Nec illi iſtos paſcunt, nec „ iſti ab illis paſcuntur: Quia nec illi hæc ſancta, recta voluntate operantur, nec „ iſti eorum datis, ubi fructum nondum vident, lætantur. Inde quippe „ animus paſcitur, unde lætatur.

Philipp. 4. 14 15. — *S. Aug. l. 13 Confeſſio. num. c. 26. & 27.*

25. *Et quicumque potum dederit uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine Diſcipuli: Amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.* Bonum opus, quamvis minimum, ſi tamen ex charitate fiat, magni apud Deum meriti eſt. Deus cor interrogat, non manum; bonam voluntatem adtendit, non facultatem. Pauperrimi opera miſericordiæ exercere poſſunt, illiſque Deum promereri. Id interpoſito juramento Chriſtus confirmat, ne de illo dubitemus: *Amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.* O nos beatos, quorum cauſa Deus jurat! Væ nobis, ſi nec Deo juranti credimus. In ſæculo magna officia magnatibus exhibenda ſunt, ut magna merces obtineatur. Apud Deum minima etiam officia minimis propter ipſum exhibita, magnam mercedem, ſcilicet Deum ipſum & gloriam æternam conſequuntur. Parum habes unde eleemoſynam facies. Habes voluntatem? „ Quomodo nihil eſſet quod habes, ſi non „ adeſſet bona voluntas: ſic & quia non habes, noli eſſe triſtis, ſi eſt tibi bona „ voluntas. Quid enim ſeminas? Miſericordiam. Et quid metes? Pacem. Numquid autem dixerunt Angeli, Pax in terra divitibus hominibus? Sed, Pax „ in terra hominibus bonæ voluntatis. In Zachæo magna voluntas, in Za„ chæo charitas magna. Suſcepit Dominum hoſpitio, gaudens ſuſcepit, & di„ midium patrimonii ſui pauperibus promiſit ſe daturum, & ſi cui aliquid abſtulerat,

S. Auguſtin. Enarrat. in Pſ. 125. n. 11. 12. & 13.

ſtulerat, quadruplum ſe redditurum: ut intelligas propterea ſibi eum tenuiſſe „ dimidium, non ut haberet quod poſſideret, ſed ut haberet unde debita redderet, „ Magna voluntas, multum dedit, multum ſeminavit. Ergo vidua illa, quæ duo „ minuta miſit, parum ſeminavit? Immo tantum quantum Zachæus. Minores „ enim facultates ferebat, ſed parem voluntatem habebat. Miſit duo minuta de „ tanta voluntate, de quanta Zacchæus dimidium patrimonii ſui. Si adtendas quid „ dederunt, diverſa invenies: ſi adtendas unde dederunt paria invenies: Quicquid „ habuit dedit illa; & quod habuit dedit ille. Fac aliquem non habere vel duos „ nummos: eſt aliquid vilius quod ſeminemus, ut metamus illam meſſem? Eſt. „ *Calicem aquæ frigidæ qui dederit diſcipulo, non perdet mercedem ſuam.* Calix aquæ „ frigidæ non duobus nummis, ſed gratis conſtat: tamen aliquando ſic gratis „ conſtat, ut habeat illum alius, & alius non habeat: ſi ergo ille qui illum „ habet, dederit illi qui non habet: tantum dedit, ſi de plena charitate dedit „ quod dedit, quantum illa in duobus minutis, quantum Zacchæus in dimidio „ rerum ſuarum. Non enim ſine cauſa addidit, *frigidæ*, ut pauperem oſten- „ deret. Ideo dixit, *Calicem aquæ frigidæ*, ne quis vel inde cauſaretur, quod „ lignum non habuerit unde calefaceret aquam. *Calicem aquæ frigidæ qui dederit* „ *uni ex minimis, non perdet mercedem ſuam.* Quid ſi nec hoc habeat? Securus „ ſit, etſi nec *hoc habet*. *Pax in terra hominibus bonæ voluntatis:* Tantum illud „ timeat, ne habeat, & non faciat. Si enim habet, & non facit, intus gelavit.

CAPUT UNDECIMUM.

Senſus Litteralis.

1. ET *factum eſt, cum conſummaſſet Jeſus præcipiens duodecim Diſcipulis ſuis, tranſiit inde ut doceret, & prædicaret in civitatibus eorum.* Cum finem præcipiendi ac inſtruendi Apoſtolos feciſſet Jeſus, data opera ab illis receſſit, ut occaſionem haberent exequendi mandata, & legationem a Domino commiſſam obire ſtatim inciperent. Tranſiit autem, ut docendi & prædicandi munus, quo nullum præſtantius eſt, non vicaria tantum Apoſtolorum opera impleret, ſed ipſe per ſe præſtaret in civitatibus Judæorum.

2. *Joannes autem cum audiſſet in vinculis opera Chriſti, mittens duos de Diſcipulis ſuis, ait illi: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?* Quæ hic, & c. 14. de Joanne narrantur, ante miſſionem Apoſtolorum contigiſſe, colligitur ex S. Luca c. 7. v. 18. & opinione Herodis de Chriſto, quam S. Matth. c. 14. fuiſſe cauſam ſeceſſus Chriſti in deſertum cum Apoſtolis ex miſſione reverſis teſtatur. Cum Joannes in carcere detentus ab Hærode, audiviſſet Chriſti miracula, cum Propheticis de illo Oraculis congruentia, duos e Diſcipulis ſuis ad eum miſit, tum honoris cauſa, tum ut legitimi teſtes eſſent ad reliquos etiam inſtruendos, qui æmulatione quadam pro Magiſtro, quadamtenus a Chriſto alieni erant. Unde & antea ad ipſum accedentes dixerant: *Quare nos, & Phariſæi jejunamus frequenter: Diſcipuli autem tui non jejunant?* Et Joanni olim dixerant ex eodem invidiæ ac livoris ingenio: *Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, cui tu teſtimonium perhibuiſti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.* Miſit autem Diſcipulos ad Chriſtum, & per ipſos interrogavit, an Meſſias ille eſſet a Judæis expectatus, & eorum Patribus a Deo promiſſus, non quod ipſe ea de re ullatenus dubitaret, aut de futura Chriſti morte, & ad inferos deſcenſu, ut nonnullis veterum Patrum viſum eſt, aut quod Prophetiæ Spiritus in Joanne defeciſſet, translatus ad Chriſtum, ut

Matt. 9. 14.
Joan. 3. 26.

Tertul-

Digitized by Google

Tertulliano placuit; ſed quod Joannis Diſcipuli ſubdubitarent , num forte Chriſtum ſibi præpoſuiſſet, ſeque malorum prædicaſſet modeſtiæ cauſa, nec illius divinitatem adhuc compertam haberent. Quamobrem operæ pretium duxit illos ad Chriſtum inſtruendos mittere ut admirabilibus ejus operibus perſuaſi, ipſi crederent, illique adhærerent. *Non quaſi ignorans interrogat*, inquit S. Hieronymus) *ipſe enim ceteris ignorantibus demonſtraverat dicens* : Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata Mundi: *& Patris vocem audierat intonantis*, Hic eſt Filius meus dilectus , in quo complacui mihi. „ Sed quomodo Salvator interrogat, ubi poſitus ſit Lazarus; ut qui locum ſepulchri indicabant, ſaltem ſic pararentur ad fidem, & viderent mortuum reſurgentem: ſic & Joannes interficiendus ab Hærode, Diſcipulos ſuos mittit ad Chriſtum ut per hanc occaſionem videntes ſigna, atque virtutes crederent in Eum, & Magiſtro interroganti, ſibi diſcerent. *Ita ante S. Hieronymum S. Hilarius.* Joannes detentus in carcere Dominum ignorat; & Propheta tantus Deum ſuum neſcit? Atquin venturum ut præitor nuntiavit, conſiſtentem ut Propheta agnovit, adeuntem ut confeſſor veneratus eſt. Unde tam variæ & tam abundanti ejus ſcientię error obrepſit? Sed conſequens de eo Domini teſtimoninm ſentiri hoc ita non ſinit. Neque ſane credi poteſt, Sp. S. gloriam in carcere poſito deſuiſſe, cum Apoſtolis virtutis ſuæ lumen eſſet in carcere poſitis miniſtraturus ... Tali igitur Joannes exemplo, non ſuę, ſed Diſcipulorum ignorantiæ conſulit: ipſe enim Venturum prædicavit. Sed ut ſcirent non alium a ſe prædicatum, ad opera ejus intuenda diſcipulos ſuos miſit: ut auctoritatem dictis ſuis illius opera conferrent , neque Chriſtus alius expectaretur, quam cui teſtimonium opera præſtitiſſent.

S. Hieron. in hunc locum.

S.Hila.Trac. 11. in Joan.

Vide & S.Jo: Chryſ. h. 37. in Matth.

Tu es qui venturus es? Tu-ne Meſſias es promiſſus, ſive Chriſtus, qui venturus expectatur ex vaticiniis Prophetarum? Meſſiam namque hoc nomine, *Qui venturus eſt*, ſignificant ſacra Oracula. Gen. 49. 10. *Non auferetur ſceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt*. Iſ. 35. 4. *Deus ipſe veniet, & ſalvabit vos*. Matt. 21. 9. *Benedictus qui venit in nomine Domini* Hebr. 10. 37. *Adhuc enim modicum aliquantulum, Qui venturus eſt, veniet, & non tardabit*.

3. *Et reſpondens Jeſus, ait illis: Euntes renuntiate Joanni quæ audiſtis, & vidiſtis*. Quod illos ad Joannem remittat Chriſtus, prudentiæ & charitatis eſt eorum incredulitatem vel ignorantiam diſſimulantis, ne exprobratio vel increpatio eorum animos a notitia veritatis, & diſciplina fidei averteret. *Ite, renuntiate Joanni quæ audiſtis*: Mortuorum reſurrectionem non viderant , ſed audiverant: & *vidiſtis*: Alia enim miracula a Chriſto fieri ipſi viderant, ut ex Luc. c. 7. compertum eſt. Ubi enim filium unicum viduæ juxta portam civitatis Naim a Chriſto ſuſcitatum retulit, famamque miraculi diffuſam in univerſam Judæam, & in omnem circa regionem; ſtatim ſubdit: *Et nuntiaverunt Joanni diſcipuli ejus de omnibus his. Et convocavit duos de diſcipulis ſuis Joannes, & miſit ad Jeſum dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Cum autem veniſſent viri, dixerunt: Joannes Baptiſta miſit nos ad te dicens, Tu es qui venturus es, an alium expectamus? (In ipſa autem hora multos curavit a languoribus, & plagis, & ſpiritibus malis, & cæcis multis donavit viſum) Et reſpondens, dixit illis: Euntes renuntiate Joanni quæ audiſtis & vidiſtis*. Teſtimonium operum longe certius eſt quam verborum . Ideo Chriſtus non reſpondit, Ego ſum Meſſias; ſed miraculis id probavit, & Joannis teſtimonium de ſe confirmavit, in ſe impletum oſtendens Iſaiæ de Meſſia vaticinium , *Deus ipſe veniet, & ſalvabit vos . Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures ſurdorum patebunt*. Et , *Spiritus Domini ſuper me, eo quod unxerit Dominus me; ad annuntiandum manſuetis miſit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam, & clauſis apertionem*, &c. Quia ergo ſicut Deus qua men-

Luc. 7.

Iſai. 35. 4. & 61. 1.

Digitized by Google

S.Jo:Chryſ. „ mente miſiſſet Joannes; non erat neſcius, cæcos, claudos, alioſque morbis
Hom. 17. in „ plurimis laborantes illico curavit: non ut Joannes hæc diſceret: non indige-
Matt. „ bat enim his ille qui credebat, ſed ut diſcipulos ejus dubitantes attraheret.
„ Ideo poſt curationem multorum, ait: *Euntes renuntiate Joanni quæ audiſtis*
„ *& vidiſtis. Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt,*
mortui reſurgunt, pauperes evangelizantur: & beatus eſt, qui non fuerit ſcan-
dalizatus in me. Ex quo illis oſtendit non eſſe ſibi occultas cogitationes eo-
„ rum. Quod ſi reſpondiſſet, Ego ſum; & offendiſſet illos hoc reſponſum,
„ & dixiſſent, aut certe cogitaſſent, quod Judæi crebro objecerant, *Tu de te*
„ *ipſo teſtimonium perhibes*: idcirco id non ait, ſed ſignis illos ad fidem addu-
„ cit, ut & omni ſuſpicione doctrina ejus careat, & dilucidior ſit.

Pauperes evangelizantur, Evangelica doctrina pauperibus annuntiatur, Re-
gnum cælorum ipſis promittitur. Quid vero admirabilius, quam pauperem Re-
S.Hieron in gno deſtinari? *Pauperes evangelizantur*, vel pauperes ſpiritu, vel certe opibus
hunc lo- pauperes (inquit S. Hieron.) ut nulla inter nobiles & ignobiles, inter divi-
cum. tes & egenos in prædicatione diſtantia ſit. *Hæc Magiſtri rigorem, hæc præceptoris*
comprobant veritatem: quando omnis apud eum, qui ſalvari poteſt, æqualis eſt.

4. *Et beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me*. Beatus, qui offendi-
culi ac lapſus occaſionem ex me non ceperit; qui ſtatu meo humili & pau-
pere, doctrinæ meæ ſeveritate, paſſione, mortis ignominia abſterritus non
fuerit quo minus in me credat. Chriſtus enim *Lapis* eſt *offenſionis, & petra*
1. Petri 2. 8. *ſcandali, his qui offendunt verbo, nec credunt in quo & poſiti ſunt*. Lapis,
Rom. 9. 33. inquam, offenſionis eſt, non ſuo vitio, qui venit & mortuus eſt ut omnibus
fundamentum eſſet ad fidem, ſanctificationem, & ſalutem, ſed hominum ma-
litia & infidelitate, ut ab Iſaia prædictum eſt: *Et erit vobis in ſanctificatio-*
Iſaia 8. 14. 15. *nem. In lapidem autem offenſionis, & in petram ſcandali, duabus domibus*
Iſrael; in laqueum & in ruinam habitantibus Jeruſalem. Et offendent ex eis
S. Jo: Chryſ. *plurimi, & cadent, & conterentur, & irretientur, & capientur*. Diſcipulos
Hom. 37. in autem Joannis ad ſe miſſos occulte arguit Chriſtus, & mentis ipſorum af-
Matt. fectum ſibi notum eſſe ſignificat, qui ſcandalum ex ipſo ſumebant, livore &
invidia in tranſverſum acti. Et ne forſitan plebs neſciens, hoc dicto Joannem
ſugillari arbitraretur, in illius laudes perorat.

S. Hier. Ep. 5. *Illis autem abeuntibus*, (ne videretur adulari, Magiſtrum coram Diſcipu-
101. ad Al- lis commendans; & ne Magiſtri laudibus efferrentur & ſuperbirent Joannis Di-
gaſiam Q. 1. ſcipuli) *cœpit Jeſus ad turbas dicere de Joanne: Quid exiſtis in deſertum videre?*
Arundinem vento agitatam? Sed quid exiſtis videre? Hominem mollibus veſtitum?
Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt. Numquid ad hoc in de-
„ ſertum exiſtis, ut videretis hominem inſtar arundinis ventorum flatu in varias
„ partes inclinari, ut quem ante laudaverat, de eo nunc dubitet; & de quo
„ prius dixerat, *Ecce Agnus Dei*, nunc interroget utrum ipſe an alius ſit, qui
„ vel venerit vel venturus ſit? Et quia omnis prædicatio falſa, ſectatur lucra,
„ & gloriam quærit humanam, ut per gloriam naſcantur compendia, aſſerit eum
„ camelorum veſtitum pilis, nulli poſſe adulationi ſuccumbere, & qui locuſtis
„ veſcitur ac melle ſilveſtri, neque opes, neque alias terrenas delicias quærere;
„ rigidamque & auſteram vitam aulas vitare Palatii, quas quærunt, qui pur-
„ pura, & byſſo, & ſerico, & mollibus veſtiuntur. Joannem itaque laudat
Chriſtus ab animi magnitudine, firmitate, conſtantia, tum a pœnitentia &
auſteritate vitæ, quæ, uti & præſens ejus carcer, teſtantur, ipſum non ad gra-
S Jo: Chryſ. tiam cujuſquam olim de Chriſto tam magnifice locutum, & nunc ſententiam
Hom. 38. in mutaſſe. Mores ejus ſanctiſſimos omnino probare quod ejus teſtimonium verax ſit,
Matt. & ſibi conſtans. Primo itaque Judæorum de Joanne opinionem in medium aſ-
ſert; quod certe maximi ponderis erat, cum ab ipſis inimicis Jeſu ferretur. Dein-

de

de arduam & aſperam viri vitam ipſis ob oculos ponit. Tertio quid de illo ſentiat aperit. Quarto, Prophetæ auctoritate ipſorum ora obſtruxit, omnemque levitatis aſſentationis, & inconſtantiæ ſuſpicionem a Joanne removit. A ſe ipſo igitur ſeu ex propriæ indolis levitate mutabilem atque inconſtantem non fuiſſe Joannem, totius Judææ ad ipſum concurſus demonſtrabat. Deliciis vero fractum, corruptum, enervatum non fuiſſe, teſtabantur amictus ipſius, eremus carcer. Si enim deliciis caperetur, non eremum, non carceres, ſed regias domos habitaſſet: poterat enim, ſi tantummodo ſilere voluiſſet, magnos ab Herode honores & ſperare, & conſequi. Nam ſi & redarguentem, & vinctum mirum in modum Herodes verebatur, multo magis tacentem coluiſſet. Qua ratione igitur in ſuſpicionem incidere poteſt levitatis, qui tantam geſtis ſuis, & totius vitæ tenore conſtantiam oſtendit?

6. *Sed quid exiſtis videre? Prophetam? Etiam dico vobis, & plus quam Prophetam*. „ Ex ipſo ſcilicet matris utero vaticinatus eſt, atque in tenebris abdi- *S. Iſid. Peluſiota l. 1. Epiſt. 33.*
„ tus & occultatus. Lumen, quod pene ſe erat, minime ignoravit. Hoc autem
„ nomine Prophetis antecellit, quod Eum quoque qui prædicebatur, in carne
„ conſpexit: quem Patriarchæ omnes ac Prophetæ per ſomnia quidem ac vi- *S. Hier. in hunc locum & Ep. 10., Q. 1.*
„ ſiones quoquo modo informarunt ac delinearunt: reipſa autem atque oculis
„ perſpicere minime potuerunt. *Prophetam? Etiam dico vobis, & plus quam*
„ *Prophetam*. Quia quem ceteri venturum eſſe dixerant hic veniſſe monſtravit, dicens, *Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi*: Preſertim cum ad faſtigium Prophetale Baptiſtæ acceſſerit privilegium: ut qui dixerat, *Ego a te debeo baptizari*, ipſe eum baptizaverit, *non præſumptione majoris, ſed obedientia diſcipuli ac timore ſervi.*

7. *Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te*. Hic vere ceteris Prophetis excellentior, de quo illi vaticinati ſunt. De Joanne porro vaticinatus eſt Malachias, dicens nomine Domini: *Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam & ſtatim veniet ad templum ſanctum ſuum Dominator quem vos quæritis*, &c. Joannes non natura, ſed officio Angelus, qui Chriſtum Regem metatoris inſtar præceſſit, atque prænunciavit advenientem, viamque ipſi paravit prædicatione baptiſmi penitentiæ, & Regni cælorum jam proximi. Joannes Prophetis reliquis excellentior, quia Chriſto venturo propinquior. *Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem meam*, id eſt, ante me. *Malach. 3. 1.*

8. *Amen dico vobis, Non ſurrexit inter natos mulierum major Joanne Baptiſta: qui autem minor eſt in Regno cælorum, major eſt illo*. Suam de Joanne ſententiam Chriſtus aperit. Non extitit, non eſt a Deo ſuſcitatus Propheta major Jo: Baptiſta. Comparatur Jo: Baptiſta cum Sanctis Veteris Teſtamenti quos inter eminebant Prophetæ, non cum Sanctis Novi Teſtamenti, ideoque conſequens non eſt ut Deipara Virgine vel Apoſtolis major habendus ſit; multo minus Chriſto Domino & Lumine Prophetarum. Luc. 7. 26. „ Major inter na- *S. Hil. c. 11. in Matt.*
„ tos mulierum Propheta Jo: Baptiſta nemo eſt, *inter natos mulierum*. His *S. Hier. in hunc locum*
„ præfertur hominibus, qui de mulieribus nati ſunt, & de concubitu viri, *S. Aug l. 2. contra Adverſarium. Legis & Prophetarum c. 5.*
„ non ei qui natus eſt ex Virgine & Sp. S. Quamquam in eo quod dixit,
„ *Non ſurrexit major inter natos mulierum Jo: Baptiſta*. Non ceteris Prophe-
„ tis & Patriarchis ſanctiſque hominibus Joannem prætulit, ſed Joannem
„ ceteris exæquavit. Non enim ſtatim ſequitur, ut ſi alii majores eo non
„ ſunt, ille major aliorum ſit, verum ut qualitatem cum ceteris Sanctis ha-
„ beat. *Huic expoſitioni germana eſt Sancti Ambroſii interpretatio*: Major ſane *S. Ambr. l. 5. in Lucam n. 110.*
„ Propheta (*inquit*) in quo finis eſt Prophetarum: Major Propheta, quia
„ multi cupierunt videre, quem ille Prophetavit, quem ille conſpexit, quem
„ ille baptizavit. Sed tamen numquid & illo major, de quo Moyſes dixit, *Deut. 18. 15. & 16.*
„ quia *Prophetam vobis ſuſcitavit Dominus noſter*? Et de quo dixit: *Erit autem omnis*

anima quæ non audierit Prophetam illum exterminata de plebe? „ Si igitur
„ Chriſtus Propheta, quomodo *major hic omnibus* ? „ Numquid Chriſtum
„ Prophetam negamus? Immo & Dominum Prophetarum confitemur: Joan-
„ nem autem Prophetam aſſero & hunc omnibus dico eſſe majorem, ſed in-
„ ter mulieres, non Virginis natos. Major enim fuit iis quibus æqualis eſ-
„ ſe poterat ſorte naſcendi. Alia iſta natura eſt, nec cum humanis gene-
„ rationibus comparanda. Non poteſt homini cum Deo eſſe ulla collatio;
„ ſuis enim quiſque prefertur. Denique eo uſque cum Dei Filio non poterat
„ Joannis ulla eſſe collatio, ut & infra Angelos eſſe æſtimetur.

S. Hieron. in hunc locum.

Qui autem minor eſt in Regno cælorum, major eſt illo. Qui cum Deo re-
gnant Angeli, immo omnis Sanctus qui jam cum Deo eſt, major eſt illo
qui adhuc in prælio conſiſtit. *Aliud eſt enim coronam victoriæ poſſidere, aliud
adhuc in acie pugnare*. Quamquam vero probabilis ea ſit interpretatio, &
ſancto etiam Ambroſio, aliiſque magnis viris probata, veriſimilior tamen eſt
illa quæ hec verba ad Chriſtum refert, ut ita intelligantur: Ille qui Joan-

S. Jo. Chryſ. hom. 38. in Matth.
S. Aug. lib. 2. contr. Adverſarium Legis & Proph. c. 5.
Matth. 25.

ne Baptiſta minor eſt tum ætate, cum opinione veſtra, major eſt illo vir-
tute, poteſtate, divinitate, majeſtate, claritate. Ita poſt SS. Hilarium & Jo:
Chryſoſtomum S. Auguſt. exponit. „ Hec, *inquit*, verba Domini duobus mo-
„ dis poſſunt rectiſſime intelligi. Aut enim regnum cælorum appellavit eo
„ loco Dominus, quod nondum accepimus, & in quo nondum ſumus; unde
„ & in fine dicturus eſt, *Venite benedicti Patris mei, percipite Regnum* &
„ quia ibi ſunt ſancti Angeli, quilibet in eis minor, major eſt utique quoli-
„ bet ſancto & juſto, portante corpus quod corrumpitur & aggravat animam.
„ Aut ſi Regnum celorum in ea ſententia illic intelligi voluit, qua & in hoc
„ tempore ſignificatur Eccleſia, cujus filii ſunt omnes ab inſtitutione generis hu-
„ mani uſque nunc, quotquot juſti & ſancti eſſe potuerunt, profecto ſe ipſum Do-
„ minus ſignificavit, quia naſcendi tempore minor erat Joanne, major au-
„ tem Divinitatis æternitate & Dominica poteſtate. *Proinde ſecundum priorem*
„ *expoſitionem ita diſtinguitur*: Non ſurrexit inter natos mulierum major Jo-
„ anne Baptiſta. Qui autem minor eſt in Regno cælorum, major eſt illo.
„ *Secundum vero poſteriorem ita*: Non ſurrexit inter natos mulierum major Jo-
„ anne Baptiſta. Qui autem minor eſt, in regno cælorum major illo eſt.
„ *Minor nativitate, major divinitate, poteſtate, claritate: tamquam* In princi-
„ pio erat Verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.

S. Aug. Tra. 13. in Jo. n. 2.
Joann. 1. 1.
S. Aug. ſer. 66.

„ *Minor tempore, major majeſtate*. Valde inter homines Joannes eſt magnus,
„ quo ſolus inter homines major eſt Chriſtus.

9. *A diebus autem Joannis Baptiſtæ uſque nunc, Regnum cælorum vim pa-
titur, & violenti rapiunt illud*. Chriſtus in prædicatione Regni celeſtis po-
ſterior Joanne Præcurſore ſuo, illud tamen efficacia & fructu longe majore
prædicavit. Unde ab eo tempore quo Joannes Prædicatione ſua ſignum pri-
mus dedit, & quaſi vexillum erexit ad Regnum cælorum rapiendum, velut
bravium certaminis, uſque ad tempus quo Chriſtus prædicans hæc dicit, Re-
gnum cælorum magno concurſu hominum, quaſi vi & eruptione facta inva-
ditur: illis qui a Regno prorſus alieni videbantur, ut Gentiles, publicani,
& peccatores, in illud irruentibus, illudque rapientibus, Judæis Regni hæ-
redibus culpa ſua & ignavia deturbatis. „ Aliis Chriſtus prædicatur, & ab
„ aliis agnoſcitur: aliis naſcitur, & ab aliis diligitur. Sui eum reſ-

S. Hil. c. 11. in Matth.

„ puunt, alieni ſuſcipiunt, proprii inſectantur, complectuntur inimici. Hæ-
„ reditatem adoptio expetit, familia reiicit. Teſtamentum filii repudiant,
„ ſervi recognoſcunt. Itaque vim Regnum cælorum patitur, inferenteſque
„ diripiunt: quia gloria Iſrael a patribus debita, a Prophetis nuntiata, a
3 „ Chriſto oblata, fide Gentium occupatur & rapitur. “ Regnum cælo-

rum

Digitized by Google

rum evangelizatur, *& omnis in illud vim facit*, ut loquitur Sanctus Lucas.
10. *Omnes enim Prophetæ & Lex, uſque ad Joannem prophetaverunt*. Pro-
phetæ omnes, & Lex Moſaica, Chriſtum prædixerunt, promiſerunt, & va-
riis figuris adumbrarunt uſque ad Joannis Baptiſtæ prædicationem, qua ma-
nifeſtari cœpit. *Chriſtus finis legis ad juſtitiam omni credenti*. Ex eo vero
tempore Regnum Dei palam prædicatur omnibus, & præſens annuntiatur.
Quamobrem non mirum ſi vi & eruptione facta invadatur. Joanne prædi-
cante non eſt mortua & abolita Lex, ſed mori cœpit. „ Limes enim qui-
„ dam fuit Joannes conſtitutus inter vetera & nova, ad quem deſineret Ju- *Tertul. l. 4. contra Mar-*
„ daiſmus, & a quo inciperet Chriſtianiſmus: non tamen ut ab alia virtu- *cionem c 33*
„ te facta ſit ſedatio Legis & Prophetarum, & initiatio Evangelii, in quo
„ eſt Dei Regnum, Chriſtus ipſe. Nam etſi probavimus & vetera tranſitu-
„ ra, & nova ſucceſſura prædicari a Creatore; ſi & Joannes antecurſor &
„ præparator oſtenditur viarum Domini, Evangelium ſuperducturi, & regnum
„ Dei promulgaturi; & ex hoc jam quod Joannes venit, ipſe erit Chriſtus
„ qui Joannem erat ſubſecuturus ut antecurſorem; & ſi deſierunt vetera,
„ & cœperunt nova interſtite Joanne, non erit mirum quod ex diſpoſitione
„ eſt Creatoris, ut aliunde magis probetur, quam ex Legis & Prophetarum
„ in Joannem occaſu, & exinde ortu, Regnum Dei. " Legis autem &
Prophetarum ordo ceſſavit in Joanne *per adimpletionem, non per deſtructionem.*
11. *Et ſi vultis recipere, ipſe eſt Elias, qui venturus eſt*. His verbis, *Et ſi
vultis recipere*, indicat ſe figurate & myſtice loqui, cum de Joanne ait, *Ip-
ſe eſt Elias*. Non perſona ſcilicet, ſed officio, quia ſicut ille Præcurſor ven-
turus eſt Chriſti judicis, ut convertat cor patrum ad filios, & cor filiorum
ad patres eorum, ſecundum Malachiæ Vaticinium: ſic iſte Præcurſor factus
eſt Redemptoris, & Eliæ Spiritu ac virtute donatus a Deo eſt, ut Angelus *Malach. 4. 5. 6.*
teſtatur, dicens: „ Et multos filiorum Iſrael convertet ad Dominum Deum
„ ipſorum: & ipſe præcedet ante illum in ſpiritu & virtute Eliæ: ut con- *Luc. 1. 16. 17.*
„ vertat corda patrum in filios, *&c.*. *Ipſe eſt Elias*. Non quod eadem ani *S. Aug. Tra-*
„ ma & in Elia & in Joanne fuerit, ſed quod eamdem habuerit Sancti Spi- *ctatu 4. in Jo: n. 6.*
„ ritus gratiam, zona cinctus, ut Elias; vivens in eremo, ut Elias; perſecu- *S. Hier. in*
„ tionem paſſus ab Herodiade, ut ille ſuſtinuit ab Jezabel: ut quo modo E- *Epiſt. 101.*
„ lias ſecundi Præcurſor adventus eſt, ita Joannes venturum in carne Do- *Quæſt. 1.*
„ minum Salvatorem, non ſolum in eremo, ſed etiam in Matris utero ſa-
„ lutavit, & exultatione corporis nuntiavit. "
12. *Qui habet aures audiendi, audiat*. Qui donum habet intelligendi quod
dico, diligenter attendat. Id confirmat myſticum eſſe quod mox de Joanne *S. Hier. in*
dixit, *Ipſe eſt Elias*, & egere intelligentia: ſimulque indicat, non omnes *hunc locum.*
habere donum intelligendi cæleſtes veritates, nec donum obediendi iis quæ
praxim ſpectant, ſed quibus a Deo datur, ut ait Dominus per Prophetam:
Dabo eis cor, & intelligent; aures, & audient. *Baruch. 2. 31.*
13. *Cui autem ſimilem æſtimabo generationem iſtam? Similis eſt pueris ſeden-
tibus in foro, qui clamantes coæqualibus dicunt: Cecinimus vobis, & non ſal-
taſtis: lamentavimus, & non planxiſtis*. Cui comparabo hoc hominum ge-
nus, ſcilicet Judæos incredulos, Phariſæos & Legiſperitos contumaces? Simi-
les ſunt pueris moroſis, quibus cantilenæ & ludicra ſodalium ſuorum num-
quam arrident, qui nolunt ſe illis accommodare, nec ſocii eſſe luſus? ſed
dum lætum aliquid canitur, ſe mœſtum aliquid malle ſignificant: contra ve-
ro lætum, ſi quid triſte & lugubre proponatur. Quibus coæquales claman-
do exprobrant: Cecinimus vobis læta, & excitari non potuiſtis ad ſaltandum;
cecinimus lugubria, & commoveri non potuiſtis ad planctum.
14. *Venit enim Joannes neque manducans, neque bibens, & dicunt: Dæmo-*

nium habet. Venit Filius hominis manducans & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, & publicanorum & peccatorum amicus. Propoſitam ſimilitudinem Judæis accommodat, oſtendens, Deum omnem diligentiam ad eorum converſionem & ſalutem adhibuiſſe, quam tamen ipſi vitio ſuo & contumacia inutilem reddiderunt. Joannes a Deo miſſus pœnitentiæ preco, non manducabat nec bibebat communi hominum more, ſi quidem locuſtæ & mel ſilveſtre illi cibus erant, aqua potus. Vinum enim & ſiceram non bibit. Quamobrem vitæ auſteritate, & pœnitentiæ prædicatione, velut carmine lugubri ad plangenda peccata, & mores emendandos commoveret. Dixeruntque Phariſæi & eorum aſſeclæ. Demonium habet, cujus virtute auſteram illam ac duram vitæ rationem ferre poteſt. Solent enim dæmoniaci intemperiis actis abſurdis uti cibis, & aliquando multo tempore nihil manducare aut bibere. Venit Chriſtus, manducans & bibens, id eſt, promiſcuo cibo & potu, more ceterorum hominum uſus, & cum ipſis populariter converſatus, ut ſua civilitate & comitate velut cantu lætiori illos ad Deum adduceret, atque ad pœnitentiam commoveret, qui Joannis auſteritate commoti non fuerant. At illi Chriſti comitatem & popularitatem in contumeliam vertentes & calumniam, ipſum voracem, & vini potatorem appellarunt, hominem qui conviviis & vino indulgeret, publicanorum & peccatorum amicum, perditorum hominum & ganeonum ſocium, adeoque illis ſimilem.

15. *Et juſtificata eſt ſapientia a filiis ſuis.* Cum utramque viam ſalutis vobis propoſitam contempſeritis, cum utramque prædicationem tam exhortationis ad virtutes & bona opera, quam ad pœnitentiam poſt peccata ſpreveritis, nec auſterior Joannis, nec popularior Filii hominis diſciplina, ideſt mea vivendi ratio, meaque doctrina tot confirmata miraculis, vobis placuerint: *Juſtificata eſt ſapientia a filiis ſuis*, id eſt, Dei diſpenſatio, doctrina, conſilium. *Et ego qui ſum Dei virtus, & Dei ſapientia, juſte feciſſe ab Apoſtolis filiis meis comprobatus ſum; quibus revelavit Pater quæ ſapientibus abſconderat, & prudentibus apud ſemetipſos.* Sive, æquitas conſilii divini tam variis modis ac mediis hominum ſaluti conſulentis, agnita eſt & laudata ab omnibus veræ ſapientiæ cultoribus, qui meæ vel Apoſtolorum meorum prædicationi crediderunt. In alio Evangelio legi, *Sapientia juſtificata eſt ab operibus ſuis.* S. Hieron. obſervat: *Sapientia quippe non quærit vocis teſtimonium, ſed operum.* (*S. Hier. in hunc locum.*)

16. *Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus factæ ſunt plurimæ virtutes ejus, quia non egiſſent pœnitentiam.* Miſſis ad prædicandum Apoſtolis, cum & ipſe Dominus in civitatibus eorum prædicaret, Corozain, Bethſaida, Capharnaum, earumque cives & incolæ Evangelium recipere noluiſſent, Chriſtus illis palam exprobravit ingrati animi vitium, infidelitatem, & contumaciam, qui tot miraculis ad fidem adducti, ad pœnitentiam excitati non eſſent; cum hic editorum a ſe ſignorum, virtutumque finis eſſet, non ut eorum admirationem ac laudem ſibi conciliaret.

17. *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro & Sidone factæ eſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent.* (*S. Hier. in hunc locum.*)
„ Vox illa *Væ*, plangentis eſt hoc in loco, prævidentis, non imprecantis. Co-
„ rozain autem & Bethſaida urbes Galilææ a Salvatore planguntur, quod poſt
„ tanta ſigna atque virtutes non egerint pęnitentiam: & pręferuntur eis Tyrus &
„ Sidon, urbes idololatriæ & vitiis deditę. Præferuntur autem ideo quod Tyrus
„ & Sidon naturalem tantum legem calcaverint; iſtæ vero poſt tranſgreſſionem
„ naturalis legis & ſcriptæ, etiam ſigna quę apud eas facta ſunt, parvi duxerint.

Corozain, civitas eſt in Galilæa, una ex urbibus Decapoleos, in conſpectu Capharnaum, ad alteram, eamque Orientalem Jordanis ripam, in ſorte dimidiæ Tribus Manaſſe. *Bethſaida* Galilææ pariter civitas, in Decapo-

li,

Digitized by Google

li, ad Mare Tiberiadis, in ſorte Tribus Zabulon. *Tyrus & Sidon*, urbes conterminæ Galilææ, Gentiles & idololatræ, in litore Maris Mediterranei ſitæ deliciis & luxu non minus celebres quam mercimoniis. Corozaitas igitur & Bethſaitas magis reos eſſe Chriſtus declarat Tyriis & Sidoniis, ut pote magis contumaces ac ingratos Dei beneficiis: Quoniam ſi apud Tyros & Sidonios Evangelium ſuum prædicaſſet, miraculaque edidiſſet; vel ſi Ezechielis admonitiones, adhortationes, & comminationes, Tyrios & Sidonios ſpectantes, talibus ac tantis miraculis comitatæ fuiſſent & confirmatæ, qualia & quanta Chriſtus in Galilæis urbibus ediderat, jamdiu & ſtatim humillimam & ſeveriſſimam pœnitentiam egiſſent, cilicio induti, & cinere conſperſi. Verum quod ait Chriſtus, Tyrios & Sidonios pœnitentiam olim acturos fuiſſe, ſi apud illos tot & tanta miracula edita fuiſſent, dixit ſpectata cauſarum ſecundarum diſpoſitione, quia minus contumaces erant minuſque indurati, quam Capharnaitæ & Bethſaitæ; non ſecundum præſcientiam & prædeſtinationem Dei. *Facile eſt quippe ut infidelitatem accuſemur Judæorum, de libera voluntate venientem, qui factis apud ſe tam magnis virtutibus credere noluerunt. Quod & Dominus increpans arguit, & dicit.* Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent. *Sed numquid poſſumus dicere, etiam Tyrios & Sidonios talibus apud ſe virtutibus factis credere noluiſſe, aut credituros non fuiſſe, ſi fierent? Cum eis ipſe Dominus atteſtetur, quod acturi eſſent magnæ humilitatis pœnitentiam, ſi in eis facta eſſent divinarum illa ſigna virtutum? Et tamen in die judicii punientur, quamvis minori ſupplicio quam illæ civitates, quæ apud ſe virtutibus factis credere noluerunt* ... In maſſa „ ergo perditionis juſto Dei judicio relicti ſunt Tyrii & Sidonii, qui etiam credere potuerunt, ſi mira illa Chriſti ſigna vidiſſent. „ Sed quoniam, ut cre„ derent, non erat eis datum, etiam unde crederent eſt negatum. Ex quo „ apparet, habere quoſdam in ipſo ingenio divinum naturaliter munus intel„ ligentiæ, quo moveantur ad fidem ſi congrua ſuis mentibus vel audiant „ verba, vel ſigna conſpiciant: & tamen ſi Dei altiore judicio, a perditionis „ maſſa non ſunt gratiæ prædeſtinatione diſcreti, nec ipſa eis adhibentur vel „ dicta divina vel facta, per quæ poſſent credere, ſi audirent utique talia „ vel viderent. In eadem perditionis maſſa relicti ſunt etiam Judæi, qui non „ potuerunt credere factis in conſpectu ſuo tam magnis clariſque virtutibus. „ Cur enim non poterant credere, non tacuit Evangelium, dicens: " Cum autem tanta ſigna feciſſet coram eis, non crediderunt in eum, ut ſermo Iſaiæ Prophetæ impleretur, quem dixit, Domine, quis credidit auditui noſtro, & brachium Domini cui revelatum eſt? Et ideo non poterant credere, quia iterum dixit Iſaias: Excæcavit oculos eorum, & induravit cor illorum, ut non „ videant oculis, nec intelligant corde, & convertantur, & ſanem illos. Non „ erant ergo ſic excæcati oculi, nec ſic induratum cor Tyriorum & Sidonio„ rum: quoniam credidiſſent, ſi qualia viderunt iſti ſigna vidiſſent. Sed nec „ illis profuit quod poterant credere, quia prædeſtinati non erant ab eo, cu„ jus inſcrutabilia ſunt judicia, & inveſtigabiles viæ; nec iſtis obſuiſſet quod „ non poterant credere, ſi ita prædeſtinati eſſent, ut eos cæcos Deus illu„ minaret, & induratis cor lapideum vellet auferre.

S. Aug. l. de Dono perſeverantiæ c. 9.

S. Aug. ibid. c. 14.

Jo. 12. 37. Iſai. 6. 10.

18. *Verumtamen dico vobis: Tyro & Sidoni remiſſius erit in die judicii, quam vobis.* Ut minor eſt Tyriorum, & Sidoniorum culpa, quam veſtra, qui meæ prædicationi & miraculis credere noluiſtis, & tot ac tanta beneficia contempſiſtis, ita tolerabilior erit eorum pœna in die judicii. " Severius ergo „ puniuntur iſti, illi remiſſius, ſed tamen puniuntur. Porro ſi etiam ſecundum „ facta, quę facturi eſſent ſi viverent, mortui judicantur: profecto quia fideles

S. Aug. l. de Dono perſeverantiæ c. 9.

ris pœnitentiam noluit prædicare. Facilis & aperta reſponſio eſt, „ Igno-
„ rare nos judicia Dei, & ſingularum diſpenſationum ejus ſacramenta neſcire. S. Hieron. in
„ Propoſitum fuerat Domino Judææ fines non excedere, ne juſtam Phariſæis hunc locum.
„ & Sacerdotibus occaſionem perſecutionis daret. Unde & Apoſtolis ante paſ-
„ ſionem præcepit: *In viam Gentium ne abieritis, & in civitates Samaritano-*
„ *rum ne intraveritis*. Corozain igitur & Bethſaida damnantur, quod præſen-
„ ti Domino credere noluerunt. Tyrus & Sidon juſtificantur, quod Apoſtolis
„ illius crediderunt. Non quæras tempora, cum credentium intuearis ſalutem,

20. *Verumtamen dico vobis, Quia terræ Sodomorum remiſſius erit in die ju-*
dicii, quam tibi. Gravius punientur Capharnaitæ Sodomitis ipſis, cum gra-
tias majores acceperint.

21. *In illo tempore*, Cum Diſcipuli ex miſſione reverſi eſſet ad Chriſtum,
eique narraſſent plebem avide excepiſſe verbum Dei. (Lucæ 10. 21.) *Reſpon-*
dens Jeſus, ideſt, incipiens vel cęptum ſermonem proſecutus: *dixit: Confiteor*
tibi, Pater, Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc a Sapientibus & pru-
dentibus, & revelaſti ea parvulis. CONFITEOR, ideſt, gratias ago tibi, PA- S. Hieron.
TER, DOMINE COELI ET TERRÆ. Hinc Chriſti Divinitas & conſubſtantiali-
tas cum Patre probatur. Deum enim Patrem ſuum vocat, cœli vero & ter-
ræ Dominum, ut ſe e rerum creatarum numero eximat, *Quia abſcondiſti*
hæc Myſteria adventus mei & Regni cælorum a Sapientibus & prudentibus hu-
jus Mundi, ab eis qui ingenio, doctrina, & ſapientia ſæculari præſtant, ab-
ſcondiſti, inquam, non revelando, non illuſtrando mentes illorum lumine
gratiæ tuæ, ut crederent, & intelligerent, & ad te converterentur: *& re-*
velaſti ea parvulis, ſimplicibus, rudibus, & nulla ſęcularis ſapientiæ claritate 1. Cor. 1. 20.
inſignibus. Sapientes & prudentes intelliguntur hoc in loco; de quibus Pſ. 118. 136.
ait Apoſtolus: „ Ubi Sapiens? Ubi Scriba? Ubi conquiſitor hujus ſæculi? Non- S. Ambroſ.
„ ne ſtultam fecit Deus ſapientiam hujus Mundi? *Parvuli vero intelliguntur* ſerm. 17. in
„ *de quibus dictum eſt*, Declaratio ſermonum tuorum illuminat, & intelle- hunc Pſal.
„ ctum dat parvulis. *Quem locum S. Ambroſius ſic exponit*. Intellectus ergo
„ datus eſt etiam his qui perfectam ſapientiam non haberent, dum muti lo-
„ quuntur, mortui reſuſcitantur. His enim ſignis intellectum eſt, ab iis qui
„ rudes erant, & adhuc quaſi in cunabulis fidei conſtituti, ut erat populus
„ Nationum, ipſum veniſſe qui expectabatur. Illuminat igitur fidei claritate,
„ reſurrectionis ſuæ gloria, & divinorum operum poteſtate: *Et intellectum*
„ *dat parvulis*. Quibus utique, niſi de quibus in Evangelio gratias agit Pa-
„ tri, in eo quod ipſe operabatur Filius, quod Myſteria ſua Deus abſcon-
„ diſſet a Sapientibus, & parvulis revelaſſet: oſtendens citius plebem ex Gen-
„ tibus, vel ſtatus inferioris viros, quam Scribas & Principes Judæorum,
„ & divites hujus ſæculi credituros. “

22. *Ita Pater: quoniam ſic fuit placitum ante te*. Sic feciſti, Pater, & re-
ctiſſime quidem, quia conſilium, propoſitum, judicium tuum æquiſſimum eſt.
Ita feciſti nulla externa ratione impulſus, ſed mero voluntatis tuæ benepla-
cito. His verbis oſtenditur, credentium a non credentibus, electorum a re-
probis ex eadem maſſa perditionis diſcretionem, electionem ad gratiam & ad
gloriam, revelationem Myſteriorum, fidem, & cetera dona ſupernaturalia,
in unum Dei beneplacitum, in ſolam ejus miſericordiam, reſundenda, non in
merita hominis. *Non* enim *volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei*,
qui voluntatem hominis & præparat adjuvandam, & adjuvat præparatam. S. Hier. in
Ita Pater, quoniam ſic fuit placitum ante te. Sic tibi placuit: *Blandientis af-* hunc locum
fectu loquitur ad Patrem, ut cœptum in Apoſtolis beneficium compleatur: ita S. Benard.
Pater, quoniam ſic fuit placitum ante te. *Tuo placito ſunt id quod ſunt, non* Epiſt. 146.
ſuo merito: nec enim invenis merita, ſed prævenis.

23. Om-

Digitized by Google

23. ***Omnia mihi tradita ſunt a Patre meo. Et nemo novit Filium, niſi Pater: neque Patrem quis novit, niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare.*** Hinc Filii Dei conſubſtantialitas cum Patre confirmatur. Omnia mihi tradita ſunt a Patre meo per æternam generationem, tota Divinitatis ſubſtantia, ſcientia, potentia & imperium in res omnes.

S. Hil. in c. 11. Matt.

„Ne quid in illo minus,
„ quam quod in Deo eſt, exiſtimaretur, omnia ſibi a Patre ait tradita eſſe,
„ ſolique ſe Patri cognitum, Patremque ſoli ſibi notum, vel cui ipſe reve-
„ lare voluiſſet: revelaturus ei, a quo ut revelare velit oretur. Qua revela-
„ tione eamdem utriuſque in mutua cognitione eſſe ſubſtantiam docet, cum qui
„ Filium cognoſceret, Patrem quoque cogniturus eſſet in Filio; quia omnia ei a
„ Patre ſint tradita. Tradita autem non alia ſunt, quam quę in Filio nota ſunt
„ Patri. Nota vero ſoli Filio eſſe quæ Patris ſunt. Atque ita in hoc naturæ co-
„ gnitionis ſecreto intelligitur, non aliud in Filio, quam quod in Patre ignobile
„ ſit, extitiſſe.

S. Aug. l. 2. contra Maximinus Arianum c. 12.

Gignendo igitur dedit potentiam Pater Filio, ſicut omnia quæ habet in ſubſtantia ſua, gignendo dedit ei quem genuit de ſubſtantia ſua. Omnia mihi tradita ſunt a Patre meo, non per alienationem, ſed per communicationem. Omnes enim operationes Filio cum Patre ſunt communes, adeoque & revelatio Myſteriorum parvulis facta, & Sapientum hujus ſæculi excæcatio.

Omnia mihi tradita ſunt a Patre meo, ut quæ per me condidit, etiam per me hominem factum, tamquam Mediatorem, inſtauraret.

S. Ath. in illud Omnia mihi tradita ſunt a Patre &c.

„ Sub iis itaque verbis di-
„ ſpenſatio rerum per carnem gerendarum ſignificatur. Poſtquam enim pec-
„ carat & lapſus eſſet homo, ejuſque lapſu perturbatis omnibus mors invaluiſ-
„ ſet ab Adam uſque ad Chriſtum, terraque execrationi data eſſet, infernus
„ apertus, Paradiſus clauſus, cęlum infenſum, & tandem corrupto & inte-
„ rempto homine diabolus inſiluiſſet in nos, tum demum Deus hominum ama-
„ tor ac nolens perire hominem ad ſuam imaginem conditum, in hæc verba
„ erupit, *Quem mittam, & quis proficiſcetur?* Omnibus tacentibus, locutus eſt
„ Filius: *Ecce ego, mitte me*. Reſpondit Pater, *Vade ergo*: Tum dedit illi ho-
„ minem, ut ipſum Verbum caro fieret, carnemque aſſumptam in omnibus in-
„ ſtauraret. "Tradita enim ſunt illi ut Medico, qui ſanaret morſum ſerpentis;
„ & ut vitæ, qua excitaret mortuum: & ut luci, quo illuminaret tenebras: &
„ ut rationi, quo redintegraret vim rationalem. Poſtquam igitur tradita illi
„ ſunt omnia, & factus eſt homo, correcta ſunt omnia, & perfecta terra pro
„ maledictione benedictionem obtinuit, Paradiſus reſeratus eſt, infernus ſe
„ metu contraxit, monumenta aperta ſunt reſurgentibus mortuis; portæ cæ-

Joan. 3. 35.

„ li elevatæ ſunt, ut intraret ille ex Edom. ***Certe qua ratione ſibi omnia tra-***
„ ***dita eſſent, indicare volens Salvator, ſubjunxit***, venite ad me omnes qui la-
„ boratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. ***Conſentit etiam cum iſtis di-***
„ ***ctum illud***: Pater diligit Filium, & omnia dedit in manu ejus. ***Dedit enim***,
„ Ut quemadmodum per eum facta ſunt, ita in eo omnia refici poſſent. Non
„ enim ut ex paupere dives fieret; neque ut qui non haberet poteſtatem,
„ acciperet, aſſumpſit omnia; ſed quo omnia utpote Salvator inſtauraret. De-
„ cebat enim exordium creaturæ per eum fieri, ut eſſe poſſet; & inſtaura-
„ tionem in eo fieri, ut corrigeretur. Ipſe enim patiendo nos refocillavit; &
„ eſuriendo aluit, & ad inferos deſcendendo extulit.

S. Aug. l. 7. de Trinitate cap. 3.

Et nemo novit Filium, niſi Pater, ſubintelligendum, & cui voluerit Pater revelare. Dum enim revelat Filius, etiam ***Per Filium revelat Pater, tamquam per Verbum ſuum. Si enim hoc Verbum quod nos proferimus temporale & tranſitorium, & ſe ipſum oſtendit, & illud de quo loquitur: quanto magis Verbum Dei per quod facta ſunt omnia?***

Neque Patrem quis novit niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare. His verbis a perfecta Patris & Filii notitia creaturæ dumtaxat excluduntur, non Spiritus Sanctus,

ctus, qui *Omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei*: & per quem Deus ſua nobis revelat Myſteria, teſte Apoſtolo: *Nobis autem revelavit Deus per Spir. ſuum*. 1. Cor. 2. 10. Ibidem.

24. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos*. Venite, affectibus fidei, ſpei, charitatis, ad me, qui via ſum, veritas, & vita, fons omnium bonorum, Salvator veſter: omnes qui laboratis ſub veteris hominis jugo, qui ambulaſtis per vias difficiles, qui fatigati eſtis in via iniquitatis & perditionis, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quaſi vinculum plauſtri peccatum: omnes qui gravati & oppreſſi eſtis jugo peccatorum, cupiditatum, miſeriarum hujus vitæ, oneribus veteris Legis, qui gemitis & ſuſpiratis ſub graviſſimis illis oneribus: & ego reficiam vos; demum onera, ſublevabo & recreabo vos, libertatem, quietem, ſecuritatem per gratiam meam vobis præſtabo, quemadmodum ab Iſaia prædictum eſt: *Jugum enim oneris ejus, & virgam humeri ejus, & ſceptrum exactoris ejus ſuperaſti, ſicut in die Madian*. Et, *Auferetur onus ejus* (Aſſur ſcilicet, qui diaboli typus eſt) *de humero tuo, & jugum ejus de collo tuo, & computreſcet jugum a facie olei*; virtute Jeſu Chriſti, de quo dictum eſt, *Oleum effuſum nomen tuum*. S. Hil. & S. Hier. in hunc locum. Iſai. 9. 4. Iſai. 10. 27.

25. *Tollite jugum meum ſuper vos & diſcite a me; quia mitis ſum, & humilis corde: & invenietis requiem animabus veſtris*. Legem meam, Evangelium meum, mandata mea, diſciplinam meam ſuſcipite. *Jugum* ſcilicet imperium, legem mandata ſæpe in Scriptura ſacra ſignificat. *Geneſ.* 27. 40. *Pſ.* 2. 2. *Jerem.* 2. 20. *Actor.* 15. 10. 1. *Joannis* 5. 3. Et experimento comprobabitis, me benignum eſſe, manſuetum, humilem Dominum ac Magiſtrum, non tyrannum, qui ſuperbia, faſtu, morum aſperitate, ſubditis & diſcipulis moleſtus ſim. *Diſcite a me; quia mitis ſum & humilis corde*. Ne præ ſuperbia aut impatientia jugum meum refugiatis: vobis enim moleſtum non erit; ſi meo exemplo mites & humiles eſſe diſcatis, non externa tantum ſpecie, ſed vera animi temperantia. Iſtarum exercitatione virtutum, humilitatis & manſuetudinis, *invenietis requiem animabus veſtris*, pacem internam, tranquillitatem conſcientiæ, etiam in paupertate, in adverſitatibus, in perſecutionibus.

26. *Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve*. Lex mea non aſperitate moleſta, ut juga jumentis eſſe ſolent; neque gravis, ut onera, ſed ſuavis, facilis, commoda. Leve eſt autem Chriſti jugum multis nominibus, primo comparative ad veteris Legis onus, de cujus ritualibus præceptis & obſervantiis Apoſtolorum Princeps ait, *Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere jugum ſuper cervices Diſcipulorum, quod neque patres noſtri, neque nos portare potuimus?* 2. Quia Lex Evangelii ſecum adfert ipſam implendi facultatem & facilitatem per ſubminiſtrationem Spiritus Sancti & gratiæ Chriſti. „Lex „ *enim* per Moyſen data eſt; Gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt. „ *Quamobrem de Evangelica Lege Deus per Jeremiam ait*, Dabo Legem meam „ in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam: & ero eis in Deum, „ & ipſi erunt mihi in populum. *Et per Ezechielem*, Dabo vobis cor novum, „ & Spiritum novum ponam in medio veſtri, & auferam cor lapideum de „ carne veſtra, & dabo vobis cor carneum. Et Spiritum meum ponam in „ medio veſtri: & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea „ cuſtodiatis, & operemini. 3. Quia non tam timore pœnæ cogit, quam amore Dei & juſtitiæ volentes ad ſui obſervationem invitat & trahit. *Hæc eſt enim charitas Dei, ut mandata ejus cuſtodiamus, & mandata ejus gravia non ſunt*. Gravia enim ſunt timori, levia amori. 4. Propter magnitudinem ac certitudinem propoſiti præmii, propter *Æternum gloriæ pondus*, viſionem Dei, gaudium Domini, vitam immortalem & ſempiternam, bonum quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, Deum diligentibus præparatum. „ Novum jugum ſuave eſt, & onus leve, propter ſpem ac „ mer- Act. 15. 10. Joann. 1. Jer. 31. 33. Ezec. 36. 26. 27. 1. Joan. 5. 3.

„ mercedem, hujus vitæ moleſtiis & ærumnis longe uberiorem. Alioqui e„ nim quis non Evangelium legalibus præceptis multo laborioſius atque ærumnoſius eſſe diceret? Nam cum Lex peccatorum dumtaxat fines prohi„ beat, nobis ipſæ etiam cauſæ, propemodum ut actiones, crimini vertun„ tur. Non adulterium commites, inquit Lex: at tu ne concupiſces qui„ dem. ex curioſo ac ſtudioſo contuitu animi affectum incendens. Non oc„ cides, ait illa, at tu, ne ſi feriaris quidem, referies; quin potius percu„ tienti te ipſum expones. Non junges domum cum domo, ait illa, nec a„ grum cum agro, tyrannide pauperem opprimens: at tu libenti animo „ juſtis etiam rationibus quæſitas opes excuties, atque in pauperum ſubſi„ dium ſpoliaberis ut leviter crucem tollas, divitiaſque ab aſpectu remotas „ aſſequaris.

S.Greg.Nazianzenus Orat. 42.

SENSUS MORALIS.

Deut. 32. 1. ET *factum eſt, cum conſummaſſet Jeſus, præcipiens duodecim Diſcipulis ſuis tranſiit inde ut doceret & prædicaret in civitatibus eorum.* Chriſtus Diſcipulos ſuos dimittit, *Sicut aquila provocans ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos volitans*, ut exercere incipiant Apoſtolicum munus, ad quod informaverat. Interim ipſe docere pergit & prædicare in Galilææ civitatibus, exemplum præbens Paſtoribus Eccleſiæ ſuæ, ut ipſi velut *Forma facti gregis ex animo*, per ſe, non per Vicarios dumtaxat, & conductitios opiliones, *Paſcant gregem Dei, providentes non coacte, ſed ſpontance ſecundum Deum, neque turpis lucri gratia, ſed voluntarie, neque ut dominantes in cleris*, ſed uni gloriæ Dei, & animarum ſaluti procurandæ, prædicatione, doctrina, ſacris viſitationibus, omnibuſque ſacri Miniſterii functionibus, aſſidue addicti: *Ut cum apparuerit Princeps Paſtorum*, Chriſtus ipſe Dominus, *Percipiant immarceſcibilem gloriæ coronam.* Quam ſacrum, quam ſublime, quam glorioſum prædicandi munus, quod Jeſus per ſe ipſum exercuit, nec intermiſit! Id Epiſcoporum proprium, ab ipſis per ſe exercendum, quantum fieri poteſt, ut ſacra Synodus Tridentina ſtatuit.

1 Pet. 5. 2.

2. *Joannes autem cum audiſſet in vinculis opera Chriſti, mittens duos de Diſcipulis ſuis, ait illi: Tu es qui venturus es, an alium exſpectamus?* Joannis exemplum Paſtores, Doctores, & Moderatores conſcientiarum imitentur: eorum, quos regunt & dirigunt, infirmitati ſe accomodent, ut illos inſtruant, charitate & humilitate magiſtra illorum ſpiritualibus neceſſitatibus & utilitatibus ſe totos impendant, Chriſtum reſpiciant unum *Auctorem & conſummatorem fidei noſtræ*: illos ad Chriſtum mittant, eique in omnibus adhærere doceant ac parere.

Cum audiſſet Joannes in vinculis opera Chriſti, &c. Viſitandi ſunt, alendi, redimendi captivi: Id enim opus eſt miſericordiæ a Chriſto in ſupremo judicii die munerandum: *In carcere eram, & veniſti ad me.* Sed imprimis docendi ſunt quis ſit verus Liberator & Redemptor, prædicandum illis eſt Redemptionis Myſterium, docendi ſunt quæ ſit vera captivitas, quam lugendus ſtatus animæ ſub peccati & diaboli ſervitute captivæ, ut ad Chriſtum Liberatorem confugiant, & captivitate corporis bene utantur ad animæ libertatem & ſalutem conſequendam. „ Carnem enim ſaginari, & ſpiritum eſurire, non prodeſt, „ Immo ſi quod infirmum eſt curatur, æque quod infirmius eſt negligi non „ debet. *Ipſe magis Mundus carcer eſt.* Majores tenebras habet Mundus, quæ „ hominum præcordia excæcant. Graviores catenas induit Mundus, quę i„ pſas animas hominum conſtringunt. Pejores immunditias exſpirat Mundus, li„ bidines hominum. Plures poſtremo reos continet, ſcilicet univerſum homi„ num

Mat. 35. 36.

Tertull. l. Ad Martyres.

Digitized by Google

„ num genus. Judicia denique non Proconſulis, ſed Dei ſuſtinet. „ Hærodes
igitur libidini ſuæ, ceteriſque cupiditatibus ſerviens infęlicior eſt, captivuſque
magis, quam Joannes in carcere: Joannes in carcere vinculiſque liberior ac
felicior eſt, quam Herodes in ſolio. Carcer tenebras habet, ſed Joannes lu-
men eſt, *Lucerna ardens & lucens. Vos autem voluiſtis ad horam exultare in*
luce ejus. Carcer habet vincula, ſed Joannes ſolutus eſt Deo. Triſte illic ex- *Jo. 5. 35.*
pirat, ſed Joannes eſt odor ſuavitatis. Judex expectatur, ſed Joannes eſt de
ipſis Judicibus judicaturus. Non multum diſcriminis eſt inter Joannis carce-
rem & eremum. Etſi corpus includitur, etſi caro detinetur, omnia ſpiritui
patent. *Nihil crus ſentit in nervo, cum animus in cœlo eſt. Totum hominem*
animus circumfert, & quo velit transfert. Joannes vinctus Diſcipulis ſuis dux
eſt ad Chriſtum: Hærodi ipſi venerationi eſt & terrori. Audiens opera Chri-
ſti, gaudet in ergaſtulo, qui ad ejus præſentiam exultavit in utero: illumi-
nandos & ſanctificandos Diſcipulos ſuos ad illum dirigit, qui ab ipſo illumi-
natus & ſanctificatus eſt antequam in lucem prodiret.

Cum audiſſet Joannes in vinculis opera Chriſti, mittens duos de Diſcipulis
ſuis, ait illi, &c. Adverſis rebus, afflictionibus, & tribulationibus quibuſcum-
que recte uti Chriſtiani debent: in iis opera Chriſti, vitam ejus, paſſionem ac
mortem debent meditari, mentem ac voluntatem ſuam ad Deum erigere,
ac in ipſius diſciplinam humili ſummiſſoque animo ſe tradere, qui ſuos in af-
flictione non deſerit, per Prophetam dicens: *Cum ipſo ſum in tribulatione*, *Pſ. 90.*
eripiam eum, & glorificabo eum. Noli timere quando tribularis, ne quaſi non
tecum ſit Deus. „ Fides ſit tecum, & tecum eſt Deus in tribulatione. Flu- *S. Aug. En*
„ ctus ſunt maris, turbaris in navigio quia dormit Chriſtus. Dormiebat *narrat. in*
„ in navi Chriſtus, peribant homines. Si fides tua dormit in corde tuo, *hunc. Pſ.*
„ tamquam in navi tua dormit Chriſtus, quia per fidem in te habitat. Cum
„ turbari cęperis, excita Chriſtum dormientem: erige fidem tuam & noveris
„ quia non te deſerit. Sed ideo putas te deſeri, quia non quando vis eripit.
„ Eripuit tres pueros de igne. Qui eripuit tres pueros, deſeruit Machabæos?
„ Abſit. Et illos eripuit, & illos: illos corporaliter, ut infideles confunderen-
„ tur; iſtos ſpiritaliter, ut fideles imitarentur. „ Sic eripuit & Joannem ami-
cum ac Præcurſorem ſuum, non corporaliter, ſed ſpiritualiter. Tribulatio
nos ad Deum revocat: unde de Iſraelitis ſcriptum eſt: *Cum occideret eos*, *Pſal. 77 34.*
quærebant eum & revertebantur, & diluculo veniebant ad eum. Tribulatio nos
erudit, Chriſtique diſcipulos facit, ſi modo ea bene utamur. *Pedagogus no-* *S. Jo. Chryſ.*
ſter tribulatio. Tribulatio cor noſtrum dilatat, ut Deum diligamus, ut cæ-
leſtia deſideremus; quod rebus proſperis coarctatum erat, & ad terrena conver- *Pſ. 4.*
ſum. „ In tribulatione dilataſti mihi. *Hinc Apoſtolus*, Gloriamur, *inquit*, in
„ tribulationibus, ſcientes quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia
„ autem probationem, probatio vero ſpem, ſpes autem non confundit: *Rom. 5. 3. 4. 5.*
„ quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum Sanctum, qui
„ datus eſt nobis. „ Non habet cordis anguſtias, quamvis extrinſecus a perſe-
quentibus ingerantur. Quid eſt corde dilatari? *Eſt jam corde habere infuſum* *S. Aug. En.*
Deum, cum quo intrinſecus colloquatur. Sic Joannes in carcere poſitus, per *narrat. in*
diſcipulos ſuos extrinſecus cum Chriſto colloquitur, ipſum interrogans; intrin- *Pſ. 4.*
ſecus autem & immediate in corde ſuo, ubi per fidem & charitatem habitat.

Cum audiſſet Joannes in vinculis opera Chriſti, &c. Res adverſæ Chriſtianum
hominem purgant & Deo conjungunt, ſi bene illis utatur. Sagittas arcana
ſignificatione jaculabatur in gratiam Davidis intimus ejus amicus Jonathas,
& hic quidem ſagittarum ſcopus erat: *Si dixero puero*, inquit, *Ecce ſagittæ* *1. Reg. 20. 22.*
intra te ſunt, tolle eas: Tu veni ad me, quia pax tibi eſt, & nihil eſt mali,
vivit Dominus. Si autem ſic locutus fuero puero: Ecce ſagittæ ultra te ſunt;

vade

Digitized by Google

vade in pace, quia dimiſit te Dominus. Si Dei ſagittæ ultra peccatorem ſunt, de illius ſalute actum eſt, dimiſit eum Dominus ſecundum deſideria cordis ejus. At vero ſi intra illum ſunt, ſi percuſſus eſt & tribulationibus vexatur, pax illi erit, & nihil eſt mali. Quare? cauſam opportune S. Job explicat:
Job. 6. 4. *Quia ſagittæ Domini in me ſunt, quarum indignatio ebibit ſpiritum meum*; id eſt, quod in me humanum & terrenum erat, interimunt. „ Quid enim ſpi-
S. Greg. M. l. 7. Moralium c. 3. „ ritus hominis, niſi ſpiritus elationis? Sagittæ autem Domini ſpiritum homi-
„ nis ebibunt, cum ſupernæ animadverſionis ſententia afflictam mentem ab
„ elatione compeſcunt. Sagittæ Domini ſpiritum hominis ebibunt, quia in-
„ tentum exterioribus introrſum trahunt. Sagittarum ergo indignatio juſti
„ ſpiritum ebibit, quia ſupernæ ſententiæ electos quos in peccatis inveniunt,
„ dum vulnerant, immutant, ut duritiam ſuam transfixa mens deſerat, at-
„ que ex ſalutifero vulnere ſanguis confeſſionis currat.

Tribulationes pro Chriſto pati, prope divinum eſt: Deus enim ad eorum qui pro ipſo patiuntur, ſocietatem & numerum ſe adjungit. Unde Daniel
Danil. 3. 29. ſub perſona Regis Babylonis ait: *Ecce video quatuor viros ſolutos, & ambulantes in medio ignis, & ſpecies quarti ſimilis Filio Dei.* Quem locum S. Jo. Chryſoſt. verſans: *O quibus*, inquit, *te incorrupta fides triumphis extendis!*
S. Jo. Chryſ. h. de Tribus pueris. *Adeſt tibi amica Majeſtas, ut innocentia liberetur. Patitur ſe Deus cum pueris in ſupplicio numerari.* Non minus Joanni aderat vincto in carcere.

Scite componit S. Gregorius Nyſſenus Sponſam cæleſtem pro Sponſo vulneratam & afflictam, cum petra illa ſpiritali & myſtica, de qua Apoſtolus ait, *Petra autem erat Chriſtus*, quaſi ad hanc ſublimitatem per laborum &
1. Cor. 10. 4. S. Greg. Nyſ. rerum adverſarum tolerantiam fuerit evecta. “ Virgam verberantem, *inquit*,
„ ſponte ſua recipit. Imitatur ſaxum illud, de quo Vates ait, *Percuſſit petram, & fluxerunt aquæ.* Viden quantam ad ſublimitatem Sponſa pervenerit?
hom. 12. in Cantica. „ Eam nimirum ob cauſam percuſſa, velut a Moyſe rupes illa feriebatur,
„ ut ad ſimilitudinem illius & ipſa Verbum Dei de vulnere imbris inſtar ef-
„ fuſum pro ſitientibus quaſi quamdam ſcaturiginem emittat. „ Ut enim ſca-
Pſ. 77. 20. turigo continuo effundit aquas: ita Anima juſti in tribulatione poſiti verbum Dei continuo parturit: ſicut Chriſtus in cruce, quam *Thalamum Sponſi* S. Auguſtinus vocat, obſtetricante lancea peperit Eccleſiam. Sic Joannes in vinculis ſpiritaliter parit Chriſtum, ſeu diſcipulos potius ſuos in Chriſto, donec in illis Chriſtus formetur. Ideo illos ad Chriſtum mittit.

Cum audiſſet Joannes in vinculis opera Chriſti, mittens duos de diſcipulis
S. Hilar. c. 11. in Matt. *ſuis, &c.* Joannes typus legis fuit. Chriſtum porro Lex annuntiavit, & re-
„ miſſionem peccatorum prædicavit & Regnum cælorum ſpopondit: & Joan-
„ nes totum hoc opus Legis explevit. Igitur ceſſante jam Lege, quæ pec-
„ catis plebis incluſa, & populi vincta vitiis, ne Chriſtus poſſet intelligi, vin-
„ culis & carcere continebatur. *Ergo ad Evangelia contuenda Lex mittit: ut*
„ *infidelitas fidem dictorum contempletur in factis; & quod intra eam peccatorum*
„ *fraude ſit vinctum, per intelligentiam libertatis Evangelicæ abſolvatur....*
S. Amb. l. 5. in Luc. n. 95. & 96. „ Mittit ergo Diſcipulos ſuos ad Chriſtum Joannes, ut ſupplementum ſcientię
„ conſequantur, quia *Plenitudo Legis Chriſtus eſt*: ut quoniam plerumque nutant
„ dicta ſine factis, & fides plenior geſtorum teſtificationibus, quam verborum
„ ſponſionibus exhibetur, quæ tunc in pectoribus Judæorum velut obſervata
„ Lege nutabat, ipſo ſpectaculo Dominicæ crucis, & pleno Reſurrectionis
„ teſtimonio panderetur. Duos illos Joannis Diſcipulos duorum populorum
„ typos eſſe addit S. Ambroſius; quorum unus ex Judæis credidit, alter ex
Matt. 13. 6. „ Gentibus, qui ideo credidit, quia audivit. Voluerunt ergo iſti videre, propter
„ illud: *Veſtri autem beati oculi quia vident, & aures veſtræ quia audiunt*: Sed etiam
„ nos vidimus in Joanne: oculis noſtris perſpeximus in Apoſtolis: & manibus

„ noſtris

Digitized by Google

„ noſtris perſcrutati ſumus in Thomæ digitis. *Quod* enim *fuit ab initio, quod*
„ *audivimus, quod vidimus, oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ*
„ *contrectaverunt de Verbo vitæ: & vita manifeſtata eſt*, &c. Quando manifeſta-
„ ta eſt? Quando vidimus. Itaque & nunc qui Vetus Teſtamentum recen-
„ ſent antequam cognoſcant Evangelium, & quaſi quædam Dominici corpo-
„ ris legant veſtigia, venturum putant, & requirunt utrum ipſe ſit Chriſtus *Gen. 18. 20. & ſeq. & 22.*
„ Dei Filius, qui venturus eſt. Et cum legunt quando cum Abraham locu- *Joſue 5. 14.*
„ tus eſt, vel quando ſe Dux militiæ cœleſtis oſtendit, dicunt utique: *Tu es*
„ *qui venturus es, an alium expectamus?* Cum autem venerint ad Evange-
„ lium, & cognoverint illuminari cæcos, ambulare claudos, audiſſe ſurdos,
„ mundatos eſſe leproſos, mortuos reſurrexiſſe, tunc dicunt: *Vidimus eum &*
„ *oculis noſtris perſpeximus*, & in veſtigia clavorum ejus digitos noſtros in-
„ ſeruimus. Videmur enim nobis vidiſſe, quem legimus, ſpectaſſe pendentem,
„ & vulnera ejus, ſpiritu Eccleſiæ ſcrutante, tentaſſe. Aut fortaſſe in parte
„ quadam operatrice corporis noſtri omnes videmur inveſtigaſſe Dominicæ ſe-
„ riem Paſſionis; fides enim per paucos ad plures pervenit. *Lex ergo Chriſtum*
„ *venturum annuntiat: Evangelii Scriptura veniſſe confirmat.*

Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Heu! Chriſtianorum plurimi ita vivunt, ac ſi Chriſtus non veniſſet, ac ſi alium expectarent. Judaice vivunt in Eccleſia. Obſervantiis exterioribus contenti, de interiori homine nullatenus curant: Deum adorant, ſed non in ſpiritu & veritate: amicos diligunt, ſed inimicos oderunt: Dominicos & feſtos dies celebrant, & a ſervilibus operibus abſtinere videntur, ſed quæ omnium maxime ſervilia ſunt, opera peccati ſacris illis diebus facere non verentur. Ipſa multorum, qui pietatem profitentur, juſtitia, non eſt abundantior juſtitia Scribarum & Phariſæorum.

Judæi propter beneficia terrena Deo ſerviebant, illum colebant *timore ſervili, non liberali dilectione.* Chriſtiani pauciſſimi Deo propter ipſum ſerviunt, ipſumque amore caſto colunt. *Sic ergo Deus non colitur. Hoc enim colitur* *S. Auguſt.*
quod diligitur. Major pars nec timore judiciorum Dei Legem ejus ſervat ac mandata. Verum ſi illi inexcuſabiliter terrenis inhæſerunt, quibus ipſum Novum Teſtamentum nondum fuerat revelatum; quanto inexcuſabilius terrena ſectantur, quibus jam promiſſa cœleſtia in Novo Teſtamento revelata ſunt? In hoc plerique Chriſtiani pejores Judæis, quod illi quamvis præſentia & temporalia, tamen ab uno Deo quærebant; iſti vero Ethnicos imitantur, qui non ſolum terrena deſideraverunt, ſed etiam a dæmonibus petierunt; ſiquidem rapinis, fraudibus, uſuris, aliiſque malis artibus opes congregant.

3. *Et reſpondens Jeſus ait illis. Euntes renuntiate Joanni quæ audiſtis & vidiſtis. Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes evangelizantur.* Plenum ſane teſtimonium, quo Dominus cognoſceretur. De illo enim, non de alio Propheta dixerat, *Dominus erigit eliſos, Dominus ſolvit compeditos. Dominus illuminat cæcos.* Qui iſta faciet, *Pſalm. 145.*
Regnabit Dominus in æternum. Ergo non humanæ iſta, ſed divinæ virtutis
inſignia ſunt. „ Hæc miracula ante Evangelium vel rara, vel nulla. Rece- *S. Ambr. l. 5. in Lucam num. 100. & 101.*
„ perit Tobias oculos, unus eſt in exemplo; & tamen Angeli fuit illa medi-
„ cina, non hominis. Elias mortuum ſuſcitaverit; ille tamen rogavit & flevit:
„ Hic juſſit. Eliſæus leproſum mundari fecerit; non tamen illic valuit præcepti
„ auctoritas, ſed figura Myſterii. Non defecerit ad eſcam Viduæ eſurientis Pro-
„ pheticis ſe multiplicans farina præceptis; unam tamen viduam farina illa, vel
„ potius eamdem quoque Sacramenti ſpecies præfigurata ſervavit. Sed tamen par-
„ va adhuc iſta Dominicæ teſtificationis exempla ſunt: Plenitudo fidei, crux Do-
„ mini, obitus, ſepultura eſt. Non modo autem corporaliter, ſed ſpiritualiter hæc

opera-

operatus eſt Chriſtus, quod Divinitatis ipſius ſplendidius efficaciuſque argumentum eſt: *Iſai 9.* *Populus enim qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta eſt eis.* Idololatriæ tenebris, variiſque erroribus obcæcatos, ad purum ſincerumque veri Dei cultum traduxit. Claudos, & rectis greſſibus in via ſalutis ambulare non valentes, quia cor eorum non erat rectum, nec recti affectus, ſed in terram curvi, & obliqui, ſanata illorum infirmitate, ambulare fecit in via Mandatorum Dei recte, facile, celeriter, hilariter. Lepra peccati maculatos, *Lavit in ſanguine ſuo, Mundavit lavacro aquę in verbo vitæ.* Aures interiores hominum ad verba Dei, ad verba ſalutis, ad verba vitæ æternæ ſurdorum, aperuit ut audirent, ut intelligerent, ut obedirent. Unius delicto, propriiſque peccatis ſecundum animam mortuos ſuſcitavit, & in ſe ipſo vivere fecit, vetere homine expoliatos, & ad vitę ſpiritalis, ac cęleſtis novitatem immutatos. Pauperes, humiles corde, mundi ſuique ipſius amore vacuos, miſeriæ ſuæ ac impotentiæ conſcios, Evangelii veritate & gratia ditavit, implevit. *Iſaia 29. 18. 19.* Sic impletum eſt Iſaiæ vaticinium: *Et audient in die illa ſurdi verba libri, & de tenebris & caligine oculi cæcorum videbunt. Et audient mites in Domino lætitiam, & pauperes homines in ſancto Iſrael exultabunt.*

Ex divinis operibus agnoſcitur Chriſtus: ex ſanctis operibus agnoſcitur Chriſtianus. Chriſtianus fruſtra nominatur, qui Chriſtum minime imitatur. Chriſtianum putas, qui in tenebris adhuc ambulat, qui a Chriſto illuminari non vult, qui diligit tenebras magis quam lucem, qui dicit bonum malum & malum bonum? Chriſtianos putas, qui occludunt aures verbo Dei; ſurdos ad voces Dei intus ad cor eorum loquentis, ad verba Prophetarum, Apoſtolorum, ipſius Chriſti, & Miniſtrorum ac Prædicatorum ejus tot annos ipſos admonentium, ut convertantur & pœnitentiam agant, ut bona male parta reſtituant, ut cum inimicis reconcilientur, ut violatum proximi honorem famamque reſarciant; ſurdos ad voces Chriſti pœnas æternas comminantis, æternam fœlicitatem, vitamque & gloriam immortalem promittentis? Chriſtianos putas, qui nec a lepra peccati mundari volunt, nec a morte peccati ad vitam ſuſcitari? Qui vel peccata non confitentur, vel proximas eorum occaſiones minime deſerunt, vel pravos habitus non expugnant? Quibus illa Iſaiæ verba conveniunt: *Populus ad iracundiam provocans eſt, & filii mendaces, filii nolentes audire Legem Dei.* *Iſaia 30. 9. 10. 11.* *Qui dicunt videntibus, Nolite videre: & aſpicientibus, Nolite aſpicere nobis ea quæ recta ſunt: Loquimini nobis placentia, videte nobis errores.* *S. Caſ. Arelat. ſerm. 67. inter Auguſtinianos, olim de Tempore 216. Nunc Appendice 266.* *Auferte a me viam, declinate a me ſemitam, ceſſet a facie noſtra ſanctus Iſrael.* Non nobis ſufficit quod Chriſtianum nomen accepimus, ſi opera Chri-
„ ſtiana non fecerimus. Illi enim prodeſt quod Chriſtianus dicitur, qui caſti-
„ tatem diligit, ebrietatem fugit, ſuperbiam deteſtatur, invidiam ut venenum
„ diaboli reſpuit. Ille vere Chriſtianus eſt, qui furtum non facit, qui fal-
„ ſum teſtimonium non dicit, qui nec mentitur, nec perjurat, qui adulterium
„ non committit, qui ad Eccleſiam frequentius venit; qui de fructibus ſuis
„ non guſtat, niſi prius ex ipſis Deo aliquid offerat, qui decimas annis ſin-
„ gulis erogandas pauperibus reddit, qui Sacerdotibus ſuis honorem impendit,
„ qui omnes homines ſicut ſe ipſum diligit. Ille vero non ſolum Chriſtianus
„ eſt, ſed & ipſe Chriſtus in illo habitat, qui ſtateras doloſas & menſuras du-
„ plices velut gladium diaboli pertimeſcit: ille bonus Chriſtianus eſt, qui quan-
„ do ad Eccleſiam venit, & oblationes exhibet, & pauperibus ſecundum quod
„ vires habet, pecuniam porrigit aut buccellam: qui peregrinos in domum ſuam
„ excipit, qui hoſpitibus pedes lavat; qui non ſolum lites non concitat, ſed et-
„ iam diſcordes ad concordiam revocat: qui majoribus & parentibus honorem
„ & amorem veræ charitatis impendit; qui & ipſe caſte vivit, & filios & vi-
„ cinos ſuos ut caſte & ſobrie vivant, & verbis admonet, & exemplis docet.

4. *Et*

Digitized by Google

4. *Et beatus qui non fuerit ſcandalizatus in me*. Ille ex Chriſto ſcandalum patitur, qui mundi placitis ac moribus Chriſti placita, præcepta & exempla poſtponere non veretur, qui ſæculi voluptates cruci & pœnitentiæ, ſpectacula concioni, orationi, aut piæ lectioni: qui pietatis profeſſionem, Sacramentorum frequentationem, bonorum operum jugem exercitationem, velut muliercularum occupationes contemnit aut negligit. *Beatus qui non fuerit ſcandalizatus in me*. Crux electis etiam ſcandalum poſſet afferre: ſed *Nullum hoc majus divinæ Perſonæ eſt teſtimonium: Nihil eſt quod magis eſſe ultra humana videatur, quam toto unum ſe obtuliſſe pro Mundo; hoc vel ſolo plene Dominus declaratur*. Denique ſic deſignatus eſt a Joanne: *Ecce Agnus Dei: Ecce qui tollit peccata mundi*. Deploranda certe hominum malitia, qui rebus iis abutuntur ad ſuam perditionem, quæ Chriſtus geſſit, pertulit, inſtituit, vel docuit ad eorum ſalutem. Viſis tot ſignis, tantiſque virtutibus, non ſcandalizari quiſquam potuit, ſed admirari. Sed infidelium mens grave in illo ſcandalum pertulit, cum eum poſt tot miracula morientem vidit. Unde & Paulus dicit: *Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum, Judæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam*. Stultum quippe hominibus viſum eſt, ut pro hominibus Auctor vitæ moreretur: *& inde contra eum homo ſcandalum ſumpſit, unde ei amplius debitor fieri debuit. Nam tanto Deus ab hominibus dignius honorandus eſt, quanto pro hominibus & indigna ſuſcepit*. Quid ergo ſibi vult, *Beatus qui fuerit ſcandalizatus in me?* Niſi aperta voce abjectionem mortis ſuæ humilitatemque ſignare? Ac ſi dicat: *Mira quidem facio, ſed abjecta perpeti non dedignor. Quia ergo moriendo te ſubſequor, cavendum valde eſt hominibus ne in me mortem deſpiciant, qui ſigna venerantur*.

S. Ambr. l. 5. in Lucam num. 102.

1. Cor. 1.

S. Greg. M. Hom. 6. in Evang.

5. *Illis autem abeuntibus cœpit Jeſus ad turbas dicere de Joanne: Quid exiſtis in deſertum videre? Arundinem vento agitatam?* Arundini merito comparantur homines carnales, virtutis internæ vacui, fragili ſe gloriæ ſæcularis ſublimitate jactantes, quos procellis Mundi hujus obnoxios vita mobilis inquietat, in quibus ſolidæ juſtitiæ nullus eſt fructus. „Arundines ſumus; nulla validioris naturæ radice fundati. Et ſi levis adſpiraverit proſperioris aura ſucceſſus, vago motu proximos verberamus: inopes ad ſuffragandum, faciles ad nocendum. Arundines fluvios amant, & nos labentia Mundi caducaque delectant. *Quid exiſtis in deſertum videre? Arundinem vento agitatam?* Deſertum Sancto Spiritu vacuum ſentiendum eſt, in quo habitatio Dei nulla ſit. In arundine enim homo talis oſtenditur, de gloria ſæculi vitæ ſuæ inanitate ſpecioſus, in ſe autem fructu veritatis vacuus; exterior placens, & nullus interior; ad omnem ventorum motum, id eſt, immundorum ſpirituum flatum movendus, neque ad conſiſtendi firmitatem valens, & animi medullis inanis. Arundo eſt vento agitata, homo quilibet levis & inconſtans, qui proſperis intumeſcit, adverſis dejicitur, modo in vitium, modo in virtutem propendet; nunc Deo ſervit, nunc Mundo & diabolo, cujus vita lapſuum & pœnitentiæ viciſſitudo perpetua eſt; ſancti propoſiti nuſquam tenax, *Inconſtans in omnibus viis ſuis*. Juſtus vero non arundo eſt vento agitata, ſed *Lignum* ſolida radice charitatis firmum, *Quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo; & folium ejus non defluet, & omnia quæcumque faciet ſemper proſperabuntur*. Quid exiſtis in deſertum videre? Arundinem vento agitatam? Arundinem quippe mox ut aura contigerit, in partem alteram inflectit. Et quid per arundinem, niſi carnalis animus deſignatur? Qui mox favore vel detractione tangitur, ſtatim in partem quamlibet inclinatur. Si enim ab humano ore aura favoris flaverit, hilareſcit & extollitur, totumque ſe quaſi ad gratiam inflectit. Sed ſi inde ventus detractionis eruperit, unde laudis aura veniebat, mox eum quaſi ad partem alteram ventus furoris inclinat. Sed arundo vento agitata Joan-

S. Ambr. l. 5. in Lucam num. 104.

S. Hil. c. 11. in Matt.

Jacobi 1. 8.

Pſal. 1. 5.

S. Greg. M. Hom. 6 in Matt.

Digitized by Google

„ nes non erat: quia hunc nec blandum gratia, nec cujuslibet detractionis ira
„ aſperum faciebat. Nec proſpera hunc erigere, nec adverſa noverant incli-
„ nare. Arundo vento agitata Joannes non erat, quem a ſtatus ſui rectitu-
„ dine nulla rerum varietas inflectebat. Diſcamus ergo, Fratres chariſſimi,
„ arundinem vento agitatam non eſſe; ſolidemus animum inter auras lingua-
„ rum poſitum, ſtet inflexibilis ſtatus mentis. Nulla nos detractio ad iram
„ provocet, ad remiſſionem inutilis gratiæ nullus favor inclinet. Non nos pro-
„ ſpera elevent, non adverſa perturbent: ut qui in ſoliditate fidei figimur,
„ nequaquam rerum tranſeuntium mutabilitate moveamur.

6. *Sed quid exiſtis videre? Hominem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus ve-
ſtiuntur, in domibus Regum ſunt.* Utinam in ſolis Regum domibus hodie luxus
& mollities regnaret: Sed paſſim mediocris etiam conditionis mulieres ſericas
S. Ambr. l. 5 in Lucam. veſtes tectis per terram vertunt veſtigiis, uſuque faciunt ut amictus oneri ſit.
„ Sunt etiam mollia indumenta delicioſi actus, & mores; propter quod nos hor-
„ tatur Apoſtolus, ut expoliantes veterem hominem cum actibus ſuis, indua-
Coloſſ. 3. 9. & 10. „ mus novum, in quo non dulcis illecebra ſit, luduſque laſciviæ, ſed uſus laboris
„ & fructus; eo quod tenera corporis cura, luxuque & laſciviarum cupiditate mol-
„ litos nequaquam cæleſtis Aula ſuſcipiat, ad quam duris laborioſæ gradibus vir-
S. Greg. M. Hom. 6. in Evang. „ tutis aſcenditur. *Qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt.* Non cœle-
„ ſti, ſed terreno Regi militant hi, qui pro Deo perpeti aſpera fugiunt, & ſo-
„ lis exterioribus dediti, præſentis vitæ mollitiem & delectationem quærunt. Ne-
„ mo ergo exiſtimet in luxu atque ſtudio pretioſarum veſtium peccatum deeſſe;
„ quia ſi hoc culpa non eſſet, nullo modo Joannem Dominus de veſtimenti ſui
1. Petri 2. „ aſperitate laudaſſet. Si hoc culpa non eſſet, nequaquam Petrus Apoſtolus fe-
„ minas a pretioſarum veſtium appetitu compeſceret, dicens, *Non in veſte pre-*
„ *tioſa.* Penſate ergo quæ culpa ſit hoc etiam viros appetere, a quo curavit Pa-
Tertull. lib. de cultu Femin. „ ſtor Eccleſiæ & feminas prohibere... *Propter hominum conventus, & Propter*
„ mutuum videre ac videri, omnes pompæ in publicum proferuntur, ut luxuria
Matt. 3. „ negotietur, aut gloria inſoleſcat. *Quid exiſtis in deſertum videre? Hominem*
„ *mollibus veſtitum?* Joannes mollibus veſtitus non fuit, quia vitam peccantium
„ non blandimentis fovit, ſed vigore aſperæ invectionis increpavit, dicens: *Genimæ*
S. Greg. M. Hom. 6. in Evang. „ *viperarum, quis in vobis demonſtravit fugere a ventura ira?* Unde & per Salomo-
„ nem dicitur: *Verba ſapientum quaſi ſtimuli, & quaſi clavi in altum defixi.* Cla-
„ vis quippe atque ſtimulis ſapientum verba comparantur: quia culpas delin-
„ quentium neſciunt palpare, ſed pungere. “ Si luxum & mollis vitæ delicias
vitare debent Chriſtiani omnes in cruce geniti, mundo crucifixi, Chriſtoque
crucifixo conformandi; multo magis Præſules & Rectores Eccleſiarum, qui
S. Hieron. in hunc locum. Chriſtum crucifixum prædicant. *Qui adulatores ſunt, & ſectantur lucra, &
quærunt divitias, & deliciis affluunt, & mollibus veſtiuntur, iſti in domibus
Regum ſunt. Ex quo oſtenditur, rigidam vitam, & auſteram prædicationem
vitare debere Aulas Regum, & mollium hominum Palatia declinare.*

7. *Sed quid exiſtis videre? Prophetam? Etiam dico vobis, & plus quam Pro-
phetam.* Is nempe non ſolum prædicationis voce, ſed vitæ auſteritate & pœ-
nitentia cum vitæ ſanctiſſimæ innocentia conjunctis, nec non fide conſtantiſ-
Tertull. lib. de Baptiſ. ſima in propugnanda ad mortem uſque veritate, Chriſtum indigitavit. *Om-
nia Joannis Chriſto præſtruebantur.* Omnis ipſius vita, velut animata prophe-
tia fuit. Et nos totius vitæ noſtræ actis Chriſtum prædicare debemus, ejuſ-
que & in nobis præſentiam & inhabitationem per fidem & charitatem indi-
S. Bern. ſer. 3. in Adventu Domini. care. Triplex enim eſt Chriſti adventus, *Ad homines, in homines, contra
homines.* Ejus adventum ad homines prædicavit Joannes: Adventum con-
tra homines prædicabit Elias: Adventum in homines ſpiritualem & in-
viſibilem per gratiam & charitatem, fidelis mandatorum Dei obſervan-

tia

Digitized by Google

tia demonſtrare debet. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*. Joan. 14. Qui juſte & pie vivit in hoc ſæculo, Chriſtum in ſe veniſſe indicat, de quo dictum eſt, *juſtitia & judicium præparatio ſedis tuæ*. Juſtitia virtus eſt, unicuique quod ſuum eſt tribuens. Tribue ergo omnibus quæ ſua ſunt. *Redde ſuperiori, redde inferiori, redde æquali, cuique quod debes, & digne celebras adventum Chriſti, parans ei in juſtitia ſedem ſuam*. Pſ. 88.

8. *Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te*. Recte qui nuntiare ſupernum Judicem mittitur. Angelus vocatur, ut dignitatem ſervet in nomine, quam explet in operatione. *Altum quidem nomen eſt, ſed vita nomine inferior non eſt*. Utinam, Fratres chariſſimi, non ad Judicium noſtrum dicamus, quia *omnes qui Sacerdotii nomine cenſentur, Angeli vocantur*. Propheta teſte, qui ait: *Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore ejus; quia Angelus Domini exercituum eſt*. Qui viam Domino in animabus parant, Angeli debent eſſe ſcientia, vitæ puritate, zelo & ardore pro Dei gloria & ſalute proximi. Sed & unuſquiſque Chriſtianus hujus altitudinem nominis, ſi velit etiam poteſt mereri. „Nam unuſquiſque pro virili ſua parte, in quantum gratiam ſupernæ aſpirationis accepit, ſi a pravitate proximum revocat, ſi exhortari ad bene operandum curat, ſi æternum Regnum vel ſupplicium erranti denuntiat, cum ſanctæ denuntiationis verba impendit, profecto Angelus exiſtit. „Et nemo dicat, Admonere non ſufficio; exhortari idoneus non ſum: quantum potes exhibe, ne male ſervatum quod acceperas talentum, in tormentis pendere exigaris. Neque enim plus quam unum talentum acceperat. qui hoc abſcondere magis ſtuduit, quam erogare. Et ſcimus quod in Dei Tabernaculo non ſolum phialæ, ſed præcipiente Domino etiam cyathi facti ſunt. „Per phialas quippe doctrina exuberans, per cyathos vero parva atque anguſta deſignatur ſcientia." Alius doctrina veritatis plenus audientium mentes inebriat: „per hoc ergo quod dicit, profecto phialam porrigit. Alius explere quod ſentit „non valet, ſed quia hoc utcumque denuntiat, profecto per cyathum guſtum „præbet. In Dei ergo Tabernaculo, ideſt, in Sancta Eccleſia poſiti, ſi per doctrinam ſapientiæ miniſtrare phialas minime poteſtis; in quantum pro divina „largitate ſufficitis proximis veſtris boni verbi cyathos date. In quantum vos profeciſſe penſatis, etiam vobiſcum alios trahite, in via Dei ſocios habere deſiderate. Si quis veſtrum, Fratres, ad forum, aut fortaſſe ad balneum pergit. quem „otioſum eſſe conſiderat, ut ſecum veniat, invitat. Ipſa ergo terrena actio veſtra vos conveniat, & ſi ad eum tenditis, curate ne ad eum ſoli veniatis. Hinc „etenim ſcriptum eſt. *Qui audit, dicat, Veni*. Ut qui jam in corde vocem ſuperni amoris acceperit, foras etiam proximis vocem exhortationis reddat. Et „fortaſſe panem ut eleemoſynam indigenti porrigat, non habet; ſed majus eſt „quod tribuere valeat, qui linguam habet. Plus enim eſt verbi pabulo victuram „in perpetuum mentem reficere, quam vitam morituræ carnis terreno pane ſatiare. Nolite ergo, Fratres, proximis veſtris eleemoſynam verbi ſubtrahere. S.Greg.Hom. 26. in Ev. Malach. 2. Exod. 37.

9. *Amen dico vobis, Non ſurrexit inter natos mulierum major Jo. Baptiſta: qui autem minor eſt in Regno cælorum, major eſt illo*. „Etiamſi Eliam Theſbiten dixeris in cælum aſſumptum, attamen non eſt hic major Joanne. Enoch „translatus eſt, ſed non major eſt tamen Joanne. Moyſes maximus legiſlator, „& omnes Prophetæ, ſed non majores Joanne. Non ergo Prophetas Prophetis „audeo comparare, ſed ipſe Dominus noſter & illorum Dominus Jeſus pronuntiavit: *Major inter natos mulierum non ſurrexit Jo: Baptiſta*. Non inter „natos Virginum, ſed mulierum. Magni ſervi ad conſervos comparatio: „Filii vero ad ſervos minime comparanda eſt gratia & excellentia. Vides quan- S.Cyril.Hier Catech.

„ tum hominem hujus gratiæ ducem elegit nihil omnino poſſidentem, ſoli-
„ tudinis ſtudioſum, ſed non inhumanum; locuſtas manducantem, alas pa-
„ rantem animæ; melle veſcentem, & dulciora melle utilioraque loquentem:
„ veſte de pilis camelorum indutum, & exercitationis typum in ſeipſo mon-
„ ſtrantem, qui etiam in utero matris cum geſtaretur, a Sp. S. ſanctificatus
„ eſt. Erat quidem & Jeremias ſanctificatus, ſed non prophetavit in utero:
„ ſolus autem Joannes in utero exiſtens axultavit in gaudio, & corporeis
„ oculis nihil videns, ſpiritu Dominum cognovit. Cum enim magna ſit gra-
„ tia Baptiſmi, magno quoque præſule ſeu Miniſtro egebat.

S. Jo. Chr. h. 32. in Mat. „ *Non ſurrexit inter natos mulierum major Jo: Baptiſta*. Veniat in mentem
„ tibi menſa illius, educatioque, & mentis altitudo: ita enim in terris, quaſi
„ in cælo verſabatur. Naturæ namque omni neceſſitate ſuperata, mirabile quod-
„ dam peregit iter. Semper in hymnis, ſemper in orationibus fuit. Nulli ho-
„ minum antequam ad baptizandum accederet, Deo autem ſoli ſua ſemper of-
„ ferebat colloquia: Neminem vidit umquam conſervorum, nec ab aliquo
„ viſus fuit: Non lacte nutritus, non lecto ſuſceptus, non tecto, non foro,
„ non alia re humana uſus erat: tamen mitis ſimul & acer, quorum alterum
„ ex converſatione ſua cum diſcipulis, alterum ex reſponſione ad Judæos atque
„ ad Regem libera facile perdiſces. Merito itaque Chriſtus de illo dixit, *Non ſurrexit inter natos mulierum major Jo: Baptiſta*. Verum ne his Joannis laudibus impulſi, Joannem Chriſto præponerent, ſubjungit: *Qui autem minor eſt in Regno cælorum, major eſt illo*. Quid igitur, inquies, Chriſtus comparatus Joanni major erat? Minime; ſed abſolute & ſimpliciter major omnibus, nec ulli comparandus. Nec enim Joannes ipſe, cum de Chriſto ait, *quia fortior me eſt*, comparando ſe illi dicit: nec Paulus cum de Chriſto ſcribat, *Ampliori gloria præ Moyſe dignus eſt habitus*, illum cum Moyſe comparat. Ipſe etiam Chriſtus, cum dicit de ſeipſo, *Ecce plus quam Salomon hic*, non comparat ſe Salomoni. Quod ſi quis per comparationem id dictum contendat, id accomodate factum eſſe reſpondemus, propter audientium imbecillitatem; qui & ſemper ante prócliviores erant ad Joannem, & tunc partim propter carceres, partim propter fiduciam qua libere Regibus loquebatur, clariorem exiſtimabant, ſatiſque erat ſi ita dictum etiam per comparationem accepiſſent. Conſuevit profecto etiam vetus Scriptura, comparatione eorum quæ inter ſe comparari non poſſent, homines ab erroribus liberare, ut Pſ. 85. *Non eſt ſimilis tui in Diis, Domine*: & Exod. 8. *Non eſt Deus ſicut Deus noſter*. Qui minor eſt in Regno cælorum, major

S. August, ſerm. 66. eſt illo. „ Commendavit Regnum quod deſideremus, propoſuit civitatem,
„ cujus cives eſſe cupiamus. Quales ibi cives? Quam magni cives? Quiſquis
„ ibi minor eſt, Joanne major eſt, quo nemo major ſurrexit inter natos mu-
„ lierum ...“ Fuerunt Prophetæ ante Joannem, & multi, & magni, & ſancti, digni Deo, Deo pleni, Salvatoris prænuntiatores, veritatis adteſtatores. Verumtamen de nullo eorum dici potuit quod dictum eſt de Joanne. *Inter*

S. Ambroſ. ſerm. 188. al. 23. ex editis a Sirmondo. *natis mulierum non ſurrexit major Jo: Baptiſta*. Quid ergo ſibi vult iſta magnitudo præmiſſa ante magnum? *Ad teſtimonium magnæ humilitatis*. Tam enim magnus erat, ut Chriſtus poſſet putari. Poſſet Joannes abuti errore hominum, & non laborare ut perſuaderet ſe eſſe Chriſtum, quia hoc jam illi qui eum audiebant & videbant, illo non dicente putaverant. Non erat ei opus ſeminare errorem, ſed confirmare. *At ille ſponſi amicus humilis, ſponſo zelans, non ſe pro ſponſo adulterum ſupponens, perhibet teſtimonium amico ſuo, & eum qui vere ſponſus erat, ſponſæ commendat: Ut ametur in illo, odit ſe amari pro illo*. Qui habet ſponſam, *inquit*, ſponſus eſt. *Et quaſi diceres, quid tu?* Amicus autem, *inquit*, Sponſi ſtat, & audit eum, & gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Stat, & audit; *Diſcipulus audit Magiſtrum; quia audit,*

dit, ſtat; quia ſi non audit, cadit. Hinc magnitudo Joannis maxime commendatur; quia cum poſſet putari Chriſtus, maluit Chriſto teſtimonium perhibere, illum commendare; ſe humiliare, quam pro ipſo accipi, & a ſe decipi. Diſcant
Chriſtiani ſe humiliare, ſi in Regno cœlorum locum habere velint. *Omnes* *S. Aug. ſer. 96. alias de Diverſis 47.*
delectat celſitudo, ſed humilitas gradus eſt. Quid tendis pedem ultra te? Cadere vis, non aſcendere. A gradu incipe, & aſcendiſti.

10. *A diebus autem Joannis Baptiſtæ uſque nunc, Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Bonum eſt rapere, non ea quæ pereunt, ſed Regnum cælorum. Non igitur deſidia acquiri poteſt, ſed cura & diligentia. Sed quid ſignificat, *Vim patitur*? Vi opus eſt multa: *Anguſta eſt via*, robuſta anima opus eſt & generoſa. „ Raptores præoccupare adnituntur, nihil reſpiciunt, *S. Jo: Chryſ. Hom. 53. in Joann.*
„ non accuſationem, non damnationem, non ſupplicium: illud ſolum curant ut
„ præcurrant ceteros. Rapiamus ergo Regnum cœlorum, quæ rapina non cri-
„ mini, ſed laudi datur: crimen eſt, ſi non rapimus; non enim alterius damno
„ diteſcimus. adnitamur ergo: & licet ira & cupiditas nos perturbet, naturæ
„ vim inſeramus, manſuetudini aſſueſcamus, parum laboremus, ut perpetuo
„ quieſcamus. Noli aurum rapere, ſed divitias, quarum comparatione aurum
„ lutum eſſe apparet. Dic quæſo, plumbo tibi & auro propoſito, utrum potius
„ raperes? Nonne aurum? Ubi qui rapit punitur, majus honoras: ubi qui ra-
„ pit honoratur, majus prodis: quod ſi utrinque puniretur, num ſane ad hoc
„ magis veniſſes? Hic nihil tale eſt, ſed beatitudo. Et quomodo poteſt quis rape-
„ re (*inquis*?) Diſperge quæ habes in manibus. Quouſque enim præſentia
„ ſervas, illa rapere non poteris. Propone tibi hominem plenis argento mani-
„ bus, quoad id tenuerit, numquid aurum rapere poterit, niſi id prius projiciat,
„ & expeditus fiat? Rapientem bene expeditum eſſe oportet, ne quid eum impe-
„ diat: ſiquidem etiam nunc contrariæ poteſtates ſunt obvię, ut id nobis auferant
Regnum celorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. „ Si repetamus Do-
„ minicum illud ſcriptum eſt, *Regnum Dei intra vos eſt*; advertimus in nobis Re-
„ gnum cęleſte ſolidari, cum Chriſtus exploſo mundani principis regno, ſuga- *S. Ambr. l. 5. in Lucam n. 112. & ſeq.*
„ tiſque deliciis ſæcularibus, intra noſtrorum ſecreta regnat animorum. Vis igi-
„ tur menti affertur humanæ, quæ diverſis illecebris delinita, laborem fugit, vo-
„ luptatem expetit; cum vel metu ſupplicii coercita, vel præmio provocata, vin-
„ cere ipſa ſe nititur: & tamquam exantlatis laboribus, palmam quæ ſibi pluri-
„ mis adverſantibus ſubtrahebatur, contendit eripere. Rapimus enim ex hoc
„ mundo palmam ſalutis, & quaſi excubantibus obſeſſos ſerpentibus fructus per-
„ vigili labore decerpimus; ita tamen ut non furtiva ſublatio, ſed direptio ſit
„ triumphalis. Eſt & aliud direptionis genus, quando aliis ſublata diripimus.
Qui ſint igitur raptores illi, non laboramus intelligere, cum de Benjamin lupi rapacis genere nos manare noverimus. Præceſſerat Joannes ut juſtificaret populum Judæorum: Ipſe Dominus venerat ad oves perditas domus Iſrael; Apoſtolos deſtinaverat, ut fidem populi Judęorum vel diſputatione, vel ſignis miraculiſque fundarent: ſed cum illi munera ſibi oblata defugerent, publicani & peccatores in Deum credere, in fidem coire cœperunt. Diripuit Regnum illa quæ fluxu ſanguinis laborabat; nam cum Dominus ad filiam Principis Synagogæ tenderet, *furtivo quodam tactu ſanitatis remedium prælibavit*. Diripuit Regnum illa Chananęa, quæ a ſuis finibus egreſſa, clamabat dicens, „ Miſerere mei, Domine, Fili Da- *Gen. 49. 27.* *Luc. 6. 44.*
„ vid: filia mea male a dæmonio vexatur. *Vere hæc Regnum coegit*, pertinax in prę-
„ cibus, ſapiens in reſponſis, fidelis in verbis. Prætereuntem revocat, tacen- *Matt. 15. 25.*
„ tem rogat, excuſantem adorat, negantem inclinat. Nonne tibi videtur eri-
„ pere, cum elicit quod negatur, præripere quod aliis reſervatur? Negaverit
„ enim Dominus panem filiorum dari canibus oportere: at illa conſenſit, &
„ conſentiendo diripuit, dicens: *Utique, Domine, nam & catelli edunt de micis*,

„ *quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum*. Didiciſti quemadmodum regnum cę-
„ leſte rapiatur. Cogamus igitur & nos, diripiamus illud; nemo enim niſi fe-
„ ſtinans Paſcha manducat. Sed quæ eſt iſta quæ rapit Regnum? Non impro-
„ bitas, non laſcivia, non voluptas, ſed illa de qua dicitur, Magna eſt fides tua,
„ fiat tibi ſicut vis. Ecce rapuit, quæ quod voluit, impetravit: quod rogavit,
„ extorſit. Rapuit & illa vidua, quæ frequenter orando, ſi non propter inno-
„ centiam, ſaltem propter importunitatem ut exaudiatur extorquet. Rapuit
„ igitur Eccleſia Synagogæ Regnum. Regnum meum Chriſtus eſt. Rapio il-
„ lum Judæis miſſum ſub Lege, natum in Lege, nutritum juxta Legem, ut me
„ qui eram ſine Lege, ſervaret. Rapitur Chriſtus, cum aliis promittitur, aliis
„ prædeſtinatur; rapitur Chriſtus, cum aliis naſcitur, aliis ſuffragatur: rapitur
„ Chriſtus, cum ab aliis occiditur, ſepelitur a nobis; rapitur inſidiantibus, ra-
„ pitur dormientibus. Habes ubi ipſi confeſſi ſunt nos rapuiſſe, ſe dormiſſe, di-
„ centes: *Dicite quia Diſcipuli ejus nocte venerunt, & furati ſunt eum, nobis*
„ *dormientibus*. Surge igitur qui dormis, ne & tu dum dormis, Chriſtum amit-
„ tas. *Surge qui dormis & exſurge a mortuis. Vides mortuos eſſe qui dormiunt?*
„ Et ideo non invidemus aliis, ſed providemus nobis; non enim mortui poterant
„ ſervare viventem. Exurgant vel ſero qui dormierunt, etiam qui Chriſtum
„ perdiderunt. Non ſic amittitur Chriſtus, ut non revertatur, ſi tamen requi-
„ ratur: Sed vigilantibus regreditur, & exſurgentibus præſto eſt: immo omni-
„ bus adeſt, qui ubique ſemper eſt, quia complet omnia. Nulli enim deficit, nos
„ deficimus, nulli, inquam, deficit, ſuperabundat omnibus; Superabundavit
„ enim peccatum, & ſuperabundavit gratia. Gratia Chriſtus eſt, vita Chriſtus
„ eſt, Chriſtus reſurrectio: Qui ſurgit igitur, invenit eſſe præſentem. Rapitur
„ ergo Regnum cœlorum, cum Chriſtus a domeſticis denegatur, a Gentilibus
„ adoratur: rapitur, cum ab illis repudiatur, a nobis colitur: rapitur cum
„ per hæreditatem non agnoſcitur, per adoptionem adquiritur.

S. Greg. M. Hom. 20. in Evangel. *A diebus Joannis Baptiſtæ Regnum cęlorum vim patitur*. Quid eſt Regnum cę-
„ lorum, niſi locus juſtorum? Solis enim juſtis cæleſtis patriæ præmia deben-
„ tur, ut humiles, caſti, mites, atque miſericordes ad gaudia ſuperna perveniant.
„ Cum vero quis vel ſuperbia tumidus, vel carnis facinore pollutus, vel iracun-
„ dia accenſus, vel crudelitate impius, poſt culpas ad pœnitentiam redit, & vi-
„ tam æternam percipit, quaſi in locum peccator intrat alienum. *A diebus ergo*
„ *Jo: Baptiſtę Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*: Quia qui pę-
„ nitentiam peccatoribus indixit, quid aliud quam Regno cœlorum fieri violen-
„ tiam docuit? Recogitemus ergo mala quæ fecimus, & noſmetipſos aſſiduis la-
„ mentis atteramus. Hæreditatem juſtorum, quam non tenuimus per vitam, rapia-
„ mus per pœnitentiam. Vult a nobis omnipotens Deus talem violentiam perpeti.
„ Nam Regnum cęlorum rapi vult noſtris fletibus, quod noſtris meritis non debetur.

S. Aug. ſerm. 293. al. 5. ex editis a Vignerio. 11. Omnes enim Prophetæ & Lex uſque ad Joannem prophetaverunt. *Videtur Joannes interjectus quidam limes Teſtamentorum duorum, veteris & novi. Suſtinet ergo perſonam vetuſtatis, & præconium novitatis. Propter perſonam vetuſtatis, de ſenibus naſcitur: propter perſonam novitatis, in viſceribus matris Propheta declaratur*. Vetus Teſtamentum, quod Lege conſtat & Prophetis, Prophetia fuit, præconium, & figura Novi Teſtamenti: Novum vero Teſtamentum eſt explicatio veteris. *S. Aug. l. 19. contra Fauſtum c. 8.* LEX ET PROPHETÆ USQUE AD JOANNEM. *Lex enim quæ prævaricatores abundanti reatu concludebat in eam fidem, quæ poſtea revelata eſt, gratia facta eſt per Jeſum Chriſtum, per quem ſuperabundavit gratia: ac per hoc impleta eſt per gratiam liberantem, quæ non implebatur per litteram jubentem. Item in ipſa Lege univerſa Prophetia, quæ non tantum verbis, ſed etiam quarumdam actionum figuris Salvatoris promittebat adventum*, *Joan. 1. 17.* *veritas facta eſt per Jeſum-Chriſtum*. Lex enim per Moy-

Moyſen data eſt , Gratia autem & veritas per Jeſum-Chriſtum facta eſt .
„ Ex cujus adventu jam Regnum Dei cœpit annuntiari; quia *Lex & Pro-* *S. Aug. l. 3.*
„ *phetæ uſque ad Joannem*. Lex, ut reos faceret, qui deſiderarent ſalutem ; *ad Bonif. c.*
„ Prophetæ, ut promitterent Salvatorem. *Lex & Prophetæ uſque ad Joan-* *c. 4.*
„ *nem*, Quaſi præteritæ diſpenſationis limitem quemdam, qui Mediatorem ip-
„ ſum non aliqua umbra futuri, vel allegorica ſignificatione , vel ulla Pro-
„ phetica prænuntiatione venturum eſſe ſignificans; ſed digito demonſtrans ait,
„ *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum Mundi*: tamquam dicens, Quem
„ multi juſti videre concupierunt, in quem venturum ab ipſius humani ge-
„ neris initio crediderunt, de quo Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones , de quo
„ ſcripſit Moyſes, de quo Lex & Prophetæ ſunt teſtes; *Ecce Agnus Dei* ,
„ *ecce qui tollit peccatum Mundi*. Ab hoc Joanne & deinceps cæperunt de
„ Chriſto fieri præterita vel præſentia. quæ ab illis omnibus anterioris tem-
„ poris juſtis credebantur, ſperabantur, deſiderabantur futura. "Juſti Veteris
Teſtamenti, & Prophetæ, miniſtri erant Teſtamenti Veteris, hæredes novi,
quia ex fide qua vivimus, una eademque vivebant; & ideo tametſi *nondum
nomine, ſed re ipſa fuerunt Chriſtiani*. Sed, heu , ex Chriſtianis hujus tem-
poris plurimi ſunt ſolo nomine, non reipſa Chriſtiani; & in ipſo Novo Teſtamento
ad Vetus Teſtamentum pertinent, ſub Lege poſiti, non ſub Gratia. *Quia facit eos
carnalis timor & cupiditas ſervos, non evangelica fides, ſpes, & charitas liberos.*

12. *Et ſi vultis recipere, ipſe eſt Elias, qui venturus eſt*. Joannes Baptiſta
Elias fuit officio, fide, zelo, pœnitentia, animi fortitudine. Hunc imitentur
Paſtores & Rectores animarum, ut animas ad Chriſti adventum feliciter diſ-
ponant. Joannes eſt Elias, non perſona, ſed ſpiritu & virtute, ut S. Lucas
explicat: *Præcedet ante illum in ſpiritu & virtute Eliæ*. S. enim Elias & vir- *Luc. 1. 17*
tutem magnam habuit, & gratiam: virtutem, ut ad fidem animos populo-
rum a perfidia retorqueret, virtutem abſtinentiæ atque patientiæ, & ſpiritum
prophetandi. „ In deſerto Elias, in deſerto Joannes ille corvis paſcebatur , *S. Ambr. l. 1.*
„ hic dumis; & calcata omni voluptatis illecebra , parcimoniam prætulit , *in Lucam*
„ luxumque contempſit: Ille Achab Regis gratiam non quæſivit, hic ſpre- *n. 36.*
„ vit Herodis: ille Jordanem dimiſit, hic ad Lavacrum ſalutare convertit : hic
„ cum domino verſatur in terris, ille cum Domino apparet in gloria ; hic
„ prioris, ille ſequentis Dominici Præcurſor Adventus.

13. *Qui habet aures audiendi, audiat*. Ait Scriptura, *Venite filii, audite me,
timorem Domini docebo vos*. Putate quia ipſe Dominus noſter Jeſus-Chriſtus
ita per prophetam loquitur: „ Audiamus illum ſimul, audite illum per nos. *S. Aug. En.*
„ Doceat ergo, præbeamus aurem , præbeamus cor. Non aperiamus aures *in Pſal. 33.*
„ carnis. & cordis claudamus; ſed ſicut ipſe dixit, *Qui habet aures audiendi,* *Concione 1.*
„ *audiat*. A quo autem habeant quicumque habent, ipſe Dominus oſtendit *Baruc. 2. 31.*
„ ubi ait: *Dabo eis cor cognoſcendi me & aures audientes*. Aures ergo au- *S. Aug. l. de*
„ diendi, ipſum eſt donum obediendi, ut qui id haberent, venirent ad eum, *Dono perſe-*
„ ad quem nemo venit, niſi fuerit ei datum a Patre ipſius. Exhortamur er- *verantia*
„ go atque prædicamus: ſed qui habent aures audiendi, obedienter nos au- *c. 14.*
„ diunt: Qui vero eas non habent, fit in eis quod ſcriptum eſt ; *Ut audientes* *Mat. 13. 13.*
„ *non audiant*; audientes videlicet corporis ſenſu non audiant cordis aſſenſu. Cur
„ autem illi habeant aures audiendi, illi non habeant, hoc eſt, cur illis datum
„ ſit a Patre ut veniant ad Flium , illis autem non ſit datum; quis cognovit ſenſum
„ Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit? Aut tu qui es, o homo, qui reſpondeas Deo?

14. *Cui autem ſimilem æſtimabo generationem iſtam? Similis eſt pueris ſeden-
tibus in foro, qui clamantes coæqualibus, dicunt: Cecinimus vobis, & non ſal-
taſtis: lamentavimus, & non planxiſtis*. Etſi non incongrua hæc puerorum *S. Ambr. l. 6.*
videantur eſſe perſonæ, qui levem corporis motum imprudentia adhuc maturioris *in Luc. n. 7.*

gravitatis exercent; tamen ad altiorem ſenſum id referri poteſt, eo quod vi-
Pſalm. 136. deantur Judæi nec Pſalmis primo, nec Threnis poſtea Propheticis credidiſſe:
Pſalmis ad præmia provocati, Threnis ab errore revocati. Cantavit David ut in
ſalicibus noſtra ſuſpenderemus organa. Cantavit ipſe & ante Arcam Domini non
pro laſcivia, ſed pro religione ſaltavit. Ergo non hiſtrionicis motibus ſinua-
ti corporis ſaltus, ſed impigra mentis, & religioſa corporis agilitas deſigna-
tur. *Sed non in triumphis, non excidiis Judæorum ſecuta correctio eſt, qui di-
vinæ indulgentiæ muneribus provocati, levare mentem, corpus attollere, terre-
na deſerere, cæleſtia quærere debuerunt; & injuriis captivitatis adtriti, de-
flere peccatum, quod culpa eſſet auctor injuriæ.* Bene ergo dicit, *Cantavimus
vobis, & non ſaltaſtis.* Cantavit enim Moyſes quando in Mari Rubro ad tran-
Exod. 15. ſitum Judæorum fluctus obriguit, unda circumſtetit, eademque equos Ægy-
ptiorum, adſcenſoreſque refuſa demerſit. Cantavit Iſaias dilectæ vineæ ſuæ
canticum, ſignificans aſperam flagitiis fore plebem, quæ fœcundis prius erat
Iſai. 5. 1. virtutibus fructuoſa. Cantaverunt Hebræi, cum veſtigia eorum tactu flammę
Dan. 3. 44. rorantis humeſcerent, & intus extraque ardentibus omnibus, ſolos tamen
ignis innoxius lamberet, nec adureret. Abacuc quoque Cantico publicam do-
Abac. 3. 8. ctus mulcere mœſtitiam, prophetavit dulcem Domini fore Fidelibus Paſſio-
nem. *Cantaverunt ergo Prophetæ ſpiritualibus modulis publicæ ſalutis oracula
reſultantes. Fleverunt Prophetæ Threnis flebilibus dura Judæorum corda mul-
centes.* Nec tamen cæci pervicaceſque Judæi converſi ſunt ad Deum. Idem
Chriſtianis potiori jure exprobratur, qui nec lætis concentibus, ſcilicet promiſ-
ſis æternorum bonorum atque gaudiorum; nec næniis, nempe minis pœna-
rum æternarum, ignis inextinguibilis, vermis immortalis, ſtridoris dentium;
nec lætis Chriſti ad homines venientis, & ſalutem illis afferentis; nec lugu-
bribus pro nobis patientis Myſteriis, ad penitentiam adduci poſſunt, *canta-*
Pſal. 46. 8. *vimus vobis, & non ſaltaſtis.* Docuit nos Scriptura cantare graviter, pſallere
Ezech. 6. 11. ſpiritualiter. Docuit etiam ſaltare ſapienter, dicente Domino ad Ezechiel: *Plau-
de manu, & percute pedes*; neque enim hiſtrionicos fluxi corporis motus Deus
morum cenſor exigeret, aut indecoros crepitus viris, plauſuſque fęmineos im-
peraret, ut tantum Prophetam deduceret ad ludibria ſcenicorum, & mollia
fęminarum. Non congruunt Reſurrectionis revelata Myſteria, & opprobria
ſaltationis exacta. Sane eſt quidam proprius bonorum actuum factorumque plau-
ſus, cujus ſonus in orbem exeat, & bene geſtorum reſultet gloria. Et honeſta
ſaltatio, qua tripudiat animus, & bonis corpus operibus elevatur; quando in
ſalicibus organa noſtra ſuſpendimus. Jubetur ergo Propheta plaudere manu,
& percutere pede; *Jubetur pſallere, quia Sponſi nuptias jam videbat, in quibus
deſponſatur Eccleſia, Chriſtus adamatur. Et bonæ nuptiæ, quando Verbo anima,
ſpiritui caro nubit.* In his Propheta David nuptiis ludere nos voluit, ad has in-
vitavit, quia ſuos poſteros copulabat, & ideo lætior quam ceteri, quaſi in ipſo
actu nuptiarum poſitus, nos ad celebritatem feſti muneris adhortatur, dicens:
Pſal. 82. 2. & 3. *Exultate Deo adjutori noſtro, jubilate Deo Jacob. Sumite Pſalmum, & date tym-
panum, pſalterium jucundum cum cythara.* Et alibi: *Pſallam tibi in cythara,
ſanctus Iſrael. Gaudebunt labia mea cum cantavero tibi, & anima mea quam*
Pſ. 70. 22. & 23. *redemiſti.* Audis citharizantium voces, audis ſaltantium crepitus, nuptias cre-
de. *Sume & tu citharam, ut pulſata Spiritus plectro interiorum chorda vena-
rum, boni operis ſonum reddat: ſume Pſalterium, ut harmonia dictorum fa-
ctorumque tuorum concinat. Sume tympanum, ut organum tui corporis ſpiritus
moduletur interior, factiſque operantibus dulcis morum tuorum ſuavitas expri-
matur . . . . . . Hoc canticum cecinerunt pueri, nec auditi ſunt.* Qui pue-
ri? de quibus Iſaias ait, *Ecce ego & pueri quos dediſti mihi.* Sed hoc canti-
cum non in foro, non in plateis canebatur, ſed in Jeruſalem: Ipſa eſt

enim

Digitized by Google

enim dominicum forum, in quo præceptorum cæleſtium jura conduntur; Canitur in Eccleſia, cujus Jeruſalem typus fuit.

Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis; lamentavimus, & non planxiſtis. Cantat qui præcipit, ſaltat qui facit. *Quid eſt ſaltare, niſi motu membrorum cantico conſonare?* Quod eſt canticum noſtrum? Non proferam ego; non ſit meum. Melius miniſter ſum, quam actor. Dico canticum noſtrum: „ Nolite diligere „ mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non eſt „ charitas Patris in eo. Quoniam omne quod eſt in mundo, concupiſcentia „ carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ: quæ non eſt ex „ Patre, ſed ex Mundo eſt. Et mundus tranſit, & concupiſcentia ejus. Qui „ autem facit voluntatem Dei, manet in æternum. *Audiſtis canticum, audiamus ſaltantes*: Facite vos congruentia morum, quod faciunt ſaltatores motu „ membrorum. Intus hoc agite, mores conſonent. Cupiditas extirpetur, charitas plantetur. De iſta arbore quicquid exit, bonum eſt. Cupiditas nihil boni „ poteſt generare, charitas nihil mali. Et dicitur, & laudatur, & nemo muratur. S. *Aug. ſer.* 311 *alias de Diverſis* 115. 1. *Joan.* 2. 15. *& ſeq.*

15. *Venit enim Joannes neque manducans, neque bibens, & dicunt: Dæmonium habet. Venit Filius hominis manducans & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Et juſtificata eſt Sapientia a filiis ſuis.* Impii inutile reddunt malitia ſua, quicquid Deus pro illorum ſalute operatur, quemadmodum *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Araneæ ex iis floribus venenum, ex quibus apes mel conficiunt. Ægro ſtomacho ſalubriores cibi nocent. Quoſdam auſterior vitæ ratio perterret; remiſſior offendit. Bonum ipſum virtutemque vituperant in iis, quos non amant. De Miniſtris Chriſti, aut de aliis Chriſtianæ pietatis profeſſoribus temere judicant, illiſque obloquuntur, ut Scribæ ac Phariſæi Joanni, ipſique Chriſto Domino. Hi ſuperbiæ ac invidiæ fructus. Hæc vitia vitemus, regulamque charitatis ab Apoſtolo traditam ſequamur: „ Is qui manducat, non „ manducantem non ſpernat: & qui non manducat, manducantem non judicet... *Rom.* 14. 3.
„ Tu quis es, qui judicas alienum ſervum? Domino ſuo ſtat aut cadit ....
„ Qui manducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non man„ ducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo... Non eſt regnum Dei „ eſca & potus; ſed juſtitia & pax, & gaudium in Sp. S. ... Bonum eſt non „ manducare carnem, & non bibere vinum .. " Regnum, inquam, Dei non eſt in eſca & potu, *Sed in æquanimitate tolerandi; quos nec copia ſublevat, nec deprimit egeſtas.* Unde & Paulus dicebat: *Scio abundare, ſcio & penuriam pati.* Rectores vero animarum, non admodum curent varia de ſe hominum ſecularium judicia, modo quæ charitatis & ædificationis ſunt, ſectentur, & vere dicere cum Apoſtolo poſſint: *Factus ſum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus ſum, ut omnes facerem ſalvos.* S. *Aug. l.* 2. *Quæſt. Ev. c.* 11. *Philipp.* 4. 1. *Cor.* 9. 22.

Venit Joannes neque manducans, neque bibens, &c. Venit Filius hominis manducans & bibens, &c. Id eſt, oppoſitis quibuſdam itineribus ego & Joannes ad vos venimus, idemque fecimus quod venatores ſolent facere, qui quando fugaciſſima captuque difficillima inſectantur animalia, non una via, ſed diverſis, & non diverſis ſolum, ſed per contraria plerumque ingrediuntur, ut ſi alterum effugerint, in alterum incidant. Nam quoniam univerſum pene genus hominum maxime jejunantes ſolet admirari, & duritiem vivendi approbare: idcirco ſtatim a teneris unguiculis diſpenſatione divina dure vixit Joannes, ut ad credendum verbis ipſius populi adducerentur. Sed cur, inquies, hoc iter Chriſtus non eſt ingreſſus? Immo vero hanc quoque viam ipſe confecit, cum quadraginta diebus jejunaverit, & circumiret ita docens, ut non haberet ubi caput reclinaret. Sed tamen etiam aliam iniit vitæ rationem, ut facilius omnes lucrifaceret. Idem enim erat, aut etiam majus, teſtimonio ejus qui duriſſima S. *Jo. Chryſ. Hom.* 38. *in Matt.*

ma diſciplina vivendi ſuerat uſus, approbari, quam ipſum jejunare atque au-
ſtere vivere. Præterea, præter vitæ ſanctimoniam nihil magni Joannes oſten-
Joann. 10. dit. *Nullum enim ſignum Joannes fecit.* Chriſtus vero ſignorum atque miracu-
lorum teſtimonio claruit. Illam autem vivendi rationem quæ jejunio claros ef-
fecit, Joanni omnino poſtea dimiſit: ipſe autem publicanorum atque peccato-
rum menſas elegit, ut publicanos & peccatores ſalvaret. Interrogabimus ergo
Judæos, ſi jejunium admirantur, atque collaudant, cur Joanni jejunanti non
crediderunt, cujus verba ad Jeſum illos apertiſſime adducebant? Quod ſi grave
ac triſte jejunium ipſis videtur, cur Jeſum comedentem atque bibentem repule-
runt? Utraque enim via ſi Joannem & Jeſum recepiſſent, ſalutem conſequeban-
tur. Illi autem quaſi crudelis quædam beſtia contumeliis utrumque lacerarunt.
Non erat ergo culpa eorum quibus non credebatur, ſed eorum qui credere nole-
bant. Nemo enim non inſanus contraria ſimul vituperare ac laudare ſtudet.
Ars eſt artium rigimen animarum. Cæleſtis medicina eſt; variam autem cu-
randi rationem ineunt periti Medici pro morborum & temperamentorum varie-
tate. Alii duriorem, alii mitiorem diſciplinam erga pęnitentes obſervant. Ad
eumdem tamen collineant ſcopum, modo charitatem magiſtram ſequantur, quæ
S. Aug. l. de Catechiz. randis rudibus c. 15. *Alios parturit, cum aliis infirmatur, alios curat ædificare, alios contremiſcit
offendere: ad alios ſe inclinat, ad alios ſe erigit: aliis blanda, aliis ſeveræ, nulli
inimica, omnibus mater.* Et juſtificata eſt Sapientia a filiis ſuis. *Etſi vos per-*
Pſal. 50. *ſuaſi non eſtis, me tamen jure incuſare non poteſtis.* Quod & Propheta ſignificat
his verbis: *Ut juſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas cum judicaris.* Quam-
vis enim Deus ſciat nihil boni vos facturos, cura tamen & providentia ſumma
erga vos utitur: ut ne umbram quidem inſulſæ dubitationis imprudentiſſimis re-
linquat. *Et juſtificata eſt ſapientia ab omnibus filiis ſuis.* Sapientia Dei Filius
eſt; Sapientia per naturam, non per profectum. Bene ergo dicitur ſapientia,
Hebr. 6. quæ Deus eſt, ab omnibus filiis ſuis juſtificata, *Quia circa omnes juſtitia ſer-
vatur; ut ſuſceptio fiat fidelium, rejectio perfidorum.* Unde plerique Gręci ſic
habent: *Juſtificata eſt ſapientia ab omnibus operibus ſuis;* Quod opus juſtitiæ
ſit, circa uniuſcujuſque meritum ſervare menſuram.

16. *Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus factæ ſunt plurimæ virtu-
tes ejus, quia non egiſſent pœnitentiam.* Chriſtianos etiam ſpectant graves illæ
Salvatoris exprobrationes, qui beneficiis ipſius longe majoribus abutuntur, &
ad pœnitentiam non flectuntur. *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida, quia ſi in
Tyro & Sidone factæ eſſent virtutes quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio &
cinere pœnitentiam egiſſent.* Chriſtianus impœnitens, Ethnico pejor eſt, cum
Dei verbo, ac miraculis, quibus Religioni conciliavit auctoritatem, pertinacius
Hebr. 6. 7. reſiſtat. Illorum *qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cęleſte, &
participes facti ſunt Sp. Sancti, guſtaverunt nihilominus bonum Dei verbum, vir-
tuteſque ſæculi venturi, & prolapſi ſunt;* culpa longe gravior, contumacia præ-
fractior, ingrati animi vitium horribilius. Quamobrem gravior ipſos damnatio
pœnaque manet in die judicii, quam Tyrios & Sidonios. Rurſus enim cruci-
figunt & oſtentui habent Filium Dei. *Terra enim ſæpe venientem ſuper ſe bibens
imbrem, & generans herbam opportunam illis a quibus colitur, accipit bene-
dictionem a Deo; proferens autem ſpinas & tribulos, reproba eſt, & maledicto
proxima: cujus conſummatio in combuſtionem.* Graviora omnino peccata ſunt,
Tertull. l. de Pœnitentia c. 5. Chriſtianorum qui Dei Verbum audiunt & non faciunt, quam Paganorum
qui non audierunt. Nullam enim cauſari poſſunt ignorantiam. Nullum igno-
„ rantiæ prætextum tibi patrocinatur, quod Domino agnito, præceptiſque
„ ejus admiſſis, denique pœnitentia delictorum functus, rurſus te in deli-
„ cta reſtituis. Ita, in quantum ignorantia ſegregaris, in tantum contuma-
„ cia agglutinaris ..... Cum autem ignorantes Dominum nulla exceptio

tuca-

„ tueatur a pœna, quia Deum in aperto conſtitutum, & vel ex ipſis cæleſtibus „ bonis comprehenſibilem ignorari non licet, quanto cognitum deſpici periculoſum „ eſt? Deſpicit porro qui bonorum ac malorum intellectum ab illo conſecutus, „ quod intelligit fugiendum, quodque jam fugit, reſumens, intellectui ſuo, id- „ eſt, Dei dono contumeliam facit: reſpuit datorem cum datum deſerit... Ita „ in Dominum non modo contumax, ſed etiam ingratus apparet.

Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtutes quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent. Cur autem apud Tyrios & Sidonios miracula non fecerit, ſcrutetur, qui poteſt, judiciorum Dei tam magnum profundum; veruntamen caveat præcipitium. Securius cum Apoſtolo exclamemus: *O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei! Quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit?* Humillima ergo animi devotione terribilia Dei judicia adoremus, quæ ſcrutari curioſe non licet. „ De Tyriis & Sidoniis quid aliud poſſumus dicere, quam non „ eſſe eis datum ut crederent, quos etiam credituros fuiſſe ipſa Veritas dicit, ſi „ talia, qualia apud non credentes facta ſunt, virtutum ſigna vidiſſent? Quare „ autem hoc eis negatum fuerit: dicant ſi poſſunt, qui calumniantur, & oſtendant, cur apud eos Dominus mirabilia, quibus profutura non erant, fecerit. „ Nos, etiamſi rationem facti, & profunditatem judicii ejus penetrare non poſ- „ ſumus, manifeſtiſſime tamen ſcimus, & verum eſſe quod dixit, & juſtum eſſe quod „ fecit: & non ſolum Tyrios & Sidonios, ſed etiam Corozain & Bethſaida po- „ tuiſſe converti, & Fideles ex infidelibus fieri, ſi hoc in eis Dominus voluiſſet „ operari. Neque enim ulli falſum videri poteſt quod Veritas ait, Nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum a Patre meo: & Vobis datum eſt noſſe Myſterium Regni cælorum, illis autem non eſt datum: & Nemo novit Filium niſi Pater; neque Patrem quis novit, niſi Filius, & cui voluerit Filius re- „ velare; & Sicut Pater vivificat mortuos, ita & Filius quos vult vivificat: „ & Nemo poteſt dicere Dominum Jeſum, niſi in Sp. S. His divinarum vocum „ auctoritatibus eruditi, gratias agamus Deo, qui dedit nobis Spiritum fidei & „ virtutis, continentiæ & charitatis, ſapientiæ & intellectus, conſilii & forti- „ tudinis, ſcientiæ & pietatis, ac timoris ſui. Quæ bona ſi non dediſſet nobis „ qui omnia operatur in omnibus, prorſus non haberemus in nobis: & cum his „ qui non cognoverunt Deum, aut cum cognoviſſent, non ſicut Deum glorifi- „ caverunt, aut gratias egerunt; ſed hoc ipſum ſuæ ſapientiæ deputantes, ſtulti facti, & obſcurato corde evanuerunt in cogitationibus ſuis: cum his, in- „ quam, ſederemus in tenebris & in umbra mortis, nec querelam habentes de „ pœna, nec excuſationem de ignorantia, nec præſidium de natura.

Rom. 11. 33. 34. S. Proſper Reſponſione ad Excerpta Genuenſium c. 8.

Ioann. 6. 66. Luc. 8. 10. Matt. 11. 27. Ioan. 15. 21.

In cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent. In cilicio quippe aſperitas & compunctio peccatorum, in cinere autem pulvis oſtenditur mortuorum. Et idcirco utrumque hoc adhiberi ad pœnitentiam ſolet, ut in punctione cilicii cognoſcamus quid per culpam fecimus, & in favilla cineris perpendamus quid per judicium facti ſumus. Conſiderentur ergo in cilicio pungentia vitia, conſideretur in cinere per mortis ſententiam ſubſequens juſta pœna vitiorum. Quia enim poſt peccatum, carnis contumeliæ ſurrexerunt, videat homo in aſperitate cilicii ſuperbiendo quid fecit, videat in cinere uſquequo peccando pervenit. *Ideo Job ait*: ipſe me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla & cinere.

S. Greg. M. l. 35. Moralium, c. 5.

Iob. 42.

17. *Et tu Capharnaum, numquid uſque in cælum exaltaberis? Uſque in infernum deſcendes: quia ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, forte manſiſſent uſque in hanc diem. Verumtamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remiſſius erit in die judicii, quam tibi*. Fruſtra gloriabantur Capharnaitæ, Bethſaitæ, Corozaitæ, aliique Judæi, quod Abrahæ

Digitized by Google

brahæ & Jacob filii eſſent, quod Idolis non ſervirent ut vicinæ Gentes; quod Legem a Deo accepiſſent, quod miſſi ad ipſos eſſent Prophetæ: illos nempe ob ſuperbiam ſuam, ob luxum, ob divini verbi contemptum, ob contumaciam, ob inſignem abuſum tot beneficiorum ipſis a Deo collatorum, præſertim in adventu, prædicatione & miraculis ipſius Salvatoris Jeſu Chriſti, graviores pœnas daturos in die judicii Chriſtus denuntiat, quam execrandos Sodomæ incolas, qui nec Legem acceperunt per Angelos in manu Mediatoris, ut Judæi, nec Prophetas habuerunt, nec prædicationem Evangelii audierunt, nec miracula viderunt. Quanto graviora ſunt Chriſtianorum crimina, qui Baptiſmi ſacramentum, pactumque cum Deo in Baptiſmo ini-
S. Gregor. „ tum violare non verentur! Nam cum ad mutua hominum pacta firmanda Deus
Nazian. „ medium adhiberi ſoleat, quantum, quæſo periculum eſt, ne fœdera cum Deo
Orat. 40. „ ipſo contracta perfregiſſe reperiamur? Voluntarie enim peccantibus nobis
Hebr. 10. 26. & ſeq. „ poſt acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hoſtia;
„ terribilis autem quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio quę conſum-
„ ptura eſt adverſarios. Irritam quis faciens Legem Moyſi, ſine ulla miſera-
„ tione duobus vel tribus teſtibus moritur: quanto magis putatis deteriora me-
„ reri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & Sanguinem Teſtamenti pol-
„ lutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Scimus enim qui dixit: Mihi vindicta, & ego retribuam. Et iterum: Quia judicabit Dominus populum ſuum. Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis. Non ſolum vero gravius punientur in terribili judicii die Chriſtiani, quam Judęi, verum etiam acerbius quam nefarii illi Sodomorum incolæ. *Terræ Sodomorum remiſſius erit in die judicii, quam tibi*, ingrate Chriſtiane, qui non Legem dumtaxat naturalem, ſed & Evangelicam conculcas; qui non Lothi adhortationem, ſed ipſius Chriſti verba contemnis; qui non Angelos
Ezech. 16. 40. 49 50. ſolum, ſed Dominum Angelorum graviter offendis. *Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non fecit Sodoma ſicut feciſti tu, & filiæ tuæ. Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium ipſius & filiarum ejus: & manum egeno & pauperi non porrigebant. Et elevatæ ſunt, & fecerunt abominationes coram me, & abſtuli eas, ſicut vidiſti*. Qui vero
Thren. 3 22. per Dei miſericordiam pie vivunt, Deo gratias agant, timeant, humilient ſe coram Deo, de ſe nihil præſumant, ejus miſericordiæ totum ſe debere agnoſcant. „ *Miſericordiæ Domini quia non ſumus conſumpti: quia non defece-*
Rom. 29. *runt miſerationes ejus*. Et *Niſi Dominus Sabaoth reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma facti eſſemus, & ſicut Gomorrhæ ſimiles fuiſſemus*.

18. Reſpondens Jeſus dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine cæli & terræ,
S. Aug. ſer. 67. Alias 8. De Verbis Domini: & ſer. 68. al. De Div. 21. „ quia abſcondiſti hæc a Sapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis.
„ Ita Pater, quoniam ſic fuit placitum ante te. *Confiteor tibi, Pater*. Confeſ-
„ ſio non ſolius eſt peccatoris, ſed etiam aliquando laudatoris. *Confiteemur ergo,*
„ *ſive laudantes Deum, ſive accuſantes nos ipſos*. Pia eſt utraque confeſſio, ſi-
„ ve cum te reprehendis, qui non es ſine peccato, ſive cum illum laudas qui
„ non poteſt habere peccatum. *Abſcondiſti hæc a Sapientibus & prudentibus*:
„ Sive ab illis, qui multiplicibus diſputationibus & ſolertiſſima inquiſitione ad in-
„ veſtigationem creaturæ pervenerunt, ſed Creatorem minime cognoverunt;
„ ſive ab illis qui cognoſcentes Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut
„ gratias egerunt, & videre perfecte aut ſalubriter non potuerunt, quia ſuperbi
„ fuerunt. *Abſcondiſti* ergo *hæc a Sapientibus & prudentibus, & revelaſti ea*
„ *parvulis*. Quibus parvulis? Humilibus. *Dic, ſuper quem requieſcit Spiritus*
„ *meus? Super humilem & quietum, & trementem verba mea*. Hæc verba
„ Petrus tremuit; Plato non tremuit. Teneat Piſcator, quod perdidit nobiliſ-
„ ſimus Diſputator. *Abſcondiſti hæc, &c.* Abſcondiſti ſuperbis, & revelaſti
„ hu-

„ humilibus. Quæ ſunt ipſa? Non enim cum hoc diceret, cælum & terram
„ adtendebat, & quaſi manu demonſtrabat, cum diceret hæc. Quis enim non
„ videt hæc? Vident boni, vident mali; quia facit ſolem ſuum oriri ſuper bonos
„ & malos. Quæ ſunt ergo iſta? *Omnia mihi tradita ſunt a Patre meo* ... De-
„ bemus eſſe parvuli; nam ſi voluerimus eſſe magni, quaſi Sapientes & pru-
dentes, non nobis illud revelatur. Qui ſunt magni? Sapientes & pru-
dentes. Dicentes ſe eſſe Sapientes, ſtulti facti ſunt. Habes remedium a con-
trario. „ Si dicendo te eſſe ſapientem, ſtultus factus es; dic te ſtultum, & ſa-
„ piens eris. Sed dic intus: quia ſic eſt ut dicis ... Prorſus quod ad te ipſum
„ pertinet, quod ad tua, tenebroſus es. Quid eſt enim aliud eſſe ſtultum, ni- 1.*Cor.* 3.
„ ſi eſſe tenebroſum in corde? Dic quia tu tibi lumen non es. Ut multum, o-
„ culus es; lumen non es. Quid prodeſt patens & ſanus oculus, ſi lumen de-
„ ſit? Ergo dic a te tibi lumen non eſſe; & clama quod ſcriptum eſt, Tu illumi-
„ nabis lucernam meam, Domine; lumine tuo, Domine, illuminabis tenebras
„ meas. Meæ enim nihil niſi tenebræ: Tu autem lumen fugans tenebras, illumi-
„ nans me: Non a me lumen mihi exiſtens, ſed lumen non participans niſi in te.
„ *Igitur* ſi quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſæculo, ſtultus fiat, ut ſit ſa-
„ piens; id eſt, humilis fiat, ut cælesti ſapientia a Deo donetur & illuminetur.

Confiteor tibi, Pater, Domine cæli & terræ, &c. Hoc loco gratiæ Chriſti ne-
ceſſitas, gratuitumque munus adſtruitur, ut explicat S. Fulgentius. „ Ipſius *S. Fulg. l. 2. de Veritate*
„ *inquit*, ad Patrem directa confeſſio evidenter oſtendit, omnem ſapientiam hu- *Prædeſtina-*
„ manæ mentis ad intelligentiam divinæ prædicationis invalidam, niſi Deus qui *tionis &*
„ docet exterius per hominem loquentem per ſe ipſum interius docens illumi- *Gratia c.*
„ net atque adjuvet audientem. Ait enim: *Confiteor tibi, Pater, Domine cæli* 22. & 23.
„ *& terræ, quia abſcondiſti hæc a Sapientibus & prudentibus, & revelaſti ea*
„ *parvulis*. Quomodo gratia omnibus aſſeritur data, quæ a Sapientibus & pru-
„ dentibus, teſte ipſo donante, monſtratur abſcondita? Nam & in ſubſequenti- *Rom.* 1.
„ bus verbis, agnitionem Dei non in humana poteſtate, ſed in divina oſtendit
„ revelatione conſiſtere, cum ait: *Nemo novit Filium niſi Pater, neque Pa-*
„ *trem quis novit niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare*. Quis hic non videat
„ hominem ab homine inutiliter ſermonem doctrinæ cæleſtis audire; niſi ei Ma-
„ giſter Deus revelando miſericorditer loquatur in corde? Hæc autem revelatio
„ ſpecialis eſt filiorum Dei, qua non ſolum cognitionis donum, ſed etiam di-
„ vinæ dilectionis accipiunt. Non enim talis eſt iſta revelatio ſive cognitio, qua-
„ lis illorum de quibus dicit Apoſtolus, *Quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt illis*:
„ *Deus enim illis manifeſtavit; ut ſint inexcuſabiles, quia cum Deum cognoviſ-*
„ *ſent, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt*. Illa itaque manife-
„ ſtatio qua cognoverunt Deum, qui cognitum non dilexerunt, gratiam non ha-
„ buit; qua Deus ſic cognoſcitur ut ametur ... In vaſis ergo miſericordiæ reatus
„ naturalis, humili, quam gratia ſpiritalis donat, fide & charitate ſolvitur:
„ In vaſis autem iræ ſuperba cognitione nutritur. Per illam cognitionem cæ-
„ cum cor a ſemetipſo inflatur ad mortem; per hanc autem divinitus illumina-
„ tur & humiliatur ad vitam. Illa cognitione cor obſcuratur inſipiens, dum quod
„ Dei eſt homo ſibi ſuperbus aſſignat: hac autem accipit lumen, ut hoc ipſum
„ quod Deum cognoſcit ac diligit, non ex poſſibilitate naturæ, neque ex au-
„ ditu Legis, neque ex ſua voluntate, ſed ex Dei dono ſibi ineſſe non ambi-
„ gat; ſemperque humilis eſſe meminerit, ne ſuperbus amittat, quod indignus
„ accepit. Cognitio ergo illa peccato adjicit prævaricationis reatum; iſta re-
„ movet a peccatore ſupplicium. Illa juſte damnat; iſta gratis juſtificat. Illic *S. Iſidorus*
„ ſcientia inflans nutrit augetque peccatum: Hic charitas ædificans cooperit mul- *Peluſiota, l.*
„ titudinem peccatorum. *Simul etiam docet Chriſtus ſumma docilitate divinam ejus* 1.*Epiſt.* 44
„ *doctrinam nos audire oportere*. Quemadmodum pueri, cum primum litteras for-

„ ma-

„ mare diſcunt, in Præceptorem intenti ſunt, ad quod calamum accomodarit, lubenter atque obedienti animo notas excipientes: eodem modo eos quoque qui ad res divinas perdiſcendas ſe conferunt, earum Magiſtros ſequi, atque puerilem ſimplicitatem, & indubitatum aſſenſum habere oportet. Abſcondita enim „ ſunt hæc a Sapientibus & prudentibus, inquit Dominus, & parvulis revelata.

S. Gregorius M. lib. 25. Moral. c. 15. Job. 34. 19. Ita Pater, quoniam ſic fuit placitum ante te. *Nemo diſcutiat, cur alius trahatur ex dono, alius repellatur ex merito. Si enim Gentilitatem miraris aſſumptam*, Ipſo concedente pacem, quis eſt qui condemnet? *Si Judæam obſtupeſcis perditam*, ex quo abſconderit vultum ſuum, quis eſt qui contempletur eum? *Itaque conſilium ſummæ & occultæ virtutis, ſatisfactio fit apertæ rationis*. Ita Pater, quoniam ſic fuit placitum ante te. *Quibus nimirum verbis exempla humilitatis accipimus, ne temere diſcutere ſuperna conſilia de aliorum vocatione, aliorum vero repulſione præſumamus. Cum enim intuiſſet utrumque, non mox rationem reddidit, ſed ſic Deo placitum dixit, hoc videlicet oſtendens, quia injuſtum eſſe non poteſt, quod placuit juſto.*

S. Hier. in hunc locum 20. *Omnia mihi tradita ſunt a Patre meo. Et nemo novit Filium niſi Pater; neque Patrem quis novit niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare*. Tradita ſibi omnia, non cælum & terra, & elementa intelligenda ſunt, & cetera quæ ipſe fecit & condidit; ſed hi qui per Filium acceſſum habent ad Patrem, & ante rebelles, Deum poſtea ſentire cœperunt: De quibus alibi ait: *Hæc eſt voluntas ejus qui miſit me Patris, ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo*. Et, *Quos dediſti mihi non perdidi ex eis quemquam*. Omnia mihi tradita ſunt a Patre meo: poteſtas omnis revelandi Myſteria ſalutis & gratię theſauro diſpenſandi, utpote qui ſim *plenus gratiæ & veritatis*. In me ſunt *abſconditi omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei*: In me gratiæ omnes, de cujus plenitudine omnes accipiunt. Id enim Sacerdotis & victimæ Patris, Salvatoris & Mediatoris, Capitis, Paſtoris & Judicis ſupremi omnium hominum dignitatis & officio convenit.

Joan. 6. 39. Item Jo. 18. 9.

S. Aug. ſer. 142. al. 54. de Verbis Domini & 34. ex Homiliis 56. *Omnia mihi tradita ſunt a Patre meo*. Forte avaritia vis omnia poſſidere? *Omnia mihi tradita ſunt a Patre meo* (inquit) Fortaſſe dicturus es, Chriſto ſunt tradita, numquid mihi? Audi Apoſtolum dicentem; audi, ne deſperatione frangaris; audi quomodo amatus es non amandus, audi quomodo amatus es turpis, fœdus, antequam eſſet in te quod amari dignum eſſet. Amatus es prius, ut dignus fieres qui amareris. *Etenim Chriſtus*, ſicut ait Apoſtolus, *Pro impiis mortuus eſt*. An forte impius amari merebatur? Quæro quid merebatur impius? Damnari, reſpondes. Chriſtus tamen pro impiis mortuus eſt. *Deſiderabas autem omnia poſſidere: Noli per avaritiam, per pietatem hoc quære, per humilitatem hoc quære. Si enim ita quæſieris, poſſidebis. Tenebis enim eum per quem facta ſunt omnia, & cum ipſo omnia poſſidebis*. Non hæc nos quaſi ratiocinando dicimus. Ipſum audi Apoſtolum dicentem: „ Qui Filio proprio „ non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum; quomodo non cum illo „ nobis omnia donavit? *Avare, ecce habes omnia*. Omnia quæ amas, ut non „ impediaris a Chriſto, contemne, & ipſum tene, in quo poſſis omnia poſſi„ dere. Omnia mihi, inquit, tradita ſunt a Patre meo. Si deſideras omnia, „ mecum habebis: ſi deſideras Patrem, per me habebis, & in me habebis. „ Nemo cognoſcit Patrem, niſi Filius. Noli deſperare, veni ad Filium. Au„ di quod ſequitur: Et cui voluerit Filius revelare.

S. Amb. ſer. 15. in Pſal. 118. n. 55. 21. *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Malignos repellit, laborantes vocat. Dicit illis Jeſus: *Diſcedite a me omnes „ qui operamini iniquitatem*; iſtis ait: *Venite ad me omnes qui laboratis, & „ onerati eſtis*. Non utique malignitate mentis, ſed infirmitate carnis onerati, „ onerati inquam; alieni hæreditate peccati. Laborantibus ſubvenio; fraudulen-

Digitized by Google

„ lentis prodeſſe non debeo, ne pluribus noceant. Hos pœna compeſcat, il-
„ los emendet gratia. *Malitia enim fons peccati eſt: culpa infirmitatis eſt la-*
„ *pſus. Illi debeo ſubvenire qui laborat; illum etiam odiſſe qui decipit.*
Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. „
„ Hanc vocem dedit Altiſſimus, & omnes eum ſecuti ſunt populi nationum, *S. Amb. Enar. in Pſ. 45. n. 17.*
„ dura peccati ſigna fugientes, & perpetuæ mortis atrocitatem, atque in-
„ tolerabilem flagitiorum omnium ſervitutem; cum polliceretur feſſis requiem,
„ captivis remiſſionem, ſervientibus libertatem: & decuſſo jugo ferreo Baby-
„ lonii Regis, jugum ſuum ſuave cervicibus Fidelium ſubrogaret; ne vacua
„ colla Gentilium rurſus inimicus catenis ſuæ iniquitatis adſtringeret. Chri-
„ ſtus enim quos alligat, liberat; & quos adſtringit, abſolvit. Denique qui
„ ſervus vocatus a Domino eſt, libertus eſt Domini; & qui liber vocatus eſt,
„ ſervus Chriſti eſt. Ideoque in ſuis vinculis Paulus gloriatur, dicens: *Pau-* *Epheſ. 3. 1.*
„ *lus vinctus Jeſus*. Quod ſub aliis contumelia, ſub Chriſto gloria eſt.
Venite ad me omnes qui laboratis & oneratis eſtis, &c. Quare omnes labo-
„ ramus, niſi quia ſumus homines mortales, fragiles, infirmi, lutea vaſa por- *S. Aug. ſer. 69. al. 10. de Verbis Domini.*
„ tantes, quæ faciunt invicem anguſtias? Sed ſi anguſtantur vaſa carnis, di-
„ latentur ſpatia charitatis. Quid ergo dicit, *Venite ad me omnes qui laboratis*
„ niſi ut non laboretis? Denique promiſſio ejus in promptu eſt: Quoniam la-
„ borantes vocavit, quærent forte qua mercede vocati ſunt: *Et ego vos*, in-
„ quit, *reficiam*.. Amarius laborant cogitationibus divites, quam operationibus *S. Auguſt. lib. 6. Operis Imperf. Contra Julian. c. 29.*
„ pauperes. *Nomine quippe ſudoris generalem ſacra Scriptura ſignificavit laborem,*
„ cum alii laborant operibus duris, alii ſollicitantibus curis... Deus non ſolos
„ pauperes, verum etiam divites vocat, dicens, *Venite ad me omnes qui laboratis*.
„ Propter quid autem vocat, niſi quod paulo poſt dicit, *Et invenietis requiem*
„ *animabus veſtris*? Quando iſtud erit, niſi quando corruptio corporum, quæ
„ nunc aggravat animas, non erit? Nunc vero laborant pauperes, laborant di-
„ vites, laborant juſti, laborant iniqui, laborant magni, laborant puſilli, a die
„ exitus de ventre matris eorum, uſque in diem ſepulturę in matrem omnium.
„ Tam quippe malignum eſt hoc ſæculum, ut niſi exitum hinc fuerit, promiſſa
„ requies nobis adeſſe non poſſit: quamvis per prævaricationem primi hominis
„ labor poſteris ejus advenerit; tamen etiam reatæ prævaricationis illius quam
„ traximus jam ſoluto, ut fidei examen exerceatur, labor remanet ad certamen.
„ Oportet enim nos certare cum vitiis, & in ipſo certamine laborare, donec
„ donetur nobis adverſarium non habere. Quapropter ut boni præliatores per-
„ ducantur ad pręmia, labores vertantur in prælia. Parvulorum quoque, ſoluto
„ reatu originali, propterea labores manent, quamvis ex ipſo reatu doceantur
„ exorti; quia etiam ſic Deo placuit fidem probare majorum, a quibus ei offe-
„ runtur ut regenerentur. Qualis & quanta fides eſſet rerum inviſibilium, ſi
„ viſibilis remuneratio continuo ſequeretur; ac non potius dilata requie quæ pro-
„ mittitur, ageretur fidei negotium cum corde, non cum oculis; ac ſic futu-
„ rum ſæculum, ubi nulli labores erunt, quod nondum videmus, & crederetur
„ ſincerius, & deſiderabilius quæreretur? Ac per hoc Deus labores noſtros, id
„ eſt, pœnas noſtras, ad utilitates noſtras mirabili benignitate convertit.
„ *Venite ad me omnes qui laboratis*. Audiamus, & veniamus. Quid eſt, Ve-
„ niamus? Credendo proficiamus, gratias agendo accedamus, perſeverando per- *S. Aug. ſer. 30. alias de Verbis Apoſtoli 12.*
„ veniamus. Veniamus ad eum qui dicit, *Venite ad me omnes qui laboratis*.
„ Et tu laboras, & ego laboro: Illum audiamus, ad illum veniamus, inter nos
„ quare litigamus? O infœlix infirmitas! Ad ſe vocat Medicus, & litibus oc-
„ cupatur ægrotus. *Venite ad me omnes qui laboratis*. Ubi laboratis, niſi ſub
„ ſarcinis peccatorum, niſi ſub jugo malæ dominæ iniquitatis? Et ego vos
„ reficiam. Ego qui feci, reficiam; quia ſine me nihil poteſtis facere.

„ *Venite*

S. Greg. M. l. 20. Moralium c. 16.

„ *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, &c.* Ceſſationem Dominus
„ a mundi laboribus imperat, ſanctæ quietis dulcedinem perſuadet, & tamen
„ veſana iniquorum mens plus ſe aſſequi aſpera carnaliter, quam tenere blanda
„ ſpiritualiter gaudet; plus acerbitate ſatigationis, quam quietis dulcedine pa-
„ ſcitur. Quod aperte in ſeipſo nobis Iſraeliticus Populus oſtendit, qui dum
„ refectionem Mannę deſuper perciperet, ab Ægypto ollas carnium, pepones,
„ porros, cepaſque concupivit. „ Quid enim ſignatur in Manna, niſi eſca
„ gratiæ ſuave ſapiens, ad refectionem interioris vitę bene vacantibus deſuper
„ data? Et quid per ollas carnium, niſi carnalia opera vitæ, in tribulationum
„ laboribus quaſi ignibus excoquenda? Quid per pepones, niſi terrenæ dulce-
„ dines? Quid per porros & cepas exprimitur, quæ plerumque qui comedunt,
„ lacrymas emittunt, niſi difficultas vitæ præſentis, quę a dilectoribus ſuis &
„ non ſine luctu agitur, & tamen cum lacrymis amatur? Manna igitur deſe-
„ rentes, cum peponibus ac carnibus, porros cepaſque quęſierunt: quia videli-
„ cet perverſæ mentes dulcia per gratiam quietis dona deſpiciunt, & pro car-
„ nalibus voluptatibus laborioſa hujus vitæ itinera, etiam lacrymis plena
„ concupiſcunt: contemnunt habere ubi ſpiritaliter gaudeant; deſideranter ap-
„ petunt ubi & carnaliter gemant.

S. Auguſt. ſerm. 69. al. 20. de Verbis Domini

22. *Tollite jugum meum ſuper vos, diſcite a me quia mitis ſum & humilis
corde: & invenietis requiem animabus veſtris.* Diſcite a me, non Mundum fa-
„ bricare, non cuncta viſibilia & inviſibilia creare, non in ipſo Mundo mira-
„ cula facere, & mortuos ſuſcitare: ſed, *quoniam mitis ſum & humilis corde.* Ma-
„ gnus eſſe vis, a minimo incipe. Cogitas magnam fabricam conſtruere celſi-
„ tudinis, de fundamento prius cogita humilitatis. Et, quantam quiſque vult
„ & diſponit ſuperimponere molem ædificii, quanto erit majus ędificium, tan-
„ to altius fodit fundamentum. Et fabrica quidem cum conſtruitur, in ſu-
„ perna conſurgit, qui autem fodit fundamentum, ad ima deprimitur. Ergo &
„ fabrica ante celſitudinem humiliatur, & faſtigium poſt humiliationem erigi-
„ tur. Quod eſt faſtigium conſtruendæ fabricæ, quam molimur? Quo perven-
„ turum eſt cacumen ædificii? Uſque ad conſpectum Dei. Videte quam excel-
„ ſum eſt, quanta res eſt, conſpicere Deum ... Para te videre ſublimiter, a quo
„ viſus es miſericorditer. Sed quia magnum faſtigium eſt, de fundamento cogita.
„ Diſce ab illo quoniam mitis eſt & humilis corde. Hoc in te fodi fundamentum
„ humilitatis, & pervenies ad faſtigium charitatis ... Ad magna tendimus, parva

S. Aug. ſer. 117. alias 18. de Verbis Domini

„ capiamus, & magni erimus. Vis capere celſitudinem Dei? Cape prius humili-
„ tatem Dei. Dignare eſſe humilis propter te, quia Deus dignatus eſt eſſe humi-
„ lis propter eumdem te: Non enim propter ſe. Cape ergo humilitatem Chriſti,
„ diſce humilis eſſe, noli ſuperbire. Confitere infirmitatem tuam, jace patienter
„ ante Medicum. Cum ceperis humilitatem ejus, ſurgis cum illo: non quaſi &
„ ipſe ſurgat ſecundum quod Verbum eſt; ſed tu potius, ut magis magiſque a te
„ capiatur ... Arborem adtendite: ima petit prius, ut ſurſum excreſcat: figit
„ radicem in humili, ut verticem tendat ad cælum. Numquid nititur niſi ab hu-
„ militate? Tu autem ſine charitate vis excelſa comprehendere; ſine radice au-
„ ras petis? Ruina eſt iſta, non incrementum.

S. Aug. l. de ſancta Virginitate c. 35.

„ *Diſcite a me quia mitis ſum & humilis corde.* O doctrinam ſalutarem! O
„ Magiſtrum Dominumque mortalium, quibus mors poculo ſuperbiæ propi-
„ nata atque transfuſa eſt! Noluit docere quod ipſe non eſſet, noluit jubere
„ quod ipſe non faceret. Video te, bone Jeſu, oculis fidei, quos aperuiſti mi-
„ hi, tamquam in concione generis humani clamantem ac dicentem. *Venite ad
„ me, & diſcite a me.* Quid obſecro te, per quem facta ſunt omnia Fili Dei,
„ & idem qui factus es inter omnia Fili hominis, quid ut diſcamus a te, venimus
„ ad te? *Quoniam mitis ſum*, inquit, *& humilis corde.* Huccine redacti ſunt

„ omnes

„ omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi in te, ut hoc pro magno
„ diſcamus a te, quoniam mitis es, & humilis corde? Itane magnum eſt eſ-
„ ſe parvum, ut niſi a te qui tam magnus es, fieret, diſci omnino non poſ-
„ ſet? Ita plane. Non enim aliter invenitur requies animæ, niſi inquieto tu-
„ more digeſto, quo magna ſibi erat, quando tibi ſana non erat. Audiant
„ te, & veniant ad te, & mites atque humiles eſſe diſcant a te, qui miſe-
„ ricordiam & veritatem tuam requirunt tibi vivendo, tibi, non ſibi.

Diſcite a me quia mitis ſum & humilis corde. Ad hoc unigenitus Dei Filius formam infirmitatis noſtræ ſuſcepit: ad hoc inviſibilis non ſolum viſibilis, ſed etiam deſpectus apparuit: ad hoc contumeliarum ludibria, illuſionum probra, paſſionum tormenta toleravit, ut ſuperbum non eſſe hominem doceret humilis Deus. Quanta igitur humilitatis virtus eſt, propter quam ſolam veraciter edocendam is qui ſine æſtimatione magnus eſt, uſque ad paſſionem mortis factus eſt parvus? Quia enim originem perditionis noſtræ ſe præbuit ſuperbia diaboli, inſtrumentum redemptionis inventa eſt humilitas Dei. Hoſtis quippe noſter inter omnia conditus, videri ſupra omnia voluit elatus. Redemptor autem noſter magnus ſuper omnia, fieri inter omnia dignatus eſt parvus. *S. Greg. M. l. 4. Epiſt. 38. ad Joan. Ep. Conſtantin.*

Diſcite a me quia mitis ſum & humilis corde. *Humilitas virtutes alias accipit*, quoniam humilibus Deus dat gratiam: *ſervat acceptas, quia* Non requieſcit ſpiritus Domini niſi ſuper quietum & humilem: *ſervatas conſummat, nam* Virtus in infirmitate, *hoc eſt, in humilitate*, perficitur... *Jacobi 4. Iſa. ult. 2. Cor. 12.*
„ Sola denique
„ eſt de qua omnium plena virtutum Maria glorandum eſſe putavit. Audi-
„ to quippe ab Angelo, *Ave gratia plena*, quaſi ſolam ex illa plenitudine hu-
„ militatem in ſe recognoſceret, ſolam rependiſſe ac reſpondiſſe memoratur
„ in gratiam: *Reſpexit Deus humilitatem ancillæ ſuæ*. Quid deinde auctor &
„ dator virtutum Chriſtus, in quo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ ſunt
„ abſconditi, in quo omnis quoque plenitudo Divinitatis habitat corporaliter:
„ nonne tamen & ipſe de humilitate tamquam ſumma ſuæ doctrinæ ſuarum-
„ que virtutum gloriatus eſt? *Diſcite*, ait, *a me*, non quod ſobrius, aut ca-
„ ſtus, aut prudens, aut aliquid hujuſmodi: ſed, *quia mitis ſum & humilis*
„ *corde*. A me, inquit, diſcite. Non ad doctrinam Patriarcharum, non ad
„ Prophetarum libros vos mitto: Sed me vobis exemplum, me formam hu-
„ militatis exhibeo. Inviderunt mihi altitudinem, quam habeo apud Patrem,
„ Angelus & fœmina: Ille potentiæ, illa ſcientiæ. Vos autem æmulamini
„ chariſmata meliora, diſcentes a me quia mitis ſum & humilis corde. *Di-*
„ *ſcamus a Chriſto Domino, non ſolum humilitatem cognitionis, ſed humilitatem*
„ *cordis*. Eſt *enim* humilitas, quam nobis veritas parit, & non habet calo-
„ rem: & eſt humilitas quam charitas format, & inflammat. Atque hæc qui-
„ dem in affectu, illa in cognitione conſiſtit. *S. Bern. Tr. de Officio & Moribus Epiſcopi alias Ep. 42. c. 5.*

“ Etenim ſi tu temetipſum intus ad lumen veritatis, & ſine diſſimulatione inſpicias, & ſine palpatione dijudices: non dubito quin humilieris & tu in oculis tuis, factus vilior tibi ex hac vera cognitione tui, quamvis necdum fortaſſe id ipſe patiaris in oculis aliorum. Eris igitur humilis, ſed de opere interim veritatis, & minime adhuc de operis infuſione. *Nam ſi veritatis ipſius, quæ te tibi veraciter atque ſalubriter demonſtravit, ſicut ſplendore illuminatus, ita affectus amore fuiſſes; voluiſſes procul dubio, quod in te eſt, eamdem de te omnes tenere ſententiam, quam ipſam apud te veritatem habere cognoſcis*. Sane quod in te eſt dixerim, quoniam plerumque non expedit innoteſcere omnibus omnia quæ nos ſcimus de nobis, atque ipſa veritatis charitate, & charitatis veritate vetamur palam fieri velle quod noceat agnoſcenti. Alioquin ſi privato amore tui tentus, detines pariter intra te judicium veritatis incluſum, cui dubium eſt minus te veritatem diligere, cui proprium præfers vel commodum vel honorem? Vi- *S. Bern. ſer. 42. in Cantica.*

„ des igitur non eſſe idipſum, hominem de ſe ipſo non altum ſapere, veritate
„ luminis redargutum ; & humilibus ſponte conſentire , munere charitatis
„ adjutum: illud enim neceſſitatis eſt, hoc voluntatis. *Semetipſum exinanivit*
„ Chriſtus, *formam ſervi accipiens*, & formam humilitatis tradens : Ipſe ſe
„ exinanivit, ipſe ſe humiliavit, non neceſſitate judicii, ſed noſtri charitate.
„ Poterat nimirum vilem ſe & contemptibilem demonſtrare, ſed plane non
„ reputare , quoniam ſciebat ſeipſum . Voluntate proinde humilis fuit , &
„ non judicio , qui talem ſe obtulit , qualem ſe eſſe neſcivit; magis autem
„ placuit minimum reputari , qui ſe ſummum non ignorabat . Denique ait,
„ *Diſcite a me quia mitis ſum, & humilis corde*. Corde dixit, cordis affectu,
„ id eſt, voluntate. Itaque neceſſitatem excluſit, qui voluntatem confeſſus eſt.
„ Non enim quomodo ego vel tu invenimus nos in veritate dignos decore, &
„ contemptu, digno ſupliciis, dignos plagis ; non inquam, ita & ille: quæ tamen
„ omnia expertus eſt quia voluit, tamquam humilis corde ; humilis videlicet illa
„ humilitate quam cordis ſuaſit affectio, non quam extorſit diſcuſſio veritatis.

S. *Aug. Ep.* 127. *al.* 45. *ad Armentarium & Paulinam*

23. *Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve*. Ibi enim labor, ubi multa quæruntur & diliguntur, quibus adipiſcendis atque retinendis voluntas non ſatis eſt , quia conſequentem non habet facultatem . Juſta vero vita , cum volumus, adeſt, quia eam ipſam plene velle, juſtitia eſt; nec plus aliquid perficienda juſtitia, quam perfectam voluntatem requirit. Vide ſi labor eſt, ubi velle ſatis eſt. Unde divinitus dictum eſt, *Pax in terra hominibus bonæ voluntatis*. (*Lucæ* 2. 14.) Ubi Pax, ibi requies: ubi requies, ibi finis appetendi , & nulla cauſa laborandi. Sed hæc voluntas ut plena ſit, oportet, ut ſana ſit. Erit autem ſana, ſi Medicum non refugiat, cujus ſolius gratia ſanari poteſt a morbo deſideriorum noxiorum. In ſe eſt ergo Medicus qui clamat, *Venite ad me omnes qui laboratis*, jugum ſuum leve, & onus ſuum leve dicens: Quia diffuſa per Spiritum Sanctum charitate in cordibus noſtris , profecto amabitur quod jubetur, & non erit aſperum nec oneroſum, ſi ſub hoc uno jugo, quanto minus tumida, tanto magis libera cervice ſerviatur. Et hæc eſt una ſarcina, qua ejus bajulus non premitur, ſed levatur.

S. *Hilar. c.* 11. *in Ev.* S. *Matth.*

Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve. *Quid jugo ipſius ſuavius: quid onere levius , probabilem fieri, ſcelere abſtinere, bonum velle, malum nolle, amare omnes, odiſſe nullum, æterna conſequi, præſentibus non capi , nolle inferre alteri, quod ipſi ſibi perpeti ſit moleſtum*? Contra vero duriſſimum eſt peccati jugum, graviſſimum onus, de quo Propheta gemens clamat: *Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me*. (*Pſ.* 37. 5.) Aſperrimum eſt jugum Mundi, de quo S. Gregorius : *Aſperum jugum, & duræ ſervitutis pondus eſt, ſubeſſe temporalibus , ambire terrena, retinere labentia, velle ſtare in non ſtantibus ; appetere quidem tranſeuntia , ſed cum tranſeuntibus nolle tranſire. Dum enim contra votum cuncta fugiunt, quia prius mentem ex deſiderio adoptionis afflixerant, poſtea ex pavore amiſſionis premunt* . (S. *Greg. M. l.* 30. *Moralium c.* 12.) Hoc grave ſervitutis jugum Dominus ſæcularium cervicibus impreſſum, cum diceret: *Venite ad me omnes , qui laboratis, & onerati eſtis , & ego reficiam vos . Tollite jugum meum ſuper vos , &c. Jugum enim meum ſuave eſt , & onus meum leve* . Ab hoc jugo liber dimittitur , qui calcatis terrenis deſideriis , ab appetitione temporalium rerum ſecuritate mentis exoneratur.

Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve. Quomodo leve Chriſti jugum, cum illi qui jugum ipſum intrepida cervice ſubierunt, & illam ſarcinam manſuetiſſimis humeris acceperunt, tantis exerceantur & agitentur difficultatibus hujus ſæculi, ut non a laboribus ad quietem, ſed a quiete ad laborem vocati videantur, cum & Apoſtolus dicat: *Omnes qui pie volunt vivere in Chriſto Jeſu perſe-*

Digitized by Google

perſecutionem patientur? Verum leve ſit jugum Chriſti charitate, & ſpe bea- *S Aug. ſer.*
„ titudinis futuræ. Secari ſe & uri homines patiuntur, ut dolores non æter- *70. alias*
„ ni, ſed aliquanto diuturnioris ulceris, acriorum dolorum pretio rediman- *de Verbis*
„ tur. In languida & incerta vacationis breviſſimæ atque ultima vita imma- *Domini.*
„ niſſimis bellis miles atteritur, pluribus fortaſſe annis in laboribus inquietus,
„ quam in otio quieturus. Quibus tempeſtatibus & procellis, quam horribili
„ & tremenda ſævitia cæli & maris importuni ſunt mercatores, ut divitias ven-
„ toſas acquirant, majoribus quam quibus acquiſitæ ſunt, periculis & tempeſta-
„ tibus plenas? Quos æſtus, quæ frigora, quæ pericula, ab equis, a foſſis, a
„ præcipitiis, a fluminibus, a feris perferunt venatores; quem laborem eſuriendi
„ & ſitiendi, quantas viliſſimi & ſordidiſſimi cibi & potus anguſtias, ut beſtiam
„ capiant? Et interdum nec ipſius beſtiæ carnes, propter quam hæc tanta pa-
„ tiuntur, ſunt epulis neceſſariæ. Quamquam etſi aper cervuſque capiatur, ma-
„ giſque ſuave ſit venantis animo quia captus eſt quam comedentis palato, quia
„ coctus eſt. Quantis cruciatibus prope quotidianarum plagarum tenera pue-
„ rorum ætas ſubditur? Quantis etiam in ſcholis vigiliarum & abſtinentię mo-
„ leſtiis exercentur, non propter diſcendam ſapientiam, ſed propter opes ho-
„ noreſque vanitatis, ut numeros, & litteras, & diſertas ſallacias eloqui diſ-
„ cant? Sed in his omnibus qui hæc non amant, eadem gravia patiuntur: Qui
„ vero amant, eadem quidem, ſed non gravia pati videntur. Omnia enim
„ ſęva & immania, prorſus facilia & prope nulla efficit amor. Quanto ergo cer-
„ tius ac facilius ad veram beatitudinem charitas facit, quod ad miſeriam,
„ quantum potuit, cupiditas fecit! Quam facile toleratur quælibet adverſitas
„ temporalis, ut æterna pœna vitetur, & æterna requies comparetur? Non
„ immerito ille Vas electionis cum ingenti lætitia dixit: *Non ſunt condignę* *Rom. 8. 18*
„ *paſſiones hujus temporis, ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Ecce
„ unde illud jugum ſuave eſt, & ſarcina levis. Et ſi anguſta eſt paucis eli-
„ gentibus, facilis tamen omnibus diligentibus. Dicit Pſalmiſta, Propter verba *Pſ. 16. 4.*
„ labiorum tuorum, ego cuſtodivi vias duras. Sed quæ dura ſunt laboranti-
„ bus, eiſdem ipſis miteſcunt amantibus. Propter quod ita divinæ pietatis
„ diſpenſatione actum eſt, ut interior homo qui renovatur de die in diem,
„ non adhuc ſub Lege poſitus, ſed jam ſub Gratia exoneratus ſarcinis innu-
„ merabilibus obſervationum, quod erat revera grave jugum, ſed duræ cer-
„ vici convenienter impoſitum, facilitate ſimplicis fidei, & bonæ ſpei, & ſan-
„ ctæ charitatis, quicquid moleſtiarum exteriori homini forinſecus intuliſſet
„ ille Princeps, qui miſſus eſt foras, interiori gaudio leve fieret. Nihil enim
„ tam facile eſt bonæ voluntati, quam ipſa ſibi: & hæc ſufficit Deo.
Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve. „ Alia ſarcina premit & *S. Aug. E-*
„ aggravat te, Chriſti autem ſarcina ſublevat te: Alia ſarcina pondus habet, *narrat. in*
„ Chriſti ſarcina pennas habet. Nam & avi ſi pennas detrahas, quaſi onus *Pſ. 59.*
„ tollis, & quo magis onus abſtuliſti, eo magis in terra remanebit. Quam ex-
„ onerare voluiſti, jacet: non volat, quia tuliſti onus: redeat onus, & volat.
„ Talis eſt Chriſti ſarcina: portent illam homines, non ſint pigri: non adtendan-
„ tur illi qui eam ferre nolunt, ferant illam qui volunt, & invenient, quam ſit levis,
„ quam ſuavis, quam jucunda, quam rapiens in cęlum, & a terra eripiens. *Igitur* *Pſal. 33 9.*
„ Guſtate & videte quoniam ſuavis eſt Dominus.“ Experientur qui vere &
perfecte fuerint ad Dominum converſi, quod S. Aug. expertus eſt poſt conver-
ſionem ſuam. „ Quam ſuave, *inquit*, mihi ſubito factum eſt carere ſuavita- *S. Aug. l. 9.*
„ tibus nugarum! & quas amittere metus fuerat, jam amittere gaudium erat. *Confeſſ. c. 1.*
„ Ejiciebas enim eas a me, vera tu & ſumma ſuavitas; ejiciebas, & intrabas
„ pro eis omni voluptate dulcior, ſed non carni & ſanguini: omni luce clarior,
„ ſed omni ſecreto interior: omni honore ſublimior, ſed non ſublimibus in ſe.

CAPUT DUODECIMUM.

Senſus Litteralis.

1. IN *Illo tempore abiit Jeſus per ſata Sabbato: Diſcipuli autem ejus eſurientes* Exod. 35. 3. *cœperunt vellere ſpicas, & manducare*. Sabbatum ibi proprie ſumitur Luca 6. pro die ſeptima hebdomadæ, quo non ſolum prohibita erant ſervilia opera, Deuter. 23. 25. ſed & ciborum præparatio. Dicitur autem a S. Luca *Sabbatum ſecundo-primum*. Cujus verbi notio ſuo loco explicabitur. Cum ergo Jeſus per ſata Maimonides Scabb. c. 8. ambularet, ejus Diſcipuli ſame urgente, quod præ concurſu populi cibos pridie parare non potuiſſent, ſpicas vellere cœperunt, quod jure Judaico in agris alienis licebat: iiſque manu contritis veſcebantur. Spicas confricare, Judæis opus famulum erat. Unde *Phariſæi*, qui carpendi potius quam diſcendi cauſa Chriſtum ſequebantur, *Dixerunt ei: Ecce Diſcipuli tui faciunt quod non licet facere Sabbatis*. Magiſtrum oblique carpunt, cum Diſcipulorum factum reprehendunt: quaſi dicant: Itane doces Diſcipulos tuos colere & obſervare diem Sabbati prout Lex jubet? Diſcipulis, non Chriſto id improperaſſe Phariſæos S. Lucas refert. *Quidam autem Phariſæorum*, inquit, *dicebant illis: Quid facitis quod non licet in Sabbatis?* Sed nulla eſt inter utrumque Evangeliſtam diſcrepantia: & Chriſto enim & Diſcipulis id exprobrarunt: vel quod Magiſtro dixerunt de facto Diſcipulorum, ipſiſmet exprobratum videbatur. Diſcipulorum autem ſuorum defenſionem ſuſcipiens Dominus, ex circumſtantiis oſtendit factum illorum ſententia Legis non comprehendi.

2. *At ille dixit eis: Non legiſtis quid fecerit David, quando eſuriit, & qui cum eo erant: Quomodo intravit in domum Dei, & panes propoſitionis comedit, quos non licebat ei edere: neque his qui cum eo erant, niſi ſolis Sacerdotibus?* Argumento quadruplici Diſcipulorum ſuorum innocentiam Chriſtus vindicat. Primum petit a neceſſitate, quæ violantes legem a peccato excuſat; quod non ſolum in humanis Legibus, ſed & in divinis locum habet, ejus nempe generis quod non natura juſtum eſt, ſed conſtitutione, ſeu quod non ad legem naturæ, ſed ad legem poſitivam pertinet, Ritus aut inſtituta civilia ſpectantem. Oſtendit igitur Phariſæos, qui de ſcientia legis gloriabantur, mentem ſenſumque legis aſſecutos non fuiſſe. Diſcipulos ſuos neceſſitate ſtimulantis famis compulſos, vulſiſſe & confricuiſſe ſpicas: id proinde ipſis vitio inique verti a Phariſæis. Non minus enim ipſos excuſari neceſſitate, quam Da- Marci 2. 25. vid excuſatus ſit, urgente neceſſitate panes coram Domino propoſitos comedens, quorum tamen eſus ſolis Sacerdotibus & Levitis licebat. *Non legiſtis*, non at- Levit. 24. 9. tenditis *quid fecerit David*, quando eſuriit, ipſe & qui in ejus erant comitatu. 1. Reg. 21. David vir ille juxta cor Dei, quem reprehendere hac de re non audetis, cum Nobem Sacerdotalem urbem accepiſſet, ingreſſus eſt in atrium Tabernaculi, quod ibi tunc erat, (Arca Dei interim depoſita Cariathiarim, in domo Abinadab) panes ſanctos ab Achimelech Sacerdote acceptos ipſe cum ſuis comedit. *Panes propoſitionis* dicuntur, id eſt, coram Domino propoſiti, duodecim numero, in Tabernaculi parte Septentrionali, ante faciem ſeu conſpectum Arcæ, quæ præſentiam Domini ſignificabat. Unde & *panes facierum*, juxta Textum Lev. 24. 5. 6. Hebraicum appellantur. Panum autem coram Domino jugiter propoſitorum myſtico numero ſignificabatur duodecim Tribus Iſrael a Deo ali. Hic ſuboritur difficultas, qua ratione hic dicatur, *David, & qui cum eo erant*; cui dixit Achimelech, *Quare tu ſolus, & nullus eſt tecum?* Sed facilis eſt reſponſio: & verba Achimelech cum Chriſti verbis nullo negotio conciliantur. 1. Reg. 23. 9. Solus ibi fuiſſe dicitur David, quia comites alibi ſubſtiterant, quibus panes dedit,

dedit, quos tamen ſolus accepit. *Nam & pueris*, inquit, *condixi in illum & illum locum*. Primum igitur iſtud fuit Chriſti, ad innocentiam Diſcipulorum tuendam, ex ſacris litteris ſumptum argumentum: In pari cauſa jus idem eſſe oportet: Lex de obſervantia Sabbati, & lex de ſanctis panibus non edendis, ambæ ſunt rituales: David, ejuſque comites pari neceſſitate preſſi, qua nunc Diſcipuli mei premuntur, fecerunt contra verba legis de panibus propoſitionis, neque tamen contra legis mentem feciſſe cenſentur; Neque ergo Diſcipuli mei hoc facto quidquam contra legis ſententiam commiſerunt.

3. *Aut non legiſtis in Lege, quia Sabbatis Sacerdotes in Templo Sabbatum violant, & ſine crimine ſunt? Dico autem vobis, quia Templo major eſt hic*. Altero argumento a minori ad majus pariter ex Scripturis ſumpto, Chriſtus Diſcipulorum ſuorum innocentiam tuetur. Lex de obſervantia cultuque Sabbati eam recipit interpretationem, ut non obſtet operibus Templi: nam Sacerdotes in Templo ea opera exercent, quibus ſecundum ſe ſpectatis, & lege ſecundum ſonum verborum dumtaxat conſiderata, violari Sabbatum cenſeretur; opera enim famula ſunt, ſcilicet comparatio lignorum, mactatio & excoriatio victimarum, ignis accenſio; circumciſio, &c. Et tamen id ipſis nemo vitio vertit, quia hæc opera ipſis ab eodem Legiſlatore Deo præſcripta ſunt & imperata etiam Sabbatis. Excuſantur, inquam, a crimine, Sabbatum ſpecie tenus violando, quia Sacerdotali Miniſterio funguntur. Multo magis igitur & potiori jure Diſcipuli mei vellendo & manibus comprimendo ſpicas, ut ſedata fame præceptum ſibi miniſterium in prædicatione Regni Dei, mihi qui major ſum, dignior, ſanctiorque Templo, utpote Templi Dominus, exhiberent, irreprehenſibiles ſunt. *Dico autem vobis, quia Templo major eſt hic*. Quibus verbis & majorem Templo locum eſſe docet, qui Dominum Templi teneat. S. *Hier. in hunc locum.* *Num.* 28. 9.

4. *Si autem ſciretis, quid eſt: Miſericordiam volo, & non ſacrificium: numquam condemnaſſetis innocentes*. Tertium argumentum, quo Chriſtus Diſcipulos a Phariſæorum accuſatione defendit, ſumitur ex loco de contrariis legibus. Quoties leges collidi videntur, ita ut utraque ſimul obſervari non poſſit, ſervanda eſt lex potior: Lex porro quæ miſericordiam & charitatem præcipit, ea lege potior eſt quæ ad Ritus pertinet: Deus enim per Oſeam dixit, *Miſericordiam volo, & non ſacrificium*; id eſt, Miſericordiam magis probo, quam ſacrificium, & quemlibet cultum externum: At Diſcipulos meos fame laborantes prohibere, ne per ſata ambulando ſpicas avellerent & confricarent ad ſedandam famem, contrarium eſſet charitati & miſericordiæ: & ipſi dimittendo vel interrumpendo Miniſterium ſacrum ſalutis animarum & prædicationis verbi, in quo mihi cooperantur, ut neceſſarios cibos pridie pararent, ad legem Sabbati accuratius obſervandam, poſtpoſuiſſent legem charitatis & miſericordiæ legi rituali & cultui externo: ſententiam igitur Legis ſecuti non fuiſſent. Id ſi vos attenderetis, o Phariſæi, non damnaretis innocentes. Si miſericordiam comprobaſtis Achimelech, eo quod fame periclitantem refocillaverit Davidem, & comites ejus, quare Diſcipulos meos condemnatis? *S. Hieron.*

5. *Dominus enim eſt Filius hominis etiam Sabbati*. Quartum argumentum, quo Chriſtus Diſcipulorum ſuorum innocentiam a calumnia vindicat, iſtud eſt: Legitima diſpenſatio Legiſlatoris, a crimine excuſat eos qui legem non obſervant. Cum igitur ego ſim Dominus etiam Sabbati, conditorque Legis utpote natura Deus; & me præſente, vidente, permittente, Diſcipuli mei ſpicas vulſerint & fricuerint Sabbato ad levandam famem: cenſeri non debent violati Sabbati rei. Non minus Divinitatem ſuam ſupremamque poteſtatem Chriſtus his verbis indicat, quam ſuperioribus, quibus ſe Templo majorem eſſe ſignificavit. Addidit autem, referente S. Marco; *Sabbatum propter hominem factum eſt, & non homo propter Sabbatum*. Quæ nova ratio eſt excuſans Di- *S. Jo. Chryſ. h.40.in Mat.* *Marc.* 2. 27.

Digitized by Google

cipulorum factum: Salus hominis, cujus cauſa lex poſitiva lata eſt, præponi debet legis ipſius obſervationi: Lex porro de cultu & obſervantia Sabbati lata eſt hominis cauſa: non debet igitur vitio verti Diſcipulis meis, quod paucarum ſpicarum vulſione & confricatione ad vitam ſuam ſervandam, famemque ſedandam, Sabbati cultum exteriorem violaſſe videantur.

Luca 6. 6. 6. *Et cum inde tranſiſſet, venit in Synagogam eorum*; Non eodem die, ſed alio quodam Sabbato, ut refert Sanctus Lucas; venit in Synagogam, ut doceret populum ea die convenientem orationis & verbi Dei audiendi cauſa. *Et ecce homo manum habens aridam.* Occurrit ibi, volente Deo, homo mancus, manum *dexteram*, ut Sanctus Lucas notat, habens emortuam, contractam, inanitate areſactam, ad omne opus inutilem. Hunc cæmentarium fuiſſe, Evangelium Nazaræorum commemorat, hiſque verbis Chriſtum rogaſſe:
S. Hier. in hunc locum. *Cæmentarius eram, manibus victum quæritans: Precor te, Jeſu, ut mihi reſtituas ſanitatem, ne turpiter mendicem cibos.* Id etſi non incredibile, haud tamen certum, cum Evangelium illud apocryphum ſit. *Et interrogabant eum dicentes: Si licet Sabbatis curare? ut accuſarent eum.* Chriſtum interrogabant Scribæ & Phariſæi, non ut diſcerent, ſed ut calumniam ſtruerent: Ut ſi ægrum non curaret, crudelitatis aut imbecillitatis; ſi curaret, tranſgreſſionis, & violatæ religionis Sabbati accuſarent. Sancti Marcus & Lucas Chriſtum
Marci 3. Luca 6. eos interrogaſſe referunt: ſed utrumque verum eſt. Illi antevertentes Chriſtum interrogabant, & ipſe eos denuo (ut in altercationibus fieri ſolet) im-
S. Aug. l. 2. de Conſenſu Evangel. c. 35. mutata quæſtione interrogabat, ut malignitatem eorum coargueret, ipſoſque pudore ſuffuſos ſilere cogeret. Interrogant illi, Licet ne Sabbatis ægrum hominem curare? Interrogat eos Chriſtus: *Licet Sabbatis benefacere, an male? Animam ſalvam facere, an perdere?* Quibus verbis oſtendit, eum qui proximo indigenti non benefacit, cum poteſt, malefacere; & qui infirmitate laborantem non ſublevat, ac pereuntem non ſalvat, non minus eſſe reum,
S. Auguſt. Enarrat. in Pſal. 100. quam ſi perderet. *Duobus enim modis nocet homo, quantum in ipſo eſt, aut faciendo miſerum, aut deſerendo miſerum: quia & tu non vis ab alio fieri miſer, & non vis deſeri ab alio, ſi miſer fueris.* Res autem eſt permanifeſta & explorata, non licere malefacere, aut perdere hominem: perſpicuum igitur eſt, ipſi eſſe benefaciendum; & curationem adhibendam eſſe ab illo qui poteſt: Prius autem quam illos interrogaret, conſtituit in medio mancum hominem, quem fuerat ſanaturus, ut narrat S. Lucas: *Obſervabant autem Scri-*
Luca 6. 7. 8. 9. *bæ & Phariſæi, ſi in Sabbato curaret; ut invenirent unde accuſarent eum. Ipſe vero ſciebat cogitationes eorum: & ait homini qui habebat manum aridam, Surge, & ſta in medium: & ſurgens ſtetit: Ait autem ad illos Jeſus: Interrogo vos ſi licet Sabbatis benefacere, an male; animam ſalvam facere, an perdere?* Illis autem tacentibus, curare hominem Sabbato fas eſſe confirmavit familiari ovis ſimilitudine.

7. *Ipſe autem dixit illis: Quis erit ex vobis homo, qui habeat ovem unam, & ſi ceciderit hæc Sabbatis in foveam, nonne tenebit & levabit eam? Quanto magis melior eſt homo ove? Itaque licet Sabbatis benefacere.* Chriſti ætate recepta erat apud Judæos ſententia, non obſtare Sabbati religionem quominus vitæ pecudis conſulatur. Hoc enim eſt quod in veteri Babylonico Hebræorum Jure legitur, *Periculo animæ pelli Sabbatum.* Verba in Miſnaioth ſunt: *Omne opus prohibetur in Sabbato, niſi ſit pro anima.* Adeoque recepta erat apud Judæos hæc exceptio, ut Legi vice interpretamenti adſcribi cœperit in multis Codicibus.
Tertull. l. adverſ. Judaos c. 4. adverſ. Marcio. Sic enim Tertullianus legem citat: *Omne opus ſervile non facietis in eo, præterquam quod ad animam pertinet.* Et, *non facies omne opus in ea, niſi quod fiet omni animæ.* Et S. Hieronymus: *Lege*, inquit, *præceptum eſt ne in Sabbato opus ſervile faciamus, ne accendamus ignem, ut in uno ſedeamus loco,*

ut illa

ut illa tantum faciamus quæ ad animæ ſalutem pertinent. Animæ autem no- *nem l. 4. c.*
mine antiqui Interpretes pecudis vitam comprehendebant. Hoc itaque ratio- *12.*
cinio Phariſæorum inhumanam ſuperſtitionem Chriſtus coarguit. Religio Sab- *S. Hier. ad*
bati non cogit ut vel oviculam unam perire ſinatis: & ſi in foſſam prolapſa ſit die *c. 28. Iſaiæ.*
Sabbati, illam educitis & erigitis: quanto magis hominem curare licet, cujus ſa-
nitas pecudis vitæ præponderat, cum homo longe melior ſit pecude? Licet igi-
tur Sabbatis benefacere homini indigenti, adeoque & ægros curare. Servile dum-
taxat opus, non beneficium, ſeu opus quodcumque charitatis, lege Sabbati ex-
cludi Chriſtus docet. Sic ſolvit propoſitam quæſtionem, ut interrogantes avari-
tiæ condemnaret. Si vos, inquit, Sabbato ovem, & aliud quodlibet animal in *S. Hieron.*
„ foveam decidens eripere feſtinatis, non animali, ſed veſtræ avaritiæ conſulen- *in hunc lo-*
„ tes; quanto magis ego hominem, qui multo melior eſt ove, debeo liberare? *cum.*

8. *Tunc ait homini: Extende manum tuam. Et extendit, & reſtituta eſt ſa-* *Marc. 3.*
nitati ſicut altera. Addit S. Marcus: *Et circumſpiciens eos cum ira, contriſta-*
tus ſuper cæcitate eorum, dicit homini: *Extende manum tuam*. Non contactu, *S. Athan.*
ſed ſolo verbo ſanitatem illi reſtituit, ac integritatem motumque membri, ut *Hom. De Se-*
calumniæ anſam præcideret; Lege enim Sabbati vetitum eſſe loqui, ne ipſis *mense.*
quidem Phariſæis in mentem venire poterat, qui Chriſtum interrogabant.

9. *Exeuntes autem Phariſæi, conſilium faciebant adverſus eum, quomodo per-* *Marci 3. 6.*
derent eum. E Synagoga exeuntes Phariſæi, conſpiratione facta cum Herodia-
nis, ut S. Marcus notat, deliberabant qua ratione Chriſtum occiderent. *Je-*
ſus autem ſciens, cogitationibus ſcilicet illorum perſpectis, *receſſit inde*, non im-
potentia, aut imbecillitate fugiens eorum inſidias: ſed diſpenſatione, exemplum
præbens Diſcipulis, quibus ante dixerat, *Cum vos perſecuti fuerint in una ci-*
vitate, fugite in aliam: & quia nondum venerat hora ejus, ſeu tempus paſ-
ſionis & mortis a Deo Patre & ipſomet præfinitum, ut S. Joannes de ſimili oc-
caſione loquitur. Fugit etiam ut Phariſæis ipſis occaſione præcepta atrociſſi-
mi, quod jam meditabantur, facinoris, illos prædicationis ac miraculorum
ſuorum continuatione, divinaque lenitate ad pœnitentiam provocaret. Inter
juſtæ quippe fugæ rationes hanc S. Gregorius Nazianzenus affert, ut perſe- *S. Greg. Na-*
cutorum ſaluti conſulatur. *Neque enim* (inquit) *Chriſtianos, quantumvis for-* *zianz. O-*
tes ac ſingulari tolerantia præditos, ſui tantum rationem habere oportet, ſed perſe- *rat. 3.*
cutoribus quoque conſulere, ut ne quantum in ipſis eſt ad hoſtile periculum ex ſe
ipſis aliquid conferant. Receſſit autem inde Jeſus ad Mare Galilææ, ut ſcri-
bit S. Marcus. *Et ſecuti ſunt eum multi*. A Galilæa, & Judæa, & ab Jeroſo- *Marci 3. 7. 8.*
lymis, & ab Idumæa, & trans Jordanem, & qui circa Tyrum & Sidonem,
multitudo magna, audientes quę faciebat, venerunt ad eum. *Et curavit eos*
omnes, qui ſanatione indigebant, & ſanitatis beneficium ab illo ſibi impendi
poſtulabant, quos S. Marcus multos fuiſſe ait: *Multos enim ſanabat* (inquit)
ita ut irruerent in eum ut illum tangerent quotquot habebant plagas.

10. *Et præcepit eis ne manifeſtum eum facerent*; tum ne Phariſæorum æmula-
tio magis exacerbaretur: tum ut oſtentationem fugiendam exemplo ſuo rurſus
doceret. „ Non curationis taciturnitas jubebatur: nam ſalus unicuique reddita
„ erat ſibi ipſa teſtis, ſed jubendo ſecretum, & gloriandi de ſe jactantiam de-
„ clinat, & nihilominus cognitionem ſui præſtat in eo ipſo, dum admonet de ſe
„ taceri; quia obſervantia ſilentii ex re quæ ſit ſilenda proficiſcitur (*inquit S. Hil.*)

„ 11. Ut adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam Prophetam, dicentem: Ec-
„ ce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meę.
„ Ponam Spiritum meum ſuper eum, & judicium Gentibus nuntiabit. Non con-
„ tendet, neque clamabit; neque audiet aliquis in plateis vocem ejus: arundinem
„ quaſſatam non confringet, & linum fumigans non extinguet, donec ejiciat ad
„ victoriam judicium: & in nomine ejus Gentes ſperabunt. Dum hoſtium furori

cederet Jeſus, non potentia miraculorum ipſis reſiſteret; dum illorum caveret exacerbationem; dum afflictæ plebi nihilominus benefacere pergeret; dum facilitatem ac manſuetudinem omnibus expoſitam præ ſe ferret, dum popularem auram gloriamque contemneret, in illo adimpletum eſt Vaticinium iſtud Iſaiæ, quo Rex Meſſias deſcribitur terrenis Regibus longe diſſimilis; qui ipſi mox injurias ulciſcuntur, & hoſtes perdunt, vulgus aſpernantur, ſubditis dominantur potius quam benefaciant, pompam affectant, quocumque veniunt magnos concitant clamores, oppida tumultu implent & fragore. Sic autem
Iſaia 42. habet Iſaiæ oraculum: „ Ecce ſervus meus, ſuſcipiam eum: electus meus com-
„ placuit ſibi in illo anima mea: dedi Spiritum meum ſuper eum, judicium Gen-
„ tibus proferet. Non clamabit, neque accipiet perſonam, nec audietur vox ejus
„ foris. Calamum quaſſatum non conteret, & linum fumigans non extinguet:
„ in veritate educet judicium. Non erit triſtis neque turbulentus, donec ponat in
S. Hier. Ep. „ terra judicium: & legem ejus inſulæ expectabunt. Non ſolum in præſenti lo-
151. ad Algaſiam. Quæſt. 2. co; ſed ubicumque de veteri inſtrumento Evangeliſtæ & Apoſtoli teſtimonia protulerunt, non verba ſecuti ſunt, ſed ſenſum, & ubi Septuaginta ab Hebraico diſcrepant, Hebræorum ſenſum ſuis expreſſere ſermonibus, ut S. Hieronymus obſervat. *Ecce puer meus*, id eſt, ſervus meus, juxta diſpenſationem carnis aſ-
Iſai 49. 5. ſumptæ; ille de quo alibi dixit Iſaias: *Et nunc dicit Dominus, formans me ex*
Iſai 53. 11. *utero ſervum ſibi, ut reducam Jacob ad eum*. Et rurſum: *Juſtificabit ipſe ju-*
Philipp. 2. 6. *ſtus ſervus meus multos*. Et filium Dei Jeſum *formam ſervi* accepiſſe ſcribit S. Paulus. *Quem elegi*, ut hominem, & inter omnes homines aſſumpſi, ut Deus eſſet; ſpecioſum forma præ filiis hominum, cujus in labiis gratia diffuſa eſt: &
Pſal. 44. 3. quem unxit Deus oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis. Hunc elegi, ut hominum redemptorem, ut mediatorem, ut novi regni, ſcilicet Eccleſiæ fundatorem, ut verbi mei prædicatorem, cum ipſe ſecundum hypoſtaſim Verbum meum eſſet.
Pſal. 2. Unde ipſe ait per Davidem: *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus, prædicans præceptum ejus*. Hic eſt vinea in Sorec, quæ interpretatur electa: *Dilectus meus, complacuit ſibi in illo anima mea*. Hic eſt Filius amantiſſimus, in quo ſibi complacuit anima Dei: non quod Deus ani-
Matt. 3. 17. mam habeat, ſed quod in anima omnis Dei monſtretur affectus. *In eo ſibi compla-*
& 17. 5. *cuiſſe*, clara voce de cœlo edita Deus non ſemel teſtatus eſt, & primum quidem cum Dei Spiritus columbæ ſpecie ſuper eum lapſus eſſet. *Et ponam Spiritum meum ſuper eum*, Spiritum ſapientiæ & intelligentiæ, ſpiritum conſilii & fortitudinis, ſpiritum ſcientiæ & pietatis, ſpiritum timoris Domini, quem non ad menſuram ſuper eum effundam, ſed totam plenitudinem Spiritus in ipſo conſtituam, ut in eo *requieſcat & maneat*. ET JUDICIUM GENTIBUS NUN-
Iſai. 11. 2. TIABIT, id eſt Gentes omnes judicabit, de quo in Pſalmis ſcriptum eſt; *Deus*
Joan. 1. *Pſal.* 71. *judicium tuum Regi da, & juſtitiam tuam filio regis*. Hinc Jeſus ipſe de ſe
Joan. 5. 22. ait: *Neque enim pater judicat quemquam: ſed omne judicium dedit Filio*, ſecundum viſibilem Majeſtatis præſentiam exercendum. *Non contendet, neque clamabit*. Tam admirabilis erit ejus manſuetudo, tanta in docendo regendoque lenitas & benignitas, ut cum adverſariis non contendat neque clamet, ut homines iracundi & litigioſi ſolent, Non contendet, neque clamabit, de quo
Iſai 53. 7. idem Iſaias prædixit: *Sicut ovis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum*. Non contendet in ſubverſionem audientium. Non clamabit, quia Iſrael non fecit judicium, ſed clamorem. *Neque audiet aliquis in plateis vocem ejus*, quemadmodum foris audiri vox iracundorum & clamoſorum hominum ſolet in contentionibus & jurgiis. Regnum ſine vi, tumultu, ac fragore propagabit: Modeſtia erit incredibili, & ab omni faſtu & oſtentatione alienus. *Arundinem quaſſatam non confringet*. Arundinem jam frangi ceptam non confringet omnino, vel conteret; id eſt,

non præcipitabit in ruinam peccatores imbecillitate aliqua lapſos, ſed fragilitatis eorum miſerebitur. Iſraelitæ carnales, calamus fractus, cui ſi quis inniti voluerit, pertundetur manus ejus. *Qui enim poſt adventum Domini Salvatoris, Evangelicæ interpretationis ſpiritum derelinquens, in Judaicæ litteræ morte requieſcet, iſtius cuncta opera vulneratur.* [S. Hier. Ep. 151. qu. 2.] Subdit Iſaias, & Evangeliſta ejus vaticinium referens, & de Chriſto Jeſu exponens: *Et linum fumigans non extinguit.* Ellychnium lucernæ, proximum extinctioni, in quo fumus aliquod flammæ veſtigium refert, quod proinde flammam facilius ad ſe rapit, quam ſi plane refrixiſſet, non extinguet amplius quam extinctum eſt, imo fovebit & accendet. Linum fumigans, „ Populum de Gentibus congregatum *S. Hieronymus interpretatur*, [Ibidem.] qui, extincto legis naturalis ardore, fumi amariſſimi, & qui noxius oculis eſt, tenebroſæque caliginis involvebatur erroribus, quem non ſolum non reſtinxit & redegit in cinerem; ſed e contrario de parva ſcintilla & pene moriente maxima ſuſcitavit incendia; ita ut totus orbis arderet igne Domini Salvatoris, quem venit mittere ſuper terram, & in omnibus ardere deſiderat. Linum fumigans non extinguet: Modicam fidei ſcintillam non contemnet in turbis ipſum ſequentibus, ſed illam doctrina ſua & miraculis ſovebit & accendet. De Judæis utrumque S. Auguſt. exponit: *Arundinem quaſſatam non confringet, & linum fumigans non extinguet.* Ipſos, inquit, ſuos perſecutores *Judæos, qui calamo quaſſato perdita integritate, & lino fumanti amiſſo lumine comparati ſunt, non contrivit, nec extinxit, quia pepercit eis, qui nondum venerat eos judicare, ſed ab eis judicari.* [S. Auguſt. L. 20. de Civ. Dei c. 30.] Arundinem quaſſatam non confringet, &c. Id eſt, tolerabit peccatores, qui propter ipſos venit; ipſis peccata remittet & veniam ſperare jubebit, ſi vere convertantur & pœnitentiam agant. *Donec ejiciat ad victoriam judicium*: ideſt, donec judicium illud noviſſimum proferat, quo vincat adverſarios. Ille judicium perduxit ad victoriam, *cujus judicia vera ſunt, juſtificata in ſemetipſis*; [Pſ. 18.] *Ut juſtificetur in ſermonibus ſuis, & vincat cum judicatur*: [Pſal. 50.] & tamdiu lumen prædicationis ejus in mundo reſplendeat, nulliuſque conteratur & vincatur inſidiis, donec ponat in terra judicium, & impleatur illud quod ſcriptum eſt, *Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra.* Perduxit ad victoriam judicium, qui ſumma ſua patientia & lenitate in malis Judæorum moribus perferendis, ſuæque in gentem ingratam beneficentiæ continuatione, ac Evangelii apud ipſos prædicatione minime interrupta, & miraculis confirmata, doctrinæ ſuæ veritatem, miſſionis auctoritatem, ſummamque poteſtatem ſibi a Patre datam in cælo & in terra ita manifeſtam fecit, ut quovis judice victoriam referre poſſet. [S. Hier. Ep. 151. qu. 2.] Sic apud Iſaiam Deus referens quanta beneficia vineæ ſuæ præſtitiſſet, & quanta cum patientia bonas uvas ab ea exſpectaſſet, ad judicium provocat: *Nunc ergo habitatores Jeruſalem & viri Juda judicate inter me & vineam meam. Quid eſt quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci ei? an quod exſpectavi ut faceret uvas, & fecit labruſcas?* [Iſaia 5. 3.] Ille denique judicium perducet ad victoriam, qui depreſſis hoſtibus, ſubjiciet ſibi omnia, & electis ſuis victoriam atque æternum in vita æterna triumphum decernet. *Cum enim mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet ſermo, qui ſcriptus eſt: Abſorpta eſt mors in victoria ... Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.* [1. Cor. 15. 54. 57.] Regnat igitur Chriſtus manſuetudine ſua tolerans peccatores, & exſpectans illos ad pœnitentiam, eiſque miſericordiæ ſuæ ſinum pandens, donec peccatorum cumulo veluti compulſus judicium ejiciat, ſeu torrentis inſtar erumpere ſinat juſtitiam ſuam; hucuſque velut quibuſdam miſericordiæ repagulis retentam. *Oportet autem illum regnare* (inquit Apoſtolus) *donec ponat omnes inimicos ſub pedibus ejus. Noviſſima autem inimica deſtruetur mors; Omnia enim ſubjecit ſub pedibus ejus.* Interim vero *in nomine ejus gentes ſperabunt*: [Pſal. 2. 9.] de quo vaticinatus eſt Jacob, futurum *expectatione*

Gen-

Digitized by Google

Gentium; Cui Pater Æternus ait: *Poſtula a me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam*. Et apud Iſaiam: *Ecce dedi te in lucem gentium, ut ſis ſalus mea uſque ad extremum terræ*.

Hoc Iſaiæ Vaticinium Septuaginta Interpretes ad Judaicam gentem videntur deflexiſſe: ſic enim primum Verſum capitis reddiderunt: *Jacob ſervus meus, ſuſcipiam eum: Iſrael electus meus, ſuſcepit eum anima mea*. Atque ita hunc locum profert S. Juſtinus in Dialogo adverſus Tryphonem. Sed Hebraico Exemplari Iſaię, & Chaldaicæ Paraphraſi hæc Verſio repugnat, & a S. Matth. rejecta eſt. Sed verum tamen ſenſum retinuit S. Juſtinus, & Jacobi ac Iſraelis nominibus Chriſtum ſic ſignari cenſuit, quod & ipſos Septuaginta Interpretes intellexiſſe veriſimile eſt: quemadmodum Jacobi, & Iſraelis, & ſeminis Abraham nominibus affici Chriſtum in Scripturis Theodoretus obſervat; quod ex Jacob & Abraham prognatus eſſet: vel potius typo pro re ſignata uſurpato; Chriſti enim typus fuit Iſrael, cui ut adverſus Angelum Dei tota nocte luctatus, neque tamen victus eſt, ſic Chriſtus Dei Patris iræ ſe oppoſuit, eaque placata quaſi victor extitit. Sed & Iſaias Chriſtum Iſraelis nomine alibi compellat: *Servus meus es tu, Iſrael, quia in te glorior*. Nemini ſane alteri quam Salvatori noſtro Jeſu Chriſto hæc convenire poſſunt, *Et legem ejus inſulæ exſpectabunt*, ſive, *In nomine ejus gentes ſperabunt*. In ſolo enim ejus

Theod. in Iſaia c. 42.

Iſai. 29. 3.

Euſeb. lib. 9. De monſt. Ev. pag. 453.

„ nomine Chriſtianæ gentes ſperaverunt, quæ etiam ex Religione quam accepere,
„ illius quaſi parentis cognomine notatę ſunt: & per eumdem ut ipſius oraculi ſe-
„ ries ſignificaverat, oculi cæcorum, eorum utique qui quondam mente exceca-
„ ti erant, aperti ſunt, neque; eorum modo, ſed etiam eorum qui corporis o-
„ culos perdidiſſent. Et qui vinculis & catenis peccatorum conſtricti in tenebris &
„ ignoratione veræ pietatis prius verſabantur, per eumdem a peccatis ſoluti, lu-
„ men cognitionis, libertatemque apud Deum accipere meruerunt.

12. *Tunc oblatus eſt ei dæmonium habens, cæcus & mutus, & curavit eum, ita ut loqueretur, & videret*. Circa illud tempus, oblatus eſt Jeſu homo a dæmone vexatus, cæcus & mutus, non naturæ vitio, ſed inhabitantis dæmonis maleficio: *& curavit eum*, ejecto dæmone, linguæ uſum, expeditamque loquendi facultatem, ac viſum illi reſtituens. *Et ſtupebant omnes turbæ*, quod dæmonibus imperaret, eoſque obedire cogeret. *Et dicebant, Numquid hic eſt Filius David*? Meſſias David a Deo promiſſus.

13. *Phariſæi autem audientes, dixerunt: Hic non ejicit dæmones niſi in Beelzebub principe dæmoniorum*. Phariſæi invidia perciti hanc adverſus Chriſtum blaſphemiam plebi inſuſurrabant, ut illius doctrinę ac miraculis auctoritatem fidemque derogarent. *In principe dęmoniorum*, invocatione Satanæ, qui dæmoniis reliquis præſidet, vique pacti cum illo initi, & incantatione, non divina virtute dæmonia ejicit. *In Beelzebub principe dæmoniorum*. Beelzebub Deus Accaronitarum, a muſca nomen habet, *Deum muſcam* vocant plerique Veterum, & ſub muſcæ imagine cultum fuiſſe cenſent, ſcilicet Joſephus lib. 9. cap. 1. S. Gregorius Nazianzenus oratione 4. Theodoretus in 4. Regum, Philaſtrius in Catalogo Hereticorum qui ante Chriſtum vixerunt. Alii Beelzebub *Dominum muſcarum*, aut *Idolum muſcæ*, aut *Virum muſcarum*, interpretantur, aut *Principem muſcarum* ſcilicet S. Hieronymus in cap. 10. Eccleſiaſtis, & in c. 10. S. Matthæi, S. Auguſtinus Tract. 1. in Joannem, S. Iſidorus Hiſpalenſis lib. 8. *Originum*, cap. 11. Greci Deum habuerunt *Myiagron*, ſive *Myiodem*, aut *Apomyon*, a muſcis abigendis apellatum, ſive is Jupiter aut Hercules, ſeu quis alius fuerit. Huic ſacra faciebant, ut a muſcarum infeſtatione liberarentur. Teſtes ſunt hujus rei Plinius lib. 10. cap. 28. & lib. 19. cap. 6. Pauſanias in *Arcadicis*, & in *Eliacis prioribus*, Ælianus Hiſtoriæ lib. 5. cap. 17. & lib. 11. cap. 8. Antiphanes Comicus, apud Athenæum, lib. 1. cap. 5. & Solinus cap. 1. Sed & in Templo Dei Hieroſolymis nullam muſcam eſſe viſam, Judæi referunt in Pir-

4. Reg. 1. 6.

Bochartus Hierozoici p. 2. c. 9.

Pir-

Pirke Aboth, cap. 5. ſectione 5. Quod ſi verum eſt; ut ſolet, fuit hac in parte Dei ſimia. Phariſæi porro *Beelzebub* dæmonum principem appellant, quod Judæi a Moyſe & Prophetis edocti, Deos gentium dæmonia eſſe crederent & oracula quę ab idolis edebantur, opera impurorum ſpirituum edi, ad quos proinde omnis cultus illius honos redundaret. Ideo Chriſtum in Beelzebub dæmonum principe dæmonia ejicere, per ſummum ſcelus perſuadere plebi nitebantur. Forte & Deus *Accaron*, quæ Philiſtęorum urbs erat, ſeu *Acharon*, (ut apud S. Hieronymum & alios ſcribitur) Judæi ex ignorantia confuderunt cum Deo *Acherontis*. id eſt, cum *Plutone*, quem infernis Gentilium fabuloſa Theologia præfecit. Hebræos enim poſteriores non pauca linguæ ſuę vocabula e Græca deduxiſſe, viri eruditi obſervant.

14. *Jeſus autem ſciens cogitationes eorum, dixit eis: Omne Regnum diviſum contra ſe, deſolabitur: & omnis civitas, vel domus diviſa contra ſe, non ſtabit. Et ſi ſatanas ſatanam ejicit, adverſus ſe diviſus eſt: Quomodo ergo ſtabit regnum ejus?* Jeſus autem perſpectam habens Phariſæorum blaſphemiam, & invidiæ malitiæque fontem, ex quo prodibat, non ad dicta, ſed ad cogitata illis reſpondit; *Ut vel ſic compellerentur credere potentiæ ejus, qui cordis videbat occulta*. Omne regnum (inquit) omnis civitas, omnis domus ſive familia inteſtinis diſſidiis dilabitur, & funditus everti poteſt. Itaque ſi ſatanas tyrannidis ſuæ in homines firmandæ ac propagandę ſtudioſiſſimus, dæmones alios miniſtros ſuos mea opera ejicit invitos, ut homines diabolicæ poteſtati penitus erepti, Deo reſtituantur, univerſitas ſatanica, ſeu corpus ſatanæ ſecum diſſidebit, inteſtinoque bello collidetur: ſuum ergo ipſe regnum ſatanas evertet: quod certe de hoſte hominum vaferrimo incredibile eſt. *S. Hieron. in hunc locum.*

15. *Et ſi ego in Beelzebub ejicio dæmones, filii veſtri in quo ejiciunt? Ideo ipſi judices veſtri erunt*. Apud Judæos erant Exorciſtæ, qui dæmones ejiciebant, non quidem ipſius Jeſu nomine, quod tum nemo faciebat præter diſcipulos Jeſu; ſed *per Deum Abraham, Iſaac & Jacob*, ut S. Juſtinus in Dialogo adverſus Tryphonem, & S. Irenæus lib. 2. cap. 5. Theophilus Antiochenus, Origenes libris contra Celſum 1. & 4. teſtantur. Hinc ergo inviƈtiſſimum contra Phariſæorum calumniam argumentum ducit Chriſtus: In pari cauſa par judicium fieri oportet; creditis populares veſtros ac diſcipulos dęmonia ejicere vi divina; cur de me idem non creditis? Ipſorum certe factum vos blaſphemiæ in Deum, & immanis in me invidiæ convincet atque condemnabit. SI EGO IN BEELZEBUB EJICIO DÆMONIA, FILII VESTRI IN QUO EJICIUNT? *Hac voce quid magis portendit, quam in eo ejicere ſe in quo & filii eorum? In virtute ſcilicet Creatoris. Nam ſi putas ſic accipiendum, Si ego in Beelzebule ejicio dæmonia; filii veſtri in quo? Quaſi illos ſugillaret in Beelzebule ejicientes, reſiſtet tibi prior ſenſus, non poſſe ſatanam dividi adverſus ſemetipſum. Adeo nec illi in Beelzebub ejiciebant; ſed, ut diximus, in virtute Creatoris.* *Tertull. lib. 4. Adverſ. Marc. c. 26.*

16. *Si autem ego in Spiritu Dei ejicio dæmones, igitur pervenit in vos Regnum Dei*. Sp. Sanctum, quem Scriptura *Virtutem altiſſimi* vocat, ſpiritui immundo opponit. Si Sp. Sancto mihi cooperante ejicio dæmones, tot miracula confirmant me a vero Deo miſſum, verum eſſe Meſſiam promiſſum patribus veſtris, doctrinam meam eſſe veram, planeque divinam; Regnum denique Dei, quod Joannes Baptiſta prędicavit, & ego, Apoſtolique mei prædicamus, collabente diaboli Regno ſtabiliri, & ad vos perveniſſe; ac per vos ſtare quod ad illud non pertineatis, quod illud non rapiatis. *In Spiritu Dei ejicio dæmones*, virtute divina, *In digito Dei*, ut habetur apud S. Lucam. „ Apud Pharaonem venefici illi adhibiti adverſus Moyſen, virtutem Creatoris digitum „ Dei appellaverunt: Digitus Dei eſt hic. Quod ſignificaret etiam modicum, *Luc. 11. 26. Exod. 8. 19. Tertull. ib.*

„ va-

„ validiſſimum tamen. Hoc & Chriſtus oſtendens, commemorator, non obſ-
„ terator vetuſtatum, ſcilicet ſuarum, virtutem Dei, digitum Dei dixit; non
„ alterius intelligendam, quam ejus apud quem hoc erat appellata. Ergo &
„ Regnum ipſius appropinquaverat, cujus & virtus Digitus vocabatur.

17. *Aut quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis, & vaſa ejus diripere, niſi prius alligaverit fortem? Et tunc domum illius diripiet.* Non poteſt quiſquam fortis & potentis alicujus bellatoris domum, ſive arcem munitam, quam cuſtodit, invadere, & bellica ejus inſtrumenta, arma, ſuppellectilem univerſam diripere, niſi prius illum debellaverit, & captivum alligaverit. Tunc facile domum ejus diripiet. Tertium iſtud argumentum eſt, quo Chriſtus Phariſæorum impiam calumniam refellit: Qui ſummum rebus alterius diſpendium affert, is oſtendit ſe cum eo non colludere, ſed illius hoſtem, debellatorem ac victorem eſſe: perſpicuum autem eſt me ſummum diaboli rebus diſpendium afferre, ſiquidem dæmones ex corporibus animabuſque hominum ejicio, & regni ejus propugnacula everto, ſcilicet idololatriam, vitia, pravas cupiditates. Doctrina enim mea, miracula, exempla, homines ab illis abducunt, & ad purum veri Dei cultum, vitæque ſanctimoniam perducunt: Non colludo itaque cum dæmone, nec in Beelzebub ejicio dæmonia: quin imo ipſum ut fortior vici & alligavi: alioquin ſpolia ejus diripere non poſſem; quod me facere videtis. Alludit Chriſtus ad illud Iſaiæ: *Numquid tolletur a forti præda? aut quod captum fuerit a robuſto, ſalvum eſſe poterit? Quia hæc dicit Dominus: Equidem & captivitas a forti tolletur: & quod ablatum fuerit a robuſto ſalvabitur.*

Iſaia 49. 24. 25.

18. *Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non congregat mecum, ſpargit.* Qui non ſtat a partibus meis, credendo me in Spiritu Dei dæmones ejicere, & Regnum Dei ſtabilire ac propagare, ſed in utramque partem claudicat, & quaſi neutrarum partium eſt, ipſa ſua indifferentia & incredulitate demonſtrat ſe a diaboli partibus ſtare, cui tam manifeſta Dei opera tribuere non veretur: & qui colligit homines, non ut ipſos in Regnum Dei adducat, mihique adhærere perſuadeat, ſed ut ſibi addicat, diaboli res agit, qui homines diſpergere ſtudet, atque a Deo avertere. Ex quo manifeſtum eſt, me diaboli hoſtem eſſe, cujus operibus omnino contraria ſunt opera mea: Ille enim cupit animas hominum tenere captivas: Ego liberare: Ille prædicat idola; Ego unius Dei notitiam & cultum: Ille trahit ad vitia: Ego ad virtutes revoco. Quomodo ergo concordiam habere poſſunt cum Beelzebub, ejuſque virtute dæmones ejicere, cum tanta ſit inter mea illiuſque opera diverſitas & repugnantia? Hinc etiam ingentis periculi res intelligitur, male de Chriſto opinari, cum quo non eſſe, id ipſum eſt quod contra eſſe; & non congregare, diſpergere ſit. Quod ſequenti ſententia explicat.

S. Jo Chryſ. Hom. 41. in Matt.
S. Hieron. in hunc locum.
S. Hilar. c. 12. in Matt.

19. *Ideo dico vobis. Omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus, Spiritus autem blaſphemia non remittetur. Et quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei neque in hoc ſæculo, neque in futuro.* Cum tam evidens ſit admirabilia quæ facio opera, non ſatanæ, ſed Dei virtute fieri, idque vos ipſi, ſi velitis, facile animadvertatis; videte quam gravem pœnam in vos arceſſatis, cum dicitis ex mera malitia & calumniandi libidine, ista operatione ſatanæ fieri. *Blaſphemia Spiritus*, ea eſt, qua manifeſta opera Spiritus Sancti, hoc eſt, divinę bonitatis & gratiæ, quæ Spiritui Sancto velut propria adſcribuntur, diabolo tribuuntur. Id conſtat ex collatione cum Marci 3. 28. 29. 30. „ Amen dico
„ vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata & blaſphemiæ,
„ quibus blaſphemaverint: qui autem blaſphemaverit in Spiritum Sanctum, non
„ habebit remiſſionem in æternum, ſed reus erit æterni delicti. Quoniam dicebant, Spiritum immundum habet. *Sic blaſphemiam in Spiritum Sanctum explicat S.*

Atha-

Digitized by Google

„ *Athanaſius* Vir fidelis, *inquit*, cognoſcens Domini in genus humanum dile-
„ ctionem, cum videt ea quæ ſunt Deitatis ſigna, admiratione veneratur Domi-
„ num in corpore latentem. Ruſus cum videt quæ ſunt corporis propria, pluſ-
„ quam obſtupeſcit, animadvertens in illis Deitatis virtutem. Iſtiuſmodi cum
„ ſit Eccleſiaſtica Fides, quidam humana ejus reſpicientes, videnteſque ejus ſitim
„ aut fatigationem, aut paſſionem, obtrectant Salvatori, ut homini mero, &
„ magnopere quidem peccant: poſſunt tamen celeriter pęnitentiam agendo veniam
„ conſequi: cum habeant pro excuſatione imbecillitatem carnis. *Hæc proprie bla-*
„ *ſphemia in Filium hominis, quæ pœnitentibus facile remittetur*. Ceterum ubi
„ quis Deitatis opera intuens, incipiat dubitare de Incarnatione Domini, & ille
„ quidem maxime peccat: eo quod cum videat eum comedentem, patientem,
„ corpus ejus inane ſpectrum fuiſſe putat: Verum & iſtiuſmodi hominibus cele-
„ riter reſipiſcentibus veniam Chriſtus donaverit, eo quod & ipſi cauſam erro-
„ ris ſui habeant ex magnitudine operum humanam naturam excellentium. At
„ illi qui amborum iſtorum inſcitiam cæcitatemque tranſcendunt, quales erant
„ Phariſæi, & Verbum quod in corpore eſt prorſus abnegant, & Divinitatis ope-
„ ra diabolo ejuſque dæmoniis imputant, merito iſtius impietatis indeprecabilem
„ pęnam luunt, cum & diabolum pro Deo accipiant, verumque Deum nihil
„ plus quam dæmonem operari credant. Eodem modo blaſphemiam in Spiritum
Sanctum intellexere SS. Hilarius, Joannes Chryſoſtomus, & Hieronymus, cujus
ad Marcellam ſcribentis hæc ſententia eſt: Blaſphemiæ in Spiritum Sanctum
reum eſſe, *qui videns in virtutibus Deum, Beelzebub calumniatur in factis*. Et in
hunc S. Matthæi locum, Domini ſententiam ſic explicat: „Qui verbum dixerit
„ contra Filium hominis, ſcandalizatus carne mea, & me hominem tantum ar-
„ bitrans: quod filius ſim fabri, & fratres habeam Jacobum, & Joſeph, & Judam,
„ & homo vorator & vini potator ſim: talis opinio atque blaſphemia, quam-
„ quam culpa non careat erroris, tamen habet veniam propter corporis vilita-
„ tem. Qui autem manifeſte intelligens opera Dei, cum Dei virtutem negare
„ non poſſit, eadem ſtimulatus invidia calumniatur, & Chriſtum Dei verbum,
„ & opera Spiritus-Sancti dicit eſſe Beelzebub; iſti non dimittetur neque in prę-
„ ſenti ſæculo, neque in futuro. Significare voluit multo minus ceteris hoc igno-
„ ſci poſſe ac venia donari. Non remittetur ergo ita facile ac cetera peccata,
etiam ut ipſa blaſphemia in Filium hominis. Non remittetur neque in hoc ſę-
culo, neque in futuro, id eſt, numquam: *Non habebit remiſſionem in æternum
ſed reus erit æterni delicti*, ut ait S. Marcus: quia difficillime & raro admo-
dum, vel forte numquam condonatur a Deo; cum divinam bonitatem directe
impugnet, adeoque pene invictum pœnitentiæ obicem opponat; quæ dolor eſt
de peccato, ejuſque deteſtatio, eo nomine quod ſit offeſa Dei ſumme boni.
His igitur Deus aut raro admodum aut numquam pęnitentiæ donum impertit,
ſed in reprobum ſenſum traditos, & in malo obduratos, æternis ſuppliciis, ſer-
vat. Verumtamen ipſa blaſphemia in Spiritum Sanctum remittitur, ſi quis
de illa pęnitentiam egerit. Nullum igitur peccatum eſt abſolute irremiſſibile,
niſi impęnitentia finalis, aut hujuſmodi impęnitentiæ ratione, ut S. Augu-
ſtinus docet. Unde quod libro 1. *De Sermone Domini in Monte* ſcripſerat, Pec-
catum ad mortem, de quo S. Joannes ait, „ Non pro illo dico ut roget
„ quis; *eſſe* cum quis poſt agnitionem Dei per gratiam Domini noſtri Jeſu
„ Chriſti quiſque oppugnat fraternitatem, & adverſus ipſam gratiam qua re-
„ conciliatus eſt Deo, invidentiæ facibus agitatur; *Id, inquam, hac additio-*
„ *ne explicandum cenſet*: Si in hac tam ſcelerata mentis perverſitate finierit
„ hanc vitam: quoniam de quocumque peſſimo in hac vita conſtituto non eſt uti-
„ que deſperandum, nec pro illo imprudenter oratur, de quo non deſperatur.
Non remittetur neque in hoc ſæculo, neque in futuro. *De quibuſdam veraciter*
non

S. Athan. in illud Evangelii. Quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, &c.

S. Hilarius in hunc locum.

S. Jo: Chryſ. Hom. 42. in Matt.

S. Hier. Ep. 149. & in cap. 12. S. Matt.

S. Jo: Chryſ. Hom. 42. in Matt.

S. Aug. ſer. 71. alias 11. de Verbis Domini.

S. Aug. l. 1. Retract. cap. 19.

S. Auguſt. lib. 21.

non diceretur, quod non eis remittatur neque in hoc ſeculo, neque in futuro, de Civ. Dei, *niſi eſſent quibus etſi non iſto, tamen remittetur in futuro*, poſt pœnas ſci- 6. 24. licet quas patiuntur in Purgatorio ſpiritus mortuorum in Chriſto regeneratorum, quorum nec uſque adeo vita in corpore male geſta eſt, ut tali miſericordia judicentur digni non eſſe, nec uſque adeo bene, ut eamdem miſericordiam reperiantur neceſſariam non habere. *De quibuſdam* igitur *levibus culpis eſſe ante judicium Purgatorius ignis credendus eſt, pro eo quod Veritas dicit*, Si quis in Spiritum blaſphemiam dixerit, neque in hoc ſæculo remittetur ei, neque in futuro. „ In qua ſententia datur intelligi, quaſdam culpas in hoc

S. Greg. M. l. 4 Dial. c. 39.

„ ſæculo, quaſdam vero in futuro poſſe laxari. Quod enim de uno negatur, „ conſequens intellectus patet, quia de quibuſdam conceditur. Sed tamen hoc „ de parvis minimiſque peccatis fieri poſſe credendum eſt, ſicut eſt aſſi„ duus otioſus ſermo, immoderatus riſus, vel peccatum curæ rei familiaris, „ quæ vix ſine culpa vel ab ipſis agitur, qui culpam, qualiter declinare debe„ ant ſciunt; aut in non gravibus rebus error ignorantiæ; quæ cuncta etiam „ poſt mortem gravant, ſi adhuc in hac vita poſitis minime fuerint relaxata.

S. Hier. in hunc locum.

20. *Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum: aut facite arborem malam, & fructum ejus malum: ſiquidem ex fructu arbor cognoſcitur.* Ex fructibus; de arboris qualitate; ex operibus, de auctore fertur judicium: cum igitur diabolus malus ſit, bona opera facere non poteſt. Si autem bona ſunt quæ facta cernitis, nempe dæmonum expulſio, cæcorum illuminatio, omnis generis ægrorum curatio, ſequitur a diabolo illa non eſſe. Neque enim fieri poteſt ut ex malo bonum; aut ex bono malum oriatur.

21. *Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui cum ſitis mali? Ex abundantia enim cordis os loquitur. Bonus homo de bono theſauro profert bona: & malus homo de malo theſauro profert mala.* Paternæ malitiæ hæredes & æmuli, quomodo de me operibuſque meis bene loqueremini, cum intus mali ſitis, & cor veſtrum ſuperbia, odio, invidia corruptum ſit? Ex eo quod redundat in corde, os loquitur. Quales cogitationes & affectus, talis ſermo. *Quomodo poteſtis bona loqui, cum ſitis mali?* Non de uno aut altero actu, ſed de eo quod plerumque accidit, & quod velut naturale eſt, intelligitur hæc ſententia. Sic Jeremiæ 13. 23. dicitur: *Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas; & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum.* Homo probus de corde bono, in quo velut in theſauro rectæ cogitationes ſanctique affectus reconduntur, bona verba profert: malus homo de corde corrupto verba mala, pravis cogitationibus & affectibus congruentia: non mirum ergo quod ex corde impio, arrogante, odii, & invidiæ veneno tabeſcente calumnias & blaſphemias proferatis.

S. Hier. in hunc locum.

22. *Dico autem vobis, Quoniam omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii. Ex verbis enim tuis juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.* Si de verbo quovis & ſermone vano, qui nec ad Dei gloriam, nec ad noſtram vel proximi utilitatem aliquid conducit, reddent homines rationem in die Judicii: quanto magis vos, qui opera Spiritus Sancti calumniamini, & dicitis me in Beelzebub principe dæmoniorum ejicere dæmonia, reddituri eſtis rationem calumniæ, blaſphemiæque veſtræ? Ex verbis enim ſuis, non minus quam ex operibus, juſtus in divino judicio quiſque declarabitur, vel damnabitur.

23. *Tunc reſponderunt ei quidam de Scribis & Phariſæis: Magiſter, volumus a te ſignum videre.* Quidam e Scribis & Phariſæis, alii ab iis qui dixerant Jeſum opera diaboli & vi pacti cum illo initi ejicere dæmones, ipſi di-

Luc. 11. 15. 16.

xerunt: Magiſter, optamus a te ſignum videre, non qualecumque, ſed *de cælo*, ut refert S. Lucas. *Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe*

dæ-

dæmoniorum ejicit dæmonia. Et alii tentantes, ſignum de cælo quærebant ab eo. Quaſi dicerent, Quæ feciſti vides in dubium revocari, edi igitur miraculum aliquod omni exceptione majus, quo miſſio tua probetur, ſignum aliquod de cælo, qualia Moyſes edidit, manna, tonitru, ignem; ut conſtet tibi cum Deo, non cum ſatana conſuetudinem eſſe.

24. *Qui reſpondens ait illis: Generatio mala & adultera ſignum quærit: & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Jonæ Prophetæ.* Adulterina ſoboles, quæ ſe parentes habere Abraham, Iſaac, & Jacob gloriatur, cum ab eorum virtute degeneraverit, & ſpiritu non minus ab illis aliena ſit, quam quos mater ex adulterio concepit. Genus hominum pravum & adulterum, qui dimiſſo Deo animarum ſuarum ſponſo, multis amatoribus, ſcilicet idolis, & vitiis ſe copulaverunt. *Signum quærit*, de cælo, ut potentiæ meæ experimentum faciat, & calumnietur; non ut veritatem cognoſcat, doctrinæque meæ credat. *Et ſignum non dabitur illi* pro ejus arbitratu, non dabitur quale petit, de cœlo ſcilicet, quod ſimiliter calumniari poſſent, dicentes, Magos etiam in Ægypto ſigna feciſſe de cœlo. *Niſi ſignum Jonæ Prophetæ.* Sed ſignum illis dabitur in Jona præfiguratum, Reſurrectionis nempe meæ: ſignum ceteris a me editis aut deinceps edendis longe majus, & ad eorum contumaciam convincendam efficacius; ſignum quod nec ſatanas, nec Angeli ſancti, nec homines imitari valeant; ſignum inauditum, ſoli Deo poſſibile, quo *Filius Dei in virtute* declarabor, ad eorum incredulitatem pleniſſime revincendam; ut niſi in me credant, & pœnitentiam agant, poſt annos quadraginta pereant, everſa funditus illorum civitate; ſicut olim Ninivitis excidium Ninives poſt dies quadraginta a prædicatione Jonæ intentatum eſt.

Rom. 1. 4.

25. *Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus; ſic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.* Sicut Jonas, poſtquam ſe pro ſalute navigantium devoviſſet, ac in Mare ſubmergi ad iram Dei placandam conſenſiſſet, abſorptus a ceto ſeu monſtro marino, ejuſque ventre velut tumulo conditus, tribus diebus & tribus noctibus in eo manſit, quibus elapſis, in terram ejectus eſt vivus & incolumis, miſſioneque ſua hoc miraculo confirmata, penitentiam Ninivitis prædicavit: ita Filius hominis tribus diebus & tribus noctibus mortuus ſepultuſque ſub terra jacebit, *& in inferiores partes terræ*, ſecundum animam deſcendet: deinde vivus reſurget; eoque Filio Dei reſurrectione ex mortuis declarato, pœnitentiæ perverſæ huic nationi ad dies quadraginta prædicabitur (die ſumpto pro anno) poſt annos vero quadraginta, Jeruſalem excidetur. *Tribus diebus & tribus noctibus.* Trium dierum naturalium, qui die & nocte conſtant, intervallum, hoc loquendi modo Scripturæ familiari ſignificatur. Chriſtus enim fuit in ſepulchro per tres dies naturales, totum ſumendo pro parte, quia parte Paraſceves, toto Sabbato, ejuſque nocte præcedente; denique nocte Dominicæ ibi fuerit. Sic Judæi jejunaſſe dicuntur *Tribus diebus & tribus noctibus*, (Eſter 4. 16.) non quidem integris, nam Eſther die tertio Regem adiit, (cap. 5. verſ. 1.) Sed duabus tantum noctibus & die integro. Id Chriſtus ipſe exponit Matt. 16. 21. *Quia oportet eum ire Jeroſolymam, & multa pati a Senioribus & Scribis, & Principibus Sacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere.* Et cum illud a Propheta prædicitur, poſt duos dies faciendum prænuntiatur, Oſee 6. 3. *Vivificabit nos poſt duos dies: in die tertia ſuſcitabit nos; & vivemus in conſpectu ejus.* Sic Luc. 9. 28. *Factum eſt autem poſt hæc verba fere dies octo, & aſſumpſit Petrum, & Jacobum, & Joannem, & aſcendit in montem ut oraret*: Quod tamen Matt. 17. 1. & Marc. 9. 2. factum dicitur *poſt ſex dies*, ſex nempe completos, & duos imperfectos. Ita ſi aliquis hora nona egreſſus ſit de manſione, & alterius diei hora tertia ad manſionem alteram pervenerit, dicitur bi-

Jonæ 21.
Eph. 4. 9.
S. Hieron. in hunc locum & in Jonæ.
S. Aug l. 1. q Ev. q. 7. & Epiſt. 102. alias 40. Queſt. 6.

dui

dui .feciſſe iter , quamvis non omnes horas utriuſque diei , ſed quamdam par-
tem in itinere conſumpſerit .

S. Aug l. 10. de Civitate 26. *Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum generatione iſta, & condemnabunt*
Dei cap. 5. *eam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Et ecce plus quam Jonas*
hic. Judicium divinum ad humani judicii formam deſcribitur. Ninivitæ ſur-
gent in ultimo judicio cum prava iſta natione, teſtium inſtar , qui ut apud
Romanos, ſic apud Judæos, ſurgere ſolebant ex ſubſelliis, & ſtare, cum te-
ſtimonium adverſus reos dicerent, reis ipſis pariter ſtantibus, ut conſtat ex S.
Marci cap. 14. 57. *Et condemnabunt eam*; Non quia ipſi judicabunt , ſed quia
ex ipſorum comparatione iſti merito damnabuntur; ſeu, ut loquitur S. Hie-
ronymus, condemnabunt eam , *Non ſententiæ poteſtate , ſed comparationis exem-
plo*, quo palam oſtendetur ſuffeciſſe ad convertendos ad Deum illorum ani-
mos longe minora beneficia iis quæ Judæis a Deo per Chriſtum collata ſunt.
Nam & Barbari erant, & nulla Jonæ Miracula conſpexerant, & pauca dun-
taxat verba audierant, cum ad pœnitentiam ſe compoſuerunt , abſque mora , non
exſpectato fine quadraginta dierum : quod Judæi non fecerunt , neque facient poſt
Reſurrectionem Filii hominis , exſpectati licet per annos quadraginta . *Et ecce plus*
S. Hieron. in *quam Jonas hic* . Non ſolum perſona perſonæ , ſed beneficia beneficiis comparan-
hunc locum. tur . *Jonas , ſecundum Septuaginta Interpretes , triduo prædicavit : Ergo tanto tem-
pore . Ille Aſſyriis genti incredulæ : Ego Judæis populo Dei . Ille peregrinis : Ego
civibus . Ille voce locutus eſt ſimplici , nihil ſignorum faciens: Ego tanta faciens ſigna ,
Beelzebub calumniam ſuſtineo . Plus ergo eſt Jona hic : id eſt, impreſentiarum inter vos .*

27. *Regina Auſtri ſurget in judicio cum generatione iſta, & condemnabit eam :
quia venit a finibus terræ audire ſapientiam Salomonis , Et ecce plus quam Salomon*
3. Reg. 7. *hic* . Regina Auſtri, eſt Regina Saba, cujus Libri Regum & Paralipomenon me-
2. Paral. 9. minerunt . Æthiopia enim ex qua venit celebris illa Heroina, terra Auſtralis
eſt . Eodem autem modo condemnabit populum Judæorum , quo viri Ninivitæ
condemnabunt Iſraelem incredulum , comparationis ſcilicet exemplo ; quo modo
Sap. 4. 16. *condemnat juſtus mortuus vivos impios , & juventus celerius conſummata lon-
gam vitam injuſti* . De quo comparationis judicio *S. Hilarius* ita ſcribit : *San-*
S. Hilarius *cti quique intelligendi ſunt eſſe judices terræ , quorum vita atque fides , infide-*
Tract. in Pſ. *lium iniquorumque judicium ſit . Et hoc Dominus in Evangeliis oſtendit dicens .*
2. ad Verſ. 44 „ Viri Nivitæ ſurgent in judicio , & judicabunt generationem hanc : quia
„ pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ : & ecce major quam Jonas hic .
„ Regina Auſtri ſurget in judicio , & judicabit generationem hanc , &c.“ Ta-
„ les erunt judices terræ, quorum comparatio fidei ac timoris, impęnitens im-
„ pioſque condemnet . Si enim pęnitentia Ninivitarum ex Jonæ prædicatione
„ ſuſcepta , fructum adepta eſt pęnitendi ; neceſſe eſt obediens eorum pęniten-
„ tia inſolentem horum impęnitentiam judicet . Aut Regina Auſtri ex ulti-
„ mis partibus terræ deſideratam Salomonis ſapientiam audiens , nonne infi-
„ delitatem & incuriam præſentium auditione peregrina damnabit? Cum ta-
„ men in inobedientiæ atque inaudientiæ judicium differens a Salomone atque
„ Jona Chriſtus auctor accumulet . Regina Austri, mulier , Ethnica , po-
tentiſſima , Regni curis diſtracta , Venit a finibus Terræ , id eſt, *e lon-*
Jerem. 6. 20. *ginqua regione* : Itineri difficillimo ſe commiſit : Audire Sapientiam
Joel. 3. 6. Salomonis , hominis mortalis, eique multa & ampliſſima pretioſiſſima-
que munera detulit . *Et ecce plus quam Salomon hic* . Chriſtus ſcilicet Dei vir-
tus & Dei ſapientia, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ recon-
diti . Ipſe ad vos venit , ut longum iter ipſius cauſa ſuſcipi minime neceſſe ſit ,
ultro ſe offert , & Myſteria Regni Dei exponit omnibus audire volentibus :
S. Hil. c. 12. & ipſum tamen ſpernitis . Qua igitur damnatione, qua pęna digni eſtis ? *Cu-*
in Matth. *mulat igitur invidiam comparatio , & Judæos ſine excuſatione facit fides*
num. 20.

Gen-

Digitized by Google

Gentium: ut cum illi Prophetis, id eſt, Jonæ Salomonique crediderint, Chriſto iſti non credant Jona Salomoneque potiori. Et idcirco in reſurrectione eos judicabunt, quia in his repertus timor Dei fuerit, quibus Lex non erat prædicata: hoc magis indigni venia, qui ex Lege ſunt infideles, quo plus fidei in eis qui legem ignoraverunt, ſit repertum.

28. *Cum autem immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non invenit. Tunc dicit: Revertar in domum meam unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam. Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi: & fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus. Sic erit & generationi huic peſſimæ.* Hac ſententia Judæos Evangelii gratiæque divinæ contemptores terret Chriſtus, pœnamque illis omnibus imminentem denuntiat, qui cum a dæmone fuerint ſpiritaliter liberati, divinæ gratiæ contemptu & abuſu rurſus in priora peccata relabuntur. Humano autem more loquitur de diabolo tamquam de homine ex domo ſua exule, de hominis animo velut de domo, cujus habitatione delectatur. Multis translationum luminibus tota hæc domini micat oratio. *Cum immundus ſpiritus exierit ab homine.* Cum diabolus divina virtute gratiæque efficaciſſima & potentiſſima operatione ex homine quovis fuerit expulſus (neque enim ſponte exit in hominum perniciem conjuratus hoſtis) *ambulat per loca arida & inaquoſa*, ut apud S. Lucam habetur, per loca deſerta & ſterilia, in quibus nemo libenter habitet. Talia ſunt dæmoni loca omnia extra hominem, eum præſertim qui ſemel eſt ſanctificatus, ingrata ſcilicet, tamquam triſte exilium, ac deſerto ſimilia. Apud Hebræos receptum erat, dæmones locis deſertis gaudere, & ob id dici *ſolitarios*. Jeſum in deſerto diabolus tentavit, loco ſibi conveniente. In locis incultis & deſertis ſagas plerumque inveniri, experientia comprobatum eſt. Igitur diabolus ex hominis animo tamquam e domo ſua pulſus, inſtar hominis in exilium terræ aridæ & deſertæ relegati. *Quærit requiem, & non invenit.* Diſcruciatur enim quamdiu extra homines habitat, quos vindicare ſibi nititur ac poſſidere ut ſui juris, Deo per peccatum ereptos, ab initio *Dei æmulus, cujus operatio hominis everſio eſt.* Tunc dicit, *Revertar in domum meam, unde exivi.* Nullum non movebo lapidem ut revertar in antiquum hoſpitium; tentationibus meis efficiam, ut in peccatum ruente iterum homine, Deus illum deſerat, qui in corde illius per gratiam ſuam habitabat, atque ita in ejus locum ſuccedam a quo fueram expulſus. *Et veniens invenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam.* Invenit hominem Spiritu Dei vacuum, otioſum, deſidem, ad Deum & ad officia ſua non attendentem: Invenit animam hominis præparatam, negligentia, & incuria ſalutis ſuæ, propenſione in malum, pravis cupiditatibus & habitibus, mala voluntate ipſum allicientem & velut invitantem. *Diaboli opus unum eſt, tentare quod in te eſt, an velis. At ubi voluiſti, ſequitur, ut ſibi ſubjungat. Non operatus in te voluntatem, ſed nactus occaſionem voluntatis.* Hominis autem ad vias ſuas non attendentis, & cupiditatibus ſuis, Mundique inquinamentis implicati animus, reſpectu dæmonis, dicitur *Domus ſcopis mundata, & ornata*, & ad eum excipiendum idonea, quia pravæ cupiditates & peccata diabolo ſunt inſtar exquiſitæ munditiæ, & ornatus quo ſicut porci luto aliiſque ſordibus, maxime delectatur. *Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum, nequiores ſe*, multos alios dæmones, velut ſocios habitationis, ut in corde hominis, quaſi in arce, conſtituto præſidio, ſecurius ibi dominetur, neque tam facile inde poſſit expelli. *Septem alios ſpiritus*, oppoſitos ſeptem illis ſpiritibus qui in conſpectu throni Dei ſunt, ſeu vitia ſeptem donis Spiritus Sancti oppoſita. *Septem alios ſpiritus*; plenitudinem vitiorum. Quicquid enim in ſuo genere ad plenam menſuram pervenit, ſeptenario numero in

Luc. 11.

Tertullianus, in Apolog.

Tertull. lib. De Exhortatione Caſtitatis, cap. 2.

Apoc. 1. 4.

Iſai. 11. 2.

Digitized by Google

Scripturis ſacris ſignificatur. *Et fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus.* Noviſſima illius hominis conditio pejor erit priore. *Sic erit & generationi huic peſſimæ*, Scribis & Phariſæis, contumacibuſque & incredulis Judæis. „ Immundus ſpiritus exivit a Judæis, quando acceperunt Legem, & ambulavit per loca arida, quærens ſibi requiem. Expulſus videlicet a Judæis, ambulavit per Gentium ſolitudines, quæ cum poſtea Domino credidiſſent, ille non invento loco in Nationibus, dixit: *Revertar in domum meam, unde exivi*, id eſt, ad Judæos, quos ante dimiſeram. *Et veniens invenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam*. Vacabat enim Templum Judæorum, & Chriſtum hoſpitem non habebat, dicentem: *Dimittetur vobis domus veſtra deſerta*. Quia igitur & Dei & Angelorum præſidia non habebant, & ornati erant ſuperfluis obſervationibus legis, & traditionibus Phariſæorum, revertitur diabolus ad ſedem ſuam priſtinam & ſeptenario ſibi numero dæmonum addito, habitat priſtinam domum: & fiunt noviſſima populi illius pejora prioribus. Multo enim nunc majori dæmonum numero poſſidentur blaſphemantes in Synagogis ſuis Chriſtum Jeſum, quam in Ægypto poſſeſſi fuerant ante Legis notitiam: quia aliud eſt venturum non credere; aliud eum non ſuſcepiſſe qui venerit. *Et veniens invenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam.* “ Hæc ſcilicet emundata per Legem, & Prophetarum ornata præconiis, & Chriſti adventu præparata, vacua invenitur: a qua & cuſtodia Legis abſceſſerit (quia omnis *Lex uſque ad Joannem* eſt) & ad habitandum non receptus ſit Chriſtus. Atque ita & habitatore vacua eſt & deſerta cuſtodibus; cum tamen veniente, præeuntium ſollicitudine, & mundata ſit & ornata. *Septem igitur ſpiritus nequiores aſſumuntur; quia tot erant gratiarum munera deſtinata cum Chriſto; quæ in eo multiformis illa Dei Sapientia ſeptiformi gloria collocavit: ut tanta iniquitatis fieret poſſeſſio, quanta futura fuerat gratiarum ... Atque ita noviſſima hominis illius pejora erunt prioribus: Quia ex Judæis immundus ſpiritus metu Legis exceſſerat, nunc autem in eos cum ultione repudiatæ ab eis Gratiæ revertetur*. Non hic allegoricus, ſed litteralis ſenſus eſt, ut hæc verba Chriſti probant: *Sic erit & generationi huic peſſimæ*.

S. Hier. in hunc locum.

S. Hilar in cap. 12. S. Matt.

Matt. 21.13.

29. *Adhuc eo loquente ad turbas, ecce Mater ejus, & fratres ſtabant foris, quærentes loqui ei. Dixit autem ei quidam: Ecce Mater tua, & fratres tui foris ſtant quærentes te*. Fratres Chriſti, non natura, quia nullos habuit, ut contra Helvidium Hæreticum probat S. Hieronymus; quæ fides eſt Eccleſiæ: non filii Joſeph ex priore uxore, ut Græci quidam Patres ſenſerunt: ſed conſobrini. Cognatos namque fratres vocat Scriptura ſacra. Sic Abraham & Loth dicuntur fratres, & Sara dicitur ſoror Abrahæ. *Stabant foris*, quia præ turba ingredi non poterant in domum. Ipſum autem ſtudioſe quærebant alloqui, & ſecreto quidem, quia intellectis Phariſæorum adverſus ipſum conſpirationibus, eum quovis modo periculo ſubtrahere volebant. Hoc & ſeries hiſtoriæ, & quæ S. Marcus narrat, indicare videntur. Cum autem ad eum adire non poſſent, uno & altero nuntio ſummiſſo ipſum importune monuerunt. Hunc porro adventum Matris & fratrum, hoc eſt, cognatorum Chriſti, S. Lucas refert poſt Parabolam ſeminum, temporis ordine non ſervato.

Geneſ. 13.3. Geneſ. 20. 12.

Mar. 3.21.

Luc. 8. 19.

30. *At ipſe reſpondens dicenti ſibi, ait: Quæ eſt Mater mea, & qui ſunt fratres mei?* Matrem ſanctiſſimam & cognatos non negat, aut ſpernit, ſed duriore reſponſo oſtendit negotia divina præferenda eſſe terrenis, & in Miniſterii Evangelici functione nullam habendam eſſe carnalis affectus rationem *Non injurioſe refutantur parentes* (inquit Ambroſius) *ſed religioſiores copulæ mentium docentur eſſe, quam corporum.*

S. Ambr. lib. 6. in Lucam, n. 56.

31. *Et extendens manum in Diſcipulos ſuos, dixit: Ecce Mater mea, & fratres mei. Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis eſt: ipſe*

meus

Digitized by Google

meus frater, & *ſoror*, & *mater eſt*. Diſcipulos ſuos manu deſignans, ſpiritalem illorum cognationem carnali ſe præponere ſignificat: ſibi enim conjunctiorem eſſe, qui ſanctior & Deo obſequentior eſt. Neque hæc ullo modo trahenda ſunt ad ſanctiſſimæ Virginis Deiparæ injuriam, quæ Dei voluntatem accuratiſſime in omnibus implevit, ut humillima ejus ancilla, & beatior fuit Chriſtum mente concipiendo, quam carne. *Moralis Magiſter, qui de ſe ceteris præbet exemplum, atque ipſe præceptor, ipſe etiam ſuorum executor eſt præceptorum. Præſcripturus enim ceteris quoniam qui non reliquerit patrem & matrem ſuam non eſt Filio Dei dignus, ſententiæ huic primus ipſe ſe ſubjicit, non quo maternæ refutet pietatis obſequia (ipſius enim præceptum eſt*: Qui non honoraverit patrem aut matrem, morte moriatur.) *Sed quia paternis ſe Myſteriis amplius quam maternis affectibus debere cognoſcat... Ergo hic non Mater negatur, quæ de Cruce etiam agnoſcitur, ſed neceſſitudini corporali præſcriptorum cæleſtium forma præfertur*. QUICUMQUE *fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis eſt ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt*: id eſt, ipſum fratris, & ſororis, & matris loco habeo, & affectu diligo. *In quo numero profecto etiam ipſam Mariam benignus incluſit: faciebat enim & illa voluntatem Patris. Ita optimus Magiſter atque divinus, & maternum nomen, quod ei quaſi privatum propriumque nuntiaverant, quia terrenum erat, in comparatione cæleſtis propinquitatis abjecit: & eamdem cæleſtem propinquitatem, in Diſcipulis ſuis commemorans, quo ſibi rurſum conſortio generis, cum ceteris ſanctis Virgo illa cohæreret, oſtendit. Et ne iſto ſaluberrimo Magiſterio, quo contemni carnalem affectum in parentibus docuit, adminiculum error acciperet, quo matrem habuiſſe a quibuſdam negatur, alio loco Diſcipulos monuit, ne ſe patrem in terris dicant habere, ut quomodo illos manifeſtum eſt habuiſſe patres, ſic ſe habuiſſe matrem manifeſtaret, cujus tamen terrena cognatione contempta, contemnendarum talium neceſſitudinum Diſcipulis præberet exemplum.*

S. Ambr. ibidem.

S. Auguſt. Epiſt. 243. alias. 38.

SENSUS MORALIS.

I. ABIIT *Jeſus per ſata Sabbato: Diſcipuli autem ejus eſurientes cœperunt vellere ſpicas*. Eſurientes Chriſti Diſcipuli in ejus ſocietate panem non habent, & ſpicas vellere & confricare ad levandam famem coguntur. Nemo igitur Chriſtianus illos a Deo derelictos putet, qui rerum temporalium inopia laborant, & fame premuntur. In Chriſti Jeſu ſocietate & ſpiritu egere, eſurire, pati multo melius atque glorioſius eſt, quam in Mundi ſervitute bonis omnibus temporalibus abundare. Sors hæc Diſcipulorum Chriſti. Sed pauperes non ſunt, qui Deum poſſident: non eſuriunt, qui juſtitiæ cibo, qui verbo veritatis, qui Angelorum pane reficiuntur. ,, *Quod plerique pauperes dicimur* ,, (inquit *Minucius Felix*) non eſt infamia noſtra, ſed gloria. Animus enim ,, ut luxu ſolvitur, ita frugalitate firmatur. Et tamen quis poteſt pauper eſſe, ,, qui non eget, qui non inhiat alieno, qui Deo dives eſt? Magis pauper ille ,, eſt, qui cum multa habeat, plura deſiderat... Nemo tam pauper poteſt eſſe ,, quam natus eſt. Aves ſine patrimonio vivunt, & in diem paſcua paſcuntur: ,, & hæc nobis tamen nata ſunt: quæ omnia ſi non concupiſcimus, poſſide- ,, mus. Igitur ut qui viam terit, eo felicior, quo levior incedit: ita beatior ,, in hoc itinere vivendi, qui paupertate ſe ſublevat, non ſub onere divitia- ,, rum ſuſpirat. Et tamen facultates ſi utiles putaremus, a Deo poſceremus. ,, Utique indulgere poſſet aliquantum, cujus eſt totum: ſed nos contemne- ,, re malumus opes quam continere. Innocentiam magis cupimus, magis pa- ,, tientiam flagitamus: Malumus nos bonos eſſe, quam prodigos.

Minucius Felix in Octavio.

Diſcipuli ejus eſurientes cœperunt vellere ſpicas. *Quod ſpicas ſegetum manibus confricant, & inediam conſolantur, vitæ auſterioris indicium eſt, non præparatas*

S. Hieron. in c. 12. S. Matt.

S. Jon. Chryſ. Hom. 40. in S. Matt.

tas epulas, ſed cibos ſimplices quærentium. „ Diſcipulorum Christi abſtinentiam admirare, quomodo nullam corporis curam, nullum ſtudium habeant; ſed ſine præmeditatione aliqua & præparatione menſam ſibi ſic conſtituant, ut continua fere cogantur inedia premi, neque tamen a Chriſto abſcedant: nam niſi gravi inedia vexarentur, numquam certe illud in Sabbato feciſſent. Apoſtolicam vitæ auſteritatem imitari decet verbi Dei Miniſtros, & in eo totos verſari ut plebs Chriſtiana cœleſtibus Sacramentis & divino verbo reficiatur: non de carnalibus epulis ſibi parandis ſollicitos eſſe, non lautiores menſas deſiderare, ſed opus miniſterii pro Chriſti gloria & animarum ſalute exercere conſtanter *in labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & ſiti, in jejuniis multis, in frigore & nuditate*: ſi Deus occaſionem ipſis præbeat hæc pro ipſo patiendi.

2. Cor. 11. 27.

S. Hilar in c. 12. S. Mat.

Abiit Jeſus per ſata Sabbato: Diſcipuli autem ejus cœperunt vellere ſpicas: „ Eo tempore quo Deo Patri de data gentibus ſalute gratias egit Jeſus, ambulavit per ſata. Ager mundus eſt, Sabbatum otium eſt. ſeges crediturorum profectus in meſſem eſt. Ergo Sabbato in agrum profectio, in Legis otio Domini progreſſus in hunc Mundum eſt, ſegetem eam, id eſt, ſationem humani generis inviſens. Et quia eſuritio fames eſt ſalutis humanæ, ſpicas præcerpere ac vellere, ſcilicet ſanctorum ſe ſalute ſatiare Diſcipuli feſtinant. Sacra illa fame, zeloque ſalutis animarum urgeri Paſtores, Sacerdotes, & Concionatores evangelicos oportet: " ambulare per ſata cum Domino, id eſt Scripturarum ſacrarum meditatione delectari: ſpicas vellere, id eſt, ſingulos homines deſideriis ſuis in terra radicatos, a rerum terrenarum amore abſtrahere: ſpicas manibus confricare, id eſt, a concupiſcentia carnis mentes exuere, *Mortificatis membris, quæ ſunt ſuper terram*: grana comedere, id eſt, emundatos in corpus Chriſti trajicere, ut ejus membra fiant: Quod niſi confricatis ſpicis facere non poſſent; *Quia quiſque non tranſibit in corpus Chriſti, niſi carnalibus exſpoliatus fuerit indumentis*. Hinc Apoſtolus ait, *Exuite vos veterem hominem*. Hinc *Circumciſio non manu facta in exſpoliationem carnis*. Id denique Sabbato facere debent, id eſt, intuitu quietis æternæ.

Coloſſ. 3. 5.

S. Auguſt. lib. 1. Quæſt. in Evang. S. Matt. Quæſt. 2.

2. *Phariſæi autem videntes, dixerunt ei: Ecce Diſcipuli tui faciunt quod non licet facere Sabbatis. At ille dixit eis: Non legiſtis quid fecerit David, quando eſuriit, & qui cum eo erant: quomodo intravit in domum Dei, & panes Propoſitionis comedit. &c.* Phariſæi ſpecie tenus religioſi, revera hypocritæ; Legis zelatores ſecundum litteram, quæ occidit; Legis, ſecundum ſpiritum, qui vivificat, prævaricatores: in capitibus nonnullis ad inhumanitatem uſque ſuperſtitioſi, in aliis uſque ad impietatem molles & indulgentes: Chriſti Diſcipulos innocentes accuſant violati Sabbati, tam laborioſos operarios, tam auſteros, tam utiles, quos admirari deberent ac laudare: accuſant, inquam, & calumniantur, ſuperbia & invidia impulſi. Quot in Eccleſia Phariſæi, ſpeciem pietatis habentes, virtutem autem ejus abnegantes, ſemidocti, in obſervantiis pleriſque exterioribus ſuperſtitioſi, in iis quæ Chriſtianæ profeſſioni eſſentialia ſunt, charitate ſcilicet, humilitate, & ceteris Legis divinæ capitibus indulgentiores, commodi, faciles, remiſſi, ad alios accuſandos & damnandos propenſi ac prompti? Qui Chriſti diſcipulus eſt, non famem ſolum & inopiam, ſed & calumniam, pro ejus nomine lubenti animo pati debet, ut innocentes Apoſtoli; ſufficiat autem illi teſtimonium conſcientiæ ſuæ, confidatque Chriſtum innocentiam ejus defenſurum, quemadmodum Apoſtolorum ſuorum innocentiam adverſus Phariſæos defendit: *Quis accuſabit adverſus electos Dei? Deus qui juſtificat, quis eſt, qui condemnet? Chriſtus Jeſus, qui mortuus eſt, immo qui & reſurrexit, qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.*

Rom. 8. 33. 34.

3. Diſcipulorum innocentiam in cauſa violati ſecundum ſpeciem Sabbati, Chriſtus exemplo duplici tuetur, Davidis, & Sacerdotum in Templo Sabbatis ope-

operantium: *Ut multo minus ad ipſum evulſarum Sabbato ſpicarum crimen pertineat, qui verus Rex, & verus Sacerdos eſt, & ideo Dominus Sabbati.* S. Auguſt. lib. Quaſt. Evang. in S. Matt. Quaſt. 10.

4. Dominicis, feſtiſque diebus, quæ Sabbata ſunt Chriſtianorum, opera famula ſive ſervilia exercere, Lex Eccleſiæ prohibet. Verum ita obſervanda Religio, ut ſuperſtitio caveatur. Cibos parare licet, quod Judæis Lege vetitum erat Sabbatis. Manibus operari licet iis, qui aliter ſibi, vel familiæ ſuæ victum procurare non poſſunt, modo id ſine ſcandalo fiat, & poſt auditionem Sacri. Licet fruges recondere alias perituras. Licet neceſſarium iter conficere. Licet in bello militaria opera peragere ad expugnationem vel defenſionem urbis vel caſtri; & pugnare opportunitate data: quod & Sabbatis licere Judaicę Genti, Machabaicis temporibus declaratum eſt. Licet omne opus ſecundum ſe honeſtum & licitum, quod neceſſitas cogit. Solum, quod nuſquam licet, peccatum. Sacrorum dierum religionem ſic violat, ut excuſari non poſſit qui diebus illis Dei Legem tranſgreditur; quin immo gravius ſit illius peccatum quod maxime omnium ſervile opus eſt: cum *qui facit peccatum, ſervus ſit peccati*: Nihilque magis oppoſitum ſit ſpiritali quieti in Deo noſtro, ad quam ſignificandam Sabbatum commendatum eſt priori populo in otio corporali celebrandum. „ Unde non inconvenienter intelligimus, ad amorem excitandum, quo „ ad requiem tendimus, valere omnia quę figurate in Scripturis dicuntur; quan„ doquidem id ſolum in Decalogo figurate præcipitur, ubi requies commendatur, „ quæ ubique amatur, ſed in ſolo Deo certa & ſancta invenitur." Sacris igitur diebus præcipue implendum eſt, quod Deus per Prophetam præcipit, *Quieſcite agere perverſe, diſcite benefacere*: In requiem Dei introeundum eſt, ut requieſcat homo *ab operibus ſuis, ſicut a ſuis Deus*. Opera autem hominis propria, peccata ſunt: bona enim opera agnoſcimus illius potius eſſe, quam noſtra. Hæc ſola quies nullam diſpenſationem recipit, illius violationem nulla neceſſitas excuſat. S. Auguſt. Epiſt. 55. alias 119. c. 11. Iſaia 1. 16. Heb. 4. 10.

Dominicis Feſtiſque diebus, opera quæcumque religioſa exercenda ſunt, & in his potiſſimum ſita eſt ſanctificatio. Non ſoli Sacerdotes, ut olim tempore Legis veteris, panes ſacros comedere poſſunt, ſed Chriſtiani quilibet ſceleris puri, ſeu per pœnitentiam a peccatis expiati Chriſti corpus in Euchariſtia, veritas eſt per panes coram Arca Domini propoſitos adumbrata. Hoc pane reſici Fideles, quos Chriſtus Patri ſuo Regnum & Sacerdotes fecit in ſanguine ſuo decet ſacris diebus: oportet ut victimas Deo cædant, offerantque, non cruentas illas pecudum, quas olim Sacerdotes mactabant in Templo, Sabbatum ſine crimine violantes: ſed ſeipſos, cupiditateſque ſuas, *Non ſacrificium trucidati pecoris*, *ſed contriti cordis*. Illi offerant oportet *Hoſtiam humilitatis & laudis, in ara cordis, igne fervidæ charitatis*. Et ſuaviſſimum adoleant incenſum, *in ejus conſpectu pio amore flagrantes*. His operibus non ſolum non violantur, ſed maxime ſanctificantur Chriſtiana Sabbata, id eſt, Dominici, Feſtique dies. Sed, quod dixi de ſacri panis, Corporis ſcilicet Chriſti illis diebus Communione frequentanda, non ſolum conſcientiæ puritatem, ex neceſſitate; ſed & corporis munditiem, continentiamque ab opere conjugali, quam a Chriſtianis Apoſtolus ad tempus exigit ut orationi vacent, ex pietate & decoro poſtulat. Unde S. Hieronymus in Commentario hujus loci: *Obſerva* (inquit) *quod panes Propoſitionis nec David, nec Pueri ejus acceperunt, antequam ſe a mulieribus mundos eſſe reſponderent*. Si enim aditus immundis vel ad Templum Lege veteri prohibitus erat: *Dico vobis, quia Templo major eſt hic*. Quomodo autem, inquit S. Ambroſius David obſervator Legis atque defenſor panes & ipſe manducavit, & dedit iis qui ſecum erant, quos non licebat manducare niſi tantummodo Sacerdotibus, niſi ut per illam demonſtraret „ figuram, Sa„ cerdotalem cibum ad uſum tranſiturum eſſe populorum? Sive quod omnes vi„ tam Sacerdotalem debemus imitari: ſive quia omnes filii Eccleſiæ Sacerdotes „ ſunt S. Auguſt. lib. 10. de Civitate Dei c. 5. S Hieron. in c. 12. S. Matt. S Ambroſ. lib. 5. in Lucam. n. 33. & 37.

Digitized by Google

„ ſunt; ungimur enim in Sacerdotium ſanctum, offerentes noſmetipſos Deo ho„ ſtias ſpiritales... Quid vero evidentius, quam quod in Achimelech domo „ quinque panes petit David, & unum accipit: demonſtrante typo, quod jam „ non quinque Libris, ſed Chriſti corpore cibus fidelibus pararetur, ut Chri„ ſti corpus aſſumeret, ne quis de fidelibus eſuriret?

Sabbata non violantur, immo ſanctificantur operibus charitatis & miſericordię: hæc Dominicis Feſtiſque diebus nemo niſi ſuperſtitioſus & irreligioſus intermittit. In his enim Religionis perfectio poſita eſt. *Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem hæc eſt; Viſitare pupillos & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo.* Miſericordiam Sacrificiis præponendam Chriſtus docuit, & eo nomine inhumanam Phariſæorum calumniam refellit, qui ejus Diſcipulos violati Sabbati inique accuſabant, quod paucas ſegetum ſpicas vulſiſſent, & manibus triviſſent ad levandam famem; cum parare cibos neceſſarios pridie non potuiſſent, confluentibus ad Chriſtum turbis impediti, quas ad ejus doctrinam præparaverant. *Si autem ſciretis, quid eſt: Miſericordiam volo, & non Sacrificium: numquam condemnaſſetis innocentes.* Hinc apud alium Prophetam: *Quid dignum*, inquit, *offeram Domino? Curvabo genu Deo excelſo? Numquid offeram ei holocautomata, & vitulos anniculos? Numquid placari poteſt Dominus in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum pinguium? Numquid dabo primogenitum meum pro ſcelere meo, fructum ventris mei pro peccato animæ meæ? Indicabo tibi, o homo, quid ſit bonum, & quid Dominus requirat a te: Utique facere judicium, & diligere miſericordiam, & ſollicitum ambulare cum Deo tuo.* In hujus Prophetæ verbis utrumque diſtinctum eſt, ſatiſque declaratum, illa Sacrificia per ſe ipſa non requirere Deum, quibus ſignificantur hæc Sacrificia quæ requirit Deus: *Beneficentiæ & communionis*, (inquit Apoſtolus) *nolite oblviſci: talibus enim Hoſtiis promeretur Deus.* Ac per hoc ubi ſcriptum eſt, *Miſericordiam volo non Sacrificium*, nihil aliud quam Sacrificio Sacrificium prælatum oportet intelligi: Quoniam illud quod ab omnibus appellatur Sacrificium, ſignum eſt veri Sacrificii. Porro autem „ Miſericordia verum Sacrificium eſt. Quæcumque igi„ tur in Miniſterio Tabernaculi ſive Templi multis modis de Sacrificiis le„ guntur divinis eſſe præcepta, ad dilectionem Dei & proximi ſignificandam „ referuntur: *In his enim duobus præceptis tota Lex pendet & Prophetæ.* Pro„ inde verum Sacrificium eſt omne opus, quod agitur, ut ſancta ſocietate in„ hæreamus Deo, relatum ſcilicet ad illum finem boni, quo veraciter bea„ ti eſſe poſſimus. Unde & ipſa miſericordia qua homini ſubvenitur, ſi pro„ pter Deum non fit, non eſt Sacrificium: Et ſi enim ab homine fit vel of„ fertur, tamen Sacrificium res divina eſt... Unde ipſe homo Dei nomine „ conſecratus, & Deo votus, in quantum Mundo moritur ut Deo vivat, Sa„ crificium eſt: & hoc ad miſericordiam pertinet, quam quiſque in ſe ipſum „ facit. Propterea ſcriptum eſt: *Miſerere animæ tuæ placens Deo.* Corpus etiam „ noſtrum cum per temperantiam caſtigamus, ſi hoc, quemadmodum debemus „ propter Deum facimus, ut non exhibeamus membra noſtra arma iniquitatis „ peccato, ſed arma juſtitiæ Deo, Sacrificium eſt. Ad quod exhortans Apo„ ſtolus ait: “ Obſecro vos, fratres, per miſericordiam Dei, ut exhibeatis corpora veſtra Hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum. „ Si ergo corpus, quo inferiore tamquam famulo, vel tamquam in„ ſtrumento utitur anima, cum ejus bonus & rectus uſus ad Deum refertur, Sa„ crificium eſt; quanto magis anima ipſa cum ſe refert ad Deum, ut igne amo„ ris ejus accenſa, formam concupiſcentiæ ſæcularis amittat, eique tamquam „ incommutabili formæ ſubdita reformetur, hinc ei placens, quod ex ejus pulchritu„ dine acceperit, fit Sacrificium?“ His Sacrificiis Dominici Feſtique dies celebrandi

Jacobi 1. 27.
Oſee 6. 6.
Michea 6. 8.
Heb. 13. 16.
S. Auguſt. lib. 10. de Civitate Dei c. 6. & 7.
Matt. 22. 40.
Eccli. 30. 42.
Rom. 12. 1.

Digitized by Google

di ſunt, quia ita ſtatuit Chriſtus *Dominus Sabbati*, non ſolum Judaici & typicis, ſed Chriſtiani & ſpiritualis.

5. *Si ſciretis quid eſt, Miſericordiam volo, non Sacrificium; numquam condemnaſſetis innocentes*. Præclare in hunc locum S. Hilarius: *Opus*, inquit, *ſalutis noſtræ non in Sacrificio, ſed in miſericordia eſt: & Lege ceſſante, in Dei bonitate ſalvamur. Cujus rei donum ſi intellexiſſent, numquam condemnaſſent innocentes, id eſt, Apoſtolos: quos inſimulaturi erant tranſgreſſæ Legis invidia, cum Sacrificiorum vetuſtate ceſſante univerſis per eos miſericordiæ novitas ſubveniret*.

S. Hilar. in c. 12. S. Matt.

6. Qui temere ac facile alios accuſat, judicat, calumniatur, Phariſaicæ malignitatis eſt hæres: Qui alios excuſat, & calumniis impetitos defendit, dominicæ charitatis eſt imitator. Sed ita excuſandi ſunt homines, ut peccata nuſquam excuſentur: *In his enim quæ peccata omnino ſunt, nulla umquam excuſatio inveniri poteſt: Nam neque homicida, ſi per iracundiam ſe feciſſe dicet; neque adulter, ſi per cupiditatem commiſiſſe aſſeverabit, numquam ſatisfaciet: nec alia ulla excogitari cauſa poterit, ut hæc quæ peccata ſunt, non eſſe peccata videantur*. Nuſquam excuſatur, quod Deus damnat. Quamvis autem ſanctorum exempla, quæ in Scripturis ſacris referuntur, nec improbantur u quam, ad ſimilia facta excuſanda valeant; ut oſtendit Chriſtus Davidis exemplo factum innocens Diſcipulorum ſuorum vindicans a calumnia: *Non legiſtis quid fecerit David? &c.* Non tamen aliorum hominum, qui vulgo probi & pii habentur, exempla inſtar regulæ nobis eſſe debent ad quam mores noſtros conformemus, ſed Lex una divina: nec legitime quis excuſatur, ſi aliorum exempla ſequi maluerit, quam ad Legem divinam & ſanctos ejus interpretes attendere: *Cum videris multos non ſolum hæc facere, ſed etiam defendere atque ſuadere, tene te ad Legem Dei: & non ſequaris prævaricatores ejus. Non enim ſecundum illorum ſenſum, ſed ſecundum illius veritatem judicaberis*.

S. Joannes Chryſoſt. Hom. 40. in S. Matt.

S. Auguſt. lib. de Catechizandis rudibus c. 25.

7. *Et ecce homo habens manum aridam; & interrogabant eum, dicentes, ſi licet Sabbato curare? ut accuſarent eum. Ipſe autem dixit illis: Quis erit ex vobis homo qui habeat ovem unam, & ſi ceciderit hæc Sabbatis in foveam, nonne tenebit & levabit eam? Quanto magis melior eſt homo ove? Itaque licet Sabbatis benefacere*. Crudelis Phariſæorum invidia, cujus malignitas ipſa Chriſti Domini divina charitate exacerbatur & nutritur. Chriſti gloriæ officere malunt, quam ægroti hominis ſalutem videre. Illum interrogant, ut accuſandi ac reprehendendi nanciſcantur occaſionem. Ipſe autem admirabili benignitate curat, & reſpondet quam mitis ſit, omnibus aperiens, & inſidias inimicorum in ipſos convertens. Statuit hominem in medio, ut eos miſeriæ ejus intuitu ad miſericordiam flecteret; & ne ſic quidem facti ſunt meliores. Ovis exemplum adhibuit, quam Sabbato in foveam delapſam, inde educere & curare non morabantur: ut multo magis licere Sabbato benefacere homini intelligerent ad ſerviendum charitati, quam pecudem e foſſa extrahere ad ſerviendum cupiditati. Non erat enim neſcius quanta æris cupiditate vexarentur, & quod auri multo magis quam humanitatis eſſent cultores. Quam multi vocem cupiditatis audiunt, charitatis vocem non audiunt! Magis dolent jacturam pecudis, quam miſeriam, calamitatem, ægritudinem, mortem hominis: cum tamen homo longe melior ſit pecude, præſertim Chriſtianus homo, frater in Criſto noſter, Chriſti membrum, ejuſdemque gloriæ cœleſtis candidatus.

S. Joanes Chryſoſt. Hom. 41. in Matt.

8. *Interrogabant eum; ſi licet Sabbato curare, ut accuſarent eum*. Ad infamiam Judicis & nequitiam cognitoris, quæritur de cura crimen, de pietate accuſatio, reatus de virtute, de ſalute ſupplicium. Sed mirum non eſt: ſemper offendunt bona malos, pia impios, ſancta profanos: aut quando non laſcivus diſciplinam, virtutem vitioſus, innocentiam criminoſus accuſat? Obſervabant ſolliciti Sacerdotes Sabbatis, non ſi peccaret, ſed ſi curaret: ut accuſarent eum.

S. Petrus Chryſolog. ſerm. 32.

Amatores criminum invigilant: inſidiantur in accuſatione virtutum; quaſi contra ſalutem, non pro ſalute Sabbatum ſit proviſum. Sabbatum non impie curam deuegavit infirmis, ſed tota pietate aliquoties quietem præſtitit ſeſſis nimio labore mortalibus. Tunc dicit eis, alio Evangeliſta referente: *Licet Sabbatis benefacere an male; animam ſalvam facere, an perdere?* Bonitatem commen-
Marci 3. dat operis ſui: & illorum malitiæ conceptæ conſcientiam accuſat: Quia cum ille ſalvum facere hominem corpore auimoque geſtiret, illi eum accuſandi ſtudio perdere moliuntur, *At illi tacebant; & circumſpiciens eos cum ira, contriſtatus ſuper cæcitate cordis eorum*. Circumſpiciens dixit, nou conſpiciens, id eſt, uon tantum faciem ut homo intueus, ſed ut Deus corpora, corda, mentes, ſenſusq, præterita, præſentia, futura contemplatus: *Iraſcitur ut Dominus, contriſtatur ut parens, dolet ut homo, intuetur ut Deus.*

9. *Itaque licet Sabbatis benefacere.* Chriſtiana Sabbata, ſive Solemnitates bonis operibus ſanctificare & celebrare oportet. Quotidianum autem & juge Sabbatum Chriſtianis eſt, uon ſemel dumtaxat in hebdomade recurrens. Ideo Chriſtus Sabbatum vetus abolevit, impletaque Lege, Sabbati, aliorumque ritua-
S. Joannes Chryſoſt. Hom. 40. in Matt. lium præceptorum onere Apoſtolos ſolvit. *Non enim decebat illos diem unum ſolemnem agere, quibus tota vita ſolemnitas eſt: nec juxta Arcam Dei atque Altare aureum aſſiſtere eos, qui Creatorem omnium in ſe ipſis habebant habitantem: multiſque modis, immo vero omnibus ipſos alloquentem: Alloquitur enim Fideles orantes, offerentes, per Scripturas, per miſericordiæ officia: & quod omnia continet, in ipſis habitat. Cur igitur Sabbato illi opus eſt, qui per totam vitam ſuam agit ſolemnitatem, qui cæleſti vivit diſciplina, qui peccatorum immunis virtutes obſervat & colit? Solemnitatem igitur continuam agamus, nihil omnino malignitatis committentes. Nam tunc ſolum veram ſolemnitatem peragimus, cum ſpiritalis vitæ continuo cultum augemus, cum a terrenis operibus abſtinemus, cum ſpiritali vacamus otio, manus ab avaritia cohibentes, corpus a ſuperfluis & inutilibus abducentes laboribus. Servitutis enim extremæ ſunt hi labores, illiſque ſimiles, quibus in Ægypto Judæorum populus vexabatur. Nullum enim inter auri ſollicitos collectores, & cæni atque laterum operarios, quique ad paleas colligendas flagellis adigebantur, omnino diſcrimen eſt. Nam ut tunc Pharao atrociſſimus ille tyrannus, flagellis ad colligendas paleas adigebat Hebræos: ſic etiam nunc diabolus ad officium laterum flagellis cupiditatum multos incendit. Quid enim aliud aurum eſt, quam cænum, & argentum quid aliud quam palea? Sicut ergo palea ignem, ſic pecuniæ cupiditas avaritiæ flammam incendit, & quaſi cænum aurum ipſum inquinat poſſidentes. Sed miſſus eſt nobis liberator, non Moyſes e deſerto, ſed Filius Dei de cœlo. Quare ſi poſt adventum ejus etiam in Ægypto permanebis, Ægyptiorum etiam ſuppliciis cruciaberis. Sin vero Ægypto ſpreta, Iſrael ſpiritalem ſequeris, miraculorum omnium eris ſpectator. Nec tamen id ſolum ad ſalutem ſufficit: Non enim ab Ægypto tantummodo recedendum eſt, ſed in repromiſſionis quoque Terram veniendum.* Ad hoc euiti ſtudiis omuibus Chriſtiani debent, ut bonorum operum frequenti & aſſidua exercitatione, ad Sabbatum æternæ quietis perveniant: ſed quia tota vita Chriſtiani, ſi ſecundum Evangelium vivat, Sabbatum eſt, tota vita benefaciendum eſt.

10. *Tunc ait homini: Extende manum tuam; & extendit, & reſtituta eſt*
S. Amb. lib. 5. in Lucam n. 39. *ſanitati ſicut altera.* Dominus Jeſus, qui totum hominem ſalvum facere diſponebat, per ſingula membra currebat, ut vere diceret, Indignamini, quia totum hominem ſanum feci in Sabbato. „ *Itaque hoc loco* Mar um illam quam ex-
„ tendit Adam, & interdictæ arboris poma decerpſit, ſuccis bonorum factorum
„ ſalutaribus irrigavit: ut quæ crimine aruerat, bonis operibus ſanaretur. In quo
„ Judæos redarguit Chriſtus, qui malis interpretationibus Legis præcepta viola-

reut,

„ rent, æſtimantes Sabbato etiam a bonis operibus ſeriandum, cum Lex in
„ præſentibus ſormam præfiguraverit ſuturorum; in quibus utique malorum ſerię
„ ſuturæ ſunt, non bonorum. Nam licet ſæcularia opera conquieſcant, non otio-
„ ſus tamen boni operis actus eſt in Dei laude requieſcere. Audiſti Domini
„ verba dicentis, *Extende manum tuam*. In hoc homine omnium hominum imago *S. Pet. Chryſol. ſerm. 32.*
figuratur: In hoc geritur cura cunctorum. „ Aruerat enim manus hominis magis
„ ſtupore fidei, quam ſiccitate nervorum; & plus culpa conſcientiæ, quam de-
„ bilitate carnali. Antiqua nimis iſta erat, & quæ in Mundi principio contigerat
„ ægritudo, nec arte hominis aut beneficio poterat hæc curari, quæ juſta Dei ſue-
„ rat indignatione contracta: tetigerat vetita, inconceſſa præſumpſerat; cum ſe ad
„ arborem ſciendi bonum malumque porrexerat. Auctore indigebat, non qui ma-
„ ligna imponeret; ſed qui poſſet illatam relaxare ſententiam, & ignoſcendo reſol-
„ vere, quod religaverat indignando. In hoc homine noſtræ tantum geritur umbra
„ ſanitatis: perfecta autem ſalus noſtra reſervatur in Chriſto: quia tunc ariditas
„ noſtræ manus miſerando diſſolvitur, cum cruore perfunditur dominicæ Paſſio-
„ nis; cum in illo vitali ligno crucis extenditur; cum carpit fructuoſam de dolore
„ virtutem; cum totam arborem ſalutis amplectitur; cum clavis Domini corpus
„ affigitur, quo numquam ad arborem concupiſcentię, & aridę redeat voluptatis.
Extende manum tuam. „ Communis iſta generaliſque medicina eſt. Et *S. Amb. l. 5. in Lucam num. 40.*
„ tu qui putas manum habere te ſanam, cave ne avaritia, cave ne ſacrile-
„ gio contrahatur. Extende ſæpius eam, extende ad illum pauperem qui te
„ obſecrat: extende ut proximum juves, ut viduæ præſidium feras, eripias
„ injuriæ, quem vides injuſtæ contumeliæ ſubjacere: extende ad Deum pro
„ peccatis tuis. Sic manus extenditur, ſic ſanatur. Sic Hieroboam manum,
„ cum idolis ſacrificaret, contraxit; & rurſus cum Deum rogaret, extendit. *1. Reg. 13. 4. & 6.*
Orate, Fratres, ut Sola Synagoga tali debilitate ſuſcetur, nec ſit in Eccleſia
cujus manum areſaciat cupiditas, contrahat avaritia, rapina debilitet, tena- *S. Pet. Chryſol. ſerm. 32.*
citas ægrotam conſtringat: ſed ſi acciderit idipſum, audiat Dominum, & ci-
to eam in opere pietatis extendat, relaxet, & in miſericordia, in eleemoſy-
nis porrigat. *Sanari neſcit, qui neſcit pauperi fœnerari.*

11. *Exeuntes autem Phariſæi, conſilium faciebant adverſus eum, quomodo perderent eum.* Quam cæca Phariſæorum invidia! charitatis opera Sabbato exer-
cere neſas eſſe putant, conjurationem in Chriſtum bonum opus & Sabbato di-
gnum eſſe volunt. Nulla injuria vexati, Chriſto necem moliuntur: adeo per-
nicioſum malum invidia eſt: „ Nec enim alienis ſolum, ſed domeſticis, & illis *S. Jo. Chryſ. Hom. 41. in Matt.*
„ ipſis qui invident, peſtifera eſt.. Invidia intolerabile malum, ſerpentis documen-
„ tum, dæmonum inventum, punitionis arrabo, pietatis impedimentum, via
„ ad gehennam, Regni cęlorum privatio. *Invidia crimen eſt non Phariſaicum* *S. Baſil. Hom. de Invidia.*
„ *modo, ſed diabolicum*. Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum: imitan- *Sap. 2.*
„ tur autem eum qui ſunt ex parte illius... *Invidia peſtiferum malum*, homi- *S. Joannes*
„ nem in diaboli conditionem, ac in dæmonem immaniſſimum convertit. Invi- *Chryſ. ibid.*
„ dia prima hominis cædes apparuit, invidia fraterna charitas contempta eſt. In-
„ vidia factum eſt, ut hiatu ſuo terra Dathan, Core, Abiron, univerſumque il-
„ lum populum vivos abſorpſerit. Sed facillimum eſt, dicet aliquis, invidos ac-
„ cuſare; quomodo igitur ne veneno ſuo nos inficiat, faciemus? Si dabimus ope-
„ ram, ut quemadmodum fornicatori neſas eſt Eccleſiam ingredi, ſic invido quo-
„ que: immo vero multo magis invidus, quam fornicator, a cœtu Fidelium ex-
„ terminandus eſt..." Conſidera te non majorem illi cui invides, quam tibi ipſi
„ inferre injuriam, cum te ipſum verſus mucronem impellas. Quid enim
„ incommodi Cain fratri ſuo Abel intulit? Nonne illum quidem invitus ad melio-
„ rem vitam citius tranſmiſit, ac ſe ipſum ærumnis involvit? Eſau vero qua in re
„ manſueto Jacob obfuit, cum ipſe etiam paterna domo exciderit, & poſt inſidias

„ illas

„ illas in aliena vagabatur regione ? Jacob vero multis bonis atque divitiis ,, abundavit. Qua in re fratres ſui Joſeph infeliciorem reddiderunt ? Nonne „ quamquam ad ejus cædem pene veniſſent, inediæ malo in extremis periculis ,, fuerunt, dum ille Regia poteſtate in Ægypto potiretur ? *Nam quanto majore invidia laboras, tanto majora illi offers bona, cui invides. Deus enim qui omnia perſpicit, cum viderit innocentem injuria circumventum, extollit multo magis, clarumque illum facit, invidentem autem deprimit.* Interimamus ergo peſti- „ feram hanc beſtiam, ac multa ejus capita detruncemus. Multæ quippe in- „ vidiæ ſunt ſpecies. Quod ſi qui amantem ſe diligit ,nihil majus publicanis „ adipiſcitur: qui odio innocentem inſectatur, quid patietur? Quomodo gehen- „ nam effugietis, qui gentibus atque infidelibus deteriores eſtis? Quibus de cauſis „ fit, ut vehementius doleam atque crucier, cum video nos, qui Angelos vel potius Angelorum Dominum imitari ex præcepto debemus, diabolum æmulari. *Magna enim etiam in Eccleſia, & in Clero multoque major quam in Laicis eſt invidia*, Penetravit in clauſtra, teterrima illa peſtis. Qui religioſiores videntur, & a vitiis carnalibus magis remoti, interdum ſunt magis invidi: & charitate in ſe ipſis extincta, Jeſum in membris ſuis perdere moliuntur. *Phariſæi conſilium faciebant adverſus eum, quomodo perderent eum.*

12. *Jeſus autem ſciens, receſſit inde, & ſecuti ſunt eum multi, & curavit omnes: & præcepit eis ne manifeſtum eum facerent.* Chriſtiana prudentia & charitas jubent, ut quantum in nobis eſt novorum criminum occaſionem inimicis noſtris & perſecutoribus ſubtrahamus, ut invidia & perſecutoribus hominum nequaquam deterreamur a tramite virtutis, a Miniſterii noſtri ſacris functionibus, a curandis morbis ſpiritalibus hominum, a beneficentia erga omnes exercenda, exemplo Salvatoris noſtri. Latere vero cum Chriſto magis amemus, quam in hominum luce verſari. Frequentes inter hominum applauſus,
Galat. 5. S. Jo. Chr. h. 41. in Matt. laudeſque, latebras humilitatis quæramus: *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi.* Nihil enim magiſe jugo juſtitiæ ſubducere collum ſolet, quam inanis flatus gloriæ, quæ timidos, remiſſos, adulatores, ſimulatores homines reddit. Cur putas Chriſtum a Phariſæis dæmoniacum appellatum? Nonne quia gloriam a multis aucupari cupiebant? Unde autem vulgus rectius de Chriſto ſentiebat? Nonne quia procul ab hujuſmodi ægritudine aberat? Nihil certe ita iniquos atque amentes facit, quemadmodum ſi ad inanem multorum gloriam inhiare cupiditate cogaris: nihil ita probos, fortes, adamantis inſtar infractos homines conſtituit, quemadmodum inanis gloriæ contemptus... Quot homines in populo ſunt, tot vinculis conſtringitur, tot dominis ſubjicitur, qui vulgi laude gaudet... Inflantur enim voluptate homines, ac extolluntur; & in profundum rurſus facile demerguntur, ſemper vexati animo numquam in tranquillitate vivunt.

13. *Ut adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam Prophetam dicentem: Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meæ. Ponam ſuper eum Spiritum meum, & judicium gentibus nuntiabit. Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem ejus, arundinem quaſſatam non confringet, & linum fumigans non extinguet*, &c. Sacerdotale Miniſterium, officium curæ Paſtoralis, prædicandi munus, Dei vocatione dumtaxat & electione ſuſcipi debent ab eo, qui ſervum Dei ſe profitetur, & qui fidelitate ſua, accurata mandatorum ejus obſervantia, zelo pro ejus gloria, & Eccleſię ejus utilitatibus, dignus eſt quem conſtituat Dominus ſuper familiam ſuam, ut det illis cibum in tempore; qui Deo dilectus, ipſum ardentiſſime diligit. nihilque ipſi præponit, gloriam illius unice quærens, non quæ ſua ſunt. *Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus.* Sp. Sancto plenus eſſe debet Prædicator veritatis, Sacerdos, Paſtor & Rector animarum: divinum

illum

illum Spiritum a Chriſto , de cujus plenitudine omnes accipimus , aſſiduis
præcibus poſtulare, ad illum recipiendum ſe humilitate & animi puritate di- 1.Cor.2.12.
ſponere, ut in illum dona ſua effundat abunde, & in illo quieſcat & maneat:
Ponam Spiritum meum ſuper eum. Ut autem Spiritus Dei in illo habitet, ne-
ceſſe eſt, ut abjiciat *Spiritum hujus mundi*, Chriſti manſuetudinem imitetur :
ab ira, contentione, murmuratione, clamore, litibus ſit penitus alienus: *Non
contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem ejus* . Nam 2.Tim.2.24.
*Servum Domini non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe ad omnes , docibilem ,
patientem, cum modeſtia corripientem eos qui reſiſtunt veritati*. Et, *Epiſcopum* 1. Tim.3.2.
*oportet irreprehenſibilem eſſe, prudentem, doctorm, non vinolentum, non percuſ-
ſorem, non litigioſum*. Prælati non ſint *dominantes in cleris, ſed forma gregis ex* 1. Petri 5.
animo, providentes non coacte, ſed ſpontanee, ſecundum Deum. Chriſti manſue-
tudinem ab Iſaia prædictam , ab Evageliſta commendatam noverint , ut docerent
Eccleſiaſticum miniſterium, non eſſe miniſterium ſuperb æ, dominationis, ac vio-
lentiæ; ſed humilitatis, moderationis ac manſuetudinis. Caveat Sacerdos & Re-
ctor animarum, ne peccatores exacerbet, ne a ſe repellat, ne agreſti quadam &
fera ſeveritate ad deſperationem compellat; ſed divina benignitate, & compa-
tiente charitate a peccato retrahat, & ad Evangelicę Legis obſervantiam ſuavi-
ter adducat. Diſciplinæ ſeveritatem, quæ charitati & ſaluti animarum ſervire de-
bet, prout charitas exigit, vel ſtringat, vel prudenter moderetur, quantum ſalva
Dei lege fieri poteſt: *Arundinem quaſſatam non confringet, & linum fumigans non
extinguet*. Sic jura diſciplinæ contra delinquentes exerceat, ut pietatis viſcera non
amittat. „ Curandum quippe eſt, ut Rectorem ſubditis & matrem pietas, & S.Greg M l.
„ patrem exhibeat diſciplina. Atque in hæc ſollicita circumſpectione providen- 2.Paſtoralis
„ dum, ne aut diſtrictio rigida, aut pietas ſit remiſſa. Nam diſciplina vel miſe- cura c. 6.
„ ricordia multum deſtituitur, ſi una ſine altera teneatur. Sed erga ſubditos ſuos
„ ineſſe Rectoribus debet & juſte conſulens miſericordia, & pie ſæviens diſci-
„ plina . . . . Sit amor, ſed non emolliens; ſit rigor, ſed non exaſperans: ſit
„ zelus, ſed non immoderate ſæviens: ſit pietas, ſed non plus quam expediat
„ parcens: ut dum ſe in arce regiminis juſtitia clementiaque permulcet, is qui
„ præeſt, corda ſubditorum & terrendo demulceat, & tamen ad terroris reve-
„ rentiam demulcendo conſtringat.

Calamum quaſſatum non confringet, & linum fumigans non extinguet. Man-
ſuetudinem admirabilem cum zelo divino, lenitatem cum juſtitia ſemper con-
juxit Chriſtus Jeſus, de quo dictum eſt: *Intende, proſpere procede, & regna, pro-
pter veritatem, & manſuetudinem, & juſtitiam*. Hanc manſuetudinem experti Pſ. 44 5.
Chriſtiani, in odorem unguentorum ipſius cucurrerunt. „ Omnino propter man-
„ ſuetudinem quæ in tę prædicatur, currimus poſt te, Domine Jeſu, audien- S. Bern. ſer 2. in Cantica n. 8,
„ tes quod non ſpernas pauperem, peccatorem non horreas. Non horruiſti
„ confitentem latronem, non lacrymantem peccatricem, non Chananæam ſup-
„ plicantem, non deprehenſam in adulterio, non ſedentem in telonio, non
„ ſupplicantem Publicanum, non negantem Diſcipulum, non perſecutorem di-
„ ſcipulorum, non ipſos crucifixores tuos. In odore horum currimus ... Quis
„ non poſt illum libenter atque alacriter currat, qui & ab errore liberat, & er-
„ rata diſſimulat, qui deinde merita vivendo tradit, præmia moriendo conqui-
„ rit? Quam excuſationem habet, qui in odore horum unguentorum non currit,
„ niſi ad quem forte odor minime pervenit? Sed in omnem terram exivit odor
„ vitæ: quoniam miſericordia Domini plena eſt terra, & miſerationes ejus ſu-
„ per omnia opera ejus. Ergo qui vitalem hanc ſparſam ubique fragrantiam
„ non ſentit, & ob hoc currit, aut mortuus eſt, aut putidus.

14. *Et in nomine ejus Gentes ſperabunt*. In quem enim alium ſperarent,
quam in Salvatorem ſuum, in Mediatorem Dei & hominum? In nomine Chri-
ſti ſpe-

Digitized by Google

ſti ſperare, eſt ab illo ſalutem, & omnia ad ſalutem neceſſaria expect are:
Act. 4. 12. *Non enim alind nomen eſt ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri*. Sperat in Chriſti nomine, qui mundi promiſſa bonaque tempor alia propter Chriſtum contemnit; qui ſola bona cœleſtia deſiderat, diligit, quærit, id eſt, Deum ſolum, *qui omne bonum* noſtrum eſt. Sperat in Chriſti nomine, qui vitæ hujus miſerias, calamitates, privationes, perſecutiones, damna quælibet
Rom. 12. temporalia, lubenti & tranquillo animo patitur ſpe felicitatis & gloriæ, quam Chriſtus nobis promiſit, & acquiſivit ſanguine ſuo. *Spe gaudentes, in tribulatione patientes*. Sperat in Chriſti nomine, qui in neceſſitatibus, in anguſtiis, in periculis ipſum invocat, cujus ſpes & fiducia non innititur hominibus, baculis ſcilicet arundineis, quantavis poteſtate præcellant, qui propriç ſuæ induſtriæ, ingenio, ſcientiæ, prudentiæ, divitiis non confidit; ſed uno Deo, & ejus gratiæ ac miſericordię adjutorio. Igitur *Sperate in eo omnis congregatio*
Pſ. 61. 6. 9. *populi, effundite coram illo corda veſtra; Deus adjutor noſter in æternum*.

15. *Tunc oblatus eſt ei dæmonium habens, cæcus, & mutus: & curavit eum, ita ut loqueretur & videret*. In hoc demoniaco miſera peccatoris hominis conditio adumbratur. Peccatoris animum diabolus poſſidet, amore peccati devinctum; oculos ejus interiores excæcat, ne videat peccati gravitatem ac fœditatem; Dei, quem offendit, ſummam & infinitam bonitatem; pœnarum inferni, quarum debitum incurrit, æternam acerbitatem; cæleſtis gloriæ, quam amiſit, felicitatem; Chriſti ad pœnitentiam vocantis & expectantis miſericordiam: *Ambulabunt, ut cæci, quia Domino peccaverunt*. In hujus
Sophonia 1. 17. rei typum Philiſtæi Samſonem apprehendiſſent: *ſtatim eruerunt oculos ejus, & duxerunt in Gazam vinctum catenis, & clauſum in carcere molere fecerunt*.
Judicum 16. 21. Denique diabolus mutum efficit peccatorem, ne Dei miſericordiam orando imploret, ne peccata ſua Deo & Sacerdoti confiteatur. Solus Deus, ſolus Chriſtus peccatorem curare poteſt, ut expulſo dæmone videat quam bonus eſt Dominus, quanta peccati gravitas & fœditas, quam miſeram ſerviat ſervitutem peccator diabolo mancipatus, quanta ſit pulchritudo juſtitiæ; quam gratus eſſe debeat erga Deum & Chriſtum, qui ipſum a peccati, Diabolique ſervitute liberavit, qui pœnas æternas illi condonavit, qui jus ad cæleſtem hæ-
S. Hier. in c. 12. S. Matt. reditatem gloriæ filiorum Dei illi reſtituit. Solus Deus & Chriſtus ipſum illuminare poteſt, ut in laudes Dei tacens prius os laxetur. O Domine „ Il-
Pſ. 12. 4. 5. „ lumina oculos meos, ne umquam obdormiam in morte, ne quando dicat „ inimicus meus: Prævalui adverſus eum... Domine, labia mea aperies,
Pſ. 50. 17. „ & os meum annuntiabit laudem tuam.... Dixi, Confitebor adver- „ ſum me injuſtitiam meam Domino: & tu remiſiſti impietatem peccati mei.
Pſ. 31. 5. „ *Dixi*, Pronuntiabo, non adverſum Deum, ſicut in clamore impietatis, quan- „ do tacui, ſed adverſum me injuſtitiam meam Domino. *Pronuntiabo*, con-
S. Aug. Enarrat. 1. & 3. in Pſ. 31. „ feſſio mea nondum ad os venerat; verumtamen Deus audivit vocem cor- „ dis mei. Vox mea in ore nondum erat, ſed auris Dei jam in corde erat. „ *Tu remiſiſti impietatem peccati mei:* quia dixi, *Pronuntiabo adverſum me*. „ Multi enim pronuntiant iniquitatem ſuam, ſed adverſus ipſum Dominum „ Deum, qui dicunt, Fatum mihi fecit, ſtellæ meæ fecerunt. Per circui- „ tum volunt pervenire ad Deum accuſandum, qui nolunt de compendio „ venire ad Deum placandum. Quid eſt fatum? Quid ſunt ſtellæ? certe „ iſtæ quas in cælo conſpicimus. Et quis eas fecit, Deus. Quis eas ordi- „ navit? Deus. Ergo vides, quod voluiſti dicere, Deus fecit ut peccarem. Ita „ ille injuſtus, tu juſtus: quia niſi ille feciſſet, tu non peccaſſes. Tolle iſtas
Pſ. 140. 4. „ excuſationes in peccatis: Memento illius Pſalmi: „ Non declines cor meum in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis, cum hominibus operantibu iniqui-

Digitized by Google

iniquitatem .. Ego dixi, Domine, miſerere mei, ſana animam meam, quia peccavi tibi. *Ego peccavi, non fatum, non fortuna, non diabolus; quia nec ipſe coegit, ſed ego perſuadenti conſenſi*. Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tempore opportuno, *Pro qua*? Pro ipſa venia peccatorum. *Inde orabit ad te omnis ſanctus, quia dimiſiſti peccata. Nam ſi non dimitteres peccata, non eſſet ſanctus qui ad te oraret*. In tempore opportuno: *Quando manifeſtabitur Novum Teſtamentum, quando manifeſtabitur gratia Chriſti*. Cum autem venit plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub Lege, ut eos qui ſub Lege erant redimeret. *Unde redimeret? A diabolo, a peccatis ſuis, ab eo cui ſe vendiderant*. Sic a Chriſto Jeſu curatus eſt homo dæmonium habens, cæcus, & mutus. Liberatus a diabolo, illuminatiſque cordis oculis, vidit peccati ſui gravitatem: ad Medicum clamavit, miſericordiam ejus imploravit; peccata confeſſus eſt, liberatus gratias agit, laudatque Liberatoris ſui miſericordiam & bonitatem, qui *curavit eum ita ut loqueretur, & videret*. *S. Jo. Chryſ. h. 41. in Matt.*

16. Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant: Numquid hic eſt Filius David; Phariſæi autem audientes dixerunt: Hic non ejicit dæmones niſi in Beelzebub principe dæmoniorum. Admirationem, plauſumque populi ferre Phariſæi non poſſunt: Chriſti beneficentia & hominum ſalute cruciantur. Nam quamvis receſſiſſet, occaſionemque ipſi ſedandi perturbationes animorum ſuorum dediſſet, inflammabatur tamen rurſus illorum animus, quoniam iterum beneficio illius incolumen hominem videbant. Qua ex re dæmone quoque ipſo pejores erant. Dæmon quippe ab homine cito recedens ſugam arripuit: illi vero modo de Chriſto interficiendo agitabant conſilia; modo calumniis ejus famam proſcindere conabantur, & hominum de illo exiſtimationem retundere. Tale certe malum invidia eſt, qua nulla unquam malignitas pejor invenitur. Nam adulterio inquinati, voluptatis ſaltem iniquæ fructum, ut putant, aliquem capiunt, & brevi tempore peccatum committunt. Invidia autem & multo ante ſe ipſos, quam quibus invident, perturbant & cruciant, & ita in agendo ſemper invidendoque ſunt, ut numquam peccandi afferant finem: ſed quemadmodum ſues luti immunditia, & dæmones noſtris damnis lætantur, ſic invidi calamitate proximorum exultant. Invidia, detractionis & calumniæ parens. Invidia in Jeſum impulſi Phariſæi, illum in Beelzebub principe dęmoniorum ejicere dæmonia calumniantur & blaſphemant. Ipſorum linguę diabolus inſidet, illamque movet ad immanem illam ſacrilegamque calumniam. Vere lingua eorum, & quorumlibet obtrectatorum ſive calumniatorum eſt. „ Univerſitas iniquitatis, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis noſtrę, inflammata a gehenna. Omnis natura beſtiarum, & volucrum, & ſerpentium, & ceterorum domantur, & domita ſunt a natura humana: linguam autem nullus hominum domare poteſt: inquietum malum, plena veneno mortifero. „ Detractio univerſale peccatum eſt, *Univerſitas iniquitatis*. Univer- *Jacobi 3. 6. & 7.* ſale peccatum, propagatione, ut peccatum Adami: malitia, ut peccatum crucifixorum Chriſti: duratione, ut peccatum diaboli. Propagatur nempe detractionis peccatum conjunctione quadam & copula maledicentium linguarum, ſicut peccatum originale carnali copula ſexuum: utrumque væſana libidine; illud procreandi, iſtud nocendi. A patre in filios traducitur peccatum originis: a principali detrahente in audientes traducitur peccatum detractionis, cum ſponte audiunt, & detractionem approbant, vel ea delectantur, vel repetendo ſuam faciunt. „ Videas ambulare ſeorſum, convenire ſibi & ſedare *S. Bern. ſer. 24. in Cantica.* „ pariter, moxque laxare procaces linguas in deteſtandum ſuſurrum. Una „ uni conjungitur, nec ſpiraculum incedit in eis: Tanta eſt libido detrahen- „ di, audiendive detrahentem. Ineunt familiaritatem ad maledicendum, con- „ cordes ad diſcordiam .... Omnis qui detrahit, primum quidem ſe ipſum

prodit

„ prodit vacuum charitate: deinde quid aliud detrahendo intendit, niſi ut is
„ cui detrahit, veniat in odium vel contemptum ipſis apud quos detrahit ?
„ Ferit ergo charitatem in omnibus qui ſe audiunt lingua maledica, & quan-
„ tum in ſe eſt, necat funditus & extinguit. Non ſolum autem, ſed & in
„ abſentibus univerſis, ad quos volans verbum forte per eos, qui præſentes
„ ſunt, pervenire contigerit. Vides quam facile & in brevi ingentem multi-
„ tudinem animarum velociter currens ſermo tabe malitiæ hujus inficere poſſit?
Pſal. 13. „ Propterea dicit de talibus propheticus Spiritus: *Quorum os maledictione &*
„ *amaritudine plenum eſt, veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem*; Uti-
„ que tam veloces, quam velociter currit ſermo: Unus eſt qui loquitur, &
„ unum tantum verbum profert: & tamen unum illud verbum uno in mo-
Tertul. Apolog. c. 7. „ mento multitudinis audientium dum aures inficit, animas interficit. *Detra-*
„ *ctio & calumnia*: Ab uno principe exorta, exinde in traduces linguarum &
„ aurium ſerpit; & ita modici ſeminis vitium cetera rumoris obſcurat, ut ne-
„ mo recogitet ne primum illud os mendacium ſeminaverit; quod ſæpe fit aut
„ ingenio æmulationis, aut arbitrio ſuſpicionis, aut non nova, ſed ingenita qui-
„ buſdam mentiendi voluptate. „ Sic Phariſæi æmulationis ingenio, diabolicæ
invidiæ inſtinctu, Chriſti Jeſu famam dilacerant, & in vulgus diſſeminant im-
piam immanemque calumniam dicentes: *Non ejicit dæmones niſi in Beelzebub*
S. Bern. ſer. 17. de Diverſis. *principe dæmoniorum*. Lingua eorum, & quorumvis hominum maledicorum ;
Univerſitas iniquitatis eſt. Detractio nempe & calumnia eſt univerſale peccatum,
non ſolum propagatione & extenſione, ut peccatum Adami, ſed univerſale ma-
litia, ut peccatum crucifixorum Chriſti. Gladius anceps, immo triceps eſt lingua
„ detractoris. *Lingua eorum gladius acutus*. Non vero ejuſdem linguam ipſo e-
„ tiam mucrone quo Dominicum latus confoſſum eſt, crudeliorem dicere verea-
„ ris. Fodit enim hæc quoque Chriſti corpus, & membrum de membro, nec
„ jam exanime fodit, ſed facit exanime fodiendo. Ipſis quoque nocentior eſt
„ ſpinis, quas illi tam ſublimi capiti furor militaris impoſuit, ſeu etiam cla-
„ vis ferreis, quos ſanctiſſimis manibus illis & pedibus conſummata Judaicæ
„ Gentis iniquitas infixit. Niſi enim hujus quod nunc pungitur & transfodi-
„ tur, corporis vitam, ſui vitæ corporis prætuliſſet, numquam illud pro iſto,
„ mortis injuriæ, crucis ignominiæ tradidiſſet. „ Denique detractio univerſa-
le peccatum eſt duratione, ut peccatum diaboli, quia non remittitur crimen
illud niſi fama proximi ſubverſa vel imminuta reſtituatur & reſarciatur : *Non*
enim *dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum*. Vix autem fit a maledicis
& calumniatoribus reſtitutio debita famæ proximorum, dum ipſi metuunt ne
S. Jo. Chr. h. 42. in Mat. fama ſua hujuſmodi reſtitutione imminuatur. Unde vix peccatorum remiſſionem
obtinent, ſed inſtar Phariſæorum Chriſto detrahentium, *Rei ſunt æterni delicti*.

17. *Jeſus autem ſciens cogitationes eorum, dixit eis: Omne Regnum diviſum
contra ſe, deſolabitur: omnis civitas vel domus diviſa contra ſe non ſtabit.
Et ſi ſatanas ſatanam ejicit, adverſus ſe diviſus eſt: quomodo ergo ſtabit Re-
gnum ejus? Et ſi ego in Beelzebub ejicio dæmones, filii veſtri in quo eji-
ciunt? . . . . . Si autem ego in Spiritu Dei ejicio dæmones, igitur pervenit in
vos Regnum Dei*. Calumniati jam Phariſæi fuerant, quod in Beelzebub dæ-
monia ejiceret, ſed tunc quidem non increpavit, nec quidquam omnino ad
hoc reſpondit: ſed partim multitudine ſignorum, partim dignitate doctrinæ
ad cognoſcendam omnipotentiam ſuam inducebat. Verum quoniam in nequi-
tia ſua perſeverantes eadem effutiebant, reſpondet nunc ut Deitatem ſuam
probet: primo arcana cordium ipſorum, & occulta conſilia revelando; tum
dæmones facile ejiciendo. Et quamquam impudens illa calumnia eſſet, cum
invidi non conſiderent quid dicant, ſed quicquid in buccam venerit temere
proferant, non negligit tamen Chriſtus, ſed ipſorum utilitati conſulens reſpon-
det; ut nos doceat ita mites eſſe erga inimicos, ut etiamſi adverſum nos ea

dicant

Digitized by Google

dicant quæ nulla ratione nituntur, & quorum minime conſcii ac rei ſumus, non conturbemur tamen, neque commoveamur, ſed æquo animo factorum noſtrorum rationem reddamus: non convitia convitiis, calumnias calumniis, detractiones detractionibus repellamus: non ultionem ſpiremus, & repetamus; ſed peccantium conſulamus utilitati, ſtudeamus converſioni & emendationi. Divinam Jeſu Chriſti Domini noſtri charitatem & manſuetudinem imitemur, qui cum pœnas a Phariſæis facile repetere poſſet, rationibus eos refellere & convincere maluit, tum ut moderationis exemplum præberet; tum ut eos ad iniquitatis emendationem invitaret. Neque vero Scripturæ teſtimoniis impræſentiarum utitur ut illos refellat, quia Scripturæ ſenſum pravis expoſitionibus detorquebant; ſed familiaribus ſimilitudinibus illos coarguit. *Omne regnum*, inquit, *diviſum contra ſe, deſolabitur: & omnis civitas vel domus contra ſe diviſa non ſtabit*. Quod regnum tam firmum, quæ civitas vel domus tam ſtabilis, quæ non odiis ac diſſidiis inteſtinis funditus poſſit everti? Concordia res minimæ creſcunt, diſcordia maximæ dilabuntur. Si ergo vi principis dæmonum ejicio dæmones, ſeditio jam & pugna inter dæmones eſt, cum alter in alterum inſurgat. Debilitato autem & diviſo dæmonis Regno, quam vim habebit ut alios ejicere poſſit? „ Hoc dicens *Chriſtus* „ ex ipſorum confeſſione volebat intelligi, quod in eum non credendo, in „ regno diaboli eſſe delegiſſent, quod utique adverſum ſe diviſum ſtare non „ poſſet. Eligant ergo Phariſæi quod voluerint: ſi ſatanas ſatanam non poteſt „ ejicere nihil contra Dominum quod dicerent invenire potuerunt: ſi autem „ poteſt multo magis ſibi proſpiciant, & recedant de regno ejus, quod adver- „ ſum ſe diviſum ſtare non poteſt. *S. Auguſt. ſerm. 71. alias 11. de Verbis Domini c. 1.*

Et ſi ego in Beelzebub ejicio dæmones, filii veſtri in quo ejiciunt? Ideo ipſi judices veſtri erunt. De Judæorum Exorciſtis id intelligi dixi in expoſitione ſenſus litteralis. Quandiu enim apud Judæos fuit vera Eccleſia, apud illos fuere qui poteſtatem in dæmones haberent, illoſque ab obſeſſis hominum corporibus nominis Dei invocatione ac virtute expellere poſſent. Hinc S. Irenæus: *Unus eſt*, *inquit*, *omnium Dominus, & propter hoc Altiſſimi & omnipotentis appellationi omnia ſubjecta ſunt: & hujus invocatione, etiam ante adventum Domini noſtri ſalvabantur homines & a ſpiritibus nequiſſimis & a dæmoniis univerſis*. *S. Irenæus l. 2. c. 5.* Sed conſtituta apud Gentes Eccleſia, quam Jeſus Chriſtus acquiſivit ſanguine ſuo, extra illam nemini poteſtas datur ejiciendi dæmones ex hominum corporibus, uti nec poteſtas illos ejiciendi ex animabus, quibus per peccatum dominantur. Hæc veræ Eccleſiæ nota, quam numquam vendicare ſibi potuerunt Schiſmaticæ ſocietates ab Eccleſiæ unitate diviſæ, & ſatanæ mancipatæ. *Filii veſtri in quo ejiciunt?* Non ſpernenda S. Auguſt., & quorumdam aliorum Patrum interpretatio, de Diſcipulis Chriſti, illius populi filiis, id eſt. Judæorum conterraneis hunc locum explicantium: *Qui certe Diſcipuli Domini noſtri Jeſu Chriſti bene ſibi conſcii fuerant, nihil ſe malarum artium a bono Magiſtro didiciſſe, ut in principe dæmoniorum ejicerent dæmones*, *S. Auguſt. loco mox citato.* Ideo, *inquit*, ipſi judices veſtri erunt. *Ipſi ignobilia & contemptibilia hujus mundi, in quibus non artificioſa malignitas, ſed ſancta ſimplicitas meæ virtutis apparet, ipſi teſtes mei, judices erunt veſtri*. Si autem ego in Spiritu Dei ejicio dæmones: *nec aliter poſſunt & filii veſtri ejicere, quibus non malignam doctrinam, ſed fidem ſimplicem dedi: procul dubio pervenit in vos Regnum Dei quo ſubvertitur regnum Diaboli, cum quo & vos ſubvertimini*. Ubi Spiritus Dei, ibi regnum Dei. Regni diaboli everſio, effectus Incarnationis eſt. *In hoc* enim *apparuit Filius Dei, ut diſſolvat opera diaboli*. *1. Joan. 3. 8.* Dæmonem ab obſeſſis corporibus Chriſtus ejiciebat, ut miraculis illis viſibilibus oſtenderet ſe illum inviſibiliter ex animabus ejicere, quas captivas detinebat.

18. *Aut*

Digitized by Google

S. Aug. ſerm. 71. alias 11. de Verbis Domini c. 1.

18. *Aut quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis, & vaſa ejus diripere, niſi prius alligaverit fortem? Et tunc domum illius diripiet.* „ Filii, inquit, „ veſtri, qui vel crediderunt in me, vel adhuc credituri ſunt, & ejecturi dæmo- „ nes non in dæmonum principe, ſed in ſimplici ſanctitate, qui certe vel fue- „ runt, vel hoc ſunt quod etiam vos eſtis, id eſt, peccatores atque impii; & ideo „ in domo diaboli, & vaſa diaboli, quomodo ab illo poſſent erui, quos præ- „ valente iniquitate fortiter obtinebat, niſi alligatus juſtitiæ meæ vinculis, & „ vaſa ejus eriperem quæ erant vaſa iræ, & ea facerem vaſa miſericordiæ? Hoc „ eſt quod etiam beatus Apoſtolus, & quaſi de ſuis meritis gloriantibus increpans „ dicit: *Quis enim te diſcernit?* Hoc eſt, a maſſa perditionis ex Adam, & a va- „ ſis iræ quis te diſcernit? Et ne quiſquam diceret, Juſtitia mea: *Quid enim ha- „ bes*, inquit, *quod non accepiſti?* Unde & de ſe ipſo dicit, *Fuimus enim & nos „ aliquando naturaliter filii iræ, ſicut & ceteri.* Ergo & ipſe vas erat in domo „ illius male fortis, cum eſſet Eccleſiæ perſecutor, blaſphemus, injurioſus, „ in malitia & invidia, ſicut fatetur, agens. *Sed ille qui alligavit fortem, eri- „ puit ab eo vas perditionis, & vas electionis effecit.*

(Margin: 1. Cor. 4. 7. — Epheſ. 2. 3.)

S. Hieron. in c. 12. S. Matt. — Job. 14. 24.

Aut quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis, & vaſa ejus diripere, niſi prius alligaverit fortem? &c. Non debemus eſſe ſecuri: adverſarius noſter fortis, victoris quoque vocibus comprobatur. *Princeps* eſt *hujus mundi*, *Rector tenebrarum harum*, *Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ*, malorum omnium caput. *Non eſt ſuper terram poteſtas quæ comparetur ei, qui factus eſt, ut nullum timeret.* Arx ipſius *Mundus*, qui in *maligno poſitus eſt*; Non creatoris dignitate, ſed magnitudine delinquentis. Arma ejus, voluptates, divitiæ, honores luxus, ſpectacula, tentationes, amores, errores, terroreſque mundi. Subditi ejus ac ſervi, infideles & iniqui omnes, quibus ut tyrannus dominatur. Vaſa ejus & nos quondam fuimus. Verum longe major eſt Chriſti Jeſu Domini noſtri poteſtas, qui adhuc in cunis poſitus ſpolia Samariæ & fortitudinem Damaſci Diabolo abſtulit, ſcilicet Magos, qui ad ſuum præſepe Betheleemum adoraturi, & munera myſtica oblaturi venerunt. Satanam ſecum congredi auſum in deſerto vicit, in cruce penitus debellavit, deleto quod adverſus nos conſcripſerat chirogapho, & affixo cruci: *Et exſpolians principatus & poteſtates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo.* Alligatus eſt fortis, & religatus in tartarum, & Domini contritus pede, & direptis ſedibus Tyranni, captiva ducta eſt captivitas.

(Margin: Coloſſ. 2. 14. 15.)

S. Auguſt. ſerm. 230. Edit. noviſſima Pariſienſis.

Emere poteſt quiſque ſervum ſuum, creare non poteſt: Dominus autem ſervos ſuos & creavit, & redemit: creavit ut eſſent, redemit, ne ſemper captivi eſſent. *Incidimus enim in principem hujus ſæculi, qui reduxit Adam & ſervum fecit, & cœpit nos tamquam vernaculos poſſidere. Sed venit Redemptor, & victus eſt deceptor. Et quid fecit Redemptor noſter captivatori noſtro? Ad pretium noſtrum tetendit muſcipulam crucem ſuam: poſuit ibi quaſi eſcam ſanguinem ſuum. Ille autem potuit ſanguinem iſtum fundere, non meruit bibere. Et in eo quod fudit ſanguinem non debitoris, juſſus eſt reddere debitores; fudit ſanguinem innocentis, juſſus eſt recedere a nocentibus. Ille quippe ſanguinem ſuum ad hoc fudit, ut peccata noſtra deleret. Unde ergo ille nos tenebat, deletum eſt ſanguine Redemptoris. Non enim tenebat nos niſi vinculis peccatorum noſtrorum. Iſtæ erant catenæ captivorum: Venit ille, alligavit fortem vinculis paſſionis ſuæ: intravit in domum ejus, id eſt, in corda eorum ubi ipſe habitabat, & vincula ejus arripuit. Nos ſumus vaſa. Iſta impleverat ille amaritudine ſua. Hanc amaritudinem etiam noſtro Redemptori in felle propinavit. Impleverat ergo nos ille tanquam vaſa ſua: Dominus autem noſter arripiens vaſa ejus, & ſua faciens, fudit amaritudinem, implevit dulcedine.*

S. Cæſar. Arelaten.

Quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis, niſi prius alligaverit fortem? &c. „ Venit Chriſtus, & alligavit diabolum. Sed dicit aliquis, Si alligatus eſt,

quare

„ quare adhuc tantum prævalet? Verum eſt, Fratres, multum prævalet, ſed
„ tepidis & negligentibus, & Deum in veritate non timentibus dominatur. Alli-
„ gatus eſt enim tamquam innexus canis catenis; & neminem poteſt mordere,
„ niſi eum qui ſe ad illum ultro mortifera ſecuritate conjunxerit. Jam videte, Fra-
„ tres, quam ſtultus homo ille eſt, quem canis in catena poſitus mordet. Tu te ad
„ illum per voluntates & cupiditates ſæculi noli conjungere; & ille ad te non præ-
„ ſumet accedere. Latrare poteſt, ſollicitare poteſt; mordere non poteſt niſi volentem.
„ Non enim cogendo, ſed ſuadendo nocet: nec extorquet a nobis conſenſum, ſed petit.

ſis ſer. 188. alias inter Auguſtinianos de Temp. 197. tunc in Appendice 37.

„ 19. *Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non congregat mecum, ſpar-*
„ *git*. Hoc dicit Chriſtus, ne putarent increduli & impii adverſantes nomi-
„ ni Chriſtiano, propter diverſas hæreſes & ſchiſmata eorum, qui ſub nomi-
„ ne Chriſtiano greges colligunt perditorum, etiam Chriſti Regnum adver-
„ ſum ſe eſſe diviſum. *Non ait, Qui non eſt ſub voce nominis mei, aut ſub*
ſpecie ſacramenti mei: ſed, Qui non eſt mecum, contra me eſt. *Nec ait, Qui*
non congregat ſub voce nominis mei: ſed, Qui non congregat mecum, ſpar-
git. *Non ergo eſt adverſum ſe diviſum Regnum Chriſti; ſed homines conantur*
dividere quod emptum eſt pretio Sanguinis Chriſti. Novit enim Dominus qui
ſunt ejus. Et recedat, *inquit*, ab iniquitate omnis qui invocat nomen Domi-
ni. „ Nam ſi ab iniquitate non recedit, non pertinet ad regnum Chriſti, et-
„ iam nominans nomen Chriſti. Ut ergo aliqua, exempli gratia, commemo-
„ rem, ſpiritus avaritiæ & ſpiritus luxuriæ, quia ille contrahit, ille profun-
„ dit, diviſi ſunt adverſum ſe, & ambo pertinent ad regnum diaboli. Apud
„ Idolorum cultores, ſpiritus Junonis & ſpiritus Herculis diviſi ſunt adverſum
„ ſe, & ambo pertinent ad regnum diaboli. Arianus & Photinianus ambo hæ-
„ retici, & adverſum ſe ambo diviſi. Omnia vitia erroreſque mortalium in-
„ ter ſe contrarii, diviſi ſunt adverſum ſe, & omnia pertinent ad regnum
„ diaboli: ideo non ſtabit regnum ejus. Juſtus autem & impius, fidelis &
„ incredulus, Catholicus & hæreticus, diviſi quidem ſunt adverſum ſe, ſed
„ non ambo pertinent ad Regnum Chriſti. Novit Dominus qui ſunt ejus.
„ Nemo ſibi de vocabulo blandiatur. Si vult ſibi prodeſſe nomen Domini,
„ recedat ab iniquitate qui invocat nomen Domini. Qui ab Eccleſia receſſe-
runt, aut in ea ſchiſmata & tumultus excitant, aut denique ſecundum Evan-
gelium vitam non inſtituunt, contra Chriſtum ſunt, quia non cum ipſo; ſpar-
gunt, quia cum illo non congregant. De his bonus Chriſtianus Prophetæ verba
uſurpans, ait: „ Redimet in pace animam meam ab his qui appropinquant
„ mihi; quoniam inter multos erant mecum. *Quam ſententiam egregie S. Au-*
„ *guſtinus explicat*: Baptiſmum habebamus utrique, in eo erant mecum: E-
„ vangelium utrique legebamus, erant in eo mecum: Feſta Martyrum cele-
„ brabamus, erant ibi mecum. Paſchæ ſolemnitatem celebrabamus, erant ibi
„ mecum. Sed non omnino mecum. In ſchiſmate non mecum, in hæreſi non
„ mecum. In multis mecum, in paucis non mecum. Sed in his paucis, in qui-
„ bus non mecum, non proſunt multa in quibus mecum. *Etenim, Fratres, vi-*
„ *dete, quam multa enumeravit Apoſtolus Paulus: unum dixit, ſi defuerit, fruſtra*
„ *ſunt illa*. Si linguis hominum loquar & Angelorum, *ait*, ſi habeam omnem pro-
„ phetiam, & omnem fidem, & omnem ſcientiam, ſi montes transferam, ſi di-
„ ſtribuam omnia mea pauperibus, ſi tradam corpus meum ita ut ardeat. *Quam*
„ *multa enumeravit?* His omnibus multis deſit una charitas, illa numero plura ſunt,
„ hæc pondere major eſt. Ergo in omnibus Sacramentis mecum, in una charitate
„ non mecum. *Quoniam inter multos erant mecum*. Qui ſe ſeparaverunt a me, me-
„ cum erant, non in paucis, ſed in multis. Etenim per totum orbem terrarum pau-
„ ca ſunt grana, multæ ſunt paleæ. Quid ergo ait? In palea mecum erant, in tritico
„ non mecum erant. Et propinquat palea tritico, de uno ſemine exit, in uno agro
„ radicatur, una pluvia nutritur, eumdem meſſorem patitur, eamdem tritura-

S. Aug. ſer. 71. alias de Verbis Domini 11. c. 2.

2. Tim. 2. 19.

Pſal. 54. 19. S. Aug. Enarrat. in hunc Pſal.

1. Cor. 13. 1.

„ tionem ſuſtinet, eamdem ventilationem expectat, non in unum horreum intrat.

S. Aug. l. 1. de peccatorum meritis & remiſſ. c. 28.

Qui non eſt mecum, contra me eſt; & qui non congregat mecum, ſpargit. Hinc olim colligebat contra Pelagianos S. Auguſtinus, non eſſe medium locum extra Regnum cœlorum, ubi infantes ſine baptiſmo decedentes vitam beatitudinis æternæ & quietis poſſidere poſſent. *Non eſt*, inquit, *ullus ulli medius locus, ut poſſit eſſe niſi cum diabolo, qui non eſt cum Chriſto.*

Jacobi 4. 4.

S. Aug. in Pſal. 28.

1. Reg. 3. 26. Exod. 20. 5. & 34. 14. Deuter. 4. 24.

Ex eadem Chriſti Domini ſententia colligo, nullum eſſe ſtatum medium inter charitatem & cupiditatem, inter amorem ſæculi, & amorem Dei, adeoque inter amorem Dei & inimicitiam cum Deo. Nam *Adulteri, neſcitis quia amicitia hujus mundi, inimica eſt Dei! Quicumque ergo voluerit amicus eſſe ſæculi hujus, inimicus Dei conſtituitur.* QUI *noluerit ſervire charitati, neceſſe eſt ut ſerviat iniquitati.* Amicitia hujus mundi adultera eſt. Hominem vult dividi, ut Chriſti ſit ex parte, & mundi ex parte, ut meretrix illa coram Salomone litigans: *Nec mihi, nec tibi ſit, ſed dividatur.* Sed Deus noſter *Deus zelotes eſt.* Totum ſibi vendicat hominem, qui totum fecit, totum redemit. *Qui non eſt mecum, contra me eſt.* Qui Chriſti fidem, doctrinam, gloriam, Eccleſiam, ſervos non defendit cum oppugnantur; qni non ſervit illis & ad bonum non cooperatur, cum poteſt, Chriſti inimicus eſt.

20. *Ideo dico vobis, Omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus: Spiritus autem blaſphemia non remittetur. Et quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei. Qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei neque in hoc ſæculo, neque in futuro:* Agnitæ veritatis ſive quę fidem, ſive quæ mores ſpectet impugnatio, fraternæ charitatis invidentia, obſtinatio in peccato, & impęnitentia, verba ſunt contra Spiritum Sanctum, quæ difficillime remittuntur: ſed impęnitentia ſola blaſphemiæ in Spiritum Sanctum genus eſt, neque in hoc ſæculo neque in futuro, id eſt, numquam omnino remittendæ. Timendnm ergo ne peccator, qui cum in profundum peccatorum venerit, contemnit, qui nec divinis promiſſis, nec minis, nec ſpe præmiorum, nec terrore pęnarum æternarum, nec amore, nec timore, nec internis Dei inſpirationibus, nec externis admonitionibus, exhortationibus, correptionibus miniſtrorum ejus, flectitur ad pęnitentiam, aut ipſam in dies procraſtinat, adeoque quotidianæ in Spiritum Sanctum contumeliæ & blaſphemiæ reus eſt: Timendum (inquam) maxime ne peccati ſui remiſſionem numquam obtineat, quia pęnitentiæ donum difficillime conſequetur, ſi vero (quod hujuſmodi impiis ut plurimum contingit) moriatur impęnitens, de illius æterna ſalute

Rom. 2. 4. & 5.

actum eſt. „ An divitias bonitatis Dei, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras qnoniam benignitas Dei ad pęnitentiam te adducit? Secundum „ antem duritiam tuam & impęnitens, cor theſaurizas tibi iram in die iræ, & re„ velationis juſti judicii Dei. *Hanc doctrinam S. Auguſt. egregie ac luculente*

S. Aug. ſer. 71. alias 11. de Verbis Domini c. 12. & ſeq.

Rom. 5. 5.

explicat: Quod, *inquit*, commune eſt Patri & Filio, per hoc nos voluerunt „ habere communionem & inter nos & ſecum, & per illnd Donum nos col„ ligere in unum, quod ambo habent unum, hoc eſt, per Spiritum Sanctum „ Deum & donum Dei. In hoc enim reconciliamur Divinitati, eaque delectamur. „ Nam quid nobis prodeſſet qnicquid boni noſſemus, niſi etiam diligeremus? Si„ cut autem veritate diſcimus, ita charitate diligimns: ut & plenius cognoſca„ mus, & beati cognitione perfruamur. *Charitas* porro *diffuſa eſt in cordibus noſtris* „ *per Spiritum Sanctum qui datus eſt nobis*: Et quia peccatis alienabamur a poſſeſ„ ſione verorum bonorum, charitas cooperit multitudinem peccatorum. Eſt ergo „ Pater Filio Veritati origo verax, & Filius de veraci Patre orta Veritas, & „ Spiritus Sanctus a Patre bono & Filio bono effuſa bonitas: omnium eſt autem „ non impar Divinitas, nec ſeparabilis unitas. Primum ergo in nos ad accipien„ dam vitam æternam, quæ in noviſſimo dabitur, de bonitate Dei munus venit „ ab initio fidei, remiſſio peccatorum. Illis enim manentibus, manent qnodammo-

„ do ini-

„ do inimicitiæ adverſus Deum, & ab illo alienatio, quæ a noſtro malo eſt: quo-
„ niam non mentitur Scriptura, dicens, *Iniquitates veſtræ diviſerunt inter vos*
„ *& Deum veſtrum*. Non itaque nobis infert bona ſua, niſi auferat mala noſtra. *Iſaia 59. 2.*
„ Et in tantum illa creſcunt, in quantum iſta minuuntur: nec illa perficientur,
„ niſi iſta finiantur. Jam vero quod Dominus Jeſus ſic in Sp. Sancto peccata di-
„ mittit, quemadmodum in Sp. Sancto dęmones ejicit, hinc intelligi poteſt,
„ quod poſtea quam reſurrexiſſet a mortuis, cum dixiſſet Diſcipulis ſuis: *Ac-*
„ *cipite Sp. Sanctum*, continuo ſubjecit: *Quorum remiſeritis peccata, remit-*
„ *tuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt* ... Contra hoc donum gra-
„ tuitum, *remiſſionis peccatorum*, contra iſtam Dei gratiam loquitur cor im-
„ pœnitens. Ipſa ergo impœnitentia eſt Spiritus blaſphemia, quę non remittetur
„ neque in hoc ſæculo, neque in futuro. Contra Spiritum enim ſanctum, quo
„ baptizantur, quorum peccata omnia dimittuntur, & quem accepit Eccleſia, ut
„ cui dimiſerit peccata, dimittantur ei, verbum valde malum & nimis impi-
„ um, ſive cogitatione, ſive etiam lingua ſua dicit, quem patientia Dei cum
„ ad pœnitentiam adducat, ipſe ſecundum duritiam cordis ſui, & cor impęni-
„ tens, theſaurizat ſibi iram in die iræ & revelationis juſti judicii Dei, qui red-
„ det unicuique ſecundum opera ejus. Hæc ergo impœnitentia, contra quam
„ clamabant & Pręco, & Judex, dicentes: *Pęnitentiam agite, appropinquavit*
„ *enim Regnum cælorum*, contra quam Dominus os Evangelicæ prædicationis
„ aperuit; & contra quam ipſum Evangelium in toto orbe prædicandum eſ-
„ ſe prędixit; ubi poſtea quam reſurrexit a mortuis, ait Diſcipulis, *Oportebat*
„ *pati Chriſtum, & reſurgere a mortuis tertia die, & prædicari in nomine ejus*
„ *pœnitentiam & remiſſionem peccatorum per omnes gentes incipientibus ab Je-* *Luca 24. 46.*
„ *ruſalem*: Hęc omnino impœnitentia non habet remiſſionem neque in hoc ſæ-
„ culo, neque in futuro: quia pęnitentia impetrat remiſſionem in hoc ſæculo,
„ quę valeat in futuro. Sed iſta impęnitentia vel cor impęnitens quamdiu
„ quiſque in hac carne vivit, non poteſt judicari. De nullo enim deſperandum
„ eſt, quamdiu patientia Dei ad pœnitentiam adducit, nec de hac vita ra-
„ pit impium, qui non mortem vult impii, quantum ut revertatur & vi-
„ vat.

„ Qui autem dixerit contra Sp. Sanctum, non remittetur ei neque in hoc ſæ-
„ culo, neque in futuro. *Dicit verbum contra Sp. Sanctum, qui unitati Eccleſiæ*
corde impœnitenti reſiſtit, ubi in Sp. Sancto fit remiſſio peccatorum. Hinc Chriſtus,
ubi dixit, *Qui non eſt mecum, contra me eſt; & qui non congregat mecum, ſpar-*
git: ut illos oſtenderet ad ſe non pertinere, qui extra congregando, nollent
congregare, ſed ſpargere; deinde ſubjunxit: „ Ideo dico vobis, Omne pecca-
„ tum & blaſphemia remittetur hominibus: Spiritus autem blaſphemia non
„ remittetur. Quid eſt hoc? Ideo ſola Spiritus blaſphemia non remittetur,
„ quoniam qui non eſt cum Chriſto, contra ipſum eſt; & qui non cum illo
„ congregat, ſpargit! Ideo utique. Qui enim non cum illo congregat, quomodo-
„ libet ſub ejus nomine congreget, non habet Sp. S. Hic omnino, hic nos com-
„ pulit, non alibi intelligere fieri remiſſionem omnis peccati, omniſque blaſphemiæ,
„ niſi in Chriſti congregatione quæ non ſpargit. Congregatur quippe in Sp. San-
„ cto, qui non eſt contra ſe ipſum diviſus, ſicut ille immundus ſpiritus. Et
„ propterea omnes Congregationes, vel potius diſperſiones, quæ ſe Chriſti Ec-
„ cleſiam appellant, & ſunt inter ſe diviſæ atque contrariæ, & unitatis con-
„ gregationi, quæ vera eſt Eccleſia ejus, inimicæ, non quia videntur ejus ha-
„ bere nomen; idcirco pertinent ad ejus congregationem. Pertinerent autem, ſi
„ Sp. Sanctus, in quo conſociatur hæc congregatio, adverſum ſe ipſum diviſus eſ-
„ ſet. Hoc autem quia non eſt, ideo peccatum omne atque blaſphemia remit-
„ tetur hominibus in hac congregatione, quam in Sp. S. & non adverſus ſe i-

„ pſum diviſo congregat Chriſtus. Ipſius autem Spiritus blaſphemia illa, quæ
„ fit ut corde impœnitenti huic tanto Dei dono uſque in finem vitæ iſtius reſiſta-
„ tur, non remittetur. Nam etſi quiſquam ita ſit contrarius veritati, ut Deo
„ loquenti, non in Prophetis, ſed in unico Filio, cum propter nos eum, ut no-
„ bis in eo loqueretur, Filium hominis eſſe voluit, reluctetur, remittetur ei,
„ cum pœnitendo converſus fuerit ad Dei benignitatem, qui cum mortem impii
„ nollet, quantum ut convertatur & vivat, dedit Eccleſiæ ſuæ Sp. Sanctum,
„ ut quicumque in eo peccata dimitteret, dimitterentur ei. Qui vero huic dono
„ extiterit inimicus, ut non illud per pœnitentiam petat, ſed ei per impœniten-
„ tiam contradicat; fit irremiſſibile, non quodcumque peccatum, ſed contem-
„ pta vel etiam oppugnata ipſa remiſſio peccatorum. Atque ita dicitur verbum
„ contra Sp. Sanctum, cum ex diſperſione ad congregationem numquam veni-
„ tur, quæ ad remittenda peccata accepit Sp. Sanctum. Unum ergo ſuffugium
„ eſt, ne ſit irremiſſibilis blaſphemia, ut cor impœnitens caveatur, nec ali-
„ ter pœnitentia prodeſſe credatur, niſi ut teneatur Eccleſia, ubi remiſſio
„ peccatorum datur, & ſocietas Spiritus in pacis vinculo cuſtoditur.

S. Jo. Chryſ. Hom. 42. in S. Matth. *Qui autem dixerit contra Sp. S. non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro*. Univerſorum hominum alii & hic & ibi ſupplicia dabunt, alii nec in præ-
„ ſenti ſolummodo vita, alii in futura tantum; alii nec in præſenti nec in fu-
„ tura. Hic quidem & illic, ut illi ipſi de quibus nunc agitur. Nam & hic
„ ipſos ultus eſt, quoniam intolerabilia paſſi ſunt, urbe ipſorum vi a Roma-
„ nis expugnata: ibi autem acerbiſſima eos exſpectant tormenta, ut Gomorrhæ
„ ac Sodomorum cives, alioſque complures. Ibi vero ſolummodo, ut Dives ille,
„ qui in flamma cruciatur, nec guttæ unius aquæ dominus eſt. Hic autem tan-
„ tum, ut inceſtuoſus ille Corinthius. Neque hic vero, neque ibi, ut Apoſto-
„ li, Prophetæ, beatus Job, ceterique Sancti. Non enim ad punitionem hic
„ paſſi ſunt, ſed ut clarius in agone viciſſe cognoſcerentur. Demus igitur ope-
„ ram ut in iſtorum ordine inveniamur. Quod ſi iſtorum ſortem aſſequi propter
„ negligentiam non poterimus, ſaltem ex illis eſſe ſtudeamus, qui hic in vita
„ commiſſa diſſolvunt. Terribile namque illud judicium eſt, inevitabilis pœna,
„ intolerabilia tormenta. Sed ſi vis, ut auctor tibi ſum, neque hic aliqua pœna
„ cruciari, tu ipſe tibi juſtus ſis Judex, exige a te ipſo rationem & correctio-
„ nem. Audi Paulum dicentem, *Si noſmetipſos judicaremus, non utique judica-*
„ *remur:* Largos lachrymarum effunde fluvios, ingentes compunctionis gemitus
„ ede, humillimus ſis, laboribus ac vigiliis te ipſum affige, peccata tua per
„ ſingulas ſpecies recole. Non parvus hic eſt animæ cruciatus; nec quantus ſit, ab
„ alio cognoſcitur niſi ab eo qui compunctus eſt. Quamobrem juſtitiam Deus huic
pœnitentiæ in præmium propoſuit, dicens: *Dic tu iniquitates tuas prior, ut juſtificeris.*

21. *Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum; aut facite arborem malam, & fructum ejus malum: ſiquidem ex fructu arbor cognoſcitur*. Contra illos id dixit Chriſtus, qui putabant ſe, cum mali eſſent, loqui bona poſſe, vel bona opera habere. Hoc fieri non poſſe ait. Prius eſt enim mutandus homo, ut opera mutentur. Si enim manet homo in eo quod malus eſt, bona opera habere non poteſt: ſi manet in eo quod bonus eſt, mala opera habere non poteſt. Qui autem a Domino bonus inventus eſt, cum Chriſtus pro impiis mortuus ſit? Omnes ergo malas arbores invenit, ſed dedit poteſtatem filios Dei fieri credentibus in nomine ejus. Quiſquis igitur homo hodie bonus eſt, id eſt, arbor bona, mala inventa eſt, & bona facta eſt. Et ſi quando venit, malas arbores eradicare vellet, quæ remaneret, quæ non eſſet digna eradicari? Sed venit prærogare miſericordiam, ut poſtea exerceret judicium, cui dicitur. Dedit credentibus remiſſionem peccatorum, noluit cum eis & de præteritis chartis habere rationem. Diſtulit ſecurim, dedit ſecuritatem. De hac ſecuri Joannes loquitur, dicens:

S. Aug. ſerm. 72. al. 12. de Verb. Dom. *Rom. 5. 6.* *Joann. 1. 12.*

Jam ſecuris ad arborem poſita eſt . Omnis arbor , quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Sit ergo unuſquiſque arbor bona: non ſe arbitretur habere fructus bonos , ſi manet arbor mala . Non erit fructus bonus , niſi arboris bonæ . Muta cor , & mutabitur opus. Extirpa cupiditatem, planta charitatem . Sicut enim radix eſt omnium malorum cupiditas, ſic & radix bonorum omnium charitas. Quid ergo muſſitant homines inter ſe, vel contendunt, dicentes: Quid eſt bonum? O ſi ſcires, quid eſt bonum! Quod habere vis , non eſt valde bonum : quod eſſe non vis, hoc eſt bonum. Vis enim habere ſanitatem corporis; hoc eſt bonum: nec tamen putes magnum eſſe bonum, quod habet & malus. Aurum & argentum habere vis; ecce & hoc dico, bonum eſt; ſed ſi bene uſus fueris: bene autem non uteris, ſi malus fueris. Honorem habere vis, bonum eſt: ſed & hoc ſi bene utaris. Quam multis honor occaſio exitii fuit? Quam multis honor miniſterium boni operis fuit? Diſcernamus ergo iſta bona, ſi poſſumus; quia de bonis arboribus loquimur. Et hic nihil eſt quod ſic quiſque cogitare debeat, niſi ut in ſemetipſum oculos convertat, in ſe diſcat, ſe diſcutiat, ſe inſpiciat, ſe quærat, & ſe inveniat: & quod diſplicet, nocet: quod placet, optet & plantet. Cum enim ſe homo inanem invenerit meliorum bonorum, ut quid eſt avidus externorum bonorum? Et quid prodeſt plena bonis arca, inani conſcientia? Bona vis habere, & bonus non vis eſſe? Non vides te erubeſcere debere de bonis tuis, ſi domus tua plena eſt nobis, & te habet malum? Quid enim eſt quod velis habere malum? „ Dic mihi. Nihil omnino; non uxorem, non filium, non „ filiam, non ſervum, non ancillam, non villam, non tunicam, poſtremo non „ caligam: & tamen vis habere malam vitam. Rogo te, præpone vitam tuam „ caligæ tuæ: Omnia quæ circumjacent oculis tuis, elegantia & pulchra tibi „ cara ſunt; & tibi ipſe vilis es, ac fœdus? Si tibi poſſent reſpondere bona, quibus „ plena eſt domus tua, quæ habere optaſti, perdere timuiſti, nonne & tibi cla„ marent. Sicut tu nos bona vis habere, ſic & nos volumus bonum habere do„ minum? Tacita voce interpellant contra te dominum tuum. Ecce bona tan„ ta dediſti huic, & ipſe malus eſt. Quid ei prodeſt quod habet quando eum „ qui omnia dedit, non habet? Quærit ergo aliquis admonitus his verbis „ meis, & forte compunctus, quærit quid ſit bonum, quale bonum, unde „ bonum. Hoc eſt bonum, quod non potes invitus amittere. Potes enim aurum „ perdere, & nolens; potes domum, potes honores, potes ipſam carnis ſalu„ tem: bonum vero quo vere bonus es, nec invitus accipis, nec invitus amittis.

22. *Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui, cum ſitis mali? Ex abundantia enim cordis os loquitur. Bonus homo de bono theſauro profert bona: & malus homo de malo theſauro profert mala*. Pravum cor hominis, quid boni parturire poteſt, niſi Dei gratia mundetur? *Nemo poteſt dicere, Dominus Jeſus, niſi in Spiritu Sancto*. Quanta ſit corruptio cordis noſtri, verba indicant, arrogantia, dura, levia, ſcurrilia, impudica, maledica. De Chriſtianis plurimis dici poteſt, quod de Romanis ſuæ ætatis Tertullianus dixit: *Ubi religio, ubi veneratio majoribus debita a vobis? Habitu, victu, inſtructu, cenſu, ipſo denique ſermone proavis renuntiaſtis*. Apolog. c. 6. Primi Chriſtiani verba ſancta, pudica, verba charitatis & ædificationis proferebant: Chriſtiani hujus temporis verba impudica, ſcurrilia, maledica, contumelioſa; de malo ſcilicet theſauro. Cor malum, theſaurus malus: cor bonum, theſaurus bonus. Cor bonum, cor rectum, quod non fit niſi charitate, a qua nihil mali; ſicut cor malum fit cupiditate, a qua nihil boni. Igitur *In vobiſmetipſis charitatem habete*: Philipp. 4. 8. Cor veſtrum rectum ſit cum Deo: *Quæcumque ſunt vera, quæcumque pudica, quæcumque juſta, quæcumque ſancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate*. Hæc & loqui-

Eph. 4. 29. mini. *Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat; ſed ſi quis bonus ad ædi-*
ficationem fidei, ut det gratiam audientibus.. Corrumpunt mores bonos colloquia
mala: & ex corde corrupto oriuntur, ex corde venenato, & viperino. *Pro-*
genies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui, cum ſitis mali?

23. *Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum, quod locuti fuerint ho-*
mines, reddent rationem de eo in die judicii. Ex verbis enim tuis juſtificabe-
ris, & ex verbis tuis condemnaberis. Otioſum verbum eſt, *quod aut ratione*
S. Greg. M. *juſtæ neceſſitatis, aut intentione piæ utilitatis caret*. Si ergo de otioſo ſermone
3. P. Paſto- ratio exigitur, penſemus, quæ pœna multiloquium maneat, in quo etiam per
ralis Admo- noxia verba peccatur. Sive, ut S. Hier. ait, „ Otioſum verbum eſt, quod ſi-
nitione 15. „ ne utilitate & loquentis dicitur, & audientis: ſi omiſſis feriis, de rebus fri-
S. Hier. in c. „ volis loquamur, & fabulas narremus antiquas. Ceterum qui ſcurrilia repli-
12. S. Matt. „ cat, & cachinnis ora diſſolvit, & aliquid profert turpitudinis; hic non otioſi
S. Baſil. M. „ verbi, ſed criminoſi tenebitur reus. *Et S. Baſil. Magnus*: Omne verbum,
in Regulis „ quod ad propoſitum in Domino uſum non facit, otioſum eſt & adeo ma-
brevioribus „ gnum eſt hujuſmodi verbi periculum, ut licet genere ipſo de numero bonorum
Interroga- „ ſit, quod dicatur; tamen niſi ad ædificationem fidei dirigatur; nequaquam pro-
tione 23. „ pterea quod bonum ſit, liber ſit a periculo, qui illud locutus ſit: Quippe qui ex
„ eo quod ad ædificationem illud non accommodaverit, contriſtaſſe noſcitur Spi-
„ ritum Sanctum Dei. Hoc enim aperte docuit Apoſtolus, cum dixit: " Omnis
„ ſermo malus ex ore veſtro non procedat: ſed ſi quis bonus ad ædificationem
„ fidei, ut det gratiam audientibus. *Et ſubjecit*: Nolite contriſtare Spiritum San-
ctum Dei, in quo ſignati eſtis. *Quam autem pernicioſa res ſit contriſtaſſe Spi-*
ritum Sanctum, quid opus eſt ut dicatur? Vix quiſquam attendit quam neceſ-
ſaria ſit ad ſalutem linguæ moderatio: ut verba prius veniant ad limam, quam
ad linguam: ut in lance juſtitiæ charitatis ponderentur. Vix aliquis meminit ſa-
lem ideo in ore baptizandorum poni, ut ſignificetur ſermones noſtros a corru-
Coloſſ. 4. 6. ptione immunes eſſe debere: „ Sermo veſter ſemper in gratia ſit ſale condi-
„ tus. QUAMPLURES vidi loquendo in peccatum incidiſſe, vix quemquam tacen-
S. Ambr. l. 1. „ do; ideoque tacere noſſe quam loqui difficilius eſt. Scio loqui pleroſque cum ta-
de Officiis „ cere neſciant. Rarum eſt tacere quemquam, cum ſibi loqui nihil proſit.. Gra-
Miniſtro- „ ve malum ut aliquis ore ſuo condemnetur. Etenim ſi pro otioſo verbo reddet
rum c. 2. „ unuſquiſque rationem, quanto magis pro verbo impuritatis & turpitudinis?
„ Graviora enim ſunt verba præcipitationis, quam otioſa. Ergo ſi pro otioſo ver-
„ bo ratio poſcitur, quanto magis pro ſermone impietatis pœna exſolvitur?
„ *Domini eſt gubernare linguam, ab illo itaque gratiam recte & Chriſtiane lo-*
Pſal. 140. 3. „ *quendi poſtulemus*. Pone. Domine, cuſtodiam ori meo, & oſtium circum-
Pſal 38. 2. „ ſtantiæ labiis meis... Dixi, Cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lin-
Eccli. 28. 29. „ gua mea. ORI TUO (*inquit Sapiens*) facite oſtia & ſeras. Aurum tuum &
„ argentum tuum confla, & verbis tuis facito ſtateram, & frænos ori tuo re-
S. Amb. l. 1. „ ctos; & attende ne forte labaris in lingua, & cadas in conſpectu inimicorum
de Officiis „ inſidiantium tibi, & ſit caſus tuus inſanabilis in mortem; " Alliga ſermonem
cap. 3. „ tuum ne luxuriet, ne laſciviat, & multiloquio peccata ſibi colligat. Sit re-
„ ſtrictior, & ripis ſuis coerceatur. Cito lutum colligit annis exundans. Sit
„ ori tuo oſtium, ut claudatur ubi oportet, & obſeretur diligentius. Jugum
„ ſit verbis tuis, & ſtatera, humilitas atque menſura; ut lingua tua menti
„ ſubdita ſit. Refrænetur habenæ vinculis. frænos habeat ſuos, quibus revo-
cari poſſit ad menſuram. *Sermones proferat libra examinatos juſtitiæ; ut ſit gra-*
vitas in ſenſu, in ſermone pondus, atque in verbis. Cum autem omnibus Chri-
ſtianis ſermonis intemperantia prohibita ſit Dei Lege; gravius tamen in vi-
S. Bern. l. 2. ris Eccleſiaſticis vitium eſt. „Fugienda otioſitas mater nugarum, noverca vir-
de Conſide- „ tutum. Inter ſæculares, nugæ ſunt: in ore Sacerdotis blaſphemiæ. In-
ratione c. 13.

„ ter-

Digitized by Google

„ terdum tamen ſi incidant, ferendæ fortaſſis, referendæ numquam. Magis
„ interveniendum caute ac prudenter nugacitati. Prorumpendum ſane in ſe-
„ rium quid, quod non modo utiliter, ſed libenter audiant, & ſuperſedeant
„ otioſis. Conſecraſti os tuum Evangelio; talibus jam aperire illicitum, aſſue-
„ ſcere ſacrilegium eſt. *Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requi-* *Malach. 2. 7*
„ *rent de ore ejus*; non nugas profectò vel fabulas. Verbum ſcurrile, quod
„ faceti urbanive nomine colorant, non ſufficit peregrinari ab ore, procul
„ & ab aure relegandum. Fœde ad cachinnos moveris, fœdius moves. Por-
„ ro detrahere, aut detrahentem audire, quid horum damnabilius ſit, non fa-
„ cile dixerim. *Os igitur tuum taciturnitatis honore ſignatum ſit, ut loquitur*
„ *Tertull.* Ex verbis enim tuis juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.

24. *Tunc reſponderunt ei quidam de Scribis & Phariſæis, dicentes, Magiſter,
volumus a te ſignum videre.* Infidelitati, ſuperbiæ, curioſitati non ſufficiunt
invicta credibilitatis argumenta, quibus Chriſtianæ & Catholicæ Religionis
veritas demonſtratur: ſed Fidei ſimplicitati abunde ſufficiunt. *Nobis curioſi-* *Tertull. lib. de Præſcrip. Hæret. c. 8.*
tate opus non eſt poſt Chriſtum Jeſum, nec inquiſitione poſt Evangelium. Qui
nunc ſigna petit ut credat, Deo injuriam facit ut Phariſæi, pro nihilo ha-
bens univerſa miracula, quæ Chriſtus edidit ad Evangelii confirmationem.
Miracula neceſſaria fuerunt prius quam crederet Mundus, ad hoc ut crede- *S. Aug. l. 22 de Civitate Dei c. 8.*
ret Mundus. „ Quiſquis ad hoc prodigia, ut credat, inquirit, magnum eſt ipſe
„ prodigium, qui Mundo credente non credit. CHRISTUS afferens medicinam,
„ quæ corruptiſſimos mores ſanatura eſſet, miraculis conciliavit auctoritatem, *S. Aug. l. de Utilitate credendi c. 14.*
„ auctoritate meruit fidem. fide contraxit multitudinem, multitudine obtinuit
„ vetuſtatem, vetuſtate roboravit Religionem: quam non ſolum hæreticorum
„ ineptiſſima novitas fraudibus agens, ſed nec gentium quidem veternoſus er-
„ ror violenter adverſans, aliqua ex parte convelleret.

25. *Generatio mala & adultera ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei,
niſi ſignum Jonæ Prophetæ, &c.* Chriſti reſurrectio maximum illius miraculum,
ceterorum omnium, quæ mortalem vitam agens in terris edidit, confirma-
tio, miſſionis illius ſigillum. Nullo miraculo ad fidem vel pœnitentiam flecte-
tur, cujus infidelitas & obſtinatio in peccatis iſto miraculo non vincitur. Jo-
nam Chriſti typum fuiſſe, Dominus ipſe docet. Quæ igitur Jonæ contigerunt,
Chriſti mortem, reſurrectionem, & pœnitentiam in nomine ejus Gentibus prę-
dicandam ſignificabant. „ Nam ſicut humana conſuetudo verbis, ita divina po- *S. Aug. Ep 102. alias 49. ad Deo gratias Q. 6.*
„ tęntia etiam factis loquitur. Et ſicut ſermoni humano verba nova vel mi-
„ nus uſitata, moderate ac decenter adſperſa, ſplendorem addunt; ita in fa-
„ ctis mirabilibus congruenter aliquid ſignificantibus, quodammodo luculen-
„ tior eſt divina eloquentia. " Proinde quid præfiguraverit quod Prophetam bel-
lua illa devoratum tertia die vivum reddidit, cur a nobis quæritur, cum hoc
Chriſtus exponat? „ Sicut ergo Jonas ex navi in alvum ceti, ita Chriſtus ex
„ ligno in ſepulchrum, vel in mortis profundum. Et ſicut ille pro his qui tem-
„ peſtate periclitabantur, ita Chriſtus pro his qui in hoc ſæculo fluctuant. Et ſi-
„ cut primo juſſum eſt ut prædicaretur Ninivitis a Jona, ſed non ad eos pervenit
„ prædicatio Jonæ, niſi poſtea quam eum cetus evomuit: ita Prophétia pręmiſſa
„ eſt ad Gentes, ſed niſi poſt reſurrectionem Chriſti non pervenit ad Gentes.

26. *Viri Ninivitæ ſurgent in Judicio cum generatione iſta, & condemnabunt
eam; quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Et ecce plus quam Jonas
hic.* Jonæ ſignum ut typus Dominicæ Paſſionis, ita etiam gravium, quæ
Judæi commiſerant, teſtificatio peccatorum eſt. *Simul advertere licet & Ma-* *S. Amb. l. 7. in Lucam num. 97.*
*jeſtatis oraculum, & pietatis indicium. Namque Ninivitarum exemplo & de-
monſtratur ſupplicium, & remedium demonſtratur. Unde etiam Judæi debent
non deſperare indulgentiam, ſi velint agere pœnitentiam.* Chriſtianos magis quam

Judæos damnabit in judicio Ninivitarum exemplum, agentium pœnitentiam ad primam prædicationem ignoti Prophetæ, nullum miraculum patrantis, quo Miſſionem ſuam probaret; excidium Ninives prædicentis & comminantis, nec ſpem ullam dantis evadendi. *Et ecce plus quam Jonas hic*. Prophetarum Dominus, Chriſtus Deus noſter, Salvator noſter, Judex noſter, poſt tot mi-
Luca 13. 5. racula comminatur nos omnes perituros, niſi pœnitentiam agamus, *Niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis*: & tamen ipſam agere contem-
S. Jo.Chryſ. Hom. 44. in S. Matth. nimus, vel negligimus. *Et ecce plus quam Jonas hic*. „ Nam cum ille ſervus „ fuerit, ego Dominus ſum. Ille a ceto exiliit, ego a morte reſurgam. „ Subverſionem ille urbis futuram prædicavit, ego Regni cælorum Evange„ lium vobis annuntio. Et Ninivitæ quidem abſque ſigno aliquo crediderunt, „ cum vos multa miracula videatis: nec quidquam ante Jonæ verba illi au„ dierunt, cum vos omnibus ſublimioribus ſapientiæ præceptis inſtituerim. „ Jonas quaſi Miniſter ad Ninivitas acceſſit, ego ad vos Dominus & Creator „ adveni, non minas intentans, non rationem exigens, ſed peccatorum veniam „ afferens. Accedit quod illi quidem eſſent barbari, vos autem inter Prophetas „ plurimos educati: tum quod de Jona nemo illis prædixit, cum de me pluri„ mi prædixerint, & opera prædicationi conſonare perſpiciatis. Jonam etiam, „ ne derideretur, fugiſſe non ignoratis, cum ego & Crucis patibulum ſubitu„ rus, & omnes illuſiones veſtras paſſurus ultro advenerim. Itaque cum ille nul„ lum pro Ninivitis opprobrium tulerit, ego vel mortis acerbitatem libenter fe„ ram. Et ille advena quidem atque peregrinus erat, & hominibus illis omnino „ ignotus; ego vero vobis conjunctus ſecundum carnem. *Et ecce plus quam Jonas hic.*

Viri Ninivitæ ſurgent in Judicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam; quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Pœnitentiam egerunt fide ſubnixam: *Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum:* Compunctione & de-
Jona 3. precatione veniæ roboratam: *Et clament ad Dominum in fortitudine*: Humilem: *Et veſtiti ſunt ſaccis a majore uſque ad minorem. Et pervenit verbum ad Regem Ninive: & ſurrexit de ſolio ſuo, & abjecit veſtimentum ſuum a ſe, & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere*. Pœnitentiam duram & auſteram: *& clamavit, & dixit in Ninive, ex ore Regis & Principum ejus, dicens: Homines & jumenta, & boves & pecora non guſtent quidquam; nec paſcantur, & aquam non bibant*. Pœnitentiam ſpe ac metu temperatam: *Quis ſcit ſi convertatur, & ignoſcat Deus; & revertatur a furore iræ ſuæ, & non peribimus?* Pœnitentiam ſinceram, non ſolis vocibus & promiſſis, quaſi foliis, ſed operibus, quaſi fructibus comprobatam: *Et vidit Deus opera eorum, quia converſi ſunt de via ſua mala*. Eorum pœnitentiam imitemur, ne eorum comparatione damnemur. Sit pœnitentia noſtra fidelis, humilis, ſpe metuque temperata, ſevera, ſincera, prompta. Nullam enim moram inter Prophetæ prædicationem ac pœnitentiæ actionem interpoſuerunt Ninivitæ. In ſacco & cinere pœni-
S. Hieron. in cap. 3. Jonæ. tentiam egerunt. „ Dignus & victus & habitus pœnitentiæ: ut qui offende„ rant Deum luxu & ambitione, eorum damnatione placent, per quæ prius „ offenderant. Saccus & jejunium arma ſunt pœnitentiæ, auxilia peccatorum: „ ante jejunium, & ſic ſaccus: ante quod occultum eſt, & poſtea quod pa„ lam: hoc ſemper Deo, illud interdum exhibetur hominibus: & ſi e duo„ bus neceſſariis unum eſt ſubtrahendum, magis jejunium abſque ſacco quam „ ſaccum eligam abſque jejunio." Quomodo pęnitentiam agere debeat Chriſtianus poſt Baptiſmum in mortale aliquod peccatum lapſus, egregie S. Ambroſius explicat & docet. „ Agendam, *inquit*, pœnitentiam & tribuendam ve-
S. Ambr. lib. 2. de Pœnit. c. 9 & 10. „ niam credere nos convenit; ut veniam tamen tamquam ex fide ſperemus, non „ tamquam ex debito; aliud eſt enim mereri, aliud præſumere. Tamquam ex „ ſyngrapho fides impetrat. Præſumptio autem arroganti eſt propior, quam roganti.

rius

„ Prius ſolve quod debitum eſt; ut quod ſperaveris, impetrare merearis„. Plu-
„ ra ſolvendi habet ſubſidia, qui Deo, quam is qui homini debet: Homo pecu-
„ niam pro pecunia repoſcit, quæ non ſemper debitori præſto eſt: Deus affectum
„ exigit, qui in tua poteſtate eſt. Nemo pauper eſt qui Deo debet, niſi qui ſe
„ ipſum pauperem fecerit. Et ſi non habet quæ vendat, habet quæ ſolvat. O-
„ ratio, lacrymæ, jejunium, debitoris boni cenſus eſt, multoque uberior, quam
„ ſi quis ex pretio fundorum pecuniam ſine fide deferat. Si ſaccum non induunt, ſi caput cinere non aſpergunt Chriſtiani, qui peccatorum pœnitentiam agere debent, luxum ſaltem, & ornatum immoderatum deponant. Sed heu! *Videas eos mutata veſte incedere, quos lugere & gemere oportebat; quia veſtem illam ablutionis & gratiæ ſordidarunt: fœminas autem margaritis onerare aures, curvare cervices, quas bene Chriſto, non auro inclinarent: quæ ſe ipſas flere debebant, quod margaritam quæ de cælo eſt, perdiderunt.* Contra hos & illas ſurgent Ninivitæ in judicio, quia pœnitentiam humilem & ſeveram egerunt in prædicatione Jonæ, nec ipſam procraſtinarunt, ut Chriſtiani plerique gravium peccatorum rei, qui „ Propoſita ſpe agendæ pœnitentiæ, licentiam ſibi delin-
„ quendi propagatam putant; cum pœnitentia remedium peccati ſit, non pec-
„ candi incentivum. Vulneri enim medicamentum neceſſarium eſt, non vul-
„ nus medicamento; quia propter vulnus medicamentum quæritur, non pro-
„ pter medicamentum vulnus deſideratur. Infirma deinde ſpes quæ committi-
„ tur tempori; cum omne tempus incertum ſit, non omni ſpes tempori ſit ſu-
„ perſtes. Peccant omnes, pauci pœnitentiam agunt, pauciſſimi agunt ut o-
portet. „ Facilius inveni qui innocentiam ſervaverint (*inquit S. Ambroſius*)
„ quam qui congrue egerint pœnitentiam. An quiſquam illam pœnitentiam pu-
„ tat, ubi adquirendæ ambitio dignitatis, ubi vini effuſio, ubi ipſius copulæ con-
„ jugalis uſus? Renuntiandum ſæculo eſt: ſomno ipſi minus indulgendum, quam
„ natura poſtulat, interpellandus eſt gemitibus, interrumpendus eſt ſuſpiriis,
„ ſequeſtrandus orationibus: vivendum ita, ut vitali huic moriamur uſui: ſe-
„ ipſum homo ſibi abneget, & totus mutetur: ſicut quemdam adoleſcentem
„ fabulæ ferunt propter amores meretricios peregre profectum, & abolito a-
„ more regreſſum, poſtea veteri occurriſſe dilectæ; quæ ubi ſe non interpel-
„ lavit, mirata putaverit non recognitam, rurſus occurrens dixerit: Ego ſum;
„ reſponderit ille: Sed ego non ſum ego. Unde bene Dominus ait, Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. *Etenim qui mortui & ſepulti in Chriſto ſunt, non debent iterum velut viventes de hoc Mundo decernere.* Ne tetigeritis, *inquit*, neque guſtaveritis, neque contrectaveritis: quæ ſunt omnia in interitum ipſo uſu, *eo quod ipſe hujus vitæ uſus corruptela ſit integritatis.* Ninivitæ ſurgent in judicio, & Chriſtianorum teporem ac negligentiam in agenda pœnitentia accuſabunt. Fervoris ad pœnitentiam agendam neceſſarii dederunt exemplum non ſolum Ninivitæ, ſed & ipſe Jonas pœnitentiæ Prædicator. Jonas e ventre piſcis poſt triduum velut e tumulo in terram ejectus, mandatum iteratum a Deo accipit eundi Ninivem, & illius everſionem poſt dies quadraginta prædicandi. *Et ſurrexit Jonas, & abiit in Ninivem juxta verbum Domini: & Ninive erat civitas magna itinere trium dierum. Et cœpit Jonas introire in civitatem itinere diei unius: & clamavit & dixit: Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur.* Statim Jonas quod ſibi fuerat imperatum, opere perfecit. Ninive autem erat, ad quam pergebat Propheta, civitas magna, & tanti ambitus, ut vix trium dierum poſſet itinere circumiri. *At ille præcepti, & ſuperioris naufragii memor, viam trium dierum unius diei feſtinatione complevit.* Hunc pœnitentes imitentur, ad divinum præceptum attendant, lapſus ſuos & naufragia, æternæ mortis ac damnationis pericula, quæ præcedentibus peccatis incurrerunt in memoriam revocent; Dei bo-

Mat. 16. 24. *Coloſſ. 2. 20.* *Jona 3.* *S. Hier. in c. 4 Jona Propheta.*

Digitized by Google

bonitatem ac miſericordiam conſiderent; harumque rerum conſideratione fervorem excitent ſuum, ac ſuperioris temporis deſidiam ac negligentiam pia feſtinatione & ardore in agenda pœnitentia, & in via mandatorum Dei conficienda compenſent. Dicant cum Jona: *Abjectus ſum a conſpectu oculorum tuorum: verumtamen rurſus videbo Templum ſanctum tuum ... Qui cuſtodiunt vanitates fruſtra, Miſericordiam ſuam derelinquunt. Ego autem in voce laudis immolabo tibi: quæcumque vovi, reddam pro ſalute Domino.* Denique intra myſticum dierum pœnitentiæ conſecratorum numerum evertatur Ninive, pravi habitus penitus eradicentur, mores iniqui deſtruantur: *Adhuc quadraginta dies & Ninive ſubvertetur.* Everſa revera eſt, ſed everſa in malo, ædificata in bono. „ Ninivitæ quippe in hac vita egerunt pœnitentiam; & ideo fructuoſam, velut in hoc agro ſeminantes, inquo Deus voluit cum lacrymis ſeminari, quod poſtea cum lætitia meteretur: & tamen quis negabit quod Dominus prædixit, in eis fuiſſe completum, niſi parum advertat quemadmodum peccatores Deus non ſolum iratus, verum etiam miſeratus evertat? Evertuntur enim peccatores duobus modis; aut ſicut Sodomitæ, ut pro peccatis ſuis ipſi homines puniantur; aut ſicut Ninivitæ, ut ipſa hominum peccata pœnitendo deſtruantur. Factum eſt ergo quod prædixit Deus: everſa eſt Ninive quæ mala erat, & bona ædificata eſt quæ non erat. Stantibus enim mœnibus atque domibus, everſa eſt civitas in perditis moribus.

Jonæ 2.

S. Aug. l. 21. de Civ. Dei c. 2.

27. *Regina Auſtri ſurget in judicio cum generatione iſta, & condemnabit eam, quia venit a finibus terræ audire ſapientiam Salomonis. Et ecce plus quam Salomon hic.* Regina Saba, extranea, gentilis, peregrina, Eccleſiæ figura eſt. Hæc eſt, de qua Pſal. 44. dicitur: *Aſtitit Regina a dextris tuis in veſtitu deaurato, circumdata varietate. Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam.* &c. „ Veſtitus Reginæ hujus & pretioſus eſt, & varius eſt. Sacramenta doctrinæ in linguis omnibus & variis. Quomodo autem omnis varietas veſtis in unitate concordat, ſic & omnes linguę ad unam fidem. In veſte varietas eſt, ſciſſura non eſt. Aurum in varietate veſtis, ipſa ſapientia. Qualibet ſit varietas linguarum, unum aurum prædicatur. Eamdem quippe ſapientiam, eamdem doctrinam & diſciplinam omnes linguę prædicant. Varietas in linguis. aurum in ſententiis. Verum Salomonem Chriſtum non quæſivit illa, ſed ab ipſo quæſita eſt, & per gratiam ejus vocata. Audivit, & vidit, inclinavit aurem ſuam, & oblita eſt populi ſui, paternæque domus. Audivit primum, fide mundans cor ſuum unde videre poſſet. Oblita eſt populi Babyloniæ, habentis regem patremque diabolum. Et concupivit Rex Dominus Deus ejus, illius ſpeciem ac decorem: formam adamavit, ac pulchritudinem, cujus ipſe auctor eſt. Lavit enim eam a peccatis in ſanguine ſuo: mundavit eam lavacro aquæ in verbo vitæ. Rex ejus, ipſe eſt ſponſus ejus. Regi nupſit Deo, ab illo dotata, ab illo decorata, ab illo redempta, ab illo ſanata. Quicquid habet unde illi placeat ab illo habet. Chriſtum Salomone longe excellentiorem agnovit, nempe Dei Filium, ſapientiam increatam & æternam. Dei virtutem Myſteria Regni Dei, morumque ſalutaria præcepta ab ipſo audivit, filiiſque ſuis tradidit, & ad finem uſque Mundi tradet, Regina illa Auſtri felicior, cum verum Salomonem Chriſtum ſemper habeat præſentem, & per Spiritum ſuum cæleſtis arcana ſapientiæ declarantem & explicantem. *Et ecce plus quam Salomon hic.* Eccleſię Myſterium duplici exemplo evidenter a Chriſto expreſſum eſſe S. Ambroſius obſervat: „ Quæ in Ninivitis per pęnitentiam, & in Regina Auſtri per ſtudium percipiendæ ſapientiæ de totius orbis finibus congregatur: ut pacifici Salomonis verba cognoſcat. Regina plane, cujus regnum eſt indiviſum, de diverſis & diſtantibus populis in unum corpus aſſurgens. Itaque Sacramentum hoc magnum eſt de Chriſto & Eccleſia: ſed tamen

S. Aug. En. in Pſal. 44.

S. Ambr. l. 7. in Lucam n. 96.

„ men hoc majus eſt, quia illud in figura ante præceſſit: nunc autem plenum „ in veritate Myſterium eſt; illic enim Salomonis typus, hic autem Chriſtus in „ ſuo corpore eſt. Ex duobus igitur conſtat Eccleſia, ut aut peccare neſcias, aut „ peccare deſinas; pœnitentia enim delictum amovet, ſapienta cavet. Lege Hom. Orig. 38. in Luc. & Ser. inter Auguſt. olim 253 *De tempore* nunc 321. in Appendice.

28. *Cum autem immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non invenit. Tunc dicit: Revertar in domum meam, unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam. Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi: & fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus*. „ Pervicaciſſimus ille humanæ ſalutis hoſtis, numquam malitiæ ſuę otium facit. Atquin tunc maxime „ ſævit, cum hominem plene ſentit liberatum: tunc plurimum accenditur, dum „ extinguitur. Doleat & ingemiſcat neceſſe eſt, venia peccatorum permiſſa, „ tot in homine mortis opera diruta, tot titulos damnationis ſuæ retro eraſos. „ Dolet quod ipſum & angelos ejus Chriſti ſervus ille peccator judicaturus eſt. „ Itaque obſervat, oppugnat, obſidet: ſi qua poſſit aut oculos concupiſcentia „ carnali ferire, aut animum illecebris ſæcularibus irretire, aut fidem terrenæ „ poteſtatis formidine evertere; aut a via certa perverſis traditionibus detorquere: non ſcandalis, non tentationibus deficit. His præſertim patet anima arida, quæ gratiæ cęleſtis benignis imbribus non irrigatur, quia oculos ad Deum non erigit, nec illos in ſe piecatur, effundi. Deum non orat, cælum proinde illi æneum eſt. Non deſcendit in ipſam Dei miſeratio, quia pia ex illius corde & ore non aſcendit oratio. Pravi habitus in anima, illa ſuſpenſi ſunt, potius quam extincti. Unde diabolus illam ſemper ut domum ſuam intuetur, facileque ſe illam occupaturum confidit. *Revertar*, inquit, *in domum meam, unde exivi*. Ipſum invitant negligentia, deſidia, otium, mundi & voluptatum amor adhuc in corde vivens. *Invenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam. Tunc aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi*. Ut enim juſtis multiplicatur ſeptiformis Spiritus gratia, ita in eadem peccata relapſis omnis dæmonum cumulatur injuria. Tunc *fiunt noviſſima pejora prioribus*, quia dæmon in ea velut arce firmiores munitiones exſtruit, pravoſque habitus magis roborat iteratione peccatorum & verbo Dei aditum claudit, aut certe illius virtuti impedimentum affert. „ Idem enim verbum & propter „ naturam ſuam indignis formidoloſum eſt, & propter benignitatem capi poteſt „ ab iis, qui ad ipſum excipiendum ſeſe præpararint. Quo in genere ſunt, qui „ impuro ſpiritu ex anima depulſo, mentibuſque agnitionis ſcopa mundatis & „ exornatis, otioſas eas ac deſides nequaquam reliquerunt, ne cum majori ap„ paratu a ſeptem vitii ſpiritibus, hoc eſt, totidem, quot virtutis numerati ſunt, „ rurſus occupetur (quod enim difficilius expugnatur, ſtudioſius atque ardentius „ appetitur) verum ad vitii fugam virtutis cultum adjungunt, totum Chri„ ſtum, vel certe quam maxime, in animi domicilium admittentes, ne prava „ poteſtas vacuum aliquid offendens, domum rurſus impleat, ac noviſſima prio„ ribus deteriora fiant, tum propter acriorem ac vehementiorem incurſionem, „ tum propter majorem arcis firmitatem, ejuſque expugnandæ difficultatem.

Tertul. l. de Pœnitentia.

S. Amb. 7. in Lucam.

S. Greg. Nazianzenus Oratione 39.

Et fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus, ob gratiæ contemptum, ob ingrati animi vitium, ob comparationem diaboli cum Deo, ejuſque præ Deo electionem, ob divini timoris abjectionem. Nam ſi idcirco te deliquiſſe pœni„ tuerat, quia Dominum cœperas timere, cur quod metus gratia geſſiſti, „ reſcindere maluiſti, niſi quia metuere deſiiſti? Neque enim timorem alia „ res quam contumacia ſubvertit ... Dominum deſpicit, qui bonorum ac malo„ rum intellectum ab illo conſecutus, quod intelligit fugiendum, quodque jam „ fugit, reſumens, intellectui ſuo, id eſt, Dei dono contumeliam facit: reſpuit „ datorem, cum datum deſerit; negat beneficium, cum beneficium non hono„ rat.

Tertull. l. de Pœnit. c. 5.

Digitized by Google

" rat. Quemadmodum poteſt ei placere, cujus munus ſibi diſplicet? Ita in Do-
" minum non modo contumax, ſed etiam ingratus apparet. Ceterum non le-
" viter in dominum peccat, qui cum emulo ejus diabolo pœnitentia renuntiaſ-
" ſet, & hoc nomine illum Domino ſubjeciſſet, rurſus eumdem regreſſu ſuo
" erigit, & exultationem ejus ſe ipſum facit, ut denuo malus, recuperata præ-
" da ſua adverſus Dominum, gaudeat. Nonne, quod dicere quoque periculo-
" ſum eſt, ſed ad ædificationem proferendum eſt, diabolum Domino præponit?
" Comparationem enim videtur egiſſe, qui utrumque cognoverit, & judicato
" pronuntiaſſe, eum meliorem, cujus ſe rurſus eſſe maluerit. Ita qui per
" delictorum pœnitentiam inſtituerat Domino ſatisfacere, Diabolo per aliam
" pœnitentiæ pœnitentiam ſatisfaciet; eritque tanto magis peroſus Deo, quan-
" to æmulo ejus acceptus. *Fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus*. ME-
2. Petr. 2. 21. 22. " LIUS *enim* erat illis non cognoſcere viam juſtitiæ, quam poſt agnitionem retror-
" ſum converti ab eo, quod illis traditum eſt ſancto mandato. Contigit enim
" eis illud veri proverbii: Canis reverſus ad ſuum vomitum; & ſus lota in vo-
" lutabro luti. *Gravior certe illius culpa eſt, qui peccatum admiſſum plangit,*
S. Greg. M. p. 3. Paſtoralis Cura Admonitione 31. " *nec tamen deſerit*; Quia & ipſam quam flendo potuit impetrare veniam, con-
" temnit, & quaſi in lutoſa aqua ſemetipſum volvit, quia dum fletibus ſuis vi-
" tæ munditiam ſubtrahit, ante Dei oculos ſordidas etiam ipſas lacrymas fa-
" cit. " Hujuſmodi hominibus in eadem ſæpius peccata relapſis convenit illud
Ezech. 14. Sapientis oraculum: *Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit illum, quid pro-
ficit lavatio ejus*. Baptizatur quippe a mortuo, qui mundatur fletibus a pec-
" cato; ſed poſt baptiſma mortuum tangit, qui culpam poſt lacrymas repe-
" tit. Admonendi ſunt qui admiſſa plangunt, nec tamen deſerunt, ut ante di-
" ſtricti Judicis oculos eis ſe eſſe ſimiles agnoſcant, qui venientes ad faciem quo-
" rumdam hominum, magna eis ſummiſſione blandiuntur; recedentes autem,
" inimicitias ac damna quæ valent, atrociter inferunt. Quid eſt enim culpas
" flere, niſi humilitatem Deo ſuæ devotionis oſtendere? Et quid eſt poſt fletum
" prava agere niſi ſuperbas in eum, quem rogaverat, inimicitias exercere?

Deus quidem ad pœnitentiam exſpectat peccatores in gravia peccata relapſos: ſed abſit ut id aliquis ita interpretatur, quaſi eo ſibi etiam nunc patet ad delinquendum, quia patet ad pœnitendum: *Et redundantia clementiæ cæleſtis libidinem faciat humanæ temeritatis. Nemo idcirco deterior ſit, quia Deus melior eſt, toties delinquendo, quoties ignoſcitur*. Evaſimus ſemel, ne iterum periculo damnationis æternæ nos inferamus, etſi iterum evaſuri videamur. *Plerique naufragio liberati, exinde repudium & navi & mari dicunt; & Dei beneficium, ſalutem ſuam ſcilicet, memoria periculi honorant. Laudo timorem, diligo verecundiam; nolunt iterum divinæ miſericordiæ oneri eſſe; formidant videri inculcare,* quod conſecuti ſunt: bona certe ſollicitudine iterum experiri vitant, quod ſemel didicerunt timere. Ita modus temeritatis, teſtatio eſt timoris. Timor autem hominis, Dei honor eſt*.

Tertull. l. de Pœnit. c. 7.

* Id eſt, conculcate.

Et fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus. Cupiditas enim carnis expulſa
S. Aug. l. 1. Q. Ev. in S. Matt Q. 8. " per pęnitentiam a conſuetis operibus, cum non invenerit in quibus delectationi-
" bus conquieſcat: avidius redit, & rurſus occupat mentem hominis, ſi cum pulſa
" eſſet, negligentia ſubſecuta eſt, ut non introduceretur tamquam habitator
" mundatæ domui ſermo Dei, per ſanam doctrinam. Et quoniam non ſolum
" habebit illa ſeptem vitia, quæ ſeptem virtutibus ſpiritalibus ſunt contraria, ſed
" etiam per hypocryſim ſe ipſas virtutes habere ſimulabit: propterea aſſumptis
" ſecum ſeptem aliis nequioribus, hoc eſt, ipſa ſeptenaria ſimulatione, redit illa
" concupiſcentia, ut ſint noviſſima hominis pejora quam erant illa prima.

29. *Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater ejus, & fratres ſtabant foris, quærentes loqui ei. Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant, quærentes te. At ipſe reſpondens dicenti ſibi, ait: Quæ eſt ma-*

mater mea, & qui ſunt fratres mei? Et extendens manum in diſcipulos ſuos dixit: Ecce mater mea, & fratres mei. Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis eſt: ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt. In Eccleſiaſtici Miniſterii functionibus nullam carnalium neceſſitudinum habendam eſſe rationem Chriſtus docet. Salutis æternæ Miniſter temporalia non debet intueri: Dei gloriam utilitatibus & commodis parentum & conſanguineorum anteponat neceſſe eſt: illos colat; illorum, ut poſtulat pietas, curam gerat; ſed opus Dei non deſerat, non negligat illorum importunitate victus. „ Si *Chriſtus* matrem
„ & fratres eos fecit, qui non erant, quomodo negavit eos, qui erant? Sed in ſe- *Tertull. l. 4.*
„ metipſo docuit, qui patrem, aut matrem, aut fratres præponeret verbo Dei, *Adverſus*
„ non eſſe dignum Dei Diſcipulum ... Solet id adimplere Chriſtus, quod alios do- *Marcionem*
„ cet. Quale ergo erat, ſi docens non tanti facere matrem aut fratres, quanti *c. 19.*
„ Dei verbum, ipſe Dei verbum nuntiata matre & fraternitate deſereret? Nega- *Idem lib. de*
„ vit itaque parentes, quomodo docuit negandos pro Dei opere. " Qui negotiis *Carne Chriſti cap. 7.*
ſecularibus ad commoda temporalia conſanguineorum ſuorum procuranda ſe implicant, qui ex proventibus Eccleſiaſticis conſanguineorum ſuorum fortunas augent, & *paupertatem Chriſti ſuas ſuorumque faciunt divitias*, ut ait S. Hieronymus: qui nepotibus indignis Eccleſiaſtica Beneficia conferunt, aut dignioribus ipſos præponunt in eorum collatione, quibus animarum cura eſt annexa; qui in ſacris Ordinationibus, in diſpenſationibus, in aliis Eccleſiaſticæ Diſciplinæ capitibus, commendationi parentum & conſanguineorum plus tribuunt quam Regulis Eccleſiaſticis ſive ſacris Canonibus; hi Chriſti exemplum & documenta non ſequuntur, parentes verbo Dei non præponendos, immo pro Dei opere negandos eſſe docentis. *Et extendens manum in Diſcipulos ſuos dixit: Ecce mater mea, & fratres mei*. Hæc alias figura eſt Synagogæ in ma-
„ tre abjecta, & Judæorum in fratribus incredulis. Foris erat in illis Iſrael; *Tertull. ib.*
„ Diſcipuli autem novi intus audientes & credentes, & cohærentes Chriſto, Ec-
„ cleſiam delineabant, quam potiorem matrem, & digniorem fraternitatem
„ recuſato carnali genere nuncupavit.

„ *Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?* Una ſola & vera & communis *S. Jo. Chryſ.*
„ nobilitas atque neceſſitudo cum Chriſto eſt, ut voluntatem Dei facias. Hic *Hom. 45. in*
„ propinquitatis modus multo melior atque præſtantior neceſſitudine carnali. Quę *S. Matt.*
„ omnia probe tenentes, nec de filiorum geſtis gloriemur, niſi virtutes eorum
„ imitemur; nec de parentum nobilitate quidquam nobis arrogemus, niſi pro-
„ bam eorum vitam aſſequamur. *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei qui*
„ *in cælis eſt, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt*. O mirabilem honorem!
„ o virtutis incredibiles vires! quo ducitis recte viventes homines? Mulieres
„ ſanctiſſimam illam Virginem beatificarunt. Quot puriſſimum illum uterum ad-
„ mirantur? Quot optarent tales fuiſſe matres, & cetera omnia contemnere?
„ Quid vero prohibet? Ecce rectam & facilem viam nobis propoſuit, ut non fe-
„ minis ſolum, verum etiam viris ad hanc dignitatem pervenire liceat, immo
„ vero etiam ad majorem. Multo enim propinquiores Deo ſunt qui voluntatem
„ ejus faciunt, quam qui ſola carnis neceſſitudine Chriſto conjunguntur. Non
„ ergo ſimpliciter ſanctam illam propinquitatem deſidera, verum etiam viam ca-
„ peſſe, magnoque ſtudio confice, quæ ad hoc deſiderium implendum te perducat. Non eſt, cur Dei Virgines contriſtentur, quod etiam ipſæ virginitate ſerva- *S. Aug. l. de*
ta matres carnis eſſe non poſſunt. Illum enim ſolum virginitas decenter parere *Sancta Vir-*
poſſet, qui in ſua virginitate parem habere non poſſet. *Verumtamen ille unius ginitate c.*
Sanctæ Virginis partus, omnium ſanctarum virginum eſt decus. Et ipſæ cum 5. & 6.
Maria matres Chriſti ſunt, ſi Patris ejus faciunt voluntatem. Hinc enim & Maria laudabilius atque beatius Chriſti mater eſt, ſecundum ſupra memoratam ejus ſententiam: Quicumque facit voluntatem Patris mei qui in cælis

lis eſt, ipſe mihi frater, & ſoror, & mater eſt. „ Has ſibi omnes pro-
Legatur & En. in Pſ. 127. n. 41. „ pinquitates in populo quem redemit, ſpiritaliter exhibet: fratres & ſorores „ habet ſanctos viros, & ſanctas feminas, quoniam ſunt illi in cæleſti hæreditate cohæredes. Mater ejus eſt tota Eccleſia, quia membra ejus, id eſt, fideles „ ejus, per Dei gratiam ipſa utique parit. Item mater ejus eſt omnis anima „ pia, faciens voluntatem Patris ejus fœcundiſſima charitate in iis quos parturit, donec in eis ipſe formetur. Maria ergo faciens voluntatem Dei, corporaliter Chriſti tantummodo mater eſt, ſpiritaliter autem & ſoror & mater. „ Ac per hoc illa una femina, non ſolum ſpiritu, verum etiam corpore, & mater eſt & virgo. Et mater quidem ſpiritu, non capitis noſtri, quod eſt ipſe Salvator, ex quo magis illa ſpiritaliter nata eſt, quia omnes qui in eum crediderint, in quibus & ipſa eſt, recte filii ſponſi appellantur: ſed plane mater membrorum ejus, quod nos ſumus; quia cooperata eſt charitate ut fideles in Eccleſia „ naſcerentur, quæ illius capitis membra ſunt: corpore vero ipſius capitis mater.

CAPUT XIII.

SENSUS LITTERALIS.

IN *illo die, exiens Jeſu de domo ſedebat ſecus Mare. Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ, ita ut in naviculam aſcendens, ſederet: & omnis turba ſtabat in littore.* Eodem illo die, vel tempore, quo Mater Chriſti & fratres advenerant, exiit Jeſus de domo, quæ auditorum ingentem multitudinem præ anguſtia capere non poterat: & in littore Maris Galilææ docentium more ſedebat. Confluentibus autem ad illum turbis, & prementibus, in naviculam aſcendit, vice ſuggeſti, ut audiri poſſet a plebe ſtante in littore. *Et locutus eſt eis multa in parabolis.* Locutus eſt eis, non ſimplici & perſpicuo ſermone, ſed figurato & obſcuro, ſub familiarium ſimilitudinum & comparationum involucris; quem morem Syris, & maxime Paleſtinis ſolemnem & uſitatum fuiſſe, S. Hieronymus teſtatur. Parabolis etiam uſus eſt Magiſter cæleſtis, tum ob rationem infra, verſ. 13. traditam; tum ut auditorum attentionem vehementius excitaret; cum ut Sermones ipſius tenacius populi mentibus inhærerent; tum denique ut per ſenſibiles ſimilitudines ſermo res ipſas ſignificatas velut oculis ſubjiceret: Quod ſermonis genus Prophetis etiam tritum eſt. Parabolis & ænigmatibus utitur divina Scriptura *Ad exercitationem quærentis, & delectationem audientis ... Sic loquitur, ut altitudine ſuperbos irrideat, profunditate attentos terreat, veritate magnos paſcat, affabilitate parvulos nutriat.*

S. Jo. Chryſ. Hom. 46. in S. Matth.

S. Aug. l. 12. contra Fauſtum c. 7. Et lib. 5. de Geneſi ad litteram c. 3.

2. *Ecce exiit qui ſeminat, ſeminare.* Satori Deum comparare, frequens eſt Hebræis. Philo Judæus Lib. De Legum allegoria: *Semen*, inquit, *quod Opifex ſevit in fœcundo ſolo, Anima ratione utente.* Sator exiit ut ſementem jaceret. *Et dum ſeminat, quædam ceciderunt ſecus viam, & venerunt volucres cæli & comederunt ea.* Dum ſemen longe lateque ſpargit, pars ſeminum cecidit juxta viam publicam & tritam, incultam, duram, & ſemini ſuſcipiendo ineptam. Terra enim niſi gremio mollito & ſubacto ſemen ſuſcipere non poteſt. Ideo volucres cæli ſemen terræ gremio minime conditum, ſed in ejus ſuperficie ſparſum diripiunt, & comedunt. *Alia autem ceciderunt in petroſa, ubi non habebant terram multam: & continuo exorta ſunt, quia non habebant altitudinem terræ. Sole autem orto æſtuaverunt; & quia non habebant radicem, aruerunt.* Pars altera ſeminum cecidit in ſaxoſas agri partes; & cum terræ defectu deorſum penetrare non poſſent, vim ſurſum erexere, & quia non longe

ge aberant a terræ ſuperficie, ſtatim ſe oſtentarunt: & ſole fervente ſunt torrefacta, quia defecta erant radice, ac propterea etiam humore, qui ex terra per radicem hauritur. Humoris autem penuria, accedente calore externo, efficit ut areſcant. ***Alia autem ceciderunt in ſpinas: & creverunt ſpinæ, & ſuffocaverunt ea.*** Pars cecidit in terram ſpinarum & carduorum feracem: & celerius, altius, denſiuſque ſuccreſcentes ſpinæ, bona ſemina jam in culmos erecta ſuppreſſerunt & præfocaverunt. ***Alia autem ceciderunt in terram bonam:*** cultam, aratam, ſartam: ***& dabant fructum, aliud centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud trigeſimum,*** pro terræ fertilitate.

3. ***Qui habet aures audiendi, audiat.*** Auditorum animos hac loquendi formula excitat. Qui a Deo accepit donum intelligendi ea quæ audit, & obediendi verbo veritatis, attendat ad propoſitam parabolam, ſenſum ejus quærat, ex ea proficiat, ac ſpiritalem utilitatem carpat. *S. Aug. l. de Dono Perſeverantiæ c. 14.*

4. ***Et accedentes Diſcipuli, dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis? Qui reſpondens ait illis: Quia vobis datum eſt noſſe myſteria Regni cælorum; illis autem non eſt datum.*** Cur turbis obſcure loqueris, ita ut non intelligant, cum nos perſpicue docere conſueveris? Reſpondit Chriſtus: Ideo obſcurius ipſis loquor, quia vobis ſimplicibus, humilibus, docilibus, audiendi ſimul & intelligendi, atque obſequendi deſiderio flagrantibus, ſingulari gratia datum eſt a Patre luminum, noſſe perſpicue, non ſolum Evangelica præcepta, quæ verbis apertiſſimis tradidi, quia illorum cognitio neceſſaria omnibus eſt ad ſalutem; ſed etiam Myſteria ſeu arcana Regni cęlorum, diſpenſationem Dei admirabilem circa prędicationis Evangelicæ progreſſum tum apud Judæos, cum apud Gentes. Illis autem, quorum pars maxima non credit, niſi ſigna & prodigia viderit; vel ſciendi magis curioſitate, quam obediendi ſtudio ad audiendum ſermones meos ducitur; aut contemnit etiam, irridet, calumniatur, datum non eſt a Patre æterno ut hæc myſteria noſcant & intelligant, quia ſuperbia ſua, aliiſque peccatis, ſe indignos hac gratia præbuerunt, maxime Phariſæi, qui ſibi ſapientes & prudentes videntur. ***Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: & qui non habet, & quod habet auferetur ab eo.*** Proverbialis locutio eſt. Qui Dei donis ac beneficiis ornatus eſt, illiſque recte utitur (quamvis & rectus uſus gratiæ a gratia ſit) Dei donis magis ac magis cumulabitur, ita ut illis affluat, continuiſque gratiarum incrementis ad perfectionem promoveatur. E contrario vero, qui non habet, id eſt, qui non recte utitur donis ac beneficiis a Deo ſibi collatis, & quod habet, ſeu *videtur habere*, ab eo auferetur *Luc. 8. 18.* ob negligentiam, aut contemptum. Argumentum eſt a majori. Ingratis, aut qui non utuntur datis, ſi juſte auferri poteſt quod datum eſt; aut ex lege communi, aut ex pacto, auferri ſolet; tantum abeſt ut plura accipiant: æquum igitur non eſt ut iſtis, quamdiu data Evangelicæ inſtitutionis præcepta faſtidioſe reſpuunt, *S. Aug. l. 2. de Doctrina Chriſtiana.* arcana Regni cælorum explicem. ***Habenti dabitur, & abundabit;*** id eſt, ***Deus cum benignitate utentibus eo quod acceperunt, adimplebit atque cumulabit quod dedit.*** Dabitur autem ei adauctio fidei, vel intellectus, ſeu aliarum Dei gratiarum ac cęleſtium donorum, vel ſalus ipſa. Non habenti autem, quam debet habere, divinorum donorum æſtimationem, non cooperanti gratiæ Dei; quæ jam accepit, auferentur in pœnam contemptus, & ingrati animi.

5. ***Ideo in parabolis loquor eis: quia videntes non vident & audientes non audiunt, neque intelligunt.*** Illis obſcurius loquor in pœnam incredulitatis, quia divina quæ facio opera, videntes oculis corporis, non vident oculis cordis: & ſermones apertiſſimos, quibus Evangelica præcepta omnibus & ſingulis ad ſalutem neceſſaria trado & explico, audientes, *corporis ſenſu*, non audiunt *cordis aſſenſu*: Nec intelligentia aſſequuntur, quia juſto judicio fit, ut qui noluerunt intelligere, cum poſſent, intelligere non poſſint, cum volunt. Idem ſignificant hæc verba apud SS. Marcum & Lucam: *Ut videntes non videant,* *S. Aug. l. de Dono Perſeverantiæ c. 14.*

Digitized by Google

Marci 4. 11. Lucæ 8. 10. *deant, & audientes non intelligant*. Ideo obſcurius ad illos loquor, ne poſteriora intelligant, qui priora clare propoſita in animum admittere noluerunt. His itaque verbis exprimitur pœna ſpiritualis cæcitatis, quâ ob ſuperbiam, & contemptum inſtitutionis Evangelicæ plectuntur. Quod ſequentia confirmant: *Et adimpletur in eis prophetia Iſaiæ dicentis: Auditu audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis. Increſſatum eſt enim cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos clauſerunt, ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, &*

Iſai. 6. 9. 10. *ſanem eos*. Varia lectio eſt hujus loci Iſaiæ in Hebræo Textu, & apud 70. interpretes. Secundum Hebraicum textum vertit S. Hieron. *Vade, & dices populo huic: Auditu audite, & nolite intelligere: & videte viſu, & nolite cognoſcere: Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava, & oculos ejus claude: ne forte videat oculis ſuis, & auribus audiat, & corde intelligat, & convertatur, & ſanetur*. Sive ut eſt in Vulgata noſtra: *Ut ſanem eum*. Septuaginta vero Interpretes per verba futuri temporis verterunt: *Auditu audietis, & non intelligetis*, &c. Verſionem 70. Seniorum ſecuti ſunt S. Matt. hic, & S. Paulus Actuum 28. referente S. Luca. Imperativus ſæpe pro futuro apud Hebræos uſurpatur: unde Matt. 23. 32. Chriſtus Judæis ait: *Et vos implete menſuram patrum veſtrorum*, non quod id revera jubeat aut velit, ſed futurum prænoſcat & prædicat; quaſi diceret: Et vos menſuram patrum veſtrorum implebitis. Ceterorum idem utrobique ſenſus eſt. Septuaginta Senio-

S. Aug. Q. 14. in S. Matt. & Theodoretus in c. 6. Iſaiæ. res, S. Matthæus vel antiquus ejus Interpretes, & S. Lucas, ſignificant pœnas excæcationis & obdurationis populi Judaici a Propheta prædictas, ex ipſorum Judæorum culpa & contumacia ortum ducere. Textus autem Hebraicus Iſaiæ ſignificat cæcitatem cordis & duritiam ab irato & deſerente Deo, gratiamque ſubtrahente ſuam, illis infligi. Quem ſenſum & S. Joan. cap. 12. Evangelii v. 40. expreſſit: „ Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Iſaias: Excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum: ut non videant oculis, & non intelligant corde, & convertantur, & ſanem eos. " Et S. Paulus Epiſt. ad Romanos cap. 11. „ Numquid Deus repulit populum ſuum? „ Abſit... Non repulit Deus plebem ſuam, quam præſcivit... Electio conſecu-

* Id eſt, Electi ex illo populo conſecuti ſunt juſtitiam. „ ta eſt: * ceteri vero excæcati ſunt, ſicut ſcriptum eſt: Dedit illis Deus ſpiritum compunctionis *: oculos ut non videant, & aures ut non audiant, „ uſque in hodiernum diem. Et David dicit: Fiat menſa eorum in laqueum, „ & in captionem; & in ſcandalum, & in retributionem illis. Obſcurentur „ oculi eorum ne videant, & dorſum eorum ſemper incurva. Dico ergo; Num-

* Id eſt, Stuporis & pertinaciæ. „ quid ſic offenderunt ut caderent? Abſit. Sed illorum delicto ſalus eſt Gentibus, ut illos æmulentur. Quod ſi delictum illorum divitiæ ſunt Mundi, „ & diminutio eorum divitiæ Gentium, quanto magis plenitudo eorum?.. Nolo enim vos ignorare, fratres, myſterium hoc, quia cæcitas ex parte contigit in Iſrael, donec plenitudo Gentium intraret, & ſic omnis Iſrael ſalvus

S. Hier in c. 6. Iſaiæ. „ fieret. " Ergo, inquit S. Hieron. non eſt crudelitas Dei, ſed miſericordia, „ unam perire gentem, ut omnes ſalve fiant; Judæorum partem non videre,

Joan. 9. „ ut omnis mundus lumen accipiat. Unde & ipſe Dominus in Evangelio ſacramentum cæci a nativitate, qui receperat oculos, vertit ad tropologiam, „ & dicit: *In judicium ego veni in hunc mundum, ut videntes non videant, „ & non videntes videant*. Et in alio loco Simeon loquitur: *Ecce hic poſitus eſt in „ ruinam & in reſurrectionem multorum*. Illis itaque non videntibus, nos vidēmus; illis cadentibus, nos reſurgimus. Quod intelligens Propheta, quodam modo aliis verbis dicit: O Domine, præcipis mihi loqui populo Judæorum: ut audiant, & non intelligant Salvatorem; & videant eum, & „ non cognoſcant. Si vis impleri juſſionem tuam, & totum ſalvari mundum,

quod

Digitized by Google

„ quod & ego fieri deſidero; excæca cor populi hujus, & aures aggrava, &
„ oculos claude, ne intelligant, ne audiant, ne videant. Si enim illi viderint, &
„ converſi fuerint, & intellexerinr, & ſanati fuerint, totus mundus non recipiet ſa-
„ nitatem. Ex quo animadvertimus, quamvis grave ſir peccatum, ſi quis conver-
„ tatur, eum poſſe ſanari. Simulque & hoc intelligendum, quod pro magnitudine
„ ſceleris, etiam pœnitentia indigni judicati ſint, ipſo Domino dicente ad Jeruſalem:
Quoties volui congregare filios tuos, ſicut gallina pullos ſuos ſub alas; & noluiſti? Matt. 23. 15.

Incraſſatum eſt enim cor populi hujus, & auribus graviter audierunt. Me-
taphorica locutio eſt, ſignificans animos & affectus Judæorum terrenis volupta-
tibus & ſecundis rebus obſtupefactos, ſicut cor nimia pinguedine præfocatur,
ad res divinas cœcos, hebetes, & ſtupidos eſſe. Pinguis venter ſenſum te-
nuem non parit. *Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitravit; incraſſatus, impin-* Deut. 33. 15.
guatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem ſuum, & receſſit a Deo ſalutari ſuo.

Et oculos ſuos clauſerunt, ne quando videant oculis, &c. Id eſt, *ipſi cauſa*
fuerunt ut Deur eis oculos clauderet. Alius enim Evangeliſta dicit, *Excæcavit* Joan. 12. 40.
oculor eorum. Sed utrum ut numquam videant, an vero vel ſic aliquando vi- S. Aug. Q.
deant, *cæcitate ſua ſibi diſplicentes, & ſe dolentes, & ex hoc humiliati atque* 14. in S.
commoti ad confitenda peccata ſua, & pie quærendum Dominum? Sic enim S. Matt.
Marcus dicit: *Ne quando convertantur, & dimittantur eis peccata.* Ubi in- Marci 4. 12
telliguntur *peccatis ſuis meruiſſe, ut non intelligerent*, & tamen hoc ipſum mi-
ſericorditer eis factum, ut peccata ſua cognoſcerent, & converſi veniam me-
rerentur. Quod autem Joannes ait: *Propterea non poterant credere, quia ite-* Joan. 12.
rum dixit Iſaiar: Excæcavit oculos eorum: ut non videant oculis, & non in- 402.
telligant corde, & convertantur, & ſanem eos: adverſari videtur huic ſenten-
tiæ, & omnino cogere, ut quod hic dictum eſt, *Ne quando oculis videant*, non
accipiatur, Ne vel ſic aliquando oculis videant, ſed prorſus, Ut non videant.
Quandoquidem aperte ita dicit, *Ut oculis non videant.* Et quod ait, *Non pote-*
rant credere, ſatis oſtendit, *Non ideo factam illam excæcationem, ut ea commoti,*
& dolentes ſe non intelligere, converterentur per pœnitentiam; non enim poſſent
hoc facere, niſi prius crederent, ut credendo converterentur, converſione ſanaren-
tur, ſanitate intelligerent, ſed ideo potius excæcatos, ut non crederent. Dicit
enim apertiſſime, *Propterea non poterant credere.* Nec tamen propterea Ju-
dæi excuſandi ſunt, quia Deus excęcavit oculos eorum: immo quia Deus ju-
ſtus eſt, „ Cogimur fateri aliis quibuſdam peccatis ita eos excæcari meruiſſe:
„ qua tamen excæcatione non potuerunt credere: Fruſtra itaque conantur intel-
„ ligere, ideo fuiſſe cæcatos ut converterentur, cum ideo converti non pote-
„ rant, quia non credebant, & ideo credere non poterant, quia excæcati erant.
„ An ſorte non abſurde dicamus, quoſdam Judæorum fuiſſe ſanabiles; ſed tan-
„ to tamen tumore ſuperbiæ periclitatos ut eis expedierit primo non credere, &
„ ad hoc fuiſſe cæcatos, ut non intelligerent Dominum loquentem per parabolas,
„ quibus non intellectis, non in eum crederent, non credentes autem cum ceteris
„ deſperatis eum crucifigerent; atque ita poſt ejus Reſurrectionem converteren-
„ tur, quando jam de reatu mortis Domini amplius humiliati vehementius dili-
„ gerent, a quo ſibi tantum ſcelus dimiſſum eſſe gauderent? Quoniam tanta erat
„ eorum ſuperbia, ut tali humiliatione eſſet dejicienda. *Quod incongrue dictum* Act. 2. 37.
„ *eſſe quilibet arbitretur, ſi non ita contigiſſe in Actibus Apoſtolorum manifeſtiſſi-*
„ *me legerit. Non ergo abhorret quod ait Joannes*, Propterea non poterant credere,
„ quia excæcavit oculos eorum, ut non videant, *ab ea ſententia qua intelligimus, ideo*
„ *excæcatos, ut converterentur, hoc eſt*, „ Ideo eis per obſcuritates parabolarum
„ occultatas ſententias Domini, ut poſt ejus Reſurrectionem ſalubriore pęnitentia
„ reſipiſcerenr: quia per obſcuritatem ſermonis excæcati, dicta Domini non intel-
„ lexerunt, & ea non intelligendo non in eum crediderunt, non credendo crucifi-

„ xerunt eum; atque ita poſt ejus Reſurrectionem miraculis, quæ in ejus
„ nomine fiebant, exterriti, majore criminis reatu compuncti ſunt & proſtra-
„ ti ad pœnitentiam; deinde accepta indulgentia, ad obedientiam flagrantiſſi-
„ ma dilectione converſi. Nam quibus non profuit illa cæcitas ad converſionem,
1. Cor. 14. 21. „ quæ per linguam parabolarum fiebat, ita de illis Propheta alio loco dicit. *Quod*
Iſaia 28. 11. „ *etiam Apoſtolus commemoravit, cum de obſcuritate linguarum ageret*: In aliis
„ linguis, & in aliis labiis loquar populo huic, & nec ſic me exaudient, di-
„ cit Dominus. *Non enim diceretur*, Nec ſic me exaudient; *niſi ad hoc fie-*
„ *ret, ut vel ſic exaudirent*: *Ideſt*, Ut eis ad humilem confeſſionem, & ſollici-
„ tam inquiſitionem, & obedientem converſionem, & ferventem dilectionem
„ valeret! Eſt vero etiam iſta ratio medicinæ corporalis. Nam & pleraque
„ medicamenta prius affligunt ut ſanent; & ipſa collyria quæ ad oculos perti-
„ nent, ſi ea opus eſt intrinſecus infundi, niſi ſenſum videndi prius claudant
„ & perturbent, prodeſſe non poſſunt. Denique illos excæcavit Deus qui crede-
Sap. 2. 26. re primum noluerant, & nihilominus excæcavit illos malitia illorum. Ita apud Moyſen legimus: *Induravit Pharao cor ſuum*: & *Induravit Deus cor Pharaonis*.

6. *Veſtri autem beati oculi quia vident, & aures veſtræ quia audiunt*. O vos beatos, qui & oculis mentis, & oculis corporis Filium Dei hominem factum, Meſſiam tamdiu deſideratum & exſpectatum, generis humani Liberatorem & Salvatorem a Deo promiſſum, præſentem videtis, & loquentem
Joan. 20. 29. auditis. Huic Domini ſententiæ non repugnat illa: *Beati qui non viderunt, & crediderunt*. Non enim Apoſtolis meliores atque feliciores prædicantur, qui non viderunt & crediderunt, ſed illis qui fidem oculis metientes, non credunt niſi quod oculis corporis vident, cum tamen fides ſit rerum quæ non videntur,
Joan. 8. 56. & argumentum non apparentium. Beati prophetæ, & juſti, qui mentis ac fidei oculis venturum Meſſiam, id eſt, me ipſum viderunt; ut Abraham qui *Exultavit ut videret diem meum*; *vidit, & gaviſus eſt*: Sed vos beatiores; qui prope videtis, & ſenſibus uſurpatis, quod illi longe; perſpicue, quod illi obſcure; oculis etiam corporis, quod illi ſpiritu dumtaxat viderunt.

7. *Amen quippe dico vobis, quia multi Prophetæ & juſti cupierunt videre quæ videtis, & non viderunt: audire quæ auditis, & non audierunt*. Felicitatem Apoſtolorum commendat, quam non ex meritis, ſed ex ſingulari Dei gratia ſibi contigiſſe, par erat ut æſtimarent, majoreſque propterea gratias Deo agerent, quod Dei Filium hominem factum oculis contuerentur, & divinæ diſpenſationis arcana explicantem, ac ſalutis præcepta tradentem audirent; quod nec Prophetis, nec antiquis juſtis, nec Regibus a Deo conceſſum fuerat. Lucæ 10. *Beati oculi, qui vident quæ vos videtis. Dico enim vobis, quod multi Prophetæ, & Reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt*, &c. Multi Prophetæ: multos hic pro omnibus poſuit. Multi Prophetæ, qui conſcii fuerunt arcanorum cœleſtium, quibus Deus futuram Filii ſui incarnationem & myſteria revelavit, utque ceteris prædicarent, ac litteris ad memoriam ſempiternam conſignarent, præcepit: juſti quibus Deus ita favit, ut illis ſe familiariter patefaceret; Reges etiam ſancti & divinarum promiſſionum de Meſſia ex illorum ſtirpe naſcituro, honore inſignes, votis ardentiſſimis exoptarunt videre præſentia quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ vos auditis, & non audierunt. *Juxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſſio-*
Heb. 11. 13. *nibus, ſed a longe eas aſpicientes & ſalutantes*, (inquit S. Paulus.) Et S. Pe-
1. Petri 1. trus: *De qua ſalute*, inquit, *exquiſierunt, atque ſcrutati ſunt Prophetæ, qui de*
10. 11. 12. *futura in vobis gratia prophetaverunt: ſcrutantes in quod vel quale tempus ſignificaret in eis Spiritus Chriſti: prænuntians eas quæ in Chriſto ſunt paſſiones & poſteriores glorias: quibus revelatum eſt, quia non ſibimetipſis, vobis autem miniſtrabant ea, quæ nunc nuntiata ſunt vobis per eos, qui evangelizaverunt vobis, Sp. S. miſſo de cælo*.

8. *Vos*

8. *Vos ergo audite parabolam ſeminantis*. Intelligite parabolæ mox a me propoſitæ ſignificationem. *Omnis qui audit verbum Regni, & non intelligit, venit Malus, & rapit quod ſeminatum eſt in corde ejus: Hic eſt qui ſecus viam ſeminatus eſt*. Cum aliquis audit verbum de Regno cælorum, verbum Evangelicæ prædicationis, illudque intelligere non curat, non meditatur, non recondit alte in animo, non retinet, non fovet ut fructum virtutum ac bonorum operum ferat: venit diabolus auctor omnis malitiæ, deſperate & immutabiliter malus; & procurata divini verbi oblivione, vel diſtracto & diſſipato in ſæculares curas animo, rapit ſemen illud cæleſte, quod in cor ejus per aures immiſſum eſt. Hic eſt qui per illam terræ portionem ſignificatur, quæ juxta viam ſita ſemen in ſe delapſum excepit. *Hic eſt qui ſecus viam ſeminatus eſt*. Seminari dicitur & ſemen, & ager: unde & ſata dicuntur agri qui ſeruntur: *Sata læta, boumque labores*. Igitur, *ſeminatus*, hic idem eſt ac ſemine conſperſus.

9. *Qui autem ſuper petroſa ſeminatus eſt, hic eſt qui verbum audit, & continuo cum gaudio accipit illud: non habet autem in ſe radicem, ſed eſt temporalis; facta autem tribulatione & perſecutione propter verbum, continuo ſcandalizatur*. Qui deſignatur per terram petroſam, hic eſt, qui ſtatim atque Dei verbum audit, libenter & cum gaudio illud recipit, conſiderat, probat, illius luce, pulchritudine, utilitate, ſuavitate delectatur: ſed radices in corde ejus verbum illud cæleſte non agit, ob inconſtantiam ejus animique levitatem. Firmum ſcilicet ac ſtabile propoſitum non habet quærendi Regnum Dei, ſpretis omnibus aliis, bona opera faciendi, & in illis perſeverandi, & omnia tolerandi propter juſtitiam: *Sed eſt temporalis*: Ad tempus credit, ut exponit S. Lucas, quouſque opportunum illi videtur, quamdiu nihil detrimenti accipit quoad res temporales. *Facta autem tribulatione*, orta perſecutione & imminente vexatione, ſive publica per Tyrannos & Magiſtratus, ſive privata per homines quoſcumque; *Propter verbum*, propter fidei vel juſtitiæ profeſſionem; *continuo ſcandalizatur*, ſolo timore damnorum temporalium offenditur; & a fide, vel juſtitię ac pietatis tramite deficit. Lucæ 8. 15. *Et hi radices non habent: qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt*.

10. *Qui autem ſeminatus eſt in ſpinis, hic eſt qui verbum audit, & ſollicitudo ſæculi iſtius, & fallacia divitiarum ſuffocat verbum, & ſine fructu efficitur*. Qui terra ſpinarum ferace deſignatur, hic eſt, qui Dei verbum audit, animo concipit, retinet, piis deſideriis Deum quærit; hic eſt in quo ſemen illud cæleſte ſatis altas egit radices, ut bonorum operum fructus inde ſperari poſſet: Verum *ſollicitudo ſæculi iſtius*, rerum quarumlibet ad ſæculum pertinentium immodicę & anxiæ curæ; ſtudium rerum quę in hoc mundo ſplendidiſſimæ videntur, in quo genere excellit honorum & gloriæ cupido, quę mortalibus noviſſime exuitur; familiæ decus & incrementum; voluptates, & fallaces ſeductriceſque divitiæ, ſive ſtudium & cupiditas illas acquirendi & conſervandi: (Quę triplex cupiditas a S. Joanne ſignificatur his verbis, *concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ*:) ſpinarum inſtar ſimul cum ſatis exortarum, divini verbi ſemen opprimunt & præfocant; conatus, curas, & affectus omnes vitæ melioris extinguunt; fructum ſalutis emergere, & ad maturitatem perduci non ſinunt. Marci 4. 18. *Hi ſunt qui verbum audiunt, & ærumnæ ſæculi, & deceptio divitiarum, & circa reliqua concupiſcentiæ introeuntes ſuffocant verbum, & ſine fructu efficitur*. Lucæ 8. 14. *Quod autem in ſpinas cecidit: hi ſunt qui audierunt, & a ſollicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ, euntes ſuffocantur, & non referunt fructum*.

11. *Qui vero in terram bonam ſeminatus eſt, hic eſt qui audit verbum, & intelligit, & fructum affert, & facit aliud quidem centeſimum, aliud autem*

Digitized by Google

Luca 8. 15. *ſexageſimum, aliud vero trigeſimum.* Tandem qui terrę bonæ, in quam ſemen immiſſum eſt, ſymbolo deſignatur, ille eſt qui Dei verbum audit, & intelligit, Luca 24. 45. meditatur, *in corde bono & optimo retinet*, & fructum affert, alius alio uberiorem, pro varietate donorum, quibus Chriſtus cor præparare, excolere, & Act. 16. 14. *incrementa frugum juſtitiæ* promovere dignatur. Deus enim *corda aperit* ut verbum ſalutis obedienter excipiant & intelligant, & *incrementum dat Deus.* 1. Cor. 3. 6. & 7. Apud S. Lucam habetur, *Et fructum afferunt in patientia*, id eſt, in bonorum operum fructibus edendis & proferendis perſeverant, præmium æternæ vitę a Deo expectantes. Sic patientiæ nomen uſurpatur. Rom. 8. 35. 2. Cor. 9. 10. *Si autem quod non videmus, ſperamus, per patientiam exſpectamus.* Et Jacobi 5. 7. *Patientes eſtote, fratres, uſque ad adventum Domini. Ecce agricola exſpectat prętioſum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum, & ſerotinum. Patientes igitur eſtote & vos, & confirmate corda veſtra.*

12. *Aliam parabolam propoſuit illis, dicens: Simile factum eſt Regnum cælorum homini, qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo. Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, & ſuperſeminavit zizania in medio tritici, & abiit. Cum autem creviſſet herba, & fructum feciſſet, tunc apparuerunt & zizania.* Parabolam aliam præcedenti non abſimilem Chriſtus turbis propoſuit, qua malos in Eccleſia ſemper bonis permixtos fore ſignificaret. Tale quid accidit in Eccleſia militante, ac ſi homo bonum ſemen ſeviſſet in agro ſuo: inimicus autem ejus clam, noctu, opportuno ſibi tempore; dum nemo vigilaret , venit & lolium ſuperſeminavit. Quod frumento quidem foliis, culmiſque ſimile eſt, ſed tamen ex corruptis frumenti ſeminibus naſcitur ante meſſem. Zizania, hæreticorum, & improborum Chriſtianorum typus; bonum ſemen, proborum Chriſtianorum; ager, mundus; boni ſeminis ſator, Chriſtus; S. Aug. Q. 11. in Matt. zizaniorum ſator, diabolus. Cum autem herba creviſſet, & ſpicas, granaque protuliſſet, ex quibus dignoſci bonus aut malus frutex poteſt, tunc apparuerunt & zizania, quæ in primo gramine vix diſcerni poterant.

13. *Accedentes autem ſervi patris-familias, dixerunt ei: Domine, nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo? Unde ergo habet zizania? Et ait illis, Inimicus homo hoc fecit.* Chriſtus in hujus parabolæ expoſitione non explicat quid ſignificent ſervi qui ad patrem-familias acceſſerunt, ipſum de zizaniorum ortu mondituri: forte quia id non adhibetur ad ſignificandum, tamquam pars parabolæ, ſed ad narrationis contextum, ut emblema quoddam: ſicut enim non omne quod in tabulis pictis delineatur, ita non quicquid in parabolis adhibetur, ſignificationem habet. *Nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo?* Certe tu probum ſemen, non degener, in agro tuo ſeminaveras. Unde ergo infelix lolium?

14. Servi autem dixerunt ei: Vis, imus, & colligimus ea? & ait: Non:
„ ne forte colligentes zizania, eradicetis ſimul cum eis & triticum. Sinite
„ utraque creſcere uſque ad meſſem: & in tempore meſſis, dicam meſſoribus:
„ Colligite primum zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum;
„ triticum autem congregate in horreum meum. Vis eamus, & evellamus

S. Hieron. in c. 13 S. Mat. S. Aug. l. 3. contra Parmenianum c. 3. zizania? Reſpondet Pater-familias: Non: mali enim tolerandi ſunt, non e medio tollendi, quamdiu periculum eſt ne tritico ſimul, id eſt probis detrimentum inferatur: quamdiu zizania tritico ita ſimilia ſunt, ut certo cognoſci non poſſint: quamdiu ſchiſmatis periculum eſt, & timendum ne triticum ſimul cum zizaniis revellatur, ne mali ab Eccleſia expulſi plures alioquin bonos, ſed infirmos ſecum in perniciem trahant. „ Cum igitur quiſque fratrum, id eſt, Chriſtia-
„ norum, intus in Eccleſiæ ſocietate conſtitutorum, in aliquo tali peccato fue-
„ rit deprehenſus, ut anathemate dignus habeatur; fiat hoc ubi periculum ſchiſ-
2. Theſſ. 3. 15. „ matis nullum eſt: atque id cum ea dilectione, de qua Apoſtolus alibi præcipit. di-
„ cens: Ut inimicum non eum exiſtimetis, ſed corripite ut fratrem; Non enim ad era-
„ di-

„ dicandum, ſed ad corrigendum. Quod ſi ſe non agnoverit, neque pœnitendo „ correxerit, ipſe foras exiet, & per propriam voluntatem ab Eccleſiæ com- „ munione dirimetur. Nam & ipſe Dominus cum ſervis volentibus zizania „ colligere dixit, *Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem*: præmiſit cauſam di- „ cens; *Ne forte cum vultis colligere zizania, eradicetis ſimul & triticum*. „ Ubi ſatis oſtendit, cum metus iſte non ſubeſt, ſed omnino de frumentorum „ certa ſtabilitate ſecuritas manet, id eſt, quando ita cujuſque crimen notum „ eſt, & omnibus execrabile apparet, ut vel nullos prorſus vel non tales ha- „ beat defenſores, per quos poſſit ſchiſma contingere; non dormiat ſeveritas „ diſciplinæ, in qua tanto eſt efficacior emendatio pravitatis, quanto diligen- „ tior conſervatio charitatis. Tunc autem hoc ſine labe pacis & unitatis, & „ ſine læſione frumentorum fieri poteſt, cum congregationis Eccleſiæ multi- „ tudo ab eo crimine, quod anathematur, aliena eſt. Tunc enim adjuvat „ Præpoſitum potius corripientem, quam criminoſum reſiſtentem: tunc ſe ab „ ejus conjunctione ſalubriter continet, non rabie inimica, ſed coercitione „ fraterna. Tunc etiam ille & timore percutitur, & pudore ſanatur, cum „ ab univerſa Eccleſia ſe anathematum videns, ſociam turbam cum qua in „ delicto ſuo gaudeat, & bonis inſultet, non poteſt invenire.

Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem. Ad conſummationem uſque ſæculi, quæ meſſis typo ſignificatur, malos cum bonis vitam agere, etiam & florere ſinite: *& in tempore Meſſis*, tempore præſtituto, quo triticum a lolio & paleis ſegregandum eſt, ejecti a reprobis diſcernendi ſupremo judicio: *Dicam meſſoribus*, quo nomine Angeli figurate ſignificantur: *Colligite primum zizania*: Malos a bonis, electos a reprobis ſeparate: *& alligate in faſciculos ad comburendum*. Hæreticos & impios ſecundum juſtitiæ divinæ ordinem ita congregate, ut ſimiles ſimilibus colligati pœnas ignis æterni luant: ut non confuſe, ſed pro modo perverſitatis ſuæ uniuſcujuſque erroris pertinacia, & criminis malitia puniatur. *Triticum autem congregate in horreum meum*. Electos & ſanctos in cœlum inferte. *S. Auguſt. Quæſt. 12 in S. Matth.*

15. *Aliam Parabolam propoſuit eis dicens: Simile eſt Regnum cælorum grano ſinapis, quod accipiens homo ſeminavit in agro ſuo: quod minimum quidem eſt omnibus ſeminibus; cum autem creverit, majus eſt omnibus oleribus, & fit arbor, ita ut volucres cæli veniant & habitent in ramis ejus*. Doctrina & prædicatio Evangelii comparatur grano ſinapis, quod unum eſt ex minimis omnium ſeminibus: cum autem creverit, unum eſt ex maximis omnium oleribus, & ligneſcit ſtipes ejus, atque in modum arboris creſcit, & in locis calidis, ſupra humanam ſtaturam aſſurgit: adeo ut volucres cœli ſub umbra ramorum ejus requieſcant, eaque mirum in modum delectentur. Alteram ſimilitudinis partem intelligendam Chriſtus relinquit: ita Evangelium, quod ex omnibus doctrinis minimum habet ſplendoris, & pompæ, & quod ita videtur abjectum ut Judæis ſcandalum ſit, Gentibus autem ſtultitia, cum prædicatum fuerit, omnes alias doctrinas celebritate, firmitate, æternitate, ſectatorum multitudine doctrinas omnes ſæculares ſuperabit: ita ut Reges & Principes, ac univerſi quibus ad cæleſtia, volucrum inſtar tendere ac volare conſtitutum erit, ſub ejus umbra ſint victuri. „ Prædicatio Evangelii (*inquit S. Hieron.*) mi- *S. Hier. c. 12. in S. Matt.* „ nima eſt omnibus diſciplinis. Ad primam quippe doctrinam fidem non ha- „ bet veritatis, hominem Deum, Chriſtum mortuum, & ſcandalum crucis „ prædicans. Confer hujuſcemodi doctrinam dogmatibus Philoſophorum, & li- „ bris eorum, & ſplendori eloquentiæ, & compoſitioni ſermonum, & videbis „ quanto minor ſit ceteris ſeminibus ſementis Evangelii. Sed illa cum creve- „ rit nihil mordax, nihil vividum, nihil vitale demonſtrat; ſed totum flac- „ cidum marcidumque & mollitum ebullit in olera & in herbas, quæ cito areſcunt & corruunt. Hæc autem prædicatio, quæ parva videbatur in prin-

Digitized by Google

„ cipio, cum vel in anima credentis, vel in toto Mundo ſata fuerit; non
„ exurgit in olera, ſed creſcit in arborem: ita ut volucres cæli (quas vel
„ animas credentium, vel Fortitudines Dei ſervitio mancipatas oportet in-
„ telligi) veniant, & habitent in ramis ejus. Ramos puto Evangelicæ ar-
„ boris, quæ de grano ſinapis creverit, dogmatum eſſe diverſitates: in qui-
„ bus ſupradictarum volucrum unaquæque requieſcit.

16. *Aliam Parabolam locutus eſt eis: Simile eſt Regnum cælorum fermento,*
quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt
Matt 16.6. *totum* ... Hæc Parabola doctrinæ Evangelicæ vim & incrementum ſignificat.
1. Cor. 5. v. 6. & 7. Fermentum, ob diverſas ejus proprietates Scriptura ſacra interdum in ma-
lum, interdum in bonum uſurpat. Eſt enim corruptio quædam maſſæ nimis
calefactæ: & quia conceptum in ſe calorem fovet, vim etiam habet ea,
quibus immiſcetur augendi. Doctrina igitur Evangelii ſimilis eſt fermento,
quod mulier miſcuit in farinæ ſatis tribus. Mulieri potius id tribuitur quam
viro, quia pinſere muliebre magis quam virile opus eſt. Satum menſuræ ge-
S. Hier. hic nus eſt juxta morem Provinciæ Palæſtinæ, unum & dimidium modium ca-
piens. Sata tria hic exprimuntur, quod tantum unica vice pinſi mos eſſet.
Geneſ. 18 6. Quamquam & myſticos ſenſus in ſatis tribus Patres invenerint atque expo-
ſuerint. E quibus illum S Hieronymus non plane probat, qui ad fidem unius
in tribus perſonis Dei commendandam refertur. Quamvis enim pius ſit ſen-
ſus: *Numquam tamen parabolæ, & dubia ænigmatum intelligentia poteſt ad*
auctoritatem dogmatum proficere. Parabolæ igitur ſenſus eſt; Sicut modicum
fermentum ingenti farinæ maſſæ admixtum, ſuo ſapore pervadit univerſam,
vique ſua auget, attolit, ſapidam efficit: ita doctrina Evangelii, quamvis
modica & humilis videatur, in paucorum primum animis abſcondita, uni-
verſum orbem pervadet, afficiet, immutabit.

17. *Hæc omnia locutus eſt Jeſus in Parabolis ad turbas, & ſine Parabolis*
non loquebatur eis: ut impleretur quod dictum erat per Prophetam dicentem:
Aperiam in Parabolis os meum, eructabo abſcondita a conſtitutione Mundi,
S. Jo Chryſ. h. 48. in Ev S. Matth. Sine Parabolis non loquebatur turbis Chriſtus Dominus in iſta Concione,
quamvis alias ſine Parabolis multa turbis locutus fuerit. Vel, ſine Parabolis
S. Aug. Qu. 15. in S. Matth. non locutus dicitur „ Non quia nihil proprie locutus eſt, ſed quia nullum fere
„ ſermonem explicavit, ubi non aliquid per Parabolam ſignificavit, quamvis in
„ eo aliqua & proprie dixerit: ita ut ſæpe inveniatur totus ſermo ejus Pa-
„ rabolis explicatus, totus autem proprie dictus nullus inveniatur. Explicatos
„ autem ſermones dico, quando ex aliqua occaſione rerum incipit loqui quo-
S. Th. 3. p. Q. 42. A. 3. „ uſque terminet quicquid ad ipſam rem pertinet, & tranſeat ad aliud. „ Ideo
autem Chriſtus in ſermonibus ad turbas Parabolas frequenter adhibebat, quia
ad ſpiritualia Myſteria capienda non erant idonei vel digni: & tamen melius
erat eis, vel ſic ſub tegumento Parabolarum, doctrinam ſpiritualium audire,
quam ea omnino privari. Harum tamen Parabolarum apertam & nudam ve-
ritatem Dominus Diſcipulis exponebat, per quos explicaretur aliis qui digni
& idonei eſſent, ſecundum illud Apoſtoli 2. ad Timotheum 2. *Quæ audiſti*
a me per multos teſtes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt &
alios docere. Confer cum S. Marci cap. 4. 33. 34. *Et talibus multis Parabo-*
lis loquebatur eis verbum, prout poterant audire: ſine Parabola autem non lo-
quebatur eis. Seorſum autem Diſcipulis ſuis diſſerebat omnia: Præterea, fre-
quentibus Parabolis uſus eſt, *Ut impleretur quod dictum eſt per Prophetam di-*
centem: Aperiam in Parabolis os meum, &c. Hoc teſtimonium ex Pſalmo
S. Hier. in c. 13. S. Matth. 77. ſumptum eſt, qui *Aſaph* Prophetæ titulo inſcribitur, & in quo deſcribi-
tur egreſſus Iſraelis ex Ægypto, & omnia ſigna narrantur, quæ in Exodi
continentur Hiſtoria. Quæ quidem omnia parabolice ſcripta ſentienda ſunt, nec
mani-

Digitized by Google

manifeſtam tantum ſonare litteram, ſed abſcondita Sacramenta; fuiſſeque figuras & typos rerum ad Chriſtum ejuſque Eccleſiam pertinentium, ut Apoſtolus confirmat his verbis: *Hæc autem omnia in figura contingebant illis*. 1.Cor.10.11

Eructabo abſcondita a conſtitutione Mundi. Effabor, oratione large erumpente, proferam Myſteria ab initio, ab ipſa creatione Mundi abſcondita, ſed ab æterno in Dei conſilio prædefinita. Chriſti porro Myſteria, Evangelii doctrinam, Deique circa illam diſpenſationem, Myſterii abſconditi nomine in Evangelicis & Apoſtolicis Litteris ſignificari ſolemne eſt. Rom. 16. 26. „ Ei „ autem, qui potens eſt vos confirmare juxta Evangelium meum, & prædi„ cationem Jeſu Chriſti, ſecundum revelationem Myſterii temporibus æternis „ taciti (quod nunc patefactum eſt per Scripturas Prophetarum, ſecundum „ præceptum æterni Dei, ad obeditionem fidei) in cunctis Gentibus cogniti. „ *Coloſſ.* 1. 26. Adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea pro „ corpore ejus, quod eſt Eccleſia. cujus factus ſum ego Miniſter ſecundum „ diſpenſationem Dei, quæ data eſt mihi in vos, ut impleam verbum Dei: „ Myſterium quod abſconditum fuit a ſæculis & generationibus, nunc autem „ manifeſtatum eſt ſanctis ejus, quibus voluit Deus notas facere divitias glo„ riæ Sacramenti hujus in Gentibus, quod eſt Chriſtus, in vobis ſpes glo„ riæ, quem nos annuntiamus. *Denique* 1. *Cor*. 2. 7. Loquimur Dei ſapientiam „ in Myſterio, quæ abſcondita eſt, quam prædeſtinavit Deus ante ſæcula in „ gloriam noſtram, quam nemo principum hujus ſæculi cognovit.

18. *Tunc dimiſſis turbis, venit in domum, & acceſſerunt ad eum Diſcipuli ejus, dicentes: Ediſſere nobis Parabolam Zizaniarum agri*. Dimittit turbas Jeſus, & in domum ſeu hoſpitium ſuum revertitur, ut accedant ad eum Diſcipuli, & ſecreto interrogent, quæ populus nec audire merebatur, nec poterat. Ediſſere, declara, explica nobis, precamur, quam propoſuiſti de Zizania agri Parabolam. „ Qui reſpondens ait illis: Qui ſeminat bonum ſemen, eſt Filius „ hominis: Ager autem eſt Mundus. Bonum vero ſemen, hi ſunt filii Regni. „ Zizania autem, filii ſunt nequam. Inimicus autem qui ſeminavit ea, eſt dia„ bolus: Meſſis vero, conſummatio ſæculi: Meſſores autem, Angeli ſunt. " Boni ſeminis ſator, Chriſtus eſt. Filius hominis, inquit, Ego ipſe, Deus & homo. *Ager Mundus* eſt, ſive Mundi ſimilitudo: ne putetis in ſola Judæa, ut hactenus, verbi cæleſtis ſemen ſpargendum, non apud Gentes toto orbe diffuſas. *Bonum ſemen*, ſive qui bono ſemine conſiti, & ex bono ſemine nati, ſunt *filii Regni*, juſti, ad Regnum cœlorum prædeſtinati, cives & domeſtici Regni, id eſt, Eccleſiæ ſecundum felicem illum ſtatum, in quo *non habet maculam neque rugam*, & de præſentis temporis Eccleſia, non numero tantum ſunt, ſed merito. Zizania autem figura ſunt improborum Chriſtianorum, filiorum diaboli, cujus malitiam imitantur, quia vel doctrinæ perverſitate, vel pravitate vitæ, ſe & alios perdunt. *Inimicus*, qui zizania ſeminavit, diabolus eſt, qui homines tentationibus ſuis & malis artibus depravat. *Meſſis*, conſummatio ſæculi, ſive judicii univerſalis tempus. Meſſores, Angeli, quorum miniſterio Deus ad ſupremi judicii terribilem apparatum utetur. *Sicut ergo colliguntur Zizania, & igni comburuntur; ſic erit in conſummatione ſæculi. Mittet Filius hominis Angelos ſuos, & colligent de Regno ejus omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem: & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus, & ſtridor dentium*. Sicut zizania colliguntur, & ſeparantur a tritico, ita fiet in fine Mundi. *Mittet* Filius hominis, Deus & homo, *Angelos ſuos*, quos condidit, qui ejus voluntati ſerviunt, ejus Mandata exſequuntur: mittet illos in Mundum Univerſum, *& colligent de Regno ejus*, de Eccleſia viſibili, *omnia ſcandala*, omnes ſcandalorum auctores, qui doctrinæ pravitate, aut perverſitate ac turpitudine vitæ aliis cadendi & peccandi occaſionem præbuerint: *& eos*

Digitized by Google

qui faciunt iniquitatem: id eſt, quocumque vitioruum genere corruptos, & in peccatis perſeverantes. Scandalorum nomine, hæreſes, & hæreticos hic intelligi oportere, colligo ex collatione ſententiæ Chriſti, dicentis, *Neceſſe eſt ut veniant ſcandala*, cum ſententia Apoſtoli ſcribentis, *Nam oportet & hæreſes eſſe.* Idque confirmat Origenes: *Scandali nomen*, inquit, *frequens eſt in iſtis ſcriptis, quod uſurpare ſolemus de iis, qui ſimpliciores & falli faciles a ſana doctrina avertunt*. Hos igitur, & omnes operarios iniquitatis, ut alibi vocat Chriſtus, Angeli Miniſtri ejus ex toto orbe collectos, mittent in caminum ignis, in fornacem cujus ignis numquam extinguetur, qua concluſi ſupplicium evadere non poſſunt; in gehennam ignis, in ignem æternum. *Ibi erit fletus & ſtridor dentium*: triſtitia & rabies extrema ob ſupplicium intolerabile. Confer cum Iſaiæ 65. 14. *Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ſervi mei lætabuntur, & vos confundemini; Ecce ſervi mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione ſpiritus ululabitis.*

Matt. 18. 7. 1. Cor. 11. 19. Origen. lib. 5 contra Celſum.

19. *Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol in Regno Patris eorum*: incomparabilis juſtorum gloria ſolis claritate ſignificatur, quæ tamen pro meritorum diſparitate inæqualis erit. Unde ſcribit Apoſtolus: *Alia claritas ſolis, aliæ lunæ, alia ſtellarum, ſic erit Reſurrectio mortuorum*. Gloria æterna fruentur in Regno Dei, a quo ſunt adoptati in filios, & ad immarceſſibilem æternæ gloriæ coronam atque hæreditatem vocati. *Qui habet aures audiendi, audiat*. His verbis ſignificat Chriſtus, quæ dixit, auditorum maxime intereſſe.

1. Cor. 15. 19.

20. *Simile eſt Regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro: quem qui invenit homo, abſcondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit univerſa quæ habet, & emit agrum illum*. Summum & incomparabile Doctrinæ Evangelicæ pretium hac Parabola ſignificatur. Doctrina & gratia Evangelii ſimilis eſt theſauro abſcondito, quem ſi quis invenerit, tacet, ac occultatum relinquit, ne illius obtinendi elabatur opportunitas. Gaudio igitur incredibili ob inventum affectus, ſtatim facultates omnes ſuas vendit, ac in emptionem agri confert, in quo deliteſcit ille theſaurus, ut illius dominium, firmamque & perpetuam poſſeſſionem obtineat. Hebræo jure theſauri proprietas agri dominum ſecuta videtur. Non ſignificat Parabola emendam Evangelii doctrinam ac gratiam, ſed maximi æſtimandam, & omnium rerum temporalium ſubeundam jacturam, ut illam obtineamus, ſecundum illud Apoſtoli: *Quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta. Verumtamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe, propter eminentem ſcientiam Jeſu Chriſti Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciam.*

Philipp. 3. 7. & 8.

21. *Iterum ſimile eſt Regnum cælorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas. Inventa autem una pretioſa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam*. Eodem collineat Parabola iſta, ac ſuperior. Idem accidit in doctrina Evangelica, cœleſtique ſapientia & gratia Dei quærenda, ac ſi quis mercator lucri avidiſſimus, gemmas quærens, maximi pretii margaritam ſive unionem venalem invenerit: & ſtatim facultates omnes vendere non dubitaverit, ut illam compararet. Sic rerum cariſſimarum jactura comparanda vel ſervanda eſt doctrina Evangelii, gratiaque cœleſtis. *Omnis ex vobis* (inquit alibi Chriſtus) *qui non renuntiat omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe Diſcipulus.*

Luca 14. 33.

22 *Iterum ſimile eſt Regnum cælorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti. Quam, cum impleta eſſet, educentes, & ſecus littus ſedentes, elegerunt bonos in vaſa, malos autem foras miſerunt*. Prædicatio Evangelica, ipſaque militans Eccleſia, ſimilis eſt ſagenæ, a Piſcatoribus miſſæ in mare; quod retis genus, quicquid obvium eſt, ſecum trahit, ideoque a Latinis everriculum vocatur. Cum autem omni genere piſcium impleta fuerit ſagena,

gena, hanc e mari ſubducunt piſcatores, factoque piſcium delectu, bonos mittunt in vaſa; malos autem, inutiles, quiſquilias piſcium abjiciunt. Sic Evangelica prædicatio omne genus hominum congregat in Eccleſiam, quæ bonos & malos complectitur. Delectus autem tempore, *in conſummatione ſæculi*, in die ſupremi judicii, *Angeli* a me Judice miſſi *exibunt, & ſeparabunt malos*, morti ſecundæ deſtinatos, *de medio juſtorum, & mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus & ſtridor dentium*. Ad tempus uſque judicii generalis, mali cum bonis hypocritæ cum ſinceris Chriſtianæ pietatis profeſſoribus permixti ſunt: ſed cum Evangelica prædicatio completa fuerit, cum gentium plenitudo introierit in ſagenam, Angeli bonos in vaſis, id eſt, in æternis tabernaculis collocabunt: malos abjicient in æterna tormenta. Ante id tempus ſeparatio omnimoda malorum a bonis non fiet. „ Qui ſemel æternum judicium deſtinavit poſt ſæculi finem, *Tertull. Apologet. c. 41.*
„ non præcipitat diſcretionem, quæ eſt conditio judicii, ante ſæculi finem.
„ Æqualis eſt interim ſuper omne hominum genus, & indulgens, & increpans, communia voluit eſſe & commoda profanis, & incommoda ſuis, ut
„ pari conſortio omnes & lenitatem ejus & ſeveritatem experiremur. Quia *Jeremiæ 16*
„ hæc ita didicimus apud ipſum, diligimus lenitatem, metuimus ſeveritatem. *S. Hier. in c. 13. S. Matt.*

„ *Simile eſt Regnum cælorum ſagenæ miſſæ in mare*, &c. Impleto Jeremiæ Vaticinio, dicentis: *Ecce ego mittam ad vos piſcatores multos*: poſtquam audierunt „ Petrus & Andræas, & Jacobus & Joannes filii Zebedæi, *Sequimini me, & faciam vos fieri piſcatores hominum*: contexuerunt ſibi ex veteri & novo Teſtamento ſagenam Evangelicorum dogmatum, & miſerunt eam in mare hujus ſæculi: quæ uſque hodie in mediis fluctibus tenditur, capiens de ſalſis „ & amaris gurgitibus quicquid inciderit, id eſt, & bonos homines & malos, „ & optimos piſces & peſſimos. Cum autem venerit conſummatio & finis mundi, „ tunc ſagena extrahetur ad littus: tunc verum ſecernendorum piſcium ſignum demonſtrabitur, & quaſi in quodam quietiſſimo portu, boni mittentur „ in vaſa cæleſtium manſionum: malos autem torrendos & exſiccandos gehennæ flamma ſuſcipiet.

23. *Intellexiſtis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam.* Apoſtolos alloquitur Chriſtus: quos vult non audire tantum ſermones ſuos, ut populum; ſed plane intelligere, ut Magiſtros orbis futuros. *Ideo*, inquit, *omnis Scriba doctus in Regno cælorum, ſimilis eſt homini patri-familias, qui profert de theſauro ſuo nova & vetera*. Quia Myſteriorum, quæ vobis expoſui, intellectum aſſecuti eſtis, jam Doctorum munere vos defungi velim. Omnis porro Doctor Evangelicus, Myſteria Regni cœlorum docenda & prædicanda inſtitutus, ſimilis eſſe debet optimo patri-familias, qui de promptuario ſuo nova & vetera, omne ciborum genus convivis a ſe invitatis abunde profert, quibus & eorum neceſſitati & voluptati fiat ſatis. Non abſimili modo cæleſtis Regni Doctor, abunde omnibus, quæ ſcire oportet, inſtructus ſit neceſſe eſt, & ex ſcientiæ theſauro, diuturna meditatione, contemplatione, exercitatione parato, proferat omne doctrinę genus, Veteris Novique Teſtamenti locos, omniaque in promptu habeat, tradat, exponat, pro rei, loci, temporis opportunitate, ac pro ingenio & captu auditorum. Sic „ Inſtructi *S. Hieron. in hunc locum*
„ erant Apoſtoli, Scribæ & Notarii Salvatoris, qui verba illius & præcepta ſignabant in tabulis cordis carnalibus, regnorum cæleſtium Sacramentis, „ & pollebant opibus Patrisfamilias, ejicientes de theſauro doctrinarum ſuarum „ nova & vetera: ut quicquid in Evangelio prædicabant, Legis & Prophetarum vocibus comprobarent. Unde & Sponſa dicit in Cantico Canticorum: Nova & vetera fratruelis meus ſervavit tibi. *Cantic. 7.*

24. *Et factum eſt, cum conſummaſſet Jeſus Parabolas iſtas, tranſiit inde.* Ex locis illis maritimis diſceſſit. *Et veniens in patriam ſuam*, Nazareth, ubi fuerat educatus, *docebat eos in Synagogis eorum ita ut mirarentur, & dicerent:*

Unde

Digitized by Google

Unde huic ſapientia hæc, & virtutes? Inſani! Mirantur unde habeat ſapientiam Sapientia, & virtutes Virtus, *Unde ſapientia & virtutes?* Sapientia in his quę loquebatur, virtutes in his quæ operabatur. Ideoque Apoſtolus: cum dixit *Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapientiam*; virtutem ad ſigna retulit propter Judæos; ſapientiam autem ad doctrinam propter Græcos, id eſt, Gentiles. *Nam & Judæi ſigna petunt, & Græci ſapientiam quærunt.*

25. *Nonne hic eſt fabri filius? Nonne mater ejus dicitur Maria, & fratres ejus Jacobus & Joſeph, & Simon & Judas? Et ſorores ejus, nonne omnes apud nos ſunt? Unde ergo huic omnia iſta? Et ſcandalizabantur in eo.* S. Joſeph Chriſti patrem putatitium & nutritium fabrum fuiſſe, certum eſt. Ferrarium fuiſſe ait Evangelium Hebræum, idemque cenſent S. Hilarius cap. 14. in S. Matthæum, & S. Petrus Chryſologus Sermone 48. Fabrum lignarium fuiſſe, communior opinio eſt, a S. Juſtino Martyre aſſerta in Dialogo cum Tryphone Judæo. & a S. Ambroſio lib. 3. in Lucam. Neque aliter veteres Chriſtianos ſenſiſſe conſtat ex reſponſo illius, qui contumelioſe interrogatus a Libanio Sophiſta quid faceret fabri filius, reſpondit, Eum feretrum Juliano fabricare. Quin Chriſtus ipſe faber vocatur Marci 6. 3. *Nonne hic eſt faber Filius Mariæ? &c.* Unde ipſum S. Joſepho adſuiſſe in fabrili opere, & aratra ac juga feciſſe, S. Juſtinus tradit. *Nonne mater ejus dicitur Maria?* Etiam in Chriſti matre offendebantur, quam aut nutricem fuiſſe aut alio manum labore victum parantem, Celſus Chriſtianis objicit. Tertullianus lib. *De ſpectaculis*, de Chriſto loquens: *Hic eſt ille fabri aut quæſtuariæ filius.*

(*Theodor. lib. 3 Hiſt. Eccleſ. c. 18.*)

Et fratres ejus Jacobus, & Joſeph, & Simon & Judas. Fratres vocant ex materno genere conſobrinos, non Joſephi ex priore matrimonio filios, ut S. Epiphanius, & alii quidam ex Græcis ſenſerunt. Eadem certe quæ infra S. Matthæo, & ſimiliter S. Marco dicitur *Maria mater Jacobi & Joſeph*, S. Joanni dicitur *Maria ſoror Matris Domini*, quæ cum Domini matre & cum Magdalena Cruci Chriſti adſtitit. Quod ſi ea eſt Mater Jacobi & Joſe, erit ſane & Simonis & Judæ. Hic ergo eſt Jacobus, quem *Fratrem Domini*, id eſt, conſobrinum, loquendi genere etiam Græcis & Romanis noto, vocat non S. Paulus tantum, ſed & Joſephus in Antiquitatibus Judaicis. Quod autem S. Joan. in Evangelio narrat, ne ipſos quidem Jeſu fratres in eum credidiſſe, de remotioribus conſanguineis, non de conſobrinis iſtis, certe non de omnibus intelligendum eſt. *Et ſorores ejus, nonne omnes apud nos ſunt?* Has ſorores S. Epiph. & Theophylactus Mariam & Salomen vocant. Utut eſt, has ſorores, id eſt, conſobrinas, aut alioqui cognatione proximas, pauperculas fuiſſe, apparet. Nam id quoque Nazarenos offendebat. *Unde ergo huic omnia iſta?* cum domi non potuerit a ſuis iſta diſcere, quorum nemo ſit litteris ſupra plebem imbutus, nec præceptores habuerit. *Et ſcandalizabantur in eo.* Ob generis ejus humilitatem, ob parentum conditionem obſcuram offendebantur, cum de divina ejus ſcientia ac potentia magnifice ſentire, eumque non modo admirari, ſed revereri deberent.

(*S. Hier. lib. Adverſus Helvidium.* — *Joann. 7. 5.*)

26. *Jeſus autem dixit eis: Non eſt Propheta ſine honore, niſi in patria ſua, & in domo ſua.* Adagium eſt inter Judæos celebre, cujus ſenſus eſt: Nuſquam magis quam inter populares ſuos viros eximios contemni: tum quia familiaritas contemptum parit; tum quia homines pluris facere ſolent peregrina & adventitia quam domeſtica: tum quia *propemodum naturale eſt cives civibus invidere.*

27. *Et non fecit ibi virtutes multas, propter incredulitatem illorum.* Propter pertinacem incredulitatem cum contemptu conjunctam, quæ ſe miraculis indignos præſtiterunt. Petentibus enim & credentibus dumtaxat, non curioſis & plane incredulis miracula concedere, ſeu in eorum gratiam edere ſolebat Chriſtus, ut fidem jam inchoatam in ipſis confirmaret. S. Marcus ait: *Et non poterat ibi virtutem ullam facere, niſi paucos infirmos impoſitis manibus cura-*

(*Marci 6 5.*)

curavit: & mirabatur propter incredulitatem eorum. Non poſſe, in Scripturis dupliciter ſumi ſolet, cum ſecundum propriam ſignificationem non ſumitur. Primo ut ſit idem ac nolle: ſecundo, ut ſit idem ac non convenire, dedecere. Utroque modo ſumitur apud S. Marcum. Nolebat enim Chriſtus miracula plurima facere apud ſuos Nazarenos; nec decebat ut priora ſpernentibus plura ingereret. Ut fieri non poſſe dicatur, quod revera non ſit, Hebraiſmus eſt. Scripturæ ſacræ familiaris. Deuteron. 2. 17. *Non poteris comedere in oppidis tuis decimam frumenti*, &c. Id eſt, Non comedes in oppidis tuis. Geneſ. 18. 17. *Num celare potero Abraham quæ geſturus ſum?* Id eſt, Num celabo? Marci 9. *Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti*. Id eſt, ſi credis. Joannis 5. 19. *Non poteſt Filius a ſe facere quidquam*: Id eſt, Nihil a ſe ipſo facit Filius. Lucæ 16. 2. *Jam non poteris villicare*: Id eſt, Non villicabis. Joannis 12. 39. *Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Iſaias*, &c. id eſt, Propterea non credebant, &c.

S. Greger. Nazian. Hom. 24. de Filio.

SENSUS MORALIS.

I. EXIENS *Jeſus de domo, ſedebat ſecus Mare. Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ, ita ut in naviculam aſcendens ſederet; & omnis turba ſtabat in littore*. Prædicator Evangelicus & Sacerdos animarum procurandæ ſaluti, Eccleſiæ utilitatibus conſecratus, Dei per gratiam ſuam vocantis, Epiſcopi ſui mittentis voci ac juſſioni obſequi debet, domumque ac familiam relinquere, ſi alio vocetur ad ſacrum Miniſterium obeundum, exemplo Abrahami, qui Deo vocante, & dicente, *Egredere de terra tua, & de cognatione tua*, confeſtim obtemperavit: exemplo Sponſæ, quæ Sponſi vocem obedienter audivit, dicentis; *Obliviſcere populum tuum, & domum patris tui*: exemplo Chriſti, qui exiens de domo, ſedebat ſecus Mare, turbaſque ſtantes in littore docebat. Congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ, verbi divini audiendi deſiderio ac ſtudio, quod in plebe vehementius & ferventius eſt, quam in divitibus, nobilibus, doctiſque viris. Chriſtus in navi, turba circum in littore. Imaginem intueor Eccleſiæ, quæ *Grex* eſt *adunatus Paſtori*. Plebs in littore. Prælati, ac Prædicatores Evangelici in Mari, majoribus ſcilicet ac frequentioribus expoſiti periculis, quam auditores. S. *Cyprian.*
„ Hinc S. Auguſtinus. Gaudium (in-
„ quit) meum tunc ſolidum eſt, quando audio, non quando prædico. Tunc enim *S. Aug.*
„ ſecurus delector. Voluptas illa non habet inflationem. Non ibi formidatur præ- *ſerm. 179.*
„ cipitium elationis, ubi eſt petra ſolidæ veritatis. Et ut ſciatis ita eſſe, audite *alias de*
„ ubi dictum eſt: *Auditui meo dabis gaudium & lætitiam, & exultabunt oſſa hu-* *Diverſis 27.*
„ *miliata*. Ibi gaudeo ubi audio. Ubi audimus, humiles ſumus: ubi autem præ-
„ dicamus, et ſi non elatione periclitamur, certe vel frænamur. . . . Etſi non
„ extollor, periclitor ne extollar. *Et alibi*. Nos, quos in iſto loco, de quo pe- *S. Aug ſerm.*
„ riculoſa ratio redditur, Dominus ſecundum dignationem ſuam, non ſecundum *46. alias de*
„ meritum noſtrum conſtituit, habemus duo quædam, unum quod Chriſtia- *Temp. 165.*
„ ni ſumus, alterum, quod præpoſiti ſumus. Illud quod Chriſtiani ſumus, pro-
„ pter nos eſt: quod autem Præpoſiti ſumus, propter vos eſt. In eo quod Chriſtia-
„ ni ſumus, attenditur utilitas noſtra: in eo quod Præpoſiti, nonniſi veſtra. Sunt
„ autem multi Chriſtiani, & non Præpoſiti, qui perveniunt ad Deum, faciliore *S. Joannes*
„ fortaſſe itinere, & tanto forte expeditius ambulantes, quanto minorem ſarci- *Chryſoſt.*
„ nam portant. Nos autem excepto quod Chriſtiani ſumus, unde rationem red- *Hom. 46. in*
„ demus Deo de vita noſtra, ſumus etiam Præpoſiti, unde rationem reddemus Deo *S. Matt.*
„ de diſpenſatione noſtra. Ad hoc iſtam difficultatem propono, ut compatientes *S. Hilar. in*
„ nobis, oretis pro nobis. " Id ſignificavit Chriſtus, cum a navicula turbas in lit- *c. 13.*
tore circumſtantes doceret: *Prope mare ſedens, eos qui in terris erant piſcabatur*. *S. Matt.*

2. *Et*

2. *Et locutus eſt eis multa in parabolis*. Ideo ſedet in navi, turbis foras ſtantibus: *Et facti iſtius genere ſignificat eos, qui extra Eccleſiam poſiti ſunt, nullam divini ſermonis capere poſſe intelligentiam. Navis enim Eccleſiæ typum præfert, intra quam verbum Dei poſitum & prædicatum hi, qui extra ſunt, & arenæ modo ſteriles atque inutiles adjacent, intelligere non poſſunt*. Locutus eſt etiam in parabolis, ut cæleſtis doctrinæ ſublimitatem auditorum captui attemperaret. Ideo Verbum Divinum caro factum, in nobis habitavit, & incarnatione quaſi lac factum eſt, ut a nobis caperetur. *Quomodo fit lac, quo lactantur infantes? Nonne eſca erat in menſa? Sed invalidus eſt infans ad comedendam eſcam, quæ in menſa eſt: quid facit mater? Incarnat eſcam, & conficit lac de ipſa. Conficit nobis quod capere poſſimus. Sic Verbum caro factum eſt, ut lacte parvuli nutriremur, qui ad cibum quidem eramus infantes*. Ideo & in parabolis locutus eſt Chriſtus; lac dedit parvulis, ut cibum ſapientiæ majoribus daret.

S. Aug. ſer. 117. alias 38. de Verbis Domini num. 16.

3. *Exiit qui ſeminat, ſeminare*, &c. Unde exiit, qui ubique præſens eſt,
„ qui omnia replet? Aut qua ratione exiit? Certe non loco, ſed habitudine, atque
„ incarnationis diſpenſatione propinquior nobis factus. Nam quia nos venire ad
„ ipſum non poteramus, peccatorum maceria ingreſſum atque aditum prohiben-
„ te, ipſe ad nos egreditur. Ad quid igitur exivit? An ut terram vepribus ple-
„ nam perderet, & ignavos agricolas puniret? Minime; verum ut optimo cul-
„ tu terram arando fertilem faceret, religionis ac pietatis ſeminibus diligentius
„ jactis. Nam ſemen hic doctrinam ſuam, arva vero & campos animos hominum, ſeminatorem autem ſeipſum appellat. *Semen eſt verbum Dei*. Animus noſter ager Dei eſt: *Dei agricultura eſtis*. Dei eſt animos noſtros gratiæ ſuæ ac verbi ſemine conſpergere ac fœcundare. Væ illis qui divino illi ſemini ſe ſubtrahunt, verbi Dei auditionem vel lectionem negligentes. „Quid vobis plus eſſe vi-
„ detur, verbum Dei, an Corpus Chriſti? Si verum vultis reſpondere, hoc utique
„ dicere debetis, quod non ſit minus verbum Dei, quam Corpus Chriſti. Et ideo
„ quanta ſollicitudine obſervamus, quando nobis Corpus Chriſti miniſtratur, ut
„ nihil ex ipſo de noſtris manibus in terram cadat; tanta ſollicitudine obſervemus,
„ ne verbum Dei quod nobis erogatur, dum aliud aut cogitamus aut loquimur, de
„ corde noſtro depereat: Quia non minus reus erit qui verbum Dei negligenter
„ audierit, quam ille qui Corpus Chriſti in terram cadere negligentia ſua permiſerit.

S. Jo. Chryſ. Hom. 46. in S. Matt.

Luca 8. 11.
1. Cor. 3. 9.

S. Cæſar. Arelatenſis ſerm. 95. al. 26. inter H. 50. S. Auguſt. nunc 300. in Append.

4. *Et dum ſeminat, quædam ceciderunt ſecus viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt ea*. Non ait, ſemen ſecus viam ſe projeciſſe, ſed cecidiſſe ſecus viam. Cor hominis verbum Dei contemnentis vel audire negligentis inſtar viæ publicæ eſt, omnibus late patens pravis cogitationibus & deſideriis, irruentibus undequaque per ſenſus rerum terrenarum & ſæcularium imaginibus, dæmonibus velut prædonibus expoſitum, vanitatis pulvere coopertum, luto voluptatum inquinatum, peccandi conſuetudine induratum, nulla interioris hominis mortificatione velut aratro ſciſſum ac præparatum, ideoque ſemen divini verbi non excipit. Secus viam cadit ſemen illud cœleſte, cum ab illis auditur, qui per viam ſpatioſam ambulant, quæ ducit ad mortem, per viam iniquitatis & perditionis. Ideo volucres cœli veniunt, rapiunt, conſumunt ſemen. *Venit malus, & rapit quod ſeminatum eſt in corde ejus*. Dum enim verbum Dei audiunt, & non intelligunt, id eſt, animo velut terra bene culta non recondunt, venit diabolus, qui per cæli volucres apte ſignificatur, tum propter locum in quo verſatur, unde vocatur ab Apoſtolo *Princeps aeris hujus*; tum propter velocitatem, ſuperbiam, & indefeſſam ſedulitatem, qua divino ſemini inſidiatur, ut fructum ejus impediat. *Omnis ſpiritus ales. Hoc & Angeli, & dæmones. Igitur momento ubique ſunt, totus orbis illis locus unus eſt, quid ubi geratur tam facile ſciunt, quam enuntiant. Operatio eorum eſt hominis everſio. Multum ſpiritalibus viribus licet, ut inviſibiles & inſenſibiles in effectu potius quam*

Tertull. Diabolus divinæ imaginis prædo.

Tertull. Apologet. c. 22.

in actu

in actu ſuo appareant. Diabolus (inquam) ſemen illud cæleſte rapit. Qui Deum audire contemnit, vel negligit, tradi meretur ſpiritui erroris & ſeductionis. Hominum negligentia poteſtatem diabolo in ipſos facit.

Verbum itaque Dei, quod homines cum audiunt, contemnunt expendere ac meditari, diabolus etiam e memoria delet: Ita fit ut credant, aut certe ſecundum fidem ſuam non operentur. *Venerunt volucres cæli, & comederunt ea*. Diabolus ſemen verbi Dei rapit, ſive per ſeipſum, ſive per miniſtros ſuos, per membra ſua, qui verbum diaboli ſpargunt, regulas & inſtitutiones Evangelicis veritatibus oppoſitas, mundi corrupti errores, *doctrinas dæmoniorum in hypocriſi loquentium mendacium*, doctrinas *prurientes auribus*, cupiditati faventes, *doctrinas varias & peregrinas*, repugnantes *ſanæ & quæ ſecundum pietatem eſt doctrinæ*. Declinate ab illis, Fratres mei: *Hujuſcemodi enim Chriſto Domino noſtro non ſerviunt, ſed ſuo ventri: & per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium*. Aures cordis veſtri diabolo & miniſtris ejus ſi aperiatis, divini verbi ſemen vobis eripient, efficientque, ne in vobis germinet. Cavete igitur. *Ne ſicut ſerpens Hevam ſeduxit aſtutia ſua, ita corrumpantur ſenſus veſtri, & excidant a ſimplicitate quæ eſt in Chriſto*.

1. Tim. 4. 1. *Rom. 16. 18.* *2. Cor. 11. 3.*

5. *Alia autem ceciderunt in petroſa, ubi non habebant terram multam: & continuo exorta ſunt, quia non habebant altitudinem terræ. Sole autem orto æſtuaverunt: & quia non habebant radicem, aruerunt*. Cor lapideum durumque ad divina, verbi cæleſtis fructificationi ineptum eſt. Illius prædicatione nonnumquam delectatur, illius veritatem in animum recipit, credit, in bona deſideria, in pios affectus interdum erumpit: Verum bona illa germina, quæ fructum polliceri videntur, contrariæ cupiditatis ardore, aut tribulationis vel perſecutionis æſtu brevi areſcunt, quia *non habebant radicem*. Hujuſmodi verbi auditores non ſunt *In charitate radicati & fundati*. Affectus illi pietatis, piaque deſideria, in ſuperficie cordis (ut ita loquar) concipiuntur, intima non penetrant, nec immutant; cor inſtar lapidis durum manet, ad tempus credit, & erga divina pie afficitur; quandiu ſcilicet nihil tangitur eorum, quæ intimis & inveteratis affectibus diligit: ſed orta tribulatione, ſive interiori ex cupiditatum conflictu; ſive exteriori ex hominum malitia, continuo, velut ad ſolis ardorem, tenerum & male radicatum germen areſcit. *Non habet in ſe radicem, ſed eſt temporalis; facta autem tribulatione & perſecutione propter verbum, continuo ſcandalizatur*, & a pietate ac juſtitia deficit: quia cupiditati & perſecutioni *ſola charitate reſiſtitur*. Curate ne petroſa terra ſemen excipiat, & fructum boni operis ſine perſeverantiæ radicibus mittat. „ Multis enim libet quod „ audiunt, boni operis initia proponunt; ſed mox ut fatigari adverſitatibus cœperint, inchoata dereliinquunt. Petroſa ergo terra humorem non habuit: quia „ hoc quod germinaverat, ad fructum perſeverantiæ non perduxit. Multi namque dum verbum contra avaritiam audiunt, eamdem avaritiam deteſtantur; rerum omnium contemptum laudant: ſed mox ut viderit animus quod concupiſcat, obliviſcitur quod laudabat. Multi cum verbum contra luxuriam audiunt, „ pollutiones carnis non ſolum perpetrare non appetunt, ſed etiam perpetratas erubeſcunt: ſed mox ut carnis ſpecies eorum oculis apparet, ſic mens „ ad deſideria rapitur, ac ſi adhuc ab ea nihil ſit contra eadem deſideria deliberatum: & damnanda agit, quæ quicquid egiſſe ſe meminit, jam & ipſa „ damnavit. Sæpe etiam contra culpas compungimur, & tamen poſt fletum ad „ eaſdem culpas redimus. Sic Balaam Iſraelitici populi tabernacula contemplatus „ flevit, eiſque ſe ſimilem fieri in morte depopoſcit, dicens: " Moriatur anima mea morte juſtorum, & fiant noviſſima mea horum ſimilia. *Sed mox ut hora compunctionis tranſit, in avaritiæ nequitiam exarſit. Nam propter promiſſa munera, in ejus populi mortem conſilium dedit, cujus morti ſe fieri ſimilem optavit: &* obli-

Epheſ. 3. 17. *S. Auguſt. Enarrat. in Pſ 9. n. 15.* *S. Greg. M. Hom. 15. in Evangelia.* *Num. 23.*

ablitus eſt quod planxerat, cum extingere noluit quod per avaritiam ardebat.

6. *Alia autem ceciderunt in ſpinas; & creverunt ſpinæ, & ſuffocaverunt ea.* Multi verbum Dei ſtudioſe audiunt, animo recondunt, charitatis radice non ſunt deſtituti, optime diſpoſiti videntur, ut fructum afferant; bona deſideria, ſincerum converſionis propoſitum, ac vitæ ſecundum Dei legem inſtituendæ paruit, opera etiam Chriſtianæ pietatis nonnulla proferunt: Verum qui dominatur in corde rerum temporalium amor, divitiarum, honorum, ſplendoris & incrementi familiæ, litium pro terrenis illis rebus ſuſceptio, voluptatum cupiditas ſuccreſcentium, inſtar ſpinarum, ſementem verbi divini obruunt & ſuffocant. Totus enim affectus & conatus animæ in illa incumbit: atque ita extinguitur affectus & propoſitum vitæ melioris. *Qui autem ſeminatus eſt in ſpinis, hic eſt, qui verbum audit, ſollicitudo ſæculi iſtius, & fallacia divitiarum ſuffocat verbum, & ſine fructu efficitur.* Non divitias ſed *fallaciam divitiarum* ſuffocare ſementem verbi dixit S. Evangeliſta, oſtendens eſſe quidem divitias in rerum mediarum ſeu indifferentium numero, ſed earum plerumque dulcedine homines ineſcari, ſeduci, depravari. *Sollicitudo ſæculi iſtius*, idem eſſe videtur ac *ſuperbia vitæ*, (1. Joannis c. 1.). *Fallacia divitiarum*, idem quod *concupiſcentia oculorum*. Ceterum cur tertiam cauſam, quæ pietatis ſtudium pariter ſuffocare ſolet, voluptates ſcilicet corporis, quas S. Joannes vocat *concupiſcentiam carnis*, S. Marcus *circa reliqua concupiſcentiæ*, S. Lucas *voluptates vitæ*, S. Matthæus omiſerit, cauſa hæc eſt, quod divitiis nominatis, eas ſatis exiſtimaverit intelligi, quia divitiæ irritamenta ſunt & inſtrumenta carnalium

S. Greg. M.

voluptatum. Recte ſpinis divitiæ comparantur. *Spinæ ſunt, quia cogitationum ſuarum punctionibus mentem lacerant, & cum uſque ad peccatum pertrahunt, quaſi inflicto vulnere cruentant.* Quas Dominus recte fallaces divitias appellat.

S. Aug. lib. de octo Dulcitii Quæſtionibus. Quæſt. 1.

Fallacia divitiarum. Fallaces enim ſunt, quæ nobiſcum diu manere non poſſunt: Fallaces ſunt, quæ mentis noſtræ inopiam non expellunt: Fallaces ſunt, quæ blanda ſpe pollicentur, quod præſtare non poſſunt, veram ſcilicet quie-

S. Cypr. Tra. de Lapſis.

tem ac felicitatem: cum tamen graviſſimæ curæ in earum acquiſitione, conſervatione incremento; dolor de illarum amiſſione, & præſentis vitæ quietem ac tranquillitatem maxime turbent, & futuræ beatitudinem ſæpius impediant. *Non enim ſine dolore pereunt, quæ cum amore poſſeſſa ſunt.* Lugebat S. Cyprianus quod patrimonii cæcus amor, & dilectæ facultates plurimos a cura ſalutis ſuæ, & legis divinæ veneratione & obſervantia avocaſſent. Fallacia enim divitiarum verbi divini ſementem & pietatis ſtudium ſuffocat. „ Illa fuerunt remanentibus vincula, illæ catenæ, quibus & virtus re-
„ tardata eſt, & fides preſſa, & mens vincta, & anima preclusa; ut ſerpen-

S. Gregor. M. Hom. 15. in Evang.

„ ti terram ſecundum Dei ſententiam devoranti præda & cibus fierent, qui
„ terreſtribus cupiditatibus inhærerent. *Fallacia divitiarum.* Solæ divitiæ veræ
„ ſunt, quæ nos divites virtutibus faciunt. Si ergo divites eſſe cupitis, veras
„ divitias amate. Si culmen veri honoris quæritis; ad cæleſte Regnum ten-
„ dite. Si gloriam dignitatum diligitis; in illa ſuperna Angelorum curia adſcribi
„ feſtinate. Verba Domini quæ aure percipitis, mente retinete. Cibus enim
„ mentis eſt ſermo Dei. Et quaſi acceptus cibus ſtomacho languente rejicitur; quan-
„ do auditus ſermo in ventre memoriæ non tenetur. Sed quiſquis alimenta non
„ retinet, hujus profecto vita deſperatur. Æternæ igitur mortis periculum for-
„ midate, ſi cibum quidem ſanctæ exhortationis accipitis, ſed verba vitas, id
„ eſt alimenta juſtitiæ in memoria non tenetis. Ecce tranſit omne quod agitur, &
„ ad extremum judicium ſine ulla momenti interpoſitione quotidie volentes nolen-
„ teſque properatis. Cur ergo amatur quod relinquitur? Cur illud negligitur quo
„ pervenitur?

7. *Alia autem ceciderunt in terram bonam, & dabant fructum aliud centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud trigeſimum.* Terra bona, cor bonum & optimum, quod tale:

ace

non ſit niſi gratia Dei per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum. Hanc terram
quæ maledicta erat, ſpinis & tribulis horrida, Chriſtus emit pretio magno,
pretio ſanguinis ſui; terramque benedictam & fertilem operibus bonis effecit.
Hanc excoluit, irrigavit pluvia illa voluntaria quam ſegregat Deus hæredi- *Pſ. 67.*
tati ſuæ. In ea quod ſeminatum eſt Dei verbum uberem in meſſem creſcit.
Fidelis ſcilicet ac pius animus *audit verbum*, *intelligit*, id eſt, ad illud at-
tendit, illud retinet atque meditatur, *& fructum affert*. Varius autem fru-
ctus eſt pro vario terræ ingenio, pro diverſitate ſtatuum Chriſtianiſmi, pro
varia donorum Chriſti menſura. Uberiorem enim Martyres, ſecundum illos
Virgines, poſtremo denique conjugati congruentem ſtatui ſuo ſanctitatis & bo-
norum operum fructum ferunt, ſi vere Deo fideles ſint, ejuſque verbum non
inaniter audiant. *Aliud centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud trigeſimum*. In- *S. Aug. l. 1.*
telligit & interpretatur S. Aug. *centeſimum Martyrum propter ſatietatem vitæ,* *Q. Ev. Q. 9.*
vel contemptum mortis: ſexageſimum Virginum propter otium interius, quia non
pugnant, contra conſuetudinem carnis: ſolet enim otium concedi ſexagenariis
poſt militiam vel poſt actiones publicas: trigeſimum conjugatorum, quia hæc eſt
ætas prœliantium: ipſi enim habent acriorem conflictum ne libidinibus ſuperen-
tur. Alii virginalem vitam in centeno fructu, in ſexageno vidualem, in
triceno conjugalem conſtituunt. Sed probabilius videtur, quoniam divinæ
gratiæ multa ſunt munera, & eſt aliud alio majus ac melius: unde dicit
Apoſtolus: *Æmulamini chariſmata meliora*: plura intelligenda eſſe, quam ut *1. Cor. 12.*
in tres differentias diſtribui poſſint: Primum ne continentiam vidualem aut *31.*
in nullo fructu conſtituamus, aut ad conjugalis pudicitiæ meritum depona- *S. Aug. l. de*
mus, aut virginali gloriæ coæquemus; aut coronam Martyrii vel in habitu *ſancta Vir-*
animi, etiamſi deſit tentationis examen, vel in ipſa paſſionis experientia con- *ginitate c.*
ſtitutam, cuilibet illarum trium caſtitati ſine ullo incremento fertilitatis ac- *45. & 46.*
cedere exiſtimemus. Deinde ubi ponimus quod multi ac multæ ita cuſtodiunt
continentiam virginalem, ut tamen non faciant quæ Dominus ait: *Si vis eſſe* *Matt. 19. 21*
perfectus, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſau-
rum in cælo, & veni, ſequere me; nec audeant eorum cohabitationi ſociati,
in quibus nemo dicit aliquid proprium, ſed ſunt eis omnia communia? Nihilne
putamus fructificationis accedere Virginibus Dei, cum hoc faciunt, aut ſine ul-
lo fructu eſſe Virgines Dei, etiamſi hoc non faciunt? *Multa ergo ſunt dona,*
& aliis alia clariora ac ſuperiora, ſingulis ſingula. Et aliquando alter fructuoſus
eſt donis paucioribus, ſed potioribus; alter inferioribus, ſed pluribus. Et quem-
admodum inter ſe vel coæquentur, vel diſtinguantur, in accipiendis æternis ho-
noribus, quis hominum audeat judicare? Dum tamen conſtet & multa eſſe iſta
diverſa, & non ad præſens tempus, ſed in æternum prodeſſe meliora. Sed Do-
minum tres arbitror voluiſſe fructificationis commemorare differentias, ceteras in-
telligentibus reliquiſſe. Nam & alius Evangeliſta ſolum commemoravit centu- *Luc. 8.*
plum: Numquid ideo putandus eſt, alia duo vel ignoraſſe, vel improbaſſe, ac non
potius intelligenda reliquiſſe? Si tamen Hieronymus aliam ſententiam elegit, quæ
centeſimum fructum Virginibus, ſexageſimum viduis, & trigeſimum caſtis con- *S. Hier. l. 1.*
jugibus deputat. Quam interpretationem & S. Athanaſius olim amplexus erat. *contra Jo-*
Ut ut eſt, nullus Chriſtianæ profeſſionis ſtatus ſine bonorum operum fructu *vinianum*
eſſe debet, quamvis ſint varii ſanctitatis, & pietatis Chriſtianæ gradus. Eſſe *& in c. 13.*
in ſtatu omnium perfectiſſimo, neceſſe non eſt ad ſalutem: ſed fidelem eſſe *S. Matth.*
Deo neceſſe eſt in eo ad quem vocati ſumus, & omnia illius officia imple- *S. Athan.*
re, Deique mandata, & juſtitiæ Chriſtianæ partes accuratiſſime implere. O- *Ep. ad Am-*
mnem divini ſeminis fructum Deo non reddere, injuſtum eſt. Nemo non ca- *monium*
vet ne terrena agrorum ſuorum ſemina pereant; pauci cavent ne ſpiritale *Monachum*
ac cæleſte ſemen in animam ſuam a Deo immiſſum perdatur & inutile fiat.

8. Iſta

Digitized by Google

S. Jo. Chryſ. Hom. 46. in S. Matt.

„ 8. Iſta de ſeminibus parabola copioſiſſime omnibus pietatis doctrinam pro-
„ poſitam eſſe oſtendit. Nam quemadmodum agricola ſeminans non diſcer-
„ nit campum, ut in altera parte ſeminet, in altera vero minime, ſed pro-
„ jicit ſemina in omnem agri partem: ita Salvator noſter non divitem aut
„ pauperem, non ingenioſum aut rudem; aut fortem aut ignavum, aut
„ diligentem, aut deſidem diſcernit; ſed omnibus, quamvis non ignoret fu-
„ turum exitum, pietatis doctrinam commendat. Sic certe licebit ei dicere,
„ *Quid oportuit me facere & non feci?* Quando autem audis exiiſſe ſeminan-
„ tem ut ſeminet, non idem iterari putes. Sæpius enim egreditur ſeminans ad
„ aliam quoque rem, quam ad ſeminandum, puta ut novales ſcindat, ut perni-
„ cioſas herbas amputet, ut vepres evellat, aut tale quid aliud faciat: Ipſe
„ autem ad ſeminandum egreſſus eſt. Cur igitur major pars ſeminis amiſſa eſt?
„ Non ſeminantis quippe, ſed ſuſcipientis culpa terrę hæc eſt, propter non
„ attendentem aut repugnantem animam. Hac parabola Diſcipulos docuit &
„ exercuit, ut quamvis plures eorum qui prædicationem Apoſtolicam ſuſcepturi
„ erant, perderentur, non caderent animis; cum id Domino ac Magiſtro pariter
„ contigiſſe recordarentur: Neque tamen ipſe, quamvis ita futurum non igno-
„ raret, ſemina ſpargere neglexit. Sed quomodo, inquies, vir prudens inter
„ vepres, inter ſaxa, & in via publica ſeminaverit? In agris certe & in ſemini-
„ bus quæ terræ traduntur, ſtulte factum videretur: in animis autem atque
„ doctrina probe & laudabiliter. Non enim abſque imprudentia agricola illud
„ faceret, cum non ſit poſſibile lapides, aut vepres, aut viam quę publica manet
„ in terram bonam mutari. In animis autem hominum non ita ſe res habet. Poſ-
„ ſibile enim eſt ut lapis in terram fertilem convertatur, & ut via non con-
„ culcetur, nec tranſeuntibus omnibus pateat, ſed in feraces agros traducta, &
„ a ſpinis purgata, ſemina foveat. Quod ſi hæc mutatio in omnibus facta non
„ eſt, non ſeminantis culpa, ſed audientium inobedientia id contigit. Nam ipſe
„ quidem diligenter eis ſemina tradidit, ſi vero illi corruperunt accepta, inculpa-
„ bilis omnino eſt qui tanta benignitate æqualiter in omnes utitur.

S. Jo. Chriſ. h. 2. in Ep. ad Theſſalonicenſes.

9. Summa porro diligentia, magnitudine animi, attentione & labore opus eſt
ut animus noſter velut ager a Deo benedictus uberes per ejus gratiam eique
gratos fructus ferat. Sicut enim apud agricolas ſemina quædam ſemel in terram
„ injiciuntur, ſed magna opus habent cultura & diligentia & niſi terra vomere
„ proſciſſa illa contexerint, quæ injecta ſunt, ſeminarunt avibus ſemina rapien-
„ tibus. Ita nos quoque niſi continua recordatione protexerimus ea quę in ani-
„ mos noſtros immiſſa ſunt divini verbi ac cæleſtis doctrinæ ſemina, in aerem
„ omnia projicimus, & inania atque infrugifera reddimus. Diabolus enim rapit,
„ & noſtra perdit negligentia, & ſol exſiccat, & imber obruit, & ſpinæ ſuffo-
„ cant. Quamobrem non ſufficit ſemen injeciſſe, ſed magna opus eſt aſſiduitate,
„ aves abigendæ, evellendæ ſpinæ, loca petroſa multa terra replenda ſunt: omne
„ quod damnum affert, arcendum & tollendum eſt. Sed in terra quidem univer-
„ ſum eſt agricolæ: illa enim jacet inanima, ad patiendum ſolum parata. In
„ hac autem terra ſpirituali nequaquam: Non eſt univerſum Doctorum & Ma-
„ giſtrorum: ſed ſi non eſt pars maxima, dimidium certe eſt diſcipulorum.
„ Concionatorum quidem eſt ſemen injicere, auditorum autem eſt facere quæ
„ dicuntur, bonorum operum fructus oſtendere, ſpinas radicitus vellere. Spi-
„ næ enim ſunt revera divitiæ, nullum habentes fructum, viſu deformes, ad
„ uſum injucundæ, eos qui tangunt moleſtia afficientes; non ſolum infructuo-
„ ſæ, ſed alia etiam germina impedientes. Tales ſunt divitiæ: non ſolum ipſę
„ fructum non ferunt in æternum, ſed etiam eos qui volunt poſſidere, impediunt,
„ Camelorum cibus ſunt ſpinæ, ignis pabulum, ad nihil utiles niſi ad ſuccenden-
„ dum fornacem. Tales ſunt divitiæ: alunt irrationales animi motus; rationa-
„ les

„ les pungunt & ſauciant. In locis præruptis, petroſis, aridis, humore de-
„ ſtitutis naſciturſpina: ita cum aliquis eſt aſper, durus, immiſericors, in eo
„ ſpinæ oriuntur, quæ cæleſtis verbi ſementem præfocant. Agricola ſpinas non
„ ferro exſcindit, ſed igne conſumit radicitus, & quaſi virus ex terræ lumbis
„ extrahit, ipſamque purgat: ſic omnem ad divitias affectum, radicemque
„ malorum omnium cupiditatem, ignis Spiritus Sancti conſumat, animam ex-
„ purget, terramque cordis noſtri renovet neceſſe eſt: Alioqui Dei verbum
„ inutile redditur iis quibus prædicatur. In Templum, dum ſacra concio ha-
„ betur, venit dives ſeu vir, ſeu mulier; non curat quomodo audiat elo-
„ quia Dei, ſed quomodo ſe oſtentet, quomodo cum faſtu ſedeat, quo-
„ modo alias ſuperet veſtium magnificentia, omniumque in ſe conver-
„ tat oculos & admirationem: ſimiliter vir dives ingreditur multis ſervis
„ ſtipatus, qui turbam arceant, amictu ſuperbo velut inſultans pauperi. De
„ inde ſedentem ſtatim ſubeunt curæ domeſticæ trahentes in omnem par-
„ tem; circumfluit faſtus qui obſidet animam: exiſtimat ſe gratificari & Sa-
„ cerdotibus, & populo, & fortaſſis etiam Deo, quod intraverit domum
„ Dei. Qui autem tanto elatus tumore eſt, quomodo curari umquam pote-
„ rit? Dic, quæſo, ſi quis acceſſerit ad Medici domum, & a Medico gra-
„ tiam curationis non petat, ſed ei ſe gratificari exiſtimet, & cum medica-
„ mentis & pharmacis opus habeat ad curandum vulnus, circa veſtes occu-
„ petur, aliquidne boni reportabit? Simile quid continget in divitibus & a-
„ majoribus ſæculi, cum in Eccleſiam veniunt, ubi Sacrarum Scripturarum
„ lectio, ubi Dei verbum auditur. Hujus porro mali cauſam aperiam. Exi-
„ ſtimant ſe ad Sacerdotes & Concionatores adire, cum in Templum ve-
„ niunt: exiſtimant ſe ab illis audire quæ audiunt: non attendunt, non cogi-
„ tant quod ad Deum ingrediuntur, quod ipſe cum eis loquitur. Quando e-
„ nim Lector ſtans ait, *Hæc dicit Dominus*, &c. & ſtans Diaconus ſilentio
„ indicto omnibus os obſtruit, non Lectori honorem habens hoc facit, ſed
„ Deo qui per illum cum omnibus loquitur. Si ſcirent Deum per Prophe-
„ tam hæc dicere, faſtum omnem abjicerent. Nam ſi loquentibus cum eis
„ Magiſtratibus, non alio diſtrahunt animum, multo magis Deo loquente.
„ Nos Dei Miniſtri ſumus, o dilecti. Non noſtra dicimus, ſed quæ ſunt Dei.
„ E cœlo quotidie venientes leguntur Epiſtolæ. Dic autem, quæſo, ſi quiſ-
„ piam, dum omnes hic adſumus, ingreſſus eſſet, zonam habens auream, e-
„ rectaque cervice ac ſuperbe incedens, diceret ſe miſſum eſſe a Rege terreno,
„ & ad totam civitatem afferre epiſtolam de rebus neceſſariis, nonne ad eum
„ omnes converteremini? Nonne etiam non jubente Diacono magnum adhi-
„ beretis ſilentium? Si quiſpiam veniat a Rege, omnes acceditis: a Deo au-
„ tem venit; & e cœlis loquitur Propheta: loquitur Evangeliſta, loquitur A-
„ poſtolus, Chriſtus ipſe æterni Patris Filius loquitur, & nemo eſt qui attendat.

10. *Et accedentes ad eum Diſcipuli dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis? Qui reſpondens ait illis: Quia vobis datum eſt noſſe Myſteria Regni cælorum, illis autem non eſt datum.* Fides & cognitio myſteriorum, gratuitum Dei donum eſt, non omnibus datum. Quantas igitur gratias Deo agere debent, qui illo miſerante hanc acceperunt, cum nulla merita haberent, ſed tanto beneficio æque eſſent indigni, ac illi qui non acceperunt, ſed in tenebris ignorantiæ & infidelitatis ſuæ juſto Dei judicio ſunt relicti. *Audiunt hæc & faciunt, quibus datum eſt. Non autem faciunt, ſive audiant, ſive non audiant, quibus datum non eſt.* Quia vobis, *inquit*, datum eſt noſſe myſterium Regni cœlorum, illis autem non eſt datum. *Quorum alterum ad miſericordiam, alterum ad judicium pertinet illius, cui dicit anima noſtra: Miſericordiam & judicium cantabo tibi, Domine.* Lugendum quod ſcientiam myſteriorum Regni cœleſtis ita ne- *S. Aug. l. de Dono Perſeverant. c. 14.* *Pſ. 100 1.*

gligant Chriſtiani, ac ſi nullatenus ipſorum intereſſet; ipſamque humili fide & oratione impetrare a Patre luminum, qui revelat myſteria, non ſatagant.

11. *Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.* Fides, intelligentia myſteriorum, obedientia, gratiæ omnes ac dona Dei creſcunt & augentur in eis qui recte utuntur; Qui tamen rectus uſus donorum Dei, munus eſt Dei & gratiæ ejus cooperantis nobiſcum. *Non enim ego, ſed gratia Dei mecum.* Ille in nobis operatur ut incipiens, qui volentibus cooperatur ut perficiens. Donorum ſuorum fructum cum uſura Deus exigit: Eorum privatione puniuntur, qui ad ejus gloriam illa impendere negligunt. „ Qui non habet charitatem, etſi ad tempus habet hæc dona, auferen-„ tur ei. Auferetur ei quod habet, quia quiddam non habet. Et ipſum quiddam „ hoc non habet, unde cetera teneantur, & ipſe non pereat... Habet gratiam poſ-„ ſidendi, ſed non habet charitatem utendi: Quia ergo illud non habet, & „ quod habet, auferetur ab eo.

S. Aug. En. in Pſalm. 146. n. 10.

12. *Ideo in parabolis loquor eis; quia videntes non vident, & audientes non intelligant. Et adimpletur in eis Prophetia Iſaiæ dicentis: Auditu audietis, & non intelligetis; & videntes videbitis, & non videbitis. Incraſſatum eſt enim cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos clauſerunt; Nequando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & ſanem eos.* Sæculi cupiditates, rerum divinarum oblivio, divini verbi faſtidium, gradus ſunt quibus ad cæcitatem & indurationem cordis pervenitur. Cæcitas & obduratio præcedentium peccatorum pœnæ ſunt, ſubſequentium cauſæ. Juſtum Dei judicium timeamus; demus operam, ne in nobis etiam terribile iſtud Iſaiæ vaticinium impleatur. *Cæcitas cordis, quam ſolus removet illuminator Deus, & peccatum eſt quo in Deum non creditur; & pœna peccati, qua cor ſuperbum digna animadverſione punitur; & cauſa peccati, cum mali aliquid cæci cordis errore committitur.* Firmitas affectuum in malo, ſeu in rerum temporalium amore, ſpiritualis cæcitatis cauſa eſt. *Incraſſatum eſt cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos clauſerunt.* Affectant carnales homines ne videant, ne audiant, ne intelligant res divinas, & quæ ad ſalutem pertinent ſuam; ne intelligant fœditatem & gravitatem peccati, pœnarum æternitatem, juſtitiæ pulchritudinem Dei bonitatem ac magnificentiam, beatitudinem ſempiternam, & magnitudinem bonorum quæ promiſit Deus diligentibus ſe; Chriſti myſteria, paſſionem ac mortem pro peccatis hominum toleratam, & cetera, quorum conſideratione abſtrahi poſſunt a terrenis rebus quibus ſunt immerſi; a voluptatibus, quarum velut pinguedine ſunt hebetati. Quam infelix ille, quam lugendus, qui miſeriam ſuam non videt, non agnoſcit! *Noluit intelligere, ut bene ageret.* Oculos ſuos claudit, ne videat lucem juſtitiæ. *Quomodo homo poſitus in ſole cæcus, præſens eſt illi ſol, ſed ipſe ſoli abſens eſt: ſic omnis ſtultus, omnis iniquus, omnis impius cæcus eſt corde. Præſens eſt ſapientia, ſed cum cæco præſens eſt, oculis ejus abſens eſt: non quia ipſa illi abſens eſt, ſed quia ipſe ab illa abſens eſt.* Illuminari nolunt, nec ſanari a morbo deſideriorum noxiorum, quibus cor ſenſim excæcatur & obduratur, ne quæ agenda ſunt videant, & ad implenda quæ viderint convaleſcant. Talis erat Auguſtini ad Deum nondum converſi ſtatus, quem ipſe in Confeſſionibus ſuis deſcribit: *Ego*, inquit, *adoleſcens miſer, valde miſer, in exordio ipſius adoleſcentiæ etiam petieram a te caſtitatem, & dixeram; Da mihi caſtitatem & continentiam, ſed noli modo. Timebam enim, ne me cito exaudires, & cito ſanares a morbo concupiſcentiæ, quam malebam expleri, quam extingui.*

S. Aug. l. 5. contra Julianum c. 3.

Pſal. 35. 4.

S. Aug. Tra. 1. S. Joan.

S. Aug. l. 8. Confeſſ. c. 7.

13. *Veſtri autem beati oculi quia vident, & aures veſtræ quia audiunt. Amen quippe dico vobis; Quia multi Prophetæ & juſti cupierunt videre quæ videtis,*

detis,

videtis, & non viderunt, & audire quæ auditis, & non audierunt. Longe feliciores, qui cum oculis corporis Chriſtum non conſpexerint, vident Religionem confirmatam ejus reſurrectione, omnium gentium fide, omnium ſæculorum traditione, Martyrum omnium ſanguine, omni miraculorum genere. Quamquam & nos, qui ejuſdem corporis membra ſumus, cujus præcipua membra fuerunt Apoſtoli, per ipſos vidiſſe & audiſſe cenſeamur, quæ viderunt ipſi & audiverunt. *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectaverunt de verbo vitæ*, &c. Eſt tamen adhuc quod videre deſideremus, ut beati ſint oculi noſtri. Veteres juſti ferventiſſimis deſideriis optaverunt videre Dei Filium in hominis forma; deſideremus ipſum intueri in gloria; concupiverunt primum ejus adventum, deſideremus ſecundum, ſi corde ſincero precamur: *Adveniat Regnum tuum*. Deſideranda eſt æterna Dei viſio ac fruitio, ſempiterna cum Chriſto Jeſu capite noſtro in Regno ejus conjunctio. In ipſum deſiderant Angeli proſpicere: idem & nos deſideremus, Angelorum candidati. „ Tota vita Chriſtiani boni, ſanctum deſiderium eſt. *1. Joan. 1. 7.*

„ Quod autem deſideras, nondum vides: ſed deſiderando capax efficeris, ut cum *S. Aug. Tra. 4. in Ep. 1. S. Joan. n. 9.*
„ venerit quod videas, implearis. Sicut enim ſi velis implere aliquem ſinum, &
„ noſti quam magnum eſt quod dabitur, extendis ſinum vel ſacci, vel utris, vel
„ alicujus rei: noſti quantum miſſurus es. & vides quia anguſtus eſt ſinus; ex-
„ tendendo facis capaciorem: ſic Deus differendo extendit deſiderium, deſide-
„ rando extendit animum, extendendo facit capacem. Deſideremus ergo, Fra-
„ tres, quia implendi ſumus. Videte Paulum extendentem ſinum, ut poſſit ca- *Phil. 3. 12.*
„ pere quod venturum eſt. Ait enim: *Non quod jam acceperim, aut jam perfe-*
ctus ſim: Fratres, ego me non arbitror comprehendiſſe. Quid ergo agis in hac
„ vita, ſi nondum apprehendiſti? *Unum autem, quæ quidem retro ſunt, oblivi-*
„ *ſcens; ad ea vero quæ ſunt priora extendens me ipſum, ad deſtinatum perſe-*
„ *quor, ad bravium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Jeſu*. Extentum ſe dixit,
„ & ſecundum intentionem ſequi ſe dixit. Minorem ſe ſentiebat ad capiendum
„ quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit. Hæc
„ eſt vita noſtra, ut deſiderando exerceamur. Tantum autem nos exercet ſan-
„ ctum deſiderium, quantum deſideria noſtra amputavimus ab amore ſæculi.

Viri deſideriorum ſimus, ut in nos veniat, & in nobis habitet *Deſideratus cunctis gentibus*, ut oſtendat nobis faciem ſuam, & ſalvi ſimus, atque in perpetuum exultemus in Deo Jeſu noſtro.

14. *Simile factum eſt Regnum cælorum homini, qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo. Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, & ſuperſeminavit zizania in medio tritici, & abiit*, &c. Seminis boni ſator Chriſtus eſt: Ipſe gratia ſua juſtos homines facit, & filios Regni. *Qui ſeminat bonum ſemen, eſt Filius hominis. Ager autem eſt Mundus. Bonum vero ſemen, hi ſunt filii Regni*. Nemo de ſuo habet niſi mendacium & peccatum. Si quid in ſe boni habet, a ſe ipſo non habet, ſed a Deo, ſumme bono, omniſque boni fonte. *Concil. Arauſic. 2.*

„ Omne datum optimum, & omne donum perfectum, deſurſum eſt, de-
„ ſcendens a Patre luminum. Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis, ut *Jacobi 1. 17. 18.*
„ ſimus initium aliquod creaturæ ejus.... Nemo poteſt venire ad me, *inquit*,
„ *Chriſtus*, niſi Pater meus traxerit eum ... Gratia Dei ſum id, quod ſum (inquit
„ *Apoſtolus*) *Et*, Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, quaſi ex no- *Joan. 6. 44.*
„ bis: ſed omnis ſufficientia noſtra ex Deo eſt. Chriſtus igitur omnis juſtitiæ *1. Cor. 16. 10.*
& ſanctitatis auctor, bonum ſemen ſeminat in agro ſuo. Quamobrem nemo de bonis, quæ in ſe ſunt, extollatur; nemo de bonis operibus, quæ facit, ſuperbiat; nemo de juſtitia ſua intumeſcat; ſed Dei dona agnoſcat humili devotione, gratiaſque illi referat, cujus munera ſunt, ſi quæ ſunt merita ſua. *Quis enim te diſcernit? quid habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Si Deus nos desereret, ſi gratiam ſuam nobis ſub- *1. Cor. 4. 7.*

traheret, hominibus nequiſſimis & ſceleratiſſimis pejores eſſemus, non triticum ſed zizania. *Nullum eſt peccatum quod facit homo, quod non poſſit facere & alter homo, ſi deſit Rector a quo factus eſt homo.*

S. Aug. ſer. 49 al. 23. ex Hom. 50.

Sator zizaniorum diabolus eſt. *Inimicus homo hoc fecit*, zizania, ſunt Hæretici & improbi, filii ac ſervi diaboli. *Zizania autem filii ſunt nequam.* Zizania ſunt, quicumque pravis exemplis, conſiliis, perſecutione bonum ſemen, Deique frumentum ſuffocant, impediuntque ne creſcat in amore veritatis & juſtitiæ, & fructum ferat: Quicumque zizania ſeminat in medio tritici a Deo ſeminati, Dei inimicus eſt, cooperator diaboli. Sparſa ſunt zizania, *cum dormirent homines*. Somnus hominum, incuria Paſtorum, qui non vigilant quaſi rationem pro animabus ſibi commiſſis redditurі, qui ſibi & gregi non attendunt quem acquiſivit Chriſtus ſanguine ſuo. „ Homines qui dormiunt, *inquit S. Hieronymus*, „ Magiſtros Eccleſiarum intellige. Servos Patris familias ne alios accipias quam „ Angelos, qui quotidie vident faciem Patris. Diabolus autem propterea ini„ micus homo appellatur, quia Deus eſſe deſivit. Et in nono Pſalmo ſcriptum „ eſt de eo: *Exurge Domine, non confortetur homo*. Quamobrem non dormiat, „ qui Eccleſiæ Præpoſitus eſt: ne per illius negligentiam inimicus homo ſuper„ ſeminet zizania, hoc eſt, hæreticorum dogmata; Pravas contra Moralis Chriſtianæ integritatem opiniones, & peccata. Zizania enim ſunt *omnia ſcandala*, ſeu ſcandalorum auctores, *& qui faciunt iniquitatem.*

S. Hier. in c. 13 S. Matt.

Chriſtus ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo. In ipſo rerum ſemine neſcit malum conditio Creatoris. *Per ipſum omnia facta ſunt; & quod factum eſt in ipſo vita erat ... Et vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.* „ Sed quem „ Deus faciens vocavit Mundum, inficiens inimicus reddidit immundum, & „ hominem quem Deus in paradiſo deliciarum collocavit ad vitam, inimicus in „ hac laboris vita detraxit ad mortem: & affectum, quem carni Deus inſeruit „ per naturam, inimicus in parricidium per invidiam commutavit. Ab hoc im„ pulſus Cain primus germano ſanguine terram tinxit. Nonne ex uno homine „ Deus omnem replevit terram, & ſemine ex uno pius Sator totum genus homi„ num tantam multiplicavit ad meſſem? Sed inimicus mox homines in unum re„ degit omnes: & ſuperſeminando mala, quod fuerat bene ſatum delevit diluvio, „ non rigavit. Sic Legem divinis & veracibus ſatam præceptis, humanis & men„ dacibus fucavit inventis: ut de Sacerdote fieret perſecutor, de Doctore depra„ vator exiſteret, de deſenſore Legis redderetur inimicus. Si creatura ad agni„ tionem condita Creatoris, ut neſciretur Deus, Deo eſſe mentita eſt. Hinc „ ſapientes ſæculi fecit ſtultos, ſpeculatores mundi docuit nihil videre, pro„ feſſores ſcientiæ fecit ſcientiam non habere, inquiſitores rerum omnium dimi„ ſit ignaros. Sic evangelicam ſegetem ſatam cœleſti ſemine hæretica zizania „ ſuperſeminando confundit inimicus, ut manipulos fidei gehennæ faciſculos fa„ fidret, ne triticum fieret cœleſtium horreorum. Et quid plura? Poſteaquam „ ipſe eſt in dæmonem converſus ex angelo, ne qua creatura in ſuo ſtatu con„ ſiſteret, arte, dolis, machinis fraude contendit. Superſeminavit zizania, non „ ſeminavit. *Præcedunt Creatoris bona, mala diaboli poſt ſequuntur; ut malum quod eſt ex diabolo ſit accidens, non natura*. Superſeminavit zizania in medio tritici; *Quia diabolus hæreſes, inter fideles; inter ſanctos, peccatum; inter pacificos, lites; inter ſimplices dolos; inter innocentes nequitiam gratis ſerere conſuevit: non ut acquirat zizania, ſed ut triticum perdat: nec ut reos capiat, ſed ut adimat innocentes. Hoſtis plus ducem, quam militem petit; nec obſidet mortuos, ſed impugnat viventes: ſic diabolus non peccatores quærit capere, quos poſſidet ſubjugatos, ſed ut juſtos capiat, ſic laborat*. Superſeminavit zizania in medio tritici, & abiit. *Quia diabolus impellit quidem viribus ad ruinam, ſed poſteaquam proſtraverit, relinquit: non quærit hominem, ſed hominis interitum quærit.*

2. Joan. 1. S. Petrus Chryſ. ſer. 97.

15. Cum

15. ***Cum dormirent homines, venit inimicus ejus, & ſuperſeminavit zizania.*** „ Inſidiator nocte latitat, die vigilantes fugit, appetit dormientes. fortis conflictum petit, provocat palam ſpectantibus omnibus, & coram populis vult habere victoriam. " Maximæ infirmitatis indicium eſt, dormientibus irruiſſe. *Superſeminavit zizania*. Ut quid? Ut periret dominica meſſis, & hoc ad lucrum quid pertinebat inimici? Niſi quod invidiæ Spiritus hominum damnum ſuum computat lucrum?

16. ***Cum autem creviſſet herba, & fructum feciſſet, tunc apparuerunt & zizania.*** „ Quod latet in herba, manifeſtatur in ſpica, & quod celatur in gramine, aperitur in fructu: ſic quos credentes putamus pares, fide diſpares inveniuntur: „ Sic judicii prodit meſſis, quod Eccleſiæ germen occultat. „ *A fructibus eorum cognoſcetis eos*. Flores multi fructuum multitudinem pollicentur, ſed examinati ventorum flabris, ad fructum pauciſſimi perſeverant: ſic credentes in Chriſtum multi Eccleſiæ videntur in pace: ubi autem perſecutionis procella perflaverit, pauci martyrii reperiuntur in fructu.

17. ***Domine, nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo?*** Seminaſti, non ſeminavimus. Nos, quod per te facimus, tibi ſemper noſtro aſſignamus Auctori: & tu in iis quæ nobis facienda præcipis, ipſe operator adſiſtis. Ergo ſi nos operis tui facis eſſe pro tua dignatione conſortes, non nobis ſolis quod zizania naſcuntur, adſcribas, Domine: Aut tecum nos munit innocentia: aut nobiſcum te reatus attingit. Nos noſtro operi non potuimus invidere; magnis ſudoribus offenſam non potuimus parare. Tu quod vis, unde vis, quando vis, habes: Nos præter tuam gratiam nihil habemus, per quam ſtamus, vivimus, movemur, & ſumus; & ſine qua jacemus, deficimus, & perimus.

18. ***Ait Dominus: Inimicus homo hoc fecit:*** Sed tu, Domine, cum hæc videres, quare permiſiſti? Quare? Quia timere fraudes non poteſt, cui nihil poteſt perire: & quia majus eſt reparare perdita, quam illæſa ſervare: Simul quia *oportet zizania eſſe, ut qui probati ſunt, manifeſti fiant*. Deus utique *Melius judicavit de malis bene facere, quam mala nulla eſſe permittere.* *S. Aug. Enchiridii c. 27.*

19. ***Servi autem dixerunt ei: Vis, imus, & colligimus ea?*** Devoti ſervi indefeſſum promittunt laborem; nec patiuntur dominicæ meſſis videre vel temporaliter fœditatem: ſed Dominus, quem tempora non fatigant, & quando vult, poteſt abolere ſuæ meſſis injuriam, reſpondet: *Non: ne forte colligentes zizania, eradicetis ſimul cum eis & triticum. Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem.* Laudabilis zelus, & in Dei Miniſtris deſiderandus, modo præceps non ſit, ſed ſcientia illuminatus, prudentia Chriſtiana comitatus; qui Dei conſilia ſequatur, non præveniat; quem charitas moderetur, nulla cupiditas corrumpat, nulla iracundiæ labes, ultionis libido, nullus gloriæ ſæcularis appetitus. Longe aliter judicat Deus de bonorum & malorum permixtione in Mundo, & in Eccleſia; aliter homo. Solus ipſe novit quæ inde bona ſit producturus vel ad improborum converſionem, quos admirabili patientia ad pœnitentiam adducit, vel ad piorum probationem & ſanctificationem. „ Boni enim, cum adhuc infirmi ſunt, opus habent in quibuſdam malorum commixtione, ſive ut per eos exerceantur, ſive ut eorum comparatione magna illis exhortatio fiat, ut nitantur ad melius, quibus ſublatis altitudo charitatis quaſi evulſa marceſcat, quod eſt eradicari. Nam ſic ait Apoſtolus: *Ut in charitate radicati & fundati poſſitis comprehendere*. An forte ideo ſimul eradicatum triticum. cum auferuntur zizania, quia multi primo zizania ſunt, & poſtea triticum fiunt? Qui niſi patienter, cum mali ſunt, tolerentur, ad laudabilem mutationem non perveniunt: Itaque ſi evulſi fuerint, ſimul eradicatur & triticum, quod futuri eſſent, ſi eis parceretur. „ Malos & fictos in Mundo, in Eccleſia, in omni ſocietate pati oportet, quia & illos patitur Deus, uſque ad judicium divinæ patientiæ ſuæ, & noſtræ penitentiæ tempus: ut qui ſe de

S. Pet. Chryſ.

S. Aug. Qu. 11. in Matt.

Epheſ. 3. 17.

Digitized by Google

malo commutaverit in bonum, Dominicum deputetur in triticum, cœleſtibus horreis aggregandus: qui de fideli infidelis, de bono malus evaſerit, atque in malo parſeveraverit, gehennæ deputetur incendio, Quid plura? „ Si zizaniis Dei patientia non ſubveniret, nec Matthæum de Publicano Evange- „ liſtam, nec Paulum ex perſecutore Apoſtolum Eccleſia poſſideret. Denique „ Ananias eradicare triticum tunc quærebat, quando ad Saulum miſſus, de Paulo „ talia querebatur: *Domine, quanta mala fecit ſanctis tuis*! Hoc eſt, eradica zi- „ zania... Sed cum Ananias videret Saulum, Paulum Dominus tunc videbat: cum „ Ananias perſecutorem diceret, tunc DominusPrædicatorem ſciebat, & cum „ ille eum zizania judicaret inferni, Chriſtus eum vas electionis, triticum in „ cœleſti horreo jam ponebat. VADE, *inquit*, quia vas electionis eſt mihi.

S. Petrus Chryſol. ſerm. 97.

Act. 9.

Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem. Duæ ſocietates ab initio, duę civitates myſticę, Jeruſalem & Babylonia: illa in Abel, iſta in Cain incœpit. „ Omnes qui terrena ſapiunt, omnes qui felicitatem terrenam Deo preferunt, „ omnes qui quę ſua ſunt quærunt, non quæ Jeſu-Chriſti, ad unam iſtam civita- „ tem pertinent quę dicitur Babylonia myſtice, & habet Regem diabolum. O- „ mnes autem qui ea quæ ſurſum ſunt ſapiunt, qui cęleſtia meditantur, qui „ ea ſollicitudine in ſæculo vivunt, ne Deum offendant, qui cavent peccare, „ quos peccantes non pudet confiteri, humiles, mites, ſancti, juſti, pii, boni, „ omnes ad unam civitatem pertinent, quæ Regem habet Chriſtum. Illa enim „ in terra quaſi major eſt tempore, non ſublimitate, non honore. Civitas illa „ prior nata, Civitas iſta poſterior nata. Hæc duo corpora ſub duobus Regibus „ agentia, ad ſingulas civitates pertinentia, adverſantur ſibi uſque in finem ſę- „ culi. donec fiat ex commixtione ſeparatio, & alii ponantur ad dexteram, „ alii ad ſiniſtram... Mala ergo civitas ab initio uſque ad finem currit, & bona „ civitas mutatione malorum conditur. Et ſunt iſtæ duæ civitates permixtæ in- „ terim, in fine ſeparandę; adverſus ſe invicem confligentes; una pro iniquitate, „ altera pro juſtitia; una pro vanitate, altera pro veritate. Et aliquando ipſa „ commixtio temporalis facit, ut quidam pertinentes ad Civitatem Babyloniam, „ adminiſtrent res pertinentes ad Jeruſalem; & rurſum quidam pertinentes ad „ Jeruſalem adminiſtrent res pertinentes ad Babyloniam... Fuerunt Reges ma- „ gni in Jeruſalem... Omnes iniqui cives erant Babyloniæ, & adminiſtrabant „ res Jeruſalem... Tres illos Pueros victus miraculo Nabuchodonoſor Regni ſui „ adminiſtratores fecit, & adminiſtrabant res Babyloniæ cives Jeruſalem. „ Idem agitur in Eccleſia his temporibus. Omnes, de quibus dictum eſt, *Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt facere nolite*, cives ſunt Babyloniæ, adminiſtrantes rempublicam civitatis Jeruſalem. Toleremus igitur malos, ſive Præpoſitos, ſive ſubditos, ſive æquales; toleremus falſos fratres, toleremus eos charitate & patientia, quæ opus perfectum habet. Toleremus uſque ad tempus meſſis: ſpiritu, non corpore ab eis ſeparemur; ſpiritu (inquam) ne communicemus infrugiferis operibus eorum; non corpore, ut Eccleſiam propter eos deſeramus. „ Non nos ſeducant, qui carnaliter intelligunt. & corporalem ſepa- „ rationem facientes, ab Eccleſiæ frumentis toto orbe diffuſis ſpiritali ſacrile- „ gio ſeparantur. Per totum enim Mundum ſeminatum eſt bonum ſemen. Ini- „ micus autem ſuperſeminavit zizania... Numquid Africa eſt Mundus (*inquie-* „ *bat S. Auguſt. contra Donatiſtas hæreticos & ſchiſmaticos agens*) Numquid „ meſſis hoc tempus? Numquid meſſor Donatus? Per totum orbem terrarum „ expectate meſſem; per totum orbem terrarum creſcite in meſſem; per totum „ orbem terrarum zizania tolerate uſque ad meſſem. Non vos ſeducant perverſi, „ paleæ nimis leves quæ evolant ante adventum ventilatoris ex area... Qui deſe- „ ruerit unitatem, violat charitatem: & quiſquis violat charitatem, quodlibet ma- „ gnum habeat, ipſe nihil eſt. Univerſa inutiliter habet, qui illud unum quo uni- „ verſis

S. Aug. Enarrat. in Pſ. 61. n. 7. & 8.

S. Aug. ſer. 88. alias 18. de Verbis Domini n. 21.

Digitized by Google

„ verſis utatur non habet. “ Sed nec in his quæ ambigua ſunt cito judicium proferamus de perſonis; ne præcipiti judicio putemus aliquem ad zizania pertinere, qui manifeſte malus non eſt; ſed Deo judici terminum reſervemus: *Ut cum dies judicii venerit ille non ſuſpicionem criminis, ſed manifeſtum reatum de ſanctorum cœtu ejiciat.* S. Hieron. in c. 13. S. Matt.

20. *Et in tempore meſſis dicam meſſoribus: Colligite primum zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum: Triticum autem congregate in horreum meum.* Demus operam, ne ipſi zizania ſimus, flore quidem tritico ſimilia, non fructu; ſpeciem pietatis habentes; veritatem autem ejus abnegantes, fructu charitatis vacui, ſcandalorum auctores, operarii iniquitatis. Quod ſi forte ſumus, ne Dei patientia abutamur nos adhuc tolerantis, & ſua benignitate nos ad pœnitentiam adducentis. Commutemur in triticum divinæ, quæ nobis offertur, gratiæ cooperati. Tempus meſſis & adventum Meſſorum præveniamus, qui zizania in faſciculos ad comburendum alligabunt. Talem unuſquiſque inveniet ſupremi judicii dies, qualem invenerit ultimus vitæ dies. Non erit amplius miſericordiæ tempus, ſed judicii. „ Sicut ergo colliguntur zizania, „ & igni comburuntur, ſic erit in conſummatione ſæculi. Mittet Filius hominis Angelos ſuos, & colligent de Regno ejus omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem: & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & ſtridor „ dentium. “ Hæc ſors iniquorum & reproborum, qui creaturis ſpreto Creatore adhæſerunt, qui vanis ſæculi honoribus intumuerunt, qui congregandis per fas & nefas opibus ſtuduerunt, qui terrenis voluptatibus, Mundique gaudiis ſunt immerſi. *Ducunt in bonis dies ſuos & in puncto ad inferna deſcendunt.* Felices qui pœnitentiæ lacrymis fletum illum æternum reproborum ac ſtridorem dentium vitare nituntur! *Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol in Regno Patris eorum.* Qualis immutatio! Hic latentes & contempti; ubi ſolis inſtar ſplendidi: hic oppreſſi & afflicti; illic in thronos gloriæ a Deo ſubvecti: hic pauperes; illic hæreditate cœleſti Patris ſui, & Regno ejus divites, Dei æterna fruitione felices. *In præſenti ſæculo fulget lux ſanctorum coram hominibus: poſt conſummationem autem Mundi, ipſi juſti fulgebunt ſicut ſol in Regno Patris ſui.* Fulgebunt ſine metu eclipſis, noctis, caliginis, tenebrarum Soli juſtitiæ inſeparabiliter conjuncti, Deo ſimiles effecti, quem videbunt ſicuti eſt, *fulgebunt in perpetuas æternitates.* Job. 21. 13. S. Hieron.

21. *Simile eſt Regnum cœlorum grano ſinapis, quod accipiens homo ſeminavit in agro ſuo. Quod minimum quidem eſt omnibus ſeminibus: cum autem creverit, majus eſt omnibus oleribus, & fit arbor, ita ut volucres cæli veniant, & habitent in ramis ejus.* Granum ſinapis, Chriſtiana Religio & Eccleſia in exordiis ſuis minima, ſenſim vero Chriſto incrementum dante ita dilatata & amplificata, ut toto orbe diffuſa ſit, & in ea ſapientes ipſi ac Reges requieſcant. Impletum eſt quod Chriſtus Apoſtolis prænuntiavit, mox in cœlos aſcenſurus: *Accipietis virtutem ſupervenientis Spiritus Sancti in vos, & eritis mihi teſtes in Jeruſalem, & in omni Judæa, & Samaria, & uſque ad ultimum terræ.* Totus orbis ſenſim immutatus eſt in melius, everſa idololatria; Moſaicæ Legis abrogatę ceremoniæ; Judæis ac Gentibus in unius Fidei profeſſionem congregatis, Eccleſia ex utriſque coaluit. Judæorum innumera multitudo Chriſtum adoravit ut Deum, quem eorum contribules ut hominem ſceleratum interfecerant. Gentiles inanium deorum cultu repudiato, delubris everſis, contritis ſimulacris, nomen Chriſto dederunt toto orbe terrarum: Sapientes ſæculi, Philoſophi, & Oratores Religionem amplexi ſunt, quę Myſteria credenda proponit rationi impervia; quam tamen in obſequium fidei captivam duxerunt: Religionem, quæ bellum ſenſibus, cupiditatibus, voluptatibus, ſæculi moribus indicit; quæ profeſſores ſuos opibus renuntiare, carnem domare, affligere, cruAct. 1. 8.

cifigere, ſeipſos abnegare, crucem tollere, inimicos diligere jubet: quæ divites
miſeros, pauperes beatos prædicat; quæ perſecutionem, calumniam, maledicta,
mortem ipſam pro Chriſto, & pro juſtitia pati præcipit, ſummæque felicitatis lo-
co id ducendum docet. Piſcatores duodecim, homines rudes, imperiti, abſ-
que armis, abſque eloquentia, abſque ullo humano ſubſidio, Principibus, po-
pulis, ſapientibus ſæculi, Judæis, Gentibus in Chriſti nomen ac Religionem ejuſ-
que Diſcipulos ac profeſſores conjuratis, perſecutioneſque graviſſimas trium ſæ-
culorum ſpatio identidem in illos moventibus, & diris ſuppliciis, varioque mor-
tis genere in illos ſævientibus; Chriſtianam nihilominus fidem in Judæa primum
univerſa, toto deinde terrarum orbe prædicarunt ac feliciſſime propagarunt.
Impletum eſt illud Davidis de Chriſto vaticinium Patris Æterni nomine: „ Po-
Pſal. 2. 8. „ ſtula a me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam
Pſal. 21. 28. & ſeq. „ terminos terræ. *Item illud*: Reminiſcentur & convertentur ad Dominum uni-
„ verſi fines terræ, & adorabunt in conſpectu ejus univerſæ familiæ gentium;
Pſal. 71. 8. & ſeq. „ quoniam Domini eſt Regnum, & ipſe dominabitur gentium .... Et domina-
„ bitur a Mari uſque ad Mare, & a flumine uſque ad terminos orbis terra-
„ rum. Coram illo procident Æthiopes, & inimici ejus terram lingent. Re-
„ ges Tharſis & Inſulæ munera offerent, Reges Arabum & Saba dona addu-
„ cent: & adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes Gentes ſervient ei, *&c.*
Iſaiæ 2. & 3. „ *Item illud Iſaiæ*: Erit in noviſſimis diebus præparatus Mons Domini in vertice
„ montium, & exaltabitur ſuper colles, & fluent ad eum omnes Gentes &
„ ibunt populi multi. & dicent: Venite & aſcendamus ad montem Domini,
„ & ad domum Dei Jacob, & docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſe-
„ mitis ejus: quia de Sion exibit Lex, & verbum Domini de Jeruſalem, & judi-
„ cabit Gentes, & arguet populos multos. “ Quis orbem Chriſto, Evangelio,
Cruci ſubjecit? Non ſapientia, non potentia, non opes, non vires, non nobili-
tas ſæculi, ſed duodecim pauperes Piſcatores, prædicantes Chriſtum crucifixum,
1. Cor. 1. 23. „ Judæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam: ipſis autem vocatis Ju-
„ dæis atque Græcis Chriſtum Dei virtutem & Dei Sapientiam: quia quod ſtul-
„ tum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus: & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt
„ hominibus. Videte enim vocationem veſtram, fratres, quia non multi ſapien-
„ tes ſecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: ſed quæ ſtulta
„ ſunt Mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes: & infirma Mundi elegit Deus,
„ ut confundat fortia: & ignobilia Mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea
„ quæ non ſunt, ut ea quæ ſunt, deſtrueret. “ Recenſeatur ſacra Actuum Apo-
ſtolorum Hiſtoria, & innoteſcet quam parva in exordio ſuo fuerit ſementis Evan-
gelii, quam feliciter intra breve temporis intervallum creverit & propagata longe
lateque fuerit & apud Judæos & apud Gentes. Legatur Eccleſiaſtica primorum ſæ-
culorum Hiſtoria, & innoteſcet quomodo Chriſtiana Religio inter perſecutiones
Tertull. acerbiſſimas dilatata ſit, ac floruerit. Teſtis Tertullianus in Apologetico. „ He-
Apolog. 37. „ ſterni ſumus, *inquit*, & veſtra omnia implevimus, urbes, inſulas, caſtella,
„ municipia, conciliabula, caſtra ipſa, tribus, decurias, Palatium, Senatum,
„ forum. Sola vobis relinquimus Templa. Cui bello non idonei, non prompti
„ fuiſſemus, etiam impares copiis, qui tamen libenter trucidamur, ſi non apud iſtam
„ diſciplinam magis occidi liceret, quam occidere? Potuimus & inermes nec re-
„ belles, ſed tantummodo diſcordes, ſolius divortii invidia adverſus vos dimicaſ-
„ ſe. Si enim tanta vis hominum in aliquem orbis remoti ſinum abrupiſſemus a
„ vobis, ſuffudiſſet utique dominationem veſtram tot qualiumcumque amiſſio ci-
„ vium, immo etiam & ipſa deſtitutione puniſſet. Procul dubio expaviſſetis ad
„ ſolitudinem veſtram, ad ſilentium rerum, & ſtuporem quemdam quaſi mortui
„ orbis. Quæſiſſetis quibus imperaretis. Plures hoſtes quam cives vobis remanſiſ-
Idem c. 48. „ ſent. Nunc enim pauciores hoſtes habetis præ multitudine Chriſtianorum. *Et*

„ *infra*:

Digitized by Google

„ *infra*: Exquiſitior quæque crudelitas veſtra, illecebra eſt magis ſectæ. Plu-
„ res efficimur, quoties metimur a vobis. Semen eſt ſanguis Chriſtianorum."
Quis prohibitus eſt aut Romulum, aut Herculem, aut alios tales homines
Deos dicere, & mori maluit, quam non dicere? Quis porro numeret, quam
multi quantalibet ſævitia crudelitatis occidi, quam Chriſtum Deum negare
maluerunt? *Ligabantur*, *includebantur*, *cædebantur*, *torquebantur*, *urebantur*, *S. Aug. l. 1.*
laniabantur, *trucidabantur*, *& multiplicabantur*. *de Civ. Dei.*
„ Si Plato viveret, & eum diſcipulus ejus aliquis interrogaret: cum ſibi ab illo *cap. 6.*
„ perſuaderetur, non corporeis oculis, ſed pura mente veritatem videri; cui que-
„ cumque anima inhæſiſſet, eam fieri beatam atque perfectam: ad quam perſpi-
„ piendam nihil magis impedire, quam vitam libidinibus deditam, & falſas ima- *S. Aug. l. de*
„ gines rerum ſenſibilium, quæ nobis ab hoc ſenſibili Mundo per corpus impreſ- *Vera Relig.*
„ ſæ, varias opiniones erroreſque generarent: quamobrem ſanandum eſſe ani- *cap. 5.*
„ mum ad intuendam incommutabilem rerum formam, & eodem modo ſemper
„ ſe habentem pulchritudinem, nec diſtentam locis, nec tempore variatam,
„ quam non crederent eſſe homines, cum ipſa vere ſummeque ſit: cetera naſci,
„ occidere, fluere, labi, & tamen in quantum ſunt, ab illo uno æterno Deo per
„ ejus veritatem fabricata conſtare: in quibus animæ tantum rationali & intelle-
„ ctuali datum eſt, ut ejus æternitatis contemplatione perfruatur, æternamque
„ vitam poſſit mereri: ſed dum naſcentium atque tranſeuntium rerum amore ac
„ dolore cruciatur, & dedita conſuetudini hujus vitæ atque ſenſibus corporis inani-
„ bus evaneſcit imaginibus, irridet eos qui dicunt eſſe aliquid, quod nec iſtis videa-
„ tur oculis, nec ullo phantaſmate cogitetur, ſed mente ſola & intelligentia cer-
„ ni queat. Cum hæc ergo a Magiſtro ſibi perſuaderentur, ſi ex eo quæreret ille
„ diſcipulus, utrum ſi quiſquam exiſteret vir magnus atque divinus, qui talia
„ populis perſuaderet credenda ſaltem, ſi percipere non valerent; aut ſi qui poſſent
„ percipere, non pravis opinionibus multitudinis implicati, vulgaribus obrue-
„ rentur erroribus, eum divinis honoribus dignum judicaret: reſponderet credo
„ ille, non poſſe hoc ab homine fieri, niſi quem forte ipſa Dei Virtus atque Sa-
„ pientia ab ipſa rerum natura exceptum, nec hominum magiſterio, ſed intima
„ illuminatione ab incunabulis illuſtratum, tanta honeſtaret gratia, tanta firmi-
„ tate roboraret, tanta deniqne majeſtate ſubveheret, ut omnia contemnendo
„ quæ pravi homines cupiunt, & omnia perferendo quæ horreſcunt, & omnia fa-
„ ciendo quæ mirantur, genus humanum ad tam ſalubrem fidem ſummo amore
„ atque auctoritate converteret. De honoribus vero ejus fruſtra ſe conſuli, cum
„ facile poſſit exiſtimari, quanti honores debeantur Sapientiæ Dei, qua ge-
„ ſtante & gubernante ille pro vera ſalute generis humani, magnum aliquid pro-
„ prium, & quod ſupra homines eſſet, mereretur. Quæ ſi facta ſunt, ſi litteris
„ monumentiſque celebrantur. " *Si ab una regione terrarum, in qua ſola unus cole-*
batur Deus, & ubi talem naſci oportebat, per totum orbem terrarum miſſi electi vi-
ri, virtutibus atque ſermonibus divini amoris incendia concitarunt: ſi confirma-
ta ſaluberrima diſciplina, illuminatas terras poſteris reliquerunt: ſi hodie per gen-
tes populoſque prædicatur: „ In principio erat Verbum, & Verbum erat apud
„ Deum, & Deus erat Verbum: hoc erat in principio apud Deum. Om- *1. Jo. 1. 1.*
„ nia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. " *Si ad hoc percipien-*
dum, diligendum, perfruendum, ut anima ſanetur, & tantæ luci hauriendæ
mentis acies convaleſcat, dicitur avaris: „ Nolite vobis condere theſauros in *Matt 6. 19.*
„ terra, &c. *Dicitur luxurioſis*: Qui ſeminat in carne, de carne metet corru- *Galat. 6. 8.*
„ ptionem. Qui ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam. *Dicitur* *Luca 14. 11.*
„ *ſuperbis*: Qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur. *Dicitur* *Matt. 5. 39.*
„ *iracundis*: Accepiſti alapam, para alteram maxillam. *Dicitur diſcordioſis*: *Matt. 5. 44.*
„ Diligite inimicos veſtros. *Dicitur ſuperſtitioſis*: Regnum Dei intra vos eſt. *Di-*
citur

Digitized by Google

Lucæ 17.21. „ *citur curioſis*: Nolite quærere quæ videntur, ſed quæ non videntur. Quæ e-
2. Cor.4.18. „ nim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna ſunt. *Po-*
1. Joan. „ *ſtremo dicitur omnibus*: Nolite diligere Mundum, neque ea quæ in Mundo ſunt:
2.15 „ quoniam omne quod in Mundo eſt, concupiſcentia carnis eſt, & concupi-
„ ſcentia oculorum, & ambitio ſæculi. „ Si hæc per totum orbem jam populis
„ leguntur, & cum veneratione libentiſſime audiuntur. Si poſt tantum ſangui-
„ nem, tantos ignes, tot cruces Martyrum, tanto fertilius & uberius uſque ad
„ barbaras nationes Eccleſiæ pullularunt. Si tot juvenum & virginum millia con-
„ temnentium nuptias caſteque viventium jam nemo miratur. Si hæc ſic accipiun-
„ tur, ut quomodo antea talia diſputare, ſic nunc contra diſputare monſtruoſum
„ ſit. Si tali pollicitationi atque ſponſioni per omnes terrarum partes quas ho-
„ mines incolunt, ſacra Chriſtiana traduntur. Si hæc quotidie leguntur in Ec-
„ cleſiis, & a Sacerdotibus exponuntur. Si tundunt pectora qui hæc conantur
„ implere; Si tam innumerabiles aggrediuntur hanc viam, ut deſertis divitiis
„ & honoribus hujus Mundi ex omni hominum genere uni Deo ſummo totam
„ vitam dicare volentium, deſertæ quondam inſulæ ac multarum terrarum ſo-
„ litudo compleatur. Si denique per urbes atque oppida, caſtella, vicos & a-
„ gros etiam, villaſque privatas in tantum aperte perſuadetur & appetitur a terre-
„ nis averſio, & in unum Deum verumque converſio, ut quotidie per univerſum
„ orbem humanum genus una pene voce reſpondeat, SURSUM CORDA SE HA-
„ BER AD DOMINUM; Quid adhuc oſcitamus? &c. Quid agnoſcere dubita-
„ mus Religionem Chriſtianam, Evangelicam doctrinam, Eccleſiam, ſimilem
eſſe *grano ſinapis, quod accipiens homo ſeminavit in agro ſuo? Quod minimum
quidem eſt omnibus ſeminibus, cum autem creverit, majus eſt omnibus oleribus, &
fit arbor, ita ut volucres cæli veniant & habitent in ramis ejus*. Aſſumamus
„ & nos pennas columbæ, ut volitantes ad altiora, poſſimus habitare in ramis
„ hujus arboris, & nidulos nobis facere doctrinarum; terrenaque fugientes ad
„ cæleſtia feſtinare.

Simile factum eſt Regnum cælorum grano ſinapis, quod accipiens homo ſemi-
S.Hieron.in *navit in agro ſuo*, &c. Granum ſinapis, hoc eſt, Regnum Dei accepit homo Chri-
c. 13. „ ſtus, quod ſemper habuit Deus Chriſtus: miſit in hortum ſuum, id eſt, in Ec-
S. Math. „ cleſiam ſuam, de qua dictum eſt, *Hortus concluſus ſoror mea ſponſa*. Hortus
„ eſt Evangelii vomere toto orbe cultus, clauſus ſtimulis diſciplinæ, ab omni peſ-
„ ſimo gramine Apoſtolorum labore purgatus, fidelium plantariis, liliis Virgi-
S. Petrus „ num, roſis Martyrum, Confeſſorum viriditate amœnus, fragrans floribus ſem-
Chryſ. ſer. „ piternis. Hoc itaque granum ſinapis in hortum ſuum miſit Chriſtus; id eſt,
98. „ promiſſione Regni ſui, quod radicatum eſt in Patriarchis, natum eſt in Pro-
„ phetis, crevit in Apoſtolis, in Eccleſia fecit arborem magnam. Multiplices
„ in donationibus ramos expandit, quos enumerat Apoſtolus, dicens: *Alii da-
tur per Spiritum ſermo ſapientiæ, alii ſermo ſcientiæ, alii gratia ſanitatum, alii
operatio virtutum, alii Prophetia, alii diſcretio ſpirituum, alii genera linguarum*.

Granum ſinapis ſapore acerrimum eſt, fervidum, minimum, cujus virtus preſ-
ſuris accenditur, & tritum vim ſuam exerit, minimum, ad pleroſque morbos cu-
randos, ſeu ad pellenda venena idoneum. Evangelii doctrina ad vitia arguenda
acris, ad animos Dei amore inflammandos fervida; minima, ſi cum doctrinis
S. Hilar.c. ſæcularibus comparetur, minima (inquam) ſecundum ſpeciem, & Profeſſores
13. in Ev. ſuos minimos faciens, id eſt, humiles: Humilitas enim propria Chriſtianæ Re-
S. Matt. ligionis virtus eſt: ad curandos animi morbos, & pellenda peccatorum vene-
na vim habet efficaciſſimam: perſecutionibus oppugnata vim ſuam maxime
exſerit. Nam & *Chriſtus*, quem grano ſinapis deſignatum S. Hilarius inter-
S. Auguſt. pretatur, *Ubi a populo comprehenſus & traditus morti, tamquam in agro, ſa-*
Quæſt.Ev. *tione quadam fuit corporis ſepultus, ultra menſuram omnium olerum ex-*
lib. 1.Q.11.

„ *creſcit*, & *univerſam Prophetarum gloriam excedit*. *Oleris enim vice*, „ *tamquam ægroto*, *Iſraeli data eſt prædicatio Prophetarum*. *Sed jam in ramis* „ *arboris ex ſolo in ſublime prolatæ*, *cæli volucres inhabitant*. *Apoſtolos ſcili*- „ *cet*, & *Chriſti virtute protenſos*, & *Mundum inumbrantes*, *in ramis intelli*- „ *gemus*: *in quos Gentes in ſpem vitæ advolabunt*, & *aurarum turbine*, *id*- „ *eſt*, *diaboli ſpiritu flatuque vexatæ*, *tamquam in ramis arboris acquieſcent*.

Simile eſt Regnum cælorum grano ſinapis, &c. " Adam primus homo, „ Mulier prima Eva, ab arbore ſcientiæ boni & mali ad Evangelicæ ſinapis „ arborem deducuntur, ut oculos, quos illecebroſa arbor aperiendo clauſerat, „ ſinapis arbor grani ſui collyrio, & acritudine ipſa dum claudit, aperiret, „ ut ora quæ venenoſæ arboris guſtus infecerat, ſalutaris arbor flammeo gu- „ ſtus ſui ſapore ſanaret. *S. Petrus Chryſol. ſer. 99.*

Simile eſt Regnum cælorum grano ſinapis, &c. Gratia in hominis animo abſcondita ſimilis eſt grano ſinapis, quod vi ſua ipſum replet, roborat, Deoque incrementum dante, per occultam virtutis novæ ac Sp. S. ſubminiſtrationem, in eo fidem, ſpem, & charitatem auget inſtar arboris, volucres cæli ad quieſcendum ſub ramis ſuis invitantis. Creſcere ſemper in gratia debemus, cooperando Chriſto, qui in animis noſtris illam ſeminat. In via Dei non progredi, reverti eſt. *Semita juſtorum quaſi lux ſplendens, procedit & creſcit uſque ad perfectam diem*. *Prov. 4. 18.* Ad perfectionem vitæ Chriſtianæ eniti & tendere quiſque debet ſecundum ſtatum ſuum; creſcere in fide, in charitate, in operibus bonis. *Veritatem autem facientes in charitate, creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus*. *Epheſ. 4. 15* Creſcimus autem humilitate: unde Filius Dei non habens quo creſceret, exinanivit ſemetipſum ut exaltaretur, & nomine quod eſt ſuper omne nomen a Patre donaretur.

22. *Simile eſt Regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum*. " Nam ſicut fermentum ma- „ gnam farinæ copiam in vires ſuas convertit, quamvis modicum ſit, ſic vos „ univerſum terrarum orbem convertetis. Non igitur opponatis: Et quid po- „ terimus ad tantam duodecim homines multitudinem? Id enim ipſum maxime „ virtutis veſtræ ſplendorem oſtendet, quod multitudini orbis immixti non „ confundemini. Nam & fermentum farinæ non ſolum appoſitum, ſed im- „ mixtum penitus totam maſſam fermentat: propterea non dicit, Appoſuit, „ ſed, *Abſcondit*. Sic igitur & vos cum uniti atque commixti fueritis iis qui „ vos oppugnant, tunc ipſos ſuperabitis: & quemadmodum fermentum in fari- „ na ſubmerſum non deperditur, ſed farinam ſapore ſuo afficit & tranſmutat: „ pariter in prædicatione Evangelii fiet. Nolite igitur timere, ſi magna pericula „ futura prædixi: Non enim extinguetur fulgor veſter, ſed omnia ſuperabit. „ Ubi nunc Gentilium alumni ſunt? Intelligant ſaltem nunc a rerum ipſarum „ eventu, quam ineffabilis ſit Chriſti virtus, & utraque ratione ipſum adoran- „ dum credant; vel quia rem incredibilem futuram prædixit; vel quia quod „ prædixit, non aliter quam prædixerat, adimplevit. Ipſe namque eſt qui tan- „ tam fermento vim indidit, & multitudini hominum ita credentes immiſcuit, „ ut infideles fidei credentium adhærerent: Nemo ergo paucitatem veſtram de- „ ploret: magna eſt enim prædicationis virtus. Et quod ſemel fermentatum „ eſt, fermentum rurſus ad reliqua efficitur. Et quemadmodnm favilla cum „ in arida ligna inciderit, in flammam ipſa convertit, quæ vi ſua deinde vel „ viridia ligna facile incendit: eodem quoque modo prædicatio. Sed cur non „ dixit igni ſimiles, ſed fermento? Quoniam non ignis virtute totum fit, ſed „ lignorum quoque ariditate: fermentum vero per ſe ipſum omnia conficit. Si „ autem duodecim homines totum pene orbem velut farinæ maſſam fermen- „ tarunt, diligenter animo verſa, quanta ſit noſtra malignitas atque ignavia, „ qui cum jam innumeri ſimus, has Gentium reliquias convertere non poſſumus. *S. Jo. Chr. h. 47. in Matt.*

„ Sed

„ Sed Apoſtolos fuiſſe dices. Quid ad rem? nonne tecum ejuſdem naturę fue-
„ runt? Nonne cum hominibus etiam ipſi converſabantur, eaſdem artes pro-
„ feſſi, eiſdem rebus nutriti? An ſorte credis illos angelos natura, aut de cę-
„ lo lapſos fuiſſe? Non, inquies, ſed miraculis rutilabant. Verum non propter
„ ſola miracula claruerunt. Quid igitur illos præcipue magnos effecit? Certe
„ verus ac non ſimulatus gloriæ atque pecuniæ contemptus, & quoniam nul-
„ lam ſæcularium harum rerum curam habebant. Nam ſi cupiditatibus ſerviſ-
„ ſent, ut nos ſervimus, etiamſi a morte innumeros homines ſuſcitaſſent, non
„ ſolum inutiles ad omnem profectum ſpiritualem fuiſſent, verum etiam ſedu-
„ ctorum nomen non effugiſſent. Vivendi ergo diſciplina eſt quæ ubique ful-
„ get, quæ Spiritus etiam gratiam attrahit.... Si morum innocentia & ſancti-
„ tate vitæ *nova conſperſio* eſſemus, peccatores, quibuſcum vivimus & im-
„ mixti ſumus ad pęnitentiam & meliorem frugem, bonis exemplis noſtris
quaſi fermenti virtute traduceremus: ſed contrarium plane contingit: pravis
enim exemplis, *quaſi fermento malitiæ & nequitiæ* alios corrumpimus, aut ab
illis corrumpi nos patimur, quia *vetus fermentum* non expurgamus.

S. Hieron. in c. 13. S. Matt.

*Simile eſt Regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abſcondit in fa-
rinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum.* „ Mulier iſta, quæ fermen-
„ tum accepit, vel prædicatio videtur Apoſtolica, vel Eccleſia, quæ de diverſis
„ gentibus congregata eſt. Hæc tollit fermentum, notitiam ſcilicet & intelli-
„ gentiam Scripturarum: & abſcondit illud in farinæ ſatis tribus; ut ſpiritus,
„ anima, & corpus in unum redacta, non diſcrepent inter ſe; ſed cum duobus
„ & tribus convenerint, impetrent a Patre quodcumque poſtulaverint. S. Au-

S. Auguſt. lib. 1. Quæſt. Evangel. Quæſt. 12.

guſtinus *mulierem*, *ſapientiam* interpretatur; *fermentum*, *dilectionem*, quod fer-
vefaciat & excitet. *In farinæ* autem ſatis tribus, vel tria illa in homine, *Ex
toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente*: vel tria illa fructifera, *cen-
tenum*, *ſexagenum*, *tricenum*: vel tria illa genera hominum, *Noe, Daniel & Job.*

S. Petrus Chryſolog. ſerm. 99.

Mulier *accepit a Deo fermentum fidei, quæ acceperat a diabolo perfidiæ
fermentum: abſcondit in menſuris tribus, hoc eſt, in tribus hominum tempori-
bus, quod eſt ab Adam uſque ad Noe, a Noe uſque ad Moyſen, a Moyſe uſ-
que ad Chriſtum: ut mulier quæ corruperat fermento mortis in Adam totam
maſſam generis humani, fermento reſurrectionis totam carnis noſtræ maſſam re-
dintegraret in Chriſto: ut mulier quæ confecerat panem gemitus & ſudoris, pa-
nem vitæ coqueret & ſalutis: & eſſet omnium viventium mater vera per Chri-
ſtum, quæ erat in Adam mater omnium mortuorum. Ob hoc namque Chriſtus
naſci voluit, ut ſicut per Evam venit ad omnes mors, ita per Mariam rediret
omnibus vita. Quæ Maria hujus fermenti implet typum, dum carnem in alvo
Virginis cæleſtem totam conſperſit in maſſam.* Secundum allegoriam, *Mulier
quæ fermentum accepit, Eccleſia eſt: fermentum quod accepit, cæleſtis doctri-
næ eſt ſacramentum: menſuræ tres in quibus perhibetur abſcondiſſe fermentum,
Lex, Prophetæ, Evangelia, ubi divinus ſenſus myſtico abſconditur & celatur
in verbo, ut fidelem non lateat, lateat infidelem. Quod autem dixit*, Donec
fermentatum eſt totum, *illud eſt quod Apoſtolus dicit*, „ Ex parte ſcimus,
„ & ex parte prophetamus: cum autem venerit quod perfectum eſt, eva-
„ cuabitur quod ex parte eſt. " *In conſperſionem ſcientia nunc divina eſt,
aſpergit ſenſus, levat corda, incrementat ingenia, & ad ſapientiæ cęleſtis di-
latat, ſuſcitat, diffundit augmentum.*

Corpus Chriſti in Sacra Euchariſtia nobis datum & noſtris corporibus im-
mixtum, divinum fermentum eſt, quo in ipſum Chriſtum mutamur, ipſique
concorporales efficimur, & ad cæleſtium æternorumque bonorum amorem eve-
himur. Hoc fermento conſperſi, Deique Spiritu in corda noſtra effuſo a ter-
renis rebus elati, *Surſum corda habemus ad Dominum*. Hoc fermento fideles

in cor-

in corpus unum rediguntur, de quo Apoſtolus: *Quoniam unus panis, unum cor-* 1. Cor. 10. 17
pus multi ſumus, omnes, qui de uno pane participamus. De hoc Innocentius I Pon- Innocentius
tifex Maximus ad *Decentium* ſcribit: „ De fermento quod die Dominica per Ti- 1.
„ tulos mittimus, ſuperflue nos conſulere voluiſti, cum omnes Eccleſiæ no- Epiſt. 29
„ ſtræ intra civitatem ſint conſtitutæ: Quarum Presbyteri, quia die ipſa prop-
„ ter plebem ſibi creditam nobiſcum convenire non poſſunt, idcirco fermentum
„ a nobis confectum per Acolythos accipiunt, ut ſe a noſtra communione, ma-
„ xime illa die, non judicent ſeparatos: Quod per Parochias fieri debere non pu-
„ to, quia non longe portanda ſunt Sacramenta: nec nos per Cœmeteria diver-
„ ſa conſtitutis Presbyteris deſtinamus. “ Fermenti nomine donata eſt Euchari-
ſtia quam ſummus Pontifex Dominicis diebus ad Titulares Urbis Eccleſias mit-
tebat, quam Presbyteri Sacrum celebrantes, Hoſtiæ a ſe conſecratæ adjunge-
bant, & particulam ex ipſa in Calicem immittebant: Quia ſicut modicum fer-
mentum totam farinæ, cui injicitur, maſſam fermentat: ſic unicum illud di-
vinumque Pontificis fermentum, per Titulos miſſum, veluti unam maſſam
& corpus fideles unius urbis copulabat.

23. *Hæc omnia locutus eſt Jeſus in parabolis ad turbas*, &c. Diverſus eſt
hominum ſtomachus. Alii amaris, alii dulcibus, alii auſterioribus, alii leni- S. Hier. in
bus delectantur cibis: *Proponit itaque Dominus diverſas parabolas, ut juxta* c. 13.
vulnerum varietates, & medicina diverſa ſit. S. Matt.

24. *Simile eſt Regnum cælorum theſauro abſcondito in agro, quem qui inve-
nit homo, abſcondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit univerſa quæ ha-
bet, & emit agrum illum*. Salus æterna, Dei gratia, ſapientia cęleſtis, bona
ſpiritualia, theſaurus ſunt præ rebus omnibus temporalibus æſtimandus; *Ac-
cipite diſciplinam meam, & non pecuniam*, (inquit Spiritus Sanctus) *doctrinam* Proverb. 8.
magis quam aurum eligite. Melior eſt enim ſapientia cunctis prætioſiſſimis, & om- 10. 11.
ne deſiderabile ei non poteſt comparari... MECUM *ſunt divitiæ & gloria* (inquit Ibid. 18. &
Sapientia cæleſtis) *opes ſuperbæ & juſtitia: Melior eſt enim fructus meus auro*, 19.
& lapide pretioſo, & genimina mea argento electo.... DIVITIÆ *ſalutis ſapientia* Iſaia 33. 6.
& ſcientia (inquit Iſaias) *Timor Domini ipſe eſt theſaurus ejus*. Regnum cæ-
lorum theſaurus eſt, qui gratia invenitur, meritis emitur & labore: Gratiam,
qua ad illud pervenitur, ipſaque merita quibus comparatur, abſcondere debet
Chriſtiana humilitas. „ Inventus theſaurus abſconditur ut ſervetur, quia ſtu- S. Gregor.
„ dium cęleſtis deſiderii a malignis ſpiritibus cuſtodire non ſufficit, qui hoc M. Hom. 11.
„ ab humanis laudibus non abſcondit. In præſenti etenim vita quaſi in via ſu- in Evang.
„ mus, qua ad patriam pergimus: Maligni autem ſpiritus iter noſtrum quaſi
„ quidam latrunculi obſident. Deprædari ergo deſiderat, qui theſaurum pu-
„ blice portat in via. Hoc autem dico, non ut proximi opera noſtra bona
„ non videant, cum ſcriptum ſit: *Videant opera veſtra bona, & glorificent Pa-* Matt. 5.
„ *trem veſtrum qui in cælis eſt*: ſed ut per hoc quod agimus, laudes exte-
„ rius non quæramus. Sic autem ſit opus in publico, quatenus intentio ma-
„ neat in occulto: ut & de bono opere proximis præbeamus exemplum, &
„ tamen per intentionem qua Deo ſoli placere quærimus, ſemper optemus ſe- S. Hilar. in
„ cretum. “ Omnium denique terrenarum rerum contemptu, &, ſi neceſſe ſit, c. 13.
detrimento & privatione, cęleſtis ille theſaurus comparandus & conſervandus S. Matt.
eſt. *Utendi & poſſidendi hujus theſauri cum agro poteſtas non poteſt eſſe ſine* S. Auguſt.
pretio; quia cęleſtes divitiæ non niſi damno ſæculi poſſidentur. Simile eſt Re- lib. 1.
gnum cęlorum theſauro abſcondito. *Theſaurum in agro abſconditum dixit duo* Quæſt.
Teſtamenta Legis in Eccleſia, quæ quis cum ex parte intellectus attigerit, ſen- Evangel.
tit illic magna latere: & vadit, & vendit univerſa, & emit agrum illum; Quæſt. 13.
id eſt, contemptu temporalium comparat ſibi otium, ut ſit dives cognitione Dei. S. Auguſt.
Enarrat.
in Pſal. [illegible]

25. *Simile eſt Regnum cælorum homini Negotiatori quærenti bonas margari-
tas*.

Digitized by Google

tas. Inventa autem una pretioſa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam. Chriſtus negotiator cœleſtis admirabile commercium cum hominibus inivit. *Hæc mira commutatio facta eſt, & divina ſunt peracta commercia, mutatio rerum in hoc Mundo celebrata a Negotiatore cœleſti. Venit accipere contumelias, dare honores; venit haurire dolorem, dare ſalutem; venit ſubire mortem, dare vitam.* Salus æterna, vita immortalis a nobis quærenda eſt majori ſtudio & ardore quam gemmæ pretioſiſſimæ a negotiatoribus quærantur. Nulla non ſubeunda ſunt pericula, nihil non exponendum pro æterna ſalute; rebus omnibus Deus præponendus eſt, ut ametur, qui ſolus replere poteſt in bonis deſiderium noſtrum, cujus unius fruitione beati eſſe poſſumus. Animam enim Dei capacem quicquid Deo minus eſt non implebit.

S. Baſilius in Regulis fuſius Diſputatis Interrog. 8.

„ Planum eſt, pretioſam margaritam cœleſte Regnum ſignificare. Quod Regnum nos aſſequi poſſe Dominus negat, niſi omnia ſimul quæ habemus, divitias, gloriam, genus, & ſi quid ſit aliud eorum, quibus plerique ambitioſius inhiant, pro eo parando neglexerimus. Deinde illud etiam fieri non poſſe, ut illud obtineatur quod cupitur ſtudioſius, ſi mens diverſis ſit curis diſtracta, idem Dominus aſſeruit, cum dixit: “ Nemo poteſt duobus dominis ſervire.. Non poteſtis Deo ſervire & Mammonæ: *Quæ cum ita ſint, ſine dubio unum nos deligere theſaurum convenit, nempe illum cœleſtem, in quo mentem habeamus defixam. Ubi enim,* inquit, *eſt theſaurus tuus, ibi & cor tuum erit.* Inventa autem una pretioſa margarita abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.

S. Auguſt. Tract. 5. in Epiſt. 1. S. Joannis

Hæc eſt margarita pretioſa, charitas, ſine qua nihil tibi prodeſt quodcumque habueris: quam ſi ſolam habeas, ſufficit tibi. Abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.

S. Gregor. M. Hom. 11. in Evang.

„ Qui *enim* cœleſtis vitæ dulcedinem, in quantum poſſibilitas admittit, perfecte cognoverit, ea quæ in terrenis amaverat, libenter cuncta derelinquit, in comparatione ejus vileſcunt omnia, deſerit habita, congregata diſpergit, inardeſcit in cæleſtibus animus, nil in terrenis libet, deforme conſpicitur quicquid de terrenæ rei placebat ſpecie; quia ſola pretioſæ margaritæ claritas fulget in mente. De cujus dilectione recte per Salomonem dicitur,

Cant. 8.

Fortis eſt ut mors dilectio: quia ſicut mors corpus interimit, ſic ab amore rerum corporalium æternæ vitæ charitas occidit. Nam quem perfecte abſorbuerit, ad terrena foris deſideria velut inſenſibilem reddit.

26. *Iterum ſimile eſt Rgnum cælorum ſagenæ miſſæ in Mare, & ex omni genere piſcium congreganti. Quam cum impleta eſſet, educentes, & ſecus littus ſedentes, elegerunt bonos in vaſa, malos autem foras miſerunt. Sic erit in conſummatione ſeculi. Exibunt Angeli, & ſeparabunt malos de medio juſtorum, & mittent eos in caminum ignis.* Mare figura ſæculi eſt: ſagena, Eccleſiæ, & prædicationis Evangelicæ: boni & mali piſces ſagena capti, bonorum & malorum Chriſtianorum in Eccleſia permixtorum. Littus, Mundi finem deſignat; ſeparatio piſcium, ſeparationem juſtorum a malis & reprobis in fine ſæculi faciendam.

S. Auguſt. ſerm. 202. alias de Diverſis 5. c. 2.

„ An non eſt Mare hoc ſæculum, ubi ſe invicem homines quaſi piſces devorant? An parvæ procellæ & fluctus tentationis perturbant hoc Mare? An parva pericula ſunt navigantium, id eſt in ligno crucis patriam cœleſtem quærentium. *Modo ſic mittitur verbum Dei ſuper populos & ſuper gentes, quomodo ſagena in Mare jacitur.*

Idem ſerm. 362. alias de Diverſis 121.

Colligit autem modo Sacramentis Chriſtianis & bonos & malos: ſed non omnes quos ſagena tollit, etiam vaſculis reconduntur. Vaſcula enim ſunt ſanctorum ſedes, & bona vitæ magna ſecreta, quo non poterunt omnes pervenire, quicumque Chriſtiani appellantur; ſed qui ſic appellantur, ut ſint. Sane autem boni & mali piſces intra ſagenam natant, & boni tolerant malos, donec in fine ſeparentur.

S. Aug. Enarr. in Pſal. 99.

Quo enim ſe ſeparaturus eſt Chriſtianus, ut non gemat inter falſos fratres? Quo iturus eſt? Quid facturus? Solitudines petat, ſequuntur ſcandala. Separaturus eſt ſe

„ qui

„ qui bene proficit, ut nullum omnino hominem patiatur? Quid ſi & ipſum
„ antequam proficeret nemo vellet pati? Si ergo quia proficit, nullum homi-
„ nem vult pati, eo ipſo quo non vult aliquem hominem pati, convincitur quod
„ non profecerit. *Suſtinentes invicem*; ait Apoſtolus, *in dilectione, ſatagentes*
„ *ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis*. Suſtinentes invicem. Non habes
„ quod in te alius ſuſtineat? Miror ſi non eſt: ſed ecce non ſit; eo robuſtior
„ es ad ceteros ſuſtinendos, quo jam non habes quod in te alii ſuſtineant.
„ Non ſuſtineris, ſuſtine ceteros. Non poſſum, inquis. Ergo habes quod in te
„ alii ſuſtineant. *Suſtinentes invicem in dilectione*. Tu deſeris res humanas, &
„ ſegregas te, ut nemo te videat: cui proderis? *Tu ad hoc perveniſſes, ſi nullus*
„ *tibi profuit? An quia veloces pedes tibi videris habuiſſe ad tranſeundum, præ-*
„ *ciſurus es pontem?* Separabo me, inquit aliquis, cum paucis bonis, cum illis
„ bene mihi erit. Quid mihi eſt rationem habere cum turbis? Bene: pauci ipſi
„ boni de quibus turbis ſunt eliquati? Si tamen jam ipſi pauci, omnes boni
„ tamen bona cogitatio humana, laudabilis eſſe cum talibus qui elegerunt
„ vitam quietam; remoti ab ſtrepitu populari, a turbis inquietis, a malignis
„ fluctibus ſæculi, tamquam in portu ſunt. Jam ergo ibi gaudium illud? Jam
„ ibi jubilatio illa quę promittitur? Nondum; ſed adhuc gemitus, adhuc ſolli-
„ citudo tentationum. Habet enim aliunde & portus aditum: ſi portus aditum
ex nulla parte haberet, nulla in eum navis intraret; oportet ergo ut ex aliqua
„ parte pateat: *Aliquando autem per eam partem qua patet, ventus irruit: & ubi ſcopuli non ſunt, naves ſe invicem colliſæ confringunt. Ubi ergo ſecuritas, ſi nec in portu? Et tamen utcumque feliciores in portu, quam in pelago, fatendum eſt. Ament ſe, naves in portu bene ſibi applicentur, non ſibi collidantur. Servetur ibi parilitas æquabilitatis, conſtantia charitatis: & quando forte ventus ex illa parte qua patet, irruerit, ſit ibi cauta gubernatio.* Nam quid — Epheſ. 4. 2.
„ dicturus eſt mihi quiſquis talibus locis forte præeſt, immo ſervit Fratribus
„ in his quæ Monaſteria dicuntur? Cautus ero, nullum malum admittam, cum
„ paucis bonis bene mihi erit. Ubi cognoſces, quem forte vis excludere? „ Ut
„ cognoſcatur malus, intus probandus eſt: quomodo ergo excludis intraturum,
„ qui poſtea probandus eſt, & probari niſi intraverit non poteſt? Repelles omnes
„ malos dicis enim, & noſti inſpicere. Omnes nudis cordibus ad te veniunt. Qui
„ intraturi ſunt, ipſi ſe non noverunt, quanto minus tu? Multi enim ſibi promi-
„ ſerunt, quod impleturi eſſent illam vitam ſanctam, in commune habentem
„ omnia, ubi nemo dicit aliquid proprium; quibus eſt una anima & cor unum in
„ Deum: miſſi ſunt in fornacem, & crepuerunt. Quomodo ergo cognoſcis eum
„ qui ſibi ipſe adhuc ignotus eſt? Excludes malos fratres a conventu bonorum?
„ De corde tuo, quiſquis iſta dicis, omnes malas cogitationes, ſi potes, exclude: — *S. Bern. Tr.*
„ non intret in cor tuum vel ſuggeſtio mala. „ In omni igitur congregatione mali — *de Converſione ad*
tolerandi ſunt: expectandus eſt ſæculi finis, quo mali ſeparabuntur de medio — *Clericos c.*
juſtorum, & in caminum ignis mittentur: & Eccleſia Chriſto exhibebitur glo- — *10.*
rioſa, ſine macula & ruga. „ Interim caveamus mala opera, nec includentis
„ ſagenæ fiducia libere intra Eccleſiam delinquamus; hoc ſcientes, quia non
„ omnes, quos ſagena trahit, piſcatorum vaſa recipient; ſed erit cum ad lit-
„ tus venerint, eligent bonos in vaſa, malos autem foras mittent
Simile eſt Regnum cęlorum ſagenæ miſſæ in Mare, &c. „ Sancta Eccleſia — *S. Greg. M. h. 11. in Ev.*
„ ſagenę comparatur, quia & piſcatoribus eſt commiſſa, & per eam quiſque ad
„ æternum Regnum a præſentis ſæculi fluctibus trahitur. ne in æternæ mortis
„ profunda mergatur. Quæ ex omne genus piſcium congregat, quia ad pecca-
„ torum veniam ſapientes & ſatuos, liberos & ſervos, divites & pauperes. fortes
„ & infirmos vocat. Quæ ſagena, ſcilicet Eccleſia tunc univerſaliter repletur,
„ cum in fine ſuo humani generis ſumma concluditur. Quam educunt, & ſecus

„ littus

„ littus ſedent: quia ſicut Mare ſæculum, ita ſæculi finem ſignificat littus maris.
„ In quo ſcilicet fine boni piſces in vaſis eliguntur, mali autem projiciuntur fo-
„ ras: quia & electi quique in tabernacula æterna recipiuntur, & interni Regni
„ luce perdita, ad exteriores tenebras reprobi pertrahuntur. Nunc enim bonos
„ maloſque communiter quaſi permixtos piſces fidei ſagena nos continet, ſed
„ littus indicat Sanctæ Eccleſiæ ſagena quid trahebat. Et quidem piſces qui
„ capti fuerint, mutari non poſſunt: Nos autem boni capimur, ſed in boni-
„ tate permutamur. Cogitemus ergo in captione, ne dividamur in littore. *Sic*
„ *erit in conſummatione ſæculi, &c.* Hoc timendum eſt potius quam exponen-
„ dum. Aperta etenim voce tormenta peccantium dicta ſunt, ne quis ad igno-
„ rantiæ ſuæ excuſationem recurreret, ſi quid de æterno ſupplicio obſcure lo-
„ queretur. *Unde & ſubditur*, Intellexiſtis hæc omnia? *Et reſpondent Diſci-*
„ *puli*, Etiam, Domine ... Ibi erit fletus & ſtridor dentium. *Hic igitur*,
„ *fratres chariſſimi, vanam lætitiam fugite, ſi illic flere formidatis.* Nemo et-
„ enim poteſt & hic gaudere cum ſæculo, & illic regnare cum Chriſto.

27. *Ideo omnis Scriba doctus in Regno cælorum, ſimilis eſt homini patri-fami-*
lias, qui profert de theſauro ſuo nova & vetera. Doctor & Prædicator Evan-
gelicus Scripturas Sacras aſſidua lectione & ſtudio theſaurum ſuum efficere
debet, ac ex utroque Teſtamento, Novo ac Vetere proferre quæ ad inſtitu-
tionem & ædificationem populi Chriſtiani ſunt neceſſaria & conducibilia:
S. Auguſt. maxime vero ad eradicandam cupiditatem, & inſerendam charitatem, qui Sa-
cræ Scripturæ finis eſt. *Scriptura non damnat niſi cupiditatem, non præcipit*
niſi charitatem, & ita informat mores hominum. Ex utroque Teſtamento ve-
lut ex theſauro teſtimonia proferat ad deſtruendum errorem, ad inſerendam
S. Aug. l. de catechizandis Rudibus c. 4. idem ſer. 74. veritatem, ad nutriendam charitatem. *In veteri* enim *Teſtamento occultatio eſt*
Novi: in novo Teſtamento manifeſtatio eſt veteris, Scriba doctus in Regno cæ-
lorum profert de theſauro ſuo nova & vetera, non dicendo ſolum, ſed fa-
ciendo. Nam *ſi dicit ea, & non facit ea; de cathedra profert, non de theſauro*
cordis ſui: Et ſimilis eſt Judæorum Scribis toties & tam acriter a Chriſto
reprehenſis, qui bona non loquebantur de theſauro malo cordis ſui, ſed bona
loqui poterant de theſauro cathedræ Moyſi. Da vocem Scribarum de corde eo-
Iſai. 22. 11. rum, audies: „ Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. *Da vocem de*
„ *cathedra Moyſi, audies*, Non occides, non adulterabis, non falſum teſtimonium
„ dices: Honora patrem & matrem: Diliges proximum tuum ſicut te ipſum.
„ Hoc tu fac, quod per os Scribarum cathedra ſonat: non quod per cor Scribarum.

Omnis Scriba doctus in Regno cælorum ſimilis eſt homini patri-familias, qui profert
de theſauro ſuo nova & vetera. Ille in ſancta Eccleſia doctus Prædicator eſt, qui
S. Greg. M. h. 11. in Ev. & nova ſcit proferre de ſuavitate Regni, & vetuſta dicere de terrore ſupplicii:
ut vel pœnæ terreant, quos præmia non invitant: „ Audiat de Regno quod amet,
„ audiat de ſupplicio uniuſquiſque quod timeat: ut torpentem animum, & ter-
„ ræ vehementer inhærentem, ſi amor ad Regnum non trahit, vel timor minet.

28. *Et factum eſt, cum conſummaſſet Jeſus parabolas iſtas, tranſiit inde. Et*
veniens in patriam ſuam, docebat eos in Synagogis eorum, ita ut mirarentur, &
dicerent: Unde huic ſapientia hæc & virtutes? Nonne hic eſt fabri filius? &c.
Et ſcandalizabantur in eo. Nec de ſplendore generis & nobilitate gloriari de-
bet Paſtor animarum & Miniſter evangelicus, nec humanam gloriam aucu-
pari; ſiquidem Chriſtus in patriam ſuam venit, in eaque miniſterium obivit
Joann. 1. ſuum, quamvis a civibus ſuis ſe contemptum iri prænoſceret. *In propria ve-*
nit, & ſui eum non receperunt. Gratia & virtus, vera nobilitas. Quis no-
bilior Dei Filio? Ad hanc tamen nobilitatem carnalem homines non atten-
dunt; ſed ex ſorte & paupertate Matris, ac Joſeph ejus ſponſi, atque con-
ſanguineorum, de Chriſto Jeſu ferunt judicium, quem ex Regibus & Sacer-
dotibus

dotibus ortum noviſſent, ſi vel in humanam ejus originem inquiſiviſſent: & Dei Filium, Deumque Patri coæqualem crediſſent, ſi ejus ſapientiam ac virtutes animo fideli ac docili conſideraſſent. Quærunt, unde ſapientia & virtutes ei, qui *Dei virtus eſt*, *& ſapientia*. Fabri filium vocant eum qui cælos & terram creavit, omnium rerum conditorem & artificem, qui de limo finxit hominem. Et hunc patitur contemptum Dei Filius, ut nos humilitatem doceat. Vera nobilitas in poteſtate noſtra poſita eſt: *Dedit* enim *eis poteſtatem filios Dei fieri, qui credunt in nomine ejus, qui ex Deo nati ſunt.* Hæc generis claritas, quam in ſanctis Evangelii Prædicatoribus & Eccleſiæ Miniſtris venerari & optare debemus, non ad eorum carnale genus, & familiæ ignobilem fortem, obſcuritatem, vel paupertatem attendere, ex ea offendi, aut propterea Dei miniſtros contemnere. Honoranda, amanda, ſuſcipienda veritas eſt, quam prædicant & docent: non conſiderandum genus, conditio, vel fortuna Prædicatorum, Paſtorum, & Doctorum. *Hæ ſunt generationes Noe: Noe vir juſtus atque perfectus fuit in generationibus ſuis, cum Deo ambulavit*, (inquit Scriptura Sacra.) *Probati viri genus virtutis proſapia eſt, quia ſicut hominum genus homines, ita animarum genus virtutes ſunt. Etenim familiæ hominum ſplendore generis nobilitantur: Animarum autem clarificatur gratia ſplendore virtutis.* Qui juſtus eſt, & cum Deo ambulat, vere nobilis eſt: quanto magis qui & ipſe juſtus eſt, & alios ad juſtitiam ſermone & opere erudit? Rebus in bello præclare geſtis nobilitas comparatur: quanto potiori jure nobilis, qui ſalutis hoſtes debellavit, qui pravas cupiditates domuit, qui Mundum ac Diabolum vicit?

Joan. 1.

Geneſ. 6. 6. *S. Ambroſ. lib. de Noe & Arca c.* 4

29. *Jeſus autem dixit eis: Non eſt Propheta ſine honore, niſi in patria ſua, & in domo ſua.* Chriſtum magis inhonorant plerumque qui magis ipſum colere debuiſſent. Gravius Chriſtianorum, qui Chriſtum non audiunt, eique non obediunt, crimen eſt, quam Judæorum: cum majora collata ſint nobis a Chriſto beneficia, quam Judaicæ Genti. *Cives ſanctorum, & domeſticos Dei*, immo *filios & hæredes, fratres & cohæredes ſuos*, Chriſtus nos effecit. Non ex Ægypti ſolum ſervitute, ſed ex diaboli captivitate nos eripuit: non Manna tantum & aquis de petra ſcaturientibus, ſed Corpore & Sanguine ſuo nos alit: non legem dumtaxat in tabulis lapideis ſcriptam nobis dedit, ſed in cordibus digito Dei vivi, id eſt, Spiritu Sancto, gratiam & charitatem diffundente qua facile impleatur. Non per Prophetas ſolum nobis locutus eſt, ſed ipſe nobis loquitur Prophetarum Magiſter & illuminator, Propheta ſummus, de quo Deus ad Moyſem: „ Prophetam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem tui: *Deuter.* 18.
„ & ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia, quæ præcepero
„ illi. Qui autem verba ejus, quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit,
„ ego ultor exiſtam.... MERUERUNT priora tempora Prophetas afflatos & im- *S. Aug. Tr.*
„ pletos Verbo Dei: Meruimus nos Prophetam ipſum Verbum Dei; (*inquit S.* 24. *in Joan.*
„ *Auguſtinus.*) Non eſt Propheta ſine honore, niſi in patria ſua. *Sive*, Nemo
„ Propheta acceptus eſt in patria ſua (*ut apud S. Lucam habetur.*) *Hic non medio-* *Luca* 4. 24.
criter invidia proditur, quæ civicæ charitatis oblita, in acerba odia cauſas amoris inflectit. Simul hoc exemplo pariter & oraculo declaratur, quod fruſtra opem miſe- *S. Ambr. l.* 4 *in Lucam. n.* 46. *&* 47.
„ ricordiæ cœleſtis expectes, ſi alienæ fructibus virtutis invideas; Aſpernator
„ enim Dominus invidorum eſt, & ab iis qui divina beneficia in aliis perſequun-
„ tur, miracula ſuæ poteſtatis avertit. Non otioſe itaque Salvator excuſat, quod
„ nulla in patria ſua miracula virtutis operatus ſit, ne fortaſſe aliquis viliorem
„ patriæ nobis eſſe debere putaret affectum. Neque enim cives poterat non a-
„ mare, qui amabat omnes: ſed ipſi ſe charitate patriæ, qui invident, abdica-
„ runt. *Charitas enim non æmulatur, non inflatur*: Nec tamen exſors beneficiorum 1. *Cor.* 13. 14
„ patria divinorum eſt. Quod enim majus miraculum, quam quod in ea natus eſt

„ Chriſtus? Videte igitur, quid mali invidia afferat. Indigna propter invidiam patria
„ judicatur, in qua civis operetur, quæ digna fuit, in qua Dei Filius naſceretur.
30. *Et non fecit ibi virtutes multas, propter incredulitatem illorum.* „ Multa
S. Jo. Chryſ. Hom. 49. in S. Matt. „ miracula apud concives ſuos edidit, quia non ſe ipſum oſtentare, ſed aliorum
„ utilitatem quærebat. Quia igitur incredulos eos eſſe videbat, ne majori cul-
„ pæ obnoxii eſſent, non multa ſigna operatus eſt. Quamquam enim mul-
„ to tempore poſt, cum jam miraculorum fama univerſam Judæam imple-
„ viſſet, patriam repetiiſſet, non potuerunt tamen ferre, ſed magno igne
„ livoris inflammabantur. Sed cur etiam pauca fecit ſigna? Ne dicere poſ-
„ ſent: *Medice, cura te ipſum*, ne inimicum putarent, vel ſe ab eo deſpici
„ arbitrarentur: ne denique ſe excuſarent, dicentes: Si facta ſigna apud nos
„ fuiſſent, credidiſſemus: idcirco igitur pauca, non multa fecit, tum ut ſuas
„ ipſe partes expleret, tum ne majoris illi criminis rei fierent.

Et non fecit ibi virtutes multas, propter incredulitatem illorum. Incredulitas, verbique divini contemptus, Chriſtum ex hominis animo excludunt, impediuntque, ne gratiæ ſuæ miracula in illo operetur; quemadmodum illum ex patria ſua abire compulerunt, prohibueruntque ne ſigna multa in illa patraret. Fides omnipotentiam Dei in manu hominis quaſi collocare: infidelitas
Marci 9. 22 Dei manus veluti ligare videtur. *Omnia poſſibilia ſunt credenti* (inquit Chriſtus)
Marci 6. 5 *Et non poterat ibi virtutem ullam facere* (inquit S. Marcus.)

CAPUT XIV.

SENSUS LITTERALIS.

1. IN *illo tempore, audivit Herodes Tetrarcha famam Jeſu.* Quo tempore peragrabat Jeſus Galilæam, docens & patrans miracula, Herodes Antipas Herodis Magni filius, Tetrarcha Galilææ, audivit admirabilia opera, quæ fie-
Marci 6 Matt. v. 9. bant a Jeſu. Hunc Herodem S. Marcus, immo & Matthæus ipſe Regem appellat, quia Rex dicebatur, quicumque ſuprema poteſtate, quamvis non Regia, præerat. Cum Regnum in quatuor partes dividebatur, & unicuique Princeps præfigebatur unus, quatuor partes Tetrarchiæ, & Principes Tetrarchæ a Græcis vocabantur. Poſtea tamen contigit, ut quamvis plures aut pauciores partes eſſent, eodem tamen nomine Tetrarchiæ dicerentur. Origo nominis ex Galatia, cujus tres partes ſingulæ quatuor habebant Principes. Inde ad alios gentis alicujus parti imperantes, Tetrarchæ nomen tranſiit. Cur Herodes, tam ſero Miracula Jeſu audierit, non inde contigit, quod Arabico bello contra Regem Aretam diſtentus eſſet: tum quia hoc bellum per Legatos utrinque geſtum
Joſephus lib. 18. antiq. S. Jo. Chryſ. Hom. 49. in Matt. eſt, teſte Joſepho; tum quia tardius geſtum. Cauſam ignorationis Herodis verius ſtatuit S. Joannes Chryſoſtomus, faſtum & incuriam rerum bonarum, a quibus vitiis Principes pauciſſimi omnibus ſæculis fuerunt immunes. Accedit improbitas ut plurimum Aulicorum, qui etiam dedita opera perſæpe impediunt Reges & Principes, ne ad rerum illarum cognitionem perveniant, quas ſcire illos plurimum ipſorum intererat; ut queruntur Lampridius in Alexandro Severo, & Vopiſcus in Aureliano. Sæpe etiam Deus juſto judicio voluntariam ignorantiam neceſſitate ignorandi punit.

2. *Et ait pueris ſuis: Hic eſt Joannes Baptiſta; Ipſe ſurrexit a mortuis, & virtutes operantur in eo.* Domeſticis ſuis, & familiaribus dixit: Hic eſt Joannes Baptiſta dictus: Ipſe a Deo revocatus ad vitam eſt, majorique donatus virtute: & ideo poteſtas patrandi miracula vim ſuam in eo exſerit,
quam

Digitized by Google

quam ante, dum viveret, in eo non exerebat. Hinc fidem Reſurrectionis apud Judæos communem fuiſſe conſtat. Joannem Baptiſtam a mortuis ſurrexiſſe, nec primum dixit Herodes, nec credidit; ſed aliorum opinio fuit id Herodi ſuggerentium; cujus mens circa id penſilis fuit & hæſitans. Lucæ 6. 7. 8. 9. *Audivit autem Herodes Tetrarcha omni aquæ fiebant ab eo, & heſitabat eo, quod diceretur a quibuſdam: Quia Joannes ſurrexit a mortuis: a quibuſdam vero: Quia Elias apparuit: ab aliis autem: Quia Propheta unus de antiquis ſurrexit. Et ait Herodes: Joannem ego decollavi: Quis eſt autem iſte, de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum.* Poſt hanc autem hæſitationem intelligendus eſt confirmaſſe in animo ſuo, quod ab aliis dicebatur, cum ait pueris ſuis, quod S. Matthæus narrat: *Hic eſt Joannes Baptiſta, ipſe ſurrexit a mortuis, & virtutes operantur in eo.* „ Aut ita pronuntianda ſunt hæc verba, ut hæſitantem „ adhuc indicent. Si enim diceret: Numquid nam hic eſt, aut, numquid „ forte hic eſt Joannes Baptiſta? non opus eſſet admonere aliquid de pronun„ tiatione, qua dubitans atque hæſitans intelligatur. Nunc quia illa verba „ deſunt, utroque modo pronuntiari poteſt; ut aut confirmatum eum ex alio„ rum verbis, credentem dixiſſe accipiamus; aut adhuc, ſicut Lucas comme„ morat, hæſitantem: præſertim quia & Marcus, qui ſuperius dixerat, ab aliis „ fuiſſe dictum quod Joannes a mortuis reſurrexit, in extremo tamen ipſum „ Herodem dixiſſe non tacet: *Quem ego decollavi Joannem, hic a mortuis re„ ſurrexit.* Quæ item verba duobus modis pronuntiari poſſunt, ut aut con„ firmantis, aut dubitantis intelligantur. “ S. Jo. Chryſ. Hom. 49. in Matt. S. Aug. l. 2. de Conſenſu Evang. c. 43 Marc. 6. 13.

3. *Herodes enim tenuit Joannem, & alligavit eum: & poſuit in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris ſui. Dicebat enim illi Joannes: Non licet tibi habere eam.* Joannis incarcerationem & decollationem ex occaſione hic referunt S. Matthæus, & S. Marcus cap. 6. non ſervato rerum geſtarum ordine, quem nec ſervavit S. Lucas, ejuſdem incarcerationis & Martyrii hiſtoriam c. 3. referens per anticipationem. Herodes ſcilicet injecta manu in Joannem per ſatellites, vinctum detruſerat in carcerem; *propter Herodiadem*, id eſt, in gratiam Herodiadis, ſive illius cauſa, & impulſu. Hæc filia fuit, non Aretæ Regis Arabum, ut Ruffino, S. Hieronymo, & Venerabili Bedæ viſum eſt. (Hujus enim Regis filia, prima fuit uxor Herodis, ut Joſephus & Euſebius teſtantur) ſed Ariſtobuli, fratris Herodis ejuſque adeo neptis. Nupſerat autem Philippo Herodis fratri, ut S. Marcus teſtatur: *Ipſe enim Herodes miſit, ac tenuit Joannem, & vinxit eum in carcere propter Herodiadem uxorem Philippi fratris ſui, quia duxerat eam.* Alterius Herodis, Antipæ fratris, uxorem fuiſſe Joſephus ſcribit, quem binomium fuiſſe veriſimile eſt & Philippum Herodem appellatum. Hæc enim ſola ratio patet Joſephum cum Evangeliſta conciliandi. Ut ut eſt, Philippus ille alius eſt a Tetrarcha Trachonitidis cognomine, filio Herodis Magni ex Cleopatra, de quo *Lucæ 3. verſ. 1.* ſed Herodis Magni filius pariter fuit ex Mariamne Simonis Pontificis filia. Cur autem ab Herode vinctus ſit ac detruſus in carcerem S. Joannes, Evangeliſta noſter exponit: *Dicebat enim illi Joannes: Non licet tibi habere eam.* Nefas eſt tibi, utpote homini circumciſo, ac proinde ad obſervationem Legis per Moyſen datæ obligato, *Habere uxorem fratris tui.* Dicitur enim in Lege: *Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis.* Herodes Romam pergens, cum in fratris domo hoſpitio exceptus eſſet, cum Herodiade ejus conjuge pactus eſt, ut ipſa in conjugium ac domicilium ſuum migraret, ſtatim atque Roma reverſus eſſet; ipſe vero ſuam uxorem, Arethæ Regis filiam, repudiaret. Itaque S. Joannes dicens Herodi: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui*, (prout eum dixiſſe S. Marcus refert.) Herodis adulterium ſimul & inceſtum arguit. In abducenda nempe Herodiade duplex fuit Herodis Tetrarchæ cri- S. Aug. l. 2. de Conſenſu Evang. c. 44 Joſephus lib. 18. Antiq. 9. Euſeb. l. 1. Hiſt. c. 11. Marci 6. 17. Joſeph. lib. 1. De Bello Judaico c. 18. Marci 6. Levit. 18. 16

men. Nam viventi marito uxorem non ab ipſo dimiſſam abducere, raptus atque adulterium erat, hoc inſigniore injuria, quod in fratrem committebatur. Accedebat adulterio crimen inceſti, tum ex Lege naturæ, tum ex Lege Moyſis, quæ unam dumtaxat habebat exceptionem, ſi maritus mortuus eſſet ſine liberis.

Deuter. 27.

Herodiadis autem maritus Philippus & vivebat eo tempore quo ipſam ſibi copulavit Herodes, conjugium vocans & hoc prætexens nomine culpam; & filiam ex ipſa habebat *Salomen*, ſaltatricem illam, cujus hic fit mentio. Utrumque crimen breviter perſtrinxit Joſephus: *Poſt cujus* (inquit) *nativitatem* (ſcilicet Salomes) *illa* (nempe Herodias) *ſpretis patriæ legibus, Herodi nubit fratri viri prioris, a quo vivo diſceſſerat; fratri, inquam, ex patre eodem*. Quamobrem Tertulliano, & nonnullis aliis Patribus qui ipſum hac in re ſecuti exiſtimarunt Herodiadem Herodi nupſiſſe poſt mortem demum prioris mariti, non aſſentior. Ne aſſentiar, Joſephus prohibet, cujus teſtimonio derogandum S. Hieronymus non putavit: *Ergo*, inquit, *Joannes Baptiſta, qui venerat in ſpiritu & virtute Eliæ, eadem auctoritate, qua ille Achab corripuerat & Jezabel, arguit Herodem & Herodiadem, quod illicitas nuptias fecerint, & non licebat fratre vivente germano uxorem illius ducere: malens periclitari apud Regem, quam propter adulationem eſſe immemor præceptorum Dei*. Scripſit quidem S. Auguſtinus; *Ambiguum eſt, utrum Herodes mortui duxerit, an vivi fratris uxorem: & ideo non ita claret, quid Joannes ei non licere dicebant*. Sed quamvis id ex ſacris litteris certum non ſit ac perſpicuum, ex Joſepho tamen conſtat, viventis fratris uxorem duxiſſe: idque in Solemnitate Decollationis S. Joannis canit Eccleſia in Breviario Romano.

Joſephus l. 18. Antiq. c. 7. Tertull. lib 4. contra Marcionem S. Hieron. in cap. 14. S. Matt.

S. Aug. l. de Fide & Operibus c. 19

Cauſam alteram Joſephus refert, cur Herodes Joannem in carcerem detruſerit, quod ſcilicet multis ad Joannem undique confluentibus, defectionem populi metueret. Id Evangelio non repugnat. Quamvis enim Herodiadis inſidiis & rogatu Joannem vinxerit, & morte affecerit, & quia ſancta ejus libertas & vita ipſi flagitia exprobrabat: credibile tamen eſt, Tirannum, quo ſuam in virum ſanctiſſimum crudelitatem excuſaret, rumorem in vulgus diſſeminaſſe, Joannem res novas moliri, & populum contra ſe commovere. Joſephi verba exſcripſit Euſebius libro 1. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*, c. 11. „ Arbitrabantur quidam Judæornm divina ultione „ periiſſe Herodis exercitum, Deo cædem Joannis, qui Baptiſta cognominatus „ eſt, vindicante. Quippe hunc Herodes obtruncaverat, cum eſſet vir bonus, „ Judæoſque ad virtutis ſtudium excitaret, præcipiens ut juſte quidem inter ſe, „ erga Deum autem pie agentes, ad lavacrum accederent. Tunc enim demum „ acceptum fore Deo lavacrum ajebat, cum eo non ad expiationem criminum uterentur, ſed ad corporis munditiem, ut mentibus jam ante per juſtitiam expurgatis, corporis quoque adderent puritatem. Cumque multi ad eum undique „ confluerent (hujuſmodi enim ſermonibus mirifice delectabantur) Herodes veritus, ne tanta hominis auctoritas ſubditos ad defectionem impelleret; quippe qui „ nihil non acturi ex ejus conſilio viderentur: ſatius eſſe duxit, prius quam novi aliquid oriretur, illum e medio tollere, quam mutatione rerum facta, ipſe in maximum diſcrimen adductus, ſeram pœnitentiam agere. Vinctus igitur ob hanc „ Herodis ſuſpicionem, & ad caſtellum Machæruntem perductus, ibidem cæſus eſt.

Joſephus lib. 18. Antiq.

4 *Et volens illum occidere, timuit populum; quia ſicut Prophetam eum habebant*. Herodes Joannem occidere cupiebat, non definita voluntate, ſed ambiguus animi. Quamvis enim liberum vitiorum ſuorum cenſorem odiſſet, a quo nimirum corripiebatur *de Herodiade uxore fratris ſui, & de omnibus malis quæ fecit*: Quamvis Herodiadi, vitæ Joannis inſidianti, placere vellet in omnibus inſanus & turpis amator; quamvis ſancti viri famæ invideret: populi tamen de ſe judicia motumque metuebat, ſi illum occideret, quem ut hominem a Deo miſſum reverebantur. Illum etiam ob vitæ ſanctitatem exi-

Luca 3. 4.

Digitized by Google

eximiam & auſteritatem magnifacere cogebatur Herodes, & quodam modo revereri, ejuſque monitis interdum auſcultabat, antequam inceſtus amor mentem in tranſverſum egiſſet, ac Herodiadi nihil negare perſuaſiſſet. Confer cum *Marci 6.* verſ. 19. 20. *Herodias autem* (inquit) *inſidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat. Herodes enim metuebat Joannem ſciens eum virum juſtum & ſanctum: & cuſtodiebat eum* (id eſt, tuebatur ab inſidiis Herodiadis;) *& audito eo, multa faciebat, & libenter eum audiebat.* „ Seditionem populi verebatur propter Joannem, a quo ſciebat turbas in Jordane „ plurimas baptizatas, ſed amore vincebatur uxoris, ob cujus ardorem etiam „ Dei præcepta neglexerat. " *Marci 6.* *S.Hier.in c. 13. S.Matt*

5. *Die autem Natalis Herodis, ſaltavit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi. Unde cum juramento pollicitus eſt ei dare quodcunque poſtulaſſet ab eo.* Cum ſolemne convivium in memoriam diei natalis ſui Herodes Ethnicorum more celebraret, Herodias opportunitatem nacta ab illo impetrandi ut Joannes e medio tolleretur, filiam ſuam ex marito relicto ſuſceptam, Salomen nomine intromiſit, quæ ad modos muſicos coram Rege conviviſque ſaltavit, laſcivis geſticulationibus ſaltationem animans, & omnes meretrices virgo impudentia ſuperans, filia matre ſcorto digna. Cum igitur Herodi, ſimulque recumbentibus placuiſſet: Rex ait Puellæ: *Pete a me quod vis, & dabo tibi: & juravit illi: Quia quicquid petieris, dabo tibi, licet dimidium Regni mei.* Loquendi genus proverbiale eſt Regibus uſitatum, ubi liberrimam optandi facultatem cuiquam faciunt. Sic Rex Aſſuerus Reginæ Heſter dixit: *Quid petis ut detur tibi, & pro qua re poſtulas? Etiam ſi dimidiam partem Regni mei petieris, impetrabis.* *S. Jo. Chryſ. Hom. 9. in Matt.* *Marci 6.23.* *Eſther. 5.6.*

6. *At illa præmonita a matre ſua, Da mihi, inquit, hic in diſco caput Joannis-Baptiſtæ.* Illa a matre, ad quam ingreſſa erat, ejus rogatura voluntatem, ſubornata & inſtigata, ſtatim cum feſtinatione ad Herodem rediit, ne refrigeſceret Regis animus, & ab imprudenti promiſſione reſiliret: dixitque, *Da mihi hic*, hoc loco, abſque mora, *in diſco*, tamquam ferculum hoc convivio, his ſpectatoribus dignum, *Caput Joannis-Baptiſtæ.* Hæc votorum Herodiadis ſumma, tum ob metum repudii, ſi Herodes Joannem audire pergeret; tum ultionis libidine, ut linguæ quæ peccatum ipſius libere arguebat ac damnabat, furore muliebri illuderet: *Notumque furens quid fœmina poſſit.* *Marci 6.25.*

7. *Et contriſtatus eſt Rex: propter juramentum autem, & eos qui pariter recumbebant, juſſit dari.* Dolorem ſimulavit, & vultum ita compoſuit, ut ingratam ſibi petitionem ſignificare videretur. *Diſſimulat enim mentis ſuæ malitiam artifex homicida, cum triſtitiam in facie, & lætitiam haberet in mente.* Nam *Volebat eum occidere.* Quidni & verum dolorem, animi pugnantibus affectibus raptati anxietas peperit? Innocentem non eſſe occidendum ratio dictabat: liberæ cenſuræ ac reprehenſionis memoria iram inſtigabat, ultionem ſuadebat: amor eo fervidior quo vetitus, uxori morem gerere imperabat: populi metus, infamiæque timor, malum omen cædis geniali feſto natalis ſui die patrandæ revocabat: pudor ne levitatis inſimularetur, ne metuere plebem videretur. *Propter juramentum autem, & eos qui pariter recumbebant, juſſit dari.* Hanc ſpeciem arripuit concedendi cædem viri ſancti. Cum cogitare debuiſſet id, quod per ſe illicitum eſt, interpoſito jurejurando licitum fieri non poſſe: & juramenti verba generabiliter enuntiata ita eſſe interpretanda, ut illiciti nihil comprehendant: *Scelus excuſat juramento, ut ſub occaſione pietatis impius fieret.* Propter eos etiam qui recumbebant, Principes ſcilicet, Tribunos, & primos Galileæ, ne inconſtans & infidus in promiſſis apud eos haberetur, utque illis ſe plurimum tribuere demonſtraret, qui, ut mos eſt Aulæ, captantes Herodiadis gratiam, ancipitem Herodis animum impellebant, juſſit *S.Hieron. in hunc locum* *S.Hieron. in hunc locum*

juſſit dari ſaltatrici caput Joannis quod poſtulabat: *digno operi ſaltationis dignum ſanguinis præmium*. Ita convivas *omnes ſceleris ſui vult eſſe conſortes, ut in luxurioſo impureque convivio cruentæ epulæ deferrentur*.

S. Ambr. lib. de Virginib.
8. *Miſitque & decollavit Joannem in carcere*. „ Miſit ſpiculatorem ſeu carnificem, qui decollaret Joannem in carcere vicino. Convivium namque Machęrunte celebrabatur. Inter epulas conſummandę crudelitatis profertur edictum (quod etiam omnes Barbari horrere conſueverunt:) Rapitur ad pœnam Propheta convivali tempore, convivali pręcepto, quo non cuperet vel abſolvi. Legimus in Romana Hiſtoria, Flaminium Ducem Romanum, quod meretriculę juxta latus ſuum accumbenti, quę numquam ſe vidiſſe diceret hominem decollatum, aſſenſiſſet ut reus quidam capitalis criminis in convivio truncaretur, a Cenſoribus pulſum curia, quod epulas ſanguini miſcuerit, & mortem quamvis noxii hominis in alterius delicias pręſtiterit, ut libido & homicidium pariter miſcerentur. Quanto ſceleratior Herodes, & Herodias, a puella quę ſaltavit in pretium ſanguinis, caput poſtulat Prophetę: ut habeat in poteſtate linguam, quę illicitas nuptias arguebat? “ *Et allatum eſt caput ejus in diſco, & datum eſt puellæ, & puella attulit matri ſuæ*: quę ſancto capiti illuſit, & ſicut olim Fulvia linguam Ciceronis, ita hęc linguam Joannis diſcriminali acu confodit. Cęterum Deus juſto judicio Herodem per Herodiadem, & hanc per Herodm punivit. Cum enim ambitioſa mulier ferre non poſſet, ut maritus ſuus Tetrarcha ſolum eſſet, illum Romam ſecum proficiſci compulit, ut Regium nomen a Caio Cęſare impetraret: verum tantum abſuit ut Herodem Cęſar Regem crearet, ut ipſa etiam Tetrarchia & bonis omnibus privatum, Lugdunum relgaverit, quo eum ſecuta eſt Herodias.

S. Hier. in c. 14. S. Matth.

S. Hieron. lib. 3 adverſ. Ruffinum,

Joſeph. lib. 18 Antiq. c. 9.

9. *Et accedentes Diſcipuli ejus, tulerunt corpus ejus, & ſepelierunt illud, & venientes nuntiaverunt Jeſu*. Joannis Diſcipuli ad carcerem in quo decollatus fuerat, accedentes, (eo enim ipſis aditum patuiſſe conſtat ex c. 11. Evangeliſtę noſtri) corpus ejus tulerunt, ac ſepelierunt, non Sebaſtę in Samaria, quę tunc non erat ditionis Herodis, ſed Romanorum; ſed Machęrunte, ubi capite truncatus fuerat. Quamqam poſtea Sebaſtam tranſlatum videatur, ubi ſepulchrum ejus quarto nominis Chriſtiani ſeculo celebre fuit. *Et venientes nuntiaverunt Jeſu* mortem Joannis Baptiſtę, & ſermones qui de ipſo Jeſu in Aula Herodis habebantur, ut ſibi ab ejus inſidiis caveret.

S. Gaudent. ſerm 17. Theod. Hiſt. Eccl. l. 3 c. 3.

10. *Quod cum audiſſet Jeſus, ſeceſſit inde in navicula, in locum deſertum ſeorſum: & cum audiſſent turbæ, ſecutæ ſunt eum pedeſtres de Civitatibus*. Seceſſit ex eo loco ubi mors Joannis ipſi nuntiata eſt in locum deſertum ſeorſum, *non timore mortis, ſed parcens inimicis ſuis, ne homicidium homicidio jungerent: vel in diem Paſchæ interitum ſuum differens, in quo propter ſacramentum immolandus eſt Agnus, & poſtes credentium ſanguine reſpergendi. Sive, ideo receſſit, ut nobis præberet exemplum vitandæ ultro tradentium ſe temeritatis: quia non omnes eadem conſtantia perſeverant in tormentis, qua ſe torquendos offerunt*. Ob hanc cauſam & alio loco pręcipit: *Cum vos perſecuti fuerint in iſta civitate, fugite in aliam*. Eleganter quoque Evangeliſta non ait, *Fugit in deſertum locum, ſed ſeceſſit, ut perſecutores vitaverit magis quam timuerit*. Seceſſit pręterea, ut Apoſtolis ab evangelica expeditione redeuntibus & fatigatis requiem pręberet. Seceſſit autem in deſertum, quod dicebatur *Bethſaidæ*, quia interjecto Mari Galileę e regione erat. Seceſſit denique ut credentium fidem probaret. Unde turbę quę eum in deſertum illud ſecedere videbant, undique illuc properarunt, multi currendo & pręveniendo, multi ſequendo, non in jumentis aut diverſis vehiculis, ſed pedeſtres, ut ardorem mentis oſtenderent. Confer cum c. 6. S. Marci, 9. S. Lucę, & S. Joannis 6. Sic habet S. Marcus: „ Et convenientes Apoſtoli ad Jeſum, nuntiaverunt ei omnia quę egerant & docuerant. Et

S. Hieron. in c. 14. S. Matt.

Marci 6. 30. 33.

ait

„ ait illis: Venite ſeorſum in deſertum locum, & requieſcite puſillum. Erant
„ enim qui veniebant & redibant multi: & nec ſpatium manducandi habebant.
„ Et deſcendentes in navim, abierunt in deſertum locum ſeorſum. Et viderunt
„ eos abeuntes & cognoverunt multi: & pedeſtres de omnibus civitatibus concur-
„ runt illic, & prævenerunt eos. *Ita S. Lucas*: Et reverſi Apoſtoli narrave- *Luca 9.10.11*
„ runt illi quæcumque fecerunt: & aſſumptis illis, ſeceſſit ſeorſum in locum de-
„ ſertum, qui eſt Bethaſaidæ. Quod cum cognoviſſent turbæ, ſecutæ ſunt
„ illum. *Ita S. Joannes*: Abiit Jeſus trans maræ Galilææ, quod eſt Tiberiadis: & *Jo. 6.1.2.& 3*
„ ſequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna quæ faciebat ſuper his,
„ qui infirmabantur. Subiit ergo in montem Jeſus & ibi ſedebat cum Diſcipulis ſuis.

11. *Et exiens vidit turbam multam, & miſertus eſt eis, & curavit languidos eorum.* Et exiens Jeſus e navicula, cum in montem ſubiiſſet, ibique cum Diſcipulis ſuis ſederet, circumſpiciens vidit turbam multam ad ſe venientem, & miſertus eorum eſt, *quia erant ſicut oves non habentes paſtorem*, ut ait S. Marcus; eoſque benigne excepit, docuit, & infirmos eorum divina virtute ac poteſtate ſua ſanavit. *Marci 6. Luca 9.*

12. *Veſpere autem facto, acceſſerunt ad eum Diſcipuli ejus, dicentes: Deſertus eſt locus, & hora jam præteriit: dimitte turbas, ut euntes in caſtella, emant ſibi eſcas.* Cum dies declinare cœpiſſet, Apoſtoli ad Jeſum acceſſerunt, dicentes: Deſertus eſt locus, ubi cibus non ſuppetit; & refectionis hora jam præteriit, vixque tempus ſupereſt, quo ſe ante noctem recipere poſſint in caſtella viciniora. Dimitte igitur illos ut cibos emant, corpuſque curent. *S. Hieron.*

13. *Jeſus autem dixit eis: Non habent neceſſe ire: Date illis vos manducare. Responderunt ei: Non habemus hic niſi quinque panes, & duos piſces. Qui ait eis, Afferte mihi illos huc.* Apoſtolos provocat ad frangendos panes & apponendos turbæ, ut illis ſe non habere teſtantibus magnitudo miraculi notior fiat: & ad eorum fidem exercendam, ut agnoſcentes inopiam ſuam, ad ipſum confugiant. Ex S. Joanne ſupplendæ hujus hiſtoriæ circumſtantiæ, quæ a S. Matthæo prætermittuntur. Juſſit Chriſtus ut Diſcipuli cibos turbis apponerent: atque ut Philippi fidem exploraret, dixit illi: *Unde ememus panes ut manducent hi?* Quod non ex ignorantia aut inopia conſilii quærebat ab eo Jeſus: ſed, ut dixi, ad fidem ejus probandam, & excitandam. *Hoc autem dicebat tentans eum: ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus.* Reſpondit Philippus, fruſtra hanc ſollicitudinem adhiberi, cum nec ducentorum denariorum panes tantæ multitudini alendæ ſufficerent. Suam autem mentem Philippus expreſſit vel his verbis quæ S. Joannes refert: *Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt eis, ut unuſquiſque modicum quid accipiat*: vel his, quæ apud S. Marcum leguntur, quaſi per ironiam dictis: *Euntes emamus ducentis denariis panes, & dabimus illis manducare.* Tum Jeſus dixit Diſcipulis: *Quot panes habetis? ite, & videte.* Et cum vidiſſent, reſpondit Andreas: *Eſt puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos piſces, ſed hæc quid ſunt inter tantos? . . . . Niſi forte nos eamus & emamus in omnem hanc turbam eſcas?* Hoc audito, juſſit Jeſus ſibi afferri panes, & piſces, quos eo modo multiplicavit, ut omnibus reficiendis non modo ſufficerent, ſed & duodecim cophini fragmentorum pleni ſupereſſent. *Jo. 6 verſ. 9. & ſeq. S. Aug. l. 2 de Conſenſu Evang. c. 46. Marci 6. 37. & 38. Joan. 6. 9. Luca 9. 13.*

14. *Et cum juſſiſſet turbam diſcumbere ſuper fœnum, acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus, aſpiciens in cœlum benedixit: & fregit, & dedit Diſcipulis panes; Diſcipuli autem turbis.* Diſcipulis juſſit ut turbam diſcumbere curarent ſuper herbam, non confuſe, ſed ordine collocatam, ut alii Evangeliſtæ notarunt. Marci 6. 39. *Et præcepit illis ut accumbere facerent omnes ſecundum contubernia ſuper viride fœnum. Et diſcubuerunt in partes per centenos & quinquagenos.* Luc. 9. 14. *Facite illos diſcumbere per convivia quin-*

quagenos. *Et ita fecerunt*. His ita ordinatis, quinque panes & duos piſces accepit in manibus, coram omnibus, ut miraculum, ſeque Authorem nemo ignoraret. In cœlum ſuſpexit, ut ſe ſuaque omnia Deo Patri accepta referret, a quo cum Divinitate vim etiam patrandorum miraculorum acceperat: utque in omnibus auxilium a Deo, qui fecit cœlum & terram, petendum eſſe doceret. Æqua-
S. Jo. Chryſ. Hom. 90. lem ſe Patri, ab ipſoque ſe miſſum ſignificavit: Æqualitas quidem demonſtrabatur, quoniam magna poteſtate omnia faciebat: Miſſio vero, quia multa cum humilitate ad ipſum referebat admirabilia quæ patrabat opera, ipſum interdum invocans. Non enim ſemper utrumque præſtitit: ſed modo ſumma cum poteſtate imperii, modo invocans Patrem atque orans, miracula edidit. Et ne Miſſio repugnare videretur æqualitati, aut gratiarum actio vel invocatio ſummæ poteſtati, in cœlum reſpicit minora peracturus, majora cum poteſtate facit: ut diſcamus non idcirco Deum invocaſſe atque oraſſe quod minora non poſſet peragere, ſed ut Patri honorem redderet. Nam quando peccata dimiſit, quando paradiſum aperuit, & latronem introduxit, quando legem veterem ut author ejus ſolvit, quando mortuos quaſi a ſomno excitavit, mare frænavit, ſecreta cordium revelavit, oculos cæci hominis curavit, quæ nemo niſi Deus facere poteſt, non oravit, neque invocavit: quando autem panes multiplicavit, quod multo
Joan. 6. 11. minus erat, tunc in cœlum reſpexit, *gratias egit* Deo Patri pro beneplacito faciendi tantum miraculum in ſalutem hominum tam ſpiritualem quam corporalem: gratias egit, certus quod a Patre ſemper audiretur. Et *benedixit, fregitque* panes, ac illos benedictione ſua virtute quaſi ſeminali donavit ut multiplicarentur,
S. Aug. Tr. 24. in S. Jo. ſicut occultæ ſubminiſtratione viriutis de paucis granis ſegetes creat. *Unde enim multiplicat de paucis granis ſegetes, inde in manibus ſuis multiplieavit quinque panes. Poteſtas enim erat in manibus Chriſti: panes autem illi quinque quaſi ſemina erant, non quidem terræ mandata, ſed ab eo qui terram fecit, multiplicata*.
S. Jo. Chryſ. Hom 51. in Matt. S. Hilar. c. 14. in S. Matt. Dedit autem Diſcipulis panes, & Diſcipuli turbis, tum ut teſtes eſſent certiores miraculi, tum ut illos honoraret, ac cœleſtium donorum diſpenſatores ac miniſtros, ſervoſque fideles a ſe conſtitutos, ſuper familiam ſuam oſtenderet, qui darent illi cibum in tempore. *Nondum enim conceſſum erat Apoſtolis ad vitæ æternæ cibum cœleſtem panem perficere ac miniſtrare.... Dantur Apoſtolis panes, quia per eos erant divinæ gratiæ bona reddenda*.

15. *Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt. Et tulerunt reliquias duodecim cophinos fragmentorum plenos*. Expleta fames, & amor compreſſus edendi, ad miraculi majorem evidentiam. Manducaverunt quantum volebant, & quantum cujuſque neceſſitati ſatis erat. Et Apoſtoli collectis fragmentorum quæ
Marci 6. Joan. 6. ſupererant ex quinque panibus, & duobus *piſcibus*, reliquiis, ne perirent, duodecim cophinos ſeu caniſtra ex illis impleverunt. Id admirabilius, quam quod
S. Hieron. Moyſes in Manna impetraverat, aut in farina Elias. Miraculi veritatem reſidua fragmenta confirmarunt. Unuſquiſque Apoſtolorum cophinum ſuum plenum
Pſ. 77. S. Jo. Chryſ. Hom. 50. in Matt. retulit. Quod Judæis in deſerto mirabile videbatur: dicebant enim, *Numquid & panem poterit dare, & parare menſam in deſerto*? Chriſtus opere confecit. *Manducantium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis mulieribus, & parvulis*. Diſcumbentes fuere circiter quinque millia Joannis 6. 10. *Diſcubuerunt ergo viri numero quaſi quinque millia*, exceptis mulieribus & parvulis, quos Judæi numerare non ſolebant. Unde & in Numero-
S. Hieron. in hunc locum rum libro, quoties Sacerdotes atque Levitæ, & exercitus vel turbæ pugnantium deſcribuntur, ſervi & mulieres, & parvuli, & vulgus ignobile abſque numero prætermittuntur.

16. *Et ſtatim compulit Jeſus Diſcipulos aſcendere in naviculam, & præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas. Et dimiſſa turba aſcendit in montem ſolus orare*. Statim atque ſatiatis turbis collecta ſunt fragmen-

Digitized by Google

menta quinque panum, ex quibus impleti ſunt cophini duodecim, & miracu-
lum multiplicationis panum evidenter illis innotuit, homines illi ipſum pro ve-
ro Meſſia cognoverunt. *Illi ergo homines cum vidiſſent quod Jeſus fecerat ſignum,*
dicebant: Quia hic eſt vere Propheta, qui venturus eſt in mundum. Jeſus ergo S. Joan. 6.
cum eorum introſpectis conſiliis cognoviſſet, quod eum etiam invitum rapere 14. & 15.
& aliquo perducere vellent ac Regem conſtituere & inaugurare ſpe facilis ali-
moniæ: *Cum cognoviſſet, quia venturi eſſent ut raperent eum, & facerent eum*
Regem, compulit Diſcipulos ſuos aſcendere in naviculam, & præcedere eum Marc. 6. 45.
trans fretum ad Bethſaidam, ut expeditius turbas dimitteret, quæ præſentibus
Diſcipulis ſemper adhæſiſſent, Chriſti ad ipſos reditum exſpectantes. Verbum
illud, *compulit*, indicat *Diſcipulos a Domino invitos receſſiſſe; dum amore Præce-* S. Hieron.
ptoris ne punctum quidem temporis ab eo volunt ſeparari. Et cum turbas Jeſus dimi-
ſiſſet, in eundem montem, quo ante miraculum ſeceſſerat, aſcendit ſecreto, *fu-*
gitque ſolus, tum ut vim eorum, qui Regem ipſum creare ſtatuerant, declinaret;
tum ut in ſeceſſu oraret. *Veſpere autem facto, ſolus erat ibi*. Cum S. Matthæus
ante panum multiplicationem dicat, *Veſpere autem facto*, quod tamen aliquot
horis ante ſecundum illum Chriſti ſeceſſum in montem contigit, idemque hoc
verſu repetat; inde colligunt Interpretes, veſpertinum tempus ab Hebræis in
duas veſperas diviſum unam meridiei, alteram occaſui propiorem, quarum i-
nitium eſſet tempus a quo ſol incipit in occaſum vergere: poſteriorem Græcis
& Latinis Auctoribus dici *ſerum veſperum*; quem S. Joannes his verbis ſigni- Joan. 16. 16.
ficat: *Ut autem ſero factnm eſt, deſcenderunt Diſcipuli ejus ad mare*.

17. *Navicula autem in medio mari jactabatur fluctibus: erat enim contrarius*
ventus. Cum Diſcipuli navem aſcendiſſent, & trans mare ſeu lacum naviga-
rent Capharnaum appulſuri, navicula in alto fluctibus jactabatur: tenebris,
adverſiſque ventis periculi magnitudinem augentibus, abſente Jeſu, cujus præ-
ſentia & imperio tempeſtatem ſedatum iri confidebant. Quod S. Joannes cla-
rius exprimit: *Et cum aſceadiſſent navim*, inquit, *venerunt trans mare in Ca-*
pharnaum: & tenebræ jam factæ erant; & non venerat ad eos Jeſus. Mare Joan. 6:
autem vento magno flante exſurgebat. 17. & 18.

18. *Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans ſuper mare*. Cum
jam promoviſſent remigando quaſi ſtadia viginti quinque aut triginta, ut S.
Joannes ſcribit, poſtrema noctis parte; ortui Auroræ vicina, venit ad eos Je- Joan. 6:19.
ſus ambulans ſuper mare. Hebræi veteres noctem in tres vigilias dividebant,
dum penes ipſos jus armorum fuit, ſingulas quatuor horarum. Prima dicitur
principium vigiliarum, cap. 12. *Lamentationum Jeremiæ*, verſ. 19. *Conſurge,*
lauda in nocte, in principio vigiliarum. Qui per hanc noctis partem vigila-
bant, ibant cubitum, cum pars noctis altera inciperet, hiſque ſuccedebant ex-
cubitores alii per ſecundam noctis vigiliam, quæ dicitur media, ſeu vigilia no-
ctis mediæ; *Judicum* 7. cap. verſ. 19. *Ingreſſuſque eſt Gedeon, & trecenti viri*
qui erant cum eo in partem caſtrorum, incipientibus vigiliis noctis mediæ, &
cuſtodibus ſuſcitatis cœperunt buccinis clangere, & complodere inter ſe lagenas.
Tertia denique vigilia dicitur matutina *Exodi* 16. 25. *Jamque advenerat vigi-*
lia matutina, &c. S. *Lucas* cap. 12. verſ. 38. more veteri tertiam vigiliam pro
ultima uſurpat. *Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia vene-* S. Hier. in
rit, & ita invenerit, beati ſunt ſervi illi. At Romani noctem in quatuor vi- hunc lo-
gilias arte militari dividebant, quod vigiles quater mutarentur, ſingulis ſci- cum.
licet ternis horis noctis: cui mori jam a Pompeii temporibus Judæi aſſueve-
rant. Hæ porro vigiliæ *Marci* 3. 10. verſ. 35. ſic explicantur: *Vigilate ergo, (ne-*
ſcitis enim quando Dominus domus veniat: ſero, an media nocte, an galli can-
tu, an mane) ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes. Quarta igitur
noctis vigilia, venit Jeſus ad Diſcipulos, ambulans ſuper mare illudque pro-

cel-

quagenos. *Et ita fecerunt.* His ita ordinatis, quinque panes & duos piſces accepit in manibus, coram omnibus, ut miraculum, ſeque Authorem nemo ignoraret. In cœlum ſuſpexit, ut ſe ſuaque omnia Deo Patri accepta referret, a quo cum Divinitate vim etiam patrandorum miraculorum acceperat: utque in omnibus auxilium a Deo, qui fecit cœlum & terram, petendum eſſe doceret. Æqualem ſe Patri, ab ipſoque ſe miſſum ſignificavit: Æqualitas quidem demonſtrabatur, quoniam magna poteſtate omnia faciebat: Miſſio vero, quia multa cum humilitate ad ipſum referebat admirabilia quæ patrabat opera, ipſum interdum invocans. Non enim ſemper utrumque præſtitit: ſed modo ſumma cum poteſtate imperii, modo invocans Patrem, atque orans, miracula edidit. Et ne Miſſio repugnare videretur æqualitati, aut gratiarum actio vel invocatio ſummæ poteſtati, in cœlum reſpicit minora peracturus, majora cum poteſtate facit: ut diſcamus non idcirco Deum invocaſſe atque oraſſe quod minora non poſſet peragere, ſed ut Patri honorem redderet. Nam quando peccata dimiſit, quando paradiſum aperuit, & latronem introduxit, quando legem veterem ut author ejus ſolvit, quando mortuos quaſi a ſomno excitavit, mare frænavit, ſecreta cordium revelavit, oculos cæci hominis curavit, quæ nemo niſi Deus facere poteſt, non oravit, neque invocavit: quando autem panes multiplicavit, quod multo minus erat, tunc in cœlum reſpexit, *gratias egit* Deo Patri pro beneplacito faciendi tantum miraculum in ſalutem hominum tam ſpiritualem quam corporalem: gratias egit, certus quod a Patre ſemper audiretur. Et *benedixit, fregitque* panes, ac illos benedictione ſua virtute quaſi ſeminali donavit ut multiplicarentur, ſicut occultæ ſubminiſtratione virtutis de paucis granis ſegetes creat. *Unde enim multiplicat de paucis granis ſegetes, inde in manibus ſuis multiplicavit quinque panes. Poteſtas enim erat in manibus Chriſti: panes autem illi quinque quaſi ſemina erant, non quidem terræ mandata, ſed ab eo qui terram fecit, multiplicata.* Dedit autem Diſcipulis panes, & Diſcipuli turbis, tum ut teſtes eſſent certiores miraculi, tum ut illos honoraret, ac cœleſtium donorum diſpenſatores ac miniſtros, ſervoſque fideles a ſe conſtitutos, ſuper familiam ſuam oſtenderet, qui darent illi cibum in tempore. *Nondum enim conceſſum erat Apoſtolis ad vitæ æternæ cibum cœleſtem panem perficere ac miniſtrare.... Dantur Apoſtolis panes, quia per eos erant divinæ gratiæ bona reddenda.*

S. Jo. Chryſ. Hom. 90.

Joan. 6. 11.

S. Aug. Tr. 24. in S. Jo.

S. Jo. Chryſ. Hom 51. in Matt. S. Hilar. c. 14. in S. Matt.

15. *Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt. Et tulerunt reliquias duodecim cophinos fragmentorum plenos.* Expleta fames, & amor compreſſus edendi, ad miraculi majorem evidentiam. Manducaverunt quantum volebant, & quantum cujuſque neceſſitati ſatis erat. Et Apoſtoli collectis fragmentorum quæ ſupererant ex quinque panibus, & duobus *piſcibus*, reliquiis, ne perirent, duodecim cophinos ſeu caniſtra ex illis impleverunt. Id admirabilius, quam quod Moyſes in Manna impetraverat, aut in farina Elias. Miraculi veritatem reſidua fragmenta confirmarunt. Unuſquiſque Apoſtolorum cophinum ſuum plenum retulit. Quod Judæis in deſerto mirabile videbatur: dicebant enim, *Numquid & panem poterit dare, & parare menſam in deſerto?* Chriſtus opere confecit. *Manducantium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis mulieribus, & parvulis.* Diſcumbentes fuere circiter quinque millia: Joannis 6. 10. *Diſcubuerunt ergo viri numero quaſi quinque millia*, exceptis mulieribus & parvulis, quos Judæi numerare non ſolebant. Unde & in Numerorum libro, quoties Sacerdotes atque Levitæ, & exercitus vel turbæ pugnantium deſcribuntur, ſervi & mulieres, & parvuli, & vulgus ignobile abſque numero prætermittuntur.

Marci 6. Joan. 6.

S. Hieron.

Pſ. 77. S. Jo. Chryſ. Hom. 50. in Matt.

S. Hieron. in hunc locum

16. *Et ſtatim compulit Jeſus Diſcipulos aſcendere in naviculam, & præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas. Et dimiſſa turba aſcendit in montem ſolus orare.* Statim atque ſatiatis turbis collecta ſunt fragmen-

menta quinque panum, ex quibus impleti ſunt cophini duodecim, & miraculum multiplicationis panum evidenter illis innotuit, homines illi ipſum pro vero Meſſia cognoverunt. *Illi ergo homines cum vidiſſent quod Jeſus fecerat ſignum, dicebant: Quia hic eſt vere Propheta, qui venturus eſt in mundum.* Jeſus ergo *S. Joan. 6. 14. & 15.* cum eorum introſpectis conſiliis cognoviſſet, quod eum etiam invitum rapere & aliquo perducere vellent ac Regem conſtituere & inaugurare ſpe facilis alimoniæ: *Cum cognoviſſet, quia venturi eſſent ut raperent eum, & facerent eum* *Marc. 6. 45.* *Regem*, compulit Diſcipulos ſuos aſcendere in naviculam, & præcedere eum *trans fretum ad Bethſaidam*, ut expeditius turbas dimitteret, quæ præſentibus Diſcipulis ſemper adhæſiſſent, Chriſti ad ipſos reditum exſpectantes. Verbum *S. Hieron.* illud, *compulit*, indicat *Diſcipulos a Domino invitos receſſiſſe; dum amore Præceptoris ne punctum quidem temporis ab eo volunt ſeparari*. Et cum turbas Jeſus dimiſiſſet, in eundem montem, quo ante miraculum ſeceſſerat, aſcendit ſecreto, *fugitque ſolus*, tum ut vim eorum, qui Regem ipſum creare ſtatuerant, declinaret; tum ut in ſeceſſu oraret. *Veſpere autem facto, ſolus erat ibi*. Cum S. Matthæus ante panum multiplicationem dicat, *Veſpere autem facto*, quod tamen aliquot horis ante ſecundum illum Chriſti ſeceſſum in montem contigit, idemque hoc verſu repetat; inde colligunt Interpretes, veſpertinum tempus ab Hebræis in duas veſperas diviſum unam meridiei, alteram occaſui propiorem, quarum initium eſſet tempus a quo ſol incipit in occaſum vergere: poſteriorem Græcis & Latinis Auctoribus dici *ſerum veſperum*; quem S. Joannes his verbis ſigni- *Joan. 16. 16.* ficat: *Ut autem ſero factum eſt, deſcenderunt Diſcipuli ejus ad mare*.

17. *Navicula autem in medio mari jactabatur fluctibus: erat enim contrarius ventus*. Cum Diſcipuli navem aſcendiſſent, & trans mare ſeu lacum navigarent Capharnaum appulſuri, navicula in alto fluctibus jactabatur: tenebris, adverſiſque ventis periculi magnitudinem augentibus, abſente Jeſu, cujus præſentia & imperio tempeſtatem ſedatum iri confidebant. Quod S. Joannes clarius exprimit: *Et cum aſcendiſſent navim*, inquit, *venerunt trans mare in Capharnaum: & tenebræ jam factæ erant; & non venerat ad eos Jeſus. Mare* *Joan. 6: 17. & 18.* *autem vento magno flante exſurgebat*.

18. *Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans ſuper mare.* Cum jam promoviſſent remigando quaſi ſtadia viginti quinque aut triginta, ut S. Joannes ſcribit, poſtrema noctis parte, ortui Auroræ vicina, venit ad eos Je- *Joan. 6. 19.* ſus ambulans ſuper mare. Hebræi veteres noctem in tres vigilias dividebant, dum penes ipſos jus armorum fuit, ſingulas quatuor horarum. Prima dicitur principium vigiliarum, cap. 2. *Lamentationum Jeremiæ*, verſ. 19. *Conſurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum*. Qui per hanc noctis partem vigilabant, ibant cubitum, cum pars noctis altera inciperet, hiſque ſuccedebant excubitores alii per ſecundam noctis vigiliam, quæ dicitur media, ſeu vigilia noctis mediæ, *Judicum* 7. cap. verſ. 19. *Ingreſſuſque eſt Gedeon, & trecenti viri qui erant cum eo in partem caſtrorum, incipientibus vigiliis noctis mediæ, & cuſtodibus ſuſcitatis cœperunt buccinis clangere, & complodere inter ſe lagenas*. Tertia denique vigilia dicitur matutina *Exodi* 16: 25. *Jamque advenerat vigilia matutina*, &c. *S. Lucas* cap. 12. verſ. 38. more veteri tertiam vigiliam pro *S. Hier. in hunc locum.* ultima uſurpat. *Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, & ita invenerit, beati ſunt ſervi illi*. At Romani noctem in quatuor vigilias arte militari dividebant, quod vigiles quater mutarentur, ſingulis ſcilicet ternis horis noctis: cui mori jam a Pompeii temporibus Judæi aſſueverant. Hæ porro vigiliæ *Marci* 3. 10. verſ. 35. ſic explicantur: *Vigilate ergo, (neſcitis enim quando Dominus domus veniat: ſero, an media nocte, an galli cantu, an mane) ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes*. Quarta igitur noctis vigilia, venit Jeſus ad Diſcipulos, ambulans ſuper mare illudque pro-

cel-

vellosum & ſæviens, vi divina gravitatem corporis, ſeu potius gravitatis a-
ctionem impediente. Quo facto Chriſtus divinam ſuam potentiam inſigniter
oſtendit, ſibique convenire quod de Deo ſcriptum eſt *Job.* 9 8. 10. *Qui gra-
ditur ſuper fluctus maris. Qui facit magna, & incomprehenſibilia, & mirabi-
lia quorum non eſt numerus.*

19. *Et videntes eum ſuper mare ambulantem, turbati ſunt, dicentes: Quia
phantaſma eſt. Et præ timore clamaverunt.* Cum aliquem ſuper undas ambu-
lantem viderent, & Jeſum eſſe non cognoſcerent, putabant ſpectrum eſſe,
Luca 24 37. *Act.* 12.15. aut ſpiritum humana forma indutum, ſive Angelum, ſive Dæmonem. Talia
aliquando videri, vulgaris opinio erat, Scripturæ ſacræ conſona, atque a Pha-
riſæis aſſerta, qui ſpiritus ut exiſtere per ſe credebant & propugnabant con-
tra Sadducæos: ita & indutos humana forma hominibus apparere. Metue-
bant autem Apoſtoli, tum quia mali ſpiritus noctu potius quam interdiu
oſtentare ſe creduntur: tum quia multis nocuiſſe aut nocere poſſe compertum
erat; & præſens exitium navigantibus portendere credebantur. *Et præ timo-
re clamaverunt.* Confuſus timor, & incerta vox, magni timoris indicia ſunt.

20. *Statimque Jeſus locutus eſt, dicens: Habete fiduciam, ego ſum, nolite
S. Hieron. in hunc locum.* *timere.* Ego ſum, a quo nihil timere, a quo præſentiſſimum auxilium & libe-
rationem ex periculo ſperare debetis. Quod ait, Ego ſum, nec ſubjungit quis
ſit, vel ex voce ſibi nota poterant eum intelligere, qui per noctis obſcuræ te-
nebras loquebatur: vel ipſum eſſe reputabant, quem loquutum ad Moyſen
Exodi 3. noverant: *Hæc dices filiis Iſrael*: QUI EST, *miſit me ad vos. Ego ſum qui
ſum.* Naturæ divinæ incomprehenſibilem cognitionem aptiſſimo ad intelligen-
tiam humanam ſermone eloquitur. „ Non enim aliquid magis proprium Deo,
S. Hilar. de Trinitate. „ quam eſſe, intelligitur: quia id ipſum quod eſt, neque deſinentis eſt ali-
S. Hier. in c. „ quando, neque cœpti. *Ego ſum qui ſum.* Numquid ſolus Deus erat, & ce-
3 Epiſtola „ tera non erant? Utique Angeli, cœlum, terra, maria, & ipſe Moyſes cui
ad. Epheſ. „ Dominus loquebatur, & Ægyptii ad quos & contra quos princeps & ad-
„ verſarius mittebatur, erant: & quomodo nomen commune ſubſtantiæ ſibi
„ proprium vindicat Deus? Illa (ut diximus) cauſa, quia cetera ut ſint, Dei
„ ſumpſere beneficio: Deus vero qui ſemper eſt, nec habet aliunde princi-
S. Clemens. „ pium, & ipſe ſui origo eſt, ſuæque cauſa ſubſtantiæ, nec poteſt intelligi
Alex. lib. 1. Pædag. 8. „ aliunde habere quod ſubſiſtit. *Nomen* qui eſt, *illius maxime proprium*, qui e-
„ rat, & eſt, & erit: quibus ſignificandis temporibus unum nomen impoſitum
„ eſt, QUI EST. *Quid eſt quod eſt?* Quod æternum eſt. Nam quod ſemper aliter
S. Auguſt. „ atque aliter eſt, non eſt quia non manet: non omnino non eſt, ſed non ſum-
En. in Pſ. „ me eſt. *Id Jeſu Chriſto convenit, de quo Apoſtolus ait:* Jeſus Chriſtus he-
121 „ ri, & hodie; ipſe & in ſæcula. *Et S. Joannes*: Gratia vobis, & pax ab
Heb 13. 8. „ eo, qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt. Ideo Apoſtolis in periculo
Apoc. 1. 4. conſtitutis ait: *Ego ſum nolite timere.*

21. *Reſpondens autem Petrus dixit: Domine, ſi tu es, jube me venire ad
te ſuper aquas.* De Chriſti virtute non dubitabat, ſed de perſona Petrus.
Credebat Chriſtum omnipotentem eſſe; ſed dubitabat num ipſe Chriſtus eſ-
ſet qui loquebatur. Petitio illa nec infidelitatis fuit, nec curioſitatis, ſed fi-
duciæ in Dominum Jeſum: *Domine, ſi tu es, jube me venire ad te ſuper a-
S. Hier. in c.* 14. *S. Matth.* *quas*: Jube, & veniendi virtutem tribue. In omnibus locis ardentiſſimæ fide
invenitur Petrus. Interrogatis Diſcipulis quem homines dicerent Jeſum, Dei
Filium confitetur. Volentem ad paſſionem pergere, prohibet: & licet erret
in ſenſu, tamen non errat in affectu, nolens eum mori, quem Filium Dei
fuerat paulo ante confeſſus. In montem cum Salvatore inter primos primus
aſcendit, & in Paſſione ſolus ſequitur. Peccatum negationis, quod ex repen-
tino timore deſcenderat, amaris ſtatim abluit lachrimis. Poſt Paſſionem, cum
eſ-

Digitized by Google

eſſent in Lacu Geneſareth, & piſcarentur, & Dominus ſtaret in littore, aliis paulatim navigantibus, ille non patitur moras, ſed accinctus ependyte ſuo, ſive tunica, ſtatim præcipitatur in fluctus. *Eodem igitur fidei ardore, quo ſemper, nunc quoque ceteris tacentibus credit ſe poſſe facere per voluntatem Magiſtri, quod ille poterat per naturam.* Jube me venire ad te ſuper aquas. *Tu præcipe, & illico ſolidabuntur undæ: leve fiet corpus, quod per ſe grave eſt.*

22. *Et ipſe ait: Veni.* Chriſti juſſione aucta eſt in Petri mente fides, nata in animo ſecuritas. *Et deſcendens Petrus de navicula ambulabat ſuper aquam ut veniret ad Jeſum.* Exſilivit e navi, ut occurreret Domino, *Non gloriæ cupidus, ſed obedientiæ præmaturus.* Ambulabat ſuper aquam, jubente ac juvante Chriſto, ne quis de veritate carnis ejus dubitaret, quaſi ſuper molles aquas molle & aereum corpus inceſſiſſet; cum de Petri natura veraque & humana carne nullus ſit dubitandi locus.

S. Ambr. l. de Incarnat. Domini Sacramento c. 4.
S. Hieron. in hunc locum.

23. *Videns vero ventum validum, timuit: & cum cœpiſſet mergi, clamavit dicens: Domine, ſalvum me fac.* Petrum aliquid humani pati, & timore percelli permiſit Deus, ut perſpecta fidei ſuæ teneritudine & infirmitate, nihil ſibi, ſed omnia Deo & Chriſto Jeſu adſcriberet, ejuſque auxilium imploraret.
„ Ardebat animi fides, ſed humana fragilitas in profundum trahebat. Pau-
„ lulum ergo relinquitur tentationi, ut augeatur fides, & intelligat ſe non
„ facilitate poſtulationis, ſed potentia Domini conſervatum. *Clamavit dicens:*
„ *Domine, ſalvum me fac.* Hic Piſcator dum turbido agitatur ſalo, mobili
„ mentes ſtatione nutantes fundavit in petra.

S. Hier. in c. 14. S. Matt.
S. Ambr. l. de Virginitate c. 20.

24. *Et continuo Jeſus extendens manum, apprehendit eum, & ait illi: Modicæ fidei, quare dubitaſti?* Quam exigua, o Petre, fides tua, quam infirma! Cur inter fidem ac diffidentiam fluctuaſti? *Super mare Petrus ambulans titubavit, non per imbecillitatem jubentis, ſed per infirmitatem obedientis.* His Chriſti verbis Petri fides excitatur, cum admonetur, non vento & fluctibus, ſed ab infirmitate fidei, ſubmerſionis periculum ipſi ingruiſſe.

S. Ambr. l. de Incar. D. m. Sacramento c. 9.

25. *Et cum aſcendiſſent in naviculam, ceſſavit ventus.* Cum Jeſus in naviculam, qua ceteri vehebantur Apoſtoli, aſcendiſſet una cum Petro, ventus ſedatus eſt, tranquillumque mare factum, ut certo compertum haberent, ejus præſentia & imperio ſtetiſſe ſpiritum procellæ, & ſiluiſſe fluctus, ſeque ejus auxilio ereptos e præſenti periculo fuiſſe. Ait S. Joannes. *Voluerunt ergo eum accipere in navim: & ſtatim navis fuit ad terram in quam ibant.* Quibus verbis non ſignificat Chriſtum non aſcendiſſe in navim, ſed Apoſtolos qui in ea remanſerant, & eo abſente in tanto periculo fuerant conſtituti, vehementer optaſſe ut in navim aſcenderet, qua tamen ipſi non erat opus. Ut autem conſcendit, non ſolum ventorum vis compreſſa eſt, & ſedata tempeſtas, ſed quaſi momento navem appulit in portum, quo tendebant. *Qui autem in navicula erant, venerunt, & adoraverunt Deum, dicentes: Vere Filius Dei es,* qualem te ipſe prædicas, non adoptione, ſed natura. Vere Meſſias es a Deo promiſſus; non ſolum Filius Davidis, ſed & Dei, ab æterno genitus, Patrique coæqualis, de quo ſcriptum eſt: *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Hanc autem Divinitatis ſuæ confeſſionem, non ab Apoſtolis modo, ſed a nautis & vectoribus editam, tantum abeſt ut Jeſus improbet, quin potius eam novis miraculis confirmat.

Joann. 6. 21.
Pſalm. 2.
S. Jo. Chryſ. Hom. 51. in Matth.

26. *Et cum transfretaſſent, venerunt in Geneſareth.* Cum in ulteriorem ripam trajeciſſent, venerunt in terram Geneſareth, regionem in Tribu Nepthalim ſitam juxta locum ejuſdem nominis protenſam, cis Jordanem, circa urbem Cenereth ſive Ceneroth: quæ regio & civitas non eſt confundenda cum Geraſa urbe in dimidia Tribu Manaſſe ſita ultra Jordanem, cujus incolæ Chriſtum rogabant, ut ab eorum finibus diſcederet, poſtquam dæmones in porcorum gregem ingredi permiſerat, ut Evangeliſta noſter refert cap. 8. 34.

27. *Et*

27. *Et cum cognoviſſent eum viri loci illius, miſerunt in univerſam regionem illam, & obtulerunt ei omnes male habentes: & rogabant eum ut vel fimbriam veſtimenti ejus tangerent. Et quicumque tetigerunt, ſalvi facti ſunt.* Cognoverunt eum rumore, non facie, vel certe pro ſignorum magnitudine quæ patrabat in populis, etiam vultu plurimis notus erat. Magna certe illorum hominum fides & charitas, qui non ſuorum tantum ſalute contenti ſunt, ſed mittunt ad alias in circuitu civitates, quo omnes currant ad Medicum. Et rogabant eum, ut vel extremam veſtimenti ejus oram ipſos tangere permitteret: Et quicumque cum fide tetigerunt, ſanati ſunt ab infirmitatibus ſuis. Vis nempe divina & vivifica ab ejus divinitate & anima in corpus, & in ipſa veſtimenta derivabatur: ſicut unguentum quod ex capite Aaron deſcendebat in oram veſtimenti ejus.

S. Hieron.

SENSUS MORALIS.

I. AUDIVIT *Herodes Tetrarcha famam Jeſu: & ait pueris ſuis: Hic eſt Joannes Baptiſta: ipſe ſurrexit a mortuis, & virtutes operantur in eo.* Joannis Baptiſtæ ſanctitatem ipſe Herodes illius interfector agnoſcit. Tanta vis eſt virtutis & ſanctitatis eximiæ. Sed agnoſcit ad pœnam, non ad ſalutem. *Omnis* enim *inordinatus animus ſibi ipſi eſt pœna.* Peccatoris indurati animo ſemper imago criminis obverſatur. Id Gentiles ipſi agnovere. *Omnibus umbra locis adero, dabis improbe pœnas.* Sed melius Sapiens. *Cum ſit timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis: ſemper enim præſumit ſæva perturbata conſcientia.* Joannes quem ego decollavi, ipſe eſt, hic reſurrexit a mortuis. *Verum dicit: nam ſicut in Chriſto mortui reſurgunt, ita in ſuis ipſe patitur Chriſtus.*

S. Aug.

S. 17. 11.

S. Petrus Chryſol. ſer. 171.

2. *Herodes enim tenuit Joannem, & alligavit eum, & poſuit in carcerem, propter Herodiadem uxorem fratris ſui. Dicebat enim illi Joannes. Non licet tibi habere eam.* Impudicus impatienter audit quicquid ejus adverſatur cupiditati, quicquid ejus voluptates interturbat. Luxuria omnem boni affectum, extinguit. *Ignis eſt uſque ad perditionem devorans, & omnia eradicans genimina.* Nihil adeo ſanctum eſt, quod ſuæ libidinis cauſa non violet, non perdat impudicus. Joannes virtutum ſchola, magiſterium vitæ, ſanctitatis forma, norma juſtitiæ, virginitatis ſpeculum, pudicitiæ titulus, caſtitatis exemplum, pœnitentiæ via, peccatorum venia, fidei diſciplina, Joannes major homine, par Angelis, legis ſumma, Evangelii ſanctio, Apoſtolorum vox, ſilentium Prophetarum, lucerna Mundi, Præcurſor Chriſti, mediator Domini, Dei teſtis, totius medius Trinitatis, datur inceſtui, traditur adulteræ, addicitur ſaltatrici. *Qui vincula ſolverat peccatorum, peccatoris vinculis alligatur, ut vincta venia, locum veniæ non relinquat.* Herodes ſedet in loco judicis reus, in loco vindicis, innocentiæ perſecutor. Joannem alligavit, & in carcerem detruſit, ſed veritas captiva non eſt: *Verbum Dei non eſt alligatum.* Dicebat enim illi Joannes: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Joannis zelum, fidelitatem, conſtantiam imitari debet Prædicator Evangelicus & Paſtor animarum. Magnates & Principes arguere debet, monere, corripere cum ſimplitate, cum modeſtia, cum prudentia & manſuetudine, ut cum Propheta dicere poſſit: „ Loquebar de teſtimoniis tuis in conſpectu Regum, & non confun-„ debar. *Debet eſſe* in civitatem munitam, & in columnam ferream, & in mu-„ rum æreum ſuper omnem terram, Regibus, Principibus, & populo terræ. „ *Debet abſque ambagibus, abſque metu dicere ac prædicare quod divinæ legis* „ *eſt:* Non licet. HERODEM Joannes monitis, non accuſatione pulſabat, cor-„ rigere voluit, non perire: ſed Herodes facibus libidinis ardens perire ma-„ luit, quam redire, & uxorem fratris illicite poſſidere. Captivis criminum, „ innocentiæ inimicis odioſa fit ſemper libertas, virtus contraria otioſis, ſacri-„ le-

Job. 31. 12.

S. Petrus Chryſol. ſer. 127.

Pſ. 118.
Jerem. 1. 18.

S. Petrus Chryſol.

„ legis ex ſa ſanctitas, inimica caſtitas impudi: is, corruptis integritas pœna, cru-
„ delibus miſericordia, pietas impiis, in juſtis juſtitia non ferenda. *Non licet ti-*
„ *bi habere uxorem fratris tui*. Ecce unde Joannes offendit; ecce unde He-
„ rodes furit: Malos qui monet, offendit; incurrit odium qui arguit crimino-
„ ſos. Dicebat Joannes quod erat legis, quod juſtitiæ, quod ſalu:is; certe quod
„ erat non odii, ſed amoris: ecce qualem conſecutus eſt ab impio pro pietate
„ mercedem. Volebat Herodes illum occidere. Lubenter illum audiebat, & audito eo multa faciebat, cum ſermones ejus inceſtum & adulterium ipſius Herodis cum Herodiade non ſpectabant, non arguebant: ſed illum occidere volebat, cum ejus peccatum publicum, enorme, ſcandali plenum arguens, dicebat: *Non licet tibi*: Sic multi *Veritatem amant lucentem, oderunt eam redarguentem*. **S. Auguſt.**

3. *Et volens illum occidere, timuit populum: quia ſicut Prophetam eum habebant*. Populum offendere timet, non Deum. Mundanus carnaliſque timor manum ab externo peccati opere prohibere poteſt, voluntatem mutare non poteſt. *Facile deviat a juſtitia, qui in cauſis non Deum, ſed hominem pertimeſcit. Hic timor peccandi facultatem differre poteſt, auferre non poteſt voluntatem. Solus Dei timor mentes corrigit, fugat crimina, innocentiam ſervat*. Solus (inquam) timor caſtus, non ſervilis. Servilis timor eſt, quo times cum diabolo ardere: Timor tunc caſtus eſt, quo times Deo diſplicere. **S. Petrus Chryſol.**

4. *Die autem natalis Herodis, ſaltavit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi. Unde cum juramento pollicitus eſt ei dare quodcumque poſtulaſſet ab eo. At illa præmonita a matre ſua: Da mihi, inquit, hic in diſco caput Joannis Baptiſtæ*. Hæc eſt mulieris antiqua malitia, quæ Adam ejecit de Paradiſi de- **S. Petrus Chryſ. ſer. 127.**
„ liciis: Hæc cœleſtes homines fecit eſſe terrenos; hæc humanum genus miſit
„ in infernum; hæc vitam abſtulit Mundo propter unius arboris pomum. Hoc
„ malum, quod homines ducit ad mortem; fugit Elias Propheta, & cujus
„ lingua clavis facta eſt cœli, tanquam reus fugit a facie mulieris. *Die natalis Herodis, ſaltavit filia Herodiadis, & placuit Herodi*. Convivia, choreæ, ſpectacula, ceteræque ſæculi & aulæ voluptates, occaſiones ſunt & incentiva vitiorum. Extruitur regio luxu ferale convivium, & explorato quando major ſolito turba convenerit, Reginæ filia intimis mandata ſecretis in conſpectu virorum ſaltatura producitur. „ Quid enim potuit de adultera diſcere, niſi damnum pu- **S. Amb. l. 3. de Virginibus c. 6.**
„ doris? An quidquam eſt tam pronum ad libidines, quam inconditis motibus
„ ea quæ vel natura abſcondit, vel diſciplina velavit, membrorum operta nu-
„ dare, ludere oculis, rotare cervicem, crinem ſpargere? Merito inde in inju-
„ riam divinitatis proceditur. Quid enim ibi verecundiæ poteſt eſſe, ubi ſalta-
„ tur, ſtrepitur, concrepatur? ..... Quid dicitis vos, ſanctæ feminæ? Videtis
„ quid docere, quid etiam dedocere filias debeatis? Saltat, ſed adulteræ filia.
„ Quæ vero pudica, quæ caſta eſt, filias ſuas religionem doceat, non ſaltatio-
„ nem ... Ibi intuta verecundia, illecebra ſuſpecta eſt, ubi comes deliciarum eſt **Idem c. 5.**
„ extrema ſaltatio. Nemo, ut dixit * quidam ſæcularium doctor, ſaltat ſobrius, *** Cicero.**
„ niſi inſanit. Quod ſi juxta ſapientiam ſæcularem, ſaltationis aut temulentia au-
„ ctor eſt, aut amentia, quid divinarum Scripturarum cautum putamus exem-
„ plis, cum Joannes prænuntius Chriſti, ſaltatricis optione jugulatus, exemplo
„ ſit, plus nocuiſſe ſaltationis illecebram, quam ſacrilegi furoris amentiam?

Cum juramento pollicitus eſt ei dare quodcumque poſtulaſſet ab eo; etiamſi dimidium Regni. *Vide*, inquit, S. Ambroſius, *quemadmodum ſæculares ipſi de ſæcularibus ſuis judicant poteſtatibus, ut pro ſaltatione etiam Regna donentur*.

At illa præmonita a Matre ſua: Da mihi, inquit, in diſco caput Joannis Baptiſtæ: Infelix mater, quæ filiam prava inſtitutione ſua in naufragium pudoris impellit! quæ filiam ſuarum cupiditatum ſociam, ultionis inſtrumentum, Prophetæ interfectricem efficit! *Pete a me quod vis*, inquit, *& dabo tibi: Et juravit*

S. Petrus Chryſolog. ſerm. 173. & 174.

vit illi. Jurat miſer, dum quicqnid honeſtatis eſt & virtntis, abjurat. Quid
„ peteret luxutia, niſi caſtitatis interitum, pudicitiæ necem, mortem ſibi con-
„ trariæ ſanctitatis? *Da mihi in diſco caput Joannis Baptiſtæ*. Serpentis ger-
„ men caput hominis petit, cui ſuum caput ſententia principali ſciebat addi-
„ ctum, dicente Deo: *Ipſe ſervabit caput tuum, & tu illius obſervabis calca-*
„ *neum*. Si caput viri eſt, juxta Apoſtolum, Chriſtus, jam tunc novello ore an-

Geneſ. 3.

„ tiquiſſimus ſerpens, Chriſti Domini tendebat ad mortem. *Volo ut mihi des in*
„ *diſco caput Joannis Baptiſtæ*. Jam tunc avidns draco in ſervi capite Domini
„ deguſtabat ſitiens paſſionem. *Da mihi in diſco*. Cur in Diſco? Cur pretioſe
„ geſtas, quem viliter occidis, niſi quia *Pretioſa in conſpectu Domini mors ſan-*
ctorum ejus? Non ſeorſim acceſſit, ac de cæde Prophetæ collocuta eſt ſalta-

S. Jo. Chryſ. Hom. 49 in Matth.

trix; ſed coram cunctis audientibus, velamine abjecto, nudo capite: „ Diaboli
„ uſa patrocinio petitionem peregit: ille enim effecit ut ipſa ſaltans place-
„ ret, ille mentem Herodis eripuit. Ubi enim ſaltus laſcivus, ibi diabolus cer-
„ te adeſt. Non enim ad tripudia pedes nobis præbuit Deus, ſed ut modeſte in-
„ cedamus: non ut impudenter camelorum more ſaliamus: (Nec enim ſolum
„ feminæ, verum etiam cameli turpiter ſaliunt,) ſed ut in Angelorum choris con-
„ ſiſtamus. Quod ſi corpus deforme fit impudenter ſaliendo, qnanto magis ani-
„ mam fœdari credendum eſt? His tripudiis diabolus ſaltat, his a dæmonum
„ miniſtris homines decipiuntur ... Lachrymis dignam putemus Herodiadem,
„ & omnes illius imitatores. Multa enim etiam nunc hujuſmodi ſympoſita ce-
„ lebrantnr, in quibus etſi Joannes non interficitur, Chriſti tamen membra
„ dilaniantur, multoque graviora committuntur. Non enim caput Joannis, qni
„ modo tripudiant, ſed animas recumbentium petunt. Cum enim volupta-
„ tum ſervos effecerint, & illicitis meretricum amoribus occupaverint, non
„ caput a cervicibus, ſed animam a Chriſto disjungunt, adulteros, enerves,
„ ac effeminatos ſpeculatores reddentes.

5. *Et contriſtatus eſt Rex: propter juramentum autem, & eos qui pariter re-*
cumbebant, juſſit dari: Sæpe religionis ſpecie graviſſima crimina perpetrantur.
Humanis rationibus, mundano timori ſalus immolatur. „ Quod dicit, *Rex*

S. Amb. l. 3. de Virginibus c. 6.

contriſtatus eſt; non pœnitentia Regis ſed confeſſio iniquitatis eſt: quam divi-
„ næ habet conſuetudo ſententiæ, ut qui geſſerunt impia, ipſi propria confeſ-
„ ſione ſe damnent. *Sed propter diſcumbentes*, inquit. Quid indignius, quam ut
„ homicidium fieri juberet, ne diſcumbentibus diſpliceret? *Et propter jusju-*
„ *randum*. O religionem novam! tolerabilius pejeraſſet. Unde nun imme-
„ rito Dominus in Evangelio jubet non eſſe jurandum, ne ſit cauſa perjurii,
„ ne ſit neceſſitas delinquendi. Itaque ne jusjurandum violaretur, percutitur

Idem lib 5. de Officiis Miniſtrorum c. 12.

„ innocens. Tolerabiliora perjutia, quam ſacramenta ſunt Tyrannorum ... Sępe
„ pletique conſtringunt ſeipſos jurisjurandi ſacramento: & cum ipſi cognoverint
„ promittendum non fuiſſe; ſacramenti tamen contemplatione faciunt quod ſpo-
„ ponderunt; ſicut de Herode ſcripſimus. qui ſaltatrici præmium turpiter pro-
„ miſit, crudeliter ſolvit. Turpe, quod Regnum pro ſaltatione promittitur:
„ crudele, quod mors Prophetæ pro jurisjurandi religione donatur. Quanto
„ tolerabilius tali fuiſſet perjurium ſacramento! Si tamen perjurium poſſet
„ dici, quod ebrius inter vina juraverat, quod eviratus inter ſaltantium cho-
„ ros promiſerat. Inſertur diſco Prophetæ caput: & hoc æſtimatum eſt fi-
„ dei eiſe, quod amentiæ fuit.

Et contriſtatus eſt Rex: propter jusjurandum autem, & propter circumſtan-

S. Iſidor. Peluſiota lib. 4. Epiſt. 96.

tes, juſſit dari. Sicut famulus improbus herilem reprehenſionem metuens, ita
„ Herodes Baptiſtam metuebat. Verus enim is eſt Dominus, qui officium facit,
„ non is qui purpuram geſtat, & armorum robore præditus eſt. Cum igitur timo-
„ ri ſuo quaſi velum quoddam obtendiſſet jurisjurandi religionem, ſuæque im-

„ pro-

„ probæ voluntati præſtruxiſſet periculum, quod ex eo impenderet, ſi perjurium
„ committere videretur, ad cædem proceſſit. Neque enim figuram ac ſtrepitum
„ judicii, ſicut a multis (in cauſa ſimili) factum eſt, propoſuit; neque accu-
„ ſatores conſtituit, neque teſtes mercede conduxit, aut ſubornavit. Noverat enim,
„ ſe non eum hominem punire qui inique ageret, ſed qui injuſtitiam inſectaretur.
„ At ipſe quidem eo fine ut reprehenſionem occultaret, improvide & abſque
„ judicio ſcelus illud perpetravit. Joannes autem non tacuit, ſed clarius mul-
„ to prædicat. Nam hodieque per omnem terrarum orbem ubicumque ſol
„ ſplendet, clamat: *Non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui.*

6. *Miſitque, & decollavit Joannem in carcere: Et allatum eſt caput ejus in diſco, & datum eſt puellæ, & attulit matri ſuæ.* Non poſtulat Herodias, ut
„ Joannes coram interficiatur; nec enim etiam ad mortem euntis libertatem S. Jo.Chryſ.
„ ferre potuiſſet, ſed exhorruiſſet, etiam dum necaretur, vocem illius: Non Hom. 49. in
„ enim in extremo vitæ ſiluiſſet. Ideo, *Da mihi hic*, ait, *in diſco*. Magna e- Matth.
„ nim inflammata ſum cupiditate videndi linguam illam ſilentem. Non enim
„ effugere ſolum illius redargutiones cupiebat, ſed inſultare quoque ac illudere
„ jacenti. Deus autem ſuſtinuit, nec fulgure combuſta impudentiſſima illa facies
„ eſt, nec terræ hiatu turpiſſimum illud eſt abſorptum convivium: ut & juſtus ille
„ fulgentiores coronas conſequeretur, & qui poſtea injuriam paſſuri eſſent, hoc
„ exemplo corroborati, æquiori animo cuncta perferrent: intelligamus hæc o-
„ mnes, qui ſtudioſe viventes a pravis vexamur hominibus. Intelligamus Deum
„ tunc ſuſtinuiſſe illum qui in eremo, cilicio indutus, zona pellicea præcinctus
„ vixerat, Prophetam, & plus quam Prophetam, quo nemo major inter na-
„ tos mulierum ſurrexit, a petulantiſſima puella, & impudentiſſimo ſcorto ju-
„ gulari, præſertim cum leges divinas defenderet. Hæc cogitantes, magno fe-
„ ramus animo, quæcumque patimur.

Fidelis Chriſti Miniſter, Paſtor, Prædicator, Doctor, ad Martyrium pro defenſione Chriſtianæ & Catholicæ veritatis, pro Dei lege, pro virtutis bono ſubeundum paratiſſimus eſſe debet, nec peccatis unquam connivere, aut peccatoribus adulari. *Sacerdos Chriſti Evangelium tenens, & præcepta cuſtodiens, occidi poteſt, vinci non poteſt.* (S. Cyprian.) Occiſus eſt Joannes Baptiſta, non victus ab Herode. *Veſtimentum Joſeph, cum adulteram fugeret, dereliquit: Joannes ne videret adulteram, ipſum projecit & corpus. Joſeph, ne adulterium faceret, libens carcerem ſuſcepit: Joannes, ut argueret adulterium, eremum carcere commutavit. Joſeph, ſomnia dum revelat, evaſit ex morte: Joannes, ut Dei Filium revelaret, ſuſcepit & mortem. Joſeph, dum panem præparat temporalem, ex auro torquem meruit & honorem: Joannes ut oſtenderet cæleſtem credentibus Panem, martyrii torquem meruit ex cruore. Merito in natis mulierum cunctis major Joannes, qui non ſolum adulteras arguit, ſed & licita mulierum conſortia virginitatis amore calcavit. Et ſi Joannes tantus, Joannes talis, tanta eremo ſeparatus a feminis, feminarum pericula non evaſit: quis eſt, qui inter feminas vivens, evaſurum ſe ſine labore maximo, maxima ſine cautione confidit, niſi is qui ſancto alitur Spiritu?* (S. Petrus Chryſ. ſer. 174.)

7. *Et accedentes Diſcipuli ejus, tulerunt corpus eius, & ſepelierunt illud: & venientes nuntiaverunt Jeſu.* In omnibus calamitatibus & tribulationibus, in chariſſimorum noſtrorum amiſſione, ad Jeſum eundum, ab ipſo uno ſolatium quærendum eſt, exemplo Diſcipulorum Joannis, qui id utique a Sanctiſſimo Præceptore didicerunt.

8. *Quod cum audiſſet Jeſus, ſeceſſit inde in navicula, in locum deſertum ſeorſum. Et cum audiſſent turbæ, ſecutæ ſunt eum pedeſtres de civitatibus.* Chriſtum in deſertum abeuntem turbæ majori fervore ſequuntur. Cum a nobis recedere velle Chriſtus videtur, tempore afflictionis, tentationis, deſolationis

in-

Can. 3. 1. interioris, tunc majori ſtudio & ardore quærendus eſt: ſed in deſerto, in ſa-
& 3. cro ſeceſſu, procul a Mundi tumultibus quærendus, ibi invenietur ab anima
Pſ. 54. 11. & fideli. *Surgam* (inquit Sponſa) *& circuibo civitatem: per vicos & plateas*
12. *quæram quem diligit anima mea: quæſivi illum, & non inveni. Invenerunt me*
vigiles qui cuſtodiunt civitatem: Num quem diligit anima mea, vidiſtis? Pau-
lulum cum pertranſiſſem eos, inveni quem diligit anima mea: tenui eum, nec
dimittam. Non pedibus corporis, ſed affectibus mentis de civitate exeundum,
de qua Propheta: *Vidi*, inquit, *iniquitatem & contradictionem in civitate. Die*
ac nocte circumdabit eam ſuper muros ejus iniquitas, & labor in medio ejus,
& injuſtitia: & non defecit de plateis ejus uſura & dolus. De medio Baby-
lonis ſugiendum, ut Jeſum ſequamur, & inveniamus.

9. *Et exiens vidit turbam multam, & miſertus eſt eis, & curavit langui-*
dos eorum. Summus Paſtor animarum noſtrarum non ægre fert quod a tur-
bis in ſuo ſeceſſu interpelletur. Hujus exemplum Sacerdotes imitentur, &
otium ſacrum, ſeceſſum, quietem ſuam interpellari lubenter patiantur, oc-
S. Aug. l. 19. caſione data laborandi pro Dei gloria, & animarum ſalute. *Otium ſanctum*
de Civ. Dei *quærit charitas veritatis: Negotium juſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis.* Si
c. 19. „ autem confregit animum tuum alterius actionis, cui tamquam magis
„ neceſſariæ ſuſpenſus eras, omiſſio, & propterea triſtis inſuaviter catechi-
S. *Aug. l. de* „ zas: cogitare debes, excepto quod ſcimus miſericorditer nobis agendum
Catechi- „ eſſe quicquid cum hominibus agimus, & ex officio ſinceriſſimæ charita-
zandis Ru- „ tis; hoc ergo excepto, incertum eſſe quid utilius agamus: & quid op-
dib. c. 14. „ portunius aut intermittamus, aut omnino omittamus. Quia enim meri-
„ ta hominum, pro quibus agimus, qualia ſint apud Deum, non novimus,
„ quid eis ad tempus expediat aut nulla aut tenuiſſima & incertiſſima con-
„ jectura ſuſpicamur, potius quam comprehendimus. „ Quapropter res
„ quidem agendas pro noſtro captu ordinare debemus: quas eo modo quo
„ ſtatuimus, ſi peragere potuerimus, non ideo gaudeamus quia nobis, ſed
„ quia Deo ſic eas agi placuit: ſi autem aliqua inciderit neceſſitas qua no-
„ ſter ille ordo turbetur; flectamur facile, ne frangamur; ut quem Deus no-
„ ſtro præpoſuit, ipſe ſit noſter. Æquius eſt enim, ut nos ejus, quam ut ille
„ noſtram voluntatem ſequatur. Quia ordo agendarum rerum, quem noſtro
„ arbitrio tenere volumus, ille utique approbandus eſt, ubi potiora præce-
„ dunt. Cur ergo nos dolemus homines a Domino Deo tanto potiore præ-
„ cedi, ut eo ipſo quo noſtrum amamus ordinem, inordinati eſſe cupia-
„ mus? Nemo enim melius ordinat quid agat, niſi qui paratior eſt non a-
„ gere, quod divina poteſtate prohibetur, quam cupidior agere quod huma-
Prov. 19. 21. „ na meditatione meditatur. Quia MULTÆ cogitationes ſunt in corde viri,
„ conſilium autem Domini manet in æternum.

Exiens vidit turbam multam, & miſertus eſt eis, & curavit languidos eo-
S. Aug. ſer. *rum.* Quanta miſeratione curat Chriſtus infirmitates animarum, ſi tanta cu-
87. *alias* 59. rat ægritudines corporum! „ Si quiſquam corpore ægrotaret in civitate, &
de Verbis
Domini c. „ eſſet ibi aliquis peritiſſimus Medicus, amicis ægroti potentibus inimicus:
10. & 11. „ ſi quiſquam ergo in civitate aliquo periculoſo morbo ægrotaret, & eſſet
„ in eadem civitate peritiſſimus Medicus, amicis, ut dixi, ægroti poten-
„ tibus inimicus, qui dicerent amico ſuo, Noli eum adhibere, nihil novit:
„ dicerent autem non judicante animo, ſed invidente: nonne ille pro ſalute
„ ſua removeret amicorum potentium fabulas, & ut paucis diebus plus vi-
„ veret cum illorum qualibet offenſione, pellendo ſui corporis morbo Me-
„ dicum illum, quem peritiſſimum fama commendaverat, adhiberet? Æ-
„ grotat humanum genus non morbis corporis, ſed peccatis. Jacet toto
„ orbe terrarum ab Oriente uſque in Occidentem grandis ægrotus. Ad ſa-

„ nan-

,, nandum grandem ægrotum deſcendit omnipotens Medicus. Humiliavit ſe
,, uſque ad mortalem carnem, tamquam uſque ad lectum ægrotantis. Dat
,, ſalutis præcepta, contemnitur: qui audiunt, liberantur. Contemnitur, cum
,, dicunt amici potentes, Nihil novit. Si nihil noſſet, potentia ejus gentes
,, non impleret. Si nihil noſſet, non eſſet ante quam apud nos eſſet. Si
,, nihil noſſet, Prophetas ante ſe non mitteret. Nonne modo implentur quę
,, ante prædicta ſunt? Nonne probat Medicus iſte artis ſuæ potentiam pro-
,, miſſa complendo? Nonne per totum mundum pernicioſi evertuntur errores
,, & tritura Mundi domantur cupiditates? Nemo dicat, Antea melior erat
,, mundus quam modo. ex quo cœpit iſte Medicus artem ſuam exercere,
,, multa videmus horrenda. Noli mirari. Antequam aliquis curaretur, mun-
,, da a ſanguine ſtatio Medici videbatur: immo jam tu hoc videns, excute
,, vanas delicias, veni ad Medicum: ſanitatis tempus eſt, non voluptatis.
,, Curemus ergo, Fratres. ſi necdum Medicum agnoſcimus, non in eum
,, tamquam phrenetici ſæviamus: non abeo tamquam lethargici avertamur:
,, Multi enim ſęviendo, multi dormiendo perierunt. Phrenetici ſunt, qui non
,, dormiendo inſaniunt. Lethargici ſunt, qui multum dormiendo premuntur.
,, Prorſus tales ſunt homines. Contra iſtum Medicum alii ſævire in eum vo-
,, lunt, & quoniam ipſe jam in cælo ſedet, membra ejus fideles in terra per-
,, ſequuntur. Curat & tales. Multi ex eis converſi, ex inimicis facti ſunt
,, amici, ex perſecutoribus facti ſunt prædicatores. Tales etiam ipſos Judæos,
,, in ſe ipſum, cum hic eſſet, ſævientes tanqum phreneticos ſanavit, pro
,, quibus in ligno pendens oravit. Multi eorum ſedato furore, tamquam
,, phreneſi oppreſſa, cognoverunt Deum, cognoverunt Chriſtum. Poſt
,, Aſcenſionem miſſo Spiritu Sancto, converſi ſunt ad eum quem cruci-
,, fixerunt, & in Sacramento credentes ſanguinem ejus biberunt, quem
,, ſæviendo fuderunt. Habemus exempla. Perſequebatur membra ejus jam
,, ſedentis in cælo Saulus: perſequebatur graviter in phreneſi mente perdita,
,, morbo nimio. At ille una voce de cæloclamans eum, *Saule, Saule, quid
,, me perſequeris*? percuſſit phreneticum, erexit ſanum, occidit perſecutorem,
,, vivificavit prædicatorem. Etiam lethargici multi ſanantur. Ipſis enim ſimi-
,, les ſunt qui non ſæviunt in Chriſtum, nec malitioſi ſunt adverſus Chri-
,, ſtianos, ſed tantum differendo langueſcunt verbis ſomnolentis, in lucem
,, oculos extendere pigreſcunt, & qui eos excitare volunt, moleſti ſunt.
,, Recede a me, inquit languidus lethargicus, obſecro te, recede a me.
,, Quare? Dormire volo. Sed morieris inde. Ille amore ſomni, Mori volo.
,, reſpondet. Et charitas deſuper, Nolo. Plerumque iſtum charitatis affectum,
,, exhibet filius etiam patri ſeni morituro poſt paucos dies, jam utique ætate
,, finita. Si lethargicum videt, & lethargico morbo premi patrem ſuum a
,, Medico agnoſcit, dicente ſibi, Excita patrem tuum, noli eum permittere
,, dormire, ſi vis ut vivat. Adeſt puer ſeni, pulſat, vellicat, pungit, pieta-
,, te moleſtus eſt: nec mori cito permittit ipſa ſenectute cito moriturum:
,, & ſi vixerit, gaudet filius, ut aliquanto plures dies vivat cum deceſſuro
,, ſucceſſurus. Quanto majore charitate nos amicis noſtris moleſti eſſe debe-
,, mus, cum quibus non paucos in hoc mundo dies, ſed apud Deum in æ-
,, ternum vivamus? ,, Sic miſericordiam cæleſtis Medici Chriſti Jeſu imitabimur.

10. *Veſpere autem facto, acceſſerunt ad eum Diſcipuli ejus dicentes, Deſertus eſt locus, & hora jam præteriit: dimitte turbas, ut euntes in caſtella emant ſibi eſcas. Jeſus autem dixit eis: Non habent neceſſe ire: Date illis vos manducare. Reſponderunt ei: Non habemus hic niſi quinque panes, & duos piſces. Qui ait eis: Afferte illos mihi huc. Et cum juſſiſſet turbam diſcumbere ſuper fœnum, acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus, aſpiciens in cælum benedixit, & fregit, & dedit Diſcipulis panes: Diſcipuli autem turbis.*

Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos. Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum, exceptis mulieribus & parvulis. Charitas Apoſtolorum ſollicita eſt de proximorum neceſſitatibus ſublevandis. Illorum charitatem ac piam ſollicitudinem imitari debent Paſtores & Sacerdotes, nec verbo ſolum & exemplo eſurientes animas, ſed & cibo corpora indigentium paſcere, ſibique dictum a Chriſto exiſtimare in Apoſtolorum perſona: *Date illis vos manducare.* Hac ſollicitudine *S. Cyprianus* ſcribebat ad Clerum ſuum Carthaginenſem: „ Vice mea (*inquit*) fungamini circa gerenda ea quæ adminiſtratio „ religioſa depoſcit. Habeatur interim quantum poteſt, & quomodo poteſt, „ pauperum cura; ſed qui tamen inconcuſſa fide ſtantes, Chriſti gregem non „ reliquerunt: ut his ad tolerandam penuriam ſumptus per veſtram diligen„ tiam ſuggeratur, ne quod circa fidem tempeſtas non fecit, circa laboran„ tes neceſſita faciat. Confeſſoribus etiam glorioſis impertiatur cura propen„ ſior: & quamquam ſciam plurimos ex his fratrum voto & dilectione ſu„ ſceptos: tamen ſi qui ſunt qui vel veſtitu vel ſumptu indigeant, ſubmini„ ſtrentur eis quæcumque ſunt neceſſaria. " Hac ſollicitudine S. Ambroſius æſtuabat, qui libro 2. *De Officiis Miniſtrorum*, ſcribit: " Hoc maximum in„ centivum miſericordiæ, ut compatiamur alienis calamitatibus, neceſſitates „ aliorum, quantum poſſumus, juvemus, & plus interdum quam poſſumus. „ Melius eſt enim pro miſericordia cauſas præſtare, vel invidiam perpeti, „ quam prætendere inclementiam; ut nos aliquando in invidiam incidimus, „ quod confregerimus vaſa myſtica, ut captivos redimeremus... Aurum „ habet Eccleſia, non ut ſervet, ſed ut eroget; & ſubveniat in neceſſitati„ bus... Nonne melius vaſa ſacra conflant Sacerdotes propter alimoniam „ pauperum, ſi alia ſubſidia deſint, quam ut ſacrilegus contaminata aſportet „ hoſtis? Nonne dicturus eſt Dominus, Cur paſſus es tot inopes fame mori? Hac ſollicitudine laborabat S. Exuperius Toloſanus Epiſcopus, qui & ſe ipſum & Eccleſiam ſuam ad ſummam paupertatem redegerat, ut pauperes juvaret, de quo S. Hieronymus ſcribit: „ Viduæ Sareptenſis imitator, eſuriens „ paſcit alios, & ore pallente jejuniis, fame torquetur aliena, omnemque „ ſubſtantiam Chriſti viſceribus erogavit. Nihil illo ditius, qui Corpus Do„ mini caniſtro vimineo, ſanguinem portat in vitro. „ Hanc ſollicitudinem & charitatem Epiſcopalis Muneris propriam eſſe Gallicana Eccleſia agnovit in Concilio Aurelianenſi 1. cujus hæc ſunt verba: *Epiſcopus pauperibus vel infirmis, qui debilitate faciente non poſſunt ſuis manibus laborare, victum & veſtitum, in quantum poſſibilitas habuerit, largiatur.* Si multum habent Eccleſiaſtici Viri, multum erogent; ſi exiguum, libenter impendant. Obediant Domino jubenti: *Afferte mihi huc.* Afferant Chriſto quod Chriſti eſt; bona quorum diſpenſatores ſunt, non domini: *Patrimonia pauperum, facultates Eccleſiarum.* Chriſtus autem Dominus exiguum illud multiplicabit & augebit in manibus erogantium eleemoſynam, ſicut multiplicavit benedictione ſua quinque panes, & duos piſces. Sane ſi facultates terrenas non multiplicat, non auget, ut viduæ Sareptanæ aliiſque miſericordiam exercentibus præſtitit, quotidieque præſtat, *Auget incrementa frugum juſtitiæ*: & majora præſtantioraque bona reddit iis qui eleemoſynas erogant. „ Potens eſt autem Deus „ omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus ſemper omnem „ ſufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum, ſicut ſcriptum eſt: „ Diſperſit dedit pauperibus, juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi. Qui au„ tem adminiſtrat ſemen ſeminanti, & panem ad manducandum præſtabit, „ & multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incrementa frugum juſtitiæ ve„ ſtræ: ut in omnibus locupletati, abundetis in omnem ſimplicitatem, quæ „ operatur

S. Cyprianus Epiſt. 6.

S. Amb. l. 2. de Officiis c. 28.

S. Hieron. Epiſt. 4.

S. Bern. & Concilia.

2. Cor. 9.

„ operatur per nos gratiarum actionem Domino; „ (inquit Apoſtolus) *Fœneratur Domino qui miſeretur pauperis* (ait Sapiens) *& viciſſitudinem ſuam reddet ei*. Prov. 9. 17. Hoc tibi dicit Dominus tuus: Pauca vis dare, & plura accipere: relinque hominem, qui plangit quando exigis; me inveni, qui gaudeo, quando reddo. Ecce adſum: da, & ſume; tempore redditionis reddam tibi. Et quid reddam? *Pauca dediſti, plura ſume: terrena dediſti, cæleſtia ſume: temporalia dediſti, æterna ſume: mea dediſti, me ipſum ſume. Quid enim dediſti, niſi ex eo quod a me accepiſti? Quod dederis non reddo, qui unde dares dedi? Qui te ipſum qui dares, dedi; qui tibi Chriſtum cui dares, dedi, qui tibi diceret:* Quando uni ex minimis meis feciſti, mihi feciſti? *Ecce cui das, paſcit & eſurit propter te, donat, & eget. Quando donat, vis accipere: quando eget, non vis dare. Eget Chriſtus, quando eget pauper: Qui omnibus ſuis vitam æternam paratus eſt dare, unoquoque paupere temporaliter dignatus eſt accipere.* S. Aug. ſer. 38. alias de Tempore 245. c. 6.

11. In hoc miraculo Chriſti egregium habes divinæ providentiæ documentum, quæ omnium hominum, ac præſertim cultorum & amicorum ſuorum neceſſitatibus abunde providet. *Non vidi juſtum derelictum, nec ſemen ejus quærens panem* (ait Propheta.) Pſ. 36. 25 *Igitur jacta ſuper Dominum curam tuam, & ipſe te enutriet. Non dabit in æternum fluctuationem juſto*. Pſ. 54. 23. Sed etſi ſubtrahat aliquando & ſervis ſuis cibum temporalem, ad ſalutem ſubtrahit. *Novit Medicus quando opponat, quando detrahat, ſicut nobis judicat expedire*. S. Aug. l. 2. de ſermone Dom. in Monte c. 17. Sed tamen & egenis quod neceſſe eſt providentia ſua ſubminiſtrat, aut per ſe ipſum immediate, aut per divites, quos providentiæ ſuæ miniſtros in ſublevandis pauperum neceſſitatibus conſtituit. Divites enim & pauperes in ſinu divinæ providentiæ pariter educantur: *Simul in unum dives & pauper*. Pſ. 48. 3. Pauperes divitum providentiæ & curæ a Deo committuntur in hac vita temporali: *Tibi derelictus eſt pauper*. Pſ. 10. 14. Divites quoad futuræ vitæ bona pauperum providentia juvantur: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula*. Luca 16. 9. Nec temporalem dumtaxat, ſed ſpiritualem cibum omnibus affatim Deus tribuit, verbum ſuum, gratiamque ſuam: *Non enim ex ſolo pane vivit homo, ſed ex omni verbo quod procedit de ore Dei*. Matth. 4. Inquirentes autem Dominum non deficiunt omni bono, ſed guſtant & vident quia ſuavis eſt Dominus, qui ipſos in omni tribulatione conſolatur, & reficit. Cæleſtem divini verbi alimoniam populo miniſtrare, Apoſtolorum officium eſt, & Epiſcoporum qui Apoſtolis ſucceſſerunt, præcipuum munus, exindeque ſecundi Ordinis Paſtorum & Sacerdotum, qui ab Epiſcopis velut adjutores in vineæ dominicæ cultura aſſumuntur & mittuntur, miniſterium. *Date illis vos manducare*. Rationem reddent ſummo Paſtori, graviſſimaſque dabunt pœnas, ſi illorum culpa turbæ patiantur *famem verbi Dei*; ſi dicatur, *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis*. Thren. 4. 4. Fregit & dedit Diſcipulis panes, Diſcipuli autem turbis, & manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt. “ Hic panis quem frangit Jeſus, my- S. Amb. l. 6. in S. Lucam n. 86. & ſeq.
„ ſtice verbum Dei eſt, & ſermo de Chriſto; qui dum dividitur, augetur:
„ de paucis enim ſermonibus omnibus populis redundantem alimoniam mi-
„ niſtravit. Dedit ſermones nobis velut panes, qui in noſtro dum libantur
„ ore, geminantur. Viſibiliter quoque panis iſte incredibili ratione dum fran-
„ gitur, dum dividitur, dum editur, ſine ulla diſpendii comprehenſione cu-
„ mulatur. Nec dubites vel quod in manibus miniſtrantium, vel in ore eden-
„ tium creſcat; quando ubique noſtri operis teſtimonium ad firmamentum
„ credulitatis adſciſcitur ... Conferant Gentiles, ſi placet, cum Chriſti bene-
„ ficiis Deorum ſuorum non facta, ſed ficta. Ferunt certe eorum fabulæ
„ fuiſſe Regem quemdam, qui quicquid tangebat, aurum fiebat. Sed etiam
„ convivia ipſa feralia; nam & ipſa mantilia digitis apprehenſa riguerunt: &

„ cibus in ore crepitabat, ferens non alimenta, ſed vulnera: & in gutture po-
„ tus hærebat, nec penetrare facilis, nec redire. Digna beneficia votis, di-
„ gna tanto munere peccatore, digna liberalitas conferente. Talia ſunt ido-
„ dolorum beneficia, ut cum videntur prodeſſe, plus noceant: at vero Chri-
Pſ. 18. 11. „ ſti munera parva videntur, & maxima ſunt. " Teſtimonia Domini deſi-
derabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum multum, & dulciora ſuper mel
„ & favum ... Bonum mihi lex oris tui ſuper millia auri & argenti. " De-
Pſ. 118.72. „ nique non uni collata, ſed populis; nam & cibus edentium in ore creſce-
„ bat, & videbatur eſſe corporalis alimoniæ, ſed ſumebatur ſalutis æternæ.
„ Nec otioſe quæ turbæ ſuperſunt, a Diſcipulis colliguntur, quia ea quæ di-
„ vina ſunt, apud electos facilius poſſis quam apud populos reperire. Uti-
„ nam mihi contingat audire: Collige quæ ſuperſunt. Si audiero & fecero,
„ habebo multa quæ turbę, habebo multa quæ pueri & mulieres edere ne-
„ quiverunt. Beatus ille qui poteſt colligere quæ etiam doctis ſuperſunt.
Exod.20.14. „ Videamus quomodo colligat: Dixit Lex, *Non Mœchaberis*. Fregit hunc
Matt. 5.24 „ panem Chriſtus, diviſit hoc verbum, non aliunde adjiciens; ſed de ſuo par-
30. „ tiens: " Qui viderit, *inquit*, mulierem ad concupiſcendum, jam mœcha-
Luca 16.19. tus eſt eam. *Habes fragmentum de ſuo. Addidit*: Si oculus tuus dexter ſcan-
Gal.4 22.& „ dalizat te, erue eum. *Habes aliud*. Et ſi dextra tua ſcandalizat te, ab-
24. „ ſcinde eam. *Et*, Qui dimiſſam a viro duxerit, mœchatur. *Vides ex uno*
„ *quam multa fragmenta. Moyſes dicit, quod* Abraham duos filios habuit,
unum de ancilla, & unum de libera: *Paulus dicit*: Hæc ſunt duo Teſta-
menta. „ Diviſit hoc verbum, & invenit myſterium. Beatus ergo qui col-
„ ligit quæ dividit Chriſtus. Qua ratione autem cophinos duodecim Chriſtus
„ implevit, niſi ut illud populi Judaici ſolveret: *Quia manus ejus cophino*
„ *ſervierunt?* Hoc eſt, Populus qui ante lutum in cophinis colligebat, hic
Pſ. 80. 7. „ jam per crucem Chriſti vitæ cæleſtis operatur alimoniam, & ad fidei ci-
„ bum congerit, ubi erat ante cœnum gentilis perfidiæ. Nec paucorum hoc
„ munus, ſed omnium eſt. Nam per duodecim cophinos tamquam tribuum
„ ſingularum fidei firmamentum redundat. PANIS enim confirmat cor hominis.
Pſ. 103. 16. 12. *Et cum juſſiſſet turbam diſcumbere ſuper fœnum, acceptis quinque pani-
bus, & duobus piſcibus, aſpiciens in cælum benedixit, & fregit, & dedit Di-
ſcipulis panes, Diſcipuli autem turbis. Et manducaverunt omnes, & ſaturati
ſunt*, &c. Conſecrationis & ſanctæ Communionis Euchariſtiæ miraculum iſtud
figura eſt. In hoc nempe Sanctiſſimo Sacramento, panis Chriſti benedictio-
ne verbiſque conſecratur, & in Corpus ejus mutatur. Chriſtus Corpus ſuum,
cæleſtem panem Apoſtolis in ultima cœna dedit, iiſque Novi Teſtamenti Sa-
cerdotibus inauguratis poteſtatem fecit illud idem ſub ſpecie panis quem e-
juſdem Domini Jeſu myſticis verbis conſecraſſent, Fidelibus diſtribuendi.
Chriſti Corpus ſacratiſſimum, idem ſubſtantialiter manens, ſacramentaliter
multiplicatur, ſeu realem in ſacramento præſentiam acquirit pro ſignorum
numero multiplicem. Qui cæleſtem illum panem, Corpus (inquam) Chri-
ſti manducant cum debitis animi diſpoſitionibus, ſpiritaliter eo nutriuntur &
Tertull. ſatiantur. *Caro Chriſti Corpore & Sanguine veſcitur ut anima de Deo ſaginte-
tur*. Sed aliud eſt Sacramentum, aliud virtus Sacramenti. Non quicumque
manducant, ſpiritaliter reficiuntur & ſatiantur, niſi ſpiritaliter comedant,
fide, ſpe, charitate Chriſto incorporentur ut vivificentur. „ Vota mea red-
Pſ. 21. 27. „ dam in conſpectu timentium eum. Edent pauperes, & ſaturabuntur, &
„ laudabunt Dominum qui requirunt eum, vivent corda eorum in ſæculum ſę-
S. Aug. E- „ culi. *Quæ ſunt vota ſua?* Sacrificium quod obtulit Deo. Noſtis quale ſacrifi-
narrat. 11. „ cium? Norunt Fideles vota quæ reddidit coram timentibus eum. *Edent pauperes,*
in Pſ. 21. „ *& ſaturabuntur*. Beati pauperes, quia ideo eſuriunt ut ſatientur. Qui autem
„ divites

„ divites ſunt, non ſatiantur, quia non eſuriunt. Commendent pauperes. Inde
„ erat piſcator ille Petrus, inde erat alius Piſcator Joannes, & Jacobus frater
„ ipſius; inde erat etiam publicanus Matthæus. De pauperibus ipſi erant,
„ qui comederunt & ſaturati ſunt, talia paſſi, qualia manducaverunt. Cœ-
„ nam ſuam dedit, paſſionem ſuam dedit: ille ſaturatur, qui imitatur. Imi-
„ tati ſunt pauperes: Ipſi enim ſic paſſi ſunt, ut Chriſti veſtigia ſequeren-
„ tur. Edent pauperes. Sed quare pauperes? Et laudabunt Dominum qui re-
„ quirunt eum. Divites ſe laudant, pauperes Dominum laudant. Quare
„ ſunt pauperes? Quia Dominum laudant, & Dominum quærunt. Dominus
„ eſt divitiæ pauperum. Ideo inanis eſt domus, ut cor plenum divitiis ſit.
„ Divites quærunt unde arcam impleant, pauperes quærunt, unde cor imple-
„ ant: & cum impleverint, laudant Dominum qui requirunt eum. Et vide-
„ te, Fratres, qui vere pauperes ſunt, cujus rei divites ſint: quia non in arca,
„ non in horreo, non in apotheca: VIVENT corda eorum in ſæculum ſæculi.

13. *Et dimiſſa turba, aſcendit in montem ſolus orare. Veſpere autem facto ſolus erat ibi*. Diſcipulos in naviculam aſcendere compulit Chriſtus, & præcedere eum trans fretum, donec turbas dimitteret: cum ut Diſcipulos abſentia ſua magis corroboraret, accuratiori eorum experientiæ miraculum editum multiplicationis quinque panum permittens, cujus monumenta ſecum trajiciebant, cophinos duodecim fragmentorum: tum ut eorum fidem orta tempeſtate probaret, exerceret, augeret: tum ut doceret nos, inanem gloriam numquam aucupandam eſſe, neque ſemper multitudini adhærendum. Quamobrem & ipſe aſcendit in montem ſolus, ut diſcamus, non ſemper cum multis eſſe converſandum, neque ſemper multitudinem ſugiendam; ſed alternis id faciendum: Sacerdotes & Prædicatores Evangelii, Paſtoreſque quos Sacri Miniſterii neceſſitas cum turbis verſari frequenter compellet, ſacrum ſeceſſum interdum quærere & eligere debere, deſerta loca, ſolitudinem, Seminaria, Monaſteria adire, ac dierum aliquot intervallo in iis morari, orationis & ſpiritualis exercitationis cauſa. Diſcamus & nos a mundo, turbiſque, a cupiditatum & ſæcularium negotiorum tumultu, mente & animo recedendum; aſcendendum in montem, cor ad Deum ſurſum erigendum, ſolitudinem quærendam, ſilentium ſervandum cum hominibus, ſi cum Deo in oratione recte ac fructuoſe colloqui velimus: *Aſcendit in montem ſolus orare. Et veſpere facto ſolus erat ibi*. Diſcamus etiam nos Chriſto adhærere, non corruptibilium rerum amore, ne nobis exprobret, ut Judæis: *Quæritis me, non quia ſigna vidistis, ſed quia ſaturati fuiſtis ex panibus*. Quapropter nec crebro iſtud miraculum multiplicationis panum, ſed bis tantum operatus eſt, ut doctiores omnes redderet, non eſſe ventri ſerviendum, ſed jugiter in ſpiritualibus permanendum. Sic igitur faciamus: quæramus diligenter Panem illum cæleſtem, quo accepto, ſæcularium omnium rerum curam abjiciamus. Nam ſi illi domo patria, propinquis omnibus neglectis, in deſertis locis cum Chriſto morabantur, nec inedia urgente recedebant; quid facere nos oportet, qui in tali tantaque Menſa recumbimus? Majorem certe ſapientiam afferre nos oportet, ſpiritualia ſemper appetere, neceſſaria vero ad ſuſtentationem corporis ſecundo ac minus præcipuo loco deſiderare. Nam illos increpari videmus, non quia propter panes, ſed quia propter id ſolum ac potiſſimum Chriſtum quærebant. Caveamus igitur: nam ſi quis magna & mirabilia dona negligit, & parva diligentius ſectatur, quæ contemnenda cenſet is, qui ea largitur, etiam magna illa perdit: quemadmodum ſi illa ſectatur, hæc quoque parva ſibi accidunt. Magnis enim parva, non e contra in acceſſionem data ſunt. Hæc autem caduca & inſtabilia etiamſi maxima in ſe videantur, tamen illis collata, parva & vilia comperiuntur. Non ergo his ſtudeamus, ſed tam poſſeſſionem, quam pri-

S. Jo. Chryſ. Hom. 46. in S. Matt.

vationem indifferentem arbitremur, Jobum imitati, qui neque cum hæc adeſſent, his vehementius detinebatur; neque cum abeſſent, valde quærebat.

S. Jo. Chryſ. ibidem. 14. *Navicula autem in medio mari jactabatur fluctibus: Erat enim contrarius ventus*, &c. Tempeſtate non minori quam prius, navigantes Apoſtoli jactantur, hoc diſcrimine, quod in priori Jeſus cum illis erat in navi, nunc vero ab illis navigantibus & in periculo conſtitutis deſideratur. Quod divino ita diſpoſitum eſt conſilio, ut paulatim ad majora perducti, excelſo ac forti animo cuncta perferre diſcerent. Idcirco præſens quidem erat in primo periculo, ſed dormiebat, ut non longe ſalutem abeſſe crederent. Nunc vero firmiorem illorum animum faciens, cum omnino abſit, in medio Mari tempeſtatem exoriri ſinit, ne aliunde ſalutis ſpem expectent: atque etiam tempeſtate ipſos per totam noctem laborare permittit: ut tempeſtatis & temporis terrore perculſi, magis ipſum deſiderarent, ac firmam ejus atque perpetuam memoriam retinerent. Quapropter nec confeſtim periclitantibus ſuccurrit, ſed quarta vigilia in Mari ambulans, venit ad ipſos; erudiens nos non eſſe cito ſolutionem calamitatum quærendam, ſed magno animo adverſa perferenda. Cum igitur jam confeſtim ſe liberatum iri crederent, tunc majoris calamitatis terrore percuſſi ſunt. Nam *videntes eum ſuper Mare ambulantem, turbati ſunt, dicentes: Quia phantaſma eſt. Et præ timore clamaverunt*. Ad tempeſtatis terrorem non minor a viſu terror acceſſit: neque tenebras omnino diſpulit, aut ſe ſtatim manifeſtavit Jeſus, ut periculorum frequentia fortiores redderentur. Hoc & in Job factum fuiſſe videmus. Nam cum tentationi finem Deus allaturus eſſet, tunc moleſtiora fieri permiſit, non dico liberorum mortem, non ſtulta verba uxoris, ſed ſervorum atque amicorum exprobrationes. Similiter cum de afflictione peregrinationis Jacob liberaturus eſſet, major turbatio accidit: Socer enim eum perſecutus, mortem minabatur, & paulo poſt frater ſucceſſit, qui majorem illi timorem incuſſit. Id etiam in Abrahamo factum non ignoramus: ultima enim atque terribilis illa tentatio fuit de filii immolatione. Hoc igitur etiam nunc factum videmus. Nec enim prius ſe Chriſtus revelavit quam magnitudine terroris ſuperati omnes, una voce inclamaſſent.

15. *Navicula autem in medio Mari jactabatur fluctibus*, &c. Eccleſia naviculæ inſtar eſt, in hoc mundo velut in medio Mari fluctuantis: perſecutionum periculis expoſiti ſunt ejus Miniſtri: ventis tentationum continuo pulſantur ejus filii: ſed non deſerit eos Jeſus, ſi ipſi fideles ſint, in eumque tunc magis ſperent, cum magis deſtituti, graviuſque tentati videntur. Ad illos venit in neceſſitatibus, in tribulatione, in tenebris, in umbra mortis, ſi ipſum diligere & gratiæ ejus auxilium implorare non ceſſent. Chriſti præſentia in Eccleſia, operatio per gratiam interiorem, per Sacramenta, per Sacerdotes ſuos in ſervis ſuis, cum fluctibus & procellis tentationum & perſecutionum agitantur, pro phantaſmate & illuſione haberi non poteſt, quia vox Chriſti in Scripturis Sacris loquentis præſentiam ejus confirmat: fiduciæ in illorum animis operatio ipſum adeſſe demonſtrat. *Statimque Jeſus locutus eſt eis, dicens: Habete fiduciam: Ego ſum, nolite timere*. Tamdiu imminens naufragium perſeverat, quamdiu Jeſus veniat (inquit S. Hieronymus.) In omnibus quæ fecit Dominus, admonet nos quemadmodum hic vivamus. "
„ Nemo quippe in hoc ſæculo non peregrinus eſt: Quamvis non omnes ad
„ patriam redire deſiderent. Ex ipſo autem itinere fluctus tempeſtateſque pa-
„ timur: ſed opus eſt, vel in navi ſimus. Nam ſi in navi pericula ſunt, ſine
„ navi certus interitus. Quantalvis enim vires lacertorum habeat, qui natat
„ in pelago, aliquando magnitudine maris victus abſorbetur & mergitur.
„ Opus eſt ergo ut in navi ſimus, hoc eſt, ut in ligno portemur, ut Mare

„ hoc

„ hoc tranſire valeamus. Hoc autem lignum quo infirmitas noſtra portatur,
„ Crux eſt Domini, in qua ſignamur, & ab hujus Mundi ſubmerſionibus vin-
„ dicamur. Patimur fluctus: ſed ille Deus eſt, qui opituletur nobis. „Quod
„ enim aſcendit relictis turbis ſolus in Montem Dominus orare, Mons ille alta
„ cœlorum ſignificat. Relictis enim turbis ſolus poſt Reſurrectionem Dominus
„ aſcendit in cœlum; & *Interpellat pro nobis Pontifex & Advocatus precum*
„ *noſtrarum*. Interea navis portans Diſcipulos, id eſt, Eccleſia, fluctuat & qua-
„ titur tempeſtatibus tentationum; & non quieſcit ventus contrarius, id eſt,
„ adverſans ei diabolus, & impedire nititur ne perveniat ad quietem. Sed
„ major eſt qui interpellat pro nobis. Nam in iſta noſtra fluctuatione, in qua
„ laboramus, dat nobis fiduciam, veniens ad nos & confortans nos: tantum ne
„ turbati in navi excutiamus nos,& projiciamus in Mare. Quia etſi turbatur navis,
„ navis eſt tamen. Sola portat Diſcipulos,& recipit Chriſtum. Periclitatur quidem
„ illa in Mari, ſed ſine illa ſtatim peritur. Tene te itaque in navi, & roga Deum.
„ Deficientibus enim omnibus conſiliis, cum neque gubernacula ſuffecerint, &
„ ipſa velorum extenſio majori periculo quam utilitati fuerit, dimiſſis humanis
„ omnibus adjutoriis & viribus, ſo'a reſtat nautis intentio deprecandi & voces
„ ad Deum fundendi. *Qui ergo præſtat navigantibus ut perveniant ad portum,*
numquid Eccleſiam ſuam dimiſſurus eſt ut eam non perducat ad requiem? Ta-
men Fratres, *Maxima perturbatio in iſta navi non eſt, niſi in abſentia Domini.*
In Eccleſia conſtitutus abſentem habet Dominum? Quando autem abſentem habet Do- *Epheſ.* 4. 26
minum? Quando vincitur aliqua cupiditate. Quomodo enim quodam in loco
in ſacramento dicitur, *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram, neque detis*
locum diabolo: Intelligitur autem non de iſto Sole, qui habet quamdam ſubli-
mitatem inter cœleſtia viſibilia, qui communiter videri poteſt & a nobis, &
a beſtiis; ſed de illa luce, quam non vident, niſi pura corda Fidelium, ſicut
dictum eſt: *Erat lumen verum quod illuminat omnem hominem venientem in* *Joan.* 1.
hunc mundum. Eſt ergo lumen verum juſtitia atque ſapientia, quod deſinit
mens videre, cum perturbatione iracundiæ fuerit tamquam nubilo ſuperata:
& tunc quaſi occidit ſol ſuper iracundiam hominis. „ Sic & in iſta navi,
„ cum abſens eſt Chriſtus, ſuis quiſque tempeſtatibus quatitur, & iniquita-
„ tibus & cupiditatibus ſuis. Dicit enim tibi Lex, verbi gratia: Ne falſum
„ teſtimonium dicas. Si intelligas teſtimonii veritatem, lucem habes in mente:
„ ſi autem turpis lucri cupiditate ſuperatus, ſtatueris animo falſum dicere
„ teſtimonium, jam incipies abſente Chriſto tempeſtate turbari, fluctuabis flu-
„ ctibus avaritiæ tuæ, periclitaberis tempeſtate concupiſcentiarum tuarum,
„ & quaſi abſente Chriſto plane ſubmergeris. Quam metuendum eſt ne aver-
„ tatur navis, & retro reſpiciat! Quod fit, cum relicta ſpe cæleſtium præ-
„ miorum, ad ea quæ videntur & tranſeunt, detorquente cupiditate quiſque
„ convertitur. Nam & tentationibus libidinum qui perturbatur, & tamen
„ in ea quæ intus ſunt, conſpicit, non eſt uſque adeo deſperatus, veniam de-
„ lictis ſuis deprecans, & intentus evincere atque tranſmeare rabiem ſævientis
„ Maris. Qui vero ita detorquetur a ſe, ut dicat in corde ſuo, Non videt
„ Deus; non enim de me cogitat aut curat, an ne peccem: vertit proram, fertur
„ procella, & unde veniebat, impellitur. „ Sunt enim multæ cogitationes in
„ cordibus hominum: & fluctibus hujus ſæculi, & multis tempeſtatibus navis
„ Chriſto abſente turbatur.

26. *Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans ſuper Mare*. Quarta *S. Auguſt. ibidem*
vigilia noctis, finis eſt noctis. Significat ergo, quod jam in fine ſæculi ſubvenit
„ Dominus, & videtur ambulare ſuper aquas. Quamquam enim turbetur ten-
„ tationum procellis hæc navis, videt tamen glorificatum Chriſtum ambulantem
„ ſuper omnes tumores maris; hoc eſt, ſuper omnes hujus ſæculi Principatus.

,, Antea enim dictum eſt, ex voce paſſionis ejus, quia ſecundum carnem cum
Iſ. 68. 3. ,, demonſtraret humilitatis exemplum, adverſus eum intumuerunt fluctus ma-
,, ris, quibus ceſſit voluntate pro nobis, ut impleretur illa Prophetia, *Veni in*
,, *altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me*. Non enim repulit falſos teſtes,
,, nec ſævientem clamorem dicentium, *Crucifigatur*. Rabida corda & ora ſuren-
,, tium non poteſtate compreſſit; ſed patientia toleravit. Fecerunt ei quanta vo-
,, luerunt. *Quia Factus eſt obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis*; Poſtea
,, quam vero reſurrexit a mortuis, ut pro Diſcipulis in Eccleſia tamquam in
,, navi conſtitutis, & fide crucis ſuæ tamquam ligno portatis, & tentationibus,
,, hujus ſæculi tamquam fluctibus maris periclitantibus, ſolus oraret, cœpit no-
,, men ejus honorari & in hoc ſæculo, in quo contemptus, accuſatus, occiſus
,, eſt; *Ut qui venerat ſecundum paſſionem carnis in altitudinem maris, & tempe-
ſtas demerſerat eum, jam ſuperborum cervices tamquam ſpumam undarum ſui
nominis honore calcaret. Sicut nunc Dominum videmus, tamquam ambulantem ſu-
per Mare, ſub cujus pedibus totam hujus ſæculi rabiem ſubjectam eſſe conſpicimus.*

17. *Et videntes eum ſuper mare ambulantem, turbati ſunt, dicentes: Quia
phantaſma eſt, & præ timore clamaverunt*. Error Diſcipulorum, errorem figurat
,, hæreticorum, præſertim Marcionitarum & Manichæorum, qui Chriſtum non
S. Aug. ,, fuiſſe natum de Virgine, nec verum corpus habuiſſe docebant, ſed oculis
ſer. 75. alias ,, apparuiſſe, quod non erat. Dixerunt, *Quia phantaſma eſt*: Sed ille nos ad-
de Diverſis ,, verſus iſtas peſtes ſua voce confirmat, dicens: *Habete fiduciam: Ego ſum,*
22 c. 7. & 8. ,, *nolite timere*. Hoc eſt, nolite ſic expaveſcere meam dignitatem, ut mihi
,, velitis auferre veritatem. Etſi ſuper mare ambulo, etſi elationes & faſtus
,, ſæculares, tamquam rabidos fluctus ſub pedibus habeo; tamen verus homo
,, apparui, tamen verum de me Evangelium meum prædicat, quod ex Virgine
,, natus, quod Verbum caro factus ſim; quod verum dixi, *Palpate & videte,
,, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere*: Quod manus
,, dubitantis, vera vulnerum meorum veſtigia tractaverunt. *Ego ſum, nolite ti-
,, mere*. Alium itidem errorem figuravit error Diſcipulorum eorum, ſcilicet,
,, qui Dominum credunt in aliquo fuiſſe mentitum, & ea, quæ minatus eſt impiis,
,, eventura eſſe non credunt. Quaſi in parte ſit verax, & in parte mendax, ve-
,, luti phantaſma apparens in verbis, quaſi quod eſt, & non eſt. Sed qui bene in-
,, telligunt vocem dicentis, *Ego ſum, nolite timere*: jam credunt omnia verba
,, Domini, ut quemadmodum ſperant præmia, quæ promittit, ita pœnas timeant,
,, quas minatur. Nam & iſta opinio qua putant homines, Chriſtum non vera fuiſſe
,, iniquis & perditis comminatum, ex hoc nata eſt, quia vident populos multos
,, & innumerabiles turbas nomini ejus eſſe ſubjectas: ut ex eo illis videatur Chri-
,, ſtus phantaſma eſſe, quia ſuper mare ambulabat, id eſt, ideo videatur mentiri
,, in comminatione pœnarum, quia quaſi non poteſt perdere tam innumerabiles po-
,, pulos, qui nomini ejus & honori ſubjecti ſunt. Sed audiant dicentem, *Ego ſum*. Illi
,, ergo non timeant, qui veracem in omnibus Chriſtum credentes, non ſolum id
,, quod promiſit, appetunt, ſed etiam fugiunt quod minatus eſt: Quia etiamſi ſuper
,, mare ambulat, id eſt, omnia genera hominum in iſto ſæculo conſtituta illi ſub-
,, jecta ſunt; tamen non eſt phantaſma, & ideo non mentitur, cum ait: *Non o-*
Matt. 7. 21. *mnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum cælorum.*

18. *Reſpondens autem Petrus dixit: Domine, ſi tu es, jube me venire ad te
ſuper aquas. Et ipſe ait, Veni. Et deſcendens Petrus de navicula ambulabat ſuper
S. Jo. Chryſ. aquam ut veniret ad Jeſum*. Non dixit Petrus, Ora & deprecare Deum ut ve-
lib. 51. in ,, nire poſſim: ſed, *Jube ut veniam*. Vides, quam vehementer arderet? Vides,
Matth. ,, quanta fides ipſius etiam tunc eſſet? Et certe ſæpenumero quia majora pe-
,, tit, quam vires ſuæ poſtularent, in periculum incidit: & nunc amore, &
,, oſtentatione impulſus, immenſa petiit. Nemo enim ita ut ipſe Jeſum ama-
bat:

„ bat: propterea nec dixit, Jube, ut ſuper aquas ambulem: ſed, jube, ut ad te
„ veniam. Non ſolum autem charitatem, ſed fidem etiam oſtendit: Quia enim
„ credebat, non tantummodo Chriſtum ſuper mare ambulare, verum etiam aliis
„ id poſſe concedere auſus eſt hoc petere, ut cum eo citius eſſe poſſet. *At ipſe
ait, Veni. Et deſcendens Petrus de navicula, ambulabat ſuper aquam ut veni-
ret ad Jeſum. Videns vero ventum validum, timuit, & cum cœpiſſet mergi, cla-
mavit dicens; Domine, ſalvum me fac.* „ Cum deſcendiſſet de navi, ad ipſum
„ ibat, non tantum gaudens, quod ſuper mare ambularet, quantum quod ad Je
„ ſum itinere mirabili veniebat. Ita quod ma us erat, ſuper maria ſcilicet de-
„ navigio confidenter deſcendere, magno animo fecit: vi autem ventorum, &
„ impetu fluctuum, quod erat minus, ſuperatus timuit. Naturæ quippe humanę
„ hæc conditio eſt, ut difficilioribus nonnumquam ſuperatis, ſuccumbat in mino-
„ ribus: quod etiam Elias ſub Jezabel paſſus eſt, Moyſes in Ægypto, David *1. Reg. 19.*
„ in Bethſabee: & nunc Petrus terrore tempeſtatis tota nocte vexatus, magna *Exod. 2.*
„ cum fiducia in aquas deſcendit; ad ventorum autem impetum animi magnitu- *2. Reg. 11.*
„ dinem retinere non potuit, præſertim cum jam prope Chriſtum eſſet. Nihil
„ certe prodeſt loco juxta Chriſtum eſſe, ſi fide non ſis. “ *Et continuo Jeſus exten-
dens manum, apprehendit eum, & ait illi: Modicæ fidei, quare dubitaſti?* Sed
„ cur non imperavit ventis ut ceſſarent, ſed manu extenſa accepit eum? Quia vi-
„ delicet fide ipſius opus eſſet. Cum enim nos ipſi fide deficimus, tunc Dei patro-
„ cinia retardantur. Ut ergo oſtenderet, non a procellis, neque a ventis, ſed
„ a modica fide ſua ipſum everti, ait: *Modicæ fidei, quare dubitaſti?* Niſi enim
„ labefactatus in fide aliquo modo fuiſſet, etiam ventis facile reſtitiſſet: id-
„ circo manu comprehendens eum, confirmavit eum vento ſpirante, qui do-
„ nec firma fides erat, nihil nocere poterat. Et ſicut cum antequam volare
„ queat, ſi nido pullus exiens in terram decidat, mater velociter raptum in ni-
„ dum reſtituit: ſic tunc Chriſtus in Petro peregit. *Et cum aſcendiſſet in
„ naviculam, ceſſavit ventus.*

Videns vero ventum validum, timuit: & cum cœpiſſet mergi, clamavit, dicens:
Domine, ſalvum me fac. „ Petrus ſuper aquas ambulat gravi & ſolido corpore. *S. Hieron. Epi, l. 62.*
„ Molis unda non cedit: paululum fides dubitat, & ſtatim naturam ſuam corpus
„ intelligit: ut ſciamus, ſuper aquas non corpus ambulaſſe, ſed fidem.

Modicæ fidei, quare dubitaſti? „ Arguitur Moyſes voce divina, quod ejus fides *S. Auguſt.*
„ ad aquam de petra eliciendam aliquantulum titubaverit; quod ei cum peccato *lib. 16. con-*
„ Petri poteſt eſſe commune, qui in mediis fluctibus ſimili fidei defectu dubitavit. *tra Fauſtum c. 16.*

19. Domine, ſi tu es, jube me venire ad te ſuper aquas: „ Non enim hoc *S. Auguſt.*
„ poſitum in me, ſed in te. Agnovit quid ſibi eſſet a ſe, quid ab illo, cujus *ſerm. 67.*
„ voluntate credidit ſe poſſe, quod nulla infirmitas humana poſſit. Ergo, ſi *alias 13. de*
„ tu es, jube: quia cum juſſeris, fiet. Quod ego non valeo præſumendo, tu *Verbis Do-*
„ potes jubendo. Et Dominus, *Veni*, inquit. Et ſine ulla dubitatione Petrus *mini.*
„ ad verbum jubentis, ad præſentiam ſuſtentantis, ad præſentiam regentis, ſine
„ ulla cunctatione deſiluit in aquas, & ambulare cœpit. Potuit quod Dominus
„ non in ſe, ſed in Domino... Fide valuit, quod humana infirmitas non valebat.
Petrus confidenter ambulans ſuper aquas, ut veniat ad Jeſum, figura eſt firmo-
rum, qui ſunt in Eccleſia: Petrus timens ad flatum venti vehementis, figura
eſt infirmorum. Agendum eſt cum infirmis ut ſint firmi. *Multos autem impe-
dit a firmitate præſumptio firmitatis. Nemo erit a Deo firmus, niſi qui ſe a ſe
ipſo ſentit infirmum.* Pluviam voluntariam ſegregabis Deus hereditati tuæ. & *Pſal 67. 10.*
infirmata eſt; tu vero perfeciſti eam. *Pluviam voluntariam ſegregaſti, non at-
tendens hominum merita, ſed tuam gratiam & miſericordiam. Infirmata eſt ergo
ipſa hereditas, & agnovit ſe infirmam in ſe, ut firma eſſet in te. Non firmare-
tur, ſi non infirmaretur, ut abs te in te perficeretur.* Jube me, inquit, venire

ad te

Digitized by Google

ad te ſuper aquas. *Homo audeo, ſed non hominem rogo. Jubeat Deus homo,*
ut poſſit quod non poteſt homo. Veni, *inquit. Et deſcendit, & cepit ambulare*
ſuper aquas: & potuit Petrus, quia juſſerat petra. Ecce quid Petrus in Do-
mino. Quid in ſe? „ Videns ventum validum, timuit: & cum cœpiſſet mer-
„ gi, clamavit, dicens: Domine, ſalvum me fac. *Præſumpſit de Domino, po-*
„ *tuit de Domino: titubavit ut homo, rediit ad Dominum.* Si dicebam, Mo-
Pſal. 93. 18. „ tus eſt pes meus. *Quare motus, niſi quia meus? Et quid ſequitur?* Miſe-
Eccli. 2. 11. „ ricordia tua, Domine, adjuvabat me. *Non virtus mea; ſed miſericordia*
Joel 2. 32. „ *tua. Numquid enim Dominus deſeruit titubantem, quem audivit invocan-*
„ *tem? Ubi eſt illud.* Quis invocavit Deum, & deſertus eſt ab eo? *Ubi eſt*
„ *illud,* Et omnis qui invocaverit nomen Domini, ſalvus erit? „ *Continuo*
porrigens adjutorium dexteræ ſuæ, levavit mergentem, increpavit diffidentem.
Modicæ fidei, quare dubitaſti? *De me præſumpſiſti, de me dubitaſti?*

„ Eja Fratres; attendite ſæculum quaſi Mare, ventus validus, & magna
„ tempeſtas. Unicuique ſua cupiditas tempeſtas eſt. Amas Deum; ambu-
„ las ſuper Mare, ſub pedibus tuis eſt ſæculi tumor. Amas ſæculum, ab-
„ ſorbebit te. Amatores ſuos vorare novit, non portare. Sed cum fluctuat
„ cupiditate cor tuum, ut vincas tuam cupiditatem, invoca Chriſti Divini-
„ tatem. Putatis tunc eſſe ventum contrarium, quando eſt hujus ſæculi ad-
„ verſitas? Quando enim bella, quando tumultus, quando fames, quando
„ peſtilentia, quando cuique hominum, etiam ſingulo evenit privata cala-
„ mitas, tunc putatur ventus adverſus, ibi putatur invocandus Deus. Quan-
„ do autem temporali felicitate ſæculum arridet, quaſi non eſt ventus con-
„ trarius. Noli hinc interrogare temporis tranquillitatem: interroga, ſed tuam
„ cupiditatem. Vide ſi tranquillitas eſt in te: vide ſi non te ſubvertit ven-
„ tus interior. Magnæ virtutis eſt cum felicitate luctari, ne illiciat, ne cor-
„ rumpat, ne ſubvertat ipſa felicitas. Magnæ felicitatis eſt, a felicitate non
„ vinci. Diſce calcare ſæculum, memento fidere in Chriſto. Et ſi motus eſt
„ pes tuus: ſi titubas, ſi aliqua non ſuperas, ſi mergi incipis, dic, Domi-
„ ne, pereo, libera me. Dic, Pereo; ne pereas. Solus enim a morte car-
„ nis liberat te, qui mortuus eſt in carne pro te.

S. Aug. ſ. 75. 20. Domine, ſi tu es, jube me venire ad te ſuper aquas. „ Geſtat Pe-
alias de „ trus Eccleſiæ plerumque perſonam. Quid ergo aliud dictum putamus, niſi,
Diverſis 22. „ Domine, ſi verax es, clarificetur etiam Eccleſia tua in iſto ſæculo, quia
c. 9. „ hoc de te prophetia prædicavit? Ambulet ergo ſuper aquas, & ſic ad te
„ veniat illa cui dictum eſt, *Vultum tuum deprecabuntur divites plebis.* Sed
Pſalm. 44. „ quoniam Dominum laus humana non tentat, homines autem ſepe in Ec-
„ cleſia humanis laudibus & honoribus perturbantur, & prope merguntur;
„ ideo Petrus trepidavit in mari, magnam vim tempeſtatis exhorrens. Quis
„ enim non timet illam vocem, *Qui vos felices dicunt, in errorem vos mit-*
„ *tunt, & conturbant ſemitas pedum veſtrorum?* Et quia luctatur animus ad-
„ verſus concupiſcentiam laudis humanæ, bonum eſt in tali periculo ad ora-
„ tionem & deprecationem convertatur: ne forte qui laude mulcetur, vi-
„ tuperatione ſubruatur atque mergatur. In unda exclamet titubans Petrus
„ & dicat, *Domine, ſalva me.* Porrigit enim Dominus manum, & quam-
„ vis increpet dicens, *Modicæ fidei, ut quid dubitaſti?* Quare non recto iti-
„ nere illum intuens, ad quem tendebas, non niſi in Domino gloriatus es?
„ Tamen a fluctibus rapit, & confitentem infirmitatem ſuam atque illius
„ auxilium poſtulantem perire non ſinit. Recepto autem Domino in navi,
„ confirmata fide atque omni dubitatione ſublata, ſedatiſque tempeſtatibus
„ Maris, ut jam ad terrę ſtabilitatem ſecuritatemque veniatur, adorant om-
„ nes dicentes, *Vere Filius Dei es tu.* Hoc eſt enim gaudium ſempiternum,

„ quo

„ quo perſpicua Veritas, & Verbum Dei, & Sapientia, per quam facta ſunt
„ omnia, & eminentia miſericordiæ ejus, & cognoſcitur & amatur.

21. *Et cum transfretaſſent, venerunt in terram Geneſar. Et cum cognoviſſent eum viri loci illius, miſerunt in univerſam regionem illam, & obtulerunt ei omnes male habentes: Et rogabant eum, ut vel fimbriam veſtimenti ejus tangerent. Et quicumque tetigerunt, ſalvi facti ſunt.* Ardore incredibili quærunt homines ſalutem corporis: ſtupendo tepore quæritur, imo prorſus ab hominum parte maxima negligitur ſalus animi. Qui Chriſtum quærit deſiderio & amore hujus vitæ, valetudinis. commodorum temporalium Deo frui non vult, ſed uti; illa amplius quam Deum & Chriſtum diligit; animo Judæus eſt, non Chriſtianus. Frui eſt amore alicui rei inhærere propter ſe ipſam: Uti, quod in uſum venerit, ad id quod amas obtinendum referre. Solo Deo fruendum; mundo, boniſque omnibus temporalibus utendum eſt. „ Quomo- *S. Auguſt. lib. 1. De Doctrina Chriſtiana cap. 4.*
„ do ergo ſi eſſemus peregrini, qui beate vivere niſi in patria non poſſemus,
„ eaque peregrinatione utique miſeri, & miſeriam finire cupientes, in pa-
„ triam redire vellemus, opus eſſet vel terreſtribus vel marinis vehiculis,
„ quibus utendum eſſet ut ad patriam, qua fruendum erat, pervenire valere-
„ mus, quod ſi amœnitates itineris, & ipſa geſtatio vehiculorum nos dele-
„ ctaret, & converſi ad fruendum his, quibus uti debuimus, nollemus cito
„ viam finire, & perverſa ſuavitate implicati alienaremur a patria, cujus
„ ſuavitas faceret beatos: ſic in hujus mortalitatis vita peregrinantes a Do-
„ mino, ſi redire in patriam volumus, ubi beati eſſe poſſimus, utendum eſt
„ hoc mundo, non fruendum, ut inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt in-
„ tellecta conſpiciantur, hoc eſt, ut de corporalibus temporalibuſque rebus
„ æterna & ſpiritualia capiamus.

Et cum cognoviſſent eum viri loci illius, miſerunt in univerſam regionem illam, & obtulerunt ei omnes male habentes. Qui vere Deum cognoſcit & diligit, proximos & amicos ad ipſum ducere modis omnibus enititur. In hoc poſita charitas eſt, quam proximo debemus. *Deus fons noſtræ beatitudinis, ipſe eſt omnis appetitionis finis. Hoc bonum diligere in toto corde, in tota anima, & in tota virtute præcipimur. Ad hoc bonum debemus & a quibus diligimur duci, & quos diligimus ducere.* *S. Auguſt. lib. 10. de Civitate Dei c. 3.*

22. *Et rogabant eum ut vel fimbriam veſtimenti ejus tangerent, &c.* Tan-
„ gamus ergo etiam nos fimbriam veſtimenti ejus; vel potius, ſi volumus *S. Joan. Chryſ. Hom. 51. in S. Matt.*
„ ipſum totum habeamus. Non enim veſtis ſolum, ſed Corpus ipſius nobis
„ propoſitum eſt, non ut tangamus ſolummodo, ſed ut comedamus, & ſa-
„ turemur. Adeamus igitur Chriſtum ſinguli ægrotantes, magna cum fide.
„ Nam ſi qui fimbriam veſtimenti ejus tunc tetigerunt, omnes convalue-
„ runt: quanto magis corroborabimur, ſi totum in nobis habebimus! Cum
„ fide autem accedere, non eſt ut propoſitum corpus tantummodo recipias;
„ verum etiam multo magis, ut mundo corde tangas, ut ſic adeas quemad-
„ modum ad ipſum Chriſtum.

CAPUT DECIMUMQUINTUM

Senſus Litteralis.

I. TUNC *acceſſerunt ad eum ab Jeroſolymis Scribæ & Phariſæi, dicentes: Quare Diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem Seniorum? Non enim lavant manus ſuas cum panem manducant.* Sub id tempus, poſtquam tot

mira-

miracula Chriſtus ediderat, quidam Legis Doctores & Phariſæi, ab Jeroſolymis
ad Chriſtum acceſſerunt, ſeu a Synedrio miſſi, ſeu ſponte & privato nomi-
ne, ut Jeſum tentarent & reprehenderent. Ideo autem ab Jeroſolymis vene-
runt. quia in primaria urbe habitabant partium illarum duces nobiliſſimi,,
doctiſſimi, & arrogantiſſimi. Phariſæi perfectioris Rituum obſervantiæ exem-
plum, Scribæ ſcientiæ auctoritatem & omnium doctrinarum cenſuram ſibi vin-
dicabant. Invidia igitur impulſi, ad Jeſum adierunt, illique exprobrarunt, quod
ejus Diſcipuli Majorum inſtituta violarent. *Quare Diſcipuli tui tranſgrediuntur*
traditionem Seniorum? Non ipſum Jeſum accuſare auſi ſunt, ſed oblique ip-
ſum reprehendere, quod Diſcipuli ejus, non in Dei Legem, ſed in Seniorum
conſtitutiones committerent. Traditionum nomine hic intelliguntur doctrinæ
quædam & mandata ſeu Dogmata, ſeu Ritus ſpectantia, quæ in Dei Lege &
Scripturis ſacris non extant, ſed ore tenus tradebantur a Scribis & Phariſæis,
quæ *Legis oralis* nomine inſigniverunt, & a Senioribus, id eſt, antiquis Do-
ctoribus ſive Sapientibus accepta jactabant, quamvis pleraque Phariſaicæ ſuper-
ſtitionis inventa eſſent. Traditionum illarum obſervantiſſimi erant Phariſæi &
Scribæ: Sadducæi contra obſervanda putabant præcepta ſcripto tradita in Le-
ge, non vero ea, quæ ex Majorum traditione vulgabantur, teſte Joſepho lib.
R. Aben Ezra. 13. Antiquitatum. Nimia Magiſtrorum reverentia inſanas & impias illas ſen-
R. Bechai. tentias peperit: *Si dixerint Scribæ, dexteram eſſe ſiniſtram, & ſiniſtram eſſe*
dexteram, audi eos. Item: *Quicquid ſapientes vetant palam fieri, id etiam in*
Talmud de Jeroſolym. *penetralibus vetitum eſt*. Nec ſolum æquaverunt commenta ſua divinis legi-
Tit. Rab.a bus, verum etiam præpoſuerunt. *Plus eſt*, inquiunt, *in verbis Scribarum*,
Metzia & Berachoth. *quam in verbis Legis*. Adultæ ſuperſtitioni color ex mendacio quęſitus. Per-
ſuaſerunt enim credulæ plebi, iſta inſtituta, quamvis in Lege præſcripta non
eſſent, attamen a Deo Moyſi data, a Moyſe Joſue, ejuſque Aſſeſſoribus, ab
his ad Prophetas manaſſe, ab his tradita Eſdræ; deinceps vero parentum com-
memoratione tranſiiſſe ad poſteros. Traditionum Hebraicarum genus omne
haud eodem ordine habendum eſt: Quædam enim interpretationem continebant
eorum quæ in Lege ambigua videbantur, ut illud de Agno paſchali intra duas veſ-
peras Luna 14. immolando. Alia definiebant id, quod Lex divina boni viri arbitrio
permiſerat, quale illud erat de itinere. quod Sabbato facere fas eſſet. Alia erant,
quæ ipſi vocabant *Sepimenta Legis*, id eſt, cautiones quibus muniti homines, a
Lege violanda longius arcerentur, quomodo Canones Eccleſiaſticos *propugnacula*
divinæ legis Juſtinianus appellat. Exempli gratia, cum quadragenas plagas
infligi ſontibus, non plures, Lex permitteret, illi unam detraxere, ut triginta
novem duntaxat infligerentur. Unde S. Paulus, *A Judæis*, inquit, *quinquies*
quadragenas una minus accepi. Alia mera commenta, & ſuperſtitioſi cultus aut
futilium obſervantiarum inſtitutiones, ut illud de crebra manuum lotione inter
comedendum, quæ Lege Dei præſcripta non erat, ſimilibuſque purificationibus,
Marc. 7. 3. & 4. & lotionibus, de quibus S. Marcus: „ Phariſæi enim, & omnes Judæi, niſi cre-
„ bro laverint manus, non manducant, tenentes traditiones Seniorum: & a fo-
„ ro niſi baptizentur, *id eſt, redeuntes a foro, niſi abluantur*, non comedunt: &
„ alia multa ſunt, quæ tradita ſunt illis ſervare, baptiſmata, *id eſt, lotiones* ca-
S. Epiph. „ licum, & urceorum, & ſtramentorum, & lectorum. “ De Judæorum Tradi-
Hæreſi 33. tionibus S. Epiphanius adverſus Ptolomaitarum hæreſim differens, ita ſcribit: „ Se-
N 9. „ niorum Traditiones, Deuteroſes a Judæis vocantur. Quatuor autem illarum
„ ſunt genera. Primum eſt, quod ſub Moyſis nomine circumferunt. Secundum
„ eſt, quod Rabbi Akibę tribuunt. Tertium Addę, ſive Judę. Quartum ad Aſa-
„ monęi filios refertur, *Et S. Hieronymus*: Quantę Traditiones Phariſęorum ſint,
S. Hieron. „ quas hodie vocant Deuteroſes, & quam aniles fabulę, evolvere nequeo; neque
Epiſt. 151. „ enim libri patitur magnitudo: & pleraque tam turpia ſunt ut erubeſcam dicere:
Quæſt. 10. „ Di-

„ Dicam tamen unum in ignominiam gentis inimicæ. Præpoſitos habent Sy-
„ nagogis ſapientiſſimos quoſque fœdo operi delegatos, ut ſanguinem virginis
„ ſive menſtruatæ, mundum vel immundum, ſi oculis diſcernere non potue-
„ rint, guſtu prælibent. Præterea, quia juſſum eſt ut diebus Sabbatorum ſe-
„ deat unuſquiſque in domo ſua, & non egrediatur neque ambulet de loco,
„ in quo habitat; ſi quando eos juxta litteram cœperimus arctare, ut non
„ jaceant, non ambulent, non ſtent, ſed tantum ſedeant, ſi velint præcepta
„ ſervare, ſolent reſpondere & dicere: Rabbi Akiba, & Simeon, & Hille,
„ Magiſtri noſtri, tradiderunt nobis, ut bis mille pedes ambulemus in Sab-
„ bato, & ceteras iſtiuſmodi, doctrinas hominum præferentes doctrinæ Dei:
„ non quod dicamus ſedendum ſemper eſſe in Sabbato, & de loco in quo quis
„ fuerit occupatus, non recedendum; ſed quod id quod impoſſibile Legis eſt, in
„ quo infirmatur per carnem, ſpiritali obſervatione complendum ſit. „ Ad has
Traditiones pertinet lotio manuum, non ſolum ante ſumptionem cibi, quæ
ruſticitati oppoſita videri poſſet, ſed inter comedendum ſæpius repetita de-
finitis geſtibus, & ſanctitatis ergo, non civilis elegantiæ. Unde in nuptiis Ca-
nanæis ſex hydrias poſitas *ſecundum purificationem Judæorum*, S. Joannes com- *1. Joan. 2. 26.*
memorat. Phariſaicæ ſuperſtitionis iſtius cauſa hęc erat, quod arbitrarentur,
ſi quis extraneus, aut alioquin juxta Legem impurus cibum ipſum potumve
attigiſſet, aut quidquam quod eum cibum potumve contingeret, puta ipſorum
manus quibus cibum ſumpturi erant, aut vaſa in quibus obſonium coqueretur,
aut pocula, e quibus erant poturi, eum cibum potumve talis inquinamenti con-
tagium ad corpus primum ſuum, deinde ad animum immittere. Quapropter
purificationem repererant crebra & accurata lotione, nimirum inanis metus,
inane remedium. Hinc Chriſto objiciunt: *Quare Diſcipuli tui tranſgrediuntur
traditiones Seniorum? Non enim lavant manus, cum manducant*. Qua quidem
in re multiplex eorum erat error. Exiſtimabant enim primum aliquos con-
tactus immundos eſſe ſui natura, de quibus Lex Dei nulla extabat; deinde
etiam ignorantis animum affici ea impuritate: poſtremo elui poſſe maculam
animo inuſtam ritu quem Deus non imperaverat, ſed ipſi erant commenti.

2. *Ipſe autem reſpondens, ait illis: Quare & vos tranſgredimini mandatum
Dei propter traditionem veſtram? Nam Deus dixit: Honora patrem & matrem;
& Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur; Vos autem dicitis, Qui-
cumque dixerit patri vel matri, Munus quodcumque eſt ex me, tibi proderit:
& non honorificabit patrem ſuum aut matrem ſuam: & irritum feciſtis man-
datum Dei propter traditionem veſtram*. Falſam calumniam vera reprehenſione *S. Hieron.*
confutat Chriſtus. Cum graviſſime & æquiſſime reprehenſioni obnoxii ſitis, *S. Jo. Chryſ. Hom. 51. in Matt.*
Diſcipulos meos nullius criminis reos reprehendere audetis. Cur legem Dei
violare præ ſtudio traditionis veſtræ, nulla vobis eſt religio? De manuum
lotione ſtatim non reſpondit, nec dixit recte ipſos facere, qui non Dei le-
gem, ſed hominum traditionem contemnant; ne reprehendendi occaſionem
illis præberet, ipſorumque majorem invidiam abſque neceſſitate incurreret; ne-
que rurſus Diſcipulos ſuos recte ab ipſis argui conceſſit, ne ſuperſtitioſam tra-
ditionem approbare videretur: nec Seniores tamquam iniquos & ſceleſtos accu-
ſavit, ne ipſum velut convitiatorem averſarentur; ſed ipſorum fundamentum
convellit, evidentiſſimo exemplo oſtendens, ſtandum non eſſe Phariſaicis Tra-
ditionibus & receptis Seniorum ſententiis abſque ulla exceptione, quaſi illi er-
roris omnis expertes eſſent: ſiquidem ipſorum Traditiones pleræque a Dei Lege
homines abducebant. *Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei propter Tra-
ditionem veſtram?* Non ait, propter traditionem Seniorum, ſed, *veſtram*, ſi-
gnificans & traditiones has nuper ab hominibus adinventas eſſe, adeoque le-
gis auctoritatem non habere: ipſoſque eas tueri non obſervantia Seniorum, non
amore

Digitized by Google

amore veritatis, aut pietatis, ſed ambitionis impulſu, ut nempe qui Seniorum jam locum tenerent, parem ſibi arrogarent auctoritatem ſimiles pro libito tradendi atque inſtituendi ſuperſtitioſarum obſervantiarum nugas. Verum quoniam non erat illa traditio legi contraria, quæ lotis manibus manducare jubebat, aliam legi contrariam in medium adducit, per quam ipſos Dei mandatum ſacratiſſimum violare probat. *Nam Deus dixit: Honora patrem & matrem; & Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur*. Decalogi præceptum eſt in promiſſione primum. Chriſtus autem promiſſum a Deo præmium his qui parentes honorant omittit: & terribile ſupplicium in eos qui parentes contemnunt conſtitutum ob oculos ponit, ut comminatione Legis perterriti reſipiſcerent. Quaſi dicat: Si qui verbo parentibus injuriam faciunt morte plectuntur ex præſcripto Legis: quo ſupplicio digni eſtis, qui Dei Mandatum de honorandis parentibus reipſa & opere violatis, & alios violare præ ſtudio traditionum veſtrarum docetis? Qui ergo cap tali ſupplicio digni eſtis, Diſcipulos meos criminari cur audetis? *Deus dixit, Honora patrem & matrem*. Vox honoris omnia filiorum erga parentes officia complectitur, adeoque & officium honeſte alendi parentes: quod & ſi Judæi directe & expreſſe non negaverint, immo præſcripſerint & ad illud hortati ſint, ut ex eorum Pandectis patet: illorum tamen traditio in impiam hanc conſequentiam filios pertraxit, ut parentibus egentibus alimoniam negarent. *Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri vel Matri, Munus quodcumque eſt ex me, tibi proderit: & non honorificabit patrem ſuum, & matrem ſuam*. Hæc una eſt e traditionibus veſtris; Quicumque dixerit patri vel matri, Donum quod a me Deo offertur tibi proderit, quia non pro mea ſolum, ſed & pro tua felicitate oblatum eſt; etiamſi patrem vel matrem ſuam opibus non juverit, & neceſſaria ipſis non contulerit ſubſidia, officio ſatisfecit ſuo. Vel, Quicquid ex me capere poſſes utilitatis & commodi, id eſt, omnes facultates meæ, ſunt munus Deo conſecratum, & voti lege obligatum: quod proinde nec tibi petere licet, nec mihi concedere fas eſt & qui res ſuas hoc modo devoverit, etiamſi debitum honorem, vitæque neceſſaria ſubſidia non conferat parentibus, hunc legem de honorandis parentibus non violare decernitis: & ſic irritum facitis Mandatum Dei propter traditionem veſtram. Irritum, inquam, feciſtis, quantum in vobis eſt, Mandatum Dei, cum traditionem veſtram illi præponi vultis. In hac autem ſpecie votorum, quamvis illegitimorum & injuſtorum executionem urgebant Sacerdotes, quorum pars magna erant Phariſæi, nec juvandos parentes ex bonis Deo conſecratis docebant; quia ſacro ærario hujuſmodi bona vindicabant, cujus obventiones partim in opera Templi, partim in uſus pauperum, partim in ipſos Sacerdotes ac Levitas erogabantur. Unde non mirum quod Phariſæi, qui erant avari, utilitatibus ærarii, ſuiſque adeo commodis, quorumvis hominum juſta, & pietatis etiam in parentes officia, Dei lege naturali, & per Moyſen data præſcripta, poſtponerent. Confer cum Marci 7. 11. *Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri aut matri, Corban (quod eſt donum) quodcumque ex me tibi profuerit: & ultra non dimittitis eum quidquam facere patri ſuo aut matri, reſcindentes verbum Dei per traditionem veſtram, quam tradidiſtis: & ſimilia hujuſmodi multa facitis*. Recte S. Hieronymus: *Honor in Scripturis*, inquit, *non tantum in ſalutationibus & officiis deferendis, quantum eleemoſynis ac munerum oblatione ſentitur*. Honora, *inquit Apoſtolus*, viduas quæ vere viduæ ſunt: *Hic honor donum intelligitur. Et in alio loco*: Qui bene præſunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo & doctrina Dei. *Et per hoc mandatum jubemur bovi trituranti os non claudere: Et dignus ſit operarius mercede ſua. Præceperat Dominus, vel imbecillitates, vel ætates, vel penurias parentum conſiderans, ut filii honorarent, etiam in vitæ neceſſariis miniſtrandis, parentes ſuos*. Hanc providen-

Ligfoot Hor. Hebr. in c. 15. S. Matt.

S. Hieron. in c. 15. Matt.

Digitized by Google

videntiſſimam Dei legem ſubvertere non dubitarunt Phariſæi, impietatem ſub nomine pietatis inducentes, docenteſque, *Ut ſi quis ea quæ parentibus offerenda ſunt, Deò vovere voluerit, qui verus eſt pater, oblatio Domini præponatur parentum muneribus, vel certe ipſi parentes, quæ Deo conſecrata cernebant, ne ſacrilegii crimen incurrerent, declinantes, egeſtate conficiebantur. Atque ita fiebat ut oblatio liberorum ſub occaſione Templi & Dei, in Sacerdotum lucra cederet*. Merito Chriſtus redarguit Scribas & Phariſęos cæcos & duces cæcorum, qui a violatione præcepti de honorandis parentibus abſolvebant eum, qui debitam parentibus egenis beneficentiam non exhiberet modo id quo ipſorum inopiam ſublevare poterat, Deo devoviſſet. Jure (inquam) impiam illam traditionem Chriſtus reprehendit, quia Deo res alienæ vovendæ non ſunt & conſecrandæ, cum ſcriptum ſit, *Honora Dominum de tua ſubſtantia*. Qui porro Deo vovet partem bonorum, quæ parentibus alendis vel ſublevandis neceſſaria eſt, aliena vovet. Tantum abeſt igitur ut Deum honoret, quin potius ipſum graviter offendit, immanique ſuperſtitione legem illius ac mandatum de honorandis parentibus tranſgreditur. Proverb. 3.

3 *Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Iſaias, dicens: Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longe eſt a me*. Hypocritas appoſite Chriſtus vocat Scribas & Phariſæos, qui Dei cultum, hominumque ſanctitatem in externo ceremoniarum operumque ſplendore totam conſtituebant: & cum Legis obſervatores accuratiſſimi videri vellent, eam in præcipuis pręceptis violare non dubitabant. *Hypocritæ, bene de vobis prophetavit Iſaias*, &c. Quæ de Judaico populo Babylonicam obſidionem præcedente dixit Iſaias, vobis apprime conveniunt: *Populus hic labiis me honorat*, ore tenus, & exteriori dumtaxat cultu me laudat, & colit; *cor autem eorum longe eſt a me*, a me prorſus alienum eſt, contraria quippe legi meæ ac voluntati cogitat, deſiderat, amat, facit; charitate, miſericordia, ceteriſque virtutibus, quæ verę Religionis anima ſunt, deſtitutus.

4 *Sine cauſa autem colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum*. Fruſtra autem & ſine fructu me colunt: cultus enim exterior ſine interiori inanis eſt: nec Deum promerentur, docentes plebem, quas ipſi ſequuntur, doctrinas hominum, obſervantias futiles & ſuperſtitioſas, commenta & mandata hominum, Dei mandatis contraria, ad veram pietatem nihil conferentia. Confer cum Marci 7. verſ. 8. *Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptiſmata urceorum & calicum; & alia ſimilia his facitis multa. Bene irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem veſtram ſervetis*. Traditiones quæ ſunt alterum fidei noſtræ principium ac fundamentum, non ſunt doctrinæ & mandata hominum, ſed verbum Dei non ſcriptum, quod Eccleſia ab Apoſtolis, Apoſtoli a Chriſto, Chriſtus a Deo tradidit; de quibus Apoſtolus: *Itaque, fratres, ſtate, & tenete traditiones quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram*. Nemo etiam, niſi hæreticus, traditiones ac mandata Eccleſiæ quæ Spiritu Sancto dirigente inſtituuntur & conduntur, & interiorem Dei cultum ac veram pietatem, accuratioremque Mandatorum Dei obſervantiam promovent, doctrinas & mandata hominum vocaverit. Alioquin Chriſtus, qui Eccleſiæ ſuæ Spiritum Sanctum promiſit & dedit, qui ſe illi adfuturum ad finem uſque ſæculi promiſit, qui præcepit hominibus ut illam audiant, eique pareant non minus quam ſibi, ſecum ipſe pugnaret, doctriniſque & mandatis hominum a ſe improbatis nos addiceret, quod vel cogitatu impium eſt. 2. Theſ. 2. 14.

5 *Et convocatis ad ſe turbis, dixit eis: Audite, & intelligite*. Relictis Scribis ac Phariſæis, qui præ invidia ac faſtu indociles & inſanabiles erant, plebem paulo remotius ſtantem advocat, tamquam docilem, & a pravis illis affectibus liberam, ut illam erudiat, & a Phariſaicis ſuperſtitionibus revocet. *Audite,*

& in-

& intelligite. Non auribus ſolum, ſed animo audite, attendite, conſiderate, expedite. *Non quod intrat in os, coinquinat hominem; ſed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem*. Nihil quod intrat in os, nullus omnino cibus, quantumvis illotis & ſordidis manibus ſumptus, per ſe & natura ſua polluit hominem, & reum coram Deo conſtituit, vel ejus divinæ Majeſtati reddit ingratum: quia *Omnis creatura Dei bona eſt*, & munda: Quamvis intemperan-

1. *Tim*. 4. 4. 1. *Cor*. 8.

tia, inobedientia, vel ſcandalum, quæ cibi potuſque ſumptionem comitantur, hominis animum polluant: quod certe Chriſtus non negat. *Non quod intrat in os coinquinat hominem*: modo nihil vitii accedat ab humana voluntate, Dei aut Eccleſiæ legem ac mandatum violante. *Sed quod procedit ex ore*, id eſt, ab homine; ſeu quod homo ex ſe inquinato corde, & mala voluntate profert cogitando, loquendo, vel operando, *hoc coinquinat hominem*, & reum facit. Quia enim eorum quæ ex mala voluntate procedunt, plurima ſolent aut ore peragi, ut falſa teſtimonia, blaſphemiæ, calumniæ, &c. aut certe non ſine oris adminiculo, quemadmodum ex rixis cædes, ex impudicis colloquiis & lenociniis adulteria & fornicationes plerumque naſcuntur, & furta, fraudeſque plerumque conjunctum habent mendacium: ideo Chriſtus hoc addidit, quo evidentior eſſet oppoſitio: *Sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem*. Confer cum Marci 7. 15. *Nihil eſt extra hominem introiens in eum, quod poſſit eum coinquinare, ſed quæ de homine procedunt, illa ſunt quæ communicant hominem*, id eſt, communem reddunt. *Commune* Hebræi pro *profano*, quod promiſcuo omnium uſu quaſi inquinatum eſt, uſurparunt. Act. 10. 14 & 15. ait Apoſtolus, *Abſit, Domine, quia numquam manducavi omne commune & immundum. Et vox iterum ſecundo ad eum: Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris*. Unde S. Hieron. *Verbum*, communicat, *proprie Scripturarum eſt, & publico*

S. *Hieron. in cap*. 15. S. *Matt*.

ſermone non teritur. Populus Judæorum partem Dei eſſe ſe jactitans, communes cibos vocat, quibus omnes utuntur homines, verbi gratia, ſuillam carnem, lepores, & iſtiuſmodi animantia, quæ ungulam non findunt, nec ruminant, nec ſquamoſa ſunt in piſcibus. Unde & in Actibus Apoſtolorum ſcriptum eſt: Quod Deus ſanctificavit, tu commune ne dixeris. *Commune ergo quod ceteris hominibus patet, & quaſi non eſt de parte Dei, pro immundo appellatur*.

6. *Tunc accedentes Diſcipuli ejus, dixerunt ei: Scis quia Phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt*? Non obſervaſti Phariſæos verbis tuis offenſos fuiſſe, quaſi pietati contrariis? Una quippe ſententia ſuperſtitionem omnem Judaicarum obſervationum eliſerat; qui in cibis ſumendis abominandiſque religionem ſuam ſitam arbitrantur. Offenſi erant, quia Traditiones illorum, Rituſque ſuperſtitioſos, in quibus maximam divini cultus partem conſtituebant, & ex quibus præcipuæ ſanctitatis famam aucupabantur, futiles eſſe ac inanes, & pleroſque Legi Dei etiam contrarios eſſe demonſtraverat.

7. *At ille reſpondens ait: Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cæleſtis, eradicabitur*. Omnis planta, vel germen, quo nomine vel doctrinam, vel homines, qui ratione bonorum aut pravorum affectuum dicuntur plantatio Dei vel diaboli, Patres intelligunt. Omnis doctrina prava, omneſque pravorum dogmatum auctores, omnes quorum corrupti ſunt affectus, moreſque, eradicabuntur, cum eos Pater meus cœleſtis non ſeverit. De pravorum Dog-

S. *Ignatius Epiſtola ad Trallian*.

matum auctoribus interpretatur S. Ignatius Martyr. *Fugite*, inquit, *malas propagines, generantes fructum mortiferum; quem ſi guſtet quis, ſtatim moritur. Iſti enim non ſunt plantatio Patris. Si enim eſſent, apparerent utique rami Crucis, & eſſet fructus illorum incorruptibilis: per quem, in paſſione ipſius, advocat vos exiſtentes membra ipſius*. Traditionem hominum interpretatur

S. *Hilarius cap*. 15. *in Matt*.

Sanctus Hilarius, quam Chriſtus mox impugnabat: *Ipſe reſpondit, Omnem plantationem, quæ non ſit a Patre, eradicandam, id eſt, traditionem ho-*

minum

minum eruendam, cujus favore, Legis præcepta trangreſſi ſunt; & ideo eſſe eos duces cæcos, vitæ æternæ iter quod non videant pollicentes, cæciſque ipſis & ducibus cæcorum caſum in foveam eſſe communem. De hominibus prava dogmata docentibus, ſeu mente & affectu corruptis, S. Hieronymus intelligit, obſervatque hoc loco abuti Manichæos, qui diverſas naturas introducunt, dicentes: Si plantatio quam non plantavit Pater, eradicabitur: ergo quam plantavit ille, non poteſt eradicari. Sed andiant, inquit, illud Jeremiæ: *Ego vos plantavi vineam veram, quomodo verſi eſtis in amaritudinem vitis alienæ?* Plantavit quidem Deus, & nemo poteſt eradicare plantationem ejus. *Sed quoniam iſta plantatio in voluntate proprii arbitrii eſt, nullus alius eradicare poterit, niſi ipſa præbuerit aſſenſum.* Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cœleſtis, eradicabitur; *id eſt, carnalis cupiditas, ſecundum quam ſentientes* Phariſæi *offendebantur de prætermiſſis rerum ſignis, vel etiam traditionibus ſuis; & præcepta vitæ non curabant quæ a cupiditate animum purgant.* Sic exponit S. Auguſtinus. Phariſæos itaque tamquam homines perditos, & qui ſuum ſenſum, traditioneſque ſuperſtitioſas ac Legi Dei repugnantes, non Dei Spiritum ſequebantur, dimittendos innuit Chriſtus, & eorum offenſionem non curandam, ſiquidem veritate offenduntur.

S. Hieron. in hunc locum.
Jerem. 2. 21.
S. Auguſt. lib. 1. Quæſt. Evangel. Quæſt. 17.

8. *Sinite illos:* Miſſos illos facite, de illorum offenſione minime ſolliciti ſitis. *Cæci ſunt, & duces cæcorum.* Duces plebi ſe præbere volunt, quales oculatiſſimos eſſe oportet; ſed tamen cæci ſunt, & plebem excæcant ac ſeducunt potius, quam illuminent ac doceant; a via ſalutis abducunt potius, quam ad eam ducant. Quamobrem ſi conſuli ſibi nolunt, infelici plebi conſulamus, quę tam cæcis ductoribus uſa, ipſa quoque cæca in exitium ruet. *Cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt.* Hinc illa confirmatur interpretatio, quæ de pravorum dogmatum Doctoribus verſum ſuperiorem exponit. *Hæreticum hominem poſt unam & alteram correptionem devita: ſciens quod perverſus ſit hujuſcemodi, & a ſemetipſo damnatus* (ait Apoſtolus.) *In hunc ſenſum & Salvator præcipit, Doctores peſſimos dimittendos arbitrio ſuo: ſciens eos difficulter ad veritatem poſſe trahi, & cæcos eſſe, & cæcum populum in errorem trahere.*

Ad Titum 3.
S. Hier. in c. 15. S. Matt.

9. *Reſpondens autem Petrus dixit ei; Ediſſere nobis parabolam iſtam.* Confer cum Marci 7. 17. *Et cum introiſſent in domum a turba, interrogabant eum Diſcipuli ejus parabolam.* Petrus ſcilicet omnium nomine interrogabat. Et Scripturæ phraſi pluribus ex eadem ſocietate interdum tribuitur, quod ab uno dictum aut geſtum eſt, ut Matth. 26. 10. *Quid moleſti eſtis huic mulieri?* Cum unus Judas murmuraret. Et Matth. 27. 44. *Idipſum autem & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei:* cum unus tantum improperaret, ut conſtat ex Lucæ 23. 39. 40. Sententiam autem de eo quod in os intrat, & ex ore exit, parabolam vocant propter obſcuritatem, & quod aliud ſignificatum putarent, quam verba præ ſe ferrent, quæ non Traditioni tantum, ſed & Legi ciborum diſcriminatrici repugnare videbantur. *At ille dixit: Adbuc & vos ſine intellectu eſtis?* Nuncne etiam vos, qui jamdudum a me diſcere debuiſtis in quo vera pietas ſit, qui privatim a me jam ſæpe inſtituti eſtis, intelligentia caretis, ut ſermonis mei proprie accepti ſenſum non percipiatis?
„ Quod aperte dictum fuerat, & patebat auditui, Apoſtolus Petrus per pa-
„ rabolam dictum putat, & in re manifeſta myſticam quærit intelligentiam.
„ Corripiturque a Domino quare parabolice dictum putet, quod perſpicue lo-
„ cutus eſt. Ex quo animadvertimus vitioſum eſſe auditorem, qui aut obſcu-
„ ra manifeſte, aut manifeſte dicta obſcure velit intelligere.

Levit. 11.
Deuter. 14.
S. Hier. in hunc locum.

10. *Non intelligitis, quia omne quod in os intrat, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur?* Nullam eſſe in cibis naturalem immunditiam, quę ad cor

pertingere poſſit, inde probat Chriſtus, quod cibus dum adhuc ſuis fecibus eſt permixtus, non ad cor defertur, ſed in ventrem, & ſecretis partibus fæculentis, craſſioribus, impuris, homini alendo non idoneis ab eo quod purum eſt & in hominis ſubſtantiam convertendum, hæ per alvum ejiciuntur. Cibus igitur quatenus in eo aliquid eſſe immundi dici poſſet, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur; adeoque cum animi ſedes, ejus præſertim partis qua volumus, ex qua culpa naſcitur, ſit cor, ut perſuaſum erat Jndæis, utque hic ſupponit Chriſtus; ciborum immunditia quæ ad cor non pervenit, multo minus pertingit ad animum, ut illum inquinare poſſit. Confer cum Marc. 7. 18. 19. *Non intelligitis quia omne extrinſecus introiens in hominem, non poteſt eum communicare: quia non intrat in cor ejus, ſed in ventrem vadit, & in ſeceſſum exit, purgans omnes eſcas?*

11. *Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem*. Pleraque eorum quæ de ore exeunt, ſeu ab homine libere proferuntur & fiunt, ſeu mala omnia quæ homines ſolent corde primum concipere, deinde ore eloqui, opere demum perficere, *de corde exeunt*, id eſt, ex anima & voluntate: & ea hominem reum apud Deum faciunt. *De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ*. Ex animo & libera voluntate hæc procedunt, & criminum omne genus. Pravas cogitationes, effectu non ſecuto, ne apud Deum quidem in crimine poni, Judæi putabant, qui hac Chriſti ſententia refelluntur, ſicut illi ſeu Ethnici ſeu Hæretici, qui adulterium quidem, ſed non fornicationem ſimplicem, crimen eſſe cenſebant. *Hæc ſunt quæ coinquinant hominem*: cor enim ſeu voluntas ſons eſt & origo coinquinationis. Confer cum Marc. 7. 21. 22. *Ab intus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, avaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blaſphemia, ſuperbia, ſtultitia. Omnia hæc mala ab intus procedunt, & communicant hominem.*

S. Aug. l. 9. cont. Fauſtum c. 7.

S Jo. Chryſ. Hom. 52. in Matth.

Ligfoot Horis Habraicis in Matt.

12. *Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem*. Cum enim cibi *non natura, ſed ſignificatione* immundi eſſent, animum bene ſibi conſcium non poterant inquinare; ac proinde manuum lotionem prætermittere, peccatum non erat. Igitur Diſcipulis Chriſti, qui manus quandoque non lavabant ante cibi ſumptionem, non ex ruſticitate, ſed ex neceſſitate, nempe cum in deſerto manducaverunt, aut ſpicarum manibus confrictarum grana urgente fame comederunt, neglecta manuum lotio vitio verti non debebat. Hac Chriſti ſententia Phariſæorum & Scribarum error confutatur, qui lotionum, tametſi Lege Dei minime præſcriptarum, omiſſionem, crimen eſſe docebant fornicationem majus. *Qui manibus illotis panem edit* (inquit R. Joſe) *perinde peccat ac ſi cum ſcorto cubaret*. Imo *Reus eſt mortis*, ait R. Akiba: cui in carcere detento cum aqua ad bibendum ſimul & ad lavandum præberetur, & pars major caſu effuſa fuiſſet, manus lavare maluit, quam bibere dicens, *Melius eſſe mori, quam Majorum traditiones violare*. R. Eleazarus, a Synedrio excommunicatus eſt, quod lotionem manuum contemneret, ejuſdemque Concilii juſſu lapis magnus defuncti feretro impoſitus. *Unde diſcas*, inquiunt, *Synedrium lapidare loculum feretralem uniuſcujuſque excommunicati; qui moritur in excommunicatione ſua*. Maimonides ait: *Res eſt ſummæ ſanctitatis, & via ſummæ Religionis, ut ſe homo ſegreget & ſeparet a vulgo, utque eos nec tangat, nec cum iis comedat, nec bibat. Nam ſeparatio talis inducit puritatem corporis ab operibus malis; puritas corporis inducit in ſanctitatem animæ ab affectibus malis: ſanctitas animæ inducit in ſimilitudinem Dei*. Et Hieroſol. Berachoth: *Quicumque habitat in terra Iſraelis, & cibum ſuum communem manducat in munditia, & lingua loquitur ſancta, & mane & veſpere*

re-

recitat Phylacteria; confidat ille ſe vitam adepturum Mundi futuri.

13. *Et egreſſus inde Jeſus, ſeceſſit in partes Tyri & Sidonis. Et ecce mulier Chananæa a finibus illis egreſſa clamavit, dicens ei: Miſerere mei Domine Fili David: filia mea male a dæmonio vexatur.* In territorium ipſum Tyri & Sidonis, ſive in Phœniciæ regionem Chriſtus non videtur ingreſſus, qui Apoſtolis prohibnerat ne in viam Gentium abirent: ſed in fines Tyri & Sidonis ſeceſſit, in extremas Galileæ partes, Phœniciæ finitimas, cujus præcipuæ urbes erant Tyrus & Sidon. Confer cum Marc. 7. 24. *Et inde ſurgens abiit in fines Tyri & Sidonis: & ingreſſus domum, neminem voluit ſcire*, (ea nimirum voluntate quam Theologi voluntatem ſigni vocant, quia clam domum ingreſſus eſt, ut ſolent facere qui latere volunt,) *& non potuit latere*; quia revera latere nolebat voluntate abſoluta, quam beneplaciti appellant. *Mulier enim ſtatim ut audivit de eo, cujus filia habebat ſpiritum immundum, intravit, & procidit ad pedes ejus. Erat enim mulier Gentilis, Syrophœniſſa genere.* Cum de finibus illis egreſſa ſit ut Jeſum adiret, fines illos ingreſſus non eſt Jeſus, ſed illos verſus proceſſit, ad confinia ſcilicet Phęniciæ. *Mulier Chananæa*, quam *Syrophœniſſam* vocans S. Marcus, idem omnino ſignificat. Chananæi namque iidem ac Phœnices: ſed alia Syriæ, alia Lybiæ Phœnicia; & Chananęi ſtricte ac peculiariter dicti Hebræis hi qui Sidonem & Tyrum, & quod adjacet oræ maritimæ habitabant. Num. 13. 30. *Chananæus moratur juxta Mare, & circa fluenta Jordanis.* Et diſerte Tyri cives *Chananæos* vocat Iſaias cap. 23. verſ. 11. Rurſum Sidonii accenſentur Chananæis, Judicum 1. verſ. 31. & Philo-Byblius ex Sanchoniathone apud Euſebium lib. 1. Præparationis Evangelicæ, cap. 10. ait, *Chnam, ſive Chanaam primum cognominatum fuiſſe Phœnicem.* Quod autem S. Marcus *Gentilem* fuiſſe dicit, ſeu *Græcam*, ut Textus Græcus ſignificat, non indicat ipſam fuiſſe idolorum cultricem, ſed tantum Hebræam non fuiſſe gente, neque Judaicæ Religionis. Ceterum in Judæa, & in vicinis regionibus, & alibi erant viri feminæque verum Deum religioſe colentes extra profeſſionem Judaiſmi, qualis Cornelius, Lydia purpuraria, & alii, de quibus Actuum 10. 2. & 17. 4. & 17. atque hoc ſenſu Græcum ſæpe dixit S. Paulus, omne humanum genus in Græcos & Judæos diſpertiens. Hæc igitur Mulier e finibus illis ad Chriſti famam egreſſa ad Jeſum adiit, clamavitque: *Miſerere mei, Domine Fili David.* Non ait, Miſerere filię meæ, ſed, *Miſerere mei*: quia filia ſine ſenſu jacebat, ipſa vero & ſuum, & filiæ ſentiebat dolorem. *Domine, Fili David*, Meſſia a Deo promiſſo, qualem ex vicinis Judæis & fama publica audiverat. *Filia mea male a dæmonio vexatur.* Filiam dæmoniacam ad Dominum adducere auſa non eſt, nec illum rogare, ut in domum ſuam deſcenderet, ut ille Regulus, ſed calamitate ſua, & filiæ ſuę morbo expoſitis, cæleſtis Medici miſericordiam implorat.

S. Jo. Chryſ. Hom. 53. in S. Matt.

S. Hieron. in hunc locum.

14. *Qui non reſpondit ei verbum.* Non de ſuperbia Phariſaica, nec de Scri„ barum ſupercilio; ſed ut mulieris fidem excitaret ac pateſaceret: tum etiam „ ne ſententiæ ſuæ contrarius eſſe videretur, quia juſſerat Apoſtolis: *In viam* „ *Gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis.* Nolebat „ enim occaſionem calumniatoribus dare, perfectamque ſalutem Gentium, „ Paſſionis & Reſurrectionis tempori reſervabat. *Et accedentes Diſcipuli ejus, rogabant eum, dicentes: Dimitte eam, qui clamat poſt nos.* Diſcipuli miſericordia commoti Chriſtum rogabant, ut ipſius votis & importunis precibus annueret. Hinc colligitur Sanctorum preces apud unum Mediatorem Dei & hominum Chriſtum Jeſum pie ac utiliter adhiberi ad impetrandum Dei beneficia. Hinc etiam patet, quod licet in domo fuerit Dominus, cum ad eum Chananæa mulier acceſſit, teſte S. Marco: ſilentio tamen repulſa, egreſſum e domo Jeſum ſecuta, ambulantem urgebat perſeverantibus precibus, & clamore vehementis deſiderii teſte.

S. Auguſt. lib. 2. de Conſenſu Evang. c. 49.

15. *Ipſe autem reſpondens ait*: *Non ſum miſſus niſi ad oves quæ perierunt domus Iſrael*. Non ſum miſſus a Patre ut Apoſtolus, niſi ad Judæos, tamquam ad oves perditas & errantes, ut eos in viam ſalutis reducam doctrina & miraculis. Chriſtus quidem erat totius humani generis Redemptor, ſed A-
Rom. 15. 8. poſtolus tantum Iſraelitarum, inde *Miniſter circumciſionis* dictus: & illis, non Gentibus promiſſus erat; atque ideo raro & ægre Gentibus ſe præbebat, ut
S. Aug Tra. 47. in Joan. omnino ſe probaret Judæis Meſſiam ipſis promiſſum. „ Quid eſt, Non ſum miſ-
„ ſus niſi ad oves quæ perierunt domus Iſrael, niſi quia præſentiam ſuam corpo-
„ ralem non exhibuit niſi populo Iſrael? Ad Gentes non perrexit ipſe, ut qui
„ contemnebant, majus judicium ſumerent, quia & præſentia illis eſt exhibita.
„ Ipſe Dominus ibi fuit, ibi matrem elegit, ibi concipi, naſci, ibi ſanguinem
„ fundere voluit, ibi ſunt veſtigia ejus, modo adorantur, ubi noviſſime ſtetit,
„ unde aſcendit in cælum: ad Gentes autem miſit: ſed forte aliqui arbitrantur
„ quoniam non ipſe ad nos venit, ſed miſit ad nos, non nos audiſſe vocem i-
„ pſius, ſed vocem eorum quos miſit: Abſit, pellatur iſta cogitatio de cordibus
„ veſtris: & in his quos miſit, ipſe erat. Ipſum Paulum audi quem miſit; ad
„ Gentes enim præcipue Paulum miſit Apoſtolum: & ait ipſe Paulus terrens
„ non de ſe, ſed de illo: *An vultis accipere experimentum ejus qui in me loqui-*
„ *tur Chriſtus*? Audite & ipſum Dominum: *Et alias oves habeo* (ideſt, in Gen-
„ tibus) *quæ non ſunt in hoc ovili*, (ideſt, de populo Iſrael:) *oportet me & il-*
„ *las adducere*: Ergo & per ſuos non alter adducit. Adhuc audi: *Vocem meam*
„ *audient*: *Ecce & per ſuos ipſe loquitur, & per eos quos miſit, vox ejus au-*
„ *ditur. Ut ſit unum ovile & unus Paſtor*. Duobus iſtis gregibus tamquam
„ duobus parietibus factus eſt lapis angularis. Chananæam porro mulierem
„ Chriſtus repellit, non quod ipſam negligat, ſed ut repoſitum atque abſcondi-
„ tum in ejus animo virtutis theſaurum in lucem proferat.
S. Jo. Chryſ. Hom. 53. in Matt. 16. *At illa venit, & adoravit eum, dicens*: *Domine, adiuva me*. Repulſa fides ejus magis augetur: ideoque propius accedit ad Jeſum, ſtatque coram eo, *& procidens ad pedes ejus*, ait; Domine, ſuccurre mihi. *Qui reſpondens ait*.
Marci 7. *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus*. Non eſt congruum projicere canibus panem alendis filiis deſtinatum. Panem vocat gratiam Evangelii, doctrinam & miracula ſua. Filiorum nomine Judæos intelligit, quibus promiſſiones factę, & ex quibus ſecundum carnem Chriſtus: nomine canum Gentiles & extraneos. Loquitur autem & ex Judæorum ſententia, qui Gentiles non ſecus ac canes averſabantur. *At illa dixit*: *Etiam, Domine*: *nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum*. Ita quidem ſe res habet, Domine: verumtamen & catelli ſeu canes domeſtici ſub menſa dominorum ſuorum edunt micas ſeu fruſtula panis ipſis projecta, aut forte cadentia, ſine ullo filiorum detrimento: ſic licet gratiam tuam ac miracula Judæis copioſe proponas quaſi filiis, mihi certe velut cani micam imper-
S. Hieron. in hunc locum. tiri potes, exiguum beneficium, filiæ ſanitatem quam ſupplex poſtulo. „ Scio
„ me filiorum panem non mereri, nec integros poſſe capere cibos, nec ſede-
„ re ad menſam cum patre: ſed contenta ſum reliquiis catulorum, ut per
„ humilitatem micarum, ad panis integri veniam magnitudinem. O mira rerum
„ converſio! Iſrael quondam filius, nos canes. Pro diverſitate fidei, ordo nomi-
Pſalm. 21. „ num commutatur. De illis poſtea dicitur: Circumdederunt me canes multi.

17. *Et reſpondens Jeſus, ait illi*: *O mulier, magna eſt fides tua*: *fiat tibi ſicut vis*. Vox eſt admirantis & quaſi victi precibus mulieris. Magna fides tua de me, officioque meo, & miraculis, de populi Judaici ac Gentilis conditione. Magna eſt fides tua, quam tot virtutes comitantur & commendant, fervens oratio, impetrandi fiducia vehemens, admirabilis conſtantia & perſeverantia, quam duriora verba & repulſæ non frangunt, ſumma humilitas, prudentia

& mo-

& modeſtia ſingularis. *Mira ſub perſona mulieris Cananitidis Eccleſiæ fides, patientia, & humilitas prædicatur. Fides, qua credidit ſanari poſſe filiam ſuam. Patientia, qua toties contempta in precibus perſeverat. Humilitas, qua ſe non canibus, ſed catulis comparat.*

Fiat tibi ſicut vis. Ac ſi diceret, Fides quidem tua majora quam petis poſ-
„ ſet impetrare, verumtamen fiat ut vis. Hæc vox illi affinis eſt, qua di- *Geneſis 1.*
„ ctum eſt: *Fiat cœlum & factum eſt cœlum.* Utitur verbo imperantis ad re-
„ ſtaurandam ſicut ad condendam creaturam. *Et ſanata eſt filia ejus ex illa* *Pſal. 147. 5.*
hora. Confer cum Marci 7. 30. *Et cum abiiſſet domum ſuam, invenit puellam jacentem ſupra lectum, & dæmonium exiiſſe.*

18. *Et cum tranſiſſet inde Jeſus, venit ſecus Mare Galilææ: & aſcendens in Montem, ſedebat ibi. Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, habentes ſecum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos, & projecerunt eos ad pedes ejus, & curavit eos: ita ut turbæ mirarentur, videntes mutos loquentes, claudos ambulantes, cæcos videntes: & magnificabant Deum Iſrael.* Cum receſſiſſet Jeſus a Phœniciæ finibus, ubi obiter fuit, venit ad ſtagnum Geneſareth, ubi frequens verſari ſolebat: & aſcendit in montem, ibique ſedebat exſpectans Iſraelitas ad ſe confugientes. Et acceſſerunt ad eum turmatim, adducentes infirmorum omne genus, mutos, cæcos, claudos, mutilos, ſeu membris captos, quorum ſcilicet manus vel alia membra, ſeu naturæ vitio, ſeu paralyſi aliiſve morbis debilitata erant, & uſui inepta: & eos ad pedes Jeſu abjecerunt, ut eum ad commiſerationem excitarent. Omnes porro Jeſus ſanos fecit ſeu verbo, ſeu manuum impoſitione. Hinc turbarum admiratio, videntium impleri Vaticinium Iſaiæ: *Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures ſurdorum patebunt. Tunc ſaliet ſicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum.* *Iſaia 35. 5. & 6.* Et laudabunt Deum, qui exhibito Meſſia Patribus promiſſo, Iſraelem viſitavit.

19. *Jeſus autem, convocatis Diſcipulis ſuis, dixit: Miſereor turbæ, quia triduo jam perſeverant mecum, & non habent quod manducent: & dimittere eos jejunos nolo, ne deficiant in via.* Convocatis Diſcipulis ſuis, ut eorum attentionem ad miraculum mox edendum excitaret, ait: Miſeret me plebis, quæ triduo jam adhęret mihi, doctrinæ miraculiſque meis adeo attenta, ut de victu non cogitet, nihilque jam habeat annonæ. Dimittere eos impaſtos nolo, ne inedia extenuati, in itinere viribus deficiant; *Quidam enim ex eis de longe venerunt.*

20. *Et dicunt ei Diſcipuli: Unde ergo nobis in deſerto panes tantos, ut ſaturemus turbam tantam?* Quaſi prioris jam obliti miraculi, Diſcipuli, quo- *Marci 8. 3.*
rum adhuc infirma fides, quærunt unde panes ſuppetere poſſint ad tantam hominum multitudinem ſatiandam. *Et ait illis Jeſus; Quot habetis panes?* Quot panes vobis ſuperſunt in familiæ noſtræ annonam repoſiti? *At illi dixerunt: Septem, & paucos piſciculos.* In priori miraculo multiplicationis panum, appoſiti ſunt turbis quinque panes, & duo piſces: in iſto, panes ſeptem & piſciculi numero pauci, mole exigui. *Qui ait eis: Afferte mihi illos huc. Et præcepit turbæ ut diſcumberent*, non ſuper fœnum, ut prius, ſed *ſuper terram. Et accipiens ſeptem panes & piſces, & gratias agens*, ſive benedicens, *fregit, & dedit Diſcipulis ſuis; & Diſcipuli dederunt populo*, quemadmodum in priori miraculo multiplicationis quinque panum factum erat. *Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt.* Comederunt quantum cuique opus erat, donec fames impleretur. *Et quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt ſeptem ſportas plenas.* In ſuperiori miraculo duodecim cophini, hic ſeptem ſportæ implentur fragmentorum reliquiis. Unde ſportas habuerint, inutilis quæſtio. Sporta major & capacior cophino eſt. *Erant autem qui manducaverunt, quatuor millia hominum extra parvulos & mulieres.* In ſuperiori miraculo quinque mil-

Marci 10.8. lia ex quinque panibus: in iſto quatuor millia præter pueros & mulieres, ex ſeptem panibus ſatiata ſunt, ut ſignificetur Deo ęque facile eſſe multos ex
S. Aug. l. 2. de Conſenſu Ev. c. 51. modico, ac pauciores ex multo alere.

21. *Et dimiſſa turba, aſcendit in naviculam: & venit in fines Magedam:* Sive, *in partes Dalmanutha*, ut ait S. Marcus. Ex tabula enim Judææ conſtat eumdem fuiſſe tractum, in quo vici *Magedam & Dalmanutha*; ita ut ab utrovis denominari is tractus potuerit. Hic S. Auguſt. ſenſus eſt, ſcribentis, *Eumdem locum eſſe ſub utroque nomine*. Addit pleroſque Codices non habere etiam ſecundum Marcum, niſi *Magedam*.

SENSUS MORALIS.

I. TUNC *acceſſerunt ad eum ab Jeroſolymis Scribæ & Phariſæi, dicentes: Quare Diſcipuli tui Tranſgrediuntur Traditiones Seniorum? Non enim lavant manus ſuas cum panem manducant*. Superſtitioſarum devotionum, & humanarum traditionum amore Paſtoribus, veræque pietatis profeſſoribus obtrectare, & Eccleſiam Chriſti perturbare, Phariſaicum vitium eſt. Plurimi ſunt qui graviter offenderentur, ſi viderent aliquem non lotis manibus ad ſacram Communionem accedere; & religioni non ducunt Chriſti Corpus immundo corde ſumere & manducare, adhuc in proximis peccatorum occaſionibus conſtituti, nondum cum inimicis reconciliati, reſtitutione rerum alienarum, bonorum male partorum, famę alienæ violatę non facta, non expiatis baptiſmo lacrymarum graviſſimis delictis. Multi qui pii videri volunt, affectum
S. Joannes venialium peccatorum, quo infuſcatur anima, non deponunt. In nonnullis Ec-
Chryſ. Hom. „ cleſiis (inquiebat S. Jo: Chryſoſt.) hunc morem corroboratum videmus, ut di-
51. in Matt. „ ligenter multi ſtudeant quomodo manibus loti, candidis induti veſtimentis
„ in Eccleſiam ingrediantur; quomodo autem animam atque mentem ſuam pu-
„ ram atque defæcatam offerant Deo, nullam habent curam. Hæc dico, non
„ quia lavare os aut manus prohibeam; ſed quia non aqua ſolum abluere os
„ velim, verum etiam, quod æquius eſt, omni virtutis ornatu. Sordeſcunt quip-
„ pe manus homicidio, ceteriſque operibus pravis: os autem maledictione,
„ contumelia, blaſphemia, verbis obſcœnis atque iracundis, diſſoluto riſu atque
„ ſcurrilitate. Si ergo nullius horum tibi conſcius es, neque his maculis obſcœ-
„ nus, ingenti accede fiducia: ſin autem millies his ſordibus te fœdaſti, cur in-
„ caſſum laboras? Cur aqua os atque linguam diligenter lavas, pernicioſam ve-
„ ro atque peſtiferam vitiorum iſtorum maculam non abſtergis? Si manus ſter-
„ core, aut cęno illitas haberes, audereſne ita ſordidus orare? Minime, in-
„ quies. Hoc tamen nullum tibi damnum afferret, iſtud omni peſte pernicioſius
„ eſt. Quomodo igitur ea quæ indifferentia ſunt vereris: quæ autem certam
„ perniciem habent, ex deſidia negligis? Quid igitur, an non eſt orandum? in-
„ quies. Orandum quidem tibi eſt, ſed non ſordido, vitiorumque maculis &
„ pravis affectibus fędato. Sed ſi caſu lapſus fuero, inquies, quid agendum? De-
„ terge maculas tuas diligenter, largas effunde lachrymas, ingemiſce, miſeri-
„ corditer pauperibus de tuis facultatibus eroga; ſi injuriam cuipiam feceris, ſa-
„ tisfacias abunde, reconcilia te illi, ne magis Oratione tua Dei iram provoces;
„ deterge linguam tuam oraturus: Nam ſi quis pedes tuos ſtercore ſordidatis ma-
„ nibus ſupplicando tangeret, non modo non exaudires, verum etiam calcibus
Iſ. 1. Prov. 18 „ expelleres. Quomodo igitur audes hoc habitu Deum orare? Nam qui orat,
Matt. 22. „ lingua quaſi manu utitur, qua Dei genua ſupplicando attingit. Nolite igitur
„ ipſam maculare, ne Deus ad vos dicat: *Si multiplicaveritis deprecationem, non exaudiam vos. Vita enim & mors eſt in manu linguæ; & ex ſermonibus tuis juſtificaberis, atque ex ſermonibus tuis condemnaberis*. Quo die liberis legitime o-
„ peram dediſti, quamvis crimen illud non ſit, orare tamen non audes: convitiis

„ au-

„ autem atque contumeliis proximo illatis fędus, ac gehennæ reus, antequam
te ipſum mundes manus ad cœlum tollis. Dic quæſo, quomodo non inhorreſcis?
„ Annon audiſti Paulum dicentem, *Honorabiles eſſe nuptias, & thorum imma-*
„ *culatum*? Quod ſi ab incontaminato ſurgens lectulo, timeas ad orandum ac-
„ cedere: cum in diaboli lectulo ſis, quomodo nomen Dei audes invocare? Dia-
„ boli quippe lectus eſt, in convitiis & injuriis delectari: & iracundia velut per-
„ nicioſus adulter occulta voluptate animam commaculat, & ex pernicioſo ſe-
„ mine diabolicas inimicitias parit: contraque matrimonii jura omnia peragens,
„ eos qui pacis vinculo in unum coarctantur, in multas dirimit partes, cum ma-
„ trimonium duos in una carne conjungat. Nec conjunctos ſolum disjungit
„ iracundia, ſed ipſum etiam animum ſcindit & lacerat. Quare ut libere
„ Deum adire poſſis, iracundiam, rixas, obtrectationes, convitia devita. *Le-* 1.Tim. 2,8.
vantes puras manus, inquit Apoſtolus, *ſine ira & diſceptatione*.

2. *Ipſe autem reſpondens ait illis: Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei
propter traditionem veſtram*? Cæco falſoque zelo ducuntur, quem Phariſaicum
appellare non dubitavero, qui ſuperſtitioſas obſervantias, humanas adinventio-
nes, præpoſteras devotiones, legi mandatiſque Dei, & capitalibus Chriſtia-
næ profeſſionis officiis anteponunt. Deum colere ſibi videntur legem ejus vio-
lando, propriamque voluntatem ejus adorandæ voluntati præponendo; idolum
falſi zeli colunt in templo cordis ſui poſitum. *Et ecce ab Aquilone portæ alta-
ris, idolum zeli in ipſo introitu*. Hos abuſus Paſtores & Prædicatores verbi Dei
palam impugnant ad imitationem Chriſti Domini, corripientes in ſpiritu leni-
tatis, non inſultando, ſed docendo; non ſtudio partium, & turpis lucri cupidi-
tate, ſed ſtudio ſalutis animarum, & charitate: non ut vincant, ſed ut veros
adoratores Deo acquirant, qui ipſum adorent in ſpiritu & veritate. *Quare &
vos tranſgredimini mandatum Dei propter traditionem veſtram*? Inexcuſabiles Ezech. 8. 5.
ſunt, qui mandata Dei violant, legemque latam a Deo optimo maximo, in ho-
mines beneficentiſſimo, a Deo Creatore, conſervatore, Redemptore condi-
tam; cujus obſervatoribus æternum præmium promiſit, ſeipſum videndum ac
fruendum: Legem cujus obſervatio non ſolum poſſibilis, ſed facillima eſt, Ju-
gum enim ejus *ſuave eſt, & onus leve*. Hac de re legatur Liber 4. Theolo-
gię noſtræ Dogmaticæ & Moralis, Cap. 2. Articulis 3. & 4.

„ 3. Deus dixit, honora patrem & matrem; & qui maledixerit patri, vel ma-
„ tri, morte moriatur. Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri vel matri,
„ Munus quodcumque eſt ex me, tibi proderit: & non honorificabit patrem
„ ſuum, aut matrem ſuam: & irritum feciſtis Mandatum Dei propter traditio-
„ nem veſtram. *Bene lex quæ præmiſerat*, Diliges Dominum Deum tuum, & S. Amb. l. 8.
„ Diliges proximum tuum, *ſubjecit*, Honora patrem tuum & matrem tuam. in Lucam
„ Primus enim gradus iſte pietatis eſt; namque hos auctores tibi eſſe voluit Deus. n. 72. & ſeq.
„ Honora obſequiis, ut abſtineas a contumeliis: quia ne vultu quidem lędenda pie-
„ tas eſt parentum. Sed parum eſt non lædere, quia Lex proſpexit ne patiantur
„ injuriam: *Qui enim maledixerit patri vel matri, morte morietur*: Tu honora ut
„ bonus ſis. Aliud eſt Legis beneficium, aliud pietatis officium. Honora tuos, Exod. 21. 17.
„ quia ſuos Dei Filius honoravit. Legiſti enim, *Et erat ſubditus illis*: Si Deus Luca 2. 51.
„ ſervulis, quemadmodum tu parentibus? Honorabat igitur Joſeph & Mariam
„ Chriſtus, non naturæ debito ſed pietatis officio. Honorabat & Patrem Deum,
„ quemadmodum nemo potuit honorare; ut eſſet obediens uſque ad mortem.
„ Honora ergo & tu parentes. Eſt autem honor non ſolum honorificentiæ, ſed e-
„ tiam largitatis: *Viduas honora, quæ vere viduæ ſunt*. Honor enim eſt deferre pro 1. Tim. 5. 3.
„ meritis. Paſce patrem tuum, paſce matrem tuam. Et ſi paveris matrem, ad-
„ huc non reddidiſti dolores, non reddidiſti cruciatus quos pro te paſſa eſt: non
„ reddidiſti obſequia quibus te illa geſtavit: non reddidiſti alimenta quæ tribuit te-

„ nero pietatis affectu, immulgens labiis tuis ubera: non reddidiſti tamen quaſi
„ pro te illa toleravit, ne quid quod tibi noxium eſſet, ederet; ne quid quod la-
„ cti noceret, hauriret. Tibi illa jejunavit, tibi manducavit, tibi illa quem vo-
„ luit cibum non accepit, tibi quem noluit cibum ſumpſit, tibi vigilavit, tibi
„ flevit, & tu illam egere patieris? O fili, quantum tibi ſumis judicium, ſi non
„ paſcas parentem! Illi debes quod habes, cui debes quod es. Quantum judicium
„ ſi paſcat Eccleſia, quos tu nolis paſcere! *Si quis fidelis*, inquit, aut ſi qua fi-
„ delis *habet viduas, ſubminiſtret illis; ut non gravetur Eccleſia, ut his quæ vere*
„ *viduæ ſunt, ſufficiat*. Hoc de extraneis, quid de parentibus? ... Ne commiſe-
„ ris, fili, ut parentes tuos aliorum fames paſcat: ne commiſeris, fili, ut je-
„ junia pauperum parentibus tuis cibum quærant. Si non propter gratiam & ſa-
Iſai. 3. 16. „ lutem, propter verecundiam paſce. Non pudet ſi te ingrediente Eccleſiam, a-
„ lienis manus ſuas anus mater extendat, & prętermiſſa filia, de extraneis ſti-
„ pem poſcat; cum tu tranſeas ſublimi collo, & nutibus oculorum, trahens ve-
„ ſtem, habens inaures, & dextralia, & annulos, & reliqua quæ Iſaias dicit?
„ Quid ſi in te ſermonem vertat, repoſcens naturæ debitum, alimentorum pre-
„ tium, manus tuæ quod genitrici debetur officium? Quid reſpondebis? Dabiſne
„ aliis? quid ſi tibi objiciant: Vade, prius matrem tuam paſce. Nam etſi pau-
„ peres ſunt; impiam tamen non quærunt collationem. Nonne audiſti ſupra, quia
„ Dives ille in byſſo & purpura recubans, cujus de menſa micas Lazarus collige-
„ bat, pęnis cruciatur æternis, quia pauperi non impertivit alimenta? Si non
„ donare extraneis grave eſt; quanto gravius excludere parentes? Sed dicis te,
„ quod eras parentibus collaturus, Eccleſiæ malle conferre. Non quærit donum
„ Deus de fame parentum. Unde reprehendentibus Judæis, quia Diſcipuli Do-
„ mini manus non lavarent, reſpondit Jeſus: Quicumque dixerit; Munus quod-
„ cumque eſt ex me, tibi proderit, non honorificabit patrem aut matrem.

Et irritum feciſtis Mandatum Dei propter Traditionem veſtram. Judæi cum
Joann. 13. 10. S. Amb. ib. n. 78. & 79. hominum traditionem ſequuntur, Dei negligunt: Diſcipuli traditionem Dei prę-
„ ferentes, hominum negligebant, ut manus non lavarent, cum panem man-
„ ducarent; quoniam, *Qui lotus eſt totus, non habet neceſſe ut manus lavet*. La-
„ verat eos Jeſus, lavacrum aliud non quærebant; uno enim Chriſtus baptiſmate
„ omnia ſolvit baptiſmata. Itaque cum laverit Eccleſia, non habet neceſſe ite-
„ rum lavari. Ergo myſterio intendebant Diſcipuli, non ſui munditiam corpo-
„ ris, ſed animæ requirentes. Hoc reprehendebant Judæi, ſed argute redarguun-
„ tur a Domino, quod inania obſervent, profutura deſpiciant. Et ideo illis di-
„ cit: *Vos quare dicitis patri aut matri, quos Lex pręcipit honorari: Munus quod-*
„ *cumque eſt ex me, tibi proderit*? Id eſt, cum petit ad ſumptum aliquid egens
„ pater, aut mater a filio, quia Legem timens Judæus excuſationem non dandi re-
„ quirit, dicere ſolet: *Munus quod eſt ex me, tibi proderit*; ut dicatam a filiis
„ Deo pecuniam pater religioſus accipere reformidet. Sed hæc traditio homi-
„ num eſt excuſationes obtexentium avaritiæ ſuæ. *Ceterum Dei traditio eſt ut*
prius paſcas parentes. Nam ſi juxta divinum oraculum contumelia parentis morte
luitur, quanto magis fames quæ morte gravior eſt? Quo loco inſolentem Domi-
nus infrænat jactantiam. *Multi enim ut prædicentur ab hominibus, Eccleſiæ con-*
ferunt, quæ ſuis auferunt; cum miſericordia a domeſtico progredi debeat pie-
tatis officio. Da ergo prius parenti, da etiam pauperi, da illi Presbytero quod
tibi abundat terrenum, ut ab illo accipias ſpirituale quod tibi deeſt; etenim
qui honorat, honorabitur. Vide ergo quia ille cum accipit tradit: & accipit
non quaſi inops, ſed quaſi remuneraturus majore menſura.

Pietatis igitur officia erga Prælatos, qui Patres ſunt & Paſtores animarum
noſtrarum, nec non erga Reges & ſupremos Principes, quorum ſubditi ſu-
mus, hoc Dei Mandatum complectitur: *Honora patrem & matrem*. Ipſis

ideo-

ideo non modo ſalutationes, reverentiam, & obedientiam, ſed & ſubventionem debemus. Igitur *Cui honorem, honorem; cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal*. Iſtius explicationem uberrimam præcepti lege Libro 4. Theologiæ noſtræ Dogmaticæ & Moralis, cap. 6. Articulo 1. Qui ab hoc pietatis officio homines quavis ſpecie pietatis avertit, impius eſt, Phariſæus, Dei & Chriſti inimicus. *Rom. 13. v.*

4. *Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Iſaias, dicens: Populus hic labiis me honorat; cor autem eorum longe eſt a me*. Cultus exterior abſque interiori Deo non placet, ad ſalutem inutilis eſt. Animo Deus colendus. Vera pietas in conjunctione cordis cum Deo poſita eſt. *Deus* enim *non colitur niſi amando*. Deus noſter Deus zelotes, cor noſtrum imprimis poſtulat. *Præbe*, inquit, *fili mi, cor tuum mihi*. Abelis Munera Deo accepta fuerunt, diſplicuerunt munera Caini, non recte dividentis, quia *Dans Deo aliquid ſuum, ſibi retinuit ſe ipſum*. Cor noſtrum Dei templum eſt præcipuum, in quo adorandus eſt in ſpiritu & veritate. *Nonne melius in noſtra dedicandus eſt mente, in noſtro imo conſecrandus eſt pectore?... Cum ſit litabilis hoſtia bonus animus, & pura mens, & ſincera conſcientia*. Hypocritæ homini convenit illud Sapientis: *Cor ſuum dabit in ſimilitudinem picturæ*. Falſa fucataque pietas picturæ ſimilis eſt, quæ in exterioribus ſiſtit, caput, oculos, labia, manus, pedes, veſtes adumbrat, inde incipit, ibi abſolvit opus ſuum. At vera pietas ſimilis eſt naturæ, quæ ab interioribus incipit corporis partibus, cor, jecur pulmones, viſcera, ceteraſque partes interiores corporis humani primo fabricatur, deinde ad externa membra progreditur: ſic vera pietas primo format illum *qui abſconditus eſt cordis homo*, primo format *cor rectum. cor novum, cor mundum, contritum, humile, cor bonum & perfectum, cor ſenſatum, cor docile, cor ardens igne fervidæ* charitatis; *illuminatos oculos cordis, bonam voluntatem*, Deique voluntati plane ſubjectam & obedientem, *Viſcera miſericordiæ*: deinde ad exteriora progreditur, hominem exteriorem componit, membra corporis *ſervire* facit *juſtitiæ in ſanctificationem*, oculos avertit ne videant vanitatem, a muliere compta, a ſpectaculis; linguam prohibet a malo, & labia ne loquantur dolum; labia in Dei laudes aperit; manus extendit ad pauperem eleemoſynis ſublevandum, pedes avertit a malo, ab occaſionibus peccati, ſed eos dirigit in viam ſalutis, in Templa, ubi Deus oretur, ubi divinum verbum audiatur, ubi Sacramenta percipiantur; in Xenodochia, in carceres, in pauperum tuguria, ubi pauperes, infirmi, captivi juventur. Sed qui hęc pietatis opera exterius faciunt ad oſtentationem, aut ob humanas quaſvis rationes, hypocritæ ſunt, dant cor ſuum in ſimilitudinem picturæ, ipſiſque convenit terribilis illa Domini ſententia: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt a me*. Si illorum cor longe
„ eſt, noſtrum autem cor proximum eſt, quia credimus, quia ſperamus, quia
„ diligimus, quia Chriſto adjuncti ſumus, quia membra ipſius facti ſumus: Num-
„ quid membra longe ſunt a Capite? Si eſſent longe & diviſa eſſent, non di-
„ ceret. *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*. Si ſeparata eſ-
„ ſent, non de cælo diceret, *Saule, Saule, quid me perſequeris?* Si non in nobis
„ eſſet, non diceret, *Eſurivi, & dediſtis mihi manducare*. Et cum dicerent illi,
„ *Quando te vidimus eſurientem? Reſpondit. Cum uni ex minimis meis feciſtis, mihi fe-*
„ *ciſtis*. Ecce populus, ecce appropinquans Iſrael: & cum illo modo ſpe, poſtea re: De quo ſcriptum eſt: *Hymnus omnibus Sanctis ejus filiis Iſrael, populo appropinquanti ſibi.*

S. Aug. Ep. 14. Edit. noviſſima Pariſ. cap. 18. — *Prov. 23. 29* — *S. Aug. l. 15. de Civ. Dei cap. 7.* — *Minucius Felix in Octavio.* — *Eccli. 38. 28.* — *1. Petri 3. 4.* — *Epheſ. 1. 8.* — *Coloſſ. 3. 12.* — *Rom. 6. 19.* — *S. Aug. enarr. in Pſ. 149.*

5. *Sine cauſa autem colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum*. Qui ſuperſtitioſas & humanas prorſus devotiones in Eccleſiam introducunt, & peccatori puerilibus illis obſervantiis occupato blandiuntur, dicentes ei, *Pax, pax*, ubi non eſt pax, cum Dei legem propter humanas illas adinventiones & externas obſervantias illum negligere doceant vel permittant, miniſtri

ſunt

ſunt & procuratores dæmonis ad ſeductionem eorum quibus ineſt aliquis Religionis ſenſus, ſeu aliqua ad pietatem propenſio. Fruſtra Deum & Chriſtum
Rabanus Maurus. ſe colere gloriantur. Cæcos illos Magiſtros non excuſabit nec ab ira ventura
ſalvabit, pia (ut ipſis videtur) intentio: *Non habebunt mercedem cum veris*
S. Aug. l. de vera Relig. *cultoribus*: Itaque *Non ſit Religio in phantaſmatibus noſtris* : ſi vere religioſi
& pii eſſe volumus, ut debemus.

6. *Non quod intrat in os coinquinat hominem, ſed quod procedit ex ore, hoc*
S. Aug. l. 15. de Trin. c. 10. *coinquinat hominem* . „ Una ſententia duo quædam hominis ora complexus
„ eſt Chriſtus, unum corporis, alterum cordis. Nam utique unde illi hominem putaverant inquinari, in os intrat corporis; unde autem Dominus di-
„ xit hominem inquinari, de cordis ore procedit. Nullum autem eſt abſque
„ voluntate peccatum: cum ſit *voluntas faciendi quod juſtitia vetat, & unde liberum eſt abſtinere*. Nemo plane inquinatur peccato, niſi velit. Quicquid
S. Auguſtin. ex prava cordis cupiditate procedit, peccatum eſt. *Omnis fructus malus eſt, qui ex radice charitatis non ſurgit*. Nihil vitio datur in Dei judicio, niſi quod ex cupiditate oritur. Gratiam & charitatem quæ mundum & immaculatum hominem efficiunt, nemo niſi volens amittit.

7. *Tunc accedentes Diſcipuli ejus dixerunt ei: Scis quia Phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt? At ille reſpondens ait: Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus, eradicabitur*. Superbi de terroribus vitiiſque ſuis argui nolunt; nec doceri volunt ut illa emendent: quin & aliis prædicari veritatem, quam ipſi non amant, utpote antiquis erroribus & cupiditatibus ſuis repu-
S. Auguſtin. gnantem, ægre patiuntur. *Veritatem amant lucentem, oderunt redarguentem*.
Phariſaicum iſtud ſcandalum eſt, quod Chriſtus Præceptor Optimus conte-
S. Gregor. M. Hom. 7. in Ezechielem. mnendum docet . „ Magiſtra veritas ne in quorumdam cordibus ſcandalum
„ gigneretur, quod non debuit, tributum dedit. Et rurſum quia generari ſcan-
„ dalum in quorumdam cordibus contra veritatem vidit, in ſuo eos ſcanda-
„ lo remanere permiſit. Ex qua re nobis conſiderandum eſt, quia in quan-
„ tum ſine peccato poſſumus, vitare proximorum ſcandalum debemus. Si au-
„ tem de veritate ſcandalum ſumitur, utilius permittitur naſci ſcandalum, quam
„ veritas relinquatur. Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus cæleſtis,
„ eradicabitur. Quicquid non eſt eradicandum, manifeſtum eſt a Patre eſſe plan-
„ tatum. Bona autem voluntas, omnium virtutum germen eſt primum. Quæ
„ innixa origini ſuæ, in illa æterna & incommutabili voluntate requieſcit,
Auct. lib. de Vocatione omnium Gentium l. 1. c. 6. „ ut vere ſit ſpiritualis: quoniam Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt. “ Bona voluntas ſuperni agricolæ prima plantatio eſt: prava voluntas & cupiditas, plantatio dæmonis eſt. Imploranda jugiter Dei gratia, ne pravæ voluntati & cupiditati noſtræ dimiſſi, ſpinæ in agro dominico ſimus, penitus eradicandæ, & in fornacem ignis æterni mittendæ. Nam „ Humana natura in primi hominis
„ prævaricatione vitiata, etiam inter beneficia, inter præcepta & auxilia Dei,
„ ſemper in deteriorem eſt proclivior voluntatem, cui committi non eſt aliud
„ quam dimitti. Hæc itaque voluntas vaga, incerta, infirma ad efficiendum,
„ facilis ad audiendum, in cupiditatibus cæca, in honoribus tumida, curis an-
„ xia, ſuſpicionibus inquieta, gloriæ quam virtutum avidior, famæ quam con-
„ ſcientiæ diligentior, (*qualis erat Phariſæorum voluntas*) & per omnem ſui ex-
„ perientiam miſericors fruendo his quæ concupiverit, quam carendo: nihil in
„ ſuis habet viribus, niſi periculi facilitatem; quoniam voluntas mutabilis,
„ quæ non ab incommutabili voluntate regitur, tanto citius propinquat ini-
„ quitati, quanto acrius intenditur actioni. Quandiu ergo homini ea placent,
„ quæ Deo diſplicent, voluntas ejus animalis eſt. Quia etiamſi in bonis mori-
„ bus agat, male adhuc vivit, ſi non in Dei gloriam vivit. Hoc eſt enim præ-
„ cipuum & proprium piorum, ut in Domino glorientur, nec ſe niſi in Deo dili-
„ gant.

„ gant. Bene enim ſe amant, qui in ſe opera Dei amant. Nam & Deus
„ hoc amat in nobis quod ipſe fecit; & hoc odit quod ipſe non fecit. Si
„ ergo opus Dei amamus in nobis, bonam voluntatem recte amamus. Hæc
enim eſt plantatio Patris cœleſtis, quæ non eradicatur.

Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus, eradicabitur. Non ſolum
Hæreticos & Schiſmaticos, ſed etiam malos Chriſtianos ſpectat terribilis illa ſen-
tentia. „ Nemo ſapiens eſt, niſi fidelis; nemo major, niſi Chriſtianus; nemo *Tertull. l. de*
„ autem Chriſtianus, niſi qui in finem uſque perſeveraverit. Tu, ut homo, ex- *Præſcript.*
„ trinſecus unumquemque noſti. Putas quod vides, vides autem quouſque ocu- *Hæret. c. 3.*
„ los habes. Sed oculi Domini alti. Homo in faciem, Deus in præcordia contem-
„ platur: & ideo cognoſcit Dominus qui ſunt ejus, & plantam quam non planta-
„ vit Pater, eradicat: & de primis noviſſimos oſtendit, & ventilabrum in ma-
„ nu portat ad purgandum aream ſuam. “ Chriſtiani quidem ſunt ſecundum
characterem, ſecundum fidem, ſecundum præſentem juſtitiam, qui non perſe-
verant; ſed *temporales* ſunt, ſed Chriſtiani non ſunt ſecundum prædeſtinatio-
nem æternam, quia Chriſto veræ viti tamquam palmites non adhærebunt in æ-
ternum, nec in ipſo manebunt; ideoque ut plantæ inutiles eradicabuntur. Hoc
ſenſu & S. Auguſtinus ait: *Corpus Domini non eſt, quod cum illo non erit in æter-
num*. Illos quoque ſpectat hæc Domini ſententia, qui Eccleſiaſticas Dignitates &
ſacra Miniſteria ambitionis impulſu, aut intuitu commodorum temporalium ſibi
ſumunt, a Deo non vocati, a Patre cœleſti in agro Eccleſiæ non plantati. *Omnis
plantatio quam non plantavit Pater meus, eradicabitur*.

8. *Sinite illos: cæci ſunt, & duces cæcorum. Cæcus autem ſi cæco ducatum præ-
ſtet, ambo in foveam cadunt*. Duces cæci ſunt, qui divinæ legis & verbi Dei ſive
ſcripti ſive traditi lumine non illuſtrati, ſecundum traditiones, opiniones, & er-
rores hominum, ac prudentiæ terrenæ & animalis principia conſcientias moderan-
tur. Hi viam illam arctam, quæ ducit ad vitam, neſcientes, & ab ea, cum his
quos dirigunt, aberrantes, in foveam æternæ damnationis illos pertrahunt, &
cum ipſis pereunt. „ Paſtorum imperitia meritis congruit ſæpe ſubjectorum, qui *S. Greg. M.*
„ quamvis lumen ſcientiæ ſua culpa agente non habeant, diſtricto tamen Dei ju- *par. 1. Paſto-*
„ dicio agitur, ut per eorum ignorantiam hi etiam qui ſequuntur offendant. Hinc *ralis c. 1.*
„ Veritas dicit: *Si cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt*. Hinc
„ Pſalmiſta non optantis animo, ſed prophetantis miniſterio denuntiat dicens:
„ *Obſcurentur oculi eorum ne videant, & dorſum eorum ſemper incurva*. Oculi *Pſal. 98.*
„ quippe ſunt, qui in ipſa honoris ſummi facie poſiti providendi itineris officium
„ ſuſcipiunt: quibus hi nimirum qui ſubſequenter inhærent, dorſa nominantur.
„ Obſcuratis ergo oculis dorſum flectitur: quia cum lumen ſcientiæ perdunt qui
„ præeunt; profecto cuncti ad portanda peccatorum onera curvantur qui ſequun-
„ tur. “ Nec excuſabuntur in Dei judicio, qui cæcis ducibus adhæſerint, ſiqui-
quidem vitam moreſque ſuos non hominum placitis & opinionibus, ſed Dei legi &
Evangelii doctrinæ conformare debent. *Sciant igitur errare ſe, qui Philoſophiam* *Lactant. l. 3*
putant eſſe ſapientiam: non trahantur auctoritate cujuſquam; ſed veritati potius fa- *Inſtit. c. 13.*
*veant & accedant. Nullus hic temeritati locus eſt, in æternum ſtultitiæ pœna ſub-
eunda eſt, ſi aut perſona inanis, aut opinio falſa deceperit. Homo autem qualiſcum-
que eſt, ſi ſibi credit, hoc eſt, ſi homini credit, (ut non dicam ſtultus, qui ſuum non
videat errorem) certe arrogans eſt, qui ſibi audeat vindicare quod humana conditio
non recipit*. Opinionibus & traditionibus hominum in materia morum, ubi de ſa-
lute æterna agitur, etiamſi Sapientum & Doctorum nomen obtinuerint, ne-
glecta Dei lege acquieſcere ſtultiſſimum eſt. „ Nihil *enim* ponderis habent illa *Idem c. 27.*
„ præcepta, quia ſunt humana, & auctoritate majori, id eſt, divina illa ca-
„ rent.... Nihil apud eos certi eſt, nihil quod a ſcientia veniat: ſed cum omnia
„ conjecturis agantur, multa etiam diverſa & varia proferantur; ſtultiſſimi eſt

„ homi-

„ hominis pręceptis eorum velle parere, quę utrum vera ſint an falſa dubitabitur. *Præclare S. Baſilius*: Ne morer, *inquit*, hominum judicia, ſed per „ Evangelica præcepta abſolute inſtituar, quæ neque cum temporibus, ne- „ que cum humanarum rerum circumſtantiis mutantur; ſed eadem permanent „ ita perdurantia, ut a veraci ac beato ore prolata ſunt. Homines ve- „ ro ſimiles ſunt nubeculis pro ventorum immutatione ad aliam atque aliam „ aeris partem jactatis. “ Nemo igitur ex proprio arbitrio leges ſibi aut aliis, ubi de ſalute agitur, conſtituat. Nec ſibi ex multitudine ſimiliter ſentientium plaudat. Nam ut ſapienter monet Petrus Cantor Pariſienſis: *Non minus peccas, quia cum multis; ſed magis peccas: nec minus ardebis, quia cum pluribus. Qui per multitudinem, vel Prælatum, excuſari a peccato credunt, ſimiles ſunt Pilato lavanti aqua manus ſuas, & dicenti*, Mundus ſum a ſanguine hujus: *non Danieli, qui ait*: SANGUINEM *innocentem condemnaſtis, viri Judæ, redite ad judicium.*

S. Baſil. M. Epiſt. 28.

Petrus Cantor, in Verbo Abbreviato.

9. *Reſpondens autem Petrus dixit ei: Ediſſere nobis Parabolam iſtam. At ille dixit: Adbuc & vos ſine intellectu eſtis?* Heu quam pauci, etiam inter illos qui ſcientiæ nomine gloriantur, Chriſtianæ Religionis officia, divini cultus puritatem, Evangelii ſpiritum intelligunt! Iſtud intelligentiæ donum a Deo oratione ferventi petendum eſt, & cum Propheta dicendum: *Da mihi intellectum ut diſcam Mandata tua*. Si Propheta intellectum dari ſibi poſtulat, quis tam arrogans qui profiteatur in poteſtate ſua eſſe intelligentiam? *Niſi crediderits, non intelligetis*, ait Propheta. „ Proficit ergo noſter intellectus ad „ intelligenda quæ credat, & fides proficit ad credenda quæ intelligat: & „ eadem ipſa, ut magis magiſque intelligantur, in ipſo intellectu proficit „ mens, ſed hoc non fit propriis tamquam naturalibus viribus, ſed Deo ad- „ juvante atque donante; ſicut medicina fit, non natura, ut vitiatus oculus „ vim cernendi recipiat. Qui ergo dicit Deo, *Da mihi intellectum ut diſcam* „ *Mandata tua*, non omnimodo expers ejus eſt, velut pecus: nec ita quam- „ vis homo, ut in eorum numero deputandus ſit qui ambulant in vanita- „ te mentis ſuæ, obſcurati intelligentia, alienati a via Dei. Nam ſi talis eſ- „ ſet, nec hoc diceret. Non autem parvi eſt intellectus, noſſe a quo po- „ ſcendus ſit intellectus. Et cogitandum eſt quanto ſint altius intelligenda „ divina Mandata; quando ad ea diſcenda ſibi adhuc dari intellectum petit, „ qui jam ea intelligit, & qui eloquia Dei ſe cuſtodiſſe ante jam dixit.

Pſalm. 118.

Iſai. 7. v. 9. ſecundum 70:

S. Aug. ſer. 19. in P. 118.

Epheſ. 4. 7.

10. *Non intelligitis, quia omne quod in os intrat, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur. Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem. De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, &c.* Corde ſeu voluntate peccatores vel boni ſumus ac juſti, Deo vel Mundo, Chriſto vel diabolo adhæremus. Ex voluntatis noſtræ rectis vel pravis affectibus a Deo judicabimur. In corde noſtro ſeu libertate ſemina ſunt peccatorum omnium: in ſolo Chriſti corde virtutum omnium principia & ſemina ſunt. Ex nobis ipſis peccatores, ex Chriſti gratia & miſericordia boni ac juſti ſumus. *Liberum arbitrium ad malum ſufficit, ad bonum autem parum eſt, niſi adjuvetur ab omnipotenti bono ..... Idonea fuit humana natura per liberum arbitrium vulnerare ſe: ſed jam vulnerata & ſaucia, non eſt idonea per liberum arbitrium ſanare ſe.* Tuæ igitur gratiæ deputo, Domine, & quæ feci bona, & quæ mala non feci. *De corde exeunt cogitationes malæ*, &c. *Hæc ſunt quæ coinquinant hominem.* Opus igitur externum minime neceſſarium eſt, ut apud Deum rei ſimus; ſola cogitatio & voluntas prava ſufficiunt. Quam multi cum diabolo pœnis æternis addicti ſunt, qui ſola cogitatione prava cum conſenſu, ſola voluntate & affectu peccaverunt! *De corde exeunt cogitationes malæ, &c.* Omni ergo vigilantia cuſtodien-

S. Aug. l. de Correpi. & Gratia c. 11 Idem ſerm. 156. alias 13 de Verbis Apoſtoli.

d'endum cor noſtrum eſt, ne pravis cogitationibus, ſi quæ ſurrepſerint, con-
ſenſum prębeat. *Omni cuſtodia ſerva cor tuum, quia ex ipſo vita procedit.* Prov. 4. 23.
Gratiam Chriſti invocemus, quę corda noſtra dirigat in charitate Dei. Cor
noſtrum inter Chriſtum Salvatorem noſtrum, & ſeductorem diabolum poſi-
tum, quam voluerit in partem inclinat. Si firma charitate adhęſerit Libe- S.Hier. in c.
ratori, nullus ad illud aditus patebit ſeductori. *Diabolus adjutor & incentor* 15. S Matt.
malarum cogitationum poteſt eſſe, auctor eſſe non poteſt.

11. *Et egreſſus inde Jeſus, ſeceſſit in partes Tyri & Sidonis. Et ecce mu-
lier Chananæa a finibus illis egreſſa, clamavit, dicens ei: Miſerere mei Do-
mine, Fili David, filia mea male a dæmonio vexatur.* Inde novit vocare Fi- S. Hieron.
lium David, id eſt, Meſſiam a Deo promiſſum, quia egreſſa jam fuerat de in hunc lo-
finibus ſuis, & errorem Tyriorum ac Sidoniorum loci ac fidei commutatio- cum.
ne dimiſerat. Peccator qui animę ſuę liberationem a dęmonis ſervitute vult
impetrare, miſerum animę ſuę ſtatum imprimis agnoſcat; ſuamque doleat
calamitatem, longe graviorem quam puellę a dęmonio vexatę, cujus libe-
ratorem mater a Salvatore tam humili, tam ferventi prece poſtulabat. Pec-
candi deponat affectum, ex occaſionibus emergat, eaſque penitus dimittat, con-
fugiat ad Medicum, ab una ejus miſericordia ſalutem animę ſuę & liberationem
expectet, quę ſolius Chriſti gratię opus eſt. *Miſerere mei, Domine, ſana animam
meam quia peccavi tibi.* Oret cum fiducia, *poſtulet in fide, nihil hæſitans*,
Chananęę exemplo. Egrediatur e ſęculi, quaſi ex Tyri & Sidonis finibus:
Mundi errores, amores, conſuetudines, pompas, vanitates dimittat. Oratio-
nes ſuas a Deo non exaudiendas certo ſciat, niſi affectus mutaverit, dicente
Propheta: *Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo, non exaudiet Dominus.* Et, *Cum* Pſalm. 65.
multiplicaveritis orationem, non exaudiam: Manus enim veſtræ ſanguine plenæ Iſai. 1.
ſunt. Unde S. Job: *Si iniquitatem quæ eſt in manu tua, abſtuleris a te, &
non manſerit in tabernaculo tuo injuſtitia: tunc levare poteris faciem tuam abſ-* Job. 11.
que macula, & eris ſtabilis, & non timebis. INIQUITAS *in manu, eſt culpa
in opere. Injuſtitia in tabernaculo, iniquitas in mente. Quæ duo ſi perfecte ter-* S.Greg.M. l.
gimus, ad Deum ſtatim ſine macula faciem elevamus, &c. 10.Mor.c.2.

12. *Qui non reſpondit ei verbum. Et accedentes Diſcipuli ejus rogabant eum
dicentes: Dimitte eam, quia clamat poſt nos.* Chananææ mulieres fides ipſam
ad orandum impellit. Non enim invocaret, in quem non crederet: & ora-
tio viciſſim illius fidem auget & corroborat, ut ſuſtinere poſſit probationem
ſilentii, repulſæ, verborum denique duriorum. „ Clamabat ergo avida impe-
„ trandi beneficii, fortiterque pulſabat: & diſſimulabatur ab eo, non ut miſe- S. Aug. ſer.
„ ricordia negaretur, ſed ut deſiderium accenderetur; nec ſolum ut deſiderium 77. al. de
„ accenderetur, ſed ut humilitas commendaretur. Clamabat ergo tamquam Temp. 74.
„ Domino non audiente, ſed quod facturus erat in ſilentio diſponente. *Pari* cap. 1.
„ *fide ad Chriſtum liberatorem noſtrum clamemus.* Clamavi in toto corde, e-
„ xaudi me Domine. EST autem clamor cordis, magna cogitationis intentio:
„ quæ cum eſt in oratione, magnum exprimit deſiderantis & petentis affe-
„ ctum, ut non deſperet effectum. Tunc porro in toto corde clamatur, quan- Idem ſer 29.
„ do aliunde non cogitatur. Indignos autem nos cenſere debemus qui a Do- in Pſ. 118.
mino exaudiamur, & Sanctos apud ipſum interceſſores adhibere, ut Chana-
næa Apoſtolos.

13. *Ipſe autem reſpondens ait: Non ſum miſſus niſi ad oves quæ perierunt do-
mus Iſrael.* Illis enim exhibuit præſentiam ſuam, pro illis in ſe ſævientibus
crucifixus oravit, dicens, *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt.* In- S.Aug ſer.
„ telligebat Medicus phreneticos mente perdita Medicum occidentes, & oc- 67.c.3.& 5.
„ cidendo Medicum neſcientes, ſibi medicamentum facientes. *De Domino e-
„ nim occiſo omnes curati ſumus, illius ſanguine redempti, pane illius*

cor-

„ *corporis a fame liberati*. Hanc ergo præſentiam Judæis Chriſtus exhibuit.
„ Hoc ergo ait, *Non ſum miſſus niſi ad oves quæ perierunt domus Iſrael*: ut
„ illis præſentiam ſui corporis exhiberet, non ut oves quas habebat in Gen-
„ tibus contemneret & præteriret: Ad Gentes enim ipſe non ivit, ſed Di-
„ ſcipulos miſit. Et ibi impletum eſt quod Propheta dixit: *Populus quem non
cognovi, ſervivit mihi, in auditu auris obedivit mihi*. Inde mulier iſta erat: *Ideo*
Pſal. 17. 24. *non contemnebatur, ſed differebatur*.

14. *At illa venit, & adoravit eum, dicens: Domine, adjuva me*. Sine in-
termiſſione orandum, quamvis Deus preces noſtras repellere videatur. Adorare
juſtitiam ejus debemus, noſque repulſa dignos agnoſcere & fateri. Orationes
noſtras Deus plerumque non exaudit, quia petimus quod ſaluti noſtræ noxium
S. Aug. Enarrat. in Pſal. 85. Idem in Pſ. 26. eſſet. *Deus bonus, ſi det quod vis: Quid ſi male vis, nonne erit tibi magis
non dando miſericors? ... Propitius Deus, cum male amamus, negat quod ama-
mus. Iratus dat amanti quod male amat*. Quis ſanitatem non petat, cum ægro-
tat? Et tamen forte adhuc ægrotare ei utile eſt. Poteſt fieri ut hinc non
S. Aug. Enarrat. in Pſal. 69. 3. exaudiaris: *Non tamen exaudiaris ad voluntatem, ut exaudiaris ad utilitatem*.
At vero cum illud petis ut det tibi vitam æternam Deus, ſecurus eſto, ac-
cipies, ſi modo non accipis: non enim jam venit tempus ut accipias. *Exau-
diris, & neſcis: quod petis agitur, etſi neſcis in quo agitur. In radice res eſt,
nondum in fructu*. Qui rogat Deum ut a tribulationibus liberetur, & non
exauditur. *Intelligat Medicum eſſe Deum, & tribulationem medicamentum eſſe
ad ſalutem, non pœnam ad damnationem: ſub medicamento poſitus ureris, ſe-
caris, clamas: non audit Medicus ad voluntatem, ſed audit ad ſanitatem. Ad
utilitatem non eſt exauditus Paulus, ad damnationem exauditus eſt diabolus*.
Petiit Job ad tentandum, & conceſſum eſt: dæmones petierunt ut irent in
porcos, & exauditi ſunt. Apoſtolus rogavit ut auferretur ab eo ſtimulus
carnis, Angelus ſatanæ a quo colaphizabatur, & non accepit, quia tempus
adhuc erat exercendæ infirmitatis. Verum, inquies, peto converſionem meam,
profectum ſpiritalem, pacem & tranquillitatem interiorem: jam dudum oro,
& non impetro. Ne idcirco animum deſpondeas. Non enim negat, ſed dif-
fert, ut probatio fidei tuæ multo pretioſior auro inveniatur in laudem &
gloriam Domini noſtri Jeſu Chriſti. *Sicut* enim *igne probatur argentum, &*
Prov. 17. 3. *aurum camino, ita corda probat Dominus*. Sic repulit Chananæam, ipſamque
S. Aug. En. in Pſal 87. Idem ſerm. 77. Alias de Tempore 74. S. Chryſ. H. 53. in S. Matt. contemnere viſus eſt, & negare quod rogabat, ut fidem ejus probaret, fer-
vorem augeret. *Oratio Sanctorum quaſi dilatione repellitur, ut tamquam ignis
flatu repercuſſus, inflammetur ardentius*. Chananæa *clamando inſtabat, perſeverabat,
pulſabat, tamquam jam audiiſſet, Pete, & accipe; quære, & invenies; pul-
ſa, & aperietur tibi. Inſtitit, pulſavit*. Vera hæc Abrahæ filia, vera Iſraeli-
tis, non quidem ſecundum carnem, ſed ſecundum ſpiritum, quæ Abrahami
fidem imitata, *in ſpem contra ſpem credidit*. Repulſam enim paſſa, ferven-
tius oravit, dicens: *Domine, adjuva me*. Quid hoc eſt, mulier? Num plus
fiduciæ habes quam Apoſtoli? plus gratiæ, plus virium? Fiduciæ quidem,
inquit, at virium nequaquam: quin & pudore ſuffundor: attamen ipſam in-
verecundiam pro ſupplicatione propono. Meam ſpero fiduciam & libertatem
reverebitur.

15. *Qui reſpondens ait: Non eſt bonum ſumere panem filiorum & mittere
canibus*. Sola charitas nos Dei filios efficit, quod in noſtra tamen poteſtate eſt,
ex Dei miſericordia nos ex canibus in filios immutante, ut ad menſam ſuam
Joann. 1. ſedentes, ſeipſo pane cæleſti reficiat. *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui
credunt in nomine ejus*. At illa dixit: *Etiam, Domine: nam & catelli edunt de
micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum*. Repulſa non recedit, durio-
ri verbo excepta non deſpondet animum, ſe magis humiliat, inſtat, humilitate
& per-

Digitized by Google

& perſeverantia Chriſtum vincit. „ Illa ſi recederet poſt hæc verba, canis ac- „ ceſſerat, canis abſceſſerat: ſed pulſando, homo facta eſt ex cane. Inſtitit enim „ petendo, & ex ipſo veluti convicio humilitatem oſtendit, miſericordiam impe- „ travit. Neque enim commota eſt, aut ſuccenſuit, quod canis appellata fuerit „ petens beneficium, rogans miſericordiam. Sed ait: *Ita Domine*: Dixiſti me „ canem, plane canis ſum, agnoſco nomen meum, Veritas loquitur: ſed non „ ideo a beneficio repellenda ſum prorſus canis: “ Sed canes edunt de micis quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum. *Modicum quoddam & exiguum beneficium deſidero: non menſam invado, ſed micas quæro*. In hac muliere, quæ de Gentibus veniebat, & typum ſeu figuram Eccleſiæ gerebat, maxime humilitas commendata eſt. Etenim Gens Judæa, ut ab Evangelio repelleretur, ſuperbia inflata eſt, quod Legem accipere meruiſſet, quod de ipſa Gente Patriarchæ proceſſerint, Prophetæ extiterint, Moyſes in Ægypto miracula magna fecerit, per Mare rubrum aquis recedentibus populum duxerit, Legem acceperit, quam ipſi populo dederit. Erat unde extolleretur gens Judæa, *& per ipſam ſuperbiam factum eſt, ut Chriſto nollet humiliari auctori humilitatis, repreſſori tumoris, Medico Deo, qui propter hoc homo factus eſt, ut ſe homo hominem cognoſceret. Magna medicina! Hac medicina ſi ſuperbiam non curat, quid eam curet neſcio. Fit ille homo cum ſit Deus: & non ſe agnoſcit homo hominem, id eſt, non ſe mortalem agnoſcit, non ſe agnoſcit fragilem, non ſe agnoſcit peccatorem, non ſe agnoſcit ægrotum, ut quærat vel ægrotus Medicum, ſed quod eſt periculoſius, ſanus ſibi videtur*. Ergo propter hoc ille populus non acceſſit, id eſt propter ſuperbiam: & dicti ſunt ex arbore oleæ. hoc eſt de illo populo a Patriarchis creato fracti rami naturales, id eſt, Judæi, merito ſteriles ſpiritu ſuperbiæ, & in illa olea inſertus eſt oleaſter. ſcilicet populus ex Gentibus. Sic dicit Apoſtolus quod oleaſter inſertus ſit in olea, rami autem naturales fracti ſunt. *Illi fracti propter ſuperbiam, inſertus oleaſter propter humilitatem*. Iſtam humilitatem oſtendebat mulier, dicens: *Ita Domine, canis ſum, micas deſidero*. Hanc humilitatem imitentur Pœnitentes; ſe pane filiorum indignos exiſtiment, ſacram Menſam ne temere invadant, donec plene expiati a canina ſpurcitia fuerint, donec mores caninos depoſuerint, donec amore Dei dominante & cupiditatis victore commutati in filios fuerint. Non minor puritas & ſanctimonia requiritur ut participes ſimus micarum Panis Euchariſtici, quam ut totius Panis: ſiquidem tantum eſt ſub fragmento, quantum toto tegitur, & ſub minima particula ſpecierum, non minus quam ſub ſpeciebus integris totus eſt Chriſtus. Canes erant de quibus S. Cyprianus ſcribit: „ A diaboli aris rever- „ tentes, ad Sanctum Domini ſordidis & infectis nidore manibus accedunt. Mor- „ tiferos idolorum cibos adhuc pene ructantes, exhalantibus etiam nunc ſce- „ lus ſuum faucibus, & contagia funeſta redolentibus, Domini Corpus inva- „ dunt, quando occurrat Scriptura divina, & clamet, & dicat: Omnis mundus „ manducabit carnem, & anima quæcumque manducaverit ex carne ſacrificii „ ſalutaris, quod eſt Domini, & immunditia ejus ſuper ipſum eſt, peribit ani- „ ma illa de populo ſuo. Apoſtolus item pervicacibus & contumacibus com- „ minatur & denunciat, dicens: Quicumque ederit panem aut biberit cali- „ cem Domini indigne, reus erit Corporis & Sanguinis Domini. Spretis his o- „ mnibus atque contemptis, vis infertur Corpori ejus & Sanguini.

S. Aug. ſer. 77. c. 6. & 7

S. Cypr. l. de lapſis.

Eccli. 35.

Hinc graviorum peccatorum rei diuturnis humillimæ pœnitentiæ laboribus olim probati, antequam ad ſacram Euchariſtiæ Communionem admitterentur. Probandi ſunt & nunc maxime omnes, qui ex habitu inveterato peccant, & in eadem crimina ſæpe relabuntur, nec temere abſolvendi & ad ſacram Menſam admittendi, donec dignos pœnitentiæ fructus fecerint. *Ne Sanctum detur canibus*. Chananææ mulieris humilitatem imitari etiam oportet Chriſtianos omnes, ut

eorum

Digitized by Google

Eccli. 35. eorum orationes Deo ſint acceptæ. *Oratio enim humiliantis ſe nubes penetra-*
S. Aug. ſer. *bit*. Odit Deus pauperem ſuperbum. *Omnes* porro *quando oramus*, *mendici*
53. alias 15. *Dei ſumus. Ante januam magni Patris familias ſtamus, immo etiam proſterni-*
de Verbis *mur, ſupplices ingemiſcimus, aliquid volentes accipere; & ipſum aliquid ipſe*
Domini. *Deus eſt. Quid a te petit mendicus? Panem. Et tu quid petis a Deo, niſi*
Chriſtum, qui dicit, Ego *ſum panis vivus qui de cælo deſcendi?*

S. Jo. Chryſ. *Etiam Domine: Nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de menſa do-*
Hom. 53. in *minorum ſuorum*. Vides prudentiam & modeſtiam mulieris? Non de aliorum
Matt. laudibus doluit, nec quia contemni videbatur, moleſte tulit. Vides magnitu-
dinem animi atque conſtantiam? *Non eſt bonum*, ipſe dicebat: illa, *Utique*
Domine, reſpondebat. Filios ipſe Judæos vocavit, illa dominos; & hac humi-
litate ex abjecta canum conditione vendicata, filia facta eſt. Mirabilis tibi
Joann. 8. videtur mulieris humilitas, audias & Judæorum jactantiam: *ſemen Abraham*
ſumus, & nulli unquam ſervivimus, & ex Deo nati ſumus. Non ſic mulier,
quæ in ſchola Chriſti, in ipſis tyrocinii ſui initiis adeo profecerat, ut humi-
lem eſſe ab ipſo humilitatis Magiſtro didiciſſet, cujus omnis vita & conver-
ſatio humilitatis ſchola fuit.

16. *Tunc reſpondens Jeſus, ait illi: mulier, magna eſt fides tua: Fiat tibi*
ſicut vis. Et ſanata eſt filia ejus ex illa hora. Victrix mulieris fides ac per-
ſeverantia miſericordiam a Chriſto extorquet; Fides totius Chriſtiani ædificii
fundamentum eſt: ſed fundamentum pariter ac ædificium Dei opus eſt. Fidem
hujus mulieris per dilectionem operantem, ideoque Chriſti commendatione di-
gnam, imitemur, ut ab ipſo exaudiri mereamur. *Fides* enim *impetrat*, *quod*
S. Aug. l. de *Lex imperat*. O mulier, magna eſt fides tua! *Quia ille cordis inſpector muta-*
Fide & O- *tam vidit, quam laudavit, ideo non ait! O canis, magna eſt fides tua! ſed*, O
peribus cap. mulier, magna eſt fides tua! *Mutavit vocabulum, quia mutatum vidit affe-*
16. *ctum, atque illam correptionem ad fructum perveniſſe cognovit*. Imitemur & il-
lius in oratione perſeverantiam, ut exaudiamur a Domino, & animæ noſtræ
liberationem ac ſalutem impetremus, nobiſque dicatur: *Fiat tibi ſicut vis*. Ut
autem fiat nobis ſicut volumus, nihil velle oportet ac poſtulare, niſi quod
Deus vult, *ſanctificationem noſtram*. Nihil deſideremus ac petamus, niſi bea-
titudinem æternam, Dei fruitionem: *Unam petii a Domino, hanc requiram, ut*
Pſal. 26. 4. *inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ*: Id ſi perſeveranter peta-
mus, certiſſime impetrabimus. „Quiſquis *enim* illam unam petit a Domino, &
S. Aug. Ep. „ hanc requirit, certus ac ſecurus petit. *Verum orationi ſubjungenda actio eſt.*
139. alias „ Sunt namque intra ſanctam Eccleſiam nonnulli, qui prolixas ad Dominum
121. „ preces habent, ſed vitam deprecantium non habent: nam promiſſa cœleſtia
„ petitionibus ſequuntur, operibus fugiunt... Virtutis pondus oratio non ha-
S. Greg. M. „ bet, quam nequaquam perſeverantia continui amoris tenet. *Et ſanata eſt*
l. 33. Mora- „ *filia ejus ex illa hora*. Cum nihil ab Apoſtolis in re mulieris factum fue-
lium c. 12.
S. Jo. Chryſ. „ rit, totum ab ipſa perfectum eſt. Tantum poteſt jugis ac fervens oratio, ma-
Hom. 53. in „ vult enim noſtram Deus, qui rei ſumus, quam aliorum pro nobis orationem.
Matt.

17. *Et cum tranſiſſet inde Jeſus, venit ſecus Mare Galilææ; & aſcendens in*
Montem, ſedebat ibi. Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, habentes ſecum mu-
tos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos, & projecerunt eos ad pedes ejus,
S Jo. Chryſ. *& curavit eos, &c.* Chriſtus nonnumquam civitates ac vicos circuit, non-
Hom. 52. in „ numquam ſedet exſpectatque laborantes, & claudos ad cacumina montium
Matt. „ aſcendere facit. Nec fimbria veſtimenti modo tangitur, ſed ſublimiores jam
„ animo, qui adeunt, ad pedes ipſius ſe dejiciunt, & dupliciter fidem ſuam
„ oſtendunt: Quia claudi aſcenderunt, & quia nihil aliud quæſierunt, ſed
„ ſolum ad pedes ejus abjecti, ſanari ſe poſſe crediderunt. Et erat ingens
„ omnium admiratio, cum multos, qui prius ab aliis portabantur, jam ambula-

„ re

Digitized by Google

„ re viderent, ac cæcos videre, nec ductore opus habere. Etenim multitudo
„ eorum qui curati fuerant, & ſumma curationis facilitas obſtupeſcere univerſos
„ cogebat. Dignum vero conſideratione eſt, quod Chananæam quidem tardius,
„ & quaſi virtute illius inductus tandem curavit, hos vero confeſtim ut ad eum
„ pervenerunt: non ce te quod meliores illa fuerint, ſed quoniam iſtis illa fide
„ multo ferventior. Quamobrem tardior tunc fuit, ut perſeverantia mulie-
„ ris oſtenderetur: iſtis vero quod petebant ſtatim conceſſit, ut Judæorum non
„ credentium ora obſtrueret, & nullus eis defenſionis locus relinqueretur. Nam
„ quo maiora quis beneficia conſecutus eſt, eo majori ſubjacet culpæ, ſi in vitio
„ ingrati animi perſeverat. *Miſit verbum ſuum, & ſanavit eos, & eripuit eos ex* *Pſ. 106. 20.*
omnibus interitionibus eorum. NON EST *Medicus iſte de terris, qui omnes cu-* *S. Amb. ſer.*
rat infirmitates, & populos integros ſanat. Quod autem tunc illis præſtitit, qui *3 in Pſ. 118.*
omni genere corporalium infirmitatum & languorum laborabant; illis modo præſtare non ceſſat, qui ſpiritalibus infirmitatibus; quarum illæ figuræ erant, affligebantur: mutis ſcilicet, qui Deum non laudant, vel non confitentur fidem, aut peccata: cæcis, qui non intelligunt, etiamſi obtemperant jubentibus: ſurdis, qui non obtemperant, etiamſi intelligunt: claudis qui præcepta non implent. Verum ut ab infirmitatibus & languoribus animarum noſtrarum curari valeamus, ad Chriſtum in Montem aſcendendum eſt. Quomodo vero aſcendere poterimus infirmi? Oratione, quæ mentis ad Deum aſcenſus eſt. Ad thronum gratiæ ejus cum fiducia accedamus; ad pedes ejus abjecti, exponamus ipſi miſerias noſtras, infirmitates, languores hominis interioris, impotentiam videndi & intelligendi quæ ad ſalutem noſtram pertinent, niſi illuminet tenebras noſtras; difficultatem & impotentiam orandi, *Quid enim oremus ſicut oportet, neſcimus*: impotentiam ambulandi in viam mandatorum ejus, niſi nos ipſe ducat, & greſſus noſtros dirigat: impotentiam agendi bonum, niſi det ipſe *velle & perficere pro bona voluntate*. An ſtudio & ardore minori ad Chriſtum accedent Chriſtiani ut ſanentur ab infirmitatibus & languoribus mentis, ut non modo ſanitatem, ſed plenam immortalitatem per ipſum conſequantur; quam Judæi illi ut curentur ab infirmitatibus corporis? Non minus amemus vitam æternam, quam ipſi vitam & ſalutem temporalem, & nulli parcamus labori. Tandem ubi Chriſtus gratia ſua medicinali nos ſanaverit, gratias ipſi referamus, magnificemus laudemuſque Deum, *Qui ſanat omnes infirmitates noſtras, qui redimit de interitu vitam noſtram, qui coronat nos in miſericordia & miſerationibus, qui replet in bonis deſiderium noſtrum*.

S. Auguſt. lib. 1. Quæſt. Evangel. Quæſt. 19.

18. *Jeſus autem, convocatis Diſcipulis ſuis, dixit: Miſereor turbæ, quia triduo jam perſeverant mecum: & non habent quod manducent; & dimittere eos jejunos nolo, ne deficiant in via*. Conſequens erat ut quos a vulnerum dolore ſanaverat, eos alimoniis ſpiritalibus a fame liberaret. Itaque *Nemo cibum accipit Chriſti, niſi fuerit ante ſanatus. Et illi qui vocantur ad cœnam, prius vocando ſanantur. Si claudus fuit, gradiendi facultatem ut veniret, accepit. Si lumine oculorum privatus erat, domum Domini, niſi refuſa luce, intrare non potuit*. Ubique igitur myſterii ordo ſervatur; *Ut prius per remiſſionem peccatorum vulneribus medicina tribuatur, poſtea alimonia menſæ cœleſtis exuberet*. Chriſti gratia, Dei verbum, Chriſti Corpus, panis eſt cor hominis Chriſtiani confirmans, ne deficiat in via. qua ad cœleſtem patriam tenditur: *Dimittere eos jejunos nolo, ne deficiant in via*. Si quis ergo defecerit, non per
„ Dominum Jeſum, ſed per ſe deficit: nec habes quid adſcribas Domino,
„ qui vincit cum judicatur; quid enim dicas ei qui in te contulit omnia fir-
„ mamenta virtutis? Nonne ipſe te genuit, nonne ipſe te pavit? *Cibus ejus fortitudo eſt. Sed ſi tu negligentia tua virtutem quam acceperas perdidiſti, non alimentorum cœleſtium, ſed tua mentis tibi præſidia defuerunt*. Denique

S. Amb. l. 6. in Lucam n. 70. 71. 74.

„ Dominus, ſicuti ſuper juſtos & injuſtos pluit, ita juſtos & injuſtos paſcit. Dividit ergo eſcas Dominus Jeſus. „ Et ille quidem vult dare omnibus, negat ne-
„ mini, diſpenſator enim eſt omnium; ſed cum ille panes frangat, & det
„ Diſcipulis, ſi tu manus non extendas tuas, ut accipias tibi eſcas, deficies in
„ via; nec poteris in eum culpam tuam referre, qui miſeretur, & dividit: ſed
„ his dividit, qui cum eo etiam in deſerto permanent, qui primo & ſecun-
„ do & tertio die non recedunt. *Miſereor turbæ, quia jam triduo perſeverant*
„ *mecum*. Quanta dignatio! Quanta ab eo hominibus inſpiratur humanitas!
„ Non vult jejunos dimittere; non vult, ne deficiant in via.

19. *Et dicunt ei Diſcipuli: Unde ergo nobis in deſerto panes tantos, ut ſaturemus turbam tantam?* Mundus deſertum eſt, ubi cor noſtrum eſurit, variis deſideriis quaſi fame oppreſſum; ſed nihil ipſum ſatiare præter Chriſtum & Deum poteſt. *S. Auguſt.* *Animam Dei capacem quicquid Deo minus eſt non implebit*. Et ait illis Jeſus: *Quot habetis panes? At illi dixerunt, ſeptem, & paucos piſciculos*. Indigentiam noſtram agnoſcamus. Nihil habemus ex nobis, quo ſuſtentari ſpiritaliter poſſimus in hujus mundi deſerto: ſed per Chriſtum in ejus Eccleſia dumtaxat alimenta animæ noſtræ invenimus, dum fame percunt, qui extra Eccleſiam ſunt. Chriſti Jeſu Corpus, Spiritus, myſteria, verbum, ſeptem Sacramenta, ſeptem dona Spiritus Sancti, Scripturæ Sacræ liber ſeptem ſigillis ſignatus; fidelium animarum panes ſunt. Doctrina, patrocinia, exempla ſanctorum, in humilitate, in aquis amaris afflictionum & pęnitentię viventium, piſciculi ſunt ad ſpiritalem refectionem nobis appoſiti.

20. *Et præcepit turbæ, ut diſcumberent ſuper terram*, &c. Humilitas & quies interior a pravarum cupiditatum motibus, ſæculique tumultu, neceſſaria diſpoſitio eſt, ut Chriſti Corpus in Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento digne ſumamus & manducemus, cujus typum & figuram habemus in hoc miraculo multiplicationis panum. Vide quæ ſuperiori Capite diximus.

21. *Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt: & quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt ſeptem ſportas plenas*, &c. Panes ſeptem afferuntur. „ Nulla e-
S. Hil. c. 15. in S. Matt. „ nim ex Lege & Prophetis Gentibus ſalus ſumitur, ſed per gratiam Spiri-
„ tus vivunt, cujus ſeptiforme munus eſt. Ergo Spiritus per fidem ſalus Gen-
„ tibus eſt. Quæ in terra recumbunt; nullis enim Legis operibus fuerant
„ ante ſubſtratæ: ſed peccatorum & corporum ſuorum origini inhærentes: ad
„ donum Spiritus ſeptiformis vocantur. Indefinitus piſcium numerus, diver-
„ ſorum donorum & chariſmatum partitiones miniſtrationeſque ſignificat: qui-
„ bus fides Gentium, gratiarum diverſitate ſatiatur. Sed quod ſeptem ſportæ
„ replentur; redundans & multiplicata ſeptiformis Spiritus copia indicatur, cui
„ quod largiatur exuberet: fitque ſaturatis nobis ditior ſemper & plenior.
„ Quod vero quatuor millia virorum congregantur, multitudo innumerabi-
„ lium ex quatuor orbis partibus intelligitur. Ad formam enim futuri in tot
„ partium millia plebs dinumerata ſatiatur, quotidem de partibus ad cœle-
„ ſtis cibi donum concurſura eſſent millia crediturorum.

CAPUT XVI.

SENSUS LITTERALIS.

I. ET *acceſſerunt ad eum Phariſæi & Sadducæi tentantes: & rogaverunt eum ut ſignum de cœlo oſtenderet eis*. Phariſæi & Sadducæi, Sectæ inter ſe contrariæ & capitaliter inimicæ, adverſus Chriſtum Dominum convenerunt, calu-

Digitized by Google

calumniæ occaſionem quærentes: & rogarunt, ut ſignum de cœlo ederet, quo ejus miſſionem & auctoritatem e cælo eſſe comprobaretur: ſignum (inquam) de cœlo quale ediderunt Joſue, ſolem ſiſtens: Samuel, tonitrua eliciens; Iſaias, umbram reducens; Elias, ignem e cælo advocans; Moyſes, Manna obtinens.

2. ***At ille reſpondens, ait illis: Facto veſpere dicetis: Serenum erit, rubicundum eſt enim cœlum: & mane: Hodie tempeſtas, rutilat enim triſte cœlum.*** Veſpertinum ruborem ſereni temporis, matutinum ruborem ſubobſcurum, ſignum eſſe tempeſtatis, ventorum, pluviæ quod longa experientia docuit, dicere conſueviſtis. ***Faciem ergo cęli dijudicare noſtis: ſigna autem temporum non poteſtis ſcire?*** Indicia prognoſtica ſerenitatis vel pluviæ in cęli diſpoſitione, ſive ſpecie externa obſervatis, ut ad ea componatis res veſtras, & iter ſuſcipiatis vel differatis; & non attenditis ad Prophetarum, oracula, quę Meſſiæ adventum prædixerunt, & quæ jam adimpleri evidens eſt? Qui fit ut non intelligatis hæc ſigna, niſi quia attendere non vultis finem Hebdomadum Danielis, ablatum Syriæ & Ægypto Regni decus, teſtimonia de me Angelorum, ſtellæ, Patris e cœlo, Spiritus Sancti, Joannis, dæmonum: miracula a me edita, qualia nec antea viſa, nec audita, cæcis viſum, ſurdis auditum, claudis greſſum, ægrotis ſanitatem, mortuis vitam reddi, quæ omnia certiſſima ſigna ſunt adventus & Regni Meſſiæ? Confer cum Luc. 12. 56. *Hypocritæ, faciem cæli & terræ noſtis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis?*

3. ***Generatio mala & adultera ſignum quærit; & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Jonæ Prophetæ.*** Homines perverſi, & ſpiritaliter adulteri, qui a puro & ſincero Dei cultu ad ſua figmenta defecere, ſignum quærunt, & aliud eis non dabitur præter ſignum Jonæ Prophetæ. „ Jonæ ſe Dominus compa-
„ rat, quem ad futuræ paſſionis effectum in prædicationem pœnitentiæ ad
„ Ninivitas pari ſpecie præmiſerat. Namque Jonas ventis deſævientibus pro- *S. Hil. c. 16. in Matth.*
„ jectus e navi eſt, & devoratus a ceto, & poſt triduum vivus emiſſus, non
„ retentus a monſtro, non cibi conditione defectus; ſed contra humani cor-
„ poris naturam integer & illæſus in auras ſuperas virtute Dominicæ præfi-
„ gurationis evadit. Hoc ergo poteſtatis ſuæ ſignum conſtitutum eſſe demon-
„ ſtrat: ipſe remiſſionem peccatorum per pœnitentiam prædicans, de Jeru-
„ ſalem vel Synagoga, immundorum ſpirituum dominante flatu, ejiciendus,
„ & Pilati poteſtati, id eſt, ſæculi judicio tradendus, & a morte tamquam
„ elementi ejuſdem monſtro glutiendus, & poſt triduum ex ea, contra condi-
„ tionem hominis quem aſſumpſerat, non retentus, vivus atque incorruptus
„ emergens. Ea igitur, quæ in homine de conceptu Virginis ſumpto divina-
„ rum erant plena virtutum, cognoſci atque intelligi de ſe voluit & Prophe-
„ tæ ſigno, & hominis exemplo. Similis loci explicationem lege ſupra ad Caput 12. *Et relictis illis*, Phariſæis nimirum & Sadducæis, *abiit*.

4. ***Et cum veniſſent Diſcipuli ejus trans fretum, obliti ſunt panes accipere.*** Septem ſportas, quas ex fragmentis reſiduis ſeptem panum plenas habuerant illos pauperibus diſtribuiſſe, veriſimile eſt. De aliis autem panibus ad iter comparandis, antequam navim cum Chriſto aſcenderent, non cogitaverant. ***Qui dixit illis: Intuemini, & cavete a fermento Phariſæorum & Sadducæorum.*** Attendite vobis, & cavete a Phariſæorum doctrina, qui ſuperſtitioſis Traditionibus ſuis, & falſis interpretationibus Legem corrumpunt; & Sadducæorum, qui negant carnis reſurrectionem, ſpiritum, animæ immortalitatem. Duo igitur dogmatum genera ſollicite vitanda Chriſtus docet, ea quæ præcipuam pietatem ponunt in externa rituum, præſertim ab hominibus inventorum obſervatione: & ea quæ Religionem tranſformant in Regnum hujus mundi. *Marc.* 8. 15. habetur: *Cavete a fermento Phariſæorum, & fermento Herodis*. Chriſtus omni-

mnium meminit ; & aliunde Sadducæi Herodi erant addictiſſimi, quo viven-te, ad dignitates maximas pervenerunt, teſte Joſepho. Quin & ipſorum plurimos Herodianos fuiſſe, eruditi Interpretes conjiciunt, cujus ſectæ homines dicebant, Herodem Magnum eſſe Meſſiam a Jacobo promiſſum. Non erat autem, inquiunt, talis opinio aliena ab illis, qui in hujus vitæ felicitate, & florenti Reipublicæ ſtatu ſpes omnes collocabant. Nam Regni gloria intermiſſa a captivitatis Babylonicæ temporibus, in Herode quodammodo reſtituta erat, qui ita comiter obſervabat Romanam Majeſtatem, ut plena interim Regni jura haberet.

5. *At illi cogitabant intra ſe, dicentes : Quia panes non accepimus.* Non ſolum taciti cogitabant, ſed & ea de re ſecreto inter ſe colloquebantur, ut conſtat ex *Marci* 8. 16. Exiſtimabant Jeſum, cum panes illis deeſſe ſciret, monere, ne panem ſibi a Phariſæis aut Sadducæis compararent : quaſi is panis eſſet ipſos inquinaturus. Jam ſcilicet immemores erant ſermonis Chriſti, quo docuerat, nullam eſſe vim in rebus iſtis ad animum inquinandum. Simul etiam ne panis penuria laborarent, anxie metuere cœperunt ; præſertim circumſcripta, ut exiſtimabant, & in magnas anguſtias redacta emendi libertate. *Sciens autem Jeſus, dixit : Quid cogitatis intra vos, modicæ fidei, quia panes non habetis? Nondum intelligitis, neque recordamini quinque panum in quinque millia hominum, & quot cophinos ſumpſiſtis? neque ſeptem panum in quatuor millia hominum, & quot ſportas ſumpſiſtis? quare non intelligitis, quia non de pane dico vobis : Cavete a fermento Phariſæorum, & Sadducæorum?* Sciens Jeſus vi Divinitatis ſuæ quid cogitarent, & inter ſe colloquerentur, dixit : Quid cogitatis, infirmæ fidei viri, a me ideo dictum, quod panes non habeatis, quaſi periculum ſit ne fame pereatis, ſi a Sadducæis & Phariſæis accipere vobis non liceat? Nondum intelligitis me de fermento & pane materiali non loqui? Non conſideratis, me victui veſtro proſpicere poſſe, etiamſi a nemine homine panes compareitis? An jam immemores eſtis duplicis miraculi multiplicationis panum, a me recens editi? *Tunc intellexerunt quia non dixerit cavendum a fermento panum, ſed a doctrina Phariſæorum & Sadducæorum.* Intellexerunt Chriſti reprehenſione benevola excitati, ipſoque donum intelligentiæ per gratiam ſuam tribuente.

6. *Venit autem Jeſus in partes Cæſareæ Philippi : & interrogabat Diſcipulos ſuos, dicens : Quem dicunt homines eſſe Filium hominis?* Cum veniſſet Jeſus in agrum Cæſareæ, quæ cognominatur Philippi, quod a Philippo Tetrarcha, Herodis Magni ex Cleopatra filio condita ſit in honorem Tiberii Cæſaris, ad radices Libani, & ad fontes Jordanis, diſtincta ab alia Cæſarea nobiliori ab Herode condita, cui nomen vetus *Stratonis Turris* : interrogabat Diſcipulos ſuos, ut ipſos doceret, & adverſus falſas hominum opiniones erroreſque muniret : Quænam eſt de me hominum ſeu vulgi opinio, qui exteriori ſpecie nihil præter hominem de plebe præfero? Confer cum Marci 8. 27. *Et egreſſus eſt Jeſus & Diſcipuli ejus in Caſtella Cæſareæ Philippi : & in via interrogabat Diſcipulos ſuos, dicens eis : Quem me dicunt eſſe homines?* Et Lucæ 9. 18. *Et factum eſt, cum ſolus eſſet orans, erant cum illo & Diſcipuli : & interrogavit illos dicens : Quem me dicunt eſſe turbæ?* De ſe autem locutus Chriſtus eſt in tertia perſona, referente S. Matthæo, *Ne jactanter de ſe loqui videretur.* Alii autem Evangeliſtæ non verba ipſa, ſed ſenſum expreſſerunt.

S. Hieron. in hunc locum.

7. *At illi dixerunt : Alii Joannem Baptiſtam,* qui reſurrexit a mortuis : quod & Herodes primum ſuſpicatus fuerat : *Alii vero Eliam,* quem Meſſiæ præcurſorem futurum arbitrabantur, ad primum Chriſti adventum referentes, quod in Scriptura de ſecundo prædicitur : *Alii vero Jeremiam,* redivivum, *aut unum ex Prophetis ;* id eſt, novum Prophetam veteribus parem : Marci 8. 28. *Alii vero quaſi unum de Prophetis.*

8. *Dicit*

Digitized by Google

8. *Dicit illis Jeſus: Vos autem quem me eſſe dicitis?* Quid de perſona mea, miſſione, dignitate, auctoritate ſentitis? Ab iis qui aliorum Doctores & Evangelii Prædicatores erant conſtituti, Fidei profeſſionem exigit. *Reſpondens Simon Petrus*, ex omnium perſona, tamquam *os Apoſtolorum*, & vertex Apoſtolici Collegii, fideique ardore Collegarum tarditatem præveniens, *dixit: Tu es Chriſtus Filius Dei vivi.* Tu Chriſtus ille es a Lege & Prophetis promiſſus, a Sanctis omnibus hactenus expectatus & deſideratus, unctus conſecratuſque a Deo, cujus Filius es, non adoptione, ut Prophetæ, aliique viri ſancti, ſed natura: Filius Dei, non cujuslibet, non fictitii, quales habiti ſunt Heroes a Gentibus, Jupiter, Mars, Saturnus, Hercules jam mortui, quorum idola oculos habent, & non vident, aures, & non audiunt; os, & non loquuntur: ſed Dei vivi, qui & vitam habet in ſemetipſo, & dat omnibus vitam, & inſpirationem, & omnia: in quo vivimus, & movemur, & ſumus.

9. *Reſpondens autem Jeſus, dixit ei: Beatus es Simon Bar-jona; quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in cælis eſt.* Ob illam fidei tuæ confeſſionem beatus es, Simon fili Joannis, quam nemo homo te docuit, nec tu ipſe aut perſpicacia tua aſſecutus es, aut adulationis animo edidiſti, ſed Pater meus, cœleſtis, cor tuum illuminans, Fidemque in te, gratia ſua operatus, tibi revelavit. Hinc invictum adverſus Arianos & Socinianos colligitur argumentum, cum Chriſtus Petri confeſſionem non ſolum approbaverit, ſed impenſe laudaverit. „ Non eſt Evangelica & Apoſtolica fides, Filium Dei nomi- *S. Hilar. l. 6. de Trinit. n. 36. & 37.*
„ ne potius quam natura credidiſſe. Si enim adoptionis hæc nuncupatio eſt,
„ & non idcirco filius eſt, quia exierit a Deo, quæro unde Beatus Simon Bar-jo
„ na eſt, confeſſus, *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi?* Anne cum omnibus pote-
„ ſtas ſit per Sacramentum regenerationis in filios Dei naſci? Si ſecundum hanc
„ nuncupationem Filius Dei Chriſtus eſt; interrogo quid illud ſit, quo Petro non
„ caro neque ſanguis revelavit, ſed Pater qui in cœlis eſt? Generalis profeſſio
„ quid habet meriti, aut quæ revelationis eſt gloria in publica conſcientia?
„ Si ex adoptione filius eſt; unde hæc in Petro beata confeſſio eſt, hoc Fi
„ lio deferenti quod eſt commune Sanctorum? Ultra humanam autem intel-
„ ligentiam ſe Fides Apoſtolica protendit. Audierat utique frequenter: *Qui re-*
„ *cipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me miſit.* Miſſum ergo *Matt. 10. 40*
„ jam non ignorabat: & quem miſſum non ignorabat, audierat profitentem: *Matt. 11. 25*
„ *Omnia mihi tradita ſunt a Patre, & nemo novit Filium niſi Pater, neque Pa-*
„ *trem quis novit, niſi Filius.* Quid iſtud eſt, quod nunc Petro Pater revelat,
„ quod beatę confeſſionis gloriam ſumit? Numquid Patris & Filii nomen neſciebat?
„ At quin frequenter audierat. Sed loquitur quod nondum vox humana protulerat,
„ *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi.* Nam tametſi in corpore manens Dei ſe Filium eſ-
„ ſet profeſſus; tamen Apoſtolica fides nunc primum in eo naturam Divinitatis
„ agnovit. Neque enim Petro tantum ex confeſſo honore laus reddita eſt, ſed
„ ex agnitione Myſterii: quia non Chriſtum ſolum, ſed Chriſtum Dei Filium eſ-
„ ſe confeſſus eſt. Nam utique ad confeſſionem honoris ſuffecerat dixiſſe, *Tu*
„ *es Chriſtus. Sed inane fuerat Chriſtum ab eo confeſſum* fuiſſe, niſi Dei Filium con-
„ fiteretur. In eo enim quod ait, *Tu es*, virtutem & proprietatem naturalis ve-
„ ritatis explicuit. Et Pater dicendo, *Hic eſt Filius meus*, Petro revelavit ut di- *Matth. 17. 5*
„ ceret, *Hic eſt Filius Dei.* Quia in eo quod dicitur, *Hic eſt*, revelantis indicium
„ eſt; in eo vero quod reſpondetur, *Tu es*, confitentis agnitio eſt. Super hanc
„ igitur confeſſionis Petram Eccleſiæ ædificatio eſt. Sed ſenſus carnis & ſangui-
„ nis confeſſionis hujus intelligentiam non revelat. Hoc eſt divinæ revelationis
„ Sacramentum, Chriſtum Dei Filium non ſolum nuncupare, ſed credere.....
„ Ille confeſſus eſt Chriſtum Filium Dei: at mihi tu hodie, novi Apoſtolatus
„ mendax ſacerdotium, ingeris Chriſtum ex nihilo creaturam. Quam vim af-

„ fers dictis glorioſis? Filium Dei confeſſus, ob hoc beatus eſt. Hæc revelatio
„ Patris eſt, hoc Eccleſiæ fundamentum eſt, hæc ſecuritas æternitatis eſt.
„ Hinc regni cœlorum habet claves, hinc terrena ejus judicia, judicia cœ-
„ leſtia ſunt, Sacramentum occultum a ſæculis per revelationem didicit, fi-
„ dem locutus eſt, naturam enunciavit, Dei Filium confeſſus eſt. Hoc qui
„ creaturam potius confitens negat, prius eſt ut neget Petri Apoſtolatum,
„ fidem, beatitudinem, Sacerdotium, martyrium; & poſt hæc ſe alienum a
„ Chriſto eſſe intelligat, quia Petrus eum Filium confeſſus hæc meruit.

10. *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*. Ego vero tibi vicem rependens, dico tibi, non inani ſermone, ſed quem effectus conſequetur, quia meum dixiſſe, feciſſe eſt: Dico tibi ſoli, non aliis, quia tu es Petrus, ſeu quod idem eſt, Petra. (Nomen enim *Cepha* ſeu *Cipho*, Syriaca lingua qua Chriſtus loquebatur, idem prorſus ſignificat, ſaxum ſeu rupem, Petram) *Tu es Petrus*: Quod tibi nomen impoſui ratione myſterii; quia fide tua & confeſſione Divinitatis meæ promeritus es, ut fundamentum eſſes & quaſi rupes immobilis, ſuper quam Eccleſiam meam ædificabo: Fundamentum, inquam, non præcipuum, non eſſentiale, non primarium, quod mihi lapidi angulari peculiare eſt; ſed ſecundarium ac miniſteriale, non ratione doctrinæ tantum, ſed ordinariæ ſummæque in Eccleſiæ ipſius regimine auctoritatis. Sic Patrum omnium expoſitiones conciliantur, quorum alii hæc verba, *Et ſuper hanc petram*, expoſuerunt de fide quam Petrus confeſſus eſt; alii de Chriſto ipſo; plerique omnes de ipſo Petro. Una enim interpretatio alteram non excludit: & locutionum dumtaxat diverſitas eſt, non ſententiarum. Super Chriſtum fundata eſt Eccleſia, lapidem angularem, fundamentum præter quod nemo poteſt aliud ponere; & nihilominus ſuper Petrum a Chriſto fundata, propter illius fidem: ſicut in unius hominis fide fundatam eſſe Rempublicam vulgo dicimus, id eſt, in uno homine propter egregiam ejus

S. Aug. lib. 1 Retractat. cap. 21. fidem. S. Auguſtinus librum ſuum contra Epiſtolam Donati recenſens: *In hoc libro*, inquit, *dixi in quodam loco de Apoſtolo Petro, quod in illo tamquam in petra fundata ſit Eccleſia: qui ſenſus etiam cantatur ore multorum in Verſibus Beatiſſimi Ambroſii, ubi de gallo gallinaceo ait*: Hoc, ipſa petra Eccleſiæ, canente, culpam diluit. *Sed ſcio me poſtea ſæpiſſime ſic expoſuiſſe quod a Domino dictum eſt*: Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam: *Ut ſuper hunc intelligeretur, quem confeſſus eſt Petrus dicens*, Tu es Chriſtus Filius Dei vivi: *Ac ſic Petrus ab hac Petra appellatus perſonam Eccleſiæ figuraret, quæ ſuper hanc Petram ædificatur, & accepit claves regni cœlorum. Non enim dictum eſt illi, Tu es petra; ſed, Tu es Petrus. Petra autem erat Chriſtus, quem confeſſus Simon, ſicut eum tota Eccleſia confitetur, dictus eſt Petrus. Harum autem quæ ſit probabilior, eligat lector*. Primam expoſitionem cum Eccleſia eligimus, nec alteram tamen repudiamus, quia & in Chriſto primario ac præcipue fundata Eccleſia eſt; & confeſſione Divinitatis Chriſti meruit Petrus ut ſuper eum Eccleſia fundaretur a Chriſto. Atque hæc S. Hilarii mens eſt, ſcribentis: „ Dignum plane confeſſio Petri præmium con-

S. Hilar. c. 16. in Mat. „ ſecuta eſt, quia Dei Filium in homine vidiſſet. O in nuncupatione novi
„ nominis felix Eccleſiæ fundamentum, dignaque ædificatione illius petra,
„ quæ infernas leges, & tartari portas, & omnia mortis clauſtra diſſolveret!

Idem l. 6 de Trin. nu. 36. & 37 „ *Et alibi*: Super hanc igitur confeſſionis petram Eccleſiæ ædificatio eſt. Hæc
„ fides Eccleſiæ fundamentum eſt, per hanc fidem infirmæ adverſus eam ſunt
„ portæ inferorum .... Hęc fides omnium beatitudinum gloriam meruit in Pe-

Ibid. n. 20. „ tro, *&c. Et*, poſt Sacramenti confeſſionem Beatus Simon ędificationi Eccleſię

Idem. Tract. in Pſ. 131. n. 4. „ ſubjacens & claves Regni cœleſtis accipiens. *Et alibi*: Petrum cui claves Re-
„ gni cœlorum dederat, ſuper quem Eccleſiam ędificaturus erat adverſus quam

por-

„ portę inferni nihil prævalerent, tali convicio, deteſtantem hoc ſacramen-
„ tum paſſionis excepit: *Vade poſt me ſatana, ſcandalum mihi es*. Tanta e-
„ nim ei religio fuit pro humani generis ſalute patiendi, ut Petrum primum
„ Filii Dei confeſſorem, Eccleſię fundamentum, cœleſtis Regni janitorem,
„ & in terreno judicio judicem cœli, ſatanę convicio nuncuparet. *Obſervan-*
„ *dum interim venit, Orientales Verſiones Chriſti ſententiam ita reddere ut nul-*
„ *lum dubium ſupereſſe poſſit, quin ad Petri perſonam hæc verba referenda ſint.*
„ Et ſuper hanc Petram ędificabo Eccleſiam meam. *Ita Verſio Syriaca*: Quin
„ etiam dico tibi, Tu es Petra, & ſuper hanc Petram ędificabo Eccleſiam
„ meam. *Perſica*: Et ego dico tibi: Tu es Petra Religionis meę, &
„ fundamentum Eccleſię meę ſuper te extructum erit. *Arabica*: Et ego di-
„ co tibi, quia tu es Petra, & ſuper hanc Petram ędificabo Eccleſiam meam,
„ *Æthiopica*: Et ego quidem dico tibi, quod es Petra, & ſuper hanc Pe-
„ tram ædificabo domum meam Chriſtianorum.

11. *Et portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*. Opponit Chriſtus ędificium ædificio, civitatem diaboli civitati Dei. Portarum vero nomine civitatem ipſam tamquam munitiſſimę partis nomine ſignificati, ex Scripturarum phraſi notum eſt. Geneſ. 22. 17. *Poſſidebit ſemen tuum portas inimicorum ſuorum*. Et c. 24. 60. *Creſcas in mille millia, & poſſideat ſemen tuum portas inimicorum ſuorum*. Igitur *portæ inferi*, id eſt, poteſtas diaboli, Hęreticorum errores, perſecutiones Tyrannorum, improborum quorumvis hominum molitiones, vitiorum incurſiones & ſcandala non prævalebunt adverſus Eccleſiam, ſive oppugnatam ut eam vincant, ſive expugnantem, ut illi reſiſtant. *S. Hieron.*

„ Eccleſia ſancta, Eccleſia una, Eccleſia vera, Eccleſia catholica, contra om- *S. Aug. ſer.*
„ nes hęreſes pugnans, pugnare poteſt, expugnari tamen non poteſt. Hęreſes *alias l. 1. de*
„ omnes de illa exierunt, tamquam ſarmenta inutilia de vite pręciſa: Ipſa autem *Symbolo ad*
„ manet in radice ſua, in vite ſua, in charitate ſua. Portę inferi non vincent eam. *Catechum.*

12. *Et tibi dabo claves Regni cælorum. Et quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis*. Clavium nomine hic intelligitur ſumma poteſtas & auctoritas, non ſolum remittendi & retinendi peccata, non docendi ſolum, ſed regendi; inde ſumpta metaphora, quod claves domus & civitatis penes dominum vel gubernatorem ſint. Hinc Iſaię 22. 20. 21. 22. *Vocabo ſervum meum Eliacim filium Helciæ, & induam illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum, & poteſtatem tuam dabo in manu ejus..... & dabo clavem domus David ſuper humerum ejus: & aperiet, & non erit qui claudat; & claudet, & non erit qui aperiat*. Et Apocalypſis 3. 7. *Hæc dicit ſanctus & verus, qui habet clavem David: qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit*. Regni cœlorum nomine hic intelligitur Eccleſia; qua voce Chriſtus uſus eſt, ut ſignificaret poteſtatem Petro collatam cœleſtem eſſe ac ſpiritualem, quę tota eo ſpectet ut homines ad Regnum cœlorum ſive ad beatitudinem ęternam pręparentur, dirigantur, perducantur. Clavium itaque nomine ſignificatur poteſtas omnis ad Eccleſię regimen neceſſaria; poteſtas, inquam, recipiendi, expellendi, pręcipiendi, prohibendi, puniendi, remittendi peccata, retinendi, diſpenſandi, condendi leges, judicandi, &c.

Et quodcumque ligaveris ſuper terram, &c. Alia metaphora explicat amplitudinem & excellentiam poteſtatis Petro datę. Quocumque vinculo aliquem alligaveris, vel ſolveris in terra judicans, & Eccleſiam meam regens, hoc meo judicio ratum in cœlis habebitur, ita ut ille vere ligatus ſit vel abſolutus. Vinculorum autem nomine hic ſignificantur tum peccata & peccatorum pœnæ; tum præcepta, de quibus ſcriptum eſt, *Alligant enim onera gravia*, *Matt. 23. 4.* &c. Vota denique, juramenta, & quæcumque obligationes, quibus homines a

Regno cœlorum conſequendo impediri poſſunt. Horum omnium ſolvendorum auctoritatem ſummam, plenamque poteſtatem Chriſtus Petro confert tamquam Vicario ſuo, Eccleſiæ ſuæ capiti, & Miniſtro reconciliationis hominum cum Deo; ſive potius ſe collaturum aliquando promittit. Claves autem Regni cœlorum, & ligandi ſolvendique poteſtatem, quatenus auctoritatem remittendi vel retinendi peccata ſignificant, Petrus accepit ſuo Eccleſiæque totius nomine, „ Cujus perſonam ſolus geſtabat. Has enim claves non homo unus, ſed „ unitas accepit Eccleſiæ. Hinc ergo Petri excellentia prædicatur, quia ipſius „ univerſitatis & unitatis Eccleſiæ figuram geſſit, quando ei dictum eſt: Tibi „ trado, quod omnibus traditum eſt. Nam ut noveritis Eccleſiam accepiſſe „ claves Regni cœlorum, audite in alio loco quid Dominus dicat Apoſtolis „ ſuis: *Accipite Spiritum Sanctum: ſi cui dimiſeritis peccata, dimittuntur ei;* „ *ſi cui tenueritis, tenebuntur.* Hoc ad claves pertinet, de quibus dictum eſt: „ *Quæ ſolveritis in terra, ſoluta erunt & in cælo, & quæ ligaveritis in ter-* „ *ra, ligata erunt & in cælo.* Sed hoc ipſi dixit, ut ſciatis, quia Petrus uni- „ verſalis Eccleſiæ perſonam tunc gerebat. *Sed hæc Petri ſingularis excellentia* „ *eſt, quod Eccleſiæ geſſerit in figura perſonam*, propter primatum quem in „ Diſcipulis habuit. *Quæcumque ligaveris ſuper terram*, &c. Tranſivit qui- „ dem etiam in alios Apoſtolos jus poteſtatis iſtius, & ad omnes Eccle- „ ſiæ Principes decreti hujus conſtitutio commeavit: ſed non fruſtra uni „ commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim ideo hoc ſingulariter „ creditur, quia cunctis Eccleſiæ Rectoribus Petri forma præponitur. *Deni-* „ *que* Petrus claves Regni cœlorum *a Chriſto* communicandas cæteris, ſolus „ accepit. *Et quodcumque ligaveris*, &c. *& quodcumque ſolveris*, &c. Actu „ judiciali, non nudo miniſterio pronuntiandi & declarandi remiſſa eſſe pec- „ cata; ligatum erit in cœlis, vel ſolutum.

S. Aug. ſer. 295. alias de Diverſis 108. Serm. 149. alias de Diverſis 23. Lib. de Agone Chriſtiano c. n. 130.

Enarr. in Pſ. 108. n. 1. Tract. 50. in Jo. nu. 12. Tract. 118. n. 4. & Tra. 124. 5.

S. Leo ſer. 3. Optatus Milev lib. 1. Sacra Synodus Trid.

13. *Tunc præcepit Diſcipulis ſuis ut nemini dicerent quia ipſe eſſet Chriſtus.* Hujus ſcilicet enuntiationem veritatis pro ratione locorum & temporum diſpenſandam ſibi Chriſtus ſervavit, quamdiu in terris verſaretur; quam Diſcipuli majore cum fructu palam eſſent prædicaturi poſt ejus Reſurrectionem, in cœlos Aſcenſum, & Miſſionem Spiritus Sancti. virtute ex alto tunc induti ac roborati, ut intrepide Jeſum eſſe Chriſtum Deique Filium Judæis ac Gentibus prædicarent. 2. Id prohibuit Chriſtus, ut populus ipſum eſſe Meſſiam ſtatueret, non tam ex domeſticis ſuorum teſtimoniis, quam ex ſermonibus & miraculis ipſius, quibus id demonſtravit. 3. Ne tenella fides hominum animis inſita, imminentis Paſſionis tempeſtate ſubverteretur. Quam rationem indicat S. Lucas his verbis: „ Reſpondens Simon Petrus dixit: Chriſtum Dei. At „ ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc, dicens: Quia oportet Filium hominis multa pati, & reprobari a Senioribus, & Principibus Sacerdotum, „ & Scribis, & occidi, & tertia die reſurgere. *Cujus rei gratia mandavit: (in-* „ *quit S. Chryſoſtomus.)* Ut ſcilicet ſcandalis de medio ſublatis, & Myſterio „ Crucis, ac Domini Paſſione conſummata, cum nihil reſtaret quod retun- „ dere ac perturbare multitudinis fidem poſſet, ſincera & immobilis opinio de „ ipſo in audientium animis confirmaretur. Nondum enim clare ſua virtute „ effulſerat: qua de cauſa poſt Reſurrectionem, quando rerum veritas erat coru- „ ſcatura, & virtus eorum quæ fiebant præcipue Apoſtolis erat auxiliatura, vole- „ bat iſta prædicari. Non æquale erat in Palæſtina videre modo quidem miraculis „ clarum, modo vero contumeliis affectum & agitatum, ac maxime quando Crux „ miraculis erat ſucceſſura; & ubique terrarum fide ac adoratione certa perſpi- „ cere nihil amplius tale quale paſſus fuerat patientem. Propterea igitur man- „ davit ne ulli dicerent. " *Quod enim jam radices egit, ſi evulſum fuerit, non facile poteſt iterum plantatum pullulare: quod vero poſteaquam ſemel ſatum eſt*

Luca 9. 20. 21.

S. Jo. Chryſ. Hom. 55. in Matt.

eſt immobile ac radicatum permanſit, facile propagatur, & creſcit. Nam ſi Diſcipuli qui plurima viderunt, multaque audierunt arcana ſolo auditu ſcandalizati fuerunt, nec ipſi ſolum, verum etiam & vertex omnium Petrus: cogita quid vulgus, qui ſublimiora illa arcana non cognoverunt, nulla Spiritus gratia ſtabiliti fuere, perpeſſi fuiſſent, ſi quem Filium Dei eſſe didiciſſent, eum crucifigi & omni contumelia exagitari viderent. Si enim Diſcipulis dicebat: Multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo. *Quanto magis reliqua multitudo decidiſſet, ſi ante opportunum tempus hujuſmodi ſummum Myſterium fuiſſet revelatum?* S. Hieronymus legit: *Præcepit Diſcipulis ſuis ut nemini dicerent quia ipſe eſſet Jeſus Chriſtus.* Sed vocem, *Jeſus*, hic omittunt vetuſtiſſima & probatiſſima exemplaria, tam Græca quam Latina Verſio qua nunc Eccleſia utitur, Syriaca Verſio, Origenes, Ambroſius, Theophylactus. *Jeſus*, nomen eſt proprium, quo apud omnes noſcebatur; *Chriſtus*, nomen eſt dignitatis, quare, quod nonnulli Codices hic habent, *Jeſus*, interpretamentum fuit, quod ante Hieronymi tempora e margine irrepſit in textum.

Joann. 16.

14. *Exinde cœpit Jeſus oſtendere Diſcipulis ſuis, quia oporteret eum ire Jeroſolymam; & multa pati a Senioribus & Scribis, & Principibus Sacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere.* Cum Jeſus Divinitatem ſuam Diſcipulis declaraſſet, myſteria reparandæ ſalutis humanæ, Paſſionem ſcilicet ac mortem ſuam eos docuit, ne, ſi non præmoniti paſſionem ejus viderent: de illius Divinitate dubitarent. Oſtendit igitur Apoſtolis, oportere ut Jeroſolymam abiret, & multas verborum ac rerum injurias pateretur, & a Judicibus Synedrii Magni, Scribis, & Principibus Sacerdotum conſpiratione facta, occideretur Gentium Miniſterio; & tertia die a ſui occiſione reſurgeret ad vitam immortalem. Docuit ſe pati & mori *oportere*, ut implerentur Prophetarum vaticinia, ut Patris æterni mandato ſatisfaceret, ut conſilium ipſe ſuum de generis humani redemptione perficeret. Jeroſolymis porro hæc myſteria conſummanda monet, deſtinato ſuæ Paſſioni. Morti, ac Reſurrectioni loco ob convenientiſſimas rationes. 1. Ut ibi rem ipſam exhiberet, veram pro peccatis hoſtiam, ubi umbræ & figuræ, Paſcha ſcilicet, aliaque ſacrificia legalia offerebantur. 2. Ad ſupplicii augmentum, ut probroſiſſimum eſſet. 3. Ad gloriam ejus, ut ex totius Judææ Metropoli facilius in orbem univerſum hujus rei fama perferetur. Mortem ſuam prædicit, ne Regnum ſuum terrenum ſperarent: Reſurrectionem, ne animis deficerent.

15. *Et aſſumens eum Petrus, cœpit increpare illum, dicens; Abſit a te, Domine, non erit tibi hoc.* Petrus ſeorſim adducens eum, ne coram condiſcipulis Magiſtrum arguere videretur; ſive, *apprehendens eum*, manu, aut veſte, ut amicus amicum ſolet, aliquid ipſi clam dicturus, cœpit increpare eum, non jurgantis animo, ſed vehementer amantis affectu, dicens: *Abſit a te, Domine*; ſive, quæ Græci textus vis, eſt, *Propitius ſis tibi, Domine: non erit tibi hoc*; aures meæ non ferunt, nec fieri poteſt, ut Filius Dei occidendus ſit.

Marc. 8. 32.
S. Hier. in hunc locum.

16. *Qui converſus, dixit Petro: Vade poſt me, ſatana, ſcandalum es mihi, quia non ſapis quæ Dei ſunt, ſed ea quæ hominum.* Faceſſe hinc, qui amoris ſpecie te mihi hoſtem peſſimumque conſultorem, & quaſi ſatanæ partes orbis, Paſſionis meæ myſterio, adeoque redemptioni hominum impedimentum apponens, quantum in te eſt. *Scandalum es mihi*, offenſioni mihi es, cum ab obedientia quam Patri debeo, a conſummatione charitatis & miſericordiæ quam humano generi exhibere decrevi; a conſummatione myſterii, quod mihi glorioſiſſimum erit, me avocas; mihique horrorem cruciatuum, ignominiæ, & mortis injicere conaris. Res æſtimas non ex divinæ ſapientiæ

re-

regulis, ex Decreto & voluntate Dei, ſed ex ſenſu carnis & hominum judicio, humana tantum commoda ſpectas, & mea & tua, poſt habitis Dei negotiis & gloria, quæ commodis omnibus, incolumitate corporis, & vita ipſa potiora cuique eſſe debent. Hæc increpatio Chriſti non repugnat primatui Petri. Primatus enim Eccleſiaſticus & ſuprema auctoritas carnalem omnem ſenſum non adimit hominibus in gratia non confirmatis. Nondum Spiritus Sanctus Apoſtolis datus fuerat, immo nec primatus Petro collatus, ſed tantum promiſſus, ut ſcite S. Hieronymus obſervat. *Omnia de futuro quæ ſi ſtatim dediſſet ei, numquam in eo pravæ confeſſionis error inveniſſet locum.*

S.Hieron. in hunc locum.

17. *Tunc Jeſus dixit Diſcipulis ſuis: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Poſtquam carnalem Petri ſenſum reprehendit Jeſus, Diſcipulos ſuos a ſimili affectu & animi diſpoſitione abſterruit. Diſcipulorum nomine hic intellige non Apoſtolos tantum, ſed omnes qui Chriſtum ſequebantur. Marci 8. 34. *Et convocata turba cum Diſcipulis ſuis, dixit eis*, &c. Lucæ 9. 23. *Dicebat autem ad omnes*, &c. *Si quis vult poſt me venire*, id eſt, me ſequi, non pedibus corporis, ſed affectibus mentis & imitatione; ſi quis vult meus eſſe Diſcipulus, *abneget ſemetipſum*: ſibi ipſe renunciet, naturales affectus erga commoda hujus vitæ, ipſamque vitam, exuat; rerumque omnium ac vitæ ipſius jacturam pro Dei gloria, æternaque animæ ſuę ſalute facere ſit paratus. *Et tollat crucem ſuam.* Quaslibet ęrumnas a Deo ſibi deſtinatas, ejuſque permiſſu ab hominibus ſibi illatas pietatis cauſa; mala quælibet lubenti animo ſuſcipiat & conſtanter patiatur; & hac ratione, ſe ipſum nempe abnegando in vitæ periculis, & carnis afflictionibus, quaſi non ipſe, ſed alius pateretur; & crucem ſuam ferendo, ut ego meam ſum portaturus, *ſequatur me*, id eſt, imitetur. Apud S. Lucam habetur explicatius: *Tollat crucem ſuam quotidie, & ſequatur me.*

18. *Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam.* Qui voluerit ſe ipſum ſervare in hoc ſæculo, ac propterea fidem negare, vel Dei legem violare non dubitaverit, ſe ipſum perdet in futuro ſæculo: contra vero qui ſe ipſum vitamque ſuam propter me in hoc mundo expoſuerit ac perdiderit, meliorem ac immortalem vitam in altero ſæculo recipiet. *Quid enim prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua?* Metaphora eſt de foro ſumpta, in quo ſi quis de poſſeſſione locupleti, ſimul & de vita litigaret, nihil lucraretur ſi poſſeſſionem quidem obtineret, ſed vitam perderet. Quid juvabitur homo ſi mundum univerſum in hac vita lucretur, animam vero ſuam, ſe ipſum perdat in Dei judicio? Aut quid dabit homo quo ſe ipſum ab æterna perditione redimat, cum in ipſam incurrerit, cum de illius ſalute in judicio Dei actum fuerit? Nihil ſane. Damnum enim prorſus inæſtimabile & irreparabile eſt. Confer cum Lucæ 9. 25. *Quid enim proficit homo, ſi lucretur univerſum mundum, ſe autem ipſum perdat, & detrimentum ſui faciat?*

19. *Filius enim hominis venturus eſt in gloria Patris ſui cum Angelis ſuis: & tunc reddet unicuique ſecundum opera ejus.* Filius hominis, Ego ipſe, qui nunc vivo in carne paſſibili & mortali, veniam aliquando in gloria quæ mihi cum Patre communis eſt, quaſi Unigenito ipſius; non cum paucis Diſcipulis, ſed *cum Angelis*, qui miniſtri mei ſunt æque ac Patris: & tunc reddam unicuique ſecundum meritum operum, non externorum duntaxat, ſed internorum præcipue; præmium bonis, ſupplicium malis. Quamobrem nullis muneribus, aut precibus flecti poterit judex, aut corrumpi, nullo per-

perſonarum intuitu inclinari, ut ſalvum faciat eum qui ſeipſum perdere maluit.

20. *Amen dico vobis: Sunt quidam de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in Regno ſuo.* Quidam eorum qui hic adſunt, non morientur, donec videant Filium hominis in ea gloria & Majeſtate, qua in Regno ſuo fulgebit, apparentem. Id in Transfiguratione Chriſti impletum eſt, in qua gloriæ ejus ſpecimen, non omnes, ſed electi Diſcipuli, Petrus, Jacobus, & Joannes viderunt in Monte ſancto. Vel, donec videant Filium hominis, me qui brevi moriturus ſum, potenter regnantem in Eccleſia & in orbe, poſtquam reſurrexero, & in cœlos aſcendero, & tamquam Salvatorem mundi, verumque Deum, a multis adoratum & prædicatum. Miſſo namque Spiritu Sancto, Evangelii propagatio, Domino cooperante, & Apoſtolorum prædicationem confirmante innumeris miraculis, ipſum jam regnare comprobabat. Atque hunc ſenſum indicare videtur Chriſti ſententia Marci 8. 39. *Amen dico vobis, Quia ſunt quidam de hic ſtantibus*, (adſtabant autem non Apoſtoli ſoli, ſed & turbæ) *qui non guſtabunt mortem, donec videant Regnum Dei veniens in virtute.* De hoc Chriſti Regno S. Petrus in concione ad Judæos loquebatur: *Hunc Jeſum reſuſcitavit Deus, cujus omnes nos teſtes ſumus. Dextera igitur Dei exaltatus, & promiſſione Spiritus Sancti accepta a Patre, effudit hunc, quem vos videtis & auditis. Non enim David aſcendit in cœlum: dixit autem ipſe: Dixit Dominus Domino meo, Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. Certiſſime ſciat ergo omnis domus Iſrael, quia & Dominum eum, & Chriſtum fecit Deus, hunc Jeſum quem vos crucifixiſtis.*

Origenes S. Hilar. c. 17. in Matt. S. Joannes Chryſ. Hom. 52. in Matt. S. Hieron. in hunc locum. S. Amb. l. 7. in Lucam n. 6. S. Aug. in c. 2. Epiſt. ad Galat. n. 13. S. Leo Hom. de Transfig. Act. 2. 32. 33. 34.

SENSUS MORALIS.

1. ET *acceſſerunt ad Jeſum Phariſæi & Sadducæi tentantes: & rogaverunt eum, ut ſignum de cœlo oſtenderet eis.* Sic hæretici & improbi, contrariis erroribus ac ſtudiis inter ſe diſſidentes, adverſus Chriſtum & ejus Eccleſiam, adverſus veritatem ac pietatem conſpiratione facta pugnant. *Nihil intereſt illis diverſa tractantibus, dum ad unius veritatis expugnationem conſpirent ... Hoc negotium illis non Ethnicos convertendi, ſed noſtros evertendi: Hanc magis gloriam captant, ſi ſtantibus ruinam, non ſi jacentibus elevationem operentur.* Deum tentant, antiquis prodigiis & miraculis quibus fides a Chriſto confirmata eſt, credere nolunt Athei & Politici, quibus nulla Religio, ut Sadducæis; ſigna de cœlo volunt, quibus nec fidem adhiberent, *Cenſores Divinitatis*. Temeraria curioſitas gradus eſt ad hæreſim, immo ad atheiſmum. *Nobis curioſitate opus non eſt poſt Chriſtum Jeſum, nec inquiſitione poſt Evangelium. Cedat curioſitas fidei, cedat gloria ſaluti.*

Tertull. lib. de Præſcrip. Hæret. c. 41. & 42. Tertull. l. 2. Cont. Marcionem. Tertull. l. de Præſcrip.

2. *At ille reſpondens, ait illis. Facto veſpere dicitis: Serenum erit, rubicundum eſt enim cœlum: & mane: Hodie tempeſtas, rutilat enim triſte cœlum. Faciem ergo cœli dijudicare noſtis, ſigna autem temporum non poteſtis ſcire?* Homines terreni de futuris eventibus ſolliciti ſunt, tempora obſervant, quærunt opportunum tempus res ſuas temporales agendi: & tempus non arripiunt, quod ſemper opportunum adeſt, agendi maximum negotium, *unum neceſſarium*, ſalutis ſuæ. *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis.* Præclare de Mathematicis & Aſtrologis ſcripſit S. Auguſtinus: *Per impiam ſuperbiam deficientes a lumine tuo, tanto ante ſolis defectum futurum prævident, & in præſentia ſuum non vident.* Studioſe inquirunt an ſerenum vel pluvium futurum ſit cœlum: & non curant *pluviam illam voluntariam*, quam ſegregat Deus hæreditati ſuæ. Quærunt an tranquillum futurum ſit

2. Cor. 6. S. Aug. l. 5. Confeſſ. c. 3. Pſ. 67. 10.

an

an procelloſum mare: & tempeſtates non curant, pravarum cupiditatum & vitiorum conflictu, tentationumque & occaſionum peccati, quibus ſe exponunt, ventis in corde ſuo excitatas. *Impii quaſi mare fervens, quod quieſce-*
Iſai. 37. *re non poteſt; & redundant fluctus ejus in conculcationem & lutum.* Facto veſpere dicit, Serenum erit, rubicundum eſt enim cœlum: *Id eſt, Sanguine Paſ-*
Auct.lib. 1. Q. Ev. Q. 20. *ſionis Chriſti, in primo adventu, indulgentia peccatorum datur.* Et mane, & hodie tempeſtas, rubet enim cum triſtitia cœlum: *id eſt, quod ſecundo adventu, igne præcedente venturus eſt.* Faciem ergo cœli judicare noſtis, ſigna autem temporum non poteſtis? *Signa temporum dixit de adventu ſuo vel paſſione, cui ſimile eſt roſeum cœlum veſpere: & item de tribulatione ante adventum ſuum futura, cui ſimile eſt mane roſeum cum triſtitia cœlum.* Faciem cœli dijudicare ſcitis, & ſigna temporum non poteſtis? „ Vide mitiſſimum „ Salvatoris animum: quamvis enim non diſcendi gratia, ſed reprehendendi, ſi-
Jo. Chryſ. Hom. 54. in Matt. „ gnum dæ çelo quærerent, cauſam ſubjecit, quare negavit. Sicut enim in „ cœlo, inquit, aliud tempeſtatis, aliud ſereni temporis ſignum eſt, & nul„ lus ſigno tempeſtatis conſpecto tranquillitatem exſpectat; neque tranquillo „ tempore tempeſtatem ſcrutatur: eodem modo de me cogitare oportet. A„ liud enim tempus hujus adventus eſt, aliud futuri. His miraculis, quæ in „ terra facio, vobis nunc opus eſt: quę vero in cœlo fiunt, illi tempori re„ ſervantur. Nunc enim quaſi Medicus veni, tunc quaſi Judex adero: nunc „ quaſi errabundas oves reducam; tunc vero factorum rationes repetam. Et „ nunc quidem occultius, tunc vero apertiſſime cœlo implicato, Sole abdito, „ Luna obſcurata veniam; tunc virtutibus cœlorum commotis, quaſi fulgor „ ſubito meus adventus omnibus apparebit: ſed horum opportunum nunc „ tempus non eſt: non enim ad hæc, ſed ad Paſſionem veni atque ad mor-
Iſai. 42. Pſal. 72. „ tem. Non audiſtis Prophetam dicentem: *Non contendet, neque clamabit,* „ *neque audietur foris vox ejus*? Et alium Prophetam rurſus, *Deſcendet ſicut* „ *pluvia in vellus.* Quod ſi quis ea ſigna commemorat, quæ Pharaonis tem„ pore ſacta fuerunt, ſciat tunc opportune ad incutiendum hoſti terrorem fa„ cta fuiſſe; quibus non eget, qui ad amicos & domeſticos venit. “ Quo„ modo autem & magna illa, quæ petitis faciam, cum parva hæc non cre„ datis? Parva quantum ad oſtentationem dico. Nam virtute quidem mul„ to hæc illis majora fuerunt. Quid enim peccatorum remiſſioni exæquabi„ tur? aut quid majus excogitari poteſt, quam mortuos excitare, dæmonia „ depellere, diſſolutam corporis compaginem verbo conſolidare?

3. *Generatio mala & adultera ſignum quærit: & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Jonæ Prophetæ. Et relictis illis, abiit.* Miracula & numero & magnitudine ſufficientia Chriſtus ediderat, ut Miſſionem ſuam ac Divinitatem
1. Cor. 15. comprobaret: unum adhuc neceſſarium erat Reſurrectionis ipſius, cujus figura in Jona exhibita fuerat, ut mortis ejus cruciſque ſcandalum tolleretur, ut implerentur Scripturæ, ut Chriſtiana Religio fundaretur, cujus Chri-
Rom. 10. ſtus a mortuis redivivus Sacerdos eſt in æternum, & victima glorioſa, quę jam non moritur. Hinc Apoſtolus: *Si Chriſtus non reſurrexit, inanis eſt prædicatio noſtra, inanis eſt & fides veſtra.* Et rurſus: *Si confitearis in ore tuo Dominum Jeſum, & in corde tuo credideris quod Deus illum ſuſcitavit a mortuis, ſalvus eis.* Vide quæ ad ſimilis explicationem ſententiæ diximus cap. 12. Non abſque conſideratione prætereundum eſt, quod S. Marcus refert, Chriſtum ingemuiſſe, cum Phariſæi & Sadducæi tentantes eum, ſignum de cœlo poſtularunt; quod miſericordiæ ipſius argumentum eſt erga eos qui beneficiis ejus ac miraculis abutuntur, quos non deſerit omnipotens & piiſſimus Medicus,
Marci 8. 8. niſi quia inſanabiles malæ voluntatis vitio evaſerunt. *Et ingemiſcens ſpiritu, ait. Quid generatio iſta ſignum quærit?*

4. *Et*

4. *Et cum veniſſent Diſcipuli ejus trans fretum, obliti ſunt panes accipere.* Quid mirum, ſiquidem Panem vivum, qui de cœlo deſcendit, Panem Angelorum quo ſpiritualiter reficiebantur, ſecum habebant? Qui Chriſtum ſequitur, & guſtavit quam ſuavis eſt Dominus, facile rerum terrenarum obliviſcitur, vix ad corporis neceſſitates attendit, *Deo paſtus & ſaginatus*, ut de Moyſe Tertullianus ait.

5. *Qui dixit illis: Intuemini & cavete a fermento Phariſæorum & Sadducæorum.* Fermentum Phariſæorum, ſuperbia, invidia, hypocriſis. Ab iſtorum contagione vitiorum, quæ eo pernicioſius & periculoſius graſſantur, quo ſpiritalia ſunt, minoremque ſui ingenerant horrorem, ſibi caveant maxime, qui *Tertul. l. de Jejuniis.* eruditione, pietate, vitæ auſteritate ſingulares videntur & celebrantur. Vitæ futuræ oblivio, æternæque ſalutis incuria, fermentum Sadducæorum eſt, qui nec animæ immortalitatem, nec reſurrectionem corporis credebant. Quot ex iis qui ſe Chriſtianos eſſe profitentur, ita vivunt, ac ſi neutrum crederent: bonis temporalibus & terrenis voluptatibus penitus immerſi, quaſi aliam æternamque vitam non exſpectarent? Simplicitas & humilitas Chriſtiana, bonorumque æternorum exſpectatio, Chriſti fermentum eſt, quo conſperſa anima, creſcit in augmentum Dei, & cor fervens dilatatur, ſurſumque ad Dominum erigitur.

6. *At illi cogitabant intra ſe, dicentes: Quia panes non accepimus. Sciens autem Jeſus dixit: Quid cogitatis intra vos modicæ fidei, quia panes non habetis?* &c. Apoſtolorum infirmitas, antequam Spiritus Sancti deſcenſu renovati & confirmati fuiſſent, oſtendit gratiæ Chriſti neceſſitatem, ut ejus documenta & præcepta capiamus, memoria teneamus, diligamus, impleamus. De corporis quam de animæ neceſſitatibus prius cogitat, magiſque ſollicitus eſt infelix homo, de corpore cibis materialibus alendo, magis quam de anima Dei verbo, Spiritu, gratia, Chriſtique Corpore reficienda. Hujus defectus origo, infirmitas fidei eſt. Ob hanc acriter, ſed amanter Diſcipulos reprehendit Dominus Jeſus, ſuaque illa increpatione ipſos & a Judaicis obſervationibus abducit, & editorum a ſe miraculorum, adeoque gratiarum illis collatarum memoriam renovat, & ipſos ad majorem fidem atque fiduciam excitat, ut jam non formident neque contremiſcant ſi quando ſibi deficere panes viderint, ſed omnia hæc caduca negligant, ejus providentiæ & bonitati confidentes, qui *dat eſcam timentibus ſe*, & *non affliget fame animam juſti*. Nobis etiam documento eſt increpatio illa Chriſti, ne ſubditis ſemper adulemur, ſed eos arguamus, & increpemus, quoties ipſorum ſaluti expedit, *in ſpiritu lenitatis, in omni patientia & doctrina*: nec optemus *Prov. 10. 3.* etiam ut nobis ſemper blandiantur, ac remiſſius molliuſque nobiſcum agant. *S. Jo. Chryſ. om. 54. in Matth.* Ne etiam velimus proſperis ac ſecundis rebus ſemper uti; quia & adverſis erudiri, atque emendari nobis utile eſt ad ſalutem; ideo Deus rerum adverſarum & ſecundarum, calamitatum & conſolationum viciſſitudines amicos ſuos experiri voluit, ut Abraham, Iſaac, Jacob, Moyſen, Job, Apoſtolos.

7. *Tunc intellexerunt, quia non dixerit cavendum a fermento panum, ſed a doctrina Phariſæorum & Sadducæorum.* Moralis corrupta, fermentum eſt ex corruptione cordis originem ducens, quæ mores plurimorum inficit ac depravat, & longe lateque vim ſuam peſtiferam brevi temporis intervallo diffundit. Moralis corruptæ dogmata recte cum Tertulliano appellaverim *Doctrinas venenorum*. Pinxit quidam, (ſi Æliano Varronis fides) Homerum car- *Tert. l. de Præſcript. c. 34.* mina eructantem, tum alios Poetas excipientes quæ ille eructaſſet. Ingenioſum commentum, ut ab eo ceteros Poeticam hauſiſſe ſignificaret. Homeri loco in tabula pingamus Luciferum virulenta dogmata, Moralis Chriſtianæ puri-

ri-

puritatem corrumpentia evomentem, & molliorum opinionum, quæ hominis libertati, cupiditati, ſæculi conſuetudini contra Dei Legem favent, Auctores, qui avide ſordes illas lambunt, excipiunt, & ad hominum perniciem
1. Cor. 5. effundunt: *Fermentum vetus, fermentum malitiæ & nequitiæ*, quod *totam* Chriſtianæ plebis *maſſam corrumpit*. His hominibus *Lex mendacium, diabolus re-*
S. Leo ſerm. 15. c. 4. *ligio, ſacrificium turpitudo*. Sectæ duæ Moralis Chriſtianæ puritati oppoſitæ a Judæis ad Chriſtianos pleroſque ſpiritum ſuum erroreſque tranſmiſerunt. Prima Phariſæorum, qui externa dumtaxat religionis & pietatis opera exercent ad pompam & oſtentationem, charitate & humilitate neglectis, quæ ſunt Religionis anima. Hi mulierculis ſimiles, quæ cum naturali careant pulchritudine, fuco ſibi fallacem decorem & gratiam arceſſunt: Sponſæ Chriſti longe diſſimiles, cujus *Omnis gloria ab intus*. Altera ſecta Sadducæorum
Pſalm. 44. eſt, qui alia præter temporalia terrenaque bona, aliam præter hujus vitæ felicitatem non credunt, non agnoſcunt, aut certe ſic vivunt quaſi non crederent. Quamobrem iis adulantur & ſerviunt, qui temporalis proſperita-
Iſaia 65. 11. tis arbitri & domini videntur. His apprime convenit illud Iſaiæ: *Et vos qui dereliquiſtis Dominum, qui obliti eſtis Montem ſanctum meum, qui ponitis Fortunæ menſam, & libatis ſuper eam*. Hi Judæos imitantur, qui cum Ægyptiorum idola adoraſſent, a Jeremia Propheta reprehenſi, reſponderunt:
Jerem. 44. 16. 17. „ Sermonem, quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex „ te: ſed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore noſtro, „ ut ſacrificemus Reginæ Cœli, ſicut fecimus nos, & Patres noſtri, Reges „ noſtri, & principes noſtri in urbibus Juda, & in plateis Jeruſalem: & ſa„ turati ſumus panibus, & bene nobis erat, malumque non vidimus. Achaz Regis Juda impietatem imitantur, qui variis plagis ob ſcelera ſua a Domino afflictus, impietatem auxit, & Aſſyriorum hoſtium ſuorum Diis victi-
2. Paralip. 28. 23. mas immolavit, dicens: *Dii Regum Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo victimis, & aderunt mihi: cum e contrario ipſi fuerint ruinæ ei, & univerſo Iſrael.*

8. *Venit autem Jeſus in partes Cæſareæ Philippi, & interrogabat Diſcipulos ſuos, dicens: Quem dicunt homines eſſe Filium hominis? At illi dixerunt: Alii Joannem Baptiſtam, alii autem Eliam, alii vero Jeremiam, aut unum ex Prophetis. Dicit illis Jeſus: Vos autem, quem me eſſe dicitis?* Humilitatem & modeſtiam verbis factiſque perpetuo docet Dominus Jeſus. Humili Filii hominis nomine vocari amat, ut hominum ſuperbiam jactantiamque damnet, qui va-
Pſal. 48. 12. nis honorum titulis intumeſcunt. *Vocaverunt nomina ſua in terris ſuis*. Non curioſitate, non inanis gloriæ ſtudio Chriſtus inquirit quæ ſint hominum de ſe opiniones: non modo enim varios ſermones hominum de ſe noverat, ſed & cogitationes illorum. Verum neceſſitas inſtruendi Diſcipulos ſuos, ipſoſque adverſus Mundi errores & pravas opiniones muniendi, impulit ipſum ut id ab iis quæreret. Sic Paſtores animarum & Prædicatores inquirere debent quid populi de Religione, quid de Moralis Chriſtianæ officiis ſentiant, ut ſi qui errores ſparſi fuerint, vel obrepſerint, eos impugnent ac deſtruant, de ſe vero quam honorifice ſentiant, curioſe inquirere non debent; ne gloriam ſuam, non Dei quærere videantur. Curent tantum ut in omnibus exhibeant ſe ſicut Dei Miniſtros, & bonus odor Chriſti ſint in Eccleſia. Utinam Chriſtum imitarentur Eccleſiaſtici Religioſique viri, nec ſæculi rebus ſe immiſcerent, aut de his quæ in ſæculo fiunt vel dicuntur, ſermones inter ſe vel cum ſæcularibus hominibus haberent, niſi quatenus ad Religionem vel Miniſterium ſuum referuntur! At non Eccleſiaſticis modo Religioſiſque viris, ſed Chriſtianis omnibus curioſæ illæ, otioſæ, vanæ confabulationes ſunt interdictæ, qui de omni verbo otioſo rationem reddituri ſunt in judicio Dei, & loqui

debent

Digitized by Google

debent ut & cogitare *quæcumque ſunt vera, quæcumque pudica, quæcumque* *Philipp.4.8.*
juſta, quæcumque ſancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, ſi qua
virtus, ſi qua laus diſciplinæ. Ideo juniores viduas Apoſtolus graviter corri- *1.Tim.5.13.*
pit, quæ *otioſæ diſcunt circuire domos, non ſolum otioſæ, ſed & verboſæ &*
curioſæ, loquentes quæ non oportet. Chriſtianus Dei Spiritu vivens, nonniſi
cum Deo, de Deo, & pro Deo loqui debet, ad ejus gloriam, & ædificatio-
nem proximi. *Si quis loquitur, quaſi ſermones Dei*. LOQUAMUR *Dominum* *1.Pet.4.11.*
Jeſum quia ipſe eſt ſapientia, ipſe eſt verbum Dei. Nam & hoc ſcriptum eſt:
Aperi os tuum verbo Dei. *Ipſum ſpirat, qui ſermones ejus reſonat, & verba me-*
ditatur. Ipſum ſemper loquamur. Cum de ſapientia loquimur, ipſe eſt: cum de
virtute loquimur, ipſe eſt: cum de juſtitia loquimur, ipſe eſt: cum de pace lo-
quimur, ipſe eſt: cum de veritate, & vita & redemptione loquimur, ipſe eſt.
Verba ſunt S. Ambroſii, Enarrat. in Pſal. 36.

At illi dixerunt: Alii Joannem Baptiſtam, alii Eliam, &c. *Varietas opinio-* *Tertull.lib.*
num venit ex ignorantia veritatis. Non ex humani ingenii conjecturis, non *2.ad Natio-*
ex vulgi rumoribus, non ex Philiſophorum opinionibus, non ex Sapientum *nes.*
& Potentum hujus ſæculi arbitrio; ſed ex verbo Dei, ex Eccleſiæ doctrina
de rebus Religionis judicium ferendum eſt. *Ubinam veritas collocanda? In con-*
jecturis? ſed incerta conceptio eſt: in fabulis? ſed fœda relatio eſt: in adoptio-
nibus? ſed paſſiva & municipalis adoptatio eſt. Denique apud Philoſophos in-
certa, quia varia; apud Poetas omnia indigna, quia turpia; apud populos paſ-
ſiva omnia, quia voluntaria. *S. Hil c.16.*

Vos autem, quem me eſſe dicitis? *Significat, præter id quod in ſe videba-* *in S. Matt.*
tur, eſſe aliud ſentiendum. Hæc enim confeſſionis tenenda ratio eſt, ut ſicut
Dei Filium, ita & Filium hominis meminerimus; quia alterum ſine altero ni-
hil ſpei tribuit ad ſalutem. Vos autem, quem me eſſe dicitis? *Illis quia ho-* *S. Hieron.in*
mines ſunt, humana opinantibus, vos qui eſtis dii, quem me eſſe exiſtimatis? *hunc locum.*
Illos ſcilicet deos dixit, ad quos ſermo Dei factus eſt. *Ego dixi, Dii eſtis,*
& filii Excelſi omnes .... adoptione, non gratia. *Dedit eis poteſtatem filios*
Dei fieri. Quamdiu vivimus Mundo, homines duntaxat ſumus: Mundo mo-
riendum eſt per fidem, per charitatem, per pœnitentiam & mortificationem
Chriſtianam, ut Deo viventes, dii ſimus. Sed heu! malumus Mundo, car-
nique vivere, quam dii fieri, quod de Imperatore Tertullianus facete dixit,
quem Ethnici Deum appellabant. *Qui Deum Cæſarem dicitis, & deridetis,*
dicendo quod non eſt, & maledicitis, quia non vult eſſe quod dicitis: MAVULT
enim VIVERE, QUAM DEUS FIERI.

9. *Reſpondens Simon Petrus dixit: Tu es Chriſtus Filius Dei vivi. Reſpon-*
dens autem Jeſus, dixit ei: Beatus es Simon Bar-jona, quia caro & ſanguis non
revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in cœlis eſt. Unus Petrus pro omnibus lo-
quitur, ut unitas fidei, unitas Apoſtolatus, unitas Eccleſiæ, cujus perſonam
gerit, ſignificetur. „ Petrus Eccleſiæ unicæ typus, in Apoſtolorum ordine *S. Aug. ſer.*
„ primus, in Chriſti amore promptiſſimus, reſpondet pro omnibus. Unus pro *76. alias*
„ multis dedit reſponſum, unitas in multis. *Hanc unitatem diligere ac tueri* *13 de Verbis*
„ *uſque ad ſanguinis effuſionem debemus*. Non enim habet Chriſti charitatem, *Apoſtoli.*
„ qui Eccleſiæ non diligit unitatem. *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*. Ille di-
„ xit ſe Filium hominis, & Petrus eum dixit Filium Dei vivi. Optime ille *S. Auguſt.*
„ commemorabat quod miſericorditer exhibuerat: ille commemorabat quod *Tract.25.in*
„ in claritate permanebat. Verbum Dei commendat humilitatem ſuam, ho- *Joan.n.11.*
„ mo agnoſcit claritatem Domini ſui .... Et revera juſtum eſt: humiliavit
„ ſe propter nos, glorificemus illum nos; non enim Filius hominis propter
„ ſe eſt, ſed propter nos.

10. *Beatus es, Simon Bar-jona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi,*
&c.

&c. In cognitione & amore Dei, & Chriſti poſita eſt beatitudo hominis
Chriſtiani; non in divitiis, non in generis claritate, non in terrena ſapien-
Joann. 17. 3. tia & ſcientia rerum creatarum. *Hæc eſt vita æterna ut cognoſcant te ſolum*
Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum. Hæc dicit Dominus: *Non glo-*
rietur ſapiens in ſapientia ſua, & non glorietur fortis in fortitudine ſua, &
non glorietur dives in divitiis ſuis: ſed in hoc glorietur, qui gloriatur, ſcire
Jerem. 9. 23. *& noſſe me.* Non in rerum naturalium & humanarum cognitione ſita eſt fe-
S. Aug. l. 5. licitas noſtra. *Infelix enim homo, qui ſcit illa omnia,* Domino Deus, *te au-*
Confeſſio. *tem neſcit. Beatus autem qui te ſcit, etiamſi illa neſciat. Qui vero & te &*
numer. 4. *illa novit, non propter illa beatior, ſed propter te ſolum beatus eſt, ſi cognoſcens*
& 5. *te ſicut Deum glorificet, & gratias agat, & non evaneſcat in cogitationibus*
ſuis . . . . . Vanitas eſt enim mundana iſta etiam nota profiteri, pietas autem
tibi confiteri. Beatus es, Simon Bar-jona, &c. *Ideo beatus es, quia Pater meus*
S. Leo ſer. 3. *te docuit, nec terrena opinio te feſellit, ſed inſpiratio cœleſtis te inſtruxit: &*
non caro & ſanguis, ſed ille me tibi, cujus ſum Unigenitus Filius, indi-
cavit.

11. *Et ego dico tibi, Quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo*
Eccleſiam meam. Hoc eſt, „ Sicut Pater meus tibi manifeſtavit Divinitatem
S. Leo ibid. „ meam: ita & ego tibi notam facio excellentiam tuam. *Quia tu es Petrus:*
„ id eſt, Cum ego ſim inviolabilis petra, ego lapis angularis qui facio utra-
„ que unum; ego fundamentum præter quod nemo poteſt aliud ponere: ta-
„ men tu quoque petra es, quia mea virtute ſolidaris, ut quæ mihi poteſta-
„ te ſunt propria, ſint tibi mecum participatione communia. *Et ſuper hanc*
„ *petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt ad-*
„ *verſus eam.* Super hanc, inquit, fortitudinem extruam Templum: & Ec-
„ cleſiæ meæ cœlo inferenda ſublimitas, in hujus fidei firmitate conſurget.
„ Hanc confeſſionem portæ inferi non tenebunt, mortis vincula non ligabunt:
„ vox enim iſta, vox vitæ eſt: & ſicut Confeſſores ſuos ad cæleſtia provehit,
S. Leo ſerm. „ ita negatores ad inferna demergit.... MANET ergo diſpoſitio Veritatis, &
2. cap. 3. „ beatus Petrus in accepta fortitudine petræ perſeverans, ſuſcepta Eccleſiæ
„ gubernacula non reliquit. Sic enim præ ceteris eſt ordinatus, ut dum pe-
„ tra dicitur, dum fundamentum pronuntiatur, dum Regni cœlorum Janitor
„ conſtituitur, dum ligandorum ſolvendorumque arbiter, manſura etiam in
„ cœlis judiciorum ſuorum definitione præficitur, qualis ipſi cum Chriſto eſ-
„ ſet ſocietas, per ipſa appellationum ejus myſteria noſceremus. Qui nunc
„ plenius & potentius ea, quæ ſibi commiſſa ſunt, peragit, & omnes partes
„ officiorum atque curarum in ipſo & cum ipſo, per quem eſt glorificatus,
„ exequitur. Si quid itaque a nobis recte agitur, recteque diſcernitur .... ſi
„ quid a miſericordia Dei quotidianis ſupplicationibus obtinetur; illius eſt ope-
„ rum atque meritorum, cujus in Sede ſua vivit poteſtas, & excellit aucto-
„ ritas. Hoc enim obtinuit illa confeſſio, quæ a Deo Patre Apoſtolico in-
„ ſpirata cordi, omnia humanarum opinionum incerta tranſcendit, & firmi-
„ tatem petræ, quæ nullis impulſionibus quateretur, accepit. In univerſa
„ namque Eccleſia: *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*, quotidie Petrus dicit
„ & omnis lingua quæ confitetur Dominum, magiſterio hujus vocis imbui-
„ tur. Hæc fides diabolum vincit, & captivorum ejus vincula diſſolvit.
„ Hæc erutos Mundo inſerit cœlo, & portæ inferi adverſus eam prævalere
„ non poſſunt. Tanta enim divinitus ſoliditate munita eſt, ut eam neque
„ hæretica unquam perrumpere pravitas, nec Pagana potuerit ſuperare per-
S. Jo. Chryſ. „ fidia.
Orat. in 12. *Et tibi dabo claves Regni cœlorum.* Eliæ lingua *clavis cœlorum* fuit, ſiqui-
S. Petrum dem pluviam per annos plurimos cohibere potuit, & precibus deinde ſuis excita-
re.

Digitized by Google

re. *Vivit Dominus Deus Iſrael, in cujus conſpectu ſto, ſi erit annis his ros & pluvia; niſi juxta oris mei verba*. Verum longe major S. Petri quam Eliæ poteſtas: illi ſiquidem Chriſtus ipſe poteſtatem & auctoritatem dedit aperiendi claudendique cœlum peccatoribus, ut ſpiritalem gratiæ imbrem in animas eliceret, vel ſuſpenderet. *Et tibi dabo claves Regni cœlorum*. An non glori„ficati gloria eſt, in terra manere, & cœlum claudere? Vitam communiter inter homines vivere, atque ſupernas cœlorum ſedes ſubditis auctoritate poteſtatis exhibere?

& Eliam Tom. 1. 3. Reg. 17.

S. Greg. ſeu alius Auct. Comment. in 1. Regum lib. 2. c. 2.

Et quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. S. Petro, quatenus Eccleſiæ perſonam gerit, & omnium Epiſcoporum caput & forma eſt, poteſtas remittendi peccata confertur a Chriſto, ut innoteſcat illam extra Eccleſiæ unitatem non eſſe, aut exerceri non poſſe. „ Columba ligat, columba ſolvit; ædificium ſupra petram ligat & ſolvit. Timeant ligati, timeant ſoluti. Qui ſoluti ſunt, timeant ne ligentur: qui ligati ſunt, orent ut ſolvantur. *Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur*: & præter hanc Eccleſiam nihil ſolvitur. Quatriduano mortuo dicitur, *Lazare veni foras*. Et prodiit de monumento inſtitis ligatus manibus & pedibus. Excitat Dominus, ut mortuus de monumento prodeat, ſi cor tangit, ut peccati confeſſio foras exeat. Sed parum adhuc ligatus eſt. Dominus ergo poſtquam exiit Lazarus de monumento, ad Diſcipulos, quibus dixerat, Quæcumque ſolveritis in terra, ſoluta erunt & in cęlo: Solvite, *inquit*, eum, & ſinite abire. *Per ſe excitavit, per Diſcipulos ſolvit*. Hac poteſtate abutuntur Sacerdotes, qui peccatores ligant vel abſolvunt contra legem a Chriſto poſitam, & contra Regulas Eccleſiæ. Tunc tantum Miniſtrorum ſuorum ſententiam Chriſtus in cœlis ratam habet, cum ſecundum Leges verbo ipſius traditas, & Eccleſiæ Decretis explicatas ligant vel ſolvunt in terris. Hinc S. Ambroſius explicans illum Pſalmi 118. Verſum, „ Et de lege tua miſerere mei, *ait*: Lege miſeretur, qui cum juſtitia ſapientiaque miſeretur; ut ea dimittat, quæ ſcit jure poſſe dimitti; ne cum alterius miſeretur, ſeipſum legi faciat obnoxium. *Et exponens illa verba*: Miſerere mei ſecundum eloquium tuum; *ait*: In ipſa Eccleſia, ubi maxime miſereri decet, teneri quam maxime debet forma juſtitiæ; ne quis a Communionis conſortio abſtentus, brevi lachrymula, atque ad tempus parata, vel etiam uberioribus fletibus Communionem, quam plurimis debet poſtulare temporibus, facilitate Sacerdotis extorqueat. Nonne cum uni indulget indigno, plurimos facit ad prolapſionis contagium provocari? Facilitas enim veniæ incentivum tribuit delinquendi. Hoc eo dictum eſt, ut ſciamus ſecundum verbum Dei, ſecundum rationem, diſpenſandam eſſe miſericordiam debitoribus. *Et tibi dabo claves Regni cœlorum, &c.* Iſtum locum non intelligunt Epiſcopi & Presbyteri, qui aliquid ſibi de Phariſæorum aſſumunt ſupercilio, ut vel damnent innocentes, vel ſolvere ſe noxios arbitrentur; cum apud Deum non ſententia Sacerdotum, ſed reorum vita quæratur. "Sed nec in aperiendo vere pęnitentibus nimis difficiles præbere ſe debent, quibus claves Regni cœlorum ſunt commiſſæ: *Nuſquam tam vigere debent viſcera miſericordiæ, quam in Catholica Eccleſia, ut tamquam vera Mater nec peccantibus filiis ſuperbe inſultet, nec correctis difficile ignoſcat*.

S. Aug ſer. 295. alias de Diverſis 108. Prov. 5 22.

S. Amb. ſer. 4. in Pſal. 118. n. 23.

Et ſerm. 8. num. 26.

S.Hier. in c. 16. S. Matt.

S. Aug. lib. de Agone Chriſtiano cap. 30.

13. *Exinde cœpit Jeſus oſtendere Diſcipulis ſuis, quia oporteret eum ire Jeroſolymam, & multa pati a Senioribus, & Scribis & Principibus Sacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere*. Divinitatem ſuam illis primum revelavit, moxque Paſſionis ſuæ, mortis, ac Reſurrectionis Myſteria illis declaravit; quia *Chriſtus Crucifixus Judæis*, qui Chriſti Jeſu divinitatem non credunt, *ſcan-*

dalum, *Gentibus autem ſtultitia*, ſolis Chriſtianis *Dei virtus eſt & ſapientia*.
1. Cor. 1. Patitur autem & poſt Reſurrectionem Chriſtus, non a Judæis, ſed a Chriſtianis; non Jeroſolymis, ſed in Eccleſia; ipſum ſiquidem mali Chriſtiani contemnunt, injuriis afficiunt, vitam ejus Evangelio omnino contrariam agentes; ipſum peccatis ſuis, quantum in ipſis eſt, crucifigunt; eripiunt illi vitam, non quidem corporis glorioſi, cui mors jam dominari non poteſt, ſed vitam ſpiritualem qua in juſtorum cordibus vivit. *Rurſum Crucifigentes ſibi-*
Hebr. 6. 6. *metipſis Filium Dei, & oſtentui habentes*. Patitur autem præcipue a divitibus & potentibus ſæculi, a Sacerdotibus ambitioſis & avaris, a Doctoribus ſuperbis. Diſcipulis porro ſuis oſtendit Chriſtus, quia oporteret eum ire Jeroſolymam, multa pati & occidi, & tertia die reſurgere: ut ſignificaret hominem Chriſtianum, qui Spiritu Chriſti vivit & agitur, qui Dei in cruce pro ejus ſalute morientis Filius eſt, ac diſcipulus, vitam, ærumnas, amaritudines ipſi vitæ adjunctas, tolerare debere cum patientia; mortem obire cum lætitia; reſurrectionem exſpectare cum fiducia. Mortem neceſſitatis nomine vulgus hominum appellat. Id vero nominis vitæ ſancti tribuunt. „ Mihi vivere
Philipp. 1. „ Chriſtus eſt, & mori lucrum. *Apoſtolus*, Aliud ad vitæ neceſſitatem refert,
„ aliud ad mortis utilitatem. Denique & Simeon qui ait, *Dimitte ſervum*
S. Amb. lib. de Bon. Mort. c. 2. „ *tuum*, propter Chriſtum exſpectabat. Chriſtus enim Rex noſter eſt, & ideo
„ quod Rex jubet, deſerere non poſſumus aut contemnere. Vivere ergo ſer-
„ vo Dei Chriſtus eſt, & mori lucrum. Quaſi ſervus enim non refugit vitæ
„ obſequium, & quaſi ſapiens lucrum mortis amplectitur. Lucrum eſt, eva-
„ ſiſſe incrementa peccati; lucrum fugiſſe deteriora, & ad meliora tranſiſſe.
„ Et addidit: „ Diſſolvi enim, & cum Chriſto eſſe, multo melius; permanere autem in carne, magis neceſſarium propter vos. *Aliud melius*, *aliud neceſſarium*. *Neceſſarium*, *propter fructum operis*; *melius*, *propter gratiam & copulam Chriſti*. Reſurrectionis autem exſpectatione ſuſtentari debemus & roborari, ut & vitam ejuſque ærumnas patienter feramus, & mortem læto animo obeamus. *Fidu-*
Tertull. l. de Reſurrectione Carnis cap. 1. *cia Chriſtianorum*, *Reſurrectio mortuorum*.. *Spes Reſurrectionis*, *faſtidium eſt mortis*.

14. *Et aſſumens eum Petrus*, *cœpit increpare illum*, *dicens*: *Abſit a te*, *Domine*, *non erit tibi hoc*. Animalis homo non percipit quæ Dei ſunt: & de illius tamen conſiliis & Myſteriis vult ferre judicium. Deum incarnatum, paſ-
Idem l. 1. ad Nationes. ſum & mortuum fuiſſe, humana ratio non capit. Sed *Demus Deum aliquid*
S. Aug. Ep. 137. alias 3. *poſſe*, *quod nos fateamur inveſtigare non poſſe*. *In talibus rebus tota ratio facti*, *eſt potentia facientis*. Qui converſus, dixit Petro: Vade poſt me, ſata-
Idem ſerm. 76. alias 13. de Verbis Domini cap. 2. na, ſcandalum es mihi, quia non ſapis ea quæ Dei ſunt, ſed ea quæ hominum. Idem ipſe *Petrus paulo ante beatus*, *poſtea ſatanas*, *in momento uno*, *infra pauca verba*. *Miraris differentiam nominum*, *differentias attende cauſarum*. *Attende cauſam*, *quare beatus*: Quia non tibi revelavit caro & ſanguis, ſed Pater meus qui in cœlis eſt. *Ideo beatus*, *quia tibi caro & ſanguis non revelavit*. *Si enim caro & ſanguis hoc tibi revelaret*; *de tuo*: *quia vero caro & ſanguis non tibi revelavit*, *ſed Pater meus qui in cœlis eſt*; *de meo*, *non de tuo*. *Quare de meo*? *Quia* Omnia quæ habet Pater, mea ſunt. *Ecce audiſti cauſam quare beatus*, *& quare Petrus*. *Quare autem illud quod horreſcimus*, *& repetere nolumus*? *Quare*, *niſi quia de tuo?* Non enim ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ hominum..... *Timuit*, *ne perderet morientem*, *quem confeſſus fuerat vitæ fontem*. *Turbatus eſt*, *dicens*: Abſit a te, Domine, non fiet iſtud. *Propitius eſto tibi*, *Deus*, *nolo te mori*. *Petrus dicebat Chriſto*, *Nolo te mori*, *ſed melius dicebat Chriſtus*, *Volo pro te mori*..... *Hoc intuentes nos Eccleſiæ membrum*, *diſcernamus quid de Deo*, *quid de noſtro*. *Tunc enim non titubabimus*, *tunc in petra fundabimur*, *fixi & ſtabiles erimus adverſus ventos*, *imbres*, *flumina*; *tentationes videlicet præſentis ſæculi*. *Illum vide te Petrum*,

qui

Digitized by Google

qui tunc erat figura noſtra: modo fidit, modo titubat; modo immortalem confitetur, modo timet ne moriatur: Proinde quia Eccleſia Chriſti habet firmos, habet & infirmos; nec ſine firmis poteſt eſſe, nec ſine infirmis: in eo quod dixit Petrus: Tu es Chriſtus Filius Dei vivi, *firmos ſignificat; in eo autem quod trepidat & titubat, & Chriſtum pati non vult, mortem timendo, vitam non agnoſcendo, infirmos Eccleſiæ ſignificat.* Vade poſt me, ſatana, ſcandalum mihi es, quia non ſapis ea quæ Dei ſunt. *Tanta ei religio fuit pro humani generis ſalute patiendi, ut Petrum primum Filii Dei confeſſorem, Eccleſiæ fundamentum, cæleſtis regni janitorem, & in terreno judicio judicem cœli, ſatanæ convitio nuncuparet;* Quia ipſum a paſſione, Cruce & morte abſterrere voluit. *Vocavit ſatanam, eo quod ſaluti etſi neſciens adverſaretur, qui Salvatorem mori prohiberet ... Fuit autem poſtea fortis ut mors Petri dilectio, cum ex promiſſione Jeſu Chriſti indutus virtute ex alto tanta cœpit virtute diligere, ut in concilio prohibitus prædicare nomen ſanctum, conſtanter prohibentibus reſponderet. Obedire oportet magis Deo quam hominibus. Tunc demum tota virtute dilexit, cum nec vitæ ſuæ pepercit pro dilectione.* Quicumque nos a via Chriſti, a via Crucis, a via pœnitentiæ & mortificationis Chriſtianæ vult abducere, velut adverſarius & inimicus ſalutis noſtræ a nobis habeatur. Falſa & carnalis amicitia eſt, quæ nos ab amore Crucis avertit, quam Chriſtus tam vehementer deſideravit, tam ardenter dilexit; ut ejus ſubeundæ cauſa, e ſinu Patris in terras deſcenderet; & homo fieret. *Taceo quod figitur; in hoc enim venerat. Chriſtus mori miſſus, naſci quoque neceſſario habuit, ut mori poſſet. Forma moriendi, cauſa naſcendi eſt.*

S. Hilarius Tract. in Pſ. 131. n. 4.

S. Bern. ſer. 20. in Cantica n. 6.

Tertull. lib. de Patientia & lib. de Carne Chriſti.

15. *Tunc Jeſus dixit Diſcipulis ſuis: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Dixiſti, Petre, ut me a Paſſione & cruce ſubeunda abſterreres, *Abſit a te, Domine, non erit tibi hoc.* Ego vero tibi reſpondeo: Quod non ſolum me impedire & meam paſſionem ægre ferre, damno tibi erit, verum etiam nulla tibi ſpes ſalutis ſupererit, niſi & ipſe ad paſſionem ſemper paratiſſimus ſis. *Si quis vult poſt me venire.*

„ Non impello, non cogo, ſed liberam ſingulorum voluntatem alliciens, di-
„ co, *Si quis vult*. Non enim ad afflictiones & onera, nec ad ſupplicia &
„ pœnas, ut cogere mihi opus ſit, ſed ad ineffabilia bona voco, quorum ea
„ natura eſt, ut facile per ſe ipſam vos invitare poſſit. His dictis vehementer
„ eos attraxit: nam ſicut qui vim affert, plerumque avertit animos; ſi qui li-
„ beros eos relinquit, multo magis attrahit. Potentior enim eſt mitis oratio,
„ quam violenta. *Si quis vult poſt me venire*. Magna enim ſunt, ait, quæ re-
„ tribuo, ac talia, ut ultro homines ad ea concurſuros minime dubium ſit. Non
„ enim ſi quis aurum atque argentum proponeret, vim inferret: Quanto igitur
„ magis ubi de cœleſtibus bonis agitur, inferenda non eſt? *Si quis vult venire*
„ *poſt me*. Nec vero ſatis eſt eo modo me ſequi, quo nunc ſequimini, mihi ad-
„ hærentes; ſed multi labores tolerandi, multa pericula ſubeunda. Non enim,
„ o Petre, quoniam me Filium Dei confeſſus es, propter hoc ſolum tibi coro-
„ næ expectandæ ſunt, & quaſi tibi hoc ſatis fuerit ad ſalutem, totaque res con-
„ ſummata ſit, in otio & voluptate vivendum. Quamvis enim quia Filius ſum
„ Dei, omnium te periculorum expertem facere valeam, tui tamen gratia vo-
„ lo, ut & ipſe nonnihil de tuo conſeras, & illuſtrior evadas. Quemadmodum
„ enim qui ludicrum inſtituit agonem, ſi cui athletarum amicitia jungitur,
„ numquam eum ob benevolentiam ſuam tantum, niſi etiam deſcenderit in cer-
„ tamen, coronabit; qui proprium illius videlicet laborem deſiderat, & quo
„ magis eum diligit, eo magis victorem videre, adeoque & fortiter ac ſtrenue
„ certare cupit: Ita Chriſtus quos maxime diligit, eos non ſolum auxilio ſuo,
„ verum & ſuis laboribus immortales vult promereri coronas. *Qui certat in*
agone, non coronatur niſi legitime certaverit. Labora ergo, inquit Apoſtolus,

S. Jo. Chryſ. Hom. 56. in Matt.

ſicut bonus miles Chriſti Jeſu. SI QUIS VULT, ſive vir, ſive mulier, ſive Prin-
1. Tim. 2. „ ceps, ſive ſubditus, hanc viam ingrediatur. *Si quis vult venire poſt me*,
„ *abneget ſemetipſum*. Si intelligis quid ſit alium abnegare, facile percipies quid
„ ſit abnegare te ipſum. Qui alium jam abnegavit, fratrem puta, aut ſervum,
„ aut quemvis alium, ſi cædi eum virgis videat, ſi arceri vinculis, quidquid
„ aliud mali pati eum conſpexerit, non accurrit, non auxiliatur, non flecti-
„ tur, nec prorſus ullo modo movetur, ceu qui penitus ab illo alienatus eſt.
„ Sic igitur nullo modo movetur, ceu qui penitus ab illo alienatus eſt. Sic i-
„ gitur nullo nos pacto corpori noſtro parcere vult, ut neque ſi cæditur,
„ neque ſi pellitur, neque ſi uritur, nec ſi quid aliud hujuſmodi patitur, ei
„ parcamus. Quid dixi, non parcamus, cum id profecto ſit vere parcere?
„ Nam etiam tunc patres filiis maxime parcunt, cum præceptoribus illos tra-
„ dentes maxime rogant ne parcant. Sic igitur Chriſtus. Non dixit tamen,
„ Ne parcas, ſed luculentius & expreſſius, *Abnega temetipſum*; pericula ſu-
„ bi, certaminibus te offer, & quaſi alius hæc patiatur, afficiare.

Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum. Præceptum iſtud ad plura
S. Baſilius pertinet, quorum neceſſaria ſit alienatio. *Nam & diabolo imprimis renuntia-*
Regulis fu- *mus, itemque affectionibus carnis, conſuetudini etiam vitæ quæ perfectioni ſalutis*
ſius Diſput. *adverſatur. Et quod his omnibus magis neceſſarium eſt, quilibet ſibimetipſi renun-*
Interrog. 8. *tiat, qui exuit veterem hominem cum actibus ſuis. Poſtremo affectionibus cunctis*
mundanis, quæ pietatis propoſitum valeant impedire, nuntium remittit. Chri-
ſtianus ſeipſo, amoreque proprio vacuus, Deo plenus eſſe debet: Hoc eſt,
abnegare ſe ipſum. Durum videtur & grave quod Dominus imperavit, ut ſi
quis eum vult ſequi, abneget ſeipſum. *Sed non eſt durum nec grave quod*
S. Auguſt. *ille imperat, qui adjuvat ut fiat quod imperat. Quicquid enim durum eſt in præ-*
ſer. 96 alias *ceptis, ut ſit leve charitas facit*. Novimus quanta ipſe amor faciat. Plerum-
de Diverſis que etiam ipſe amor reprobus atque laſcivus eſt: quanta homines dura perpeſſi
47. c. 1. ſunt, quanta indigna & intolerabilia pertulerunt, ut pervenirent ad id quod a-
maverunt? Sive ſit amator pecuniæ, qui vocatur avarus; ſive ſit honoris a-
mator, qui vocatur ambitioſus; ſive ſit corporum pulchrorum amator, qui vo-
catur laſcivus. Et quis poſſet enumerare omnes amores? Conſiderate tamen
quantum laborent omnes amatores, nec ſentiunt quod laborant: & tunc ab
eis plus laboratur, quando a labore quiſque prohibetur. *Cum ergo tales ſint*
homines plures, quales ſunt amores, nihilque aliud curæ eſſe debeat quomodo
vivatur, niſi ut quod amandum eſt eligatur: quid miraris, ſi ille qui diligit
Chriſtum, & qui vult ſequi Chriſtum, amando negat ſe ipſum? Si enim perit
homo amando ſe, profecto invenitur negando ſe. Prima hominis perditio fuit a-
mor ſui. Si enim ſe non amaret, & Deum ſibi præponeret, Deo eſſe ſemper ſub-
ditus vellet: non autem converteretur ad negligendam voluntatem illius, &
faciendam voluntatem ſuam. Hoc eſt enim amare ſe, velle facere voluntatem
ſuam. Præpone his voluntatem Dei: Diſce amare te, non amando te.

Et tollat crucem ſuam. Ne quis putet ad verba uſque tantummodo, &
S. Jo. Chryſ. contumelias, & opprobria, abnegati.nem hanc ſui fieri oportere, id ſubjun-
Hom. 56. in xit, ut ſignificaret abnegandos nos eſſe uſque ad mortem, & quidem turpiſ-
S. Matt. ſimam: quam deſignans non dixit, Abneget ſemetipſum uſque ad mortem,
ſed, *Tollat crucem ſuam*, mortem ignominioſiſſimam ſignificans: & non ſe-
mel, nec bis, ſed continue per totam vitam hanc tecum mortem circumfe-
ras, & ad necem paratiſſimus ſis. Multi pecunias contempſere, multi delicias
vitæ ac gloriam conculcaverunt, mortem autem deſpicere non potuerunt,
ſed pericula & dolores formidarunt: Ego vero ad effuſionem uſque ſanguinis
Hebr. 12. 3. volo vos milites meos luctari, & ad necem uſque certare. *Ne igitur fatige-*
& 4. S. Aug. ſer. *mini*, Fratres mei, *animis veſtris deficientes. Nondum enim uſque ad ſangui-*
96. alias „ *nem reſtitiſtis, adverſus peccatum repugnantes*. Unuſquiſque veſtrum *Tollat*

„ cru-

,, *crucem ſuam*, inquit Chriſtus: Ferat quicquid moleſtum eſt, ſic *me ſequa-* *de Diverſis*
,, *tur*. Cum enim cœperit me moribus & præceptis meis ſequi, multos ha- *47. c. 4.*
,, bebit contradictores, multos habebit prohibitores, multos habebit diſſua-
,, ſores, & hoc de ipſis quaſi comitibus Chriſti. Cum Chriſto ambulabant,
,, qui cæcos clamare prohibebant. Sive ergo minas, ſive blandimenta, ſive
,, quaslibet prohibitiones, ſi ſequi vis, in crucem verte, tolera, porta, noli ſuc-
,, cumbere. Si perſecutio eſt, nonne pro Chriſto debent cuncta contemni? "
Amatur mundus: ſed præponatur a quo factus eſt mundus. Magnus eſt mun-
dus, ſed major eſt a quo factus eſt mundus. Pulcher eſt mundus, ſed pulchrior
eſt a quo factus eſt mundus. Blandus eſt mundus, ſed ſuavior eſt a quo factus
eſt mundus. Malus eſt mundus, & bonus eſt a quo factus eſt mundus. Tolli-
te crucem veſtram, & ſequimini Chriſtum. Crucem ſuam tollit, qui *morti-* *Coloſſ. 3. 5.*
ficat membra ſua quæ ſunt ſuper terram; fornicationem, immunditiam, libidi-
nem, concupiſcentiam malam, & avaritiam, quæ eſt ſimulacrorum ſervitus ... *Rom. 8. 13.*
Si enim ſecundum carnem vixeritis, moriemini: ſi autem ſpiritu facta carnis mor-
tificaveritis, vivetis. Hinc idem Apoſtolus de ſe ipſo ait: *Mundus mihi cru-* *Gal. 6 14.*
cifixus eſt, & ego mundo. Et alibi: *Hoc ſcientes quia vetus homo noſter ſimul* *Rom. 6. 6.*
Crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, ut ultra non ſerviamus peccato.
Quamdiu ergo id agunt opera noſtra ut evacuetur corpus peccati, quamdiu
Exterior homo noſter corrumpitur, ut interior renovetur de die in diem, tempus eſt *2. Cor. 4.16.*
Crucis. Hæc ſunt bona opera quidem, ſed laborioſa, quorum merces eſt re-
quies; ſed ideo dicitur, *Spe gaudentes*, ut cogitantes requiem ſuturam, cum *Rom. 12. 13.*
hilaritate in laboribus operemur. Hoc modo ſequemur Chriſtum, qui *propo-*
ſito ſibi gaudio ſuſtinuit Crucem. " Crux Domini non tantum illa dicitur, quæ *Heb. 12. 2.*
,, paſſionis tempore ligni afflictione conſtruitur, ſed illa quæ totius vitæ cur- *S. Max.*
,, riculo cunctarum diſciplinarum virtutibus coaptatur: de qua mihi videtur *Hom. de*
,, Salvator dicere: *Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum*, & *tollat Cru-* *Martyribus*
,, *cem ſuam, & ſequatur me*. Numquid enim omnes Martyres, qui ſecuti ſunt *cujus fra-*
,, Dominum, crucifixi ſunt cum Domino? Numquid omnes Virgines, qui ſequun- *gmentum*
,, tur Agnum Dei, crucifixi ſunt ut ſequantur? Numquid Paulus Apoſtolus crucifi- *aſſutum*
,, xus fuerat, cum dicebat: " *Mihi abſit gloriari, niſi in Cruce Domini noſtri Jeſu* *eſt ſerm.*
Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo? Hoc autem dicit, ut in- *207. Augu-*
telligas *Crucem non ligni eſſe patibulum, ſed vitæ virtutiſque propoſitum. Tota igitur* *ſtinianæ*
vita Chriſtiani hominis, ſi ſecundum Evangelium vivat, Crux eſt atque Martyrium. *Appendicis alias de Sanctis 32.* *Galat. 6. 14.*
Tollat crucem ſuam, & ſequatur me. In hoc mundo, id eſt Eccleſia, quæ
tota ſequitur Chriſtum, univerſaliter dixit: *Qui vult me ſequi, abneget ſemetipſum,* *S. Aug. ſer.*
& tollat crucem ſuam. ,, Non enim hoc Virgines debent audire, & maritatæ *99. c. 7.*
,, non debent; aut viduæ debent, & nuptæ non debent; aut Monachi debent, &
,, conjugati non debent; aut Clerici debent, & Laici non debent; ſed univerſa Eccle-
,, ſia, univerſum corpus, cuncta membra, per officia propria diſtincta & diſtributa,
,, ſequantur Chriſtum .... *Abnegent ſe, id eſt, non præſumant de ſe; tollant Cru-*
cem ſuam; id eſt, tolerent in mundo pro Chriſto quicquid intulerit mundus. A-
ment eum, qui ſolus non decipit, qui ſolus non fallitur, ſolus non fallit. Ament
eum, quia verum eſt quod promittit. Sed quia non modo dat, titubat fides.
Dura, perſevera, tolera, porta dilationem, & tuliſti Crucem. Sed cum omnes
ſpectet iſtud ferendæ Crucis officium, plures tamen Chriſtiani, etiam ex iis
qui pietatem profitentur, a Cruce ſua feruntur, quam Crucem ſuam ferant,
ut olim ad *Lætum* ſcribebat S. Auguſtinus. " Cum te (inquit) præſens ani- *S Auguſt.*
,, madverterem domeſticis curis a divino ſtudio retardari, ferri te potius & *Epiſt. 243.*
,, duci a Cruce tua, non eam te ferre ac ducere ſentiebam. Crucem enim *alias 34.*
,, noſtram, quam Dominus portari a nobis jubet, ut eum expeditiſſimi ſe-
,, quamur, quid aliud quam mortalitatem carnis hujus ſignificat? Ipſa enim

„ nos cruciat, donec abſorbeatur mors in victoriam. Crux ergo hæc ipſa cru-
„ cifigenda eſt, & crucifigenda eſt clavis timoris Dei, ne ſolutis & liberis mem-
„ bris, reluctantem portare non poſſis. Sequi enim Dominum, niſi eam portans, om-
„ nino non vales. Nam quomodo eum ſequeris, ſi non es ejus? Qui *autem* Chriſti

Galat. 5: 24.

„ ſunt, *ait Apoſtolus*, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis.

S. Joan. Chryſ. Hom. 56. in S. Matt.

Et ſequatur me. „ Poſſet enim aliquis talia pati, Chriſtum tamen non ſequi
„ ſi nihil videlicet propter ipſum pateretur. Latrones quippe, ſepulchrorum
„ violatores, dæmonum invocatores, multa plerumque talia patiuntur. Ne
„ igitur credas ipſius paſſionis naturam per ſe ſufficere, cauſam ejus ſubjecit: ut
„ quæ dicta ſunt univerſa faciens atque patiens, ipſum ſequaris: ut ſcilicet pro-
„ pter ipſum omnia ſuſtineas, utque omnem virtutis numerum habeas. Is enim
„ Chriſtum ſequitur, qui non in periculis modo fortitudinem adhibet, ſed mo-
„ deſtiam, humilitatem, & omne ſublimioris Philoſophiæ genus complectitur.
„ Id enim eſt recte Dominum ſequi, & ut oportet, ſi propter ipſum cuncta ſuſ-
„ feras, & alias virtutes non negligas. Multi diabolum ſequentes multa patiun-
„ tur, & vitam propter ipſum perdunt: quam nos propter Chriſtum, immo vero
„ propter nos ipſos perdamus. Illi hoc faciunt, & tam hic quam in futura vita ſi-
„ bi obſunt: nos autem ut utraque vita potiamur, faciamus, obſecro. Summa
„ enim ignavia eſt non tantam ſolertiam animæ nos adhibere, qui fulgentibus
„ coronis fruemur, quantam perditi homines oſtentant; præſertim cum nobis
„ Chriſtus adſit atque opituletur, illis vero nemo patrocinium præbeat.

S. Auguſt. ſerm. 96. alias de Diverſis. 47. c. 3.

Et ſequatur me. Quo ſequendus eſt Dominus? Quo ivit novimus: Reſur-
rexit enim, & aſcendit in cœlum: illo ſequendus eſt. *Plane deſperandum non
eſt, quia ipſe promiſit, non quia homo aliquid poteſt. Longe a nobis erat cœlum
ante quam Caput noſtrum iiſſet in cœlum. Jam quare deſperemus, ſi membra il-
lius Capitis ſumus?* Illo ergo ſequendus eſt. Et quis eum nolit ſequi ad talem
ſedem? Maxime quia multum timoribus & doloribus laboratur in terra. „ Quis
„ nolit illo ſequi Chriſtum, ubi eſt ſumma felicitas, ſumma pax, perpetua ſe-
„ curitas? Bonum eſt illo eum ſequi, ſed videndum eſt qua. Etenim verba iſta
„ Dominus Jeſus non tunc dicebat, quando a mortuis jam reſurrexerat. Non-
„ dum erat paſſus, venturus erat ad crucem, venturus ad exhonorationem, ad
„ contumelias, ad flagella, ad ſpinas, ad vulnera, ad inſultationes, opprobria,
„ mortem. Quaſi exaſperata eſt via: pigrum te facit, non vis ſequi. Sequere.
*Aſperatum eſt quod ſibi homo fecit, ſed contritum eſt quod Chriſtus redeundo
calcavit.* Nam quis non velit ire ad exaltationem? *Omnes delectat celſitudo:
ſed humilitas gradus eſt. Quid tendis pedem ultra te? Cadere vis, non aſcen-
dere. A gradu incipe, & aſcendiſti.*

16. *Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam: qui autem
perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam. Quid enim prodeſt homini ſi
mundum univerſum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur? Aut quam
dabit homo commutationem pro anima ſua?* „ Si propterea periculoſum eſt ut
„ ames animam tuam, ne pereat anima tua, ideo non debes illam amare,

S. Aug. ſerm. 368. alias 37. ex Hom. 50.

„ quia non vis illam perire. Si autem non vis illam perire, amas illam. Quid
„ eſt hoc? Si amo, perdo. Ergo non amem, ne perdam. Sed ſi non vis eam
„ perdere, non potes eam amare. Sunt ergo qui perverſe animam ſuam amant:
„ & hoc vult ſermo Dei corrigere, non ut oderint animam ſuam, ſed ut recte
„ diligant. Male enim diligendo perdunt eam, & fit quiddam magnum quaſi præ-
„ poſterum & contrarium. Sed ita tamen fit, ut ſi diligas eam perverſe, perdas
„ illam; ſi oderis illam recte, conſerves illam. Eſt ergo quidam perverſus amor
„ ejus, & quoddam rectum odium ejus. Sed amor perverſus ab odio, odium re-

Pſal. 10. 6.

„ ctum ab amore ejus. Quis eſt perverſus animæ amor? Quando diligis animam
„ tuam in iniquitatibus. Audi quia ab odio venit amor iſte perverſus: *Qui autem*

„ *dili-*

Digitized by Google

„ *diligit iniquitatem, odit animam ſuam.* Odium autem rectum vide, quia ab amore venit: *Qui autem odit animam ſuam in hoc ſæculo, in vitam æternam cuſtodit eam.* Utique *Quod vis invenire in vitam æternam, multum amas. Quod enim amas ad tempus, quid prodeſt? Aut ſubduceris illi, aut ſubducitur tibi. Cum fueris tu ſubtractus, perit ipſe amator: cum fuerit illud ſubtractum, periit quod amaſti. Ubi ergo aut amator periit, aut quod amatur, non eſt amandum. Quid eſt ergo amandum? Quod nobiſcum poteſt eſſe in æternum. Sed ſi vis animam tuam in æternum habere ſalvam, oderis eam ad tempus. Ergo odium rectum ab amore venit, perverſus amor ab odio venit.* „ Quis igitur modus diligendi animam? Putatis, Martyres non amabant animas ſuas? Videtis certe modo, ſi cujus vita præſentis ſæculi periclitetur, quomodo amici ejus currunt pro ea, quomodo curritur ad Eccleſiam, rogatur Epiſcopus ut intermittat, ſi quas habet actiones, currat, feſtinet? Quare? Pro anima. Et omnes contremiſcunt, omnibus ceteris rebus intermiſſis feſtinandum eſſe decernunt. Omnis feſtinatio laudatur, omnis tardatio accuſatur. Quare? Pro anima. Quid eſt, pro anima? Ne moriatur homo .... Mors hominis iniquitas eſt. Si curris pro hac vita centum millia, quot millia debes currere pro vita æterna? Et tamen propter hanc pigri ſunt homines. Amor ergo perverſus animæ abundat, amor autem rectus valde paucorum eſt. Nam ſicut nemo eſt qui non diligat animam ſuam, ſic nemo eſt qui non amet carnem ſuam. Unde fieri poteſt ut & verum ſit quod ait Apoſtolus, *Nemo unquam carnem ſuam odio habuit*, & anima non ametur? Diſcamus ergo, Fratres, amare animas noſtras. Omnis voluptas ſæculi tranſitoria eſt. Eſt amor utilis, eſt amor noxius. *Amor amore impeditur; amor noxius recedat, & amor utilis ſuccedat. Sed quia homines nolunt illinc recedere, ideo in illos non poteſt aliud introire: Ut non capiant, pleni ſunt; fundant, & capiunt. Pleni ſunt enim amore voluptatum carnalium, pleni ſunt amore vitæ præſentis, pleni ſunt amore auri & argenti, poſſeſſionum ſeculi hujus. Qui ergo pleni ſunt, ſic ſunt quomodo vaſa. Vis ut intret mel unde acetum nondum fudiſti? Funde quod habes, ut capias quod non habes. Ideo prima renuntiatio eſt huic ſæculo, & deinde converſio ad Deum. Qui renuntiat fundit; qui convertitur, implætur: ſed ſi non fiat corpore ſolo, ſed & corde.*

Aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua? *Magna res anima, quæ Chriſti ſanguine redempta eſt. Gravis animæ caſus, quæ nonniſi Chriſti cruce potuit reparari. Si ruſum corruerit peccato dumtaxat ad mortem, unde jam reparabitur? Numquid aut alter Chriſtus, aut idem iterum crucifigi habet pro illa?*

S. Bern. Epiſt. 54.

17. *Filius enim hominis venturus eſt in gloria Patris ſui cum Angelis ſuis: & tunc reddet unicuique ſecundum opera ejus.* Abnegare ſe ipſum, crucem ferre, Chriſtum ſequi, bona omnia & commoda temporalia, vitamque ipſam propter illum amittere, merum conſilium non eſt, ſed præceptum Chriſtianis omnibus impoſitum: ſiquidem ex illorum operum & officiorum adimpletione vel omiſſione unuſquiſque a Chriſto judicabitur, ex illiſque ſalus æterna hominis pendet. Ultimum judicium ſi vere credimus, timeamus; ſi timemus, ad illud nos quotidie præparemus: ſed timeamus timore caſto. *In hoc perfecta eſt charitas nobiſcum, ut fiduciam habeamus in die judicii.* Ille autem diligit adventum *Domini, qui cum ſinceritate fidei, firmitate ſpei, ardore charitatis exſpectat*, qui pie vivendo ad diem vitæ ſuæ noviſſimum vigilanter ſe præparat. *Quoniam qualis in die iſto quiſque moritur, talis in illo die judicabitur.* Quam ſalutaris ſit & neceſſaria ultimi judicii recordatio, veteres illi Ægypti Monachi exemplo ſuo oſtendebant, qui in Gratiarum actione poſt cibi ſumptionem terribilis illius diei mentionem faciebant. Hanc exſcribit & explicat S. Joannes Chryſoſtomus: „ Benedictus Deus, qui me paſcis a juventute mea, qui omni carni cibum præbes, reple lætitia & gaudio corda, ut ſemper ſatis habentes,

1. Joan. 4. S. Auguſt. Epiſt. 199. alias 80.

S. Joannes Chryſoſt. Hom. 56. in S. Matt.

„ ad omne bonum opus abundemus in Chriſto Jeſu Domino noſtro; cum quo „ tibi gloria, honor & imperium cum Spiritu Sancto in ſæcula. Amen. Gloria „ tibi Domine, gloria tibi Sancte, gloria tibi Rex, quoniam dediſti nobis eſcas: „ gaudio & lætitia reple nos in Spiritu Sancto, ut inveniamur in conſpectu tuo ac„ ceptabiles: NEC PUDEFIAMUS QUANDO UNICUIQUE REDDES SECUNDUM OPERA SUA. Ac ſi dicerent: „ Nulla cura eſt nobis ne verecundemur in conſpectu ho„ minum, ſed quęcumque de nobis homines aut ridentes aut exprobrantes dixe„ rint, ad ea nec vertimur quidem: totum autem hoc certamen nobis eſt, ne tunc „ verecundemur. His dictis, ignei tandem fluvii recordantur, & præmiorum men„ tionem faciunt: nec dicunt, Ne puniamur; ſed, Ne pudefiamus: id enim nobis „ etiam gehenna ipſa terribilius eſt, ſi videbimur Dominum offendiſſe. Quod quia „ multos & rudiores non terret, addunt: QUANDO unicuique reddet ſecundum „ opera ſua.

S. Hilar. c. 17 in Matt.

18. Sunt quidam de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in Regno ſuo. *Ex conditione guſtatus, tenuem quamdam Fidelibus libationem mortis oſtendit.*

CAPUT DECIMUMSEPTIMUM

Senſus Litteralis.

S. Joanes Chryſoſt. Hom. 57. S. Hieron. in Comment. S. Auguſt. lib. 2. de conſenſu Evang. c. 56.

1. ET *poſt dies ſex, aſſumpſit Jeſus Petrum & Jacobum, & Joannem fratrem ejus, & duxit illos in montem excelſum ſeorſum: & transfiguratus eſt ante eos.* Poſt dies ſex integros, non numerato eo quo Chriſtus promiſſum fecit, Verſu ultimo Capitis ſuperioris deſcriptum, nec illo quo montem adiit cum electis tribus Apoſtolis. Nam ſi dies illi numerentur, octo circiter dies interceſſere. Confer cum Lucę 9. 28. *Factum eſt autem poſt hæc verba fere dies octo, & aſſumpſit Petrum, & Jacobum, & Joannem, & aſcendit in montem ut oraret.* Tres aſſumpſit, ut trium teſtimonio Myſterii veritas conſtaret. Et ſicut futura Chriſti gloria tres habere teſtes debebat e cœlo, totidemque de terra, ut habetur. 1. *Joannis* 5. 7. 8. Ita & hoc gloriæ ejus ſpecimen tres quaſi de cœlo teſtes habuit, Patrem Æternum, Moyſem, & Eliam: & tres de terra, Petrum, Jacobum, & Joannem, quos arcanorum ſuorum conſcios eſſe voluit, ſuſcitationis puellæ *Marci* 5. 37. Agonis in Horto, Transfigurationis in Monte; quibus ſolis inter Apoſtolos nova impoſuit nomina, Petrum Apoſtolici collegii caput & Principem; Joannem qui poſt omnes Apoſtolos ſuperſtes teſtimonium hoc ad ſequentem ætatem viva voce erat tranſmiſſurus; & Jacobum Zebedæi, Joannis fratrem, qui primus ex Apoſtolis ſanguine teſtimonium erat obſignaturus. Illos itaque duxit in montem excelſum, nempe Thabor, ſeu Itabyrium, ut Traditio vetus habet. Mons eſt in media Galilæa ſitus, non procul a Nazareth. Duxit illos in Montem excelſum ſeorſum, ut oraret, procul ab hominum tumultu remotus, & ne myſterium, quod vulgari ante Reſurrectionem ſuam nolebat, innoteſceret omni populo, ſed teſtibus prę-ordinatis a Deo. *Et transfiguratus eſt ante eos*, ſive coram eis, non mutatione ſubſtantiæ, corporis, figuræ, ſive faciei, cujus eadem lineamenta Diſcipulis nota permanſerunt, ſed externæ dumtaxat ſpeciei. Lucæ 9. 29. *Et facta eſt, dum oraret, ſpecies vultus ejus altera.* Sed & S. Matthæus Transfigurationis modum hic explicat his verbis: *Et reſplenduit facies ejus ſicut ſol*; fulgore illo tum ex Divinitatis Majeſtate, tum ex animi beatitudine ac gloria in faciem totumque corpus dimanante, ſicut in beatis claritas corporis glorioſi ab animæ claritate derivabitur. *Tam potenti enim natura Deus fecit animam, ut e ejus pleniſſima*

S. Hieron. Epiſt. 27. & in Libello de Locis Hebraicis.

S. Auguſt. Epiſt. 128. alias 56.

Videſis S. Thom. 3. p.

beat

beatitudine, quæ in fine temporum ſanctis promittitur, redundet etiam in inferiorem naturam, quod eſt corpus, non beatitudo, quæ fruentis & intelligentis eſt propria, ſed plenitudo ſanitatis, id eſt, incorruptionis vigor. Qui quidem dotes omnes complectitur. Veſtimenta autem ejus *facta ſunt alba ſicut nix*: Candore coruſcante, radiis ſcilicet ex ſacratiſſimo corpore per veſtimenta erumpentibus, ſicut radii ſolis per nubem ſubjectam promicant. Confer cum Lucæ 9. 29. *Et veſtitus ejus albus & refulgens*: Et Marci 9. 2. *Et veſtimenta ejus facta ſunt ſplendentia, & candida nimis velut nix, qualia fullo non poteſt ſuper terram candida facere*. Et reſplenduit facies ejus ſicut ſol, *&c*. " Ubi ſplendor faciei oſtenditur, & candor deſcribitur veſtium, non ſubſtan-,, tia tollitur, ſed gloria commutatur. Certe transformatus eſt Dominus in ,, eam gloriam, qua venturus eſt poſtea in Regno ſuo. Transformatio ſplen-,, dorem addidit, faciem non ſubtraxit.

Q. 4 ſuer. 2

S. Hieron. in c. 17. S. Matt.

2. *Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Elias cum eo loquentes*. Elias adhuc ſuperſtes, e Paradiſo Terreſtri ſeu alio loco, in quem a Deo translatus vivit ad ſecundum uſque Chriſti adventum felicis æternitatis candidatus, in Montem ſanctum miraculo advectus, & Moyſes redivivus ad tempus ut Myſterio ſerviret. Apparuerunt Moyſes & Elias, ille mediator cui Lex a Deo data per Angelos, iſte Legis zelator ardentiſſimus, ut Chriſtum Legem implere & perficere, non violare, teſtimonio ſuo confirmarent contra Phariſæorum calumnias. 2. Ut ambo oſtenderent Jeſum non eſſe Eliam, aut unum ex Prophetis, ut vulgus opinabatur, ſed Dominum Prophetarum. 3. Ut Moyſes Legis typus, Elias Prophetarum omnium perſonam gerens, ſignificarent Legem & Prophetas œconomiæ & Paſſioni mortique Chriſti teſtimonium perhibere, de qua cum ipſo loquebantur, ut explicat S. Lucas *Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyſes & Elias viſi in Majeſtate: & dicebant exceſſum ejus, quem completurus erat in Jeruſalem*. Hic ſcilicet Legis & Prophetarum ſcopus. 4. Ut Jeſum mortis & vitæ pariter habere poteſtatem, & ſupernorum ac infernorum Dominum eſſe probaretur, idcirco Moyſen jam mortuum, & Eliam adhuc ſuperſtitem in medium adduxit. 5. Ut Moyſis & Eliæ colloquio cum Jeſu Crucis ejus, paſſionis ac mortis gloria oſtenderetur Petro, qui illum a morte ſubeunda deterrere tentaverat, & reliquis qui Paſſionem formidabant, eorumque animi roborarentur. Cum autem Jeſus oraret, Petrus & alii duo Apoſtoli *gravati erant ſomno. Et evigilantes viderunt majeſtatem ejus, & duos viros qui ſtabant cum illo*, ut refert S. Lucas.

S. Jo. Chryſ. h. 57. in Mat.
S. Hieron. in hunc locum
S. Auguſt. ſer. n. 78. alias de Diverſis 69.
Luca 9. 30. 31.
Luca 9. 32. 33

3. *Reſpondens autem Petrus, dixit ad Jeſum: Domine, bonum eſt nos hic eſſe: ſi vis faciamus hic tria tabernacula, Tibi unum, Moyſi unum, & Eliæ unum*. Petrus ſpectaculi admirabilitate & voluptatis magnitudine velut extra ſe raptus, & neſciens quid diceret, ad Jeſum converſus dixit: Domine, bonum eſt ac jucundum nos hic permanere, ut aſpectu gloriæ tuæ ſanctorumque tuorum fruamur. Quamobrem permitte ut hic tria tentoria exſtruamus, Tibi unum, Moyſi unum, & Eliæ unum. Hoc ſcilicet pacto Moyſen & Eliam, jam parantes diſceſſum, retineri poſſe putabat: neque conſiderabat ſanctiſſimos illos felicis æternitatis candidatos terrenis tentoriis ex ramis & frondibus arborum non indigere: nec Chriſtum gloria permanenti donandum ante mortem, de qua cum Moyſe & Elia colloquebatur: nec ejus Diſcipulis gloriæ coronam ante certamen conferendam. Inconſiderantiæ autem cauſa fuere ſtupor & timor ex ſpectaculi admirabilitate profectus. Confer cum Marci 9. 4. ,, Et re-,, ſpondens Petrus, ait Jeſu: Rabbi bonum eſt nos hic eſſe: & faciamus tria ,, tabernacula, Tibi unum, & Moyſi unum, & Eliæ unum. Non enim ſciebat ,, quid diceret: erant enim timore exterriti. *Et Lucæ 9. 33*. Et factum eſt cum ,, diſcederent ab illo (*Moyſes & Elias*) ait Petrus ad Jeſum: Præceptor, bonum

eſt nos

„ eſt nos hic eſſe: & faciamus tria tabernacula, unum Tibi, & unum Moyſi, & unum Eliæ: neſciens quid diceret.

4. *Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube, dicens: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: Ipſum audite*, Nubes lucida Chriſtum, Moyſen, & Eliam cinxit, ſplendoremque Majeſtatis & gloriæ Chriſti Diſcipulis tribus attemperavit, ut ferre poſſent. Dei Majeſtas in Veteri Teſtamento in nube apparere & loqui ſolita, Moyſi in Tabernaculo; Salomoni in Templo: Chriſtus etiam in nube in cælum aſſumptus, in nube ad judicium venturus: ſed nubes quæ Veteris Teſtamenti tempore Deum præſentem indicabat, caliginoſa erat; quæ vero Dei & Chriſti ſedes eſt tempore Novi Teſtamenti, lucida eſt, ad diverſam utriuſque œconomiam indicandam. Status enim ille umbrarum erat & figurarum: iſte vero lucis & ex-
S. Jo. Chryſ. h. 57. in Matt. hibitæ veritatis: ille terroris, hic amoris. Quando minatur Deus, tenebroſam nubem oſtendit. „ Cum aſcendiſſet Moyſes, operuit nubes montem, & habitavit „ gloria Domini ſuper Sinai, tegens illum nube ſex diebus: ſeptimo autem „ die vocavit eum de medio caliginis. “ Et Propheta de minis ejus differens,
Exod. 24. 16. Pſ. 17. ait: *Tenebroſa aqua in nubibus aeris*. Hic vero quia docere, non terrere volebat, nubes lucida videtur. Et Petrus quidem dicebat: Faciamus hic tria tabernacula: Chriſtus autem tabernaculum nullis factum manibus oſtendit. Lux ineffabilis emicat, divina vox intonat: ut autem nulla dubitatio emergeret, quem ex tribus vox Æterni Patris indicaret, & de Chriſto ſolo dictum intelligerent, *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*: vox audita eſt, cum jam Moyſes & Elias diſparuiſſent. Hic Jeſus quem Moyſes & Prophetæ prædixerunt, jamque agnoverunt & venerati ſunt ut finem Legis & Prophetarum, ut mundi Redemptorem, ut verum Meſſiam eſt, *Filius*
S. Leo ſer. 94. ſive hom. de Transfigur. Dom. *meus*, non ſervus ut Moyſes & Prophetæ ceteri: *Filius meus*, non adoptivus, ſed proprius; non aliunde creatus, ſed ex me genitus; nec de alia natura mihi factus comparabilis, ſed de mea eſſentia mihi natus æqualis. *Hic eſt Filius meus* dilectiſſimus, ut poté Unigenitus, in quo requieſco & oblector, in quo nihil mihi diſciplicet, per quem mihi juſti quique homines placent, per quem unum placari poſſum & reconciliari peccatoribus. *Hic eſt Filius meus*, quem a me non ſeparat deitas, non dividit poteſtas, non diſcer-
Joan. 1. nit æternitas; *per quem omnia facta ſunt, & ſine quo factum eſt nihil*; qui unam mecum voluntatem habet: qui eam, quam mecum habet æqualitatem, non „ rapina appetiit, nec uſurpatione præſumpſit; ſed manens in forma gloriæ meæ, „ ut ad reparandum genus humanum exequeretur commune conſilium, uſque „ ad formam ſervilem inclinavit communem Deitatem. *Ipſum audite* ceu Docto-
Deuter. 18. 15. Act. 3. 22. „ rem & Legiſlatorem omnibus datum, in quo Moyſis Vaticinium impletum „ eſt: Prophetam de gente tua & de fratribus tuis ſicut me ſuſcitabit tibi „ Dominus Deus tuus: ipſum audies, ut petiſti a Domino Deo tuo in Horeb, „ quando concio congregata eſt, atque dixiſti: Ultra non audiam vocem Do„ mini Dei mei, & ignem hunc maximum amplius non videbo, ne moriar. „ Quaſi dicatur: Poſtulaſtis, ne Deus vobiſcum ſignis illis terrorem incutientibus ageret: præſtat Deus quod rogaſtis. *Verbum caro factum eſt: Exinanivit ſemetipſum, formam ſervi accipiens*: En illum, qui cum vehementia zeli pro domo Dei Eliam vincat, ſimul manſuetudine Moyſen ſuperat. *Ipſum audite*, quem „ Legis Myſteria prænunciaverunt, quem Prophetarum ora cecinerunt. Ipſum „ audite, qui Sanguine ſuo Mundum redimit, qui diabolum ligat, & vaſa ejus „ rapit, qui peccati chirographum & prævaricationis pacta dirumpit. *Ipſum au*„ *dite*, quia ipſe eſt Veritas & Vita, ipſe virtus mea, atque ſapientia. *Ipſum* „ *audite*, qui viam aperit ad cœlum, & per crucis ſupplicium, gradus vobis „ Aſcenſionis parat ad Regnum. Confer cum 2. Petri 1. 16. 17. 18. *Non enim do-*

ctas

Digitized by Google

tas fabulas ſecuti, notam fecimus vobis Domini noſtri Jeſu Chriſti virtutem &
præſentiam; ſed ſpeculatores facti illius magnitudinis. Accipiens enim a Deo Pa-
tre honorem & gloriam voce delapſa ad eum hujuſcemodi a magnifica gloria: Hic
eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipſum audite. Et hanc vocem
nos audivimus de cœlo allatam, cum eſſemus cum ipſo in Monte ſancto.

5. *Et audientes Diſcipuli, ceciderunt in faciem ſuam*, quaſi exanimes præ
ſtupore; *& timuerunt valde*, triplicem ob cauſam. Vel quia ſe erraſſe co- *S. Hier. in*
gnoverant: vel quia nubes lucida operuerat eos: aut quia Dei Patris vocem *hunc locum.*
loquentis audierant; quia humana fragilitas conſpectum majoris gloriæ ferre
non ſuſtinet, ac toto animo & corpore contremiſcens, ad terram cadit.

6. *Et acceſſit Jeſus, & tetigit eos, dixitque eis: Surgite, & nolite timere.*
Quia illi jacebant, & ſurgere non poterant, clementer ad eos acceſſit, &
tetigit eos, ut tactu timorem fugaret, & ne ſpectrum putaretur.

7. *Levantes autem oculos ſuos, neminem viderunt niſi ſolum Jeſum.* Ne ſi
Moyſes & Elias cum illo manſiſſent, Patris vox videretur incerta, cui po-
tiſſimum daret teſtimonium.

8. *Et deſcendentibus illis de Monte, præcepit eis Jeſus, dicens: Nemini dixe-* *S. Hieron.*
ritis Viſionem, donec Filius hominis a mortuis reſurgat. Nemini, nec Condi- *S. Jo. Chryſ.*
ſcipulis quidem veſtris, viſum iſtud ac ſpectaculum admirabile enarrate, do- *Hom. 58. in Matt.*
nec a mortuis reſurrexerim. Noluit autem vulgari ac prædicari gloriam ſuam
ac Divinitatem, antequam reſurrexiſſet, ne apud rudes animos ſequens crux
ſcandalum faceret; & myſterium iſtud pro ſui magnitudine incredibile vide-
retur. *Et ipſi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quidquam ex his,* *Luc. 9. 36.*
quæ viderant.

9. *Et interrogaverunt eum diſcipuli, dicentes: Quid ergo Scribæ dicunt, quod*
Eliam oporteat primum venire? At ille reſpondens ait eis: Elias quidem ven-
turus eſt, & reſtituet omnia. Audita mentione Reſurrectionis Chriſti, quam
non intelligebant, ipſum interrogarunt: Quare eruditi in Lege viri dicunt
Eliam prius venturum quam Reſurrectio fiat, & Meſſiæ Regnum incipiat,
quod ante Reſurrectionem non incœpturum nobis innuere videris. Aut ſi
jam cœpit Meſſiæ Regnum, Te Dei Filio ab Æterno Patre declarato, cur
Elias quem veniſſe arbitrabamur, jam abit e conſpectu noſtro? Ex recepta *Malach. 4.*
enim eruditiorum ſententia in Malachiæ Prophetæ Vaticinio fundata, veni- *5. & 6.*
re debebat non abiturus, ſed omnia emendaturus, docturus populum, mon-
ſtraturus Meſſiam, converſurus cor Patrum ad filios, & cor filiorum ad Pa-
tres eorum. Confer cum Marci 9. 9. 10. *Et verbum continuerunt apud ſe; con-*
quirentes quid eſſet: cum a mortuis reſurrexerit. Et interrogabant eum, dicen-
tes: Quid ergo dicunt Phariſæi, & Scribæ, quia Eliam oportet venire primum?
At ille reſpondens, ait eis: Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia. *Malach. 4.*
Elias Propheta venturus eſt, *antequam veniat dies Domini magnus & horribi-* *Eccli. 48. 10.*
lis, & reſtituet Tribus Jacob, populum emendabit, adventus ejus & prædi- *Apocal. 11. 3. 6.*
catio ſignum erit conſummationis ſæculi, & *Reſtitutionis omnium* proxime fu-
turæ. Iſraelem omnem reliquum ad fidem in me, ſalutemque adducet, ac *Act. 3. 1. 2.*
Gentium plenitudini uniet. *S. Hilar. c. 17 in Matt.*

10. *Dico autem vobis, Quia Elias jam venit, & non cognoverunt eum, ſed*
fecerunt in eo quæcumque voluerunt. Sic & Filius hominis paſſurus eſt ab eis.
Ne vero Scribæ & Phariſæi populo perſuadeant, Meſſiam non veniſſe, quia
ipſius adventum præcedere debet Elias: Dico vobis, Eliam, Joannem Ba-
ptiſtam ſcilicet in ſpiritu & virtute Eliæ jam veniſſe, & ſuo functum eſſe
officio, & non cognoverunt eum Eliam eſſe ſecundum ſpiritum & virtutem;
non cognoverunt eum eſſe Præcurſorem Meſſiæ quem indigitavit dicens:
Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum Mundi, &c. Et in eum ho- *Matt. 14.*
mines

mines impii fecerunt quicquid voluerunt, Deo permittente, ipſumque in carcerem miſerunt, & occiderunt: ſic & ego paſſurus ſum ab eis, & occidendus. *Tunc intellexerunt Diſcipuli, quia de Joanne Baptiſta dixiſset eis*. Quod Elias venturus ſit, & jam venerit, nulla repugnantia eſt. Cum enim ait Chriſtus: *Elias venturus eſt, & reſtituet omnia*; ipſum Eliam Thesbiten dicit, & eam, quæ tunc futura eſt, Judæorum converſionem. Cum vero ait: *Elias jam venit*; ipſum Joannem Baptiſtam, propter miniſterii ſimilitudinem deſignavit. Nam & Prophetæ unumquemque ex approbatis Regibus David appellabant: & Judæos propter morum depravationem Sodomorum Principes, & filios Æthiopum nuncupabant. Sicut enim ille ſecundi adventus, ita iſti primi Præcurſor fuit: quamvis & illa de cauſa Eliæ nomine Joannem appellet, ut & hunc adventum Vaticinio Prophetæ prædictum oſtendat.

S. Joannes Chryſoſt. Hom. 58. in Matt.

11. *Et cum veniſset ad turbam: acceſſit ad eum homo genibus provolutus ante eum, dicens: Domine, miſerere filio meo, quia lunaticus eſt, & male patitur: nam ſæpe cadit in ignem, & crebro in aquam. Et obtuli eum Diſcipulis tuis, & non potuerunt curare eum*. Cum e Monte deſcendiſſet Jeſus, magnam populi multitudinem circa Diſcipulos ſuos congregatam vidit; & Scribas *conquirentes* ſive diſceptantes cum illis. Unus porro de turba, quæ magna Chriſti admiratione & reverentia afficiebatur, ejus genibus advolutus, ait: Domine, miſerere filii mei, qui certis Lunæ intervallis a dæmone vexatur, & patitur, quod ſolent commitiali ſeu epileptico morbo laborantes: Nam ſæpe cadit in ignem, & crebro in aquam, jactatus & aliſus a dæmone, qui & illum mutum ſurdumque fecit ab infantia. Et obtuli eum Diſcipulis tuis ſanandum, *& non potuerunt curare eum*. Quod ab infelici patre minime dictum arbitror, ut Chriſti Diſcipulos accuſaret, ſed ut dæmonis malignitatem, malique gravitatem exaggeraret. Scribas tamen inde arripuiſſe occaſionem carpendi Diſcipulos, & cum ipſis diſceptandi, colligitur ex S. Marco.

Marci 9. 13.

12. *Reſpondens autem Jeſus, ait: O generatio incredula & perverſa, quouſque ero vobiſcum? Uſquequo patiar vos? Afferte illum ad me*. Hæc objurgatio partim patrem pueri perſtringit, cujus fides imbecilla erat, partim & maxime Scribas præſentes & pertinaciter incredulos. Perverſum & infidele hominum genus! Quamdiu fruſtra verſor apud vos, nec veſtram vinco contumaciam? Uſquequo vos feram, qui tot labores meos vobis inutiles redditis, verbiſque meis ac miraculis non creditis? Ultima divinæ erga Judæos patientiæ tempora nunc agi oſtendit Chriſtus, eoſque tandem deſerendos, Regnumque Dei ad Gentes transferendum. Confer cum Deuteronomii 32. 20. 21. *Abſcondam faciem meam ab eis, & conſiderabo noviſſima eorum. Generatio enim perverſa eſt, & infideles filii. Ipſi me provocaverunt in eo qui non erat Deus, & irritaverunt in vanitatibus ſuis: Et ego provocabo eos in eo qui non eſt populus, & in gente ſtulta irritabo illos*. Ut autem innoteſcat Jeſum non eſſe iratum homini, ſed vitio, & in illo uno Judæos arguiſſe infidelitatis, ait: *Afferte illum ad me*. Afferte puerum lunaticum & arreptitium, ut ſanem eum.

Marci 9.

S. Hieron. in hunc locum.

13. *Et increpavit illum Jeſus, & exiit ab eo dæmonium, & curatus eſt puer ex illa hora*. Non puerum infelicem, ſed dæmonem illum vexantem Jeſus increpavit. Confer cum Marci 9. 24. *Et cum videret Jeſus concurrentem turbam, comminatus eſt ſpiritui immundo, dicens illi: Surde & mute ſpiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo, & amplius ne introeas in eum. Et exclamans, & multum diſcerpens eum, exiit ab eo*. Et Lucæ 9. 43. *Et increpavit Jeſus ſpiritum immundum, & ſanavit puerum, & reddidit illum patri ſuo*. Increpatio illa Chriſti præ ſe fert ejus imperium in dæmonem tamquam ſubditum qui obedire cogatur; & indignationem in eum ut hoſtem, qui hominum vexatione oblectetur.

14. *Tunc*

Digitized by Google

14. *Tunc acceſſerunt ad Jeſum Diſcipuli ſecreto, & dixerunt: Quare nos non potuimus ejicere illum?* Cum Jeſus domum ingreſſus eſſet, Diſcipuli veriti ne eorum culpa factum eſſet ut dæmonium a puero non ejeciſſent, Dominum rogarunt ut cauſam illis aperire dignaretur, cur illum non potuerant expellere. *Dixit illis Jeſus: Propter incredulitatem veſtram.* Ita vocat fidem imperfectam, & longe minorem quam habere debebant pro ratione diuturnæ inſtitutionis in ſchola Chriſti, & muneris Apoſtolici. *Amen quippe dico vobis: Si habueritis fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis Monti huic, Tranſi hinc illuc, & tranſibit, & nihil impoſſibile erit vobis.* Si vel tantillum fidei conjunctæ cum fiducia impetrandi ab omnipotente Deo quod petitis ad ejus gloriam, & veſtram vel aliorum ſalutem, habueritis; dicetis Monti huic ante veſtros oculos poſito, Tranſi hinc in alium locum, & tranſibit, veſtris parens mandatis. Nihil eſt tam difficile quod non præſteritis. Nihil impoſſibile erit vobis eorum quę neceſſe erit vos facere ad Dei gloriam, & Evangelicæ doctrinæ confirmationem. *Si habueritis fidem ut granum ſinapis*, &c. Hyperbolica locutio eſt, quaſi dicat: Si minimam fidem habueritis, ideſt, tantam quantam habere debetis habita inſtitutionis veſtræ munerisque ratione, Montes transferre verbo poteritis. Hanc fidem Apoſtolus maximam vocat efficacia & virtute, ſive comparate ad eam quam vulgo habebant Chriſtiani. *Si habuero* (inquit) *omnem fidem*, ideſt, per ectiſſimam, *ita ut Montes transferam*, &c. Id revera factum traditur a S. Gregorio Neocæſarienſi Epiſcopo, cui Thaumaturgo cognomen: & S. Nonnoſi præcibus ingentis molis ſaxum a Soracte translatum Martyrologia produnt: & idem ab Epiſcopo Armenio præſtitum inſtante Calipha Babylonio, anno milleſimo ducenteſimo-quinto, Auctores non ſpernendi referunt. *Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis*, &c. *Fidem hic ſignorum dicit, & ſinapis meminit, cujus maxima virtus eſt. Nam cum minima ſit, magnitudine virtutis ceteris omnibus vehementior eſt. Ut igitur oſtenderet ſinceræ fidei minimum ingentia poſſe, ſinapis mentionem fecit.* Apoſtolos quidem Montes tranſtuliſſe non legimus: ſed multo majora fecerunt: multos enim mortuos ſuſcitarunt. Majus enim eſt animam hominis defuncti in corpus revocare, quam montem tranſponere. Cumque nonnulli ſanctitate multo inferiores Montes tranſtulerint neceſſitate poſtulante; non dubium quin & illi Montes tranſtuliſſent ſi opus fuiſſet. Quamvis & aliquid tale ab illis forte factum ſit, & non ſcriptum: non enim omnia miracula Sanctorum, ac ne Chriſti quidem, litteris mandata ſunt.

1. Cor. 13. 2. Euſebius lib. 7. Hiſt. Eccl. c. 2.
S. Jo. Chryſ. Hom. 53. in Matt.

15. *Hoc autem genus non ejicitur niſi per orationem, & jejunium.* Hoc genus dæmoniorum nequiſſimorum, & ferociſſimorum: vel quæ diu hominem poſſederunt, ut difficilimum eſt inveteratos curare morbos; non ejicitur niſi per orationem cum jejunio conjunctam, quæ in fidei ſubſidium accedant. Quamquam S. Jo: Chryſoſtomus, *Genus hoc* interpretetur *univerſum dæmonum genus.*

S. Jo. Chryſ. Hom. 58. in Matt.

16. *Converſantibus autem eis in Galilæa, dixit illis Jeſus: Filius hominis tradendus eſt in manus hominum: & occident eum & tertia die reſurget. Et contriſtati ſunt vehementer.* Cum autem Chriſtus & ejus Diſcipuli in Galilæa verſarentur, rurſus illis mortis ac Reſurrectionis ſuæ Myſteria inculcavit: tum ut certiſſimam præſcientiam ſuam, ardentiſsimumque patiendi deſiderium monſtraret: tum ne inopinato eventu fides eorum labefactaretur. Filius hominis tradendus eſt in manus hominum impiorum a Patre, qui permittet ipſum illorum poteſtati; a ſeipſo, quia volens mortem ſubibit; a Juda, qui Pontificibus & Scribis ipſum tradet, & illi Pilato, & Pilatus Militibus. Et mœrore graviſsimo affecti ſunt Diſcipuli his auditis ſermonibus: nec eos ſpes Reſurrectionis Chriſti ſolabatur, quia Myſterium illud nondum intelligebant, vel ad illud non attendebant.

17. Et

Digitized by Google

Exod. 30. 12. 13. 2. *Paralip.* 24. 5. & 6. *Joſephus lib. de bello Judaico c.* 26

17. *Et cum veniſſent Capharnaum, acceſſerunt qui Didrachma accipiebant ad Petrum, & dixerunt ei: Magiſter veſter non ſolvit Didrachma? Ait: Etiam.* Didrachma ſeu dimidium ſicli capitatim Judæis impoſitum in uſum Templi, quotannis ſolvendum, ab ipſis penſitatum eſt ad Veſpaſiani uſque tempora, qui expugnatis Jeroſolymis, illud Capitolio pendi imperavit. Hujus igitur ſacri tributi collectores Petrum conveniunt eumque interrogant num didrachmum ſolvere ſoleat, quod ex pietate in Deum ſolvebant Religionis Judaicæ Profeſſores. Reſpondit Petrus: *Etiam*. Quod annis ſuperioribus Magiſtrum ſolventem vidiſſet, aut tum non recuſaturum confideret.

18. *Et cum intraſſet in domum, prævenit eum Jeſus, dicens: Quid tibi videtur, Simon? Reges terræ a quibus accipiunt tributum vel cenſum? A filiis ſuis, an ab alienis? Et ille dixit, Ab alienis. Dixit illi Jeſus: Ergo liberi ſunt filii.* Cum Petrus domum ingreſſus eſſet, Jeſus illum ſermone prævenit de eo quod cogitabat: & interrogavit, num Reges a filiis ſuis Regni hæredibus, tributum vel cenſum exigerent, an ab alienis. Cumque Petrus & ex more gentium & ex rationis naturalis æquitatiſque dictamine reſpondiſſet, *Ab alienis*: Dixit Jeſus: *Ergo liberi ſunt filii*, id eſt, a tributis immunes ſunt ipſo natalium ſuorum jure. Similitudinem a Regibus terræ ad cœli Regem deducit hoc modo: Filii Regum immunes ſunt a tributis. Quis igitur dubitet me qui Filius ſum unicus Dei, cujus nomine didrachma exigitur Templo inferendum, adeoque major Templo, Templique Dominus, liberum eſſe a didrachmi penſitatione? Si autem de Tributo ſacro hic non agi, ſed de tributo & cenſu Cęſari debito videatur: nihilominus vim ſuam habet ratiocinium Chriſti a minori ad majus. Regum filii tributa ipſis non ſolvunt: Ego igitur qui ſum Regis Regum, Dei ſcilicet Filius Unigenitus, nemini tributum vel cenſum debeo.

S. Hilar. c. 17. *S. Matt. n.* 10. & 11.

S. Joannes Chryſoſt. Hom. 99. *in S. Matt.* 5. *S. Hieron. in c.* 17. *Matt. S. Auguſt. lib.* 1. *Quæſt. Evang. Quæſt.* 27. *S. Joannes Chryſoſt. Hom.* 59. *in S. Matt. S. Hieron. in hunc locum.*

19. *Ut autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle; & aperto ore ejus, invenies ſtaterem: illum ſumens, da eis pro me & te.* Ne autem ipſis offendiculo ſimus, cum me Filium Dei, adeoque a tributo & cenſu immunem eſſe neſciant, & nondum ſcire teneantur, quod & vobis vulgare prohibui: *Vade ad mare*, &c. nec omnino recuſat, nec ſimpliciter ſolvi pro ſe jubet tributum; ſed prius immunitatem ſuam oſtendit, tum demum dari juſſit: primum ut Diſcipulos ſuos inſtrueret, alterum ut ſcandalum impediret. Utque ſe rerum omnium Dominum eſſe oſtenderet, & maris ipſius ditionem habere, inventum ſeu potius creatum in ore piſcis, quem ad primum hami jactum captum iri ſcivit, ſtaterem, drachmas quatuor valentem, dari juſſit pro ſe ac Petro familiæ capite. *Honoris excellentiam* in Petro S. Joannes Chryſoſtomus hic commendat. „ Hunc enim locum, *inquit* Marcus qui Petri Diſcipulus fuit, ideo non ſcripſiſſe videtur, quoniam ingens hinc honor Magiſtro deferebatur. Sed negationem quidem diligentiſſime ſcripſit: hæc vero quę ad Magiſtri laudem pertinent, ipſo forſan deprecante ne magnifica de eo diceret, omnino ſiluit. *Pro me*, inquit, *& te*: quoniam & Petrus Primogenitus erat. Miraris omnipotentiam Chriſti? Mirare Diſcipuli etiam fidem, qui ad rem ita natura incredibilem illico paruit: cujus quidem fidei retributionem confeſtim habuit, Chriſto in tributi ſolutione conjunctus.

SENSUS MORALIS.

I. ET *poſt dies ſex, aſſumpſit Jeſus Petrum & Jacobum, & Joannem fratrem ejus; & duxit illos in Montem excelſum ſeorſum, & transfiguratus eſt ante eos.* Ex Diſcipulorum numero duodecim Apoſtolos Chriſtus elegerat. Ex Apoſtolis tres ſeligit eximios, quibuſcum arcana ſua communicet, & quos ſuę Maieſta-

Digitized by Google

jeſtatis ac gloriæ ſpectatores & teſtes faciat: ut ſingulares gratias, favores, ac dona ſe pro beneplacito voluntatis ſuæ tribuere oſtendat iis qui Deum magis diligunt, & ab eo magis diliguntur. *Diviſiones gratiarum ſunt, idem autem Dominus*. Tres aſſumpſit Jeſus magni Myſterii teſtes, *non quaſi ceteros reprobans, ſed quoniam in tribus teſtibus ſtabit omne verbum*. Nemo Collegarum invidet, quia *charitas non æmulatur*. Tres illi ſunt de quibus dixerat: *Sunt quidam de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in Regno ſuo*. Promiſſum implevit: *qualis enim futurus eſt tempore judicandi, talis apparuit*. Duxit illos in Montem excelſum. *Ducere ad Montana Diſcipulos, pars Regni eſt*. *Ducuntur ſeorſum, quia multi vocati, pauci vero electi*. Duxit in Montem, ut oraret: ut ſacrum ſeceſſum ac ſolitudinem, Aſcenſionem a terrenis rebus & affectibus ad cæleſtia, qua ſurſum cor habetur ad Dominum, congruas eſſe ad orationem & contemplationem diſpoſitiones doceret. Myſteria ſua & arcana Deus ſingulariter non communicat, niſi cum iis qui procul a Mundi tumultibus ſunt remoti: *Ducam eam in ſolitudinem*, inquit, *& loquar ad cor ejus*. Ceterum non omnium eſt in Montem aſcendere, ſed eorum qui a Chriſto aſſumuntur & ducuntur, qui ipſum ſequuntur & imitantur, qui viva Divinitatis ipſius, Paſſionis, & Reſurrectionis fide inſtructi, ad bibendum Paſſionis ipſius Calicem parati ſunt, qui veterem hominem exuerunt cum actibus ſuis, & induerunt novum, qui inveniuntur in Chriſto habentes *illam quæ ex Deo eſt juſtitia in fide, ad cognoſcendum illum, & virtutem Reſurrectionis ejus, & ſocietatem Paſſionum illius, configurati morti ejus*: qui eorum *quæ retro ſunt obliti, ad anteriora ſemetipſos extendunt*, ad bravium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Jeſu totis viribus ac ſtudiis contendentes: *Quorum converſatio in cælis eſt; unde etiam Salvatorem expectant Dominum Jeſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ*. Ad Montem contemplationis & perfectionis, ad ſummum orationis & ſanctitatis gradum ſtatim non aſcenditur. Nemo de repente fit ſummus. Regnum Dei ſemini ſimile eſt, quod paulatim creſcit in meſſem. *Semita Juſtorum quaſi lux ſplendens, creſcit uſque ad perfectam diem*. Quemadmodum gradus pœnitentiæ conſtituti ſunt olim peccatoribus, ita gradus perfectionis juſtis. Tres vitæ ſpiritualis ſtatus Theologiæ Myſticæ Magiſtri diſtinxerunt, incipientium, proficientium, & perfectorum; ſeu vitæ purgativæ, illuminativæ, & unitivæ. Ad ſummum gradum niſi per medios non pervenitur. *Quis mihi tribuat, ut ſcribat librum ipſe qui judicat?* (inquit Job) *per ſingulos gradus meos pronuntiabo illum, & quaſi principi offeram eum*. Vita ſpiritualis magnus liber eſt. Ejus enim præcepta in Novo Teſtamento exarata ſunt a Chriſto ſummo vivorum & mortuorum Judice; & interius in cordibus piorum a Sp. Sancto deſcribuntur: ſed liber ille ſtatim non pervolvitur, per gradus pronuntiandus eſt. „ Nemo enim infima deſerens, re-
„ pente fit ſummus: quia ad obtinendum perfectionis meritum, dum quotidie
„ mens in altum ducitur, ad hoc proculdubio velut Aſcenſionis cujuſdam gra-
„ dibus pervenitur.

Et transfiguratus eſt ante eos. „ In qua Transfiguratione illud quidem princi-
„ paliter agebatur, ut de cordibus Diſcipulorum crucis ſcandalum tolleretur,
„ nec conturbaret eorum fidem voluntariæ humilitas Paſſionis, quibus revelata
„ eſſet abſconditæ excellentia dignitatis. Sed non minore providentia ſpes ſanctæ
„ Eccleſiæ fundabatur, ut totum Chriſti corpus agnoſceret, quali eſſet commu-
„ tatione donandum: ut ejus ſibi honoris conſortium membra promitterent.
„ qui in capite præfulſiſſet. De quo idem Dominus dixerat, cum de adventus ſui
„ majeſtate loqueretur: Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol in Regno patris ſui:
„ *Proteſtante hoc ipſum beato Paulo Apoſtolo, & dicente*: Exiſtimo enim quod

non

Tertull. l. de Præſcrip. c. 22.

S. Hier. in c. 17. S. Matth.

Luca 9.

Oſee 2. 14.

Philip 3.

Prov. 4. 18.

Job. 31.

S. Greg. M. l. 21. Mor. c. 14.

S. Leo M. ſer. 94 ſive h. de Transfiguratione.

Matt. 13. 43.

Digitized by Google

„ non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ re-
Rom. 8. 18. „ velabitur in nobis. *Et iterum*. Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondi-
„ ta eſt cum Chriſto in Deo. Cum enim Chriſtus apparuerit vita veſtra,
Coloſſ. 3. 3. „ tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria.

Transfiguratus eſt ante eos. Æternæ beatitudinis, quæ Sanctis promittitur,
levis hæc delineatio & adumbratio fuit: *Non enim oculus vidit, nec auris au-
divit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe*. Oſtendit
1. Cor. 2. 9 Deus in glorioſa Filii ſui Transfiguratione finem quo tendimus, & viam qua
tendamus. Finis quo tendimus, beatitudo æterna eſt, in ſolius Dei fruitione ſi-
ta. Ait Epicureus: Mihi frui mea carne bonum eſt. Ait Stoicus: Mihi frui
mea mente bonum eſt. Dicat Chriſtianus: *Mihi adhærere Deo bonum eſt*. Dic
Epicuree, quæ res faciat beatum? Reſpondet, Voluptas corporis. Dic Stoice?
Virtus animi. Dic Chriſtiane? Donum Dei. “ Domine in lumine vultus tui am-
S. Aug. ſerm. „ bulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in juſtitia tua exaltabuntur,
150. Pſ. 88. 16 „ quoniam gloria virtutis eorum tu es. *Virtutem quærebas? dic*, Dominus virtus
Pſ. 17. 2. „ mea. *Beatam vitam quærebas: dic*, Beatus homo quem tu erudieris, Domine,
Pſ. 93. 12. „ Beatus enim populus, cujus non voluptas carnis, cujus non virtus propria,
„ ſed beatus populus cujus eſt Dominus Deus ipſius. Hæc eſt patria beatitudinis
Pſ. 143. 15. „ quam omnes volunt, ſed non omnes recte quęrunt. Nos autem ad talem pa-
„ triam non nobis viam quaſi corde noſtro machinemur, & erraticas ſemitas
„ moliamur: Venit inde & via. Quid vult enim beatus, quid vult, niſi non
„ falli, non mori, non dolere? Nemo beatus eſt, niſi qui vivit in æternum, ſine
„ ullo timore, ſine ulla fallacia. “ In illa autem patria ad quam tendimus, pe-
rennis contemplatio veritatis, ſiquidem *Deum videbimus non per ſpeculum & in
ænigmate, ſed ſicuti eſt*: & gaudium ſempiternum de veritate, & vita immor-
talis. Unde cœleſtis beatitudo vita ſimpliciter appellatur. *Si vis ad vitam ingre-
di*, ait Chriſtus, *ſerva mandata*. Non ei dixit beatam, quia miſera nec vita di-
cenda eſt. Non ei dixit æternam, quia ubi mortis timor eſt, nec vita dicenda eſt:
Ergo vita, quæ hoc nomine digna eſt, ut vita dicatur, non eſt niſi beata; &
beata non eſt, niſi æterna. Hanc volumus omnes, veritatem, & vitam. Sed ad
tam magnam poſſeſſionem, ad tam grandem felicitatem qua itur? Inſtruxerunt
ſibi vias erroris Philoſophi. Alii dixerunt, Hac: alii dixerunt. Non hac, ſed
hac. Latuit illos via, quia *Deus ſuperbis reſiſtit*. Lateret & nos, niſi veniſſet ad
nos. Ideo Dominus: *Ego*, inquit, *ſum via*. Piger viator, venire nolebas ad viam,
ad te venit via. Quærebas qua ires: *Ego ſum via*. Quęrebas quo ires: *Ego ſum ve-
ritas & vita. Non errabis quando is ad illum, per illum*. Hæc eſt doctrina
Chriſtianorum, non plane conferenda, ſed incomparabiliter præferenda doctri-
nis Philoſophorum, immunditiæ Epicureorum, ſupe bię Stoicorum. Hanc ſuæ
S. Th. 3. p. Transfigurationis Myſterio docuit Chriſtus *Et transfiguratus eſt ante eos*. Do-
Qu. 43. Art. minus Diſcipulos ſuos, prænuntiata Paſſione ſua, ad ejus imitationem induxe-
2. rat. Oportet autem ut aliquis directe procedat in via, ut finem præcognoſcat
Joan. 14. quo tendit. Unde Thomas Apoſtolus dixit: *Domine neſcimus quo vadis, &
quomodo poſſumus viam ſcire?* Et hoc præcipue eſt neceſſarium, quando via eſt
difficilis & aſpera, & iter laborioſum, finis vero jucundus. Chriſtus autem per
ſuam paſſionem ad hoc pervenit, ut gloriam obtineret non ſolum animæ, quam
Luc. ult. habuit a principio ſuæ conceptionis, ſed etiam corporis. *Hæc oportuit Chriſtum
pati, & ita intrare in gloriam ſuam*. Ad quam etiam perducit eos qui veſtigia
Act. 14. ſuæ paſſionis ſequuntur. *Per multas* enim *tribulationes oportet nos intrare in Re-
gnum cælorum*. Et ideo conveniens fuit ut Diſcipulis ſuis gloriam ſuæ claritatis
Philipp. 3. oſtenderet, cui ſuos configurabit. *Reformabit corpus humilitatis noſtræ configura-
Beda in tum corpori claritatis ſuæ*. Unde Venerabilis Beda, *Pia*, inquit, *proviſione fa-
Matth. ctum eſt, ut contemplatione ſemper manentis gaudii ad breve tempus debilitata*,

fortius

Digitized by Google

fortius adverſa tolerarent. Hinc Moyſes & Elias cum Chriſto transfigurato *lo-
quebantur de exceſſu quem completurus erat in Jeruſalem*, ut Chriſtum per Paſ-
ſionem & mortem gloria & honore & coronandum Apoſtoli diſcerent: & nos, ſi
ſocii fuerimus Paſſionum Chriſti, ſocios etiam reſurrectionis & gloriæ futuros.
Simus igitur *in tribulatione patientes, ſpe gaudentes*: Quoniam *Momentaneum* Rom. 12.
hoc & leve tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Ad 2.Cor.4. 17.
hanc gloriam ſuſpiremus, propter ipſam cuncta faciamus, patiamurque, ejus
nos expectatio in præliis Chriſtianæ militiæ roboret, in adverſis conſoletur, in
via peregrinationis noſtræ ſuſtentet. Repoſita ſit hæc ſpes in ſinu noſtro velut
clypeus nos protegens, velut ſertum nos recreans. *Quid enim mihi eſt in cælo,* Pſ.72.25.26
*& a te quid volui ſuper terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æter-
num*. Quid eſt illud quod habeo in cælo? Quid eſt? Quantum eſt? Quale eſt? S. Aug. Enarrat. in Pſ. 72.
„ Et cum non tranſit quod habeo in cælo, *a te quid volui ſuper terram?* Servas
„ mihi tu divitias immortales in cælo te ipſum, & ego volui a te in terra
„ quod habent & impii, pecuniam, aurum, argentum, gemmas, familias,
„ quod habent ſcelerati multi, quod habent multæ ſeminæ turpes, multi
„ viri turpes: hæc pro magno deſideravi a Deo meo ſuper terram; cum
„ ſervet ſe mihi in cælo Deus meus: *Deus cordis mei, & pars mea*
„ *Deus in æternum*. Inveniamus divitias noſtras, eligat ſibi partes genus
„ humanum. Videamus homines cupiditatum diverſitate laniari: eli-
„ gant alii militiam, alii advocationem, alii diverſas variaſque doctri-
„ nas, alii negotiationem, alii agriculturam; iſtas partes ſibi faciant de re-
„ bus humanis: clamet populus Dei; *Pars mea Deus meus*. Non ad tempus pars
„ mea; ſed *pars mea Deus in ſæcula*. Aurum etſi ſemper haberem, quam magnum
„ bonum haberem? Huc accedit, quia mihi ſe ipſum promittit, & id me in æter-
„ num habiturum promittit. Tantum habeo, & numquam non habeo. Magna
„ felicitas: *Pars mea Deus*. Quamdiu? *In ſæcula*. Vide quomodo illum amavit;
fecit cor caſtum: *Deus cordis mei, & pas mea Deus in ſæcula*. FACTUM *eſt cor
caſtum, gratis jam amatur Deus, non ab illo petitur aliud præmium. Qui aliud
præmium petit a Deo, & propterea vult ſervire Deo; carius facit quod vult accipere,
quam ipſum a quo vult accipere. Quid ergo, nullum præmium Dei? Nullum præter
ipſum. Præmium Dei ipſe Deus eſt. Hoc amat, hoc diligit: ſi aliud dilexerit, non
erit caſtus amor. Recedis ab igne immortali, frigeſces, corrumperis.*

2. *Et reſplenduit facies ejus ſicut ſol: veſtimenta autem ejus facta ſunt alba
ſicut nix*. „ Ipſe Jeſus ſplenduit ſicut ſol, ſe lumen eſſe ſignificans, quod *illu-* S. Aug. ſer.
„ *minat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Quod eſt iſte ſol oculis 88. alias de
„ carnis, hoc ille oculis cordis. *Veſtimenta autem ejus, Eccleſia ejus*. Veſti- Diverſis 69.
„ menta enim niſi ab induto contineantur, cadunt. Horum veſtimentorum,
„ quædam quaſi noviſſima fimbria Paulus fuit. Ipſe enim dicit, *Ego ſum mi-
„ nimus Apoſtolorum*. Et alio loco, *Ego ſum noviſſimus Apoſtolorum*. In veſti-
„ mento autem fimbria eſt noviſſima & minima. Proinde ſicut illa mulier, quæ
„ ſanguinis fluxum patiebatur, tacta Domini fimbria ſalva facta eſt, ſic Eccleſia
„ quæ ex Gentibus venit, Paulo prædicante ſalvata eſt. Quid mirum ſi per can-
„ dida veſtimenta ſignatur Eccleſia, cum audiatis Iſaiam Prophetam dicentem:
Si fuerint peccata veſtra ſicut coccinum, quaſi nix dealbabuntur. Reſplenduit fa- Iſaia 1. 18.
cies ejus ſicut ſol, veſtimenta autem ejus facta ſunt alba ſicut nix, quia
Deus lux eſt, & *Amictus* eſt *lumine ſicut veſtimento*. Et *Nos revelata facie glo-
riam Domini ſpeculantes, in eamdem imaginem transformamur a claritate in cla-* 1. Joan.1.6.
ritatem, tamquam a Domini Spiritu. Pſal 103.2.

3. *Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Elias cum eo loquentes*. Moyſes & 2.Cor.3.18.
Elias, id eſt, Lex & Prophetæ quid valent, niſi cum Domino colloquantur? S.Aug. ibid
Niſi Domino perhibeant teſtimonium, quis leget Legem? Quis Prophetas?

Videte, quam breviter hoc Apoſtolus ait: *Per Legem enim cognitio peccati; nunc autem ſine Lege, juſtitia Dei manifeſtata eſt*; ecce ſol: *teſtificata a Lege & Prophetis*; ecce ſplendor. Sicut per Moyſen Lex, per Eliam Prophetæ, ſic
S. Aug. Tr. 17. in Joan. per Chriſtum Jeſum Evangelium ſignificatur. *Chriſtus apparuit medius inter Moyſem & Eliam, tamquam Evangelium teſtimonium haberet a Lege & Prophetis*. „ Adſtipulantur enim ſibi invicem utriuſque Fœderis paginæ; & quem „ ſub velamine Myſteriorum præcedentia ſigna promiſerant, manifeſtum atque
S. Leo ſerm. 94 ſive h. de Transfiguratione. c. 4. „ perſpicuum præſentis gloriæ ſplendor oſtendit. Quia, ſicut ait beatus Joannes: *Lex per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt*: „ In quo & propheticarum promiſſio impleta eſt figurarum, & legalium ratio „ præceptorum, dum *& veram docet Prophetiam per ſui præſentiam, & poſſibilia facit mandata per gratiam*.

4. *Reſpondens autem Petrus, dixit ad Jeſum: Domine, bonum eſt nos hic eſſe: ſi vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moyſi unum, & Eliæ unum*. Delectatus eſt Petrus, & quem ſæculi hujus illecebroſa non caperent, gratia „ Reſurrectionis illexit. *Bonum eſt*, inquit, *nos hic eſſe*. (Hinc & S. Paulus
S. Amb. l. 7. in Luc. n. 18. „ ait: *Diſſolvi enim & eſſe cum Chriſto, multo melius*.) Nec laudaſſe contentus, non ſolum affectu, ſed etiam factorum devotione præſtantior, ad „ ædificanda tria tabernacula impiger operarius communis obſequii miniſterium „ pollicetur. Et quamvis neſciret quid diceret, tamen pollicebatur officium: „ quo non inconſulta petulantia, ſed præmatura devotio fructus pietatis accu- „ mulat. Nam *quod ignorabat, conditionis fuit; quod promittebat, devotionis*. *Sed non capit humana conditio in hoc corruptibili, in hoc mortali corpore facere tabernaculum Deo*. Apoſtole Sancte, *ſi quæris tria tabernacula, nequaquam*
S. Hieron. in c. 17. S. Matt. *ſervos cum Domino conferas, ſed fac tria tabernacula, immo unum Patri, & Filio, & Spiritui-Sancto, ut quorum eſt una divinitas, unum ſit & in pectore tuo tabernaculum*. Domine, *bonum eſt nos hic eſſe*. *Si vis, faciamus hic tria tabernacula*, &c. Huic ſuggeſtioni Dominus non reſpondit, ſignificans, „ non „ quidem improbum, ſed inordinatum eſſe, quod cuperet: cum ſalvari mundus „ niſi Chriſti morte non poſſet, & exemplo Domini in hoc vocaretur credentium „ fides, ut licet non oporteret de beatitudinis promiſſionibus dubitari, Intelligeremus tamen inter tentationes hujus vitæ prius nobis tolerantiam poſtulandam
S. Leo ſer. 94 „ eſſe, quam gloriam, quia tempora patiendi non poteſt felicitas prævenire regnandi

Domine, bonum eſt nos hic eſſe. Conſolationibus & deliciis etiam ſpiritalibus ne inhæreant animæ piæ, ne Deum amore ſolum concupiſcentiæ, non amicitiæ diligere; ne ex favoribus, non ex infinita magnitudine ipſum æſtimare; ne locare cor ſuum, non dare Deo; ne negotiari, non gratis colere & amare Sponſum videantur. Utilius eſt animæ juſtæ per cruces interiores a Deo probari. " Recedit *interdum Sponſus cæleſtis*, ut abſens magis deſideretur, deſide-
S. Bernard. „ ratus avidius quæratur, diu quæſitus gratius inveniatur. Ne ergo exilium „ deputemus pro patria, venit Sponſus & recedit viciſſim, nunc conſolatio- „ nem afferens, nunc univerſum ſtatum noſtrum in infirmitatem commutans.

Domine bonum eſt nos hic eſſe. Per ſpirituales conſolationes & delicias nos vendicat Deus a carnalibus deſideriis, quæ militant adverſus animam, nos eripit mundo, ſibique devincit. Hinc piæ animæ ajunt: *Meliora ſunt ubera tua vino*. Carnis, inquiunt, voluptatem, qua paulo ante ebriæ tenebamur, vin-
S. Bern. ſer. 9. in Cant. cunt hæ, quas tua nobis ubera ſtillant, deliciæ ſpiritales. " Et pulchre vino „ comparant carnalem affectum. Ut enim uva ſemel expreſſa non habet jam „ quid denuo fundat, ſed perpetua ariditate damnatur: ſic caro in preſſura mortis „ ab omni prorſus ſua delectatione ſiccatur, nec ultra revireſcit ad libidines.
Iſaia 40 „ Unde Propheta: " Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus tamquam flos agri.
Galat. 6. „ Exſiccatum eſt fœnum, & cecidit flos. *Et Apoſtolus*: Qui ſeminat in carne,
„ de

Digitized by Google

„ de carne metet corruptionem. “ *Vide autem ne non carni tantum, ſed & mundo competat iſta proportio: ſiquidem & ipſe tranſit, & concupiſcentia ejus. Et cum omnia quæ in mundo ſunt, finem habeant, finis eorum non erit finis. Verum ubera non ſic. Hæc enim cum exhauſta fuerint, rurſum de fonte materni pectoris ſumunt quod propinent ſugentibus. Merito proinde meliora carnis ſæculive amore aſſerunt ubera ſponſæ, quæ nullo umquam lactentium numero areſcunt, ſed ſemper abundant de viſceribus charitatis, ut iterum fluant. Flumina ſiquidem fiunt de ventre ejus, fitque in ea fons aquæ ſalientis in vitam æternam.*

Domine, bonum eſt nos hic eſſe. Si gaudii cœleſtis ſtillicidio ſic extra ſe rapitur Apoſtolus, ut neſciat quid dicat, quid fiet, cum implebitur illud Propheticum, *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te eſt fons vitæ; & in lumine tuo videbimus lumen?* Pſ. 35. 9.
„ Cum accepta fuerit illa ineffabilis lætitia, perit quodammodo humana mens,
„ & fit divina. *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis* S. Aug.
„ *potabis eos.* Torrens dicitur aqua veniens cum impetu. Impetus erit miſe- Enarr. in
„ ricordiæ Dei, ad irrigandos & inebriandos, qui modo ponunt ſpem ſub um- Pſ. 35.
„ braculo alarum ejus. Voluptas illa quæ eſt? Quaſi torrens inebrians ſitien-
„ tes. Modo ergo qui ſitit, habeat ſpem, inebriatus habebit rem: antequam
„ habeat rem, ſitiat in ſpe. *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam* Matt. 5. 8
„ *ipſi ſaturabuntur.* Quo ergo fonte irrigaberis, & unde currit tantus torrens
„ voluptatis ejus? *Quoniam apud te eſt fons vitæ.* Quis eſt fons vitæ, niſi
„ Chriſtus? Venit ad te in carne ut irroraret fauces tuas ſitientes: ſatiabit
„ ſperantem, qui irrogavit ſitientem: *Quoniam apud te eſt fons vitæ, & in*
„ *lumine tuo videbimus lumen.* Hic aliud eſt fons, aliud lumen; ibi non ita:
„ Quod enim eſt fons, hoc eſt & lumen: & quicquid vis illud vocas, quia
„ non eſt quod vocas; quia non potes congruum nomen invenire, non re-
„ manet in uno nomine. Si diceres, quia lumen eſt ſolum, diceretur tibi,
„ ſine cauſa ergo mihi dictum eſt ut eſuriam & ſitiam: Quis enim eſt qui
„ manducet lumen? Illud plane recte mihi dictum eſt, *Beati mundo corde,* Matt. 5. 8.
„ *quoniam ipſi Deum videbunt*: Si lumen eſt, oculos meos parem. Para &
„ fauces, quia illud quod lumen eſt, & fons eſt: fons quia ſatiat ſitientes,
„ lumen quia illum nat cæcos. Hic aliquando alibi lumen, alibi fons. Ali-
„ quando enim currunt fontes & in tenebris: & aliquando in eremo pateris
„ ſolem, non invenis fontem: hic ergo poſſunt iſta duo eſſe ſeparata: ibi non
„ fatigaberis, quia fons eſt; non tenebraberis, quia lumen eſt. “

Domine, bonum eſt nos hic eſſe. Vox eſt eorum qui guſtant & vident quam ſua- S. Auguſt.
vis ſit Dominus, quam beatus vir qui ſperat in eo. *Omni* enim *homini converſo ad* Enarrat. in
Deum mutatur delectatio, mutantur deliciæ: non ſubtrahuntur, ſed mutantur. O- Pſ. 74.
mnes autem deliciæ noſtræ in hac vita, nondum ſunt in re: ſed ipſa ſpes tam certa eſt, ut omnibus hujus ſæculi deliciis præponenda ſit. Sicut ſcriptum eſt, Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. *Si nondum habes petitiones cordis tui unde delectaris in Domino, niſi quia tenes certum promiſſorem, qui ſe effecit promittendo debitorem?*

5. *Adbuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube, dicens: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipſum audite.* Quia imprudenter interrogaverat Petrus, reſponſionem Domini non me- S. Hieron.
retur: ſed Pater reſpondet pro Filio, ut verbum Domini compleretur: *Si teſti-* in hunc lo-
monium perhibeo de me ipſo, teſtimonium meum non eſt verum.... Qui miſit me cum.
Pater, ipſe teſtimonium perhibuit de me.“ Vox de cœlo Patris loquentis auditur, Joann. 5.
„ quæ & teſtimonium perhibeat Filio, & Petrum, errore ſublato doceat veri-
„ tatem: imo per Petrum ceteros Apoſtolos. *Hic eſt Filius meus dilectus*: Huic
„ figendum eſt tabernaculum, huic obtemperandum. Hic eſt Filius, illi ſervi
„ ſunt. “

„ ſunt. “ *Moyſes & Elias debent & ipſi vobiſcum in penetralibus cordis ſui Do-*
„ *mino tabernaculum præparare.* “Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi be-
S. Auguſt. ſerm. 78. alias de Diverſis 65. „ ne complacui, ipſum audite. “ *Quia & in Prophetis ipſum audiſtis, & in Lege*
ipſum audiſtis. Et ubi non ipſum audiſtis? Hoc audito, illi ceciderunt in terram:
Jam demonſtratur nobis in Eccleſia Regnum Dei. Hic Dominus, hic Lex & Pro-
phetæ: ſed Dominus tamquam Dominus: Lex in Moyſe, Prophetia in Elia; ſed ipſi
tamquam ſervi, tamquam miniſtri. Ipſi tamquam vaſa: ipſe tamquam fons. Moy-
ſes & Prophetæ dicebant & ſcribebant: ſed de illo implebantur quando fundebant.
S. Auguſt. ſerm. 79. alias de Diverſis 23. Loquitur Moyſes; ſed *Hunc audite*. Loquitur Elias; ſed *Hunc audite*. Loquuntur
Prophetæ, loquitur Lex; ſed *Hunc audite*, vocem Legis, & linguam Propheta-
rum. Quando Evangelium loquitur, nubem putate: inde nobis vox ſonat.
Hunc audiamus; quod dicit faciamus, quod promiſit ſperemus. *Venite aſcen-*
damus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob, & docebit nos vias ſuas,
Iſai. 2. 3. *& ambulabimus in ſemitis ejus.* Ipſum audiamus: *Dominus enim judex noſter,*
Iſai. 33. 22. *Dominus legifer noſter, Dominus Rex noſter, ipſe ſalvabit nos.* Ipſum audiamus,
Iſai. 55. 4. quem Deus *Teſtem populis* dedit, *Ducem ac præceptorem Gentibus* .... *Doctorem*
Joel. 223. *juſtitiæ* .... *Verbum Domini* .... *Dei virtutem, & Dei ſapientiam*: Ipſum audia-
1. Cor. 1. 23. 24. mus: *Deus* enim *multis modis olim loquens patribus in Prophetis, noviſſime locu-*
Hebr. 1. *tus eſt nobis in Filio.* Ipſum audiamus, qui *Veritas eſt* .... Qui *Verba vitæ æter-*
Joan. 14. 6. *næ habet*. Plane audiam te, Domine Jeſu. *Loquere, Domine, quia audit ſervus tuus.*
Joan. 6. 69. Loquere ad cor meum, & aurem ejus inclina, ut te audiat, & obtemperet tibi.

6. *Et audientes Diſcipuli, ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valde.*
Tunc maxime timendum, cum ſupernis conſolationibus ac deliciis nos Deus
perfundit, ſed timore cum fiducia in bonitate ejus conjuncto. Agnoſcenda
infirmitas noſtra eſt: nihil ſupra vires noſtras audendum, quæ in myſterio-
rum divinorum cognitione & contemplatione nullæ nobis ſunt a nobis. “Scru-
Proverb. 25. 27. „ tator enim Majeſtatis opprimetur a gloria. *Et* Quanto quis ampliora quæ-
„ ſierit, tanto magis ad inferiora collabitur, ſi ignoraverit menſuram ſuam.
S. Hier. in hunc locum. „ *Et timuerunt valde*. Timoris magnitudo electæ menti aliquando poſt oſten-
„ ſionem lætæ viſionis incutitur. Quod profecto dum fit, non fit ut men-
S. Gregor. M. ſeu alius antiquus Auctor Eccleſiaſticus Comment. in lib. 1. Reg. c. 1. „ tem ad gloriæ viſionem purificet, ſed ut cuſtodiat ab elatione. Unde &
„ Petrus, & Jacobus, & Joannes prius transformati Domini gloriam vide-
„ runt; deinde incuſſo eis timore cecidere, ne elati perderent, quod humili-
„ ter aſſumpti videre meruiſſent. *Et acceſſit Jeſus, & tetigit eos; dixitque eis:*
„ *Surgite & nolite timere*. Quos manu ſanaverat, ſanat imperio. Primum
„ timor expellitur, ut poſtea doctrina tribuatur. *Gratiæ ſuæ manu interiori*
„ *Chriſtus nos tangit, verbo ſuo nos roborat, ut timorem deponamus, ut a terra*
S. Hieron. „ *ſurgamus, oculoſque & animos ad cœlum erigentes*, Aſpiciamus ipſum au-
Heb. 2. 12. „ ctorem fidei *noſtræ* & conſummatorem. VIDI viſionem grandem hanc (*in-*
Daniel. 10. 8. & ſeq. „ *quit Daniel*) & non remanſit in me fortitudo .... Et audivi vocem ſermo-
„ num ejus: & audiens jacebam conſternatus ſuper faciem meam, & vultus
„ meus hærebat, & ecce manus tetigit me, & erexit me ſuper genua mea, &
„ ſuper articulos manuum mearum. Et dixit ad me: Daniel vir deſideriorum,
„ intellige verba quæ ego loquor ad te, & ſta in gradu tuo. Cumque dixiſſet
„ mihi ſermonem iſtum, ſteti tremens. Et ait ad me: Noli metuere. *Varius*
„ *ille Prophetæ ſitus ſeu varia corporis poſitio totum ſpiritalis profectus ordi-*
S. Greg. M. lib. 22. Moralium c. 14. „ *nem ſignificat*. Verba enim Dei in terra jacentes audimus, cum in pecca-
„ tis poſiti, terrenæ pollutioni conjuncti, Sanctorum voce ſpiritalia præcepta
„ cognoſcimus. Ad quæ præcepta quaſi ſuper genua & ſuper manuum noſtra-
„ rum articulos erigimur, quia a terrenis contagiis recedentes, quaſi jam ab
„ infimis ventrem levamus. Sicut enim totus terræ inhæret, qui conſterna-
„ tus jacet: ita qui in genibus & manuum ſuarum articulis incurvatur, inchoante
„ profe-

Digitized by Google

„ profectu, ex magna jam parte a terra ſuſpenditur. Ad extremum vero vo-
„ ce dominica erecti quidem, ſed trementes adſiſtimus, cum a terrenis de-
„ ſideriis perfecte ſublevati, verba Dei quo plenius cognoſcimus, plus time-
„ mus. Adhuc enim quaſi in terra jacet, qui ad cœleſtia erigi terrenorum
„ deſideriis negligit. Quaſi ſublevatus autem adhuc manibus & genibus in-
„ cumbit, qui quædam jam contagia deſerit, ſed quibuſdam adhuc terrenis
„ operibus non contradicit. Jam vero ad verba Dei erectus adſiſtit, qui per-
„ fecte mentem ad ſublimia erigit, & per immunda deſideria incurvari con-
„ temnit. Bene autem trementem ſe ſtetiſſe indicat: quia examen ſubtilita-
„ tis internæ, quo plus ad illud proficitur, amplius formidatur. Ubi apte
„ divina voce ſubjungitur, *Noli metuere*; quia cum plus ipſi quod timeamus
„ agnoſcimus, plus nobis de Deo per internam gratiam infunditur quod ame
„ mus: quatenus & contemptus noſter pauliſper tranſeat in timorem. & ti-
„ mor tranſeat in charitatem. Ut quia quærenti nos Deo per contemptum
„ reſiſtimus, per timorem fugimus; & contemptu quandoque, & timore poſt-
„ poſito, ſolo ei amore jungamur. Pauliſper enim etiam timorem ejus diſci-
„ mus, cujus ſolius dilectioni inhæremus. Appoſitis igitur quaſi quibuſdam
„ gradibus profectus noſtri, mentis pedem prius per timorem in imo poni-
„ mus, & poſtmodum per charitatem ad alta amore levamus: Ut ab eo,
„ quo quiſque tumet, reprimatur ut timeat, & ab eo quod jam metuit,
„ ſublevetur ut præſumat. *Idem ſignificat trium Apoſtolorum conſternatio, ti-*
„ *mor, & erectio in monte ſancto*. Et audientes Diſcipuli ceciderunt in fa-
„ ciem ſuam & timuerunt valde. Et acceſſit Jeſus, & tetigit eos, dixitque
„ eis: Surgite, & nolite timere.“

7. *Levantes autem oculos ſuos, neminem viderunt niſi ſolum Jeſum*. In Jeſum unum erigendi ſunt & defigendi oculi, *In quem deſiderant Angeli proſpicere*; 1. Petri 1. 12. Qui *unus Mediator* noſter eſt, & *Advocatus apud Patrem*; *Auctor ſalutis* noſtræ: *Filius Dei dilectus*, per quem unum Deo placent, quicumque placent; Joan. 1. Qui *Dedit poteſtatem filios Dei fieri his qui credunt in nomine ejus*; & *Dei filios* Joan. 11. 52. *congregat in unum*, quos & *fratres* ſuos vocare, & *cohæredes* gloriæ ſuæ ac Regni facere dignatur. Erigamus oculos in Jeſum, qui caput noſtrum eſt, ſi Eccleſiaſt. 21. 14. ſapientes ſumus: *Oculi* enim *ſapientes in capite ejus*. Aſpiciamus Jeſum, non ſolum transfiguratum in Monte Thabor, ſed in Monte Calvariæ crucifixum pro nobis; ſiquidem *propter Paſſionem mortis, gloria & honore coronatus eſt*. Compatiamur morienti, ut congaudeamus & corregnemus triumphanti & regnanti. Hebr. 2. 9 In omnibus operibus noſtris ſolius Dei & Chriſti Jeſu gloriam & honorem ſpectemus, qui judex illorum eſt; non gloriam noſtram vel temporalia commoda, non mundum, non homines, in quibus maledictus eſt qui ſpes ſuas collocat. Ut autem ſolum Jeſum videamus, Evangelium legamus, in quo remota nube nobiſcum loquitur, nobiſque Myſteria ſua & præcepta peramanter aperit. *Diſcipuli vident Jeſum ſtantem ablata nube, & Moyſen & Eliam evanuiſſe: quia* S. Hieron. in hunc locum. *poſtquam Legis & Prophetarum umbra diſceſſerit (quæ velamento ſuo Apoſtolos texerat) utrumque in Evangelio reperitur*. Evanuerunt Moyſes & Elias: ſed Moyſis manſuetudinem, & Eliæ zelum in Jeſu admirari & imitari debemus.

8. *Et deſcendentibus illis de Monte, præcepit eis Jeſus dicens. Nemini dixeritis viſionem, donec Filius hominis a mortuis reſurgat*. Tempus ſcilicet loquendi, & tempus tacendi: Tempus latendi & in publicum prodeundi. In his Dei voluntas exploranda eſt & judicanda ex ejus gloriæ, & utilitatis proximorum fine. Id prædicandum quod utrique conducibile fuerit, locis & temporibus opportunis. Quædam enim alieno tempore & nequaquam opportuno prædicata, magis obſunt interdum quam proſint. Quamquam enim Deo tempus agendi ſemper adſit, exemplo tamen ſuo Chriſtus oſtendit œconomia &

prudentia utendum in doctrina & prædicatione, cum Transfigurationis ſuæ Myſterii, & Divinitatis ſuæ prædicationem Apoſtolis ſuis prohibuit, donec a mortuis ſurrexiſſet; illiſque dicere noluit, quæ portare pro tempore non poterant. Ceterum quod viſiones ſpectat & revelationes privatas, ſi quæ ſpiritualibus viris aut mulieribus contingant, *Secretum Regis abſcondere bonum eſt*; illaſque nemini aperire, niſi ſoli conſcientiæ Moderatori, qui de illis judicet utrum ex Deo ſint. Viros ſanctos legimus revelationes ſuas numquam aliis aperuiſſe, niſi charitas poſceret, aut Superioris juſſio urgeret. Divini Spiritus indicium eſt ab omni re quæ notabilem hominem faciat, abſtinere, de ſe ipſo modeſte loqui, nec verba illa arrogantiæ plena uſurpare: Hæc mihi Deus locutus eſt, hæc revelavit. Obſervet autem conſcientiæ prudens Moderator quo fine quis moveatur ad ipſas revelationes manifeſtandas, levitate-ne, an vanitate; utilitate propria, an aliena; uniuſne, an multorum: an aliqua appareat nota cupiditatis, avaritiæ, vel propriæ æſtimationis; quibus verbis in ipſa narratione utatur, an humilibus & verecundis, an tumidis & inconſideratis: an paucis ſe expediat, ſeu potius prolixior ſit. Illud quoque perpendendum quod ſancta Thereſia docuit: Rebus ſcilicet, quæ revelantur, nullam fidem adhibendam eſſe ex eo præciſe quod revelatæ ſunt; ſed ſi ad fidem pertinent, illis propter fidem credendum eſt: ſi aliquid præcipitur, ad Superiorem deferendum, ejuſque mandato accedente, ex obedientia peragendum eſt. Hanc normam ſecutus eſt Princeps Apoſtolorum: Chriſti enim Transfigurationem enarrans & vocem a Deo Patre auditam, cum eſſet in Monte ſancto cum Jeſu, ſpeculator factus illius magnitudinis; noluit tamen ei revelationi inniti, niſi quatenus Prophetarum oraculis conſentanea fuit. *Habemus*, inquit, *firmiorem Propheticum ſermonem, cui bene facitis attendentes, quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco*. Ac ſi aperte diceret: Quamvis vox e cœlo delapſa a Deo Patre revera manaverit, ſermo tamen Propheticus certior eſt & firmior omni ſcientia, omnique viſione & revelatione, quia ſenſus falli poſſunt, Scriptura Sacra non poteſt. In hanc ſententiam egregie Richardus a Sancto Victore: "Suſpecta eſt mihi omnis veritas (*inquit*) quam non confirmat Scripturarum auctoritas, nec Chriſtum in ſua clarificatione ſuſcipio, ſi non aſſiſtant ei Moyſes & Elias. Si Chriſtus docet me de rebus exterioribus, vel de intimis meis, facile recipio, utpote in his quæ comprobare poſſum proprio experimento. Verum ubi ad alta mens ducitur, quoniam de cœleſtibus quæſtio ventilatur: ubi de profundis rebus agitur, in tantæ ſublimitatis vertice non recipio Chriſtum ſine teſte, nec rata poterit eſſe quælibet veriſimilis revelatio ſine atteſtatione Moyſis & Eliæ, ſine Scripturarum auctoritate."

Cardin. Bona lib. de Diſcretione Spirituum cap. 20. — *2. Petri 1.* — *Richardus a S. Victore l. de Præparat. Animæ ad Contem. cap. 2.*

9 *Et interrogaverunt eum Diſcipuli dicentes: Quid ergo Scribæ dicunt quod Eliam oporteat primum venire? At ille reſpondens ait eis: Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia. Dico autem vobis, quia Elias jam venit, & non cognoverunt eum, ſed fecerunt in eo quæcumque voluerunt. Sic & Filius hominis paſſurus eſt ab eis*, &c. Deus peccatores intercipere non vult, ſed excitare, & vigilantes facere. Ideo præcurſores habere voluit cum prioris adventus ſui ad homines, tum ſecundi contra homines, Joannem Baptiſtam, & Eliam. Monet per eos ut homines fugiant ab ira ventura. *Dediſti metuentibus te ſignificationem, ut fugiant a facie arcus, ut liberentur dilecti tui*. Omnes pœnitentiæ Prædicatores ſunt præcurſores Chriſti, qui omnia reſtituere nituntur in debitum ordinem, qui zelo pro Dei lege inardeſcunt & qui adverſus vitia bellum gerunt abſque perſonarum acceptione, ab adulatione & timore pariter alieni, ad perſecutionem pro veritate patiendam paratiſſimi. Hi imminentem mortis judiciique diem hominibus annuntiant clamantes, *Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora judicii ejus*. Væ illis qui Eliam ſuum non cognoſcunt, non audiunt, ſed contemnunt, nec ad parandam viam Domini convertuntur!

Pſ. 59. 6. — *Apocal. 14.*

10. *Et*

10. *Et cum veniſſet ad turbam, acceſſit ad eum homo genibus provolutus ante eum, dicens: Domine, miſerere filio meo, quia lunaticus eſt, & male patitur: Nam ſæpe cadit in ignem, & crebro in aquam. Et obtulit eum Diſcipulis tuis & non potuerunt ejicere eum.* Homo peccator lunaticus eſt. *Stultus* enim *ſicut luna mutatur*, inconſtans eſt in omnibus viis ſuis: *Peccatum peccavit Jeruſalem, propterea inſtabilis facta eſt*. Qui ſpiritaliter a dæmone poſſidetur, modo cadit in ignem libidinis & concupiſcentiæ, quo exuritur; modo in aquam, cum ita frigeſcit cor ejus, ut in eo ſenſus omnis fraternæ charitatis & miſericordiæ extinguatur. Male patitur, cupiditatum ſuarum æſtu jactatus & alliſus. Iræ impetu conturbatur & ſpumat, odio intus diſcerptus, dentibus ſtridet; invidia tabeſcit & areſcit; ſurdus eſt ad Dei verbum ſive exterius ſonans per prædicationem, ſive interius monens per inſpirationes; mutus ad confeſſionem peccatorum, & Dei laudes: eo miſerior eſt, quo ſui non miſeretur. *Nihil enim miſerius miſero non miſerente ſibi*. Sæpe cadit in ignem, & crebro in aquam, &c. Eccl. 27. Thren. 1. 8. S. Auguſt.

Manet ergo voluntas

Semper amans aliquid quo ſe ferat; & labyrintho
Fallitur, ambages dubiarum ingreſſa viarum.
Vana cupit, vanis tumet, & timet: omnimodaque
Mobilitate ruens, in vulnera vulnere ſurgit.

S. Proſper Carmine de Ingratis.

Hoc eſt ſepe cadere in aquam, & crebro in ignem; in vitia contraria labi, quibus tamen finem malitiæ ſuæ propoſitum dæmon conſequitur, ut ſcilicet perdat hominem. In ſtatu autem adeo infelici poſitus peccator, Eccleſiæ Miniſtris offertur curandus, & a dæmone liberandus, qui operam ſæpe in eo perdunt; ſive quia omnino deſertus eſt a Deo, & in reprobum ſenſum traditus, occulto Dei, ſed juſto judicio: ſive quia illum ſine miniſterio hominum ad ſe convertere vult Chriſtus, & oſtendere, quod tantum miraculum.

Non doctor, neque diſcipulus, ſed gratia ſola efficit. S. Proſper

11. *Reſpondens autem Jeſus ait: O generatio incredula & perverſa, quouſque ero vobiſcum? Uſquequo patiar vos? afferte illum ad me.* Non quod tædio vel impatientia ſuperatus ſit manſuetus ac mitis Dominus patiens ac multum miſericors; *ſed quod in ſimilitudinem Medici, ſi ægrotum videat contra præcepta ſua gerere, dicat: Uſquequo accedam ad domum tuam? Quouſque perdam artis induſtriam, me aliud jubente, & te aliud perpetrante?* Non iraſcitur homini, ſed vitio. Duriora videntur verba, cor manſuetudine & charitate plenum eſt, quam & opere demonſtrat, puerum ad ſe afferri jubens, ut eum curet. Chriſtum imitentur ejus Miniſtri, verbi divini Prædicatores, & conſcientiarum Moderatores: & dum peccatores verbis ſeverioribus increpare coguntur, charitatem & manſuetudinem in animo ſervent, eorumque curationi & liberationi cum patientia adlaborent. „ Dilige (*inquit S. Auguſt.*) & dic quod voles: nullo modo „ maledictum erit; quod ſpecie maledicti ſonuerit, ſi memineris ſenſeriſque, „ te in gladio verbi Dei liberatorem hominis eſſe velle ab obſidione vitiorum. S.Hieron. in hunc locum S. Aug. in Expoſit. Ep. ad Gal. c. 6.

12. *Et increpavit illum Jeſus*, ut perduellem, ut hoſtem in malitia ita obduratum, ut ad bonum ultra flecti non poſſit, & ad charitatem redire. *Prævaricatores* enim *Angeli nec mala poſſunt unquam carere voluntate, nec pœna*. Cum autem dæmoni comminatus eſſet Jeſus, & præcepiſſet ut exiret a puero, nec in eum amplius introiret, *exiit ab eo dæmonium*, imperio Chriſti reſiſtere non valens; *& curatus eſt puer ex illa hora*. Neſcit tarda molimina Chriſti virtus, ſolo verbo, ſola voluntate integram & perfectam ſanitatem uno temporis momento reſtituit. S. Fulg. l. de Fide ad Petrum c. 3.

13. *Tunc acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum ſecreto, & dixerunt: Quare nos non potuimus ejicere illum? Dixit illis Jeſus: Propter incredulitatem veſtram.* Metuere debent Chriſti Miniſtri, ne labores eorum in peccatorum conver-

Digitized by Google

ſione inanes & infructuoſos efficiat fidei ac bonorum operum defectus: ſibi ipſis imputare debent quod nullum vel exiguum fructum faciant; hinc coram Deo humiliari, fidei, ſpei, & charitatis augmentum ab ipſo ſupplices poſtulare, orationi & bonis operibus ferventius vacare, ſi quem vero fructum faciant,
1. Cor. 3. 7. nihil ſibi, ſed totum Deo adſcribere: *Quia neque qui plantat, neque qui rigat eſt aliquid, ſed qui incrementum dat Deus.* Dixit illis Jeſus: Propter in-
S. Aug. ſ. 80. alias inter editos a Sirmondo 34. credulitatem veſtram. " Si Apoſtoli increduli, quis fidelis? Quid facient agni, " ſi titubant arietes? Nec tamen eos miſericordia Domini deſpexit incredu-" los: ſed arguit, nutrivit, perfecit, coronavit, nam & ipſi memores infir-" mitatis ſuæ, quodam loco in Evangelio dixerunt ei: DOMINE, adauge in " nobis fidem. PRIMA utilitas erat, ſcire quod minus habebant: major feli-" citas, ſcire unde petebant.

14. *Amen quippe dico vobis: Si habueritis fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic, Tranſi hinc illuc, & tranſibit, & nihil impoſſibile erit vobis.*
S. Amb. l. 7. in Lucam n. 176. & 177. " Non exigua hæc, ſed magna fides, quæ monti poſſit ut ſe transferat impe-" rare, neque enim mediocrem fidem Dominus exigit ab Apoſtolis, quibus ad-" verſus altitudinem extollentem ſe nequitiæ ſpiritalis ſcit eſſe certandum.... " Granum ſinapis certe res eſt vilis & ſimplex: ſi teri cęperit, vim ſuam fun-" dit. Etiam fides primo ſimplex videtur: ſed ſi teratur adverſis gratiam ſuæ " virtutis effundit, ut alios quoque qui vel audiunt vel legunt, odore ſui com-
S. Aug. Tr. 40. in S. Joan. n. 8 " pleat.... Magnum eſt quod incipit a fide, ſed contemnitur. Fundamentum " ſolet etiam in ædificio ab imperitis contemni. Foſſa ſit grandis, lapides quo-" quo modo paſſim mittuntur, nulla ibi expolitio, nulla pulchritudo apparet: " quomodo nec in arboris radice aliqua pulchritudo apparet: " Totum tamen " quicquid te delectat in arbore, de radice ſurrexit. Sed vides radicem & non " delectaris: vides arborem, & miraris. Stulte, quod miraris, inde ſurrexit " quo non delectaris. Parum aliquid videtur fides credentium, non habes ſta-" teram unde appendas. Audi ergo quo perveniat, & vide quanta ſit: *Si ha-" bueritis fidem ſicut granum ſinapis, &c.* quid humilius, quid vehementius?
S. Hieron. in hunc locum " quid minutius, quid ferventius? „ Dicetis Monti huic, Tranſi hinc illuc, & tranſibit, &c. *Montis translatio non ejus ſignificatur quem oculis carnis aſpicimus, ſed illius qui a Domino translatus fuerat ex Lunatico. Quod enim ait*, Dicetis Monti huic, Tranſi hinc, & tranſibit, *de dæmone intelligitur.* Dicetis
S. Aug. l. 1. Qu. Evang. Quæſt. 22. Monti huic, Tranſi hinc, &c. *Ne illis miraculis faciendis extollerentur in ſuperbiam, admoniti ſunt potius per humilitatem fidei, quaſi per ſinapis granum, elationem terrenam, quæ montis nomine ſignificata eſt, curare ut tranſiret.* Spiritum ſuperbiæ ex corde peccatoris expellere, eſt montem transferre. Id magnę fidei opus. Hæc autem fidei vis, fructus eſt orationum multatum atque ferventium, & diuturnæ pœnirentiæ ac mortificationis Chriſtianæ.

15. *Hoc autem genus non ejicitur niſi per orationem & jejunium.* Ad pravos habitus peccatorum vincendos, ad conſuetudinem inveteratam peccati eradicandam, ad deſtruendas cupiditates quæ ab adoleſcentia hominis invaluerunt, ipſique dominantur, oratione opus eſt qua anima humilietur; & jejunio, quo caro mortificetur. A Confeſſario pariter & Pęnitente, arma illa Evangelica
S. Leo ſerm. 85. 2. de Jejunio ſeptimi Menſis. adhibenda ſunr, ut malæ conſuetudinis dęmon expellatur. „ Nam in omni agone „ certaminis Chriſtiani, utilitas continentiæ plurimum valet, ita ut quidam „ ſæviſſimorum ſpiritus dæmonum, qui ab obſeſſis corporibus nullis exorcizan-„ tium fugantur imperiis, ſola jejuniorum & orationum virtute pellantur, di-„ cente Domino: *Hoc genus dæmoniorum non ejicitur, niſi in jejunio & oratione.* Grata ergo eſt Deo, & terribili diabolo jejunantis oratio: nec latet „ quantum acquirat ſaluti ſuæ, quæ tantum præſtat alienæ. " Nec dicas, quod
S. Jo. Chryſ. Hom. 58. in Matt. „ abſque jejunio aliquando ejecti ſunt dæmones. Si enim unus aut alter ſic „ expulit,

Digitized by Google

,, expulit, impoſſibile tamen eſt ut qui in deliciis vivit, a dæmonis furore libe-
,, retur: hujuſmodi enim morbo laborantibus, jejunio maxime opus eſt. Sed ſi
,, fide opus eſt, inquies, cur jejunare oportet? Quia una cum fide non parvas
,, vires affert jejunium: Angelum ex homine facit, & poteſtatibus incorporeis
,, mirum in modum reluctatur: quamvis non jejunio ſolum, ſed oratione quoque
,, opus ſit. Qui orat & jejunat ut oportet, is multis rebus non indiget: qui vero
,, multis non indiget, numquam fit avarus: & qui non eſt avarus, pronior ſem-
,, per ad miſericordiam erit. Qui jejunat, levior eſt, & vigilanter orat, & cu-
,, piditatis incendia extinguens, ac animam ſuam humilians, facile Deum pla-
,, cat. Idcirco & Apoſtoli fere ſemper jejunabant. Qui orans jejunat, binas
,, habet alas, quibus ventos ipſos volando prætervehitur: non enim oſcitat, nec
,, torpet orando, quod multis contingit; ſed igne ardentior & terra ſuperior
,, eſt: quare terribilis hoſtis dæmonibus redditur. Nihil enim eſt homine probe
,, orante potentius. Nam ſi mulier crudèlem judicem, qui nec Deum timebat,
,, hominem verebatur, flectere potuit: multo magis propitium Deum faciet,
,, qui continue orationi adhærens, ventrem ſuperat, & delicias ſpernit. Si ve-
,, ro imbecillis corpore jejunare ſemper non potes, non eris tamen ad orandum
,, infirmus, neque ad condemnandas ventris delicias invalidus. Jejunare quidem
,, non potes, ſed non vivere in deliciis potes, quod non magno intervallo a je-
,, junio diſtat. Sed ſufficit etiam hoc ad furorem diaboli reprimendum, cui ne-
,, mo magis amicus eſt, quam qui deliciis & ebrietate maculatur. Hic enim
,, ſons, hæc mater atque origo vitiorum omnium eſt.

16. *Converſantibus autem eis in Galilæa, dixit illis Jeſus: Filius hominis tradendus eſt in manus hominum: & occident eum, & tertia die reſurget. Et contriſtati ſunt vehementer.* Dictum eſt ab Apoſtolo: *Qui me dilexit, & tradidit ſemetipſum pro me.* Dictum eſt de Patre: *Qui proprio Filio ſuo non pepercit,*
,, *ſed pro nobis omnibus tradidit illum.* Si ergo Pater Filium tradidit, & Fi- *S. Auguſt. Enarrat in Pſ. 69.*
,, lius ſemetipſum tradidit. Judas quid fecit? Pater tradendo Filium ad mortem
,, pro nobis, bene fecit: Chriſtus tradendo ſeipſum pro nobis, fecit bene: tra-
,, dendo Judas Magiſtrum ſuum pro avaritia, fecit male. Non enim quod no-
,, bis præſtitum eſt de Paſſione Chriſti, malitiæ Judæ deputabitur. Habet ille
,, mercedem malitiæ, Chriſtus laudem gratiæ. *Et contriſtati ſunt vehementer.*
De peccatis noſtris, quæ cauſæ fuere mortis Chriſti, vehementer dolendum eſt: adverſus nos ipſos iraſci debemus, magis quam adverſus Judæos & ejus carnifices: mortem ejus in nos ulciſci per pœnitentiam, (Pœnitens enim eſt Homo ſibi ipſi iratus) corpus peccati in nobis deſtruere, crucique affigere. Dolere debemus ſupra modum miſeriam noſtram, quæ tanta eſt, ut mors Filii Dei ad liberationem noſtram ac ſalutem neceſſaria fuerit: ſed gaudere debemus, quod tanta ſit in nos Dei miſeratio, ut naſci & mori dignatus ſit pro nobis. *Filius hominis tradendus eſt in manus hominum, &c.* ,, Numquid iniquitas perſequentium Chriſtum ex Dei eſt orta conſilio; & illud facinus quod omni majus eſt crimine *S. Leo ſerm 65. de Paſſione Dom. 16*
,, manus divinæ præparationis armavit? Non hoc plane de ſumma juſtitia ſen-
,, tiendum eſt: quia multum diverſum multumque contrarium eſt id quod in
,, malignitate Judæorum eſt præcognitum, & quod in Chriſti eſt Paſſione diſpo-
,, ſitum. "Non inde proceſſit voluntas interficiendi, unde moriendi: nec de uno
,, ſpiritu extitit atrocitas ſceleris, & tolerantia Redemptoris. Impia furentium
,, manus non immiſit in ſe Dominus, ſed admiſit; nec præſciendo quod facien-
,, dum eſſet, coegit ut fieret; cum tamen ad hoc carnem ſuſcepiſſet, ut fieret.

17. *Et cum veniſſent Capharnaum, acceſſerunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei: Magiſter veſter non ſolvit didrachma? Ait? Etiam. Et cum intraſſet domum, prævenit eum Jeſus, dicens: Quid tibi videtur, Simon? Reges terræ a quibus accipiunt tributum vel cenſum? A filiis ſuis, an ab alienis?*

Digitized by Google

alienis? At ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Jeſus. Ergo liberi ſunt filii. Ut autem non ſcandalizemus eos, vade ad Mare, & mitte hamum: & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle; & aperto ore ejus invenies ſtaterem: illum ſumens, da eis pro me, & te. Humilitas Chriſti damnat ſuperbiam hominis pro juribus ſive privilegiis temporalibus ardentiori ſtudio faſtuque contendentis & litigantis. Genus omne ſubjectionis non refugit, ut homines ſubjectionem amare doceat, & Poteſtatibus parere, gloriamque ſuam in ſola libertate a peccato conſtituere, qua libertate Chriſtus nos donavit, quæ *libertas eſt gloriæ filiorum Dei.* Sicut Circumciſionem accepit, ut Legem impleret, & ad Baptiſmum venit ut impleret omnem juſtitiam: ita etiam didrachma exigentibus ſolutionem non recuſavit, ſtatim ſtaterem pro didrachmo juſſit pro ſe & pro Petro dari. Maluit enim ſupra Legem ſolvere, quam id quod Legis erat, negare. A tributo & cenſu immunis erat Chriſtus ut Filius Regis Regum, omniumque Dominus, ſed *Ut nobis ſanæ doctrinæ præberet exemplum, pro capite hominis quo erat indutus, tributum ſolvere non dedignatus eſt. Jubentur autem etiam ſervi Chriſtiani, & boni Fideles dominis ſuis temporalibus æquanimiter fideliterque ſervire, quos judicaturi ſunt, ſi uſque in finem iniquos invenerint; aut cum quibus æqualiter regnaturi ſunt, ſi & illi ad verum Dominum converſi fuerint.*

S. Ambroſ. Epiſt. 7. ad Juſtum.

S. Auguſt. lib. de catechizandis Rudibus c. 21.

Ut autem non ſcandalizemus eos, &c. Charitatis officium eſt de juribus ſuis aliquid remittere, ne infirmi offendantur; cupiditatis vitium eſt, contempto puſillorum ſcandalo, pro bonis ac juribus noſtris temporalibus vehementius contendere. „ Multa ſunt autem facienda non jubente lege, ſed libera charitate: & ea ſunt in noſtris officiis gratiora, quæ cum liceret nobis etiam non implere, tamen cauſa dilectionis impendimus: unde prior ipſe Dominus cum ſe tributum non debere monſtraſſet, ſolvit tamen, ne ſcandalizaret eos quibus ad æternam ſalutem gerens hominem conſulebat.

S. Auguſt. lib. 1. de Conjugiis c. 14.

Invenies ſtaterem: da illis pro me & te. Staterem, id eſt, quatuor drachmas invenies in ore piſcis: *Da eis pro me, & te.* Eccleſiæ enim meæ perſonam geris, Sponſæ meæ, cum qua mihi communio bonorum eſt. *Quid eſt, pro me & te? Ipſe Chriſtus, Petrus, Eccleſia Chriſti, Eccleſiæ quatuor Evangelia. Myſterium latebat: Chriſtus tamen tributum non debitum perſolvebat: ſic perſolvit & mortem: non debebat, & perſolvebat. Ille niſi indebitum ſolveret, numquam nos a debito liberaret.* Solve debita mea Patri tuo, Domine Jeſu, quia ſolvendo non ſum ſatis: nihil habeo quod meum ſit, præter peccata: impotentiam meam ſupple immenſa charitate & infinita miſericordia tua ex pretio Sanguinis tui, pro me in Cruce effuſi.

S. Auguſt. ſerm. 155. alias de Verbis Apoſtoli 6.

C A P U T XVIII.

SENSUS LITTERALIS.

I. IN *illa hora, acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Quis, putas, major eſt in Regno cælorum?* Cum Apoſtoli Chriſtum de Morte & Reſurrectione ſua frequenter loquentem audiviſſent, qua peracta, Regnum Chriſti non mere ſpirituale, verum etiam adſpectabile, quale futurum Judæi omnes ſperabant, inchoatum iri arbitrabantur: cum aliunde Zebedæi filii Chriſto magis familiares, ut ſanguine propinquiores, Petro claves Regni cœlorum viderent ſingulariter promiſſas; ſubierat eorum animos cogitatio, quis eorum major eſſet: qua de re & in via jam contenderant. Jeſus autem eorum cogitatio-

Lucæ 9. 49. Marci 9. 32. 33.

tationes, & contentionem perſpectas habens, interrogavit eos, (cum veniſſent Capharnaum, & domi eſſent) qua de re tractaſſent in via. Primum autem præ verecundia tacuerunt, mox confidentius propoſuerunt quæſtionem: *Quis putas, major eſt in Regno cœlorum?* Quis in Regno tuo dignitate, auctoritate, honore e te ſecundus erit principemque locum obtinebit? Præcipua ſcilicet Regni munia ſibi domeſticis Regis conferenda confidebant, ſed æmulationis ingenio interrogabant: quis eorum major futurus eſſet.

2. *Et advocans Jeſus parvulum ſtatuit eum in medio eorum. Et dixit: Amen dico vobis, niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in Regnum cœlorum.* Jeſus autem deſiderium glorię ambitionemque volens in animis Diſcipulorum ſuorum humilitatis contentione ſanare, puerulum advocans, eumque *complexus*, ſtatuit eum in medio eorum, *ſecus ſe*. Hac autem adhibita conſpicua imagine, ſententiam quæ ſequitur, eorum animis ac memorię altius imprimit. *Amen dico vobis*, inquit, niſi mutaveritis affectum, & *converſi fueritis* ab ea quę vos tenet ambitione ad humilitatem *& efficiamini ſicut parvuli*, tales ſcilicet innocentia, ſimplicitate, modeſtia quales illi ętate, ambitionis omnis & æmulationis expertes; *non intrabitis in Regnum cœlorum*. Tantum abeſt ut primas ſedes habituri ſitis, ne locum quidem ullum habebitis in Regno cœlorum, in gloria, in quam per Reſurrectionem intrabo.

[*Marci 9. 33.*] [*Luc. 9. 44.*]

3. *Quicumque ergo humiliaverit ſe ſicut parvulus iſte, hic eſt major in Regno cœlorum.* Quicumque ab omni faſtu, ſuperbia, ambitu penitus alienus fuerit, & de ſe demiſſe ſenſerit, talem animi propoſito & affectu ſe exhibens, qualis puer iſte natura eſt; hic in Regno cœlorum maximus erit.

4. *Et qui ſuſceperit unum parvulum talem in nomine meo, me ſuſcipit.* Quiſquis hoſpitio ſuſceperit, vel quovis alio beneficentię genere proſecutus fuerit unum ex his qui in me credunt, & qui parvulis humilitate ſimiles ſunt, eo nomine quia meus eſt, ad mei exemplum humiliatus, parem apud me gratiam inveniet, parque premium referet, ac ſi me ipſum ſuſciperet. Cum enim membra mea ſint, mihi imputo collata in ipſos beneficia.

5. *Qui autem ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.* Qui uni ex his parvulis, ex fidelibus ad ſimplicitatem infantiæ reverſis, & humilitatis meæ ſpeciem circumferentibus offendiculo fuerit, eique occaſionem ruinæ in via juſtitiæ quovis modo præbuerit, ſeu falſa doctrina, ſeu pravis exemplis, ſuaſione, vi, contemptu, injuria qualibet; illi magis expediret, ut prægrandi ſaxo molæ, quam aſinus velatis oculis gyrando verſat, ad collum ejus alligato, in mare ad certum interitum mergeretur, quam ut tale peccatum committeret. Sive autem apud Judæos iſtud ſupplicii genus uſitatum fuerit, in Palæſtina præſertim, ut S. Hieronymo placet; aliis repugnantibus, quod nulla ejus in Lege mentio extet, ſolaque quatuor ſupplicia apud eos nota fuiſſe ex omni hiſtoria appareat; ignem, lapidationem, gladium, ſtrangulationem: ſive a vicinis Syris tractum ſit hoc loquendi genus: eadem ſententiæ Chriſti vis eſt, ex gravitate & horrore ſupplicii, quam grave peccatum ſit ſcandalum infirmorum, oſtendentis. Quamvis autem generalis hæc ſententia videatur, & ad omnes pertineat qui proximis offendiculum præbent in via ſalutis, Apoſtolos tamen etiam perſtrinxiſſe Chriſtus videtur; qui inter ſe de dignitate contendentes, interrogabant, quis major eſſet in Regno cœlorum: *Et ſi in hoc vitio permanſiſſent, poterant eos quos ad fidem vocabant, per ſuum ſcandalum perdere, dum Apoſtolos viderent inter ſe de honore pugnare.*

[*S. Hieron. in hunc locum.*]

6. *Væ mundo a ſcandalis: neceſſe eſt enim ut veniant ſcandala: verumtamen væ homini per quem ſcandalum venit.* Mala extrema, ſummaque pericula humano generi

Digitized by Google

neri impendent: tum iis qui aliis offendicula creant, eiſque præbent occaſionem lapſus & peccati: tum iis qui offenſi aliorum improbitate a via ſalutis & juſtitiæ deflectunt. Neceſſe quidem eſt ut veniant ſcandala, neceſſe (inquam) non abſoluta neceſſitate, ſed conditionis & conſequentiæ, ſpectata hominum malitia, invidiaque diaboli: ſed & maxima offendicula a Deo permitti, æquum, rectum, utileque fuerit, ut integri a fictis, conſtantes a levibus diſcriminentur. Melius enim judicat ex malis benefacere, quam mala nulla permittere. Verumtamen graviſſimi peccati reus eſt, graviſque pœnæ obnoxius, qui aliis cauſam vel occaſionem ruinæ, impedimentumque ſalutis objicit: non enim coactus, aut abſoluta neceſſitate impulſus, ſed libero pravæ voluntatis arbitrio id committit. *Neceſſe eſt ut veniant ſcandala.* Quod omnino eventurum eſt prænuntiat: nec quia futura ſcandala prædixit, idcirco veniunt; ſed quoniam ventura erant, & a pravis hominibus creanda, idcirco prædixit.

S. Joannes Chryſoſt. Hom. 60. in S. Matt.

7. *Si autem manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te, abſcinde eum, & projice abs te. Bonum tibi eſt ad vitam ingredi debilem vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum. Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te: bonum tibi eſt cum uno oculo in vitam intrare; quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.* Argumentum eſt ſumptum a minori ad majus. Præcipua etiam, maxime neceſſaria, & chariſſima corporis membra præcidenda eſſent, ut æternæ damnationis pœna vitaretur, cum mortis in hoc ſæculo vitandæ cauſa id ipſum fieri ſoleat: quanto magis abiiciendi ſunt a nobis, quicumque nos ad peccatum ſollicitant, & ſpiritualis ruinæ nobis occaſionem præbent, ac impedimento ſunt ad ſalutem, quantumcumque nobis neceſſarii, vel utiles videantur, nobiſque chariſſimi ſint? Vide quæ in ſimilem ſententiam diximus ſuperius ad Cap. 5. num. 26.

8. *Videte ne contemnatis unum ex his puſillis: dico enim vobis, Quia Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem Patris mei, qui in cœlis eſt.* Cavete ne contemnatis vel minimum e numero fidelium ac juſtorum. Non ſolum ait, ne ſcandalizetis, ne offendatis; ſed *ne contemnatis*: quia ex contemptu proximi, quodlibet offenſionis & injuriæ ipſi illatæ genus, & ſalutis illius negligentia originem ducit. Ne vero leve peccatum eſſe putetis hujuſmodi contemptum. Tanta enim Deo cura eſt de unoquoque puſillo, ut Angeli ſingulorum cuſtodiæ a Deo aſſignati, Deum Patrem meum, *non per ſpeculum*, ſed *ſicuti eſt*, ſemper contemplentur; nec eos a beata illa viſione miniſterium & cuſtodia hominum diſtrahat uſquam & interpellet. Cum igitur Deo proximi ſint & familiariſſimi, & in miniſterium miſſi propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis, velut inter Deum atque homines commeent, ad Deum referentes cauſam & res illorum, quorum ipſis commiſſa cuſtodia eſt: non dubium quin accuſent contemptores puſillorum, & Dei vindictam in illos arceſſant.

9. *Venit enim Filius hominis ſalvare quod perierat.* Mirum videri non debet quod Deus Angelos ſingulorum hominum cuſtodiæ deputaverit; ſiquidem (quod multo majus eſt, & inſignioris beneficentiæ) Filius ipſe Dei ad eorum redemptionem & ſalutem miſſus ſit a Patre. Quod ſi Deus Filium ſuum miſit, ut averſos a ſe homines, peccatoque perditos ſalvaret; quanto magis non vult eorum ſaluti offendicula & impedimenta objici, illoſque ſcandalis perire, pro quibus Chriſtus mortuus eſt?

10. *Quid vobis videtur? Si fuerint alicui centum oves, & erraverit una ex eis: nonne relinquit nonaginta novem in montibus, & vadit quærere eam quæ erravit? Et ſi contigerit ut inveniat eam: Amen dico vobis, quia gaudet ſuper eam magis quam ſuper nonaginta novem, quæ non erraverunt. Sic non eſt voluntas ante Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt, ut pereat unus de puſillis iſtis.* Vos ipſos teſtes appello ac judices: ſi quis centum ovium grege

dives

dives fuerit, & una illarum erraverit, nonne relinquit nonaginta novem in montibus, ubi paſcuntur, alterius cuſtodiæ commiſſæ & ſollicite quęrit errantem? quam ſi forte inveniat, majori gaudio afficitur ob illius recuperationem, quam ob ceterarum poſſeſſionem, quamvis totum gregem pluris æſtimet illa una quæ erraverat. Ubique enim majus gaudium moleſtia majori pręceditur. Ita non vult Pater veſter cęleſtis ut vel unus ex iſtis minimis & humilibus pereat. Quamobrem ipſi maxime diſplicent, eumque graviter offendunt, qui offendicula & ſcandala illis creant, eoſque a tramite veritatis, juſtitiæ, & ſalutis avertunt. Nonaginta novem oves plerique veterum Patrum Angelos ſanctos intelligunt, qui homines numero incomparabiliter ſuperant, & Deo firmiter ac inſeparabiliter in gloria cęleſti per Montes figurata adhærent: unam ovem, humanum genus, quod peccando erravit. Alii in nonaginta ovibus juſtorum putant numerum intelligendum; & in una ovicula, peccatorum, ſecundum quod alio loco dixerat Chriſtus: *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores: non enim opus habent ſani Medico, ſed hi qui male habent.*

S. Hilar. c. 18. in Matt. S. Joannes Chryſoſt. Hom. 68. S. Gregor. Hom. 24. &c.
Luc. 5.

11. *Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum: ſi te audierit, lucratus eris fatrem tuum.* Non ſolum proximos offendendos, aut contemnendos non eſſe docet Chriſtus, ſed etiam ipſis ſuccurrendum charitatis & prudentiæ Chriſtianæ officiis, ut reſipiſcant, ſi quando nos læſerint. *Si peccaverit in te frater tuus*: Si Chriſtianus ejuſdem tecum fidei ac Religionis profeſſor, injuriam tibi fecerit, ſeu ex errore & ignorantia, ſeu ex humana imbecillitate, ſeu ex malitia, *Vade*, ne expectes ut culpam agnoſcat, veniamque petat, noli negligere peccatum ejus, aut ad peccati illius divulgationem, aut accuſationem, vel vindictam prorumpere; ſed cum charitate & benignitate *corripe inter te & ipſum ſolum*, ſine ullis arbitris, ejus pudori, famæque parcens. *Si te audierit*, fraternaque correptione tua emendatus, peccati ſui pęnitentiam egerit, *lucratus eris fratrem tuum*, qui peccando perierat: ipſum, inquam, lucratus eris Deo, a quo alienus erat, & cui eum reconciliaſti; ſibi, qui ſalutem æternam, a qua per peccatum exciderat, te monitore & auctore recuperat, tibi, qui ex inimico amicum feciſti, & illum in viam ſalutis reducendo, æternæ ſalutis tuæ negotium pariter agis. Non ſolum autem in injuriis nobis illatis dominicum illud de fraterna correctione pręceptum intelligendum eſt, verum etiam in peccatis quæ adverſus alios, & multo magis in iis quæ contra Deum committuntur: ſed dixit, *ſi peccaverit in te*, quia tunc acerbi diſertique reprehenſores eſſe ſolemus, cum eos qui contra nos peccaverunt, objurgamus. Injuriis enim noſtris magis afficimur, quam alienis: immo, (quæ voluntatis noſtræ depravatio eſt) magis quam injuriis Deo illatis. Chriſtus igitur ibi nobis frænum ſapientiſſime injecit, ubi maximum periculum erat ne præcipites in vindictam ageremur: verumtamen ex una peccatorum ſpecie totum genus intelligendum eſt, niſi quid aliunde obſtet quominus fraterna correptio privatim adhibeatur: ut ſi levius peccatum ſit, aut ſi grave quidem, ſed ſtatim ac ſponte reſipiſcat peccator: vel ſit in peccato obſtinatus, ut nulla ſpes affulgeat emendationis: aut peccatum ſit publicum. Quę enim peccantur coram omnibus, ipſa arguenda ſunt coram omnibus. *Peccantes coram omnibus argue: ut & ceteri timorem habeant.*

1. Tim. 5. 20.

12. *Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium ſtet omne verbum.* Si te non audierit, peccatum negans, defendens vel excuſans, aut certe in eo perſeverans, tecum unum vel duos viros aſſume, honoris Dei fraternæque ſalutis ſtudioſos, quos apud eum auctoritate valere putes: ut eorum teſtimonio ſe peccaſſe perſuaſus, & pudefactus reſipiſcat; vel Eccleſiæ Tribunal timeat, in quo duorum vel trium teſtimonio convinci contumaciæ poteſt, ſecundum Legem in qua ſcriptum eſt: *Non ſtabit teſtis*

unus

Deuter 19. 15. *unus contra aliquem, quicquid illud peccati & facinoris fuerit: ſed in ore duorum aut trium teſtium ſtabit omne verbum.*

13. *Quod ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ: ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus*. Cauſam ad Eccleſiam refer, ſive ad Præſulem & Rectorem Eccleſiæ, cui ligandi ſolvendique do poteſtatem, quam exercet ipſe & adminiſtrat, ut illius perſonam gerens Eccleſiæ ſcilicet recte declarari & denunciari dicitur, quod ejus Præpoſitis denunciatur, ſicut corpus videre dicitur, cum ſoli videant oculi. *Si autem Eccleſiam non audierit*, id eſt, Paſtorem Eccleſiæ monentem & redarguentem, eique non paruerit, ſed contumax perſeveraverit in peccato: *ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus*. Eo loco habe, quo Judæi Ethnicos & Publicanos, quos Synagogis excludunt, & ne cibum quidem cum ipſis ſumunt, ſed ab omni eorum conſortio, non ſolum in negotiis Religionis, ſed & conſuetudinis hujus vitæ abſtinent. Poſtremus hic eſt correptionis gradus, quo peccator contumax ab Eccleſia præciditur ex-
1. Cor. 5. communicationis gladio, Paſtoris qui Eccleſiæ præeſt ſententia, *& in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, & cum ejus virtute, traditur ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini noſtri Jeſu Chriſti*. Ea autem ſeveritas exercetur, cum ut peccatoris contumacia frangatur, & amariore medicina ſanetur æger pene deſperatus; tum ut aliorum membrorum ſaluti conſulatur, auferendo malum, & morbidam ovem, quæ alias facile inficeret, a grege ſeparando: & ne modicum fermentum totam maſſam corrumpat.

14. *Amen dico vobis, Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo*. Vobis Apoſtolis meis, veſtriſque in Eccleſiæ meæ regimine ſucceſſoribus dico ut rem certiſſimæ veritatis: *Quæcumque alligaveritis ſuper terram*; ſive homines, in foro exteriori. Excommunicationis vinculo; ſive peccata, in foro interiori Pœnitentiæ, Abſolutionis negatione: *erunt ligata & in cęlo*, id eſt, in Dei judicio, Miniſtrorum ſuorum ſententiam ratam habentis. *Et quæcumque ſolveritis ſuper terram*, in utroque Tribunali, peccata vel pœnas remittentes & condonantes poteſtate clavium, quas Eccleſiæ meæ, & ejus
S. Hilar c. 18. in S. Matt. n. 8. Rectoribus, & in Petro illius perſonam gerente, tradidi, *erunt ſoluta & in cælo*. Hinc S. Hilarius hunc locum explicans: „ Ad terrorem autem metus maximi, „ *inquit*, quo in præſens omnes continerentur, immobile ſeveritatis Apoſtolicæ „ judicium præmiſit, ut quos in terris ligaverint, id eſt, peccatorum nobis innexos reliquerint, & quos ſolverint, Confeſſione videlicet veniæ receperint „ in ſalutem; hi Apoſtolicæ conditione ſententiæ in cęlis quoque aut ligati ſint
S. Hieron. in hunc locum. „ aut ſoluti." Poteſtatem igitur Chriſtus tribuit Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus, *ut ſciant qui a talibus condemnantur, humanam ſententiam divina ſententia roborari; & quodcumque ligatum fuerit in terra, ligari pariter & in cælo*. Lazarus proceſſit de monumento vivus, & ambulare non poterat. Et Domi-
Joan. 2. 44. nus Diſcipulis dixit: *Solvite eum, & ſinite abire*. Ille ſuſcitavit mortuum, illi ſolverunt ligatum. Aliquid pertinere videte ad propriam majeſtatem Dei ſuſci-
S. Auguſt. ſerm. 98. alias de Verbis Domini 44. c. 6. tantis. „ Increpatur aliquis in mala conſuetudine poſitus, verbo veritatis. Quam „ multi increpantur, & non audiunt! Quis ergo agit intus cum illo qui au„ dit? quis vitam inſpirat intrinſecus? quis eſt qui ſecretam pellit mortem, „ ſecretam dat vitam? Nonne poſt objurgationes, poſt increpationes dimit„ tuntur homines cogitationibus ſuis, & incipiunt ſecum volvere quam ma„ lam vitam gerant, quam peſſima conſuetudine premantur? Deinde diſplicen„ tes ſibi, mutare vitam inſtituunt. Reſurrexerunt iſti; revixerunt quibus di„ ſplicet quod fuerunt: ſed reviviſcentes ambulare non poſſunt. Hæc ſunt vincu„ la ipſius reatus. Opus eſt ergo, ut qui revixit, ſolvatur, & ire permittatur. Hoc „ officium Diſcipulis dedit, quibus ait: QUÆ ſolveritis in terra, ſoluta ſunt & in cęlo.

15. *Ite-*

Digitized by Google

15. *Iterum dico vobis, Quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de*
,, omni re quamcumque petierint, fiet illis a Patre meo, qui in cælis eſt. Con-
cordiam commendat, quam ſpectabat correptio: ſimulque tacitum a minori ad ma-
jus argumentum ducit: Si quicquid duo meo Spiritu concordes, non quæ ſua ſunt,
ſed quæ Dei, quærentes, petierint, illud a patre, meo qui in cælis eſt, impetra-
bunt: multo magis Eccleſiæ judicium ratum habebit, ligabitque quæcumque
ſuper terram ligaveritis, ſolvet quæcumque ſolveritis. Hæc autem de oratio-
ne Chriſtus adjecit: quia & ad ligandi ſolvendique poteſtatem recte exercen-
dam neceſſaria eſt, & ab Eccleſiæ Miniſtris præmitti debet ſacri judicii ad-
miniſtrationi, ad gratiam impetrandam peccatori, qua convertatur & vivat.
Neceſſaria etiam eſt, ut correptio fraterna ſit ſalutaris ei qui corripitur. *Con-*
fitemini ergo alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem, ut ſalvemini: *Jacobi 5.16.*
multum enim valet deprecatio juſti aſſidua. S I D U O *ex vobis conſenſerint ſu-*
per terram, ad orationem convenerint unanimes, ſuper terram, ubi neceſ-
ſitas eſt attolendi oculos in cælum, unde veniat auxilium a Domino:
de omni re quamcumque petierint, ſive parva ſit, ſive magna; ſive facilis, ſive dif-
ficilis, *fiet illis a Patre meo, qui in cælis eſt.* Concedetur illis quod petierint. *Si*
duo ex vobis, id eſt, *ſi vel duo tantum*. Quamobrem ſi fratrem in peccato præ-
fractum & contumacem non corrigat vel reprimat Eccleſię auctoritas, unicum
vobis remedium ſupereſt, concors ſcilicet pro converſione illius oratio.

16. *Ubi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eo-*
rum. Ubi plures ſimul convenerint ad poſtulandam a Deo vel tractandam rem
quamcumque, vel ad judicandum cauſas Fidei, aut Diſciplinæ, *in nomine*
meo, auctoritate mea, invocato auxilio meo, propter gloriam meam,
utilitates Eccleſiæ meæ, animarum ſalutem: *ibi ſum in medio eorum*,
eis præſto ſum conſilio & auxilio. Hinc argumentum eruitur pro legitima
Conciliorum in Chriſti nomine congregatorum auctoritate, quæ ſunt *repræ-*
ſentationes totius nominis Chriſtiani. Hinc S. Cęleſtinus I. ad Patres Epheſini *Tertull.*
Concilii Generalis ſcribebat: *Spiritus ſancti teſtatur præſentiam congregatio Sa-*
cerdotum. Verum eſt enim quod legimus, quia nec poteſt Veritas mentiri, cujus *Act. 2.*
in Evangelio iſta ſententia eſt: Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomi- *Epheſini Concilii.*
ne meo, ibi & ego ſum in medio eorum. ,, Quod cum ita ſit, ſi nec huic tam
,, brevi numero Spiritus ſanctus deeſt, quanto magis eum nunc intereſſe credi-
,, mus, quando in unum convenit tanta turba Sanctorum? Sanctum namque
,, eſt pro debita ſibi veneratione Concilium, in quo utique nunc Apoſtolorum *Act. 3.*
,, frequentiſſimæ illius, quam legimus, congregationis aſpicienda reverentia eſt.
,, Numquam his defuit Magiſter, quem receperant prædicandum. Adſuit his ſem-
,, per Dominus & Magiſter, nec docentes a ſuo Doctore deſerti ſunt umquam.
,, Docebat ille qui miſerat; docebat, qui dixerat quid docerent; docebat qui in
,, Apoſtolis ſuis ſe confirmat audiri. *Et S. Gregorius Magnus*: Ne qua inter Fra- *S. Gregor.*
,, tres diſſenſio, ne qua inter Præpoſitos & ſubjectos ſint fomenta diſcordiæ, in *lib. 7.*
,, unum convenire Sacerdotes neceſſe eſt, ut & de incidentibus cauſis diſceptatio, *Epiſt. 112.*
,, & ſit ſalubris de Eccleſiaſtica obſervatione collatio: quatenus dum per hoc & prę-
,, terita corriguntur, & regulam futura ſuſcipiunt, omnipotens ubique Domi-
,, nus fratrum concordia collaudetur. Cujus vobis adeſſe præſentiam, ſi hæc
,, obſervabitis, ſcitote; quia ſcriptum eſt: " Ubi fuerint congregati duo
vel tres in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. *Si ergo adeſſe dignatur*
ubi duo vel tres fuerint, quanto magis non deerit, ubi plures convenerint Sa-
cerdotes?

17. ***Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: Domine, quoties peccabit in me frater***
meus, & dimittam ei? Uſque ſepties? Dicit illi Jeſus: Non dico tibi, uſque ſepties,
ſed uſque ſeptuagies ſepties. **Chriſtus fraternæ correptionis præceptum tradens,**

ſimul

ſimul injuriæ condonationem ſinceram præcepit, non illam ſolum qua vindictam remittimus, ad quam ſemper animus Chriſtiani paratus eſſe debet, ſed & eam qua in priſtinum amicitiæ gradum reſtituimus eum qui in nos peccavit, ſi veniam petat, Luc. 17. 3. 4 *Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: & ſi pœnitentiam egerit, dimitte illi. Et ſi ſepties in die peccaverit in te, & ſepties in die converſus fuerit ad te, dicens; pœnitet me: dimitte illi.* Hinc Petrus occaſionem ſumpſit interrogandi Chriſtum: *Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? Uſque ſepties?* Forſan toties peccet, ut venia prorſus indignus videatur, cui indulgentia mea incentivum tribuat delinquendi. Quoties igitur in me peccanti condonare debeo? *Uſque ſepties?* quod Chriſtus infinite dixit, *ſepties*, id Petrus definite intellexit, *uſque ſepties?* Non quotidie ſepties, ut Chriſtus dixerat, ſed ſepties per totam vitam?. Septies enim in die injuram fratri condonare, plus æquo illi videbatur ex carnis ſenſu, & ex traditione Judæorum, qui *Homini in alterum peccanti ſemel remittunt, ſecundo remittunt, tertio remittunt, quarto non remittunt.* Reſpondit autem Jeſus Petro: *Non dico tibi, uſque ſepties: ſed uſque ſeptuagies ſepties*, id eſt, ad numerum uſque ſeptuagies ſeptenum, ſive quadringentis nonaginta vicibus, hoc eſt, in infinitum: quotieſcumque peccaverit, & veniam rogaverit. Ceterum quod hic de donandis offenſionibus a Chriſto dicitur, ad pœnæ quoque condonationem minime pertinet. Ordo enim publicæ diſciplinæ, juſtitiæ, immo & charitatis ſæpe poſtulat ut peccator plectatur, ne vel ipſi vel aliis, ſed Eccleſiæ maxime vel Reipublicæ nimia indulgentia noceat. *Ignoſcendi miſericors manſuetudo, propter quam dictum eſt, non ſolum ſepties, verum etiam ſeptuagies ſepties fratri remittenda eſſe peccata, non ad hoc volet ut ſit iniquitas impunita, aut torpens & dormiens diſciplina, quod potius obſit quam diligens vigilanſque vindicta. Claves quippe Regni cœlorum ſic dedit Chriſtus Eccleſiæ, ut non ſolum diceret*, Quæ ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis; *ubi apertiſſime bonum, non malum pro malo reddit Eccleſia: verum & adjungeret*, Quæ ligaveritis in terra, erunt ligata & in cœlo; *quia bona eſt & vindicandi juſtitia. Illud enim quod ait*, Si nec Eccleſiam audierit, ſit tibi tamquam Ethnicus & Publicanus: *gravius eſt quam ſi gladio feriretur, ſi flammis abſumeretur, ſi feris ſubigeretur. Nam ibi quoque ſubjunxit*, Amen dico vobis, quæ ligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlis: *ut intelligeretur, quam gravius ſit punitus, qui velut relictus eſt impunitus .... Ecce ab hominibus non reddentibus malum pro malo, alligatur homo amarius & infelicius Eccleſiæ clavibus, quam quibuslibet graviſſimis & duriſſimis ferreis vel adamantinis nexibus.*

Luc. 17. 4.

Bab. Joma: fol. 86. *Ligfoot. Hor: Hebr. in Matt. c.* 18. *Verſ.* 21.

S. Hieron. in huncelocum. S. Auguſt. lib. 2. *contra Adverſarium Legis & Prophetarum cap.* 17.

18. *Ideo aſſimilatum eſt Regnum cœlorum homini Regi, qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis. Et cum cœpiſſet rationem ponere, oblatus eſt ei unus, qui debebat ei decem millia talenta. Cum autem non haberet, unde redderet, juſſit eum dominus ejus venundari, & uxorem, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi.* Ideo declaro vobis, ita ſe rem habere in Regno cœlorum, ac ſi Rex aliquis rationes a ſervis ſuis, ſeu miniſtris, quibus bonorum ſuorum adminiſtrationem crediderat, exigere voluerit. Et cum rationes conferre cœpiſſet, oblatus eſt ei unus decem millium talentorum debitor, ſummæ immenſæ. Qui cum ſolvendo non eſſet, juſſit eum dominus ejus, jure creditoris, & more apud Judæos recepto, venundari cum uxore, & filiis, & bonis univerſis; & conflatam ex omnium venditione pecuniam in ærarium ſuum inferri, diſpungique debitum.

Quadraginta ſex millia millium librarum moneta Gallica.

19. *Procidens autem ſervus ille, orabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.* Procidens autem ſervus ille ad pedes domini, tempus ſolutionis ſibi prorogari ſupplex orabat. *Miſertus autem dominus ſervi illius,*

dimi-

dimiſit eum, & debitum dimiſit ei. Dominus incredibili miſeratione & libertatem, & totum debitum ipſi donavit, plus concedens quam ipſe peteret.

20. *Egreſſus autem ſervus ille, invenit unum de conſervis ſuis, qui debebat ei centum denarios*, ſummam incomparabiliter minorem *&, tenens ſuffocabat eum, dicens: Redde quod debes*. Injecta in fauces ejus manu, arcte premebat ac pene ſtrangulabat, ut ad ſolutionem adigeret. *Et procidens conſervus ejus, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi*. Eadem omnia ſupplicis officia conſervo creditori exhibuit, quę ipſe mox exhibuerat communi domino, & prorogationem pariter poſtulavit. *Ille autem noluit: ſed abiit, & miſit eum in carcerem, donec redderet debitum*. Non ſolum noluit donare debitum, ſed ne quidem tempus prorogare: ſed abiens, eum in carcerem miſit, donec ſolveret. *Videntes autem conſervi ejus quæ fiebant, contriſtati ſunt valde*, tum ob creditoris immanitatem, & ingrati animi vitium, tum ob infelicitatem debitoris: *& venerunt, & narraverunt domino ſuo omnia quæ facta fuerant*. *Triginta tres circiter libras monetæ Gallicæ.*

21. *Tunc vocavit illum dominus ſuus, & ait illi: Serve nequam, omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogaſti me*. Debitum ingens, non ex parte, ſed totum tibi miſericorditer donavi, quia ſupplex miſericordiam efflagitaſti. *Nonne ergo oportuit & te miſereri conſervi tui, ſicut & ego tui miſertus ſum?* Oportuit te ſervum domini tui clementiam imitari, erga conſervum tuum miſericordia commoveri, cum ipſo dure & crudeliter non agere, ut ad minutæ ſummæ ſolutionem adigeres. *Et iratus dominus ejus*, nec ſolum creditoris jure uſus, ſed & judicis, *tradidit eum tortoribus*, carcere, aliiſque pœnis cruciandum, *quoaduſque redderet univerſum debitum*: quia factæ ſibi condonationis beneficium reſcindi & auferri ſibi meruerat ingrati animi in dominum crimine, & inhumanitate in conſervum. Dimittendas fratribus injurias in nos commiſſas, hac Parabola Chriſtus docet, ex qua id colligit.

22. *Sic & Pater meus cœleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris*. Simili modo ſe geret erga vos Pater meus cœleſtis, pari ſeveritate vobiſcum aget, ſi in remittendis injuriis fratribus veſtris, hominibus quibuſcumque, qui fratres veſtri ſunt *Jure naturæ matris unius* omnium; & maxime Chriſtianis, qui *eumdem Patrem agnoverunt Deum, & biberunt eumdem Spiritum ſanctitatis*, vos difficiles & duros præbueritis; & non donaveritis offenſas plene, ſincere, ex animo. *Tertull.*

SENSUS MORALIS.

I. ACCESSERUNT *ad Jeſum Diſcipuli, dicentes: Quis putas, major eſt in Regno cœlorum?* Cupiditas gloriæ noviſſima hominis exuitur. *Hoc ipſo pernicioſior ambitio, quod blanda quædam eſt conciliatricula dignitatum; & ſæpe quos vitia nulla delectant, quos nulla potuit movere luxuria, nulla avaritia ſubvertere, facit ambitio crimimoſos*. Ardentior plerumque eſt & impotentior in Eccleſia, & in Monaſterio, quod regnum eſt humilitatis, quam in mundo quod regnum eſt ſuperbiæ. Quis non timeat, ubi Apoſtolos in ſchola Chriſti inſtitutos, hac tentatione concuti videt prius quam Sp. Sanctum accepiſſent, & contendere quis eorum videretur eſſe major? Tu vero non ſolum modo illorum defectum conſidera, ſed illud quoque tecum expende, primum quod nulla eis de rebus hujus ſeculi quæſtio eſt: deinde quod poſtea hac quoque tentatione ſuperata alter alteri in primatu cedebat. Nos vero neque ad hos eorum defectus pervenire poſſumus, nec quis futurus ſit Major *S. Amb. l. 4. in Luc. n. 31. S. Jo. Chryſ. Hom. 59. Matth.*

in Regno cœlorum, ſed quis in terris major ſit, quis ditior, quis potentior quærimus. Fumum conſectamur, non ignem qui Deus noſter eſt; vanitatem, non charitatem, & ideo deficimus, evaneſcimus in cogitationibus noſtris, &
Pſal. 36. vana magnitudine perimus. *Deficientes quemadmodum fumus deficient*. Fumus
S. Aug. Enarrat. in Pſalm. 36. ſerm. 2. „ a loco ignis erumpens in altum extollitur, & ipſa elatione in globum magnum intumeſcit: ſed quanto fuerit globus ille grandior, tanto ſit vanior: *Ab illa enim magnitudine non fundata & ſolidata, ſed pendente & inflata, it in auras atque dilabitur, ut videas ipſam ei obfuiſſe magnitudinem. Quanto enim plus erectus eſt, quanto extentus, quanto diffuſus undique in majorem ambitum, tanto fit exilior, & deficiens, & non apparens*. Sic ambitioſus in tumorem ſuperbiæ culmine poteſtatis excreſcit, & dum ei honorum & dignitatum de-
S. Greg. M. 1. p. Paſtor c. 3. ſiderio & conſecutione animus inflatur, *in luxum ſuperbiæ ipſo faſtigio lenocinante corrumpitur*. Inimici *vero Domini mox ut bonorificati fuerint & exaltati, deficientes quemadmodum fumus deficient*.

2. *Et advocans Jeſus parvulum, ſtatuit eum in medio eorum. Et dixit: Amen dico vobis, niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in Regnum cœlorum*. Non ſe ipſum, ſed parvulum velut exemplar innocentiæ & humilitatis Chriſtus Diſcipulis proponit. Nos vero ad puerum illum admirabilem fide aſſurgamus, ad Filium unicum Dei pro nobis incarnatum, de quo ſcriptum eſt, *Parvulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis*: Qui ſtatuit ſe in medio noſtrum, qui non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, ut nobis humilitatis exemplum preberet. Diſcipulis porro ſuis non præcipit ut
S. Hier. in hunc locum ætatem habeant parvulorum, ſed ut innocentiam, & quod illi per annos poſſident, hi poſſideant per induſtriam; ut malitia, non ſapientia parvuli ſint. Sed heu! Chriſtiani plurimi levitate, rerum ſenſibilium amore, pauciſſimi innocentia, ſimplicitate, ignorantia mali, docilitate, humilitate pueri ſunt. *Fratres,*
1. Cor. 14. 20. *nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia parvuli eſtote: ſenſibus autem perfecti eſtote*. Niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in Re-
S. Hil. c. 18. in S. Matt. gnum cœlorum. *Pueros autem credentes omnes per audientiæ fidem nuncupavit. Hi enim patrem ſequuntur, matrem amant, proximo velle malum neſciunt, curam opum negligunt, non inſoleſcunt, non oderunt, non mentiuntur, dictis credunt, & quod audiunt verum habent. Et hæc omnium affectionum aſſumpta in nobis & conſuetudo & voluntas, cœlorum iter pervium præſtat. Reverendum igitur eſt ad ſimplicitatem infantium: quia in ea collocati, ſpeciem humilitatis Dominicæ circumferemus*. In Chriſtiana infantia proficiendum & perſeverandum eſt: numquam illa deponenda & exuenda eſt ut infantilis ætas: Chriſtiani etiam ſenes debent eſſe pueri. *Omnes qui in veritate verſantur,*
S. Clemens Alexand. l. 1. Pædagogi cap. 5. *eſſe apud Deum pueros*, Clemens Alexandrinus demonſtrat: *Nos*, inquit, *pueri ſumus*. Quod ipſe Dominus declarat, dicens: *Niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in Regnum cœlorum*: Non regenerationem hic ſignificans, ſed quæ pueris ineſt ſimplicitatem, ut ejus ſimilitudinem referamus, comendans.... *Qui itaque infantes ſumus, humi non amplius volutamur, neque ut antea ſerpentum more in terra ſerpimus, toto corpore in ſtultis cupiditatibus provoluti; ſed mente ſurſum erecti, mundoque & peccatis renunciantes, ſuſpenſo pede eatenus terram tangentes, quatenus in mundo eſſe videamur, ſanctam perſequimur ſapientiam. Hæc autem videtur eſſe ſtultitia iis, qui ſe ad calliditatem & verſutiam exacuerunt. Jure ergo ſunt pueri, qui Deum ſolum patrem noverunt, ſimplices infantes, integri ac innocentes*. Niſi efficiami-
„ ni ſicut parvuli, non intrabitis in Regnum cœlorum. Quicumque ergo hu-
S. Leo ſer. de Epiphania 7. c. 3. & 4. „ miliaverit ſe ſicut parvulus iſte, hic eſt major in Regno cœlorum. *Amat Chriſtus infantiam, quam primum & animo ſuſcepit, & corpore. Amat Chriſtus infantiam, humilitatis magiſtram, innocentiæ regulam, manſuetudinis formam.*

Digitized by Google

mam. Amat Chriſtus infantiam, ad quam majorum dirigit mores, ad quam
ſenum reducit ætates; & eos ad ſuum inclinat exemplum, quos ad Regnum
ſublimat æternum. Ut autem plene valeamus agnoſcere, quomodo apprehendi
poſſit tam mira converſio, & in puerilem gradum qua nobis mutatione redeun-
dum ſit; doceat nos beatus Paulus, & dicat: Nolite pueri effici ſenſibus, ſed 1.Cor.14.20.
malitia parvuli eſtote. *Non ergo ad ludicra infantiæ & imperfecta nobis pri-*
mordia revertendum eſt, ſed aliquid quod etiam graves annos deceat, inde ſu-
mendum eſt, velox commotionum tranſitus, citus ad pacem recurſus. Nulla ſit
memoria offenſionis, nulla cupiditas dignitatis. Amor ſociæ dilectionis, æqualitas
naturalis. Magnum enim bonum eſt, nocere non noſſe, & ad maligna non ſa-
pere: quia inferre ac referre injuriam, mundi hujus prudentia eſt: nemini au-
tem malum pro malo reddere, Chriſtianæ eſt æquanimitas infantiæ.

3. *Quicumque ergo humiliaverit ſe ſicut parvulus iſte, hic eſt major in Regno*
cœlorum. Humilitas gradus eſt ad veram celſitudinem. „ Omnes delectat cel- *S. Aug. ſer.*
„ ſitudo, ſed humilitas gradus eſt... Ad magna nos tendimus, parva capia- *96. alias de*
„ mus, & magni erimus. Vis capere celſitudinem Dei? cape prius humilita- *Diverſis 47.*
„ tem Dei. Dignare eſſe humilis propter te, quia Deus dignatus eſt humilis *Et ſerm. 11.*
„ eſſe propter eumdem te: non enim propter ſe... Magnorum eſt iſta puſil- *alias 38. de*
„ litas; ſuperbia vero fallax infirmorum eſt magnitudo; quæ ubi mentem poſ- *Verbis Do-*
„ ſederit, erigendo dejicit, inflando evacuat, diſtendendo diſſipat. Humilis eſſe *mini.*
„ non poteſt nocens, ſuperbus eſſe non poteſt innocens. Humilitatem illam lo- *Et ſerm. 353.*
„ quor, quæ non vult perituris rebus excellere, ſed æternum aliquid veraciter *alias 20. in-*
„ cogitat, quo non ſuis viribus, ſed adjuta perveniat. Hæc malum cujuſquam *ter 50. Hom.*
„ velle non poteſt, quo nequaquam bonum ejus augetur. Porro autem ſuper-
„ bia continuo parit invidiam. Quis vero ſit invidus, qui non ei malum ve-
„ lit, cujus bono cruciatur? Ergo & invidia parit conſequenter malitiam: un-
„ de procedit & dolus, & adulatio, & detractio, & omne opus malum quod
„ pati nolis ab alio. Pia itaque humilitate ſervata, quæ in Scripturis ſanctis
„ ſancta probatur infantia, ſecuri eritis de immortalitate beatorum: TALIUM
„ eſt enim Regnum cœlorum. Chriſtus cum in forma Dei eſſet, naturam hu-
manam aſſumpſit: cum Sanctus ſanctorum, ſpeciem peccatoris induit: cum bea-
tus, immo ipſa beatitudo, miſeriis noſtris ſe ſubjecit, humilians ſemetipſum
uſque ad mortem crucis. Homo factus eſt, ut nobis communicaret divinitatem
ſuam: in forma peccatoris viſus eſt, *factus pro nobis peccatum & maledictum*,
ut nobis mereretur gratiam: miſeriis noſtris obnoxius factus eſt, ut nos per-
duceret ad beatitudinem ſuam. Humilitas igitur neceſſaria eſt ut participes
ſimus divinitatis Chriſti, gratiæ Chriſti, beatitudinis Chriſti. *Quicumque ergo*
humiliaverit ſe ſicut parvulus iſte, hic eſt major in Regno cœlorum. Primus locus
in Regno cœlorum illi promittitur virtuti, quæ omnium facillima eſt, cum &
in nobis ipſis tot rationes ad humilitatem moventes habeamus, culpam, miſe-
riam, ignorantiam, infirmitatem, concupiſcentiam legi mentis repugnantem,
ad omne opus bonum ex nobis ipſis impotentiam: & rebus exterioribus minus
indigeat humilitas ut exerceri poſſit. Quæ igitur erit ſuperbis & ambitioſis ex-
cuſatio? *Quatenus te cenſes hominem, eatenus nobis es Deus*, (inquiebat profanus *Plinius ju-*
Orator & adulator in Panegyrico Imperatoris.) Id apprime quadrat Chriſtiano. *nior in Pa-*
qui ſe humiliat ſicut parvulus. Humilitate fit quodammodo Deus, certe filius *neg. Tra-*
adoptivus Dei, Deo proximus, major in Regno cœlorum. Quid non ſuſcipiunt, *jani.*
quid non agunt, quid non patiuntur ambitioſi, ut optatis honoribus & digni-
tatibus potiantur? Coram majoribus decreſcunt, ut creſcant; politicam humili-
tatem affectant, ut exaltentur; *Fœnerando ſervitium, mercantur imperium*. *B. Petrus*
Chriſtianus vero humiliare ſe refugit, ut ſit major in Regno cœlorum. *Illos* *Damiani. l*
qui ambitus obeunt capeſſendi Magiſtratus, neque pudet, neque piget incommo- *2. Epiſtola 3.* *Tertull.*

Digitized by Google

l de Pœnitentia c. 11. *dis animæ & corporis, nec incommodis tantum, verum & contumeliis omnibus eniti in cauſa votorum ſuorum. Quas non ignobilitates veſtium affectant? Quæ non atria nocturnis & crudis ſalutationibus occupant? Ad omnem occurſum majoris cujuſque perſonæ decreſcentes, nullis conviviis celebres, nullis commeſſationibus congreges, ſed exules a libertatis & lætitiæ felicitate: idque totum propter unius anni volaticum gaudium. Nos quod ſecurium virgarumve petitio ſuſtinet, in periculo æternitatis tolerare dubitamus?* Quid eſt quod permanſura non ambiunt, qui ambiunt tranſitura?

4. *Et qui ſuſceperit unum parvulum talem in nomine meo, me ſuſcipit.* Chriſtus in pauperum, maximeque juſtorum perſona ſuſcipitur. Sæculares homines honori & gloriæ ducunt Magnates & Potentes ſæculi hoſpitio & menſa excipere: perfectus Chriſtianus pauperes & humiles lubentius ac lætius excipiat, non ad oſtentationem, ſed in nomine Chriſti, & ob ejus amorem. *Bona eſt hoſpitalitas, habet mercedem ſuam, primum humanæ gratiæ, deinde* S. Ambr. l. 1. de Abraham c. 5. n. 34. & 35. *quod majus eſt, remunerationis divinæ. Omnes in hoc incolatu hoſpites ſumus; ad tempus enim habitandi habemus hoſpitium; emigramus propere. Caveamus ne ſi nos duri aut negligentes fuerimus in recipiendis hoſpitibus, etiam nobis poſt vitæ iſtius curſum Sanctorum hoſpitia denegentur .... Sed pauperiem prætendis. Non opes a te hoſpes requirit, ſed gratiam; non ornatum convivium, ſed cibum obvium.* „ Melius eſt vocari ad olera cum charitate, quam ad vitulum Prov. 15. 17. „ ſaginatum cum odio. *Hæc grata hominibus, & accepta Deo. Unde Dominus Jeſus in Evangelio eum quicumque dederit hoſpiti potum aquæ frigidæ, cœleſtium aſſerit præmiorum non exſortem futurum. Denique Jacob oves adaquavit Rachel, & gratiam reperit, & uxorem acquiſivit. Deinde qui ſcis an Deum ſuſcipias, cum hoſpitem putas? Abraham dum peregrinantibus defert hoſpitium, Deum atque Angelos ejus hoſpitio ſuſcepit: quamvis & cum hoſpitem ſuſcipis, ſuſcipias Deum, ſicut ſcriptum in Evangelio legis, dicente Domino Jeſu: Hoſpes eram, & collegiſtis me..... Quod enim uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis ...... Et qui ſuſceperit unum parvulum talem in nomine meo, me ſuſcipit.*

5. *Qui autem ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris. Væ mundo a ſcandalis. Neceſſe eſt enim ut veniant ſcandala: veruntamen væ homini illi per quem ſcandalum venit.* Mors violenta minus timenda eſt, quam animæ unius perditio. Væ illi qui ponit offendiculum fratri, pro quo Chriſtus mortuus eſt! Væ illi qui conſilio, aut pravo exemplo, ſeu quovis alio modo proximum impellit vel allicit ad peccatum! Organum eſt diaboli, Mundique a Chriſto damnati miniſter, qui ruinæ præbet occaſionem animabus Chriſti ſanguine redemptis. Væ mundo, in quo regnat impune ſcandalum, id eſt, hominibus qui diligunt mundum! Si vel uni puſillo datum ſcandalum grave peccatum eſt: quanto gravius eſt toti civitati datum ſermonibus impudicis vel impiis, nuditatibus & picturis diſſolutis, librorum & carminum impudicorum, amatoriorum, vel famoſorum ſcriptione, editione, cantu; Comediæ exhibitione, choræis, larvis, luxu, alea, &c. *Væ mundo a ſcan-* S. Bern. ſer. 30. de Diverſis. *dalis! neceſſe eſt enim ut veniant ſcandala, &c.* Nuſquam eſt ſecuritas, neque in cœlo, neque in paradiſo, multo minus in mundo. *In cœlo enim cecidit Angelus ſub præſentia Divinitatis, Adam in paradiſo de loco voluptatis, Judas in mundo de ſchola Salvatoris.* Verumtamen væ homini illi per quem ſcandalum ve- S. Bern. ſer. 1. in Feſto S. Michaelis. nit. *Nemini blanditur Veritas, neminem palpat.* Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille. „ Natus ſane denuo, natus ad vitam, natus de Spiritu, qui nimirum „ in carne poſtmodum conſummatur. Expedit ei (ſi quis eſt) qui ſcandala ſuſcitat in „ hac domo, in hac ſancta Deo placita & Angelis ejus admodum gratia ac familari

„ Con-

Digitized by Google

„ congregatione, ut ſuſpendatur in collo ejus mola aſinaria, & pro ſuavi jugo & levi onere Salvatoris, gravi mole terrenæ cupiditatis humeris ejus impoſita, demergatur in profundum maris hujus magni & ſpatioſi manibus, quod eſt ſine dubio ſæculum nequam. Minus enim damnabile erat ei in ſæculo magis perire, quam in Monaſterio. Perire ſiquidem neceſſe eſt hominem, qui charitatem non habet, etiamſi tradiderit corpus ſuum, ita ut ardeat. Quod Fratribus ſuis S. Bernardus timebat, nemo Chriſtianus eſt, cujuſcumque conditionis, qui ſibi timere non debeat. Sicut enim magis reus eſt Vir Religioſus, qui ſcandalum Fratribus creat, quam ſæcularis; ſic magis reus eſt Chriſtianus quilibet auctor ſcandali, quam Ethnicus.

Qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis qui in me credunt, &c. Multa generantur ad perturbationem hominis: & uxor plerumque decepta ſerpentis inſidiis, animum viri exagitare conatur: & pater fidem filii frequenter irridet: & vir conjugis ſuæ mentem tentat opprobriis. Sed in his omnibus ſuperat juſtus, & dicit: *Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti? Tribulatio, an anguſtia ... an perſecutio?* Quoties ipſa benefacta crimini dantur? Quoties virtus opprobrio ducitur? Quoties ipſa ingrata eſt gratia? Vendidit juſtus facultates ſuas, diſpenſavit pauperibus, nihil ſibi reliquit: contemnitur plerumque in ipſa Eccleſia, quia dives eſſe deſivit. Non ergo moveatur; non enim mercedem hujus ſæculi, nec gratiam, ſed vitæ quæſivit æternæ. Non indignetur quia homines pecuniis magis quam operibus bonis deferunt. Nam ſi ei propter bonum opus in hoc ſæculo deferatur, & hujus ſtudii fructum hic adipiſcatur, dicitur de eo: *Percepit mercedem ſuam.* Serva futuris mercedem tuam: & iſtius ſæculi opprobria incrementa mercedis tuę judica ... Nullis ergo juſtus frangatur injuriis, nullis moveatur periculis, nullis tentetur procellis; ſive mors ingruat, ſive vita, ſive Angeli cœlorum. Neque dejiciatur adverſis, neque extollatur ſecundis. Nuſquam ſit ejus infirmus affectus. „ Et mors tentat, & vita tentat; cave ſcandalum. Qui pacem habet, quæ omnem mentem ſuperat, magnus eſt: non eſt de puſillis iſtis. Ideo ſcandalum pati non debet, quia puſillorum eſt exagitari ſcandalo. Unde & Dominus ait: *Quicumque ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis minimis.* Non ſolum puſillos, ſed etiam minimos dixit, quos perturbant ſcandala; & ideo gravi obnoxius pœnæ eſt, ut legiſti, quicumque turbaverit infirmæ mentis infantiam. Sicut enim graviori dignus ſupplicio eſt, qui perſuaſerit crimen infantulo, & incautam præcipitavit ætatem: ita qui invalidum, & inſipientem, & improvidum circumſcripſerit perſuaſione erroris, aut exagitatione cordis affectum. Vis ſcire quam infirmus ſit qui ſcandalizatur? *Non manducabo*, inquit, *carnem, ne fratrem meum ſcandalizem.* Quanta infirmitas & quædam infantia animi, ut eum etiam eſca fratris exagitet! Unde non poteſt homini eſſe præcipitium, quando etiam hinc eſt periculum? Et quod pejus eſt, infirmitas hujuſmodi ſerpit in multos, &c.

S. Amb. 21. in Pſ. 118.
Rom. 8. 35.
1. Cor. 8. 13.

Væ mundo a ſcandalis. *Veritas dicit: terret, & monet; non vult eſſe nos incautos; nam non fecit utique deſperatos. Contra hoc* Væ, *ideſt, contra hoc malum metuendum, tremendum, cavendum, conſolatur nos, & hortatur; & inſtruit illo loco Scriptura, ubi dicitur:* Pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum. *Oſtendit hoſtem cavendum, ſed non ceſſavit oſtendere murum munitum. Cogitabas tu audiens,* Væ mundo a ſcandalis, *quo ires extra mundum, ne ſcandala patereris. Ergo propter cavenda ſcandala quo ibis extra mundum, niſi fugias ad eum qui fecit mundum? Quomodo autem ad eum qui fecit mundum fugere poterimus, niſi legem ejus, quæ ubique prædica-*

S. Aug. ſer. 81. alias 33. ex editis a Sirmondo. Pſ. 118. 165.

catur, *audiamus*? *Parum eſt audiamus*, *niſi diligamus*. *Securum enim te faciens Scriptura divina contra ſcandala*, *non ait*, *Pax multa audientibus legem*
Rom. 2. 13. Galat. 5. 6. „ *tuam*. Non enim auditores legis juſti ſunt apud Deum. Sed quia factores „ legis juſtificabuntur, & fides per dilectionem operatur, *Pax multa*, inquit, „ *diligentibus legem tuam*, *& non eſt illi ſcandalum*. Non res adverſæ hujus ſæculi vocantur ſcandala: ſcandala quæ ſint, advertite. Neſcio quis ver- „ bi gratia in neceſſitate aliqua conſtitutus urgetur preſſura. Non eſt hoc „ ſcandalum quia preſſura urgetur, Preſſura & Martyres preſſi ſunt, ſed „ non oppreſſi. „ Scandalum cave, non valde preſſurum. Preſſura premit „ te, ſcandalum opprimit te. Quid ergo intereſt inter preſſuram & ſcanda- „ lum? In preſſura parabas ſervare patientiam, tenere conſtantiam, non re- „ linquere fidem, non conſentire peccato. Hoc ſi ſervas, aut ſi ſervaveris, „ preſſura tibi ruina non erit: ſed ad hoc valebit illa preſſura, ad quod va- „ let in torculari, non ut oliva opprimatur, ſed ut oleum liquetur. Deni- „ que ſi in iſta preſſura laudes Deo dicas, quam utile prelum, unde a te „ liquor emanat? . . . . . Quicquid boni facis, non tibi placeat niſi Deus: „ quicquid mali pateris, non tibi diſpliceat Deus. Hoc fac, & vives; eva- „ des quod dictum eſt, *Væ mundo a ſcandalis*. Cui mundo enim *Væ a ſcan-* „ *dalis*, niſi de quo dictum eſt, *Et mundus eum non cognovit?* Non illi mun-
Ioan. 10. 2. Cor. 5. 19. „ do de quo dictum eſt, *Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi*. Mun- „ dus malus, mundus bonus: mundus malus, omnes in mundo mali: & „ mundus bonus, omnes in mundo boni .... Ergo cum audis, *Væ mundo a* „ *ſcandalis*, noli terreri, dilige legem Dei, non tibi erit ſcandalum.

6. *Si autem manus tua vel pes tuus ſcandalizat te*; *abſcinde eum*, *& projice abs te*: *bonum tibi eſt ad vitam ingredi debilem vel claudum*, *quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum*. *Et ſi oculus tuus ſcandalizat te*, *erue eum*, *& projice abs te*: *bonum tibi eſt cum uno oculo in vitam intrare*, *quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis*. Non hæc „ de membris dicta ſunt, ſed de amicis ac neceſſariis, quos quaſi membra
S. Jo. Chryſ. Hom. 60. Matth. „ nobis conjunctos ducimus. Nihil enim ita pernicioſum ac peſtiferum; ut „ conſuetudo pravorum hominum & converſatio: quippe cum amicitia at- „ que neceſſitudo & ad nocendum, & ad juvandum plus nonnumquam effi- „ ciat, quam neceſſitas potuiſſet: ac ideo magna quadam cum vehementia „ juſſit nocentes a nobis propinquos depellere: eos vero amputandos atque „ projiciendos eſſe, conſequentia ipſa rerum ſignificat; qui ſcandali auctores „ ſunt. Vides quemadmodum futurum e ſcandalis detrimentum exterminat, „ tum quia prædixit omnino ventura, ut nullus otio poſſit marceſcere, ſed „ exſpectatione ſcandali commotus, jugiter vigilet: tum quia oſtendit ex- „ trema & maxima eſſe mala: non enim ſolummodo dixit, *Væ mundo a* „ *ſcandalis*: Verum etiam ut maximam ab illis ſequi perniciem monſtret. „ auctorem ſcandali multo magis quaſi miſerum deploravit: *Veruntamen Væ homini illi*. Quibus verbis magnum oſtendit ſupplicium illi futurum: nec id „ ſatis fuit; ſed ſimilium adjectione terrorem in majus extulit, & viam „ monſtravit per quam hæc ſcandala fugere poſſimus. Quæ autem hæc via „ eſt? Pravi homines, inquit, etiamſi valde tecum amore aut neceſſitudi- „ ne conjuncti ſint, abſcindendi ſunt ab amicitia tua. Nam ſi maneant a- „ mici, nec illos lucraberis, & tu ipſe ſimul peribis: ſin vero procul a te „ illos abjeceris, tu ſaltem ſalutem conſequeris. Quare ſi cujus conjunctio „ ſaluti tuæ obeſt, rejice ipſum abs te. Nam ſi noſtra plerumque membra „ reſcindimus, cum incurabili morbo & ipſa tabeſcunt, & reliquis officiunt: „ multo magis in amicis atque cognatis id faciendum.

S. Hier. in c. 18. S. Matt. *Si autem manus tua*, *vel pes tuus ſcandalizat te*, &c. Omnis affectus, & uni-

„ univerſa propinquitas amputatur, ne per occaſionem pietatis unuſquiſque „ credentium ſcandalis pateat. Si, inquit, ita eſt quis tibi conjunctus, ut „ manus, pes, oculus, & eſt utilis atque ſollicitus, & acutus ad perſpicien„ dum: ſcandalum tibi facit, & propter diſſonantiam morum te pertrahit „ in gehennam: melius eſt ut & propinquitate ejus, & emolumentis carnali„ bus careas: ne dum vis lucrifacere cognatos & neceſſarios, cauſam habeas „ ruinarum. *Itaque non frater, non uxor, non filii, non amici, non omnis affectus qui nos excludere poteſt a Regno cœlorum, amori Domini præponatur; Novit unuſquiſque credentium quid ſibi noceat, vel in quo ſollicitetur animus, ac ſæpe tentetur. Melius eſt vitam ſolitariam ducere, quam ob vitæ præſentis neceſſaria æternam vitam perdere.*

Si autem manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te, &c. Scandalum tibi erit ille, qui tibi mali aliquid ſuadere cœperit: fit „ hoc plerumque non malevolentia, ſed perverſa benevolentia. Videt enim „ te amicus tuus, qui te diligit, viciſſimque a te diligitur, pater tuus, frater tuus, filius tuus, conjux tua, videt te in malo, & vult te facere ma„ lum. Quid eſt, videt te in malo? Videt te in aliqua preſſura, preſſuram „ ipſam propter juſtitiam forſitan pateris: ideo pateris preſſuram, quia non „ vis dicere falſum teſtimonium ... Accedit amicus, qui non vult te eſſe in „ preſſura, non vult te eſſe in malo: Rogo te, fac quod tibi dicitur, quid „ magnum eſt? .... Jam iſte ſcandalum eſt. Amicus eſt, quid facturus es? „ Oculus eſt, manus eſt: *Amputa & projice abs te*: Id eſt, *Noli conſenti„ re. Membra enim noſtra in corpore noſtro conſenſione faciunt unitatem, conſenſione vivunt, conſenſione invicem connectuntur. Ubi diſſenſio, ibi morbus aut vulnus eſt. Ergo membrum tuum eſt; diliges eum. Sed ſcandalizat te?* Amputa eum, & projicie abs te. *Quomodo facturus es quod dico, amputaturus, & abjecturus, & eo fortaſſe correcturus?* De Lege voluit ſuadere mendacium. „ Ille enim ait, Dic. Et fortaſſe ille non eſt auſus dicere, Dic menda„ cium: ſed ſic, Dic quod vult. Tu dicis, ſed mendacium eſt. Et ille, „ ut excuſet: *Omnis homo mendax*. Et tu contra, frater: *Os quod mentitur*, „ *occidit animam*. Quid mihi facit inimicus iſte potens, qui me premit, quia „ miſeraris me, & non vis me eſſe in malo; cum velis me eſſe malum? „ Quid mihi facit potens iſte, quid premit? Carnem. Corpus, dicis tu, pre„ mit: dico ego, perimit? *Quanto mitius mecum agit ille, quam ego, ſi mentitus fuero? Ille occidit carnem meam: ego occido animam meam. Corpus occidit; moriturum erat, etſi non occideretur: Animam vero quam non occidit iniquitas, in æternum excipit veritas. Serva ergo quod ſervare potes: pereat quod quandoque periturum eſt* .... Hoc ergo reſponde ei qui dicit, Mentire, quia ſcriptum eſt, *Omnis homo mendax*: Non mentior, quia ſcriptum eſt, *Os quod mentitur, occidit animam*. Non mentior, quia ſcriptum eſt, *Perdes omnes qui loquuntur mendacium*. Non mentior, quia ſcriptum eſt, *Falſum teſtimonium non dices*. Urgeat licet preſſuris carnem meam, cui diſpliceo in veritate: audio Dominum meum, *Nolite timere eos, qui corpus occidunt*.

S. Aug. ſerm. 81. alias 33. ex editis a Sirmondo.

Iſaia 115. Sap. 1. 11.

Pſal. 5. 7.

Deut. 5. 20.

„ Vaſtatur Mundus, calcatur torcular. Eia Chriſtiani, cœleſte germen, „ peregrini in terra, qui civitatem in cœlo quæritis, qui Angelis ſanctis „ ſociari deſideratis, intelligite vos ſic veniſſe ut diſcedatis. Tranſitis per „ mundum, conantes ad eum qui creavit mundum. Non vos perturbent a„ matores mundi, qui volunt in mundo remanere, & velint nolint, co„ guntur migrare: non vos decipiant, non ſeducant. *Preſſuræ iſtæ ſunt, non ſcandala. Juſti eſtote, & exercitationes erunt. Tribulatio venit: quod volueris erit, aut exercitatio, aut damnatio. Qualem te invenerit, talis erit.*

S. Aug. ib. n. 8.

Digitized by Google

Tribulatio ignis eſt: aurum te invenit? Sordes tollit. Paleam te invenit? In cinerem vertit. Ergo preſſuræ quæ abundant, non ſunt ſcandala. Sed quæ ſunt ſcandala? Locutiones illæ, verba illa quibus nobis dicitur, Ecce quid faciunt tempora Chriſtiana, Ecce quid tibi profeſſio pietatis prodeſt, quomodo res tuæ pereunt, fortuna tua evertitur, filii tui ad mendicitatem rediguntur, quomodo contemptui & ludibrio hominum honeſtorum te exponis, &c. „ Ad hoc „ enim tibi dicitur, ut tu, ſi amas Mundum, blaſphemes Chriſtum. Et di- „ cit tibi hoc amicus tuus, conſiliarius tuus: ergo oculus tuus. Dicit tibi hoc „ miniſter tuus, cooperarius tuus: ergo manus tua. Dicit tibi hoc forte qui „ te ſuſtentat, qui te ab humilitate terrena ſublevat: ergo pes tuus. Abjice, „ amputa, projice abs te, noli conſentire. Reſponde homini dicenti tibi, Ec- „ ce temporibus Chriſtianis tantæ preſſuræ ſunt, vaſtatur Mundus: reſpon- „ de tu; Hoc mihi ante quam eveniret, prædixit Chriſtus. *Reſponde dicenti* „ *tibi, Ecce quid tibi prodeſt profeſſio pietatis, res tuæ pereunt, perſecutionem* „ *pateris, in contemptum venis: reſponde:* Beati pauperes ... Beati qui perſe- „ cutionem patiuntur propter juſtitiam .... Omnes qui pie volunt vivere in „ Chriſto Jeſu, perſecutionem patientur ...... Non habemus hic manentem „ civitatem, ſed futuram inquirimus.

Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, &c. Poſtquam ab exterioribus „ ſcandalis deterruit nos ſermo divinus aſpere ſatis; conſilium dat quid de „ eo nobis agendum ſit ſcandalo quod interius patimur, contrariam invenien- „ tes legem in membris noſtris. Ipſe enim cognovit figmentum noſtrum, „ quod ejuſmodi ſcandalum non tam facile a nobis valeat evitari. Porro tri- „ pliciter fieri ſcandalum illud, quotidiano nobis noſſe licet experimento. „ In- „ terdum enim eſt in nobis ſpiritualis intentionis oculus ſimplex, & qui gra- „ tiæ magis quam noſter dicendus ſit: ſed ſcandalizat nos oculus noſter, & „ qui vere a nobis eſt, dum voluntas noſtra aliam minus caſtam importune „ ingerit intentionem. Sed habemus jam ſuper hoc ſalubre conſilium Salva- „ toris: *Erue eum*, inquit, *& projice abs te*. Hoc autem fiet, ſi non con- „ ſentias, ſi abjicias, ſi reſiſtas. Simili modo de manu ac pede eſt intelli- „ gendum. Cum enim bonis operibus intentos, ad alia opera trahere volun- „ tas propria conatur, manus noſtra eſt quæ ſcandalizat nos, ſed abſcindi „ debet, & projici a nobis, ut non ei conſentiamus. Sic etiam proficere in „ ſancta converſatione, & aſcendere per gradus ſcalæ quæ Jacob apparuit, „ ac juxta quod ait Pſalmiſta, de virtute in virtutem ire deſiderantes, ſæpe „ ſcandalum patimur a pede quodam puſillanimitatis & negligentiæ noſtræ, „ qui nimirum deſcendere magis ac remiſſius ire conatur: ſed abſcindi eum „ neceſſe eſt, ut pes gratiæ qui ſtat in directo, currere poſſit ſine offenſio- „ ne, ſine ſcandalo, ſine impedimento. Quod autem dicit: *Bonum nobis eſ-* „ *ſe ad vitam intrare cum uno oculo, aut manu, aut pede, quam duos ha-* „ *bentes ire in gehennam ignis*. Eos notat qui voluntatem ſuam, ſive bona, „ ſive mala ſit, æque ſequuntur, & ingrediuntur duabus viis, nunc bona, „ nunc mala ſectantes, ſecundum quod variantur deſideria ſua. Quibus u- „ tilius fuerat gratiæ in omnibus inhærere, & ubi obviat propria voluntas, „ abſcindere, & a ſeipſis abjicere eam.

S. Bern. ſer. 2. in Feſto S. Michaelis.

7. *Videte ne contemnatis unum ex his puſillis: Dico enim vobis: Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem Patris mei, qui in cœlis eſt*. Viros pios contemptui habere, grave peccatum eſt. Ipſis offendiculum apponens in via ſalutis, providentiæ Dei curam ipſorum gerentis ſingularem, & de iis mandantis Angelis ſuis, ut eos in viis omnibus illorum cuſtodiat, ne forte offendant ad lapidem pedem ſuum, quantum in ſe eſt adverſatur. *Magna dignitas animarum, ut unaquæque habeat ab ortu nativitatis in cuſtodiam ſui*

S. Hieron. in hunc locum.

An-

Angelum delegatum. Angeli eorum in cęlis ſemper vident faciem Patris mei.
Univerſæ viæ Domini miſericordia & veritas. Viæ Angelorum ad eaſdem ten- *S. Bern. ſer.*
dunt. „ Cum enim aſcendunt ad contemplationem, inquirunt veritatem, de *11. in Pſ. 90.*
„ qua & deſiderando ſatiantur, & ſatiando deſiderant. Cum vero deſcen-
„ dunt, faciunt nobiſcum miſericordiam, ut cuſtodiant nos in omnibus viis
„ noſtris .... Fructus angelicarum viarum, quod ad ipſos ſpectat, ſua ipſorum
„ beatitudo, & obedientia eſt charitatis: quod autem ad nos pertinet, inde
„ quidem obtentus divinæ gratiæ, hinc vero cuſtodia viæ noſtræ. Siquidem
„ Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus indigentiis tuis,
„ in omnibus deſideriis tuis. Alioquin facile eſt tibi incurrere vias mortis,
„ ut videlicet aut de neceſſitate in obſtinationem, aut in pręſumptionem de
„ cupiditate prorumpas: quæ quidem jam non hominum, ſed dęmonum viæ
„ ſunt .... Mandavit Angelis ſuis Deus, non quidem ut amoveant te a viis
„ tuis, ſed in eis ipſis te cuſtodiant, & quaſi per vias ſuas tę dirigant in
„ vias ipſius. Quonam modo, inquis? Nempe ut quod Angelus ex ſola cha-
„ ritate purius agit, tu propria ſaltem neceſſitate compulſus & admonitus,
„ deſcendas & condeſcendas exhibere ſcilicet proximo miſericordiam: & rur-
„ ſum cum eodem Angelo levans deſideria tua, tota animi cupiditate a-
„ ſcendere ſtudeas ad ſummam & perpetuam Veritatem .... Quę ſunt ſan-
„ ctorum Angelorum viæ? Profecto illę quas Unigenitus enarravit, dicens:
„ *Videbitis Angelos aſcendentes & deſcendentes ſuper Filium hominis.* Aſcen- *Joann. 1.*
„ ſio igitur & deſcenſio viæ illorum. Aſcenſio propter ſe; deſcenſio, vel po-
„ tius condeſcenſio propter nos. Sic beati illi Spiritus aſcendunt per contem-
„ plationem Dei, deſcendunt per compaſſionem tui, ut cuſtodiant te in o-
„ mnibus viis tuis. Aſcendunt ad vultum ejus, deſcendunt ad nutum ejus:
„ quoniam Angelis ſuis mandavit de tę. Nec tamen vel deſcendendo viſio-
„ ne gloriæ fraudantur; quia ſemper vident faciem Patris. Eorum reveren-
tia nos a contemptu puſillorum, quorum cuſtodię ex Dei mandato invigi-
lant, revocare debet.

8. *Venit enim Filius hominis ſalvare quod perierat.* Noli ergo dicere, ali-
„ quem eſſe fabrum ferrarium, aut ſutorem, aut agricolam, aç ideo quaſi
„ rudem atque indoctum eſſe contemnendum. Vide quibus argumentis ad
„ curandam minorum fratrum ſalutem te Chriſtus hortatur. Infantem in
„ medio ſtatuit, & dixit, *Efficiamini ut parvuli* &c., *Quicumque talem ſu-*
„ *ſceperit parvulum, me ſuſcipit*: Quicumque hunc ſcandalizabit, extrema *S. Jo. Chryſ.*
„ luet ſupplicia: & ad terrorem molæ ac ſubmerſionis, *Væ*, adjecit: & ſcan- *Hom. 60. in*
„ dali autores, etiamſi loco manuum atque oculorum nobis eſſent, abſcin- *S. Matth.*
„ dere juſſit. Angelorum quoque, qui hos tenues fratres tutantur auctorita-
„ te, ut eos veneremur, impellit: ac demum a ſua voluntate ac paſſione
„ hortatur. Nam cum dicit, *Venit Filius hominis ſalvare quod perierat*, Paſ-
„ ſionem ſuam & crucem ſignificat, ſicut & Paulus de fratre ſcribens di-
„ xit: *Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Chriſtus mortuus eſt* .... *Noli* *Rom. 14. 15.*
„ *propter eſcam deſtruere opus Dei*. Nec ſuffecerunt hæc omnia, verum e- *20.*
„ tiam a dignitate Patris ad hoc ipſum inducit, quia nec patri quidem vi-
„ detur ut unus iſtorum parvulorum pereat: & a communi conſuetudine ho-
„ minum, quia paſtor ſalvis ovibus derelictis, eam quæ erravit diligentius
„ quærit, & cum invenerit, ſummopere de illius ſalute lætatur. Si ergo
„ Deus mirum in modum invento parvulo gaudet, qua tu audes ratione eos
„ contemnere atque conculcare, qui Deo chariſſimi ſunt: cum oporteat vi-
„ tam quoque ipſam pro uno iſtorum tradere puſillorum? Ita, inquies, ſed
„ abjectus & tenuis eſt. Hac quidem ratione multo diligentius tibi omnia
„ facienda ſunt ut eum conſerves. Nam & ipſe nonaginta novem relictis o-

„ Vi-

„ ovibus, ad errantem abiit, nec potuit illarum multarum ſalus perditio-
„ nem unius obducere atque offuſcare. Lucas quoque in humeris attuliſſe
„ ait, & majorem factam eſſe lætitiam in uno peccatore pœnitentiam agen-
„ te, quam in nonaginta & novem juſtis. Ita & quia propter errantem uni-
„ verſum dereliquit gregem, & quia magis hac inventa lætatus eſt, ma-
„ gnum ſtudium multamque curam ejus ſe habuiſſe oſtendit. Ne igitur ta-
„ lium animas negligamus; omnia enim iſta propterea dicta ſunt. Certe
„ minis illis, quibus denunciat nullum ad cælos perventurum qui non fuerit
„ ſicut parvulus, & mola, & ſubmerſione, tumorem protervorum hominum
„ depreſſit. Nihil ſane ita charitati repugnat, ſicut ſuperbia & mentis ela-
„ tio. Quia vero dixit ſcandala neceſſaria fore, vigilantiores eos reddidit.
„ Cumque adjecerit, *Væ illi per quem ſcandalum venit*: unumquemque cave-
„ re hortatur, ne culpa ſua ſcandalum accidat. Quod autem præcepit ſcan-
„ dalizantes eſſe propellendos, ſalutis iter nobis expeditius faciendum admo-
„ net. Quod denique injunxerit ne puſillos contemnamus, neque id ſimpli-
„ citer, ſed vehementer atque acriter, cum dicat: *Videte ne contemnatis u-
num ex his puſillis, quia *Angeli eorum ſemper vident faciem Patris mei*: &
„ quia ego propter eos veni: & hæc Patris mei voluntas eſt; ad tuendos
„ conſervandoſque puſillos diligentiores nos reddidit. Perſpicis quam ingen-
„ tia in tutelam tenuium mœnia erexerit quantum ſtudium curamque
„ habeat ne perdantur; tum quia ſupremas decipientibus eos pœnas ſtatuit;
„ tum quia ſummam pollicetur mercedem his qui curam eorum ſuſcipiunt,
„ idque tam ſuo, quam Patris exemplo corroborat. Dominum igitur etiam
„ nos imitemur, & nihil pro fratribus omittamus, etiam eorum quæ humi-
„ lia viliaque nimium videantur: ſed ſi miniſterio noſtro etiam opus fuerit,
„ quamvis tenuis fuerit & abjectus cui miniſtrandum fuerit, quamvis ardua
„ nobis res atque laboris plena eſſe videatur, quamvis rupes, prærupta que
„ præcipitia tranſeunda; omnia hæc pro fratris ſalute tolerabilia faciliaque
„ videantur. Tanto enim ſtudio, tantaque cura Deus dignam eſſe animam
„ oſtendit, ut neque Filio ſuo pepercerit. Quare obſecro, ſummo mane cum
„ e domo exieritis, hanc unicam intentionem habeatis, & hoc ante omnia
„ ſtudium ut e periculis aliquem liberare poſſitis. Nec dico a periculis cor-
„ poris ſolum: (nam hoc neque periculum quidem vere dici poteſt:) ſed mul-
„ to magis a periculo animæ, quod tentatione diabolica hominibus inferri
„ ſolet. Si enim mercator ut rem familiarem amplificet, terroris plena ma-
„ ria navigat: ſi opifices ut rebus ſuis aliquid adjiciant, duros tolerant la-
„ bores: & nos pariter ſaluti noſtræ ſalutem proximorum adjiciamus: præ-
„ ſertim cum qui ſua contentus negligit alienam, nec ſuam quidem conſe-
„ qui poſſit. In prælio enim ac expedita acie, qui ſibi ſolum conſulit mi-
„ les, nec aliud reſpicit quam quo modo poſſit fugiendo animam ſuam ſer-
„ vare, is ceteros quoque milites ſecum ad perniciem trahit: quemadmo-
„ dum e contra generoſus miles, cum alios tutari conatur, ſe ipſum
„ quoque defendit. Quoniam igitur bellum quoque nobis indictum eſt, &
„ prælium agitur amariſſimum, & acie inſtructa jam pugnamus: ſic magno
„ animo, ut noſter juſſit Imperator ad ſanguinem & ad necem ſimus præ-
„ parati, ut ad ſalutem omnium pugnemus, alios cohortatione, alios au-
„ xilio juvantes. Multi enim in hac acie fratres perfoſſi, atque ſanguinolenti
„ jacent, nec ullus invenitur qui medicetur, non vulgo aliquis, non Presby-
„ ter, non Pontifex, non amicus, non frater, non alius quiſpiam: ſed ſin-
„ guli quæ noſtra ſunt quærimus; ac propterea noſtra minuuntur. Atqui non
„ ignoramus, magnam inde ad Deum fiduciam, magnam approbationem
„ comparari, ſi quis quæ ſua ſunt non quærat. Cujus rei oppoſitum facien-
„ tes,

Google

„ tes, tam pravis hominibus quam diabolo captu faciliores, imbecillioreſ-
„ que nos ipſos conſtituimus: non enim alter pro altero arma capimus,
„ nec Dei charitate nos communimus, ſed alios quoſdam amicitiæ prætex-
„ tus quærimus: ſic alius affinitate, alius conſuetudine, alius conſortio, a-
„ lius vicinia, alius alia quadam ratione: nemo fidei ac religionis pietate
„ nobis amicus eſt.

9. *Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum: ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum.* Non conſilium dumtaxat, ſed pręceptum eſt, neceſſariumque charitatis officium, correptio fraterna. Id Chriſto Salvatori debemus, cujus gloriam propagare, cujus propenſæ in omnium ſalutem voluntati cooperari, injurias ejus quaſi noſtras reputare debemus: *Adverſus publicos hoſtes, & Majeſtatis reos omnis homo miles* (inquit Tertullianus) multo magis adverſus peccatum, Dei publicum inimicum: Totis itaque viribus eniti debemus, ut Regnum peccati deſtruamus, non modo in nobis ipſis, ſed in aliis. Ad hoc tendit correctio fraterna. *Deus neminem vult perire*, benignitas ejus & longanimitas peccatorem adducit ad pœnitentiam. Qui fratrem peccantem corripit in ſpiritu charitatis & lenitatis, divinę miſericordię erga ipſum cooperator eſt. Vir eſt miſericordiæ, illorum imitator, de quibus Spiritus Sanctus: *Illi viri miſericordiæ ſunt, quorum pietates non defuerunt.* (Eccli. 44. 10.) Coadjutor eſt miſericordię peccatorem ad pœnitentiam adducentis: Liberator eſt miſericordiæ in peccatore patientis: particeps eſt miſericordiæ de peccatoris duritie & obſtinatione triumphantis. Id officii fratribus debemus. Sumus enim omnes unum corpus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra. Porro ejuſdem corporis membra pro invicem ſolicita ſunt. *Et ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra. Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro.* (1. Cor. 12.) Proximo itaque in nos peccanti compati debemus. & ſalutis ejus curam gerere, adhibendo medicinalem correptionem, *ut ſtrepitu correptionis forinſecus inſonante ac flagellante, Deus in illo intrinſecus occulta inſpiratione operetur & velle.* (S. Aug. lib. de Correp. & Grat. c. 6.) Id nobis ipſis debemus, ſiquidem Chriſti mandatum de fraterna correptione implentes, noſtrorum peccatorum remiſſionem & miſericordiam uberem a Deo impetramus. *Fratres mei, Si quis ex vobis erraverit a veritate, & converterit quis eum: ſcire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus a morte, & operiet multitudinem peccatorum.* (Jacobi 5. 19. 20.)

Si peccaverit in te frater tuus, vade; & corripe eum inter te & ipſum ſolum. (S. Aug. ſer. 28. alias 16. de Verbis Dom.) Debemus amando corripere, non nocendi aviditate, ſed ſtudio corri-
„ gendi. Quare fratrem tuum corripis, quia te doles, quod peccaverit in
„ te? Abſit. Si amore tui id facis, nihil facis: ſi amore illius facis, opti-
„ me facis. In ipſis Evangelii verbis attende, cujus amore id facere debeas, tui, an illius. *Si te audierit*, inquit, *lucratus eris fratrem tuum.* Ergo *propter illum fac, ut lucreris illum. Si faciendo lucraris, niſi feciſſes, perierat. Si neglexeris, pejor es. Ille injuriam fecit, & injuriam faciendo, gravi ſeipſum vulnere percuſſit: tu vulnus fratris tui contemnis? Tu eum vides perire, vel periiſſe, & negligis? Pejor es tacendo, quam ille conviciando.* Corripe eum inter te & ipſum ſolum, *intendens correctioni, parcens pudori. Forte enim præ verecundia incipit defendere peccatum ſuum, & quem vis facere correctiorem, facis pejorem.* Corripe eum inter te & ipſum ſolum. *Quare? Quia peccavit in te? Quid eſt, in te peccavit? Tu ſcis quia peccavit. Quia enim ſecretum fuit, quando in te peccavit; ſecretum quære, cum corrigis quod peccavit. Nam ſi ſolus noſti quia peccavit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es correptor, ſed proditor,*

10. *Si*

10. *Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, &c. Quod ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ; ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.* Charitati prudentia jungenda eſt, ut pudore ac timore excitatus peccator reſipiſcat. Ideo teſtes adhibendi coram quibus correptus, pudore ſuffundatur, & timens ne peccatum ſuum pluribus innoteſcat, Deum magis vereatur, & ad pœnitentiam redeat. Si teſtes non audierit, zelus ad charitatem & prudentiam accedat, prodatur peccatum Medico & Patri, auſterioribus, ſed efficacioribus remediis, curandum; prodatur Eccleſię Præpoſito, qui tamen ſecreto arguat, obſecret, increpet, in omni patientia & doctrina: quem ſi non audierit, velut filius perduellis & contumax ex Eccleſia, quæ Domus eſt Dei vivi, ejiciatur; velut putre membrum a corpore Chriſti Myſtico abſcindatur Excommunicationis gladio, charitate pie ſæviente, de qua S. Auguſtinus: „ Corripiantur, *inquit*, a Præpoſitis ſuis ſubditi fratres correptionibus de charitate venientibus, pro culparum diverſitate diverſis, vel minoribus, vel amplioribus. Quia & ipſa quæ damnatio nominatur, quam facit Epiſcopale judicium, qua pęna in Eccleſia nulla major eſt, poteſt, ſi Deus voluerit, in correptionem ſaluberrimam cedere, atque proficere. Neque enim ſcimus quid contingat ſequenti die; aut ante finem vitæ hujus de aliquo deſperandum eſt; aut contradici Deo poteſt ne reſpiciat & det pęnitentiam, & accepto ſacrificio ſpiritus contribulati cordiſque contriti a reatu quamvis juſtæ damnationis abſolvat, damnatumque ipſe non damnet. Paſtoralis tamen neceſſitas habet, ne per plures ſerpant dira contagia, ſeparare ab ovibus ſanis morbidam: ab illo cui nihil eſt impoſſibile, ipſa forſitan ſeparatione ſanandam.

S. Aug. l. de Corrip. & Grat. c. 15.

Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus. *Habere* enim *jam non poteſt Deum Patrem, qui Eccleſiam non habet matrem. Alienus eſt, profanus eſt, hoſtis eſt.*

S. Cypr. l. de Unitate Eccleſiæ Catholicæ.

11. *Amen dico vobis: Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo.* „ Implicatus mortiferorum vinculis peccatorum detrectat, aut differt, aut dubitat confugere ad ipſas claves Eccleſię, quibus ſolvatur in terra, ut ſit ſolutus in cęlo; & audet ſibi poſt hanc vitam, quia tantum Chriſtianus dicitur, ſalutem aliquam polliceri? . . . . *Judicet ergo ſeipſum homo in iſtis voluntate, dum poteſt, & mores convertat in melius: ne cum jam non poterit, etiam præter voluntatem a Domino judicetur. Et cum ipſe in ſe protulerit ſeveriſſimæ medicinæ, ſed tamen medicinæ ſententiam, veniat ad Antiſtites, per quos illi in Eccleſia claves miniſtrantur: & tamquam bonus jam incipiens eſſe filius, maternorum membrorum ordine cuſtodito, a Præpoſitis Sacramentorum accipiat ſatisfactionis ſuæ modum: ut in offerendo ſacrificio cordis contribulati devotus & ſupplex, id tamen agat quod non ſolum ipſi proſit ad recipiendam ſalutem, ſed etiam ceteris ad exemplum. Ut ſi peccatum ejus non ſolum in gravi ejus malo, ſed etiam in tanto ſcandalo aliorum eſt, atque hoc expedire utilitati Eccleſiæ videtur Antiſtiti, in notitia multorum, vel etiam totius plebis agere pœnitentiam non recuſet, non reſiſtat, non lethali & mortiferæ plagæ per pudorem addat tumorem. Meminerit ſemper quod* Superbis Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. *Quid enim eſt infelicius, quid perverſius, quam de ipſo vulnere quod latere non poteſt, non erubeſcere, & de ligatura ejus erubeſcere?* Nemo arbitretur, propterea ſe conſilium ſalutiferæ hujus pęnitentiæ debere contemnere quia multos forte advertit & novit ad Sacramenta Altaris accedere, quorum talia crimina non ignorat. *Multi enim corriguntur, ut Petrus: multi tolerantur, ut Judas, multi neſciuntur,*

S. Aug. ſer. 85. alias 50. inter Hom. 50. c. 4.

Jacob. 4. 8.

ſciuntur, donec veniat Dominus, qui illuminet abſcondita tenebrarum, & manifeſtet cogitationes cordis. Nam plerique propterea nolunt alios accuſare, dum ſe per iſtos cupiunt excuſare. Plerique autem boni Chriſtiani propterea tacent, & ſufferunt aliorum peccata quæ noverunt, quia documentis ſæpe deſeruntur, & ea quæ ipſi ſciunt, Judicibus Eccleſiaſticis probare non poſſunt. Quamvis enim vera ſint quædam; non tamen judici facile credenda ſunt, niſi certis indiciis demonſtrentur. *Nos vero a Communione probibere quemquam non poſſumus, (quamvis hæc probibitio nondum ſit mortalis, ſed medicinalis) niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo ſive ſæculari, ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum atque convictum.*

12. *Iterum dico vobis, Quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quacumque petierint, fiet illis a Patre meo, qui in cœlis eſt. Ubi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Deus enim concordiæ & pacis Deus eſt, non diſſenſionis. Deus charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Nihil ad orationis efficaciam conducibilius Chriſtiana concordia & unanimitate. Chriſtus his verbis oſtendit, non multitudini, ſed unanimitate deprecantium plurimum tribui. *Si duo ex vobis*, inquit, *conſenſerint ſuper terram*: unanimitatem prius poſuit; concordiam pacis ante præmiſit; ut conveniat nobis, fideliter & firmiter docuit.
„ Quomodo autem poteſt ei cum aliquo convenire,
„ cui cum corpore ipſius Eccleſiæ, & cum univerſa fraternitate non conve-
„ nit? Quommodo poſſunt duo aut tres in nomine Chriſti colligi, quos con-
„ ſtat a Chriſto & ab ejus Evangelio ſeparari? Non enim nos ab illis, ſed *S.Cypr.l. de*
„ illi a nobis receſſerunt. Et cum hæreſes & ſchiſmata poſtmodum nata *Unitate*
„ ſunt, dum conventicula ſibi diverſa conſtituunt, veritatis caput atque ori- *Eccleſia*
„ ginem reliquerunt. Dominus autem de Eccleſia ſua loquitur, & ad hos *Catholica*
„ qui ſunt in Eccleſia ſua loquitur; ut ſi ipſi concordes fuerint, ſi ſecundum
„ quod mandavit & monuit, duo aut tres licet collectis unanimiter orave-
„ rint, duo aut tres licet ſint, impetrare poſſint de Dei majeſtate quod po-
„ ſtulant. “ Ubicumque fuerint duo aut tres collecti in nomine meo, ego,
„ *inquit*, cum eis ſum, *cum ſimplicibus ſcilicet atque pacatis, cum Deum ti-*
„ *mentibus, & Dei præcepta ſervantibus.* Cum his, duobus vel tribus licet,
„ eſſe ſe dixit. Quo modo & cum tribus pueris in camino ignis fuit; &
„ quia in Deum ſimplices atque inter ſe unanimes permanebant, flammis
„ ambientibus medio ſpiritu roris animavit. Quo modo Apoſtolis duobus
„ in cuſtodia clauſis, quia ſimplices, quia unanimes erant ipſe adſuit, ipſe re-
„ ſolutis carceris clauſtris, ut verbum quod fideliter prædicabant, multitu-
„ dini traderent ad forum, rurſus impoſuit. Quando ergo in præceptis ſuis
„ ponit & dicit, “ Ubi fuerint duo vel tres collecti in nomine meo, ego
„ cum eis ſum: *non homines ab Eccleſia dividit, qui inſtituit & fecit Eccle-*
ſiam; ſed exprobrans diſcordiam perfidis, & fidelibus pacem ſua voce com-
„ mendans oſtendit magis eſſe ſe cum duobus aut tribus unanimiter oranti-
„ bus, quam cum diſſidentibus plurimis; pluſque impetrari poſſe paucorum
„ concordi prece, quam diſcordioſa oratione multorum ... Pacificos & con- *S.Cypr:Tra.*
„ cordes atque unanimes eſſe in domo ſua Deus præcipit: & quales non ſe- *de Orat,*
„ cit ſecunda nativitate, tales vult renatos perſeverare; ut qui filii Dei eſ- *Domini*
„ ſe cœpimus, in Dei pace maneamus; & quibus Spiritus unus eſt, unus ſit
„ & animus & ſenſus. Sic nec ſacrificium Deus recepit diſſidentis, & ab Al-
„ tari revertentem prius fratri reconciliari jubet, ut pacificis precibus Deus
„ poſſit eſſe pacatus. Sacrificium Deo majus eſt pax noſtra, & fraterna con-
„ cordia, & de unitate Patris & Filii & Spiritus Sancti plebs adunata. Ne-
„ que enim in ſacrificiis quæ Abel & Cain primi obtulerunt, munera eorum

„ Deus,

,, Deus, ſed corda intuebatur; ut ille placeret in munere, qui placebat in
,, corde. Abel pacificus & juſtus dum Deo ſacrificat innocenter; docuit &
,, ceteros quando ad Altare munus offerunt, ſic venire cum Dei timore cum
,, ſimplici corde, cum lege juſtitiæ, cum concordiæ pace: merito ille dum
,, in ſacrificio Dei talis eſt ipſe, poſtmodum ſacrificium Deo factus; ut mar-
,, tyrium primus oſtendens, initiaret Sanguinis ſui gloria dominicam Paſſio-
,, nem, qui & juſtitiam Domini habuerat & pacem.

De omni re quamcumque petierint, fiet illis a Patre meo, qui in cœlis eſt. Modo tamen boni, bona petant, bene, & ad bonum. Prima reſtrictio docetur Joannis 9. 31. *Scimus quia peccatores Deus non audit, ſed ſi quis Dei cultor eſt, & voluntatem ejus facit, hunc exaudit.* Et 1. Joannis cap. 3. 21. 22. *Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum: & quicquid petierimus, accipiemus ab eo; quoniam mandata ejus cuſtodimus, & ea quæ ſunt placita coram eo, facimus.* Secunda Matthæi 7. 11. *Si ergo vos, cum ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris: quanto magis Pater veſter, qui in cœlis eſt, dabit bona petentibus ſe?* Tertia, Lucæ 18. 1. *Oportet ſemper orare & non deficere.* Et Jacobi 1. 5. 6. 7. *Si quis autem veſtrum indiget ſapientia, poſtulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat: & dabitur ei. Poſtulet autem in fide nihil hæſitans: qui enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui a vento movetur & circumfertur. Non ergo æſtimet homo ille quod accipiat aliquid a Domino.* Quarta Jacobi 4. 3. *Petitis & non accipitis: eo quod male petitis, ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis.* Multi ſane inveniuntur conſentientes ſuper terram, qui tamen a Patre non impetrant quicquid petunt; quia multæ cauſæ ſunt non impetrandi. Nam aut in-
1. Cor. 12. ,, conducibilia poſtulant, nec mirum eſt ſi non exaudiuntur, cum & Paulus
S. Joannes ,, non exauditus audierit: *Sufficit tibi gratia mea, virtus enim in infirmitate*
Chryſoſt. ,, *perficitur.* Aut indigni ſunt qui exaudiantur, nec quidquam boni Deo of-
Hom. 61. in ,, ferunt: cum Dominus Apoſtolorum ſimiles deſignare videatur, dicens: *Si*
Matt. *duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcumque petierint, fiet*
,, *illis a Patre meo.* Ex vobis, inquit, qui virtute polletis, qui evangelicam
,, doctrinam recte vivendo complectimini. Aut adverſus eos qui ipſis dolo-
,, rem intulerunt, ultionem orantes petunt, quod omnino prohibetur: *Ora-*
,, *te*, inquit, *pro inimicis veſtris.* Aut miſericordiam poſtulant, cum nullam
,, egerint pœnitentiam: qua re potiri eſt penitus impoſſibile, etiamſi qui mul-
Jerem. 7. ,, tam ad Deum fiduciam habent, pro eis deprecentur: veluti Jeremias cum
,, pro Judæis oraret, audivit: *Noli orare pro populo hoc, quoniam non te exau-*
,, *diam.* Si vero cuncta hæc adfuerint, & conducentia petas, & quantum
,, in te eſt, vitam ſecundum Evangelium inſtituas, & concordiam atque
,, charitatem cum proximo ſerves, impetrabis orando miſericordiam Domi-
,, ni. Verum quoniam, *a Patre meo*, dixit, ut una cum Patre ſeipſum quo-
,, que poſtulata largiri oſtendat, ſubiunxit: *Ubi enim duo vel tres congregati*
,, *ſunt in nomine meo, ſum in medio eorum.* Nonne igitur ſunt duo vel tres
,, in nomine ipſius uſquequaque congregati? Sunt quidem raro, tamen in-
,, veniuntur. Tale quippe eſt quod dicitur: Si quis propter me principaliter
,, charitate proximo conjungitur, cum eo ipſe ſum, ſi ad hoc virtutis etiam
,, opus adjecerit. Nunc autem complures videamus alias quaſdam cauſas a-
,, micitiæ quærere. Nam alius amat, quia redamatur; alius quia honore af-
,, ficitur, alius quia utilitati ſibi eſſe aut fore hominem putat: Chriſti vero
,, cauſa difficillime quemquam invenies, qui amicum ut oportet diligat; ſed
,, omnes fere ſecularium vinculo rerum inter ſe vinciuntur. Ideo inſtabiles
,, ſunt & inconſtantes ſæculi amicitiæ: quæ vero ſecundum Deum eſt, fir-
,, ma eſt & conſtans. Qui enim amat quoniam redamatur, ſi quid minus

,, ju-

„ jucundum ipſi ab amico contigerit; finem amandi illico facit: qui vero „ Chriſti charitate amicis conglutinatur, numquam ab amando deſiſtit. Ideo Paulus ait: *Charitas numquam excidit* . . . Qui amore ſpiritali diligit, „ non generis nobilitatem, non præſtantiam patriæ, non excellentes divitias, „ non denique quantum redametur, attendit; verum etiam ſi odio habea„ tur, ſi contenſtatur, ſi interficiatur; quoniam ſufficiens ſibi cauſa ad a„ mandum Chriſtus eſt, perſeverat in amore. Firmus ergo & conſtans ma„ net in charitate, ad Chriſtum reſpiciens; a quo inimici, obtrectatores, „ perſecutores, qui nec videre ipſum æquo animo poterant, ſupremo a„ more, quo majorem excogitare non poſſumus, amati ſunt. *Majorem e*„ *nim charitatem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*.

13. *Ubi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum*. Multi congregati ſunt in unum; ſed in medio illorum non eſt Chriſtus, quia non conveniunt in Chriſti nomine. Duę ſunt civitates, una juſtorum, altera impiorum; una electorum, altera reproborum: in iſta congregatur populus Dei, in illa populus diaboli. In medio iſtius ſatanas: in medio illius Chriſtus. Socialis eſt vita Sanctorum. Unde enim iſta Dei civitas vel inchoaretur exortu, vel progrederetur excurſu, vel apprehenderet debitos fines, ſi non eſſet ſocialis vita Sanctorum? *Jeruſalem* cęleſtis *ædificatur ut civitas, cujus participatio ejus in idipſum*. Prædeſtinati ſunt *populus acquiſitionis ... gens ſancta ... plebs Dei ... Domeſtici Dei*, quorum in medio Chriſtus, ſanctificans eos in hoc ſæculo, quos in futuro coronabit & beatificabit. Cives Babylonis ad malum ſæpe conſentiunt; cives Jeruſalem ad bonum. Utraque civitas concordiam & pacem quærit, ſed illa terrenam & temporalem dumtaxat, iſta cœleſtem, quæ ſola rationali creaturæ pax habenda atque dicenda eſt. *Ordinatiſſima* ſcilicet *& concordiſſima ſocietas fruendi Deo, & invicem in Deo ... Hanc pacem, dum peregrinatur in fide habet: atque ex hac fide juſte vivit, cum ad illam pacem adipiſcendam refert quicquid bonarum actionum gerit erga Deum & proximum, quoniam vita civitatis utique ſocialis eſt*. *Joan. 5.* *S. Aug. l. 19. de Civ. Dei c. 17.*

Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis a Patre meo. *Ubi ſpiritus & anima corpuſque conſenſerint, & non inter ſe bellum diverſarum habuerint voluntatum: carne concupiſcente adverſus ſpiritum, & ſpiritu adverſus carnem: de omni re quam petierint, impetrant a Patre: Nullique dubium quin bonarum rerum poſtulatio ſit, ubi corpus ea vult habere quæ ſpiritus*. *S. Hieron. in hunc locum.*

Ubi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. In tantum humanæ pacis ſtuduit concordię, *ut unitatis merito omnia, quæ a Deo precanda ſint, impetranda eſſe confirmet; & ubi duo atque tres parvi ſpiritu ac voluntate collecti ſint, ibi ſe medium eorum polliceatur futurum. Ipſe enim pax atque charitas, ſedem atque habitationem in bonis & pacificis voluntatibus collocabit*. *S. Hieron. in c. 18. S. Matt.*

14. *Ubi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo*, &c. Major vis eſt orationis publicæ, de qua Tertullianus: *Corpus ſumus*, inquit, *de conſcientiæ religionis, & diſciplinæ unitate, & ſpei fœdere. Coimus ad Deum, quaſi manu facta precationibus ambiamus: hæc vis Deo grata eſt*. Idem ſpiritaliter accidit orantibus in communi Chriſtianis, quod contigit olim viſibiliter & corporaliter Chriſtianis militibus imperante Marco Aurelio Cæſare ſimul orantibus, ut Euſebius refert. Cum M. Aurelius Cæſar adverſus Germanos & Sarmatas pugnaturus aciem inſtrueret, & exercitus ipſius ſiti premeretur. Milites legionis Melitinæ, flexis in terram genibus, preces ad Deum fuderunt. *Tertull. Apolog. c. 39.* *Euſeb. lib. 5. Hiſt. Eccl. c. 5.*

Digitized by Google

runt. Cujus ſpectaculi novitate hoſtibus ſtupefactis, aliud longe majori dignum admiratione accidit: hinc quidem fulminum jactus, quibus hoſtium copiæ in fugam verſæ atque extinctæ ſunt: illinc vero vis imbrium, quibus exercitus eorum qui Deum precati fuerant, jam jam ſiti periturus, præter ſpem recreatus eſt. Hinc legio ipſa, cujus precibus id miraculum perpetratum eſt, exinde congruo rei vocabulo *Fulminea* cognominata eſt ab Imperatore. Adſcripti ſumus omnes in militiam Dei vivi, cum baptizati ſumus, & in Sacramenti verba reſpondimus. Non adverſus viſibiles hoſtes tantummodo, non adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus Principatus & Poteſtates, adverſus ſpiritalia nequitiæ, adverſus diabolum, mundi a Chriſto damnati principem, gloriæ Dei, ſalutiſque noſtræ capitalem hoſtem nobis pugnandum eſt. In terra deſerta & inaquoſa poſiti deficimus præ ſiti: *Anima noſtra ſicut terra ſine aqua* Domino. Quid facto opus? Turmatim conveniendum in Templa Deo conſecrata; vel in Oratoria, preces unanimi devotione ad Deum fundendæ: tunc fulgura & fulmina coruſcabunt & tonabunt a Deo ad terrorem dæmonum. *Intonuit de cœlo Dominus, & Altiſſimus dedit vocem ſuam: grando & carbones ignis. Et miſit ſagittas ſuas, & diſſipavit eos,*
Pſ. 17. 14. 15. *fulgura multiplicavit, & conturbavit eos.* Hinc vero pluvia ſuaviſſima, pluvia voluntaria, quam ſegregat Deus hæreditati ſuæ, pluvia gratiæ, conſolationumque divinarum, qua arens & ſitiens anima recreetur, decidet, vireſ-
Pſ. 134. 7. que & animos tribuet pugnaturis. *Fulgura in pluviam fecit.*

15. *Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? Uſque ſepties? Dicit illi Jeſus: Non dico tibi*
S. Augu. *uſque ſepties; ſed uſque ſeptuagies ſepties.* Enumera quoties peccaverit in te
ſer. 83. alias „ frater tuus. Si potueris pervenire uſque ad ſeptuageſimam & octavam cul-
15. de Verb. „ pam, ut tranſeas ſeptuagies ſepties, tunc molire vindictam. Ita-ne verum
Domini. „ eſt quod dicit, & vere ita ſe res habet, ut ſi peccaverit ſeptuagies ſepties, ignoſcas; ſi autem peccaverit ſeptuagies octies, jam liceat tibi non ignoſcere? „ Audeo dicere, ut etſi ſeptuagies octies peccaverit, ignoſcas. Et ſi centies peccaverit, ignoſce. Et quid dico, toties & toties? Omnino quoties peccaverit,
Coloſſ. 3. 13. „ ignoſce. Ait Apoſtolus: *Donantes vobiſmetipſis ſi quis adverſus aliquem habet querelam, ſicut Deus in Chriſto donavit vobis.* Audiſtis formam. Si ſeptuagies „ ſepties peccata tibi donavit Chriſtus, ſi huc uſque ignovit, & ultra negavit; pone & tu limitem, & ulterius noli ignoſcere. Si autem Chriſtus multa millia „ peccatorum invenit, & tamen omnia donavit: noli ſubducere miſericordiam, „ ſed poſce illius numeri ſolutionem. Non enim ſine cauſa Dominus ſeptuagies ſepties dixit: qui a omnino nulla culpa ſit, quam non debeas ignoſcere. *Eſtote ergo imitatores Dei, ſicut filii chariſſimi,* ſubjungit ibidem Apoſtolus. *Filius diceris: ſi reſpuis imitationem, quare quæris hæreditatem?*

16. *Ideo aſſimilatum eſt Regnum cœlorum homini Regi, qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis. Et cum cœpiſſet rationem ponere, oblatus eſt ei unus, qui debebat ei decem millia talenta,* &c. Chriſtus Rex Regum, cœli terræque Dominus, ab omnibus hominibus ſervis ſuis rationem exiget, & poſt mortem uniuſcujuſque, & in ſupremi judicii die. *Omnes enim nos manifeſtari oportet ante Tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſ-*
2. Cor. 5. 10. *ſit, ſive bonum, ſive malum.* Servus decem millium talentorum debitor, totius generis humani figura eſt. Deo debitores ſumus univerſi & ſinguli decem millium talentorum; tum quia beneficia, donaque innumera, cum ordinis naturalis, tum ordinis ſupernaturalis gratiarum copiam inundantem ab ejus immenſa bonitate accepimus: tum quia hujuſmodi donis & gratiis abuſi, ipſum in multis graviter offendimus. Quot peccata cogitationis, oris, operis; ignorantiæ, cupiditatis, malitiæ; omiſſionis, & commiſſionis;

Digitized by Google

nis; propria, & aliena? *Non intres in judicium cum ſervo tuo, Domine, quia* Pſ. 124. 1.
non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens: (orabat David.) *Circumdederunt* Pſ. 39. 3.
me mala quorum non eſt numerus: comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui ut viderem. Multiplicatæ ſunt ſuper capillos capitis mei: & cor meum dereliquit me... Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me. Miſer ille ſervus, de quo Parabola, non habebat unde redderet, ſolvendo non erat: neque etiam nos aliquid habemus ex Pſ. 37. 5.
nobis unde debita noſtra Deo ſolvamus, unde illius juſtitiæ ſatisfaciamus. Ad extremam redacti ſumus inopiam & miſeriam; venundati peccato & dæmoni, non a Deo, ſed a nobis ipſis. Quid vero Chriſtus? Peccatorem, qui ſe ipſum ſervituti dæmonis addixit, qui animam ſuam æternamque ſalutem illi vendidit, ſub ejus ſervitute & tyrannide ſe relicturum comminatur, ut ab eo torqueatur in æternum, cui ſervire maluit. Deus peccatori minatur, ut reſipiſcat: iraſcitur, ut humilianti ſe ac pœnitenti propitius eſſe poſſit. Adhuc differt, tenet manum, arcum intendit, hoc eſt minas. *Clamaret tantum feriturum ſe, ſi vellet ferire? Differt ergo manum a peccatis* S. Auguſt.
tuis: tu noli differre. Converte te ad punienda peccata tua; quia impunita Enarrat. in
eſſe peccata non poſſunt. Puniendum ergo erit, aut a te, aut ab ipſo: tu agno- Pſ. 34. n. 18.
ſce, ut ille ignoſcat. Servum illum decem millium talentorum debitorem imitare, qui procidens coram Rege domino ſuo, orabat eum. Miſeriam tuam agnoſce, inopiam & impotentiam fatere, Dei miſericordiam corde contrito & humiliato implora, coram eo procide, ſupplex ora per Chriſtum Jeſum, ne terribiles minas peccatoribus juſte intentatas in te exequatur. Ad patientiam ejus cum fiducia confugias: ſinceram voluntatem offer ſatisfaciendi pro viribus ejus juſtitiæ per pœnitentiam; tibi non parcendi, ut ille parcat. In ejus immenſa bonitate & miſericordia confidens, nec non in Chriſti meritis, infinitoque ſanguinis ejus pretio, dic ſupplex: *Patientiam babe in me, & omnia reddam tibi*, prout potero, non de meo quidem, ſed de tuo, de tuis donis ac datis. Id ſi ex odio peccati, & amore Dei ſincere pœnitens feceris. *Deus qui dives eſt in miſericordia*, non modo minas tibi remittet, ſed debitum omne condonabit. *Miſertus autem dominus ſervi illius, dimiſit eum, & debitum dimiſit ei*.

17. *Egreſſus autem ſervus ille, invenit unum de conſervis ſuis, qui debebat ei centum denarios: & tenens ſuffocabat eum, dicens: Redde quod debes*, &c. Quod nobis debent conſervi, incomparabiliter minus eſt iis quæ Deo debemus. Decem millia talenta nobis donat Deus, ſi centum denarios donemus fratribus. Peccata noſtra, quibus debitores ſumus ejus juſtitiæ pœnarum æternarum; aut certe graviſſimarum & diuturnarum, ſi venialia ſint, nobis ea conditione remittit, ut fratribus ignoſcamus: & conditionem reſpuimus. O cæcitatem! o duritiam! „ Omnis homo & debitor eſt Dei; & de- S. Auguſt.
„ bitorem habet fratrem ſuum. Quis eſt enim qui non ſit debitor Dei, niſi ſerm. 83.
„ in quo nullum poteſt inveniri peccatum? Quis eſt autem qui non habeat alias 15. de
„ debitorem fratrem, niſi in quem nemo peccavit? Putaſne quiſquam in genere hu Verbis Do-
„ mano reperiri poteſt, qui non & ipſe aliquo peccato obſtrictus ſit fratri ſuo? mini c. 2.
„ Debitor eſt ergo omnis homo, habens tamen & ipſe debitorem. Ideo Deus ju-
„ ſtus conſtituit tibi Regulam in debitore tuo, quod facit & ipſe cum ſuo. Duo
„ ſunt enim opera miſericordiæ quæ nos liberant, quæ breviter ipſe Dominus
„ poſuit in Evangelio: *Dimittite, & dimittetur vobis*, ad ignoſcendum pertinet. Luca 6. 37.
„ *Date & dabitur vobis*, ad præſtandum beneficium pertinet. Quod ait de
„ ignoſcendo; & tu vis tibi ignoſci quod peccas, & habes alium cui tu poſſis
„ ignoſcere. Rurſus quod pertinet ad tribuendum beneficium; petit te mendicus,
„ & tu es Dei mendicus; omnes enim quando oramus, mendici Dei ſumus: ante
„ januam magni patris-familias ſtamus, immo etiam proſternimur, ſupplices inge-

Digitized by Google

„ miſcimus, aliquid volentes accipere; & ipſum aliquid ipſe Deus eſt. Quid
„ a te petit Mendicus? panem. Et tu quid petit a Deo, niſi Chriſtum, qui
Joan 6. 12. „ dicit, *Ego ſum panis vivus, qui de cœlo diſcendi*? Ignoſci vobis vultis? Igno-
„ ſcite: Remittite & remittetur vobis. Accipere vultis? Date & dabitur vo-
„ bis. "Servi illius nequam, de quo Evangelica Parabola, ingrati animi vi-
tium, duritiem, & inhumanitatem imitantur, qui a pauperibus creditoribus,
qui ſolvendo non ſunt, debita immiſericorditer exigunt, ipſos in carcerem
mittunt, ipſos rem omnem familiarem, agellos, ædiculas, ſupellectilem, ve-
ſtes vili pretio vendere compellunt, illorum precibus & lachrymis nihil com-
moti. Conſiderent quæſo, ſervum illum qui centum denarios exigebat a con-
ſervo, alienum non rapuiſſe, ſed debitum exigiſſe: & tamen juſte damnatus
eſt, quia debitum durius exigebat. *Et tenens ſuffocabat eum, dicens: Redde quod
debes. Et procidens conſervus ejus rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me,
& omnia reddam tibi. Ille autem noluit: ſed abiit, & miſit eum in carcerem,*
S. Aug. ſer. *donec redderet debitum*. Servi illius duritiem & inhumanitatem pariter imitan-
339. alias tur divites, qui pauperibus mutuum dare nolunt, ob periculum amittendi.
de Temp. „ Conſiderent, amabo, illum Deo fœnerari, qui dat eleemoſynam, vel mu-
146. c. 4. „ tuum pauperi. Da, & noli te avertere ab eo qui mutuum petit. Sed tan-
„ tum accipe, quantum dediſti." Non ploret cui dediſti; nam beneficium
perdidiſti. „ Et ſi hoc ipſum quod datum eſt, vel quod accepit exigitur, for-
„ te ad manum nondum habet: pertuliſti petentem, expecta non habentem:
„ cum habuerit, reddet tibi. Noli clamare & dicere. Numquid fœnus quæ-
„ ro? Tantum peto quantum dedi: quod dedi, hoc accipiam. Benefacis, ſed
„ nondum habet. Non es fœnerator, & vis cui præſtitiſti, ut quærat fœne-
„ ratorem, ut tibi reddat. Si propterea fœnus non exigis, ne te fœnerato-
„ rem patiatur; quare vis ut propter te alium fœneratorem patiatur? Pre-
„ mis, ſuffocas: etſi tantum exigis quantum dediſti; ſuffocando tamen &
„ anguſtias faciendo, non beneficium dediſti, ſed potius majores anguſtias
„ intuliſti. Sed forte dicis, Habet unde reddat: habet domum, vendat: ha-
„ bet poſſeſſionem, vendat. Quando a te petivit, ideo petivit ne venderet: pro-
„ pter te non faciat, qui ſubveniſti ne fieret. Hoc fiat ita circa homines, hoc
„ jubet Deus, hoc vult Deus." Denique ſervi illius duritiem imitatur, qui fra-
tri non vult ignoſcere, cum toties veniam a Deo obtinuerit, & ab illo ſibi
quotidiana, quæ committit peccata oret ignoſci. Quiſquis Chriſtum cogitas,
& cupis accipere quod promiſit, noli eſſe piger facere quod præcepit. Quid e-
S. Aug. ſer. nim promiſit? Vitam æternam. Et quid præcepit? Dari fratri tuo veniam...
114. Edit. Volo ergo te ignoſcentem, quia teneo veniam poſtulantem. Rogaris, igno-
noviſſima ſce; tu rogabis ut ignoſcatur tibi. Ecce veniet tempus orandi. In verbis, quæ
Pariſienſis. dicturus es, teneo te. *Dimitte nobis debita noſtra*. Quo jure? Quo pacto? Quo
placito? Quo chirographo recitato? *Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.*
„ Parum eſt quod non dimittis: adhuc & Deo mentiris. Conditio poſita eſt,
„ fixa eſt lex: Dimitte, ſicut dimitto. Ergo non dimittit, niſi dimittas. Di-
„ mitte, ſicut dimitto: Petenti vis ut dimittatur tibi, petenti dimitte." Preces
„ iſtas Juriſperitus cœli dictavit: non te fallit, ſecundum cœleſtem ejus vocem
„ poſce: dic, *Dimitte nobis ſicut & nos dimittimus*, & fac quod dicis. Qui menti-
„ tur in precibus, beneficio caret: qui mentitur in precibus, & perdit cauſam,
„ & invenit pœnam. Et ſi aliquis mentitur Imperatori, cum venerit, convin-
„ citur quia mentitur: quando autem tu orando mentiris, in ipſa oratione convin-
„ ceris: non enim Deus ut te convincat, teſtes a te quærit. Qui tibi dictavit
„ preces, Advocatus eſt tuus; ſi mentiris, teſtis eſt: ſi non te corrigis, Judex
„ erit tuus. Ergo & dic, & fac. Quia ſi non dicis, contra jus petendo non impetras:
„ ſi autem dicis, & non facis, etiam mendacii reus eris... In oratione dicis, Da;
„ dicis, Dimitte: ut accipias quod non habes, & relaxetur tibi quod deliquiſti. Ergo

„ vis

„ vis accipere? da: vis ut dimittatur tibi? dimitte. " Alioquin tibi Chriſtus duritiem & in humanitatem in die judicii palam exprobrabit: *Serve nequam, omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogaſti me: nonne ergo oportuit & te miſereri conſervi tui, ſicut & ergo tui miſertus ſum?* Et iratus Dominus tradet te tortoribus, dęmonibus ſcilicet in æternum cruciandum.

18. *Sic & Pater meus cœleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris*. Ne dicas lingua, Ignoſco, & corde differas. *S. Auguſt. ſerm. 83. alias 15. de Verbis Domini.*
Supplicium enim oſtendit tibi Deus minando vindictam. Novit Deus ubi dicas. *Vocem tuam homo audivit: conſcientiam tuam Deus inſpicit. Si dicis, Dimitto; dimitte. Melius eſt cum clamas ore, & dimittis in corde, quam blandus ore, crudelis in corde*. Ita tamen ignoſcendum, ut non negligatur diſci-
„ plina. Corripiamus verbis ſubditos, & ſi opus eſt, & verberibus: ſed deli-
„ ctum dimittamus, culpam de corde abjiciamus. Ideo enim Dominus ſub-
„ didit, *De cordibus veſtris*, ut ſi per charitatem imponitur diſciplina, de
„ corde lenitas non recedat. Quid enim tam pium, quam Medicus ferens fer-
„ ramentum? Plorat ſecandus, & ſecatur; plorat urendus, & uritur. Non
„ eſt illa crudelitas; abſit ut ſęvitia Medici dicatur. " *Sævit in vulnus, ut homo ſanetur; quia ſi vulnus palpetur, homo perditur. Sic Fratres noſtros qui peccaverint, omni modo diligamus, de corde noſtro charitatem in eos non dimittamus, & diſciplinam cum opus eſt, demus, ne per ſolutionem diſciplinæ creſcat nequitia*. Id tamen cum manſuetudine agendum eſt. Unde Apoſtolus ait: *Fratres, & ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, hujuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans te ipſum, ne & tu tenteris.* *Galat. 6. 1.*

CAPUT XIX.

SENSUS LITTERALIS.

1. ET *factum eſt, cum conſummaſſet Jeſus ſermones iſtos, migravit a Galilæa, & venit in fines Judææ trans Jordanem; & ſecutæ ſunt eum turbæ multæ, & curavit eos ibi*. Conſummatis ſermonibus capite ſuperiori deſcriptis, migravit Jeſus a Galilęa; & per loca ultra Jordanem ſita, venit in fines Judęæ, Jeroſolymam aſcenſurus ad Feſtum Scenopegię: *& ſecutæ ſunt eum turbæ multæ*, quas *ibi*, ſcilicet in Judęę finibus, docuit, ut habetur Marci 10. 1. & curavit a variis infirmitatibus. *Marci 2.*

2. *Et acceſſerunt ad eum Phariſæi tentantes eum, & dicentes: Si licet homini uxorem ſuam dimittere, quacumque ex cauſa?* Non diſcendi ſtudio, ad Jeſum acceſſerunt, illumque interrogaverunt, ſed calumniandi, ut ex quęſtionis tunc apud Judęos controverſę definitione ipſi inimicitias conciliarent, & obtrectandi invenirent materiam tum apud eruditos, tum apud plebem hujus aut illius ſexus. *Si licet homini dimittere uxorem*, id eſt, repudiare, e thoro ac domo in perpetuum ejicere, ſoluto matrimonii vinculo, ita ut aliam ducere poſſit, quamvis ob culpam, immo quamvis ob cauſam, & pro ſuo arbitrio? Eo conſilio interrogant, ut quodcumque reſponderit, captioni pateat. „ Si dixerit di- *Deuter. 24. 1.*
„ mittendas eſſe uxores qualibet ex cauſa, & ducendas alias, pudicitię prędicator
„ ſibi videbitur docere contraria. Si autem reſponderit, non omnem ob cauſam
„ debere dimitti, quaſi ſacrilegii reus tenebitur, & adverſus doctrinam Moyſi, *S. Hier. in hunc locum.*
„ immo Dei, facere judicabitur. Igitur Dominus ſic reſponſionem temperat,
„ ut decipulam eorum tranſeat, Scripturam ſanctam adducens in teſtimonium,
„ & naturalem legem: primamque Dei ſententiam ſecundę opponens, quę

,, non voluntate Dei, ſed peccantium neceſſitate conceſſa eſt.

Geneſ. 1.

3. *Qui reſpondens, ait eis: Non legiſtis, quia qui fecit hominem ab initio, maſculum & feminam fecit eos? & dixit: Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.* Vos qui de Legis ſcientia gloriamini, non legiſtis, Deum, qui hominem condidit in prima rerum inſtitutione, maſculum unum uni feminæ, Adamum & Evam condidiſſe & in matrimonium conjunxiſſe? Porro ſi virum unum plures uxores habere voluiſſet, vel priori pro arbitrio repudiata, alteram ducere, non unam, ſed plures feminas primum condidiſſet. *Et dixit* Deus per Adamum ſuo Spiritu afflatum: *Propter hoc dimittet homo patrem & matrem*, quoad cohabitationem; & vitæ ſocietatem: *& adhærebit uxori ſuæ*, individuo ſcilicet vitæ conſortio. Unde Pſal. 45. 11. dicitur: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam; & obliviſcere populum tuum, & domum patris tui: & concupiſcet Rex decorem tuum.* Arctiſſima quidem conjunctio eſt inter parentes & liberos: at longe arctior eſt ex inſtituto divino inter conjuges. *Et erunt duo in carne una*; ſive, ſecundum vim Græci Textus, *in carnem unam*. Erunt duo, non plures; quaſi unus homo, una caro, unum corpus, non facto tantum, ſed mutuo ipſorum corporum jure & poteſtate; unum generationis principium ex inſtitutione Dei 1. Cor. 7. 4. *Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir. Similiter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier.*

Lib. 7. Conſtitut. Apoſtol. c. 3. S. Auguſt. lib. 2. Operis imperf. contra Julian. c59. Epheſ. 5. 28. & ſeq.

4. *Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro.* ,, Unum ſunt, inquit Auctor Con-
,, ſtitutionum Apoſtolicarum, unum ſunt vir & uxor natura, conſenſu, con-
,, cordia, propoſito, vita, moribus: diſtincti figura & numero. Duo non plu-
,, ribus opponit, ſed uni. Ante fœdus matrimonii duo erant, poſtea pro uno
,, cenſentur legis interpretatione & corporum conjunctione ad procreationem fi-
,, liorum. Hinc Apoſtolus ſcribit: ,, Ita & viri debent diligere uxores ſuas ut
,, corpora ſua. Qui ſuam uxorem diligit, ſe ipſum diligit. Nemo enim um-
,, quam carnem ſuam odio habuit; ſed nutrit & fovet eam, ſicut & Chriſtus
,, Eccleſiam: quia membra ſumus corporis ejus, de carne ejus, & de oſſi-
,, bus ejus. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem ſuam, & adhæ-
,, rebit uxori ſuæ: & erunt duo in carne una.

S. Joannes Chryſoſt. Hom. 63. in Matt.

5. *Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Cum ergo duo per matrimonium ex Dei inſtitutione & conjunctione in unam carnem coaluerint, quod Deus conjunxit, *homo non ſeparet*: nemo homo, non vir, non uxor, non judex, non legiſlator quilibet divortio aut repudio dividat conjuges, ſive matrimonii legitimi vinculum ſolvat. Oſtendit itaque & præter naturam, & contra Legem eſſe repudium; præter naturam quidem, quia una caro dividitur ac diſcerpitur: contra Legem vero, quia cum Deus conjunxerit ac ſeparare prohibuerit, Judæi contra Legis præceptum facere auſi ſunt.

Deuter. 24. 1.

6. *Dicunt illi: Quid ergo Moyſes mandavit dare libellum repudii, & dimittere?* Quare ergo Moyſes præcepit nobis dare libellum repudii uxoribus quas dimitteremus? *Ait illis: Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras; ab initio autem non fuit ſic.* Moyſes, auctore Deo, cujus Legem promulgabat, vobis quidem non præcepit, ut dicitis, ſed permiſit, id eſt, non ſevere prohibuit, ſed toleravit ut uxores veſtras ſcripto libello repudii dimitteretis, propter duritiam cordis veſtri, quod adverſus æquitatem a natura Deoque præſcriptam obduruerat. Id quippe vobis indulgere, hac erga vos uti connivemtia opus fuit ne majora mala perpetraretis, uxoricidia, veneficia, apoſtaſiam, ac defectionem a cultu veri Dei, repudium prohibentis; ne denique in uxores veſtras ſæviretis. Verum ab initio mundi & inſtitutionis matrimonii, permiſſum non fuit homini ut uxorem ſuam dimitteret. Revocat eos Chriſtus ad primævam matrimonii inſtitutionem; quæ lex eſt ipſius naturæ, ideoque ut recta eſt & perfecta, ita & inviolabilis.

S. Hieron. in c. 19. S. Matt.

7. *Dico*

7. *Dico autem vobis, Quia quicumque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimiſſam duxerit, mœchatur.* Quicumque uxorem ſuam a thoro & cohabitatione in perpetuum abjecerit (quod ob ſolum adulterium licet) & aliam duxerit illa ſuperſtite, mœchatur & qui dimiſſam duxerit viro ſuperſtite, mœchatur; quacumque ex cauſa dimiſſa ſit, etiam adulterii. Confer cum Marci 10. 10. 11. 12. *Et in domo iterum Diſcipuli ejus de eodem interrogaverunt eum. Et ait illis: Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam. Et ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur.* Et Lucæ 16. 18. *Omnis, qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimiſſam a viro ducit, mœchatur.* Et 1. Cor. 7. 10. *Iis autem qui matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere: quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro reconciliari.* Rom. 7. 2. *Nam quæ ſub viro eſt mulier, vivente viro, alligata eſt legi: ſi autem mortuus fuerit vir ejus ſoluta eſt a lege viri. Igitur, vivente viro, vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, liberata eſt a lege viri: ut non ſit adultera ſi fuerit cum alio viro.* Generales ſententiæ ſunt, huic S. Matthæi loco lucem afferentes. Exceptio igitur iſta, *Niſi ob fornicationem*, ad ſolam quæ proxime antecedit, dimittendi licentiam reſtringenda eſt. *Sola fornicatio eſt* (inquit S. Hieronymus) *quæ uxoris vincat affectum: immo cum illa unam carnem in aliam diviſerit, & ſe fornicatione ſeparaverit a marito, non debet teneri ne virum quoque ſub maledicto faciat, dicente Scriptura:* Qui adulteram tenet, ſtultus & impius eſt: *Ubicumque eſt igitur fornicatio, & fornicationis ſuſpicio, libere uxor dimittitur. Et quia poterat accidere ut quis calumniam faceret innocenti, & ob ſecundam copulam nuptiarum veteri crimen impingeret: ſic priorem dimittere jubetur uxorem, ut ſecundam prima vivente non habeat.* Ideo autem Dominus cauſam fornicationis interpoſuit, dicens: *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur:* „ quia illud quod majus eſt commemorare voluit. „ Majus enim adulterium eſſe qui negat, uxore non fornicante tunc dimiſſa alteram ducere, quam ſi fornicantem quiſque dimiſerit, & alteram duxerit? Non quia & hoc adulterium non eſt; ſed quia minus eſt, ubi fornicante dimiſſa, altera ducitur. Nam ſimili locutione uſus etiam Apoſtolus Jacobus ait: *Scienti igitur bonum facere, & non facienti peccatum eſt illi.* Numquid ideo non peccatum eſt illi etiam qui neſcit bonum facere, „ & ideo non facit? Utique peccatum eſt, ſed hoc gravius, ſi etiam ſciat & non faciat: nec illud ideo nullum, quia minus. *Ut ergo eodem modo utrumque dicamus: Sicut quicumque dimiſerit uxorem, excepta cauſa fornicationis, & aliam duxerit, mœchatur: ita quicumque ſcit bonum facere & non facit, peccat. Sed quemadmodum hic recte dici non poteſt: Ergo ſi neſcit, non peccat; ſunt enim etiam peccata ignorantium, quamvis minora quam ſcientium: ita nec illic recte dici poteſt. Ergo ſi cauſa fornicationis dimiſerit, & aliam duxerit, non mœchatur; eſt enim mœchatio eorum etiam qui alias ducunt relictis propter fornicationem prioribus; ſed utique minor quam eorum qui non propter fornicationem dimittunt, & alteras ducunt.* Poteſt quippe ſicut dictum eſt, *Scienti bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi*; eodem modo & illud dici, Dimittenti uxorem ſine cauſa fornicationis, & aliam ducenti, mœchatio eſt illi. *Quemadmodum igitur ſi dixerimus. Quicumque mulierem a marito præter cauſam fornicationis dimiſſam duxerit, mœchatur, procul dubio verum dicimus; nec tamen ideo illum qui propter cauſam fornicationis dimiſſam duxerit, ab hoc crimine abſolvimus, ſed utroſque mœchos eſſe minime dubitamus: ita eum qui præter cauſam fornicationis uxorem dimiſerit, & aliam du-*

S. Hieron. in hunc locum. Legatur & Epiſtol. 30. & 147. Proverb. 18.

Jacobi 4. 17

S. Auguſt. lib. 2. de Conjugiis adulterinis cap. 9.

xerit, mœchum pronuntiamus; nec ideo tamen eum qui propter cauſam fornicationis dimiſerit & alteram duxerit, ab hujus peccati labe defendimus. Ambos enim, licet altero gravius, mœchos tamen eſſe cognoſcimus.

8. *Dicunt ei Diſcipuli ejus: Si ita eſt cauſa hominis cum uxore, non expedit nubere.* Si ea eſt mariti conditio, ut uxorem dimittere non poſſit, niſi ob cauſam fornicationis, ſatius eſſet uxorem non ducere. *Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt.* Non omnes huic rei ſufficiunt, non omnes pares ſunt ſublimi propoſito ſervandæ continentiæ: hæc enim Dei donum eſt. Confer cum Sapientiæ 8. 21. „ Et ut ſcivi quoniam
„ aliter non poſſem eſſe continens, niſi Deus det, & hoc ipſum erat ſa-
„ pientiæ, ſcire cujus eſſet hoc donum; adii Dominum, & deprecatus ſum
„ illum. *Verſio Syriaca*: Si talis eſt rigor inter virum & uxorem ſuam, non
„ expedit ducere uxorem. Ipſe vero dixit eis: Non quilibet capax eſt hu-
„ jus ſermonis, ſedis cui datum eſt. *Perſica*: Haud quivis homo huic ido-
„ neus eſt, ſed is cui datum fuerit. *Arabica*: Non quilibet tolerat hæc ver-
S. Clemens Rom. Epiſt. 1. ad Corinthios. „ ba, ſed ii qui donati ſunt. *Hinc S. Clemens Romanus*: Qui carne, *inquit*,
„ caſtus eſt, ne inſoleſcat, cum ſciat alium eſſe qui continentiæ donum ipſi
„ tribuat."

9. *Sunt enim eunuchi, qui de matris utero ſic nati ſunt*, natura quodammodo caſti, ſaltem ſecundum corpus, non virtute: *& ſunt eunuchi qui facti ſunt ab bomimbus*, per violentiam ſcilicet, quo modo Valeſii Hæretici ſe
S. Auguſt. lib. de Sancta Virginitate cap. 24. ipſos hoſpiteſques ſuos caſtrabant: *Et ſunt eunuchi qui ſe ipſos caſtraverune prepter Regnum cœlorum*, non in corpore, ut Origines, iidemque Valeſii male interpretati ſunt, *ſed in ipſa concupiſcentiæ radice, celeſt.m & angelicam vitam in terrena mortalitate meditantes*; Caſtitatis propoſito, aut etiam voto ſui ſexus velut obliti: idque propter regnum cœlorum, non ob præſentis vitæ commoda, idololatriam, Philoſophiam, laudem hominum, ſed propter Deum,
1. Cor. 7. 34. ut purius illi ſerviant, ea *cogitantes quæ Domini ſunt, ut ſint ſancti corpore*
S. Juſtinus Apolog. ad Imp. *& ſpiritu.* De his S. Juſtinus Martyr ad Imperatores ſcribebat: „ Per mul-
„ ti ſexus utriuſque, & ſexaginta & ſeptuaginta nati annos, qui a pueritia
„ Chriſti diſciplinam ſunt aſſectati, & apud nos incorrupti & cœlibes perdu-
„ rant. Et glorior me per omne genus hominum noſtrorum tales commonſtra-
Tertull. in Apolog. „ re poſſe. *Tertullianus*: Nos, *inquit*, ab iſto eventu (*inceſtus ſaltem*
„ *fortuiti*) diligentiſſima & fideliſſima caſtitas ſepſit, quantumque ab ſtupris,
„ & ab omni poſt matrimonium exceſſu, tantum & ab inceſti caſu tuti ſu-
„ mus. Quidam multo ſecuriores, totam vim hujus erroris virgine continen-
Minucius Felix in Octavio. „ tia depellunt, ſenes pueri. *Minucius Felix*: Unius matr.monii vinculo li-
„ benter inhæremus. Cupidi'ate procreandi aut unam ſcimus, aut nullam ... Ple-
„ rique inviolati corporis virginitate perp.tua fruuntur potius quam gloriantur."

10. *Qui poteſt capere, capiat.* Qui tam ſublimi eximioque dono inſtructus a Deo eſt, ut in perpetuum continere poſſit, & cœlebs manere, maneat Dei gratia favente. Verſio Syriaca: „ Qui poteſt capax eſſe, capiat. *Perſica*: Qui-
„ cumque voluerit præſtare, præſtet. *Arabica*: Qui poteſt tolerare, toleret.
„ *Æthiopica.* Qui poteſt perficere illud, perficiat. *Confer cum 1. Cor. 7. 7.* Vo-
„ lo enim omnes vos eſſe ſicut me ipſum: ſed unuſquiſque proprium donum
„ habet ex Deo, alius quidem ſic, alius vero ſic. Dico autem non nuptis, & viduis:
„ Bonum eſt illis ſi ſic permaneant, ſicut & ego. Quod ſi non ſe continent, nubant:"

11. *Tunc oblati ſunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, & oraret, Diſcipuli autem increpabant eos.* Oblati ſunt Chriſto *infantes* a parentibus & nutritiis *ut eos tangeret*, manumque impoſitione & oratione eis benediceret. Pro pueris eo ritu preces concipi ſolitas conſtat ex *Geneſ.* 48. 14. 15. & 16. ubi Jacob hoc modo benedixit filiis Joſeph. Hinc mos apud Hebræos invaluit,

Digitized by Google

luit, ut ad eos qui ſanctimonia ceteris præſtare crederentur, pueros deferrent, ipſorum precibus per manuum benedictionem Deo commendandos: qui mos a Synagoga in Chriſtianam etiam Eccleſiam tranſiit. Hunc enim approbavit Chriſtus, ut iſti etiam ętati prodeſſe aliorum fidem ac preces oſtenderet. Diſcipuli autem prohibebant eos, & duriuſculis verbis repellebant, ut minus honorifice Dominum obſervantes, cujus dignitati non convenire exiſtimabant circa pueros occupari. *Jeſus vero ait eis: Sinite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium eſt enim Regnum cœlorum.* Ne moleſti ſitis pueris, & his qui ipſos afferunt vel adducunt, & ne illis aditum ad me prohibeatis, cum deſignati ſint ſanctitati & ſaluti, & benedictione mea ſanctificandi, ut Regnum cœlorum conſequantur. Huic Chriſti dicto inter cetera innititur mos infantes baptiſmo tingendi, quem & Traditio contra Anabaptiſtas vindicat. Non dixit porro, Iſtorum eſt Regnum cœlorum, ſed *talium*, ut non ſolis ætate parvulis, ſed & adultis, qui morum innocentia, ſimplicitate & humilitate parvulis ſimiles eſſent, Regnum cœlorum deſtinatum ac promiſſum oſtenderet. Confer cum Marci 10. 15. & Lucę 19. 17. *Amen dico vobis: Quicumque non acceperit Regnum Dei ſicut puer, non intrabit in illud.* Et cum impoſuiſſet eis manus, abiit inde. Jeſum illos complexum, S. Marcus addit.

S. Cypr. Epiſt. ad Fidum. S. Auguſt. paſſim in libris contra Pelag. S. Bern. Epiſt. 241. & ſerm. 66. in Cantica

12. *Et ecce unus accedens, ait illi: Magiſter bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam?* Unus, non Legiſperitus ille, qui tentandi animo eamdem quæſtionem Chriſto propoſuit *Lucæ* 10. 25. ſed *Princeps*, id eſt, vir precipuæ dignitatis & potentiæ inter Judęos, de quo *Lucæ* 18. 18. qui ſincero corde & cum reverentia ad Jeſum acceſſit, eumque interrogavit. Marci 10. 17. *Et cum egreſſus eſſet in viam, procurrens cuidam genuflexo ante eum, rogabat eum: Magiſter bone,* &c. Quibus verbis Chriſti benevolentiam captare voluit. Quibus autem operibus ad vitam perveniatur æternam, interrogat, quam Judęis tenuiter cognitam, aperte a Chriſto prędicari audiebat.

S. Hieron. in hunc locum.

13. *Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Unus eſt bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, ſerva Mandata.* Duplex hic lectio, prior quam vulgata noſtra exhibet ex Gręcis pleriſque Codicibus derivata, & SS. Hieronymi & Auguſtini auctoritate confirmata, nec non Syriacæ Verſionis. Altera Codicibus Gręcis longe pluribus conſentiens, quam Origenes, S. Hilarius, S. Joannes Chryſoſt. S. Gaudentius, & alii quidam ſequuntur, (quamquam Origenes utramque lectionem referat) *Quid me dicis bonum? Nemo bonus, niſi unus Deus.* Ita legitur Marci 10. 18. & Lucę 18. 19. ex quibus in nonnullos S. Matthæi codices hęc lectio traducta eſt. Idem eſt utriuſque ſenſus: *Quid me interrogas de bono?* id eſt, Quid me interrogas bonum appellans? Vel *Quid me dicis bonum? Unus eſt bonus Deus.* Et, Nemo bonus pręter unum Deum, per ſe, & natura ſua, ut fons omnium bonorum, quamvis & alia ſint participatione bona quemadmodum & *ſolum Deum habere immortalitatem* S. Paulus dixit, cum tamen & Angelos, & Animas noſtras immortales eſſe conſtet immortalitatis divinę participatione. Unum vero Deum bonum aſſerendo, tantum abeſt ut ſe Deum eſſe negaverit, & per ſe bonum; quin potius juvenem interrogantem, qui ipſum bonum vocaverat ut Magiſtrum Legis, dicendo, *Magiſter bone*, ad notitiam divinitatis ſuæ, ac ſummæ bonitatis perducere voluerit. *Quare* (inquit S. Joannes Chryſoſtomus) *Chriſtus neminem eſſe bonum reſpondet? Quoniam enim ad hominem nudum, & unum e multis Judæorum Magiſtris adiit; idcirco etiam ipſe quaſi homo ei reſpondet. Sæpius enim ad mentem interrogantium orationem accommodat, ut quando dicit:* Nos adoramus quod novimus: *& Si* ergo teſtor de me ipſo, teſtimonium meum non eſt verum. „ Cum igitur
„ nullum bonum dicit, non ſe excludit a bonitate, abſit. Non enim dixit, Quid
„ me dicis bonum? Non ſum bonus: ſed, Nullus bonus, hoc eſt, nullus homi-

S. Auguſt. lib. 1. de Trinit. c. 18. S. Gaud. Tract. 7. in Exod.

1. Tim. 6. 16.

S. Joann. Chryſoſt. Hom. 63. in Matt.

Joann. 5.

hum. Nequé tamen cum hoc dicit, omnino humanum genus bonitate privatum
„ eſſe affirmat, ſed comparatione divinæ bonitatis neminem bonum eſſe aſſerit.
„ ac ideo ſubjunxit, *Niſi unus, Deus*. Nec intulit, niſi Pater meus: ut diſcas
„ quod ſe illi non revelavit: ſed eum ſenſim ad altiora adducere voluiſſe: ut ab
„ adulationis vitio liberatus, & a terrenis abductus, ſolum Deum vere bo-
„ num, & radicem ac fontem bonorum omnium eſſe ognoſceret, eique glo-
„ riam referret. *Fidem itaque imperfectam interrogantis arguit, non boni no-*
„ *men ſibi tributum*. Ita arguit ſe Magiſtrum bonum dici, ut fidem interro-
S. Hilar. lib. 9. de Trinitate n. 16. 17. 18. „ gantis potius, quam vel Magiſtri in ſe vel boni nomen argueret. Juvenis
„ enim inſolens per obſervantiam Legis, & finem Legis, qui Chriſtus eſt, ne-
„ ſciens, & juſtificatum ſe in operibus exiſtimans, & non intelligens veniſſe
„ eum ad oves perditas domus Iſrael, & impoſſibile eſſe Legi per fidem juſti-
„ ficationis ſalvare credentes: tamquam communium præceptorum & in Le-
„ ge ſcriptorum Magiſtrum interrogat Dominum Legis, & Unigenitum Deum.
„ Deteſtatus itaque Dominus hanc de ſe irreligioſæ fidei profeſſionem, quod
„ tamquam Magiſter Legis interrogaretur, reſpondit: *Quid me vocas bonum?*
„ Atque ut ſignificaret quatenus intelligendus & profitendus bonus eſſet; ſub-
„ jecit, *Nemo bonus niſi unus Deus*; non reſpuens bonitatis nomen, ſi ſibi
„ hoc tamquam Deo reputaretur. Denique oſtendens ſe Magiſtri in ſe boni,
„ per fidem ejus qui tamquam hominem interrogabat, nomen arguere, poſt
„ jactantiam juvenis, & gloriam Legis impletæ, ita reſpondit: „ Unum ti-
„ bi deeſt, vade, quæcumque habes vende, & da pauperibus, & habebis
„ theſaurum in cœlo; & veni, ſequere me. Non refugit bonitatis de ſe no-
„ men, qui cœleſtem theſaurum polliceretur: nec Magiſtrum ſe non vult vi-
„ deri, qui ducem ſe perfectæ hujus beatitudinis præſtat. Terrenæ autem de
„ ſe opinionis fidem arguit, bonitatem in ſolo Deo docens eſſe. Et ut ſe &
„ Deum & bonum ſignificaret; bonitatis eſt uſus officio, cœleſtes theſauros
„ pandens, & ſe ad eos prævium tribuens. Ita & quæ ſibi tamquam homi-
„ ni tantum deferebantur, deteſtatur: neque ſe ab his quæ Deo deputabat,
„ profeſſus alienum eſt: cum unum Deum bonum confitens, ea ipſe loquere-
„ tur atque ageret, quæ unius Dei virtutis, bonitatis, atque naturę ſunt. Quam
„ igitur non bonitatis nomen refugerit, ſed neque Magiſtri honorem recuſave-
„ rit. ſed fidem ejus qui nihil in ſe niſi corporeum & carnale ſapuiſſet, ar-
Joan. 13. 15. „ guerit: hinc intelligitur, quod aliter ad Apoſtolos Magiſtrum ſe confiten-
Matt. 23. 10. „ tes locutus eſt, dicens, " Vos me vocatis Magiſtrum & Dominum, & be-
ne dicitis; ſum etenim; *& cum alibi dixiſſet*, Ne vocemini Magiſtri, quia
Magiſter veſter Chriſtus eſt, ibi adeo laudat, ut & profiteatur hoc nomen:
„ hic vero boni Magiſtri nomen non recognoſcit, ubi nec Dominus intelle-
„ ctus eſt eſſe, nec Chriſtus: ſolum unum Deum bonum prædicans, non
„ ſe utique a Deo ſecernens, qui & Dominum ſe profeſſus & Chriſtum,
„ ducem theſauri cœleſtis oſtendat.

Si autem vis ad vitam ingredi, ſerva mandata. Si vitæ æternę, quæ ſola vitæ nomine digna eſt, iter ingredi veliſ, ſerva mandata Dei, non aliqua dumtaxat, ſed omnia, tum quæ fidem, tum quæ opera ſpectant. Proverb. 7. 1. 2. *Fili mi, cuſtodi ſermones meos, & præcepta mea reconde tibi. Fili, ſerva mandata mea, & vives.*

14. *Dixit illi: Quæ?* Id quærit juvenis, quia a Jeſu novo Doctore nova mandata Diſcipulis ſuis proponi putabat. *Jeſus autem dixit: Non homicidium facies: Non adulterabis: Non facies furtum; Non falſum teſtimonium dices: Honora patrem tuum & matrem tuam: &, Diliges proximum tuum ſicut te ipſum.* Jeſus illi mandata Legis enumerat, non Ritualia, ſed Moralia; non ad ſolos Judęos, ſed ad Chriſtianos etiam pertinentia. Enumerat autem præcepta ſecundæ Tabulæ tantum, quod notiora eſſent, & quod

ex

Digitized by Google

ex illis primæ Tabulæ præcepta intelligantur, cum dilectio proximi ſit *plenitudo Legis*, & amoris erga Deum ſignum certiſſimum. Confer cum *Rom.* 13. 8. 9. *& Jacobi* 2. 8. 11. ubi facta mentione Legis, ſola ſecundæ tabulæ præcepta exempli gratia pariter proponuntur.

15. *Dicit illi adoleſcens: Omnia hæc cuſtodivi a juventute mea, quid adhuc mihi deeſt?* Omnia hæc ſervavi ab ineunte ætate, a primo rationis uſu. Si quid mihi defuerit, illud ſuſcipere & exequi paratus ſum. Quamvis autem *arrogantius quam verius* reſponderit juvenis ille: candido tamen animo reſpondit, nec mentitus eſſe dicendus eſt: ſervaverat enim omnia, ſaltem quod ad externam & civilem juſtitiam attinet. Unde S. Marcus narrat, Chriſtum ipſi poſt ingenuam illam profeſſionem benevolentiæ ſigna exhibuiſſe. *Jeſus autem intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei,* &c.

S. Aug. Ep. 157. alias 89.

16. *Ait illi Jeſus: Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes; & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, & ſequere me.* Si perfectiorem viam ingredi velis, ſublimiuſque vitæ genus profiteri & amplecti, vade, facultates & bona tua vende, & da pauperibus: ut divitiarum impedimentis, curiſque & affectibus rerum terrenarum expeditus, ad propoſitum æternæ vitæ finem facilius tendas atque pervenias: & majores divitias, theſaurum non deficientem in cælo, gloriam ampliorem conſequeris, quam ſi ſola mandata obſerves. *Et veni, & ſequere me.* Diſcipulus meus eſto, mihi individuus adhære, vitam meam omnibus conſpicuam virtutibus imitare. Evangelicorum perfectionem conſiliorum hic demonſtrat Chriſtus, non commune præceptorum iter, de quo ſuperius dixit: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.* Hic autem non ait, *Si vis ad vitam ingredi*, vade, vende quę habes, & da pauperibus, ſed, *Si vis perfectus eſſe... & habebis theſaurum in cælo*, quamdam egregiam gloriam, *non omnibus in æternum victuris, ſed quibuſdam ibi tribuendam, cui conſequendæ parum eſt liberatum eſſe a peccatis, niſi aliquid ipſi Liberatori voveatur, quod non ſit criminis non voviſſe, ſed voviſſe ac reddidiſſe ſit laudis.*

S. Aug. l. de Sancta Virginitate c. 14.

17. *Cum audiſſet autem adoleſcens verbum, abiit triſtis: erat enim habens multas poſſeſſiones.* Temporalium bonorum, quæ plurima poſſidebat, amor immodicus effecit, ut ſe imparem eorum abdicationi ſentiret: ideo triſtis abiit, quod tam arduum perfectionis iter ipſi Chriſtus pręter expectationem propoſuiſſet.

18. *Jeſus autem dixit Diſcipulis ſuis: Amen dico vobis, Quia dives difficile intrabit in Regnum cælorum.* Opes enim ut plurimum ſunt irritamenta malorum, aut certe bonorum impedimenta. Divites quippe ſolent plerumque divitiis ſuis confidere, & quaſi in illis ponere ſummam boni". Radix *autem*
„ omnium malorum cupiditas: *&* qui volunt divites fieri incidunt in tentatio-
„ nem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia & nociva, quæ
„ mergunt homines in interitum. *Confer cum Marci c.* 10. 24. Filioli, quam dif-
„ ficile eſt confidentes in pecuniis, in Regnum Dei introire. *Pſ.* 51. 9. Ecce
„ homo qui non poſuit Deum adjutorem ſuum: ſed ſperavit in multitudine
„ divitiarum ſuarum, & prævaluit in vanitate ſua. *Eccli* 31. Qui aurum di-
„ ligit, non juſtificabitur ... Multi dati ſunt in auro caſus, & facta eſt in
„ ſpecie ipſius perditio illorum. Lignum offenſionis eſt aurum ſacrificantium:
„ væ illis qui ſectantur illud, & omnis imprudens deperiet in illo. Beatus
„ dives, qui inventus eſt ſine macula, & qui poſt aurum non abiit, nec
„ ſperavit in pecunia, & theſauris. Quis eſt hic & laudabimus eum? Fecit
„ enim mirabilia in vita ſua. *Coloſſ.* 3. 5. Mortificate membra veſtra quæ
„ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcen-
„ tiam malam, & avaritiam, quæ eſt ſimulacrorum ſervitus: propter quæ
„ venit ira Dei in filios incredulitatis.

1. Tim.

19. *Et*

19. *Et iterum dico vobis: Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire; quam divitem intrare in Regnum cœlorum*. Non de camelo rudente, ſeu fune nautico, ſed de camelo animali Chriſtus loquitur. Proverbium eſt de re quæ nullo modo, aut difficulter admodum fieri poteſt, uſitatum apud Talmudiſtas, de elephante. Sub initio Gemaræ: *Dicunt homines, Non eſt elephas qui intret per foramen acus*. Ibidem, cum aliquis incredibilia narrat, reſpondent: *Forte ex Pombedithanis es, qui introducere poſſunt elephantem per foramen acus*. Bal. Berachot, fol. 55. *Non oſtendunt homini palmam ex auro, nec elephantem incedentem per foramen acus*. Ubi Gloſſa: *Rem quam non ſolitus eſt videre, nec de qua unquam cogitavit*. Chriſtus autem elephanti loco ſubſtituit camelum, animantis genus in Syria vulgo notius. Quo autem abſurdius & impoſſibilius videtur hoc de camelo ſumptum proverbium, eo verior eſt Chriſti ſententia, eoque aptius eſt ad ſummam difficultatem vel impoſſibilitatem moralem ſalutis divitis ſignificandam. In talibus enim adagiis nihil neceſſe eſt accuratam inter partes collatas comparationem inſtitui, cum ornari ſoleant hyperbolis. Tale eſt Illud Jeremiæ 13. 23. *Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas: & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum*. Eleganter autem dives turgens ac tumens opibus, quæ ipſi ſæpe magis oneri ſunt, quam uſui: quippe quas aliis potius bajulat quam ſibi, camelo comparatur; & anguſta porta qua intratur ad vitam, foramini acus. Æque impoſſibile eſt divitem cum amore & cupiditate divitiarum ſalvari, ac camelum intrare per foramen acus. Naturæ enim viribus cupiditas & amor divitiarum, ceteraque impedimenta quæ afferunt ad æternam ſalutem, ſuperari ad removeri non poſſunt.

Ligfoot Hor. Herb. in c. 19. S. Matt. Verſ. 28.

S. Hieron. in hunc locum.

20. *Auditis autem his, Diſcipuli mirabantur valde, dicentes: Quis ergo poterit ſalvus eſſe?* Diſcipuli ſtupore percuſſi, *ad ſemetipſos* dicebant ſummiſſa voce: Cum ita ſe res habeat, quis divitum poterit ſalutem æternam conſequi? immo quis hominum? Qui enim cenſu pauperes ſunt, plerumque divites ſunt affectu, & bonis temporalibus inhiant. *Aſpiciens autem Jeſus dixit illis: Apud homines hoc impoſſibile eſt: apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt*. Jeſus benigne Diſcipulos intuitus, ut eorum cogitationes, & ſecretam collocutionem ſibi notas eſſe oſtenderet, anxiumque ipſorum animum ſedaret, dixit illis: Viribus quidem humanis impoſſibile eſt divitibus abrumpere vincula quibus eorum affectus illigatur, impoſſibile eſt removere impedimenta quæ divitiæ afferunt ad ſalutem, impoſſibile eſt vitare contagium divitiarum, & vitia ex illarum poſſeſſione & affectu plerumque emergentia; ſicut impoſſibile eſt ut camelus humana arte, induſtria, viribus tranſire poſſit per foramen acus: verum Deo poſſibilia ſunt omnia. Ille igitur gratiæ ſuæ auxilio divites præſtare poteſt immunes a contagio divitiarum, efficere, ut qui *habentes ſunt, ſint tamquam non habentes; & qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur*, ut non *ſublime ſapiant*, id eſt, non efferantur divitiis, quarum vermis eſt ſuperbia; neque *ſperent in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo: ut bene agant, divites fiant in operibus bonis, facile tribuant, communicent, theſaurizent ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam*.

Marci 10. 26.

1. Cor. 7.

1. Tim. 6.

21. *Tunc reſpondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis?* Duo quæ Chriſtus a juvene exegerat, Petrus a ſe condiſcipuliſque ſuis præſtita ait, ſcilicet omnia reliquiſſe ut Chriſtum ſectarentur: quoſdam divitias, ut Matthæum; alios naviculam, & artem cujus uſu fructuque vitam ſuam ſuſtentare ſolebant; plura relicturos, ſi plura ſuppetiiſſent. Ideoque cum fiducia interrogat: *Quid ergo erit nobis?* Quid nobis dabis præmii? *Jeſus autem dixit illis: Amen dico vobis, Quod vos qui ſecuti eſtis me,*

in re-

Digitized by Google

in regeneratione, cum ſederit Filius hominis in ſede Majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim Tribus Iſrael. Vos, qui relictis omnibus, in diſciplinam meam vos tradidiſtis, mihique individui comites adhæſiſtis, in regeneratione hominis noviſſima, in Reſurrectione mortuorum, cum ego vivos & mortuos judicaturus veniam in nube cum poteſtate magna & Majeſtate, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, proximum mihi Regi ac Judici locum & honorem obtinebitis, meæque conſortes eritis poteſtatis & gloriæ in ſupremo illo ac univerſali judicio. Alludit autem ad veterem Iſraelitici Regni ſtatum, in quo Tribuum Principes proxime ad Regiam Majeſtatem accedebant, & in publicis cœtibus juxta ejus ſolium ſedebant in ſellis curulibus: vel ad communem morem, quo Regi judicanti ſelecti ab ejus Majeſtate Conſiliarii aſſident. *Sedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim Tribus Iſrael.* „ Duodenario numero univerſa quædam ſignifica- „ ta eſt judicantium multitudo. Alioquin quoniam in locum Judæ Traditoris „ Apoſtolum Matthiam legimus ordinatum; Apoſtolus Paulus, qui plus illis omni- „ bus laboravit, ubi ad judicandum ſedeat, non habebit: Qui profecto cum a- „ liis ſanctis ad numerum judicum ſe pertinere demonſtrat, cum dicit: *Neſci-* „ *tis quia Angelos judicabimus?* De ipſis quoque judicandis in hoc numero duo- „ denario ſimilis cauſa eſt. Non enim quia dictum eſt, Judicantes duodecim „ Tribus Iſrael, Tribus Levi, quæ terciadecima eſt, ab eis judicanda non erit, „ aut ſolum illum populum, non etiam ceteras gentes judicabunt:" Sed duodecim ſolum Tribus nominari plerumque ſolent, quia Tribus Levitica nullas habebat ſedes ſeorſim, ac proinde nec proprium Tribus Principem. Ideo autem Chriſtus duodecim Tribuum dumtaxat meminit, quia his primum ac diſerte promiſſus eſt, & non venit, niſi ad oves quæ perierant domus Iſrael; nec Evangelium Gentibus prædicandum erat, niſi a Judæis contemptum, & Gentes, tamquam oleaſter, Judæis, tamquam *oleæ*, inferendæ eſſent, & *Iſrael Dei* futuræ, *non ſecundum carnem*, ſed *ſecundum ſpiritum*. Hac etiam de cauſa S. Joannes in Apocalypſi omnium prædeſtinatorum numerum ad duodecim Tribus revocavit. *Et audivi numerum ſignatorum, centum quadraginta quatuor millia ſignati, ex omni Tribu filiorum Iſrael. Ex Tribu Juda duodecim millia ſignati, &c.... Et oſtendit mihi civitatem ſanctam Jeruſalem deſcendentem de cælo a Deo.... Et habebat murum magnum & altum, habentem portas duodecim; & in portis Angelos duodecim; & nomina inſcripta, quæ ſunt nomina duodecim Tribuum filiorum Iſrael.* Quod autem ait, *In regeneratione,* proculdubio mortuorum reſurrectionem nomine voluit regenerationis intelligi. *Sic enim caro noſtra regenerabitur per incorruptionem, quemadmodum eſt anima noſtra regenerata per fidem.*

S. Auguſt. lib. 20. de Civitat. Dei cap. 5.

Rom. 11.17. 19

Apocal. 7. 4. 5. & 21 Verſ. 12.

S. Auguſt. lib. 20. de Civitate Dei cap. 5.

1. Cor. 6. 3.

22. *Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.* Et quicumque aliquid reliquerit propter me, ſeu amore mei, ſive domum, ſive fratres, vel ſorores, ſive patrem, aut matrem, ſive uxorem, aut agros, & quævis temporalia bona, potius quam me, aut fidem meam, aut mandata mea deſerat, ejuret violet, (non enim coniugia, & neceſſitudines dirimi Chriſtus jubet: ſed ſpiritualia carnalibus, ſcilicet uxori, ceteriſque affectibus, immo & ipſi vitæ anteponi) *Centuplum accipiet*: centies tantumdem pro ſingulis relictis, in hoc ſæculo recipiet. Numerus certus pro incerto ponitur. Multo plura recipiet quam reliquerit: Et vitam æternam poſſidebit in futuro ſæculo. Confer cum Marci 10. 29. *Amen dico vobis: Nemo eſt, qui reliquerit domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me, & propter Evangelium, qui non accipiat centies tantum, nunc in tempore hoc: domos, & fratres, & ſorores, & matres & filios, & agros,*

Digitized by Google

& agros, cum perſecutionibus; id eſt, in mediis perſecutionibus, cum ad ſuos deſerendos compellitur, & omnium auxilio deſtitui videtur: *& in ſæculo futuro vitam æternam*. Et Lucæ 18. 19. *Amen dico vobis: Nemo eſt qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios propter Regnum Dei, & non recipiat multo plura in hoc tempore, & in ſæculo venturo vitam æternam*. Ex hac Domini ſententia quidam olim mille annorum pleniſſimam in
S. Hier. in c. 19. Matt. terris felicitatem poſt Reſurrectionem intulerunt, dicentes, tunc nobis centuplum omnium rerum quas dimiſimus, & vitam æternam eſſe reddendam: non intelligentes quod ſi in ceteris digna ſit repromiſſio, in uxoribus appareat turpitudo ut qui unam pro Domino dimiſerit, centum recipiat in futuro. Senſus ergo iſte eſt: " Qui carnalia pro Salvatore dimiſerit, ſpiritualia recipiet: „ quæ comparatione & merito ſui ita erunt, quaſi ſi parvo numero cente-
2. Cor. 6. „ narius numerus comparetur. Unde dicit Apoſtolus, qui unam tantum do„ mum, & unius provinciæ parvos agros dimiſerat: Quasi nihil habentes, „ & omnia poſſidentes. *Meritum bonorum operum hac Domini ſententia luculenter adſtruitur & confirmatur*: Omnis qui reliquerit domum vel fratres, „ &c. propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.

13. *Multi autem erunt primi noviſſimi, & noviſſimi primi*. Multi qui primi ſunt in hoc ſæculo, noviſſimi erunt in futuro: & multi noviſſimi in hoc ſæculo, primi erunt in gloria. Multi, inquam, in hoc ſæculo primi ſunt temporali dignitate, auctoritate, opibus, viribus, ſcientia Legis, opinione ſanctitatis, &c. ut Scribæ, Phariſæi, ac Judæorum pars maxima, in futuro ſæculo ultimi erunt, contemnentur, a gloria rejicientur: & Gentiles Judæis ob Legem ac promiſſiones ſuperbientibus, æquiſſimo Dei judicio præferentur: & inter Judæos hi qui ob prioris vitæ peccata erant contemptiſſimi, ut Publicani & meretrices, Phariſæos & Scribas ſcientia Legis, & legalis juſtitiæ opinione inflatos, ceterum incredulos, ſuperbos, obduratos, pœnitentiæ remedium contemnentes, præcedent in Regnum Dei, quo illi nuſquam pervenient, Ait autem *Multi erunt primi noviſſimi*, &c. non omnes, quia quidam, ſed numero pauciores, & hic, & in futuro ſæculo primas tenent.

SENSUS MORALIS.

1. ET *acceſſerunt ad eum Phariſæi tentantes eum, & dicentes: Si licet homini dimittere uxorem ſuam quacumque ex cauſa? Qui reſpondens, ait eis: Non legiſtis, quia qui fecit hominem ab initio, maſculum & feminam fecit eos? & dixit: Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro: quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet*, &c. Deus conjugalis ſocietatis auctor nuptiarum fœdus vinculumque conjugale omnino indiſſolubile eſſe voluit, duos in carne una, multoque magis animo uno eſſe dixit; conjuges, relictis parentibus, ſibi mutuo individua vitæ ſocietate bonorum, honorum, ſecundarum adverſarumque rerum communione ad mortem uſque alterutrius adhærere præcepit; figuram & imaginem conjunctionis Chriſti cum Eccleſia in eo exhibuit. Moyſes Judæis permiſit dare libellum repudii uxoribus, illaſque dimittere: repudium toleravit, reddiditque difficilius imperata conditione, ut ſcripto libello fieret. Chriſtus matrimonium ad Sacramenti dignitatem evexit: *Sacramentum hoc magnum eſt, in Chriſto dico & in Eccleſia*: repudii licentiam
Epheſ. 5.32. ſuſtulit, rebus ad naturæ legem, primamque Dei inſtitutionem redactis; Moralem ſuam non tempori, non hominum cupiditati accommodans, ſed Dei voluntati & mandato, ut ſupremæ & indeficienti regulæ conformans; idque Dei gloriæ, hominum naturæ & utilitati convenientius eſſe docens & conducibilius, quod Deus ab initio inſtituit. *Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet*.

Uſque

Digitized by Google

„ Uſque adeo fædus illud initium nuptiale cujuſdam Sacramenti res eſt, ut *S. Aug. l. de*
„ nec ipſa ſeparatione irritum fiat. Quandoquidem vivente viro, a quo reli- *Bono Con-*
„ cta eſt, mœchatur ſi alteri nupſerit; & ille hujus mali cauſa eſt qui reliquit. *jugali c. 7.*
„ Itaque interveniente divortio, non abſolvetur illa confederatio nuptialis: ita
„ ut ſibi conjuges ſint, etiam ſeparati, cum illis autem adulterium committant,
„ quibus fuerint etiam poſt ſuum repudium copulati, vel illa viro, vel ille mu-
„ lieri. Nec tamen niſi in civitate Dei noſtri, in monte ſancto ejus, taliseſt cau-
„ ſa cum uxore. Ceterum aliter ſe habere jura Gentilium, quis ignorat, ubi in-
„ terpoſito repudio ſine reatu aliquo ultionis humanæ, & illa cui voluerit nubit,
„ & ille quam voluerit ducit? Cui conſuetudini ſimile aliquid, propter Iſraelitarum
„ duritiam, videtur permiſiſſe Moyſes de libello repudii. Qua in re exprobratio
„ quam approbatio divortii magis apparet. *Quamobrem* ſicut conjunctio a Deo, *S. Aug. Tr.*
„ ita divortium a diabolo. Sed propterea in cauſa fornicationis licet uxorem dimit- *9. in Joan.*
„ tere, quia ipſa eſſe uxor prior noluit, quæ fidem conjugalem marito non ſervavit.

Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras: *S. Amb. l 8.*
ab initio autem non fuit ſic. " Ergo ubi nuptiæ, harmonia: ubi harmonia, *in Lucam*
„ Deus jungit. Ubi harmonia non eſt, pugna atque diſſenſio eſt: quæ non eſt a *n. 4 & ſeq.*
„ Deo, quia Deus charitas eſt. Noli ergo uxorem dimittere, ne Deum tuæ co-
„ pulæ diffitearis auctorem. Etenim ſi alienos, multo magis uxoris debes tole-
„ rare & emendare mores. Audi quid dixerit Dominus: *Qui dimittit mulie-*
„ *rem, facit eam mœchari.* Etenim cui non licet vivente viro mutare con-
„ jugium, poteſt obrepere libido peccandi. Itaque qui auctor erroris, etiam reus
„ culpæ eſt. Quo cum parvulis fęta dimittitur? Quo titubanti veſtigio grandæva
„ detruditur? Durus, ſi excludas parentem, pignora teneas, ut contumeliam
„ charitatis addas etiam pietatis injuriam: durus, ſi propter matrem etiam filios
„ ſimul pellas; cum magis redimere a patre liberi debeant culpam parentis.
„ Quam periculoſum, ſi fragilem adoleſcentulæ ætatem errori offeras! Quam
„ impium, ſi ejus deſtituas ſenectutem, cujus defloraveris juventutem! Ergo
„ inhonoratis ſtipendiis & veteranum Imperator dimittat inglorium, atque im-
„ perii ſui poſſeſſione detrudat: & ruſticum laboris ſui effœtum, agro ſuo
„ propulſet agricola? An quod in ſubditos nefas eſt, in comparem fas eſt?
„ Dimittis ergo uxorem quaſi jure, ſine crimine; & putas id tibi licere, quia
„ lex humana non prohibet: ſed divina prohibet. Qui hominibus obſequeris,
„ Deum verere. Audi Legem Domini, cui obſequuntur etiam qui leges fe-
„ runt: *Quæ Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Sed non ſolum hic celeſte
„ præceptum, ſed quoddam etiam opus Dei ſolvitur. Paterisne, oro, liberos
„ tuos, vivente te, eſſe ſub vitrico; aut incolumi matre degere ſub nover-
„ ca? Pone, ſi repudiata non nubat. Et hæc viro tibi debuit diſplicere, cui adul-
„ tero fidem ſervat? Pone, ſi nubat. Neceſſitatis illius tuum crimen eſt: &
„ conjugium quod putas, adulterium eſt. Quid enim refert, utrum id aperta
„ criminis confeſſione, an mariti ſpecie adulter admittas; niſi quod gravius
„ eſt legem criminis feciſſe, quam furtum? Sed fortaſſe dicit aliquis; *Quomodo*
„ *Moyſes mandavit dari librum repudii, & dimittere uxorem?* Qui hoc dicit, Ju-
„ dæus eſt qui hoc dicit, Chriſtianus non eſt. Et ideo quia obiicit quod obje-
„ ctum eſt Domino, reſpondeat ei Dominus: " Ad duritiam, *inquit*, cordis ve-
„ ſtri permiſit vobis Moyſes dare librum repudii, & dimittere uxores: ab initio
„ autem non fuit ſic. " *Moyſes permiſit, inquit, non Deus juſſit; ab initio autem Dei*
lex eſt? Quæ eſt lex Dei? Relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxo-
ri ſuæ, & erunt ambo in carne una. Ergo qui *dimittit uxorem, carnem ſuam*
ſcindit, dividit corpus. Ferenda uxor quam elegiſti, etſi deformis & fęda, etſi
temulenta, etſi iracunda, etſi vaga, etſi jurgatrix, etſi maledica nec ſuſtinenda
tantum, ſed & diligenda eſt, *ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam*: & ex charita-

te &

Digitized by Google

te & cum manſuetudine emendanda eſt ut ſocia, non conculcanda & verberanda ut ſerva, multo minus ejicienda aut dimittenda. Ideo enim Deus conjugem Adamo formavit, non ex capite, quia imperioſa mulier eſſe non debet, neque dominari viro, ſed ſubdita eſſe; neque ex pedibus, quia non debet a viro contemni, conculcari, & durius tractari; ſed ex ejus coſta & latere, ut ab eo diligi ac foveri debere ut individuam vitæ ſociam oſtenderet. Verum ut pax & concordia inter conjuges perennis ſit, ineundum eſt ex charitate matrimonium, non ex cupiditate; uxor bona, caſta, pia, prudens, a *Proverb. 19. 14.* Deo petenda eſt, cujus munus eſt: *Domus enim & divitiæ dantur a parentibus, a Domino autem proprie uxor prudens*. Virtus magis quærenda eſt, quam bona fortunæ. Viri diligere debent uxores ut corpora ſua, illarum infirmitati- *1. Petri 3. 7.* bus compati, *quaſi infirmiori vaſculo muliebri impartientes honorem, tamquam & cohæredibus gratiæ vitæ*. Uxor ſimiliter infirmitates & defectus viri ſuſtinere debet charitatis compatientis affectu, ipſum *caſta converſatione*, & *incorruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus qui eſt in conſpectu Dei locuples*. Domino lucrifacere, ipſi ſubjecta eſſe, *ſicut Sara obediebat Abrahæ, Dominum eum vocans*: patientia, manſuetudine, precibus ad meliorem frugem revocare, ſi quando a tramite pietatis & via mandatorum Dei deflectat; Dei magis injurias dolere, quam ſuas.

2. Chriſtus animabus noſtris per gratiam ſuam copulatur, patrem non relinquens, a quo tamen exivit, & venit in mundum, ut Eccleſiam ſibi uxorem jungeret mundatam lavacro aquæ in verbo vitæ, ipſamque ſibi deſponſaret in fide, in juſtitia & in ſempiternum. Patrem, inquam, non dimittit, ſed ſecum adducit, & cum Spiritu Sancto, quo ſe, noſque diligunt, ut manſionem apud nos faciat. Non Spiritu ſolum nobis adhæret, præſtatque ut ipſi adhæreamus, *1. Cor. 6. 17.* & unus cum eo ſpiritus efficiamur: *Qui enim adhæret Domino, unus ſpiritus eſt*: *S. Joannes Chryſoſt.* ſed & *carne ſe nobis reipſa commiſcet* per ſacram Euchariſtiæ Communionem, ut *ſimus unum Chriſti corpus, & una caro*. ET ERUNT DUO in CARNE UNA. Chriſti fœdus & conjunctio cum animabus noſtris ex ipſius intentione æterna eſt; Qui enim prior dilexit nos non deſerit niſi deſerentes: non niſi vitiis noſtris dirimitur ſacra illa conjunctio, quæ nos divinitatis ejus, omniumque bonorum participes facit. *Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet*: Non dimittit nos *niſi ob fornicationem*, cum ſcilicet a Deo averſi, aliis amatoribus adhæremus, carni, mundo, terrenis rebus earum fruitione cupiditates noſtras explere malentes, quam Deo fideles permanere, eoque frui. Sicut *Lege Origenem in hunc locum. S. Matt.* enim Deus Synagogam non dimiſit niſi infidelem: ſic animas noſtras ſibi deſponſatas non dimittit, niſi fidem ipſi debitam violent, & ſpiritaliter fornicentur lethalique peccato ſe coinquinent & polluant. "Quis eſt hic liber repudii ma- *Iſaia 50. 1. & 2.*
„ tris veſtræ, quo dimiſi eam? Ecce in iniquitatibus veſtris venditi eſtis, &
„ in ſceleribus veſtris dimiſi matrem veſtram. Quia veni, & non erat vir: vo-
„ cavi, & non erat qui audiret. *Cum Apoſtolo igitur dicat Anima Chriſtia-*
„ *na*: Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti? &c.

3. *Dicunt ei Diſcipuli ejus: Si ita eſt cauſa hominis cum uxore, non expedit nubere. Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt. Sunt enim eunuchi, qui de matris utero ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi, qui facti ſunt ab hominibus: & ſunt eunuchi, qui ſe ipſos caſtraverunt propter Regnum cœlorum. Qui poteſt capere capiat*. Nec matrimonium inire debent, aut perpetuum quemlibet vitæ ſtatum, niſi ad illum ſint a Deo vocati, & divinam voluntatem ſedulo exploraverint, antequam illum eligant & amplectantur. Matrimonii incommoda, ſollicitudines, onera, ſervitus, faſtidia, tribulatio, aliæve rationes humanæ, deterrere a nuptiis non debent illos, qui ad hunc ſtatum vocantur, qui continere non poſſunt, quorum

adeo

adeo infirmitati neceſſarium eſt matrimonium, ne in fornicationem & immun- 1. *Cor.* 7. 9.
ditiam cadant. *Melius eſt enim nubere, quam uri.* Cęlibatus quidem perfectior
eſt ac præſtantior conjugio ſtatus: ſed qui hunc eligit & in eo manet abſque Dei
vocatione maximis periculis ſalutem ſuam exponit. Multi ſicut Loth in monte
polluuntur, qui innocentiam ſuam in parva urbe Segor conſervaſſent. Multi
pereunt & damnantur cœlibes, qui ſalutem conſecuti fuiſſent conjugati. Qui i-
gitur Religioſum vel Eccleſiaſticum ſtatum amplectuntur, vel caſtitatem in ſę-
culo vovent, vires ſuas, vocationem ſuam, proprium donum prius explorent.
Non enim *omnes capiunt verbum hoc, ſed quibus datum eſt*, Deo rebellis con-
cupiſcentiæ motibus non cedere, cogitationes & deſideria carnalia mox oppri-
mere, & allidere parvulos Babylonis ad petram, quæ Chriſtus eſt; ne ſi eis
conſentiatur, iniquitas dominetur; mortificare membra ſua, quæ ſunt ſuper
terram; carnem abſtinentia, jejuniis, cibi potuſque parcitate caſtigare; fre-
nare, laſcivientem domare. His enim modis Deus donum iſtud tribuit qui-
bus tribuit. Inſpirat quippe eis non ſolum ut caſti eſſe velint; ſed etiam ut poſ- *S. Aug. l. de*
ſint, hoc eſt, ut magna & robuſta voluntate velint. *Quibus enim non eſt da- Grat. & l.*
tum, aut nolunt, aut non implent quod volunt: quibus autem datum eſt, ſic vo- Arbit. c. 4.
lunt, ut impleant quod volunt. Itaque ut hoc verbum, quod non ab omnibus ca-
pitur, ab aliquibus capiatur, & Dei donum eſt, & liberum arbitrium. Non
omnes capiunt verbum hoc, ſed quibus datum eſt. *Nemo putet ſub hoc ver-*
bo vel fatum vel fortunam introduci, quod hi ſunt virgines quibus a Deo datum *S. Hieron. in*
ſit; aut quos quidam ad hoc caſus adduxerit: ſed his datum eſt, qui petierunt, *c. 19. S. Matt.*
qui voluerunt, qui ut acciperent, laboraverunt. OMNI *enim petenti dabitur, &*
quærens inveniet, & pulſanti aperietur ... Perfectam igitur in cęlibatu & caſti-
ſtate munditiem, egregium videlicet donum iis largietur Deus, qui ex ani- *Matth.* 7.
mo, & cum fide, & precibus illam continuis poſtulabunt.

4. *Sunt enim eunuchi, qui de matris utero ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi,* Origenes.
qui facti ſunt ab hominibus: & ſunt eunuchi, qui ſe ipſos caſtraverunt propter
Regnum cœlorum, &c. Triplex eunuchorum genus Chriſtus diſtinxit. In uno
,, poſuit naturam, in altero neceſſitatem, in tertio voluntatem: naturam in
,, eo qui ita naſcitur; neceſſitatem in eo qui ita factus eſt; voluntatem in illo *S. Hil. c. 19.*
,, qui ſpe Regni cœleſtis talis eſſe decrevit: *Cui nos ſimiles effici, ſi tamen* *in Matth.*
poſſimus, admonuit. Id autem poſſunt opitulante Dei gratia, qui eadem in-
ſpirante caſtitatem voverunt; vereque dicere poſſunt cum Apoſtolo: *Omnia*
poſſum in eo qui me confortat. Id illi dumtaxat eunuchi dicere poſſunt, qui
caſtitatem vovent in Eccleſia: Ethnicorum enim, Hęreticorum, & Schiſma-
ticorum virginitas & continentia inanis eſt. *Et tibi reddetur votum in Jeru-*
ſalem (inquit Propheta) quibus verbis, *Omnia ſuperſtitionum genera quæ ex-* S. Hil. Tract.
tra religionem Dei ſint, condemnat. Plures enim ſunt in demerſiſſimo erroris *in Pſ. 64 n. 3*
profundo locati, qui doctrinæ ſuæ perverſitatem quadam inanis laboris probitate
commendent. Cernimus namque nudis Philoſophos corporibus algere: ipſo etiam * *forte magi*
*conjugiorum uſu magiſtri * abſtinent: Hæretici ſicco panis cibo vivunt. Sed qui* abſtinet *uo*
tandem otioſi hujus propoſiti profectus eſt? Totum hoc inane atque ridiculum eſt, *in Mſ. Regio.*
& cum ipſis ſuperſtitionum cauſis miſerabile. Deo ergo vovenda ſunt contem-
ptus corporis, caſtitatis cuſtodia, jejunii tolerantia. Atque ideo ait: Et
tibi reddetur votum in Jeruſalem. *Vota enim tantum Eccleſiaſticæ religionis*
utilia ſunt. Quæ cum & dignis Deo cantionibus, & propoſitæ in Eccleſia
obſervantiæ ſtudio probabuntur, tum digni erimus pro quibus Deum Spiritus
Sanctus interpellet. De Sanctis illis eunuchis, qui ſe ipſos caſtraverunt *Iſ.* 56. 3. 4. 5.
propter Regnum cœlorum, Deus apud Iſaiam ait. *Et non dicat eunu-*
chus: Ecce ego lignum aridum. Quia hæc dicit Dominus eunuchis: Qui
cuſtodierint Sabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus
meum,

meum, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum; & nomen melius a filiis & filiabus; nomen ſempiternum dabo eis, quod non peribit. Sublimior utique gloriæ gradus in cæleſti Regno virginibus & continentibus utriuſque ſexus promiſſus eſt, qui non neceſſitate, ſed boni appetitione melioris virginitatem vel continentiam ſervant. *Pergite itaque Sancti Dei, pueri ac*
S. Aug. l. de Sancta Virginitate c. 29. *puellæ, mares ac feminæ, cœlibes & innuptæ, pergite perſeveranter in finem. Laudate Dominum dulcius, quem cogitatis uberius: ſperate felicius, cui ſervitis inſtantius: amate ardentius, cui placetis attentius.* Lumbis accinctis, & lu-
„ cernis ardentibus expectate Dominum, quando veniat a nuptiis. Vos affe-
„ retis ad Nuptias Agni canticum novum, quod cantabitis iu citharis veſtris,
„ non utique tale quale cantat univerſa terra, ſed tale quale nemo poterit
„ dicere niſi vos. Sic enim vos vidit in Apocalypſi quidam præ ceteris dile-
„ ctus ab Agno. Ipſe vos vidit duodecies duodena millia Sanctorum cithare-
„ dorum illibatæ virginitatis in corpore, inviolatæ veritatis in corde: & quia
„ ſequimini Agnum quocumque ierit, ſcripſit ille de vobis. Quo ire putamus
„ hunc Agnum, quo nemo eum ſequi vel audeat, vel valeat, niſi vos? Quo
„ putamus eum ire? in quos ſaltus & prata? Ubi credo ſunt gramina gaudia,
„ non gaudia ſæculi hujus vana, inſaniæ mendaces, *nec gaudia qualia in ipſo Regno Dei ceteris non virginibus erunt, ſed a ceterorum omnium gaudiorum ſorte diſtincta. Gaudium virginum Chriſti, de Chriſto, in Chriſto, cum Chriſto, poſt Chriſtum, per Chriſtum, propter Chriſtum. Gaudia propria virginum Chriſti, non ſunt eadem non virginum, quamvis Chriſti. Nam ſunt aliis alia, ſed nullis ta-*
„ *lia*. Ite, in hæc ſequimini Agnum, quia & Agni caro utique virgo. Merito
„ eo ſequimini virginitate cordis & carnis, quocumque ierit. Quid eſt enim
„ ſequi, niſi imitari? Hunc in eo quiſque ſequitur, in quo imitatur . . . &
„ multa in illo ad imitandum omnibus proponuntur, virginitas autem carnis
„ non omnibus; non enim habent quid faciant ut virgines ſint, in quibus jam
„ factum eſt ut virgines non ſint. Sequantur itaque Agnum ceteri fideles qui
„ virginitatem corporis amiſerunt, non quocumque ille ierit, ſed quouſque ipſi
„ potuerint. Poſſunt autem ubique, præter cum in decore virginitatis incedit,
„ *Beati pauperes ſpiritu*; imitamini eum qui propter vos pauper factus eſt,
„ cum dives eſſet, *Beati & humiles corde*. *Beati lugentes*; imitamini eum
„ qui flevit ſuper Jeruſalem. *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam*; imitamini
„ eum qui dixit. *Meus cibus eſt ut faciam voluntatem ejus qui miſit me. Beati*
„ *miſericordes*; imitamini eum qui vulnerato a latronibus & in via jacenti
„ ſemivivo deſperatoque ſubvenit. *Beati mundicordes*; imitamini eum *qui pec-*
„ *catum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus. Beati pacifici*; imitamini
„ eum qui pro ſuis perſecutoribus dixit, *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt*
„ *quid faciunt. Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam*; imitamini
„ eum qui *pro nobis paſſus eſt, relinquens vobis exemplum, ut ſequamini veſtigia*
„ *ejus*. Hæc qui imitantur, in his Agnum ſequuntur. Sed certe etiam con-
„ jugati poſſunt ire per iſta veſtigia, etſi non perfecte in eadem forma ponen-
„ tes pedem. verumtamen in eiſdem ſemitis gradientes. Sed ecce ille Agnus
„ graditur itinere virginali, quomodo poſt eum ibunt qui hoc amiſerunt quod
„ nullo modo recipiunt? Vos ergo, vos ite poſt eum virgines ejus; vos &
„ illuc ite poſt eum, quia propter hoc unum quocumque ierit, ſequimini eum
„ ad quodlibet enim aliud ſanctitatis donum quo eum ſequantur, hortari poſ-
„ ſumus conjugatos, præter hoc quod irreparabiliter amiſerunt. *Vos itaque ſe-*
„ *quimini eum, tenendo perſeveranter, quod voviſtis ardenter. Facite cum poteſtis, ne virginitatis bonum a vobis pereat, cui facere nihil poteſtis ut redeat. Videbit vos cetera multitudo Fidelium, quæ Agnum ad hoc ſequi non poteſt: videbit, nec invidebit: & collætando vobis, quod in ſe non habet, habebit in vobis:* Nam &

illud

illud canticum novum proprium veſtrum dicere non poterit; audire autem poterit, & delectari veſtro tam excellenti bono. Sed vos qui dicetis & audietis, quia & hoc quod dicetis, a vobis audietis, *felicius exultabitis, jucundiuſque regnabitis. Præſumite itaque, fidite, roboramini, permanete, qui vovetis & redditis Domino Deo veſtro vota perpetuæ continentiæ, non propter præſens ſæculum, ſed propter Regnum cœlorum. Vos etiam qui hoc nondum voviſtis, qui poteſtis capere, capite; perſeveranter currite ut comprehendatis. Neque enim ſicut*, Non mœchaberis, Non occides, *ita dici poteſt, Non nubes. Illa exiguntur, iſta offeruntur. Si fiant iſta, laudantur: niſi fiant illa, damnantur. In illis Dominus debitum impetrat vobis: in his autem ſi quid amplius erogaveritis, in redeundo reddet vobis. Cogitate quicquid illud eſt, in muro ejus locum nominatum meliorem multo quam filiorum atque filiarum. Cogitate illic nomen æternum. Quis explicat quale nomen erit? Quicquid tamen erit, æternum erit. Hoc credendo & ſperando & amando, potuiſtis conjugia non devitare prohibita, ſed tranſvolare conceſſa.* S. *Auguſt. ibid. c.* 30.

5. *Qui poteſt capere, capiat.* „Unuſquiſque conſideret vires ſuas, utrum poſ„ſit virginalia & pudicitiæ implere præcepta. Per ſe enim caſtitas blanda „eſt, & quemlibet ad ſe alliciens. Sed conſiderandæ ſunt vires, ut qui pot„eſt capere, capiat. *Quaſi hortantis vox Domini eſt, & milites ſuos ad pudicitiæ præmium concitantis. Qui poteſt capere, capiat: qui poteſt pugnare, pugnet, ſuperet, ac triumphet.* S. *Hier. in Matt.* 19.

6. *Tunc oblati ſunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, & oraret. Diſcipuli autem increpabant eos. Jeſus vero ait eis: Sinite parvulos, & nolite eos prohibere: talium eſt enim Regnum cœlorum.* Non invidæ in pueros mentis aſpe„ritate increpabant offerentes Apoſtoli, ſed ſedulæ ſervitutis obſequia Domi„no ferebant, ne comprimeretur a turbis. Denique alibi ſcriptum eſt: *Magiſter comprimunt te turbæ*. RESPUENDA *quippe eſt utilitas noſtra, ubi Divinitatis injuria eſt*. S. *Ambr. l.* 8. *in Lucam n.* 60. Quod Apoſtoli ex reverentia & obſervantia erga Dominum faciunt, plerique hominum ex animi corrupti pravitate & malitia præſtant; pueros ad Chriſtum venire prohibent, ejuſque benedictionem & gratias conſequi; prohibent (inquam) pravis exemplis, coram eis facientes opera aut proferentes verba contraria legi Dei, & laudantes in eis tyrocinia malitiæ. Exiget, exiget Deus a parentibus pravæ inſtitutionis rationem. *Sinite parvulos, & nolite eos prohibere; talium eſt enim Regnum cœlorum*. Atqui „ætas hæc infirma eſt viribus, invalida ingenio, immatura conſilio: non er„go ætas præfertur ætati, alioquin obeſſet adoleſcere. Quid votis opus eſt ut „ævi maturitas conſequatur, ſi mihi meritum Regni demptura cœleſtis eſt? „Ergo Deus vitæ proceſſum ad vitia dedit, non ad incrementa virtutis? Et „cur ipſe Apoſtolos non puerilis, ſed provectioris elegit ætatis? Cur autem „pueros aptos Regno dicit eſſe cœlorum? Fortaſſe *quia malitiam neſciant, fraudare non norint, referire non audeant, ſcrutari ignorent opes, honorem, ambitionem non appetant. Sed ignorare iſta virtus non eſt, ſed contemnere; nec continentia laus, ubi infirmitatis integritas; non igitur pueritiæ, ſed æmula puerilis ſimplicitatis bonitas deſignatur. Non enim virtutis eſt non poſſe peccare, ſed nolle, atque ita tenere perſeverantiam voluntatis, ut voluntas infantiam, uſus imitetur naturam.* S. *Amb. ib. n.* 57.

Sinite parvulos venire ad me, talium enim eſt Regnum cœlorum. Quam„obrem ſi cœlorum hæredes conſtitui volumus, hanc parvulorum virtutem con„ſequi ſtudeamus. Hoc enim ſupremum Philoſophiæ culmen eſt, ut cum „prudens ſis, nihil ficti, nihil ſimulati adſciſcas: id Angelorum vita eſt. Ab „omnibus enim paſſionibus anima parvulorum munda eſt: his qui dolorem „intulerunt, nullas ultionis vices reſervant, & quaſi nihil actum eſſet, ve„lut ad amicos accedunt. Quanto magis a matre vapulant, tanto magis eam „quæritant, atque ceteris omnibus eam anteponunt. Nam etiamſi Regina

Digitized by Google

„ cum diademate atque purpura ſibi afferretur, non præponerent eam matri, „ quam cum ſordido habitu aſpicere malunt, quam Reginam ornatu aureo „ decoratam. Quod enim ſuum aut alienum eſt, non copia & inopia rerum, „ ſed amicitia & familiaritate diſcernunt: nec ultra neceſſitatem aliquid quæ„ritant, ſed cum lacte repleti fuerint, ſtatim relinquunt mamillam: non do„lent pecuniarum, aliarumque hujuſmodi rerum jacturam, ſicuti grandiores; non „ venuſtas formas admirantur. Ideo dicebat, *Talium eſt Regnum cælorum*: ut ea „ nos volentes faciamus, quæ ingenita parvulus atque inſita duce natura facit.

7. *Et ecce unus accedens, ait illi: Magiſter bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam? Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? unus eſt bonus Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.* Juvenes qui certum vitæ genus ac ſtatum eligere volunt & amplecti, Deum adire oportet cum fiducia, ut Patrem ac Magiſtrum optimum, lumen ferventi ac humili oratione poſtulare, quo in tanti momenti negotio dirigantur: nihil aliud quærere quam *unum* illud *neceſſarium*, ut Deo accepti ſint, & ſalutem ſuam operentur: Deum ut omnis boni fontem, plenitudinem, exemplar, finemque intueri. Nemo enim bonus eſt, niſi plenitudinis iſtius adoratione, fontis hujus participa-

S. Aug. l. 8. de Civitate Dei c. 10. tione, exemplaris hujus imitatione, finis hujus intentione. Unus ipſe, *Principium noſtrum, lumen noſtrum, bonum noſtrum: A quo & natura nobis eſt, qua facti ad ejus imaginem ſumus; & doctrina, qua eum noſque noverimus; & gratia, qua illi cohærendo beati ſimus*. Eo cognito reperimus *ubi ſit cauſa conſtitutæ univerſitatis, & lux percipiendæ veritatis, & fons bibendæ felicitatis*. Generalis via ſalutis, eſt obſervatio mandatorum Dei. Quiſquis ſtatum aliquem aut conditionem eligit in quo ea ſervare non poſſit, certum in diſcrimen ac periculum ſalutem ſuam æternam adducit. In hujuſmodi ſtatu vel conditione qui manſerit, ad vitam æternam ſe umquam ingreſſurum certo ſciat, cum immutabilis ſit Veritatis ſententia: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*, non aliqua dumtaxat, ſed omnia; non externo tantum opere, ſed animo, ex charitate ſerva, propter Deum ſerva, in eorum obſervantia perſevera. *Quicumque totam Legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt*

Jacobi 2. 10. 14. *omnium reus. Qui enim dixit, Non mœchaberis, dixit &, Non occides, quod ſi non mœchaberis, occides autem, factus es tranſgreſſor Legis ... Quid proderit, fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides ſalvare eum?* Non diceret Dominus, *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*, ſi etiam his non ſervatis, ad vitam per ſolam fidem veniri poſſet.

S. Aug. ſer. 87. alias de Temp. 205. *Quis eſt qui nolit vitam? Et tamen quis eſt qui velit ſervare mandata? Si mandata ſervare non vis, quare vitam quæris? Si ad opus piger es, quare ad mercedem feſtinas? Dixit ſe ille dives adoleſcens ſervaſſe mandata: audivit præcepta majora*: Si vis perfectus eſſe, unum tibi deeſt, Vade, ven„de omnia quæ habes, & da pauperibus: *nec perdes, ſed* habebis theſaurum „ in cœlo; & veni, ſequere me. *Nam quid tibi prodeſt, ſi feceris, & non ſequaris me? Quod audivit ille, audivimus & nos: os Chriſti Evangelium eſt. In cœlo ſedet, ſed in terra loqui non ceſſat. Nos non ſimus ſurdi, nam ille clamat. Nos non ſimus mortui, nam ille tonat. Si majora non vis facere, minora fac. Onus majorum ad te multum eſt, vel minora prende. Quid ad utraque piger es? Quid utriſque adverſaris? majora ſunt*, Vende omnia quæ habes, „ & da pauperibus, & ſequere me. *Minora ſunt*, Non homicidium facias, „ Non adulteres, Non falſum teſtimonium quæras, Non fureris. Honora pa„trem & matrem, Diliges proximum tamquam te ipſum, *iſta fac. Quid ad te clamo, ut vendas res tuas, cui extorquere non poſſum ne rapias alienas? .... Aliquando fini malum, & pro mercede exige bonum. Bona habere vis, & bonus eſſe non vis: contraria eſt vita tua votis tuis. Si magnum bonum eſt habere villam bonam: quantum malum eſt habere animam malam?*

8. *Di-*

8. *Dicit illi adoleſcens: Omnia hæc cuſtodivi a juventute mea, quid adhuc deeſt? Ait illi Jeſus: Si vis perfectus eſſe, Vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo: & veni, ſequere me. Cum audiſſet autem adoleſcens verbum, abiit triſtis: erat enim habens multas poſſeſſiones.* Non ſibi blandiatur adoleſcens de puerilium innocentia, non de viribus ſuis præſumat, ſibi timeat, caveatque a laqueis, tentationibus, erroribus, amoribus, & terroribus mundi: nondum ſe quod præcipui momenti eſt, feciſſe intelligat, nondum Chriſtianæ vitæ officia plane cognoviſſe; ſtatus & conditionis ex quibus tota vitæ ratio, & ſalutis æternæ pendet negotium, electionem in Spiritu Dei faciendam. Poſtulet a Deo, qui dat omnibus affluenter ſapientiam & gratiam ad id ſibi neceſſariam, & dabitur ei. In fide nihil hæſitans poſtulet, & Deum interroget: *Quid adhuc mihi deeſt?* Ipſi reſpondebit intus per Spiritum ſuum, & loquetur ad cor ejus. Audiat & inclinet aurem ſuam; ſed ut verba Dei & inſpirationes obedienter audiat, avellatur ab uberibus mundi, lac voluptatum terrenarum non querat. *Quem docebit ſcientiam? & quem intelligere faciet auditum? Ablactatos a lacte, avulſos ab uberibus.* *Iſaia 28. 9.*

Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, &c. ,, Non
,, dixit, Da filiis, da fratribus, da propinquis, quos etiamſi haberes, jure iis Do-
,, minus præferretur; ſed, Da pauperibus, imo, da Chriſto, qui in pauperibus
,, paſcitur, qui cum dives eſſet, pro nobis pauper factus eſt. *Vade, vende omnia* *S. Hieron.*
,, *quæ habes, da pauperibus*. Chriſtus non nobis præcepit ut perderemus, ſed *Ep. 150 Q. 1.*
,, locum oſtendit ubi poneremus. Nemo enim poteſt niſi cogitare de theſauro *S. Aug. ſe. 86*
,, ſuo, & quodam cordis itinere divitias ſuas ſequi. Si ergo in terra obruuntur, *alias de Diverſis 43.*
,, ima petit cor: ſi autem cœlo reſervantur, ſurſum erit cor. Si ergo volunt face-
,, re Chriſtiani, quod norunt ſe profiteri: (neque enim hoc omnes qui audiunt no-
,, verunt; atque utinam non fruſtra noverint, qui noverunt;) qui ergo vult cor
,, ſurſum habere, ibi ponat quod amat; & in terra poſitus carne, cum Chriſto ha-
,, bitet corde: & ſicut Eccleſiam præceſſit Caput ejus, ſic Chriſtianum præcedat
,, cor ejus. Eamus ergo hinc ex qua parte poſſumus: ſequetur totum noſtrum, quo
,, præceſſerit aliquid noſtrum. Domus terrena ruinoſa eſt; domus cęleſtis æterna
,, eſt. Quo venire diſponimus, ante migremus. Audivimus divitem quemdam a
,, bono Magiſtro quærentem conſilium adipiſcendæ vitæ æternæ. Magnum erat
,, quod amabat, & vile erat quod contemnere nolebat. Itaque perverſo corde au-
,, diens quem jam dixerat Magiſtrum bonum, majore amore utilitatis, poſſeſſio-
,, nem perdidit charitatis. Niſi vitam æternam conſequi vellet, conſilium de ha-
,, benda Vita æterna non requireret. Quid ergo eſt, Fratres, ut verba ejus quem
,, Magiſtrum bonum ipſe dixerat, de fideli doctrina ſibi deprompta reſpueret? Ma-
,, giſter ille bonus eſt antequam doceat, cum docuerit malus? Antequam doce-
,, ret, dictus eſt bonus. Non audivit quod voluit, ſed audivit quod debuit: de-
,, ſiderans venerat, ſed triſtis abſceſſit. Quid ſi ei diceretur, Perde quod ha-
,, bes? quando triſtis abſceſſit, quia dictum eſt. Bene ſerva quod habes, *Vade*,
,, inquit, *vende omnia quæ habes, & da pauperibus*. Forte times ne perdas?
,, Vide quid ſequitur: *Et habebis theſaurum in cœlo*. Cuſtodem tibi theſaurorum
,, tuorum forte ſervulum aliquem poſuiſſes: cuſtos auri tui erit Deus tuus. Qui
,, dedit in terra, ipſe ſervat in cęlo: Fortaſſis non dubitaſſet ille Chriſto commen-
,, dare quod habebat, & ideo contriſtatus eſt, quia dictum eſt ei, *Da pauperibus*:
,, Tamquam in corde ſuo dicens; Si diceres, Da mihi, ego tibi in cęlo ſervabo;
,, non dubitarem dare Domino meo, Magiſtro bono: nunc autem dixiſti: *Da*
,, *pauperibus*. Nemo timeat erogare pauperibus, nemo putet eum accipere cujus
,, manum videt. Ille accipit, qui juſſit ut dares.

9. *Cum audiſſet autem adoleſcens verbum, abiit triſtis: erat enim habens multas* *S. Aug. Tr.*
poſſeſſiones. Aliud eſt quod juſſit Chriſtus, aliud quod promiſit. Faciamus *34. in Joan.*

quod juſſit, ne impudenti fronte deſideremus quod promiſit: ne dicat nobis in judicio ſuo, *Feciſti enim quod juſſi, ut expetas quod promiſi?* Quid ergo juſſiſti Domine Deus noſter? dicit tibi, ut ſequereris me. Conſilium vitæ petiiſti. Cujus vitæ, niſi de qua dictum eſt, *Apud te eſt fons vitæ?* Audivit quidam, *Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo: & veni, ſequere me.* Triſtis abſceſſit, non eſt ſecutus: *Quæſivit Magiſtrum bonum, interpellavit Doctorem, & contempſit docentem: triſtis abſceſſit, ligatus cupiditatibus ſuis: triſtis abſceſſit, habens grandem ſarcinam avaritiæ ſuper humeros ſuos. Laborabat, æſtuabat, & qui ab illo ſarcinam deponere voluit, non eſt ſequendus putatus, ſed deſerendus. Poſtea vero quam Dominus per Evangelium clamavit,* „Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & „ ego reficiam vos; tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite a me quia mitis „ ſum & humilis corde: *Quam multi fecerunt audito Evangelio, quod ex ore ipſius auditum dives ille non fecit? Ergo modo faciamus, ſequamur Dominum;*

Pſal. 115. 17.

ſolvamus compedes, quibus impedimur ſequi. Et quis idoneus ſolvere tales nodos, niſi ille adjuvet, cui dictum eſt, Dirupiſti vincula mea? De quo alius Pſalmus,

Pſal. 145. 8.

Dominus ſolvit compeditos, Dominus erigit eliſos. Vende omnia quæ habes, & da pauperibus. *Præcepta ſumma quæ capiunt ſpiritales, non capiunt carnales; & de quibus gaudent ſpiritales, contriſtantur carnales.*

S. Aug. En. in Pſ. 44.

Sermo iſte quam dulcis in ore Eccleſiæ! *Ab omnibus ſpiritalibus factum eſt. At vero carnali cuicumque dixeris, Fac hoc: facilius a te triſtis recedit, ſicut ille dives a Domino, quam facit quod dictum eſt.*

10. *Jeſus autem dixit Diſcipulis ſuis: Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in Regnum cælorum.*

Lactantius lib. 7. Div. inſtitut. c. 1.

Opes ſcilicet malorum omnium irritamenta ſunt, & impedimenta plerumque virtutum. *Nemo virtuti favet, niſi qui ſequi poteſt: ſequi autem non facile eſt omnibus: ii poſſunt, quos paupertas & rerum indigentia exercuit, & capaces virtutis effecit. Nam ſi virtus eſt tolerantia malorum, non capiunt ergo virtutem qui ſemper in bonis fuerunt, quia mala neque experti ſunt, neque ferre poſſunt aſſuetudine ac deſiderio bonorum, quæ ſola noverunt. Eo fit ut pauperes & humiles Deo credant facilius, qui ſunt magis expediti, quam divites, qui ſunt impedimentis plurimis implicati; immo vero catenati & compediti ſerviunt ad nutum dominæ cupiditatis, quæ illos inextricabilibus vinculis irretivit, nec poſſunt in cœlum aſpicere, quoniam mens eorum in terram prona, humique defixa eſt. Virtutis autem via non capit magna onera portantes. Anguſtus admodum trames eſt, per quem juſtitia hominem deducit in cęlum: Hunc tenere non poteſt, niſi qui fuerit expeditus & nudus. Nam iſti locupletes multis & ingentibus ſarcinis onerati, per viam mortis incedunt, quæ latiſſima eſt, quoniam late perditio dominatur. His acerba ſunt, his venena, quæ Deus ad juſtitiam præcepit* .... Dives difficile intrabit in Regnum cęlorum. *Non eſt itaque quod competere quiſquam aut non obeſſe divitias Religioni putet. Impedimenta hæc ſunt, non adjumenta: onera, non ſubſidia. Poſſeſſione enim & uſu opum non ſuffulcitur Religio, ſed evertitur, ſecundum illud quod Dominus ipſe dixit.* Sollicitudo iſtius ſæculi, & fallacia „ divitiarum ſuffocant verbum, & ſine fructu efficitur .... *Et Apoſtolus ait:* „ Habentes victum & veſtitum, iis contenti ſumus: nam qui volunt divites „ fieri, incidunt in tentationes & in laqueum diaboli. *Ergo in rebus tantum*

Salvianus l. 2. ad Eccleſiam Catholicam.

neceſſariis eſt ſalus, in ſuperfluis laqueus: in mediocritate Dei gratia, in divitiis diaboli laqueus. Denique quid ſtatim Apoſtolus ſubdit? Quæ demergunt, *inquit*, hominem in interitum & in perditionem. *Ergo ſi divitiæ interitum in ſe habent, evitemus opulentiam, ne in interitum corruamus. Ampla ac locuples facultas perditionem inferre dicitur: refugienda eſt ampla poſſeſſio, ne conſequatur profunda perditio. Ac per hoc,*

ſive

ſive ſexus, ſive ætas, ſive infirmitas, neceſſaria victui requirant; ſufficientibus debent eſſe contenti; ita ut quicquid temporarium excedit uſum, religioſum aſſumat officium.

Dives difficile intrabit in Regnum cœlorum. *Ubi enim aurum placet, ibi & vitium.* Aurum & argentum *Princeps materia*, divitem cupiditatum ac vitiorum ſervituti plerumque addicunt. *Aurum natura grave, gravius fit avaritia; plus habentem deprimit, quam ferentem; & vehementius aggravat corda, quam corpora. Naſcitur in terra profunda, ſectatur ipſa montium funda menta, perque ima venarum cæcis diſcurrit anfractibus: & dum ſuam ſemper repedat ad naturam, cœleſtes animos ad inferna deponit... Auri fervor ardentius humano fervet in pectore, quam caminus totus igneſcit incendiis, & acrius homines diſſolvit in terra, quam ſolvitur calore flammarum. Credulitatis dominus, ſævus hoſtis, amando lædit, nudat ditando, ipſum etiam captivat aſpectum, fidem frangit, violat affectum, vulnerat charitatem, turbat quietem, adimit innocentiam, docet furtum, ſuadet fraudes, imperat latrocinium.* Aurum

S. Greg. M. lib. 7. Epiſt. 135.
Tertull. l. de Habitis mulieri c. 5
S. Pet. Chry. ſolog. ſer. 29.

„ Patriarcharum ſtirpem. progeniem ſanctam adeo corrupit, & totius reddi-
„ dit pietatis extorrem, ut Joſeph Ægyptiis, fratrem barbaris, innocentem no-
„ xiis, ingenuitatem traderent ſervituti. Sic ſiccavit mentes, ſic corda de-
„ preſſit, ſic quod in eis fuerat humani ſenſus, ferinam in rabiem commuta-
„ vit, ut non offenſam Dei, non patris dolorem, non proprii ſanguinis ſen-
„ ſum meminiſſe permiſerit. Intuere quid auro gravius, quod cum mores ho-
„ minum perdit, perdit & naturam. Aurum Judaicum populum ſic ſuo ca-
„ ptivavit aſpectu, vicit illecebris, ſpecie decepit, ut hoc eſſe Deum crederent,
„ & Deum verum, Deum tot beneficiis cognitum denegarent: ſic convertit
„ homines in jumenta, ut vituli caput, caput ſuum eſſe crederent, & om-
„ nium rerum capiti caput pecudis anteferrent. Attendite quam ſit pernicies,
„ iſta fugienda, quæ cum mores hominum, honeſtatem, vitamque perdide-
„ rit, ipſum quoque Deum voluit homini & contendit auferre. Hoc eſt quod
„ Judam fecit proditorem, ut hominem cogeret Deum negare, & ipſum ſan-
„ guinem taxare pretio, quem Dominus noſtrum largiturus erat in pretium...
Aurum erogare, bonum, reponere, malum; contemnere, validum; fugere, perfecurum: quod ſicut vincere virtutis eſt, ita felicitatis eſt evaſiſſe.

11. *Et iterum dico vobis: Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in Regnum cœlorum.* Proprie dives eſt, qui avaritiæ ſervit, qui in divitiarum ſuarum virtute confidit, qui juſtitiam deſerere & amittere mallet, quam pecuniam, qui cupiditate inflatur, quæ eſt *Venenum charitatis*, qui divitiarum poſſeſſione intumeſcit, & ſuperbe ſapit. Hic in Regnum cœlorum intrare non poteſt. Avaritia enim fons eſt omnis nequitiæ. *Amos 9.* ſcriptum eſt: *Vidi Dominum ſtantem ſuper Altare, & dixit: Percute cardinem, & commoveantur ſuper liminaria: avaritia enim in capite omnium.* Præmiſerat Propheta: *In illa die deficient virgines pulchræ*, quas S. Hieronymus oraculum iſtud exponens, virtutes interpretatur. Ex quo intelligimus, dominante avaritia facile *perire pudicitiam, caſtitatem mori, omnes abire virtutes*. Ideo *Radix omnium malorum cupiditas* ab Apoſtolo dicitur. Nullum quippe peccatum eſt, ad quod committendum avarus paratus non ſit, ut divitias acquirat, vel male partas augeat, aut perituras conſervet. 1. *Reg.* 8. 3. ubi ſecundum Vulgatam Verſionem legimus, *Declinaverunt poſt avaritiam*: ſecundum Verſionem 70. Interpretum legimus, *Declinaverunt poſt conſummationem*: quaſi avari ſint in omni genere improbitatis conſummati. Hinc S. Paulinus ſcribit, Avaritiam non arcu, telo, & ſagittis, ſed criminibus armatam, hominum animos expugnare, hoc unum vitium dæmonis malitiam, & ſtudium eripiendæ nobis ſalutis æquare. *Quæ una*, inquit, *omnibus armata criminibus, vel ſi ſola nos capiat, & zabulo ad malitiam, & homini ad mortem ſufficit.*

S. Ambroſ.
1. Tim 6.
S. Paulinus Epiſt. 2.

[*S. Aug. Ep. 153. al. 54.*] *Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in Regnum cœlorum*. Si tam difficile ſalvantur, qui ſua cupide poſſident, quanto difficilius qui aliena rapiunt & retinent? Impoſſibile eſt illos ſalvari niſi reſtituant. Nam *Si res aliena, propter quam peccatum eſt, non redditur, non agitur pœnitentia, ſed fingitur: Si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum*. Ad rapinam porro gradus eſt, immoderata cupiditas [*S. Ambr. l. de Abel.*] poſſidendi. *Rapiendi nullus modus, ubi nulla menſura cupiendi*. Hinc a Sapiente [*Prov. 28. 20.*] dictum: *Qui feſtinat ditari, non erit innocens*. Et a Propheta: *Ignis* [*Michæa 6. 10.*] *in domo impii, theſauri impietatis*. Et ab altero. *In alis tuis inventus eſt ſanguis animarum pauperum & innocentum*. Quorumdam fortuna, ut ita loquar, [*Iſai. 2. 34.*] pedeſtris eſt, multo labore ac longo tempore congregant opes, iiſque non injuſte partis cupidius inhærent: aliorum fortuna alata eſt, paucis annis immenſas opes congerunt, jungunt domum ad domum; naſturtio ſimiles, quæ herba id proprium habet, ut ſibi uni omnium humorem attrahat, eoque vicinas plantas defraudet; ita ut illæ pereant dum hæc creſcit. Uſuris, rapinis, monopoliis, fraudibus, aliiſque malis artibus eorum fortuna non tam progreditur, quam volat: ſed ſi eorum alæ excutiantur, invenietur in eis ſanguis viduarum & lachrymæ orphanorum. Divitum abundantiam ſub eleganti plantæ [*Jer. 12. 1 & 2.*] luxuriantis metaphora Propheta deſcribit: *Quare via impiorum proſperatur: bene eſt omnibus qui prævaricantur, & inique agunt? Plantaſti eos, & radicem miſerunt: proficiunt, & faciunt fructum ....* Et mox eamdem plantæ metaphoram proſecutus, vicinorum deſtructionem ſubjungit: *Uſquequo lugebit terra, & herba omnis regionis ſiccabitur, propter malitiam habitantium in ea?* Hi certe divites in Regnum cœlorum non intrabunt.

[*S. Hier. in c. 19. Matt.*] *Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in Regnum cœlorum*. „ Dives ille, qui inſtar cameli portabat pondera divitiarum, noluit Do„mini audire conſilia, nec exonerari, ut abjecta ſarcina, alis columbæ volaret „ ad cęlum: propterea triſtis abiit. *Divitias* quidem *habere criminis non eſt, ſed* [*S. Hil. c. 19. Comment. in Matt.*] *modus in habendo retinendus eſt. Nam quomodo impertiendum eſt, quomodo communicandum, ſi impertiendi & communicandi materia non relinquatur? Ergo nocenter magis habere, quam illud ipſum habere ſit crimen. Sed periculoſa cura eſt, velle diteſcere: & grave onus innocentia ſubit, incrementis opum occupata. Res enim ſæculi, famulatus Dei non ſine ſæculi ipſius vitiis aſſequitur. Hinc difficile eſt divitem Regnum cœlorum adire. Atque etiam, quia uti plures his quæ habent, recte poſſent, ea in ſermone Domini ratio ſervata eſt, ut non abſolute Regnum cœlorum nemo introire poſſet; ſed intelligi poſſet futurorum raritas ex difficultate*. Divitem qui divitiis male utitur, in Regnum cęlorum intrare, non magis poſſibile eſt, quam camelum tranſire per foramen acus. Si prudenter intueamur [*Apud 70. Proverb. 17 poſt Verſ. 6. S. Aug. Ep. 153. al. 54.*] quod ſcriptum eſt: „ Fidelis hominis totus mundus divitiarum eſt, infidelis „ autem nec obolus: *Nonne* Omnes qui ſibi videntur gaudere licite conqui„ ſitis, eiſque uti neſciunt, aliena poſſidere convincimus? Hoc enim certe „ alienum non eſt, quod jure poſſidetur, hoc autem jure quod juſte, & hoc juſte „ quod bene. Omne igitur quod male poſſidetur, alienum eſt: male autem poſſi„ det qui male utitur. Cernis ergo quam multi debeant reddere aliena, ſi vel pau„ ci quibus reddantur, reperiantur: qui tamen ubi ſunt, tanto magis iſta con„ temnunt, quanto ea juſtius poſſidere potuerunt. Juſtitiam quippe & nemo „ male habet, & qui non dilexerit, non habet. Pecunia vero & a malis ma„ le habetur, & a bonis tanto melius habetur, quanto minus amatur.

12. *Auditis autem his, Diſcipuli mirabantur valde dicentes: Quis ergo poterit ſalvus eſſe? Aſpiciens autem Jeſus, dixit illis: Apud homines hoc impoſſibile eſt:* [*S. Aug. lib. 1. Quæſt.*] *apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt*. Cum pauci ſint divites in comparatione multitudinis pauperum; intelligendum eſt quod Diſcipuli Chriſti, omnes

qui

qui terrenas opes cupiunt, in divitum numero haberi animadverterint. Ex Chriſti autem reſponſione perſpicuum eſt, ſingulari Dei gratia opus eſſe divitibus ut ſalutem æternam conſequi poſſint: gratia (inquam) & auxilio potentiori, quo *A cupiditate temporalium ad charitatem æternorum, & a pernicioſa ſuperbia ad humilitatem ſaluberrimam convertantur*: Apud homines hoc impoſſibile eſt, *Quia divites non cuſtodiunt mandata Dei: ſi autem cuſtodiant, fit poſſibile quod impoſſibile videbatur. Hic eſt camelus qui intrat per anguſtam viam; quæ illum ante capere non poterat concupiſcentem, jam capit cuſtodientem mandata divina*. Divitiæ ſcilicet, aſpirante Dei gratia, bonorum operum & virtutum inſtrumenta eſſe poſſunt, & frænatis cupiditatibus utiles eſſe poſſunt ad ſalutem.

Evangel Quæſt. 26.

Et lib. 2. Quæſt. 47. S. Amb. ſer. 2. in Pſalm. 118. n. 15.

„ Contra vero, nihil proderit abjicere divitias, & iis carere, niſi cupiditates
„ præfocentur. Abjectis quis ſæcularis faſtus divitiis, vitiorum adhuc ac affe-
„ ctuum ſegete dives eſſe poteſt, tametſi terrena ſubſtantia ei non ſuppetat. Ni-
„ hil plane ei profuit, qui egenus divitiis factus eſt, qui vitiis & affectibus dives
„ ſit. Non enim ea abjecit quæ abjicienda erant, ſed quæ promiſcui uſus: ac ſibi
„ quidem ſervitia abſtulit, innatam vero libidinis vitiique materiam exteriori
„ penuria ſuccendit. Renuntiandum ergo facultatibus quæ noxlæ ſint, non iis
„ rebus, quibus ſi quis recte uſus fuerit, conducere etiam poſſunt. Conducunt
„ vero quæ prudentia comite & ſobrietate ac pietate diſpenſantur. Porro ea ſum-
„ movenda, quæ noxia ſunt; quæ autem foris ſunt, ea nihil damni afferunt. Sic
„ igitur Dominus etiam exteriorum uſum inſinuat, jubens ponere non ea quibus
„ vita ſuſtentatur, ſed quæ illis male utantur ægritudines animi, vitiaque, ſeu
„ pravi affectus. Horum copia ipſa quidem ſuppetens, cunctis mortifera eſt, &
„ ſi pereat, ſalutis cauſa eſt. Ab ea mundam, hoc eſt, pauperem nudamque
„ animam præſtare decet, ſicque jam Salvatorem audire dicentem: *Veni ſequere*
„ *me*. Via enim ipſe tunc fit habenti cor purum: in impuram enim animam
„ Dei gratia non ſubit. Impura autem eſt, quæ deſideriis dives eſt, multiſque
„ amoribus, iiſque ſæcularibus fœta. Nam qui poſſeſſionibus locuples eſt, au-
„ rumque & argentum & domos tamquam Dei dona habet, Deoque largitori in
„ hominum ſalutem ex eis obſequitur; novitque fratrum potius cauſam, quam in
„ ſui gratiam hæc a ſe poſſideri; animoque quam pro illorum poſſeſſione præſtan-
„ tior, non ut ſervus hiſque mancipatus, ea poſſidet; neque animo circumfert,
„ nec eis vitam ſuam definit ac circumſcribit; ſed & honeſti aliquid operis atque
„ divini in laboris partem ſemper aſſumit; &, ſi quando neceſſe fuerit illis pri-
„ vari, placido animo, parique hilaritate jacturam eorum ferre poteſt ac abun-
„ dantiam; hic ille eſt qui à Domino beatus prædicatur, & pauper ſpiritu vo-
„ catur, expeditus hæres Regni cœlorum, non qui divitiarum impatiens, ea-
„ rum cultu vivere non poteſt. At qui fert opes in animo, & loco Spiritus Dei,
„ fert aurum in corde, ſive agrum, nulloque iis modo adhibito, prædia & poſ-
„ ſeſſiones ſemper auget, ac quotidie alia pluraque animo cogitat & concupiſcit,
„ in terram pronus, mundique laqueis irretitus; unde iis Regni cœlorum de-
„ ſiderio accendatur, ac ejus cura affici poſſit? Homo ſcilicet qui non cor, ſed
„ agrum aut metallum gerat, quem plane neceſſe ſit in iis deprehendi, quo-
„ niam amore captus exiſtit. Ubi enim eſt mens hominis, ibi & theſaurus ejus eſt.

S. Clemens Alexand. l. Quis dives ſalvandus ſit?

13. *Tunc reſpondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis? Jeſus autem dixit illis: Amen dico vobis, quod vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione, cum ſederit Filius hominis in ſede Majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim judicantes duodecim Tribus Iſrael*. Relinquere omnia, & Chriſtum non ſequi, virtus Philoſophorum eſt: Chriſtum ſequi, & temporalia bona non deſerere, communis Chriſtianorum ſtatus eſt: omnia relinquere, & Chriſtum ſequi, Apoſtolica virtus & perfectio eſt, cui centuplum in vita æterna promit-

titur, mundum judicandi poteſtas, gloriæ Chriſti conſortium. *Ecce nos reliquimus omnia*, Apoſtoli gloriantur quod omnia dimiſerint, & ſecuti ſint Salvatorem. Certe præter retia & navem nihil legimus eos dimiſiſſe: & tamen
S. Hier. Ep. 34. teſtimonio futuri judicis coronantur, quia *ſe afferentes, totum dimiſerant quod acceperant* .... TOTUM *mundum dimittit, qui & illud quod habet, & quod*
S. Aug. Ep. 157. alias 89 *optat habere dimittit*.... Affectum in hac re debemus potius penſare, quam
S. Greg. M. Hom. 5. in Evangelia. cenſum. „ Multum reliquit, qui ſibi nihil retinuit, & qui quamlibet parum,
„ totum deſeruit. *A ſequentibus enim tanta dimiſſa ſunt, quanta a non ſe-*
„ *quentibus concupiſci potuerunt*. Nemo igitur etiam cum quoſdam conſpi-
„ cit multa reliquiſſe, apud ſemetipſum dicat: Imitari mundi hujus con-
„ temptores volo, ſed quod relinquam non habeo. Multa, fratres, relinque-
„ tis, ſi deſideriis terrenis renunciatis. Exteriora enim noſtra Domino quan-
„ tumlibet parva ſufficiunt. "*Cor namque & non ſubſtantiam penſat; nec per-*
pendit quantum in ejus ſacrificio, ſed ex quanto proferatur. Nam ſi exteriorem
„ ſubſtantiam perpendamus, ecce ſancti negotiatores noſtri perpetuam Ange-
„ lorum vitam datis retibus & navi mercati ſunt. *Æſtimationem quippe pretii non*
„ *habet: ſed tamen Regnum Dei tantum valet, quantum habes*.. Valuit namque Za-
„ chæo dimidium ſubſtantiæ, quia dimidium aliud ad hoc quod injuſte abſtulit re-
„ ſtituendum in quadruplum reſervavit. Valuit Petro & Andreæ dimiſſis reti-
„ bus & navi. Valuit viduæ duobus minutis. Valuit alteri calice aquæ fri-
„ gidæ. *Penſate quid vilius cum emitur, quid carius cum poſſidetur* .... *Ante*
Dei oculos numquam eſt vacua manus a munere, ſi fuerit arca cordis repleta
Pſal. 55. *bona voluntate*. Hinc Pſalmiſta dicit: *In me ſunt Deus vota tua, quæ reddam*
laudationes tibi. „ Ac ſi aperte dicat, Etſi exterius munera offerenda non ha-
„ beo, intra memetipſum tamen invenio quod in ara laudis impono: quia qui
„ noſtra datione non paſceris, oblatione cordis melius placaris. *Nihil quippe of-*
„ *fertur Deo ditius bona voluntate*. Voluntas autem bona eſt, ſic adverſa al-
„ terius ſicut noſtra pertimeſcere; ſic de proſperitate proximi ſicut de noſtro profe-
„ ctu gratulari; aliena damna noſtra credere; aliena lucra noſtra putare: Ami-
„ cum non propter mundum, ſed propter Deum diligere; inimicum etiam amando
„ tolerare: nulli quod pati non vis, facere; nulli quod tibi juſte impendi deſide-
„ ras, negare: Neceſſitati proximi non ſolum juxta vires ſuccurrere, ſed pro-
„ deſſe etiam ultra vires velle. *Quid ergo iſto holocauſto locupletius, quando per hoc*
quod Deo immolat in ara cordis anima ſemetipſam mactat? Sed hoc bonæ voluntatis ſa-
crificium numquam plene perſolvitur, niſi mundi hujus cupiditas perfecte deſeratur.
S. Aug. ſer. 3 in Pſal. 103 *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*, &c. „ Non ei dixit Domi-
„ nus, Oblitus es paupertatem tuam, quid dimiſiſti, ut totum mundum acci-
„ peres? Multum dimiſit, fratres mei, multum dimiſit. Quid? Non ſolum di-
„ miſit quicquid habebat, ſed etiam quicquid habere cupiebat. Quis enim pau-
„ per non turgeſcit in ſpem hujus ſæculi? Quis non quotidie cupit augere quod
habet? *Iſta cupiditas præciſa eſt. Ibat in immenſum; accepit modum; & nihil*
dimiſſum eſt? Prorſus totum Mundum dimiſit Petrus, & totum Mundum Petrus
accepit. QUASI *nihil habentes, & omnia poſſidentes*.

Ecce nos reliquimus omnia. „ Bene, optime, & non ad inſipientiam tibi.
S. Bern. Declamat. in Evang. Ecce nos reliquimus omnia 3. 2. „ Nam & *Mundus tranſit & concupiſcentia ejus*; & relinquere hæc magis ex-
„ pedit, quam relinqui.... *Exultavit ut gigas ad currendam viam*; nec cur-
„ rentem ſequi poteras oneratus. Sed nec inutilis commutatio, pro eo qui
„ ſuper omnia eſt, omnia reliquiſſe. Nam & ſimul cum eo donantur omnia,
„ & ubi apprehenderis eum, erit unus ipſe omnia in omnibus, qui pro ipſo omnia
„ reliquerunt. Omnia ſane dixerim, non tantum poſſeſſiones, ſed etiam cupidita-
„ tes, & eas maxime: plus enim concupiſcentia mundi, quam ſubſtantia nocet.
Et ſecuti ſumus te. „ Temporalium bonorum relictio, non decurſus ſtadii,
„ ſed

„ ſed ingreſſus ; nec ut meta , ſed janua eſt . Non enim athleta tum vincit , cum *S. Paulinus*
„ exuitur ; qui ideo nudatur ut incipiat dimicare , cum legitime certaverit coro- *Epiſt. 2.*
„ nandus . Et natator amnem interpoſitum ſuperaturus exuitur : nec tamen hoc
„ tanto apparatu quod ſe deſpoliaverit , tranſnatabit , niſi totius corporis niſu , &
„ omnium ſcita mobilitate membrorum , & propulſu pedum , & remigio brachio-
„ rum , & lateris illapſu , torrentis impetum ſcindat , & laborem natationis ex-
„ hauriat . “ Hujus rei typum in Patriarcha Jacob habemus, qui poſtea quam
torrente tranſmiſſo , præmiſſis curarum ſuarum oneribus , id eſt , facultatum cor-
poralium , & neceſſitudinum impedimentis , ſolus in tabernaculi loco remanſerat ,
cum Deo luctatus , benedictionem extorſit , & illud cœlo terriſque ſacratum Iſrael
nomen accepit . „ Itaque ad corripiendam vitæ viam , capiendumque Dei verbum ,
„ & prævalendum in Regnum cœlorum , quod a diebus Joannis vim patitur a diri-
„ pientibus , idonei eſſe non poſſumus , niſi omnia , quæ vel amore vel cura , ſi in
„ itinere iſtius ſæculi nobis adhæreant , impediunt & retardant , ante obitus no-
„ ſtri veſperam præmittamus : & inde per totam hujus ſæculi noctem apprehen-
„ dere & tenere Chriſtum ſollicita ſpiritalium operum ac ſtudiorum contentione
„ luctemur ; nec divellamur a charitate Chriſti , ſicut Jacob ab ejus amplexu , niſi
„ extorqueamus benedictionem ..... *Ideo Chriſtus propter nos obediens factus uſque*
„ *ad mortem crucis , viam vitæ nobis perfectionemque virtutis , non in vendendis*
„ *tantum prædiis , & pretiis erogandis , ſed in ſui ſectatione propoſuit . Et quia dixe-*
„ *rat* , Cum exaltatus fuero a terra , omnia ad me traham , *ideo dicit* , Veni ſe-
„ quere me . *Beatus qui tam proximo intervallo ſequitur , ut dicat* : Adhæſit ani- *Pſal. 62. 9.*
„ ma mea poſt te . *Quod illa tantum charitas dicere poteſt , quæ* Finis præcepti , *Rom. 5. 10.*
„ & plenitudo legis eſt , *id eſt* , de corde puro , & conſcientia bona , & fide non *1. Tim. 1. 5.*
„ ficta , *ſe ita inſerit & affigit Deo , ut nihil extra Deum amans dicat* : Et ego *Pſ. 72. 25.*
„ ſemper tecum . *Quare* Totus labor , & plenum opus nobis in obſervantia &
„ expoliatione cordis noſtri eſt : cujus tenebras , vel abſtruſas in eo inimici
„ latebras videre non poſſumus , niſi defœcato ab externarum rerum curis *Prov. 4 23.*
„ animo , & intus ad ſemetipſum converſo . *Non enim fruſtra dictum eſt* :
„ Omni cuſtodia ſerva cor tuum .

In regeneratione , cum ſederit Filius hominis in ſede Majeſtatis ſuæ , ſedebitis & vos , &c. „ Felix regeneratio ! Quando enim renaſcar ad ſeſſionem , miſer ho- *S. Bern. in*
„ mo natus ad laborem ? O ſi umquam ſedero totus , cujus modo ne minima qui- *Ev. Ecce nos*
„ dem portio ſedet , in quo nihil tranquillum , nihil quietum , ſedatum nihil um- *reliquimus*
„ quam in eodem permanens ſtatu . *Sedebitis & vos* . Quis mihi tribuat ſeſſionis *omnia.*
„ hujus imperturbata frui requie , quam deſidero , quam cupio , quam requiro ?
„ Ecce enim nihil in me ſedet , ſed cuncta in motu ſunt . Ubi concupiſcit adhuc
„ caro adverſus ſpiritum , & ſpiritus adverſus carnem , quidnam hominis ſedere
„ videtur ? Nec ſola jam concupiſcentia pacem turbat , impedit ſeſſionem , ve-
„ tat eſſe ſedatum ; ſed duplex quoque ſecundum corpus miſerum hominem con-
„ tritio vexat , præſentis videlicet ſenſus doloris , & metus mortis futuræ : nimi-
„ rum cum & paſſibile ſit , & mortale . Duplex nihilominus animam agitare ſol-
„ licitudo videtur , ſpei utique , & timoris . Inter hæc nempe fluctuat jugiter ,
„ donec peccati corpus inhabitat , aſcendens uſque ad cœlos , & iterum uſque
„ ad abyſſos deſcendens : tabeſcens in malis , & ad bona nihilominus inarde-
„ ſcens . *In regeneratione ſedebitis & vos* . Sedebit corpus , & immortalitatis &
„ impaſſibilitatis gemina quadam felicitate dotatum , liberum ab omni neceſſita-
„ te , ab omni corruptione ſecurum , alienum & immune ab omni concupiſcen-
„ tia , plenum gloria , configuratum denique claritati corporis Chriſti . Sedebit & a-
„ nima , ſicut nihil metuens , ſic nec cupiens ultra , nimirum plena beatitudine ,
„ & ſecura plenitudine fruens , nullos jam cogitationum fluctus ; nullos tentatio-
„ num conflictus , nullos affectionum ſentiens motus : ſed æternæ illi incommuta-
bili-

Digitized by Google

„ bilitati prorſus immerſa, & ſic adhærens Deo; ut unus jam ſpiritus ſit facta cum
„ eo. Sed quando hæc, aut quibus hæc erunt? *Vos*, inquit, *qui ſecuti eſtis me*,
„ *cum ſederit Filius hominis in ſede Majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos*. Jam quidem ſe-
„ det Filius hominis in ſede Majeſtatis: ſiquidem aſcendens in cœlum, ſedet a dex-
„ tris Dei. Sed, *cum ſederit*, dictum eſt, hoc eſt, cum apparuerit ſedens, ſicut
Coloſſ. 1. 2. „ Apoſtolus ait: *Cum Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum*
„ *ipſo in gloria*. An magis audebimus dicere & ipſum adhuc ſtare quodammodo,
„ utpote cujus necdum ſedes conſummata videtur, necdum pedibus ejus ſcabello
„ ſuppoſito, quod a Patre promiſſum eſt? *Non quod illi plenitudini quidpiam de-*
„ *ſit, ſed quod membra Caput expectet. Ceterum in regeneratione corporum ſedebit*
„ *in ſede Majeſtatis, qui pro animarum regeneratione ſtetit in ignominioſo ſupplicio*
„ *crucis .... Sedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim Tribus*
„ *Iſrael*. Quid glorioſius? Judicent nunc & præjudicent ſuperbiæ filii, cum Re-
„ ge ſuo ſedeant, qui ſibi latera Aquilonis elegit. Exaltentur & eleventur ſicut
„ cedri Libani. Tranſibimus, & ecce non erunt. Opprimant nunc quos poſſunt,
„ blaſphement, congerant maledicta, veniant ſuper nos opprobria exprobran-
„ tium Chriſto, quoniam merces noſtra copioſa eſt in cœlis ..... *Hæc eſt perfecto-*
rum gloria ſingularis, inter ipſos etiam eminere Fideles, & ceteris quoque ſalvandis
præeminere auctoritate judiciariæ poteſtatis, ut *ſedeant ſuper domum David*. Quid
iſtud miſeriæ eſt, quod ad tantæ promiſſionis verbum negligentia humana dor-
mitat.

15. ***Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut***
matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum acci-
S. Aug. Ep. 157. alias 88 c. 4. ***piet, & vitam æternam poſſidebit***. Omnia neceſſitudiuum vincula, amicitiarum
fœdera, potius abrumpenda ſunt, omnia bona temporalia potius deſerenda, quam
Deus deſeratur. Nihil omnino ejus cultui, amori, & mandatis anteponen-
dum eſt. „ Quid ſibi volunt iſta præcepta? Niſi quia occurrit aliquando neceſ-
„ ſitatis articulus, ubi aut uxor dimittatur, aut Chriſtus: ut alia omittam,
„ ſi uxori maritus diſplicuerit Chriſtianus, eique propoſuerit aut a ſe divor-
„ tium, aut a Chriſto. Hic ille quid eligat, niſi Chriſtum? Hoc & de filiis atque
„ parentibus, hoc de fratribus & ſororibus intelligitur, propter Chriſtum omnes eſſe
„ dimittendos, cum proponitur iſta conditio, ut Chriſtum dimittat, ſi illos ſe-
„ cum habere deſiderat: Hoc ergo & de domo atque agris, hoc de iis rebus
„ quæ jure pecuniario poſſidentur, hoc loco accipiendum eſt. Similiter enim
„ etiam de his non ait: Quicumque vendiderit propter me quæcumque licitum
„ eſt vendere, ſed quicumque dimiſerit. Fieri enim poteſt ut dicatur Chriſtiano
„ ab aliqua poteſtate, Aut Chriſtianus non eris, aut ſi in hoc permanere volueris,
„ domum poſſeſſioneſque non habebis. Tunc vero etiam illi divites, qui in ſuis
„ divitiis ſic ſtatuerant permanere, ut ex earum bonis operibus promererentur
„ Deum, hæc dimittant potius propter Chriſtum, quam propter hæc Chriſtum,
„ ut accipiant in hoc ſæculo centuplum, cujus numeri perfectione ſignificantur
„ omnia. Fidelis quippe hominis totus mundus divitiarum eſt; fiuntque hoc modo
„ quaſi nihil habentes, & omnia poſſidentes: & in futuro ſæculo poſſideant vi-
„ tam æternam, ne propter iſta dimiſſo Chriſto, in mortem præcipitentur æter-
„ nam. Hac quippe lege & conditione, non illi tantum qui mentis excellentia
„ perfectionis conſilium receperunt, ut vendita ſua pauperibus diſtribuerent, &
„ humeris ab omni ſæculi hujus ſarcina liberioribus levem Chriſti ſarcinam fer-
„ rent; ſed etiam quiſquis infirmior, & illi glorioſiſſimæ perfectioni minus ido-
„ neus, qui tamen meminerit ſe veraciter eſſe Chriſtianum, cum audierit ſibi
„ proponi, quod niſi hæc omnia dimiſerit, dimiſſurus eſt Chriſtum, apprehendet
„ potius turrim fortitudinis a facie inimici: quia cum eam in ſua ędificaret fide, com-
„ putavit ſumptus quibus perfici poſſet, id eſt, eo animo acceſſit ad fidem, ut
„ huic

Digitized by Google

„ huic ſæculo non ſolum verbis renuntiaret, quia etſi emit aliquid, tanquam non „ poſſidens erat; etſi utebatur hoc mundo, tamquam non utens erat, non ſperans in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo. Cum omnis qui renuntiat huic „ ſæculo, ſine dubio renuntiet omnibus quæ ſunt ejus, ut poſſit Chriſti eſſe „ Diſcipulus: profecto renuntiat etiam divitiis ſuis, ſi quas habet; aut ſic ut „ eas omnino non diligens totas diſtribuat indigentibus, & ſuperfluis exonere- „ tur farcinis: aut ſic ut plus diligens Chriſtum, ſpem ab eis transferat in ip- „ ſum atque ita utatur illis ut facile tribuens & communicans, theſaurizet in „ cœlo; paratuſque ſit quemadmodum parentes & filios, & fratres, & uxorem, „ hoc modo & iſtas relinquere, ſi talis conditio propoſita fuerit, ut niſi dimiſſo, „ Chriſto eas habere non poſſit. Nam ſi aliter huic ſæculo renunciat quando accedit „ ad fidei ſacramentum, facit quod de Lapſis beatus Cyprianus ingemit dicens, “ Sæculo verbis ſolis renuntiantes, & non factis. *De hoc quippe dicitur, cum veniente tentatione magis iſta metuit amittere, quam Chriſtum negare, Ecce homo qui cæpit ædificare, & non potuit perficere. Ipſe eſt etiam qui cum adhuc longe eſſet adverſarius ejus, miſit legatos quærens pacem; id eſt, nondum affligente, ſed adhuc imminente ac minante tentatione, ut iis non careat, quæ plus diligit, ad relinquendum Chriſtum negandumque conſentit. Et multi ſunt tales, qui etiam putant ſibi ad augendas opes ſuas, & multiplicanda delectamenta terrena, Religionem ſuffragari debere Chriſtianam. Sed non ſunt tales divites Chriſtiani, qui licet iſta teneant, non tamen ab eis ita tenentur, ut hæc Chriſto anteponant; quia veraci corde ſæculo renuntiarunt, ut nullam ſpem in talibus ponant. Hi uxores & filios, univerſaſque familias ad Chriſtianam Religionem tenendam ſana erudiunt diſciplina. Horum Domus hoſpitalitate ferventes, recipiunt juſtum in nomine juſti, ut mercedem juſti accipiant. Frangunt eſurienti panem ſuum, nudum veſtiunt, captivum redimunt, theſaurizant ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam. Et ſi forte pro fide Chriſti pecuniaria damna perpetienda ſunt, oderunt divitias ſuas: ſi ſuorum orbitates vel ſeparationes pro Chriſto minatur hic mundus, oderunt parentes, fratres, filios, uxores: poſtremo ſi de ipſa hujus corporis vita cum adverſario paciſcendum eſt, ne deſertus deſerat Chriſtus, oderunt inſuper animam ſuam. De iis quippe omnibus mandatum acceperunt, quod aliter diſcipuli Chriſti eſſe non poſſint.* *Luca* 14. 30.

16. *Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres aut ſorores*, &c. *propter me, centuplum accipiet*, &c. Habetis, filii Adam, promiſſionem vitæ quæ „ nunc eſt, pariter & futuræ, ut obſtruatur os loquentium iniqua, & *con-* „ *fundantur omnes iniqua agentes ſupervacue*. An non ſupervacue penitus agit i- „ niqua, qui non modo fructuoſius, ſed & jucundius; non modo ſalubrius, ſed „ & ſuavius Deo poterat ſervire quam mundo? .... Quid inſaniæ eſt, quod „ cunctantur homines relinquere ſimpla pro centuplis? Ubi eſt cupidus, ubi „ ambitioſus, ubi conquiſitor hujus ſæculi? Quid ad fidele negotium & nun- „ dinas quæſtuoſiſſimas avaritia intepuit & obdormivit humana? Cui Judæo „ id negares, o homo, qui in vanum accepiſti nomen Domini noſtri Jeſu Chri- „ ſti? Cui ſacrilego dare quicquid habes pro centuplo cunctareris? Sed execrabi- „ lis tibi eſt manus Domini ut nullam ab eo commutationem recipere, non „ ei in ratione dati vel accepti communicare penitus acquieſcas. An forte non „ ex odio, ſed ex incredulitate detrectas? Nam id mihi, fateor, credibilius eſt. „ Nemo enim perire magis optaret minimæ cujuſpiam conſolationis obtentu, „ quam maxima cum exultatione ſalvari. Sed non eſt omnium fides, ne eo- „ rum quidem qui nomine tenus ſunt fideles .·. *Centuplum accipiet*, &c. Sed „ quomodo, iniquis, poſſunt hæc fieri? Qua ratione accipit centuplum, qui „ nihil ſibi reliquit ex omnibus? *Tollite*, inquit, *jugum meum ſuper vos*, & *Pſal.* 24. *S. Bern. in Ev Ecce nos reliquimus omnia.*

„ *in-*

Digitized by Google

Pſ. 93. *invenietis requiem*. Mira novitas, ſed ejus qui nova omnia facit. Jugum tol-
„ lens, invenit requiem: relinquens omnia, centuplum habet. Noverat hoc
„ & ille nimirum homo ſecundum cor Dei, qui ei loquebatur in Pſalmo:
„ *Numquid adhæret tibi ſedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto?* An
„ non fictus in præcepto labor, onus leve, ſuave jugum, crux inuncta? Hu-
„ jus rei ſacramentum eſt, quod in Dedicatione Eccleſiarum, depictas in parie-
„ te cruces oleo ſancto Pontifex linit. Sic & olim quando Abrahæ dictum
Geneſ. 22. „ eſt, *Tolle filium tuum, quem diligis Iſaac, & offeres mihi eum in holocau-*
„ *ſtum*, labor fictus eſt in præcepto. Oblatus ſiquidem *Iſaac ſanctificatus eſt*,
„ *non mactatus*. Et tu igitur ſi vocem Domini audieris intus in animo, & di-
„ catur tibi ut offeras tuum Iſaac, tuum quodcumque eſt gaudium immoles Deo,
„ fideliter & conſtanter obedi. Quicquid affectus proprius judicet, ſecurus e-
„ ſto: *Non Iſaac, ſed aries morietur; non peribit tibi lætitia, ſed contumacia*.
„ Sed multi, inquies, relinquunt omnia, qui centuplum non accipiunt. Exami-
„ net ſerio, qui centupli gratiam ſibi deeſſe cauſatur, an perfecte omnia relique-
„ rit. Neque enim poteſt ſolvi Scriptura, quæ tam certa veritate ſubnixa. o-
„ mnibus id ſine exceptione promittit. Sunt enim qui ſibi retinent aliquid, Do-
„ minicæ vocis obliti, qui non ſuam venit facere voluntatem, & in ipſis quo-
„ que Sanctorum collegiis proprio aut deſiderio, aut fortaſſe conſilio importu-
„ nius adhærentes, ſciolos ſeſe faciunt, de ſe ſibi aliquid retinentes, quos peni-
„ tus abnegaſſe, & divinæ providentiæ, ac obedientiæ Patrum, conſiliis quo-
„ que ſpiritualium virorum debuerant commiſiſſe. Sunt qui propinquis retinent
„ & amicis, quod abjiciunt a ſemetipſis, pro eorum proſperitate præſenti, inani
„ prorſus & ſæculari ſolicitudine æſtuantes: crudeles plane, qui nec proximos di-
„ ligunt tamquam ſe: crudeles, inquam, vel in ſe vel in ſuos, imo quod verius
„ eſt, in utroſque. Nemo ergo cum ſe videt non omnia reliquiſſe, centuplum
„ non accepiſſe miretur. *Pretioſa ſiquidem divina conſolatio eſt, nec omnino tri-*
„ *buitur admittentibus alienam*.

S. Bern. ibid *Centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit*. Illud enim in via, hæc in
patria eſt: immo hæc patria, illud via: illud conſolatio præſentis laboris, hæc fu-
„ turæ felicitatis conſummatio eſt. Sic nimirum & operariis hujus ſæculi cibus in
„ opere, merces in fine datur: ſic militantibus & ſtipendia miniſtrantur pro neceſ-
„ ſitate temporis, & noviſſime donativum majus erogatur pro quantitate labo-
„ ris. Sic & filiis Iſrael donec terram promiſſionis intrarent, in deſerto Manna
„ non defuit: & ab Eccleſia, poſt quæſitum Regni cęleſtis adventum, quoti-
„ dianus panis quotidie petitur in Oratione quam ipſe Salvator inſtituit: At for-
„ te ad hæc ſæcularis adhuc quiſpiam dicat: Oſtende mihi centuplum quod pro-
„ mittis, & libens univerſa relinquo. Ut quid oſtendam? Fides enim non habet
„ meritum, cui humana ratio prębet experimentum: an potius homini oſtenden-
„ ti, quam Veritati crederes promittenti? Niſi credideris, non intelliges. Manna
„ abſconditum eſt, quod in Apocalypſi vincenti promittitur. Novum nomen
„ eſt, quod nemo ſcit, niſi qui accipit. Videtur enim forte nonnullis præſentem
„ Sanctorum communionem facultatum pariter & voluntatum, hoc loco centu-
„ pli nomine deſignari. Et magna quidem hæc ipſa conſolatio, ſed non adeo ge-
„ neralis ut poſſit univerſaliter omnibus convenire. Quantos enim Sanctorum
„ aut voluntarie eam deſeruiſſe, ut Anachoretas; aut violentia perſecutionis,
„ ut Martyres exilio relegatos, humana conſolatione novimus caruiſſe? Datum,
„ optimum eſt centuplum, hoc deſurſum deſcendit a Patre luminum. Annon
„ denique omnia poſſidet, cui omnia cooperantur in bonum? An non centuplum
„ habet omnium, qui impletur Spiritu Sancto, qui Chriſtum habet in pectore?
„ Niſi quod longe plus quam centuplum eſt viſitatio Paracleti Spiritus, & præ-
Pſal. 30. „ ſentia Chriſti. *Quam magna*, inquit, *multitudo dulcedinis tuæ, Domine*,

„ *quam*

„ *quam abſcondiſti timentibus te? Perfeciſti eis qui ſperant in te*. Hoc cen-
„ tuplum adoptio filiorum eſt, libertas & primitiæ Spiritus, diliciæ charita-
„ tis, gloria conſcientiæ, Regnum Dei, quod intra nos eſt, non utique eſca
„ vel potus ſed juſtitia & pax, & gaudium in Sp. Sancto. Gaudium ſane non
„ modo in ſpe gloriæ, ſed etiam in tribulationibus .... Hæc gratia devotionis,
„ & unctio docens de omnibus, quam expertus novit, inexpertus ignorat,
„ quoniam nemo ſcit niſi qui accipit. Utinam hic filiorum hominum concu-
„ piſcentia vigilet, utinam vel curioſitas excitetur, ut dicant in cordibus
„ ſuis: Non videtur hoc verbum adinventionis humanæ, cui ſic conſonant
„ uno ore teſtimonia Scripturarum. Quod ſi ita eſt, ſine dubio vehementer
„ erramus. Probare libet an hæc ita ſe habeant, guſtare quid hoc abſcondi-
„ tum manna ſapiat, experiri quod ſit hoc centuplum, quale gaudium in Sp.
„ Sancto. Cras profecto reſpondebit ei juſtitia ſua, qui id ſtudioſe quæſierit.
„ Confeſtim ut guſtaverit, videbit quoniam ſuavis eſt Dominus, non modo
„ tenenti, ſed quærenti ſe, animæ ſperanti in ſe.

18. *Multi autem erunt primi noviſſimi, & noviſſimi primi*. In Chriſtianis enim non coronantur initia, ſed finis: & *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*. Nemo ſe alteri præponat, non innocens pœnitenti, non pœnitens peccatori. Nemo altum ſapiat, ſed timeat. *Qui ſtat, videat ne cadat*. Teneat quod habet, ne coronam ejus alius accipiat. Humiliet ſe in conſpectu Dei, memineritque *Maximum fidei noſtræ opus eſſe humilitatem*. Cum animi celſitudine cordis humilitatem conjungat. *Tenendus* enim *humilitatis & altitudinis modus eſt: ut corde humiles, ſenſu vero & anima ſimus excelſi*. *S. Hil. in Pſal.* 130.

CAPUT XX.

Senſus Litteralis.

I. SIMILE *eſt Regnum cælorum homini patri-familias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam ſuam*. Iſtius parabolę finis eſt explicatio ſuperioris ſententiæ: *Multi autem erunt primi noviſſimi, & noviſſimi primi*. Unde Textus Græcus & Syriaca Verſio cauſalem habent particulam, qua parabolæ iſtius connexio cum ſententia ſuperiori exprimitur hunc in modum. *Simile enim eſt Regnum cælorum homini patris-familias*. Id confirmat parabolæ concluſio eorumdem conſtans repetitione verborum: *Sic erunt noviſſimi primi, & primi noviſſimi*. Simile eſt Regnum cœlorum homini patriſfamilias, &c. Ita ſe habet divinæ diſpenſationis æquitas in Regno cœleſti, ac ſiquis pater familias ante ſolis ortum prodiret in publicum ſive in forum, ubi ſtant operarii conductorem exſpectantes, ut eos ad vineæ ſuæ cultum vocaret atque conduceret. *Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, miſit eos in vineam ſuam*. Argenteum pactus in dies ſingulos, ut ſtipendium laboris eorum, miſit illos in vineam ſuam, ut illam colerent. *S. Hieron. Comment. in S. Mat.*

2. *Et egreſſus circa horam tertiam, vidit alios ſtantes in foro otioſos, & dixit illis: Ite & vos in vineam meam, & quod juſtum fuerit dabo vobis*. Circa horam tertiam, quæ Gallico numerandi modo nonæ matutinæ reſpondet, iterum prodiens, vidit alios in foro ſtantes & tempus terentes, quos pariter conduxit, non certa præſtituta mercede; (his enim denarius non debebatur, cum dies integra non eſſet) ſed indefinita promiſſione ejus quod æquum erat.

3. *Iterum autem exiit circa ſextam, & nonam horam*, id eſt, circa meridiem, noſtro computandi more, & circa tertiam horam pomeridianam; *& fecit ſimiliter*: id eſt, ſtantes operarios pariter conduxit, juſta mercede promiſſa, quam ipſius æquitati ac fidei committerent.

4. *Cir-*

Digitized by Google

4. *Circa undecimam vero*, ſero admodum, die ad occaſum vergente, *exiit*, *& invenit alios ſtantes* in foro, pariter otioſos, *& dicit illis*, exprobrantis & increpantis voce: *Quid hic ſtatis tota die otioſi?* Illi vero ab ignaviæ labe ſe purgantes, *dicunt ei*: *Quia nemo nos conduxit*. Per nos non ſtetit quin operas noſtras locaremus, parati eramus ad laborem: ſed nemo nos conduxit. Noſtra infelicitas eſt, quod aliis vocatis fuerimus prętermiſſi, non ignavia. *Dicit illis*: Ut ut ſe res habeat, *Ite & vos in vineam meam*.

Pſal.103.22. 5. *Cum ſero autem factum eſſet*; cum ſol occidiſſet, quo tempore finis eſt operarum, juxta illud: *Ortus eſt ſol ... Exihibit homo ad opus ſuum, & ad operationem ſuam uſque ad veſperam*, dicit Dominus vineæ *Procuratori ſuo*, ſeu Præfecto domus: *Voca operarios*, quorum mercedem apud me manere nolim uſ-
Levit.19.13. que in craſtinum contra præceptum Legis: *& redde illis mercedem*, ſeu diurnum ſtipendium, *incipiens a noviſſimis uſque ad primos*; ab iis qui ultimi advenerunt, uſque ad illos qui primi omnium ſunt conducti; id eſt nullo inter ipſos facto diſcrimine.

6. *Cum veniſſent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt ſingulos denarios*, æquale ſtipendium, ſinguli denarium accepere. *Venientes autem & primi*, qui primo diluculo in vineam vocati, ſolida die laboraverant, *arbitrati ſunt quod plus eſſent accepturi*, quod majori mercede donandi eſſent, *acceperunt autem & ipſi ſingulos denarios*, parem iis, qui noviſſimi venerant, mercedem. *Et accipientes murmurabant adverſus patrem-familias*, obloquebantur, (ut huiuſmodi hominum mos eſt in ſimilibus rerum circumſtantiis) dicentes: *Hi noviſſimi una hora fecerunt, & pares illos nobis feciſti, qui portavimus pondus diei & æſtus*. Hi qui noviſſimi omnium in vineam venere, una dumtaxat hora fecerunt opus, & pari mercede illos numeraſti, ac nos qui die ſolida laboravimus, & meridianum fervorem ſuſtinuimus.

7. *At ille reſpondens uni eorum*, pro omnibus, illique forte qui ceteris impotentius murmurabat, *dixit*: *Amice, non facio tibi injuriam: nonne ex denario conveniſti mecum?* Reddidi quod debebam, pacta mercede te non fraudavi; quæ igitur tibi conquerendi ratio? *Tolle quod tuum eſt, & vade: volo autem & huic noviſſimo dare ſicut tibi*. Nihil tua refert, ſi huic noviſſimo ex mera liberalitate mea æqualem mercedem rependere velim ac tibi, quamvis breviſſimo tempore laboraverit. *Aut non licet mihi quod volo facere?* Secundum textum Græcum intelligendum eſt, *in meis*, ſeu de meis rebus: quod & Syriaca Verſio ſic exprimit: *Nonne mihi licet quod volo facere iis quæ ad me pertinent?* Perſica: *In adminiſtratione opum mearum ipſe arbiter ſum, ut quicquid volo faciam; vobis vero de negotio meo arbitrium nullum eſt*. Arabica: *An non datur mihi ut faciam quod volo de bonis meis?* Æthiopica: *An non licet mihi quod volui facere cum ſubſtantia mea?*

An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum? Meamne liberalitatem aliis invides? Malus oculus invidiam ſignificat, quod ex oculis invidia potiſſimum eluceat. Confer cum *Prov. 23. 6. Eccleſiaſtici 31. 14. & Marci 6. 21.*

8. *Sic erunt noviſſimi primi, & primi noviſſimi*. Ita fiet in regeneratione ſeu in die Reſurrectionis & Judicii generalis, ut multi qui hoc in mundo abjectiſſimi fuerunt, & ob paupertatem, humilemque conditionem contemptui habiti, vel etiam ob præcedentia peccata, primi fiant in cœleſti gloria: e contrario qui primi fuerant in hoc mundo, ut Scribæ, Phariſæi & ſimiles, fiant noviſſimi, & a vita ęterna excludantur. Sive, Judæi qui *primi* erant in promiſſionibus & vocatione, erunt *noviſſimi*, ceu reprobi foras expellentur: Gentiles vero, tametſi poſterius vocati, *erunt primi* ac beatitudinis æternæ mercede donabuntur. Hoc ſenſu Phariſæis dicitur infra, Cap. 21. *Amen dico vobis, Quia Publicani & meretrices præcedent vos in Regnum Dei*. Quibus verbis ſignificatur, Publicanos & meretrices, qui Joanni viam juſtitiæ demonſtranti crediderunt, & pœni-

Digitized by Google

& penitentiam egerunt, Regno Dei donandos eſſe : Phariſæos vero qui non crediderunt ei, nec pœnitentiam egerunt, a Regni cœleſtis poſſeſſione excludendos. Eodem ſenſu *Lucæ* 13. 28. Judæis ait: *Cum videritis Abraham & Iſaac & Jacob & omnes Prophetas in Regno Dei, vos autem expelli foras. Et venient ab Oriente & Occidente, & Aquilone & Auſtro, & accumbent in Regno Dei. Et ecce ſunt noviſſimi qui erunt primi, & ſunt primi qui erunt noviſſimi.* Parabolæ itaque iſtius finis ac ſcopus in eo poſitus videtur, uti Chriſtus demonſtrat, Regni cœleſtis, & æternæ ſalutis adipiſcendæ modum ac rationem ex humanis judiciis non æſtimari neque ex eo quod in uſu hominum & conſuetudine verſatur: ſed ſola Dei gratuita voluntate, ac pro ejus arbitrio totum illud adminiſtrari: fierique ſæpiſſime ut quos quiſque idoneos maxime putet ad æternam felicitatem obtinendam, & ad eam jure ſuo quodam admittendos; ii tamen præter omnium opinionem ab ea excidant : contra vero, quos illius beatitudinis ac regni numquam participes futuros haberet humana ſuſpicio, eos præter omnium opinionem compotes fieri. Hunc eſſe Parabolæ ſenſum ac finem, clauſula illa nos docet: *Multi enim ſunt vocati, pauci vero electi.* Hinc enim perſpicuum eſſe colligunt Interpretes eruditi, ſolos ibi electos opponi reprobis, cum omnes vocati fuerint, nec de majori aut minori gloria electorum agi. Cetera quæ iſti Parabolæ inſeruntur, ad illius ſenſum & finem non pertinere, ſed ſolum ad ornatum, velut emblemata quædam & circumſtantias minime neceſſarias ad ſignificationem. Parabolas ſcilicet non omnibus ſuis partibus rei ſignificatæ reſpondere ; nec oportere omnia quæ continent verbatim ſcrutari ; ſed ſcopum intelligere ad quem inſtitutæ ſunr, eoque percepto & uſurpato nihil amplius inquirere, tradunt Tertullianus, S. Joannes Chryſoſt. & S. Auguſt. Quamobrem non adeo anxie ſcrutandum eſt, quid ſignificet unus omnibus datus denarius, quid laboris operæque diſpar mora, quid maturius conductorum quærela & murmuratio, & id genus alia, quę adornandæ & inſtruendæ ſimilitudini ſerviunt, qua id unum quæritur, ut intelligant totum ſalutis Regnique cęleſtis negotium ex Dei arbitrio & voluntate pendere. Apoſtoli teſtimonio ac ſuffragio myſterii iſtius fides confirmatur. *Gratia*, inquit, *ſalvati eſtis per fidem: & hoc non ex vobis. Dei enim donum eſt: non ex operibus, ut ne quis glorietur.* Neque tamen merita bonorum operum propterea excluduntur: ſed cum & *bona ipſa vita, cui æterna vita redditur, Dei gratia fit, & ipſa æterna vita gratis datur, quia gratis data eſt illa cui datur*; (inquit S. Auguſt. libro *De Gratia & Libero Arbitrio*, cap. 8.) Alludit autem potiſſimum Chriſtus ad Judæorum abdicationem, qui filii Regni vocantur, & adoptionem Gentium: Unde Judæis infra comminatur: *Ideo dico, Quia auferetur a vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus.* Illi enim (inquit S. Hieronymus) *juxta vocationis ordinem primi fuerunt, & appellabantur caput: nos ſecundi, qui dicebamur cauda, verſi ſumus in caput, & Dei appellamur filii.* Sane *S. Auguſtinus* libro 11. *De Peccatorum Meritis & Remiſſione*, cap. 18. parabolam iſtam ſic accepir, ut quos temporius conduxit Pater-familias, & quibuſcum pactus eſt de denario, reprobos intelligat, quibus Deus ex juſtitia reddit quod merentur; noviſſimos autem, electos, quibus gratiam & miſericordiam indulget. " Quare autem, *inquit*, „ illos velit convertere, illos pro averſione punire : quamquam & in beneficio „ tribuendo nemo juſte reprehendat miſericordem, & in vindicta exercenda „ nemo juſte reprehendat veracem: ſicut in illis Evangelicis operariis, aliis „ placitam mercedem reddentem, aliis etiam non placitam largientem, nul„ lus juſte culpaverit: conſilium tamen occultioris juſtitiæ penes ipſum eſt.

Tertull. lib. de Pudicit. c. 9. S. Joannes Chryſ. Hom. 64. in Matt. S. Aug. lib. 22. contra Fauſtum c. 94 & lib 16. de Civit. Dei cap. 11. Epheſ. 2. 8.

Matt. 21. 43. S. Hieron. in c. 11. Iſai.

9. *Multi enim ſunt vocati, pauci vero electi.* Multi exterius, per Evangelii prædicationem; interius etiam per gratiæ ſubminiſtrationem ad fidem & charitatem voca-

Digitized by Google

vocati; pauci autem ex illis eleƈti ſunt ad regnandum cum Chriſto. Quicumque enim eleƈti, ſine dubio etiam vocati; non quicumque vocati, con-
Rom. 8. ſequenter eleƈti. Illi ergo eleƈti, qui *ſecundum propoſitum vocati*, qui etiam
prædeſtinati atque præſciti. Eleƈti ſunt ad regnandum cum Chriſto; non quomodo eleƈtus eſt Judas ad opus cui congruebat. Ab illo quippe eleƈtus eſt, qui novit bene uti etiam malis, ut & per ejus opus damnabile, illud propter quod ipſe venerat, opus venerabile compleretur. Cum itaque audimus,
Joann. 6. 71. *Nonne ego vos duodecim elegi, & unus ex vobis diabolus eſt?* Illos debemus
S. Auguſt. l. de Corrept. & Gratia cap. 7. intelligere eleƈtos per miſericordiam, illum per judicium; illos ad obtinendum Regnum ſuum, illum ad fundendum ſanguinem ſuum ..... *Horum fides quæ per dileƈtionem operatur, profeƈto aut omnino non deficit, aut ſi qui ſunt quorum deficit, reparatur antequam vita iſta finiatur, & deleta, quæ intercurrerat iniquitate, uſque in finem perſeverantia deputatur. Qui vero perſeveraturi non ſunt, ac ſic a fide Chriſtiana & converſatione lapſuri ſunt, ut tales eos vitæ hujus finis inveniat, procul dubio nec illo tempore, quo bene pieque vivunt, in iſtorum numero computandi ſunt. Non enim ſunt a maſſa illa perditionis præſcientia Dei & prædeſtinatione diſcreti; & ideo nec ſecundum propoſitum vocati; ac per hoc nec eleƈti, ſed in eis vocati, de quibus diƈtum eſt,* Multi vocati; *non in eis de quibus diƈtum eſt,* pauci vero eleƈti. *Et tamen quis neget eos eleƈtos, cum credunt, & baptizantur, & ſecundum Deum vivunt? Plane dicuntur eleƈti a neſcientibus quid futuri ſint, non ab illo qui eos novit non habere perſeverantiam quæ ad beatam vitam perducit eleƈtos, ſcitque illos ita ſtare, ut præſcierit eſſe caſuros.*

10. Ut ut vero explicetur illa parabola, in cujus interpretatione antiqui Patres non omnino conveniunt, ex denarii tamen æqualitate qui omnibus operariis, quamvis inæquali labore funƈtis pariter datus eſt, perperam colligebat Jovinianus æternæ compenſationis & gloriæ, proindeque & meritorum,
S. Hieron. l. 2. contra Jovinianum & Epiſt. 146 S. Auguſt. Traƈt. 67. in Joann. 1. Cor. 15. in beatis omnibus æqualitatem. *Unus enim denarius non unum eſt præmium; ſed una vita, & una de gehenna liberatio.* *Æqualis* omnium Sanƈtorum ſalus; licet ſalutis pro labore diverſa ſit gloria. *Hoc denario vita ſignificatur æterna, ubi amplius alio nemo vivit; quoniam vivendi non eſt diverſa in æternitate menſura. Sed multæ manſiones, diverſas meritorum in una vita æterna ſignificant dignitates.* Alia eſt *enim* gloria ſolis, alia gloria lunæ, alia gloria ſtellarum: ſtella enim ab ſtella differt in gloria, ſic & reſurreƈtio mortuorum. *Tamquam ſtellæ Sanƈti diverſas manſiones, diverſas claritates tamquam in cælo ſortiuntur in Regno: ſed propter unum denarium nullus ſeparatur a Regno; atque ita Deus erit omnia in omnibus: ut quoniam* Deus charitas eſt, *per charitatem fiat, ut quod habent ſinguli commune ſit omnibus. Sic enim quiſque etiam ipſe habet, cum amat in altero quod ipſe non habet. Non erit itaque aliqua invidia imparis claritatis, quoniam regnabit in omnibus unitas charitatis.*

11. *Et aſcendens Jeſus Jeroſolymam, aſſumpſit duodecim Diſcipulos ſecreto, & ait illis: Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & Filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum, & Scribis, & condemnabunt eum morte.* Ex Ephrem ci-
Joann. 11. 54 vitate, quo ſeceſſerat poſt Reſurreƈtionem Lazari, ut Phariſæorum invidiam
declinaret, & ubi cum Diſcipulis ſuis aliquandiu moratus eſt, aſcendit Jeſus
S. Hieron. in hunc locum S. Joannes Chryſoſtom. Hom. 66. in Matt. Auƈtor Operis imperf. in Matt. Jeroſolymam, ultimum vitæ ſuæ Paſcha celebraturus: dum porro iter faceret, duodecim Diſcipulis ſuis a comitatu paulisper ſegregatis & ſubduƈtis, paſſionem ac mortem ſuam prædicit, ut eos ad tentationem præparet, ne ex Paſſione ſua & Crucis ignominia ſcandalizentur. Tribulatio enim fit levior cum expeƈtantibus & paratis advenit, quam ſi repentina opprimeret. Crebro autem hanc illis prædiƈtionem repetit, ut diſcant ipſum Paſſionis & mortis ſuæ prætium, eam ſponte ac libere ſuſcepiſſe. *Ecce*, conteſtantis eſt ut memoriam præſcientiæ hujuſmodi in cordibus recondant. *Aſcendimus*: Videte quia voluntarie vado ad mor-

Digitized by Google

ad mortem, meque ipſum offero, quia volo, ut Prophetia impleatur; *Oblatus*
eſt, quia ipſe voluit. Cum ergo me in Cruce pendentem videritis, ne putetis *Iſai.* 53. 7.
me hominem eſſe tantum: nam etſi poſſe mori hominis eſt; velle tamen mo-
ri, hominis non eſt. *Ecce*, jam imminet, tempus, quod ſæpe vobis prædixi. *Et*
Filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum, & Scribis. Tradar ergo ab uno
ex Diſcipulis & domeſticis meis, Principibus Sacerdotum, qui ſanctimonia; &
Scribis, qui eruditione & ſcientia Legis præcellere ceteris deberent: qui tamen
condemnabunt me *morte*. Damnarunt autem, non ſententiam judiciali poteſta-
te pronunciando; ſed præjudicio auctoritatis ſuæ, declarando & conclamando
Reum mortis. Marci 14. v. 64. *Summus autem Sacerdos ſcindens veſtimenta ſua,*
ait: Quid adhuc deſideramus teſtes? Audiſtis blaſphemiam, quid vobis videtur?
Qui omnes condemnaverunt eum eſſe reum mortis. Confer cum *Matth.* 27. 1. 2.
& 3. Non alio quam Crucis ſupplicio Chriſtus mori volebat, ut implerentur
Prophetarum oracula. Hoc autem ſupplicii genere ipſum afficere Judæi non
poterant, cum uſitatum apud illos non eſſet. Unde Pilato illis permittenti,
ut Chriſtum ſecundum Legem ſuam judicarent, reſponderunt (ut S. Joannes *Jo.* 18. 31. 2.
obſervat.) *Nobis non licet interficere quemquam. Ut ſermo Jeſu impleretur,*
quem dixit, ſignificans qua morte eſſet moriturus: Scilicet.

Et tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum.
Tradent Pilato, ejuſque Conſilio & Satellitio. Act. 10. 27. *Convenerunt enim ve-*
re in civitate iſta adverſus Sanctum puerum tuum Jeſum, quem unxiſti, Herodes
& Pontius-Pilatus, cum Gentibus, & populis Iſrael, facere quæ manus tua,
& conſilium tuum decreverunt fieri. Oſtendit autem Chriſtus facinoris indi-
gnitatem, quod ad ſe perdendum illorum opera uſuri eſſent, quorum etiam
contactum defugiebant. Sic Davidis facinus in Uriæ nece oſtenditur 2. Re-
gum 12. 9. *Et interfeciſti eum gladio filiorum Ammon*. Tradent eum Genti-
bus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum. Quamvis enim Judæi di-
ſertis verbis a Pilato non petierint ut Chriſtus flagellaretur, id tamen ipſis
gratum fuit, & eum tradendo malorum omnium, pœnarum, & opprobrio-
rum quæ paſſus eſt, authores fuerunt. *Et tertia die reſurget*. Spe Reſurrectio-
nis ſuæ mœſta Diſcipulorum corda ſolatur. Apoſtolos hanc prædictionem Chri-
ſti tunc non intellexiſſe, S. Lucas obſervat. *Et ipſi nihil horum intellexerunt,* *Luc.* 18. 34.
& erat verbum iſtud abſconditum ab eis: & non intelligebant quæ dicebantur.
Non quod verba Chriſti non intelligerent, ſed quod mortis & reſurrectionis
ejus nondum caperent Myſteria. Unde S. Marcus illos obſtupuiſſe & timuiſſe *Marci* 10. 32.
notat. *Erant autem*, inquit, *in via aſcendentes Jeroſolymam: & præcedebat il-*
los Jeſus, & ſtupebant, & ſequentes timebant. Quomodo timore, ſtupore, tri-
ſtitia afficiebantur, ſi non intelligebant? Morte quidem acerbiſſima & probroſa
damnandum intelligebant (quæ verborum Chriſti erat ſignificatio) ſed Myſte- *S. Jo. Chryſ.*
rium diſpenſationis hujus non intelligebant, quod nempe morte ſua univerſo *Hom* 66. *in*
hominum generi ſalutem eſſet allaturus. Neque etiam Reſurrectionis ejus My- *Matt.*
ſterium, & quæcumque per eam admirabiliter operaturus erat, intelligebant.
Nam alios quidem ab aliis excitatos audierant, & ab ipſo Jeſu a morte ad
vitam revocatos viderant: quod vero quiſquam ſe ipſum a morte excitaſſet,
ita ut in poſterum non moreretur, inauditum erat, eorumque captum ſuperabat.

13. *Tunc acceſſit ad eum Mater filiorum Zebedæi cum filiis ſuis, adorans, &*
petens aliquid ab eo. Qui dixit ei, Quid vis? Ait illi: Dic ut ſedeant hi duo
filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad ſiniſtram in Regno tuo. Cum Sa-
lome Mater Jacobi & Joannis Chriſtum brevi moriturum, & tertia die reſur-
recturum, Regnique poſſeſſionem aditurum audiviſſet, pro filiis ſollicita, cum
illis ad ipſum acceſſit, & coram ipſo procumbens, ſignificavit ſe aliquid pro ipſis *Marci* 10. 35.
petere, quod jure propinquitatis ſe impetraturum confideret; ſcilicet ut Regni

Digitized by Google

illius, quod temporale futurum exiſtimabant, primi proceres eſſent, dignitate & auctoritate ipſi Jeſu proximi. Acceſſit autem, & petiit incrementum filiorum, tum ipſorum inſtinctu, tum affectu motuque proprio. Et quidem quod filii matrem impulerint ut ad Jeſum accederet, & pro ipſis rogaret, S. Marcus oſtendit, ipſos acceſſiſſe & petiiſſe commemorans; *Et accedunt ad eum Jacobus & Joannes filii Zebedæi, dicentes: Magiſter, volumus, ut quodcumque petierimus, facias nobis. At ille dixit eis: Quid vultis ut faciam vobis? Et dixerunt: Da nobis ut unus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram tuam ſedeamus in gloria tua. Jeſus autem dixit eis*, &c. Narrat & S. Matthæus, Chriſtum filiis reſpondiſſe, non matri, quod *ejus preces ex filiorum deſcendere voluntate* intelligeret, ut S. Hieronymus obſervat. Ambitus quidem rei fuiſſe videntur & filii, & mater, tametſi venialis. *Poſtulat mater errore muliebri, & pietatis affectu, neſciens quid peteret* (inquit S. Hieronymus.) Matri pro filiorum honore ſollicitæ *immoderatior quidem, ſed tamen ignoſcenda menſura votorum eſt.*

S. Hier. in hunc locum & S. Aug. l. 1. de Conſ. Evang. c. 64. S. Ambr l. 5. de Fide ad Gratian. c. 5

„ Etſi error, pietatis tamen error eſt; (*inquit S. Ambroſius.*) Neſciunt enim
„ materna viſcera patientiam. Etſi voti avara, tamen veniabilis cupiditas,
„ quæ non pecuniæ eſt avida, ſed gratiæ. Nec inverecunda petitio, quæ non
„ ſibi, ſed liberis conſulebat. Matrem conſiderate, matrem cogitate.... Con-
„ ſiderate feminam, hoc eſt ſexum fragiliorem, quem Dominus propria non-
„ dum confirmaverat paſſione. Conſiderate Evæ illius primæ mulieris hære-
„ dem transfuſa in omnes immoderatæ cupiditatis ſucceſſione labentem, quam
„ Dominus adhuc proprio ſanguine non redemerat, nondum inolitam affecti-
„ bus omnium immodici contra fas honoris appetentiam ſuo cruore diluerat.
„ Hæreditario igitur mulier delinquebat errore.

S. Jo. Chryſ. Hom. 66. in Matt.

14. *Reſpondens autem Jeſus, dixit: Neſcitis quid petatis.* Multiplici errore implicita eſt petitio veſtra. Regnum enim meum temporale non eſt ac terrenum, ut exiſtimatis, ſed ſpirituale, & ipſis Virtutibus Angelicis ſublimius. Neque hoc ſtatu idonei eſtis poſſeſſioni primariiſque ſedibus Regni mei. Sed nec jure cognationis, aut precum ambitu, ſed meritis, & laboribus impetratur. Pugnandum ac vincendum eſt, ante triumphum & coronas. *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?* Satne virium habetis, ut eamdem ſortem ſubeatis paſſionum, & mortis, quam ego ſubiturus ſum? Hæc enim via eſt, qua Regni mei poſſeſſio, primæque in eo ſedes poſſunt impetrari. Obſervant eruditi Interpretes calicis nomine in Scripturis ſignificari ſortem, quæ decernente ac moderante Deo cuique obtingit, ſive proſpera ſit, ſive adverſa: proſpera quidem Pſ. 15. verſ. 6. *Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei*, &c. Pſ. 22. verſ. 5 *Et calix meus inebrians quam præclarus eſt!* Adverſa vero Pſ. 10. 7. *Pluet ſuper peccatores laqueos: ignis, & ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorum.* Pſ. 115. 13. 14. 15. *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo. Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus: pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum ejus.* Iſaiæ 51. 17. *Elevare, Elevare, conſurge Jeruſalem, quæ bibiſti de manu Domini calicem iræ ejus: uſque ad fundum calicis ſoporis bibiſti, & potaſti uſque ad feces.* Jeremiæ 26. 15. *Quia ſic dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Sume calicem vini furoris hujus de manu mea: & propinabis de illo cunctis gentibus, ad quas ego mittam te*, &c. Matth. 26. 39. *Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte.* Metaphoram ſumptam notant vel ab antiquo more, quos damnatis ad mortem porrigi ſolebat poculum veneno plenum, ut eo epoto extinguerentur: vel a more conviviorum, ubi pater-familias vel honoratiſſimus quiſquis convivio præſidebat, bibendi leges ferebat, & præſcribebat quantum quiſque biberet, & quomodo temperatum: quæ leges moleſtæ erant convivis, & iis liberari magnæ gratiæ loco ducebatur. Unde illud Horatii:

Prout

Prout cuique libido eſt, *Lib. 2. Satyr. 6.*
Siccat inæquales calices conviva, ſolutus
Legibus inſanis.

Hinc nomen *calicis* ad pœnam ſignificandam translatum & uſurpatum eſt apud profanos & Sacros Scriptores. Nonnulli Codices Greci, & Syriaca Verſio, & Arabica, & Perſica, & Evangelium ſecundum Hebræos, hoc loco habent poſt hæc verba, *Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum?* ET BAPTISMATE, QUO EGO BAPTIZOR, BAPTIZARI? Verum melioris notæ Codices hanc ſententiam non habent, a Vulgata noſtra Verſione Latina abeſt, nec eam agnoſcunt SS. Hilarius, Ambroſius, Hieronymus, nec ipſis antiquior Origenes Tom. 16. in Matthæum, ubi cum illam ex S. Marco citet, argumento eſt in Codices nonnullos Græcos irrepſiſſe, ex margine translatum in Textum ab imperitis librariis; cum nota marginalis ex Marci 10. capite accepta eſſet, ubi ſic loquitur Chriſtus Verſ. 38. *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibo: aut baptiſmo, quo ego baptizor, baptizari?* *Pſal. 8. Verſ. 1. 2. & 3. Origenes Tom. 16. in Matt. Edit. Huetii.* Baptiſmi porro nomine idem ſignificat quod nomine calicis, paſſionem ſcilicet ac mortem; metaphorica locutione, qua res adverſæ & calamitates in Scriptura-Sacra ſæpe comparantur gurgitibus aquarum, quibus veluti ſubmerguntur qui vexantur. Duas martyrium ſignificationes comprehendit, quarum altera *calix ſalutaris* appellatur; alia autem *baptiſma*: & quatenus labores aliquis ſuſtinet, calix eſt ab eo ebibitus, qui illata „ ſibi omnia perfert, dolores ſuſcipit ac veluti haurit, eoſque nec repellit, nec „ ejicit, vel evomit: Baptiſma autem eſt, quatenus remiſſionem peccatorum adi„ piſcitur qui mala ſuſtinet, ut exponit Origenes. Suum autem baptiſma Chri„ ſtus vocat, ut magnam orbi futuram expiationem per paſſionem ſuam ſignificet. *S. Jo. Chryſ. Hom. 66.*

15. *Dicunt ei: Poſſumus*. Parati ſumus tecum mori. Non intelligebant, quod ſe poſſe tam confidenter affirmabant. Id pollicebantur non tam ex fiducia ſuæ fortitudinis, quam ex ignorantia ſuæ fragilitatis: ſicut enim bellum dulce inexpertis videtur, ita & martyrium. *Auctor Operis Imperf. in Matt.*

16. *Ait illis: Calicem quidem meum bibetis: ſedere autem ad dexteram meam vel ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt a Patre meo.* Martyrii gratiam & coronam ipſis promittit. Idque impletum eſt, cum Jacobus gladio cæſus eſt juſſu Herodis: Joannes autem ejus frater propter martyrium miſſus eſt Romæ in ferventis olei dolium, & in Pathmos inſulam relegatus, ubi multas calamitates paſſus eſt: unde bibit calicem confeſſionis, quamvis ſanguinem revera non ſuderit. Certe Policrates Epheſiorum Epiſcopus in Epiſtola ad Victorem Romanum Epiſcopum, cujus fragmentum refert Euſebius, Joannem Apoſtolum *Doctorem & Martyrem* appellat. *Act. 12. Tertull. lib. de Præſcript. cap. 36. S. Hier. in hunc locum & l. 1. cont. Jovin. & in Catal. Ser. Eccleſ. in Joann. Euſebius l. 3. Hiſtor. Eccleſ. c. 31.* *Calicem quidem meum bibetis*, patiemini pro fide & confeſſione nominis mei. *Sedere autem ad dexteram meam vel ſiniſtram, non eſt meum dare vobis*; quatenus homo ſum. Rogatus enim a muliere quaſi homo, ut ad dexteram vel ad ſiniſtram filios ejus ſedere pateretur; quia illa quaſi hominem rogaverat, & Dominus quaſi tantummodo homo de ſua paſſione reſpondit: *Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum?* *S. Amb. l. 5. de Fide c. 6.* Itaque quia ſecundum carnem de paſſione ſui corporis loquebatur, *demonſtrare voluit quod ſecundum carnem quidem ſubeundæ paſſionis nobis exemplum ac ſimilitudinem derelinqueret, ſecundum humanam autem conditionem non ſedis ſupernæ conſortia donaret. Hoc eſt enim quod dixit*, Non eſt meum, *ſicut alibi*, Mea doctrina non eſt mea: *quia quæ divina ſunt, non ſunt carnis eloquia*. Vel, *non eſt meum dare vobis*. Quamquam enim meæ ſit poteſtatis & officii ſedes & præmia in cœleſti Regno dare; non eſt tamen meum dare vobis quia petitis, aut quia cognati mei eſtis, non eſt meum dare vobis qui nondum meruiſtis, ſed quibus paratum eſt a Patre meo, propter merita conferendum. Non enim coronabitur, niſi qui legitime certaverit.

S. Hier. in *Non eſt enim acceptio perſonarum apud Deum: ſed quicumque talem ſe præ-*
hunc locum. *buerit ut Regno cœlorum dignus fiat, hic accipiet, quod non perſonæ, ſed vitæ*
paratum eſt. Si itaque tales eſtis qui conſequamini Regnum cœlorum, quod Pa-
ter meus triumphantibus & victoribus præparavit, vos quoque accipietis illud.

His igitur verbis, *Non eſt meum dare vobis*, non ſignificat Chriſtus ad ſe
non pertinere cœleſtium diſtributionem præmiorum, immo potius ſui eſſe of-
ficii, ſuæque poteſtatis hos præ illis in primariis Regni ſui ſedibus collocare;
non tamen immeritos, ſed a Patre prædeſtinatos ut per merita primas in Re-
gno cœlorum obtineant. Quemadmodum ergo Patri non derogat, cum ait:
Joann 5.22. *Pater non judicat quemquam, ſed omne judicium dedit Filio*: ita nec ſibi ali-
Luca 22.29. quid derogat, cum dicit; *Non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt a*
Patre meo: ſiquidem alias Regnum cœleſte ſe illis daturum pollicetur: Ego, in-
quit, *diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus Regnum, ut edatis & bibatis*
ſuper menſam meam in Regno meo, & ſedeatis ſuper thronos judicantes duodecim
Joan. 14.2. *Tribus Iſrael*. Et rurſus ait: *Ego ad Patrem vado, & quodcumque ab eo petieri-*
& 13. *tis in nomine meo, hoc faciam*. Sacrilegum itaque eſt aſſerere quod Filius dare non
poſſit quod Pater dare poteſt; & quod non poſſit facere quicquid Pater in no-
mine ejus fuerit obſecratus. Non ergo dixit, *Quibus paratum eſt a Patre meo*,
S. Ambr. l. 5. ut tantummodo a Patre poſcatur; nam omnia quæcumque a Patre fuerint po-
de Fide c. 5. ſtulata, ſe donare memoravit. Quod paratum eſt a Patre, & a Filio, qui Do-
minus ac Rex eſt gloriæ, paratum eſt: quia ipſe & Pater unum ſunt. In Tri-
S. Aug. lib. nitate enim quod de ſingulis dicitur, omnium eſt, propter inſeparabilem opera-
1 de Trini- tionem unius ejuſdemque ſubſtantiæ. Cum igitur ait, *ſed quibus paratum eſt a*
tate c. 12. *Patre meo*; cum Patre intelligi voluit parare ſedes gloriæ quibus vellet. *Non eſt*
meum dare, ſecundum formam ſervi; *Non eſt humanæ poteſtatis hoc dare, per*
quod Deus æqualis eſt Patri. Non eſt meum dare; *id eſt, non humana poteſtate iſta*
do, ſed quibus paratum eſt a Patre meo: *ſed jam tu intellige, quia ſi omnia*
quæ habet Pater mea ſunt, & hoc utique meum eſt, & cum Patre iſta paravi.

S. Jo. Chryſ. 17. *Et audientes decem indignati ſunt de duobus fratribus*, Æmulatione car-
Hom. 66. nali, qualis inter Aulicos Principum hujus mundi fervere ſolet. Nec mirum
cum nondum in eos Spiritus Sanctus deſcendiſſet, cujus virtute a terrenis illis
cupiditatibus purgati ſunt. *Jeſus autem vocavit eos ad ſe*, ut eos ſaluberrimis
documentis ſanaret, ſuæque humilitatis exemplo ad modeſtiam revocaret. Et
ait: *Scitis quia Principes gentium dominantur eorum: & qui majores ſunt pote-*
ſtatem exercent in eos. Non ita erit inter vos: ſed quicumque voluerit inter vos
major fieri, ſit veſter miniſter: & qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus.
Ab affectando Regni cœleſtis ſeu Eccleſiæ Principatu Diſcipulos ſuos Chriſtus
deterret, propoſito diſcrimine ſæcularis principatus & dominationis, qualem
Gentium Deum ignorantium Reges exercebant, & Eccleſiaſtici Regiminis,
cui Apoſtoli, & eorum ſucceſſores Epiſcopi deſtinati erant. Sæcularia imperia
ambitioſius appeti mirum non eſt, ut quæ ad imperantium utilitates, faſtum,
ac voluptates converti ſoleant. Qui autem in Regno meo excellendi deſide-
rio tenentur, illi ſciant ſibi majus quam ceteris onus miniſterii ac ſervitutis
incumbere; non propria, ſed eorum quibus præſunt, commoda quærere; ſe-
ipſos pro eorum animabus & ſalute devovere ac lubenter impendere debe-
re. Hinc S. Paulus ait: *Non quæro quæ veſtra ſunt, ſed vos. Nec enim de-*
2 Cor. 12.14. *bent filii parentibus theſaurizare, ſed parentes filiis. Ego autem libentiſſime im-*
pendam, & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris.

18. *Sicut Filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam*
ſuam redemptionem pro multis. Qualis Rex, tales ſint qui Præfecturas primarias
in Regno gerunt. Exemplum igitur meum imitari vos oportet. Ego enim
Rex & Dominus omnium non veni in hunc Mundum ut hominum ſatellitio
& mi-

Digitized by Google

& miniſterio utar ad ſplendorem & pompam, non ut meis rationibus ſerviam, non ut opes & delicias conſecter, non ut ſubditos pro gloria & magnitudine mea tuenda morti exponam, ut ſæculi Reges ſolent: ſed ut hominum ſaluti & utilitati ſerviam, laboribus, peregrinationibus, prædicatione, miraculis, ipſa ſanguinis mei effuſione ac vitæ oblatione ſerviam, ipſam ut pretium redemptionis tradendo *pro multis*, ſive pro omnibus, qui ſimul multi ſunt. 2. Corinth. 5. 14. & 15. *Si unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt, & pro omnibus mortuus eſt Chriſtus, ut & qui vivunt, jam non ſibi vivant, ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit.* Et 1. ad Timoth. 2. 7. *Unus enim Deus, Unus & mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus, qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus.* Maluit tamen hic *pro multis*, quam pro omnibus ſanguinem ſuum effundendum in redemptionem dicere, ut mortis ac redemptionis ſuæ fructum in multos redundaturum ſignificaret, qui in ipſum credituri erant, non Judæos ſolum, ſed & Gentiles. Unde infra cap. 26. Sanguis Chriſti dicitur effundendus *pro multis in remiſſionem peccatorum.* Et Joannis 11. 52. Jeſus *moriturus dicitur pro Gente, & non tantum pro Gente, ſed ut filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in unum.* Et ad Hebræos 9. 8. *Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata.* Quod Iſaiæ 53. 11. & 12. prædictum eſt: *In ſcientia ſua juſtificabit ipſe juſtus ſervus meus multos, & iniquitates eorum ipſe portabit ... Et ipſe peccata multorum tulit, & pro tranſgreſſoribus rogavit.* In hunc ſenſum S. Hieronymus: *Non dixit animam ſuam redemptionem dare pro omnibus, ſed pro multis, id eſt, pro his qui credere voluerint.*

S. Hieron. in hunc locum.

18. *Et egredientibus illis ab Jericho, ſecuta eſt eum turba multa.* Jeſum cum Diſcipulis ſuis Jericho exeuntem magna populi frequentia ſecuta eſt. *Et ecce duo cæci ſedentes ſecus viam, audierunt quia Jeſus tranſiret: & clamaverunt dicentes, Miſerere noſtri, Fili David.* Una & eadem Hiſtoria eſt, quam & S. Marcus cap. 10. & S. Lucas cap. 18. commemorant. Unum enim miraculum a tribus Evangeliſtis narrari, ex circumſtantiis compertum eſt. Quia porro duorum illorum cæcorum alter erat altero notior, unius tantum meminerunt duo poſteriores Evangeliſtæ, cujus & nomen appellat S. Marcus *Bartimæum, filium Timæi.* Ait quidem S. Lucas miraculum iſtud factum eſſe cum Chriſtus appropinquaret Jericho; alii Evangeliſtæ, cum Jericho exiiſſet. Sed tamen nulla inter illos diſcordia eſt, nulla miraculi diverſitas. Ut enim Viri Eruditi obſervant, τὸ *appropinquare* non ſemper motum ad locum, ſed ſæpe diſtantiam tantum ſignificat; ut Lucæ 19. 29. *Cum appropinquaſſet Bethphage & Bethaniam*: & tamen Bethaniam jam tranſierat. Senſus ergo eſt: cum Jeſus non procul diſtaret ab oppido Jericho, *Cæcus quidam ſedebat ſecus viam mendicans. Et eum audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc eſſet. Dixerunt autem ei quod Jeſus Nazarenus tranſiret. Et clamavit dicens: Jeſu fili David, miſerere mei.*

S. Aug. l. 2 de Conſen. Evan. c. 56

Luc. 18. 35.

19. *Turba autem increpabat eos ut tacerent*, quia vel putabant eos ſtipem tantum rogaſſe mendicorum inſtar ceterorum, vel eorum clamorem Jeſu nihil reſpondenti moleſtum fuiſſe. *At illi magis clamabant dicentes, Domine, miſerere noſtri, Fili David.* Clamabant fortius, ut ſupra turbæ ſtrepitum a Jeſu exaudirentur; ac geminato clamore, invictæ fidei & ardentis deſiderii ſpecimen præberent. *Miſerere noſtri, Fili David*, tu qui Davidi promiſſus es, ex ſemine David ſecundum carnem naſciturus, verus Meſſias, Mundique Salvator. *Et ſtetit Jeſus, & vocavit eos*, ſeu, *vocari præcipit*, ut SS. Marcus & Lucas referunt. *Et ait: Quid vultis ut faciam vobis?* Non ignorans interrogat, ſed ut ſupplicantium fides manifeſta fieret, evidenſque ac fructuoſum eſſet miraculum. *Dicunt illi: Domine, ut aperiantur oculi noſtri.* Quod præſtare, Dei proprium opus eſt. Geneſ. 20. 19. *Aperuitque oculos ejus Deus.* 4. Regum 6.

Marc. 10. 49.

Luc. 18. 40.

S. Jo. Chryſ. Hom. 67. in Matth.

Digitized by Google

17. *Cumque* oraſſet Eliſæus, ait: *Domine, aperi oculos hujus, ut videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit.* Pſal. 145. *Dominus illuminat cæcos.* Iſaiæ 35. *Deus ipſe veniet, & ſalvabit vos: tunc aperientur oculi cæcorum.* Jeſum itaque Meſſiam & Deum agnoſcunt, qui ipſum ſupplices orant ut eorum oculos aperiat. *Miſertus autem eorum Jeſus, tetigit oculos eorum.* Tetigit ut homo, ſanavit ut Deus. *Præſtat enim Artifex quod natura non dederat; aut certe quod debilitas tulerat, Miſericordia donat.* (inquit S. Hieronymus.) *Et confeſtim viderunt.* Natura enim paulatim, Deus momento producit opus. Statim itaque ac vivifica Chriſti manu tacti ſunt, viſum recepere, *& ſecuti ſunt eum*: ut gratum animum erga benefactorem ſuum teſtarentur, ejuſque potentiam prædicarent.

S. Hieron. in hunc locum.

SENSUS MORALIS.

S. Greg. M. Hom. 19. S. Aug. ſer. 87.

SIMILE *eſt Regnum cælorum homini patri familias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam ſuam*, &c. Pater-familias Deus Optimus Maximus, Vineam habet, univerſalem ſcilicet Eccleſiam, quæ ab Abel juſto uſque ad ultimum electum, qui in fine mundi naſciturus eſt, quot ſanctos protulit, quaſi tot palmites miſit. Exiit Deus primo mane, & per creationem, & per Incarnationem Filii ſui, & omnes homines, maxime vero Fideles vocavit ad laborem in vinea ſua exercendum, juſtitiæ ſcilicet Chriſtianę opera. Singulis autem horis diei, id eſt, ſingulis vitæ hujus mortalis ætatibus vocantur & conducuntur ad laborem. Tamquam prima hora vocati, qui recentes ab utero matris incipiunt eſſe Chriſtiani; quaſi tertia pueri, quaſi ſexta juvenes, quaſi nona vergentes in ſenium, quaſi undecima omnino decrepiti; unum tamen vitæ æternæ denarium omnes accepturi. *Exiit primo mane conducere operarios in vineam ſuam.* Ad erudiendam Dominus plebem ſuam, quaſi ad excolendam vineam ſuam, nullo tempore deſtitit operarios mittere; quia & prius per Patres, & poſtmodum per Legis Doctores & Prophetas, ad extremum vero per Apoſtolos, dum plebis ſuæ mores excoluit, quaſi per operarios in vineæ cultura laboravit. Operator ergo mane, hora tertia, ſexta, & nona, antiquus ille Hebraicus populus deſignatur, qui in electis ſuis ab ipſo mundi exordio dum recta fide Deum ſtuduit colere, quaſi non deſtitit in vineæ cultura laborare: Ad undecimam vero Gentiles vocantur, quibus & dicitur; *Quid hic ſtatis tota die otioſi?* Qui enim tranſacto tam longo mundi tempore, pro vita ſua laborare neglexerant, quaſi tota die otioſi ſtabant. *Nemo*, inquiunt, *nos conduxit.* Nullus vitæ vias nobis prædicavit. Nullus quippe ad eos Patriarcha, nullus Propheta venerat.

S. Greg. M. ibid.

S. Aug. ſer. 87. alias 59. de Verbis Domini.

Simile eſt Regnum cælorum homini patri-familias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam ſuam. Colimus Deum, & colit nos Deus. Sed non ſic Deum colimus, ut nos eum meliorem colendo faciamus. Colimus enim eum adorando, non arando. *Ille autem colit nos tamquam agricola agrum. Quod ergo nos ille colit meliores nos reddit; quia & agricola agrum colendo facit meliorem: & ipſum fructum in nobis quærit, ut eum colamus. Cultura ipſius eſt in nos, quod non ceſſat verbo ſuo exſtirpare ſemina mala de cordibus noſtris, aperire cor noſtrum tamquam aratro ſermonis, plantare ſemina præceptorum, exſpectare fructum pietatis. Cum enim iſtam culturam in cor noſtrum ſic acceperimus, ut eum bene colamus, non exiſtimus ingrati agricolæ noſtro, ſed fructum reddimus quo gaudeat. Et fructus noſter non illum ditiorem facit, ſed nos beatiores.*

S. Ber. ſer. 2. de purificat. B. Mariæ Virginis

2. *Quid hic ſtatis tota die otioſi? Dicunt ei, Quia nemo nos conduxit.* Cum arguantur otioſitatis ipſi quoque quos nemo conduxit: qui jam conducti ſunt ſi otioſi inventi fuerint, quid merentur? *Fides quippe ſine operibus mortua eſt.*

Er-

Ergo *dum tempus habemus, operemur bonum* „. *Venit nox, quando nemo poteſt operari*. Tempus breve eſt, quò laborare in vinea Domini poſſumus, æterna merces quam ſperamus. *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis*. Poſt hanc vitam *Tempus non erit amplius* operandi & merendi, ſed in æternum quieſcendi & gaudendi, vel ſine fine patiendi. Caveamus ne ſervi inutiles ſimus. Otioſa vita, damnationis æternæ cauſa. Homo lege creationis; peccator lege pœnitentiæ; Chriſtianus lege redemptionis & adoptionis ſuæ ad laborandum pro ſalute ſua tenetur. Vocat nos Deus ad vineam ſuam colendam omni hora, in pueritia, in juventute, in ætate virili, in ſenectute. Niſi nos gratia ſua vocaret atque præveniret, ſalutem noſtram operari non poſſemus. Prius agit in nobis ſine nobis, ut ſub ſequente conſenſu noſtro, bonum quod agimus agat nobiſcum. Voluntas quam gratia Dei non prævenit, lumen non habet, ſed errat in tenebris, ambages dubiarum ingreſſa viarum; ardorem non habet, niſi ut in vitia præceps omnimoda mobilitate ruat; vires non habet, niſi ut in vulnere ſurgat. Omnis enim mali ex ſe capax, ad omne bonum impotens eſt, niſi adjuvetur ab omnipotenti bono. *Ite & vos in vineam meam*. Niſi Chriſtus nos quærat, vocet, conducat, applicet ad opus, aut in otio torpeſcemus, aut opera tenebrarum faciemus; vanitatis cauſa, non æternitatis, non ſalutis æternæ, non Dei intuitu laborantes: *Sine me* (inquit) *nihil poteſtis facere*. Nihil poſſumus in negotio ſalutis noſtræ niſi per Chriſtum *creati in Chriſto Jeſu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus*. Galat. 6. 10. Joann. 9. 4. S. Auguſt. S. Proſper. Joan. 15. 5. Epheſ. 2. 10.

3. *Cum ſero autem factum eſſet, dicit Dominus vineæ procuratori ſuo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens a noviſſimis uſque ad primos. Cum veniſſent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt ſingulos denarios*. Immenſa Dei bonitas vult noſtra eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona. Unus denarius vita ſcilicet æterna, omnibus qui in ejus vinea laboraverint, in fine vitæ perſolvitur, ſimul omnibus beatę reſurrectionis merces confertur. „ Erimus in illa mercede omnes æquales, tanquam primi: noviſſimi, & no-„ viſſimi primi: quia denarius ille vita æterna eſt, & in vita æterna omnes æ-„ quales erunt. Quamvis enim meritorum diverſitate fulgebunt, alius ma-„ gis, alius minus; quod tamen ad vitam æternam attinet, æqualis erit omni-„ bus. Non enim alteri erit longius, alteri brevius, quod pariter ſempiternum „ eſt: quod non habet finem, nec tibi habebit, nec mihi. Alio modo ibi e-„ rit caſtitas conjugalis, alio modo ibi erit integritas virginalis: alio modo „ ibi erit fructus boni operis, alio modo corona paſſionis. Illud alio modo, il-„ lud alio modo: tamen quantum pertinet ad vivere æternum, nec ille plus vi-„ vet illo, nec ille plus illo. Pariter enim ſine fine vivunt, cum in ſuis quiſ-„ que claritatibus vivat: & ille denarius vita æterna eſt. Non murmuret ergo „ qui poſt multum tempus accepit; contra eum qui poſt modicum tempus ac-„ cepit. Illi redditur, illi donatur; utriſque tamen una res donatur. S. Aug. ſer. 57. al. 59. de Verb. Dom.

„ Cavendum tamen, ne ideo quiſque differat venire ad vineam, & in ea „ laborare, quia ſecurus eſt, quoniam quandocumque venerit, ipſum dena-„ rium accepturus eſt. Securus eſt quidem quod ipſe denarius illi promittitur, „ ſed differre non jubetur. Numquid enim & illi qui ſunt ad vineam condu-„ cti, quando ad illos exibat Pater-familias, ut conduceret quos invenit ho-„ ra tertia, & conduxit, dixerunt: Non imus niſi hora ſexta? aut quos inve-„ nit hora ſexta, dixerunt, Non imus niſi hora nona? aut quos nona invenit, „ dixerunt, Non imus niſi undecima? Omnibus enim tantumdem daturus eſt: „ quare nos amplius fatigamur? *Quid ille daturus ſit, & quid facturus ſit, penes ipſum conſilium eſt; tu quando vocaris, veni*. Merces enim cunctis æqualis „ promittitur: ſed de ipſa hora operandi magna quæſtio eſt. Si enim illi, verbi „ gratia, qui vocati ſunt hora ſexta, in hac ætate corporis conſtituti, ubi ju-

„ veniles anni fervent, ſicut ipſa hora ſexta fervet; ſi dicerent illi juvenes vo-
„ cati, expecta, audivimus enim in Evangelio, quia omnes unam mercedem
„ accepturi ſunt, cum ſenes facti fuerimus hora undecima veniemus; tantum-
„ dem accepturi, quare laboraturi? Reſponderetur eis: *Laborare non vis, qui*
„ *utrum vivas uſque ad ſenectam neſcis? Sexta hora vocaris, veni. Pater-fami-*
„ *lias tibi quidem etiam undecima venienti denarium promiſit; ſed utrum vivas*
„ *uſque ad ſeptimem, nemo tibi promiſit. Non dico uſque ad undecimam, ſed uſque ad ſeptimam. Quare ergo differs vocantem te, certus de mercede, incertus de die? Vide ne forte quod ille tibi daturus eſt promittendo, tu tibi auferas differendo.* Si hoc recte dicitur de infantibus, tamquam ad horam primam pertinentibus; ſi recte dicitur de pueris, tamquam ad horam tertiam pertinentibus; ſi recte dicitur de juvenibus, tanquam in horæ ſextæ flagrantia conſtitutis: quanto magis recte de decrepitis dicitur, Ecce jam hora undecima eſt, & adhuc ſtas, venire pigeres? An forte non exiit ad te vocandum pater-familias? Si non exiit, quid eſt quod loquimur? Nempe nos ſervi de familia ipſius ſumus, conducere operarios miſſi ſumus. Quid ergo ſtas? *Finiſti annorum numerum, feſtina ad denarium*. Æternæ ſalutis cauſa tota die; & uſque ad veſperam, id eſt, toto vitæ tempore, & uſque ad mortem laborandum eſt, nuſquam quieſcendum, nuſquam otio indulgendum. Quidni laboremus, cum Chriſtus toto vitæ ſuæ mortalis decurſu, & ad mortem uſque crucis, noſtri cauſa laboraverit? Momentum quidem temporis ſufficit ad promerendam vitam æternam, ſi peccator animo ſincero ad Deum converſus fuerit, peccatum oderit, Deum toto corde dilexerit; ſed temerariæ præſumptionis reus eſt, qui in extremo momento divinam miſericordiam ſibi adfuturam pollicetur, quam toto vitæ tempore contempſit, cum ad pœnitentiam vocaret, ſinumque expanderet. Neque tamen peccator omnium horarum in mortis articulo conſtitutus ultimum illud momentum elabi ſinat, ſibique a dæmone præripi deſperatione & diffidentia de bonitate & miſericordia Dei. Nam qui vel hora undecima in vineam domini venerunt, & in ea laboraverunt, eamdem mercedem accipiunt, ſi laboris brevitatem fervore charitatis compenſaverint.

4. *Venientes autem & primi arbitrati ſunt quod plus eſſent accepturi, & acceperunt ſingulos denarios. Et accipientes murmurabant adverſus patrem-familias, dicentes: Hi noviſſimi una hora fecerunt, & pares illos nobis feciſti, qui portavimus pondus diei & æſtus. At ille reſpondens uni eorum dixit: Amice, non facio tibi injuriam .... Tolle quod tuum eſt, & vade: Volo autem & huic noviſſimo dare ſicut & tibi.* Non in laboris diuturnitate, non in propria juſtitia, ſed in ſola Dei miſericordia fidendum eſt. De noſtro minime gloriandum, cum noſtrum nihil ſit. Quid enim habemus, quod non acceperimus? Non vocationis prioritas, non diuturnitas laboris, non auſteritas vitæ, non difficultas, aut ſplendor operum; ſed charitas, humilitas, & fidelitas, quam Deus in cordibus per Sp. Sanctum ſecundum conſilium voluntatis ſuæ diffundit, divinæ liberalitatis menſura eſt. Chriſtus dona ſua ſingulis membris ſuis dividit prout vult. Menſura quiſque ſua ſit contentus: proprii doni, gratiæque quam accepit fructus cum fœnore Deo offerat; aliis vero non invideat. ſe ex ſeipſo nihil mereri certus, & de ſuo nihil habere præter mendacium & peccatum. *An non licet mihi quod volo facere?* (inquit pater-familias). *Recolamus illos ope-*
S. Aug. l. de D.no perſeverantia cap. 8. *varios in vinea, qui toto die laboraverunt, & eos qui hora una* (inquit S. Auguſtinus) *nempe cauſa diverſa eſt impenſi laboris, & tamen idem judicium in redditione mercedis. Numquid & hic audierunt murmurantes a patre-familias, niſi, Hoc volo? Ita quippe ejus erga alios fuit largitas, ut erga alios nulla eſſet iniquitas. Et iſti quidem utrique in bonis ſunt: Verumtamen quantum ad juſtitiam ſpectat & gratiam, poteſt & de rto qui liberatur, recte dici rea*

qui dam.

Digitized by Google

qui damnatur, Tolle quod tuum eſt, & vade: huic autem volo *quod non de-* „ *betur* donare. An non licet mihi facere quod volo? An oculus tuus ne- „ quam eſt, quia ego bonus ſum? *Hic ille ſi dicat, Cur non & mihi? merito audiet*, O homo tu qui es, qui reſpondeas Deo? *Quem certe in uno veſtrum benigniſſimum largitorem, in te exactorem juſtiſſimum, in nullo tamen cernis injuſtum. Cum enim juſtus eſſet, etiamſi utrumque puniret: qui liberatur, habet unde gratias agat; qui damnatur, non habet quod reprehendat... In hac re ſicut juſta eſt ira ejus, ſicut magna eſt miſericordia ejus, ita inſcrutabilia judicia ejus.*

5\. *Sic erunt noviſſimi primi, & primi noviſſimi. Multi enim ſunt vocati, pauci vero electi.* Qui ſegni & inerti animo in vinea Domini operantur, & negotium ſalutis ſuæ languenti charitate agunt, quamvis a pueritia vel juventute Deo ſe conſecraverint, non ſolum noviſſimi fiunt in Regno cælorum, ſed periculo damnationis æternæ ſe exponunt. Contra vero pęnitentes videmus, qui cum juvenilibus annis in ſumma Dei oblivione vixerint, ac ſuis cupiditatibus abrepti, voluptatum illecebris allecti, in peccata ruerint præcipites, ad Deum tamen matura aut etiam inclinante in ſenium ætate converſi, tanto charitatis fervore ipſi ſerviunt, ut in ejus Regno primos gloriæ gradus mereantur & conſequantur præ illis qui jugum Domini ab adoleſcentia portaverunt. Ne igitur juſtus ſe extollat ſupra peccatores quantumvis obduratos; ſed infra omnes Chriſtiana humilitate ſe dejiciat; videat ne cadat; teneat quod habet, ne alius coronam ejus accipiat; peccatorem illum, hominem illum nequiſſimę & profligatiſſimæ vitæ, ſinceræ pęnitentiæ conatibus, charitatis fervore, ſe ſanctiorem forte evaſurum cogitet, atque in Regno Dei priorem. Sola humilitas impedire poteſt, ne primi fiant noviſſimi; aut divinam miſericordiam & gratiam advocare & obtinere, qua noviſſimi fiant primi. *Parum eſt, ut illud quod in te eſt bonum agnoſcas quod a Deo ſit, niſi etiam inde non te extollas ſuper illum, qui nondum habet; qui fortaſſe cum acceperit, tranſiet te: Quando enim erat Saulus Stephani lapidator, quam multi erant Chriſtiani quorum erat ille perſecutor? Tamen quando converſus eſt, omnes qui ſe præceſſerant ſuperavit.*

S. Aug. Enarrat. in Pſ. 70. ſerm. 1.

Multi ſunt vocati, pauci vero electi. Non vocatione, non juſtitia temporali, ſed una perſeverantia, quæ Dei donum eſt omnino gratuitum, innoteſcunt electi. *Qui* enim *perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Paulus quidem Apoſtolus fideles omnes complecti videtur ſanctorum, electorum, & prædeſtinatorum nomine. Nimirum quia latet homines, qui vere ſint electi, pie ſentiendum eſt omnes eſſe, qui fidei & pietatis ſpeciem præ ſe ferunt, & imagini filii Dei ſe conformes exhibere ſtudent. Unde S. Auguſtinus: *Appellamus ergo eos & electos Chriſti Diſcipulos, & Dei filios, quia ſic appellandi ſunt, quos regeneratos pie vivere cernimus; ſed tunc vere ſunt quod appellantur, ſi manſerint in eo propter quod ſic appellantur. Si autem perſeverantiam non habent, id eſt, in eo quod cęperunt eſſe non manent, non vere appellantur, quod appellantur, & non ſunt: apud eum enim hoc non ſunt, cui notum eſt quod futuri ſunt, id eſt ex bonis mali.* Paucitas electorum, præ ingenti numero reproborum, ſalutarem nobis timorem incutiat, cum neſciamus an amore, an odio digni ſimus.

S. Aug. l. de Corrept. & Grat. c. 9.

6\. *Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & Filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum, & Scribis, & condemnabunt eum morte,* &c. Veris tantum Chriſti Diſcipulis datum eſt noſſe myſterium, virtutem, ac fructum Crucis Chriſti; ideo Chriſtus Jeroſolymam aſcendens, aſſumpſit duodecim Diſcipulos ſecreto, & cum illis de Paſſione ſua, & præcipuis ejus circumſtantiis, necnon de ſua Reſurrectione collocutus eſt. Narravit autem adeo nitide quomodo tradendus eſſet primum Principibus Sacerdotum & Scribis, deinde Gentibus, *ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum,* ut ejus ſermo hiſtoria magis quam Prophetia videretur. Paſſionem ſuam ac mortem non præſcivit ſolum, ſed ardentiſſime deſidera-

dera-

Luca 12.50. deravit: *Baptiſmo* (inquit) *habeo baptizari, & quomodo coarctor uſque dum perficiatur*? De opprobriis ſuis, contumeliis, flagellis, cruce, ac morte, non tranquillo tantum, ſed læto animo cogitabat & loquebatur. Aſcendamus & nos Jeroſolymam cum Salvatore noſtro Paſſionis ejus, Crucis, mortis, ac Reſurrectionis myſteria meditemur. Compatiamur & condoleamus, ut Apoſtoli, cum peccata noſtra cauſam fuiſſe conſtet, cur traditus ſit, contumeliis affectus, crudeliſſime flagellatus, morte damnatus, crucifixus Chriſti contumelias honoribus ſæculi, flagella deliciis ac voluptatibus, crucem bonis omnibus perituris præponamus. Spes reſurrectionis, quam nobis a mortuis tertia die reſurgens dedit, nos in adverſis conſoletur, & ad damna quæque, orbitates, ægritudines, contumelias, perſecutiones, tormenta, mortem ipſam, ſi opus fuerit, pro ejus nomine ac gloria forti animo tolerandam accendat & confirmet. De-

Hebr. 12.1. 2.

„ ponentes omne pondus, & circumſtans nos peccatum, per patientiam curramus
„ ad propoſitum nobis certamen: aſpicientes in Auctorem fidei & conſumma-
„ torem Jeſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta,
„ atque in dextera ſedis Dei ſedet. Recogitate enim eum, qui talem ſuſtinuit
„ a peccatoribus adverſum ſemetipſum contradictionem: ut ne fatigemini, ani-
„ mis veſtris deficientes. Nondum enim uſque ad ſanguinem reſtitiſtis, adver-
„ ſus peccatum repugnantes: & obliti eſtis conſolationis, quæ vobis tamquam
„ filiis loquitur, dicens: Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini: neque fati-
„ geris dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus, caſtigat: flagellat au-
„ tem omnem filium, quem recipit. In diſciplina perſeverate. Tamquam filiis
„ vobis offert ſe Deus: quis enim filius, quem non corripit pater? Quod ſi extra
„ diſciplinam eſtis, cujus participes facti ſunt omnes: ergo adulteri, & non filii eſtis.

7. *Tunc acceſſit ad eum Mater filiorum Zebedæi cum filiis ſuis, adorans & petens aliquid ab eo. Qui dicit ei, Quid vis? Ait illi: Dic, ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad ſiniſtram, in Regno tuo*. Ambitioſi ſe humiliant ſpecie tenus, ut ad honores irrepant; ad occurſum majoris cujuſque decreſcunt, ut extollantur: *Fœnerando ſervitium, mercantur imperium*. Ambitionis vilitatem duo illi Apoſtoli Jacobus & Joannes non ignorarunt, qui primas in Chriſti Regno ſedes petituri, tempus illud obſervarunt quo Chriſtus aſſumpſit duodecim Diſcipulos ſecreto, immo ſeorſim a reliquis Diſcipulis Chriſtum Dominum convenerunt. Cur honorem ac dignitates petituri, ſolitudinem quærunt: fugiunt arbitros & teſtes? *Cum humano more id facerent, coram omnibus erubeſcentes dicere, ſeorſum ab aliis Diſcipulis Chriſtum convenientes interrogaverunt. Præceſſerunt enim, ut remotis arbitris occultius loquerentur*. Vides quam indecora ſit ambitio, quæ coram teſtibus erubeſcit. Et ne in receſſu quidem & ſolitudine ambitioſum deſiderium aperire auſi ſunt, ſed matrem præmiſerunt, quæ pro ipſis Chriſto ſupplicaret. *Pudore victi, matris patrocinium aſſumpſerunt*. Quin etiam ipſa mater accedens erubuit poſtulare, quod pro filiis ambitioſius optabat: & forte penitus obmutuiſſet, niſi ad loquendum excitaretur a Chriſto interrogante, *Quid vis?* AMBITIO *mater hypocryſis, latebras amat & tenebras, lucis impatiens eſt. Ambitio ſpurcum vitium in imo jacet: videt tamen omne ſublime, ſed videri ipſa refugit*. Nec mirum: *optato namque neceſſe eſt careat, niſi caveat arbitros. Quo enim gloria plus affectatur; eo minus apprehenditur, ubi deprehenditur affectari. Quid denique tam inglorium, quam gloriæ cupidum deprehendi?* Duplex eſt ambitio; una nuda & impudens, quæ palam Eccleſiaſticas dignitates & ſacra miniſteria petit & affectat. Talis fuit Thebulis ambitio, qui Eccleſiæ integritatem hæreſi ſua violavit, propterea quod *in petitione Epiſcopatus repulſam tulerat*. Talis ambitio Valentini, de quo Tertullianus lib. adverſus Valentinianos, cap. 9. *Speraverat Epiſcopatum Valentinus, quia & ingenio poterat, & eloquio; ſed alium*

S. Jo. Chryſ. Hom. 66. in Matt.

S. Bern. Ep. 126. ad Epiſcopos Aquitaniæ.

Hegeſippus apud Euſeb. l. 4. Hiſt. Eccleſ. c. 21.

ex Mar-

ex Martyrii prærogativa loci potitum indignatus, de Eccleſia authenticæ Regulę abrupit (ut ſolent animi pro prioratu exciti præſumptione ultionis accendi) ad expugnandam converſus veritatem. Talis ambitio Diotrephis, de quo S. Joannes Epiſt. 3. verſ. 9. *Scripſiſſem forſitam Eccleſiæ; ſed is qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes, non recipit nos,* &c. Alia eſt ambitio ſobria & quo„dammodo oculata, ut loquitur S. Bernardus, moliens ſaltem caute, etſi „ non caſte. Si valet proficere, clam negotia ſua curat. Sin vero, manet „ in ſe, & pudoris umbram non deſerit. Equidem talis etſi Deum nondum „ metuit ad ſalutem, pro ingenita tamen verecundia honeſtatem interim re„tinet, quod homines reveretur, & publicum erubeſcit. Talis erat ambitio filiorum Zebedæi. Ideo Chriſtus interrogat quid velint, non ignorans certe, ſed *Ut reſpondere compulſi, ulcus aperiant, quod ſanare Chriſtus intendebat.* Ulcus ſane periculoſum ambitio, ſic appellata, quod *concupiſcentia apud animum ambiente naſcatur ad gloriæ votum. Grande ſcilicet votum, quod non natura, nec veritas, ſed vitioſa animi paſſio concupiſcentia commendavit.*

S. Jo. Chryſ.
Tertull. l. de Habitu muliebri c. 9.

8. *Reſpondens autem Jeſus dixit. Neſcitis quid petatis.* Neſciunt quid petunt, qui Eccleſiaſticas dignitates & miniſteria ſive beneficia ob honorem, opes, & commoda temporalia quærunt, non ob opus ſanctum ac laborem ſuſcipiunt. Neſciunt quid petunt parentes, qui filios ſuos Eccleſiaſtico ſtatui deſtinant, non curantes an ſint a Deo vocati. Neſciunt quid petunt, qui hæreditate ſanctuarium Dei poſſidere, ſive jure cognationis obtinere conantur. De Chriſto Prophetice ſcriptum eſt: *Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.* Cur non ſecundum ordinem Aaron? Quia, ut ait S. Leo Magnus, *cum hujus divini Sacerdotii Sacramentum ad humanas pervenit functiones, non per generationum tramitem curritur, nec quod caro & ſanguis creavit, eligitur: ſed ceſſante privilegio patrum, & familiarum ordine prætermiſſo, eos Rectores Eccleſia accipit, quos Spiritus Sanctus præparavit; ut in populo adoptionis Dei, cujus univerſitas ſacerdotalis atque regalis eſt, non prærogativa terrenæ originis obtineat unctionem, ſed dignatio cæleſtis gratiæ gignat Antiſtitem.* Neſciunt quid petunt, qui abſque vocatione, & meritis, ad Eccleſiaſticas Dignitates, Sacerdotia, & Miniſteria quærunt promoveri. De illis conqueritur Deus Oſee 8. 4. *Ipſi regnaverunt, & non ex me: Principes extiterunt, & non cognovi.* „ Ex ſe namque, & non ex arbitrio ſummi Rectoris regnant, qui nullis ful„ti virtutibus, ſed ſua cupidine accenſi, culmen regiminis rapiunt potius „ quam aſſequuntur. Nullus magis dignus eſt Eccleſiaſticis Dignitatibus, quam qui ſe indignum cenſet. *Meriti prærogativa, eſt honoris repulſa.* Hinc S. Hieronymus de Nepotiano Sacerdotium recuſante: *Quanto magis* (inquit) *repugnabat, tanto magis in ſe ſtudia omnium concitabat, & merebatur negando, quod eſſe nolebat: eoque dignior erat, quo magis ſe clamabat indignum.* Cœleſtis ſponſus ter repetitis vocibus ſponſam vocat, *Veni de libano ſponſa, veni de Libano, veni.* Cur non ad unicam ſponſi vocem accurrit? Nimirum quia ad coronam & imperium vocat: *Veni coronaberis.* Prudenter venire metuit, quæ lapſus periculum non ignorat honoribus & dignitatibus annexum. *Mora hæc non eſt contumaciæ, ſed cautelæ.* Imprudentem & cæcam ambitionem damnat illud ſponſæ cœleſtis exemplum. *Non exſpectantes vel ſemel vocari, ultro nobis ipſi honorem ſumimus, vocationem vel prævenientes vel arte procurantes.*

S. Leo ſerm. 2. in Anniverſ. Aſſumptionis ſuæ.
S. Greg. M. Paſtor p. 2. cap. 1.
Author ſer. ſub Euſebii Emiſſ. nomine editorum ſer. in laudem S. Maximi.
S. Hier. Ep. 3. ad Heliodorum
Cantic. 4.
Gilbertus Abbas in Cantic.

9. *Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum? Dicunt ei: Poſſumus.* Illi Diſcipuli gloriam requirebant, qui volebant ſedere unus ad dexteram ejus, & alter ad ſiniſtram; *Attendebant quo, & non videbant qua: Dominus eos ut ordinate venirent ad patriam, revocavit ad viam. Excelſa eſt enim patria, humilis via, Patria eſt vita Chriſti, via eſt mors Chriſti: patria eſt manſio Chriſti, via eſt paſſio Chriſti. Qui recuſat viam, quid quærit patriam? Denique & il-*

S. Auguſt. Tract. 28. in Joan. n. 5.

& illis hoc reſpondit quærentibus altitudinem. Poteſtis bibere calicem quem ego biburus ſum? *Ecce qua venitur ad celſitudinem quam deſideratis. Calicem quippe commemorabat humilitatis atque paſſionis*. Poteſtis bibere calicem quem

S. Aug. Enarrat. in Pſal. 103. ſerm. 3. n. 9.

ego bibiturus ſum?.... *Dominus non illis ſedes invidit, ſed convallem prius plorationis oſtendit, quaſi diceret: Illuc vultis venire, ubi ſum ego? Venite qua ego. Quid eſt, venite qua ego? Per humilitatem. Ego de ſublimi deſcendi, & humiliatus aſcendo: Vos in terra inveni, & ante vultis volare quam paſci; prius nutrimini, educamini, ferte nidum. Quid enim ait? Quomodo illos revocavit ad humilitatem, jam quærentes altitudinem?* Poteſtis bibere calicem, quem ego „ bibiturus ſum? *Et illi, etiam in hoc ſuperbi*, Poſſumus. *Quomodo Petrus*, „ Tecum uſque ad mortem. Fortis vir, donec femina *diceret*, Et iſte cum „ illis erat. *Sic & iſti*, Poſſumus. *Et ille*: Calicem quidem meum bibetis, „ ſedere autem ad dexteram meam vel ad ſiniſtram, non eſt meum dare „ vobis. *Non eſt meum dare ſuperbis. Modo quibus loquor, ſuperbi eſtis: ideo dixi, Non eſt meum dare vobis. Sed forte dicerent, Erimus humiles. Non ergo eritis vos. Ego*, Vobis, *dixi. Non dixi, non dabo humilibus: ſed, Non dabo ſuperbis. Qui autem ex ſuperbo fit humilis, non erit qui erat*.

S. Greg. M. Hom. 35. in Evangel.

Calicem quidem meum bibetis. *Duo ſunt Martyrii genera, unum in mente, aliud in mente ſimul & actione. Itaque eſſe Martyres poſſumus, etiamſi nullo percutientium ferro trucidemur. Mori quippe a perſequente, Martyrium in aperto opere eſt: ferre vero contumelias, odientes diligere, martyrium eſt in occulta cogitatione*. Jacobus & Joannes, non uterque per Martyrium occubuit, & tamen quod uterque calicem biberet, audivit. *Et nos igitur ſine ferro eſſe poſſumus Martyres, ſi patientiam veraciter in animo cuſtodimus*.

Si, non dico primas ſedes, ſed locum aliquem in Regno cœlorum habere volumus, via humilitatis & crucis ineunda eſt, quam Chriſtus monſtravit, aperuit, calcavit. *Quis non velit ire ad exaltationem? Omnes delectat celſitu-*

S. Aug. ſer. 96. alias de Diverſis 47.

do, ſed humilitas gradus eſt. Quid tendis pedem ultra te? Cadere vis, non aſcendere: A gradu incipe, & aſcendiſti.

10. *Sedere autem ad dexteram meam vel ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt a Patre meo*. Non impotentiam ſuam, ſed juſtitiam

S. Jo. Chryſ. Hom. 66.

his verbis ſignificat. Quod ut clarius fiat, exemplo rem ante oculos ponamus. Ad editorem munerum atque certaminis, quo multi atque præclari athletæ confluant, duos quoſdam ipſi præcipua familiaritate conjunctos acceſſiſſe fingamus, qui amicitia Principis freti, poſtulare audeant, ut victores ipſi præconio declarati coronentur: quibus illi reſpondeat, Non eſt meum id dare, ſed quibus labore ac ſudore præparatum eſt. An illum impotentem eſſe dicemus? Nequaquam, ſed juſtitiam ejus admirabimur, & quoniam non perſonam, ſed rem reſpicit, laudabimus. Ita Chriſtum dixiſſe intelligamus: *Sedere autem ad dexteram meam, vel ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt a Patre meo*. Diſcipulos hortabatur, in gratia Dei primum, deinde in laboribus propriis omnem ſalutem & gloriæ ſpem reponere: ideo dixit, *Quibus paratum eſt*. Nam ſi alii præſtantiores videbuntur, ſi excellentiora quam vos opera facturi ſunt, quomodo illis præponemini? An quia mei Diſcipuli eſtis? Niſi igitur primis ſedibus dignos vos exhibueritis, bibendo calicem paſſionis & humilitatis meæ, fruſtra ſperatis vos ad illas provehendos.

11. *Et audientes decem, indignati ſunt de duobus fratribus*. Ambitio radix æmulationis & murmurationis. Hinc aliorum peccata majori ſæpe peccato ab iis damnantur, qui ſpirituales videri volunt, cum tamen carnales ſint, ut

1. Cor. 3. 5.

Apoſtolus ait: *Cum ſit inter vos zelus & contentio, nonne carnales eſtis, & ſecundum hominem ambulatis?* Apoſtoli adhuc carnales erant, nondum in viros ſpirituales per adventum Sancti Spiritus immutati. *Jeſus autem vocavit eos*

ad ſe,

ad ſe, ut eorum tumorem ſanaret doctrina & exemplo humilitatis ſuæ, & ait.
12. *Scitis quia principes gentium dominantur eorum: & qui majores ſunt, poteſtatem exercent in eos. Non ita erit inter vos: ſed quicumque voluerit inter vos major fieri, ſit miniſter veſter, & qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus: ſicut Filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis.* Eccleſiaſtica poteſtas tota in humilitate fundatur, charitati tota conſecratur. Paſtores Eccleſiæ a faſtu ſæcularium Principum & imperioſo agendi modo alieni eſſe debent, Chriſti charitatem & manſuetudinem imitari, ſubditorum ſervos per Jeſum ſe exhibere, non dominos, *Non dominantes in clero, ſed forma facti gregis ex animo.* Se totos gregi devovere, labores ſuos, tempus, bona, vitam ipſam, ſi neceſſe ſit, gregis utilitati conſecrare: Chriſti paupertatem, humilitatem, zelum pro animarum ſalute imitari. *In domo juſti viventis ex fide, & adhuc ab illa civitate cœleſti peregrinantis, etiam qui imperant, ſerviunt eis quibus videntur imperare. Neque enim dominandi cupiditate imperant, ſed officio conſulendi; nec principandi ſuperbia, ſed providendi miſericordia.* Chriſtus Apoſtolis ſuis Eccleſiaſtici Regiminis formam ac modum præſcribens, eorum Succeſſores docet; Eccleſięque regimen dominationem non eſſe demonſtrat, ſed miniſterium ac ſervitutem. *Planum eſt, Apoſtolis interdicitur dominatus. Ergo & tibi uſurpare aude, aut dominans Apoſtolatum, aut Apoſtolicus dominatum. Plane ab alterutro prohiberis. Si utrumque ſimiliter habere voles, perdes utrumque. Alioquin non te illorum exceptum numero putes, de quibus queritur Deus:* Ipſi regnaverunt, & non ex me. *Jam ſi regnare ſine Deo juvat, habes gloriam, ſed non apud Deum.* Se Chriſti miniſtrum, ſe fidelium ſervum profitebatur Apoſtolus, non de principatu, ſed de humiliationibus opprobriis & periculis gloriabatur. *Miniſtri Chriſti ſunt? (ut minus ſapiens dico) plus ego. In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter.* O pręclarum miniſterium! Quo non id glorioſius Principatu? *Si gloriari oportet, forma tibi ſanctorum præfigitur. Apoſtolorum proponitur gloria, parvane tibi videtur? Quis mihi tribuat ſimilem fieri in gloria ſanctorum? Clamat Propheta:* Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui „ Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum. *Clamat Apoſtolus;* Mihi „ autem abſit gloriari, niſi in Cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti. *Hoc glorieris, opto ſemper optimo genere gloriæ, quod Apoſtoli, quod Prophetæ delegere ſibi, reliquere tibi. Agnoſce hæreditatem tuam in Chriſti Cruce, in laboribus plurimis.* Erubeſce, ſuperbe cinis; Deus ſe humiliat, & tu te exaltas? *Deus ſe hominibus ſubdit, & tu dominari geſtiens hominibus, tuo te præponis Auctori? Utinam mihi aliquando tale aliquid cogitanti Deus reſpondere dignetur, quod & ſuo increpando reſpondit Apoſtolo:* Vade poſt me ſatana, quia non ſapis ea quæ Dei ſunt. *Quoties enim hominibus præeſſe deſidero, toties Deum meum præire contendo, & tunc vere non ſapio ea quæ Dei ſunt.*

1\. Pet. 5. 3. — S. Auguſt. lib. 19. de Civitate Dei cap. 14. — S. Bern. l. de Conſideratione c. 6. — 2. Cor. 11. 23. — S. Bern. ib. — Pſal. 138. — Galat. 6. 14. — S. Ber. Hom. ſuper Miſ. ſus eſt.

13\. *Et egredientibus illis ab Jericho, ſecuta eſt eum turba multa: & ecce duo cæci ſedentes ſecus viam, audierunt quia Jeſus tranſiret: & clamaverunt dicentes: Domine, miſerere noſtri, fili David.* De una cæcitate cordis nemo pene conqueritur, vix ab ea petit aliquis liberari. Illorum deploranda magis cęcitas, qui interiorem illam cæcitatem minime cognoſcunt, immo ſe maxime perſpicaces putant. *Clauſi ſunt oculi cordis, tranſit Jeſus ut clamemus. Quid eſt, tranſit Jeſus? Agit temporalia Jeſus, agit tranſitoria Jeſus.* Attendite „ & videte quanta ejus geſta tranſierint. Natus eſt de Virgine Maria, „ numquid ſemper naſcitur? Infans lactatus eſt; numquid ſemper ſugit? Per „ ętates cucurrit uſque ad juventutem; numquid ſemper corporaliter creſcit? „ ipſa etiam quę fecit miracula tranſierunt, leguntur, & creduntur. Quia „ enim

Matt. 15. — S. Auguſt. ſerm. 88. alias 18. de Verbis Domini c. 10. 11. & 12.

„ enim talia ſcripta ſunt ut legi poſſent, tranſibant cum fierent. Poſtremo ,
„ ne in multis moremur, crucifixus eſt: numquid ſemper pendet in cruce?
„ Sepultus eſt, reſurrexit, aſcendit in cœlum: jam non moritur, & mors illi
„ ultra non dominabitur: & divinitas ejus ſemper manet, & immortalitas
„ jam corporis ejus numquam deficiet. Sed tamen illa omnia quæ temporaliter
„ ab eo geſta ſunt, tranſierunt; & legenda ſcripta ſunt, & credenda pręedican-
„ tur. In illis ergo omnibus ttanſiit Jeſus. Duo cęci juxta viam, duo popu-
„ li ad quos ſanandos venit, unus Judæorum, alius Gentium. “ Dominus
, tranſibat, cæci clamabant. Quid eſt, tranſibat? Tranſitoria opera faciebat.
„ Secundum hæc opera fides noſtra ædificatur. Credimus enim in Filium Dei,
„ non tantum quia Verbum Dei eſt, per quem facta ſunt omnia: ſi enim ſemper
„ in forma Dei manens æqualis Deo, non ſemetipſum exinaniret formam ſervi
„ accipiens; nec ſentirent cęci ut poſſent clamare. Sed cum operaretur tranſi-
„ toria, id eſt, humiliaret ſe, factus obediens uſque ad mortem, mortem au-
„ tem crucis, clamaverunt duo cæci, *Miſerere noſtri, fili David*. Quia &
„ hoc ipſum quod Dominus & Creator David etiam filius David eſſe voluit,
„ in tempore hoc egit, tranſiens hoc fecit.

Et clamaverunt dicentes, Domine miſerere noſtri. „ Quid eſt clamare ad
S. Aug. ib. „ Chriſtum, niſi gratiæ Chriſti congruere bonis operibus: Quis eſt qui cla-
„ mat ad Chriſtum, ut pellatur interior cæcitas tranſeunte Chriſto, id eſt,
„ diſpenſante nobis temporalia ſacramenta, quibus admoneamur ad æterna
„ capienda? Quis eſt qui clamat ad Chriſtum? Qui contemnit mundum,
„ clamat ad Chriſtum. Qui ſpernit ſæculi voluptates, clamat ad Chriſtum.
„ Qui dicit non lingua, ſed vita, *Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mun-*
„ *do*, clamat ad Chriſtum. Qui diſpergit, & dat pauperibus, ut juſtitia e-
„ jus maneat in ſęculum ſæculi, clamat ad Chriſtum.

14. *Turba autem increpabat eos ut tacerent. At illi magis clamabant dicen-*
tes: Miſerere noſtri, fili David. Turba quę cum Domino erat, compeſcebat
S. Auguſt. ibid. c. 14. clamorem quærentium ſanitatem. „ Bonos Chriſtianos, vere ſtudioſos, vo-
„ lentes facere præcepta Dei, quæ in Evangelio ſcripta ſunt, Chriſtiani mali
„ & tepidi prohibent. Turba ipſa quæ cum Domino eſt, prohibet claman-
„ tes, id eſt, prohibet bene operantes, nę perſeverando ſanentur. Clament il-
„ li, non deficiant, neque ducantur quaſi auctoritate turbarum; nec eos qui
„ priores Chriſtiani facti ſunt, male viventes, & bonis operibus invidentes i-
„ mitentur, Non dicant, quomodo iſti vivunt tam multi, ſic vivamus. Quare
„ non potius quomodo dicit Evangelium? Quare vis vivere ſecundum incre-
„ pationem turbæ prohibentis, & non ſecundum veſtigia Domini tranſeuntis?
„ Inſultabunt, vituperabunt, revocabunt: Tu clama quo uſque pervenias ad
„ aures Jeſu. Non qui perſeveraverint in faciendo talia qualia præcepit Chri-
„ ſtus, & non attenderint turbas prohibentes, neque magni penderint quod
„ Chriſtum videntur ſequi, id eſt, quod Chriſtiani appellantur; ſed plus a-
„ maverint lucem quam Chriſtus eſt redditurus, quam timuerint ſtrepitum
„ prohibentium: nullo modo ſeparabuntur, & ſtabit Jeſus, & ſanabit eos.
„ Quomodo enim ſanantur oculi noſtri? Quomodo per fidem ſentimus Chri-
„ ſtum tranſeuntem temporali diſpenſatione, ſic intelligamus Chriſtum ſtan-
„ tem in commutabili æternitate. Ibi enim ſanatur oculus, quando intelli-
„ gitur Chriſti Divinitas.

15. *At illi magis clamabant, dicentes: Domine, miſerere noſtri, fili David*.
S. Aug. ib. cap. Quo plura ſunt impedimenta converſionis & bonæ voluntatis, eo magis au-
gendus eſt fervor orationis. Cujus aſſiduitate per Chriſti gratiam omnes con-
tradictiones ceſſabunt, ut tranquille Deo ſerviatur. Cum quiſque Chriſtianus
„ cœperit bene vivere, fervere bonis operibus, mundumque contemnere; in

„ ipſa

„ ipſa novitate operum ſuorum patitur reprehenſores & contradictores frigi-
„ dos Chriſtianos. Si tamen perſeveraverit, & eos ſuperaverit perdurando,
„ & non defecerit a bonis operibus; iidem ipſi jam obſequentur, qui ante
„ prohibebant. Tamdiu enim corripiunt, & perturbant, & vetant, quam-
„ diu ſibi cedi poſſe præſumunt. Si autem victi fuerint perſeverantia profi-
„ cientium, convertunt ſe, & dicere incipiunt, Magnus homo, ſanctus ho-
„ mo, felix cui Deus conceſſit. Honorant, gratulantur, benedicunt, laudant;
„ quomodo illa turba quæ cum Domino erat, ipſa prohibebat ne cæcis cla-
„ marent: ſed poſt quam illi ita clamaverunt ut mererentur audiri, & im- *Marc.* 10.
„ petrare miſericordiam Domini, ipſa turba rurſum dicit, *Vocat vos Jeſus*. Jam
„ & hortatores fiunt, qui paulo ante corripiebant, ut tacerent.

16. *Et ſtetit Jeſus, & vocavit eos, & ait: Quid vultis faciam vobis? Di-
cunt illi: Domine, ut aperiantur oculi noſtri.* Chriſtus orantes ad ſe trahit & conſolatur. Aſcendit oratio, & deſcendit miſeratio. Excitat Deus deſideria noſtra, ut nos præparet ad recipienda dona ſua. Voluntatem noſtram non explorat; niſi quam ipſe præparavit ut illi obediat. Noſtrum conſenſum exſpectat, ſed quem ipſe per gratiam ſuam formavit in nobis. Prima gratia eſt ap ertio oculorum cordis, ad morbum noſtrum miſeriamque cognoſcendam, ad implorandum auxilium cœleſtis Medici & Liberatoris. Cæci dumtaxat viſum corpois poſtulant: ſed jam illuminari incipiunt, qui lumen animæ a Deo rogant, qui cæcitatem ſuam oderunt, qui ejus curationem ferventi oratione poſtulant. *Domine, ut aperiantur oculi noſtri*. Cæci a Domino non aurum, ſed lucem quærunt: „ Quia etſi habere cæcus quodlibet poteſt, ſine luce *S Gre. M.*
„ videre non poteſt quod habet. Imitemur eos, quos & corpore & mente *Hom. 2. in*
„ illuminatos a Chriſto videmus. Non falſas divitias, & non terrena dona, *Evang.*
„ non fugitivos honores a Domino, ſed lucem quæramus: nec lucem quæ loco
„ clauditur, quæ tempore finitur, quæ noctium interruptione variatur, quæ
„ a nobis communis cum pecoribus cernitur: ſed lucem quæramus, quam
„ videre cum ſolis Angelis poſſimus, quam nec initium inchoat, nec finis
„ anguſtat. Ad quam profecto lucem via fides eſt. Unde recte & illuminan-
„ do cæco protinus reſpondetur: Respice, fides tua te ſalvum fecit.

17. *Miſertus autem eorum Jeſus, tetigit oculos eorum. Et confeſtim viderunt & ſecuti ſunt eum*. Dei miſeratio amor ejus eſt erga peccatorem; amor Dei fons gratiæ: gratia operatio omnipotentis Dei: hujus operationis effectus, videre quæ agenda ſunt, & facere; Deum cognoſcere, & amare; credere in Deum, & ſecundum fidem operari; oculos aperire, & conjicere in Chriſtum, ejus vitam & præcepta intueri; illum tandem ſequi & imitari. „ Videt &
„ ſequitur, qui bonum quod intelligit, operatur. Videt autem & non ſequi- *S. Greg. M.*
„ tur, qui bonum quidem intelligit, ſed bona operari contemnit. Si ergo *ibid.*
„ cæcitatem jam noſtræ preregrinationis agnoſcimus: ſi credendo in Redem-
„ ptoris Myſterium juxta viam ſedemus: ſi exorando quotidie ab Auctore
„ noſtro lucem petimus: ſi eamdem lucem jam per intellectum videndo, il-
„ luminati poſt cæcitatem ſumus; Jeſum quem mente cernimus, opere ſe-
„ quamur. Aſpiciamus qua graditur, & ejus veſtigia imitando teneamus.
„ Jeſum etenim ſequitur, qui imitatur .... Qui ergo in Chriſtum jam credi-
„ dit, ſed adhuc avaritię lucra ſectatur, in ſuperbia honoris extollitur, invi-
„ diæ facibus inardeſcit, libidinis ſe immunditia polluit, proſpera quæ in mun-
„ do ſunt, concupiſcit, Jeſum in quem credidit, ſequi contemnit. Diverſo
„ quippe itinere ambulat, ſi gaudia delectationeſque appetit, cui Dux ſuus
„ viam amaritudinis oſtendit.

CA-

Digitized by Google

pertinere vult Grotius in Notis ad Zachariam, quem egregie ac luculenter refellit Bochartus lib. 2. Hierozoici, cap. 17. Sed & a Theodoreto illud Grotii commentum Judaicum jampridem confutatum eſt. „ Ego vero (inquit) Ju„ dæorum ſtuporem admiror, qui impudentiſſime hanc Prophetiam de Zorobabel „ interpretari conantur. Nam Zorobabel non totam Palæſtinam tenuiſſe, ſed „ ſolam Judæam, ipſimet Judæi confitentur: Propheta autem prædixit, eum „ qui pullo inſedit toti orbi imperaturum. Accedit quod Chriſtum pullo uſum „ fuiſſe novimus: Zorobabel vero id feciſſe nemo ad hunc diem dixit ex his „ qui divina conſcripſerunt. Quod ſi Chriſtus Dominus juxta Prophetiam pul„ lo uſus eſt, & imperium orbis terræ tenuit, & Deus verus eſſe creditur & „ prædicatur, delevitque Regnum Ephraim & Iſrael, de eo & hæc Prophe„ ta prædixit, & Prophetia ſine dubitatione ad finem pervenit. *Theodoret. in cap. 9. Zachar.*

Dicite filiæ Sion, civitati ſive populo Jeruſalem, ſupra Montem Sion ædificatæ: *Ecce Rex tuus*, Meſſias tibi promiſſus: *venit tibi:* jam ad te miſſus a Deo eſt, & apud te verſatur, ut tibi ſalutem impertiat. *Manſuetus*, non ferox, ut Reges gentium, ſed benignus & facilis, non perdens peccatores, ſed abſolvens, levans, & recreans; non ultionem inimicis inferens, ſed beneficentiam & miſericordiam in ipſos exercens. Vox Hebraica apud Prophetam ſignificat *pauperem*: Septuaginta Interpretes *manſuetum* reddiderunt, affini ſignificatione: pauperes enim ſpiritu & humiles, qualis Chriſtus fuit, etiam manſueti eſſe ſolent. Manſuetudo porro & humilitas chariſſimæ Chriſti virtutes fuerunt, quas præſertim homines docuit: *Diſcite* (inquam) *a me, quia mitis ſum & humilis corde: & invenietis requiem animabus veſtris. Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.*

Sedens ſuper aſinam, & pullum filium ſubjugalis. Non eſt exiſtimandum, Chriſtum primo aſinæ, deinde pullo inſediſſe: Non enim ejus Majeſtate dignum videtur ut tam breve iter duobus jumentis confecerit, & ex uno in alterum inſiliverit, ut deſultorii equites. Hic igitur agnoſcenda eſt numeri enallage, qua pluribus indefinite tribuitur, quod illorum uni convenit, ut Gen. 8. 4. *Requievitque arca ſuper montes Armeniæ*, ideſt, ſuper unum montium. Geneſ. 19. 29. *Liberavit Loth de ſubverſione urbium in quibus habitaverat*, ideſt, in quarum una habitaverat. Geneſ. 23. 6. *In electis ſepulchris noſtris ſepeli mortuum tuum*: ideſt, in uno ſepulchrorum noſtrorum, quodcumque eligere viſum fuerit: Joſue 7. 1. *Filii autem Iſrael prævaricati ſunt mandatum, & uſurpaverunt de anathemate*; ideſt, Iſraelitarum unus Achan. Matth. 26. 8. *Videntes autem Diſcipuli indignati ſunt*; ideſt, Diſcipulorum unus Judas. Matth. 27. 44. *Idipſum autem & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei*; ideſt, latronum unus. Ita hic: ſedens ſuper aſinam & pullum, ideſt, uni illorum inſidens, ſcilicet pullo injugi & indomito. *S. Hier. in c. 21. S. Matt.*

3. *Euntes autem Diſcipuli fecerunt ſicut præcepit illis Jeſus. Et adduxerunt aſinam & pullum; & impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua*, ut commodius ſederet, *& eum deſuper ſedere fecerunt*, ſcilicet ſuper pullum: Marc. 11. *Et duxerunt pullum, & imponunt illi veſtimenta ſua, & ſuper eum ſedit.* Luc. 19. 34. *Et jactantes veſtimenta ſua ſupra pullum, impoſuerunt Jeſum.* Joannis 12. 14. *Et invenit Jeſus aſellum, & ſedit ſuper eum, ſicut ſcriptum eſt: Noli timere filia Sion, ecce Rex tuus venit ſedens ſuper pullum aſinæ.* Non per ſe, ſed per Diſcipulos a ſe miſſos invenit. Marc. 11. 4. *Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante januam foris in bivio; & ſolvunt eum.* Syrus Interpres hunc Matthæi locum ita reddit: *Et adduxerunt aſinum & pullum, & poſuerunt ſuper pullum veſtes ſuas, & equitavit ſuper eum Jeſus.*

4. *Plurima autem turba ſtraverunt veſtimenta ſua in via: alii autem cædebant ramos de arboribus, & ſternebant in via.* Plurimi e turba, quæ Jeroſoly- *Joan. 12. 32.*

mam venerant ad diem ſeſtum Paſchæ, veſtimenta ſua viæ ornandę, & lætitiæ expromendæ cauſa ſternebant; cæſiſque ramis olearum & palmarum, tentoriola quædam ex veſtibus ſuis, ac ramis frondentibus conſtruebant. Sic Regiam Chriſti Jeſu poteſtatem honorarunt, more apud gentem recepto, ut ex 4. Reg. 9. 13. conſtat, ubi de inauguratione Jehu Regis Iſrael: *Feſtinaverunt itaque, & unuſquiſque tollens pallium ſuum poſuerunt ſub pedibus ejus, in ſimilitudinem*
Joan. 12. 12. *tribunalis, & cecinerunt tuba, atque dixerunt: Regnavit Jehu*. Addit S. Joannes, turbam accepiſſe *ramos palmarum*, & Chriſto Jeſu obviam proceſſiſſe. In ſignum publicæ lætitiæ id præſtiterunt. Is ritus in Feſto Tabernaculorum uſurpatus, Septembri menſe, ex præſcripto legis, Levitici 23. 40. *Sumetiſque vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ, ſpatulaſque palmarum, & ramos ligni denſarum frondium, & ſalices de torrente, & lætabimini coram Domino Deo veſtro*. Cum autem Judæi certo perſuaſum haberent, feſtos dies non ſolum Ægyptiaci exitus memoriam, ſed & præſagium temporum Meſſiæ continere, ut vir eruditus obſervat, plebis illa pars, quæ miraculis ejus adducta hunc verum eſſe Meſſiam credebat, velut impleto præſagio, ritum geſtationis ramorum uſur-
1. Machab 13. 51. & 1. Machab. 10. 7. pat. In nova dedicatione Templi ſub Machabæis, eadem lætitiæ publicæ ſigna uſurpata legimus. Exhibenda multo magis erant, cum Templi Dominus triumphali pompa Jeroſolymam ingreſſus eſt, cum novum Templum, ſcilicet Eccleſia Chriſti excitari ac dedicari ab ipſo cœpit, primo longe auguſtius, ſecundum Aggæi Vaticinium: *Veniet deſideratus cunctis Gentibus; & implebo domum iſtam gloria, dicit Dominus exercituum. Magna erit gloria domus iſtius noviſſimæ plus quam primæ*: Hoc etiam ritu adumbratum eſt, quod S. Joannes Apocal. 7. 9. viſum a ſe memorat: *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus & tribubus & populis & linguis ſtantes ante thronum, & in conſpectu Agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum, & clamabant voce magna dicentes: Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, & Agno*. Agno Dei quem Joannes demonſtravit, qui ab origine mundi occiſus eſt, qui proxime immolandus erat pro totius mundi peccatis, vocibus feſtivis, hymnoque gratulatorio populus acclamat & bene precatur.

5. *Turbæ autem quæ pręcedebant, & quæ ſequebantur, clamabant, dicentes: Hoſanna filio David: Benedictus qui venit in nomine Domini: Hoſanna in altiſſimis*. Hoſanna, vox Hebraica, ſignificat. *Salva quæſo*. Exultantium accla-
S. Hier. in Comment. Epiſt 145. ad Damaſum. matio eſt, ac Jeſu tanquam vero Meſſiæ bene precantium, quaſi dicerent: *Serva quæſo Regem noſtrum*: non diſſimilis illi apud nos uſitatę: *Vivat Rex*. Sumpta eſt ex Pſalmo 117. qui manifeſte de adventu Salvatoris ſcriptus eſt, in quo inter cetera hæc quoque legimus: *Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli. A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris. Hæc dies quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea*. Statimque ſubjungitur. *O Domine, ſalvum me fac, o Domine, bene proſperare: Benedictus qui venit in nomine Domini*. Hoſanna filio David: Serva quæſo, filium David; proſperet Deus Regnum ejus. *Hoſanna in altiſſimis* audiatur Feſtis vocibus in honorem Meſſiæ editiſſima loca perſonent. *Hoſanna filio David*. Salva nos, quæſo, Deus, per Meſſiam, quem ſalutis auctorem in hunc mundum miſiſti. *Hoſanna in altiſſimis*; tuo ſiquidem nomine venit, tuo decreto, & poteſtate viſitans populum tuum *Oriens ex alto*, ut terrena jungat cœleſtibus. Verbum Hebraicum *Hoſanna*, ſive (ut nos loquimur media vocali littera eliſa, *Hoſanna*) ſacri Evangeliſtæ ſervarunt, ſicut in *Alleluia* & in *Amen*, & in pleriſque factum videmus. Solus Lucas hoc verbum tacuit, ſenſum nihilominus exprimens turbarum Jeſu tamquam novo Regi & vero Meſſiæ acclamantium. Confer cum Marc. 12. 9. 10. *Et qui præibant, & qui ſequebantur, clamabant dicentes: Hoſanna: Benedictus qui venit in nomine Domini*:

mini: Benedictum quod venit regnum Patris noſtri David: Hoſanna in excelſis. Luc. 19. 37. *Cœperunt omnes turbæ Diſcipulorum gaudentes laudare Deum voce magna ſuper omnibus quas viderant virtutibus, dicentes: Benedictus qui venit Rex in nomine Domini, pax in cœlo, & gloria in excelſis*. Joannis 12. 13. *Acceperunt ramos palmarum, & proceſſerunt obviam ei, & clamabant: Hoſanna, Benedictus qui venit in nomine Domini Rex Iſrael.*

6. *Et cum intraſſet Jeroſolymam, commota eſt univerſa civitas, dicens: Quis eſt hic? Populi autem dicebant: Hic eſt Jeſus Propheta a Nazareth Galilææ.* Jeroſolymitani cives commoti ſunt, admirati frequentiam, neſcientes veritatem. Populi autem, non Jeroſolymitani, ſed advenę, ſimplices & recti, dicebant: Hic eſt Jeſus, quem hactenus ut Prophetam agnovimus, nunc ut verum Regem & Meſſiam veneramur. Hic Propheta, de quo a Moyſe ſcriptum eſt: *Prophetam de genere tuo & de fratribus tuis, ſicut me, ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus: Ipſum audies*. Dicitur autem *A Nazareth Galilææ*, quia ibi fuerat educatus.

7. *Et intravit Jeſus in Templum Dei, & ejiciebat omnes vendentes, & ementes in Templo; & menſas numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit: & dicit eis: Scriptum eſt: Domus mea domus orationis vocabitur:* Deut 18.15. *vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum*. Regni ſui in hominum animis novum ſpecimen edit Jeſus, cum ædem paternam a profanis commerciis purgat, nulla vi externa fretus, ſola virtute divina venerabilis: ſui etiam Regni ingenium oſtendit, quod Rex proclamatus, non ad Arcem Sion, non ad Domum Regiam, ſed ad Templum adeat, poteſtatem ſuam & imperium eo tendere demonſtrans, ut homines ad Deum adducat. *Et ejiciebat omnes vendentes & ementes in Templo*, in atrio ſcilicet exteriori, in quo aut Gentes, aut Judæi immundi orabant. Ibi Sacerdotes emporium conſtituerant & tabernas, in quibus boves & oves, ceteraque ſacrificiis neceſſaria vendebantur, tum ut offerentium commodis ſervirent, tum ut ipſi quæſtum majorem facerent, certum pro conceſſo loco tributum exigentes; aut ipſi famulorum ſuorum opera vendentes. Ejecit autem illos vi adhibita, ut *Joannis* 2. 15. facto quaſi flagello S. Jo. Chryſ. de funiculis, quamvis non ſit eadem, ſed ſimilis hiſtoria. Bis enim vendentes hom. 66. 68. & ementes e Templo Chriſtus ejecit. *Et menſas numulariorum, & cathedras* in Matth. *vendentium columbas evertit*. Numularios pariter in exterius atrium Templi Sacerdotes admiſerant, qui mutuam ſub cautione darent pecuniam inopibus. S. Hieron. Sed quia Lege præceptum erat, ut nemo uſuras acciperet; & prodeſſe non poterat pecunia fœnerata, quę commodi nihil haberet, & interdum ſortem perderet, ex numulariis collybiſtas fecerunt, qui pro uſuris varias ſpecies accipiebant, & quod in nummo non licebat, in his rebus exigebant, quæ nummis coemuntur: quaſi utrumque ad uſuram non pertineat, & a Deo vetitum non ſit *Ezechielis* 22. dicente: *Uſuram & ſuperabundantiam non accipietis*. Menſas etiam habebant in Templo trapezitæ, ut pecunias permutarent, ſiclos aut hemiſiclos Lege preſcriptos, aut more pendi ſolitos Templo (*Exod.* 30. 15.) dantes pro aliis ſpeciebus, & lucrum ex hujuſmodi permutatione captantes. Vel etiam pecuniam in locis remotioribus penſitatam, Jeroſolymis reddebant, ut viatores & moleſtia ferendæ pecuniæ, & amittendæ periculo levarent. Horum menſas Jeſus evertit, necnon cathedras vendentium columbas, quas offerebant pauperes vice majorum victimarum, ut patet ex Lege, & ex *Lucæ* 19. 6. *Et dicit eis*, graviter increpando, ut auctoritatem habens: *Scriptum eſt*, (Iſaiæ 56. 7. & Jeremiæ 7. 11.) *Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum*. Domus mea, Templum Dei cultui & orationi conſecratum eſt: Vos autem, quantum in vobis eſt, in ſpeluncam la- S. Hieron. tronum illud convertiſtis. *Latro enim eſt, & Templum Dei in latronum conver-*

tit ſpecum, qui lutra de Religione ſectatur: cultuſque ejus non tam cultus Dei quam negotiationis occaſio eſt.

8. *Et acceſſerunt ad eum cæci & claudi in Templo, & ſanavit eos.* Miraculis divinam ſuam auctoritatem probavit; ac Templum piis operibus ſanctificavit, quod Sacerdotes & Phariſæi ſordido & impio quæſtu violaverant.

9. *Videntes autem Principes Sacerdotum, & Scribæ mirabilia, quæ fecit,*
S. Hier. in hunc locum. *& pueros clamantes in Templo, & dicentes, Hoſanna filio David: indignati ſunt, & dixerunt ei: Audis quid iſti dicunt?* Plerique (inquit S. Hieronymus)
„ arbitrantur maximum eſſe ſignorum; quod Lazarus ſuſcitatus eſt, quod cæ-
„ cus ex utero lumen acceperit, quod ad Jordanem vox audita ſit Patris,
„ quod transfiguratus in monte gloriam oſtenderit triumphantis. Mihi inter
„ omnia ſigna quæ fecit, hoc videtur mirabilius, quod unus homo, & illo
„ tempore contemptibilis, & in tantum vilis ut poſtea crucifigeretur, Scribis &
„ Phariſæis contra ſe ſævientibus, & videntibus lucra deſtrui ſua, potuerit ad
„ unius flagelli verbera tantam ejicere multitudinem, menſaſque ſubvertere, &
„ cathedras confringere; & alia facere quę infinitus non feciſſet exercitus. *Igneum*
„ *enim quiddam atque ſydereum radiabat ex oculis ejus, & Divinitatis majeſtas*
„ *lucebat in facie.* Cumquè manum non audeant injicere Sacerdotes, tamen
„ opera calumniantur; & teſtimonium populi atque puerorum; qui clama-
„ bant, *Hoſanna filio David*, vertunt in calumniam: quod videlicet hoc non dicatur niſi ſoli Filio Dei. Audis (inquiunt) quomodo iſti tibi ut Regi ac Meſſiæ acclamare etiam in Templo non ceſſant? Cur puerile ac vanum præconium non compeſcis? Cur ſilentium illis non imponis? Num te delectant inanes ritu-
Pſalm. 8 li? *Jeſus autem dixit eis: Utique numquam legiſtis: Quia ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem?* Vultis ut os claudam ætati parvulæ, cui Sp. S. aperuit, & jam olim aperiendum prænuntiavit per os Davidis prophetæ? *Ex ore infantium & lactentium*, o Deus, laudem omnibus numeris perfectam expreſ-
S. Jo. Chryſ. in Pſal. 8. ſiſti. Quæ verba S. Jo. Chryſoſtomus ita ediſſerit: „ Quamnam ob cauſam aliis
„ omiſſis miraculis, mortuorum reſurrectione, leproſorum mundatione, dæmo-
„ num expulſione, nunc puerorum miraculi meminit? Quoniam illa quidem
„ etiam ante facta ſunt, etſi non ſic. Suſcitatus eſt enim mortuus ſub Eliſęo
„ & leproſus mundatus, & dæmon per Davidem expulſus eſt, quando Saul in-
„ vadebatur a Dæmone. Chorus autem infantium & lactentium nunc primum lo-
„ cutus eſt. Ne ergo impudenter ſe gereret Judæus, aſſerens hæc de iis dicta eſſe
„ quæ ſunt edita in veteri Lege, elegit ſignum quod tunc primum & ſolum fa-
„ ctum eſt. In aliis, etſi præter rationem, aliqua tamen ſuſpecta habebant qui ſunt
„ impudentes: hic autem nihil potuerunt dicere, cum ipſa per ſe nuda natura con-
„ tenderet.

10. *Et relictis illis, abiit foras extra Civitatem in Bethaniam; ibique manſit.* Veſpere venit in Bethaniam vicum quindecim ſtadiis Jeroſolymis diſtantem, ibique pernoctavit, ut omnem affectati a ſe Regni terreſtris ſuſpicionem amoveret, quam fovere poterat urbs per ſe populoſa, concurſus frequentiſſimus ad Feſtum Paſchæ, & nocturnum tempus hujuſmodi conatibus opportunum. *Mane autem revertens in civitatem* (Jeruſalem) *eſuriit. Et videns fici arborem unam ſecus viam, venit ad eam; & nihil invenit in ea niſi folia tantum, & ait illi: Numquam ex te fructus*
Marc. 11. 15. *naſcatur in ſempiternum. Et arefacta eſt continuo ficulnea.* Non finxit Jeſus, nec ignoravit arborem illam fructus non ferre, ſed humano more ſe geſſit, fructus in ea quærens, quos polliceri videbatur, ut aliquid ſignificaret. S. Marcus obſervat, *Tempus ficorum non fuiſſe.* Rationem reddere videtur, cur Chriſtus ad iſtam arborem potius quam ad aliquam aliam acceſſerit, quod nempe in ea videret folia, atque inde ſpem ficuum. Verum ea folia non erant præſentis veris; nam ea vix, aut ne vix, adhuc in rerum natura; ſed aut erant anni præteriti, quæ hyeme tota fi-

cui

cui adhæſerant; aut erat hæc arbor de eo ficuum genere, quæ fructus pariter ac folia per biennium aut triennium appendentia habuerunt, antequam fructus ad maturitatem perducerentur. Habuiſſe ergo hæc arbor videtur folia, quæ ficus promitterent; aliæ non ita: quæ ſi omnes ejuſdem fuiſſent generis, omnes pariter ſpem fructuum prudentibus hominibus feciſſent. At cum reliquis vento & hyeme excuſſa eſſent folia anni præteriti, præſentiſque non eſſent producta, menſe ſcilicet Martio, hæc ſua retinuit, pro natura & genere ſuo, & æſtate, & hyeme. Itaque S. Marcus non ſtricte & ſolum rationem reddit, cur Jeſus in hac arbore ficus non invenerit; ſed rationem reddit totius actionis, cur nempe in monte iſto ficubus abundanti, unam tantum viderit foliis ornatam, eamque e longinquo conſpectam adierit, ab ea ſola ficus expectans: *Non enim erat tempus ordinarium ficuum*. Quod ſi fuiſſet, a ficubus aliis undique circumſtantibus decerpere potuiſſet; ſed cum non eſſet, ab ea ſola erat expectatio, quæ de genere earum ficuum eſſe videbatur, quæ numquam foliis ac fructibus caruerunt. Produxit, verbi gratia, hujus generis ficus hac æſtate fructus, qui hyeme tota ramis hæſerant; produxit & alios æſtate proxima, eæque & priores hyeme ſequenti ramis etiam hæſerunt; tertia æſtate tertium fructum edidit, & primi anni fructus ad maturitatem decoxit: & ſic in perpetuum: ita ut nullo tempore plurium annorum fructu vacua videretur. Minus ergo mirum eſt, ſi ficus a Christo conſpecta, quæ iſtius generis eſſe videbatur ipſa frondentium ramorum ſpecie, ut duorum ſaltem annorum fructum promitteret, adeo autem ſpem fefellit, ut ne unam quidem ficum exhiberet, a Domino juſtam patiatur vindictam: emblema pœnæ Judæis infligendæ ob eorum ſpiritualem ſterilitatem ac hypocriſim. *Arborem intelligimus Synagogam, & conciliabulum Judæorum; juxta viam, quia non credebat in viam*, idest in Christum. *Venit ad eam, nihilque invenit in ea niſi folia tantum, promiſſionum ſtrepitum, traditiones Phariſaicas, & jactationem Legis, & ornamenta verborum abſque ullis fructibus veritatis*.

Ligfoot in Horis Hebraicis.

S. Hieron. in hunc locum.

21. *Et videntes Diſcipuli* poſtridie mane quomodo ficus arida facta eſſet a radicibus, *mirati ſunt dicentes: Quomodo continuo aruit?* Reſpondens autem Jeſus ait eis: *Amen dico vobis; ſi habueritis fidem*, illam præſtantiſſimam, quam grano ſinapis alibi comparavi, *& non hæſitaveritis*, diffidentia, operiſque difficultate territi; vel, (quæ Græci textus vis eſt) *non dijudicaveritis*, ideſt, non diſcreveritis inter facile & difficile, certo confiſi non viribus veſtris, aut ſanctitate, ſed Dei omnipotentia, & bonitate faciendum, quicquid ad ejus gloriam fieri expedit: *Non ſolum de ficulnea facietis*, ipſam verbo areſacientes, ut ego areſeci, *Sed & ſi monti huic dixeritis, tolle, & jacta te in mare, fiet*. Fidei omnipotentia ſupplex his verbis demonſtratur. Fruſtra impii objiciunt hujuſmodi miraculum ab Apoſtolis patratum non fuiſſe. Non enim ſcriptis mandata ſunt omnia, quæ edidere miracula. Sane Gregorium illum Taumaturgum nuncupatum, Epiſcopum Neocæſareenſem, Montem fidei ſuæ virtute tranſtuliſſe, Eccleſiaſticæ Antiquitatis monumenta teſtantur: quidni igitur id fecerint ſancti Chriſti Apoſtoli, ſi opus fuit ad Dei gloriam, & fidei confirmationem? *Et omnia quæcumque petieritis in oratione credentes, accipietis*. Non ſolum miracula, ſed & quævis alia ad Dei gloriam, Eccleſiæ ædificationem, veſtram, aliorumque ſalutem neceſſaria petieritis a Deo, *ſecundum voluntatem ejus*, in oratione, quam firma & viva fides formaverit, obtinebitis.

Marc. 15.

S. Joan. 5. 14

12. *Et cum veniſſet in Templum, acceſſerunt ad eum docentem Principes Sacerdotum, & Seniores populi, dicentes: In qua poteſtate hæc facis? Et quis tibi dedit hanc poteſtatem?* Jeſum publice docentem in Templo adierunt ſummi Sacerdotes, Judices populi, ac Legiſperiti, Synedrii ſeu Concilii magni legati, quod omnem ſibi auctoritatem in rebus ad Religionem pertinentibus arrogabat. Adierunt autem Jeſum, inito ante conſilio, quomodo ei perniciem ac-

Digitized by Google

cerſere poſſent, irritati obtraductam ac damnatam ſuam in Templo nundinationem, ut S. Marcus obſervat: *Quo audito*, (inquit) *Principes Sacerdo-*
Marc. 11. 18. *tum & Scribæ quærebant quomodo eum perderent; timebant enim quoniam u-*
Luc. 19. *niverſa turba admirabatur ſuper doctrina ejus*. Interrogarunt autem: Quo jure, qua auctoritate publice doces & evangelizas?

13. *Reſpondens Jeſus, dixit eis: Interrogabo & ego vos unum ſermonem; quem ſi dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua poteſtate hæc facio*. Unam vobis quæſtionem proponam, cui ſi reſponderitis, quod res eſt, & ego veſtræ quæſtioni ſatisfaciam. *Baptiſmus Joannis unde erat? e cælo, an ex hominibus?* Baptiſmi nomine totam Joannis prædicationem, & doctrinam intelligit, quemadmodum nomine circumciſionis tota Lex Moyſi intelligebatur. Qua auctoritate (inquit Chriſtus) Joannes baptizabat, & pœnitentiæ baptiſmum prædicabat? An Dei, an hominum? A Deo miſſus erat, an ab hominibus? Vel temere docendi & prædicandi munus uſurpabat? Hanc quæſtionem ita Chriſtus proponit, ut manifeſtum fiat, juſtas ipſum cauſas habuiſſe ipſorum interrogationi non reſpondendi. Quomodo enim credidiſſent
Galat. 4. 3. reſpondenti, quod res erat, ſe miſſum a Deo, & ejus nomine, auctoritate, ac mandato docere & facere quæcumque docebat & faciebat, qui Joanni non crediderant; quem tamen a Deo miſſum aperte diffiteri non audebant? Sua igitur vel ſententia, vel ſilentio erant damnandi. *At illi cogitabant inter ſe* (apud ſe ratiocinabantur) *dicentes: Si dixerimus, E cęlo, dicet nobis: Quare ergo non credidiſtis illi?* tum in ceteris, tum præſertim in teſtimonio quod de me perhibuit, quem conſtanter Chriſtum eſſe teſtatus eſt, dicens: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi?* Et cur ab ipſo baptizati non eſtis? *Si autem dixerimus, Ex hominibus, timemus turbam*, quę Joannis dignitatem & miſſionem e veſtigio vindicabit, noſque lapidabit: *O-*
Luc. 20. 6. *mnes enim habebant Joannem ſicut Prophetam*. Confer cum Lucæ 20. 6. *Si autem dixerimus, Ex hominibus, plebs univerſa lapidabit nos: certi ſunt enim Joannem prophetam eſſe*.

14. *Et reſpondentes Jeſu, dixerunt, Neſcimus*. Humilitatis verbo, quo neſcire ſe dicerent, uſi ſunt ad inſidias coaptandas. *Ait illis & ipſe: Nec ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio*. Illi in eo quod neſcire ſe reſponderant,
S. Hieron. in hunc locum. mentiti ſunt: conſequens ergo erat juxta reſponſionem eorum Dominum quoque dicere, Neſcio: ſed mentiri Veritas non poteſt. Ait ergo, *Nec ego dico vobis*. Ex quo oſtendit & illos ſcire, ſed reſpondere nolle; & ſe noſſe, ſed ideo non dicere, quia illi, quod ſciunt, tacent.

15. *Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios, & accedens ad primum, dixit: Fili, vade hodie, operare in vinea mea. Ille autem reſpondens, ait: Nolo. Poſtea autem pœnitentia motus, abiit. Accedens autem ad alterum, dixit ſimiliter. At ille reſpondens, ait: Eo, Domine, & non ivit. Quis ex duobus fecit voluntatem Patris? Dicunt ei: Primus*. Quid ſentitis de parabola quam ſubjicio? An adhuc ignorantiam prætexetis vos, qui clavem ſcientiæ vos habere gloriamini? Quis ex duobus illis filiis mandatum patris implevit? Reſponderunt, Primus: quia nempe ſolis verbis reſtiterat primum patris imperio, re ipſa autem illi paruerat: alter vero verbis quidem paratum ſe exhibuerat ad obediendum patri, reipſa vero mandatum ejus ſpreverat.

Dicit illis Jeſus: Amen dico vobis, quia publicani & meretrices præcedent vos in Regnum Dei. Viri avaritia & rapinis, feminæ luxuria infames, vobis excluſis, in Regnum Dei introducentur: ſive, vobis qui religionis profeſſione inſignes videri affectatis, & juſtitiam verbis promittitis, duces ſunt itineris ad Regnum cœlorum, pęnitentiæ ac virtutis ſemitam demonſtrantes, qua gradiendum eſſet, ut ad illud perveniretis. Duo itaque Judæorum genera Chriſtus

hac

hac parabola indigitat. Prior filius typus eſt plebis Judaicæ, & publicanorum ac peccatorum, qui etſi primo verbis & factis mandata Dei repulerint, poſtea tamen ad prædicationem Joannis & Chriſti reſipuerunt : poſterior filius typus eſt Scribarum & Phariſæorum, qui Legis obſervationem accuratiſſimam profitebantur, ſed eam minime ſervarunt, neque Joannem aut Chriſtum, ſalutaribus præceptis monentem, audiverunt. Hunc eſſe parabolæ ſenſum apparet ex ejus applicatione ad ipſos Phariſæos & Scribas: *Venit enim ad vos Joannes in via juſtitiæ*, incedens, ſive, juſtitiæ viam vobis indicans prædicatione pœnitentiæ, & demonſtratione Meſſiæ; ideſt, mei qui vera ſum juſtitiæ via: *& non credidiſtis ei: publicani autem & meretrices crediderunt ei:* Mente ſcilicet operibuſque fidei congruentibus pœnitentes, baptiſmum ſuſcipientes; Chriſto, quem judicaverat, adhærentes; Regnum cælorum, quod proximum prædicaverat, vi facta rapientes. *Vos autem videntes, nec pœnitentiam habuiſtis poſtea, ut crederetis ei.* Vos tam præclara ſinceræ converſionis & pœnitentiæ videntes exempla, ea ſecuti non eſtis, ſed obſtinati manſiſtis in incredulitate. *S. Hil. c. 21. in Matt.*

„ 16. Aliam Parabolam audite. Homo erat pater-familias, qui plantavit
„ vineam, & ſepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificavit
„ turrim, & locavit eam agricolis, & peregre profectus eſt. Cum autem
„ tempus fructuum appropinquaſſet, miſit ſervos ſuos ad agricolas, ut ac-
„ ciperent fructus ejus. Et agricolæ apprehenſis ſervis ejus, alium ceciderunt,
„ alium occiderunt, alium vero lapidaverunt. Iterum miſit alios ſervos plu-
„ res prioribus, & fecerunt illis ſimiliter. Noviſſime autem miſit ad eos filium
„ ſuum dicens: Verebuntur filium meum. Agricolæ autem videntes filium,
„ dixerunt intra ſe: Hic eſt hæres, venite, occidamus eum, & habebimus
„ hæreditatem ejus. Et apprehenſum ejecerunt extra vineam, & occiderunt.

Hanc Parabolam hoc loco Sacerdotibus Chriſtus propoſuit, plebi vero *Lucæ* 20. ideſt, Sacerdotibus imprimis, ſed circumfuſa & audiente plebe. Pater-familias iſte, Dei Patris typus eſt, qui mundum univerſum, maxime vero humanum genus providentia ſua regit, & bonitate fovet. Vinea, Judaici populi typus, de quo ſcriptum eſt Iſaiæ 5. 7. *Vinea Domini Sabaoth domus Iſrael eſt*: & Pſalm. 79. 9. *Vineam de Ægypto tranſtuliſti, ejeciſti Gentes, & plantaſti eam.* Sepes vineæ circumdata, vel murus Urbis, vel Angelorum cuſtodia. Torcular, Altare holocauſtorum ſanguine, quaſi muſto redundans: vel lex urgens & premens, ut unuſquiſque juſtitiæ fructum referat. Turris, Arx Sion, aut Templum, de quo Micheæ 4. 8. *Et tu turris gregis nebuloſa filiæ Sion.* Vel ſepis, torcularis, & turris nominibus ſignificat ſe vineam neceſſariis omnibus inſtruxiſſe; ut merito per Prophetam dixerit, *Quid ultra debui facere vineæ meæ, & non feci?* Sic porro inſtructam & munitam vineam excolendam dedit Regibus, Sacerdotibus, Legis Doctoribus, Judicibus populi, ut unuſquiſque pro officio ſuo in ea laboraret : *Et peregre profectus eſt*, non loci mutatione, qui nuſquam abeſſe poteſt; ſed quod ſubtractis admirabilibus illis præſentiæ ſuæ ſignis, quæ olim exhibuerat, cum per ſe populum regeret, ſe tanquam abſentem geſſerit, permiſſo regimine populi ſui illorum arbitratui ac fidei. Sive, *Abire videtur a vinea, ut vinitoribus liberum operandi arbitrium relinquat*: (inquit S. Hieronymus.) Fructus, ſunt opera juſtitiæ, cultus Dei, obedientia præceptis Legis. Et tempus quidem fructuum ſemper fuit; ſed ſic peculiariter vocatur, quo nulla potuit afferri excuſatio quominus fructum ferrent. Servi ad agricolas miſſi ut fructus vineæ exigerent, ſunt Prophetæ, quos illi apprehenſos vel ceciderunt, ut Jeremiam; vel occiderunt, ut Iſaiam; vel lapidaverunt, ut Zachariam, quem interfecerunt inter Templum & Altare. *Iterum miſit alios ſervos plures prioribus,*

S. Hier. in hunc locum.

Iſai. 5. 4.

longanimitate ſua certans cum illorum malitia, ut illos ad pœnitentiam adduceret. *Miſi ad vos* (inquit Jerem. 7.25.) *omnes ſervos meos Prophetas per diem conſurgens diluculo*: ſed fruſtra; ſimiliter enim illos exceperunt. Quorum ſortem Apoſtolus deſcribit cap. 11. Epiſtolæ ad Hæbreos 1. verſ. 36. *Alii vero ludibria & verbera experti, inſuper & vincula & carceres, lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt*. Quem vero noviſſime ad eos miſit filium ſuum, Jeſus Chriſtus eſt, Filius Dei unigenitus, filius non adoptione, ut juſti quique homines, vel Angeli ſancti, ſed *Heb. 3. 5. 6.* natura: non ſervus, ut Prophetæ, ſed Dominus unus omnium cum Patre. Nam *Moyſes quidem fidelis erat in tota domo ejus tanquam famulus, in teſtimonium eorum quæ dicenda erant: Chriſtus vero tanquam filius in domo ſua*, ut loquitur Apoſtolus. Hunc noviſſime Deus miſit ad Judæos, ut finem Legis & Prophetarum, dicens: *Verebuntur filium meum*. Ratio poſtulat, ut revereantur. Quibus verbis eorum officium magis indicat, quam rei eventum. Apud S. Lucam habetur: *Mittam Filium meum dilectum: forſitam, cum hunc viderint, verebuntur*. Quod verbum, *forſitan*, non de ignorantia venit: quid enim neſciat pater-familias, qui hoc loco, ut dixi, Deus Pater intelligitur? ſed dubitationis verbum Deo tribuitur, ut humanæ jura libertatis illæſa ſervari ſignificentur. *S. Hier. in hunc locum* *Agricolæ autem videntes filium*, cognoſcentes ex Joannis teſtimonio, ex miraculis Jeſu ipſum eſſe Meſſiam & Filium Dei, ſed invidia ſe ipſos excæcantes, dixerunt intra ſe: *Hic eſt hæres, venite, occidamus eum, & habebimus hæreditatem ejus*; vineam ſcilicet nobis locatam: liberum merumque nobis erit in populum Iſrael dominium, cum nunc iſte honorem noſtrum, quæſtumque prohibeat. Confer cum Joannis 11. 47. 48. & 49. ubi Pontifices & Phariſæi coacto Concilio dixiſſe referuntur: *Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent noſtrum locum & gentem. Unus autem ex ipſis, Caiphas nomine, cum eſſet Pontifex anni illius dixit eis: Vos neſcitis quidquam, nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat*. Apprehenſum igitur Chriſtum Dei Filium *ejecerunt extra vineam*, ideſt, extra civitatem Jeruſalem, *extra caſtra*, tanquam alienum a Regno Iſrael, adeoque populi communione indignum. Confer cum Apoſtolo, ad Hebræos cap. 13. 12. 13. ſcribente: *Propter quod & Jeſus ut ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Exeamus igitur ad eum extra caſtra, improperium ejus portantes*.

17. *Cum ergo venerit Dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?* Interrogat eos Dominus, non quod ignoret quid reſponſuri ſint, ſed ut propria reſponſione damnentur. *Ajunt illi: Malos male perdet: & vineam ſuam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus ſuis*. Malos mala morte plectet, excidetque: (quod excidium Judæis per Titum Imp. Romanum illatum eſt) & cultum ſuum, verbum promiſſionis, Regnum Dei, ad Gentes transferet: vel, Eccleſiam ſuam ex reliquiis Iſrael & Gentibus congregatam, Apoſtolis & eo- *Marc. 12. 9.* rum ſucceſſoribus excolendam & regendam tradet, qui fructum ipſi reddent ſtatutis atque opportunis temporibus. Hæc verba, *Malos male perdet*, &c. *Luc. 21. 16.* *S. Jo. Chryſ. Hom 60. in Matt.* Sacerdotibus & Senioribus populi tribuit S. Matthæus: SS. vero Marcus & Lucas ipſi Chriſto tribuunt. Quo audito, ipſos reſpondiſſe S. Lucas obſervat: *Abſit*: Tam infauſtum omen Deus a nobis avertat. Facile autem conciliantur Evangeliſtæ, ſi Sacerdotes id primo reſpondiſſe dicamus, ut Matthæus narrat: deinde Chriſtum eorum reſponſum approbaſſe, ita tamen, ut ipſis exitium illud inſerendum ſignificaret, quia Dei Filium, ſe ipſum nempe, qui illos alloquebatur, brevi erant occiſuri. Chriſtus vero Prophetæ teſtimonio id futurum confirmavit.

18. Di-

18. Dicit illis Jeſus: *Numquam legiſtis in Scripturis: Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli? A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris?* Pſalmum citat, quem ipſi de Meſſiæ rebus ſcriptum intelligebant. Mutata porro metaphora, confirmat, quod prædixit. Iidem enim ſunt ædificantes, qui ſuperius agricolarum nomine ſunt deſignati; idem ædificium, quod vinea; idem lapis reprobatus, qui filius ſeu hæres occiſus. Ædificantes igitur hoc loco, ſunt Sacerdotes ac Principes populi, qui docendo, regendoque Synagogam, Dei domum ædificabant. Quo ſenſu & Apoſtolus ſe *ſapientem architectum* vocat: ipſum vero populum, *Dei agriculturam, Dei ædificationem*. Lapis quem reprobaverunt ac rejecerunt Sacerdotes & Phariſæi, ut ineptum & inutilem, Chriſtus eſt: lapis dictus, & fundamentum cui ſpiritale Eccleſiæ ædificium totum innititur, & a quo ſtabilem firmitatem accipit: lapis qui duos Eccleſiæ parietes, Judaicum ſcilicet populum ac Gentilem, in ſe ipſo indiſſolubili junctura connectit. Lapis ille a Sacerdotibus Judæorum, Phariſæis & Scribis reprobatus, *factus eſt in caput anguli*: ſpiritalis ædificii lapis præcipuus, & honoratiſſimus, Eccleſiæ caput & ſuſtentaculum. Tam admirabilis rerum converſio non humana induſtria aut virtute, ſed Dei potentia facta eſt. Hic eſt, de quo Iſaiæ 28. 16. ſcriptum eſt: *Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretioſum*. De hoc S. Petrus confidenter ſcribit Epiſt. 1. cap. 2. 4. & ſeq. *Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, a Deo autem electum & honorificatum: & ipſi tanquam lapides vivi ſuperædificamini, domus ſpiritualis, Sacerdotium ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias acceptabiles Deo per Jeſum Chriſtum: propter quod continet Scriptura: Ecce pono in Sion lapidem ſummum, angularem, electum, pretioſum: & qui crediderit in eum non confundetur. Vobis igitur honor credentibus; non credentibus autem, lapis quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli, & lapis offenſionis, & petra ſcandali, his qui offendunt verbo, nec credunt, in quo & poſiti ſunt.*

Pſal. 117. *S. Hier. in c. 21. Matt.* *1. Cor. 10.*

19. *Ideo dico vobis: Quia auferetur a vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum ejus.* Ideo, quia hunc lapidem reprobaſtis, quia filium & heredem patris-familias ad vos miſſum, mox ejicietis extra vineam, & occidetis, auferetur a vobis regnum Dei, apud vos amplius non regnabit Deus, non eritis amplius Populus ejus; auferentur a vobis Scripturæ Sanctæ, notitia divinæ Legis, verbum Dei, doctrina Evangelii mei; auferentur (inquam) a vobis omnibus, tam a Sacerdotibus, Judicibus, Legiſperitis, Phariſæis, ceu totius mali auctoribus, quam a plebe pariter degenere & impia: *& dabitur genti facienti fructus ejus:* ad Gentes transferetur gratuita Dei gratia vocandas, quæ fructus Regno Dei convenientes, fructus bonorum operum, fructus juſtitiæ, fructus Spiritus edant. Confer cum *Act. 13. 46. & Rom. 11. 25. & ſeqq.*

20. *Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, confringetur: Super quem vero ceciderit, conteret eum.* Qui in lapidem iſtum impinget, cui Chriſtus adhuc in terra ambulanti & viventi offenſioni erit & ſcandalo, quod fit ab illis, qui in Chriſtum non credunt; vel cum in eum crediderint, deſerunt, vel male vivendo contemnunt; & injuriis afficiunt; *confringetur*, ſive conquaſſabitur; id eſt, lapidi non nocebit, ſed ſibi ipſi graviſſimum damnum inferet, inſtar vaſis figuli ſupra grande ſaxum cadentis, vel ad illud illiſi: non tamen omnino conteretur, quandiu in hoc mundo vivit; reparari enim poterit per penitentiam ad ſalutem. *Super quem* vero pondere ſuo ex alto *ceciderit* lapis iſte, ſuper quem Chriſtus toto pondere iræ ſuæ ac ultionis incubuerit, quod fiet, cum veniet incredulis & impiis, omnibuſque in peccato ſuo morientibus deſuper in judicio cum pœna perditionis, *conteret eum*; tam funditus peribit, quam

S. Aug. l. 11. Quæſt. Evangel. Q. 30.

quam vas fragile, in quod ſaxum ingens ex loco ſublimi devolvitur, ita ut nulla ſpes reparationis illi ſuperſit. *Non enim reſurgent impii in judicio, neque peccatores in concilio juſtorum*: non reſurgent (inquam) ad gloriam, ſed ad ſupplicium æternum: & erunt *tamquam pulvis quem projicit ventus a facie terræ*.

Pſalm. 1.

21. *Et cum audiſſent Principes Sacerdotum & Phariſæi Parabolas ejus, cognoverunt, quod de ipſis diceret*. Parabolas illas ad minas ſententiaſque Chriſti contra ſe dirigi intelligebant; ideo in ipſum manus injicere meditabantur, ut eum occiderent: quod tamen nondum auſi ſunt exequi popularis tumultus metu, quia plebs ipſum venerabatur ut Prophetam. *Et quærentes eum tenere, timuerunt turbam; quoniam ſicut Prophetam eum habebant.*

SENSUS MORALIS.

I. *Et cum appropinquaſſent Jeroſolymis, & veniſſent Bethphage ad montem Oliveti, tunc Jeſus miſit duos Diſcipulos, dicens eis: Ite in caſtellum quod contra vos eſt, & ſtatim invenietis aſinam alligatam, & pullum cum ea: ſolvite, & adducite mihi, &c.* Ingreſſus triumphalis Chriſti in Hieroſolymam, figura eſt Regni ejus in Eccleſia & in animis fidelium ac juſtorum. Ingreditur pompa humili, apparatu modeſto, in Urbem in qua poſt dies aliquot morte crucis afficiendus eſt. Morte ſcilicet ſua regnabit, humiliatione vincet, cruce triumphabit de mundo, peccato, & diabolo. Aſina alligata cum pullo, duplicis populi typi ſunt; Judaici, jugo Legis aſſueti; & Gentilis, qui jugum illud non tulit. Ex utroque congregata eſt Eccleſia: ad utrumque Chriſtus Apoſtolos ſuos miſit, ut eos a jugo Legis, & a vinculis peccatorum ſolverent, tradita ſibi ab ipſo poteſtate ligandi atque ſolvendi ſuper terram, eoſque ad ipſum Dominum adducerent, triumpho gratiæ ejus ſervituros. S. Marcus pullum dixit ligatum ante januam, quia *Extra Chriſtum quicumque eſt, foris eſt in via: qui autem in Chriſto eſt, foris non eſt*. In tranſitu, *addidit, ubi nullius certa poſſeſſio, non præſepe, non alimenta, non ſtabulum. Miſera ſervitus, cui vagum jus eſt; plures enim Dominos habet, qui unum non habet. Alieni alligant ut poſſideant; iſte ſolvit, ut teneat: vehementiora enim dona novit eſſe, quam vincula*. Solvite, & adducite mihi. *Non poterat ſolvi, niſi juſſu Domini: ſolvit eum manus Apoſtolica: talis actus, talis vita, talis gratia. Eſto talis, ut & tu poſſis ligatos ſolvere*. Diſcipuli vero cum ſolverunt pullum, numquid ſuis verbis uſi ſunt? Minime: ſed dixerunt, ſicut dixerat illis Jeſus; ut agnoſcas, quod *Non ſuo ſermone, ſed Dei verbo; nec proprio, ſed Chriſti nomine fidem populis infudere gentilibus, atque adverſariæ poteſtates quæ ſibi nationum obſequia vindicabant, mandato ceſſere divino*. Sacerdotes quibus ſacra illa ſolvendi animas & ad Chriſtum adducendi provincia commiſſa eſt, Dei legem ac verbum accurate & fideliter ſequi debent, ejuſque unius, non hominum judicia, in divina illa functione vereri. Spoliare ſe debent propriis veſtimentis, temporalibus commodis & utilitatibus renuntiare, quæſtum non arbitrari pietatem; quæ ſua ſunt, non quærere, ſed quæ Chriſti ſunt; omnia arbitrari ut ſtercora, ut animas Chriſto lucrifaciant, ad eumque ut Regem ſuum ſuſcipiendum diſponant: illarum tegere peccata inviolabili ſilentio; fragilitatem affectu compatiente, pudorem præveniente charitate, ut Chriſti jugum ferre aſſueſcant. *Et impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum deſuper ſedere fecerunt*. Veſtimenta *virtutes ſunt*, quibus Apoſtoli credentium animas emolliunt & adornant, ut Chriſtum geſtent, a quo & portantur. *Diſce geſtare Chriſtum, quoniam prius te ille geſtabat, cum paſtor errantem reduceret ovem: Diſce eſſe ſub Chriſto, ut poſſis eſſe ſupra mundum. Non quicumque facile vehit Chriſtum, ſed ille qui poteſt dicere*: INCURVATUS & humi-

S. Ambr. l. 9. in Lucam.

S. Ambroſ.

humiliatus ſum nimis, rugiebam a gemitu cordis mei. Nec animo ſolum ſed & corpore Chriſtum portare debemus, duplici illa parte per jumentum utrumque adumbrata, quarum una ſervit Legi Dei, altera Legi peccati. Servitutis illius infelicis vincula juſſu ſuo gratiaque ſolvet Chriſtus, & membra quæ ſervierunt iniquitati, ſervire faciet juſtitiæ in ſanctificationem. (1. Cor. 6. 20.) Sic adimplebitur quod monet Apoſtolus: *Glorificate & portate Deum in corpore veſtro*.

2. *Plurima autem turba ſtraverunt veſtimenta ſua in via: alii autem cædebant ramos de arboribus & ſternebant in via*. Ut Chriſtum Regem ſequi poſſimus, via Sanctorum veſtimentis ſtrata eſt, Apoſtolorum & martyrum exemplis munita; in his figendum eſt veſtigium. *Ut tu ſine offenſione gradiaris*, (S. Ambr. ib.) *Diſcipuli Domini amicta ſe proprii corporis exuentes, inter adverſa turbarum viam tibi ſuo ſtravere martyrio*. Arborum rami, id eſt, mundi vanitas & inanis gloria reſecanda eſt & calcanda, ut velut novæ arbores ex vetuſtis, non ſteriles ramos, ſed fructuoſos germinare poſſimus. *Jam ſecuris ad radices arborum poſita eſt, quæ ſub adventus Domini ſalutaris infæcunda ſuccidat, & infructuoſarum inanem gloriam Gentium ſolo ſternat, fidelium pedibus proterendam; ut renovatæ mentis ſpiritu nationes, velut novellarum arborum ſtirpes de vetuſtis poſſint germinare caudicibus*. Palmarum ramos turbam accepiſſe, & obviam Jeſu proceſſiſſe, ſcribit S. Joannes, ut illius nempe victoriam de mundo & diabolo honorarent. Palma juſtitiæ victricis ſymbolum eſt. *Juſtus* enim *ut palma florebit*. Ideo adventante Chriſto, *erigebantur jam ſupra humeros hominum vexilla juſtitiæ, & inſignia triumphorum*.

3. *Turbæ autem quæ præcedebant, & quæ ſequebantur, clamabant dicentes: Hoſanna filio David: Benedictus qui venit in nomine Domini: Hoſanna in altiſſimis*. (S. Greg. M: Hom. 17. in Ezechielem.) Turbæ præcedentes & ſequentes, Judaicum Gentilemque populum deſignant. „ Præceſſit quippe Judaicus populus, ſecutus eſt Gentilis. Et quia „ omnes electi, ſive qui in Judæa eſſe potuerunt, ſive qui nunc in Eccleſia „ exiſtunt, in Mediatorem Dei & hominum crediderunt, & credunt, qui præ„ eunt & ſequuntur, Hoſanna clamant. *Hoſanna*, Latina lingua, *Salva nos*, dici„ tur. Ab ipſo enim ſalutem & priores quæſierunt, & præſens quærunt, & be„ nedictum qui venit in nomine Domini confitentur, quoniam una ſpes, una fi„ des eſt præcedentium atque ſequentium populorum. Nam ſicut illi expectata „ Paſſione ac Reſurrectione ejus ſanati ſunt, ita nos præterita Paſſione illius ac per„ manenti in ſæcula Reſurrectione ſalvamur. Quem enim priores noſtri ex Judai„ co populo crediderunt atque amaverunt venturum, eum nos & veniſſe credimus „ & amamus, ejuſque deſiderio accendimur, ut eum facie ad faciem contemplemur.

4. Hic ingreſſus Regis eſt, Victoris, Victimæ pro totius Mundi peccatis immolandæ. *Ingreſſus Dei mei, Regis mei qui eſt in Sancto*. (Pſal. 67. 25.) Sic Propheticum oraculum impletur: *Dicite, filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam, & pullum ſubjugalis*. Non ſolum Rex eſt, ſed Rex noſter, omniumque hominum & Angelorum. *Rex noſter ante ſæcula*, qui in plenitudine temporum *operatus eſt ſalutem in medio terræ*. Rex jure nativitatis, utpote Regis æterni filius. Unde Propheta canit: (Pſalm. 71.) *Deus judicium tuum Regi da, & juſtitiam tuam filio Regis: judicare populum tuum in juſtitia, & pauperes tuos in judicio*, &c. Rex jure hæreditatis: (Pſalm. 2.) *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus, prædicans præceptum ejus.... Poſtula a me & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ*. Rex jure victoriæ; principem enim hujus mundi foras expulit, fortem armatum vicit ipſe fortior, univerſa ejus arma abſtulit in quibus confidebat, & ſpolia ejus diſtribuit: A terra exaltatus, omnia ad ſe traxit. (Luca 11.) *Expolians principatus & poteſtates traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo*. (Coloſſ. 2. 15.) Rex noſter eſt emptionis jure: nos enim pretioſo ſanguine ſuo redemit, (Apocal. 1.)

& ſe-

& fecit nos Regnum & Sacerdotes Deo & Patri ſuo , Princeps Regum terræ. Rex noſter eſt jure electionis: ipſum enim in baptiſmo elegimus, & fidelitatem atque obedientiam legibus ejus ſpopondimus ac vovimus: *Tu es ipſe Rex meus & Deus meus .... Teſtes vos eſtis , quia ipſi elegeritis Dominum ut ſerviatis ei*. Ecce Rex tuus venit tibi. *Totus mihi datus , totus meos expenſus in uſus*; (inquit S. Bernardus) Venit tibi. *Se naſcens dedit ſocium , conveſcens in edulium , ſe moriens in pretium , ſe regnans dat in præmium* . Sui ipſius præ hominum amore prodigus fuit . *Pertranſiit benefaciendo & ſanando omnes*. Seipſum dedit redemptionem pro omnibus . Venit tibi Mansuetus, nihil aliud deſiderans quam in cordibus hominum regnare, nihil ab eis exigens præter amorem, leges illis imponens adeo faciles, adeo ſuaves, ut amando impleantur: *Ama, & fac quod vis* . Apud ipſum non eſt perſonarum acceptio; non divites pauperibus , non nobiles ignobilibus , non doctos imperitis, non Principes ſubditis anteponit: *Omnibus æqualis, omnibus Rex* (inquit Tertullianus.) Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus. *Quid fuit Domino Regem eſſe Iſrael? Quid magnum fuit Regi ſæculorum Regem fieri hominum? Non enim Rex Iſrael Chriſtus ad exigendum tributum , vel ad exercitum ferro armandum, hoſteſque viſibiliter debellandos: ſed Rex Iſrael quod mentes regat, quod in æternum conſulat, quod in Regnum cœlorum credentes, ſperantes amanteſque perducat . Dei ergo Filius æqualis Patri , Verbum per quod facta ſunt omnia, quod Rex voluit eſſe Iſrael, dignatio eſt, non promotio: miſerationis indicium, non poteſtatis augmentum*. Venit manſuetus ad illos qui ſunt in perniciem ipſius conjurati, & cogitant quomodo ipſum interficiant.

Pſal. 53. 5.

Joſue 24. 22.

S. Auguſt. Tract. 51. in Joann.

Non ſolum ut Rex , ſed ut victor & triumphator ingreditur , qui de ſe ipſo dixit: *Confidite, ego vici Mundum*. Sed victoria ejus completa non eſt, niſi & in nobis mundum, peccatum, cupiditates, diabolumque vincat, ut & nos per ipſum, in ipſoque vincamus , qui eſt fortitudo noſtra: ut *non regnet peccatum in noſtro mortali corpore, ad obediendum concupiſcentiis ejus: ſed ſicut peccatum regnavit in mortem*; *ita & gratia regnet per juſtitiam in vitam æternam, per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum*. Nihil igitur gratiæ ejus reſiſtat in nobis, nihil hoſtibus faveat. Victoriæ illius cooperemur; in ejus caſtris, ſub crucis ejus vexillo fortiter dimicemus, ſi ex beatorum illorum pugilum numero eſſe velimus, qui in cœleſti Jeruſalem ſtant in conſpectu Agni amicti ſtolis albis, *& palmæ in manibus eorum*, & clamant: *Salus Deo noſtro qui ſedet ſuper thronum, & Agno*.

Rom. 6. 11. & c. 8. 21.

Ingreditur denique ut victima , ut Agnus paucos infra dies immolandus . Salutem , quam vox *Hoſanna* ſignificat, alter non dabit . *Uſque ad Paſſionem effectus eſt victima* (inquit Tertullianus.) Ingreſſus ille velut ſacrificii præludium , quaſi victimæ præparatio eſt , via ad crucem , progreſſus ad mortem. Qui hodie clamant, *Hoſanna filio David*, brevi clamabunt , *Crucifigatur*. Brevi ipſum Barabæ ſeditioſo ac homicidæ poſtponent , qui veſtimenta ſua ſternunt incedenti, propriis ipſum veſtimentis exuent ut flagelletur & crucifigatur: qui benedictum prædicant , contumeliis , opprobriis & blaſphemiis laceſſent: qui ramos arborum cædunt honoris cauſa , illum in arbore ſuſpendent, clavisque configent in medio latronum. Quot Chriſtiani nunc Chriſtum adorant , ſequuntur, laudant, ut Regem ſuum ac victorem colunt qui paulo poſt ipſum deſerunt & *rurſus crucifigunt in ſemetipſis*?

S. Jo: Chryſ. Hom. 67.

Venit ſedens ſuper aſinam , & pullum ſubjugalis. Paupere illo & humili apparatu oſtendit, Regnum ſuum non eſſe de hoc mundo. Eo magnificentior eſt ejus ingreſſus, quo Mundi magnificentiam , faſtumque contemnit, & contemptum ejus exemplo ſuo docet. „Simul & Prophetias adimplebat, & dog-
„ mata veritatis tradebat, & vivendi præcepta exemplis firmabat. Regulas enim
„ nobis

„ nobis præbet, ne majora quam neceſſarius uſus exigat, requiramus. Ita-
„ que quando etiam naſcebatur, non magnificas ædes, non locupletem ma-
„ trem, ſed pauperrimam & fabro deſponſatam elegit, & in tugurio naſcitur,
„ & in præſepio ponitur. Sic Diſcipulos non oratores aut ſapie..tes, nec ge-
„ nere aut fortuna claros, ſed inopes valde atque ignotos. Menſa ejus
„ hordeaceis quandoque panibus, nonnumquam quos Diſcipuli e foro emerent,
„ referta erat. Recumbebat præterea in fœno: veſtes viles, nec conditionem
„ vulgi excedentes induebatur. Domum nullam habebat. Pedibus iter facie-
„ bat, & ita faciebat, ut labore quandoque conficeretur. Non in ſede, nec
„ in pulvinari, ſed in ipſa ſuperficie terræ, modo quidem in monte, modo
„ vero apud fontem ſolus ſedebat, & mulierem Samaritanam alloquebatur.
„ Mediocritatem in omni vivendi ratione conſtituit, ut quouſque progredien-
„ dum eſſet non ignoraremus. Quibus etiam nunc quoniam jumentis opus eſ-
„ ſe imbecillioribus non ignorabat, modum exemplo dedit, ne aut equis aut
„ mulis junctis ſublimes feramur, ſed aſino, quando res cogit, inſidere, ne-
„ que ultèrius progredi, ſed ubique neceſſitatis uſum terminare. *Ecce Rex*
„ *tuus venit tibi manſuetus, aſcendens ſuper aſinam, & pullum filium ſubjugalis:*
„ non currus, ut Reges ceteri agens, non vectigalia exigens, non elatus tumo-
„ re, non ſatellitibus ſtipatus, ſed magnam undique monſtrans humilitatem.

5. *Et cum intraſſet Jeroſolymam, commota eſt univerſa civitas, dicens, quis eſt hic?* Naſcente Jeſu, ad Magorum adventum commotus eſt Herodes, & omnis Jeroſolyma cum illo: triumphante Jeſu, ad illius ingreſſum commota eſt univerſa civitas. Hujus commotionis cauſa, Sacerdotum, Phariſæorum, & Scribarum invidia, ceterorum infidelitas. Quid mirum ſi commoveantur impii, præſente Rege, qui eorum vitia & cupiditates improbat & arguit? Quid mirum ſi commoveatur Mundus reprobus præſente Judice, qui ipſius errores, pravoſque mores damnat? Sic turbantur impii, cum ſevera veritas ipſis prædicatur, cum arguuntur, & ad officium compelluntur. *Veritatem amant lucentem, oderunt eam redarguentem*: & Dei, Chriſtique ac Myſteriorum ejus, poſt tot beneficia, poſt tot miracula adeo ſunt immemores, ut adhuc quærant *quis ſit*, quaſi illum numquam noſſent: *Quis eſt hic?* Ad Chriſti ingreſſum commovetur & turbatur fidelis anima, ſed alia ratione. Salutari ſcilicet timore concutitur & configitur ad pęnitentiam. Commoventur etiam juſti piis affectibus ad Chriſti adventum, ſicut turbata eſt Maria, cum ab Angelo gratia plena ſalutata eſt; ſicut commota eſt, turbataque Sponſa ad vocem cęleſtis Sponſi, ut ipſum quęreret, amaretque ſerventius.

S. Auguſt.

Luc. 1. cant. 3. & 0.

6. *Et intravit Jeſus in Templum Dei, & ejiciebat omnes vendentes & ementes in Templo; & menſas numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit. Et dicit eis: Scriptum eſt: Domus mea domus orationis vocabitur: Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.* Cogita quam gravia peccata ſint profanantium verum Templum Dei, ſcilicet Eccleſiam, quam acquiſivit ſanguine ſuo, rerum ſacrarum nundinatione, ſimoniacis beneficiorum reſignationibus & permutationibus fraudulentis, quæſtu & avaritia ſpecie religionis velata Dignitatum & Beneficiorum Eccleſiaſticorum impetratione per obſequia & adulationes; collationibus, nominationibus, electionibus alio intuitu factis quam gloriæ Dei, & utilitatis Eccleſiæ. *Has Cathedras de Templo Salvator ejecit eorum qui ſe honore jactarent, primatus quærerent dignitatem: eorum qui Sacerdotio vel primatu honoris uterentur ad quæſtum: eorum qui indulgentes gulæ, nequaquam debitam continentiæ præſtarent cuſtodiam.* Et ejiciebat omnes vendentes & ementes in Templo. *Deus Templum ſuum non mercatoris vult eſſe diverſorium, ſed domicilium ſanctitatis. Generaliter docuit ſæculares a Dei Templo abeſſe debere contractus.* Et Cathedras vendentium co-

S. Ambr. Enar. in Pſ. 1.

lumbas

Digitized by Google

S. Ambr. l. 9. in Lucam n. 19. Matt. 10.8. Act. 8. 20.

lumbas evertit. *Admonet dominici forma baptiſmatis, quando deſcendit Spiritus Sanctus in columba, typo ejectorum de Templo hujuſmodi mercatorum, in Eccleſia Dei c͵nſortium eos habere non poſſe, qui Sancti Spiritus gratiam nundinentur.* Gratis enim, *inquit*, accepiſtis, gratis date. *Denique Simoni, qui ſanctificandi munus pretio in ſe putavit poſſe conferri, reſpondit Petrus,* PECUNIA *tua tecum ſit in perditionem: quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri. Non eſt tibi pars neque ſors in ſermone iſto; Cor enim tuum non eſt rectum coram Deo.* Cathedras vendentium columbas evertit.

S. Greg. M. l. 5. Epiſt. 7.

Qui in Templo Dei columbas vendere præſumpſerunt, eorum Deo judice cathedræ ceciderunt. Qui error in ſubditis cum augmento propagatur. Nam eo ipſo quod quiſque ad ſacrum Ordinem perducitur, jam in ipſa provectus ſui radice vitiatus, paratus eſt aliis vendere quod emit.... Cum Sacerdotalis Ordo intus cecidit, foris quoque diu ſtare non poterit.

7. *Domus mea domus orationis vocabitur, & vos feciſtis illam ſpeluncam latronum.* Si Templo typico tanta debebatur reverentia, quanta debetur Templo vero; ſcilicet Eccleſiæ, in qua non Arca fœderis, ſed Chriſtus Jeſus verus Deus in Euchariſtiæ Sacramento realiter præſens adoratur? Indignatus eſt Chriſtus negotiatoribus, quod licitis alioquin commerciis in Domo Patris ſui vacarent: & facto quaſi flagello de funiculis, eos ejecit, zelo gloriæ Dei

Pſalm. 68. Joan. 21.13.

ſuccenſus, ſicut ſcriptum eſt: *Zelus domus tuæ comedit me.* Iram ultionemque divinam metuant & in hoc ſæculo, & in futuro, qui Templorum Chriſtianorum ſanctitatem violare non verentur immodeſtiis ſuis, impudicis aſpectibus & colloquiis, luxu, vanitate.

S. Jo. Chryſ. Hom. 74. in Matt. Tertull. l. de cultu muliebri. Ezech. 3.

Eccleſia nihil differt a foro; & ſi non ſit dictu audacius, forte nec a fornice aut proſtibulo. Tantum abeſt ut mulieres in Templo Sancto Dei velent caput propter Angelos, ut potius *propter mutuum videre ac videri*, pompas omnes mundi muliebris proferant in publicum. *Fode parietem, videbis abominationes majores, ... Ecce ibi mulieres ſedentes plangebant Adonidem.* Quid de hypocritis dicam, qui ſolam ſpeciem pietatis habentes, virtutem autem ejus abnegantes, cupiditatum & vitiorum omnis generis idola in corde ſuo colunt, etiam cum in Templo verſantur? *Et ecce omnis ſimilitudo reptilium & animalium, abominatio & univerſa idola domus Iſrael depicta erant in pariete in circuitu per totum. Et ſeptuaginta viri de ſenioribus domus Iſrael, & Jezonias filius Saphan ſtabat in medio eorum, ſtantium ante picturas: & unuſquiſque habet thuribulum in manu ſua: & vapor nebulæ de thure conſurgebat.* Nec abominationum finis. Ibi Sacerdotes dorſa vertentes contra Templum Domini, & faciem ad Orientem adorantes ad ortum ſolis; qui ſcilicet ſacrum Miniſterium implere non curant, qui in Eccleſiis ac Beneficiis ſuis non reſident, ſed in Aulis Principum maximam anni partem manent, favorem aucupari, beneficia congerere in ſacrorum Canonum contemptum geſtiunt.

S. Athan.

Aulæ magis quam Eccleſiæ Sacerdotes, abuſu bonorum ac redditruum Eccleſiæ, quæ *patrimonia pauperum, oblationes fidelium, pretia peccatorum*, a Patribus & Conciliis merito appellantur; domum Dei in ſpeluncam latronum convertentes. *Inter veſtibulum & Altare quaſi viginti quinque viri, dorſa habentes contra Templum Domini, & facies ad Orientem, & adorabant ad ortum ſolis.* Sacrilegos illos Templi ſui violatores Deus zelotes ab Eccleſia ſua inviſibiliter ejiciet, a corpore ſuo penitus ſegregabit, in æternum abſcindet. *Numquid leve eſt hoc domui Juda, ut facerent abominationes iſtas, quas fecerunt hic; quia replentes terram iniquitate, converſi ſunt ad irritandum me? Ergo & ego faciam in furore: non parcet oculus meus, nec miſerebor: & cum clamaverint ad aures meas voce magna, non exaudiam eos.*

8. *Domus mea domus orationis vocabitur.* Quamvis in omni loco Deus orari poſſit ac debeat, qui ubique præſens eſt, quemdam tamen ſpeciatim ad id de-

ſtinatum

ſtinatum conſecratumque locum ſibi Dominus elegit, ad quem Fideles conveniant, ejus Majeſtati ſupplicaturi; non quod ipſe loco indigeat, ſed ut nos per corporalem domum, quæ *Domus orationis*, & *Domus Dei* ſingulari quadam ratione dicitur, & in qua omnia ad pietatem provocant, ad ferventius orandum excitet. Quod ſi Templum Salomonis Deus ſanctificavit, ibique oculos ſuos & cor ſuum futurum promiſit, ut populi ſui preces exaudiret: ſi Apoſtoli accepto etiam Spiritu Sancto, Templum illud orationis gratia frequentant, multo magis Templis noſtris benedicit, in quibus Jeſu Chriſti Corpus offertur, conſecratur, ſumitur, aſſervatur. Si *Ubi duo vel tres congregati ſunt in nomine* Chriſti, ipſe *in medio eorum eſt*: Multo magis cum tota ad eum orandum & laudandum convenit Eccleſia. Major certe vis eſt orationis quæ a multis offertur Deo in domo ejus. *Coimus ad Deum, quaſi manu-facta precationibus ambiamus. Hæc vis Deo grata eſt.* *3. Reg. 8. & 9. Act. 2. & 3. Tertull. Apolog. 39.*

Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum: „Eccleſias vel potius Templa atque Altaria Dei, minori reverentia „quidam habent, quam cujuslibet minimi ac municipalis judicis domum. Si„quidem intra januas non modo illuſtrium Poteſtatum, ſed etiam Præſidum „aut Præpoſitorum, non omnes paſſim intrare præſumunt; niſi quos aut Judex „vocaverit, aut negotium traxerit, aut ipſa honoris proprii dignitas introire „permiſerit: ita ut ſi quiſpiam fuerit inſolenter ingreſſus, aut cædatur, aut „propellatur, aut aliqua verecundia, atque exiſtimationis ſuæ labe mulcte„tur. In Templa autem vel potius ſacraria atque Altaria Dei paſſim om„nes ſordidi ac flagitioſi ſine ulla penitus reverentia ſacri honoris irrum„punt: Non quia non omnes ad exorandum Deum currere debeant, ſed quia „qui ingreditur ad placandum, non debet egredi ad exacerbandum. Neque „enim ejuſdem officii eſt indulgentiam poſcere, & iracundiam provocare. „Novum ſiquidem monſtri genus eſt: eadem pene omnes faciunt, quæ fe„ciſſe ſe plangunt. Et qui intrant Eccleſiaſticam Domum ut mala antiqua „defleant, exeunt; & quid dico, exeunt? in ipſis pene hæc orationibus ſuis „ac ſupplicationibus moliuntur. Aliud quippe ora hominum, aliud corda „agunt: & dum verbis præterita mala plangunt, ſenſu futura meditantur: „ac ſic oratio eorum auctrix eſt magis criminum, quam exoratrix. Ut ve„ra illa in eis Scripturæ maledictio impleatur; ut de oratione ipſa exeant „condemnati, & oratio eorum fiat in peccatum. Denique ſi vult quiſpiam „ſcire quid in Templo hujuſmodi homines cogitaverint, videat quid ſequa„tur: ſiquidem conſummatis ſolemnitatibus ſacris, ſtatim ad conſuetudinaria „omnes ſtudia diſcurrunt: alii ſcilicet ut furentur, alii ut inebrientur, alii „ut fornicentur; ut evidenter appareat hoc eos eſſe meditatos, dum intra „Templum ſunt, quod poſtquam egreſſi fuerint, exſequuntur. *Salvianus l. 3. de Gubernatione Dei.*

Domus mea domus orationis vocabitur: & vos feciſtis illam ſpeluncam latronum. *Quod de Eccleſiis diximus, unuſquiſque de ſe intelligat. Dicit enim Apoſtolus*: Vos eſtis templum Dei, & Spiritus Sanctus habitat in vobis. *Non ſit in domo pectoris noſtri negotiatio, non ementium vendentiumque commercia, non donorum cupiditas; ne ingrediatur Jeſus iratus & rigidus, & non aliter mundet templum ſuum, niſi flagello adhibito; ut de ſpelunca latronum, & de domo negotiationis, domum faciat orationis.* *S. Hier. in c. 21. Matt.*

9. *Et acceſſerunt ad eum cæci & claudi in Templo, & ſanavit eos.* In Templo Dei, in Eccleſia, quotidie cæci illuminantur, claudi ſanantur, & greſſus eorum diriguntur verbo Dei, Sacramentis, Sacroſancto Sacrificio Corporis & Sanguinis Chriſti, precibus Sacerdotum, omniumque Chriſtianorum juſte ac pie viventium, quibus ipſis gratia medicinalis Chriſti Salvatoris impetratur.

10. *Videntes autem Principes Sacerdotum & Scribæ mirabilia quæ fecit, & pue-*

Digitized by Google

& pueros clamantes in Templo, & dicentes, Hoſanna Filio David, indignati ſunt. Cæcitas & obſtinatio Sacerdotum & Doctorum, plerumque ſunt avaritiæ, ambitionis, ſuperbiæ & invidiæ, quibus dediti ſunt, effectus. Qui gloriam & opus Dei promovere magis tenentur ex officio, ipſum plerumque acrius & pertinacius impediunt. *Et dixerunt ei, Audis quid iſti dicunt? Jeſus autem dixit eis: Utique numquam audiſtis, Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem?* Qui ſimplicitate & innocentia morum pueris ſimiles ſunt, Deo perfectam laudem canunt, a Spiritu Sancto in eorum ore formatam. Non alios poſſumus hic intelligere infantes atque lactentes, quam

1. Cor. 3. *S. Auguſt. Enarrat. in Pſalm. 8.* *1. Cor. 2. 6.*

eos quibus dicit Apoſtolus, *Tamquam parvulis in Chriſto lac vobis potum dedi, non eſcam*. Quos ſignificabant illi qui Dominum præcedebant laudantes.
„ Non ait autem, *Feciſti*, ſed, *perfeciſti laudem*. Sunt enim in Eccleſiis etiam
„ hi qui non jam lacte potantur, ſed veſcuntur cibo, quos idem Apoſtolus ſi-
„ gnificat dicens, *Sapientiam loquimur inter perfectos*: ſed non ex his ſolis
„ perficiuntur Eccleſiæ; quia ſi ſoli eſſent, non conſuleretur generi humano.
„ Conſulitur autem, cum illi quoque nondum capaces cognitionis rerum ſpi-
„ ritalium atque æternarum, nutriuntur fide temporalis hiſtoriæ, quæ pro
„ ſalute noſtra poſt Patriarchas & Prophetas, ab excellentiſſima Dei Virtu-
„ te atque Sapientia ſuſcepti hominis ſacramento adminiſtrata eſt, in qua
„ ſalus eſt omni credenti: ut auctoritate commotus, præceptis inſerviat, qui-
„ bus purgatus unuſquiſque, & in charitate radicatus atque ſundatus, poſ-
„ ſit currere cum ſanctis, non jam parvulus in lacte, ſed juvenis in cibo,
„ comprehendere latitudinem, longitudinem, altitudinem & profundum, ſci-
„ re etiam ſupereminentem ſcientiam charitatis Chriſti.

11. *Et videns fici arborem unam ſecus viam, venit ad eam: & nihil invenit in ea niſi folia tantum, & ait illi: Numquam ex te fructus naſcatur in ſempiternum. Et areſacta eſt continuo ficulnea. Et videntes Diſcipuli mirati ſunt, dicentes: Quomodo continuo aruit?* Quid arbor fecerat, fructum non afferendo? Quæ culpa arboris infœcunditas? Sed ſunt qui fructum voluntate dare non poſſunt. *Illorum eſt culpa ſterilitas, quorum fœcunditas eſt voluntas*. Erant ergo Judæi habentes verba Legis, & facta non habentes, pleni foliis & fructus non ferentes. Venis ad Judæos, & apud eos invenis omnia eloquia Prophetarum: ſed iſta folia ſunt. Chriſtus eſurit, fructum quærit; ſed ideo in eis fructum non invenit, quia ſe in eis non invenit. *Non enim habet fructum, qui non habet Chriſtum. Non autem habet Chriſtum, qui Chriſti non tenet unitatem, qui non habet charitatem.* FRUCTUS *autem ſpiritus charitas....* Arbor ſecus viam, Chriſtianus mundi tentationibus expoſitus; ſola verba, inania promiſſa, ſterilia deſideria, fidem ſine operibus Chriſto exhibens. *Virtutes ſine fide, folia ſunt: videntur virere, ſed prodeſſe non poſſunt. Agitantur vento, quia non habent fundamentum. Quanti Gentiles habent miſericordiam, habent ſobrietatem: ſed fructum non habent, quia fidem non habent? Labuntur citò folia, ubi ventus flaverit. Et aliqui Judæi habent caſtimoniam, ſedulitatem in lectione multam, & diligentiam; ſed ſine fructu ſunt, & verſantur ut folia. Hæc forte ſunt folia, quæ Salvator in illa ficu reperit, ſed fructum non invenit*. Chriſti maledictionem timeat Chriſtianus, qui fructus bonorum operum non profert, æternam metuat ariditatem, igne æterno damnandam, ſi Chriſtus ſalutem noſtram eſuriens, fidem operibus bonis deſtitutam in illo inveniat, cum gratiarum & donorum ſuorum fructus exiget in hora mortis. Tempus fructuum, vita præſens eſt. *Paſcamus* hic *Chriſtum bene vivendo, & paſcet nos in æternum nobis vivere donando*.

S. Aug. ſer. 98. alias 44. de Verb. Domini. c. 3. *Idem ſerm. 89. alias 9. inter editos ex Mſ. Carthuſiæ Majoris.* *Galat. 5. 22.* *S. Ambroſ. Enarrat. in Pſ. 1. n. 41.* *S. Auguſt. Enarrat. in Pſalm. 127.*

11. *Reſpondens autem Jeſus, ait eis: Amen dico vobis. Si habueritis fidem, & non hæſitaveritis, non ſolum de ficulnea facietis, ſed & ſi monti huic dixeritis,*

vitis, Tolle, & jacta te in mare, fiet. Et omnia quæcumque petieritis in oratione credentes, accipietis. Mons diaboli typus eſt: Chriſtianæ igitur fidei firmitati perfectam de diabolo victoriam Chriſtus Dominus promittit. *O ingens fidei præmium, cujus merito in tantum poteſtas credentium extollitur, ut judicaturi univerſos, pari ſeveritatis ſententia in damnationem ſæculi diaboli celſitudinem molemque demergant.* Vel aliter: Arbor gens Judæa, arbor ſterilis, reprobata, arida. Mons, Chriſtus; Mare, ſæculum hoc omnibus Gentibus, Apoſtoli in Actibus Apoſtolorum loquuntur ad Judęos contradicentes, & verbo veritatis reſiſtentes, hoc eſt, folia habentes, & fructum non habentes, & dicunt illis: *Vobis primum oportebat annuntiare verbum Dei: ſed quoniam repellitis illud.* Prophetarum verba loquimini, & non agnoſcitis quem prænuntiarunt Prophetæ, hoc eſt, folia habentes: *ecce convertimur ad Gentes.* Hoc enim etiam per Prophetam prædictum eſt: *Ecce poſui te in lucem Gentium, ut ſis ſalus mea ab extremis terræ.* Ecce aruit arbor; & Chriſtus ad Gentes, mons translatus in mare.

S. Hilar. in c. 21. Matt. — *S. Auguſt. ſerm. 3.*

Et omnia quæcumque petieritis in oratione credentes, accipietis. „ Fides
„ fons orationis, nec poteſt ire rivus ubi caput aquæ ſiccatur. Ergo ut ore-
„ mus, credamus; & ut ipſa non deficiat fides qua oramus, oremus. Fides
„ fundit orationem, fuſa oratio impetrat ipſi fidei firmitatem."

S. Auguſt. ſerm. 115. alias 36. de Verbis Domini.

13. *Et cum veniſſet in Templum, acceſſerunt ad eum docentem Principes Sacerdotum & Seniores populi dicentes: In qua poteſtate hæc facis? Reſpondens Jeſus dixit eis; Baptiſmus Joannis unde erat, &c. At illi cogitabant inter ſe dicentes; Si dixerimus, E cælo, dicet nobis, Quare ergo non credidiſtis illi? Si autem dixerimus, Ex hominibus, timemus turbam: omnes enim habebant Joannem ſicut Prophetam.* Quod Chriſtus Sacerdotum & ſeniorum quæſtionem altera quæſtione eludat, non eſt aſtutiæ, ſed ſummæ ſapientiæ, Dei ſapientia omnem ſæculi prudentiam confundit, omnem hominum malitiam evertit. Pia & laudabilis eſt induſtria, quæ malas artes repellit impiorum aut ſuperborum hominum, qui fidei aut pietatis progreſſum impedire nituntur; aut Eccleſiaſticam Diſciplinam, morumque emendationem prohibere litibus, quas legitimis Paſtoribus intentant; quaſi juriſdictionem uſurpent, aut ea abutantur. *In qua poteſtate hæc facis?* Sed quantumvis invidia aut alio pravo affectu ſanctis conſiliis, conatibus & ſtatutis Prælatorum adverſentur exterius, iniquitatem ipſi ſuam interdum agnoſcunt, turbantur intus & diſſecantur cogitationibus ſuis, propriæque conſcientiæ judicio damnantur. Malis artibus utuntur ut Superiorum ſuorum juriſdictionem, & impoſitam ab iis diſciplinam declinent & excutiant: & pejora molirentur adverſus veritatem & juſtitiam, niſi plebem timerent, niſi hominum judicia magis quam Dei vererentur. „ Si dixerimus,
„ Ex hominibus, timemus turbam. (*Perſpicis cordis eorum perverſitatem? in-*
„ *quit S. Joannes Chriſoſt.*) Deum ubique contemnunt, & cuncta propter ho-
„ mines peragunt. Nam & Joannem, non quia tantum virum vereren-
„ tur, ſed multitudinis opinione perterriti metuebant. Chriſto quoque ipſi
„ propter homines, ne minores viderentur, credere nolebant: omnia denique
„ hinc eorum mala oriebantur. *Duæ januæ peccati, amor & timor mundi.*

S. Joannis Chryſoſt. hom. 68.

14. *Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios, & accedens ad primum dixit: Fili, vade hodie, operare in vinea mea. Ille autem reſpondens, ait: Nolo. Poſtea autem pœnitentia motus abiit. Accedens autem ad alterum, dixit ſimiliter. At ille reſpondens ait: Eo, Domine, & non ivit. Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei: Primus.* Primo dicitur Gentilium populo per naturalis legis notitiam; *Vade & operare in vinea mea*; hoc eſt, *Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.* Qui ſuperbe reſpondit, *Nolo.* Poſtea vero in adventu Salvatoris, acta pœnitentia, operatus eſt

S. Hieron. in cap. 21. Matt. — *Exod. 24.*

Digitized by Google

in vinea Dei, & ſermonis contumaciam labore correxit. Secundus autem filius, populus Judæorum eſt, qui reſpondit Myſi: *Omnia quæcumque dixerit Dominus, faciemus*: & non ivit in vineam, quia interfecto patris-familias filio, ſe putavit hæredem... Juſtitia Chriſtiana in promiſſis inanibus & oſtentatione zeli ſtudiique ardentis ad Legem Dei obſervandam poſita non eſt, ſed in ejus obſervantia humili, accurata, perſeverante. *Non enim auditores legis juſti ſunt apud Deum, ſed factores legis juſtificabuntur*. Duæ dumtaxat ad cœlum viæ, innocentia & pœnitentia. Qui innocentiam amiſerunt violando Legem Dei, ſola pœnitentia voluntatem ejus implent.

Rom. 2. 13.

S. Ambroſ. lib. 2. de Pœnit. c. 10.

„ Sed (inquit
„ Sanctus Ambroſius) Facilius inveni, qui innocentiam ſervaverint, quam
„ qui congrue egerint pœnitentiam. Renunciandum ſæculo eſt; ſomno ipſi
„ minus indulgendum, quam natura poſtulat, interpellandus eſt gemitibus,
„ interrumpendus eſt ſuſpiriis, ſequeſtrandus orationibus, vivendum ita ut
„ vitali huic moriamur uſui, ſe ipſum ſibi homo abneget, & totus mute-
„ tur: ſicut quemdam adoleſcentem fabulæ ferunt propter amores meretri-
„ cios peregre profectum, & abolito amore regreſſum, poſtea veteri occur-
„ riſſe dilectæ, quæ ubi ſe non interpellavit, mirata putaverit non recogni-
„ tam, rurſus occurrens dixerit, Ego ſum; reſponderit ille: ſed ego non ſum
„ ego." Sic mutetur neceſſe eſt filius contumax, qui prius jubenti patri ut in vinea ſua operaretur, ut legem ſuam ſervaret, ut animam ſuam omni virtutum genere excoleret, ſuperbe reſpondit, *Nolo*. Contumaciam obedientia, negligentiam diligentia & vigilantia, languorem fervore compenſet. Siquidem ſanctos imitari non poteſt, qui innocentia vitæ ad mortem uſque conſtanter ſervata, ad Regnum cœlorum pervenerunt; vel illos imitetur, qui illud pœnitentia rapuerunt, ne cum Phariſæis audiat: *Venit enim ad vos Joannes in via juſtitiæ, & non credidiſtis ei: publicani autem & meretrices crediderunt ei: vos autem videntes, nec pœnitentiam habuiſtis poſtea, ut crederetis ei*. Converſio publicanorum & meretricum, magnum ſolatium eſt inſignium peccatorum, ſi & ipſi Deo ad pœnitentiam vocanti pareant: ſed Sacerdotum Judaicorum, Phariſæorum & Legiſperitorum qui Chriſtum ipſum prædicatorem audiebant, & miracula innumera videbant operantem, cæcitas & obſtinatio, timorem incutere debet iis, qui dignitate ſua vel doctrina elati, necnon Phariſaica juſtitiæ ſpecie, a via Regni cœlorum aberrant avaritia ſua, ambitione, ſuperbia, invidia, aliiſque vitiis occultis.

S. Auguſt. lib. 8. Confeſſ. cap. 8.

„Quid patimur? Quid
„ eſt hoc? Quid audiſti? (*inquiebat Auguſtinus Alypio ſuo*) ſurgunt indocti,
„ & cœlum rapiunt, & nos doctrinis noſtris, ſine corde ecce volutamur in
„ carne & ſanguine. An quia præceſſerunt pudet ſequi, & non pudet nec
„ ſaltem ſequi?"

S. Auguſt. ſerm. 37. alias 19. de Verbis Domini c. 2.

15. *Homo erat pater-familias, qui plantavit vineam &c.* Plantata eſt vinea, lege data in cordibus Judæorum. Miſſi ſunt Prophetæ, quærentes fructum, bonam vitam eorum; Prophetæ ab eis contumeliis affecti & occiſi ſunt. Miſſus eſt & Chriſtus unicus Filius Patris familias; & ipſum occiderunt hæredem, & ideo perdiderunt hæreditatem. In contrarium eis vertit malum conſilium. *Ut poſſiderent, occiderunt, & quia occiderunt, perdiderunt*. Vinea eſt & Eccleſia, vinea electa, quam Chriſtus acquiſivit & emit pretio magno, ſanguine ſuo. Sepe illam munivit, ſcilicet fide qua diſcernitur a Judæorum Synagogis, & conventiculis Hæreticorum. Illam torculari inſtruxit, ſcilicet Sacramentis & Sacrificio, quibus Chriſti Sanguis & virtus Paſſionis ejus diffluit. Turri ipſam protegit; præſentia ſua uſque ad conſummationem ſæculi, virtute nominis ſui, adverſus quam inferorum portæ ac vires prævalere non poſſunt. Agricolæ, Paſtores. Regio longinqua, cœlum, quo Chriſtus aſcendit, poſtquam Apoſtolos miſit. Sed & agricola quiſque vineæ Dei,

id eſt,

id eſt, animæ ſuæ, quam Deus plantavit, quam Chriſtus Sanguine ſuo rigavit, eique per Spiritus Sancti, gratiarumque illius ac donorum ſubminiſtrationem, incrementum dedit. Fructus a nobis jure expectat & exigit myſteriis ſuis, verbo ſuo, exemplis ſuis ac miraculis. Sed heu! ingrati, Judæiſque pejores, Chriſtum a corde noſtro ejicimus, & quantum in nobis eſt, occidimus, *Rurſum crucifigentes Filium Dei.* Eo graviora ſunt Chriſtianorum peccata, eoque gravior ipſos manet damnatio, quo majores gratias receperunt. Ad ipſos magis quam ad Judæos dirigitur illa Dei per Prophetam querela: „ Quid eſt quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci ei? An „ quod expectavi ut faceret uvas, & fecit labruſcas? Et nunc oſtendam vo„ bis quid ego faciam vineæ meæ: Auferam ſepem ejus, & erit in direptio„ nem: diruam maceriam ejus, & erit in conculcationem. Et ponam eam „ deſertam: non putabitur, & non fodietur: & aſcendent vepres & ſpinæ: & „ nubibus mandabo ne pluant ſuper eam imbrem.... Expectavi ut faceret ju„ dicium, & ecce iniquitas, & juſtitiam, & ecce clamor." A Deo deſeri, ejuſque gratiis, verbo, Sacramentis privari, atque dæmonibus in direptionem permitti, metuendum maxime ſupplicium eſt, æternæque damnationi proximum: ſic enim a Deo derelicti peccatoris finis, interitus & æterna combuſtio. „ Nam, ut ait Apoſtolus, Terra ſæpe venientem ſuper ſe bibens im„ brem, & generans herbam opportunam illis a quibus colitur, accipit be„ nedictionem a Deo. Proferens autem ſpinas ac tribulos, reproba eſt, & „ maledicto proxima, cujus conſummatio in combuſtionem. *Nam (ut S. Hie„ ronymus interpretatur)* Tollitur Dei auxilium ab iis qui indigni ſunt: ut, „ quia non ſenſerunt Deum per beneficia, ſentiant per ſupplicia."

Heb. 6. 6. — Iſaja 5. 4. & ſeqq. — Heb. 6. 7. — S. Hieron. in c. 5. Iſai.

16. *Dicit illis Jeſus: Numquam legiſtis in Scripturis: Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli: A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris: ideo dico vobis, Quia auferetur a vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum ejus.* Incarnatio Verbi Dei, opus Domini eſt, voluntate Patris, cooperante Spiritu Sancto, a Filio ipſo carnem noſtram aſſumente peractum. Chriſtum Jeſum prædeſtinatum Filium Dei in virtute, Judæi rejecerunt & crucifixerunt: Pater a mortuis ſuſcitavit; caput & fundamentum Eccleſiæ ſuæ conſtituit: „ pacem noſtram, qui fecit „ utraque unum, & medium parietem maceriæ ſolvens, inimicitias in car„ ne ſua: legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in ſemet„ ipſo in unum novum hominem, faciens pacem, & reconciliet ambos in „ uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in ſemetipſo. Super„ ædificati ſumus ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum, ipſo ſum„ mo angulari lapide Chriſto Jeſu: in quo omnis ædificatio conſtructa creſcit „ in Templum Sanctum Domino." Verum ſi Judæorum infidelitatem & malitiam imitemur, ſi Chriſtum contemnamus, & injuriis afficiamus male vivendo, non ut decet cives Sanctorum, domeſticos Dei, membra Chriſti, Templa Spiritus Sancti; juſto Dei judicio auferetur a nobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum ejus; gratiæ ſuæ dona Deus a nobis auferet, aliiſque tradet, qui fideliter cooperando, pœnitentiæ ac bonorum operum fructus facient.

Epheſ. 2. 14. & ſeqq. — S. Aug. ſerm. 91. alias de Tempore 234.

17. *Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, confringetur; ſuper quem vero ceciderit conteret eum.* Quando enim in eum offenditur, humilis jacet: *Jacendo humilis, quaſſat offendentem, veniendo excelſus conterit ſuperbientem.* Jam ergo Judæi illa offenſione quaſſati ſunt: reſtat ut ejus præclaro adventu etiam conterantur, niſi forte, cum vivunt, agnoverint, ne moriantur. Patiens enim eſt Deus, & illos quotidie invitat ad fidem.

Digitized by Google

quam *Chriſtus dilexit, & ſe ipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam aut rugam aut aliquid hujuſmodi, ſed ut ſit ſancta & immaculata.* De qua & in Apocalypſi dicitur: *Vidi ſanctam civitatem Jeruſalem novam deſcendentem de cœlo a Deo, paratam ſicut ſponſam ornatam viro ſuo.... Et venit unus de ſeptem Angelis, & locutus eſt mecum, dicens: Veni, & oſtendam tibi ſponſam uxorem Agni, &c.* Nuptiale convivium, eſt ſacer ille doctrinæ Evangelicæ, Sacramentorum, gratiarum, & ſpiritualium donorum apparatus, quibus, tanquam exquiſitis ferculis, Deus hominum animas per fidem ſibi copulatas paſcit, & beatæ vitæ gaudiis in æternum refecturus eſt. Primo vocati ad nuptias, ad Chriſti fidem, Eccleſiam, ſpiritale convivium, Judæi ſunt, fœderatus Deo Populus; quibus adventus Regni Meſſiæ primo per Moyſen & Prophetas, deinde in plenitudine temporis per Joannem & Chriſtum ipſum annuntiatus eſt, ut ſe per pœnitentiam illi Regno, nuptiiſque Regiis præpararent. Cum autem illi ad nuptias venire, in Chriſtum credere, ejus Eccleſiæ inſeri, myſtici convivii participes fieri noluiſſent; miſit Deus poſt mortem ac reſurrectionem Chriſti alios ſervos, duodecim Apoſtolos, & eorum adjutores, qui Judæos iterum ad prandium nuptiale invitarent, in quo ſpiritalium genus omne bonorum, ad mentes in præſenti vita reficiendas paratum eſt. Illi autem terrenarum & caducarum rerum ſtudio æterna bona poſt habentes, veritatem Evangelicam reſpuerunt. Reliqui vero miſſos ad ſe Apoſtolos contumeliis affecerunt, ut Petrum & Joannem, Paulum quoque non ſemel; & occiderunt, ut Stephanum & Jacobum utrumque. Rex autem, ſcilicet Deus optimus maximus, tantum gratiæ ſuæ contemptum, ſervorumque ſuorum contumeliam, ac cædem ulciſci decrevit, & miſſis exercitibus ſuis, ſcilicet Romanis, ſub Tito & Veſpaſiano Impp. homicidas illos fame, peſte, gladio delevit; & prævaricatricem civitatem ſuccendit. Cum autem pertinaciter Evangelium ſibi annuntiatum reſpuiſſent, Deus Apoſtolos miſit in univerſum mundum, ut Gentes omnes Evangelii prædicatione ad fidem Chriſti, & ad cœleſtis convivii participationem vocarent, nemine cujuſcumque nationis tan etſi barbaræ; cujuſcumque conditionis, etſi infimæ; cujuſcumque vitæ, etſi peſſimæ, excluſo. A generali enim beneficio neminem Deus voluit ullo præjudicio excluſum. *Ite ergo ad exitus viarum, & quoſcumque inveneritis, vocate ad nuptias.* Per exitus viarum, ſignificantur hoc loco variæ Philoſophorum opiniones, & diverſi ſuperſtitionum ritus, in quos nationes relictis viis ab Adamo & Noe monſtratis deflexerant. *Deus* enim *in præteritis generationibus dimiſerat omnes gentes ingredi vias ſuas*, non miſſis ſcilicet ad eos Prophetis, ut ad Judæorum gentem facere ſolebat, cum alioqui naturalibus teſtimoniis illos quotidie conveniret, *Benefaciens de cœlo, dans pluvias, & tempora fructifera, implens cibo & lætitia corda* ipſorum: nec clauſus illis eſſet maioris profectus aditus, præſertim ex quo Judæorum multiplex diſperſio orbem impleverat, & divina Lex, Prophetæ, & Pſalmi Græco ſermone legebantur. Judæorum ergo *delicto, ſalus eſt Gentibus, ut illos æmulentur*, & æmulatione ſtimulati, ac ægre ferentes ſalutem ſibi præripi a Barbaris, ad fidem tandem convertantur eorum reliquiæ. *Quod ſi delictum illorum divitiæ ſunt mundi, & diminutio eorum divitiæ Gentium: quanto magis plenitudo eorum? .... Cæcitas ex parte contigit in Iſrael, donec plenitudo Gentium intraret, &c.* Congregaverunt autem Apoſtoli in Eccleſiam *bonos & malos*, non qui ſe malos perſeveraturos profeſſi ſunt; ſed *malos*, ſive qui laterent probitatem ſimulantes, ſive qui jam adducti & intromiſſi in convivium nuptiarum, apparerent ſæculo verbis tantum, non factis renunciaſſe. „ Sive, *bonos & malos*, dictum eſt ſecundum quamdam humanam converſatio-

S. Hier. in c. 12. Matt. Epheſ. 5. 25. 26. 27. Apocal. 21. 2. & 9.

Joſephus l. 7. de Bello Judaico c. 17.

Act. 14. 15.

Rom. 11. 11. 12.

S. Auguſt. lib. de Fide & Operibus c. 17.

„ nem, in qua etiam ii qui nondum crediderunt, vel laudari vel vituperari „ ſolent. Unde eſt etiam & illud quod Dominus monet Diſcipulos, quos ad „ prædicandum Evangelium primitus mittit, ut in quamcumque venerint ci- „ vitatem, quærant, quis illic dignus ſit, ut apud eum habitent, donec inde „ proficiſcantur. Profecto ille dignus quis erit, niſi qui æxiſtimatione ſuo- „ rum civium bonus habebitur? Et quis indignus, niſi qui eis malus inno- „ tuerit? Ex hoc utroque genere veniunt ad Chriſti fidem, & ſic adducun- „ tur boni & mali: quia & illi mali a mortuis operibus pœnitentiam non „ recuſant. “ Si autem recuſant, non intrare cupientes repelluntur, ſed ab introitu ipſi aperta contradictione diſcedunt: ſic impleta eſt Eccleſia, locus nuptialis convivii. Ingreſſus Regis, ut convivas ſpectet, adventum Chriſti ſignificat in Judicii die, ut examinet ac judicet, quinam vocatione ſua digne ſe geſſerint. Veſtis nuptialis, Chriſtus eſt, quem per charitatem, ceteraſque virtutes charitatis comites induimus. Nam ut Chriſtus & Sacerdos, & victima, & Altare, & Templum diverſo reſpectu vocatur, quod iis velut typis fuerit adumbratus; ita hoc loco & ſponſus eſt, & cibus, & veſtis, diſtincta aptaque comparatione: Sponſus, quia Eccleſiam ſibi deſponſavit in *juſtitia, in fide, & in ſempiternum*, eamque velut novam Evam ex ſuo latere in cruce eductam ſibi copulavit; & juſtorum animas ſibi quaſi ſponſas copulat: *Deſpondi enim vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto*; (inquit Apoſtolus) Cibus, quia Corpus & Sanguinem ſuum nobis manducandum & bibendum in menſa Euchariſtica apponit: *Qui manducat me, & ipſe vivet propter me*. Veſtis, quia nuditatem noſtram ac vitioſitatem juſtitia ſua tegit, non extrinſecus dumtaxat nobis imputata, qua ille juſtus eſt, ſed nobis communicata, & inhærente, ut peccatis noſtris non tectis ſolummodo, ſed abſterſis & abolitis, gratia & charitate per Spiritum Sanctum in cordibus noſtris diffuſa juſti ſimus.

Rom. 13. 14. Gal. 3. 27. Epheſ. 4. 22. 23. 24. Coloſſ. 3. 9. 10.

Induimini Dominum Jeſum Chriſtum .... Quotquot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis .... Deponere vos ſecundum priſtinam converſationem veterem hominem, qui corrumpitur ſecundum deſideria erroris. Renovamini autem ſpiritu mentis veſtræ, & induite novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia & ſanctitate veritatis .... Expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem, ſecundum imaginem ejus qui creavit illum. Qui Chriſtum hoc modo non induit, in die Judicii propriæ conſcientiæ teſtimonio convictus, interrogationi & exprobrationi Chriſti reſpondere non poterit: ſed ligatis manibus & pedibus ejicietur ex Sanctorum cœtu, & a luce æterna in æternum excluſus, in tartara detrudetur.

2. *Multi enim ſunt vocati, pauci vero electi*. Multi, non ſolum Judæi, qui venire ad Nuptias Agni, & in Chriſtum credere noluerunt; ſed etiam ex Gentibus plurimi, vocati ſunt a Deo: *pauci vero electi*, ut cœnam æternam deguſtent, ac cœleſti beatitudine fruantur; illi ſcilicet qui Chriſtum per gratiam ſanctificantem & charitatem induerunt, ac in juſtitia perſeverantes, ea quaſi nuptiali veſte ornati invenientur, cum ad judicium veniet. Non omnes vocati, ſecundum propoſitum ſunt vocati; ipſi ergo ſecundum propoſitum vocati, qui electi ante conſtitutionem mundi. Omnium itaque reproborum typus eſt ille, qui veſtem nuptialem non habens, mandato Regis ejectus eſt extra aulam convivii, & miſſus in tenebras exteriores, ubi fletus, & ſtridor dentium.

S. Aug. lib. de Geſtis Pelagii. 3.

Multi enim ſunt vocati, pauci vero electi. Oſtendit his verbis Chriſtus, cauſam cur Gentes credant, non eſſe ipſorum præ Judæis præſtantiam, non præclaras naturę dotes, non merita vocationem pręcedentia, non quę futura prę-viſa ſint a Deo; ſed Dei electionem gratuitam; ideoque non eſſe cur glorientur. Secundo, etſi Gentes in Judęorum locum ſucceſſerint, non omnes tamen

ex

ex iis ſalvos fore; quamobrem illos monet ne ſe efferant, ſed Deo digne vivant. *Si aliqui ex ramis fracti ſunt, tu autem cum oleaſter eſſes, inſertus es in illis, & ſocius radicis & pinguedinis olivæ factus es, noli gloriari adverſus ramos. Dices ergo: Fracti ſunt rami, ut ego inſerar: bene; propter incredulitatem fracti ſunt. Tu autem fide ſtas: noli altum ſapere, ſed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne forte nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem, & ſeveritatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt, ſeveritatem: in te autem bonitatem Dei, ſi permanſeris in bonitate; alioquin & tu excideris.* *Rom. 11 17 & ſeqq.*

3. *Tunc abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt ut caperent eum in ſermone.* Phariſei conſpiratione facta adverſus Jeſum, inter ſe deliberarunt quo pacto aliquod reſponſum inſidioſe ab illo elicerent, quo vel Populum, vel Cæſarem offendiſſe videretur, ut eum rerum novatarum apud Romanorum Præſidem accuſare poſſent Confer cum *Luca* 20. *verſ.* 20. *Et obſervantes, miſerunt inſidiatores, qui ſe juſtos ſimularent, ut caperent eum in ſermone, ut traderent illum principatui, & poteſtati Præſidis.*

4. *Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis dicentes: Magiſter, ſcimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo: non enim reſpicis perſonam hominum. Dic ergo nobis quid tibi videtur: Licet cenſum dare Cæſari, an non?* Quoſdam e diſcipulis ſuis miſerunt, quaſi Chriſto ignotos, & in Sermonibus ejus infrequentes, ut coram eis Chriſtus ſecurius loqueretur. Adjunxerunt autem illis milites, ſervos, ſeu domeſticos Herodis. Sic enim vocem, *Herodianos* interpretantur Evangelium Hebræum, Syriaca Verſio, S. Chryſoſtomus & S. Hieronymus: vel cum iis qui Romanis tributa ſponte ſolvebant, & ſolvenda docebant, quos Phariſæi *Herodianos* vocabant, & non divino cultui deditos: Herodes enim Magnus impenſe faverat Romanorum tributis, quibus olim præfuerat; cujus ſtudia imitatum Herodem Antipam ejus filium, nemo dubitaverit. Phariſæi vero favebant Judaicæ libertati, & Herodis erant adverſarii. Sane Phariſæorum quoſdam Judam Gaulonitem ſecutos, ſenſiſſe nefas eſſe Judæis parere Poteſtati a Lege divina extraneæ, & pendere tributum, aut cenſum ſolvere, teſtes ſunt Joſephus & Euſebius. Illud ſcilicet, *Uni Deo ſervies*, ita intelligi volebant, non quaſi cum quovis imperio ſummo, puta Saulis, Davidis, Salomonis pugnaret; ſed quaſi adverſaretur imperiis profanarum Poteſtatum: quo & illud Deuteron. 17.15. trahebant: *Regem conſtitues quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem Regem facere, qui non ſit frater tuus.* Cum Herodianis igitur diſcipulos ſuos ad Chriſtum allegarunt Phariſæi, qui eum quaſi judicem vel arbitrum controverſiæ inter eos ortæ interpellarent; num ſcilicet Cæſari ſolvendum eſſet tributum, necne: ut ſi ſolvendum eſſe reſponderet, ipſum plebi odioſum redderent, velut publice libertatis hoſtem: ſi negaret, ipſum Herodiani accuſarent ut ſeditioſum, & Romani Imperii inimicum, ut per ſummam calumniam accuſarunt coram Piſato, *Lucæ* 23. 2. *Hunc invenimus ſubvertentem gentem noſtram, & prohibentem tributum dare Cæſari.* Honorifica autem præfatione uſi ſunt, quam tamen ab eis non reverentia, ſed adulatio inſidioſa expreſſit. *Magiſter, ſcimus, quia verax es,* amator & doctor veritatis tam privatim, quam publice: *& viam Dei in veritate doces*: Legem divinam ac præcepta, ſecundum quæ Deus vitam vult a nobis inſtitui, doces, tradis, exponis vere, fideliter, ſincere, abſque omni fuco, & pravi affectus corruptela: *Et non eſt tibi cura de aliquo*: Non curas aliquem, ita ut ejus gratia, vel odio, aut metu commotus, veritatem prodas vel diſſimules: *Non enim reſpicis perſonam hominum*: Non externam hominum ſpeciem, divitias, paupertatem, nobilitatem, ignobilitatem, potentiam, ſed unum Deum, veritatem, juſtitiam attendis. Marci 12. 14. *Nec enim*

S. Hieron. in c. 22. Matth.

Joſephus l. 18. Antiq. c. 2. & Euſeb. l. 2. Hiſt. c. 5.

Digitized by Google

vides in faciem hominum. Lucæ 20. 21.. *Et non accipis perſonam*. Non es ex iis qui metu Cæſaris aut Pontii Pilati aperire non audent quid ſentiant. *Dic ergo* nobis, quid tibi videtur de illa quæſtione quæ conſcientiam noſtram torquet, & gravem ſcrupulum nobis injicit? *Licet*, ſalva Religione & Lege Dei, *cenſum dare Cæſari*, homini profano & peregrino, qui a nobis extorquet quæ vult, & plura forte deinceps extorquebit? *An non licet?* Nam aliud aliis ſentientibus, hæremus ancipites & dubii. Tu nos doce. Cenſus nomen & ad prædiorum, & ad capitum onera refertur, ut videre eſt in Codice Juſtiniani. Tit. *De cenſibus*, ubi Cæſareenſibus narratur remiſſum a Veſpaſiano tributum capitis. Ammianus Marcellinus de Juliano Auguſto ſcribit: „ Parteseas (*Gal-* „ *liarum*) ingreſſus, pro capitibus ſingulis tributi nomine vicenos quidem „ aureos reperit flagitari; diſcedens vero ſeptenos tantum. *Tertullianus*: Agri „ tributo onuſti viliores; hominum capita ſtipendio cenſa ignobiliora. „ Hinc diſcimus Provincias Romani Imperii non agrorum tantum pendiſſe tributum. ſed & humanorum capitum, extra colonias, municipia, & civitates Italici juris. Cenſus igitur nomine hic tributum in capita ſingula indictum, quæ Cæſaris mandato recenſita fuerant & deſcriptione comprehenſa, intelligi poteſt, ſecundum Syriacam Verſionem: *Licet dare pecuniam capitationis Cæſari, necne?* & Perſicam: *Fas eſt ut cenſum capitis Cæſari demus, an non?* Atque hanc interpretationem firmat illud Ulpiani Leg. 3. Dig. De Cenſibus: I*n Syriis a quatuordecim annis maſculi, a duodecim fœminæ, uſque ad ſexageſimum quintum annum, tributo capitis obligantur*. Marci tamen 12. 14. & Lucæ 20. 22. *tributi* nomen ſimpliciter habetur.

5. *Cognita autem Jeſus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis: hypocritæ? Oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis Jeſus: Cujus eſt imago hæc, & ſuperſcriptio? Dicunt ei, Cæſaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo*. Jeſus cognita verſutia & fraudulenta hypocriſi tam Phariſæorum mittentium, quam illorum quos ad ipſum miſerant, ait illis: Quid me inſidioſa interrogatione implicare nitimini, hypocritæ, crudele conſilium ſpecie religionis velantes? Oſtendite mihi nummum aliquem ejus monetæ, in qua tributum ſeu capitatio exigi & pendi ſolet. Obtulerunt ei denarium Romanum, argenteum. Ait illis Jeſus: Cujus eſt imago hæc, & inſcriptio nummo inciſa? Quærit autem, non quod neſciret, ſed ut ſolutionem quæſtionis ex ipſorum verbis extorqueret. Nummus enim Tiberii Cæſaris imagine ſignatus teſtabatur illum ſummum in Judæam imperium reipſa obtinere, idque a Judæis nummo illo utentibus agnoſci. Cum autem reſpondiſſent, imaginem & inſcriptionem Cæſaris eſſe, eorum quæſtionem ſolvit Jeſus, dicens: *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo*. Perſolvite Cæſari, non quaſi gratuitum munus, ſed quaſi debitum ratione ſupremi dominii temporalis, patrocinii ac defenſionis, pecuniam quæ tributi vel capitationis nomine vobis indicta eſt, & quæcumque Cæſariani ſunt juris. Tributi enim penſitatio non ſolum divinæ Legi non
S. Jo. Chryſ. h. 71. in Matth. repugnat, ſed ab ea imperatur, cum honorem, timorem, obedientiam Principibus exhiberi præcipiat. Ceterum, reddite etiam Deo, quæ ipſi debetis; Cæſari cenſum, Templo ſiclum perſolvite: Cæſari tributa, Deo animum, cultum, amorem ſuper omnia. At ſi quid Cæſar, aut alia Poteſtas Legi divinæ contrarium jubeat, Deo potius quam hominibus parendum noveritis. Quod enim pietati ac Dei Legi adverſum eſt, non Cæſaris, ſed diaboli tributum eſt. Ita Chriſtus ſapientiſſimo reſponſo, & ſeditionis, & violatæ religionis calumniam in quæſtione inſidioſa effugit, & poteſtatis utriuſque limites definivit. *Et audientes mirati ſunt* tam prudens reſponſum, quo nec Cæſar, nec Populus offendi poſſet: *& relicto eo abierunt*.

6. In illo die, acceſſerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt non eſſe Reſurrectionem: & interrogaverunt eum, dicentes: Magiſter, Moyſes dixit: Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater ejus uxorem illius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo. Erant autem apud nos ſeptem fratres: & primus uxore ducta, defunctus eſt, & non habens ſemen, reliquit uxorem ſuam fratri ſuo. Similiter ſecundus & tertius, uſque ad ſeptimum. Noviſſime autem omnium & mulier defuncta eſt. In Reſurrectione ergo cujus erit de ſeptem uxor? Omnes enim habuerunt eam. Sadducæi nullam ſubſtantiam eſſe extra Deum præter res ſenſibiles contendebant, *neque Angelum, neque Spiritum*: quod illius erroris fundamentum erat, quo negabant Reſurrectionem mortuorum. Animas igitur hominum per ſe ſubſiſtere poſſe & immortales eſſe inficiabantur; & in nihilum redire corporibus deſtitutas aſſerebant. Hinc ſequebatur non eſſe Reſurrectionem, quæ permanſionem & immortalitatem animorum requirit. Hi quæſtionem propoſuerunt Jeſu, ex ipſa Lege Moyſis, quam ſolam recipiebant, petitam, contra Reſurrectionem & vitam æternam quam prædicabat: ex quibus dogmatibus rem abſurdam ſequi, carnales homines putabant. Magiſter, Lege Moyſis ſancitum eſt, ut ſi quis mortuus fuerit ſine liberis, frater ejus, eodem patre natus, & proximus ætate, ducat Viduam defuncti, ex qua filium procreet, qui in nomen defuncti tranſeat. Erant autem apud nos ſeptem fratres: & primus uxore ducta defunctus eſt ſine liberis, & reliquit uxorem fratri ſuo, pari jure ac hæreditatem. Idem contigit ſecundo ac tertio, & ceteris uſque ad ſeptimum. Eamdem enim uxorem, ex qua nemo illorum prolem ſuſceperat, alter alteri reliquit; eamque ſinguli ſucceſſive duxerunt; Legi obtemperantes. Cujus ergo erit uxor in Reſurrectione? An plures eamdem ſimul habebunt uxorem? An unus præ ceteris, cum tamen par videatur eſſe jus omnium? Phariſæi vitam quidem felicem poſt Reſurrectionem ſperabant, ſed huic noſtræ in multis ſimilem. Unde Joſephus Phariſaicam ſententiam comparat iis quæ apud Græcos de Fortunatis Inſulis canebantur. Nam bonis dari ait: *Vitam ultra Oceanum, & loca nec imbribus, nec nivibus, nec æſtibus obnoxia, ſed quæ lenis ex Oceano Zephyrus afflans mulceat*. In eundem ſenſum Horatius, Homerum ſecutus cecinit.

Act. 23. 8.

Grotius Annot. in Matth.

Non manet Oceanus circumvagus; arva beata,
Petamus arva, divites & Inſulas.
Pleraque felices mirabimur, ut neque largis
Aquoſus Eurus arva radat imbribus,
Pinguia nec ſiccis urantur ſemina glebis.

Hinc veriſimile videtur erudito viro, Phariſæos manſurum quoque conjugii uſum poſt Reſurrectionem ſibi perſuaſiſſe: quod Mahometes, ut plurima alia figmenta & deliria, in Alcoranum ſuum ex Traditionibus Judaicis tranſtulit. Sadducæi autem Phariſaicæ doctrinæ ac ſectæ hoſtes. Reſurrectionem a Chriſto doceri putabant ſecundum Phariſæorum hypotheſim, ſed Chriſtus eos errare oſtendit.

6. Reſpondens autem Jeſus ait illis: Erratis, neſcientes Scripturas, neque virtutem Dei. Non nequitiæ, non fraudis, ut Phariſæos; ſed erroris & craſſę intelligentiæ eos arguit, quod Scripturas Sacras non legerent, vel male intelligerent: nec attenderent ad virtutem infinitam & omnipotentiam Dei, quæ animis hominum extra corpora ſuſtentandis par eſt, & iiſdem iterum conjungendis cum corporibus: quo fit ut Reſurrectio impoſſibilis non ſit, nec incredibilis. Cauſam erroris duplicem Chriſtus indicat, ignorantiam ſcilicet Scripturarum, & omnipotentiæ Dei, quam ingenio ſuo metiuntur. Confer cum Marci 12. 24. *Nonne ideo erratis, non ſcientes Scripturas, neque virtutem Dei?* Tum eorum objectioni erroneo fundamento nixæ Chriſtus reſpondet:

det: *In Reſurrectione enim neque nubent neque nubentur; ſed erunt ſicut Angeli Dei in cœlo.* In futuro illo beatitudinis ſtatu, poſt reſurrectionem corporum, neque nuptiæ erunt, neque nuptiarum opus. Habent enim filii reſurrectionis in ſe Spiritum vivificum, ſeu vim internam ex qualitatibus gloriæ ab anima in corpus dimanantem. quæ corpus conſervet in perpetua incorruptione. Unde tale cor-
1.Cor.15.44. pus non jam *animale*, ſed *ſpirituale* dicitur ab Apoſtolo. Nam *corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem oportet, abſorpta morte in victoria.* Cum igitur corpora iſta non ſint morti obnoxia, ſicut nec Angeli, quos omnis Scriptura commemorat, ut mirum ſit, Sadducæos in tanta luce cæcutire: ſequitur, nuptiis & earum uſu homines poſt Reſurrectionem non indigere, ſive ad ſobolem propagandam, ſive ut ſingulis pereuntibus univerſitas conſervetur. Confer cum Lucæ 20. 34. 35. 36. *Et ait illis Jeſus: Filii hujus ſæculi nubunt, & traduntur ad nuptias: Illi vero qui digni habebuntur ſæculo illo, & reſurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores; neque enim ultra mori poterunt: æquales enim Angelis ſunt, & filii ſunt Dei; cum ſint filii reſurrectionis.* Fęminas in muliebri ſexu non reſurrecturas ſenſerunt Tertullianus lib. 1. de *cultu Fœm. cap.* 2. Origenes in Matth. Edit. Huetii p. 487. Hilarius cap. 23. in Matth. quam opinionem etiam S. Hieronymo exprobrat Rufinus ex dictis ipſius in cap. 5. Epiſt. ad Epheſ. Ille tamen ſeſe ab ea purgat Apol. cap. 6. & Epiſt. 27. ad Euſtoch. cap. 11. S. Aug. autem lib. 22. De Civit. Dei, cap. 17. *Corporibus*, inquit, *vitia detrahentur, natura ſervabitur.*

7. *De reſurrectione autem mortuorum non legiſtis quod dictum eſt a Deo dicente vobis: Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob? Non eſt Deus mortuorum, ſed viventium.* Hoc argumento invicte probatur a Chriſto & animorum immortalitas, & reſurrectio corporum. Significatur enim his verbis Dei ad Moyſen, Deum peculiariter & eximie eſſe Deum Abraham, Iſaac, & Jacob. ob ſingularem ſcilicet ipſorum fidem atque obedientiam; atque ipſis ſingulari quadam & præcellenti ratione benefacere. Id vero de hac vita mortali dumtaxat intelligi non poteſt, in qua commoda quidem aliqua, ſed multis incommodis permixta illis acciderunt. Multi enim improbi aut minus probi, in Ægypto, Cananæa, & alibi, vitam haud paulo felicius egere. Sequitur ergo, Deum ipſorum Deum fuiſſe, non ſolum cum in terris agerent, ſed etiam cum ad Moyſen iſta loqueretur; ſicque ipſos fuiſſe meliore ſui parte ſuperſtites. quod probat immortaliratem animorum. Imo cum Deus non ſit mortuorum, ſed viventium Deus & benefactor, ſequitur Abrahamum, Iſaac, & Jacob (quæ nomina non ſolum animum ſignificant, ſed perſonam conſtantem ex animo & corpore, cui mors & vita proprie tribuitur) ſequitur, inquam, eos Dei reſpectu vivere, id eſt, decreviſſe Deum illos vitæ reddere; ex quo ſequitur reſtitutio corporum. quæ cum animabus bona, malave geſſerunt. Confer cum Lucæ 20. 37. 38. *Quia vero reſurgant
S. Hier. in c. 22. Matt. mortui, & Moyſes oſtendit ſecus rubum, ſicut dicit Dominum Deum Abraham, & Deum Iſaac, & Deum Jacob. Deus autem non eſt mortuorum, ſed vivorum: omnes vivunt ei.* Confer & cum Apoſt. cap. 11. Epiſt. ad Hebr. ℣. 13. & ſeqq. *Juxta fidem defuncti ſunt omnes iſti non acceptis repromiſſionibus, ſed a longe eas aſpicientes, & ſalutantes, & confitentes quia peregrini & hoſpites ſunt ſuper terram. Qui enim hæc dicunt, ſignificant ſe patriam inquirere. Et ſi quidem ipſius meminiſſent, de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi: nunc autem meliorem appetunt, id eſt, cęleſtem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum: paravit enim illis civitatem*, in æternum permanſuram.

8. *Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina ejus*, ſive doctrinam ejus plane cœleſtem, dicendique modum promptum, clarum, efficacem. *Pharifæi autem*

audientes

audientes quod ſilentium impoſuiſſet Sadducæis, quod eos tacere & cedere cum dedecore coegiſſet, *convenerunt in unum*, geſtientes de Sadducæorum confuſione, interimque novas inſidias ſtruentes Jeſu.

9. *Et interrogavit eum unus ex eis Legis Doctor*, ſive *Scriba, tentans eum*, volens amplius experiri, quam peritus eſſet Scripturarum. Id enim innuit S. Marcus: *Acceſſit*, inquit, *unus de Scribis, qui audierat illos conquirentes, & videns quoniam bene illis reſponderit, interrogavit eum*, &c. *Magiſter, quod eſt mandatum magnum in Lege*? Maximum & *primum omnium mandatum? Ait illi Jeſus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua*. Præmittitur apud S. Marcum, ut Deuteron. 6. *Audi Iſrael, Dominus Deus tuus, Deus unus eſt*; primum eſt enim, ut unum tantum credamus Deum, deinde eum ex toto corde diligamus. Qui enim plures credit, amorem dividit, nec unum ex toto corde diligit. Utramque ſententiam pronunciavit Chriſtus, reſponſoque ſuo complexus eſt: ſed poſteriorem dumtaxat S. Matthæus refert, in qua prior implicite continetur. Quod autem præcipitur, Deum *ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente* diligendum, ſignificat, nos teneri ad Deum diligendum, quantum poſſumus; ad illi impendendum quicquid valemus. *Diliges Dominum Deum tuum*, non effectivo dumtaxat amore, ſeu factis externis, cetera ejus mandata ſervando; ſed affectivo, & interiori actu, ac ſæpius exercendo & in vita, & in morte, & quam frequentius a te fieri poteſt. Diliges Dominum Deum tuum propter ſe, ſuper omnia, & præ omnibus rebus creatis, ſi non actu ſemper (quæ beatorum felicitas eſt, ad quam currere debemus) ſaltem habitu, ut omnia tua ad honorem ejus referas, quidvis potius pati paratus, quam aliquid facere quod ſancto ejus amori adverſetur. Diliges *ex toto corde*, ut tota intentio tua feratur in Deum: *ex tota mente*, ut mens tua & intelligentia tota ſubdatur Deo maxime per fidem: *ex tota anima*, ut appetitus tuus inferior ſecundum Deum omnino regatur. Addit S. Lucas: *& ex omnibus viribus tuis*: ut omnes actus exteriores tui obediant Deo. *Hoc eſt maximum & primum mandatum*: 1. Ratione dignitatis, cum de Deo præcipiat. 2. Ordinis naturæ, ſiquidem ex dilectione Dei manat dilectio proximi. 3. Officii, quia Deus illud præcipue requirit: *Præbe, fili mi, cor tuum mihi*. 4. Virtutis & fœcunditatis, quia in eo omnia mandata continentur: *Plenitudo enim Legis eſt dilectio*. 5. Ratione finis, quia omnia mandata ad illud tamquam ad finem referuntur: *Finis enim præcepti eſt charitas*. 6. Ratione efficaciæ, quia per illius obſervantiam Deus regnat in homine, & homo Deo intime conjungitur.

Marci 12. 28.

Marci 12. 28.

S. Thom. ſecunda ſecunda Q. 44. Art. 5
Luca 10. 27.
Prov. 23. 26.

Rom 13. 10.
1. Tim. 1. 5.

10. *Secundum autem ſimile eſt huic*: officio; cum dilectionem pariter præcipiat: amplitudine; cum omnia ſecundæ tabulæ præcepta pariter contineat, ut illud primæ, *Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. Diliges*, interno affectu, quem & externis indiciis atque effectis comprobabis: *Proximum tuum*, omnem hominem, utpote tibi conjunctum naturæ ſocietate, ad imaginem Dei pariter conditum, felicitatis æternæ pariter capacem: *Sicut te ipſum*. Similiter ac te diliges, vere & ſincere, ac propter Deum, non propter tua commoda. Confer cum Rom. 13. 10. & ſeqq. *Qui diligit proximum, legem implevit. Nam, non adulterabis: Non occides: Non furaberis: Non falſum teſtimonium dices: & ſi quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo inſtauratur: Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo Legis eſt dilectio*.

11. *In his duobus mandatis univerſa Lex pendet, & Prophetæ*. In his duobus ſita eſt, & ad hæc duo collineat univerſa Lex & Doctrina Prophetarum. Ad hunc finem refertur quicquid Lex præcipit, quicquid Prophetæ docuerunt ad morum emendationem pertinens. In his firmitatem & conſiſtentiam

habent

habent univerſa quæ in Lege & Prophetis continentur, iis appenſa ſunt, & in iis hærent, ut numquam inde divellantur. Metaphora ſumpta eſt a rebus ſuſpenſis, quæ quandiu non demuntur, hærent in ea re cui appenſæ ſunt, ibique firmitatem & conſiſtentiam ſuam habent; ut Iſaiæ 20. 24. & 25. Vel, univerſa Lex & Prophetæ ad hæc duo mandata tradenda, inculcanda & firmanda conſpirant.

12. *Congregatis autem Phariſæis, interrogavit eos Jeſus, dicens: Quid vobis videtur de Chriſto? Cujus filius eſt? Dicunt ei: David. Ait illis: Quomodo ergo David in Spiritu vocat eum Dominum, dicens: Dixit Dominus Domino meo, Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum? Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius eius eſt?* Quid de Chriſto cenſetis, de Meſſia vobis promiſſo? Vobiſne hominis filius videtur, an Dei? Reſponderunt, *David*: ex Iſaiæ vaticinio quo tanquam notiſſimo Gabriel Archangelus myſterium Incarnationis Mariæ annuntians uſus eſt. *Iſai. 9. 7.* Sed Meſſiam Davidis filium eſſe ita intelligebant non ſolum Judæorum vulgus, ſed etiam Phariſæi & Legiſperiti, ut magnificentius de illo nihil ſentirent, quam terrenum Regem fore de ſtirpe Davidica, inter adoptionis divinæ filios Deo chariſſimum, qui Judæos diſperſos in temporalem aſſereret libertatem, Regnum Davidis collapſum reſtitueret, & uſque ad terræ fines, debellatis Gentibus dilataret. Hunc igitur errorem Chriſtus corrigit prolato Pſalmi *109.* oraculo, quem quidem Pſalmum de Meſſia vaticinari certiſſimum erat apud Judæos. Quomodo ergo David Spiritus Sancti afflatu vocat eum Dominum, dicens: *Dixit Dominus*, Deus Pater, *Domino meo*, Chriſto: *Sede a dextris meis*: Sede ad dexteram meam ut æqualis mihi agnoſcaris natura, majeſtate, gloria, imperio, etiam donec omnem vim tibi adverſam, Gentiles, Judæos, Regna, Imperia, mortem ipſam, dæmones ita tibi ſubjiciam, ut inſtar ſcabelli eos conculces & proteras. Hinc invicte probatur Chriſti divinitas. Unde Apoſtolus ad Hebræos ſcribens cap. 1. hoc eos urget argumento: *Hebr. 1. 5. 13.* *Cui enim dixit aliquando Angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te? .... Ad quem autem Angelorum dixit aliquando: Sede a dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum?* Verbum *donec*, exprimit illud tempus, quo maxime videri poterat Chriſtus ad Dei dexteram non ſedere, tempus ſcilicet quo mortalem vitam egit in terris, diſpenſationem a Patre ſibi traditam exercens; & intelligendum relinquit abſque dubio poſtea ſeſſurum. Non enim *præſentium promiſſio eſt futurorum exceptio*. Confer cum Apoſtolo *S. Baſilius Hom. 25.* ad Hebræos 10. 12. *In ſempiternum ſedet in dextera Dei, de cetero expectans donec ponantur inimici ejus ſcabellum pedum ejus*. Et 1. ad Corinth. 15. 24. *Deinde finis; cum tradiderit Regnum Deo & Patri, cum evacuaverit omnem Principatum & poteſtatem, & virtutem. Oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos ſub pedibus ejus. Noviſſima autem inimica deſtruetur mors: Omnia enim ſubjecit ſub pedibus ejus*. Et tamen in æternum regnaturum, & Regni ejus nullum finem fore, Prophetæ & Evangelium teſtantur. Quamquam autem conſtitutum ad dexteram Patris in cœleſtibus poſt Reſurrectionem Apoſtolus ſcribat, *Epheſ.* 1. 20. quia tunc res fieri dicitur Scripturæ phraſi cum innoteſcit: ipſa tamen Incarnatione Chriſtus æqualem Patri gloriam accepit, poſt Reſurrectionem Aſcenſionemque ſuam in cœlos gentibus omnibus declarandam. Philipp. 2. 6. *Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens .... Humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem Crucis. Propter quod & Deus exaltavit illum & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen: ut in nomine Jeſu omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum: & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.*

Si

Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus eſt? Quomodo hæc conſiſtunt? Si Chriſtus merus homo eſt, ut vos cenſetis errantes, ſi ita ſit filius David, ut non ſit etiam natura Filius Dei, quomodo David vocat eum Dominum? „ Quomodo, ***cum dicit***, verbum quærentis eſt, non negantis? „ tanquam ſi hoc eis diceret, Bene quidem dicitis Chriſtum filium David, „ ſed ipſe David Dominum eum dicit; quem ille dicit Dominum, quomodo eſt „ Filius? „ Dicerent Judæi, ſi contra Evangelium corda non clauderent; quo- „ niam ***In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat*** „ ***Verbum***: ecce quomodo eſt Dominus David. Sed quia ***Verbum caro factum*** „ ***eſt, & habitavit in nobis***, ecce quomodo eſt Filius David. Sed neſcientes „ obmutuerunt, nec ore ſaltem clauſo aures aperuerunt, ut quod reſpondere „ non potuerunt interrogati, noſſent edocti. „ Et nemo poterat ei reſponde- „ re verbum: neque auſus fuit quiſquam ex illa die eum amplius interrogare.

SENSUS MORALIS.

1. SIMILE ***factum eſt Regnum cælorum homini Regi, qui fecit nuptias filio ſuo,*** &c. „ Tunc Deus Pater Deo Filio ſuo nuptias fecit, quando hunc in „ utero Virginis humanæ naturæ conjunxit. Filio nuptias fecit, cum ei per *S. Greg. M. h. 37. in Ev.* „ Incarnationis Myſterium Sanctam Eccleſiam ſociavit. Uterus autem geni- „ tricis Virginis, hujus ſponſi thalamus fuit. Unde & Pſalmiſta dicit: ***In ſole*** „ ***poſuit tabernaculum ſuum, & ipſe tamquam ſponſus procedens de thalamo ſuo.*** „ Tanquam ſponſus quippe de thalamo ſuo proceſſit, quia ad conjungendam „ ſibi Eccleſiam incarnatus Deus de incorrupto utero Virginis exivit. Miſit „ ergo ſervos ſuos, ut ad iſtas nuptias amicos invitarent. Miſit ſemel, miſit „ iterum, quia Incarnationis Dominicæ Prædicatores, & prius Prophetas, & poſt- „ modum Apoſtolos fecit. Bis itaque ſervos ad invitandum miſit: quia Incarnatio- „ nem Unigeniti & per prophetas dixit futuram, & per Apoſtolos nunciavit factam.

Judæi primum, deinde Gentiles ad fidem Incarnationis vocati ſunt. Filius Dei non ſolum cum Eccleſia ſua, ſed cum anima uniuſcujuſque noſtrum nuptias contrahit, ut cum illo per fidem & charitatem conjungamur. Nuptiale illud fœdus Dei cum anima juſti initur in via, conſummatur in patria. Nullam ex ſe dotem affert ſponſo, cum pauper ipſa ſit, nullaque propria bona habeat; ſed eam donis ſuis auget ſponſus, divitiis gratiarum ſuarum cumulat; magnifica & pretioſa promiſſa illi donat, ut divinæ ſit conſors naturæ. ***Per quem maxima & pretioſa nobis promiſſa donavit; ut per hæc efficiamini divinæ conſortes naturæ.*** *2. Petri 1. 4.* Sacrum illud fœdus æternum eſſe debet. Per Deum non ſtat quin æternum ſit, ſi fideles ipſi ſimus, ſi ab ejus amore non deficiamus, ſi non abeat anima noſtra poſt amatores multos, ac ſpiritaliter fornicetur; ſed amore caſto ſemper adhæreat cœleſti Sponſo. ***Neminem Deus deſerit, niſi prius ab eo deſeratur....*** *S. Auguſt.* ***Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet*** infidelitate ſua. *Conc. Trid.* Tria nuptiarum bona in hoc myſtico connubio inveniantur, ***fides, proles, Sacramentum***. Fides, ut nullum ſit adulterium; Sacramentum, ut nullum ſit divortium; proles fructuſque nuptiarum, ſint opera virtutum. Ad iſtas nuptias invitatur homo, non cogitur: nemo enim credere, & diligere Deum, ipſique hoc modo conjungi poteſt, niſi volens. Maxima pars hominum divinam vocationem negligit, cum exteriorem, tum interiorem, voluptatibus ſæculi illecta, lucris temporalibus addicta. „ Illi autem neglexerunt, & abierunt, alius in villam ſuam „ alius vero ad negotiationem ſuam. „ In villam ire (inquit S. Gregorius) *S. Greg. M. h. 38. in Ev.* eſt labori terreno immoderate incumbere; in negotiationem vero ire, eſt actionum ſæcularium lucris inhiare. „ Quia enim alius intentus labori terreno, „ alius vero mundi hujus actionibus deditus, Myſterium Incarnationis Dominicæ

„ pen-

Digitized by Google

„ penſare, & ſecundum illud vivere diſſimulat, quaſi ad villam vel nego-
„ tium pergens venire ad Regis nuptias recuſat. “ Et plerumque, quod eſt
„ gravius, nonnulli vocantis gratiam non ſolum reſpuunt, ſed etiam perſe-
„ quuntur, vim Prædicatoribus & Doctoribus veritatis inferentes, aut ipſis inſidias
„ ſtruentes. *Reliqui vero tenuerunt ſervos ejus, & contumeliis affectos occiderunt.*
At Deus ultionum Dominus, *perdit homicidas illos*. Homicidas perdit, quia
perſequentes interimit. Civitatem eorum ſuccendit, quia illorum non ſolum
anima, ſed & caro quoque in qua habitaverant, æterna gehennæ flamma
cruciatur. Mundus ipſe quem dilexerunt, in die judicii igne conflagrabit.
Miſſis vero *exercitibus ſuis* extinxiſſe homicidas dicitur, quia in hominibus
omne judicium per Angelos exhibetur.

2. *Tunc ait ſervis ſuis: Nuptiæ quidem paratæ ſunt, ſed qui invitati e-
rant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum & quoſcumque inveneri-
tis, vocate ad Nuptias.* Nuptiæ paratæ ſunt omnibus, gratia Chriſti omni-
bus oblata: nemo a cœleſti convivio, niſi indignus excluditur, licet nemo
per ſe dignus ſit qui ad illud admittatur. Ne convivium nuptiale fruſtra pa-
ratum eſſet, Judæis venire renuentibus ſubſtitutæ ſunt Gentes: peſſimis Chri-
ſtianis gratia Dei abuſis alii ſubſtituuntur operanti Deo fideliter cooperaturi.
Iſaia 55. *Verbum meum quod egredietur de ore meo, non revertetur ad me vacuum*, (ait
Dominus) ſi apud hos fructum non referat, quem volui, ad alios transfere-
tur, qui ferant. Auferetur *a vobis Regnum Dei* (inquit Chriſtus) *& dabitur*
Apoc. 3. 11. *genti facienti fructum ejus .... Tene* igitur *quod habes, ut nemo accipiat
coronam tuam*. Magis rei ſunt Chriſtiani, qui cum guſtaverint cœleſte con-
vivium, incomparabiles illius delicias faſtidiunt, quam Judæi qui non cogno-
S. Greg. M. verunt. „ Qui invitantem ſe contemni conſpicit, Regis filii ſui nuptias va-
Hom. 38. „ cuas non habebit. Ad alios mittit, quia etſi apud aliquos laborat, quan-
„ doque tamen ſermo Dei inventurus eſt ubi requieſcat.

3. *Et egreſſi ſunt ſervi ejus in vias, & congregaverunt omnes quos inve-*
S. Aug. ſer. *nerunt, malos & bonos & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium*. Apparatus
90. alias 14. Menſæ Dominicæ omnium eſt voluntati propoſitus. Intereſt autem quomodo
ex editis a quis accedat, cum accedere non vetatur. Scripturæ quippe ſanctæ docent
Sirmondo. nos duo Dominica eſſe convivia, unum quo veniunt boni & mali, alterum
quo non accedunt mali.... Omnes qui ſe ab hoc convivio excuſaverunt,
mali ſunt, ſed non omnes qui intraverunt boni ſunt. In hoc convivio boni
1. Cor. 9. 29. diſcumbunt, quicumque attendunt quod dictum eſt: *Quicumque manducat &*
Matt. 8. 11. *bibit indigne, judicium ſibi Manducat & bibit .... Multi ab Oriente & Occi-
dente venient*. Quo venient? Ad illud convivium in quod boni & mali in-
trant. De alio convivio locutus adjunxit: *Et recumbent cum Abraham, Iſa-
ac, & Jacob in Regno cœlorum*. Illud eſt convivium quo non acceſſuri ſunt
mali: *Hoc quod modo eſt, digne accipiatur, ut ad illud perveniatur*. In Eccleſia
boni & mali. Extra nulli boni: intus mali tolerandi.

4. *Intravit autem Rex ut videret diſcumbentes, & vidit ibi hominem non*
S. Aug. ibid. *veſtitum veſte nuptiali*, &c. Quæ eſt veſtis nuptialis? Procul dubio illa veſtis
eſt, quam non habent niſi boni, in convivio relinquendi, ſervandi ad con-
vivium quo nullus malus accedit, per Domini gratiam perducendi. Quæra-
mus inter fideles, qui ſunt qui habent aliquid quod mali non habent, &
ipſa erit veſtis nuptialis. „ Si Sacramenta dixerimus, videte quemadmodum
„ ſint malis boniſque communia. Baptiſmus eſt? Sine baptiſmo quidem nemo
„ ad Deum pervenit: ſed non omnis qui habet baptiſmum, ad Deum pervenit. Non
„ ergo poſſum intelligere baptiſmum eſſe veſtem nuptialem, id eſt, ipſum Sacra-
„ mentum; quam veſtem video in bonis, video in malis. Forte Altare eſt, vel quod
„ accipitur de Altari? Videmus quia multi manducant, & judicium ſibi manducant
& bi-

Digitized by Google

„ & bibunt. Quid ergo eſt? Jejunatur? Jejunant & mali. Ad Eccleſiam concurritur? Concurrunt & mali. Poſtremo miracula fiunt? Non ſolum boni faciunt & mali, ſed aliquando non faciunt boni ... *Quæ eſt ergo veſtis illa nuptialis?* Finis præcepti eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. *Hæc eſt veſtis nuptialis. Interrogate vos, ſi habetis illam, ſecuri eſtis in convivio Dominico.* Duę ſunt in homine uno, charitas & cupiditas. Charitas naſcatur in te, ſi nondum nata eſt; & ſi nata eſt, alatur, nutriatur, creſcat. Illa vero cupiditas, etſi in hac vita extingui penitus non poteſt; quia ſi dixerimus quod peccatum non habemus, nosipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt: in quantum eſt in nobis cupiditas, in tantum ſine peccato non ſumus: charitas creſcat; cupiditas decreſcat: ut aliquando illa perficiatur, hoc eſt charitas, cupiditas conſumatur.

5. *Et ait illi: Amice, quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem? At ille obmutuit.* In Dei judicio peccator obmuteſcet præ confuſione, propriæ conſcientiæ teſtimonio convictus, nec terribili judici reſpondere quidquam poterit. *Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei reſpondere unum pro mille*. „ Veſtis nuptialis (inquit S. Hier.) præcepta ſunt Domini & opera quæ complentur ex Lege & Evangelio, novique hominis efficiunt veſtimentum. Si quis igitur in tempore judicii inventus fuerit ſub nomine Chriſtiano non habere veſtem nuptialem, hoc eſt, veſtem ſuper cęleſtis hominis, ſed veſtem pollutam, id eſt, veteris hominis exuvias, hic ſtatim corripitur, & dicitur ei: *Amice, quomodo huc intraſti?* Amicum vocat quod invitatus ad nuptias eſt: arguit impudentiæ, quod veſte ſordida munditias polluerit nuptiales. At ille *obmutuit*. In tempore enim enim illo *non erit locus pœnitentiæ, nec negandi facultas, cum omnes Angeli, & Mundus ipſe teſtis ſit peccatorum*. Publicam illam confuſionem præveniamus ac vitemus peccatorum confeſſione, ac pœnitentia: a ſacro Euchariſtiæ convivio nos humiliter ſubtrahamus, donec induti ſimus veſte nuptiali. „ Aſcendat homo adverſum ſe tribunal mentis ſuæ, conſtituat ſe ante faciem ſuam, ne hoc ei poſtea fiat. Nam minatur hoc Deus peccatori dicens, *Arguam te; & ſtatuam te ante faciem tuam*. Atque ita conſtituto in corde judicio, adſit accuſatrix cogitatio, teſtis conſcientia, carnifex timor. Inde quidam ſanguis animi confitentis per lachrymas profluat. Poſtremo ab ipſa mente talis ſententia proferatur, ut ſe indignum homo judicet participatione Corporis & ſanguinis Domini: ut qui ſeparari a Regno cęlorum timet per ultimam ſententiam ſummi judicis, per Eccleſiaſticam Diſciplinam a Sacramento cæleſtis panis interim ſeparetur. Verſetur ante oculos imago futuri judicii; ut cum alii accedunt ad Altare Dei, quo ipſe non accedit, cogitet quam ſit contremiſcenda illa pœna, qua percipientibus aliis vitam æternam, alii in mortem præcipitantur æternam. Ad hoc enim Altare quod nunc in Eccleſia eſt in terra poſitum, terrenis oculis expoſitum, ad Myſteriorum divinorum ſignacula celebranda, multi etiam ſcelerati poſſunt accedere: quoniam Deus commendat in hoc tempore patientiam ſuam, ut in futuro exerat ſeveritatem ſuam. Ad illud autem Altare quo præcurſor pro nobis introiit Jeſus, quo caput Eccleſiæ præceſſit, membris ceteris ſecuturis, nullus eorum accedere poterit, de quibus dicit Apoſtolus, QUONIAM qui talia agunt, Regnum Dei non poſſidebunt.

Job. 9. 3.

S. Hier. in c. 22. Matth.

Pſ. 49. 21

S. Aug. ſerm 351. alias 50. inter h. 50.

6. *Tunc dixit Rex miniſtris: Ligatis manibus & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus & ſtridor dentium.* His verbis funeſtus damnatorum ſtatus ſignificatur, qui ad Dei miſericordiam currere, ab ejus ira fugere amplius non poſſunt: bonum operari, mala commiſſa expiare amplius non valent: ſalutari lumine penitus deſtituti, quo Deum officiaque ſua cognoſcant. „ Quid eſt ipſa manuum pedumque ligatio, niſi omnimoda poteſtatis ablatio? „ *In tenebras exteriores*. Amando tenebras, in tenebris remanebis, & remanendo „ in te-

S. Bern. l. de Gratia & libero Arbitrio c. 9.

„ in tenebris, etiam in tenebras exteriores projicieris, ibi erit fletus & ſtridor dentium. Si nihil in te faciebat amor lucis, faciat timor doloris. *In tenebras exteriores mittentur, qui interiora, ſpiritualia, æterna bona non dilexerunt*. Non ergo amemus magis exteriora, ſed interiora. De interioribus gaudeamus: in exterioribus autem neceſſitatem habeamus, non voluptatem. *Ibi erit fletus & ſtridor dentium*. Quia enim volentes injuſte utuntur bonis, juſte nolentes cruciabuntur malis.

S. Auguſt. Tract. 18. in Joann. Idem. Enarrat. in Pſal. 139. Idem. Epiſt. 140. alias 120. Auctor lib. de Vocatione Gentium inter S. Proſper. Opera editorum lib. 2. cap. 4.

7. *Multi enim ſunt vocati, pauci vero electi*. Non ſolum multi, ſed omnes ſufficienter vocati per legem naturalem, per legem ſcriptam, per prædicationem Evangelicam, per voces & teſtimonia creaturarum, per internas inſpirationes. „ Nam ne in præteritis quidem ſæculis hæc eadem gratia, quæ poſt Domini noſtri Jeſu Chriſti reſurrectionem ubique diffuſa eſt, & de qua ſcriptum eſt: Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terræ, defuit mundo. Quamvis enim ſpeciali cura atque indulgentia Dei populum Iſraeliticum conſtet electum, omneſque aliæ nationes ſuas vias ingredi, hoc eſt, ſecundum propriam permiſſæ ſint vivere voluntatem; non ita ſe tamen æterna Creatoris bonitas ab ullis hominibus avertit, ut eos ad cognoſcendum ſe atque metuendum, nullis ſignificationibus admoneret. Cœlum quippe ac terra & mare, omniſque creatura quæ videri atque intelligi poteſt, ad hanc præcipue diſpoſita eſt humani generis utilitatem, ut natura rationalis de contemplatione tot ſpecierum, de experimentis tot bonorum, de perceptione tot munerum, ad cultum & dilectionem ſui imbueretur Auctoris. *Pauci electi*. Tam multos creando naſci voluit *Deus*, quos ad ſuam gratiam non pertinere præſcivit, ut multitudine incomparabili plures ſint illis, quos in ſui Regni gloriam filios promiſſionis prædeſtinare dignatus eſt, ut etiam ipſa multitudine rejectorum oſtenderetur, quam nullius momenti ſit apud Deum juſtum quantalibet numeroſitas juſtiſſime damnatorum: Atque ut hinc quoque intelligant, qui ex ipſa damnatione redimuntur, hoc fuiſſe debitum maſſæ illi univerſæ, quod tam magnæ parti ejus redditum cernerent, non ſolum in eis qui originali peccato multa addunt malæ voluntatis arbitrio, verum etiam in tam multis parvulis, qui tantummodo vinculo peccati originalis obſtricti, ſine gratia Mediatoris ex hac luce rapiuntur. Tota quippe iſta maſſa juſtæ damnationis reciperet debitum, niſi ex ea faceret non ſolum juſtus ſed etiam miſericors figulus alia vaſa in honorem ſecundum gratiam, non ſecundum debitum; dum & parvulis ſubvenit, quorum nulla merita dici poſſunt, & majores prævenit, ut habere aliqua merita poſſint.

S. Auguſt. Epiſt. 190. alias 157.

8. *Tunc abeuntes Phariſæi conſilium inierunt ut caperent Jeſum in ſermone. Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Hærodianis dicentes: Magiſter ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces*, &c. Facile capiuntur in ſermone, qui linguam ſuam non frænant, qui non ponunt cuſtodiam ori ſuo, & oſtium circumſtantiæ labiis ſuis. Volat irrevocabile verbum. Ponderandi ſunt ſermones noſtri, atque ad prudentiæ, veritatis, & charitatis regulas dirigendi; ut prius veniant ad limam, quam ad linguam. Cavendum ne diabolus, Mundus propriaque cupiditas noſtra nos in ſermone capiat. *Magiſter, ſcimus quia verax es*, &c. Laudes hominum inſidioſæ ac fallaces. Qui illas amat, tentationem & periculum amat: qui periculum amat, in illo peribit. *Semper inſidioſa, callida, blanda eſt adulatio, pulchreque apud Philoſophos definitur, blandus inimicus*. Duo ſunt genera perſecutorum, vituperantium, & adulantium. *Plus perſequitur lingua adulatoris, quam manus interfectoris .... Magiſter, ſcimus quia verax es*. Hic veri Doctoris character, ut veritatem unice diligat, ſincere & abſque fuco Dei viam, legem, ac voluntatem doceat: ad eam attendat, non ad opiniones aut ſtudia hominum: nullo hominum reſpectu, gratia, aut metu ab officio & libertate aſſerendæ & prædicandæ veritatis deflectat.

S. Hieron. l. 1. contra Pelagianos.

S. Auguſt. Enarrat. in Pſal. 69.

9. Dic

9. *Dic ergo nobis quid tibi videtur? Licet cenſum dare Cæſari, an non? Cognita autem Jeſus nequitia eorum ait: Quid me tentatis hypocritæ? Oſtendite mihi numiſma cenſus.* Blandæ & fraudulentæ interrogationi Chriſtus aſpere reſpondet: illi blandiuntur ut noceant; Jeſus increpat ut proſit. *Utilior eſt homini Deus iratus, quam homo propitius.* Hypocritis detrahenda eſt larva pietatis, ne pietati noceant. Calumniatorum & invidorum nequitia detegenda, cum ſpecie pietatis abutuntur ut veritati, Religioni, Eccleſiæ Prælatis, Prędicatoribus ac Doctoribus noceant. *Ait illis Jeſus: Cujus eſt imago hæc & ſuperſcriptio?* Ita ſe gerit Chriſtus, ac ſi ignota illi eſſet monetæ ſpecies, ut divitiarum contemptum doceat; ut ſpiritales viros a ſæculi negotiis alienos eſſe debere ſignificet; ut inimicos ſuos proprio eorum reſponſo confutet & confundat. *Dicunt ei, Cæſaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei Deo.* Regibus debita officia & tributa reddenda Chriſtus docet, Apoſtolus confirmat. *Ideo* (inquit) *neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolum propter iram, ſed etiam propter conſcientiam. Ideo enim & tributa præſtatis: Miniſtri enim Dei ſunt, in hoc ipſum ſervientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal; cui timorem, timorem; cui honorem, honorem.* O plenam miraculi reſponſionem, & perfectam dicti cœleſtis abſolutionem! Ita omnia inter contemptum ſæculi, & contumeliam lædendi Cæſaris temperavit, ut curis omnibus & officiis humanis devotas Deo mentes abſolveret, cum Cæſari quæ ejus eſſent redhibenda decernit. „ Si „ enim nihil ejus penes nos reſederit, conditione reddendi ei quæ ſua ſunt, „ non tenebimur. Porro autem ſi rebus illius incubamus, ſi jure poteſtatis „ ſuæ utimur, & nos tamquam mercenarios alieni patrimonii procurationi „ ſubjicimus; extra querelam injuriæ eſt, Cæſari redhiberi quod Cæſaris eſt; Deo „ autem quæ ejus ſunt propria reddere nos oportere, corpus, animam, voluntatem. Ab eo enim hæc profecta atque aucta retinemus; & proinde condignum „ eſt, ut ei ſe totum reddant, cui debere, ſe recolunt & originem & profectum.

Auctor Operis Imperf. in Matt. — *Rom. 13. 6. & 7.* — *S. Hil. c. 23 in Matth.*

Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo. *Moneta Dei ſumus: nummus a theſauro oberravimus. Errore detritum eſt, quod in nobis fuerat impreſſum. Venit qui reformet, quia ipſe formaverat. Quærit & ipſe nummum ſuum, ſicut Cæſar nummum ſuum; ideo ait,* Reddite Cęſari, quę Cæſaris ſunt; & Deo, quæ Dei ſunt: *Cæſari nummos, Deo vos ipſos.* Reddite, quæ ſunt Dei Deo. *Benignus exactor eſt, non egenus; & qui non creſcat ex redditis, ſed in ſe creſcere faciat redditores. Huic ergo quod non redditur, perditur: quod autem redditur, reddenti additur: immo vero in eo cui redditur, ipſe reddens ſervatur. Idipſum quippe erit redditum & redditor, quia id ipſum erat debitum & debitor. Deo namque ſe ipſum debet homo, eique reddendus eſt ut beatus ſit, a quo accepit ut ſit.*

S. Auguſt. Tract. 40. in Joann. — *Idem Epiſt. 127. al. 45.*

Reddite quæ ſunt Dei, Deo. „ Si me totum debeo pro me facto, quid addam „ jam & pro refecto, & refecto hoc modo? Nec enim tam facile refectus, quam „ factus. Siquidem non ſolum de me, ſed de omni quoque quod factum eſt, ſcriptum eſt: *Dixit, & facta ſunt.* At vero qui me tantum & ſemel dicendo, fecit, „ in reficiendo profecto & dixit multa, & geſſit mira, & pertulit dura, nec tantum „ dura, ſed & indigna. Quid ergo retribuam Domino pro omnibus quę retribuit mihi? In primo opere me mihi dedit, in ſecundo ſe. Et ubi ſe dedit, me mihi reddidit. „ Datus ergo & redditus, me pro me debeo, & bis debeo. Quid Deo retribuam „ pro ſe? Nam etiamſi me millies rependere poſſem, quid ſum ego ad Deum?

S. Bernard. Tract. de diligendo Deo cap. 5.

10. *Acceſſerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt non eſſe Reſurrectionem,* &c. Politici & impii, *Cenſores Divinitatis*, Reſurrectionem & immortalitatem animorum impugnant, quibus everſis, *inanis* eſſet *fides noſtra*, *inanis* Chriſti & Apoſtolorum *prædicatio*. Pauci quidem ex iis qui Chriſtiano nomine gloriantur, divina hæc dogmata negant; ſed multi ita vivunt, ac ſi nec Reſurrectio.

Tertull. — *Sapient. 2.*

rectionem corporum,nec animorum immortalitatem crederent, nec alteram vitam ſperarent. Dixerunt enim „ cogitantes apud ſe non recte: Exiguum & cum tædio eſt
„ tempus vitæ noſtræ, & non eſt refrigerium in fine hominis, & non eſt qui
„ agnitus ſit reverſus ab inferis: quia ex nihilo nati ſumus, & poſt hoc erimus
„ tamquam non fuerimus: quoniam fumus flatus eſt in naribus noſtris, & ſermo
„ ſcintilla ad commovendum cor noſtrum, qua extincta, cinis erit corpus noſtrum,
„ & ſpiritus diffundetur tanquam mollis aer, & tranſibit vita noſtra tamquam ve-
„ ſtigium nubis, & ſicut nebula diſſolvetur, quæ fugata eſt a radiis ſolis, & a ca-
„ lore illius aggravata: & nomen noſtrum oblivionem accipiet per tempus, &
„ nemo memoriam habebit operum noſtrorum. Umbræ enim tranſitus eſt tempus
„ noſtrum, & non eſt reverſio finis noſtri: quoniam conſignata eſt, & nemo re-
„ vertitur. Venite ergo, & fruamur bonis quæ ſunt, & utamur creatura tam-
„ quam in juventute celeriter. Vino pretioſo & unguentis nos impleamus: & non
„ prætereat nos flos temporis. Coronemus nos roſis antequam marceſcant: nul-
„ lum pratum ſit quod non pertranſeat luxuria noſtra: Nemo noſtrum exors ſit
„ luxuriæ noſtræ; ubique relinquamus ſigna letitiæ: quoniam hæc eſt pars noſtra,
„ & hæc eſt ſors... Manducemus & bibamus; cras enim moriemur. Reſurrectio-
nem mortuorum, & vitam futuri ſæculi cogitemus, ne præſenti vitæ, caduciſ-
que & tranſituris bonis inhæreamus: Utamur hoc mundo, tanquam non utamur.
Jejunemus, vigilemus, oremus, ut ad vitam feliciorem tranſeamus, & beatæ
reſurrectionis participes ſimus. *Fiducia Chriſtianorum, Reſurrectio mortuorum.*

1. Cor. 5.

Tertull. l. de Reſurrectione Carnis.

11. *Reſpondens autem Jeſus, ait illis: Erratis, neſcientes Scripturas, neque virtutem Dei.* Scriptura Sacra diligenter, fideliter, humiliter regenda eſt, in qua Deus ipſe nos docet quid credere debeamus. Virtus & omnipotentia Dei conſideranda, non humana ratio audienda, ubi de Fidei Chriſtianæ Myſteriis & dogmatibus agitur. „ Quia caligantes hominum mentes conſuetudine te-
„ nebrarum, quibus in nocte peccatorum vitiorumque velantur, perſpicuita-
„ ti ſanctitatique Rationis aſpectum idoneum intendere nequeunt, ſaluberri-
„ me comparatum eſt, ut in lucem veritatis aciem titubantem & veluti ra-
„ mis humanitatis opacatam inducat auctoritas. *In Scripturis (inquit Lactan-*
„ *tius)* Divina tradita ſunt breviter ac nude. Nec decebat aliter, ut cum
„ Deus ad hominem loqueretur, argumentis aſſereret ſuas voces, tamquam
„ fides ei non haberetur; ſed ut oportuit eſt locutus quaſi rerum omnium
„ maximus Judex, cujus non eſt argumentari, ſed pronuntiare verum.

S. Aug. l. de Moribus Eccleſ. cathol. cap. 2.

Lactant. l. 4 Inſtitut. c. 1.

12. *In Reſurrectione enim neque nubent, neque nubentur: ſed erunt ſicut Angeli Dei in cælo.* Connubia ſunt humanæ indigentiæ & mortalitatis ſolatia. Cum Deus hominem in ſuam æternitatem admiſerit, cum ejus deſideria in bonis repleverit, cum abſorptum fuerit quod mortale eſt a vita; tunc omne ſocietatis & conjunctionis genus cum ea feliciter confundetur, quæ Sanctis cum Deo in perpetuum intercedet. „ Demonſtravit *Chriſtus*, quod ibi ſit neceſſaria
„ ſucceſſio, ubi doletur deceſſio: ibi quia deceſſores non erunt, nec ſucceſſores
„ quærentur. *Angelis ſemper cognata virginitas.* Virgines in terris non nuben-
„ do, de familia angelica deputantur. *Hinc S. Auguſt. ad Virgines*: Qui jam
„ voviſtis, corpus arctius caſtigate, & concupiſcentiæ frænos nec ad ipſa quæ
„ permiſſa ſunt patiamini relexare, ut non ſolum a concubitu illicito divertatis,
„ ſed etiam licitum contemnatis aſpectum. Mementote in quocumque ſexu ſitis,
„ ſive mares, ſive feminæ, Angelorum vitam ducere vos in terra. Angeli enim
„ non nubunt, neque uxores ducunt. Hoc erimus, cum reſurrexerimus. Quanto
„ vos meliores, qui quod erunt homines poſt Reſurrectionem, hoc vos incipitis eſ-
„ ſe ante mortem? Servate gradus veſtros; ſervat enim Deus vobis honores veſtros.

S. Aug. Enarr. in Pſ. 65.

Tertull.

S. Aug. ſer. 132. alias 46. de Verbis Domini.

13. *De Reſurrectione autem mortuorum non legiſtis quod dictum eſt a Deo dicente vobis: Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob: non eſt Deus mortuorum,*

Digitized by Google

tuorum, ſed viventium. Non dixit, Eram Deus Abraham, Deus Iſaac, & S. Jo. Chryſ.
„ Deus Jacob; ſed, *Sum*, eorum ſcilicet qui ſunt & vivunt. Quemadmodum Hom. 79. in
„ enim Adam, quamvis viveret, poſtea quam de vetito ligno comedit, ſen- Matt.
„ tentia tamen prolata mortuus erat: ſic profecto iſti etſi mortui erant, polli-
„ citatione tamen Reſurrectionis vivebant; quomodo igitur alibi dicit, *ut & mor-*
„ *tuis & vivis dominetur*? Non eſt hoc illi contrarium. Mortui namque hic il-
„ li, qui victuri ſunt, appellantur. Novit autem Scriptura aliam mortem, de
„ qua ait: *Sinite mortuos ſepelire mortuos ſuos*. Verum quoniam Reſurrectionem futuram credimus, jam vivere incipiamus ut *filii reſurrectionis*, ut felicis æternitatis candidati. *Tempus breve eſt: reliquum eſt ut & qui habent uxores, tamquam non habentes ſint: & qui flent tamquam non flentes: & qui emunt, tamquam non poſſidentes: & qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur: præterit enim figura hujus mundi*. Fidem & obedientiam Abraham, Iſaac, & Jacob imitemur: in hoc mundo *tamquam in terra aliena* habitemus, ut peregrini & *hoſpites ſuper terram, meliorem* patriam appetamus & inquiramus, *id eſt cœleſtem*. [1. Cor. 7. 29.] [Hebr. 11.]

14. *Magiſter, quod eſt mandatum magnum in Lege? Ait illi Jeſus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. Hoc eſt maximum & primum mandatum*. Si Deum ex toto corde diligere eſt ipſum quærere, illi adhærere, illo uno propter ipſum frui velle, in illo quieſcere: nullam rem appetere & quærere, nulli rei adhærere, in nulla re delectari, niſi quatenus ejus voluntati conſentanea eſt, quatenus ad ejus gloriam referri poteſt, quatenus ad ſalutem noſtram vel proximi vel ad Eccleſiæ bonum conducibilis eſt; pauciſſimi certe Deum ex toto corde diligunt. Nulla cogitatio in mente; nullum deſiderium, nullus affectus in voluntate; nullum opus, nullum negotium in tota vitæ ſerie eſſe debet, quod ab amore Dei non fit, ut a principio, quod ad ejus gloriam ceu ad finem non referatur. *Tunc eſt quippe optimus homo, cum tota vita ſua pergit in incommutabilem vitam, & toto affectu inhæret illi: ſi autem ſe propter ſe diligit, non ſe refert ad Deum, ſed ad ſe ipſum converſus, non ad incommutabile aliquid convertitur. Et propterea jam cum defectu aliquo ſe fruitur; quia melior eſt cum totus hæret atque conſtringitur incommutabili bono, quam cum inde vel ad ſe ipſum relaxatur. Si ergo te ipſum non propter te debes diligere, ſed propter illum ubi dilectionis tuæ rectiſſimus finis eſt, non ſuccenſeat alius homo, ſi etiam ipſum propter Deum diligis. Hæc enim regula dilectionis divinitus conſtituta eſt*, Diliges [S. Aug. l. 1. de Doctrina Chriſtiana cap. 22.]
„ proximum tuum ſicut te ipſum: Deum vero ex toto corde, & ex tota ani-
„ ma, & ex tota mente: *Ut omnes cogitationes tuas, & omnem vitam & omnem intellectum in illum conferas, a quo habes ea ipſa quæ confers. Cum autem ait*, toto corde, tota anima, tota mente, *nullam vitæ noſtræ partem reliquit, quæ vacare debeat, & quaſi locum dare, ut alia re velit frui, ſed quicquid aliud diligendum venerit in animum, illuc rapiatur, quo totus dilectionis impetus currit. Quiſquis ergo recte proximum diligit, hoc eum eo debet agere, ut etiam ipſe toto corde, tota anima, tota mente diligat Deum. Sic enim eum diligens tamquam ſeipſum, totam dilectionem ſui & illius refert in illam dilectionem Dei, quæ nullum a ſe rivulum duci extra patitur, cujus derivatione minuatur*.

15. *Secundum autem ſimile eſt huic: Diliges proximum tuum ſicut te ipſum*. Amor Dei, principium & regula dilectionis proximi. *Ut enim homo ſeſe diligere noſſet, conſtitutus eſt ei finis, quo referret omnia quæ ageret, ut beatus eſſet. Non enim qui ſe diligit, aliud eſſe vult quam beatus. Hic autem finis eſt adhærere Deo. Jam igitur ſcienti diligere ſeipſum, cum mandatur de proximo diligendo ſicut ſe ipſum, quid aliud mandatur: niſi ut ei quantum poteſt, commendet diligendum Deum? Hic eſt Dei cultus, hæc vera religio, hæc recta pietas, hæc tantum Deo debita ſervitus*. [S. Aug. l. 10. de Civitate Dei cap. 3.]

Qq 2 Dili-

Digitized by Google

S. Bern. ſer. 50. in Cant. Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. „ Proximus, quem vere te oportet di-
„ ligere tamquam te ipſum, ut tibi & ipſe ſapiat prout eſt, haud aliud profecto ſapiet
„ tibi, quam tu tibi, qui hoc eſt quod tu, eſt enim homo. Qui itaque te non diligis, niſi
„ quia diligis Deum, conſequenter omnes qui ſimiliter diligunt eum, diligis tam-
„ quam te ipſum. Porro inimicum hominem, quoniam nihili eſt, pro eo quod
„ non diligit Deum, non potes quidem diligere tamquam te ipſum, qui Deum
„ diligis: diliges tamen ut diligat. Non eſt autem idipſum diligere ut diligat, &
„ diligere quia diligit. Proinde ut tibi & ipſe ſapiat prout eſt, ſapiet tibi non
„ quidem quod eſt, qui utique nihili eſt, ſed quod futurus forſitam eſt, quod eſt
„ prope nihili, quippe quod adhuc pendet ſub dubio. Etenim de quo conſtat
„ quod ad amorem Dei non ſit deinceps rediturus, ſapiat tibi neceſſe eſt non pro-
„ pe jam nihil, ſed nihil ex toto, utpote quod in æternum nihili eſt. Illo igitur
„ excepto, qui non modo jam non diligendus, inſuper & odio habendus eſt, ſe-
„ cundum illud: *Nonne qui oderunt te, Domine, oderam: & ſuper inimicos tuos*
„ *tabeſcebam?* De cetero nulli vel inimiciſſimo homini negari quantulumcum-
„ que affectum charitas ſane in hac parte ambitioſa permittit. Da mihi hominem
„ qui ante omnia quidem ex toto ſe diligat Deum: ſe vero & proximum in
„ quantum diligunt ipſum, inimicum autem tamquam aliquando forſitan dile-
„ cturum; porro parentes carnis ſuæ germanius propter naturam, ſpirituales
„ vero eruditores ſuos profuſius propter gratiam: atque in hunc modum ad ce-
„ tera quæque Dei ordinato intendat amore, deſpiciens terram, ſuſpiciens cœ-
„ lum, utens hoc mundo tamquam non utens, & inter utenda & fruenda intimo
„ quodam mentis ſapore diſcernens, ut tranſitoria tranſitorie, & ad id dumtaxat
„ quod opus & prout opus eſt curet; æterna deſiderio amplectatur æterno: ta-
„ lem, inquam, da mihi hominem, & ego audacter illum ſapientem pronun-
„ cio; cui nimirum quæque res revera ſapiunt prout ſunt, & cui in veritate at-
„ que ſecuritate competit gloriari & dicere: Quia ordinavit in me charitatem.

Secundum autem ſimile huic: Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. Proxi-
mum ſicut ſe ipſum diligit, qui nemini invidet, qui in aliis hominibus, etiam
conſanguinitate ſibi conjunctis, non diligit niſi ſpiritualia bona, qui inimicos ipſos
S. Aug. lib. de vera Religione c.46. charitate complectitur, qui præſtat omnibus quod poteſt. „ Qui amat id ſo-
„ lum, quod amanti eripi non poteſt, ille indubitanter invictus eſt, nec ulla
„ cruciatur invidia. Id enim diligit, ad quod diligendum & percipiendum quan-
„ to plures venerint, tanto eis uberius gratulatur. Diligit enim Deum ex toto
„ corde, & ex tota anima, & ex tota mente; & diligit proximum tamquam
„ ſe ipſum. Non ergo illi invidet, ut ſit quod ipſe eſt; immo adjuvat etiam quan-
„ tum poteſt. Nec poteſt amittere proximum, quem diligit quantum ſe ipſum;
„ quia neque in ſe ipſo ea diligit quæ oculis ſubjacent, aut ullis aliis corporis
„ ſenſibus. Ergo apud ſe ipſum habet, quem diligit tamquam ſe ipſum. Ea au-
„ tem eſt regula dilectionis, ut quæ ſibi vult homo provenire, & illi velit, &
„ quæ accidere ſibi mala non vult, & illi nolit. Nam erga neminem operandum
Rom. 13.10. „ eſt malum. *Et dilectio proximi malum non operatur*. Diligamus ergo, ut præ-
„ ceptum eſt, etiam inimicos noſtros, ſi vere invicti eſſe volumus. Non enim
„ per ſe ipſum quiſquam hominum invictus eſt, ſed per illam incommutabilem
„ legem, cui quicumque ſerviunt, ſoli ſunt liberi. Sic enim eis quod diligunt
„ auferri non poteſt; quæ res una invictos facit & perfectos viros. Nam ſi vel
„ ipſum hominem homo dilexerit, non tamquam ſe ipſum, ſed tamquam jumen-
„ tum aut balneas, aut aviculam pictam vel garrulam, id eſt, ex eo aliquid tem-
„ poralis voluptatis vel commodi capiat, ſerviat neceſſe eſt, non homini, ſed,
„ quod eſt turpius, tam fœdo & deteſtabili vitio, quo non amat hominem ſicut
„ homo amandus eſt. Quo vitio, dominante, uſque ad extremam vitam, vel
„ potius mortem perducitur. Sed nec ſi quidem ab homine homo diligendus
„ eſt,

eſt, ut diliguntur carnales fratres vel filii, vel conjuges, vel quique cognati, vel affines, aut cives. Nam & dilectio iſta temporalis eſt. Non enim ullas tales neceſſitudines haberemus, quæ naſcendo & moriendo contingunt, ſi natura noſtra in præceptis & imagine Dei permanens, in iſtam corruptionem non relegaretur. Itaque ad priſtinam perfectamque naturam nos ipſa Veritas vocans, præcipit ut carnali conſuetudini reſiſtamus; docens neminem aptum eſſe Regno Dei, qui non iſtas carnales neceſſitudines oderit. Neque hoc cuiquam inhumanum videri debet. Magis enim eſt inhumanum, non amare in homine quod homo eſt, ſed amare quod filius eſt: hoc eſt enim non amare illud quod ad Deum pertinet, ſed amare illud quod ad ſe pertinet. Quid ergo mirum ſi ad Regnum non pervenit, qui non communem, ſed privatam rem diligit? Immo utrumque, ait quiſpiam: Illud unum, dicit Deus. Dicit enim veriſſime Veritas: *Nemo poteſt duobus dominis ſervire*. Nemo enim poteſt perfecte diligere quo vocamur, niſi oderit unde revocamur. Vocamur autem ad perfectam naturam humanam qualem ante peccatum noſtrum Deus fecit: revocamur autem ab ejus dilectione quam peccando meruimus. Quare oderimus oportet, unde ut liberemur optamus. Oderimus ergo temporales neceſſitudines, ſi æternitatis charitate flagramus. Diligat homo proximum tamquam ſe ipſum. Certe enim ſibi ipſi nemo eſt pater, aut filius, aut affinis, aut aliquid hujuſmodi, ſed tantum homo. Qui ergo diligit aliquem tamquam ſe ipſum, hoc in eo debet diligere, quod ſibi ipſe eſt. Corpora vero non ſunt quod nos ſumus: non ergo in homine corpus eſt expetendum aut deſiderandum. Valet enim ad hoc etiam quod præceptum eſt. *Non concupiſcas rem proximi tui*. Quapropter quiſquis in proximo aliud diligit, quam ſibi ipſe eſt, non eum diligit tamquam ſe ipſum. Ipſa igitur natura humana ſine carnali conditione diligenda eſt, ſive ſit perficienda ſive perfecta. Omnes ſub uno Deo patre cognati ſunt, qui eum diligunt, & faciunt voluntatem ipſius. Et invicem ſibi ſunt & patres, cum ſibi conſulunt, & filii cum ſibi obtemperant, & fratres maxime, quia eos unus Pater teſtamento ſuo ad unam hæreditatem vocat. *Matt. 16.*

Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. „ Sicut ſi quiſquam diligat bene cantantem, non hunc aut illum, ſed tantum bene cantantem quemlibet, cum ſit cantator ipſe perfectus; ita vult omnes tales eſſe, ut tamen ei non deſit quod diligit, quia ipſe bene cantat. Nam ſi cuiquam invidet bene cantanti, non jam illud diligit, ſed aut laudem, aut aliquid aliud, quo bene cantando vult pervenire; & poteſt ei minui vel auferri, ſi & alius bene cantaverit. Qui ergo invidet bene cantanti, non amat bene cantantem: ſed rurſus qui eo indiget, non bene cantat. Quod multo accomodatius de bene vivente dici poteſt, quia invidere nulli poteſt: Quo enim perveniunt bene viventes, tantumdem eſt omnibus, nec minus fit cum plures habuerint. Et poteſt eſſe tempus quo bonus cantator cantare non decenter queat, & indigeat voce alterius, qua ſibi exhibeatur, quod diligit; tamquam ſi alicubi convivetur, ubi eum cantare turpe ſit, ſed deceat audire cantantem: bene autem vivere ſemper decet. Quare quiſquis hoc & diligit & facit, non ſolum non invidet imitantibus, ſed & his ſe præbet libentiſſime atque humaniſſime quantum poteſt; nec tamen eis indiget. Nam quod in illis diligit, in ſe ipſo habet totum atque perfectum. Ita cum diligat proximum tamquam ſe ipſum, non invidet ei, quia nec ſibi ipſi: præſtat ei quod poteſt, quia & ſibi ipſi: non eo indiget, quia nec ſe ipſo: tantum Deo indiget, cui adhærendo beatus eſt. Nemo autem illi eripit Deum ..... Hic vir quamdiu eſt in hac vita, utitur amico ad rependendam gratiam; utitur inimico ad patientiam; utitur quibus poteſt ad beneficentiam; utitur omnibus ad benevolentiam. *S. Aug. lib. cap. 49.*

Diliges proximum tuum tamquam te ipſum. Te autem ipſum ſalubriter diligis, ſi plus quam te diligis Deum: quod ergo agis, tecum, id agendum cum proxi- *S. Aug. lib. de Moribus Eccleſ. Cathol. c. 26.*

„ mo eſt, hoc eſt, ut ipſe etiam perfecto amore diligat Deum. Non enim eum „ diligis tamquam te ipſum, ſi non ad id bonum ad quod ipſe tendis, adducere ſatagis. Illud eſt enim unum bonum, quod omnibus tecum tendentibus non fit anguſtum. Ex hoc præcepto naſcuntur officia ſocietatis humanæ, in quibus non „ errare difficile eſt. Agendum autem in primis eſt, ut benevoli ſimus, id eſt ut „ nulla malitia, nullo dolo malo adverſus hominem utamur: Quid enim homini „ homine propinquius? *Dilectio proximi malum non operatur*. Sed cum duobus „ modis peccetur in homine, uno ſi lædatur, alio ſi cum poteſt non adjuvetur: eaque ipſa ſint quibus mali homines eſſe dicantur, quorum neutrum qui diligit, „ facit: ſatis quod volumus demonſtrat iſta ſententia, *Dilectio proximi malum non operatur*. Et ſi ad bona pervenire non poſſumus, niſi mala operari deſtiterimus, „ iſta ſunt quaſi cunabula charitatis Dei, quibus diligimus proximum... Nullus „ certior gradus ad amorem Dei, quam hominis erga hominem charitas.

S. Aug. l. de Perfectione juſtitiæ hominis c. 5.

16. In his duobus mandatis univerſa Lex pendet & Prophetæ. „ Dominus „ in duobus præceptis dixit Legem Prophetaſque pendere; ut intelligeremus „ quicquid aliud divinitus præceptum eſt, his duobus habere finem, & ad hęc „ duo eſſe referendum... Quicquid ergo Dei Lege prohibemur, & quicquid „ jubemur facere, ad hoc prohibemur & jubemur, ut duo iſta compleamus. „ *Ut enim alibi S. Auguſt. ait*: Scriptura non præcipit niſi charitatem, nec „ damnat niſi cupiditatem, atque ita informat mores hominum. *Huc virtutum omnium officia revocantur*. Si enim Deus eſt ſummum hominis bonum, „ ſequitur profecto, quoniam ſummum bonum appetere, eſt bene vivere, ut „ nihil aliud ſit bene vivere, quam toto corde, tota anima, tota mente Deum „ diligere: a quo exiſtit, ut incorruptus in eo amor atque integer cuſtodiatur, quod eſt temperantiæ; & nullis frangatur incommodis, quod eſt fortitudinis: nulli alii ſerviat, quod eſt juſtitiæ; vigilet in diſcernendis rebus, „ ne fallacia paulatim doluſve ſubrepat, quod eſt prudentiæ. Hæc eſt hominis una perfectio, qua ſola impetrat ut veritatis ſinceritate perfruatur: hęc „ nobis Teſtamento utroque concinitur, hæc nobis hinc atque inde ſuadetur.

Idem lib. de Moribus Eccleſ. Cathol. cap. 25.

In his duobus mandatis univerſa Lex pendet, & Prophetæ. *Si ergo non vacat omnes paginas ſanctas perſcrutari, omnia involucra ſermonum evolvere, omnia Scripturarum ſecreta penetrare: tene charitatem, ubi pendent omnia: Ita tenebris quod ibi didiciſti; tenebris etiam quod nondum didiciſti. Si enim noſti charitatem, aliquid noſti; unde & illud pendet quod forte non noſti, & in eo quod in Scripturis intelligis, charitas patet; in eo quod non intelligis, charitas latet. Ille itaque tenet & quod patet & quod latet in divinis ſermonibus, qui charitatem tenet in moribus.*

S. Aug. ſer. 350. al. de Tempore 39.

17. *Quid vobis videtur de Chriſto? Cujus filius eſt? Dicunt ei, David: Ait illis: Quomodo ergo David in Spiritu vocat eum Dominum, dicens: Dixit Dominus Domino meo, Sede a dextris meis*, &c. Non ſe filium David negavit Chriſtus, ſed modum quæſivit. Hanc vero per Apoſtolum ſolvit quæſtionem,
2. Tim. 2. 8. qui ſcripſit ad Timotheum: *Memor eſto Chriſtum Jeſum reſurrexiſſe a mortuis ex ſemine David, ſecundum Evangelium meum*, Ecce Chriſtus Filius eſt Da-
Philipp. 2. 6. vid. Quomodo eſt & Dominus David, alibi explicat: *Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo*. Filius David unde? *Sed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens*, &c. Dominus David ſem-
S. Aug. ſer. 92. alias de Temp. 235. per, Filius David ex tempore: Dominus David natus ex ſubſtantia Patris: Filius David natus ex Maria Virgine, conceptus de Spiritu Sancto, Utrumque teneamus. *Unum nobis erit æterna habitatio: alterum nobis eſt a peregrinatione liberatio. Dominus enim noſter Jeſus Chriſtus, niſi dignatus eſſet fieri homo, periſſet homo. Factus eſt quem fecit, ne periret quem fecit. Qui confitetur Deum æqualem Patri Chriſtum, & hominem verum, habet patriam, habet*

viam.

viam. *Habet patriam*: In principio erat Verbum. *Habet patriam*: Cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe ęqualem Deo. *Habet viam*: Verbum caro factum eſt. *Habet viam*: Semetipſum exinanivit formam ſervi accipiens. *Ipſe eſt patria quo imus; ipſe via qua imus. Per ipſum ad ipſum eamus, & non errabimus.*

C A P U T XXIII.

Senſus Litteralis.

I. TUNC *Jeſus locutus eſt ad turbas, & ad Diſcipulos ſuos, dicens: Super Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, ſervate & facite: ſecundum opera vero eorum nolite facere: dicunt enim & non faciunt.* Pietatis larvam Scribis & Phariſæis Chriſtus detrahit, ne populus duces cæcos & improbos imitaretur. Phariſæi, inquit, & Legis Doctores Legem, doctrinamque Moyſis pro muneris ſui ratione vobis prælegunt, tradunt, explicant; voſque regendi ac judicandi poteſtatem habent: omnia ergo quæcumque dixerint vobis ſive præceperint Legi Moſaicæ conſentanea, non vero ejus præceptis, ipſique pietati contraria, (quale eſt illud de Corbona parentum ſuſtentationi & levamini præponenda) ſervate & facite; ipſis omnino parete, donec Lege abrogata fuerint exautorati. Mores vero & opera illorum imitari nolite; quia eorum doctrinæ non congruunt. Lex & doctrina Moyſis, quam tradunt & interpretantur, bona & ſancta eſt, vita illorum prava. Muneri ac miniſterio dignitatem ſuam ac reverentiam ſervat Chriſtus, perſonarum vitia graviter reprehendit, ne fermento ſuo, id eſt hypocriſi, & ſuperba in impugnando Evangelio contumacia populum inficiant; Cathedra non ipſorum, ſed Moyſis, cogit eos docere etiam bona non facientes. *Agunt ſua in vita ſua: docere autem ſua, cathedra illos non permittit aliena.* *S. Aug. l. 4. de Doctr. Chriſt. c. 27.*

2. *Alligant enim onera gravia, & importabilia & imponunt in humeros hominum: digito autem ſuo nolunt ea movere.* Metaphora ſumpta eſt a ſarcinis, quæ ut in jumenta aut hominum humeros imponantur, in faſciculum colligi ac ligari ſolent. Congerunt igitur Phariſæi & Scribæ, imponuntque hominibus onera gravia, ſcilicet præcepta ritualia Legis quæ durius interpretantur, & quorum ſeveram obſervantiam exterius exigunt; cultus præterea ſuperfluos, & traditiones plurimas & moleſtas, minime neceſſarias ad pietatem & Dei cultum: nec exemplo tamen ſuo alios impellunt ad ea onera alacriter ferenda. Confer cum Act. 15. 10. *Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere jugum ſuper cervices Diſcipulorum, quod neque Patres noſtri, neque nos portare potuimus?*

3. *Omnia vero opera ſua faciunt ut videantur ab hominibus.* Si quid boni faciunt, & ad Legis præſcriptum, non id faciunt ut Deo placeant, ſed ut gloriam hominum aucupentur: *Animalia gloriæ*: quod de antiquis Philoſophis ethnicis eleganter a Tertulliano dictum eſt. *Dilatant enim phylacteria ſua, &*
„ *magnificant fimbrias.* Cum Dominus mandata Legis per Moyſen dediſſet, ſub-
„ junxit: *Ligabis ea in manu tua, & erunt immota ante oculos tuos.* Et eſt
„ ſenſus: Pręcepta mea ſint in manu tua, ut opere compleantur: ſint ante o-
„ culos tuos, ut die ac nocte mediteris in eis. Hoc Phariſæi male interpretantes,
„ ſcribebant in membranis Decalogum Moyſi; ideſt, decem verba Legis: com-
„ plicantes ea & ligantes in fronte, & quaſi coronam capiti facientes, ut ſem-
„ per ante oculos moverentur. Aliud quoque juſſerat Moyſes: ut in quatuor

„ angulis palliorum hyacinthinas fimbrias facerent, ad Iſraelis Populum dignoſ-
„ cendum: ut quomodo in corporibus circumciſio ſignum Judaicæ Gentis daret;
S. Hier. in c. 23. Matt. „ ita & veſtis haberet aliquam differentiam. *Superſtitioſi Magiſtri captantes auram popularem, atque ex mulierculis ſectantes lucra, faciebant grandes fimbrias, & acutiſſimas in eis ſpinas ligabant: ut videlicet ambulantes & ſedentes interdum pungerentur, & quaſi hac admonitione retraherentur ad officia Domini, & miniſteria ſervitutis ejus.* Quia ergo dixerat Dominus, *Omnia opera ſua faciunt ut videantur ab hominibus*; quod generaliter accuſaverat, nunc per partes dividit. Mem-
„ branulas illas, in quibus deſcripta erant Decalogi præcepta, phylacteria voca-
„ bant quod quicumque illas habuiſſet, quaſi ob cuſtodiam & monimentum ſui
„ haberet: non intelligentibus Phariſæis, quod hæc in corde portanda ſint, non in
„ corpore: alioquin & armaria & arcæ habent libros, & notitiam Dei non habent.

4. *Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in Synagogis, & ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.* Locum honoratiorem in ſolemnibus conviviis tamquam ingens bonum expetunt, atque etiam data occaſione velut jure ſuo ſibi vendicant, & primarum ſedium honores in Synagogis & conventibus ambiunt & affectant: & ſalutationes in locis frequentibus, honorem a pluribus & coram pluribus ſibi exhiberi geſtientes: & honorifico Doctoris ac Magiſtri nomine compellari.

5. *Vos autem nolite vocari Rabbi: Unus eſt enim Magiſter veſter, omnes autem vos fratres eſtis.* Vos autem, Diſcipuli mei, ne glorioſum illud nomen affectetis aut eo gloriemini, atque ad oſtentationem vobis ſumatis. Unus eſt enim Magiſter veſter Chriſtus: ſolus ille Magiſter veſter principaliter & per

Joann. 1. Coloſſ. 2. 1. excellentiam: 1. Scientia, quia ſolus ipſe novit omnia, doctus a nemine: *Plenus gratiæ & veritatis: & in ipſo omnes theſauri ſapientiæ ſunt abſconditi.* 2. Docendi auctoritate, quam a ſe ipſo habet: *Erat enim docens eos ſicut po-*

Matt. 7. 29. *teſtatem habens, & non ſicut Scribæ eorum & Phariſæi.* 3. Efficacia, quam

1. Cor. 3. 5. 6. 7. & ipſe habet & aliis impertit. Unde Apoſtolus: *Quid igitur eſt Apollo? Quid vero Paulus? Miniſtri ejus cui credidiſtis, & unicuique ſicut Dominus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit: ſed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui*

S. Jo: Chryſ. Hom. 75 in Matth. *plantat eſt aliquid, neque qui rigat; ſed qui incrementum dat, Deus.* Omnes autem vos ut natura, ita & doctrina unius Chriſti Magiſterio accepta, fratres eſtis, & condiſcipuli: nec alter altero præſtantior, quoniam nihil eſt quod a ſe ipſo ſciverit.

6. *Et Patrem nolite vocare vobis ſuper terram: Unus eſt enim Pater veſter, qui in cælis eſt.* Qui Sapientem aliquem, tamquam ſcholæ principem ſectabantur, & velut in nomen ejus juraverant, ejus filii vocabantur, ut vir eruditus obſervat, illum Patrem vocabant, ſed quia Patris nomen dignius erat quam Magiſtri, ideo Chriſtus iſtud ſibi, illud Patri æterno vindicat. Ne quemquam Patrem vocetis, eo ſenſu quo Judæi Sapientes ſuos Patres vocant, quaſi dogmatum ſuorum auctores, aut principes Sectæ: unus eſt enim veſtræ familiæ Princeps, & dogmatum auctor Deus, qui per Filium ſuum unigenitum vobis omnia ad ſalutem neceſſaria revelavit. Joannis 6. 45. *Eſt ſcriptum in Prophetis: Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis, quis audivit a Patre, & didicit, venit ad me.* Ceterum Patres optimo ſenſu vocamus, qui nos per Evangelium genuerunt. 1. Cor. 14. 15. *Non ut confundam vos hæc ſcribo, ſed ut filios meos chariſſimos moneo. Nam ſi decem millia Pædagogorum habeatis in Chriſto, ſed non multos Patres. Nam in Chriſto Jeſu per Evangelium ego vos genui.*

7. *Nec vocemini Magiſtri: quia Magiſter veſter unus eſt Chriſtus.* Eamdem humilitatis doctrinam repetit & inculcat, ut altius memoriæ com-

S. Hier. in c. 23. S. Matt. mendetur. Apoſtolus quidem ſe *Doctorem Gentium* dixit; Viri Religioſi in Monaſteriis ſe invicem Patres vocant; nec tamen in hoc præceptum

Chri-

Chriſti Apoſtolus peccavit, aut peccant illi. Nam *Aliud eſt eſſe natura Patrem vel Magiſtrum, aliud indulgentia. Nos ſi hominem Patrem vocamus, honorem ætati deferimus; non auctorem noſtræ oſtendimus vitæ. Magiſter quoque dicitur ex conſortio veri Magiſtri. Et quomodo unus per naturam Deus, & unus Filius non præjudicat ceteris, ne per adoptionem dii vocentur & filii: Ita & unus Pater & Magiſter non præiudicat aliis ut abuſive appellentur Patres & Magiſtri.* Non prohibet igitur abſolute Chriſtus ne ullum in terris Patrem vocent, ſed ne ignorent quem principaliter Patrem vocare oporteat. *Nam quemadmodum nemo principaliter Magiſter eſt; ſic nec Pater præter illum, qui tam magiſtrorum, quam patrum omnium cauſa eſt.* S. Joannes Chryſoſt. Hom. 67.

8. *Qui maior eſt veſtrum, erit miniſter veſter.* Qui inter vos in Eccleſia Dei præſtantior eſt officio, dignitate, eruditione, aliiſve Dei donis, nihil inde ſibi præ ceteris arroget aut vindicet. præter humilis miniſterii oblationem & ſedulitatem; gloriam omnem ad Deum referat, non plus imperii ſibi conceſſum, ſed plus oneris ſibi impoſitum noverit a Deo, cui redditurus eſt rationem de talentis, officiis, & honoribus. *Qui autem ſe exaltaverit, humiliabitur; & qui ſe humiliaverit, exaltabitur.* Qui ſe ſuperbe extulerit, magnifice de ſe ſenſerit, ſe aliis præpoſuerit; honores & dignitates, auramque popularem expetiverit, aut iis vane fuerit delectatus, a Deo deprimetur. Et qui ſe humiliaverit, de ſe demiſſe ſentiens, nihil de Dei donis ſibi tribuens, non aliis ſe præponens, ut aliorum miniſtrum & conſervum ſe gerens; exaltabitur a Deo & in futura vita ipſius humilitatem per ſeipſum munerante, & in præſenti homines ad eum honorandum movente. Confer cum Proverb. 16. 18. *Contritionem præcedit ſuperbia: & ante ruinam exaltatur ſpiritus.* Et 29. 23. *Superbum ſequitur humilitas, & humilem ſpiritu ſuſcipiet gloria.* Item Prov. 15. 33. *Gloriam præcedit humilitas.*

9. *Væ autem vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia clauditis Regnum cœlorum ante homines; vos enim non intratis, nec introeuntes ſinitis intrare.* Væ vobis, quia Regnum cœlorum, quod adventu meo, prædicatione & doctrina, atque miraculis pateſeci, clauditis coram hominibus ad Chriſtum accurrentibus, & ad ingreſſum paratis: veram interpretationem locorum Scripturæ in quibus agitur de Meſſia, ejuſque doctrina, fide, charitate ſupprimentes, doctrinamque meam ac miracula calumniis veſtris impugnantes. Vos enim non intratis, quia doctrinæ meæ, ac miraculis miſſionem meam a Patre ac Divinitatem confirmantibus non ſolum credere non vultis, verum etiam veſtris conſiliis, pravis exemplis, falſa interpretatione Legis, traditionum inutilium aut impiarum onere, minis ac terroribus, a fide mihi prębenda revocatis; & jam veluti pedem habentem in limine ab ingreſſu Regni cęlorum arcetis & prohibetis. Idem paulo aliis verbis exprimitur. Lucæ 11. 52. *Væ vobis Legiſperitis, quia tuliſtis clavem ſcientiæ; ipſi non introiſtis, & eos, qui introibant, prohibuiſtis.* Metaphora ſumpta eſt ab ædium dominis, qui cum neminem domum ingredi volunt niſi juſſu ſuo, clavem ſecum auferunt. Phariſæos itaque clavem ſcientiæ tuliſſe Chriſtus ait, ut ſignificet illos ita ſcientiam Legis ſibi uſurpaſſe, ut plebi perſuaderent neminem niſi ipſis aperientibus & viam Regni cœlorum indicantibus ac docentibus intrare poſſe.

10. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis judicium.* Græcus Evangeliorum indiculus, quem Canonem vocant, hunc Verſum in S. Matthæo non habet; nec illum Origenes & S. Hieronymus interpretantur. Cum tamen illum habeant Græci, Syriaci, & Latini Codices univerſi, illumque S. Chryſoſtomus exponat, & quod caput eſt, a SS. Marco & Luca, alio licet ordine, referatur, in hunc S. Matthæi locum irrepſiſſe nequaquam cenſendum eſt. Væ vobis, Legiſperiti & Phariſæi hypocritæ, qui viduarum ob ſexus infirmitatem Marc. 12. 40. Luc. 20. 47.

„ frau-

fraudibus veſtris magis patentium facultates captatis, hauritis, devoratis aſſumpta pietatis larva, & prolixiorum orationum ſpecie, quas ſtantes in Templo, Synagogis & angulis platearum fundere vos ſimulatis. Propter duplex illud crimen, ſimulationem ſcilicet pietatis, & immanem avaritiam, majorem damnationem ſubibitis. Confer cum Luc. 20. 47. *Qui devorant domos viduarum, ſimulantes longam orationem. Hi accipient damnationem majorem.*

11. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia circuitis mare & aridam, ut faciatis unum proſelytum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quam vos.* Terram ac mare luſtrare, omnem adhibere diligentiam videmini, ut ethnicum aliquem & advenam ad Judaicam Religionem pertrahatis, veſtrumque diſcipulum magis quam Dei cultorem faciatis: & cum feceritis, æterna damnatione dignum redditis multo magis quam vos. Duplex erat proſelytorum genus. Quidam relicto Idolorum cultu, uni Deo & communibus humani generis Legibus ſe addicebant, non Moſaicæ Legis Sacramentis & ritibus: alii circumciſionem ſuſcipiebant, & totius Legis Judaicæ obſervantiæ ſe obſtringebant. Priores dicebantur *proſelyti portę*, quibus inter Judæos vivere conceſſum erat. Poſteriores vocabantur *Proſelyti juſtitiæ*, ſive fęderis, omnibus Judæorum privilegiis donati. De poſteriori proſelytarum genere hic ſermo eſt. Ait autem Chriſtus, factum a Phariſęis & Legiſperitis proſelytum majori damnationi obnoxium reddi quam ipſos: tum quia non ſolida pietate ipſum imbuebant, ſed externos tantum mores formabant, non tam in maximis & præcipuis Dei mandatis, quam in Traditionibus & Ritibus propriis: tum quia fucatæ dumtaxat ſanctimoniæ, revera autem malæ vitæ exemplum illi prębebant. *Phariſæi totum luſtrantes orbem propter negotiationes, vel diverſa lucra a Diſcipulis captanda, quaſi per imaginem ſanctitatis ſtudium habebant de Gentibus facere proſelytum, ideſt, advenam & incircumciſum miſcere Populo Dei. Sed qui ante, dum eſſet ethnicus, ſimpliciter errabat, & erat ſemel filius gehennæ, videns Magiſtrorum vitia, & intelligens deſtruere eos opere quod verbis docebant, revertitur ad vomitum ſuum; & Gentilis factus, quaſi prævaricator pœna majori dignus erit. Filius autem vocatur gehennæ, quomodo filius perditionis, & filius hujus ſæculi. Unuſquiſque enim cujus opera agit, ejus filius appellatur.*

S. Hier. in c. 23. Matt.

12. *Væ vobis, duces cæci, qui dicitis: Quicumque juraverit per Templum, nihil eſt*, nullius momenti juramentum eſt, reus non eſt, ſi promiſſum non ſolverit: *Qui autem juraverit in auro Templi, debet*. Si vero juraverit per aurum Templo oblatum, præſtare tenetur. *Stulti & cæci! Quid enim majus eſt, aurum, an Templum quod ſanctificat aurum?* Fatua & abſurda opinio veſtra. Aurum enim ſanctum non cenſetur, niſi propter Templum cui oblatum eſt, & cujus uſibus conſecratum: Templum autem non eſt ſanctum propter aurum, ſed propter Deum inhabitantem. *Et quicumque juraverit in Altari, nihil eſt*: qui per Altare juraverit religione juramenti non tenetur, nec reus eſt perjurii, ſi non præſtiterit: *Quicumque autem juraverit in dono quod eſt ſuper illud, debet*. Quicumque juraverit per dona ſeu victimas ſuper Altare oblatas, jurejurando tenetur, & perſolvere debet quod juravit. *Cæci! Quid enim majus eſt, donum, an Altare quod ſanctificat donum?* Altare namque per ſe & ex inſtitutione ſua Deo dedicatum eſt: victimę vero ſanctæ non ſunt antequam ſuper altare imponantur, Deo offerendæ. *Qui ergo jurat in Altari*, ſeu per Altare, jurat in eo, *& in omnibus quæ ſuper illud ſunt*: per illud & per omnia dona & ſacrificia ſuper illud oblata jurare cenſendus eſt, ac proinde æque tenetur præſtare quod juravit. *Et quicumque juraverit in Templo, jurat in illo, & in Eo qui habitat in ipſo.* Qui per Templum jurat, cenſendus eſt & per Deum jurare, qui in Templo colitur. *Et qui jurat in cœlo, ju-*

rat

ret in throno Dei, & in Eo qui ſedet ſuper eum. Et qui per cœlum jurat, cenſendus eſt & per Deum jurare, cujus cœlum ſedes eſt. Phariſæi & Legiſperiti duplicis generis juramenta diſtinguebant, alia magna, alia parva. Magna per Deum ipſum, quo in cenſu etiam juramenta per *Corban* ponebant, id eſt per donum Deo ſacrum. Id autem erat duplex: aut donum quod Altari ſuperponebatur; aut pecunia miſſa in gazophylacium, quod *Corbonam* vocat S. Matthæus. Per utrumvis horum ſi quis juraſſet, per Deum ipſum juraſſe ab ipſis cenſebatur. Juramenta autem per Templum & Altare minoribus juramentis accenſebantur: cum tamen qui per ea jurat, reſpectu divini nominis juret. Iſtorum igitur juramentorum gratiam facile faciebant Judæi Doctores, nec reos habebant perjurii qui illa violaſſent: ſed ſi quis juraſſet per aurum aut dona Templo oblata, illum non minus teneri cenſebant ad præſtandum quod juraverat, quam ſi per Deum juraſſet. Hac ſententia ſerviebant avaritiæ ſuæ & quæſtui, cujus intererat dona illa haberi quam ſanctiſſima, etiam pręe templo & Altari, quaſi Deus illis præcipue gauderet. Sic enim Populus ad ea dona frequentius & copioſius offerenda excitabatur: ex quibus Sacerdotum, qui Phariſæi vel Legiſperiti ut plurimum erant, creſcebant emolumenta. *Arguit ergo eos Dominus & ſtultitiæ, & fraudulentiæ: Quod multo majus ſit Templum, quam aurum quod ſanctificatur a Templo; & Altare, quam hoſtiæ, quæ ſanctificantur ab Altari. Totum autem faciebant non ob Dei timorem, ſed ob divitiarum cupiditatem*. (inquit S. Hieronymus.) S Hier. in c. 23. Matt.

23. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: qui decimatis mentham, & anethum, & cyminum: & reliquiſtis quæ graviora ſunt Legis, judicium, & miſericordiam, & fidem: hæc oportuit facere, & illa non omittere*. Decimas minutiorum olerum ſcrupuloſe ſolvitis, ut minutias obſervando, religioſiſſimi Legis obſervatores videamini: dum quæ majoris ſunt momenti in Lege, officia ſcilicet præcipua erga Deum & proximum, quę Lex ante omnia requirit, & ab omnibus, negligitis, ſcilicet judicium, ſeu juſtitiam, qua jus cuique ſuum redditur; & miſericordiam, ſeu beneficentiam, qua proximo indigenti ſuccurritur: & fidem in Deum, quæ per dilectionem operatur. Hæc ſummo ſtudio & præcipua religione ſervare oportuit; & leviora illa non omittere, quandoquidem has decimationis minutias Lege præceptas cenſetis. *Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes*! Nonne cęci eſtis, qui tam anxie & ſuperſtitioſe leviora ſervatis, & graviſſima Legis capita, ſine quibus pietas ſincera non conſiſtit, abſque ullo ſcrupulo prætermittitis? Ita vos gerentes ac ſi quis vinum percolaret ad eximendum culicem in illud forte delapſum, & grandius animal ſecure deglutiret. Minutiæ ſcilicet illæ in quibus adeo accurati ac religioſi videri ſtudetis, gravioribus illis præceptis; quæ ſecure negligitis, tanto leviores ſunt, quanto culex camelo minor eſt. Proverbialis eſt locutio, ſimilis illi qua Chriſtus Matth. 7. 5. dixit: *Vides feſtucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides*? Quibus verbis non ſignificat trabem in oculo poſſe latere, ſed vitia illa, quorum alios arguunt hypocritæ, iis criminibus, quæ in ſe ipſis ſecure prætereunt, tanto eſſe leviora, quanto feſtuca levior eſt trabe.

14. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hyp critæ, quia mundatis quod deforis eſt calicis & paropſidis: intus autem pleni eſtis rapina & immunditia*. Exteriorem ſuperficiem calicis, ex quo potus, & paropſidis, ex qua cibus ſumitur, ſtudioſe mundatis, non curantes interiorem munditiem. Parabolicus ſermo eſt. Cum corporis frequentes lotiones affectatis, & animum purgare negligitis, tantumdem agitis ac ſi diligenter lavaretis patinas & pocula, cum interim cibi & & vinum impuræ fecis & ſordium plena eſſent. Sicut enim id ad ſanitatem corporis non prodeſſet; ita nec illud ad animæ ſalutem. Ut autem ſermonem parabolicum intelligerent, ſtatim tranſit ad proprium: *Intus autem, pleni e-* Luc. 11. 39.

ſtis

ſtis rapina & immunditia, ſive iniquitate, (ut apud S. Lucam legitur.) Quæ vox omne vitiorum genus ſignificat. *Phariſæe cæce, munda prius quod intus eſt calicis & paropſidis, ut fiat id, quod deforis eſt, mundum.* Munda prius ea, quæ calice & paropſide continentur: da operam ut cibum & potum juſte acquiras, & iis temperanter fruaris: ut deinde mundes calicem & paropſidem, quibus illa ſumuntur. Allegoricus ſermo eſt, quo ſignificat Chriſtus legitimum ordinem poſtulare, ut prius animus & conſcientia mundetur, tum actiones omnes externas mundas fore, quia pura mens legalibus immunditiis inquinari non poteſt: (quæ falſa erat Phariſæorum perſuaſio.)

15. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ a foris parent hominibus ſpecioſa, intus vero plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia.* Similes eſtis ſepulchris opere tectorio inductis, & calce & gypſo illitis, marmore forinſecus veſtitis, ac ſplendidis: quæ tamen cadaverum & vermium immunditia plena ſunt. *Sic & vos a foris quidem paretis hominibus juſti: intus autem pleni eſtis hypocriſi & iniquitate.* Juſtitiæ quidem ac pietatis ſpecie hominibus imponitis: intus autem in animo turpes eſtis & immundi ob hypocriſim & iniquitatem.

16. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui ædificatis ſepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta juſtorum; & dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, non eſſemus ſocii eorum in ſanguine Prophetarum. Itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quia filii eſtis eorum qui Prophetas occiderunt.* Prophetarum, aliorumque juſtorum monumenta vetuſtate collapſa reficitis, ut vos a ſceleribus patrum veſtrorum, qui illos injuſte & crudeliter occiderunt, alienos eſſe probetis, & perſuadeatis plebi, vos ſanctorum hominum virtutes colere; Majorum veſtrorum, qui illos perſecuti ſunt, vitia execrari. Veſtrum fruſtra id facitis; ſiquidem opere ipſo demonſtratis vos eſſe filios eorum qui Prophetas occiderunt, non natura ſolum, ſed imitatione; dum me perſequimini, & longe atrocius crimen meditamini occiſionis meæ. *Et vos implete menſuram patrum veſtrorum.* Pergite imitari majores veſtros. Quod illis defuit, vos adimplete. Illi
S. Hier. in hunc locum. interfecerunt ſervos, vos Dominum crucifigite: illi Prophetas, vos eum qui a Prophetis prædicatus eſt. *Implete menſuram patrum veſtrorum.* Non imperantis vox eſt, ſed prædicentis. Deus qui peccatorum auctor non eſt, ſed ordinator & vindex, certum criminibus terminum modumque ſtatuit; quo cum pervenerint, vindictam peccatoribus infligit. Dei bonitas & patientia diſſimulat peccata hominum, ut eos ad pœnitentiam adducat: ſed læſa ejus patientia fit furor, ut Scriptura Sacra loquitur tribuendo Deo humanos affectus, & tarditatem supplicii gravitate compenſat: quod non ſolum in hominum ſingulorum, ſed & in populorum puniendis peccatis Deus facit. Hic peccatorum modus a Deo expectatus, *menſura* aut *complementum iniquitatis*, dicitur. Gen. 15. 16. *Necdum completæ ſunt iniquitates Amorrhæorum uſque ad præſens tempus.*

17. *Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis a judicio gehennæ?* Malorum parentum pejores filii: quomodo fieri poteſt ut graviſſimum non hujus tantum ſæculi, ſed & futuri ſupplicium vitetis? Unica fugę via pœnitentia eſt: cui obſtat pertinax & in naturam vobis ſponte verſa malitia.

18. *Ideo ecce ego mitto ad vos Prophetas, & Sapientes, & Scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in Synagogis veſtris.* Quia menſuram patrum veſtrorum, progenies nequior, impleturi eſtis: Ego *Sapien-*
Luc. 11. 49. *tia Dei*, mittam ad vos *Apoſtolos* & Prædicatores Prophetiæ dono illuſtres, & ſapientia non humana, ſed cœleſti inſtructos, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes adverſarii; & divinæ Legis peritiſſimos: & quoſdam ex illis occidetis, Stephanum, Jacobum utrumque, &c. & crucifigetis, ut Petrum & Simeonem Cleophæ; & flagellabitis, ut Paulum. *Ut veniat ſuper vos omnis ſan-*

ſanguis juſtus, qui effuſus eſt ſuper terram, a ſanguine Abel juſti uſque ad ſanguinem Zachariæ, filii Barachiæ, quem occidiſtis inter Templum & Altare. Ut in caput veſtrum redundet pœna genti veſtræ debita pro cæde juſtorum omnium ab Abele uſque ad Zachariam. Quis ille Zacharias fuerit, non omnino compertum. Quidam Zachariam patrem Joannis Baptiſtæ intelligi volunt, qui propterea occiſus ſit, quod Domini prædicaret adventum: ſed id velut ex apocryphorum ſomniis acceptum rejicit S. Hieronymus. Alii Zachariam, qui in duodecim Prophetis minoribus undecimus eſt. Hic enim *filius Barachiæ*. *Zachar. 1.* Quam opinionem adſtruxi & probavi in Hiſtoria Veteris Teſtamenti, Ætate 6. Diſſertatione 6. Articulo 2. S. Hieronymus, & alii, Zachariam filium Joiadæ, quem occiſum inter Templum & Altare legimus 1. Paralipomenon 14. 22. & de quo ab eo moriente dictum eſt, *Videat Deus, & judicet*. *S. Hier. in c. 23. Matt.* Obſtat quidem S. Hieronymi ſententiæ patris nomen: nam iſte Zacharias patrem habuit Joiadam, non Barachiam. Sed reſpondent hujus ſententiæ vindices, vel Joiadam binomium fuiſſe, vel ob eximiam ſanctitatem ſic fuiſſe cognominatum, quaſi *benedictum Domini*, vel Joiadæ patrem vocatum *Achiam*, ita ut *Barachias* idem ſit ac *filius Achiæ*. Alii denique Zachariam filium Baruch intelligunt, quem Joſephus paulo ante noviſſimam Jeroſolymorum obſidionem a Judæis zelotis in atrio Templi occiſum commemorat, cum a 70. Judicibus fuiſſet abſolutus: Chriſtum porro Prophetice narraſſe velut præteritum, quod futurum erat. *Joſephus l. 5. de Bello Judaico c. 1* Sed hæc contorta: & vix perſuadebitur Baruchum idem eſſe cum Barachia. In Codice Hebræo Nazaræorum pro nomine Barachiæ, nomen Jojadæ ſcriptum S. Hieronymus teſtatur. Vetuſtatem tamen lectionis noſtræ magno conſenſu tuentur Græci, Latini, Syri Codices, & Patres antiqui. Dicitur, *quem occidiſtis*, propter unitatem populi; cujus unitatis ratione facta majorum filiis imputantur, & contra. Sic Abrahæ data dicitur Terra Chanaan, ſed in poſteris ejus. Sic Judæis tempore Judith viventibus in ejus Hiſtoria tribuitur habitatio in Meſopotamia, deſcenſus in Ægyptum, tranſitus per Mare Rubrum & deſertum; quæ majoribus eorum contigerant. Ratione iſtius unitatis fit, ut peccata majorum filiis imputentur, & in illis puniantur, cum prava illorum opera imitantur, & menſuram ab illis inchoatam implent & cumulant. Sic Amalecithę excisi ſunt propter facta parentum ab annis quadringentis patrata. 1. *Reg.* 15. 2. & 3. Sic Judæis, cum cædes Prophetarum & juſtorum a parentibus ſuis perpetratas imitati eſſent, & menſuram eorum ſceleribus a Deo præſtitutam atrocioribus Chriſti & Apoſtolorum cædibus & Eccleſiæ naſcentis perſecutione complevissent, non ſolum propria, ſed & Majorum peccata imputata ſunt, & totius gentis excidio punita. Hic prædictionis Chriſti ſenſus eſt: *Amen dico vobis, venient hæc omnia ſuper generationem iſtam.*

19. *Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt: quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* Viri Jeroſolymitæ, Judæique omnes, quorum Metropolis Jeruſalem; qui Prophetas occidere conſueviſtis, ut Iſaiam, & alios; & lapidare viros ſanctos qui ad vos legati a Deo mittuntur: quoties volui, & quod in me erat præſtiti, ut vos peccatis errantes per Prophetas, alioſque viros juſtos, ac noviſſime per me ipſum revocarem, in ſinum meum colligerem, multis adhortationibus, comminationibus, miraculis ad veram pœnitentiam & fidem perducerem, & ab imminente ira divina liberarem, eo affectu quo gallina pullos ſuos ſub alas congregat. fovet, a milvo protegit ac tuetur: & noluiſtis? Paternum loquendi genus, Filius, imago Patris, exprimit. Sic enim loquitur Deus Proverb. 1. 24. *Vocavi, & renuiſtis*. Iſaiæ 55. 12. „ Vocavi, & non reſpondiſtis; locutus ſum, & non audiſtis: & faciebatis

„ batis malum in oculis meis, & quæ nolui elegiſtis. “ Jeremiæ 7. 13. 14.
„ Quia feciſtis omnia opera hæc, dicit Dominus; & locutus ſum ad vos ma-
„ ne conſurgens & loquens, & non audiſtis: & vocavi vos, & non reſpon-
„ diſtis: faciam domui huic, in qua invocatum eſt nomen meum, & in qua
„ vos habetis fiduciam: & loco quem dedi vobis & patribus veſtris, ſicut
„ feci Silo. *Ezech.* 24. 13. Mundare te volui, & non es mundata a ſordi-
„ bus tuis. “ Ne tamen quis ſibi fingat voluntatem Dei ab homine impe-
diri potuiſſe. „ Abſit ut impediatur ab homine Omnipotentis & cuncta præ-
„ ſcientis intentio. Parum de re tanta cogitant, vel ei excogitandę non ſuf-
„ ficiunt, qui putant Deum omnipotentem aliquid velle, & homine infirmo
„ impediente non poſſe. Sicut certum eſt Jeruſalem filios ſuos ab illo colli-
„ gi noluiſſe; ita certum eſt eum, etiam illa nolente, quoſcumque eorum
„ voluit collegiſſe. Deus enim, ſicut homo Dei dixit Ambroſius, quos di-
„ gnatur vocat, & quem vult religioſum facit.

S. Aug. l. 1. Operis noviſſimi contra Julianum.

20. *Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta.* Templum, Urbs, Gens tota, me ac Patre meo præſentiam, tutelamque noſtram ſubtrahentibus, mox vaſtabitur, & in ſolitudinem vertetur. Confer cum Pſalm. 68. 26. *Fiat habitatio eorum deſerta, & in tabernaculis eorum non ſit qui inhabitet.* Et cum Jeremiæ 12. 7. 8. *Reliqui domum meam, dimiſi hæreditatem meam ... Facta eſt mihi hæreditas mea quaſi leo in ſilva: dedit contra me vocem, ideo odivi eam.*

21. *Dico enim vobis; Non me videbitis amodo donec dicatis, Benedictus qui venit in nomine Domini.* Ab hoc, quod imminet, Paſchate, non me videbitis, ad uſque ſecundum adventum meum, cum vivos & mortuos judicaturus veniam. Tunc vel inviti agnoſcetis & experiemini me eſſe Meſſiam ac verum Deum. Et quod indignati eſtis mihi a pueris acclamari, *Benedictus qui venit in nomine Domini*: ipſi non ore quidem ad laudem & confeſſionem, ſed animo ad confuſionem dicetis. Vel: *Niſi pœnitentiam egeritis, & confeſſi fueritis me ipſum eſſe, de quo Prophetæ cecinerunt, Filium omnipotentis Patris; meam faciem non videbitis. Habent Judæi datum ſibi tempus pœnitentiæ, confiteantur benedictum qui venit in nomine Domini, & Chriſti ora conſpicient:*

S. Hier. in hunc locum.

SENSUS MORALIS.

I. SUPER *cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi. Omnia ergo quæ dixerint vobis ſervate & facite: ſecundum opera vero eorum nolite facere: dicunt enim, & non faciunt.* Doctrinam veritatis, quam in cathedra unitatis Chriſtus poſuit, nullum ex malis moribus Miniſtrorum ejus, id eſt, Sacerdotum, & Paſtorum, detrimentum patitur. Servanda ſunt & facienda quæ dicunt & prædicant, cum ſua non dicunt, ſed Chriſti; Tunc enim vos
„ non paſcunt ipſi, ſed Deus: quia velint nolint Paſtores, ut perveniant ad
„ lac & lanam, verba Dei dicturi ſunt. *Qui prædicas non furandum, fura-*
„ *ris*, dicit Apoſtolus ad eos qui bona dicunt, & mala faciunt. Tu audi
„ prædicantem, ne fureris: noli imitari furantem. Si furantem imitari vo-
„ lueris, ipſe te paſcit facto ſuo: tibi venenum ſubminiſtrat, non cibum. Si
„ vero hoc ab illo audis, quod non dicit de ſuo, ſed de Dei; non poteſt
„ quidem uva de ſpinis legi: (Nam & ipſa Domini ſententia eſt, *Nemo*
„ *colligit de ſpinis uvam, aut de tribulis ficus*:) Nec ideo tamen quaſi calum-
„ nieris Domino tuo, & dicas; Domine noluiſti me, quia fieri non poteſt,
„ de ſpinis legere uvam: & rurſus dixiſti mihi de quibuſdam, *Quæ dicunt,*
„ *facite; quæ autem faciunt, facere nolite.* Nempe mala facientes utique

S. Aug. ſerm. 46. al. de Temp. 165. cap. 10.

Marc. 7. 16

„ ſpinæ

„ ſpinæ ſunt. Quomodo vis de ſpinis me colligere uvam verbi tui? Reſpondebitur: *Non eſt illa uva ſpinarum: ſed aliquando increſcens ſarmentum implicat ſe in ſepem, & pendet uva inter denſa ſpinarum, ſed non ſurgit de radice ſpinarum. Tu ſi eſurieris, & aliud non habes unde ſumas, caute manum mitte, ne lacereris a ſpinis, ideſt, ne facta imiteris malorum; lege uvam inter ſpinas pendentem, ſed de vite naſcentem. Ad te perveniat botri alimentum: ſpinis ſervatur ignis tormentum.* Nihil intereſt ad aquæ puritatem, & irrigationem horti, an aureus ſit vel lapideus canalis, per quem aqua transfunditur. Verbum Dei aqua ſapientiæ ſalutaris: per Miniſtros & Paſtores Eccleſiæ velut per canales transfunditur ad irrigandas horti divini plantas, ut flores virtutum, bonorumque operum fructus ferant. Quidam ex his canalibus ſunt ex auro puro, divina charitate ſplendidi & ardentes, de qua ſcriptum eſt: *Suadeo tibi emere a me aurum ignitum.* Alii terreni ſunt & lapidei propter cupiditates & duritiem cordis: *Lapides ſanctuarii diſperſi in capite omnium platearum, petræ ſcandali*: Quæ tamen per illos derivatur aqua verbi divini, origine cœleſtis eſt. Et mel & aquam de petra duriſſima Deus eduxit, ut populum ſuum in deſerto ambulantem ſatiaret. „ Quæcumque ergo „ dixerint vobis, ſervate & facite: ſecundum opera vero eorum nolite fa„ cere. *His auditis, oves Chriſti etiam per malos Doctores vocem ipſius au„ diunt, & unitatem illius non relinquunt: quia* bonum quod eos audiunt di„ cere, non eſt ipſorum, ſed illius. Et ideo ſecuræ oves paſcuntur, quia & „ ſub malis Paſtoribus paſcuis dominicis nutriuntur. Non autem faciunt ma„ lorum facta Paſtorum, quia talia opera non ſunt illius, ſed ipſorum. Quos „ autem bonos vident, non ſolum audiunt bona quæ dicunt, ſed etiam i„ mitantur bona, quæ faciunt. De talibus erat Apoſtolus qui dicebat: Imi„ tatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Et quia non ſua quærebat, ſed „ quæ Jeſu Chriſti; quamvis ad imitationem ſuam, quos per Evangelium generat, hortatur: tamen corripit graviter eos, qui per Apoſtolorum nomina ſchiſmata fecerunt; & objurgat illos qui dicebant, *Ego ſum Pauli*. „ Num„ quid (*inquit*) Paulus pro vobis crucifixus eſt, aut in nomine Pauli bapti„ zati eſtis? *Hic intelligimus &* bonos Paſtores non ſua quærentes, ſed quæ „ Jeſu Chriſti; & bonas oves, quamvis imitentur facta Paſtorum bonorum, „ tamen in eis non ponere ſpem ſuam, quorum miniſterio ſunt congregatæ; „ ſed in Domino potius, cujus ſanguine ſunt redemptæ: ut quando forte in„ currerint in Paſtores malos, doctrinam illius prædicantes, & ſua mala o„ pera facientes, quæ dicunt, faciant; quæ autem faciunt, non faciant; nec „ propter filios iniquitatis paſcua deſerant unitatis. Non ex perſonis fidem, ſed ex fide judicamus perſonas. Sacerdotes & Paſtores colendi, diligendi, audiendi ſunt ut *Miniſtri Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*: Miniſterium & auctoritas reverenda quamvis mala ſit vita. Eccleſiaſtici 7. *In tota anima tua time Dominum, & Sacerdotes illius ſanctifica. In omni virtute tua dilige eum qui te fecit, & Miniſtros ejus ne derelinquas. Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica Sacerdotes.* Tanto magis honorandi ſunt novæ Legis Sacerdotes quam Moſaicæ, quanto excellentius Sacerdotium eſt. Moſaicæ Legis Sacerdotibus ſi quis obedire ſuperbe recuſaret, capitali ſupplicio plectebatur. Deuteronom. 17. *Qui autem ſuperbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, morietur homo ille.* Gravioribus certe pœnis digni ſunt in foro divinæ juſtitiæ, qui novæ Legis Sacerdotibus non obediunt. *Quæcumque dixerint vobis, ſervate & facite.* Omnibus enim Paſtoribus & Rectoribus animarum in perſona Diſcipulorum Chriſti ab ipſo Salvatore dictum eſt: *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit: qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me.* Auctoritas enim, miniſterium, & doctrina illorum a Deo eſt.

Apoc. 3.

S. Aug. Ep. 208 *al.* 209. *ad Feliciam.*

1. *Cor.* 13.

Luca 10.

Præ-

Præcepta igitur *Præſidentium ad cathedram pertinentia* debent *obedienter im-*
S. Ivo Carnotenſis Ep. 233. *pleri, etiamſi tales ſint, quales erant Phariſæi. Si vero ea præcipiant quæ ſint
contra doctrinam Evangelicam vel Apoſtolicam, ibi non eſſe eis obediendum, exem-
plo docemur Pauli Apoſtoli, qui Petro ſibi prælato non recte incedenti ad veritatem
Evangelii in faciem reſtitit*. Non tamen abjiciendi ſunt Prępoſiti ab inferioribus,
nec eorum auctoritas ſpernenda. *Obedire oportet Deo magis quam hominibus*, ſi
quid homines divinæ legi contrarium præcipiant: alias ſervandum illud Domini
præceptum ab Apoſtolo prædicatum. *Obedite Præpoſitis veſtris, & ſubjacete
eis: ipſi enim pervigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri*. Ra-
Hebr. 13. tionem reddunt de ovibus & Paſtores mali, ſed malam, ſi vel errantes o-
ves neglexerint, vel, quod multo deterius eſt, in errorem impulerint, vel
prava doctrina, vel mala vita. Oves Domini occidunt, quantum in ipſis eſt,
Præpoſiti mali: nam etſi fortes ſunt oves in verbo Domini, & tenent il-
lud quod audierunt a Domino ſuo, *Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt,*
S. Aug. ſerm. 46. Edit. poſtrema Pariſienſis. *facere nolite: tamen qui in conſpectu populi male vivit, quantum in illo eſt,
eum a quo adtenditur, occidit. Non ſibi ergo blandiatur, quia ille non eſt mor-
tuus. Et ille vivit, & ille homicida eſt*. Quando cum laſcivus homo intendit
in mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo:
ſic omnis qui male vivit in conſpectu eorum quibus præpoſitus eſt, quan-
tum in ipſo eſt, occidit & fortes oves. *Qui ergo imitatur Præpoſitum ma-
lum, moritur; qui non imitatur, vivit; tamen, quantum ad illum pertinet,
ambos occidit*. Culpa nihilominus ſua moritur, qui malos Præpoſitos imita-
tur, ſiquidem admonenti Domino parere negligit. *Secundum opera vero eo-
rum nolite facere. Dicunt enim & non faciunt*. Lugenda certe illorum inſa-
nia eſt, qui ex pravis moribus Prępoſitorum & Miniſtrorum Eccleſiæ, vitiis
ſuis quærunt auctoritatem. „ Tam ſunt iſti abſurdi, & præpoſteri, & miſe-
„ ri, qui præpoſitorum ſuorum malos mores imitari eligunt, quam per eos
S. Aug. ſerm. 351. al. 50. inter Hom. 60. „ prædicata Domini præcepta ſervare; quam ſi quiſquam viator remanen-
„ dum ſibi eſſe exiſtimet in itinere, cum viderit milliaria lapidea litteris
„ plena viam docere, & non ambulare. Cur enim non potius, ſi pervenire
„ deſiderat, tales comites intuetur & conſequitur, qui & viam bene demon-
„ ſtrant, & in ea perſeveranter atque alacriter ambulant? Quod ſi iſti de-
„ ſint, vel potius minus appareant, nam deeſſe non poſſunt: non enim ſic
„ quærunt homines charitate ſtudioſa quod prędicent ad imitationem, quo-
„ modo quærunt iniquitate ſuſpicioſa quod murmurent ad deceptionem; par-
„ tim non inveniendo bonos, dum ipſi mali ſunt; partim timendo invenire,
„ dum mali eſſe ſemper volunt. Sed tamen concedamus non apparere nunc
„ homines dignos imitatione. Quiſquis hoc putas, mente Dominum intuere,
„ qui homo factus eſt, ut hominem vivere doceret. Si habitat Chriſtus in
„ interiore homine per fidem in corde tuo, recordariſque illud quod Joannes
„ ait, *Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet quemadmodum ille ambulavit &*
„ *ipſe ambulare*: Ita nec tibi deerit quem ſequaris, & cum te alius viderit,
1 Joann. 2.6. „ de bonorum inopia conqueri deſinet. Si enim non noſti quid ſit recte vi-
„ vere, divina præcepta cognoſce. Fortaſſis enim multi recte vivunt; ſed
„ propterea tibi nullus recte vivere videtur, quoniam quid ſit recte vivere
„ ignoras. Si autem noſti, age quod noſti; ut & tu quod quæris habeas,
„ & aliis quod imitentur oſtendas. Chriſtum animo attende, attende Apo-
„ ſtolos, quorum noviſſimus eſt ille qui dicit, *Imitatores mei eſtote, ſicut &
„ ego Chriſti*. Attende animo tot Martyrum millia. Ibi videbis non ſolum
„ viros, ſed etiam feminas, poſtremo pueros & puellas, nec imprudentia
„ decipi, nec iniquitate perverti, nec periculi timore frangi, nec ſæculi a-
„ more corrumpi. Ita te non invenientem quod excuſes, non ſolum præce-

„ pto-

„ ptorum inevitabilis rectitudo, ſed etiam exemplorum innumerabilis multitudo circumdabit. “ Ad illos attende, non ad malos Eccleſiæ Miniſtros & Paſtores, ſimiles Phariſæis, qui *dicunt, & non faciunt*, & quod verbis ædificant, vitæ pravitate deſtruunt: cum tamen, *Ut quis obedienter audiatur, quantacumque granditate dictionis majus habeat pondus vita dicentis.* S. Aug. l. 4. de Doct. Chriſt. c. 7.

2. *Alligant enim onera gravia & importabilia in humeros hominum; digito autem ſuo nolunt ea movere.* Secundus hic eſt Phariſaicæ hypocriſis character: Erga alios ſeveri, ſibi ipſis indulgentes. Diſciplinæ veteris obſervantiam, ſacrorum Canonum executionem, Pœnitentiæ publicæ inſtaurationem clamant; cum ipſi mollem vitam agant, commodis ſuis ſtudeant, avaritiæ ſerviant, Chriſti mortificationem verbis tenus noverint. Onus tamen grave & importabile nemo Chriſtianus arbitretur pœnitentiam gravitati criminum reſpondentem ſecundum legem Dei & Eccleſiæ regulas peccatoribus impoſitam. Nemo præceptorum Evangelicorum accuratam obſervantiam inter onera gravia cenſeat: *Jugum* enim Chriſti *ſuave eſt, & onus ejus leve. Alia ſarcina pondus habet, Chriſti ſarcina pennas habet. Alia ſarcina premit te, Chriſti ſarcina ſublevat te. Omnia fiunt facilia charitati, cui uni Chriſti ſarcina levis eſt.* S. Auguſt. Onera gravia & importabilia ſunt, quæ Phariſaica durities contra legem Evangelicam, aut Evangelii Spiritum infirmis imponit. Prudentia, manſuetudine, compatiente charitate, bono exemplo Paſtores & Rectores animarum, Moderatoreſque conſcientiarum inſignes eſſe debent, ut peccatores recens converſos, Pœnitentes infirmos Chriſti jugum ſubire, amare, ipſique ferendo aſſueſcere doceant. Nimia ſeveritas æque ac nimia lenitas in Adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ & Regimine Animarum vitanda. Ovis errans ad ſummum Paſtorem animarum noſtrarum reducenda, omnique ratione, pro morborum qualitate, circumſtantiis, diſpoſitione ipſius Pœnitentis curanda eſt interdum per acriora & adſtringentia remedia; interdum per molliora & leniora medicamenta: nuſquam vero per deſperationis præcipitia inconſulta ſeveritate impellenda eſt. Hanc regulam tradiderunt Eccleſiæ Orientalis Antiſtites in Concilio Trullano, Canone ultimo, Sanctus Gregorius M. in Paſtorali, S. Carolus Borromæus in Inſtructionibus, & S. Franciſcus Saleſius.

3. *Omnia vero opera ſua faciunt, ut videantur ab hominibus:* Tertius hic Phariſaicę hypocryſis character, juſtitiæ & virtutis oſtentatio. Opera bona coram hominibus, quibus præeſt, Paſtor facere debet ad eorum ædificationem, non ad oſtentationem. Exemplo prælucere illis debet, ſed humilitatis, non minus quam virtutum ceterarum. *Ego non quæro gloriam meam .... Si ego glorifico me ipſum, gloria mea nihil eſt;* (inquit Chriſtus.) Joan. 10. *Neque enim* (inquit Apoſtolus) *aliquando fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſcitis; neque in occaſione avaritiæ, Deus teſtis eſt: nec quærentes ab hominibus laudem, neque a vobis, neque ab aliis.* 1. Theſſ. 2. His exemplaribus conformare ſe debent Paſtores & Rectores Eccleſiæ. Conſtat inter omnes veraciter pios, *Neminem ſine vera pietate, ideſt, veri Dei vero cultu veram poſſe habere virtutem; nec eam veram eſſe, quando gloriæ ſervit humanæ.* S. Aug. l. 5. de Civitate Dei c. 19. Inanis gloriæ vitium tam eſt inimicum piæ fidei, ſi major in corde ſit cupiditas gloriæ, quam Dei timor vel amor, ut Dominus diceret: *Quomodo poteſtis credere, gloriam ab invicem expectantes, & gloriam quæ a ſolo Deo eſt, non quærentes?* Joan. 5. Item de quibuſdam qui in eum crediderant, & verebantur palam confiteri; ait Evangeliſta: *Dilexerunt gloriam hominum magis quam Dei.* Joan. 12. Non mirum igitur quod Phariſæi & Scribæ inanis gloriæ cupidi, non ſolum non crediderint, ſed Veritatem ipſam Chriſtum, ejuſque doctrinam ac miracula impugnaverint.

4. *Dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias, Amant autem primos recubitus in cœnis & primas cathedras in Synagogis, & ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi*. Et hi ſunt Phariſaicæ ſuperbiæ characteres; ſingularitas in habitu exteriori, ad captandam hominum exiſtimationem ac laudem; honoratioris loci in Eccleſiaſticis aut civilibus conventibus affectatio, & amor publicæ reverentiæ ac honoris forenſis: nominum & titulorum illuſtrium ac magnificorum ambitioſum ſtudium. Lugenda illorum vanitas, qui humilitatis & pœnitentiæ habitu intumeſcunt. Melior eſt palliata *Cant.6.12.* ſeu pallio ornata humilitas, quam tunicata ſuperbia: (inquit S. Bernardus.) Sponſam in Canticis cœleſtis Sponſus in hunc modum compellat: *Revertere, revertere Sulamitis, revertere, revertere ut intueamur te*. Quater dicit *Revertere*, propter quadruplicem ſuperbiam, per quam averſa a Domino non videbatur. Eſt *S. Bernardus ſer. 47* enim *ſuperbia cordis, ſuperbia oris, ſuperbia operis, ſuperbia habitus*. Superbia cordis eſt, quando homo in oculis ſuis magnus eſt. Contra quam Sapiens orat dicens: *Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi*: Et alibi: *Væ qui* *Eccli. 22. Iſaia 5.* *ſapientes eſtis in oculis veſtris*. Superbia oris vel linguæ, quæ & jactantia dicitur, eſt quando homo non ſolum magna de ſe ſentit, ſed etiam loquitur. Unde Pſalmiſta: *Diſperdat Dominus univerſa labia doloſa, & linguam magniloquam*. Superbia operis eſt, quando homo exteriori quadam ſuperbia, ut magnus appareat, agit; *Pſal. 11.* De qua idem Pſalmiſta ait: *Non habitabit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiam*. Superbia habitus eſt, quando homo ut glorioſus videatur, pretioſis ſe ornat veſtibus: Unde Paulus: *Non in veſte pre-* *Pſ. 110.* *tioſa*. Et Dominus: *Qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt*, ubi ſuperbia abundat. Sed & ex veſtium vilitate, inelegantia & neglectu interdum vana gloria naſcitur. Sæculi moribus contradicitur, ut ſæcularis gloria *1. Tim. 2.* habitus ſingularitate captetur: vanitas ſperni ac ſugillari videtur, ſed ſecretiori vanitate: faſtus calcatur, ſed alio faſtu, ut de Diogene Plato dicit, & Tertullianus; *Diogenes*, inquit, *lutulentis pedibus ſuperbos Platonis choros a-* *S. Bern. Tract. de gradibus humilitatis.* *lia ſuperbia deculcat*. Extremum humilitatis cultum ſæpe aſſumit ſuperbia. *Glorioſa res humilitas, qua ipſa quoque ſuperbia palliare ſe appetit, ne vileſcat*.

5. *Vos autem nolite vocari Rabbi: unus eſt enim Magiſter veſter: omnes autem vos fratres eſtis*. Eccleſia ſchola veritatis, ubi Chriſtus unus Magiſter: Sacerdotes & Paſtores miniſtri. Eorum lingua loquitur, eorum verba audiuntur; ſed Chriſti doctrina docetur, in ejus verbo reperitur, ejus auctoritate prædicatur, ejus Spiritu diſcitur. Quamvis ſint in Eccleſia Paſtores & Doctores; apud Chriſtum tamen omnis docendi auctoritas reſidet, ab illo velut a fonte veritatis omnis & ſcientiæ derivatur, qui docet hominem ſcientiam. Verba enim mera ſigna ſunt, quæ admonent tantum ut quæramus veritatem, non e- *S. Auguſt. l. de Magiſtro c. 11.* xhibent ut noverimus. „ De univerſis autem quæ intelligimus, non loquentem „ qui perſonat foris, ſed intus ipſi menti præſidentem conſulimus veritatem, „ verbis fortaſſe ut conſulamus admoniti. Ille autem qui conſulitur, docet, qui „ in interiore homine habitare dictus eſt Chriſtus; id eſt, incommutabilis Dei „ Virtus atque ſempiterna Sapientia: quam quidem omnis rationalis anima con- „ ſulit, ſed tantum cuique panditur, quantum capere propter propriam ſive bo- „ nam ſive malam voluntatem poteſt. Et ſi quando fallitur, non fit vitio con- „ ſultę Veritatis: ut neque hujus, quæ foris eſt, lucis vitium eſt, quod corpo- „ rei oculi ſæpe falluntur: quam lucem de rebus viſibilibus conſuli fatemur, ut „ eas nobis, quantum cernere valemus oſtendat. Hunc audiamus & ſequamur Doctorem juſtitię; non coacervemus nobis Magiſtros prurientes auribus, a veritate auditum avertentes, ad fabulas autem converſi. Veritatem & verbum Dei ut commune patrimonium Chriſti Teſtamento nobis relictum ſuſcipiamus, totum poſſideamus ſinguli, ſine invidia cum fratribus communicemus:

Omnes

Digitized by Google

Omnes enim vos fratres eſtis. Fratres ſumus, non natura tantum, ſed gratia & diſciplina. *Fratres ſumus jure naturæ matris unius. At quanto dignius, fratres & dicuntur & habentur, qui unum Patrem Deum agnoverunt, qui unum Spiritum biberunt ſanctitatis, qui de uno utero ignorantiæ ejuſdem ad unam lucem expaverunt veritatis?* [Tertull. Apolog. 39.]

6. *Et patrem nolite vobis vocare ſuper terram: Unus eſt enim Pater veſter, qui in cœlis eſt*. Eccleſia una familia eſt, cujus Deus Pater eſt, ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur. Hujus filii ſumus, *Dedit enim nobis poteſtatem filios Dei fieri*, credentibus in nomen ejus. Verbo illius & Sp. Sancto in ſinu Sponſæ ejus regenerati ſumus in vitam novam. Patres tamen noſtri ſunt illoſque ut tales honorare debemus, qui poteſtatis ejus, auctoritatis, & charitatis participes, filios illi generant & inſtituunt in ordine naturæ, in ordine civili, in ordine gratiæ. Hæc nomine magis compellari ament Eccleſiæ Principes & Paſtores, quam Domini. *Gratius ſiquidem nomen pietatis, quam poteſtatis*, iis qui Apoſtoli monitum ſecuti, *Non dominantur in Clero*. [Tertull.]

7. *Nec vocemini magiſtri: quia Magiſter veſter unus eſt Chriſtus*: Nos inſtituens exterius verbo ſuo, præceptis, conſiliis, flagellis; interius Sp. Sancto ſuo, docens nos omnem veritatem ejuſque amorem inſpirans, ut non ſolum videamus quæ agenda ſunt, ſed eo adjuvante faciamus. Docet nos ut Verbum Patris, ut Veritas & Sapientia æterna, ut *Lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Ipſum audiamus in Scripturis ſuis, in Eccleſia ſua, in Sede S. Petr. per Vicarios ſuos, in ſingulis Eccleſiis per Epiſcopos & Paſtores noſtros docentem, de quibus in perſona Apoſtolorum dixit: *Qui vos audit, me audit*. Ipſum audiamus intus in cordibus noſtris per inſpirationes gratiæ ſuæ loquentem ac docentem, ut vere ſimus *Docibiles Dei*: ubi non littera docet, ſed Spiritus: non lectio, ſed unctio; non diſputatio, ſed exercitatio in mandatis Dei. *Loquere, Domine, quia audit ſervus tuus ... Juſtificationes tuas doce me .... Da mihi intellectum; ut diſcam mandata tua.*

8. *Qui major eſt veſtrum, erit miniſter veſter*. Humilitas gratias a Deo acceptas cuſtodit; charitas in proximorum utilitatem effundit. Dignitas Eccleſiaſtica miniſterium eſt, non dominatio. *In domo juſti viventes ex fide, & adhuc ab illa cœleſti vita peregrinantes, etiam qui imperant, ſerviunt eis quibus videntur imperare. Neque enim dominandi cupiditate imperant, ſed officio conſulendi; nec principandi ſuperbia, ſed providendi miſericordia*. [S. Aug. l. 19. de Civitate Dei c. 14.] Multo magis qui Eccleſiæ bene præſunt, de nobilitate, de dignitate, de eruditione, de gradu minime gloriantur: ſed ut ſervos Jeſu Chriſti, & omnium, quibus præſunt, *ſervos per Jeſum* ſe gerunt. Quo majores ſunt, eo magis ſe humiliant in omnibus. *Nec poteſtate dominante, ſed charitate ſerviente* felices ſe exiſtimant. [S. Auguſt.] Si forte errent aut labantur, monitores admittunt, exemplo S. Petri, qui nec a S. Paulo, quamquam inferiore, dedignatus eſt reprehendi: *Quatenus qui primus erat in Apoſtolatus culmine, primus fieret in humilitate*. [S. Auguſt.]

9. *Qui autem ſe exaltaverit, humiliabitur: & qui ſe humiliaverit, exaltabitur*. Humilitas ſecurus eſt ad veram celſitudinem gradus, humiliatio & abjectio certa & inevitabilis ſuperbiæ pœna: *Deus enim ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam*. Quippe tanquam contumeliæ ſuæ propulſator, veluti quoddam ſuſcipit adverſus ſuperbiam ſpeciale certamen. Cetera vitia contra Deum pugnant fugiendo; ſuperbia ad ipſius ſimilitudinem indebito modo accedere tentando. Hinc Deus ſuperbis reſiſtit, ſuamque contumeliam propulſat. [S. Amb. ſer. 3. in Pſ. 118.] *Dominus qui aliis donat*, inquit S. Ambroſius, *ſuperbis reſiſtit, & tanquam congreditur iis qui ſe exaltant; ſibique hoc certamen vindicat*. DEJECISTI *eos dum allevarentur* (inquit Propheta.) *Non dixit, Dejeciſti eos,*

quia elati ſunt: non quaſi poſtea quam elati ſunt dejeciſti illos; ſed in eo i-
Pſ. 72. 18. *pſo quod elati ſunt, dejecti ſunt. Sic enim efferri, jam cadere eſt.* Quomodo
„ facti ſunt in deſolationem? Subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem
S. Aug. in hunc Pſ. & ſer. 2. in Pſ. 36. „ ſuam .... Deficientes quemadmodum ſumus deficient. *Vere quomodo fu-*
mus, qui dum extollitur, deficit, defecerunt ..... Fumus a loco ignis erum-
pens in altum extollitur, & ipſa elatione in globum magnum intumeſcit: ſed
quanto fuerit globus ille grandior, tanto fit vanior: ab illa enim magnitudine
non fundata & ſolidata, ſed pendente & inflata, it in auras atque dilabi-
tur, ut videas ipſam ei obfuiſſe magnitudinem. Ita ſuperbi, qui magnifice
de ſe ſentientes, in ſuis cogitationibus evaneſcent; qui *ambulant in magnis*
& mirabilibus ſuper ſe; qui confidunt in virtute ſua, & in multitudine di-
vitiarum ſuarum gloriantur; qui dixerunt, Linguam noſtram magnificabimus,
labia noſtra a nobis ſunt: quis noſter Dominus eſt? pergit Rex Propheta; Pſal.
62. verſ. 20. *Velut ſomnium ſurgentium, Domine, in civitate tua imaginem i-*
pſorum ad nihilum rediges. „Homo in ſomnis videt ſe inveniſſe theſaurum:
„ dives eſt, ſed donec evigilet. Pauper dormierat, dives in ſomnis factus
„ fuerat: ſi non evigilaſſet, dives eſſet: evigilavit, invenit ærumnam, quam
„ dimiſerat dormiens. Et iſti invenient miſeriam quam ſibi comparaverant.
„ Cum evigilaverint de hac vita, tranſit illud quod quaſi in ſomno tenebatur.
„ *Velut ſomnium ſurgentium.* Et ne diceretur, Quid ergo, parva tibi videtur
S. Aug. En. in Pſ. 71. „ claritas eorum, parva tibi videtur pompa eorum, parvi tibi videntur ti-
„ tuli, imagines, ſtatuę, laudes, cunei clientium? *Domine* (inquit) *in civi-*
tate tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges. Quicumque iſta non habetis,
non cupiatis: quicumque habetis, non in eis præſumatis. Non dico, Dam-
namini ſi habetis; ſed, Damnamini, ſi de talibus præſumatis, ſi de talibus
inflemini, ſi propter talia magni vobis videamini, ſi propter talia pauperes non
agnoſcatis, ſi generis humani conditionem communem propter excellentem
vanitatem obliviſcamini. Tunc enim neceſſe eſt Deus retribuat in noviſſima,
& in civitate ſua imaginem ipſorum ad nihilum redigat. *Qui ſe exaltaverit,*
humiliabitur: & qui ſe humiliaverit, exaltabitur.

10. *Væ autem vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia clauditis Regna cę-*
lorum ante homines: vos enim non intratis, nec introeuntes ſinitis intrare. O-
cto beatitudines Evangelicæ juſtis a Chriſto prædicatæ ac promiſſæ: octo
imprecationes ac maledictiones ab eodem contra Sacerdotes, Paſtores, &
Directores hypocritas, quorum typi erant Scribæ & Phariſæi, prolatæ. *Væ*
vobis, &c. VÆ *in Scriptura ſæpius de æterno luctu, quam de præſenti ſolet*
S. Greg. M. Hom. 9. in Ezech. *intelligi. Unde ſcriptum eſt:* VÆ *impio in malum: retributio enim manuum e-*
jus fiet ei. VÆ illis qui Chriſti opus, animarum ſalutem, vel profectum im-
Iſaia 3. 11. pediunt, utilibus operariis invidentes, & ſancto eorum labori ſuis calumniis
derogantes! Magna infelicitas eſt, in Regnum cœlorum, cujus januam nobis
Chriſtus aperuit, intrare nolle: cumulus infelicitatis, alios ab introitu pro-
Joan. 10. 9. hibere vel avertere, quibus eſſe duces ad Chriſtum verbo & exemplo debe-
res, qui dixit: *Ego ſum oſtium: per me ſi quis introierit, ſalvabitur, & ingre-*
dietur, & egredietur, & paſcua inveniet. Regnum cœlorum ante homines
claudunt, qui nimium arctant viam ſalutis, vel nimis emolliunt jugum Chriſti.

11. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritę: quia comeditis domos viduarum,*
orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis judicium. Hypocritæ
ſua quærunt, non quæ Jeſu Chriſti: Religione ad quæſtum abutuntur: O-
rationem, Sacramentorum frequentationem, Deum ipſum avaritiæ ſuæ ſervi-
re faciunt. A viduis, a devotis matronis, a virginibus quarum incautæ ſim-
plicitati ſpecie Religionis facilius illudunt, extorquent munera, donatio-
nes, fundationes, pia legata. Devotiones & Exercitia Pietatis apud i-
pſos

pſos magis ſancta, quæ magis quæſtuoſa: ut hic locum habere videatur illud Tertulliani contra Ethnicorum ſuperſtitiones: *Dii qui magis tributarii, magis ſancti; immo qui magis ſancti, magis tributarii. Majeſtas quæſtuaria efficitur, circuit cauponas Religio mendicans. Exigitis mercedem pro ſolo Templi, pro aditu ſacri. Non licet Deos noſſe gratis; vænales ſunt.* Ut hypocritarum Clericorum & Monachorum avaritiam coercerent olim Imperatores Chriſtiani, Leges condiderunt, quibus ipſis hæreditates capere vetabatur; de quibus S. Hieronymus: *Provida ſeveraque legis cautio, & tamen nec ſic refrenatur avaritia. Per fideicommiſſa legibus illudimus, & quaſi majora ſint Imperatorum ſcita, quam Chriſti, leges timemus, Evangelia contemnimus ... Ignominia Sacerdotis eſt propriis ſtudere divitiis.* „ Simulatores ſanctitatis maxime circa mulieres negotiantur, quia nec intelligere ita facile eorum ſimulationes poſſunt, & facile ad eorum dilectionem inclinantur Religionis cauſa: præcipue tamen circa viduas: primo quidem quia mulier non facile decipitur habens conſiliarium virum: deinde quia non facile de facultatibus ſuis aliquid dat, cum ſit in poteſtate viri. Propterea ergo Dominus, dum Judaicos Sacerdotes confundit, Chriſtianos monet ne cum viduis mulieribus amplius commorentur quam cum ceteris; quia etſi voluntas mala non ſit, tamen ſuſpicio mala eſt. *Comeditis domos viduarum, orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis judicium.* Qui enim a religione cauſam accipit nequitiæ, graviori pęnæ obnoxius eſt. *Propter hoc amplius accipietis judicium*: Primo, quia iniqui eſtis: ſecundo, quia larvam aſſumitis ſanctitatis: & quaſi præſtatis diabolo arma Dei, ut ametur iniquitas, dum pietas æſtimatur.

Tertull Apolog. 13.

S. Hieron. Epiſt. 2.

Auctor Operis Imperf. in Mat. ſub nomine S. Chr. h. 44.

12. *Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia circuitis mare & aridam ut faciatis proſelytum unum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ, duplo quam vos.* Qui propter quæſtum aut vanam gloriam, non propter gloriam Dei, & ex ſincera charitate, zeloque ſalutis animarum ſacra miniſteria obeunt, inutiles ſunt ad aliorum ſalutem, quia ſpiritualis fœcunditatis principium, ſcilicet Sp. Sanctum non habent: unde vix multo labore quemquam ad Deum adducere poſſunt; & ad pœnitentiam ac profeſſionem pietatis trahere: & ſi forte quempiam traxerint, in eis ſpiritum pęnitentiæ ac pietatis conſervare nequeunt: cum eos pravis principiis, opinionibus, exemplis deteriores faciant. Magiſtris ſcilicet deteriores fiunt diſcipuli. Ea enim eſt naturæ noſtræ corruptela, ut probos Doctores vix imitemur: improbos autem, quoniam procliviores ad mala ſumus, etiam ſuperemus. Paſtores & Directores hypocritæ ſimiles ſunt Struthioni, quæ *Relinquit in terra ova ſua*, ut Job 39. ſcriptum eſt. „ Quid enim per ova, niſi tenera adhuc proles exprimitur, quæ diu fovenda eſt ut ad vivum volatile perducatur? Ova quippe inſenſibilia in ſemetipſis ſunt, ſed tamen calefacta in vivis volatilibus convertuntur. Ita nimirum parvuli auditores ac filii certum eſt quod frigidi inſenſibileſque permaneant, niſi Doctoris ſui ſollicita exhortatione calefiant. Ne igitur derelicti in ſua inſenſibilitate torpeſcant, aſſidua Doctorum voce fovendi ſunt, quouſque valeant & per intelligentiam vivere, & per contemplationem volare. Quia vero hypocritæ quamvis perverſa ſemper operentur, loqui tamen recta non deſinunt; bene autem loquendo in fide vel converſatione filios pariunt, ſed non bene vivendo nutrire non poſſunt, recte de ſtruthione dicitur: *Quæ derelinquit in terra ova ſua.* Curam namque filiorum hypocrita negligit; quia ex amore intimo rebus ſe exterioribus ſubdit, in quibus quanto magis extollitur, tanto minus de prolis ſuæ defectu cruciatur. Ova ergo in terra dereliquiſſe, eſt, natos per converſionem filios nequaquam a terrenis actibus interpoſito exhortationis nido ſuſpendere. Ova in terra dereliquiſſe, eſt nullum cœleſtis vitæ filiis exemplum præbere. Quia enim hypocritæ per charitatis viſcera non „ ca-

S. Jo. Chr. h. 74. in Matt.

S. Greg. M. l. 31. Mora. in Job. c. 5.

„ calent, de corpore prolis editæ, ideſt, de ovorum ſuorum frigore nequa-
„ quam dolent: & quanto ſe libentius terrenis actibus inſerunt, tanto negli-
„ gentius eos, quos generant, agere terrena permittant.

13. *Væ vobis duces cæci, qui dicitis: Quicumque juraverit per Templum, nihil eſt: qui autem juraverit in auro Templi, debet. Stulti & cæci: quid enim majus eſt, aurum, an Templum quod ſanctificat aurum?* &c. Juramenti per creaturas facti vinculo non minus adſtringitur homo, quam ſi expreſſo Dei nomine juraſſet, cum juramentum omne Dei reſpectu fiat ad quem referuntur creaturæ; quedam proprius, aliæ remotius. Omnis juratio periculoſa, ſi frequens ſit, cum viam ſternat perjurio, & debitis ſit conditionibus deſtituta, quæ ad juramenti religionem requiruntur, ut ſcilicet fiat *in veritate, in judicio & in juſtitia*. Lege quæ in Theologia noſtra Dogmatica & Morali diximus, ad ſecundum præceptum Decalogi.

Quid majus eſt, aurum, an Templum quod ſanctificat aurum? Avarus pluris facit aurum, quam Templum; & pluris dona, quam Altare. Cupiditate ſua religionis & rerum ad illam pertinentium magnitudinem & ſanctitatem metitur. Quid mirum? Aurum pro Deo habet *Avaritia ſimulacrorum ſervitus*.
Juvenalis. Deum pecuniam coluere veteres Ethnici ſine Templo, ut canit Poeta:

—— *Etſi funeſta pecunia Templo*
Nondum habitas, nullas nummorum extruximus aras.

Tertull. l. de Idolat. Quo deteſtabilius avarorum ſcelus, qui pecuniæ Templum in animo ſuo dicant: ut de ipſis auro & argento ſervientibus dici poſſit, quod Tertullianus contra illos urget qui idola fabricabant: *Colis non ſpiritu nidoris alicujus, ſed tuo proprio, nec anima pecudis impenſa, ſed anima tua. Illis ingenium tuum immolas, illis ſudorem tuum libas, illis prudentiam tuam accendis: diligentia tua numen illorum eſt. His ſaginatiorem, & auratiorem, & majorem hoſtiam cædis ſalutem tuam.* Judas Iſcariotes pretium ex ſacrilega Magiſtri venditione comparatum in Templum projecit. Non projecit in ſterquilinium, ſed in Templum: nimirum *Talibus ſemper Diis Templum ſuum devoverat*: aurum illi pro Deo fuerat. *Drogo Hoſtienſis ſer. de Paſſione Domini.*

Quid enim majus eſt, donum, An Altare, quod ſanctificat donum? Omnis victima per altare; Chriſti humanitas per divinam ejus perſonam non modo ſanctificatur, ſed adoratione digna redditur. Deus per Chriſtum Jeſum adorandus eſt in ſpiritu & veritate. Nihil Deo dignum, quod per iſtud Altare ſanctificatum non fuerit. Nihil Deo acceptum eſſe poteſt, quod per unionem
S Aug. l. 1. Q. Ev. Q. 34. cum Chriſto Jeſu Filio ejus conſecratum non fuerit. Fide & charitate animi offerentis hæc unio perficitur. *Intelligendum templum & altare ipſum Chriſtum: aurum & donum, laudes & ſacrificia precum, quæ in eo per eum offerimus. Non enim ille per hæc, ſed iſta per illum ſanctificantur.*

14. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui decimatis mentham & anethum, & cyminum, & reliquiſtis quæ graviora ſunt Legis, judicium, & miſericordiam & fidem. Hæc oportuit facere, & illa non omittere. Duces cæci excolantes culicem, camelum autem glutientes!* Qui in exterioribus obſervantiis diligens ac ſcrupuloſus eſt, & eſſentialia maximeque neceſſaria religionis ac pietatis Chriſtianæ officia ſine ſcrupulo prætermittit, pietatem ac religionem a fundamentis evertit. Hæc eorum frequens & maxime periculoſa tentatio, qui devotionem profitentur. Externa devotionis exercitia, formulæ precum proprio arbitrio ſelectæ, pleraque arbitrariæ devotionis crepundia ſexus utriuſque religioſiores occupant ac detinent, dum generalia Chriſtianæ profeſſionis, & propria ſui cujuſque ſtatus ac vocationis officia negligunt, interioris hominis reformationem, juſtitiæ & charitatis erga proximum, fidei, religioniſque erga Deum officia neceſſaria, immobilia, indiſpenſabilia.

Falſa

Falſa conſcientiæ teneritudo; quæ ſuperbiam ac vanitatem fovet, peccatorem ſpecie boni decipit. Humanitus inſtituta, & proprio arbitrio ſuſcepta pietatis exercitia anxie obſervat, dolet vehementer, ſi prætermiſerit; nec tamen pravos iræ, maledicentiæ ſive detractionis, calumniæ, mendacii, luxus, &c. habitus emendare, aliaſve malas cupiditates domare curat. Minimum quid ac leve proximo ſurari nollet: ſed tamen pauperibus magnam pecuniæ vim ponduſque ſuratur avaritia, immodicis ac vanis ſumptibus, redituum Eccleſiaſticorum abuſu & effuſione. *Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes*. Verum (inquient) eleemoſynas obviis pauperibus ſtipem mendicantibus, panem oſtiatim petentibus largimur; ſicque Dominicum præceptum implemus: *Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis*. Sed dabant & Phariſæi, e quibus erat ille, qui in Templo orans cum Publicano dicebat: *Jejuno bis in Sabbato, decimas omnium bonorum meorum do pauperibus*. Eleemoſynas dabant illi, qui mentham & anethum, & cyminum, & rutham, & minima quæque olera decimabant. Sed relinquebant *graviora Legis, judicium, & miſericordiam, & fidem*. Non eſt hoc facere eleemoſynam, *Hæc oportuit facere* (inquit Chriſtus) *& illa non omittere*. Quæ facere? Judicium, & charitatem, & juſtitiam, & miſericordiam. *Facite illa, ſed iſta præponite*. Numquid vero (inquies,) non facimus miſericordiam, qui eleemoſynam erogamus? Si intelligis quid ſit facere miſericordiam, a te incipe. „ Quomodo es miſericors *S. Aug. ſer.*
„ alteri, ſi crudelis ſis tibi? Mendicat ante te anima tua, redi ad conſcientiam *106. al. 50.*
„ tuam. Quicumque male vivis, quicumque infideliter vivis, redi ad conſcien- *de Verb. Domini.*
„ tiam tuam: & ibi invenis mendicantem animam tuam, invenis egentem, æ-
„ rumnoſam, invenis forte nec egentem, ſed egeſtate obmuteſcentem. Nam
„ ſi mendicat, eſurit juſtitiam. Quando inveneris talem animam tuam, fac prius
„ miſericordiam cum illa. *Miſerere animæ tuæ placens Deo*. In judicio & cha- *Eccli. 30. 24.*
„ ritate fac eleemoſynam cum anima tua. Quid eſt in judicio? Reſpice, & in-
„ veni; diſplice tibi, pronuntia in te. Et quid eſt charitas? *Dilige Dominum Deum*
„ *tuum ex toto corde tuo: Dilige proximum tuum tamquam te ipſum*. Et feci-
„ ſti miſericordiam prius cum anima tua, in conſcientia tua. Hanc autem elee-
„ moſynam ſi prætermittis, da quod vis, dona quantum vis; retrahe de fructi-
„ bus tuis, non decimas, ſed dimidias; novem partes da, & unam tibi dimitte:
„ nihil facis, quando tecum non facis; & tecum pauper es. Anima tua veſcatur,
„ ne fame pereat. Da illi panem. Quem panem? Ipſe tecum loquitur. Tu ſi au-
„ dires, & intelligeres, & crederes Domino, ipſe tibi diceret: *Ego ſum panis* *Joann. 6. 42.*
„ *vivus qui de cælo deſcendi*. Nonne iſtum panem primum dares animæ tuæ,
„ & faceres cum illa eleemoſynam? Si ergo credis, debes facere ut prius pa-
„ ſcas animam tuam.

15. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia mundatis quod deforis eſt calicis & paropſidis: intus autem pleni eſtis rapina & immunditia. Phariſæe cæce, munda prius quod intus eſt calicis & paropſidis, ut fiat id, quod deforis eſt, mundum*. Animus virtutum & vitiorum ſedes eſt: eo grati vel inviſi Deo ſumus. Hypocritæ fruſtra conantur ejus immunditiam hominibus occultare, ut famæ ſuæ conſulant, & probitatis opinionem laudemque conſequantur: cum revera immundus ſit coram Deo affectu peccati, praviſque deſideriis. Contra, vere Pœnitens animum purgare ſtudet amore Dei & odio peccati, qui certæ ac veræ pœnitentiæ characteres ſunt: & ab hominibus *peccator omnium notarum* haberi non refugit, temporali verecundia confuſionem æternam redimens. *Munda prius quod intus eſt, &c.* Munditia exterior ab animo in corpus, a conſcientia in ſuperficiem exteriorem operum derivatur. Niſi charitas hujuſmodi operum principium ſit, finis una Dei gloria, hypocriſis & falſæ juſtitiæ folia ſunt, non veræ juſtitiæ pietatiſque fructus. *Quid prodeſt quia caro munda eſt, & habitator*

Digitized by Google

carnis immundus? Ille qui forte mundus eſt in carne, adulterum eum Deus tenet in corde, ſicut Dominus dicit, Amen dico vobis, qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo. „ Iſta eſt coinquinatio ſpi-
„ ritus. Quando autem fit perfecta ſanctificatio? Quando eſt & carnis & ſpiri-
[Matt. 5.] „ tus. Sunt enim homines qui temperant ſe a factis, & non temperant ſe a cogita-
„ tionibus malis: faciunt mundationem carnis, & non faciunt mundationem ſpi-
[S. Aug. ſerm. 46. al. 52. ex additis a Sirmondo.] „ ritus. Tales ideo non faciunt, quia timent homines. Libido ardet, timor re-
„ vocat. Quid times? Inveniri & damnari; inveniri & expompari. Ergo inco-
„ inquinata videtur caro, ſed non eſt perfecta ſanctificatio: quia quid dicit Apo
„ ſtolus? *Mundemus nos ab omni coinquinatione carnis & ſpiritus*: Ut quomo-
„ do te temperas a malis factis, ſic te temperes a mala voluntate, a malis co-
„ gitationibus. A malo facto contine, & mundas te a coinquinatione carnis: a
„ mala voluntate abſtine te, & mundas te a coinquinatione ſpiritus. *Et ſequitur*:
[2. Cor. 7. 1.] „ *Perficientes ſanctificationem in timore Dei*. Magnifice, addidit, *in timore Dei*. Non
„ perficit homo ſanctificationem, niſi in timore Dei. Quæ eſt perfecta ſanctifica-
„ tio? Sanctificatio corporis & ſpiritus. Si ſit corporis, & ſpiritus non ſit, imper-
„ fecta eſt. Eſſe corporis & non eſſe ſpiritus, poteſt: eſſe ſpiritus, & non eſſe
„ corporis non poteſt. Qui enim eſt mundus ſpiritu, operari flagitia non poteſt.
„ Unde hoc? Ex corde enim procedunt, ait Dominus, adulteria, homicidia. Ho-
„ mo enim non poteſt perpetrare per membra, quod non ſibi in corde dixerit: Ver-
[Matt. 23. 26.] „ bum in corde concipit, & deputatum eſt in opus. Ideo Dominus, *Mundate quæ*
„ *intus ſunt*, ait, *& quæ foris ſunt, munda erunt*. Non dixit mundate quæ foris
„ ſunt. Si a corpore inciperet, reſtabat ut moneret nos, ut mundaremus & ani-
„ mum: Si autem ab animo, non opus eſt ut mundemus corpus; quia animi mun-
„ ditiam ſequitur corporis munditia .... Quis facit ſanctificationem corporis, &
„ non facit animæ? Qui homines timet, & non Deum. Nam qui in timore Dei eſt,
„ perficit ſanctificationem. Ideo certe noluiſti perpetrare adulteria, ne ſciret homo:
„ timore hominum tenuiſti carnem a commiſſis malis: ideo noluiſti committere ubi
„ videt homo. Si & Deum times, noli & ibi, ubi videt Deus, & perfeciſti ſan-
„ ctificationem.

16. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ a foris parent hominibus ſpecioſa, intus vero plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia. Sic & vos a foris quidem paretis hominibus juſti: intus autem pleni eſtis hypocriſi & iniquitate*. Juſtorum corpora templa ſunt, quorum inhabitator Deus eſt, quem adorant in ſpiritu & veritate. Corpora peccatorum ſepulchra ſunt mortuorum; quia anima eorum mortua eſt deſerente Deo, ſicut corpus moritur anima deſerente. Ipſi vivi funus ſuum circumferunt. *Sepulchrum patens eſt guttur eorum*, &c. Peccatores quorum iniquitas exterius apparet, patentia ſepulchra
[Apoc. 3. 1.] ſunt: Hypocritę vero ſepulchra dealbata. Externam enim dumtaxat juſtitiæ ac pietatis ſpeciem habent, non veritatem; non interiorem ſpiritum: quibus dici poſſit: *Scio opera tua: nomen habes quod vivas, & mortuus es*. Mortua ſunt revera hypocritarum opera, tametſi vitæ ſpiritalis nomen habeant. Moventur ut cadavera; externum eſt motus illorum principium. ſcilicet hominum timor, ſpes commodorum temporalium, ſtudium inanis glorię. Interius vitæ motuſque principium non habent, ſcilicet charitatem: intus pleni ſunt ſpurcitia, & oſſibus mortuorum, vitiis occultis, pravis affectibus, quibus coram Deo fœtent, corruptæ intentionis
[Pſal. 138. 15.] putredine, malæ conſcientiæ vermibus. *Pleni ſunt oſſibus mortuorum*. Oſſa viventium firma & fortia ſunt: oſſa mortuorum inutilia, & ad corruptionem ver-
[S. Aug. En. in Pſal. 138.] gentia. Affectus & virtutes juſtorum ſimiles ſunt oſſibus viventium. Unde Propheta ait: *Non eſt occultatum os meum a te, quod feciſti in occulto*. Os hujuſmodi firmitas quædam eſt interior: quia in oſſibus firmitas & fortitudo intelligitur. *Eſt ergo quædam animæ interior firmitas, ubi non frangitur. Quælibet tormenta, quælibet*

libet tribulationes, quælibet hujus ſæculi adverſitates undique ſæviant, illud quod Deus in abſcondito fecit firmum, in nobis frangi non poteſt, non cedit. Quæ vero hominibus videntur bona opera hypocritarum, ſimilia ſunt oſſibus mortuorum, arida ſunt, inutilia, corrupta: nulla eſt in eorum animo interior firmitas, qua mundi amoribus & terroribus reſiſtere valeant. *Intus autem plena ſunt oſſibus mortuorum.* Quid prodeſt pietatis opinio, juſtitiæ ſpecies, fucata virtus, umbra ſanctitatis, ſi animus plenus ſit fallacia & dolo, avaritia, ſuperbia, immundis affectibus, omni hypocriſi, omni genere iniquitatis? Cum exterior illa albedo, colores, ornatus, quibus paries inductus & linitus eſt, deleti fuerint in ſupremi judicii die, & animus hypocritæ, velut ſepulchrum omnibus patebit, quid proderit homines decepiſſe occultando ejus putredinem, ſimulando ſanctitatem? Maior erit illius confuſio, terribilior damnatio. *In fine hominis denudatio operum illius.* **Eccli. 11. 29.**

17. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui ædificatis ſepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta juſtorum. Et dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, non eſſemus ſocii eorum in ſanguine Prophetarum,* &c. Phariſæis ſimiles ſunt, qui præteritorum temporum Sanctos colunt, præſentis temporis perſequuntur: defunctos lubenter laudant, ſuperſtites calumniis appetunt. Impiorum facta te damnare ſimulas, ſi imiteris. Pios occidit, qui calumniatur. *Homicidium non in ſola ſanguinis profuſione, & animæ ereptione reputandum. Homicidium enim in verbo maledicti vel convitii judicat Deus;* (inquit Tertullianus.) **Tertull. l. de Idol. c. 2.** *Linguas acuiſtis in gladios, quas moviſtis in mortes non corporum, ſed honorum. Jugulaſtis non membra, ſed nomina. Quid prodeſt quia vivunt homines, & occiſi ſunt honores a vobis? Valent quidem membris, ſed ereptæ portant funera dignitatis;* (inquit S. Optatus Milevitanus.) Dimittes filios qui bona uſuris, rapinis, fraudibus, monopoliis, iniquis exactionibus, concuſſionibus, oppreſſione pauperum, & quibuſvis malis artibus a parentibus quæſita poſſident, nec reſtituere curant: ſatis eſſe putantes, cæcorum forte Directorum conſilio, ſi aliquid ad Sacrarum Ædium & Altarium ornamentum conferant; ſi Capellas dotent, aut Anniverſaria Sacra fundent, ad oſtentationem potius quam ad ſatisfactionem: teſtimonio ipſi ſuo convincuntur, quod filii ſint eorum qui pauperes oppreſſerunt & ſpoliarunt. *Itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quia filii eſtis eorum qui Prophetas occiderunt.*

18. *Et vos implete menſuram patrum veſtrorum.* Divina miſericordia ſtatuit menſuram gratiarum, divina juſtitia menſuram terminumque peccatorum. Metuendum eſt ne duritie cordis impœnitentis exhauriamus menſuram gratiarum ejus; & addentes peccata peccatis, ſcelerum menſuram cumulemus. Vita impii concatenatio quædam eſt peccatorum, quorum poſtremum reprobationis ejus veluti ſigillum eſt. *Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quaſi vinculum plauſtri peccatum,* &c. **Iſaia 5.** Nullum quidem peccatum irremiſſibile eſt, ſi agatur ex animo pœnitentia: ſed vix agitur ab eo qui Phariſaicam vitam agit, qualem hic deſcripſit Chriſtus. Deſeritur enim luce veritatis, qua deſertus utique fit cæcus: & Dei miſericordia, omnibuſque Chriſti donis & gratiis tam exterioribus, quam interioribus abuſus, verbi Dei prędicatione, Sacramentis, bonis exemplis, ſalutaribus monitis, & correptionibus piorum & ſapientum, contemnit Dei patientiam quæ illum ad pœnitentiam invitat & diu expectat, & divitias longanimitatis ejus: ac propterea *Theſaurizat ſibi iram in die iræ & juſti judicii Dei.* **Rom. 2. 5.** Implete menſuram patrum veſtrorum. *Unicuique homini ſupplicium fieri de peccato ſuo, & ejus iniquitatem in pœnam converti;* hinc intelligere debemus: *Ne putemus illam tranquillitatem & ineffabile lumen Dei de ſe proferre unde peccata puniantur; ſed ipſa peccata ſic ordinare, ut quæ fuerunt delectamenta homini peccanti, ſint inſtrumenta punienti;* (ut loquitur S. Aug.) **S. Aug. En. in Pſ. 7.**

19. *Ser-*

19. *Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis a judicio gehennæ?* &c. Severas illas & publicas increpationes manſuetiſſimi Salvatoris meruit Phariſæorum hypocriſis & ſuperbia. Hinc cogita quam terribilis futura ſit exprobratio & ſententia, qua impios in die judicii conteret. *Deus ultionum Dominus, Deus ultionum libere egit*. Neminem timuit, quia Deus ultionum eſt. *Ideo non parcebat in verbo, ut eſſent poſtea quibus parceret in judicio: quia ſi nollent accipere verbi medicinam, incurſuri erant utique & inventuri Judicis ſententiam. Qui in verbo non pepercit paſſurus, parcet in Sententia judicaturus? Qui neminem timuit in humilitate, timebit quemquam in claritate? Ex eo quod jam fidenter egit, cogita quomodo ſit acturus in fine ſæculi.*

S. Aug. Enarrat. in Pſal. 93.

20. *Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* Infidelis & crudelis Jeruſalem, peccatoris typus, cujus Deus *non vult mortem, ſed ut convertatur & vivat*. Non paterno dumtaxat, ſed materno affectu illi miſericordiam ſuam & protectionem offert. *Expandit alas ſuas in protectionem*: non modo ut *Aquila provocans ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos volitans*, ſed ut gallina congregans pullos ſuos ſub alas. Hæc avis majorem præ ceteris affectum in pullos exhibet, pro quibus veluti infirmatur. Raucéſcit illi vox, fit hiſpidum totum corpus, demittuntur alæ, laxantur plumæ: *Et ea eſt materna charitas, quæ invenitur infirmitas*. Ideo Chriſtus ſe gallinæ comparavit. *Mater noſtra Sapientia Dei per carnis ſuſceptionem infirmata eſt quodammodo. Unde & Apoſtolus dicit*, Quod infirmum eſt Dei, ſortius eſt hominibus. *Protegit infirmitatem noſtram, & reſiſtit diabolo, ne nos rapiat. In qua defenſione, quod illa adverſus milvum conatur affectu; hæc adverſus diabolum perficit poteſtate*. Vult nos ſub alas congregare miſericors Salvator, ſicut gallina congregat pullos ſuos, & nolumus, cum illius vocationi & gratiæ reſiſtimus. Quid vero nobis continget, ſi redire ad illum nolumus, & ſub ejus alis congregari? Ab eo deſeremur, ejus protectione & gratia deſtituemur; *Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta*: & Dei viſione in perpetuum privabimur. *Non me videbitis amodo*. Claudentur amodo oculi fidei, ne Chriſtum, ne ſalutares Evangelii veritates, ne officia noſtra videamus. Claudentur & obtenebreſcent oculi mentis, ne unquam Deum ut in ſe eſt videant, quæ Sanctorum felicitas eſt. Summam illam, quam Chriſtus impiis minatur miſeriam ut vitemus, ut fugiamus ab ira ventura, ad Deum per pœnitentiam confugiamus, ipſi per charitatem adhæreat anima noſtra: ſub ejus alis ſecuri quieſcamus, velut pullos Sapientiæ matris nos ſemper gerentes. Dicamus ex animo cum Rege Propheta: *Et in velamento alarum tuarum exultabo, adhæſit anima mea poſt te*. Hilareſco in bonis operibus, quia ſuper me eſt velamen alarum tuarum. Si me non protegas; quia pullus ſum, milvus me rapiet. „Parvuli ſumus; ergo protegat nos Deus „ſub umbraculo alarum ſuarum. Quid cum majores facti fuerimus? Bonum eſt „nobis ut & tunc protegat nos, ut ſub illo majore ſemper nos pulli ſimus. „Semper enim ille major eſt, quantumcumque creverimus. Nemo dicat, Pro„tegat me cum parvulus ſum: quaſi aliquando ad tantam magnitudinem „poſſit pervenire, quæ ſibi ſufficiat. Sine protectione Dei nihil es. Semper „ab illo protegi velimus: tunc ſemper in illo magni eſſe poterimus, ſi ſem„per ſub illo parvuli ſumus. *Et in velamento alarum tuarum exultabo: Ad„hæſit anima mea poſt te*. Glutem charitas eſt. Charitatem habe, quo glutine „adglutinetur anima tua poſt Deum. Non cum Deo, ſed poſt Deum, ut ille „præcedat, tu ſequaris. Qui enim voluerit Deum antecedere, conſilio ſuo vult „vivere, & non vult ſequi præcepta Dei. *Me ſuſcepit dextera tua*. Quis per„tinens ad Chriſtum non variis tentationibus agitatur, & quotidie agit cum illo

S. Aug. En. in Pſal. 58. conc. 1. Idem l. 1. Quæſt. Evang. Q. 26.

1. Cor. 1. 25.

Pſal. 62.

S. Aug. Enarrat. in Pſalm. 62.

„ diabo-

Digitized by Google

„ diabolus & angeli ejus, ut pervertatur qualibet cupiditate, qualibet ſugge-
„ ſtione, aut promiſſione lucri, vel terrore damni, vel promiſſione vitæ, vel
„ terrore mortis, aut alicujus Potentis inimicitiis, aut alicujus Potentis amici-
„ tiis? Omnibus modis inſtat diabolus quemadmodum dejiciat: ſed non timea-
„ mus. Sic ſunt diabolus & Angeli ejus quaſi milvi: ſub illius gallinæ alis
„ ſimus, & non nos poteſt contingere. Gallina enim quæ nos protegit; for-
„ tis eſt. Infirma eſt propter nos: ſed fortis eſt in ſe Dominus noſter Jeſus
„ Chriſtus, ipſa Sapientia Dei.

C A P U T XXIV.

S E N S U S L I T T E R A L I S.

1. ET *egreſſus Jeſus de Templo, ibat*, verſus montem Oliveti, unde optimus erat Templi proſpectus, quod ſubjecta ei monti pars murorum Templi depreſſior eſſet partibus ceteris. *Et acceſſerunt Diſcipuli ejus, ut oſtenderent ei ædificationes Templi*: admirantium in modum, ſive etiam commiſerantium affectu, quia Templi everſionem futuram a Chriſto proxime audiverant, dicente: *Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta*. Quod a Diſcipulis factum S. Matth. memorat, S. Marcus ab uno factum ſcribit, ſive per enallagem numeri multis tribuatur quod actum ab uno eſt, ſive unus id fecerit reliquis præſentibus; Marci 13. 1. *Et cum egrederetur de Templo, ait illi unus ex Diſcipulis ſuis: Magiſter, aſpice quales lapides, & quales ſtructuræ*. Luc. 21. *Et quibuſdam dicentibus de Templo quod bonis lapidibus & donis ornatum eſſet, dixit*: &c. De Templi a Zorobabele & Judæis e Captivitate Babylonica redeuntibus excitati, & ab Herode Magno innovati magnifica ſtructura, legi poteſt Joſephus.

Joſephus l. 6. de Bello Judaico c. 6. & lib. 15. Antiq. c. ultimo.

2. *Ipſe autem reſpondens dixit illis: Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, Non relinquetur hic lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur*. Videtis hæc, & obſtupeſcitis? Non relinquetur lapis lapidi adhærens, qui non diſſolvatur. Proverbialis locutio eſt, qua ſumma vaſtatio ſignificatur. Et certe Templum, ut Chriſtus hic prædixerat. plane dirutum eſt, nulla ejus parte ſervata; cui etiam aratrum inductum eſt Turno Ruſo, quem Hebræi ſæpe, & cum infamia memorant, inter alios Maimonides, *Taanith cap.* 5. Et quamvis incendium Templi Titus prohibuiſſet, Milites tamen ejus edictum non reveriti, ſed *Divino quodam moti impetu* illud incenderunt, Joſepho teſte: & Juliano Apoſtata imperante quicquid vetuſtarum ſupererat ruinarum ac fundamentorum excuſſum eſt, cum Judæi Templum excitare conarentur (inquit Socrates:) „ Cum Imperator igitur ſumptus operi præberi ex publico juſſiſſet,
„ brevi parata ſunt omnia: materia ſcilicet, lapides, lateres cocti, argilla,
„ calx, & quæcumque alia ad ædificandum neceſſaria. Quo quidem tempo-
„ re Cyrillus Jeroſolymorum Epiſcopus, memor vaticinii Danielis Prophetę;
„ quod Chriſtus etiam in ſacris Evangeliis confirmavit, palam multis adſtan-
„ tibus prædixit, futurum brevi ut in eo Templo lapis ſuper lapidem non
„ maneret, ſed Servatoris oraculum compleretur. Cumque hæc dixiſſet Epiſ-
„ copus, noctu ingens terræ motus exortus, lapides ex veteribus Templi fun-
„ damentis avulſos furſum excuſſit, & cunctos una cum contiguis ædificiis diſ-
„ perſit. Terror ex eo non mediocris invaſit Judæos; famaque ejus miraculi
„ plures exciti, ex regionibus ad eum locum convenerunt. Cum igitur quamplu-
„ rimi adeſſent, aliud denuo prodigium accidit. Ignis enim ſubito ex fundamentis
„ erumpens multos conſumpſit, & omnia artificum inſtrumenta depaſtus eſt.

Scaliger Can. Iſag. p. 304 Ligfoot in Horis Hebr. ad c. 24. Matt.

Socrates l. 3. Hiſtor. Eccleſ. c. 20.

Sozomen l. 5. c. ultimo. Theodoret. l. 3. c. 15. Ammian. Marcel. l. 23. S. Greg. Nazian. Orat. 8. cont. Jul. S. Jo. Chryſ. Orat. 3. adverſus Judæos.

3. *Sedente autem eo ſuper Montem Oliveti, acceſſerunt ad eum Diſcipuli*

ſecreto

S. Ambroſ. Epiſt. 29. ad Theodoſium.

ſecreto dicentes: Dic nobis quando hæc erunt? Et quod ſignum adventus tui, & conſummationis ſæculi? Cum ſederet Jeſus in Monte Olivarum *contra Templum*, quatuor ex Diſcipulis ejus, ipſi præ ceteris familiares, *Petrus, Jacobus, Joannes & Andreas* ipſum interrogarunt ſeorſim ab aliis, & ſecreto humana curioſitate ducti, futura, maximeque ea quæ patriam ſuam, ſeque ipſos ſpectarent, prænoſcendi. Interrogarunt autem de tribus quæſtionibus, ſcilicet de tempore everſionis Templi, de ſignis adventus ejus ad ultimum judicium, & finis mundi. Et Apoſtoli quidem excidium Templi & finem mundi conjuncta fore exiſtimabant: neque hanc illis opinionem excutere impræſentiarum Chriſtus voluit; ne poſt Templi everſionem in longum expectationem porrigentes ſecuri eſſent. Sicut ergo tres quæſtiones confuſe propoſuerunt, ſic ad eas Chriſtus confuſe reſpondit, ut finis mundi judiciique tempus ignotum maneret. Sed tamen intelligendum & explicandum eſt, quoad poterit, quæ ad Jeroſolymitanum excidium, quæ ad finem Mundi pertineant.

S. Aug. Ep. 199. alias 80. cap. 9.

„ Interrogantibus „ enim Dominus ea reſpondit, quæ jam ex illo tempore fuerant ſecutura. ſive „ de excidio Jeruſalem, unde orta eſt ipſius interrogationis occaſio; ſive de ad- „ ventu ſuo per Eccleſiam, in qua uſque ad finem venire non ceſſat. In ſuis „ enim veniens agnoſcitur, dum ejus quotidie membra naſcuntur; ſive de ipſo „ fine in quo apparebit vivos judicaturus & mortuos. Cum itaque ſigna dicat, „ quæ ad iſta tria pertinent, id eſt, ad excidium illius Civitatis; ad adventum „ ejus in corpore ſuo, quod eſt Eccleſia; ad adventum ejus in capite Eccleſię, „ quod eſt ipſe: quod eorum ſignorum ad quod horum trium referendum ſit, „ diligenti conſideratione cernendum eſt, ne forte quod pertinet ad everſionem „ Jeruſalem, ad finem ſæculi referendum putemus, aut e contrario, quod ad „ finem ſæculi pertinet, affirmemus ad civitatis illius excidium pertinere; aut „ quod pertinet ad ejus adventum in corpore ſuo, quod eſt Eccleſia, dicamus „ pertinere ad ejus adventum noviſſimum in corpore ſuo, quod eſt caput Eccle- „ ſiæ; aut rurſus quod pertinet ad adventum ejus noviſſimum per ſe ipſum, ad „ eum pertinere aſſeveremus adventum qui eſt per Eccleſiam, in quibus omnibus „ ſunt quædam manifeſta, quædam vero ſic obſcura, ut vel laborioſum ſit ea, „ dijudicare, vel temerarium, quando non intelliguntur, de his aliquid definire.

4. *Et reſpondens Jeſus dixit eis: Videte ne quis vos ſeducat.* De tempore excidii Jeroſolymitani, & finis Mundi curioſe & anxie quæritis: de vobis ipſis ſolliciti eſtote: cavete vobis ne quis vos a fide dimoveat, & in errorem inducat. *Multi enim venient*, & ante Templi excidium, & ante finem Mundi, *in nomine meo*, nomen meum, officium, dignitatemque uſurpantes, *dicentes, Ego ſum Chriſtus, & multos ſeducent*. Talis Theodas, de quo Gamaliel Act. 5. 36. *Ante hos enim dies extitit Theodas dicens ſe eſſe aliquem, cui conſenſit numerus virorum circiter quadringentorum, qui occiſus eſt: & omnes qui credebant ei, diſſipati ſunt, & redacti ad nihilum.* Tales illi impoſtores, qui Felice Judææ Procuratore, prætextu afflatus divini imponebant hominibus, perſuadentes iis ut ſe in ſolitudinem ſequerentur, ſigna & miracula maxima conſpecturi. Talis Ægyptius ille Magus, qui cum opinionem atque auctoritatem Prophetæ ſibi conciliaſſet, uſque ad triginta hominum millia, quos præſtigiis ſuis deceperat, congregavit. Quos cum ex ſolitudine ad montem uſque Olivarum perduxiſſet, inde in Urbem irrumpere ſtatuerat, depulſoque Romanorum præſidio dominationem occupare. Verum Felix Judææ Procurator conatum hominis prævenit, adverſus eum progreſſus cum Romanis militibus. De quo S. Lucas Act. 21. Joſephus lib. 2. Hiſtor. Euſebius lib. 2. cap. 21. Talis Simon Magus, qui ſe magnam Dei Virtutem prædicabat; & Doſitheus, qui ſibi Chriſti titulum vindicabat, de quo Origenes Lib. 2. adverſus Celſum, & Tractatu 27. in Matthæum. Talis Bencosba, qui ſe Bar-

cocheba

Digitized by Google

cocheba, *Filium ſtellæ*, nominabat, dicens ſe *Stellam* illam eſſe *ex Jacob orituram*, de qua Num. 24. 17. Tales multi finem Mundi, & adventum Chriſti ad ultimum Judicium præcedent, inter alios ille de quo Apoſtolus 2. Theſſal. 2. 8.
„ Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui,
„ & deſtruet illuſtratione adventus ſui eum: cujus eſt adventus ſecundum opera-
„ tionem Satanę, in omni virtute, & ſignis, & prodigiis mendacibus: & in omni ſe-
„ ductione iniquitatis iis qui pereunt: eo quod charitatem veritatis non receperunt
„ ut ſalvi fierent. Ideo mittet illis Deus operationem erroris ut credant mendacio,
„ ut judicentur omnes qui non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati.

5. *Audituri enim eſtis prælia, & opiniones præliorum; videte ne turbemini: oportet enim hæc fieri, ſed nondum eſt finis*. Audituri eſtis ante Jeroſolymitanum excidium, & ante Mundi finem, prælia & bella tum externa, tum domeſtica & *ſeditiones* (ut apud S. Lucam habetur) cædeſque popularium veſtrorum, & rumores bellorum: ſed ne propterea moveamini ac perturbemini, ita ut a fidei meæ ſive retinendæ, ſive aliis prædicandæ conſtantia diſcedatis. Hæc enim fieri oportet, poſita hominum malitia, poſitoque Dei decreto, quo Judæos punire ſtatuit: cum tamen iſta fient, nondum erit finis malorum, quæ Judaicæ genti ante Jeroſolymitanum excidium, vel humano generi ante finem mundi ſunt eventura. Hæc enim velut præludia ſunt & prænuntia malorum graviorum.

Videſis Joſeph. l. 18. & 20. Antiq. & lib. 7. de Bello Judaico. S. Hil. c. 25. in Matt. S. Jo Chryſ. Hom. 76. S. Hieron. in hunc locum.

6. *Conſurget enim gens in gentem, & regnum in regnum, & erunt peſtilentiæ & fames, & terræ motus per loca*. Judæos, & qui aliarum gentium in iiſdem civitatibus commorantes, mutuis inter ſe cædibus collidendos ſignificat, Tetrarchias & Provincias apertis bellis in ſe mutuo ſævituras. Hæc ante excidium Jeroſolymitanum contigere: Cæſareenſium ſcilicet, Scytbopolitarum Aſcalonitarum, Ptolemœenſium, Tyriorum, Gadenſium, Alexandrinorum, Damaſcenorum bella in Judæos: Judæorum in Peræa habitantium bellum adverſus Philadelpbenos ob finium controverſiam, Cuſpio Fado Procuratore: Judæorum & Galilæorum bellum adverſus Samaritas, Procuratore Cumano; bellum primum a Sicariis, quos vocabant, deinde ab univerſa Judæorum gente adverſus Romanos & Agrippam, alioſque Romani Imperii ſocios, quod initium habuit Geſſio Floro Procuratore. Item, fames magna, ab Agabo prędicta, Claudii Imp. tempore Judææ incubuit *Act.* 11. 28. Horrendi terræ motus Claudii Neroniſque Imp. temporibus, variis in locis contigerunt, in Creta, Smyrnæ, Mileti, Chii, Sami, paulo ante excidium Jeroſolymitanum: Item in Aſia, ubi Laodicea, Hierapolis, & Coloſſæ terræ motu corruerunt.

Joſeph. l. 20. Antiq. & in lib. de Bello Judaic. Euſebius in Chron. Philoſtrat. in Vita Appollonii.

7. *Hæc autem omnia initia ſunt dolorum*. Sed ea, quæ jam memoravi, mala, ſcilicet bella, peſtilentiæ, fames, terræ motus, adeo ſuprema non erunt ſive Jeruſalem mox diruendæ, ſive orbis conflagraturi & judicandi; ut primis demum doloribus parituræ mulieris conferri debeant, quos dolor multo gravior in ipſo partu ſequitur.

8. *Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos; & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum*. Interea, immo *ante hæc omnia*, (ut apud S. Lucam habetur) Judęi tradent vos, & rapient ad Synedria, ad Præſides, ad Reges, & efficient ut carcerem, flagra, contumelias, aliaſque id genus vexationes vobis inferant Apoſtolis ac Diſcipulis meis, aliiſque Religionis Chriſtianæ Profeſſoribus: & efficient ut quidam veſtrum interficiantur, ſive populari tumultu, ſive judicii ſpecie. Priori modo Stephanus, altero Jacobi duo, hic ab Herode gladio percuſſus; ille a Synedrio morte damnatus. *Et eritis odio*, non modo Judæis, ſed *omnibus gentibus*, ob Fidei Legiſque meæ profeſſionem. Tertullianus in Apologetico: „Chriſtianum (*inquit*) hominem
„ omnium ſcelerum reum, Deorum, Imperatorum, Legum, morum, naturæ

Luc. 21.

Tertull. Apoc. c. 2. & 3.

„ totius

„ totius inimicum exiſtimas, & cogis negare ut abſolvas, quem non poteris
„ abſolvere, niſi negaverit .... Cum igitur in omnibus non aliter diſponitis
„ quam ceteros nocentes, in unum contendendo ut de eo nomine excluda-
„ mur, (excludimur enim, ſi facimus quæ faciunt non Chriſtiani) intelligere
„ poteſtis non ſcelus aliquod in cauſa eſſe, ſed nomen, quod quædam ratio æ-
„ mulæ operationis inſequitur, hoc primum agens ut homines nolint ſcire pro
„ certo, quod ſe neſcire pro certo ſciunt, ideo & credunt de nobis quæ non
„ probantur; & nolunt inquiri, ne probentur non eſſe, quæ malunt credi eſſe,
„ ut nomen illius æmulæ operationis inimicum, præſumptis non probatis crimi-
„ nibus, de ſua ſola confeſſione damnetur. Ideo torquemur confitentes, & pu-
„ nimur perſeverantes, & abſolvimur negantes, quia nominis prælium eſt ...
„ Chriſtianus ſi nullius nominis crimen eſt, valde ineptum ſi ſolius nominis
„ crimen eſt. Quid quod ita plerique clauſis oculis in odium ejus impin-
„ gunt, ut bonum alicui teſtimonium ferentes, admiſceant nominis expro-
„ brationem? Bonus vir Cajus Sejus, tantum quod Chriſtianus. Item alius,
„ Ego miror Lucium ſapientem virum repente factum Chriſtum ... Alii quos
„ retro ante hoc nomen vagos, viles, improbos noverant, ex ipſo denotant
„ quo laudant. Cæcitate odii in ſuffragium impingunt. Quæ mulier! Quam laſciva!
„ Quam feſtiva! Quis juvenis! Quam amaſius! Quam luſus! Facti ſunt Chriſtia-
„ ni. Ita nomen emendationi imputatur. Nonnulli etiam de utilitatibus ſuis
„ cum odio iſto paciſcuntur, contenti injuria, dum ne domi habeant quod
„ oderunt. Uxorem jam pudicam maritus jam non zelotypus ejecit. Filium
„ jam ſubjectum pater retro patiens abdicavit. Servum jam fidelem dominus
„ olim mitis ab oculis relegavit. Ut quiſque hoc nomine emendatur, offendit.
Ibid. c. 7. „ Tanti non eſt bonum, quanti eſt odium Chriſtianorum ... Cenſus iſtius Di-
„ ſciplinæ, a Tiberio eſt. Cum odio ſui cœpit veritas ſimul atque apparuit ini-
„ mica eſſe. Tot hoſtes ejus quot extranei, & quidem proprie ex æmulatio-
„ ne Judæi, ex concuſſione milites; ex natura ipſi etiam domeſtici noſtri.
„ Quotidie obſidemur, quotidie prodimur: in ipſis plurimum cœtibus & con-
„ gregationibus noſtris opprimimur.

9. *Et tunc ſcandalizabuntur multi, & invicem tradent, & odio habebunt invicem.* Et multi hac occaſione, conſpecto ſcilicet omnium gentium adverſus Chriſtianos odio, metu mortis, & vexationum illis illatarum, a Chriſtianæ Religionis profeſſione deficient: & alter alterum odio habebit, & perſecutoribus tradet; nimirum falſi fratres qui a Chriſtianiſmo deficiunt, illos qui perſeverant. Nulli enim pene in veram Religionem crudeliores, quam qui veræ Religioni repudium miſerunt.

10. *Et multi Pſeudoprophetæ ſurgent, & ſeducent multos.* Multi qui ſe Evangelicæ Veritatis & Doctores mentientur, multos decipient; & a fide veraque Religione, quam vos prædicabitis, abducent. His verbis omnes Hæretici deſignantur, qui Jeroſolymitanum excidium præceſſerunt, & Mundi finem erant anteceſſuri. Quorum alii omnem Religionis uſum auferre conati ſunt ut Hymenæus & Philetus, qui dicebant *Reſurrectionem jam eſſe factam.* Alii cultum omnem externum indifferentem eſſe docebant; a quibus id hauſerunt Elxai & Elceſaitæ. Ex hoc dogmate ortum eſt illorum crimen, qui in Idolis una cum ceteris accumbebant: de quibus Apoſtolus 1. *Cor.* 8. 4. & 10. 19. adverſus quos eſt illa admonitio 1. Joannis 5. 21. *Filioli, cuſtodite vos a ſimulacris.* Alii Chriſtianam Religionem cum Paganiſmo miſcere aggrediebantur, ut Simon Magus, Carpocrates, & Gnoſtici, & ex Imperatoribus Tiberius, Adria-
1. Tim 6.20. nus, Severus, Heliogabalus, qui Chriſtum cum Diis gentium coli peropta-
Coloss. 2. 8. runt. Alii cum Judaiſmo, ut Cerinthus & Ebion. De primis Timotheum ſuum
Galat. 6.12. monet Apoſtolus: *O Timothee, depoſitum cuſtodi, devitans profanas vocum novi-*

ta-

tates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ; quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Et ad Coloſſ. ſcribit ut ab iis ſibi caveant: *Videte ne quis vos decipiat per philoſophiam & inanem fallaciam, ſecundum traditionem hominum, ſecundum elementa Mundi, & non ſecundum Chriſtum.* De poſtremis ad Galatas ſcribit: *Quicumque volunt placere in carne, hi cogunt vos circumcidi, tantum ut crucis Chriſti perſecutionem non patiantur.* Hi omnes, horumque ſimiles ſunt, quos Chriſtus vocat *Pſeudoprophetas*, S. Paulus *perverſa loquentes* (Act. 20. & 30.) & *Pſeudoapoſtolos* (2. Cor. 11. 13.) quorum dogmatibus multorum fides everſa eſt.

11. *Et quoniam abundavit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum.* Propter ſævitiam perſequentium, ſcandalum deſertorum & apoſtatarum, errores falſorum Doctorum, extinguetur ac deficiet multorum charitas, qua erga Deum, Chriſtique cultores fervebant: ita ut vix aliquis eos excipere ac juvare audeat. Id in ſe expertus eſt S. Paulus Apoſtolus, qui ad Timotheum ſuum ſcribit: *In prima mea defenſione nemo mihi adfuit, ſed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur.*

12. *Qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Qui tot mala a me prænuntiata conſtanti animo in finem uſque pertulerit, nec ullis ſeductionibus, perſecutionibus ac vexationibus, publicis hominum odiis, ſcandaliſve fractus, in fide & charitate firmus permanſerit, æterna ſalute & beata immortalitate donabitur. Confer cum Marci 13. verſ. 13. *Qui autem ſuſtinuerit in finem, hic ſalvus erit.* 2. Tim. 4. 16.

13. *Et prædicabitur hoc Evangelium Regni in univerſo orbe, in teſtimonium omnibus gentibus: & tunc veniet conſummatio.* Hæc tamen mala & pericula ex bellis, ſeditionibus, fame, peſtilentia, terræ motibus, ſeductoribus, pſeudochriſtis, falſis fratribus, apoſtatis, omnium gentium in Chriſtianos odio, & perſecutione; non impedient quin Evangelium meum in univerſo orbe, & quidem cum fructu prędicetur, in teſtimonium ſalutis per Chriſtum partæ, cujus participes erunt qui Evangelio crediderint & obedierint; a qua exſortes & alieni, qui non crediderint. *Et tunc veniet conſummatio*, ſive finis Judaicæ Reipublicæ per Jeroſolymitanum excidium, ſive finis Mundi. Primum ſenſum S. Hilarius & S. Jo. Chryſoſtomus: ſecundum S. Hieronymus & venerabilis Beda adſtruunt. Utraque interpretatio vera. Nam & ante Jeroſolymitanum excidium in univerſo orbe prædicatum fuiſſe Evangelium; quia in maxima orbis noti parte ſuo tempore jam factum fuerat, teſtatur Apoſtolus Rom. 1. 8. *Fides veſtra annuntiatur in univerſo Mundo.* Et cap. 10. 18. *Sed dico, numquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Et Coloſſ. 1. 4. 5. & 6. *Audientes fidem veſtram in Chriſto Jeſu, & dilectionem quam habetis in ſanctos omnes, propter ſpem quæ repoſita eſt vobis in cœlis: quam audiſtis in verbo veritatis Evangelii, quod pervenit ad vos, ſicut & in univerſo mundo eſt, & fructificat, & creſcit, ſicut in vobis, ex ea die qua audiſtis & cognoviſtis gratiam Dei in veritate.* Et verſ. 23. *Si tamen permanetis in fide fundati, & ſtabiles, & immobiles a ſpe Evangelii, quod audiſtis, quod prædicatam eſt in univerſa creatura, quæ ſub cęlo eſt, cujus factus ſum ego Paulus miniſter.* Porro ſi unus Paulus ab Jeroſolymis ad Illyricum uſque Evangelium Chriſti pertulit, & (ut quidam exiſtimant) etiam in Hiſpaniis, quid de omnibus aliis Apoſtolis, & tot eorum adjutoribus exiſtimandum eſt? Exemplo certe gentium etiam barbararum Judęos Deus invitare voluit ad obedientiam Evangelii, & non obedientes, contumacis incredulitatis apud omnes populos convincere, antequam in eos iram ſuam effunderet. SS. Hilarii & Chryſoſtomi interpretationem juvat S. Marcus cap. 13. 10. *Et in omnes gentes primum oportet prædicari Evangelium.*

Et

Et cum duxerint vos tradentes, nolite præcogitare quid loquamini: ſed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini. Non enim vos eſtis loquentes, ſed Spiritus Sanctus.

14. ***Cum ergo videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt a Daniele Propheta, ſtantem in loco ſancto, qui legit, intelligat.*** Primæ Apoſtolorum quæſtioni de excidio Jeruſalem hic reſpondere Chriſtus incipit, uſque ad Verſum 23. Cum videritis ſignum abominandum futuræ deſolationis ſtans in Templo, *ubi eſſe non debet*: qui legit Danielis oraculum, illud tunc adimpletum intelligat. *(Marci 13.)* Danielis 9. 26. legitur: *Et civitatem & ſanctuarium diſſipabit populus cum Duce venturo; & finis ejus vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio.... Et erit in Templo abominatio deſolationis, &c.* Abominatio porro quam prædicit Chriſtus, eſt ſceleſtiſſima illa profanatio Templi per zelotas, ſeu per ingentem latronum manum, qui in Jeruſalem irrumpentes, pollutis pedibus Templum ingreſſi, eoque ceu caſtro, & tyrannidis præſidio adverſus populum uſi ſunt. Tot vero cædibus innocentium ſimul ac nocentium illud repleverunt, ſive inter ſe digladiati, ſive cum populo pugnantes, ut per atria divina diverſorum ſanguis cadaverum ſtagnum faceret, nec poſſet amplius manere Dei locus, quod tot domeſticorum funerum ſepulchrum erat. Facta eſt hæc Templi profanatio paulo poſt circumdatam ab exercitu *Ceſtii*, & liberatam Jeruſalem, duravitque uſque ad ejus excidium per tres circiter annos cum dimidio. De hac ſcribit Joſephus lib. 6. *De bello Judaico*, cap. ultimo: *Puta, ſi Romani contra noxios venire tardaſſent, aut hiatu terræ devorandam fuiſſe civitatem, aut diluvio perituram, aut fulminum, aut Sodomæ incendia paſſuram.* Quin & Titus ipſe ſeditioſos aliquoties rogavit ut a tam nefaria profanatione deſiſterent, ſe illius cauſam non eſſe conteſtatus, ut idem Hiſtoricus refert. *(Joſephus l. 7. de Bello Judaico c. 4. & l. 5. c. 2.)* Qui & alibi teſtatur veterem fuiſſe ſermonem, tunc demum civitatem expugnatum iri, & Sancta flammis exurenda, cum ſeditio exorta fuiſſet, ac Templum Dei Judæorum ipſorum manibus violatum: *Quibus* (inquit) *zelotæ nihil de eorum verborum fide dubitantes, ſe miniſtros præbuerunt.* Obſeſſæ porro ab exercitu Ceſtii civitatis tempus ſpectant S. Lucæ verba cap. 20. v. 20. *Cum autem videritis circumdari ab exercitu Jeruſalem, tunc ſcitote quia appropinquavit deſolatio ejus.* Obſidionem ejus a Tito non ſpectant, quo tempore non erat fugæ locus. Unde Joſephus lib. 2. *De bello Judaico*, cap. 25. ſcribit: *Poſt Ceſtii caſus adverſos, nobilium Judæorum multi, tanquam ex navi peſſum itura, & ex civitate enatarunt.* Non me latet, Veterum nonnullos *abominationem deſolationis ſtantem in loco ſancto*, Antichriſtum interpretari, qui extollet ſe ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, *ita ut in Templo Dei ſedeat, oſtendens ſe tamquam ſit Deus*, ut S. Paulus ad Theſſalonicenſes ſcribit, *(S. Irenæus l. 5. c. 25. & S. Hilar. in hunc locum. 2. Theſſal. c. 2. v. 4.)* ſed cum S. Auguſtino ſentire malim, qui hæc ad excidii Jeroſolymitani tempus referenda probat ex ſupra citato S. Lucæ loco.

15. *Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes: & qui in tecto, non deſcendat tollere aliquid de domo ſua: & qui in agro, non revertatur tollere tunicam ſuam.* His locutionibus hyperbolicis feſtinatio fugæ præcepta ſignificatur. *(S. Auguſt. Epiſt. 199.)* Ut primum hæc videritis, qui in Terra Iſraelis ſunt, quæ tota ante ultimam Jeroſolymorum obſidionem & excidium debellabitur & vaſtabitur, fugiant in loca invia & tuta: & qui in tecto, ſive ſolario domus (quæ pars ędium in Palæſtina plana erat, & obeundis negotiis vel deambulationi oportuna) non deſcendat in domum ſuam ad ſumendum aliquid ad iter aut ad ſubſidium vitę neceſſarium: & qui in agro fuerit, vel ambulandi vel laborandi cauſa, non revertatur in domum, pallium accepturus. Confer cum Luc. 21. v. 21. ubi hæc aliis verbis exprimuntur, quę ad Jeroſolymitanum excidium, non ad mundi finem, hęc referenda eſſe ſecundum ſenſum litteralem confirmant. *Tunc qui in Ju-*

dæa

dæa ſunt, fugiant ad montes: & qui in medio ejus, diſcedant: & qui in regionibus, non intrent in eam, (ſcilicet Jeroſolimam :) *quia dies ultionis hi ſunt, ut impleantur omnia quæ ſcripta ſunt.* Huic monito Chriſti obedientes Chriſtiani, ex Jeroſolymis totaque regione migrarunt trans fluvium in urbem Pellam, quæ Regi Agrippæ, amico & adjutori Romanorum parebat. Ita & Regia Urbe, & univerſa Judæa viris ſanctis deſtituta, tum demum divina illos ultio ob tot admiſſa tum in Chriſtum, tum in ejus Apoſtolos ſcelera corripuit, totamque illam impiorum ſobolem funditus delevit. Ita refert *Euſebius* lib. 3. Hiſt. Eccleſiaſticæ, cap. 5.

16. *Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus*. Miſerabilior erit prægnantium & nutricum ſtatus, quæ uteri vel puerorum ſarcina gravatæ, ad fugam expeditæ non erunt. *Orate autem ut non fiat fuga veſtra hyeme vel ſabbato*. Deum qui tempora diſponit, & impedimenta removet, orate, ne fugiendi neceſſitas vos premat hyeme, ob temporis importunitatem, viarum difficultatem, brevitatem dierum : vel Sabbato, quo iter prohibitum eſt. Cum tamen non omnem ambulationem Sabbato vetitam eſſe conſtaret, ſi- *Exod.16.29.* quidem eo die ad Sanctuarium ex caſtris iri ſolebat, ut habetur Levitici 23. 3. Sapientes Hebræi bis mille cubitis ſpatium Sabbatici itineris definierunt, quod alii quinque, alii ſeptem ſtadiis metiuntur. Orandum igitur, ait Chriſtus, ne in Sabbatum incidat fugæ neceſſitas, oſtendens longe ultra bis mille cubitos fugiendum. Et quamquam vitæ periculo ceſſaret lex Sabbati, ea tamen exceptio omnibus probata non erat: Vulgus enim Judæorum ad ſuperſtitionem uſque Sabbatum etiam in neceſſitate obſervaſſe, variis in locis teſtatur Joſephus.

17. *Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi uſque modo, neque fiet*. Non fruſtra vos præmoneo, ut tunc fugam capeſſatis. Elapſa enim fugæ opportunitate, mala Judaicæ genti imminebunt malis omnibus humanis graviora ; talis calamitas, qualem nulla gens aut civitas ab orbe condito paſſa eſt, aut unquam patietur. Nec mirum ; extremum enim ſcelus nempe Deicidium, extremis tribulationibus ac pœnis plectendum erat. Confer cum Lucæ 21. 23. 24. *Erit enim preſſura magna ſuper terram, & ira populo huic. Et cadent in ore gladii, & captivi ducentur in omnes Gentes, & Jeruſalem calcabitur a Gentibus: donec impleantur tempora nationum*. Conſentit Joſephus lib. 6. cap. 21. ſcribens : *Neque ullam urbem umquam paſſam talia, neque ab omni ævo fuiſſe nationem ullam malitia ferociorem*.

18. *Et niſi breviati fuiſſent dies illi, non fieret ſalva omnis caro: Sed propter electos breviabuntur dies illi*. Niſi æterno Dei decreto dies illi tribulationis & calamitatis incredibilis ad parvum numerum redacti fuiſſent, vel mala ipſa breviori tempore duraſſent, Deo Urbis expugnationem per Romanos accelerante, nullus Judæorum tunc mortem evaſiſſet, ſed quotquot erant in Terra Iſrael mutuis cædibus, aut fame, aut hoſtili gladio concidiſſent. Sed propter eos qui ex Judæis ad æternam beatitudinem electi ſunt, Deus *S. Aug. Ep.* bello & calamitatibus infandis finem citius imponet. „ Non debemus ambi- *199. alias 80*
„ gere (*inquit S. Auguſtinus*) quando everſa eſt Jeruſalem, fuiſſe in illo po-
„ pulo electos Dei, qui ex Circumciſione crediderant, ſive fuerant creditu-
„ ri, electi ante conſtitutionem mundi, propter quos breviarentur dies illi,
„ ut tolerabilia mala fierent. Nam quidam convenientius intellexiſſe viden-
„ tur, mala ipſa ſignificata nomine dierum, ſicut dicti ſunt dies mali in aliis
„ divinæ Scripturæ locis. Neque enim dies ipſi mali ſunt, ſed ea quæ fiunt
„ in eis. Ipſa ergo dicta ſunt breviari, ut Deo donante tolerantiam minus
„ ſentirentur, ac ſic quæ magna eſſent, brevia fierent. Sed ſive iſto modo

„ intelligenda ſit illa dierum breviatio, ſive quod ad paucitatem redigerentur; „ tamen Lucas Evangeliſta & hanc dierum breviationem, & abominationem „ deſolationis, ad everſionem Jeruſalem docuit pertinere. „ Divina porro providentia factum ut obſidio ſpe omni celerius finem haberet, liquido apparuit. Nam & obſeſſi ambuſtis frumentis famem accelerarunt, & munitiſſima præſidiorum fatali vecordia deſeruerunt. Unde ipſe Titus expugnatis Jeroſolymis & inſpectis munitionibus dixit: *Plane Deo adjuvante pugnavimus; & Deus erat qui detraxit ab iſtis munitionibus Judæos*. Idemque rejecta corona ſibi oblata, profeſſus eſt, ſe talium operum auctorem non fuiſſe, ſed Deo iram ſuam in Judæos effundenti manus præbuiſſe. Ceterum ſcite obſervat eruditus Interpres, divini conſilii diſpenſatione factum eſſe, ut inter Chriſti, veri Paſchatis immolationem, & amiſſionem Terræ Promiſſæ a Judæis anni totidem intercederent, quot inter Ægyptiacum Paſcha, & ejuſdem Terræ adeptionem interceſſerant: ipſiſque pro diebus quadraginta, qui dati erant Ninivitis ad pœnitentiam, annos totidem fuiſſe conceſſos.

Joſephus l. 7. de Bello Judaico c. 16. Philoſtratus in Vita Apollonii Grotius inhunc locum.

19. *Tunc ſi quis vobis dixerit, Ecce hic eſt Chriſtus, aut illic, nolite credere*. Tranſit Chriſtus, ad tertiam quæſtionem, de qua ipſum interrogaverant Apoſtoli, ſcilicet ad finem mundi, adventuſque ſui ad judicium ſigna. Tunc, poſt excidium ſcilicet Jeruſalem uſque ad finem mundi, ſi quis vobis dixerit, hoc vel illo loco apparuit Meſſias a Deo promiſſus, qui Judæos a calamitatibus liberet, qui fauſta vobis proſperaque omnia Regno ſuo faciat, nolite credere. Unus enim Chriſtus eſt, qui jam venit: Ego ipſe, præter quem Judæi fruſtra alium expectant.

20. *Surgent enim Pſeudochriſti, & Pſeudoprophetæ: & dabunt ſigna magna, & prodigia, ita ut in errorem inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi*. Orientur qui ſe Chriſtos mentiantur, qui Meſſiæ nomen uſurpent: & Pſeudo-prophetæ ſeu falſi Doctores, & ſigna magna prodigiaque edent, ſed mendacia, Chriſti, ac verorum Prophetarum æmuli, qui veris miraculis, quaſi Dei ſigillis, miſſionem, doctrinam & vaticinia ſua confirmarunt. Illa autem edent vi dæmonum naturales cauſas adhibentium, aut ſenſibus humanis illudentium. Tanta porro erit mendacium hujuſmodi prodigiorum cum veris miraculis ſimilitudo, ut ipſi electi ad gloriam æternam ſecundum propoſitum divinæ voluntatis in errorem traherentur, eoque perirent in perpetuum, ſi poſſibile eſſet ut vitio humano vel aliqua re creata vinceretur Deus; & ut quiſquam de manu Chriſti raperet oves, quas Pater illi dedit. Pſeudo-Chriſti & Pſeudo-prophetæ ſunt Hæretici, de quibus S. Joannes ſcribit Epiſt. 1. cap. 2. *Filioli, noviſſima hora eſt: & ſicut audiſtis quia Antichriſtus venit, & nunc Antichriſti multi facti ſunt: unde ſcimus quia noviſſima hora eſt .... Quis eſt mendax, niſi qui negat quoniam Jeſus eſt Chriſtus? Hic Antichriſtus qui negat Patrem & Filium*. Et cap. 4. 3. *Omnis ſpiritus, qui ſolvit Jeſum, ex Deo non eſt; & hic eſt Antichriſtus, de quo audiſtis quoniam venit, & nunc jam in mundo eſt*. Illi vero præ ceteris convenit Antichriſti nomen, quem S. Paulus *Hominem peccati* & *Filium perditionis* vocat, qui revelabitur ſuo tempore, ſcilicet paulo ante mundi finem ultimumque judicium, *cujus eſt adventus in omni operatione ſatanæ, in omni virtute, & ſignis, & prodigiis mendacibus: quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione adventus ſui*: quem S. Joannes in Apocalypſi indigitat nomine beſtiæ, cui *draco dedit poteſtatem*, cui *datum eſt os loquens magna & blaſphemias. Et aperuit os ſuum in blaſphemias ad Deum, blaſphemare nomen ejus, & tabernaculum ejus, & eos qui in cœlo habitant. Et eſt datum illi bellum facere cum ſanctis, & vincere eos. Et data eſt illi poteſtas in omnem tribum, & populum, & linguam, & gentem, & adoraverunt eam omnes qui inha-*

S. Aug. l. de Corrept. & Gratia c. 7. Joan. 10. 25.

Apoc. 13.

inhabitant terram: quorum non ſunt ſcripta nomina in libro vitæ Agni qui occiſus eſt ab origine mundi. De qua idem Joannes ſcribit: *Et vidi de ore draconis, & de ore beſtiæ, & de ore Pſeudoprophetæ ſpiritus tres immundos in modum ranarum. Sunt enim ſpiritus Dæmoniorum facientes ſigna, & procedunt ad Reges totius terræ congregare illos in prælium ad diem magnum omnipotentis Dei.* Apoc. 19 13.

21. *Ecce prædixi vobis.* Futura ſalutis pericula vobis prædixi, ut illa ſolicite caveatis. *Si ergo dixerint vobis: Ecce in deſerto eſt, nolite exire: Ecce in penetralibus, nolite credere.* Si dixerint vobis aliqui, Chriſtus in deſerto eſt, nolite exire ad eum audiendum vel videndum, ne in errorem inducamini. Si dixerint, Ecce in conclavibus ſeu locis ædium abſtruſioribus eſt, nolite credere. *Sicut enim fulgur exit ab oriente, & paret uſque in Occidentem: ita erit & adventus Filii hominis.* Sicut fulgur promicans e nubibus in Oriente poſitis ſubito per univerſum orbem cernitur: ſic ultimus Adventus meus, ſubitus quidem & inexpectatus, ſed tamen toti orbi conſpicuus & manifeſtus erit. Non enim quemadmodum primus apud Bethleem fuit, in angulo videlicet orbis minimo, nec ullo id hominum ſciente, ſic & ſecundus: ſed manifeſte adeo, ut nuntio res non indigeat. Sicut fulgur non indiget præcone aut nuntio, ſed in momento temporum omnibus apparet: ſic adventus ille ſtatim propter gloriæ ſplendorem ubique videbitur. *S. Jo. Chryſ. hom. 77. in Matth.*

22. *Ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ.* Alludit Chriſtus ad illud Job 39. 30. *Pulli ejus lambent ſanguinem, & ubicumque cadaver fuerit: ſtatim adeſt.* Quod ad certum aquilæ genus pertinere agnoſcunt Hiſtoriæ naturalis interpretes. Significat igitur Chriſtus, Adventum ſuum ad judicium latere poſſe neminem: quia ſicut aquilæ ſtatim advolant ad cadaver, quod naturali ſenſu & mira ſagacitate deprehendunt ubicumque fuerit, etiam trans maria: ſic ad locum ubi erit Chriſtus, qui ſe ipſum cadaveri propter mortem quam paſſus eſt, comparavit, homines congregabuntur univerſi, ab illo judicandi. Sive ſanctos aquilarum inſtar raptum iri in nubibus obviam Chriſto in aera ſignificat. *Sanctos* (inquit S. Hilarius) *de volatu ſpiritalis corporis aquilas nuncupavit: quorum, congregantibus Angelis, conventum futurum in loco paſſionis oſtendit. Et digne illic claritatis adventus expectabitur, ubi nobis gloriam æternitatis paſſione corporeæ humilitatis operatus eſt.* *Ariſt. Hiſt. l. 9. c. 32. Plin. lib. 10. c. 4. Bochart l. 2. Hierozoici. c. 2. S. Hilar. c. 23. in Matt.*

23. *Statim autem poſt tribulationem dierum illorum, ſol obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commovebuntur.* Statim autem poſt calamitoſa illa Eccleſiæ tempora, & Antichriſti perſecutionem, ſol tenebris ut velo operietur, luna lumen non dabit, obtenebrato ſole, ut pote quæ luce lucet aliena. Stellæ de cęlo cadere videbuntur, tum quia ſubito deſtituentur lumine; tum quia cometæ in aere accenſi decident. Virtutes cœlorum commovebuntur: vires cęlorum in luce & influxibus ſitæ deficient. Vel, Angelicæ Virtutes ad tantam rerum perturbationem admiratione concutientur. Hæc mundi occaſus imminentis ſymptomata, & ſecundi Adventus Chriſti ſigna prænuntia, de quibus veteris novique Teſtamenti Prophetæ. *Iſaiæ* 13. 9. 10. 11. „Ecce dies Domini veniet, „crudelis, & indignationis plenus, & iræ furoriſque ad ponendam terram in „ſolitudinem, & peccatores ejus conterendos de ea. Quoniam ſtellæ cęli, „& ſplendor earum non expandent lumen ſuum: obtenebratus eſt ſol in ortu „ſuo, & luna non ſplendebit in lumine ſuo. Et viſitabo ſuper orbis mala; „& contra impios iniquitatem eorum, & quieſcere faciam ſuperbiam infide„lium, & arrogantiam fortium humiliabo. *Joelis* 2. 30. 31. Et dabo prodigia „in cęlo; & in terra, ſanguinem, & ignem, & vaporem fumi. Sol conver-

„ tetur in tenebras, & luna in ſanguinem : antequam veniat dies Domini
„ magnus, & horribilis. *Apoc. 6.12.13. & ſeq.* Et vidi cum aperuiſſet ſigillum
„ ſextum: & ecce terrę motus magnus factus eſt, & Sol factus eſt niger tanquam
„ ſaccus cilicinus: & luna tota facta eſt ſicut ſanguis: & ſtellæ de cœlo ceci-
„ derunt ſuper terram, ſicut ficus emittit groſſos ſuos, cum a vento magno
„ movetur. Et cœlum receſſit ſicut liber involutus : omnis mons & in-
„ ſulę de locis ſuis motæ ſunt: & Reges terrę, & Principes, & Tribuni,
„ & divites, & fortes, & omnis ſervus, & liber, abſconderunt ſe in ſpeluncis,
„ & in petris montium: & dicunt montibus & petris: Cadite ſuper nos, &
„ abſcondite nos a facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira Agni : quoniam
„ venit dies magnus irę ipſorum : & quis poterit ſtare? *Confer cum Lucæ*
„ 21. 25. Et erunt ſigna in ſole, luna, & ſtellis, & in terris preſſura gen-
„ tium prę confuſione ſonitus maris & fluctuum: areſcentibus hominibus prę
„ timore, & expectatione, quę ſupervenient univerſo orbi. Nam virtutes
cœlorum movebuntur.

24. *Et tunc parebit ſignum Filii hominis in cœlo: & tunc plangent omnes tribus terræ: & videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli cum virtute multa & majeſtate.* Sole obſcurato, & luna non dante lumen, apparebit ſignum quo Chriſtus mundo & hominibus, fidelibus & infidelibus notus ac celeber eſt, ſignum ſcilicet crucis ſole fulgentioris, ceu vexillum tropheumque Regis, ac Judicis. Et tunc omnes nationes dolorem ſerum & inutilem pectoris tunſione teſtabuntur, quod judicem illum ſuum olim crucifixerint, vel crucifixum contempſerint. Confer cum Zachariæ 12. 10. *Et aſpicient ad me, quem confixerunt : & plangent eum planctu quaſi ſuper unigenitum : & dolebunt ſuper eum, ut doleri ſolet in morte primogeniti.* Et cum Apocal. 1. 7. *Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et plangent ſe ſuper eum omnes tribus terræ.* Et videbunt corporeis oculis Chriſtum ad judicandum vivos & mortuos venientem, nubibus quaſi curru triumphali vectum, ſeu quaſi in throno glorię in illis ſedentem. Sic venturum Angeli confirmarunt Apoſtolis: *Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in cœlum? Hic Jeſus, qui aſſumptus eſt a vobis in cœlum, ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum.* Venientem porro videbunt homines univerſi ab eo judicandi cum *virtute multa*, id eſt, cum magna poteſtate, & majeſtate ſive gloria, non cum illa infirmitate & humilitate qua nunc me circumdatum intuentur. Virtutem ſeu poteſtatem demonſtrabit ignis ante ipſum prępedens, & inflammans in circuitu inimicos ejus, mundi conflagratio & innovatio, momentanea mortuorum reſurrectio: Majeſtatem corporis claritas, nubis lucidiſſimę amictus, Angelorum ſtipantium multitudo, gloria, & reverentia. Poteſtatem ac Majeſtatem Chriſti ad judicium venientis paulo aliter deſcribit S. Joannes: „ Et vidi, *inquit*, cęlum apertum, &

SS. Hilar. Chryſoſt. Hier. &c. & Eccleſia canens: Hoc ſignum crucis erit in cœlo, cum Dominus ad judicandum venerit.

Act. 1. 11.

Apocal. 19.

„ ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper eum, vocabitur Fidelis, & Ve-
„ rax; & cum juſtitia judicat, & pugnat. Oculi autem ejus ſicut flamma
„ ignis, & in capite ejus diademata multa, habens nomen ſcriptum, quod
„ nemo novit niſi ipſe. Et veſtitus erat veſte aſperſa ſanguine : & voca-
„ tur nomen ejus, Verbum Dei. Et exercitus qui ſunt in cęlo, ſequebantur
„ eum in equis albis, veſtiti byſſino albo & mundo. Et de ore ejus proce-
„ dit gladius ex utraque parte acutus: ut in ipſo percutiat Gentes. Et ipſe
„ reget eas in virga ferrea: & ipſe calcat torcular vini furoris irę Dei omni-
„ potentis. Et habet in veſtimento, & in femore ſuo ſcriptum: Rex Regum,
„ & Dominus dominantium. *Et rurſus:* & vidi thronum magnum candidum,
„ & ſedentem ſuper eum, a cujus conſpectu fugit terra & cęlum, & locus
„ non eſt inventus in eis. Et vidi mortuos, magnos & puſillos, ſtantes in con-

Apocal. 20.

„ ſpectu

„ ſpectu throni, & libri aperti ſunt: & alius Liber apertus eſt qui eſt vitæ, & judicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in libris, ſecundum „ opera ipſorum. Et dedit mare mortuos, qui in eo erant: & mors & in- „ fernus dederunt mortuos ſuos, qui in ipſis erant: & judicatum eſt de ſingulis ſecundum opera ipſorum.

25. *Et mittet Angelos ſuos cum tuba, & voce magna: & congregabunt electos ejus a quatuor ventis, a ſummis cælorum uſque ad terminos eorum.* Et mittet Angelos ſuos Chriſtus Jeſus, Angelorum & hominum Dominus efficaci imperio, quod vocis & tubæ nomine ſignificatur, metaphora ſumpta vel a bello ubi tuba adhibetur tum ad convocandum milites, tum ad terrendum hoſtes: vel ex more Judæorum, qui tuba & populum convocabant, & dies feſtos indicebant. Dicitur autem hæc tuba modo Chriſti, ceu Regis, cujus edicta cum tubæ clangore promulgantur: modo Angelorum, tamquam accenſorum Chriſti aut præconum. Et congregabunt electos ejus a quatuor ventis cardinalibus, id eſt, a quatuor mundi plagis, ab uno orbis extremo uſque ad alterum. *Confer cum Joannis* 5. 25. Amen, Amen dico vobis, quia venit hora & nunc eſt, quando mortui audient vocem Filii „ Dei: & qui audierint vivent . . . . . Venit hora, in qua omnes qui in „ monumentis ſunt, audient vocem Filii Dei: & procedent qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ: qui vero mala egerunt, in reſurrectionem „ judiciis. *Confer cum S. Paulo* 1. *Cor.* 15. 51. 52. Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur. In momento, in ictu oculi, in noviſſima tuba: canet enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti, & nos immutabimur. *Et ad Theſſalon.* 4. 14. Ipſe Dominus in juſſu, & in voce „ Archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cœlo: & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi. „ Angelos cum tubis S. Joannes in Apocalypſi exhibet, quod Dei mandata velut ejus miniſtri ſignificent & exequantur. *Apoc.* 4. *verſ.* 1. & *c.* 8. *verſ.* 6.

26. *Ab arbore autem fici diſcite parabolam. Cum jam ramus ejus tener fuerit, & folia nata, ſcitis quia prope eſt æſtas: ita & vos cum videritis hæc omnia, ſcitote quia prope eſt in januis.* Ex arbore fici, quæ his in regionibus notiſſima & obvia erat, Chriſtus ſimilitudinem arceſſit. Sicut vicinam æſtatem eſſe noſtis, cum fici ramus mollis fuerit & ſucco plenus, gemmaſque & folia protrudere cœperit: ita cum videritis hæc omnia fieri, quæ huc uſque dixi vobis, certi eſtote jam proximum eſſe vobis Regnum Dei plenum illud & pacatiſſimum, quod poſt juditium in ſanctis revelabitur.

27. *Amen dico vobis, Quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.* *S. Hieron. in hunc locum.* Non peribit humanum genus, vel Judæorum natio non omnino interibit, donec omnia fiant quæ vobis prædico. Judæorum enim reliquiæ poſt Gentis excidium manſuræ erant ubique diſperſæ, uſque ad ultimum Chriſti adventum. *Cœlum & terra tranſibunt*: non abolitione ſui, ſed innovatione: *Verba autem mea non præteribunt*; non fallent, non inania erunt; ſed certiſſime implebuntur.

28. *De die autem illa & hora nemo ſcit, neque Angeli cœlorum, niſi ſolus Pater.* *S. Hieron. in hunc locum.* Diem porro conſummationis ſæculi & adventus Chriſti ad judicium, nemo novit (Angelos ipſos non excipio) præter Patrem. Filius non excluditur: ſed dicens, Patrem ſolum noſſe, *in Patre comprehendit & Filium. Omnis enim Pater filii nomen eſt.* Cum omnia tempora fecerit Jeſus, hoc eſt Verbum Dei: *Omnia* enim *per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*: in omnibus autem temporibus etiam dies judicii ſit: qua conſequentia poteſt ejus ignorare partem, cujus totum noverit? Deinde quid eſt majus, notitia Patris, an judicii? Si majus novit, quomodo ignorat quod minus eſt?

S. Athan. Orat 4. con. Arianos.

S. Amb. l. 8. in Lucam. S. Aug. l. 1. de Trinit. c. 15 & l. Qu. 83. Qu. 60. S. Greg. M. Ep. 42. l. 8.

Scriptum legimus: *Omnia mihi tradita ſunt a Patre meo*. Si omnia Patris Filii ſunt, qua ratione unius ſibi diei notitiam reſervavit, & noluit eam communicare cum Filio? Additur tamen Marci 13. 32. *Neque Filius*: & in quibuſdam etiam Latinis Codicibus hic legi S. Hieron. obſervat. Neſcit ſcilicet Chriſtus illum diem ex eo quod eſt homo; quamvis ſciat ex eo quod ſimul eſt Filius Dei. Scit in natura humanitatis, non ex natura humanitatis. Neſcit, quia neſcientes nos facit. Id nempe ita ſciebat, ut tunc Diſcipulis indicare nollet. Sic Apoſtolus ait: *Non judicavi me aliquid ſcire inter vos, niſi Jeſum Chriſtum*. Hoc ſcilicet inter ipſos neſciebat, quod per illum ſcire non poterant, cum tamen *ſapientiam inter perfectos* loqueretur. Sic Chriſtus Joannis 15. ait: *Omnia quæ audivi a Patre meo, nota feci vobis*. Omnia ſcilicet quæ ipſis noſſe expediret, & quorum cognitionem ferret ipſorum infirmitas. Loquitur igitur Chriſtus hic tamquam Dei Legatus, qui non ſic a Patre diem illum didicerat ut cuiquam eorum ad quos fuerat legatus, illum aperire deberet: ita ut illum ſibi ſciret, non aliis. Hinc Apoſtolus de Chriſto ſcribit: *In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi*. Quare abſconditi? Quia hominibus non expedit plura noſſe. Unde ab Apoſtolis poſt Reſurrectionem de die judicii interrogatus, reſpondit: *Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta quæ Pater poſuit in ſua poteſtate*. Quando dicit, *Non eſt veſtrum ſcire*, oſtendit quod ipſe ſciat, ſed non expediat noſſe Apoſtolis. Alioqui qua ratione diem illum ignorare fingi poteſt, *Qui conſtitutus eſt à Deo judex vivorum & mortuorum*: & qui omnia ad illum diem pertinentia prænuntiavit?

29. *Sicut autem in diebus Noe, ita erit & adventus Filii hominis*. Sicut factum eſt in diebus Noe, ita continget in adventu Chriſti. *Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes, & bibentes, nubents & nuptui tradentes, uſque ad eum diem quo intravit Noe in Arcam, & non cognoverunt donec venit diluvium, & tulit omnes; ita & erit & adventus Filii hominis.* Sicut enim temporibus Noe, imminente diluvio, homines genio indulgentes, & voluptatibus immerſi, vivebant abſque metu & ſollicitudine futuri exitii: non illud cognoverunt donec diluvium improviſo advenit, & omnes ſubmerſit ac extinxit: ita Chriſtus ad judicium improviſus & inexpectatus adveniet hominibus, nihil minus quam ejus adventum cogitantibus. Aliam

Luca 17. 28. 29. 30.

ſimilitudinem addit apud S. Lucam: „ Similiter ſicut factum eſt in diebus „ Loth: edebant, & bibebant; emebant, & vendebant; plantabant, & ædi- „ ficabant: qua die autem exiit Loth a Sodomis, pluit ignem & ſulphur „ de cœlo, & omnes perdidit: ſecundum hæc erit qua die Filius hominis revelabitur.

30. *Tunc duo erunt in agro, unus aſſumetur, & unus relinquetur*. Duo erunt in agro uno, ſocii operæ & mercedis, unus aſſumetur ad Filium hominis, in Regnum ejus; alter relinquetur in inferos detruendus. *Duæ molent in mola; una aſſumetur, & una relinquetur*. Duæ ancillæ erunt in piſtrino: una aſſumetur, altera deſeretur peritura. Apud S. Lucam additur: *In illa nocte erunt duo in lecto uno: unus aſſumetur, & alter relinquetur*. Ex duobus conjugibus, aut familiaribus, unus velut apprehenſa manu e communi exitio ſalvabitur: alter deſeretur. Eadem verba in plures Codices huc irrepſerant ex S. Luca, & retinuerat in Editione ſua Sixtus V. ſed conſultius expunxit Clemens VIII.

31. *Vigilate ergo, quia neſcitis qua hora Dominus veſter venturus ſit*. Diem igitur judicii præ oculis ſemper habete; ea ſollicitudine vivite, ut ad reddendam operum veſtrorum rationem parati ſemper ſitis: quia neſcitis quo tempore Dominus veſter Chriſtus venturus ſit ad judicium. *Confer cum Marci 13. 33. 24. 35.* „ Videte, vigilate, & orate, neſcitis enim quando tempus „ ſit.

„ ſit. Sicut homo qui peregre profectus reliquit domum ſuam, & dedit ſervis
„ ſuis poteſtatem cujuſque operis, & janitori præcepit ut vigilet. Vigilate
„ ergo (neſcitis enim quando Dominus domus veniat; ſero, an media no-
„ cte, an galli cantu, an mane) ne cum venerit repente, inveniat vos dor-
„ mientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.

32. *Illud autem ſcitote, quoniam ſi ſciret pater-familias qua hora fur venturus eſſet, vigilaret utique, & non ſineret perfodi domum ſuam*. Si ſciret pater-familias qua hora noctis fur venturus eſſet, vigilaret certe, nec domus ſuæ parietes perfodi ſineret: ſed quia id ſcire non poteſt, cum id ſit furis ingenium ut captet horam qua non expectatur, & improviſus irrepat: omni tempore illi vigilandum eſt: *Ideo & vos eſtote parati: quia neſcitis qua hora Filius hominis venturus eſt*. Soliciti eſtote ut Deo ſemper placeatis: quia Chriſtus venturus eſt qua non expectatis hora, ad judicium ſive univerſale in fine mundi, ſive particulare, in uniuſcujuſque morte. Confer cum 1. ad Theſſalon. 5. *Dies Domini, ſicut fur in nocte, ita veniet. Cum enim dixerint, Pax & ſecuritas; tunc repentinus eis ſuperveniet interitus, ſicut dolor in utero habenti, & non effugient. Vos autem, fratres, non eſtis in tenebris, ut vos dies illa tamquam fur comprehendat: omnes enim vos filii lucis eſtis; & filii diei: non ſumus noctis, neque tenebrarum. Igitur non dormiamus, ſicut & ceteri, ſed vigilemus, & ſobrii ſimus*. Confer & cum Apocalypſi 16. 16. ubi Dominus ait: *Ecce venio ſicut fur. Beatus qui vigilat, & cuſtodit veſtimenta ſua, ut nudus ambulet, & videant turpitudinem ejus*.

33. *Quis, putas, eſt fidelis ſervus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, ut det illis cibum in tempore?* Quiſnam ille ſervus eſt, quem Dominus familiæ ſuæ diſpenſatorem conſtituit, ceteriſque ſervis præficit? Ille nimirum quem fidelem eſſe novit ac prudentem, ut det illis cibum tempore ſtatuto, ſeu *tritici menſuram* (ut habetur apud S. Lucam.) *Luca* 12.42. Ad antiquum morem alludere videtur Chriſtus Dominus; quo ſervi quolibet menſe certam frumenti menſuram ad victum accipiebant, quod *demenſum* a demetiendo appellatum eſt. *Beatus ille ſervus, quem cum venerit Dominus ejus*, ſcilicet Chriſtus, *invenerit ſic facientem*: miniſterio ſuo ac officio fideliter ac prudenter functum. *Amen dico vobis, ſuper omnia bona ſua conſtituet eum*: ut ſcilicet ea adminiſtret, primuſque illis utatur ac fruatur. Vigilantiam Paſtorum & Rectorum Eccleſiæ hæc ſpectant, quos ſingulari quadam ratione expectare adventum ſuum Dominus jubet, fideliter ſcilicet ac prudenter obeundo miniſterium ſuum, digne tractando & diſpenſando verbum veritatis, & in omnibus exhibendo ſe *operarios inconfuſibiles*.

34. *Si autem dixerit malus ſervus ille in corde ſuo: Moram facit Dominus meus venire: & cœperit percutere conſervos ſuos, manducet autem & bibat cum ebrioſis: veniet dominus ſervi illius in die qua non ſperat; & hora qua ignorat: & dividet eum, partemque ejus ponet cum hypocritis. Illic erit fletus, & ſtridor dentium*. Si autem ſervus ille a Domino ſuper familiam ejus conſtitutus malus factus fuerit, & ex longiori mora domini occaſionem ſumpſerit male tractandi conſervos ſuos, & in illos ſæviendi; comeſſationibus autem & voluptatibus indulgeat: dominus ſervi illius improviſo adveniet, & eum e familia ſua ejiciet, ab officio amovebit, paremque ſortem ipſi dabit, parem ipſi pęnam infliget ſorti ac pęnæ hypocritarum ſeu impiorum. Lucæ 12.46. *Partem ejus cum infidelibus ponet*; æternæ damnationi addicet. Damnatorum enim pęna duplex ſignificatur his verbis: pęna damni, & ſeparatio æterna a Deo, & a ſocietate ſanctorum: *Dividet eum*: & pęna ſenſus: *Illic erit fletus & ſtrider dentium*.

SENSUS MORALIS.

1. **V**IDETIS *hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur*. Templi excidium Deus ex juſtitia decrevit propter Judæorum peccata: ex miſericordia, ne in Judaiſmo manerent, ſed ut plerique poſt Templi & Urbis everſionem crederent in Chriſtum, & reliquiæ Iſrael ſalvæ fierent: & propter myſterium, ut vetera ſacrificia abolita, cultumque Judaicum abrogatum eſſe ſignificaret. Si Deus Templo ſuo non pepercit, putas parcet ædificiis profanis ex pauperum ſanguine, ex rapinis coagmentatis, erectis, & ornatis: *Jerem. 22.* „ Væ qui ædificat domum ſuam in injuſtitia, & cœnacula ſua non in judicio: amicum ſuum „ opprimet fruſtra, & mercedem ejus non reddet ei. Qui dicit Ædificabo „ mihi domum latam, & cœnacula ſpatioſa: qui aperit ſibi feneſtras, & „ facit laquearia cedrina, pingitque ſinopide . . . . . . Terra, terra, terra, „ audi ſermonem Domini. Hæc dicit Dominus: Scribe virum iſtum ſteri„ lem, virum qui in diebus ſuis non proſperabitur.. „ Non habemus hic manentem civitatem, futuram inquiramus, *Domum non manufactam, æternam in cœlis*.

2. Templum Jeroſolymitanum magnificentia incredibili exſtructum, laminis aureis, & candidiſſimis lapidibus exterius fulgens, intus ad miraculum ornatum, ex quo Judæi in tantam efferebantur ſuperbiam, volente Deo, deſtructum eſt. Nihil enim eſt opere & manu factum, quod non aut vetuſtas conficiat, aut vis ſubruat, aut ignis exurat. Quid de domibus luteis corporum noſtrorum aliquando fiet? Corpus vides ſtatura nobili, forma eleganti, circum ornatum ut ſimilitudinem templi quod ſpecie ſua omnium alliciat & præſtringat oculos: cogita illud per mortem funditus deſtructum *2. Cor. 5.* iri, intra breve tempus. *Non relinquetur hic lapis ſuper lapidem qui non deſtruatur*. Et ut Apoſtoli verbis utar, *Terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvetur*. Hæc cogitatio mulierum vanitatem emendet, de elegantia formæ ſuperbientium, aut de mundi cultuſque muliebris apparatu gloriam captantium. Hæc cogitatio corrigat profanos amatores terrenæ formæ lenociniis captos, quorum oculi pleni ſunt adulterii & inceſſabilis delicti. Vides (inquiunt) quales oculi, quale os, qualis facies, qualis ſtatura, quam pulchra, quam elegans, quam amabilis! admirantur, laudant, inardeſcunt, depereunt, opportunitates quærunt impudicæ fruitionis: cogitent non ſolum fallacem eſſe gratiam, vanam pulchritudinem, marceſcere ut florem agri: ſed totum illud corpus amatæ ſuæ deſtruendum, & in cineres reſolvendum.

3. Corpora noſtra Dei Templa ſunt. *An neſcitis quoniam membra veſtra templum ſunt Spiritus Sancti?* Si illa polluamus, gravior nos pęna manet, *1. Cor. 6. 19. Et c. 3. 17.* gravius exitium quam Judæos. *Si quis autem templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus. Templum enim ſanctum eſt quod eſtis vos*. Templum Dei omnes & ſinguli ſumus, quotquot ſumus in Chriſto baptizati: ideo mate- *S. Hil. c. 25 in Matth.* rialis Templi magnifica ſtructura non eſt commotus Chriſtus ad ejus everſionem prohibendam. *Templum enim æternum ad habitationem ſancti Spiritus conſecrabatur; homo ſcilicet per agnitionem Filii & confeſſionem Patris, & præceptorum obedientiam, Deo fieri dignus habitaculum*. Superędificamur ut la- *Ephеſ. 2. 20. & 21.* pides vivi ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu: *In quo omnis ædificatio conſtructa creſcit*

Digitized by Google

ſcit in templum ſanctum Domino. Templi hujus & ædificii ſpiritalis lapides charitate compaginantur & connectuntur. Credendo enim quaſi de ſylvis & montibus ligna & lapides præciduntur: cum vero catechizantur, baptizantur, formantur, tanquam inter manus fabrorum & opificum dolantur, collineantur, complanantur. Verumtamen *Domum Domini non faciunt, niſi quando charitate compaginantur*. Ligna iſta & lapides ſi non ſibi certo ordine cohærerent, ſi non ſe pacifice innecterent, ſi non ſe invicem cohærendo ſibi quodammodo amarent, nemo huc intraret. Denique quando vides in aliqua fabrica lapides & ligna bene ſibi cohærere, ſecurus intras, ruinam non times. Volens ergo Dominus Chriſtus intrare, & in nobis habitare, tamquam ædificando dicebat, *Mandatum novum do vobis, ut vos invicem diligatis*. Veteres enim eratis, domum mihi nondum faciebatis, in veſtra ruina jacebatis. *Ergo ut eruamini de veſtræ ruinæ vetuſtate, vos invicem amate*. Deum amemus propter ipſum, & nos in ipſo, tamen propter ipſum. *Ille enim veraciter amat amicum, qui Deum amat in amico, aut quia eſt in illo, aut ut ſit in illo*. Si charitatem in nobis deſtrui ſinamus, ſpiritale funditus concidet ædificium. *S. Auguſt. ſerm. 336. alias de Tempore 256.*

4. *Dic nobis quando hæc erunt, & quod ſignum adventus tui & conſummationis ſæculi?* Triplex Chriſti adventus hic intelligitur: primus in ira, ad punitionem Judæorum, regnumque Legis finiendum: ſecundus in miſericordia, ad formandam Eccleſiam, regnumque Evangelii & gratiæ inchoandum: tertius in gloria, ad judicandum homines, Regnumque Dei in ſanctis conſummandum. De tempore finis Mundi, & die judicii, quem Deus latere nos voluit; curioſe ne inquiramus: ſed ad finem vitæ noſtræ, ad diem & horam mortis, ad particulare judicium Chriſtiana ſollicitudine & vigilantia nos præparemus. *In quo enim quemque invenerit ſuus noviſſimus dies, in hoc eum comprehendet mundi noviſſimus dies: quoniam qualis in die iſto quiſque moritur, talis in die illo judicabitur.* *S. Auguſt. Epiſt. 199. alias 80.*

5. *Videte, ne quis vos ſeducat: multi enim venient in nomine meo: dicentes, Ego ſum Chriſtus, & multos ſeducent*. Multi ab omni ævo ſeductores, Pſeudochriſti, Pſeudoapoſtoli, Pſeudoprophetæ ſeu Doctores, falſi Paſtores, falſi Directores. *Multi Seductores exierunt in mundum.... Omnis qui recedit, & non permanet in doctrina Chriſti, Deum non habet.... Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi Ave, communicat operibus ejus malignis*. Judæi ſeducti ſunt ſæpius ab impoſtoribus qui ſe Chriſtos mentiebantur. Permiſit Deus ut falſitatem reciperent, quia non receperunt veritatem Sæpe etiam permittit ut in ſeductorum laqueos incidamus, quia boni Paſtoris & ſapientis atque Evangelici Directoris ductum contempſimus. Achabum Regem Iſraëlis Rex pius Joſaphat inviſit, & prius quam ad bellum cum eo ſe conſerret, an eſſent ibi Prophetæ *S. Joannes Ep. 2.*
„ rogavit. Dixit autem Joſaphat: Non eſt hic Propheta Domini quiſpiam, ut inter- *3. Reg. 22. 7. & ſeq.*
„ rogemus per eum? Et ait Rex Iſrael ad Joſaphat: Remanſit vir unus, per quem
„ poſſumus interrogare Dominum, ſed ego odi eum, quia non prophetat
„ mihi bonum, ſed malum, Michæas filius Jemla. Cui Joſaphat ait: Ne lo-
„ quaris ita Rex. Vocavit ergo Rex Iſrael Eunuchum quemdam, & dixit ei:
„ Feſtina adducere Michæam. Rex autem Iſrael & Joſaphat Rex Juda ſe-
„ debant unuſquiſque in ſolio ſuo, veſtiti cultu regio in area juxta oſtium
„ portæ Samariæ, & univerſi Prophetæ prophetabant in conſpectu eorum....
„ Nuntius vero qui ierat ut vocaret Michæam, locutus eſt ad eum, di-
„ cens: Ecce ſermones Prophetarum ore uno Regi bona prædicant: ſit ergo ſer-
„ mo tuus ſimilis eorum, & loquere bona. Cui Michæas ait: Vivit Dominus, quia
„ quodcumque dixerit mihi Dominus, hoc loquar. Venit itaque ad Regem. & ait illi
„ Rex: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad præliandum, an ceſſare? Cui

„ ille

„ ille reſpondit: Aſcende & vade proſpere, & tradet eam Dominus in ma-
„ nus Regis. Dixit autem Rex ad eum: Iterum atque iterum adjuro te, ut
„ non loquaris mihi niſi quod verum eſt in nomine Domini. Et ille ait: Vidi
„ cunctum Iſrael diſperſum in montibus, quaſi oves non habentes Paſtorem, &
„ ait Dominus: Non habent iſti Dominum: Revertatur unuſquiſque in do-
„ mum ſuam in pace .... Propterea audi ſermonem Domini: Vidi Dominum
„ ſedentem ſuper ſolium ſuum, & omnem exercitum cęli aſſiſtentem ei a dex-
„ tris & a ſiniſtris: & ait Dominus: Quis decipiet Achab Regem Iſrael, ut a-
„ ſcendat & cadat in Ramoth Galaad? Et dixit unus verba hujuſcemodi & alius
„ aliter. Egreſſus eſt autem ſpiritus, & ſtetit coram Domino, & ait: Ego de-
„ cipiam illum. Cui locutus eſt Dominus. In quo? Et ille ait: Egrediar, &
„ ero ſpiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus: Et dixit Dominus:
„ Decipies, & prævalebis: egredere, & fac ita. Nunc igitur ecce dedit Do-
„ minus ſpiritum mendacii in ore omnium Prophetarum, qui hic ſunt, &
„ Dominus locutus eſt contra te malum: " Ne porro ſeducamur, vigilan-
dum eſt, orandum, probandi ſpiritus, ſi ex Deo ſint.

6. *Audituri enim eſtis prælia, & opiniones præliorum: Videte ne turbemini: oportet enim hæc fieri, ſed nondum eſt finis. Conſurget enim gens in gentem, & regnum in regnum, & erunt peſtilentiæ & fames & terræ motus per loca*. Prælia & opiniones præliorum, aliique orbis caſus, in hominibus carnalibus excitant tumultus cupiditatum, ambitionis, vindictæ, curioſitatis, deſiderii novorum eventuum perturbationes. Juſtus vero divinam inter tot adverſos caſus providentiam adorat, ingemiſcit ob peccata quæ bellum aliaque Dei flagella acceſſunt, & quibus bellum viciſſim occaſionem præbet. Juſtitiam divinam in homines armatam videns, contremiſcit: tot animarum in bello pereuntium æternam perditionem luget: bella, famem, peſtem, terræ motus, aliaque id genus Dei flagella, imagines ſeu potius umbras pęnarum futuri ſæculi eſſe cogitat, necnon vitiorum quibus animi noſtri agitantur, tabeſcunt, ſpiritaliter intereunt. Quamobrem illas prævenire, hæc emendare per pœnitentiam & ipſe ſtatuit, & aliis perſuadet. Verum inter hæc meruit ut filius, non ut ſervus, Deo arctius adhæret, ac in ejus amore magis firmatur. Si fractus illabatur orbis, impavidum feriunt ruinæ. Chriſti quippe monitis munitus, *Videte ne turbemini*: tot inter caſus & tumultus tranquillus eſt. „ Agno-
„ ſcere ſe debet qui Deo militat, qui poſitus in cœleſtibus caſtris divina jam
„ ſperat, ut ad procellas & turbines Mundi tribulatio nulla ſit in nobis, nul-
„ la cunctatio, quando hæc ventura prædixerit Dominus providæ vocis horta-
„ tu inſtruens & docens, & præparans atque corroborans Eccleſiæ ſuæ popu-
„ lum ad omnem tolerantiam futurorum, bella, & fames, & terræ motus, &
„ peſtilentias per loca ſingula exſurgere pręnuntiavit & docuit. Et ne inopinatus
„ nos & novus rerum infeſtantium metus quateret, magis ac magis in noviſſimis
„ temporibus adverſa crebreſcere ante præmonuit. Fiunt ecce quæ dicta ſunt; &
„ quando fiunt quæ ante prædicta ſunt, ſequentur & quæcumque promiſſa ſunt,
„ Domino ipſo pollicente & docente: *Cum autem videritis hæc omnia fieri, ſcito-*
„ *te quoniam in proximo eſt Regnum Dei*. Regnum Dei, fratres dilectiſſimi,
„ cœpit eſſe in proximo: præmium vitæ, & gaudium ſalutis æternę, & perpe-
„ tua lętitia, & poſſeſſio paradiſi nuper amiſſa, mundo tranſeunt, jam veniunt:
„ jam terrenis cœleſtia & magna parvis, & caducis æterna ſuccedunt. Quid hic
„ anxietatis & ſollicitudinis locus eſt? Quis inter hęc trepidus & mœſtus eſt, ni-
„ ſi cui ſpes & fides deeſt? Ejus eſt enim mortem timere, qui ad Chriſtum nolit
„ ire: ejus eſt ad Chriſtum nolle ire, qui non ſe credat cum Chriſto incipere regna-
„ re .... Murmurandum non eſt in adverſis, ſed patienter & fortiter quicquid ac-
„ ciderit ſuſtinendum, cum ſcriptum ſit: Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus,

S. Cypr. lib. de Mortal.

„ cor

Digitized by Google

„ cor contritum & humiliatum Deus non deſpiciet. *In Deuteronomio quoque mo-*
„ *neat per Moyſen Spiritus Sanctus, & dicat*: Dominus Deus tuus vexabit te,
„ & famem injiciet tibi, & cognoſcetur in corde tuo ſi bene cuſtodieris præ-
„ cepta ejus, ſive non. *Et iterum*. Tentat vos Dominus Deus veſter, ut ſcia-
„ tis ſi diligitis Dominum Deum veſtrum ex toto corde veſtro, & ex tota ani-
„ ma veſtra. Sic Abraham Deo placuit, quia ut placeret Deo, nec amittere fi-
„ lium timuit, nec gerere parricidium recuſavit. Qui filium non potes & lege
„ & ſorte mortalitatis amittere, quid faceres ſi filium jubereris occidere? Ad om-
„ nia te paratum facere timor Dei & fides debet. Sit licet rei familiaris amiſſio, ſit
„ de infeſtantibus morbis aſſidua membrorum & cruenta vexatio: ſit de uxore,
„ de liberis, de excedentibus charis funebris & triſtis avulſio; non ſint tibi ſcan-
„ dala iſta, ſed prælia; nec debilitent aut frangant Chriſtiani fidem, ſed po-
„ tius oſtendant in colluctatione virtutem; cum contemnenda ſit omnis inju-
„ ria malorum præſentium, fiducia futurorum honorum. Niſi præceſſerit pu-
„ gna, non poteſt eſſe victoria: cum fuerit in pugnæ congreſſione victoria,
„ tunc datur vincentibus & corona. Gubernator in tempeſtate dignoſcitur, in
„ acie miles probatur. Delicata jactatio eſt, cum prælium non eſt: conflictatio in
„ adverſis probatio eſt virtutis. Arbor quæ alta radice fundata eſt, ventis in-
„ cumbentibus non movetur: & navis quæ forti compage ſolida eſt, pulſatur
„ fluctibus, nec foratur: & quando area fruges terit, ventos grana fortia &
„ robuſta contemnunt, inanes paleæ flatu portante rapiuntur.

7. *Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos, & eritis odio omnibus Gentibus propter nomen meum*, &c. Publicum ac generale omnium odium mundi perſecutio, domeſticorum fidei ſcandala, proditiones & inſidiæ falſorum fratrum ob cauſam religionis ac pietatis, tentationes ſunt graviſſimæ. Verumtamen juſtus inter hæc non turbabitur, Chriſti verbis ac præſidio munitus: immo ſe felicem exiſtimabit, attendens ad illam S. Petri ſententiam. *Communicantes Chriſti Paſſionibus, gaudete, ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis* 1. Petri 4. *exultantes. Si exprobramini in Nomine Chriſti, beati eritis: quoniam quod eſt* 13. 14. 15. *honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt ejus Spiritus, ſuper vos requieſcit.* 16. *Nemo autem veſtrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem ut Chriſtianus, non erubeſcat; glorificet autem Deum in iſto nomine*. In mundi odium incurrere, ſors eſt diſcipulorum Chriſti, qui mundo verbis, & factis renuntiant. *Si mundus vos odit*; (inquit Chriſtus) Joan. 15. *ſcitote quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum erat diligeret, quia vero de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus*. Si qua conditione, qua lege crediderit Chri- S. Cypr. lib. ſtianus, noſcat & teneat, *ſciet plus ſibi quam ceteris in ſæculo laborandum*, de Mortalit. *cui magis ſit cum diaboli impugnatione luctandum*, (inquit S. Cyprianus.) *Chriſtianus, quia Chriſtianus eſt, plus aliquid paſſurus eſt in hoc ſæculo* (in- S. Auguſt. quit S. Auguſtinus.) Etenim, ait Apoſtolus, *Omnes qui volunt in Chriſto pie* ſerm. 46. *vivere, perſecutionem patientur*. alias de Temp. 165.

Eritis odio omnibus Gentibus propter nomen meum: „ In quibus *ſcilicet* Gen- 2. Tim. 3. 12.
„ tibus nondum eſt Eccleſia, oportet ſit; non ut omnes qui ibi fuerint cre-
„ dant: omnes enim Gentes promiſſæ ſunt, non omnes homines omnium Gen-
„ tium. Non enim omnium eſt fides. Credit itaque omnis gens in omnibus qui
„ electi ſunt ante conſtitutionem mundi: in ceteris non credit, & credentes odit. S. Auguſt.
„ Quomodo enim & illud in plebitur. *Eritis odio omnibus Gentibus propter nomen* Epiſt. 199.
„ *meum*, niſi in omnibus Gentibus ſint & qui oderint, & qui non oderint? alias 80.

8. Et quoniam abundavit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum! *Quantum* S. Auguſt. enim *Regnum cupiditatis minuitur, tantum charitatis augetur*; & contra. In noviſſimis autem diebus regnabit maxime cupiditas. *Erunt* 2. Tim. 3.

enim

enim homines ſe ipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus
non obedientes, ingrati, ſceleſti; ſine affectione, ſine pace, criminatores, incon-
tinentes, immites, ſine benignitate, proditores, protervi, tumidi, & voluptatum
amatores magis quam Dei: habentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem autem
ejus abnegantes. CUPIDITAS *venenum charitatis*. Divinum illum ignem, quem
Chriſtus venit mittere in terram, & quem vult jugiter ardere, in nobis ex-
tingui, ſanctum illius fervorem refrigeſcere non ſinamus; iniquitatem & cu-
piditatem prævalere non permittamus: immo quo magis abundat in mundo
iniquitas, in nobis creſcat, & firmiores radices agat charitas; ut cum Apo-
Rom. 8. ſtolo dicere poſſimus: *Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti? Tribulatio? An*
anguſtia? An fames? An nuditas? An periculum? An perſecutio? An gla-
dius? (Sicut ſcriptum eſt, quia propter te mortificamur tota die, æſtimati ſu-
mus ſicut oves occiſionis.) Sed in his omnibus ſuperamus, propter eum qui di-
lexit nos. Certus ſum enim quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque
Principatus, neque Virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, ne-
que altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare a cha-
S. Aug. Præf. in Pſal. 31. *ritate Dei*. Refrigeſcit charitas cum non operatur. Dilectio vacare non pot-
„ eſt. Quid enim de quoquam homine etiam male operatur, niſi amor? Da
„ mihi vacantem amorem, & nihil operantem. Flagitia, adulteria, facinora,
„ homicidia, luxurias omnes nonne amor operatur? Purga ergo amorem
„ tuum, aquam fluentem in cloacam converte ad hortum. Quales impetus
„ habeas ad mundum; tales habeas ad Artificem mundi. Non vobis dicitur,
„ nihil ametis. Abſit. Pigri, mortui, deteſtandi, miſeri eritis, ſi nihil ame-
„ tis. Amate, ſed quid ametis, videte. Amor Dei, amor proximi, charitas
„ dicitur. Amor mundi, amor hujus ſæculi, cupiditas dicitur. Cupiditas re-
„ frenetur, charitas excitetur.

9. *Qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*. In Chriſtianis enim
non coronantur initia, ſed finis. Merum Dei donum perſeverantia eſt. Mereri
illud non poſſumus, orando impetrare poſſumus. Si fideles Deo ſimus, ſi illum
non deſeramus, qui neminem deſerit niſi prius deſeratur ab eo; ſi cum timore
& tremore ſalutem noſtram operemur, ſi nos tanto dono indignos exiſtime-
mus, ſi non in noſtris viribus confidamus, nos perſeveraturos ſperemus. Qui
in nobis incœpit opus ſalutis, illud perficiet uſque in diem Chriſti Jeſu. Timea-
S. Aug. lib. de Dono perſeverantiæ cap. 22. mus, oremus, laboremus non deficientes. „ Vos ipſam obediendi perſeveran-
„ tiam a Patre luminum, a quo deſcendit omne datum optimum, & omne do-
„ num perfectum, ſperare debetis, & quotidianis orationibus poſcere, atque
„ hoc faciendo confidere, non vos eſſe a prædeſtinatione populi ejus alienos; quia
„ etiam hoc ut faciatis, ipſe largitur. Abſit autem a vobis ideo deſperare de
„ vobis, quoniam ſpem veſtram in ipſo habere jubemini, non in vobis. Male-
„ dictus enim omnis qui ſpem habet in homine: & Bonum eſt confidere in Do-
„ mino, quam confidere in homine; quia Beati omnes qui confidunt in eum.
„ Hanc ſpem tenentes ſervite Domino in timore, & exultate ei cum tremore:
„ quoniam de vita æterna, quam filiis promiſſionis promiſit, non mendax Deus
„ ante tempora æterna, nemo poteſt eſſe ſecurus; niſi conſummata fuerit iſta
„ vita, quæ tentatio eſt ſuper terram: ſed faciet nos perſeverare in ſe uſque in
„ ejus vitæ finem, cui quotidie dicimus, Ne nos inferas in tentationem.
Utile eſt autem omnibus, aut pene omnibus propter humilitatem ſaluberri-
1. Cor. 10. 12. S. Aug. Ep. 207. alias 107. mam, ut quales futuri ſint, ignorent. Ad hoc dicitur. *Qui videtur ſtare, vi-*
deat ne cadat. „ Propter hujus timoris utilitatem, ne regenerati & pie vivere
„ incipientes, tamquam ſecuri alta ſapiamus. Quidam non perſeveraturi per-
„ ſeveraturis, Dei promiſſione vel proviſione ac diſpoſitione miſcentur; qui-
„ bus cadentibus territi, cum timore & tremore gradiamur viam juſtam, do-

„ nec

Google

„ nec ex hac vita , quæ tentatio eſt ſuper terram , tranſeamus ad aliam , „ ubi jam non ſit elatio comprimenda , nec contra ejus ſuggeſtiones tenta- „ tioneſque luctandum.

10. *Et prædicabitur hoc Evangelium Regni in univerſo orbe, in teſtimonium omnibus Gentibus: & tunc veniet conſummatio*. Magnum Divinitatis Chriſti, & veritatis Religionis Chriſtianæ argumentum eſt, quod Evangelium tot perſecutionibus, hominum odiis, hæreſibus, ſcandalis adverſus veritatem ejuſque Prædicatores conſpirantibus & ſevientibus, ubique prædicatum fuerit, & Veritas tot contradictiones, tot impugnatores, multitudine, ſapientia ſæculari, potentia inſignes paſſa, nihilominus apud omnes Gentes triumphaverit. Hæc eſt ſcilicet efficacia verbi Dei. *Vivus eſt enim ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti : & pertingens uſque ad diviſionem ſpiritus & animæ, compagum quoque ac medullarum, & diſcretor cogitationum & intentionum cordis*. Hebr. 4. Hoc triumphali verbo armati Apoſtoli, Gentes omnes Chriſto ſubegerunt, & captivas duxerunt in obſequium fidei: Chriſtique Regnum ſive Eccleſiam in orbe univerſo fundaverunt , nullis unquam viciſſitudinibus aut caſibus, aliorum inſtar Imperiorum concutiendam aut defecturam , ſed in terris manſuram uſque ad conſummationem ſæculi , æternumque in cęlis regnaturam. „ Et judicium ſedebit, ut auferatur potentia, & conteratur, & Daniel. 7. 26.27.& 14. „ diſpereat uſque in finem. Regnum autem & poteſtas & magnitudo Regni, „ quæ eſt ſubter omne cęlum, detur Populo Sanctorum Altiſſimi: cujus re- „ gnum, regnum ſempiternum eſt, & omnes Reges ſervient ei, & obedient ... „ Poteſtas ejus, poteſtas æterna, quæ non auferetur: & Regnum ejus quod non „ corrumpetur. „ Regnabit in domo Jacob in ęternum: *& Regni ejus non erit finis*. Luca 2.

Et prædicabitur hoc Evangelium Regni in univerſo orbe, in teſtimonim omnibus gentibus. In teſtimonium bonitatis & miſericordiæ Dei, qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. In teſtimonium Sanguinis Chriſti pro omnibus hominibus effuſi . In teſtimonium patientiæ & longanimitatis Dei, qui omnes non modo invitat, ſed expectat ad finem & ad pęnitentiam: in teſtimonium incredulitatis & contumaciæ Judæorum, qui Gentibus credentibus credere noluerunt. In teſtimonium veritatis Oraculorum Propheticorum, & promiſſionum Chriſti. In teſtimonium contra eos qui Chriſtianam Religionem amplecti noluerunt : (Qui enim crediderunt , contra illos ſurgent in judicio, & condemnabunt eos.) In teſtimonium denique contra eos qui non vixerunt ut crediderunt, ſeu opera fide digna non fecerunt. *Qui ſpernit me, & non accipit verba mea , hobet qui judicet eum . Sermo* Joan. 12.48. *quem locutus ſum, ille judicabit eum in noviſſimo die*. Poſtquam autem prędicatum fuerit Evangelium in univerſo orbe , tunc erit conſummatio operis Chriſti; tunc erit conſummatio Regni Dei, quod ut adveniat quotidie in Oratione Dominica ſupplicamus: conſummatio victoriarum Salvatoris in corpore ejus myſtico. *Deinde finis: cum tradiderit Regnum Deo & Patri, cum evacuaverit* 1. Cor. 15. 24. & ſeqq. *omnem principatum, & Poteſtotem, & virtutem: oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos ſub pedibus ejus. Noviſſima autem inimica deſtruetur mors: omnia enim ſubjecit ſub pedibus ejus . Cum autem ſubjecta fuerint illi omnia, tunc & ipſe Filius ſubjectus erit ei qui ſubjecit ſibi omnia, ut ſit Deus omnia in omnibus*. Tunc erit conſummatio gloriæ ac beatitudinis in omnibus electis, per reſurrectionem corporum . Tunc erit conſummatio charitatis & pacis in Eccleſia: conſummatio pulchritudinis ejus, quia non habebit amplius maculam neque rugam . Tunc denique erit conſummatio iniquitatis in Babylone, ſed & conſummatio juſtitię Dei in damnatis illius civibus. *Et tunc veniet conſummatio*.

11. *Cum ergo videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt a Daniele Propheta ,*

pheta, ſtantem in loco ſancto; qui legit, intelligat. Non movent nos ſigna deſolationis Jeruſalem, quia præterita ſunt. Vix movent nos ſigna terribilia deſolationis Eccleſiæ per Antichriſtum, quia futura & longe remota videntur: moveat nos ſaltem deſolatio animæ per peccatum: cujus per tot exempla præſentia videmus, cujus principium in nobis gerimus, cujus abomina-
Pſ. 13. 1. tionem Scripturarum Sacrarum oracula nobis deſcribunt. *Corrupti ſunt & abominabiles facti ſunt in ſtudiis ſuis: non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum.* Abominationis nomine idola, & cultus idolorum in Scriptura ſacra deſignantur. Nonne vero idololatriæ ſpiritalis reus eſt, quicumque lethaliter peccat, ſiquidem finem ultimum in creatura conſtituens, Deoque illam
Ad Titum præponens, & illi præ Deo ſerviens, illam ſibi Deum facit? *Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant: cum ſint abominati, & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.* Idololatriæ rei ſunt peccatores, tametſi nullum ſimulacrum colant. *Serviunt enim cupiditati triplici, vel voluptatis, vel excellentiæ, vel ſpectaculi.* Aut carnalibus gaudiis ſubditi ſunt, aut potentiam
S. Aug. l. de vera Religione c. 38. vanam fovent, aut aliquo ſpectaculo delectati, inſaniunt. *Ita neſcientes diligunt temporalia, ut inde beatitudinem exſpectent. His autem rebus quibus quiſque beatus vult effici, ſerviat neceſſe eſt. Nam quocumque duxerint, ſequitur, & quiſquis ea viſus fuerit auferre poſſe, metuitur.* Hæc eſt abomina-
Oſee 9. 10. tio deſolationis in loco ſancto. *Facti ſunt abominabiles, ſicut ea quæ dilexerunt.* Locus Sanctus anima noſtra unctione Spiritus Sancti in Baptiſmo Deo
1. Cor. 3. 17. conſecrata. *Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos.*

Abominatio deſolationis ſtans in loco ſancto, profanatio rerum ſanctarum, frequens Sacramentorum abuſus, Communiones ſacrilegæ, verbi divini contemptus, Miniſterii ſacri ab indignis Sacerdotibus uſurpatio & executio: Abominatio deſolationis *Paſtor & Idolum derelinquens gregem*; Paſtor qui
Zachar. 11. 17. paſcit ſemetipſum, qui quærit quæ ſua ſunt, non quæ Jeſu Chriſti, qui gregem verbo & exemplo non paſcit, qui Eccleſiaſticis redditibus abutitur, nec fidelis eſt illorum diſpenſator, ſed prodigus in luxum ac voluptates ſuas diſſipator, non conſiderans Eccleſię bona *pauperum* eſſe *patrimonia.*

12. *Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes: & qui in tecto, non deſcendat tollere aliquid de domo ſua: & qui in agro, non revertatur tollere tunicam ſuam.* Divinorum judiciorum timor ad mundi fugam compellere nos debet, in quo innumeræ ſunt peccandi occaſiones; innumera pericula, qui Dei inimicus eſt, qui a Chriſto judicandus & damnandus. Impiorum ſocietatem, mundi errores, moreſque pravos, pompas, vanitates, inſanias fugia-
Jeremiæ 51. 6. mus. *Fugite de medio Babylonis, & ſalvet unuſquiſque animam ſuam. Nolite tacere ſuper iniquitatem ejus: quoniam tempus ultionis eſt a Domino, viciſſitudinem ipſe retribuet ei.* Sed fugiendum in montes æternos, e quibus Deus mirabiliter illuminat; ad perfectionem evangelicam contendendum eſt, ad montem ubi Chriſtus docet, recteque vivendi præcepta tradit. *Ne vero quiſ-*
S. Aug. Ep. 199. alias 80. *que tribulationibus* mundique terroribus vel amoribus *devictus ad carnalem vitam de ſpiritali ſublimitate deſcendat, aut qui profecerat in anteriora ſe extendens, deficiendo in poſteriora reſpiciat.* Et qui ſerit in agro Scripturarum ſacrarum, ut fructum capiat ex eo, ſeu qui virtutes in agro animæ ſuæ colit a Deo ſatas, ipſo incrementum dante: (Dei enim agricultura ſumus:) non deſcendat in terreſtrem domum hujus habitationis, quæ diſſolvitur: corporeis affectibus, veteris hominis exuviis, quibus ſe per carnis mortificationem expoliavit, ne ſuperveſtiatur: Pallium dimittat inſtar Eliæ ad cœlum feſtinantis, id eſt terrenos omnes affectus, & quæcumque vitæ Chriſtianæ & ſalutis impedimenta.

13. *Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus.* Animæ molles & effęminatæ, carnalibus deſideriis prægnantes, corpori blandientes ut nutrix

nutrix infanti; ipſius concupiſcentiam deliciis & voluptatibus quaſi cupediis & bellariis quibuſdam nutrientes, Dei judicia fugere, extra Judæam in montes ſe recipere non poſſunt, corporis & cupiditatum ſarcina prægravatæ. Igitur [Rom. 15. 14.] *curam carnis ne feceritis in deſideriis ..... Beatus qui tenebit & allidet parvulos ſuos ad petram.* [Pſal. 136.] Parvuli Babyloniæ ſuffocentur & elidantur. Quid ſunt parvuli Babyloniæ? Naſcentes malę cupiditates. *Quando naſcitur cupiditas, antequam robur faciat adverſum te mala conſuetudo, cum parvula eſt cupiditas, nequaquam pravæ conſuetudinis robur accipiat, cum parvula eſt elide* [S. Aug. En. in Pſ. 136.] *illam. Sed times ne eliſa non moriatur: ad petram elide.* PETRA *autem erat Chriſtus.*

14. *Orate autem, ut non fiat fuga veſtra in hyeme vel Sabbato.* [1. Cor. 10. 4.] Orate ne refrigeſcat fides veſtra vel charitas, otioſique in opere Dei torpeatis virtutum [S. Hier. in hunc locum.] ſabbato & inutilitate. Orate ne hujus vitæ curis, ne ſæculi voluptatibus impediamini, quominus mundum, peccatum, Deique judicia fugiatis. *Ad hyemem* enim *pertinent curæ hujus vitæ: ad ſabbatum vero crapula & ebrietas. Curæ quippe triſtes ſunt velut hyems: crapula vero, & ebrietas, carnali lætitia luxuriaque cor ſubmergit atque obruit: quod malum ſabbati nomine propterea ſignificatum eſt, quia hæc erat jam, ſicuti & nunc eſt, Judæorum peſſima conſuetudo, illo die deliciis affluere, dum ſpiritale Sabbatum ignorant.* [S. Aug. in l. 2. de Conſenſu Ev. c. 77.] Fugiendum eſt a Deo irato ad Deum placatum, ab ejus juſtitia ad miſericordiam, ſed fugiendum tempore opportuno. Dum tempus habemus, pœnitentiam agamus, operemur bonum: quæcumque ſaluti noſtrę obſtant impedimenta, ſine mora fugiamus. Tempus opportunum non erit hyems languentis & frigidæ ſenectutis; tempus extremi morbi, quo infirmum & corruptioni proximum corpus aggravabit animam. Tunc frigida erit voluntas, quæ toto vitæ hujus curriculo in Dei amore & mandatorum ejus obſervantia ſe non exercuit: Tunc operibus bonis vix apta erit, quæ ſemper a bonis operibus feriata eſt. Metuendum ne impotens ad bonum fiat juſto Dei judicio, illoque deſerente; qui noluit cum poterat Deo invitante & ſuccurente. *Peccator quando vult non poteſt, quia quando potuit noluit, & per malum velle perdidit bonum poſſe ..* [S. Aug.] Pœnitentiam ſi quis poſitus in ultima neceſſitate ægritudinis ſuæ voluerit accipere, & accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit: fateor vobis, non illi negamus quod petit: ſed non præſumimus quia bene hinc exit. „ Agens pænitentiam ad ultimum & reconciliatus, ſi ſecurus hinc exit, ego non ſum ſecurus. [S. Aug. ſer. 391 al. 41. ex Hom. 50.] Pœnitentiam „ dare poſſum, ſecuritatem dare non poſſum ... Vis te dubio liberare? Vis quod „ incertum eſt evadere? Age pœnitentiam, dum ſanus es. Si enim agis veram „ pęnitentiam, dum ſanus es, & invenerit te noviſſimus dies, curre ut re„ concilieris: ſi ſic agis, ſecurus es. Quare ſecurus es? Quia egiſti pęniten„ tiam eo tempore quo & peccare potuiſti. Si autem tunc vis agere pęniten„ tiam ipſam, quando jam peccare non potes; peccata te dimiſerunt, non „ tu illa ... Ergo dimitte incertum, tene certum.

15. *Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi uſque modo, neque fiet. Et niſi breviati fuiſſent dies illi, non fieret ſalva omnis caro: ſed propter electos breviabuntur dies illi.* Propter electos ex Judæis miſericors Dei providentia tempus obſidionis & vaſtationis Jeroſolymorum contraxit, ne ſupra vires tentarentur, & in tentatione deficerent. Hi electi ſunt ſervi illi Dei ex Tribubus 12. quos in Apocalypſi Angelus narratur obſignaſſe, [Apocal. 7.] antequam adveniret dies ille irę divinæ. Illa enim obſignamus, quæ recte cuſtodita volumus. Pari erga electos noviſſimorum temporum providentia, Regnum & perſecutio Antichriſti contrahentur. Eadem Dei miſericordia tentationes & tribulationes attemperantur in gratiam electorum. *Fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet* [1. Cor. 10. 13.]

etiam

Sap. 4. 11. 14. 15. *etiam cum tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere.* Eadem bonitate alios hujus vitæ periculis & tentationibus ſubtrahit, ne in illis deficiat ipſorum infirmitas. *Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius… Placita erat Deo anima illius: propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum, quoniam gratia Dei & miſericordia eſt in ſanctos ejus, & reſpectus in electos illius.* Hanc Dei curam, miſericordiam, amorem, vigilantiam precibus noſtris ac fidelitate impetrare ac mereri ſtudeamus.

16. *Tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hic eſt Chriſtus, aut illic: nolite credere, Surgent enim Pſeudochriſti & Pſeudoprophetæ: & dabunt ſigna magna & prodigia, ita ut in errorem inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi.* Extra Eccleſiam Catholicam toto orbe diffuſam, Chriſtus, veritas, ſalus æterna, inveniri non poteſt. Falſa doctrina eſt in materia fidei, quæ ex Scripturarum Sacrarum aut Apoſtolicæ Traditionis fonte non ducitur, ſive dogmata, ſive mores ſpectet. Unus Mediator, unum Evangelium, una Eccleſia, una fides, una Fidei Regula invariabilis & irreformabilis, quam *Eccleſia ab Apoſtolis, Apoſtoli a*
Tertull. *Chriſto, Chriſtus a Deo accepit. Adverſus Regulam nihil ſcire, omnia ſcire eſt.* Quæcumque ergo ſigna & prodigia jactentur ad peregrinarum vel novarum doctrinarum, quæ in deſertis aut latebris docentur, non in luce, non ſupra mon-
Galat. 1. 8. tem ubi poſita Eccleſia eſt, confirmationem, mendacia ſunt & præſtigiæ. *Sed licet nos, aut Angelus de cœlo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema ſit.* Ne igitur circumferamur omni vento doctrinæ palearum inſtar, ſed firmas radices habeamus in fide, ut frumentum Chriſti. Quis poſſit ſingulas quaſque ſectas & hæreſes enumerare gentium ſingularum?

S. Aug. lib. de unitate Eccleſ. c. 3. & 4.
„ Si autem Chriſti Eccleſia canonicarum Scripturarum divinis & certiſſimis
„ teſtimoniis in omnibus gentibus deſignata eſt; quicquid attulerint, & unde-
„ cumque recitaverint qui dicunt, *Ecce hic eſt Chriſtus, ecce illic*: audiamus
„ potius, ſi oves ejus ſumus, vocem Paſtoris noſtri dicentis, *Nolite credere*,
„ Illæ quippe ſingulæ in multis gentibus, ubi iſta eſt, non inveniuntur: Hæc
„ autem, quæ ubique eſt, etiam ubi illæ ſunt, invenitur. Ergo in Scriptu-
„ ris ſanctis canonicis eam requiramus. Totus Chriſtus caput & corpus eſt.
„ Caput unigenitus Dei Filius, & corpus ejus Eccleſia, ſponſus & ſponſa,
„ duo in carne una. Quicumque de ipſo capite ab Scripturis ſanctis diſſen-
„ tiunt, etiamſi in omnibus locis inveniantur, in quibus Eccleſia deſignata
„ eſt, non ſunt in Eccleſia. Et rurſus quicumque de ipſo Capite Scripturis
„ ſanctis conſentiunt, & unitati Eccleſiæ non communicant, non ſunt in Ec-
Ibid. c. 25. „ cleſia; quia de Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia, ab ipſius Chriſti teſtifi-
„ catione diſſentiunt…. Non eſt obſcura quæſtio in qua vos fallant, quos
„ ipſe Dominus prædixit futuros atque dicturos, *Ecce hic eſt Chriſtus, ecce*
„ *illic: Ecce in deſerto*, quaſi ubi non ſit frequentia multitudinis: *Ecce in cu-*
„ *biculis*: quaſi in ſecretis traditionibus atque doctrinis. Habetis Eccleſiam ubi-
„ que diffundi. Habetis civitatem, de qua ipſe qui eam condidit, ait: *Non*
„ *poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita*. Ipſa eſt ergo quæ non in ali-
„ qua parte terrarum, ſed ubique notiſſima eſt.

Ita ut in errorem inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi. *Iſta dubitatio Dominici ſermonis ex electorum cordibus deſignatio tentationis fuit; quia qui electi ſunt ad perſiſtendum, per ſigna prædicatorum Antichriſti tentabuntur ad*
S. Greg. M. Hom. 9. in Ezech. *cadendum. Per hoc enim quod dicitur*, ſi fieri poteſt, *hoc exprimitur, quod electi in corde tentabuntur. Nutant enim, ſed non cadunt. Dicitur ergo*, ſi fieri poteſt, *quia trepidabunt: & tamen dicuntur electi, quia non cadunt. Dubitatio itaque ſermonis a Domino in electis exprimit trepidationem mentis. Quos & electos nominat, quia cernit quod in fide & bono opere perſiſtunt.* Hos in fide, quæ per dilectionem operatur, perſeveraturos non ſolum præ-

ſcivit

ſcivit Deus, ſed prædeſtinavit. In his Chriſtus ſervat, quam dedit in fide ac pietate fortiſſimam, liberrimam, invictiſſimam & perſeverantiſſimam voluntatem.

17. *Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret uſque in Occidentem: ita erit adventus Filii hominis.* Adventus Chriſti ad judicium, fulguris inſtar manifeſtus; ſubitus, & terribilis erit. Nunc admonet miſericors Deus ut fugiamus ab ira ventura: *Dediſti metuentibus te ſignificationem, ut fugiant a facie arcus, ut liberentur dilecti tui:* Tunc ſubito & improviſo feriet ac conteret Pſ. 59. 6.
reprobos. *Ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ.* Ad Chriſtum convolabunt Sancti, *qui diligunt adventum* ejus, ad corpus Agni, qui occiſus eſt ab origine mundi, ſed qui dignus fuit accipere divinitatem, & fortitudinem, & gloriam, & honorem, & benedictionem, & qui ſedet in throno judicaturus gentes: ad catholicam Patris æterni victimam in ara crucis pro peccatorum totius humani generis expiatione immolatam, cum fiducia, & fervore incredibili volabunt ſpiritales illæ aquilæ; ejuſque immortali & glorioſo corpori in beata æternitate ſociabuntur & conjungentur. *Aquilæ appellantur Sancti, quibus innovata eſt juventus ut aquilæ: & qui juxta Iſaiam plumeſcunt, & aſſumunt alas, ut ad Chriſti veniant Paſſionem.* Si irrationabiles S. Hieron. in hunc locum.
volucres naturali ſenſu, tantis terrarum ſpatiis, & maris fluctibus ſeparatæ parvum cadaver ſentiunt ubi jaceat: quanto magis nos, & omnis multitudo credentium debet ad Chriſtum feſtinare, Paſſionem ejus adorare & meditari, ad ſanctiſſimum Corpus ejus in venerabili Euchariſtiæ Sacramento adorandum, & digne manducandum congregari? Sed ut digne manducemus, aquilarum inſtar ad alta contendere debemus, & nihil cum terra habere commune, neque ad inferiora trahi & repere; ſed ad ſuperiora ſemper volare, & Solem juſtitiæ propius intueri. Aquilarum enim, non graculorum eſt hæc menſa. S. Jo. Chryſ.

18. *Statim autem poſt tribulationem dierum illorum, Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum, & Stellæ cadent de cœlo: & Virtutes cœlorum commovebuntur.* Signa illa terribilia venturi judicis iram demonſtrabunt, cum *Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Induet pro thorace juſtitiam, & accipiet pro galea judicium certum, ſumet ſcutum inexpugnabile æquitatem: acuet autem duram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos.* Juſte porro qui creaturis Sap. 5.
abuſi ſunt ad Creatoris offenſam, per creaturas puniri incipient. Sol, Luna, & Stellæ lucis ſuæ uſuram negabunt impiis, ex illa nocte deficientes mundi ad æternas inferorum tenebras tranſituri. Sed & Sol juſtitiæ illis in perpetuum obſcurabitur, & occidet, ſine ſpe luminis, quo in viam ſalutis, a qua erraverunt, reduci unquam poſſint. *Sol obſcurabitur.* Fides, quæ modo lucet ut Luna in tenebris, non recreabit illos lumine ſuo. Dei notitiam non habebunt, niſi ad cumulum deſperationis, ut acerbior illis ſit damnatio, dum ſemper cogitabunt quale quantumque bonum culpa ſua amiſerint. Deipara Virgo, quæ *pulchra ut Luna* prædicatur, nullum reprobis patrocinium in judicii die præſtabit. Eccleſia nullum ſuffragium, nullum auxilium iis impertiet, qui ad Chriſti corpus non pertinebunt, & in perpetuum ab eo excommunicabuntur. *Et Luna non dabit lumen ſuum.* Sancti, qui velut Stellæ in firmamento lucent, illos non juvabunt; immo illos judicabunt cum Chriſto, & in iræ ac juſtitiæ ejus affectum tranſibunt, lavantes manus ſuas in ſanguine peccatorum. *Abſorpti ſunt juncti Petræ judices eorum.* Angeli quondam ipſorum cuſtodes illos accuſabunt, quod tot Dei beneficiis, illorum cura, monitis, protectione tam indigne abuſi ſint. *Et Virtutes cœlorum commovebuntur.* Pſal. 140.

19. *Et tunc parebit ſignum Filii hominis in cœlo: & tunc plangent omnes tribus terræ, & videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli, cum virtute multa & majeſtate.* Crux Chriſti quæ nunc ſignum eſt contradictionis

impiis & carnalibus hominibus, in die judicii ſignum illis erit ruinæ & damnationis. Quantus erit terror *Inimicorum crucis Chriſti*, *quorum finis interitus*, *quorum Deus venter eſt*, *& gloria in confuſione ipſorum*, *qui terrena ſapiunt*, cum ſignum crucis in nubibus coruſcare videbunt inſtar ſolis? Quod ſolatium, quæ lætitia electorum, qui crucem ſuam ſerentes, ſecuti ſunt Chriſtum, cruci cum ipſo confixi? Plangamus nunc peccata noſtra ex vera ſinceraque contritione, ne tunc plangamus ex deſperatione: cruci Chriſti nunc adhæreamus ad ſalutem, ne illam tunc videamus ad confuſionem. Si tuleris crucem in hac vita, ſi Chriſtum crucifixum fueris imitatus, tunc ad vocem tubæ paventibus impiis, tu gaudebis. *Judicaturo Domino lugubre mundus immugiet*, *tribus ad*
S.Hier.Ep.1. *tribum pectora ferient*: *potentiſſimi quondam Reges nudo latere palpitabunt*: *exibebitur cum prole ſua vere tunc ignitus Jupiter*: *adducetur & cum ſuis ſtultus Plato diſcipulis*: *Ariſtotelis argumenta non proderunt*: *tunc tu exultabis*, *& videbis*, *& dices*: *Ecce crucifixus Deus meus*: *ecce Judex*, *qui obvolutus pannis in præſepio vagiit*: *hic qui Matris geſtatus ſinu*, *hominem Deus fugit in Ægyptum*: *hic veſtitus coccino*: *hic ſentibus coronatus*. *Cerne manus*, *Judæe*, *quas fixeras*: *cerne latus*, *Romane*, *quod foderas*: *videte corpus an idem ſit*,
Luc.21. 28. *quod dicebatis nocte ſuſtuliſſe Diſcipulos*. Tunc ſignum redemptionis tuæ cum fiducia & gaudio conſpicies: *Reſpicite & Levate capita veſtra*, *quoniam appropinquat redemptio veſtra* (inquit Chriſtus.) Hinc judicii dies a Tertulliano vocatur *Dies Chriſtianæ exultationis*.

Et videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli, *cum virtute multa*
S. Aug. En: in Pſal. 85. *& majeſtate*. Ipſe videbitur terribilis, qui viſus eſt contemptibilis. *Demonſtrabit potentiam*, *qui demonſtravit patientiam*. *In cruce patientia erat*; *in judicio potentia erit*. *Apparebit enim homo judicans*, *ſed in claritate*: *quia ſicut eum vidiſtis ire*, *dixerunt Angeli*, *ſic veniet*. *Forma ipſa veniet ad judicium*: *ideo videbunt illum & impii*: *nam formam Dei non videbunt*. *Apparens in hominis forma dicet*, Ite in ignem æternum, *ut impleatur quod dixit Iſaias*, Tollatur impius, ut non videat claritatem Domini: *Tollatur ut non videat formam Dei*. O Domine, *Fac mecum ſignum in bonum*, *ut videant qui oderunt me*, *& confundantur*. In judicio confundentur pernicioſe, qui modo nolunt confundi ſalubriter. *Præbet illis Deus modo aditum ſalubris confuſionis*, *ſi non contemnant medicinam Confeſſionis*. *Si autem modo nolunt confundi*, *tunc confundentur*, *quando deducent eos ex adverſo iniquitates eorum*. *Quomodo confundentur*? *Quando dicent*, Hi ſunt quos aliquando habuimus in deriſum
Sap. 4. „ & in ſimilitudinem improperii: nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore: ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei. Quid nobis profuit ſuperbia? *Tunc dicent*: *modo dicant*, *& ſalubriter dicunt*. *Convertatur enim unuſquiſque ad Deum humilis*, *& modo dicat*, *Quid mihi profuit ſuperbia*? *& audiat ab Apoſtolo*. Quam enim glo-
Rom. 6. 21. riam habuiſtis in his, in quibus nunc erubeſcitis? *Videtis eſſe & modo confuſionem ſalubrem in loco pœnitentiæ*; *tunc autem ſeram*, *inutilem*, *infructuoſam*. Quid nobis proſuit ſuperbia, aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? Tranſierunt omnia tamquam umbra. *Quid enim*, *quando hic vivebas*, *non videbas quia tranſibant omnia iſta tamquam umbra*? *Tunc relinqueres umbram*, *& eſſes in luce*, *non poſtea diceres*. Tranſierunt omnia velut umbra, *quando ab umbra in tenebras iturus es*.

20. *Et mittet Angelos ſuos cum tuba*, *& voce magna*, *& congregabunt electos ejus*. &c. In electorum ſocietate nemo locum habebit, niſi qui membrum fuerit Eccleſiæ Catholicæ toto orbe diffuſæ, & ſecundum ejus mores, Chriſtique legem vixerit. Ad hanc vocant Angeli viſibiles, Prædicatores A-
Iſai. 58. 1. poſtolici cum tuba & voce magna verbi Dei: quibus Dominus ait: *Clama*, *ne ceſ-*

ceſſes, quaſi tubæ exalta vocem tuam, & annuntia populo meo ſcelera eorum. Qui ad hujus tubæ vocem non excitatur, qui Domino exercituum non paret; qui contra hoſtes ſalutis noſtræ, carnem, mundum, diabolumque non pugnat; qui in caſtris pęnitentię Chriſtianæ, ſub vexillo crucis non meretur, ad Eccleſiam electorum in voce noviſſimæ tubæ non congregabitur.

21. *Ab arbore autem fici diſcite parabolam: Cum jam ramus ejus tener fuerit, & folia nata, ſcitis quia prope eſt æſtas: ita & vos cum videritis hæc omnia, ſcitote quia prope eſt in januis.* [S. Jo. Chryſ. Hom. 78. in Matt.] Prædicit æſtatem tunc ſpiritalem, tranquillitatemque a fluctibus hujus vitæ juſtis hominibus futuram, quorum vita ſpiritalis tempore mortalis hujus vitæ abſcondita eſt, ut arborum vita hyberna tempeſtate. *Mortui enim eſtis* (inquit Apoſtolus) *& vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo.* [Coloſſ. 3. 5.] Reprobis autem e contrario hyemem ac terribiles tempeſtates poſt ęſtivam tranquillitatem venturas prænuntiat: quod paulo poſt confirmavit, dicens, laſcive illis viventibus diem illum eſſe venturum. *Sicut autem in diebus Noe, ita erit & adventus Filii hominis*, &c. Lugendus hominum ſtupor qui Dei & judiciorum ejus immemores, vitę præſentis curis ita implicantur, voluptatibus ſic immerguntur, ut nec prędictionibus, nec adhortationibus, nec promiſſionibus, nec minis excitentur ad cogitandum ſerio de noviſſimis ſuis, de morte, de judicio; de impiorum ęterna damnatione, de ſanctorum æterna beatitudine. *Non eſt Deus in conſpectu ejus: inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore. Auferuntur judicia tua a facie ejus .... In omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis.* [Pſalm. 9.] Jam tunc noviſſimę tubæ clangore, quem in Evangelio audimus, excitati, Deum timeamus, illumque ut par eſt colentes, & mandata ejus fideliter ſervantes, ad judicium nos pręparemus. [Eccli. 7.] *Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora judicii ejus.* Timeamus, ſed timore caſto, qui cum ſummo deſiderio & amore cohæret, quo pii cujuſque pectus accenditur. Repoſita eſt mihi corona juſtitię, (inquit Apoſtolus) *quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus judex: non ſolum autem mihi, ſed & iis qui diligunt adventum ejus.* [2. Tim. 4.] Ille autem diligit adventum Domini, *qui cum ſinceritate fidei, firmitate ſpei, ardore charitatis exſpectat*: [S. Aug: Ep. 199. al. 80.] Qui pie vivendo ad diem vitæ ſuę noviſſimum ſe præparat. Ideo adventus ſui ad judicium diem & horam Chriſtus hominibus ignotam eſſe voluit, ut eorum ſollicitudinem & vigilantiam excitaret, ſemperque ad comparendum coram ejus tribunali, & ad reddendam de operibus ſuis rationem parati eſſent. *Tunc enim unicuique veniet dies ille, cum venerit dies ut talis hinc exeat; qualis judicandus eſt illo die. Ac per hoc vigilare debet omnis Chriſtianus, ne imparatum inveniat eum Domini adventus. Imparatum autem inveniet ille dies, quem imparatum invenerit ſuæ vitæ hujus ultimus dies.* Quamobrem *Attendite vobis, ne forte graventur corda veſtra in crapula & ebrietate, & curis hujus vitæ, & ſuperveniat in vos repentina dies illa: tanquam laqueus enim ſuperveniet in omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis terræ. Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere iſta omnia, quæ futura ſunt, & ſtare ante Filium hominis.* [Luca 21. 34. 35. 36.]

22. *Sicut enim erant in diebus Noe ante diluvium, comedentes, & bibentes, nubentes, & nuptui tradentes, uſque ad eam diem quo intravit Noe in Arcam, & non cognoverunt donec veniat diluvium, & tulit omnes: ita erit & adventus Filii hominis.* „ Quid ergo? Peribuntne omnes qui iſta faciunt? Non, [S. Aug. En. in Pſ. 120.] „ ſed qui de iſtis pręſumunt; ſed qui iſta Deo pręferunt; ſed qui propter hæc Deum „ offendere cito parati ſunt. At vero *qui iſtis omnibus aut non utuntur, aut utuntur tamquam non utentes, plus præſumentes de illo qui dedit, quam de his quę data ſunt, & intelligentes in his ejus conſolationem & miſericordiam; & non ſunt occupati donis, ne a Donatore ruant; qui tales ſunt, non illos inveniet imparatos hora illa ſicut fur.*

23. *Tunc duo erunt in agro: unus aſſumetur, & unus relinquetur. Duæ molent in mola: una aſſumetur, & una relinquetur.* Ex omni ſtatu & conditione quantumvis obſcura & vili, Deus aliquos eligit & aſſumit ad Regnum gratuito miſericordiæ ſuæ dono; alios relinquit in maſſa perditionis juſto ſemper judicio. Nec rude ingenium, nec deſpecta conditio cuiquam obſtat quo minus ad cœli gloriam aditus ei pateat, modo mandata Dei ſervet, eumque ex toto corde diligat, ſua conditione bene utatur, laboreſque manuum ſuarum offerat Deo ut media pœnitentiæ & ſalutis. *Duo in agro: duæ in mola,* &c. Molendi ac pinſendi tritici cura propria erat ancillarum. Oſtendit itaque Chriſtus Regni ſui diſcrimen a Regnis terrenis. Nam in Regnis mundi, fæminæ ab omnibus officiis civilibus vel publicis remotæ ſunt; ſervi vero multo magis: at Chriſtus mulieres, etiam ſervas, ad Regnum ſuum
Galat. 3. 26. 28. aſſumit. *Omnes filii Dei eſtis per fidem quæ eſt in Chriſto Jeſu .... Non eſt ſervus neque liber: non eſt maſculus, neque fœmina. Omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Jeſu.* In omni conditione & ſtatu ſalus æterna ſperanda; in nullo ſtatu, nulla in conditione præſumendum, ſed cum timore & tremore Chriſtianæ vitæ, illiuſque ſtatus & conditionis officia, ſecundum Chriſti legem implenda ſunt. *Duo erunt in agro: unus aſſumetur, & unus relinquetur. Duæ molent in mola: una aſſumetur, & una relinquetur.* Addit Chriſtus apud S. Lucam: *Erunt duo in lecto uno: unus aſſumetur, & unus relinquetur.* „Quoniam diem noviſſimum ſcimus ven-
S. Aug. En. in Pſ. 36. ſerm. 1. „ turum, utiliter autem ſcimus venturum, & utiliter ignoramus quando ventu-
„ rus ſit, paratum cor habeamus bene vivendo, & non ſolum timeamus venturum
„ illum diem, ſed & amemus. Dies quippe ille ſicut infidelibus laborem auget,
„ ſic fidelibus finit. Quid autem horum duorum eſſe velis, antequam veniat,
„ nunc eſt in poteſtate; cum venerit, non erit. Elige ergo cum tempus eſt: quia
„ Deus quod miſericorditer occultat, miſericorditer differt. Jam vero quia in
„ quocumque genere vitæ, quod habet aliquam profeſſionem, non omnes inve-
„ niuntur probi, non omnes reprobi, ex hoc apparet, quia de quibuſdam homi-
„ num generibus, quæ per ſimilitudines in Evangelio propoſita audivimus, ſic
„ concluditur: *Unus aſſumetur, & unus relinquetur.* Aſſumetur bonus, relin-
„ quetur malus. Videntur duo in agro; eadem profeſſio eſt, ſed non idem cor.
„ Profeſſionem vident homines. cor novit Deus .... *Videntur mihi in agro labo-*
„ *rare qui præſunt Eccleſiis: ſicut Apoſtolus dicit.* Dei agricultura, Dei ædi-
1. Cor. 3. 9 & 10. „ ficatio eſtis. *Nam & Architectum ſe dicit:* Ut ſapiens architectus fundamen-
„ tum poſui: *& agricolam, cum dicit:* Ego plantavi, Apollo rigavit, ſed Deus
Ibidem 6. „ incrementum dedit. „ In molendino duas dixit, non duos; credo, quod hæc
„ figura ad plebes pertineat: quia Præpoſiti regunt, plebes reguntur. Et molen-
„ dinum puto dictum mundum iſtum; quia rota quadam temporum volvitur,
„ & amatores ſuos conterit. Sunt ergo qui de actionibus mundi non recedunt:
„ ſed tamen & ibi alii bene operantur, alii male: alii ſibi amicos faciunt de
„ mamona iniquitatis, a quibus recipiantur in tabernacula æterna, quibus dici-
„ tur, *Eſurivi, & dediſtis mihi manducare:* alii iſta negligunt, quibus dici-
„ tur, *Eſurivi, & non dediſtis mihi manducare.* Proinde, quia de his qui ver-
„ ſantur in negotiis & operibus hujus mundi, alii diligunt benefacere indigenti-
„ bus, alii negligunt: tamquam de duabus in molendino una aſſumetur, & u-
„ na relinquetur. Lectum autem poſitum arbitror pro quiete: quia ſunt qui
„ neque actiones mundi pati volunt, ſicut ſunt conjugati homines habentes
„ domos, familias, filios; neque aliquid in Eccleſia agunt, ſicut Præpoſiti
„ velut in agricultura laborantes; ſed velut ad hæc infirmi, ſecedunt ad o-
„ tium, & quieti eſſe diligunt; veluti memores infirmitatis ſuæ, non ſe
„ committentes magnis actionibus, & quodammodo in ſtrato infirmitatis ro-
„ gantes Deum. Et ipſa profeſſio habet bonos, habet fictos, proinde etiam ex
„ his unus aſſumetur, & unus relinquetur. Ad quamcumque profeſſionem

„ te

„ te converteris, para te pati fictos: alioquin ſi te non paraveris, invenies
„ quod non ſperabas, & deficies aut perturbaberis. Ad omnia ergo te para-
„ tum facit qui tibi loquitur, cum tempus eſt & illi loquendi, nondum judican-
„ di, & tibi audiendi, nondum fruſtra pœnitendi.

24. *Vigilate ergo, quia neſcitis qua hora Dominus veſter venturus ſit*, &c.
Quam vigilantes ſumus ad acquiſitionem & conſervationem bonorum tempo-
ralium! Quam deſides, quam ſomnolenti ad æternorum adeptionem, ad gra-
tiæ & donorum ſpiritualium conſervationem! Vigilemus ne nos ultimus dies
imparatos inveniat. Non otioſa ſit, ſed actuoſa vigilantia noſtra; vigilantia
examinis peccatorum noſtrorum, ut illa per pœnitentiam emendemus; vigi-
lantia attentionis ad officia noſtra, ut illa impleamus; vigilantia applicatio-
nis ad bona opera, ut illis Deum promereamur, & per illa vocationem no-
ſtram certam faciamus. Ne dicas, Faciam quod volo, Deus bonus eſt,
quando me convertero, ignoſcet mihi. Ita plane dic tibi, Si craſtinus dies *S. Aug. ſer.*
certus eſt tibi. Nonne ad hoc te admonet Scriptura; dicens: *Ne tardes con-* *352. alias*
verti ad Dominum, neque differat de die in diem; ſubito enim venit ira ejus, *27 inter*
& in tempore iracundiæ diſperdet te. Ecce ad utrumque vigilavit pro nobis *Hom. 50. Ec-*
providentia Dei. *Ne deſperando augeamus peccata, propoſitus eſt pœnitentiæ* *cli. 5. 8. & 9.*
portus: rurſus ne ſperando augeamus, datus eſt dies mortis incertus.

25. *Quis putas eſt fidelis ſervus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper*
familiam ſuam ut det illis cibum in tempore? Beatus ille ſervus, quem cum ve-
nerit dominus ejus, invenerit ſic facientem. Amen dico vobis, quoniam ſuper
omnia bona ſua conſtituet eum. Quamvis omnes vigilare debeant, ut ſervi do-
minum ſuum expectantes, multo magis tamen Chriſti & Eccleſiæ Miniſtri,
quorum officia hic deſcribit Dominus. Quæ eſt huius Domini familia? Illa
„ eſt, quam ipſe de manu inimici redemit, & ſuo dominio mancipavit, Ec- *S. Fulg. ſer.*
„ cleſia ſcilicet Catholica, quæ per orbem terræ copioſa fertilitate diffunditur, *de Diſpen-*
„ & redemptam ſe pretioſo Domini ſui ſanguine gloriatur. *Filius enim ho-* *ſatoribus*
„ *minis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem* *Domini.*
„ *pro multis.* Grex ergo boni Paſtoris, ipſa eſt familia Redemptoris. Diſpen- *Matt. 20.*
„ ſatores, Apoſtoli: & eorum ſucceſſores Epiſcopi. *Sic nos exiſtimet homo ut*
miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei, (inquit Apoſtolus) Et,
Oportet Epiſcopum ſine crimine eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem. Horum officia ſunt, *1. Cor. 4.*
1. Ut ſuper familiam Domini ab ipſo conſtituantur, non intrudantur, non *Ad Tit. 1.*
irrepant, non ambiant ſacrum principatum: *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem,*
ſed qui vocatur a Deo tamquam Aaron. Sic & Chriſtus non ſemetipſum cla- *Hebr. 5. 4.*
rificavit ut Pontifex fieret. 2. Se tanquam ſervos gerant, non dominos in Ec-
cleſia. *Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, providentes non coacte, ſed ſpon-* *1. Petri 2.*
tanee ſecundum Deum: neque turpis lucri gratia, ſed voluntarie: neque ut do- *& 3.*
minantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo. 3. Fidelis ſit & prudens
ſervus: Fidelis, ut fallere nolit: prudens, ut falli non poſſit. Fidelis, qui non
ſua, ſed Domini lucra, gloriam, & familiæ ejus utilitates quærat: prudens,
qui cum judicio illud faciat, mediiſque utatur idoneis. Fidelis in omnibus, &
in modicis & in magnis: prudens in conſiliis, in verbis, in operibus; non pru-
dentia carnis, ſed Spiritus. 4. Conſervis cibum diſpenſet, non ex propria penu,
ſed ex cellario Domini, ex Scripturis ſacris & Traditione. Verbum enim Dei
cibus eſt animarum. *Non aliud eſt ſpiritale triticum, quam Chriſtianæ Fidei* *S. Fulgent.*
venerabile Sacramentum. Hujus tritici menſuram vobis in nomine Domini damus,
quoties illuminati dono gratiæ ſpiritalis ſecundum regulam veræ fidei diſputa-
mus: & eamdem tritici menſuram per dominicos diſpenſatores accipitis, cum
quotidie per Dei famulos verbum veritatis auditis. Ex ipſa, ſicut Deus dividit,
univerſi paſcamur, inde alimenta bonæ vitæ ſumantur, ut ad æternæ vitæ præ-

mia pervenire poſſimus, in illum credentes, in illo ſperantes, illum præ omnibus & in omnibus diligentes, qui ſe ipſum nobis & alimentum præſtat, ne deficiamus in via: & præmium ſervat, ut gaudeamus in patria. 5. Conſervis det cibum *in tempore.* Tempus autem ſemper opportunum eſt, ſemper urget. Miniſterio verbi, Sacramentorum adminiſtrationi, Doctrinæ Chriſtianæ traditioni, procurationi ſalutis animarum, continua vigilantia, ſtudioque indefeſſo incumbendum eſt: quia omni hora plurimos deficere poteſt tempus ex cujus bono uſu pendet beata æternitas. *Beatus ille ſervus, quem cum venerit dominus ejus, invenerit ſic facientem,* in ſacro miniſterio aſſiduum, vigilem, ferventem, fidelem, prudentem; unius Domini gloriam quærentem; illi uni placere ſtudentem, cui ſe probavit. *Amen dico vobis, quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.* Quænam bona? Deus ipſemet, *Omne bonum.* Æquum eſt ut illi nos totos devoveamus, illique alacriter ſerviamus omni tempore, qui ſe ipſum nobis præmium daturus eſt in æternitate.

26. *Si autem dixerit malus ſervus ille in corde ſuo, Moram facit dominus meus venire: & cœperit percutere conſervos ſuos, manducet autem & bibat cum ebrioſis: veniet dominus ſervi illius in die qua non ſperat, & hora qua ignorat: & dividet eum, partemque ejus ponet cum hypocritis. Illic erit fletus, & ſtridor dentium.* Mali Miniſtri & prælati onus angelicis humeris formidandum, ſine metu, ne dicam ſine fide judiciorum Dei & adventus Chriſti, ſubeunt: multos annos ſibi pollicentur; nec Paſtorum Principi cogitant ſe reddituros eſſe de cura gregis, Domino de diſpenſatione & adminiſtratione familiæ rationem. 2. Officium ac Miniſterium ſacrum negligere parum illis eſt: in Clero dominari volunt, ſuaque auctoritate in aliorum injurias ac tyrannidem abutuntur. Non ſunt *forma gregis*, niſi violenta, quæ in ſubjecto non manet, niſi ad ejus perniciem ac deſtructionem: cum e contrario forma naturalis (cui boni Prælati ſimiles ſunt) in ſubjecto ſponte diuque reſideat ad ejus perfectionem. 3. Voluptatibus ſuis ac genio indulgent, luxuque, lautitia, conviviis, ludis celebres, cum hominibus ſui ſimilibus ſocietatem ineunt, ſeque in illorum conſuetudinem ac familiaritatem penitus immergunt, patrimonium Crucifixi profundentes ac decoquentes. Paſcunt ſemetipſos; incraſſati, impinguati, dilatati recalcitrant. Superiores contemnunt, æquales faſtidiunt, opprimunt inferiores; obliviſcuntur Dei Creatoris ſui, Chriſti Redemptoris, & magni Paſtoris animarum; omniumque officiorum ſuorum. Verum Dominus qui fideles prudenteſque Miniſtros magnis præmiis donat, pravos terribilibus pœnis afficiet. 1. Oblivionem judiciorum Dei, & infidelitatem in ſacro miniſterio, improviſa morte, repentina iræ ac furoris ſui oppreſſione vindicabit. 2. Abuſum Auctoritatis Eccleſiaſticæ plectet æterna ſeparatione a ſocietate Eccleſiæ triumphantis & conſortio Sanctorum. 3. Mollem voluptariamque vitam æterno fletu ac ſtridore dentium ulciſcetur.

S. *Hier.* c. 27. *in Matt.*

„ Quamquam „ ergo in commune nos ad indefeſſam vigilantiæ curam *Dominus* adhortetur, „ ſpecialem tamen populi Principibus, ideſt, Epiſcopis, in expectatione adventuque ſuo ſollicitudinem mandat. Hunc enim ſervum fidelem atque „ prudentem, præpoſitum familiæ ſignificat, commoda atque utilitates commiſſi ſibi populi curantem. Qui ſi dicto audiens, & præceptis obediens erit, „ id eſt, ſi doctrinæ opportunitate & veritate infirma confirmet, diſrupta conſolidet, depravata convertat, & verbum vitæ in æternitatis cibum alendæ „ familiæ diſpendat, atque hæc agens hiſque immorans deprehendatur, gloriam a Domino tamquam diſpenſator fidelis & villicus utilis conſequetur, „ & ſuper omnia bona conſtituetur; id eſt, in gloria Dei collocabitur, quia „ nihil ſit ultra quod melius ſit. Quod ſi contuens longam Dei patientiam, „ quæ in profectum humanæ ſalutis extenditur, adverſum conſervos inſole-

„ ſcet,

„ ſcet, & ſæculi malis, vitiiſque ſe tradet, præſentium tantum curam in cul-
„ tu ventris exercens: deſperata die Dominus adveniet, eumque a bonis quę
„ ſpoponderat dividet, portionemque ejus cum hypocritis in pœnæ æternitate
„ conſtituet, quia adventum deſperaverit, quia mandatis non obtemperaverit,
„ quia præſentibus ſtuduerit, quia vita gentium vixerit; quia deſperatione
„ judicii commiſſam ſibi familiam fame, ſiti, cæde vexaverit.

CAPUT XXV.

SENSUS LITTERALIS.

I. TUNC *ſimile erit Regnum cœlorum decem virginibus; quæ accipientes lampades ſuas, exierunt obviam ſponſo & ſponſæ*. Cum improviſus ad judicandum vivos & mortuos venero, Eccleſia mea ex hoc mundo collecta ſimilis erit decem Virginibus. Parabola ſumpta eſt ab antiquo ritu, quo ſicut ſponſo juvenes, ita ſponſæ virgines honoris cauſa adjungebantur. quæ ipſa nocte nuptiarum in ſponſæ ædibus adventum ſponſi expectabant, & ſponſo in domum ſponſæ venienti cum facibus nuptialibus occurrebant, qui eam inde cum ſociis virginibus in domum ſuam, vel aliam duceret, ubi nuptiarum pompa celebraretur. Per *virgines* hic omnes ſolique Chriſtiani ſignificantur, propter integritatem fidei, & quod hujus ſæculi pollutionibus ſe renuntiare in baptiſmo profeſſi fuerint. *Decem* dicuntur, quia vix pauciores erant in nuptiis Hebræorum. Per *lampades* fides ſignificatur, quæ accenditur, cum operibus bonis quoquo modo lucet. *Sponſus Chriſtus eſt*. Exiiſſe dicuntur obviam ſponſo & ſponſæ per anticipationem; quando enim in occurſum iverint, inferius narratur. His verbis, *& ſponſæ*, nihil eſt in Textu Græco quod reſpondeat; ſed ſponſo dumtaxat occurriſſe dicuntur. *Et ſponſæ*, addunt Vulgata noſtra Latina, & Syriaca Verſio: atque ita legiſſe videtur Origenes. Suſpicantur viri eruditi omiſſum ab his qui non videbant quomodo virgines, id eſt, fideles, dicerentur *ſponſæ occurrere*, cum ipſi ſint Eccleſia, id eſt ſponſa, de quibus Apoſtolus ſcribit: *Deſpondi enim vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto*. Sed id neminem movere debuit. In parabolis enim & comparationibus non ſunt premendæ & ſcrupuloſius examinandę partes ſingulæ, ſed intuendus parabolæ ſcopus ac finis, cujus reſpectu quædam ſignificant, aliæ vero acceſſionum & ornamentorum loco ſunt habendæ. Scopus autem hujus parabolæ eſt, quem Chriſtus ipſe indicat his verbis: *Vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam*. Debere nos ſcilicet ſemper eſſe ſollicitos de vita recte inſtituenda, & ad reddendam illi de operibus noſtris rationem paratos. *Sponſus & ſponſa Dominus noſter Deus* (inquit S. Hilarius). *Nam ut ſpiritus carni, ita ſpiritui caro ſponſa eſt. Sed tuba excitante, ſponſo tantum obviam proditur: erant enim jam ambo unum, quia in gloriam ſpiritalem humilitas carnis exceſſerat*.

Judit. 14. 11. Pſ. 45. Cant. Canticor.

S. Hieron. in hunc locum.

1. Cor. 11. 2.

2. *Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes*. Pars eorum erant fatuæ, pars prudentes. Bonis enim mali ſunt permixti in Eccleſia, donec ad nuptiarum aulam, quod cœlum eſt, pervenerint. Illarum porro imprudentia in eo poſita fuit, quod oleum ſibi non comparaverint, quod lampadibus, moram faciente ſponſo, infundi poſſet, earumque lucem fovere ac perennem ſervare. *Sed quinque fatuæ acceptis lampadibus non ſumpſerunt oleum ſecum: prudentes vero acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus*. Per *oleum* quod ceteris ſupernatat liquoribus, charitas ſignificatur. Per *vaſa* indicantur corda, in quibus diffunditur charitas per Spiritum ſanctum. Fatuæ

S. Aug. ſer. 93. alias 23. de Verbis Domini, item Epiſt. 140. alias 120. c. 31. & l. Q. 83. Quæſt. 59.

ergo virgines non ſumpſerunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus, quod prudentes fecere: quia ſatis ipſis viſum eſt, ſi lampades earum externo ſplendore bonorum operum, quæ ſive timore, ſive cupiditate rerum temporalium, ſive deſiderio gloriæ, & laudis humanæ ediderunt, lucerent coram hominibus: ſibi autem non providerunt ut charitatem intus haberent, qua ſine fidei lampas Chriſtianis non ſufficit ut in occurſum Chriſti pergant, ab eoque ad nuptiale convivium admittantur.

3. *Moram autem faciente ſponſo, dormitaverunt omnes, & dormierunt.* Sponſo, ultra quam ſperabant, adventum ſuum in ædes ſponſæ ad eam ducendam differente, nictare cœperunt omnes oculis gravatis; & tandem ſopore victæ omnino dormierunt. Chriſto adventum ſuum ad judicium protrahente, omnes in varias ægritudines & languores mortis prænuntios inciderunt, & tandem
2. Theſſal. 4. 12. ſomno mortis dormierunt. Quo de ſomno Apoſtolus ſcribit: *De dormientibus nolo vos ignorare, fratres, ut non contriſtemini, ſicut & ceteri qui ſpem non habent.* De dormientibus, id eſt, de his qui mortui ſunt. Quare enim dormientes vocantur, niſi quia ſuo die reſuſcitantur? Ergo dormierunt omnes: Fatua ſit virgo, prudens ſit virgo, ſomnum mortis omnes patiuntur. Moram
S. Hilar. c. 27. in Matt. ſponſi, pœnitentiæ ſpatium S. Hilarius interpretatur.

4. *Media autem nocte clamor factus eſt: Ecce ſponſus venit, exite obviam ei.* Nocte profundiſſima, hora inexpectata, clamor factus eſt, qui nocte latius auditur: *Ecce ſponſus venit*, &c. Quando non ſperatur, quando non cre-
S. Hilarius. ditur, Chriſtus ad judicium venit. *Nocte media clamor, cunctis ignorantibus tubæ vox eſt Domini præcedentis adventum, & univerſos ut obviam ſponſo exeant excitantis.* Nox igitur ibi poſita eſt pro ignorantia. *Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ, & ornaverunt lampades ſuas.* Omnes canente noviſſima tuba, re-
Joan. 5. 20. ſurrexerunt. *Venit hora in qua omnes qui in monumentis ſunt audient vocem Filii Dei, & qui audierint vivent: & procedent qui bona egerunt in reſurrectionem vitæ: qui vero mala egerunt, in reſurrectionem judicii.* Lampadum compoſitio & ornatus, præparatio qualiſcumque eſt ad reddendam operum ſuorum rationem, quæſita boni operis conſcientia, velut luce in corporum lampadibus lucente. Quam ſibi deficere cum tardius animadvertiſſent, *Fatuæ ſapientibus dixerunt: Date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur.* Charitate veſtra & meritis nobis ſuccurrite, cum boni operis conſcientia, quæ charitatis effectus eſt, nos deficiat: & opera quæ ſplendere hominum oculis videbantur, charitatis igne deſtituta, in conſpectu Dei tenebræ ſint.

5. *Reſponderunt prudentes, dicentes: Ne forte non ſufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis.* Non deſperationis, ſed piæ humilitatis vox iſta eſt, *Ne forte non ſufficiat nobis & vobis.* In tremendo enim Chriſti judicio vix ipſa ſibi ſufficit bona conſcientia ut ſibi teſtimonium per-
Proverb. 20. 8. 9. hibeat. *Quis enim gloriabitur mundum ſe habere cor*, in conſpectu ejus qui *ju-*
S. Auguſt. *ſtitias judicabit?* Væ *etiam laudabili hominum vitæ, ſi remota miſericordia diſcutias eam* (Domine). Iſta vero verba, *Ite potius ad vendentes, & emite vobis*: non conſilii, ſed ironiæ & obliquæ exprobrationis verba ſunt. Cum in mundo eſſetis, ante ſponſi adventum, tempus erat emendi olei, merita comparandi: nunc tempus non eſt amplius. Ite ergo ad eos quorum gratiam & laudem quærebatis, vel a quibus commoda temporalia ſperabatis; ite ad eos, quibus ut placeretis, bona aliqua feciſtis opera, exterius dumtaxat micantia non igne charitatis, non oleo Sancti Spiritus accenſa.

6. *Dum autem irent emere, venit ſponſus; & quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, & clauſa eſt janua.* Dum autem alienam opem & ſolatium fruſtra quærerent, venit ſponſus ad ſponſæ domum, & quæ paratæ erant, adornatis & accenſis lampadibus, teſtimonium ſcilicet perhibente bona conſcientia,

fide

fide non ficta, & charitate ardente in corde puro, intraverunt cum eo in domum convivii nuptialis, in gaudia ęterna: & ingreſſis omnibus *ad cœnam nuptiarum* *Apoc. 19.* *Agni*, glorificata cum Chriſto Eccleſia, membris omnibus ad totum collectis, & cum glorioſo capite in æternum conjunctis, clauſa eſt janua, nemini umquam a- *S. Aug. l. Q.* perienda. *Non enim poſt judicium patet precum aut meritorum locus.* *83. Qu. 59.*

7. *Noviſſime vero veniunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis. At ille reſpondens ait: Amen dico vobis, neſcio vos.* Noviſſime vero, cum olei emendi, cum meritorum comparandorum tempus præteriiſſet, fatuæ virgines, Chriſtiani charitate & meritis deſtituti, præ anguſtia ſpiritus gementes, Dei miſericordiam fruſtra implorarunt dicentes, *Domine, Domine, aperi nobis* ... Non enim (inquit alibi Chriſtus) *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum cęlorum: ſed qui facit voluntatem Patris mei, ipſe intrabit in Regnum Cælorum.* Illis itaque reſpondebit, *Neſcio vos.* Non habeo vos ut meas, nuptiiſque meis, ac æterna felicitate dignas.

8. *Vigilate itaque, quia neſcitis diem, neque horam,* qua Sponſus veniet. In quibuſdam Codicibus Græcis habetur, *In qua Filius hominis veniet.* Quod interpretamentum ex margine in textum irrepſiſſe, melioris notæ Codices, Latina Verſio Vulgata, Syriaca, & Arabica, quæ illud non habent, manifeſte probant.

9. *Sicut enim homo peregre proficiſcens vocavit ſervos ſuos, & tradidit illis bona ſua. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique ſecundum propriam virtutem, & profectus eſt ſtatim.* Eumdem eſſe hujus parabolæ ſcopum ac finem, qui præcedentis, hæc indicat conjunctio, *Sicut enim*: Ut ſcilicet Apoſtoli & Chriſtiani omnes intelligerent qua ſollicitudine & diligentia parare ſe deberent ad reddendam Chriſto judici, in noviſſimo die omnium operum ſuorum, acceptorumque a Deo donorum rationem. Eademne ſit, an diſtincta parabola, quam S. Luc. cap. 19. alio loco, alia occaſione, aliis etiam verbis a Chriſto narrat propoſitam, ſacri diſſentiunt Interpretes. Diverſam S. Jo. Chryſoſtomus; eamdem SS. Ambroſius & Hieronymus cenſent: hanc quæſtionem S. Auguſt. in lib. *De conſenſu Evangeliſtarum* non attingit. Ut ut eſt, idem eſt finis utriuſque. *Sicut enim homo peregre proficiens vocavit ſervos ſuos*, &c. ideſt: Sic agetur cum hominibus in noviſſimo judicio, ſicut ageret homo nobilis, qui in regionem longinquam proficiſcens vocavit ſervos ſuos, & diſtribuit illis bona ſua ut negotiarentur & lucrum illi parerent; redux vero ab illis rationem exegit. Homo peregre proficiſcens, Chriſtus eſt in Cœlum aſcendens, unde nonniſi longo poſt tempore, in fine ſcilicet ſæculorum, eſt rediturus: Abiens vero inæqualia dona ſervis ſuis, Eccleſiæ miniſtris; immo fidelibus omnibus dedit, quæ vel in aliorum, vel in propriam ſalutem, ſemper autem in utilitatem ac gloriam Domini, qui illa contulit, impendentes, fidelitatem ſuam, induſtriam, ac ſtudium in re ejus amplificanda illi probarent. Confer cum
1. ad Corinth. cap. 12. „ Diviſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus: & di-
„ viſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus: & diviſiones operatio-
„ num ſunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus. Unicuique au-
„ tem datur manifeſtatio Spiritus ad utilitatem. Alii quidem per Spiritum da-
„ tur ſermo ſapientiæ: alii autem ſermo ſcientię ſecundum eumdem Spiritum: al-
„ teri fides in eodem Spiritu: alii gratia ſanitatum in uno Spiritu: alii operatio
„ virtutum, alii prophetia, alii diſcretio ſpirituum, alii genera linguarum, a-
„ lii interpretatio ſermonum. Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spi-
„ ritus, dividens ſingulis prout vult .... Et quoſdam quidem poſuit Deus in Ec-
„ cleſia primum Apoſtolos, ſecundo Prophetas, tertio Doctores, deinde virtu-
„ tes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera lin-
„ guarum, interpretationes ſermonum. Numquid omnes Apoſtoli? Numquid
„ omnes

Digitized by Google

„ omnes Prophetæ? Numquid omnes Doctores, &c. Et ad Epheſ. 4. *Unicuique noſtrum data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti. Propter quod dicit: Aſcendens in altum captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus ... Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores; ad conſummationem ſanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti: donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis Filii Dei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.* Diſtribuiſſe autem dicitur *unicuique* talenta *ſecundum propriam virtutem*, ſeu capacitatem; humano more loquens: quia ſic homines facere ſolent, nec bona ſua ſervis temere & æqualiter, ſed pro cujuſque induſtria, virtute, & fide diſtribuunt. At Dei donum ſicut gratuitum eſt, ſic nonniſi per alteram gratiam eo bene utimur, ſecundum Apoſtolicam illam ſententiam: *Qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine:* & capacitas
Coloſſ. 1. omnis etiam naturalis, multo magis ſupernaturalis, Dei munus eſt. Et licet in gratiarum, quas gratis datas vocamus, diſtributione Deus plerumque capacitatem attendat, doteſque etiam naturales quas dedit ipſe, ingeni, ſcientiæ, eloquentiæ, induſtriæ ac ſolertiæ; id tamen non eſſe perpetuum vel unius Jeremiæ exemplum evincit. In gratiæ vero, quam gratum facientem vocamus diſtributione, Deum naturæ vires, aut liberi arbitrii merita non ſpectare, nec bonum uſum gratiæ, qui ex gratia Chriſti non ſit, dogma fidei eſt.

10. *Abiit autem qui quinque talenta acceperat, & operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinque. Similiter & qui duo acceperat, lucratus eſt alia duo.* Qui plura & præſtantiora dona a Chriſto acceperat, negotiatoris inſtar induſtrii & diligentis, qui commiſſa ſibi pecunia maximum lucrum facit, iis uſus eſt ad Dei gloriam, ſuique & aliorum ſalutem promovendam, ita ut fructum referret uberrimum. Similiter & qui pauciora minoraque dona acceperat, pro menſura donationis Chriſti illa egregie impendit, illiſque fructum etiam ube-
S. Auguſt. Tract. 74. in Joann. rem fecit, ſeu novarum gratiarum & donorum acceſſionem bono uſu priorum promeritus eſt: quemadmodum S. Auguſtinus ait, *Spiritum ſanctum habere qui Deum diligit, & habendo mereri ut plus habendo plus diligat.*

11. *Qui autem unum acceperat, abiens fodit in terram, & abſcondit pecuniam domini ſui.* Qui unum talentum acceperat, donum aliquod ſeu magnum ſeu modicum, quod & ipſe ad gloriam Domini, ad proximorum utilitatem, ad propriam ſalutem impendere poterat & debebat. ex puſillanimitate & inertia otioſum illud habuit, & inutile fecit. Idem ſignificat S. Lucas cum ait, ſervum illum mnam ſibi creditam in ſudario alligaſſe, & abſcondiſſe pecuniam domini ſui.

12. *Poſt multum vero temporis venit dominus ſervorum illorum, & poſuit rationem cum eis. Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta dicens: Domine, quinque talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinque ſuperlucratus ſum.* Poſt longum illud temporis intervallum, quod a Chriſti in cœlos Aſcenſione, uſque ad finem mundi intercedit, veniet Chriſtus ad judicium, & rationem acceptorum donorum gratiarumque tum ab Eccleſiæ Miniſtris, tum a Chriſtianis omnibus exiget. Qui quinque talenta accepit, alia quinque talenta offert Domino in fidei ſuæ ac virtutis teſtimonium, fructum ſcilicet uberrimum bonorum operum ac meritorum, quæ gratia peperit; vel ſalutis animarum, quam procuravit. *Domine, quinque talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinque* ſupra ſortem *ex eis lucratus ſum. Ait illi dominus ejus: Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium domini tui.* Euge, vox eſt laudantis & congratulantis, quaſi dicat, Bene habet; probitas fideſque tua mihi probata eſt, e-
S. Hieron. in hunc locum. amque præmio dignam judico. Quia igitur in paucis, quæ tuæ fidei commiſeram, fuiſti fidelis: (*Omnia enim quæ in præſenti habemus, licet magna videantur*

Digitized by Google

antur & plurima, tamen comparatione futurorum parva & pauca ſunt:) ſuper multa te conſtituam. *Omnia* ſcilicet *bona* mea (ex ſuperiori cap. verſ. 47.) tibi adminiſtranda & poſſidenda jam trado, ut ſis *cohæres* meus, & *hæres Dei*, ut poſſideas *Hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarceſſibilem*, tibi *conſervatam in cœlis*. Ejuſdem gaudii particeps eſto cum Domino tuo, ejuſdem regni, ejuſdem gloriæ. *Intra in gaudium domini tui*: His verbis tota beatitudo ſignificatur; his verbis ſignificatur: *Quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum*.

2. Petri 1. 4.
1. Co. 2. 9.

13. *Acceſſit autem & qui duo talenta acceperat, & ait: Domine, duo talenta tradidiſti mihi, ecce alia duo ſuperlucratus ſum. Ait illi dominus ejus: Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium domini tui.* Æque laudat eum qui ex duobus talentis, ac eum qui ex quinque duplum lucratus fuerat; ęque illi gratulatur: quia pariter oſtendit iſte, ſe a domino principium & occaſionem operationis ac lucri accepiſſe, & gratiam habere, & totum ipſi imputare. Quamobrem illum pariter in gaudium domini, in æternam beatitudinem intrare jubet. *Deus enim cor interrogat, non manum*. Non tam opera ipſa ponderat (ad quæ facienda non pares omnibus vires, non occaſiones eædem, non tantumdem temporis) quam affectum & fidele ſtudium. Quamvis ergo ſæpe ſit in tenui labor, at tenuis non gloria, quæ pro menſura charitatis & fidelitatis datur.

S. Jo. Chryſ. Hom. 76. in Matt.
S. Auguſt.

14. *Accedens autem & qui unum talentum acceperat, ait: Domine, ſcio quia homo auſterus es, metis ubi non ſeminaſti, & congregas ubi non ſparſiſti: & timens abii, & abſcondi talentum tuum in terra: ecce habes quod tuum eſt.* Noveram te durum & aſperæ indolis hominem, qui non ſolum nihil remittas debitorum tuorum, ſed amplius exigas: ideo pecuniam tuam exponere nolui negotiationi, ne minus lucri faciendo quam ſperabas, aut ſortem ipſam amittendo, in tuam indignationem incurrerem. Conſultius itaque ac ſecurius duxi talentum tuum integrum tibi ſervare, quam lucrum aliquod venari cum periculo ſortis. Ecce quod tuum eſt; nihil tibi debeo. Hęc pars non videtur parabolæ, ſed ſupplementum ad ejus explicationem. Damnatorum enim aliquem ita Chriſto judici reſponſurum credibile non eſt, cum accuſante illos & convincente propriæ conſcientiæ teſtimonio nihil habeant quod juſto judici reſpondeant: ſed veroſimile fuit negligentem ſuperbumque ſervum, *ad excuſandas excuſationes in peccatis*, ita reſponſurum fuiſſe domino traditæ pecunię rationem ab illo exigenti, ut negligentiæ ſuæ culpam in illum rejiceret, & ſuam inertiam domini ſeveritate excuſaret. Veriſimilem itaque ſervi pigri reſponſionem ſubjunxit Chriſtus ad parabolæ complementum: quæ ſi quid ſignificat, id ſignificat unum, nullam excuſationem habituros qui vel minimum talentum, minimamque gratiam a Deo acceperunt, quod ea non recte ſint uſi ad ſuam vel aliorum ſalutem, Dominique gloriam.

15. *Reſpondens autem dominus ejus, dixit ei: Serve male, & piger, ſciebas quia meto ubi non ſemino, & congrego ubi non ſparſi: oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, & veniens ego recepiſſem utique quod meum eſt cum uſura*: Non concedit dominus quod ſervus calumniator ad illius accuſationem ſuæque negligentiæ excuſationem dixerat, ſed ex ejus opinione loquitur, propriiſque verbis ipſum coarguit, ut expreſſit S. Lucas; *De ore tuo te judico, ſerve nequam*, &c. Si, inquit, durum & crudelem eſſe me noveras, & aliena ſectari, ibique metere ubi non ſeverim: quare non tibi illiuſmodi cogitatio timorem incuſſit, ut ſcires me mea diligentius quæſiturum: & dares pecuniam meam numulariis ſeu trapezitis, ne otioſa maneret: Et ego veniens cum aliquo fructu & incremento recepiſſem quod meum eſt? Uſuram non approbat,

Luc. 19. 22.

bat, ſed ſtultitiam, & negligentiam mali ſervi damnat. Metaphorica locutio eſt, ſumpta ex more pecunioſorum & avarorum hominum, qui cum honeſta negotiatione uti nolint ad incrementum pecuniæ, propter pericula amittendæ ſortis, eam fœneratoribus credunt, ut cum uſura recipiant. Significat igitur uſura hoc in loco ſuperabundantiam bonorum ſpiritualium, quam exigit Deus, volens ut in bonis ab eo acceptis ſemper proficiamus, quod non in ejus utilitatem, ſed in noſtram redundat.

S. Thomas ſecunda ſecunda Qu. 78. A. 1.

16. *Tollite itaque ab eo talentum, & date ei, qui habet decem talenta.* Dei dona ab illis auferri ſignificat Dominus, qui illis abutuntur; in iis vero qui bene utuntur, augeri. Fructus porro donorum & gratiarum Dei ſunt a Deo & a nobis: quamvis ipſa dona in nobis ſint a Deo ſine nobis. Ceterum hæc Domini juſſio preſſius accipienda non eſt, quaſi in judicio auferantur Dei dona a reprobis, eademque electis tribuantur: ſed id dixit Chriſtus, quia inter homines ita fieri ſolet, ut pecunia ab infideli & negligenti ſervo ablata, fideli ac diligenti tradatur. Idque unum (ut dixi) ſignificat, juſto Dei judicio gratiam indignis quotidie auferri; Dei miſericordia, gratiam dignis augeri.

17. *Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem, qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo.* Omni qui donorum gratiæque Dei recto uſu, & bonorum operum fructibus, eorum incrementum obtinuit, gratia uberior a Deo dabitur: omni autem qui gratiam quam accepit, cooperatione ſua & labore non curat augeri a Deo omnibus fideliter cooperantibus incrementum dante, ſed eam otioſam habet ac vacuam, ea ipſa, quam videtur habere, quia inutiliter habet & ſine fructu, gratia auferetur. *Quod non habet, auferri non poteſt; ſed aliud non habet, ut merito auferatur quod habet: non habet charitatem utendi, ut auferatur quicquid aliud habet, quod ſine charitate non prodeſt.*

S. Auguſt. l. 2. de Div. Q. ad Simplicianum Qu. 1.

18. *Et inutilem ſervum ejicite in tenebras exteriores: illic erit fletus & ſtridor dentium.* Inutilem ſervum detrudite in locum ſupplicii, ubi perpetuæ tenebræ, fletus, & ſtridor dentium. Similem ſententiam expoſuimus cap. 8. v. 12.

19. *Cum autem venerit Filius hominis in majeſtate ſua, & omnes Angeli cum eo, tunc ſedebit ſuper ſedem majeſtatis ſuæ: & congregabuntur ante eum omnes gentes: & ſeparabit eos ab invicem, ſicut Paſtor ſegregat oves ab hœdis: & ſtatuet oves quidem a dextris, hœdos autem a ſiniſtris.* Cum autem venerit ad judicium Filius hominis, rationes a ſervis exacturus, cum venerit Chriſtus ea ipſa forma viſibili in qua nunc contemnitur, ſed tunc majeſtate & gloria circumdatus, quæ illi ceu vero Dei Filio debetur; & omnium Angelorum ſuorum magnifico ſtipatus ſatellitio; ſedebit in throno gloriæ ſuæ. Similitudo ſumpta eſt a Regibus, qui cum res maximas tractant, cum generalia Regni comitia celebrant, aut judicia exercent, inſident magnifico ac ſublimi ſolio. Solium Chriſti ad judicium venientis, nubes ſplendidiſſima. Et congregabuntur ante eum, ad certum aliquem ac definitum locum, (puta Vallem Joſaphat circumſtantemque regionem; Chriſti converſatione, prædicatione, Paſſione, Reſurrectione, Aſcenſione ſanctificatam) omnes utriuſque ſexus, omnium ætatum, omnium temporum, omnium gentium homines, vivi & mortui, ab illo judicandi, qui *conſtitutus eſt a Deo judex vivorum & mortuorum.* Et ſeparabit eos ab invicem in duos veluti greges, Angelorum miniſterio, ſicut paſtor ſero ex agro reverſus ſegregat oves ab hœdis, qui mixtim paſti fuerint in agro, in diverſis ſtabulis collocandos. Bonos & electos ovibus comparat ob vitæ innocentiam, ſimplicitatem, obedientiam, patientiam, manſuetudinem, & utilitatem, ſeu beneficientiam. Malos & reprobos hircis comparat ob vitæ immunditiam, fœtoremque peccatorum, pronam in rixas indolem, & libidinem qua præ ceteris animalibus fervent. Et ſtatuet oves quidem, id eſt, bonos & electos a dextris; hœdos autem, id eſt, malos & reprobos a ſiniſtris.

Dex-

Dextra virtutes, ſiniſtra vitia notat. Eccleſiaſtis 10. 2. *Cor ſapientis in dextera ejus, & cor ſtulti in ſiniſtra illius.* Jonæ 4. 11. *Et ego non parcam Ninive civitati magnæ, in qua ſunt pluſquam viginti millia hominum, qui neſciunt quid ſit inter dexteram & ſiniſtram ſuam?* Rurſum dextera benedictionem, ſiniſtra maledictionem indicat. Ideo benedictiones, Legis pronuntiatæ ſunt obverſo vultu ad montem Garizim, qui ſitus erat ad meridiem: Hebræi porro meridiem *dextram* vocant. Maledictiones vero prolatæ ſunt ore obverſo ad montem Hebal, qui ad Aquilonem, ideſt, ad ſiniſtram poſitus erat. Dextera denique vulgo honoratior ſiniſtra apud omnes gentes habetur. Convenienti igitur ſibi loco electi a dexteris, reprobi a ſiniſtris Chriſti judicis ſtatuentur. Duo tantum erunt ordines: qui non erunt ad dexteram, erunt ad ſiniſtram, medius locus non erit.

20. *Tunc dicet Rex his qui a dexteris ejus erunt; Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis Regnum a conſtitutione mundi.* Qui Filium hominis ſe ante dixerat, nunc Regis nomen aſſumit: quia Regis eſt in ſui Regni conſortium & poſſeſſionem alios admittere, alios e Regno proſcribere & excludere. Ab electorum remuneratione judicium incipiet, quia ad benefaciendum quam ad puniendum, ad ſalvandum quam ad perdendum pronior & promptior eſt. Sponte benefacit, quaſi invitus punit, cui proprium eſt miſereri & parcere, de ſuo bonus, de noſtro juſtus. *Venite benedicti Patris mei.* Accedite, vos mihi adjungite, quibus in me benedixit Pater meus omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus. *Poſſidete Regnum*, hæreditario ſtabilique jure, ut filii Patris, ut hæredes ejus, cohæredeſque mei: Regnum, inquam, cœlorum, *Paratum vobis a conſtitutione mundi*, ab æterno prædeſtinatum, ex mera gratia & miſericordia, veſtris tamen meritis jam retribuendum. *Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare: ſitivi & dediſtis mihi bibere: hoſpes eram, & collegiſtis me: nudus, & cooperuiſtis me: infirmus, & viſitaſtis me: in carcere eram, & veniſtis ad me.* Eſurivi enim & ſitivi in membris meis, quibuſcum unus ſum Chriſtus, & me fame preſſum vel ſiti afflictum, cibo vel potu dato refeciſtis. Peregrinus & exſul ſui, & hoſpitio me ſuſcepiſtis. Nudus, & induiſtis. Infirmus, & me veſtris facultatibus, vel opera, vel ſolatio recreaſtis. Captivus, & ad me veniſtis ſive redimendum ſive ſublevandum aut conſolandum. Non erit quidem una omnino ſalutis vel perditionis omnium cauſa; ſed Chriſtus unum genus bonorum operum, ſcilicet miſericordiæ, quæ veras inter virtutes eminet, loco omnium poſuit, quemadmodum in exemplis fieri ſolet. Id autem bonorum operum genus præcipue commemoravit. 1. Ut operum miſericordiæ neceſſitatem dignitatemque commendaret. 2. Quia hæc opera ſunt aliis notiora, & electis omnibus communia. 3. Ut ea ſibi gratiſſima eſſe ſignificaret. 4. Ut Diſcipulos conſolaretur, quibus vexationis genus omne prædixerat; doceretque ſe in illis eſurire & ſitire, peregrinum & hoſpitem, captivumque eſſe, cum famem, ſitim, exſilii, carceriſque moleſtias propter nomen ejus paterentur: & numquam deſuturos qui illos eſurientes paſcerent, hoſpitio exciperent, captivos ſublevarent & ſolarentur.

21. *Tunc reſpondebunt ei juſti, dicentes: Domine, quando te vidimus eſurien-*
tem & pavimus te? ſitientem & dedimus tibi potum? Quando autem te vidimus
hoſpitem, & collegimus te: aut nudum, & cooperuimus te? Aut quando te vidi-
mus infirmum, aut in carcere, & venimus ad te? Iſta inter Chriſtum judi-
cem, & electos collocutio non fiet verbis ultro citroque habitis. nec enim i-
gnorabunt ſe Chriſtum in membris ſui paviſſe, &c. ſed parabolica deſcriptio
eſt, juſtorum admirationem gratique animi ſenſum ſignificans, quod Chriſtus *Rom. 8.*
opera miſericordiæ ab ipſis edita tanta benignitate ſuſceperit, ut tam parva cha-
ritatis officia quaſi ſibi præſtita habere dignetur ac remunerare poſſeſſione Re-
gni æterni. *Non enim ſunt condignæ paſſiones* (neque actiones) *hujus temporis*
ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis.

22. *Et*

22. *Et reſpondens Rex dicet illis: Amen dico vobis, Quamdiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.* Eo ipſo quo hæc miſericordiæ officia, aut aliquod eorum præſtitiſtis uni ex his fratribus meis, quibusnimirum dedi poteſtatem filios Dei fieri, quos, paupertate & humili conditione non obſtante, ego Rex & Dominus univerſorum, fratrum loco habui & dilexi; id perinde habeo ac ſi mihi indigenti præſtitum eſſet. *Hebr. 2. 11. 12.* *Qui enim ſanctificat, & qui ſanctificantur ex uno omnes. Propter quam cauſam non confunditur fratres eos vocare, dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio Eccleſiæ laudabo te..... Et extendens manum in Diſcipulos ſuos, dixit: Ecce mater mea & fratres mei. Quicumque enim fecerit voluntatem Patris* *Matt. 12. 49. 50.* *mei, qui in cœlis eſt: ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt.*

23. *Tunc dicet & his qui a ſiniſtris erunt: Diſcedite a me maledicti, in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo & Angeli ejus.* Diſcedite procul tamquam mihi prorſus diſſimiles, ut numquam faciem meam videatis. Diſcedite a me, qui ſum juſtitia, ſanctitas, vita, lux, ſalus, ſummum bonum, beatitudo. Suſtinere vos diutius non poſſum in conſpectu meo, maledicti, Deo odioſi & exſecrati. Non ait, *Maledicti Patris mei*, ſicut juſtis dixerat, *Benedicti Patris mei*, Nam *benedictionis quidem miniſtrator eſt Pater; maledictionis autem ſibi unuſquiſque eſt auctor, qui maledictione digna eſt operatus.* *Origenes Tract. 33. in Matt.* Diſcedite in ignem æternum. His verbis, *Diſcedite*, pœna damni ſignificatur. *In terra Sanctorum iniqua geſſit, & non videbit gloriam Domini.* His vero verbis, *in* *Iſaia 16. 10.* *ignem æternum*, ſignificatur pœna ſenſus. *In ignem*, non metaphoricum, ſed verum, realem, corporeum, *miris, ſed veris modis*, animas corporaque cruciantem: non diuturnum dumtaxat, ſed *æternum*, nuſquam finiendum ſupplicium. *S. Aug. lib. contra Priſcill. & Orig. l. 21. de Civit. Dei c. 17. & ſeq. uſque ad finem lib.* In ignem æternum, qui malorum Angelorum Principi Lucifero, & defectionis ejus ſociis dæmonibus reliquis paratus eſt. Dicitur autem *paratus Diabolo & Angelis ejus*, potius quam hominibus reprobis, quamvis & iſtis ob peccata paratus ſit) 1. Quia paratus fuit ante hominis peccatum, immo ante illius creationem. 1. Joan. 3 8. *Qui facit peccatum, ex diabolo eſt: quoniam ab initio diabolus peccat.* 2. Ne ſe impii effugere poſſe ſperent, eodem illos ſupplicio cum diabolo damnari & affici ſignificat, quem certum eſt ſine omni ſpe liberationis ſtagno ignis addictum eſſe. Confer cum Apocal. 20. 9. *Et Diabolus qui ſeducebat eos, miſſus eſt in ſtagnum ignis & ſulphuris, ubi & beſtia & pſeudopropheta cruciabuntur die ac nocte in ſæcula ſæculorum.. Et qui non inventus eſt in Libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.* Et cum Epiſt. S. Judæ ℣ 6. *Angelos vero, qui non ſervaverunt ſuum principatum, ſed dereliquerunt ſuum domicilium, in judicium magni diei, vinculis æternis ſub caligine reſervavit.* *S. Jo. Chryſ. Hom. 80. in Matth.* 3. Ut tacite impiis exprobret, quod ad ſpem ſalutis conditi, & a Chriſto redempti & vocati, cum Sathana perire maluerint, quam Deo adhærere. 4. Ut intelligatur ſummus Dei erga homines amor, qui bonorum omnium cumulum hominibus nondum creatis præparavit, una ſua bonitate & miſericordia ductus. At cruciatum nullum deſtinavit antecedenter ad prævisionem peccati: ſed extorquente malitia, primum quidem Angelorum rebellium, deinde impiorum hominum, qui alienam culpam imitati, ad pœnitentiam inſuper invitati (quod Angelis peccantibus non contigit) Diaboli & Angelorum ejus ſupplicium in ſe traxerunt. Denique *Dominus iniquos & impios prædeſtinavit ad ſupplicium juſtum, non ad opus injuſtum; ad pœnam, non ad culpam: ad punitionem, non ad tranſgreſſionem: ad interitum quem ira juſti judicis peccantibus reddit, non ad interitum quo in ſe iram Dei peccantium iniquitas provocavit.* *S. Fulg. lib. 1 ad Monimum c. 26.*

24. *Eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare: ſitivi, & non dediſtis mihi potum: hoſpes eram, & non collegiſtis me: nudus, & non cooperuiſtis me: infirmus, & in carcere, & non viſitaſtis me.* Quare iſti percepturi Regnum?

Eſurivi

Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare. Quare iſti ituri in ignem æternum?
Eſurivi enim & non dediſtis mihi munducure. Quid eſt hoc, rogo? Video de *S. Aug. ſer.*
„ his qui percepturi ſunt Regnum, quia dederunt tamquam boni & fideles *60. alias de*
„ Chriſtiani, verba Domini non contemnentes, & cum fiducia promiſſa ſpe- *Temp. 50.*
„ rantes, fecerunt hoc; quia ſi non feciſſent, vitæ ipſorum bonæ ſterilitas iſta *c. 9. & 10.*
„ non utique conveniſſet. Forte enim caſti erant, non fraudatores, non ebrio-
„ ſi, abſtinentes ſe ab operibus malis. Si hoc non adderent, ſteriles remane-
„ rent. Feciſſent enim, *Declina a malo*: non feciſſent, *Et fac bonum*. Verum-
„ tamen etiam ipſis non ait, *Venite, percipite Regnum*; caſte enim vixiſtis, nulli
„ fraudem feciſtis, neminem pauperem oppreſſiſtis, limitem nullius invaſiſtis,
„ neminem jurando fefelliſtis. Non dixit hæc, ſed, *Percipite Regnum*, quia
„ eſurivi, & dediſtis mihi manducare. Quantum hoc excellit, quando cetera
„ tacuit, & hoc ſolum Dominus nominavit? Rurſus ad illos, *Ite in ignem æ-*
„ *ternum, qui præparatus eſt Diubolo & Angelis ejus*. Quam multa poſſet in
„ impios dicere, ſi quærerent, quare imus in ignem æternum? Quare, quæris
„ adulter, homicida, fraudator, ſacrilege, blaſphemator, infidelis? Nihil ho-
„ rum: ſed, *quia eſurivi, & dediſtis mihi munducare*. Mirares! Hujus autem
„ admirabilis rei rationem colligo ut poſſum. Scriptum eſt, *Sicut uqua extinguit*
„ *ignem, ſic eleemoſyna extinguit peccatum*. Item ſcriptum eſt, *Conſilium meum* *Eccli. 3 33.*
„ *audi, Rex, & peccutu tua eleemoſynis redime*. Item, *Include eleemoſynam in* *Dan. 4. 23.*
„ *corde pauperis, & ipſu pro te deprecabitur Dominum*. Et alia multa ſunt *Eccli. 29. 15.*
„ divini eloquii documenta, quibus oſtenditur multum valere elemoſynam ad
„ extinguenda & delenda peccata. Proinde illis quos damnaturus eſt, immo plus
„ illis quos coronaturus eſt, ſolas eleemoſynas imputabit, tamquam dicens:
„ Difficile eſt ut ſi examinem vos & appendam vos, & ſcruter diligentiſſime
„ facta veſtra, non inveniam unde vos damnem: ſed, *Ite in Regnum: eſuri-*
„ *vi enim, & dediſtis mihi munducare. Non ergo itis in Regnum, quia non*
„ *peccaſtis, ſed quiu veſtra peccuta eleemoſynis redemiſtis*. Rurſus & illis, *Ite*
„ *in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo & Angelis ejus*. Et illi tamquam
„ noxii, olim rei, ſero trementes, adtendentes peccata ſua, quando auderent
„ dicere immerito ſe damnari, immerito a ſe hanc depromi a judice tam ju-
„ ſto ſententiam? Conſiderando conſcientias ſuas, conſiderando omnia vulne-
„ ra animæ ſuæ, quando auderent dicere, Injuſte damnamur? De quibus an-
„ te in Sapientia dictum eſt, *Traducent eos ex adverſo iniquitutes eorum*. Si-
„ ne dubio videbunt ſe juſte damnari pro ſceleribus & criminibus ſuis: & *Sap. 4 20.*
„ quaſi eis diceret; *Non, non unde pututis, ſed quiu eſurivi, & non dediſtis*
mihi munducure. Si enim ab illis omnibus veſtris fuctis averſi, & ud me con-
verſi, illa omniu crimina atque peccata eleemoſynis redemiſſetis, ipſæ eleemoſynę
modo liberurent vos, & a reutu tuntorum criminum abſolverent. Beati enim
miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Modo autem ite in ignem
æternum. Judicium ſine miſericordiu, ei qui non fecit miſericordiam.

25. *Tunc reſpondebunt ei & ipſi dicentes: Domine, quundo te vidimus eſu-*
rientem, aut ſitientem, uut hoſpitem, aut nudum, aut infirmum, uut in carce-
re, & non miniſtravimus tibi? Impii ad excuſandas excuſationes in peccatis ex
ſuperbia proni ſunt: ſed tamen conſcientiæ ſuæ teſtimonio ſatis convincentur
Chriſtum in pauperibus contempſiſſe. Hæc igitur ſermocinatio verbis ultro
citroque non fiet, ſed ſummo judici & reprobis tribuitur parabola (ut dixi)
ad Chriſtianorum eruditionem: ut ſcilicet doceantur, Chriſtum duritiem &
inhumanitatem divitum in pauperes perinde execrari ac punire, ac ſi ſibi ipſi
eſurienti, ſitienti, aut hoſpiti, aut infirmo, aut nudo, aut peregrino, aut
captivo, miſericordiæ officia impendere neglexiſſent vel recuſaſſent. *Amen*
dico vobis, Quumdiu non feciſtis uni de minoribus his, nec mihi feciſtis.

26. *Et*

Digitized by Google

26. *Et ibunt hi in ſupplicium æteruum, juſti autem in vitam æternam*. Non inanis erit ſententia juſti judicis; abſque mora, abſque appellatione, abſque ulla remiſſione ſeu imminutione pœnæ, executioni mandabitur. Reproborum pœna æterna erit ſicut electorum vita, felicitas & gloria æterna. Confer cum Danielis 12. 2. *Et multi de illis qui dormiunt in terræ pulvere, evigilabunt: alii in vitam æternam, alii in opprobrium, ut videant ſemper*. Sunt (inquit S. Gregorius M.) qui idcirco peccatis ſuis ponere finem negligunt, quia habere quandoque finem futura ſuper ſe judicia ſuſpicantur. Quibus breviter re-

S. Greg. M. l. 34. Moralium c. 16.

ſpondemus: *Si quandoque finienda ſunt ſupplicia reproborum, quandoque finienda ſunt ergo & gaudia beatorum. Per ſemetipſum namque Veritas dicit*: Ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam. *Si igitur hoc verum non eſt quod minatus eſt, neque illud verum eſt quod promiſit*. At, inquiunt; Ideo æternam pœnam peccantibus minatus eſt, ut eos a peccatorum perpetratione compeſceret: quia creaturæ ſuæ æterna ſupplicia minari debuit, non inferre. Quibus citius reſpondemus: *Si falſa minatus eſt ut ab injuſtitia corrigeret: etiam falſa pollicitus eſt ut ad juſtitiam provocaret. Et quis hanc eorum veſaniam tolleret, qui dum promiſſionibus ſuis reproborum ſupplicia finiri aſſerunt, aſſertione ſua etiam electorum præmia remunerationeſque confundunt? Quis hanc eorum veſaniam tolleret, qui conantur adſtruere verum non eſſe quod Veritas de æterno igne minata eſt, & dum ſatagunt Deum perhibere miſericordem, non verentur prædicare fallacem?* At inquiunt, Sine fine puniri non debet culpa cum fine... quibus citius reſpondemus: Quod recte dicerent, ſi judex juſtus non corda hominum, ſed facta penſaret. *Iniqui enim ideo tunc cum fine deliquerunt: quia cum fine vixerunt. Voluiſſent quippe ſine fine vivere, ut ſine fine potuiſſent in iniquitatibus permanere. Nam magis appetunt peccare, quam vivere: & ideo hic ſemper vivere cupiunt, ut numquam deſinant peccare cum vivunt. Ad diſtricti ergo judicis juſtitiam pertinet, ut numquam careant ſupplicio, quorum mens in hac vita numquam voluit carere peccato; & nullus detur iniquo terminus ultionis, qui quamdiu valuit, habere noluit terminum criminis*.

SENSUS MORALIS.

I. TUNC *ſimile erit Regnum cœlorum decem Virginibus, quæ accipientes lampades ſuas, exierunt obviam ſponſo & ſponſæ. Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes; ſed quinque fatuæ acceptis lampadibus, non ſumpſerunt oleum ſecum: prudentes vero acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus*. Chriſtianus omnis ad Nuptias Agni ſe aſpirare profitetur. Nunc

2. Cor. 11. 2.

deſponſationis tempus eſt: *Æmulor enim vos Dei æmulatione: deſpondi enim vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto*. In beata æternitate tempus

S. Aug. l. 83. Quæſt. 59.

erit nuptiarum. *Nunc deſponſata eſt Eccleſia & virgo eſt ad nuptias perducenda*; (inquit S. Auguſtinus) *id eſt, cum ſe continet a corruptione ſæculari. Illo autem tempore nubet, cum univerſa mortalitate in ea pereunte, immortali conjunctione fruetur*. Quinque Virgines ſignificant quinque partitam continen-
„ tiam a carnis illecebris. Continendus eſt enim animi appetitus a volupta-
„ te oculorum, a voluptate aurium, a voluptate olfaciendi, guſtandi, tangendi: ſed
„ quia iſta continentia partim coram Deo fit, ut illi placeatur in interiori gaudio
„ conſcientiæ; partim coram hominibus tantum, ut gloria humana capiatur,
„ quinque dicuntur ſapientes; & quinque ſtultæ, utræque tamen virgines,
„ quia utraque continentia eſt, quamvis diverſo fomite gaudeant. Ad
„ iſtam continentiam pertinet quod ſcribit Apoſtolus: *Timeo autem ne ſicut*

2. Cor. 11. 2.

Serpens Evam ſeduxit aſtutia ſua, ita corrumpantur ſenſus veſtri, & excidant a ſimplicitate, quæ eſt in Chriſto. Paucorum eſt virginitas in carne, omnium

S. Auguſt.

debet eſſe in corde. *Virginitas carnis, corpus intactum: virginitas cordis,*

fides

Digitized by Google

fides incorrupta. Sed fides non ſufficit, lampades manibus ferendæ ſunt. Lam- *Enarr. in*
pades, opera bona. De quibus operibus Dominus dicit: *Luceat lux veſtra co-* *Pſ.147.v.13.* *Matt.5.16.*
ram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum *Luca 12.35.*
qui in cœlis eſt: Item: *Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in*
manibus veſtris. In lumbis accinctis virginitas: in lucernis ardentibus, opera
bona. *Fides ſine operibus mortua eſt*. Ad nuptias Agni ſola Fide *quæ per dile-*
ctionem operatur, anima Chriſtiana diſponitur. Lampades habere non ſufficit
quoquo modo ardentes, opera quæ lucere coram hominibus videantur, niſi
oleum in vaſis, charitas in cordibus habeatur, *excellentior* illa & eminentior *1.Cor.12 &*
via quam demonſtrat Apoſtolus, quam qui non habet, *Factus eſt tamquam æs* *13.*
ſonans, & cymbalum tinniens, etiamſi linguis hominum loquatur & Angelorum.
Hoc oleum ſolus Deus cordibus infundit per Spiritum ſanctum: Spiritus ipſe
Sanctus oleum eſt lætitiæ, quo vita cordis noſtri foveri perenniter æternum-
que debet. Huius olei plenitudinem ſolus Chriſtus habet, qui Spiritum ad
menſuram non accepit, unctus a Deo oleo lætitiæ præ participibus ſuis: De
cujus plenitudine omnia ejus membra accipiunt, ſecundum menſuram dona-
tionis ejus. Supereminens via, id eſt, charitas merito oleo ſignificatur. Omni-
bus enim humoribus oleum ſupereminet. Mitte aquam, & ſuperinſunde o-
leum, oleum ſupereminet. Mitte oleum, ſuperinſunde aquam, oleum ſuperemi- *S.Aug. ſer.*
net. Si ordinem ſervaveris, vincit; ſi ordinem mutaveris, vincit. *Charitas* *93. alias 23.* *de Verbis*
numquam excidit. Hujus olei comparandi tempus, vita præſens. Cum hoc oleo *Domini.*
obdormiunt prudentes Virgines quæ perſeverant uſque in finem. Non eis ob-
repſit frigus charitatis, non in eis refriguit charitas, uſque in finem fervet.
Hac inſtructæ, obviam eunt Sponſo. Oleum in vaſis ſuis habent, bonæ con-
ſcientiæ teſtimonium, qui charitatis fructus eſt, intus portantes. *Gloria noſtra* *2. Cor. 12.*
hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, (inquit Apoſtolus.) Fatuæ Virgines,
quæ bonis operibus volunt hominibus placere, non ſumpſerunt oleum ſecum.
Si ideo abſtines ab illicitis, & facis opera bona ut ab hominibus lauderis, non
eſt intus oleum. Cum cœperint homines non laudare, lampas deficit & ex-
tinguitur. Ante quam dormirent illæ Virgines, lampades illarum extinctas eſſe
Chriſtus in parabola non ait: *Sapientium lampades ardebant de oleo interno,*
de conſcientiæ ſecuritate: de interiore gloria, de intima charitate. Ardebant ta-
men & illarum fatuarum. Quare tunc ardebant, quia non deerant laudes ho-
minum. Poſt Reſurrectionem vero aptaverunt lampades ſuas, ſe quoquo mo-
do, ſed inutiliter præparaverunt ad reddendam operum ſuorum rationem, &
ipſæ fatuæ: Verum extinctis lampadibus, oleum non invenerunt quo illas ac-
cenderent: *Quia tunc nemo eſt qui laudet, omnis homo cauſæ ſuæ vacat, tunc*
nemo eſt qui de ſe non cogitet; Non ergo erant qui oleum venderent; cœperunt
deficere lampades: & converterunt ſe fatuæ ad prudentes, dicentes, *Date no-*
bis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur. Hoc quærebant quod
conſueverant, id eſt, *alieno oleo lucere, ad alienas laudes ambulare*. At pru-
dentes reſponderunt: *Ne forte non ſufficiat nobis & vobis, ite potius ad ven-*
dentes, & emite vobis. Irridentium reſponſio eſt. In illis ſcilicet loquebatur
Sapientia, quæ peccatoribus ait, *In interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo vos*.
Ite ad vendentes, & emite vobis: quæ non ſolebatis bene vivere, niſi quia
vos homines laudabant, qui vobis oleum, id eſt, laudes vendebant. Qui ven-
dunt laudes, niſi adulatores? Si illorum laudibus delectatæ non eſſetis, ſi pro-
pter inanem gloriam bona veſtra opera non feciſſetis; ſi dixiſſetis, *Corripiet* *Pſ. 140. 5.*
me juſtus in miſericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non im-
pinguet caput meum, alienum oleum non quæreretis, cum Sponſo obvium eun-
dum eſt. *Quid eſt oleum peccatoris, niſi blandimenta adulatoris?* Ite potius ad
vendentes, & emite vobis, ſicut facere conſueviſtis. Nos autem vobis non

Prov.20.9.9. damus, *Ne forte non ſufficiat nobis & vobis*. In judicio Dei trepidat ipſa bo-
na conſcientia. Rege ſedente in ſolio judicii, *Quis poteſt dicere, Mundum eſt
cor meum, purus ſum a peccato?* Fatui certe ſunt, qui ad horam mortis olei
ſpiritalis, charitatis ſcilicet comparationem differunt. Non emitur oleum il-
lud, ſed a Deo gratis donatur. Cum in lampadibus noſtris ac vaſis, cum in
cordibus defecit culpa noſtra, cum frequentibus actibus dilectionis Dei, operi-
buſque bonis ex ipſa charitate propter unam Dei gloriam factis, oleum illud
augere, perennem lampadum lucem conſervare non curavimus: vix erit ut in
morte oleum invenire poſſimus, quo lux lampadum deficiens exſuſcitetur ac
foveatur. Piis legatis, anniverſariis ſacris, feris eleemoſynis, Sanctorum meritis
& interceſſionibus tunc oleum nos empturos, ne confidamus. Non deſperamus
illorum ſalutem, qui in extremis pœnitentiam agunt, ſed ſecuritatem dare
non poſſumus. Poſſunt adhuc impetrare charitatem qua boni Latronis inſtar
peccata deteſtentur, pœnitentiam agant, corda ſua impleant, adhuc tempus
Heb. 12. 17. eſt, ſed ſerum eſt. Eſau meminerint, qui *non invenit pœnitentiæ locum, quam-
vis cum lacrimis inquiſiſſet eam*. Meminerint Antiochi, qui a Deo percuſſus,
& in extremis poſitus, ex gravi ſuperbia ad agnitionem ſui deductus, has in
2. Mach. 9. voces erupit: *Juſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire*.
Et pollicitus eſt ſe Judæos, quos immaniter perſecutus fuerat, æquales Athe-
nienſibus facturum; & Templum ſanctum, quod prius expoliaverat, optimis
donis ornaturum, & ſancta vaſa multiplicaturum, & ſumptus ſacrificiorum
de bonis ſuis præſtiturum, inſuper & Judaicam Religionem profeſſurum, &
omnem locum terræ perambulaturum, & poteſtatem Dei prædicaturum. Et
his tamen promiſſis oleum quod emeret, non invenit: *Orabat autem hic ſce-
leſtus Dominum, a quo non eſſet miſericordiam conſecuturus*. Deus in theſau-
Tertull. l. de Pœnit. ro ſuo charitatem habet, & erogat gratis: ſed *Theſauro ſuo invigilat nec ſinit
obrepere indignos*.

Qui autem ſine charitate hinc exeunt, alienis meritis ac precibus juvari
amplius non poterunt. Fruſtra quærent aliena ſuffragia & ſolatia, qui con-
ſcientiæ bonæ teſtimonio deſtituentur. Veniet Sponſus ad judicium, occurrent
illi electi, intrabunt cum eo ad nuptias; claudetur janua; fruſtra pulſabunt,
qui ad illius adventum ſe, ut par erat, non præparaverunt, qui illum non
exſpectarunt cum oleo charitatis, & bonorum operum lampadibus de oleo illo
interiore ſemper ardentibus, qui non dilexerunt adventum ejus. Pulſandum eſt
modo, cum tempus eſt miſericordiæ: *Pulſate & aperietur vobis*: tunc inuti-
liter pulſabitur, cum tempus erit judicii. *Et clauſa eſt janua*: clauſis portis
nullus intrabit, nullus exibit. Fruſtra inclamabitur, *Domine, Domine aperi no-
bis*. Illis enim qui in ſe, non in Domino gloriantur; illis qui ſæcularem glo-
riam, favorem vulgi, commoda temporalia bonis operibus exterius lucentibus
aucupati ſunt, pietate ad quæſtum abuſi, ſponſus reſpondebit. *Neſcio vos*.
S. Auguſt. Ibidem. Quid eſt, *Neſcio vos?* Improbo vos, reprobo vos, *In arte mea non vos agno-
ſco, ars mea neſcit vitia*; hoc eſt autem magnum, *& neſcit vitia, & judicat
vitia. Neſcit faciendo, judicat arguendo*. Satagamus quando tempus habemus,
ut Deo innoteſcamus. Illos ſolos agnoſcit, id eſt approbat, ac pro ſuis habet,
qui charitatem habent. Sola charitas ſapientes virgines a fatuis, filios Dei a
filiis diaboli diſcernit. *Vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam*. Diem
omnem, atque horam ſpectate, ac ſi noviſſima dies & hora eſſet vitæ veſtræ.
Vigilate, ne peccati ſomnus obrepat; ne vos blanda voluptas ſeu Dalila Sam-
ſonem in ſinu ſuo dormientem, abraſis ſeptem crinibus, id eſt, ſeptem donis
Spiritus ſancti, in quibus hominis juſti fortitudo ſita eſt, detractis, in manus
Philiſthæorum, id eſt, dæmonum tradat. Vigilate ut prudentes illæ virgines
in exſpectatione ſponſi. Ad reddendam Deo omnium operum veſtrorum ratio-
nem

Digitized by Google

nem parati ſemper eſtote. *Quiſquis paratus eſt, uſque ad ſomnum; id eſt,* S. Aug. l. 83.
uſque ad mortem, quæ omnibus debetur; paratus etiam invenietur, cum illa vox Quæſt.
media nocte ſonuerit, qua omnes evigilaturi ſunt. Heu! quot Chiſtiani in pec- Quæſt. 59.
caţo, & noxiis voluptatibus dormiunt, immemores Dei, immemores judiciorum
ejus, de noviſſimis ſuis, de ſalute ſua nequidem cogitantes! Quot letargici
ſunt, qui nec monitionibus amicorum, nec adhortationibus Superiorum, nec vo-
ce Prædicatorum & evangelicæ tubæ clangore, nec Dei minis & flagellis excitan-
tur! Quot penitus mortui, in quibus nullus eſt amplius pietatis ſenſus, in qui-
bus obtenebratus eſt oculus fidei, obſurduerunt aures interioris hominis, os
clauſum eſt omnino ad Confeſſionem peccatorum, Deique laudes, pulſus ac
motus omnis ad Deum, charitas, quæ vita cordis eſt, defecit; Spiritus ſan-
ctus in ipſis extinctus eſt. *Surge qui dormis, & exurge a mortuis, & illumi-* Ephes. 5. 14.
nabit te Chriſtus, ſi ſurgas tempore opportuno, & ambules deinceps ut filius 1. Theſſ. 5. &
lucis. *Omnes enim vos filii lucis eſtis, & filii diei* (inquit idem Apoſtolus) *non* ſeqq.
*ſumus noctis, neque tenebrarum. Igitur non dormiamus ſicut & ceteri, ſed vigile-
mus & ſobrii ſimus. Qui enim dormiunt, nocte dormiunt; & qui ebrii ſunt, nocte
ebrii ſunt. Nos autem qui diei ſumus, ſobrii ſumus, induti loricam fidei, & cha-
ritatis, & galeam ſpem ſalutis: quoniam non poſuit nos Deus in iram, ſed in ac-
quiſitionem ſalutis per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui mortuus eſt pro nobis:
ut ſive vigilemus, ſive dormiamus, ſimul cum illo vivamus.* Veniet hora, &
quando neſcimus veniet, vigilate. Corde vigila, fide vigila, ſpe vigila, charitate
vigila, operibus vigila & cum ſomno mortis dormieris, veniet tempus ut ſur-
gas, & adornata ardenteque lampade, oleo charitatis in corde recondito, oc-
curras Sponſo, ipſumque incorporeis nexibus amplectaris, & ab illo introduca-
ris in domum æterni convivii, ubi numquam dormias, ubi numquam tua
lampas poſſit extingui, numquam excidere charitas valeat.

2. *Sicut enim homo peregre proficiſcens vocavit ſervos ſuos, & tradidit illis
bona ſua. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique
ſecundum propriam virtutem &c.* Miniſtri & ſervi Chriſti vocati ſunt ad res ipſius
agendas, non ſuas. Unum illorum negotium, una cura eſſe debet, ne aliud
curent quam Domini gloriam. Quæcumque talenta habent ſive naturalia, ſive
ſupernaturalia, Domini bona ſunt, ab illo accepta. Qui illa tribuit, uſurpa-
tor eſt. Qui de illis gloriatur, injuſtus. *Quid enim habes quod non accepiſti?* 1. Cor. 4. 7.
Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis? Servus a Domino pecu-
niam accepit, non ingenium, non induſtriam, non diligentiam: Chriſti vero
Miniſtri, & Chriſtiani quilibet non ſolum a Deo talenta accipiunt, ſed &
bonum uſum talentorum, bonam voluntatem, gratiam & bonum uſum gratiæ.
Itaque *Totum Deo detur: qui voluntatem bonam & præparat adjuvandam, &* S. Auguſt.
adjuvat præparatam. Non viribus naturæ, aut meritis, ſed cujuſque ſtatui,
conditioni, vocationi, ſecundum æternum providentiæ ſuæ conſilium, Deus
gratias ſuas & dona commenſurat. Fidelis, gratus, & diligens eſſe debet qui-
cumque Chriſtianus, ſive plura, ſive pauciora, ſive magna, ſive mediocria a
Deo accepit, eaque ad ejus gloriam, ad Regnum ejus in ſe & in aliis ſtabilien-
dum & amplificandum conferre. „ Talenta hic pro eo quod unuſquiſque facere S. Jo. Chryſ.
„ poteſt, accipimus, ſive auctoritate protegere, ſive pecuniis juvare, ſive do- Hom. 79. in
„ ctrina admonere, ſive alia quapiam re proximis prodeſſe queas. Nemo di- Matth.
„ cat: Cum unum talentum habeam, nihil poſſum efficere: poteſt profecto ex
„ una re ſola comprobari. Non es pauperior illa vidua; non es Petro atque Jo- Luca. 21.
„ anne ruſticior, qui quamvis rudes & illiterati fuerint, quoniam magno ſtudio
„ communem utilitatem amplexi fuerant, cœlorum Principes facti ſunt." Quippe
nulla res Deo gratior eſt, quam ut univerſam vitam ad commune commodum con-
feras. Nullus eſt qui duo ſaltem talenta non acceperit. 1. Intelligentiæ, ut Deum

cognoſcat. 2. Voluntatis, ut Deum diligat, eique adhæreat. Magnum lucrum faciet, ſi in ejus cognitione & amore ita proficere ſatagat, ut ad beatam Dei viſionem, conſummatamque charitatem recto duorum illorum talentorum uſu perveniat. Qualecumque vero ſit quod accepimus talentum, ſic illud impendamsu, ſic operemur, quaſi Deo rationem accuratiſſimam reddituri. Nullus piger ab hac talenti acceptione ſecurus, a ratione reddenda pro talento accepto immunis

S. Gregor. M. Hom. 9. in Evang. eſt. „ Nullus eſt qui veraciter dicat, Talentum minime accepi, non eſt unde „ rationes ponere cogar. Talenti enim nomine, cuilibet pauperi etiam hoc ipſum „ reputabitur, quod vel minimum accepit. Alius namque accepit intelligentiam, „ prædicationis miniſterium debet ex talento. Alius terrenam ſubſtantiam ac„ cepit, erogationem talenti debet ex rebus. Alius nec internorum intelligentiam, „ nec rerum affluentiam accepit, ſed tamen didicit artem qua paſcitur, ipſa ars „ ei in talenti acceptionem reputatur. Alius nihil horum aſſecutus eſt, ſed tamen „ fortaſſe familiaritatis locum apud divitem meruit, talentum profecto familia„ ritatis accepit. Si ergo nihil ei pro indigentibus loquitur, pro talenti retentio„ ne damnatur. Habens ergo intellectum, curet omnino ne taceat: habens rerum „ affluentiam, vigilet ne a miſericordiæ largitate torpeſcat: habens artem qua „ regitur, magnopere ſtudeat ut uſum illius atque utilitatem cum proximo partia„ tur: habens loquendi locum apud divitem, damnationem pro retento talento ti„ meat, ſi cum valet, non apud eum pro pauperibus intercedit. Tantum quippe „ ab unoquoque noſtrum venturus judex exiget, quantum dedit. “ Quidam talenta latius patentia & ſplendidiora, alii anguſtiora & obſcuriora accepere: omnes tamen pariter obnoxii ſunt reddendæ rationi: omnes ideo incumbere officiis ſuis debent, eaque fideliter implere: omnes æterno creditori fructum & lucrum acce-

S. Bern. Ep. 201. pti talenti repræſentare tenentur. Qua de re S. Bernardus ad Balduinum Reatini Monaſterii Abbatem ſcribebat: „ Nec ſterilis verecundia grata eſt, nec humili„ tas præter veritatem laudabilis. Officium ergo tuum attende. Pelle pudorem „ conſideratione officii, age ut magiſter. Novus es, ſed debitor. Et ex tunc te „ noveris debitorem, ex quo te alligaſti. Numquid novitas excuſabit apud cre„ ditorem damna lucrorum? Numquid prima tempora vacua preterire patitur fœ„ nerator? Sed non ſum, inquies, ad iſta ſufficiens. Quaſi vero devotio tua ac„ cepta non ſit ex eo quod habes, non ex eo quod non habes. De ſolo tibi „ credito talento reſpondere para, ſecurus de reliquo. Si multum accepiſti, da „ multum. Quod ſi modicum eſt, & id tribue. Etenim qui in modico fidelis non „ eſt, nec in maximo. Totum da, quia totum repetendus es uſque ad noviſſi„ mum quadrantem: ſed ſane quod habes, non quod non habes.

3. Si talentis a Deo datis & commiſſis recte utamur, ſi ea ad ejus gloriam, ad noſtram ac proximorum ſalutem impendamus, a Chriſto in die judicii audiemus: *Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, in-*

1. Cor. 4. 5. *tra in gaudium Domini tui*. Laudem ac plauſus hominum ne quæramus, ſi Dei laude digni eſſe velimus, qua ſuorum electorum opera probare & commendare dignabitur. *Et tunc laus erit unicuique a Deo*. Nullam operum noſtrorum mercedem ab hominibus expectemus, ſi volumus ut Deus ipſe ſit merces no-

Geneſ. 15. 1. ſtra, prout Abrahæ promiſit: *Ego protector tuus ſum, & merces tua magna nimis*. Deum amemus pure & caſte. *Non eſt caſtum cor, ſi Deum ad mercedem colit. Quid ergo? Mercedem de Dei cultu non habebimus? Habebimus plane,*

S. Auguſt. Enarrat. in Pſal. 96. *ſed ipſum Deum quem colimus. Ipſe nobis merces erit, quia videbimus eum ſicuti eſt. Attende quia mercedem conſequeris. Amatoribus ſuis Dominus noſter Jeſus Chriſtus quid dicit?* Qui diligit me, mandata mea cuſtodit, & diligetur a Patre meo, & diligam eum. *Quid illi ergo dabis?* Et oſtendam me

Jo. 14. 23. ipſum illi. „ Si non amas, parum eſt: ſi amas, ſi ſuſpiras, ſi gratis colis eum, „ a quo gratis emptus es, ſi conſideratis in te ejus beneficiis ſuſpiras, & in-

„ quie-

„ quietum habes cor deſiderio ejus; noli extra eum aliquid ab eo quærere, ipſe
„ tibi ſufficit. Quantumlibet ſis avarus, ſufficit tibi Deus. Etenim avaritia ter-
„ ram quçrebat poſſidere totam, adde & cœlum: plus eſt qui fecit cœlum & ter-
„ ram. In iſtis humanis conjugiis conſiderate cor caſtum quale ſit ad Deum: certe
„ humana conjugia ſunt: non diligit uxorem ſuam, qui propter dotem illam dili-
„ git: non maritum caſte diligit, quæ propterea diligit, quia aliquid donavit, aut
„ quia multum donavit. Et dives manens, & pauper factus, maritus eſt. Quam
„ multi proſcripti a caſtis uxoribus amplius dilecti ſunt? Probata ſunt multa caſta
„ conjugia calamitatibus maritorum: ne aliud amare quam maritum putarentur
„ non ſolum non deſeruerunt, ſed amplius obſecutæ ſunt. Si ergo maritus car-
„ nalis gratis diligitur, ſi caſte diligitur; & uxor carnalis gratis diligitur, ſi ca-
„ ſte diligitur: Deus quomodo diligendus eſt, verus & verax animæ maritus, ad
„ prolem ſempiternæ vitæ fœcundans, & ſteriles nos non eſſe permittens? Illum
„ ergo ſic diligamus, ut aliud præter ipſum non diligatur. " Denique ne in va-
na gaudia effundamur, ne nobiſmetipſis inaniter placeamus, aut hominibus pla-
cere magis quam Deo ſtudeamus, ne indigni ſimus gaudio Domini. *Serve bone
& fidelis, quia in pauca fuiſti fidelis, intra in gaudium Domini tui*. Gaudia
ſæculi intrant in cor noſtrum, quia major eſt capacitas cordis noſtri quam ut
illis repleatur: ſed cor noſtrum intrat in gaudium Domini, quia Deus *major* 1. Joan. 3.
eſt corde noſtro. Animam ergo Dei capacem quicquid Deo minus eſt non im- 20.
plebit. *Magnum penetrale, & dulce ſecretum. O ſecretum ſine tædio, ſine ama
ritudine malarum cogitationum, ſine interpellatione tentationum & dolorum! Non-* S. Auguſt.
ne illud ſecretum eſt quo intrabit ille, cui dicturus eſt Dominus ſervo bene me- tract. 25.
rito, „ INTRA in gaudium Domini tui .... *Et quid eſt intus?* Quoniam apud te in Joann.
„ eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. *Non foris extra te, ſed* Pſal. 35.
*intus apud te, ibi eſt fons vitæ. Ideo intrare debemus, ut vivamus, non quaſi
nobis ſufficere ut pereamus, non quaſi de noſtro velle ſatiari ut areſcamus: ſed
os ad ipſum fontem ponere, ubi aqua non deficit*. Ne ergo derelinquamus Deum Jerem. 2. 13.
fontem aquæ vivæ, & fodiamus nobis *ciſternas diſſipatas, quæ continere non
valent aquas*, ſed unum Deum ſitiamus ac deſideremus, in eoque uno ſemper
gaudeamus, dicentes. *Quemadmodum deſiderat cervus ad fontes aquarum, ita* Pſal. 41. 1.
deſiderat anima mea ad te Deus. Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum: & 2.
quando veniam & apparebo ante faciem Dei?

4. *Accedens autem & qui unum talentum acceperat, ait: Domine, ſcio quia
homo durus es, metis ubi non ſeminaſti, & congregas ubi non ſparſiſti: & timens
abii & abſcondi talentum tuum in terra*, &c. Ut ſe excuſet peccator, nec calum-
niæ parcit nec blaſphemiæ. Pigritiæ ſuæ cauſam in Deum rejicere non eru-
beſcit, dicere quod nimis ſeverus ſit, cui ſervire ſit difficile; qui reprobet quos
voluerit; qui graviora jubeat, quam infirmæ & imbecillæ hominis vires ferant;
qui gratiam neget ad obediendum & operandum neceſſariam: atque ita mete-
re velit, ubi non ſeminavit, & congregare ubi non ſparſit. O ſtupendam cæ-
citatem! o immane ingrati animi vitium! Deum optimum & beneficentiſſimum
inhumanitatis & injuſtitiæ accuſare, qui nihil a nobis exigit, niſi quod ad
ſalutem noſtram utile eſt, qui peccata in ſe commiſſa gratis condonat; qui bo-
na opera, quæ ipſe in nobis per gratiam ſuam operatur, liberaliter & magni-
fice remunerat; qui neminem vult perire, qui omnes expectat & invitat ad pœ-
nitentiam; qui numquam inſtat præcepto, niſi præcurrat auxilio, qui jugum man-
datorum ſuorum ſuave, & onus leve amore facit, quo redametur amans; & amor;
quem confert, ipſe eſt; qui gratiam ſuam omnibus offert, ſtans ad oſtium cor-
dis noſtri & pulſans, bona ſua omnibus ſervis ſuis liberaliter tradens, unicuique ſe-
cundum propriam virtutem, quam ipſe ſufficientem præſtat, ut ea augere poſſint.
Fruſtra vero Dei timorem obtendit ſervus malus & piger ad inertiam ſuam

excuſandam. Talentum ſibi creditum ad gloriam Domini, ad ſuam & proximi ſa-
S. Aug. En. in Pſ. 99. lutem impendere & conferre debuit. „ Nulli prodeſſe, impium & crudele eſt.
„ Nonne hoc docuit Dominus? Non enim damnavit ſervum qui intervertit quod
„ accepit; ſed qui non erogavit. Intelligatur pœna interverſoris ex pœna pigri.
„ *Serve nequam & piger*, ait Dominus damnas. Non ait, Intervertiſti pecuniam
„ meam; non ait, Dedi tibi, & non michi; quod dedi integrum reddidiſti: quia
„ non crevi, quia non erogaſti, inde, inquit, te puniam. Avarus eſt Deus ſalu-
„ tis noſtræ: “ Divini verbi miniſterium, talentum eſt Eccleſiæ Rectoribus Do-
ctoribus, & Prædicatoribus a Domino creditum, ad illius gloriam & proximorum
utilitatem ab illis erogandum: ſed uſuræ illius ab auditoribus exigentur. Non ita
tamen ad Prælatos & Doctores pertinent cœleſtis illius talenti diſpenſatio, & ero-
S. Aug. ſer. 94. alias 51. de Sanctis. gatio ut Chriſtiani omnes ad eam privato non teneantur officio. „ Nos diſpenſa-
„ tores ſumus, nos erogamus, vos accipitis. Lucra quærimus: bene vivite. Lucra
„ enim erogationis noſtræ iſta ſunt. Sed etiam ad vos nolite exiſtimare non perti-
„ nere erogationem. Non poteſtis erogare de iſto loco ſuperiore, ſed poteſtis u-
„ bicumque eſtis. Ubi reprehenditur Chriſtus, defendite: murmuratoribus reſ-
„ pondete, blaſphematores corripite, ab eorum vos ſocietate alienate. Sic ero-
„ gatis, ſi aliquos lucramini. Agite vicem noſtram in domibus veſtris. Epiſcopus
„ inde appellatus eſt, quia ſuperintendit, quia intendendo curat. Unuſquiſque
„ ergo in domo ſua ſi caput eſt domui ſuæ, debet ad eum pertinere Epiſcopatus of-
„ ficium, quomodo ſui credant, ne aliqui ipſorum in hæreſim incurrant: *Quomo-*
„ *do vivant, ne in gravia crimina incidant, ne Chriſtianam profeſſionem pravis mo-*
„ *ribus inhonorent*; ne uxor; ne filius, ne filia, ne ipſe ſervus, quia tanti eſt em-
„ ptus. Diſciplina Apoſtolica præpoſuit dominum ſervo, ſervum ſubdidit domi-
„ no: Chriſtus tamen pro ambobus unum pretium dedit. Minimos veſtros no-
„ lite contemnere, domeſticorum veſtrorum ſalutem omni vigilantia procurate.
„ Hæc ſi facitis, erogatis: pigri ſervi non eritis, damnationem tam deteſtandam
S. Gregor. Hom. 9. in Evang. „ non timebitis: “ Tollite ab eo talentum ..... & inutilem ſervum ejicite in tene-
bras exteriores: *Quiſquis enim charitatem non habet, etiam dona quæ percepiſſe*
videbatur, amittit. Charitas autem vera eſt, amicum in Deo diligere, & inimi-
cum propter Deum, eorumque ſaluti cooperari. *Unicuique* enim *mandavit Deus*
de proximo ſuo. Hanc charitatem quiſquis non habet, omne bonum amittit quod
habet, talento quod acceperat privatur, & in exteriores tenebras mittitur. „ Per
„ pœnam quippe in exteriores tenebras cadit, qui per culpam ſuam ſponte in in-
„ teriores tenebras cecidit: & illic coactus patitur tenebras ultionis, qui hic li-
„ benter ſuſtinuit tenebras voluptatis.

5. *Cum autem venerit Filius hominis in majeſtate ſua, & omnes Angeli e-*
jus cum eo, tunc ſedebit ſuper ſedem majeſtatis ſuæ: & congregabuntur ante
Job 30. 21. *eum omnes gentes, & ſeparabit eos ab invicem ſicut paſtor ſegregat oves ab*
hædis: & ſtatuet oves quidem a dexteris ſuis, hædos autem a ſiniſtris. Qua-
le ſpectaculum, quam Chriſtiano dignum, qui fidei oculis Chriſti myſteria
hic contemplatur! quam terribile illis qui non crediderint, aut ſecundum fidem
Tertull. lib. de Spectaculis c. ult. ſuam non vixerint! *Quale ſpectaculum in proximo eſt, adventus Domini jam in-*
dubitati, jam ſuperbi, jam triumphantis? Quæ illa exſultatio Angelorum, quæ
gloria reſurgentium ſanctorum? Quale Regnum exinde juſtorum? Qualis civitas
nova Jeruſalem? At enim ſuperſunt alia ſpectacula, ille ultimus & perpetuus
judicii dies, ille nationibus inſperatus, ille deriſus, cum tanta ſæculi vetuſtas,
& tot ejus nativitates uno igne haurientur. Quæ tunc ſpectaculi latitudo?
Quid admirer? Quid rideam? Ubi gaudeam? ubi exſultem! tot ſpectans Reges,
qui in cælum recepti mentiebantur, cum ipſo Jove & ipſis ſuis teſtibus in i-
mis tenebris congemiſcentes? Item Præſides, perſecutores Dominici nominis,
ſævioribus quam ipſi contra Chriſtianos ſævierunt flammis inſultantibus lique-
ſcentes:

Digitized by Google

ſcentes; *præterea ſapientes illos Philoſophos coram diſcipulis ſuis una conflagrantibus erubeſcentes, quibus nihil ad Deum pertinere ſuadebant, quibus animas aut nullas, aut non in priſtina corpora redituras affirmabant; etiam Poetas non ad Rhadamanti, nec ad Minois, ſed ad inopinati Chriſti tribunal palpitantes? Tunc magis tragœdi audiendi, magis ſcilicet vocales in ſua propria calamitate. Tunc hiſtriones cognoſcendi ſolutiores multo per ignem .... Niſi quod ne tunc quidem illos velim viſos, ut qui malim ad eos potius conſpectum inſatiabilem conferre, qui in Dominum deſævierunt. Hic eſt ille (dicam) fabri aut quæſtuariæ filius, ſabbati deſtructor, Samarites, & dæmonium habens. Hic eſt quem a Juda redemiſtis. Hic eſt ille arundine & colaphis diverberatus, ſputamentis dedecoratus, felle & aceto potatus. Hic eſt quem clam diſcentes* * *ſubripuerunt, ut reſurrexiſſe dicatur. Ut talia ſpectes, ut talibus exſultes, quis tibi Prætor, aut Conſul, aut Quæſtor, aut Sacerdos de ſua liberalitate præſtabit? Et tamen hæc jam quodammodo habemus per fidem ſpiritu imaginante repræſentata.* Tunc videbitur Chriſtus *ut* Deus in ſua majeſtate ut Rex in throno, ut judex in tribunali, ut Paſtor in medio ovili, ſegregans oves ab hœdis. Deus miſerator, dives in miſericordia, benefaciens, magnificus electis; Deus ultiorum reprobis. Judex juſtis propitius; iniquis ſeverus, terribilis, implacatus. Rex ſubditos obedientes ad Regni ſui conſortium, æternamque felicitatem vocans & admittens: perduelles ut vas figuli confringens, conterens, perdens, æterniſque tormentis damnans. Paſtor oves colligens in ovile æternum, ubi paſcet eas in paſcuis uberrimis, in montibus æternitatis, ſe ipſo pane vitæ, & potabit eas aqua ſapientiæ, qua fiet ut non ſitiant in perpetuum: hœdos putidos ejiciens & in prædam lupis, id eſt, dæmonibus relinquens. Satagamus ut oves ſimus innocentia, ſimplicitate, humilitate, docilitate, manſuetudine. Qualis quiſque ex hac vita migraverit, talis in judicio & in æternum erit, aut ovis, aut hœdus. Veniet Filius hominis in majeſtate contra peccatores, qui ad ipſos venit in humilitate; veniet cum poteſtate magna, qui venit in infirmitate multa: veniet judicaturus, qui venit judicandus. Vidit S. Joannes in divina ſua Apocalypſi *ſimilem Filio hominis*, omnem quippe erga iniquos affectum humanitatis, bonitatis, & commiſerationis exuet: *Ut ſicut in eo aliquando Divinitatis gloriam occultaverat humanitas; ita nunc humanitatis ejus abjectio a Majeſtatis gloria abſorpta videatur.* Nunc affectus patris, benefactoris, ſponſi; Salvatoris reſpectu hominum induit: in ultimo vero judicio tenerrimos illos affectus exuet penitus ac deponet reſpectu peccatorum, unamque irati judicis ſeveritatem aſſumet ac exercebit. Tunc impii in diſperationem acti, Chriſtum deinceps patrem ſuum, ſponſum, benefactorem, Salvatorem vocare non auſi, dicent: *Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ adverſaris mihi.* Solum digitum (ut ita loquar) adhibet Deus ut peccatores in hoc ſæculo puniat. Unde magis Pharaonis terribiles Ægypti plagas conſiderantes dixere: *Digitus Dei eſt hic.* In judicio vero & in futuro ſæculo totam vim manus ſuæ, totam brachii ſui potentiam & pondus ad reproborum punitionem adhibebit. *Oſtendam eis per vicem hanc, oſtendam eis manum meam, & virtutem meam, & ſcient quia nomen mihi Dominus.* Deum modo non cognoſcunt peccatores, ſolam quippe ejus miſericordiam intuentur: ſed tunc & juſtitiam infelici experientia cognoſcent, quæ eſt *plenitudo divinitatis.* Tunc continebit in ira ſua miſericordias ſuas. Nunc miſericordiæ tempus eſt, tunc regnum erit juſtitiæ. Nunc miſericordia juſtitiam continet ne peccatores perdat; tunc juſtitia miſericordiam continebit ne peccatoribus ſubveniat. *Porro Triumphator in ira non parcet & pœnitudine non flectetur.* Viam faciet ſemitæ iræ ſuæ, & non parcet a morte animabus eorum. Accipiet armaturam zelus illius: contemptus amor in furorem adverſus reprobos convertetur. *Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit*

*Diſcipuli.

Apocal. 13. c. 14. verſ. ſ. 14. Abbas Joachim in Apoc.

Exod. 8 19. *Jerer.* 16. 21.

Tertull.

1. *Reg.* 15. 29.

Pſal. 7. 32.

Pſal. 93. 3.

mabit in circuitu inimicos ejus. De ore ejus gladius utraque parte acutus exibit;
Apocal. 1. 16. & facies ejus ſicut ſol lucebit in virtute ſua. Nunc ægre punit. *Juſtitia opus a
Deo peregrinum, (inquit Tertullianus) Non in perpetuum iraſcitur, neque in
Tertull. æternum comminatur. Iraſcitur, & propitius eſt. *Miſericors Dominus & juſtus,
& Deus noſter miſeretur. Deus poſt tot ac tanta humanæ temeritatis delicta a
principe generis Adam auſpicata, poſt condemnatum hominem cum ſæculi dote,
poſt ejectum paradiſo mortique ſubjectum, rurſum ad ſuam miſericordiam matu-
Jerem. 1. 24. ravit*. At in judicio cum lætitia incredibili vindictam repetet: *Conſolabor ſu-
Jacob. 2. 11. per hoſtibus meis, & vindicabor de inimicis meis*. Nullus erit amplius miſeri-
Oſee 1 6. cordiæ locus. *Judicium ſine miſericordia .... Non addam ultra miſereri*. Falli
non poteſt ſumus ille judex, quia ſapientia eſt: corrumpi non poteſt, quia
veritas: appellari ab ejus judicio non poterit, quia Dei Filius eſt, cui Pater
omne judicium dedit. Sententiæ ab ipſo latæ executio retardari non poterit,
quia omnipotens eſt. Abſque perſonarum acceptione judicabit puſillos & ma-
gnos, nobiles & ignobiles, principes & ſubditos, pauperes & divites. Nemo
2. Cor. 5. 12. homo judicium ejus effugiet. *Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chri-
ſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive ma-
lum*. Nec facta ſolum, ſed & prava conſilia, pravos affectus, cogitationes
pravas judicabit. Nihil illum latebit, qui pertingit uſque ad diviſionem ſpi-
ritus & animæ, compagum quoque & medullarum, & nihil eſt inviſibile in
1. Cor. 4. 5. conſpectu ejus. *Illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cor-
dium*. Uniuſcujuſque conſcientia pellucida erit. Libri aperientur, & judica-
Apoc. 20. buntur mortui ex iis quæ ſcripta erunt in libris, ſecundum opera ipſorum.
Uniuſcujuſque conſcientia liber eſt,] in qua peccatorum, aut bonorum ope-
rum characteres deſcribuntur; ſed clauſus eſt, quamdiu hic vivimus, ſoli Deo
patet, non Angelis, non hominibus. Ille ſolus ſcrutator cogitationum cordis,
quod alioquin inſcrutabile: At in ultimo judicio libri aperientur, conſcientiæ
patebunt, non ſolum Chriſto ſummo judici, ſed omnibus Angelis & homini-
bus: *Et manifeſtabit conſilia cordium*. Nullus erit excuſationi, aut defenſioni,
nullus tergiverſationi locus, ſed æternæ confuſioni, qua reprobi induentur.
Tunc mens ſuper gehennæ incendio ſuo gravius igne cruciabitur (inquit S. Grego-
rius Magnus.) Lege quæ in Theologia noſtra diximus ad illum Symboli Ar-
ticulum: *Inde venturus eſt judicare vivos & mortuos*. Judicium Dei timeamus,
ſed timore caſto: Adventum Chriſti ad judicium diligamus; in die judicii fidu-
S. Aug. Enarrat. in Pſalm. 39. ſerm. 1. ciam habeamus. *Noviſſimus dies terribiliter venturus auditur eis, qui ſecuri eſ-
ſe bene vivendo nolunt, & male vivere diu volunt*. Bonis vero optandus eſt &
amandus ob gloriam Chriſti, ob finem peccati, ob adeptionrm Regni. Judicium
ſecuri expectabimus, ſi bonam conſcientiam habeamus. *Quando Deus judex e-
Idem Enarrat. in Pſal. 37. rit, alius teſtis, quam conſcientia tua non erit. Inter judicem juſtum & conſcien-
tiam tuam, noli timere niſi cauſam tuam*. Ceterum ut ſecurus ſtes ante Tribu-
Idem Enarrat. in Pſ. 49. nal Chriſti, judicium ejus in te præveni: *Aſcende tribunal mentis tuæ, eſto tibi
judex, torqueat te timor, erumpat a te confeſſio, & dic Deo*: Quoniam iniqui-
tatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper. „Quod
„ erat poſt te, fiat ante te: ne tu ipſe poſtea a Deo judice fias ante te, & non
„ ſit quo ſugias a te. *Præveni faciem ejus in confeſſione*. Tuam iniquitatem con-
S. Aug. Enarrat. in Pſal. 66. „ fitere, gratiam Dei confitere: te accuſa, illum glorifica; te reprehende, il-
„ lum lauda: ut & ipſe veniens inveniat te punitorem tuum, & exhibeat ſe ti-
„ bi Salvatorem tuum .... Confiteri times Deo, ne confeſſum damnet? Si non
„ confeſſus lates, confeſſus damnaberis. Times confiteri, qui non confitendo
„ eſſe non potes occultus: damnaberis tacitus, qui poſſes liberari confeſſus. “
Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes. *Et quia confiten-
tur*, Lætentur & exultent gentes quoniam judicas populos in æquitate.

Nemo

Digitized by Google

„ Nemo te fallit: gaudeat judicandus, qui timuit judicaturum. Prævidit enim,
„ & prævenit faciem ejus in confeſſione: ille autem cum venerit, populos in æ-
„ quitate judicabit. Quid ibi valebit calliditas accuſatoris, ubi eſt teſtis conſcientia,
„ ubi tu eris & cauſa tua, ubi judex non quærit teſtem? Advocatum miſit tibi:
„ propter illum, & per illum confitere; age cauſam tuam, & defenſor eſt pœniten-
„ tis, & petitor veniæ confitentis, & judex innocentis. Vere timere poteris cau-
„ ſam tuam, ubi Advocatus tuus erit Judex tuus? *Lætentur & exultent gentes*,
„ *quoniam judicas populos in æquitate*. Sed timere poterunt, ne male judicentur:
„ dent ſe corrigendos, dent ſe dirigendos ei qui videt judicandos. Hic corrigan-
„ tur, & non timeant cum judicabuntur. Vide quid dicat in alio Pſalmo: *Deus in*
„ *nomine tuo ſalvum me fac, & in virtute tua judica me*. Si non me prius ſalvas in no-
„ mine tuo, debeo timere cum me judicabis in virtute tua: ſi autem me prius ſalvas
„ in nomine tuo, quid timebo judicantem in virtute, cujus ſalus præceſſit in nomine?

6. *Tunc dicet Rex his qui a dextris ejus erunt: Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis Regnum a conſtitutione mundi. Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare*, &c. Qui in hac mortali vita poſitus, vero, ſincero, *Apoc. ult.*
ardenti Dominici Adventus Regnique deſiderio ſæpe dixerit. *Veni, Domine Jeſu*, in eoque affectu obierit; & qui non verbis tenus, ſed operibus, fidelitate, & charitate dixerit, *Domine Jeſu, poſſide cor meum. Tu ſcis enim quia amo te*: in ultimo judicio ſuaviſſima hæc verba a Chriſto audiet, *Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis Regnum*: id eſt, *Qui regnum eratis, & non regnabatis, venite, regnate: ut quod in ſpe fueratis, etiam in re eſſe poſſitis*. Sancti ſunt Regnum Dei, quatenus in iis regnat Deus per charitatem. *Feciſti nos Deo noſtro regnum*. Ideo in Regni æterni poſſeſſionem vocantur & mittuntur. *Dominus Deus illuminabit illos, & regnabunt in ſæcula ſæculorum*. Nunc Regnum Dei adhuc congregatur, adhuc ædificatur, adhuc paratur. In illo erunt manſiones ſicut adhuc parat eas Dominus: in illo jam ſunt ſicut jam prædeſtinavit Dominus. Dominus nos ſibi parat, & ſe nobis parat; quoniam locum parat & ſibi in nobis, & in ſe nobis. Dixit enim *Manete in me, & ego in vobis*. Credenti colligitur meritum, videnti redditur præmium. *Tunc locus paratur, ſi ex fide vivatur. Creditus deſideretur, ut deſideratus habeatur: Deſiderium dilectionis, præparatio eſt manſionis*. Nunc *Spiritus & ſponſa dicunt, Veni. Et qui audit, dicat: Veni. Et qui ſitit, veniat: & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis*.

S. Auguſt. Tract. 68. in Joan. Apoc. 5. 10. & 6. 22. 5.

Joann. 15. 4. S. Aug. ibid.

Apoc. 22. 17.

-*Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare*. Ad dexteram ſtaturis non dicet, *S. Aug. ſer.*
„ Illa & illa magna feciſtis: ſed, *Eſurivi, & dediſtis mih manducare*. Ad ſiniſtram *261. alias de*
„ ſtaturis non eſt dicturus, Illa & illa mala feciſtis: ſed, *Eſurivi, & non de-* *Diverſis 12.*
„ *diſtis mihi manducare*. Illi pro eleemoſyna in vitam æternam: iſti propter ſte-
„ rilitatem in ignem æternum. Modo eligite aut dexteram, aut ſiniſtram. Nam
„ rogo vos, quam habere poterit ſpem ſalutis piger in remediis, creber in morbis? *Aperi ſinum pietatis, excipe donum felicitatis*. Peccata tua eleemoſynis redime. Forte contemnebas neſcio quem pauperem aut egenum: noli contemnere Chriſtum in cœlo ſedentem, in terra egentem. Ipſe dat, ipſe accipit; dat de cœlo, accipit in terra. *Quaſi fœnus trajectitium facis*. Hic das, ibi recipis: *Idem ſer. 42.*
hic das res perituras, ibi recipis res ſine fine manſuras. „ Eſurivi enim, & dedi- *alias Hom.*
„ ſtis, mihi manducare. Pauca dediſti, plura ſume: terrena dediſti, cæleſtia ſu- *29. ex 50.*
„ me; temporalia dediſti, æterna ſume: mea dediſti, me ipſum ſume. Quid
„ enim dediſti, niſi ex eo quod a me accepiſti? Quod dederis non reddo, qui unde
„ dares dedi? Qui te ipſum qui dares dedi, qui tibi Chriſti cui dares dedi. Ecce
„ cui das, paſcit, & eſurit propter te: donat, & eget. Quando donat, vis ac- *Idem ſer. 38. alias 245. de Tempore.*
„ cipere, quando eget, non vis dare. Eget Chriſtus, quando eget pauper; qui om-
„ nibus ſuis vitam æternam paratus eſt dare, in unoquoque paupere temporaliter

„ di-

„ dignatus eſt accipere. Et conſilium dat quod migres. Migra de terra in cęlum, „ ne perdas. „ Si forte tibi aliquis diceret, Migra divitias tuas ab Occidente in Orientem, ſi non vis ut pereant, æſtuares, laborares, ſatageres, attenderes quanta eſſent quæ haberes, videres te multiplicitate rerum tuarum in longinqua facile migrare non poſſe: & forte fleres, quia ire cogereris, & quomodo tecum tolleres quod collegeras, non invenires. In longiora te migrare juſſit, qui non ait, Migra de Occidente in Orientem; ſed, Migra de terra in cęlum. Æſtuas; quaſi difficultatem majorem tibi videris pati, & dicis: Si non inveniebam jumenta & naves, quibus ab Occidente migrarem ad Orientem; quomodo inveniam ſcalas, quibus a terra migrem in cœlum? Noli, inquit tibi Deus, noli laborare: *Qui te divitem feci, qui tibi quod dares dedi, laturarios tibi pauperes feci*. Si invenires aliquem inopem de trans mare, aut quo ire velles, invenires inde civem aliquem neceſſitatem patientem, diceres tibi: Civis iſte inde eſt quo ego volo ire: eget hic, do illi quod ibi mihi reddat. *Ecce eget hic pauper; civis eſt Regni cęlorum: quid dubitas facere trajectitium?*

7. *Tunc reſpondebunt ei juſti, dicentes: Domine quando te vidimus eſurientem, & pavimus te? ... Et reſpondens Rex dicet illis: Amen, amen dico vobis. Quamdiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis*. Da Deo, & ut recipias conveniris. Certe in terra quærebas debitorem tuum: quærebat & ille, ſed ubi ſe abſconderet a facie tua. Adieras judicem, & dixeras, Jube illum debitorem meum conveniri. Ille audito hoc, diſcedit, & nec ſalutare te quærit, cui forte egenti ſalutem commodando præſtiteras. Habes ergo cui eroges. Da Chriſto, ipſe te convenit ultro, ut recipias, & mirantem quia aliquid a te recepit. „ Convenit debitor, & creditores excuſant. Non vult eos fidelis de-
„ bitor falli. Recipere dubitatis? Accepi, & ignoratis. Non accepi per me,
„ accepi per meos. Quod illis datum eſt, ad me pervenit: ſecuri eſtote, non
„ perdidiſtis. Minus idoneos attendebatis in terra: idoneum habetis in cęlo.
„ Ego, inquit, accepi, ego reddam. Terram accepi, cęlum dabo: temporalia
„ accepi, æterna reſtituam: Panem accepi, vitam dabo. Immo etiam hoc di-
„ camus; panem accepi, panem dabo: potum accepi, potum dabo: hoſpitium
„ accepi, domum dabo: æger viſitatus ſum, ſalutem dabo: in carcere viſus
„ ſum, libertatem dabo. Panis quem dediſtis pauperibus meis conſumptus eſt:
„ panis quem ego dabo, & reficit, & non deficit. Det ergo nobis panem
„ Panis ille qui de cœlo deſcendit. Cum panem dabit, ſeipſum dabit.

S. Aug. ſer. 81. alia de Diverſis 43.

Quamdiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis. Quid potuit nobis majus Chriſtus edicere? Quomodo magis potuit juſtitiæ ac miſericordiæ no-
„ ſtræ opera provocare; quamquod præſtari dixit ſibi, quicquid egenti præſtetur
„ & pauperi: & ſe dixit offendi, niſi egenti præſtetur & pauperi, ut qui reſpectu
„ fratris in Eccleſia non movetur, vel Chriſti contemplatione moveatur: & qui
„ non cogitat in labore atque in egeſtate conſervum, vel dominum cogitet in illo
„ ipſo quem deſpicit conſtitutum. *Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus*. Super egenum & pauperem intelligit, qui Chriſtum in paupere fidei oculis intuetur. Sacramentum quoddam eſt pauper. Panni quos videmus, quaſi ſpecies ſunt, ſub quibus Chriſtus latet, dives in miſericordia, verus Deus. Chriſti Domini verbis Corpus ejus & Sanguinem in Altaris ſanctiſſimo Sacramento ſubſtantialiter præſentia eſſe credimus: *Hoc eſt corpus meum; hic eſt ſanguis meus*. Ejuſdem Salvatoris noſtri verbis illum in paupere moraliter præſentem eſſe credamus: *Quamdiu* (inquit) *feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis*. SOLUM *tantummodo Chriſtus eſt, qui in omnium pauperum univerſitate mendicat*. Euchariſtia ſacrificium pariter & Sacramentum eſt: pauper quaſi Sacramentum eſt, Chriſtum continens ac repręſentans; eleemoſyna quaſi ſacramentum eſt, Chiſtum paſcens in paupere: ſimul & ſacrificium eſt, propi-

S. Cypr. in Tract. de Opere & Eleemoſyn.

Salv. l. 4. ad Eccleſiam Catholic.

propitiatorium, & impetratorium eleemoſynas erogantibus: quia & remiſſionem peccatorum, & ubertatem ipſi impetrat gratiarum *Beneficentiæ & communionis nolite oblivisci* (inquit Apoſtolus) *talibus enim hoſtiis promeretur Deus*. Sacrilegus eſt qui indigne tractat Euchariſtiam: *Vis infertur Corpori & Sanguini Domini*. Sacrilegii cujuſdam reus eſt, qui Chriſtum in paupere deſpicit, conculcat, occidit. *Non paviſti, occidiſti*. Indigne communicans, judicium ſibi manducat & bibit: qui pauperem non juvat, maledictionem & damnationem æternam ſibi arceſſit. Dicet enim Chriſtus his qui a ſiniſtris erunt,

Hebr. 13. 16.
S. Cypr.
Citatur ſub nomine.
S. *Amb. in collectione* Gratiani c. Paſce *Diſt.* 86.

8. *Diſcedite a me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus. Eſurivi enim: & non dediſtis mihi manducare*, &c. *Tunc reſpondebunt ei & ipſi, dicentes: Domine, quando te vidimus eſurientem*, &c. *& non miniſtravimus tibi? Tunc reſpondebit illis dicens: Amen dico vobis: Quandiu non feciſtis uni de minoribus his, nec mihi feciſtis*. „ Si in ignem, mittitur, qui eſurienti non dedit panem ſuum; putas ubi mittendus eſt, qui tulit alienum? Si in ignem mittitur qui nudum non veſtivit, ubi mittendus eſt qui veſtitum expoliavit? Si cum diabolo damnatur, qui hoſpitibus non præbuit domum ſuam; putas ubi mittendum eſt, qui tulit alienam? Si periturus eſt qui in carcere non viſitavit; quid de illo fiet, qui forte injuſte in carcerem miſit? Rogo vos, Fratres, hic adtendite, quam ſpem habere poſſunt qui mala faciunt; quando illi perituri ſunt qui bona non faciunt? Denique & alio loco Dominus terribiliter nos admonet, dicens, *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*. Non dixit, quæ facit fructum malum, ſed quæ non facit fructum bonum. Hinc ergo poſſumus evidenter agnoſcere, quas pœnas arbor ſpinoſa in die judicii patietur; quando illa quæ fructum non dederit, excidetur, & in ignem mittetur.

S. Cæſarius ſer. 31. inter Aug. alios 58. de Sanctis nunc in Appen. 77.
Matt. 7. 19.

Diſcedite a me maledicti, in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo & Angelis ejus. Regnum ego vobis; ignem autem non vobis, ſed Diabolo & Angelis „ ejus præparavi, in quem quoniam vos ſponte injeciſtis, vobis ipſis id imputate. „ *Eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare*. Si enim inimicus fuiſſem, nonne ad immiſericordes etiam flectendos mitigandoſque ſuffeciſſent paſſiones illæ, inedia ſcilicet, frigus, vincula, nuditas, ægritudo, aut quia ubique ſine tecto pervagatus ſum? Hæc enim cum etiam inimicos movere poſſent: vos autem neque amico hæc contuliſtis, & Domino, & benefactori. At canem plerumque fame premi videntes, compatimur, & belluarum inedia movemur: Tu vero Domino tamen patiente non moveris? Qua ratione hæc poterunt excuſari? Nam etſi illud ſolummodo ſpectaretur, nonne magni præmii loco habendum eſſet, Chriſtum paſcere? Non dico, ut vocem illam, *Venite benedicti*, &c. a ſedente in Patris ſolio, orbe terrarum præſente audias, & Regnum conſequeris: ſed ipſum opus nonne ſibi ad retributionem ſufficit? Te autem inſuper coram univerſis, cum apparuerit ineffabilis illa gloria, laudibus extollit, & coronat, patronumque ac hoſpitem profitetur. Perpende autem non unum, aut duo, ſed omnia miſericordiæ opera & officia reprobos contempſiſſe. Non enim ſolum eſurientem non cibarunt, & nudo veſtem non præbuerunt, ſed (quod facillimum erat) nec ægrotum viſitarunt. Et vide quam facilia præcipit. Non enim dixit: In carceribus eram, & liberaſtis me: aut ægrotus fui, & ſanitatem procuraſtis: ſed, *Viſitaſtis, & veniſtis ad me*. Sed nec eſurienti famem levare difficile: non enim lautam quæſivit menſam, ſed eam dumtaxat quæ neceſſitati ſufficeret: quodque majus eſt, non in principis viri, ſed in humilis habitu ſervi quæſivit. quorum ſingula ad improborum condemnationem ſufficiunt: petitionis ſcilicet facilitas, & dandi poteſtas; panis enim petitur: petentis miſeria, quia pauper atque mendicus: præmii magnitudo; Regnum enim promittitur: terror pœnarum; gehenna enim intentatur: accipientis dignitas; Deus enim „ paupe-

S. Jo. Chryſ. hom. 80. in Matth.

Digitized by Google

„ pauperum manibus accipit: honoris cumulus; quia tantum deſcendere di„ gnatus eſt: jus exigendi; ſumma enim juſtitia eſt de ſuis ei tribuere. Ve„ rum ad hæc omnia ipſos adtendere prohibuit cupiditas & avaritia; nec pœ„ narum minas timuerunt; cum & his qui pauperibus non ſubveniunt, gra„ viora quam Sodomis minatus ſit, & hic expreſſe dicat: *Quandiu non feciſtis* „ *uni de minoribus his, nec mihi feciſtis*. Quid ais, Domine? ſi fratres tui ſunt, „ quomodo minimos appellas? Imo vero ideo fratres, quia humiles, quia pau„ peres & abjecti. Hos enim maxime in fratres adoptat: non dico Monachos „ dumtaxat, qui montes habitant, ſed fideles ſingulos eſurientes, nudos, ac „ peregrinos: eoſque nobis curæ eſſe jubet. Fratres enim noſtri baptiſmate „ conſtituti ſunt, & ineffabilis Myſterii participatione.

Diſcedite a me maledicti in ignem æternum. Infelicem illum Eſau cogitate, qui tranſlata Iſaac Patris ſui, cum primogeniti juribus, juſto Dei judicio,
Geneſ. 25. ad fratrem ſuum natu minorem Jacob benedictione, *Irrugiit clamore magno*,
34. 36. 38. *& conſternatus ait, Benedic etiam & mihi, pater mi.... Numquid non reſervaſti & mihi benedictionem? Num unam tantum benedictionem babes, Pater? Obſecro mihi quoque benedicas*. Fruſtra vero benedictionem poſtulabunt. Noluerunt, dum hic viverent, benedictionem, & elongabitur ab eis. *Non novi vos* (inquiet Chriſtus) *vos ex patre diabolo eſtis*. Diſcedite a me, *operarii iniquitatis, genimina viperarum, ſervi nequam, non populus meus*; Diſcedite a me. Et quo, Domine, *ibimus a ſpiritu tuo? Quo a facie tua fugiemus*? Diſcedite *in ignem*. Numquid vero hujus ignis ardorem clementia tua non moderabitur? Non ſtillam aliquam roris immittet? Immo vero illum accendet juſtiſtia mea, ut numquam extinguatur. *In ignem æternum*, Angelorum & hominum maledictionibus onerati, Dei ipſius maledictione percuſſi, ut hœdi emiſſarii ejicientur, tradenturque dæmonibus in inferno ſine fine cruciandi. Nullum vel minimum ſolatium in ſempiterna calamitate habebit infelix anima.
Threner. 1. 2. *Non eſt qui conſoletur eam ex omnibus charis ejus*. Æternitate tota inclamabit, Deus ultionum, cur me diris malæ conſcientiæ morſibus, omnium creaturarum exprobrationi, dæmonum furori, igni devoranti, ſupplicio æterno traditum reliquiſti? Avertat a nobis hoc Deus, Fratres chariſſimi, & ab auditu
Pſal. 3. 7. malo nos liberare dignetur, ut in nobis impleatur quod ſcriptum eſt: *In me-*
S. Cæſarius *moria æterna erit juſtus, ab auditione mala non timebit*. „ Hoc enim erit au-
ſerm. 31. in „ ditum malum, quod audituri ſunt impii, *Diſcedite a me maledicti, in ignem*
Auguſt. Append. 77. „ *æternum*. Irrevocabilis enim ſententia erit, quæ a piiſſimo Deo multo ante „ prædicitur, ut a nobis totis viribus caveatur. Si enim nos Deus noſter vellet pu„ nire; non nos ante tot ſæcula commoneret. Invitus quodam modo vindicat, „ qui quo modo evadere poſſimus, multo ante demonſtrat. Non enim te vult per-
Pſal. 59. 6. „ cutere, qui tibi clamat, Obſerva. *Dediſti metuentibus te ſignificationem* (inquit Propheta) *ut fugiant a facie arcus, ut liberentur dilecti tui*. Dei natura, bonitas; *juſtitia opus peregrinum ab eo: De ſuo bonus, de noſtro juſtus.... Niſi bomo deliquiſſet, optimum ſolummodo Deum noſſet ex naturæ proprietate; at nunc etiam eum juſtum patitur ex cauſæ neceſſitate*. Hinc apud alterum Prophetam ait
Jerem. 7. 20. Dominus: *Ecce furor meus & indignatio mea conflatur ſuper locum iſtum*. Conflari proprium eſt inſtrumentorum, quæ ſeparata Philoſophi vocant, quæ partes non ſunt agentis, nec ad ejus ſubſtantiam & integritatem pertinent. Non conflatur cor generoſum, non manus fortes & induſtriæ, non pedes veloces, non corpus agile: ſed conflantur enſes, lanceæ, ſagittæ, clypei, quæ arma naturalia non ſunt bellatori. Deus itaque iram & indignationem ſuam conflari ait, ut ſignificet affectus illos a natura ſua alienos eſſe, vimque ſibi fieri peccatis noſtris ut iraſcatur. *Ecce furor meus & indignatio mea conflata eſt*, ſive *ſtillavit*, *ſuper locum iſtum* (ut vertit S. Hieronymus,) quaſi dicat:

dicat: *Ego quidem naturaliter non iraſcor, ſed illi ita agunt ut me ad iracundiam provocent: & meam videar mutare naturam. Sentiant igitur iratum, quod quantum in ſe eſt, facere conantur.* Miſericordia torrentibus comparatur, qui improviſo ex montibus in valles deſcendunt, & curſu præcipiti omnia evertunt. Juſtitia vero pluviæ, quæ prænuntiis vaporibus & nubibus obſcuris caſum ante ſuum ſignificat, nec impetu labitur, ſed guttatim fluit: ſic gratiarum aquæ a montibus æternis impetu fluunt in valles, id eſt, in humiles animas, ut in iis evertant & ejiciant quicquid terrenum eſt: ſed felices illæ inundationes divinæ miſericordiæ ipſis improviſæ ſunt & inexpectatæ. *Et torrentes inundaverunt.* Juſtitia vero ſenſim præparatur ad vindictam, peccatoribus materiam ſubminiſtrantibus, & peccata ſua velut atros vapores in altum emittentibus. *Præparabitur veritas tua in eis.* Horum multiplicatione nubes addenſatur; modo in diluvium aquæ, modo in diluvium ignis reſolvenda: ſed ſenſim decidit, nec abſque ſignis, quibus peccatores moneantur, & ad pœnitentiam ultimo invitentur. *Et pluit Dominus ſuper Sodomam ignem & ſulphur a Domino de cœlo .... Furor meus & indignatio mea ſtillavit ſuper locum iſtum.* Pulchre non ait, *Effuſus eſt furor meus, ſed ſtillavit, ut moderatam pœnam ſignificet. Si autem in ſtilla furoris tanta duritia eſt, quid fiet ſi omnis imber fuerit effuſus? ſed & conflata indignatio ſic intelligi poteſt; ut quod diu facere noluit, peccatorum multitudine facere compellatur.* Et ſuccendetur *furor Domini*, & non extinguetur: *quia non agit populus per quæ poſſit extingui.* Bonis operibus, & præcipue eleemoſynis extingui furor Domini poteſt. Qui illum peccatis ſuis provocaverit, & extinguere in hoc mundo neglexerit; pondus ejus in judicio ſuſtinebit, & terribilem vocem audiet: *Diſcedite a me maledicti, in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis ejus. Eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare*, &c. Deum ſuum amittent, & omnia: & quantum glorificaverunt ſe, & in deliciis fuerunt, tantum patientur tormentum & luctum. *Si non amas cum Chriſto eſſe, time ſine illo eſſe. Quare, time ſine illo eſſe? Quia cum diabolo eris, ſi cum Chriſto non fueris. Et ubi erit diabolus? Audi ipſum Chriſtum*: Ite in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus. *Si igne cœli non accenderis, ignem time gehennarum. Si non amas eſſe inter Angelos Dei; time eſſe inter angelos diaboli. Si non amas eſſe in Regno, time eſſe in camino ignis ardentis, inextinguibilis, ſempiterni. Vincat in te prius timor, & erit amor. Timor pædagogus ſit, non ipſe in te remaneat, ſed te ad charitatem, quaſi ad magiſtrum perducat.*

S. Hieron. lib. 2. Commentar. in Jeremiam.

Gen. 19. 27.
Jerem. 7. 20.
S. Hieron.

S. Auguſt. ſerm. 349. alias de Tempore 51.

9. *Et ibunt hi in ſupplicium æternum; juſti autem in vitam æternam.* Dignitas infinita Dei offenſi, ex qua malitia peccati infinita repetitur; & voluntas peccatoris, qui æternum peccaret, ſi poſſet, infert æternitatem ſupplicii. *Omnipotens Deus, quia pius eſt, miſerorum cruciatu non paſcitur: quia vero juſtus eſt, ab iniquorum ultione in perpetuum non ſedatur. Sed iniqui omnes æterno ſupplicio deputati, ſua quidem iniquitate puniuntur, & tamen ad aliquid ardebunt: ſcilicet ut juſti omnes & in Deo videant gaudia quæ percipiunt, & in illis reſpiciant ſupplicia quæ evaſerunt: quatenus tanto magis in æternum gratiæ divinæ debitores ſe eſſe cognoſcant, quanto in æternum mala puniri conſpiciunt, quæ ejus adjutorio vicerunt.* Inferni pœnas, ſempiterna damnatorum ſupplicia ſæpe cogitemus, ut a peccatis quæ illa merentur, abſtineamus. Deſcendamus in infernum viventes, ne deſcendamus morientes. Æternitatem meditemur hinc tormentorum, hinc gaudiorum. Æternitas! æternitas! æternitas! quam cito dicitur, & numquam finitur! Quatuor ſyllabis conſtat, & fine caret. Quandiu Deus durabit, tamdiu durabunt ſupplicia damnatorum; tamdiu ardebit ignis in furore ejus ſuccenſus uſque ad inferni noviſſima: „ Sapiens ignis, *qui* „ membra urit, & reficit, carpit & nutrit: ſicut ignes fulminum corpora tan-

S. Gregor. lib. 4. Dialog. c. 44.

Minutius Felix in Octavio.

„ gunt,

„ gunt, nec abſumunt: ſicut ignes Ethæ, & Veſuvii, & ardentium ubique „ terrarum flagrant, nec erogantur: ita pœnale illud incendium non damnis „ ardentium paſcitur, ſed inexeſa corporum laceratione nutritur. *Æterni illius* „ *ſupplicii meditatio, innocentiæ cuſtos.* Enimvero nos qui ſub Deo omnium ſpecu- „ latore diſpungimur, quique æternam ab eo pœnam providemus, merito ſoli in- „ nocentiæ occurrimus, & pro ſcientiæ plenitudine, & pro latebrarum difficultate, „ & pro magnitudine cruciatus, non diuturni, verum ſempiterni eum timentes quem „ timere debebit & ipſe qui timentes judicat; Deum, non Proconſulem timentes.

Tertull. Apologet. 45.

10. *Juſti autem in vitam æternam.* Hæc ſimpliciter vita eſt, cujus in perpetuitate beatitudo eſt, in qua ſcilicet Deus videtur, amatur, & laudatur, & certum eſt nos in ea ſemper eſſe manſuros. „ Beata vita ſi non amatur, non habetur. „ Porro ſi amatur & habetur, ceteris omnibus excellentius neceſſe eſt ut ame- „ tur. Quoniam propter hanc amandum eſt, quicquid aliud amatur. Porro ſi „ tantum amatur, quantum amari digna eſt, fieri non poteſt ut eam qui ſic „ amat, non æternam velit. Tunc igitur beata erit, quando æterna erit..... „ Illa vita ſola eſt, quæ nec beata eſſe poteſt, niſi fuerit æterna. Cum pervenerimus ad vitam, certum nobis erit in ea nos ſemper futuros. Nam ſi erimus „ ibi, & utrum ibi, ſemper futuri ſimus, incerti erimus, etiam ibi erit ti- „ mor. Et ſi erit timor, cruciatus erit, non carnis; ſed, quod pejus eſt, „ cordis. Ubi autem cruciatus, quæ beatitudo? Erit ergo nobis certum quia „ in illa vita ſemper erimus, & illam finire non poterimus: quia in il- „ lius Regno erimus, de quo dictum eſt: *Et Regni ejus non erit finis.* Ibi eſſe „ noſtrum non habebit mortem; ibi noſſe noſtrum non habebit errorem; ibi „ amare noſtrum non habebit offenſionem. “ Hanc nobis donare vult Deus, qui neminem vult perire, ſed omnes ſalvos fieri: ſed ea conditione ut mandata ejus ſervemus. Ideo Chriſtus Legiſperito interroganti, Quid faciendo vitam æternam poſſidebo: Reſpondit: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.* Quam Domini ſententiam Eccleſia in Ordine & Ritibus baptiſmi baptizandis per ſponſores declarat. S. N. *Quid petis ab Eccleſia Dei?* P. *Fidem.* S. *Fides quid tibi præſtat?* P. *Vitam æternam.* S. *Si igitur vis ad vitam ingredi, ſerva mandata. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, ex tota mente tua; & proximum tuum ſicut te ipſum.* Meritis, charitate, eleemoſynis æterna vita comparatur. Obdurationi adverſus miſericordiam æterna pœna infligitur. Hæc cogita quiſquis opibus abundas, quiſquis habes ſubſtantiam hujus mundi, & claudis tua viſcera fratribus neceſſitatem patientibus. Diſpenſatorem te pecuniarum tuarum eſſe noveris, non minus quam Rectores Eccleſiarum. Quemadmodum igitur illi non habent poteſtatem, ea quæ a vobis collata ſunt pauperibus, temere diſpergendi, quandoquidem ad alimenta pauperum conſtituta ſunt; pari tu quoque jure non debes tua temere conſumere. Nam etſi paternam hæreditatem accepiſti, atque ea ratione quæcumque habes, tua ſunt: Dei tamen ſunt univerſa. Deinde ſi tu diligenter quę dediſti vis diſpenſari, Deum autem non arbitraris accuratiorem a nobis rationem diſpenſationis petiturum, ſed toleraturum ut bonis tuis abutaris, & in voluptates, in ludos, in luxum temere effundas; falleris, non ita eſt. Ideo enim te divitem fecit, ut pauperibus alimenta ſubminiſtres. Sicut igitur tu ſervo ad diſpenſandum dediſti ſic Dominus tibi, ut opportune impendas. Cumque poſſit auferre, reliquit tamen, ut virtutis exercendæ habeas facultatem, utque altero alterius egente, ferventiore omnes inter ſe charitate vinciret. Tua, immo te ipſum Chriſto redde, mercedem vitæ æternæ tibi donaturo. Ego, inquit, ipſe ſum pater, ego frater, ego domus, ego ſponſus, ego nutritor, ego veſtis, ego radix, ego fundamentum. Quicquid volueris, ipſe ſum, nulla re indigebis, ego tuus ero. Ipſe amicus ſum, membrum, caput, frater, ſoror, mater, univerſa ipſe ſum, modo meus

S. August. lib. 14. de Civit. Dei c. 25.

Idem lib. 11. de Civit. Dei c. 18.

Luca 1.

S. Joannes Chryſoſt. Hom. 77. in Matt.

Idem Hom. 77. in Matt.

(ut

(ut decet) efficiaris. Ego pauper propter te, in cruce propter te, in ſepulchro propter te. Patrem in cęlis pro te interpello, qui ad inferiora pro te a Patre miſſus deſcendi. Omnia tu mihi es, frater, cohæres, amicus, membrum. Quid vis amplius? Quid averſaris amantem? Quid caduco huic mundo laboras? Cur perforato dolio aquam ingeris? Cur fruſtra curris? Nonne uniuscujuſque artis finis quidam eſt? Oſtende mihi ſecularis hujus ſtudii finem. *Vanitas vanitatum: & omnia vanitas.* Chriſto labora, Chriſto milita, ad bravium curre tibi ab ipſo propoſitum, ad ſummi boni, id eſt, ipſiuſmet Dei poſſeſſionem. *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa & inutilia, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem. Radix enim omnium malorum cupiditas. Tu autem hæc fuge: ſectare vere juſtitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, manſuetudinem. Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua vocatus es.* Diſcant divites hujus ſæculi, *Non ſublime ſapere, neque ſperare in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo, (qui præſtat nobis omnia abunde ad fruendum) bene agere, divites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare, theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.*

CAPUT XXVI.

Senſus Litteralis.

1. ET *factum eſt, cum conſummaſſet Jeſus ſermones hos omnes, dixit Diſcipulis ſuis: Scitis quia poſt biduum Paſcha fiet, & filius hominis tradetur, ut crucifigatur.* Munere Doctoris hucuſque impleto, conſummatiſque ſermonibus, non modo ſuperiori capite, ſed toto Evangelio ad hunc uſque locum recenſitis, Jeſus Redemptoris & Sacerdotis munus aggreditur: & quos doctrina ſua & prædicatione inſtituit, exemplis ædificavit, miraculis convicit, ſanguine ſuo redimere, ſacrificio ſuo mox ſanctificare parat. Scitis, inquit, ut rem publice notam, imminere Feſtum Paſchatis, primam ſcilicet diem Azymorum, ſolemnem, in qua Paſchalis Agnus ex præſcripto Legis immolandus eſt, eamque *poſt biduum* celebrandam, Feria nimirum ſexta. Quamobrem id in fine diei Martis a Chriſto dictum videtur. *Et filius hominis tradetur ut crucifigatur.* Intra tam breve tempus tradar gentibus (ut vobis prædixi) ut ipſo Paſchatis dies crucifigar.

2. *Tunc congregati ſunt Principes Sacerdotum, & Seniores populi, in atrium Principis Sacerdotum, qui dicebatur Caiphas: & conſilium fecerunt ut Jeſum dolo tenerent, & occiderent.* Sub id tempus quo Chriſtus mortem ſuam prædixit, nempe poſtridie mane ſeu Feria quarta, primarii Sacerdotes, id eſt, capita 24. familiarum Sacerdotalium, ſeu qui aliquando ſummi Pontifices fuerant (ſummus enim Pontificatus non jam perpetuus ut olim, ſed annuus erat) & Judices ſeu Magiſtratus præcipui, qui populum in civilibus regebant; nec non Scribæ ſeu Legisperiti, (ut addunt SS. Marcus & Lucas) ex quibus magnum Synedrium conſtabat, cujus ſummum erat de Religione judicium, ſummo Pontifice præſide: convenerunt in Aulam Principis Sacerdotum, ſeu Pontificis, cui nomen Caiphæ. *Joſephum Caipham* vocat Joſephus. Is *erat Pontifex anni illius*, ut S. Joannes obſervat, inſtitutus ſcilicet a Valerio Grato Judęę Præſide. Penes Reges Hebræorum olim poteſtas fuerat diligendi ſummum Pontificem ex familia ei muneri deſtinata, ut conſtat ex libris Regum & Paralipomenon.

S. Aug. Ep. 36. alias 86. ad Caſulanum ubi Feriam 4. olim jejunio deputatam obſervat, quod ea Conſilium de morte Jeſu habitum ſit.

Joſephus l. 18. Ant. c. 3.

menon. Libera Republica idem jus fuiſſe penes Synedrium, notat Maimonides. Poſtea qui Judæis imperarunt Syro-Macedones, deinde Romani, eodem jure licentius uſi ſunt. In ædibus igitur Caiphæ conſilium habuerunt Sacerdotes & Magiſtratus Jeroſolymitani, ut deliberarent qua ratione Jeſum, non palam & vi, ſed clam & per inſidias capere poſſent, & Romano Præſidi tradere, palam occidendum. Confer cum Pſal. 2. 2. *Aſtiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum ejus.*

3. *Dicebant autem: Non in die feſto, ne forte tumultus fieret in Populo.* Non in die feſto occidatur, inquiebant; veriti popularem tumultum. Inſignes rei plecti ſolebant in Feſtis, ut etiam Talmudici obſervant, quo exemplum ad plures perveniret, quo tempore Judæi Religionis ergo frequentiores Hieroſolyma conveniebant. Sic Herodes Petrum ad ſupplicium ſtatim *poſt Paſcha producere populo decreverat*, ut habetur *Act.* 12. 4. id eſt, intra illos ſeptem dies Paſchalis ſolemnitatis, quorum primus duntaxat & ultimus a ſervilibus operibus liberi erant. Synedrio igitur viſum eſt, a recepto more eſſe recedendum, & occiſionem Jeſu differendam extra feſtos dies, *Ne forte tumultus fieret in Populo.* Plebs enim in Jeſum erat propenſior, Galilæi præſertim ipſius populares: multi ex plebe in eum credebant, vix ullus erat qui non illum veneraretur ut Prophetam, ut benefactorem. Paſchæ dies feſtivus erat & lætus, quo vel noxii liberabantur, ideoque cædi innocentis minime opportunus. Timebant ergo ne id plebi diſpliceret, occaſioque ſeditionis eſſet: præſertim cum ob leviores longe cauſas eo tempore ſeditiones oriri ſolitæ eſſent ex frequenti populi concurſu: quibus reprimendis vel impediendis Romani Præſides militum cohortem ſupra Templi porticus conſtituebant, Joſepho teſte, Dei autem ſingulari providentia factum eſt, ut Principes Sacerdotum & Magiſtratus ab hoc conſilio diſcederent non occidendi Jeſum feſto die oblata per Judam opportunitate, ut appareret, plus divinum decretum & Chriſti prædictionem, quam Judæorum conſilia valuiſſe; illumque mortis genus, locum, & diem elegiſſe, ac circumſtantias omnes definiviſſe. 2. Ut mors Chriſti plures teſtes haberet, magiſque ignominioſa eſſet. 3. Ut innoteſceret fidelibus Chriſtum per Agnum Paſchalem adumbratum fuiſſe, & ipſo die feſto legalis Paſchatis immolaretur *Paſcha noſtrum*, Agnus ſine macula, ad tollenda totius mundi peccata, utque non de captivitate Ægypti unus populus, ſed de captivitate Diaboli totum genus humanum erueretur. *Itaque divino intelligimus diſpoſitum eſſe conſilio, ut ſacrilegi Judæorum Principes, & impii Sacerdotes, qui ſæviendi in Chriſtum occaſiones ſæpe quæſiverant, non niſi in ſolemnitate paſchali exercendi furoris ſui acciperent poteſtatem. Oportebat enim ut manifeſto implerentur effectu, quæ diu fuerant figurato promiſſa myſterio; ut ovem ſignificativam ovis vera removeret, & uno expleretur Sacrificio variarum differentia victimarum. Nam omnia illa quæ de immolatione agni divinitus per Moyſen fuerant præſtituta, Chriſtum prophetaverant, & Chriſti occiſionem proprie nunciaverant. Ut ergo umbræ cederent corpori; & ceſſarent imagines ſub præſentia veritatis, antiqua obſervantia novo excluditur Sacramento, hoſtia in hoſtiam tranſit, ſanguine ſanguis aufertur, & legalis feſtivitas dum mutatur impletur.*

Joſephus lib. 20. Antiq.

S. Leo ſerm. 56. de Paſſ. Dom. 7.

4. *Cum autem Jeſus eſſet in Bethania in domo Simonis Leproſi, acceſſit ad eum mulier habens alabaſtrum unguenti prætioſi, & effudit ſuper caput ipſius recumbentis.* Cum eſſet Jeſus Bethaniæ, quod caſtellum erat ſeu vicus Mariæ & Marthæ ſororum Lazari, ubi hoſpitari ſolebat, & a Simone Leproſo fuiſſet ad cœnam invitatus, acceſſit ad eum mulier habens vas ſeu pixidem ex alabaſtrite lapide, continentem liquorem odoriferum magni pretii, quod effudit ſuper caput ipſius Jeſu recumbentis, in honoris & reverentiæ teſtimonium. Non fuit ſpiſſum & tenax, ſed liquidum, ex herbis odoriferis expreſſum unguentum, præ-

ſertim

ſertim ex ſpicis nardi, cujus odor maxime commendatur. *Cant.* 1. 12. Unde
S. Marcus *Nardum ſpicatum vocat*, S. Joannes *Nardum piſticum*, ſeu fide-
lem, id eſt ſincerum, minimeque adulteratum. Una & eadem mulier hæc
eſt, unctrix capitis & pedum Chriſti apud quatuor Evangeliſtas, Maria Mag-
dalena ſoror Lazari. Matthæo & Marco omnia conveniunt. Matthæo, Mar- *Marci* 14.
co & Lucæ convenit quod hæc geſta in convivio, quo mulier adventat habens *Lucæ* 7.
Alabaſtrum unguenti, quo Jeſum perfundit. Non alia unctrix, licet unctio di- *Joann.* 12.
verſa ab ea quam deſcribit S. Lucas: Matthæo, Marco, & Joanni convenit,
quod hæc geſta in Bethania, in convivio; quod unguentum a muliere allatum *S. Aug. l.* 2.
maximi erat pretii; quod reprehenſa eſt hoc nomine mulier ab uno Diſcipu- *de Conſenſu*
lorum (Judam Joannes nominat) velut prodiga, hoc obtentu quod rectius *Evang. c.* 78.
is ſumptus factus eſſet in pauperes; quod Chriſtus mulierem defendit, inter- *S. Greg. M.*
pretatione benigna ad pollincturam ſuam hunc honorem referens declarans. *Hom.* 25. *in*
Rurſus Lucæ cum Joanne convenit, quod hæc mulier pedes Chriſti perfudit, *Evangel.*
& capillis exterſit. Præterea Joannes Mariam Lazari ſororem hac velut pe-
culiari nota deſcribit: *Maria autem erat quæ unxit Dominum unguento, & ex-* *Joan.* 11. 2.
terſit pedes ejus capillis ſuis. Hic autem proprius non fuit Mariæ ſororis La-
zari caracter, ſi aliæ mulieres Chriſtum pariter unguento perfuderunt. Quod
vero hæc ipſa ſit Maria Magdalena, id probat, quod Chriſti pollincturam *Tertull. l.*
hoc pietatis officio prævenerit, quia poſt mortem Jeſu ad ejus ſepulchrum *de Pudici-*
itura ut illius corpus ungeret, illud inventura non erat, utpote jam a mor- *tia c.* 11.
tuis redivivum. Mariam autem Magdalenam unam fuiſſe ex ſanctis mulieri
bus quæ ad Chriſti monumentum valde mane una Sabbatorum, ſeu prima
hebdomadæ die cum aromatibus venerunt, ut Jeſum ungerent, probat ſum-
mus Evangeliſtarum conſenſus. Nec refert quod apud Matthæum & Marcum
capitis Chriſti ab illa muliere unguento perfuſi, apud Joannem pedum eſt men-
tio. Quid enim vetat credi prius pedes perfuſos, deinde caput? Nec etiam
refert, quod apud Lucam *Mulier peccatrix* ungit pedes Jeſu Mariæ autem *S. Ambroſ.*
ſororis Lazari pietas commendatur. Nam diſtinguenda ſunt tempora. Vixe- *in Lucam.*
rat olim diſſolutius, ideo peccatrix dicta; mox delicta vitæ prioris pœniten-
tia expiavit, quam ad Chriſti pedes in domo Simonis Pharisæi profeſſa fue-
rat. Eadem igitur mulier, quamvis non ſit idem factum vel eadem unctio,
quæ a S. Luca, & aliis tribus Evangeliſtis narratur. Quæ enim S. Luca com- *S. Aug l.* 2.
memoratur, biennio ante Chriſti Paſſionem contigit: quæ vero ab aliis, *an-* *de Conſen-*
te ſex dies Paſchæ, ut expreſſe obſervat S. Joannes. SS. autem Matthæus & *ſu Evang.*
Marcus hanc hiſtoriam temporis ordine ſervato non referunt ſed per recapi- *c.* 78. & 79.
tulationem, occaſione data, ut notent quid Judam ad proditionem impulerit.
Simon Leproſus dicitur, non quod tunc lepra laboraret, aut quin illi interdi-
ctum fuiſſet hominum commercio, ſed quod Leproſus fuiſſet atque a Chri-
ſto mundatus, ſeu quod cognomen id fuerit ejus familiæ, a caſu inditum,
aut quia aliquis majorum ipſius lepra infectus fuerat; ſicuti iis familiis co-
gnomina fuerunt Cocles, Rufus, Niger, Claudus, &c. An idem ille fuerit
ac Simon Phariſæus, dubium eſt. Alius viſus eſt S. Auguſtino.

5. *Videntes autem Diſcipuli, indignati ſunt dicentes: Ut quid perditio hæc?*
Potuit enim iſtud venundari multo, & dari pauperibus. Diſcipuli quidam vi-
dentes pretioſi unguenti effuſionem, indignatione commoti ſunt in mulierem,
dicentes, Quorſum iſta profuſio? Offerre poterat Domino pretium hujus un-
guenti, quod pauperibus erogari juſſiſſet. Diſcipulorum nomine unus Judas ſi-
gnificatur, locutione ſacris Scripturis uſitata, ut pluralis numerus pro ſingu-
lari interdum uſurpetur. Confer cum Joan. 12. 4. 5. & 6. *Dicit ergo unus ex Di-* *S. Hieron.*
ſcipulis ejus, Judas Iſcariotes, qui erat eum traditurus: Quare unguentum non *in hunc lo-*
veniit trecentis denariis, & datum eſt egenis? Dixit autem hoc non quia de egenis *cum.* *S. Auguſt.*

l. 2. de Conſenſu Ev. cap. 9.

pertinebat ad eum, ſed quia fur erat & loculos habens ea quæ mittebantur, portabat. Poteſt etiam intelligi quod & alii Diſcipuli aut ſenſerint hoc, aut dixerint, aut eis Juda dicente perſuaſum ſit, atque omnium voluntatem Matth. & Marcus etiam verbis expreſſerint: ſed Judas propterea dixerit, quia fur erat, ceteri vero propter pauperum curam: Joannem autem de ſolo illo id commemorare voluiſſe, cujus ex hac occaſione furandi conſuetudinem ſignificandam duxit.

6. *Sciens autem Jeſus, ait illis: Quid moleſti eſtis huic mulieri? opus enim bonum operata eſt in me.* Jeſus eorum indignationem, tametſi occultam cognoſcens, piæ mulieris defenſionem ſuſcepit. Quid, inquit, huic mulieri moleſtiam exhibetis? Illam temere accuſatis: Opus enim bonum operata eſt, unguentum effundendo in caput meum ut me honore afficeret: Opus, (inquam) humanitatis, grati animi, magnæ fidei, eximiæ pietatis, ardentiſſimæ charitatis. Fruſtra vero pauperum curam prætexiſtis: *Nam ſemper pauperes habetis vobiſcum, me autem non ſemper habetis*. Pauperes ſemper habebitis, quibus benefaciendi præſto ſemper erit occaſio: me autem non ſemper habebitis vobiſcum viſibili modo præſentem, quo modo nunc in omni convictu & familiaritate; ſiquidem brevi ſum moriturus. Ita conciliantur hæc verba Chriſti cum iis quæ Diſcipulis dixit poſt Reſurrectionem: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*. Atque eodem ſenſu Apoſtolus ait: *Etſi cognovimus ſecundum carnem Chriſtum, ſed nunc non novimus*. Senſus igitur eſt; Non ero ſemper vobiſcum ita præſens, ut ſimilia mihi exhiberi poſſint humanitatis officia; pauperes autem vobiſcum ſemper habebitis. Reſpicit Chriſtus illud Deuteron. 15. Verſ. 11. *Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ:* quod minime pugnat cum Verſ. 4. ubi ſcriptum eſt: *Et omnino indigens & mendicus non erit inter vos*. Nam hoc præcipientis eſt, illud prædicens. *Non erit*; id eſt, *Ne ſit*. Erunt igitur qui egeant, in tanto quippe populo; ſed ceteri pati non debent ut in egeſtate permaneant, ſed eorum inopiam pro viribus ſublevare. Quem ſenſum aperte ſatis indicant Verſ. 7. *Si unus de fratribus tuis, qui non morantur intra portas civitatis tuæ, ad paupertatem venerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, ſed aperies eam pauperi.* Et verſ. 11. *Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ: idcirco ego præcipio tibi, ut aperias manum fratri tuo egeno & pauperi, qui tecum verſatur in terra.* Confer cum Marci 14. 7. *Semper enim pauperes habetis vobiſcum; & cum volueritis, poteſtis illis benefacere: me autem non ſemper habetis*.

Matth. 2. Cor. 5.

S. Hieron. in hunc locum.

Tertull. l. 4. adverſus Marcionem.

7. *Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit*. Perditionem aut profuſionem eſſe perperam exiſtimaſtis, quod hæc mulier corpus meum pretioſo unguento perfudit: atqui ſi is ſumptus ad pollinciendum mortuum impenſus eſſet, nemo improbaret; cum id ex pietatis officio, & ad amorem erga defunctos ſignificandum, & ad ſpem Reſurrectionis teſtificandam apud vos frequentetur: qui igitur honos mortuo laudabiliter impenderetur, cur mihi viventi, ſed brevi morituro exhiberi ægre fertis? *Ad ſepeliendum me fecit*: quaſi me polliciendum & funerandum. Cum enim mortem meam imminere intellexerit, me jam velut mortuum ſpectat, & ſolemne illud pietatis officium modico tantum tempore antevertit. Hunc ſenſum S. Marcus clarius exprimit his verbis: *Quod habuit hæc, fecit: prævenit ungere corpus meum in ſepulturam*. Id eſt, cum me jam propinquum morti eſſe noverit, quod jam ſæpe prædixi vobis, fecit quod in ſe erat ut hoc mihi officium vivo impenderet, veritæ ne mortuo non poſſet ob furorem inimicorum meorum. Quod autem ſancta mulier Chriſti mortem fide prævideri, ſepulturam ejus officio prævenerit Spiritus Sancti impulſu, confirmatur ex cap. 24. S. Lucæ verſ. 6. & 7. ubi Angeli ſancti mulieribus, quarum hæc una erat, corpus Jeſu in monumento quærentibus, aiunt: *Recordamini qualiter locutus eſt vobis, cum*

Marci 14. 8.

adhuc

*adhuc in Galilæa eſſet, dicens: Quia oportet Filium hominis tradi in manus ho-
minum peccatorum, & crucifigi, & die tertia reſurgere. Et recordatæ ſunt ver-
borum ejus.* Quem ſenſum S. Marcus clarius expreſſit, S. Joannes paulo ob-
ſcurius innuit; ſecundum Latinam Verſionem noſtram vulgatam. *Sinite, il-
lam, ut in diem ſepulturæ meæ ſervet illud*: Sive ſecundum vim Græci Tex- *S. Jo. 1. 7.*
tus, quam & Syriaca Verſio exprimit. *In diem ſepulturæ meæ ſervavit illud.*
Idem enim Vulgatæ noſtræ Verſionis ſenſus eſt: Sinite ut non fruſtra hoc
unguentum ad pollincturam meam ſervaverit, me ſcilicet nunc perfunden-
do, quod poſt mortem meam non poterit.

8. *Amen dico vobis, Ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto
mundo, dicetur & quod hæc fecit in memoriam ejus.* Ubicumque Evangelium
meum, doctrina mea, vitæque & prędicationis meæ Hiſtoria prædicabitur:
(quæ quidem prædicatio orbem pervagabitur univerſum:) pium iſtud mulieris
hujuſce factum ad laudem ipſius ſempiternam narrabitur & celebrabitur.

9. *Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Judas Iſcariotes ad Principes
Sacerdotum: & ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? At
illi conſtituerunt ei triginta argenteos. Et exinde quærebat opportunitatem ut eum
traderet.* Congregato primariorum Sacerdotum & civilium Magiſtratuum, Le-
giſque peritorum concilio, ut de Morte Jeſu deliberarent, Judas Iſcariotes u-
nus ex duodecim Apoſtolorum ejus Collegio, Chriſti reprehenſione irritatus,
& unguenti pretio, cui inhiabat, fruſtratus, abiit, non coactus, non invita-
tus, ſed ſponte, ut avaritiæ ſuæ damnum quoquo modo compenſaret, ad Prin-
cipes Sacerdotum, tunc in Aula Pontificis Caiphæ congregatos: & ait illis:
Quid mihi dabitis, & ego vobis eum tradam, ut cum eo pro arbitrio veſtro a-
gatis? At illi ſe ipſi daturos pacti ſunt *triginta argenteos* ſiclos, quanti caput
ſervi æſtimatur. *Exod.* 21. 32. (Libellæ ſunt circiter quadraginta quinque mone-
tæ Gallicæ.) Vilitatem pretii oſtendit Zachariæ locus: *Et appenderunt merce-*
dem meam triginta argenteos. Nec obſtat quod ex ea pecunia emptus ſit ager *Zach. 11. 12.*
figuli ad ſepulturam peregrinorum, qui tam vili pretio emi potuiſſe non vi
detur. Non conſtat enim quantus fuerit ager: parvum fuiſſe veriſimile eſt, e-
umque infęcundum & vilem, cujus ubertas omnis ad figulina opera exhauſta
fuerat. Deinde non conſtat an ea tantum pecunia emptus fuerit, an aliquid ſu-
peradditum, quantum ad juſtum pretium conficiendum neceſſe erat. Tertio,
rariore tunc temporis pecunia, res minoris emebantur. Denique, *Jerem.* 32. 9.
ager non malus emitur ſeptemdecim ſiclis. Pretii porro vilitas Judæ animum o-
ſtendit ita avaritiæ mancipatum, ut quovis vel exiguo lucro ad ſcelus immane
proditionis Chriſti impelli potuerit. Unum ex duodecim Apoſtolis Chriſti illum
fuiſſe hic obſervat Evangeliſta, tum ad criminis gravitatem indicandam, tum ad
ſignificandam perſonam idoneam proditioni, utpote domeſticam.

10. *Prima autem die Azymorum acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum, dicentes:
Ubi vis paremus tibi comedere Paſcha?* Die decima quarta menſis Niſan, qua
immolabatur Paſchalis agnus inter duas veſperas, & fermentum omne e do-
mibus abjiciebatur, azymique panes manducari incipiebant in cœna ad eſum agni, *Luc. 1. 22.*
& eorum uſus ad diem uſque vigeſimam primam incluſive perſeverabat ſecundum
Legem, *Exod.* 12. 18. Confer cum Marc. 14. 12. *Et primo die Azymorum quando
Paſcha immolabant, dicunt ei Diſcipuli, &c.* Et Luc. 22. 7. *Venit autem dies A-
zymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha.* Quibus locis inter ſe collatis evinci-
tur Paſcha eo anno celebratum a Judæis, quo oportebat die ſecundum Legem;
atque a Chriſto pariter celebratum legitima die cum vulgo Judæorum. Miſit
itaque Chriſtus Petrum & Joannem, ut Paſchalem Cęnam pararent, At il-
li de hoſpitio ſolliciti, quod propriam domum Jeroſolymis non haberet Jeſus;
& quod difficile videretur invenire hoſpitium in Urbe ob hominum ex tota gente

Digitized by Google

thæo videntur, quæ nonniſi poſt Euchariſtiæ inſtitutionem facta ſunt, ut colligitur ex S. Luc. c. 22. v. 20. & 21. *Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, dicens: Hic eſt calix Novum Teſtamentum in Sanguine meo, qui pro vobis fundetur. Verumtamen ecce manus tradentis me, mecum eſt in menſa.* Quibus connectendum eſt id quod Joannes narrat c. 13. v. 26. de buccella panis intincti Judæ a Chriſto porrecta, quo ſigno eum Joanni ſupra pectus ſuum recumbenti indicavit. Vel dicendum, Jeſum ſemel & iterum de proditore ſuo ſermonem feciſſe: ante, & poſt inſtituta traditaque Myſteria. Primum a S. Matthæo, ſecundum a SS. Luca & Joanne narratum.

S. Aug. l. 3. de Conſenſu Ev. c. 1.

14. *Et contriſtati valde, cœperunt ſinguli dicere: Numquid ego ſum, Domine? Ac ipſe reſpondens ait: Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet.* Chriſti prędictione ac declaratione vehementer afflicti Apoſtoli tum ob atrocitatem facinoris, tum ex metu fragilitatis & infirmitatis ſuæ (plus enim credebant Magiſtro quam ſibi) interrogarunt de peccato, cujus conſcientiam non habebant. *Numquid ego ſum, Domine?* Eſſemne ita miſer, ita ingratus, ita infidelis & impius? Reſpondit Jeſus, Qui intingit mecum buccellam. quam manu tenet, in paropſide, hic me tradet. Judas prope Chriſtum accubuiſſe videtur, ita ut cum plures eſſent in menſa catini, ille ex eodem ederet ex quo edebat Chriſtus. Ita enim facilius fieri potuit, ut Chriſtus illi interroganti an ipſe eſſet, de quo loquebatur, ſubmiſſe & pleriſque non audientibus reſponderet: *Tu dixiſti*; utque eo non audito, Joannes a Petro monitus, quærens quis ille eſſet qui tantum ſcelus meditaretur & perpetraturus eſſet, certum a Chriſto Jeſu ſignum acciperet; eum hunc eſſe, cui ipſe Jeſus daturus eſſet de catino tinctam jure offulam. Accidit quod S. Marcus cum prius dixiſſet, *Unus ex vobis tradet me, qui manducat mecum*, poſtea ſubjecit: *Unus ex duodecim qui intingit mecum manum in catino.* Quare cum bis idem dictum cenſeri non debeat, ſequitur in poſteriori Verſu reſtrictiorem eſſe deſcriptionem. *O mira Domini patientia! Primum dixerat, Unus veſtrum me traditurus eſt. Perſeverat proditor in malo: manifeſtius arguit, & tamen nomen proprie non deſignat. Judas ceteris contriſtatis, & trahentibus manum, & interdicentibus cibos ori ſuo; temeritate & impudentia qua proditurus erat, etiam manum cum Magiſtro mittit in paropſidem, ut audacia bonam conſcientiam mentiretur.*

S. Hieron. in hunc locum.

Marc. 14. 18. 20.

S. Hieron. in hunc locum.

15. *Filius quidem hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de illo: Væ autem homini illi per quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei ſi natus non fuiſſet homo ille.* Mortem oppeto non fortuito; non inopinato, non invitus, non inimicorum potentia in me prævalente, ſed ſciens volens, ut Dei Patris mei obtemperem voluntati ac decretis, utque impleantur quæ in Lege, Pſalmis, & Prophetis de me ſcripta ſunt, ſecundum quæ oracula oportet Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam. Ne tamen ideo ſe minus reum, aut mitius puniendum a Deo exiſtimet Proditor: ſapientiſſimum enim divinæ permiſſionis decretum, Deique pręſcientia cum nullam imponat ſceleris neceſſitatem, cujus autor non eſt Deus, ſed ordinator, neque culpam elevat, neque pęnæ meritum minuit. Maledictus æternum ille qui me tradet: melius eſſet illi. ſi natus non fuiſſet. Non quod bene eſſe ei poſſit, qui non ſit, ſed quod Judæ & ſimilium impiorum æternæ damnationi addictorum pœnæ tam graves, tam atroces ſint ac futuræ ſint, ut optabilius ipſis eſſet non eſſe. Scilicet *Multo melius eſt non ſubſiſtere, quam male ſubſiſtere.* Proditoris igitur pœna his verbis prædicitur: *Ut quem pudor non vicerat, corrigant denuntiata ſupplicia.*

S. Hier. ibid.

16. *Reſpondens autem Judas, qui tradidit eum dixit: Numquid ego ſum, Rabbi? Ait illi, Tu dixiſti.* Judas, ne tacendo ſe prodere videretur, blandientis verbo Jeſum interrogat: Num ego ille ſum, de quo tale ſcelus ſuſpicaris? Magiſtrum vocat hypocrita impudens, ut Jeſum ceteris condiſcipulis magis ho-

norare videretur. Nam *Domini* nomen etiam plebeis, *Rabbi* vero ſeu *Magiſtri*, ſolis Doctoribus apud Hebræos tribuebatur. Reſpondit Jeſus: Ita eſt; tu es ille proditor. Hanc Chriſti reſponſionem vel non audiverunt ceteri Apoſtoli, vel non intellexerunt. Unde Petrus Joanni innuit, ut a Jeſu quæreret quis eſſet

Jo.13.24.25.26. ib. v.2. Proditor. Itaque cum Joannes recubuiſſet ſupra pectus Jeſu, dixit ei: *Domine, quis eſt? Reſpondit Jeſus: Ille eſt, cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intinxiſſet panem, dedit Judæ Simonis Iſcariotæ. Et poſt buccellam introivit in eum Satanas*: plenius ſcilicet illum poſſeſſurus, cujus cor jam occupaverat. Unde Joannes præmiſit: *Et cœna facta, cum Diabolus jam miſiſſet in cor ut traderet eum Judas, &c.* Sicut ergo Apoſtoli, qui jam acceperant Spiritum

S. Aug. l. 3. de Conſenſu Ev. ſanctum, quando eis poſt Reſurrectionem Jeſus inſufflavit, dicens, *Accipite Spiritum ſanctum*, poſtea eum die Pentecoſtes plenius acceperunt: ita e contrario, Diabolus qui jam ante cor Judæ occupaverat, illi perſuadens ut Chriſtum traderet; illum ſibi plenius ſubjecit, poſtquam Jeſus illi buccellam intinctam porrexit.

17. *Cœnantibus autem eis, accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & ait: accipite, & comedite: Hoc eſt corpus meum.* Cum adhuc menſæ accumberent, cœna legali, uſualique, peracta: unde S. Lucas & S. Paulus calicem a Chriſto acceptum, benedictum, datumque Apoſtolis ſcri-

Luc.22.20. & 1.Cor.11. bunt, *poſtquam cœnavit*; quod & in Canone Miſſæ exprimitur: Accepit Jeſus panem, azymum utique, cum a prima die azymorum ad octavam uſque nullus eſſet fermentati uſus, & ad cœnam, in qua Paſchalis Agnus comedebatur azymos panes adhiberi Lex juberet. Et gratias agens Patri, *benedixit* pani; quo modo non calici benedicere S. Paulus ait: *Calix* (inquit) *benedictionis; cui benedicimus nonne communicatio Sanguinis Chriſti eſt?* Et fregit in tot partes quot e-

1.Cor.10.16. rant convivæ; *deditque Diſcipulis ſuis*, in manus, dicens, *Accipite, & comedite: Hoc* quod vobis porrigo, & quod a me comedendum accipitis, *eſt corpus meum*, non typus dumtaxat & figura corporis mei, ut Agnus Paſchalis, quem manducaſtis; ſed ipſum Corpus meum verum, quod pro vobis in cruce immolandum eſt, & modo myſtice immolatur in ſacrificio incruento, cujus vos par-

Luc.22. 19. 1.Cor.11.14. ticipes eſſe volui. Quem ſenſum SS. Lucas & Paulus exprimunt his verbis, *quod pro vobis datur, quod pro vobis tradetur*. Corpus autem ipſum Chriſti, pro nobis traditum & ſacrificatum eſt, non figura corporis. Figuratam locutionem in his verbis, *Hoc eſt corpus meum*, non magis licet comminiſci, quam in his Patris Æterni verbis: *Hic eſt Filius meus dilectus*. Utrobique Veritas perſpicue loquitur: verba ejus intelligenda ſunt ſecundum eum quem præ ſe ferunt ſenſum. Figuram a Melchiſedecho præmonſtratam hic implet Chriſtus, Paſcha verum inſtituit in agno Paſchali adumbratum: an quæſo figuris figuram

S. Hieron. in hunc locum. obſcuriorem, non veritatem ipſam ſubſtituiſſet? *Poſtquam* (inquit S. Hieronymus) *typicum Paſcha fuerat impletum, & agni carnes cum Apoſtolis comederat, aſſumit panem qui confortat cor hominis, & ad verum Paſchæ tranſgreditur Sacramentum, ut quomodo in præfiguratione ejus Melchiſedech ſummi Dei Sacerdos, panem & vinum offerens fecerat, ipſe quoque veritatem ſui Corporis & Sanguinis repræſentaret*; ideſt, præſentem exhiberet; quo ſenſu & Tertullianus repræſentandi verbo utitur, dicens, Patrem Æternum Filium ſuum in Monte Thabor repræſentaſſe, cum ait: *Hic eſt Filius meus dilectus*. Hæc verba, *Accipite, & comedite: Hoc eſt Corpus meum*; cum Chriſtiani cultus inſtitutionem, novæ Legis conditionem, veri fœderis contractum, teſtamentum Patris morientis, mandatum Domini, ſubſtitutionem veritatis omnibus veteris Legis umbris, omniumque figurarum finem ſignificent & exprimant, in ſenſu figurato & metaphorico explicari non debent; cum ratio juſque poſtulent ut in his occaſionibus & circumſtantiis ſermo clarus ſit, nullique æquivocationi obnoxius

S. Auguſt. „ Tamdiu contenditur de hæreditate mortuorum, quandiu teſtamentum pro-

fe-

„ feratur in publicum, & cum prolatum, tacent omnes ut tabulæ aperiantur
„ & recitentur, Judex intentus audit, Advocati ſilent, Præcones ſilentium ſa-
„ ciunt; univerſus populus ſuſpenſus eſt ut legantur verba mortui non ſentien-
„ tis in monumento. Ille ſine ſenſu jacet in monumento, & valent verba ipſius:
„ Sedet Chriſtus in cœlo, & contradicitur teſtamento ejus? Aperi; legamus.
„ Fratres ſumus, quare contendimus? Qui fecit teſtamentum, vivit in æter-
„ num, audit voces noſtras, agnoſcit ſuam. Legamus, quid litigamus? Ubi
„ inventa fuerit hæreditas, ipſam teneamus. Quis pro domo vel prædio ſibi a patre moriente teſtamento legatis, figuram domus vel prædii in charta delineatam tradi pateretur? Quis non amentem inclamaret hominem, qui ſic teſtamentum interpretaretur? Chriſtus Jeſus Dominus noſter morti proximus teſtamentum condidit: nobis Corpus & Sanguinem ſuum legavit, dicens: Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus. Quid pro Corpore & Sanguine Chriſti figura a Corporis & Sanguinis ipſius nobis ſupponere conantur Calviniani & Zuingliani Hæretici? *Confirmatum teſtamentum nemo ſperuit aut ſuperordinat*. Denique Gal. 3. 15.
trium Evangeliſtarum in referendis Chriſti Euchariſtiam inſtituentis verbis ſummus conſenſus, & S. Pauli cum illis concordia, non permittit ut ad ſenſum figuratum & metaphoricum trahantur. *De veritate carnis & ſanguinis non relictus eſt ambigendi locus: nunc enim & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtra, vere* S.Hil.l.8.de Trin.
caro eſt, & vere ſanguis eſt, & hæc accepta atque hauſta id efficiunt, ut & nos in Chriſto, ut Chriſtus in nobis ſit.

18. *Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes*. Et accipiens calicem vino plenum aqua mixto, cum gratias egiſſet Deo Patri, ipſique calici ſeu contento in eo elemento benedixiſſet, dedit illis in manus, jubens ut in orbem omnes ex eodem iſto calice biberent, quod S. Lucas his verbis expreſſit: *Dividite inter vos*: Syrus Interpres ad ſolos Apoſtolos Marc.14.23.
Chriſti juſſionem refert: *Bibite vos omnes*. S. Marcus ſtatim impletum eſſe illud Domini mandatum obſervat: *Et biberunt* (inquit) *ex eo omnes*, ſcilicet præſentes Apoſtoli; quos proinde ſolos, & Sacerdotes ſacrificium offerentes mandatum illud ſpectat. Apoſtoli enim in ultima cœna Novi Teſtamenti Sacerdotes a Chriſto ſunt inaugurati his verbis, *Hoc facite in meam commemorationem*. Ex hoc itaque loco perperam colligunt Heterodoxi Communionem ſub utraque Luc. 22. 19.
ſpecie divini eſſe juris reſpectu ſingulorum & omnium fidelium, qui ſunt Euchariſtiæ participes. Unde nec Sacerdotes ipſos, quando non offerunt ſacrificium, ſed Sacramentum ſimpliciter ſumunt ut fideles ceteri, ſpectat illud Chriſti mandatum, ut probat collatio cum ipſius Domini verbis a S. Paulo relatis: *Hoc fa-* 1.Cor.11.25.
cite quotieſcumque bibetis, in meam commemorationem.

19. *Hic eſt enim Sanguis meus Novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*. Quod enim vobis exhibeo bibendum in calice, Sanguis meus eſt, quo novum fœdus & Teſtamentum, æternæ hæreditatis promiſſiones filiis Dei, per gratiam ejus prædeſtinatis, factas continens, prænuntiatum a Prophetis, a me revelatum & prædicatum, & veluti morte Teſtatoris jam jam futura, & hoc ipſo ſanguine, qui myſtice jam funditur, repræſentata confirmatur. *Hic eſt ſanguis meus*, verus & proprius, loco ſcilicet ſanguinis veterum victimarum ſubſtitutus, quem Moyſes reſperſit in populum, dicens: *Hic eſt ſanguis fœderis quod pepigit Dominus vobiſcum ſuper cunctis ſermonibus his*. Hic eſt Sanguis meus Novi Teſtamenti, qui *pro multis effundetur*. Apud S. Lucam, *pro vobis*. Utrumque a Chriſto dictum conjunxit Eccleſia in Canone Miſſæ: *Qui pro vobis & pro multis effundetur*. Maluit autem *pro multis dicere*, quam *pro omnibus*: (quamvis omnibus ſufficiat ad pretium redemptionis, & pro omnibus illum effuderit, Patrique obtulerit Chriſtus, qui & pro inimicis rogavit:) quia ſacrificii fructum & efficaciam reſpexit. Hic eſt

Sanguis meus, qui pro veſtra & multorum ſalute *effunditur*, & ſalvabit omnes
quotquot præordinati ſunt ad vitam æternam. Trium Evangeliſtarum, & S. Pau-
li Textus Græcus uniformiter habet, *τὸ ἐκχυνόμενον qui effunditur*, ideſt, nunc
offertur Deo, & libatur in ſacrificio incruento, ut mox effundetur in ſacrificio
crucis, cujus iſtud figura eſt, *in remiſſionem peccatorum*: Piaculare enim &
propitiatorium ſacrificium eſt. Confer cum Apoſtolo c. 9. Epiſtolæ ad Hebræos
℣: 13. & ſeqq. „ Si enim ſanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aſper-
ſus, inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis: quanto magis Sanguis Chri-
„ ſti, qui per Spiritum ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emun-
„ dabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, ad ſerviendum Deo viven-
„ ti? Et ideo Novi Teſtamenti Mediator eſt; ut morte intercedente in redem-
„ ptionem earum prævaricationum, quæ etant ſub priori Teſtamento, repro-
„ miſſionem accipiant qui vocati ſunt æternæ hæreditatis. Ubi enim teſtamen-
„ tum eſt, mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris. Teſtamentum enim in mor-
„ tuis confirmatum eſt: alioquin nondum valet, dum vivit qui teſtatus eſt.
„ Unde nec primum quidem ſine ſanguine dedicatum eſt. Lecto enim omni man-
„ dato Legis a Moyſe univerſo populo, accipiens ſanguinem vitulorum &
„ hircorum, cum aqua, & lana coccinea, & hyſſopo; ipſum quoque librum
„ & omnem populum aſperſit, dicens: Hic ſanguis teſtamenti quod manda-
„ vit ad vos Deus. Etiam tabernaculum, & omnia vaſa miniſterii ſimiliter aſ-
„ perſit: & omnia pene in ſanguine ſecundum Legem mundantur: & ſine ſan-
„ guinis effuſione non fit remiſſio. Neceſſe eſt ergo exemplaria quidem cæle-
„ ſtium his mundari: ipſa autem cæleſtia melioribus hoſtiis quam iſtis.

20. *Dico autem vobis*: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis, uſque in diem
illum, cum illud bibam vobiſcum novum in Regno Patris mei*. Ex S. Luca per-
ſpicuum eſt id dictum a Chriſto ante panis & vini conſecrationem. Sed quia vi-
ni mentio hic præceſſerat, viſum eſt S. Matthæo id dictum hic ſubtexere. Ge-
Luc. 22. nimen ergo vitis non vocatur quod benedictio conſecravit, ſed quod natura for-
mavit. Sic autem habet S. Lucæ Textus: „ Et cum facta eſſet hora, diſcubuit,
„ & duodecim Apoſtoli cum eo. Et ait illis: Deſiderio deſideravi hoc Paſcha
„ manducare vobiſcum, antequam patiar. Dico enim vobis: Quia ex hoc non
„ manducabo illud, donec impleatur in Regno Dei. Et accepto calice, gra-
„ tias egit, & dixit: Accipite, & dividite inter vos. Dico enim vobis quod non
„ bibam de generatione vitis, donec Regnum Dei veniat. Et accepto pane,
„ gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens: Hoc eſt Corpus meum, quod pro
„ vobis datur: Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem
„ poſtquam cœnavit, dicens: Hic eſt calix, Novum Teſtamentum in San-
„ guine meo, qui pro vobis fundetur. Horum igitur verborum ſenſus eſt: Hæc
ultima cœna eſt, quam vobiſcum facio, hoc ultimum Paſcha quod vobiſcum
celebro. Non bibam in poſterum de hoc vino quod in cœna & in Paſchali cali-
ce bibimus, donec bibam illud longe alterius generis, longe præſtantius atque
jucundius in cœlo. *Vinum novum*, lætitiam ſcilicet immortalem, quę per vi-
num adumbrata eſt in Pſalmis: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ & tor-
rente voluptatis potabis eos*, *&c.* Quam & his verbis Chriſtus ſignificavit,
quibus compellavit Apoſtolos poſt ſacrorum Myſteriorum diſpenſationem: *Et*
Luc. 22. 29. *ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi Pater meus Regnum, ut edatis & bibatis ſu-
per menſam meam in Regno meo*. Non eſt autem inuſitatum ut idem nomen duo-
bus ſenſibus ſerviat in eadem oratione, proprio & methaphorico, ut in iſta Do-
Matt. 6. 2. mini ſententia, *Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos*: Priori parte *mortui* me-
taphorice, poſteriori vere mortui appellantur. Et in illa: *Qui biberit ex hac a-*
Jo. 4. 14. 22. *qua, ſitiet iterum: qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non ſitiet in æ-
ternum*: Primum *aqua* proprie, deinde metaphorice ſumitur. Ita & hic. *Non
bi-*

Digitized by Google

bibam amodo de hoc genimine vitis, donec illud bibam vobiſcum novum in Regno Patris mei: priori parte ſententiæ *genimen* ſeu fructus *vitis* proprie ſumitur; poſteriori vero parte metaphorice pro cęleſtibus immortalis vitæ deliciis.

21. *Et hymno dicto, exierunt in Montem Oliveti.* Cum hymnum in gratiarum actionem dixiſſent Jeſus & ejus Apoſtoli, excepto Juda qui jam abierat, exierunt verſus Montem Olivarum. Nam Getſemani erat inter Torrentem Cedron & montem ipſum, ad radicem montis. Hymnum conſuetum a Chriſto recitatum, veriſimile eſt. Non alium fuiſſe quam Pſalmos centeſimum decimum quartum & ſequentes uſque ad centeſimum decimum octavum, cenſent interpretes eruditi. Hunc hymnum Paſchate cani ſolitum, quem vocabant *Hymnum magnum*, ſeu *Halleluia magnum*. Cenſent alii hunc Hymnum fuiſſe orationem ipſam, quam Chriſtus ad Patrem fudit ſublevatis oculis in cœlum;; *Pater venit hora, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te*, &c. quæ Joannis 17. referuntur. Quibus deſcriptis, S. Evangeliſta continuo ſubdit: *Hæc cum dixiſſet Jeſus, egreſſus eſt cum Diſcipulis ſuis trans Torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipſe & Diſcipuli ejus.* Solebant ſcilicet Hebræi pro re nata ex tempore hymnos componere & ad Deum fundere nullis numeris adſtrictos, qualia ſunt Cantica Deboræ, Annæ, Zachariæ, Mariæ, &c. & oratio illa Petri & Joannis ac reliquorum Diſcipulorum ſive Chriſtianorum, quæ legitur Act. 4. v. uſque ad 31. Hunc morem primi Chriſtiani ſervarunt: ut colligitur ex c. 5. Epiſtolæ ad Epheſios verſ. 19. & ex c. 3. Epiſtolæ ad Coloſſenſes verſ. 16. De hoc more Tertullianus in Apologetico: *Poſt aquam manualem*, inquit, *& lumina, ut quiſque de Scripturis, vel de proprio ingenio poteſt, provocatur in medium Deo canere.*

22. *Tunc dicit illis Jeſus: Omnes vos ſcandalum patiemini in me in iſta nocte. Scriptum eſt enim: Percutiam paſtorem, & diſpergentur oves gregis.* Omnes ab officio diſcipuli verique amici deficietis, minus digne de me ſentientes, me deſerentes; ignavo & mundano timore fugientes, in fide Divinitatis meæ vacillantes iſta nocte, occaſione eorum quæ mihi evenient, cum me ab inimicis captum, rapi ad ſupplicium videbitis. Tunc fiet quod ſcriptum *Zachar. 13.* eſt: Percuſſo Paſtore diſpergentur oves gregis. Zachariæ vaticinium ſecundum *7.* ſenſum citat, non verbis tenus, ſibique accommodat. Confer cum Joannis 16. 31. 32. ubi narrat S. Evangeliſta, cum Apoſtoli dixiſſent, *In hoc credimus quia a Deo exiſti*, reſpondiſſe eis Jeſum: *Modo creditis? Ecce venit hora, &* *S. Auguſt.* *jam venit, ut diſpergamini unuſquiſque in propria, & me ſolum relinquatis.* *Tract. 103.* Ideſt, *Tunc ita perturbabimini, ut etiam quod modo creditis, relinquatis.* *in Joann.* *Venerunt enim ad tantam deſperationem, & ſuæ priſtinæ fidei, ut ita dixerim, mortem, quanta apparuit in illo Cleopa, qui poſt eius Reſurrectionem cum illo ſe loqui neſciens, & quid ei contigerit narrans*, Nos, *inquit*, ſperabamus quod *Luca 24. 1.* ipſe redempturus fuerat Iſrael. *Ecce quomodo eum reliquerant, deſerendo etiam ipſam fidem, qua in eum ante crediderant.* Futuræ igitur infirmitatis Diſcipu- *S. Hilarius* los admonuit, & nocte eadem *omnes metu atque infidelitate turbandos*: ſe ta- *in hunc lo-* men reſurgentem in Galilæam eos præceſſurum eſſe promittit, ut infirmita- *cum.* tem eorum ſponſione reditus ſui & Reſurrectionis conſolaretur. *Omnes vos* *S. Hieron.* *ſcandalum patiemini.* Prædicit quod paſſuri ſunt: ut cum paſſi fuerint, non *in hunc lo-* deſperent ſalutem, ſed agentes pœnitentiam, liberentur. *Poſtquam autem ſur-* *cum.* *rexero, præcedam vos in Galilæam.* Præcedam vos in Galilæam patriam veſtram, de qua repetenda cogitabitis, ut a Judæorum odiis & metu liberati ſecurius vivatis; vobis præibo, ut Paſtor gregi, voſque diſperſos colligam.

23. *Reſpondens autem Petrus, ait illi: Etſi omnes ſcandalizati fuerint in te,* *S. Hilarius* *ego numquam ſcandalizabor.* Ex ardenti quidem erga Dominum affectu & chari- *in hunc lo-* tate hæc Petrus dixit, ſed imbecillitatem ſuam, & fidem verborum Chriſti non *cum.*

atten-

Digitized by Google

[S. Jo. Chryſ. Hom. 83. in Matt.] attendens, de viribus ſuis præſumendo peccavit. *Ait illi Jeſus : Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis.* Mire emphatica ſunt Chriſti verba. Negaverat Petrus ſe ab officio diſceſſurum : oſtendit Chriſtus diſceſſurum, non leviter, ſed graviter, id eſt, non ſolum fuga, ſed Magiſtri abdicatione. Dixerat Petrus, *Numquam :* Chriſtus docet facturum eum, quod ſe facturum negabat, ea ipſa nocte antequam dies oriretur ; & facturum non ſemel, ſed ter: quod ſignum erat non qualiſcumque infirmitatis, ſed expectoratæ conſtantiæ. *Antequam gallus cantet, ter me negabis.* Bis canit gallus, primum medinoctio, deinde ſub adventum lucis. Poſterior cantus

[Marci 14. 30.] ut nobilior atque alacrior, proprie vocatur gallicinium. De iſto loquuntur SS. Matthæus, Lucas, & Joannes, de utroque S. Marcus: *Et ait illi Jeſus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priuſquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.* Tota Petri negatio, trina negatio eſt.

[S. Aug. l. 2. de Conſenſu Evang. c. 3.] Hæc ante primum galli cantum cœpta, ante ſecundum completa eſt: quamquam & affectione animi, & timore Petri ante primum tota concepta ſit. Sicut ergo jam mœchatus eſt mulierem in corde ſuo qui eam viderit ad concupiſcendum ; ſic Petrus quandocumque verbis ederet timorem, quem tam vehementem animo conceperat, ut perdurare poſſet uſque ad tertiam Domini negationem, tota trina negatio ei tempori deputanda eſt, quo eum trinæ negationi ſufficiens timor invaſit, ex quo etiamſi poſt primum galli cantum inciperent pulſato interrogationibus pectore verba illa negationis erumpere, nec ſic abſurde atque mendaciter ante galli cantum ter negaſſe diceretur, quando ante galli cantum tantus timor obſederat mentem, qui eum poſſet uſque ad tertiam negationem perducere. Multo minus igitur movere debet, quia trina negatio etiam trinis negantis vocibus ante galli cantum cœpta, etſi non ante primum galli cantum peracta eſt.

24. *Ait illi Petrus: Etiamſi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes Diſcipuli dixerunt.* Bona fide, bono animo id dixit Petrus, boni propoſiti ſibi conſcius, ſed neque virium ſuarum imbecillitatem, neque

[S. Hieron. in hunc locum.] periculi ingruentis magnitudinem, neque Chriſti verba ſatis conſiderans. *Et Petrus de ardore fidei promittebat, & Salvator quaſi Deus futura noverat.*

[S. Amb. lib. 10. in Lucam.] Chriſti tamen prædictione *non cogitur* Petrus *ad negandum, ſed inſtruitur ad cavendum.... Magnam charitatem,* qua Dei mandata fiunt, *Petrus nondum habuit, quando timore ter Dominum negavit.* Timor *enim* non eſt in charita-

[1. Joan. 4. 18.] te, ſed perfecta charitas foras mittit timorem.

[Joan. 13. 37.] *Et tamen quamvis parva & imperfecta, non deerat, quando dicebat Domino :* Animam meam pro te ponam: *Putabat enim ſe poſſe, quod ſe velle ſentiebat.*

[S. Aug. l. de Gratia & l. Arbitrio c. 17.] *Et quis iſtam etſi parvam dare cœperat charitatem, niſi ille qui præparat voluntatem, & cooperando perficit, quod operando incipit?* Par voluntas, bona quidem, ſed imperfecta erat ceteris Diſcipulis, qui Petro ardore fidei, & animi conſtantia videri noluerunt inferiores: *Similiter & omnes Diſcipuli dixerunt.*

25. *Tunc venit Jeſus cum illis in villam, quæ dicitur Getſemani, & dixit Diſcipulis ſuis, Sedete hic donec vadam illuc, & orem.* Venit Jeſus cum Apoſtolis in prædium ſeu agrum, cui nomen Getſemani, id eſt *Torcular olei,* propter Montem Olivarum, ad cujus radices ſitus erat. Et dixit Diſcipulis ſuis, Manete hic, in anteriore ſcilicet horti parte, dum paulo ulterius ſecedam orationis gratia. *Et aſſumpto Petro, & duobus filiis Zebedæi,* Jacobo & Joanne, (quibus arcana ſua libentius credebat, & qui gloriam ejus in Transfiguratione viderant) *cœpit contriſtari, & mœſtus eſſe;* vehementer angi, & animo pene deficere, *tædere & pavere,* ut habet S. Marcus; ſive *obſtupeſcere,* ſecundum vim Græci verbi, ideſt, metu graviſſimo imminentium malorum agitari & concuti : *Cœpit contriſtari, & mœſtus eſſe.* Non ſubito animum Chriſti invaſerunt mortifera illa triſtitia, anxietas, metus; non præter voluntatem (ut nobis

Digitized by Google

bis accidit) ſed ſponte, ad imperium rationis, cujus ſerenitatem ne minimum
quidem obnubilarunt; quando, quomodo, & quantum voluit. „ Non animi *S. Auguſt. Tract. 60. in Joann.*
„ infirmitate, ſed poteſtate turbatus eſt, ne nobis deſperatio ſalutis oriatur,
„ quando non poteſtate, ſed infirmitate turbamur. Non ergo aliquo eſt co-
„ gente turbatus, ſed turbavit ſemetipſum, quod de illo evidenter expreſſum
„ eſt, quando Lazarum ſuſcitavit .... Affectum quippe humanum, quando
„ oportuiſſe judicavit, in ſe ipſo poteſtate commovit, qui hominem totum po-
„ teſtate ſuſcepit. " Ut veritatem probaret aſſumpti hominis vere quidem *S. Hieron. in hunc locum.*
contriſtatus eſt, ſed ne paſſio illius animo dominaretur, *per propaſſionem cœpit*
contriſtari. Denique *Hos motus ita cum voluit animo ſuſcepit humano, ſicut cum* *S. Aug. l. 14. de Civitate Dei cap. 9.*
voluit factus eſt homo: & ejus infirmitas fuit ex poteſtate.

26. *Tunc ait illis: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem. Suſtinete hic, & vi-*
gilate mecum. Mortifera triſtitia animus meus undequaque obſeſſus eſt, dolores
mortis in animum meum penetrarunt. *Circumdederunt me dolores mortis*. Ita vo- *Pſalm. 116.*
cantur dolores maximi, & quales in procinctu mortis eſſe ſolent, quibus non im-
merito comparatur horror ipſe mortis, & quidem tam acerbæ, tam ignominio-
ſæ. Manete hic, & vigilate mecum, ut vigilantiæ & orationis ſocietas vobis præ-
ſidio ſit adverſus tentationem imminentem; præſentia veſtra mihi ſit ſolatio.
Manete hic, & vigilate, ut eorum quæ mihi accidunt, ſuo tempore teſtes ſitis.

27. *Et progreſſus puſillum, procidit in faciem ſuam, orans, & dicens: Pa-*
ter mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte, verumtamen non ſicut ego volo,
ſed ſicut tu. Et progreſſus puſillum etiam a tribus illis ſelectis Apoſtolis, (mo-
re hominum quos pudet æſtuantis animi motus in oratione coram aliis effun-
dere,) ita tamen ut ab his videri audirique poſſet, procidit in faciem ſuam,
ut corporis habitu ſummam animi demiſſionem ac humilitatem, & extre-
mam inferioris appetitus deſolationem ſignificaret. Orabat autem *cum clamore* *Hebr. 5. 7.*
& lachrymis, hunc in modum: *Pater mi, ſi poſſibile eſt*, ſi tua decreta fe- *Luca 22. 42.*
runt ut alio modo tuæ gloriæ hominumque ſaluti conſulatur: *Pater ſi vis*,
*transfer calicem iſtum a me ... * ABBA, *Pater, omnia tibi poſſibilia ſunt, trans-*
fer calicem hunc a me. Hæc igitur verba, *Si poſſibile eſt*, dubitationem Chri- *Marci 14. 36.*
ſti de rei poſſibilitate aut de Patris omnipotentia non exprimunt: non enim
dixit, *ſi facere potes*; ſed, *ſi fieri poteſt*: fieri autem poteſt quod ille volue- *S. Aug. l. 3. de Conſenſu Evang. c. 4.*
rit. Sic itaque dictum eſt, *ſi fieri poteſt*, ac ſi diceretur, *ſi vis*. Manifeſtavit
enim Marcus quo ſenſu accipiendum ſit, *ſi fieri poteſt*, quando Chriſtum di-
xiſſe refert, *Abba, Pater, omnia tibi poſſibilia ſunt*. Hæc enim oſtendunt, non
ex impoſſibilitate, ſed ex Patris voluntate dictum eſſe, *Pater mi, ſi poſſibi-*
le eſt tranſeat a me calix iſte; Acerbiſſimæ mortis genus a me averte. Na-
turæ deſiderium & inferioris appetitus repugnantiam exprimit. Naturalis enim
appetitus refugit mortem: ſed rationali voluntate naturale illud deſiderium,
ac repugnantiam ſentientis appetitus ſubjicit divinæ voluntati. In Chriſto ita-
que contraria deſideria non fuerunt, ſed diverſa: primum naturale, & qui-
dem conditionatum, quo ſecundum affectum ſentientis appetitus, & infirmi-
tatem aſſumptæ carnis, optaſſet a morte acerbiſſima & ignominioſſima libe-
rari, ſi Pater voluiſſet: alterum rationale & abſolutum, quo voluntatem
ſuam Patris decreto penitus ſubmiſit, factus obediens uſque ad mortem cru-
cis: quam animi ſummiſſionem, voluntatiſque ſuæ ad voluntatem Patris ac-
comodationem perfectiſſimam hac poſtrema orationis ſuæ parte ſignificat: *Ve-* *S. Hieron. in hunc locum.*
rumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis, fiat. *Revertens in ſemetipſum*,
quod ex hominis perſona trepidanter renuerat, ex Dei Filiique confirmat. Ve-
rumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu. *Non, inquit, hoc fiat quod hu-*
mano affectu loquor, ſed propter quod ad terras tua voluntate deſcendi.

28. *Et venit ad Diſcipulos ſuos: & invenit eos dormientes, & dicit Petro:*

Sic

Sic non potuiſtis una hora vigilare mecum? Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma. Id Petro præcipue dixit, quaſi ceterorum capiti, & ei qui de ſe nimis pollicendo aliis præiverat: in ipſo tamen omnibus Diſcipulis eorum ignaviam exprobrando dixit: Ita ne? Non potuiſtis una hora vigilare mecum? Siccine promiſſa veſtra tam magnifica impletis? Me non ſolum vigilante, ſed orante, ſanguineo ſudore perfuſo, cum morte luctante, tranquille dormitis, qui me dormiente vigilare pro me debebatis. Vel propter vos vigilate, & orate, ut vigilantia precibuſque veſtris impetretis potentius ac robuſtius gratiæ victricis auxilium, in his graviſſimæ tentationis anguſtiis vobis neceſſarium, ne a ſa-

S. Hieron. tana oppugnati, ſuccumbatis. *Impoſſibile eſt humanam animam non tentari. Unde & in oratione Dominica dicimus:* Ne nos inducas in tentationem, *quam ferre non poſſimus. Non tentationem penitus refutante, ſed vires ſuſtinendi in tentationibus deprecantes.* Ergo & impræſentiarum non ait: *Vigilate & orate ne tentemini*, ſed, *ne intretis in tentationem*: hoc eſt, *ne tentatio vos ſuperet & vincat, & vos intra caſſes teneat.* Rationem porro ſubdit, cur ipſis timendum ſit, gratiæque robuſtioris auxilium implorandum: *Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma*: Animo quidem bene in me affecti eſtis, & ex gratiæ meæ dono prompti eſtis & alacres ad reſiſtendum tentationi, ſed carnis infirmitatem cogitate, quæ ad affectus naturales & ſpiritali voluntati contrarios edomandos, ſcilicet vitæ curam dolorumque fugam, nullas per ſe vires habet. Hanc infirmitatem carnis pulchre deſcribit Apoſtolus Rom. 8. 3. *Nam quod impoſſibile erat Legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus Filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne, ut juſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundum carnem ambulamus, ſed ſecundum ſpiritum.*

29. *Iterum ſecundo abiit, & oravit dicens: Pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire niſi bibam illum, fiat voluntas tua.* Hæc oratio eadem eſt quæ prior, quamvis aliqua in verbis varietas eſſe videatur: unde S. Marcus ait: *Et iterum abiens, oravit, eumdem ſermonem dicens:* Pater mi, quandoquidem decreviſti ut hunc calicem bibam, ut hæc patiar omnia, idque mortis genus

Lucæ 21. 44. ſubeam, tua circa me voluntas, precor, impleatur. *Et venit iterum* ad Diſcipulos ſuos, ut eos officii ſui admoneret, *& invenit eos dormientes* PRÆ TRISTITIA, ut explicat S. Lucas. Ex mœrore enim torpor ſomnolentus oritur. *Erant enim oculi eorum gravati.* Et *relictis illis iterum abiit, & oravit tertio, eumdem ſermonem dicens.* Oravit tertio, ut perſeverandum in oratione exemplo ſuo doceret. Ternarius numerus in precibus iterandis ſolemnis. 2. Cor. 12. 8. *Propter quod ter Dominum rogavi.* Idem numerus rei perfectioni & conſtantiæ declarandæ ſervire ſolet. Unde Joannis 21. Chriſtus ter Petrum interrogat, *Simon Joannis diligis me plus his?* Ter Petrus reſpondet, *Tu ſcis, Domine, quia amo te.* Oravit autem *eumdem ſermonem dicens*, hoc eſt, in eamdem ſententiam, & eamdem rem petens.

30. *Tunc venit ad Diſcipulos ſuos, & dicit illis: Dormite jam, & requieſcite: ecce appropinquavit hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorum.* Tempus præteriit quo vigilando poteratis mihi eſſe ſolatio: dormite jam,

Marci 14. & requieſcite, per me licet. *Sufficit* quod hucuſque vigilaſtis. Quæ verba ex-

S. Aug. l. 3. de Conſenſu Evang. c. 4. probrantis potius ſunt quam permittentis. Ceterum jam vos ſatis excitabit periculum præſens. Imminet articulus temporis a Deo definitus, quo tradar in manus flagitioſorum hominum, Gentilium, Militum Romanorum, Sacerdotum & Magiſtratuum Judæorum, qui mortem meam decreverunt. *Surgi-*

S. Hieron. in hunc locum. *te, eamus: ecce appropinquavit qui me tradet.* Obviam illis eamus, ut comprehenſionem meam divinæ diſpenſationis eſſe pateat, non humanæ infirmitatis;

tis; ipſique hoſtes me ultro ad mortem pergere agnoſcant, meaque confidentia
& intrepidi animi tranquillitate confundantur. Jam appropinquat Proditor.

31. *Adhuc eo loquente, ecce Judas unus de duodecim venit, & cum eo turba multa, cum gladiis & fuſtibus, miſſi a Principibus Sacerdotum, & Senioribus populi.* Vix ſermonem compleverat, cum Judas unus ex duodecim Apo- *Joan. 18. 2.*
ſtolis, non merito; ſed numero, & ex Apoſtolo jam factus proditor Magiſtri, *Luca 22. 52.*
& dux ſceleratorum hominum, in conſpectum ſe dedit, & cum eo Præfectus Vigilum, ſeu Tribunus Romanæ cohortis ad Templi cuſtodiam per feſtos dies deſtinatæ, cum ſua cohorte, & *miniſtri* ſive ſatellites a Sacerdotibus & Phariſæis miſſi; ſimul & aliqui *Principes Sacerdotum, & Magiſtratus Templi, & Seniores.* Milites autem & miniſtri miſſi erant a Synedrii magni Senatoribus, quibus Pilatus Præſes Romanus cohortem illam conceſſerat, permiſſo pro Paſchali tempore in eam cuſtodiam imperio. Armis autem muniti erant, metuentes ne Chriſti diſcipuli vim vi repellere conarentur, illumque de manibus illorum eriperent.

32. *Qui autem tradidit eum, dedit illis ſignum, dicens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum. Et confeſtim accedens ad Jeſum, dixit: Ave* *S. Jo: Chryſoſt. hom. 82. in Matth.*
Rabbi. Et oſculatus eſt eum. Judas proditor dedit illis ſignum, præcipue militibus Romanis, qui Jeſum non noverant, ne in perſona errarent, aut Jeſus neſcientibus eis pertranſiret, quod & alias fecit; & tunc factum eſſet, ſi voluiſſet. Duas in Chriſto fuiſſe formas ſeu figuras Origenes ait, idque velut ex Traditione acceptum refert: unam ſecundum quam eum omnes videbant: alteram ſecundum quam transfiguratus eſt coram Diſcipulis in monte, & unicuique apparuiſſe ſicut erat dignus: propter hujuſmodi ergo transfigurationes *Origenes in Matt.*
ejus illos indiguiſſe ſigno. Verum quænam ſit hæc Traditio, non liquet, nec videtur conſentanea veritati, vel ad hunc locum pertinere, cum unam tantum *S. Hieron in hunc locum.*
Chriſti figuram Judas vidiſſet ac noſſet. Ait quidem S. Hieronymus, quod *quia eum forte audierat in monte transfiguratum, timebat ne ſimili transformatione nunc e manibus miniſtrorum elaberetur.* Sed unde audierat Judas, quod revelari prohibuerat Chriſtus, donec a mortuis reſurrexiſſet? Quemcumque *oſculatus fuero, ipſe eſt* quem quæritis, *tenete eum; &*, ne forte elabatur, *ducite caute* (ut
apud Marcum habetur.) Hoc autem ſignum elegit partim ficta in Magiſtrum *S. Hieron.*
reverentia, partim *Diſcipuli verecundia*, non eum palam tradere auſus hoſtibus, ſed ſimulato officio. Oſculum enim Hebræis non ſolum valedicentibus, aut poſt longam abſentiam redeuntibus erat uſitatum, verum etiam dilectionis pignus. Un-
de Chriſtus Simoni Phariſæo ait: *Oſculum mihi non dediſti.* Eaque *oſculi pacis*, *Luca 7. 45*
oſculi ſancti conſuetudo apud veteres Chriſtianos manſit, ut diſcimus ex Apoſtolo *Rom. 16. 16.* & alibi paſſim, & ex *Act. 20. 37.* ex Juſtino Martyre in Apolog. Tertulliano lib. *De Oratione*, & lib. 2. *Ad Uxorem*, & aliis.

33. *Dixitque illi Jeſus: Amice, ad quid veniſti?* Juda, quem etiamnum diligo, cui bene volo, cujus perditionem doleo, ad quid veniſti? Cur oſculum libas, proditor? Cur dux factus es hoſtium meorum, ſi amicum te ſimulabas? Lucæ 22. 48. *Juda, oſculo Filium hominis tradis?* Tunc Judas qui cohortem paululum anteverterat, ad eam regreſſus eſt, eaque contigerunt quæ
Joannes narrat de turbis proſtratis, dicente Jeſu, *Ego ſum*. Si enim ante o- *Joan. 18. 5*
ſculum contigiſſent, oſculi ſigno non fuiſſet opus. *Tunc acceſſerunt*, propria *Auguſt. lib. 3. de Conſenſu Ev. c. 5.*
Chriſti voce edocti quod ille eſſet, quem quærebant, Jeſus Nazarenus, & eo permittente ac eorum viribus cedente, manus in eum injecerunt, *& tenuerunt eum.*

34. *Et ecce unus ex his qui erant cum Jeſu, extendens manus, exemit gladium ſuum, & percutiens ſervum Principis Sacerdotum, amputavit auriculam ejus.* Petrus, qui gladium ad Chriſti defenſionem ſumpſerat, occaſione verborum ejus,
Qui gladium non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium, & reſponſio- *Luc. 22.*

nis

nis ejus ad verba Diſcipulorum dicentium, *Domine, ecce duo gladii hic:* qui-
Luc. 22. 36. 38. bus dixit Jeſus, *Satis eſt:* Petrus, inquam, eo quo fervebat animi ardore,
gladium exemit, ictumque direxit in caput ſervi Principis Sacerdotum, qui
ceteris audacior & ferocior primus in Jeſum irruebat: ſed Deo ictum mode-
Luca 22. rante, ſervoque declinante, illius auriculam *dexteram* dumtaxat amputavit,
quem contactu ſuo ſanavit Chriſtus auricula reſtituta. Servo nomen *Malchus.*

35. *Tunc ait illi Jeſus,* Petro ſcilicet: *Converte gladium tuum in locum ſuum,*
S. Auguſt. lib. 22. contra Fauſtum c. 70. in vaginam reconde. *Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.* O-
mnes qui gladium privata auctoritate diſtrinxerint, digni ſunt qui gladio per-
eant. „ Ille utitur gladio (*inquit S. Auguſtinus*) qui nulla ſuperiore ac legi-
„ tima poteſtate vel jubente vel concedente, in ſanguine alicujus armatur.
„ Nam utique Dominus juſſerat ut ferrum Diſcipuli ejus ferrent, ſed non juſ-
„ ſerat ut ferirent. Quid ergo incongruum, ſi Petrus poſt hoc peccatum fa-
„ ctus eſt Paſtor Eccleſiæ, ſicut Moyſes poſt percuſſum Ægyptium factus eſt
„ Rector Synagogæ? Uterque enim non deteſtabili immanitate, ſed emenda-
„ bili animoſitate juſtitiæ regulam exceſſit: uterque odio improbitatis alienæ;
„ ſed ille fraterno, iſte Dominico, licet adhuc carnali, tamen amore pecca-
„ vit. Reſecandum hoc vitium vel eradicandum; ſed tamen tam magnum
„ cor, tanquam terra frugibus, ita ferendis virtutibus excolendum.

36. *An putas quia non poſſum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi mo-
do pluſquam duodecim legiones Angelorum? Quomodo ergo implebuntur Scriptu-
ræ, quia ſic oportet fieri?* Si mortem fugere vellem, ſi hoſtibus meis reſiſte-
re, nonne poſſem rogare Patrem meum, ut mihi Angelos mittat auxilio; &
abſque mora pro vobis duodecim Diſcipulis meis, hominibus infirmis & im-
bellibus, exhiberet mihi, non duodecim Angelos dumtaxat, ſed duodecim le-
Vegetius. S. Hieron. in hunc locum. giones Angelorum? Alluſit ad Militiam Romanam, in qua duodecim legio-
nes juſtum conſtituebant exercitum. Legio apud Romanos ſex hominum mil-
lia continebat. Duodecim legiones pro ingenti numero Angelorum poſitæ.
Verum ſi hoſtium meorum me comprehendere, vincire, & morti tradere vo-
lentium conſilia & conatus impediantur, *Quomodo implebuntur Scripturæ,* quæ
docent, *quia ſic oportet fieri?* id eſt, me capi, & ad mortem duci. Iſaiæ 53. 7.
*Oblatus eſt, quia ipſe voluit, & non aperuit os ſuum: ſicut ovis ad occiſionem du-
cetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum.*

37. *In illa hora dixit Jeſus turbis: Tanquam ad latronem exiſtis cum gladiis
& fuſtibus comprehendere me: quotidie apud vos ſedebam docens in Templo, &
non me tenuiſtis.* Converſus Jeſus ad turbas, præcipue vero ad Duces, quibus &
alii aderant e Sacerdotum & Senatorum numero, dixit: Siccine ad me capien-
dum intempeſta nocte, ac ſi homo facinoroſus eſſem, ac latro cum armata
manu exiſtis? Si talis ſum, quare me non cepiſtis apud vos quotidie docentem
io Templo, ubi facile & ſine ſtrepitu id fieri poſſe videbatur? ſe Dei provi-
dentia id tunc inhibuit, quod modo ſapientiſſimo conſilio permittit. Confer
cum Luc. 22. 53. *Cum quotidie vobiſcum fuerim in Templo, non extendiſtis ma-
nus in me: ſed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum.*

38. *Hoc autem totum factum eſt, ut adimplerentur Scripturæ Prophetarum:* ut
exitum haberet decretum Patris de Chriſti Paſſione & morte per Prophetas
Tertulli lib. adverſus Judæos c. 10. pridem enunciatum. „ Et utique Sacramentum paſſionis ipſius figurari in præ-
„ dicationibus oportuerat: quantoque incredibile, tanto magis ſcandalum fu-
„ turum ſi nude prædicaretur: quantoque magnificum, tanto magis obumbran-
„ dum, ut difficultas intellectus gratiam Dei quæreret.

39. *Tunc Diſcipuli omnes, relicto eo, fugerunt;* alii citius, alii ſerius, timore hu-
mano ne a Judæis caperentur. Sic impletum eſt Prophetæ vaticinium, ipſius Chri-
ſti verbis paulo ante confirmatum: *Omnes vos ſcandalum patiemini in me in iſta no-
cte.*

ae. Scriptum eſt enim: Percutiam Paſtorem, & diſpergentur oves gregis.

40. *At illi tenentes Jeſum, duxerunt ad Caipham Principem Sacerdotum, ubi Scribæ & Seniores convenerant.* Jeſum ad Annam Caiphæ ſocerum primum ductum fuiſſe S. Joannes teſtatur, inde duxerunt ad Caipham anni illius Pontificem, cujus in ædibus congregatum erat Concilium. *Petrus autem ſequebatur eum a longe, uſque in atrium Principis Sacerdotum. Et ingreſſus intro, ſedebat cum miniſtris, ut videret finem.* Petrus charitate in Dominum, quamvis parva & infirma tractus, illum ſequebatur, ſed a longe, quia cum perfecta charitas non eſſet, foras non mittebat timorem. Secutus eſt autem eum uſque in aulam Principis Sacerdotum: & introductus ab oſtiaria, precibus illius Diſcipuli qui notus erat Pontifici, ut refert S. Joannes, ſedebat ad ignem cum miniſtris, dolorem premens, & ſimulans audaciam, ne notaretur.

41. *Principes autem Sacerdotum, & omne Concilium, quærebant falſum teſtimonium contra Jeſum, ut eum morti traderent: & non invenerunt, cum multi falſi teſtes acceſſiſſent. Noviſſime autem venerunt duo falſi teſtes. Et dixerunt: Hic dixit, Poſſum deſtruere Templum Dei, & poſt triduum reædificare illud.* Quęſtionem habentes in caput Jeſu, conabantur a teſtibus aliquid elicere quod ad eum damnandum valeret. Et neminem invenerunt, qui adverſus ipſum aliquid proferret, quod capitale poſſet videri. Tandem duo falſi teſtes acceſſerunt, ut non unius, ſed duorum ore. velut ſufficienti ac legitimo teſtimonio damnari poſſet. Vere falſi teſtes appellantur ob depravata Chriſti verba: neque enim dixerat Chriſtus, *Poſſum deſtruere Templum hoc* MANUFACTUM, ut addit S. Marcus; ſed, *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud*: neque de Templo Jeroſolymitano dixerat, ſed *de templo corporis ſui*. *Jo. 2. 19 & 21.* Hinc S. Marcus obſervat, *conveniens non fuiſſe teſtimonium illorum*, ſive ad Chriſti damnationem ſufficiens, ne illud quidem quod maxime pertinebat ad *Marc. 13. 59.* invidiam illi conflandam: nihil enim mali templo ominatur qui demoliturum ſe dicit, ſi ſe mox reſtitutum addat; neque pollicitatio utcumque vana, capite luenda fuiſſet.

42. *Et ſurgens Princeps Sacerdotum, ait illi: Nihil reſpondes ad ea quę iſti adverſum te teſtificantur? Jeſus autem tacebat.* Ira præceps & impatiens non inveniens calumniæ locum excutit de ſolio Pontificem. Quanto Jeſus tacet ad indignos reſponſione ſua falſos teſtes, & Sacerdotes impios; tanto magis Pontifex furore ſuperatus eum ad reſpondendum provocat, ut ex qualibet occaſione ſermonis locum inveniat accuſandi. Nihilominus Jeſus tacebat. Sciebat enim quaſi Deus, quicquid reſpondiſſet, torquendum ad calumniam. *Jeſus autem tacebat*, ut impleretur Iſaiæ vaticinium: *Oblatus eſt quia ipſe voluit, & non aperuit os ſuum: ſicut ovis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum.*

S. Hier. in hunc locum. S. Jo. Chryſ. Hom. 85. in Matt. Iſaia 53. 7. Act. 8. 32.

43. *Et Princeps Sacerdotum ait illi: Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis ſi tu es Chriſtus Filius Dei.* Pręcipio tibi Dei veri nomine & auctoritate, cujus ſum Miniſter, ut veritatem proferas, cujus ille teſtis ſit & judex: ut dicas nobis, ſi tu es Meſſias, Rex Iſrael, nobis promiſſus & expectatus; & Filius Dei, non adoptione tantum, ut viri juſti, ſed natura. Eo tendebat illa adjuratio, ut Chriſtum blaſphemiæ reum damnaret, ſi Filium Dei ſe eſſe reſponderet, ut ſperabat reſponſurum, ſi divini nominis religione premeretur. *Luc. 22. 66.*

44. *Dicit illi Jeſus: Tu dixiſti. Verumtamen dico vobis: Amodo videbitis Filium hominis ſedentem a dextris Dei, & venientem in nubibus cæli.* Tempus tacendi, & tempus loquendi. Non ſilet amplius Chriſtus, ſed reſpondet Pontifici, tum ne divini nominis interpoſitam auctoritatem contemnere videretur; tum ne ſilendo negare cenſeretur veritatem, cui ut teſtimonium perhiberet, illamque prædicaret, in mundum venerat; veritatem pro cujus confeſſione tot

Mar-

contra blaſphemiæ reos pęnam capitis decernentem, *Levit.* 24. 16. allegantes.

46. *Tunc expuerunt in faciem ejus, & colaphis eum cæciderunt, alii autem palmas in faciem ejus dederunt, dicentes, Prophetiza nobis, Chriſte, quis eſt qui te percuſſit?* Cum hoc præjudicatum in Jeſum audiſſent *qui tenebant illum*, ut ait S. Lucas, & quidam etiam Senatores, ut Marcus innuit, & Miniſtri, expuerunt in ſacram ejus faciem, quod genus contumeliæ graviſſimum, ſignumque ſummi contemptus & abominationis, *Num.* 12. 14. & *Deuteron.* 25. 9. *Et colaphis eum cæciderunt*, contracto pugno caput ejus & tempora ferientes. Alii autem alapas illi impingebant plana palma. Hinc totum Chriſti caput tuber, tota facies livida. Velatis porro ejus oculis, ne percutientes videret, illi inſultabant, dicentes: *Prophetiza nobis, Chriſte, quis eſt qui te percuſſit?* Pro- *Marc.* 14.
pheticæ illius dignitati illudebant. Tu qui Prophetæ & Chriſti nomen tibi arrogas, dicas nobis quis hanc alapam vel hunc colaphum tibi impegit. *Prophetiza* (inquiunt); Prophetarum enim erat non tantum futura prædicere (quod proprie vox ſignificat) ſed & alia aperire quæ naturali cognitione ſciri nequibant. *Confer cum Iſaiæ* 1. *verſ.* 6. „ Corpus meum dedi percutientibus, & genas „ meas vellentibus: faciem meam non averti ab increpantibus & conſpuentibus „ in me ... Poſui faciem meam ut petram duriſſimam. *Et cap.* 53. 2. 3. 4. & 5. „ Non eſt ſpecies ei, neque decor; & vidimus eum, & non erat aſpectus, & „ deſideravimus eum: deſpectum, & noviſſimum virorum, virum dolorum, „ & ſcientem infirmitatem: & quaſi abſconditus vultus ejus, & deſpectus, unde „ nec reputavimus eum. Vere languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe „ portavit: & nos putavimus eum quaſi leproſum, & percuſſum a Deo, & hu- „ miliatum. Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt pro- „ pter ſcelera noſtra: diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, & livore ejus ſanati ſumus.

47. *Petrus vero ſedebat foris in atrio: & acceſſit ad eum una ancilla, dicens: Et tu cum Jeſu Galilæo eras, At ille negavit coram omnibus, dicens: Neſcio quid dicis.* Dum hæc agerentur, Petrus erat in aula Principis Sacerdotum, deorſum, ut obſervat S. Marcus, in inferiori parte ædium, ſedens ad ignem cum miniſtris, ut rei exitum videret. Et acceſſit ad eum ancilla ſummi Sacerdotis janitrix, dicens: Et tu ſectator eras & diſcipulus Jeſu Galilæi. Contemptus cauſa Galilæum vocabant, quod in Galilæa ut plurimum verſatus eſſet, & plerique ejus Diſcipuli Galilæi eſſent. Sic Julianus Apoſtata Chriſtum *Galilæum*, & Chriſtianos *Galilæos* per contemptum appellare ſolebat. Petrus vero palam & coram omnibus negavit ſe Jeſu diſcipulum eſſe, dicens: *Neſcio quid dicis.* Sive ut Marcus refert: *Neque ſcio, neque novi quid dicas.*

48. *Exeunte autem illo januam, vidit eum alia ancilla, & ait his qui erant ibi: Et hic erat cum Jeſu Nazareno. Et iterum negavit cum juramento: Quia* *Marci* 14. 68.
non novi hominem. Cum Petrus *foras* exiret *ante atrium*, gallo primum can- *Luca* 22. 58.
tante nullatenus commotus eſt. Quem euntem & redeuntem cum alia ancilla intuita eſſet, circumſtantibus dixit: *Et hic erat cum Jeſu Nazareno.* S. Lucas ſecundam illam negationem Petri referens, ancillæ non meminit, ſed ait: *Et poſt puſillum alius videns eum, dixit: Et tu de illis es. Petrus vero ait: O homo, non ſum.* Utrumque contigit. Ancilla id dixit miniſtris ad focum ſedentibus: tum alius ancillæ monitione excitatus Petrum ipſum compellavit dicens: *Et tu de illis es.* Eamdem negationem Joannes refert his verbis: *Dixerunt ergo ei: Numquid & tu ex Diſcipulis ejus es? Negavit ille,* *Joan.* 18. 25.
& dixit: Non ſum. Ex quo patet non illam tantum alteram ancillam, quam *S. Aug. l.* 3
Matthæus & Marcus commemorant, ſed & alium quem commemorat Lucas, *de Conſenſu*
ea cum Petro egiſſe, quę illi Evangeliſtę referunt. Et liquido colligitur collatis *Evang. c.* 6.
hac de re omnium Evangeliſtarum teſtimoniis, non ante januam ſecundo Petrum negaſſe, ſed intus in atrio ad ignem. Matthæum vero & Marcum, qui comme-

confuſione contempta, atque in dextera ſedis Dei ſedet. Præſertim verò Paſchatis ce-
lebrationi crucis amor, & præparato ad res quaslibet adverſas tolerandas, quibus
nos Deus probare voluerit, conjungi debent. Duo Paſchata Chriſtus con-
jungit, typicum & verum, *Scitis quia poſt biduum Paſcha fiet* (inquit Apo-
ſtolis) *& Filius hominis tradetur ut crucifigatur*. Non ait, Paſcha veniet, ne
legale Paſcha dumtaxat his verbis deſignare videretur, ſed Paſcha fiet;
verum ſcilicet ac novum, quod per vetus illud adumbratum eſt; de quo 1. *Cor.* 5. 7.
Apoſtolus ſcribit: *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus*. Poſt duos dies
clariſſimi luminis, veteris ac novi Teſtamenti, verum pro mundo Paſcha *Exod.* 12.
celebratur. Paſcha nominatur a tranſitu, eo quod Exterminator videns ſangui-
nem in foribus Iſraelitarum, pertranſierit, nec percuſſerit eos. *Tranſitus autem* *S. Hieron. in*
noſter, id eſt Phaſe, ita celebratur, ſi terrena & Ægyptum dimittentes, ad cœleſtia *hunc locum.*
feſtinemus. Quoties ſacroſanctum Euchariſtiæ ſacramentum ſumimus, toties
Paſcha celebramus: ſed ut digne celebremus, dare debemus operam ut Chri-
ſto commoriamur & configamur in cruce, ut carnalis vitæ mortificatione in 1. *Cor.* 11. 26.
nobis impleatur quod Apoſtolus ſcribit: *Quotieſcumque enim manducabitis pa-*
nem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat. Tra-
dat nos amor Deo ut victimam, tradat veterem noſtrum hominem crucifi-
gendum; tradat ſicut Deus Filium ſuum pro nobis tradidit. *Et Filius hominis*
tradetur ut crucifigatur. Non dixit a quo tradendus eſſet, ut verbum illud *Origenes*
ad omnes referatur qui eum traditi erant. Sed omnes eodem propoſito *Tract.* 35.
tradiderunt; *Deus enim tradidit eum propter miſericordiam circa genus humanum,* *in Matth.*
quod unico Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit eum: Judas
propter avaritiam: Sacerdotes propter invidiam: Diabolus propter timorem ne *Coloſſ.* 2. 15.
avelleretur de manu ejus genus humanum per doctrinam ipſius; non advertens
quoniam magis eripiendum erat per mortem ipſius. Traditus eſt enim ad cru-
cifigendum, ut exuens principatus & poteſtates, de illis triumphet in ligno.

2. *Tunc congregati ſunt Principes Sacerdotum, & Seniores populi,* &c. *&*
concilium fecerunt ut Jeſum dolo tenerent, & occiderent. Dicebant autem: Non
in die feſto, ne forte tumultus fieret in populo. Conſilium iſtud confirmatio
fuit alterius præcedentis, quod S. Joannes commemorat cap. 11. Evangelii ſui,
verſ. 45. & 47. *Collegerunt* (inquit) *Pontifices & Phariſæi concilium, & dice-*
bant: Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? Si dimittimus eum ſic,
omnes credent in eum; & venient Romani, & tollent noſtrum locum & gentem.
Prudentia carnis huic tenebrarum conſilio præſidebat, ſed adverſus ſe ipſam
agebat incauta. Mala ſcilicet quæ vitare volebant Judaici Sacerdotes & Ma- *Pſ.* 9. 16.
giſtratus, in caput ipſi ſuum ac perfidæ gentis arceſſebant. Sic *infixæ ſunt*
gentes in interitu quem fecerunt. In laqueo iſto quem abſconderunt, comprehenſus
eſt pes eorum. Quam multi etiamnum, adverſus Jeſum conſilium faciunt ut
eum dolo teneant, & occidant! 1. Hæretici, qui verborum fallaciis homines
decipiunt, *Interfectores veritatis*, (ut loquitur Tertullianus.) 2. Catholici,
etiam Sacerdotes, qui adverſus Doctores & Prædicatores Moralis Evangelicæ,
adverſus Eccleſiaſticæ Diſciplinæ vindices, adverſus impugnatores indulgen-
tiorum & meliorum opinionum, quæ animas interficiunt, & viam ſalutis
dilatant, quam anguſtam & arctam Chriſtus eſſe docuit, perſecutiones mo-
vent, calumniis ipſos vexantes, crucem illis figentes: quibus illud Prophetæ *Pſ.* 49. 19.
convenit. *Os tuum abundavit malitia, & lingua tua concinnabat dolos: ſedens* *Rom.* 1. 18.
adverſus fratrem tuum loquebaris, & adverſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum.
Hi Chriſtum tradunt religionis ſpecie, dolo tenere volunt, *Veritatem in in-*
juſtitia detinentes, dum impedire conantur malis artibus ne libere doceatur
& prædicetur: Chriſtum occidunt in ejus Miniſtris, quos linguæ gladio ju- *Optatus*
gulant, *Fundentes ſanguinem non corporis, ſed honoris*. 3. Concilium faciunt *Milevit.*

adverſus Jeſum, ut illum occidant, & rurſus crucifigant in ſemetipſis, quicumque mali Chriſtiani, ſed illi præſertim dolo agunt in Jeſum, qui Religionem ſuis utilitatibus & cupiditatibus ſervire facientes, opportunitate data leges Dei ſacratiſſimas violare non verentur: ſi quando vero manus cohibent a pravo opere, dum intus iniquitas vivit in mente, non abſtinent niſi humano timore, infamiæ metu, timore pœnæ, non amore juſtitiæ; ut Sacerdotes & Senatores Judæi, qui ſolo metu popularis tumultus occiſionem Chriſti poſt Paſchale tempus differre decreverant. *Non in die feſto, ne forte tumultus fieret*

S. Leo ſerm. 56. de Paſſ. Dom. 17. *in populo*. „ Incipiente Feſtivitate Paſchali, qui ornare Templum, mundare vaſa, „ victimas providere, & legitimis purificationibus ſacratiorem diligentiam ad- „ hibere debuerant, parricidalis odii furore concepto, ad unum opus vacant, „ & in unum facinus ſimili crudelitate conjurant. Quid aſſecuturi ſupplicio „ innocentiæ, condemnatione juſtitiæ, niſi ut & nova myſteria non apprehenderent, & antiqua violarent? „ Providentibus ergo Principibus ne in die „ ſancto tumultus oriretur, non devotioni, ſed facinori ſtudebatur: nec re- „ ligioni ſerviebat hæc cura, ſed crimini. Diligentes enim Pontifices & ſol- „ liciti Sacerdotes, ſeditiones turbarum fieri in præcipua ſolemnitate metue- „ bant, non ut populus non peccaret, ſed ne Chriſtus evaderet.

3. *Cum autem eſſet Jeſus in Bethania in domo Simonis Leproſi, acceſſit ad eum mulier habens alabaſtrum unguenti pretioſi, & effudit ſuper caput ipſius recumbentis. Videntes autem Diſcipuli, indignati ſunt, dicentes: Ut quid perditio hæc? Potuit enim iſtud venundari multo, & dari pauperibus.* Laudabilis profuſio, quam pietas & charitas in Dei honorem, cultumque imperat. Illa tantum perduntur, quæ cupiditas aut vanitas effundunt. Chriſtus Jeſus paupertatis amator, & luxu & deliciis prorſus abhorrens, effuſionem unguenti pretioſi a pia muliere factam ſuper caput ſuum, honoris & reverentiæ cauſa, gratam habet, magnumque myſterium bono illo opere ſignificat ad eruditionem noſtram. „ In omnibus *quippe* talibus rebus, non uſus rerum, ſed libido

S. Aug. l. 3. de Doctr. Chriſt. c. 12. „ utentis in culpa eſt. Neque ullo modo quiſquam ſobrius crediderit, Do- „ mini pedes ita unguento pretioſo a muliere perfuſos, ut luxurioſorum & „ nequam hominum ſolent, quorum talia convivia deteſtamur. Odor enim „ bonus, ſama bona eſt, quam quiſquis bonæ vitæ operibus habuerit, dum „ veſtigia Chriſti ſequitur, quaſi pedes ejus pretioſiſſimo odore perfundit. Ita „ quod in aliis perſonis plerumque flagitium eſt, in Divina vel Prophetica per- „ ſona magnæ cujuſdam rei ſignum eſt. „ Eccleſiæ typum hæc mulier gerebat.

2. Cor. 2. 15. S. Auguſt. Præfat. in Pſal. 121. Unguentum illud figura erat boni odoris Domini, de quo Apoſtolus dicit: *Chriſti bonus odor ſumus in omni loco*. Unguentum ſuper caput Jeſu effudit. *Caput Chriſti Deus eſt. Unguentum boni operis fructus eſt.* Unguentum propter corporis curam mulierum ſexui maxime gratum eſt. Igitur unguentum ſuper Chriſti caput ille effundit, qui *Omnem corporis ſui, & totum pretioſæ mentis affectum in honorem Dei laudemque transfundit*. Maria & Chriſti caput unxit, & pedes, capillisque ſuis extersit, capillitii curam immodicam & criminoſam, & unguentorum abuſum, quæ ad luxum adhibuerat, ſumptibus non parcens ut hominibus

S. Hilar. c. 29. in Matth. S. Greg. M. hom. 33. in Evang. placeret, ad peccatorum expiationem, Chriſtique cultum convertens. *Quod ſibi turpiter exhibuerat, hoc jam Deo laudabiliter offerebat ... Quot in ſe habuit oblectamenta, tot de ſe invenit holocauſta. Convertit ad virtutum numerum, numerum criminum: ut totum Deo ſerviret in pœnitentia; quicquid ex ſe Deum contempſerat in culpa.* Hinc edocemur, ut pœnitentia noſtra Deo grata ſit, nobisque fructuoſa, implendum eſſe quod Apoſtolus monet: *Sicut exhibuiſtis*

Rom. 6. 19. *membra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem.* Viſibile ſacrificium inviſibilis ſacrificii ſignum eſt: unguenti pretioſi effuſio ſuper caput Jeſu, ſignum

eſt: ef-

eſt effuſionis cordis coram illo per amorem & orationem. *Effundite coram illo corda veſtra.* Pretioſum certe unguentum charitas eſt, quæ ſola bonis operibus pretium & meritum omne confert.

Pſal. 61. 9.

4. *Sciens autem Jeſus, ait illis; Quid moleſti eſtis huic mulieri? Bonum enim opus operata eſt in me. Nam ſemper pauperes habetis vobiſcum: me autem non ſemper habetis. Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit.* Mariæ defenſor eſt ac patronus adverſus Judæ murmurationem, qui fidei, charitatis, & pietatis illius & judex eſt & teſtis. *Quis accuſavit Mariam, & pro ſe eam oportuit reſpondere? Si Phariſæus murmurat, ſi Martha conqueritur, ſi ſcandalizantur Apoſtoli, Maria tacet; Chriſtus excuſat, etiam & laudat tacentem.* Ille vere probatus eſt, quem Deus commendat. Bonum opus Mariæ prædicat; fidem laudat ac pietatem, qua ſepulturam ejus prævenit impulſu Spiritus ſancti; gloriam illi ac laudem decernit tamdiu duraturam, quamdiu prædicabitur Evangelium. Vere monumentum ære perennius, quod non tempus edax, non Aquilo impotens poſſit ſubruere. *Sic honorabitur quemcumque Rex* Chriſtus *voluerit honorare.* Impleta Chriſti prædictio & promiſſio eſt. *Ubicumque prædicatur Evangelium in toto mundo, dicitur & quod hæc fecit in memoriam ejus.* Et regum quidem multorum & ducum victoriæ ſilentur: & multi qui civitates condiderunt, & gentes multas imperio ſuo ſubjecerunt, ne ex nomine quidem ſunt cogniti. Quia autem hæc mulier oleum effudit ſuper caput Jeſu in domo Leproſi cujuſdam, duodecim viris præſentibus, hoc omnes prædicant per orbem terrarum. Tempus tantum elapſum eſt, & memoria operis ejus non eſt abolita, nec porro umquam abolebitur. Piæ mulieris devotionem & charitatem imitemur. Ungamus Domini caput, ungamus & pedes. Opera bona quæ ad Dei gloriam dumtaxat profunt, ut orationes, jejunia, caſtitas, & actus imprimis fidei, ſpei, charitatis, religionis; adoratio Chriſti in ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, & quæcumque ad Dei cultum pertinent, tam interiorem, quam exteriorem, unguenta ſunt pretioſa, quibus Domini caput perfundimus, quorum odore tota repletur Eccleſia. Sic ungere caput Chriſti, perfectorum eſt: aut ad perfectionem tendentium. Opera bona quæ ad hominum utilitatem propter Deum fiunt, ut eleemoſynæ, & alia miſericordiæ opera, unguenta pretioſa ſunt, quibus Domini pedes ungimus. Pauperes enim & quicumque indigent opis noſtræ, ſunt Domini pedes. Et hæc pedum unctio propria eſt pœnitentium, qui eleemoſynis aliiſque miſericordiæ operibus peccata ſua redimere ſatagunt. *Peccator ad pedes, juſtus ad caput.*

S. Bern. ſer. de fragmento ſeptem miſericordiarum.
Eſther. 6.
S. Jo. Chryſ. hom. 81. in Matth.
Origenes Tract. 35. in Matth.
S. Amb. l. 6. in Lucam

Chriſtiani bono odore ſanctitatis & operum ſuo nomini ſuæque profeſſioni convenientium, Chriſti caput perfundere debent, ipſique pretioſi hujus unguenti nardi piſtici, fidei ſcilicet per charitatem operantis fragrantia redolere, illudque adhibere non ad ſepulturam Jeſu, qui poſt Reſurrectionem ſuam jam non moritur, ſed ad carnalium affectuum ſuorum & cupiditatum, veteriſque hominis in ſepulturam, ut novus tantum homo in eis vivat. „Spirat odor, re„dolet unguentum in corpore, ſi quis poſſit (atque utinam ego poſſim!) con„fidenter loqui, Mihi crucifixus eſt mundus: non amanti divitias, non amanti „honores ſæculi; non amanti quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti; non amanti „quæ videntur, ſed quæ non videntur: non cupido vitæ, ſed ei qui feſtinat „diſſolvi, & cum Chriſto eſſe, crucifixus eſt mundus. Hoc eſt enim crucem „tollere, & ſequi Chriſtum, ut & nos commoriamur, & conſepeliamur cum „eo, ut unguentum quod ea mulier in ſepulturam ejus miſit, olere poſſimus.

S. Amb. l. 6. in Lucam

5. Quid moleſti eſtis huic mulieri? ... Semper pauperes habetis vobiſcum, me autem non ſemper habetis. „Semper tecum pauperem habes, & ideo benefac. „Num igitur differre pauperem debes, quia tecum ſemper eſt, cum tibi Pro„pheta dicat: *Ne dixeris pauperi ... Cras dabo?* Sed ille de ſola miſericordia

S. Ambroſ. ibidem.
Prov. 3. 28

aliorum labore meminiſſe? In quo opere quantum quis poſſit, quantumque non poſſit, ſolus veraciter ille diſcernit, qui novit quid quibuſque contulerit.
,, Non ſolum enim ſpiritales opes & dona cęleſtia Deo donante capiuntur, ſed
,, etiam terrenæ & corporeæ facultates ex ipſius largitate proveniunt, ut me-
,, rito rationem eorum quæſiturus ſit, quæ non magis poſſidenda tradidit,
,, quam diſpenſanda commiſit. Muneribus igitur Dei juſte & ſapienter uten-
,, dum eſt, ne materia boni operis fiat cauſa peccati. Nam divitiæ, quod ad
,, ipſas ſpecies earum atque ſubſtantias pertinet, bonæ ſunt, & humanæ ſo-
,, cietati plurimum proſunt, cum a benevolis habentur & largis, nec illas aut
,, luxurioſus prodigit, aut avarus abſtrudit, ut tam pereant male conditæ,
,, quam inſipienter expenſæ. Quamvis autem laudabile ſit intemperantiam fugere,
,, & turpium voluptatum damna vitare, multique magnifice facultates ſuas de-
,, dignentur occulere; & in copia affluentes vilem atque ſordentem horreant
,, parcitatem: non eſt tamen talium aut felix abundantia, aut probanda fru-
,, galitas, ſi ipſis tantum propriæ opes ſerviunt; ſi eorum bonis nulli juvantur
,, pauperes, nulli ſoventur infirmi; ſi de magnarum abundantia facultatum,
,, non captivus redemptionem, non peregrinus ſolatium, non exul ſentit auxi-
,, lium. Hujuſmodi divites egentiores ſunt omnibus egenis. Perdunt enim illos
,, redditus, quos poſſunt habere perpetuos: & dum brevi, nec ſemper libero
,, incubant uſui, nullo juſtitiæ cibo, nulla miſericordiæ ſuavitate paſcuntur;
,, foris ſplendidi, intus obſcuri; abundantes temporalium, inopes æternorum:
,, quia ipſi animas ſuas fame afficiunt, & nuditate dehoneſtant, qui de iis, quæ
,, terrenis horreis commendarunt, nihil theſauris cœleſtibus intulerunt.

7. *Quid moleſti eſtis huic mulieri? Bonum enim opus operata eſt in me.* Mariam imitemur, non curemus hominum contra nos calumnias & murmurationes; non vereamur Mundi judicia, cum Chriſto ſervimus, & pietatis atque charitatis opera exercemus: humano timore ab illis ne abducamur. Sufficiat nobis teſtimonium conſcientiæ noſtræ, Deique intuitus, qui nos judicat & defendit. *Si Deus pro nobis, quis contra nos? ... Quis accuſabit adverſus electos Dei?* **Rom. 9. 31.**
Deus qui juſtificat, quis eſt qui condemnet? Chriſtus Jeſus qui mortuus eſt, immo **33. 34.**
qui & reſurrexit, qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

8. *Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Judas Iſcariotes, ad Principes Sacerdotum: & ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? At illi conſtituerunt ei triginta argenteos. Et exinde quærebat opportunitatem ut eum traderet.* Abiit unus ex duodecim, *Numero, non merito; ſpecie, non virtute;* **S. Aug. Tr.**
commixtione corporali, non vinculo ſpirituali; carnis adjunctione, non cordis ſocius **61. in Joan.**
unitate. Hinc diſcimus in omni profeſſione neceſſe eſſe pati fictos & malos, ſiquidem Chriſtus traditorem in familia ſua, in Apoſtolorum ſuorum collegio toleravit. *Merito de arca miſſus eſt corvus, & non eſt reverſus: miſſa eſt columba, & reverſa* **Idem Tract.**
eſt: illas duas aves miſit Noe. Habebat ibi corvum, habebat & columbam, utrumque **6. in Joan.**
hoc genus arca illa continebat: & ſi Arca figurabat Eccleſiam, videtis utique quia neceſſe eſt ut in iſto diluvio ſæculi utrumque genus contineat Eccleſia, & corvum & columbam. Qui ſunt corvi? Qui ſua quærunt. Qui columbæ? Qui ea quæ **Idem**
Chriſti ſunt, quærunt. Corvus ergo Judas, *Explorator Paſtoris, inſidiator Sal-* **Tract. 55.**
vatoris, venditor Redemptoris, quia ſua adeo quæſivit, ut vili pretio Dominum venderet. *Quid vultis mihi dare? Et ego vobis eum tradam.* Certam ſummam non poſtulat: *ſed quaſi vile tradens mancipium, in poteſtate ementium poſuit quantum vellent dare.* At illi conſtituerunt ei triginta argenteos. *Joſeph* Patriar- **S. Hieron. in**
chæ fratres invidia & odio in illum perciti, vendiderunt illum Iſmaelitis ne- **hunc locum**
gotiatoribus *viginti argenteis:* Judas Jeſum Judæis vendidit triginta argenteis: **Geneſ. 27.**
28.
Neque enim pretioſior poterat eſſe ſervus, quam Dominus. Ad omne nefas im- **S. Hieron in**
pellit avaritia & *cupiditas, radix omnium malorum.* Nullum peccatum ſine **hunc lo-**
cum.

1. Tim. 6. 10. cupiditate committitur, & omnis illicitus appetitus, iſtius aviditatis eſt morbus.
Amori pecuniæ vilis eſt omnis affectio, & anima lucri cupida etiam pro exiguo
S. Leo ſerm. 68. *perire non metuit; nullumque eſt in illo corde juſtitiæ veſtigium, ubi avaritia*
ſibi fixit habitaculum. Hoc perfidus Judas inebriatus veneno, dum ſitit lucrum,
pervenit ad laqueum: & tam ſtulte impius fuit, ut triginta argenteis & Domi-
num venderet & Magiſtrum. Et exinde quærebat opportunitatem ut Jeſum
traderet. Vix crimen corde conceptum imperfectum manet. Conſumman-
di peccati occaſio vix deeſt quærentibus: Hanc Diabolus munduſque ultro
Jacobi 1. 15. offerunt. *Unuſquiſque tentatur a concupiſcentia ſua abſtractus & illectus. De-*
inde concupiſcentia cum conceperit, parit peccatum: peccatum vero cum con-
ſummatum fuerit, generat mortem. Qui cum mundo paciſcitur, ejuſque mu-
nera quærit, ac promiſſis movetur, conſcientiam ſuam oppigneravit, ſalutem
ſuam vendidit.

9. *Prima autem die Azymorum acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum dicentes:*
Ubi vis paremus tibi comedere Paſcha? At Jeſus dixit: Ite in Civitatem ad
quemdam, & dicite ei: Magiſter dicit, Tempus meum prope eſt, apud te facio
Paſcha cum Diſcipulis meis. Et fecerunt Diſcipuli ſicut conſtituit illis Jeſus,
& paraverunt Paſcha. Veſpere autem facto, diſcumbebat cum duodecim Diſci-
pulis ſuis. Chriſtiani Paſchatis celebratio, ſive Corporis & Sanguinis Chriſti
receptio, quod Paſcha noſtrum eſt, ſedulam præparationem poſtulat. Ad Chri-
ſtum accedendum eſt, non greſſibus corporis, ſed affectibus mentis. Per fi-
dei, ſpei, & charitatis actus conveniendus eſt. Exquirenda humiliter ejus
voluntas, & obedienter implenda. *Ubi vis paremus tibi comedere Paſcha? Et*
fecerunt Diſcipuli ſicut conſtituit illis Jeſus, & paraverunt Paſcha. Parandum
& comedendum eſt in Eccleſia, in Jeruſalem, quę ædificatur ut civitas, in quam
aſcenderunt tribus Domini ad confitendum nomini Domini. *Ite in civita-*
tem. Domum in qua Paſcha parari debet, oſtendit homo lagenam aquæ
portans. Hujus myſterii conſcius & particeps eſſe non poteſt, niſi qui rena-
tus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, de cujus ventre fluxerint aquæ vivæ,
Spiritum ſanctum ſignificantes. Domus quæ parari debet ad faciendum Paſcha,
uniuſcujuſque Chriſtiani animus & corpus eſt, ut cor & caro ejus exultent in
Deum vivum. Cœnaculum grande poſtulat, cor dilatatum charitate: cor enim
latum charitas, anguſtum cupiditas facit. Cœnaculum ſtratum & ornatum,
animum & corpus ab omni inquinamento mundum, utrumque congrue diſ-
poſitum, virtutum apparatu, continentiæ ornamento. Diſcipulus Jeſu eſſe de-
bet, in ejus doctrina & fide inſtitutus, illum relictis omnibus ſequens quo-
cumque ierit, ut Paſcha cum illo manducare dignus ſit: verbis ejus credere,
in ejus promiſſis ſperare, ejus mandata diligere. Agnum ſine macula, Chri-
ſtum, qui tollit peccata mundi pro nobis occiſum, nunc viventem, & num-
quam amplius moriturum, in ſacrificio tamen incruento a Sacerdotibus oblatum
1. Cor. 5. 7. & 8. & immolatum comedere debemus cum azymis, pura conſcientia, abſque fer-
mento malitiæ & nequitiæ, abſque fictione & hypocriſi. *Expurgate vetus fer-*
mentum, (inquit Apoſtolus) *ut ſitis nova conſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim*
2. Cor. 1. 12. *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Itaque epulemur non in fermento veteri,*
neque in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis & veritatis.
Ad Menſam Euchariſticam accedere debemus *in ſimplicitate cordis, & ſince-*
ritate Dei. Ad id ſignificandum, panis azymus adhibetur ad Euchariſtiæ con-
S. Greg. M. hom. 22. in Evang. ſecrationem. Agnus ex Legis præſcripto comedebatur cum lactucis agreſtibus,
& panibus azymis. *Panes quippe ſine fermento comedit, qui recta opera ſine corru-*
ptione vanæ gloriæ exercet, qui mandata miſericordiæ ſine admixtione peccati exhi-
Amos 4. *bet: ne perverſe diſſipat, quod quaſi recte diſpenſat. Hoc peccati fermentum bonæ*
ſuæ actioni miſcuerant, quibus Prophetæ voce per increpationem Dominus dicebat:

Venite

Digitized by Google

Venite ad Bethel, & impie agite .... & ſacrificate de fermentato laudem. „ De
„ fermentato namque laudem Deo immolat, qui Deo ſacrificium de rapina pa-
„ rat. Lactucæ vero agreſtes valde amaræ ſunt. Carnes ergo agni cum lactu-
„ cis agreſtibus ſunt edendæ: ut cum Corpus Redemptoris accipimus, nos pro
„ peccatis noſtris in fletibus affligamus; quatenus ipſa amaritudo pœnitentiæ ab-
„ ſtergat a mentis ſtomacho perverſæ humorem vitæ. " Comedendus erat agnus
renibus accinctis. Qui Paſcha comedit, habere renes accinctos debet: *Ut qui ſo-
lemnitatem Reſurrectionis atque incorruptionis agit, corruptioni jam per vitia nul-
la ſubjaceat, voluptates edomet, carnem a luxuria reſtringat*. Comedendus erat
agnus cum calceamentis in pedibus, cum baculo in manu, feſtinanter, tamquam
ab hominibus accinctis ad iter, moxque ex Ægypto diſceſſuris ad Terram
promiſſam: Euchariſtia ſumenda eſt a Chriſtianis, qui ſe peregrinos & hoſpi-
tes ſuper terram eſſe meminerint, non habere hic manentem civitatem, ſed fu-
turam inquirere; qui cum Chriſto dicant. *Tempus meum prope eſt*. Qui Chri-
ſti Corpus manducent, ut ad terram promiſſam, ad terram viventium mi-
graturi, qui ad ſacram Communionem accedant cum præparatione tam accura-
ta, tam ſedula, ac ſi ultima Communio eſſet, ac ſi *Viatici ultimi* nomine per-
ciperetur. *Feſtinantes Paſcha comedite, id eſt, ad ſolemnitatem patriæ cæle-
ſtis anhelate. Nemo in hujus vitæ itinere torpeat, ne in patria locum perdat*. De-
nique *veſpere facto*, quia *Fidei myſterium eſt*, diſcumbere debemus cum Jeſu,
qui *Ipſe conviva & convivium, ipſe comedens & qui comeditur*. Caput enim & *S. Hieron.*
membra unus eſt Chriſtus. Ad terribilem Menſam cum debita reverentia, cum *Epiſt. 150.*
congrua vigilantia accedamus. Nullus ibi Judas reperiatur, nullus malignus *Quæſt. 2.*
accedat, nec inſidiæ mente condantur. Nullus fictus accedat, nullus fucato *S. Joannes Chryſoſt.*
animo. Pura ſit mens, pura cogitatio, quia & ſacrificium purum eſt. *Hom de Proditione Judæ.*

10. *Et edentibus illis dixit: Amen dico vobis quia unus veſtrum me traditu-
rus eſt: Et contriſtati valde, cœperunt ſinguli dicere; Numquid ego ſum Domi-
ne? At ipſe reſpondens ait: Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tra-
det*, &c. Notam ſibi Proditoris ſui conſcientiam Dominus demonſtravit: „ Non *S. Leo ſerm.*
„ aſpera nec aperta eum increpatione confundens, ſed leni ac tacita admoni- *56.*
„ tione conveniens: ut facilius corrigeret pœnitudo, quem nulla deformaſſet ab-
„ jectio. Cur, infelix Juda, tanta benignitate non uteris? Ecce parcit auſibus
„ tuis Dominus, & nulli te, niſi tibi, indicat Chriſtus: nec nomen tuum, nec
„ perſona detegitur. Sed veritatis & miſericordiæ verbo cordis tantum tui arca-
„ na tanguntur. Non Apoſtolici ordinis honor, non ſacramentorum tibi com-
„ munio denegatur. Redi in integrum, & depoſito furore reſipiſce. Clementia
„ invitat, ſalus pulſat, ad vitam te vita revocat. Ecce immaculati & innocen-
„ tes condiſcipuli tui ad ſignificationem facinoris expaveſcunt, & omnes ſibi, non
„ edito impietatis auctore, formidant. Contriſtati enim ſunt non de conſcientiæ rea-
„ tu, ſed de humanę mutabilitatis incerto: timentes ne minus verum eſſet quod
„ in ſe quiſque noverat, quam quod ipſa Veritas prævidebat. Tu autem in hac
„ trepidatione Sanctorum, abuteris Domini patientia, & abſcondi te tua cre-
„ dis audacia. Addis impudentiam ſceleri, nec ſigno evidentiore terreris. Cum-
„ que ſe a cibo alii, in quo judicium Dominus poſuerat, continerent: tu manum
„ non retrahis a paropſide, quia animam non avertis a crimine. " Chriſti exem-
plo docemur, peccatores occultos tolerandos eſſe, eorum correctionem ita pro-
curandam, ſi forte ad pęnitentiam adduci poſſint, ut eorum nomini famæque
parcatur. „ Ille videbat Traditorem ſuum, & elegit illum magis ad opus neceſ-
„ ſarium. Illius malo magnum bonum operatus eſt: & tamen inter duodecim *S. Auguſt.*
„ electus eſt, ne ipſe duodenarius tam exiguus numerus eſſet ſine malo. Hoc ad *Enarrat.*
„ exemplum noſtræ patientiæ, quoniam neceſſe erat ut inter malos viveremus: *in Pſal*
„ neceſſe erat ut malos, ſive ſcientes, ſive neſcientes toleraremus: exemplum pa- *54. ſerm. 1.*

„ tien-

fuerat ingratus? Poſt buccellam autem introivit in eum Satanas, ut S. Joannes commemorat; non quia malum accepit: (Non enim buccella dominica venenum fuit Judæ: ſed quia bonum male malus accepit. Et cum accepiſſet buccellam, exivit continuo, proditionis opus conſummaturus. *Ingrediebatur ut videret, vana loquebatur: cor ejus congregavit iniquitatem ſibi. Egrediebatur foras, & loquebatur*. Ingrediebatur Judas exploraturus Salvatorem, ut videret quid ageret, quidve loqueretur; ut eum caperet in ſermone, & Judæis nuntiaret: ſed nihil inveniebat, qui nihil intelligebat. Bene ait Scriptura, Quia intus cum Jeſu non erat, qui de doctrina ejus receſſerat, & inſtitutiones ejus reliquerar. Volebat intrare, ſed penetrare non poterat; quia eum ſua excludebat perfidia. *Omnis enim impudicus, aut avarus (quod eſt idolorum ſervitus) non habet hæreditatem in Regno Chriſti & Dei*. Non ſolum ergo ingredi moliebatur, & non ingrediebatur; ſed etiam volebar videre, & non videbat. Loquebatur Jeſus in parabolis, ſed non audiebat Judas. Denique divina non videbat Myſteria; non enim omnes audiunt verbum, qui ſibi videntur audire. Nam ſi omnes audirent, non diceret Jeſus: *Qui habet aures audiendi, audiat*. Et ideo quia non audiebat, neque videre poterat, loquebatur vana pro veris, & putabat quod Jeſum falleret. Doctorem appellabat, a cujus magiſterio deviabat. Cor ejus ſibi congregabat & augebat iniquitates. Sibi enim erat injuſtus, ſibi iniquus, ſibi delinquebat, qui intra ſe dolum meditabatur, qui latere non poterat. Non enim circumveniebatur Jeſus, qui prodebatur volens, & teſtificabatur: *Unus ex vobis me tradet*. Denique cum Dominum & ipſe interrogaſſet, *Numquid ego ſum, Rabbi?* & reſpondiſſet Dominus *Tu dixiſti*: Judas cæcus & in peccatis ſuis obduratus non intellexit quod Jeſus illius crimen agnoſceret, illius conſcientiam perſpectam haberet: ſed nihilominus *Egrediebatur foras & loquebatur*. Foris lupi, foris prædones: intus Moyſes in nube cum Jeſu, foris Judæi: intus Zacharias Sacerdos in Templo, foris multitudo: intus Spiritus ſanctus in cordibus noſtris clamat ad Patrem, foris adverſarius noſter ſicut leo pervigilat ad rapinam: foris infideles, intus fideles. Et ideo eos qui foris ſunt, judicabit Deus: reos autem qui intus ſunt, Chriſtus abſolvit. Egrediebatur itaque Judas, & loquebatur: *Egrediebatur de fide: egrediebatur de concilio & numero Apoſtolorum: egrediebatur de convivio Chriſti ad latrocinium diaboli: egrediebatur de gratia ſanctificationis ad laqueum mortis, qui vana ad perfidos loquebatur: egrediebatur foras, qui vitæ internæ myſteria relinquebat, egrediebatur foras, qui Scripturæ anteriora non noverat*. Non manebat ergo cum Apoſtolis proditor Judas, qui foras exibat, & cum perfidis ſuſurrabar. *Homo pacis meæ*, cui pacem meam dederam, cui pacem meam relinquere volueram, perſecutoribus me tradidit, & fallere me voluit, *in quo ſperavi*. Speraſſe ſe dicit Chriſtus, quod membra ejus ſperabant. Sperare enim licebat, ut qui ſanctificandi alios munus acceperat, ipſe in ſe ſanctitatis gratiam cuſtodiret, & ſinceritatis inhæreret officiis. *Qui edebat panes meos*, qui verbi cœleſtis alimoniam ſumebat, qui Corpus meum manducavit & Sanguinem bibit; qui in familia mea, ad menſam meam alebatur, levavit contra me calcaneum ſuum, *magnificavit contra me ſupplantationem*. Qui ſupplantat, dolum facit, quo adverſarium elidit aut vulnerat. Ideo & Judas ſupplantaſſe dicitur, quia oſculo ſuo vulnus infixit, quo invadendi Salvatoris ſignum perſecutoribus demonſtravit. Supplantavit ergo quaſi ſerpens; quia ſerpens ſuo ore venenum infundit, & vulnerat dente calcaneum. Judam imitantur mali Sacerdotes, quotquot Chriſti Corpus indigne offerunt & ſumunt, vel peccatoribus non vere pœnitentibus tradunt: aut illos in peccatis ſuis fovent negligentia, ignorantia, ignavia, cupiditate, adulatione. *Homo pacis meæ, in quo ſperavi, qui edebat panes meos, magnificavit ſuper me ſupplantationem*.

Pſal. 40.

S. Ambroſ. Enarrat. in Pſal. 40.

12. Re-

Sed & mutuæ inter nos unitatis Euchariſtia ea ratione Sacramentum eſt : *Unus panis*, inquit Apoſtolus, *unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane participamus*: Hoc igitur divino Sacramento *populus noſter oſtenditur adunatus, ut quemadmodum grana multa in unum collecta, & commolita; & commixta panem unum faciunt: ſic in Chriſto, qui eſt panis cœleſtis, unum ſciamus eſſe corpus, cui conjunctus ſit noſter numerus & adunatus*. Hinc S. Auguſtinus: *Si bene accepiſtis, vos eſtis quod accepiſtis. Commendatur vobis in iſto pane quomodo unitatem amare debeatis. Numquid enim panis ille de uno grano factus eſt? Nonne multa erant tritici grana? Sed antequam ad panem venirent, ſeparata erant: per aquam conjuncta ſunt, & poſt quamdam contritionem. Niſi enim molatur triticum, & per aquam conſpergatur, ad iſtam formam minime venit quæ panis vocatur. Sic & vos ante jejunii humiliatione & Exorciſmi ſacramento quaſi molebamini. Acceſſit baptiſmum & aqua; quaſi conſperſi eſtis, ut ad formam panis veniretis. Sed nondum eſt panis ſine igne. Quid ergo ſignificat ignis? Hoc eſt Chriſma. Oleum etenim ignis noſtri, Spiritus ſancti eſt ſacramentum..... Inſpirat enim charitatem qua ardeamus in Deum, & contemnamus mundum, & fenum noſtrum exuratur, & cor quaſi aurum purgetur. Accedit ergo Spiritus ſanctus, poſt aquam ignis: & efficimini panis, quod eſt Corpus Chriſti ..... Quomodo unum videtis eſſe quod factum eſt, ſic unum eſtote vos, diligendo vos, tenendo unam fidem, unam ſpem, individuam charitatem.*

1. Cor. 10. 17. — *S. Cypr. Epiſt. 63. ad Cæcilium.* — *S. Auguſt. ſerm. 227. alias de Diverſis 83.* — *Idem ſerm. 229.*

Accipite, & comedite: Hoc eſt corpus meum, cujus Manna Iſraelitis in deſerto datum figura fuit. Accipite munus ſalutis, pignus immortalitatis. Accipite ſupremum charitatis in vos meæ argumentum: *Cum dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, in finem dilexit eos*. Accipite corpus quod pro vobis aſſumpſi, quod pro vobis offero & immolo; corpus a Spiritu ſancto formatum, in quo habitat omnis plenitudo Divinitatis, corpus meum quod pro vobis mox tradetur, crucifigetur, morietur, & tertia die reſurget. Accipite ut fideles Diſcipuli, munda conſcientia: non ut Judas ille proditor, cujus cor occupavit ſatanas. Accipite id quo nihil majus ac pretioſius donare vobis poſſum, Corpus meum, Animam, Divinitatem, Me ipſum totum quantus ſum. Accipite, & comedite, non in Sacramento tantum, quod & multi mali, *ſed uſque ad Spiritus participationem*, ut in meo corpore tamquam membra maneatis, ut meo Spiritu vegetemini. Comedite cibum qui non perit, panem qui vos alit in vitam æternam, comedite, *ut anima* veſtra *de Deo ſaginetur*. Comedite cum fide, ſpe, charitate, cum fraterna concordia. *Qui vult vivere, habet ubi vivat, habet unde vivat. Accedat, credat, incorporetur ut vivificetur. Non abhorreat a compage membrorum, non ſit putre membrum, quod reſecari mereatur; non ſit diſtortum, de quo erubeſcatur: ſit pulchrum, ſit aptum, ſit ſanum, hæreat corpori, vivat Deo de Deo: nunc laboret in terra, ut poſtea regnet in cœlo.* Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus? ACCIPITE, ET COMEDITE. HOC EST CORPUS MEUM. *Quis Paſtor umquam membris ſuis oves ſuas nutrivit? Multæ matres poſt partum aliis nutricibus infantes dederunt, quod ipſe facere noluit, ſed proprio corpore nos alit, & ſibi conjungit atque conglutinat.*

Joan. 13. — *S. Auguſt. Tract. 27. in Joan.* — *Tertull.* — *S. Auguſt. Tract. 26. in Evang. S. Joan.* — *S. Joannes Chryſoſt. Hom. 83. in Matth.*

14. *Et accipiens Calicem, gratias egit: & dedit illis, dicens, Bibite ex hoc omnes: Hic eſt enim Sanguis meus*, &c. Bibite pretium ſalutis veſtræ, ſanguinem quo Novum Teſtamentum ſancitur. Bibite ex calice, de quo Dominus per Prophetam ait: *Calix meus inebrians quam præclarus eſt!* Ebrietas Dominici calicis & ſanguinis non eſt talis qualis vini ſæcularis: cum *Calix dominicus ſic bibentes inebriet, ut ſobrios faciat, ut mentes ad ſpiritalem ſapientiam redigat, ut a ſapore iſto ſæculari ad intellectum Dei unuſquiſque reſipiſcat: & quemadmodum vino iſto communi mens ſolvitur, & anima relaxatur, & triſtitia omnis exponitur;*

S. Cypr. Epiſt. 63.

nitur; ita epoto Sanguine Domini, & poculo ſalutari, exponatur memoria veteris hominis, & fiat oblivio converſationis priſtinæ ſæcularis, & mæſtum pectus ac triſte, quod prius peccatis angentibus premebatur, divinæ indulgentiæ lætitia reſolvatur. Chriſtus Corpus & Sanguinem ſuum victimam fecit ſacrificii noſtri: nos viciſſim victima ejus ſimus; ſacrificium ejus ſacrificio interioris & exterioris hominis honoremus; hominem interiorem Deo immolemus per adorationem, orationem, fidem, ſpem, charitatem, gratiarum actionem; hominem exteriorem immolemus per pœnitentiam, mortificationem, continentiam. *Bibite*

S. Joan. Chryſ. Hom. 83. in Matt. — *ex hoc omnes: Hic eſt enim ſanguis meus.* „ Non videtis quanta infantes animi ala-
„ critate manu millas arripiunt? qua preſſione papillis inſigunt labia? Non minori cu-
„ piditate nos quoque ad hanc menſam, & ad hujus calicis ſpiritalem accedamus
„ papillam: immo vero majore deſiderio, quaſi lactentes pueri gratiam Spiritus
„ ſugamus: unus ſit nobis dolor ſi hoc alimento ſpirituali privamur.

Bibite: Hic eſt enim ſanguis meus. Bibite ſanguinem meum, ſi ad Novum Teſtamentum pertinetis, in quo cœleſtia & æterna, non temporalia & terrena bona promittuntur. Ad hanc menſam accedite, ſi vos ipſos probaſtis,

2. Cor. 11. — ſi mundi eſtis. *Qui enim manducat & bibit indigne, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* „ Nullus itaque Judas, nullus avarus
„ adſit. Qui Diſcipulus non eſt, ſecedat: qui tales non ſunt, ab hac Menſa
„ excluduntur. *Cum Diſcipulis*, inquit, *meis facio Paſcha.* Hæc enim illa,
„ non alia Menſa eſt; hæc nulla re minor quam illa eſt. Hoc eſt illud cœna-
„ culum, ubi tunc Chriſtus cum Diſcipulis erat. Hinc ad Montem Olivarum
„ exivit. Hinc & nos ad manus pauperum exeamus: ibi enim Mons Olivarum
„ eſt. Olivæ quippe in domo Dei plantatæ, multitudo pauperum eſt: hinc ſtil-
„ lat illud guttatim oleum, quo nobis opus erit, ut cum lampadibus ardenti-
„ bus obviam Sponſo progrediamur. Adeat nullus crudelis, nullus immiſeri-
„ cors, nullus impurus.... Multo dæmoniaco pejor eſt, qui peccati ſibi con-
„ ſcius accedit: illi enim quoniam a dæmone vexantur, non puniuntur: qui vero indigne adeunt, æternis tradentur tormentis.

15. *Dico autem vobis: Non bibam amodo de hoc genimine vitis, uſque in diem illum, cum illud bibam vobiſcum novum in Regno Patris mei.* Communio Corporis & Sanguinis Chriſti, pignus eſt communionis cœleſtis, qua pane & vino electorum, increata Veritate in æternum paſcemur, ſicut paſcuntur Angeli. Sed Angelorum pane, ut in ſe eſt, hic ali non poteramus; neceſſe fuit ut quemadmodum mater cibum incarnat, & in lac convertit, ut nutriat infantem ſolidioribus cibis ſumendis imparem; ſic Increata Veritas, Deus Verbum carnem aſſumeret, panemque ac vinum in Corpus & Sanguinem ſuum converteret ad homines ſpiritaliter alendos, quorum pater, & mater, pædagogus & altor eſt. *Oportebat ut Menſa illa lacteſceret, ut ad parvulos perveni-*

S. Auguſt. — *ret.* Euchariſtia pignus eſt glorioſæ Reſurrectionis, & beatæ immortalitatis.

S. Irenæus lib. 5. cap. 11. — Unde S. Irenæus ex Euchariſtiæ participatione Reſurrectionem corporum contra Hæreticos probat. „ Quomodo, *inquit*, carnem negant capacem eſſe do-
„ nationis Dei quæ eſt vita æterna, quæ ſanguine & corpore Chriſti nutritur,
„ & membrum eſt ejus?.... Quemadmodum lignum vitis depoſitum in terra
„ ſuo fructificat tempore, & granum tritici decidens in terram & diſſolutum,
„ multiplex ſurgit per ſpiritum Dei qui continet omnia, quæ deinde per ſa-
„ pientiam in uſum hominibus veniunt, & percipientia verbum Dei Euchari-
„ ſtia fiunt, quod eſt Corpus & Sanguis Chriſti: ſic & noſtra corpora ex ea nu-
„ trita & repoſita in terram, & reſoluta in ea, reſurgent ſuo tempore, Ver-
„ bo Dei reſurrectionem eis donante in gloriam Dei Patris.

16. *Et hymno dicto, exierunt in Montem Oliveti.* Poſt Communionem gratiæ Deo agendæ ſunt de tanto beneficio. *Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retri-*

retribuit mibi? Quid retribuam Deo pro ſe, qui *ſe naſcens dedit ſocium, con-
veſcens in edulium, ſe moriens in pretium, ſe regnans dat in præmium?* Soli- S. Thom.
do die Communionis in gratiarum actione manendum eſt. Gratiarum actio
novam gratiam trahit. Sacramentum Altaris ab actione gratiarum nomen
ſumpſit, *Euchariſtia*. Poſt Communionem Corporis Chriſti, a ſæcularibus ſo-
cietatibus ſecedendum, orationi vacandum, operibus charitatis & miſericor-
diæ incumbendum eſt, a ludis & deliciis ſæcularibus abſtinendum; ſurſum cor
habendum ad Dominum; in ſpiritu gratiarum actionis manendum eſt. Deus
nobis Caput dedit & Spiritum Deum; cibum his congruentem nobis dedit,
Divinum: gratias igitur agamus Deo Patri per Filium ejus in Spiritu ſancto,
diem Communionis tranſigamus in hymnis & canticis ſpiritualibus, Chriſtum
ſequamur in Montem Olivarum, cum ipſo vigilemus & oremus.

17. *Tunc dicit illis Jeſus: Omnes vos ſcandalum patiemini in me in iſta no-
cte, &c. Reſpondens autem Petrus ait illi. Etſi omnes ſcandalizati fuerint in
te, ego numquam ſcandalizabor.* Plures Chriſtum ſequuntur, & Deo ſerviunt,
ſed uſque ad tempus tentationis, qua urgente deficiunt: in pace leones, in
bello cervi. Chriſtum in gloria ſequi volunt, illique adhærent lubenter, quan-
diu proſpera ſunt omnia; illum ſequi nolunt patientem, illius Paſſione & Cru-
ce offenduntur; *Verbum crucis* illis *ſtultitia eſt*, a Chriſto deficiunt in tribu-
lationibus; nec attendunt quod ea demum conditione participes erimus gloriæ
ipſius: *Si compatimur*: ſi crucem feramus: & *Quoniam per multas tribulatio-* Act. 14.22.
nes oportet nos intrare in Regnum Dei. Amicorum auxilium, præſentia, ſo-
cietas individua, compaſſio, ſupremum eſt infelicium & calamitoſorum ſola-
tium. *Omni tempore diligit qui amicus eſt, & frater in anguſtiis comprobatur.* Proverb. 17.
Hoc ſolatium Chriſto in paſſione ſua defuit. *Ecce, non eſt auxilium mibi in* 17.
me, & neceſſarii quoque mei receſſerunt a me: Fratres mei præterierunt me,
ſicut torrens qui raptim tranſit in convallibus. Denique *Diſcipuli omnes relicto* Iob. 6.13:
eo fugerunt. Hanc ſuorum deſertionem patiendo; mundanarum amicitiarum 15.
abuſus expiavit: Qui ſunt illi abuſus? Amicorum dilectio propter lucrum, pro- Matt. 26.
pter privatum commodum, propter voluptatem, propter peccatum. Rectus 56.
uſus, dilectio amicorum propter Deum, & ad ſalutem æternam. „ Quæ eſt S. Auguſt.
„ vita æterna? Vera ſalus. Et ſi amicum tuum videris, quem amabas in hoc ſerm. 385.
„ ſæculo ut ſalvus eſſet, quia tu jam talem ſalutem deſideras quæ æterna alias 38.
„ eſt, ad ipſam ſalutem diligis amicum tuum, & totum quicquid vis amico inter 50.
„ tuo præſtare, ad hoc vis præſtare, ut illam tecum teneat ſalutem. Amas Hom.
„ enim juſtitiam, vis illum eſſe juſtum. Amas ſub Deo eſſe, vis illum eſſe ſub
Deo. Amas vitam æternam, illic eum vis tecum regnare in æternum. Quo-
„ modo ergo amicus hujus ſæculi ſecundum ſæculum amans animam ſuam, fe-
„ brem vult expellere de amico ſuo, quem ſimiliter amat ut ſe, propter præſen-
„ tem ſalutem: ſic tu quemcumque diligis, propter vitam æternam dilige; cum
„ inveneris iram, indignationem, odium, iniquitatem, ſic coneris expellere
„ morbum animæ, quomodo amicus ſæculi morbum corporis: ad hoc enim
„ amas, ut facias quod & tu es: & erit in te perfecta charitas.

*Reſpondens autem Petrus ait illi: Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego
numquam ſcandalizabor. Ait illi Jeſus: Amen dico tibi, Quia in hac nocte
antequam gallus cantet, ter me negabis.* Superbus omnia ſe poſſe præſumit, cum
nihil poſſit: omnibus ſe præſtare confidit, cum nulla in re præſtet: omnia pol-
licetur, & nihil implet. Nihil homini ſe ipſo ignotius eſt, nihil ipſi minus
perſpectum quam propria infirmitas & egeſtas. *Deus ſcit in nobis, & quod ipſi*
neſcimus in nobis. Nam infirmitatem ſuam Petrus neſciebat, quando a Domino quod- S. Auguſt.
ter eſſet negaturus audiebat, & æger ſe ignorabat. Medicus ægrum ſciebat. Pe- Tract. 32.
trus non noverat ſe, quando dixit Medico, TECUM SUM USQUE AD MORTEM, in Joann.

Medi-

Medicus noverat vena inſpecta, quid intus agtretur in ægroto; ægrotus non noverat. Venit acceſſio tentationis, & probavit Medicus ſententiam ſuam, perdidit
Idem Enar. in Pſ. 43. *æger præſumptionem ſuam.* Petri, non minus quam Davidis, vox illa eſſe potuit: *Ego dixi in abundantia mea, non movebor in æternum.* Dixerat quippe &
S. Aug. l. de Correptione & Gratia c. 9. ipſe in abundantia ſua: *Animam meam pro te ponam*, ſibi feſtinando tribuens,
„ quod ei fuerat a Domino poſtea largiendum. *Avertit autem ab illo faciem*
„ *Dominus, & factus eſt conturbatus*: ita ut eum mori pro illo metuens, ter
„ negaret. Sed rurſus convertit ad eum faciem ſuam Dominus, & culpam la-
„ chrymis diluit. Quid eſt enim aliud, *Reſpexit eum*, niſi faciem ſuam, quam
„ paululum ab illo averterat, revocavit ad eum? *Factus ergo fuerat conturbatus:*
ſed quia didicit non de ſe ipſo fidere, etiam hoc ei profecit in bonum, faciente illo qui diligentibus eum omnia cooperantur in bonum: quia ſecundum propoſitum vocatus erat, ut nemo poſſet tum eripere de manu Chriſti, cui datus erat. Sic
„ diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, uſque adeo prorſus o-
„ mnia, ut ſi qui eorum deviant & exorbitant, etiam hoc ipſum eis faciat
„ proficere in bonum, quia *Humiliores redeunt atque doctiores.* Diſcunt enim
„ in ipſa via juſta cum tremore ſe exultare debere, non ſibi arrogando tam-
„ quam de ſua virtute fiduciam permanendi, nec dicendo in abundantia ſua,
„ Non movebitur in æternum. Propter quod eis dicitur: *Servite Domino in timo-*
„ *re, & exultate ei cum tremore, nequando iraſcatur Dominus & pereatis de via juſta.*
„ Commonentur qui jam ambulant in via juſta, ut non altum ſapiant, ſed timeant;
„ non ſuperbiant, ſed humiles ſint; exultent Deo, ſed cum tremore, in nullo
„ gloriantes, quando noſtrnm nihil ſit; ut qui gloriatur, in Domino glorie-
„ tur, ne pereant de via juſta, in qua ambulare cœperunt, dum ſibi hoc ip-
„ ſum aſſignant quod in ea ſunt.

18. *Et aſſumpto Petro, & duobus filiis Zebedæi, cœpit contriſtari & mœſtus eſſe. Tunc ait illis: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem: Suſtinete hic, & vigilate mecum.* Jeſus in triſtitiæ ſuæ ſocietatem vocat, quos magis diligit. Extremam triſtitiam pro peccatis noſtris ſubit, ut vana gaudia expiet, quibus Deum offendimus; ut dolorem & contritionem, qua pro delictis noſtris deberemus compungi, in ſe ipſo experiatur. Pro nobis triſtis eſt Jeſus uſque ad mortem: & nos propter ipſum ſæculi voluptatibus & gaudiis privari nolumus. Quidquid nobis triſte contigerit, propter ipſum bono animo ſubeamus, illum oremus ut mœrores noſtros tædia, cruces interiores, extremæ quam paſſus eſt propter nos triſtitiæ
2. Cor. 7. merito ſanctificet; ut nobis *triſtitiam* donet quæ *pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur*; ſummum horrorem odiumque peccati, ſummum amorem Dei, amorem pœnitentem, quo cum illo vigilemus & perſeveremus. *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem.* Nuſquam magis Chriſti Jeſu pietatem majeſtatemque demiror,
S. Amb. l. 10. in Lucam quam cum ipſum pavere, tædere, uſque ad mortem contriſtari audio: „ Minus
„ enim contulerat mihi, niſi meum ſuſcepiſſet affectum. Ergo pro me doluit, qui
„ pro ſe nihil habuit qnod doleret: & ſequeſtrata delectatione Divinitatis æternæ
„ tædio meæ infirmitatis afficitur. Suſcepit enim triſtitiam meam, ut mihi ſuam
„ lætitiam largiretur: & veſtigiis noſtris deſcendit uſque ad mortis ærumnam, ut
„ nos ſuis veſtigiis evocaret ad vitam. Confidenter ergo triſtitiam nomino, quia
„ crucem prædico; neque enim ſpeciem Incarnationis ſuſcepit, ſed veritatem.
„ Debuit ergo & dolorem ſuſcipere, ut vinceret triſtitiam, non excluderet. Ne-
„ que enim habent fortitudinis laudem, qui ſtuporem magis vulnerum tulerint
„ quam dolorem. Virum dolorum (*inquit Propheta*) & ſcientem infirmitatem.
Iſ. 53. 4. & 5. „ Vere languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit. DOLES
„ ergo, Domine, non tua, ſed mea vulnera: non tuam mortem, ſed noſtram
„ infirmitatem: & nos æſtimavimus te eſſe in doloribus, cum tu non pro te, ſed
„ pro me doleres... Sed quid mirum ſi pro omnibus doluit, qui pro uno flevit?
„ Et

„ Et quid mirum ſi moriturus pro omuibus tædeat, qui Lazarum reſuſcitaturus
„ illachrymat? Sed & ibi piæ ſororis lachrymis commovetur; quia mentem hu-
„ manam tangebant: & hic alto operatur affectu; ut quia in carne ſua pec-
„ cata noſtra perimebat, mœrorem quoque animæ noſtræ ſuæ animæ mȩror
„ aboleret. Et fortaſſe ideo triſtis eſt, quia poſt Adæ lapſum tali tranſitu no-
„ bis erat ex hoc ſæculo recedendum, ut mori eſſet neceſſe: *Deus enim mor-*
„ *tem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum*, & ideo faſtidit quod ipſe *Sap. 1. 13.*
„ non fecit..... Triſtis videbatur, & triſtis erat, non pro ſua paſſione, ſed pro
„ noſtra diſperſione. Triſtis erat, quia nos parvulos relinquebat. Ceterum
„ quam conſtanter ſe morti obtulerit, Scriptura declarat: quandoquidem quȩ-
„ rentibus occurrit, turbatos confirmavit, trepidos provocavit, proditorem
„ oſculi dignatione ſuſcepit. Nec illud diſtat a vero, ſi triſtis erat pro per-
„ ſecutoribus ſuis, quos ſciebat immanis ſacrilegii pœnas daturos. Et ideo di-
„ xit: *Transfer hunc calicem a me*, non quia Dei Filius mortem timebat, ſed *Luca 22. 42.*
„ quia vel malos perire nolebat. Denique ait: *Domine, ne ſtatuas illis hoc* *Luca 23. 34.*
„ *peccatum*, ut Paſſio ſua eſſet omnibus ſalutaris.

Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem. *Vox capitis noſtri, vox noſtra. In*
illo enim eramus, quando dixit: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem. *Non* *S. Aug. En:*
enim timebat mori, qui venerat mori; aut recuſabat mori, qui poteſtatem habebat *in Pſal. 40.*
animam ſuam ponendi, & iterum ſumendi eam: ſed loquebantur membra in ca-
pite, & loquebatur caput pro membris. Chriſtus *pœnitentiam in ſemetipſo dedica-* *Tertull.*
vit, peccatis noſtris oneratus. *Poſuit in eo Dominus iniquitates omnium noſtrum*. *Iſaia 53. 6.*

19. *Et progreſſus puſillum, procidit in faciem ſuam, orans & dicens: Pater*
mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte, verumtamen non ſicut ego volo, ſed
ſicut tu. Oratio Chriſti forma eſt orationum noſtrarum, ſicut triſtitia ejus
exemplar eſt pœnitentiæ noſtræ. In agonia poſitus orat, cum opus redemptio-
nis noſtræ ab ipſo proxime conſummandum eſt, ut doceat nos operibus vitȩ
noſtræ difficillimis, & quæ majoris ſunt ad ſalutem æternam momentl, ora-
tionem præmittere debere, ut voluntatem Dei exquiramus, ut gratiam ejus
ad optimam electionem, & ad facilem cxecutionem nobis neceſſariam impetre-
mus. Prolixius otat in agonia conſtitutus, ut ſerventius ac perſeverantius oran-
dum doceat, cum violentius ac periculoſius tentamur, aut acerbius affligimur.
Proſtratus in faciem orat, ut Deum orandum eſſe doceat ſumma cum reve-
rentia, humilitate & timore filiali: unde & Patrem appellat. Orat ut volun-
tas Patris impleatur potius quam ſua; ut voluntatem noſtram divinæ ſemper
conformandam, ac in omnibus ſubjiciendam eſſe diſcamus: nec rem ullam
temporalem ab illo poſtulandam in oratione, niſi ſub ejus beneplacito, & ea
conditione ut ejus gloriæ, noſtræque ſaluti ſit conducibilis. A Diſcipulis avul-
ſus & puſillum progreſſus orat, ut in ſeceſſu & ſolitudine orandum eſſe in-
telligamus. *Procidit in faciem ſuam orans*. Peccata enim noſtra portabat,
graviſſimum onus. Gravia in centro uou gravitant, ut loquuntur Philoſophi.
Grave non eſt peccatum in corde peccatoris, quia in centro ſuo eſt. Bibit ſi-
cut aquam iniquitatem: ſed peccata noſtra Chriſto velut victimæ piaculari im-
poſita, ſunt extra centrum; ipſe enim peccatum non fecit, ſanctus eſt, inno-
cens, impollutus. Ideo illi graviſſima ſunt; & oneris inſtar graviſſimi in terram
ipſum proſternunt. *Et ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me*. Pudeat nos irre- *Pſalm. 37. 5.*
verentiæ noſtræ, elationis, & ignaviæ cum oramus. „ Orat Miſericordia, & non *S. Auguſt.*
„ orat miſeria: orat Charitas, & non humiliatur iniquitas: proſtratus in terra
„ orat Medicus & non humiliatur ægrotus. *Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat a me*
„ *calix iſte*. Qui ut a ſe tranſeat rogat, non ut ipſe prætereatur orat, ſed ut in al- *S. Hil. c. 31.*
„ terum id quod a ſe tranſit excedat. Numquid poſſibile erat non pati Chriſtum? *in Matt.*
„ Atquin jam a conſtitutione Mundi ſacramentum hoc in eo erat noſtræ ſalutis

„ oſtenſum. Numquid pati ipſe nolebat? Atquin ſuperius fundendam in re-
„ miſſionem peccatorum corporis ſui ſanguinem conſecraverat. Quomodo er-
„ go ait, *Pater, ſi poſſibile eſt?* & quomodo, *Non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis?*
„ Totus igitur ſuper his, qui paſſuri erant, metus eſt: atque ideo, quia non eſt
„ poſſibile ſe non pati, pro his rogat qui paſſuri poſt ſe erant, dicens: *Tranſeat*
„ *calix a me*: id eſt, Quomodo a me bibitur, ita ab his bibatur, ſine ſpei diffi-
„ dentia, ſine ſenſu doloris, ſine metu mortis. Ideo autem, *ſi poſſibile eſt*: qu a
„ & carni & ſanguini horum gravis terror eſt, & difficile eſt eorum acerbitate
„ corpora humana non vinci. Quod autem ait: *Non ſicut ego volo, ſed ſicut*
„ *tu vis*: vellet, quidem eos non pati, ne forte in paſſione diffidant, ſed cohære-
„ ditatis ſuæ gloriam ſine paſſionis difficultate mereantur. Non ergo ut non pa-
„ tiantur rogat, dicens, *Non ut ego volo*: ſed ut ait, quod Pater vult, bibendi
„ calicis in eos ex ſe tranſeat firmitudo: quia ex voluntate ejus non tam per
„ Chriſtum vinci diabolum, quam etiam per ejus Diſcipulos oportebat.

Pater mi, ſi poſſibile eſt, &c. veruntamen non ſicut ego volo. „ Prima
„ petitio infirmitatis eſt, ſecunda virtutis, (*inquit S. Leo*) Illud optavit ex
„ noſtro, hoc elegit in proprio. Quod erat hominis, divinam deſideravit po-
„ tentiam; quod erat Dei, ad cauſam reſp.xit humanam. Superiori igitur
„ voluntati voluntas ceſſit inferior, & cito demonſtratum eſt quid poſſit a
„ trepidante orari, & quid non debeat a Medente concedi.

S. Ath. Orat. 4. contra Arianos. *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte*. Petrum antea increpuerat,
„ cum a paſſione illum averteret, eumque non illa ſapere quæ Dei, ſed quæ
„ hominum eſſent, dixerat. Volebat enim hoc ipſum quod deprecabatur, ut
„ qui ejus rei gratia venerat. Ceterum ut ejus erat id velle, ita carnis erat
„ expaveſcere, ac proinde ut homo hanc vocem edidit: utrumque tamen ab eo
„ dicebatur, ut oſtenderet ſe Deum eſſe, quatenus mortem volebat; hominem
„ autem quatenus mortem geſtaret metu concitatum, propter quam attem-
„ peravit ſuam voluntatem humanæ infirmitati, ut metu mortis abolito, au-
„ dacem redderet hominem adverſus mortem. Certe beati Apoſtoli poſtea hinc
„ animati ita mortem contempſerunt, ut non curarent Judices, a quibus dam-
„ nabatur, ſed dicerent obediendum eſſe magis Deo quam hominibus. Alii
„ item Martyres ea fiducia audaciaque fuere, ut crederent ſe potius ad vitam
„ tranſire, quam mortem ſuſtinere. Qui (quæſo) non abſurdum fuerit, fa-
„ mulos Verbi ob fortitudinem admirationi eſſe: Verbo autem ipſi timidita-
„ tem adſcribere, cujus vi & ope ita mortem contempſerunt? Ceterum ex San-
„ ctorum Martyrum tolerantiſſimo propoſito & fortitudine oſtenditur. Deitatem
„ non timuiſſe, ſed noſtrum illum fuiſſe timorem quem ſuſtulit Salvator. Ut
„ enim morte mortem deſtruxit, ita pavore, quem ſuſcepit ut homo, no-
„ ſtrum pavorem ademit, effecitque ne homines mortem timerent. *Tranſeat*
S. Laur. Juſtinianus. *a me calix iſte*, calix amaritudinis, calix meri doloris, nullo ſolatio temperati.
In Chriſto enim tempore Paſſionis *Omnis gloria Divinitatis militabat ad pœnam*.

20. *Et venit ad Diſcipulos ſuos, & invenit eos dormientes, & dicit Petro: Sic non potuiſtis una hora vigilare mecum? Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma*. Multi vigilant cum mundo, vix aliquis vigilat cum Chriſto. Filii & filiæ ſæculi facile noctes inſomnes ducunt, ut choræis, ut ludis indulgeant, ut ferviant voluptati: ægre vigilarent vel una hora cum Jeſu, pœnitentiæ, charitatis, & pietatis animo, illum patientem adoraturi, & in paſſionum eius ſocietatem venturi. Pudeat Chriſtianum dormire in ſinu voluptatis, in medio tentationum vehementium, in ſummo ſalutis diſcrimine; non audire vocem gratiæ ad
S. Aug. l. de Gratia & l. Arbitr. c. 4. cor clamantis: *Vigilate, & orate ut non intretis in tentationem*: dum Chriſtus pro nobis vigilat & orat: *Unuſquiſque contra ſuam concupiſcentiam dimicans oret, ne in-*

ne intret in tentationem, id eſt, ne ſit ab illa abſtractus & illectus. Non autem intrat in tentationem, ſi voluntate bona vincat concupiſcentiam malam. Nec tamen ſufficit arbitrium voluntatis humanæ, niſi a Domino victoria concedatur oranti, ne intret in tentationem. Quid vero evidentius, quam Dei oſtenditur gratia: ubi quod oratur, accipitur? Si enim dixiſſet Salvator noſter, Vigilate, ne intretis in tentationem, *admonuiſſe videretur tantummodo hominis voluntatem. Cum vero addidit*, & orate: *oſtendit, Deum adjuvare ut non intretur in tentationem... Homo ergo gratia juvatur, ne ſine cauſa voluntati ejus jubeatur*. Vigilantia Chriſtiana, & humilis oratio, origo eſt fortitudinis noſtræ. Illa inutiles reddit diaboli adverſum nos vigilantiam & inſidias: iſta Dei vigilantiam & protectionem nobis impetrat: *Ecce non dormitabit neque dormiet, qui cuſtodit Iſrael.* *Pſalm.* 120.

Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma. Omnium caro infirma, non omnium promptus ſpiritus eſt. Sanctorum dumtaxat ſpiritus promptus eſt; infidelium, peccatorum, ſæcularibus deſideriis æſtuantium hominum ſpiritus ſegnis eſt: omnium caro infirma. Hominum pars maxima, prompti ſunt, ferventes, alacres ad ea quæ mundi ſunt, ad lucra & commoda temporalia, ad cupiditates explendas; ſegnes vero & deſides ad ea quæ ſunt Dei, ad ſpiritalia & æterna. Eſt autem ſatagendum ut caro noſtra infirma ſit alio genere infirmitatis, ut nempe infirma ſit ad malum, non ad bonum: quod demum fiet, ſi ſpiritu prompto carnis opera mortificemus; carnem cum vitiis & concupiſcentiis crucifigamus. Nam *Si ſpiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis*. Tunc vere dicemus: *Cum infirmor, tunc potens ſum*. Vigilent & orent ſpiritales viri & perfecti, quia ſolliciti eſſe debent, ne quo præſtantius eſt illorum bonum, eo gravior ſit eorum lapſus. Vigilent ſollicitius, orentque ferventius imperfecti, quia vires eorum infirmiores ſunt & fragiliores; adeo majori indigent gratiæ auxilio. Temerarius eſt & præſumptor, qui de fervore animi, ac piis quibuſdam affectibus ſibi blanditur; ideoque ad vigilandum piger, ad orandum ſegnis eſt. Igniculi illi pietatis, initia bonæ voluntatis facile extinguuntur & evaneſcunt, niſi vigilantia Chriſtiana & humili oratione foveantur, ut in magnam & firmam charitatem creſcant, quæ totum ſibi ſubjiciat animum, & terrenas cupiditates conſumat. *Itaque quantum de ardore mentis confidimus, tantum de carnis fragilitate timeamus*. Spiritus promptus eſt, &c. *Propterea prædixit ſpiritum promptum eſſe, ut oſtenderet, quid cui debeat eſſe ſubjectum; ſcilicet, ut caro ſerviat ſpiritui, infirmior fortiori, ut ab eo etiam ipſa fortitudinem aſſumat. Colloquatur ſpiritus cum carne de communi ſalute.*

Origenes in Matt. *Rom.* 8. 13. 2 *Cor.* 12. 10. *S. Hieron. in hunc locum.* *Tertull. l. ad Mart. c.* 4.

21. *Iterum ſecundo abiit, & oravit dicens: Pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire niſi bibam illum, fiat voluntas tua*. Urgente mortis metu, imminentibus periculis, præſentibus malis, ferventius orandum, divinæque voluntati noſtra penitus ſubjicienda & conformanda eſt. *Sic enim homo ab humanis in divina dirigitur, cum voluntati humanæ voluntas divina præponitur*. Humana voluntas ex ſe prava & diſtorta, ad bonum particulare, ſenſibile, temporale propenſa; ut recta fiat, neceſſe eſt, ut Regulæ, ſcilicet Dei voluntati conformetur: *Ut facerem voluntatem tuam, Deus meus volui*. Si non poteſt hic calix tranſire niſi bibam illum, fiat voluntas tua. *Hæc vox capitis, ſalus eſt totius corporis: hæc vox omnes Fideles inſtruxit, omnes Confeſſores accendit, omnes Martyres coronavit. Nam quis Mundi odia, quis tentationum turbines, quis poſſet perſecutorum ſuperare terrores, niſi Chriſtus in omnibus & pro omnibus diceret Patri*: Fiat voluntas tua? *Diſcant igitur hanc vocem omnes Eccleſiæ filii magno pretio redempti, gratis juſtificati; & cum adverſitas violentæ alicujus tentationis incubuerit, præſidio potentiſſimæ orationis utantur; ut ſuperato tremore formidinis, accipiant tolerantiam paſſionis.*

S. Auguſt. Tract. 52. *in Joann.* *Pſalm.* 39. *S. Leo ſerm.* 56. *de Paſſ. Domini* 7.

22. *Et venit iterum, & invenit eos dormientes: erant enim oculi eorum gravati. Et relictis illis iterum abiit, & oravit tertio eundem ſermonem dicens.*
S. Hieron. in hunc locum. Chriſtus ſolus orat pro omnibus, ſicut & ſolus patitur pro univerſis. Bonus paſtor pro ovibus vigilat. Erant oculi eorum gravati, non tam corporum, quam animarum. *Nondum* enim eis *Spiritus datus*. Langueſcebant & opprimebantur Apoſtolorum oculi negatione vicina (inquit S. Hieronymus.) Paſtoris vocem audiamus dicentis, *Surge qui dormis*. Propter Deum, pro ſalute noſtra vigilemus, & cum oculi corporis ſomno gravati ſunt, cor ad Deum
Cantic. 5. 2. ſemper vigilet, ut dicere cum cæleſti Sponſa poſſimus: *Ego dormio, & cor*
Pſalm. 118. 55. *meum vigilat*; „Et cum Propheta: *Memor fui nocte Nominis tui, Domine*. Si
S. Ambroſ. expoſ. in Pſ. 1. 8. ſerm. 7. „ ſtudentes igitur doctrinis ſæcularibus perparum ſomno indulgent, quanto magis qui Deum cupiunt cognoſcere, non debent ſomno corporis impediri, „ niſi quantum naturæ ſatis eſt? David per ſingulas noctes lectum ſuum lachrymis diluebat: ſurgebat etiam noctis medio ut Domino confiteretur; & „ tu totam noctem ſopori exiſtimas deputandam? *Tunc magis tibi orandus* „ *eſt Dominus, tunc præſidia poſtulanda, culpa cavenda, quando videtur haberi ſecretum: tunc maxime quando tenebræ in circuitu meo, & parietes me* „ *operiunt, conſiderandum quia Dominus omnia intuetur abſcondita*. Ne dixeris „ ergo, Circumfuſus ſum tenebris, quis me videt? & quem vereor ſeptus „ parietibus & incluſus? Quia *Vultus Domini ſuper facientes mala*. Deinde ſi
Pſal. 33. 17. „ arbitrum non vides, te ipſum non vides. Tuæ conſcientiæ teſtimonium non „ vereris? *Neſcis illam caliginem noctis non opertorium, ſed incentivum eſſe peccati? Cum ſomno & cibo fervent corpora, tunc etiam vigor mentis ſopore laxatur, ſomno reſolvitur: tunc irrepit impuri libido concubitus, tunc perturbatur cor, ſquallor immunditiæ non videtur, caſtitatis puritas non conſideratur, pudicitiæ gloria non recenſetur. Nox erat quando Judas prodidit, quando Petrus negavit. Illo igitur præcipue tempore juſtificationes Dei animo retexendæ ſunt, relegenda mandata hortatoria. Illa de caſtitate præcepta non abſint: bis occupata mens flagrantiam libidinis, carnis reſtinguat ardorem. Tene illud animo*,
Pſal. 6. 7. Lavabo per ſingulas noctes lectum meum. *Quis enim ſtupro deditus, flagitiis involutus, lavat per ſingulas noctes lectum ſuum? Neſcit flere qui flenda committit; & cum ſit ipſe lachrymabilis, non habet pœnæ lacrimas ſuæ. At ille qui caſtigat corpus ſuum, & ſui ſollicitus gubernator eſt, atque ingemiſcens & dolens lapſus ſuperioris offenſæ, quærit quomodo abluat eam fletibus pœnitentiæ, hic lavat per ſingulas noctes lectum ſuum. Non dormiamus ergo totis noctibus: ſed maximam partem earum lectioni & orationibus deputemus.* „ Audi Eccleſiæ vocem quærentis etiam in noctibus Chriſtum: *In lectulo*, „ inquit, *meo per noctem quæſivi quem diligit anima mea*. Quæſivit in noctibus orando, deprecando, etiam lachrymis deplorando . . . . . Quæſivit in „ noctibus, in perſecutionibus & adverſis, in tribulationibus & laboribus du- „ ris... *Non magnum ergo ſi tunc Domino gratias agas, quando in proſperis & ſecundis es, ſed ſi tunc adhæreas Chriſto, quando te perſecutor exagitat, quando aliqua procella perturbat. Amiſiſti filium? In illo dolore, in illa nocte, in illa deſtitutione memento Domini Dei tui; ne quaſi non exauditus, ingratus ſis, & in tua prævariceris ærumna. Pulſus es in exilium? Memento Domini Dei tui; ne nox te egeſtatis abducat a devotionis affectu. Hoc eſt enim mandatum legis, ut in nocte magis quæras, quando magis exaudiris a Domino, & poſſis dicere*: In tribulatione invocavi Dominum, & exaudivit me in latitudine. *Sed nec quærere perfunctorie abundat ad gratiam, ſed ut inſiſtas, & intendas muneri*. Qui ita non quærunt, nocte dormiunt: & cum venit ad illos Jeſus, *invenit eos dormientes. Oculi enim eorum ſunt gravati.*

Et relictis illis iterum abiit, & oravit tertio eundem ſermonem dicens: Non

abſurde

abſurde, intelligitur, propter trinam tentationem ter Dominum oraſſe. Sicut e-
nim tentatio cupiditatis trina eſt, ita etiam tentatio timoris trina eſt. *Cupidi-* S. Auguſt.
tati quæ in curioſitate eſt, opponitur timor mortis. Sicut enim in illa cognoſcenda- lib. 1 Quaſt.
rum rerum eſt aviditas, ita & in iſta metus amittendæ talium notitiæ. Cupidi- Evan. Quaſt. 47.
tati vero bonorum vel laudis opponitur timor ignominiæ & contumeliarum. Cupi-
ditati autem voluptatis opponitur timor doloris. Non abſurde ergo intelligitur pro-
pter trinam tentationem paſſionis ter Dominum oraſſe ut tranſiret calix: ſed ita ut
potius impleretur voluntas Patris. Docuit etiam ter repetita oratione, debere
nos peccatis præteritis veniam, a præſentibus malis tutelam, a futuris periculis
cautelam orare: & omnem orationem noſtram dirigendam ad Patrem, & Filium,
& Spiritum ſanctum, *Ut integer ſpiritus noſter, & anima & corpus ſervetur ſine* 1. Theſſ.
querela in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti. Ex oratione Chriſti diſcamus ora- 5. 23
tionis humilitatem, ſimplicitatem, perſeverantiam. *Ab oratione abſit multa lo-* S. Auguſt.
cutio, ſed non deſit multa precatio, ſi fervens perſeverat intentio. Plerumque hoc Epiſt. 130.
negotium plus gemitibus quam ſermonibus agitur, plus fletu quam affatu. alias 121. c. 10.

23\. *Tunc venit ad Diſcipulos ſuos, & dicit illis: Dormite jam, & requieſcite:*
ecce appropinquavit hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorum. Quod S. Hilar. c.
iterum reverſus reperit dormientes, oſtendit *abſentiæ ſuæ tempore plures quodam* 31. in Matt.
fidei ſomno detinendos. „ Sed rurſus oravit, idem repetens: reverſuſque, qui
„ vigilare juſſerat; qui conſopitos objurgaverat; ait, *Dormite jam & requie-*
„ *ſcite.* Poſt orationem frequentem, poſt diſcurſus recurſuſque multiplices, me-
„ tum demit, ſecuritatem reddit, in requiem adhortatur, voluntatem Patris
„ jam de nobis ſecurus exſpectat, dicens, “ *Fiat voluntas tua*: quia *tranſiturum*
in nos calicem bibens, infirmitatem corporis noſtri, & timoris ſollicitudinem, &
ipſum dolorem mortis abſorberet. „ Quod autem ad eos revertentes dormienteſque
„ reperiens, primum reverſus objurgat, ſecundo ſilet, tertio quieſcere jubet:
„ ratio iſta eſt, quod primo poſt Reſurrectionem diſperſos eos & diffidentes ac
„ trepidos reprehendet: ſecundo, miſſo Spiritu Paracleto gravatos ad contuen-
„ dam Evangelii libertatem oculis, viſitabit. Nam aliquamdiu legis amore deten-
„ ti, quodam fidei ſomno occupati ſunt. Tertio vero, id eſt claritatis ſuæ redi-
„ tu, ſecuritati eos quietique reſtituet. Veram quietem in creaturis invenire
„ non poſſumus, ſed in Deo ſolo. *Feciſti nos, Domine, ad te, & inquie-*
„ *tum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te.* Perfecta requies non erit, niſi S. Auguſt.
„ ubi ſumma pax, & de æterna Dei fruitione firma ſecuritas.

Ecce appropinquavit hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorum. Ju-
re merito indignamur quod Sanctus ſanctorum in manus peccatorum traditus ſit:
ſed indignationem noſtram in nos ipſos convertamus, ſi quidem peccata noſtra Je-
ſum in manus peccatorum tradiderunt. „ Sed & nunc in manus peccatorum tra- Origenes in
„ ditur Jeſus, quando hi qui videntur in Jeſum credere, habent eum in manibus Matth.
„ ſuis, cum ſint peccatores. Sed & quotieſcumque juſtus habens in ſe Jeſum, in
„ poteſtate factus fuerit peccatorum; Jeſus eſt traditus in manus peccatorum,
„ facientium ei quod poſſunt. “ Cum peccatoribus in proxima peccati occaſio-
ne, vel affectu hærentibus, aut neceſſaria reſtitutione ac poſſibili nondum fun-
ctis, aut quorum converſio poſt frequentes in gravia peccata relapſus, ac ſæpe fru-
ſtrata melioris vitæ promiſſa, poſt ſcandala publica, non ſatis probata eſt morum
emendatione, & ſatisfactoriis operibus: cum (inquam) hujuſmodi peccatoribus
præpropera Abſolutio & communio datur, tunc Jeſus traditur in manus peccato-
rum. Cum indigni ad Sacerdotium, ad Epiſcopatum, ad qualecumque regimen a-
nimarum promoventur: tum Jeſus in manus peccatorum traditur, qui faciunt ei
quod poſſunt; nec per ipſos ſtat quin iterum crucifigatur. *Rurſus crucifigentes.*

24\. *Adhuc eo loquente, ecce Judas unus de duodecim venit & cum eo turba*
multa, cum gladiis & fuſtibus, miſſi a Principibus Sacerdotum, & Senioribus
populi.

*populi. Qui autem tradidit eum, dedit illis ſignum dicens: Quemcumque oſcu-
latus fuero, ipſe eſt, tenete eum. Et confeſtim accedens ad Jeſum, dixit: Ave
Rabbi. Et oſculatus eſt eum. Dixitque illi Jeſus: Amice, ad quid veniſti?* Je-
ſus a Juda domeſtico ſuo, & familiari, Apoſtolo, proditur ac venditur hoſti-
bus ſuis, triginta denariis, oſculo traditur. O perfidiam execrandam! Prodi-
tiones Cain, fratrum Joſephi, Dalilæ, Saulis, Amnon, Joab, quæ tetris co-
loribus in Scriptura depinguntur, ad Judæ perfidiam non accedunt. Cain
Abelem fratrem innocentem occidit, cum illum in agrum ad deambulandum
Geneſ. 4. 8. ſimulata amicitia invitaſſet. Judas patrem ac magiſtrum tradit Principibus Sa-
cerdotum, Phariſæis, Legiſperitis, Senatoribus Judæis, qui eum interficere de-
Geneſ. 27. 28. creverant. Fratres Joſephi vendunt illum Iſmaelitis viginti argenteis: Judas
vendit Dominum ſuum triginta argenteis, pretio quo ſervorum capita æſti-
Exod. 21. 32. mabantur. Dalila Samſonem tradit Philiſtæis, qui molæ & columnæ illum
alligarunt, illique illuſerunt: Judas Jeſum, qui arcana ſua illi revelaverat,
Judic. 16. Judæis tradit, qui illum columnæ alligatum, crucique affixum, opprobriis,
flagellis, & plagis onerant. Amnon filius David ſororem ſuam Thamar ſi-
mulata ægritudine rogat ut paret illi cibos, & ſtupro ipſi illato, eam igno-
2. Reg. 13. minioſe ejicit: Judas Chriſti Corpore & Sanguine in ultima ejus cœna paſtus,
1. Reg. 19. hoſtibus tradit, non modo ejiciendum, ſed crucifigendum extra civitatem.
Pſ. 54. 14. *Tu vero homo unanimis, dux meus & notus meus, qui ſimul mecum dulces ca-
piebas cibos*. Saul necem Davidi molitur, ipſumque lancea conatur confige-
re, cum cithara coram eo luderet ad dæmonem, quo vexabatur, expellen-
dum: Judas a diabolo ſpiritualiter poſſeſſus, qui in cor ejus intraverat, Jeſum
S. Joannes Chryſ. Hom: de proditione Juda. tradit, qui illum liberare paratus erat, & qui *Sanguinem ei, quem vendidit,
offerebat in remiſſionem peccatorum, ſi tamen impius exiſtere noluiſſet*. Joab A-
maſam amice ſalutat, dicens, *Salve mi frater*; & libato oſculo, percutit eum
in latere, & occidit; cujus ſceleris vindictam ob politicas rationes dilatam
David moriens Salomoni filio præcepit: quia *Joab effudit ſanguinem belli in pa-
2. Reg. 20. ce*. Perfidus Judas ſigno pacis, oſculo Dominum ſuum, benefactorem, Ma-
giſtrum ac Deum ſuum tradit. Venenum in corde, mel ore gerens, ſalutat
3. Reg. 2. 5. dicens, *Ave Rabbi: & oſculatus eſt eum*. Spiritu oris Jeſu abutitur, ut Jeſum
Lucæ 22. tradat. „ Juda, oſculo Filium hominis tradis? *Hoc eſt*, Venenum infundis o-
„ ſculo, quo gratia charitatis infunditur: oſculo, quod ſacræ pacis inſigne eſt:
S. Ambroſ. Enarrat. in Pſal. 39. „ oſculo, quo amicitia fida firmatur: oſculo, quo fides ſancta ſignatur? Hoc
„ ergo oſculo tradis periculo, quem propter oſculi commercium venerari de-
„ beres? Et tradis Filium hominis homo, qui propter hominum ſalu-
„ tem deſcendit de cælo. Filium hominis tradis, qui te ex peccatore A-
„ poſtolum fecit: Filium hominis tradis, qui venit, ut in ſanguine ſuo o-
„ mnium peccata dilueret? Ego oſculum non nego: ipſe videris qui viola-
„ veris oſculi ſanctitatem. An non legiſti, quod utilia ſunt vulnera amici,
„ quam voluntaria oſcula inimici? Nec immerito graviore telo tantæ digna-
Prov. 27. „ tionis percuſſus eſt Judas, quam ſi eum fulmine perculiſſet.

Et oſculatus eſt eum. Oſculum proditori benigniſſimus Jeſus non negavit.
S. Leo ſerm. 74. de Paſſ. Dom. c. 5. *Huic ne criminis cauſam aliqua præberet offenſio, nulla eſt negata dignatio*. O-
ſculum dedit, non quo ſimulare nos doceat, ſed ut neque proditionem refu-
S. Ambroſ. lib. 10. in Lucam n. 64. gere videretur, *& plus afficeret proditorem, cui amoris officia non negaret*.
Scriptum eſt enim: *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus*. Oſculum Judæ
non reſpuit: *Ut doceremur inimicos omnes, eoſque quos ſciremus deſævituros in
nos eſſe, diligere*. Hac Chriſti Jeſu benignitate & clementia damnantur, qui
Pſ. 119. 7. S. Hilar. c. 32. in Matt. inimicos ad ſe redeuntes, reconciliari volentes, & ſincere pœnitentes nihilo-
minus refugiunt, nec ullum eis humanitatis officium exhibere volunt. *Et
S. Leo in oſculatus eſt eum. Dixitque illi Jeſus: Amice, ad quid veniſti?* „ Traditorem
„ ab

„ ab immanitate concepti ſceleris, & beneficii revocare dignatus eſt & verbis, *ſerm. 63. de*
„ aſſumendo in Diſcipulum, provehendo in Apoſtolum, monendo ſignis, con- *Paſſ. Dom.*
„ ſecrando myſteriis, ut cui nihil benevolentiæ deeſſet ad correctionem, ni-
„ hil occaſionis ſupereſſet ad crimen. Sed tu, impiiſſime homo, ſemen Cha-
„ naam & non Juda, nec jam vas electionis, ſed filius perditionis & mor-
„ tis, utiliora tibi diaboli incitamenta credebas, ut facibus inflammatus a-
„ varitiæ, ad triginta argenteorum lucrum inardeſceres, & quid divitiarum
„ amitteres, non videres. Nam etſi non putabas credendum eſſe promiſſis,
„ quæ fuit ratio ut tantillus pecuniæ modus præponeretur acceptis? Impera-
„ bas dæmoniis, medebaris infirmis, honorabaris cum Apoſtolis, & ut famem
„ tuæ cupiditatis expleres, patebant tibi furta de loculis. Sed animum inter-
„ dictorum avidum, quod minus licuit, amplius incitavit: “ *Nec tam pla-*
cuit quantitas pretii, quum magnitudo peccati. Unde facinus commercii tui non
ideo deteſtandum eſt, quia Dominum viliter æſtimaſti: ſed quia Redemptorem e-
tiam tuum, ne tibi parceres, vendidiſti.

25. *Tunc acceſſerunt, & manus injecerunt in Jeſum, & tenuerunt eum*: Sed
Dominum omnium Myſteria non arma tenuerunt. Denique locutus eſt, & *S. Ambroſ.*
ceciderunt retrorſum. Quo mihi legiones Angelorum, quo cæleſtis exerci- *lib. 10. in*
tus? *Vox Domini ſola plus terret*. Hanc ille ad demonſtrandum divinæ maje- *Lucam.*
ſtatis indicium, qui in pectore Chriſti recumbebat, elegit. *Volenti ergo injicit* *Joan. 18. 6.*
manus turba, nectuntur vincula. Capitur Jeſus & ligatur, ut malum uſum *Tertull. lib.*
noſtræ libertatis expiet ſua captivitate: ut captivitas ejus ſit ſolatio captivis, *ad Marty-*
ſive juſte, ſive injuſte detineantur. Qui carceri addictus, Chriſtum cogitat, *res.*
eique adhæret, liber eſt: Via illi patet, quæ ad Deum ducit. Chriſtus enim
via eſt, veritas & vita. *Nihil crus ſentit in nervo, cum animus in cælo eſt*. *Tertull. lib.*
Jeſus fortius conſtringitur *vinculis charitatis ſuæ*, quam vinculis militum. *ad Mar.*

26. *Et ecce unus ex his qui erant cum Jeſu, extendens manum, exemit gladium*
ſuum, & percutiens ſervum Principis Sacerdotum, amputavit auriculam ejus.
Tunc ait illi Jeſus: Converte gladium tuum in locum ſuum: omnes enim, qui
acceperint gladium, gladio peribunt, &c. Cæcum & imprudentem Petri pro de-
fenſione ſua ardorem Jeſus non probat. *Noluit perſecutorum vulnere defendi,* *S. Ambroſ.*
qui voluit ſuo vulnere omnes ſanare. Prudentiæ, manſuetudinis, charitatis, pa- *lib. 3. de*
tientiæ documenta dedit: vim publica auctoritate illatam, vi non eſſe repellen- *Officiis c. 4.*
dam ab iis qui Rempublicam non gerunt, etiamſi Religionis cauſa inferatur,
perſecutionem patiendam, Religionis veritatem patientia & martyrio propu-
gnandam eſſe docens. Certe in Religionis negotio talem vim, quæ infertur
a ſublimiori poteſtate, patienter ferendam, docet nos ipſe Petrus a Chriſto &
a Spiritu ſancto edoctus. “ Si exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis:
„ quoniam quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt ejus Spiritus *1 Petr. 4. 14.*
„ ſuper vos requieſcit. Nemo autem veſtrum patiatur ut homicida aut fur, *15. 16. 19.*
„ aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem ut Chriſtianus, non eru-
„ beſcat: glorificet autem Deum in iſto nomine .... Itaque & hi qui patiun-
„ tur ſecundum voluntatem Dei, fideli Creatori commendent animas ſuas in
„ benefactis. *Idem docent primæ ferventiſque Chriſtianitatis exempla. Audiamus* *Tertull. in*
„ *Tertullianum*: Sed abſit ut aut igni humano vindicetur divina Secta, aut *Apolog.*
„ doleat pati in quo probatur. Si enim & hoſtes exſertos, non tantum vin-
„ dices occultos agere vellemus, deeſſet nobis vis numerorum & copiarum;
„ Externi ſumus, & veſtra omnia implevimus, urbes, inſulas, caſtella, mu-
„ nicipia, conciliabula, caſtra ipſa, Tribus, Decurias, Palatium, Senatum, Fo-
„ rum. Sola vobis relinquimus Templa. Cui bello non idonei, non prompti fuiſ-
„ ſemus, etiam impares copiis, qui tam libenter trucidamur, ſi non apud iſtam
„ Diſciplinam magis occidi liceret, quam occidere? *Audiamus & S. Cyprianum*: *S. Cypr. lib.*

Zz 4. Inde

ad Demetrianum. „ Inde eſt, *inquit*, quod nemo noſtrum quando apprehenditur reluctatur, nec ſe „ adverſus injuſtam violentiam veſtram, quamvis nimius & copioſus ſit noſter populus, ulciſcitur. Patientes facit de ſecutura ultione ſecuritas. Innocentes nocentibus cedunt. “ Atque hoc argumentum nobis maxime patientiam commendare debet, quod ſciamus Deum illatas cultoribus ac ſervis ſuis injurias ſevere vindicaturum. *Non voſmetipſos defendentes, chariſſimi*, (*Ad Rom. 12. 19* inquit Apoſtolus) *ſed date locum iræ : Scriptum eſt enim, Mihi vindicta, ego retribuam, dicit Dominus*. Et Joannes in divina Apocalypſi: *Qui gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic eſt patientia & fides Sanctorum.* (*Apocal. 13. 10.*) Enimvero *ſatis idoneus patientiæ ſequeſter Deus. Si injuriam depoſueris penes eum, ultor eſt: ſi damnum, reſtitutor eſt: ſi dolorem, medicus eſt: ſi mortem, reſuſcitator eſt. Quantum patientiæ licet, ut Deum habeat debitorem?* (*Tertull. lib. de Patientia.*) Ideo Chriſtus armis defendi noluit, juſſitque Petro ut gladium reconderet in vagina, nec Deo præriperet ultionem concitatiore & imprudente zelo. Non tam igitur ſervum illum, cujus auriculam gladio ſuo abſcidit, quam patientiam Jeſu vulneravit. *Patientia Domini in Malcho vulnerata eſt.* (*Tertull. ibid.*)

27. *An putas quia non poſſum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modo plus quam duodecim legiones Angelorum? Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia ſic oportet fieri?* Qui Dei providentiæ, omnipotentiæ, & bonitati confidit, in medio inimicorum in ſuam perniciem conjuratorum, tranquillus eſt, aitque: *Si conſiſtant adverſum me caſtra, non timebit cor meum.* (*Pſal. 26. 3.*) Neque enim calamitates & anguſtiæ noſtræ ſapientiam Dei latere poſſunt, nec bonitatem Patris non movere; nec vim Omnipotentis, ut eis medeatur, ſive bonum gloriæ ſuæ; ac ſalutis noſtræ ex eis eliciat, ſuperare. *Per patientiam igitur & conſolationem Scripturarum ſpem habeamus.* (*Rom. 15. 4.*) Divinæ providentiæ ac voluntatis circa non reſque noſtras conſilia ac decreta impleri oportet. Illis ſervire, glorioſum; ſe illis ſubiicere, perfectum; numquam ab illorum ordine deficere, beatum.

28. *In illa hora dixit Jeſus turbis: Tamquam ad latronem exiſtis cum gladiis & fuſtibus comprehendere me: quotidie apud vos ſedebam docens in Templo, & non me tenuiſtis.* Suam in paſſione Divinitatem oſtendit inimicis ipſis, qui, niſi cæci eſſent, ad tam fulgentes cœleſtis veritatis radios oculos mentis aperirent. Se volentem capi, vinciri, & ad iudices trahi probat. (*S. Leo ſerm. 57. de Paſſ. Dom. 8.*) „ Occupant „ paratum teneri, & trahunt volentem trahi: qui ſi vellet obniti, nihil qui- „ dem in iniuriam eius impiæ manus poſſent, ſed mundi redemptio turba- „ retur, & nullum ſalvaret illæſus, qui pro omnium ſalute erat moriturus. Manſuetudinem Jeſu mirare, & adora, qui & inimicis ſuis prodeſſe vult, & eos in infidelitatis ac impietatis ſuæ nocte illuminare. Salvatoris tui charitatem & benignitatem in ſimilibus occaſionibus imitare.

29. *Hoc totum factum eſt, ut adimplerentur Scripturæ Prophetarum. Tunc Diſcipuli omnes relicto eo fugerunt.* Legis figuræ, Prophetarum oracula, Chriſtum prælocuta ſunt & prænuntiarunt, qui finis eſt Legis & Prophetarum. Argumentum divinitatis Scripturarum & Prophetiarum, eventus eſt ſeu adimpletio rerum & Myſteriorum eo quo prænunciata ſunt modo. Hinc veritas Chriſtianæ Religionis mirifice confirmatur. Deo gratias humillimas agamus, qui nos ad eam vocavit, & in Scripturis divinis, ac Prophetis loqui nobis dignatur, ut perfecti ſimus, & non ſolum in fide inſtituti, ſed ad omne opus bonum inſtructi. Laudemus autem illum impenſius, quod nobis locutus ſit in Filio, & quod *Ab omnipotenti Medico duplex nobis remedium præparatum ſit, cujus aliud eſt in ſacramento, aliud in exemplo, ut per unum conferantur divina, per aliud exigantur humana. Quia ſicut Deus juſtificationis eſt auctor, ita homo devotionis eſt debitor. Merito Dominus ipſe factus eſt nobis* (*S. Leo ſerm. 67. de Paſſ. Dom. 16.*)

via,

Digitized by Google

via, quia niſi per Chriſtum non itur ad Chriſtum. Per ipſum autem ad ipſum tendit, qui per ſemitam patientiæ & humilitatis ejus incedit.

Tunc Diſcipuli omnes relicto eo fugerunt. Sic multi Chriſtum ſequuntur in proſperis, in adverſis vero, ubi ob cauſam pietatis aliquid patiendum eſt, ubi aliquid ab hominibus timetur, relicto Jeſu fugiunt, *Filii Ephrem intendentes* Pſal. 77. 9.
& mittentes arcum; converſi ſunt in die belli. Amicorum Jeſu defectio & fuga, non minima paſſio cordis ejus. *Conſiderabam ad dexteram, & videbam, & non erat qui cognoſceret me .. Et ſuſtinui qui ſimul mecum contriſtaretur, &* Pſ. 141. 3.
non fuit, & qui conſolaretur, & non inveni. Pſ. 68. 25.

30. *At illi tenentes Jeſum, duxerunt ad Caipham Principem Sacerdotum, ubi Scribæ & Seniores convenerant.* Summus Sacerdos, Legis Novæ Doctor, Rex Judęorum, omniumque gentium, Judex vivorum & mortuorum, coram Judæorum Sacerdotibus, Legiſperitis & Senatoribus ſiſtitur judicandus. Utinam & nunc ab improbis Sacerdotibus immolandus non ſiſteretur in Altari! Utinam veritas ejus non damnaretur umquam. aut captiva detineretur ab eis qui illius defenſores ac vindices eſſe deberent! Honor nihilominus Sacerdotio & auctoritati deferendus eſt in improbris etiam Sacerdotibus.

31. *Petrus autem ſequebatur eum a longe, uſque in atrium Principis Sacerdotum. Et ingreſſus intro ſedebat cum miniſtris, ut videret finem.* Petrus amore Domini impellebatur ad eum ſequendum: ſed amor parvus erat & languidus, nec humano prævalebat timori: ideo ſequebatur a longe. Et ingreſſus in Aulam Caiphæ, ſedebat cum miniſtris Pontificis. Quid mirum ſi in ſervorum comitatu, libertatem juſtitiæ, libertatem filiorum Dei per negationem Domini ac Magiſtri ſui amittit? Malorum ſocietas, occaſioneſque peccati, exitiales ſaluti. Illas infirmi, qualis erat Petrus, vitare ſollicite debent, Chriſtum Pſ. 17. 27.
propius ſequi, gratiam qua id poſſint, humiliter implorare. *Cum ſancto ſanctus eris* (inquit Propheta) *& cum perverſo perverteris.*

32. *Principes autem Sacerdotum, & omne Concilium quærebant falſum teſtimonium contra Jeſum, ut eum morti traderent: & non invenerunt, cum* Tertull.
multi falſi teſtes acceſſiſſent, &c. Chriſtus, qui Veritas eſt, falſis teſtimoniis accuſatus & prædamnatus, ſilet, ut os ejus *taciturnitatis honore ſignatum* venerati, convitia, maledicta, calumnias improborum & invidorum patienter feramus, nec aperiamus os abſque neceſſitate, innocentiam noſtram, ſi opus ſit, ſervata charitate, manſuetudine, & humilitate defendentes; non convitia convitiis; calumnias calumniis repellentes. Dicat Chriſtianus aliquando, Pſ. 32. 2 & 3.
cum tacendi tempus eſt, cum ſtultis convitiatoribus aut calumniatoribus non eſt reſpondendum ſecundum ſtultitiam illorum, quod a Propheta, in perſona etiam Chriſti dictum eſt: *Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator* Iſai. 53.
adverſum me: obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui a bonis. Siluit Chriſtus, numquid ſemper ſilebit? Siluit judicandus: *Sicut ovis ad occiſionem* ductus eſt, *Sicut agnus coram tondente ſe* obmutuit. Non ſilebit judicaturus. *Deus manifeſte veniet, Deus noſter, & non ſilebit.* Chriſti Jeſu ſilentium confundit ſuper- Pſalm. 49.
biam filiorum Adam, qui ſe & cum juſte accuſantur ac reprehenduntur, purgare & excuſare ſemper volunt, parati ſemper *ad excuſandas excuſationes in peccatis.*

Ceterum Jeſus a Principe Sacerdotum per Deum vivum adjuratus, ut dicat ſi Chriſtus ſit Filius Dei, ita eſſe palam fatetur. Tempus enim tacendi, & tempus loquendi. Veritatem diſſimulandam non eſſe, cum de illa a publica poteſtate ſecundum juris ordinem interrogamur, exemplo ſuo docet; maxime vero veritatem fidei, quantumvis odioſa ſit fidei hoſtibus; ſed & verbi, & ſanguinis ad mortem uſque profuſi confeſſione ac teſtimonio conſignandam. Hæc confeſſio Martyres facit & conſecrat. Sic divini nominis gloriæ militatur. Hoc nomine Chriſtus *primus Martyr* a Patribus appellatur.

Si-

S. Greg. Naziatz. Orat. 18.
Tertull. Apolog. c. 1.

Sicut Jeſus ſe Chriſtum eſſe confeſſus eſt; ita Chriſtianus ſe Chriſti Diſcipulum eſſe verbis, operibuſque fateatur, & toto, ſi opus eſt, profuſo ſanguine pro fide, pro juſtitia, pro cujuſvis Chriſtianæ virtutis bono confirmet. *Chriſtianus ſi denotatur, gloriatur; ſi accuſatur, non defendit; interrogatus, vel ultro confitetur; damnatus, gratias agit. Quid hoc mali eſt, quod naturalia mali non habet, timorem, pudorem, tergiverſationem, pœnitentiam, deplorationem? Quid hoc mali eſt, cujus reus gaudet, cujus accuſatio votum eſt & pœna felicitas?* Gaudebant Martyres, cum ab Ethnicis ut blaſphemiæ in Deos rei cruciabantur, aſpicientes *in auctorem fidei & conſummatorem Jeſum*, qui cum *ſplendor gloriæ Dei* eſſet, & *figura ſubſtantiæ ejus*, unumque ei ſtudium fuiſſet ut homini, honorificare Patrem ſuum, & ejus nomen hominibus manifeſtare, nihilominus ab impio & injuſto Pontifice ut blaſphemiæ reus damnatus eſt; & patientiſſime tulit pro ſalute noſtra illatam ſanctitati ſuę adeo atrocem injuriam. *Tunc Princeps Sacerdotum ſcidit veſtimenta ſua, dicens: Blaſphemavit, quid adhuc egemus teſtibus? Ecce nunc audiſtis blaſphemiam. Quid vobis videtur?* Caiphas actor eſt & judex. Senatores adverſus Jeſum magis commovet ſeditioſo præjudicio, nullo juris ordine ſervato, nullo cauſæ examine, nulla prævia doctrinæ, vitæ, ac miraculorum Chriſti inquiſitione, nulla Propheticorum oraculorum collatione facta, iniquorum & conjuratorum Judicum ſententias rogat. *Quid vobis videtur? At illi dixerunt, Reus eſt mortis.* Auctor vitę, & vitæ quidem æternæ, mortis reus pronuntiatur. Qui mortuos ad vitam revocavit; morti devovetur.

Tertull. l. de Patientia.
Apulejus a Demoſt. citatus L. Aut facta D. de pœnis. L. Si quis, C. eodem tit.
Tertull. l. de Spectac. c. 18.

33. *Tunc exſpuerunt in faciem ejus, & colaphis eum ceciderunt: alii autem palmas in faciem ejus dederunt dicentes: Prophetiza nobis Chriſte, quis eſt qui te percuſſit?* Injuriarum atrocium genus omne pro nobis Chriſtus ſumma cum manſuetudine patitur, nobis patientiæ in ferendis, charitatis in condonandis injuriis documentum præbens. *Deus ſpiritum ſuum in Filio cum tota patientia collocavit. Taceo quod figitur:* in *hoc enim venerat. Numquid tamen ſubeundæ morti etiam contumeliis opus fuerat? Sed ſaginari voluptate patientiæ diſceſſurus volebat. Deſpuitur, verberatur, deridetur, fœdis veſtitur, fœdioribus coronatur. Miræ æquanimitatis fides! Qui hominis figura propoſuerat latere, nihil de impatientia hominis imitatus eſt. Hinc vel maxime, Phariſæi, Dominum agnoſcere debuiſtis. Patientiam hujuſmodi nemo hominum perpetraret.* Atroces maxime ſunt injuriæ, quæ hominem in facie dehoneſtant, fœdant, vulnerant. Facies pars hominis præcipua, templum rationis, ſimulacrum animæ, gloria corporis, ſedes honoris & pudoris. *Totus homo in vultu eſt.* Verbera in facie illata maxime contumelioſa ſunt, liberis, præſertim hominibus. *Non enim plaga repræſentat contumeliam* (inquit Demoſthenes) *ſed dedecoratio.* Hinc Conſtantinus Auguſtus lege lata ſancivit, ne in facie eorum qui ad metalla damnati eſſent, pœna damnationis inſcriberetur: *Quę facies, quæ ad ſimilitudinem pulchritudinis eſt cœleſtis figurata, minime maculetur.* Hinc Tertullianus: *Quæ in ſtadio geruntur, indigna conſpectui tuo non negabis, pugnos, & calces, & colaphos, & omnem petulantiam manus, & quamcumque humani oris, ideſt divinæ imaginis depugnationem.* Chriſtus colaphos & alapas, alioſque inſultus contumelioſiſſimos pro nobis patitur: nos vero pro ipſo nihil pati volumus: immo injuriam pro injuria, contumeliam pro contumelia, perſecutionem pro perſecutione, pro verberibus verbera rependimus. Tantum abeſt ut patiamur in ſpiritu Evangelii, & ad præbendam alteram maxillam ei qui nos in dextera percutit, parati ſimus, ſecundum Chriſti præceptum, potius quam charitatem amittamus: quin immo charitatem amittere, & Evangelium conculcare pro nihilo ducimus, ut ulciſcendi libidinem expleamus. Quid aliud iſtud eſt, quam faciem Chriſti Jeſu colaphis

& ala-

& alapis cædere? Siquidem inſultus, contumelias, & injuriarum genus omne membris ſuis illatum, ſibi illata reputat. Unde Saulum e cęlis alloquens, perſecutorem ſuum vocat: *Saule, Saule, quid me perſequeris?* Sputa, colaphos, alapas, alioſque petulantium militum inſultus in facie ſua ſacratiſſima Chriſtus Jeſus patitur, ut muliebris præſertim ſexus peccata expiet, cultu nimio faciei, nimio ſtudio formæ ac nitoris perpetrata. „ In Deum enim delinquunt, quæ „ cutem medicaminibus urgent, genas rubore maculant, oculos fuligine porrigunt. Diſplicet nimirum illis plaſtica Dei: in ipſis ſe nimirum arguunt & „ reprehendunt artificem omnium. Reprehendunt enim cum emendant, cum „ adjiciunt, utique ab adverſario artifice ſumentes additamenta. Is eſt diabolus. Nam quis corpus mutare monſtraret, niſi qui & hominis ſpiritum „ malitia transfiguravit? Ille indubitate hujuſmodi ingenia concinnavit, ut in „ vobis pateat manus vos quodammodo Deo inferre, &c. *Tertull. lib. 2. de Fœmi. nar. um cultu.*

34. *Petrus vero ſedebat foris in atrio: & acceſſit ad eum una ancilla dicens: Et tu cum Jeſu Galilæo eras. At ille negavit coram omnibus, dicens: Neſcio quid dicis. Exeunte autem illo januam, vidit eum alia ancilla. Et ait his qui erant ibi: Et hic erat cum Jeſu Nazareno. Et iterum negavit cum juramento: Quia non novi hominem. Et poſt puſillum acceſſerunt qui ſtabant, & dixerunt Petro: Vere tu ex illis es .... Tunc cœpit deteſtari & jurare, quia non noviſſet hominem. Et continuo gallus cantavit*: Unuſquiſque tentatur a concupiſcentia ſua: hæc ancilla eſt, cujus voce ad negandum Chriſtum ſollicitatur. Quantas tenebras in mente? Quantam infirmitatem & corruptelam in voluntate? Quantam oblivionem gratiarum & promiſſorum Dei, officiorumque hominis in memoria parit? Cohibenda illa & coercenda eſt, ne menti dominetur: Si enim ſemel ſuccubuerimus tentationi, & ſtatim auxiliante Deo pœnitentiam non egerimus, primum peccatum ſemen erit alterius peccati; ſecundum, ſemen tertii; tertium, pœna præcedentium: quod in Petro contigiſſe videmus, qui ex negatione Chriſti in perjurium labitur; ſe noviſſe, negat, quem Dei vivi Filium fuerat confeſſus, a quo tot affectus fuerat beneficiis, Apoſtolici Senatus Princeps, Eccleſiæ ſuæ caput, amoriſque ſui ac auctoritatis Vicarius in ejus regimine conſtitutus; *prior in donis, major imperio*, ut Jacob Patriarcha de primogenito ſuo ait. Non ſolum negat, ſed cum execratorio juramento, non a judicibus interrogatus, & ad mortem quæſitus, ſed a ſervis notatus. Ad unius auræ flatum Eccleſiæ columna concuſſa eſt: quid debiles arundines non timeant? Petri lapſum conſiderando admonemur, *Ne homo quiſquam de humanis viribus confidat. Nam quid aliud pertinuit ad Doctorem Salvatoremque noſtrum, niſi ut nobis nequaquam de ſe quemquam præſumere debere, in ipſo primo Apoſtolorum demonſtraret exemplo?* Infirmitatem ſuam Petrus neſciebat, quando a Domino quod ter eſſet negaturus, audiebat, æger ſe neſciebat, Medicus ægrum ſciebat. Sunt ergo quædam quæ Deus novit in nobis, neſcientibus nobis. Petrum cadere permiſit Deus, ut ejus præſumptionem, & arrogantiam curaret. Hinc diſcimus 1. Voluntatem hominis ſibi non ſufficere, niſi gratiæ Chriſti auxilio roboretur. 2. Inutile nobis fieri culpa noſtra gratiæ cœleſtis auxilium, ſi voluntas noſtra repugnet, quorum alterum Petri, alterum Judæ confirmat exemplum. Hic enim, etſi gratiam Chriſti uberem habuerit, tamen quia noluit attendere, nec quod in ſe erat, cooperari, nullam inde conſecutus utilitatem eſt: Ille vero, etſi bene animatus fuerat, divino tamen ſubtracto auxilio, non ſtetit. Totum igitur ita Deo tribuamus, ut tamen oſcitandum dormiendumque non putemus: nec rurſus, ſi vigilamus, laboribus noſtris ac vigilantia rem totam confici arbitremur. Nam nec deſides jacere nos vult Deus, ac ideo nonnihil a nobis petit: nec arrogantia corrumpi, atque in nobis ipſis confidere & gloriari; ideo to-

S. Aug. Tra. 66. in Joan.

S. Jo. Chryſ. Hom. 83. in Matth.

totum nobis non commiſit. Ita ex utraque parte incommodo remoto, noſtræ conſuluit utilitati. Hanc ob rationem Verticem quoque Apoſtolorum labi permiſit, humiliorem ipſum faciendo, & ad majorem charitatem perducendo: *Cui enim plus donavit, magis diligit*. Propterea ter a Chriſto poſt Reſurrectionem

Luca 7.

interrogatus eſt: *Petre, amas me*? Cordis inſpector interrogat, & vult audire quod ametur & parum eſt ſemel; interrogat hoc prope cum tædio ipſius Petri: miratur enim a præſcio ſe toties interrogari, cum ſemel ſufficeret reſpondere etiam neſcienti: *Sed tamquam tibi diceret Dominus, Expecto, numerus legitimus impleatur: tertio confiteatur per amorem, quia ter negaverat per timorem.*

S. Auguſt. ſer. 35. al. 27. ex Hom. 50.

Nimius amor ſui, nimius vitæ pręſentis amor, Petrum ad negationem Chriſti impulit. Et hæc omnium pene peccatorum noſtrorum origo eſt.

S. Bern. l. de Grat. & l. Arbitr. c. 12.

„ Duas Apoſtoli tenemus voluntates. Unam qua voluit non mori, penitus
„ inculpabilem; alteram & multum laudabilem, qua ſibi complacebat quod
„ eſſet Chriſtianus. In qua ergo culpatur? An in eo quod mentiri quam
„ mori maluit? Hæc plane voluntas reprehenſione digna fuit, quia corporis
„ magis, quam animæ, voluit ſervare vitam. *Os* nempe *quod mentitur, occidit animam*. Et peccavit ergo: & non abſque conſenſu propriæ voluntatis,
„ infirmæ quidem & miſeræ, ſed plene liberæ. Peccavit autem, non ſper-
„ nendo, aut odiendo Chriſtum, ſed ſe nimis amando. Nec in hunc perver-
„ ſum amorem ſui, voluntatem metus ille ſubitus compulit, ſed eſſe convi-
„ cit. Jam tunc proculdubio talis erat, ſed neſciebat, cum ab illo quem latere
„ non poterat, audivit: *Prius quam gallus cantet, ter me negabis*: Illa itaque vo-
„ luntaria infirmitas per concuſſum amorem nota, non orta, notum fecit,
„ quatenus ſe, quatenus Chriſtum amaverit; notum autem non Chriſto,
„ ſed Petro. Nam Chriſtus & ante ſciebat quid eſſet in homine. Quatenus er-
„ go Chriſtum diligebat, vim paſſa eſt illa voluntas, ut contra ſe loquere-
„ tur: quatenus vero ſe voluntarie proculdubio conſenſit, ut pro ſe loque-
„ retur. Si Chriſtum non amaſſet, non negaſſet invitus. Verum ſi ſe am-
„ plius non amaſſet, non aliquatenus negaſſet.

35. Petrus ex infirmitate periculum negationis incurrit, ob hoc *hæſitare permiſſus, ut in Eccleſiæ Principe remedium pœnitentiæ conderetur; & nemo auderet de ſua virtute confidere, quando mutabilitatis periculum nec beatus Petrus potuiſſet evadere*. Cadere permiſſus eſt, ut humanam in ſe expertus infirmitatem, peccantibus compati, eoſque in ſpiritu charitatis & lenitatis corripere diſceret. *Et recordatus eſt Petrus verbi Jeſu, quod dixerat: Prius quam gallus cantet, ter me negabis. Et egreſſus foras, flevit amare*. Dominus Jeſus, qui intra Pontificale Concilium ſolo corpore tenebatur, trepidationem Diſcipuli foris poſiti divino vidit intuitu: & paventis animum mox ut reſpexit, erexit. *Felices, Sancte Apoſtole, lachrymæ tuæ, quæ ad diluendam culpam negationis, virtutem habuere ſacri baptiſmatis. Adfuit enim dextera Domini Jeſu Chriſti, quæ labentem te, prius quam dejicereris, exciperet, & firmitatem ſtandi in ipſo cadendi periculo recepiſti.*

S. Leo ſer. 68. de Paſſ. Dom. 9.

Et egreſſus foras, flevit amare. *Quis ita evaneſcat, ut exiſtimet Apoſtolum Petrum hoc habuiſſe in corde, quod in ore, quando Chriſtum negavit? Nempe in illa negatione intus veritatem tenebat, & foris mendacium proferebat. Cur ergo lachrymis diluit quod ore negaverat, ſi ſaluti ſufficiebat quod corde credebat. Cur loquens in corde ſuo veritatem, tam amaro fletu punivit mendacium quod ore deprompſit; niſi quia magnam vidit eſſe perniciem, quod corde quidem credidit ad juſtitiam, ſed ore non eſt confeſſus ad ſalutem?* Magna pariter Chriſtianorum pernicies, qui Chriſtum & *Deum ſe noſſe confitentur, factis autem negant.*

S. Aug. lib. cont. Mendacium c. 6.

Ad Titum c. 1. 16.

Petrus flevit, poſtquam Jeſus illum reſpexit. *Præſumptor periiſſet, niſi Redemptor reſpexiſſet*. Flevit: *Maluit enim* ipſe ſuum accuſare peccatum, ut juſtificaretur

S. Aug. ſer. 288.

tur. fatendo, quam gravaretur negando. Petrus doluit & flevit, quia erra-
vit, ut homo. „ Non invenio quid dixerit: invenio quod fleverit: lachrymas
„ ejus lego, ſatisfactionem non lego: (*id eſt, excuſationem ſeu defenſionem*:) ſed *S. Amb. l. 10.*
„ quod defendi non poteſt, ablui poteſt. Lavent lachrymæ delictum, quod vo- *in Lucam.*
„ ce pudor eſt confiteri. Et veniæ fletus conſulunt. & verecundiæ. Lachry-
„ mæ ſine horrore culpam loquuntur: lachrymæ crimen ſine offenſione vere-
„ cundię confitentur: lachrymæ veniam non poſtulant, & merentur. Inveni
„ cur tacuerit Petrus, ne tam cita veniæ petitio plus offenderet. Ante flen-
„ dum eſt, ſic precandum. Bonæ lachrymæ, quæ lavant culpam. Denique
„ quos Jeſus reſpicit, plorant. Negavit primo Petrus, & non flevit, quia
„ non reſpexerat Dominus. Negavit ſecundo, non flevit, quia adhuc non reſ-
„ pexerat Dominus. Negavit & tertio, reſpexit Jeſus, & ille ama-
„ riſſime flevit. Reſpice, Domine Jeſu, ut ſciamus noſtrum deflere pecca-
„ tum, lavare delictum. Flevit ergo & amariſſime Petrus, flevit ut lachry-
„ mis ſuum poſſet lavare delictum: & tu ſi veniam vis mereri, dilue lachry-
„ mis culpam tuam: eodem momento, eodem tempore reſpicit te Chriſtus.
„ Si in aliquo fortaſſe labaris; quia ſecretorum tuorum adſiſtit teſtis, reſpi-
„ cit ut recorderis, & fatearis errorem. Imitare Petrum dicentem alibi ter-
„ tio: *Domine, tu ſcis quia amo te*. Etenim quia tertio negaverat, tertio
„ confitetur: ſed negavit in nocte, confitetur in die. *Jo. 21. 15.*

Et recordatus eſt Petrus verbi Jeſu .... Et egreſſus foras, flevit amare. Ad
veram converſionem tria eſſe neceſſaria Petrus exemplo ſuo docet. 1. Ut
verbi Jeſu recordemur, ut legis & mandatorum Dei, ut Evangelii memores *Pſ. 18. 8.*
ſimus. *Lex* enim *Dei immaculata, convertens animas ... In corde meo abſcon-* *Pſ. 118. 11.*
di eloquia tua, ut non peccem tibi. 2. Occaſiones peccati deſerendæ. Ubi
negat Petrus? Non in monte, non in Templo, non in ſua domo; ſed in
Prætorio Judçorum, in domo Principis Sacerdotum. Ibi negat, ubi veritas
non eſt; ibi negat, ubi Chriſtus captus, ubi Jeſus ligatus eſt. Ideo egreſſus
eſt foras, ut pœnitentiam inchoaret, ac fletibus peccatum expiaret. Didici
cavere alloquia perfidorum. Petrus inter Judæos negavit, Salomon contu- *S. Cyp. l. de*
bernio Gentili deceptus erravit. 3. Flenda ſunt peccata, & amara cordis con- *Lapſis.*
tritione eluenda. *Quam magna deliquimus, tam granditer defleamus. Alto*
vulneri diligens & longa medicina non deſit; pœnitentia crimine minor non ſit. *S. Amb. En.*
Quis ſtupris deditus, flagitiis involutus, lavat per ſingulas noctes lectum *in Pſ. 118.*
ſuum? *Neſcit flere, qui flenda comittit: & cum ipſe ſit lachrymabilis, non* *ſerm. 7.*
habet pœnæ lachrymas ſuæ. *S. Aug. ſer.*
285. alias 4.
Et egreſſus foras, flevit amare. Sequens per omnia veſtigia Chriſti Petrus *inter edi-*
conturbatur, & negat: reſpicitur & plorat; fletus tergit, quod timor infece- *tos ex Ma-*
rat. *Non fuit illa Petri deſertio, ſed eruditio*. Amare quippe Dominum in- *joris Car-*
terrogatus in corde ſuo præſumpſerat ſe pro eo moriturum. Viribus ſuis hoc *thuſia mſſ.*
tribuerat; *Niſi pauliſper a regente deſereretur, non ſibi demonſtraretur*. Auſus
eſt dicere, *Animam meam pro te ponam*. Animam ſuam pro Chriſto præſum-
ptor ſe poſiturum eſſe jactabat, pro quo nondum poſuerat Liberator. Deni-
que cum timore turbatur, ſicut Dominus prædixerat, ter negat eum, pro
quo ſe promiſerat moriturum. Reſpexit illum Dominus. At ille amare fle-
vit. *Amara erat recordatio negationis, ut dulcis eſſet gratia redemptionis. Niſi* *S. Amb. l. 5.*
deſertus, non negaret: niſi reſpectus, non fleret. Odit Deus præſumptores de *in Hexae-*
viribus ſuis, & tumorem iſtum in eis, quos diligit, tamquam Medicus ſecat. *meron. c. 25.*
Secando quidem infert dolorem, ſed firmat poſtea ſanitatem. Flevit amare, *Fle-*
vit errorem ſuum Petrus, & meruit ut aliorum aboleret errores. Da, Domi-
ne, lachrymas Petri, nolo lætitiam peccatoris.

CA-

CAPUT XXVII.

Senſus Litteralis.

I. **M**ANE *autem facto, conſilium inierunt omnes Principes Sacerdotum & Seniores Populi adverſus Jeſum, ut eum morti traderent.* Cum dies illuxiſſet, Principes omnes Sacerdotum, & Senatores magni Synedrii qui in ædes ſuas receſſerant, diſſoluto nocturno conventu, in quo falſi teſtes auditi fuerant adverſus Jeſum, rurſus convenerunt, & Jeſum, quem in manibus militum reliquerant illudendum, concilio ſuo, cui nemo Senatorum deerat ob celebritatem cauſæ, iterum ſiſti juſſum interrogaverunt (ut S. Lucas) narrat [*Luc. 22. 66. & ſeqq.*] *dicentes: Si tu es Chriſtus, dic nobis. Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi: ſi autem & interrogavero, non reſpondebitis mihi, neque dimittetis. Ex hoc autem erit Filius hominis ſedens a dextris virtutis Dei. Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Filius Dei? qui ait: Vos dicitis, quia ego ſum. At illi dixerunt: Quid adhuc deſideramus teſtimonium? Ipſi enim audivimus de ore ejus.* Poſt iſtam igitur ſolemniorem interrogationem Jeſu in frequentiſſimo, diurnoque concilio, cum eum in confeſſione Divinitatis ſuæ perſiſtentem unanimi ſuffragio reum mortis pronuntiaſſent, deliberarunt qua ratione omnium commodiſſima, facillima & expeditiſſima, ſententiam capitalem in ipſum exequerentur, quo mortis genere illum e medio auferrent. Quia vero expeditius illis eſſe viſum eſt, ut publico judicio affigeretur cruci: cum illis adempta eſſet a Romanis capitalium judiciorum auctoritas, ut eorum verba apud Joannem teſtantur: *Nobis non licet interficere quemquam*: Illum Pilato judicandum tradiderunt. *Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato Præſidi*, ſeu Procuratori Judeæ pro Cæſare, qui poteſtatem vitæ ac necis a Tiberio acceperat. Expetierunt autem Pilatum Sacerdotes & Senatores [*S. Leo ſer. 57. de Paſſ. Dom. 8.*] Judæorum executorem magis ſævitiæ, quam arbitrum cauſę. Offerebant enim Jeſum duris nexibus vinctum, colaphis & alapis frequentibus cæſum, ſputis oblitum, clamoribus prædamnatum, ut inter tot præjudicia, quem omnes vellent perire, non auderet Pilatus abſolvere.

2. *Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quod damnatus eſſet; pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos Principibus Sacerdotum, & Senioribus, dicens: Peccavi, tradens Sanguinem Juſtum. At illi dixerunt: Quid ad nos? Tu videris. Et projectis argenteis in Templo, receſſit: & abiens laqueo ſe ſuſpendit.* Videns Judas quod Jeſus Synedrii præjudicio morti deſtinatus elabi non poſſet, mœrore ac pudore peccatum conſequente cruciatus, conſcientiæ ſtimulis dilaniatus, pœnitentia ductus, ſed falſa & inutili, triginta argenteos, proditionis mercedem reſtituit primariis Sacerdotibus & Senatoribus Judæorum, dicens: Peccavi, tradens hominem inſontem. At illi reſponderunt: Factum tuum ſolus expende: noſtra nihil intereſt. Et projectis argenteis in ea parte Templi, in qua conſidebat Synedrium, abiit, & laqueo ſe ſuſpendit. Fracto porro laqueo præceps corruit vel in ſaxum aſperum, vel in ligni [*Act. 1.*] truncum acutum, & fiſſo ventre inteſtina illi effuſa ſunt. Vel, ſuſpenſus ita intumuit, ut crepuerit illi venter & viſcera ejus omnia effuſa ſint. Ita conciliatur S. Matthæus cum S. Petro. Ille deſperationis & mortis Judæ initium, hic exitum deſcribit, ſupplens quod Matthęi narrationi deerat.

3. *Principes autem Sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam, quia pretium ſanguinis eſt.* Acceptis argenteis in Templum a Juda projectis, quos antea recipere noluerant, ne venditionem reſcindere viderentur, dixerunt: Non licet hanc pecuniam in Theſaurum ſacrum ſi-

ve

ve in Ærarium Templi inſerri, quia pretium eſt quo homo venditus eſt ad cędem, & turpe lucrum Templo offerri vetitum. *Deut.* 23. 18. At apud Hebręos cultus Idolorum, ſtuprum, cædes velut paria cenſentur. At homicidium etiam juſtum id extendunt, ea forſan ratione, quæ 1. *Paralipom.* 22. 8. exprimitur, ubi Dominus dixiſſe memoratur Davidi: *Multum ſanguinem effudiſti: non poteris ædificare domum nomini meo, tanto effuſo ſanguine coram me:* Sed eadem, immo potiori ratione ipſi Sacerdotes qui ſanguinem effuderant arceri debebant ab offerendis Deo ſacrificiis, quæ pecuniariis illis donis longe erant ſanctiora. Damnant itaque ſe ipſos impii Sacerdotes, cum in venditores id ſacinus execrantur, cujus ipſi emptores erant.

4. *Concilio autem inito emerunt ex illis agrum figuli, in ſepulturam peregrinorum. Propter hoc vocatus eſt ager ille Haceldama, hoc eſt ager ſanguinis, uſque in hodiernum diem.* Deliberatione facta in quem uſum pecunia illa expendi poſſet, emerunt ex ea certum agrum, *figuli* nuncupatum, ſive quod alicujus figuli proprius eſſet, ſive quod teſtarum fragmenta in illum projicerentur, ſive quod ejus uber omne ad figulina opera exhauſtum eſſet, ita ut nullus inde fructus ſperari poſſet. Illum autem agrum ſepulturæ peregrinorum deſtinarunt, ſive Judæorum, qui ex remotis regionibus Hieroſolymam adventabant Religionis cauſa, ac morte occupati propriam ſepulturam non habebant: ſive, quod veriſimilius eſt, Ethnicorum, qui Hieroſolymis præſidii cauſa tunc ingenti numero habitabant, ne promiſcue cum Judæis ſepelirentur. Pretium ſanguinis in mortuos & immundos impendi conveniens judicarunt. Propter hoc vocatus eſt ager ille a vulgo, *Ager ſanguinis*, ideſt, emptus pretio ſanguinis, ad perennem proditionis Judæ, ſceleriſque Judæorum memoriam. In Petri oratione *Act.* 1. Judas hunc agrum acquiſiviſſe dicitur ex mercede iniquitatis non tamquam rem ſuam, ſed tamquam æternum infamiæ monumentum. Dicebat enim populus prætereiens: Hic eſt ager ille emptus ex pecunia pro qua Judas Magiſtrum ſuum vendidit.

5. *Tunc impletum eſt quod dictum eſt per Jeremiam Prophetam, dicentem: Et acceperunt triginta argenteos pretium appretiati, quem appretiaverunt a filiis Iſrael: & dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit mihi Dominus.* Locus ille in Jeremiæ Prophetia non invenitur, ſed in Zacharia minorum Prophetarum undecimo, cujus ſenſum, non verba S. Matthæus expreſſit. Sic autem habet Zacharias ex perſona Chriſti: *Si bonum eſt in oculis veſtris, afferte mercedem meam: & ſi non, quieſcite. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Et dixit Dominus ad me: projice illud ad ſtatuarium, decorum pretium quo appretiatus ſum ab eis. Et tuli triginta argenteos; & projeci illos in Domum Domini ad ſtatuarium.* Chriſtus per Prophetam mercedem petit a Judæis pro beneficiis quibus eos affecerat. At Principes Sacerdotum loco mercedis appenderunt triginta argenteos Judæ proditori, ut eis ad mortem traderetur. Projecti ſunt autem a Juda in domum Domini, ideſt, in Templum, *ad ſtatuarium*, Hebraice *figulum*, ut ſcilicet per Sacerdotes ad manus ſtatuarii ſeu figuli eo pretio vendentis agrum ſuum pervenirent. Hoc igitur Zachariæ vaticinium tunc impletum eſſe S. Matthæus obſervat, cum Judas triginta argenteos reſtituit Principibus Sacerdotum, & in Templum projecit, ex iiſque ager figuli emptus eſt. *Et acceperunt* Principes Sacerdotum *triginta argenteos* in Templum projectos, *pretium appretiati* Meſſiæ, quem tanti æſtimaverunt filii Iſrael, ad quos miſſus erat: & eos dederunt ad emendum agrum figuli, ſicut Dominus Zachariæ juſſerat.

S. Hieron. in hunc locum. Zacharia **11. 12. 13.**

Verum cur *Jeremiæ* nomine citat Evangeliſta, quod apud Jeremiam non invenitur, ſed apud *Zachariam*? Id a Jeremia dictum revera, quamvis non ſcriptum quidam reſpondent. Et certe S. Hieronymus oſtenſum ſibi teſtatur a

Na-

Digitized by Google

Nazarenæ ſectæ homine librum apocryphum, in quoid ſub Jeremiæ nomine extaret. Quod a Jeremia dictum erat, Zachariam uſurpaſſe, qui Jeremiæ locutiones imitari ſic amat, ut propterea dicere ſoliti ſint Hebræi, *Jeremiæ ſpiritum in Zacharia fuiſſe*. Illud S. Matthæum citaſſe ſub nomine Jeremiæ a quo primitus dictum ex traditione noverat, vel ex revelatione Spiritus ſancti. Reſpondent alii Scribarum errore irrepſiſſe in S. Matthæi Textum *Jeremiam* pro *Zacharia*, cum adſcriptum eſſet compendiariis notis, Ζριοϛ ideſt, Ζαχαρίου & ab iis oſcitantibus lectum eſſet Ιριοϛ ideſt, Ιερεμίου Syrum Interpretem nullius Prophetæ nomen habere, uti nec Perſicum; ſed, *Tunc impletum eſt quod dictum fuerat per Prophetam*. In ora marginali adſcriptum abbreviatis

Euſeb. l. 10. Demonſt. Ev. c. 7.

characteribus Prophetæ nomen, ab Exſcriptoribus falſa lectione deceptis in Textum intruſum fuiſſe, *Jeremiam* pro *Zacharia*. Quæ conjectura & Euſebii Cæſareenſis auctoritate nititur. Sed & nonnullos Codices Latinos ſuo tempore habuiſſe, *Quod dictum eſt per Prophetam*, tacito *Jeremiæ* nomine. S. Auguſtinus teſtatur: quamvis hæc ei reſponſio non placeat. Alii Jeremiam in volumine Prophetarum primum locum olim obtinuiſſe ex Rabbinorum Traditionibus obſervant, & primum propterea nominari Matth. 16. 14. *Alii vero Jeremiam, aut unum ex Prophetis*. Matthæum ergo verba ex volumine Prophetarum citaſſe tantum ſub illius nomine, qui primus eo in volumine occurrebat. Simile illud Luc. 24. 44. *In Lege, Prophetis, & Pſalmis*. In Pſalmis, id eſt in Libro Hagiographorum, in quo Pſalmorum liber primum locum obtinebat.

Hunc nodum aliter ſolvit S. Auguſtinus. Reſpondet primo, ſecretiore conſilio Providentiæ Dei, qua mentes Evangeliſtarum ſunt gubernatæ, factum ut

S. Auguſt. l. 3. de Conſenſu Ev. c. 7.

Jeremiæ nomen pro *Zacharia* ſcriberetur. Potuiſſe fieri, ut animo Matthæi Evangelium conſcribentis pro Zacharia Jeremias occurreret, ut fieri ſolet, quod tamen ſine ulla dubitatione emendaret ſaltem ab aliis admonitus, qui illo adhuc ſuperſtite hoc legere potuerunt, niſi cogitaret memoriæ ſuæ, quæ Spiritu ſancto regebatur, non fruſtra occurriſſe aliud pro alio nomen Prophetæ; ſed quia Dominus ita ſcribi conſtituit, ut doceret, ita omnes ſanctos Prophetas uno Spiritu locutos mirabili inter ſe conſenſione conſtare, ut hoc multo amplius ſit, quam ſi omnium omnia Prophetarum uno unius hominis ore dicerentur: *Et ideo indubitanter accipi debere quæcumque per eos Spiritus ſanctus dixit, & ſingula eſſe omnium, & omnia ſingulorum*. Propter hanc Prophetarum admirabilem concordiam, inquit S. Auguſtinus, non abſurde, immo congruentiſſime etiam Jeremiæ deputatur, quod per Zachariam dictum reperitur.

Alia S. Auguſtini Reſponſio eſt, ex duobus locis Propheticis conflari hoc teſtimonium, Jeremiæ, Zachariæ. Illud autem uſitatum eſt, ut cum verba aut teſtimonia duorum ſunt, aut altero omiſſo alter tantum nominetur; aut totum teſtimonium, quaſi unius tantum eſſet, ſignificetur. Prioris exemplum eſt *Marc. 1. 2. & 3.* ubi prior teſtimonii pars Malachiæ eſt, poſterior Iſaiç, & tamen omiſſo Malachia unus nominatur Iſaias. Poſterioris, *Matth.* 21. 5 ubi teſtimoniis duorum Prophetarum connexis, dicitur tamen *ſcriptum per Prophetam*. Quod de pretio hic dicitur, eſt ex Zacharia; quod de agro empto, ex Jeremia.

„ Eſt apud Jeremiam, quod emerit agrum a filio fratris ſui, & dederit ei ar-
Jer. c. 32. 14. „ getum, non quidem ſub hoc nomine pretii quod poſitum eſt apud Zachariam,
„ triginta argenteis; verumtamen agri emptio non eſt apud Zachariam. Quod
„ autem Prophetiam de triginta argenteis ad hoc interpretatus ſit Evangeliſta,
„ quod modo de Domino completum eſt, ut hoc eſſet pretium ejus, manifeſtum
„ eſt; ſed ad hoc pertinere etiam illud de agro empto, quod Jeremias dixit,
„ hinc potuit myſtice ſignificari, ut non hic Zachariæ nomen poneretur, qui di-
„ xit triginta argenteis, ſed Jeremiæ qui dixit de agro empto; ut lecto Evan-
„ vangelio atque invento nomine Jeremiæ, lecto autem Jeremia & non invento

„ te-

„ teſtimonio de triginta argenteis, invento tamen agro empto, admoneatur
„ lector utrumque conferre, & inde ſenſum enucleare Prophetiæ, quomodo
„ pertineat ad hoc quod in Domino impletum eſt. Nam illud quod ſubjecit
„ huic teſtimonio Matthæus, cum ait: *Quem appretiaverunt filii Iſrael, & dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit mihi Dominus*, nec apud Zachariam, nec apud Jeremiam reperitur. Unde magis ex perſona ipſius Evangeliſtæ accipiendum eſt eleganter & myſtice inſertum, quia hoc ex Domini revelatione cognoverit, ad hanc rem, quæ de Chriſti pretio facta eſt
„ hujuſmodi pertinere Prophetiam. Liber quippe empti agri apud Jeremiam
„ jubetur mitti in vas fictile, & tenetur hic de pretio Domini ager figuli,
„ & hoc ad ſepulturam peregrinorum, tamquam ad permanſionem quietis
„ eorum, qui in hoc ſæculo peregrinantes conſepeliuntur Chriſto per baptiſmum. Nam & illam emptionem agri hoc ſignificare Jeremiæ, dixit Dominus, Quia erit permanſio de captivitate liberatorum.

6. *Jeſus autem ſtetit ante Præſidem: & interrogavit eum Præſes, dicens: Tu es Rex Judæorum? Dicit illi Jeſus: Tu dicis*. Jeſus ante Præſidem ſtetit in Prætorio, ut reus, Judæis remanentibus foris, ut non contaminarentur. Interrogavit autem eum Pilatus an Rex eſſet Judæorum: quia Sacerdotes & Senatores Judæi illum cum hoc elogio Pilato tradiderant, hoc crimen aſfectati Regni maxime valiturum exiſtimantes ut Jeſum morti addiceret. Confer cum Luc. 23. 2. *Cœperunt autem* (inquit) *illum accuſare, dicentes: Hunc invenimus ſubvertentem gentem noſtram, & prohibentem tributa dare Cæſari, & dicentem ſe Chriſtum Regem eſſe*. Hinc eum interrogavit Pilatus: *Tu Rex es Judæorum?* Tu tam vilis, tam pauper, Rex es Judæorum? Reſpondit illi Jeſus: *Tu dicis*: Ita res habet. Rex quidem ſum ego: ſed terrenum & temporale non eſt Regnum meum. Confer cum Joannis 18. 36. *Regnum meum non eſt de hoc mundo. Si ex hoc mundo eſſet Regnum meum, Miniſtri mei utique decertarent ut non traderer Judæis: nunc autem Regnum meum non eſt hinc*. Sic reſpondit ut & verum diceret, & ſermo ejus calumniæ non pateret. Ceterum Regnum ſuum ſpiritale omnino eſſe ſignificat, prædicatione veritatis inchoatum. *Ego*, inquit, *in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati: Omnis qui eſt ex veritate, audit vocem meam*. *S. Hieron.* *Joan. 18. 37*

7. *Et cum accuſaretur a Principibus Sacerdotum, & Senioribus, nihil reſpondit. Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta adverſum te dicunt teſtimonia? Et non reſpondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur Præſes vehementer*. Cum vidiſſent Pontifices Pilatum priori criminatione non multum moveri, ſecundam accuſationem coram ipſo Jeſu more Romano intentarunt, quod nempe populum commoveret docens per univerſam Judæam, incipiens a Galilæa uſque Jeruſalem. Pilatus Jeſum urget ut cauſam ſuam agat, innocentiam ſuam tueatur. Jeſus non reſpondet ei ad ullum verbum. 1. Quod accuſationum inanitas per ſe ſatis perſpicua & explorata eſſet vel ipſi judici. 2. Quod ſupervacuam defenſionem omnem fore Chriſtus pernoſceret, Pilato Judæorum clamoribus importunis, ac Cæſaris timori ceſſuro. 3. Quod mortem crucis pro generis humani redemptione pati decreviſſet. *Et non reſpondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur Præſes vehementer*, hominem inſontem, ſapientem, eloquentem, in capitis periculo ſilere. Mirabatur ejus patientiam, fortitudinem, mortis contemptum, integritatem, modeſtiam. At ex ſilentio Jeſu nullum adverſus ejus innocentiam præjudicium fieri poterat. Nam in capitalibus cauſis, non modo tacentes, niſi certiſſimis convicti teſtimoniis damnari non poſſunt; ſed ne confeſſio quidem perire volentium admittenda eſt. *Luca 23. 5.*

8. *Per diem autem ſolemnem conſueverat Præſes populo dimittere unum vinctum, quem voluiſſent. Habebat autem tunc vinctum inſignem, qui dicebatur*

Digitized by Google

Barabbas. Congregatis ergo illis dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis: Barabbam, an Jeſum qui dicitur Chriſtus? Sciebat enim quod per invidiam tradidiſſent eum. Mox invaluerat, ex Auguſti (ut probabile eſt) conceſſione, ut tempore Feſti Paſchatis populo Judaico vinctum unum ſeu reum mortis Præſes dimitteret, quemcumque poſtulaſſent. Sic Imperatores Chriſtiani Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius generali Lege judicibus mandarunt, ut primo die Paſchali omnium in carcere clauſorum, niſi ob certa crimina, quæ Lex excipit, vincula diſſolverentur. Habebat autem tunc vinctum ſceleribus *inſignem, latronem*, ut ex S. Joanne conſtat, ex iis ſcilicet qui publicas vias obſident, ſeditionis inſuper & homicidii in civitate perpetrati reum, ut S. Lucas refert, nomine *Barabbam*. Congregatis ergo Sacerdotibus & Senatoribus Synedrii, adſtante populo, Pilatus preveniens poſtulationem populi, & liberandi Jeſum, cujus innocentiam perſpectam habebat occaſionem quærens, dixit: *Quem vultis dimittam vobis: Barabbam, an Jeſum, qui dicitur Chriſtus?* Sceleratum, an inſontem? Seditioſum, an pacificum? Latronem, an benefactorem veſtrum? Homicidam, an ægrorum veſtrorum curatorem, mortuorum ſuſcitatorem? hominem famoſum, an Jeſum, qui a multis creditur Meſſias vobis promiſſus? Chriſtum non multis opponit Præſes, ſed uni, eique homicidæ, ſeditioſo, latroni publico, omnibus odioſo, ceu communi civitatis hoſti, ut ſic Chriſtum eligere fere cogerentur. Sciebat enim Pilatus, tum ex fama, tum ex modeſtia Jeſu, tum quod nulla in eum crimina probarentur, quod per invidiam eum tradidiſſent Principes Sacerdotum & Senatores, Phariſæi, Legiſperiti.
Jo.11.47.48. Invidiam non diſſimulabant, qui dixerant nuper: *Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum ... Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus totus poſt eum abiit.*

9. *Sedente autem illo pro Tribunali, miſit ad eum uxor ejus, dicens: Nihil tibi, & Juſto illi: multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter eum.* Non de ultima cognitione hic agitur qua Chriſtus cruce damnatus eſt poſt flagellationem, ſed de alia priore. Aliquoties enim Pilatus ſedit in Tribunali, pro more judicum ad examen cauſæ. Cum igitur in Tribunali ſederet, internuncium ad eum miſit uxor ejus, dicens: Nihil agas adverſus Juſtum illum; liberum illum dimitte. Multos enim terrores & angores paſſa ſum hodie mane in ſomnis propter eum. A Deo ſcilicet patefacta illi fuerat per ſomnium Jeſu innocentia, forte & mala quæ Pilatum, Urbemque ex injuſta damnatione manebant.
S. Jo. Chryſ. Hom. 86. in Matt. Uxori autem hoc ſomnium immiſſum eſt, non Pilato. ſive quia illa minus indigna erat, ſive quia Pilatus illud non declaraſſet, vel ipſi creditum non fuiſſet. Mulier igitur videt, ut manifeſtum fiat, nec ſolum videt ſed patitur multa, ut judicem a ſententia ferenda paululum cohiberent tener erga uxorem affectus & compaſſio.

10. *Principes autem Sacerdotum & Seniores perſuaſerunt populis*, per emiſſarios ſuos huc illuc diſcurrentes & inſuſurrantes, *ut peterent Barabbam* dimitti, *Jeſum vero perderent*, ſeu ad mortem depoſcerent. *Reſpondens autem Præſes, ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt, Barabbam.* Uxoris denuntiatione territus Præſes, aut magis inflexus, vehementiori cum ſtudio inſtat & urget ut Chriſtus liberetur, illumque cum Barabba proponit. Ignominioſiſſima certe comparatio, ſed longe iniquior & ignominioſior poſtulatio Judæorum, Barabbam Jeſu præponentium. Criminis hujus atrocitatem illis exprobrat S. Petrus *Act.* 3.14. *Vos autem ſanctum & juſtum negaſtis, & petiſtis virum homicidam donari vobis: Auctorem vero vitæ interfeciſtis.* Petitionis iniquæ ac inſolentis pertinacia attonitus Pilatus iterum inſtat. *Quid igitur*
Luc.23.20. *faciam de Jeſu, qui dicitur Chriſtus?* Sic autem urgebat *volens dimittere Jeſum*, ut S. Lucas obſervat. *Dicunt omnes*, & Principes Sacerdotum, & popu-

pulus, etiam qui *Hoſanna* paulo ante acclamaverant: *Crucifigatur*, ut ſeditioſus, & læſæ Majeſtatis reus. Ad ſupplicium ignominioſiſſimum & acerbiſſimum Chriſtum depoſcunt innocentem & ſanctum. *At illis Præſes: Quid enim mali fecit?* Non faciam. Quid enim mali commiſit? Stupenda pertinacia veſtra eſt, qui inſontem ad ſupplicium omnium maxime infame & atrox depoſcitis. *At illi magis clamabant, dicentes: Crucifigatur*. Quem calumniis, & falſis teſtimoniis opprimere non poterant, inſanis ac tumultuariis vociferationibus ad crucem depoſcunt, ut quem omnes vellent perire, non auderet Pilatus abſolvere. *Videns autem Pilatus quia nihil proficeret*, ac fruſtra tentaſſet liberationem Jeſu, *ſed magis tumultus fieret*, Judæis clamantibus, *Nos Legem habemus, & ſecundum Legem debet mori, quia Filium Dei ſe fecit*, ut refert S. Joannes; politicus Præſes ſeditionem popularem metuens, forte & defectionem a Romanis, hoc periculum innocentis damnatione redimere voluit, & populo gratificari decrevit. Poſtquam
igitur Jeſum flagellari juſſit, ſpinis coronari permiſit, populo produxit ad com- *Joann. 19.*
miſerationem eorum excitandam, obſtinatos eorum animos in morte ipſius urgenda cognoſcens ex ſeditioſis clamoribus; *accepta aqua, lavit manus coram populo*, ad conteſtationem innocentiæ ſuæ hac in cauſa, ſeu ex more Judæorum,
quos inter verſabatur, ſeu ex aliarum gentium ſolemni ritu, *dicens: Innocens ego* *Deuter. 25.*
ſum a ſanguine Juſti hujus: vos videritis. Non mihi, ſed vobis juſti cædes, im- *Pſalm. 26 6.*
putabitur, qui hanc a me violentis ac pertinacibus ſuffragiis & clamoribus extorquetis. Ad hoc attendite. *Et reſpondens univerſus populus, dixit: Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros*. Populus univerſus, qui magno numero Hieroſolyma confluxerat Paſchalis ſolemnitatis cauſa, & hic aderat ut cauſam Jeſu audiret, ſe filioſque devovit & obſtrinxit vindictæ divinæ pro illius cæde. Sanguis ejus, inquiunt, id eſt, Pœna, ſi quæ propter ſanguinem ejus effuſum a Deo irroganda eſt, ſuper nos, & poſteros noſtros veniat. Ne ſollicitus ſis, Præſes, culpam in nos ſuſcipimus, a nobis luendam. *Perſeverat uſque in præſentem diem*
hæc imprecatio ſuper Judæos, & ſanguis Domini non aufertur ab eis. *S. Hieron.*

11. *Tunc dimiſit illis Barabbam: Jeſum autem flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur*. Violentis ac pertinacibus populi votis ac impotenti vociferationi cla-
mantium: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris, omnis enim qui ſe Regem* *Joan. 19.13*
facit, contradicit Cæſari, ut S. Joannes refert, ceſſit tandem Pilatus, & Barabbam illis dimiſit, prout flagitabant. Jeſum autem Militibus Romanis tradidit cru
cifigendum, petitioni & clamoribus Judæorum annuens. *Exceſſit quidem Pilati* *S. Leo. ſerm.*
culpam facinus Judæorum, qui illum nomine Cæſaris territum, & invidioſis voci- *57. de Paſſ.*
bus increpatum, ad effectum ſui ſceleris impulerunt: ſed nec ipſe evaſit reatum, *Domini 8.*
qui cooperatus ſeditioſis, reliquit judicium proprium, & in crimen tranſivit alienum ... Non purgant contaminatum animum manus lotæ, nec in aſperſis aqua digitis expiatur quod famulante impia mente committitur. Jeſum autem crucifigendum tradidit Pilatus, poſtquam eum flagellari juſſiſſet. Quamvis porro flagellationem crucifixioni præmittere moris eſſet, non eo tamen animo Jeſum flagellari juſſerat Pilatus ut crucifigeretur, ſed potius ut Judæorum animos hoc tormento mitigaret. Nam & poſt flagellationem ipſum a crucis ſupplicio liberare conatus eſt; & quo animo eum flagellis addiceret, ſignificaverat his verbis. *Nul-*
lam cauſam inveni in homine iſto ex his in quibus eum accuſatis ... Emendatum er- *Luc. 23.16*
go illum dimittam ... *Nullam cauſam mortis invenio in eo: corripiam ergo illum,* *22.*
& dimittam. Quæſtionis in modum ſæpe inflicta flagellatio, alias ſupplicii cau- *Act. 22.24.*
ſa. Aliud virgis, aliud flagellis verberari, ut patet etiam ex 2. ad Corinth. 11. *L. Nullam*
24. 25. *A Judæis quinquies quadragenas, una minus accepi. Ter virgis cæſus* *C. Tit. Ex*
ſum. Flagellis verberari, ignominioſius & atrocius erat, quam virgis cædi. Al- *quibus cau-*
ligatus columnæ Jeſus, quæ cruore illius infecta, etiamnum Romæ in Templo *ſis infamia*
Sanctæ Praxedis videtur, a Romanis Militibus flagellis diriſſime cæſus eſt, ictuum *irrogetur. S. Jo. Chr.*

Digitized by Google

numero, quem Lex Moſaica Judæis excedere vetuit, quadraginta uno minus, non obſervato. Viliores dumtaxat & tenuioris conditionis perſonas flagellis cædi, Romanæ Leges permittunt, *honeſtiores* hoc ſupplicio affici vetant. *D. Tit. de Pœnis*. Ignominioſum ergo flagellationis ſupplicium, ſervis, ignavis & contumacibus, deſertoribus, & latronibus infligi ſolitum. Notum illud Ciceronis in Verrem: *Facinus eſt vincire civem Romanum, ſcelus verberare, prope parricidium necare: quid dicam in crucem tollere? verbo ſatis digno res tam nefaria exprimi nullatenus poteſt*. Flagellationis Chriſti acerbitas prædicta eſt a Prophetis. Pſal. 21. *Dinumeraverunt omnia oſſa mea*. Pſal. 34. 15. *Et adverſum me lætati ſunt, & convenerunt: congregata ſunt ſuper me flagella, & ignoravi*. Pſal. 128. 3. *Supra dorſum meum fabricaverunt peccatores*. Iſaiæ 50. 6. *Corpus meum dedi percutientibus, &c.* Iſaiæ 53. 3. & ſeq. *Deſpectum & noviſſimum virorum, virum dolorum, & ſcientem infirmitatem: & quaſi abſconditus vultus ejus & deſpectus, unde nec reputavimus eum. Vere languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit, & nos putavimus eum quaſi leproſum, & percuſſum a Deo, & humiliatum. Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra. Diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, & livore ejus ſanati ſumus.*

Orat. 13. de Statutis.

S. Hier. Ep. 27.

A nonnullis in dubium revocatur utrum Pilatus permiſerit dumtaxat Judæis Jeſum, an more judicis damnaverit. Prolatam a Pilato ſententiam negant, Lactantii auctoritate fulti Libro quarto Inſtitutionum, cap. 1. & S. Joannis Chryſoſtomi Oratione ſecunda De Eleemoſyna. Sed contrarium multa evincunt. 1. Locus tribunalis in quem proceſſit Pilatus, & in quo *adjudicavit fieri petitionem illorum*, ideſt, Jeſum crucifigi, prout illi violentis ac pertinacibus ſuffragiis flagitabant, ut loquitur S. Cyprianus lib. adverſus Demetrianum. 2. Quod per ſolos Milites Romanos exactum ſupplicium; ipſa pœna propria Romani juris; nam crux Judæis Legibus ignota: titulus crucis a Pilato dictatus: corpus ab eo poſtulatum aliæque circumſtantiæ: 3. Quod jam ante, cum Pilatus dixiſſet: *Accipite eum vos, & ſecundum Legem veſtram judicate eum*, Judæi reſponderunt ſibi judiciorum capitalium ademptam poteſtatem: *Nobis non licet interficere quemquam*: & omnes inſecuti clamores non alio tendebant, quam ut Pilatus ſua voce lataque ſententia Jeſum damnaret. Atque hoc eſt in quo populo furenti contra jus & æquum, & proprium mentis ſuæ judicium ignave gratificatus eſt. 4. Chriſtus de ſe ipſo dixit, *Tradetur Gentibus ad crucifigendum*. 5. Catholicorum & Quartodecimanorum provocatio ad Acta Pilati, oſtendit rem judicii ſpecie geſtam. 6. Tacitus Romanus Hiſtoricus id confirmat. *Auctor*, inquit, *nominis ejus Chriſtus, qui Tiberio Imperitante per Procuratorem Pontium Pilatum ſupplicio affectus erat*.

Luc. 23. v. 24.

12. *Tunc Milites Præſidis ſuſcipientes Jeſum in Prætorium, congregaverunt ad eum univerſam cohortem: & exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei. Et plectentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput ejus, & arundinem in dextera ejus. Et genuflexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Ave Rex Judæorum. Et exſpuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput ejus*. Tunc Milites Romani, Pilati Præſidis lictores, quatuor numero, duxerunt eum *in atrium Prætorii*, & congregata univerſa cohorte ſua, ut communi petulantia Jeſu inſultarent, Regiæque illius illuderent Dignitati, exuerunt eum veſtibus propriis, quibus eum poſt flagellationem toto corpore vulneratum & ſanguine ſuo perfuſum iterum induerant; & chlamydem coccineam, quæ purpuræ colorem referebat, detritum ſcilicet aliquod Militis pallium, regalis inſtar paludamenti illi aptaverunt. Et ſpinis e rhamno acceptis, qui locis illis frequens, coronam ex illis plectentes, impoſuerunt eam ſuper caput ejus,

Joan. 19. 21. Marc. 15. 16.

cta

diadematis inſtar regii, in ludibrium ſimul ac ſupplicium: *Certe præter figuram, contumelia in promptu eſt, & turpitudo, & dedecoratio, & his implexa ſævitia, quæ tunc Domini tempora & fœdaverunt & lancinaverunt.* Tertull. l. de Corona c. 14. Et arundinem in dextera ejus poſuerunt, loco ſceptri. Et genuflexo ſpecie adorationis, illudebant ei ceu ludrico Regi, dicentes: *Ave Rex Judæorum*; affectationem Regni ſimulatæ ſalutationis ludibrio illi exprobrantes. Sputa & verbera addiderunt tributi loco. *Et exſpuentes in eum, acceperunt arundinem*, quam manu geſtabat, & *percutiebant caput ejus*, tamquam morionis, ſpinas altius in caput illius ſacroſanctum adigentes. Crudelis hæc ſcena, ſpineæque coronæ impoſitio, illuſio, contumeliæ, permittente Pilato, non jubente, facta ſunt. Unde Tertullianus coronationem illam Jeſu vocat *Romanorum Militum commentum*. Agrippam Regem Judæorum poſtea ſimili fere modo ab Alexandrinis illuſum in perſona morionis cujuſdam, cui nomen *Carabæ*, teſtis eſt *Philo Hebræus* lib. in *Flaccum*. Quod in vindictam illuſionis Chriſti factum pie credi poteſt. „ Stragulo, *inquit*, quale in terra ſternitur corpus ejus ce„ terum pro chlamyde obvelant; papyrum extenſam vice diadematis capiti „ ejus imponunt. Pro ſceptro fragmentum papyri indigenæ humi porrectum „ quis videns ei tradidit. Poſtquam vero tamquam in theatricis mimis inſi„ gnia Regni accepit, & in Regem ornatus eſt, acceſſere poſtea alii quidam „ ut ſalutaturi. Poſt hæc circumſtante multitudine vox ſonuit ridicula, Ma„ rin vocantium: ſic aiunt a Syris Dominum appellari. Sed hæc Agrippæ in aliena perſona, morionis ſcilicet illum velut in ſcena repræſentantis illata ſunt ludibria; Chriſto in propria perſona; Agrippæ homini mero; Chriſto homini Deo: Agrippæ Regi Judæorum a Tiberio creato; Chriſto Regi non Judæorum dumtaxat, ſed omnium gentium nato, cœli terræque Domino: Agrippæ ſine tormento; Chriſto cum acerbiſſimis punctionibus ſpinarum ſacram ejus cervicem & tempora configentium, cum verberibus, alapis & ſputis.

31. *Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt eum chlamyde, & induerunt eum veſtimentis ejus, & duxerunt eum ut crucifigerent.* Multa prætermittit S. Matthæus, quæ ex S. Joanne ſupplenda ſunt. Joann. 19. In iſto ſcilicet ludicri Regis habitu Judæis eſt oſtenſus, iterum examinatus, rurſum productus foras, tandemque illis traditus ut crucifigeretur. Traditus autem eſt militibus per quos exigebatur ſupplicium a magiſtratibus Romanis, etiam extra caſtra. Unde Tertullianus Chriſtiano Militiam diſuadens: *Et vincula*, inquit, *& crucem, & ſupplicia adminiſtrabit, nec ſuarum ultor injuriarum?* Heb. 13. 11. 12. 15. Quatuor igitur milites Jeſum chlamyde coccinea exuerunt, & propriis indutum veſtimentis eduxerunt extra civitatem, ut crucifigerent. Qua de re Apoſtolus ad Hebræos ſcribit: *Quorum enim animalium infertur ſanguis pro peccato in ſancta per Pontificem, horum corpora cremantur extra caſtra. Propter quod & Jeſus ut ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Exeamus igitur ad eum extra caſtra, improperium ejus portantes.*

32. *Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem: hunc angariaverunt ut tolleret crucem ejus.* Jeſum e Prætorio eductum crucem ſuam per Urbem tuliſſe, conſtat ex S. Joanne: *Et bajulans ſibi crucem*, inquit, Joan. 19. 17. *exivit in eum qui dicitur Calvariæ locus*: Idque more Romano, quo qui cruci affigendus erat, crucem prius per urbem portabat. Unde nomen *furcifer*, proverbiale evaſit. Sed in ipſo portæ civitatis egreſſu, obvium habuerunt hominem Cyrenæum, ex Lybiæ ſcilicet Pentapoli Cyrenaica oriundum, cujus mentio fit. *Act.* 2. 11. & 6. 9. Judæum, an Gentilem, incertum, Marc. 15. 21. *venientem de villa, Patrem Alexandri & Rufi*, ut S. Marcus obſervat. Hunc milites coegerunt ut tolleret crucem Jeſu, tum ut viam citius conficerent, tum quia vires Jeſu erant exhauſtæ. Crucem totam, non partem ejus, Si

monem tuliſſe extra urbem, uſque ad montem Calvariæ, ſicut totam Jeſus
[*Luc.23. 26.*] per urbem tulerat, ſignificat S. Lucas his verbis: *Et impoſuerunt illi crucem por-*
[*S. Aug. l. 3. de Conſenſu Evang. c. 10.*] *tare poſt Jeſum*: & S. Auguſtinus confirmat. Iſaac ligna ſacrificii ſui portans in mon-
tem, typus Chriſti fuit crucem in qua immolandus erat in Calvariæ montem, ba-
julantis.
[*Origenes in Matth.*] 15. *Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod eſt Calvariæ locus.* Gol-
[*S. Amb. l. 10. in Lucam*] gotha dicitur euphoniæ cauſa pro *Golgoltha*, quod Syriace ſignificat *Calvariam*.
Sic appellatus mons eſt, quod ibi decollari homines ſolerent. Veterum Patrum
[*S. Epiph. Hæreſi 46.*] nonnulli ita vocatum volunt, quod ibi Adam generis humani Caput ſepultus eſ-
ſet, ut ſcilicet ibi mortem Chriſtus pateretur, ubi radix mortis requieſceret, ac
[*S. Heron. in hunc locum.*] Redemptoris ſanguis rigaret cineres primi Peccatoris. Hanc ſententiam refellit
S. Hieronymus. „ Audivi, *inquit*, quemdam expoſuiſſe Calvariæ locum, in
„ quo ſepultus eſt Adam: & ideo ſic appellatum eſſe, quia ibi antiqui hominis
,, ſit conditum caput, & hoc eſſe quod Apoſtolus dicat, *Surge qui dormis, & ex-*
[*Epheſ. 5.*] „ *ſurge a mortuis, & illuminabit te Chriſtus*. Favorabilis interpretatio, & mul-
„ cens aurem populi, nec tamen vera. Extra urbem enim & foras portam lo-
„ ca ſunt, in quibus truncantur capita damnatorum, & Calvariæ, ideſt, de-
„ collatorum ſumpſere nomen. Propterea autem ibi crucifixus eſt Dominus:
„ ut ubi prius erat area damnatorum, ibi erigerentur vexilla Martyrii. Et quo
„ modo pro nobis maledictum crucis factus eſt, & flagellatus eſt, & crucifi-
„ xus: ſic pro omnium ſalute quaſi noxius inter noxios crucifigeretur. Sin autem
„ quiſpiam contendere voluerit, ideo ibi Dominum crucifixum, ut ſanguis i-
„ pſius ſuper Adæ tumulum diſtillaret; interrogemus eum quare & latrones
„ in eodem loco crucifixi ſint? Ex quo apparet, Calvariam non ſepulchrum
„ primi hominis, ſed locum ſignificare decollatorum: ut ubi abundavit pec-
„ catum, ſuperabundet gratia. Adam vero ſepultum juxta Hebron & Ar-
[*Joſue 14.*] ,, bec, in Jeſu filii Nave Volumine legimus.
16. *Et dederunt ei vinum bibere cum felle miſtum. Et cum guſtaſſet noluit*
bibere. Vinum thure aut myrrha conditum recepto more dabatur ad ſuppli-
cium damnatis, & jam morituris, ut eo exhilarati mortem minus conſidera-
rent, & facilius tolerarent. Moris hujus, cujus teſtes ſunt Rabbinici Libri,
fundamentum habetur *Prov. 31. 6.* ubi Salomon ait: *Date ſiceram mœrentibus,*
& vinum his qui amaro ſunt animo: bibant & obliviſcantur egeſtatis ſuæ, & do-
[*Marc. 15. 25.*] *loris ſui non recordentur amplius*. Ex more itaque milites Chriſto dederunt *Vi-*
num myrrhatum, ut S. Marcus narrat, ſed corruptum, acidum, & *felle mix-*
tum, ut ejus amaritudine palatum & guſtum Jeſu affligerent & cruciarent.
[*Pſ. 60. 22.*] Sic impleta Prophetia eſt: *Dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea pota-*
[*S. Ieron in hunc locum.*] *verunt me aceto*. Sed cum guſtaſſet, noluit bibere, ut oſtenderet ſe placide
mori, & ad ferendos dolores medicamento non egere: vel pro nobis mortis
amaritudinem guſtare, ſed tertia die ſurrecturum.
17. *Poſtquam autem crucifixerunt eum, diviſerunt veſtimenta ejus, ſortem*
mittentes, ut impleretur quod dictum eſt per Prophetam dicentem: Diviſerunt ſi-
bi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. Poſtquam crucifixe-
[*Pſ. 21. 19.*] runt eum, non funibus, ſed clavis manus ejus & pedes configentes cruci, tri-
bus dumtaxat, an pluribus, incertum: Milites veſtimenta ejus partiti ſunt,
dum in cruce nudus penderet: ſortem mittentes, non ſolum ſuper tunicam in-
[*Joan. 19. 24. Marc. 15. 25.*] conſutilem, quam non diviſerunt, ſed alea addixerunt victori; ſed etiam ſuper
veſtes illas diviſas, quis quid tolleret. *Ut impleretur quod dictum eſt per Prophe-*
tam dicentem: Diviſerunt ſibi veſtimenta mea, &c. Hæc verba ex S. Joanne adje-
cta hoc loco Viris Eruditis videntur, cum non extent in Græcis optimæ notæ
Codicibus, nec in pleriſque Latinis, nec in Verſione Syriaca, nec legerit Ori-
ganes: Retinenda ſunt tamen, cum in Vulgata Verſione, quæ uſu Eccleſię con-
ſe-

Digitized by Google

ſecrata eſt & auctoritate firmata, reperiantur: cui auctoritati & uſui prævalere non debent Eruditorum conjecturæ. Evangelica certe verba ſunt a Spiritu ſancto inſpirata S. Joanni, quamvis a S. Matthæo prætermiſſa eſſent.

18. *Et ſedentes ſervabant eum.* Centurio & Milites ejus Jeſum in cruce pendentem ſervabant more Romano, donec ſententia executioni mandata eſſet, morſque ſecuta; ne qui forte amicorum vivum de cruce deponerent & efferrent.

19. *Et impoſuerunt ſuper caput ejus cauſam ipſius ſcriptam:* HIC EST JESUS REX JUDÆORUM. Sive *Jeſus Nazarenus Rex Judæorum*, ut habetur apud S. Joannem. Brevibus verbis cauſa ſupplicii indicari ſolebat, ſcripto aut præconis voce. Milites igitur titulum ſeu cauſam ſupplicii a Pilato ſcriptam ſeu dictatam, in ſumma cruce, vel in tabella ei affixa poſuerunt. Matthæus, Marcus & Lucas inſcriptionis ſenſum retulerunt: Joannes verba ipſa deſcripſit. *Jeſus*, proprium nomen. *Nazarenus*, patria, qua vulgo notus erat. *Rex Judæorum*, cauſa ſupplicii. Tribus linguis ſcriptum titulum S. Joannes obſervat: Hebraica, ob locum in quo ſupplicium ſumebatur; Greca, ob maximam turbam Helleniſtarum, ſive Judæorum in Græcia diſperſorum, & Græco idiomate loquentium, quæ ad Paſcha convenerat; Latina, ob Imperii Majeſtatem.

20. *Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latrones: unus a dextris, & unus a ſiniſtris.* Quod factum & Dei conſilio, ut illud Prophetæ vaticinium impleretur: *Et cum ſceleratis reputatus eſt*: & conſilio Pilati, ut velamentum iniquitati ſuæ obtenderet, ne dum innocentem occideret, ſceleratis parcere videretur, [*Iſai. 53. 12.*] & ut Jeſus in medio duorum maleficorum crucifixus, maleficorum princeps haberetur: conſilio denique Judæorum, ut mors ejus ignominioſior eſſet. Atque de Chriſto in medio duorum latronum crucifixo hæc verba Habacuc Prophetæ cap. 3. verſ. 2. *In medio duorum animalium cognoſceris*, ſecundum [*S. Hieron. in c. Habacuc*] Verſionem 70. Interpretum (aliter enim habet Vulgata verſio Latina) SS. [*S. Aug. l. 18. de Civ. Dei c. 32.*] Hieronymus & Auguſtinus ſunt interpretati, quamquam & alias explicationes adjunxerint. Bonum Latronem ad dexteram Chriſti crucifixum, malum ad ſiniſtram, S. Hilarius ſcripſit, idque præſumi poteſt, non certo probari. [*S. Hil. c. 33. in Matth.*]

21. *Prætereuntes autem blaſphemabant eum moventes capita ſua, & dicebant: Vah qui deſtruis Templum Dei, & in triduo illud reædificas: ſalva temetipſum. Si Filius Dei es, deſcende de cruce. Similiter & Principes Sacerdotum illudentes cum Scribis & Senioribus dicebant: Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere: ſi Rex Iſrael eſt, deſcendat nunc de cruce, & credimus ei: confidit in Deo: liberet nunc, ſi vult eum, dixit enim: Quia Filius Dei ſum: Idipſum autem & Latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei.* Judæorum via publica prætereuntium, ſive circa Crucem circumcurſantium ſpectaculi cauſa vulgus blaſphemiis Divinitatem Chriſti Jeſu laceſſebat: & moventes capita ſua in ſignum contemptus, irriſionis, & inſultationis, quod a Propheta prædictum, dicebant: Tu qui gloriabaris te de- [*Pſ. 21. 8.*] ſtructurum Templum Dei, & in triduo illud inſtauraturum: ſalva temetipſum, ſi adeo potens es. Si Filius Dei es, ut palam docuiſti, & in judicio confeſ- [*Pſ. 108. 25.*] ſus es, deſcende de Cruce. Næ te egregium Templi inſtauratorem, qui nec temetipſum a ſupplicio liberare vales. Similiter & Principes Sacerdotum dignitatis, & miniſterii ſui obliti (cum nec eos ſuppliciis intereſſe, multo minus morientibus inſultare deceret) cum Scribis & Senioribus illudentes ei, dicebant: Si vere alios ſalvos feciſſet, veris miraculis, Dei virtute editis; non autem ut Impoſtor & Magus ope Beelzebub dæmoniorum principis operatus hominum oculis illuſiſſet, aut præſtigiis inſolita & admirabilia opera edidiſſet, ſe ipſum certe nunc ſalvum faceret. Si Rex Iſrael eſt, ſi Meſſias & Chriſtus a Deo promiſſus, qualis credi voluit, deſcendat nunc de Cruce, & fidem ei habebimus. Fiducia in Deo, Patre, ut jactat, ſuo, ha-

Digitized by Google

habere ſe, ad oſtentationem dixit: liberet nunc eum Deus, ſi illum ut Filium ſuum agnoſcit ac diligit. Dixit enim ſe Filium Dei eſſe: Impoſſibile autem eſt ut Deus Filium ſuum derelinquat, qui neminem in ſe ſperantem deſerit. Confer cum Pſalm. 21. 7. 8. 9. „ Ego autem ſum vermis, & non ho-
„ mo, opprobrium hominum & abjectio plebis. Omnes videntes me, deri-
„ ſerunt me: locuti ſunt labiis, & moverunt caput. Speravit in Domino,
„ eripiat eum, ſalvum faciat eum, quoniam vult eum. *Et cum Sapientiæ*
„ 2. 12. Circumveniamus Juſtum, quoniam inutilis eſt nobis, & contrarius
„ eſt operibus noſtris, & improperat nobis peccata Legis, & diffamat in nos
„ peccata diſciplinæ noſtræ. Promittit ſe ſcientiam Dei habere, & Filium
„ Dei ſe nominat ... Gravis eſt nobis etiam ad videndum, quoniam diſſimi-
„ lis eſt aliis vita illius, & immutatæ ſunt viæ ejus. Tamquam nugaces æ-
„ ſtimati ſumus ab illo, & abſtinet ſe a viis noſtris tamquam ab immun-
„ ditiis, & præfert noviſſima Juſtorum, & gloriatur Patrem ſe habere Deum.
„ Videamus ergo ſi ſermones illius veri ſint, & tentemus quæ ventura ſunt
„ illi, & ſciemus quæ erunt noviſſima illius. Si enim eſt verus Filius Dei,
„ ſuſcipiet illum, & liberabit eum de manibus contrariorum. Contumelia &
„ tormento interrogemus, eum ut ſciamus reverentiam ejus, & probemus
„ patientiam illius. Morte turpiſſima condemnemus eum.

Idipſum autem, inquit Evangeliſta noſter, *& latrones qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei*: nempe, *Si tu es Chriſtus, ſalvum fac temetipſum & nos*, ut S. Lucas exprimit. Latrones improperaſſe Jeſu, eumque convitiis affeciſſe ſcribunt Matthæus & Marcus: ſed enallage numeri ſive ſyllepſis eſt, qua unus e multis plurali numero ſignificatur. cujus figuræ & alia ſunt in Scripturis exempla. Sic autem intelligendam Matthæi & Marci locutionem, ex S. Luca conſtat, qui blaſphemias & convitia uni tantum latronum tribuit, & hunc a ſocio reprehenſum commemorat. *Unus autem*, inquit, *de his qui pendebant latronibus, blaſphemabat eum dicens: Si tu es Chriſtus, ſalvum fac temetipſum, & nos. Reſpondens autem alter, increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es? Et nos quidem juſte; nam digna factis recipimus: hic vero nihil mali geſſit.* Sic ſacros Evangeliſtas conciliat S. Auguſtinus. Origenes, Cyrillus Hieroſol. S. Hilarius, S. Chryſoſtomus, utrumque latronem initio blaſphemaſſe & convitiatum fuiſſe Jeſu cenſent; alterum deinde ingruentibus tenebris, terra commota, ſaxiſque diſruptis, Chriſtique patientia & manſuetudine attentius conſideratis converſum, & ex latrone confeſſorem Chriſti factum, ſocium increpuiſſe. Utramque expoſitionem amplectuntur SS. Ambroſius & Hieronymus.

Luca 23. 39. & ſeqq.

S. Auguſt. l. 3. de Conſenſu Ev. c. 15. Orig. Tract. 35. in Matt. Cyrillus Hieroſ. Catech. 13. S. Jo. Chryſ. Hom. 88 in in Matt. S. Hil. c. 33 in Matt. S. Hieron. in hunc locum.

22. *A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt ſuper univerſam terram uſque ad horam nonam.* A media die, qua circiter hora crucifixus eſt Jeſus, ſecundum Sanctum Joannem, *Hora quaſi ſexta*, ſeu *Hora tertia*, ut ait Sanctus Marcus, ſecundo ſcilicet diei trihorio ad exitum vergente, tenebræ factæ ſunt, non ſolum in Judæa, ſed ſuper univerſam terram, ſole ſcilicet obſcurato, ut docet Sanctus Lucas, non interpoſita Luna, ut quæ tum plena eſſet, neque nube obducta, ſed modo admirabili, hominibus ignoto, ſupernaturali. Stupendi illius Solis deliquii meminit Phlegon Hadriani Imperatoris libertus libro 13. Olympiadum. *Quarto anno*, inquit, *Olympiadis ducenteſimæ ſecundæ factum eſt deliquium Solis omnibus cognitis majus, & nox facta eſt hora diei ſexta, ita ut & ſtellæ in cælo conſpicerentur: præterea terræ motus per Bithyniam magnam partem Nicææ urbis evertit.* Terræ motus locum nominat, tenebrarum non nominat, & cum majores ante viſis memorat, ita ut meridie velut nox eſſet, ſatis demonſtrat non per Judæam ſolum, ſed per univerſam terram fuiſſe. Thallum quoque Genti-

S. Aug. l. 3. de Conſenſu Ev. c. 16

Digitized by Google

tilem ſcriptorem l. 3. Hiſtoriarum, hujus deliqui meminiſſe teſtis eſt Julius Africanus. Meminit & Tertullianus, & illud ſubductæ diei, cum meridies eſſet, miraculum in Archivis Romanis conſignatum notat. „ Tamen, *inquit*, *ſuffixus*, multa mortis illius oſtendit inſignia. Nam ſpiritum cum verbo ſponte dimiſit, prævento carnificis officio. Eodem momento dies, medium orbem ſignante ſole, ſubducta eſt. Deliquium utique putaverunt, qui id quoque ſuper Chriſto prædicatum non ſcierunt. Et tamen eum mundi caſum relatum in Archivis veſtris habetis. Duravit autem Ecclipſis illa prodigialis per tres horas, a ſexta hora ſcilicet uſque ad horam nonam, id eſt, a meridie uſque ad tertiam pomeridianam: cum naturales ecclipſes breviſſimo durent tempore, quoad Luna Solem tranſeat. Ad hanc ſolis in meridie admirabilem & terribilem defectionem pertinet illud Amos vaticinium: „ Et erit in die illa, dicit Dominus Deus: „ occidet ſol in meridie, & tenebreſcere faciam terram in die luminis.... & ponam „ eam quaſi luctum unigeniti, & noviſſima ejus quaſi diem amarum. *Quem locum S. Hieronymus ita commentatur.* Poſſumus hunc locum & in Domini intelligere paſſione, quando ſol hora ſexta retraxit radios ſuos, & pendentem in „ cruce Dominum ſuum ſpectare non auſus eſt: quando tenebris cuncta complentibus feſtivitates eorum & cantica, Veſpaſiano Titoque ſuperantibus, in „ planctum luctumque mutata ſunt: quando lachrymarum, & pœnitudinis, & „ ciliciorum repleta ſunt omnia, & capita habuere calvitium, quæ prius Nazaræorum decorata cæſarie comam Domino nutriebant. Tunc primogenitus „ filius Dei populus Iſrael, qui in unigenitum & vere Filium Dei miſerat „ manum, æterno luctui traditus eſt, & noviſſima hujus, ſive qui cum eo „ erant, amaritudine repleta. “ Sol itaque retraxit radios, ne aut pendentem „ videret Dominum, aut impii blaſphemantes ſua luce fruerentur.

Tertull. in Apolog. c. 21 — *S. Hieron. in hunc locum.* — *Amos 8. 9. 10.* — *S. Hier. lib. 3. in Amos ad hunc locum.* — *S. Hieron. in hunc locum.*

23. *Et circa horam nonam clamavit Jeſus voce magna, dicens: Eli, Eli, lammaſabacthani? hoc eſt: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* Voce magna clamavit, ut vocis contentione non ſolum doloris acerbitatem teſtaretur, ſed ex poteſtate & voluntate, non ex infirmitate ſe mori ſignificaret. Non modo enim morientes, ſed & gravi timore perculſos vox deficit. Pſalmi autem 21. qui totus illum ſpectat, verbis Patrem invocat: *Deus, Deus meus reſpice in me, quare me dereliquiſti?* Cur me perſecutorum ſævitiæ, tormentorum omnium acerbitati dereliquiſti, omni ſolatio deſtitutum, externo, interno, corporis, animi, ſive a ratione humana, ſive a viſione beatifica, ſive ab ipſa Divinitate mea derivando? Cur conſolationem omnem ſuſpendiſti, & omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me? Naturæ humanæ, in qua patiebatur, vox iſta fuit; vox capitis omnia in ſe corporis ſui membra transformantis. „ Vox iſta, do- „ ctrina eſt, non querela. Nam cum in Chriſto, Dei & hominis una perſona „ ſit, nec ab eo potuerit relinqui, a quo non poterat ſeparari: pro nobis trepidis „ & infirmis interrogat, cur caro pati metuens, exaudita non fuerit. Inſtante „ enim paſſione, ad ſanandum & corrigendum noſtræ fragilitatis metum dixe- „ rat; *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte* .... Qui ergo trepidatione „ carnis evicta, jam in paternam tranſierat voluntatem, & toto mortis terrore „ calcato opus ſuæ conſtitutionis implebat: cur in ipſo tantæ victoriæ exalta- „ tus triumpho, cauſam & rationem, qua ſit relictus, id eſt, non exauditus, „ inquirit: niſi ut oſtendat alium eſſe illum affectum, quem ad humanæ formi- „ dinis excuſationem recepit, alium illum, quem ex æterno Patris conſilio „ prælegit? Unde ipſa vox non exauditi, magni eſt expoſitio ſacramenti, „ quod nihil humano generi conferret Redemptoris poteſtas, ſi quod petebat, „ noſtra obtineret infirmitas .... Ideo ergo Jeſus voce magna clamabat, di- „ cens: *Quare me dereliquiſti?* ut notum faceret, quare oportuerit eum non „ erui, non defendi, ſed ſævientium manibus derelinqui, hoc eſt, Salvato- „ rem

S. Leo ſerm 65. & 66. 16 & 17. de Paſſ. Dom.

Digitized by Google

„ rem mundi fieri & omnium hominum Redemptorem; non per miſeriam, „ ſed per miſericordiam; nec amiſſione auxilii, ſed definitione moriendi ..... „ Unde tradi Dominum Paſſioni tam fuit paternæ quam ipſius voluntatis: „ ut eum non ſolum Pater relinqueret, ſed etiam ipſe ſe quadam ratione deſe„ reret, non trepida diſceſſione, ſed voluntaria ceſſione. Continuit enim ſe ab „ impiis crucifixi poteſtas; & ut diſpoſitione uteretur occulta, uti noluit virtute „ manifeſta. Nam qui mortem & mortis Auctorem ſua venerat paſſione deſtrue„ re, quomodo peccatores ſalvos faceret, ſi perſecutoribus repugnaret?

S. Hieron. in hunc locum. 24. *Quidam autem illic ſtantes & audientes, dicebant, Eliam vocat iſte.* Id dictum a Romanis militibus ſermonis Hebraici ignaris, qui *Eliam* pro *Eli* intellexerint, quidam conjiciunt. Veriſimilius eſt id dictum a Judæis Helleniſtis, qui cum Hebraica verba non intelligerent, Eliæ nomen ſibi notum audire ſibi viſi ſunt. Romani enim Milites nihil de Elia noverant. Forte & Judæi Hieroſolymitani verba Chriſti ex induſtria perverterunt, ut ipſi illuderent.

Joan. 19. 28. *Et continuo*, cum Jeſus dixiſſet, SITIO, currens unus ex eis; Romanis ſcilicet militibus, *acceptam ſpongiam* implevit aceto, & *hyſſopo* circumpoſitam, ut aceti acore cum hyſſopi amaritudine mixto potus fieret ingratior, *impoſuit arundini* ut ad os Chriſti in cruce pendentis pertingere poſſet: *& dabat ei bibere*, ſimulque illuſit eum, cum aliis dicens: *Si tu es Rex Judeorum, ſalvum te fac*, ut refert S. Lucas. *Ceteri* vero dicebant: *Sine, videamus an veniat Elias liberans eum*: Quod ab ipſo milite ſpongiam aceto plenam porrigente dictum S. Marcus obſervat: *Potum dabat ei dicens: Sinite, videamus ſi veniat Elias ad deponendum eum*. Sic impleta Prophetia eſt: *Et in ſiti mea potaverunt me aceto.*

Luca 23. 37. *Marci 15. 36.* *Pſal. 68. 22.*

25. *Jeſus autem iterum clamans voce magna, emiſit ſpiritum.* Cum accepiſſet acetum, & dixiſſet: *Conſummatum eſt*, ut S. Joannes refert, clamore magno proferens ſuprema illa verba: *Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum*, ut S. Lucas refert, *inclinato capite*, ut S. Joannes obſervat, *emiſit ſpiritum*, ſponte, non neceſſitate; voluntate, non infirmitate. *Quod enim emittitur, voluntarium eſt; quod amittitur, neceſſarium*: (inquit S. Ambroſius.) *Crucifixus prævento carnificis officio*, ſpiritum ſponte dimiſit (inquit S. Cyprianus.) Confer cum Iſaiæ 53. 12. *Ideo diſpertiam ei plurimos, & fortium dividet ſpolia, pro eo quod tradidit in mortem animam ſuam, & cum ſceleratis reputatus eſt: & ipſe peccata multorum tulit, & pro tranſgreſſoribus rogavit.* Hora tertia ſententiam acceperat Jeſus a Pilato; hora quaſi ſexta crucifixus; hora nona, ſcilicet tempore ſacrificii veſpertini, mortuus eſt.

S. Ambroſ. lib. 10. in Lucam S. Cypr. lib. adverſus Demetrian. S. Ignat. in Epiſt. ad Smyrnenſes.

26. *Et ecce velum Templi ſciſſum eſt in duas partes, a ſummo uſque deorſum, & terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt.* Statim atque Jeſus ſpiritum emiſit, velum Templi ſciſſum eſt; an exterius, quod oppanſum erat foribus Templi, an vero interius, quod oppanſum erat penetrali ſive Sancto Sanctorum, incertum. De velo exteriori hunc locum intelligunt Origenes, S. Hieronymus, alii e Veteribus. De interiori, SS. Cyrillus Alexandrinus, Leo, & alii. Hoc ſciſſi veli miraculo ſignificatum eſt: 1. omnia Legis Sacramenta, quæ prius tegebantur, jam Chriſti morte eſſe patefacta, nec amplius velo tegenda, ut docet Apoſtolus 2. ad Corinthios 3. 14. *Uſque in hodiernum enim diem idipſum velamen in lectione Veteris Teſtamenti manet non revelatum, (quoniam in Chriſto evacuatur.)* 2. Significatum eſt eo miraculo, Sancta Sanctorum ab indignis Sacerdotibus receſſiſſe. *Velum* (inquit S. Leo) *cujus objectu intercludebantur Sancta Sanctorum, a ſummo uſque ad ima diruptum eſt, & ſacrum illud myſticumque ſecretum, quod ſolus ſummus Pontifex juſſus erat intrare, reſeratum eſt, ut nihil jam eſſet diſcretionis, ubi nihil reſederat ſanctitatis. Repudiatos itaque vos (o Judæi) debuiſtis agnoſcere, & omne jus* Sa-

Origenes in Matt. S. Hieron. Epiſt. 115. Quæſt. 8. S. Cyrillus Alexand. lib. 12. in Joan. S. Leo ſerm. 10. de Paſſ. Dom.

Sacerdotii perdidiſſe, quia verum erat quod Veritas vobis dixerat: Si crederetis Moyſi, crederetis & mihi. *Merito ergo vos Teſtamentum utrumque condemnat, & gratia vacuatos, & lege privatos, qui ideo reſiſtitis novis, quia non credidiſtis antiquis*. 3. Hoc miraculum ſignificatum eſt, jam *propalatam eſſe ſanctorum viam, priore Tabernaculo non amplius habente ſtatum*. Chriſtum ſcilicet *Pontificem futurorum bonorum, per proprium ſanguinem* ingreſſum *in Sancta, æterna redemptione inventa*, id eſt, *in ipſum cœlum* per *ſancta manufacta* adumbratum, aditum ad illud juſtis veteris novique Teſtamenti aperuiſſe. *Terra* inſuper *mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt* ex terræ motu, quo ſignificatur apud Prophetas alicubi rerum mutatio, al bi Dei majeſtas, alibi ira divina ob hominum ſcelera. Sane Centurio ita interpreratus eſt hoc prodigium. Inde enim colligebat Jeſum inique damnatum. Lucæ 33. 47. *Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens: Vere hic homo juſtus erat. Et omnis turba eorum qui ſimul aderant ad ſpectaculum iſtud, & videbant quæ fiebant, percutientes pectora ſua revertebantur*. In damnationem Judaici ſceleris unam tulerunt omnia elementa ſententiam. Horruit terra immane ſcelus, ut ſolet homo horrens contremiſcere. „ Velum ſcinditur, quo vel duorum po-
„ pulorum diviſio, vel myſteriorum Synagogæ profanatio declaratur. Scindi-
„ tur ergo velum vetus, ut Eccleſia nova fidei ſuæ vexilla ſuſpendat. Syna-
„ gogæ velamen aufertur, ut Religionis interna myſteria, revelato mentis
„ cernantur obtutu. Denique jam etiam Centurio Dei Filium quem crucifixe-
„ rat, confitetur. O duriora ſaxis pectora Judæorum! Finduntur petræ, ſed
„ horum corda obdurantur. Judex arguit, credit miniſter, proditor ſcelus
„ ſuum morte condemnat, elementa fugiunt, terra concutitur, monumenta
„ reſerantur: Judæorum tamen immobilis duritia manet orbe concuſſo.

Joan. 5.
Hebr. 9. 8.
Pſal. 18. 7. & 8.
Joel. 3. 16.
S. Ambroſ. l. 10. in Lucam n. 128.

27. *Et monumenta aperta ſunt: & multa corpora ſanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt. Et exeuntes de monumentis poſt Reſurrectionem ejus, venerunt in ſanctam civitatem, & apparuerunt multis*. In ipſo mortis Chriſti articulo monumenta aperta ſunt, quo clarius appareret illum mortem ſubiiſſe, *Ut per mortem deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium, id eſt, diabolum: & liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant ſervituti*. Et multa corpora ſanctorum, qui mortui fuerant, ſurrexerunt, non ſtatim per mortem Chriſti, ſed poſt ejus Reſurrectionem, qui eſt *Primogenitus ex mortuis*, tamquam *Appendices Dominicæ Reſurrectionis*, ſeu tamquam teſtes & ſocii Reſurrectionis Domini, *ſurrexerunt*, & exeuntes e ſepulchris, quæ extra urbem erant, venerunt Hieroſolyma, quæ *ſancta civitas* appellatur propter Templum & Sancta Sanctorum, & ob diſtinctionem aliarum urbium in quibus idola colebantur: & quia Redemptionis noſtræ Myſteria in ea peracta ſunt, indeque Evangelium in univerſum mundum coruſcavit: *& apparuerunt* multis, qui cernere merebantur, id eſt, fidelibus, & a Chriſto Jeſu non alienis. Utrum vero ad vitam immortalem ſurrexerint, an poſtea mortui ſint iterum, ſicut Lazarus, incertum eſt. Origenes & Euſebius, in opinione fuerunt priori. Poſterior ſententia placuit SS. Joanni Chryſoſtomo, Ambroſio, Auguſtino, Theodoreto, Avito Viennenſi, & S. Th. Probabilior tamen nobis videtur S. Auguſtini ſententia, quam fulcit primo his S. Petri verbis *Act.* 2. 29. in concione ad Judæos dicentis: *Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de Patriarcha David, quoniam defunctus eſt & ſepultus: & ſepulcrum ejus eſt apud nos uſque in hodiernum diem*. Id autem ait, ut oſtendat hæc verba Davidis, *Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem*, non de ipſo Davide, ſed de Chriſto eſſe intelligenda. Argumentum autem ex monumento Davidis petitum convincens non fuiſſet, ſi corpus ejus ibi jam non erat: *Quia ſi & ante in recenti ſua morte reſurrexiſſet*,

Hebr. 2. 14.
Apocal. 1. 5.
Tertull. lib. de Anima c. 33.
Origenes in Cantic. Euſeb. l. 10. de Demonſtrat Ev. S. Joa: Chryſ. Hom. 28. in Epiſt ad Hebr. S. Ambroſ. l. 6. in Lucam n. 60.
S. Auguſt.

nec

Epiſt. 164. alias 99. Theodoret in c. 2. Epiſt. ad Hebraeos. Avitus in Fragm. S. Th. 3. p. q. 53. A. 3. ad 2. Hebr. 11. 39. 40.

nec caro ejus vidiſſet corruptionem; poſſet nihilominus illud monumentum manere. Durum autem videtur, ut David non fuerit in illa Reſurrectione juſtorum, ſi eis jam æterna donata eſt, cujus Chriſtus ex ſemine tam crebro, & tanta evidentia, tantaque honorificentia commendatur. 2. Id confirmat ex eo quod ab Apoſtolo de juſtis antiqu s ſcriptum eſt: *Et hi omnes teſtimonio fidei probati, non acceperunt repromiſſionem, Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non ſine nobis conſummarentur.* Quod certe periclitabitur, *ſi jam in illa Reſurrectionis incorruptione conſtituti ſunt, quæ nobis perficiendis in fine promittitur.*

28. *Centurio autem, & qui cum eo erant, cuſtodientes Jeſum, viſo terræ motu, & his quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes: Vere Filius Dei erat iſte.* Centurio ſupplicio præpoſitus, & milites Jeſum cuſtodientes, etiam mortuum, ne quis ad ſepulturam corpus ejus detraheret ſine Præſidis licentia, viſo terræ motu, ceteriſque prodigiis mortem ejus comitantibus vel ſecutis, ſcilicet quod ſtatim poſt validum clamorem ſpiritum emiſiſſet, Solis caligine, &c. iram vindictamque Dei in ſe ipſos timuerunt, dicentes: *Vere Filius Dei erat iſte.* S. Lucas Centurionem dixiſſe refert, *vere hic homo juſtus erat.* Vel utrumque dictum a Centurione intelligere debemus; vel Lucam exprimere voluiſſe ſententiam Centurionis, quomodo dixerit Jeſum Filium Dei. Forte enim non eum Unigenitum æqualem Patri Centurio intellexerat, ſed ideo Filium Dei dixerat, quia juſtum crediderat, ſicut multi juſti dicti ſunt filii Dei.

S. Auguſt. l. 3. de Conſenſu Ev. c. 1.

29. *Erant autem ibi mulieres multæ a longe, quæ ſecutæ erant Jeſum a Galilæa, miniſtrantes ei. Inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi & Joſeph mater, & mater filiorum Zebedæi:* Stabant ibi religioſæ mulieres, quæ diffugientibus Apoſtolis ad triſte ſpectaculum morientis Domini acceſſerant, ſi quam opem illi ferre poſſent, vel certe adeſſent tamquam teſtes geſtorum, *juxta crucem quidem*, ut S. Joannes obſervat, ſed *a longe*, quia crucem attingere non poterant, quæ militum turba cingebatur. Hæ ſecutæ erant Jeſum a Galilæa, miniſtrantes ei de facultatibus ſuis, eique ſervientes. Inter illas præcipuæ fuerunt Maria Magdalene & Maria Jacobi Minoris & Joſephi ſeu Joſis mater, quam Joannes vocat *Mariam Cleophæ*, ſic a patre vel a marito appellatam, qui & *Alphæus* cognominatus eſt, Mariæ Matris Jeſu ſoror; & mater filiorum Zebedæi, Jacobi Majoris & Joannis.

30. *Cum autem ſero factum eſſet, venit quidam homo dives ab Arimathæa, nomine Joſeph, qui & ipſe diſcipulus erat Jeſu. Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus Jeſu. Tunc Pilatus juſſit reddi corpus. Et accepto corpore, Joſeph involvit illud in ſindone munda. Et poſuit illud in monumento ſuo novo, quod exciderat in petra. Et advolvit ſaxum magnum ad oſtium monumenti, & abiit.* Poſt horam nonam, die jam ad occaſum inclinante, Joſeph ab Arimathæa civitate oriundus; civis tamen & *nobilis Decurio* Hieroſolymitanus, cui dignitas & divitiæ facilem ad Pilatum acceſſum præbuerunt, *audacter* illum adiit, & petiit ab eo corpus Jeſu, cujus diſcipulus erat, *occultus* tamen, *propter metum Judæorum.* Pilatus autem vocato Centurione, & interrogato utrum Jeſus jam obiiſſet, juſſit reddi corpus Joſepho: qui acceptum involvit in ſindone munda. Quamquam vero ſudarium unum nominet S. Matthæus, præcipuum videlicet quo corpus involvebatur, plura tamen fuiſſe certum eſt: quare *lintea* ſepulchralia dixit S. Joannes cap. 18. 40. & 20. 6. inter quæ erat & ſudarium velando capiti, quod a reliquis operimentis diſtinguit. Sepultum porro cum aromatibus, Nicodemo piam opem ad pollincturam Jeſu ferente, Joſeph ſacrum Corpus poſuit in monumento novo, quod exciderat in petra, in horto prope montem Calvariæ ſito. Novum fuiſſe monumentum, in quo nondum quiſquam poſitus erat, Evangeliſtæ obſervarunt, ne poſt Reſurrectionem ceteris corporibus remanentibus, reſurrexiſſe alius fingeretur.

Marci 15. 43. Joan. 19. 38.

Videri poteſt Chiffletius l. de Linteis Sepulcralibus Chriſti.

S. Hieron. in hunc locum.

geretur. Et advolvit ſaxum magnum ad oſtium monumenti, ut ſine auxilio
plurimorum non potuiſſe reſerari exploratum eſſet. *Erat autem ibi Maria Ma-* *Luc. 23. 55.*
gdalene, & altera Maria Jacobi & Joſeph mater, *ſedentes contra ſepulchrum*;
obſervantes ubi & quomodo a piis illis viris ſepeliretur, ut ipſæ redirent ela-
pſo Sabbato, & corpus pariter ungerent.

31. *Altera autem die, quæ eſt poſt Paraſceven, convenerunt Principes Sa-
cerdotum & Phariſæi ad Pilatum, dicentes: Domine, recordati ſumus, quia ſe-
ductor ille dixit adhuc vivens, Poſt tres dies reſurgam. Jube ergo cuſtodiri ſe-
pulchrum uſque in diem tertium: ne forte veniant Diſcipuli ejus, & furentur
eum, & dicant plebi: Surrexit a mortuis; & erit noviſſimus error peior priore.*
Poſtridie, nempe magno die Sabbati, Principes quidam Sacerdotum & Phari-
ſæi Pilatum adierunt, Sabbati poſthabita religione, dicentes: Domine, recor-
damur quia ille impoſtor & præſtigiator (his enim convitiis & doctrinam
& miracula Jeſu calumniati ſunt) dixit dum viveret, ſe tertia poſt mor-
tem die reſurrecturum. Jube ergo muniri ſepulchrum, uſque in diem tertium,
militum præſidio, qui diligenter obſervent ne forte Diſcipuli ejus veniant,
& furtim auferant corpus ejus, & imperitæ multitudini perſuadeant ipſum
reſurrexiſſe: qui error periculoſior eſſet priore, quo ſe Chriſtum & Filium
Dei haberi voluit. Ait illis Pilatus: *Habetis cuſtodiam, ite, cuſtodite ſicut
ſcitis*. Habetis cohortem, quæ hoc tempore ad omnes tumultus prohibendos
veſtro imperio commiſſa eſt; ea utimini pro arbitrio & prudentia veſtra. *Il-
li autem abeuntes, munierunt ſepulchrum, ſignantes lapidem cum cuſtodibus*.
Munierunt ſepulchrum duplici modo, primum obſignantes lapidem, quo
claudebatur oſtium, publico ſigillo, ut fraus omnis ſive Diſcipulorum, ſive
corruptorum cuſtodum caveretur. Sic lapis ſuper os laci poſitus, in quem
Daniel detruſus erat, annulo Regis Darii obſignatus eſt. 2. Sepulchrum *Dan. 6. 17.*
munierunt adhibito militum præſidio, ne quis ſepulchrum adire & ingredi
poſſet. Quantum in illis fuit, manum oppoſuerunt reſurgenti, ut diligentia
illorum fidei noſtræ proficeret. Quanto enim amplius reſervatur, tanto ma- *S. Hieron. in*
gis Reſurrectionis virtus oſtenditur. Unde & in monumento novo, quod *hunc locum.*
exciſum fuerat in petra, conditus eſt: ne ſi ex multis lapidibus ædificatum
eſſet, ſuffoſſis tumuli fundamentis, ablatus furto diceretur. Prædicta eſt ſe- *Iſaia. 53. 9.*
pultura Jeſu ab Iſaia: *Et dabit impios pro ſepultura* (inquit) *& divitem pro
morte ſua*: ideſt, Poſuit cum impiis ſepulchrum ejus, & cum divite monu-
mentum ipſius. Mortem ſcilicet paſſus eſt Chriſtus Jeſus eo loco, quo ſce-
lerati ſupplicio afficiebantur, illicque idem quod alii ſepulchrum erat habitu-
rus: at in Joſephi Arimathæi, hominis divitis monumentum novum, ipſius
atque Nicodemi viri optimatis manibus ſacrum ejus corpus illatum eſt. Eo-
dem ſpectat illud Jeremiæ: *Lapſa eſt in lacum vita mea, & poſuerunt lapi-* *Thren. 3. 53.*
dem ſuper me. Publico autem ſigillo obſignatus eſt lapis, ut res anteactæ res
Chriſti undique adumbrarent: & quemadmodum publica ſigilli fide conſtitit,
Danielem nulla ope humana e lacu leonum liberatum, ita ſimili fide con-
ſtaret Chriſti corpus nulla humana manu exemptum ſepulchro.

SENSUS MORALIS.

1. M*Ane autem facto, conſilium inierunt omnes Principes Sacerdotum, &
Seniores populi adverſus Jeſum, ut eum morti traderent. Et vinctum
adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato Præſidi*. Jeſus innocens ut ſce-
leratus ligatur, Sanctus Sanctorum ut profanus brachio ſæculari a Principibus
Sacerdotum traditur: Vita morti deſtinatur: qui miſſus a Deo in mun-
dum eſt, *Ut prædicaret captivis indulgentiam, & clauſis apertionem*, vinctus ad *Iſaia. 61. 1.*
Pila-

Pilatum adducitur, ſiſtitur ad Tribunal Judicis, vivorum & mortuorum Judex.
Alexander ille Macedo *Sola gloria minor*, ut Tertullianus ait, in femore ſagitta vulneratus, alligari ſibi femur a Chirurgis refugit, dicens: *Non decet Regem vinciri*: Chriſtus ipſa gloria major, *Dominus virtutum, ipſe Rex glo-*
Pſ. 118. 61. *riæ*, vinctus adducitur a peccatoribus. *Funes peccatorum circumplexi ſunt me.*
Sed nullum vinculum Filium Dei tenere potuiſſet, ſi charitatis vinculum defuiſſet. David plangens Abner exercitus ſui Ducem, a Joab & Abiſai fratre
2. Reg. 3. ejus cæſum, ait: *Nequaquam ut mori ſolent ignavi, mortuus eſt Abner. Ma-*
33. 34. *nus ligatæ non ſunt, & pedes tui non ſunt compedibus aggravati: ſed ſicut ſolent cadere coram filiis iniquitatis, ſic corruit.* Chriſtus Jeſus non patitur, nec
Coloſſ. 2. 15. moritur ut pati & mori ſolent ignavi: *Oblatus eſt, quia ipſe voluit.* Moritur ut mortem vincat, ut diabolum debellet, ut *Expoliet principatus & poteſtates, palam triumphans illos in ſemetipſo*; & tamen manus ejus ligatæ ſunt, pedes ejus compedibus ſunt aggravati. Noſtrorum ſcilicet peccatorum pœnas ſubit, ut ab eorum vinculis nos ſolvat, ut *in libertatem gloriæ filiorum Dei* nos reſtituat, ut, liberum noſtrum arbitrium, quod ſub peccati ſervitute captivum erat, per ejus gratiam
Pſal. 115. liberatum & ſanctificatum, Redemptori ac Liberatori ſuo canat: *Dirupiſti vin-*
16. 27. *cula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis, & nomen Domini invocabo.*

2. *Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quod damnatus eſſet, pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos Principibus Sacerdotum & Senioribus, dicens: Peccavi, tradens Sanguinem Juſtum. At illi dixerunt: Quid ad nos? Tu videris. Et projectis argenteis in Templo, receſſit: & abiens laqueo ſe ſuſpendit.*
Nulla pœnitentia ſalutaris, niſi quæ ex Chriſti gratia & amore procedit. Peccati cognitio, horror, confeſſio, reſtitutio, veram pœnitentiam non faciunt, niſi Spe Chriſtiana, & amore Dei tormentur, animentur dirigantur. Judas peccati horrore perculſus, crimen publice confitetur, *Peccavi, tradens ſanguinem juſtum*: Sacrilegæ venditionis pretium reſtituit: pœnitentia tamen ejus falſa eſt, pœnitentia reprobi eſt, quia ad Dei miſericordiam per Chriſtum non confugit, quia Deum ſibi per Chriſtum propitium fore non ſperat: quia ſolo pęnæ timore, ut ſervus: non amore juſtitiæ, ut filius, pęnitentiam pro-
Pſ. 146. 11. fitetur. *Beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum, & in eis qui ſperant ſu-*
S. Aug. Enarr. in Pſ. 146. *per miſericordia ejus.* „ Timuit Judas traditor Chriſti, ſed non ſperavit in miſericordia ipſius. *Peccavi*, inquit, *tradens Sanguinem Juſtum*. Bene quidem „ timuiſti; ſed ſi ſperans in miſericordia ejus quem timuiſti. Ille deſperando „ abiit, & laqueo ſe ſuſpendit. " „ Ergo ſic time Dominum, ut ſperes in miſericordia ejus. Si times latronem, ab alio ſperas auxilium, non ab eo quem times: poſcis auxilium ab eo quem non times, adverſus eum quem times. Si „ ſic times Deum, & ideo times Deum quia peccator es, a quo accepturus es „ auxilium adverſus Deum? Quo iturus es? Quid facturus? Vis fugere ab irato? Fuge ad placatum. Placabis autem eum, ſi ſperes in miſericordia ipſius; „ atque ita de cetero peccare caveas, ut de præteritis depreceris ut tibi dimittantur a Domino. Judas ad remedium pervenire non potuit, cum diceret, *Pec-*
S. Ambroſ. Epiſt. 67. Edit. Pariſ. 6. *cavi tradens Sanguinem Juſtum*; quia *alienum ignem volvebat in pectore ſuo*, qui eum inflammavit ad laqueum. Indignus enim remedio fuit, quia non in intimo mentis converſus ingemuit, nec ſedulo geſſit pęnitentiam: *Tantæ enim pietatis eſt Dominus Jeſus, ut & ipſi donaret veniam, ſi Chriſti exſpectaſſet miſe-*
S. Fulg. Epiſt. 9. ad Venantiam c. 5. *ricordiam.* Salubris converſio duplici in ratione conſiſtit, (inquit S. Fulgentius) *Si nec pœnitentia ſperantem, nec ſpes deſerat pœnitentem*; ac per hoc ſi ex toto corde quiſquam renunciet peccato ſuo, & toto corde ſpem ponat remiſſionis in Deo. Etenim nonnumquam aut ſpem pęnitenti homini Diabolus adimit, aut ſperanti pęnitentiam tollit. „ Unum dum onerat, comprimit; „ alterum dum elevat, dejicit. Judas qui Chriſtum tradidit, peccati ſui pœnitentiam

Digitized by Google

„ tiam geſſit; ſed ſalutem perdidit, quia indulgentiam non ſperavit. Digne qui-
„ dem pœnitentiam geſſit, quia peccavit tradens Sanguinem Juſtum: ſed *Ideo ſibi
fructum pœnitentiæ denegavit, quia peccatum traditionis ſuæ ipſo, quem tradidit
diluendum Sanguine non ſperavit*. Ad generalem indulgentiam a Chriſto, ſuis et-
iam crucifixoribus in cruce oblatam, traditor Judas pervenire non potuit, quo-
niam perditionis filius, cui diabolus ſtabat a dextris, prius in deſperationem tranſi-
it, quam Sacramentum generalis Redemptionis Chriſtus impleret. *Nam mor-
tuo pro omnibus impiis Domino, potuiſſet etiam forte hic conſequi remedium, ſi
non feſtinaſſet ad laqueum*. Sed maligno cordi nunc furtis fraudium dedito,
nunc parricidalibus commerciis occupato, nihil unquam documentorum mi-
ſericordiæ Salvatoris inſederat, nec piis acceptaverat auribus verba Domini
dicentis: *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores*. Et, *Filius hominis venit quæ-* *Matt. 9. 13.*
rere & ſalvare quod perierat. Nec intellexerat clementiam Chriſti, qui non *Luc. 5. 32.*
ſolum corporeis infirmitatibus medebatur, ſed etiam vulnera debilium cura-
bat animarum, dicens paralytico: *Conſtans eſto, fili, remiſſa ſunt tibi peccata* *Matt. 9. 3.*
tua. Dicens & oblatæ ſibi adulteræ: *Nec ego te condemnabo, vade & amodo* *Joan. 8. 11.*
noli peccare: ut per omnia opera ſua oſtenderet, in illo adventu ſuo, Sal-
vatorem mundi ſe veniſſe, non judicem. A quo intellectu alienatus impius
Traditor, inſurrexit in ſemetipſum, *Non judicio pœnitentis, ſed furore pereun-
tis: Ut qui vitæ Auctorem interfectoribus vendidiſſet, in augmentum damna-* *S. Leo ſerm.*
tionis ſuæ etiam moriendo peccaret. Pati Chriſtus venerat, & punivit per quem *de Paſſ.*
paſſus eſt. Nam Judas traditor punitus eſt, & Chriſtus crucifixus eſt: ſed *Dom. 12.*
Nos redemit ſanguine ſuo, & punivit illum de pretio ſuo. Projecit enim pretium *S. Auguſt.*
argenti quo ab illo Dominus venditus erat, nec agnovit pretium quo ipſe a *Enar. in Pſ.*
Domino redemptus erat. Et abiens laqueo ſe ſuſpendit. *Quod fecit in corpore* *66. Conc. 2.*
ſuo, hoc factum eſt in anima ipſius. Spiritus dicitur etiam iſte ventus aeris hu-
jus. *Quomodo ergo qui collum ſibi ligant, deinde ſe occidunt, quia non ad eos* *S. Auguſt.*
intrat ſpiritus aeris hujus: ſic illi qui deſperant de indulgentia Dei, ipſa deſ- *ſerm. 352.*
peratione intus ſe ſuffocant, ut eos Spiritus ſanctus viſitare non poſſit. *alias 27. inter Hom. 50.*

3. *Principes autem Sacerdotum acceptis argenteis dixerunt: Non licet eos
mittere in corbonam, quia pretium ſanguinis eſt. Conſilio autem inito, emerunt
ex illis agrum figuli, in ſepulturam peregrinorum*. Væ Hypocritæ, excolantes
culicem, camelum autem glutientes, pretium ſanguinis in ſacrum ærarium in- *S. Hieron. in*
ferre verentur, & effuſi ſanguinis crimine conſcientiam ſuam polluere non *hunc locum.*
formidant. Sic plerique Sacerdotes in rebus mediis ſeu indifferentibus ad ſu-
perſtitionem uſque ſcrupuloſi ſunt, cum tamen de avaritia, ambitione, calu-
mnia, aliiſque vitiis nullos ſcrupulos patiantur. Dei autem providentia diri-
gente, pretium Sanguinis Chriſti ad emendum agrum in ſepulturam peregri-
norum impenſum eſt: *Ut pretium Salvatoris non peccatoribus ſumptum præ-*
beat, ſed peregrinis requiem ſubminiſtret; non ſit ſacrilegis ad luxum, ſed de- *S. Maximus*
functis ſit ad ſepulchrum: ut jam exinde Chriſtus & vivos ſanguinis ſui paſ- *Taurinenſis*
ſione redimat, & mortuos pretioſa poſſeſſione ſuſcipiat. Ager Chriſti ſanguine *Epiſcopus ſerm.*
emptus, mundus eſt. *Scientes* (inquit Apoſtolorum Princeps) *quod non corru-* *inter Au-*
ptibilibus auro vel argento redempti eſtis de vana veſtra converſatione paternæ *guſtinianos*
traditionis; ſed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti, & incontaminati. *olim de Tempore*
Figulus hujus agri dominus Deus eſt, qui vaſcula corporis noſtri fecit ex limo, *128. nunc*
qui *Fecit hominem de limo terræ*: „ Ipſe eſt figulus qui carnium noſtrarum cæ- *in Append. 80*
„ noſum lutum vapore ſui ſpiritus animavit, & materiam fluidam atque ter- *1. Petr. 1. 18.*
„ renam igneo calore decoxit, ipſe qui nos per manus ſuas formavit ad vi- *Geneſ. 2. 7.*
„ tam, per Chriſtum ſuum reformavit ad gloriam, ſicut ait Apoſtolus: *In*
„ *eamdem imaginem transformamur a claritate in claritatem*: ſcilicet ut qui a prio- *2. Cor. 3. 18.*
„ re factura propriis vitiis corruimus, in ſecunda nativitate figuli hujus miſericor-

„ dia

„ dia reparemur: hoc eſt, qui per Adæ tranſgreſſionem in mortem cecidimus;
„ per Salvatoris gratiam denuo reſurgamus. Ipſe eſt figulus, de quo dicit Apo-
Rom. 9. 21. „ ſtolus: *Numquid dicit figmentum ei qui ſe finxit, Quare me finxiſti ſic?* Et
„ *Numquid non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere aliud quidem*
„ *vas in honorem, aliud vero in contumeliam?* Ex eodem enim luto corporis no-
„ ſtri Deus, tamen pro meritis ſingulorum, alios cuſtodit ad Regnum, alios re-
„ ſervat ad pœnam. Iſtius itaque figuli ager Chriſti ſanguine emptus eſt peregri-
„ nis: peregrinis, inquam, qui erant ſine domo, ſine patria, & toto orbe exu-
„ les jactabantur, requies Chriſti ſanguine providetur: ut quibus non eſt in mun-
„ do poſſeſſio, his in Chriſto ſit ſepultura ..... Ideo autem peregrinis Chriſti ſe-
„ pultura promittitur, ut qui ſe a carnalibus vitiis tanquam peregrinum & a-
„ lienum cuſtodierit, hic Chriſti requiem mereatur. Sepultura enim Chriſti, quid
„ eſt aliud niſi requies Chriſtiani? Nos ergo peregrini in hoc mundo ſumus, &
2. Cor. 5. 6. „ tamquam hoſpites in hac luce verſamur, ſicut ait Apoſtolus: *Etenim dum ſu-*
Rom. 6. 4. „ *mus in corpore, peregrinamur a Domino*. Peregrini, inquam, ſumus, & nobis
„ Salvatoris ſanguinis pretio empta eſt ſepultura. *Conſepulti enim ſumus cum illo*
„ *per baptiſmum in mortem*. Baptiſmus igitur Chriſti nobis eſt ſepultura, in
„ quo peccatis morimur, criminibus ſepelimur, & veteris hominis conſcien-
„ tia reſoluta, in alteram nativitatem rediviva infantia reparamur. Baptiſmus,
„ inquam, Salvatoris nobis eſt ſepultura: quia ibi perdimus quod ante vixi-
„ mus, & ibi denuo accipimus ut vivamus. Magna igitur ſepulturæ hujus eſt
„ gratia, in qua nobis & utilis mors infertur, & utilior vita donatur. Magna hu-
„ jus gratia ſepulturæ, quæ & purificat peccatorem, & vivificat morientem.

4. *Jeſus autem ſtetit ante Præſidem, & interrogavit eum Præſes, dicens: Tu es Rex Judæorum? Dicit illi Jeſus: Tu dicis. Et cum accuſaretur a Principibus Sacerdotum & Senioribus, nihil reſpondit. Tunc dicit Pilatus: Non audis quanta adverſum te dicunt teſtimonia? Et non reſpondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur Præſes vehementer*. Jeſus a Præſide interrogatus an Rex Judæorum eſſet, ſe Regem eſſe confeſſus eſt. Hanc confeſſionem prædicat
1. Tim. 6. 13. 14. Apoſtolus ad Timotheum ſcribens. *Præcipio tibi*, inquit, *coram Deo, qui vivificat omnia, & Chriſto Jeſu qui teſtimonium reddidit ſub Pontio Pilato, bonam confeſſionem: ut ſerves mandatum ſine macula*, &c. Hac confeſſione Chriſti Jeſu, quia & ſe Regem eſſe, & tamen Regnum ſuum non eſſe de hoc mundo, coram Pilato profeſſus eſt, ejus Divinitas, virtus crucis, regnum veritatis, & gratiæ declaratur. Jeſum Regem Regum & Dominum dominantium
Luca 19 14. adoremus, & Judæorum perduellium perfidiam deteſtati, qui dixerunt, *Nolumus hunc regnare ſuper nos*; Illi dicamus ex animo: *Rex meus, & Deus meus*. Tu Domine Jeſu, Rex cordis mei, in illo regna, fac ut non dominetur mei omnis injuſtitia, ut non regnet in me peccatum: Deduc me in ſemitam mandatorum tuorum, quia ipſam volui. *Da quod jubes, & jube quod vis*. Traxiſti omnia
S. Auguſt. Joan. 12 32. ad te: hæc crucis tuæ virtus, de quia prædixeras, *Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipſum*: Trahe me ad te omnipotenti vi gratiæ tuæ, ut poſt te curram in odorem unguentorum tuorum; ut virtutes imitari ſtudeam, quarum tam divina exempla nobis in paſſione tua tribuiſti, præſertim vero patientiam, modeſtiam, tranquillitatem, & imperturbatum in perſecutione atrociſſima, inter calumnias, convitia, falſorum teſtium accuſationes, opprobria, dolores, & in mortis imminentis certo periculo animum: quæ virtutes ipſi Pi-
Origenes in Matt. lato admirationem moverunt. *Et non reſpondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur Præſes vehementer*. Et revera *Magno miraculo* par *videbatur* Præſidi, *ut exhibitus Chriſtus ad criminale judicium imperturbatus ſtaret ante mortem, quæ apud omnes homines terribilis æſtimatur*. Admirabilius eſt ſilentium Jeſu, celebratiſſimis Græcorum Sapientum Apothegmatibus: *Silentium Jeſu inter*

flagra

flagra & contumelias multo majorem oſtendit conſtantiam & patieutiam, quam omnes voces Græcorum in rebus adverſis. Quid admirabilius ſilentio Verbi?

5. *Per diem autem ſolemuem conſueverat Præſes populo dimittere unum vinctum, quem voluiſſent. Habebat autem tunc vinctum inſignem, qui dicebatur Barabbas. Congregatis ergo illis dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis: Barabbam, an Jeſum qui dicitur Chriſtus? Sciebat enim quod per invidiam tradidiſſent eum... At illi dixerunt: Barabbam... Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Jeſu, qui dicitur Chriſtus? Dicunt omnes: Crucifigatur*. Contume- 2. Cor. 6. 14.
lioſiſſima comparatio innocentis cum latrone, ſeditioſi cum pacifico, homici- 15.
dæ cum Auctore vitæ! Quæ comparatio *juſtitiæ cum iuiquitate, lucis cum tenebris? Quæ conventio Chriſti cum Belial?* Eorum arbitrio Jeſum permittit iniquus Judex, quos illum per invidiam tradidiſſe certiſſime novit... Inclamant, *Barabbam*. Jeſum vero ad crucem & ad mortem depoſcunt: *Crucifigatur*. Quid aliud agit peccator, cum Chriſtum & evangelium ejus, mun-
do, cupiditati ſuæ, voluptati, peccato; dæmoni poſtponit? *Comparationem* Tertull. lib.
enim videtur egiſſe, qui utrumque cognoverit; & judicato pronuntiaſſe eum me- de Pœnit.
liorem cujus ſe rurſus eſſe maluerit. Diabolus *Divinæ imagiuis prædo*, ut Ter- c. 5. Joan. 8.
tulliani verbis utar; *Homicida ab initio*; qui ſeditionem in cœlo adverſus
Deum movit, & in terris movere non ceſſat, Chriſto Redemptori noſtro, 1. Cor. 1. 30.
Domino, Magiſtro, Mediatori, Benefactori, *Qui factus eſt nobis ſapientia a Deo, & juſtitia, & ſanctificatio*, a peccatore præponitur: nec modo præponitur, ſed morti addicitur, privaturque vita qua in illo ſpiritaliter vivebat per gratiam & charitatem, ut dicere poſſet: *Vivit vero in me Chriſtus*. Non mirum quod homo ethnicus, Præſes politicus, Judex ignavus, dubitaverit qua ratione ageret cum Jeſu. *Quid igitur faciam de Jeſu qui vocatur Chriſtus?* Sed ſtupendum eſt quod Chriſtiani ancipites hæreant & deliberent quid faciant de Jeſu. Neſciunt ſcilicet Jeſum: neſciunt quibus illum officiis colere debeant; oneri illis eſt Chriſtus Jeſus; gravia illis ſunt doctrina, Evangelium, mandata, & Crux Jeſu. Pro nihilo ducunt Sanguinis ejus effuſionem, cum Judæis clamantes, opere, ſi non voce: *Sanguis eius ſuper nos*... Sit, Domine, ſuper nos pretioſus Sanguis tuus, non ad reatum, ſed ad redemptionem & indulgentiam. Sit nobis lavacrum quo mundemur a peccatis noſtris, ſit
nobis in pharmacum, ſit in potum. *Bibunt enim credentes, quod fuderunt* S. Auguſt.
ſævientes. Sanguis Chriſti ſit ſuper corda & corpora noſtra, ut illa expiet, ut ſerm. 284.
typicus ille paſſeris ſanguis in Lege veteri ad leproſi mundationem adhibeba- Levit. 14. 14.
tur: ſit ſuper cogitationes & deſideria noſtra, ut illa ſanctificet: ſit ſuper Apocal. 1.
opera noſtra, ut illa conſecret, & faciat nos *Regnum & Sacerdotes Deo &*
Patri ſuo. Manus abluit Pilatus, & ſe effuſi ſanguinis juſti reum non eſſe pro- S. Leo ſerm.
fitetur, fruſtra: *Non enim purgant contaminatum animum manus lotæ, nec in* 57.
aſperſis aqua digitis expiatur quod famulante impia mente committitur. Men- Deuter. 22
daciter dicitis peccatores: *Manus uoſtræ non effuderunt ſanguinem hunc, nec* 7.
oculi viderunt. Rei eſtis ſanguinis & mortis Chriſti. *Auctorem vitæ interfeciſtis.*
Huuc Jeſum crucifixiſtis. Pœnitemini igitur & convertimini, ut deleantur peccata Act. 2. & 3.
veſtra. Contritis cordibus dicite, ne oratio veſtra fiat in peccatum: *Propi-*
tius eſto populo tuo, quem redemiſti, Domine, & ne reputes ſanguinem innocen- Deut. 21. 8.
tem in medio populi tui. Stupenda cæcitas Judæorum, qui ſe puros ſceleris arbitrantur, quia in prætorium non introierunt, nec manibus propriis Jeſum crucifixerunt, cum tamen illum Pilato tradiderint, & ejus damnationem ac mortem pertinaciſſimis clamoribus ab illo extorſerint, dicentes: *Crucifigatur*.
Horum *Dentes, arma, & ſagittæ, & lingua eorum gladius acutus*. Fruſtra Pſ. 56. 5.
„ enim a crucifigendo majeſtatis Domino manus proprias continebant, in quem S. Leo ſerm
„ lethalia vocum ſpicula, & venenata verborum tela jaciebant. Vobis, vobis, 57. de Paſſ. Dom. 8.

„ o falſi Judæi, & ſacrilegi Principes populi, totum facinoris iſtius pondus in-
„ cumbit; & licet immanitas ſceleris & Præſidem obligarit, & Milites; omnis
„ tamen facti ſumma vos arguit. Et quicquid in ſuppli.io Chriſti, vel Pilati
„ peccavit judicium, vel cohortis obſequium, hoc vos facit humani generis odio
„ digniores: quia *Veſtri furoris impulſu, nec illis innocentes eſſe licuit, quibus iniquitas veſtra non placuit*. Si qui imperio, conſilio, adulatione, illecebris, precibus, terrore ac minis, alios ad peccandum impellunt, non proprii dumtaxat rei ſunt peccati, ſed alieni participes; & ſanguinem pereuntium per ipſos animarum de manibus illorum Deus requiret.

6. *Tunc dimiſit illis Barabbam: Jeſum autem flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur*. Cum Judæi clamaſſent, non Jeſum ſibi a Pilato dimitti velle, per Paſcha, ſed Barabbam latronem; non Salvatorem, ſed interſectorem; non datorem vitæ, ſed ademptorem: *Tunc apprehendit Pilatus Jeſum, & flagellavit*. Hoc Pilatus non ob aliud feciſſe credendus eſt, niſi ut ejus injuriis Judæi ſatiati ſufficere ſibi exiſtimarent, & uſque ad ejus mortem ſævire deſiſterent. Sic implebantur quæ de ſe prædixerat Chriſtus. Sic Martyres informaban-
S. Auguſt. tur ad omnia, quæ perſecutori libuiſſet facere, perferenda. „ Sic paulisper oc-
Tract. 116. „ cultata tremenda potentia, commendabatur prius imitanda patientia. Sic
in Joann. „ Regnum quod de hoc mundo non erat, ſuperbum mundum non atrocitate
„ pugnandi, ſed patiendi humilitate vincebat. Sic illud granum multiplicandum
„ ſeminabatur horribili contumelia, ut mirabili pullularet gloria. „ Traditus
„ eſt Jeſus militibus verberandus, & illud ſacratiſſimum corpus, pectuſque Dei
„ capax, flagella ſecuerunt. Hoc autem factum eſt, ut quia ſcriptum erat,
„ *Multa flagella peccatorum*, illo flagellato nos a verberibus liberaremur: di-
„ cente Scriptura ad virum juſtum: *Flagellum non appropinquabit tabernaculo*
Pſal. 31. *tuo*. Flagellatio latronum, ſervorum contumacium, deſertorum & transfuga-
S. Hieron. in c. 27. Matth rum ſupplicium erat. Quam inique ergo Pilate, flagellationi Jeſum addicis, Chriſtum Dei Filium, juſtum, Regem gloriæ, qui in mundum venit ut homines a peccati ſervitute liberaret? Qui benefecit omnibus? Qui Patris æterni voluntatem ſemper implevit? Nos flagella meruimus. Latrones ſcilicet ſumus, filii & imitatores primorum generis humani parentum, qui ſuperbia ſua *rapere*
S. Auguſt. *voluerunt divinitatem, & perdiderunt felicitatem*. Deſertores ſumus, qui a
Luca 12. 47. Deo ſæpe defecimus, ut diabolo nos addiceremus. Servi ſumus contumaces, qui cognovimus Domini voluntatem, & non paruimus illi, ideoque vapulare debemus plagis multis. Flagella paſſus eſt Jeſus, ut hominum libidines & impudicitiæ peccata expiaret. Supra dorſum ejus fabricaverunt peccatores, omnia oſſa ejus dinumeraverunt, ut pœnas peccatis carnis debitas ſacratiſſimi corporis
Pſal. 37. ſui laceratione, plagiſque lueret innumeris & atrociſſimis: *Vir dolorum*. Reſpice in me Domine, & miſerere mei, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. *Iniquitates meæ*, fateor, *ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me. Lumbi mei impleti ſunt illuſionibus, & non eſt ſanitas in carne mea. Afflictus ſum & humiliatus ſum nimis, rugiebam a gemitu cordis mei. In te, Domine, ſperavi: tu exaudies me, Domine Deus meus*: QUONIAM EGO IN FLAGELLA PARATUS SUM, *& dolor meus in conſpectu meo ſemper. Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco*. Attende ad Paſſiones Chriſti: attende ad illum ſine ullo peccato, quæ non rapuit exſolventem: at-
Hebr. 12. 16 tende ad Scripturam dicentem tibi: *Flagellat autem omnem filium quem recipit*, & para te flagellari; aut certe non quæras recipi. *Si exceptus a paſ-*
S. Aug. ſer. 46. alias de Temp. 165. c. 5. *ſione flagellorum, exceptus a numero filiorum*. Itane, inquies, flagellat omnem filium? *Prorſus ita flagellat omnem filium, ut & Unicum. Unicus ille de Patris ſubſtantia natus, æqualis Patri in forma Dei, Verbum per quem facta ſunt omnia, non habebat unde flagellaretur: ad hoc carne indutus eſt: ut ſine flagello*

non

Digitized by Google

non eſſet. Qui ergo flagellat Unicum ſine peccato, numquid relinquit adopti-
vum cum peccato? Adoptionem filiorum accepimus, ut eſſemus Unici cohæredes,
eſſemus etiam hæreditas ejus, poſtula, *inquit*, a me, & dabo tibi gentes hæ-
reditatem tuam. *Exemplum nobis propoſuit in paſſionibus ſuis .... Chriſti Paſſio-*
nes imitandæ ſunt, non a Chriſtiano deliciæ conquirendæ. Ad confortandum cor *Pſal. 2. 8.*
tuum venit Chriſtus pati, venit mori, venit ſputis illiniri, venit ſpinis corona-
ri, venit opprobria audire, venit poſtremo ligno configi: Omnia hæc ille pro te;
tu nihil pro illo; ſed pro te. Domine, hic non parcas, ut in æternum parcas.
Quoniam ego in flagella paratus ſum, & dolor meus in conſpectu meo ſemper.
Quis dolor? Forte de flagello. Flagella ſua dolent homines, quare flagellan-
tur non dolent. Neſcio quis ſi damnum patitur, proclivior eſt ut dicat, In- *S. Aug. En.*
digne paſſus ſum, quam ut conſideret quare paſſus ſit, *dolens damnum pecu-* *in Pſ. 37.*
niæ, non dolens juſtitiæ. Si peccaſti, theſaurum tuum interiorem dole. Nihil
habes in domo, ſed forte inanior es corde: ſi autem plenum eſt cor bono
ſuo, Deo tuo; quare non dicis, *Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſicut Domi-*
no placuit, ita factum eſt, ſit nomen Domini benedictum? Unde ergo iſte do-
lebat? de flagello quo flagellabatur? Abſit. *Et dolor meus in conſpectu meo*
ſemper. Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco. Ecce unde dolor. *Non de* *Job 1. 21.*
flagello dolor: de vulnere, non de medicina. Nam flagellum medicamentum eſt
contra peccata. Audite, Fratres; Chriſtiani ſumus: & tamen plerumque *ſi fi-*
lius cujuſquam moriatur, plangit illum; ſi peccet, non illum plangit. Tunc
plangeret, tunc doleret, cum peccantem videret; tunc modum imponeret,
tunc normam vivendi doceret, diſciplinam daret: aut ſi fecit, & ille non au-
divit, tunc erat plangendus, tunc pejus mortuus luxurioſe vivens, quam mo-
riendo luxuriam finiens: tunc ergo quando iſta faciebat in domo tua, non
ſolum mortuus erat, ſed putebat. *Hæc dolenda ſunt, illa ſuſtinenda: illa fe-*
renda, iſta plangenda.

7. *Tunc milites Præſidis ſuſcipientes Jeſum in prætorium, congregaverunt ad*
eum univerſam cohortem: & exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt
ei. Exuitur Chriſtus, ut illudatur, ut patiatur: exuitur, ut juſtitia ſua nos
induat. Exuitur, ut diſſolutas laſcivaſque nuditates pœna ſua expiet, quarum *Tertull.*
radix impudicitia vel ſuperbia; quarum fructus crimen & ſcandalum eſt. Exui- *l. 2. de cul-*
tur, ut veſtium luxui & vanitati debitas pœnas luat. „ Propter mutuum vi- *tu Feminа-*
„ dere ac videri, omnes pompę in publicum proferuntur, aut ut luxuria nego- *rum c. 11.*
„ tietur, aut gloria inſoleſcat ... Quid alteri periculo ſumus? Quid alteri con-
„ cupiſcentiam importamus? Quam ſi Deus ampliando legem, facto ſtupri non
„ diſcernat a pœna, neſcio an impune habeat, quæ alicui fuerit cauſa perdi- *Ib. c. 2. 3.*
„ tionis. Perit enim ille ſimul ut tuam formam concupierit, & facta es tu gladius
„ illi .... Nunc non ſit timenda dignitas formæ, ut ne poſſidentibus gravis,
„ nec appetentibus exitioſa, nec conjunctis periculoſa; non expoſita tentationi-
„ bus, non circumdata ſcandalis exiſtimetur: ſufficit quod Angelis Dei non eſt
„ neceſſaria. Nam ubi pudicitia, ibi vacua pulchritudo ... Viderit quem juvat
„ de carne gloriari. Nobis autem primo quidem nullum gloriæ ſtudium eſt: quia
„ gloria exaltationis ingenium eſt. Porro exaltatio non congruit profeſſoribus hu-
„ militatis ex præſcriptis Dei. De hinc ſi omnis gloria vana, quanto magis quæ
„ in carne? Nam etſi gloriandum eſt, in ſpiritus bonis, non in carne placere
„ velle debemus, quia ſpiritualium ſectatores ſumus. Quibus operamur, illis gau-
„ deamus. De his gloriam carpamus, de quibus ſalutem ſperamus. Plane glo-
„ riabitur Chriſtianus etiam in carne, ſed cum propter Chriſtum lacerata du-
„ raverit, ut ſpiritus in ea coronetur, non ut oculos & ſuſpiria adoleſcentum *Ib. c. 13.*
„ poſt ſe trahat ... Projiciamus ornamenta terrena, ſi cœleſtia optamus. Jeſum
„ intuemini amictu irriſoriæ veſtis pro nobis indutum, ancillæ Dei vivi, con-

ſervæ & ſorores meæ,& de luxu veſtium veſtrarum, ac ornamentorum affectatione erubeſcite, *Veſtite vos ſerico probitatis, byſſino ſanctitatis, purpura pudicitiæ.* Et
S. Cæſar. Arel. Hom. 6. exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei. *Indumenta Chriſti, merita ſanctorum ſunt: jam tunc itaque Martyrum ſanguine in illo colore perfunditur.*

8. *Et plectentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput ejus, & arundinem in dextera ejus. Et genuflexo ante eum, illudebant ei dicentes: Ave Rex Judæorum. Et exſpuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput ejus.* Maledictio in ſpinis cœpit, in ſpinis deſiit. Chriſtus *Lilium convallium inter ſpinas*
Gen. 3. 18. Cant. 2. cernitur. Aries hærens vepribus,quem pro filio Iſaac Abraham immolavit, Chriſti, qui ſe victimam pro nobis ſubſtituit, & ſpinis coronatus eſt, inſignis typus fuit. Sacrificiis quæ Deo offerebant veteris Teſtamenti Patres, Chriſtum ſi-
S. Aug. ſer. 19. alias 4. ex Sirmondo Cant. 3. 11. gnificabant, in his Chriſtum fide intelligebant. „ Sacramenta ſunt mutata, non
„ fides. Signa mutata ſunt quibus aliquid ſignificabatur; non res quæ ſignifica-
„ batur. Pro Chriſto aries, pro Chriſto agnus, pro Chriſto vitulus, pro Chri-
„ ſto hircus, totum Chriſtus. Aries, quia ducit gregem: ipſe eſt inventus in
„ vepribus, quando Pater Abraham filio juſſus eſt parcere, nec tamen ſine o-
„ blato ſacrificio inde diſcedere. Et Iſaac Chriſtus erat, & aries Chriſtus e-
„ rat. Iſaac ſibi ligna portabat: Chriſtus crucem propriam bajulabat. Pro I-
„ ſaac aries, non tamen pro Chriſto Chriſtus. Sed in Iſaac & aries & Chriſtus.
„ Tenebatur cornibus in vepre aries: interroga Judæos unde tunc Dominum
„ coronaverint. Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in dia-
„ demate quo coronavit illum mater ſua in die deſponſationis illius, & in
S. Cyr. Hier. Catech. 15. die lætitiæ cordis ejus. *Myſterium erat corona.* Myſterium erat contumeliæ, & dedecoris; ex quo Chriſti gloria: Myſterium infirmitatis, ex quo Eccleſiæ robur & fortitudo: Myſterium doloris, ex quo fidelium lætitia. Myſterium iſtud contumeliæ ac dedecoris, gloriam Chriſto parit immortalem; illam quippe gerit ut Rex, ut Sacerdos, ut mundi Diabolique victor, *Data eſt ei corona,*
Apoc. 6. 2. *& exiit vincens ut vinceret.* Illi coronæ, tametſi ſpineæ, convenit illud Iſaiæ:
Iſaia 62. 3. *Et eris corona gloriæ in manu Domini, & diadema Regni in manu Dei tui.* Myſterium illud infirmitatis incredibilem Eccleſiæ fortitudinem, divinumque robur confert. Hac enim corona protecta, hoſtibus ſuis, dæmonibus ſcilicet,
Cant. 6. 10. *Terribilis* eſt *ut caſtrorum acies ordinata.* Myſterium doloris eſt, quod Fideli-
Iſaia 28. 5. 6. bus ſolatium & gaudium parit. *Erit Dominus corona gloriæ, & ſertum exultationis reſiduo populi ſui, & fortitudo revertentibus de bello ad portam.* Militibus qui coronam ſpineam capiti Jeſu impoſuerunt, Davidicum illud accommoda-
Pſ. 117. 12. ri poteſt. *Circumdederunt me ſicut apes, & exarſerunt ſicut ignis in ſpinis.* Sicut enim apes mel conficiunt, non ſibi, ſed hominibus profuturum: ſic perſecutores & tortores Chriſti Jeſu ſacro illius capiti coronam impoſuerunt, quæ ſpiritalis ſolatii, ſuavitatis incomparabilis, & gaudii fons eſſet, non illis, ſed
S. Aug. in hunc Pſ. Fidelibus. „ Ipſum Dominum caput Eccleſiæ (*inquit S. Auguſtinus*) recte
„ accipimus circumdatum a perſecutoribus, ſicut circumdant apes favum.
„ Quid enim ab ignorantibus geſtum ſit myſtica ſubtilitate Spiritus ſanctus
„ loquitur. Mel quippe apes operantur in favis. Neſcientes autem perſecuto-
Pſ. 33. 8. Rom. 4. 25. „ res Domini, fecerunt nobis ipſa paſſione dulciorem: ut guſtemus & vi-
„ deamus quam ſuavis eſt Dominus, qui mortuus eſt propter delicta noſtra,
„ & reſurrexit propter juſtificationem noſtram. In umbra ſpinarum Chriſti
„ Jeſu requieſcamus; ejus opprobria honoribus & vanitati ſæculi præponamus, in quo *Omnia imaginaria, & nihil veri.* Dolores & pœnas Jeſu præ
Tertull. l. de corona. terrenis voluptatibus & deliciis eligamus. Cogita *quale ſertum vir Eccleſiæ Chriſtus Jeſus pro utroque ſexu ſubiit, ex ſpinis & tribulis, in figuram delictorum, quæ nobis protulit terra carnis, abſtulit autem virtus crucis, omnem aculeum mortis in Dominici capitis tolerantia obtundens . . . .*

Chri-

Digitized by Google

Chriſti coronam æmuleris, quia & favos poſt fella guſtavit; nec ante Rex glo-
riæ a cœleſtibus ſalutatus eſt, quam Rex Judæorum proſcriptus cruci: minora-
tus primo a Patre modicum quid citra Angelos, & ita gloria & honore coro-
natus. Si ob hæc caput ei tuum debes, tale ſi potes ei repende, quale ſuum
pro te obtulit: aut nec floribus coronetur, ſi ſpinis non potes. Ne dicas cum
amatoribus mundi: *Coronemus nos roſis antequam marceſcant*, &c. Corona
ſpinea Domini Jeſu pudore ſuffundat Chriſtianas mulieres, quæ ornando capiti *Sap. 2. 8.*
alienis crinibus, auro, gemmis, exquiſito curioſæ vanitatis artificio, opes &
tempus impendunt. „ Quid tanta ordinandi crinis operoſitas ad ſalutem ſubmi- *Tertull. l. 2. de Cultu Feminarum.*
„ niſtret? Quod crinibus veſtris quieſcere non licet, modo ſubſtrictis, modo
„ relaxatis, modo ſuſcitatis, modo eliſis? Aliæ geſtiunt in cincinnos coerce-
„ re, aliæ ut vagi & volucres elabantur, non bona ſimplicitate. Affigitis
„ præterea neſcio quas enormitates capillamentorum: nunc in galeri modum,
„ quaſi vaginam capitis & operculum verticis; nunc in cervicum retro ſugge-
„ ſtum. Mirum quod non contra Dominica præcepta contenditur. Ad menſuram
„ neminem ſibi adjicere poſſe pronuntiatum eſt. Vos vero adiicitis ad pondus
„ colluras quaſdam, vel ſcutorum umbilicos cervicibus aſtruendo. Si non pudet
„ enormitatis, pudeat inquinamenti: ne exuvias alieni capitis, forſan immundi,
„ forſan nocentis & gehennæ deſtinati ſancto & Chriſtiano capiti ſuppparetis.
„ Immo omnem hanc ornatus ſervitutem a libero capite depellite. Fruſtra la-
„ boratis ornatæ videri: fruſtra peritiſſimos quoſque ſtructores capillaturæ ad-
„ hibetis. Deus vos velari jubet... Oro te, ſive mater, ſive ſoror, ſive filia virgo, *Lib. de Virginibus Velandis c. 16.*
„ vela caput: ſi mater, propter filios: ſi ſoror, propter fratres: ſi filia, propter
„ patres. Omnes in te ætates periclitantur. Indue armaturam pudoris, cir-
„ cumduc vallum verecundiæ, murum ſexui tuo ſtrue, qui nec tuos emittat oculos,
„ nec amittat alienos: " Hac ſaltem ratione ſpineam Domini coronam æmulare.

Et plectentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput ejus. Præclaram
Apologum legimus in Sacro Libro Judicum, huic loco convenientem. „ Ierunt *Judicum 9.*
„ ligna, ut ungerent ſuper ſe Regem: dixeruntque olivæ: Impera nobis. Quæ
„ reſpondit: Numquid poſſum deſerere pinguedinem meam, qua & Dii utuntur
„ & homines, & venire, ut inter ligna promovear? Dixeruntque ligna ad arbo-
„ rem ficum: Veni, & ſuper nos regnum accipe. Quæ reſpondit eis: Numquid
„ poſſum deſerere dulcedinem meam, fructuſque ſuaviſſimos, & ire, ut inter
„ cetera ligna promovear. Locutaque ſunt ligna ad vitem: Veni, & impera
„ nobis. Quæ reſpondit eis: Numquid poſſum deſerere vinum meum, quod læ-
„ tificat Deum & homines, & inter ligna cetera promoveri? Dixeruntque o-
„ mnia ligna ad rhamnum: Veni, & impera ſuper nos. Quæ reſpondit eis: Si
„ vere me Regem vobis conſtituiſtis, venite, & ſub umbra mea requieſcite. Si
„ autem non vultis, egrediatur ignis de rhamno, & devoret cedros Libani. „
Chriſtus Jeſus ſpinis coronatus nos ad ſuum comitatum, ad imitationem ſuam
vocat, ut Rex noſter. Sed reſpondet avarus: Te ſequi non poſſum, Regem nolo
pauperem: deſerendæ eſſent opes, animo & affectu amplectenda paupertas evan-
gelica; modus ponendus deſiderio habendi & congerendi bona temporalia: *Num-*
quid poſſum deſerere pinguedinem meam? Dicit luxurioſus: Te ſequi non poſſum,
Regem nolo, ſpinas, fel, opprobria, dolores crucem ſubditis ſuis offerentem:
ſæculi voluptatibus, vitæ molli & delicatæ, terrenis deliciis renuntiandum
eſſet: *Numquid poſſum deſerere dulcedinem meam, fructuſque ſuaviſſimos?* Di-
cit ebrioſus, & lautiorum epularum amator: Te ſequi non poſſum: Regem
nolo, qui pro vino acetum ſitiens bibit, qui auſteram ſobrietatem imperat:
Numquid poſſum deſerere vinum meum? Veri fideles, & amatores Jeſu ad pe-
des ejus provoluti dicunt ei: *Veni, & impera ſuper nos.* Sed vult ille experiri
an ſincera ſit illorum poſtulatio. *Si vere*, inquit, *me Regem vobis conſtituitis*,

venite, & ſub umbra mea requieſcite. Spinas meas roſis ſæculi anteferte. *Si autem non vultis, egrediatur ignis de rhamno, & devoret cedros Libani:* Superbos dominationem imperiumque meum refugientes ultio divina conſumat, & in cineres redigat. Heu, quot Dominum Jeſum ſe adorare ſimulant impii, hypocritæ, mali Chriſtiani, quæ divinæ ejus Majeſtati revera illudunt!

9. *Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt eum chlamyde, & induerunt eum veſtimentis ejus, & duxerunt eum ut crucifigeretur.* Exuamus veterem hominem cum actibus ſuis, & novum induamus, Dominum Jeſum Chriſtum, il-
Joan. 11.16. lum ſequamur in Calvariæ montem: *Eamus & nos, ut moriamur cum eo.* Gratiæ ejus ductum ſequamur, carnem noſtram configentes Cruci ejus *cum*
Galat. 5.24. *vitiis & concupiſcentiis*, ſi vere Chriſti ſumus. Crucem feramus poſt Jeſum,
Matt. 16.24. verborum ejus memores: *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.*

10. *Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem; hunc angariaverunt, ut tolleret crucem ejus.* Ibat ergo ad locum, ubi fuerat crucifi-
S. Aug. Tra. 117. in Joan. gendus, portans crucem ſuam Jeſus. „ Grande ſpectaculum: ſed ſi ſpectet impietas, grande ludibrium; ſi pietas, grande myſterium: ſi ſpectet impietas, grande ignominiæ documentum; ſi pietas, grande fidei munimentum: „ ſi ſpectet impietas, videt Regem pro virga Regni lignum ſui portare ſupplicii; „ ſi pietas, videt Regem bajulantem lignum ad ſemetipſum figendum, quod fixurus fuerat etiam in frontibus Regum: in eo ſpernendus oculis impiorum, in quo
Galat. 6.14. „ erant gloriatura corda Sanctorum. Dicturo enim Paulo: *Mihi abſit gloriari niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti*, ipſam crucem ſuam ſuo geſtans humero commendabat; & lucernæ arſuræ; quæ ſub modio ponenda non erat,
S. Leo ſer. 57. de Paſſ. Dom. 8. „ candelabrum ferebat. " Euntibus autem cum Jeſu turbis ad locum pene, Simon quidam Cyrenæus inventus eſt, in quem lignum ſupplicii transferretur a Domino: ut etiam tali facto præſignaretur Gentium fides, quibus crux Chriſti non
Rom. 8.17. confuſio futura erat, ſed gloria. „ Non ergo fortuitum, ſed figuratum & myſticum fuit, ut Judæis in Chriſtum ſævientibus, ad compatiendum ei peregrinus „ occurreret, dicente Apoſtolo, *Si compatimur, & conregnabimus:* Ut ſacratiſſimo Salvatoris opprobrio, non Hebræus quiſquam, aut Iſraelita, ſed alienigena ſubderetur. Per hanc enim translationem a circumciſione ad præputium, „ a filiis carnalibus ad filios ſpiritales, immaculati Agni propitiatio, & omnium
1. Cor. 5. 7. „ Sacramentorum plenitudo tranſibat. Siquidem *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus*, qui ſe novum & verum reconciliationis ſacrificium *offerens Patri*, non „ in Templo, cujus jam finita erat reverentia, nec intra ſepta civitatis ob meritum ſui ſceleris diruendæ, ſed foris & extra caſtra crucifixus eſt, ut veterum „ victimarum ceſſante myſterio, nova hoſtia novo imponeretur altari, & crux
Hebr. 13.13. „ Chriſti non Templi eſſet ara, ſed Mundi. Exeamus igitur ad eum extra „ caſtra, improperium ejus portantes. „ Ne caro repugnans & invita crucem Chriſti ferat, ſpiritu facta carnis mortificemus. Si minus ferventes ſumus ut crucem eligamus & ſponte feramus ex fervore charitatis, a Deo ſaltem nobis impoſitam patienter toleremus affectu animi pœnitentis, & Chriſto compatientis.

11. *Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod eſt Calvariæ locus:* Ibi crucifixerunt Jeſum. Quod mortis genus, ut eligeret pro nobis pati, ratio multi-
S. Th. 3. p. q. 46. Ar. 4. plex fuit. Primo quidem propter exemplum virtutis. „ Nam ſapientia Dei hominem ad exemplum, quo recte viveremus ſuſcepit. Pertinet autem ad vitam „ rectam, quæ non ſunt metuenda, non metuere. Sunt tamen homines, qui
S. Auguſt. l. Qu. 83. Qu. 25. „ quamvis mortem ipſam non timeant, genus tamen mortis horreſcunt. Ut ergo „ nullum genus mortis recte viventi homini metuendum eſſet, illius hominis cruce oſtendendum fuit. „ Nihil enim erat inter omnia genera mortis illo genere

exe-

Digitized by Google

execrabilius ac formidabilius. Secundo, quia hoc genus mortis maxime conve-
niens erat ſatisfactioni pro peccato primi parentis, qui peccavit manum exten-
dendo ad pomum ligni vetiti contra Dei mandatum: & ideo conveniens fuit
ut Chriſtus pro illo peccato Deo ſatisfacturus, ſeipſum ligno affigi pateretur,
quaſi reſtituens quod Adam abſtulerat, ſecundum illud Pſalmi: *Quæ non rapui,* *Pſ.68 Autor*
tunc exſolvebam. Quod juſte debebat Adam, Chriſtus injuſte mortem ſuſci- *ſerm. inter*
piendo perſolvit: Ille manum expandit ad pomorum dulcedinem; iſte ad cru- *Auguſtinia-*
cis amaritudinem: Ille arborem necis; iſte ſalutis oſtendit: Adam univerſis mor- *nos olim 101.*
tem intulit, & Chriſtus vitam omnibus reparavit. Tertio in alto moritur, ut *de Temp.*
innoteſcat, illum morte ſua nobis aditum ad cœlum parare. *Et ego*, inquit, *ſi* *nunc 32. in*
exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipſum. Quarto, ut ipſa figura *App. Jo. 12.*
Crucis in quatuor extrema porrectæ oſtendatur, illum pro totius Mundi ſalute
paſſum & mortuum eſſe, virtutemque & providentiam ejus ubique diffuſam.
Quinto, expanſis in cruce manibus moritur, ut altera manu Iſraeliticum po- S.Greg. Nyſſ.
pulum, altera Gentilem trahat; ut S. Athanaſius commentatur. Sexto, hoc *Orat. 1. de*
genere mortis diverſæ virtutes deſignantur. *Non fruſtra tale genus mortis ele-* *Reſurrect.*
git, ut latitudinis, & altitudinis, & longitudinis, & profunditatis, de quibus *Chriſti.*
loquitur Apoſtolus, *Magiſter exiſteret*. Nam latitudo eſt in eo ligno, quod *S. Ath. l. de*
tranſverſum deſuper figitur: hoc ad bona opera pertinet, quia ibi extendun- *Incarn. Ver-*
tur manus. „ Longitudo in eo quod ab ipſo ligno uſque ad terram conſpi- *bi.*
„ cuum eſt; ibi enim quodammodo ſtatur, id eſt perſiſtitur & perſeveratur; *Epheſ 3. 14.*
„ quod longanimitati tribuitur. Altitudo eſt in ea ligni parte, quæ ab illo *S. Aug. Ep.*
„ quod tranſverſum figitur, ſurſum verſus relinquitur, hoc eſt, ad caput cru- *140. alias*
„ cifixi; quia bene ſperantium ſuperna exſpectatio eſt. Jam vero illud ex *120. ad Hon.*
„ ligno quod non apparet, quod fixum occultatur, unde totum illud exur- *cap. 26.*
„ git, profunditatem ſignificat gratuitæ gratiæ. “ Denique *Lignum in quo fi-* *S. Aug. Tra.*
xa erant membra morientis, etiam Cathedra fuit Magiſtri docentis. Sed & ge- *119. in Joan.*
nus illud mortis veteribus figuris reſpondet. Ex diluvio ſcilicet humanum
genus arca lignea liberavit. Moyſes mare virga diviſit, & Pharaonem proſtra-
vit. Idem miſſo in aquam ligno, ex amaro dulcem effecit: & petram virga
percuſſit, ut ex ea fluerent ubertim aquæ ſalutares: & expanſis in monte manibus
Amalechitas vicit. Ceterum exaltato in monte Calvariæ per crucem Chriſto,
non illa tantum ſpecies aſpectui mentis occurrat, quæ fuit in oculis impiorum,
quibus per Moyſen dictum eſt. *Et erit pendens vita tua ante oculos tuos, & ti-* *Deut. 28. 66.*
mebis die ac nocte, & non credes vitæ tuæ. Iſti enim nihil in crucifixo Domino *S. Leo ſer. 58.*
præter facinus ſuum cogitare potuerunt, habentes timorem, non quo fides vera ju- *de Paſſ. Do-*
ſtificatur, ſed quo conſcientia iniqua torquetur. Noſter vero intellectus, quem *mini 8.*
Spiritus veritatis illuminat, gloriam crucis cœlo terraque radiantem puro ac
libero corde ſuſcipiat, & interiore acie videat, quale ſit, quod Dominus, cum
de Paſſionis ſuæ loqueretur inſtantia, dixit: *Venit hora ut clarificetur Filius* *Jo. 12. 23. 27.*
hominis .... Nunc anima mea turbata eſt, & quid dicam? Pater, ſalva me ex *28. 30.*
hac hora. Sed propterea veni in hanc oram. Pater, clarifica Filium tuum. Et
cum vox Patris veniſſet è celo, dicens, *Et clarificavi, & iterum clarificabo*:
Reſpondens Jeſus circumſtantibus dixit: *Non propter me vox hæc facta eſt,*
ſed propter vos. Nunc judicium mundi eſt, nunc Princeps hujus mundi ejicie-
tur foras. Et ego ſi exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me. O admi-
rabilis potentia Crucis, o ineffabilis gloria paſſionis! *In qua & Tribunal Do-*
mini, & judicium mundi, & poteſtas eſt crucifixi. Crux Jeſu *Omnium fons*
benedictionum, omnium eſt cauſa gratiarum: per quam credentibus datur virtus
de infirmitate, gloria de opprobrio, vita de morte. Aſcendamus in palmam, *Cant. 7. 8.*
& apprehendamus fructus ejus.

12. *Et dederunt ei vinum bibere cum felle miſtum. Et cum guſtaſſet, noluit*

 bibe-

Digitized by Google

bibere. Guſtavit, ut nullus in eo ſenſus a dolore immunis eſſet; bibere noluit, ne dolor levior eo potu fieret: Pati enim voluit, nobis relinquens exemplum, ut ſequamur veſtigia ejus. Hujus potus amaritudine peccata, quæ homines per guſtum committunt, vina exquiſitiſſima, liquores omnis generis ſuaviſſimos, cibos delicatos, cupedias, ceteraque gulæ irritamenta conquirentes, expiavit. Epulones & ebrioſi, qui alios ad bibendum cogunt, & in conviviis certant quis bibendo præcellat, vinum propinant cum felle mixtum, peccatum felle amarius cum vino propinantes. *Fel draconum vinum eorum*. Unde illud S. Ambroſii contra ipſos uſurpare liceat: „ Rogas ad jucunditatem, „ cogis ad mortem: invitas ad prandium, efferre vis ad ſepulchrum: Cibos „ promittis, tormenta irrogas: vina prætendis, venena ſuffundis..... *Dede-„ runt ei vinum bibere cum felle miſtum*. Quid tam delectabiliter fugitur, ſi „ amarus tibi factus eſt mundus? Implevit Deus amaritudinibus mundum, & „ inhias tu, incumbis tu, ſugis tu; nonniſi inde & inde voluptatem capis. Quam-„ diu? Quid ſi dulcis eſſet, quomodo amaretur? Ama Deum, contemne iſta, „ deſpice res humanas, quandocumque hinc iturus: non enim hic futurus ſem-„ per. Et tamen ſic quomodo malus eſt, quomodo amarus eſt mundus, quomo-„ do calamitatibus plenus eſt mundus, ſi dictum tibi eſſet a Deo quod ſemper „ hic eſſes, lætitia te non caperes, exultares, gratias ageres. Unde? Quia „ miſeriam non finires. Ipſa eſt major infelicitas quæ ſe amari cogit. Mi-„ nor eſſet, ſi non amaretur: tanto pejor eſt, quanto plus amatur.

Deut. 32. 13. S. Ambr. l. de Elia & jejun. c. 14. S. Aug. ſer. 311. alias de Diverſis 115.

Et dederunt ei vinum bibere cum felle miſtum. Tunc impletum eſt, quod Propheta ex perſona Chriſti dixit: *Dederunt in eſcam meam fel*. Chriſti eſca, unitas eſt corporis ejus, quam Apoſtolus commendavit, dicens: *Unus panis, unum corpus multi ſumus*. In hanc eſcam ſuavem quis eſt qui dat fel, niſi contradictores Evangelii, tamquam illi perſecutores Chriſti? *Minus enim peccaverunt Judæi crucifigentes in terra ambulantem, quam qui contemnunt in cœlo ſedentem*. Quod ergo ſecerunt Judæi, ut in eſcam, quam jam acceperat darent bibendum amarum illum potum, hoc faciunt qui male vivendo ſcandalum inferunt Eccleſiæ. Hoc faciunt hæretici amaricantes: ſed non exaltentur in ſemetipſis. Dant fel ſuper tam jucundum cibum. Sed quid facit Dominus? Non admittit ad corpus ſuum. Hoc ſacramento ipſe Dominus, quando illi obtulerunt fel, guſtavit, & noluit bibere. „ Si non eos pateremur, nec omnino gu-„ ſtaremus. Quia vero neceſſe eſt eos pati, neceſſe eſt guſtari. Sed quia in „ membris Chriſti tales eſſe non poſſunt, guſtari poſſunt, recipi in corpus non „ poſſunt. *In ſiti mea potarunt me aceto*. Sitiebam, & acetum accepi; id „ eſt, fidem illorum deſideravi, & vetuſtatem inveni.“

1. Cor. 10. 17. S. Aug. Ena. in Pſal. 68. Concione 2.

13. *Poſtquam autem crucifixerunt eum, diviſerunt veſtimenta ejus, ſortem mittentes*, &c. Veſtimenta Chriſti, ſacramenta ipſius: potuerunt dividi per hæreſes, ſed erat ibi Veſtimentum quod nemo diviſit. *Erat ibi tunica deſuper contexta*. Ergo de cœlo, ergo a Patre, ergo a Spiritu ſancto. Quæ eſt iſta tunica, niſi charitas, quam nemo poteſt dividere? Quæ eſt iſta tunica, niſi unitas? In ipſam ſors mittitur, nemo illam dividit. *Sacramenta ſibi hæretici dividere potuerunt, charitatem non diviſerunt. Et quia dividere non potuerunt, receſſerunt; illa autem manet integra. Sorte obvenit quibuſdam: nemo illam movet de Eccleſia Catholica*. Non pertinet ad quoslibet, ſed occulta Dei gratia tamquam ſorte donatur. Unde Simoni qui baptiſmum habebat, & ſinceram fidem, quæ per dilectionem operatur unitatis integritatem, non habebat, a Petro dictum eſt. *Non eſt tibi ſors neque pars in ſermone iſto*.

Joann. 19. S. Aug. Ena. in Pſal. 21. Conc. 3. Act. 8. 21.

14. *Et poſuerunt ſuper caput ejus cauſam ipſius ſcriptam: Hic eſt Jeſus Rex Judæorum*. Jeſum crucifigendo, Regem Gentium fecerunt; dedit enim illi Pater Gentes hæreditatem: nec tamen Judæi Regis ſui dominationem ever-

tere

Digitized by Google

tere potuerunt. Rex eſt Judæorum & ipſis contradicentibus. *Rex ille virgam ferream gerit, qua & regit, & frangit. Quos regit? Quos conterit? Regit obedientes, conterit reſiſtentes.* Rex Judæorum eſt non ſolum vivens, ſed mortuus, & a morte redivivus, & a morte redivivus. Unde Pſalm. 2. ait: *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus.* Crucis titulus ſcriptus eſt litteris Hebraicis, Græcis, & Latinis, Deo dirigente, ut more Imperatorum, Chriſti crux præferret titulos gentium, nondum quidem ſubactarum, ſed brevi ſubigendarum. Ille enim in cruce pendebat, cui credere debebat Religio Judaica, eruditio Græca, robur Latinum. „ Quamvis in illis tribus linguis Chriſto ſubjuganda univerſitas gentium omnium monſtraretur: non tamen illic ſcriptum eſt, & *Rex Gentium*, ſed tantummodo *Judæorum*; ut commendaretur origo ſeminis in proprietate nominis. *Lex* enim *de Sion exibit, & verbum Domini de Jeruſalem.* Pilatus quidem Regem Judæorum ſcripſit, non Regem Græcorum aut Latinorum, quamvis Gentibus regnaturum. Et quod ſcripſit, ſcripſit, neque infidelium ſugeſtione mutavit: cui tanto ante prædictum erat in Pſalmis, *Tituli inſcriptionem ne corrumpas*. Omnes gentes credunt in Regem Judæorum: omnibus gentibus regnat, ſed tamen Rex Judæorum. Tantum valuit illa radix, ut inſertum oleaſtrum in ſe poſſit ipſa mutare, oleaſter autem olivæ nomen non poſſit auferre.

S. Aug. Eva. in Pſal. 58. — S. Aug. ſer. 318. alias de Diverſis 76. — Iſaiæ 1. 3. — Pſ. 56. 1. 57 1. &c.

15. *Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latrones: unus a dextris, & unus a ſiniſtris.* Jeſus ſceleratos inter medius crucifigitur, & pendet, ut ſe propter peccatores mori & ſanguinem ſundere oſtendat. Quicumque exterius cum Chriſto patiuntur in Eccleſia, vel ejus Paſſionis per Sacramentorum Communionem ſunt participes, non propterea paſſionis ejus fructum interius per gratiam ſanctificatem & charitatem percipiunt. Quid & quantum quis patiatur, non tam ſpectandum eſt, quam qua de cauſa patiatur. Unde ſcriptum eſt, *Judica me Deus, & diſcerne cauſam meam.* Martyrem pœna non diſcernit, ſed cauſa. *Tres cruces in uno loco erant; in una, latro liberandus; in alia, latro damnandus; in media, Chriſtus, alterum liberaturus, alterum damnaturus: Quid ſimilius iſtis crucibus? Quid diſſimilius iſtis pendentibus?* Chriſtus inter iniquos reputatus eſt. Latro evaſit: Chriſtus damnatus eſt. Accepit indulgentiam criminoſus, damnatus eſt qui omnium crimina confitentium relaxavit. „ Tamen & ipſa crux, *ſi attendas*, Tribunal fuit: in medio enim Judice conſtituto, unus latro qui credidit, liberatus, alter qui inſultavit damnatus eſt. Jam ſignificabat quod facturus eſt de vivis & mortuis, alios poſiturus ad dexteram, alios ad ſiniſtram: ſimilis ille latro futuris ad ſiniſtram, ſimilis alter futuris ad dexteram. Judicabatur, & judicium minabatur.

Pſal. 42. 1. — S. Aug. Ep. 93. alias 48. — S. Aug. Tr. 31. in Joan.

Crucifixi ſunt cum eo duo latrones. Duo latrones cum Domino Jeſu crucifixi, omnem humani generis univerſitatem vocari ad ſacramentum Paſſionis Domini oſtendunt: ſed quia per diverſitatem fidelium & infidelium, fit omnium ſecundum dexteram ſiniſtramque diviſio; unus ex duobus ad dexteram ejus ſitus, fidei juſtificatione ſalvatur. Unus blaſphemat, alter blaſphemantem corripit. Jeſum reveretur, miſericordiam rogat. Cor dumtaxat & linguam liberam habet; utrumque offert Deo, corde credens ad juſtitiam, ore confeſſus ad ſalutem. Fidem habet, qui regnaturum Dominum credit, quem ſecum morientem videt. Spem habet, qui Regni ejus aditum poſtulat. Charitatem habet, qui latronem alterum pro ſimili ſcelere morientem ob blaſphemiam increpat, & ei vitam, quam non noverat, prædicat. Ille qui talis ad crucem venit ex culpa, ecce qualis a cruce recedit ex gratia. Confitebatur Dominum, quem videbat ſecum ex humana infirmitate morientem, quando Apoſtoli negabant eum, quem miracula viderant divina virtute facientem. Sic utendum eſt cruce, ſic in tribulationibus actus fidei, ſpei, charitatis ferventius exercendi.

S. Hilar. c. 33. in Matt. — S. Greg. M. l. 18. Moral. c. 13.

Ita

Digitized by Google

Ita cruce, calamitatibus, infirmitatibus, damnis, perſecutionibus, ipſa morte utuntur electi.

16. *Prætereuntes autem blaſphemabant eum, moventes capita ſua, & dicentes: Vah qui deſtruis Templum Dei, & in triduo illud reædificas: ſalvatemetipſum: ſi Filius Dei es, deſcende de Cruce*, &c. Jeſus crucifixus, etiamnum, & ad finem uſque ſæculorum, blaſphemiis, ludibriis, contemptui impiorum expoſitus eſt. Scandalum eſt iis, qui carnis dumtaxat oculis illum intuentur. Summus Sacerdos, qui vult deſtruere Templum Dei; Salvator, qui non ſalvat ſemetipſum de cruce deſcendens; Filius Dei crucifixus, & mortuus in cruce inter duos latrones: hæc ſunt, quæ Judæos, & impios quoſvis offendunt. Summus vero Sacerdos, qui veteres figuras umbraſque diſſipat, ut Religionis ſtabiliat veritatem, & ſanctuarii cæleſtis ſit Pontifex: Salvator qui mortem ſubit, ut ſit victima ſalutis omnium hominum; Filius Dei qui potentiam ſuam includit in cruce, ut fidei juſtitiam conſtituat; hæc ſunt, quæ verus Chriſtianus adorat; hæc in quibus confidit. *Stulta mundi elegit Deus, ut confundat ſapientia. Quænam ſtulta ſunt? Converſio hominis ad cultum veri Dei? rejectio erroris, diſciplina juſtitiæ, pudicitiæ, patientiæ, miſericordiæ, innocentiæ? Omnia hæc quidem ſtulta non ſunt.* Stulta dixerit ſapientia ſecularis, quæ pertinent ad contumelias & paſſiones Dei? Verum *quid indignius Deo? Quid magis erubeſcendum, naſci, an mori? carnem geſtare, an crucem? circumcidi, an ſuffigi? educari, an ſepeliri? In præſepe deponi, an in monumento recondi? Non eris ſapiens, niſi ſtultus in ſæculo fueris, Dei ſtulta credendo..... Parce unicæ ſpei totius orbis. Quid deſtruis neceſſarium dedecus fidei? Quodcumque Deo indignum eſt, mihi expedit. Salvus ſum, ſi non confundar de Domino meo. Crucifixus eſt Dei Filius: non pudet, quia pudendum eſt. Et mortuus eſt Dei Filius: prorſus credibile eſt, quia ineptum eſt. Et ſepultus reſurrexit: certum eſt, quia impoſſibile eſt.*

Tertull. lib. de Carne Chriſti c. 5.

S. Auguſt. Tract. 37. in Joann.

Si Filius Dei es, deſcende de cruce. *Non deſcendit* Chriſtus, *ut eis ſuam poteſtatem deſcendendo monſtraret: quia patientiam docebat, ideo potentiam differebat. Si enim quaſi commotus ad eorum verba deſcenderet, victus conviciorum dolore putaretur. Prorſus non deſcendit, fixus permanſit, quando vellet abſceſſurus. Nam quid ei magnum fuit de cruce deſcendere, qui potuit de ſepulchro reſurgere?* Non veſtræ cæcitatis arbitrio, o ſtulti Scribæ, & impii Sacerdotes, oſtendenda erat potentia Salvatoris; nec ſecundum blaſphemantium linguas, humani generis redemptio debebat omitti; cum ſi deitatem Filii voluiſſetis agnoſcere, innumera opera ejus videretis, quæ vos ad eam, quam fallaciter promittitis, fidem confirmare debuerint. Si autem, ut ipſi profitemini, verum eſt quod alios ſalvos fecit, cur illa tot & tanta miracula, quæ ſub publico facta ſunt conſpectu, in nullo cordis veſtri duritiam mollierunt: niſi quia ita ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis, ut omnia vobis beneficia Dei in perniciem verteretis? Nam etiam ſi deſcenderet Chriſtus de cruce, vos ſemper hæreretis in crimine, „ Spreta ergo ſunt vanę inſultationis opprobria, „ & miſericordiam Domini perdita & collapſa reparantem, nullæ contumelię, „ nulla convitia a ſui via propoſiti removerunt. Offerebatur enim Deo pro „ ſalute mundi Hoſtia ſingularis, & occiſio Chriſti veri Agni, per tot ſecula „ prædicata, promiſſionis filios in libertatem fidei transferebat. Confirmaba„ tur quoque Teſtamentum Novum, & Chriſti ſanguine, æterni Regni ſcribebantur hæredes. Ingrediebatur ſummus Pontifex Sancta Sanctorum, & ad „ exorandum Deum immaculatus Sacerdos per velum ſuæ carnis intrabat.

S. Leo ſerm. 16. de Paſſ. Dom. 17.

17. *A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt ſuper univerſam terram uſque ad horam nonam.* Prodigiales illæ tenebræ Judæis oſtendere debebant, Jeſum eſſe lumen mundi, ſolem juſtitiæ, quem quia ſecuti non erant, ſed rebelles

fue-

fuerant lumini, merito ſuæ infidelitatis & immanitatis, deſerebantur in errore &
tenebris, quæ peccatoribus concreata ſunt. *Stultis ac blaſphemis vocibus veſtris,* S. Leo ſer. 9.
o Judæi, *reddunt omnia elementa reſponſum, & unam in vos ſententiam ferunt* de Paſſ.
cœlum, terra, ſol, ſideraque, indignos vos ſuo miniſterio proteſtantes terribili Dom. 10.
motu, inſolitoque defectu, tenebras mundo veſtræ cæcitatis oſtentant.

18. *Et circa horam nonam exclamavit Jeſus voce magna, dicens: Eli, Eli,
lammaſabacthani! hoc eſt, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* Vox
iſta, *Membrorum ipſius vox erat, non capitis, Corpus enim ſuum gerebat, id
eſt, Eccleſiam.* Sancti in quibus vetus homo Cruci Chriſti confixus eſt, ſimi-
lem interdum vocem in tribulationibus & perſecutionibus emittunt. Spiritus a-
mat crucem, illamque *propoſito gaudio* cum Jeſu ſuſtinet, ſed caro conqueri-
tur, inferior appetitus clamat, *Deus meus, Deus meus, quare dereliquiſti me?* S. Auguſt.
Clamat ſæpe & ratio, & orat: *Deus, Deus meus, reſpice in me, quare me de-* Enarr. in
reliquiſti? Et cum non exauditur, ſe derelictam a Deo anima adhuc infirma Pſalm. 21.
putat. Verum attendant, non minus intime Deum unitum fuiſſe Chriſto, cum
ſe ab illo derelictum clamabat: *Erat* enim *Deus in Chriſto, mundum reconcilians* 2. Cor. 5. 9.
ſibi: & pro Mundi reconciliatione tunc exaudiebatur a Patre, ut Apoſtolus
docet: *Qui in diebus carnis ſuæ*, inquit, *preces ſupplicationeſque ad eum
qui poſſit illum ſalvum facere a morte, cum clamore valido & lachrymis offe-
rens, exauditus eſt pro ſua reverentia.* Sed, inquies, juſti ſæpe clamant ad 2. Cor. 5. 19.
Deum in tribulatione, & non exaudiuntur. Id etiam a Propheta in perſona
Chriſti prædictum de illius membris. *Clamabo per diem, & non exaudies: &
nocte, & non ad inſipientiam mihi.* Mihi clamant in tribulatione, & non ex-
audiuntur; ſed ad ſalutem, non ad inſipientiam. Clamavit Paulus, ut aufer-
retur ab eo ſtimulus carnis; & non eſt exauditus ut auferretur; & dictum
eſt, *Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur.* Ergo non eſt 2. Cor. 12. 9.
exauditus; ſed non ad inſipientiam, ſed ad ſapientiam: „ Ut intelligat homo,
„ Medicum eſſe Deum, & tribulationem medicamentum eſſe ad ſalutem, non
„ pœnam ad damnationem, ſub medicamento poſitus ureris, ſecaris, clamas:
„ Non audit Medicus ad voluntatem, ſed ad ſanitatem. *Non ideo tamen de-
„ relinquit Deus ſanctos ſuos.* Tu autem in ſancto habitas, laus Iſrael. *Qua-
„ re ergo illos non exaudit?* Quia in tribulatione poſitus Chriſtianus probatur,
„ ſi non dereliquit Deum ſuum. Nam quando bene eſt homini, deſertus eſt
„ ſibi Chriſtianus. Ignis intrat in fornacem, & fornax aurificis magni ſacra-
„ menti res eſt. Ibi eſt aurum, ibi eſt palea, ibi ignis in anguſto operatur.
„ Ignis ille non eſt diverſus, & diverſa agit; paleam in cinerem vertit, auro
„ ſordes tollit. In quibus autem habitat Deus, utique in tribulatione meliores
„ fiunt, tamquam aurum probati. " Et ſi forte petierit inimicus diabolus ali-
quem probandum, & conceſſum illi fuerit a Deo, ſive aliquo dolore corporis, ſive
aliquo damno, ſive amiſſione rerum ſuarum: *Fixum cor habeat in illo, qui ſe non
ſubtrahit; & ſi quaſi ſubtrahit aurem ploranti, ſed apponit miſericordiam depre-
canti. Novit quid agat qui nos fecit, novit & reficere nos. Bonus eſt ſtructor
qui ædificavit domum; & ſi aliquid ibi ceciderit, novit reſarcire.* Eruit cla-
mantes ad ſe, cum expedit illis ad ſalutem. *In te ſperaverunt Patres noſtri,
ſperaverunt & liberaſti eos.* Eruit populum Iſrael de terra Ægypti; eruit tres
pueros de camino ignis; Danielem de lacu leonum; Suſannam de falſo cri-
mine: omnes invocaverunt, & eruti ſunt. Numquid defecit Filio ſuo, ut in
cruce pendentem non exaudiret? Quare autem, modo non eruitur? Dominus
flagellabatur & nemo ſubveniebat; ſputis fœdabatur, & nemo ſubveniebat; co-
laphis cædebatur, & nemo ſubveniebat; ſpinis coronabatur, nemo ſubvenie-
bat; affigebatur cruci, nemo ſubveniebat. Clamat, *Deus meus, Deus meus,
ut quid me dereliquiſti?* Non ſubvenitur. Quare? Qua mercede tanta paſſus eſt?

Omnia

Omnia iſta quæ paſſus eſt, pretium eſt. Pretium eſt redemptionis & ſalutis noſtræ, Deo Patri oblatum, quo illius juſtitiæ accurate, plene, uberrime factum eſt ſatis. Ne ex illorum numero ſimus, de quibus Chriſtus apud Pro-
Pſal. 61. 5. phetam ait: *Verumtamen pretium meum cogitaverunt repellere, cucurri in ſiti: ore ſuo benedicebant, & corde ſuo maledicebant*. Ne impios imitemur, qui Chriſti paſſioni & morti præſentes, ejus pœnas & dolores ſuis inſultibus &
Pſal. 68. 31. crudeli malitia augebant. *Quoniam quem tu percuſſiſti, perſecuti ſunt; & ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt*.

19. *Quidam autem illic ſtantes & audientes dicebant: Eliam vocat iſte. Et continuo currens unus ex eis acceptam ſpongiam implevit aceto, & impoſuit arundini, & dabat ei bibere. Ceteri vero dicebant: Sine, videamus an veniat E-*
S. Amb. ſer. 8. in Pſ. 118. *lias liberans eum*. „ Crux Chriſti Judæis ſcandalum & opprobrium, mihi vir-
Heb. 11. 26. „ tus eſt, per quam adverſarium repello, ſæculum vinco. Mihi ſapientia, per „ quam inſipientiæ laqueos evado. Hoc opprobrium theſauris Ægypti Moyſes „ prætulit. *Majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti*. „ Si opprobrium tuum gloria eſt, Domine Jeſu, quanta eſt gloria tua? Tuæ „ igitur gloriæ participatione quid erimus, cujus ſumus opprobrio glorioſi?
Pſal. 33. 6. „ Denique ſcriptum eſt: *Accedite ad eum, & illuminamini, & facies ve-* „ *ſtræ non confundentur*. Hoc opprobrium auferri a nobis nolumus, oppro- „ brium crucis Domini Jeſu, quo noſtra auferuntur opprobria. Sicut enim maledi- „ ctum factus eſt, ut noſtra maledicta deleret: homo factus eſt ut levaret hominis „ infirmitates: ita opprobrium factus eſt, ut omnium auferret opprobria. " Verum cum opprobrium noſtrum per baptiſmum virtute paſſionis ſuæ abſtulerit, opprobrium ipſi fecimus, & facere non deſiſtimus, poſt baptiſmum peccando, Spiritui gratiæ contumeliam, facientes ſanguinem teſtamenti, in quo ſanctificati ſumus, pollutum ducentes, Filium Dei & ejus paſſionem ludibrio & oſtentui habentes. Noſtram ſalutem ſitit, & illi acetum propinamus, veteris hominis actus pravos.

Qui vitam vere Chriſtianam & pœnitentem, quæ crux eſt & martyrium, ducere conſtituunt, multos plerumque patiuntur illuſores, impiorum, & ſæculo penitus addictorum hominum ſarcaſmis, ludibriis, contradictionibus tentat eos diabolus, ut ab arcta via dimoveat, quæ ducit ad vitam, & in latam ac ſpatioſam abducat, quæ ducit ad mortem. Verum hac pulſatus tentatione,
S. Leo ſer. 68. de Paſſ. Dom. 19. quæ certe gravis eſt incipientibus, „ Ibi ſe conſtituat Chriſtianus quo eum ſecum ſuſtulit Chriſtus, & ad id dirigat omnem viam ſuam, ubi ſcit humanam „ ſalvatam eſſe naturam. Paſſio enim Domini uſque ad finem producitur mun- „ di: & ſicut in ſanctis ſuis ipſe diligitur, & in pauperibus ipſe paſcitur, ipſe „ veſtitur; ita in omnibus qui pro juſtitia adverſa tolerant, ipſe compatitur: „ niſi forte æſtimandum eſt, multiplicata per orbem fide, & rareſcente im- „ piorum numero, omnes perſecutiones, & omnia quæ adverſus beatos Mar- „ tires ſævierunt, finita eſſe certamina, tamquam ſuſcipiendæ crucis illis tan- „ tum neceſſitas incubuerit, quibus ad expugnandam Chriſti dilectionem atrociſ- „ ſima ſunt illata ſupplicia. Sed aliud ſervientium Deo pietas experitur, aliud et- „ iam Apoſtoli prædicatio proteſtatur, qui dicit: *Omnes qui pie volunt vivere in*
2. Tim. 3. 12. „ *Chriſto Jeſu, perſecutionem patientur*. Qua ſententia nimis tepidus & ſegnis oſten- „ ditur, qui nulla perſecutione pulſatur. Pacem enim cum hoc Mundo niſi a- „ matores mundi habere non poſſunt: & nulla unquam iniquitati cum æquitate „ communio, nulla mendacio cum veritate concordia, nullus eſt tenebris cum „ luce conſenſus. Quia etiamſi pietas bonorum cupiat malos corrigi, converſio- „ nemque multorum per gratiam Dei miſerentis obtineat: malignorum tamen „ ſpirituum adverſus Sanctos inſidiæ non quieſcunt, & ſive occulto dolo, ſive a- „ perto prælio, in omnibus fidelibus propoſitum bonæ voluntatis infeſtant.

20. *Jeſus autem iterum clamans voce magna, emiſit ſpiritum*. Sic oſtendit,

quod

quod ante dixerat, poteſtatem habere ſe ponendi animam ſuam, & iterum
ſumendi eam, non neceſſitate, ſed charitate ſe mori. *Quis ita dormit quando* S. Aug. Tr
voluerit, ſicut Jeſus mortuus eſt quando voluit? Quis ita veſtem ponit quando 119. in Jo.
voluerit, ſicut ſe carne exuit quando voluit? Quis ita cum voluerit abit, quo-
modo cum voluit obiit? Quanta ſperanda vel timenda poteſtas eſt judicantis, ſi
apparuit tanta morientis? Cogitate, quis, pro quibus moritur. Filius Dei pro
ſervis: juſtus pro impiis, ut illos a ſervitute diaboli, & ab æterna morte re-
dimat. *Recogitate eum qui talem ſuſtinuit a peccatoribus adverſus ſemetipſum* Hebr. 12. 3.
contradictionem, ut non fatigemini animis veſtris deficientes: Nondum enim uſ- & 4.
que ad ſanguinem reſtitiſtis, adverſus peccatum repugnantes. Sed heu! *Juſtus* Iſaia 57. 1.
perit, & non eſt qui recogitet in corde ſuo. O cæcitatem! o ingrati animi vi-
tium! In peccatum arma ſumamus; quod mortem Chriſto intulit, illud in
nobis deſtruamus. Animam corpuſque noſtrum, vitam noſtram Deo in ho-
locauſtum offeramus cum Chriſto Jeſu in ara crucis ejus, ei compatientes &
commorientes, ut cum illo vivere poſſimus. Nobis mundus crucifixus ſit,
noſque mundo viciſſim crucifixi ſimus. Chriſti Jeſu mortem continuo medi-
temur, ut bene moriendi modum ab illo diſcamus. Mors noſtra felix non
erit, niſi morti illius ſit conformis; niſi ipſam humiliter ſubeamus, pœnam
peccati in ſacrificium convertentes, ejuſque cruci per amorem pœnitentem
confixi, animam Creatori reddamus.

21. *Et ecce velum Templi ſciſſum eſt in duas partes a ſummo uſque deor-*
ſum, & terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt. Et monumenta aperta ſunt:
& multa corpora ſanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt. Et exeuntes de
monumentis poſt Reſurrectionem ejus, venerunt in ſanctam civitatem, & ap-
paruerunt multis. Centurio autem, & qui cum eo erant, cuſtodientes Jeſum,
viſo terræ motu, & his quæ fiebant, timuerunt valde dicentes: Vere Filius Dei
erat iſte. Velum peccati, quod inter nos & miſericordiam Dei interjectum
erat, ne ſanctuarium cœleſte videre & ingredi poſſemus, Chriſti morte diſruptum
eſt. De quo velo Iſaiæ 59. 2. dicitur: ,, Iniquitates veſtræ diviſerunt inter vos
,, & Deum veſtrum, & peccata veſtra abſconderunt faciem ejus a vobis, ne
,, exaudiret. *Terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, &c.* Contremiſcat in Redem- S. Leo ſerm.
,, ptoris ſui ſupplicio terrena ſubſtantia, rumpantur infidelium mentium pe- 62. de paſſ.
,, træ, & qui mortalitatis gravabantur ſepulchris, diſcuſſa obſtaculorum mole Dom. 13.
,, proſiliant. Appareant tunc quoque in civitate ſancta, id eſt, in Eccleſia
,, Dei, futuræ Reſurrectionis indicia: & quod gerendum eſt in corporibus, fiat
,, in cordibus. Nulli infirmorum crucis eſt negata victoria: nec quiſquam eſt,
,, cui non Chriſti auxilietur oratio. Quæ ſi multis in ipſum ſævientibus profuit,
,, quanto magis eos qui ad ipſum convertuntur, adjuvit? Sublata eſt ignorantia,
,, temperata eſt difficultas, & igneam illam, qua vitæ regio erat incluſa, rom-
,, phæam ſacer Chriſti ſanguis extinxit. Veræ luci antiquæ noctis ceſſit obſcuri-
,, tas. Invitatur ad paradiſi divitias populus Chriſtianus, & cunctis regeneratis ad
,, amiſſam patriam patefactus eſt reditus: ſi nemo viam illam facit claudi, quæ
,, fide Latronis potuit aperiri. " Centurio, & qui cum eo erant, timuerunt S. Ambr. l. 1.
valde, dicentes: Vere Filius Dei erat iſte. *Centurio agnoſcit alienum, Levita non* de Interpel-
recognoſcit ſuum: Gentilis veneratur, Hebræus abjurat. Sed non excuſantur Prin- lat.
cipes Sacerdotum quia neſciunt, cum neſcire noluerint quod debuerant cogno- Job. 1. 5.
ſcere. Centurionis converſio fructus orationis Chriſti pro perſecutoribus & cru-
cifixoribus ſuis fuit. Converſio ejus, primitiæ vocationis gentium ad lumen
Evangelii. Timore ſalutari cor ejus concuſſum eſt ad pœnitentiam, ut mi-
ſericordiam conſequeretur. In tenebris mundi & erroris ipſum illuminavit Sol
juſtitiæ. Quam occulata fides, quæ Deum in patibulo pendentem videt! A timore Chryſoſt.
ſpiritum concepit: ſed poſtea perfecta charitas foras miſit timorem. Adeo enim in Hom. 8.

fide

fide & charitate profeciſſe dicitur, ut poſtea martyrium pro Chriſto obierit.

22. *Erant autem ibi mulieres multæ a longe, quæ ſecutæ erant Jeſum a Galilæa, miniſtrantes ei.* &c. Piarum mulierum admirabilis conſtantia eſt; Jeſum ſequebantur uſque ad extrema pericula, omnia fideliter obſervabant, quæ in ejus morte facta ſunt miracula, ut de illis opportuno tempore teſtimonium perhiberent. Diſcipuli fugerunt, mulieres ad Crucem Jeſu remanſerunt, compaſſæ morienti, lachrymas ſuas cum ejus ſanguine pretioſo miſcentes, ut quæ deerant paſſionum Chriſti in ſe ipſis adimplerent. Ideo ipſum a morte redivivum
Coloſſ. 1. 24. videre priores meruerunt. *In Chriſto Jeſu non eſt maſculus, neque fœmina.*
Galat. 3. 28. Sexus infirmior plerumque per Dei gratiam fortior eſt.

23. *Cum autem ſero factum eſſet, venit quidam homo dives ab Arimathæa, nomine Joſeph, qui & ipſe diſcipulus erat Jeſu. Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus Jeſu. Tunc Pilatus juſſit reddi corpus. Et accepto corpore, Joſeph involvit illud in ſindone munda. Et poſuit illud in monumento ſuo novo,* &c. Hunc Joſeph Mattheus divitem, Lucas juſtum dixit. Ditior erat fide & juſtitia, quam cenſu & pecunia. Diſcipulus erat Jeſu, juſtus erat, hæ magnæ divitiæ. *Fideli totus mundus divitiarum eſt.* Ceterum dives qui juſtus ſit, & periculo divitias ſuas propter Chriſtum exponat, eique crucifixo adhæreat,
S. Cypr. lib. de Lapſis. rara avis. *Sequi Chriſtum quomodo poſſunt, qui patrimonii vinculo detinentur? aut quomodo cœlum petunt, & ad ſublimia & alta conſcendunt, qui terrenis cupiditatibus degravantur? Poſſidere ſe credunt, qui magis poſſidentur; cenſus ſui ſervi, nec ad pecuniam ſuam domini, ſed magis pecuniæ mancipati.* Vere opum ſuarum dominus eſt, qui illas in Chriſti honorem erogat & impendit in opera pietatis & charitatis. Vere dives Joſeph, qui accepit corpus Je-
Minutius Felix in Octavio. ſu, in quo tametſi mortuo, *habitabat plenitudo divinitatis.* Nam *Qui poteſt pauper eſſe, qui Deo dives eſt?* Et accepto corpore, Joſeph involvit illud in ſindone munda. Corpus Chriſti, non mortuum, ſed vivum & glorioſum in Euchariſtia recipimus: illud pura conſcientia, mundo corde ſuſcipiamus; odore virtutum, velut aromatibus ungamus: novum ſit quo illum recipimus hoſpitium, non ſepulchrum, ſimus homines novi per charitatem, in novitate vitæ ambulantes; non ex eorum numero, de quibus a Propheta dictum eſt:
Pſal. 5. 11. *Sepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſe agebant, venenum aſ-*
S. Ambroſ. in Lucam. *pidum in labiis eorum.* In petra exciſum ſit conditorium in quo Chriſti corpus deponimus, id eſt, in fidei firmamento, de qua veri Iſraelitæ dulcedinem mellis, & oleum ſpiritale ſuxerunt. Lapidem admoveamus, ne pateat; diligenter Chriſtum cuſtodiamus, ne eum perdamus, neve perfidiæ ſit ingreſſus. Corpus Jeſu non ſepeliunt niſi juſti, ejuſque diſcipuli. Chriſti corpus in Sacramento digne ſuſcipere non poſſumus, niſi juſti ſimus, niſi fideles ejus diſcipuli ſimus, illi in vita & in morte adhærentes, ejuſque Paſſioni communicantes.

Joſeph Chriſti corpus deponit in monumento ſuo novo. Chriſtus in ſepul-
2. Cor. 8. 9. chro etiam ſuo nobis paupertatem prædicat. Natus eſt pauper, *Propter nos egenus factus cum dives eſſet, ut illius inopia divites eſſemus.* Pauper vixit, non habens ubi reclinaret caput ſuum, nudus in cruce mortuus eſt. Sepulchrum denique proprium non habuit, nec ſindonem qua involveretur: Joſephi & Nicodemi pietate & charitate ſacrum ejus corpus pollinctum eſt. Verum & alia ratio fuit, cur proprium ſepulchrum non habuerit Chriſtus Jeſus, ſed in monumento novo Joſephi Arimathæi ſepultus ſit. Alii quippe mortui in regione umbræ mortis habitant, ſepulchrorum ſunt inquilini, *Et ſepul-*
Pſal. 48. 12. *chra eorum domus illorum in æternum.* At Chriſtus Jeſus ſolus *inter mortuos*
Pſal. 87. 6. *liber*, in regione mortis peregrinus eſt, per illam tranſit, die tertia reſurrecturus, & in gloriam ſuam intraturus: *Singulariter ſum ego donec tranſeam.*

Ideo

Digitized by Google

Ideo in ſepulchro alieno, tamquam in hoſpitio deponitur; novo tamen & in quo nemo unquam ſepultus fuerat, quia novus homo, novæ nativitatis dedicator, novus in morte, quia mortis triumphator, vitæque novæ inſtaurator. *Non habebat Chriſtus tumulum ſuum; etenim tumulus his paratur qui ſub lege ſunt mortis: victor mortis tumulum ſuum non habet. Quæ enim communio tumulo & Deo? Specialis igitur præter communem omnium mortem more Chriſti eſt: & ideo non cum aliis ſepelitur, ſed ſolus tumulo includitur; omnia enim in ſimilitudinem hominum habuit Incarnatio Domini, ſed ſimilitudo erat cum differentia. Natus eſt ex Virgine, ſimilitudine generationis, diſſimilitudine conceptionis. Curabat ægros, ſed imperabat. Aqua Joannes baptizabat, Hic Spiritu. Et mors ergo Chriſti communis ſecundum naturam corporis, ſpecialis ſecundum virtutem.* Baptiſmus in quo ſumus *Chriſto conſepulti*, in quo & reſurreximus, nobis legem impoſuit moriendi mundo, vivendi Deo.

Pſal. 140. 10.
S. Ambro. lib 10. *in Lucam n.* 140.
Coloſſ. 2. 12.

24. *Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria ſedentes contra ſepulchrum*. Fortis ut mors dilectio. Qui Chriſtum ardenter diligunt, in meditatione mortis ejus perſeverant; vitam ſuam cum Chriſto abſcondunt in Deo, ad pietatis officia prompti ſunt, in eiſque conſtantes. Quamvis religioſæ mulieres a longe ſtent, locum tamen ubi Chriſti corpus deponitur, diligenter obſervant, ut unguenta afferant & ſuperſundant. *Sollicitæ & a monumento poſteriores recedunt, & ad monumentum priores revertuntur, etſi deeſt conſtantia, non deeſt diligentia. Sexus nutat, devotio calet*. Immo nec conſtantia omnino deeſt: nam *Reſurrectionis tempore præſto ſunt, & cum viri fugarentur, ſolæ tamen ab Angelo ne timeant admonentur*.

S. Ambroſ. lib. 10. *in Lucam n.* 144.

25. *Altera autem die quæ eſt poſt Paraſceven, convenerunt Principes Sacerdotum & Phariſæi ad Pilatum, dicentes: Domine, recordati ſumus, quia ſeductor ille dixit adhuc vivens: Poſt tres dies reſurgam; jube ergo cuſtodiri ſepulchrum uſque ad diem tertium*, &c. Ubique error & impoſtura ſeipſam confodit, & veritati nolens ſuffragatur. Credere oportuit Jeſum mortuum eſſe, ſepultum eſſe, reſurrexiſſe: hæc omnia inimici ejus explorata reddunt. *Recordati ſumus*, inquiunt, *quod impoſtor ille adhuc vivens dixerat*. Mortuus igitur eſt. *Jube ergo muniri ſepulchrum*. Igitur ſepultus eſt. *Ne forte veniant Diſcipuli ejus & furentur eum*. Munito & obſignato ſepulchro, fraus aliqua intervenire non potuit. Si nullus eſſe potuit fraudi locus, & ſepulchrum nihilominus repertum eſt vacuum, perſpicuum eſt quod ſine dubio reſurrexerit. Diſcipulorum candor hinc apparet, quod nihil eorum quæ ab adverſariis Jeſu in illum dicebantur, ſileant, quamvis probroſiſſima eſſent. Principes autem Sacerdotum & Phariſæi, ſepulchrum adhibitis cuſtodibus obſignaverunt & munierunt. Quomodo corpus Jeſu furari potuerunt ejus Diſcipuli, ſepulchro obſignato, munito, a Militibus Romanis cuſtodito? Quando furati ſunt? an Sabbato? Sed non licebat accedere ad ſepulchrum feſto die. Quod ſi Legem contempſiſſent, quomodo plebi potuiſſent perſuadere illum reſurrexiſſe. Qui viventem adhuc, ſtatim atque comprehenſus eſt, deſeruerunt, & fugerunt homines timidi, nonne ab illo penitus alienati fuiſſent jam mortuo, ſi ſpem ſuam de illius Reſurrectione poſt triduum, fruſtratam vidiſſent, tamquam ab illo decepti, & in extrema propter illum pericula adducti? Quomodo vero, niſi vera fuiſſet Reſurrectio, eam fingere ac perſuadere potuiſſent? Qua enim re freti id auſi fuiſſent? An eloquentia? At rudes erant ac imperiti. An opibus? Nec baculum, nec calceamenta habebant. Generiſne claritate? Ignobiles erant piſcatores. Suane multitudine? Pauciſſimi erant, undecim dumtaxat, & illi quidem diſperſi. Num promiſſionibus Magiſtri? Nullius apud ipſos firmitatis ac roboris fuiſſent, ſi non reſurrexiſſet.

S. Joannis Chryſoſt. Hom 99. *in Matt.*

Recordati ſumus, quia ſeductor ille dixit adhuc vivens, &c. Qui viventem com-

comprehenderant, mortuum verentur. Atqui ſi purus homo erat, quid ipſi
metuendum fuit? Sed ut compertum omnibus fiat illum ſponte paſſum ac
mortuum: en & ſigillum, & lapis, & cuſtodes, nec tamen ipſum retinere
potuerunt: ſed id unum effecerunt ut ſepultura publicaretur, & Reſurrectio
crederetur. Eccleſiæ inimici fidem ejus confirmant. Prudentia carnis inimica
Prov. 21. 30. Deo, ejus conſiliis vel invita ſervit. *Non eſt ſapientia, non eſt prudentia,*
Pſal. 20. 17. *non eſt conſilium contra Dominum.* Ideo Principes Sacerdotum & Phariſæi *co-*
gitaverunt conſilia, quæ non potuerunt ſtabilire. Scriptum eſt, *Perdam ſapien-*
1. Cor. 1. 19. *tiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Ubi ſapiens? ubi ſcriba?*
& 20. *ubi conquiſitor hujus ſæculi? Nonne ſtultam fecit Deus ſapientiam hujus Mun-*
S. Hil. c. 33. *di?* „ Metus furandi corporis, & ſepulchri cuſtodia atque obſignatio, ſtulti-
in Matth. „ tiæ atque infidelitatis teſtimonium eſt, quod ſignare ſepulchrum ejus vo-
„ luerint, cujus præcepto conſpexiſſent de ſepulchro mortuum ſuſcitatum.

S. Auguſt. *Recordati ſumus quia ſeductor ille, &c.* Chriſtum Jeſum non modo viven-
Enar. in tem, ſed & mortuum perſequuntur, & convitiis proſcindunt Principes Sacer-
Pſ. 63. v. 9 dotum & Phariſæi. Seductorem vocant impii. *Hoc appellatur nomine ad ſo-*
latium ſervorum ſuorum, quando dicuntur ſeductores. Dominum noſtrum imi-
temur, ſi cum eius gloriam & Eccleſiæ utilitatem promovere ſtudemus, con-
vitiis & detractionibus maledicorum hominum petimur. Induamur ſicut ipſe,
decore & fortitudine; decore, reſpectu eorum quibus placent bona quæ Deus
in nobis & per nos operatur; fortitudine, reſpectu eorum qui nos vitupe-
rant, nobiſque detrahunt. *Dominus regnavit, decorem indutus eſt, indutus eſt*
Pſal. 92. 1. *Dominus fortitudinem.* Cum Chriſtus prædicaret Evangelium Regni, prædica-
Jo. 7. 12. 40. tionemque ſuam miraculis confirmaret, *Alii dicebant, Quia bonus eſt: alii di-*
cebant, Non, ſed ſeducit turbas. Alii ergo bene loquebantur: alii detrahe-
S. Aug. Ena. bant, lacerabant, mordebant, conviciabantur. *Ad eos* ergo *quibus placebat,*
in Pſal. 92. *decorem induit: ad eos quibus diſplicebat, fortitudinem induit. Imitare Domi-*
num tuum, ut poſſis eſſe veſtis ipſius: eſto cum decore ad eos quibus placent
bona opera tua: eſto fortis adverſus detractores. Audi Apoſtolum Paulum imi-
tantem Dominum ſuum, quomodo & ipſe habuit decorem, habuit fortitudi-
nem. *Chriſti bonus odor ſumus,* inquit, *in omni loco, in iis qui ſalvi fiunt,*
& in eis qui pereunt. Quibus enim placet bonum, ſalvi fiunt: qui detrahunt
bono, pereunt. Quod ſuum erat, ille odorem habebat bonum, immo bonus
odor erat: ſed væ miſeris, qui & bono odore moriuntur. Non ait, Illis bo-
2. Cor. 2. 15. nus odor ſumus, illis malus odor ſumus, ſed, *Chriſti bonus odor ſumus in o-*
mni loco; & in his qui ſalvi fiunt, & in his qui pereunt: aliis quidem odor
mortis in mortem, aliis odor vitæ in vitam. Quibus erat odor vitæ in vitam,
decorem induerat: quibus erat odor mortis in mortem, fortitudinem indue-
rat. Si autem tunc gaudes, quando te laudant homines, & placent illis bo-
na opera tua; cum autem vituperaverint, deficis in bonis operibus, & quaſi
fructum bonorum te perdidiſſe arbitraris, quia invenis reprehenſores; non ſte-
tiſti immobilis, non pertines ad orbem terrarum qui non commovebitur. De
2. Cor 6. 7. ipſo decore & fortitudine alibi ait Paulus: *Per arma juſtitiæ a dextris & a*
ſiniſtris: per gloriam & ignobilitatem: per infamiam & bonam famam: ut ſe-
ductores & veraces, &c. In gloria decorus, in ignobilitate fortis. Apud alios
glorioſus prædicabatur, apud alios ignobilis contemnebatur. Decorem affere-
bat eis quibus placebat, fortitudinem adverſus eos quibus diſplicebat. Veri
igitur perfectique Chriſtiani ad utrumque parati eſſe debent; gaudere cum
laudantibus, fortes eſſe adverſus vituperantes: *Non molleſcere linguis laudan-*
tium, nec frangi linguis vituperantium.

CAPUT

CAPUT XXVIII.

SENSUS LITTERALIS.

I. VESPERE *autem Sabbati, quæ luceſcit in prima Sabbati, venit Maria Magdalene, & altera Maria videre Sepulchrum*. Sub exitum Sabbati, ſive nocte Sabbati deſinente in primam hebdomadæ diem, eaque illuceſcere incipiente, primo ſcilicet *diluculo*, cum nondum omnino diſcuſſæ eſſent noctis *tenebræ*. Maria Magdalene, & altera Maria Cleophæ filia vel conjux, Mater Jacobi & Joſeph, cum aliis, venerunt ad Sepulchrum Jeſu, ſacrum ejus corpus uncturæ. Confer cum Marci 16. 1. *Et cum tranſiſſet Sabbatum; Maria Magdalene, & Maria Jacobi & Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum. Et valde mane una Sabbatorum*, (id eſt prima die hebdomadæ, quæ Chriſtianorum Dominica eſt) *veniunt ad monumentum, orto jam Sole*. Græci verbi Aoriſtus exactum tempus non ſignificat, ſed adhuc durans. S. Auguſtinus legit, *Oriente jam Sole*, ideſt, cum cęlum ab Orientis parte jam albeſceret: quod non fit utique niſi Solis orientis vicinitate: ejus enim eſt ille fulgor, qui nomine auroræ appellari ſolet: Quod ergo ait S. Matthæus, *Veſpere Sabbati quæ luceſcit in prima Sabbati*, veniſſe pias mulieres ad ſepulchrum Jeſu, hoc nomine *veſpere* non intelligitur initium noctis, ſed ipſa nox quæ luce incipit terminari. *Et uſitatus loquendi modus divinæ Scripturæ eſt a parte totum: a veſpere ergo noctem ſignificavit, cujus extremum eſt diluculum. Diluculo enim venerunt illæ mulieres ad monumentum, ac per hoc ea nocte venerunt, quæ ſignificata eſt nomine veſperi. Tota enim ſignificata eſt eo nomine, & ideo quacumque ejus noctis parte veniſſent, ea utique nocte veniſſent: cum ergo venerunt parte ejus noctis extrema, ea procul dubio nocte venerunt. Veſpere autem quæ luceſcit in prima Sabbati, non poteſt niſi tota ipſa nox intelligi: eo igitur veſpere venerunt, quæ ipſa nocte venerunt: ipſa autem nocte venerunt, quæ noctis ipſius quamvis extrema parte venerunt*. Sub finem igitur noctis primo diluculo ſurrexerant mulieres: dum alia aliam expectat, dum parata accipiunt aromata, dum progrediuntur per Urbem & extra Urbem ad ſepulchrum, facile tantum temporis tranſiit, ut cum ad ſepulchrum ventum eſſet, aliquid jam Solis appareret. Addit S. Hieronymus S. Matthæum non ſcripſiſſe *veſpere*, ſed *ſero*, ideſt, *tarde*, & interpretem verbi ambiguitate deceptum non *ſero* interpretatum eſſe, ſed veſpere.

Luca 24. 1. Joan. 20. 1.

S. Auguſt l. 3. de Conſen. in Ev. c. 21.

2. *Et ecce terræ motus factus eſt magnus. Angelus enim Domini deſcendit de cœlo: & accedens revolvit lapidem, & ſedebat ſuper eum. Erat autem aſpectus ejus ſicut fulgur, & veſtimentum ejus ſicut nix*. Terræ motus factus eſt, ut ſignum eſſet ſecuturæ Angelorum apparitionis. Id ſignificant verba ſequentia; *Angelus enim Domini, &c.* Præſentem certe Dei virtutem, & ſecuturam viſionem ſæpe ſignificat in Scripturis terrę motus, *Pſal.* 67. 8. 9. 98. 1. 103. 7. Secundo, terra mota eſt, ut cuſtodes, qui dormiebant, excitarentur & Reſurrectionis Chriſti teſtes eſſe cogerentur. Tertio, ut indicaretur totum orbem Chriſti prædicatione commovendum. Terræ autem motus, devolutio lapidis, fuga cuſtodum, evenerunt dum mulieres in itinere eſſent; neque id ex mulierum teſtimonio notum videtur, ſed ex militum relatu, qui, accepta pecunia, ſilentii fidem, quam Sacerdotibus promiſerant, non ſervaverunt, & ex revelatione ſanctis Evangeliſtis facta. Id colligitur ex Marci 15. 4. *Et reſpicientes viderunt revolutum lapidem*: Devolvi non viderunt: neque auſæ fuiſſent accedere, ſi monumentum obſeptum vidiſſent militari cuſtodia. Antequam ergo ad monumentum perveniſſent terra eo in loco vehementer con-

S. Hier. Ep. 150. q. 4.

Luc. 24. 4. Joan. 19. 12.

Digitized by Google

concuſſa eſt, & Angelus Domini deſcendit de cælo, a Deo miſſus ut omnes Judæorum fraudes converteret, ne illi, cum audiſſent Chriſtum reſurrexiſſe, alium ejus loco ſupponerent, ut non reſurrexiſſe videretur. Duos Angelos nominant Lucas & Joannes, unum dumtaxat Matthæus & Marcus, quia unus ille & propior, & pro duobus verba fecit, quod ſolemne notant Hebræi ex *Geneſ.* 18. 1. 3. Unus ſcilicet ſedebat ad caput, & unus ad pedes, ubi poſitum fuerat corpus Jeſu. Vel, primum quidem unum dumtaxat Angelum viderunt ſedentem ſuper lapidem, qui extrorſum erat devolutus, tamquam accepto in cuſtodiam ſepulchro. Deinde cum ſepulchrum intraſſent, nec inveniſſent corpus Jeſu, idque renuntiaſſent Petro & Joanni, illique comprobata myſterii veritate a ſepulchro receſſiſſent, ſanctæ Mulieres ibi remanentes duos Angelos viderunt. Quod autem Angelos ſediſſe alii Evangeliſtæ ſcribant, S. Lucas ſtetiſſe, nulla contradictio eſt. Standi enim verbum in Scriptura ſacra non ſemper ſitum, ſed aliquando ſolam præſentiam vel ſolam quietem ſignificat, ut *Matt.* 16. 28. *Marci* 2. 25. *Lucæ*. 7. 38. & 17. 11. *Joannis* 1. 26. Revolutus autem ſepulchri lapis eſt, non ut Chriſtus reſurgeret, ſed ut Reſurrectio ejus manifeſta fieret. Qui enim clauſo Virginis utero venit in mundum, clauſo ſepulchro reſurrexit. Erat porro facies Angeli fulguri ſimilis, veſtes vero candidæ ut nix, facies fulgida & radians, ut Angelus ipſa ſpecie humanam ſuperante videretur; veſtes ad talos demiſſæ, ſive *ſtola*, ut vocat Marcus, candore cum nive certans, in ſignum puritatis & ſanctimoniæ: & quod ſplendidus habitus nuntio Reſurrectionis glorioſæ Chriſti, & gaudii quod illa paritura erat Eccleſiæ, conveniret. Duplex crypta erat in ſepulchro Jeſu, quæ etiamnum viſitur: præcipua una & intima, in qua reconditum fuit ſacrum ejus corpus: extima altera & tamquam aditus ad aliam, & veſtibulum. Angeli ſacellum appellant, quod illic Angelus ſuper lapidem ſedens Chriſtum reſurrexiſſe mulieribus nuntiarit.

S. Auguſt. l. 3. de Conſenſu Ev.

S. Hier. Epiſt. 150. Qu. 6. Auctor Reſponſ. ad Orthod. inter S. Juſtini Opera Quæſt. 117.

Adam. manus lib. 1. de ſitu Terræ Sanctæ Joa: Phocas in ejuſd. Deſcript.

3. *Præ timore autem ejus exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mortui.* Angeli conſpectu cuſtodes exterriti ſunt, non humano tantum timore, ne pœnas luerent ſepulchri negligenter cuſtoditi, ſed divino, ne divinitus punirentur aut dehiſcente terra; aut ammiſſo fulmine, ut qui Judæorum ſceleri operam præſtarent. Et facti ſunt velut exanimes præ timore: quod & ſancto Danieli, cum Angelum vidiſſet, contigiſſe legimus.

Daniel. 10. 8.

4. *Reſpondens autem Angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos: ſcio enim quod Jeſum qui crucifixus eſt, quæritis: non eſt hic: ſurrexit enim ſicut dixit. Venite & videte locum ubi poſitus erat Dominus. Et cito euntes dicite Diſcipulis ejus quia ſurrexit: & ecce præcedet vos in Galilæam: ibi eum videbitis, ecce prædixi vobis.* Sanctæ mulieres timore etiam correptæ fuerunt, non ſervili, quem improba conſcientia parit, ſed eo quem naturę imbecillitas ad viſum cæleſte, inſolitum, inexpectatum patitur, & quem verecundia ſimul ac reverentia pariunt. Unde S. Lucas eas vultum in terram demiſiſſe obſervat. Eas porro conſolari cœpit Angelus his verbis: *Nolite timere vos*; quæ bono ac religioſo animo huc acceſſiſtis. Apprime novi vos quærere Jeſum, qui crucifixus eſt, voſque veniſſe ut illum honoraretis: Non eſt in hoc ſepulchro; neque tamen alio translatum eſt corpus ejus: ſed ſurrexit devicta morte, ſicut prædixerat. Venite, introſpicite in locum ubi poſitum erat corpus ejus: & ſi non meis verbis, oculis veſtris credite. Et abſque mora ite ad Diſcipulos ejus, ut nutantes confirmentur, lugentes recreentur tam fauſto lætoque nuntio, & dicite illum reſurrexiſſe. Quantumcumque vero poſtea feſtinetis in Galilæam, illuc vos præcedet, ibi eum videbitis frequentius & familiarius. Experientia comprobabitis eventum prædictioni meæ reſpondere.

Lucæ 24.
Joan. 20.

Quæſierat Hedibia a S. Hieronymo, quomodo Matthæus & Marcus ſcribant,

Apoſto-

Apoſtolis mandatum per mulieres, ut irent in Galileam Dominum reviſuri; cum
Lucas & Joannes Hieroſolymis ab illis viſum eſſe perhibeant? Reſpondit: A- *S. Hieron. E-*
liud eſſe, undecim ſe offerre Diſcipulis, qui propter metum Judæorum abſconditi *piſt. 150.*
erant, quando ad eos clauſis ingreſſus eſt januis: & putantibus quod videretur *Quæſt. 7.*
in ſpiritu, manus & latus obtulit, clavis & lancea vulneratum: aliud, quando,
ſecundum Lucam, præbuit ſe eis in multis argumentis per dies quadraginta appa-
renſeis, & loquens de Regno Dei, & conveſcens præcepit eis ab Hieroſolymis
ne diſcederent, ſed expectarent promiſſionem Patris. In altero enim pro conſo-
latione timentium videbatur, & videbatur breviter, rurſumque ex oculis tolle-
batur: In altero autem tanta familiaritas erat & perſeverantia, ut cum eis pa-
riter & veſceretur. Unde & Apoſtolus Paulus refert eum quingentis ſimul *1. Cor. 15*
apparuiſſe Diſcipulis. Et in Joanne legimus, quod piſcantibus Apoſtolis in lit- *Joan. 21.*
tore ſteterit, & partem aſſi piſcis, favumque comederit; quæ veræ reſurre-
ctionis indicia ſunt. In Jeruſalem autem nihil horum feciſſe narratur.

5. *Et exierunt cito de monumento cum timore & gaudio magno, currentes nun-
tiare diſcipulis ejus.* Abſque mora pareutes Angelo, exierunt de Monumen-
to, quod ingreſſæ fuerant eo invitante, & fulgore locum illuſtrante; timore
ſimul & gaudio magno affectæ: timore, ob inſuetam Angeli viſionem: tum
ne ſpectro deluſis obtruſum eſſet mendacium: gaudio, ex amore Jeſu, &
Angeli verbis ac promiſſis. Feſtinabant autem ut Diſcipulis ejus nuntiarent quę
viderant & audierant.

6. *Et ecce Jeſus occurrit illis, dicens: Avete. Illæ autem acceſſerunt, &
tenuerunt pedes ejus, & adoraverunt eum.* Cum Maria Magdalene ea quæ
primum viderat, lapidem ſcilicet e monumento ſublatum, & quod inde con-
jecerat, ſcilicet corpus Jeſu ſublatum, Petro, & Joanni renuntiaſſet, regreſ- *S. Auguſt. l.*
ſa ſtatim ad monumentum eſt cum comitibus; cum interim Petrus & Joan- *3. de Conſen-*
nes illuc perveniſſent, & ſepulchro inſpecto, linteaminibuſque ſepulchralibus *ſu Ev. c. 24.*
ſeorſim poſitis, comprobaſſent tacti veritatem. Rediit autem non ſola, ſed
in aliarum mulierum comitatu, quarum dux erat & nobilitate, & pietatis *Marci 16. 9.*
fervore. Cum autem rurſus inſpecto ſepulchro redirent, Maria Magdalane pau- *Joan. 20.*
lulum ſubſtitit, hæſitque foris plorans, & dum rurſus inclinaret ſe in monu-
mentum, apparuit ei *primo* Jeſus; dixitque ei; *Noli me tangere, nondum
enim aſcendi ad Patrem meum*: Satis tibi ſupereſt temporis ut pedes meos
amplectaris: *Vade autem ad fratres meos, & dic eis: Aſcendo ad Patrem
meum, & Patrem veſtrum; Deum meum, & Deum veſtrum.* Hac viſione re-
creata, cum mandato Chriſti & charitate alas addente, ſocias mulieres in itinere
aſſecuta eſſet, illæque ſimul redirent, Jeſus occurrit illis, ut hic S. Matthęus nar-
rat, dicens: *Avete*: Pax vobis: ſalutem ipſis optat, quam morte ac reſurrectio-
ne ſua peperit. Illæ autem cum ipſum Jeſum eſſe certo noviſſent, ad pedes ejus
advolutæ, eos cum reverentia complexæ ſunt, *& adoraverunt eum.*

7. *Tunc ait illis Jeſus: Nolite timere; ite, nuntiate fratribus meis ut eant
in Galilæam, ibi me videbunt.* Timorem ex naturæ infirmitate ad viſum inſo-
litum & naturam ipſam ſuperans, profectum pellit Dominus, ut mente pacata
poſſent, quæ dicturus erat, percipere. *Ite*, inquit, *nuntiate fratribus meis*. Di-
ſcipulis quos fratrum loco habeo, ut eant in Galilæam, ubi congregari & converſa-
ri tuto poterunt, nihil a Judæis ibi metuentes: ibi viſione mea & converſatio-
ne fruentur. Confer cum c. 2. Epiſt. ad Hebræos verſ. 10. 11. 12. *Decebat enim
eum propter quem omnia & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat,
auctorem ſalutis eorum per paſſionem conſummare. Qui enim ſanctificat, & qui ſan-
ctificantur, ex uno omnes. Propter quam cauſam non confunditur fratres eos
vocare, dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio Eccleſiæ* *Pſ. 21. 23.*
laudabo te. Primum autem mulieribus apparet poſt Reſurrectionem

Digitized by Google

s Hilar. c. 23. in Matt.

ſuam Chriſtus, vultque Myſterium iſtud per illas Apoſtolis nuntiari: *Ut quia a ſexu iſto cœpta mors eſſet, ipſi primum Reſurrectionis gloria, & viſus & fructus & nuntius redderetur.*

8. *Quæ cum abiiſſent, ecce quidam de cuſtodibus venerunt in civitatem, & nuntiaverunt Principibus Sacerdotum omnia quæ facta fuerant. Et congregati cum Senioribus, conſilio accepto, pecuniam copioſam dederunt militibus, dicentes: Dicite quia Diſcipuli ejus nocte venerunt, & furati ſunt eum vobis dormientibus. Et ſi hoc auditum fuerit a Præſide, nos ſuadebimus ei, & ſecuros vos faciet. At illi accepta pecunia, fecerunt ſicut erant edocti. Et divulgatum eſt verbum iſtud apud Judæos, uſque in hodiernum diem.* Cum a ſepulchro diſceſſiſſent mulieres, quidam è militibus cuſtodiæ ſepulchri præpoſitis, præcipui ſcilicet ceterorum nomine, venerunt in civitatem, & Principibus Sacerdotum nuntiaverunt omnia quæ contigerant, ſcilicet terræ motum, viſum cæleſte, devolutum nulla humana opera lapidem, corpus Jeſu non repertum. Hæc autem ſimpliciter narrarunt, ut fidem ſuam probarent. Principes autem Sacerdotum cum Senatoribus in Synedrio congregati, nummos non paucos dederunt militibus; quibus mendacium ab illis redemerunt, ſuadentes illis ut illud ſpargerent in vulgus, Diſcipulos ſcilicet Jeſu noctu veniſſe, & dormientibus cuſtodibus, corpus ejus furatos fuiſſe. Et ſi, inquiunt, ea res apud Præſidem agatur, nimirum male curatas excubias, & deſertam ſtationem, nos ſuadebimus ei rem ita ſe habuiſſe, voſque indemnes & immunes a pœna præſtabimus.

Juſtinus in Dial. cum Tryphone.

Et divulgatum eſt figmentum iſtud apud Judæos, ſparſuſque ab iis omni ſtudio hic rumor, Diſcipulos Jeſu noctu veniſſe ad ſepulchrum ejus, dum cuſtodes dormirent, & corpus ejus abſtuliſſe, illoſque hominibus imponere, aſſerendo illum reſurrexiſſe. Non potuit tamen ita celari ſcelerata illa inter Sacerdotes & milites mendacii nundinatio, ut non aliquam rimam inveniret veritas, per quam in publicum manaret.

S. Joannes Chryſoſt. Hom. 91. in Matt.

Tertull. in Apolog.

Nam ad Pilatum quoque perveniſſe videtur hujus doli notitia, cum Tertullianus ſcribat: *Ea omnia ſuper Chriſto Pilatus, & ipſe jam pro ſua conſcientia Chriſtianus, Cæſari tum Tiberio nuntiavit.* Et certe facillime cognoſci potuit mendacii inſolentia & nequitia: Qui enim credi potuit a viris prudentibus, & rem iſtam conſiderata ratione expendentibus, Apoſtolos, viros ſimplices, rudes, imperitos, inermes, meticuloſos, & ad ſatellitum adventum vel ad ancillæ vocem paulo ante trepidantes, tantum auſos eſſe facinus, ut corpus Jeſu Chriſti ſubriperent?

S. Joa. Chryſ. Sedulius.

Quis credat tantum ipſis fuiſſe otii, ut ingentem lapidem ſepulchri oſtio appoſitum amovere, ac ſudarium & inſtitas corpori Chriſti unguentis delibuto inhærentes explicare & diſjungere poſſent, dum prope erant ſemiſomni ſatellites, quos vel leviſſimum murmur poterat excitare? Quis ſibi perſuadere poſſit, neminem militum, vigiliis aſſuetorum, ſepulchro circumfuſorum, ſtrepitu devoluti ſaxi, Diſcipulorum accedentium & efferentium corpus, excitatum, ſed jacuiſſe omnes quaſi lethargo ſepultos? Quis adeo inſaniſſe cenſeat Diſcipulos Jeſu, ut nullo propoſito operæ prætio fraudem univerſo hominum generi, ſibique ipſis ſtruere vellent, & vitam pro mendacio, cujus ſibi fuiſſent conſcii, & vana Religione paciſci ac profundere? Quis fingat ſibi tot homines in periculoſum adeo flagitium, cujuſmodi erat raptio corporis Chriſti, falſamque de eo redivivo opinionem ſpargendam conſpiraſſe? Denique quomodo ſopiti homines deprehendere per ſomnum potuerunt, corpus Jeſu ab Apoſtolis fuiſſe ſubreptum? Qui id reſciverunt, quod inſciis ipſis & incautis factum eſt? Qua fide id teſtari

S. Aug. Enin Pſal. 39. ſerm. 2.

valuerunt? *Quis eſt qui dicit teſtimonium? Qui dormiebat. Talibus ego narrantibus non crederem, nec ſi ſomnia ſua mihi indicarent: Stulta inſania: ſi vigilabas, quare permiſiſti? Si dormiebas, unde ſciſti?*

9. *Undecim autem Diſcipuli abierunt in Galilæam, in montem ubi conſtituerat illis Jeſus.*

Jeſus. Et videntes eum adoraverunt: quidam autem dubitaverunt. Undecim A-
poſtoli abierunt in Galilæam, quo & reliqui Diſcipuli Jeſu ſe receperant, &
ſeceſſerunt in montem, ipſis a Chriſto conſtitutum. Quando id ipſis dixerit
Jeſus, aut quis fuerit mons ille, ſcriptum non eſt. Montem fuiſſe Thabor,
in quo gloriam ſuam tribus olim ſelectis Diſcipulis patefecerat, probabiliter
conjicitur. Eo in monte congregatis quingentis & amplius Diſcipulis conſpi-
cuum ſe præbuit. Ceteras apparitiones Chriſti redivivi præterit S. Matthæus, **1. Cor. 15. 16.**
hanc unam celebriorem commemorans. Et videntes eum adoraverunt, ut ve-
rum Deum glorioſa Reſurrectione ſua declaratum, ut ſcribit Apoſtolus ad
Romanos cap. 1. verſ. 4. *Qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute ſecun-
dum ſpiritum ſanctificationis ex reſurrectione mortuorum Jeſu Chriſti Domini no-
ſtri*. Quidam autem dubitaverunt, non tunc, ſiquidem illum adoraſſe abſque
exceptione dicuntur, & undecim, quibus ante Jeroſolymis apparuerat, Reſur-
rectionem ejus tunc credidiſſe certum eſt; ſed ante: id eſt, & videntes eum a-
doraverunt, tametſi quidam eorum antea dubitaverint, ſcilicet Thomas. ***Theophyl.***

10. *Et accedens Jeſus locutus eſt eis, dicens: Data eſt mihi omnis poteſtas
in cælo, & in terra*. Data eſt mihi a Patre tamquam victori mortis, & ho-
minum Redemptori ſumma auctoritas, ſummum imperium ſuper omuem crea-
turam. Hanc poteſtatem, hoc imperium Chriſtus ab ęterno habuit ut Deus;
habuit ab incarnatione, ut homo; ſed non exercuit, niſi poſt Reſurrectionem.
Uſum quippe illius ſuſpenderat in ſtatu mortali, plene exercuit in ſtatu glorioſo,
propter Paſſionem & mortem gloria & honore coronatus. Atque per Reſur-
rectionem innotuit ea Chriſti Jeſu auctoritas & imperium, ſeu jus Eccleſiam
ex toto orbe colligendi, conſtituendi & regendi. Confer cum Pſal. 2. 8. *Poſtu-
la a me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam termi-
nos terræ*. Et ad Philip. 2. 8. 9. 10. *Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſ-
que ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltavit illum,
& donavit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen: ut in nomine Jeſu omne ge-
nuflectatur, cęleſtium, terreſtrium, & infernorum; & omnis lingua confiteatur,
quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris*. Tunc Chriſto dictum a
Patre, *Filius meus es tu, ego hodie genui te*, ut Apoſtolus interpretatur: *Et
nos* (inquit) *vobis annuntiamus eam, quæ ad patres noſtros repromiſſio facta
eſt: quoniam hanc Deus adimplevit filiis noſtris, reſuſcitans Jeſum, ſicut & in
Pſalmo ſecundo ſcriptum eſt: Filius meus es tu, ego hodie genui te*. Per Re- ***Pſal. 2.***
ſurrectionem ſcilicet glorioſam Chriſti Jeſu declaratum eſt mundo, ipſum eſſe ***Act. 13. 32.***
verum Dei Filium, ab æterno genitum a Patre. ***33.***

11. *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &
Filii, & Spiritus ſancti: Docentes eos ſervare omnia quæcumque mandavi vo-
bis*. Hac igitur auctoritate, cujus vos adminiſtros, vicarios, & legatos con-
ſtituo, a me miſſi, ite, non in Judæam ſolum, ut prius, ſed *in Mundum
univerſum*, docete omnes gentes, iuſtituite in doctrina fidei, quam a me ac-
cepiſtis, non Judæos tantum, ſed omuium gentium homines: *Prædicate E-
vangelium omni creaturæ*. Quos autem feceritis diſcipulos, qui doctrinam fi- ***Marci 16. 15.***
dei ſuſceperint, initiate baptiſmo, aqua abluite, auctoritate & virtute Pa-
tris & Filii & Spiritus ſancti, triumque perſonarum nomine expreſſo & in-
vocato. His igitur verbis: *Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spi-
ritus ſancti*, conſecratur baptiſmus. Nou dicit, *In nominibus*, ſed *in nomine*,
ut veteres Patres obſervant, quia trium perſonarum una deitas eſt, uua po-
teſtas, virtus, auctoritas. Moris fuit apud Judæos, ut baptizarentur, qui ſe
a falſorum Deorum cultu ad cultum unius & veri Dei convertebant. A-
pud gentes etiam profanas uſurpatum antiquitus fuit, ut qui initiari vellent,
prius toto corpore abluerentur, haud dubie eo ipſo propoſitum innocentiæ

quodammodo teſtati. Chriſtus Jeſus neminem in Eccleſiam ſuam introduci voluit, niſi poſt fidei profeſſionem lavacro myſtico expiatum, & in vitam ſpiritualem regeneratum, in Deique filium adoptatum. Hujus lavacri ſeu baptiſmi formam Apoſtolis ſuis hic præſcripſit. *Baptizantes eos in nomine Patris & Filii, & Spiritus ſancti: Docentes eos ſervare*, non hæc aut illa, ſed univerſim & indiſcriminatim *omnia quæcumque mandavi vobis*. Non ſolum quæ ſcripto mandabuntur, ſed quæcumque viva voce vobis præcepi, etiamſi ſcripto exarata deinceps non fuerint: omnia quæ vobis obſervanda tradidi & præcepi, ſive dum mortalem vitam vobiſcum agerem, & prædicarem Evangelium Regni, ſive a Reſurrectione mea uſque in hanc diem per dies quadraginta vobis apparens & loquens de Regno Dei.

12. *Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi*. Ne autem timeatis infirmitatis veſtræ conſcii, quaſi impares ſitis ſuſtinendæ tanti negotii moli: Vobis enim opportune adero, non ſolum Spiritu, quem mittam vobis a Patre, cum in cælum aſſumptus fuero; ſed auctoritate, favore, virtute, in omnibus difficultatibus, tempeſtatibus, periculis. Nec vobis tantum, ſed ſucceſſoribus veſtris in veritate Fidei prædicanda & declaranda, & in Eccleſiæ meæ regimine ſemper adero, *omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi*. Qua Jeſu Chriſti promiſſione Eccleſiæ perpetuitas, indefectibilitas, & infallibilitas, ſeu indeficiens judicium in dogmatibus conſtituendis, ſive in controverſiis fidei dirimendis comprobatur. Ex hoc quod Chriſtus Apoſtolos miſerit ad prædicandum, colligit optime Tertullianus, „ Alios non eſſe recipiendos prædicatores, quam quos Chriſtus inſtituit: quia nec alius Patrem „ novit niſi Filius, & cui Filius revelavit; nec aliis videtur revelaſſe Filius „ quam Apoſtolis, quos miſit ad prædicandum, utique quod illis revelavit. „ Quid autem prædicaverint, id eſt, quid illis Chriſtus revelaverit, & hic præ„ ſcribam non aliter probari debere niſi per eaſdem Eccleſias, quas ipſi A„ poſtoli condiderunt, ipſi eis prædicando, tam viva voce, quam per Epiſto„ las poſtea. Si hæc ita ſunt, conſtat proinde omnem doctrinam, quæ cum il„ lis Eccleſiis Apoſtolicis matricibus & originalibus fidei conſpiret, veritati de„ putandam, id ſine dubio tenentem quod Eccleſiæ ab Apoſtolis, Apoſtoli a „ Chriſto, Chriſtus a Deo accepit: reliquam vero omnem doctrinam de men„ dacio præjudicandam, quæ ſapiat contra veritatem Eccleſiarum, & Apo„ ſtolorum, & Chriſti, & Dei: *præſertim vero contra Fidem & Traditionem* „ *Romanæ Eccleſiæ*. Unde nobis auctoritas præſto eſt, cui totam doctrinam „ Apoſtoli cum ſanguine ſuo profuderunt. Videamus quid didicerit, quid do„ cuerit .... Legem & Prophetas cum Evangelicis & Apoſtolicis Litteris miſcet, „ & inde potat fidem eam, aqua ſignat, ſancto Spiritu veſtit, Euchariſtia paſcit, „ Martyrio exhortatur; & ita adverſus hanc inſtitutionem neminem recipit.

Tertull. de Præſcript. c. 21.

SENSUS MORALIS.

1. *Veſpere autem Sabbati, quæ luceſcit in prima Sabbati, venit Maria Magdalene, & altera Maria videre ſepulchrum*. Mariam Magdalenam, aliaſque ſanctas mulieres amor ducit ad ſepulchrum Jeſu, ut eum quem viventem dilexerunt, pietatis officiis proſequantur. *Fortis ut mors dilectio .... Lampades ejus, lampades ignis atque flammarum. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam*. „ Sicut enim mors cor„ pus interimit, ſic ab amore rerum temporalium æternæ vitæ charitas oc„ cidit. Nam quem perfecte abſorbuerit, ad terrena foris deſideria velut inſen„ ſibilem reddit. Magdalenæ, aliarumque ſanctarum mulierum amorem, ze„ lumque erga Chriſtum Jeſum imitemur: nulla pericula, nulla adverſa, perſecutiones

Cant. 8. 6. 7. S. Greg. M.

Digitized by Google

ſecutiones nullæ ab eo nos ſeparent. Dicamus cum Apoſtolo: *Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti?* &c. Ad crucem & ſepulchrum ejus per fidem accedamus, Jeſu pro nobis crucifixo adhæreamus amore tenero, ardente, conſtante. Mane ſurgamus ante lucem, quia promiſit Dominus coronam vigilantibus. *Maturiores habet fructus accelerata devotio*. Adhuc quidem tenebræ ſunt, ſed tamen Sol juſtitiæ ortus eſt nobis. Per fidem ambulamus, & non per ſpeciem: ſed tamen nobis veſper luceſcit, Chriſtus, cujus *Oriens nomen ejus*, nos illuminat ad agnitionem ſuam: & *nox ſicut dies illuminabitur*. „ Reſurgente Chriſto fideli- „ bus luceſcit veſper, dies infidelibus tenebreſcit: Diſcipulis nox mutatur in „ diem; Judæis dies vertitur & mutatur in noctem. Per noctem quæramus quem diligit anima noſtra. Non in lectulo, non in deliciis, non in otioſa molli que vivendi ratione; non in civitatis plateis & vicis, non in negotiorum & ſocietatum ſæcularium tumultu, ſed in ſepulchro, in receſſu ſancto, in paſſionis & mortis ejus pia meditatione, per ſenſuum noſtrorum mortificationem, & veteris hominis ſepulturam, Jeſum quæramus cum Maria. *Venit Maria Magdalene, & altera Maria videre ſepulchrum*. Quæ de paradiſo perfidiam ſumpſerat, feſtinat fidem ſumere de ſepulchro: contendit rapere de morte vitam, quæ de vita rapuerat mortem. Venit videre ſepulchrum: ut quam deceperat arboris viſus, viſus repararet ſepulchri; & quam proſtraverat illecebroſus aſpectus, aſpectus ſalutaris attolleret. Venit *prima Sabbati*, ut qua die de ſeptem creatio inchoata eſt, eadem & nova creatio per Chriſti Reſurrectionem compleretur. Venit *Veſpere Sabbati, quæ luceſcit in prima Sabbati*: quia illuminatur per Chriſtum Sabbatum, non deletur. „ Non enim venit ſolvere legem, ſed adimplere. „ Illuminatur, ut in die Dominico luceat; clareſcat in Eccleſia, quod in Syna- „ goga Judæis obſcurantibus fuſcabatur: Ea præſertim die, Dominica (inquam) quæ *Dies Reſurrectionis Chriſti* ab antiquis, & præſertim a S. Leone appellatur; Jeſum quæramus, conveniamus ad Eccleſiam, ut Corpus ejus adoremus & ſumamus, non mortuum, ſed vivum & glorioſum; non in ſepulchro, ſed in Sacramento, hic tamen etiam abſconditum, & immolatum in Myſterio quo mors ejus commemoratur, fructuſque illius nobis applicatur. Si fide contemplemur hoc myſterium, ut Maria ſepulchrum Jeſu, dicere poterimus de Salvatore noſtro: *Vidi Agnum ſtantem, tamquam occiſum*. Ibi enim eſt in ſtatu quidem glorioſæ immortalitatis; *Vidi Agnum ſtantem*: ſed tamen in ſtatu victimæ: *tamquam occiſum*. Palla linea, in qua Chriſti Corpus conſecratur, quam Corporale vocamus, Chriſti ſepulturam, & ſindonem, qua Jeſu Chriſti Corpus a Joſeph involutum eſt, nobis repræſentat & in memoriam revocat. Unde S. Iſidorus Peluſiota ſcribit: *Pura illa ſindon, quæ ſub divinorum Donorum miniſterio expanſa eſt, Joſephi Arimathenſis eſt miniſterium. Ut enim ille Domini Corpus ſindone involutum ſepulturæ mandavit, per quod univerſum mortalium genus Reſurrectionem percepit: eodem modo nos propoſitionis Panem in ſindone ſacrificantes, Chriſti Corpus ſine dubitatione reperimus*. Denique ad ſepulchrum Domini venire debemus, non ſolum ut videamus, ſed ut illi pietatis officia exhibeamus, quemadmodum ſanctæ mulieres cum aromatibus venerunt, ut ſacrum corpus ejus ungerent. Aromata, ſunt bona opera. Aromata, ſunt orationes Juſtorum. *Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo*. Viginti quatuor Seniores viſi ſunt ſancto Joanni cadere coram Agno, *habentes ſinguli phialas aureas, plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes Sanctorum*. Aromata ſunt eleemoſynæ, quas Apoſtolus vocat *Odorem ſuavitatis, hoſtiam acceptam, placentem Deo*. Aromata ſunt bona quævis opera, quæ mundo corde & pura intentione Deo offerimus. *Oblatio juſti impinguat altare & odor ſuavitatis eſt in conſpectu Altiſſimi*. „ Et nos ergo in Chriſtum Je- „ ſum Dei Filium pro nobis mortuum & ſepultum credentes, ſi odore virtutum

Rom. 8. 35.
S. Ambroſ.
Pſal. 138.
S. Pet. Chryſ. ſerm. 75.
Cant. 3.
S. Petrus Chryſol. ſerm. 74.
S. Leo Epiſt. ad Turribium.
Apoc. 5. 6.
S. Iſidorus Peluſ. Epiſt. 123.
Pſ. 140. 2.
Apoc. 5. 8.
Philipp. 4. 18.
Eccli. 38. 8.
S. Greg. M.

„ referti, cum opinione bonorum operum Dominum quærimus, ad monu-
„ mentum illius cum aromatibus venimus. Illæ autem mulieres Angelos vi-
S. Bern. „ dent, quæ cum aromatibus venerunt: quia illæ mentes ſupernos cives aſpiciunt,
ſerm. 10. & „ quæ cum virtutum odoribus ad Dominum per ſancta deſideria proficiſcuntur. Ad
11. in Cantica. Jeſum adeamus cum aromatibus contritionis, devotionis, & pietatis ſeu miſeri-
cordiæ. Prima ſpecies unguenti conficitur ex peccatorum noſtrorum recorda-
tione, & divini amoris igne in corde noſtro coquitur. Altera ex divinorum be-
neficiorum recordatione. Tertia, de omnibus quorumlibet miſerorum ærumnis,
etiamſi fuerint inimici. „ Felix mens, quæ talium collectione aromatum ſeſe
„ ditare & impinguare curavit, infundens ea oleo miſericordiæ, & ardore deco-
„ quens charitatis. Quis putas eſt *Jucundus homo qui miſeretur & commodat?*
„ Pronus compati, ſubvenire promptus, dare quam accipere beatius judicans,
„ ignoſcere facilis, difficilis iraſci, ulciſci penitus non acquieſcens, & per o-
„ mnia proximorum æque ut proprias reſpiciens neceſſitates. Quæcumque ſic af-
„ fecta es anima, pretioſa aromata ad ſepulchrum Domini Jeſu attuliſti.

2. *Et ecce terræmotus factus eſt magnus. Angelus enim Domini deſcendit de
cælo: & accedens revolvit lapidem, & ſedebat ſuper eum. Erat autem aſpectus
ejus ſicut fulgur, & veſtimentum ejus ſicut nix.* Commota eſt & contremuit ter-
ra, non ſolum quia Angelus deſcendit de cælo, ſed maxime quia ex inferis Do-
minator aſcendit. Ut Chriſtus in nobis reſurgat, ſeu ut in Chriſto a morte pec-
cati ad vitam gratiæ reſurgamus, terra cordis noſtri moveatur timore ſalutari,
timore filiorum, non ſervorum; timore reverentiæ, timore caſto, quo ſpon-
ſa timet ſponſo diſplicere, *A facie Domini mota eſt terra.* Tunc Angelus Do-
mini, Sacerdos, conſcientiæ prudens & pius Moderator, Paſtor Angelo ſi-
milis, cujus converſatio in cælis ſit, qui Deum ſemper intueatur, qui ad ho-
mines non accedat niſi divinæ charitatis condeſcenſu, ut Dei legatione fun-
gens, ut illorum ſaluti conſulat; Viſibilis inquam, ille Angelus Domini,
converſatione & ipſo habitu corporis ſui ſanctitatem myſteriorum, quorum diſ-
penſator eſt & nuntius oſtendens, miniſterium exhibeat ſuum ad revolvendum
lapidem vitioſorum habituum, pravarumque conſuetudinum, ne gratiæ adi-
tum animæ iterum occludant. Lapis magnus eſt, ipſum revolvere difficile, &
Marci 16. 4. infirmis impar naturæ viribus. *Quis revolvet nobis lapidem ab oſtio monumenti?*
1. Cor. 3. 5. 6. Sola gratia revolvere poteſt. Dei unius opus eſt & beneficium, viſibilis Angeli,
2. Cor. 5. 20. ſcilicet Sacerdotis miniſterium. *Chriſti* enim *cui credidiſtis, Miniſtri, Dei ad-
jutores ſumus* (inquit Apoſtolus) *pro Chriſto legatione fungimur, tamquam*
S. Petrus Chryſol. ſerm. 34. *Deo exhortante per nos.* Angelus deſcendit de cælo. *Reſurgente Chriſto, morte
pereunte, terrenis redditur cæleſte commercium: & mulieri, cui fuerat cum
diabolo lethale conſilium, cum Angelo colloquium fit vitale.* Et accedens revol-
vit lapidem, & ſedebat ſuper eum. *Sedebat ut fidei doctor, ut Reſurrectionis
magiſter: ſedebat ſuper petram, ut ſoliditas ſedis daret credentibus firmitatem.
Ponebat Angelus ſuper petram fundamenta fidei, ſuper quam Chriſtus erat
Eccleſiam fundaturus, qui dixit: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædifi-
cabo Eccleſiam meam.* Erat autem aſpectus ejus ſicut fulgur, & veſtimentum
S. Gregor. M. ejus ſicut nix. *In fulgure terror timoris eſt; in nive blandimentum candoris.
Hom. 21. in Quia vero omnipotens Deus & terribilis peccatoribus, & blandus eſt juſtis:
Evang. recte teſtis Reſurrectionis ejus Angelus & in fulgore vultus, & in candore ha-
bitus demonſtratur; ut de ipſa ſua ſpecie & terreret reprobos, & mulceret
Exod. 13. pios. Unde recte quoque populum per deſerta gradientem columna ignis in no-
cte, & columna nubis præibat in die. In igne enim terror eſt, in nube viſio-
nis blandimentum: Dies vero vita juſti, nox vita peccatoris. Unde converſis
peccatoribus Paulus dicit:* Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Do-
Epheſ. 5. mino. *In die ergo per nubem columna monſtrata eſt, & in nocte per ignem, quia
omni-*

Digitized by Google

omnipotens Deus & blandus juſtis, & terribilis apparebit injuſtis. Iſtos in judicio veniens per lenitatis manſuetudinem demulcet, illos vero per juſtitię diſtrictionem terret.

3. *Præ timore autem ejus exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mortui.* Exſurgat Deus, & diſſipentur inimici ejus, & fugiant qui oderunt eum a facie ejus. In libro Judicum legimus, quod cum Samſon Gazam civitatem Philiſtinorum fuiſſet ingreſſus, Philiſtæi ingreſſu ejus cognito, civitatem repente obſederunt, cuſtodes ad portas poſuerunt, ne fugere & elabi poſſet: jamque fortiſſimum Samſonem ſe comprehendiſſe gloriabantur & gaudebant. At ille media nocte ſurgens, portas civitatis abſtulit, & montis verticem aſcendit. Samſon typus eſt Chriſti Jeſu Salvatoris noſtri; Gaza civitas, tartari; Philiſtæi, Judæorum: qui cum mortuum Dominum viderent, ejuſque corpus in ſepulchro jam poſitum, cuſtodes illico deputaverunt, & eum qui auctor vitæ claruerat, in inferni clauſtris retentum, quaſi Samſonem in Gaza ſe deprehendiſſe lætati ſunt. Samſon vero media nocte non ſolum exiit, ſed etiam portas tulit, quia *Redemptor noſter ante lucem reſurgens, non ſolum liber de inferno exiit, ſed & ipſa etiam inferni clauſtra deſtruxit. Portas tulit, & montis verticem ſubiit: quia reſurgendo clauſtra inferni abſtulit, & aſcendendo cælorum Regna penetravit.* Si tantum terrorem Angelus Chriſti reſurgentis nuntius & miniſter militibus ſepulchri cuſtodibus incuſſit, quantum terrorem Chriſtus ipſe mortis inferique victor tartareis legionibus intulit?

Pſalm 67. 1.
Judicum 15.
S. Greg. M. Hom. 21. in Ev.

4. *Reſpondens autem Angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos: ſcio enim, quod Jeſum, qui crucifixus eſt, quæritis. Non eſt hic: ſurrexit enim ſicut dixit. Venite, & videte locum ubi poſitus erat Dominus.* Paveant illi, qui non amant adventum ſupernorum civium. Pertimeſcant, qui deſideriis carnalibus preſſi ad eorum ſocietatem ſe pertingere poſſe deſperant. Vos autem cur pertimeſcitis, quæ veſtros concives videtis? *Nolite timere vos.* Nihil timendum iis qui Jeſum hunc crucifixum quærunt amoris pęnitentis affectu, qui crucem amant, tantum abeſt ut oblatam vel impoſitam refugiant; qui viæ mortificationis inſiſtunt, qui Chriſtianæ vitæ ac pietatis officia ſedulo implent, hominum contradictione ac perſecutione ſpreta; qui nullis difficultatibus, nullo timore humano a via perfectionis evangelicæ dimoventur. Hic Jeſum crucifixum ſincere quærunt. *Scio enim quod Jeſum qui crucifixus eſt quæritis.* Hi ſolatio & gaudio Reſurrectionis ejus fruuntur; hi fructum Reſurrectionis ejus in hac vita, & pignus Reſurrectionis ad gloriam percipiunt, Nolite timere vos, qui Jeſum crucifixum ita quæritis. Chriſtus enim *Traditus eſt propter delicta noſtra, reſurrexit propter juſtificationem noſtram*, ut adoptionem filiorum Dei, ac cœleſtis gloriæ hæreditatem exinde reciperemus. Nolite timere vos. *Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater.) Si autem filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti: ſi tamen compatimur, ut & conglorificemur.* Oportuit Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam: oportet Chriſtianum ipſi compati, ut gloriæ illius ſit particeps. *Fidelis ſermo: Nam ſi commortui ſumus, & convivemus: ſi ſuſtinebimus, & conregnabimus.*

S. Greg. M.
Rom. 4. 25.
Ib. c. 8. 16. 17.
2. ad Tim. 2. 11.

Non eſt hic; ſurrexit enim ſicut dixit. Venite & videte locum ubi poſitus erat Dominus. Ne quæratis in ſepulchro mortis victorem, qui ex eo exiit velut ex utero quondam virginali, clauſo, & inviolato ſigillo: ſed longe diſpari conditione: in uterum enim Virginis deſcendit immortalis, ex eo natus eſt mortalis: in ſepulchro depoſitus eſt mortuus, ex eo ſurrexit redivivus, immortalis, glorioſus. „ Mutatur hic ordo rerum: mortem non mortuum devorat hic ſepul„ chrum; domus mortis manſio fit vitalis: uteri nova forma, mortuum con„ cipit, parit vivum. *Surrexit, ſicut dixit.* Duæ vitæ erant, quarum unam „ novimus, alteram neſciebamus. Una quippe mortalis eſt, altera immorta„ lis: una corruptionis, altera incorruptionis: una mortis, altera reſurrectionis;

S. Petrus Chr. ſer. 64.

„ ſed

„ ſed venit Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus, ſuſcepit unam, & S. Greg. M. Hom. 21. Ev. „ oſtendit alteram. Unam pertulit moriendo, & oſtendit alteram reſurgendo. „ Si ergo nobis mortalem vitam ſcientibus reſurrectionem promitteret carnis, „ & tamen hanc viſibiliter non exhiberet, quis ejus promiſſionibus crederet? „ Factus itaque homo apparuit in carne, mori dignatus eſt ex voluntate, re- „ ſurrexit ex poteſtate, & oſtendit exemplo, quod nobis promiſit in præmio. In novitate igitur vitæ ambulemus. Crucifixus eſt Dominus Jeſus Chriſtus, ut in cruce oſtenderet veteris hominis noſtri occaſum: & reſurrexit ut in ſua Coloſſ. 3. 1. vita oſtenderet noſtræ vitæ novitatem. *Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram. Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo.* Si bene vivimus, mortui ſumus, & reſurreximus. Qui au- S. Aug. tem nondum mortuus eſt, nec reſurrexit, male adhuc vivit: & ſi male vivit, non vivit; *Moriatur, ne moriatur, mutetur, ne damnetur.* Sed quid eſt, bene vivere? Quæ ſurſum ſunt ſapere, non quæ ſuper terram. Si vere cum Chriſto ſurreximus, de nobis dicatur; *Surrexit, non eſt hic.* Morum mutatione, vitæ novitate ſpiritalem reſurrectionem noſtram comprobemus. Quid hunc Chriſtianum quæritis cum mortuis ſæculi in occaſionibus peccati? Surrexit, non eſt hic. Quid hunc quæritis in theatris, in ſpectaculis, in choræis? Surrexit, non eſt hic. Quid hunc quæritis in mulierum periculoſa converſatione & familiaritate? Surrexit, non eſt hic. Quid hunc quæritis in ludis, in comeſſationibus & compotationibus? Surrexit, non eſt hic. *Filii hominum, uſquequo gravi corde? Ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Beati eſſe vultis: ſed unde homo beate vivit, quærere non vultis. Divitias quæritis, honores & pompam ſæculi quæritis, voluptates terrenas quæritis: ſed nulla res terrena vos beatos facit. *Uſquequo gravi corde?* Non vultis eſſe graves corde, qui terrenis oneratis cor veſtrum? Quouſque fuerunt graves corde homines? Antequam veniret Chriſtus, antequam reſurgeret Chriſtus, fuerunt homines gravi corde. *Ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Volentes beati eſ- Pſ. 4. 3. ſe, eas res quæritis, unde miſeri ſitis. Fallit vos quod quæritis: mendacium eſt quod quæritis. *Scitote quia Dominus Sanctum ſuum mirificavit.* Venit Chriſtus ad miſerias noſtras, paſſus eſt, mortuus, ſepultus, reſurrexit tertia die, finito labore, mortua morte. Oculos mentis in ejus Reſurrectione defige; quia Deus ita magnificavit Sanctum ſuum, Filium ſuum Jeſum, ut eum ſu- S. Aug. ſer. 231. alias de Temp. 141 ſcitaret a mortuis, & ad dexteram ſuam in cœlis collocaret. Oſtendit tibi quid debeas ſapere, ſi vis beatus eſſe: hic enim beatus eſſe non potes. Bonam rem quæris, ſed terra iſta non eſt regio ejus rei quam quæris. Si habuit hic Chriſtus, habebis & tu. In regione mortis tuæ quid ille invenit, niſi quod hic abundat? Manducavit tecum quod abundat in cella miſeriæ tuæ. Acetum hic bibit, fel hic habuit. Sed ad magnam menſam ſuam te invitavit, menſam cœli, menſam Angelorum, ubi ipſe panis eſt. Vitam ſuam promiſit nobis: mortem ſuam prærogavit nobis, tamquam diceret: Ad vitam meam vos invito, ubi nemo moritur, ubi vere vita beata eſt, ubi cibus non corrumpitur, ubi reficit, & non deficit. Ecce quo vos invito, ad regionem Angelorum, ad amicitiam Patris & ſancti Spiritus, ad cœnam ſempiternam, ad fraternitatem meam; poſtremo ad me ipſum, ad vitam meam vos invito. *Non vultis credere quia dabo vobis vitam meam? Tenete pignus mortem meam. Modo ergo cum in iſta carne corruptibili vivimus, morum mutatione cum Chriſto moriamur, amore juſtitiæ cum Chriſto vivamus: beatam vitam non accepturi, niſi cum ad illum venerimus qui venit ad nos, & cum illo eſſe cœperimus, qui mortuus eſt pro nobis.*

7. *Et cito euntes, dicite Diſcipulis ejus, quia ſurrexit; & ecce præcedet vos in Galilæam; ibi eum videbitis, ecce prædixi vobis.* Mulieres ſunt Apoſtolo-

rum.

rum Apoſtolæ, nuntium vitæ & reſurrectionis ferunt, quæ mortem intulerant *S. Petrus*
& ruinam. Revertere ad virum, mulier jam ſanata, & ſuade fidem, quæ per- *Chr ſer. 77.*
fidiam ſuaſiſti: refer homini Dominicæ Reſurrectionis indicium, cui ante ten-
tationis & ruinæ conſilium detuliſti. Si vere cum Chriſto reſurreximus, Re-
ſurrectionem ipſius aliis nuntiare debemus, alios ad ejus cultum, confeſſionem,
& laudem adducere, dicentes cum Propheta: *Venite adoremus, & procidamus* *Pſal. 94.*
ante Deum: ploremus coram Domino qui fecit nos. Quoniam Deus magnus Do-
minus, & Rex magnus ſuper omnes Deos ... Omnes gentes plaudite manibus, *Pſal. 46. 2.*
jubilate Deo in voce exultationis. Quoniam Dominus excelſus, terribilis, Rex
magnus ſuper omnem terram ... Laudate Dominum, omnes gentes, laudate eum
omnes populi. Sponſus ſponſæ, pater filio, dominus ſervo dicat: *Memor eſto*
Dominum Jeſum Chriſtum reſurrexiſſe a mortuis. Adnitendum nobis eſt, ut
Reſurrectionis Chriſti ſimus conſortes, & de morte ad vitam, dum in iſto ſu- *Pſal. 116. 1.*
mus corpore, tranſeamus. Unicuique enim homini, qui ex alio in aliud aliqua *2. Tim. 2. 8*
converſione mutatur, finis eſt, non eſſe quod fuit; & ortus, eſſe quod non fuit:
ſed intereſt cui quis moriatur aut vivat: quia *Eſt mors quæ cauſa eſt vivendi;*
& eſt vita, quæ cauſa eſt moriendi. Moriendum ergo eſt diabolo, & vivendum *S. Leo ſerm. 59 de Reſurrect.*
Deo: deficiendum iniquitati, ut juſtitiæ reſurgatur. Occumbant vetera, ut oriantur
nova. Et quoniam, ſicut ait Veritas, Nemo poteſt duobus Dominis ſervire: domi- *Dom. 1.*
nus ſit non ille qui ſtantes impulit in ruinam, ſed ille qui dejectos erexit in gloriam.

16. *Et exierunt cito de monumento cum timore & gaudio magno, currentes nuntia-*
re Diſcipulis ejus. Et ecce Jeſus occurrit illis, dicens: Avete. Illæ autem ac-
ceſſerunt, & tenuerunt pedes ejus, & adoraverunt eum. Dixerat illis Ange-
lus, *Nolite timere vos.* Exierunt nihilominus de monumento cum timore &
gaudio magno. *Timor non ablatus eſt, ſed mutatus. Malus timor culpa, bo-*
nus reverentiæ timor. Adam datum perdiderant: ne perderent ipſum redditum, *S. Petr. Chr. ſerm. 80.*
pertimeſcebant: Cum timore & gaudio magno. *Scriptum eſt,* Servite Domi- *Pſ. 2.*
no in timore, & exultate ei cum tremore .... Timor Domini ſanctus perma- *Pſ. 18.*
net in ſæculum ſæculi. *In ſanctitate ergo manet, qui Dei permanet in timore.* Quo
majoribus donis & gratiis cumulantur ſancti, eo magis timent, de indignita-
te ſua perſuaſi, ſuæque infirmitatis ſibi conſcii. Illuſiones timent, timent ne
Angelus tenebrarum ſe forte transfiguraverit in Angelum lucis, timent *a timore* *Pſ. 90.*
nocturno, a ſagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab in-
curſu & dæmonio meridiano. Timent ne gratiæ minus fideliter & minus digne
reſpondeant. *Et ecce Jeſus occurrit eis, dicens: Avete.* Fideliter currentibus oc-
currit Chriſtus, ut quod fide crediderant, agnoſcerent viſu: & firmaret præ-
ſentia, quas adhuc trepidas habebat auditus. *Occurrit ut Dominus; ſalutat, ut* *S. Petr. Chr.*
parens; affectu animat, ſervat timore: ſalutat, ut per amorem ſerviant, non
fugiant per timorem. Illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes ejus. *Habe-*
ri ſe voluit, qui paſſus eſt teneri. Tenuerunt pedes ejus: *Ut ſcirent in capite*
Chriſti virum eſſe, ſe eſſe in pedibus Chriſti: & datum ſibi virum ſequi, non
præire per Chriſtum. Quod in Chriſto videtur infimum, amplectuntur; quod
ſublimius eſt, adorant. Ad pedes procidunt, humilitatem profeſſæ, quam a
Chriſto didicerunt. Via ſcilicet ad cœleſtium Myſteriorum cogitionem a Deo
obtinendam compendiaria, humilitas. *Non aliam tibi* (inquit S. Auguſtinus) *S. Aug. Ep. 118. al. 56. n. 22.*
ad capeſſendam & obtinendam veritatem viam munias, quam quæ munita eſt
ab illo qui egreſſuum noſtrorum tamquam Deus vidit infirmitatem. Ea eſt autem
prima humilitas, ſecunda humilitas, tertia humilitas, & quoties interrogares
hoc dicerem, non quo alia non ſint præcepta, ſed niſi humilitas omnia quæcum-
que bene facimus & præceſſerit, & comitetur, & conſecuta fuerit, jam nobis
de aliquo bono facto gaudentibus totum extorquet de manu ſuperbia.

7. *Tunc ait illis Jeſus: Nolite timere: ite, nuntiate fratribus meis ut eant in*
Galilæam, ibi me videbunt. „ Quod dixerat Angelus, dicit & Dominus; ut quas

„ fir-

„ firmaverat Angelus, Chriſtus redderet firmiores. *Ite, nuntiate fratribus meis,*
S. Petr. Chr. „ &c. Reſurgens Chriſtus a mortuis, reſumpſit hominem, non reliquit: vocat
„ ergo fratres, quos corporis ſui fecit eſſe germanos: vocat fratres, quos Pa-
„ tris ſui adoptavit in filios: vocat fratres, quos benignus hæres ſibi præſtitit
„ cohæredes in gloria cœleſti, ubi *Similes ei erimus, quoniam videbimus eum ſi-*
1. Joan. 3. 2. *cuti eſt*. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. *Quid enim mihi eſt in cœlo,*
& a te quid volui ſuper terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æ-
ternum ... Mihi adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam.

8. *Quæ cum abiiſſent, ecce quidam de cuſtodibus venerunt in civitatem, &*
nuntiaverunt Principibus Sacerdotum omnia quæ facta fuerant. Et congregati
cum Senioribus, conſilio accepto, pecuniam copioſam dederunt militibus, dicen-
tes: Dicite, quia Diſcipuli ejus nocte venerunt, & furati ſunt eum vobis dor-
mientibus, &c. Impletum eſt, quod prædictum eſt a Propheta Pſal. 65. qui *Pſal-*
mus Reſurrectionis inſcribitur: *In multitudine virtutis tuæ mentientur tibi ini-*
Pſ. 65. 3. *mici tui*. Magnitudo potentię Domini ſecundum quod Homo factus eſt, in vir-
tute Reſurrectionis apparet. Hanc commendat Apoſtolus, cum ait: *Non ha-*
bens meam juſtitiam, quæ ex lege eſt, ſed illam quæ ex fide eſt Chriſti Jeſu:
Phil. 3. 9. 10. *quæ ex Deo eſt juſtitia in fide, ad cognoſcendum illum, & virtutem Reſurrectio-*
nis ejus. Et alibi: *Nam etſi crucifixus eſt ex infirmitate; ſed vivit ex virtute*
Dei. Cum ergo magna iſta potentia Domini in Reſurrectione intelligatur,
S. Aug. En. in Pſal. 65. quid ſibi vult, *In multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui*; niſi ut
ſic intelligas, Ideo tibi mentientur inimici tui, ut crucifigaris; ideo crucifigeris;
ut reſurgas. Mendacium ergo illorum ad commendandum multam potentiam
tuam valebit. Quare ſolent inimici mentiri? ut potentiam cujuſque minuant,
de quo mentiuntur. Tibi, inquit, contra accidit. Nam minus appareret po-
tentia tua, ſi tibi illi non mentirentur. Falſi teſtes mentiti ſunt tibi in Paſſione
tua: creditum eſt eis, oppreſſus es, crucifixus, depoſitus in ſepulchro, additi
cuſtodes, nec corpus tuum Diſcipuli tui furarentur, reſurgis occultus, appares
manifeſtus. Nonne in multitudine virtutis tuæ mentiti ſunt tibi inimici tui?
Mentiti ſunt & ſepulchri cuſtodes a Judæis corrupti, dixerunt: Cum dormi-
remus, venerunt Diſcipuli ejus, & abſtulerunt eum de monumento. O vere
ſtultitia dormiens! Aut vigilabas, & prohibere debuiſti; aut dormiebas, &
quid ſit geſtum, neſciſti. Acceſſerunt & ipſi mendacio inimicorum: *Auctus eſt*
numerus mentientium, ut augeretur merces credentium: quia *in multitudine vir-*
tutis tuæ mentientur tibi inimici tui. Apparuiſti contra mendaces veracibus &
apparuiſti eis veracibus, quos tu veraces feciſti. *Omnis terra adoret te & pſallat*
tibi, pſallat nomini tuo, Altiſſime. Paulo ante humillime, modo Altiſſime: hu-
millime inter manus mentientium inimicorum; Altiſſime ſuper verticem lau-
dantium Angelorum, *Venite, & videte opera Domini*. O Gentes, o ultimæ
nationes, relinquite Judæos mentientes, venite confitentes. *Terribilis in con-*
ſiliis ſuper filios hominum. Machinati ſunt filii hominum conſilium ad crucifi-
gendum Chriſtum, excæcavit crucifigentes. Quid ergo feciſtis, filii hominum,
machinando conſilia adverſus Dominum veſtrum, in quo latebat majeſtas, &
apparebat infirmitas? *Vos machinati eſtis conſilia perdendi, ille excæcandi &*
ſalvandi; excæcandi ſuperbos, ſalvandi humiles: ad hoc autem ſuperbos ipſos
excæcandi, ut cæcati humiliarentur, humiliati confiterentur, confeſſi illumina-
rentur. Terribilis in conſiliis ſuper filios hominum. *Ecce cæcitas ex parte Iſ-*
rael facta eſt: ecce Judæi, ex quibus natus ed Chriſtus, foris ſunt: ecce Gen-
tes quæ contra Judæam erant, in Chriſto intus ſunt.

Pecuniam copioſam dederunt Militibus, dicentes: Dicite, quia Diſcipuli ejus
nocte venerunt, & furati ſunt eum vobis dormientibus. Avaritia, & rerum
temporalium falſorumque bonorum amor, Chriſto Jeſu perſecutores ſemper
peperit. Avaritia Sacerdotum, Phariſæorum, & Scribarum perſecuta eſt vi-
ven-

ventem: Avaritia Judæ morientem: Avaritia militum reſurgentem: & Avaritia Virorum Eccleſiaſticorum in cœlis regnantem, ad finem uſque mundi perſequitur. Nec avaritia tantum, ſed & malus uſus bonorum Eccleſiæ. „ Cuſtodes miraculum confitentur, ad urbem cito redeunt, nunciant Principibus Sacerdotum quæ viderint, quæ facta compererint. Illi qui debuerant converti ad pœnitentiam, & Jeſum quærere reſurgentem, perſeverant in malitia, & pecuniam quę ad uſum Templi data fuerat, vertunt in redemptionem mendacii, ſicut antea triginta argenteos dederant Judæ proditori. Omnes igitur qui ſtipe Templi, & his quæ conferuntur ad uſus Eccleſiæ, abutuntur in aliis rebus, quibus ſuam expleant voluntatem, ſimiles ſunt Scribarum & Phariſæorum redimentium mendacium, & ſanguinem Salvatoris.

S.Hieron. in c 28. Matth.

Pecuniam copioſam dederunt militibus, *&c.* „ Qui dant pecuniam, non perdenda comparant, ſed ſervanda. Judæi vendente Juda emerunt, ut perderent Chriſtum: nunc pecuniam copioſam, ut ſe, Legem, Templum, Patriam perderent, effuderunt. Viri ſanguinum & doloſi ſtatuunt pretium falſitatis, perfidiæ conficiunt inſtrumentum: commercio crudeli fraudem fidei, veritatis latrocinium nundinantur: corrumpunt milites, ut furtum vocent quod erat Reſurrectionis arcanum. *Dicite, quia Diſcipuli ejus nocte venerunt, & furati ſunt eum*. Non contenti interfeciſſe Magiſtrum, quomodo Diſcipulos poſſent perdere, moliuntur; Diſcipulorum crimen eſſe faciunt virtutem Magiſtri. Plane amiſerunt milites, perdiderunt Judæi: ſed Diſcipuli Magiſtrum ſuum, non furto, ſed fide; virtute, non fraude; ſanctitate, non crimine; vivum, non mortuum ſuſtulerunt. Hinc eſt quod in Galilæam, ut eum poſſint videre, mittuntur, quia Deus in loco perfidiæ non videtur.

S.Petr. Chr. ſer. 80.

9. *Undecim autem Diſcipuli abierunt in Galilæam, in montem ubi conſtituerat illis Jeſus*. Chriſto vocanti & invitanti cito & alacriter parendum eſt, vitanda malorum ſocietas, de medio Babylonis fugiendum. contendendum eſt in montem evangelicæ perfectionis, ubi conſtituit nobis Jeſus. *Surſum corda*: iis enim quorum animus in terra, rebuſque terrenis defixus eſt, Chriſtus Jeſus conſpicuum ſe non præbet; cum illis familiariter non verſatur. Nemo eſt qui Chriſtum reſurgentem ſequi nolit: ſed heu, quam pauci qui crucifixum & morientem ſequi velint! Nemo eſt Chriſtianus, qui gaudia Reſurrectionis ejus non amet, non deſideret. Sed quam pauci qui ejus opprobria, paſſiones, & crucem ament ac deſiderent, quam pauci qui non refugiant! Chriſtum reſurgentem adoremus cum ejus Diſcipulis. Fides noſtra pariat adorationem, ſpem, & amorem. Fides reſurrectionis Chriſti nos diſcernit a paganis, qui crucifixum fatentur, reſurrexiſſe negant: adoratio & charitas diſcernat nos a dæmonibus, qui Chriſtum reſurrexiſſe credunt, & Filium Dei agnoſcunt, & contremiſcunt; non adorant, nec diligunt. Dæmones Jeſum Filium Dei confeſſi ſunt, & audierunt ab illo: *Obmuteſcite*. Petrus Filium Dei vivi confeſſus eſt, & audivit: *Beatus es*. Quod diſcernebat illos, diſcernat & nos. Unde dæmones clamabant? *Timendo*. Unde Petrus? *Diligendo. Eligite, diligite*. Fides quæ per dilectionem operatur, quæ bona opera adjuncta habet, Chriſtianos a dæmonibus diſcernit. *Quomodo diſtinguimur fide, ſic diſtinguamur & moribus, ſic diſtinguamur & operibus, accenſi charitate, quam dæmones non habebant. Ardete igne charitatis, ut a dæmonibus vos diſcernatis. Ardor iſte ſurſum vos rapit, ſurſum tollit, in cœlum levat*.

S. Aug. ſer. 234. al. 88 de Div.

18. *Et accedens Jeſus locutus eſt eis, dicens: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra*. Reſurrectio Chriſti ſtatus eſt poteſtatis, ad quem prædeſtinatus eſt ab æterno: quem ſponte abdicavit, dum mortalem inter homines vitam ageret; cujus poſſeſſionem adiit per glorioſam Reſurrectionem ſuam. *Qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute ſecundum ſpiritum ſanctificationis ex Reſurrectione mortuorum Jeſu Chriſti Domini noſtri*. Reſurrectionis Chriſti Jeſu fru-

Rom. 1. 4.

fructus eſt, novum jus, nova poteſtas, quam in cœlo Chriſtus habet mittendi Spiritum ſanctum ut novam creaturam formet, ac renovet faciem terræ. Hinc S. Petrus in concione publica ad Judæos ipſa die Pentecoſtes, qua ſuper Diſcipulos effuſus eſt Spiritus ſanctus, habita, ait: *Hunc Jeſum reſuſcitavit Deus, cujus omnes nos teſtes ſumus. Dextera igitur Dei exaltatus, & promiſſione Spiritus ſancti accepta a Patre, effudit hunc, quem vos videtis, & auditis.*

Act. 2. 34.

Reſurrectionis Chriſti fructus eſt, poteſtas Chriſto data in cœlo, ut illuc membra ſua e terris trahat, ut ibi ſanctos ſuos perenni beatitudine, gloria, immortalitate donet, coronet. Reſurrectionis Chriſti fructus eſt, jus congregandi populum, quem acquiſivit ſanguine ſuo, ex omnibus terræ finibus. *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Poſtula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.*

Pſal. 2.

Reſurrectionis Chriſti fructus eſt, ſummum imperium quod exercet in Angelos & homines ut caput Eccleſiæ. *Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt Principium, primogenitus ex mortuis; ut ſit in omnibus ipſe primatum tenens: Quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem inhabitare: & per eum reconciliare omnia in ipſum, pacificans per ſanguinem crucis ejus, ſive quæ in terris, ſive quæ in cœlis ſunt.*

Coloſſ. 1.

Crucis & Reſurrectionis Chriſti fructus eſt, poteſtas omnis illi data in corda ſeu voluntates hominum, ut illas victricis gratiæ ſuæ efficacia convertat, dirigat, trahat, agat quocumque voluerit. Illi poteſtas data eſt, qui paulo ante crucifixus, qui ſepultus in tumulo, qui mortuus jacuerat, qui poſtea reſurrexit. In cœlo autem & in terra poteſtas data eſt, ut qui ante regnabat in cœlo, per fidem credentium regnet in terris. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra.* Quamvis ergo magnum ſit & arduum, quod vobis impono miniſterium, humanaſque vires ſuperans, ne deſpondeatis animos, immo potius confidite: Ego ſiquidem Filius unigenitus Dei, cœli ac terræ Dominus, mortis victor, triumphator inferni, Rex a Patre conſtitutus ſuper Sion montem ſanctum ejus, hæres univerſorum, ſub quo curvantur qui portant orbem, vos elegi, voſque mitto ad hoc opus.

11. *Euntes ergo docete omnes Gentes, Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Miſſio Apoſtolorum in mundum univerſum, vocatio omnium gentium, Eccleſiæ fundatio: electorum, quos nemo rapiet de manu ejus, acquiſitio, ſunt effectus novæ poteſtatis Chriſti Jeſu, & Paſſionis ejus præmia. *Euntes ergo docete omnes gentes*, quia Chriſtus *Vult omnes ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*; & pro omnibus mortuus eſt. Poteſt omnes ad ſe convertere, ipſique volenti ſalvum facere, nullum humanum reſiſtit arbitrium. Docete adultos omnes Regulam Fidei & doctrinæ cœleſtis, quam a me accepiſtis. Docete quid credere, quid ſperare, quid timere, quid agere, debeant. Tum recte inſtitutos, credentes, pœnitentes, baptizate in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Baptiſmus ſit fidei doctrinæque ab ipſis receptæ ſignaculum & profeſſio.

Tertull. l. de Baptiſmo.

Abluantur, non Ethnicorum more, qui ſacris quibuſdam per lavacrum initiantur, & impunitatem perjuriorum ſibi ſpondent, ſed *Viduis aquis*, id eſt ſterilibus ac virtute deſtitutis, *ſibi mentiuntur*. Non ritu Judæorum, qui proſelytos per lavacrum initiant, & jugo Moſaicæ Legis ſubjiciunt: ſed ritu novo, myſtico, ſingulari, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, ad omnium *peccatorum remiſſionem*, ſpiritalemque *regenerationem*, ac *renovationem*, ad interioris hominis *Illuminationem*: ut ſcilicet *Undæ genitalis auxilio ſuperioris ævi labe deterſa, inexpiatum pectus ac purum deſuper ſe lumen infundat.* Baptizantes eos *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, ut quorum una eſt divinitas: una ſit largitio; & ut credentes eumdem eſſe intelligant ſuæ regenerationis auctorem, qui generationis & creationis eſt auctor, Deum unum in eſſentia, & trinum in perſonis, Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum. Ut denique innoteſcat, hominem per ba-

Act. 2. 28.
Ad Tit. 3. 5.
S. Cypr.
S. Hieron. in hunc locum.
S. Fulgen.

Digitized by Google

baptiſmum fieri filium adoptivum Patris, membrum Filii ejus Jeſu Chriſti,
templum Spiritus ſancti, Deoque uni & trino conſecrari ut eum adoret eique
ſerviat in ſpiritu & veritate ſecundum Evangelium. *Ablutio* itaque *delicto-* *Tertull. l.*
rum obſignatur in Patre, & Filio, & Spiritu ſancto, *ſub quibus & teſtatio fi-* *de Bapt.*
dei, & ſponſio ſalutis pignerantur.

Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos. &c. Baptizati eſtis infantes,
doceri ante baptiſmum non potuiſtis: ſed ex quo rationis uſum habuiſtis, ſtu-
dioſe diſcere debuiſtis omnia ad ſalutem neceſſaria, quæ olim Catechumeni
ante baptiſmum docebantur. Lugendum quod Chriſtiani plerique in Fide &
Lege Chriſti ſint ita rudes ac ſi neutram profiterentur. Sed eſto Fidei ſymbo-
lum, Legiſque mandata memoria teneant: maxima pars ignorat, aut certe
non attendit quanta ſit baptiſmi gratia, quanta ſit Chriſtiani dignitas, quam
magna & pretioſa dona per baptiſmum nobis Chriſtus contulerit, ut ſimus
conſortes divinæ naturæ, ut filii Dei nominemur & ſimus. Nihil majus, nihil
magis æſtimandum gratia baptiſmatis, Chriſtiani dignitate. Nulla nobis præ-
terire debet vitæ noſtræ dies, qua pro tanto beneficio nobis a Deo ſine ullis
meritis noſtris collato gratias non agamus. *Non fecit taliter omni nationi.*
Quam pretioſum fidei donum! Quam magna & incomparabilis baptiſmi gra- *Gal. 3. 27.*
tia! *Quotquot in Christo baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Sed præterea diſcen-
dum quænam ſint Chriſtiani hominis officia; quibus legibus, præceptis, votis
obſervandis nos in baptiſmo obligaverimus.

12. *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &*
Filii, & Spiritus ſancti: Docentes eos ſervare omnia quæcumque mandavi vo-
bis. Quiſquis baptizatus eſt, omnis Chriſtianus, debitor eſt totius Legis E-
vangelicæ implendæ. Fides ante baptiſmum, obſervantia Legis Evangelicæ
poſt baptiſmum exigitur. *Fides* enim *ſine operibus mortua eſt.* Cum puer of- *Jacobi 2. 10.*
fertur Eccleſiæ baptizandus, Sacerdos interrogat: *Quid petis ab Eccleſia Dei?*
Patrinus reſpondet: *Fidem.* Sacerdos: *Fides quid tibi præſtat?* Patrinus. *Vi-*
tam æternam. Tum Sacerdos: *Si igitur vis ad vitam ingredi, ſerva manda-*
ta: Diliges Dominum Deum tuum, &c. Baptiſmo igitur obligamur ad ſervan-
dum mandata Dei & Chriſti, non aliqua ſolum ſed omnia. *Docentes eos ſer-* *Jacobi 2. 10.*
vare omnia quæcumque mandavi vobis. Nam *Quicumque totam legem ſervave-*
rit, offendit autem in uno, factus eſt omnium reus. Chriſti præceptum eſt: *Si*
quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequa-
tur me. Et ſi quis cetera præcepta impleverit, ſi tamen ſæculi voluptatibus *Matt. 16. 13.*
ſe immerſerit, ſi carnis deſideriis indulgere, ſi nihil eorum quæ cupiditatem
fovere ac roborare poſſunt, negare illi voluerit, votorum baptiſmi infractor, le- *Galat. 5.*
giſque evangelicæ tranſgreſſor eſt. *Qui* enim *Chriſti ſunt, carnem ſuam cruci-*
fixerunt cum vitiis & concupiſcentiis. Ideo in ſacris baptiſmi Ritibus crux im-
primitur fronti & pectori baptizandi, ut doceamur de cruce Domini Jeſu non eſ-
ſe erubeſcendum, ſed eamdem amandam. *Accipe ſignum crucis tam in fronte,*
quam in corde: ſume fidem cœleſtium præceptorum, & talis eſto moribus, ut
templum Dei jam eſſe poſſis. Chriſti præceptum eſt, in omnibus ſe humiliare: *Matth. 18.*
Niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in Regnum cæ- *& 23.*
lorum. Qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat exaltabitur. Qui cete-
ra præcepta obſervat, ſed tamen ſe non humiliat, defectus ſuos ac miſerias
non agnoſcit, ſe omnium poſtremum coram Deo, ſe peccatorum maximum
non ſentit ac profitetur; violator ille eſt votorum baptiſmi ſui, & totius Le
gis Evangelicæ tranſgreſſor. Qui inimicos non diligit, qui injurias non igno-
ſcit, qui maledicentibus ſibi non benedicit: quamvis cetera legis capita ſer-
vaverit, votorum baptiſmi, divinæque legis violator eſt. Qui ſæculi pompis
non renunciat, ſed luxum in veſtibus, in ſupellectili, in curribus & equis, in
ſatellitio ſectatur, qui ludos, choreas, ſpectacula diligit, ſectatur, frequen-

ta

tat, pactorum ac votorum quibus ſe Deo in baptiſmo obſtrinxit, totiuſque legis Evangelicę tranſgreſſor eſt. *Docentes eos ſervare omnia quæcumque dixero vobis.*

Auctor lib. de Vocatione omnium Gentium l. 2. c. 2.

13. *Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* „ Ideſt, cum ſicut oves introieritis in medium luporum, nolite de veſtra „ infirmitate trepidare, ſed de mea poteſtate confidite; qui vos uſque ad con„ſummationem ſæculi in omni hoc opere non derelinquam: non hoc ut ni„hil patiamini, ſed quod multo majus eſt & præſtantius, ut nulla ſævientium „ crudelitate ſuperemini. In mea enim poteſtate prædicabitis, & per me fiet „ ut inter contradicentes, inter furentes, Abrahæ filii de lapidibus ſuſciten„tur. Ego inſinuabo quod docui, ego faciam quod promiſi .... *Implet Jeſus*

S. Leo ſerm 70. de Reſurrect. Dom. 2.

proprietatem nominis ſui: & qui aſcendit in cœlos, non deſerit adoptatos: qui ſedet ad dexteram Patris, ipſe totius habitator eſt corporis: & ipſe deorſum confortat ad patientiam, qui ſurſum invitat ad gloriam. Nobiſcum eſt Chriſtus, & cum Patre eſt; quia nec Patrem dimiſit, cum ad nos deſcendit; nec nos deſeruit, cum ad Patrem aſcendit. Nobiſcum eſt ad conſummationem uſque ſæculi, ſecundum præſentiam majeſtatis, ſecundum providentiam, ſecundum ineffabilem & inviſibilem gratiam. „ Totus Chriſtus caput & corpus: corpus

S. Aug. En. in Pſal. 56.

„ autem ejus eſt Eccleſia; non iſta aut illa, ſed toto orbe diffuſa: nec ea quæ „ nunc eſt in hominibus qui præſentem vitam agunt; ſed ad eam pertinen„tibus etiam his qui fuerunt ante nos, & his qui futuri ſunt poſt nos uſ„que in finem ſæculi. Tota enim Eccleſia conſtans ex omnibus Fidelibus, „ quia Fideles omnes membra ſunt Chriſti, habet illud caput poſitum in cœle„ſtibus, quod gubernat corpus ſuum: etſi ſeparatum eſt viſione, ſed an„nectitur charitate. Quia ergo totus Chriſtus caput eſt & corpus ejus, pro„pterea in omnibus Pſalmis ſic audiamus voces capitis, ut audiamus & vo„ces corporis. Noluit enim loqui ſeparatim, quia noluit eſſe ſeparatus dicens: „ *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi.* Si nobiſcum eſt, „ loquitur in nobis, loquitur de nobis, loquitur per nos; quia & nos lo„quimur in illo: & ideo verum loquitur, quia in illo loquimur. Nam quan„do in nobis, & ex nobis loqui voluerimus, in mendacio remanebimus.

Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi. Præſens eſt nobis adjutorio gratiæ ſuæ, qui præivit exemplis vitæ ac Paſſionis mortiſque ſuæ, in Evangelio ſuo nobis relictis. *Semper ante te habes quem*

S. Auguſt. ſer. 142. al. 34. inter Hom. 50.

ſequaris. Dominus exemplum in terra poſuit, cum Evangelium tibi reliquit. In Evangelio tecum eſt. Ergo ſequere Dominum. Quid eſt, Sequere Dominum? Imitare Dominum. Quid eſt, imitare Dominum? Diſcite a me quoniam mitis ſum „ & humilis corde. Quia ſi diſtribuero omnia mea pauperibus, & tradidero „ corpus meum ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt ...

Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi. Hæc Salvatoris noſtri promiſſio ſolatium eſt omnium ſanctorum, qui pro fide ac juſtitia aliquid patiuntur. Hinc de S. Cypriano Martyre ſcribit S. Auguſtinus: *Quod pro fide Confeſſionis Chriſti in exilium Curubim miſſus eſt, non ſancto Cy-*

S. Aug. ſer. 308. al. 12. inter editos a Pariſienſibus.

priano aliquid nocitum, ſed multum illi præſtitum eſt civitati. Quo enim ipſe mitteretur, ubi ille non eſſet, propter cujus teſtimonium mittebatur? Chriſtus ergo qui ait: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi, *in omni loco membrum ſuum excipiebat, quocumque furor inimici pellebat. O ſtulta infidelitas perſequentis! Si quæris exilium, quo Chriſtianus jubeatur ire; prius ſi potes, inveni, unde Chriſtus cogatur exire. De patria ſua in alienam te arbitraris excludere hominem Dei, in Chriſto nuſquam exulem, in carne ubique peregrinum.*

Finis Expoſitionis S. Evangelii ſecundum Matthæum.

INDEX
RERUM ET VERBORUM.

A

Abnegatio ſui, p. 474. In quo poſita? p. 484. n. 15.
Abrahæ filios de lapidibus Deus ſuſcitavit, cum nos ex gentibus ad fidem vocavit, p. 45.
Abſolutio. Ligandi & ſolvendi poteſtas S. Petro ut Eccleſiæ perſonam gerenti, & omnium Epiſcoporum capiti & formæ, a Chriſto tradita, p. 481. n. 12. Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus, p. 510. n. 14. Ea poteſtate abutuntur Sacerdotes; qui contra legem a Chriſto poſitam, & contra Eccleſiæ regulas abſolvunt aut ligant, *ibid.*
Adoratio proprie dicta ſoli Deo debetur, p. 53. n. 8. Veri adoratores, pag. 66. num. 7.
Adventus Chriſti triplex, p. 649. n. 4.
Adverſarius cum quo in via concordia ineunda eſt, p. 86. n. 25.
Adulterium in corde, p. 86. n. 26.
In Ægyptum cur fugit Chriſtus? p. 22. Ægyptus præſentia Chriſti guſtum quemdam ſanctificationis adepta, p. 23. Ex Ægypto Chriſtus redit, p. 26. n. 13.
Ager figuli emptus ex pecunia quæ Judæ proditori numerata, & ab ipſo in templum projecta eſt, p 735. n. 4. Dei providentia dirigente pretium ſanguinis Chriſti ad emendum agrum in ſepulturam peregrinorum impenſum eſt, p. 752. n. 3. Hujus rei myſterium, *ibid.*
Agonia Chriſti in horto, p. 697. & ſeqq.
Alienum eſt quod male poſſidetur: male autem poſſidet qui male utitur, p. 551.
Ambitio poteſtatis a malo eſt, ordinatio poteſtatis a Deo, p. 52. n. 6. *ibid.* n. 7. Sæpe quos vitia nulla delectant, facit ambitio crimino ſos, 53. Ambitionis tentatio, p. 66. n. 7. Caret ambitione religioſa devotio, *ibid.* Ambitio vilis & indecora, p. 576. n. 7. Radix æmulationis & murmurationis, p. 572. n. 11. Ambitio Eccleſiaſticarum Dignitatum a Chriſto damnata, p. 570. & ſeq.
Amici. Saluti ſæpe noſtræ magis nocent amici, p. 296. & ſeq. n. 20. Amicitiarum humanarum abuſus a Chriſto Jeſu amicorum ſuorum deſertionem patiente expiatus, p. 719.
Amor Dei. Deus non colitur niſi amando, p. 45. Sine amore Creatoris, nullis quiſquam bene utitur creaturis, *ibid.*
Amoris Dei & proximi præcepta, p. 603. 611. 612. 613. & ſeq.
Amor mundi. Amatores rerum temporalium Jeſum apud ſe manere nolunt, pag. 220. n. 22.
Andreas, & Petrus primi novi Teſtamenti prædicatores electi, p. 57. 58. & ſeq.
Angaria, & angariare, p. 94. n. 36.
Angelus Magos monet ne revertantur ad Herodem, p. 21. n. 9. Joſeph, ut cum puero Jeſu & matre ejus in Ægyptum fugiat, *ibid.* n. 10. Ut in Judæam revertatur, p. 26. n. 13. Angeli Chriſto miniſtrant, p. 54. Reſurrectionem Chriſti nuntiant, p. 769. n. 2. 770. n. 3. & 4. 776. & 777. n. 2. 3. 4. Angeli cuſtodes ſemper Deum vident, p. 508. n. 8. Angelorum viæ, p. 523. n. 7.

Digitized by Google

Animarum immortalitas, p. 602. n. 7.
Apoſtolorum vocatio & electio, pag. 260 num. 1. pag. 275. num. 2. Miſſio, p. 263. & ſeq. Illis donum miraculorum Chriſtus impertit, p. 260. n. 1. Chriſtum piſcatores ad Apoſtolatum vocaturum Prophetæ prædixerunt, pag. 59. num. 18. Apoſtolorum elogium, *ibid.* Hos humanis laboribus Chriſtus exercere voluit, ut indefeſſos redderet in divinis, *ibid.* Illiteratos miſit ad prædicandum, ne fides credentium non virtuti Dei, ſed humanæ eloquentiæ tribueretur, *ibid.* Dei conſilium pauperes piſcatores ad fundandam Eccleſiam ſuam eligentis, pag. 67. n. 8. Ex Apoſtolorum vocatione documenta quinque ad mores informandos colliguntur, *ibid.* Apoſtoli ſal terræ, lux mundi, civitas ſupra montem, p. 76. & 77. Gentibus omnibus Leges Evangelicas intulerunt, Romanis Imperatoribus admirabiliores, qui ſubditas Nationes adigere non potuerunt ut Romanis Legibus viverent, p. 81. Eccleſiæ per Apoſtolos ignobiles, imperitos, infirmos fundatio, certiſſimum eſt veritatis Chriſtianæ Religionis argumentum, pag. 276. Apoſtolorum magnanimitas, & fortitudo in conſideratione perſecutionum quæ ipſis a Chriſto prænuntiantur, p. 285. n. 11. Eorum ſolatium, *ibid.* Imitandum Sacerdotibus & Evangelii Prædicatoribus exemplum, *ibid.*
Apoſtolorum charitas ſollicita de proximorum neceſſitatibus ſublevandis. Hanc imitari debent Paſtores & Sacerdotes, pag. 454. n. 10. Apoſtolorum contentio de Primatu, p. 506. & 513. n. 1.
Apparitiones Chriſti a mortuis redivivi, p. 770. 771. 773.
Aquilarum inſtar ad Chriſtum Sancti convolabunt, pag. 647. n. 17.
Archelaus Herodis Magni filius, non Rex, ſed Ethnarcha conſtitutus ab Auguſto Cæſare, dimidiæ paterni regni parti regia poteſtate præfuit, pag. 27. num. 14.
Arundo vento agitata, carnalium hominum typus, pag. 321. & 322. n. 6.
Avaritia radix omnium vitiorum, pag. 549. n. 11. p. 712. n. 8. p. 717. n. 24. Chriſto Jeſu perſecutores ſemper peperit. p. 781.

B

Babylonica tranſmigratio, p. 8.
Babyloniæ & Jeruſalem duarum Civitatum myſticarum cives, pag. 406. num. 19.
Baptiſmi inſtitutio, p. 773. n. 11. Virtus, p. 782. n. 11. Quanta Baptiſmi gratia, p. 783. Quiſquis baptizatus eſt, debitor eſt totius Legis Evangelicæ implendæ, *ibid.* n. 12.
Baptiſmus Joannis e cœlo, an ex hominibus? p. 582. n. 13. & 593. n. 13.
Barabbas latro & homicida. Jeſu cum Barabba comparatio cont umelioſiſſima, p. 738. p. 753. n. 5.
Beatitudo hominis Chriſtiani in cognitione & amore Dei & Chriſti poſita, p. 484. n. 10. Beatitudines Evangelicæ, p. 69. 70. & ſeq.
Beelzebub Deus Acaronitarum a muſca nomen habens, p. 346. n. 13. Beelzebub dæmonum Princeps, *ibid.*
Beneficentiam Chriſtus jubet, cujus duo ſunt officia, ſcilicet eleemoſynam erogare, & mutuum dare petentibus & egentibus, p. 95. n. 37.
In Bethleem & omnibus finibus ejus trucidati ab Herode infantes, pag. 23. & ſeq.
Blaſphemia in filium hominis & in Spiritum ſanctum quid ſit, & quomodo remittatur, vel non? p. 348. & 350. n. 19.
Blaſphemiis laceſſitur Jeſus in Cruce pendens, p. 743. n. 21. pag. 762. n. 16.
Bo-

Bonæ arboris fructus boni. Arbor bona, voluntas bona, p. 45.
Bonorum omnium radix charitas; malorum omnium radix cupiditas, p. 87. n. 10. Nemo ſe ex malo bonum per ſe ipſum facit, *ibid.* Non eſt voluntas bona quæ in aliis, vel in ſeipſa, non in Domino gloriatur, pag. 183. Hac Domini ſententia, *Non poteſt arbor bona malos fructus facere*, &c. Manichæi & Pelagiani abutebantur, p. 168. n. 9. Nemo bonus niſi ſolus Deus, p. 535 n. 13. Bonum quo vere bonus es, nec invitus accipis, nec invitus amittis, p. 373. n. 21.
Booz in Chriſti Genealogia recenſitus, quis fuerit? p. 7. Tres Booz perperam commentus eſt Lyranus, *ibid.*

C

CÆci a Chriſto illuminati in domo, p. 227. n. 20. & ſeq. Prope Jericho, p. 565. n. 16. & 17. Peccatoris cæcitas, p. 253. n. 22. Ejus illuminatio, p. 254. Nemo cæcus extra Eccleſiam illuminari poteſt, *ibid.* n. 23. Cæcitas & obduratio cordis, præcedentium peccatorum pœnæ ſunt, ſubſequentium cauſæ, p. 402. Firmitas in rerum temporalium amore, ſpiritualis cæcitatis cauſa, *ibid.* Cæcitatis interioris per Chriſti gratiam curatio, p. 573. 574. 575. 576. n. 13. 14. 15. 16. 17.
Cæci & duces cæcorum, qui ſecundum traditiones, opiniones & errores hominum, ac prudentiæ terrenæ & animalis principia, non ſecundum legem Dei conſcientias moderantur, p. 459. n. 8. In Dei judicio non excuſabuntur, qui cæcis ducibus adhæſerint, *ibid.*
Cæſari quæ ſunt Cæſaris reddenda, p. 600. & ſeqq.
Caiphæ conſilium adverſus Jeſum, p. 687. n. 2. p. 707. n. 2.
Caiphas adverſus Chriſtum actor & Judex, p. 703. 704. & 730.
Calix mors appellata in Scripturis, & ſors quæ providente Deo cuique obtigit, p. 563.
Camelum per foramen acus intrare facilius eſt, locutio proverbialis apud Judæos, p. 538. n. 19.
Calvariæ mons unde ita vocatus? pag. 742. n. 15. Chriſtus ibi crucifixus, *ib.*
Canibus ſanctum non dandum, p. 174. 175. 176. Panis filiorum non mittendus canibus, p. 452. & 463.
Captivorum viſitatio, conſolatio & redemptio, p. 316.
Cathedra Moyſi, p. 615. n. 1.
Cenſus. An liceat cenſum dare Cæſari? p. 600. & ſeq.
Centuplum omnia propter Chriſtum relinquentibus promiſſum, p. 555. 556. num. 16.
Centurionis fides, p. 195. n. 9. & p. 206. n. 4. & 5. Centurionis ſervus a Chriſto ſanatus, p. 193. & ſeq. Centurionis humilitas, pag. 207. n. 6. & 7.
Chananæa mulier. Filia ejus a Chriſto ſanata, p. 451. n. 13.
Chananææ mulieris fides, p. 461. n. 11. Humilitas & perſeverantia in oratione, p. 462. 463. n. 15. & p. 464. n. 16. Hanc imitari debent pœnitentes ut ad ſacram Euchariſtiæ communionem digne ſe diſponant. *ib.* & chriſtiani omnes ut eorum orationes Deo ſint acceptæ. *ibid.*
Charitas ſumma legis & Prophetarum, p. 166. n. 6.
Charitatis erga proximum regula a Chriſto tradita, p. 180. n. 6. Charitas vera eſt cum in Deo diligitur amicus, & propter Deum inimicus. *ibid.* Charitatis officium eſt de juribus ſuis aliquid remittere, ne infirmi offendantur, pag. 505. num. 16. Charitatem in nobis extingui vel refrigeſcere non ſinamus, p. 652. n. 8.

Chlamyde coccinea per ludibrium indutus eſt Chriſtus, ut diſſolutas laſcivaſque nuditates expiaret, p. 755. n 7.

Choreæ, ceteræque ſeculi & Aulæ voluptates, ſunt incentiva vitiorum, p. 429. n. 4.

Chriſtiani frumentum ſint, non paleæ, p. 45. n. 4. Bonis chriſtianis inter malos patienter vivendum, ſed ab eorum iniquitate recedendum, *ibid.* Sal terræ & lux mundi pro modulo ſuo eſſe debent, p. 108. & 109. n. 11. & ſeqq. Quotidie proficere debent in obſervantia mandatorum Dei, p. 112. n. 5. Chriſtiani nomen ſine bonis operibus majorem damnationem arceſſit, p. 190. *ibid.* n. 13. Chriſtiani in vias gentium & Samaritanorum abeuntes, p. 250. n. 3. Qui Chriſto digni? p. 273. n. 24. 25. Chriſtiani, utpote homines novi Teſtamenti, non debent inhærere terrenis, p. 278. Plerique Judaice vivunt in Eccleſia, p. 319. Boni chriſtiani characteres, p. 320. & 321. Chriſtianis ovium manſuetudo, prudentia ſerpentis, columbæ ſimplicitas imitandæ. p. 283. & ſeqq. Totius vitæ ſuæ actis Chriſtum prædicare debent, p. 322. n. 7. & 8. Mundo mortui & Deo viventes Dei filii evadunt, p. 478. n. 8.

Chriſtianorum qui Chriſtum non audiunt, eique non obediunt, gravius quam Judæorum crimen eſt, p. 417. n. 29. Vitam & amaritudines vitę adjunctas tolerare debent cum patientia, mortem obire cum lætitia, reſurrectionem expectare cum fiducia, pag. 482. num. 13. Chriſtiani conjuges familiarius adhærent membris Chriſti, cum imitantur parentes Chriſti, pag. 15. n. 3. Tota vita chriſtiani boni ſanctum deſiderium eſt, p. 403. num. 13.

Chriſti divinitas voce Patris in Baptiſmo declarata, p. 42. n. 6. Omnia illi a Patre tradita, p. 320. n. 23. Chriſti divinitas invicte probatur contra Arianos & Socinianos ex S. Petri confeſſione, p. 469. n. 8. & 9. ex eo quod ſit Dominus David ſimul & Filius, p. 604. n. 12. p. 614. n. 17. ex miraculis ab eo editis, p. 320. n. 3.

Chriſtus verus homo & verus Deus, p. 460. n. 17. Chriſti humanitas, altare per divinam perſonam ſanctificatum, p. 630. n. 13.

Chriſti Nativitatis locus, tempus, eventa, p. 16. n. 1. A Magis adoratur, *ibid.* 17. Non Judæis ſolum, ſed Gentibus regendis Rex natus, p. 19. n. 5. Fugæ ejus in Ægyptum rationes, p. 21. 22. Non neceſſitate fugit, ſed poteſtate, *ibid.* Unde Nazaræus vocatus, p. 27. n. 15.

Chriſti baptiſmus, p. 40. n. 14. & 15. Joannis baptiſmum ſuſcipiendo, ſuum conſecravit, p. 42. n. 15.

Chriſti tentatio. Multis de cauſis tentari voluit, quæ exponuntur, pag 48. num. 1. Cur deſertum ceu locum certaminis elegerit? pag. 49 Solus dux eſſe poteſt ut de deſerto ad Paradiſum redeamus, pag. 62. Cur poſt jejunium tentari voluerit, ratio multiplex, pag. 49. Ordo tentationis Chriſti. Variis modis tentavit illum Diabolus ſicut primum Adam in Paradiſo, p. 50. n. 2. Ad ſuperandas tentationes Mediator noſter eſt non ſolum per adjutorium, verum etiam per exemplum, p. 48. Humilitate diabolum vicit, non potentia, p. 51. n. 3.

Chriſti prædicatio, doctrina, miracula. Miniſterium ſuum incipit a prædicatione pœnitentiæ & regni cęlorum ut Joannes, p. 56. n. 12. Per civitates & caſtella prædicans, & omne genus languorum curans, concionatorum exemplar eſt, p. 257. n. 27. Diſcipulos ſuos interrogat, quid homines & ipſimet de illo ſentiant, p. 468.469. n. 7. & 8. Miraculis miſſionem ac prædicationem ſuam confirmat, p. 197. n. 14. Chriſti Jeſu miracula nec Julianus apoſtata, nec poſteriorum temporum Judæi negare auſi ſunt. Eorum fabu-

la

la, p.257.n.26. Non miſſus niſi ad oves quę perierunt domus Iſrael, tametſi omnium hominum redemptor, p. 451. n. 15. & p. 461. n. 13. Venit ad Diſcipulos ſuos ambulans ſuper mare, p. 426. num. 18. Chriſtus unus Magiſter, p. 616. n. 5. & 617. n. 7. p. 626. n. 5. & 627. n. 7.

Chriſtus ut vox Legis & lingua Prophetarum audiendus, p. 499. n. 5. Diſcipulis ſuis prohibet ne ſe Chriſtum & Deum eſſe dicant ante opportunum tempus, p. 472. n. 13. Gratias agit Patri ob myſteria diſcipulis revelata, p. 313. n. 21. Pauper a Pauperibus ſequendus, p. 198. n. 16. p. 213. & 214. In illo omnia poſſidentur, p. 334. n. 20.

Chriſtus Medicus Animarum a peccatoribus contemnitur, p. 432. Ad eum oratione aſcendendum, ut ab infirmitatibus & languoribus Animarum noſtrarum curemur, p. 464. & ſeq. n. 17. Ortus ejus de tribu Juda per Mariam Virginem demonſtratur, p. 9. Quo ſenſu primogenitus Mariæ Virginis dictus? p. 14. & 15. n. 3. Ad Chriſti ſtirpem quomodo pertinere poſſumus? p. 14. & ſeq. n. 1. & 2. Qui Chriſti frater & ſoror eſt credendo, mater efficitur prædicando, p. 17. n. 13.

Chriſti triumphalis ingreſſus Hieroſolymam, p. 576. & ſeq. 583. Regni ejus in Eccleſia, & in animis fidelium figura eſt, p. 585. n. 1. 2. 3.

Chriſti Paſſio. Paſſionem ac Reſurrectionem ſuam diſcipulis Chriſtus prædicit, p. 473 n. 14. p. 420. n. 13. p. 493. n. 16. p. 560. n. 11. A militibus comprehenſus & vinctus, p. 700. n. 37. p. 747. n. 1. Ducitur ad Caipham, p. 701. n. 40. ab eo interrogatur, *ibid.* Colaphis & alapis cæditur, ſputis fœdatur, p. 703. n. 46. p. 728. n. 33.

Coram Pilato ſiſtitur, a quo interrogatur, p. 735. n. 6. & 7. Flagellatur, p. 737. n. 11.

Corona ſpinea redimitus illuditur, p. 738. n. 12. crucifigitur inter duos latrones, p. 741. Se deſertum a Patre queritur, p. 736. n. 23. Non neceſſitate, ſed charitate ſe mori oſtendit, p. 763. n. 20. Iterum patitur a chriſtianis plurimis, p. 472. n. 13.

Chriſti Reſurrectio, p. 768. & ſeq. Chriſto omnis poteſtas data in cœlo & in terra, p. 764. n. 10.

Chriſtus Judex. Quid ſignificet ventilabrum in manu ejus? p. 39. n. 13. Unumquemque ex operibus judicabit, p. 169. n. 10. & ſeq. Tam verax in comminatione pœnarum, quam in promiſſione præmiorum, pag. 487. n. 17.

Cibum Chriſti nemo accipit, niſi fuerit ante ſanatus, p. 465. n. 18. Nullus cibus præter Deum & Chriſtum Animam noſtram ſatiare poteſt, p. 466. num. 19.

Claves regni cœlorum, ſive ſumma poteſtas Eccleſiam regendi, Petro a Chriſto tradita, p. 470. n. 12. Claves non homo unus, ſed unitas accepit Eccleſiæ, p. 472. n. 13. Ad claves Eccleſiæ per pœnitentiam confugiendum, p. 524.

Cęlibatus & continentia. Cœlibatus propter regnum cęlorum ſervatus, p. 534. & ſeq. n. 8. p. 542. n. 3. & 4. Dei donum eſt, *ibid.* His datum eſt qui petierunt, qui voluerunt, qui ut acciperent laboraverunt, p. 543. n. 3.

Cogitationes malæ, p. 232. n. 4.

Communio. Ad ſacram communionem corporis Chriſti diſpoſitiones, p. 466. n. 20.

Concilium Pontificum, & Phariſæorum adverſus Jeſum, p. 687. n. 2. p. 707. n. 2.

Conciliorum in Chriſti nomine congregatorum auctoritas, p. 506. n. 16.

Confeſſio peccatorum Baptiſmo Joannis prævia, p. 36. n. 7. Singulorum peccatorum confeſſio apud Judæos ſolemnis, *ibid.* Confeſſio duplex, peccati, & laudis. Utraque gratiæ Dei effectus, p. 254.

Conſilia Dei de aliorum vocatione, & aliorum derelictione non temere diſcutienda, p. 331. n. 17. & p. 334. n. 19.
Conſilium Evangelicum omnia vendere & dare pauperibus, p. 555. n. 16. p. 547. & ſeq. n. 8.
Conſolationibus ſpiritualibus inhærere non debent Animæ piæ, p. 498. & ſeq. Tunc maxime timendum eſt, cum ſupernis conſolationibus ac deliciis nos Deus perfundit, p. 500. n. 6. Pretioſa divina conſolatio eſt, nec facile tribuitur admittentibus alienam, p. 556.
Contemptus proximi grave peccatum, p. 520. n. 7. & 8. A contemptu fratrum duo nos abſterrere debent. 1. Quod Chriſtus eos redempturus venerit *ibid.* Quod eorum Angeli Deum videant, 522.
Converſio. Ad veram converſionem tria neceſſaria, p. 731.
Cor. Quæ de corde exeunt, non quæ in os intrant, coinquinant hominem, p. 450. Quicquid ex prava cordis cupiditate procedit, peccatum eſt, p. 458. n. 6. In corde noſtro ſemina ſunt peccatorum omnium: in ſolo corde Chriſti virtutum omnium ſemina & principia: id eſt, ex nobis ipſis peccatores; ex Chriſti gratia & miſericordia boni ac juſti ſumus, p. 460. n. 10. Cordis duri characteres. p. 716. n. 12.
Corona ſpinea Jeſus coronatur, & illuditur, p. 734. n. 12. Corona ſpinea Chriſti myſterium erat contumeliæ, ac dedecoris, ex quo Chriſti gloria: Myſterium infirmitatis, ex quo Eccleſiæ fortitudo: Myſterium doloris, ex quo fidelium lætitia, p. 757. & 758.
Correptionis fraternæ præceptum, p. 509. n. 11. 12. & 13. 523. 524. n. 9. Correptionis fraternæ modus, *ibid.* Ex charitate cum zelo, & prudentia facienda eſt, *ibid.*
Crucem ſuam tollit Jeſus. p. 742. n. 14 p. 758. n. 10. Ratio multiplex cur Chriſtus Jeſus mortem crucis elegerit, p. 759. n. 11. Crucis altitudo, longitudo, latitudo, profunditas, quid myſtice ſignificent? *ibid.* n. 11. Crux Jeſu fons omnium benedictionum, *ibid.* In cruce tribunal Domini, judicium mundi, potentia crucifixi, *ibid.* Crux Chriſti tribunal eſt, in quo duos inter latrones medius judicium minatur & exercet, p. 761.
Crux Chriſti virtus eſt & gloria chriſtianorum in tribulationibus, p. 764. num. 19. crucis titulus, p. 743. n. 19. p. 760. n. 14. crux ferenda, p. 274. n. 25. & p. 270. n. 17. crucem ferre, non merum conſilium, ſed præceptum eſt, p. 298. n. 22. Accipere crucem ſuam, eſt pati pro Chriſto quicquid intulerit Mundus. *ibid.* Falſa & carnalis amicitia eſt, quæ nos ab amore crucis avertit, p. 483. Crucem ferendo ſequendus eſt Chriſtus, p. 489. 490.
Cultus exterior abſque interiori Deo non placet; ad ſalutem inutilis eſt, p. 457. n. 4.
Curioſitas temeraria gradus eſt ad hæreſim, immo ad Atheiſmum p. 474. n. 1.
Curioſæ, otioſæ, vanæque confabulationes, p. 478. n. 8.

D

DÆmonum operatio, hominis everſio, p. 197. n. 14. Dæmones Chriſtus expellit, p. 198. n. 14. n. 19. In porcos abire permiſſi a Domino, *ib.* & p. 222. n. 21. & ſeq.
Dæmoniacus mutus a Chriſto curatus & liberatus, p. 228. & ſeq. n. 23. & 24.
Dæmon linguam peccatoris ligat ne peccata ſua confiteatur, p. 255. n. 25. Aliorum linguam ſolvit, ut male loquendo regnum ejus firment ac propagent, *ibid.* Dæmoniacum cæcum & mutum ſanat Chriſtus ejecto dæmo-

mone, p. 346. n. 12. Dæmoniacus ille, hominis peccatoris typus, p. 364. n. 15. Dæmon repetens domum ex qua fuerat ejectus, p. 353. 354. n. 28. Extra Eccleſiam nemini poteſtas datur ejiciendi dæmones ex hominum corporibus, uti nec ex illorum animabus, p. 570. Dæmones oratione & jejunio ejiciuntur. p. 493. n. 15. & p. 504. n. 14. Dæmon non ejicitur ope dæmonis, ſed Spiritu Dei, p. 347. n. 14. 15. & 16.

Damnatorum duplex ſupplicium, p. 188. 607. & ſeq. n. 6. Damnatorum pœnæ tenebrarum exteriorum nomine ſignificantur, p. 196. n. 11. p. 607. & ſeq. num. 6. Æterna illorum ſupplicia, p. 672. n. 26. p. 682. & 683. n. 9.

Derelictum ſe a Deo quo ſenſu Chriſtus queritur? p. 745. n. 23. Vox iſta, *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me*, membrorum vox erat, non capitis, p. 763. n. 18.

Detractionibus & convitiis maledicorum hominum laceſſiti, cum Dei gloriam & Eccleſiæ, utilitatem promovere ſtudemus, proponere nobis debemus exemplum Chriſti, p. 768.

Devotiones præpoſteras qui Dei mandatis anteponunt, zelo Phariſaico ducuntur, p. 455. n. 2. & p. 457. n. 5.

Deus unus, p. 603. n. 9. Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Jacob, non eſt Deus mortuorum, ſed viventium, p. 602. n. 7. p. 611. n. 13.
Dei miſericordia & juſtitia. Quodam modo invitus homines punit, p. 684.

Dei providentia, p. 137. & ſeq. n. 21. 22. 23. & 24. Dei providentiæ confidendum, p. 160. & 161. n. 19. 20. 21. p. 162. n. 22. 272. n. 21. pag. 292. n. 18. Egregium divinæ providentiæ documentum in miraculo multiplicationis quinque panum a Chriſto Domino, p. 435. n. 6.

Deo ſolo fruendum: mundo rebuſque temporalibus utendum eſt, p. 443. n. 21. Deum qui cognoſcit & diligit, ad illum proximos & amicos adducere modis omnibus nititur, *ibid.* Deo nihil præponendum, p. 554. & ſeq.

Diabolus omnia regna mundi qua ratione Chriſto oſtendit, p. 51. n. 6. Periculoſior diaboli tentatio eſt, cum nobis per organa ſua blanditur, p. 67. n. 7. Diaboli eſt blandiri ut noceat, Dei corripere ut proſit, *ibid.* Nihil habet in nobis, niſi velimus, p. 51. n. 4. Perſuadere poteſt, præcipitare non poteſt, *ibid.* Sæpe de Scripturis ipſis divinis laqueum fidelibus parat, *ibid.* Chriſtus illum alligavit & vaſa ejus diripuit, p. 368. & ſeq. n. 18.

Didrachma ſolvit Chriſtus, p. 494. & ſeq. n. 18. & 19., & p. 505. n. 16.

Dilectio Dei maximum & primum mandatum, p. 603. n. 9. Dilectio proximi ſecundum legis mandatum. *ibid.* n. 10.

Diſcipulorum Chriſti diſperſio tempore paſſionis ipſius prædicta, p. 697. n. 22. Diſcipulorum Chriſti paupertas & auſteritas, p. 355. n. 1.

Divitiarum ſtudium & avaritiam Chriſtus damnat, p. 135. n. 16. & 17. Divitiis Deoque ſervire, impoſſibile, p. 157. n. 19. p. 158. n. 18. Divites avari ſerviunt miſerrimam & indigniſſimam ſervitutem, p. 159. Divitiæ fallaces, p. 398. Spinæ ſunt, *ibid.* Earum amor ſementem divini verbi ſuffocat, *ibid.* Divites divinæ providentiæ erga pauperes miniſtri quoad temporalia, pauperum providentia juvantur quoad futuræ vitæ bona, p. 435. num. 11.

Divitum ſalus quam difficilis, p. 537. n. 18. & 19. p. 549. & ſeq. n. 10. & 11. Qui divites ſalventur? p. 550. n. 12. Opum ſuarum diſpenſatores ſunt a Deo conſtituti, magis quam abſoluti domini, p. 686.

Doctrina Chriſti ſumma docilitate audienda, p. 334. n. 18.

Dominicæ, Feſtorumque dierum religioſa obſervantia, p. 356. & ſeq. n. 4.
Dona ſpiritualia gratis accepta, gratis danda, p. 265. n. 6. p. 278. n. 5.

E

Eccleſia viſibilis, p. 78. n. 14. Quicumque ab ea receſſerunt; aut in ea ſecundum Evangelium non vivunt, Chriſti ſunt adverſarii, p. 369. & ſeq. n. 19. in Eccleſia boni cum malis permixti, p. 405. n. 19. Mali in ea tolerandi, p. 414. n. 26. Navis in medio mari jactata fluctibus, Eccleſiæ typus eſt, p. 438. n. 15. & p. 439. Adverſus Eccleſiam Inferi portæ non prævalebunt, p. 471. n. 11. Eccleſiæ unitas diligenda, & uſque ad ſanguinis effuſionem tuenda, p. 783. n. 9. Poteſtas remittendi peccata extra Eccleſiam non eſt, aut exerceri non poteſt, p. 481. n. 12. Eccleſiæ perpetuitas, indefectibilitas & infallibilitas a Chriſto promiſſa, p. 774. n. 12. Chriſtus cum Eccleſia & fidelibus ſuis uſque ad conſummationem ſæculi, p. 784. Catholica Eccleſia tanquam vera mater nec peccantibus filiis ſuperbe inſultat, nec correctis difficile ignoſcit, p. 481. n. 12. Eccleſiam qui non audit, habendus eſt ut Ethnicus, & Publicanus, p. 510. n. 13. Habere non poteſt Deum patrem, qui Eccleſiam non habet matrem, p. 524. n. 10.
Eccleſiaſtici regiminis formam ac modum Chriſtus præſcribit, p. 573. n. 12. Fidelium Eccleſiæ Miniſtrorum officia, p. 661. n. 25. Malorum Eccleſiæ Miniſtrorum characteres, p. 662.
Electi pauci, p. 559. n. 9. 598. n. 2. Hi ſunt qui a maſſa perditionis præſcientia Dei & prædeſtinatione diſcreti, & ſecundum propoſitum vocati, *ibid.* Electi ſola perſeverantia innoteſcunt, p. 562. n. 5.
Eleemoſyna ſanctum fœnus. Deus idoneus fidejuſſor pauperum, & largiſſimus redditor uſurarum, p. 124. n. 26.
Eleemoſyna juſtitia eſt, p. 128. n. 1.
Eleemoſyna Judæorum triparrita, *ibid.* n. 2. Chriſtianus ab eleemoſynæ & cujuſvis boni operis oſtentatione alienus, *ibid.* n. 2. & 3.
Eleemoſyna Eccleſiaſtica, p. 434. & ſeq. n. 10. Qui divitias erogat pauperi, Deo ſervandas in cælo credit, p. 547. & ſeq. n. 8. Solas eleemoſynas Chriſtus in ultimo judicio quodammodo imputabit, p. 671. n. 24. p. 681. n. 6. & 7.
Eleemoſyna ſacrificium, pauper quaſi ſacramentum eſt, p. 682.
Eliæ lingua clavis cælorum, p. 480. n. 12. Moyſes & Elias cum Jeſu loquentes, p. 489. n. 2. Elias ante ſecundum Domini adventum venturus, p. 491. Primum Domini adventum præceſſit Joannes in ſpiritu & virtute Eliæ, *ibid.* n. 10.
Epiſcoporum eſt divini verbi alimoniam populis miniſtrare, p. 435. & ſeq.
Evangelii titulus, p. 1. Auctoritas Eccleſiæ velut ſigillum eſt quo obſignatur Evangelium, *ibid.* Evangelii definitio, excellentia, finis, *ibid.* Quod Antiquis per Prophetiam revelabatur, poſteris eorum per Evangelium prædicatur, *ibid.* col. 2. Evangelium multiplici ratione ſanctum, p. 2. Sic audiendum ut præſens Dominus, *ibid.* Frequens Evangelii lectio ſanctificat animam, *ibid.*
Evangelium Jeſu Chriſti cur dicatur? 3. Evangelii lectio ſæcularibus viris magis neceſſaria quam Monachis, *ibid.* Evangelii loci difficiles ab ejus lectione deterrere non debent Chriſtianos, quantumvis ſimplices & Theologica ſcientia deſtitutos, 4.
Evangelii doctrina, myſterium a ſæculis abſconditum, p. 591. A Judæis transferenda ad Gentes, p. 584. n. 20. Evangelicæ prædicationis contemptores quæ pœna maneat? p. 267. n. 10. & 11.
Evangelium ante mundi conſummationem ubique prædicabitur, p. 639. An ante

ante Hieroſolymorum excidium in univerſo mundo prædicatum fuerit? *ib.* n. 13. Evangelicæ prædicationis efficacia, p. 653. n. 10. Evangelii prædicatio in univerſo orbe, in teſtimonium multiplex, *ibid.*
Evangelii Miniſtris & Prædicatoribus, nulla ſuperflua requirentibus, omnia neceſſaria debentur, p. 265. & 266. n. 7. Nonniſi apud boni nominis viros debent commorari, *ibid.* n. 8.
Euchariſtiæ inſtitutio, p. 694. n. 17. & p. 695. Hæc verum Chriſti corpus pro nobis traditum & immolatum, non mera figura corporis, *ibid.* Sub utraque ſpecie a ſolis Sacerdotibus ſacrificium celebrantibus, non ab omnibus fidelibus ſumendum Chriſtus edixit, p. 695. n. 18. Propitiatorium ſacrificium, *ibid.* n. 19. Sacramentum unitatis, quo unum cum Chriſto, & inter nos fieri debemus, p. 716. n. 13. Chriſti corpus, & ſanguis in Euchariſtia lac filiorum eſt, nexus, ac vinculum membrorum Chriſti, fœderis æterni ſigillum, redemptio, prætiumque ſervorum, & captivorum, p. 712. n. 9. Quibus diſpoſitionibus ad Euchariſtiæ ſumptionem accedendum? p. 717. 718. & 719.
Eunuchorum triplex genus, p. 543.
Excommunicationis pœna nulla in Eccleſia major eſt, p. 525. In correptionem ſaluberrimam, Deo volente, cedere atque proficere poteſt, *ibid.*
Excuſationes in peccatis, p. 364. Ita excuſandi homines, ut peccata numquam excuſentur, p. 359. n. 6.
Exorciſtæ Judæorum, p. 346. n. 15. & p. 367. n. 17.

F

FAcere & docere. Non ſolos Prælatos & Doctores, ſed Chriſtianos omnes & ſingulos id officii ſuo modo ſpectat, p. 112. n. 15.
Faciendum alteri, quod ſibi, p. 166. n. 6. & p. 180.
Fatue, qui dixerit fratri, p. 84. n. 23.
Felicitas. Magnæ virtutis eſt cum felicitate luctari: magnæ felicitatis eſt a felicitate non vinci, p. 442.
Fermentum. Cavendum a fermento Phariſæorum & Sadducæorum, p. 467. n. 4. p. 477. n. 5. Moralis corrupta fermentum eſt ex corruptione cordis originem ducens, quæ mores plurimorum inficit ac depravat, p. 478. n. 7. Fermentum Herodis, p. 231. Fermenti in farinæ ſatis tribus abſconditi myſtica expoſitio, p. 411. 412. Corpus Chriſti in Euchariſtia divinum fermentum, p. 412.
Ficus a Chriſto maledicta, p. 580. Cujus rei typus? p. 592. n. 11.
Fides & cognitio Myſteriorum, gratuitum Dei donum, pro quo agendæ Deo gratiæ, p. 402. n. 10. Cum de fidei Myſteriis agitur, humana ratio non audienda, p. 610. n. 11. Ea vis fidei ut montes transferre poſſit, p. 493. n. 14. p. 581. n. 11. p. 593. n. 12. Fides grano ſinapis comparata, p. 504. n. 13. Fons orationis, p. 593. n. 12. Fidei confeſſio, p. 272. n. 22. Chriſti fides verbo & operibus confitenda, p. 293. 294. n. 19.
Firmus. Nemo erit a Deo firmus, niſi qui ſe a ſe ipſo ſentit infirmum, p. 441. n. 19.
Fructus alius centeſimus, alius ſexageſimus, alius trigeſimus, p. 399. n. 7.
Fuga in perſecutione, p. 270. n. 17. Perſecutio corpore interdum fugienda, non animo, p. 288. n. 14.

G

IN Galilæa primum Chriſtus prædicavit. Cur Galilæa Gentium appellata? p. 55. n. 11.
Galilææ urbes incredulas, Corozaim, Bethſaida, Capharnaum, Chriſtus increpat, p. 310. & ſeq. n. 16. 17. 18. 19.

Gal-

Gallinæ pullos ſub alas congreganti ſimilis Chriſtus, p. 630. n. 20.
Gehennæ nomen unde ad locum ſupplicii damnatorum translatum eſt? p. 85. n. 23.
Genealogia Chriſti, ſecundum Matthæum, p. 5. & 6. Antitheſis inter Catalogum generationis primi Adam, & ſecundi Adam, *ibid.* Cur David & Abraham in Genealogia Chriſti potiſſimum nominati? p. 6. Cur tres Reges in ea prætermiſſi? p. 7. Genealogia Ioſeph, non Mariæ Virginis a Matthæo deſcripta, p. 8. n. 12. Cur generationes omnes in tres teſſaradecades diviſæ? *ibid.*
Gentium vocatio, & reprobatio Judæorum, p. 208. n. 9.
Gloria & laus humana non appeti a recte faciente, ſed ſubſequi debet recte facientem, p. 128. n. 2. Vana gloria & oſtentatio fugienda, cujus ſtudium hypocritarum proprium eſt, *ibid. & ſeq.* n. 3. 4. & 5. Bonorum operum fructus corrumpit, p. 140. & ſeq. p. 153. & ſeq. n. 15. Inanis gloriæ contemptus, p. 362. n. 12. Vitium iſtud inimicum piæ fidei, 625. n. 3. Paſtoribus Eccleſiæ maxime fugiendum, *ibid.*
Gratiæ Chriſti neceſſitas ad rerum divinarum cognitionem, & amorem, p. 333.
Gratiæ & dona Dei creſcunt in eis qui recte utuntur; qui tamen rectus uſus, Dei munus eſt, p. 402. n. 11.
Grotius Zachariæ Vaticinium de Rege pullo aſinæ inſidente ad Sion venturo ad Zorobabelem perperam detorquet, p. 577.

H

Habitus. Ad habitus pravos eradicandos opus eſt oratione qua anima humilietur, & jejunio, quo caro mortificetur, p. 504. n. 14.
Hemorrhoiſſa mulier a Jeſu curata, p. 226. Ejus fides, p. 246. n. 15. Mulier illa peccatoris typus, p. 246. n. 16. Hujus mulieris pudorem, humilitatem, ſpem, peccator imitetur, p. 246. n. 17.
Hæretici Pſeudoprophetæ ſunt. Eorum characteres, p. 183. n. 7. & p. 184. Quomodo convincendi? 183. Etſi bonos videtur oſtendere laudabilis converſatio, malos facit ipſa diviſio, p. 185. cavendi & fugiendi, *ibid.* Unde cognoſcuntur? *ibid.*
Herodis magni tempore Chriſtus natus, p. 16. n. 1. Ejus crudelitas, p. 23. n. 11. Mors, p. 26. n. 14. Herodes politicorum impiorum typus, p. 31. Chriſtianis ſecundum Deum viventibus non deeſt Herodis perſecutio, *ibid.* n. 7. Quinam cum Herode naſcentem Salvatorem perſequuntur? p. 31. n. 8.
Herodes Antipas Galilææ Tetrarcha, p. 418. n. 1. Dubitat num Jeſus ſit Joannes Baptiſta redivivus, *ibid.* n. 2. Ducit Herodiadem uxorem Philippi fratris ſui, p. 419. n. 13. Quam ob rem a Joanne Baptiſta arguitur, *ibid.* Joannem vult occidere, p. 420. Jubet illum decollari, p. 421. n. 7. & 8.
Herodiadis filia coram Herode ſaltat. Spondet Herodes illi ſe daturum quicquid petierit. Sponſionem juramento confirmat, p. 419. Puella ſuggerente matre petit caput Joannis Baptiſtæ, *ibid.*
Hieroſolymam ingreditur Chriſtus ut Rex, ut victor, ut victima pro totius mundi peccatis immolanda, p. 587. n. 4. & 588.
Homicidium. Non homicidium dumtaxat, ſed iram, convitium, & verba contumelioſa, præcepto, *Non occides*, prohiberi Chriſtus docet, p. 83. & ſeq. n. 20. 21. 22. 23.

Hoſanna Filio David, p. 578. n. 5.

Hoſpitalitatis merces, p. 274. 161. n. 27. & ſeq. p. 281.n.7.p.516.n.4.

Humilitas a Chriſto diſcenda, p. 336. n. 22. & p. 337. Humilitas virtutes alias accipit, ſervat acceptas, ſervatas conſummat, *ibid.* Non ſolam humilitatem cognitionis, ſed cordis Chriſtus docet, *ibid.* Suæ humilitatis exemplo morbum ambitionis in Diſcipulis curat, p. 584, & ſeq. n. 16. & 17. Tota victoria Salvatoris qua & diabolum vicit & mundum, humilitate eſt confecta, p. 20. n. 8. Humilitas Chriſti damnat ſuperbiam hominis pro juribus ſuis ardentiori ſtudio contendentis, p. 505. n. 16. Via humilitatis & crucis ineunda, ut ad regnum cælorum perveniamus, p. 570. n. 9. Humilitas via compendiaria ad cæleſtium Myſteriorum cognitionem, p. 779. n. 6. Gradus eſt ad veram celſitudinem, p. 515. n. 3. Maximum fidei noſtræ opus, p. 556. cum animi celſitudine conjungenda, *ibid.* Ad unum humilitatis primatum Eccleſiaſticis viris aſpirare licet, p. 617. n. 7.

Hypocriſis virtutum fucus, tinea ſanctitatis, p. 154. n. 15. Peſtis inſtar fugienda. *ibid.* & p. 457. Characteres hypocritarum, p. 628. 629. n. 10. 11. p. 632. 633. n. 14. & ſeq.

I

JAcobus Zebedæi filius, cum Joanne fratre de navi vocatus, & Apoſtolus electus, p. 58. 59. In Transfiguratione aſſumptus, p.488. In horto, p. 698. Ejus, & Joannis fratris ambitioſa petitio, p. 561.

Jactantia juſtos de gradu altiore meritorum præcipitat, p. 51. n. 4. jactantię laqueum ſpiritualibus fortibuſque viris diabolus tendit, p. 66. n. 6. jactantia fugienda; p. 255. n. 24.

Jechonias Joſiæ filius idem qui Joachim p. 7. n. 9. Jechoniæ duo, *ibid.* Jechoniæ prioris fratres cur in Chriſti Genealogia recenſiti? *ibid.* Jechonias qua ratione ſterilis a Deo denuntiatus, cum filium habuerit Salathielem? p.8. n. 10.

Jairi Principis Synagogæ filiam Chriſtus a morte ſuſcitat, p. 220. 226. Mortis ejus & reſurrectionis myſtica ſignificatio, p.245.&246.n.14.&p.252.n.21.

Jejunium remedium ſalutis, p. 49. Chriſtus in jejunio ſuo Quadrageſimæ nobis oſtendit Sacramentum, *ibid.* Jejunii vis ad tentationes vincendas, p. 65. n. 3. Jejuniorum utilitas, p. 135. n. 15. Jejunia frequentia diſcipulorum Joannis & Phariſæorum p. 224. n. 12. & ſeq. & p. 240. n. 12. Jejunium magnum & generale abſtinere ab iniquitatibus & voluptatibus, *ibid.* Jejunium duplex: tribulationis & gaudii, p. 241.

Jeremiæ vaticinium de abductione decem Tribuum in captivitatem *Vox in Rama audita eſt*, &c. Infantium Bethleemitarum cædi ab Herode factæ S. Matthæus appoſite accommodat, p. 24. & 25. n. 12.

Jeſus Salvator & Meſſias a Deo promiſſus, p. 5. Chriſtus eſt, id eſt unctus ut Sacerdos, Rex & Propheta, *ibid.* Joſue typus Jeſus Chriſti, *ibid.* Nominis Jeſu vis & excellentia, p. 12. n. 20. Idem eſt Jeſus & Emmanuel, non ſono, ſed ſenſu, p. 13. n. 22. Jeſus verus Meſſias Deique Filius, p. 427. n. 25. Jeſum eſſe verum Meſſiam a Deo promiſſum probat Iſaiæ Vaticinium in ipſo adimpletum, p. 343. n. 11. p. 344. & ſeq. Jeſus verus Dei Filius & filius Davidis, verus Meſſias Davidi promiſſus, p. 604. In Jeſum unum erigendi ac defigendi oculi, p. 501. n. 7. Vide verbo *Chriſtus*.

Ignis inferni inextinguibilis, & æternus, p. 670. & 672.

Impœnitentia eſt Spiritus blaſphemia, quæ non remittitur neque in hoc ſæculo, neque in futuro, p. 371. & 372. Unum ſuffugium eſt ne ſit irremiſſi-

miſſibilis blaſphemia, ut cor impænitens caveatur, nec aliter prodeſſe pœnitentia credatur, niſi ut teneatur Eccleſia, ubi remiſſio peccatorum datur, *ibid.*

Impœnitentes Chriſtianos gravior pœna manet quam Tyros & Sidonios, immo quam nefarios Sodomorum incolas, p. 331. 332.

Infantium cædes ab Herode imperata. Hujus hiſtoriæ veritati non præjudicat Joſephi ſilentium, p. 21. n. 11. Infantes pro Chriſto occiſi, martyres gratiæ, victimæ Sapientiæ incarnatæ, p. 25. Perſecutionem pro Chriſto pati & mori nos docuerunt, 26. n. 12.

Infantia Chriſtiana, p. 514. & 515. In ea proficiendum & perſeverandum, *ibid.* & p. 545. n. 6.

Infirmitatum corporis bonus uſus, p. 213.

Inimicorum dilectio in Evangelio præcepta, nota Chriſtianorum propria, p. 97. 98. & p. 126. 99. 100. 101. Mercés diligentium inimicos, adoptio filiorum Dei, p. 97. & 98. Inimici qua ratione diligendi, p. 124. n. 27. Cum inimicum amas, fratrem amas, *ibid.* Sic diligere debemus inimicos, quo modo Medicus diligit ægrotos, *ibid.* & p. 125. Pro illis orandum. Deo contumeliam infert, qui contra inimicum orat, 126. n. 29. Contra inimici malitiam orandum eſt, ut illa moriatur, & ille vivat, p. 127.

Injuriarum condonatio, p. 134. n. 14. p. 150. 151. n. 11. p. 155. n. 14. p. 512. n. 17. Non ad hoc valet ut ſit iniquitas impunita, aut torpens diſciplina, *ibid.* Nulla eſt injuria quam non debeas condonare, p. 528. n. 15. Qui non vult injurias condonare proximo, peccatorum veniam a Deo non obtinebit, p. 529. 530.

Innocentia Chriſtiana, p. 114. n. 17.

Intelligentiæ donum ferventi oratione a Deo petendum, p. 460. n. 9.

Intentio recta, p. 136. & 137. n. 18. Opera noſtra Deo non placent, niſi fiant intentione ſuperna ob finem charitatis, *ibid.* Puritas intentionis in omni opere bono neceſſaria, ut non ſolum bonum ſit quod facimus, ſed & propter quod facimus, p. 157. n. 17.

Invidia non modo Phariſaicum, ſed diabolicum crimen, p. 257. 361. n. 11. Non minus invidi quam fornicatores a cœtu fidelium exterminari merentur, p. 361. n. 11. Invidia nulla malignitas pejor, p. 365. 417. n. 29.

Joannes Baptiſta. Veſtis ejus aſperior, Prophetarum propria, p. 35. n. 5. Cibus ejus locuſtæ, inſecti genus, non herbarum & foliorum ſummitates, *ibid.* n. 6.

Joannis Baptiſtæ prædicatio, p. 33. n. 1. Prædicationis ejus locus, veſtitus, cibus, piæ meditationis argumenta, p. 35. n. 6. Pœnitentiam & regnum cælorum proximum prædicat, p. 33. n. 2. & 3. Vox Verbi, p. 35. n. 4. Limes veteris & novi Teſtamenti, p. 309. n. 10. & p. 328. n. 11. Mirabilior Elia, p. 43. n. 1. Phariſæos & Sadducæos graviter increpat, p. 36. n. 8. Fiduciam juſtitiæ tum propriæ, cum alienæ Judæis eripit, p. 37. n. 10. Fructus pœnitentiæ & bonorum operum non facientibus ſecurim & excidium minatur, *ibid.* n. 11. Baptiſmus ejus typicus, p. 36. n. 7.

Joannes Herodem prophetica libertate corripit, p. 419. Ejus juſſu in carcerem detruditur, p. 422. n. 8. In vinculis liberior, quam Herodes in ſolio, p. 317. n. 2. Ex vinculis mittit legationem ad Chriſtum, p. 314. n. 2. Duo ejus diſcipuli ad Chriſtum miſſi, duorum populorum typi, Judaici & Gentilis, p. 318. Coram eis multa miracula Chriſtus edit, p. 305. n. 3. Joannes juſſu Herodis decollatur, p. 422. n. 8. A diſcipulis ſuis ſepelitur, *ib.* n. 9. Mors ejus Jeſu nuntiatur, *ibid.*

Joannis zelum, fidelitatem, conſtantiam in reprehenſione vitiorum & correptione

ptione peccatorum, Paſtores animarum & Prædicatores imitari debent, p. 428. Joannes Martyr caſtitatis. Præclara ipſum inter & Joſeph Patriarcham antitheſis, p. 431. n. 6.

Joannis laudes, p. 306. 307. n. 5. 6.7. & 8. p. 322. 323. Ejus humilitas p. 323. Nemo inter natos mulierum eo major, p. 307. Chriſtus arguit duritiem cordis Judæorum, qui nec ſibi, nec Joanni crederent, p. 310. n. 14. & p. 329. n. 5.

Jonæ Prophetæ ſignum p. 351. n. 24. & 25. p. 467. n. 3. Jonas Chriſti Domini typus, p. 375. n. 25.

S. Joſeph Faber lignarius p. 394.n.25. Ille & Maria Virgo ex una tribu, p.8. n. 12. Verum utriuſque matrimonium, p. 9. Vere pater Chriſti mente, non carne, *ibid.* Spiritus ſanctus Joſeph & Mariæ filium dedit Jeſum Chriſtum, *ibid.* Omne nuptiarum bonum in illis impletum eſt, *ibid.* Joſeph inſignis juſtitia & charitas, p. 11. n. 19. Cur Angelus ei in ſomnis apparuit, Mariæ vero vigilanti? p. 12. n. 19. & p. 26. n. 13. S. Joſeph paterna auctoritas in impoſitione nominis Jeſu, p. 12. n. 22. Joſeph de Maria Virgine ſuſpicio falſa, non malevola, p. 12. & 13. n. 20. Angeli monitu fugit in Ægyptum cum puero Jeſu, & ejus Matre ſanctiſſima, p. 21. n. 10. cum iiſdem revertitur mortuo Herode, p. 26. n. 13. Divino monitu ſecedit in Galilæam, p. 27. n. 14. S. Joſeph obedientia, & æquanimitas in proſperis & adverſis imitandæ, p. 32. n. 10.

Joſeph ab Arimathæa corpus Jeſu poſcit a Pilato, p. 748. n. 30. ponit illud in monumento novo in petra exciſo, *ibid.* & p. 766. n. 23.

Ira cohibenda, p. 114. n. 17. Recens ira evellatur, ne in odium convertatur, p. 174. n. 2.

Iſaiæ Vaticinium, *Ecce Virgo concipiet & pariet Filium*, &c. Chriſto S. Matthæus applicat. Hæc applicatio quæ ſenſus eſt litteralis Oraculi Prophetici, vindicatur, p. 13. n. 21.

Judas & fratres ejus cur in Chriſti genealogia recenſiti? p. 6.

Judæ Iſcariotis pactum cum Sacerdotum Principibus de Chriſto tradendo, p. 691. n. 9. Proditionem ejus Chriſtus prænuntiat, *ibid.* n. 13. & 693. n. 14. & 15. p. 713. 714. & 715. Judæ traditio p. 701. n. 31. 32. 33. p. 712. n. 7. p. 725. & 726. Falſa ejus pœnitentia & deſperatio, p. 734. n. 2. p. 750. & 751. n. 2.

Judæorum cæcitas a Prophetis prædicta, p. 383. 384. n. 5. & 385. Cæcitate pleni ſunt ob ſuperbiam & contemptum Evangelii, *ibid.* Quibuſdam cæcitas profuit ad converſionem, *ibid.* Judæi Galilæi Jeſum ob parentum ejus obſcuram conditionem & paupertatem contemnunt, p. 394. n. 25. Eorum incredulitas impedit ne Chriſtus apud illos edat miracula, p. 395. n. 27. Judæorum Codices ad inſtructionem Gentium recitantur, p. 19. n. 5.

Judicium ultimum quo modo timendum? p. 487. Salutaris ejus recordatio, *ibid.* Judicii dies nemini homini vel Angelo notus, p. 645. n. 28. Chriſtus ad judicium improviſus & inexpectatus hominibus adveniet, p. 645. n. 29. Quomodo ſe quiſque præparare debet ad judicium? p. 659. 679. Chriſti ad ultimum judicium adventus, p. 669. 670. Sententia a Chriſto judice ferenda, p. 671. 672. judicium peccatoribus terribile, p. 679. judiciorum divinorum timor ad mundi peccatique fugam compellere nos debet p. 854. n. 12. 13. 14.

Judicium temerarium, ſuperbaque & immitis vitæ alienæ cenſura, vel curioſa exploratio, p. 164. n. 1. & 2. juſtitiæ & charitati repugnat, p. 172. n. 1.

Jugu.

Jugum Chriſti ſuave, p. 315. n. 24. 25. 26. p. 338. n. 23. Leve ſit charitate & ſpe beatitudinis futuræ, *ibid.* jugum mundi aſperrimum, *ibid.*

Juramenti religio, perjurii crimen, p. 89. n. 29. Scribarum & Pharisæorum circa juramentum errores, *ibid.* & p. 618. n. 12. jurisjurandi Herodiani falſa religio, p. 430. n. 5. Non modo perjurium, ſed juramentum omne non neceſſarium Dei lege prohiberi Chriſtus docet, p. 90. n. 30. & p. 119. n. 24. Quæ occurrit aliquando jurandi neceſſitas, a malo eſt, p. 91. n. 31. Chriſtianum oportet habere apud externos vitam fide dignam, ut ne poſtuletur quidem ab eo jusjurandum, p. 91. Falſa juratio exitioſa eſt; vera juratio periculoſa eſt; nulla juratio ſecura eſt, p. 119. n. 24.

Juſtitia Chriſtiana tota pene in humilitate & pęnitentia poſita, p. 46. n. 5. Maxima & plena juſtitia eſt ſe inferiorem etiam ipſis inferioribus exhibere, p. 47. n. 5. Omnem juſtitiam, id eſt omnia divinæ legis mandata implere nos oportet, ex quo filii Dei per Baptiſmum facti ſumus, *ibid.* juſtitiæ fames & ſitis in quo poſita ſit? p. 71. & 72. n. 5. & p. 103. n. 5. Amare juſtitiam eſt diligere Deum, p. 103. n. 5. juſtitiæ Chriſtianæ & Phariſaicæ diſcrimen, p. 83. n. 19. p. 113. & 114. n. 16. Veri perfectique amatores juſtitiæ pro illa non ſolum contemnunt voluptates, ſed dolores, p. 300. juſta vita cum volumus adeſt, nec plus aliquid perficienda juſtitia, quam perfectam voluntatem requirit, p. 338. n. 23.

Juſti in hujus vitę decurſu boni ſimul & mali ſunt: inde boni, unde filii Dei; inde mali, unde filii ſæculi, p. 179. juſti fulgebunt ſicut ſol in regno Dei, p. 392. n. 19.

L

LAborantes Chriſtus reficit, p. 334. n. 21. p. 335. 336. Amarius laborant cogitationibus divites, quam operationibus pauperes, p. 335.

Lachrymarum gratia, 102. n. 4. Lachrymæ pęnitentium, vinum Angelorum, p. 103. n. 4. Dulciores lachrymæ orantium, quam gaudia theatrorum, *ibid.*

Lapis angularis, ab ædificantibus reprobatus, Chriſtus, p. 585. n. 18. & p. 595. n. 16.

Latrones duo cum Jeſu crucifixi, p. 338. n. 20. p. 761. n. 10. Latronum alter illum blaſphemiis laceſſit, p. 744.

Leproſi curatio a Chriſto, p. 192. & 193. n. 2. 3. 4. & 5. Animæ lepra, & ejus ſanatio, p. 203. 204.

Lex & Prophetæ uſque ad Joannem; lex ut reos faceret qui deſiderarent ſalutem; Prophetæ, ut promitterent Salvatorem, p. 80. & p. 121. n. 11. Legis & Gratiæ diſcrimen, p. 79. Lex per Moyſen data, Gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta, *ibid.* In Lege & Prophetis quatuor erant quæ Chriſtus implevit, *ibid.* n. 16. & p. 81. Lex impletur vel cum fiunt quæ ibi præcepta ſunt vel cum exhibentur quæ ibi prophetata ſunt, *ibid.* Lex impleta eſt per gratiam liberantem, quæ non implebatur per litteram jubentem, p. 80. Legem Chriſtus adimplevit in ſe ipſa, in ſe ipſo, in membris ſuis, p. 110. n. 14. Legem univerſam implere tenemur, non timore pœnæ, ſed amore juſtitiæ; non propter bona temporalia, ſed propter cæleſtia & æterna, p. 111.

Ligandi & ſolvendi poteſtas S. Petro ut Eccleſiæ perſonam gerenti, & omnium Epiſcoporum capiti, a Chriſto tradita, p. 481. n. 12. Item omnibus Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus, p. 511. n. 14. Ligandi & ſolvendi

poteſtate abutuntur Sacerdotes, qui contra legem a Chriſto latam, & contra Eccleſiæ regulas abſolvunt aut ligant, *ibid.*
Lingua domanda, p. 115. n. 18. & p. 609. n. 8.
Luctus beatitudo Chriſtianorum in terris peregrinantium, p. 72. n. 4. Multi flent fletu Babylonico, p. 102. n. 4. Humilium fletus, magnus eſt concupiſcentiæ carnalis interitus, p. 103.
Lunaticus a Chriſto curatus, p. 492. Cur Apoſtoli dæmonem ex pueri lunatici corpore ejicere non potuerunt? p. 493. n. 14. Lunaticus typus peccatoris, p. 503. n. 10.
Luxus & ſtudium pretioſarum veſtium ſine culpa non ſunt, p. 322. n. 6.

M

Magi Chriſti adoratores qui fuerint? An plures? An Reges? pag. 16. num. 2. Statim ab ortu Chriſti, ante Deiparæ Virginis purificationem venerunt, *ibid.* Ex qua regione, incertum, *ibid.* Magorum illuminatio magnum teſtimonium cæcitatis Judæorum, p. 17. n. 2. Balaami poſteri fuerunt, aut ab ejus poſteris traditionem de ſtella magni Regis ortum indicatura accepere, pag. 17. num. 3. Quæ illis apparuit ſtella, ſatum Chriſto non fuit, ſed Chriſtus ſtellæ, *ibid.* Illuſtrioris ſtellæ, ſcilicet, gratiæ fideique ſplendore illuminati, p. 18. Cur ſtella Magis Jeruſalem appropinquantibus ſe ſubduxit? p. 19. n. 5. Deum infantem agnoverunt & adoraverunt, p. 20. n. 8. Munera cur ab illis Chriſto oblata? p. 20. n. 9. Munerum ſignificationes myſticæ, *ibid.* Magi Chriſtum adorando ſacerdotes quodammodo facti, *ibid.* Ad altiora paulatim provecti, p. 21. n. 9. Primitiæ Gentium ad Chriſti fidem vocatarum, p. 29. n. 1. Magorum fides & devotio quomodo imitanda? *ibid.* n. 3. Adorato Chriſto, per aliam viam revertendum, ut Magi. Alia via, nova vita, p. 30. n. 4.
Magnus in regno cœlorum quis? p. 82.
Mali tolerandi exemplo Chriſti, p. 713. n. 10.
Malo non reſiſtendum Chriſtus docet. Quo ſenſu? p. 92. n. 33. A malo liberari petimus in oratione Dominica. Quis hujus petitionis ſenſus? p. 134. n. 13. p. 152. 153.
Mammonæ & Deo ſervire, impoſſibile, pag. 137. n. 19. pag. 158. n. 18. & pag. 159.
Mandata Dei ſervanda, p. 536. Sine illorum obſervantia non patet ad vitam æternam aditus, p. 546. n. 7. mandatum maximum & primum amor Dei, p. 603. n. 9. Secundum, amor proximi, *ibid.* n. 10.
Manducare manibus illotis, p. 445. & 450.
Manſuetudo Chriſti Jeſu, pag. 359. Quæ terra manſuetis ſeu mitibus promiſſa? Quæ delectatio pacis? p. 71. n. 3. Eſſe mitem, eſt non reſiſtere Deo, p. 101. n. 3. Manſuetudo ad Scripturam ſacram legendam, & doctrinam Chriſti cum fructu audiendam, diſpoſitio neceſſaria, *ibid.* Zelus manſuetudini, zelo manſuetudo conjungi debet, *ibid.*
Manus aridæ a Chriſto ſanatio, p. 360. n. 10. Manum Chriſtiani areſacit cupiditas, extendit charitas, p. 361.
Maria Virgo. Omnes Mariæ Virginis laudes hoc uno continentur elogio, *De qua natus eſt Jeſus*, &c. p. 10. Cur deſponſata ſeu nupta Joſepho antequam conciperet? p. 10. n. 16. Maria virgo perpetua, p. 11. n. 17. & 18. p. 15. 16. n. 23. Corpore Chriſti Dei mater, ſpiritu vero mater membrorum, Chriſti p. 15. Beatior percipiendo fidem Chriſti, quam concipiendo carnem Chriſti, p. 16. n. 3.

Ma-

Digitized by Google

Maria Magdalena & altera Maria Chriſti ſepulchrum diligenter obſervant; p. 767. n. 24. Ad illud veniunt ſacrum ejus corpus uncturæ, p. 779. n. 1. Reſurrectionem ejus ab Angelis diſcunt, p. 777. & Diſcipulis ejus nuntiare jubentur, *ibid.* Illis in itinere Jeſus apparet, p. 781. Pedes ejus complectuntur, & illum adorant, *ibid.* Maria Magdalena ſtat juxta crucem Jeſu, p. 748. n. 29.

Mariæ defenſionem adverſus Judam Chriſtus ſuſcipit, p. 688. n. 7. & p. 689. n. 8. & p. 708. n. 3. & 4.

Martyrii fructus & gloria, p. 301. & 302. martyrii duplex genus, p. 285. n. 9. martyres ad menſam Domini non ſic commemoramus ut oremus pro eis, ſed magis ut ipſi pro nobis orent, p. 403. n. 13.

Mater & fratres Chriſti ſunt, qui Dei voluntatem faciunt, p. 354. n. 31. p. 381. & 382.

Matrimonii vinculum perpetuum, p. 88. & 89. n. 28. p. 532. & ſeq. pag. 541. & ſeq. num. 1.

Matthæus Levi appellatus, Publicanus: Ejus vocatio & converſio, p. 222. & 223. n. 7. & ſeq. In ejus præſertim vocatione divina miſericordia eluxit, p. 235. n. 8. Omnia ſuæ vocationis implevit officia, p. 236. & 237. Ejus cum Moyſi comparatio, p. 237. In prima ſui converſione peccantium gregem poſt ſe trahit ad ſalutem, p. 238. n. 9. Cur ad ſcribendum Evangelium primus electus ſit? p. 3. Hebraice ſcripſit, p. 3. Græcæ Verſionis antiquitas. *ibid.*

Maxilla altera percutienti præbenda, quo ſenſu id intelligendum? pag. 93. num. 34.

Medici animarum auſteriorem vel mitiorem diſciplinam in earum directione, ac regimine prudenter ſequuntur, magiſtra charitate, p. 330.

Menſa Potentis eſt unde ſumitur Corpus & Sanguis ejus qui animam ſuam poſuit pro nobis, p. 402. n. 13.

Meritum bonorum operum, p. 75. n. 12. Totum divinæ miſericordiæ tribuendum eſt; totum Chriſti meritis, & Dei promiſſionibus innixum, *ibid.*

Meſſis ſpiritualis, p. 259. n. 29.

Michææ Vaticinium de Chriſto in Bethleem naſcituro a S. Matthæo prolatum. Nulla Evangeliſtam inter & Prophetam diſſenſio, p. 18. n. 5. Qua ratione animarum ægritudinibus curandis incumbere debent? p. 275. num. 1. Miniſtri Eccleſiæ ab omni cupiditate & rerum terrenarum affectu alieni penitus eſſe debent, p. 279. 280. Manſuetudinem ovium debent imitari, p. 282. n. 9.

Miracula. Chriſtus afferens medicinam quæ corruptiſſimos mores ſanatura eſſet, miraculis conciliavit auctoritatem, p. 60. n. 20.

Miſericordibus, qui & in erogandis eleemoſynis, & in condonandis injuriis ſunt faciles; miſericordia a Chriſto promiſſa, pag. 73. num. 6. & pag. 104. num. 6. Miſericordia Salvatoris prædeſtinatis adhæret, ſive cum convertuntur, ſive cum præliantur, ſive cum coronantur, *ibidem*. Miſericordia præſtat ſacrificio, p. 240. n. 11. Ipſa verum ſacrificium eſt, *ibid.* Miſericordia qua homini ſubvenitur, ſi propter Deum non ſit, non eſt ſacrificium, *ibid.* Operum miſericordiæ meritum & merces, p. 302. & 303. Hæc exercere poſſunt pauperrimi, illiſque Deum promereri, a quo remuneratur bona voluntas, ubi deeſt facultas, *ibid.* n. 24. & 25.

Miſericordia, judicium, & fides graviora legis, p. 619. & 630. n. 14.

Mœchia. Non ſola adulteria re ipſa commiſſa, ſed omnis impudicitia, omnis cogitationum & affectuum impuritas, præcepto *Non mœchaberis*, prohibetur, Chriſto interprete, pag. 86. num. 26.

In montem cum Chriſto quis aſcendit? pag. 495. num. 1. Ad montem con-

tem-

templationis & perfectionis non ſtatim aſcenditur, ſed per gradus, *ibid.*
Monumenta Judæorum extra urbes, p. 747. In Chriſti morte aperta, *ibid.*
Moralis chriſtianæ regulas qui corrumpunt & ſecundum eas non dirigunt Animas conſcientiarum moderatores, ut falſi Prophetæ fugiendi ſunt, pag. 187. & 188.
Mors. Conſanguineorum & amicorum ſuorum mortem immodice deflere Chriſtiani non debent, p. 250. & ſeq. n. 19. Mortis Chriſti meditatio, p. 765. num. 20.
Mortui a mortuis ſepeliendi, p. 199. n. 17. Lex Pontifici Maximo Judæorum & Nazaræis præſcripta, ne quantumvis proximorum exequiis intereſſent, *ibid.* Mortui a Chriſto ſuſcitati, filia Jairi, p. 225. 226.
Mulier una unctrix capitis & pedum Chriſti apud 4. Evangeliſtas, p. 688. & 708. n. 4.
Mulieres ſanctæ juxta crucem Jeſu ſtantes, pag. 748. num. 29. pag. 766. num. 22.
Munditia cordis, p. 73. & 74. n. 7. p. 104. n. 7. Non ſola impudicitia, ſed omnis amor inordinatus creaturæ, cor inquinat, *ibid.* n. 7. Cor mundatur fide per dilectionem operante, *ibid.*
Myſteria divina humilibus & ſimplicibus a Deo revelata, ſæculi ſapientibus abſcondita, p. 332. & 333. n. 18.

N

Negotiator homo typus Chriſti, qui admirabile commercium cum hominibus inivit, p. 414. n. 25.
Ninivitæ Judæos in judicio condemnaturi, p. 352. Chriſtianos magis quam Judæos in judicio damnabit exemplum Ninivitarum agentium pœnitentiam ad prædicationem Jonæ, p. 376. num. 26. Pœnitentiam humilem, auſteram, ſinceram, ferventem & promptam egerunt Ninivitæ, p. 377.
Numiſma cenſus, p. 600. n. 5.
Nuptiæ. Myſticæ Chriſti nuptiæ, p. 605. n. 1.
Nuptialis veſtis, p. 607. n. 5.

O

Obtrectatio & calumnia univerſale peccatum eſt, 1. Propagatione, ut peccatum Adami. 2. Malitia & immanitate, ut peccatum crucifixorum Chriſti. 3. Duratione, ut peccatum diaboli, p. 365. & 366.
Occaſiones proximas peccati præcidendas ac deferendas, vitandamque chariſſimorum & conjunctiſſimorum ſocietatem, ſi nos ad peccatum pertrahant, Chriſtus docet, traditio confirmat, pag. 87. & 88. num. 27. pag. 117. num. 22.
Oculus animæ. Ejus ſanitas quo ſtudio conſervanda, p. 157. n. 17. Oculus malevolus in ſe trabem non videns, in alieno feſtucam videt, p. 173. n. 2. Oculi Chriſtianorum pudici, p. 86. n. 26. Laſcivos aſpectus Chriſtus damnat, p. 116. n. 21. & p. 117. Quam pura eſt pupilla oculi, tam pura debet eſſe vita hominis Chriſtiani, *ibid.*
Opera bona qua ratione abſcondenda, vel oſtendenda, p. 110. n. 13.
Oratio. Aliter orare quam Chriſtus docuit, non ignorantia ſola eſt, ſed & culpa, p. 145. n. 5. Oratio Dei donum & gratia eſt, p. 177. n. 4. In oratione ea petenda quæ & Deum dare deceat, & accipere nobis expediat, p. 180. n. 5. Ut impetrentur a Deo quæ petuntur, orantes boni eſſe debent, bona pete-

re, bene, & ad bonum, p. 526. Vis orationis publicæ, p. 129. n. 14. & 527. n. 14. Vis orationis cum jejunio conjunctæ, p. 505. n. 14. Modus orandi ſtando a Chriſto non damnatus, p. 129. n. 14. Oratio in abſcondito, ibid. n. 5. In oratione vitandum multiloquium, quid ſit? p. 132. & 144. n. 4. Clauſo oſtio orare, quid ſit? p. 143. n. 3. Spiritualis ſolitudo ad orationem neceſſaria, corporalis opportuna, p. 144. Negotium orationis plerumque plus gemitibus quam ſermonibus agitur, p. 144. n. 4. Orationis fervor & perſeverantia, p. 196. n. 4. & 5. p. 462. n. 14.

Orantes ſæpe Deus non exaudit ad voluntatem, ut exaudiat ad utilitatem, *ibid.* Quo plura ſunt impedimenta converſionis & bonæ voluntatis, eo magis augendus eſt fervor orationis, p. 574. n. 15. Nihil ad orationis efficaciam conducibilius Chriſtiana concordia & unanimitate, p. 511. n. 15. & 16. & p. 525. n. 12.

Oratio Dominica & ejus expoſitio, p. 130. n. 7. & ſeq. p. 145. & ſeq.

Oratio Chriſti. Chriſtus orat pro nobis, orat in nobis, oratur a nobis. Cum ipſo & per ipſum orandum, p. 218.

Oratio Chriſti in horto, p. 699. 700. 721. 722. Cur ter oravit? p. 725.

Ordo rerum agendarum, p. 432. n. 9. Nemo melius ordinat quid agat, niſi qui paratior eſt non agere quod divina poteſtate prohibetur, quam cupidius agere quod humano conſilio meditatur, *ibid.*

Oſculo Jeſus a Juda traditus, 726.

Oſee Vaticinium, *Ex Ægypto vocavi filium meum*, in Chriſto impletum eſt. Hujus oraculi veritas & ad Chriſtum applicatio ſecundum ſenſum litteralem, adverſus Julianum Apoſtatam vindicatur, p. 21. n. 10.

Otium ſanctum quærit charitas veritatis: negotium juſtum ſuſcipit veritas charitatis, p. 432. n. 9.

Ovis errans quæſita, p. 508, n. 10.

P

PAcem hoſpitibus & iis qui verbum Dei recipiunt, non ſolum optant, ſed afferunt Prædicatores Evangelici, p. 281. n. 8.

Pacifici filii Dei. Qui vere in ſemetipſis pacifici? p. 74. n. 8. Beati qui pacem cum Deo, ſecum ipſis, & cum proximo ſervant, ac inter diſſidentes conciliant, p. 105. n. 8. Pacem cui Chriſtus beatitudinem promittit, etiam arctiſſima amicitiarum vincula non ſibi vindicant, ſi cum Dei voluntate non concordant, *ibid.* pacem malam Evangelium ſolvit, p. 277. n. 25. p. 295. & 296. Vera & falſa pax; illa fructus charitatis, iſta cupiditatis, *ibid.*

Panis quotidianus & ſuperſubſtantialis a Deo petitus in Dominica oratione, p. 132. n. 10. Quinque panibus quinque millia hominum Chriſtus paſcit, p. 423. 424. 425. Figura eſt conſecrationis & communionis Euchariſtiæ, pag. 437. n. 11. Septem panum multiplicatio in deſerto, p. 453. n. 19. & 20.

Parabolis cur uſus eſt Chriſtus in ſuis ſermonibus? p. 382. n. 1. p. 383. & 384. n. 4. & 5. & p. 395, n. 2.

Parabolæ, ex arbore fici, p. 645. n. 26. Fermenti in farinæ ſatis tribus abſconditi, p. 390. n. 16. myſtice explicatur, p. 412. Duorum filiorum, reſipiſcentis, & inobedientis, p. 582. n. 15. p. 593. n. 14. Grani ſinapis, p. 389. n. 15. Myſtice explicatur, p. 407. 408. Negotiatoris quærentis bonas margaritas, p. 392. n. 21. Moraliter explicatur, p. 413. n. 25. Ovis errantis a paſtore quæſitæ, p. 508. n. 10. Nuptiarum filii Regis, p. 596. 597. 598. Moraliter explicatur, p. 605. 606. 607. Operariorum a Patre-familias in vineam conductorum, p. 557. & ſeq. Regis rationem a ſervis ſuis exigentis,

&

& decem millia talenta uni ex illis dimittentis, p. 512. 513. n. 18. & ſeq. Moraliter explicatur, p. 528. n. 16. p. 529. & 530. n. 17. 18. & 19. Seminum, p. 382. n. 2. 387. 388. 396. & ſeq. p. 400. Sagenæ miſſæ in mare, p. 392. n. 22. Moraliter explicatur, p. 414. Talentorum, & minarum, p. 665. n. 9. p. 666. Moraliter explicantur, p. 675. 676. 677. Decem Virginum, p. 663. 664. Moraliter exponitur, p. 672. 673. 674. Vineæ a Patre-familias locatæ malis agricolis, p. 583. 584. Moraliter explicatur, p. 594. Theſauri abſconditi, p. 392. n. 19. Moralis ejuſdem expoſitio, p. 412. & 413. n. 24. Zizaniorum, p. 388. 389. 391. 392. 403. 404. & ſeq.

Paracletus *Vide* Spiritus ſanctus.

Paralyticus in Capharnaum a Chriſto ſanatus, p. 220. 221. 222. Hominis lapſi typus, 230. 231. Paralyſis interioris curatio per gratiam, p. 234. 235. & 236.

Parentes Deo in amore poſtponendi, p. 215. n. 16. p. 297. n. 21. Parentum honor in quo poſitus? p. 455. & 456. Nulla parentum, nulla carnalium neceſſitudinum in Eccleſiaſtici miniſterii functionibus habenda ratio eſt, p. 381. n. 29.

Parvuli non ſcandalizandi, p. 507. n. 5. Parvuli fieri debemus, ut regnum cœlorum conſequamur, p. 507. num. 2. & 3. Parvulum in Chriſti nomine qui ſuſcipit, Chriſtum ſuſcipit, *ibid.* n. 4.

Parvuli Jeſu oblati, quibus manus imponit, 534. n. 11. Parvulos ad Chriſtum venire qui prohibent? p. 545. n. 6.

Paſcha. Cur Chriſtus in feſto Paſchatis occiſus? p. 688. n. 3. Paſchatis legalis celebratio, pag. 689. n. 10. Id tum a Chriſto ultimo vitæ ſuæ anno, tum a Judæorum vulgo, legitima die celebratum, *ibid.* & p. 690. n. 11. Tempus & locus immolationis agni paſchalis, *ibid.* paſchali cœnæ tam legali quam myſticæ cum Chriſto nemo præter 12. Apoſtolos interfuit, *ib.* n. 12. Chriſtiani Paſchatis digna celebratio, p. 706. & 707. n. 1. p. 712. num. 9.

Paſſio Chriſti, p. 698. 699. & ſeq.

Paſtor bonus Chriſtus, p. 258. n. 28.

Paſtores, Concionatores, & conſcientiarum moderatores metuere debent ne labores eorum infructuoſos reddat fidei & bonorum operum defectus, p. 504. n. 13.

Paſtorum & moderatorum conſcientiæ prudens œconomia erga recens converſos peccatores & infirmos, p. 245. n. 13.

Per ſe, non per Vicarios dumtaxat, gregem paſcere debent, & Dei verbum prædicare, p. 316. n. 1.

Paſtorum & Miniſtrorum Eccleſiæ vocatio & characteres, p. 363. n. 13.

Paſtorum genus, conditio & fortuna minime conſideranda; ſed honoranda, amanda, & ſuſcipienda veritas eſt quam docent & prædicant, p. 417. n. 28.

Pater unus in cœlis, pag. 616. num. 6. Pater cœleſtis omnia tradidit Filio, pag. 314. Cur Deum orantes Patrem noſtrum appellamus? p. 130 131. n. 7. p. 145. & 146.

Patientiæ chriſtianæ præcepta, p. 93. 94. Triplex injuriarum genus, in quibus Dominus docet patientiſſimum & ad plura perferenda paratiſſimum animum chriſtiani eſſe oportere, p. 94. n. 36. Chriſtiana charitas & patientia omnia relinquere, omnia agere, omnia dare, omnia pati propter Chriſtum parata eſt, p. 120. n. 25. & p. 121. Idoneus patientiæ ſequeſter Deus, *ib.* Spiritualium lex certaminum in eo poſita eſt ut injuriam vimque nobis inferentibus cedamus, p. 122. Falſa patientia Philoſophorum, p. 123. Patientia virtus eſt nobis cum Deo communis, *ibid.* Patientia Chriſti in tribula-

Digitized by Google

bulationibus imitanda calicem tribulationum prior bibit Medicus ſanus, ut bibere non dubitaret ægrotus, p. 289. n. 15. Religionis veritas patientia & martyrio propugnanda, p. 727. n. 26.

Pauperes ſpiritu qui ſint? p. 69. & 70. n. 2. p. 100. n. 2. Divites qui pauperes ſpiritu non ſunt, non intrabunt in regnum cœlorum, *ibid.* Paupertas ſpiritus, humilitas, p. 101. Paupertas voluntaria, martyrii genus, p. 107. n. 9. Nemo pauper qui Deo dives, p. 355. n. 1. Præmium pauperum Evangelicorum relinquentium omnia ut Chriſtum ſequantur, p. 539. n. 21. & 22. p. 551. & 552. Pauperes juvandi, p. 710. n. 5. & 6.

Peccati, pœnarumque peccato debitarum varii gradus, p. 84. n. 23. Nullum peccatum abſolute irremiſſibile eſt præter impœnitentiam finalem, p. 348. Peccatorum menſuram & terminum Dei juſtitia ſtatuit, p. 633. n. 17. Corpus & anima paſſeres duo peccato venditi, a Chriſto redempti, pag. 292. n. 18. Peccatoris anima a diabolo poſſeſſa, p. 218. n. 20. Magis peccator eſt, qui ſe non intelligit peccatorem, p. 238. n. 10. Quanta cordis durities peccatorum, qui nec Dei promiſſis, nec minis ad meliorem frugem convertuntur, p. 327. n. 14. peccatoris indurati animo ſemper imago criminis obverſatur, pag. 430. n. 1. Venialia peccata præcavenda, p. 293.

Perfectum eſſe, ideſt, ad Dei & Jeſu Chriſti Salvatoris ac Domini noſtri ſimilitudinem totis viribus eniti, non conſilium tantum ſed præceptum eſt, p. 99. n. 2.

Perſecutionem propter juſtitiam patientibus regnum cœlorum a Chriſto promiſſum. Hæreticos, Schiſmaticos & quoſvis iniquos hæc beatitudo non ſpectat, p. 74. & 75. n. 9. & 10. p. 107. & ſeq. Perſecutio numquam piis deeſt in ipſa Eccleſiæ pace, p. 106. n. 9.

Perſecutiones Apoſtolis a Chriſto prænuntiatæ, p. 268. & ſeq. Fuga in perſecutione, p. 270. n. 17.

Perſeverantia, p. 270. n. 16. Perſeverare uſque in finem, eſt omnium vocem paſtoris audientium, p. 287. 288. n. 13. Donum perſeverantiæ mereri non poſſumus, orando impetrare poſſumus, p. 652. n. 9.

Petrus totum mundum dimiſit, & totum mundum accepit, p. 552. Primatus S. Petro datus, jure divino inſtitutus, & in Romanos Pontifices ejus ſucceſſores transfuſus. Super illum ædificata eſt Eccleſia, p. 261. num. 2. p. 275. n. 2. p. 470. n. 12. p. 480. n. 11. Vinculum eſt ſacerdotalis unitatis, *ibid.* Propter primatum gerebat univerſalis Eccleſiæ perſonam, cum claves regni cœlorum accepit, p. 442. n. 20. & 472. n. 12. Major S. Petri, quam Eliæ poteſtas, pag. 481. num. 12. Ardor fidei in S. Petro eximius, p. 426. n. 21. Chriſto jubente ambulat ſuper aquas, p. 427. n. 22. Timore percellitur, & ob infirmitatem fidei a Chriſto reprehenditur, *ibid.* num. 23. & 24. & p. 440. 441. n. 18. Confidenter ambulans ſuper aquas ut veniat ad Jeſum figura eſt firmorum qui ſunt in Eccleſia: timens ad flatum venti vehementis, figura eſt infirmorum, 442. n. 19. In tributi ſolutione Chriſto conjunctus, pag. 494. n. 19. A Chriſto corripitur, quod paſſionem illi diſſuaderet, p. 473. n. 16.

S. Petri præclara confeſſio, ob quam beatus a Chriſto prædicatur, p. 469.

Petrus Eccleſiæ unicæ typus, in Apoſtolorum ordine primus, in Chriſti amore promptiſſimus, unus pro omnibus reſpondet, p. 479. n. 9. Ejus in Sede ſua vivit poteſtas, & excellit auctoritas, p. 480. n. 11. Petri fides tanta divinitus ſoliditate munita eſt, ut eam neque hæretica unquam perrumpere pravitas, nec pagana potuerit ſuperare perfidia, *ibid.*

Petri Trina negatio a Chriſto prædicta, p. 698. n. 23. conſummata, pag. 705. 706. Ipſum labi cur Deus permiſit? p. 733. Ejus præſumptio cauſa fuit cur a divina gratia ſit deſertus, p. 720.

Digitized by Google

Petri peccatum nonnulli nimis extenuant, pag. 706. n. 49. Gladio percutit ſervum Principis Sacerdotum, p. 700. n. 34.

Petri pœnitentia, & lachrymæ, p. 720. 732. n. 34.

Petri Socrus a Chriſto ſanata, p. 197. 211. 212. Domus Petri Eccleſia Catholica. In ea ſola pro remiſſione peccatorum & extinctione cupiditatum noxiarum utiliter oratur, p. 211. & 212. n. 11.

Phariſæorum blaſphemia, p. 229. n. 25. Blaſphemantium Phariſæorum animos deterius occupabat dæmon, quam dæmoniaci muti corpus, p. 256. num. 26. Phariſæi Diſcipulis Chriſti vitio vertunt quod ſpicas vellerent Sabbato: quorum innocentiam adverſus illos multiplici vindicat argumento, p. 340. 341. 342. Phariſæi conſilium ineunt cum Herodianis de Jeſu occidendo, p. 343. n. 2. Illorum malignitas & crudelis invidia in Jeſum, p. 359. n. 5. Mandata Dei poſtponunt doctrinis & traditionibus hominum, hypocritæ, p. 445. n. 3. & 4. Cæci & duces cæcorum, p. 449. n. 8. Cum Herodianis conjurati ut Jeſum capiant in ſermone, p. 599. num. 3. & 4. Phariſæorum ex cathedra Moyſi docentium dicta ſervanda & facienda, opera non imitanda, p. 614. n. 1. Mores & vitia Phariſæorum, p. 617. & ſeq. & p. 626. 627. & ſeq.

Phylacteria, p. 615. n. 3.

Pietatis veræ & falſæ diſcrimen, p. 457. n. 4.

Pilatus Judææ præſes Jeſum interrogat, p. 737. n. 6. Silentium ejus admiratur, *ibid.* n. 7. Innocentem agnoſcit, vult dimittere, cum Barabba comparat, p. 738. 739. Jeſum flagellatum damnat ſupplicio crucis, p. 739. num. 11.

Plantatio a Patre non ſata eradicabitur, p. 448. n. 7. Non ſolum Hæreticos & Schiſmaticos, ſed etiam malos Chriſtianos ſpectat illa ſententia, p. 459. Bona voluntas prima plantatio eſt cęleſtis agricolæ: prava voluntas & cupiditas plantatio dæmonis, p. 458. n. 7.

Pœnitentię prædicatio, p. 33. n. 2. ubi emendatio nulla, pœnitentia neceſſarie vana, p. 34. Deus pœnitentiam examinat, *ibid.* n. 3. Pœnitentia pectoris domum Spiritui ſancto parat, *ib.* Negotium divinę miſericordiæ curat, *ib.* pœnitentia in ſacco & cinere, p. 331. 332. Qui digni pœnitentiæ fructus? p. 44. n. 2.

Politici impii, ita viventes ac ſi nec animarum immortalitatem, nec reſurrectionem corporum, futuramque vitam crederent, p. 610. n. 10.

Porci in quos mittitur a Chriſto legio dæmonum typi ſunt hominum gulæ & libidini deditorum, p. 218. & 219. n. 21. Lex ſuillæ carnis eſu Judæis interdicens quid ſignificet? *ib.*

Poteſtas Eccleſiaſtica miniſterium eſt, non dominatio, pag. 627. n. 8. 573. num. 12.

Prædeſtinatio Sanctorum in ſolam Dei miſericordiam, non in merita hominis refundenda eſt, p. 313. n. 22.

Prædicatoris Evangelici dotes & officia, p. 43. num. 1. Qui propter temporalia Evangelium prædicat, Mammonæ ſervit, non Deo, p. 159. num. 19. Prædicatores docere debent exemplo Chriſti ſicut poteſtatem habentes. Cum imperio porro docetur, quod prius agitur quam dicatur, pag. 192. Neque affectare, neque negligere debent eloquentiam, p. 286. num. 12. Apoſtolicæ vitæ auſteritatem illos imitari decet, pag. 356. num. 1. Omnes pœnitentiæ prędicatores ſunt præcurſores Chriſti, p. 357. n. 9.

Prædicatores ac Prælati majoribus expoſiti ſunt periculis quam auditores, p. 395. n. 1.

Propheta ſine honore in patria ſua, p. 394. n. 26. & 417. n. 29.

Prophetæ a Judæis vexati & occiſi, p. 619. & 620. n. 16.&ſeq.
Proſelytorum duplex genus, p. 618.n. 11.
Publicani, hominum genus Judæis inviſum, p. 98. n. 31.
Præcedent Phariſæos in regnum Dei, p. 582. n. 15.
Purgatorii fides, p. 349.
Purificatio B. Mariæ. *Vide*, Maria Virgo.

Q

QUadraginta dierum jejunium a Chriſto conſecratum, p. 48.
Quotidianus & ſuperſubſtantialis panis, p. 132. 149. 150.

R

RAca, p. 84. n.22.
Ad rapinam gradus eſt immoderata cupiditas poſſidendi, p. 549.
Reatus. Quid ſit reum eſſe concilio: quid reum eſſe judicio; quid reum gehennæ ignis? 84.
Reconciliatio fraterna ſacrificio & oblationi munerum ad Altare præmittenda, p. 85.num. 27. p. 115. n. 19. Sacrificium Deo eſt fratrum reconciliatio, *ib.* Non differendum fraternæ reconciliationis negotium, *ib.* n.20.
Regibus debita officia & tributa reddenda, p. 494. n. 18.
Regina Auſtri, p. 352. n. 27. Eccleſię typus, p. 378. 352. n. 27.
Regnum Chriſti cur dicatur regnum cœlorum? p. 34. n. 3. In duobus præſertim poſitum eſt Chriſti Regnum, *ib.* Regnum cęlorum ſolis innocentibus aut vere pęnitentibus patet, *ib.* & p. 594. n. 14. Vim patitur, pag. 308.n.9. p. 325.& 326.n.10. Theſaurus eſt: gratia invenitur, meritis & labore comparatur, p. 413. n. 24. Pretioſa margarita eſt, pro cujus adeptione omnia contemnenda & exponenda ſunt, pag. 414. n. 25. Recumbere in regno cęlorum quid ſit? p. 209. Quis in eo major? pag. 506. n. 1.2.& 3. Regnum Dei & juſtitia ejus primum quærenda ut bonum noſtrum, pag. 140. & 141.n. 25. & p.161. n. 22.
Relapſi peccatoris pejor quam antea ſtatus, p. 379. & 380.
Religionis Chriſtianæ veritas, p. 728. n. 9. Ex verbo Dei & Eccleſiæ doctrina de rebus Religionis judicium ferendum eſt, p.478. n.8.
Repudii libellus, p. 533.
Reſurrectio Chriſti Jeſu, p. 769. n. 2. p. 770. 771.772. Reſurrectionis Chriſti fidei nolentes ſuffragantur Phariſæi & Sacerdotes Judæorum, p. 767. n. 25. Qua ratione in Chriſto ſpiritualiter reſurgere debeamus? p. 775. num. 2. 777. n. 4.
Reſurrectio ſpiritualis vitæ novitate comprobanda, pag. 778. & 779. num. 5. Magnitudo potentiæ Domini, ſecundum quod homo factus eſt, in virtute reſurrectionis ejus apparet, p. 780. n. 7. Chriſtianæ pietatis in Jeſum reſurgentem officia, p. 781. n. 9. Fructus reſurrectionis Chriſti, poteſtas illi data in cęlo & in terra, p. 782. n. 10.
Reſurrectio mortuorum, p. 602. n. 7. Reſurrectio, & apparitio multorum in reſurrectione Chriſti, p. 747. n. 28. An reſurrexerint ad vitam immortalem? *ib.*

S

SAbbatum non violatur a Sacerdotibus in Templo operantibus, p. 341. n. 3. nec ove ex fovea extracta, nec opere quocumque ad animam pertinen-

nente, p. 342. n. 7. Chriſtus Dominus ſabbati, p. 341. n. 5. Manus arida ſabbato a Chriſto curata, p. 342. n. 6. & 8. p. 360. n. 10. Chriſtiana ſabbata ſive ſolemnitates qua ratione ſanctificandæ? p. 360. n. 9.
Sacerdotum & Paſtorum malorum dicta ſervanda ſunt, cum ſua non dicunt ſed Chriſti; mala vero eorum opera non ſunt imitanda, p. 622. 623. n. 1. Lugendi qui ex pravis moribus Sacerdotum vitiis ſuis quærunt auctoritatem, p. 624. Lucrum ex ſacro Miniſterio non ſolum non quærere, ſed & domeſticorum manus cohibere, p. 278. & 279. n. 5. Non verbo tantum, ſed exemplo eradicare cupiditatem, p. 265. n. 6.
Sadducæorum errores, p. 601.
Sagena miſſa in mare, typus eſt Eccleſiæ & prædicationis Evangelicæ, p. 414. n. 26.
Sal evanidum & inſulſum, p. 76. n. 13. Salis proprietates & ſignificationes, ib. & p. 108.
Sanctorum gloria inæqualis, p. 560. Omnes tamen in vita æterna æquales erunt, p. 567. Sanctorum apud Chriſtum unicum Mediatorem interceſſio ſalutaris, p. 211. & 212. n. 11.
Samſon typus Reſurrectionis Chriſti, p. 777.
Sancta canibus dare, & margaritas porcis projicere, p. 174. n. 3. Oppugnatores veritatis, canum; contemptores veritatis, ſuum ſymbolo deſignantur, 175. Sanctum dant canibus, qui ad Sacerdotium impuros homines provehunt: & qui peccatores lethalium criminum habitu aut prava conſuetudine implicatos, vel in proximis occaſionibus peccati hærentes Abſolutione donant, & ad ſacram Communionem admittunt, ib. & ſeq. Id a Chriſto prohibitum, p. 164. n. 3.
Scandalum quam grave crimen, p. 516. & ſeq. n. 5. Aliud exterius, aliud interius, idque triplex. Contra utrumque nos munit ſermo divinus, p. 519. 520. n. 6. Quicumque nobis ſcandali & ruinæ ſpiritualis autores ſunt, quamvis maxime nobis neceſſarii & amici, deſerendi ſunt & abjiciendi, p. 518. & ſeq. n. 6. Væ ſcandalorum auctoribus, p. 516. n. 5. Scandalorum pœna, p. 507. n. 5. Scandalum ex Chriſto pati quid ſit? p. 321. n. 4. Scandalum Phariſaicum contemnendum, p. 458. n. 7.
Scribæ Populi. Quod eorum officium apud Judæos? p. 18. n. 4. Scriba doctus in regno cælorum, p. 393. n. 23. & p. 416. n. 27.
Scripturæ ſacræ Veteris ac novi Teſtamenti, Doctoris & Prædicatoris Evangelici theſaurus, p. 416. n. 27. Ejus lectio quam utilis Chriſtianis ad ſalutem? p. 610. n. 11.
Scriptura non præcipit niſi charitatem, nec damnat niſi cupiditatem, p. 614. n. 16. Ille tenet & quod patet, & quod latet in divinis ſermonibus, qui charitatem tenet in moribus, ib.
Sepulchrum Jeſu publico ſigillo obſignatum & militari præſidio munitum, p. 749. n. 31. Cur Jeſus in monumento novo ſepultus? p. 766. n. 23. Moralia documenta ex Chriſti ſepultura colligenda, ibid.
Sermo Domini in Monte, p. 69. 70. & ſeq. non ſolos Apoſtolos, ſed Chriſtianos omnes ſpectat, p. 190. n. 15.
Servorum curam ut gerere debent domini, & qua charitate illos regere, p. 205.
Signum de cælo petunt Phariſæi & Sadducæi, p. 466. num. 1. Signa excidii Hieroſolymitani, & finis mundi, p. 635. 636. & ſeq. Signum Chriſti ad judicium venientis in cœlo conſpicuum, p. 644. n. 24. Signa ultimi judicii moraliter explicata, p. 656. n. 18. & 19.
Silentium admirabile Jeſu Chriſti in paſſione ſua, quomodo a nobis honorandum? p. 729. n. 32. p. 752. n. 4.
Si-

Simon Cyrenæus crucem portat poſt Jeſum, p. 741. n. 14.
Sinapis granum. Chriſtianæ Religionis & Eccleſiæ typus, p. 407. & ſeq. n. 21. Grano ſinapis ſimilis eſt gratia in animo hominis abſcondita, p. 410.
Solis defectio prodigialis Chriſto moriente, p. 744. n. 22.
Solitudinis laudes, p. 61. n. 1. Turba hominum relinquenda, cum de vitæ rationibus, vel de re gravi ad ſalutem pertinente deliberandum eſt, *ibid.* Jeſus in ſacro ſeceſſu procul a mundi tumultibus quærendus, p. 431. n. 8.
Sollicitudo temporalium immodica & anxia damnatur a Chriſto, p. 137. n. 20. p. 138. n. 22. & ſeq. p. 163. n. 23.
Sperare in Chriſti nomine quid ſit? p. 364. n. 14.
Spiritus Sanctus in ſpecie columbæ ſuper Chriſtum baptizatum apparuit quadruplici de cauſa, p. 41. 42.
Status & conditionis electio in Spiritu Dei facienda, p. 546. n. 7. & pag. 547. n. 8.
Sudaria plura ad Jeſu Chriſti ſepulturam adhibita, p. 748. n. 30.
Superbia quadruplex, p. 626. n. 4. Adverſus ſuperbiam pugnat Deus tamquam contumeliæ ſuæ propulſator, p. 627. n. 9. Superborum magnitudo fumo & ſomno ſimilis, p. 628. n. 9.

T

Talentorum a Deo acceptorum bonus uſus. Ratio de illis ab unoquoque reddenda, p. 675. & ſeq.
Talionis lex, p. 52. n. 32. Exactio talionis antiquis Judæis qua ratione permiſſa? *ibid.* Lex talionis juſtitia injuſtorum eſt; non fomes, ſed limes, furoris, p. 92.
Tempeſtas a Chriſto ſedata, p. 199. n. 18. Ejus myſtica ſignificatio, p. 216. & ſeq. n. 17. & ſeq. & p. 426. n. 25. Unicuique ſua cupiditas tempeſtas eſt, p. 442. n. 19.
Templo turpe lucrum inferri vetitum, p. 735. n. 13. Templi ſtructura, p. 635. n. 1.
Templi ruinam ex juſtitia & ex miſericordia Deus decrevit, p. 648. n. 1. Signi illius admirabilitas, p. 580. n. 9. Templi velum ſciſſum in duas partes Chriſto moriente, p. 746. n. 26. Quid miraculum iſtud ſignificet? *ibid.*
Templi Dei profanatio & violatio multiplex, p. 590. Reverentia Templis debita, p. 591. Nundinationes in Templo Dei, *ibid.*
Templum domus orationis, *ibid.*
Templum Dei omnes & ſinguli ſumus, quotquot in Chriſto baptizati ſumus, p. 648. n. 3.
Tempus opportunum res ſuas temporales agendi quærunt homines, & tempus non arripiunt, quod opportunum ſemper adeſt, agendi maximum & unice neceſſarium ſalutis ſuæ negotium, p. 474. n. 2.
Tenebræ prodigioſæ, Chriſto moriente, p. 744. n. 22. Tenebras mundo Judaicæ cæcitatis oſtentant, p. 762. n. 17.
Tentare Deum quid ſit? p. 51. n. 5.
Tentationes diaboli. Cauſæ tentationum cauſæ cupiditatum ſunt. Cauſæ cupiditatum ſunt carnis oblectatio, ſpecies gloriæ, aviditas potentiæ, p. 54. n. 9. Quid reſpondendum tentatori? *ibid.* In Chriſto tentati ſumus, in illo diabolum ſuperamus, p. 63. n. 12. Cur Deus tentationes graviores irruere permittat in Chriſtianos illi per baptiſmum conſecratos? *ibid.* Ne inducamur in tentationem, precamur Oratione Dominica, p. 133. n. 12. & p. 151.

Digitized by Google

Teſtamenti novi ſanguis, p. 695. n. 19.
Teſtimoniis falſis Jeſus accuſatus, p. 729.
Thamar, aliæque famoſæ mulieres, cur in Genealogia Chriſti nominatæ? Triplex ratio, p. 6.
Theſaurus in cœlo, p. 136. n. 16. p. 155. & ſeq. n. 16. Theſaurus cœli, manus pauperis, *ibid.*
Timor carnalis excutiendus Chriſtiano, p. 289. n. 16. & p. 290. n. 17. Impius timor eſt, cum quæ non timenda ſunt timentur; & quæ timenda ſunt non timentur, p. 291. Chriſtus non ſolum verbo, ſed etiam exemplo abſtulit omnem timorem, *ibid.* Ad omne recte factum, & ad omne peccatum, amor aut timor ducit, *ibid.* Timor carnalis manum ab externo peccati opere prohibere poteſt, voluntatem mutare non poteſt, p. 429. n. 3. Timor pœnarum inferni ſalutaris, p. 685. n. 8. Timor pædagogus ad charitatem ducens, *ibid.*
Titulus cruci Jeſu inſcriptus, p. 741. n. 19.
Traditus eſt Chriſtus ad mortem a Patre; ſeipſum tradidit pro nobis; & a Juda ſe tradi permiſit, p. 505. n. 15.
Traditiones Phariſæorum & Scribarum, p. 444. & 445. n. 1. Propter vanas illas Traditiones mandata Dei tranſgrediebantur, p. 445. 446. n. 2.
Transfiguratio Jeſu Chriſti, p. 488. 489. & 496. 497. 498. 499. 500. In Transfiguratione Chriſti ſpes ſanctæ Eccleſiæ fundata, p. 496. Oſtendit Deus in Filii ſui Transfiguratione finem quo tendimus, & viam qua tendimus, *ibid.*
Tribulationes Chriſtianis ſalutares, p. 317. & 318. Chriſtianorum eſt pati mala temporalia, & ſperare bona ſempiterna, p. 107. n. 10. Ipſis patientia in tribulationibus non minus neceſſaria quam fides, p. 287. n. 13. Qua animi diſpoſitione Chriſtianis tolerandæ, p. 650. n. 6. & p. 651. Illas in gratiam electorum ſuorum Deus attemperat, p. 655, & 656. n. 15. Quantum quis patiatur non tam ſpectandum eſt, quam qua de cauſa patiatur, p. 761. n. 15.
Trinitatis Sanctiſſimæ Myſterium ex baptiſmi inſtitutione probatum, p. 773.
Triſtitia extrema Chriſti in horto, p. 698. n. 25. & 699. n. 26. p. 720. n. 18. Contriſtari cum Chriſto debemus uſque ad mortem peccati in nobis, *ibid.*
Triumphalis ingreſſus Jeſu Chriſti Hieroſolymam, p. 576. 577. 578. 586. 587. 588.

V

VElum Templi ſciſſum eſt in duas partes moriente Chriſto. Quid hoc miraculo ſignificatum? p. 746. n. 26. Velum peccati, quod inter nos & miſericordiam Dei interjectum erat, ne ſanctuarium cœleſte videre & ingredi poſſemus. Chriſti morte diruptum eſt, p. 765. n. 21.
Verbum Dei verbum ſalutis, alimonia æternitatis, p. 66. n. 5. Adverſarius eſt cum quo in hac vita concordare debemus, p. 116. n. 20. Gladius bis acutus, ſeparans a nobis quod impedimento eſt ad ſalutem, p. 395. Omnes intus verbi Dei auditores ſumus; & omnes foris & intus in conſpectu Dei factores eſſe debemus, p. 190. n. 14. Verbi Dei & Miniſtrorum ejus contemptores quæ damnatio maneat? p. 281. & 282.
Verbum Dei quo ſtudio, qua pietate audiendum, p. 396. n. 3. & 4. p. 397. n. 5. & 6. & 398. n. 7. Varii obices ne verbum Dei fructum afferat in iis a quibus auditur, p. 396. 397. 398. In iis qui bono & optimo corde

illud

illud ſuſcipiunt, multum & varium fructum affert, p. 398. n. 7.

Verba noviſsima Jeſu Chriſti in cruce morientis, p. 745. n. 23. p. 763. n. 18.

Verba. Maxima pars culparum atque pęnarum a verbis ſumit exordium, p. 86. n. 23. Ad verbum convitii expiandum non ſufficit eleemoſynas facere, niſi remedium reconciliationis adjungatur, p. 115. n. 18. Verba mala ex corde pravo & corrupto ducunt originem, p. 350. n. 20. 21. & p. 373. n. 22. Verba ſcurrilia in Viris præſertim Eccleſiaſticis damnanda, p. 374. Ex verbis juſtificatio & condemnatio, p. 350. p. 368. & 374. Verbum otioſum, p. 350. n. 22.

Veſtimenta Jeſu ſorte inter milites diviſa, p. 742. n. 17. Myſtica explicatio, p. 760. n. 13.

Via vitæ & ſalutis æternæ anguſta & arcta, p. 166. n. 7. p. 180. n. 7. Via ſalutis anguſta eſt cupiditati, dilatatur charitati, p. 181. Viæ ad cęlum quæ dumtaxat, innocentia & pęnitentia, p. 594. n. 14.

Vigiliæ noctis tres apud veteres Hebræos, deinde quatuor a Pompeji temporibus, p. 425. n. 18.

Vigilantia Chriſtiana, p. 647. 661. & ſeq. 722.

Vigilantia Chriſtiana & humilis oratio, origo eſt fortitudinis noſtræ, p. 723. & 724.

Vineę agricolis locatæ, qui filium domini ſui occiderunt, parabola de Judęis explicata, p. 584. 585. Moralis expoſitio, p. 595.

Vinum novum in regno Dei bibendum quid ſit? p. 694. n. 20.

Vinum cum felle mixtum Jeſu morienti propinatum, p. 742. n. 16. Myſtice explicatur, p. 760. n. 12. Mundi voluptates vinum cum felle mixtum, *ibid.*

Virginum dignitas & excellentia, p. 610.

Virorum erga uxores compatiens charitas, p. 542.

Viſio Dei; beatitudo mundis corde promiſſa, p. 73. & 74.

Viſionum & Revelationum privatarum examen, p. 502. n. 8.

Vita æterna, p. 683. & 684. n. 10. Bonis operibus comparatur, *ibid.*

Vitæ temporalis nimius & inordinatus amor impedimentum eſt pietatis Chriſtianæ, p. 299. n. 23. p. 486. n. 16.

Ultionem injuriarum Chriſtus prohibet, patientiam imperat, p. 93. 94. Altera maxilla potius præbenda percutienti, quam charitatis & patientiæ bonum amittatur, p. 93. n. 34. Hoc præceptum Chriſti præparatione cordis implendum, p. 93. n. 34. Chriſtianos qui mala rependunt malefactis judicabunt Ethnici Philoſophi qui beneficia eſſe rependenda docuerunt, p. 125. n. 27.

Umbra mortis quid ſit, p. 56. n. 11. Diſcrimen inter mortem & umbram mortis, *ibid.*

Unguentum ſuper Chriſti caput & pedes effuſum, p. 708. n. 3. Tres ſpecies unguentorum myſticorum cum quibus ad Jeſum accedere debemus, p. 776.

Vocationi divinæ abſque mora parendum, p. 214. n. 16. Multi vocati. Non ſolum multi, ſed omnes ſufficienter vocati, p. 608. n. 7.

Voluptas omnis quæ a dæmone, ſive a mundo & carne cum dæmone fœderatis offertur, homini Chriſtiano ſuſpecta eſſe debet, quamvis innoxia ſecundum ſe videatur, p. 65. n. 4.

Voluntas facti origo eſt, eamque pro facto Deus plectit, p. 87. n. 26.

Voluntas noſtra Dei voluntati omnino ſubjicienda & conformanda eſt, p. 723. n. 21. Nihil offertur Deo ditius bona voluntate, p. 552. Bonæ voluntatis ſacrificium numquam plene perſolvitur, niſi mundi hujus cupiditas perfecte deſeratur, p. 553.

Votum virginitatis & continentiæ, p. 537. & 545.
Uſuræ iniquitas. Fœnus pecuniæ, tumus animę, p. 124.
Utilitas noſtra reſpuenda, ubi Divinitatis injuria eſt, p. 545. n. 6.
Uxor non dimittenda, ſeu in perpetuum a thoro abjicienda, niſi ob fornicationem, p. 88. n. 28. Chriſtianorum virorum erga uxores charitas; uxorum erga viros reverentia, fides, dilectio, p. 118. n. 23.

Z

Zacharias Propheta. Vaticinium ejus de Rege ad Sion venturo, inſidente pullo aſinæ, ad Zorobabelem pertinere, perperam aſſerit Grotius, p. 576. Chriſto vindicatur, *ibid.* Zachariæ Vaticinium de triginta argentis quibus Jeſus appretiatus eſt & traditus, expenditur, p. 735. n. 5. Cur a S. Matthæo citatum Jeremię nomine? 736.
Zacharias filius Barachiæ inter templum & altare occiſus, quis fuerit? p. 612. n. 18.
Zaram cum Pharez cur in Chriſti Genealogia recenſitus? p. 6. Zaram & Pharez duorum populorum typi, *ibid.*
Zebedæi filiorum ambitio, p. 562. 563.
Zizaniorum parabola moraliter explicata, p. 404. Multi primo zizania ſunt, & poſtea triticum ſiunt, p. 405. n. 19.
Zorobabel qua ratione genitus a Salathiele dicatur, cum filius ſit Phedaiæ fratris Salathielis? p. 8. n. 11.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

005647756

Digitized by Google